

Migne, Jacques Paul

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRÆ, UNIFORMIS, COMMODA, ŒCONOMICA,
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

*QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD ÆTATEM INNOCENTII III (ANNO 1216) PRO LATINIS
ET AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA (ANNO 1439) PRO GRÆCIS FLORUERUNT :*

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIORA
ECCLESIE SÆCULA ET AMPLIUS,

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS, VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA; OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS DETECTIS AUCTA; INDICIBUS PARTICULARIBUS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS SIVE AUCTORES ALICUJUS MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA; DUCENTIS ET AMPLIUS LOCUPLETATA INDICIBUS; AUCTORUM SICUT ET OPERUM, ALPHABETICIS, CHRONOLOGICIS, STATISTICIS, SYNTHETICIS, ANALYTICIS, ANALOGICIS, IN QUODQUE RELIGIONIS PUNCTUM, DOGMATICUM, MORALE, LITURGICUM, CANONICUM, DISCIPLINARE, HISTORICUM, ET CUNCTA ALIA SINE ULLA EXCEPTIONE; SED PRÆSERTIM DUOBUS INDICIBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS, ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, NE UNO QUIDEM OMISSEO, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO SCRIPTURÆ SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBVIUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM S. SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT. EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS, TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANTER SIMILIS, PRÆTERTIMQUE ISTA COLLECTIO, UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM, PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBUS COADUNATORUM.

SERIES GRÆCA

IN QUA PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIE GRÆCÆ
A S. BARNABA USQUE AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA;

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ Cleri universæ,

SIVE CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE

PATROLOGIÆ GRÆCÆ TOMUS CXXI.

GEORGIUS CEDRENUS.

PARISIIS

APUD GARNIER FRATRES, EDITORES ET J.-P. MIGNE SUCCESSORES,

IN VIA DICTA: AVENUE DU MAINE, 203.

1894

BR
60
• M38
t. 121

Clichy. — Ex typis PAUL DUPONT, 42, via diata Bas-d'Asnières. 134.6.93.

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM XI. ANNUS 1058.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΤΟΥ ΚΕΔΡΗΝΟΥ

ΣΥΝΟΨΙΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ.

GEORGII CEDRENI

COMPENDIUM HISTORIARUM,

CUI SUBIICIUNTUR

EXCERPTA EX BREVIARIO JOANNIS SCYLITZÆ CUROPALATÆ.

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNE

Bibliothecæ Cleri Universæ

SIVE CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE

TOMUS PRICUS

PARISIIS

APUD GARNIER FRATRES, EDITORES ET J.-P. MIGNE SUCCESSORES,

IN VIA DICTA : AVENUE DU MAINE, 206.

1894

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM XI. ANNUS 1038.

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUI IN HOC TOMO CXXI CONTINENTUR

GEORGIUS CEDRENUS.

<i>Monitum Editorum Patrologiæ.</i>	col.	9
<i>Notitia in Cedrenum, ex Leonis Allatii Diatriba de Georgiis.</i>	<i>ibid.</i>	
<i>Caroli Annibalis Fabrotti Epistola nuncupatoria ad cardinalem Julium Mazarinum.</i>		13
<i>Ejusdem Præfatio ad Lectorem.</i>		15
<i>Guillelmi Xylandri Præfatio.</i>		17
<i>Georgii Cedreni Compendium historiarum a mundo condito usque ad annum 1067, cui subjiciuntur Excerpta ex Breviario historico Joannis Scylitzæ, Curopalatae, excipientia ubi Cedrenus desinit et ad annum usque 1080 pertendentia, quo, dejecto Michaele Botoniata, Alexius Comnenus imperium adeptus est.</i>		23

АННУАРИЙ
1038

MONITUM EDITORUM.

Georgius Cedrenus iis scriptoribus accensendus est, qui non propria cogitata scribunt, sed libros aliorum cum aliqua sagacitate exscribunt. Ideo apud multos vapulavit, quasi nihil sibi proprium afferret, sed ex meris atrociniis vixisset. Si tamen res æqui perpendatur, videbit eruditus lector Cedrenum in exscribendis aliis auctoribus aliquod meritum sibi comparasse, et studiis doctiorum etiam hodie posse inservire, tum quia nonnulli ex iis antiquis auctoribus perierunt, et apud solum Cedrenum exstant; tum etiam quia Cedrenus citatur a multis scriptoribus sequentis ætatis, qui libris a Cedreno expilatis carebant. Unde fit ut non raro ad eorum mentem assequendam Cedrenus consulendus sit. Id attendant, precamur, docti lectores qui severius iudicium Allatii mox legent, et fortasse mirabuntur Cedreni Historiam in *Patrologia* nostra fuisse admissam. Videbunt etiam Cedrenum nequaquam exscriptum fuisse a Joanne Scylitza cœtaneo suo, ut asserit Fabricius, sed eum exscripsisse.

NOTITIA SCRIPTORUM GEORGII CEDRENI.

(Leo Allatius in *Diatriba de Georgiis*, apud Fabric. *Biblioth. gr.* tom. X.)

Georgius Cedrenus, a quibusdam etiam monachus vel sacerdos existimatus, tum quod similis sortis hominibus genus dicendi familiare sequatur, tum quod de religione, et cæremoniis, et vita monastica prolixas disputationes sæpe sæpius interserat, a quibus ipse non dissenserim, dummodo libri titulus, quem ipsi etiam producunt, suspectus non sit. Ab orbe ipso condito compendium suæ historiæ exorsus, ad Stratiotici abdicationem (a) deduxit: opus e variis historiis non sententiis solum, sed verbo tenus consarcinatum absolvit. Quæ si ab auctoribus repeterentur, nudus ipse, æque ac cornicula illa remaneret. Primam enim historiæ partem a Georgio Syncello, et Georgio alio Hamartolo, ad Maximianum et Maximinum; cætera ad Nicephorum ex Genico a Theophane Syncelli continuatore, de Basilio Macedone ex Constantini Porphyrogenetæ libro de vita et rebus gestis Basilii Macedonis; a Nicephoro (b) ad Stratioticum ipsum, in quo historiam finit, a Joanne Scylitza exscripsit (c), et nescio qua fronte pro suis divendidit, adeo ut vix unam alteramve periodum in tam vasto volumine Cedreni propriam ac legitimam reperias. Gratia tamen illi agendæ sunt, quod auctores nobis præcipuos et raros suo ipse furto conservavit, quando illi non haberentur; sed cum jam nobis Georgii Syncelli, Hamartoli, Theophanis, Constantini, Scylacis (d), aliorumque scripta, accuratissimorum hominum beneficio ac diligentia obtinemus, frustra faciet, qui Cedrenum perquiret: nisi aquarum rivuli, quam fontes, unde emanant, puriores ac dilucidiores, magis accepti fuerint. Editus est hic auctor Græce et Latine ex interpretatione Gulielmi Xylandri, qui annotationes et tabulas chronologicas etiam addidit, Basileæ 1566, in-folio; ita tamen ut paginarum integram defectum pluribus in locis sentiat, qui ex manuscriptis in Altempsiana et Vaticana bibliothecis conservatis suppleri poterunt (e). Erat quoque in Bibliotheca patriarchæ Constantinopolitani, ut tradit Verderius, et in biblioth. Antonii Augustini cod. 131. Hunc aliquando Wolphius, sed quam sano iudicio! prætulera Zonaræ. Zonaras enim, licet in historia post Constantinum Magnum jejuniore sit, et nonnisi obvia quæque percurrerit, in his vero, quæ ante Constantinum ad mundi exordia diligentius ac copiosius versatur. Sed quod laude dignum, eaque summa est, Zonaras res de suo componit et narrat, non alienorum furtis plausum capat, neque tractatus integros exscribit.

Josephus Scaliger notis in Chronicon Eusebii de Cedreno illa habet: *Georgius Cedrenus totam chronographiam Syncelli verbatim descripserat, et ex eo atque aliorum chronologorum scriptis ingens volumen contextum Σύνοψιν ἱστοριῶν vocavit. Sed ne illud quoque breviorum manus, librorum præsentissimum venenum, effugere potuit. Plus dico, non breviores illi, sed mutilatores fuerunt. Nam quæ habemus, non justum illius Συνοψῆως breviarium est, sed*

(a) A. C. 1057.

(b) Nicephoro Rangabe.

(c) Confer quæ supra, volum. IV, pag. 587.

(d) Scylitzæ.

(e) Post hæc A. 1644 ab Allatio scripta, Georgium Cedrenum undequaque reparatum et absolutum ex Regia biblioth. typis pariter regiis publico dede-

runt Parisienses A. 1647, fol., ubi Basileensis editionis lacunæ expletæ, castigata in plerisque a Carolo Annibale Fabrotto Xylandri versio, notæ posteriores Jacobi Goari additæ, Glossarium ejusdem Fabrotti præmissum, et apposita Scylitzæ ad Cedreni historiam continuatio.

1368

putius cadaver, et disjecti membra scriptoris παρεχολαι, et excerpta ex eo ingenti volumine sine ullo ordine temporum, aut gesturum, aut delectu eorum quæ aut omittenda aut excipienda erant. Idiotam quidem hunc Cedrenum fuisse, illius scripta clamant, sed pejus et de illo et de tota chronologia meruerunt, qui eum tam crudeli genere lacerarunt. Denique totum Cedreni opus est stabulum quisquiliarum, et cento ex multis pannis sordidis, purpureis, malis, bonis, integris, laceris consulus. Ex ea farragine multa Eusebiana eruimus, quæ ex Georgio Syncello ille excerpterat, et præfato Eusebii nomine producit: multa etiam quæ, quanquam tacito Eusebii nomine, manifesto Eusebiana constat esse tum ex Syncello, tum ex aliorum fragmentorum reliquiis. Non pauca præterea apud eundem Cedrenum supersunt optimæ notæ anacta, quorum partem Eusebii, partem Africani esse non dubitamus, sed ea, quod, quibus opinionis nostræ fidem faceremus argumenta nobis desunt, malimus intacta relinquere, quam incerta pro certis offerre. Cedreni vero Synopsis arbitramur non multo post ejus obitum mutilatam fuisse, atque ita ab illis librorum carnificibus, ut hodie edita est, posteritati transmissam; quin ne ea quidem, quæ breviores collegerant integra omnino ad nos pervenisse. Nam Leunclavius vir doctissimus in notis ad Annales Turcicos scribit aliquot Cedreni folia penes se habuisse, quæ in excusis desiderarentur. Nos vero apud Syncellum paginam integram reperimus, et quædam alia quæ in editione vulgata non exstare suo loco demonstrabitur. Nec dissimilia sunt, quæ apud Vossium De historicis Græcis lib. II, cap. 26, leguntur. Acre nihilominus est Scaligeri de Cedreno judicium, et injuriam, qua ipse idiotam, ut supponit, afficit, summis, doctissimis et in historia ecclesiastica proceribus facit: Africano scilicet, Eusebio, Syncello, Theophani, Hamartolo, Constantino Porphyrogenetæ, Scylitzæ et aliis, quos verbatim describit Cedrenus: fateturque ipse Scaliger de quibusdam, de aliis, alii adnotarunt, et potissimum de Theophanis annalibus Dionysius Petavius not. in Nicephori patriarchæ Breviarium historicum: neque enim de suo quidpiam, quod illi prius scripto non tradiderint, scribit. Eusebius Africanum descripsit; Eusebium sine ulla verborum mutatione in suum Chronicon transtulit Syncellus; verba sunt Scaligeri: postea Theophanem et Hamartolum, cum morte præreptus Syncellus opus non absolvisset, Porphyrogeneta deinceps suppeditante materiam Theophanis affinis, et continuator, Theophanem excipit, et rerum seriem prosequitur: a morte Nicephori ad Isaacium Comnenum totus Scylitzæ proponitur. Quomodo tot tantique viri, et de historia Christiana bene meriti, stabulum erunt quisquiliarum, et panni sordidi ac laceri? An quia de ritibus et cæremoniis Ecclesiæ catholicæ fidentissime ac verissime tractant, stabulum olent Scaligero et sapient? Primos talium rerum auctores, non collectorem, neque rescriptorem reprehendere debuerat. Annon sub persona Davi vapulat Alexander Macedo, et pro libidine sibi fingit hominem Scaliger, quem opprimat? Leviores erunt Ecclesiæ ritus, contemptibiliores traditiones, faciliusque reprobari poterunt, si earum assertor nullius esse dignationis asseratur? Sed vellem in universa Cedreni historia aliquid, quod peculiare Cedreni sit, a Scaligero demonstratum fuisset, quod nusquam perlectis dictis auctoribus demonstrabitur: ut hinc postea dignumne illud laude sit an reprehensione, dijudicare possemus. Dicet illud esse sapere, qui ubicunque opus sit, linguam possit flectere; sed id, quibus in pectore acetum est, haud probabunt. Immerito præterea Scaliger temporum ordinem in Cedrenicis hisce, quæ supersunt, desiderat. Cedrenus enim *Historiarum Synopsim*, non *Chronographiam*, cui distinctio temporum magis competit, scripsit. Satis illi fuit regibus, res quoque sub eorum principatu gestas, nullo annorum ordine discriminatas supponere. At evolve, sodes, Cedrenum, quam ille distincte pleraque, quam accurate, et ea potissimum, quæ ex Theophane mutuatur suo loco distribuit. Et in exscriptione Scylitzæ Scylitzæ ipse sequendus erat, qui actiones non ad annos, sed ad imperia refert. Neque prudentiori consilio opus Cedreni unicum in duo partitur; alterum ingens, quod ipse Cedrenus ex variis auctoribus compilatum conscripserat, alterum a junioribus, non multo post ejus obitum mutilatum, adeo ut nec prioris voluminis breviarium sit, sed potius cadaver, estque illud ipsum, quod editum Græce et Latine præ manibus omnium est. Cedreni etenim opus, quod habemus non est primi operis a Cedreno compositi, quod nullum fuit, breviarium, sed illud ipsum ab eodem collectum, et quod ipse nuncupavit *Σύνοψιν*, *Breviarium*, quod brevi verborum circuiti, et veluti in compendio res profixas, atque immensæ scriptionis legentibus traderentur: argumento erunt auctorum sententiæ, et narrationes, quas ille, ut apud eos leguntur, neque immutans, sed fida verborum continuatione, rebus minus opportunis neglectis, disponit. Et Breviarii est, rem longa verborum serie circumscriptam breviori sententia, et paucioribus verbis concludere: quod secus se habet in Cedreno.

Monet tamen Vossius ex Gesnero, historiam Cedreni a morte Nicephori usque ad imperium Isaaci Comneni etiam legi sub nomine Joannis Curopalatae (qui idem est cum Scylitzæ) paucis exceptis; (a) et Casaubonum notis in lib. xvii Strabonis referre, cum a

(a) De similibus codicibus mss. Seguerianæ sive Coislinianæ bibliothecæ, vide eruditiss. Montfauconum p. 206.

Græculo historiam Curopalatæ eruisset, eamque contulisset cum Cedreno,prehendisse eadem iisdem verbis ab iis dici, ut alteruter necessario plagiarius sit. Addit Casaubonus: *At cum me ab illo Græculo deceptum, qui magna me pecunia emunxerat, inique ferrem, hoc me tamen recreabat, quod ex utriusque collatione multa posse in utroque emendari videbam. Cedrenum enim ita esse editum sciebam, ut multa passim in ejus scriptis turpissima relicta sint menda.* Sane Casaubonus non a Græculo, qui id quod erat, quam plurimi vendidit, sed errore suo, qui Scylitzam in Cedrenum translatum nescivit, deceptus est. Frustra ergo queritur de Græculo illo, qui Curopalatæ historiam, quam vere profitebatur se habere, vernalem exposuit: at ipse grandi pecunia mercatus est; cautius rem suam gerere debuit; rerum namque pretium vendentis redimentisque æstimatione accrescit. Vossius *De historicis Græcis* lib. III in Joanne Antiocheno videtur hunc Antiochenum Joannem cum Curopalata confundere, quem dicit Sxncellum, quod tamen falsum est, exscripsisse. Quod multis in libris historicum Cedreni compendium tribuetur Joanni Curopalatæ. Certum tamen est, non universam Cedreni historiam, sed eam tantum quæ a Nicephoro Rangabe exordium ducit, Joannis Curopalatæ esse. Puerile denique est, dubitare (a) an Cedrenus a Curopalata, sive iste a Cedreno acceperit. De Cedreno vide Genebrardum in Chronico, et Bellarminum *De scriptoribus eccles. sæcul. XI*, anno 1070.

(a) Joannem Thracesium (qui idem est cum Scylitzæ) sequi se non diffitetur Cedrenus et priorem ἔκδοσιν illius utique in synopsis suam transtulit: sed altera Scylitzæ editio ad Alexium Commenum usque, h.æ. ad A. 1081, continuata, post

Cedreni synopsis demum in manus hominum venit. Georgium Cedrenum epistola 84, ad Euthymium citat Nic. Comnenus Papadopoli in *Prænotionibus mystagogicis*, p. 361.

FABROTI DEDICATIO.

EMINENTISSIMO PRINCIPI JULIO MAZARINO

S. R. E. CARDINALI.

Scite Græcus auctor ait, Eminentissime Cardinalis, deorum templis donaria dicanda esse, viris autem illustribus ingenii monumenta nuncupanda. Quemadmodum enim muneribus hisce religionem nostram erga Deum, ita et hoc animorum fetu cultum ac observantiam nostram erga viros summæ dignitatis vel doctrinæ præcipuæ testamur. Inter Deum autem et homines longe interest, quod Deus, velut omnium Conditor et Dominus, rebus quarum precarii possessores sumus non egeat, illustrium autem virorum gesta penitus intercitant, nisi sit qui ea litteris mandet et posteris tradat. Sed et quemadmodum humili cuique ad deorum templa accedere et ibi vota sua nuncupare fas est, ita nec illustres animas ea quæ tenuiores homines eis dicant aspernari videmus. Altæ scilicet mentis homines securi sunt magnitudinis suæ, adeo ut Deum referre quodam genere videantur. Hæc cum ipse mecum reputarem, ausus sum, Eminentissime Cardinalis, religiose te adire et librum opera mea perpolitum licentiore forte hac epistola tibi inscribere, quo devotionem erga te meam publice testarer, scirentque omnes ad venerationem tui etiam eos qui longinque agunt libros tibi dedicare, ut ex sacro et immortalis nomine tuo famam et gloriam sibi quærant ac immortalitate donentur. Hoc tamen vereor, ne te in excelso humanarum rerum fastigio positum et nunquam vacuum ego unus e turba audacius incondito ac rudi sermone interpellem, teque morer, cujus amplissimis cogitationibus ac consiliis imperium Gallicum gubernatur, cum potius occupationibus tuis bono publico parcendum esset. Sed magnæ quoque animæ litteraria hæc avocamenta non recusant. Hic autem admirari subit quam sagaci consilio optimus maximusque princeps, cum excederet vel potius interciperetur et in cælum rediret, tibi, Cardinalis Eminentissime, pene dixerim, cuncta regendi onus imposuerit, cum juvenilis successoris animus nondum par esset imperio. Sic Atlas cum cæli oneri se subluceret, Herculem submisisse fertur, velut tantæ molis capacem: at qualem virum? majorem humana natura, Deo proximam, denique Jovis, non Amphitryonis filium. Certe non alius quam natus Deo cælum deorum sedem ferre poterat, sicut nec alius quam divinæ mentis homo onus imperii Gallici sustinere. Tu, inquam, Eminentissime Cardinalis, vocatu regis prudentissimi ad regni arcana tractanda non sine numine admissus es; id quod ex rebus ipsis feliciter et ex voto fluentibus notius est quam ut quisquam præter malignos inficietur. Quando enim terrarum illo prædo, quando orbis universi candidatus certius intellexit se rerum solum potiri non posse, seque aliena regna irrita spe invadere? quando feliciter secum actum putavit si fines suos non propagaret sed tueretur, nisi ex quo principem nostrum invictissimum anima reliquit? Quid singula commemorem? Prostrato primum stupenda felicitate exercitu validissimo, tum munitissimis oppidis qua locorum natura qua milite non ignavo, cum interim inclinatas acies et labantes, tum milites suos velut attonitos et pavore defixos cerneret, intremuit Flandria. Animos sumpserant Gallici hostes nominis, quoniam in contrarium cecidisse videbantur Gallorum

impetus semper hostibus metuendi, quod scilicet externa vis contra fas piūque eis adfuisset velut Deus e machina, quodque eos obsidio liberatos viderent qui jam ingloriam deditiōnem parabant: sed statim Galli ingenii ad pugnam avidi vicinas urbes animosius aggressi sunt; quibus captis extimuit Italia non secus ac quondam populus gentium victor Gallis iastantibus sæpius expavit, In Hispania bello quidem ancipiti pugnatum est: sed ducis fortissimi nomen Hispano militi vincendo jamdiu fatale est. Germania bello diuturno vexata, agrorum populationibus, urbium vastationibus concussa, imperatorem miseris dudum imperare cœpisse non diffitetur. Hæc latius exsequuntur horum temporum deserti. Ego stylo remissiore attigi tantum, et quod longum esset ea prosequi, et quod verebar ne fastidium nasceretur ex plurimis. Cœlum igitur ambitione affectent exteri (quanquam expilationibus cœlum non petitur, sed religione et pietate, quæ reges Christianissimos astris inserunt), aliena regna avido animo pervadant: quandiu stabit Gallia validissima terrarum pars (quam pereundi legibus aliis quam quæ orbi terrarum impositæ sunt, fatorum vis æterna vel potius Deus fatorum arbiter et dispensator exemit), cœpta eis nunquam ex voto succedent. Cum autem serenissimus princeps noster spes totius generis humani adolescit, cum animi ejus vis augescit, tibi, Cardinalis Eminentissime, summa rerum permissa est, cujus fides in rebus difficillimis spectata, cujus devotio erga principem omne vincent exemplum. Nemo in posterum te rerum moderatore tam securus potentiæ erit ut Gallos pene inter ferrum et arma natos provocare vel offendere audeat, quos intelliget nullius armis esse superabiles. Nemo Galliæ socios aut fœderatos lacesset; nemo amicos lædet, qui hoc Galliæ debent, ut qui summa cum injuria et bonorum omnium indignatione fortunis suis exuti velut nudi exsulabant, plenissime restituti sint: tanta est cum sacri nominis tui veneratio, tum imperii Gallici felicitas semper invicta. Verum quo impellor ego fandi impotens? Non enim multum interesse puto sive quis famam alicujus lædat, sive infra dignitatem eum laudet. Non possum tamen hæc citra crimen ingrati præterire quod omnium commendatione dignissimum est: bibliothecam scilicet multis librorum millibus constantem instituisti, quam eruditis omnibus patere vis. In qua quidquid Gallia bonarum artium feracissima, quidquid Italia vel Germania eruditum protulit, invenire in facili est. Omitto præclara illa marmora, principum et virorum qui litteris claruerunt statuas, quas cum videas et ingenii monumenta legas, putes non muta marmora, sed animata, et eorum non interiisse corpora, sed cum animorum fetu de perennitate certare. Quo quidem egregio facto litteratores quosque tibi obnoxios fecisti, et non minus in ore hominum agis quam propter alias acerrimæ mentis dotes; ex quibus boni omnes intelligunt tanto te cæteris mortalibus superiorem esse, quanto fortuna tua excelsior et præstantior est. Vive igitur, Eminentissime Cardinalis, Galliæ felicitati, quæ, te sospite, culmen adipiscetur et diurnabit! Vive, rei Gallicæ rector et propagator, cujus vigilantia hoc debetur, ut Galli pacem æquissimis conditionibus sperare debeant, aut exteri bellum internecinum timere? Vive diu, Galliæ felix tutela salusque!

Eminentia tuæ

devotissimus

CAROLUS ANNIBAL FABROTUS.

LECTORI

De scriptoribus historiae Byzantinæ publicandis spem fecimus edito Joanne Cantacuzeno. Ecce fidem præstamus felicioribus auspiciis annexi, jussu nempe illustrissimi Franciæ cancellarii Petri Seguerii, qui ut opus hoc egregium ederetur suæ curæ fecit. Quid autem huic Cedreni editioni accesserit, lector, monendus es. Plures æque ingentes lacunæ erant in editione priore, quæ Cedrenum deformabant. Aliæ minores plures paginas occupaverant. Eas omnes ex aliis scriptoribus calamo exactis supplevimus, multa correximus ex Joanne Scylitæ Curopalate, qui Cedrenum ἀπολεξεῖ descripserat unde mirari subit quanta securitate sæculi sui Curopalates alienum opus sibi vindicavit. Itaque si quis Curopalatem desideret, sciat eum Cedreni si viam esse: nam totidem verbis Curopalates constat. Qui tamen non per omnia nobis inutilis fuit, sed supplendo, ut dixi, et emendando Cedreno multum profuit. Quoniam autem toto pene Cedreno exscripto Curopalates excipit ubi Cedrenus desinit, ideo non ingratum fore duxi si cum Cedreno ederetur. Joannes Baptista Gabius interpres ejus multis in locis ab auctoris sententia aberraverat. Ei quantum fieri potuit consultum est interpolata ejus versione. Xylandri quoque versionem interdum emendavimus; nec tamen veterem loco suo deturbavimus, sed nostram ad oram libri rejecimus. Præterea fatetur interpres ingenue se in quibusdam hærere. Nos sine ulla insectatione sententiam nostram proposuimus, et notas quasdam addidimus ei firmandæ.

Denique Glossarium adjecimus, quo voces mixobarbaræ, quibus Cedrenus utitur, explicantur, dignitates ecclesiasticæ palatinæ et militares exponuntur. Quo in concinnando usus non sum opera Meursii, quem plerique alii qui raptò vivunt solent excubare, sed vel auctores nondum editos vel alios omnino auctores ad testimonium cito (a). Accedunt etiam R. P. Jacobi Goar variæ in Cedrenum animadversiones eruditissimæ, quæ non modicam Cedreno lucem afferent. Postremo numerosa operarum menda sustulimus, quo tam auctior editio quam emendatior opera nostra prodiret. Cedreno igitur frui, quem antea, pene dixerim, auro contra venisse non ignoras. Cedrenum sequetur Theophanes multorum votis expetitus, quem ex regis Christianissimi bibliotheca in lucem edemus, una cum Anastasii Bibliothecarii historia ecclesiastica hactenus inedita, quæ beneficio Cardinalis Eminentissimi Francisci Barberini ad nos pervenit. Sequentur et alii ex variis bibliothecis eruti, quos non interire quantum reipublicæ litterariæ intersit hi tantum intelligunt qui litteras tractant vel fovent. Vale.

(a) Non possumus citra crimes ingrati præterire auctores Græco barbaros, quibus usi sumus in hoc glossario, nobis utendos datos ex bibliotheca viri

clarissimi et eruditissimi Jacobi Mentelli medici Parisiensis. FABROTUS in calce Nicetæ.

GUILIELMI XYLANDRI

AUGUSTANI

IN GEORGII CEDRENI ANNALES PRÆFATIO.

Ad magnificos et generosos dominos D. Marcum et D. Joannem Fuggeros, Antonii ff. Fratres Germanos, Kircgbergi et Weissenhoani dominos, etc., optimarum litterarum alumnos gratissimos.

Georgii Cedreni annales, qui auspiciis ac impensis vestris, viri amplissimi, a me non sine magnis ærumnis in Latinam linguam conversi in publicum hodie exeunt, pro more dedicaturus diu multumque cogitavi quam de re potissimum apud vos dissererem. Sive enim historiarum utilitates explicandæ essent, quo hic liber prodiret commendatior atque gratior, jampridem id propositum ita copiose ornateque noram a summis viris tractatum, ut citra arrogantis crimen non possem conari ista vel amplificare vel etiam inculcare. Sive in vestris laudibus prædicandis occupanda oratio, ad quas profecto illustrandas augendasque hæc Cedreni versio editioque conducere debet, quid iis ornamentis poterat mea conferre infantia? Aut quotusquisque, ut nunc sunt mores hominum, non potius assentando me munus captare quam grati animi significationem raris virtutum exemplis demonstrandis commendandisque edere erat judicaturus? Itaque horum ego ntrumque prudens sciensque omisi, præsertim cum recordarer de priore alibi me nonnihil etiam dixisse. Sed et alienum aliquid personis vestris aut præsentis instituto, qualia ad animum accidebant multa atque varia, in medium afferre intempestivum videbatur atque insolens, neque enim laudari sentiebam eum qui delphinum silvis appinxit, fluctibus aprum. Itaque in præsentia satis habui pauca de ipso hoc historico opere et mea quam vobis ac reipublicæ in eo conficiendo navavi opera dicere; itaque lectore non inutiliter, ut quidem ego puto, de quibusdam præmonito, dedicationis munere defungi.

Jam primum, quis fuerit Cedrenus, certo deprehendere nullo indicio potui, cum de se ipso nihil, hoc quidem in opere, memoriæ prodiderit, neque ab aliis sit, quod ego sciam, laudatus aut nominatus scriptoribus. Eo tamen inclinatus animus ut sacerdotem fuisse suspicer aut etiam monachum; tametsi videtur hoc non fuisse dissimulaturus. Meæ conjecturæ ansam præbeant cum genus dicendi quo est usus, tum quas de religione et caeremoniis habet disputationes. De quibus non impedio quin quisque suo captu et sensu judicet: quid ego judicem, satis credo esse bonis notum; neque est cur mitem sententiam ulla idonea causa. Quando vixerit, nihilo magis constat quam qua conditione vixerit; nisi quod probabile est rerum potito Isaaco Comneno (qui iniiit imperium eodem fere quo Henricus IV anno, qui fuit a nato Christo 59 supra millesimum) eum scripsisse suos Annales: hi enim in istum desinunt. Is qui codicem vestrum scripsit librarius, Isaaci Angeli aliquoties mentionem fecit in margine. Fuit hic Isaacus Friderici Ahenobarbi imperatoris Germani æqualis, et accepit Cpolitani regnum circa annum 1183, ut centum fere annis codex iste auctore suo recentior fuisse videatur. Non dissimulavit librarius aliquoties se in exemplari, quod descripsit, aliquot paginarum defectum sensit. Sed utrum reliqua omnia ita fuerint ab auctore composita quomodo ad nos scribæ istius opera pervenerunt, dubitari haud injuria potest: non enim mendosa modo quædam, sed plura etiam his mutilata vel comperi vel suspicatus sum, quod aliquoties in annotationibus ostendi. Porro autem facile crediderim lectores in bonis scriptoribus versatos et iudicio aliquantum quam vulgus

acriori præditos, ubi lectionem hujus operis instituerint, molestiæ principio aliquid aut etiam nausæ contracturos. Pollicitus enim auctor ab initio mundi usque ad sua tempora historias se compendio recitaturum, ubi ad rem ventum est, neque optimo ordine ea proponit quæ in sacris Litteris et Flavii Josephi antiquitatis Judaicæ descriptione atque alibi copiose describuntur; et inserit multa nescio quam relatu aut creditu digna: et interpolatis narrationibus sæpe, sæpe mutilatis, aliquando idem non sine tædio et odio inculcat. In summis mundi imperiis et eorum successione ac mutationibus exponendis jejunos plane est. Res Romanas ita attingit ut videatur earum fuisse admodum ignarus. Et in ipsis imperatoribus ordine recensendis eorumque in summa exponendis rebus gestis fere ad Constantinum usque Magnum nihil præclari aut etiam operæ pretii est consecutus, ut subvear ne quis ista legens exclamet: *Quid tanto dignum dedit hic promissor hiatus?* Digressiones quoque in disputationes de vita monastica, contra Judæos, et alia id genus, talia sunt quæ annalibus parum omnino convenient et non possint a quovis ventriculo concoqui. Quæ ego a me dicta ita velim accipi ut ab eo qui non vituperet sed excuset Cedrenum, scriptorem qualem ea tempora et fortassis etiam vitæ institutum tulit, ut uno verbo dicam, interdum εὐθὺς. Certe si quid ab eo peccatum est, non magno rerum dispendio peccatum est, cum abunde librorum sit ex quibus historiarum ab ipso præteritarum aut minus commode tractatorum cognitio repeti possit. Hoc autem vere possum affirmare, plurima esse in Cedreni hoc opere, quæ cum alibi non inveniuntur, maximam ei apud omnes veritatis et historiæ amatores conciliare possint debeantque gratiam. In Justiniano præsertim Magno, in Heraclio et aliis deinceps Cpolitianis imperatoribus multo est quam ipse Zonaras fuerit diligentius ac copiosius versatus describendis, annis etiam singulis res gestas dividens. Nam quæ ante novæ Romæ ortum habet, ea videtur utcumque ex variis libris non magna cura ac judicio perexiguo consarcinasse: in Cpolis autem rebus et exercitatorum fuit, ut apparet, et majore est usus industria; et si quid ego judico, hoc illi ἐργον fuit, cætera πάρεργα. Qui eum cum Zonara conferrent, iis deprehendere erit proclive vere me ista dicere. Nam omisit Zonaras multa quæ noster habet, scitu perquam digna, et quibus omissis historiam mutilari obscurarique fuit necesse. Multa ille breviter admodum indicavit, quæ sunt a nostro circumstantiis omnibus explicatis illustrata. Neque ego primus hoc deprehendi: sed Wolfius noster, quem honoris causa nomino, vir harum rerum (quod, quibus ignotus ipse est, lucubrationes ejus evidentissime demonstrant) longe peritissimus, aliquanto ante codici vestro schedam præfixerat qua argumentum ejus in hæc verba exprimitur « tractat idem argumentum quod Zonaras, sed multa habet a Zonara de industria prætermissa, brevitatis, ut opinor, studio, sed certe non prætermittenda. Quod si mihi optio data fuisset ab initio, hunc Zonaræ prætulissem. Nunc cum Zonara denuo edendus erit, consultum fore videbitur ut hoc totum opus perlegatur, et quidquid memorabile visum fuerit, Zonaræ suis locis certa nota apposita inserendum. » Hæc Wolfius; qui, haud dubie, cum hoc ferret de Cedreno judicium, ad ea respexit præcipuæ quæ aliunde quam ex eo aut Zonara repeti commode non possunt. Nam duo priores Zonaræ, tomi longe alioqui sunt meliores ac laude digniores quam ea quæ ad Constantinum usque Magnum noster collegit. Et tamen in hisce ipsis sunt nonnulla quæ cognitu digna atque utilia tamen neque apud Zonaram occurrant neque alibi sint adeo obvia. Enim vero id affirmare ausim, ex hoc nostro scriptore ab homine industrio multa posse desumi quibus Zonaræ Procopii Diaconi aliorumque id genus scriptorum, recentiorum quoque, ut Cuspiniani, Egnatii Panvini, imperatores et historiæ partim corrigi partim illustrari ac poliri possint. Quæ utilitas vel sola ejus editionem apprime apud æquos lectores gratiosam facere debet. Neque nunc proponam exempla: tametsi enim rei gustum aliquem annotationes nostræ præbebunt, tamen malo hæc solerti lectori observanda relinquere quam iis commemorandis me jactare. Addatur et hoc: cum eorum quæ sunt circa Byzantium et in ipsa urbe locorum, tum aliarum multarum urbium fluminum montiumque notitiam permultis hujus scriptoris locis posse explicari atque illustrari; ut magno rerum geographicarum incremento et antiquitatis recolendæ adjumento diligentibus sit futurus.

Verum de Cedreno satis, aut fortasse nimium: legatur, ipse se probabit, et ostendet vendibili vino non opus esse hedera. Venio nunc ad meam operam, non profecto ut eam vel jactem vel etiam ἀκκισμῶ extenuem, quorum neutrum ego ingenui hominis arbitror; neque etiam ut qui vestris et aliorum bonorum (cæteros enim nihil moror) judiciis diffidam, ideoque causam mihi dicendam putaverim: sed quod, cum ipse in hoc opere factus alicubi sim, nolim alios quoque errare. Primo omnium ne conatus quidem sum id consequi, ut Zonaræ, Nicetæ ac Gregoræ facundiam Latinam parem Cedreno conciliarem. Nam probe mihi meæ conscius tenuitatis, nemine etiam monente, habebam exploratum me moliri hoc non debere quod elegans pastor merito odisse ait, ἴσον ὄρεος κερυφῆ τελέσαι δόμον ὠρομέδοντος. Et quidem Græcæ linguæ usu Cedrenum iis quos nominavi multo inferiorem esse, multoque minus in suo foro disertum, non difficulter judicabunt lectores; quos minus habet etiam quod conqueratur, si Latine purius ii nitidiusque ipso loquantur. Ac nescio quomodo mihi accidit ut interdum invitus, magis tamen solito, balbutirem ipse etiam, dum præeuntis verba subsequor et exprimere conor. Sed hoc quidquid est mali, æquanimitas lectorum vel dissimulabit vel corriget.

Postquam vos, Mæcenatis nomine dignissimi heroes, ultro pro vestra benignitate de me

honeste sentientes, impulsore maxime D. Ludovico Carino, sene longe doctissimo veroque officiosæ in cultores bonorum artium, humanitatis exemplo, vobisque non absque gravissimis causis et meritis charissimo et acceptissimo, de me autem jamdiu ita merito ut gratiarum actionem (quas enim possim pro tot beneficiis hac mea conditione referre ?) hic locus dignam non capiat, memoriam autem ab eo in me profectarum commoditatum me vivo nihil sit oblitteratum; suadentibus idem cum aliis primariis viris tum ipso etiam Wolfio, qui (nihil jam de ipsius laudibus dicam, cum prædicationem meam excedant, neque hoc sibi reponi muneris pro suis meritis ipse cupiat) abundantia quadam amoris semper me persecutus quasi lampadem hanc in decursione vertendæ Græcæ historiæ recte se traditurum mihi existimavit; postquam ergo Cedreni convertendi provinciam mihi credidistis (id quod mihi fuit, ut debuit, gratissimum), equidem in hoc incubui ut exspectationi vestræ meisque promissis mature et fideliter satisfacerem. Omnia expeditu facilia fore animo præceperam, fortasse non nimis arroganter, ut qui non nunc primum hoc genus rei tractandum, suscipere. Sed in progressu tamen id expertus sum quod Alcæus olim eleganter cecinit:

*Delata in altum cum semel est mare,
Quocunque tempestas vocabit,
Ut tibi navis eat necesse est.*

multa spem meam fefellerunt. Incidi in loca vel obscura vel mutila sæpe; ubi cum nonnisi unus codex mihi esset aut alibi eadem aut similia perscripta in promptu non haberem, oportuit me hæere. Conjecturas scio aliquid posse, sed eæ neque satis tutæ aliquando sunt, et non raro quod conjicerem aut quo me referrem non succurrebat. Ne tamen vel auctori vel lectori mea ignoratio fraudi esset, ubi visum est rem habere aliquid momenti, annotationibus meis pro virili rem exposui aut saltem aliis enodandam proposui. Maxime barbarica me vexaverunt vocabula, quorum magnam copiam lector inveniet, partim hybridarum ac *μιζοβαρβάρων* aut (si ita velit aliquis *μιξελλήνων*, partim prorsus et apud Latinos et apud Græcos peregrinorum. Quorum alia rerum sunt, ut scaramangium, tulдум, cumparia, barducium, læsa, et alia plura; alia officiorum appellationes, ut barangi, *protovestiarus*, *logotheta dromi*, *canicium*, *protospatharius*, *drungarius*, *ameras*. Reperiet etiam multa Latina Græco habitu velata, *κινστέρων*, *σάκμων*, *λεγάτα*, *silentium*, *asecretia*, *scalam*, *κρῦρον*, sexcenta alia. In quibus animadvertendis et vertendis quam fuerim felix, nescio: fui certe moleste occupatus. Quod ad annotationes meas attinet, poteram eas extendere et amplificare indicatione et comparatione eorum quæ apud alios scriptores iisdem de rebus habentur; quod ignavo fortassis aut librorum copia destituto lectori fuisset non ingratum. Verum ego brevitati studui; et cum postremo eas relegerem, permulta amputavi quæ alio loco commodius me persecutorum videbam, cum hic vel brevius quam ut satis intelligerentur indicare ea oporteret, vel commentando extra fines annotandi progredi. Has autem ipsas annotationes lectori magnum momentum allaturas ad intelligendum Cedrenum, aut saltem quædam diligentius scrutandum, confido. Mihi quidem incredibili labore constiterunt. Ponetur in lucro a gratis, si ad alios quoque intelligendos scriptores inde aliquid poterunt petere adjumenti: quod ego spero fore. Numeri eorum numeris margini Cedreniano appositis respondent; nisi quod sæpe plura unico sumis complexi loca. Ad finem tabulas chronologicas (a) adjeci, jampridem eas a me compositas, et cum ad alia tum ad *συγχρονισμὸς* prompto inveniendos ac intervalla temporum supputanda utiles. In his fere sum Funckium secutus, quanquam ipse quoque de quibusdam quod moneam et disputem videor mihi habere; quod ipsum quale sit, alio loco, si Deus volet, proferetur. Græcus codex editur diligentissime et summa fide ac labore non exiguo descriptus, collatusque cum vestro exemplo. Ex eo poterit emendatio eorum sumi in quibus est a me peccatum. Ut enim nusquam me hallucinatum profler, non facile mihi quisquam persuaserit. Confido tamen æquos peritosque rerum et ærumnarum quæ in hujusmodi operibus sunt exantlandæ lectores non ita multa desideraturos, ut non sint mihi pro laboribus hisce gratiam habituri. Vobis autem, Viri amplissimi, vobis acceptum ferre debent, quam hoc opere legendo utilitatem delectationemque capient: vobis, inquam, non mihi. Tametsi enim studio reipublicæ litterariæ juvandæ atque locupletandæ teneam vel maximo, paucisque (quod velim nemo dictum arrogantius putet) voluntate bene merendi de patria cedo, aut fortasse nemini, tamen ea est rerum mearum tenuitas, ut nisi aliis locata mea opera, qui fortunarum mearum habeant ac laborum et suæ liberalitatis rationem, scribendi facultatem habeam nullam. Et quamvis multo est quam imperiti credere possint ærumnosius, ista, qualia nos fere edidimus adhuc, conscribere; ut non domino tantum fundi maximam, sed et colono aliquam gratiam debere videri possint qui frugibus vescuntur; ego interim quod ab aliis exigam non habeo, cui dubium non sit quin meos in hoc opere labores pro vestra liberalitate atque munificentia ita sitis compensaturi, ut insigni vobis obstrictus beneficio perpetuus sim debiturus atque habiturus gratias. Atque ego sane neque volo neque debeo etiam diffiteri, hanc mihi potissimam fuisse meæ vobis operæ offerentiæ atque navandæ causam, ut consecuto quod volui, nemo alius porro sit appellandus. At vestræ magnificentia quis, nisi animi prorsus obnoxii, negaverit plurimum a republica litteraria

(a) Hæc chronologia, quia virorum doctorum judicio non satis accurata est, in hac editione prætermittitur.

et omnibus in ea ingenue versantibus deberi? Nam me quidem, ne quid dissimulem, paupertas, ut ille ait, impulit audax ut libros facerem. Quod ipsum tamen adhuc ita temperavi, et in posterum quoque rebus meis sic poscentibus ita instituam, ut non minora ad bonarum litterarum studiosos quam ad me meis e laboribus redeant emolumenta. Vos autem quid, præter publicæ utilitatis rationes et voluntatem de me quoque privatim bene merendi, ad hoc Cedreni dandum munus adduxerit, ne cogitari quidem potest; nisi si quis ita est in Europa hospes et famæ ignarus, ut vos et avitæ et vestris meritis partæ gloriæ inopes suspicetur voluisse hujus liberalitatis opportunitate nomini vestro laudem decusque conciliare. Enimvero quod vestro sumptu in lucem e tenebris eruendis ac publicandis hocque pacto ab interitu vindicandis bonis libris et magnificentiam vestram patriæ demonstratis et rempublicam angelis atque exornatis, non id gloriæ, qua abundantis, quærendæ studio, sed laudatissimi piæ inclytæque memoriæ herois Antonii Fuggeri, patris vestri, legitima quadam et hæreditaria successione atque imitatione facitis; neque committendum vobis putatis ut cum aliis in rebus eum patriæ repræsentetis, hoc unico in tam laudabili instituto ab eo vos degenerasse opinari quisquam possit. Valet, Viri amplissimi ac veri Mæcenates, nosque in vestrorum clientum numerum semel receptos fovete, sedulo curaturos ne quid vobis in nos collatorum beneficiorum pereat. Heidelbergæ, Nonis Januarii, anno a Natali Christi 1566.

ΣΥΝΟΨΙΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΑΡΧΙΟΜΕΝΗ

ΑΠΟ ΚΤΙΣΕΩΣ ΚΟΣΜΟΥ ΚΑΙ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΙΣΑΑΚΙΟΥ ΤΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ

ΣΥΛΛΕΓΕΙΣΑ

ΓΑΡΑ ΚΥΡΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΚΕΔΡΗΝΟΥ

ΕΚ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ.

COMPENDIUM HISTORIARUM

A MUNDO CONDITO USQUE AD ISAACIUM COMNENUM IMPERATOREM

A DN. GEORGIO CEDRENO

EX DIVERBIS LIBRIS COLLECTUM,

Guilermo Xylandro Augustano interprete, cujus versionem ad incudem revocavit Carolus Annibal Fabrotus.

1-3 Multi ante nos religiosi atque cognitionis rerum gestarum studiosi viri in compendium historiarum contrahere aggressi sunt. Nam et Georgius monachus idemque syncellus, ab initio mundi orsus, [P. 1.] πολλοὶ τῶν πρὸ ἡμῶν φιλοθέων ἀνδρῶν καὶ φιλοστόρων τὴν ἐπιτομὴν τῆς ἱστορίας ἐπραγματεύσαντο· ὃ τε γὰρ μοναχὸς Γεώργιος καὶ σύγκελλος (1) ἀπὸ καταβολῆς ἀρχαίμενος κόσμου εἰς Μαξι-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(1) *Syncellus* dignitatis est seu officii nomen. Ita appellabant eum qui patriarchæ (sic crebro nuncupant Cpolitaneæ Ecclesiæ summum antistitem) defuncto successurus erat, quasi suffraganeus quidam. Auctor noster in vita Constantini Monomarchi, de bello Sultanico et Liparita capto agens; et est idem apud Zonaram. Atque in Leone Iconomacho noster Anastasium Germani syncellum facit, in Leone Basilii filio Stephanum ejus fratrem Photii, in Romano Lacapeno Theophylactum hujus filium Stephani Ameseni; alios alibi. Vox unde sit deducta, ut et multæ aliæ id genus, conjectu est difficile neque magnopere necessarium. Quid si is si (qui in eadem cella cum eo degat cui sit successurus? In Michaelo Stratiotico mentio fit protosyncelli, quasi principem syncellorum dicas,

Leonis Strabospondylæ, qui tum in republica primarius fuerit gerenda. Id videtur aliquid ab aliis habere diversi. Ego in his adnotationibus ea tantum statui referre quæ maxime necessaria videbantur. Quam brevitatem pro excusatione accipient æqui lectores, si non ubique eos adjuvabimus ZYL. — Syncellus primis temporibus, non alius quam contubernii societatis ac convictus particeps, successor nusquam erat, virtutis siquidem et eruditionis merito. CP throni, sublato e vivis Tarasio, successionem adeptus est Nicephorus confessor. Plura de Syncello expetita suis locis exponuntur; quæque de illo, non plana licet et integra, probanda tamen Xylander retulit, alibi commodius inserentur. GOAR.

* Prologum isto prolixiorum ex cod. Coislin. 186 a Montfauconio editum habes ad calcem tomi II. Edit. PATR.

μιανὸν καὶ Μαξιμιανὸν (2) τοὺς τυράννους κατέληξε, καὶ ὁ ἠμολογητὴς Θεοφάνης (3) τὸ ἐκείνου τέλος ἀρχὴν ποιησάμενος οἰκίαν ἄχρι τοῦ τέλους Νικηφόρου τοῦ ἀπὸ γενικοῦ (4) κατήντησε. Μετὰ δὲ τοῦτον καὶ ἄλλοι ἐπεχείρησαν, οἷον ὁ Σικελιώτης (5) καὶ ὁ ὑπέρτιμος Ψελλὸς (6) καὶ ἕτεροι σὺν τούτοις. Ἀλλὰ τῆς ἀκριθείας ἀποπεπτώκασιν, ἀπαρίθμησιν μόνην ποιησάμενοι τῶν κασιλέων καὶ διδάξαντες τίς μετὰ τίνα γέγονεν ἐγκρατής, καὶ πλεον οὐδέν. Ὁ γὰρ Δαφνοπάτης [P. 2] Θεόδωρος, Νικήτας ὁ Παφλαγῶν, καὶ οἱ λοιποὶ Βυζάντιοι (7), Νικηφόρος τε διάκονος ὁ Φρόξ, Λέων ὁ Καρίας (8), Θεόδωρος ὁ Σίδης, καὶ ὁ τούτου ὁμώνυμος Σεβαστείας (9), καὶ ὁ Κυζίκου Δημήτριος (10), καὶ ὁ μοναχὸς Ἰωάννης (11), οἰκίαν ἕκαστος ὑπόθεσιν προστιθέμενοι, ὁ μὲν ἔκαινον ἐφεῖν βασιλέως, ὁ δὲ ψογον πατριάρχου, ἄτερος δὲ φίλου ἐγκώμιον, πόρρω τῆς τῶν εἰρημίων ἀνδρῶν διανοίας ἀποπεπτώκασιν καὶ πρὸς ἀλλήλους διητέθησαν. Ὁ δὲ πρωτοβεστιαρίος (12)

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(2) *Maximianum et Maximinum.* Horum prior collega fuit Diocletiani, cognomento Hercules, posterior ab eodem Diocletiano imperatore gener ac Cæsar est ascitus. Cedrenus Maximianum vocat in ipsius historia. Quidam *Maximianum* scribunt. Nomen ei fuit Gallerio. Tyrannos vocat, quod *Christianis* fuerunt iniqui. XVL.

(3) Hic Georgii Syncelli filium secutus ab ejus fine principium historiarum suarum dedit, Theophili et Michaelis filii tempore, quo monasterii Agri præpositus decessit. GOAR.

(4) Sic etiam Zonaras eum vocat in inscriptione imperii ejus, tomo tertio f. 99, paulo ante ea referens quæ ego huc perspicuitatis gratia transtuli. Est apud Suidam in Ἀρτέμιος, γενικόν vocari eum qui tributorum vel reddituum rationes putat, τῶν φόρων λογιστήν. Et in Basilio Macedone noster ejus mentionem facit, ac ibidem non procul initio γενικόν loci nomen fuisse ostendit, ubi debitum publico seu tributum seu vectigalis nomine pecuniarum exigerentur. Alioqui creditur voce λογοθέτης cancellarius aut libellorum magister aut aliquid tale, designari: officii nomen utique est. Fuit Nicephorus iste æqualis Caroli Magni. XVL.

(5) De Siculo isto nihil a me temere dictum volo: quod Possevinus Heidelbergensis Bibliothecæ cod. 394 scribit, fideliter exscribo: *Joannis Siculi Chronicon ab orbe conditio usque ad imp. Michaelis Theophili F. præcipuas historias complectens. Meminerunt ejus Zonaras et Cedrenus, hæc ille.* GOAR.

(6) Quis hic Psellus? Non unus siquidem cognomine Psellus, sed plures, iidemque τῶν φιλοσόφων ὑπάτοι, non *consules*, ut quoniam rentur, sed *supremi*, quasi ὑπέρτατοι. Primus Michael Leonis philosophi præceptor eruditissimus et ὑπέρτιμος, quo celebriorem et antiquiorem, Baronio iudice non reperias, de quo refert auctor p. 550. Alter Constantinus, de quo p. 803. Priori quædam historica ascribit Possevinus. Ac cum sua tempestate Psellum scripsisse testetur Curopalates, de posteriore sermonem ab auctore fieri penitus est indubium. GOAR.

(7) Quos de nomine citat Curopalates, Josephus Genesisius et Manuel Byzantius. GOAR.

(8) Grammaticus cognomine, Romanæ classis dux, novem imperatorum post Theophanem gesta conscripsit. Latet adhuc in Regia Bibliotheca. GOAR.

(9) *Augustanus*, Sebastæ natus. Est autem Σεβασ-

usque ad Maximianum et Maximinum tyrannos rem perduxit: et quo is loco desiit, 4 inde principium sumens Theophanes confessor obitu Nicephori qui de generali logotheta imperator fuit factus, historiam suam finit. Post hunc etiam alii idem opus in manus sumpserunt, ut Siculus, ut honoratissimus Psellus, ac præter hos alii. Carterum isti accuratam atque exactam temporum rationem non tenuerunt, neque aliud præstitere quam quod nuda regum enumeratione exposita, quis cui in imperio successisset docuerunt. Nam Theodorus Daphnopates, Nicetas Paphlagon ac reliqui Byzantii, tum Nicephorus diaconus Phryx, Leo e Caria, Theodorus Sida oriundus, atque Theodorus Augustanus, Demetrius item Cyzicenus ac Joannes monachus, horum qui vis peculiari sibi proposito 5 argumento (verbi gratia, laudationem alius regis, alius patriarchæ vituperationem, alius amici prædicationem), procul a nominatorum virorum sententia aberr-

στα Augusta, a Σεβαστός Augustus. Utque Augustæ multæ fuerunt urbes in regionibus occidentalibus, ita Græco nomine Sebastæ in Oriente fuerunt. Nam et Samariam Herodes Sebasteam appellavit, ut Strabo testatur, et Sebasteam Cappadociæ commemorat Plinius 6 3. XVL. *Augustanus* nusquam dicendus (nisi forte Xylandro *Augustano*, Latine quidem, verum improprie laquenti) qui non *Augustæ* natus, verum ecclesiæ quæ est in *Sebaste* præsulatum geessit. GOAR.

(10) Hic trito loquendi more Cyzici episcopus censeretur. Num ille Cyzici, Demetrius de quo narrat auctor p. 723 et 740, quipp: in Armenos Dioscori discipulos feliciter stilum exacuit? nullo scriptorum habito sermone reliquit incertum. GOAR.

(11) Joannis monachi nomine Zonaram alias intelligi notum est. XVL. — Is mihi nonnullisque aliis et Zonaras. Nomen, professio, scripta id evincunt. At repugnant illi qui Cedreno Zonaram habent posteriorem. Unde? quod ulterius hic deduxerit narrationis filium. Levius argumentum est: Cedrenus etenim opere nundum absoluto scribendo destitit. GOAR.

De Niceta Paphlagonem non habeo quod dicam: nam Choniates ille Phryx fuit, vel seipso teste. XVL. Hunc cognomento Davidem vitæ Ignatii patriarchæ sanctissimi et rerum sui temporis (vivebat autem nono sæculo) fidelissimum scriptorem laudat Baronius. Eundem Paphlagonem cognomine citat Meursius in Lexico GOAR.

(12) Litteram B puto pro V consonante eum usurpasse, ut cum Αξέρων, Βιργίλιος scribunt Græci, et similia. Nam minus rectum esse Ούξέρων Ούιργίλιος vel hoc docet, quod numerus syllabarum augetur. Neque doctos homines puto moris esse bestiiis præfici; neque sane cruditi imperio in belluas aut honorantur aut delectantur. Itaque suspicor πρωτοβεστιαρίον nomen quidem esse officii, sed eum notare qui regio vestitui præesset, quod cubiculariorum videtur hodie officium esse. Neque est alienum dignitate ac commodo regis eos habere assidue sibi ad quoscunque usus præsentis qui sint litterati. Vestiariorum quidem infra mentio sit in 22 Justiniani anno, βεστιαριῶν, quorum incuria imperatoris corona fuerit amissa. Et sæpe ad res summas ac bestiariorum nequam committendas protobestiari leguntur destinati, ut in nuptiis neptis Lacapeni imperatoris cum Petro Bulgaris principe est videre. Nonnull-

GEORGII CEDRENI

sique inter se dissenserunt. Jam Joannes A Iωάννης ὁ Θρακίσιος τὸ ἐπώνυμον, συντομωτέ-
stiarus, cognomento Thracisus, compen- ἐνδιδόναι κατάληψιν τῶν ἐν διαφόροις συμβεβηκό-
em eorum quæ diversis evenerunt tempori- κειροῖς, τὰς τῶν ἀνο θενλεχθέντων συγγραφῶν ἱσ-
titiā tradere conatus, supra commemora- ρίας ἀναλεξάμενος καὶ ἐγκατάσκευον ποιησάμενος τι
scriptorum historiis accurate perfectis inde- γραφὴν ἀπὸ τοῦ τέλους ἔρξατο τοῦ ἀπὸ γενικῶν Ν
suos commentarios quæ ad rem facerent κηφόρον, καὶ τὰ ἐμπαθῶς ἤ καὶ πρὸς χάριν λεχθέν-
is, ab exitu Nicephori, cujus paulo ante me- ἀποδιοπόμενῃ, γυμνῆν τὴν ἱστορίαν παραδέδωκε
mus exorsus est, repudiatisque quæ ex animi Ἴμεῖς δὲ, τὰς τούτων ἐπελθόντες βιβλους, τὰ εἰκό-
motive aut in gratiam alicujus scripta fue- συνελέξαμεν, προσθέντες καὶ ὅσα ἀγράφως ἐκ πι-
i, nudam historiam tradidit. Nos autem evo- λαιῶν ἀνδρῶν ἐδιδάχθημεν. Ἄλλὰ μὴν καὶ ἀπὸ τι
lorum libris, indeque iis quæ attinebat col- Λεπτῆς Γενέσεως (13) οὐκ ὀλίγα συλλέξαντες κ
tis, adjectis **Θ** etiam quæ, cum non essent ἀπὸ ἐκκλησιαστικῶν ἱστοριῶν καὶ ἀφ' ἑτέρων β
cripta, ab antiquis hominibus tradita didiceramus, β
on pauca etiam ex parva Genesi, ecclesiasticis β
istoriis aliisque libri complexi, cursim omnia in β
num composuimus volumen. Quod opus posteris β
relinquimus tanquam alimentum tenerum ac mola β
præparatum, ut et qui dictorum historicorum β
scripta legerunt, commentarios habeant (etenim β
lectio ad recordationem excitandam est efficax, β
recordationi ad alendam augendamque memoriā β
vis est, quemadmodum contra incuria et negligē- β
tia immemores reddit; unde prorsus oblivio conse- β
quitur, memoriā rerum gestarum obscurans atque β
hoc compendio ductoris loco utantur.

Principio fecit Deus cælum et terram. Confusus B Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴ
iic mundi partibus nominatis quæ maxime reliquas γῆν. Παχυμερῶς εἰπὼν τὰ συνεκτικώτατα τῶν στο-
in se continent, distinctius deinceps creationis C χεῖων, μετὰ ταῦτα λεπτομερῶς ἐξηγεῖται τὴν ἀ-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

quam ac rem gerendam, quod ex locis plurimis sit eadem narratio verbis, si pauca demas, iisdem
constat: quinetiam in Basilio Romani filio pro- contexta, hunc ex alio sua mutuari fuit necess
tostestarius Leo dictator imperatoria potestate Memoratis autem in utriusque præmio iisdem
creatur contra Sclerum. Aliquando, quod est inti- historiarum auctoribus, Joannis Thracisii nom
morum, ad insidias ipsi structas imperatori explo- et opera Cedrenus exprimit, cujus velut ips
randas ut in Leone Basilii filio noster ostendit. Et Cedreni apud Curopalatam nulla mentio: qu
in Constantino Romani filio protovestiarum dignitas argumento est Joannem illum, quisquis fuit
proxima a domestico scholarum et accubitore, Cedreno, non Curopalata priorem: alias quom
biglæ drungario superior ostenditur. Quod si cui a Curopalatæ ignotus, si præcessisset? vel qua rat
vestitu deductum hoc nomen minus placet, is a Curopalata prævios historiarum scriptores eni
sciat βίετιάριον apud Choniātam ἀντὶ ταμείου rante tum Joannes ille, si foret alius, tum Ce
poni, pro cubiculo nimirum ut, sicut dixi, hac nus ipse sileretur, si Cedreni verba sigil
quoque ratione intimorum aliquem administrorum secutus cunctos alios auctores ordine recen
designet. Ad ἐνδιδόναι deest, opinor, participium, horum nomina suppressa vellet ex invidia v
utpote βουλόμενος aut simile XVL.— Joannem istum ignavia? Satius itaque dicendum, Cedrenur
eumdem esse qui vulgo Curopalata, probat nomen, Curopalatæ supparem nondum absolvisse his
confirmant scripta, auctor ipse Cedrenus non Curopalatam vero ulterius deduxisse, et ex
obscure seggerit. Nomen in manifesto est: ejus non aliis plura absque labore et immutatio
historia ab exite Nicephori, a Michaelis videlicet D tionis stylo, in suam synopsis Cedrenum
cognomento Rancabis imperio, sumit exordium et plagiario transtulisse. GOAR.
nec est scriptorum hic memoratorum ullus a quo (13) Idem liber Apocalypsis Mosis no
plura collegisse Cedrenus convincatur, qui ut paulo post Cedrenus monet. Hujus et
compendiosam, qua graditur ille, viam secutus est; minere Theodorus Metochites, Zonaras,
nec ad dammandum vel commendandam ullius Syncellus. Est autem apocryphus; c
memoriam, quod in illo laudat, manum ad scri- magno religionis et litterarum detrimen
beneum se admovisse testatur. Adversatur nihilo- interiisse, una cum Enochii Apocalyp
minus, quod nemo facile non deprehendat, Scy- ejusdem farinæ commentis, arbitror. C
litzæ cognomen et officium curopalatæ, a Thracisii fuerit, satis ex iis quæ inde proferur
et protovestiarum notatis hic non modico spatio C Zonaras principio suorum annalium
dissita. At si patriæ hic, alibi familiæ nomen, nil eum ἀποδιοπόμεναι. Judæi magna
quod secum oppositionem vebat producit. Officia magna Leviticum, etc., habent, in
vero quantumlibet varia diversitatem hominum nugas. Quod de alimento sequitur
non arguunt frequenter, cum is idem primo curop- reddidi. Est autem prope hoc quod
palata historiam texere, tum secuti annis ad pro- verbio extulisset, se quasi præmansu
tostestiarum dignitatem promoveri eoque titulo a tradentem. In quo tamen plura m
Cedreni potuerit decorari. Alienus quippe sum quam præstare potuerit, ut in præ
posteriorem affirmant. Nam cum utriusque mus. XVL.

χὴν τῆς κτίσεως, λέγων « Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, Γενηθήτω φῶς. » Ἰστίον οὖν ὅτι πᾶν ὃ ἦν πρὸ τῆς τοῦ κόσμου τούτου συστάσεως, ἐν φωτὶ ἦν· οὔτε γὰρ αἱ τῶν ἀγγέλων χορείαι ἐν σκότει διήγον, οὔτε πᾶσαι αἱ ἐπουράνιοι στρατιαί· ἀλλ' ἐν τῷ φωτὶ καὶ πάση εὐφροσύνῃ πνευματικῇ τὴν πρέπουσαν αὐταῖς λειτουργίαν ἐκπληροῦσαι. Τὸ γὰρ σκότος ἐκ τῆς τοῦ οὐρανοῦ ἐφαπλώσεως καὶ τὰ ὑπὸ τούτου σκεπόμενα γέγονεν. Ἐπὶ τούτων τοίνυν εἶπεν ὁ Θεός· « Γενηθήτω φῶς. » καὶ ἐγένετο φῶς· ἐχωρίσθη γὰρ ἀπὸ τοῦ σκότους, καὶ ἡμέρα ὠνομάσθη παρὰ τοῦ Δημιουργοῦ. Ἡ πρώτη ἐστὶ τοῦ παρ' Ἑβραίοις λεγομένου Νισάν τοῦ πρώτου μηνός, [P. 3] εἰκοστὴ δὲ πέμπτη τοῦ παρὰ Ῥωμαίοις Μαρτίου μηνός, παρὰ δὲ Αἰγυπτίοις ζ' Φαμενώ τοῦ κθ' (14) καλουμένου παρ' αὐτοῖς μηνός. Ἐν ταύτῃ καὶ Γαβριὴλ τὸν ἀσπασμὸν ἐπὶ τῇ θείᾳ συλλήψει τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ τῆς παναρχάντης Θεοτόκου ἐφθέγγετο. Ἐν ταύτῃ καὶ ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Πατρὸς μετὰ τὴν ἐξ αὐτῆς ἄρρητον γέννησιν πᾶσαν πληρώσας οἰκονομίαν ἐκ νεκρῶν ἀνέστη· ἦν περ καὶ Κυριακὸν Πάσχα οἱ ἅγιοι Πατέρες ὠνόμασαν, ἀρχὴν λαβόντες κατὰ τὴν αὐτὴν ἁγίαν τῆς ζωηφόρου ἀναστάσεως ἡμέραν τοῦ πεντακισχιλιοστοῦ πεντακοσιοστοῦ τριακοσῦτο ἐνάτου ἔτους (15) ἀπὸ κτίσεως κόσμου. Καὶ τινες δὲ τῶν ἁγίων θεοφόρων Πατέρων ἐν τῇ αὐτῇ ἔφασαν τῇ ἡμέρᾳ, δηλονότι τοῦ Μαρτίου μηνός, καὶ τὴν ἐπὶ γῆς δευτέραν τοῦ Γιοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν γενήσεσθαι παρουσίαν, ἐν ἣ κρινεῖ πᾶσαν πνοήν, ὡς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἀπ' αὐτῆς πάλιν τὴν ἀρχὴν λαμβάνοντος. Ὅτι (16) ἐν αὐτῇ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ, ἦτις ἦν Κυριακῇ, ἦγουν τῇ μιᾷ τῶν Σαββάτων (17) ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, πνεῦμα καὶ φῶς καὶ νύκθήμερον (18) (καὶ ἐκ τοῦ συμβεβηκότος)

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(14) Mihi religio fuit quidquam mutare, cum unico tantum uterer codice, et eo satis negligenter multis locis scripto. Nam plures duodecim mensibus habuisse Ægyptios nemo, quod sciam, tradidit. Annum aliquando iis menstruum, aliquando quadrimestrem fuisse Plutarchus in *Numa* aliique, et Augustinus etiam de *Civ. Dei* l. xv meminit. Sed hæc antiquitus: post duodecim mensibus eum definitivè constat. Cæterum Martium mensem ab Ægyptiis Phamenoth appellatum diserte testatur in *Areteis* Theon, quo loco poeta sphaeræ primarios circulos describit. Et Plutarchus novilunium mensis Phamenoth esse principium veris perspicue docet, *Ἐπι' Ἰσίδος καὶ Ὀσίριδος. ΧΧΙ.*

(15) Nicephorus quoque in sua *Chronologia* ab origine mundi quinquies mille quingentos annos usque ad Christum numerat. Verior autem et sacris Litteris demonstrata ratiocinatio docet Christum anno ab initio mundi 5963, anno ab u. c. 51 esse natum, initio jam anno imperii Augustini 41; id quod in Augusto Cedrenus quoque expressit. *ΧΧΙ.*

(16) Semel illud ὅτι volui indicare in mea versione, deinceps omissurus. Solent Græci recentiores capitibus eorum quæ aliunde collecta tumultuarie in suos commentarios transferunt, eam notam præfigere, sicut nos vulgo *item* vocabulum usurpamus. Apud Suidam id est frequentissimum et apud Eustathium. *ΧΧΙ.* — Plura deinceps se omissurum pollicitus scholiastes, hoc quoque præcipuum omittit in observationibus, vocabulo ὅτι, contracto caractere in mss. exemplaribus expresso ac

principium enarrat, dicens: « Et dixit Deus, Fiat lux. » Sciendum est, quidquid ante hujus mundi constitutionem exstitit, id in luce fuisse. Nam neque angelorum choreæ in tenebris degebant neque universi cælestes exercitus, sed in luce, et omni spiritibus congruente lætitia suum quivis munus obibant. Tenebræ autem extensione cæli, qua tegebantur ea quæ infra cælum sunt, exstiterunt. De his ergo dixit Deus « Fiat lux, » ac exstitit lux. Nam a tenebris separata est, et ab Opificio Dei nomen diei impositum. Est autem prima dies primi Hebræorum mensis, qui mensis ab iis Nisan dicitur; eademque quinta post vicesimam ejus mensis quem Romani Martium vocant; apud Ægyptios et septima mensis, quem ii Phamenoth appellant, estque iis in ordine vicesimus nonus. Ea die divinam Dei nostri Servatoris conceptionem castissimæ Virgini Dei Genitrici Gabrielus salutatione denuntiavit. Eadem die unigenitus Patris Filius, cum ex ea ineffabili modo natus omni suo in carne defunctus esset officio, e mortuis surrexit. Quam diem etiam Pascha Dominicum beati Patres nominarunt facto ejus rei initio ab ea ipsa sacra die vivificæ resurrectionis, quæ fuit anno ab origine mundi quinquies millesimo quingentesimo trigesimo. Præterea quidam beatorum et divino instinctu prædicatorem Patrum eadem die (nimirum 25 Martii) alterum Filii Dei et Servatoris nostri Jesu Christi adventum fore pronuntiaverunt, quo de omni anima est judicium acturus, quippe futurum sæculum rursus ab hac ipsa die inchoandum existimantes. Nota: prima ista die, quæ fuit Dominica sive prima post Sabbatum, fecit Deus cælum et terram, spiritum et lucem, diem naturalem, quæ die ac nocte constat, ac (quod

in principio periodorum tumultuario congestarum semper præfixo, semel vel pluries aliud vocabulum significavit (ut ex eo, qua lecto qua subintellecto, cum alio ac sequentibus sensus integer habeatur: *σημειώσαι ὅτι*, etc.) in margine correspondere. Num integre fideliterque tot particulas expunxerit interpret, æquus lector judicabit. *GOAR.*

(17) D. Augustinus ad *Casulanum*, epist 86, citato loco de una Sabbati, Actorum xx: « Una Sabbati, inquit, tunc appellabatur dies qui nunc Dominicus appellatur, quod in Evangeliiis apertius invenitur. Nam dies resurrectionis Domini prima Sabbati a Matthæo, a cæteris autem tribus una Sabbati dicitur; quem constat eum esse qui postea Dominicus appellatus est. » Hæc ille. Ante eum Justinus Martyr *Διαλόγῳ πρὸς Τρόφωνα* ita rem explicarat: *Μία γὰρ τῶν Σαββάτων πρώτη μένουσα τῶν πασῶν ἡμερῶν, κατὰ τὸν ἀριθμὸν πάλιν τῶν πασῶν ἡμερῶν τὴν κυκλοφορίαν ὀγδόη καλεῖται, καὶ πρώτη οὖσα μένει.* Huc faciunt etiam quæ Eustathius annotavit ad versum *Iliad* II 173.

Τῆς μὲν ἰδὲ στιχὸς ἔργε Μ:νέσθ:ος αἰολοθώρηξ. Quæ annotavi rudium causa, et ne cui temerarius viderer. *ΧΧΙ.*

(18) *Νύκθήμερον* verti *diem naturalem*, qui integra æquinoctialis revolutione absolvitur. *ΧΧΙ.* — Docte magis et clare litteratus Allatius de mensura temporum cap. 3: *Simile spatium est 20.0-ήμερον, quod scilicet elabitur interim dum sol exoriens vel obiens vel in meridie existens iterum an ortum vel meridiem vel occasum revertitur.* *GOAR.*

erat istorum consecrarium) tenebras: septem numero opera effecta. Africanus autem primum diem intelligentia tantum considerari ait, quod eatenus lux quæ ante omnia creata fuit, internosci non potuerit ac diffusa fuerit. Secunda naturali die firmamentum est factum: opus unum. Hoc autem nomen habet, propterea quod tenuis est et rara eorum quæ supra id atque infra sunt natura. Cælum autem (Græce οὐρανός) dicitur, quod pellis instar videtur supra caput expansum. Tertia die terræ apparitio ac siccatio, paradisu, omnis generis arbores, herbæ et semina: quatuor opera. Arida autem seu cicca appellata fuit terra, quod nomen naturæ ejus proprium est: proprie enim siccum quod sit, terra est. Hæc ubi se injectis desuper aquis exoneravit, jussa porro est germinare. Jussa est autem producere animam viventem, ut inde cognosceretur bruti ac hominis animæ discrimen: nam brutorum anima ex terra est nata, hominis autem ex divina inspiratione orta est. Esse autem brutorum animam terrenam rursum ex ipsa potest intelligi Scriptura: dicit enim: « Anima omnis pecoris est sanguis ejus. » Porro sanguis concretus in carnem mutatur, caro suo interitu in terram dissolvitur. Itaque consentaneum est brutorum animam esse terrenam. Quarta die solem, funam et stellas Deus fecit: tria opera, Luminarium ortus multiplicem universo utilitatem attulit, cum lucendo suoque splendore mundum affatim illustrando, tum ortu obituque suo tempora distinguendo. Tum qualia signa præbeant, luna declarat: cujus cornua acuta ac pura si sint, constantem diei serenitatem promittit, sin obtusis cornibus ac subrubens appareat, aut largos imbres aut tempestatem fore indicat. Eodem modo sol quoque, si prunæ instar candeat ac sanguinis colore tinctos radios splendoremque edat, motum violentum imminere ostendit. Testes harum rerum sunt nautæ, agricolæ, viatores. Quinta die repentia, quæcunque natant, cetos, pisces, et quæcunque in aquis vivunt.

XYLANDRI ET

(19) Africanus scriptor fuit ecclesiasticus magni nominis. Eusebius citat de genealogia Christi ad Aristidem epistolam ejus lib. 1 *Histor. eccles.* 6, et Augustinus in *Retract.* et vii. et alii. Gotefridus Viterbiensis, qui historias conscripsit circa annum Domini 1600, Julii Africani chronica sub M Crasso scripta se habere affirmat. Quod ego ab inepto homine profectum puto, qui cum legeret Marcum, Crassum ascripserit crasso errore, qui præter M. Crassum nullum Marcum sciret. Quis enim non videt hoc ad Antonium debere referri? Sane sub Commodio floruisse Cedrenus noster alicubi tradit. Eusebius *Hist. eccles.* vi, 31 sub Maximino eum innoluisse perhibet. Africani libros χρονογραφικῶν. Eusebius de *Præparatione evangelica* l. x citat, et alibi. Cæterum locus est obscurus, cum Cedrenus νοητόν modo id dicat quod mente sola percipitur, modo id quod sub alio indicatur. Mihi de his philosophari non libet, cum Basilii, Ambrosii, Augustini aliorumque de re hac exstent doctissimæ dissertationes. XYL.

(20) Vox firmamentum Græcæ voci στερῖω-

τὸ σκότος, ὁμοῦ ἔργα ἑπτὰ. Ὁ δὲ Ἀφρικανὸς (19) τὴν πρώτην ἡμέραν νοητὴν λέγει, διὰ τὸ ἀδιόγνωστον εἶναι τὴν πρῶτον φῶς καὶ κεχυμένον. Ἐν τῷ δευτέρῳ δὲ νοητῷ μέρῳ ἐγένετο στερέωμα (20), ἔργον ἓν. Στερέωμα δὲ ἐκλήθη τὸ ὀσμιοῦργμα διὰ τὸ τῶν φύσιν τῶν ὑπερκείμενων ἢ ὑποκείμενων λεπτῶν εἶναι καὶ ἀραιὰν, οὐρανὸς δὲ διὰ τὸ καθορᾶσθαι τὸν τρόπον ὁρίσεως ὑπὲρ κεφαλῆς ἡπλωμένος. Ἐν τῷ τρίτῳ νοητῷ μέρῳ φανέρωσις γῆς καὶ ἀναξίτησις, παράδεισος, δένδρα παντοῖα, βοτάναι καὶ σπέρματα, ἔργα τέσσαρα. Ἐτιρὰ δὲ ἐπεκλήθη ἡ γῆ, ἐπειδὴ καὶ ἴδιον αὐτῆς ἐστὶν κατὰ φύσιν τὸ πρόσρημα: τὸ γὰρ κυρίως ἔρηρον γῆ ἐστὶν. Ἐπειδὴ ὡσπερ τι βλαστος ἀπέθετο τὰ ἐπικείμενα αὐτῇ ὕδατα, λοιπὸν βλαστάνειν προσετάχθη. Ψυχὴν δὲ ζῶσαν ἐξαγαγεῖν ἐκελεύσθη, ἵν' ἐκ τούτου γινώσκῃται τῆς τε ἀλόγου ψυχῆς ἢ διαφορὰ καὶ τῆς ἀνθρωπείας: ἐκ γὰρ γῆς ἐφύη τῶν ἀλόγων ἢ ψυχῆ, ἢ δὲ τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τοῦ θεοῦ ἐμφύσηματος συνέστη. Καὶ ὅτι γεηρά ἐστὶ τῶν ἀλόγων ἢ ψυχῆ, ἐξ αὐτῆς ἐστὶ γινῶναι πάλιν τῆς Γραφῆς. Ἐργα γὰρ: « Ψυχὴ παντὸς κτήνους (21), τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐστὶν. » Αἷμα δὲ πηγνύμενον εἰς σάρκα μεταβάλλεται: σὰρξ δὲ φθειρομένη εἰς γῆν ἀναλύεται. Εἰκότως οὖν γεώδης ἢ τῶν ἀλόγων ψυχῆ. Τῇ τετάρτῃ ἡμέρῃ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας, ἔργα τρία. Τῶν φωστήρων [P. 4] γενομένων πολυμερῆς τῷ παντὶ παρεσχέθη ὕψος, ἐκ τε τοῦ φαίνειν καὶ ταῖς οἰκείαις λαμπηδόσι καταυγάζειν τὸν κόσμον πλουσίως, ἐκ τε τοῦ ἀνίσχειν καὶ καταδύεσθαι τὴν τῶν χρόνων ἀπαρίθμησιν γίνεσθαι. Ἀλλὰ καὶ τῶν σημείων, οἷα ἐστὶ διὰ τῆς σελήνης φαίνεσθαι. Λεπτὴ γὰρ οὔσα ταῖς κεραλαῖς καὶ καθαρὰ περὶ τὴν ἡμέραν, σταθηρὰν εὐδίαν κατεπαγγέλλεται, παλῆα δὲ ταῖς κεραλαῖς καὶ ὑπέρυθρος φαινομένη ἢ ὕδωρ λάδρον ἀπὸ νεφῶν ἢ χειμῶνα ἐσσεσθαι μὴ δύει. Ὡσαύτως καὶ ὁ ἥλιος ἀνθρακώδης γενόμενος καὶ ὕψαιμος ταῖς ἀκτίσιν ἢ τὸ ἀπαύγασμα βίαιαν κίνησιν δηλοῖ ἐπιγενέσθαι. Καὶ μάρτυρες τούτων πλωτῆρες, καὶ γεωργοὶ, καὶ ὀδοιπόροι. Τῇ ε' ἡμέρῃ τὰ ἔρπετά, τὰ νηκτὰ πάντα, κήτη, ἰχθύες καὶ

GOARI NOTÆ.

μα videtur non pessime respondere. Cedrenus de cælo interpretatur: alii aërem intelligunt, cum quibus facit Abnezra Judæorum, et aiunt, doctissimus, teste Kimchi in Ps. xix. Et Thargum Hierosolymitanum pro voce cui στερέωμα respondet, Genes. 1 posuisse aërem, testis est Elias Thebitæ suo. Sed meum non fuit quidquam mutare. Aridam porro et siccam terram cognominari v. 6 usitatum est. Epitheton loco substantivi positum nescio an inveniatur apud Latinos, nisi quis Virgiliana hæc sic accipiat, *donec rostra tenent siccam, Æneid.* x, et alibi *exsilit in siccam*. Homerus quidem ἐπι τραπερῆν τε καὶ ὑγρῆν dixit *Iliad.* 3, 308, terram et mare notans humidum et sicci vocabulo: est enim τραπερὸν τὸ συμπαγῆς καὶ στερρόν καὶ οὕτω τοῦ ὑγροῦ διεσταλμένον, solidum ac compactum probe. Jam cælum παρὰ τὸ ὄρῃν a videndo dictum esse opinio est recepta: et apud poetas Dorica dialecto ὀρανός positum ipsi animadvertimus. XYL.

(21) Omnis carnis, est in Levit. xvii σαρκός, non, ut Noster habet, κτήνους. XYL.

ὅσα ἐν τοῖς ὕδασι, ἓτι τε καὶ πετεινὰ, ἔργα τρία. Ἀ
 Τῇ δ' ἡμέρᾳ τὰ τετράποδα, τὰ ἑρπετὰ γῆς, τὰ
 θηρία καὶ τὸν ἄνθρωπον, ἔργα τέσσαρα. Ὅμοῦ
 πάντα τὰ ἔργα εἰκοσιδύο, ἰσάριθμα τοῖς Ἑβραϊκοῖς
 γράμμασι, καὶ ταῖς εἰκοσιδύο αὐτῶν βίβλοις (22), καὶ
 ταῖς ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως Ἰακώβ εἰκοσιδύο γενεαρχίαις,
 ὡς ἐν Λεπτῇ φέρεται Γένεσι, ἦν καὶ Μωσέως εἶναι
 φασὶ τινες ἀπονάλυψιν. Αὕτη τὰς οὐρανίους δυνά-
 μεις τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ λέγει ἐκτίσθαι. Τίνος δὲ χάριν
 τὴν ζ' ἡμέραν εὐλόγησεν ὁ Θεός, καὶ οὐ πάσας ;
 φασὶ τινες. Λέγομεν οὖν ὅτι ἐκάστη τῶν ἄλλων ἐκ
 τῆς ἐν αὐτῇ γενομένης δημιουργίας ἔσχε τὴν εὐλο-
 γίαν· ἐπειδὴ δὲ ἔμελλεν αὕτη μόνη μένειν ἀγέρα-
 στος, μηδεμιᾶς ἐν αὐτῇ γενομένης δημιουργίας,
 τοῦτου χάριν ὑλόγηθη καὶ αὕτη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ
 ἡγιασθη, καὶ Σάββατον ὡς καταπαύσιμος προσ-
 τηροῦσθαι, καὶ ὡς τύπος τῆς ἐβδόμης χιλιετηρίδος
 καὶ τῆς τῶν ἀμαρτωλῶν συντελείας, ὡς Ἰώσηπος
 μαρτυρεῖ καὶ ἡ Λεπτὴ Γένεσις.

Τὰ θηρία καὶ τὰ τετράποδα καὶ τὰ ἑρπετὰ
 ὁμοίωσαν ἦσαν πρὸ τῆς παραβάσεως τῶν ἀνθρώπων,
 διότι, φησὶν, ὁ ὄφις ἀνθρωπίνῃ φωνῇ ἐλάλησε τῇ
 Εὐζ. Πᾶσα δὲ λογικὴ φύσις (23) κατ' εἰκόνα Θεοῦ·
 ταῦτα δὲ οὐκ εἰσὶ κατὰ εἰκόνα Θεοῦ· τὸν γὰρ ὄφιν
 ὁμολογοῦμεν λελαληκέναι τῇ Εὐζ, στόμα γενομένου
 τῶ νοητῶ ὄφει, ἐν ᾧ ἐνεργήσας ὡς συνήθει ὄντι τῶ
 ἀνθρώπῳ παρὰ τὰ λοιπὰ θηρία δι' αὐτοῦ ἠπάτησε
 τοὺς προπάτορας, ὁ μετὰ τοῦτο καὶ ἐν ἀψύχοις εἰ-
 δώλοισι καλῆσας τοῖς ὑπ' αὐτοῦ δελεασθεῖσι πολυτρό-
 πως ε'δωλολάτραις. Τὸ δὲ εἶναι τὸν ὄφιν τετράπουν
 τὸ πρὶν καὶ μετὰ τὴν πονηρὰν ἐπιγῆσιν ἐρπυστι-
 γόν, καὶ ἰὸν αὐτῶ ἐπὶ τὴν γλῶσσαν ἐνεσθῆναι, [P. 5]
 οὐκ ἀπιστοῦμεν· Φρόνιμος δὲ ὁ ὄφις ἐκλήθη, ὅτι τὸ
 λογικὸν ζῶον τὸν ἄνθρωπον, καὶ τῶν ἄλλων ἀγγι-
 νοίᾳ διαφέρων, ἔξαπτῶν ἔμελλεν. Ἄλλοι δὲ φασὶν
 ὅτι οὐ τῶ κατὰ προφορὰν λόγῳ ὁ ὄφις ἐχρήσατο,
 ἀλλ' οἱ πρωτόπλαστοι, ἅτε κακίας ὄντες ἀμιγείς,
 ἀκριβεστάτας εἶχον τὰς ἀσθήσεις καὶ πολὺ τῶν
 ἡμετέρων διαλλαττούσας, ὥστε τὴν ἀκοὴν αὐτῶν
 πάσης ὑπάρχειν φωνῆς ἀκουστικῆν. Ἐπειδὴ γὰρ
 βασιλεὺς ὡσπερ πρηνήχθη ἐν τῷ κόσμῳ ὁ ἄνθρωπος,
 εἰκότως κατ' εἰκόνα Θεοῦ γηγέννηται· ἔδει γὰρ τὸν
 μέλλοντα ἄρχειν τῶν ἄλλων ὡσπερ τινὰ εἰκόνα εἶναι
 ἔμφυχον τῆς τοῦ παμβασιλέως ὁμοιότητος, οὐκ ἐν πορ-
 φύριδι καὶ σκήπτρῳ καὶ διαδήματι τὴν ἀξίαν ἐμφαι-
 νοντα, ἐπεὶ μηδὲ τὸ ἀρχέυπον ἐν τούτοις ἐστίν, ἀλλ'
 ἐν τῷ κακομηθεῖν τῇ ἀφθαρσίᾳ καὶ ἀθανασίᾳ, καὶ
 ἀρετῇ· τούτοις γὰρ τιμηθεὶς ὁ ἄνθρωπος τὴν πρὸς
 τὸ πρωτότυπον εἰκόνα καὶ ὁμοιότητα διασώζει. Ἔτι
 δὲ καὶ ἡ αὐτεξουσιότης τὸ βασιλικὸν καὶ ἐπηρεμένον
 τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ πρὸς τὴν θείαν εἰκόνα

XYLANDRI ET GOARI NOT.E.

(22) Receptius est, hodieque usitatum, libros
 Veteris Testamenti xxiv recenseri ; unde etiam
 Vetus Testamentum, quæ sunt Judæorum biblia,
 עִוְרָא, id est, viginti quatuor, inscribuntur
 ac nominantur. De utraque sententia satisfaciet non
 nimis curioso lectori prologus D. Hieronymi in

ac præterea volucres Deus creavit : opera tria.
 Sexta die quadrupeda ; ea quæ humi serpunt,
 bestias et hominem : opera quatuor. Numerus
 omnium operum simul viginti duo ; quæ summa
 æquat numerum litterarum Hebraicarum, et rursus
 librorum quibus Judæi utuntur, itemque viginti
 duo gradu generis ab Adam usque ad Jacobum,
 ut in parva Genesi legitur, quam etiam nonnulli
 aiunt esse Mosis patefactionem Idem liber tradit
 cælestes quoque potentias prima die creatas esse.
 Cur autem, inquit quidam, non omnes, sed septim-
 um duntaxat diem Deus faustum esse jussit ?
 Respondemus, reliquarum unamquamque ex opificio
 quod ea die peractum est, suam habere prosperita-
 tis denuntiationem : cum autem sola septima eo
 honore esset caritura. nullo ea die opere condito,
 ideo ipsa quoque a Deo fausta esse jussa est ac
 consecrata et Sabbatum eppellata ; ut quæ requie-
 tem afferat, et repræsentet septimum annorum
 millenarium, finemque peccantium hominum, ut
 Josephus testatur et Parva Genesis.

Bestiæ ac quadrupeda et reptilia ante delictum
 communi cum hominibus 10 voce usa sunt. Nam
 (inquit) serpens humana voce Evam est allocutus.
 Omnis autem natura ratione prædita est secundum
 imaginem Dei. At vero ista non sunt facta secun-
 dum imaginem Dei. Etenim serpentem fatemur
 Evæ verba fecisse, ita quidem ut is oris loco fuerit
 serpenti, quem et significatum intelligentia depre-
 hendimus. Hic illo, ut cum homine plures quam re-
 liquis sit animantibus consuetudinis habente, usus
 instrumento, generis nostri auctores decepit. Item
 postmodo etiam in simulacris inanibus locutus est
 ad variis modis a se inescatos simulacrorum cul-
 tores. Neque tamen non credimus serpentem initio
 fuisse quadrupedem, ac post malitiosam istam in-
 ductionem humi serpendi necessitate astructum,
 linguæque ejus virus impositum. Vocatus est ser-
 pens callidus, quod homini, animali ratione prædito
 et reliquis acumine mentis præstanti esset imposi-
 turus. Alii dicunt non expressis verbis usum ser-
 pentem, sed primo creatos homines, utpote ab
 omni malitia puros, acutissimos habuisse sensus
 multoque nostris præstantiores ; itaque suo auditu
 omnia vocis genera percipisse. Quando enim in
 mundum homo tanquam rex productus fuit, conve-
 niebat eum ad imaginem Dei factum esse : quippe
 oportebat eum qui aliis esset imperaturus, veluti
 imaginem quamdam animatam esse similitudinis
 ejus qui Rex est omnium ; qui non purpura, sceptro
 ac diademate dignitatem suam monstraret, quando
 et exemplar ad quod ille factus est nihil horum
 habet, sed eo quod interitus vacuitate, immortalis

Biblia, qui galeati titulo exstat. Xyl.

(23) *Ratione prædita* aut *sermone* : utrumque
 enim λογός significat ; neque est hoc unquam
 sino illo, cum oratio sit quasi sensilis quædam ratio.
 Xyl.

tate ac virtute exornatus esset: his enim rebus decoratus homo similitudinem imaginemque exemplaris ad 11 quod effectus est, conservat. Jam libertas quoque potestatis suæ, naturæ humanæ regiam præstantiam inque ea divinæ imaginissimilitudinem manifestissime demonstrat. Atque secundum hanc rationem homo manuum Dei opus dicitur ob dignitatem structuræ: omne enim hoc est consilii effectio. Porro hæc: «Faciamus ei adiutorem accomodatam ipsi;» propter futuram proles procreationem dicit: adjuvat enim femina marem in propagando conservandoque genere. Effecta autem muliere, cum eam conspicatus esset Adamus, non ita affectus animo est ut qui mulierem cerneret, sed perinde ac se ipsum contemplans latatus spiritu est, videns eam simili modo effectam. Sed et mulier virum contuens magno gaudio est perfusa, intelligens se ei esse adjunctam. Cæterum hæc verba, «Morte moriemini,» id significant, Mortales eritis; quomodo etiam Symmachus interpretatus est. Operari et custodire significant, illud gratiarum actionem et laudationem tot tantorumque bonorum præbitori rependere, hoc cavere ne quando per vœcordiam sui benefactoris oblitus præsentem felicitate ac vitæ commoditate excidat. Adami vocabulum terrenum significat, *Eavæ vitam*. Nam ii reipsa nominibus, quæ eos terrenæ ac carnalis vitæ principes ac parentes denotant, respondent, sicut experta virum ipse natus est, cælestis ac spiritualis

12 Notandum est quosdam, ita ut traditum antiquitus est, referre. Adamum centum annos in Paradiso exegisse. Alii tertia hora fictum sexta peccasse, nona ejectionem perhibent, eo argumento uteutes, quod hora sexta Dominus cruci affixus, nona pro nobis mortuus est, fortassis eo quoque in hanc adducti opinionem quod sub vesperam ad eos venit Dominus. Sed trium horarum spatium quo in paradiso Adamus moratus sit, breve admodum et nimis incredibile est ac magnificentia ejus qui universa impervestigabilibus sapientiæ judiciis dispensat, indignum. Qui enim in tribus istis horis Adamus ad imponendum omnibus terrestribus ac volucris nomina tempus habuisset? Quæ reliquis in paradiso fructibus vescendo, ad eorum fructuionis satietatem prolapsus cupiditatem gustandæ arboris qua ei interdictum fuit, in animum induxisset? Ut noxiam invidentiæ frudem et serpentis ad mulierem aggressam atque consultationem non commemorem, quæ ipsa amplius ee tempus requirebant. Quapropter probabile admodum ac credibile est sexta die et sexta hora delictum illud ab iis admissum, nonaque ejusdem diei hora Paradiso ae vita ob violatum Dei mandatum excidisse: sed anno demum septimo id factum, sicut ex antiquis quidam pronuntiarunt. Atqui Joannes Chrysostomus vir magni inter doctores nominis, in expositione sacri Evangelii quod a Mattheo conscriptum fuit, sexta die primæ 13 septimanæ, hoc est die effictionis Adami, hunc et Evam Paradiso ejectionem ait. Cui et nos fidem habemus, neque ulte-

A ἐμφερῆς προφανέσιαιτα δείκνυσι. Κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ χειρῶν Θεοῦ ἔργον ὁ ἄνθρωπος διὰ τὴν τιμὴν τῆς κατασκευῆς· καὶ γὰρ βουλῆς ἐνέργεια τὸ πᾶν. Τὸ «Ἡοιῶσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτὸν,» διὰ τὸ μέλλον τῆς παιδογονίας λέγει· συνεργεῖ γὰρ τὸ θῆλυ τῷ ἀνδρὶ πρὸς τὴν τοῦ γένους αὐξήσιν τε καὶ διαμονήν. Πλασθείσης δὲ τῆς γυναικὸς, ὡς ἑώρα αὐτὴν ὁ Ἀδὰμ, οὐχ ὡς γυναῖκα θεώμενος ἔπασχεν, ἀλλ' ὡς αὐτὸν ὁρῶν πνευματικῶς τυφραίνετο, τὴν ὁμοίαν βλέπων καὶ ταύτην ἔχουσαν κατασκευήν. Ὅσαύτως καὶ ἡ γυνὴ ὁρῶσα τὸν ἄνδρα μεγάλως ἠγάλλετο, κατ' αὐτὸν οὖσαν ἑαυτὴν ἑνούουσα. Τὸ δὲ, «Θανάτῳ ἀποθανεῖσθε,» θνητοὶ ἔσεσθε σημαίνει, ὡς καὶ ὁ Σύμμαχος ἡρμήνευσεν. Ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν σημαίνει, ἐργάζεσθαι μὲν τὴν εὐχαριστίαν καὶ τὴν ἀνεσιν τῷ τοσοῦτων καὶ τηλικούτων ἀγαθῶν παροχεῖ, φυλάσσειν δὲ καὶ τηρεῖν, μήπως ἀπονοηθεῖς καὶ λήθην τοῦ εὐεργέτου λαθὼν τῆς ἐν χερσὶν ἀποπέση μακαριότητος καὶ εὐζωΐας. Ἀδὰμ δὲ ἐρμηνεύεται γήνιος, Εὔα δὲ ζωή· καὶ γὰρ αὐτοὶ τῆς γῆϊνης καὶ σαρκικῆς ζωῆς ἀρχηγοὶ καὶ πατέρες τῷ ὄντι χρηματίζουσιν, ὡσπερ τῆς οὐρανίας καὶ πνευματικῆς Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ νέος Ἀδὰμ, καὶ ἡ ἀπειρανδρῶς αὐτὸν τεκούσα, ἀπαρχὴ καὶ αἰτία τοῖς πᾶσι τοῦ Θεοῦ τέκνοις εἰσίν.

B Jesus Christus novus Adamus, et de qua nullum vitæ primordium et causa sunt omnibus Dei filii

C Ὅτι τινὲς ἐκ παραδόσεως ἑκατὸν ἔτη τὸν Ἀδὰμ ἐν τῷ Παραδείσῳ φασὶ πεποιθέναι. Ἄλλοι δὲ τρίτην μὲν ὥραν πεπλάσθαι, ἕκτην [P. 6] δὲ παραδῆναι, ἐνάτην δὲ ἐκβεβλήσθαι, τὸ ἐν ἕκτη μὲν ὥρᾳ ἐσταυρωθῆναι τὸν Ἰησοῦν, ἐνάτη δὲ τυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανεῖν τεκμήριον τιθέμενοι. Ἴσως δὲ, ὅτι καὶ τὸ δειλινὸν ἦλθεν ὁ Κύριος πρὸς αὐτοὺς, εἰς ταύτην ὑπενεχθῆναι τὴν ὑπόνοιαν. Στενὸν δὲ κομιδῇ τὸ τρίωρον τῆς ἐν παραδείσῳ διατριβῆς τοῦ προπάτορος διαστήμα, καὶ λίαν ἀπίθανον ὡς τῆς μεγαλοπρεπειᾶς τοῦ τὰ πάντα δυσθεωρήτοις τοφίας κρείμασιον οἰκονομοῦντος ἀνάξιον, Πότε γὰρ ἐν τρισὶν ὥραις χερσαίους τε καὶ πτηνοὺς πᾶσιν ὀνόματα καλεῖν εἶχε καιρόν; Πότε δὲ τῶν ἄλλων ἐν τῷ παραδείσῳ καρπῶν μετασχῶν, καὶ τῆς αὐτῶν μεταλήψεως κόρον λαθῶν, εἰς ἐπιθυμίαν τῆς τοῦ ἀπηγορευμένου ξύλου γεύσεως ἐλήκυθεν; Ἴνα μὴ λέγω τὴν ἐπήρειαν τῆς βασκανίας καὶ τῆς τοῦ ὄρεως πρὸς τὴν γυναῖκα προσβολῆς καὶ συμβουλίας· καὶ γὰρ αὐτὴ πλείονος ἔδειτο τῆς τοῦ χρόνου τριβῆς. Διὰ ταῦτο μὲν ἐν ἕκτη ἡμέρᾳ καὶ ἐν ἕκτη ὥρᾳ τετολησθαι τὴν παράβασιν, ἐνάτη δὲ ὥρᾳ τῆς αὐτῆς ἡμέρας τοῦ Παραδείσου καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ζωῆς τοὺς ἀθετήσαντας ἐκπεσεῖν σφόδρα πιθανὸν καὶ πιστόν, δι' ἐτῶν δὲ ἑπτὰ τοῦτο γε νέσθαι, ὡς τῶν πρεσβυτέρων τινὲς ἀπεφάναντο. Ὁ δὲ γε μέγας ἐν διδασκάλοις Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἀγίου Εὐαγγελίου τῇ ἕκτη ἡμέρᾳ τῆς πρώτης ἑβδομάδος, τουτέστι τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τῆς πλάσεως αὐτοῦ, λέγει τὸν Ἀδὰμ ἐκβεβλήσθαι τοῦ Παραδείσου καὶ τὴν Εὔαν· ᾧ καὶ ἡμεῖς πεθόμεθα. Καὶ οὐ χρὴ ζητεῖν περαιτέρω τὰ

τῆ θεοκνεύστω Γραφῇ ὑπὸ τοῦ ἀγίου Πνεύματος εσειγημένα, ἵνα μὴ ἀντι κέρδους μικροῦ μεγάλην ἐπισκασώμεθα ζημίαν.

Τὸ δὲ εἰρημένον ὅτι « Ἀδάμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν, » οὐχ ὡς δι' ἀπειθείας ἐπὶ κακίαν προκόψαντος, ἀλλὰ ὡς τὸ εἰρηκέναι, « Κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν. » Ἀλλὰ μὴ τις ὑπολάβῃ ὅτι τὸ ξύλον τοιαύτης ἦν φύσεως ὡς γνῶσιν παρέχειν καλοῦ καὶ κακοῦ. Οὐ γὰρ ἦν τι βλαβερὸν ἐν Παραδείσῳ, ὅρος δὲ ἐτέθη ἐπὶ τῷ φυτῷ πρὸς γυμνασίαν τῆς ἐλευθεριότητος. Καὶ ὅτι οὐ τὸ ξύλον αἴτιον γνώσεως τῷ Ἀδὰμ γέγονε, δῆλον ἢ γὰρ ἐντολὴ ὡς πρὸς εἰδότα ἄμφορ ἐδόθη, τό τε καλὸν καὶ πονηρὸν, τὴν τε ὑπακοὴν καὶ τὴν παρακοὴν, ὥστε ἡ γνῶσις προὔλαβεν τὴν ἐντολήν. Δέδοται δὲ αὕτη διὰ τὸ, ὡς εἴρηται, αὐτεξουσίῳ βουλήματι γινόμενον τον ἀνθρώπων, ἐπ' ἀδείας τε ἔχοντα ἀπὸ πάντων μεταλαμβάνειν τῶν ἄλλων δένδρων, ἐνὸς δὲ μόνου νόμου προσταττόμενον ἀπέχεσθαι, καὶ γινώσκαι ὡς ὑπὸ δεσπότην ἐστὶ τὸν καὶ τὴν ἐντολήν δεδωκότα. Τὸ δὲ, « Διηνοίχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί, » οὐχ ὡς τότε βλεψάντων [P. 7] τῶν πρωτοπλάστων εἴρηται (δεικνύνται γὰρ καὶ πρὸ τῆς βρώσεως ὀρῶντες ἐκ τοῦ λέγεσθαι « Καὶ εἶδεν ἡ γυνὴ ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρώσιν καὶ ὅτι ἀρεστὸν ἐστὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν ») ἀλλ' ὡς τὸ ἀπειρόκακον ἀποθεμένον διὰ παραβάσεως, ὃ καὶ τὴν γύμνωσιν ἀδιάφορον παρέσχε, ἐρρήθη ὅτι διηνοίχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί. Πέφυκε γὰρ ὁ ὀφθαλμὸς ἅπας ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ διεγείρεσθαι πρὸς ἃ βλέπει· σύνεσιν γὰρ καθ' ἑαυτὸν αὐτὸς οὐκ ἔχει. Ὡστε πολλάκις πρὸς ἕτερα τῆς διανοίας ἀσχολουμένης τυφλοῦ δίκην παρερχόμεθα ἐνίοτε καὶ τὸν πάνυ γνώριμον, καὶ ἐπειδὴν ἐγκληθῶμεν, τῆ ἀσχολίᾳ τοῦ λογισμοῦ τὸ αἴτιον ἀνατιθέμεντες ἀπολογούμεθα. Οὕτως οὖν ὁ Ἀδάμ καὶ ἡ Εὐὰ τῆ αἰσθήσει τοῦ νοῦ πρὸς τὴν ὄψιν διηγέρθησαν. Τὸ γὰρ, « ἔγνωσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν, » ἀποκάλυψιν σημαίνει τὴν ἔγνωσμένην τῷ λογισμῷ, οὐκ ἀνάβλεψιν ὀφθαλμῶν. Λεχθήσεται δὲ κάκεινο, ὅτι πρὸ τῆς ἀπειθείας, ἐπειδὴ κενὸν οὐκ εἶχε τὰ τῆς παιδοποιίας, οὐκ ἐδέδοτο παρὰ Θεοῦ ἡ παρατήρησις τῆς γυμνώσεως, ἀλλὰ διετέλουν ὡς ἄσαρκοι, σαρκικῆς διαθέσεως οὕτω καιρὸν ἔχοντες. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀπειθεία ἐπισυμβῆσα τὸ θνητὸν ἐπηγάγετο, εἰκότως λοιπὸν ἐνεδόθη τοῦτοις ἡ πρὸς ἀλλήλους αἰδώς· καὶ νενοήκασιν ὕστερον τῶν σχημάτων τὴν διαφορὰν, προθωρηθεῖσαν τῷ πλάσματι πρὸς τὸ ἀναγκαῖον τῆς τοῦ γένους διαδοχῆς. Ἐκ φύλλων δὲ συκῆς ἐποίησεν ἑαυτοῖς περιζώματα, αἰνιττομένων διὰ τοῦ ξύλου τὸν τρόπον τῆς κακοπραγίας· ὡς γὰρ ἡδὺς ὁ καρπὸς τῆς συκῆς, τραχὺ δὲ καὶ πικρότατον τὸ φύλλον, οὕτω πᾶσα ἡμαρτία ἐν μὲν τῇ πράξει δεικνύεται ἡδέια, μετὰ δὲ ταῦτα δόδύνην παρέχει τῷ πεπραχότι. Περὶ δὲ τῶν δερματίνων χιτῶνων φησὶν ὁ θεολόγος Γρηγόριος ὅτι θνητὸν αὐτὸν ἀπεφάνετο ὁ Θεὸς νεκρότητι περιβάλλον. Τοῦτο γὰρ οἱ δερματίνοι χιτῶνες σημαίνει ἀπὸ τοῦ λόγου τῆς τῶν ζώων νεκρότητος, ὅπως διὰ τῆς λύσεως τοῦ σώματος καὶ τῆς ὄψεως ἡ ἡμαρτία πᾶσα αὐτόπρεμος διαφθαρή. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τοῦ Παραδείσου ἐκβάλλεται, ἵνα μὴ τῆ αὐτεξουσίᾳ

A rius inquirenda sunt quæ Spiritus sanctus in divinitus inspiratis Litteris reticuit, ne loco exigui lucri magnam nobis accersamus damnum.

Quod autem dictum est, « Adamus factus est tanquam unus ex nobis, » non eo referendum est quod per inobedientiam in vitium excidit, sed ad id quod dictum fuit : « Ad imaginem Dei condidit eum. » Neque opinari quispiam debet lignum ejus fuisse naturæ ut boni malique notitiam præberet : nihil enim in Paradiso erat noxium. Sed hæc arbor termini loco statua est, ut esset libertatis exercendæ materies. Ac liquet arborem Adam non fuisse causam cognitionis quando præceptum ei tanquam utriusque cognitione prædito datum est, boni, inquam, et mali, obedientiæ et contumaciæ. Itaque cognitio præceptum antegressa est. Hoc autem datum est, ut, quemadmodum diximus, voluntate, cujus ipse testatam obtineret, motus homo, permissio ei ut fructibus omnium reliquarum arborum vesceretur, unaque tantum ut abstineret imperato, intelligeret ne sub Domino istius mandati auctore esse. Hæc autem, « Aperti sunt eorum oculi, » non dicuntur quasi tum demum videre cœperint (nam visu præditi etiam ante esum demonstratur ex his verbis, « Viditque mulier arborem et ad esum commodam et aspectu gratam »), sed eo pertinere, quod eo delicto omnis mali ignorantem, quæ nuditatem quoque eis indifferentem redegerat, amiserunt. Omnis enim oculus, cum ipse a sese intellectum non habeat, ea est natura ut a ratione ad objectum quod videt excitetur. Itaque sæpenumero intellectu aliis rebus occupato etiam notissimos homines tanquam cæci præterimus, eoque nomine reprehensam rejecta in mentis occupationem causa nos purgamus. Sic ergo Adamus et Eva sensu mentis ad visionem excitabantur. Nam hæc, « cognoverunt se nudos esse. » patefactionem significant, quæ in ratione venit, non oculorum apertionem. Id quoque dicendum nobis. Ante defectionem, cum liberis dare operam nondum iis esset tempestivum, non dederat hoc illis Deus ut nudationem corporis caverent, sed debebant veluti carnis expertes, nondum opportuno affectionis carnalis tempore. Sed postquam contumacia superveniens mortalitatem introduxit, convenienter in posterum eis indita est mutua verecundia; ac postmodo animadverterunt figurarum diversitatem, jam ante provisam in ipso figmento ob generis propagandi necessitatem Subligacula autem sibi fecerunt ex ficulis foliis, rei male gestæ modum ex ejus arboris natura quasi per ambages indicantibus : quemadmodum enim fructus ficus dulcis est, folium asperum et amarissimum, sic omne peccatum actionem quidem habere jucundum ostenditur, postea vero dolorem ei qui peccavit affert. De pelliceis porro tunicis Gregorius Theologus sentit, Deum ita mortalitatem hominis declarasse, mortalis exuvio eum amiciens. Hoc 15 enim pellicæ tunicæ designant, ratione ab animalium mortalitate ducta, ut dissolutione

corporis ac visus abolitione omne peccatum funditus aboleatur. Atque ob hanc causam etiam Paradise expellitur, ne libertate voluntatis utens manum

Satanas Hebræorum lingua desertorem significat et adversarium. Diabolus a calumnia appellatur Græcis, qua Deum ab hominibus abalienavit.

Cainus primus inter homines homicida exstitit, Lamechus secundus: qui duas uxores duxit et duo homicidia fecit. Vir autem et adolescens quos interfecit, Enochi fuerunt fratres, qui certa impetrandi fiducia Deum precatus ne talem porro videre necem cogeretur, exauditus et e terra translatus est.

Abelus justitiam coluit: ideo aiunt cadaver ejus e conspectu hominum sublato fuisse, quo post ipsum juste victuri in bonam spem vocarentur. Cainus primus aratrum invenit, urbemque Enon filio suo cognominem condidit. Idem post damnationem raptor fuit et alienis bonis inhaviat; primusque mensuras et pondera et limites excogitavit, suosque in unum conductos bello operam dare docuit. Idem ab eo tempore quo eum Deus exsecratus est, humilis fuit, omnesque ab eo prognati. Terram autem incoluit quæ tremens est et humilis, Adami mandato a Sethi progenie separatus. Cainum hunc Parva Genesis. quæ Mosi inscribitur, ruina domus suæ oppressum vitam finivisse tradit. Lapidibus enim fratrem suam Abelum necaverat: itaque ipse quoque lapidibus est interfectum.

16 Sethus Adami tertius filius recensetur, qui germana sorore sua, cui nomen Asuama, in matrimonium ducta Enosum procreavit. Sethi nomen restitutionem notat. Deus quoque idem appellatus est, ob splendorem faciei, quem per omnem vitam habuit. Qua gratia etiam Moses præditus velata facie cum Judæis loquebatur** * quadraginta annis. Idem Sethus septem errantibus stellis, Græci planetas vocant, nomina imposuit; cælestiumque conversionum scientiam excogitavit, quam duabus columnis, lapideæ uni, alteri lateritiæ, inscripsit. Præsciebat enim universi interitum, quem si aqua afferret, lapideam superaturam, sin ignis, lateritiam; atque hanc etiamnum exstare in Sirido monte Josephus testatur. Idem Sethus Hebraicas litteras conscripsit. Nam ducentesimo trigesimo Adami anno natus est: cumque esset annorum duodecim, ablactatus; annoque Adami supra ducentessimum septuagesimum raptus ab angelo imbutus est cognitione futuræ suorum posterorum impietatis, qui iidem Egregores appellantur et filii Dei, ac diluvii et

Α τητι κεχηρημένος λάβη του ξόλου της ζωής και γένηται τὸ κακὸν ἀθάνατον.

ligno vitæ injiceret, malumque ita immortale fieret.

*Οτι ὁ Σατανᾶς κατὰ τὴν τῶν Ἑβραίων φωνὴν ἀποστάτης λέγεται καὶ ἀντικείμενος· διάβολος δὲ ὡς τὸν Θεὸν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους συκοφαντήσας εἴρηται.

*Οτι ὁ Κάιν ἐν ἀνθρώποις πρῶτος φονεὺς ἐγένετο, δεύτερος δὲ ὁ Λάμεχ, δύο γυναῖκας λαβὼν, καὶ δύο φόνους ἐτέλεσε. Οὓς δὲ ἀνείλεν, ἄνδρα καὶ νενίσκον, ἀδελφοὶ ἦσαν τοῦ Ἐνώχ, ὃς καὶ πίστει προσευξάμενος τοῦ μὴ ἰδεῖν εἶτι τοιοῦτον θάνατον, ἀκουσθεῖς μετετέθη.

[P. 8] *Οτι Ἄβελ δικαιοσύνης ἐφρόντιζε· διὸ καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ φασὶν ἀφανὲς γεγονέναι τοῖς μετέπειτα δικαίοις ἀγαθὰς ἐλπίδας ὑποφαίνον. Ὁ δὲ Κάιν πρῶτος ἄροτρον εἴυρε, καὶ πόλιν ἐκτίσσει ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ οὗτοῦ Ἐνῶν. Καὶ ὅτι μετὰ τὴν καταδίκην ἄρπαξ καὶ πλεονέκτης ἐγένετο, μέτρα καὶ σταθμὰ καὶ ὄρους γῆς πρῶτος ἐπινοήσας, καὶ τοὺς οἰκείους εἰς ἓν συναγαγὼν ἐν πολέμοιο ἀσχυλίσθη ἐδίδασκεν. Οὗτος χθαμαλὸς ἦν ἀπὸ τῆς κατάρτας τοῦ Θεοῦ, καὶ πάντες οἱ ἐξ αὐτοῦ γενόμενοι. *Ὅκει δὲ τὴν γῆν, ἥτις ἐστὶ τρέμουσα, χθαμαλὴν οὖσαν κχωρισμένως ὑπάρχων ἀπὸ τῆς τοῦ Σῆθ γενεᾶς κατὰ πρόσταξιν τοῦ Ἀδάμ. Οὗτος ὁ Κάιν, ὡς ἡ Λεπτὴ Μωσῆως Γένεσις φησὶν, τῆς οἰκείας πεσοῦσης ἐπ, αὐτὸν τελευτᾷ· λίθοις γὰρ τὸν ἀδελφὸν Ἄβελ ἀπέκτεινε, καὶ λίθοις ὁμοίως καὶ αὐτὸς ἀπεκτάνθη.

*Οτι ὁ Σῆθ τρίτος υἱὸς ἀναγγέλλεται Ἄδάμ· ὃς τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν Ἀσουάμ καλουμένην γῆμας ἐγέννησε τὸν Ἐνώσ. Σημαίνει δὲ Σῆθ ἐξηνάστασιν. Ἄνομάσθη δὲ καὶ Θεὸς διὰ τὴν λάμψιν τοῦ προσώπου αὐτοῦ, ἣν ἔσχεν ἐν ὄλῃ αὐτοῦ τῇ ζωῇ. Ταύτην δὲ τὴν χάριν καὶ Μωσῆς ἔχων, τὸ κάλυμμα τιθεὶς ὠμίλει τοῖς Ἰουδαίοις. Ἐπὶ χρόνοις τεσσαράκοντα (24), τοῖς τε ἐπὶ πλανήταις ὀνόματα θεοικῶς, καὶ τὴν τῶν οὐρανῶν κινήσεων σοφίαν ἐπενόησε. Καὶ στήλας δύο, λιθίνην τε καὶ πλινθίνην, κατασκευάσας ἐκεῖ ταῦτα ἔγραψεν, εἰδὼς τὴν τοῦ παντὸς φθορὰν καὶ ὡς εἰ μὲν ἐξ ὕδατος γένηται, τὴν λιθίνην σώζεσθαι, εἰ δὲ διὰ πυρὸς, τὴν πλινθίνην· ἥτις σώζεται, ὡς Ἰώσηπος μαρτυρεῖ, εἰς τὸ Σίριδον ὄρος, ἕως καὶ νῦν. Οὗτος καὶ τὰ Ἑβραϊκὰ γράμματα συνεγράψατο. Τῷ γὰρ διακοσιοστῷ τριακοστῷ εἶτι τοῦ Ἀδάμ ἐγεννήθη ὁ Σῆθ, καὶ γενόμενος ἕτων δώδεκα ἀπεγαλακίσθη· καὶ τῷ διακοσιοστῷ ἐβδομοστῷ εἶτι τοῦ Ἀδάμ ὁ Σῆθ ἀραπαγείε ὑπὸ ἀγγέλου ἐμαθήθη εἶτι περὶ τῆς παραβάσεως μέλλοντα ἕσσεσθαι τῶν υἱῶν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(24) Χρόνους frequenter loco ενιαυτῶν ponit, quod facile est cuivis observare. Sed ante hæc verba deest aliquid: itaque asteriscum appinxi. Apud Josephum non est Siridus mons, sed κατὰ τὴν Συριδᾶ, in, Syria. Egregores quid vocabuli sit, non assequor. De coruscante Mosis facie res est ex sacris Litteris nota, Exod. xxxvi, II Corinth. iii, etc. Xvii. Filios Seth Deo dilectos, pios, pro-

ceros, formosos, sacerdotes, natarum Cain cupidine captos, necnon exortos ex profano cum iis complexu liberos Georgius Syncellus vocat Ἐγγηγόρου » ab auctore dictos Ἐγγηγόρας, a patris Seth venustate: Κύσεβῆς ἦν ὁ Σῆθ καὶ εὐδιόπλαστος σφόδρα, καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ πάντες εὐσεβεῖς καὶ ὠραῖοι ἦσαν. GOAR.

αὐτοῦ (ἔτι τοῦ τῶν Ἑγγρηγῶρων, οἵτινες καὶ υἱοὶ Θεοῦ ἐλέγοντο) καὶ τὰ περὶ τοῦ κατακλισμοῦ καὶ τῆς παρουσίας τοῦ Σωτῆρος. Ἡμέρα δὲ τεσσαρακοστῆ ἄφαντος γεγωνῶς, ἐλθὼν διηγήσατο τοῖς πρωτοπλάστοις ὅσα ἐμυθήθη διὰ τοῦ ἀγγέλου. Εὐεῖδης δὲ ἦν καὶ εὐδιάπλαστος· σόδρα αὐτός τε καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ γεννώμενοι, Ἑγγρηγορες καὶ υἱοὶ Θεοῦ διὰ τὴν λάμψιν τοῦ προσώπου τοῦ Σῆθ λεγόμενοι· καὶ τὴν ὕψηλοτέραν γῆν τῆς Ἐδέμ φέκουν, πλησίον τοῦ παραδείσου ἀγγελικῶς βιούντες, ἕως τοῦ χιλιοστοῦ κοσμοῦ ἔτους. Τούτων τὴν ἐνάρετον πολιτείαν μὴ φέρων ὁ ἀρχέκακος βλέπειν, εἰς τὴν ὠριότητα τῶν θυγατέρων τῶν ἀνθρώπων ἦτοι τοῦ Καὶν αὐτοὺς ἔτρωσεν.

[A. 9.] Ὅτι τὸ, « Ἐνώς ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ πρῶτος » προσσηγορεύεσθαι ὄνοματι Θεοῦ, ἔστιν (25). Ἐνώς γὰρ ἐρμηνεύεται ἀνθρώπος κατὰ τὸν Ἑβραϊκὸν νοῦν· οὕτως ὁ Σωτὴρ Ἰῶς ὄντως ἀνθρώπου, κατὰ τὸ φυσικὸν λόγον Ἀφρικανοῦ. Ἐνώς δὲ γεννᾷ τὸν Μαλεεθῆλ, ὁ δὲ τὸν Ἰάρεδ, ἐξ οὗ Ἐνώχ. Οὗτος πρῶτος γράμματα μινθάνει καὶ διδάσκει, καὶ θεῶν μυστηρίων ἀποκαλύψεως ἀξιοῦται. Καὶ πρώτη περίοδος τῶν πεντακοσίων τριάκοντα δύο ἔτων πληροῦται· ἦν δὲ χρόνος τοῦ μὲν Σῆθ τριακόςιοι δύο, τοῦ δὲ Ἐνώχ ἐννενηκονταοκτώ.

Ὅτι Ἀδὰμ τῷ ἑξακοσιοστῷ ἔτει μετνοήσας ἔγνω δι' ἀποκαλύψεως τὰ περὶ τῶν Ἑγγρηγῶρων καὶ τοῦ κατακλισμοῦ, καὶ τὰ περὶ μετανοίας καὶ τῆς θείας σαρκώσεως, καὶ περὶ τῶν καθ' ἑκάστην ὥραν ἡμερινῆν καὶ νυκτερινῆν ἀναπεμπομένων εὐχῶν τῷ Θεῷ ἡπὸ πάντων τῶν κτισμάτων δι' Οὐριήλ τοῦ ἐπιτῆς μετανοίας ἀρχαγγέλου, οὕτως· Ὁρα πρῶτα ἡμερινῆ πρώτη εὐχὴ ἐπιτελεῖται ἐν τῷ οὐρανῷ, δευτέρῃ εὐχῇ ἀγγέλων, τρίτῃ εὐχῇ πτηνῶν, τετάρτῃ εὐχῇ κτηνῶν, πέμπτῃ εὐχῇ θηρίων, ἕκτῃ ἀγγέλων παράστασις καὶ διάκρισις πάσης κτίσεως, ἑβδόμῃ ἀγγέλων ἔσοδος πρὸς Θεὸν καὶ ἔξοδος ἀγγέλων, ὀγδόῃ αἰνεσις καὶ θυσία ἀγγέλων, ἐνάτῃ δέτησις καὶ λατρεία ἀνθρώπου, δεκάτῃ ἐπισκοπὴ ὑδάτων καὶ δεήσις οὐρανίων καὶ ἐπιγείων, ἐνδεκάτῃ ἀνθομολόγησις καὶ ἀγαλλίασις πάντων, δωδεκάτῃ ἐντεῦξ ἀνθρώπων εἰς εὐδοκίαν. Τῷ δὲ ἑξακοσιοστῷ τριακοστῷ ἔτει Ἀδὰμ ἐκοιμήθη κατ' αὐτὴν τῆς παραβάσεως ἡμέραν, καὶ εἰς τὴν γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθη ἀπῆλθε, καταλείψας ἀβρένας υἱοὺς λγ' καὶ θυγατέρας κζ'. Οὗτος ἡγεμόνευσε τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων δι' ἔλης αὐτοῦ τῆς ζωῆς. Ἡ δὲ ταφή αὐτοῦ κατὰ τὴν τῶν Ἱεροσολύμων γέγονε γῆν, ὡς Ἰώσηπος ἱστορεῖ. Τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ Καὶν ἀπέθανε, πεσόντος ἐπ' αὐτὸν τοῦ οἰκήματος, μετ' ἐνιαυτὸν ἓνα τῆς τοῦ Ἀδὰμ τελευταίας.

XYLANDRI ET GOARI NOTE.

(25) Hoc vult, Enosus Dei nomine appellatum fuisse. Sed ineptæ sunt hæ nugæ, et quæ (ne de Hebraica veritate dicamus) usu Græcæ linguæ refelluntur. Est enim medium, ut vocant, verbum ἐπικαλεῖσθαι, *invoco*, quod nemo nescit nisi qui biblia Græca non legit. Enosus ergo, qui a vitæ humanæ miseriis hoc nomen habet (quod Hebraice eruditi norunt, et hoc loco demonstrare intempestivum est) inter eas primus in Deo spem suam reposuit

PATROL. GR. CXXI.

adventus Servatoris. Cum autem quadragesima die rursum in hominum conspectum rediisset, parentibus ea quibus ab angelo initiatum diximus recitavit. ¶ Formosus autem admodum fuit, et pulchre ficto corpore cum ipse tum et prognati, Egregores et Dei filii ob Sethi faciei splendorem dicti; terramque Edenis sublimiorem incoluerunt, vicinique paradiso vitam angelorum vitæ similem egerunt usque ad millesimum mundi annum. Quorum honestam vitæ consuetudinem auctor primus malorum intueri non sustinens, formositate filiarum hominum, id est Caini, eos sauciavit.

Hæc verba « Enosus primus speravit appellari nomen Domini Dei, » hoc significant, nomine Dei vocari: nam Hebraica lingua Enosus homo est. Sic Servator Filius vere hominis, ut Africanus in naturali oratione auctor est. Enosus Malelelem genuit, is Jaredum. Hoc Enochus nascitur. Enochus primus didicit ac docuit litteras, ac divinorum arcanorum patefactione dignus est habitus. Tum prima quingentorum triginta duorum annorum revolutio perfecta est, annum agente Setho secundum a trecentesimo, Enocho nonagesimum octavum.

Adamus sexcentesimo anno cum resipisset, patefactione divina de Egegorigibus et diluvio edoctus est, ac de pœnitentia et incarnatione Dei, atque de precibus quæ ad Deum ab universis creaturis diei ac noctis singulis horis perferuntur ab Urielo, qui angelorum princeps (archangelum Græci vocant) pœnitentiæ præpositus est. Res ita habet: ¶ Prima diei hora preces peraguntur primæ in cælo, secunda preces angelorum, tertia exercium, quarta jumentorum, quinta bestiarum: sexta angeli assistunt, omnesque dicernuntur creaturæ; septima ad Deum angeli intrant et exeunt; octava laudatio et sacrificia angelorum, nona precatio et cultus ab hominibus, decima aquarum inspectio precesque cœlestium et terrestrium, undecima mutua confessio et exultatio omnium, duodecima interpellatio hominum Deo accepta. Adamus noningentesimo tricesimo anno vita defunctus est, eadem qua olim deliquerat die; et in terram, unde fuerat desumptus, reversus est, relictis filiis 33, filiabus 27. Imperavit autem hic humano generi per totam suam vitam. Sepultus est in terra Hierosolymitana, ut Josephus narrat. Eodem tempore Cainus quoque obiit, uno post Adami mortem anno, corridente supra eum domo sua,

eumque fiducia plenus invocavit. Porro locus videtur corruptus: manifesto quidem falsum est Mahalalelem fuisse Enosi filium, cujus fuit ex Cenano nepos. Quod sequitur de Urielo, ambiguum est isne Adamum docuerit an preces ad Deum deferat; quam ego ambiguitatem reliqui. Prius probo, quia Urielus idem post Enochum quoque quædam docuisse traditur. XYL.

Post Adamum Sethus humano generi præfuit. Anno ab origine mundi 1200, qui fuit Jaredo vitæ annus quadragesimus, Setho septingentesimus septuagesimus, Egregores Sethi progenies errore ducti descenderunt, ac sibi mulieres de filiabus hominum sive Caini desumpserunt, atque gigantes illos celebres generaverunt. Gigantes hi propter justum Sethum fuerunt robusti ac vastissimis corporibus, monstrosique **19** ob id et abominandi, unde et nomen iis impositum, propter impium vero Cainum validi, fortissimi et firmissimo robore, vita homicidiis et impietati ac lasciviæ deditissima. Quidam hos anguipedes cognominarunt, sive quod venenatæ bestię in morem efferatus eorum animus nullaque bona erat cogitatio, sive quod, ut nonnulli memoriæ prodiderunt, bellum cum quibusdam in excelso habitantibus gerentes manibus, pedibus ac in ventrem proni anguium in modum sursum reptassent, a quibus etiam sæpe multi desuper telis coniectis interfecti sunt. Horum multos cœlitus Deus igneis globis sive fulminibus ictos absumpsit: cum autem reliqui nullo pœnæ sensu moverentur neque quiddam de flagitiosa vita desciscerent, postea diluvio universos sustulit. Hi in monte Hermonim conjuraverunt se uxores ex filiabus hominum seu progenie Caini sibi delecturos; montique id nomen indidere, quod in eo conjurassent seque diris mutuo obstrinxissent. Hi suas uxores veneficia et incantationes docuerunt; primusque Azaelus, decimus ipsorum princeps (nam eorum qui descenderunt principes ducenti erant), docuit eos gladios ac thoraces fabricari omniaque instrumenta bellica, tum ex visceribus terræ aurum, argentum et reliqua metalla eruere. Similiter quivis principum aliquid docuit: alius corporis exornationem, alius pretiosos lapides et tincturas, alius radices herbarum, alius sapientiam et ea quæ incantationes inefficaces redderent, alius **20** astronomiam et siderum observationem, alius astrologiam, alius aeris considerationem, alius terræ signa, alius solis et lunæ. Itaque tum neque Babyloniorum erat neque Chaldæorum regnum, ut Berosso et eum secutis contra sacras Litteras placuit; neque Ægyptorum principatus, ut Manetho tradidit, Ægyptiorum gentem extollendi studio mentiens. Etenim principium regni Babyloniorum sive Chaldæorum a Nemrodo ducitur, qui ad annos 630 post diluvium floruit. Quicumque vero de his fabulosos scripserunt, ii quæ ex divinitus inspirata nostra Scriptura suffurati erant, sibi vindicarunt; pro-

A Σῆθ μετὰ Ἀδὰμ ἡγεμόνευσε τῶν ἀνθρώπων. Οἱ δὲ ἐκ γένους αὐτοῦ Ἑγγρήγορες διακοσιοστῆ χιλιοστῆ τῆς κοσμογενείας ἔτει, τεσσαρακοστοῦ δὲ ὄντος τοῦ Ἰάρεδ, αὐτοῦ δὲ τοῦ Σῆθ ἑπτακοσιοστοῦ ἑβδομηκοντοῦ, πλανηθέντες κατέβησαν, καὶ ἔλαβον ἑαυτοῖς γυναῖκας ἐκ τῶν θυγατέρων τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων ἡγουν τοῦ Κάιν, καὶ ἐγέννησαν τοὺς γίγαντας τοὺς ὀνομαστοὺς. Οἱ δὲ γίγαντες οὗτοι διὰ μὲν τὸν δίκαιον Σῆθ ἐγένοντο ἰσχυροὶ καὶ μέγιστοι καὶ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος ὑπερμήκεις, τερατώδεις τε καὶ ἀπευκτοὶ (ὄθεν καὶ τὴν προσωνομίαν ἐσχίχασαι [26]), διὰ δὲ τὸν βέβηλον Κάιν ἀλκιμοὶ καὶ κραταιότατοι καὶ στεβροὶ καὶ τὴν ἀλκίην, τὸν δὲ τρόπον φονικώτατοι καὶ ἀσεβέστατοι καὶ ἀσελγέστατοι. [P. 10] οὓς καὶ δρακοντόποδᾶς τινες προσηγόρευσαν, ἢ ὡς τεθριωμένους ταῖς γνώμαις καὶ μηδὲν ἀγαθὸν λογιζομένους, ἢ ὡς τινες ἱστοροῦσιν, ὅτι πόλεμον ἔχοντες μετὰ τινῶν οἰκούντων ἐν ὕψηλοῖς, εἴτα χερσὶ καὶ ποσὶ καὶ κοιλίαις ὡς δράκοντες ἀνρποντες κατ' αὐτῶν, ὑφ' ὧν καὶ πολλοὶ πολλᾶκις ἀνωθεν ἀνρροῦντο βαλλόμενοι, δρακοντόποδες ἐκέκλιντο. Τούτων οὐκ ὀλίγους μὲν σφαίραις πυρὸς ἤτοι κερανοῖς οὐρανόθεν ὁ Ἵψιστος ἐξανάλωσε βαλῶν ἀνεπισθῆτους δὲ τοὺς περιλοῖπους καὶ ἀδιορθώτους ἐπιμένοντας κατακλυσμῷ μετὰ ταῦτα τοὺς πάντας ἐξανάλωσεν ὁ θεός. Οὗτοι ὤμοσαν ἐν τῷ ὄρει τῷ Ἑρμονιεῖμ ἐκλέξασθαι γυναῖκας ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων ἡγουν τῆς τοῦ Κάιν γενεᾶς, καὶ ἐκέλευσαν τὸ ὄρος Ἑρμών (27). καθέτι ὤμοσαν καὶ ἀνεθεμίτισαν ἀλλήλους ἐν αὐτῷ. Οὗτοι διδάσκουσι τὰς γυναῖκας αὐτῶν φαρμακείας καὶ ἐπαιδίας. Καὶ πρῶτος Ἀζαῆλ ὁ δέκατος ἀρχῶν αὐτῶν (καὶ γὰρ οἱ ἀρχοντες τῶν κατελθόντων διακόσιοι ἦσαν) ἐδίδαξεν αὐτοὺς ποιεῖν μηχανήρας καὶ θώρακας καὶ πᾶν σκεῦος πολεμικόν, καὶ τὰ ἐκ τῶν μετᾶλλων τῆς γῆς, οἷον χρυσίον, ἀργύριον καὶ τὰ λοιπὰ. Καὶ ἕκαστος ὁμοίως, ὁ μὲν κηλλωπισμὸν σώματος, ὁ δὲ ἐκλεκτοὺς λίθους καὶ τὰ βαφικὰ, ὁ δὲ ῥίζας βοτανῶν, ὁ δὲ σοφίαν καὶ ἐπαιδιῶν λυτήρια, ὁ δὲ ἀστρονομίαν καὶ ἀστροσκοπίαν, ἄλλος ἀστρολογίαν, ὁ δὲ ἀεροσκοπίαν, ὁ δὲ σημεῖα γῆς, ἄλλος ἄλλου καὶ σελήνης. Ὥστε οὐδὲ Βαβυλωνίων ἦν οὐδὲ Χαλδαίων βασιλεία, ὡς τῷ Βηροσσῷ καὶ τοῖς ἐπομένους δοκεῖ πρὸς ἀντροπὴν τῶν θείων Γραφῶν, οὔτε Αἰγυπτίων δυναστεία, ὡς τῷ Μανέθῳ ψευδομένῳ καὶ μεγαλύνοντι τὸ τῶν Αἰγυπτίων ἔθνος· ἡ γὰρ ἀρχὴ τῆς τῶν Βαβυλωνίων βασιλείας ἦτο· Χαλδαίων ἀπὸ Νεβρωδ τοῦ μετὰ τὸν κατακλυσμὸν εἰς ἐξακόσια τριάκοντα ἄκμασαντος γέγονεν. Οἵτινες δὲ ἄλλως περὶ τούτων μυθικώτερον γεγράφασιν, ὅπῃ τῶν θεοπέυστων ἡμῶν Γραφῶν κλέψαντες γεγράφασιν ἰδιοποιησάμενοι· δι' ὧν οἱ ἀπλούστεροι καὶ τοῖς λοιποῖς

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(26) Sane Ἰγας Græcum videtur vocabulum; placetque Eustathio idem significare quod γηγενής, terra natus, non inepto quidem etymo a δίνεσθαι et γὰ. Exemplis id probat, in Ulysseō Δ ad v. 159. Hebraice מיליפני vocantur, quod ut doctissimi Judæorum scripserunt, cor horum qui eos vident præ terrore concidat. Chaldæus מיליפני a

robore transtulit. Sed et a terrore iidem מיליפני nominantur, terribiles, Deut. ii et alibi XYL.

(27) מיליפני anathema significat, Judicum vii et Numer. xviii et alibi, rem devotam. Itaque hoc etymon colore non caret. Et hujus narrationis persimilem invenies apud Hilarium in P. 132, quam referre supersedeo. XYL.

τούτων ληρήμασι προσέχοντες εύχερώς βλέπονται.

Ἐπει τῷ αὐτῷ ἔτει τοῦ κόσμου Ἐνώχ μετετέθη ἐν τῷ παραδείσῳ, τριακοσίων ἐξήκοντα πέντε χρόνων γενόμενος. Εὐηρέστησε τῷ Θεῷ. « Καὶ οὐχ ἠύρισκετο διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ Θεός. »

Ἐπι κατὰ τοὺς λεγομένους γεωμέτρως, ἐστὶ τὸ ἡμισυ τῆς κατοικουμένης τῆς εἰς τὸ μήκος μίλια χιλιάδες δώδεκα, εἰς δὲ τὸ πλάτος μίλια χιλιάδες δέκα ἕξ.

Ἐπι τὰ ὄρη Ἀραράτ ἱσμεν ἐν Παρθία τῆς Ἀρμενίας (28) εἶναι· τινὲς δὲ φασιν, ἐν Κελαιναις τῆς Φρυγίας.

[P. 11] Ἐπι ἐκατὸν χρόνοις ἐσκευάζετο ἡ κιβωτός, ἐληρώθη δὲ τῷ φεβ' ἔτει τῆς ζωῆς τοῦ Νῶε, μηνί τινι Μαίω κς', ἡμέρα πρώτη (29) ὁ πῆχυς δὲ τῆς κιβωτοῦ ὄργυια μέγιστη ἐστὶ κατ' Αἰγυπτίους· μ' δὲ ἡμέρας κατήρχετο ὁ ὕψος καὶ μ' νόκτας. Ἀπριλλίω δὲ φησὶ, ἡμέρα πρώτη τῆς ἑβδομάδος, ἐξῆλθε Νῶε ἐκ τῆς κιβωτοῦ. Τινὲς δὲ, καθ' ἣν ἡμέραν ἐκλείσθη πρῶτον ἡ κιβωτός, κατ' αὐτὴν τῷ ἐπιόντι καιρῷ ἀνοιγῆναι φασιν, ἐν τῷ δισχιλιοστῷ διακοσιοστῷ τεσσαρακοστῷ τρίτῳ ἔτει τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως. Καὶ θυσίας προσάγων τῷ Θεῷ ἔκετεύει μηκέτι ποιεῖν κατακυσμόν. Ἀποδεξάμενος οὖν ὁ Θεός τὴν τοῦ ἀνδρός ἀρετὴν ὑπέσχετο τοῦτο, σημεῖον ἐπιθεῖς τὸ τόξον τῆς ἔριδος.

Ἐπι ὁ Νῶε Ξίσουθρος παρὰ Χαλδαίους ἐλέγετο.

Ἐπι πρὸ τοῦ κατακυσμοῦ οὗτος ἔθνος ἦν οὗτε βασιλεία· ἐτῶν δὲ περίσδος ἦν. Περιέχεται δὲ ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Ἀποκρύφων Ἐνώχ ὅτι Οὐριήλ ὁ ἄγγελος ἐμύυσσε τῷ Ἐνώχ, τί ἐστὶ μὲν καὶ τροπὴ καὶ ἐνιαυτός, καὶ τὸν ἐνιαυτὸν ἔχειν νβ' ἑβδομάδας.

Ἐπι ἡ Αἰγυπτὸς ὑπὸ τοῦ Μεστρέμ, τοῦ δευτέρου υἱοῦ Χάμ κατὰ τὴν Γραφήν, θείου δὲ τοῦ Νεβρώδ, υἱοῦ Χούς, υἱοῦ Χάμ τοῦ πρώτου, οἰκισθεῖσα καὶ βασιλευθεῖσα ἕως τοῦδε παρ' Ἑβραίοις καὶ Σύροις καὶ Ἀραβί· Νεστραία καλεῖται.

Ἐπι τῷ δισχιλιοστῷ διακοσιοστῷ πεντηκοστῷ πρώτῳ ἔτει Νῶε ἐφύτευσεν ἀμπέλωνα ἐν ὄρει Λουβάν τῆς Ἀρμενίας, θύσας τε τῷ Θεῷ καὶ πίων οἶνον ἐγυμνώθη.

Ἐπι ἡγεμονεύοντος Νεβρώδ ἐκτίσθη ἡ Βαβυλὼν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(28) Aliis apocryphis auctore relatis venia data, liceat hoc ex Armenorum scriptis historiis et paternis traditionibus adjungere. Jacob Mousponoe catholicum (ita vocant patriarcham) impulit libido ad supremum montium Ararat verticem, Massis dictum, proficisci. ut curiosius inspecto loco et generis humani Deo reparatore adorato, ex diluvii reliquiis (arcam enim Noeam inter nivium aggeratos cumulos ibi superesse credunt accolæ) fragmentum ligni, si daretur, asportaret. Iler aggressus, a Massis vesticis accessu secreta virtute repulsus, precibus fuis, fragmentum quod optaverat Dei dono recepit, quod in opido Aquiri ad montis radices sito repositum Armeni frequentius invisunt, et penes se, ut aiunt, asservant lignum quo Deus humani generis reliquias jussit quodam ab exitio præservari. Zonaras: ἀπο-

pter quæ simpliciores etiam reliquis eorum nugis animum attendentes facilo decipiuntur.

Anno mundi 1488 Enochus in paradisum est translatus, annos natus 365: erat enim Deo acceptus: (« Et non inveniebatur, quia Deus eum transulit. »)

Geometræ tradunt dimidiam partem terræ quæ inhabitatur, milliaria in longum duodocies millia patere, in latum milliaria decies ac sexies millia.

Montes Ararat scimus in Parthia Armeniæ esse. Quidam aiunt apud Cælnas Phrygiæ oppidum.

Arca Noæ centum annis constructa est, absoluta anno vitæ Noæ uno de sexcentesimo, mense Maio, vicesima sexta die, prima septimanæ die. Cubitus autem quo eam mensus est, maxima est Ægyptiis ulna. ¶ Quadraginta dies totidemque noctes pluvia decidit. Prima die septimanæ mensis Aprilis Noa egressus est ex arca. Quidam eadem die qua ante annum clausa fuerat, apertam arcam asserunt, anno ab origine mundi 2243. Tum Noa Deum re sacra facta deprecatus est ne posthac diluvium terræ immitteret. Probans autem Deus hominis ejus virtutem, ita fore pollicitus est, tessera loco arcum qui Iris dicitur constituens.

Noa Chaldæis Xisuther dictus fuit.

Ante diluvium neque gens ulla fuit neque regnum, annorum autem circuitio erat. In libro Occultorum Enochii continetur scriptum, Urielum angelum Enochi indicasse quid mensis sit, quid solstitium, quid annus; ac annum quidem 52 constare septimanis.

Ægyptus a Mezromo, secundo Chami filio (auctore Scriptura), patruo autem Nemrodi (nam is Chusum, qui primus Chami filius fuit, patrem habuit) culta ac regnata ad hæc usque tempora ad Hebræis, Syris et Arabibus Mezræa nominatur.

Noa bis millesimo ducentesimo quinquagesimo primo anno vineam plantavit in Lubano Armeniæ monte; cumque Deo rem sacram fecisset ac vinum bibisset, nudus jacuit.

Nemrodo imperante Babylon ædificata est et tur-

βάτηριον δὲ τὸν τόπον καλεῖσθαι τοῖς Ἀρμενίοις φησὶν ὁ Ἰώσηπος, καὶ λείψανα δείκνυσθαι τῆς λόρνακος ἐκεῖ. GOAR.

(29) Nimirum τῆς ἑβδομάδος, quod infra expressum, hic omiserat. Porro annum diluvii ab initio mundi, eundem habet Nicephorus. Sed Hebraicus calculus habet 1656, quem docti sequuntur. Clemens Alexandrinus annos ab Adamo facto usque ad diluvium 2142 et 4 dies numerat, l. 1 Strom. Quod paulo post sequitur. Noam a Chaldæis fuisse Xisuthrum appellatum, Eusebius Præpar. Evang. ix Abydeni Assyriam historiam citat, in qua Seisither dicitur, Ζεῖσιθρος, fol. Græco 243 b. Cæterum pro σ in Mestrom et Mestræa, id quod perspicue verum est secutus, ζ posui; nisi quis σ malit, ut est apud Zonaram. XL.

ris annis 42 Nemrodus Chami filius fuit, et ab Enocho genus duxit. Eidem Nemrodo etiam 22 Euechius nomen fuit. Qui turrim ædificaverunt, ex septuaginta omnino nationibus fuerunt collecti : omnes autem eodem sermone utebantur. Quibus Nemrodus gigas, Chusi Æthiopsis filius, in cibum feras venando suppeditabat. Cæterum Heberus Sale filius ædificationi præfectus fuit anno termillesimo. Postea cum Deus sermonem confudisset hominesque dissipati essent, ipse Nemrodus ibi habitavit, a turri non digressus, ac multitudini, quæ prioris istius pars aliqua erat, imperavit. Turris vi venti, ut cum alii tum ipse etiam Josephus narrant, dejecta ac communita divino iudicio Nemrodum percussit. Id primum ab Adamo condito regnum in terra fuit; ac mentiuntur qui plura fuisse referunt. Nemrodo Assur genitus est, qui Niniven, Rhobotam et Chalacham urbes condidit. Manifestum vero est annis a diluvio 630 a Nemrode Chaldæorum sive Babylo-

Α και ὁ πύργος ἐπὶ χρόνοις τεσσαράκοντα τρισίν. Ἦν δὲ Νεβρώδ υἱὸς μὲν τοῦ Χάμ, ἔκγονος δὲ Ἐνώχ. Ἐκαλεῖτο δὲ ὁ Νεβρώδ και Εὐχίχιος. Ἦσαν δὲ τὰ πάντα τῶν οἰκοδομούντων ἔθνη ἑβδομήκοντα, φωνῆ δὲ αὐτοῖς πᾶσιν ὑπῆρχε μία. Νεβρώδ δὲ αὐτοῖς ὁ γίλας, ὁ τοῦ Αἰθίοπος Χοῦς υἱός, εἰς βρωσῖν ἀγρευῶν ἐχορήγει ζῶα. Ὁ δὲ τοῦ Σάλα υἱός Ἐβερ ἐγκεχέριστο τὴν οἰκοδομὴν ἔτει γ'. Εἶτα τῶν γλωσσῶν συγχυθεισῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ και πάντων διασκορπισθέντων, αὐτὸς ὁ Νεβρώδ ἐκεῖ κατέκει μὴ ἀπιστάμενος τοῦ πύργου, μερικῶς τινος πλῆθους βασιλεύων· ἐφ' ὃν ὁ πύργος ἀνέμψαι, ὡς ἱστοροῦσι τινες και αὐτὸς ἰώστηπος, καταπεσῶν συνετρέθη, και θελζ κρίσει τοῦτον ἐπάταξεν. Αὕτη πρώτη βασιλεία ἐπὶ τῆς γῆς, ἀφ' οὗ ἐπλάσθη ὁ Ἀδάμ, γέγονεν· οἱ δὲ λέγοντες και ἄλλα γεγονέναι ψεύδονται. Ἐκ τοῦτου γεννᾶται Ἀσσορ, ὃς οἰκοδομεῖ τὴν Νινευι και τὴν Ῥοβώθ και τὴν Χαλάχ τὰς πόλεις. Και φανερόν ἐστιν ὅτι μετὰ χλ' ἔτη τοῦ κατακλυσμοῦ (30) γέγονεν ἡ ἀρχὴ τῆς βασι-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(30) Numerus hic justo major est ; et sane pacem convenit inter scriptores de annorum numero a diluvio usque ad natales Abrahami. Hebræi tradunt 4 annis demptis bis mille annos unicum sermonis genus in terra fuisse, confusionem linguarum annis post diluvium 340 exstitisse. Verba eorum sunt אהת אהת היה העולם לשון אחת כ אפים פחות ד שנה היה העולם לשון אחת כ de tempore diluvii et confusionis linguarum, כ אדם עד המבול בין המבול עד הפלגה שם שנה המבול א ותרנו בין המבול עד הפלגה שם שנה. Funckius annos non plures 132 in sua chronologia ponit a diluvio usque ad eam confusionem. Paulo ante Heberus, turris architectus, hic plane ab ea re alienus idem ponitur. Et mons Lubanus, in quo deinde Noa plantasse vitem scribitur, Lubarus postea legitur : cujus varietatis similia etiam alibi annotavimus. Catalogum historicorum videtur ex Josephi principio collegisse.

Cæterum ad notas numerorum quod attinet, antiquis usus libenter sum ; et qui in usum talia reducunt, minime reprehendendos duco. Interim non nescio de his ipsis aliud aliis videro. Ego id secutus sum quod putavi simplicissimum ac verissimum. Neque pigebit post Priscianum et Manutium, qui hæc in doctissimo ad epistolas Tullii ad Atticum commentario explicavit. me quoque rudiorum causa exponere quid sentiam. Imitari ergo has notas puto rationem linearum, quibus in abaco ductis calculorum adjumento ratiocinamur. Quod ut melius intelligatur, exemplo ante oculos constituta aperiam.

cccccccc	100000
ccccc	50000
ccccc	10000
ccccc	5000
cccc	10000
cccc	500
cccc	100
cccc	50
cccc	10
cccc	5
cccc	1

Vides ut calculus in linea superiori positus in proxime inferiore collocati sit decuplus, et qui in spatio seu intervallo ponitur, eum proxime superioris dimidium lineæ proximæque inferioris ob id ipsam lineam quineuplum posse. Compositionis ratio est nota, et LX esse 60, et XL esse 40, IX vel VIII 8, IV aut III 4, XC 90, XVC 80, etc., nemo non videt.

Sed de harum notarum origine diversæ sunt conjecturæ. Illud primo omnium liquet, recte intra quinarium ac denarium numeros reliquos tanquam in cardinibus versari, cum manus utraque digitos habeat quinque, qui sunt decem omnes, qua de re etiam Aristoteles *Problem. sect. 15* mentionem facit ; et digitos primum ac simplicissimum esse numerandi instrumentum, usus vitæ communis demonstrat ac simplicium ratiocinationes, indeque adeo ducta proverbialia. Jan 1 unitatis nota non est, puto, littera, sed lineola ; idemque de II, III, IIII judico : singulas unitates singulis lineolis etiam ab illiteratis idiotis, ut vocant, notari notissimum est. Proinde quinario veluti cardini primo quærendus fuit suus character quo cum reliquis conjuncto usque ad denarium pergi posset. Is est v, non sane littera : qui enim non Q potius esset ? Sed duæ lineæ ad angulum acutum concidentem ; qua nota utuntur lidem omnium ignari litterarum, aliqui inversa sic A. Ex hac geminata, aut altera potius alterius verticibus junctis addita, fit x, quasi X : qui enim fiat ut littera ξ decem significet, ratio esse nulla videtur. Unde autem L nota sit quinquagenarii, subtilem affert Priscianus causam, et quæ meo iudicio multo est subtilior quam ut in re vulgari locum habere possit. Ego duas lineolas puto esse ad rectum angulum commissas, quæ κατὰ συνθήκην, ut loquitur de rerum vocabulis Aristoteles, usurpata et recepta 50 denotaret, ut v 5. Ab hoc usque ad centum non fuit nova opus nota, cum prioribus cum hac compositis omnia scribi possint : placuit tamen 90 non LXXX, sed compendii causa denario a centenario subtracto exprimi, ut 9 non IX, sed I a X detracto ; quod fit, cum minor character majori præponitur, ut IX 9, XC 90 ; atque etiam XL usitatius quam XXX ob compendium 40 signat. Hinc etiam illa xxc pro LXXX, IV pro IIII, et IC pro XC : X, aliaque id genus. Nota centenarii est c, quod receptum est putari litteram c in ordine tertiam esse, ut quæ vocabuli *centum* sit caput ; idemque sentiunt de littera M, quæ millenarii sit nota, quod vox *mille* ab ea littera incipit. Et habet hoc aliquam speciem : sed ubi ad rem venit, aliud apparet. Cur enim non q etiam vel quinarium vel quinquagenarium nota est, aut d denarii ? Cur x et v et L litteræ huc irrepserunt, si quidem capita vocum pro notis sumebantur ? nam et illud perinfirmum est, d significare 500, quia a c proxima sit littera : sic enim κ decem nugabimur significare et L quinquaginta, ut κ ob similitudinem atque affinitatem in x degeneravit. Nam y vel z, ut non

D

λείας [P. 11 δ] Χαλδαίων ἤτοι Βαβυλωνίων διὰ Νεβρώδ. Φαί δὲ ὅτι μόνος ὁ Ἑβραῖος τοῦ Φάλεκ πατὴρ οὐ συνέθετο τῇ πράξει τῆς πυργοποιίας· διὸ καὶ, τῆς τῶν ἄλλων φωνῆς συγχεθείσης, ἡ τοῦ Ἑβραίου οὐκ ἀπόλωλε. Αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ καὶ Ἀδάμ ἐλάλει· καὶ ταύτην οἱ τοῦτον διαδεξάμενοι ἀπόγονοι πατρωνυμικῶς ἐαυτοὺς Ἑβραίους προσηγόρευσαν καὶ Ἑβραῖδα τὴν φωνὴν ἐκάλεσαν. Τεκμηριον δὲ ταύτην εἶναι τὴν πρὸ τῆς συγχύσεως φωνῆν τὰ τῶν παλαιῶν ὀνόματα· ἐρ ὧν γὰρ κατ' οὐδεμίαν γλῶσσαν ἐστὶ τὸ σημαίνον ἐπιλύσασθαι, κατ' αὐτὴν τὸ ζητούμενον ἐρμηνεύεται· οἷον Ἀδάμ καθ' ἐτέραν μὲν οὐδεμίαν φωνὴν τὸ ἐρλούμενον εὐρίσκεται, κατὰ δὲ ταύτην ἄνθρωπος ἐρμηνεύεται· καὶ ἡ τοῦ Νῶε προσηγορία δικαιοσύνην σημαίνει, καὶ Χοὺς Αἰθίοψ, καὶ Μεττρέμ Χυσις.

Ἵτι μετὰ τὸν κατακλισμὸν ἕως τῆς διασπορᾶς μόνος οἱ τρεῖς ἠγγήσαντο τῶν πολλῶν εὐσεβῶς, Νῶε, Σὴμ καὶ Ἀρφαξάδ ὁ υἱὸς τοῦ Σὴμ, ἔτη φλδ'. Τοῦ δὲ κόσμου ἔτος ἦν βψος· τῷ γὰρ βφλβ' ἔτει καὶ Νῶε ὁ δίκαιος ἐκοιμήθη, ὧν ἐτῶν ἐνακοσίω πεντήκοντα. Τῶν δὲ φλδ' χρόνων ὁ ἀριθμὸς οὗτος· Νῶε τὰ μετὰ τὸν κατακλισμὸν ἔτη τν', Σὴμ ἔτη ρν', καὶ Ἀρφαξάδ ἔτη λγ' ὁμοῦ ἔτη φλγ', τῆς ἀρχῆς τῶν ἄλλων ἐν τῷ τετάρτῳ χρόνῳ λαμβανομένης. Συγγραφεῖς δὲ τῶν Αἰγυπτίων καὶ Χαλδαίων οὗτοι· Μάνεθος ὁ τὴν τῶν Αἰγυπτίων ποιησάμενος συγγραφεὴν, Βηροσδὸς ὁ τὰ Χαλδαϊκὰ συναγαγὼν, Μῶχός τε καὶ Ἑστιαῖος, καὶ πρὸς τούτοις Αἰγύπτιος Ἰερώνυμος. Οἱ δὲ τὰ Φοινικὰ συγγραψάμενοι Ἡσιόδος τε καὶ Ἐκαταῖος, Ἑλλάνικος καὶ Ακουσίλαος, Εφορός τε καὶ Νικόλαος.

Τῷ βφοβ' ἔτει τοῦ κόσμου, ἐνακοσιοστῆ τριακοστῆ ἔτει τοῦ Νῶε, κατὰ θεῖον δηλονότι χρῆσμον ἐμέρισε Νῶε τοῖς τρισὶν υἱοῖς αὐτοῦ τὴν γῆν οὕτω. Σὴμ τῷ πρωτοτόκῳ αὐτοῦ υἱῷ, ἄγοντι ἔτος τετρακοσιοστὸν τριακοστὸν πρῶτον, ἔδωκεν ἀπὸ Περσίδος καὶ Βακτρῶν ἕως Ἰνδικῆς μῆκος, πλάτος δὲ ἀπὸ Ἰνδικῆς ἕως Ῥινοκουρούρων τῆς. Αἰγύπτου, ἤτοι τὰ ἀπὸ ἀνατολῆς ἕως μέρους τῆς μεσημβρίας, πῆν τε Συρίαν, φ καὶ Ἰουδαία λέγεται (καὶ γὰρ καὶ οἱ παλαιοὶ Σύρους τοὺς Παλαιστηνοὺς ὠνόμαζον), καὶ Μηδίαν, καὶ ποταμὸν διορίζοντα αὐτοῦ τὰ ὄρια τὸν Εὐφράτην. Χάμ δὲ τῷ δευτέρῳ αὐτοῦ υἱῷ, ἄγοντι ἔτος υζ', ἔδωκε τὴν πρὸς νότον καὶ λίβαν καὶ μέρος τῆς δύσεως ἀπὸ Ῥινοκουρούρων τῆς Αἰγύπτου, Αἰθιοπίαν

A niorum regnum institutum fuisse. Aiunt solum Heberum, Phaleci patrem, in substructionem turris non consensisse: itaque etiam, reliquorum linguis confusis, Heberis sermo integer permansit. Ea est lingua qua Adamus usus fuit; et ab hoc posterii Heberi se gentilitio nomine Hebræos ac linguam Hebraicam nominaverunt. Fuisse hanc linguam ante confusionem certo indicant veterum nomina, quæ quid significet cum nulla alia lingua explicari possit, Hebraica lingua interpretationem suggerit. Verbi gratia, Adamus nullo alio sermone quidquam, Hebraica autem hominem 23 notat. Sic Noa justitiam, Chus Æthiopem, Mezromus Ægyptum, Phalecus divisionem, Babylon confusionem.

Αἴγυπτος, καὶ Φαλὲκ μερισμὸς, καὶ Βαβυλὼν σύγ-

B A diluvio usque ad dispersionem tantum hi tres multitudini prae fuerunt, Noa, Semus et hujus filius Arphaxadus, annis 534, ad annum mundi 2776. Mortuus enim est Noa justus anno 2592, annos natus 950. Porro 534 quos diximus, anni sic numerantur: Noa post diluvium annos 350, Semus annos 150, Arphaxadus annos 33: summa anni 533, initio reliquorum in 4 supra 530 anno sumpto. Qui res Ægyptiacas et Chaldaicas conscripserunt, hi sunt: Manethus scripsit Ægyptiaca, Berossus Chaldaica collegit, tum Mochus et Hestimus, ac præter hos Hieronymus Ægyptius. Phœnicum res conscripserunt Hesiodus, Hecatæus, Hellenicus, Acusilaus, Ephorus et Nicolaus.

C Anno ab origine mundi 2572 Noa annum ætatis 930, oraculo nimirum divinitus accepto, tribus suis filiis terram distribuit, hoc modo: Semo primogenito suo filio, annum ætatis quadringentesimum tricesimum primum agenti, dedit quiddam terræ in longum a Perside et Bactris usque ad Indiam porrigitur, in latum ab India usque ad Rhinocorura Ægypti, sive quæ ab ortu solis sunt usque ad plagam meridionalem, Syriam nempe, quæ et Judæa dicitur (nam antiqui Syros vocabant Palæstinos), et Mediam, et Euphratem fluvium designavit, qui limites Semi 24 definiret. Chamo autem secundo suo filio, annum agenti quadringentesimum septimum, terram addixit quæ Austro et Africo est

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

Latinas litteras, huc fingamus recipi ideo non meruisse: quid autem flet titteris x, f, n, o, et aliis? Mihi quidem hæc commenta non placent. Credo adhibitis prius rectis lineis etiam curvas non incommode iis adjectas, præsertim jam crescentem numerorum agmine. Sit ergo semicirculus litteræ c assimilis nota centenarii; quod eo facilius est creditu, quia reliqui characteres, etiam millenariorum, ab hoc, ut ostendemus, oriuntur. Nam huic contrarius o addita lineola sic io, quingentas unitates refer, missemus nimirum millenarii, qui sic antiquitus exprimebatur, cio, lineola inter priores characteres interjecta, ne coalescerent, ut opinor; quæ lineola et in l, quod longiuscula pingere et

littera I putaretur, deformata est a librariis. Idem ut uno calami ductu mille scriberent, o exaraverunt, sicut et io in o litteram mutarunt idem. quæ Manutius, præclare notavit. x pro millenarii nota usque hodie notum est, et commemorata causa. Reliqua ut hinc nascentur, in promptu est videre. Nostras interim notas utilitatis ac compendii causa plurimi facio, ut 500. 675, etc. Sed majusculas has in libris usurpari e dignitate videtur. Porro novem (verbi gratia) millia ego compendiose putarem sic scribi ix cio aut ixcl. Sed de his hoc loco satis: quisque sequatur quod valet, dummodo alios non vituperet. XTL.

exposita, et partem Occidentis, a Rhinocoruris A
 Ægypti, Æthiopiam, Ægyptum, Lybiam, Africam, Mauritiam, usque ad columnas Herculis, seu usque ad occidentum ac Africum oceanum, fluvium qui ejus ditioni terminus esset, Nilum constituit, qui idem Geon et Chrysorrhœas (quasi aurifluus) appellatur. Japeto tertio filio annum agenti 425, attribuit quidquid a Media ad septentrionem et solis occasum pertinet, usque ad Gades insulasque Britannicas, Armeniam, Iberiam, Pontum, Colchos atque ultteriores regiones atque insulas usque ad Italiam, Gallias, Hispaniam, Celtiberiam et Lusitanos. Cum ad hunc modum divisisset scriptoque suam voluntatem testatus esset, ut perhibent, id illis recitavit, atque post obsignatum penes se detinuit usque ad annum ab Adamo 2592, quo vitam B
 finivit. Moriturus tribus filiis suis mandavit ne quis eorum fratris regionem invaderet eumve injuria aliqua afficeret: alioquin hoc eis discordiarum et bellorum intestinorum causam allaturum. Testamentum Semo, quippe ætate ac pietate præstanti, tradidit: is ei in imperio successit, atque eximias prosperitates, quas ei precatus fuerat pater, hæreditate consecutus est, quod etiam in Genesi scriptum exstat. Humatus est in monte Lubaro.

Anno mundi 2791, annis ab obitu Noë ducen-
 tis, Chami filius Chanaan 25 novas res molitus Semi fines ingressus est contra. Noë præceptum, cum septem ex se ortis gentibus Amorrhæis, Chet-
 tæis, Pherezæis, Evæis, Gergesæis, Jebusæis et Chananæis: quas gentes Deus per Mosem et Jesum Navæ filium excidit, ac suo deinde tempore Judi-
 cum opera filiis Israeli avitam terram reddidit, etiam in hoc suam justitiam declarans. Nam Israelitæ per gradus propagatæ gentis 38 a Semo orti erant, an-
 nis 1087... usque ad Mastusiam Ilio oppositam. Regiones autem eorum sunt, Media, Albania, Armenia major et minor, Amazonum regio, Paphlagonia, Cappadocia, Galatia, Colchis, Bosporeni, Mæotis, Derris, Sarmatia, Tauriani, Bactriani, Scythia, Thracia, Macedonia, Græcia, Thessalia, Bæotia, Locris, Ætolia, Achaia, Peloponnesus, Acarnania, Epirus, Illyricum, Lychnitis, Adria, unde mari Adriatico nomen factum: Calabria, Italia, Gallia, Etruria, Lusitania, Celtica, Massilia, Celtogallia, Hispania major et minor. Ibi fines Japeti terminantur, qua septentriones respiciunt usque ad Britannicas insulas. Habet autem insulas, Britanniam, Siciliam, Eubœam, Rhodum, Chium, Lesbum, Cythera, Zacynthum, Cephaleniam, Ithacam, ac Cyclades, et Asiæ partem quæ Ionia appellatur. Pro termino est Tigris fluvius, qui Mediam

και Αἴγυπτον και Λιβύην, Ἀφρικὴν και Μαυριτανίαν, ἕως Ἑρακλείων στηλῶν ἕτοι ἕως τοῦ δυτικοῦ και Λιθουκοῦ ὠκεανοῦ, [P. 12] ποταμὸν δὲ διορίζοντα τὸν Νεῖλον, ὃς και Γεῶν και Χρυσορροῆας λέγεται. Ἰάφεθ δὲ τῶ τρίτῳ αὐτοῦ υἱῷ, ἄγοντι ἔτος κε', ἀπὸ Μηδίας τὰ πρὸς ἄρκτον και δυσμὰς ἕως Γαδείρων και Βρεττανικῶν νήσων, Ἀρμενίαν, Ἰθρηίαν, Πόντον, Κόλχους και τὰς κατ' Ἰόπην χώρας (31) και νήσους ἕως Ἰταλίας και Γαλλιῶν, Ἰσπανίας τε και Κελτιβηρίας και Λυσιτανῶν. Οὕτω μερίσας και ἐγγράφως διαθέμενος, ὡς φασιν, ἐπαναγνοὺς τε αὐτοῖς τὴν διαθήκην αὐτοῦ ἐσφραγίσαστο, παρ' ἑαυτῷ κατασχὼν ἕτος τοῦ β' φηβ' ἔτους ἀπὸ Ἀδάμ, ἐν ᾧ και ἐκοιμήθη. Μίλλων δὲ τελευτῶν ἐνετείλατο τοῖς τρισὶν υἱοῖς αὐτοῦ μηδένα ἐπιθεῖν τοῖς τοῦ ἀδελφοῦ ὄρλοις και ἀτάκτως ἐνεχθῆναι πρὸς τὸν ἕτερον, ὡς τούτου γεννησόνου αἰτίου στάσως αὐτοῖς και πολέμων τῶν πρὸς ἀλλήλους. Τὴν δὲ διαθήκην αὐτοῦ δέδωκε τῷ Σῆμ ὡς πρωτοτόκῳ υἱῷ και θεοφιλεστέρῳ, ὃς και τὴν ἡγεμονίαν διεδέχτο μετ' αὐτὸν και τὰς ἐξαιρέτους τῶν παρ' αὐτοῦ εὐλογιῶν ἐκληρώσαστο, ὡς και ἐν τῇ Γενέσει φέρεται. Και ἐκοιμήθη ἐν ὄρει Λούβαρ.

Ἐν δὲ τῷ β' φηβ' αἰεὶ τοῦ κόσμου, ἦτοι μετὰ διακόσια ἔτη τῆς τελευτῆς Νῶε, κωτερίσας ὁ τοῦ Χάμ υἱὸς Καναάν ἐπέβη τοῖς ὄρλοις τοῦ Σῆμ και κατέψκησεν ἐκεῖ, παραβὰς τὴν ἐντολὴν Νῶε, σὺν τοῖς ἐξ αὐτοῦ γενομένοις ἔθνεσι, ἑπτὰ, Ἀμορραῖοις, Φερεζαῖοις, Εὐβαῖοις, Γεργεσαῖοις, Ἰεβουζαῖοις και Χαναναῖοις: οὓς διὰ Μωσέως και Ἰησοῦ τοῦ Ναυτῆ ἐωλόθρευσεν ὁ Θεὸς, και μετὰ τινὰς καιροὺς διὰ τῶν Κριτῶν ἀπέδωκε τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ τὴν πατρίαν γῆν, δίκαιος και ἐν τούτῳ φανεῖς ὁ Θεός, ὡς ἐκ τοῦ Σῆμ κατασομένοις διὰ γενεῶν λη', ἐτῶν χιλίων ἑκακοσίων ὀγδοήκοντα ἑπτὰ (32)... ἕως [P. 14] Μαστοῦσις (33) τῆς κατὰ Ἰλίον. Αἱ χῶραι δὲ αὐτῶν Μηδία, Ἀλβανία, Ἀρμενία μικρὰ και μεγάλη, Ἀμαζονίς, Παφλαγονία, Καππαδοκία, Γαλατία, Κολχίς, Βοσπορηνοί, Μαιῶτις, Δέρβρις, Σαρματία Ταυριανοί, Βακτριανοί, Σκυθία, Θράκη, Μακεδονία, Ἑλλάς, Θετταλία, Βοιωτία, Λοκρία, Αἰτωλία, Ἀχαΐα, Ἡελοπόννησος, Ἀκαρνία, Ἡπειρῶται, Ἰλλυρῖς, Λυχνῖται, Ἀδριακὴ, ἀφ' ἧς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος ἐκλήθη, Καλαβρία, Ἰταλία, Γαλλία, Θουσκηνή, Λυσιτανία, Κελτικὴ, Μασσαλία, Κελτογαλλία, Ἰθρηία, Ἰσπανία ἡ μεγάλη και μικρὰ. Ἐνταῦθα καταλήγει τὰ ὄρια τοῦ Ἰάφεθ, ἕως Βρεττανικῶν νήσων τὰ πρὸς βορρᾶν βλέποντα. Ἔχει δὲ νήσους Βρεττανίαν, Σικελίαν, Εὐβοίαν, Ρόδον, Χίον, Λέστον, Κύθηραν, Ζάκυνθον, Κεφαλληνίαν, Ἰθάκην, [P. 14 b] και τὰς Κυκλάδας,

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(31) Hoc quale sit, alii viderunt. κατ' Εὐρώπην puto legendum, κατόπιν potius: Joppæ enim hic nihil. Sed geographica alibi explicantur. XvL.

(32) Quæ hunc exciderunt, dum alterius codicis ope restituantur, ex Josepho et aliis scriptoribus peti debent. Satis apparat descriptus fuisse natio-

nes, quæ a filiis Noë ortæ et occupatæ fuerint. XvL.
 (33) Mastusia Thraciæ Chersonesi promontorium est c regione Ilii, Hellesponto interfluente. Derris, quæ hic cum Mæotide et Sarmatia commemoratur ignota mihi est. Pro Εὐβοία Eubœam legi, quod orat in promptu. Cætera hujus loci non sunt. XvL.

καὶ μέρος τῆς Ἀσίας τὴν Ἰωνίαν καλουμένην, ἅ
ποταμὸν δὲ Τίγγριν, διορίζοντα μεταξὺ Μηδίας
καὶ Βαβυλωνίας. Ἐν τούτοις οὖν πληροῦται τὰ
τοῦ Ἰάφεθ ὄρια διὰ τὸ εἰρηκέναι τὴν Γραφὴν
« Πλατύνει ὁ Θεὸς τῷ Ἰάφεθ » τὴν πᾶσαν γὰρ Εὐρώ-
πην καὶ μέρος οὐ μικρὸν τῆς μεγάλης Ἀσίας ἀπη-
νέγκατο· διὸ καὶ εἰρηται, « καὶ κατασκευάσαι ἐν
τοῖς σκηνώμασι τοῦ Σήμ. » Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ
κατὰ ἀναγωγικὸν τρόπον, διὸ πᾶσα ἡ μερίς τοῦ Ἰά-
φεθ σχεδὸν τῷ βαπτίσματι καὶ τῇ εἰς Χριστὸν πίστει
προσετέθη, ἀτινά ἐστι σκηνώματα τοῦ Σήμ, ἐπεὶ
καὶ ἐξ αὐτοῦ ὁ Ἀβραάμ καὶ οἱ πατριάρχαι, ἐξ
ᾧ καὶ αἱ λοιπαὶ γενεαρχίαι ἕως Χριστοῦ ἡγουμένου
σαφῶς γενεαλογοῦνται. Τοῦ δὲ Χάμ πλείστα μέχρι
καὶ νῦν ἔθνη, ἐστὶν ἐν ἀποστασίᾳ, κατὰ γε τὰς Ἰν-
δίας καὶ Αἰθιοπίας καὶ Μαυριτανίας· ἐν οἷς καὶ αἱ
Ἀβραβίαι καὶ Ἰδομαίαι κατὰ Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων
αὐτοῦ θρασύνονται, τῇ τοῦ Χάμ καὶ τοῦ Χαναάν
κατὰ τὴν καθυποβεβλημένην διὸ καὶ παῖδα οἰκέτην
τὸν Χάμ τοῦ Σήμ καὶ τοῦ Ἰάφεθ ἡ Γραφὴ ἀπεφώνη-
το, διὰ τοῦ Χαναάν τοῦ υἱοῦ καὶ αὐτὸν σημείνου-
σα.

Ὅτι δύο κατακλυσμοὶ κατὰ τὴν Ἑλλάδα γῆν δια-
βεδομημένοι γεγονάσι, πρῶτος μὲν ἐπὶ Ὠγύγου ἐν τῇ
Ἀττικῇ, χρόνιοι δὲ ὑστερον σμῆ' ἐν Θετταλίᾳ ἐπὶ
Δευκαλίῳ βασιλεύοντος Ἀθήνησι, δευτέρου Κρα-
ναοῦ αὐτόχθονος. Τούτου τοῦ κατακλυσμοῦ, τοῦ ἐπὶ
Δευκαλίῳ δηλονότι, δοκοῦσι μεμνησθαι καὶ Δι-
γύπτιοι, φράσκοντες τὴν χώραν αὐτῶν μὴ κατακε-
κλύσθαι. Καὶ δικαίως φιλονεικοῦσι μὴ κατακεκλύ-
σθαι τότε τὴν Αἴγυπτον· τοπικὸς γὰρ γέγονεν οὗτος
ὁ κατακλυσμὸς. Τὸν γὰρ πρότερον ἦτοι τὸν καθολι-
κὸν κατακλυσμὸν οὐδὲ γινώσκουσιν. οὐπω γὰρ ἦν ὁ
πατριάρχης αὐτῶν γεννηθείς. Χάμ δὲ ὁ υἱὸς τοῦ
Νῶε πατὴρ ἦν Μεστρέμ, ἀφ' οὗ Αἰγύπτιοι.

Ὅτι τὸν Νεβρώδ ἀποθεώσαντες οἱ Ἀσσύριοι ἐν
τοῖς ἄστροις τοῦ οὐρανοῦ ἔταξαν, καὶ καλοῦσιν
Ὠρίωνα. Οὗτος κατέδειξε τὴν κωνηγετικὴν διὸ καὶ
τὸν καλούμενον κύνα ἄστρον τῷ Ὠρίωνι συνῆψαν.
Τούτου καλοῦσιν καὶ Κρόνον εἰς τὴν ἑπαινομένην τοῦ
πλάνητος.

Ὅτι διαμερισθέντων τῶν ἔθνων ἀνεφάνη τις ἀνήρ
Ἰνδός, ἐκ τοῦ γένους Ἀρφαξάδ, τοῦνομα Ἀνδουδά-
ριος, ὃς παρέδωκε τοῖς Ἰνδοῖς ἀστρονομίαν.

[P. 15] Ὅτι τῷ δισχιλιοστῷ πεντακοσιοστῷ ὄγδο-
κοστῷ ε' ἔτει διοδεύων Καίνᾳ ἐν τῷ πεδίῳ εὔρε
τὴν γραφὴν τῶν γιγάντων καὶ ἔκρυψε παρ' ἑαυτῷ, D
καὶ αὐτὸς μὲν ἐν αὐτοῖς ἐξημέρτανα, καὶ τοὺς ἄλλους
τὴν αὐτὴν ἀτοπίαν ἐξεπαίδευσεν. Οἱ δὲ τὸν Σάλα
φασὶ ταύτην εὑρηκέναι.

Ὅτι ἐν τῷ ὄρει τοῦ Λιβάνου ἰχθὺς θαλάσσης εὐ-
ρέθησαν, ἐν κοίλοις τόποις ὑδάτων, τὴν τοῦ κατα-
κλυσμοῦ πιστούμενοι πανωλεθρίαν.

Ὅτι πρῶτος Λάμεχ πρὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς τελευτᾷ,
ἦγον τοῦ Μαθουσαλα.

Ὅτι ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ, κατὰ
τοὺς ἑβδομήκοντα, ἔτη βσμβ, οἷς καὶ ἡ ἀκθήσια
ἐπιμικτυρεῖ καὶ αἱ ἀνέκαθεν πάσαις ταῖς Ἐκκλη-
σιαῖς ἐπικρατήσασαι παραδόσεις, ἐπὶ δὲ τὸ πρῶτον

a Babylonia dividit. His ergo implentur fines Japeti,
quia est in Scriptura : « Amplificet 26 Deus Jape-
tum. « Universam quippe Europam, et magnæ Asiæ
haud exiguam partem abstulit; ideoque additum
est, « et habitat in tabernaculis Semi. » Neque id
modo, sed etiam reconditiorem sensum eruendo
intelligimus, quod Japeti fere tota portio baptismum
ac fidem in Christum est amplexa, quod per Semi
tabernacula notatur, quando etiam Abrahamus a
Semo genus duxit atque patriarchæ, a quibus per-
spicue generis propagatio per ordinem usque ad
Christum deducitur. At Chami gentes pleræque
etiamnum in defectione a fide Christiana permaneant,
in Indiis, Æthiopiis, Mauritanis, in quibus gentibus
etiam Arabiæ numerantur ac Idumæa, qui populi
omnes adversus Deum et sanctos ejus ferociunt,
B exsecrationi cui Chamum et Chanaanem Deus ob-
noxium fecerat addicti. Itaque Scriptura Chamum
Semi et Japeti servum pronuntiavit, per Cha-
naanem filium ipso etiam patre Chammo notato.

Duo diluvia in Græcia celebri fama fuerunt, prius
in Attica, Ogygi ætate, posterius annis ab eo 248
in Thessalia, Deucalione Athenis regnante, secundo
a Cranao indigena. Hujus sub Deucalione facti
diluvii videntur etiam Ægyptii meminisse, dicentes
suam terram inundationis expertem fuisse. Et qui-
dem recte contendunt Ægyptum tunc diluvium non
esse passam, cum id diluvium certo tantum loco
substiterit. Prius autem diluvium, quod universam
terram inundavit, plane ignorant : nondum 27
enim tum natus fuerat conditor gentis eorum Cha-
mus, filius Noë, pater Mezromi, a quo Ægyptii
sunt orti.

Nemrodo Assyrii divinam ascribunt naturam,
inter sidera cælestia collocantes et Orionem vo-
cantes. Hic venandi artem primus protulit. Itaque
Orioni sidus, quod Canis vocatur, adjungunt. Quin
et Saturni, stellæ illius erraticæ, nomen ei tribuunt.

Dissipatis gentibus Indus quidam ab Arphaxado
genus ducens exstitit, nomine Andubarius; isque
Indis astronomiam tradidit.

Anno ab origine mundi 3585 Cainanus campum
peragrans scripturam gigantum reperit, et cum
ipse ea tractanda deliquit, tum alios absurda ista
docuit. Alii a Sala fuisse eam scripturam repertam
asserunt.

In monte Libano pisces marini inventi sunt, in
cavis quæ aquas receperant, internecionem omnium
animalium, quæ diluvio accidit, testificantes.

Primus Lamechus suo patre Mathusala prior
mortuus est.

Ab Adamo usque ad diluvium de sententia
Septuaginta interpretum anni numerantur 2242.
Quibus et veritas astipuletur et traditiones, quarum
auctoritas ab antiquo per omnes invaluit Ecclesias.

tate ac virtute exornatus esset: his enim rebus decoratus homo similitudinem imaginemque exemplaris ad 11 quod effectus est, conservat. Jam libertas quoque potestatis suæ, naturæ humanæ regiam præstantiam inque ea divinæ imaginissimilitudinem manifestissime demonstrat. Atque secundum hanc rationem homo manuum Dei opus dicitur ob dignitatem structuræ: omne enim hoc est consilii effectio. Porro hæc: « Faciamus ei adjectorem accommodatum ipsi; » propter futuram prolis procreationem dicit: adjuvat enim femina marem in propagando conservandoque genere. Effecta autem muliere, cum eam conspicatus esset Adamus, non ita affectus animo est ut qui mulierem cerneret, sed periunde ac se ipsum contemplans lætatus spiritu est, videns eam simili modo effectam. Sed et mulier virum contuens magno gaudio est perfusa, intelligens se ei esse adjunctam. Cæterum hæc verba, « Morte moriemini, » id significant, Mortales eritis; quomodo etiam Symmachus interpretatus est. Operari et custodire significant, illud gratiarum actionem et laudationem tot tantorumque bonorum præbitori rependere, hoc cavere ne quando per vœcordiam sui benefactoris oblitus præsentem felicitate ac vitæ commoditate excidat. Adami vocabulum *terrenum* signifi, *Eavæ vitam*. Nam ii reipsa principes ac parentes denotant, respondent, sicut experta virum ipse natus est, cœlestis ac spiritualis

12 Notandum est quosdam, ita ut traditum antiquitus est, referre. Adamum centum annos in Paradiso exegisse. Alii tertia hora fictum sexta peccasse, nona ejectum perhibent, eo argumento uteutes, quod hora sexta Dominus cruci affixus, nona pro nobis mortuus est, fortassis eo quoque in hanc adducti opinionem quod sub vesperam ad eos venit Dominus. Sed trium horarum spatium quo in paradiso Adamus moratus sit, breve admodum et nimis incredibile est ac magnificentia ejus qui universa impervestigabilibus sapientiæ judiciis cispensat, indignum. Qui enim in tribus istis horis Adamus ad imponendum omnibus terrestribus ac volucris nomina tempus habuisset? Quando reliquis in paradiso fructibus vescendo, ad eorum fructuionis satietatem prolapsus cupiditatem gustandæ arboris qua ei interdictum fuit, in animum induxisset? Ut noxiam invidentiæ frudem et serpentis ad mulierem aggressus atque consultationem non commemorem, quæ ipsa amplius ee tempus requirebant. Quapropter probabile admodum ac credibile est sexta die et sexta hora delictum illud ab iis admissum, nonaque ejusdem diei hora Paradiso ae vita ob violatum Dei mandatum excidisse: sed anno demum septimo id factum, sicut ex antiquis quidam pronuntiarunt. Atqui Joannes Chrysostomus vir magni inter doctores nominis, in expositione sacri Evangelii quod a Mattheo conscriptum fuit, sexta die primæ 13 septimanæ, hoc est die effictionis Adami, hunc et Evam Paradiso ejectos ait. Cui et nos fidem habemus, neque ulte-

A ἔμφορὸς προφανέστατα δείκνυσι. Κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ χειρῶν Θεοῦ ἔργον ὁ ἄνθρωπος διὰ τὴν τιμὴν τῆς κατασκευῆς καὶ γὰρ βουλῆς ἐνέργεια τὸ πᾶν. Τὸ « Ποιήσωμεν αὐτῷ βοήθην κατ' αὐτόν, » διὰ τὸ μέλλον τῆς παιδογονίας λέγει· συνεργεῖ γὰρ τὸ θῆλυ τῷ ἀνδρὶ πρὸς τὴν τοῦ γένους αὐξήσιν τε καὶ διαμονήν. Πλασθείσης δὲ τῆς γυναικὸς, ὡς ἑώρα αὐτὴν ὁ Ἀδὰμ, οὐχ ὡς γυναῖκα θεώμενος ἔπασχεν, ἀλλ' ὡς αὐτὸν ὁρῶν πνευματικῶς ἡυφραίνετο, τὴν ὁμοίαν βλέπων καὶ ταύτην ἔχουσαν κατασκευήν. Ὡσαύτως καὶ ἡ γυνὴ ὁρῶσα τὸν ἄνδρα μεγάλως ἠγάλλετο, κατ' αὐτόν οὔσαν αὐτὴν ἐννοῦσα. Τὸ δὲ, « Θανάτῳ ἀποθανεῖσθε, » θνητοὶ ἔσεσθε σημαίνει, ὡς καὶ ὁ Σύμμαχος ἠρμήνευσεν. Ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν σημαίνει, ἐργάζεσθαι μὲν τὴν εὐχαριστίαν καὶ τὴν αἴνεσιν τῷ τοσοῦτων καὶ τηλικούτων ἀγαθῶν παροχεῖ, φυλάσσειν δὲ καὶ τηρεῖν, μήπως ἀπονοηθεῖς καὶ λήθην τοῦ εὐεργέτου λαθῶν τῆς ἐν χερσὶν ἀποπέση μακαριότητος καὶ εὐζωίας. Ἀδὰμ δὲ ἠρμηνεύεται γήϊνος, ἔβια δὲ ζωὴ· καὶ γὰρ αὐτοὶ τῆς γῆϊνης καὶ σαρκικῆς ζωῆς ἀρχηγοὶ καὶ πατέρες τῷ ὄντι χρηματίζουσιν, ὡσπερ τῆς οὐρανίας καὶ πνευματικῆς Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ νέος Ἀδὰμ, καὶ ἡ ἀπειράνθρωπος αὐτὸν τεκοῦσα, ἀπαρχὴ καὶ αἰτία τοῖς πᾶσι τοῦ Θεοῦ τέκνοις εἰσίν.

Jesus Christus novus Adamus, et de qua nullum visus primordium et causa sunt omnibus Dei filiis

C Ὅτι τινὲς ἐκ παραδόσεως ἑκατὸν ἔτη τὸν Ἀδὰμ ἐν τῷ Παραδείσῳ φασὶ πεποιημένα. Ἄλλοι δὲ τρίτην μὲν ὥραν πεπλάσθαι, ἕκτην [P. 6] δὲ παραθῆναι, ἐνάτην δὲ ἐκβεβληθῆναι, τὸ ἐν ἕκτη μὲν ὥρᾳ ἐνσταυρωθῆναι τὸν Ἰησοῦν, ἐνάτην δὲ τοῦτον ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανεῖν τεκμήριον τιθέμενοι. Ἴσως δὲ, ὅτι καὶ τὸ δειλιγὸν ἦλθεν ὁ Κύριος πρὸς αὐτούς, εἰς ταύτην ὑπενεχθῆναι τὴν ὑπόνοιαν. Στενὸν δὲ κομιδῆ τὸ τρωρον τῆς ἐν παραδείσῳ διατριβῆς τοῦ προπάτορος διάστημα, καὶ λίαν ἀπίθανον ὡς τῆς μεγαλοπρεπειᾶς τοῦ τὰ πάντα δυσθεωρήτοις τοφίας κρίμασιν οἰκονομοῦντος ἀνάξιον, πότε γὰρ ἐν τρισὶν ὥραις χερσαίοις τε καὶ πτηνοῖς πᾶσιν ὀνόματα καλεῖν εἶχε καιρόν; Πότε δὲ τῶν ἄλλων ἐν τῷ παραδείσῳ καρπῶν μετασχῶν, καὶ τῆς αὐτῶν μεταλήψεως κόρον λαθῶν, εἰς ἐπιθυμίαν τῆς τοῦ ἀπηγορευμένου ξύλου γεύσεως ἐλήκυθεν; Ἴνα μὴ λέγω τὴν ἐπήρειαν τῆς βασιλείας καὶ τῆς τοῦ ὄψεως πρὸς τὴν γυναῖκα προσβολῆς καὶ συμβουλίας· καὶ γὰρ αὐτὴ πλειονος ἔδειτο τῆς τοῦ χρόνου τριβῆς. Διὰ ταῦτο μὲν ἐν ἕκτη ἡμέρᾳ καὶ ἐν ἕκτη ὥρᾳ τετολημῆσθαι τὴν παράδρασιν, ἐνάτην δὲ ὥρᾳ τῆς αὐτῆς ἡμέρας τοῦ Παραδείσου καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ζωῆς τοὺς ἀθετήσαντας ἐκπέσειν σφόδρα πιθανὸν καὶ πιστόν, δι' ἐτῶν δὲ ἑπτὰ τοῦτο γε νέσθαι, ὡς τῶν πρεσβυτέρων τινὲς ἀπεφῆγαντο. Ὁ δὲ γε μέγας ἐν διδασκάλοις Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐν τῇ ἐπιμνησίᾳ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἀγίου Εὐαγγελίου τῇ ἕκτη ἡμέρᾳ τῆς πρώτης ἑβδομάδος, τουτέστι τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τῆς πλάσεως αὐτοῦ, λέγει τὸν Ἀδὰμ ἐκβληθῆναι τοῦ Παραδείσου καὶ τὴν Εὐάν· ᾧ καὶ ἡμεῖς πε.θόμεθα. Καὶ οὐ χρὴ ζητεῖν περαιτέρω τὰ

τῆ θιοπνεύστω Γραφῇ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος
σεσιγημένα, ἵνα μὴ ἀντι κέρδους μικροῦ μεγάλην
ἐπισπατώμεθα ζημίαν.

Τὸ δὲ εἰρημένον ὅτι « Ἀδάμ γέγονεν ὡς εἰς ἐξ
ἡμῶν, » οὐχ ὡς δι' ἀπειθείας ἐπὶ κακίαν προκόψαντος,
ἀλλὰ ὡς τὸ εἰρημένον, « Κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν
αὐτόν. » Ἀλλὰ μὴ τις ὑπολάβῃ ὅτι τὸ ξύλον τοιαύτης
ἦν φύσεως ὡς γινώσκιν παρέχειν καλοῦ καὶ κακοῦ. Οὐ
γὰρ ἦν τι βλαβερὸν ἐν Παραδείσῳ, ὅρος δὲ ἐτέθη ἐπὶ
τῷ φυτῷ πρὸς γυμνάσιον τῆς ἐλεθεριότητος. Καὶ ὅτι
οὐ τὸ ξύλον αἴτιον γνώσεως τῷ Ἀδάμ γέγονε, δῆλον·
ἡ γὰρ ἐντολὴ ὡς πρὸς εἰδότα ἄμφω ἐδόθη, τὸ τε κα-
λὸν καὶ πονηρὸν, τὴν τε ὑπακοὴν καὶ τὴν παρακοὴν,
ὥστε ἡ γνώσις προῦλαβε τὴν ἐντολήν. Δεδοται δὲ
αὕτη διὰ τὸ, ὡς εἴρηται, αὐτεξουσίῳ βουλήματι γι-
νούμενον μετα ἀνθρώπων, ἐπ' ἀδείας τε ἔχοντα ἀπὸ
πάντων μεταλαμβάνειν τῶν ἄλλων δένδρων, ἐνὸς δὲ
μόνου νόμου προσταττόμενον ἀπέχεσθαι, καὶ γινώ-
σκειν ὡς ὑπὸ δεσπότην ἐστὶ τὸν καὶ τὴν ἐντολήν δεδω-
κότα. Τὸ δὲ, « Διηνοίχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλ-
μοί, » οὐχ ὡς τότε βλεψάντων [P. 7] τῶν πρωτο-
πλάστων εἴρηται (δεικνύνται γὰρ καὶ πρὸ τῆς βρώ-
σεως ὄρωντες ἐκ τοῦ λέγεσθαι· « Καὶ εἶδεν ἡ γυνὴ
ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρώσιν καὶ ὅτι ἀρεστόν ἐστὶ
τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν ») ἀλλ' ὡς τὸ ἀπειρόκακον ἀπο-
θεμένον διὰ παραβάσεως, ὃ καὶ τὴν γύμνωσιν ἀδι-
φορον παρέσχε, ἐρρήθη ὅτι διηνοίχθησαν αὐτῶν οἱ
ὀφθαλμοί. Πέφυκε γὰρ ὁ ὀφθαλμὸς ἅπας ὑπὸ τοῦ λο-
γισμοῦ διεγείρεσθαι πρὸς ἃ βλέπει· σύνεσιν γὰρ
καθ' ἑαυτὸν αὐτὸς οὐκ ἔχει. Ὡστε πολλάκις πρὸς
ἕτερα τῆς διανοίας ἀσχολουμένης τυφλοῦ δίκην παρ-
ερχόμεθα ἐνίοτε καὶ τὸν πάνυ γινώσκον, καὶ ἐπειδὴν
ἐγκληθῶμεν, τῇ ἀσχολίᾳ τοῦ λογισμοῦ τὸ αἴτιον ἀνα-
τιθέμεντες ἀπολογούμεθα. Οὕτως οὖν ὁ Ἀδάμ καὶ ἡ
Ἐῶα τῇ αἰσθήσει τοῦ νοῦ πρὸς τὴν ὄψιν διηγήθησαν.
Τὸ γὰρ, « ἔγνωσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν, » ἀποκάλυ-
ψιν σημαίνει τὴν ἐγγενομένην τῷ λογισμῷ, οὐκ ἀνά-
βλεψιν ὀφθαλμῶν. Λεχθήσεται δὲ κάκεινο, ὅτι πρὸ
τῆς ἀπειθείας, ἐπειδὴ καιρὸν οὐκ εἶχε τὰ τῆς παιδο-
ποιίας, οὐκ ἐδέδοτο παρὰ Θεοῦ ἡ παρατήρησις τῆς
γυμνώσεως, ἀλλὰ διετέλουν ὡς ἄσαρκοι, σαρκικῆς
διαθέσεως οὕτω καιρὸν ἔχοντες. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀπει-
θεία ἐπισυμβῆσα τὸ θνητὸν ἐπηγάγετο, εἰκότως λοι-
πὸν ἐνεδόθη τοῦτοις ἡ πρὸς ἀλλήλους αἰδώς· καὶ
νενοήκασιν ὕστερον τῶν σχημάτων τὴν διαφορὰν,
προθωρηθεῖσαν τῷ πλάσματι πρὸς τὸ ἀναγκαῖον τῆς
τοῦ γένους διαδοχῆς. Ἐκ φύλλων δὲ συκῆς ἐποίησεν
ἑαυτοῖς περιζώματα, αἰνιττομένων διὰ τοῦ ξύλου τὸν
τρόπον τῆς κακοπραγίας· ὡς γὰρ ἡδὺς ὁ καρπὸς τῆς
συκῆς, τραχὺ δὲ καὶ πικρότατον τὸ φύλλον, οὕτω
πᾶσα ἡμαρτία ἐν μὲν τῇ πράξει δεικνύται ἡδέια,
μετὰ δὲ ταῦτα ὀδύνην παρέχει τῷ πεπραχότι. Μερὶ
δὲ τῶν δερματίνων χιτῶνων φησὶν ὁ θεολόγος Γρηγό-
ριος ὅτι θνητὸν αὐτὸν ἀπεφάνητο ὁ Θεὸς νεκρότητι
περιβάλλων. Τοῦτο γὰρ οἱ δερματίνοι χιτῶνες σημαί-
νει ἀπὸ τοῦ λόγου τῆς τῶν ζώων νεκρότητος, ὅπως
διὰ τῆς λύσεως τοῦ σώματος καὶ τῆς ὄψεως ἡ ἡμαρ-
τία πᾶσα αὐτόπρεμος διαφανῆ. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ
τοῦ Παραδείσου ἐκβάλλεται, ἵνα μὴ τῇ αὐτεξουσίᾳ-

A rius inquirenda sunt quæ Spiritus sanctus in divi-
nitus inspiratis Litteris reticuit, ne loco exigui lu-
cri magnam nobis accersamus damnum.

Quod autem dictum est, « Adamus factus est
tanquam unus ex nobis, » non eo referendum est
quod per inobedientiam in vitium excidit, sed ad
id quod dictum fuit : « Ad imaginem Dei condidit
eum. » Neque opinari quispiam debet lignum ejus
fuisse naturæ ut boni malique notitiam præberet :
nihil enim in Paradiso erat noxium. Sed hæc arbor
termini loco statua est, ut esset libertatis exercendæ
materies. Ac liquet arborem Adam non fuisse causam
cognitionis quando præceptum ei tanquam utriusque
cognitione prædito datum est, boni, inquam, et mali,
obedientiæ et contumaciæ. Itaque cognitio præ-
ceptum antegressa est. Hoc autem datum est, ut,
quemadmodum diximus, voluntate, cujus ipse po-
testatem obtineret, motus homo, permissio ei ut
fructibus omnium reliquarum arborum vesceretur,
unaque tantum ut abstineret imperato, intelligeret
ne sub Domino istius mandati auctore esse. Hæc
autem, « Aperti sunt eorum oculi, » non dicuntur
quasi tum demum videre cœperint (nam visu præditi
etiam ante esum demonstratur ex his verbis, « Vi-
ditque mulier arborem et ad esum commodam et
aspectu gratam »), sed eo pertinent, quod eo delicto
omnis mali ignorantem, quæ nuditatem
14 quoque eis indifferentem redegerat, amiserunt.
Omnis enim oculus, cum ipse a sese intellectum
non habeat, ea est natura ut a ratione ad objectum
quod videt excitetur. Itaque sæpenumero intellectu
aliis rebus occupato etiam notissimos homines tan-
quam cæci præterimus, eoque nomine reprehensi
rejecta in mentis occupationem causa nos purga-
mus. Sic ergo Adamus et Eva sensu mentis ad visio-
nem excitabantur. Nam hæc, « cognoverunt se
nudos esse. » patefactionem significant, quæ in ra-
tione venit, non oculorum apertionem. Id quoque
dicendum nobis. Ante defectionem, cum liberis
dare operam nondum iis esset tempestivum, non
dederat hoc illis Deus ut nudationem corporis ca-
verent, sed debebant veluti carnis expertes, non-
dum opportuno affectionis carnalis tempore. Sed
postquam contumacia superveniens mortalitatem
introduxit, convenienter in posterum eis indita est
mutua verecundia; ac postmodo animadverterunt
figurarum diversitatem, jam ante provisam in ipso
figmento ob generis propagandi necessitatem Sub-
ligacula autem sibi fecerunt ex ficulis foliis, rei
male gestæ modum ex ejus arboris natura quasi
per ambages indicantibus : quemadmodum enim
fructus ficus dulcis est, folium asperum et amaris-
simum, sic omne peccatum actionem quidem ha-
bere jucundum ostenditur, postea vero dolorem ei
qui peccavit affert. De pelliceis porro tunicis Gre-
gorius Theologus sentit, Deum ita mortalitatem ho-
minis declarasse, mortalis exuvio eum amiciens.
Hoc 15 enim pellicæ tunicæ designant, ratione
ab animalium mortalitate ducta, ut dissolutione

corporis ac visus abolitione omne peccatum funditus aboleatur. Atque ob hanc causam etiam Paradise expellitur, ne libertate voluntatis utens manum ligno vitæ injiceret, malumque ita immortale fieret.

Satanas Hebræorum lingua desertorem significat et adversarium. Diabolus a calumnia appellatur Græcis, qua Deum ab hominibus abalienavit.

Cainus primus inter homines homicida exstitit, Lamechus secundus: qui duas uxores duxit et duo homicidia fecit. Vir autem et adolescens quos interfecit, Enochi fuerunt fratres, qui certa impetrandi fiducia Deum precatus ne talem porro videre necem cogeretur, exauditus et e terra translatus est.

Abelus justitiam coluit: ideo aiunt cadaver ejus e conspectu hominum sublato fuisse, quo post ipsum juste victuri in bonam spem vocarentur. Cainus primus aratrum invenit, urbemque Enon filio suo cognominem condidit. Idem post damnationem raptor fuit et alienis bonis inhiavit; primusque mensuras et pondera et limites excogitavit, suosque in unum conductos bello operam dare docuit. Idem ab eo tempore quo eum Deus exsecratus est, humilis fuit, omnesque ab eo prognati. Terram autem incoluit quæ tremens est et humilis, Adami mandato a Sethi progenie separatus. Cainum hunc Parva Genesis, quæ Mosi inscribitur, ruina domus suæ oppressum vitam finivisse tradit. Lapidibus enim fratrem suam Abelum necaverat: itaque ipse quoque lapidibus est interfectum.

16 Sethus Adami tertius filius recensetur, qui germana sorore sua, cui nomen Asuama, in matrimonium ducta Enosum procreavit. Sethi nomen restitutionem notat. Deus quoque idem appellatus est, ob splendorem faciei, quem per omnem vitam habuit. Qua gratia etiam Moses præditus velata facie cum Judæis loquebatur** * quadraginta annis. Idem Sethus septem errantibus stellis, Græci planetas vocant, nomina imposuit; cælestiumque conversionum scientiam excogitavit, quam duabus columnis, lapideæ uni, alteri lateritiæ, inscripsit. Præsciebat enim universi interitum, quem si aqua afferret, lapideam superaturam, sin ignis, lateritiam; atque hanc etiamnum exstare in Sirido monte Josephus testatur. Idem Sethus Hebraicas litteras conscripsit. Nam ducentesimo trigesimo Adami anno natus est: cumque esset annorum duodecim, ablactatus; annoque Adami supra ducentesimo septuagesimo raptus ab angelo imbutus est cognitione futuræ suorum posterorum impietatis, qui iidem Egregores appellantur et filii Dei, ac diluvii et

τητι κεχρημένος λάβη τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς καὶ γένηται τὸ κακὸν ἀθάνατον.

Ἐπι τοῦ Σατανᾶς κατὰ τὴν τῶν Ἑβραίων φωνὴν ἀποστάτης λέγεται καὶ ἀντικείμενος· διάβολος δὲ ὡς τὸν θεὸν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους συκοφαντήσας εἴρηται.

Ἐπι τοῦ Κάιν ἐν ἀνθρώποις πρῶτος φονεὺς ἐγένετο, δεῦτερος δὲ ὁ Λάμεχ, δύο γυναῖκας λαβὼν, καὶ δύο φόνους ἐτέλεσε. Οὗς δὲ ἀνεῖλεν, ἄνδρα καὶ νεανίσκον, ἀδελφοὶ ἦσαν τοῦ Ἐνώχ, ὃς καὶ πιστεῖ προσευξάμενος τοῦ μὴ ἰδεῖν εἶ τι τοιοῦτον θάνατον, ἀκουσθεὶς μετετέθη.

[P. 8] Ἐπι τοῦ Ἄβελ δικαιοσύνης ἐφρόντιζε· διὸ καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ φασὶν ἀφανὲς γεγονέναι τοῖς μετέπειτα δικαίοις ἀγαθὰς ἐλπίδας ὑποφαίνον. Ὁ δὲ Κάιν πρῶτος ἄροτρον εὔρε, καὶ πόλιν ἐκτίσε ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ οὗτοῦ Ἐνὼν. Καὶ ὅτι μετὰ τὴν καταδικην ἄρπαξ καὶ πλεονέκτης ἐγένετο, μέτρα καὶ σταθμὰ καὶ ὄρους γῆς πρῶτος ἐπινοήσας, καὶ τοὺς οικείους εἰς ἐν συναγαγὼν ἐν πολέμοις ἀσχυλεῖσθαι ἐδίδασκεν. Οὗτος χθαμαλὸς ἦν ἀπὸ τῆς κατάρας τοῦ θεοῦ, καὶ πάντες οἱ ἐξ αὐτοῦ γενόμενοι. Ἐκεῖ δὲ τὴν γῆν, ἥτις ἐστὶ τρέμουσα, χθαμαλὴν οὖσαν κεχωρισμένους ὑπάρχων ἀπὸ τῆς τοῦ Σῆθ γενεᾶς κατὰ πρόσταξιν τοῦ Ἀδάμ. Οὗτος ὁ Κάιν, ὡς ἡ Λεπτὴ Μωσέως Γένεσις φησὶν, τῆς οικείας πεσοῦσης ἐπὶ αὐτὸν τελευτᾷ· λίθοις γὰρ τὸν ἀδελφὸν Ἄβελ ἀπέκτεινε, καὶ λίθοις ὁμοίως καὶ αὐτὸς ἀπεκτάνθη.

Ἐπι τοῦ Σῆθ τρίτος υἱὸς ἀναγράφεται Ἀδάμ· ὃς τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν Ἀσουάμ καλουμένην γῆμας ἐγέννησε τὸν Ἐνώσ. Σημαίνει δὲ Σῆθ ἐξανάστασιν. Ἐνομάσθη δὲ καὶ θεὸς διὰ τὴν λάμπιν τοῦ προσώπου αὐτοῦ, ἣν ἔσχεν ἐν ὄλῃ αὐτοῦ τῇ ζωῇ. Ταύτην δὲ τὴν χάριν καὶ Μωσῆς ἔχων, τὸ κάλυμμα τιθεὶς ὡμίλει τοῖς Ἰουδαίοις. Ἐπὶ χρόνοις τεσσαράκοντα (24), τοῖς τε ἐπὶ τὰ πλανήταις ὀνόματα θεοεικῶς, καὶ τῶν τῶν οὐρανῶν κινήσεων σοφίαν ἐπενόησε. Καὶ στήλας δύο, λιθίνην τε καὶ πλινθίνην, κατασκευάσας ἐκεῖ ταῦτα ἔγραψεν, εἰδὼς τὴν τοῦ παντὸς φθορὰν καὶ ὡς εἰ μὲν ἐξ ὕδατος γένηται, τὴν λιθίνην σώζεσθαι, εἰ δὲ διὰ πυρὸς, τὴν πλινθίνην· ἥτις σώζεται, ὡς Ἰώσηπος μαρτυρεῖ, εἰς τὸ Σίριδον ὄρος, ἕως καὶ νῦν. Οὗτος καὶ τὰ Ἑβραϊκὰ γράμματα συνεγράψατο. Τῷ γὰρ διακοσιοστῷ τριακοστῷ ἔτει τοῦ Ἀδάμ ἐγεννήθη ὁ Σῆθ, καὶ γενόμενος ἔτων δώδεκα ἀπεγαλακτίσθη· καὶ τῷ διακοσιοστῷ ἐβδομηκοστῷ ἔτει τοῦ Ἀδάμ ὁ Σῆθ ἀραπαγεῖς ὑπὸ ἀγγέλου ἐμυῖσθη· καὶ τὰ περὶ τῆς παραβάσεως μέλλοντα ἔσεσθαι τῶν υἱῶν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(24) Χρόνος frequenter loco ενιαυτῶν ponit, quod facile est cuivis observare. Sed ante hæc verba deest aliquid: itaque asteriscum appinxi. Apud Josephum non est Siridus mons, sed κατὰ τὴν Συριδῶν, in, Syria. Egregores quid vocabuli sit, non assequor. De coruscante Mosis facie res est ex sacris Litteris nota, Exod. xxxvi, II Corinth. iii, etc. Xvii. Filios Seth Deo dilectos, pios, pro-

ceros, formosos, sacerdotes, natarum Cain cupidine captos, necnon exortos ex profano cum iis complexu liberos Georgius Syncellus vocat Ἑγγηγόρου » ab auctore dictos Ἑγγήγορας, a patris Seth venustate: Εὐσεβὴς ἦν ὁ Σῆθ καὶ εὐδιάπλατος σφόδρα, καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ πάντες εὐσεβεῖς καὶ ὠραῖοι ἦσαν. GOAR.

αὐτοῦ (ἴτοι τῶν Ἑγρηγόρων, οἵτινες καὶ υἱοὶ Θεοῦ ἔλεγοντο) καὶ τὰ περὶ τοῦ κατακλισμοῦ καὶ τῆς παρουσίας τοῦ Σωτῆρος. Ἡμέρα δὲ τεσσαρακοστῆ ἄφαντος γεγωνῶς, ἐλθὼν διηγήσατο τοῖς πρωτοπλάστοις ὅσα ἐμυθήθη διὰ τοῦ ἀγγέλου. Εὐεῖδης δὲ ἦν καὶ εὐδιάπλαστος σόδρα αὐτός τε καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ γεννώμενοι, Ἑγρηγόρες καὶ υἱοὶ Θεοῦ διὰ τὴν λάμψιν τοῦ προσώπου τοῦ Σῆθ λεγόμενοι καὶ τὴν ὕψηλοτέραν γῆν τῆς Ἐδέμ φέκουν, πλησίον τοῦ παραδείσου ἀγγελικῶς βιοῦντες, ἕως τοῦ χιλιοστοῦ κοσμοῦ ἔτους. Τούτων τὴν ἐνάρετον πολιτείαν μὴ φέρων ὁ ἀρχέκακος βλέπειν, εἰς τὴν ὠραιότητα τῶν θυγατέρων τῶν ἀνθρώπων ἴτοι τοῦ Καὶν αὐτοὺς ἔτρωσεν.

[A. 9.] Ὅτι τὸ, « Ἐνώς ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ πρώτος » προσσγορεύεσθαι ὄνοματι Θεοῦ, ἔστιν (25). Ἐνώς γὰρ ἐρμηνεύεται ἀνθρώπος κατὰ τὸν Ἑβραϊκὸν νοῦν· οὕτως ὁ Σωτὴρ Ἰδὸς ὄντως ἀνθρώπου, κατὰ τὸ φυσικὸν λόγον Ἀφρικανοῦ. Ἐνώς δὲ γεννᾷ τὸν Μαλκειήλ, ὁ δὲ τὸν Ἰάρεδ, ἐξ οὗ Ἐνώχ. Οὕτως πρῶτος γράμματτα μνηθᾶναι καὶ διδάσκει, καὶ θείων μυστηρίων ἀποκαλύψεως ἀξιούται. Καὶ πρώτη περίοδος τῶν πεντακοσίων τριάκοντα δύο ἔτων πληροῦται· ἦν δὲ χρόνος τοῦ μὲν Σῆθ τριακῆσιοι δύο, τοῦ δὲ Ἐνώχ ἐννενηκονταοκτώ.

Ὅτι Ἀδάμ τῶ ἐξακοσιοστῶ ἔτει μετανοήσας ἔγνω δι' ἀποκαλύψεως τὰ περὶ τῶν Ἑγρηγόρων καὶ τοῦ κατακλισμοῦ, καὶ τὰ περὶ μετανοίας καὶ τῆς θείας σαρκώσεως, καὶ περὶ τῶν καθ' ἐκάστην ὥραν ἡμερινὴν καὶ νυκτερινὴν ἀναπεμπομένων εὐχῶν τῶ Θεῷ ἡπὸ πάντων τῶν κτισμάτων δι' Οὐριήλ τοῦ ἐπιτῆς μετανοίας ἀρχαγγέλου, οὕτως Ὁρα πρώτῃ ἡμερινῇ πρώτῃ εὐχῇ ἐπιτελεῖται ἐν τῷ οὐρανῷ, δευτέρῃ εὐχῇ ἀγγέλων, τρίτῃ εὐχῇ πτηνῶν, τετάρτῃ εὐχῇ κτηνῶν, πέμπτῃ εὐχῇ θηρίων, ἕκτῃ ἀγγέλων παράστασις καὶ διάκρισις πάσης κτίσεως, ἑβδόμῃ ἀγγέλων εἴσοδος πρὸς Θεὸν καὶ ἔξοδος ἀγγέλων, ὄγδόῃ αἴνεσις καὶ θυσίαι ἀγγέλων, ἐνάτῃ δέησις καὶ λατρεία ἀνθρώπου, δεκάτῃ ἐπισκοπαὶ ὀδῶν καὶ δεήσεις οὐρανίων καὶ ἐπιγείων, ἐνδεκάτῃ ἀνθομολόγησις καὶ ἀγαλλίασις πάντων, δωδεκάτῃ ἐντευξις ἀνθρώπων εἰς εὐδοκίαν. Τῷ δὲ ἐνακοσιοστῶ τριακοστῶ ἔτει Ἀδάμ ἐκοιμήθη κατ' αὐτὴν τῆς παραβάσεως ἡμέραν, καὶ εἰς τὴν γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθη ἀπῆλθε, καταλείψας ἄβρῆνας υἱοὺς λγ' καὶ θυγατέρας κζ'. Οὗτος ἡγεμόνευσε τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων δι' ὅλης αὐτοῦ τῆς ζωῆς. Ἡ δὲ ταφή αὐτοῦ κατὰ τὴν τῶν Ἱεροσολύμων γέγονε γῆν, ὡς Ἰώσηπος ἱστορεῖ. Τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ Καὶν ἀπέθανε, πεσόντος ἐπ' αὐτὸν τοῦ οἰκήματος, μετ' ἐναυτὸν ἕνα τῆς τοῦ Ἀδάμ τελευτῆς.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(25) Hoc vult, Enosum Dei nomine appellatum fuisse. Sed ineptæ sunt hæ nuxæ, et quæ (ne de Hebraica veritate dicamus) usu Græcæ linguæ refelluntur. Est enim medium, ut vocant, verbum ἐπικαλέομαι, *invoco*, quod nemo nescit nisi qui biblia Græca non legit. Enosus ergo, qui a vitæ humanæ miseriis hoc nomen habet (quod Hebraice eruditi norunt, et hoc loco demonstrare intempestivum est) inter eas primus in Deo spem suam reposuit

PATROL. GR. CXXI.

adventus Servatoris. Cum autem quadragesima die rursum in hominum conspectum rediisset, parentibus ea quibus ab angelo initiatum diximus recitavit. **17** Formosus autem admodum fuit, et pulchre ficto corpore cum ipse tum et prognati, Egregores et Dei filii ob Sethi faciei splendorem dicti; terramque Edenis sublimiorem incoluerunt, vicinique paradiso vitam angelorum vitæ similem egerunt usque ad millesimum mundi annum. Quorum honestam vitæ consuetudinem auctor primus malorum intueri non sustinens, formositate filiarum hominum, id est Caini, eos sauciavit.

Hæc verba « Enosus primus speravit appellari nomen Domini Dei, » hoc significant, nomine Dei vocari: nam Hebraica lingua Enosus homo est. Sic Servator Filius vere hominis, ut Africanus in naturali oratione auctor est. Enosus Malelelem genuit, is Jaredum. Hoc Enochus nascitur. Enochus primus didicit ac docuit litteras, ac divinorum arcanorum patefactione dignus est habitus. Tum prima quingentorum triginta duorum annorum revolutio perfecta est, annum agente Setho secundum a trecentesimo, Enocho nonagesimum octavum.

Adamus sexcentesimo anno cum resipisset, patefactione divina de Egregoribus et diluvio edoctus est, ac de pœnitentia et incarnatione Dei, atque de precibus quæ ad Deum ab universis creaturis diei ac noctis singulis horis perferuntur ab Urielo, qui angelorum princeps (archangelum Græci vocant) pœnitentiæ præpositus est. Res ita habet: **18** Prima diei hora preces peraguntur primæ in cœlo, secunda preces angelorum, tertia volucrum, quarta jumentorum, quinta bestiarum: sexta angeli assistunt, omnesque dicernuntur creaturæ; septima ad Deum angeli intrant et exeunt; octava laudatio et sacrificia angelorum, nona precatio et cultus ab hominibus, decima aquarum inspectio precesque cœlestium et terrestrium, undecima mutua confessio et exultatio omnium, duodecima interpellatio hominum Deo accepta. Adamus noningentesimo tricesimo anno vita defunctus est, eadem qua olim deliquerat die; et in terram, unde fuerat desumptus, reversus est, relictis filiis 33, filiabus 27. Imperavit autem hic humano generi per totam suam vitam. Sepultus est in terra Hierosolymitana, ut Josephus narrat. Eodem tempore Cainus quoque obiit, uno post Adami mortem anno, corridente supra eum domo sua,

eumque fiducia plenus invocavit. Porro locus videtur corruptus: manifesto quidem falsum est Mahalalelem fuisse Enosi filium, cujus fuit ex Cenano nepos. Quod sequitur de Urielo, ambiguum est isne Adamum docuerit an preces ad Deum deferat; quam ego ambiguitatem reliqui. Prius probo, quia Urielus idem post Enochum quoque quædam docuisse traditur. Xyl.

Post Adamum Sethus humano generi præsuit. Anno ab origine mundi 1200, qui fuit Jaredo vitæ annus quadragesimus, Setho septingentesimus septuagesimus, Egregores Sethi progenies errore ducti descenderunt, ac sibi mulieres de filiabus hominum sive Caini desumpserunt, atque gigantes illos celebres generaverunt. Gigantes hi propter justum Sethum fuerunt robusti ac vastissimis corporibus, monstrosique 19 ob id et abominandi, unde et nomen iis impositum, propter impium vero Cainum validi, fortissimi et firmissimo robore, vita homicidiis et impietati ac lasciviæ deditissima. Quidam hos anguip edes cognominarunt, sive quod venenatæ bestiæ in morem efferatus eorum animus nullaque bona erat cogitatio, sive quod, ut nonnulli memoriæ prodiderunt, bellum cum quibusdam in excelso habitantibus gerentes manibus, pedibus ac in ventrem proni anguim in modum sursum replassent, a quibus etiam sæpe multi desuper telis coniectis interfecti sunt. Horum multos cœlitus Deus igneis globis sive fulminibus ictos absumpsit: cum autem reliqui nullo pœnæ sensu moverentur neque quiddam de flagitiosa vita desciscerent, postea diluvio universos sustulit. Hi in monte Hermonim conjuraverunt se uxores ex filiabus hominum seu progenie Caini sibi delecturos; montique id nomen indidere, quod in eo conjurassent seque diris mutuo obstrinxissent. Hi suas uxores veneficia et incantationes docuerunt; primusque Azaelus, decimus ipsorum princeps (nam eorum qui descenderunt principes ducenti erant), docuit eos gladios ac thoraces fabricari omniaque instrumenta bellica, tum ex visceribus terræ aurum, argentum et reliqua metalla eruere. Similiter quivis principum aliquid docuit: alius corporis exornationem, alius pretiosos lapides et tincturas, alius radices herbarum, alius sapientiam et ea quæ incantationes inefficaces redderent, alius 20 astronomiam et siderum observationem, alius astrologiam, alius aeris considerationem, alius terræ signa, alius solis et lunæ. Itaque tum neque Babyloniorum erat neque Chaldæorum regnum, ut Berosso et eum secutis contra sacras Litteras placuit; neque Ægyptorum principatus, ut Manetho tradidit, Ægyptiorum gentem extollendi studio mentiens. Etenim principum regni Babyloniorum sive Chaldæorum a Nemrodo ducitur, qui ad annos 630 post diluvium floruit. Quicumque vero de his fabulosos scripserunt, ii quæ ex divinitus inspirata nostra Scriptura suffurati erant, sibi vindicarunt; pro-

Α Σὴθ μετὰ Ἀδὰμ ἡγεμόνευσε τῶν ἀνθρώπων. Οἱ δὲ ἐκ γένους αὐτοῦ Ἐγγήγορες διακοσιοστῶ χίλιοστῶ τῆς κοσμογενείας ἔτει, τεσσαρακοστοῦ δὲ ὄντος τοῦ Ἰάρεδ, αὐτοῦ δὲ τοῦ Σὴθ ἑπτακοσιοστοῦ ἑβδομηκοντοῦ, πλανηθέντες κατέβησαν, καὶ ἔλαβον ἑαυτοῖς γυναῖκας ἐκ τῶν θυγατέρων τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων ἤγουν τοῦ Κάιν, καὶ ἐγέννησαν τοὺς γίγαντας τοὺς ὀνομαστούς. Οἱ δὲ γίγαντες οὗτοι διὰ μὲν τὸν δίκαιον Σὴθ ἐγένοντο ἰσχυροὶ καὶ μέγιστοι καὶ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος ὑπερμήκεις, τερατώδεις τε καὶ ἀπευκτοὶ (ὄθεν καὶ τὴν προσωνομίαν ἐσχίχασι [26]), διὰ δὲ τὸν βέβηλον Κάιν ἀλκιμοὶ καὶ κραταιότατοι καὶ στεβροὶ καὶ τὴν ἀλκὴν, τὸν δὲ τρόπον φονικώτατοι καὶ ἀσεβέστατοι καὶ ἀσελγέστατοι [P. 10] οὗς καὶ δρακοντόποδας τινες προσηγόρευσαν, ἢ ὡς τεθηριωμένους ταῖς γνώμαις καὶ μηδὲν ἀγαθὸν λογιζομένους, ἢ ὡς τινες ἱστοροῦσιν, ὅτι πόλεμον ἔχοντες μετὰ τινῶν οἰκούντων ἐν ὕψηλοις, εἶτα χερσὶ καὶ ποσὶ καὶ κοιλίαις ὡς δράκοντες ἀνρποντες κατ' αὐτῶν, ὑφ' ὧν καὶ πολλοὶ πολλακίς ἀνωθεν ἀνρρῶντο βαλλόμενοι, δρακοντόποδες ἐκέκληντο. Τούτων οὐκ ὀλίγους μὲν σφαιραῖς πυρὸς ἤτοι κεραυνοῖς οὐρανῶθεν ὁ Ἰψίτος ἐξανάλωσε βαλῶν ἀνεπαίσθητους δὲ τοὺς περιλοίπους καὶ ἀδιορθώτους ἐπιμένοντας κατακλυσμῷ μετὰ ταῦτα τοὺς πάντας ἐξανάλωσεν ὁ Θεός. Οὗτοι ὤμοσαν ἐν τῷ ὄρει τῷ Ἑρμονίειμ ἐκλέξεσθαι γυναῖκας ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων ἤγουν τῆς τοῦ Κάιν γενεᾶς, καὶ ἐκέλευσαν τὸ ὄρος Ἑρμών (27). καθότι ὤμοσαν καὶ ἀνεθεμάτισαν ἀλλήλους ἐν αὐτῷ. Οὗτοι διδάσκουσι τὰς γυναῖκας αὐτῶν φαρμακείας καὶ ἐπαοιδίας. Καὶ πρῶτος Ἀζαὴλ ὁ δέκατος ἄρχων αὐτῶν (καὶ γὰρ οἱ ἄρχοντες τῶν καταθόντων διακόσιοι ἦσαν) ἐδίδαξεν αὐτοὺς ποιεῖν μηχανὰς καὶ θώρακας καὶ πᾶν σκεῦος πολεμικόν, καὶ τὰ ἐκ τῶν μετάλλων τῆς γῆς, οἶον χρυσίον, ἀργύριον καὶ τὰ λοιπὰ. Καὶ ἕκαστος ὁμοίως, ὁ μὲν καλλωπισμὸν σώματος, ὁ δὲ ἐκλεκτοὺς λίθους καὶ τὰ βαρικὰ, ὁ δὲ ῥίζας βοτανῶν, ὁ δὲ σοφίαν καὶ ἐπαοιδῶν λυτήριον, ὁ δὲ ἀστρονομίαν καὶ ἀστροσκοπίαν, ἄλλος ἀστρολογίαν, ὁ δὲ ἀεροσκοπίαν, ὁ δὲ σημεία γῆς, ἄλλος ἡλίου καὶ σελήνης. Ὅστε οὐδὲ Βαβυλωνίων ἦν οὐδὲ Χαλδαίων βασιλεία, ὡς τῷ Βηροσσῷ καὶ τοῖς ἐπομένοις δοκεῖ πρὸς ἀντροπὴν τῶν θείων Γραφῶν, οὔτε Ἀἰγυπτίων δυναστεία, ὡς τῷ Μανέθῳ ψευδομένη καὶ μεγαλύνοντι τὸ τῶν Αἰγυπτίων ἔθνος ἢ γὰρ ἀρχὴ τῆς τῶν Βαβυλωνίων βασιλείας ἦτοι Χαλδαίων ἀπὸ Νεβρώδ τοῦ μετὰ τὸν κατακλυσμὸν εἰς ἐξακόσια τριάκοντα ἀκμάσαντος γέγονεν. Οἵτινες δὲ ἄλλως περὶ τούτων μυθικώτερον γεγράφασιν, ὅπῃ τῶν θεοπνεύστων ἡμῶν Γραφῶν κλέψαντες γεγράφασιν ἰδιοποιητάμενοι δι' ὧν οἱ ἀπλούστεροι καὶ τοῖς λοιποῖς

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(26) Sane Γίγας Græcum videtur vocabulum; placetque Eustathio idem significare quod γῆγενής, terra natus, non inepto quidem etymo a δῖνεσθαι et γᾶ. Exemplis id probat, in Ulysseæ Δ ad v. 159. Hebraice גיגיתים vocantur, quod ut doctissimi Judæorum scripserunt, cor horum qui eos vident præ terrore concidat. Chaldæus ܓܝܓܝܬܝܡ a

robore transtulit. Sed et a terrore iidem גיגיתים nominantur, terribiles, Deut. ii et alibi XYL.

(27) אנתמה anathema significat, Judicum vii et Numer. xviii et alibi, rem devotam. Itaque hoc etymon colore non caret. Et hujus narrationis persimilem invenies apud Hilarium in Ps. 132, quam referre supersedeo. XYL.

τούτων ληρήμασι προσέχοντες εύχερω̄ς βλέπονται.

Ἵτι τῆ αὐτῆ ἔτει τοῦ κόσμου Ἐνώχ μετετέθη ἐν τῆ παραδείσῳ, τριακοσίων ἐξήκοντα πέντε χρόνων γενόμενος. Εὐηρέστησε τῆ Θεῶ· « Καὶ οὐχ ἠύρισκετο διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ Θεός. »

Ἵτι κατὰ τοὺς λεγομένους γεωμέτρας, ἐστὶ τὸ ἡμισυ τῆς κατοικουμένης τῆς εἰς τὸ μῆκος μίλια χιλιάδες δώδεκα, εἰς δὲ τὸ πλάτος μίλια χιλιάδες δέκα ἕξ.

Ἵτι τὰ ὄρη Ἄραράτ ἴσμεν ἐν Παρθία τῆς Ἀρμενίας (28) εἶναι· τινὲς δὲ φασιν, ἐν Κελαιναῖς τῆς Φρυγίας.

[P. 11] Ἵτι ἐπὶ ἑκατὸν χρόνοις ἐσκευάζετο ἡ κιβωτός, ἐ-ληρώθη δὲ τῆ φρεσὶ ἔτει τῆς ζωῆς τοῦ Νῶε, μηνί τινι Μαΐω κς', ἡμέρα πρώτη (29)· ὁ πῆχυς δὲ τῆς κιβωτοῦ ὄργυιὰ μέγιστη ἐστὶ κατ' Αἰγυπτίους· μ' δὲ ἡμέρας κατήρχετο ὁ ὑετός καὶ μ' νύκτας. Ἀπριλλίω δὲ φησὶ, ἡμέρα πρώτη τῆς ἑβδομάδος, ἐξῆλθε Νῶε ἐκ τῆς κιβωτοῦ. Τινὲς δὲ, καθ' ἣν ἡμέραν ἐκλείσθη πρῶτον ἡ κιβωτός, κατ' αὐτὴν τῆ ἐπιόντι καιρῶ ἀνοιγῆναι φασιν, ἐν τῆ δισχιλιοστῆ διακοσιοστῆ τεσσαρακοστῆ τρίτῃ ἔτει τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως. Καὶ θυσίας προσάγων τῆ Θεῶε ἔκατέυει μηκέτι ποιεῖν κατακυρόμεν. Ἀποδείχμενος οὖν ὁ Θεός τῆν τοῦ ἀνδρός ἀρετὴν ὑπέσχετο τοῦτο, σημεῖον ἐπιθεῖς τὸ τόξον τῆς Ἰριδος.

Ἵτι ὁ Νῶε Ἐἰσούθρος παρὰ Χαλδαίους ἐλέγετο.

Ἵτι πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ οὔτε ἔθνος ἦν οὔτε βασιλεία· ἐτῶν δὲ περίοδος ἦν. Περιέχεται δὲ ἐν τῆ βιβλίῳ τῶν Ἀποκρύφων Ἐνώχ ὅτι Οὐρίηλ ὁ ἄγγελος ἐμῆρσε τῆ Ἐνώχ, τὶ ἐστὶ μὲν καὶ τροπὴ καὶ ἐνιαυτός, καὶ τὸν ἐνιαυτὸν ἔχειν νβ' ἑβδομάδας.

Ἵτι ἡ Αἰγυπτὸς ὑπὸ τοῦ Μεστράμ, τοῦ δευτέρου υἱοῦ Χάμ κατὰ τὴν Γραφὴν, θείου δὲ τοῦ Νεβρώδ, υἱοῦ Χοῦς, υἱοῦ Χάμ τοῦ πρώτου, οἰκισθεῖσα καὶ βασιλευθεῖσα ἕως τοῦδε παρ' Ἑβραίοις καὶ Σύροις καὶ Ἀραβί Νεστραία καλεῖται.

Ἵτι τῆ δισχιλιοστῆ διακοσιοστῆ πεντηκοστῆ πρώτῃ ἔτει Νῶε ἐφόρτευσεν ἀμπελῶνα ἐν ὄρει Λουβάν τῆς Ἀρμενίας, θύσας τε τῆ Θεῶ καὶ πῶν οἶνον ἐγυμνώθη.

Ἵτι ἡγεμονεύοντος Νεβρώδ ἐκτίσθη ἡ Βαβυλῶν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(28) Aliis apocryphis auctore relatis venia data, liceat hoc ex Armenorum scriptis historiis et paternis traditionibus adjungere. Jacob Mousponoe catholicum (ita vocant patriarcham) impulit libido ad supremum montium Ararat verticem, Massis dictum, proficisci. ut curiosius inspecto loco et generis humani Deo reparatore adorato, ex dilavii reliquiis (arcam enim Noeam inter nivium aggeratos cumulos ibi superesse credunt accollæ) fragmentum ligni, si daretur, asportaret. Iter aggressus, a Massis vesticis accessu secreta virtute repulsus, precibus fuis, fragmentum quod optaverat Dei dono recepit, quod in oppido Aquiri ad montis radices sito repositum Armeni frequentius invisunt, et penes se, ut aiunt, asservant lignum quo Deus humani generis reliquias jussit quodam ab exitio præservari. Zonaras; ἀπο-

pter quæ simpliciores etiam reliquis eorum nugis animum attendentes facilo decipiuntur.

Anno mundi 1488 Enochus in paradysum est translatus, annos natus 365 : erat enim Deo acceptus : (« Et non inveniebatur, quia Deus eum translulit. »

Geometræ tradunt dimidiam partem terræ quæ inhabitatur, milliarum in longum duodocies millia patere, in latum milliarum decies ac sexies millia.

Montes Ararat scimus in Parthia Armeniæ esse. Quidam aiunt apud Cœlnas Phrygiæ oppidum.

Arca Noæ centum annis constructa est, absoluta anno vitæ Noæ uno de sexcentesimo, mense Maio, vicesima sexta die, prima septimanæ die. Cubitus autem quo eam mensus est, maxima est Ægyptiis ulna. ¶ Quadraginta dies totidemque noctes pluvia decidit. Prima die septimanæ mensis Aprilis Noa egressus est ex arca. Quidam eadem die qua ante annum clausa fuerat, apertam arcam asserrunt, anno ab origine mundi 2243. Tum Noa Deum re sacra facta deprecatus est ne posthac diluvium terræ immitteret. Probans autem Deus hominis ejus virtutem, ita fore pollicitus est, tessera loco arcum qui Iris dicitur constituens.

Noa Chaldæis Xisuthur dictus fuit.

Ante diluvium neque gens ulla fuit neque regnum, annorum autem circuitio erat. In libro Occultorum Enochii continetur scriptum, Urielum angelum Enocho indicasse quid mensis sit, quid solstitium, quid annus ; ac annum quidem 52 constare septimanis.

Ægyptus a Mezromo, secundo Chami filio (auctore Scriptura), patruo autem Nemrodi (nam is Chusum, qui primus Chami filius fuit, patrem habuit) culta ac regnata ad hæc usque tempora ad Hebræis, Syris et Arabibus Mezræa nominatur.

Noa bis millesimo ducentesimo quinquagesimo primo anno vineam plantavit in Lubano Armeniæ monte ; cumque Deo rem sacram fecisset ac vinum bibisset, nudus jacuit.

Nemrodo imperante Babylon ædificata est et tur-

βάτηριον δὲ τὸν τόπον καλεῖσθαι τοῖς Ἀρμενίοις φησὶν ὁ Ἰώσηπος, καὶ λείψανα δεῖκνυσθαι τῆς Λόρνακος ἐκεῖ. GOAR.

(29) Nimirum τῆς ἑβδομάδος, quod infra expressum, hic omiserat. Porro annum diluvii ab initio mundi, eundem habet Nicephorus. Sed Hebraicus calculus habet 1656, quem docti sequuntur. Clemens Alexandrinus annos ab Adamo factis usque ad diluvium 2142 et 4 dies numerat, l. 1 Strom. Quod paulo post sequitur. Noam a Chaldæis fuisse Xisuthrum appellatum, Eusebius Præpar. Evang. ix Abydeni Assyriam historiam citat, in qua Seisither dicitur, Ζεῖσιθρος, fol. Græco 243 b. Cæterum pro σ in Mestrom et Mestræa, id quod perspicue verum est sectus, ζ posui ; nisi quis σ malit, ut est apud Zonaram. XL.

ris annis 42 Nemrodus Chami filius fuit, et ab Enocho genus duxit. Eidem Nemrodo etiam Euechius nomen fuit. Qui turrim ædificaverunt, ex septuaginta omnino nationibus fuerunt collecti: omnes autem eodem sermone utebantur. Quibus Nemrodus gigas, Chusi Æthiopis filius, in cibum feras venando suppeditabat. Cæterum Heberus Sale filius ædificationi præfectus fuit anno termillesimo. Postea cum Deus sermonem confudisset hominesque dissipati essent, ipse Nemrodus ibi habitavit, a turri non digressus, ac multitudini, quæ prioris istius pars aliqua erat, imperavit. Turris vi venti, ut cum alii tum ipse etiam Josephus narrant, dejecta ac communita divino iudicio Nemrodum percussit. Id primum ab Adamo condito regnum in terra fuit; ac mentiuntur qui plura fuisse referunt. Nemrodo Assur genitus est, qui Niniven, Rhotam et Chalacham urbes condidit. Manifestum vero est annis a diluvio 630 a Nemrode Chaldæorum sive Babylo-

και ο πύργος ἐπὶ χρόνοις τεσσαράκοντα τρισίν. Ἦν δὲ Νεβρώδ υἱὸς μὲν τοῦ Χάμ, ἕκγονος δὲ Ἐνώχ. Ἐκαλεῖτο δὲ ὁ Νεβρώδ καὶ Βύργιος. Ἦσαν δὲ τὰ πάντα τῶν οἰκοδομούντων ἔθνη, ἑβδομήκοντα, φωνῆ δὲ αὐτοῖς πᾶσιν ὑπῆρχε μία. Νεβρώδ δὲ αὐτοῖς ὁ γίγας, ὁ τοῦ Αἰθίοπος Χοῦς υἱὸς, εἰς βρώσιν ἀγρευῶν ἐχορήγει ζῶα. Ὁ δὲ τοῦ Σάλα υἱὸς Ἔβερ ἐγκραεῖριστο τὴν οἰκοδομὴν ἔτει γ'. Εἶτα τῶν γλωσσῶν συγχυθεῖσθιν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ πάντων διασκορπισθέντων, αὐτὸς ὁ Νεβρώδ ἐκεῖ κατέκειτο μὴ ἀφίσταμενος τοῦ πύργου, μερικῶν τινος πλῆθους βασιλεύων· ἐπ' ὃν ὁ πύργος ἀνέμψθη, ὡς ἱστοροῦσιν τινες καὶ αὐτὸς Ἰώσηπος, καταπεσὼν συνετρίβη, καὶ θεῖα κρίσις τοῦτον ἐπάταξεν. Αὕτη πρώτη βασιλεία ἐπὶ τῆς γῆς, ἀφ' οὗ ἐπλάσθη ὁ Ἀδάμ, γέγονεν· οἱ δὲ λέγοντες καὶ ἄλλα γεγονέναι ψεύδονται. Ἐκ τούτου γεννᾶται Ἀσσοῦρ, ὃς οἰκοδομεῖ τὴν Νινεὺν καὶ τὴν Ῥοβῶθ καὶ τὴν Χαλάχ τὰς πόλεις. Καὶ φανερόν ἐστιν ὅτι μετὰ χλ' ἔτη τοῦ κατακλισμοῦ (30) γέγονεν ἡ ἀρχὴ τῆς βασι-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(30) Numerus hic justo major est; et sane pacem convenit inter scriptores de annorum numero a diluvio usque ad natales Abrahami. Hebræi tradunt 4 annis demptis bis mille annos unicum sermonis genus in terra fuisse, confusionem linguarum annis post diluvium 340 exstitisse. Verba eorum sunt כ אפים פחות ד שנה היה העולם לשון אחת de tempore diluvii et confusionis linguarum, כ אדם עד המבול ארחרגו בין המבול עד הפלגה שם שנה Funckius annos non plures 132 in sua chronologia ponit a diluvio usque ad eam confusionem. Paulo ante Heberus, turris architectus, hic plane ab ea realienus idem ponitur. Et mons Lubanus, in quo deinde Noa plantasse vitem scribitur, Lubarus postea legitur: cujus varietatis similia etiam alibi annotavimus. Catalogum historicorum videtur ex Josephi principio collegisse.

Cæterum ad notas numerorum quod attinet, antiquis usus libenter sum; et qui in usum talia reducunt, minime reprehendendos duco. Interim non nescio de his ipsis aliud aliis videro. Ego id secutus sum quod putavi simplicissimum ac verissimum. Neque pigebit post Priscianum et Manutium, qui hæc in doctissimo ad epistolas Tullii ad Atticum commentario explicavit me quoque rudiorum causa exponere quid sentiam. Imitari ergo has notas puto rationem linearum, quibus in abaco ductis calculorum adjumento ratiocinamur. Quod ut melius intelligatur, exemplo ante oculos constituta aperiam.

cccccccc	—————	100000
cccc	—————	50000
cccc	—————	10000
cccc	—————	5000
cccc	—————	10000
cc	—————	500
c	—————	100
l	—————	50
x	—————	10
v	—————	5
i	—————	1

Vides ut calculus in linea superiori positus in proxime inferiore collocati sit decuplus, et qui in spatio seu intervallo ponitur eum proxime superioris dimidium lineæ proximæque inferioris ob id ipsum lineæ quinquaguplum pro... Compositionis ratio est nota, et LX esse 60, et XL esse 40, LX vel VIII 8, IV aut III 4, XC 90, XVC 80, etc., nemo non videt.

Sed de harum notarum origine diversæ sunt conjecturæ. Illud primo omnium liquet, recte intra quinarium ac denarium numeros reliquos tanquam in cardinibus versari, cum manus utraque digitos habeat quinque, qui sunt decem omnes, qua de re etiam Aristoteles *Problem.* sect. 15 mentionem facit; et digitos primum ac simplicissimum esse numerandi instrumentum, usus vitæ communis demonstrat ac simplicium ratiocinationes, indeque adeo ducta proverbialia. Jam unitatis nota non est, puto, littera, sed lineola; idemque de II, III, IIII iudico: singulas unitates singulis lineolis etiam ab illiteratis idiotis, ut vocant, notari notissimum est. Proinde quinario veluti cardini primo quærendus fuit suus character quo cum reliquis conjuncto usque ad denarium pergi posset. Is est V, non sane littera: cur enim non Q potius esset? Sed duæ lineæ ad angulum acutum concidentibus; qua nota utuntur itidem omnium ignari litterarum, aliqui inversa sic A. Ex hac geminata, aut altera potius alterius verticibus junctis addita, fit X, quasi X: qui enim fiat ut littera ξ decem significet, ratio esse nulla videtur. Unde autem L nota sit quinquagenarii, subtilem affert Priscianus causam, et quæ meo iudicio multo est subtilior quam ut in re vulgari locum habere possit. Ego duas lineolas puto esse ad rectum angulum commissas, quæ κατὰ συνθήκην, ut loquitur de rerum vocabulis Aristoteles, usurpata et recepta 50 denotaret, ut V 5. Ab hoc usque ad centum non fuit nova opus nota, cum prioribus cum hac compositis omnia scribi possint: placuit tamen 90 non LXXX, sed compendii causa denario a centenario subtracto exprimi, ut 9 non IX, sed I a X detracto; quod fit, cum minor character majori præponitur, ut IX 9, XC 90; atque etiam XL usitatus quam XXX ob compendium 40 signat. Hinc etiam illa XVC pro LXXX, IV pro IIII, et IC pro XC: X, aliaque id genus. Nota centenarii est C, quod receptum est putari litteram C in ordine tertiam esse, ut quæ vocabuli centum sit caput; idemque sentiunt de littera M, quæ millenarii sit nota, quod vox mille ab ea littera incipit. Et habet hoc aliquam speciem: sed ubi ad rem venit, aliud apparet. Cur enim non Q etiam vel quinario vel quinquagenarii nota est, aut D denarii? Cur X et V et L litteræ huc irrepserunt, si quidem capita vocum pro notis sumebantur? nam et illud perinfirmum est, D significare 500, quia a C proxima sit littera: sic enim X decem nugabimur significare et L quinquaginta, ut K ob similitudinem atque affinitatem in X degenerarit. Nam V vel Z, ut non

D

λείας [P. 11 b] Χαλδαίων ἦτοι Βαβυλωνίων διὰ Νεβρωδ. Φασί δὲ εἶναι μόνος ὁ Ἑβερὸς τοῦ Φάλεκ πατῆρ οὐ συνήθητο τῇ πράξει τῆς πυργοποιίας διὰ καὶ, τῆς τῶν ἄλλων φωνῆς συγγεσίσης, ἢ τοῦ Ἑβερ οὐκ ἀπόλωτο. Ἄσθη δὲ ἐστὶν ἢ καὶ Ἀδὰμ ἐλάλει καὶ ταύτην οἱ τοῦτον διαδεξάμενοι ἀπόγονοι πατρωνυμικῶς ἑαυτοὺς Ἑβραίους προσηγόρευσαν καὶ Ἑβραϊδα τὴν φωνὴν ἐκάλεσαν. Τεκμηριον δὲ ταύτην εἶναι τὴν πρὸ τῆς συγχύσεως φωνὴν τὰ τῶν παλαιῶν ὀνόματα· ἐφ' ὧν γὰρ κατ' οὐδεμίαν γλῶσσάν ἐστι τὸ σημαίνον ἐπιλύσασθαι, κατ' αὐτὴν τὸ ζητούμενον ἐρμηνεύεται· οἷον Ἀδὰμ καθ' ἐτέραν μὲν οὐδεμίαν φωνὴν τὸ δηλούμενον εὐρίσκειται. κατὰ δὲ ταύτην ἀνθρωπος ἐρμηνεύεται· καὶ ἡ τοῦ Νῶε προσηγορία δικαιοσύνην σημαίνει, καὶ Χοὺς Αἰθίοψ, καὶ Μεττρέμ Χυσις.

Ὅτι μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἕως τῆς διασπορᾶς μόνοι οἱ τρεῖς ἠγγήσαντο τῶν πολλῶν εὐσεβῶς, Νῶε, Σὴμ καὶ Ἀρφαξᾶδ ὁ υἱὸς τοῦ Σὴμ, ἔτη φλδ'. Τοῦ δὲ κόσμου ἔτος ἦν βψος· τῷ γὰρ βφλβ' ἔπει καὶ Νῶε ὁ δίκαιος ἐκοιμήθη, ὧν ἐτῶν ἐνακοσίων πεντήκοντα. Τῶν δὲ φλδ' χρόνων ὁ ἀριθμὸς οὗτος· Νῶε τὰ μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη τν', Σὴμ ἔτη ρν', καὶ Ἀρφαξᾶδ ἔτη λγ' ὁμοῦ ἔτη φλγ', τῆς ἀρχῆς τῶν ἄλλων ἐν τῷ τεταύτῳ χρόνῳ λαμβανομένης. Συγγραφεῖς δὲ τῶν Αἰγυπτίων καὶ Χαλδαίων οὗτοι· Μάνεθος ὁ τῶν τῶν Αἰγυπτίων ποιησάμενος συγγραφεὴν, Βηροσσὸς ὁ τὰ Χαλδαϊκὰ συναγαγὼν, Μῶχος τε καὶ Ἑστιαῖος, καὶ πρὸς τούτοις Αἰγύπτιος Ἰερώνυμος. Οἱ δὲ τὰ Φοινικὰ συγγραφεῖς οἱ Ἡσιόδος τε καὶ Ἐκαταῖος, Ἑλλάνικος καὶ Ἀκουσίλαος, Εφορός τε καὶ Νικόλαος.

Τῷ βφρβ' ἔπει τοῦ κόσμου, ἐνακοσιοστῆ τριακοστῆ ἔπει τοῦ Νῶε, κατὰ θεῖον δηλονότι χρησμὸν ἐμέρισε Νῶε τοῖς τριεὶν υἱοῖς αὐτοῦ τὴν γῆν οὕτω. Σὴμ τῷ πρωτοτόκῳ αὐτοῦ υἱῷ, ἄγοντι ἔτος τετρακοσιοστὸν τριακοστὸν πρῶτον, ἔδωκεν ἀπὸ Περσίδος καὶ Βακτριῶν ἕως Ἰνδικῆς μῆκος, πλάτος δὲ ἀπὸ Ἰνδικῆς ἕως Ῥινοκουρούρων τῆς. Αἰγύπτου, ἦτοι τὰ ἀπὸ ἀνατολῆς ἕως μέρους τῆς μεσημβρίας, πῆν τε Συρίαν, ἦ καὶ Ἰουδαία λέγεται (καὶ γὰρ καὶ οἱ παλαιοὶ Σύρουρος τοὺς Παλαιστηνοὺς ὠνόμαζον), καὶ Μηδίαν, καὶ ποταμὸν διορίζοντα αὐτοῦ τὰ ὄρια τὸν Εὐφράτην. Χάμ δὲ τῷ δευτέρῳ αὐτοῦ υἱῷ, ἄγοντι ἔτος υζ', ἔδωκε τὴν πρὸς νότον καὶ λίβαν καὶ μέρος τῆς δύσεως ἀπὸ Ῥινοκουρούρων τῆς Αἰγύπτου, Αἰθιοπίαν

niorum regnum institutum fuisse. Aiunt solum Heberum, Phaleci patrem, in substructionem turris non consensisse: itaque etiam, reliquorum linguis confusis, Heberi sermo integer permansit. Ea est lingua qua Adamus usus fuit; et ab hoc posterius Heberi se gentilitio nomine Hebræos ac linguam Hebraicam nominaverunt. Fuisse hanc linguam ante confusionem certo indicant veterum nomina, quæ quid significet cum nulla alia lingua explicari possit, Hebraica lingua interpretationem suggerit. Verbi gratia, Adamus nullo alio sermone quidquam, Hebraica autem hominem 23 notat. Sic Noa justitiam, Chus Æthiopem, Mezromus Ægyptum, Phalec divisionem, Babylon confusionem.

Αἴγυπτος, καὶ Φάλεκ μερισμὸς, καὶ Βαβυλὼν σύγ-

A diluvio usque ad dispersionem tantum hi tres multitudini pie præfuerunt, Noa, Semus et huius filius Arphaxadus, annis 534, ad annum mundi 2776. Mortuus enim est Noa justus anno 2592, annos natus 950. Porro 534 quos diximus, anni sic numerantur: Noa post diluvium annos 350, Semus annos 150, Arphaxadus annos 33: summa anni 533, initio reliquorum in 4 supra 530 anno sumpto. Qui res Ægyptiacas et Chaldaicas conscripserunt, hi sunt: Manethus scripsit Ægyptiaca, Berossus Chaldaica collegit, tum Mochus et Hestius, ac præter hos Hieronymus Ægyptius. Phœnicum res conscripserunt Hesiodus, Hecatæus, Hellanicus, Acusilaus, Ephorus et Nicolaus.

Anno ab origine mundi 2572 Noa annum ætatis 930, oraculo nimirum divinitus accepto, tribus suis filiis terram distribuit, hoc modo: Semo primogenito suo filio, annum ætatis quadringentesimum tricesimum primum agenti, dedit quidquid terræ in longum a Perside et Bactris usque ad Indiam porrigitur, in latum ab India usque ad Rhinocorura Ægypti, sive quæ ab ortu solis sunt usque ad plagam meridionalem, Syriam nempe, quæ et Judæa dicitur (nam antiqui Syros vocabant Palæstinos), et Mediam, et Euphratem fluvium designavit, qui limites Semi 24 definiret. Chamo autem secundo suo filio, annum agenti quadringentesimum septimum, terram addixit quæ Austro et Africo est

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

Latinas litteras, huc fingamus recipi ideo non meruisse: quid autem fiet titteris z, f, n, o, et aliis? Mihi quidem hæc commenta non placent. Credo adhibitis prius rectis lineis etiam curvas non incommode iis adjectas, præsertim jam crescente numerorum agmine. Sit ergo semicirculus litteræ c assimilis nota centenarii; quod eo facilius est creditu, quia reliqui characteres, etiam millenariorum, ab hoc, ut ostendemus, oriuntur. Nam huic contrarius c addita lineola sic io, quingentas unitates refer, semissem nimirum millenarii, qui sic antiquitus exprimebatur, cio, lineola inter priores characteres interjecta, ne coalescerent, ut opinor; quæ lineola et in i, quod longiuscula pingeretur et

littera I putaretur, deformata est a librariis. lidem ut uno calami ductu mille scriberent, exaraverunt, sicut et io in d litteram mutarunt iidem, quæ Manutius, præclare notavit. m pro millenarii nota usque hodie notum est, et commemorata causa. Reliqua ut hinc nascentur, in promptu est videre. Nostras interim notas utilitatis ac compendii causa plurimi facio, ut 500. 675, etc. Sed majusculas has in libris usurpari e dignitate videtur. Porro novem (verbi gratia) millia ego compendiose putarem sic scribi ix cio aut ix clo. Sed de his hoc loco satis: quisque sequatur quod valet, dummodo alios non vituperet. Xyl.

exposita, et partem Occidentis, a Rhinocoruris A
 Ægypti, Æthiopiæ, Ægyptum, Lybiam, Africam,
 Mauritaniam, usque ad columnas Herculis, seu us-
 que ad occidentum ac Africum oceanum, fluvium qui
 ejus ditioni terminus esset, Nilum constituit, qui
 idem Geon et Chrysorrhœas (quasi aurifluus) ap-
 pellatur. Japeto tertio filio annum agenti 425, at-
 tribuit quidquid a Media ad septentrionem et solis
 occasum pertinet, usque ad Gades insulasque Bri-
 tannicas, Armeniam, Iberiam, Pontum, Colchos at-
 que ultiores regiones atque insulas usque ad
 Italiam, Gallias, Hispaniam, Celtiberiam et Lusita-
 nos. Cum ad hunc modum divisisset scriptoque
 suam voluntatem testatus esset, ut perhibent, id
 illis recitavit, atque post obsignatum penes se de-
 tinuit usque ad annum ab Adamo 2592, quo vitam B
 finivit. Moriturus tribus filiis suis mandavit ne quis
 eorum fratris regionem invaderet eumve injuria
 aliqua afficeret: alioquin hoc eis discordiarum et
 bellorum intestinorum causam allaturum. Testa-
 mentum Semo, quippe ætate ac pietate præstanti,
 tradidit: is ei in imperio successit, atque eximias
 prosperitates, quas ei precatus fuerat pater, hære-
 ditate consecutus est, quod etiam in Genesi scrip-
 tum exstat. Humatus est in monte Lubaro.

Anno mundi 2791, annis ab obitu Noë ducen-
 tis, Chami filius Chanaan 25 novas res molitus
 Semi fines ingressus est contra. Noë præceptum,
 cum septem ex se ortis gentibus Amorrhæis, Chet-
 wæis, Pherezæis, Evæis, Gergesæis, Jebusæis et
 Chananæis: quas gentes Deus per Mosem et Jesum
 Navæ filium excidit, ac suo deinde tempore Judi-
 cum opera filiis Israeli avitam terram reddidit, etiam
 in hoc suam justitiam declarans. Nam Israelitæ per
 gradus propagatæ gentis 38 a Semo orti erant, an-
 nis 1087... usque ad Mastusiam Illo oppositam.
 Regiones autem eorum sunt, Media, Albania, Ar-
 menia major et minor, Amazonum regio, Paphla-
 gonia, Cappadocia, Galatia, Colchis, Bosporeni,
 Mæotis, Derris, Sarmatia, Tauriani, Bactriani,
 Scythia, Thracia, Macedonia, Græcia, Thessalia,
 Bœotia, Locris, Ætolia, Achaia, Peloponnesus,
 Acarnania, Epirus, Illyricum, Lychnitis, Adria,
 unde mari Adriatico nomen factum: Calabria, Ita-
 lia, Gallia, Etruria, Lusitania, Celtica, Massilia,
 Celtogallia, Hispania major et minor. Ibi fines Ja-
 peti terminantur, qua septentriones respiciunt us-
 que ad Britannicas insulas. Habet autem insulas,
 Britanniam, Siciliam, Eubœam, Rhodum, Chium,
 Lesbum, Cythera, Zacynthum, Cephalleniam, Itha-
 cam, ac Cyclades, et Asiæ partem quæ Ioniam ap-
 pellatur. Pro termino est Tigris fluvius, qui Mediam

καὶ Αἴγυπτον καὶ Λιβύην, Ἀφρικὴν καὶ Μαυριτα-
 νίαν, ἕως Πρακλείων στηλῶν ἕτοι ἕως τοῦ δουκτικοῦ
 καὶ Λιβυκοῦ ὠκεανοῦ, [P. 12] ποταμὸν δὲ διορίζοντα
 τὸν Νεῖλον, ὃς καὶ Γεῶν καὶ Χρυσοβόρας λέγεται.
 Ἰάφεθ δὲ τῷ τρίτῳ αὐτοῦ υἱῷ, ἄγοντι ἔτος κκε', ἀπὸ
 Μηθίας τὰ πρὸς ἄρκτον καὶ δυσμὰς ἕως Γαδαίρων
 καὶ Βρεττανικῶν νήσων, Ἀρμενίαν, Ἰβηρίαν, Πόντον,
 Κόλχους καὶ τὰς κατ' Ἰόπην χώρας (31) καὶ νήσους
 ἕως Ἰταλίας καὶ Γαλλίων, Ἰσπανίας τε καὶ Κελτιβη-
 ρίας καὶ Λυσιτανῶν. Οὕτω μερίσας καὶ ἐγγράφως δια-
 θέμενος, ὡς φασιν, ἐπιαναγνοῦς τε αὐτοῖς τὴν διαθή-
 κην αὐτοῦ ἐσφραγίσαστο, παρ' ἑαυτῷ κατασχὼν ἕως
 τοῦ ββλβ' ἔτους ἀπὸ Ἀδάμ, ἐν ᾧ καὶ ἐκοιμήθη.
 Μέλλων δὲ τελευταῖον ἐνετείλατο τοῖς τρισὶν υἱοῖς
 αὐτοῦ μηδένα ἐπελθεῖν τοῖς τοῦ ἀδελφοῦ ὄριοις καὶ
 ἀτάκτως ἐνεχθῆναι πρὸς τὸν ἕτερον, ὡς τούτου γε-
 νησονένου αἰτίου στάσως αὐτοῖς καὶ πολέμων τῶν
 πρὸς ἀλλήλους. Τὴν δὲ διαθήκην αὐτοῦ δέδωκε τῷ
 Σῆμ ὡς πρωτοτόκῳ υἱῷ καὶ θεοφιλεστέρῳ, ὃς καὶ
 τὴν ἡγεμονίαν διεδέχτο μετ' αὐτὸν καὶ τὰς ἐξαιρέ-
 τους τῶν παρ' αὐτοῦ εὐλογιῶν ἐκλήρωσαστο, ὡς καὶ
 ἐν τῇ Γενέσει φέρεται. Καὶ ἐκοιμήθη ἐν ὄρει Λού-
 βαρ.

Ἐν δὲ τῷ βββλ αὐτοῦ τοῦ κόσμου, ἦτοι μετὰ δια-
 κόσια ἔτη τῆς τελευταῆς Νῶε, νεωτερίσας ὁ τοῦ
 Χάμ υἱὸς Χαναὰν ἐπέβη τοῖς ὄριοις τοῦ Σῆμ καὶ
 κατέφκησεν ἐκεῖ, παραβὰς τὴν ἐντολὴν Νῶε, σὺν τοῖς
 ἐξ αὐτοῦ γενομένοις ἔθνεσιν ἐπτά, Ἀμορραίοις, Φερε-
 ζαίοις, Εὐαίοις, Γεργεσαίοις, Ἰεβουζαίοις καὶ Χα-
 ναναίοις: οὓς διὰ Μωσέως καὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἐξω-
 λόθρευσεν ὁ Θεὸς, καὶ μετὰ τινὰς καιροὺς διὰ τῶν
 Κριτῶν ἀπέδωκε τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ τὴν πατρίαν
 γῆν, δίκαιος καὶ ἐν τούτῳ φανεῖς ὁ Θεὸς, ὡς ἐκ τοῦ
 Σῆμ κατασομένοις διὰ γενεῶν λη', ἐτῶν χιλίων ἐξα-
 κοσίων ὀγδοήκοντα ἐπτά (32)... ἕως [P. 14] Μαστοῦ-
 σίας (33) τῆς κατὰ Ἰλίον. Αἱ γῶραι δὲ αὐτῶν Μηθία,
 Ἀλβανία, Ἀρμενία μικρὰ καὶ μεγάλη, Ἀμαζόνες,
 Παφλαγονία, Καππαδοκία, Γαλατία, Κολχίς, Βοσπο-
 ροῖ, Μαιώτις, Δέρρις, Σαρματία Ταυριανοί, Βακ-
 τριανοί, Σκυθία, Θράκη, Μακεδονία, Ἑλλάς, Θεττα-
 λία, Βοιωτία, Λοκρία, Αἰτωλία, Ἀχαΐα, Πελοπόννη-
 σος, Ἀκαρνία, Ἡπειρώται, Ἰλλυρῖς, Λυχνίται,
 Ἀδριακὴ, ἀφ' ἧς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος ἐκλήθη,
 Καλαβρία, Ἰταλία, Γαλλία, Θουσκηνή, Λυσιτανία,
 Κελτικὴ, Μασσαλία, Κελτογαλλία, Ἰβηρία, Ἰσπανία
 ἡ μεγάλη καὶ μικρὰ. Ἐνταῦθα καταλίζει τὰ ὄρια
 τοῦ Ἰάφεθ, ἕως Βρεττανικῶν νήσων τὰ πρὸς βορρῶν
 βλέποντα. Ἐχει δὲ νήσους Βρεττανίαν, Σικελίαν,
 Εὐβοίαν, Ρόδον, Χίον, Λέσλον, Κόθην, Ζάκυνθον,
 Κεφαλληνίαν, Ἰθάκην, [P. 14 δ] καὶ τὰς Κυκλάδας,

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(31) Hoc quale sit, alii viderunt. κατ' Εὐρώπην
 puto legendum, κατόπιν potius: Joppæ enim hic
 nihil. Sed geographica alibi explicantur. Xvl.

(32) Quæ hunc exciderunt, dum alterius codicis
 ope restituantur, ex Josepho et aliis scriptoribus
 peti debent. Satis apparat descriptus fuisse natio-

nes, quæ a filiis Noë ortæ et occupatæ fuerint. Xyl.
 (33) Mastusia Thraciæ Chersonesi promontorium
 est e regione Ilii, Hellesponto interfluente. Derris,
 quæ hic cum Mæotide et Sarmatia commemoratur
 ignota mihi est. Pro Εὔοια Eubœam legi, quod
 orat in promptu. Cætera hujus loci non sunt. Xyl.

καὶ μέρος τῆς Ἀσίας τὴν Ἰωνίαν καλουμένην, ἅ a Babylonia dividit. His ergo implentur fines Japeti, ποταμὸν δὲ Τίγριν, διορίζοντα μεταξὺ Μηδίας quia est in Scriptura : « Amplificet 26 Deus Japeti- καὶ Βαβυλωνίας. Ἐν τούτοις οὖν πληροῦται τὰ tum. « Universam quippe Europam, et magnæ Asiæ τοῦ Ἰάφεθ ὄρια διὰ τὸ εἰρηκέναι τὴν Γραφὴν haud exiguam partem abstulit; ideoque additum est, « et habitet in tabernaculis Semi. » Neque id « Πλατύναι ὁ Θεὸς τῷ Ἰάφεθ » τὴν πᾶσαν γὰρ Εὐρώ- modo, sed etiam reconditiorem sensum eruendo πην καὶ μέρος οὐ μικρὸν τῆς μεγάλης Ἀσίας ἀπη- intelligimus, quod Japeti fere tota portio baptismum ac fidem in Christum est amplexa, quod per Semi- νέγκαστο· διὸ καὶ εἰρηται, « καὶ κατασκηνώσαι ἐν tabernacula notatur, quando etiam Abrahamus a τοῖς σκηνώμασι τοῦ Σήμ. » Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ Semo genus duxit atque patriarchæ, a quibus per- κατὰ ἀναγωγικὸν τρόπον, διὲ πᾶσα ἡ μερίς τοῦ Ἰά- spicue generis propagatio per ordinem usque ad φθ σχεδὸν τῷ βαπτίσματι καὶ τῇ εἰς Χριστὸν πίστει προσετέθη, ἀτινά ἐστι σκηνώματα τοῦ Σήμ, ἐπεὶ καὶ ἐξ αὐτοῦ ὁ Ἀβραάμ καὶ οἱ πατριάρχαι, ἐξ ὧν καὶ αἱ λοιπαὶ γενεαρχίαι ἕως Χριστοῦ ἡγουμένου σαφῶς γενεαλογοῦνται. Τοῦ δὲ Χάμ πλεῖστα μέχρι καὶ νῦν ἔθνη, ἐστὶν ἐν ἀποστασίᾳ, κατὰ γε τὰς Ἰν- B δίας καὶ Αἰθιοπίας καὶ Μαυριτανίας· ἐν οἷς καὶ αἱ Ἀβράβια καὶ Ἰδομαία κατὰ Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ θρασύνονται, τῇ τοῦ Χάμ καὶ τοῦ Χαναάν κατάρξ καθυποβεβλημένοι· διὸ καὶ παῖδα οἰκέτην τὸν Χάμ τοῦ Σήμ καὶ τοῦ Ἰάφεθ ἡ Γραφὴ ἀπεφίνα- το, διὰ τοῦ Χαναάν τοῦ υἱοῦ καὶ αὐτὸν σημαίνου- σα.

Ὅτι δύο κατακλυσμοὶ κατὰ τὴν Ἑλλάδα γῆν δια- βεδομημένοι γεγονᾶσι, πρῶτος μὲν ἐπὶ Ὠγύγου ἐν τῇ Ἀττικῇ, χρόνοις δὲ ὕστερον σμῆ ἐν Θεσσαλίᾳ ἐπὶ Δευκαλίωνος βασιλεύοντος Ἀθήνησι, δευτέρου Κρα- ναοῦ αὐτόχθονος. Τούτου τοῦ κατακλυσμοῦ, τοῦ ἐπὶ Δευκαλίωνος δηλονότι, δοκοῦσι μεμνησθαι καὶ Αἰ- γύπτιοι, φράσκοντες τὴν χώραν αὐτῶν μὴ κατακε- κλύσθαι. Καὶ δικαίως φιλονεικοῦσι μὴ κατακεκλύ- σθαι τότε τὴν Αἴγυπτον· τοπικὸς γὰρ γέγονεν οὗτος ὁ κατακλυσμὸς. Τὸν γὰρ πρότερον ἦτοι τὸν καθολι- C κὸν κατακλυσμὸν οὐδὲ γινώσκουσιν. οὐπω γὰρ ἦν ὁ πετριάρχης αὐτῶν γεννηθείς. Χάμ δὲ ὁ υἱὸς τοῦ Νῶε πατήρ ἦν Μεστρέμ, ἀφ' οὗ Αἰγύπτιοι.

Ὅτι τὸν Νεβρώδ ἀποθεώσαντες οἱ Ἀσσύριοι ἐν τοῖς ἄστροις τοῦ οὐρανοῦ ἔταξαν, καὶ καλοῦσιν Ὠρίων. Οὗτος κατέδειξε τὴν κωνηγετικὴν· διὸ καὶ τὸν καλούμενον κῆνα ἄστρον τῷ Ὠρίωνι συνῆψαν· Τοῦτον καλοῦσιν καὶ Κρόνον εἰς τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ πλάνητος.

Ὅτι διαμερισθέντων τῶν ἔθνῶν ἀνεφάνη τις ἀνήρ Ἰνδός, ἐκ τοῦ γένους Ἀρφαξάδ, τοῦνομα Ἀνδουδά- ριος, ὃς παρέδωκε τοῖς Ἰνδοῖς ἀστρονομίαν.

[P. 15] Ὅτι τῷ δισχιλιοστῷ πεντακοσιοστῷ ὄγδο- κοστῷ ε' ἔτει διοδεύων Καίνᾶν ἐν τῷ πεδίῳ εὔρε τὴν γραφὴν τῶν γιγάντων καὶ ἔκρυψε παρ' ἑαυτῷ, D καὶ αὐτὸς μὲν ἐν αὐτοῖς ἐξημέρανε, καὶ τοὺς ἄλλους τὴν αὐτὴν ἀτοπίαν ἐξεπαίδευσεν. Οἱ δὲ τὸν Σάλα φασὶ ταύτην εὐρηκέναι.

Ὅτι ἐν τῷ ὄρει τοῦ Λιβάνου ἰχθύες θαλάσσης εὐ- ρέθησαν, ἐν κοίλοις τόποις ὑδάτων, τὴν τοῦ κατα- κλυσμοῦ πιστούμενοι πανωλεθρίαν.

Ὅτι πρῶτος Ἀμέχ παρὰ τοῦ ἰδίου πατρὸς τελευταῖ, ἦγουν τοῦ Μαθουσαλα.

Ὅτι ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ, κατὰ τοὺς Ἑβδομήκοντα, ἔτη βσμβ, οἷς καὶ ἡ ἀκθήσια ἐπιμκρυρεὶ καὶ αἱ ἀνέκαθεν πάσαις ταῖς Ἐκκλη- σίαις ἐπικρατήσασαι παραδόσεις, ἐπὶ δὲ τὸ πρῶτον

a Babylonia dividit. His ergo implentur fines Japeti, quia est in Scriptura : « Amplificet 26 Deus Japeti- tum. « Universam quippe Europam, et magnæ Asiæ haud exiguam partem abstulit; ideoque additum est, « et habitet in tabernaculis Semi. » Neque id modo, sed etiam reconditiorem sensum eruendo intelligimus, quod Japeti fere tota portio baptismum ac fidem in Christum est amplexa, quod per Semi tabernacula notatur, quando etiam Abrahamus a Semo genus duxit atque patriarchæ, a quibus per- spicue generis propagatio per ordinem usque ad Christum deducitur. At Chami gentes pleræque etiamnum in defectione a fide Christiana permaneant, in Indiis, Æthiopiis, Mauritanis, in quibus gentibus etiam Arabiæ numerantur ac Idumæa, qui populi omnes adversus Deum et sanctos ejus ferociunt, execrationi cui Chamum et Chanaanem Deus ob- noxium fecerat addicti. Itaque Scriptura Chamum Semi et Japeti servum pronuntiauit, per Cha- naanem filium ipso etiam patre Chamo notato.

Duo diluvia in Græcia celebri fama fuerunt, prius in Attica, Ogygi ætate, posterius annis ab eo 248 in Thessalia, Deucalione Athenis regnante, secundo a Cranao indigena. Hujus sub Deucalione facti diluvii videntur etiam Ægyptii meminisse, dicentes suam terram inundationis expertem fuisse. Et quidem recte contendunt Ægyptum tunc diluvium non esse passam, cum id diluvium certo tantum loco substiterit. Prius autem diluvium, quod universam terram inundavit, plane ignorant : nondum 27 enim tum natus fuerat conditor gentis eorum Chamus, filius Noæ, pater Mezromi, a quo Ægyptii sunt orti.

Nemrodo Assyrii divinam ascribunt naturam, inter sidera cælestia collocantes et Orionem vo- cantes. Hic venandi artem primus protulit. Itaque Orioni sidus, quod Canis vocatur, adjungunt. Quin et Saturni, stellæ illius erraticæ, nomen ei tribuunt.

Dissipatis gentibus Indus quidam ab Arphaxado genus ducens exstitit, nomine Andubarius ; isque Indis astronomiam tradidit.

Anno ab origine mundi 3585 Cainanus campum peragrans scripturam gigantum reperit, et cum ipse ea tractanda deliquit, tum alios absurda ista docuit. Alii a Sala fuisse eam scripturam repertam asserunt.

In monte Libano pisces marini inventi sunt, in cavis quæ aquas receperant, inter necionem omnium animalium, quæ diluvio accidit, testificantes.

Primus Lamechus suo patre Mathusala prior mortuus est.

Ab Adamo usque ad diluvium de sententia Septuaginta interpretum anni numerantur 2242. Quibus et veritas astipuletur et traditiones, quarum auctoritas ab antiquo per omnes invaluit Ecclesias.

Ad annum 28 Abrahami primum numerantur anni ab origine mundi 3343. Post 75 deinde annos ex Charrane egressus in terra Chanaan inquilinum egit, quæ nunc Palæstina vocatur.

Phalecus ante patrem suum Heberum obiit. Triamillia annorum ad Phaleci mortem ab Adamo computantur. Hinc nomina Græcorum deorum initium sumunt.

Natus est Cbami stirpe vir nomine Chusus, Æthiops. Is Nemrodum genuit, qui et Orion appellatur, conditorem Babylonis; atque hic auctus potentia primus hominum regnavit, Assyriis imperans. Idem Saturnus dictus est, cognomento a planeta ducto. Uxorem ex eadem stirpe habuit, nomine Semiramis. Hæc frena reperit et pyramides quas vocant exstruxit. Hanc etiam Rheam nominarunt, ut quæ hominibus magna cum potestate et ingenti terrore imperaret. Hæc Semiramis filium habuit nomine Picum, cognomento Jovem, ac præter hunc Belum ac Nimnum et Filiam Junonem. Ninus, qui Ninivem magnam condidit, matrem suam Semiramis uxoris loco habuit. Africanus Saturno præterea Afrum filium ascribit, a quo Afric dicti sunt. Is Afer ducta Astynoma uxore Venerem genuit, quæ Græcis Afrodita dicitur. Saturnus regno expulsus a filio suo Jove in occiduas terræ partes devenit ac Italiam obtinuit. Dein Jupiter Assyriis decessit, ac ad patrem se contulit, qui ei regnum 29 Italiæ dimisit: ubi cum per multos annos regnasset, vitam eum morte commutavit, et in Creta sepultus est. Post Ninum Assyriis Thurus imperavit, qui et Mars appellatur utpote bellicosissimus. Hunc Assyrii Baalun sive Belum deum appellarunt, statuaque ei excitata divinis honoribus coluerunt. A morte Jovis Faunus, eo natus, regnum tenuit. Hic Mercurius denominatus fuit, quod facundus admodum esset ac mathematicarum rerum sciens. Idem hominibus auri ex terræ visceribus eruendi artem invenit. Venus erudita admodum fuit et variis rebus ornata nupsit Adonidi Cinyræ filio philosopho ipsi quoque. Narrant eos ad mortem usque una philosophiæ vacasse. Picus, qui idem est Jupiter, cum triginta annos Assyriis imperasset, regno in manus filii sui Beli et Junonis, quæ soror ejus eademque conjux erat, tradito, ad patrem suum Saturnum se contulit, propectam jam ætatem misere tolerantem. Pater ei statim regnum dimisit; et Picus potentia actus per 62 alios annos Italiam rexisset.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(34) Annis duodecim plures habet Nicephorus. Ex Bibliis ab origine mundi ad natales Abrahami (exclusive) non pluris 1949 annis computantur. Cum quæ ratiocinatione convenit Hebræorum supputatio, qui a linguarum confusione annos præterea usque ad natales Isaaci 52 numerant. Ergo is natus fuit anno 2048 vel 2049, annum agente Abrahæ centesimum. Paulo post v. 8 ubi scripsi *ex Charmi stirpe*. Semi est in Græco, sed perspicue falsum. Mox de Semiramide, *frena reperit*. In Græco est ποταμοῖς περιέβαλε στόμι, quod mendo non vacat. Ego suspicor ποταμοῖς esse vitiosum; sive ἴπποις

ἔτος Ἀβραάμ (34) ἔτη γιβ'. Καὶ μετὰ ἕτερα οὐ ἔτη ἐξῆλθεν ἐκ Χαρράν, παροικήσας εἰς γῆν Χαναάν τὴν νῦν Παλαιστίνην λεγομένην.

Ὅτι ὁ Φάλεκ πρὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἔβερ τελευτῆ, συνάγεται δὲ τὰ πάντα ἔτη ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ ἐπὶ τὴν τοῦ Φάλεκ τελευτὴν ἔτη τρισχίλια. Ἐνθεν ἀρχὴν τῶν Ἑλληνικῶν θεῶν λαμβάνουσι τὰ ὀνόματα.

Ἐγεννήθη δὲ ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Σῆμ ἀνὴρ ὄνομα Χοῦς Ἀθίοψ, ὃς ἐγέννησε τὸν Νεβρώδ τὸν τὴν Βαβυλῶνα κτίσαντα, τὸν καὶ Ὀρίωνα ἐπικληθέντα. Οὗτος δυνατὸς γενόμενος ἐβασίλευσε πρῶτος ἐπὶ τῆς γῆς ἐν τοῖς Ἀσσυρίοις. ὃς καὶ ὠνομάσθη Κρόνος εἰς τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ πλάνητος. Οὗτος ἔσχε γυναῖκα ἐκ τῆς αὐτῆς φυλῆς, καλουμένην Σεμίραμιν. Αὕτη τοῖς ποταμοῖς περιέβαλε στόμια. καὶ τὰς καλουμένας πυραμίδας ἀνήγειρε. Ταύτην καὶ Ῥέαν ὠνόμασαν ὡς ἐν δυνάμει καὶ ἐξουσίᾳ καὶ ὑπερβάλλοντι φόβῳ τῶν ἀνθρώπων ἄρχουσαν. Αὕτη ἡ Σεμίραμις ἔσχεν υἱὸς οὗ τὸ ὄνομα Πίκος, ὃς καὶ μετωνομάσθη Ζεὺς· καὶ ἄλλους δὲ ἔσχεν υἱοὺς Βῆλόν τε καὶ Νῖνον, καὶ θυγατέρα τὴν Ἥραν. Καὶ ὁ μὲν Νῖνος, ὃς καὶ τὴν Νινευί τὴν μεγάλην ἔκτισε, τὴν ἰδίαν μητέρα Σεμίραμιν ἔσχε γυναῖκα. ὡς δὲ Ἀφρικανὸς φησι, καὶ ἕτερον υἱὸν ἔσχεν ὁ Κρόνος τὸν Ἄφρον, ἐξ οὗ Ἄφροι· ὃς γῆμας Ἀστυνόμην ἐποίησε θυγατέρα τὴν Ἀφροδίτην. Ὁ δὲ Κρόνος ἐξωσθεὶς τῆς βασιλείας ὑπὸ τοῦ ἰδίου υἱοῦ Διὸς, καταλθὼν ἐν τῇ δούσει κρατεῖ τῆς Ἰταλίας. Εἶτα ὁ Ζεὺς ὑποχωρήσας τῶν Ἀσσυρίων παραγίνεται πρὸς τὸν πατέρα· ὁ δὲ παραχωρεῖ αὐτῷ βρασιλεύειν τῆς Ἰταλίας. Καὶ πολλοῖς ἔτεσι βασιλεύσας, εἶτα τελευτήσας κατατίθεται ἐν τῇ Κρήτῃ. Μετὰ δὲ Νῖνον ἐβασίλευσε τῶν Ἀσσυρίων Θούρος ὁ καὶ Ἄρης κληθεὶς ὡς πολεμικώτατος. Τοῦτον οἱ Ἀσσύριοι [P. 16] Βάαλ Θεὸν ἦτοι Βῆλ μετονομαζαντες καὶ ἀναστηλώσαντες αἰδονται. Μετὰ δὲ τὴν τοῦ Διὸς τελευτὴν Φαῦνος ὁ οἰὸς αὐτοῦ ἐβασίλευσεν, ὃς μετωνομάσθη Ἑρμῆς· ἦν γὰρ λογικώτατος πάνυ καὶ μαθηματικός· ὃς καὶ τοῦ χρυσοῦ τὴν φύσιν ἐξεύρεν ἐκ μετάλλων ἀνθρώποις. Ἡ μίντο· Ἀφροδίτη λογικὴ καὶ ποικίλη λεγομένη ἐγαμήθη τῷ Ἀδωνίδι τῷ υἱῷ τοῦ Κινύρου, φιλοσόφῳ ὄντι καὶ αὐτῷ· οὗς καὶ ἄχρι θανάτου φιλοσοφούντας σὺν ἀλλήλοις βιώσαι ἰστοροῦσι. Μετὰ δὲ τὸ βασιλεύσαι Ἀσσυρίων Πίκον τὸν καὶ Δία ἔτη τριάκοντα, τὸν υἱὸν αὐτοῦ Βῆλον ὀνομαζόμενον καὶ Ἥραν τὴν γυναῖκα τὴν καὶ ἀδελφὴν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς καταλιπὼν πρὸς τὸν αὐτοῦ πατέρα Κρόνον παραγι-

sive quid aliud scripserit auctor, ut equestris reinventio bellicosæ viragini tribuatur Virgilius quidem Æreid. vii Picum hujus filium, si Cedrenus vera retulit, equorum domitorem nominat, fortassis eo invento insignem, ut ibidem alius perhibetur vitator. Στόμια frænos significare nolum est. Significat etiam orificia seu ora ut vasorum, venarum. De fluminibus, eorum ostia ut significant, non legi, neque videtur quadrare. Infra quidem in Heraclio στόμια ἐρήμου fauces vocat sive angustias, per quas in solitudinem penetratur. Χλι.

νεται, ἤδη γεγήρακοντα καὶ ταλαιπωρήσαντα· ᾧ καὶ Ἀ παραχωρεῖ τῆς βασιλείας εὐθὺς, καὶ οὗτος δυνατὸς ὦν ἄλλα ἔτη ἐξήκοντα δύο κατὰ τὴν Ἰταλίαν βασιλεύσει λέγεται. Βῆλος δὲ ὁ υἱὸς διὰ τὸ ὀφθαλμικὸς εἶναι οὕτως ἐκλήθη, καὶ δύο ἔτη βεβασιλευκῶς Ἀσσυρίων τελευτᾷ. Νίνος δὲ ὁ τούτου θεῖος ἐγκρατὴς γενόμενος τῆς ἀρχῆς νβ' ἔτη τῶν Ἀσσυρίων ἐβασίλευσεν. Ἐκ τοῦ γένους οὖν αὐτοῦ καὶ Ζωροάστρης ὁ περιβόητος ἀστρονόμος ἐν Πέρσαις γενόμενος τῷ ἔξαυτο ὑπὸ πυρὸς ἀερίου κεραυνωθῆναι καὶ ἀναλωθῆναι, ἐντειλάμενος τοῖς Πέρσαις τὰ δὲ αὐτοῦ μετὰ τὴν καθῆσιν ἀναλαθεῖν καὶ φυλάττειν αὐτοὺς καὶ τιμᾶν· καὶ ἕως οὗ, φησὶ, σώσεσθε ταῦτα, τὸ βασιλεῖον τῆς ὑμῶν χώρας οὐκ ἐκλείψει. Οὕτως οὖν τούτου πυρὶ οὐρανίῳ τεφρωθέντος τὰ λείψανα αὐτοῦ διὰ τιμῆς εἶχον οἱ Πέρσαι, ἕως τούτου καταφρονήσαντες καὶ τῆς βασιλείας ἐξέπεσον. Τοῖνον μετὰ Νίνον τὸν τοῦ Διὸς ἀδελφὸν Θούρος τῶν Ἀσσυρίων βασιλεύει. Τοῦτον ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ζάμις, ὃς ἦν τῆς Ῥέας ἀδελφός, ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πλάνητος ἀστέρου Ἄρεα ἐκάλεσεν. Ἦν δὲ ὁ Ἄρης οὗτος πικρὸς καὶ ἄγαν δυσκαταγνώσιτος πολεμιστής, ὃς Κουκάσῳ τινὶ ἀνδρὶ γιγαντογενεῖ δυνάτῳ, ἐκ τῆς φυλῆς Ἰάρεθ ὠρμημένῳ, ἐπελθὼν καὶ καταπαλεμῆσας καὶ ἀνελὼν παρέλαθε τὴν χώραν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τὴν Θράκην ἰλθὼν καὶ τελευτήσας ἐκεῖ θάπτεται. Τούτῳ τῷ Ἄρει πρώτην στήλην ἀνέστησαν οἱ Ἀσσύριοι, καὶ ὡς θεὸν προσκυνοῦσι, Βάαλ ὀνομάζοντες, ὃ ἐρμηνεύεται Ἄρης πολέμων θεός. Μετὰ τοῦτον Λάμις τῶν Ἀσσυρίων ἐβασίλευσεν, εἶτα Σαρδανάπαλις ὁ μέγας, ὃν καὶ ὁ Διὸς καὶ Δανάης υἱὸς Περσεὺς ἀποκτείναν, καὶ ἀπὸ Ἀσσυρίων τὴν βασιλείαν ἀφελόμενος, εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα Πέρσας μετωνόμασεν αὐτοὺς, καὶ ἐβασίλευσεν αὐτῶν ἔτη νγ'.

Μὴ λανθάνειτω δὲ μηδένα ἀνθρώπων τῶν ἀληθείας ἀντιποιοῦμένων, ὅτι Πίκος οὗτος ὁ Ζεὺς πάντων ἀνθρώπων τῶν ἀπ' αἰῶνος [P. 17] ἐξεγγεσμμένων πλάνων, γοήτων, φαντασιαστῶν, μάγων δευνῶν, μυσσῶν, τελεστικῶν ἐκτόπων, αὐτοὺς ἦν μυσσώτερος καὶ δραστηκώτερος καὶ βδελυρώτερος, μοιχείαις καὶ ἀνδρομανίαις καὶ ἀρρήτοποιαῖς τε πάσαις καὶ μιαιφαιῖς καὶ ἀκαθαρσίαις καὶ πάσαις ἀθεμιτοῦργίαις καὶ αἰσχροῦργίαις ἐναγιστάταις ἐκ νηπίου ἕως ἑκατὸν εἰκοσι χρόνων τῆς ζωῆς αὐτοῦ (τοσαῦτα γὰρ φασὶν αὐτὸν ζῆσαι) ἐσχολακῶς. πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτὸν ἀθεμίτους ὑπερβαλὼν. Πνεῦμα γὰρ θεμέλιον καὶ ἀκαθαρτότατον πάντων πνευμάτων πονηρῶν ἦν ἐπ' αὐτῷ, ὃς ἐπὶ πλείους χρόνους τῆς Ἰταλίας βασιλεύσας δι' ὑπερβολὴν τοῦ ὑψίστου καὶ μόνου Θεοῦ μακροθυμίας, καὶ πάσας κόρας ὠραίας, ὄσας λέγοντες εἶδεν ὀφθαλμοῖς, διαφθείρας, εἰς ὃ ποσομέναις, καὶ ταῖς πολλαῖς αὐτῶν μετὰ φαντασιῶν ἀρρήτων καὶ μυστικῶν συναπτόμενος, οὐ μὴν δὲ ἄλλὰ καὶ ταῖς πλείοσι τῶν αὐτοῦ θυγατέρων, θεῶν φημίζεσθαι τοῦτον καὶ ἀνακηρύττεσθαι τοῖς πολλοῖς ἀνέπεισε. Ἐπὶ τὸ δὴ χεῖρον ἔτι τούτου καὶ ἀτοπώτερον, ὅτι καὶ μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευτὴν καὶ ταφὴν τὴν ἐν τῇ Κρήτῃ, κατὰ πρόσταξιν αὐτοῦ, οἱ οἰκίῳν αὐτοῦ ναὸν καὶ μνημεῖον οἰκοδομήσαντες κατέθεσαν, ᾧ καὶ οὕτως ἐπέγραψαν· « Ἐνθάδε κεῖται θανὼν Πίκος ὁ καὶ Ζεὺς. » Καὶ μετὰ ταῦτα ἡ τοῦ θεομισσοῦς αὐτοῦ καὶ ὑπερηφάνῃ πνεύματος ὀσμῇ τὴν οἰκουμένην

fertur. Belus filius ejus hoc nomen ob id quod celeriter moveretur habuit. Is cum per biennium regnum Assyriorum gessisset, in fata concessit. Patruus ejus Ninus regno potitus, 57 annos Assyriis imperavit. Ex hujus genere etiam Zoroastres nobilis ille apud Persas astronomus exstitit; qui se fulmine ictum ac consumptum iri prædixit, 30 mandavitque Persis ut ossa sua ex incendio legerent ac custodirent atque venerarentur, promittens regnum ex ipsorum natione ablatum non iri quando ea colerent. Eo itaque fulmine in cineres reducto reliquias ejus Persæ coluerunt, donec iis neglectis regnum etiam amiserunt. Cæterum Nino Jovis fratri Thurus in regnum Assyrium successit. Hunc Zamis pater, frater Rheæ, Martem nomine planetæ appellavit. Erat autem acer valde et superatu difficillimus bellator. Is Caucasum, potentem hominem et gigantigenam ex Japeti ditionibus profectum aggressus bello vicit et occidit, ejusque ditionem occupavit. Post in Thraciam venit, ibique vita functus et tumulatus est. Huic Marti primo statuum posuerunt Assyrii, atque ut deum adorarent, Baalum nominantes; quod sonat Martem bellorum deum. Post hunc Lamis Assyriis imperavit. Ei Sardanapalus cognomento Magnus successit, quem Perseus Jovis ex Danae filius interfecit; regnoque Assyriis adempto eos a se Persas denominavit, iisque per 53 annos imperavit.

Neque vero quisquam veritatis studiosus ignoret Picum istum, qui et Jupiter dicitur, omnium quoque ab omni ævo exstiterunt impostorum, præstigiatorum, falsis imaginibus ludentium, diris atque abominandis 31 artibus magicis utentium, sacrificia abusu hominum abhorrentia obeuntium, turpitudinem, atrocitatem impuritatemque superasse: quippe jam inde a pueritia adulteriis, mares depereundo, dictu sædis libidinibus ac factis, omnis generis obscenitate atque impuritate ac quibusvis flagitiis impiisque supra quam dici potest sceleribus deditus, usque ad annum 120 (tot enim vixisse fertur) turpissimam vitam produxit, prioribus posterisque omnibus qui scelerate vixerunt a se ea re superatis. Nam spiritu Deo adversante omniumque spirituum malorum impurissimo agebatur. Is Picus eum per tam multos annos, Deo longanimitate summa hoc sustinente, Italiam rexisset, omnesque formosas puellas, quascunque mollibus suis oculis viderat, corrupisset, quarum numerus ad 70 colligitur, quasdam etiam infandis ac mysticis apparitionibus delusas, cumque adeo plerasque suas filias vitiasset, malus ille spiritus multitudini tamen persuasit ut eum deum pronuntiarent. Id vero deterius adhuc est et absurdus. quod cum mortuus et (quod mandaverat) in Creta sepultus esset, ubi necessarii ei humato fanum ac monumentum exstruxerunt cum hac inscriptione:

« Huic situs est Picus, qui et Jupiter, mortuus, » Postmodo odor deo inimici illius ac superbi qui cum rexerat spiritus, orbem terrarum cursu pervagatus, regem principum, populorum gentiumque stolidi corda implevit, ut animis inscitia atque impietate occupatis hunc falso nominatum deum Jovem, aliosque hujus similes et cognatos dæmones, **32** divino cultu atque adoratione eo usque honorarent, dum Verbum Dei carnem induit, idque gentibus beatorum apostolorum ac martyrum ministerio innotuit. Narrant hunc Jovem ac matrem ejus Semiramidem reliquumque ejus genus Abrahami ætate exstitisse. Conveniebat enim ut quam ætatem diabolus ad perniciem multis opera invisissimi istius Jovis struendam delegerat, eadem etiam verus Deus salutis multorum causa justum Abrahamum vocaret. Jupiter cum alios filios, tum Faunum, Perseum et Apollinem habuit. Ac Faunum quidem desumpto ab errante stella nomine Mercurium appellavit; isque a morte Jovis regnum Italiæ annos 35 tenuit; homo fuit versutus, mathematicus, disertissimus. Cum vero insidiis reliquorum fratrum peteretur (filius enim Maiadis mulieris erat, quam in Italia primam habuit uxorem Jupiter; ac post eam Alemanem Thebanam, quæ ei trivesperum Herculem peperit,) magna vi auri suffarcinatus in Ægyptum venit. Ibi ob auri ejus larginationem, facundiam, divinandam scientiam et oracula gratiosus factus ac pro deo habitus, Mezromo Chami filio, qui regnum Ægypti tunc tenebat, mortuo subrogatur. Ubi cum fastu et prædictione futurorum, deus appellatus, per annos undequadragesima id regnum gessit. Cæterum Apollo, cum ab ineunte ætate spiritu Pythonis fuisset afflatus, isque spiritus ei per omnem vitam adfuisset, ne mortuo quidem eo istarum nugarum finem fecit diabolus. Maxima divinandam facultate id genus spiritus pollet, multa vera, pleraque autem ambigua et ancipitia ob ignorantiam dicens. **33** At Hercules in Occiduis terræ partibus primus philosophiam instituit, quem mortuum ab ipso prognati in deorum numerum retulerunt, sidusque in cælo nomine ejus affecerunt. Herculem istum pingunt indutum loco vestis exuvio leonis, clavam ferentem ac tria tenentem mala, quæ fabulantur cum dracone clava occiso abstulisse, hoc notantes, eum mala ac varia cupiditatis consilia clavæ, hoc est philosophiæ, ope vicisse, amictum veluti pelle leonis animo generoso; atque ita tria mala abstulisse, tres scilicet virtutes, quæ sunt non irasci, non esse voluptatibus deditum, non esse cupidum pecuniæ clava enim animi tolerantis, ac pelle, id est temperantia, terrenum pravæ concupiscentiæ certamen vicit, philosophiam usque ad mortem colendo; quod de eo Herodotus, doctissimus scriptor, memoriæ prodidit, alios quoque septem Hercules fuisse narrans. Enimvero Mercurius, cognitis, ut diximus, quæ sibi a fratribus (erant autem Jovi ex diversis nati mulieribus filii circiter 70) tendebantur insidiis, in

A διατρέχουσα, βασιλέων τε καὶ ἀρχόντων καὶ λαῶν ἀσυνέτων καὶ ἐθνῶν καρδίας πληρώσασα, ἕως τῆς τοῦ Λόγου Θεοῦ σαρκώσεως καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη δι' ἀποστόλων ἀγίων καὶ μαρτύρων ἀναδείξωσιν πᾶσαν ψυχὴν ἀγνοίᾳ καὶ ἀσεβείᾳ κρατούμενη εἰς λατρείαν καὶ προσκύνησιν τοῦ ψευδωνύμου Θεοῦ οὐτοῦ τοῦ Διὸς προετρέπετο καὶ τῶν ὁμοίων αὐτοῦ δαιμόνων καὶ συγγενῶν. Εἶναι δὲ τὴν τούτου μητέρα Σεμίραμιν καὶ αὐτὸν τὸν Δία καὶ τὴν γενεάν αὐτοῦ κατὰ τοὺς χρόνους ἱστοροῦσι τοῦ Ἀβραάμ· ἔπρεπε γὰρ τοῦ διαβόλου εἰς λύμην πολλῶν τῶν κατὰ τὸν ἔχθιστον τοῦτον Δία γενεῶν ἐκλεξαμένου, τότε καὶ τὸν Θεὸν τὸν ἀληθῆ εἰς πολλῶ σιωτηρίαν τὸν δίκαιον καλεῖσαι Ἀβραάμ. Οὗτος ὁ Ζεὺς πρὸς τοῖς ἄλλοις υἱοῖς ἔσχε καὶ Φαῦνον καὶ Ηερσεία καὶ Ἀπόλλωνα· ἀλλὰ τὸν μὲν Φαῦνον ἐπ' ὀνόματι τοῦ πλάνητος ἀστέρου ἐκάλεσεν Ἑρμῆν, ὃς καὶ μετὰ τὴν Διὸς τελευτὴν ἐβασίλευσε τῆς Ἰταλίας ἔτη τριάκοντα πέντε, ἦν δὲ πανούργος ἀνὴρ καὶ μαθηματικὸς καὶ λογιώτατος. Ἐπεὶ δὲ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν ἐπεβουλεύθη (αὐτὸς γὰρ Μαϊάδος γυναικὸς ἦν υἱός, ἦν πρώτην ἔσχεν ὁ Ζεὺς ἐν Ἰταλίᾳ, Ἀλκμήνην [P. 18] δὲ τὴν Θηβαίαν μετ' αὐτὴν, ἐξ ἧς τὸν τρίσπερον ἔσχεν Ἡρακλέα), πολλὸν χρυσὸν ἐγκοκπώσάμενος εἰς Ἀίγυπτον ἦλθε, καὶ τῇ τούτου ἐπιδόσει καὶ τῷ λόγῳ καὶ τῇ μαντείᾳ καὶ τοῖς χρησμοδέμασιν ἀγαπηθεὶς καὶ ὑπ' αὐτῶν ἀποθεωθεὶς, Μέστρεμ τοῦ υἱοῦ Χάμ τοῦ ἐκεῖ βασιλεύοντος ἀποθανόντος εὐθὺς ἀναγορεύεται, καὶ ἐν ὑπερηφανίᾳ καὶ τῶν μελλόντων προρῶσει ὡς θεὸς κλειζόμενος ἐπὶ λθ' ἔτη Αἰγύπτου βασιλεύει. Ὁ δὲ Ἀπόλλων πνεύματι Πύθωνος ἐκ νεότητος κάτοχος ὢν ἕως τελευτῆς αὐτοῦ, οὐδὲ μετὰ τελευτῆν αὐτοῦ τῆς φληναφείας ἐπαύσατο ὁ πονηρός· ἔστι γὰρ τοῦτο εἶδος πνεύματος μαντικώτατον, πολλὰ μὲν ἀληθῆ, τὰ δὲ πλεῖστα λέγον ἀμφίβολα καὶ ἀμφίρρηπτα διὰ τὴν ἀγνοίαν. Ὁ δὲ Ἡρακλῆς πρῶτος κατέδειξε φιλοσοφεῖν ἐν τοῖς Ἑσπερίοις μέρεσι. Τοῦτον ἀπεθέωσαν οἱ ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευτῆν, καὶ ἐκάλεσαν ἐν τῷ οὐρανῷ ἀστὴρα ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ. Ὅντινα Ἡρακλέα ἐγγράφουσι ἀντὶ χιτῶνος δορᾶν λέοντος ἡμφιεσμένον καὶ ρόπαλον φέροντα καὶ τρία μῆλα κρατύνοντα, ἅπερ ἀφελῆσθαι αὐτὸν ἐμυθολόγησαν τῷ ρόπαλῳ φονεύσαντα τὸν δράκοντα, τουτέστι νικῆσαντα τὸν πονηρὸν καὶ ποικίλον τῆς ἐπιθυμίας λογισμῶν διὰ τοῦ ρόπαλου ἦτοι τῆς φιλοσοφίας, δέχοντα περιβόλαιον γενναῖον φρόνημα ὡς δορᾶν λέοντος, καὶ οὕτως ἀφελόμενον τὰ τρία μῆλα, ὅπερ ἔστι τὰς τρεῖς ἀρετὰς, τὸ μὴ ὀργίζεσθαι, τὸ μὴ φιληδονεῖν, τὸ μὴ φιλαργυρεῖν. Διὰ γὰρ τοῦ ρόπαλου, τῆς καρτερικῆς ψυχῆς, καὶ τῆς δορᾶς, τουτέστι τοῦ σώφρονος λογισμοῦ, ἐνίκησε τὸν γήινον τῆς φαύλης ἐπιθυμίας ἀγῶνα, φιλοσοφήσας ἄχρι θανάτου, καθὼς Ἡρόδοτος ὁ σοφώτατος συνεγράψατο, ὃς καὶ ἄλλους. Ἡρακλεῖς ἱστόρησε γενέσθαι ἐπτά.

Ὁ γοῦν Ἑρμῆς γνοὺς τὴν κατ' αὐτοῦ συσκευὴν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ὡς εἶπομεν (περὶ ποῦ γὰρ τοὺς ὁ ὑπῆρχον ἀπὸ διαφορῶν γυναικῶν γεννηθέντες τῷ

Δι), ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον πρὸς τὴν φυλὴν τοῦ Χάμι υἱοῦ Νῶε, οἵτινες ἐδέξαντο αὐτὸν ἐν τιμῇ· ὃς καὶ διέτριβεν ἐκεῖ ὑπερηφανῶν πάντας καὶ φορῶν χρυσὴν στολὴν. Καὶ ἐπιλοσόφει παρὰ τοῖς Αἴγυπτιοῖς, λέγων αὐτοῖς μαντείας· λογικὸς γὰρ ἦν φύσει. Καὶ προσεκύονον αὐτὸν Ἑρμῆν ὡς λέγοντα τὰ μέλλοντα καὶ διακονοῦντα αὐτοῖς τὴν τῶν μελλόντων ἐκ τοῦ Θεοῦ δῆθεν ἀπόκρισιν καὶ παρέχοντα αὐτοῖς χῶήματα· ὃν καὶ πλουτοδότην ἐκάλουν ὡς τοῦ χρυσοῦ θεὸν νομίζοντες.

Ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα δὲ χρόνοις, ἐπὶ τῆς βασιλείας Φοίνικος, ἦν Ἡρακλῆς ὁ φιλόσοφος ὁ λεγόμενος Τύριος, ὅστις ἐφεύρε τὴν [P. 19] κογχύλην. Μετεωρίζομενός γάρ εἰς τὸ παράλιον μέρος τῆς Τύρου εἶδε ποιμαίνον κύνα ἐσθίοντα τὴν λεγομένην κογχύλην, καὶ ποιμένα, νομίζοντα αἰμάσσειν τὸν κύνα, ἀπὸ τῶν προβότων πόκον ἐρέας λαθόντα καταμάσσειν τὰ καταφερόμενα ἐκ τοῦ στόματος τοῦ κυνός. Ὁ δὲ Ἡρακλῆς προσεσηκῶς καὶ ἰδὼν αὐτὸ βάμμα τι ἐξαισιον ἐθαύμασε· καὶ γνοὺς ὅτι ἐκ τῆς κογχύλης ἐστὶν, εἰληφὼς τὸν πόκον ὡς μέγα δῶρον προσήνεγκε τῷ βασιλεῖ τῆς Τύρου Φοίνικι, ὃς καὶ ἐκπλαγεῖς ἐπὶ τῇ θείᾳ τοῦ βάρματος ἐκέλευσεν ἐξ αὐτοῦ βασιτεῖν ἐρέαν καὶ γενέσθαι αὐτῷ βασιλικὸν περιβόλαιον, ὃ περιβαλλόμενος αὐτὸς πρῶτος ἐθαυμάζετο ὑπὸ πάντων· πρὸ τούτου γὰρ οὐκ ᾔδεισαν οἱ ἄνθρωποι βάπτειν χροιάς. Μετὰ γοῦν χρόνους πολλοὺς οἱ Ῥωμαῖοι τὴν Φοινικῶν χώραν κατασχόντες τὸ ἐξ ἀρχῆς ἀληθινὸν ἐκ τῆς κογχύλης σχῆμα βασιλικὸν ἐφόρεσαν. Μετὰ δὲ Ῥέμου καὶ Ῥωμύλον Νομῆας βασιλεύσας Ῥωμαίων, καὶ δεξάμενος πρεσβευτὰς ἐκ τῆς χώρας τῶν λεγομένων Ἡελασγῶν φοροῦντας χλαμύδας ἐχούσας ταβλία (38) ρούσια καθάπερ οἱ ἀπὸ τῆς Ἰσχυρίας χώρας, καὶ τερφθεῖς τῷ σχήματι, ἐπενόησε πρῶτος ἐν τῇ Ῥώμῃ χλαμύδας φορεῖσθαι· τὰς μὲν βασιλικὰς πορφύρας, ἐχούσας ταβλία χρύσεα, τὰς δὲ τῶν συγκλητικῶν καὶ τὰς τῶν ἐν ἀξίαις καὶ στρατείαις χλαμύδας ἐχούσας σήμαντρα τῆς βασιλικῆς φορεσίας, ταβλία πορφυρᾶ δηλοῦντα ἀξίαν Ῥωμαίων πολιτείας καὶ ὑποταγὴν διαγωγὴν, κελύσας ἀνευ τοῦ σχήματος τῆς τοιαύτης χλαμύδος.

Φοῖνιξ δὲ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀγήνορος ἀνὴρ ἐγένετο σοφός, ὃς συνεγράψατο Φοινικοῖς γράμμασι τὴν ἀριθμητικὴν φιλοσοφίαν, ὑπεξέθετο δὲ καὶ ἀσωμάτων ἀρχάς, καὶ σώματα δὲ μεταβάλλεσθαι, καὶ τὰς ψυχὰς εἰς ἀλλογενεῖ ζῶα εἰσιέναι. Οὗτος πρῶτος ἐξέθετο ταῦτα, ὡς Κλήμης συνεγράψατο ὁ σοφώτατος.

Μετὰ δὲ τὴν Ἑρμοῦ τελευταίην ὁ Ἡφαίστος ἐπὶ τέσσαρο ἡμισυ ἔτη τῆς Αἰγύπτου ἐβασίλευσεν. Ἦν

A *Ægyptum abiit ad stirpem Chami, qui erat filius Noe. Ab iis est cum honore acceptus, ibique permansit omnes præ se despiciens et Auream vestem gerens. Philosophatus est autem apud Ægyptios vaticinans, ut erat natura disertus. Adorabatur ab iis, ac Mercurius 34 deus appellabatur, quod futura prædiceret, ac divinitus nimirum de iis quæ post essent eventura responsa administraret, pecuniamque suppeditaret; itaque etiam divitiarum datorem vocabant, pecuniæ deum putantes.*

Inferioribus temporibus Phœnice regnante, Hercules fuit philosophus cognomento Tyrius. Is, purpuram invenit. Cum enim in eam Tyri partem ascendisset quæ ad mare pertinet, pastoris canem vidit concham vorare, pastoremque a cane sanguinem emitti putantem, lana ab ove accepta quod ex ore canis defluebat abstergere. At Hercules, qui rem observaret, tincturam ejus lanæ egregiam cum admiratione vidit; animadversoque liquorem eum ex concha ista fluxisse, lanam istam magni doni loco ad regem Tyri Phœnicem attulit. Is, spectaculo tincturæ istius attonitus, jussit hoc modo lanam tingi atque ex ea sibi regiam vestem parari; qua primus hominum indutus omnibus admirationi fuit. Nam antea temporis colorum tincturam ignoraverant homines. Longo post tempore Romani, Phœnicia subacta, veram et antiquam respondentem purpuram ad regium amictum adhibuerunt. Numa, qui post Romulum et Remum Romæ regnavit, cum ad eum Pelasgorum legati venissent chlamydes gestantes prætextas coccino, quales etiam Isauri gestant, ea forma delectatus primus instituit ut a Romanis chlamydes gestarentur, a 35 regibus purpureæ, prætextæ auro, a senatoribus et iis qui cum magistratu aut imperio essent aliæ quæ pro indicio regii gestaminis purpura essent prætextæ; quo significaretur Romanæ rei publicæ dignitas et subjectio. Edixitque ne quis sine hujusmodi chlamyde in palatium suum intromitteretur.

μηδὲνα εἰς τὸ αὐτοῦ παλάτιον εἰσελθεῖν συγχωρεῖσθαι

Phœnix Agenoris filius vir fuit sapiens, qui philosophiam de numeris conscripsit litteris Punicis. Exposuit etiam principia incorporea et corporum mutationes animarumque in alterius generis animalia migrationes. Primus hic ista exposuit, ut Clemens homo doctissimus scriptum reliquit.

A morte Mercurii Vulcanus regnum Ægypti per annos quatuor cum semisse tenuit. Ferent hunc

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(35) Non observavi alibi ταβλία. Videntur autem sic appellari panniculi, quibus oræ lanæ prætextarentur, *die bram*. Nisi quis clavos malit, de quo alias. *ρούσιον* verti coccinum. Russatorum aurigarum fuit genus, quod in Nerone Xiphilinum ex Dione πύρρῃ σκευῇ appellat. Meminit Plin. vii, 53. Plerique roseum vocant hunc colorem, neque sane a rubore sanguineo colore præditarum rosarum color est alienus Coccinum talem aurigam appellat alicubi

Martialis. Xyl. — Nil dubium quin voce ταβλίων Romanorum *latus clavus et limbus purpureus* vestem insigniter prætexens sit intelligendus. *ρούσιον* enim χρώμα *roseus* est sive *purpureus color*, atque unus ex iis quos inter aurigandum factiones ostentasse scribit auctor in Michaeli Theophili filio. Prasino porro, Veneto et Candido *ρούσιον* adjungit, quem *roseum* interpretantur. GOAR.

bellatorem fuisse, ac cum equo corruentem pedem A
fregisse, unde ad mortem usque claudus permanse-
rit. In deorum numerum eum Ægyptii retulerunt,
quod lege lata ipsorum uxores uno viro contentas
esse et pudice vivere jussisset, suppliciumque in
adulteras constituisset; aut vero, ut Plato vult,
quod eis bellicorum et rusticorum instrumentorum
ex ferro fabricationem demonstrasset: ante ipsum
enim lapidibus et fustibus præliabantur. Hunc my-
stica quadam precatione aiunt ex aere forcipem
impetrasse, atque ita Ægyptiis æris fabricandi ar-
tem tradidisse.

36 Vulcano defuncto filius nomine Sol successit
ac rex Ægyptiorum annis viginti semis fuit. Post
hunc Sosis, inde Osiris, postea Orus, tum Thules
Ægyptum, alius post alium rexerunt. Thules om- B
nem terram usque ad Oceanum occupavit: inde
in Africam reversus oraculum consuluit, quisnam
se prior tantum potestatis habuisset, ac quis post
ipsum tantumdem habiturus esset. Ita ei responsum
perhibetur: (« Principio deus, hinc sermo, atque
his spiritus junctus. Hæc tria cognata: est illis
æterna potestas. Mortalis, celeri gressu te hinc
protinus aufer, incertam degens dubio conamine
vitam. ») Ferunt hunc, ubi primum æde oraculi
egressus est, a suis esse in ipsa Africa jugulatum.
Successit ei Sesostris, ac 20 annis regnum in
Ægyptios gessit. Hic Assyrios, Chaldæos et Persas
usque ad Babylonem subegit, Asiamque et Euro-
pam, Mysiam et Scythiam. Reversus quindecim
millia Scytharum juvenum delectos, qui bellatores
essent optimi, in Perside collocavit. Sub hoc ferunt
Mercurium in Ægypto innotuisse, admirabilem vi- C
rum et sapientiæ causa stupendum. Is Dei universi
hujus Conditoris tres esse maximas facultates, uni-
cam vero divinam naturam dixit. Itaque etiam
Trismegistus Hermes, quod est *Mercurius ter-
maximus*, denominatus est. Hujus ad Æsculapium
quemdam hæc sunt verba: « Erat lux intelligens
ante lucem intelligentem; eratque semper mens
quæ mentis causa esset, neque quidquam erat aliud
quam hujus mentis unitas. Ea mens cum semper
in sese ipsa sit, semper sua ipsius mente luce
atque spiritu universa continet. » 37 Extra eam
mentem neque deus est neque angelus, neque dæ-
mon, neque alia ulla natura. Omnium enim Domi- D
nus Deus et Pater est. Sub ipso et in ipso omnia
sunt. Sermo enim ipsius, qui perfectus omnibus
modis est et fecundus ac opifex, ab ipsa progres-
sus mente inque aquam, cujus est fertilis natura,
incidens, fetam aquam reddidit. » Hæc fatus Her-
mes sic precatus est: « Adjuro te, cæli magni opi-
fex: adjuro te, vox Patris, quam primam edidit,
unigenitum suum Verbum, propitius esto. » Beatus

δὲ, φασί, πολεμιστῆς, ὃν συμπεσόντα τῷ ἵππῳ πλη-
γῆναι τὸν πόδα καὶ χωλεύοντα ἄχρι τέλους διαρ-
κῆσαι. Ἀπεθεώθη δὲ ὁ Ἰφαιστος ὑπὸ Αἰγυπτίων
διὰ τὸ νομοθετῆσαι μονανδρεῖν καὶ σωφρόνως βίον
τὰς γυναῖκας τῶν Αἰγυπτίων, τὰς δὲ μοιχευομένας
τιμωρεῖσθαι, ἀλλὰ μὴν καὶ ὡς ὁ Πλάτων, πολεμικῶν
καὶ γεωργικῶν ἐργαλείων τῆν ἐκ σιδήρου κατα-
σκευῆν αὐτοῖς ὑποδείξαντα· λίθοις γὰρ καὶ ξοπάλοις
ἐπολέμουσιν πρὸ αὐτοῦ, τοῦτον δὲ φασὶ διὰ μυστικῆς
εὐχῆς τὴν δξύλαξιν δεξάμενον ἐκ τοῦ ἀέρος, οὕτω
τὴν χαλκευτικὴν Αἰγυπτίους παραδοῦναι.

Μετὰ δὲ Ἰφαιστον ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἥλιος καλοῦ-
μενος ἐπὶ εἴκοσι [P. 20] καὶ ἥμισυ ἔτη τῆς Αἰγύπτου
ἑθασίλευσε, καὶ μετ' αὐτὸν Σῶσις, εἶτα Ὀσίρις,
καὶ μετ' αὐτὸν Θούλης, ὅς καὶ ἕως τοῦ
Ὠκεανοῦ πᾶσαν τὴν γῆν παρείληφεν. Ἐπὶ δὲ τὴν
Ἀφρικὴν ὑποστρέφων εἰς τὸ μαντεῖον ἐπυθάνετο
τίς πρὸ αὐτοῦ καὶ τίς μετ' αὐτὸν οὕτω δυνήσεται·
ἀκούσαι δὲ τοῦ χρησμοῦ οὕτως: « Πρῶτα (36),
μιπέπειτα λόγος, καὶ πνεῦμα σὺν αὐτοῖς· σύμφυτα
δέ εἰσι τάδε, ὧν κράτος αἰώνιον. Ὀκείσι ποσι βιάδιζε,
θνητὲ, ἄδηλον διανύων βίον. » Τοῦτον εὐθὺς τοῦ μαν-
τείου ἐξεληλυθότα οἱ Ἰδιοὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀφρικῇ κατε-
έσφαξαν. Μετὰ δὲ τοῦτο Σέσωστρις τῶν Αἰγυπτίων
ἐπὶ εἴκοσι ἔτη ἑθασίλευσεν. Οὗτος Ἀσσυρίους καὶ
Χαλδαίους καὶ Πέρσας ἕως Βαβυλῶνος ὑπέταξε, καὶ
τὴν Ἀσίαν, Εὐρώπην, καὶ Μυσίαν καὶ Σκυθίαν.
Ἰποστρέφων δὲ δεκαπέντε χιλιάδας ἀνδρῶν νεανί-
σκων, Σκυθῶν μαχηματώτατον ἐπιλέκτων, ἐν τῇ Περ-
σικῇ γῇ κατέκτισεν. Ἐπὶ τούτου Ἑρμῆν φασὶ ἐν
Αἰγύπτῳ θαυμαστὸν ἄνδρα γνωσθῆναι καὶ φοβερὸν
ἐπὶ σοφίᾳ· ὅς ἔφρασε τρεῖς μεγίστας εἶναι δυνάμεις
τοῦ Δημιουργοῦ τῶν ὄλων Θεοῦ, μίαν θεότητα εἶναι
εἶπε· διὸ καὶ Τρισμέγιστος Ἑρμῆς κατωνόμασται.
Ὅς οὕτω πρὸς τινὰ Ἀσκληπιὸν αὐτοῖς ῥήμασιν ἔφη·
« Ἦν φῶς νοερὸν πρὸ φωτός νοεροῦ, καὶ ἦν αἶν νοῦς
νοῦ αἴτιον, καὶ οὐδὲν ἕτερον ἦν ἢ ἡ τοῦτου ἐνόησις.
Ἀεὶ ἐν αὐτῷ ὧν αἶν τῷ ἑαυτοῦ νοὶ καὶ φωτὶ καὶ
πνεύματι πάντα περιέχει. Ἐκτὸς τούτου οὐ Θεὸς,
οὐκ ἄγγελος, οὐ δαίμων, οὐκ οὐσία τις ἄλλη· πάντων
γὰρ Κύριος καὶ Θεὸς καὶ Πατήρ· καὶ πάντα ὑπ'
αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ ἐστίν. Ὁ γὰρ λόγος αὐτοῦ προ-
ελθὼν παντέλειος καὶ γονιμος καὶ δημιουργός, ἐν
γονιμῷ φύσει πεσὼν (37), ἐν γονιμῷ ὕδατι, ἔγκυον
τὸ ὕδιον ἐποίησεν. » Οὕτως εἰπὼν ὁ Ἑρμῆς ἤξαστο·
« Ὁρκίζω σε, οὐρανοῦ μεγάλου ἐργάτα, ὀρκίζω σε
φωνῇ Πατρὸς ἣν ἐφθέγγαστο πρώτην, τὸν μονογενῆ
λόγον αὐτοῦ, ἴλεως ἔσο. » Τῶν φωνῶν τούτων καὶ
ὁ ἱερὸς Κύριλλος ἐμνήσθη εἰπὼν ὅτι καὶ ὁ Τρισμέγι-
στος Ἑρμῆς Τριάδα ὠμολόγει. Ὁ δὲ Σέσωστρις μετὰ
τὴν νίκην τὴν Αἰγύπτου καταλαβὼν τελευτῆ. Ἀν-
έστη δὲ μετ' αὐτὸν βασιλεὺς ἐπ' Αἰγύπτου Φαραὼ
ὁ καὶ Ναρσῶ καλούμενος, κρατήσας ἔτη, ὧς φασί,

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(36) Versus sunt confusi in Græco, quorum sen-
tentiam conatus sum edere. Xyl.

(37) Apud Suidam in Ἑρμῆς hæc eadem, paucis
mutatis, referuntur. Sed vitiose ibi legitur παῖς ὧν

καὶ sicut contra nos vitiose ἐκ τῷ paulo ante pro
αὐτῷ habebamus. Sed et precatio apud Suidam non-
nihil variat. Xyl.

πεντήκοντα· ἐκ τούτου οἱ ἀπὸ τοῦ γένους αὐτοῦ καταγόμενοι βασιλεῖς Φαραῶν προσαγορεύονται. Ἐως ὧδε αἱ τῶν Αἰγυπτίων βασιλείαι.

Ægyptum adeptus decessit vita. Post eum rex Pharaon exstitit, qui et Narecho dicitur. Regnavit annos, ut aiunt, quinquaginta. Ab hoc genus ducentes reges Pharaones appellati sunt. Hactenus regnum Ægyptiorum.

Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις Πίκου τοῦ καὶ Διὸς ἀνεφάνη τις ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰάφεθ ἐν χώρῃ τῶν Ἀργείων, Ἰναχος λεγόμενος. [P, 21] Ὁς καὶ ἐν αὐτῇ βασιλεύσας κτίζει πόλιν Ἰῶ καὶ Ἰώπολιν ἐκάλεσε αὐτὴν εἰς ὄνομα τῆς σελήνης· οἱ γὰρ Ἀργεῖοι τὴν σελήνην Ἰῶ καλοῦσιν. Ἔσχε δὲ καὶ θυγατέρα Ἰῶ ἐκ ταύτης ὁ Ζεὺς θυγατέρα ἔσχε τὴν Λιβύην. Αὕτη ἡ Ἰῶ ἐπεὶ ἐμίγη τῷ Διὶ, ἀσχυνθείσα τὸν πατέρα φεύγει εἰς Αἴγυπτον, ἐκαίσα δὲ τὸν Ἑρμῆν βασιλεῖα εὐροῦσα ἐπεὶ τὸ Σίλιπιον ὄρος τῆς Συρίας μεταβαίνει, ὅπου Σέλευκος ὁ Μακεδῶν ὕστερον εἰς ὄνομα τοῦ ἰδίου υἱοῦ τὴν μεγάλην Ἀντιόχειαν ἐκδόμησεν. Ἐκαὶ οὖν ἡ Ἰῶ τελευτᾷ. Ἰναχος δὲ ὁ ταύτης πατήρ πολλοὺς εἰς ἀναζήτησιν αὐτῆς πεπομφῶς, ἀλλὰ μὴν καὶ τοὺς αὐτῆς ἀδελφούς, παρήγγειλεν, εἰ μὴ αὐτὴν ἀγάγοιεν, μηδὲ αὐτοὺς ἐπανελεθεῖν. Οἱ δὲ τὴν Αἴγυπτον διαβάντες καὶ πρὸς Συρίαν ἐλθόντες ὄναρ θεωροῦσι δάμακιν ἀνθρωπίνῃ φωνῇ χρηματίζουσαν οὕτως· «Ἐνθάδε εἰμὶ ἐγὼ ἡ Ἰῶ.» Διτπνισθέντες οὖν ἐκεῖ ἱερὸν καὶ πόλιν, ἣ καὶ Ἰώπλιν ὠνόμασαν, οἰκοδομήσαντες ἔμειναν, μὴ τολμῶντες πρὸς Ἰναχον ἐπανελεθεῖν Λιβύη δὲ ἡ θυγάτηρ αὐτῆς, ἦν ἐκ Διὸς ἔσχεν, ἐγαμήθη Ποσειδῶνι τῷ Κρόνου μὲν υἱῷ, ἀδελφῷ δὲ Διὸς. Τούτοις τρεῖς παῖδες, Ἀγήνωρ καὶ Βέλος καὶ Ἐνυάλιος ἐνέχθησαν. Ἦν ὁ Βέλος μὲν τὴν Σίδα γεγάμηκεν, ἀφ' ἧς Αἴγυπτον καὶ Δαναὸν ἔσχεν υἱοῦς, ἐξ οὗ καὶ ἡ χώρα Αἴγυπτος κέκληται· ὁ Ἀγήνωρ δὲ ἐπὶ τὴν Φοινίκη, ἐλθὼν ἠγάγετο τὴν Τυρῶ, ἐξ ἧς Κάδμος ἐγεννήθη καὶ Φοῖνιξ καὶ Σύρος καὶ Κίλιξ καὶ θυγάτηρ Εὐρώπη καλουμένη. Κτίζει δὲ Ἀγήνωρ τὴν Τύρον, ἐπ' ὀνόματι Τύρου τῆς αὐτοῦ γαμετῆς, βασιλεύει δὲ τῶν μερῶν ἐκείνων ἔτη ξγ'. Φασὶ δὲ τὸν Ταῦρον τοῖς χρόνοις ἐκείνοισ τῆς Κρήτης βασιλεύοντα, ναυμαχίᾳ κατὰ τῆς Τύρου ἐπιθέμενον τοῦ Ἀγήνωρος ἀλλαχοῦ μετὰ τῆς οἰκίας δυνάμεως πόλεμον ποιουμένου, πρὸς ἐσπέραν τὴν Τόρον ελεῖν, ἄλλους τε πολλοὺς αἰχμαλώτους καὶ δὴ καὶ τὴν Εὐρώπην θυγατέρα Ἀγήνωρος, ἦν καὶ γυναῖκα ποιησάμενος πᾶσαν τὴν γῆν Ἰάφεθ Εὐρώπην ὠνόμασεν, ὥσπερ Λιβύην ὁ Ποσειδῶν τὴν τοῦ Χάμ γῆν διὰ Λιβύην τὴν αὐτοῦ γαμετῆν. Ἐντεῦθεν ὠμολόγησαν οἱ ποιηταὶ ὡς ὁ Ζεὺς ταύρῳ ὁμοιωθεὶς Εὐρώπην ἤρπασεν. Οὕτως ὁ Ταῦρος καὶ Γόρτυνα πόλιν ἐπ' ὀνόματι τῆς αὐτοῦ μητέρος ἐκδόμησεν ἐν Κρήτῃ, καὶ υἱὸν ἔσχεν ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ὃν Μίνω προσηγόρευσεν. Ὁ Ἀγήνωρ δὲ τελευτῆν μέλλων χρήματα πολλὰ ἐν Κρήτῃ διὰ τοῦ υἱοῦ Κάδμου πρὸς τὴν θυγατέρα Εὐρώπην ἀποστέλλει. Τοῖς υἱοῖς δὲ αὐτοῦ τὴν ὑποτεταγμένην αὐτῷ γῆν καταμερίζων, Φοινίκη μὲν Τύρον καὶ τὰ περὶ αὐτῆς ἀπονεύμας Φοινίκην τὴν ὑπ' αὐτὸν ὠνόμασε γῆν. Ὁμοίως δὲ καὶ Συρίαν καὶ Κιλικίαν τὰς ἐπιλαχούσας τοῖς υἱοῖς Σύρῳ καὶ Κιλικίᾳ χώρας προσωνόμασεν. Ἐν τοῖς χρόνοις τούτου τοῦ Φοίνικος καὶ Ἡρακλῆος φασὶ τὸν φιλόσοφον, [P. 22] τὸν λεγόμενον Τύρον, τὴν οὕτω καλούμενην κογχύλην ἐξευρεῖν, ὡς εἴρηται.

A quoque Cyrillus harum vocum mentionem fecit, dicens quod etiam Hermes Trismegistus Trinitatem sit confessus. Cæterum Sesostris parta victoria

Tempore Pici, qui et Jupiter usurpatus est, in Argivorum regione quidam de Japeti stirpe exstitit, nomine Inachus. Hic regno Argivorum potitus urbem Io condidit, et Iopolim illam vocavit a lunæ nomine; luna eim Io ab Argivis nominatur. Habuit et filiam Io nomine, ex qua Jupiter filiam Libyam sustulit, Ipsa Io verecundia patris, quod cum Jove concubisset, in Ægyptum fugit; ubi cum Mercurium regem invenisset, in Silphium Syriæ montem abiit, ubi postea 33 temporis Seleucus Macedo magnam Antiochiam de filii nomine sic dictam condidit. Ibi mortua est Io. Pater vero Inachus multos cum misisset qui eam requirerent, filios quoque suos ea conditione ablegavit ut non nisi eam reducentes domum redirent. Hi cum Ægypto peragrata ad Syriam accessissent, per insonnium viderunt buculam, quæ humana voce hæc ederet: «Hic sum ego Io.» Somno soluti fano ibi et urbe Iopoli ædificatis eo loco manserunt, cum ad Inachum reverti non auderent. At Libya Ius et Jovis filia Neptuno nupsit, Saturni filio, Jovis fratri. Ex hoc conjugio nati tres filii, Agenor, Belus et Enyalius. Quorum Belus ducta in matrimonium Side Ægyptum, unde Ægypto regioni nomen, et Danaum filios genuit. Agenor in Phœnicem profectus Tyro uxorem duxit; ex qua ei nati sunt Cadmus, Phœnix, Syrus Cilix, et filia Europa. Agenor Tyrum extruxit, ab uxore ita nominatam, regnumque in iis regionibus per annos, ut aiunt, 63 obtinuit. Ea tempestate traditur Taurum Cretæ regem classe Tyrum tentasse, Agenore cum suis copiis alibi bellum gerente; ac sub vesperam capta Tyro cum alios multos captivos tum Europam quoque Agenoris filiam abduxisset. Hanc deinde 30 uxorem habuit, ab eaque Europæ nomen toti quæ Japeto cesserat terræ fecit, sicuti Neptunus omnem Chami terram a Libya uxore sua Libyam denominavit. Hinc poetæ perhibuerunt Jovem sub tauris specie Europam rapuisse. Hic Taurus etiam Gortynam urbem matri suæ cognominem in Creta condidit, filiumque ex Europa habuit, quem Minoem appellavit. Cæterum Agenor moriturus magnam pecuniæ vim per Cadmum filium suum ad Europam in Cretam transmisit, suam vero ditionem inter filios ita distribuit, ut Phœnici Tyrum ac quæ circum est regio obtingeret, quam et Phœnicem nominavit, sicut et Syriam ac Ciliciam, quas Syro et Cilici filiis suis attribuebat. Hujus Phœnicis ætate ferunt Herculum philosophum, cognomento Tyrium, purpuram quo expositum est modo reperisse.

At Jupiter præter multas Danaem quoque Acrisii, qui ab Argivis descendebat, filiam, insigni forma, et quæ in cubiculo ad mare exstructo asservabatur, corruptis multo auro custodibus rapuit ac violavit, atque ex ea filium nomine Perseum sustulit. Hinc fabulati scriptores Jovem ediderunt in aurum conversum per tectum in cubile influxisse, ac Danaë virginitatem eripuisse. Hunc quoque Perseum alatum fuisse dixerunt, quod ab ineunte ætate celerissimus fuit ingenioque ferocissimo atque callidissimo; quare etiam eum Jupiter pater arcanas ac mysticas fœdæque **40** omnes incantationes et veneficia docuit horum ope victoriam ei ab hostibus reportandam pollicens. Itaque vir factus Perseus Nini patruum filios fugiens ad Assyrios venit. Inde in Africam eunti virgo occurrit indigena, oculis capillisque feræ instar horrens. Quam ipse cum subsistere coegisset, quod nomen gereret interrogavit. Professæ nomen Medusæ statim caput amputavit; idque, ut infandæ atque abominandæ Jovis patris præceptiones jubeant, conditum habens, manuum robore et magicarum artium fiducia fretus, adversum hostes suos perrexit; capiti nomen Gorgonis imposuit ob efficacitatem et vim veneficii. Inde in Æthiopiam transivit, quam tunc Cepheus regno tenebat; ejus filiam Andromedam eademque sacerdotem rapuit, ac per Syriam ad Lycaoniam navigavit. Lycaones cum se Perseo opposuissent, primo Gorgonis auxilio devicti sunt. Ibi urbem Perseus condidit ac de suo nomine Persidem appellavit. Extra urbem statuum posuit, atque ab eo simulacro Iconium nominavit. Inde Isauriam et Ciliciam peragrans, accepto oraculo ut quo loco de equo descendens in planta pedis dolorem sentiret, ibi victoriam obtineret atque urbem ædificaret, Tarsum, a planta pedis dictam urbem, condidit. Ac contra Assyrios profectus eos superavit, Sardanapalope cum sua gente necato Assyrios prorsus subegit, regnoque iis adempto, Persas de suo nomine appellavit, regnumque in **41** eos per 53 annos obtinuit. Idem arborem quoque a se Persicam dictam per omnem suam ditionem plantavit; fœloque Medusæ scypho de Persis quos maxime diligebat, arcanis magicis sacris initiatis, Medos eos et terram eorum Mediam nominavit. Inde ad Silphium montem profectus Jonitas, qui ab Argis eo concesserant, ibi reperit, ab iisque, ut ejusdem stirpis, est acceptus. Ibi cum ingens tempestas imbres effudisset, ac Orontes fluvius qui Iopolin alluit supra modum exundaret, Perseo precato fulmen veluti globus ignis subito delatum est; itaque et inhibita tempestas fuit, et fluvius suo se alveo conclusit. Ex eo igne Perseus ignem accendit, secumque tulit; et in suam regiam apportans ædem igni exstruxit, sacerdotioque pios viros præfecit. Idemque et Iopoli et in tota sua ditione instituit; mandatoque ut de cælo delatus deus ignis coleretur, ignis colendi ritum docuit, magorum nomine sacerdotibus ignis affectis. Porro bellum Perseo Cepheus Andromedæ

A Ὁ μέντοι Ζεὺς πρὸς ταῖς ἄλλαις καὶ τοῦ ἐξ Ἀργείων καταγομένου Ἀκρисиου θυγατέρα Δανάην, εὐπρεπῆ πάνυ οὖσαν καὶ ἐν κουβουκλείῳ πρὸς θάλασσαν φυλαττομένην, πολλῶν χρυσῶν τοὺς τηροῦντας πείσας καὶ ταύτην ἀρπάσας καὶ φθείρας ἔσχεν ἐξ αὐτῆς παῖδα Περσέα ὀνόματι. Ἐνθεν οἱ μυθολόγοι τὸν Δία φασὶ χρυσὸν γενόμενον βυῆναι διὰ τοῦ στέγους εἰς τὸν θάλαμον καὶ Δανάην διαφθεῖραι. Τοῦτον τὸν Περσέα καὶ πτερωτὸν εἶναι ἔφασκον ὡς δξυτάτον ὄντα παιδόμενον καὶ τῇ φύσει γοργότατον καὶ ἐντραχέστατον. **Φ** καὶ Ζεὺς ὁ πτερὸν αὐτοῦ τὰς κρυφίους καὶ μυστικὰς καὶ μυστράς πάσας μαγείας καὶ μαγανίας ἐδίδαξε, νικῶν τοὺς πολεμίους ἐν τούτοις παρεγγυῶν. Τόλυν εἰς ἡλιλίαν ἀνδρὸς ἐλθὼν φεύγει τοὺς υἱοὺς Νίνου τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, καὶ πρὸς Ἀσσυρίους ἔρχεται. Πρὸς δὲ Λιβύην διαβαίνοντι παρθένος κόρη χωριτικῆ, ἀπηγριωμένους ἔχουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰς τρίχας, κατὰ πρόσωπον συναντᾷ. Ἦν καὶ στήσας τὸ αὐτῆς ὄνομα ἠρώτα. Ἦ δὲ, « Μένουσα, ἔφη, λέγομαι. » Καὶ αὐτίκα τὴν κῆραν αὐτῆς ἀποτέμνει· καὶ ταύτην ταριχεύσας κατὰ τὰς ἀρήθτους καὶ μιαιρὰς ὑποθήκας Διδε τοῦ πατέρος αὐτοῦ, ταῖς χρυσοῦ κρατῶν καὶ ταῖς μαγείαις θαβρῶν κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐχώρει. Γοργόνα δὲ τὴν κῆραν ἐκάλει διὰ τὸ τῆς γοητείας ἐνεργεῖς καὶ δξύ. Ἐκείθεν πρὸς Λιβυοπίαν διαβάς ὑπὸ Κηφείως τότε βασιλευμένην, καὶ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα Ἀνδρομέδαν καλουμένην καὶ ἴβριαν οὖσαν ἀρπάσας, κατέπλευσε διὰ Συρίας πρὸς Λυκαονίαν. Οἱ δὲ Λυκαῶνες τούτῳ ἐναντιωθέντες τῇ τῆς Γοργόνας πρώτῃ βοήθειᾳ κατενικήθησαν. Ἐκεῖ καὶ πόλιν κτίσας Περσίδα τῇ ἰδίῳ κέκληκεν ὀνόματι. **C** Στήλην δὲ ἔξω τῆς πόλεως στήσας, καὶ τὸ ἀπεικόνισμα τῆς Γοργόνας ἐπιθεῖς, Εἰκόνιον ταύτην ἐπωνόμασεν. Ἐκείθεν ἐπὶ Ἰσαυρίαν καὶ Κιλικίαν διαβάς, χρησμὸν λαβὼν ὅτι « Ἐνθα ἐκ τοῦ ἵππου ἀποβάς τὸν ταρσὸν ὀδυνηθῆς τοῦ ποδὸς, νίκην λάβης καὶ πόλιν οἰκοδομήσης, » τὴν Ταρσὸν κτίζει καὶ κατὰ τῶν Ἀσσυρίων ὀρμῆ, τούτους τε νικήσας καὶ τὸν Σαρδανάπalon καὶ τοὺς τοῦ γένους αὐτοῦ ἀπεκτονοῦς εἰς τέλος αὐτοὺς ὑποτάσσει. Καὶ Ἀσσυρίων τὴν βασιλείαν ἀσφαλόμενος ἐπὶ τῇ ἰδίῳ ὀνόματι Πέρσας αὐτοὺς ἐκάλει, βασιλεύσας ἐπ' αὐτοὺς ἔτη γ'. Οὗτος καὶ τὴν καλουμένην Περσίαν ἐν τῇ ἰδίῳ ὀνόματι εἰς πᾶσαν τὴν ὑποκειμένην αὐτῷ κατεφύτευσε γῆν, καὶ τὴν τοῦ μυσταροῦ σκύφου τῆς Μεδούσης οὖς ἡγάπα τῶν Περσῶν ἐν μυστηρίῳ μυσταγωγῆσας μαγείαις Μήδους αὐτοὺς καὶ Μήδιαν τὴν χώραν αὐτῶν μετωνόμασεν. Ἔτα εἰς τὸ Σίλιπιον ὄρος ἐλθὼν εὔρε τοὺς ἀπὸ Ἀργου Ἰωνίτας ὑφ' ὧν καὶ ἐδέχθη ὡς ὁμόφυλος. [P 23] Χειμῶνος δὲ πολλοῦ πεσόντος καὶ τοῦ προσπαρκαειμένου ποταμοῦ τοῖς Ἰωπολίταις Ὀρόντου καθ' ὑπερβολὴν πλημμυροῦντος, ἐπεὶ ἠύξαστο, ἄφρων κεραυνὸς ὡς σφαῖρα πυρὸς οὐρανὸθεν κατηνέχθη, καὶ οὕτως ὅ τε χειμῶν ἐπεσχέθη καὶ τὰ βεῖθρα τοῦ ποταμοῦ ἀνείθη. Καὶ γοῦν τοῦ πυρὸς ἐκείνου πῦρ ἀνάψας ὁ Περσεὺς εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ βασιτάζων, εἰς τὰ ἴδια βασίλεια ἀγαγὼν καὶ ἱερὸν τοῦ πυρὸς κατασκευάσας καὶ ἱερεῖς εὐλαβεῖς ἄνδρας ἐπιστησάμενος· ἀλλὰ μὴν καὶ ἐν Ἰωπόλει καὶ ἐν πάσῃ τῇ

ὄπ' αὐτὸν γῆ καὶ ὡς ἐξ οὐρανοῦ κατενεχθέντα θεὸν ἄναξίτησιν τῆς αὐτοῦ θυγατρὸς Εὐρώπης ἀποστειλάς, μαθὼν ὁ Κάδμος ὡς αὐτὴν σὺν Ταύρω τῷ ἀρπάσσαντι ταύτην τῆς Κρήτης βασιλεύει, ὤρμησεν εἰς Βοιωτίαν καὶ αὐτοὺς ἀγνοοῦντας τὰ Φοινίκων γράμματα εἰδίδαξε, καὶ ἐδασίλευσεν ἐπ' αὐτοῖς ἔτη ἑβ'. Καὶ γυναῖκα ἠγάγετο τὴν Ἀρμονίαν καλουμένην, ἧτις αὐτῷ ἕξ τέκτει θυγατέρας, Ἰνώ, Ἀγαθήν, Σεμέλην, Εὐρυνόμην, Κλεανθὴν καὶ Εὐρυδικήν. Αὗται ἐλεγόντο Καδμίδες. Οὗτος ὁ Κάδμος καὶ πόλιν τὴν μεγάλην τὴν Καδμείαν ἐκεῖ κτίζει. Ὁς καὶ τὸν Τειρεσίαν Βοιωτῶν ὄντα φιλόσοφον, τὸν αὐτομάτως φέρεσθαι τὰ πάντα καὶ ἀπρονόητον εἶναι τὸν κόσμον δογματίσασα καὶ εἰς τὸ τοῦ Δαρναίου Ἀπόλλωνος ἱερὸν διὰ ταῦτα ἐξόριστον γενόμενον, ἀνεκαλέσατο. Τοῦτον τὸν Τειρεσίαν μυθολογοῦσιν, ὡς ἑωρακότα Παλλάδα λουομένην, εἰς γυναικὸς αὐτίκα μεταβληθῆναι φύσιν, καὶ πολὺπραγμονεῖν αὐτῇ πῶς γυνὴ μετὰ ἀνδρὸς συλλαμβάνει, καὶ πῶς ἡ μία φύσις τοῦ αἵματος εἰς ὄσῃ καὶ φλέβας καὶ σάρκας καὶ τὰ λοιπὰ μερίζεται, καὶ βρέφος ξωγονοῦμενον τίκτεται, καὶ τοῦ Δημιουργοῦ τὴν σοφίαν μὴ δυνήθοντα καταλαβεῖν εἰς αὐτοματισμὸν ἐξολισθῆσαι· διὸ καὶ κλιζόντες αὐτὸν εἰς γυναικῶν φύσιν ἔφρασαν μεταβληθῆναι. Οὗτος ὁ Κάδμος ὁ τῆς Βοιωτίας βασιλεὺς Ἀγαθήν τὴν αὐτοῦ θυγατέρα Ἐχίονι δούς γυναῖκα εἰς Χίον ἀποτέλλει. Γεννᾶται οὖν ἐξ αὐτῆς ἀνὴρ φρόνιμος καὶ συνετός ὁ Πενθεύς. [P. 24.] ᾧ καὶ τὴν διοίκησιν τὴν βασιλείας ὕστερον παρεχώρησε Κάδμος, ὡς αὐτοῦ μετὰ Τειρεσίου ἐπὶ τὸ Κιθαιρώνειον ὄρος τὸν βίον διατελέσαντος. Τὴν δὲ Σεμέλην Πολυμήδων ὁ υἱὸς τοῦ Αἰθερίωνος γέμας, ἐκ τοῦ γένους ὦν τοῦ Διὸς, ἀπὸ Σεμέλης ἑπταμηνιαῖον γεννᾷ βρέφος διὰ τὸ ἀστραπῶν καὶ βροντῶν ἐξαισίων τὴν μητέρα ἀποθανεῖν. Τοῦτο τὸ βρέφος εἰς Νύσιαν τὴν χερσὶν ὁ Κάδμος ἐκτραπῆναι ἔπεμψεν, ὃ καὶ Νύσειον ὠνομάσθη. Μυθολογοῦσι δὲ ὅτι τοῦτο ὁ Ζεὺς ἐν τῷ ἰδίῳ κόλπῳ ἐπὶ δευτέρῳ μηνὶ ἐφύλασσε, διότι μέρος ζωῆς ἔσχε πρὸς τοῦ Θεοῦ παρὰ τὸν ὠρισμένον χρόνον ἐκτραπείας. Ἄλλοι δὲ τοῦτον ὡς ἐξ ἡλιακῶν εὐχῶν μυστικὰ τινα καὶ θαυμαστά δρῶντα καὶ ὡς περὶ ἀμπελικὴν γεωργίαν ἐκτιθέμενον ἀπεθῆσάν τε καὶ Διόνυσον μετακάλεσαν, ὡς ἐκ γένους ὄντα Διός.

Ἄγνορα δὲ (38) τὸν ἀπὸ Φοινίκης ὁ πατὴρ εἰς ἀναξίτησιν τῆς αὐτοῦ θυγατρὸς Εὐρώπης ἀποστειλάς, μαθὼν ὁ Κάδμος ὡς αὐτὴν σὺν Ταύρω τῷ ἀρπάσσαντι ταύτην τῆς Κρήτης βασιλεύει, ὤρμησεν εἰς Βοιωτίαν καὶ αὐτοὺς ἀγνοοῦντας τὰ Φοινίκων γράμματα εἰδίδαξε, καὶ ἐδασίλευσεν ἐπ' αὐτοῖς ἔτη ἑβ'. Καὶ γυναῖκα ἠγάγετο τὴν Ἀρμονίαν καλουμένην, ἧτις αὐτῷ ἕξ τέκτει θυγατέρας, Ἰνώ, Ἀγαθήν, Σεμέλην, Εὐρυνόμην, Κλεανθὴν καὶ Εὐρυδικήν. Αὗται ἐλεγόντο Καδμίδες. Οὗτος ὁ Κάδμος καὶ πόλιν τὴν μεγάλην τὴν Καδμείαν ἐκεῖ κτίζει. Ὁς καὶ τὸν Τειρεσίαν Βοιωτῶν ὄντα φιλόσοφον, τὸν αὐτομάτως φέρεσθαι τὰ πάντα καὶ ἀπρονόητον εἶναι τὸν κόσμον δογματίσασα καὶ εἰς τὸ τοῦ Δαρναίου Ἀπόλλωνος ἱερὸν διὰ ταῦτα ἐξόριστον γενόμενον, ἀνεκαλέσατο. Τοῦτον τὸν Τειρεσίαν μυθολογοῦσιν, ὡς ἑωρακότα Παλλάδα λουομένην, εἰς γυναικὸς αὐτίκα μεταβληθῆναι φύσιν, καὶ πολὺπραγμονεῖν αὐτῇ πῶς γυνὴ μετὰ ἀνδρὸς συλλαμβάνει, καὶ πῶς ἡ μία φύσις τοῦ αἵματος εἰς ὄσῃ καὶ φλέβας καὶ σάρκας καὶ τὰ λοιπὰ μερίζεται, καὶ βρέφος ξωγονοῦμενον τίκτεται, καὶ τοῦ Δημιουργοῦ τὴν σοφίαν μὴ δυνήθοντα καταλαβεῖν εἰς αὐτοματισμὸν ἐξολισθῆσαι· διὸ καὶ κλιζόντες αὐτὸν εἰς γυναικῶν φύσιν ἔφρασαν μεταβληθῆναι. Οὗτος ὁ Κάδμος ὁ τῆς Βοιωτίας βασιλεὺς Ἀγαθήν τὴν αὐτοῦ θυγατέρα Ἐχίονι δούς γυναῖκα εἰς Χίον ἀποτέλλει. Γεννᾶται οὖν ἐξ αὐτῆς ἀνὴρ φρόνιμος καὶ συνετός ὁ Πενθεύς. [P. 24.] ᾧ καὶ τὴν διοίκησιν τὴν βασιλείας ὕστερον παρεχώρησε Κάδμος, ὡς αὐτοῦ μετὰ Τειρεσίου ἐπὶ τὸ Κιθαιρώνειον ὄρος τὸν βίον διατελέσαντος. Τὴν δὲ Σεμέλην Πολυμήδων ὁ υἱὸς τοῦ Αἰθερίωνος γέμας, ἐκ τοῦ γένους ὦν τοῦ Διὸς, ἀπὸ Σεμέλης ἑπταμηνιαῖον γεννᾷ βρέφος διὰ τὸ ἀστραπῶν καὶ βροντῶν ἐξαισίων τὴν μητέρα ἀποθανεῖν. Τοῦτο τὸ βρέφος εἰς Νύσιαν τὴν χερσὶν ὁ Κάδμος ἐκτραπῆναι ἔπεμψεν, ὃ καὶ Νύσειον ὠνομάσθη. Μυθολογοῦσι δὲ ὅτι τοῦτο ὁ Ζεὺς ἐν τῷ ἰδίῳ κόλπῳ ἐπὶ δευτέρῳ μηνὶ ἐφύλασσε, διότι μέρος ζωῆς ἔσχε πρὸς τοῦ Θεοῦ παρὰ τὸν ὠρισμένον χρόνον ἐκτραπείας. Ἄλλοι δὲ τοῦτον ὡς ἐξ ἡλιακῶν εὐχῶν μυστικὰ τινα καὶ θαυμαστά δρῶντα καὶ ὡς περὶ ἀμπελικὴν γεωργίαν ἐκτιθέμενον ἀπεθῆσάν τε καὶ Διόνυσον μετακάλεσαν, ὡς ἐκ γένους ὄντα Διός.

A pater intulit. Cui cum infesto equo occurrens Perseus caput Gorgonis ostentasset, Cepheus autem propter senectam ætatem cæcutiret, nesciens Perseus Cepheum cæcutire, putavit caput Gorgonis quod prætendebat vires suas jam non exserere; itaque sibi id obvertit, inque id oculis intentis intuitus, extemplo excæcatus itaque interfectus est. A Cepheo proinde regno Persarum Meros, filius Persei et Andromedæ, præfectus est; et ipse cremato Gorgonis capite in suam regionem rediit.

Agenorem autem a Phœnicia pater ad inquirendam filiam suam Europam cum misisset, Cadmus, cum eam intellexisset cum Tauro, a qua rapta fuerat, Cretæ regnare, in Bœotiam abiit, Bœotosque litterarum ignaros Phœnicias litteras docuit, regnumque apud eos per 62 annos obtinuit. Uxorem duxit Harmoniam, quæ ei sex filias peperit; quarum nomina Ino, Agrave, Semele, Eurynome, Cleantho et Eurydice: hæ etiam Cadmides nominabantur. Is Cadmus etiam Cadmeam magnam urhem ibi condidit, et Tiresiam Bœotorum philosophum, qui quod omnia fortuito ferri nullaque mundum providentia gubernari docuisset, in Daphnei Apollinis templum relegatus fuerat, ab exsilio revocavit. Fabulantur hunc Tiresiam, cum lavantem Minervam vidisset, subito in mulierem conversum fuisse; inque ea natura curiose exploravisse quomodo mulier ex viro concipiat, quomodo unica sanguinis natura in ossa, venas, carnes et cætera distribuatur, et quomodo fœtus vivus gignatur; cumque sapientiam Opificis assequi cogitando nequiret, eo prolapsus ut omnia fortuito fieri diceret. Itaque joco dictum est eum in mulieris naturam transivisse. Is Cadmus Bœotiæ rex Agaven filiam suam Echioni in matrimonium dedit, ac in Chium amandavii. Peperit hæc virum prudentem ac ingeniosum, nomine Pentheum; cui postea temporis Cadmus regni administrationem commisit, cum ipse cum Tiresia statuisset in Cithærone monte vitam finire. Semelen Polymedon Ætherionis filiam duxit, ex gente Jovis; atque ex ea prolem septimestrem sustulit, matre fulguribus et tonitribus insolitis necata. Cadmus infantem in Nysiam regionem, quæ et Nyseium dicitur, alendam misit. Fabulantur infantem a Jove in sinu suo duos reliquos menses asservatum fuisse; quod scilicet a Deo partem quamdam vitæ habuit, abortu ante legitimum tempus editus. Alii hunc, quod ex solaribus precibus mystica quædam et miraculosa faceret et vitis cultum docuisset, in deos retulerunt ac Dionysium nominarunt, ut Jovis stirpe ortum. Dionysium hunc ferunt ad Persas venisse, ac mirabiles quasdam imaginationes operum ac

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(38) Locus perspicue corruptus, fabula vel ex Ovidio nota. XYL.

bellorum apud eos ostentasse. Secundum hæc cum magna hominum turba adversus Pentheum venit : viros a saltando Scirtos, mulieres Bacchas appellavit. Cum autem Beotiæ regnum sibi vindicaret, bello cum Pentheo congressus succubuit. Captum ex vinculis liberavit Agave matertera, Penthei mater. Inde per insidias Pentheum necavit, cumque Beoti eum regno non dignarentur, Delphos profectus mortuus ac sepultus est. Cadmo in regno Beotiæ successit Nycteus. **44** Cum hujus filia Antiopa, sacerdote Solis, Theobæus Bratonis filius a Jove genus ducens ac frater Nyctei, corpus miscuit, indeque geminos ea est enixa, Amphionem et Zethum ; qui jussu fratris expositi sunt prope montem Cithæronem. Sed quidam rusticus Ordio nomine, cum prole careret, sustulit eos atque educavit. Cum autem Antiopa apud Dircen asservaretur, ut propter flagitium commissum suo tempore pœnas lueret, cum in Argivorum regione bellum exstitisset ibique Lycus moraretur, Dirce Nycteam blande sollicitavit de liberanda Antiopa, Is vero tauro eam potius fero alligandam itaque necandam profanatæ virginitatis causa imperavit. Hoc cum inaudivissent Amphion et Zethus, ab eo qui ipsos educaverat edocti Antiopiæ se esse filios, cum manu rusticorum irruerunt, necatisque militibus, Dircen tauro alligatam interfecerunt. Ipsi cum matre Antiopa in Bœotiam profecti, cum jam Nycteus vita decessisset, ita musici Amphion et Zethus Bœotis multos per annos regia potestate imperaverunt. Hi magnam urbem condiderunt, et a patris Theobæi nomine Thebas nuncuparunt. Euripides more poetarum fabulam narrans, Jovem ait sumpta satyri figura Antiopæ vitium obtulisse : eo ex concubitu natos Amphionem et Zethum musicos. Hoc eum ideo dixisse putant, quod Theobæus a Pico, qui idem Jupiter fuit, descenderit per animæ in alia post alia corpora commigrationem. Nam Bœotorum sermone Satyrus animæ in aliud vilium corpus migrationem **45** significat. Post hos musicos, ii qui ex eorum stirpe procreati sunt in Thebanos regnum obtinuerunt usque ad Oedipum, Jocastæ et Laii filium. Etenim Laius rex Thebanorum primum ex Jocasta uxore filium Jocam sustulerat ; de quo cum oraculo monitus esset, fore ut is cum propria matre concumberet, ligneis compedibus impeditum in montanis abjecit, ut ibi periret. At rusticus quidam, Melibius nomine, eum sublatum educavit, Oedipumque appellavit a tumore pedum quem in compedibus contraxerat. Secundum hæc mulier quædam indigena nomine Sphinx, deformis ac mammosa, cum agrestium manu verticem quemdam obsedit, ad quem non nisi uno eoque angustissimo aditu poterat penetrari, ac latrocinando ea pergentes interfecit, eorumque facultates deprædata est. Id latrocinium res Thebanorum in arcum redegit, cum neque exercitus neque ipse rex Laius monte ita inaccessio et natura loci munito quidquam adversus eam posset.

Τούτον εἰς Πέρσας φασὶν ἀπελθεῖν, καὶ φαντασίας τινὰς θαυμασίων ἔργων καὶ πολέμων ἐν αὐτοῖς ἐπιδείξασθαι. Μετὰ ταῦτα ἐπὶ Πενθία σὺν ὕλῳ βαρεῖ ἔρχεται, καὶ τοὺς μὲν ἄνδρας σκιρτοὺς ἐκάλεσε διὰ τὸ ἄλλεσθαι καὶ πηδᾶν, τὰς δὲ γυναῖκας βάκχας. Τὴν τε τῶν Βοιωτῶν βασιλείαν σφετεριζόμενος μετὰ Πενθίως πόλεμον συμβαλὼν χειροῦνται, ὑπὸ δὲ Ἀγαύης τῆς Πενθίως μητρὸς ὡς θεῖας οὐσης Διονύσου λυτροῦται τῶν δεσμῶν. Μετὰ τούτα ἐνεδρεύσας ἀποκτείνει Πενθία. Τῶν δὲ Βοιωτῶν αὐτὸν βασιλεία μὴ παραδεχομένων εἰς Δελφοὺς ἀπέρχεται καὶ θανὼν θάπτεται. Μετὰ Κάδμον ἐβασίλευσε τῆς Βοιωτίας Νυκτεὺς. Τούτου τὴν θυγατέρα Ἀντιόπην, ἱέρειαν οὖσαν τοῦ Ἥλιου, Θεόβοιος ὁ υἱὸς Βράτωνος, ἐκ τοῦ γένους τοῦ Διὸς καταγόμενος, ἀδελφὸς δὲ τοῦ Νυκτεῶς, μίγεις γεννᾷ δίδυμα, Ἀμφιωνά τε καὶ Ζῆθον, οὓς τῇ κελύσει τοῦ ἀδελφοῦ εἰπτοῦσι πλησίον τοῦ Κιθαιρωνίου ὄρους. Ὁρδίων δὲ τις γεωργὸς ἄπαις ὦν ἀνελάβετο καὶ ἀνεθρέψατο αὐτά. Τῆς δὲ Ἀντιόπης παρὰ τῇ Δίρκῃ φυλαττομένης ἐπὶ τὸ τιμωρηθῆναι διὰ τὸ παρανομησαι, ἐπεὶ πόλεμος ἐν τῇ Ἀργείῳ ἐκινήθη χώρα, τοῦ Λύκου χρονίζοντος ἐκεῖσε, ἡ Δίρκη τὸν Νυκτεῶ θωπευτικῶς ἠρώτα ἀπολύσαι Ἀντιόπην. Ὁ δὲ μᾶλλον προσέταξε ταύρω ἀγρίῳ ταύτην προσδεθῆναι καὶ ἀποθανεῖν, ὡς τὴν παρθενίαν βεβηλώσασαν. Ἀκούσαντες δὲ τοῦτο Ζῆθος καὶ Ἀμφίων, καὶ παρὰ τοῦ ἀναθρεψαμένου τούτους μαθόντες ὡς αὕτη ἐστὶν ἡ μήτηρ αὐτῶν Ἀντιόπη, ἅμα πλείστον ἀγροίκοις ἐπεισπρόσόντες τοὺς μὲν στρατιώτας κατακτείνουσι, Δίρκην δὲ τῷ ταύρω προσδεσμοῦσι καὶ φονεύουσι. Σὺν τῇ μητρὶ δὲ Ἀντιόπῃ εἰς τὴν Βοιωτίαν ἐλθόντες, ἐπεὶ ὁ Νυκτεὺς τέθνηκεν, οἱ μουσικοὶ Ζῆθος καὶ Ἀμφίων τῶν Βοιωτῶν ἔτη πολλὰ βασιλεύουσι. Κτίζουσι δὲ πόλιν μεγάλην εἰς ὄνομα [P. 25] τοῦ πατρός, ἣν καὶ [ἀπὸ] Θεοβοίου Θήβας ὠνόμασαν. Ὁ μὲν Εὐριπίδης τῷ ἔθει τῶν ποιητῶν μυθολογῶν τὸν Δία φησὶν εἰς Σάτυρον μεταβληθέντα τὴν Ἀντιόπην φθεῖραι, ἐξ ἧς Ἀμφίων καὶ Ζῆθος οἱ μουσικοὶ. Τοῦτο δὲ, φασὶν, εἶπεν ὡς καταχθόνιος Θεοβοίου ἐκ τοῦ Πίκου καὶ Ζηνὸς κατὰ μετεμψυχώσεως μεταστάσιν· τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ Σάτυρος ὄνομα κατὰ τὴν τῶν Βοιωτῶν γλῶσσαν, τὸ εἰς ἄλλο σῶμα χωρήσειν εὐτελέστερον. Μετὰ τούτους τοὺς μουσικοὺς οἱ ἐκ τοῦ γένους αὐτῶν ἐβασίλευον Θηβαίων ἕως Οἰδίποδος υἱοῦ Ἰοκάστης καὶ Λαίου. Οὗτος γὰρ ὁ Ἀπίος βασιλεὺς ὦν Θηβαίων μετὰ Ἰοκάστης ἔσχεν υἱὸν πρῶτον Ἰοκᾶν· χρησμὸν δὲ λαβὼν περὶ αὐτοῦ ὡς τῇ ἰδίᾳ μητρὶ συναφθῆσεται, ἐν ξύλῳ τοὺς πόδας καθηλώσας, ὃ δὴ καὶ κοῦσπος λέγεται, εἰς ἀπώλειαν ἐν τοῖς ὄρεσιν ἔρριπεν. Ἀγροίκος δὲ τις ὀνόματι Μελίβιος τοῦτον εὐρῶν ἀνεθρέψατο, Οἰδίποδα μετονομάσας διὰ τὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐν τῷ ξύλῳ διωδηκότας ὀγκωθῆναι. Μετὰ ταῦτα γυνὴ τις ὀνόματι Σφίγξ, δυσειδής, κατάμαστος, χωρική, μετὰ πλῆθους ἀγροίκων εἰς κορυφὴν μίαν μόνην εἰσοδὸν καὶ ταύτην στενωπὴν ἔχουσαν καθίσασα, ληστρικῶς τοὺς παράγοντας δι' ἐκείνης ἀνήρει, καὶ τὰς αὐτῶν ὑπάρξεις ἀφῆρειτο, ὡς ἀποστενοῦσθαι τὰς Θήβας δι' αὐτῆς μήτε στρατοῦ, μήτ' αὐτοῦ

τοῦ βασιλέως Λαίου ἰσχύοντος κατ' αὐτῆς διὰ τὸ δόσβατον τοῦ ὄρους καὶ ὄχυρόν. Ταῦτ' οὖν Οἰδίπους ἀκούσας σοφόν τι καὶ γενναῖον ποιεῖ· καὶ ὄλιγους ἐπιλεξιμένους καὶ τὴν Σφίγγα ἐλθὼν ἤπειτο σὺν αὐτῇ εἶναι καὶ συλληστρεύειν αὐτῇ. Ἡ δὲ τῇ ὥρᾳ καὶ γενναϊότητι τούτου τερφθεῖσα αὐτὸν εἰσδέχεται. Ὁ δὲ καιρὸν ἐσχηκώς αὐτὴν μὲν λόγγῃ ἀναίρει· καὶ πολλοὺς τῶν μετ' αὐτῆς· λαβὼν δὲ καὶ τὸ σῶμα καὶ ὅσα χρήματα εὔρε πρὸς Λαίον εἰς Θήβας ἤνεγκε, μισθὸν τῆς ἀνδραγαθίας κομιούμενος. Θηβαῖοι δὲ τοῦτον ὡς βασιλεὺς ἀνούμουν. Ἄλλ' οὐκ ἤρεσε ταῦτα τῷ Λαίῳ, ἀλλὰ στρατὸν ἐφοπλίσας κατ' αὐτοῦ ἐξῆι, καὶ πληγεῖς τελευτᾷ. Ἡ τοίνυν Ἰοκάστη τῆς βασιλείας ἐκπεσὼν οὐ θέλωσα, καὶ ὡς υἱὸς αὐτῆς ἔστιν ὁ Οἰδίπους οὐκ εἰδούσα, αἶμα δὲ καὶ πρὸς θεραπείαν τῆς πόλεως σπουδάζουσα, προσκαλεῖται τοῦτον· ἐξ οὗ καὶ ποιεῖ δύο υἱούς, τὸν Ἐτεοκλέα καὶ τὸν Πολυνείκην, καὶ θυγατέρας δύο, Ἰσμήνην καὶ Ἀντιγόνην. Καὶ οὕτως ἐπὶ ἑτῆ 19 τῶν Θηβῶν ἐβασίλευσαν, ἀγνοοῦντες ἑαυτοὺς. Μετὰ ταῦτα τῆς Ἰοκάστης τὴν πατρίδα καὶ τὸ γένος πυθομένης, ἐπεὶ Μελίβιος αὐτὸν ἀνερέψατο ἤκουσε, παρ' αὐτοῦ τε ἔμαθε τὸν τρόπον τῆς αὐτοῦ ἀνευρέσεως [P. 26] καὶ βεβαιωθεῖσα ἀνεβόησε. Οἰδίπους δὲ πληροφορηθεὶς ὡς καὶ μήτηρ Ἰοκάστη καὶ γυνὴ τυγχάνει, τοῖς μὲν υἱοῖς Ἐτεοκλεῖ καὶ Πολυνείκει ἐνιαυτὸν παρ' ἐνιαυτὸν βασιλεύειν ἐκέλευσε τῶν Θηβῶν, αὐτὸς δὲ παραυτὰ δύο ἔτους κατὰ τῶν ἰδίων ἐμπήξας ὀφθαλμῶν τελευτᾷ. Οἱ δὲ υἱοὶ αὐτοῦ ἑκάτερος τῆς βασιλείας ἀντιποιούμενοι εἰς πόλεμον ἦλθον μονομαχήσαντες, καὶ ὑπ' ἀλλήλοις ἄμφω κατελύθησαν. Καὶ οὕτως ἡ τῶν Θηβῶν ἦτο Βοιωτῶν κατελύθη βασιλεία, διαρκέσασα ἑτῆ τριακοσια ἐξηκονταεπένεα.

Ἄναγκαιὸν οὖν ἔστι· λοιπὸν ἀναδραμεῖν ἐπὶ τὸ προκείμενον. Καταλήξαντες δὲ ἐπὶ τὴν ἐκ Φαλέκ τοῦ Ραγάβ γέννησιν, ἀρξώμεθα ἀπ' αὐτοῦ.

Ραγάβ γενόμενος ἑκατὸν τριακονταδύο ἐτῶν ἐγέννησε τὸν Σερούχ. Ἐπὶ τούτου οἱ ἄνθρωποι τὸν κατ' ἀλλήλων αὐξήσαντες τύφον στρατηγούς τε ἑαυτοῖς κατεστήσαντο καὶ βασιλεῖς. Καὶ τότε πρώτως πολεμικὰ κατασκευάσαντες ὄργανα πολεμεῖν ἀλλήλοις ἐνήρξαντο. Καὶ εὐθύς οἱ ἀπὸ Χαναὰν ἤρτωνται καὶ πρώτοι τῆς δουλείας ὑποκύπτουσι τῷ ζυγῷ, κατὰ τὴν τοῦ Νῶε καταράν.

Σερούχ γενόμενος ἑκατὸν τριάκοντα ἐτῶν ἐγέννησεν τὸν Ναχώρ. Ὁμοίως δὲ ὁ Σερούχ ἐν τῇ Χαλδαίων, ἐν πόλει Ὀρ. Αὐξήθεντα δὲ τὸν Ναχώρ ἐδίδαξεν ὁ πατήρ πάντων ἐπίλυσιν οἰωνῶν, τῶν τε ἐν οὐρανῷ σημείων διακρίσεις καὶ τῶν ἐπὶ γῆς ἀπάντων, καὶ πᾶσαν Χαλδαϊκὴν μαντείαν. Ναχώρ δὲ γενόμενος ὁ ἑτῶν ἐγέννησε τὸν Θάρρα. Νίνου δὲ τοῦ πρώτου βασιλέως τῶν Ἀσσυρίων τεσσαρκοστὸν τρίτον ἄγοντος ἔτος τῆς βασιλείας γεννᾶται Ἄβραάμ. Κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους παρ' Αἰγυπτίοις ἐξκαιδεκάτη δυναστεία, καθ' ἣν ἐβασίλευον Θηβαῖοι. Θάρρα δὲ γενό-

PATROL. GR. CXXI.

Œdipus vero re audita prudens ac generosum facinus aggredi, cum paucis quos sibi socios assererat, ad Sphingem se conferre, ejus consuetudinem et latrocinandi societatem expetere. Forma et generositas quam præ se ferebat, ut reciperetur a muliere iis rebus capta impetrarunt. At vero Œdipus capta occasione ipsum lancea transadigere, multos qui Sphingi prædandi socii fuerant trucidare; cadaver ejus, ac quas ibi repererat opes ad Laium Thebas afferre, ab eo virtutis suæ ac ei bene gestæ præmium sperare. Ac Thebani quidem eum regiis laudibus ac titulis celebrabant. Laio id adeo displicuit ut adversus eum cum armato exercitu exiverit: commisso autem prælio ictus periit. Proinde Jocasta cum excidere regno nollet et Œdipum filium suum esse ignoraret, simul ut civibus rem gratam faceret, conjugem sibi Œdipum ascivit, atque ex eo duos filios, Eteoclem ac Polynicem, totidemque filias Ismenam et Antigonom peperit. Ita per 19 annos regnum in Thebanos gesserunt, alter alterum ignorantes. His exactis Jocasta, cum Œdipi genus et patriam inquireret, ex Melibio quem educatorem fuisse Œdipi acceperat intellexit quomodo is Œdipum reperisset; cunfirmataque jam apud animum rei sicut habebat opinione exclamavit. At enim Œdipus certior factus Jocastam conjugem eandem matrem suam esse, filiis Eteocli et Polynici regnum Thebanum alternis annis habendum mandavit, ipse illico duobus clavibus in duos suos oculos defixis obiit. Filii, cum uterque regnum ad se traberet, bellum moverunt: in quo singulari pugna congressi mutuis ambo vulneribus occubuerunt. Is regni Thebani seu Bæotorum finis fuit, cum id 369 annos durasset.

Porro autem necesse est nos ad institutum nostrum reverti. Ac quoniam in Ragabi Phaleco progeniti mentione substiteramus, rursum ab eodem Ragabo ordiemur.

47 Ragabus ergo annos natus 132 Seruchum genuit. Hujus ætate demum homines alter alteri fastu sese præferentes, imperatorum atque regum nomina sibi sumpserunt, ac tum primum arma bellica fabricati, bellum invicem facere cœperunt. Statim vero stirps Chanaanis succubuit, jugumque servitutis subiit, quemadmodum ei Noë fuerat imprecatus.

Seruchus annos natus 130 Nachorem progeniit. Habebat autem Seruchus in urbe Chaldæorum, cui Ur nomen. Is adultum Nachorem docuit omnium auguriorum, cælestium terrestriumque ostentorum interpretationem, omnemque Chaldæorum divinationem. Nachor annos natus 79 Tharam genuit. Abrahamus natus est, cum Ninus primus Assyriorum rex annum sui regni 43 ageret. Eodem tempore apud Ægyptios decimus sextus rex agebat; qua tempestate Thebani regnabant. Thara ergo annos natus 70 sustulit ex uxore sua Edna, quæ filia fuit

3

Abrahami, quem patrum Thara habuit, Abrahamum : ita enim cum mater de sui patris nomine appellavit, qui ante nepotis natales vita defunctus fuerat. Præterea ctiam Thara Arumum et Nachorem procreavit. Abrahamus uxorem duxit Saram, sibi a patre conjunctam. Hic solus, omnibus ubique hominibus cultu simulacrorum in errorem abductis, verum Deum agnovit universique Opificem prædicavit, primusque altare frondibus palmarum et olearum 48 cinxit ; ac sub eo primum in sacra Scriptura angelus nominatur ; et ab ipso Ægyptii positum stellarum et effectionem numerumque scientiam didicerunt.

Annus ætatis vicesimum quartum agens Abrahamus agnitus universi Opificem adoravit. Angelus autem Dei docuit eum Hebraicum sermonem, sicuti idem angelus Mosi dixit, ut est in parva Genesi. Sed et Aramus uxore ducta Lotum genuit ac filiam Melcham, quæ Nachori nupsit.

Abrahamus jam sexagenarius, cum videret se suadendo patrem cæterosque domesticos a superstitioso simulacrorum cultu deducere non posse, noctu clam omnibus fanum simulacrorum incendit. Quæ cum conflagrarent, fratres re intellecta prosilierunt, ut ex medio igne simulacra eriperent ; et Aramus cum eam rem majori conatu moliretur, in medio incendio periit. Hunc cum pater simulacrorum opifex in Ure Chaldææ regionis urbe humasset, inde Charras Mesopotamiæ urbem commigravit. Eo loci Abrahamo, cum per quindecim annos in familia patris vixisset, nocte quadam subiit ex siderum motu insequentis temporis statum considerare, quippe non mediocriter omnem eam scientiam patris doctrina atque exercitatione tenenti. Ergo singulis de quibus quærebatur consideratis, supervacaneam esse universam istam curiositatem deprehendit, 49 quod Deus pro sua voluntate omnia quæ divinatio prædixisset mutare posset. Itaque hæc et alias id genus res serio atque toto corde repudiavit, perfectamque Deum colendi pietatem demonstrans, ita est a Deo compellatus : « Regredere ex terra tua et gente tua et ex familia tua. » Itaque cum uxore Sara et fratris filio Loto in portionem progenitoris sui Arphaxadi commigravit, qua polito tum Chananæi eam terram Chananæorum denominaverunt, annos natus 75, anno mundi 3387. Abrahamus ergo Sichemum ut venit, monitus oraculo, altare inter Bethelam et Angæam extruxit. Inde Euphrate transmissio Hebræorum cognomentum cum suis invenit (nam a

Α μνος ἐτῶν ο' ἐγέννησεν ἐκ γυναικὸς (39) Ἐδνας, θυγατρὸς Ἀβραὰμ πατραδέλφου αὐτοῦ, τὸν Ἀδραὰμ, ὄντινα ἡ μήτηρ ἐκάλεσεν ἐπ' ἀνόματι τοῦ ἑαυτῆς πατρὸς· ἔφη γὰρ ἐκεῖνος πρὸ τῆς τουτου γεννήσεως τετελευτηκέναι. Ἐγέννησε δὲ ἔτι ὁ Θάρρα τὸν Ἀράμ καὶ τὸν Ναχώρ. Ὁ δὲ Ἀβραὰμ λαμβάνει παρὰ τοῦ πατρὸς γυναῖκα τὴν Σάρραν. Οὗτος μόνος, τῶν ἀπανταχοῦ τὴν ἐπὶ τὰ εἰδῶλα πλάνην νοσοῦντων, τὸν ἀληθῆ Θεὸν ἐπέγνω καὶ Δημιουργὸν τῶν ὄλων ἀνεκλήρουξε. Καὶ πρῶτος τὸ θυσιαστήριον κλάδοις φοινίκων καὶ ἐλαιῶν ἐκύκλου, καὶ ἐπὶ αὐτοῦ πρῶτος ὠνόμασται ἄγγελος ἐν τῇ θεῖα Γραφῇ. Καὶ παρ' αὐτοῦ Αἰγύπτιοι τὴν τῶν ἀστέρων θέσιν καὶ ποίησιν καὶ τὴν ἀριθμητικὴν ἐπιστήμην ἔμαθον.

Ἵτι τῷ κ' ἔτει τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ὁ Ἀβραὰμ ἐπιγνοὺς τὸν τῶν ὄλων Θεὸν προσεκύνει. Ἄγγελος δὲ Κυρίου ἐδίδαξεν αὐτὸν τὴν Ἑβραϊδα γλῶσσαν, καθὼς αὐτὸς ὁ ἄγγελος τῷ Μωϋσῆ εἶπεν, ὡς [P. 27] ἐπὶ τῇ λεπτῇ κείτῃ Γενέσει. Καὶ ὁ Ἀράμ δὲ ἀγόμενος γυναῖκα ἐγέννησε τὸν Λῶτ, θυγατέρα δὲ Μελχάν. Ταύτην ὁ Ναχώρ λαμβάνει γυναῖκα.

Ἡδὲ δὲ ἐξηκοστὸν ἔτος ἄγων ὁ Ἀβραὰμ, ὡς οὐκ ἐδόκει τὸν πατέρα πείθειν καὶ τοὺς ἄλλους οἰκείους τῆς περὶ τὰ εἰδῶτα ἀποσχέσθαι δεισιδαιμονίας, λυθάνει νυκτὸς τῶν εἰδώλων ἐμπρήσας τὸν οἶκον αὐτῶν δὲ ἐξαναλουμένων οἱ ἀδελφοὶ νοήσαντες ἀναπηδῶσι, βουλόμενοι ἐκ μέσου τοῦ πυρὸς ἐξελεῖσθαι τὰ εἰδῶτα φιλοτιμότερον δὲ ὁ Ἀράμ τῷ πράγματι προσφερόμενος ἐν μέσῳ διαφθείρεται τοῦ πυρὸς. Καὶ θάψας αὐτὸν ὁ ἀγγελοποιὸς πατὴρ ἐν Ἑρ τῇ πόλει Χαλδαίων μενανίσταται καὶ εἰς Χάροβαν τῆς Μισσοποταμίας ἔρχεται. Ἐνθα ὁ Ἀβραὰμ δεκαπέντε ἔτη νῆπιτροὶ συνοικήσας ἐννοεῖ πονε νυκτὸς ἐκ τῆς τῶν ἄστρων κινήσεως τοῦ ἐπιόντος καιροῦ κατασκέψασθαι τὴν ποιότητα· ἦν γὰρ οὐ μετρίως ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀπασαν τὴν τοιαύτην ἐξασκηθεῖς ἐπιστήμην. Καὶ δὴ μετὰ τὴν ἐκάστου τῶν ζήτουμένων διάγνωσιν, συνίησι περιετὴν ἀπασαν εἶναι τὴν τοιαύτην περιεργίαν· δύνασθαι γὰρ αὐθις τὸν Θεὸν, εἰ βούλοιο, μετασκευάσαι πρὸς τὸ οἰκεῖον βούλημα τὰ προεγνωσμένα. Πᾶσιν οὖν τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις ἐξ ὄλης ἀποταξάμενος ψυχῆς καὶ σπουδῆς, καὶ τελείαν τῆς περὶ τὸ Θεῖον εὐσεβείας δοὺς τὴν ἀπόδειξιν, ἀκούει παρὰ τοῦ Θεοῦ· « Ἐξέλθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου. » Καὶ ἐξελθὼν ἅμα τῇ γυναικὶ Σάρρα καὶ Λῶτ τῷ ἀδελφιδῷ μετοικίηται εἰς τὴν Ἀρραξὰδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μερίδα, ἦν οἱ Χαναανοὶ κατασχόντες γῆν Χαναανίων προσηγόρευσαν, ὧν ἐτῶν οε' τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος τρισχιλιοστὸν τριακοσιοστὸν ὀγδοηκοστὸν ἑβδόμον. Ἐλθὼν δὲ Ἀβραὰμ εἰς Συχέμ κατὰ θεῖον

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(39) In nostro codice scribitur θυγατρὸς, et annotatur supernæ γυναικὸς ; quod secutus sum, contextu approbante.

Nachor Abramus

Tharas—Edna

Abrahamus Tharæ et patruus et socer.

Abramus, quid deinde Abrahamus ;

quam diversitatem vel Cedrenus vel librarius neglexit, diligenter a Mose annotatam. Xvi.

χρησμών ἐφοδόμησε θυσιαστήριον ἀνὰ μέσον Βαιθίλ καὶ Ἀγγαί. Διαπεράσας δὲ τὸν Εὐφράτην τὴν προσωμίαν ἔλαβεν· Ἑβραῖοι γὰρ περᾶται λεγονται. Οἱ δὲ ἀπὸ Ἑβερ λέγουσιν αὐτοὺς καλεῖσθαι Ἑβραίους. Καὶ τῷ πα' ἔτει αὐτοῦ, ἦτοι τῷ ζ' ἔτει (40) τῆς αὐτοῦ παροικίας, κατήλθεν εἰς Αἴγυπτον μετὰ Σάρρας.

Τούτοις τοῖς χρόνοις ἔκμασε Μελχισεδέκ, παρθένος ἱερεὺς ἀγενεαλόγητος, ἐν ἄρτω καὶ οἴνῳ προτυπῶν τὴν ἀνάμακτον θυσίαν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Γιὸς δὲ ἦν ὁ Μελχισεδέκ Σίδου βασιλέως, υἱοῦ Αἰγύπτου, ὃς καὶ κτίζει Σιδῶνα πόλιν. Ἀπάτωρ δὲ καὶ ἀμήτωρ καὶ ἀγενεαλόγητος λέγεται διὰ τὸ μὴ εἶναι Ἰουδαϊκῆς γενεᾶς κατάγεσθαι καὶ διὰ τὸ τοὺς γονεῖς αὐτοῦ πονηροὺς ὄντας μὴ ἀριθμεῖσθαι μετὰ ὁσίων, καὶ ὅτι τῶν Χαναναίων ἀρχίων τῆς Ἰερουσαλήμ ἔδασίλευε· μελχι γὰρ βασιλεὺς ἐρμηνεύεται, σεδέκ δὲ δικαιοσύνη. Ἰερουσαλήμ δὲ καὶ ἡ πόλις ὠνομάσθη, πρῶτην Ἰεβοῦς [P. 28], λεγομένη διὰ τὸ Ἰεβουσαίουσ οἰκεῖν ἐν αὐτῇ. Τὸ γὰρ Ἰεβοῦς κατὰ τροπὴν τοῦ β εἰς ρ γίνεταί Ἰερού· τὸ δὲ σαλήμ προστιθέμενον Ἰερουσαλήμ ὄνομα ἀποτελεῖ. Σαλήμ γὰρ εἰρήνην σημαίνει. Τοῦτο δὲ ὠνομάσθη ἢ διὰ τὸ τὸν Μελχισεδέκ ἱερατεύειν Θεῷ ἐν αὐτῇ, ἢ διὰ τὸ ἱερὸν εἶναι τοῦ Θεοῦ κατὰ τόπον. Τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰορδάνου γέγονε· δύο γὰρ ποταμοὶ ὄντες Ἰὸρ καὶ ὁ Δάν μινγύμνοιοι καὶ ἓνα ποταμὸν ἀποτελοῦντες καὶ τὰς ἐπινομίας ἤνωσαν. Ἐπεὶ δὲ ἀπὸ ἀλλοτρίου ἔθνους καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ ὁ Μελχισεδέκ κατάγεται, οὐκ ἐγράφη δὲ ποτε ἐγεννήθη καὶ ἀπὸ ποίου πατρὸς καὶ μητρὸς ἢ ποτε ἀπέθανε, δικαίως ἂν λέγοιτο μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζωῆς τέλος ἔχειν αὐτόν· οὐ γὰρ ἠδύνατο γενεαλογηθῆναι, ἐκ τῶν παραλεφεθέντων ἐθνῶν καταγόμενος.

Τῷ δὲ πς' ἔτει τοῦ Ἀβραάμ ἔτεκεν Ἄγαρ τὸν Ἰσμαήλ· τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος γιτλη'. Καὶ πῦρ κατὰ τῆς Πενταπόλεως ὑπέττει Θεός, καὶ ἀναλίσκει μὲν ἐξ αὐτῆς ἅπαν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, διαφθείρει δὲ καὶ αὐτὸ τὸ ἀνάστημα τῆς γῆς, καὶ τῆς προκειμένης θαλάσσης νεκροῦται τὰ ὕδατα. Μετὰ ταῦτα τῆς κατὰ Μαμβρῆ δρυὸς ἀπαναστᾶς ὁ Ἀβραάμ ἐπὶ τὸ φρέαρ κατασκηνοῖ τοῦ ὄρκου. Ἐαυτῷ δὲ ἰδίᾳ καὶ τοῖς οἰκέταις αὐτοῦ κατὰ συγγενείας πηξάμενος σκηνάς, τότε πρῶτον Ἀβραάμ τῆς σκηνοπηγίας ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας ἐπιτελεῖ τὴν ἐορτὴν, ἣν εἰσέτι καὶ νῦν ὁ Ἰουδαῖος ἐορτάζει σκηνοπηγῶν. Ἐκ γούν τοῦ Ἰσμαήλ Ἰσμαηλίται οἱ Σαρακηνοὶ ὀνομάζονται. Σαρακηνοὺς δὲ ἑαυτοὺς μετωνόμασαν, ἀπαξιοῦντες καλεῖσθαι δουλικῶς Ἀγαρηνοί· οἱ δὲ φασιν ὅτι Σάρρα τὴν Ἄγαρ κενὴν ἐξαπέστειλε κληρονομίας. Παροικίας δὲ ἐν Γεράφοις (41), τὴν νῦν Ἀσιλίωνα λεγομένην, μετὰ τὴν τῆς Σάρρας τελευταίαν ἔλαβε τὴν Χεττούραν εἰς γυναικα, ἐν τῷ γήραφ αὐτοῦ· ἀφ' ἧς ἔσχεν υἱοὺς πέντε, ὅτι ὁ Λὼτ χωρισθεὶς τοῦ Ἀβραάμ κατήχησεν εἰς Σόδομα δι' ἀρετὴν καὶ κάλλος τῆς γῆς, ἐχούσης πέντε πόλεις, Σόδομα, Γόμορρα, Ἀδαμα, Σεβόν καὶ

transeundo Hebræi dicuntur), quanquam ad Hebero alii id nomen deductum sentiant. Anno ætatis suæ 81 seu peregrinationis septimo, in Ægyptum cum Sara descendit.

Floruit eo tempore Melchisedecus, cælebs, sacerdos et ignotæ stirpis, qui incruentam victimam Christi Dei nostri pane et vino jam tum repræsentabat. Sane is filius fuit Sidæ regis, filii Ægypti, qui Sidonem extruxit; sed patre ac matre carere incertæque stirpis dicitur, quod genus suum a Judæis non duxit, et quia parentes ejus, homines mali, cum piis non recensentur; tum quod Chananæis imperans Jerusalem regno tenebat: melchi enim regem, sedec justitiam significat. Jerusalem urbis nomen est, cum 50 ante Jebus appellaretur ab incolentibus eam Jebusæis. Nam B in R mutato ex Jebu fit Jeru; cui additum salem Jerusalem absolvit. Est autem salem pax; idque nomen loco obtigit, vel quod Melchisedecus Deo ibi sacrificabat, vel quod ibi fanum Dei erat. Eodem modo Jordani nomen est factum: duo enim amnes Ior et Dan confluentes unumque fluvium reddentes nomen, quoque ei suis in unum compositis dederunt. Quoniam vero Melchisedecus non Abrahami, sed aliena familia ortus fuit, neque scriptum est quando, quo patre, qua matre natus, aut quando mortuus sit, recte dici possit eum neque initium dierum neque finem vitæ habere, cum ex non commemoratis gentibus orti genus recenseri nequiverit.

Anno Abrahami 86, mundi 3398, Agar Ismaelum peperit. Tunc igneum imbrem Pentapoli Deus immisit, universoque ibi deleto hominum genere ipsas etiam urbes sola complanavit, ac maris vicini aquas enecavit. Inde a quercu quæ ad Mambrem erat digressus Abrahamus ad puteum jurisjurandi tabernaculum fixit; cumque seorsim sibi, seorsim servis per familias extruxisset casas, tunc primum septem dies ob tabernacula fixa festos egit, quod adhuc Judæis est solemne. Ab Ismaelo Ismaelitæ dicuntur, iidemque Saraceni. Hoc nomen sibi sumpserunt, cum ab ancilla Agareni appellari indignarentur. Alii dicunt, quod Sara Agaram 51 absque ulla hæreditate amandaverit. Postea Abrahamus Geraris, quæ nunc Ascalon dicitur, inquilinum egit, et a morte Saræ Cheturam uxorem senex ducit, ex qua filios habuit quinque, Zembriam, lexanum, Madamum, Madiamum ac Ieshonem.

Lotus ab Abrahamo se cum separasset, Sodomam ob telluris præstantiam atque elegantiam incoluit; in qua urbes erant quinque, Sodoma,

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(40) Nimirum inito, non completo, ut intelligatur agens annum 75 migrasse. Xyl.

(41) Gen. xx, antequam Isaacus nasceretur; de Chetura Gen. xxv. Mutilate hæc Cedrenus citat. In margine est. esse ex Africano petita: incertum,

hæcne an quæ sequuntur de Loto et mari Mortuo. Posterius puto verum esse; neque ejus miracula Cedrenum, sed Africanum sibi visa referre. Quod de fructu et fumo dicit, non assequor.

Gomorrha, Adama, Seboim et Segor, totidemque reges imperabant. His quinque regibus quatuor finitimi Syrorum reges bellum fecerunt, ductore Chodollogomore Ilami rege. Prælium commissum est apud Salsum mare, quod nunc Mortuum vocatur; quo in mari permulta sunt admirabilia, quæ ipse spectavi. Nam neque animal ullum ea aqua profert, et cadavera sub aquas decidunt, vivus autem aliquis non facile corpus suum sub aquam mergere possit; et lucernæ ardentes quidem innatant, extinctæ autem submerguntur. Ibi bituminis sunt fontes. Fert etiam alumen ac salem modico ab aliis discrimine: nam et amara sunt, pellucida. Ubi vero fructus reperitur, nihil quidquam præter fumum præbet. Aqua sanitatem utentibus confert, prorsusque omnia eorum quæ aliis accidunt aquis contraria habet accidentia. Quod nisi is locus Jordanem pro nutrimento haberet, qui purpuræ instar perlabitur ac plurimum resistit, opinione etiam citius desisset. Juxta balsamum uberrime provenit. Ob impietatem accolarum subversa a Deo ea loca existimant.

Isaaci vocabulum risum a voluptate profectum notat. Hebraica enim lingua id ei nomen factum est, propterea quod Sara audita divina prolis sibi in senectute futuræ promissione subriserat. Natus est Isaacus anno mundi 3413.

Eodem tempore in Creta Saturnum et Rheam regnasse Græci narrant. Qui vero ad Atlanticum Oceani sinum incolunt eos primum regem habuisse Cælum, qui uxorem Titan habuerit unde Titanes appellati. Hunc ferunt accurate astrorum cursus observasse, ac multis quæ in mundo eventura erant prædixisse.

Abrahamus annum agens 85 fame oborta in Ægyptum descendit. Eodem anno Jupiter Saturni filius cum Junone Cretæ regnum tenuit. Tunc et Titanes bello Jovem tentarunt: et Bacchus, non Semeles ille filius, sed alius multo vetustior, vinum reperit, inque torcularibus (*Lenus* Græci vocant) expressit, unde ei Lenæi cognomen. Ita etiam Ceres frumentum fertur et hordeum invenisse. Hæc est quæ Isidis nomine ab Ægyptis colitur. Iisdem Bacchus est Osiris. Ea tempestate, ut fabulis perhibetur, Marsyas Phryx et Apollo cum eis incidisset de cithara contentio, ad Nysam, ubi Bacchus erat, accesserunt, atque ibi Marsya superato Apollo per iram pellem vivo detraxit, ruptisque fidibus inventum concentum abolevit. Postea temporis aiunt Musas et Orpheum rursus inventam Lino tradidisse.

Tunc etiam Cæli filios floruisse traditum est, ex his Atlantem maxime celebrem fuisse, atque huic obtigisse loca quæ sunt ad Oceanum. Eundem primum astrologiam accurate coudidisse et de globo doctrinam protulisse; quæ causa fuerit cur mundus Atlantis humeris gestari putaretur.

Scriptum est in parva Genesi Mastiphaten dæmoniorum principem ad Deum accessisse, ac dixisse: « Si te diligit Abrahamus, immolet tibi filium

Σηγῶρ, καὶ τοσοῦτους βασιλεῖς. Τούτοις οἱ πλησιόχωροι τέσσαρες βασιλεῖς Σύρων ἐπολέμησαν, ὧν ἤγεῖτο Χοδολλογομὸρ βασιλεὺς ὁ Ἰλάμ. Συνέβαλον δὲ παρὰ τὴν Θάλασσαν τὴν ἀλικήν. Καὶ καλεῖται νῦν Θάλασσα Νεκρὰ, πλείστα θαυμάσια ἔχουσα, ἃ ἐγὼ ἠθεασάμην. Ζῶν τε γὰρ οὐδὲν ἐκεῖνο φέρει τὸ ὕδωρ, καὶ νεκρὰ μὲν σώματα ὑποβρύχια γίνεταί, ζῶν δὲ τις οὐδ' ἂν ῥαδίως βαπτίσαίτο. Καὶ λύχνοι μὲν καίόμενοι ἐπιφέρονται, σθενύμενοι δὲ καταδύουσιν. Ἐνταῦθ' αἱ εἰσὶν αἱ τῆς ἀσφάλτου πηγαί. Φέρει δὲ συπτηρίαν καὶ ἄλλας ὀλίγον τι τῶν ἄλλων διαφέροντα πικρὰ τε γὰρ εἰσὶ καὶ διαυγῆ. Ἐνθα δ' ἂν καρπὸς [P. 29] εὐρεθῆ, καπνοῦ πλέον εὐρίσκειται οὐδέν. Τὸ δὲ ὕδωρ ἴσκει τοὺς χρωμένους αὐτῷ, λήγει τε παντὶ ὕδατι πάσχον τὰ ἐναντία. Εἰ δὲ μὴ Ἰορδάνην εἶχεν ὁ τόπος τροφὴν ὡς πορφύραν διατρέχοντα καὶ ἐπὶ πολὺ ἀντέχοντα, ἔληξεν ἂν ὅπτην ἢ φαίνεται. Ἔστι δὲ παρ' αὐτῆ πάμπλου τὸ βαλασάμου φυτόν. Ὑπονοεῖται δὲ ἀνατετράφθαι ὑπὸ τοῦ θεοῦ διὰ τὴν τῶν περιοικούντων ἀσέθειαν.

Ὅτι ὁ Ἰσαὰκ γέλωσ μεθ' ἡδονῆς ἐρμηνεύεται· διὰ γὰρ τὸ ἐπιμειδιᾶσθαι τὴν Σάρραν τῇ θεῖα τοῦ ἐν γήρᾳ τοκετοῦ ἐπαγγελίᾳ κέκληται οὕτω κατὰ τὴν Ἑβραϊκὴν διάλεκτον. Γεννηθὲντος Ἰσαὰκ ἔτος τῆν κόσμου γυγ'.

Κατὰ τούτους δὲ τοὺς χρόνους ἐν οἷς Ἰσαὰκ ἐγεννήθη, ἐν Κρήτῃ ἄρξαι Κρόνον καὶ Πέαν Ἑλλήνας ἱστοροῦσι. Τοῖς δὲ τὸν Ἀτλάντιον κόλπον οἰκοῦσι τοῦ ὠκεανοῦ πρῶτον Οὐρανὸν τοῦνομα βασιλεῦσαι, γήμαντα Τιτάν, ἀφ' οὗ Τιτᾶνας ὀνομασθῆναι. Τοῦτον λέγουσι γενόμενον ἐπιμελῆ παρατηρητῆν τῶν ἁπτῶν πολλοῖς προλέγειν τὰ κατὰ κόσμον.

Τῷ δὲ π' ἔτει Ἀβραάμ λιμοῦ γενομένου κατέβη αὐτὸς εἰς Ἀἴγυπτον. Ἐν τούτῳ τῷ ἔτει τῆς Κρήτης βασιλεύει Ζεὺς ὁ τοῦ Κρόνου υἱὸς καὶ Πρα. Γίνεται δὲ καὶ ὁ Τιτάνων πρὸς Δία πόλεμος. Καὶ Διόνυσος, οὐχ ὁ τῆς Σεμέλης ἀλλ' ἄλλος τούτου πολὺ ἀρχαιότερος, τὸν οἶνον ἐξεῦρε καὶ ἐν τοῖς ληνοῖς ἀπέθλιψεν, ἀφ' ὧν καὶ Ἀθηναῖος ὠνομάσθη. Ὡς καὶ Δήμητρα λέγεται ἐφευρεῖν τὸν σίτον καὶ τὴν κριθήν. Αὕτη δὲ ἔστιν ἢ παρ' Αἰγυπτίοις τιμωμένη Ἴσις. Ὁ δὲ Διόνυσος παρ' Αἰγυπτίοις Ὅσιρις λέγεται. Ἐνταῦθα δὲ καὶ ἡ Μαρσύου τοῦ Φρυγὸς ἔρις κατὰ τοὺς μύθους πρὸς Ἀπόλλωνα διὰ τὴν κιθάραν. ἔλθειν πρὸς Διόνυσον εἰς Νύσαν, κάκει τὸν Μαρσύαν ἠττηθέντα ἐκδαρῆναι ζῶντα παρὰ τοῦ Ἀπόλλωνος διὰ τὴν ὀργήν, τὰς τε χορδὰς ἐκρῆσαι καὶ τὴν εὐρημένην ἁρμονίαν ἀφανίσαι. Ὑστερον δὲ Μούσας καὶ Ὀρφέα ταύτην ἀνευρεῖν Αἴγυπτον.

Τότε καὶ τοὺς παῖδας τοῦ Οὐρανοῦ ἀκμᾶσαι, ὧν τὸν μὲν Ἀτλάντα ἐπιφανέστατον γενόμενον λαχεῖν τοὺς παρὰ τὸν ὠκεανὸν τόπους. Καὶ πρῶτον φασὶ τὴν ἀστρολογίαν ἐξακριβῶσαι καὶ τὸν σφαιρικὸν λόγον ἐξενεγκεῖν, ἀφ' ἧς αἰτίας ὄξαι τὸν κόσμον ἐπὶ τῶν Ἀτλανοῦ ὤμων ὀχεῖσθαι.

Ἐν τῇ λεπτῇ Γενέσει κεῖται ὅτι Μαστιφάτ ὁ ἄρχων τῶν δαιμονίων προσελθὼν τῷ Θεῷ εἶπεν· « Εἰ ἀγαπᾷ σε Ἀβραάμ, θυσάτω σοὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ. » Τῷ

κεῖ ἔτει τοῦ Ἰσαὰκ προσήνεγκεν αὐτὸν Ἀβραὰμ εἰς Α θυσίαν ἐν τῷ ὄρει Σιών· εἰς ἐκεῖνον γὰρ τὸν τόπον [P. 30] τὸ θυσιαστήριον ὑποδόμησεν Ἀβραὰμ, ἔνθα ὕστερον ὁ Δαβὶδ τὸ ἱερὸν ἰδρύσατο. Τύπος δὲ τῆς μὲν θεότητος ὁ Ἰσαὰκ, τῆς δὲ ἀνθρωπότητος ὁ κριός. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ χρόνος ἰσαριθμὸς· τρεῖς γὰρ ἡμέραι καὶ τρεῖς νύκτες ἐνταῦθα κάκει.

Ὅτι· πρὸ τῶν προφητῶν τῷ Ἀβραὰμ ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος φανεῖς ἐν ἀνθρώπου σχήματι τὴν τῶν ἐθνῶν κλησὶν θεσπίζει, ἦν καθ' ἡμᾶς ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος εἰς πέρας ἤγαγεν διὰ τῆς εἰς πάντα τὰ ἔθνη εὐαγγελικῆς διδασκαλίας. Κατὰ δὲ φησὶν ὁ Ἰωσήπος, πρῶτος Ἀβραὰμ Δημιουργὸν τὸν Θεὸν ἐκίρυξε, καὶ πρῶτος κατέλθων εἰς Αἴγυπτον ἀριθμητικῆν καὶ ἀστρονομίαν Αἰγυπτίους ἐδίδαξε· κἀντεῦθεν ἐπέρατος καὶ παγγέρατος γενόμενος, ἤξιώσεν ὁ βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ γυμνασθῆναι τὰ περὶ ἀστρολογίαν καὶ μαγείαν ἅτε πολυτέρου καὶ Χαλδαίου τυγχάνοντος. Ἀστρολογία γὰρ καὶ μαγεία ἀπὸ Μαγουσαίων ἦτοι Περσῶν ἤρξατο· οἱ γὰρ τοὶ Πέρσαι Μαγῶν ὑπὸ τῶν ἔγχωριῶν ὀνομάζονται. Καὶ δὴ τῶν ἀστρολόγων καὶ μάγων συναθροισθέντων ὁ βασιλεὺς ἄμα τῷ Ἀβραὰμ καὶ τοῖς συνήθεσιν ἐκαθέσθη, καὶ ἡσυχίας γενομένης ὁ Ἀβραὰμ ἔφη. « Μαθεῖν βούλομαι παρ' ὑμῶν τῶν σοφῶν, εἰ δύνανται γένεσις καὶ μαγεία βλάψαι τινὰ ἢ ὑπελῆσαι κατὰ τὴν ὑμετέραν δόξαν, » Ἀφ' ὧν ἀποκριθεὶς ἀστρολόγος εἶπεν ἀδύνατον εἶναι ἀνθρώπου παρὰ γένεσιν τελευτῆσαι. Ὑπὸ δὲ τοῦ Ἀβραὰμ κρατικῶς ἐξελεγχόμενων τῶν ἀστρολόγων κελεύει ὁ βασιλεὺς ἀχθῆναι τίνα δέσμιον ὑποβαλόντος Ἀβραὰμ, προκαταδικασθέντα πυρόκαυστον γενέσθαι. Ἀχθέντος δὲ προσέταξεν ὁ βασιλεὺς τὴν αὐτοῦ γένεσιν ἀκριβῶς ἐξερευνησαμένους τὸν τρόπον ζητῆσαι τοῦ θανάτου. Τῶν δὲ συνεχῶς διασκηψαμένων, καὶ εἰπόντων οὗτοι· « Πυρποληθεὶς πάντως ἀποθανείσκει, τῆς γενέσεως μᾶλα σαφῶς τοῦτο διαγορευούσης, ἀλλ' οὐ νῦν ἔχει γὰρ ἔτι χρόνους ζωῆς, καὶ οὐπω ἐτληθύθει ἡ ὥρα τῆς τελευτῆς αὐτοῦ· » καὶ ὁ βασιλεὺς, « Ἐγὼ σήμερον τοῦτον, φήσας, ἀπαλλάξω τοῦ διὰ πυρὸς θανάτου, τῷ ὕδατι ἀνελών, » καὶ οὕτω παραυτὰ ποιήσας, ἔργῳ παρέστησεν ὅτι δύνανται τι παρὰ γένεσιν γενέσθαι. » Ἡσυχασάντων δὲ πάντων φησὶν ὁ Ἀβραὰμ· « Οὐ μόνον οἱ ἄνθρωποι ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλογα ζῶα ὑπόκεινται γενέσει. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνθρωποι μὲν ἔχουσι τὸ ἐλευθέριον ἐν ἑαυτοῖς, μὴ ὑποκείμενοι γενέσει, καθότι τῆς γενέσεως ἐκεῖνο πρεσβύτερον, ὅπερ ἐστὶν ἔννοια καὶ αὐτεξουσιότης, ἐκ Θεοῦ δηλαδὴ δωρημένη. Ὅθεν τῶν ἀλόγων κρείττους ὄντες ἡμεῖς μὲν κατ' ἐξουσίαν ἀναιρεῖν αὐτὰ πεφύκαμεν. Ἡμῶν δὲ ὡς κρείττωνων τῶν ἀλόγων σὺ πάλιν ὡς βασιλεὺς κρείττων ἡμῶν ὑπάρχεις, κατ' ἐξουσίαν ὑπερέχων. [P. 31] Ὡς οὖν ἡμεῖς κατὰ τὸ λογικὸν τῶν ἀλόγων ζῶων, οὕτω σὺ, ὦ βασιλεῦ, κατὰ τὸν τῆς ἀρχῆς λόγον ἐξουσιάζεις ἡμῶν, ὡσπερ δὴ καὶ σοῦ πάλιν κρείττων ἀνθρώπων μὲν οὐδεὶς, Θεὸς δὲ ἀόρατος καὶ πάντων Δεσπότης καὶ Ποιητής, παρ' οὗ καὶ τὸ συμφέρον αἰτεῖσθαι καὶ προσεύχεσθαι δεῖ. » Φασὶ δὲ καὶ τοῦσδε τοὺς λόγους τὸν Ἀβραὰμ εἰπεῖν, πολλὰν εἶναι μεταξὺ ἀληθείας καὶ συνηθείας τὴν διαφορὰν. Καὶ γὰρ ἡ

suam. » Isaacum vicesimum quintum ætatis annum agentem Deo ut sacrificium obtulit Abrahamus in monte Sion : ibi enim Abrahamus altare ædificavit, postea David templum fundavit. Isaacus divinæ, aries humanæ naturæ exemplum fuit. Sed et temporis quadrat numerus : tres enim dies ac totidem noctes et hic et ibi sunt.

Ante prophetas Abrahamo Dei Verbum in humana forma apparuit ac de vocandis ad salutem gentibus vaticinatum est ; quam rem ad finem nostra ætate Verbum Dei perduxit, Evangelii doctrina per omnes nationes dedita. Josephus auctor est principem Abrahamum Deo universi opificium ascripsisse primumque Ægyptiis, cum ad eosse contulisset, numerorum ac cælestium motuum scientiam tradidisse. Ibi cum charus summoque in honore haberetur, ex ab eo, utpote multiplici peritia instructo ac Chaldæo, contendit uti astrologiam ac magiam patefaceret. Astrologia enim et magia a Magusæis seu Persis orta est et quidem Persæ ab indigenis Magog appellantur. Ergo collectis astrologis ac magis rex cum Abrahamo et familiaribus consedit, factoque silentio, « Ex vobis, o sapientes, inquit Abrahamus, intelligere cupio an secundum vestram opinionem nativitas ac magia prodesse homini aut nocere possit. » Ad hæc astrologus respondit nullo modo fieri posse ut homo secus moriatur quam natalis horæ ei portendat. Ibi cum astrologos Abrahamus valide convinceret erroris, captivum quemdam adduci rex jussit, ita monente Abrahamo, quem judicis sententia jam ante igni comburendum damnaverat ; mandavitque ut natales ejus accurate examinarent, ac quo mortis genere periturus esset pronuntiarent. Respondentibus iis post multam considerationem omnino hominem incendio periturum, idque perspicue nativitatem ejus dictare, neque tamen id statim, quia tempus mortis ejus nondum appetiisset, sed vitæ adhuc aliquid restaret, « Ast ego, inquit rex, hodie eum ab ignis pernicie vindicabo, in aqua suffocatum. » Simulque ita uti dixerat eum necans, re ipsa demonstravit aliqua contra natalitia decreta fieri posse. Tacentibus inde omnibus Abrahamus ita fatur : « Non homines modo, sed et bruta animantia fato natalitio subjecta sunt. Enimvero homines in sese ipsis libertatem fato isti nequaquam obnoxiam habent : est enim nativitatis fato quidpiam antiquius, intellectus nempe et libera potestas sui, Dei dono concessa. Itaque nos brutis superiores potestate nostra in iis necandis uti solemus. Nobis autem, qui bestiis præstamus, tu rursus regiæ tuæ potentiæ ratione antecellis ; et quomodo nos propter rationem in bruta, ita tu in nos magistratus causa potestatem obtines. Iterum te quoque potentior est homo quidem nemo, sed Deus invisibilis, omnium Dominus atque Conditor, a quo votis petendum est quod utile sit. » Ferunt et hæc Abrahamum dixisse : « Magnum est inter veritatem et consuetudinem discrimen : veritas siquidem, etiam cum probe inves-

tigatur, ægre invenitur, consuetudo, qualiscunque ea, et sive verax, sive sit fallax, ultro sine examine sese offert. Tum neque ex consuetudine a majoribus sibi tradita, si recta sit, voluptatem, neque si fallax sit, molestiam homo percipit. Non enim proprio animi sui iudicio, sed præiudicio et majorum sententiæ credit; quo fit ut cum spem suam in incerto fortunæ reposuerit, non facile paternum posituere amictum; quanquam id quod a majoribus accepit ei plane stultum est ridiculum esse liquido demonstratur. Jam qui multos et omnis generis affectiones per se deos statuunt, eosque imitantur, hos ne pudet quidem exemplari pravitate suæ inniti. Qui vero fatum et natales comminiscuntur ac prodigiose nugantur, contra hæc nihil hominem neque agere neque **56** perpeti posse, si secure peccant, absque metu, utpote quos sua natiuitas ita agere cogat: fatum quippe vim coactricem esse, quæ materiæ motum afferat. Rursus qui sine providentia Dei fortuito omnia ferri casuque universum hoc agi perhibent (esse enim fortunam causam per accidens, ac quiddam naturæ aliunde accidens aut consilio), hi eodem incidentes in extremas profunditates perniciæ ac voragine inferorum devolvuntur.»

Videns ergo dictus Gerarorum rex Abimelechus Abraham in omnibus rebus prosperitatem, assumptis Ochozodo gynæcei præfecto et Philocho summo exercitus sui duce, ad Abrahamum venit, arctioris amicitie jungendæ gratia; petiitque ab eo ut iuramento interposito stipularetur se ac posteros Abimelechum et posteros nulla injuria affecturos, sed ubi regnum in istas regiones obtenturus esset, tum eam Abimelecho ejusque posteris æquitatem exhibiturum quam ipse Gerarisi inquilinum agens Abimelechi expertus esset. Cæteroqui autem reges callet sibi successuros omnimodis indicis prænosceret; et erat sane Abrahami posteritas in eas regiones ditionem consecutura. Abrahamus porro Abimelecho exprabavit puteos, quos ejus famuli suis eripuissent. Ibi ergo ad puteum congressi, mactatis ovibus et vitulis, fœdus pacis invicem sanxerunt. Aliis porro agnabus septem iuramentum rite peregerunt, ad demonstrandum quod ipse foderit; itaque etiam *Puteus jurisjurandi* **57** appellatur. Ita tum ibi pace sancita Abimelechus cum suis domum rediit. Abrahamus vero terra seu prato quod ad prædictum est puteum, plantis consilio nomen Domini Dei æterni invocavit. Cum autem admodum senex factus annos 176 vixisset, ad Deum ex hac vita concessit. Eum Isaacus et Ismaelus filii in duplici spelunca juxta Saram sepeliverunt.

Secundum hæc, cum jam virilem ætatem Isaacus attigisset, fames iis in locis exstitit. Atque is a Deo in Ægyptum ire prohibitus cum tota familia Gerara ad Abimelechum Philistæorum regem se contulit. Rebeccam tum uxorem suam, quod erat insigni pulchritudine, Abrahami de Sara simulationem imi-

A ἀλήθεια μὲν γνησίως καὶ ζήτουμένη μόλις εὐρίσκειται· τὸ ἔθος δὲ, ὁποῖον ἂν ᾖ, εἴτε ἀληθὲς εἴτε ψευδὲς, ἀκρίτως ὑφ' ἑαυτοῦ κρατύνεται. Καὶ οὕτε ἀληθεῖ ὄντι ἤδεται ὁ πατὴρ αὐτὸ παραδεξάμενος, οὕτε ψευδεὶ ἄγεται, ὅτι οὐ κρίσει ψυχῆς ἰδίᾳ ἀλλὰ προλήψει πιστεύει καὶ γνώμη τῶν πρὸ αὐτοῦ. Ἐπ' ἀδελφῶν δὲ τύχη τὴν ἰδίαν ἐπιδεδωκώς ἐλπίδα, οὐ ραδίως ἔχει τὴν πάτριον ἀποδύσασθαι περιβολὴν, κἂν πάνυ μωρὰ τούτῳ καὶ καταγέλαστος οὖσα σαφῶς ἀποδείκνυται. Οἱ μὲν οὖν πολλοὺς καὶ παντοπαθεῖς εἰσθηγόμενοι θεοὺς, τὰ δμοια δὲ αὐτοῖς καταπραττόμενοι, οὐδὲ αἰδοῦνται τῷ τῆς κακίας παραδείγματι ἐπερειδόμενοι. Οἱ εἰμαρμένην δὲ ἀναπλάττοντες καὶ γένεσιν, μηδὲν οὕτε ποιεῖν οὕτε πάσχειν δύνασθαι παρὰ ταύτας τερατολογούντες, ἀδελῶς ἀμαρτάνουσιν, οὐκ εὐλαβοῦμενοι, ὡς ὑπὸ γενέσεως ταῦτα ποιεῖν ἀναγκάζομενοι· εἰμαρμένην γὰρ ἀναγκαστικὴν εἶναι τινα δύναμιν καὶ τῆς ὕλης φησὶ κινήτικην. Οἱ δὲ πάλιν ἀπρόνοητον φορὰν καὶ ἄθεον ἢ τυχαίαν εἰσθηγόμενοι ὡς αὐτομάτως τῶν πάντων φερομένοι (τύχην γὰρ αἰτίαν κατὰ συμβεβηκὸς καὶ σύμπτωμα φύσεως ἢ προαιρέσεως εἶναι λέγουσι), καὶ οὗτοι πάλιν τοῖς ἴσοις περιπίπτοντες εἰς ἐσχάτους βυθοὺς ἀπωλείας καὶ βάραθρα ἤδου καταντῶσιν.

C Ἰδὼν οὖν ὁ προειρημένος βασιλεὺς Γεράρων Ἀβιμέλεχ ἐν παντὶ ἔργῳ εὐοδούμενον τὸν Ἀβραάμ, Ὁχοζᾶδ τὸν νομφαγωγὸν καὶ Φίλοχ τὸν ἀρχιστράτηγον αὐτοῦ παραλαβὼν ἦκε πρὸς Ἀβραάμ, φίλιαν ἐπικυρῶν κραταιότεραν, καὶ ὄρκον ἀπαιτῶν μὴ ἀδικήσῃν μητ' αὐτὸν μήτε τὸ σπέρμα αὐτοῦ. «Καθὼς ἐγὼ ἐποίησα μετὰ σοῦ δικαιοσύνην ἐν ταύτῃ τῇ γῇ ἢ παρῆκας, οὕτω καὶ σὺ μετ' ἐμοῦ καὶ τοῦ σπέρματος μου, ὅταν βασιλεύσεις ταύτης τῆς γῆς. » Δεινοὶ γὰρ οἱ βασιλεῖς τὸν μέλλοντα τούτους διαδέχεσθαι παντοδαποῖς τεκμηλίρεσθαι συμβόλοις· καὶ γὰρ ἔμελλε διὰ τῶν ἐξ αὐτοῦ γεννημένων ἐκείνης τῆς γῆς βασιλεύειν Ἀβραάμ. Προσωνείδισε δὲ τὸν Ἀβιμέλεχ περὶ τῶν ἀφηρημένων φρεάτων ὑπὸ τῶν αὐτοῦ παίδων. Ἐκεῖ οὖν παρὰ τὸ φρέαρ γενόμενοι, καὶ πρόβατα καὶ μόσχους τεθυκότες, διαθήκη εἰρήνης ἀμφοτέροι διέθεντο, ἐν ἑπτὰ [P. 32] δὲ ἀμνάσιν ἐτέραις τὸν ὄρκισμὸν κατ' ἔθος ποιήσαντες εἰς ἀπόδειξιν ὅτι ὤρυξεν αὐτὸς, διὸ καὶ Φρέαρ ὄρκου ὠνόμασται. Καὶ οὕτως ἐκεῖσε ἐργονικῶς διαθέμενοι, Ἀβιμέλεχ μὲν μετὰ τῶν οἰκείων οἴκαδε ἐπανῆλθεν. Ἀβραάμ δὲ ἄρουραν ἢ λειμῶνα ἐπὶ τῷ τοῦ ὄρκου φρέατι φυτεύσας τὸ ὄνομα ἐπικέκληκε Κυρίου, Θεὸς αἰώνιος. Εἰς βεθὴ οὖν γῆρας ἐλάσας Ἀβραάμ, καὶ γενόμενος ἐτῶν ροσ', μετέστη πρὸς τὸν Θεόν. Τούτου Ἰσαὰκ καὶ Ἰσμηὴλ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐν τῷ διπλῷ σπηλαίῳ μετὰ Σάρρας κατέθεντο.

Μετὰ ταῦτα ἀνδρωθέντος Ἰσαὰκ ἐγένετο λιμὸς ἐν τῇ γῇ αὐτῶν· Κωλύεται δὲ παρὰ τοῦ Θεοῦ εἰς Ἀἴγυπτον καταθεῖν, πανοικί δὲ εἰς Γέραρα πρὸς Ἀβιμέλεχ ἔρχεται τὸν βασιλεῖα Φιλιστειῶν. Φησὶ δὲ καὶ αὐτὸς περὶ Ρεβέκκας ὡς Ἀβραάμ περὶ Σάρρας, ὅτι Ἀδελφὴ μου ἐστίν· ἦν γὰρ ὠραία σφόδρα. Ἐκ δὲ τῆς

παιδιᾶς γνούς Ἀβιμέλεχ γυναῖκα αὐτοῦ εἶναι, αὐτὸν μὲν μέμψεται ὡς τῆλθές ἀποκρυψάμενον, ἀποφαινεταὶ δὲ πάντα τὸν ἀπτόμενον Ἰσαὰκ καὶ Ῥεβέκκας ἐνέμεσθαι θανάτῳ. Οὕτως εὐλόγησε Κύριος τὸν Ἰσαὰκ ἕως τέλους ὥστε ζηλιῶσαι τοῦτον τοὺς Φιλιστῆιμ, καὶ πάντα τὰ φρέατα ἃ ὤρυξεν Ἀβραὰμ ἐμψράξαι. Μετὰ τοῦτο ἐν τῇ φάραγγι Γεράρων μεταβιβάσας ἀνεκάθηρε τὰ πατρικὰ φρέατα. ὤρυξε δὲ καὶ αὐτὸς φρέατα τρία, ὧν τὸ μὲν ἀδικίαν, τὸ δὲ ἔχθραν, τὸ δὲ τρίτον εὐρυχωρίαν ὠνόμασεν. Ἐντεῦθεν ἀνέβη ἐπὶ τὸ φρέαρ τοῦ ὄρκου Ἰσαὰκ, καὶ ὤφθη αὐτῷ Κύριος ἐν ὄραματι τῆς νυκτὸς λέγων· « Ἐγὼ εἶμι ὁ θεὸς τοῦ πατρὸς σου Ἀβραὰμ, καὶ ἐγὼ εἶμι μετὰ σοῦ, καὶ εὐλογήσω σε, καὶ πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, δι' Ἀβραὰμ τὸν πατέρα σου. » Ἐκεῖ οὖν ὁ Ἰσαὰκ θυσιαστήριον δειμάμενος θυσίαν τῷ Κυρίῳ ἀνέπεμψε, καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ κατέπηξεν. Ὡσπερ δὲ πρὸς Ἀβραὰμ πρότερον, οὕτω καὶ πρὸς Ἰσαὰκ μετὰ ταῦτα αὐτὸς τε Ἀβιμέλεχ ὁ Γεράρων βασιλεὺς καὶ Ὁχοζὰδ ὁ νυμφαγωγὸς αὐτοῦ καὶ Φιλὸχ ὁ ἀρχιστράτηγος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι Κύριος ἦν μετ' αὐτοῦ, πρὸς αὐτὸν ἐλθόντες διαθήκην εἰρήνης πρὸς ἀλλήλους ἐποιήσαντο, καὶ πρῶτ' ἀναστάντες καὶ ὀμόσαντες ἀπέχοντο μετὰ σωτηρίας ἀπ' αὐτοῦ.

Γίνονται δὲ ἀπὸ τοῦ διαμερισμοῦ τῆς συγχύσεως, ἕως οὗ ἦλθεν Ἀραὰμ ἐκ Μεσοποταμίας ἐκ πόλεως Χιρβάν καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κατὰ κέλευσιν Θεοῦ εἰς γῆν Χαναάν, ἣ ἐστὶ Παλαιστίνη, ἐτη χις'. Ἰπῆρχε δὲ τότε ἐτῶν οε'. Διατρίψας δὲ εἰς Χαναάν ἔτη κε', ἐγέννησε τὸν Ἰσαὰκ, καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη [P. 33] οε', καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη ρος'. Ὅς καὶ τὰς εὐλογίας τοῦ Μελαχισεδίκ τοῦ θεσπεσίου βασιλέως Σαλήμ ἐδέξατο, ἄρτους καὶ οἶνον ἦν γὰρ ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου, ὡς προεῖρηται.

Τοῦ Ἰσαὰκ ὄντος χρόνων λβ' τελευτᾷ Σάρρα, ἐτῶν οὔσα ἑκατὸν ὀκτώ. Καὶ θάπτεται ἐν Χεβρών, ἧτις νῦν Ἐλευθερόπολις καλεῖται, ἐν τῇ σπηλαίῳ δ' ὠνήσατο ὁ Ἀβραὰμ παρὰ Ἐφρών τοῦ Χετταίου τετρακοσίων δραχμῶν, ἐπὶ μαρτυρίᾳ τῶν υἱῶν Χέτ' ἀφ' οὗ καὶ τὰ διὰ γραμμῶν συμβόλαια οἱ Ἕλληγες ὀμολογοῦσι παρειληφέναι. Ἰσαὰκ δὲ τεσσαράκοντα ἐτῶν γενόμενος ἔλαβε τὴν Ῥεβέκκαν, θυγατέρα Βαθουήλ, ὅς υἱὸς Ναχώρ ἦν ὄγδοος καὶ τελευταῖος· ὀκτὼ γὰρ ἦσαν ἀπὸ Μελαχᾶς αὐτῷ παῖδες. Ναχώρ δὲ ὁ πατὴρ Βαθουήλ ἦν ἀδελφὸς Ἀβραὰμ. Τούτου ἕχατος υἱὸς Βαθουήλ πατὴρ ἦν Ῥεβέκκας καὶ Λάβαν τοῦ πεινθεροῦ Ἰακώβ. Τούτου νέμει τὰ πρόβατα ἐφ' ὀλοῖς ἑτεσιν εἴκοσι. Ῥεβέκκα δὲ στεῖρα οὔσα μετὰ εἴκοσιν ἔτη ἐγέννησε δύο ἐπὶ τὸ αὐτὸ υἱούς, τὸν Ἰακώβ καὶ τὸν Ἠσαῦ, ἐν τῷ ξ' ἔτει Ἰσαὰκ. Τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος γυοβ'.

Ἵτι κολλυρῖδα (42) ποιήσασα Ῥεβέκκα δέδωκε

1 Gen. xxvi.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(42) Generis vocabulum in interpretatione retinui, eum qualis esset forma κολλυρῖδος non assequer. Athenæus sane l. in de panis variis generibus dis-

tatus, sororum esse suam dixit. Sed Abimeleclus cum ex lusu intellexisset eam uxorem esse, Isaaco objurgato quod verum dissimulasset, capite sanxit ne quis Isaacum ejusve uxorem tangeret. Deus autem Isaacum prosperitate perpetua beavit, adeo ut Philistæi invidentes ipsi omnes ab Abrahamo effossos puteos obturaverint. Post hæc Isaacus in vallem Gerarensis digressus patris puteos repurgavit, atque ipse etiam tres alios egit, quorum primo injuriæ, secuudo inimicitia, tertio amplitudinis nomen indidit. Inde ad *Puteum juramenti* ascendit; noctuque ei Dominus apparuit, itaque est affatus: « Ego sum Deus Abrahami patris tui: tibi ego adsum, te beabo, tuamque progeniem ad stellarum cæli numerum adaugebo propter 58 Abrahamum patrem tuum. » Eo itaque loco Isaacus altari extructo rem Deo sacram fecit, atque eo in loco tabernaculum suum collocavit. Quomodo autem quondam ad Abrahamum, ita et ad Isaacum postmodo Abimeleclus Gerarum rex, Ochozad gynæcei sui præfecto et Philocho summo militiæ præfecto comitatus, venit. Quod enim Deum Isaaco adesse sentirent, ideo ad eum accesserunt mutuæque pacis ictu sœdere. mane illi jurejurando invicem dato fomideris pacatis discesserunt.

A Babylonicæ confusionis tempore usque ad Abrahami migrationem, cum scilicet jubente Deo Carris Mesopotamiæ paternaque domo relictis in terram Chananæam, quæ est Palæstina, abiit, anni effluxerunt 616. Erat tum annos natus 75. Cum in Chananæa terra annos exegisset 25, Isaacum genuit, vixitque præterea annos, 76. Mortuus ergo est annis vitæ 176 actis. Atque hic a Melchisedeco divino Salemi rege faustas comprehensiones accepit, panem ac vinum, utpote a summi Dei sacerdote, sicut paulo ante commemoravi.

Isaaco annos nato 32 Sara moritur, anno ætatis suæ 108, ac sepulta est Hebrone (nunc Eleutheropoli nomen est) in spelunca, quam Abrahamus ab Ephrone Chettæo quadringentis denariis emerat, attestantibus Cheti filii, unde et scriptas contractuum formulas Græci se fatentur accepisse. Isaacus annum agens quadragesimum Rebeccam duxit, filiam 59 Bathuelis; qui Nachoris ultimus fuit octavus filius. Nachor enim Abrahami frater ex Melcha uxore octo filios sustulit, interque hos postremo loco Bathuelem patrem Rebeccæ et Labani, ejus qui deinde socer Jacobi fuit. Nam Jacobus per totos viginti annos greges ejus pavit. Cæterum Rebecca, cum esset sterilis, post viginto demum annos uno partu duos edidit filios, Jacobum et Esauum, Isaacum tum sexagenario, anno mundi 3472.

Rebecca parato edulio Jacobo id dedit, eumque

screens, ex Aristophani Pace versum citat de collyra, quam inde ostendit ex panibus fuisse. Poetæ interpres panis vel exiguum frustum vel aliquid ex pa-

una cum aliis donis Isaaci opera ad Abrahamum intromisit, annos ætatis suæ decimo quinto. Quem in gremio suo Abrahamus tenens multipliciter faustis comprecationibus beavit, somnoque solutus vitam finiit.

Jacobo annos nato 43, Esau totidem natus duas duxit uxores, Juditham Beeris Chettæi et Masematham Elonis Ebæi filias. Jacobus anno ætatis suæ 63 nondum mulieris notitiam habuit, sicuti matri suæ Rebeccæ ipse retulit. Idem annos natus 73, anno mundi secundum accuratam supputationem 3545. Jacobus fratrem clam fugiens servitio septennali Leam uxorem meruit, rursusque septennium servitute functus Rachelem. Ex lea Rubenum, Simeonem, Levim, Judam, Issacharem Zabulonemque filios et filiam Dinam sustulit, ex Rachele Josephum, ex ancilla **●●** Bala Danum. ac Nephthalimum, ex Delpha Gadum atque Asserem. A Labano autem profugit, cum apud eum viginti annos fuisset, trimulo tum Josepho; transmissoque Jordane a Deo felix esse jubetur, atque Israeli nomen ab eodem accipit. Proinde recordatus visionis quam suo in Mesopotamiam adventu viderat, Bethelam ascendit, ubi per quietem visio ista ei apparuerat. Ibi cum omnia sua bona decimasset, ad extremum filiorum quoque instituta sortitione, Levim annum ætatis decimum octavum agentem Deo consecravit, ac eum sacerdotem constituit: erat is decimus ab ultimo, secundum astrologiæ. Rubenus enim ob vitiatam patris pellicem, quantumvis primo omnium natus esset, et regno et sacerdotio spoliatus fuit. Cum Jacobus prope Sichemam in urbem Salemam venisset, Sichemus Dinæ per vim stuprum intulit, quam ulti sunt Simeon et Levis, internecione occisis cum Sichemo civibus. Rachel porro alium Jacobo filium peperit, Benjaminum nomine; ac mortua apud Euphratam sepelitur, ubi nunc est Bethlehema: etenim versus Hierosolyma a Bethlehema, qua equi decurrunt, supra terram exstat cippus Rachelis. Et quoniam Levi genus ad Aaronem atque Mosen usque pertinet, quorum alter

XYLANDRI ET

num genere fuisse monet, quale pueris daretur; ut non male videatur torta panis verti in lexicis. Idem post eos κολλάβους appellari tradit, in eadem comœdia versans, quasi mutilatos, id est exiguos panes diceret. Cæterum κολλυβίδος et verbi agnati mentio exstat II Samuel, xiii, in Thamaris historia. Et ante c. 6 κολλυβίς ἄρτου nominatur. Sed hoc in Hebræa lingua חמת נחם, illud ביה"ל appellatur, quod posterius sorbitionem B. Hieronymus vertit, cum in priore vocem Græcam retineret. Et sunt sane vocabula diversa Quod c. 6 nominatur, id panis placentam fuisse videtur ex Levit. ii et viii capite, atque alias posset demonstrari. Posterior locus videtur ostendere lagana fuisse, vel aliquid ex pasta farinacea coctum quacunque ratione, cibum quidem potius quam potum. Nam profecto Amnon renuebat edere, non bibere. ut quidem verba simpliciter sonant. Neque ego hæc annotassem, nisi B. Hieronymi auctoritas me, ut debuit, admonuisset; et puto, sorbitiones si quis edi etiam dicat, merito reprehendi non posse. Vocabulum a corde recreando

Α τῷ Ἰακώβ, καὶ εἰσήγαγε μεθ' ἐτέρων δώρων διὰ Ἰσαὰκ πρὸς Ἀβραάμ· ὃν κατέχων ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ, εὐλογῶν πολυτρόπως, ἐτελεῖτησεν ἀφουπνώσας δ' Ἀβραάμ, τῷ ιε' ἔτει τῆς ζωῆς Ἰακώβ.

Τῷ δὲ με' (43) ἔτει τῆς ζωῆς Ἰακώβ ὁ Ἡσαὺ καὶ αὐτὸς ὁμόχρονος ὧν αὐτῷ ἔλαβε δύο γυναῖκας, Ἰουδὶθ θυγατέρα Βαῆρ τοῦ Χετταίου καὶ τὴν Μασεμάθ θυγατέρα Ἐλῶν Ἐβαιοῦ. Ἰακώβ δὲ ἐτῶν ὑπάρχων ἐξήκοντα τριῶν οὐκ ἔγνω ὄλως γυναῖκα, ὡς αὐτὸς ἐξείπε τῇ μητρὶ Ῥεβέκκα. Τῷ δὲ ογ' ἔτει αὐτοῦ, τοῦ δὲ κόσμου ἔτει γομ' κατὰ τὸν ἀκριβῆ λόγον, ἀπέδρασεν Ἰακώβ ἀπὸ προσώπου Ἡσαὺ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ δουλεύσας ἔτη ζ' ἔλαβε τὴν Λεῖαν, καὶ μετὰ ἕτερα ἑπτὰ ἔλαβε τὴν Ῥαχὴλ. Ἐκ μὲν οὖν τῆς Λεῖας ἐγέννησε τὸν Ῥομβεῖμ, τὸν Συμεῶν, τὸν Λεὺί, τὸν Ἰούδαν, τὸν Ἰσααχάρ, τὸν Ζαβουλὼν καὶ τὴν Δίναν· ἐκ δὲ τῆς Ῥαχὴλ τὸν Ἰωσήφ, ἐκ δὲ τῆς παιδίσκης Βάλας τὸν Δάν καὶ τὸν Νεφθαλίμ, ἐκ δὲ τῆς Δελεφᾶς τὸν Γὰδ καὶ τὸν Ἀσήρ. Εἰκοστὸν τοίνυν ἔτος διατρίψας μετὰ τοῦ Λαβάν ἀπέδρα ἐξ αὐτοῦ, ὄντος τοῦ Ἰωσήφ χρόνων τριῶν. Διάβαινων δὲ τὸν Ἰορδάνην ἐπευλογήθη καὶ μετεκλήθη Ἰσραήλ. Ὁ δὲ Ἰακώβ τῆς ὀράσεως ὑπομνησθεὶς ἦν ἐθεάσατο κατὰ τὴν ἀφίξιν τὴν εἰς Μεσοποταμίαν, ἀνέρχεται εἰς Βαιθήλ. Ἔνθα κατακοιμηθεὶς εἶδε τὸ ὄραμα. Καὶ πάντα ἀποδεκατώσας ἃ ἐπέκτητο, τελευταῖον ὑποβάλλει κλήρω τοὺς παῖδας, καὶ τὸν Λεὺί τῷ Θεῷ ἀφιερῶν, ἐτῶν ὑπάρχοντα ιη', καὶ [P. 34] ἀρχιερέα ἀναδείκνυσι, δέκατον ὄντα ἀπὸ ἐσχάτου κατὰ τὸν τῆς ἀστρολογίας (44). Ῥουβεῖμ γὰρ διὰ τὴν παλλακὴν τοῦ πατρὸς ἐστερήθη τῆς τε βασιλείας καὶ τῆς ἱερωσύνης, πρωτότοκος ὢν. Ἐλθόντος δὲ τοῦ Ἰακώβ πλησίον Σικίμων εἰς πόλιν Σαλήμ, ὑφίσταται ὑπὸ Σιχέμ τὴν βίαν ἢ Δίνα· καὶ ἐδικαίεται παρὰ Συμεῶν καὶ Λεὺί, παντὶ τρόπῳ διαχρησαμένων τοὺς περὶ τὸν Σιχέμ. Ἔτι δὲ τίκει ἢ Ῥαχὴλ τῷ Ἰακώβ τὸν Βενισμίν, καὶ τελευτήσασα θάπτεται ἐν τῷ Εὐφρανθῆ, ἐνθα νῦν ἐστὶν ἡ Βηθλεέμ· μεταξὺ γὰρ τῆς Βηθλεέμ καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ, εἰς τὸν ἱππόδρομον, ἡ λάρναξ ἐστὶ τῆς Ῥαχὴλ,

GOARI NOTÆ.

ductum, et ut ita dicam, cordiale aliquid significare in sanctæ lingua videtur. Sed hæc alii viderint. Jampridem scripseram hæc, cum Adversaria edita vidi, libros longe utilissimos, Adriani Turnebi, quem nuper rei publicæ litterariæ dispendio amisimus, virum doctrinæ et solertix incomparabilis. Ejus libri 4 initium cum nostris conjungat lector diligens. XYL.

(43) Sacræ Litteræ tantum 40 perhibent, et nomina paslo aliter leguntur Vide Gen. xxvi in fine. XYL.

(44) Kocus perspicue mutilus. Ideo aster. cum adjeci, quia aliud in præsentia vix possum. Post paulo, qua equi decurrunt: in Græco est εἰς τὸν ἱππόδρομον. In via quidem sepultam scribitur Gen. xxxv. Alioqui Græcam vocem scio Circum significare: sed huc non quadrat. Quod εὐφρανθᾶ est in nostro codice, id apud Josephum sub finem ἰ Ἀντίq. libri κατὰ τὴν ἐφραθὴν legitur. Hebraica vox recte Græce redditur εὐφρανθᾶ, sicque et hic et alibi legit Complutensis editio. Et eandem fere habet Zonaras lectionem. XYL.

ὑπερκαιμένη τῆς γῆς. Καὶ ἐπειδὴ τὸ ἐκ Λευὶ γένος ἄνθρωπος ἐπὶ Ἀαρῶν κατατρέχει καὶ Μωϋσῆν, ὧν ὁ μὲν ἱερατεύει ὁ δὲ στρατηγεῖ τῷ λαῷ οὐκ ὀκτώως ἐξ αὐτῶν λαμβάνεται ἢ ἐκ τοῦ Ἰακώβ γενεαλογία. Ῥεβέκκα δὲ, ὡς ᾠσιν Ἰωσήπος ἐν τῇ Ἀρχαιολογίᾳ, ἤξιωσε τὸν Ἰσαὰκ ἀγαγεῖν Ἡσαῦ καὶ Ἰακώβ καὶ διαλλάξαι αὐτούς. Ὁ δὲ καὶ ποιήσας, καὶ παρακαλέσας αὐτούς ἄμα, καὶ ἐνορκίσας εἰρήνην ἄγειν πρὸς ἀλλήλους καὶ τῆς πνευματικῆς οἰκειότητος ἀσπάξασθαι τὴν διάθεσιν, προεῖπε τῷ Ἡσαῦ ὅτι ἐὰν ἐπαναστῆς τῷ Ἰακώβ, ἐμπέσῃ εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

Μετὰ τὴν τελευτὴν Ἰσαὰκ οἱ υἱοὶ Ἡσαῦ πρῶτον τὸν πατέρα αὐτῶν κατὰ Ἰακώβ καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ. Καὶ καθοπλισθεὶς μετὰ ἐθνῶν ἤλθε πρὸς πόλεμον. Ἰακώβ δὲ ἀποκλείσας τῆς πόλεως τὰς πύλας παρεκάλει τὸν Ἡσαῦ μνησθῆναι τῶν προγονικῶν ἐντολῶν καὶ παραινέσεων. Τοῦ δὲ μὴ ἀνεχομένου ἀλλὰ καὶ μάλλον ὀδρίζοντος, τοῦ Ἰουδα παρακλίσαντος ἐνέτεινε τὸ τόξον Ἰακώβ, καὶ πλήξας κατὰ τοῦ δεξιῦ μαζοῦ τὸν Ἡσαῦ κατέβαλε· καὶ τούτου τελευτήσαντος ἐξῆλθον τῆς πόλεως οἱ υἱοὶ Ἰακώβ, καὶ πάντα σχεδὸν ἀνεῖλον. Τελευτῶσαι δὲ πρότερον μὲν ἢ Ῥεβέκκα, μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ ὁ Ἰσαὰκ, τῷ Ἰακώβ τῆς πρωτοτοκίας καταλιπόντες τὰ γέγραφα.

Ἵτι ὁ Ἰσαὰκ ἑκατὸν ἐτῶν ἦν, ὅτε τὰς εὐλογίας τοῦ Ἡσαῦ Ἰακώβ ἔκλεψεν.

Ἵτι ἐν ταῖς χρόνους Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ πολυσωμάτων ἀνθρώπους Αἰγύπτου ἱστοροῦσι γενέσθαι, τοὺς ἐπὶ Ἑλλήνων Γίγαντας ὀνομαζομένους, τοὺς καὶ δρακοντόποδας. Τότε δὲ καὶ τοὺς Κουρήτας λέγουσι γενέσθαι. Οἱ δὲ ἀπογόνους τῶν Ἰδαίων (45), οἱ ἐλέγοντο παρ' Ἑλλησιν εἶναι· καὶ Ἡρακλῆς εἰς τῶν Ἰδαίων δακτύλων.

Ἵτι οἱ Χалδαῖοι ἀπὸ τοῦ Σημ κατάγονται, ἐξ ὧν ὁ Ἀβραάμ.

Ἵτι δεκαεπτὰ ἐτῶν ὁ Ἰωσήφ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐπράθη, μετὰ πέμπτον ἔτος τῆς τελευτῆς Ῥαχὴλ, Ἰουστῶν ὀκτώ.

[P. 35] Ἵτι τῷ ρκ' ἔτει τοῦ Ἰακώβ Ἰωσήφ ἤρξε τῆς βασιλείας Αἰγύπτου, τριακονταετῆς ὧν. Καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει τελευτᾷ Ἰσαὰκ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ζήσας ἔτη ρ' ὀγδοήκοντα· καὶ ἐτάφη ὑπὸ Ἰακώβ καὶ Ἡσαῦ τῶν υἱῶν αὐτοῦ. Τῷ δὲ λη' ἔτει τοῦ Ἰωσήφ ἤρξατο

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(45) Librarius, cui Judæorum nomen nimirum notius erat, utrobique Ἰουδαίων pro Ἰδαίων scriptis; quem vel δακτύλων vox poterat a lapsu revocare. De Curetibus et Idæis dactylis multi multa: optime Diodorus Siculus t. V, fol. Græco 230, et præclare ex antiquitate interpretis Argonauticorum Apollonii Græcus, annotationum in l. i, num. 42, ne alios citem. Quanquam ne hic quidem gravabor ascribere verba Clementis Alexandrini de primo Stromateon libro, hunc locum explicantia: Τινὲς δὲ μνησκώτερον τῶν Ἰδαίων καλουμένων δακτύλων σοφοῦς τινὰς πρῶτους γενέσθαι λέγουσιν, εἰς οὓς ἢ τε τῶν Ἑβραίων λεγομένων γραμμῶν καὶ ἢ τῶν γραμμῶν καὶ ἢ τῶν κατὰ μουσικὴν εὔρεσις βυθμῶν ἀναφέρεται. Δι' ἣν αἰτίαν οἱ παρὰ τοῖς μουσι-

sacerdos, alter ductor populi fuit, consentaneum fuit eorum genus ab Jacobo repeti. Jam Rebecca a Josepho in opere *De antiquitate Judaica* perhibetur a marito hoc contendisse, ut in unum conductos Esauum et Jacobum in gratiam mutuam reponeret. Fecisse hoc ① Isaacum, et utrumque interposita adhortatione ac jurisjurandi religione ad pacem redegisse, monitos ut fraternæ necessitudinis haberent rationem; simul Esauo prædixisse fore ut si adversus Jacobum insurgeret, in ejus manus incideret.

Isaaco mortuo Esau filii patrem adversus Jacobum ejusque prolem excitarunt, ita ut ascitis nationum auxiliis armatus Jacobo bellum fecerit. At Jacobus urbis portis clausis Esauum monere uti parentis præceptorum atque concilii memoriam recoleret. Esauo non modo dicta fratris aspernante, sed ferocius etiam quam antea sese agitante, Judæo suasu Jacobus arcum tetendit, Esauumque juxta dextram mamillam ictum stravit. Eo cadente Jacobi filii portis effusi eos qui ab Esauo stabant fere universos deleverunt. Mortem Rebecca paulo post subsequuta est mors Isaaci, cum uterque prærogativa primo nati filii Jacobum dignatus esset.

Isaacus centenarius fuit, quo tempore Jacobus Esauo debitam felicitatis imprecationem suffuratus fuit.

Ægyptii tradunt Abrahami et Isaaci ætate homines fuisse multiformes, qui a Græcis Gigantes iidemque anguipedes nominantur. Tunc etiam Curetas fuisse aiunt, alii autem Idæorum posteror qui ② dicantur apud Græcos fuisse; et Hercules, unus Idæorum dactylorum.

Chaldæi a Semo genus trahunt, ex quibus fuit Abrahamus prognatus.

Josephus anno suæ ætatis 17 a fratribus post quintum a Rachelis obitu annum venditus est aureis octo.

Agente annum ætatis centesimum vicesimum Jacobo, Josephus annos natus triginta Ægypto præfectus fuit. Eodemque anno avus ejus, cum annos 180 vixisset, mortuus est, atque a filiis suis Jacobo et Esauo sepultus. Anno vitæ Josephi tricesimo

κοῖς δάκτυλοι τὴν προσσηγορίαν εἰλήφασι. Φρόγγον δὲ ἦσαν καὶ βάρβαροι οἱ Ἰδαῖοι δάκτυλοι. Ἡρόδωρον δὲ τὸν Ἡρακλέα μάντιν καὶ φυσικὸν γενόμενον ἱστορεῖ, παρὰ Ἀτλαντος τοῦ βαρβάρου τοῦ Φρυγῶς διαδέχασθαι τοὺς τοῦ κόσμου κίονας, ἀνιτιτόμνον τοῦ μύθου τὴν τῶν οὐρανίων ἐπιστήμην μαθήσει διδόμεσθαι. Loquitur ibi de inventioribus artium variarum et philosophiæ. De Curetibus etiam in Orphei hymnis invenient antiquitatis profanæ studiosi aliquid. Paulo ante multiformes ad verbum reddidi quos auctor πολυσωμάτων nominat: non enim vasta modo corpora habuisse dicuntur, sed et membrorum multitudine copia monstrosa, Ægæon qualis, verbi gratia. Nota sunt Virgilio carmina. XVI.

octavo fames cœpit: nam, ut Josephus testatur, totis septem annis ejus penuriæ Nilus non exundaverat. Biennio post Jacobus in Ægyptum demigravit, cum 75 animabus annos habens 130. Josepho 40 agente annu moritur Jacobus anno vitæ suæ 147, ac in Hebrone a Josepho sepelitur. (Gesæma Arabia est Ægypto finimita.) Nam Josephus annis post Jacobi in Ægyptum migrationem 70 mortuus est, cum centum annos et decem vixisset.

A morte Josephi servitutem Ægyptiis Hebræi servierunt per annos 144. Ergo totum tempus, quod in Ægypto Hebræi egerunt, annorum fuit 215. Quod ad privilegia (ut sic loquar) primogenituræ, in locum Rubeni proles Josephi ob parentis pudicitiam successit, quod Rubenus cum patris pellice coivisset, Josephus autem in Ægyptiæ mulieris libidinem nequaquam consensisset. Quamvis etiam fratres numero decem ac tres fuerunt, tamen terra inter duodecim divisa est, eo quod a cæteris omnibus Levi decimas acciperet.

Adolescentulus etiamnum Josephus oves patris pascebat; cumque eum pater reliquis impensius diligeret, fratres invidia perciti adversus eum similitates exercuerunt. Auxit odium insomniorum auditio. Recitaverat enim eis visum sibi, ipsis manipulos colligantibus suum manipulum sese erexisse, reliquosque ejus honorandi causa manipulos pronos procubuisse. Unde fratres id quod res fuit conjicientes, illum in ipsos imperium aliquando habiturum, multo vehementius odium adversus eum conceperunt. Addidit hoc priori Josephus, se per quietem imaginatum fuisse a sole, luna undecimque stellis se adorari. Verit hoc in jocosum pater, dictoque « Numnam ego ipse et mater tua fratresque tui te prostratis in terram corporibus adoratum veniemus? » objurgatum silere jussit. Ita ergo visiones istæ obscura quædam erant veritatem aliquando ante designans informatio. Nam et hoc vaticinii est genus, multisque præmonstrata est insomniis futurorum significatio, quæ insomnia Numinis instinctu accidunt, ut Pharaoni, ut Nabuchodonosori et permultis aliis.

Operæ pretium est vaticiniorum differentias cernere. Quædam spiritualia sunt et veracia prorsus, ut Dei et sanctorum, suo tempore exitu vaticinium confirmante. Alia a dæmonibus proficiscuntur, inque horum cultoribus efficacitatem exerunt. Estque id genus multiplex; sub quo sunt vaticinia ex farina et hordeo, Pythia, nugæ ex Dodonæa quercu, extispicium, auspicium, augurium, tum conjectationes de sternutationibus, tonitribus, murium feliumque stridore, lignorum, aurium tinnitu, corporis tremore sumptæ. Quod genus etiam auguria nominantur; cujus pars versatur in avibus, pars in tremoribus partium corporis sive subsaltationibus contemplandis, pars in augurio, pars in

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(46) In tremoribus. Ut hunc locum sic vertentem, cum vocis παλμωτικόν movit etymon, tum Suidæ me permovit testimonium, qui ex quocun-

αό λιμός· οὐ γὰρ ἀνέβη ὁ Νεῖλος ἐν ὄλοις τοῖς ἑπτά ἔτεσι τοῦ λιμοῦ, ὡς Ἰώσηπος μαρτυρεῖ. Μετὰ δὲ δύο ἔτη, κατέβη Ἰακώβ εἰς Αἴγυπτον ἐν οὐ ψυχρῆς, ἑκατὸν τριάκοντα ἑτῶν ὢν, ὁ δὲ Ἰωσήφ τεσσαράκοντα. Τελευτᾷ δὲ Ἰακώβ ἑκατὸν τεσσαρακονταεπτὰ ἑτῶν, καὶ θάπτεται ὑπὸ Ἰωσήφ ἐν Χεβρών. Γεσαίμ δὲ ἡ πρὸς Αἴγυπτον Ἀραβία ἐστίν. Μετὰ γὰρ ὁ χρόνος τῆς ἐν Αἴγύπτῳ καθόδου Ἰακώβ, ἐτελεύτησεν Ἰωσήφ ἑκατὸν δέκα ἑτῶν.

Μετὰ γοῦν τὸν θάνατον Ἰωσήφ δουλεύουσιν Ἑβραῖοι τοῖς Αἴγυπτίοις ἔτη ρμδ'. Τὰ πάντα τοίνυν τῆς τῶν Ἑβραίων ἐν Αἴγύπτῳ διατριβῆς ἔτη σιε'. Λαμβάνουσι δὲ τὴν εὐλογίαν τῶν πρωτοτοκίων ἀντὶ τοῦ Ρουβείμ οἱ υἱοὶ Ἰωσήφ διὰ τὸ τοῦ πατρὸς αὐτῶν σώφρον, κατὰ ὃ μὲν Ρουβείμ τῇ παλλακῇ συνῆλθε τοῦ πατρὸς, ὁ δὲ Ἰωσήφ τῇ Αἴγυπτίᾳ οὐ συνεφάρη. Ἀλλὰ καὶ δεκατριῶν ἀδελφῶν ὄντων εἰς δώδεκα ἡμερίσθη ἡ γῆ διὰ τὸ τὸν Λευὶ ἀποδεκατοῦν τοὺς λοιποὺς πάντας.

Ὅτι Ἰωσήφ κομιδῇ νέος ὢν ἔτι πρόβατα τοῦ πατρὸς ποιμαίνων ἦν, καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων ἡγαπάτο τῷ πατρὶ. Διὸ καὶ οἱ ἀδελφοὶ διαφθορούμενοι οὐδὲν πρὸς αὐτὸν εἰρηνικὸν ἐλάλουν. Προσετίθουν δὲ καὶ μῖσος τῶν ἐνυπνίων αὐτοῦ ἀκούοντες. Καὶ γὰρ ἔφη· « Δράγματα δεσμευόντων ἡμῶν ἐν τῷ πεδίῳ ὦμην μὲν ἀνορθωθῆναι τὸ ἔμῳ, τὰ δὲ ὑμέτερα περιστραφέντα προσκυνεῖν αὐτῷ. » Τούτου γοῦν ἀκούσαντες, καὶ ὡς βασιλεύσει ἐπ' αὐτοὺς ὀρθῶς ἐπικρίναντες, λίαν ἐπέτειναν τὸ μῖσος. Προσθεῖς δὲ, « Δύστις ἐνυπνισάμην, » ἔφη, « καὶ γε ὦμην τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ ἑνδεκα ἀστέρας προσκυνούντάς με καθ' ὁρᾶν. » Διαπαίρων δὲ τὸ ὄραμα Ἰακώβ ἔφη· « Ἄρα ἐγὼ ὁ πατὴρ σου καὶ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοὶ σου ἤξομεν προσκυνῆσαι σοὶ ἐπὶ τῆς γῆς; » καὶ ἐπιτιμήσας παρῆνει σιγᾶν. Οὕτω μὲν οὖν τὰ ὄραματα ἀμυδρὰ τῆς ἀληθείας προτύπως ἦν· καὶ γὰρ τοῦτο προφητείας εἶδος, καὶ ἐν πολλοῖς ἐθεωρήθη πολλᾶκις δι' ὀνείρων ἢ τοῦ μέλλοντος προδηλώσις, ἐν οἷς διὰ κρείττονος γίνεται κατοχῆς, ὡσπερ ἐν τῷ Φαραῶ καὶ τῷ Ναβουχοδονοσορ καὶ ἄλλοις πλείστοις.

Ἄξιον δὲ εἰδέναι τὰς διαφορὰς τῶν προφητειῶν. Ἡ μὲν γὰρ ἐστὶ πνευματικὴ καὶ ἀληθὲς πάντη, ὡς ἡ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων, ἐν καιρῷ τῷ ἰδίῳ τὸ πέρας τῶν προφητευομένων ἐπιφέρει. Ἄλλη δὲ δαιμονικὴ, ἐν τοῖς τῶν δαιμόνων θεραπευταῖς ἐνεργουμένη. [P. 36] πολύτροπος δὲ αὕτη, οἷα ἡ τῶν ἀλευρομαντῶν καὶ κριθομαντῶν λεγομένη, οἷα ἡ Πυθία καὶ ἡ διὰ τῆς Δωδωναίας ληρούσα δρυὸς, ἡ διὰ τῶν σπλάγγων μαντεία καὶ ἡ δι' ὀρνέων πτήσεως, καὶ ἡ διὰ κλαγγῶν καὶ παρμῶν συμβολικῆ· οἷα ἡ διὰ βροντῆς, μυῶν, γαλῆς, τρισμοῦ ξύλων, ὡτὸς ἤχων, παλμῶν σώματος, συμβολικῆ καὶ οἰωνιστικῆ λεγομένη. Ἦς τὸ μὲν ἐστὶν ὀρνεοσκοπικόν, τὸ δὲ παλμωτικόν (46), τὸ δὲ οἰωνοσκοπικόν, τὸ δὲ

que tandem auctore (mihi enim non liquet), παλμωτικὸν οἰώνισμα explicat, cum præ sagitur quid præmonstret subsaltatio vel tremor, verbi gratia.

χειροσκοπικόν, τὸ δὲ ἐνόδιον ἢ κληδονιστικόν, οἷον ὅταν ἐκ τοῦ παρατυχόντος εἴρημένου τεκμαίρηται τις τὸ ἐπόμενον, καὶ ὅταν δι' ὀνομάτων νεκρῶν ἐπι- κλήσεως, καὶ ὅταν δι' ἀστρῶν καὶ ὑδάτων ἢ ὀνείρων ματαίων, οἷοι καθ' ἐκίστην πᾶσι προσπίπτουσι· σπάνιοι γὰρ λίαν οἱ ἄνωθεν ἦκοντες. Οὗτοι δὲ πάντες δαιμονώδεις οἱ τρόποι· τῆς προφητείας καὶ στοχαστικοί, οἱ κατὰ συμβεβηκός ἀληθεύοντες ἐν τισιν ἐν τοῖς πλείστοις ἀμαρτάνουσιν. Ἄλλη δὲ προφητεία φυσική, ὡς ἡ διὰ τῶν ἀλόγων· χειλιδόνες γὰρ καὶ μύρμηκες καὶ γέραννοι ἐχίνοι τε καὶ ἀλκυόνες χειμῶνος ἐπιόντος φυσικῶς ἐπαισθάνονται. Ἄλλη δὲ τεχνητή, ὡς ἡ παρ' ἱατροῦ καὶ κυβερνήταις ὀρωμένη, ἥτις στοχασμὸς μᾶλλον ἢ προφητεία μετωνόμασται. Καὶ παρὰ ταύτας ἡ δημώδης τε καὶ κοινή, ὡς ὅταν εἴπῃ τις ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔσται χειμῶν, ὅτι ἐκ φιλονεικίας ψυχῆς πολλάκις μῖσος ἐγείρεται, ἐκ τοῦ μίσους δὲ ἔριδος ἀνισταμένης καὶ κρατυνομένης ζῆλος ἰγένετο πικρὸς, ἐκ δὲ τοῦ φθόνου ἐνέσκηψε κρυπτός, ἐκ δὲ τοῦ ὀ θυμὸς ἀνῆπται δεινός, ἐκ τοῦ θυμοῦ δὲ θάνατος ἀνακύπτει· πονηρὸς, εἰ μὴ κρείττοσι δηλονότι προνοίαις ἀνακόπτοιο.

Ἐν τῷ πραθῆναι τὸν Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ Πετ- φρῆ εὐνούχῳ τῷ ἀρχιμαγειρῷ Φαραῶ, καὶ ἐν δεσμο- τηρίῳ ἐγκλεισθῆναι, συνέβη τὸν ἀρχισιτοποιὸν καὶ τὸν ἀρχισινοχόον, τοὺς εὐνούχους Φαραῶ, ἐγκλεισθῆ- ναὶ ἐν τῷ αὐτῷ δεσμοτηρίῳ ἔνθα καὶ Ἰωσήφ. Ἡμερῶν δὲ διελευσῶν ἀμφοτέρω εἶδον ἐνύπνια. Ὁ μὲν ἀρχισινοχός ἀμπελον εἶδε θάλλουσαν βλαστοῖς καὶ πεπεύρους βότρυας σταφυλῆς προβάλλουσαν, τρεῖς δὲ ταύτην ὑπέχουσαν κάτωθεν πυθμένας. « Ἐγὼ δὲ, φησὶν, ὦμην τῷ ποτηρίῳ τὴν σταφυλὴν ἐκθλίβων εἰς τὴν χεῖρα διδόναι Φαραῶ. » Καὶ ὁ Ἰωσήφ τοὺς τρεῖς πυθμένας ἔτι τρεῖς ἡμέρας ἔσσεσθαι φησι, καὶ τῆς ἀρχῆς σου μεμνήσεται· ὁ Φαραῶ, καὶ ἀποκαταστήσει σε εἰς τὴν προτέραν ἀρχισινοχοίαν. Ἄλλὰ μνήσθητι κάμου, ὅταν εὖ σοι γένηται, ὅτι μᾶτην διαβληθεὶς τῷ ὀκρωμάτι τούτῳ κατακέρρι- μαί. Ἐπὶ τούτοις καὶ ὁ ἀρχισιτοποιός [P. 37] ἔφη· « Τρία κανᾶ χονδριτῶν σιτοποιῶ. ἐξ ὧν ἔργων ὁ βασιλεὺς ἐσθίει, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου ἔχειν ὑπελάμ- βανον· καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιόντα κατ- ἔσθιεν αὐτά. » Καὶ ὁ Ἰωσήφ, « Ἐτι τρεῖς ἡμέραι, ἔφη, καὶ ἀφελεῖται Φαραῶ τὴν κεφαλὴν σου ἀπὸ σοῦ, καὶ

A divinatione ex manuum inspectione, pars in obviis rumoribus, unde omnia captantur, cum obvius quisque interrogatus dicit unde futurum conjiciatur. Tum mortuorum nominatim invocandorum ratio, ex sideribus, aquis aut inanibus somniis prædictio, qualia omni nocte quibusvis accidunt: rara admodum sunt enim somnia divinitus oblata. Hæc omnia vaticinandi genera a dæmonibus sunt conjecturisque innituntur, ita ut per accidens in quibusdam verum attingant, in plerisque aberrant. Est et alia naturalis divinatio brutorum. Etenim hirundines, formicæ, grues, echini atque alcyones tempestatem appetentem naturæ monitu præsentunt. Alia artificiosa, qualem medici et gubernatores ostendunt; quæ tamen conjectatio potius est quam divinatio appellata. Præter has vulgaris quoque ista et communis, ut cum quis dicit post triduum fore tempestatem. 65 Studium contendendi exiguum sæpe odio occasionem præbet; ex quo orta rixa et invalescente acerba existit æmulatio. Hanc occulta subsequitur invidia; et ex hac rursum animi exardescit acris ira, quæ homicidiis fœdis causam exhibet, nisi præstantioris nimirum prudentiæ consiliis ea avertantur.

Cum in Ægyptum venditus Josephus Putiphari regis Pharaonis culinæ præfecto eunucho esset atque in carcerem traditus, evenit ut pistorum quoque et pincernarum Pharaonis principes eunuchi in eumdem carcerem concluderentur. Inde aliquot elapsis diebus horum insomnium habuit. Princeps pincernarum retulit visam sibi in somnis fuisse vitem lætam palmitibus maturasque uvas porrigentem, atque inferne tribus subnixam palmitibus, se vero uvam in poculum exprimere, idque Pharaoni in manum dare. Tum Josephus interpretatus est tribus palmitibus triduum significari: eo exacto Pharaoni ministerium ejus in memoriam rediturum, ipsumque a rege in pristinam dignitatem restitutum iri. Petiitque ut rebus prosperis redditus sui per calumniam carceri inclusi rationem haberet. Deinde magister pistorum « Imaginatus sum, ait, per quietem capiti meo impositas tres sçortas me gerere, panibus delicatis plenas, qualibus rex vesci solet: cæterum aves ingruere atque eos devorare. » Respondit Josephus fore ut post tres dies Pharaon eum capite multatum

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

oculi dextri; et ait Possidonium ea de re aliquid esse commentatum. Sane apud Theocritum quoque de amore suo bene ominans quidam ita ait: Ἄλλε- τα: ὀφθαλμὸς μοι ὁ δεξιός, id est, Oculus dexter mihi substituit. Cæterum quid divinationibus hujusmodi tribuendum sit, optime intelliges ex D. Augustino multis locis, et præcipue l. II De doctrina Christiana, c. 20 et tribus sequentibus. Atque ibi quidem etiam salientium membrorum præsentia commemorantur. Itaque non optimo jure carpi eos puto qui ex Epiphaniæ Panario παλμὸν tremorem seu concussionem converterunt, præsertim cum eo quoque loco παλμὸς inter ea ponatur divinationis genera, quæ cum extispicum doctrina

et extorum palpitatione non multum videantur habere commune. Porro Putipharem culinæ aut si mavis coquorum præfectum numinavi, secutus Græcam ἀρχιμαγειρός vocem. Nam Hebraicum secus sonat vocabulum, præsertim si Ortelo Chaldæo paraphrastæ credimus c. 89; cui admodum suffragari videtur Jeremias, hoc ipso titulo Nebuzardanem appellans, qui a rege Babylonio missus fuit ad Hierosolyma diripienda. Nam ea res non, ut opinor, valde appositia est officio magistri caquorum. Certe B. Hieronymus magistrum militum vel exercitus vertit, et mactare significat, quo artificio barbaros milites gaudere etiam- num scimus. Xyl.

in crucem agat, ubi volucris esca sit futurus. **66** Quomodo autem Josephus actum iri praedixerat, ita plane actum est. Duobus ab eo tempore annis circumactis ipsi Pharaoni insomnium est oblatum tale. Vidit septem vaccas formosas et carne nitidas de fluvio ascendere atque in palustri gramine pascere: his succedere totidem deformes atque macilentas, a quibus pulchræ illæ et pingues devorarentur. Expergefactus rex cum denuo obdormivisset, in somno sibi visus est videre septem spicas ab uno culmo enosci pulchras atque eximias: post has alias septem vitio aeris inanes ac tenues, et ab his præclaras istas atque plenas consumi. His visis perturbatus est rex, neque tamen fuit qui ei somnium hoc interpretari posset. Ibi tum recordatus Josephi est pincernarum præfectus. Josephus ergo vocatus septem vaccis formosis itemque septem spicis præclaris septem annos fertilitatis designari exponit, septem macris vaccis atque inanibus spicis annos septem penuriæ insecuturæ, qui omnes fertiliū annorum opes essent absumpturi. Insomnii veritatem geminatione confirmari, et quod secundo spicæ visæ essent, eo indicium de frugibus terræ perhiberi, ac Deum rem acceleratum. Triginta annos natus fuit Josephus, cum Pharaoni præsto fuit; isque ei Asenetham Putipharis sacerdotis filiam matrimonio junxit, ex qua ei duo filii sunt nati, Manasses atque Ephraïmus. Enimvero fame septennali orta Josephus omne aurum, **67** omnia iumenta, omnes agros, quin etiam mancipia domui Pharaonis acquisivit. Septimo anno semina ad totam Ægyptum frumento conserendam præbens instituit ut fructuum quinta pars regi penderetur. Quod etiamnum in Ægypto obtinet, solis sacerdotibus immunitibus, quod eorum agros tantum Josephus eo onere liberasset. Cætero qui salutem hoc suam et summum beneficium Ægyptii putantes, hodieque morem retinent quintam omnium terræ frugum partem Pharaoni tribuendi.

Jacobus in Ægypto apud Josephum annos vixit 17, vixit omnino annos 147. Ut finem vitæ suæ appetiisse intellexisset, Josephum ad se evocatum femori suo, ut erat moris, manum subjicere jussit, juramentoque obstrinxit ne se in Ægypto

XYLANDRI ET

(46) Quod vocabulum est etiam in Complutensi editione in hac historia. Gen. xli. Alii, interque hos Argentoratensis (nam ad manum Aldinus non erat), ἐν τῇ ὄχθῃ legerunt. Librarius Cedreni in margine annotavit ita se in exemplari reperisse. nisi incuria peccatum sit. Οὕτως εἴρηται τὸ ἄλιν ἐν τῷ ἀντιγράφῳ, πλὴν λάθος ἔν. Hieronymus vertit in locis palustribus, ut quidem nunc etiam in Complutensi libro legitur. Nam in ejuſdem versione Jobi c. viii, quo loco hypocritæ juncis et id genus in humido viventibus plantis elegantissime comperantur, idem quod hic vocabulum carectum legitur interpretatum.

Quo quidem loco βοῦτομον, de qua voce nihil hic agam, substituere 70 interpretes. Plerique pratensem herbam intelligunt. Et Jobi modo citati locus

Ἄ ἐπὶ ξύλον κρεμάμενον τὰ ὄρνεά σε καταβουλήσονται. » Κατὰ τὴν κρίσιν οὖν τοῦ Ἰωσήφ οὕτω καὶ ἐγένετο. Μετὰ ταῦτα δύο ἐτῶν παρῳχημένων αὐτὸς ἐνύπνιον εἶδε Φαραῶ. Ἑπτὰ βόας καλὰς τῷ εἶδει καὶ ταῖς σαρκὶ λιπαρὰς, ἀναβαινούσας ἐκ τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐν τῷ ἄλιν (47) νεμομένας ᾤετο ὄρνῃ, ἄλλας δὲ ἑπτὰ βόας ἐπομένας ταῖς πρώταις, αἰσχυρὰς τῷ εἶδει καὶ λεπτάς, αἱ καὶ κατέφαγον τὰς λιπαρὰς καὶ ἐκλεκτάς. Εἶτα ἐγερθεὶς καὶ αὖθις δεῦτερον ἐνουπισηθεὶς ὁ βασιλεὺς ὄρνῃ ἐδόκει ἑπτὰ στάχους ἐν ἐνὶ πυθμῆνι ἀνίηται, καλοὺς καὶ ἐκλεκτοὺς, καὶ μετ' αὐτοὺς ἄλλοις ἑπτὰ ἀναφύεσθαι ἀνεμοφόρους καὶ λεπτοὺς, οἱ τοὺς ἐκλεκτοὺς καὶ πλήρεις κατέπιον. Ταῦτα ἐδὼν Φαραῶ ἐτραχέθη, καὶ ὁ ἀπαγέλλων αὐτῷ τὴν σύγκρισιν οὐκ ἦν. Ἀναμνησθετα: οὖν ὁ ἀρχαιονοχόος τοῦ Ἰωσήφ, ὅς καὶ παραστὰς τὰς μὲν ἑπτὰ βόας τὰς καλὰς καὶ τοὺς ἑπτὰ στάχους τοὺς καλοὺς ἑπτὰ ἔτη εὐθηνίας εἶναι φησι, τὰς δὲ ἑπτὰ βόας τὰς ἰσχνὰς καὶ τοὺς ἑπτὰ στάχους τοὺς λεπτοὺς καὶ κενοὺς, ἑπτὰ ἔτη λιμοῦ ἰσχυροῦ ἐπακολουθήσει, ἅπερ ἐξουλώσει πάντα τὰ ἀγαθὰ τῶν ἐτῶν τῆς εὐθηνίας. Τὸ δὲ δευτερώσαι τὸ ἐνύπνιον, ἀληθὲς ἐστὶ δηλοῖ. Τὸ δὲ καὶ διὰ τῶν ἀσταχῶν δευτερωθῆναι τὸ διὰ τῶν γεωργημάτων τῆς γῆς σημαίνει ἅπερ καὶ ταχυεὶ τοῦ ποιῆσαι ὁ Θεός. Ἦν μὲν οὖν ἐτῶν τριάκοντα ὁ Ἰωσήφ, ὅτε παρέστη τῷ Φαραῶ ᾧ καὶ γυναῖκα τὴν Ἀσενῆθ ἐδίδου, θυγατέρα τοῦ ἱερέως Πετεροῦ, μεθ' ἧς καὶ δύο υἱοὺς ἐτετόκει, Μανασσῆν καὶ Ἐφραῖμ. Τοῦ λιμοῦ δὲ ἐπὶ ἑπταετία γενομένου πάντα μὲν χρυσὸν καὶ ἀργύρον καὶ γῆν, ἀλλὰ μὴν καὶ ἐξ ἀνθρώπων ἀνδράποδα τῷ οἴκῳ Φαραῶ εἰσποιήσατο· ἐν δὲ τῷ ἐβδόμῳ ἔνιαυτῷ σπέρματα δούς πάση τῇ γῇ Αἰγύπτου, τὸ πέμπτον μέρος ἀποκληροῦν ἐποίησε τοῖς βασιλείοις. Ὅπερ καὶ μέχρι τῆς νῦν κρατεῖ ἐν Αἰγύπτῳ, μόνων τῶν ἱερέων ὑπέρημένων τὴν ἱερατικὴν γὰρ γῆν ἀτελεῖ καταλλοιπέ μίσθην. Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι σωτηρίαν μεγίστην καὶ εὐεργεσίαν τοῦτο ἠγησάμενοι, ἄχρι τοῦ δεῦρο ἀποπεμπτοῦν παρελήφασιν τῷ Φαραῶ πάντας τοὺς καρποὺς τῆς γῆς αὐτῶν.

Ἑπτακάδεκα μὲν ἔτη ὁ Ἰακώβ ἐπέζησεν ἐν Αἰγύπτῳ τῷ Ἰωσήφ, τῆς ζωῆς δὲ αὐτῷ αἱ πᾶσαι ἡμέραι εἰς ρμζ' ἔτη ἐξεμετρήθησαν. Ἦγγιζε μὲν οὖν ἡ ἡμέρα τῆς αὐτοῦ τελευτῆς, αὐτὸς δὲ τὸν Ἰωσήφ προσκαλούμενος θεῖναι τὴν χεῖρα ὑπὸ τὸν μητρὸν, GOARI NOTÆ.

satis videtur demonstrare esse herbam de eorum genere quæ et in humidis atque adeo aquis locis proveniant, et sine liquore statim sua sponte concidant, ut carex esse non possit, quando Columella caricem filici æquat, et ut undequaque nascentem suo tempore recte extirpari docet l. ii, c. 2; quod in Achu illud non videtur competere. Kimchi Hebræorum facile doctissimus non abhorret ab iis qui pro loco (nimirum humecto et herbido) accipiunt. Hoc annotavi, ut meæ versionis rationem afferrem: neque enim credo vocem ἄλιν esse 70 interpretum. Paulo superius ἄρτους χονδράτας verti panes delictos, quod ea vox non satis a me intelligeretur. Et vero cum de Hebraica Hebræi, tum de Græca Græci grammatici non valde consentiunt. Si farreos vis aut aliceos aut quovis modo interpretari, non impediō. Χπ.

ὡς ἴθος. [P. 38] καὶ ὁμῶσαι αὐτῷ κατεδυσώπει μὴ θάψαι αὐτὸν ἐν Αἰγύπτῳ, ἀλλ' ἐν τῷ τάφῳ τῶν πατέρων αὐτοῦ ἀναγεῖν. Αὐτοῦ δὲ καταθεμένου καὶ ὁμωμοκότος εὐθὺς προσκυνῆσαι τὸν Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου Ἰωσήφ. Μετὰ ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἰωσήφ ὅτι ἐνοχλεῖται ὁ πατήρ, τοὺς δύο υἱοὺς Μανασσῆν καὶ Ἐφραΐμ ἀναλαβόμενος ἦκεν εἰς ἐπισκεψίν. Ἰσραὴλ δὲ ἀνεκάθισε, καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα τῶν εὐλογιῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἐπαγγελιῶν, ὧν αὐτῷ ἐν γῆ Χαναάν χρηματίζων ἐπήγγελται, ὑπομιμνήσκει. Ἰδιοποιεῖται δὲ τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ, τοὺς γενομένους αὐτῷ ἐν γῆ Αἰγύπτου, Ἐφραΐμ λέγων καὶ Μανασσῆν, εἰπὼν, ὡς « Ῥουβεὶμ καὶ Συμεων οὗτοί μοι ἔσονται, τὰ δὲ γε ἕκγονα τούτων σοὶ ἔσονται. » Ὅτι γὰρ ἔμελλεν ὡσπερ τάλλα οὕτω καὶ τοὺς υἱοὺς τῷ Θεῷ ἀποδεκατοῦν ὁ Ἰσραὴλ (καὶ γὰρ ὁ Αἰὼς εἰς κληρὸν ἀφώρισται μετὰ ταῦτα τῷ Θεῷ), ἵνα μὴ ὁ τῶν δώδεκα φυλῶν ἀριθμὸς ἐλαττωθῆ, τούτου χάριν οἶμαι ὁ Ἰσραὴλ τὸν Ἰωσήφ ἀντὶ δύο υἱῶν ἡγησάμενος τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ εἰς φυλὰς διετέτατο δύο, Ἐφραΐμ δηλαδὴ καὶ Μανασσῆν. Καὶ οἱ μὲν ὀφθαλμοὶ τοῦ Ἰσραὴλ βαρυωποῦντες ἀπὸ τοῦ γήρωος ἦσαν, ἀμυδρὰ δὲ ὀρῶντες ὀρῶσι τοὺς υἱοὺς Ἰωσήφ, καὶ ἐκινθάνετο τίνες ἂν εἴεν. Οὐς καὶ προσεγγίσαντας περιέλαβε καὶ κατεφίλησεν, καὶ φησι πρὸς Ἰωσήφ· « Ἰδοὺ τοῦ προσώπου σου οὐκ ἐστέρησέ με ὁ Θεός, ἀλλ' ἔδειξέ μοι καὶ τὸ σπέρμα σου. » Ἐξαγαγὼν δὲ Ἰωσήφ αὐτοὺς ἀπὸ τῶν γονάτων Ἰσραὴλ τοῦ προσκυνῆσαι αὐτῷ, εἶτα τὸν Μανασσῆν μὲν ἐν τῇ δεξιᾷ, ἐξ ἀριστερῶν δὲ τὸν Ἐφραΐμ, αὐτὸς τὰς χεῖρας ἀμείδων τὴν μὲν διξίαν ἐπὶ τοῦ νεωτέρου, τὴν ἀριστερὰν δὲ ἐπὶ τοῦ πρεσβυτέρου τὴν κεφαλὴν τιθεὶς, εἰς μυστήριον σταυρικοῦ τύπου, οὕτως εὐλόγησεν αὐτοὺς ὥστε πληθυνθῆναι αὐτοὺς ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὥστε αὐτοὺς ἐπικληθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τῶν πατέρων αὐτοῦ. Βαρὺ δὲ κατεφάνη τοῦτο ὁμῶς Ἰωσήφ, καὶ τῆς πατρικῆς δεξιᾶς ἀνελάβετο, ἀφελεῖν βουλόμενος ἀπὸ τῆς κεφαλῆς Ἐφραΐμ καὶ ἐπιθεῖναι ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Μανασσῆ, « Οὗτός ἐστι, πάτερ, εἰπὼν, ὁ πρεσβύτερος, καὶ τούτῳ ἐπίθεος, ὡς καθήκει, τὴν δεξιάν. » Αὐτὸς δὲ, « Οἶδα, τέκνον, οἶδα, » ἀπεκρίθη· « αὐτὸς ἐστὶ εἰς λαὸν καὶ ὑψωθήσεται, ἀλλ' ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ νεώτερος μείζων αὐτοῦ ἔσται, » καθάπερ ὁ νεὸς καὶ ἐν πνεύματι Ἰσραὴλ τοῦ πρεσβυτέρου καὶ κατὰ σάρκα Ἰσραὴλ ὁμολογουμένως μείζων ἐστὶ. Μὲντὰ ταῦτα τοὺς πάντας υἱοὺς ὁ Ἰσραὴλ συγκαλούμενος διέτιθετο αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ πρώτου ἕως τοῦ ἐσχάτου, οἷς μὲν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις διέλεγε καὶ μέμψιν, οἷς δὲ προφητεῖαν τοῦ μέλλοντος καὶ τῶν ἐσομένων δήλωσιν, οἷς δὲ εὐλογίαν καὶ ἔπαινον· καὶ καθὼς ἰδίδου τὸ Πνεῦμα, ἐκάστῳ τὸ θεῖον ἐπιωθεῖσάμενος ὁ μακάριος [P. 39] οὕτως ἐτελεύτα. Καὶ πρώτην μὲν ῥῆσιν, οὐκ εὐλογίας, ἀλλὰ μέμψεως καὶ ἐλέγξεως, τῷ πρωτοτόκῳ Ῥουβεὶμ ἐπιφωνεῖ, ἰσχὸν μὲν αὐτὸν καὶ τῶν τέκνιων ἀρχὴν ἀποκαλῶν, σκληρῶς δὲ καὶ αὐθαδῶς φερόμενον ὑβρίζειν ἐν τε ἄλλοις πλείστοις καὶ ἐν τῷ ἐπὶ τὴν κοίτην ἀναβαίνειν καὶ μαινεῖν τοῦ πατρὸς τὴν στρωμὴν μετὰ Βάλας τῆς αὐτοῦ παλλακῆς. Παραγγέλλει τοίνυν μηκέτι ὡς

humaret, sed ad majorum suorum sepulcrum reportaret. Cum Josephus ita uti pater jussisset, manu ejus femori supposita jurasset, illico Israelus ad extremum virgæ Josephi adoravit. Post hæc Josephus, audito patrem adversa valetudine conflictari, secum ductis Manassa et Ephraimo filiis ad eum visendi gratia perrexit. Tum Israel assedit, factoque dicendi initio, quibus eum prosperitatum denuntiationibus Deus impertivisset, ac quæ ei in terra Chananæa promiserit, refert. Tum Josephi filios, ei in Ægypto natos. 68 Ephraimum dico et Manassem, adoptat, pollicitus eos sibi eodem quo Rubenus esset atque Simeon loco futurus, eorum tamen progeniem Josephi futuram. Etenim Israelus cum esset ut reliquorum, ita filiorum quoque decimam partem Deo consecraturus (nam postmodo Levi sorte Deo est addictus), ne duodecim tribuum numerus diminueretur, ejus opinor rei causa Josephum duorum filiorum loco duxit, filiisque ejus duas tribus assignavit, Ephraimo nimirum unam, alteram Manassæ. Jam senectus oculos Israeli habetaverat : itaque cum obscure filios Josephi cerneret, quinam essent percontatur, accedentesque amplexus et deesculatus est, ita Josephum alloquens, « Ecce conspectu tuo Deus me non privavit : quin et sobolem tuam videndam dedit. » Josephus filios a genibus patris eduxit, uti procumberent in genua coram eo : inde Manassem Israeli ad dexteram, Ephraimum ad sinistram statuit. At Israelus manibus in diversas partes diductis, ita uti dextram junioris, lævam majoris capiti imponeret (quo facto crucis mysterium designavit), ita illis prospera est precatus uti terram implerent progenie ac super iis Israeli, Isaaci et Abrahami nomina celebrarentur. Josepho autem ea res indigna visa ; dextramque patris apprehensam ab Ephraimi capite in caput Manassæ transferre conatus est, hunc majorem natu esse patrem monens, 69 eique de more dextram imponendam. Ad hæc Israelus, « Novi, » inquit, « ista, novi, nate. Manasses populum procreabit et exaltabitur, cæterum minor natu filius eum magnitudine præstabit, » quemadmodum et posterior ac spiritualis Israelus antiquiore et carnali Israelo haud dubie major est. Secundum hæc Israelus filiis omnibus ad se convocatis, a primo ad ultimum omnes extremum allocutus, aliorum facta reprehendit atque culpavit, aliis futura prædixit, aliis collaudatis fausta denuntiavit. Cumque pro eo atque Spiritus suggerebat, unicuique ea quæ in rem erant dixisset, ita ex hac vita decessit. Ac primum quidem dictum Rubeni fuit non fausta comprecatio, sed reprehensio atque objurgatio. Nam robur quidem eum et filiorum principium nominat, sed ferocem juxta atque insolentem, et qui cum alia per libidinem ac superbiam multa deliquisset, tum patris etiam lectum conscendisset atque polluisset incesto cum Bala ejus pellice concubitu. Hortatur ergo eum ne porro aquæ instar obscena libidine effervescat flagitiove

flagitium addat. Secundo loco iram ac furorem Symeonis et Levi detestatur, truculentamque in Sichemitas editam cœdem vimque innoxii illatam carpit, ipsorumque injustam voluntatem, qua docti propter sororem suam Dinam innocentes trucidassent. Ac gloriatur se neque eorum incepti conscium neque institui approbatorem fuisse. At vero Judæ, propter Christum 70 ipsius ex stirpe orturum, perspicue lætam laudis, adorationis atque de omnibus hostibus victoriæ denuntiationem exponit; quem et catulum leonis ob Unigeniti naturam regiam, et germen ex ipso pullulaturum ob carnis de virgine assumptionem et humanos natales appellat. Eundem quoque moriturum et vitæ restitutum iri, ob mortis propensionem et resurrectionem evidenter ibi primus omnium divinus prædicit Israelus. Ait vero nunquam principem seu ductorem ex stirpe Judæ defuturum, donec is veniat cui res repositæ sunt, nempe Christus, qui vere gentium expectatio est: qui Judæis fastum elationemque omnem, ut ii ob regnum, imperium universamque potestatem gloriabantur, adimens, sibi ut omnipotenti omnem universarum rerum dominationem vindicans, quibus vult ea ipse largitur. Is ad vitem suam, hoc est sanctorum ex circumcissione Ecclesiam, pullum ævinæ, id est collectas ex gentibus Ecclesias, capreolo vitis, quod est spiritus dilectionis, alligavit. Is stolam suam, carnis videlicet amictum, ut in vino in sanguine vitis tinetam, in suo proprio sanguine lavabit, id est, ex interitu naturali ad conditionem interitus expertem transferet, quandoquidem in cruce cruentatus, a mortuis purus ac interitui nequaquam porro obnoxius existit. Hujus etiam hilares sunt oculi, tanquam a vino, Spiritu nimirum sancto repleti. Dentes facte candidiores excellentissimam sermonum ejus perspicuitatem atque puritatem notant. Zabulon maritimam ad navium stationem 71 deligens, habitationem usque ad Sidonem urbem incolet. Issachar contra terram in medio conspicatus pinguem esse, fertilem atque bonam, ad labores studium suum conferet, fietque agricola. Dan, inquit, populum suum judicabit, sicut et alia tribus Israelitica, nempe ut regia Judæ familia, siculi olim Samsom. Et deinde filius iniquitatis tanquam coluber aliquis in via hujus vitæ occulte insidiatus, calcem equi (nimirum iter ejus qui imprudenter hanc vitam degit, a recto avertens), mordet, ac tandem astute a Deo aversum subvertit. Concidet humi eques id est homo fidelis ac pius, rursusque respiscens et auxilium Dei implorans. Gadum, ait, prædones deprædabuntur: quales multas diversas temporibus Gadus a finitimis hostibus prædatorias incursiones protulit: pse vicissim Gadus eos e vestigio latrocinii sultus est. Aserum adeo fructibus abundaturum ut etiam principibus alimenta suppeditaturus sit. Nephtalimum trunco plantæ sese subjicienti similem fore, multitudinem et elegantiam potentiam auctum veluti

Α δὴ οὐκ ἐξέσαι τοῦτον ἀσελγεῖ πόθῳ καὶ ἐπ' ἀνομίᾳ προσθεῖναι ἀνομίαν. Δεύτερον δὲ τὸν θυμὸν Συμεῶν καὶ Λευὶ καὶ τὴν μῆνιν ἐπικαταρᾶται, ὡς αὐθιγῶν τε καὶ σκληρᾶν τὴν εἰς τοὺς Σιχιμίτας μισοφονίαν καὶ πᾶσαν αὐτῶν τὴν κατὰ ἀθώων ὕβριν διασύρων, καὶ τὴν ἀδικίαν τῆς αὐτῶν προαιρέσεως, ὡσπερ καὶ ἦν διὰ τὴν ἀδελφὴν αὐτῶν Δίναν ἀνατιλοῖς ἐπιγάγον, μήποτε ἐπερεῖσαι τὰ σπλάγγνα ἦτοι συναινέσαι τῇ βουλῇ αὐτῶν ἐπευχόμενος. Τῷ Ἰούδα δὲ σαφῶς, διὰ τὸν ἐξ αὐνοῦ μέλλοντα βλαστάνειν Χριστόν, ἀνέσει καὶ προσκύνουσιν καὶ νίκην κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ πάντων εὐαγγελίζονται· ὃν καὶ ὡς σκύμονον λείοντος διὰ τὸ φύσει βασιλικὸν τοῦ Μονογενοῦς, ὡς ἐκ βλαστοῦ δὲ αὐτοῦ ἀναστῆναι διὰ τὴν ἐκ παρθένου γέννησιν ἐσάρκωσιν, καὶ αὐτὸν δὲ τοῦτον ἀναπεσόντα κοιμηθῆναι καὶ ἐγερθῆναι διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου καὶ τὴν ἀνάστασιν, ἀριδύλως ὁ θεὸς ἐκεῖ πρῶτος προηγόρευσεν Ἰσραὴλ· μὴ ἐκλείψειν δὲ ἄρχοντα ἐξ Ἰούδα ἢ ἡγοῦμενος, ἕως ἂν, φησὶν, ἔλθῃ ὁ ἀπόνειται, τουτέστιν ὁ Χριστὸς, ὃς ἐστὶν ὄντως προσδοκία τῶν ἐθνῶν· ὃς τὸ ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ καὶ ἡγεμονίᾳ καὶ ἀρχικῇ ἐξουσίᾳ πάση γαυρίαμα ἀφελόμενος τῶν Ἰουδαίων, καὶ εἰς ἑαυτὸν πᾶν τὸ κράτος τῶν ὄλων ὡς παντοκράτωρ ἀναρτῶσάμενος, οἷς βούλεται τοῦτο καὶ χαρίζεται. Οὗτος πρῶς τὴν ἄμπελον αὐτοῦ, ἣ ἐστὶν ἐκ περιτομῆς τῶν ἀγίου Ἐκκλησιῶν, τὸν πῶλον τῆς ὄνου, τὰς ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησίας, ἐν τῇ ἔλικι τῆς ἀμπέλου ἦτοι τῷ πνεύματι τῆς ἀγάπης προσεδέσμευσεν. Οὗτος τὴν αὐτοῦ στολὴν καὶ τοῦ σώματος τὴν περιβολὴν, ὡς ἐν οἴνῳ τῷ αἵματι τῆς σταφυλῆς βεβαμμένην, ἐν τῷ οἴκῳ αἵματι πλυνεῖ, ὃ ἐστὶν, ἐκ τῆς φυσικῆς φθορᾶς εἰς ἀφθαρσίαν μεταβαλεῖ, ἐν σταυρῷ αἱματοῦμενος καὶ ἐκ νεκρῶν ἀμείαντος καὶ ἀφθαρτος ἀνιστάμενος. Τοῦτου καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ χαροποὶ, ὡς ἀπὸ οἴνου τοῦ Πνεύματος πεπληρωμένοι τοῦ ἀγίου, οἱ ὀδόντες δὲ ὑπὲρ τὸ γάλα λευκοί, τὸ ὑπερφωῶς φωτοειδέστατον τῶν αὐτῶ λόγων καὶ καθαρῶτατον ἐμφαίνοντες. Ζαβουλῶν παράλιον πρὸς ὄρμον πλοίων ηεροελόμενος κατοικεῖν ἕως Σιδῶνος τῆς πόλεως τὴν αὐτοῦ κατοικίαν παρανεεῖ. Ὁ Ἰσσαχάρ δὲ τὴν ἐν μέσῳ τῶν κλήρων ἰδῶν γῆν, ὅτι πῶλον, ὅτι εὐκαρπος καὶ καλὴ, φιλοπονεῖν αἰρετίζεται καὶ ἀνὴρ γεωργὸς ἔσται. [P. 40] Καὶ Δάν μὲν τὴν λαὸν αὐτοῦ, φησὶ, κρινεῖ, ὡσεὶ καὶ μῆλα φυλὴ ἐν Ἰσραὴλ, ὡς ἡ βασιλικὴ τοῦ Ἰούδα φυλὴ, καθάπερ πάλαι ὁ Σαμφῶν καὶ ὕστερον ὁ τῆς ἀνομίᾳς υἱὸς, ὡσπερ τις ὄφις ἐφ' ὄδοῦ τοῦδε λανθανόντως τοῦ βίου λοχῶν, καὶ πτέρναν ἵππου, τοῦ ἀπερισκέπτως τὸν βίον τουτοῦν τρέχοντος τὴν ὄδον, διαστρέψας. Τοῦτον γὰρ δάκτυλον καὶ λοιπὸν πανοῦργως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὑποσκελίσας, πεσεῖται χαμαὶ ὁ ἵππεύς, πιστὸς καὶ εὐσεβὴς ἄνθρωπος, μετάνοιος καὶ τὴν ἐκ Θεοῦ σωτηρίαν αὔθις ἀνακαλούμενος. Τὸν Γὰδ δὲ πειρατήριον, φησὶ, πειρατῆρια, οἷα πολλὰ κατὰ τοὺς πολλοὺς καιροὺς πειρατῆρια τῷ Γὰδ μὲν ἀπὸ τῶν πλησιοχώρων συνέπεσεν ἐχθρῶν, αὐτοῖς δὲ αὔθις ὁ Γὰδ πειρατήριον κατὰ πόδας ἐπενήνεκται. Καὶ Ἀσήρ μὲν οὕτως τῷ ἄρτῳ περισσεύει ὡς καὶ τοῖς ἄρχουσι διδόναι τροφήν, Νεφθαλεμ δὲ

στελέχει φυτοῦ ἀνειμένῳ παρεικασθήσεται, ἐπιδιδοῦς εἰς πλῆθος καὶ κάλλος δυνάμειος ὡς γεννήματα πληθῆς καρπῶν. Τοῖς μὲν οὖν τὰ τοιαῦτα προφητεῶν ἐπέλεγεν ὁ Ἰσραήλ. Σφόδρα δὲ τὸν Ἰωσήφ ὡς λίαν ἠγαπημένον εὐλογῶν. « Γίός τ' ὄξυτμος καὶ δεδοξασμένος, ὡς ζηλωτὸς ἢ ἐπίζηλος καὶ μακάριος μου ὁ υἱὸς ὁ νεώτερος. Ἰωσήφ, πρὸς με ἀνάστρεψον, πρὸς με τὸν πατέρα τὸν σόν. Ὅρα λοιπὸν μὴ πρὸς Φαραῶν, μὴ πρὸς Αἰγυπτίους ἀσελεῖς, ἀλλὰ πρὸς ἐμὲ, φησί, καὶ τὴν εὐσέθειαν τῶν πατέρων ἐπιστρέφου τῶν σῶν. Καὶ γὰρ κατὰ σοῦ διαβουλεύόμενοι ἐλοδοροῦντο καὶ ἐνεῖχον τοξόται, τρώσαι θέλοντες καὶ ἀποκτεῖναι. ἢ ὡσπερ οἱ ἀδελφοὶ διαφρονοῦμενοι πρότερον, καὶ ἄλλοι τοῦτο δράσουσι μετέπειτα εἰς ἐκγόνους τοὺς σοῦς. Ἀλλὰ διὰ χειρὸς δυνάστου τοῦ ἐμοῦ Θεοῦ τοῦ κατισχύσαντος Ἰσραὴλ συνετρίβη τὰ τόξα αὐτῶν, καὶ τὰ νεῦρα τῶν βραχιόνων αὐτῶν ἰξελεύθη. Καὶ εὐλόγησέ σε ὁ Θεὸς ὁ ἐμὸς εὐλογίαν οὐρανοῦ καὶ γῆς, οὐρανόις χαρίσμασιν ἀγαθῶν ἀρετῶν καὶ ἐπιγελίος καταπλουτίσας ἀγαθοῖς πᾶσι. Καὶ διὰ τὰς ἀπὸ μαστῶν καὶ μήτρας τῆς μητρὸς σου εὐλογίας καὶ διὰ τὰς τοῦ πατρὸς σου ἐκ νεπίου ἐπιθυμίας καὶ ἀγαπησεῖς ὑπερίσχυσε καὶ ἐδυνάσθης ὑπὲρ εὐλογίας δσέων μινύμων, ἦτοι βασιλέων πολυχρονίων, καὶ ἐπιθυμίας θινῶν αἰώνων, ἦτοι βουνῶν καὶ ἀρχόντων μακροβιοτητι διευθυνουμένων πάντων ὑπερέσχε. « Αὐταὶ γοῦν, φησὶν, αἱ εὐλογίαι εἴησαν ἐπὶ λεφαλῆν Ἰωσήφ καὶ ἐπὶ κορυφῆ ὧν αὐτὸς ἤγειται ἀδελφῶν. Βενιαμὶν δὲ λύκος ἄρπαξ· τὸ προικὸν αὐτὸς ἔδεται, καὶ εἰς τὸ ἐσπέρας διζιδώσει τροφήν. Τοιοῦτον γοῦν τι πέπονθεν ἢ τούτου φυλή.

Εἰδέναι δὲ δεῖ ὅτι ἐάν τις ἐκ παρατάσεως ἀμαρτάνει πειράζων τὸν Θεὸν ὡς μὴ ἐπεξίοντα τοῖς πονηροῖς, ὁ τοιοῦτος οὔτε μεταοίξαι ἀξιοῦται οὔτε ἀφίσσως, ὡσπερ γὰρ καὶ ἄλλοι πλείους καὶ [P. 41] οὗτος Φαραῶν κἄν λέγη τις παρ' ἑαυτῷ, Ὅσιά μοι γένοιτο, ὅτι πορεύσομαι ἐν τῇ ἀναστροφῇ τῆς καρδίας μου τῆς πονηρᾶς, καὶ ὀψέ ποτε μετανοήσω, ὡσπερ Ἀμῶς ὁ τοῦ Μανασσῆ. Διὸ καὶ τὸ τάχος ἐξωλόθρευσε αὐτὸν ὁ Θεός.

Ὅτι γεωμετρίαν μὲν Αἰγύπτιοι πρῶτοι ἐξεῦρον, ἀτρολογίαν δὲ καὶ γενεθλιαλογίαν Χαλδαῖοι, Ἄραβες καὶ Φρύγες οἰωνοσκοπίαν, θεοῖς δὲ θύειν Χαλδαῖοι· εἴτ' οὖν Κύπριοι (διφοροῦνται γὰρ, ἔθνος Περσικὸν ὄντες), ἀστρονομίαν δὲ Βαβυλώνιοι διὰ Ζωροάστρου, ἐξ ὧν παρέλαβον Αἰγύπτιοι, μαγείαν δὲ καὶ γοητείαν καὶ φαρμακείαν Μῆδοι καὶ Πέρσαι. Ἔστι δὲ μαγεία μὲν ἐπὶ κλησὶς δαιμόνων ἀγαθοποιῶν δῆθεν πρὸς ἀγαθοῦ τινος σύστασιν, ὡσπερ τὰ τοῦ Τυανέως Ἀπολλωνίου· γοητεία δὲ καλεῖται ἀπὸ τῶν γόνων καὶ θρήνων τῶν περὶ τοὺς τάφους τοῖς τὰ τοιαῦτα ἐπιτεθεῖσιν γινομένων· φαρμακεία δὲ, ὅταν συσκευασία θανατηφόρος ἢ πρὸς φίλτρον δοθῆσά τι διὰ τοῦ στόματος.

Ἰστέον ὅτι τὸ Φαραῶ κοινὸν ὄνομα πάντων τῶν Αἰγύπτου βασιλέων ἐστίν, ἀπὸ τοῦ πρώτου Φαραῶ, ὡσπερ καὶ Πτολεμαῖοι ὕστερον, καὶ Αὐγουστοὶ οἱ

A ramis admodum frugiferis. Hæc quidem iis vaticinans prædixit Israelus. Josephum vero impensius dilectum excellentioribus felicitatis denuntiationibus est prosecutus, « Josephus, ait, filius incrementa fecit gloriaque est præditus : quam suscipiendus est filius meus junior. Josephus, ad me revertere, ad me patrem tuum. De cætero cave ad Pharaonem aut ad impios 72 Ægyptios revertaris, sed ad me ac majorem tuorum pietatem te refer. Nam sagittarii contra te consilium iniverunt, opprobria jecerunt ac insidias tenderunt, vulnerare quærentes et interficere, vel sicuti fratres quondam invidia permoti, vel alii hoc deinceps adversus posteros tuos audebunt. Sed manu potentis mei Dei, qui Israelum roborat, arcus eorum confracti sunt nervique brachiorum eorum luxati. Te autem Deus meus cælestibus ac terrestribus bonis beavit, cælestibus virtutum bonarum donis, terrestribus omnigenis opibus : ac tu propter faustas jam inde ab utero et uberibus matris tuæ comprecationes, propterque patris tui ab ineunte tua ætate desideria atque dilectionem, prævaluisti factusque es potens supra prosperitatem montium permanentium (nempe regum longo tempore imperantium), et supra cupiditates collium æternorum (hoc est principum prospere longam ætatem agentium) omnes excelluisti. Atque hæc, inquit, fausta redundent in caput Josephi et in verticem fratrum quorum ipse ductor est. Benjaminus autem lupus est raptor : matutinum ipse vorabit et vespertinæ prædam distribuet. C Ac tale quidpiam tribui Benjaminæ evenit.

Sciendum autem est, si quis obstinato animo peccat, Deum tentans veluti malos suppliciiis non affecturum, cum neque resipiscentiam neque veniam consequi, quod ut in aliis multis et in hoc apparuit Pharaone ; itemque si quis apud animum suum dicat : « Clementer mecum agatur, 73 vivam secundum animi mei pravi dictata, et multo post tempore tandem resipiscam, » qualis fuit Amos Manassæ filius, quem propterea etiam Deus celementer perdidit.

Geometriam primi Ægyptii invenerunt, astrologiam et natalitiorum judiciorum artem Chaldæi, auspiciorum Arabes et Phryges. Diis scribere Chaldæi instituerunt, sive Cyprii, gens Persica ; astronomiam Babylonii auctore Zoroastre : ab his Ægyptii acceperunt. Magiam, goetiam et venescium Medi et Persæ. Est autem magia invocatio dæmonum beneficorum, boni alicujus conciliandi gratia, qualis Apolonii Tyanei ; goetia ab ejulatibus et luctibus nomen habens, quos ad sepulcra exercent qui ista tractant. Venescium est, cum per os alicui ingeritur temperata letalis aut amatoria potio.

Pharaonis nomen omnium Ægypti regum commune est, a primo Pharaone, sicut etiam Ptolemæi ac Augusti Romanorum reges ab Augusto deno-

minati sunt. Habuit autem etiam proprium nomen quivis : atque huic obstinato Pharaoni nomen fuisse Petissonio antiquo perhibent. Qui cum divinitus immissis calamitatibus esset circumventus, ad nobile oraculum quod Memphi erat se contulit : sacrisque operatus a 74 Pythia contendit uti sibi exponeret quis primus, sit atque magnus Deus Israeli. Ac statim ei hoc est oraculo responsum :
*A magno æternum descendit Numen Olympo,
 Morte carens ignis, flamma splendentior omni.
 Hunc cælum tellusque tremat pelagusque profundum,
 Quosque Orcus fundo compescit dæmonas imo.
 Hic genitore carens Deus est, Pater unus et idem
 Filius, atque unus triplici sub nomine felix,
 Exigua angelicæ vos pars quota naturai?
 His tu perceptis tacitus discede.*
 Hæc cum audivisset Pharaon, statim lapidæ tabulæ ea verba jussit inscribi ; exstantque sculpta in Memphitico templo, inde digressus statim populum Judaicum dimisit.

Ab Adamo usque ad mortem Josephi ætates sunt 23, anni 3672.

Moses etiam Admosis atque Tethmosis appellatus fuit, Abrahami filius nepos Cagathi qui Levis filius fuit. Etenim Levis progenuit Cagathathum, is Abrahamum. Hic Jochabedam patri sui filiam duxit, atque ex ea primum Aaronem, deinde Mosem, tertio horum sororem Mariam procreavit. Fuit autem de stirpe Levitica Moses, itaque in posteritate Josephi non recensetur. Ab Josephi porro morte usque ad natales Mosis anni sunt 65 : annique isti 430 ab anno 75 Abrahami usque ad primum annum Mosis complentur. Si vero quadringentos tantum quæris, eos 75 invenies numeratione o centesimo Abrahami anno inita. Annos enim servitutis quidam 45 supputant a morte Josephi usque ad 81 Mosis. Aiunt Mosen, cum esset in lucem editus, a patre fuisse Melchiam nominatum ; quæ vox regem significat. Mosis vero nomen postea ei inditum ab aquis, eoque miracula in Rubro mari postmodo ab ipso edita fuisse præmonstrata. Et patri ipsius, ut erat homo Deo acceptus, quæ de puero futura essent omnia sunt divinitus patefacta. Enimvero omnem Hebræorum masculam prolem interfici jusserat Pharaon, quod de insigni quodam sacrarum Litterarum perito audivisset lore ut isto tempore natus puer Ægyptiorum regnum aboleret. Muthidis autem Pharaonis filia, quæ et Phareis dicitur, cum esset regina, hunc Mosem ex aqua extractum comitantibus mulieribus lactandum præbuit. Puer omnes eas aversatus est. Ibi Maria pueri soror, quæ cum Muthide agebat, pueroque in aquas abjecto eventum speculabatur, matrem suam lochabedam veluti alienam vocat, eique præmio promisso puerum educandum mandat. Quem Muthidis adultum Mosis nomine affecit, quod eum ex aqua sustulisset :

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(48) Hexametris versibus oraculi sententiam expressi. In Græco confusa omnia sunt, et tamen non videntur fuisse ἀμύτρα. XYL.

Α βασιλεῖς Ῥωμαίων ἀπὸ τοῦ Ἀβγοῦστου ἐκαλοῦντο. Ἰδίῳ δὲ ὀνόματι ἕκαστος ἐχρῆτο, ὡς περ καὶ ὁ σκληροκάρδιος οὗτος Φαραὼ Πετισσώνιος, ὡς ἱστοροῦσιν οἱ παλαιοὶ, ἰδίῳ ὀνόμασι ὀνόματι, ὃς ὑπὸ τῶν θεηλάτων πληγῶν περιστατούμενος, εἰς τὸ περιδότητον ἐν Μέμφει μαντεῖον γενόμενος καὶ θυσιάσας, ἐπύθετο παρὰ τῆς Πυθίας οὕτω φάσκων· « Σαφήνισόν μοι, τίς ἐστὶ πρῶτος ὑμῶν καὶ μέγας Θεὸς (48) τοῦ Ἰσραήλ. » Καὶ εὐθὺς ἀπεφθέγγετο χρητισμολογοῦν οὕτω τὸ πνεῦμα· « Ἔστι κατ' οὐρανοῦ μέγαλοιο βεβηκός, φλογὸς ὑπερβάλλον, αἴθριον, ἀέανον, ἀθάνατον πῦρ, ὃ τρέμει πᾶν, οὐρανὸς, γαῖά τε καὶ θάλασσα, ταρτάριοι βύθιοι τε δαίμονες ἐβρίγησαν. Οὗτος Θεὸς ἀπάτωρ, αὐτοπάτωρ, πατὴρ υἱὸς αὐτὸς ἑαυτοῦ τρισόλβιος. Εἰς μικρὸν δὲ μέρος ἀγγέλων ὑμεῖς ὦ. Μαθὼν ἅπιθι σιγῶν. » Οὕτως ἀκούσας Φαραὼ αὐτίκα πλακὶ λιθίνῃ γραφῆναι ταῦτα κελεύει τὰ ῥήματα· καὶ ἔστιν ἐκεῖ γεγλυμμένα ἐν τῷ ἱερῷ ἐν Μέμφει. Ἐκεῖθεν καταβάς ἀπέλυσε παραχρῆμα τὸν λαόν.

Ἐπιθεῖν κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν· « Ὅτι ἀπὸ Ἀδάμ ἕως τῆς τελευταίας τοῦ Ἰωσήφ γενεαὶ κγ', ἔτη, γχοβ'.

Ἐπιθεῖν κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν· « Ὅτι Μωϋσῆς καὶ Ἀδμωσις καὶ Τέθμωσις ὀνομάζετο, υἱὸς Ἀβραάμ, ἔγγονος Καγὰθ υἱοῦ Λευὶ, ὃ γὰρ Λευὶ ἐγέννησε τὸν Καγὰθ, ὃ δὲ τὸν Ἀβραάμ. Ὁ δὲ τὴν Ἰοχαβὲδ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ λαβὼν γυναῖκα ἐγέννησε πρῶτον τὸν Ἀαρῶν, εἶτα [P. 42] Μωϋσῆν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῶν Μαρριάμ. Ἐκ φυλῆς δὲ Λευὶ ἦν Μωϋσῆς, καὶ διὰ τοῦτο οὐ γενεαλογεῖται μετὰ Ἰωσήφ. Ἐπὶ δὲ ἔτη εἰσὶν ἀπὸ τῆς τελευταίας Ἰωσήφ ἕως γεννήσεως Μωϋσέως.

Καὶ πληροῦται τὰ τετρακόσια τριάκοντα ἔτη ἀπὸ τοῦ οὐ' ἔτους Ἀβραάμ ἕως τοῦ πρώτου ἔτους Μωϋσέως. Εἰ δὲ τετρακόσια μόνον ζητεῖς; ἀπὸ τοῦ ἑκατοστοῦ ἔτους Ἀβραάμ ἀριθμήσας εὐρήσεις. Ἀριθμοῦνται γὰρ παρὰ τινῶν τὰ τῆς δουλείας ἔτη ῥμ' ἀπὸ τῆς τελευταίας Ἰωσήφ ἕως κα' ἔτους Μωϋσέως. Λέγουσι δὲ ὡς τοῦ Μωϋσέως γεννηθέντος Μελχίαν παρὰ τοῦ πατρὸς κληθῆναι, ὅπερ ἐστὶ βασιλεύς. Τὸ δὲ καλεῖσθαι Μωϋσέα, ἐξ ὕδατων τοῦτο ἐτέθη ὕστερον, προϊστοροῦν τὰ ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς δι' αὐτοῦ γενόμενα θαύματα. Θεοφιλῆς δὲ ὢν ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐχρηματίσθη τὰ κατ' αὐτὸν ἅπαντα. Ἀναίρεισθαι δὲ προσέταξε Φαραὼ τὰ τῶν Ἑβραίων ἄρρενα δεινοῦ τινος ἱερογραμματικῶς ἀκούσας πρόβησιν, εἰπόντος ὅτι τὸ γενόμενον παιδίον τούτου τῷ καιρῷ τὴν τῶν Αἰγυπτίων ἀρχὴν καταλύσει. Μούθιδις δὲ ἡ θυγάτηρ Φαραὼ, ἡ καὶ Φαρηῖς, βασιλὶς οὖσα, τοῦτον ἀνελομένη τοῦ ὕδατος, ταῖς συμπορευομέναις γυναῖξιν τοῦτον θηλάζειν ἐπέτρεψεν. Αὐτὸς δὲ πάσας ἀπεστράφη. Μαρία δὲ ἡ τούτου ἀδελφὴ τῇ Μούθιδι συνοῦσα, ἥτις καὶ ῥιφέντος Μωϋσέως ἐσκόπει τὸ ἐκδησόμενον, τὴν ἰδίαν μητέρα Ἰοχαβήτην λεγομένην καλεῖ ὡς ἄλλοτριαν, καὶ μισθοῦς ὑποσχεθέντος αὐτῇ τῆς τιτθείας ἀνατρέφειν δοῦσα, μετὰ τὴν πρώτην ηλικίαν ἀνδρωθέντα Μωϋσέα ὀνο-

μάξει. α' Ἐκ τοῦ ὕδατος γάρ, φησὶ, αὐτὸν ἀνειλόμην. Ὁραιοτάτου δὲ ὄντα υἱοποιήσατο. Τοῦτου τοῦ κάλλους καὶ Θεοῦ μετὰ ταῦτα, ἡ θυγάτηρ βασιλέως Αἰθιοπίων, ἐπιθυμήσασα, τὴν Σαββὰ μητρόπολιν Αἰθιοπίας προὔδωκεν (49)· ἦν χρόνος ὕστερον Καμβύσης ἐλθὼν ὁ Κύρου Μιρόην εἰς ὄνομα τῆς ἀδελφῆς ἐκάλεσε. Φασὶ δὲ οὐ ποτὲ τοῦτον ἢ θετὴ μήτηρ Φαρία τῷ Φαριῶ προσαγαγοῦσα, ἐκείνος τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέφανον αὐτοῦ τὸν βασιλικὸν ἀφελὼν περιέθηκε τῷ Μωῦσῃ νηπιᾶζοντι· ὁ δὲ τοῦτον εἶψας κατεπέτησεν.

Ὅτι Μωῦσῆς ἐν τοῖς χρόνοις Ἰνάχου ἦν ἀκμάζων τοῦ κατὰ Πελοπόννησον. Ἐν ἄλλοις δὲ εὔρηται ὅτι κατὰ μὲν Ἰναχὸν τὸν πρῶτον βασιλεύσαντα Ἀργῶν Ἰσραὴλ γενόμενος, ἐξ οὗ τὸ διωδικάφυλον τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους τῆς τοῦ Ἰσραὴλ ἐπινομίας ἤξιώθη. κατὰ δὲ τὴν Σαμίρμιν τὸν Ἀβραάμ· Μωῦσῆς δὲ τούτων μὲν νεώτερον, τῶν δὲ παρ' Ἑλλήσιν ἀρχαιοτέρων ἀπίκτων πρεσβύτατον, Ὀμήρου, λέγουσι, καὶ Ἡσιόδου καὶ αὐτῶν τῶν Τρωϊκῶν, καὶ ἐπι Διοσκουρίων Ἀσκληπιοῦ, Διονύσου ἡρώων τε πάντων, Ἐρμῶ τε καὶ Ἀπόλλωνος τῶν τε λοιπῶν παρ' Ἑλλήσιν θεῶν μυστηρίων τε καὶ τελετῶν, Διὸς τε αὐτοῦ καὶ τῶν παρ' Ἑλλήσιν [P. 43] μνημονευομένων πράξεων. Τούτων γὰρ ἀπάντων τὴν ἱστορίαν νεωτέραν καὶ τῆς Κέκροπος ἡλικίας Ἑλλήνων παῖδες παραδίδουσι, Μωῦσῆα δὲ ἡ παροῦσα συνεξέτασις κατὰ Κέκροπα τὸν διφυῆ γενέσθαι δείκνυσιν, ὅς πρῶτος, ὡς φασὶ, τῆς Ἀττικῆς ἐβασίλευσε, πρὸ τῶν ἑτῶν τοῦ Ἰλίου.

Ὅτι ἐκ τοῦ Ἀβραάμ καὶ τῆς Χεττοῦρας γενῶνται Ἰεζάν, ἐκ τούτου Δαδάμ, ἐκ τούτου Ραγουήλ καὶ Ἰοθὴρ ὁ καὶ Ἰοθάβ, ἐκ δὲ Ἰοθὴρ Σεφθόρα, ἦν ἔγχε Μωῦσῆς, καθὼς ἱστορεῖ Δημήτριος, ὡς φάσκει καὶ Εὐσέβιος ἐν τῷ Χρονικῷ. Καὶ Μωῦσῆς μὲν ἀπὸ Ἀβραάμ ἑβδόμος, ἡ δὲ Σεφθόρα ἕκτη. Ὡς δὲ λέγει ὁ Ἀφρικανὸς, οὗ ἐκ τοῦ Ἰσαῦ ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ Ραγουήλ γενῶνται, ἀφ' οὗ Ζαρέθ, ἐξ οὗ Ἰώβ, ὅς κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ ὑπὸ διαβόλου ἐπειράσθη καὶ ἐνίκησε τὸν πειράζοντα· Ὁ δὲ γε θεὸς Ἀβραάμ ἐγέννησε πάλιν υἱοῦς ἐκ τῆς ἐσχάτης αὐτοῦ γυναίκος Χεττοῦρας πέντε, ἀφ' ὧν ἔστι Μαδιάν, ἐξ οὗ Μαδιανῆται, καὶ Ἀφρ, ἐξ οὗ Ἀφρικῆ, ἐν ἣ περιήκτεν, ἡ χώρα προσηγορεύθη παρωνύμω, ὡς περ Αὐσίτις ἡ χώρα ἐκ τοῦ Ἰσαῦ, ἐν ἣ ἀνεδλάστησεν ὁ μακίριος καὶ πολύτλας καὶ διαδόχτος Ἰώβ· ὃν ἐγκωμιάζων ὁ θεὸς Χρυσόστομος λέγει· « Ἀνθρωπὸς τις ἦν ἐν χώρᾳ τῇ Αὐσίτιδι » κηρύττων αὐτὸν καὶ ἀπὸ τῆς φύσεως καὶ ἀπὸ τῆς χώρας ἴν' ὡς περ ἀκούσας αὐτὸν ἄνθρωπον θαυμάζεις ὅτι ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐπολιτεύσατο, οὕτω μαθὼν καὶ τὴν χώραν ἐξ ἧς ὁ τοιοῦτος καρπὸς ἐνήθησεν, ἐκπλαγῆς ὑποῖον ῥόδον ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν ἐβλάστησεν. Ἐπίγονος γάρ ἐστι τοῦ διαβαλλομένου

1° Job. i 4.

XYLANDRI ET COARI NOTÆ.

(49) Annotantur in margine hæc : Εἰ δὲ κάλλος Μωυσαϊκὸν πόλις προὔδεδοντο τῷ τότε βαρβαρῶν, καὶ εἰ εἶδει γενέσθαι νῦν διὰ σέ, ὠραιοτάτε Ἰσάκιε βασι-

A quin et ob raram formam venustatem filium eum sibi adoptavit. Ejus pulchritudine postea temporis Tharbe filia regis Æthiopum capta, Sabbaam Æthiopiæ primariam urbem prodidit; qua multo post Cambyse Cyri filius potitus, eam a sorore sua Meroem nominavit. Traditum 76 est Mosen a matre sua Phareide Pharaoni allatum, cumque rex detractam de suo capite coronam puero ludenti imposuisset, Mosen eam abjecisse ac pedibus conculcasse.

Moses floruit ætate Inachi Peloponnesii. Apud alios scriptum invenio Inachi, qui primus Argis regnavit, æqualem fuisse Israelum, a quo duodecim tribus constans Judæorum natio orta, atque Israelitica gens denominata fuit, Semiramidis ætate Abrahamum vixisse; Mosen his quidem posteriorem fuisse, omnibus autem qui in Græcorum antiquitate narrantur priorem, Homero inquam, Hesiodo ipsoque Trojano bello, atque etiam Castoribus, Æsculapio, Baccho, omnibus heroiibus, tum Mercurio, Apolline ac cæteris Græcorum diis, mysteriis atque sacris, ipsoque Jove, et omnibus quæ apud Græcos commemorantur rebus gestis. Horum enim omnium historiam Cecrope recentiore Græci tradunt: at Mosen præsens comparatio Cecropis gemini tempestate vixisse demonstrat; qui primus in Attica regnavit annis ante Ilium 350.

C Ex Abrahamo et Chettura Iexanus est natus, pater Dadami. Dadamus Ragum, Iothorem et Iobabum genuit. Iothoris filia fuit Sepphora, quam Moses duxit, ut Demetrius narrat et in Chronicis Eusebius refert. Septimus ab Abrahamo fuit serie generis Moses, Sepphora sexta. Africanus 77 tradit Esao cum alios multos fuisse filios, tum Ragulem Zarethi patrem. Zarethi filius fuit Jobus, is qui permissu Dei a diabolo tentatus est ac tentato rem vicit. Divinus autem Abrahamus ex ultima sua uxore Chettura quinque rursus filios habuit; e quibus fuit Madianus, auctor Madianitarum, et Aphar, a quo terra quam incoluit Africa nomen obtinuit, sicut Ausitis terra ab Esao. Quæ terra beatum illum excellentisque patientiæ et nobilitatis Jobum protulit, cujus laudes prædicans divinus ille Chrysostomus hæc dicit: « Fuit quidam homo in Ausitide terra 1°. » Et naturam ejus refert et patriam, ut et cum hominem vocari audis, admireris vitam humana præstantiorem, et cum solum nominari audis quoque talem edidit fructum, animo percellaris, quod talis rosa de medio spinarum effloruit. Est enim prognatus infami illo Esao, quomodo eum Scriptura quintum ab Abrahamo fa-

cit his verbis : Abrahamus Isaacum genuit, Isaacus Esauum, Esauus Ragum et Zaram, Zara Jobum. Is Jobus vir fuit honestus ac gravis, ita de se dicens : « Quod si oculus meus alienam mulierem consecutus est, pactum cum oculis meis feci ². » Quin et pro liberis suis Deo quotidie sacrificavit, quod diceret metuere se ne ii aliquid adversus Deum animo agitassent. Recte itaque Scriptura ait ³ : « Et erat homo ille integer, justus, pius erga Deum, » etc. Nam profani philosophi hominem definiunt, animal ratione præditum mortale. Sacra **78** autem Litteræ non ita, verum hoc modo : Homo est qui Deum pie colit, justus est, et ab omni malo facinore abstinet. Nam qui harum virtutum testimonio destituitur, non homo ille, sed bellua est. Si enim naturæ humanæ notam habens impressam, eam voluntatis pravitate contaminat, audiet prophetæ sententiam ⁴ : « Homo cum in pretio esset, non animadvertit sed comparatus est pecudibus brutis, similisque eorum factus. » Quo itaque modo nos, cum ad aliquam rem agendam filium aut famulum mittimus, eum ut hominem se in re ea gerere jubemus, atque ita commune nomen peculiari ratione usurpamus ; ita etiamsi omnes homines nomen hominis gerunt, is tamen solus homo vere est, qui imaginem servat primique exemplaris pulchritudinem non deformat. Jobum ergo et hominem appellavit et solo Ausitide natum ut a terra impietatem germinante fructum talem editum celebres. Quem princeps omnis mali videns, invidia motus, a Deo petiit ut sibi vexare justum permetteret, ut tu quoque hinc animo fidens flas, sentiens diabolo nihil esse adversus pium vereque Christianum et Dei timore præditum potestatis, nisi ei divinitus sit permissum, idque vel castigandi causa vel concessione. Cum enim castigationem affert Deus, aut peccatorum ea ratione pœnas sumit, aut divinam virtutem exercet ad victoriam re bene gesta purandam. Non enim injussus diabolus potuisset Jobum aggredi. Neque id tibi mirum sit : nam in Evangeliiis auditum est ne in porcos quidem nisi **79** permissu Dei quidquam ei licere. Enimvero divini angeli piorum salutis inserviunt. Omnes enim, ait Scriptura, spiritus sunt ad ministerium parati, mittunturque ad inserviendum propter eos qui salutem sunt hereditario accepturi. Mali autem genii ad supplicia peccatoribus debita usurpantur. Ita enim scriptum est, « Emisit in ipsos iram animi sui, » iram, furorem et calamitatem vocans emissa per malos genios. Hi enim quanquam debita opera habenas divinæ voluntatis excusserunt, tamen jugo servitutis sunt subditi, cogunturque veluti carnifices quidam a Deo et sanctis imperata capessere. Id Paulus de-

² Job. xxxi, 1. ³ Job 1, 1. ⁴ Psal. xlviii, 13.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(50) Lapsus est memoriæ : non enim de Corinthiis, sed de Hymenæo et Alexandro apostatis hæc dicuntur, 1 Timoth. 1. Corinthium quidem etiam illum, qui incestum cum noverca conjugium

A Ἡσαῦ, καθὼς ἡ Γραφή πέμπτον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ λέγει. Ἀβραάμ γὰρ, φησίν, ἐγέννησε τὸν Ἰσαὰκ, Ἰσαὰκ δὲ τὸν Ἡσαῦ, Ἡσαῦ δὲ τὸν Ραγουὴλ καὶ τὸν Ζάρα, Ζάρα δὲ τὸν Ἰώβ, ὃς ἐγένετο ἄνθρωπος σώφρων καὶ σεμνός, λέγων οὕτως. « Εἰ δὲ καὶ ἐπηρεάσθην ὁ ὀφθαλμὸς μου γυναίκε ἀλλοτρίᾳ, καὶ διαβήκην διεθέμην τοῖς ὀφθαλμοῖς μου. » Οὐ μὲν δε ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν οἰκείων τέκνων θυσίας προσῆγε καθ' ἡμέραν, φάσκων. « Μήποτε κακὰ ἐνενόησαν πρὸς τὸν Θεόν. » Εἰκότως οὖν ἔφη. « Καὶ ἦν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἄμεμπτος, δίκαιος, θεοσεβὴς, » καὶ τὰ ἔξης. Οἱ μὲν γὰρ ἔξω φιλόσοφοι τὸν ὄρον δηλοῦντες τοῦ ἀνθρώπου φασίν. Ἀνθρώπος ἐστὶ ζῶον λογικὸν ὀνητόν. ἡ δὲ θεία Γραφή οὐχ οὕτως, ἀλλ'. Ἀνθρώπος ἐστὶ θεοσεβής, ἄμεμπτος, δίκαιος, ἀπεχόμενος ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματός, ὡς ὄγε τοῦτοις μὴ μεμαρτυρημένους οὐδὲ ἄνθρωπος, ἀλλὰ κτήνός ἐστιν. Ἐὰν γὰρ ἔχη τὸν χαρακτῆρα τῆς φύσεως ὑβρίζη δὲ αὐτὸν τῇ κακίᾳ τῆς προαιρέσεως, ἀκούσεται παρὰ τοῦ προσφύτου λέγοντος. « Ἀνθρώπος ἐν τιμῇ ὧν οὐ συνῆκε, παρεσβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις, καὶ ὁμοιωθῆ αὐτοῖς. » Ὡσπερ τοίνυν καὶ ἡμεῖς ἀποστέλλοντες υἱὸν ἢ οἰκέτην [P. 44] ἐπὶ τινὰ πράξιν λέγομεν, Ὡς ἄνθρωπος ἄψαι τῆς πράξεως, καὶ τὸ κοινὸν ποιούμεθα ἴδιον οὕτως εἰ καὶ πάντες ἄνθρωποι λέγονται, μόνος ἐκεῖνος ἀληθῶς ἐστὶν ὁ τῆν εἰκόνα σώζων καὶ τὸ πρωτότυπον μὴ ἀφανίζων. Ἐπεὶ οὖν τὸν Ἰώβ ἄνθρωπον καὶ ἀπὸ τῆς Αὐσίτιδος χώρας, ὅπως ἐκ τῆς κομώσεως γῆς τῆν ἀσέβειαν τὸν καρπὸν ἀνομνήσει. Ὁν ὁ ἀρχέκακος ὄρων, καὶ φρόνη βαλλόμενος, ἀτεῖται παρὰ Θεοῦ τὸν κατὰ τοῦ δικαίου πειρασμὸν, ἵνα σὺ θάρσος λάβῃς, καὶ μάθῃς ὅπως οὐκ ἔχει ἐξουσίαν δαίμων κατὰ θεοσεβοῦς καὶ ὄντως Χριστιανοῦ καὶ φοβουμένου τὸν Θεόν, ἐὰν μὴ ἐπιτροπή ἄνωθεν γένηται ἢ διὰ παιδείαν ἢ διὰ συγγώρησιν. Ὅταν γὰρ ἀπάγη ὁ Θεὸς παιδευτήρια, ἢ δίκας ἀπατεῖ τῶν ἀμαρτημάτων ἢ τῆν ἀρετὴν γυμνάζει τὸν θείων κατορθωμάτων. Οὐ γὰρ ἠδυνήθη πολέμησαι τῷ Ἰώβ, ἕως ἐπετράπη. Καὶ μὴ θαυμάσει, οὐδὲ γὰρ κατὰ χοίρων ἐξουσίαν ἔχει, καθὼς ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ἤκουσας. Οἱ μὲν οὖν θεοὶ ἄγγελοι διακονοῦσι ταῖς τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων σωτηρίαις. Πάντες γὰρ, φησὶ, λειτουργικὰ πνεύματά εἰσιν εἰς διακονίαν ἀποστέλλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖς σωτηρίαν. οἱ δὲ πονηροὶ δαίμονες ταῖς κατὰ τῶν ἀμαρτημάτων τιμωρίας. « Ἐξαπέστετε: λε γὰρ, φησίν, εἰς αὐτοὺς ὄργην θυμοῦ αὐτοῦ, » θυμὸν καὶ ὄργην καὶ ὀλῆψιν, ἀποστολὴν δι' ἀγγέλων πονηρῶν. Οἱ τοίνυν δαίμονες, εἰ καὶ ἀφηνίασαν τῇ προθέσει, ἀλλ' ὑπὸ ζυγὸν κείνται τῆς δουλείας, καὶ κελεύονται πράξαι ὡς ὄχμοι: τινες τὰ προστετιθέμενα παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀγίων. Καὶ δηλοῖ Παῦλος περὶ τῶν Κορινθίων (50) λέγων. « Οὓς παρέδωκα τῷ Σατανᾷ, ἵνα

fecerat. Satanæ tradendum judicavit idem Paulus, II Corinth. vi, quos locos confudit ἀμαρτήματι μνημονικῶ scriptor noster. XVL.

πα:δευθῶσι μὴ βλασφημεῖν. » Ἴνα γὰρ μὴ νομισθῶ-
σιν οἱ δαίμονες ὅτι πάντα κατ' αὐθεντίαν πράττουσι,
κλειδύονται καὶ ἄκοντες ποιεῖν τὰ προσταττόμενα.
Καὶ τοῖς μὲν ἁγίοις ἀποστέλλει ὁ Θεὸς διακόνους
ἀγίους ἀγγέλους εἰς σωτηρίαν, τοῖς δὲ ἁμαρτωλοῖς
ἐπιτρῆπει δαίμονας εἰς τιμωρίαν. Καὶ γὰρ ὅτε κατὰ
τοῦ Ἀχάβ ὁ Θεὸς ἀπεφώνηκε λέγων « Τίς προσέ-
σεται καὶ ἀπατήσῃ τὸν Ἀχάβ, καὶ πιασέται ; »
ἀπεκρίθη πνεῦμα πονηρὸν, « Ἴδοὺ ἐγὼ, » πάντως
γινώσκον ὡς εἰς τούτο τέτακται. Καὶ ἀποστέλλονται
μὲν εἰδικῶς εἰσπράξασθαι τιμωρίαν παρὰ τῶν προ-
φητῶν, ἀποστέλλονται δὲ καὶ πρὸς δικαίους, οὐκ ἵνα
τιμωρηθῶνται, ἀλλ' ἵνα πειράσωσιν· ἐπειδὴ γὰρ ἄγ-
γελος ἅγιος ὑποურῆται τῇ πείρᾳ οὐ κλειδύεται
(ὅδε γὰρ ὁ Θεὸς ἐλέει τὸ ἀπρεπὲς ἀγγέλω θείῳ).
διὰ τούτο δαίμονες τὰ γν' ἐπιτίπονται τὴν πείραν.
Καὶ μὴ θυμιάτης εἰ πρὸς δικαίους δαίμονες ἀποστέλ-
λονται· ἀνήχη γὰρ ὁ πάντων Δεσπότης ἀπὸ τοῦ Ἰορ-
δάνου εἰς τὴν ἔρημον πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου.
Εἰ τούτων τὸν τοῦ παντὸς Κύριον ὁ διάβολος [P. 45]
ἐπαίρασε, τί θυμιάζεις εἰ καὶ τοῖς δικαίοις εἰς γυμνά-
σιον ὑπομονῆς δαίμων ἀποστέλλεται ; ἀποστέλλεται δὲ
οὐ Θεοῦ κλειδύοντος αὐτῶν, ἀλλὰ παραχωροῦντος· ση-
ματίζει γὰρ τὸν λόγον ἢ Γραφῆ, ὡς ἐν προσωποποιίᾳ,
ὡς ὅταν λέγει· « Τῶν δὲ ἁμαρτωλῶν εἶπεν ὁ Θεός. »
Καὶ ὁ μέγας δὲ Κύριλλος ἔφη· « Μετροῦνται δὲ τῶν
ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν ἀνθρώπων τὰ κατὰ καιροῦς
πλημμελήματα, ἃ καὶ μέχρι ποσότητός τινος ἐκδή-
λου τῆς ἁμαρτίας ἡμῶν ἡκούσας, ἐπάγει δὴ τρυ-
κῶτα λοιπὸν τὰς δίνας λελυπημένοι· ὁ νομοθέτης
καὶ Κύριος, διακαρτερεῖ δὲ ἐξ ἐμφύτου φιλάνθρω-
πίας ἑσθ' ὅτε, καὶ πλημμελοῦντων ἀνέχεται, οὐκ
ἐξάπαν ἀγανακτῶν· καὶ γὰρ ἔφη πρὸς Ἀβραάμ·
Ὅπως ἀναπεπλήρωται αἱ ἁμαρτίαι τῶν Ἀμοραίων
ἕως τοῦ νῦν, πρὸς δὲ γε τοὺς Φαρισαίους ἀκαθέκτως
λελυπηκότας φησί· Καὶ ὑμεῖς ἀνεπληρώσατε τὸ μέ-
τρον τῶν πατέρων ὑμῶν. » (ὄκοῦν εἰ βούλοισθε τις
διαβῶναι μὲν ὀρθῶς, εὐδουλοτάτας δὲ καὶ ἐπιεικε-
στάτας ἐν τῷδε τῷ βίῳ ποιεῖσθαι τὰς διατριβάς, ἡρ-
θοποδοῖσθε τε καὶ διανήξασθε τὰ δεινὰ γνώμης ἐχρό-
μενος ὀρθῆς καὶ ἀδιαστρόφου, καρποῦσαί τε μὴ
ἐναλῶναι κακοῖς. Καὶ ἀτρεκέλης ὁ λόγος. Ἐφ' ἡμῖν
γὰς ἐστὶ τὸ ἐπ' ἄμφω βλέπειν, πρὸς τε τάχαθόν,
φημι, καὶ τούναντιον. Καὶ οἱ μὲν ἐν λόγῳ πεποιτη-
μένοι· τὸ θυμιάζεσθαι πεφυκὸς ἐν καλῶ γενήσονται
τῆς ἀρετῆς· οἱ δ' ἀποκλίναντες εἰς τούναντιον καὶ
τῶν ἀμεινόνων προθέτες τὸ ἀδικοῦν τὴν οικίαν
καταφθειραντες ζωὴν ἀλοῖεν ἂν, αὐθύνται καὶ ὄλε-
τήρες δεινοί· κατὰ τῆς σφῶν αὐτῶν κεφαλῆς ἐξελη-
λεγμένοι. Ταύτη τοι καὶ ὁ ἱερὸς Ἰσίδωρος φησιν· Ἢ
τῶν ἁμαρτημάτων ἐπίτασις ἀναγκάζει ὥσπερ τὴν
θεῖαν καὶ ἀπαθῆ φύσιν ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἀγαθότη-
τος εἰς τὴν παρὰ φύσιν ὀργὴν χωρεῖν. Ὅθεν καὶ
Ἰουδαῖοις ἔφη Χριστός· « Ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνα-
γαγεῖν ὑμᾶς, καὶ οὐκ ἠθέλησατε ; » Ἐπειδὴ γὰρ,
φησὶν, οὐ δέχεσθε τὴν φιλάνθρωπίαν, ἐπιγνώσεσθε
τὴν ἐξουσίαν τῆς τιμωρίας. Ὅταν γὰρ ἰδῆ ὁ Θεός

clarat, de Corinthiis scribens : « Quos tradidi
Satanæ, ut pœnis erudiantur impie non esse lo-
quendum. » Etenim ne quis putaret malos genios
omnia suo arbitrio agere, jubentur etiam inviti
mandata exsequi. Proinde sanctis Deus ministros
mittit ad salutem angelos sanctos, peccatores au-
tem diabolis puniendos concedit. Nam cum de
Achabo Deus ita pronuntiat : « Quis vadet ut Achabum
decipiat, isque pereat ? » respondet malus
spiritus : « Ego vadam, » utique intelligens hoc sui
esse muneris. Mittuntur ergo peculiariter ad pœ-
nas de sontibus exigendum : mittuntur etiam ad
pios, non ut eos puniant, sed ut tentent. Quando
enim sancti angeli tentationes obire non jubentur
(neque enim Deus bono angelo indecorum aliquid
mandaret), fit ut malis genis eam committantur.
Neque est quod mireris, justis **S** immitti eos,
cum rerum universarum Dominus a Jordane ab-
ductus sit in solitudinem, ut a diabolo tentaretur.
Quod si ergo is Dominum mundi tentavit, quid jam
miraris malum genium ad justum aliquem mitti, ut
de ejus tolerantia periculum faciat ? mittitur autem
non jubente, sed permittente Deo. Nam Scriptura
orationem format tanquam personis confictis, ut
cum dicit : « Peccatori autem dicebat Deus. »
Quæ sequuntur, magni illius Cyrilli sunt : « Ad
mensuram exiguntur hominum per orbem ter-
rarum quovis tempore commissa peccata ; cumque
ad manifestam et justam quantitatem pervenerunt
tum demum (id quod restabat) offensus legislator
atque Dominus supplicia infligit. Nonnunquam na-
turæ suæ benignitati obsequens tolerat, peccantes
que sustinet, non usquequaque indignatus. Nam et
Abrahamo dixit etiamnum peccata Amorrhæorum
non esse impleta. Pharisæis autem, quorum inju-
riæ majores erant quam ut tolerari possent
ait : « Ac vos majorum vestrorum mensuram im-
plevistis. » Quapropter si quis volet vitam recte
transigere, eamque rationem vivendi colere quam
sequi consultissimum est atque commodissimum,
animoque recto et neutiquam perverso fretus, ver-
num iter tenere periculososque hujus sæculi
fluctus enatare, is eum fructum feret ut nullis
malis capiatur. Atque verus est hic sermo. In no-
bis enim est positum ut utrumque dispiciamus,
bonum, inquam, atque malum. Ergo quibus id curæ
erit quod suapte natura admirationem meretur, ii
virtutem assequuntur. **S** Qui vero in diversam
partem declinabunt melioribusque injustis præfer-
rent, ii suam ipsorum vitam pessumdabunt, sibi-
quo ipsis fuisse exitii auctores ac perniciem consci-
visse capiti suo convincentur. In hauc sententiam
etiam sanctus Isidorus ait : Delictorum incrementum
divinam et ab omni perturbatione alienam naturam
veluti cogit a sua naturali bonitate ad iram suam
naturæ non propriam decedere. Itaque Judæos
Christus sic affabatur : « Quoties volui vos

⁵ I Cor. v, 5. ⁶ III Reg, xxii, 20. ⁷ Psal xlix, 16. ⁸ Matth. xxiii, 32. ⁹ Ibid. 37.

ad me colligere, et noluitis? » Quando igitur, inquit, humanitatem meam non amplectimini, meam puniendi potestatem experiemini. Cum enim videt Deus hominem ad extremam malitiam declinare, suam ab eo gratiam aufert: ea exutus homo magis magisque a diabolo exasperatur, eumque ira Dei quem in se non habet, occupat.

Is temporibus quæ superius sunt enarrata, ex stirpe Japeti Seruchus quidam exstitit, auctor Græci moris, et simulacrorum cultum instituit, ut Eusebius Pamphili scriptum reliquit. Is enim Seruchus, ac qui cum ipso erant, majores suos qui vel bellatores vel imperatores facinus aliquod forte ac memorabile fecerunt statuis honoraverunt divinisque honoribus et sacrificiis coluerunt. At posteri, cum ignorarent priorum hoc fuisse consilium ut eorum qui generis sui auctores ac bonorum inventores fuissent memoriam duntaxat colerent, istos tanquam **S** cælestes deos honoribus et sacris sunt venerati. Forma autem inter deos aliquem referendi talis est: In commentarios sacrorum nomen deluncti inscribatur, statoque tempore diem ei festum celebrabant, dicentes animam ejus in beatorum insulis esse, iudicio et flammis porro non obnoxiam. Atque hæc obtinuerunt usque ad Tharæ ætatem, qui Abrahami pater fuit. Quin et sapiëntissimus Sophocles in suis scriptis hæc posuit:

*Deus unus est revera, est unicus Deus,
Cælum et soli longos qui tractus condidit,
Æquor marisque vastum ventorumque vim.
Errore ducta gens tamen mortalium
Simulacra divum, qui tueantur a malis,
Posuere saxea, lignea, quin et aurea
Et ex elephantorum formata dentibus;
Queis rem secram facientes et festos dies
Agentes se pietate defungi pulant.*

Ipse enim Sophocles videtur sensisse unum esse universi Imperatorem.

Iones autem, quorum generis princeps Io fuit, Græcorum duces, simulacra adoraverunt, quos Cherronesius Plutarchus reprehendit ut errorem simulacrorum invehentes, cælestibus luminibus soli ac lunæ Dei **S** nomen tribuentes, ut Ægyptiorum theogonia habet. Dicit enim ab his totum mundum gubernari atque ali, omnibus incrementum largientibus triplici suo motu quinque planetarum reliquoque siderum positu, secundum geniturarum et aeris affectiones

Mosis ætate Assyriorum rex fuit Erechtheus, Ægyptiorum Petissonius, qui et Pharaō Hic secum habuit magos Iannem et Iambrem. Hoc regnante admodum aucta est per Ægyptum gens Hebraica. Moses autem institutus fuit omni Ægyptiorum scientia. Ægyptiis vero Hebræi ob multitudinem

XYLANDRI ET

(51) Sophoclis versus in nostro codice turpiter mutilatos integros legent qui volent (quis autem sanus nolit?) apud Justinum martyrem (περὶ μοναρχίας, quo Noster alludit, itemque in Parænetico, et apud Clementem Προτροπικῶν, ac. l. v.

αἰς ἄκρον κακίας ἐκκλίναντα τὸν ἄνθρωπον, ἐπαίρει τὴν ἐκτοῦ ἁγίου ἐκ αὐτοῦ. ἤς ὁ ἄνθρωπος στερούμενος ἐπὶ πλείον τραχύνεται ἐκ τοῦ διαδόλου, καὶ μὴ ἔχων τὸν θεὸν ἐν ἑαυτῷ, καταλαμβάνει αὐτὸν ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ.

Ἐν δὲ τοῖς ἀνωτέρω προγεγραμμένοις χρόνοις ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰάφεθ ἐγεννήθη Σερούχ, ὅστις πρῶτος ἔρξατο τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τοῦ δόγματος τῆς εἰδωλολατρίας, καθὼς εὐσεβίος ὁ Παμφίλου συγγράφατο· αὐτὸς γὰρ ὁ Σερούχ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τοὺς πάλαι γενομένους ἢ πολεμιστὰς ἢ ἡγῆσαντες καὶ τι πράξαντας ἀνδρίας ἢ ἀρετῆς ἀξίον, τῷ βίῳ τοῦ μνημονεύεσθαι, καὶ ὡς ὄντας αὐτῶν [P. 46] προπάτορας, ἀνδρίας στηλῶν ἐτίμησαν, καὶ ὡς θεοὺς προσεκύουν αὐτοὺς καὶ ἐθυσίαζον. Οἱ δὲ μετὰ ταῦτα ἄνθρωποι ἀγνοοῦντες τὴν τῶν προγόνων γνώμην, ὅτι ὡς προπάτορας καὶ ἀγαθῶν εὐρετὰς ἐτίμησαν μνημαῖς μόναις, ὡς θεοὺς ἐπουρανίους ἐτίμων καὶ ἐθυσίαζον αὐτοῖς. Ἦν δὲ τὸ τῆς ἀποθεώσεως σχῆμα τοιοῦτον· Ἐν ταῖς ἱερατικαῖς αὐτῶν βίβλοις ἐτασσοντο τὰ ὀνόματα αὐτῶν μετὰ τελευτῆν, καὶ κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν ἑορτὴν αὐτῷ ἐπέτελλον, λέγοντες τὰς αὐτῶν ψυχὰς εἰς τὰς τῶν μακάρων νήσους εἶναι καὶ μηκέτι κρῖνεσθαι ἢ καίεσθαι πυρὶ. Κεὶ διέμεναν ἕως τῶν χρόνων Θάρρα τοῦ πατρὸς Ἀβραάμ ταῦτα. Ἀλλὰ καὶ ὁ σοφώτατος Σοφοκλῆς ἐν τοῖς αὐτοῦ συγγράμμασιν ἐξέθετο ταῦτα.

Εἰς ταῖς ἀληθείαις (51), εἰς ἐστὶν θεός.

Ὁ οὐρανὸν τέτυχε καὶ γαίαν μακρὰν,
Πόντου τε γαστροπὸν οἶδα κἀνέμων βίας.
Θνητοὶ δὲ πολλοὶ καρδίᾳ πλανώμενοι
Ἰδρυσάμεσθα πημάτων παραψυχὴν
Θεῶν ἀγάλματ' ἐκ λίθων τε καὶ ξύλων,
Ἢ χρυσοτέκτων ἢ ἑλεφαντίνων τύπους,
Θυσίας τε τοῦτοισι καὶ καλὰς πανηγύρεις
Τεύχοντες ἡμεῖς εὐσεβεῖν νομιζόμεν.

Μοναρχίαν γὰρ ἔδοξε δοξάζειν ὁ αὐτὸς Σοφοκλῆς.

Ἴωνες δὲ οἱ ἐκ τῆς Ἰοῦς, τῶν Ἑλλήνων ἀρχηγοὶ γεγονότες, τοῖς ξοάνοις προσεκύουν, οἷσισι μέμφεται ὁ Χερρόνησιος Πλούταρχος ὡς πλάνην ἀγαλμάτων τινῶν εἰσάγουσι, τοὺς κατ' οὐρανὸν φωτῆρας θεοποιούμενοι τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, ὡς ἡ τῶν Αἰγυπτίων θεογονία περιέχει. Αὐτοὺς γὰρ λέγει τὸν συμπαντα κῆτρον διοικεῖν καὶ τρέφειν, ἀξάνοντας τὰ πάντα τῇ τριμερεῖ κινήσει τῶν πέντε πλανήτων καὶ τῆς λοιπῆς ἀστροθεσίας κατὰ γενέσεις καὶ ἀπτεράς.

Ἐν τοῖς χρόνοις δὲ τοῦ Μωϋσείως ἐβασίλευσεν Ἀσσυρίων Ἐρεχθεύς, Αἰγυπτίων δὲ ἐβασίλευσε Πετισώνιος ὁ καὶ Φαραῶ, ὅστις εἶχε μάγους τὸν Ἰανθῆν καὶ Ἰαμβρόην. Ἐπὶ τῆς βασιλείας δὲ τούτου ἐπληθύνθη ἐν Αἰγύπτῳ τὸ τῶν Ἑβραίων γένος. Ὁ δὲ Μωϋσῆς ἦν πεπαιδευμένος πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων.

GOARI NOTE.

Stromat. Mutilus est et sequens locus, quod asterisco appposito monui. Jannes et Iambres (vetus interpres legit Mambres, II Timoth. III) magi Pharaonis etiam a B. Augustino dicuntur, epistola 119 ad Januarium. XVI.

οὐ δὲ Αἰγύπτιοι ἐφοβοῦντο τοὺς Ἑβραίους ὡς γενομένους πολλοὺς, καὶ ἐκάκουον αὐτοὺς τῇ πλινθείᾳ καὶ τῷ πληθῶ, ἐπιστήσαντες αὐτοῖς ἐπιστάτας βραεῖς, καὶ ἐστίνασσον θλιβόμενοι. Καὶ προσέειπε βραεῖς, καὶ Ἀαρὼν τῷ στεναγμῶ αὐτῶν, καὶ ᾤξαντο τῷ Θεῷ, ὅς καὶ ἐκέλευσε τῷ Μωϋσῆι εἰσελθεῖν πρὸς Φαραῶν. καὶ εἶπεν αὐτῷ ἀπολύσαι τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ, λατρεύσαι Κυρίῳ τῷ Θεῷ αὐτῶν. Καὶ εἰσελθὼν Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν πρὸς Φαραῶν ἀνήγγειλεν αὐτῷ τὴν τοῦ Θεοῦ κέλευσιν. Ὁ δὲ Φαραῶν λέγει αὐτοῖς· « Εἰ ἀληθεύεις ὅτι ὁ Θεός σου ταῦτα ἐκέλευσεν, ἰδοὺ, εἴσιν Αἰγύπτιοι σὺν ἡμοῖς ποιῶντες θαύματα ἐν νικίῃσιν αὐτοῦ διὰ τοῦ Θεοῦ σου, παρήξω σοι ἄπερ ἐκέλευσε. » [P. 47] Καὶ ἔστησεν ἐναντίον ἀλλήλων τὸν Ἰωνῆν καὶ τὸν Ἰαμβρῆν καὶ τὸν Μωϋσίαν καὶ Ἀαρὼν. Καὶ ἐποίησαν οἱ μάγοι διὸ γοητείας τὰς βάρβδους αὐτῶν ὄφεις· καὶ ζήσας Μωϋσῆς τὴν βάρβδον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, ἐγένετο ὄφις μέγας καὶ κατέπιε τοὺς ὑπὸ τῶν μάγων γενομένους ὄφεις. Καὶ κατίσχυσεν ἡ καρδία Φαραῶν, καὶ οὐκ εἰσέηκουσεν αὐτῶν, καθάπερ ἐλάλησεν αὐτοῖς Κύριος ὁ Θεός. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν· « Βιβίσον πρὸς Φαραῶν, καὶ ἐξελεύσεται μετὰ σοῦ εἰς τὸν ποταμὸν, καὶ τύψον τῇ βάρβδῳ σου τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ, καὶ μεταβαλεῖς αὐτὰ εἰς αἶμα. » Καὶ τούτου γενομένου μεταβλήθη πάντα τὰ ὕδατα εἰς αἶμα, καὶ ἀτίθικνον οἱ ἐν τῷ ποταμῷ ἰχθύες, καὶ οὐκ ἠδύναντο πιεῖν ὕδωρ οἱ Αἰγύπτιοι, ὅτι πάντα τὰ ὕδατα μετεστράφη εἰς αἶμα. Ἐποίησαν δὲ καὶ οἱ ἰπαιοδοὶ τῶν Αἰγυπτίων τὰς φαρμακείας αὐτῶν ὡσαύτως· ἐσκληρύνθη δὲ ἡ καρδία Φαραῶν, καὶ οὐκ εἰσέηκουσεν αὐτῶν. Καὶ μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας παρακληθεὶς Μωϋσῆς ὑπὸ τοῦ Φαραῶν προσήξατο, καὶ πάλιν ἐγένετο τὰ ὕδατα καθαρὰ. Καὶ λέγει Μωϋσῆς τῷ Φαραῶν· « Ἰδοὺ, εἶδες τὴν τοῦ Θεοῦ Ἰσραὴλ δύναντα ἀπολύσον τὸν λαὸν ἵνα λατρεύσωμεν τῷ Θεῷ. » Ὁ δὲ Φαραῶν συντασσόμενος ἀνεβόλλετο καὶ ᾤξετο Μωϋσῆς πρὸς τὸν Θεὸν πέμψαι πληγὰς τοῖς Αἰγυπτίοις, ἵνα ἀνγκασθῇ Φαραῶν ἀπολύσαι τὸν Ἰσραὴλ. Καὶ ἐπέμψεν Κύριος ὁ Θεός τοῖς Αἰγυπτίοις τὴν δεκάπληγον ὄργην, ὥστε παρακαλέσαι τὸν Μωϋσῆα καὶ εἶπεν αὐτῷ· « Εὗξαι τῷ Θεῷ σου, ἵνα ῥυθῇ ἡ χώρα αὕτη τῶν τοσοῦτων κακῶν· καὶ ζῆ Κύριος ὁ Θεός σου, οὐ κωλύσω σε λαθεῖν τὸν λαόν σου τὸν Ἰσραὴλ εἰς τὸ λατρεύσαι ὑμᾶς αὐτῷ. » Ὁ δὲ Φαραῶν ἀπειθῶν ἐν Μίμρει εἰς τὸ περιβόητον μαντεῖον, καὶ λαβὼν τὸν προῤῥηθέντα χρησμὸν καὶ ὑποστρέψας εὐβίως ἀπέλυσε τὸν Ἰσραὴλ μετὰ Μωϋσῆως καὶ Ἀαρὼν. Ἐλαβεν δὲ ὁ λαὸς ἐν χρύσει ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων σκεύη χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ καὶ ἱματισμὸν πολύν. Καὶ μετὰ τὸ ἐξελεῖν αὐτοὺς μετεμελήθη Φαραῶν, καὶ κατεδίωξεν ὀπίσω αὐτῶν μετὰ τῶν ἀρμάτων αὐτοῦ, καὶ κατέλαθεν αὐτοὺς παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν. Οὗς θεσσαμένοι οἱ Ἰσραηλῖται ἀνεβόησαν πρὸς τὸν Θεόν. Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ Μωϋσῆς ἐπληξε τὴν θάλασσαν ῥίοδῳ, καὶ διηρέθη τὰ ὕδατα, καὶ διέβη πᾶς ὁ λαὸς ὡς διὰ ξηρᾶς. Ὅπισθεν δὲ τούτου εἰσῆλθον καὶ οἱ Αἰγυπτιοὶ πάντες ἅμα τῷ Φαραῶν

¹⁰ Exod. vii.

A formidolosi erant. Itaque eos Ægyptii affligebant lateribus faciendis urgentes ac luto comportando, præficientes eorum operi exactores importunos. Judæi oppressi gemebant; eorumque gemitum Moses ac Aaron animadvertabant, auxiliumque Dei implorabant. Deus Mosi præcepit ut ad Pharaonem introiret, eumque suo nomine juberet populum Israelitum dimittere ad cultum Deo suo præstandum. Aggressi regem Moses et Aaron Dei mandatum exposuerunt. Respondit Pharaos: « Si vere dicis Deum tuum hæc mandasse, ecce mecum sunt Ægyptii mirifici: eos si tu ope tui Dei viceris, faciam quod is jussit¹⁰. » Simul adversos constituerunt ab una parte Jannem et Iambrem, ab altera Mosem atque Aaronem. Magi præstigiis suis virgas suas in angues convertunt: virga vero Mosis, ab eo in terram projecta, in grandem est mutata **S4** anguem, qui a magis factos angues deglutivit. Cæterum Pharaonis cor obduratum fuit, neque mandato Dei obtemperavit. Deinde ad Mosem Dominus dixit: « Accede Pharaonem, isque tecum ad amnem egredietur, tu aquas fluminis baculo tuo feries, et statim in sanguinem vertentur. » Egit hoc Moses, universaque aqua in sanguinem redacta, mortui sunt in fluvio pisces; atque ob mutatam in sanguinem aquam bibere eam Ægyptii nequiverunt. Ad eumdem modum quoque incantatores Pharaonis suo veneficio egerunt. Cor autem Pharaonis induruit, neque audiens dicto Mosis et Aaronis fuit. Elapsis septem diebus, Moses Pharaonis rogatu a Deo precibus obtinuit ut aquæ repurgarentur. Tum Moses Pharaonem monere, quando Dei ab Israelicis culti potentiam vidisset, uti populum eum ad Deo suo exhibendum cultum dimitteret. Pharaos pacto inposita rem extravit. Proinde Moses a Deo precibus contendit ut calamitates Ægyptiis immittat, hisque Pharaonem ad dimittendum Judæos compellat. Immisit Deus Ægyptiis decemplacem miseriam, qua suam iram testaretur; eaque rex permotus a Mose petiit ut Ægyptiis a tot tantisque malis liberationem a Deo impetraret: « Ita vivit, inquit, Deus tuus, uti ego tum non impediam quin accepto tecum Israelitico populo Deo cultum præstes. » Porro autem Pharaos Memphim profectus, consulto ibi celeberrimo isto oraculo acceptoque quod retulimus responso, reversus illico Mosem atque Aaronem cum populo **S5** Judaico dimisit. Mutatus autem est populus ab Ægyptiis vasa aurea et argentea vestemque multam. En digressu factum Pharaos mutavit, insecutusque eos est cum curribus suis, atque assecutus apud Rubrum mare. Israelici, visis Ægyptiis, sublato clamore Dei auxilium implorarunt. Ibi tum Moses manu porrecta mare baculo percussit: statim aquæ ita sunt divisæ, ut universus populus tanquam per siccum transiverit. Eum subsequuti sunt Ægyptii omnes cum Pharaone et curribus suis. Quos cum viderent Israelici pertransire, ingens apud hos terror est obortus. At

Moses, virga sua retrorsum porrecta, aquam alveo restituit, eaque omnes Ægyptii sunt obruti, nullo superstite. Hoc viso, Israelici Dei qui ipsos servasset laudes prædicaverunt, præeuntibus in hæc verba Mose atque Aaron: « Canamus Dominum, nam gloriose gloriam suam testatam fecit! », etc. subtequentibus Maria et mulieribus, ac tympanum pulsantibus. ηγουμένων τοῦ Μωϋσέως καὶ τοῦ Ἀαρὼν καὶ γερότων ἐφεπομένων τῆς ἀδελφῆς αὐτῶν Μαρίας μετὰ τῶν γυναικῶν.

In Parva Genesi scriptum est solos decem menses abjectos fuisse in amnem pueros Israelicorum donec a regina Moses inde exemptus fuit. Ideo etiam decem genera calamitatum per decem menses Ægyptiis inflicta, eos que demum in mari periisse, quomodo Hebræorum pueros in fluvio suffocaverant, ita quidem, ut loco unius infantis Israelici mille **86** validi viri Ægyptii interierint. Cæterum Mosem Pharaonis filia in regium genus adoptavit, neque tamen Israelicis de imperato opere quidquam remisit. Cum Moses virilem ætatem attigisset, Æthiopes Indo fluvio trajecto gravibus incursionibus Ægyptum populati sunt, ita quidem ut urbes prope omnes everterint, exercitum Ægyptium deleverint, ductores ejus trucidaverint. Duravit id bellum annos quinque. Ægyptii autem in summas redacti angustias oraculo jubentur imperium Mosi deferre, itaque et a Thermulhi hoc contendunt. Ea acriter in ipsos invecta quod eos per dolum diceret re cum scribis rerum sacrarum composita id consilium filii sui interficiendi causa tractasse, tamen Mosen dimisit utpote pro patria propugnaturum. Et quædam Moses id mandatum libentissime in se recepit, neque omnino quidquam reformidavit. Quippe omni virtute auctus adoleverat, omnibusque Ægyptiorum artibus veluti regis filius institutus fuerat: ad hæc ingenio erat prompto et ad rem bellicam forti. Is ergo annum agens tricesimum ejus belli gerendi munus subiit. Quo cum per decennium gesto Æthiopia in extremum discrimen compulsisset, totamque devastasset Æthiopia, Sabamque præcipuam urbem ac caput ejus regni in suam potestatem redegisset, ab omni hostium metu Ægyptum liberavit. Inde odia Ægyptiorum adversus eum ceperunt, præcipue autem Chenephris. Nam interea temporis Palmenothæ ac Thermulhis in fata concesserant. Itaque ergo Chenephres variis **87** Mosen insidiis petivit, invidia concitus; ac Chathanothæ Mosis necem mandavit. Moses cognitis insidiis, eo interfecto, fuga per solitudinem in Arabiam pervenit ad Jothorem, qui idem Raguclius dicitur, cujus filia ducta Gersamum et Eleazarum procreavit. Dum in Ægypto esset, duas urbes reginæ matri suæ cognomines condidit.

Eupolemus asserit Mosem primum sapientem fuisse. primumque litteras tradidisse Judæis; ab his Phœnices, rursusque a Phœnicibus Græcos eas accepisse. Primus Moses Judæis leges posuit. Idem hominum in Ægypto consuetudine relicta in

¹¹ Exod. xv, 1.

μετὰ τῶν ἀρμάτων αὐτῶν. Ἰδόντες δὲ αὐτοὺς οἱ Ἰσραηλιταὶ διερχομένους φύδῳ συνεσχέθησαν ἀπειρῶ. Ὁ δὲ Μωϋσῆς ἐκτείνετο τὴν ῥάβδον αὐτοῦ ἐπιστραπτικῶς [P. 48] ἀποκατέστησε τὸ ὕδωρ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. Καὶ ἔφυγον πάντες οἱ Αἰγύπτιοι ὑπὸ τὸ ὕδωρ, μηδενὸς ὑπὸλοιφθέντος. Ὅπερ θαυμάσιοι οἱ Ἰσραηλιταὶ τὸν ρυτῶμενον αὐτοὺς Θεὸν ἐδοξολόγησαν, προ- « Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται, » καὶ ἀνακρουομένης τὸ τύμπανον.

Ὅτι ἐν τῇ Λεπτῇ Γενέσει κεῖται μόνους δέκα μηνὶς ῥιφῆναι τὰ βρέφη τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν τῷ ποταμῷ, ἕως οὗ ἀνελήφθη Μωϋσῆς ὑπὸ τῆς βασιλείας διὰ τοῦτο δέκα πλῆγαι ἐδόθησαν ἐν δέκα μηνσι τοῖς Αἰγύπτιοις, καὶ τέλος ἐν τῇ θαλάσῃ κατεστράφησαν ὃν τρόπον τὰ βρέφη τῶν Ἑβραίων ἐν τῷ ποταμῷ ἀπέπνιγον, χιλίων ἀνδρῶν ἀποπνιγέντων ἰσχυρῶν Αἰγυπτίων ἀνθ' ἐνόος βρέφους Ἰσραηλιτικοῦ. Αὐτὸν δὲ τὸν Μωϋσῆν εἰς τὸ βασιλικὸν γένος ἐσέποιήσατο ἡ θυγάτηρ Φαραὼ, οὗ μέντοι ἀνήκε τῆς ἐπιταγῆς ἐργασίας τοὺς Ἰσραηλίτας. Ἀδῶρωθέντος δὲ τοῦ Μωϋσέως ὑπερβάντες Αἰθίοπες τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν δεινῶς τὴν Αἰγυπτὸν ἐληίζοντο, ὡς τὰς πόλεις σχεδὸν πάσας ἀνατρέψαι καὶ τὸν στρατὸν αὐτῆς ἀφανίσαι καὶ τοὺς στρατηγούς ἀποστῆσαι.

Ἐμειναν οὖν Αἰγύπτιοις πολεμοῦντες ἐπὶ ἔτη πέντε. Ἐν ἀπορίᾳ γοῶν πολλῇ καταστάντες Αἰγύπτιοι χρησιμεύονται ὡς τῷ Μωϋσῇ τὴν στρατηγίαν ἐγχειρίσσει, καὶ παρακαλοῦσι τὴν Θέρμουθιν ἐπιτρέψαι αὐτῷ τὴν στρατηγίαν ἢ δ' ὠνείδειεν αὐτοὺς καὶ κικλὸς ἀπέφρανε σὺν τοῖς ἱερογραμματεῦσιν εἰς θάνατον

ἐπιβουλεύσαι τῷ παιδὶ βουληθέντας ὁμοῦς ὡς ὑπὲρ πατρίδος πολεμήσαντα ἐξαπέστειλεν, ἀσμενίστατα τοῦ παιδὸς δεξαμένου τὴν ἐπιταγὴν καὶ μηδὲν ἀγωνίσαντος. Πύξθη γὰρ πᾶσι ἀρετῇ κοσμηθεὶς καὶ παιδευθεὶς πᾶσαν σοφίαν Αἰγυπτίων, ὡς βασιλείως οὐδὲ καὶ φύσιν ἔχων δεξιᾶν, ἀνδρείος τε ἐν τοῖς πολέμοις. Ὅς τριακοντούτης τυγχάνων τοιοῦτον πόλεμον ἀνεδέξατο καὶ ἐπὶ δέκα ἔτη ἰσχάτως τοὺς Αἰθίοπας πολεμήσας καὶ Αἰθιοπίαν πᾶσαν ἀφανίσας, τὴν τε Σαβᾶ μητρόπολιν βατιλεύουσαν. Αἰθιοπίων παραλαβὼν, τὴν Αἰγυπτὸν ἐλευθεροῖ πάσης πολεμικῆς ἐπιβουλῆς. Ἐντεῦθεν ἀρχεται αὐτῷ ὁ εὐθόνοσ παρ' Αἰγυπτίους, ἐξαιρέτως δὲ αὐτῷ παρὰ τῷ Χενεφρῇ ἐν τούτοις γὰρ τετελευτήκει ὁ Παλμανώθης καὶ ἡ Θέρμουθις. Καὶ τοῖνον ἐπιβουλεύεται αὐτῷ ποικίλως βεσκαίνων, Χαναθῶθη δὲ ἐπιτρέπει τὴν τοῦ Μωϋσέως σφαγὴν ἦν γνοὺς Μωϋσῆς ἀναίρει αὐτὸν, καὶ οὕτω φεύγει διὰ τῆς ἐρήμου εἰς τὴν Ἀβραβίαν πρὸς Ἰοθόρι τὸν καὶ Ῥχουήλ, καὶ ἔλαβεν αὐτοῦ τὴν θυγατέρα πρὸς γάμον, ἐξ ἧς ἐπαυλοποίησε τὸν Ἰησαῦ καὶ τὸν Ἐλεάζαρ. [P. 49] Μωϋσῆς δὲ ὢν Αἰγύπτῳ κτίζει πόλεις δύο ἐπ' ὀνόματι τῆς μητρὸς αὐτοῦ τῆς βασιλείσσης.

Ὅτι εὐπόλεμος ὦσι τὸν Μωϋσῆα πρῶτον σοφὸν γενέσθαι, καὶ γράμματα παραδοῦναι Ἰουδαίοις πρῶτον, παρὰ δὲ Ἰουδαίων Φοίνικας παραλαβεῖν, Ἑλλήνων δὲ παρὰ Φοινίκων νόμους δὲ πρῶτον Μωϋσῆς γράφει τοῖς Ἰουδαίοις. Καταλιπὼν δὲ Μωϋσῆς τὰς

κατ' Αἴγυπτον διατριβάς εἰς τὴν ἔρημον ἐφιλοσόφει, A
 διδασκόμενος παρὰ τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριήλ τὰ περὶ
 τῆς γενέσεως τοῦ κόσμου καὶ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου
 καὶ τῶν μετ' ἐκείνου, καὶ τοῦ κατακλυσμοῦ, καὶ τῆς
 συγχύσεως καὶ ποικιλίας τῶν γλωσσῶν, καὶ τῶν
 περὶ τὸν πρῶτον ἀνθρώπον, καὶ τῶν μέχρις αὐτοῦ
 χρόνων, καὶ περὶ τῆς νομοθεσίας τῆς μελλούσης
 παρ' αὐτοῦ διδοσθαι τῷ Ἰουδαίῳ ἔθνεϊ, καὶ τὰς τῶν
 ἁστρων θέσεις καὶ τὰ στοιχεῖα καὶ ἀριθμητικὴν καὶ
 γεωμετρικὴν καὶ πᾶσαν σοφίαν, ὡς ἐν τῇ λεπτῇ
 Γενέσει κεῖται. Καὶ ὅτι ἐν ῥηδ' ἔτει τῆς ἐν Αἴγυπτῳ
 δουλείας ἔρξαντο Αἰγύπτιοι δέχεσθαι τὴν δεκάπλη-
 γον. Ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ τὰ ὕδατα εἰς ἄμυα μεταλλάχθη,
 Ἰουλίῳ βίτραχοι, Αὐγούστῳ σκνίπες. Σεπτεμβρίῳ
 κυνόμυια, Ὀκτωβρίῳ κτηνῶν πτώσι·, Νοεμβρίῳ
 φλυκτίδες καὶ ἔλκη, Δεκεμβρίῳ χάλιχα, Ἰανουαρίῳ
 ἀκρίδες, Φεβρουαρίῳ σκότος ἡμέρας τρεῖς, Μαρτίῳ
 τὰ πρωτόκα. Τῇ ιδ' τοῦτου τοῦ μηνὸς σκυλεύσαν-
 τες τοὺς Αἰγυπτίους ἐξήλθον, προστάζει Θεοῦ τοῦτο
 πεποιηκότας. Μετὰ δὲ τὴν ἐξόδον Ἰουθὸρ ὁ πενθερὸς
 Μωυσέως, λαθὼν Σεφερόραν τὴν γυναῖκα Μωυσέως
 καὶ τοὺς δυο υἱοὺς αὐτοῦ. κατέλαθε πρὸς Μωυσῆν
 ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτι πολεμοῦντα τὸν Ἀμαλήκ. Καὶ ἐν
 τῷ τρίτῳ μηνὶ τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ τὰ ἐν τῷ
 Σιναίῳ ὄρει νομοθετεῖται, καὶ ἡ Δεκάλογος δίδεται
 Μωυσῆ καὶ Ἀαρὼν καὶ παντὶ τῷ λαῷ. Καὶ μετὰ
 τοῦτο πάλιν κελεύεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Μωυσῆς μετὰ
 Ἰησοῦ ἀνελεθεῖν ἐν τῷ ὄρει καὶ λαβεῖν τὰ πυξία
 γεγραμμένα, ἃ προενομοθέτησεν ὁ Θεός. Τότε καὶ
 τὸν τύπον τῆς σκηνῆς θεωρεῖ καὶ τὰ περὶ αὐτὴν
 πάντα. Μοσχοποιεῖ δὲ ὁ λαός, καὶ συντριβεί Μωυσῆς
 τὰς θεουργηθείσας πλάκας. Εἶτα πάλιν κελεύεται
 λαξεῦσαι πλάκας καὶ ἀνελεθεῖν ἐν τῷ ὄρει. Καὶ ἰδοὺ
 ἡ δεκάλογος παρὰ Θεοῦ τρίτον παραδέδοται· πρῶ-
 τον ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ, ἡνίκα αἱ σάλπιγγες καὶ ὁ
 γόφος· δεύτερον ἡνίκα τὸ παράδοξον τῆς σκηνῆς
 καὶ τὰ περὶ τὴν σκηνήν· τρίτον μετὰ τὴν μοσχο-
 ποιάν. Καὶ τότε γὰρ τεσσαράκοντα ἡμέρας διέτρι-
 ψεν ἐν τῷ ὄρει, ἄρτον μὴ φαγὼν μηδὲ ὕδωρ πίων·
 ἀλλὰ καὶ ἡ δόξα τοῦ προσώπου αὐτοῦ τότε ἐξέλαμψεν εἰς
 τὸν λαόν.
 Καὶ ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ ἔτει τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν
 Ἰσραὴλ κελευσθεὶς Μωυσῆς ἐξαριθμῆσαι τὸν λαόν
 ἀπὸ ἐκκοσμητοῦ καὶ ἐπάνω [P. 50] τοὺς ἐξεληθόντας
 ἐξ Αἴγυπτου, χωρὶς γυναικῶν παιδίων καὶ τῆς Λευι-
 τικῆς φυλῆς, εὗρε μυριάδας ἐξήκοντα καὶ τρισχι-
 λίους πεντακοσίους πενήκοντα, ἀπὸ τῶν εἰσελθόν-
 των εἰς Αἴγυπτον οὐ ψυχῶν, εἰς ἔτη σι·. Πάντες δὲ D
 οὗτοι ἐν τῇ ἐρήμῳ διεφθάρησαν ποικίλως, οἱ μὲν διὰ
 βλασφημίαν, οἱ δὲ δι' εἰδωλολατρειάν, οἱ δὲ δι' ἀπι-
 στίαν, ἐκτὸς Ἰησοῦ καὶ Χάλεθ. Ἐξήγησε δὲ Ἰησοῦς ὁ
 τοῦ Ναυῆ ἔτη ἑκατὸν δέκα, ὁ δὲ τοῦ Ἰεφοῆ Χάλεθ
 ἔτη ἑκατὸν ἐξήκοντα.

Οὗ ἐν τῇ δευτέρῃ ἐξαριθμῆσαι, ἡνίκα Μωυσῆς
 καὶ Ἐλεάζαρ ἠρίθμησαν τὸν λαόν, οὐχ εὐρέθη ἄν-
 θρωπος ἐκ τῆς πρώτης ἀριθμήσεως, ἡνίκα Μωυσῆς
 καὶ Ἀαρὼν ἠρίθμησαν τὸν λαόν. Γέγονε δὲ ἡ πρώτη
 ἀριθμῆσις περὶ τὸ Σιναιον, ἡ δὲ δευτέρα παρὰ τὸν
 Ἰορδάνην.

solitudinem, ut sapientiæ studio vacaret, se con-
 tulit. Ibi (ita quidem Parva Genesis refert) a Ga-
 brielo angelorum principe edoctus fuit de origine
 mundi, de primo homine et eum subsecutus, de
 diluvio, de confusione et diversitate linguarum, de
 statu primi hominis, de temporibus usque ad ip-
 sum elapsis, de lege quam Judæis erat traditurus,
 de siderum positu, elementis, arithmetica, geome-
 tria, et omnibus scientiis, ut ibidem percriptum
 est. Anno servitutis in Ægypto Judaicæ centesimo
 quadragesimo quarto decem plagis Ægyptus affligi
 divinitus cœpit. Mense Junio aquæ in sanguinem
 sunt conversæ, Julio ranæ, Augustos scipipes, Sep-
 tembri musca canina, Octobri pestis pecoris, Novem-
 bri pustulæ et ulcera, Decembri SS grando, Janua-
 rio locustæ, Febuario triduanæ tenebræ, Martio
 primogenitorum interitus. Die Martii decimo quarto
 deprædati jussu Dei Ægyptios Judæi exiverunt.
 Post exitum ex Ægypto Jothor Mosis socer, assum-
 pta Sephora Mosis uxore ejusque duobus filiis, ad
 Mosem in solitudinem pervenit, adhuc cum Ama-
 leco bellum gerentem. Tertio ab exitu mense lex
 in monte Sinai lata. decem præcepta Mosis, Aa-
 roni atque universo populo data sunt. Secundum
 hoc iursus Moses jubetur, assumpto Josua, montem
 conscendere, tabulasque accipere in quibus lex Dei
 perscripta erat. Eodem tempore exemplar quoque
 tabernaculi vidit, reliquaque item omnia quæ ad id
 pertinebant. Interim populus vitulum fecerat. Mo-
 ses a Deo factas tabulas confringit, jubetque alias
 ex lapide excidere, et montem conscendere. Atque
 ecce, tertium Decalogus a Deo traditur, primum in
 monte Sinai, ubi tubæ et caligo; secundo, cum
 admirabilis scenæ et ad id pertinentium visum
 Mosis est oblatum; tertio post effictum vitulum:
 nam et tunc Moses quadraginta dies in monte
 commoratus est, ita ut neque panem ederet neque
 aquam biberet. Sed et splendor faciei ejus tunc
 ad populum effulsit.

Undecimo anno ab exitu de Ægypto, Moses jus-
 sus numerum populi inire, a viginti annos nato et
 amplius qui egressi essent ex Ægypto, 89 absque
 mulieribus et liberis atque Levitica tribu, invenit
 summam sexcentorum millium, ac trium millium
 quingentorum quinquaginta. Ad hunc numerum
 populus spatio 245 annorum ex 75 capitibus excre-
 verat, quæ in Ægyptum descenderant. Verum hæc
 omnis multitudo in solitudine diversis modis omnes
 perierunt, alii, quod de Deo impie essent locuti, alii
 ob simulacrorum cultum, alii ob incredulitatem.
 Soli Josua Nauæ filius et Calebus Jephunæ filius super-
 stites fuerunt: quorum ille 110, hic 160 annos vixit.

In secunda populi recensione a Mose Eleazaro
 instituta ne unus quidem eorum mortalium super-
 fuit qui in priore fuerant recensione, quam Moses
 et Aaron obiverant. Ea juxta montem Sinai, poste-
 rior pone Jordanem acta fuit.

Moses cum a Deo multis precibus supplex contēdisset ut sibi Jordanem transire terramque promissam cernere daretur, non obtinuit. Sed dixit ei Deus : « Hoc tibi sufficiat. Ascende in verticem montis, oculis tuis eminens terram istam speculari : non enim transibis Jordanem ¹². » Mortuus est autem Moses eo in monte, annos natus 110. Ductor populi post eum fuit Josua per annos 27, vixitque annos omnino 110.

Enimvero operæ fore duxi res beati Mosis planius explicare, is ergo accepturus secunderio legem in montem ascendit. Descendit eo in ☉☉ nube Dominus, eique Moses adstitit per dies 40 noctesque totidem, ita ut neque pane vesceretur neque aquam biberet. Et scripsit in tabulis verba Testamenti, decem ista verba. Cumque splendore ornatus, sumptis tabulis, de monte descenderet, vidit Aaron universusque populus faciem Mosis coruscantem, metueruntque ad eum accedere. Itaque velamine capitis usus est, quoties cum ipsis ageret. Etenim post 40 dies cum descendisset, ira ob vitulum effictum percitus, illico tabulas comminuit, et quicumque flagitio erant obnoxii, internecione deleri jussit. Tum vitulo e medio sublato, unoque die tribus virorum pessimorum millibus interfectis postridie celeriter ad Dominum in montem se contulit, quasi pudorem ei, nisi deprecanti annueret, incussurus. Atque audi quid Scriptura dicat : « Postridie Moses ita populum est allocutus : Ingens flagitium commisistis. Nunc itaque ascendam ad Deum, ut vos, qui peccato eum irritastis, in gratiam ejus restituam. Reversusque ad Dominum Moses dixit : Deprecor, populus iste grandis se facinoris obligavit deos sibi fingendo. Nunc ergo, siquidem eis hoc suum scelus ignoscis, ignosce : sin vero, me ex libro quem scripsisti deleto. Respondit autem Deus : Si quis adversum me deliquerit, eum de libro meo delebo. Nunc autem tu vade, populumque duc ad locum quem tibi indicavi. Atque ecce, angelus meus præcedet te. Qua autem die eos visitabo, ea pœnam pro hoc ☉☉ delicto ipsis infligam ¹³. » Proinde extra controversiam est, 80 continuos dies beatum Mosem divino instinctu affectum cibo abstinuisse, alitum Dei sermone secundum Domini dictum. Porro cum Moses in tabernaculum testimonii intrabat, populus universus stabat contemplans, Moseque introgresso nubes columna et Deus ad tabernaculum descendebant. Populus autem columnam nubis cernentes adorabant quisque a suo tabernaculo. Atque hoc modo Deus cum Mose in conspectu populi loquebatur. Moses porro ut populum ab ira Dei liberaret, tanto conatu nitebatur adeoque suæ ipsius salutis curam non gerebat, ut etiam in clade Dei secundum Davidem steterit. At vero Judæi ut erant ingrati, magis magisque adversus prophetam suum insurrexerunt. Quotquot autem hoc egerunt, ii partim

¹² Deut. xxxi, 2. ¹³ Exod. xxxii.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(52) Locus perspicue mutilus. Davidica historia

A Ὅτι δέξοις μεγάλας ποιησάμενος πρὸς τὸν Θεὸν εἰς τὸ διαθῆναι τὸν Ἰορδάνην καὶ ἰδεῖν τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας οὐχ ὑπὸ κούφῃ, ἀλλ' εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεός. « Ἰκνοῦσθω σοι ἀνάβηθι ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, καὶ ἴδε τοὺς ὄρθαλμοὺς σου, ὅτι οὐ διαθήσῃ τὸν Ἰορδάνην. » Καὶ ἐτελεύτησε Μωϋσῆς ἐν τῷ ὄρει ἐκείνῳ ἐτῶν ἑκατὸν δέκα. Καὶ ἡγείται τοῦ λαοῦ Ἰησοῦς ἔτη κζ', ζήσας τὰ πάντα ἔτη ἑκατὸν δέκα.

Ἀλλὰ δὴν ἡγιστάμην σαφέστερον τὰ περὶ τοῦ μακαρίου Μωϋσέως διεξελθεῖν. Μίλλων γὰρ ὁ θεοπέσιος οὗτος τὸν δεύτερον νόμον ἐέγγεσθαι ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος, καὶ κατέβη Κύριος ἐν νεφέλῃ, καὶ παρέστη αὐτῷ ἐκεῖνος ἡμέρας τεσσαράκοντα καὶ νόκτας τεσσαράκοντα· ἄρτον οὐκ ἔφαγε καὶ ὕδωρ οὐκ ἔπιε. Καὶ ἔγραψεν ἐπὶ τῶν πλακῶν τὰ ῥήματα τῆς διαθήκης, τοὺς δέκα λόγους. Καὶ λαθὼν τὰς πλακάς καὶ καταβάς ἀπὸ τοῦ ὄρους δεδοξασμένος, εἶδεν Ἀαρὼν καὶ πάντες οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὸ πρόσωπον Μωϋσέως καὶ ἦν δεδοξασμένος, καὶ ἐφουδέθη αὐτῷ προσεγγίσαι· καὶ διὰ τοῦτο κάλυμμα ἐπέθηκε, ἥνικα πρὸς αὐτοὺς ὡμίλει. Μετὰ γὰρ ἡμέρας τεσσαράκοντα καταθῶν, καὶ διὰ τὴν μοσχοποιίαν θυμωθεὶς, εὐθέως τὰς πλακάς συνέτριψε καὶ αὐτίκα προσέταξεν ἡθιγδὸν πάντας τοὺς παρτυχόντας ἀναιρεθῆναι. Καὶ τὸν μόσχον ἐξαφανίσας, καὶ τρισηλίουσιν ἀσχιτούσιν ἄνδρας ἐξολοθρεύσας ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, τῇ ἐπιούσῃ θάτον ἀντλήθην εἰς τὸ ὄρος πρὸς Κύριον, δυσωπήσων αὐτόν. Καὶ ἀκούσον τί φησὶν ἡ Γραφή· « Καὶ ἐγένετο μετὰ ἐτῶν αὐριον, εἶπε Μωϋσῆς πρὸς τὸν λαόν· Ὑμεῖς ἡμαρτήκατε ἄμαρτίαν μεγάλην καὶ νῦν ἀναθήσομαι πρὸς τὸν Θεόν, ἵνα ἐξιλάσωμαι περὶ τῆς ἄμαρτίας ὑμῶν. Καὶ ἐπέστρεψε Μωϋσῆς πρὸς Κύριον, καὶ εἶπε· Δέδομαι, ἡμαρτήκατον ὁ λαὸς οὗτος ἄμαρτίαν μεγάλην, [P. 51] καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς θεούς. Καὶ νῦν, εἰ μὲν ἀφήσῃς αὐτοῖς τὴν ἄμαρτίαν αὐτῶν, ἄφες εἰ δὲ μὴ, ἐξάλειψόν με ἐκ τῆς βίβλου τῆς ἔγγραφας. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν· Εἴ τις ἡμαρτην ἐνώπιόν μου, ἐξαλείψω αὐτόν ἐκ τῆς βίβλου μου. Νῦν· δε βάδιζε, καὶ ὁδήγησον τὸν λαόν τοῦτον εἰς τὸν τόπον ὃν ἐῤρηκά σοι, καὶ ἰδοὺ ὁ ἄγγελός μου προπορεύεται ἔμπροσθέν σου· ἢ δ' ἂν ἡμέρᾳ ἐπισκέπτωμαι, ἐπάξω ἐπ' αὐτοὺς τὴν ἄμαρτίαν αὐτῶν. »

Ἄσπερ λοιπὸν ἀναμφήριστόν ἐστιν ὡς ὀδογχοθημὸν ἐφεξῆς ἀπόσιτος ἔφυ θεοφορούμενος ὁ θεοπέσιος Μωϋσῆς, θεῖψ λόγῳ τρεφόμενος κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνή. Ἦνικα δ' ἂν εἰσεπορεύετο Μωϋσῆς ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, εἰστήκει πᾶς ὁ λαὸς σκοπεύοντες. Ὡς δ' ἂν εἰστήθε Μωϋσῆς ἐν τῇ σκηνῇ, κατέβηνεν ὁ στῦλος τῆς νεφέλης, καὶ ὁ Θεὸς ἐπὶ τὴν σκηνήν. Ὁ δὲ λαὸς ἐώρα τὸν στῦλον τῆς νεφέλης, καὶ προσεκύουν ἕκαστος ἐκ τῆς σκηνῆς αὐτοῦ. Καὶ οὕτως ἐλάλει Κύριος μετὰ Μωϋσέως ἐνώπιον τοῦ λαοῦ. Καὶ τὸν μὲν λαόν ἐκ τῆς ὀργῆς Κυρίου διαφόρως ἐπαγωνιζόμενος ἐξέλεισθαι, τοσούτον ἡλόγησε τῆς οἰκείας σωτηρίας ὡς καὶ ἐν τῇ Θραύσει τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν Δεβιδ (52) στήναι. (Ὁ δὲ

suo loco sequitur. Sed nescio quid Moysi cum ea

ἀχρίστοι δυντες μᾶλλον καταξανίστατο τοῦ προφήτου. Ὅσοι δὲ καταξανίστηεν αὐτοῦ, οἱ μὲν καταπύωθησαν εἰς γῆν ζῶντες, οἱ δὲ θεοῦ πυρὸς γεγονας: παρανάλωμα. Φησὶ γάρ: « Καὶ ἐγένοντο οἱ τεθνηκότες ἐν τῇ θραύσει: χιλιάδες δεκατέσσαρες καὶ ἑπτακόσιοι, χωρὶς τῶν τεθνηκότων ἕνεκεν Κορέ. »

Καὶ μετὰ ταῦτα οὐκ ἦν ὕδωρ τῇ συναγωγῇ, καὶ ἐλοιδορεῖ ὁ λαὸς τῷ Μωϋσῆ καὶ Ἀαρών. Καὶ καταβοήσαντες, εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν: « Λάβε τὴν ῥάβδον ταύτην, καὶ ἐκκλησίασαι τὴν συναγωγὴν σὺ καὶ Ἀαρών ὁ ἀδελφός σου, καὶ λαλήσατε πρὸς τὴν πέτραν ἐναντίον αὐτῶν, καὶ δώσει τὰ ὕδατα αὐτῆς. » Καὶ ἔλαβε Μωϋσῆς τὴν ἀπέναντι Κυρίου ῥάβδον, καὶ ἐξεκλήσιασε τὴν συναγωγὴν ἀπέναντι τῆς πέτρας. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς αὐτούς: Ἀκούσατέ μου οἱ ἀπειθεῖς· μὴ ἐκ τῆς πέτρας ταύτης ἐξέλθωμι ὑμῖν ὕδωρ; Καὶ ἐπάρας Μωϋσῆς τὴν χειρα αὐτοῦ καὶ πατάξας τὴν πέτραν δις τῇ ῥάβδῳ, ἐξῆλθεν ὕδωρ πολὺ, καὶ ἔπιεν ἡ συναγωγὴ καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἀαρών. Ἄνθ' ὧν οὐκ ἐπιστεύσατε ἀγίασαι με ἐναντίον τοῦ λαοῦ, διὰ τοῦτο οὐκ εἰσέξετε ὑμεῖς τὴν συναγωγὴν ταύτην εἰς τὴν γῆν ἣν ἔδωκα αὐτοῖς. Διὸ προστεθήτω Ἀαρών πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἀποθάνειτω, διότι παρεξήνατέ με ἐπὶ τοῦ ὕδατος τῆς ἀντιλογίας. » Καὶ ἀνεβίβασε Μωϋσῆς τὸν Ἀαρών εἰς τὸ ὄρος, καὶ ἐξέδυσεν αὐτὸν τὰ ἱερατικὰ ἱμάτια, καὶ ἐνέδυσεν αὐτὰ Ἐλεάζαρ τὸν υἱὸν αὐτοῦ. Καὶ ἀπέθανεν Ἀαρών ἐν τῷ τεσσαρακοστῷ ἔτει τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ζήσας ἔτη ρκγ'. Καὶ ἐκλαυσεν αὐτὸν ὁ λαὸς [P. 52] ἡμέρας τριάκοντα. Καὶ μετὰ ταῦτα εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν: « Ἀνάσθη εἰς τὸ ὄρος Ναβάν, καὶ ἴδε τὴν γῆν ἣν δίδωμι τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ τελεῖται ἐκεῖ ὃν τρόπον ἀπέθανεν Ἀαρών ὁ ἀδελφός σου, διότι ἠπειθήσατε τῷ ῥήματι μου ἐπὶ τοῦ ὕδατος τῆς ἀντιλογίας Καδδὸς. » Τοῦ δὲ Μωϋσῆως πολλὰ καὶ πολλὰκις δεηθέντος τοῦ Θεοῦ περὶ τούτου, καὶ λέγοντος. « Διαδὰς οὖν, ὦ Κύριε, τὸν Ἰορδάνην ὄψομαι, τὴν ἀγαθὴν γῆν ἐκείνην; » εἶπε Κύριος πρὸς αὐτόν. « Ἰκανούσθη σοι. Ὅρα μὴ προσέλθῃς μοι ἔτι: περὶ τούτου λαλήσῃ, ἀλλ' ἰδὼν τὴν ἀγαθὴν γῆν τοῖς ὀφθαλμοῖς σου τελεῖται. » Καὶ γράψας ἐκ προστάγματος Κυρίου τὴν μεγάλην ψόδην, καὶ ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπὶ Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ εἰς τὸ διαδέξασθαι αὐτόν, ἐτελεύτησεν ἐκεῖ διὰ ῥήματος Κυρίου, ζήσας ἔτη ρκ'. Καὶ θάψας αὐτὸν ὁ λαὸς καὶ κλαύσας ἡμέρας μ', οὐδεὶς εἶδε τὴν ταφὴν αὐτοῦ. Καὶ οὐκ ἀνέστη ἔτι προφήτης ἐν Ἰσραὴλ ὡς Μωϋσῆς. Ἐκτοτε οὖν καὶ μέχρι τοῦ νῦν φωτεινὸς νεφέλη ἐπισκιάζει τὸν τόπον ἐκεῖνον, ἀμαυροῦσα καὶ ἀποτερίζουσα τὰς ὄψεις τῶν ὀρώντων, ἵνα μὴ γινώσκουσιν αὐτοῦ τὸν τάφον εἰς τὸν αἰῶνα.

Μετὰ δὲ Μωϋσεῖα διεδέξατο τὴν ἀρχὴν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ, καὶ περάσας τὸν Ἰορδάνην, καὶ ποιήσας ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας ἔτη λβ' πολέμων καὶ κατακληροδοτῶν αὐτὴν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, ἀπέθανε ζήσας

¹⁴ Num. xvi, 49.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

fuerit, nisi forte Parva Genesis aliquid habet. Θραύσιν, quæ vox rupturam aut comminutionem potius et contritionem significat, perspicuitatis causa verti cladem Locus de clade 14700 Hebræo-

vivi terræ hiatu sunt absorpti, alios cœlitis immisus consumpsit ignis. Scriptum est enim ita: « Mortui sunt in clade populi millia 14 ac septingenti, his demptis qui propter Coram perierunt ¹⁴. »

Secundum hæc populum aqua defecit: isque Mosi et Aaroni convicia fecit. Ibi Deus Mosi jussit ut sumpta virga populi cœtum advocaret, adhibito sibi Aaroni, utque ad appositum saxum verba facerent: id aquam emissurum. Moses baculo a Domino sumpto e regione saxi populum **92** in concionem advocavit. Tum Deus eos ita est affatus: « Audite me, o increduli: nonne ex hoc saxo vobis aquam eliciemus? » Simul Moses sublata manu saxum baculo bis percussit, et copiosa inde aqua emanavit, bibitque populus et jumenta. Deus autem Mosem et Aaronem sic compellavit: « Propterea quod non credidistis mihi eatenus ut meam coram populo sanctitatem defenderetis, ideo vos cœlum hunc non inducetis in terram ipsis a me destinatam. Proinde Aaron accedat populo suo et moriatur, quia me irritastis apud aquam rixæ. » Itaque Moses Aaronem in montem adduxit, eumque vestibus sacerdotalibus exuit, hasque filio ipsius Eleazaro induit. Ita Aaron vita decessit anno ab exitu populi quadragesimo, annos natus 123; eumque populus dies 30 luxit. Deinde Mosem Deus in montem Naban ascendere jussit, indeque terram Israelico populo possidendam prospicere, ibique mori, quomodo et frater ejus Aaron obiisset, idcirco dicebat, quia verbo meo diffissi estis apud Cades, ad aquam rixæ. Cum autem Moses sæpenumero multis precibus a Domino flagitasset uti sibi Jordanem transmittere præstantemque illam terram contueri liceret: Deus eum contentum esse jussit neque se posthac hujus rei causa interpellare, sed eminus conspecta ista regione vita cum morte commutare. Ergo Moses Dei mandato magnum illud carmen conscripsit, manibusque Josuæ Nave filio impositis (eo ritu **93** hunc sibi successorem designabat) ibi secundum Domini verba finem vitæ fecit quam per annos 120 toleraverat. Populus eum sepelivit ac 40 dies luxit. Nemini autem sepulcrum ejus fuit cognitum. Neque in eo populo vates Mosi par deinceps exstitit. Jam inde ab eo tempore in hunc usque diem illustris nubes locum istum obumbrat, cernentiumque visui officit, ne in sempiternum usque conspici sepulcrum Mosis queat

Mosi Josua successit, Nauæ filius. Is, trajecto Jordane, in terra promissa annos 32 bella gerendo terramque eam Israelico populo dividendo exegit. Decessit annos natus 110. Ac Moses quidem Seone

rum est Numeris xvi ad finem. Deinde quod est in montem Naban legitur in Complutensi Ναβαῦ. Nabau, Deut. xxxii et xxxiv, in Hebraico Nebo. Ideo in margine Ναβαῦ annotavi. Xyd.

Amoræorum et Ogo Basanis regibus percussis omnem eorum ditionem subegerat. Hic Ogus de gigantibus fuerat relictus, in Raphainis habitans Astarothi, genus a Raphainis ducens; cujus culcitra fuit ferrea, novem longa cubitos, quatuor lata. Josua vero, Chananæis, Pherezæis, Gergesæis, Chetæis, Iebusæis, Amoræis et Evæis domitis, ac triginta duobus eorum regibus, universam eorum terram Israelico populo tradidit. Cum autem, inquit ¹⁵, Israelico populo terga obverterent, grandinis lapides cœlitus in ipsos ejaculatus est Dominus, pluresque iis quam gladio Israelicorum duce Josua occisi sunt.

ῤίψεν αὐτοῖς λίθους χαλάζης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐγένοντο πλείους οἱ ἀποθανόντες διὰ τοὺς λίθους τῆς χαλάζης ἢ οὓς ἀπέκτειναν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ μαχάρα στρατηγούτος Ἰησοῦ.

¶ Verum enimvero magnus iste Josua, et qui miracula etiam edendo se Deo carum demonstraret, non tamen doloris variarumque fuit tentationum expers. De quo etiam hæc divina eloquentia nobilis Chrysostomus dicit: Considera mihi quid rei sit justus homo. Jussit Josua Nave filius solem subsistere juxta Gabaoth lunamque ad vallem Elomun; atque ita factura est. Ita enim est scriptum: « Ac substitit sol in medio cœli usque ad finem unius diei. Quantus dies neque ante fuit neque postea, ita tum Deus homini obtemperavit ¹⁶. » Hoc Mosis facta superat. At enim magnus iste atque mirificus et admirabilis Mosis successor, omnium quæ isti molesta acerbæque evenerant partem ipse quoque sensit. Non enim modo vivente etiamnum Mose vestem laceravit suam seque cinere conspersit ¹⁷, sed eo defuncto in majori rursus constitutus fuit necessitudine, pronus humi totum diem prostratus ob Achani peccatum populique cladem. Sic enim habet Scriptura ¹⁸, « Et laceravit Josua vestes suas, seque coram Domino in faciem postravit usque ad vesperam, cumque ipso seniores populi, pulveremque capitibus suis ingesserunt. Dixitque Josua: Obsecro, Domine, cur famulus tuus populum hunc trans Jordanem duxit? an ut eum Amoreis delendum præberet? quid enim dicam, postquam Israelicus populus terga hosti vertit? Audient hoc Chananæi ac reliqui terræ hujus incolæ, nosque circumcingent et excident. » Videsne hunc non minori quam Mosem fuisse in anxietate atque **¶** perturbatione; qua probabile es? cum eo fuisse redactum ut ipse quoque vitam aspernaretur. Supersedeo referendis tot bellis, pugnis ac sollicitudinibus, fraudeque Gabaonitica. Sane et agrorum divisio magnum ei laborem difficultatesque porro et vexationes multiplices attulit. Ad hunc modum omnes ii qui Deo magnopere placuerunt, ærumnis prius tentationibusque spectata eorum probitate, divino amore fruendi liberam facultatem consecuti sunt: neque quisquam eorum qui in aliquo apud Deum pretio habentur, ærumnis caruit, etiam si nos id et Dei de ipsis judicium lateat.

¹⁵ Jos. x. ¹⁶ Jos. x, 13. ¹⁷ Num. xiv. ¹⁸ Jos. vii.

ἄετη ρι'. Καὶ ὁ μὲν Μωυσης πατάξας τὸν Σηὼν βασιλεὺς τῶν Ἀμοραίων καὶ τὸν Ἰβν βασιλεὺς τῆς Βασάν, ὃς ὑπελείφθη ἐκ τῶν γιγάντων κατοικῶν ἐν τῷ Ῥαφαῖν ἐν Ἀσταρώθ, ἀπόγονον ὄντα τοῦ Ῥαφαῖν, οὗ καὶ ἡ κλίνη σιδιρᾶ, τὸ μῆκος ἔχουσα πέντε ἐνάνα, τὸ πλάτος τέσσαρας, ἀφέιλετο πᾶσαν τὴν γῆν αὐτῶν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς χειρωσάμενος πᾶσαν τὴν γῆν αὐτῶν καὶ τοὺς Χαναναίους καὶ Φερεζαίους καὶ Γεργεταίους καὶ Χετταίους καὶ Ἰεβουσαίους καὶ Ἀμοραίους καὶ Εὐδαίους καὶ πάντας αὐτῶν τοὺς βασιλεῖς, ὄντας τὸν ἀριθμὸν τριακονταδύο, πᾶσαν τὴν γῆν αὐτῶν διέδωκε τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ. Ἐν δὲ τῷ φεύγειν αὐτοὺς, φησὶν, ἀπὸ προσώπου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ Κύριος ἐπέβη

¶ "Ο γὰρ μὲν μέγας καὶ τερατοουργὸς καὶ θεοφιλὴς πάντοτε οὗτος ἀναδειχθεὶς οὐκ ἄμοιρος λύπης καὶ πειρασμῶν διαφόρων ἐγένετο. Περὶ οὗ καὶ ὁ θεοβόητων Χρυσόστομος ἔφη: « Ἐνόησον ὅσον ἐστὶ δίκαιος ἀνθρώπος. Εἶπεν Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ: Στήτω ὁ ἥλιος κατὰ Γαυαὼδ καὶ ἡ σελήνη κατὰ φάραγγα Ἐλώμ' καὶ ἐγένετο φησὶ γάρ: « Καὶ ἔστη ὁ ἥλιος κατὰ μέτρον τοῦ οὐρανοῦ εἰς τέλος ἡμέρας μιᾶς, [P. 53] καὶ οὐκ ἐγένετο ἡμέρα τοιαύτη πρότερον καὶ ἔμπροσθεν, ὥστε ὑπακούσαι Θεὸν ἀνθρώπου. » Τοῦτο τοῦ Μωυσέως μείζον. Ἀλλὰ γὰρ δὴ καὶ οὗτος ὁ θαυμαστός καὶ μέγας καὶ τερατοουργός, διαδοξάμενος τὸν Μωυσῆν, συναπήλαυσε αὐτῷ πάντων, ὡς ἔπος εἶπεν, τῶν ἀνιάρων. Οὗ γὰρ ἔτι μόνον ὅτε ἐξῆ Μωυσῆς, τὰ ἱμάτιν διέβρηξε καὶ σποδὸν κατεπάσατο, ἀλλὰ καὶ τελευτήσαντος πάλιν εἰς μείζονα ταύτης κατέστη ἀνάγκη δι' ὅλης ἡμέρας πρηγῆς κείμενος διὰ τὴν ἀμαρτίαν Ἀχάν καὶ τὴν τοῦ λαοῦ ἥτιαν. Φησὶ γάρ: « Καὶ διεβρήξεν Ἰησοῦς τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἔπασεν ἐπὶ πρόσωπον ἐναντίον Κυρίου ἕως ἑσπέρας, αὐτὸς καὶ οἱ πρεσβύτεροι Ἰσραὴλ. Καὶ ἐπέβαλον χοῦν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν, καὶ εἶπεν Ἰησοῦς: Δέομαι, Κύριε, ἵνα τί διεβίβασεν ὁ παῖς σου τὸν λαὸν τοῦτον τὸν Ἰορδάνην, παραδόναι αὐτὸν τῷ Ἀμοραίῳ ἀπολέσαι ἡμᾶς; καὶ ἐρῶ, ἐπεὶ μετέβαλεν Ἰσραὴλ τὸν αὐχένα ἰπέναντι τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ; Καὶ ἀκούσας ὁ Χαναναῖος καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν περικυκλώσουσιν ἡμᾶς καὶ ἐκτρίψουσιν ἀπὸ τῆς γῆς. » Ὅρῳς ὅπως καὶ οὗτος οὐχ ἤττον Μωυσέως ἀδερμονεῖ καὶ θορυβεῖται; καὶ που τάχα καὶ αὐτὸς ὁμοίως τὴν ζωὴν ἐξ ἀπορίας ἀπελέγετο. Ἐῷ λέγειν τοὺς διαφόρους πολέμους καὶ τὰς μάχας καὶ τὰς φροντίδας καὶ τῶν Γαυαωνιτῶν τὴν ἀπάτην. Καὶ μέντοι καὶ ἡ τῶν κληρῶν διανομὴ πολὺν μὲν τὸν πόνον πολλὰς δὲ παρεῖχεν αὐτῷ τὰς δυσκολίας καὶ θλίψεις. Οὕτω τοίνυν ἅπαντες ὅσοι τῷ Θεῷ μεγάλως εὐηρέστησαν, διὰ θλίψεων καὶ πειρασμῶν δοκιμασθέντες καὶ δόκιμοι ἀναφανέντες τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης καὶ παρρησίας ἐπέτυχον, καὶ οὐκ ἔστιν οὐδεὶς, ὃν πολὺς παρὰ τῷ Θεῷ λόγος, θλίψεων ἐκτός, κἄν ἡμεῖς ἀγνωσμένοι τοῦτο καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ περὶ αὐτῶν κρίματα.

Μετὰ δὲ γε Ἰησοῦν διὰ τῶν κριτῶν ὁ Θεὸς ἔσωζε τὸν λαόν. θλιβόμενον ὑπὸ τῶν περιλειφθέντων ἄλλοφύλων. Ἐν οἷς ὑπῆρξε πρῶτιστος Ἰούδας καλούμενος, καὶ ἔκρινε τὸν λαόν ἔτη ζ', χειρωσάμενος καὶ τὸν Ἀδωνιζεβέκ βασιλέα τῶν ἄλλοφύλων, καὶ ἀκρωτηριάτας αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας. Εἶπε δὲ Ἀδωνιζεβέκ· « Ἐβδομήκοντα βασιλεῖς τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν αὐτῶν ἀποκεκοιμένοι ἦσαν, συλλέγοντες τὰ ὑποκάτω τῆς τραπέζης μου. καθὼς οὖν ἐποίησα, οὕτω καὶ ἀνταπέδωκέ μοι ὁ Κύριος. » Μετὰ δὲ Ἰούδαν γέγονε κριτὴς Γοθονιήλ καὶ μετὰ τοῦτον Ἀωδ. Μετὰ δὲ γε Ἀωδ γέγονε κριτὴς Σαμέγαρ ἔτη ἑπτὰ, πατάξας καὶ ἐκ τῶν ἄλλοφύλων ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ ἐν τῷ τοῦ ἀρότρου ποδὶ τῶν βοῶν ἄνδρα ἐξακοσίους. Μετὰ Σαμέγαρ γέγονε κριτὴς Βαράκ, μεθ' οὗ καὶ Δεδόρρα ἡ προφήτις. Ἐφ' ὧν Προμηθεὺς καὶ Ὀρφεὺς ὁ ἑρμῆς οἱ σωφώτατοι παρ' Ἑλλήσι, καὶ Ἀσκληπιὸς ὁ ἱατρὸς, καὶ [P. 54] Λυκούργος ὁ Σπαρτιάτης καὶ νομοθέτης τῶν Ἑλλήνων ἐγνωρίζοντο. Μετὰ δὲ Βαράκ γέγονε κριτὴς Γεδεὼν, ὁ καὶ Ἰεροβάηλ, ἔτη μ'. Πατάξας τὸν Μαδιὰμ μετὰ τῶν λαψάντων τριχοσίων, ὡς λελέξεται, καὶ τοὺς ἄρχοντας αὐτῶν ἠλόγησεν ἐν ταῖς ἀκάνθαις. Μετὰ Γεδεὼν γέγονε κριτὴς Ἀβιμέλεχ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη τρεῖς, πατάξας δὲ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν ἐλευθέρων ἄνδρας ο' ἐπὶ λίθον ἕνα, ἐξ ὧν οὐκ ἀπελείφη πλὴν Ἰωάθαν τοῦ νεωτέρου. Ὁς καὶ ἀνελθὼν ἐν τῷ ὄρει εἶπε τοῖς Σικιμίταις τὴν παραβολὴν τῶν δένδρων, τῆς τε ἐλαίας καὶ τῆς συκῆς καὶ τῆς ἀμπέλου καὶ τῆς ῥάμνου, καθ' ἣν καὶ συνέθη αὐτοῖς. Καὶ τὰ λοιπὰ τῶν κριτῶν εὐρήσεις ἔμπροσθεν.

Ἰστέον οὖν, φησὶ ὁ ἀσίδιμος Χρυσόστομος, ὡς πολυτήμαντόν ἐστι τὸ ὄνομα τῆς παραβολῆς. Ἔστι γὰρ παραβολὴ λάλημα καὶ ὑπόδειγμα καὶ ὄνειδισμός, ὡς ὅταν λέγει Δαυὶδ· « Ἔθου ἡμᾶς εἰς παραβολὴν ἐν τοῖς ἔθνεσι, κλίθειν κεφαλῆς ἐν τοῖς λαοῖς. » Ἔστι δὲ παραβολὴ αἰνιγματώδης λόγος, ὃ πολλοὶ λέγουσι ζήτημα, ἐκφραῖνον μέντοι, οὐκ αὐτόθεν δὲ πάντως ὄντων ἀπὸ τῶν ῥημάτων, ἀλλ' ἔχον ἐντὸς κεκρυμμένην διάνοιαν, ὡς ὅταν ὁ Σαμψὼν ἔλεγεν· « Ἐξῆλθεν ἀπὸ στόματός ἐσθοντος βρώσις καὶ ἀπὸ ἰσχυροῦ γλυκύ. » Καὶ Σολομὼν ἔφη· « Ὅτε νοήσεις παραβολὴν καὶ σκοτεινὸν λόγον. » Λέγεται δὲ παραβολὴ καὶ ὁμοίωσις. « Ἄλλην γὰρ φησὶ παραβολὴν παρέβηκεν αὐτοῖς λέγων. Ὁμοίᾳ ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπων σπεύροντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἄγρῳ αὐτοῦ. » Καὶ παραβολὴ λέγεται ἡ τροπολογία, οἷον ἐστὶ τὸ, « Ἦν ἀνθρώπου, εἶπον αὐτοῖς τὴν παραβολὴν ταύτην, Ὁ ἀετὸς ὁ μεγαλοπτερυγος » ἀετὸν λέγων τὸν βασιλέα. Παραβολὴ λέγεται καὶ ὁ τύπος καὶ ἡ εἰκὼν, ὡς καὶ ὁ μέγας Παῦλος ἔφη· « Πίστις προσεσχηνοῦεν ὁ Ἀβραάμ τὸν Ἰσαὰκ πειραζόμενος, καὶ τὸν μονογενῆ προσέφερεν ὁ τὰς ἐπιγγελίας δεξάμενος. Ὅθεν καὶ ἐν παραβολῇ τοῦτον ἔκομίσασατο, » τοῦτέστιν ἐν τύπῳ καὶ εἰκόνι. Καὶ παραβολὴ ἐστὶ λόγος παραβάλλων τὰ νοητὰ τοῖς αἰσθητοῖς, καὶ περιστῶν ἐκ τῶν ἐγχοσμίων καὶ ὁρατῶν τὰ ὑπερκόσμια καὶ ἀόρατα.

¹⁹ Judic. 1, 7. ²⁰ Psal. XLIII, 15. ²¹ Judic. XIV, 14. ²² Hebr. XI, 17.

Post Josuam Deus judicium opera populum servavit. a reliquiis gentium alienarum vexatum. Inter judices eos primus fuit ordine Judas, qui populo annos septem præfuit. Is Adonibezecum barbarorum regem in suam potestatem rededit. eique manuum ac pedum extremitates præcidit. Tum Adonibezecus: « Septuaginta, » inquit¹⁹, « reges habui, qui præcis a me manuum et pedum extremitatibus sub mensa mea ciborum reliquias colligebant. Sicut ergo feci, sic mihi Dominus retribuit. » Successit Judæ Gothoniël, huic Aodus. Post Aodum Samegar septennium judicis officio functus est. Is de barbaris uno die 600 viros stiva aratri occidit. Successit huic Baracus, collega Debora fatidica. Horum ætate Prometheus et Orpheus Thrax, Græcorum sapientissimi 20 tum Æsculapius medicus Lycurgusque Spartanus qui Græcis leges condidit, innotuerunt. Post Baracum judicis munus per annos 40 obivit Gedeon, qui et Jerobaalus usurpatur, qui Madiani gentem trecentorum virorum, qui, ut dicitur, aquam lambendo delecti fuerant, exercitu fretus fudit, ejusque principes spinis tritulantis in morem concidit. Huic filius Abimelech successit ac triennium præfuit. Is fratres suos. liberos homines, numero 70, super uno saxo omnes interfecit; neque fratrum quisquam superfuit præter unum Joathanum natu minimum, qui conscenso monte Sicemitis parabolam de arboribus olea, ficu, vite et rhamnno narravit; cujus fabulæ rem ea quæ ipsis evenerunt comprobavere. Reliqua de judicibus, in progressu invenies.

Porro sciendum est, ait celebris ille Chrysostomus, parabolæ vocabulo plures res denotari. Nam et sermonem significat et exemplum et opprobrium, et cum David ait²⁰: « Fecisti nos parabolam gentibus, ut populi capita moveant nobis visis. » Est etiam parabola oratio qua aliquid per ambages innuitur, quod genus multi quæstionem appellant; cum verbi gratia significatur aliquid, non statim autem ex verbis evidens est, sed intus reconditum habet sensum. Ut cum Samson dixit²¹: « Ab ore voracis cibis exiit et dulcedo a valido » De eodem hæc Solomonis sunt verba²²: « Tunc parabolam intelliges et obscurum sermonem. » Dicitur autem parabola etiam similitudo. Unde 23 hæc « Aliam porro eis parabolam proposuit, ita dicens²³: Regnum cælorum simile est homini bono semine agrum suum conserenti. » Tropologia etiam, cum verbis aliud significantibus res exprimitur, parabolæ nomen gerit. Ut hic²⁴: « Fili hominis, dic eis hanc parabolam: Aquila magnis alis, » etc. Aquilæ nomine regem notat Imago etiam seu exemplar parabolæ vocabulo indicatur, ut cum D. Paulus dicit²⁵: « Fide Isaacum tentatus Abrahamus obtulit, unigenitum suum, accepta jam promissione; unde et per parabolam eum tulit, » id est, ut imaginem et exemplar. Est etiam parabola oratio quæ mente percipienda

Proverb. 1, 6. ²⁶ Matth. XIII, ²⁴ Ezech. XVII, 3.

sensibilibus comparat, et mundanis ac visibilibus rebus invisibilia atque supra hunc mundum sita indicat. Problema vero (questionem Latine dicere possis) oratio est obumbrata et divinationem requirens, juxta hoc ²⁶: « Inclinabo aurem meam ad parabolam, aperiam in psalterio questionem meam. » Problema etiam est contemplatio ad cognitionem faciens. Exemplum est, quod a singulari ad universale adducit; aut cum singulari per singulare sive simile fidem facimus. Parœmia sermo est occultus, qui alio manifesto indicatur. Allegoria est quæ de inanimis sumitur, ut montibus, collibus, arboribus et cætera Tropologia, quæ a nostris membris ducitur, ut capite, ut oculis, ut reliquis; ab immutatione verborum nomen habet.

28 Necessarium duxi hoc loco de iudicium Israelicorum rebus gestis breviter commemorare, ut et quibus eæ cognitæ sunt, in memoriam revocentur, et quibus ignotæ, illis vel parvam earum notitiam præbeamus.

Mortuo Josua, quædam gentes ad tentandum Israeliam relictæ fuerunt Prænoverat enim Deus fore ut a se deficerent ac falsos deos amplecterentur: itaque eos in hostium suorum superstitionum manus dedit, qui eos oppræsserunt ac stipendiarios fecerunt. Tum ²⁷ angelus Dei in convallium, in quam universus populus convenerat, descendit, eique suam defectionem exprobravit, indicans eam fuisse causam cur barbaris dederentur. Fletum ibi universus populus sustulit, Domini beneficiorum et præsentis miseræ memoria. Itaque ei loco nomen Vallis fletus inditum. Quod enim Israelicus populus gentes quas deleri jusserat Deus non exciderat, sed opera eorum didicisset, iis se permiscuisset atque sculpta eorum simulacra cultu dignatus esset, ideo in potestatem barbarorum erat deditus. Deus tamen sua motus humanitate eum miseratus est, excitavitque ei primum iudicem Gothonielum Chalebi generum ²⁸. Is Chalebus cum annos 107 vixisset, viribus veluti adolescens integris in bello versabatur. Gothonielus autem robore divinitus præditus regem Syriæ clade affecit, pacemque suis restituit, quæ annos 40 duravit, usque ad Gothonieli mortem. Rursum inde a Domino defecerunt **29** Israelici; isque eis Eglonem Moabicum regem immisit, qui per annos 18 populum Israelicum servitute pressit Denuo itaque auxilium Dei oppressi implorarunt; qui eis iudicem dedit Aodum, virum ambidextrum. Is præclaram ausus facinus Eglonem domi suæ dolo interfecit, fugaque elapsus, confestim Israelico exercitu assumpto, magna Moabitæ clade affecit. Postea annis 80 Judæis quieta omnia fuerunt. Sub ejus mortem cum populus Israelicus rursus a Deo descivisset, per annos 20 eum Sisera Jabani regis copiarum dux

A Πρόβλημα δὲ ἐστὶ λόγος συνεσκιασμένος καὶ ἀνεγχευόμενος, κατὰ τὸ εἰρημένον: « Κλινῶ εἰς παραβολῶν τὸ οὖς μου, ἀνοίξω ἐν ψαλτηρίῳ τὸ πρόβλημα μου. » Πρόβλημα ἐστὶ θεωρημα συντείνον πρὸς θεωρίαν καὶ γνῶσιν. Παράδειγμα δὲ ἐστὶν ἀπὸ τοῦ καθ' ἕκαστον ἄγον ἐπὶ τὸ καθόλου, ἢ δεῖξις πιστουμένη τὸ μερικὸν διὰ μερικοῦ καὶ ὁμοίου. Παροιμία δ' ἐστὶ λόγος ἀπόκρυφος δι' ἑτέρου προδήλου σημαίνόμενος. Ἀλληγορία δ' ἐστὶν ἡ ἐπὶ τῶν ἀψύχων, οἷον ὀρέων καὶ βουνῶν, [P. 55] δένδρων καὶ λοιπῶν. Τροπολογία δ' ἐστὶν ἡ ἐπὶ τῶν ἡμετέρων μελῶν, οἷον κεφαλῆς ὀφθαλμῶν καὶ τῶν λοιπῶν τροπολογία δὲ ἀπὸ τοῦ τρέπεσθαι λέγεται. Ἐντεῦθεν ὄρα μοι τὰς πράξεις τῶν κοιτῶν.

B Ἀναγκαῖον δὲ ἡγγεῖσθαι καὶ περὶ τῆς τῶν κριτῶν τοῦ Ἰσραὴλ πράξεως ἐν βραχεῖ ἐπισημῆνασθαι, ἵνα τοὺς μὲν εἰδότας εἰς ἀνάμνησιν ἀναγγέλωμεν, τοῖς δὲ ἀγνοοῦσι μικρὰν τινα εἰδήσιν ἐντεῦθεν παράσχωμεν.

Μετὰ τελευτὴν Ἰησοῦ καταλείφθησαν ἔθνη πρὸς τὸ πειράσαι τὸν Ἰσραὴλ: θεῖα γὰρ προγνώσει ὁ Θεὸς ἦδη τὴν ἀποστασίαν αὐτῶν, ὅτι προστεθήσονται τοῖς εἰδώλοις, καὶ ἐξέδοτο αὐτοὺς εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν τῶν καταλειφθέντων, καὶ ἐταπεινώσαν καὶ ἐπορολόγησαν αὐτούς. Κατῆλθε δὲ ἄγγελος Κυρίου εἰς τὴν κοιλάδα καὶ πᾶς Ἰσραὴλ καὶ ἠλεγξεν αὐτούς ὁ ἄγγελος περὶ τῆς ἀποστασίας αὐτῶν καὶ ὅτι διὰ τοῦτο παρεδόθησαν τοῖς ἔθνεσι. Καὶ ἔβλαυσε πᾶς ὁ λαὸς, μνησθέντες τῶν εὐεργεσιῶν Κυρίου καὶ τῆς ἐνισταμένης κακώσεως αὐτῶν. **C** Ὅθεν ἐκλήθη ὁ τόπος ἐκεῖνος κοιλάς κλαυθμῶντος: διὰ γὰρ τὸ μὴ ἐξολοθρευθῆσαι τὸν Ἰσραὴλ τὰ ἔθνη ἃ εἶπε Κύριος αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ μνησθῆναι τὰ ἔργα αὐτῶν καὶ μιγῆναι αὐτοῖς καὶ δουλεῦσαι τοῖς γλυπτοῖς αὐτῶν, διὰ τοῦτο παρεδόθησαν εἰς χεῖρας τῶν ἀλλοφύλων. Τῇ οἰκειᾷ δὲ φιλανθρωπίᾳ κινούμενος ὁ Θεὸς ἔπειρησε τὸν Ἰσραὴλ, καὶ ἀνέστησεν αὐτῷ πρῶτον κριτὴν τὸν Γοθονιήλ, γαμβρὸν ὄντι τοῦ Χάλεβ, ὅστις Χάλεβ ζήσας ἔτη ρζ' ἐν δυνάμει ὡς νεανίας εἰσήρχετο καὶ ἐξήρχετο ἐν τῷ πολέμῳ. Καὶ ἐνίσχυσε Κύριος τὸν Γοθονιήλ, καὶ τὸν βασιλέα Συρίας ἐπάταξε. Καὶ εἰρήνευσεν ἡ γῆ ἕως τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἔτη μ'. Καὶ πάλιν ἀπέστη Ἰσραὴλ ἀπὸ Κυρίου, καὶ ἐπήγειρεν αὐτοῖς Κύριος τὸν Ἐκλῶμ βασιλέα Μωᾶβ, καὶ ἐδουλώσατο τὸν Ἰσραὴλ ἔτη ιη'. Καὶ ἐβόησεν πάλιν ὁ λαὸς πρὸς Κύριον, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς κριτὴν τὸν Αἰὼδ ἄνδρα ἀμφοτεροδέξιον, ὃς τολμήσας ἀνείλεν Ἐκλῶμ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ δόλω, καὶ φυγῶν διεσώθη. Καὶ παρευθὺς λαμβάνει τὸν Ἰσραὴλ, καὶ πατάσσει τὴν Μωᾶβ παταγμὸν μέγαν, καὶ ἡσυχάζει ἡ γῆ ἔτη ὀγδοήκοντα. Καὶ μετὰ τελευτὴν τὴν αὐτοῦ ἀπέστη πάλιν ὁ λαὸς, καὶ ἐταπεινώσεν αὐτούς ὁ Σισάρα ὁ δυνάστης, βασιλεὺς Ἰαβὴν, ἔτη η'. Καὶ προσκαλεῖται Δεδόρα ἡ προφήτις τὸν Βεράκ (ἦν γὰρ αὕτη τότε κρῖνουσα τὸν λαόν), καὶ συμπορεύεται μετ' αὐ-

²⁶ Psal. XLVIII, 5. ²⁷ Judic. II ²⁸ Judic. III.

τοῦ ἐπὶ Θαβώρ, καὶ δίδωσιν αὐτῷ δόλον (53). ὅτι Ἀ
 Αὕτη ἡμέρα ἐν ᾗ σώσει Κύριος τὸν Ἰσραὴλ ἐκ χειρὸς
 Μαδιὰμ. Κατεδίωξε δὲ Βαράκ τὸν Σισάρα, καὶ συν-
 ἔτριψε τὰ ἄρματα αὐτοῦ. Κατέβη δὲ Σισάρα ἐκ
 τοῦ ἄρματος αὐτοῦ, καὶ ἔφυγε μόνος, [P. 56] ἕως
 εἶδεν αὐτὸν Ἰαήλ γυνὴ ἁστειά, καὶ προσεκάλεσάτο
 αὐτὸν λέγουσα· « Ἐκκλινον, κύριε, πρὸς με, μὴ φο-
 βού ». Καὶ εἰσῆλθε πρὸς αὐτήν, καὶ ἐπότισεν αὐτὸν
 γάλα δὲ τὸ δόλον, καὶ κοιμήσασα πασσάλῳ ἀπέκτει-
 νεν αὐτόν. Καὶ ἠτύχασεν ἡ γῆ ἐπὶ Βαράκ ἔτη μ'.
 Αὐθις δὲ Ἰσραὴλ ἐπέθετο τοῖς εἰδύλοισι, καὶ γεγόνα-
 σιν ἐν χειρὶ Μαδιὰμ ἔτη ζ'. Τότε ὤφθη ἄγγελος Κυ-
 ρίου τῷ Γεδεὼν, λέγων· « Ἐν τῇ χειρὶ σου Κύριος
 παραδίδωσι τὴν Μαδιὰμ. » ἤτις δὲ Γεδεὼν γενέ-
 σθαι θυσίαν τῷ Κυρίῳ, καὶ ἤψατο ὁ ἄγγελος τῷ
 ἄκρῳ τῆς ῥάβδου αὐτοῦ τῆς θυσίας, καὶ ἐξῆλθε πῦρ
 καὶ κατέκαυσεν αὐτήν. Καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ὁ
 ἄγγελος. Τότε ἔγνω Γεδεὼν ὅτι ἄγγελος συναλάει,
 καὶ ἐφοβήθη. Εἶτα αἰτεῖ τὴν δισσὴν αἰτησὶν περὶ τοῦ
 πόκου, καὶ τυγχάνει· τῆς αἰτήσεως. Εἶτα καταστρέ-
 φει τὸν βωμὸν ἐν ᾧ ἐθεράπευσεν ὁ πατήρ αὐτοῦ τὸν
 Βαβλ, καὶ ποιεῖ ἐκεῖ θυσιαστήριον, καὶ θύει τῷ Θεῷ
 δάμαλιν. Εἶτα προκαλεῖται τὸν λαὸν καὶ ἀποστρέφει
 τοὺς δεδιότας, ἔκοσι καὶ δύο χιλιάδας. Εἶτα παρα-
 λαμβάνει τὰς ἀπολιφθεῖσας δέκα χιλιάδας, καὶ προσ-
 τάζει Θεῷ κάτεισιν ἐν τῷ ποταμῷ, καὶ τοὺς λάψαν-
 τας τῇ γλώσῃ τριακοσίους κατέχει, ἀποπέμπει δὲ
 τοὺς λοιπούς. Ὡς δὲ ἐναγωνίως ἐγένετο τῇ βραχυ-
 τητι τῶν συμμάχων, ἐπιτρέπεται παρὰ Θεοῦ τῇ νυ-
 κτι· ἐκείνη κατελθεῖν ἐν τῇ παρεμβολῇ Μαδιὰμ μό-
 νος μετὰ παιδαρίου. Κοτελθὼν δὲ ἤκουσεν ἐν τῇ
 παρεμβολῇ λεγόντων μαγίδα κριθίνην (54) ἐν ὕπνῳ
 τεθεῆσθαι τὸν λέγοντα ἐν τῇ παρεμβολῇ Μαδιὰμ,
 ἣτις ἀνακυλιομένη ἐν παντί τῷ λαῷ ἔρθεσεν ἕως
 τῆς σκηνῆς τοῦ βασιλέως, καὶ ἐπάταξεν ἡ μαγὶς τὴν
 σκηνήν, καὶ ἔπεσε. Καὶ εἶπον οἱ ἀκούοντες· « Οὐκ
 ἔστι τοῦτο, ἀλλ' ἡ ἡ ῥομφαία τοῦ Γεδεὼν· παραδύ-
 σει γὰρ ὁ Κύριος τὴν παρεμβολήν ταύτην ἐν χειρὶ
 αὐτοῦ. » Καὶ ἤκουσε Γεδεὼν καὶ ἐνίσχυσε. Καὶ
 ἀνῆλθεν ἐν τῇ ἐκείνῃ νυκτι πρὸς τὴν παρεμβολήν,
 καὶ ἐνίσχυσε τοὺς τριακοσίους ἄνδρας τοὺς μετ' αὐ-
 τοῦ, δέδωκε δὲ αὐτοῖς ἄμφω καὶ λαμπάδας καὶ
 σίλπιγγας. Καὶ κατελθὼν πεποίηκεν ὡς γέγραπται.
 Ἦν δὲ Μαδιὰμ μυριάδες τριακόσαι δώδεκα, ὡσεὶ
 ἄκρις ἐν πεδίῳ κεχυμένη, καὶ οὐκ ἦν ἀριθμὸς τοῦ
 λαοῦ αὐτῶν ἢ τῶν καμήλων αὐτῶν. Καὶ ἐπει ἐξίστη-
 σεν αὐτοὺς ὁ Θεός, κατεδίωξε Γεδεὼν ὀπίσω αὐτῶν.
 Γινόντες δὲ οἱ ἐπίλοιποι προκατέλαβον τὰς διαβάσεις

²⁹ Judic. iv, ³⁰ Judic. vi.

XYLANDRI ET GOARI NOTE.

(53) Nescio an sic locutus sit Cedrenus. Res est manifesta, et pro 'Κλιθαβώρ historia fretus repono ἐπὶ Θαβώρ. XVL.

(54) Quod quid sit, non pronuntio. Sane neque a Græco neque ab ipso Hebraico קריθין ליהלובינא procul puto abesse meam interpretationem. Zonas habet μάζαν κριθίνην. Josephus addit ὕπ' εὐτελείας ἀνθρώποις ἄβρωτων, quæ ob vilitatem ab hominibus pro cibo non usurparetur, l. v, c. 8.

oppressit. Tum Debora vates, quæ eo tempore populo præerat ²⁹, adscito Baraco una ad montem Thaborem proficiscitur, testata eum esse diem quo Deus Israelum esset a Madianitis liberaturus. Porro Baracus Siseram in fugam actum insecutus est, atque ejus currus comminuit. Ipse quidem Sisera de suo curru descendit solusque fugit. Quem conspicata Jaela, mulier egregia, ad se vocavit, hortata ut metus securus ad se diverteret. Ingresso silis restingendæ gratia lac bibendum exhibuit, sopitumque clavo trucidavit. Sub Baraco inde populo pax 40 annos fuit. Post, cum denuo ad simulacrorum cultum se dedisset, in Madianitarum manu per septennium fuit. Ea tempestate ³⁰ angelus Gedeoni apparuit, qui ei indicaret fore ut in ipsius manum Deus Madianitas traderet. Ibi cum Gedeon petiisset ut sibi rem sacram Deo facere permitteretur, angelus summitate virgæ sacrificium teligit, ignisque inde exarsit idque consumpsit, ac ¹⁰⁰ discessit angelus. Sensit ergo Gedeon angelum secum fuisse locutum, ac timuit. Inde duplicis de vellere voti divinitus compos factus. altare quod ad Baali cultum pater usurpabat subvertit, eoque loco ara exstructa Deo buculam immolat. Tum, convocato populo, 22 millia eorum qui sibi metuebant discedere domum jubet, et reliqua 10 millia virorum jussu Dei ad amnem ducit, ubi reliquis omnibus repudiatis trecentos tantum, qui lingua aquam canum ritu lampendo bibissent, retinet. Ea tam parva manu instructus mandato Dei solus ea nocte cum puero in castra Madianica descendit. Ibi audivit insomnium sibi invicem narrantes, imaginatos se per quietem videre pastam hordeaceam volutari per Madianica castra, perque tota castra volutatam ad regis tandem tentorium perlatam impulisse id atque dejecisse. Id auditores ita interpretari, nihil aliud significatum eo insomnio quam Gedeonis gladium, in cujus manum Deus ea castra esset traditurus. Hoc inauditum Gedeonis animum confirmavit; eaque nocte in sua reversus castra, fiducia 300 viros suos implevit, ac instructos amphoris, lampadibus atque tubis ad hostium castra deduxit: ibi tum res gesta est quomodo Scriptura exponit. Erant in castris hostium ter millena centumque ac viginti millia hominum, D veluti locustarum multitudo per agros diffusa; neque numerus camelorum iniri poterat. Postquam

Deus in fugam eos coniecit, insecutus est Gedeon. **101** Et reliqui re cognita trajectus amnium usque ad Jordanem occupaverunt. Principesque Madianicos Orebum et Zebum in fuga comprehensos capitibus truncaverunt, eaque ad Gedeonem attulerunt. Is transmissa Jordane castra Madianica cepit; fugaque ex iis elapsos reges Zebeam et Salmauam persecutus interfecit. Ex præda autem in aures aureas accepit Gedeon, confecitque Ephodum, quod in urbe sua Ephra collocavit, in ditione Manassæa. Ad illud Ephodum totus populus Israelicus impiegit, illicitos cultus ei exhibendo. Sub hoc Gedeone, qui et Jerobaalus dicitur, quadraginta annos conquievit populus. Gedeonis ætate fuit Orpheus Thrax lyricus, Bryosius, sapientissimus ac celeberrimus poeta. Is theogoniam mundi creationem, hominis effictionem exposuit, initio operis præfatus nihil se istarum rerum de sua sententia scripsisse, verum se ex Phæbo Titano sole quæsisse genus deorum quod esset, ac quis mundum condidisse. Exstant in ejus isto opere hi versus:

*Rex Phæbe, arcitenens, Latonæ vivida proles
Lucipotens, o qui radiis jacularis ab alto*

*Cuncta tuis, qui cuncta oculis purissime lustras,
Res hominum divumque videns et cuncta gubernans:*
102 *O sol, auratis qui sursum attolleris alis*

*Et liquidum intactis velox petis aera pennis,
Iste duodecimus, mihi te nunc sermo loquente
Auditur: mea te firma est oratio teste.*

Atque eadem de re multi etiam versus sunt Orphei: sed et in his quos retulimus indicat, quæ voti compos factus, quæ de deorum genere et mundi origine audivisset conscripserit: reliqui ob multitudinem sunt omissi. Inter alia hoc etiam dicit, principio ætherem (sive id cælum dicere volens) id mundo exstitisse a Deo fabricatum. Ab utraque autem ætheris parte fuisse chaos et caliginosam noctem, qua quidquid est infra ætherem fuerit occultatum, eo indicans, noctem præcessisse. In eodem opere dixerat esse quemdam incomprehensibilem omnibusque rebus priorem ac superiorem, atque omnium conditorem, cum ipsius

XYLANURI ET GOARI NOTÆ

(55) Ephod qui rei sit et quæ usum spectet, hic explicare omitto, cum iis qui sacras Litteras diligenter legerunt non sit obscurum, et non multo post in Michael historia vocem Cedrenus utcunque interpretetur. Post Orpheus vocatur Bryosius, mihi, prorsus ignota appellatione; quam tamen mutare non debui. Et versus hexametri qui ex eo citantur miserabiliter sunt confusi, neque difficile est primum sic scribere:

Ὠνὲς Ἀγχοῦς υἱὲ ἐκκτιβόλε, Φοῖβε κραταίε.
Post a πανδερχίς integer incipit. Item ab ἕλιε, si χρυσείοισιν scribas. Est et metrum a δωδεκάτην utcunque constans, et cui proclive sit succur-

Α τῶν ὑδάτων ἐν τῷ Ἰορδάνῳ, καὶ συνέλαβον φεύγοντας τοὺς δυνάτας Μαδιάμ Ὠρήβ καὶ Ζήβ, καὶ τεμόντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν προσήνεγκαν τῷ Γεδεῶν. Διαβὰς δὲ τὸν Ἰορδάνην ὁ Γεδεῶν ἐπάταξε τὴν παρεμβολὴν Μαδιάμ, καὶ ἐξέφυγον οἱ φασίλεις Μαδιάμ Ζεδεὲ καὶ Σαλμανᾶ ἐκ τῆς παρεμβολῆς. Καὶ [P. 57] κατεδίωξε Γεδεῶν ὀπίσθεν αὐτῶν, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς. Ἐλαθε δὲ τὰ ἐνώτια τὰ χρυσοῦ ἐκ τῶν σκύλων, καὶ ἐποίησεν Ἐφροῦδ (55), καὶ ἔστησεν αὐτὸ ἐν τῇ πόλει αὐτοῦ ἐν Ἐφραθᾶ, εἰς τὴν κληρονομίαν Μανασσή. Καὶ ἐξεπόρευσε πᾶς Ἰσραὴλ ἐπ' αὐτῷ, καὶ γέγονε σκάνδαλον τῷ λαῷ. Καὶ ἐτύχασεν ἡ γῆ ἐπὶ Γεδεῶν, ὅς καὶ Ἰεροβάηλ ἐλέγετο, ἐπὶ ἔτη μ'. Ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις τοῦ Γεδεῶν ἦν Ὀρφεύς ὁ Θρακὴς ὁ λυρικός ὁ ἑρμῆσιος, ὁ σοφώτατος καὶ περιδότητος ποιητῆς, ὅστις ἐξήθετο θεογονίας καὶ κόσμου κτίσιν καὶ ἀνθρώπων πλαστοσύγιαν, εἰρηκῶς ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ συντάγματος αὐτοῦ ἐτι ἐξ ἰδίας ἐνθυμήσεως οὐκ ἐξήθετό τι περὶ Θεοῦ ἢ τῆς κοσμητικῆς κτίσεως, ἀλλ' αἰτησάμενος αὐτοῦ μαθεῖν παρὰ τοῦ Φοῖβε Τιτάνου ἡλίου τὴν θεογονίαν καὶ τὴν τοῦ κόσμου κτίσιν, καὶ τίς ἐποίησεν αὐτήν. Ἐκφέρεται γὰρ ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκθήσει διὰ ποιητικῶν στίχων οὕτως:

Ὠνὲς Ἀγχοῦς υἱὲ, ἐκκτιβόλε, Φοῖβε, κραταίε.
Ὠδέσποτα ἡμέρας υἱὲ, ὃ τὰ πάντα πόρρωθεν ἐν ταῖς
[ἀκτίσι σου

Τοξεῶν, ἀμίζντε καὶ δυνάτε.
Πάνδερχες, θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισιν ἀνάστων,
Ὅ τὰ πάντα ἐπιβλέπων, θνητῶν καὶ ἀθανάτων
[βασιλεύων.

Ἡέλιε χρυσείοισιν ἀειρόμενε περυσέσιν,
Ἦλιε τιμῆαις εἰς τὸν ἀέρα ὑψούμενε πτέρυξι.
C Δωδεκάτην δὲ τῆνδε περὶ σοῦ ἔκλυον ὀμφῆν,
Σεῖο φαρμένου· σὲ δ' αὐτὸν, ἐκκτιβόλε, μάρτυρα
[θεῖν.

Καὶ ἄλλους δὲ πολλοὺς περὶ τούτων εἶπε κτίχους ὁ σὺτὸς Ὀρφεύς. Ἐφρασε δὲ ἐκ τῶν προειρημένων στίχων ὅτι ὡς ἐκ τῆς εὐχῆς ἀκούσας περὶ θεογονίας καὶ κτίσεως κόσμου συνεγράψατο. Παρεῖθισαν δὲ διὰ τὸ πλῆθος. Λέγει δὲ πρὸς τοὺς ἄλλοις καὶ ταῦτα, ὅτι ἐξ ἀρχῆς ἀνεδείχθη τῷ κόσμῳ ὁ αἰθῆρ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δημιουργηθεὶς, ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἐντεῦθεν τοῦ αἰθέρος ἦν χάος καὶ νύξ ζοφερὰ, πάντα δ' ἐκάλυπτε τὰ ὑπὸ τὸν αἰθέρα, σημαίνων τὴν νύκτα προτερεῖν, εἰρηκῶς ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκθήσει ἀκατάληπτον τινα καὶ πάντων ὑπέριστατον εἶναι, προγενέστερόν τε καὶ δημιουργὸν ἀπάντων, καὶ αὐτοῦ τοῦ αἰθέρος καὶ πάντων τῶν ὑπ' αὐτὸν τὸν αἰθέρα. Τὴν δὲ γῆν εἶπεν ὑπὸ τοῦ σκοτοῦς ἀόρατον οὖσαν. Ἐφρασε δὲ ὅτι τὸ φῶς ῥῆ-

tere. Postremum erit σὺ φαρμένιο, σὲ δ', etc. Verum reliqua languent. Quæ ex ingenio emendare velle non videbatur in præsentia commodum. Exstant, sane multa hinc inde apud Clementem, Justinum, Eusebium et alios Orphica. Si quis in hæc quoque alicubi incidet, ex melioribus deteriora corrigat. Ego, nisi hallucinor, sententiæ nullum attuli detrimentum. Quæ post versus sequuntur Orphica, etiam apud Suidam leuntur in Ὀρφεύς, paulo licet aliter. Sed et qui de humana miseria inferius citantur ejusdem versus, partim integri partim mutili partim depravati sunt. XYL.

ξαν τὸν αἰθέρα ἐφώτισε πᾶσαν τὴν κτίσιν, εἰπὼν Ἀ ἐκείνο εἶναι τὸ φῶς τὸ ῥήξαν τὸν αἰθέρα τὸ προειρη-
 μένον τὸ ὑπέρατον πάντων. Οὐ ὄνομα ὁ αὐτὸς Ὀρ-
 φεὺς ἀκούσας ἐκ τῆς μαντείας ἐξείπε: Μῆτις, ὅπερ
 ἐρμηνεύεται βουλή, φῶς, ζωοδοτήρ. Εἶπεν ἐν τῇ
 αὐτοῦ ἐκθέσει ταύτας τὰς τρεῖς θείας τῶν ὀνομάτων
 δυνάμεις μίαν εἶναι: δύνάμιν, καὶ κράτος τούτων
 θεῶν ὃν οὐδεὶς ὄρῃ: ἤστινος δυνάμειος οὐδεὶς δύ-
 νατα: γνῶναι ἰδέαν ἢ φύσιν. Ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς δυνά-
 μειος τὰ πάντα γεγενῆσθαι, ἀρχὰς ἀσωμάτων καὶ
 φλίου καὶ σελήνης καὶ ἐξουσίαν καὶ ἄλλα πάντα,
 γῆν καὶ θάλασσαν, [P. 58] καὶ τὰ δρώμενα ἐν αὐτοῖς
 πάντα καὶ τὰ ἀόρατα. Τὸ δὲ τῶν ἀνθρώπων γένος
 εἶπεν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ πλασθῆν ἐκ γῆς καὶ ψυ-
 χῆν ὑπ' αὐτοῦ λαβεῖν λογικὴν, καθὼς Μωϋσῆς ἐξέθε-
 το. Ὁ δὲ αὐτὸς Ὀρφεὺς ἐν τῇ αὐτοῦ βίβλῳ συνέτα-
 ξεν ὅτι διὰ τῶν αὐτῶν ὀνομάτων μίαν θεότητα
 τὰ πάντα ἐγένετο καὶ αὐτὸς ἐστὶ τὰ πάντα. Περὶ δὲ
 τοῦ ταλαιπώρου γίνους τῶν ἀνθρώπων ὁ αὐτὸς Ὀρ-
 φεὺς ἐξέθετο ποιητικῶς στίχους πολλοὺς, ἀφ' ὧν
 εἰσὶν οὗτοι:

Θῆρές τ' οἰωνοὶ τε βοσῶν τ' ἀλητώσια φύλα,
 Θηρία, ὄρεα, τῶν ἀνθρώπων τὰ γαταναλισκό
 [μενα ἐθνη,

Ἄρχεα γῆς, εἶδωλα τετυγμένα,
 Εἰδότες οὐτε κακοῖο προσερχομένοιο νοῆσαι·
 Φρᾶδμονες οὐτε πείον μάλ' ἀποστρέψαι κακότη-
 [τος,

Οὐδ' ἀγαθῶ παρεόντος ἐπιτρέψαι καὶ ἔρξει,
 Ἄλλὰ μέτην ἀδαίμονες, ἀπρονόητοι.

Καὶ ἄλλους δὲ πολλοὺς περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους
 ἐξέθετο στίχους ὁ αὐτὸς σοφώτατος Ὀρφεὺς. Ταῦτα C
 Τιμόθεος συνεγράψατο ὁ χρονογράφος, λέγων τὸν
 Ὀρφέα πρὸ τριούτων χρόνων εἰπόντα τριάδα ὁμοού-
 σιον δημιουργῆσαι τὰ πάντα.

Ἐν τοῖσι τοῖς χρόνοις ἐκτίσθη τὸ Ἴλιον ὑπὸ τοῦ
 Ἴλιου· μετὰ δὲ λδ' ἔτη τοῦ κτισθῆναι τὸ Ἴλιον ἐκτί-
 σθη Κύζικος, μητροπόλις Ἑλλησπόντου καὶ Ἀσίας
 ὑπὸ Κυζίκου. Ἐκτίσθη δὲ καὶ Τύρος (56) πρὸ τοῦ ἐν
 Ἱεροσολύμοις ναοῦ ἔτασι τριακοσίοις καὶ πεντήκοντα
 πρὸς τῷ ἐνί.

Ἐν τοῖς χρόνοις τῶν κριτῶν ἐγνωρίζετο καὶ Ἱρα-
 κλῆς ὁ ἥρωα καὶ οἱ Ἀργοναῦται οἱ περὶ τὸν Ἰασονα
 τὸν Θεταλὸν, οἵτινες ἀνιόντες τὸν ἀνάπλουον τῆς D
 Ποντικῆς θαλάσσης ἐπολεμήθησαν ὑπὸ Κυζίκου τοῦ
 βασιλέως τῆς Ἑλλησπόντου ἐξαίφνης. Καὶ συμβα-
 λόντες ἀλλήλοισι ναυμαχίᾳ ἀπέκτειναν τὸν Κύζικον,
 καὶ παρέλαβον τὴν πόλιν αὐτοῦ τὴν Κύζικον. Μεμα-
 θηκότες δὲ ὅτι Κύζικος ὁ σφαγεὶς ὑπ' αὐτῶν συγγε-
 νῆς αὐτῶν ὑπῆρχεν, ἤτουν συγγνώμην τῆς ἀγνοίας
 αὐτῶν, καὶ ἀποθεραπεύοντες τὸ θεῖον ἐκτίσαν ἐν
 αὐτῇ τῇ Κυζικῇ ἱερὸν, καθὼς ἔμπροσθεν λέγομεν, περὶ
 τοῦ θεοῦ θεοῦ καὶ περὶ τῶν ἄλλων.

Ὅτι οὐκ ἐν θεοῖς ἑτέροις ἀνέθηκε Γεδεὼν τὸ
 ἐφοῦδ' ἀλλὰ τῷ ὄντι Θεῷ. Ἄλλ' ἐπεὶ τοῦ νενομισμέ-
 νου τόπου καὶ τοῦ νόμου ἀλλότριον πέπραχε καὶ
 σκάνδαλον γέγονε τῷ Ἰσραὴλ, συνέλη γενέσθαι ἐξ-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(56) In margine librarius pro Tyro Tarsum annotavit, sic: πότι τὸ Ἴλιον ἐκτίσθη, ἢ Κύζικος καὶ
 ἢ Ταρσός: quod monendum duxi. XVI.

autem prae tenebris conspici non potuisse, donec
 lux æthere perrupto omnia condita illustravit.
 Eam lucem id esse quod omnibus rebus superius
 ante dixerat. Perhibuit etiam nomen hujus lucis,
 oraculo sibi revelatum Hæc enim ponit: consi-
 lium, lux, vitæ dator. Atque ait, has tres divinas
 nominum facultates unam esse vim ac potentiam,
 quippe Deum invisibilem, cujus facultatis speciem
 atque naturam nemo possit cognoscere. Cæterum
 ex ea omnia orta esse principia incorporea, 103
 solem, lunam, potestates, sidera, terram, mare ac
 quæcunque in his vel videntur vel conspectum
 fugiunt. Humanum porro genus ab ipso Deo ait
 effictum. Animamque ab eo accepisse ratione præ-
 ditam, sicuti et Moses exposuit. Idem Orpheus
 eodem libro scriptum reliquit, a tribus his nomini-
 bus una divina natura facta esse omnia, Deumque
 ipsum esse omnia. Miserias autem generis humani
 idem multis versibus descripsit, de quibus sunt et
 qui sequuntur:

Bruta feræ, volucres, hominumque miserrima turba
 (feras et volucres vocat mortuos)

Pondera telluris simulacraque lumine cassa,
Ignari rerum: non qua ratione malorum
Effugiant impendentes novere procellas,

Nec quo declinent sua detrimenta labore,
Nec bona quo possint studio præsentia aspici.
Verum imprudentes agitat temerarius error.

Multosque alios in hanc rem præterea versus sa-
 pientissimus Orpheus edidit. Hæc ex Timotheo
 annalium scriptore, qui refert tam multis retro
 sæculis Orpheum pronuntiasse trinitatem consub-
 stantialem universa creasse.

Eodem tempore Ilus Ilium condidit, et 34 annis
 post Cyzicus Cyzicum 104 Hellepontii et Asiæ
 caput. Condita est etiam Tyrus annis ante Hiero-
 solymitanum templum 351.

Judicum ætate etiam Hercules heros innotuit, et
 Argonautæ Jasonis Thessali socii. His, cum per
 mare Ponticum sursum navigarent, bellum subito
 fecit Cyzicus Hellepontii rex; estque ab iis com-
 misso navali prælio interfectus, et urbs Cyzicus
 capta. Post Argonautæ cognito Cyzicum ipsis
 genero fuisse junctum, erroris veniam flagitave-
 runt, ac numine placato, fanum in urbe Cyzico
 extruxerunt, de quo postea dicemus, ut et de
 oraculo ipsis a Pythiis thecmis allato et aliis.

Ephodum Gedeon non aliis diis sed vero Deo
 consecravit: sed in loco alieno, et contra legem
 id fecit, quæ res et Israelicis offendendi ansam
 præbuit, et familiæ Gedeonis internecione stetit.

Habuit enim hic Gedeon ex multis uxoribus ac pellicibus 70 filios. Ex harum una etiam Abimelechum sustulit, qui reliquos suos fratres ad unum omnes super uno lapide necavit, solo Joatham elapso caedi. Populum enim adulatione Abimelechus decepit regnumque obtinuit. Joathamus autem frater ejus conscenso quodam monte Sicemitis patris sui beneficia exprobravit, ac fabulam iis de olea, ficu, vite et rhamno narravit. Cui 105 eventus eorum respondit: reges enim ipsorum spiritus Domini conturbavit, fuitque in ipsos efficax Abimelechi gladius, et gladius ipsorum contra eum. Tyrannidem Abimelechus triennium tenuit, urbesque Sicemitarum evertit. Unam vero adhuc eorum urbem oppugnantem muroque subeuntem desuper frusto molæ conjecto mulier percussit, ac calvariam ei confregit.

Successit Abimelecho Tholus, iudexque Israelicus fuit 23 annos. Post hunc Jairus Galaadites annos 22. Huic filii fuerunt 30. Mortuo eo rursus Deum populus peccatis offendit, barbarorum simulacra celendo. Itaque per annos 18 rex Moabicus, Ammonicus, et quæ circumjacebant gentes, eum divexaverunt. Inde cum alienis diis submotis ad Dominum sese convertisset, is eis iudicem excitavit Iephtham Galaaditem scorto natum. Hic auctus robore Moabico populo et regi gravem cladem intulit. Idemque votum suum parum pie propria filia immolata persolvit. Excessit, cum sexennium populo præfuisset. Post hunc Essehon 7, Eglon Zabulonius 10, Abdon Pharatonius 8 annos populi duces fuerunt, quisque eorum priori mortuo suffectus. Abdon filios habuit 40, nepotes 30. Secundum hæc populo rursus ad impios simulacrorum cultus se dante, Deus eum Philistæis per 60 annos opprimendum permittit. 106 Eo tempore angelus Domini mulieri sterili, quæ Manosæ erat uxor, apparet, gravidamque fore et Samsonis matrem pollicetur. Adultus Samson ad ducendum sibi alienigenam uxorem animum adjecit, parentibus reluctantibus, quod nescirent consilio Dei hanc ei cupiditatem injectam, quæ internecioni barbarorum ansam præberet. Successu temporis illusus ab uxore Samson (cum quæstione a marito sibi proposita, quidnam sibi hoc vellet: « Ex ore vorantis cibus exiit atque dulcedo a robusto, » ea respondisset: « Numnam aliquid leone robustius, aut melle dulcius? ») consuetudine ejus se abstinuit; eamque socer alii viro in matrimonium tradidit. Quare in barbaros exasperatus Samson, mille vulpibus adornatis eorum segetes incendit. Itaque barbari Samsonis uxorem hujusque parentes et universam familiam igni combusserunt, quod penes eos accepti damni causa fuisset. Postea Samsoni alia evenerunt propter uxorem quæ in urbe alienigenarum degebat; cum quidem portas urbis humeris suis sublatis in montem extulit. Similiter et Dalilæ

λόθρευσιν του οίκου αυτού. Ούτος γὰρ ὁ Γεδεὼν ὁ υἱὸς ἔσχε, πολλὰς γυναῖξί καὶ πάλλακαῖς μιγνύμενος. Ἐκ μιᾶς δὲ τούτων ἐτέγη αὐτῷ Ἀβιμέλεχ, ὃς ἀπέσφαξε τοὺς λοιποὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐπὶ λίθον ἓνα, ἑνὸς καὶ μόνου διαφυγόντος Ἰωάθαμ, θωπεῖα δὲ ἀπεπλάνησε τὸν λαὸν καὶ ἐδασίλευσεν αὐτῶν. Ἰωάθαμ δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐφ' ἐν τῶν ὁρέων ἀνελοῶν προσιφώνει [1^ο 59] τοῖς Σικιμίταις τὰς εὐεργασίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, εἰπὼν αὐτοῖς περὶ τῆς ἐλαίας καὶ τῆς συκῆς καὶ τῆς ἀμπέλου καὶ τῆς ῥάμνου παραβολῆν. Καὶ κατὰ ταύτην τὴν παραβολὴν συνέδη αὐτοῖς πνεῦμα γὰρ Κυρίου συνετάραξε τοὺς βασιλεύσαντας αὐτῶν, καὶ ἡ ῥομφαία Ἀβιμέλεχ ἐνεργούσῃ κατ' αὐτῶν, καὶ ἡ ῥομφαία αὐτῶν κατ' αὐτοῦ. Καὶ ἐτυράνησεν Ἀβιμέλεχ ἔτη τρία, καὶ καθέλιε πόλεις Σικιμιτῶν. Ἔτι δὲ μίαν τῶν πόλεων πολιορκῶν πλησιάσας τῷ τείχει, βλάσματι μύλου ἔβλεπεν αὐτὸς ἄνωθεν γυνή, καὶ συνέτριψε τὸ κράνιον αὐτοῦ.

Μετὰ δὲ Ἀβιμέλεχ ἀνέστη Θόλα, καὶ ἔκρινε τὸν Ἰσραὴλ εἴκοσι τρία ἔτη. Καὶ μετ' αὐτὸν Ἰαεὶρ ὁ Γαλααδίτης ἔτη εἴκοσι δύο, ὃς εἶχε τριάκοντα [δύο] υἱούς. Καὶ μετὰ τοῦτον ἐξήμαρτεν Ἰσραὴλ τῷ Κυρίῳ, καὶ ἐδούλευσε τοῖς γλυπτοῖς τῶν ἑθνῶν. Καὶ ἐταπείνωσεν αὐτὸν βασιλεὺς Μωᾶβ καὶ Ἀμὼν καὶ πάντα τὰ περὶ κύκλῳ αὐτοῦ ἔθνη ἔτη ἑπτά. Ἐῖτα ἐπέστρεψε πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ περιεῖρε τοὺς θεοὺς τοὺς ἀλλοτρίους. Καὶ ἀνέστησεν αὐτοῖς κριτὴν τὸν Ἰεφθάε τὸν Γαλααδίτην, υἱὸν γυναϊκὸς πόρνης, ὃς ἦν ἐπιγνόμενος ἐν δυνάμει, καὶ ἐπάταξε τὸν βασιλεὺς Μωᾶβ καὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ κραταιῶς. Οὗτος ἐπλήρωσε τὴν ἰδίαν εὐχὴν οὐκ εὐαγῶς ἐπὶ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ. Ἐκρίνε δὲ τὸν Ἰσραὴλ ἐπὶ ἔτη ἕξ καὶ ἀπέθανεν. Ἐῖτα κρίνει αὐτὸν Ἔσσεβὼν ἔτη ἑπτὰ καὶ ἀπέθανεν. Ἐῖτα κρίνει αὐτὸν Ἐλγὼν ὁ Ζαβουλωνίτης ἔτη δέκα καὶ ἀπέθανεν. Ἐῖτα κρίνει αὐτὸν Ἀδὼν ὁ Φαραθωνίτης ἔτη ὀκτώ, ὃς ἔσχε υἱὸς τεσσαράκοντα, καὶ τριάκοντα υἱοὺς τῶν υἱῶν αὐτοῦ. Ἐῖτα ἐκπορνύει ὁ λαὸς ἐν τοῖς εἰδώλοις, καὶ παραδίδωσιν αὐτοὺς Κύριος ἐν χειρὶ Φιλιστειῶν ἔτη τεσσαράκοντα. Τότε ὤφθη ἄγγελος Κυρίου στειρουμένη τῇ γυναικὶ Μανωῆ, καὶ ἐπαγγέλλεται αὐτῇ τὴν σύλληψιν Σαμψών. Ἀνδρωθέντος δὲ Σαμψών, ἔθετο τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐν ἐπιθυμίᾳ γυναϊκὸς ἀλλοφύλου. Ἐκώλυε δὲ αὐτὸν Μανωῆ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, μὴ εἰδότες ὡς γνῶμη Θεοῦ γέγονεν αὐτῷ τοῦτο ἐπὶ ἀφανισμῷ τῶν ἀλλοφύλων. Χλευασθεῖς δὲ Σαμψών ὑπὸ τῆς γυναϊκὸς αὐτοῦ ἐν τῷ προβλήματι ὃ εἶπεν, « Ἐκ στόματος ἔσθοντος ἐξῆλθε βρώσις καὶ ἀπὸ ἰσχυροῦ γλυκὺ, » ἀπέστη ἀπ' αὐτῆς εἰπούσης, « Τί ἰσχυρότερον λέοντος, καὶ τί γλυκύτερον μέλιτος; » Καὶ ὁ πατὴρ αὐτῆς ἐξέδοτο αὐτῇ ἀνδρὶ ἐτέρῳ. Καὶ διὰ τοῦτο ὀργίζεται Σαμψών μᾶλλον τοῖς ἀλλοφύλοις, καὶ ἐμπιπρᾷ τὰς χώρας αὐτῶν διὰ τῶν χιλίως ἀλωπέκων. Οἱ δὲ ἀλλοφύλοι κατέκασαν τὴν γυναῖκα Σαμψών καὶ τοὺς γονεῖς αὐτῆς, καὶ πάντα τὸν οἶκον αὐτῶν ἐξωλόθρευσαν ἐν πυρὶ, ὅτι δι' αὐτοὺς τοιαῦτα συνέδη αὐτοῖς. Ἐῖτα συνέδη αὐτῷ τὰ περὶ τὴν γυναῖκα τὴν οἶσαν ἐν τῇ πόλει τῶν ἀλλοφύλων, ὅτε καὶ τὰς πύλας τῆς πόλεως

ἀνήνεγκεν [P. 60] ἐπὶ τῶν ὤμων ἐν τῷ ὄρει. Ἐσαύ- A
 τως δὲ καὶ τὰ περὶ τὴν Δαλιδᾶν. Κρίνει δὲ τὸν λαὸν
 ἔτη εἴκοσι. Καὶ μετὰ τὸ ξυρτηθῆναι ὑπὸ τῶν ἀλλοφύ-
 λων καὶ ἐκτυφλωθῆναι, ἀναφυσίων αὐθις τῶν τρι-
 χῶν αὐτοῦ, κτείσαισε τὴν τῶν ἀλλοφύλων πόλιν, κα-
 ταστρέψας αὐτήν, ἐν ἧ καὶ αὐτὸς συναπέθανε, τότε
 φρονέσας πλείους ἀλλοφύλους ἢ ἔτι ζῶν. Καὶ μετὰ
 τοῦτον Μιχὰ ὁ ἐκ τῆς φυλῆς Ἐφραΐμ τοὺς ρλ' ἀργυ-
 ρίου σταθμοὺς δέδωκε τῇ μητρὶ αὐτοῦ. Ἡ δὲ ἔγχεσε
 τὸ ἀργύριον τῷ Κυρίῳ, καὶ ἐποίησε γλυπτὸν, καὶ
 χωνευτὸν, καὶ ἐτίθη ἐν τῷ οἴκῳ Μιχὰ, καὶ ὁ οἶκος
 Μιχὰ ὡς οἶκος Θεοῦ. Ἐποίησε δὲ καὶ Ἐφουδ καὶ Σε-
 ραφίμ, καὶ προσεκαλέσατο Λευίτην εἰς ἱερέα, καὶ τὴν
 πρῶτων ἐπ' ὀνοματι τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸ πρόσταγμα
 αὐτοῦ· οὐ γὰρ ἦν τότε βασιλεὺς ἐν Ἰσραὴλ, ἀλλ'
 ἕκαστος τὸ ἀρεστὸν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἐποίει. Ἔστι
 δὲ τὸ Ἐφουδ καὶ τὸ Σεραφίμ ἔνδυμα καὶ μορφώ-
 ματα. Λεγεί δὲ πεποιθῆσθαι ὑπὸ τοῦ Μιχὰ ἐπωμίδα
 καὶ πρόσωπον, ἔνδυμα ἱερατικὸν καὶ εἰδῶλα. Κατὰ
 τοῦτον τὸν καιρὸν συνέβη τὰ περὶ τὸν Λεὺ καὶ τὴν
 καλλακὴν αὐτοῦ, καὶ ὡς ἐξετρίβη ἡ φυλὴ Βενιαμίν.

Μετὰ δὲ Σαμψὼν ἠγήσατο τοῦ λαοῦ Σαμψνῆ ἔτος
 ἐν. Ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις τῆς ἱεραρχίας εἰρήνην
 ἔσχεν ὁ λαὸς πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους ἔτη λ'. Καὶ μετὰ
 τοῦτο ἤρξε τοῦ λαοῦ Ἡλαὶ ὁ ἱερεὺς ἔτη κ'. Αἰμοῦ
 δὲ γενομένου πολλοὶ τῶν Ἑβραίων μετανάσται γε-
 γόνασαι· μεθ' ὧν καὶ Ἐλιμέλεχ ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα
 καὶ Νοεμὶν ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ οἱ δύο υἱοὶ αὐτῶν.
 Καὶ κληθῆσαν εἰς τὰς πόλεις Μωάβ, καὶ ἔλαβον
 τοῖς υἱοῖς αὐτῶν γυναῖκας Μωαβίτιδας ἀλλοφύλους.
 Ἐτελεύτησε δὲ ἕκαστος Ἐλιμέλεχ καὶ οἱ δύο υἱοὶ αὐτοῦ,
 καὶ κατελείφθη Νοεμὶν σὺν ταῖς νόμφαις αὐτῆς.
 Ἡνίκα δὲ ἐξῆρε Κύριος τὸν λιμὸν ἐξ Ἰσραὴλ, ἀνήλθε
 Νοεμὶν πρὸς τὴν φυλὴν αὐτῆς, οὐ κατέλιπε δὲ αὐ-
 τὴν· Ρουθ ἡ νόμφη αὐτῆς· καὶ συνεργίζε Θεοῦ καὶ
 παραινέσει Νοεμὶν συνάπτεται· Ρουθ τῷ Βοόζ ὡς
 ἀγγιστεύοντι τῷ Ἐλιμέλεχ. Ἐξ ἧς ἔσχεν νότον τὸν
 Ὀβὴδ, οὗ υἱὸς Ἰσσαὶ ὁ πατὴρ Δαυὶδ. Κατάγεται
 οὐ Βοόζ ἐξ Ἰούδα καὶ Θάμαρ τῆς ἀλλοφύλου, ἐξ ὧν
 Φαρὲς καὶ καθεξῆς, ὡς ἡ γενεαλογία φέρει.

Ὅτι ἐν τῷ ἔτει Σαμψὼν ἔδδομος (57) ἀρχιερεὺς
 κατίστη ὁ Ἡλαὶ, ὃς καὶ ἔκρινε τὸν Ἰσραὴλ πενήτη-
 κοντα ἔτων γενόμενος ἕτερα ἔτη μ'. Ἐν δὲ τῷ τετάρ-
 τῳ ἔτει τῆς ἱερατείας Ἡλαὶ ἐγεννήθη ὁ προφήτης
 Σαμουὴλ, καὶ τῷ ὀγδόῳ ἔτει ἐδόθη ἐν τῷ ναῷ, καὶ
 τῷ λη' ἔτει ἤρξατο κρῖνει τὸν Ἰσραὴλ, καὶ τῷ ο'
 ἐτελεύτησεν, ἱερατεύσας λέ' ἔτη.

Καὶ ταῦτα μὲν ἀπὸ τῆς τῶν Κριτῶν β' βλῶν, ὡς ἐν
 παρόδῳ κατ' ἐπιτομὴν [P. 61] ἐστῆμειωσάμεθα.
 Ἔδοξε δὲ μοι καὶ τὰς ἀναγκαιοτέρας ὑποθέσεις τῶν

XYLANDRI ET

(57) *Septimus*. Nisi forte *ἔδδομος* pro *ἔδδομος*
 legendum sit, quod non puto. Sed et ut supra
Samanes quidam *Samsonis* successor nominatur,
Josephus juxta ac *Scripturæ* ignotus. *Elim* a *Sam-*
sonis morte cœpisse gubernare *Israëlicos* receptum
 est; et *Josephus* quoque id confirmat l. v. c. 2.
 Jam quod mox liber primus *Regnorum* citatur. is
 quem hodie primum *Samuelicum* nominamus, ἡ
 πρώτη τῶν Βασιλειῶν, id suspectum esse lectori

PATROL. GR. CXXI.

res. Præfuit populo annos 20. Postquam vero a
 Barbaris detonsus et excæcatus fuit, rursus enatis
 crinibus urbem Barbarorum concussam evertit,
 inque ea una mortuus est, pluribus tum quam
 quos vivus occiderat. necatis secum Barbaris. Post
 hunc Michas de tribu Ephraimica, 130 argenti pondo
 matri suæ dedit: illa argentum Deo consecravit
 fecit 107 sculptile et conflatile. idque in dono
 Michæ posuit. Fuit autem exinde domus Michæ
 tanquam ædes Dei, confecitque Ephodum et Sera-
 phimos, et Levitam accersivit qui sibi esset sacer-
 dos; fecitque in nomine Dei secundum ejus man-
 datum. Non enim eo tempore *Israëlicus* populus
 regem habebat: sed quisvis, quod sibi visum esset
 agebat. Est autem Ephodum vestis genus, et Sera-
 phimi simulacrorum. Dicuntur ergo a Michas fuisse
 facta vestis humeralis, ac facies sive vestis pon-
 tificialis, et simulacra. Eodem tempore Levitæ
 pellex constuprata et *Benjaminæ* stirps deleta
 est.

Post *Samsonem* *Lamanes* annum unum populo
 præfuit. Atque ea tempestate sacerdotibus summam
 rei administrantibus, 30 per annos populo cum *Bar-*
baris pax fuit. Postea eum per 20 annos *Elis* sacer-
 dos rexit. Orta autem fame, multi *Hebræorum* so-
 lum verterunt: atque inter hos *Elimelech* tribu
Judæus cum *Noemi* uxore sua et duobus filiis in
 urbes *Moabicas* commigravit, deque ea gente filiis
 suis barbaricas uxores matrimonio junxit, ibique
 ipse cum filiis mortem obiit, sola relicta *Noemi*
 cum duobus nuribus. Postquam *Deus* famem a
Judæa sustulit, rediit *Noemis* ad tribum suam,
 comitante eam *Rutha* nuru. Ibi *Dei* auxilio ac mo-
 nitu *Noemis* effectum est ut *Boozus*, utpote qui
 sanguine *Elimelecho* proximus esset, *Rutham* du-
 ceret, ex eaque *Obedum* patrem *Iessæ*, avum *Davidi*
 progeneraret *Boozus* a *Juda* et *Thamare* alienigena
 muliere 108 genus repetit; quibus natus fuit *Pha-*
rezus, ac deinceps uti generis recensio demonstrat.

Anno *Samsonis* septimus pontifex declaratus
 fuit *Elis*. Hic quinquagenarius principatum populi
 occæpit. gessitque annos 40. Quarto anno hujus
 pontificatus *Samuelus* vates est natus, octavoque
 in templum dedicatus trigesimo octavo cœpit jus
 populo dicere mortuusque est anno septuagesimo,
 sacerdotio 35 annos functus.

Atque hæc quidem de libro *Judicum* breviter
 atque obiter annotavimus. Consultum autem fore
 censui ut etiam præcipua *Regnorum* librorum,
 GOARI NOTÆ.

non debet. Vocabantur enim hi libri *Regnorum*,
 quod (verbi gratia) regnum *Sauli*, regnum *Davidi*,
 regnum *Solomonis*, etc., ordine describerent. Qua
 ratione et *Regum* libri appellantur. Sic librum
Regum tertium *Justinus Martyr* in *Exhortatione*
 alligat τρίτην Βασιλειῶν ἱστορίαν, et *scripturam*
Regnorum beatus *Augustinus* aliquoties, ut u *Re-*
tracat. i et lv. Itemque *Regnorum* libros, ad *Ja-*
narium epistola 116 et alii. Xyl.

3

atque eorum qui Annales appellantur, argumenta compendio referam, ut ea nostro lectori in memoriam ista ratione redigantur.

Elcanas cum uxoribus suis Anna et Phenanna Silonem ascendit, Deo sacrificaturus. Anna autem cum prolem non haberet, a Deo intimis precibus contendit ut se sterilitate liberaret. pollicens ipsi se prolem quam dedisset consecraturam. Ita Samueli mater facta est, eumque tabernaculo Dei obtulit. Cumque Elis ipsi comprecatus esset a Deo alios liberos dari loco Samueli, ea postmodo filios tres ac filias duas peperit. Cæterum Ophnis ac Phineas, Elis sacerdotis filii, non sacrificia modo delectis suis polluebant, sed et cum mulieribus templi Dei jnitrificibus stupri consuetudinem habebant. Narrat porro primus Regnorum liber Barbaros 109 Israelicis bellum intulisse. victoriaque potitos arcam Dei Israelici abstulisse: Hlim, eo audito, corruisse atque exspirasse. Barbaros arcam Azotum attulisse, donarium Dagoni deo suo, atque ad simulacri pedes constituisse. Id simulacrum noctu concidisse, manequæ ab iis inventum ante arcam prostratum. Rursus erectum, insequenti nocte denuo devolutum esse atque contractum: itaque fanum ejus esse in honore desiisse. Sed et in unum morbum inflicto Barbari senserunt, et per totam Pentapolin (regio est a quinque urbibus hoc nomen habens, Azoto, Gaza, Ascalone, Getha, Accarone) habitantes: iisque in urbibus magna fuit pestilentia. Terra quoque eorum mures edidit. Post septem menses (Josephus duos tantum perhibet) Barbari, quos nunc Palæstinos appellamus, arcam cum donis et hostiis emiserunt novis quadrigis impositam, cui vaccas delectas et intactas junxerant. Eam, nemine dirigente, viam confecerunt. Fuitque hoc Israelico populo honori, cum Barbari, re visa, magno metu percellerentur. Mansit autem arca in domo Aminadabi. Priusquidem ea in domum Oseam in urbem Bethschemesam pervenerat; qui, quadrigis scissis et accensis vaccas igni impositas Domino Deo adolevit. At vero filii Jechoniam cum ad arcam minus religiose accessissent, 70 de iis mortui sunt; erant enim impii et falsorum numinum cultores, sicut et plerique 110 omnes Bethschemesani cives; quapropter etiam 50 millia viroꝝ de illo populo perierunt. Itaque hi arcam a se Caritiareimam dimittunt; cujus cives eam alacres exceperunt, inque domo Aminadabi sita in colle reposerunt; Eleazarumque is filium suum consecravit, qui arcam fœderis divini custodiret. Ibi arca annos 20 est commorata. Tunc populus denuo Dei præceptis obtemperabat; quos Masipham convocatos Samuel exhortatus est uti simulacra omnia abolerent. Ejusque monitui populus obtemperavit.

τε Βασιλειῶν καὶ τῶν Παραλειπομένων ἐν ἐπιτόμῳ ἀνατάξαι εἰς ἀνάμνησιν τῶν ἐντυγχάνοντων ταύτῃ τῇ β' β' β' λφ.

Ὁ Ἑλκανὴς καὶ Ἄννα καὶ Φενάβννα αἱ γυναῖκες αὐτοῦ ἀνέβησαν ἐν Σηλὼμ θύειν Κυρίῳ. Καὶ τῇ Ἄννῃ οὐκ ἦν τέκνον. Καὶ ἤτηξατο Ἄννα κατωδύνας Κυρίῳ τοῦ ἀνοιγῆναι αὐτῆς τὴν μήτηρ καὶ τὸ τεχθῆν δοτὸν γενέσθαι αὐτῇ. Καὶ ἔτεκε τὸν Σαμουήλ, καὶ προσένεγκεν αὐτὸν τῇ σκηνῇ τοῦ Θεοῦ. Καὶ πάλιν ἤψατο Ἥλει ὑπὲρ αὐτῆς δοθῆναι αὐτῇ ἀντὶ Σαμουήλ τέκνα, καὶ ἔτεκεν υἱοὺς τρεῖς καὶ θυγατέρας δύο. Ὀφνει δὲ καὶ Φινεῆς οἱ υἱοὶ Ἥλει οὐκ ἐν ταῖς θυσίαις μόνον ἐξημέτερον, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς γυναιξὶν ἐξέπόρνεον τὰς παρεστεικυίας ἐν ταῖς πόλει τοῦ ναοῦ Κυρίου. Ἱστορεῖ τοῖνον ἡ πρώτη τῶν Βασιλειῶν πόλεμον συστήναι τοῖς ἀλλοφύλοις πρὸς τὸν Ἰσραήλ. Καὶ νικήσαντες οἱ ἀλλοφύλοι ἀΐρουν τὴν κιβωτὸν τοῦ Ἰσραήλ. Καὶ ἀκούσας Ἥλει ὁ ἱερεὺς πεσὼν ἀπέθανε. Προσφέρουσι δὲ οἱ ἀλλοφύλοι τὴν κιβωτὸν δῶρον τῷ Θεῷ αὐτῶν Δαγῶν εἰς Ἀζώτον, καὶ ἰσθῶσιν αὐτὴν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ εἰδώλου. Ἐν δὲ τῇ νυκτὶ πίπτει ὁ θεὸς αὐτῶν Δαγῶν, καὶ ὀρθρίσαντες εὗρον αὐτὸν πεπτωκότα ἔμπροσθεν τῆς κιβωτοῦ. Ἀνέστησάν τε αὐτὸν, καὶ τῇ ἐτέρῃ νυκτὶ πάλιν ἔπεσε Δαγῶν καὶ συνετρέθη, καὶ οὐκέτι ὁ ναὸς αὐτοῦ ἐσεδάθη. Καὶ ἐπιτάχθησαν οἱ ἀλλοφύλοι εἰς τὰς ἐδάρας αὐτῶν καὶ οἱ ἐν παντὶ ὄρει τῆς Πενταπόλεως Ἀζώτου, Γάζης, Ἀσκάλιωνος, Γέθ, Ἀκκάρων καὶ ἐγένετο σύγχυσις μεγάλη θανάτου ἐν αὐτοῖς, καὶ ἡ γῆ αὐτῶν ἐξέβρωσε μῆς. Καὶ μετὰ ἑπτὰ μῆνας (ὡς δὲ Ἰωσήπος, μῆνας δύο μόνους 58) ποιῆται τὴν κιβωτὸν παρὰ τοῖς ἀλλοφύλοις, οἱ καὶ Μαχιστινοὶ νῦν καλοῦνται) ἐξέπεμψον τὴν κιβωτὸν μετὰ δῶρων καὶ θυσιῶν, ἐπιθίσαντες αὐτῇ ἐφ' ἄμαξαν κενὴν, ζεύξαντες βότας ἐκλεκτοὺς, ἀγκύλων, καὶ ἔβησαν οἱ βόες ἐκ τῶν. Καὶ ἦλθεν Ἰσραηλῆες τιμῆν. Ἰδόντες δὲ οἱ ἀλλοφύλοι ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν. Καὶ ἔμεινεν ἡ κιβωτός εἰς ὄκον Ἀμιναδάμ ἑτὴ κ'. Πρὸ τοῦτου δὲ κατήνησαν ἡ κιβωτός ἐν Βεθσαμοῖς εἰς ὄκον Ὡστὲ, ὅς τιν ἐν ἄμαξαν διασχίσας καὶ ἀνάψας ἐν πυρὶ, τοὺς δὲ βότας ἐν αὐτῇ ἀνειγκῶν προσήνεγκε θυσίαν Κυρίῳ τῷ Θεῷ. Οἱ δὲ υἱοὶ Ἰεζωνίου ἀναξίως προσήγγισαν τῇ κιβωτῇ, καὶ ἀπώλοντο ἐξ αὐτῶν οἱ ἄνδρες, οἵτινες ὑπῆρχον δυσσεβεῖς καὶ εἰδωλολάτραι, ἀλλὰ καὶ σχεδὸν ἅπαντες οἱ ἐν Βεθσαμοῖς ὥστε καὶ πνεύνηται ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ πενήκοντα χιλιάδας. Αὐτοῖς δὲ πάλιν ἀποπέμψουσι καὶ οὕτω [P. 62] τὴν κιβωτὸν εἰς Καριαθαρείμῃ οἱ δὲ ἐν αὐτῇ ἄσμενοι ἀπεδέξαντο τὴν κιβωτὸν, καὶ κατέστησαν αὐτῇ εἰς τὸν ὄκον Ἀμιναδάμ τὸν ἐν τῷ βουνῷ, καὶ ἔγασον Ἐλεάζαρ τὸν υἱὸν αὐτοῦ φυλάσσειν τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης Κυρίου. Ἐποίησε δὲ ἡ κιβωτός ἐκείσε ἐκ κ'. καὶ ὁ λαὸς ἄρτι ἐπορεύθη ὀπίσθεν Κυρίου. Καὶ

XYLANDRI ET GOARI NOTE.

(58) Vel hic locus est corruptus, quod puto, vel Josephi codex, qui 4 menses habet, ποιῆσαι παρὰ τοῖς Παλαιστινοῖς μῆνας τέσσαρας. Liber quidem Judicum perspicue habet et absque ulla lectionis

varietate menses 7, c. vi; sed et filii Jechoniam in historia non nominantur: tantum dicitur Bethschemenses fuisse. XYL.

συνάγει· Σαμουὴλ πάντας εἰς Μασιφᾶ, καὶ παραινέει αὐτούς πάλιν πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐποίησαν οὕτως. Οἱ δὲ ἀλλοφύλοι παμπληθεῖ παρηνέοντες ἐπ' αὐτούς. Καὶ ἤρξατο ὑπὲρ αὐτῶν Σαμουὴλ, καὶ ἰθρόντησι Κύριος, κινεῖται δὲ πᾶς Ἰσραὴλ κατὰ τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἐπάταξεν αὐτούς Κύριος διὰ χειρὸς Ἰσραὴλ πλῆγην μεγάλην. Καὶ μετὰ τοῦτο συνάγεται πᾶς ὁ λαὸς πρὸς Σαμουὴλ λέγοντας· « Ἐπειδὴ οἱ υἱοὶ σου Ἰωὴλ καὶ Ἀβιά οὐ κατὰ τὰς σὰς πορεύονται ὁδοὺς, ἀλλὰ δώροις ἐκκλίνουσι τὸ δίκαιον, ποίησον ἡμῖν βασιλεία, ὅς κρινεῖ ἡμᾶς. » Πονηρὸν δὲ τοῦτο ἐφάνη τῷ Σαμουὴλ. Ὅμως εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεὸς ὑπακούσαι τοῦ λαοῦ, καὶ ὅτι Οὐ σὲ ἐξουθενώσασιν ἀλλ' ἐμὲ, τῷ μὴ θίλειν βασιλεύσθαι ὑπ' ἐμοῦ· κατὰ ταῦτα πεποιθήκατι οἱ πατέρες αὐτῶν, ἀπ' ἧς ἡμέρας ἐξήγαγον αὐτοὺς ἐξ Αἰγύπτου. Ἐγρίσειν οὖν αὐτοῖς Σαμουὴλ βασιλεία τὸν Σαούλ, ἄνδρα Βενιαμίνην. Καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀμανιεύης Ναᾶς ἐπανίστη τῇ Γαλαάδ. Οἱ δὲ ἤθειλον ἐπὶ σωτηρίᾳ δουλεύειν αὐτῷ. Καὶ εἶπε Ναᾶς· « Οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἔσται ὑμῖν ἡ σωτηρία ἐν τῷ ἐξορῆσαι με πνυτὸς ἀνδρὸς ὀφθαλμῶν δεξιῶν εἰς ὄνειδος Ἰσραὴλ. » Καὶ ἰθρόντησαν οἱ ἄνδρες οἱ ἐν Γαλαάδ. Ἦκουσε δὲ Σαούλ, καὶ προσκαλεῖται πάντα Ἰσραὴλ, καὶ ἐξαριθμῆται αὐτὸν εἰς χο' χιλιάδας. Ποιήσας δὲ αὐτοὺς εἰς τρεῖς ἀρχὰς ἐπέθετο τοῖς Ἀμνιεύης καὶ ὠλόθρευεν αὐτούς. Ὁ δὲ Σαμουὴλ λαμβάνει τὸν λαὸν καὶ Σαούλ, καὶ κατέρχεται εἰς Γαλαάδα, καὶ ἐγκαθίστηται τὴν βασιλείαν Σαούλ, καὶ ἄπεισιν εἰς Ἀρμαθαίμ. Συνανθοῖσθαι δὲ πλῆθος ἀλλοφύλων ἐν Γαλαάδοις, καὶ οὐχ ἐβρίθησαν μετὰ Σαούλ εἰ μὴ ἐξακόσιοι ἄνδρες, καὶ οὐδὲ τούτοις ἦν ὕπλα. Σαούλ δὲ διαπορηθεὶς καὶ ἐγκατευσάμενος (59) ἀνήνεγκεν θυσίαν τῷ Κυρίῳ. Καὶ ἰδοὺ παραγίνεται Σαμουὴλ πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει αὐτῷ· « Γί τοῦτο ἐποίησας; » Ὁ δὲ τὴν ἀπορίαν τοῦ λαοῦ καὶ τὸ στενὸν τοῦ καιροῦ προβάλλεται. Σαμουὴλ δὲ ἀραῖς αὐτὸν ἀπειλήσας τὴν βασιλείαν ἑτέρῳ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν κρείττονι δοθήσεσθαι προφητεύει, καὶ ἄπεισιν. Ἰωνάθαν δὲ μόνος μετὰ τοῦ ἀφροντος τὰ σκεῦη αὐτοῦ παραδιδάσκων κατῆλθεν εἰς τὴν ὑπόστασιν [P. 63] τῶν ἀλλοφύλων, καὶ σύμβολον δούς τῷ ἀφροντι τὰ σκεῦη αὐτοῦ ἐπέθετο τοῖς προφυλάσσουσι, καὶ ἐπάταξεν ὡσεὶ χ' ἄνδρας. Καὶ ἐπήνεγκε Κύριος ἑσπασιν ἐν τῇ παρεμβολῇ τῶν ἀλλοφύλων ἐν τῷ ἑωρακίναί μακρόθεν τὴν φυγὴν τῶν προφυλάσσόντων. Οἱ δὲ ἐν τῷ βρονθῶντες μετὰ Σαούλ, ἰδόντες τὴν σύγχυσιν τῆς παρεμβολῆς τῶν ἀλλοφύλων, δηλοποιοῦσι τῷ Σαούλ. Ἦν

⁵¹ I Reg. viii, 5.

(59) Vitiose. Quid si legas διαπορηθεὶς καὶ μὴ ἐγκατευσάμενος? Ex Hebraico textu et Josepho adhuc plan us constare potest loci sententia, *Antiquit.* vi, c. 7. Saulus miserat ad Samuelem hostibus ingruentibus, eumque ad se evocarat. Is septimo die se venturum responderat, mandato ut interim hostium pararentur quibus cavis hostem aggredierentur. Saulus interim ab ipso dilabentibus suis, in magnis hærens difficultatibus, cum septimus dies appetisset necdum adesset vctes, eum diutius

A Statim Barbari omnibus copiis adversus populum Israelicum sunt profecti Pro quo cum ad Deum precibus Samuel intercederet, intonuit Deus. Ac toto populo in aciem contra Barbaros egresso, manu ejus Deus ingruentem stragem Barbarorum edidit. His ita gestis universus populus ad Samuelum confluit, eumque sic appellaverunt: ³¹ « Quando quidem filii tui Joelus et Abias tui vestigiis non insistent, sed in judicando corrumpi se donis patiantur, agendum regem nobis constitue, qui noster sit judex. » Displicuit id postulatum Samuele: verum tamen a Deo jussus ipsis obsequi, quando non Samuelum, sed se Deum sprevisset regemque ipsis esse eum dedignati essent imitati in hoc majorum suorum facta, qui ab eo die quo ex B Aegypto educti divinitus fuerunt, tales sese gessissent, ita ergo Saulum, hominem tribu Benjaminum, unctioe regem iis designavit. Secundum hæc Ammonitarum rex Naasus Gileadam urbem oppugnavit. Cum vero ii salutis obtinendæ causa servitutem se ei servituros promitterent, aliter se iis parciturum Naasus negavit, nisi in opprobrium Israelicæ gentis cuivis viro oculus dextrum eruisset. Id ingentem apud Gileaditas luctum excitavit. Saulus autem re cognita totum Israelicum populum ad se convocavit, numerumque virorum 670 millia invenit. Proinde, copiis in tres partes divisis, Amanitas aggressus occidit. Tum Samuelus assumpto populo ad Galgala descendit Saulumque ibi regno inauguravit, ipseque Armathaim abiit Paulo post Barbarorum multitudo ad Galgala convenit, cum quidem Saulus secum non amplius 600 viris haberet, eosque inermes. Itaque in his angustiis desperato Samuele adventu, Deo sacrificavit. Ecce autem ei supervenit Samuelus et ob id factum objurgat. paucitatem suorum et angustiam temporis prætextanti imprecationibus certis minatus fore ut regnum hoc præstantiori traderetur: id vaticinatus discessit. At vero Jonathan solo armigero comitatus ad stationem Barbarorum perripuit: tesseraque armigero data excubitores adortus ad viginti viros interfecit Sed et Dominus terrorem castris Barbarorum immisit, cum fugam excubitorum eminus cernerent. Qui in colle cum Saulo erant, cum eam in castris Barbarorum trepidationem cernerent, Saulo rem aperiant. Is Achiam sacerdotem Levitam, qui una erat ac ephodum gestabat, ¹¹² jussit Deum consulere.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

sibi opperendum non ratus ipse Deo sacrificavit, diffidens nimirum vati, neque quantum oportuit ejus mandato deferens. Quo facto Dei adversus se commovit indignationem, etc. In hanc sententiam Zonaras quoque scripsit. Xyl. Abductus in contrarium auctioris sensus, genuina ejus lectio retenta, sic restituitur: *Cum tempore et expectatione diuturna longius processisset ac moras trahendo tollerasset Saul, Domino tantem sacrificium obtulit.* GOAR.

Cum vero etiam amplius Barbari in castris tumultuantum sese aggrederentur (nam advenæ et servi qui in Barbarorum castris erant, adversus se invicem infestis armis rem gerebant), Saulus sacerdoti jussit ut manus compoderet, atque ipse cum sexcentis Barbaros adortus est. Conjunxerunt se cum eo etiam Hebræi, qui in speluncis et rimis montium latebant, ita ut circa Saulum essent ad decem virorum millia. Ibi tum Saulus ignoratione ductus mortem voverat ei, quicumque de populo cibum prius gustasset quam hostes essent deleti. * Omnis autem terra prandebat. Tunc evenit ut Jonathas edicti istius ignarus mel gustaret; quem tamen populus neci exemit. Porro Saulus omnes finitimas in orbem gentes debellavit. Rursum deinde Samuelus vates ad eum venit, ac quod a Deo acceperat mandatum, ipsi exponit de internecione excidenda Amaleci gente, ita quidem ut et homines et pecus ab lactente usque ad senem omnes, adeoque totum etiam muliebrem genus cum juvenilis extinguere et omnia ipsorum impedimenta perdere juberet. Causa internecionis Amalecitis fuit, quod ex Ægypto ascendentem Israelicum populum maleficiis infestassent. Saulus vero victoriam quidem deletis Amaleci copiis obtinuit, cædi tamen Agagum regem exemit, ac populus etiam de gregibus, armentis impedimentisque hostium magnam prædam egit. Ecce autem Samuelus ad Saulum Galgalis agentem revertitur, jussuque Dei ei indicat fore ut regno excidat 113 Saulus, populumque ita ab eo abruptum iri quomodo rex laciniam de læna Samueli abruptisset. Et Samuelus a rege ita coactus una cum eo revertit, Agagumque regem sua manu vates jugulavit. Hæc divini mandati neglectio ita Deum offendit ut Samuelo diceret, quod inunxisset regno Saulum, ejus se penitere, quando is a se defecisset ac mandata sua posthabuisset. Ac cum Saulus a Samuelo hujus prævaricationis causa graviter objurgatus populi culpam studiumque pecudes Deo sacrificandi causaretur, « Putasne » inquit vates 22, hostias ac sacrificia Deo tam probari quam dicto ejus audientem esse? sic habe: præstat obedientia sacrificio, et obtemperatio adipi arietino. Contra peccatum magicæ superstitioni par est inobedientia, pœnamque cum cultus falsi numinis supplicio eandem conciliat. Tu quia Dei mandatum pro nihilo habuisti, itaque Deus etiam te nihili faciet, regnoque Israelico privabit. » His dictis a rege discessit, neque ei porro se videntum præbuit. Idem vates Dei jussu Bethleemam

²² I Reg. xv, 22, 23.

A δὲ ἱερεὺς ἐκεῖ Ἀχίας Λευΐτης, αἴρων ἐφοῦδ, καὶ εἶπεν αὐτῷ Σαοὺλ ἐπερωτῆσαι ἐν Κυρίῳ. Ὡς δὲ ἔτι καὶ μᾶλλον συνεκόπτετο ἡ παρεμβολὴ τῶν ἀλλοφύλων ὑφ' αὐτῶν (ἐπανέστησαν γὰρ οἱ ἐπίμικτοι καὶ δοῦλοι· οἱ μετὰ τῶν ἀλλοφύλων καθ' αὐτῶν, καὶ ἐπάτασσαν αὐτούς ῥομφαίας [60]), εἶπε Σαοὺλ τῷ Ἀχίᾳ συστῆλαι τὰς χεῖρας (61), καὶ ἐπέθετο αὐτὸς τοῖς ἀλλοφύλοις σὺν τοῖς ἑξακοσίοις. Ἐξῆλθον δὲ καὶ οἱ ἐν τοῖς σπηλαίοις καὶ ταῖς ὕπαις κρυπτόμενοι τῶν Ἑβραίων, καὶ γέγοναν μετὰ Σαοὺλ ὡσεὶ χιλιᾶδες δέκα. Τότε ἠγνόησεν ἄγνοιαν Σαοὺλ, καὶ ἤρασατο μὴ ἀπογεύσασθαι βρώσας τὸν λαὸν ἕως συντελέσει τὸς ἐχθροὺς αὐτοῦ. Πᾶσα δὲ ἡ γῆ ἤριστα (62). Ἐἶτα συμβαίνει τὰ περὶ Ἰωνάθαν ἐν τῇ ἐν ἀγνοίᾳ βρώσει τοῦ μελιτος. Ἐξαιρεῖται δὲ αὐτὸν ὁ λαὸς τοῦ θανάτου. Καὶ Σαοὺλ κατεπολέμησε πάντα τὰ ἔθνη τὰ κύκλῳ αὐτοῦ, Ἰσχυῶν κατ' αὐτῶν. Πάλιν δὲ ἀνέρχεται πρὸς αὐτὸν Σαμουὴλ ὁ προφήτης, καὶ λέγει αὐτῷ τὴν ἀπώλειαν Ἀμαλῆκ, καὶ δίδωσιν αὐτῷ ἐντολὴν, ἣν ἔλαβεν ἐκ Θεοῦ, τοῦ μὴ περιποιήσασθαι ἐξ αὐτοῦ ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους, ἀπὸ νηπίου καὶ θηλάζοντος ἕως πρεσβύτου, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ὄλον τὸ θῆλυ γένος ὀλέσει καὶ πάντα τὰ κτήνη αὐτῶν, καὶ πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν αὐτῶν διαφθεῖραι, ὅτι κακὰ ἐνεδείξαντο τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐξ Αἰγύπτου ἐπανόδῳ. Σαοὺλ δὲ τῆς μὲν νίκης ἐπιτυχῶν καὶ ἐκτρίψας τὸν Ἀμολῆκ περιποιήσατο Ἄγαγ τὸν βασιλεῖα αὐτῶν, ὁ δὲ λαὸς διήρπασε ποίμνια καὶ βουκόλια καὶ ἀποσκευὴν ἱκανήν. Καὶ ἰδοὺ παραγίνεται Ἰαμουὴλ ἐν Γαλιλάοις, καὶ λέγει πρὸς Σαοὺλ ὁ εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεός, τὴν τε τῆς βασιλείας ἐκπωσιν καὶ τὴν C διαίρεσιν τοῦ λαοῦ, ὅς ἐδεδόθη τὸ πτερόγιον τῆς διπλοῖδος αὐτοῦ. Παραδίδεται δὲ Σαοὺλ τὸν Σαμουὴλ ὑποστρίψαι μετ' αὐτοῦ, καὶ χερσὶν ἰδίαις ὁ προφήτης ἀποσφάζει Ἄγαγ τὸν βασιλεῖα Ἀμαλῆκ. Διὰ ταύτην τὴν παρακοὴν Σαοὺλ εἶπεν ὁ Θεός πρὸς Σαμουὴλ· « Μεταμεμῆλημαι ὅτι ἔχρησα τὸν Σαοὺλ εἰς βασιλεῖα, διότι ἀπέστη ἀπὸ ὀπισθῆν μου καὶ οὐκ ἐφύλαξε τὰ ῥήματά μου. » Πολλὰ δὲ κατωνείδισε τὸν Σαοὺλ Σαμουὴλ ἐπὶ τῇ παρακοῇ ταύτῃ. Ὁ δὲ τὴν αἰτίαν ἐπὶ τὸν λαὸν καὶ [P. 64] τοῦ θῆσαι τὰ τρέμματα τῷ Θεῷ ἐπήνεγκε. Καὶ εἶπε Σαμουὴλ πρὸς Σαοὺλ· « Εἰ θελητὸν τῷ Κυρίῳ ὀλοκαυτώματα καὶ θυσίαι ὡς τὸ ἀκοῦσαι φωνῆς Κυρίου; Ἰδοὺ ἀκοὴ ὑπὲρ θυσίαν ἀγαθὴ, καὶ ἡ ἐπακρόσις ὑπὲρ στέαρ κριῶν. Ὅτι ἀμαρτία ὀλώνισμά ἐστι, ὀδόνην καὶ D πόνον θεραφίμ ἐπάγουσιν. Ὅτι ἐξουθενώσας τὸ ῥῆμα Κυρίου, καὶ ἐξουθενώσας σε Κύριος, μὴ εἶναι βασιλεῖα ἐπὶ Ἰσραὴλ. » Καὶ ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ Σαμουὴλ, καὶ εἶδεν αὐτὸν οὐκέτι. Γνώμη δὲ Θεοῦ κατακολουθήσας Σαμουὴλ ἤπεισιν εἰς Βηθλεὲμ, καὶ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(60) De thomphæa disputat Cedrenus paulo infra, quo loco heroas Davidicos recenset. XVL.

(61) *Manus componeret.* Reliqui Hebraismum, ne cui viderer audaculus. Sensus est: Jussit eum omittere arcæ et ephodi tractationem. vaticinandi causa institutam, cum jam de eventu pugnae dubitandum non videretur amplius. XVL.

(62) Asteriscum apposui oco et pravo et multilo. Hebraica habent universam et ex omnibus hinc inde partibus collectam ad Saulum multitudinem intrasse silvam, in qua mel per solium fluebat. A quo tamen omnes ob votum regis abstinerunt, dempto Jonatha, qui ejus inscius gustavit, etc. XVL.

ἐκεῖ ἔχρισε τὸν δγδοον υἱὸν Ἰεσσαὶ Δαβὶδ εἰς βασι-
 λεία, καὶ δίδοται πνεῦμα Θεοῦ. Καὶ τότε ἐπῆλθεν
 ἐπὶ Σαούλ πνεῦμα πονηρὸν, καὶ ἔπνιγεν αὐτόν. Καὶ
 εἶπον οἱ γινώστοι αὐτοῦ τὰ περὶ Δαβὶδ πρὸς αὐτόν,
 ὅτι πνεῦμα Θεοῦ ἐν αὐτῷ, καὶ ὅτι ἤδει ψάλλων ἐν
 κινύρῳ καὶ ψαλτηρίῳ καὶ ναύλῳ (63). Καὶ ἀπέ-
 στειλε Σαούλ πρὸς Ἰεσσαὶ, καὶ ἔλαβε τὸν υἱὸν αὐτοῦ
 ψάλλειν καὶ διώκειν πνεῦμα τὸ πνίγον αὐτόν. Καὶ
 ἀπέστη τὸ πνεῦμα ἀπὸ Σαούλ, καὶ πεποίηκεν αὐτόν
 ἐπὶ τὸ σῆρειν τὰ σκεύη αὐτοῦ τὰ πολεμικὰ. Ἄγα-
 πητὸς δὲ γέγονε Δαβὶδ τῷ Σαούλ. Τότε ἐξῆλθον οἱ
 ἀλλόφυλοι ἐν δυνάμει βαρεῖα, καὶ γέγονε τὰ περὶ
 Δαβὶδ καὶ Γολιάθ, ὃν ἀνείλε μονομαχίᾳς ὕψος
 ἔχοντα πόδας ὀκτώ, ὧν ἑτῶν λγ'. Ἡ ὑπήντησαν
 αἱ χορεύουσαι λέγουσαι· « Ἐπάταξε Σαούλ ἐν χιλι-
 σιν αὐτοῦ καὶ Δαβὶδ ἐν μυριάσιν αὐτῶν. » Καὶ γίνε-
 ται φθόνος Σαούλ ἐπὶ Δαβὶδ διὰ τὸ αὐτῷ μὲν δοθῆναι
 τὰς χιλιάδας, ἐκεῖνῳ δὲ τὰς μυριάδας. Καὶ ἐπέπεσε
 παρὰ Θεοῦ πνεῦμα πονηρὸν ἐπὶ Σαούλ, καὶ προ-
 εφήτευσεν ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου αὐτοῦ. Καὶ Δαβὶδ
 ἐψάλλεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ὡς καθ' ἑκάστην ἡμέραν,
 καὶ τὸ δόρυ ἐν τῇ χειρὶ Σαούλ, καὶ εἶπε πατάξει ἐν
 Δαβὶδ, καὶ ἐκκλίνας Δαβὶδ, ἐπάταξεν ἐν τῷ τοίχῳ.
 Τοῦτο δις πεποίηκε Σαούλ. Γνοὺς δὲ Σαούλ συμμα-
 χεῖν Θεὸν τῷ Δαβὶδ, ἐποίησεν αὐτόν χιλιάρχον,
 ἐξαποστείλας αὐτόν ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ εἰσερχε-
 σθαι καὶ ἐξέρχεσθαι ἐν τῷ πολέμῳ, εἰπὼν· « Ἔστω ἡ
 χεὶρ τῶν ἀλλοφύλων κατ' αὐτοῦ ἢ περὶ ἡ χεὶρ μου, » καὶ
 δέδωκεν αὐτῷ Μελχὶθ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ εἰς γυναῖ-
 κα. Ἀποδράς δὲ Δαβὶδ ἀπὸ προσώπου Σαούλ ἀπῆλθε
 πρὸς Σαμουὴλ ἐν πόλει Ἀρμαθαίμ, καὶ εὔρε χροὸν
 προφητῶν μετὰ Σαμουὴλ. Καὶ ἀπέστειλε Σαούλ
 ἔπαξ καὶ δις καὶ τρίς ἀγγέλους συλλαβεῖσθαι τὸν
 Δαβὶδ· καὶ προφητεύοντες διέμενον. Θυμωθεὶς δὲ
 Σαούλ αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ ἐπορεύθη συλλαβεῖσθαι αὐτόν·
 καὶ ἐξέστη, καὶ ἦν προφητεύων καὶ αὐτὸς, καὶ
 ἐξεδύσατο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἔκειτο δι' ὅλης
 ἡμέρας καὶ νυκτὸς γυμνός. Καὶ μετὰ ταῦτα τελείως
 ἀφίσταται. [P. 65] Δαβὶδ ἀπὸ Σαούλ, κτησάμενος
 χεῖρα τετρακοσίων ἀνδρῶν πολεμιστῶν. Καὶ μετὰ
 τοῦτο θνήσκει Σαμουὴλ, καὶ θάπτεται ἐν τῷ οἴκῳ
 αὐτοῦ ἐν Ἀρμαθαίμ. Σαούλ δὲ ἐτι διώκων ἦν τὸν
 Δαβὶδ. Ἀβισσαὴ δὲ καὶ Ἰωάβ κωλύθησαν ἐν τῇ πα-
 ρεμβολῇ Σαούλ νυκτὸς μετὰ Δαβὶδ, καὶ ἔλαβον τὸ
 δόρυ καὶ τὸν φακὸν τοῦ ὕδατος. Ἀποδιδράσκει
 δὲ Δαβὶδ πρὸς Ἀγγοῦς βασιλέα Γεθ, καὶ διώσων
 αὐτῷ πόλιν Σικελάκ, καὶ παροικεῖ ἐκεῖ μῆνας τέσ-
 σαρας ὅπου στήλην (64) ὁ πατραλοῖας Ἀβισσαλώμ
 ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ἔστησε, παρανομήσας κἀν τούτῳ.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(63) Quia nobis ignota sunt hæc instrumenta,
 vocabulo generis uti malui. Cinnnyram quidem decem
 fidibus constituisse plectroque ici solitam ; nablum
 duodecim habuisse voces et digitis pulsatum fuisse,
 Josephus memorisæ prodidit ἡ Ἀρχαιολ. ἰ. Id scias o-
 miter, sapere me nomina propria non ut sunt in Cedreno
 aut etiam LXX versione, sed ut sunt in Hebræo et recepta,
 posuisse, ut Michol, Ramatha etc. Xvi.

(64) Hæc sunt de posterioris libri Samueli c. xviii,
 ut facile appareat locum hunc esse mirifice

A abiit, ibique Davidum Jessæ filium natu octa-
 vum ungens regno destinavit ; atque huic
 spiritus Dei datus est. At contra in Saulum
 spiritus malignus irruit, eumque vexavit. Fa-
 miliares itaque ei indicaverunt esse Davidum
 spiritu Dei præditum ac variis instrumentis musi-
 cis ludere peritum. Itaque Saulus ad Jessam missis
 famulis Davidum 114 domum suam ascivit, ut
 fidibus luderet spiritumque a quo rex vexabatur
 abigeret ; qui et recessit a rege. Proinde Davidum
 rex dilexit armigerumque suum constituit. Sub
 idem tempus Barbari bellum Hebræis fecerunt, mag-
 nis freti copiis. Quo in bello Davidus Goliathum
 octo pedes altum, annos natus 33, singulari prælio
 congressus trucidavit. A qua victoria redeunti,
 cum occurrentes choream ducentes mulieres ceci-
 nissent « a Saulo millia, a Davido dena millia esse
 devicta, » invidit rex Davido sibi eo carmine præ-
 lato ; exagitavitque eum denuo malignus Deo im-
 mittente spiritus, ac in medio suæ domus vaticina-
 tus est. Coram eo Davidus quotidie fidibus cecinit.
 Saulus autem hasta quam manu tenebat, Davidum
 trajicere voluit : sed hic inclinato corpore ictum
 evitavit, et hasta parieti infixæ est. Bis hoc Saulus
 est conatus. Inde cognito Deum Davido adesse,
 tribunum militum eum fecit inque bellum emisit,
 ut militiæ versaretur : aiebat enim malle se eum
 Barbarorum quam suis manibus perire. Nuptum
 quoque ei dedit Michol filiam suam. Enimvero Da-
 vidus Saulum fugiens ad Samuelum in urbem
 Ramatha se contulit, ibique cum Samuele chorum
 vatium reperit. Tertium Saulus eo misit qui Davidum
 ad se abducerent : verum ii vaticinandi spiritu
 correpti ibidem manserunt. Qua re ira percitus
 Saulus, cum ipse comprehendendi Davidi causa
 eodem abiisset, divino instinctu affectus ipse 115
 quoque cum reliquis vaticinari cœgit ; detractis-
 que sibi vestibus nudus diem ac noctem jacuit. Post
 hæc Davidus a Saulo prorsus recessit, parata qua-
 dringentorum virorum bellicosorum manu. Hæc
 consecuta est mors Samueli, isque domi suæ Ra-
 mathæ humatus est. Cum a Davido persequendo
 Saulus non desisteret, Abessaus et Joabus cum Da-
 vido in castra illius noctu pervenerunt, hastamque
 regis et lenticulam aquæ secum abstulerunt. Pro-
 fugit deinde ad regem Gethæ Anchisum Davidus,
 isque ei urbem Siclagam concedit, in qua Davidus
 per quatuor menses inquilinus fuit, ubi statuam
 quoque sibi parricida Absalomus erexit, etiam hoc

mutilatum : nam quæ mox sequuntur de heroi-
 bus Davidi, sunt de ejusdem libri. c. xviii, vel I
 Paralip. ii, estque etiam in margine hoc annota-
 tum : Οἱ δυνατοὶ τοῦ Δαβὶδ, potentes, id est fortes,
 et qui præcipua virtutis causa officia administra-
 bant apud Davidum. Cæterum loca dicta cum Ce-
 dreno lector conferat ipse, adjunctis iis quæ apud
 Josephum habentur I. vii. c. 10 ; diversitatem enim
 omnem aunotare non est nostræ brevitatis, neque
 ita difficile ut epera nostra magnopere debeat re-
 quiri. Xvi.

uis addens sceleribus: eodem in loco lapidibus obrutus est. Fuit Jebosthes Chananæus, qui evaginato gladio una pugna 600 viros vulneravit. Is non fuit unus de tribus, sed supra tres potens. Deinde Adinon, qui stricto gladio 800 vulneravit, Eleazar, tertiusque Sameas. Ili tres globum hostium Barbarorum perruperunt, et petenti Davido aquam ex Bethleema bibendam attulerunt. Absasus frater Joabi et Asaelis, in ense nudato trecentos sauciavit. Præfatus autem fuit inter tres, non quod robore eos æquaret, nedum anteiret, sed ut cognatus regis: nam potentia tres istos non attingit. Quin etiam Banaias Joaidæ filius fratris Davidi, quanquam ob virtutem tribus istis compararetur, non tamen eorum virtutem æquavit. Fuerunt porro etiam alii 37 celebres 116 ac potentes, quorum princeps fuit Asaelus. Cæterum rhomphæa non lanceam, ut quidam putant, sed gladium significat. Quomodo etiam Davidus ad Goliath: « Tu, inquit, contra me venis rhomphæa hastaque et clypeo tectus: ego autem te aggredior ductu Domini Dei exercituum ». Davidus finem vitæ fecit annos natus 70 cum in Judam regnum obtinisset 7 annos ac semis, 32 ac semissem in totum populum. Regnum adeptus est anno ætatis trigesimo.

Solomon etiam antequam templum extruxisset, in summitatibus adolevit altaria, cumque eo univversus populus.

Maxima autem delicta sua a condito templo commisit, quod solium regium sibi fecit eburneum. in cuius postica parte excisi ab utraque solii parte exstabant duo vituli anterioribus sui partibus et duo tales leones. Fecit et gradus sex, quibus altitudo solii augeretur. in quo quovis gradu itidem leones exculptos. Ita duodecim leones in gradibus pone solium duo fuerunt. in summa. Atque hac ipsa etiam in re cum peccasse legemque a Deo Mosi ac populo datam violasse Josephus asserit. Neque enim permissum fuisset ut pascendorum oculorum causa animalia fingerent aut picturis studerent. Sane propter Solomonis impie facta Jeroboamus in decem tribus nactus est regnum, duabus duntaxat Roboamo 117 Solomonis filio relictis, Judaica et Benjaminea. Nam Hierosolyma in ditone Benjaminæ tribus sita sunt, ideoque ea tribus Judaicæ annexa.

Prima Solomonis delicta sacræ Litteræ commemorant, sicut et præclara ejus facta, quanquam hæc minus. Quod ad delicta attinet, apparet eum et ante et post ædificatum templum in excelsis locis sacrificasse et aras adolevisse. Habuit et alienigenas uxores, lege vetante. Tantisper tamen eum Scriptura non culpat, non quidem in hunc finem facta ejus referens, quasi ea vitio carerent. Rursus quæ in templi adoratione non omnia pie effluxit.

¹¹⁷ I Reg. xvii, 45.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(65) De rhomphæa, spatha et framea Thomas Dempsterus in *Romanis Antiq.* Goar.

Ἐν τῷ τόπῳ καὶ λίθόλευστος γέγονεν.... Ἰεδοσθὲ ὁ Χαναναῖος, ὃς ἐπὶ ἑνακκοσίοις τραυματίαις ἐσπάτο ῥομφαίαν εἰσπαῖξ. Οὗτος νύκ ἦν τῶν τριῶν, ἀλλ' ὑπὲρ τοὺς τρεῖς δυνατός. Ἐῖτα Ἀδίνων, καὶ οὗτος ἐσπάτο ῥομφαίαν ἐπὶ ὀκτακοσίοις τραυματίαις. Ἐλεάζαρ, καὶ τρίτος Σαμίεας· οὗτοι οἱ τρεῖς διέβροχξαν τὸ σύστημα τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἤνεγκαν ἐκ Βηθλεὲμ πιεῖν τῷ Δαβὶδ αἰτήσαντι ὕδωρ. Ἀβασσὰ δὲ ὁ ἀδελφὸς Ἰωάβ καὶ Ἀσσαήλ ἐσπάσαντο τὴν ῥομφαίαν αὐτῶν ἐπὶ τῷ τραυματίᾳ. Ἦρχε δὲ τῶν τριῶν οὐχ ὡς ὑπὲρ αὐτοὺς ἢ ὡς αὐτοὶ ἰσχυῶν, ἀλλ' ὡς συγγενὴς τοῦ βασιλείως· ἡ γὰρ δύναμις αὐτοῦ πρὸς τοὺς τρεῖς οὐκ ἴσθην. Ἀλλὰ καὶ Βανέας υἱὸς Ἰωάβ, ἀδελφοῦ τοῦ Δαβὶδ, δυνατὸς ὢν περιβάλλετο τοῖς τρισίν, οὐ μόνον γέγονε τῆς ἰσχύος αὐτῶν. Ἦσαν δὲ ὀνομαστοὶ καὶ δυνατοὶ ἕτεροι ἑκατὸν, ὧν ἤρχεν Ἀσσαήλ. Ῥομφαία δὲ ἡ σπάθη (65) ἐστὶ, καὶ οὐ τὸ δόρυ, ὡς τινες οἴονται, καθὼς Δαβὶδ πρὸς τὸν ἀλλόφυλον λέγει· « Σὺ ἔρχῃ πρὸς με ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν δόρῳ καὶ ἐν ἀσπίδι, κἀγὼ πορευέσομαι πρὸς σὲ ἐν ὀνόματι Κυρίου Θεοῦ Σαβαώθ. » Ὁ δὲ ἐτῶν ο' τελευτᾷ Δαβὶδ, ἐπέτα ἔτη βασιλεύσας τοῦ Ἰούδα καὶ μῆνας ἕξ, τριάκοντα δύο δὲ καὶ μῆνας ἕξ ἐπὶ πᾶσαν φυλὴν. Ἦν δὲ, ὅτε ἐβασίλευσεν, ἐτῶν τριάκοντα.

Ἡ Σολομῶν καὶ πρὸ τοῦ οἰκοδομῆσαι αὐτὸ ναὸν ἐν τοῖς ὑψηλοῖς ἔθυμια, καὶ πᾶς ὁ λαός.

Τὰ δὲ μέγιστα τῶν παραπτώματων αὐτοῦ μετὰ τὴν οἰκοδομῆν τοῦ ναοῦ γέγονεν. Ὅτι ἐποίησε τὸν βασιλεῖον θρόνον αὐτοῦ ἐλεφάντινον, ἐκ μὲν τῶν ὀπισθεν ἔχοντα πρῶτον δύο μίσχων, καὶ δύο λέοντων εἰς τὰ παρ' ἑκάτερα πλησίον τοῦ θρόνου. Ἐποίησε δὲ καὶ βαθμοὺς ἕξ, εἰς ὕψος ἐξείροντες τὸν θρόνον, καὶ ἐν ἑκάστῳ βαθμῷ ὡσαύτως λέοντες ἐτηλωμένους, ὥστε εἶναι τοὺς πάντας λέοντας τῶν μὲν ἀνωθίων δώδεκα, τοὺς δὲ πλησίον τοῦ θρόνου δύο. Λέγει δὲ Ἰωσήπος καὶ ἰν τούτῳ ἀνομῆσαι αὐτὸν καὶ παραβῆναι τοὺς ὑπὸ Θεοῦ [P. 66] δοθέντας τῷ Μωϋσῆ καὶ τῷ λαῷ νόμους. οὐδὲ γὰρ ὄψιως ἔνεκεν ἐπετρέψαν ζωπλαστεῖν ἢ σκιαγραφίαις προσέγειν. Διὰ τὸ ἀσεβῆσαι δὲ Σολομῶντα λαμβάνει Ἰεροβοὰμ τὰς δέκα φυλάς. Ἐβόαμ δὲ τῷ υἱῷ Σολομῶντος καταλιμπάνονται φυλαὶ δύο, ἡ τοῦ Ἰούδα καὶ ἡ τοῦ Βενιαμίν· ἡ γὰρ Ἰερουσαλήμ ἐν τῇ κληρουσίᾳ τῆς Βενιαμίντιδος φυλῆς κεῖται, καὶ διὰ τοῦτο συνήθη τῇ φυλῇ Ἰούδα.

Ὅτι τὰ πρῶτα παραπτώματα ἱστορεῖ ἡ Γραφὴ Σολομῶντος καὶ τὰ κατορθώματα, ἀλλ' οὐχ ὡς παραπτώματα, ἐπὶ φαίνεται καὶ πρὸ τῆς κτίσεως τοῦ ναοῦ καὶ μετὰ τὴν κτίσιν, ἔτι νῦν ὢν ἐν τοῖς ὑψηλοῖς θύων καὶ θυμίων καὶ γυναικῶν ἀλλοφύλους ἔχων παρανόμως. Τέως δὲ ἐν πρώτοις ἡ ἱστορία τῆς Γραφῆς οὐκ ἐγκαλεῖ αὐτῷ, οὐχ ὡς μὴ πράξαντος κακῶς τὰ πράγματα διηγουμένη. Καὶ αἴτις οὐ πάντα τὰ ἐν τῷ ναῷ εὐαγῶς ἐπλασεν.

Ἵτι δις ὤφθη ὁ Θεὸς τῶν Σολομῶντι, κατ' ἐπίτα- A
σιν ἀτραλίζόμενος αὐτὸν ἀπίχεσθαι τῶν παρανόμων.
Ὁ δὲ Ἰωσήφορ καὶ διὰ τοῦτο ἀκλειῶς τεθνήσκει αὐ-
τὸν λέγει, διὰ τὸ καὶ λέοντας καὶ βόας μετὰ τῶν
λοιπῶν ἀνομιμμάτων εἰς ὑψηλὴν θεωρίαν ἀνάπλάσαι
αὐτόν. Ὁ γὰρ Θεὸς οὐδὲ ὄψεως ἕνεκεν καὶ θεωρίας
παραχωρεῖ ταῦτα διὰ τοῦ νόμου γίνεσθαι.

Ἵτι Ἀθίας ὁ Σιλωνίτης προφήτης ὢν, συναντή-
σας Ἰεροβοάμ τῶν δούλων Σολομῶντος, ὁ ἐφόρει και-
νὸν ἱμάτιον διαβήξας εἰς φάραξ δώδεκα δίδωκεν
αὐτῷ δέκα ῥήγματα, εἰπὼν « Σοὶ δίδωσιν ὁ Θεὸς
τὰς δέκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ διὰ τὰς ἀνομίας Σολο-
μῶντος· ὅμως μετὰ θνήσκον αὐτοῦ λήψη αὐτάς. »

Ἵτι Σολομῶν ἐξήχησε τὸν Ἰεροβοάμ ἀποκτείνει
ὑπονοήσας αὐτόν. Ὁ δὲ γνοὺς ἀνεχώρησε πρὸς Σου-
σακίμ βασιλεῖα Αἰγύπτου, καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τε-
λευτῆς τοῦ κυρίου αὐτοῦ Σολομῶντος. Ἔλασε δὲ
τὴν θυγατέρα Σουσακίμ ἐαυτῷ γυναῖκα.

Ἵτι ὁ ἐν Ἱεροσολόμοις ναὸς τεσσαρὰς εἶχε πε-
ριδόλους, καὶ εἰς μὲν τὸν ἑξωτάτῳ εἰσελθεῖν ἐπι-
τέτραπτο πᾶσι καὶ τοῖς ἀλλοφύλοις, γυναῖξί δὲ ἐμ-
μηνοῖς μόναις ἀπερίητο περιένει. Εἰς δὲ τὸν δεύ-
τερον Ἰουδαῖοι πάντες εἰσήσαν, καὶ αἱ τούτων
γυναῖκες καθαραὶ ἀπὸ παντὸς μιάσματος. Εἰς δὲ τὸν
τρίτον οἱ ἄβήνες τῶν Ἰουδαίων, εἰς δὲ τὸν τέταρτον
οἱ ἱερεῖς μόνοι. Εἰς δὲ τὸν νῆον καὶ ἐπὶ τὸν βωμὸν
οἱ ἄνωμοι ἱερεῖς, στολὰς ἱερατικὰς ἐνδεδυμένοι. Εἰς
δὲ τὸ ἄδυτον ὁ ἀρχιερεὺς μόνος, τὴν οἰκίαν στολὴν
περιβέβηται, ἀπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ.

Ἵτι ἐν γῆρα αὐτοῦ Σολομῶν ἐξώκειλεν ἀπὸ τοῦ C
Θεοῦ, τῶν γυναικῶν αὐτοῦ εἴδωλα ἀνατιθουσῶν ὁ
γὰρ ἐτέρων ἀνατιθέντων ἐφίεις αὐτὸς ἰδρύνεται δυ-
νίμη. [P. 67] Καὶ διὰ τοῦτο ἐδόθη αὐτῷ Σατάν ὁ
ἄδερ.

Ἵτι Ἰεροβοάμ δούλος ἦν Σολομῶντος, υἱὸς γυναι-
κὸς πόρνῆς, ἐδικαίωσε δὲ τοῦ Ἰσραὴλ ἐν Σαμα-
ρίᾳ. Καὶ σωμαθῶν πόλεμον τῷ Ἀβιά ἡγετῆρι, καὶ
ἔπεισον τοῦ Ἰσραὴλ χιλιᾶδες φ'.

Ἵτι ἐν τῷ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας Γοθολίας
Ἰησοῦ ἀνέβη τὸν Ἰωρὰμ καὶ τὸν Ὀγοζίαν καὶ τοὺς
υἱοὺς Ἀχαάβ καὶ τὴν Ἰεζάβελ.

Ἵτι Ἀχαζ υἱὸς Ὀζίου, πατὴρ δὲ Ἐζεκιῶ, βα-
σιλεὺς Ἰούδα, συνέκοψε τὰ συγκλείσματα τῶν με-
χονῶν. Ἦσαν δὲ λέοντες, καὶ βόες, καὶ Χερουβίμ.
Ἦσται δὲ ὁ μεχονῶν λουτήρ. Τοὺς βόας χαλκοῦς
τοὺς βαστάζοντας τὴν θάλασσαν τὴν χαλκῆν, οὗς D
παρανόμως ἀνεπλάσατο Σολομῶν. Καὶ ἔθηκε τὴν
θάλασσαν ἐπὶ βάσει λιθίνῃ. Τὰ δὲ λοιπὰ ἐγράφη-
σαν ἔμπροσθεν. Καὶ ἐκ τῶν Παραλειπομένων τινά·

Αἱ Παραλειπούμεναι τὰ λείποντα πολλάκις λέγουσι
καὶ τὰ ὄντα παραλιμπάνουσι, πολλάκις δὲ καὶ ἕλθῃ
ἔννοϊαν ἀλλοιοῦσιν. Ἐν γὰρ τῷ λέγειν ὅτι Ἀσᾶ (66)
ἔποίησε τὸ εὐθεὶς ἐνώπιον Κυρίου ὡς Δαβὶδ καὶ Σολομῶν

²⁴ III Reg. xi. 34.

XVLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(66) Perspicue falsum : non Abias Jeroboamum
vicit, ut paulo ante ex II Paralip. xcm retulit, ne-
que est ibi scriptum Salomonis imitatore fuisse

Bis Solomoni Deus apparuit, ut eo intentius eum
confirmaret ac ab impiis factis abstinendum esse ad-
moneret. Josephus autem propterea quoque eum in-
gloria morte sublato perhibet, quod præter cætera
peccata leones quoque et boves in sublimi loco
conspiciendos effluxerit. Divina enim lege sanc-
tum est ne tale quid vel visus et conspiciendi gra-
tia fiat.

Achias Silonites vates Jeroboamo obviam factus
servo Solomonis, novam qua indutus erat vestem
in duodecim frustra discersit, deque his ei decem
dedit, ita fatus: « Propter peccata Solomonis Deus tibi
dat decem tribus Israelici populi; quas tamen non
nisi mortuo Solomone obtinebis »²⁴.

118 Solomon Jeroboamum sibi suspectum in-
terficere cogitavit. At is cognitis insidiis ad Susa-
cimum Ægypti regem concessit, atque apud hunc
commoratus est usque ad mortem domini sui Solo-
monis. Sed et Susacimi filiam uxorem duxit.

Templum Hierosolymitanum quatuor habuit am-
bitus In extremum intrare omnibus, etiam alieni-
genis, permissum fuit; solæ menstruo laborantes
mulieres arcebantur. Intra secundum omnes Judæi
intrabant, eorumque feminæ pollutionis omnis
puræ. In tertium mares Judæi. In quartum soli sa-
cerdotes. In sacrarium et ad aram vitio carentes
sacerdotes, stolis sacerdotalibus amicti. In adytum
quotannis tantum solus summus pontifex ingredie-
batur, suo vestitu ornatus.

Senecta ætate Solomon a Deo exorbitavit, uxori-
bus ejus simulacra consecrantibus. Nam qui al-
teri potestatem consecrandi talia permittit, is
quantum in ipso est, ea dedicat. Ideoque ei Satanas
Ader immissus est.

Jeroboamus Solomonis servus, filius meretricis,
Samarie regiam habuit, rex populi Israelici. Idem
prælio congressus cum Abia succubuit, cæsis Israe-
licorum quingentis millibus.

Tertio anno regni Gotholias Jehus Joramum et
Ochoziam et Achabi filios et Jezabelam interfecit.

119 Achazus Ozias filius Ezechias pater, rex Judæ,
Mechonothi cælaturas concidit: erant autem leones,
boves et Cherubimi. Mechonothum significat lava-
crum: tum boves erant ænei, qui mare æneum por-
tabant, quos boves contra legem Salomon effluxe-
rat. Ac mare fundamento lapideo imposuit. Reli-
qua post suo loco sequuntur. Jam quædam de An-
nalibus.

Annales Paralipomena Græce vocantur, quod
plerumque omnia referant, tametsi et omittunt
res gestas, et sæpe prorsus diversam sententiam
ponunt. Quod enim in iis dicitur, Asam Deo vitam

Asam. Sunt et reliqua mirabiliter confusa; quibus
illustrandis nolui vacare, cum exstent in Bibliis et
apud Josephum, sintque notissima. Xvl.

suam probasse exemplo Davidi et Solomonis majorum suorum, hoc quidem diversam sententiam habet, ut Solomonis gesta a nobis exposita ostendunt. Cæterum Asa cum Judæis et Benjaminæ tribus suppetiis adjutus, Israelici populi qui cum Jero-boamo erat quingenta millia bellatorum occidit. Neque posthac contra Judam caput suum Jeroboamus Nabati filius extulit.

Sorores Davidi fuerunt Servia et Abigæa. Serviæ filii fuerunt Abessas, Joabus et Asælus Abigææ filius fuit Amessas : is non pervenit ad dignitatem trium David principum.

Rubenus primogenitus Jacobi sua excidit dignatione, quod thalamum patris incestasset. Dedit autem Jacobus pater Josepho et prærogativam primogenituræ dedit Judæ.

120 Secundus Annalium liber habet in tabernaculo nihil fuisse præter tabulas.

Joades pontifex maximus sapiens, cum Gotholia stirpem Davidicam omnem excinderet suffuratus est Joasum, minimum natu filium Ochoziæ, filii Gotholiæ. Is Joasus annos natus septem regnum in Judæos obtinuit, interfecitque Gotholiam impiam, Achabo prognatam. Vixit Joades annos 130, et sepultus est in regum sepulcris propter conservatam atque restitutam Davidicam progeniem. Gotholia septennium regnavit. Joasum mensem natum Joades abscondit.

Legati principum Babylonis ad Ezechiam venerunt percontatum de miraculo, quod in cælo factum erat sole retro averso. Ezechias eo præterito thesauros eis suos divitiasque et regnum demonstravit. Succensuit Deus, Ezechixque malum minatus est, quod tamen habita virtutis ejus ratione, ab ipso in posteros transtulit.

Manasses ob impietatem suam ab Assyrio rege captus, cum ex animo resipisceret ac peccata sua confiteretur, a Deo in regnum restitutus est ejusque deinceps mandatis paruit.

In testamento Ezechix regis Judæ, ait Isaias propheta, Antichristum triennium ac menses septem rerum potiturum quæ est summa dierum 1290: **121** tum eo in Tartarum abjecto venturum universi Dominum Christum Deum nostrum ; fore tum resurrectionem ac bene maleque factorum compensationem. De his ipsis Danielus quoque vates perhibet in visione sua his verbis ²⁵ : « Dixi viro veste linea induto, qui super aquam fluvii stabat: Quando erit finis mirabilium istorum quæ narrasti ? Is manus suas ad cælum sustulit, juravitque per eum qui sempiternum vivit, fore id post tempus, tempora ac dimidium temporis. Audivi ego et intellexi ac dixi : Et quid erit extremum horum ? respondit : A tempore immutati continui sacrificii

²⁵ Dan. xi, xii.

ὁ πατήρ αὐτοῦ, ἀλλοιοῖ τὸν νοῦν· τὰ γὰρ περὶ τοῦ Σολομῶντος πεφανέρωται. Ἐπάταξε δὲ ἐν Ἰσραὴλ καὶ Ἰεροβοὰμ Ἀσά μετὰ φυλῆς Βενιαμὴν καὶ Ἰούδα πεντακοσίας χιλιάδας ἀνδρῶν πολεμιστῶν. Καὶ οὐκ αἶτις ἦρε κεφαλὴν κατὰ Ἰούδα Ἰεροβοὰμ υἱὸς Ναβάτ.

Ὅτι ἀδελφαὶ Δαβὶδ Σαρούα καὶ Ἀβιγαία, καὶ τῆ μὲν Σαρούα υἱοὶ Ἀβειᾶ, καὶ Ἰωάβ, καὶ Ἀσσαήλ, τῆ δὲ Ἀβιγαία υἱὸς Ἀμεσᾶ· οὗτος οὐκ ἔφθασε πρὸς τοὺς τρεῖς δυνάστεας τοῦ Δαβὶδ.

Ὅτι ὁ Ρουβεὶμ πρωτότοκος ὧν ἐξέπεσε τῆς εὐλογίας καὶ τοῦ ἀρθμεῖσθαι ὡς πρωτόκοκος, ἐπειδὴ ἀνίσθη εἰς κολίτην πατρὸς αὐτοῦ, καὶ Ἰακώβ ὁ πατήρ αὐτοῦ δέδωκε τῷ Ἰωσήφ, τὰ δὲ πρωτοτόκιον δέδωκε τῷ Ἰούδα.

Ὅτι λέγει ἡ δευτέρα τῶν Παραλειπομένων μὴ εἶναι ἐν τῇ σκηνῇ εἰ μὴ τὰς πλάκας μόνον.

Ὅτι Ἰωδαὲ ὁ ἀρχιερεὺς ὁ συνετὸς, τοῦ Δαβιδικοῦ σπέρματος ὀλλυμένου ὑπὸ Γοθολίας, κατέκρυψε τὸν ἔσχατον υἱὸν Ὀχοζίου τοῦ υἱοῦ αὐτῆς τὸν Ἰωάδ, ὃς καὶ ἐβασιλεύσεν ἐπὶ Ἰούδα, ἐτῶν ὄντα ἑπτὰ, καὶ ἀπέκτεινε Γοθολίαν τὴν ἄνομον τὴν ἐκ γένους Ἀχαάβ. Σὴ δὲ ὁ αὐτὸς Ἰωδαὲ ἔτη ρλ', καὶ ἐτάφη ἐν τάφοις τῶν βασιλέων, διότι ἀνεκτέτατο τὸ Δαβιδικὸν γένος. Βασιλεύει δὲ Γοθολία ἔτη ζ', καὶ κατακρύπτεται Ἰωάδ ὑπὸ Ἰωδαὲ μηνιαῖος.

Ὅτι οἱ πρεσβύτεροι τῶν ἀρχόντων Βαβυλῶνος ἦλθον πρὸς Ἐζεκιάν τοῦ πυθῆσαι περὶ τοῦ τέρατος τοῦ γεγονότος ἐν τῷ οὐρανῷ ἐν τῇ ἀναστροφῇ τοῦ ἡλίου. Ὁ δὲ τοῦτο περαλιπῶν θησαυροὺς [P. 68] καὶ πλοῦτον καὶ βασιλείαν αὐτοῖς ὑπέδεικνυεν. Ὁργίσθη δὲ Κύριος ὁ Θεὸς, καὶ ἠπέληξε τῷ Ἐζεκιᾷ ὅμως μετένεγκε τὴν ὀργὴν διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ.

Ὅτι διὰ τὰς ἀσεβείας αὐτοῦ Μανασσῆς αἰχμηλωτός γίνεται ὑπὸ Ἀσσύρ, καὶ ἐξομολογείται τῷ Κυρίῳ ἐν μετανοίᾳ καρδίας αὐτοῦ, καὶ ἐπιστρέφει αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐπὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ εὐθεὲς ἐνώπιον Κυρίου.

Ὅτι ἐν τῇ διαθήκῃ Ἐζεκιῶ βασιλέως Ἰούδα λέγει Ἠσαΐας ὁ προφήτης κρατῆσαι τὸν Ἀντίχριστον ἔτη γ' καὶ μῆνας ἑπτὰ, γινόμενα ἡμέρας αὐτῶν. Καὶ μετὰ τὸ τὸν Ἀντίχριστον βληθῆναι ἐν τῷ Ταρτάρῳ ἐλθεῖν τὸν Δεσπότην τῶν ὅλων, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν, γενέσθαι δὲ καὶ ἀνάστασιν καὶ ἀνταπόδοσιν καλῶν τε καὶ κακῶν. Περὶ τῶν αὐτῶν δὲ καὶ ὁ προφήτης Δανιὴλ ἐν τῇ ὀπτασίᾳ λέγει ἐωρακέναι, καὶ φησὶν. « Εἶπον τῷ ἀνδρὶ τῷ ἐνδεδυμένῳ τὸ βαδδὶν, ὃς ἦν ἐπάνω τοῦ ὕδατος τοῦ ποταμοῦ· Ἔως πότε τὸ πέρασ τῶν θαυμασιῶν ὧν εἴργηκε ; Καὶ ὕψωσ τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ὤμωσεν ἐν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας ὅτι εἰς καιρὸν καὶ καιροὺς καὶ ἡμισσοῦ καιροῦ. Καὶ ἔγῳ ἤκουσα καὶ συνῆκα καὶ εἶπον. Καὶ τί τὰ ἔσχατα

τούτου; Καὶ εἶπε, Ἐκείνου παραλλάξεως τοῦ ἐνδελεχισμοῦ, καὶ δοθῆναι βδέλυγμα ἐρημώσεως ἡμέρας σαΐ' καὶ μακάριος ὁ ὑπομένων καὶ φθάσας ἡμέρας ἀτλι'.

Ὅτι ἐπὶ τῶν χρόνων Ἀμῶς βασιλείῳς Ἰούδα τὰ περὶ τῆς Νιναι' προφητευσθέντα κατὰ τοὺς χρόνους τούτους πέρας ἔσχεν. Ἰστορεῖ δὲ Ἰώσηπος ἐν τῷ θ' τῆς Ἀρχαιολογίας τὸν Ἰωνᾶν καταποθέντα ὑπὸ τοῦ κήτους μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας ἐκδρασθῆναι ζῶντα ἐν τῷ Βύξεινφ πόντῳ.

Ἀπο τοῦ γ' βιβλίου τῆς Ἀρχαιολογίας Ἰωσήπου, ὅτι ἐάν τις ὑπονοήσῃ τῶν Ἑβραίων μεμοιχεύσθαι αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, κομίζει κριθῶν ἀσσάρων, καὶ μίαν αὐτῆς δράκκα ἐπιβαλόντες τῷ Θεῷ τὸ λοιπὸν τοῖς ἱερεῦσι διδόντες εἰς τροφήν. Τὴν δὲ γυναῖκα στήσας ὁ ἱερεὺς κατὰ τὰς πύλας πρὸς τὸν νεῶν, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς γυμνώσας, ἐπιγράφει τοῦ Θεοῦ τὴν προστογορίαν διφθέρα. Κλειύει δὲ δυνύειν μηδὲν ἡδικῆναι περὶ τὸν ἄνδρα. Παραβάσαν δὲ τὸ σῶφρον, τοῦ δεξιῦ σκέλους τὸ ἄρθρον ἐξάρθρον γενέσθαι, καὶ τὴν γαστέρα πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀποθανεῖν. Ἐάν ὕε ὑπὸ πολλοῦ ἔρωτος καὶ τῆς τούτου ζηλοτυπίας προπετῶς ὁ ἄνθρωπος διὰ τὴν ὑπόνοιαν εἴη κεκνημένος, μηνὶ δεκάτῳ γενέσθαι παιδίον ἄρρον αὐτῆ. Τῶν δὲ ἄρκων τελεωθέντων, τῆς διφθέρας ἀπαλείψας τοῦνομα, εἰς φιάλην ἐκπιέζει. Προσκομίσας δὲ ἐκ τῆς τοῦ ἱεροῦ γῆς εἴ τι προστύχοι, καὶ καταπάσας, ἐκπιεῖν δίδωσιν. Ἡ δὲ εἰ μὲν ἀδίκως ἐνεκλήθη, ἐγκύμων τε γίνεται καὶ τελεσφορεῖται κατὰ τὴν γαστέρα. [P. 69] Ψευσαμένη δὲ τὸν ἄνδρα ἐπὶ τοῖς γάμοις καὶ τὸν Θεὸν ἐπὶ τοῖς ὄρκοις μετ' ἀσχύνῃς καταστρέφει τὸν βίον, τοῦ τε σκέλους ἐκπερόντος αὐτῆς καὶ τὴν κοιλίαν ὑδέρου καταλαβόντος.

Ἀπὸ βιβλίου τετάρτου τοῦ αὐτοῦ, ὅτι ἀπὸ ἀμυγδαλῆς οὔσης τῆς βάλδου Ἀαρὼν ἀμύγδαλα καὶ οἱ καρποὶ ὠράθησαν.

Ὅτι ὅσοι ἂν ἐαυτοὺς καθιερωσιν εὐχὴ πεποιθμένοι, Ναζιραῖοι οὗτοι καλοῦνται, κομῶντες καὶ οἶνον μὴ προσφερόμενοι. Τούτους δὲ, ὅταν τὰς τρίχας ἀφιερωσιν ἐπὶ θυσιᾷ τε δρώσι τὰς κουράς, νέμεσθαι πρὸς τοὺς ἱερέας. Καὶ οἱ κορθᾶν αὐτοὺς ὀνομάσαντες τῷ Θεῷ (δῶρον δὲ τοῦτο σημαίνει) βουλόμενοι ἀφιεσθαι τῆς λειτουργίας, τοῖς ἱερεῦσι καταβαλεῖν τὸ ἀργύριον, γυναικὸς μὲν τριάκοντα σίγλους, ἀνδρὸς δὲ πεντήκοντα.

Ὅτι Βαλαὰκ πεσὼν ἐπὶ στόμα τὰ πάθη προὔλεγεν, ὅσα τε βασιλεύσιν ἔσται καὶ ὅσα πόλεσι ταῖς ἀξιολογωτάταις, ὧν ἐνταῖς οὐδὲ οἰκείσθαι πως συνέβαινε τὴν ἀρχήν. Ἰπέθετο δὲ καὶ τὸν τῶν Μαδιανιτῶν καὶ τὸν τῶν Μωαβιτιδίων γυναικῶν δόλον.

Ἀπὸ βιβλίου ε' τοῦ αὐτοῦ, ὅτι οὐχ ὡς ἡ Γραφή ἔχει, οὕτως ἐξηγεῖται Ἰώσηπος τὰ περὶ Σαμψών. Ὅτι μὲν γὰρ ὄνου σιγῶνι χιλιῶς ἀπέκτεινε, λέγει, ὅτι δὲ ἐξ αὐτῆς ὕδωρ ἔβλυσεν, οὐ λέγει, ἀλλ' ὅτι μᾶλλον τοῦ τέπου ἀνωμόμου ὄντος, ἐκ τοῦ συμβάντος ἐκλήθη, ὁ σιγῶν. Ἐξ αὐτοῦ δὲ πηγὴν ἀναδοθεῖσαν κατὰ τινος πέτρας, ἡδαῖαν καὶ πολλὴν πόσιν διδοῦσαν κορῆσαι τὸν Σαμψών, καὶ οὕτω μέχρι τοῦ δεῦρο καλεῖσθαι τὸ χωρίον.

Βιβλίον ζ' τοῦ αὐτοῦ, ὅτι Δαβὶδ ἐκλαθόμενος τῶν

piaculum abominabile vastitatis dabitur, per dies 1290, et felix qui perdurabit ac perveniet ad dies 1335.

Amoso Judæum regnum gerente, evenerunt quæ de Niive prædicta fuerant. Narrat autem Josephus libro *Antiquitatis Judaicæ* nono, Jonam a ceto deglutitum post tres dies totidemque noctes vivum ejectum fuisse in Euxino mari.

De tertio libro ejusdem operis : Si quis Hebræus uxorem suam adulteratam suspicatur, is farinæ hordeaceæ assaronem ad sacerdotem affert ; cujus unus pugillus in aram Dei conjicitur, reliquum sacerdotibus datur ad victum. Mulierem autem sacerdos constituit ad portam templi, nudato ejus capite. Tum nomen Dei in membranam inscribit, jubetque mulierem jurare se fidem marito servasse, neque pudicitiam negligenter habuisse : si secus fecerit, imprecari sibi ut crus suum dextrum luxetur ventreque crepante moriatur. Quod si vir nimio amore ad hanc temerariam obtrectationem fuerit prolapsus, ipsa decimo post mense masculum pariat. Juramento peracto nomen Dei a membrana delet, eamque in pateram exprimit, pulveremque templi, in quam forte incidit, inspergit, bibendumque mulieri exhibet. Ea, siquidem insons est, fetum concipit ac suo tempore pari : quod si viro fidem fefellit ac Deo pejeravit, turpi morte ea perit, crure excidente et ventre aqua intercute distento.

De quarto libro ejusdem : de arbore amygdalo fuit virga Aaronis, ideoque et amygdalas proferre visa fuit

Qui voto concepto seipsos Deo consecrant, Naziræi appellantur ; hique comam alunt et vino abstinent. Hi cum comam tondent, sacrificio adhibito eam Deo offerunt, sacerdotum opera. Et qui se Deo domum (*Corban* id Hebraice dicitur) nuncupant, ii si liberari officio velint, pecuniam sacerdotibus dependunt, mulier siclos 30, vir 50.

Balaacus in faciem pronum se sternens prædixit quæ calamitates regibus et urbibus præcipuis, quarum quædam tum ne habitari quidem contigit, essent eventuræ. Addidit Madianitarum et Moabitidum mulierum dolum.

De quinto ejusdem libro : Samsonis historiam aliter narrat Josephus quam sacræ Litteræ, refert enim ab eo maxilla asini mille viros cæsos : sed id non refert, ex ea aquam erupisse. Sed locum ait cum ante nomine careret, Maxillam ab eo facto appellatum, eoque loco ex saxo quodam fontem aquæ copiosæ ac dulcis exstitisse, unde sitim Samson restinxerit, loco nomen hodieque manere.

Septimus ejusdem liber. Davidus legis per Mo-

sum datæ immemor, qua sancitum erat ut si populus numeraretur, in singula capito semissis sicli Deo offerretur, Joabum circum urbes et oppida regni proficisci summamque omnis Israelicæ multitudinis conscribere jussit Ideo 70 millia hominum de populo perierunt, donec hostiis rex Deum placavit. Quas evenit eodem in loco offerri quo loco Abrahamus filium suum Isaacum Deo immolare intendebat.

A ædificandum templum Davidus omnia paraverat: id tamen ædificare prohibitus est, quod dextra ejus crebra hostium cæde esset polluta. Solomoni autem ad structuram templi reliquit tria talentorum auri millia.

Carminum et canticorum libros Solomo composuit 5000, tribus millibus porro librorum comparationes et similitudines est complexus. Nam de quavis arboris specie comparisonem fecit, item que terrestribus, volantibus et acris animantibus. Concessit ei etiam Deus ut disceret artem contra malos dæmones ad utilitatem hominum: excautiones morborum condendi scientiam reliquit, et formas adjurationum, quibus mali genii ejiciuntur nunquam redituri. Quod remedii genus apud nos nunc plurimum valet. Vidi enim, ait Josephus, Eleazarum quemdam popularem meum, Vespasiano, ejus filii, ducibus et exercitu præsentibus, eos qui a dæmonibus erant obsessi hujusmodi excautione liberare. Modus istius curationis talis erat: Naribus dæmone occupati annulum admovebat, in cujus pala radix a Solomone demonstrata inerat: eo odore percepto per nares exibat dæmon: tum homine statim concidente, dæmoni mandabat ne in hunc postea reverteretur, adjurationis Solomonicæ eum admonens incantationesque ab eo compositas recitans. Idem Josephus Solomonem annos vixisse 94, regnasse 80 scribit.

De libro decimo ejusdem: Isaias propheta regi Ezechiae prædixit omnes ejus divitias Babylonem translatum iri, posterosque ejus virilitate exsecta Babylonio regi servituros; ea Deum vaticinari.

Librum quoque de beato Jobo in compendium redeginus argumenta ejus potissima breviter huc colligendo; quæ iis quibus iste liber cognitus est, rem in memoriam revocent. Liber ille in morem scenicæ fabulæ sex personis constat, justo Jobo, Eliphazo Themanita, Baldado Sauchita, Sophare Minæo, Elio Buzita, ac Deo. Colloquia habita sunt inter eos 23. Orditur Jobus, singulis trium amicorum suorum dicens, se telo robusti Dei vulneratum esse: ii a Deo robusto atque æterno neminem injuste vulnerari asserunt. Hæc quæstio sex colloquiis agitatur. Deinde rursum Jobus principium disserendi facit cum iis, perhibens se sibi nullius esse spontanei delicti conscium: ipsi cum instantiæ arrogantis damnant. Hæc secunda quæstio

Μωυσῆως ἐντολῶν, ὡς προεῖπεν, ἐν ἐξαριθμηθῆ τὸ πλῆθος, ὑπὲρ ἐκάστης κεφαλῆς αὐτῶν τῶ Θεῷ τελείσειεν ἡμίσικλον, προσέταξεν Ἰωάβ πορευθῆναι: πάντα τὸν ὄχλον ἐξαριθμῆσαι, καὶ διὰ τοῦτο ἀπωλοντο χιλιάδες ἑβδομήκοντα τοῦ λαοῦ, ἕως οὐ θυσίας εἰρηνικὰς ἐπενέγκας Δαβὶδ κατεπράυνε τὸ Θεῖον. Συνέθη δὲ ἐπ' ἐκείνον τὸν τόπον τελεσθῆναι τὰς θυσίας, ἐν ᾗ καὶ Ἀβραάμ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰσαὰκ ἀνήνεγκεν εἰς ὀλοκάρπωσιν.

Ὅτι τὰ περὶ τὸν νεὴν Δαβὶδ φησίματεν ἅπαντα, ἐκωλύθη δὲ κτίσαι αὐτὸν διὰ τὸ μεμάνησι τῇ δεξιᾷ χειρὶ τῶ συχνετέρω τῶν ἐχθρῶν φόνω. Τρισχιλία δὲ τέλειαντα χρύσιον κατέλιπον εἰς τὴν τοῦ ναοῦ κτίσιν τῶ Σολομῶντι.

Ὅτι συντάξατο Σολομῶν βιβλία περὶ ψδῶν καὶ μελῶν πεντακισχιλία, καὶ περιβολῶν καὶ ἐκόνων βιβλίου τρισχιλία, καὶ ἕκαστον γὰρ εἶδος δένδρου κτραβυλῆν εἶπε, καὶ περὶ κτηνῶν καὶ τῶν ἐπιγείων ζώων ἀπάντων καὶ τῶν πτηνῶν καὶ τῶν ἀερίων. Παρέσχε δὲ αὐτῷ μαθεῖν ὁ Θεὸς καὶ τὴν κατὰ τῶν δαιμόνων τέχνην εἰς ὠφέλειαν τῶν ἀνθρώπων. ἐπιφθὰς δὲ συντάξα: ἐν αἷς παρηγορεῖται τὰ νοσήματα. [P. 70] Καὶ τρόπους ἐξορκώσεων κατέλιπον, οἷς ἐνδοῦμενα τὰ δαιμόνια, ὡς μηκέτι ἐπανελεθῆναι, ἐκδιώκονται. Καὶ αὐτὴ παρ' ἡμῶν νῦν ἡ θεραπεία πλείστον ἰσχύει. Ἰστόρησι γάρ, φησὶν Ἰώσηπος, Ἐλεάζαρὸν τινα, τῶν ἰεροφύλων Οὐεσπασιανοῦ, παρόντων καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ χιλιάρχων καὶ ἄλλου στρατιωτικῶν πλῆθους, τοὺς ὑπὸ δαιμόνων λαμβανόμενους ἀπολύοντα τούτους Ὁ δὲ τρόπος τῆς θεραπείας τοιοῦτος ἦν. Προσφέρων ταῖς ρίζαι τοῦ δαιμονιζομένου τὸν δακτύλιον, ἔχοντα ἐπὶ τὴν σφραγίδα ρίζαν ἐξ ὧν ὑπέδειξε Σολομῶν, ἔπειτα ἐξῆλθεν ὁ σφραγισμένον διὰ τῶν ριζῶν τὸ δαιμόνιον. Καὶ παρόντος εὐθὺς τὸν ἀνθρώπου μηκέτι εἰς αὐτὸν ὑποστρέφειν, δρκους Σολομῶντος μεμνόμενον καὶ τὰς ἐπιφθὰς αἷς συνέθηκεν ἐκείνος ἐπιλέγων. Λέγει δὲ Ἰώσηπος ὅτι ἡδ' ἔτη ἔζησεν ὁ Σολομῶν, ἑξασίλευσε δὲ ἔτη π'.

Ἀπὸ βιβλίου δεκάτου τοῦ αὐτοῦ, ὅτι Ἡσαίας ὁ προφήτης προλέγει τῶ βασιλεῖ Ἐζεκιᾷ πάντα τὴν πλοῦτον αὐτοῦ εἰς Βαβυλῶνὰ μετατεθήσασθαι, καὶ τοὺς ἐγγόνους ἐνοουχισθησομένους, καὶ ἀπολείσαντας τὸ ἀνδρὸς εἶναι τῶ Βαβυλωνίων δουλεύσαι βασιλεῖ: καὶ ταῦτα προλέγειν τὸν Θεόν.

Ἐπιστηγνόμεθα δὲ καὶ τὴν τοῦ μακκαρίου Ἰωβ βιβλίον ἐν ἐπιτόμῳ, τὰς πραγματείας αὐτῆς ὡς οἶόν τε διὰ βραχέων ἐγκαταλίξαντες εἰς ἀνάμνησιν τῶν εἰδότεων ταύτης τὸν νοῦν. Ὡς ἐν δραματι ἡ βιβλος τοῦ μακκαρίου Ἰωβ περιέχει πρόσωπα ἕξ, πρῶτον αὐτὸν τὸν δικαίον Ἰωβ, δεύτερον Ἐλιφάζ τὸν Θαϊμανίτην, τρίτον Βαλδαδ τὸν Σαυχίτην, τέταρτον Σοφάρ τὸν Μιναῖον, πέμπτον Ἐλιοῦς τὸν Βουζίτην, ἕκτον τὸν Δεσπότην Θεόν. Γίνονται δὲ μεταξὺ αὐτῶν διαλογοὶ κγ'. Πρωτολογεῖ δὲ Ἰωβ, πρὸς ἕκαστον τῶν τριῶν φίλων αὐτοῦ λέγων ὅτι, Ἐτρῶσε με ὁ ἰσχυρὸς βίλει: οἱ δὲ οὐκ ἀδίκως τὸν ἰσχυρὸν καὶ αἰώνιον τιτρώσκεν εἶπον. Καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ζητήσῃ γίνονται διάλογοι ἕξ. Εἶτα πάλιν πρωτολογεῖ Ἰωβ πρὸς αὐτοὺς, λέγων ἑκούσια παραπτώματα ἑαυτῷ μὴ γνώσκεν: οἱ δὲ

ἀλαζονείαν αὐτοῦ καταψηφίζονται. Καὶ γίνονται ἐν τῇ δευτέρῃ ζητήσιν διάλογοι ἕξ ἑτεροί. Καὶ πάλιν πρωτολογεῖ Ἰώβ λέγων πολλοὺς τῶν ἀπεθίων εὐρηγεῖν ἐν τῷ βίῳ· καὶ οὐχ ὑπέστησαν αὐτῷ οἱ φίλοι· ἐν τούτῳ, ἀλλ' ἐσίγησαν, ὥστε γίνεσθαι ἕως ὧδε διαλόγους ἕξ. Οὐ γὰρ ἀπκρίνεται ὁ Σοφάρ, ἀλλὰ σιγῇ. Ἔπειτα Ἐλιού ὁ Βουζίτης ὀργίζεται πρὸς Ἰώβ καὶ τοὺς τρεῖς φίλους αὐτοῦ, ὅτι οὐ καταδίκασαν αὐτὸν ἐν ἀμαρτίαις, καὶ ποιεῖται δῆλον ὅτι καταδίκασαν αὐτὸν ἐν ἀμαρτίαις, καὶ ποιεῖται δῆλον ὅτι καταδίκασαν αὐτὸν ἐν ἀμαρτίαις. Ἔπειτα ὁ Θεὸς, διὰ λαλοῦστος καὶ νέφους λέγων τῷ Ἰώβ. « Τίς οὗτος ὁ κρύπτων με βουλῆν; » καὶ τὰ τῆς δόξης καὶ ἰσχύος καὶ μεγαλωσύνης αὐτοῦ. Ἔπειτα εἰκοστὸν πάλιν Ἰώβ, λέγων τό· « Ἀπὸ ἐλάλῃσας, ἐπὶ δὲ τὸ δεύτερον οὐ προσθήσω. » [P. 71] Ἔπειτα πρῶτον καὶ εἰκοστὸν πάλιν ὁ Θεὸς ἐπιτιμᾷ τῷ Ἰώβ λέγων· « Μὴ, ἀλλὰ ζῶσαι ὡσπερ ἄνθρωπος τὴν ὄσφιν σου. » Καὶ ὑποσημαίνει αὐτῷ τὴν οἴησιν τῆς δυνάμεως τοῦ ποιητοῦ, καὶ ὡς βούληται αὐτὸν ἐκνικᾷ θείῃ, καὶ ὅτι ἴνα ἀναφανῆς δίκαιος. Ἔπειτα δεύτερον εἰκοστὸν πάλιν Ἰώβ λέγων ὅτι· « Πρῶτον μὲν ἀκοῇ ὡτὸς ἤκουόν σου, νῦν δὲ μάλλον ἐνωτισθεὶς σου τοὺς λόγους ἤχημαι ἐμαυτὸν γῆν καὶ σποδόν. » Ἔπειτα τρίτον καὶ εἰκοστὸν, ἐπιτιμᾷ τῷ Δεσπότῳ Θεῷ πρὸς τοὺς τρεῖς φίλους Ἰώβ, κελεύουσα αὐτοὺς θῆσαι τῷ Θεῷ ὑπὲρ ἀνομίας αὐτῶν καὶ ἐξαιτησασθαι περὶ τῆς ἀνομίας αὐτῶν ὡχλὴν καὶ συγχώρησιν παρὰ Ἰώβ. Ἐν δὲ Ἰώβ πέμπτος ἀπὸ Ἀβραάμ, ἐκ γένους Ἡσαῦ, συγγενὴς Ἰσθὲρ πενθεροῦ Μωϋσέως· ἡ δὲ πέμπτη γενεαλογία λαμβάνεται οὕτως, Ἀβραάμ, Ἡσαῦ, Ραγουήλ, Ζαρὲ, Ἰώβ.

Ἐν τοῖς χρόνοις τῶν βασιλείων Αἰγύπτου τῶν προγεγραμμένων ἐφάνη τις ἐν τῇ Καρία χώρα γιγναιτογενὴς φιλόσοφος, ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰάφου, ὀνόματι Ἐνδυμίον, ὅστις μυστικῶς εὐχῆς λέγων ἐν τῇ Σελήνῃ ἦεν· αὐτὴν μαθεῖν παρ' αὐτῆς τὸ θεῖον ὄνομα ἐν ὄραματι. Καὶ ἐν τῷ αὐτῷ εὐχισθεὶς ὑπνωσε, καὶ ἤκουσε τὸ θεῖον ὄνομα ἐν ὄραματι. Καὶ οὐκ ἔτι ἀνίστη, ἀλλὰ ἔστι τὸ λείψανον αὐτοῦ ἕως τοῦ νῦν ἐν τῇ Καρίᾳ νεκρὸν δονοῦμενον· καὶ κατ' ἔτος ἀνοίγεται τὴν αὐτοῦ σορὸν ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ. καὶ ὄρωσιν αὐτοῦ τὸ λείψανον δονοῦμενον νεκρὸν, ὡς λέγουσιν. Περὶ οὗ φασὶ τὴν Σελήνην φιλεῖν τὸν Ἐνδυμίωνα.

Ὅτι ἐν Ἀσιροθῇ καταγογγύζει Ἀαρὼν καὶ Μαριάμ κατὰ Νωϋτίως. Ἐχει δὲ αὐταῖς λέξασιν ὧδε· Καὶ ἐλάλησε Μαριάμ καὶ Ἀαρὼν κατὰ Μωϋσῆ ἕνεκεν τῆς γυναίκος τῆς Διθ:οπίσσης, ἣν ἐλαβε Μωϋσῆς, ὅτι γυναικῆ Αἰθιοπίσσαν ἐλάλησε. Καὶ εἶπον· Μὴ Μωϋσῆς μόνη ἐλάλησεν ὁ Κύριος; Οὐχὶ καὶ ἡμῖν ἐλάλησε; Καὶ ἤκουσε Κύριος. Καὶ ὁ ἄνθρωπος Μωϋσῆς πρῶτος σφόδρα παρὰ πάντας ἀνθρώπους τοὺς ὄντας ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ εἶπε Κύριος παρὰ τὸν Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν καὶ Μαριάμ· Ἐξέλθετε ὑμεῖς οἱ τρεῖς εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου. Καὶ ἐξῆλθον οἱ τρεῖς ἐκεῖσε. Καὶ κατίθη Κύριος ἐν στήλῳ νεφέλης, καὶ ἔστη ἐπὶ τῆς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἐκλήθη Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν, καὶ ἐξῆλθον ἀμφοτέρω, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· Ἀκούσατε τὸν λόγον μου· Ἐὰν γένηται προφήτης ὑμῖν

² Num. xii per totum.

Alii sex colloquiis disputatur. Tertio Jobus disputationem inchoat, multos impios prosperitate hujus vitæ frui dicens. In hac questione quinque tantum colloquia sunt, amicis Jobo cedentibus. et Sophare nihil contra respondente. Post hæc Elius Buzita Jobo succensens tribusque ejus amicis, quod eum peccatorum reum non peregissent, dialogum decimum octavum conficit. Undevigesimum Deus, per venti turbinem et nubem Jobo dicens: « Quis est iste qui me suum consilium celat, gloriam ibi potentiam majestatemque suam declarans? » Vigessimus rursus Jobus, ea dicens: « Semel locutus sum, neque addam alium sermonem. » Vigessimum primum rursus Deus, Jobum objurgans, atque hæc pronuntians: « Non ita, sed lumbos tuos ut vir accingere. » Simul ei demonstrat non esse, sed putari mali potentiam; et quod eum **126** divino auxilio vincat, atque sic se justum præbeat. Vigessimum secundum Jobus rursus his verbis: « Prius quoque auribus tua vocem percepti: nunc autem magis adhuc ea inaudita. terram ac cinerem me ipsum deputavi. » Vigessimum tertium est, ubi Deus tres Jobi amicos objurgat, et suam impietatem sacrificiis jubet expiare atque veniam et deprecationem pro suo peccato a Jobo precibus obtinere. Fuit autem Jobus ab Abrahamo serie generis quintus, Esauo oriundus, ac Jothoris, qui Mosis socer fuit, cognatus. Series generis ita habet: Abrahamus, Esauus, Raguelus, Zares, Jobus.

Quo tempore Ægypti reges ii fuerunt quos supra retuli, eo in Caria philosophus quidam a gigantibus prognatus exstitit, de stirpe Japeti, nomine Endymion. Is lunam mysticis quibusdam precibus flagitavit, ut sibi per visionem nomen divinum aperiret; interque precandum sopitus divinum nomen in visione audivit. Neque ab eo somno surrexit: sed reliquæ ejus etiamnum in Caria exstant, cadaver identidem agitatam; atque in Caria quotannis tumbæ ejus aperiunt, ut fertur, contenturque reliquias ipsius motu agitatae. Inde fabula tracta est adamatum fuisse a Luna Endymionem.

Apud Asirotha (loci hoc nomen est) Aaron et Maria Mosi obtrectant. Res in sacra Scriptura hisce verbis refertur ³⁸: « Oblocuti sunt Aaron **127** et Maria Mosi propter uxorem Æthiopissam, quam Moses duxerat. Ac dixerunt: Anne soli Deus, an non etiam nobiscum locutus est? Audivit hæc Dominus. Ac Moses quidem ea erat animi mansuetudine, ut in terra perinde mansuetus non exstaret alius. Illicos autem Deus Mosem, Aaronem, et Mariam jussit exire ad tabernaculum testimonii. Eo facto descendit Deus in columna nubis, astititque in foribus tabernaculi istius, et Aaronem ac Mariam evocavit. Iis egressis ita est fatus: Auscultate sermoni meo. Si quis vestrum vates a me usurpabitur, ei me per visionem cognoscendum dabo inque somnis ei loquar. Secus res habet cum famulo meo Mose, qui

in tota mea domo mihi fidelis est. Cum eo verbatim ac diserte loquar, aperte et non per involucra sermonis; et gloriam Domini vidit. Cur itaque non reveriti estis famulo meo Mosi obloqui? Atque ira Dei adversus ipsos excanduit, iisque degressis nubes a tabernaculo abiit. Atque ecce Mariam lepra ita obduxit ut nivis instar alba esset. Quam intuitus Aaron, cum lepra infectam cerneret, ita est Mosem allocutus: Domine, precor ne hoc nostrum peccatum in nos animadvertatur, quod per ignorantiam commisimus, ne sit Maria similis cadaveri aut abortivo partui: quippe dimidia pars carniū ejus absumpta est. Vociferatus ergo est Moses ad Dominum, flagitavitque uti eam Deus sanaret. Cui respondit Deus: An ea, si faciem ipsius pater **128** conspuisset, non pudore afficeretur? Septem dies extra castra seorsim degat, tum intromittatur. Sic Maria per septem dies castris exclusa fuit. Neque populus castra prius movit, quam Maria mundaretur. Ea recepta ab Aserothis moverunt, et in solitudine Pharana castra fecerunt. » Mortua est autem Maria, cum ad Zinaicam solitudinem populus pervenisset. Statim postea populi indignatio propter sitim oborta est; irritaveruntque Moses et Aaron Deum super aqua jurgii. Atque iratus Deus dicit:

• Quando meam gloriam coram populo testati non estis, vos populum in regionem promissam non introducetis ³⁷. » Porro Aaron ascendit in montem Or, ibique mortuus est; quæ ei pœnæ propter aquam jurgii est irrogata. Secundum hæc in Idumæam populus pervenit. Cumque rursus Deo et Mosi obmurmuraret, immisit Deus angues qui populum necarent. Tunc jussu Dei serpens ille æneus conficitur.

In secunda populi recensione, cum Moses atque Eleazarus populum numerarent, nemo omnino eorum superfuit quos in prima recensione Moses et Aaron invenerant, cum a viginti annos nato et amplius omnes numerassent. Edixerat enim Deus populo fore ut propter suam obretractionem periret. Ac Moses quidem et Eleazarus, quippe Levitæ, ne ante quidem inter reliquas tribus recensebantur. Josua Benjaminicus tribu **129** fuit, Chalebus Judæus. Observa autem, eos qui 20 annis minores erant, et Levitæ qui vitam produxerunt eo usque, non fuisse promissa terra privatos. Ibi Moses jubetur montem Nabani conscendere, objurgaturque, sicut ante frater ipsius, propter aquam jurgii; atque ideo etiam terra promissa privatus ibi e vivis excedit, annos natus 120.

Jussus autem Moses montem conscendere atque ibi vitam finire, Seonis Amorrhæorum et Ogi Basanis regum urbes omnemque ditionem duorum regum

³⁷ Num. xiv, 22.

XYDANDRI ET GOARI NOTÆ.

(67 Errore perspicuo. XYL.

A Κυρίῳ, ἐν ὁράματι αὐτῷ γνωσθήσομαι καὶ ἐν ὑπνῷ λαλήσω αὐτῷ. Οὐχ οὕτως ὡς θεράπων μου Μωϋσῆς ἐν ὅλῳ τῷ ὄψῳ μου πιστός ἐστι. Στόμα πρὸς στόμα λαλήσω αὐτῷ, ἐν εἴδει καὶ οὐ δι' αἰνιγμάτων, καὶ τὴν δόξαν Κυρίου εἶδε. [P. 72] Καὶ διατί οὐκ ἐφοβήθητε καταλαῆσαι κατὰ τοῦ θεράποντος μου Μωϋσῆ; καὶ ὀργή θυμοῦ Κυρίου ἐπ' αὐτούς. Καὶ ἀπέθλον, καὶ ἡ νεφέλη ἀπέστη ἀπὸ τῆς σκηνῆς, καὶ ἰδοὺ Μαρία λεπρῶσα ὡσεὶ χιῶν. Καὶ ἐπέβλεψεν Ἄαρὼν πρὸς Μαριάμ, καὶ ἰδοὺ λεπρῶσα. Καὶ εἶπεν Ἄαρὼν πρὸς Μωϋσῆν· Δέομαι, Κύριε, μὴ συνεπιτεθῆ ἡμῖν ἡ ἀμαρτία, διότι ἠγνοήσαμεν καθότι ἡμάρτομεν. Μὴ γένηται ὡς ἴσον θανάτου, ὡσεὶ ἔκτρωμα ἐκπορευόμενον ἐκ μήτρας μητρὸς, καὶ κατεσθίῃ τὸ ἔμισον τῶν σαρκῶν αὐτῆς. » Καὶ ἐδόθησε Μωϋσῆς πρὸς Κύριον, λέγων· Ὁ Θεὸς, δέομαι σου, ἴσασαι αὐτήν. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν· « Εἰ ὁ πατήρ αὐτῆς πτύων ἐνέπυσεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῆς, οὐκ ἐντραπήσεται; Ἐπτά ἡμέρας ἀφορισθῆτω ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσεται. Καὶ ἀφορίσθη Μαριάμ ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἑπτὰ ἡμέρας, καὶ ὁ λαὸς οὐκ ἐξῆρεν ἕως ἐκαθαρίσθη Μαριάμ. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆρεν ὁ λαὸς ἐξ Ἀσιρῶν, καὶ παρενόδαλεν ἐν τῇ ἐρήμῳ Φαράν. Ἦνίκα δὲ ᾤληθεν ὁ λαὸς εἰς τὸ Σινᾶ (67) ὄρος, τελευτᾷ Μαριάμ ἡ ἀδελφὴ Μωϋσέως. » Εἶτα παρευθὺ γίνεται γογγυσμὸς τοῦ λαοῦ διὰ τὸ δίψος, καὶ παρώξυνε Μωϋσῆς καὶ Ἄαρων τὸν Θεὸν ἐπὶ τοῦ ὕδατος τῆς ἀντιλογίας. Καὶ ὀργισθεὶς Κύριος εἶπεν· « Ἄνθ' ὧν οὐκ ἐδοξάσατέ με ἑνώπιον Ἰσραὴλ, οὐκ ἐσάζετε τὸν λαὸν ὑμεῖς εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. » Τελευτᾷ δὲ Ἄαρων ἀνεληθὼν εἰς τὸ ὄρος Ὠρ, ἐπιτιμίαν θανάτου δεξιμένους διὰ τὸ ὕδωρ τῆς ἀντιλογίας. Μετὰ δὲ τὸ ὕδωρ τῆς ἀντιλογίας κατέρχεται ὁ λαὸς εἰς Ἐδώμ, καὶ καταφρεῖς, καὶ ἐθνήτουν τὸν λαόν. Καὶ λοιπὸν γίνεται τὸ

Ὅτι ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐξαριθμησεῖ, ἦνίκα Μωϋσῆς καὶ Ἐλεάζαρ ἠρίθμησαν τὸν λαόν, οὐχ εὐρίθη ἄνθρωπος ἐκ τῆς πρώτης ἀριθμήσεως, ἦνίκα Μωϋσῆς καὶ Ἄαρων ἠρίθμησαν τοὺς ἀπὸ εἴκοσιν ἐτῶν καὶ ἐπέκεινα, ὅτι εἶπε Κύριος αὐτοῖς· « Θανάτῳ ἀποθανεῖσθε διὰ τοὺς γογγυσμοὺς ὑμῶν. » Οἱ γὰρ περὶ τὸν Μωϋσέα καὶ Ἐλεάζαρ, ὡς λευῖται, οὐδὲ τὸ παλαιὸν συνηριθμήθησαν ταῖς λοιπαῖς φυλαῖς, ὁ δὲ Ἰησοῦς Βενιαμίνης ἦν, ὁ δὲ Χάλέβ ἐκ τῆς τοῦ Ἰούδα. Σημειώσεται δὲ ὅτι καὶ οἱ κατὰ ὕψους τῶν εἴκοσιν ἐτῶν οὐκ ἐστερηθῆσαν τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας, οὐδὲ οἱ φθάσαντες ζῆν τῶν λευῖτῶν. Ἐνταῦθα δὲ κελεύεται Μωϋσῆς ἀνελεῖν εἰς τὸ ὄρος Ναβάν, καὶ ἐλέγχεται καὶ αὐτὸς, ὡς ἀδελφὸς αὐτοῦ, διὰ τὸ ὕδωρ τῆς ἀντιλογίας. Διὸ καὶ τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας ἐστέρηται, καὶ τελευτᾷ ἐκεῖ ἐτῶν ἑκατὸν εἴκοσιν.

Ὅτι τοῦ Σγῶν βασιλέως τῶν Ἀμορραίων καὶ τοῦ Ὠγ βασιλέως [P. 73] τῆς Βασάν τὰς πόλεις καὶ πᾶσαν τὴν χώραν τῶν δύο βασιλέων πέραν τοῦ Ἰορδᾶ.

νου δέδωκε Μωϋσῆς εἰς κατάσχισιν τῶν 'Ρουβαίμ καὶ Ἀδὴν καὶ τῶν ἡμίσει φυλῆς Μανασσή, μετὰ τὸ λαθεῖν αὐτῶν ἀπόφραξιν ἀνελοεῖν ἐν τῶ ὄρει καὶ τελευτῆσαι.

"Οτι παρερχόμενοι οἱ υἱοὶ 'Ισραὴλ διὰ τοῦ ὄρους Σιὴρ προστίσσονται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἄρτον καὶ ὕδωρ πρῖνασαι παρὰ τῶν 'Ἰδουμαίων τῶν υἱῶν 'Πσαῦ, διότι εἶπεν αὐτοῖς ὁ Θεός· « Οὐ κληρονομήσετε ἐκ τῆς γῆς τῶν 'Πσαῦ οὐδὲ βῆμα ποδός, ὅτι ἀδελφοὶ ὑμῶν εἰσιν. » Ἀποτρέπονται δὲ ὑπὸ Θεοῦ ἐκ τῆς γῆς τῶν Μωαβιῶν καὶ τῶν πόλεων αὐτῶν διὰ Λώτ τὸν προπάτορα αὐτῶν.

"Οτι ἐν τῇ δευτέρᾳ νομοθεσίᾳ λέγει Μωϋσῆς· « Τὰ ἅγια δέκα ῥήματα ταῦτα ὑμεῖς ἤκούσατε ἐκ μέσου τοῦ πυρός, » ὥστε καὶ πρὸ τοῦ γραφῆναι αὐτὰ ἐν πλαξίν ἐξεδύθησαν ὑπὸ τῆς θείας φωνῆς. Οὐ γὰρ φωνὴν ἄσημον, ἀλλ' ἔναρθρον ἤκουσεν ὁ λαὸς ἐκ μέσου τοῦ πυρός ἐν Σινῆ, καθὼς γέγραπται· « Καὶ τὰ ῥήματα αὐτοῦ ἤκουσεν ἐκ μέσου τοῦ πυρός. » Ταῦτα δὲ εἰσι τὰ ἅγια ῥήματα τοῦ νόμου, ἃ ὕστερον ἐνεχάραξεν ἐν πλαξίν.

"Οτι Μωϋσῆς π' ἐτῶν ὦν ἡγεῖται τῆς ἐξ Αἰγύπτου πορείας τοῦ 'Εβραίων ἔθνους, συνῆν τε αὐτοῖς νομοθετῶν ἐπὶ τῆς ἐρήμου ἔτη μ'.

'Απὸ β' βιβλίου 'Ιωσήπου τῆς 'Αρχαιολογίας, ὅτι Φαραὼ ὑπὸ τὴν αὐτὴν ὥραν ἐθεάσατο καὶ τὰς τῶν ἐνουπνίων ὄψεις καὶ τὰς ἐξηγήσεις αὐτῶν. Ἄλλὰ τῶν ἐξηγήσεων ἐπιλαθόμενος τὸν ταύτας ἀναμνήσκοντα ἐξήκει. "Οτι ἐν τοῖς ἑπτὰ τῆς εὐθηνίας ἔτεσιν οὐ προήσθηοντο Αἰγύπτιοι τὸν ἐπταετῆ λιμόν. "Οτι τῶν ἱερογραμματέων τις ἀναγγέλλει τῷ βασιλεῖ Φαραὼ τεχθῆσθαι ῥινα κατ' ἐκείνων τὸν καιρὸν τοῖς 'Ισραηλίταις, ὃς ταπεινώσει μὲν τὴν Αἰγυπτίων ἡγεμονίαν, ἀξήξει δὲ τοὺς 'Ισραηλίτας τραφεῖς. Διὸ καὶ γνώμη αὐτοῦ κελεύει πᾶν τὸ γεννηθὲν ἄρσεν ὑπὸ τῶν 'Ισραηλιτῶν εἰς τὸν ποταμὸν ῥίπτεσθαι. Ἄλλὰ κρατήσῃ δ' ἂν οὐδὲς τῆς τοῦ Θεοῦ γνώμης, οὐδ' ὁ μυρίας τέχνας ἐπὶ τούτῳ μηχανησάμενος. "Οτι ὁ πατὴρ Μωϋσέως κατὰ τοὺς ὕπνους πάντα τὰ κατὰ Μωϋσέα καὶ Ἄαρων συμβησόμενα ἐκ Θεοῦ προδιδάσκαται καὶ τῇ αὐτοῦ γυναικὶ 'Ιοχάβει φανεροῖ. "Οτι Θέρμουθις ἡ θυγάτηρ Φαραὼ ἀνελομένη Μωϋσέθ κελεύει γόνυσιον ἀχθῆναι καὶ θηλὴν τῷ παιδίῳ παρασχεῖν· πολλῶν δὲ ἀχθεισῶν μὴ προσιεμένου Μωϋσέως παρεστῶσα Μαριζμ εἶπεν· « Εἰ τῶν ὀμοφύλων αὐτῷ γυναικῶν 'Εβραϊδῶν ποιήσεως ἀχθῆναι, τάχα ἂν προσίεται θηλὴν. » Διὸ καὶ κελουθεῖσα ἄγει τὴν αὐτοῦ μητέρα, καὶ τὸ παιδίον ἀσμένως προσφύεται τῇ θηλῇ. "Οτι φιλοφρονούμενος Φαραὼ τῇ ἰδίᾳ θυγατρὶ ἐπιτίθησι Μωϋσῆ τὸ διάδημα, ὃ δὲ διὰ νηπιότητα καταφέρει αὐτὸ εἰς γῆν καὶ τοῖς ποσὶν ἐπιβαίνει. [P. 74] Τοῦ δὲ προδηλωθέντος ἱερογραμματέως τοῦτο θεασαμένου καὶ ἀνελεῖν ἐπιχειρήσαντος ἡ Θέρμουθις ἐξαρπάσασα διεσώσατο. "Οτι χειροῦθεις οὐσα αἱ ἴβεις πρὸς μόνον τὸ τῶν ὄφρων γένος ἀγρίως ἔχουσι, καὶ δεινῶς ἀναρπαζόμεναι κατεσθίουσιν ἐλάφῶν μᾶλλον. "Οτι φθειρῶν ἀπειρόν τι πλῆθος τοῖς Αἰγυπτίοις ἐξήνθησεν, ἐνδούθη ἀναδιδόμενον καὶ κακῶς διαφθεῖρον αὐτοῦς καὶ ὑπὸ μηδενὸς διαφθειρόμενον φαρμάκου. "Οτι

* Deut. 11, 5. * Deut. 17, 12.

cis Jordanem Rubeno, Dani ac dimidiæ Manasseæ tribui assignat.

Cum per montem Seirum iter Israelitæ facerent, mandatum eis a Deo est ut panem aquamque ab Idumæis mercarentur, Esauo prognatis. Ideo et dixit eis Deus : « Non possidebitis de terra Esauicorum, ne vestigium quidem pedis latam portionem: sunt enim vestri fratres » Quin et a Moabitarum terra atque urbibus Deus Hebræos avertit, quod ii Loto essent prognati ³⁶.

In repetitione legis Moses sancta decem verba recitavit, addens populum ea de medio igne edi audivisse. Itaque priusquam inscriberentur tabulis, jam tum a divina voce fuerunt promulgata. Non enim vocem sine verbis, sed articulatam audivit ex medio ignis in Sinai populus. **130** Sed scriptum est : « Verba ejus audivit ex medio igne ³⁷. » Ea porro sunt sancta legis verba, quæ deinde tabulis insculpsit.

Moses annos natus 80 Hebræum populum ex Ægypto eduxit, ac in solitudine leges eis posuit, adfuitque per annos 40.

Ex libro Josephi *De antiquitate* secundo. Pharaon et insomniis et eorum interpretationes eadem hora accepit. Sed interpretationum oblitus, quæsit qui eas ipsi in memoriam revocaret. Septem fertilibus annis Ægyptii septennalem famem non præsenserunt. Quidam eorum qui sacras litteras tractant, Pharaoni indicavit eo tempore quemdam inter Israelicos nasciturum, qui adultus Ægyptiorum regnum depressurus suumque populum evecturus foret. Itaque rex hujus consilio jubet omnes Israelicorum masculos partus in fluvium abjici. Atenim Dei sententiam nemo hominum infringere potest, ne si mille quidem artibus hoc molitur. Mosis pater a Deo per insomnium de omnibus quæ Mosi et Aaroni eventura essent edoctus, uxori suæ Jochabethæ significavit. Thermuthis filia Pharaonis cum Mosem ex aqua sustulisset, mulierem quæri jubet quæ eum lactet. Multis adductis cum nullam Mosesmitteret, astans Maria : « Si, inquit, aliquam de popularibus ejus Hebræis mulieribus curares adduci, fortassis mammammitteret. » Jussa hoc agere matrem **131** adduxit, ejusque ubera libenter infans admisit. Pharaon filiæ suæ blandiens Mosi diadema imponit : infans autem ætatis simplicitate id in terram abjicit ac pedibus calcat. Id cum videret is quem paulo ante diximus sacrarum Litterarum magister, interfici puerum jubet : sed Thermuthis ereptum neci subtrahit. Ibis mansueta est avis, solis infesta anguibus; quos et crebro, amplius etiam cervis, rapit atque vorat. Ingens pediculus vis Ægyptios invasit, ex ipsis corporibus erumpentium, ac male eos multantium, neque ulli remedio cedentium. Hebræi ex Ægypto egressi tenuiter se sustentarunt per 30 dies. pasta subacta, quam secum extulerant. In cujus penuriæ memo-

riam solemnem octidui festivitatem agunt, quæ ab infermentalis panibus Azymorum nominatur. Coturnices magna multitudine auctæ ad Arabicum sinum, transmissa mari quod in medio est, advobant; volandoque fatigatæ cum sese magis magisque ad terram darent ad Hebræos devolant. Manna jussi sunt Hebræi quotidie singuli assaronem (mensuræ id nomen est) colligere: neque enim ita cuiquam cibum defuturum. Id factum est, ne validiores plus legere satagentes imbecillioribus difficultatem cibi colligendi afferrent.

μέτρον) εἰς ἑκάστην ἡμέραν συλλέγειν, ὡς οὐκ ἐπιλείψοντος αὐτοῖς βρώματος, ἵνα μὴ τοῖς ἀδυνατοῖς ἄπορον ᾖ τὸ λαμβάνειν δι' ἄλλην τῶν δυνατωτέρων περὶ τὴν ἀναίρεσιν.

132 Sereno meridie Dei in rubo apparitione dignatus est Moses, suoque populo etiam nolens præfectus ac facultatibus miraculorum edendorum instructus, Jothore socero relicto, cum uxore sua Sephora ac Gersomo et Eliezere filiis in Ægyptum profectus est. Sephoræ angelus occurrit, ac mortem est minatus; quem ea, tametsi alienigena, sanguine circumcisi filii placavit. Obviam factus est etiam Mosi Aaron, missu Dei, facultatemque prodigiorum confirmavit. Proinde Pharaone sibi cum magis Ægyptiis resistente Moses primam plagam intulit, omnium aqua in sanguinem mutata, cum ipse interim varon atque Hebræi puram et potabilem haberent aquam. Inde enim etiam præstigiatores sumpta aqua effecerunt ut ea sanguis videretur esse. Sic etiam secunda plaga ranis Ægypto immissis, cum eæ totam gentem vexarent sola ab iis immunis fuit Hebræorum terra. Tertia plaga fuit culices, quarta muscæ caninæ, quinta jumentorum mors, sexta pulvis fuliginosus, septima pustulæ et grando, octava locustæ, nona tenebræ palpabiles, decima primogenitorum interitus.

ἕκτη ὁ ἀθελώδης κονιορτός, ἐξδόμη αἱ φλυκτίδες τῆς χαλάζης, ὀγδόη ἡ ἀκρίς, ἐνάτη τὸ ψιλαφίτην σκότος, δεκάτη θάνατος τῶν πρωτοτόκων.

Decem præcepta. 1. Ego sum Deus tuus, qui te ex Ægypto eduxi. 2. Ne sint tibi alii præter me dii. Ne feceris tibi simulacrum aut ullius rei effigiem. 3. Ne abutaris nomine Dei: non enim absolvet Deus eum. 4. Memento diem Sabbati tibi sancte agendam esse. 5. Patrem et matrem tuam in honore habe, ut prospere tibi eveniat diuque vivas in terra. 6. Ne stuprum feceris. 7. Neve homicidium. 8. Neve fur-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(68) Locus hic in Græco mutilus et depravatus est, et vexavit me, donec eum, cogitans ex Josepho esse desumptum, ibi integrum reperi Antiq. III, 1 XYL.

(69) Cedrenus monet etiam γαμβρόν Mosis eum dictum fuisse, et vero liquet uxorem fuisse Jothoris hujus sive Jethronis filiam. Πενθερός non modo socerum significat, sed et Herodotus γαμβρόν Cyri Cræsum ait fuisse, ejus sorori Aryenidi matrimonio copulatum. Quo pacto et Eustathius Enrylochum scribit γαμβρόν fuisse Ulyssi, maritum scilicet sororis ejus Climenæ. Et apud Sophoclem Œdipus tyrannus Κρέονθ' αὐτοῦ γαμβρόν dicit, cum Creon Jocastæ frater fuerit, Œdipi et θεῖος et γυναικάδελεφος. Nos proprie κηδεστάς vocari Eu-

ἔσθλόντες οἱ Ἑβραῖοι ἀπὸ Αἰγύπτου πεφυρμένοις ἀλεύροισι καὶ πεπηγόσιν ἐπὶ λ' ἡμέραις διετράφησον σπικίως· ὅθεν καὶ εἰς μνήμην τῆς τότε ἐνδείας ἑορτὴν ἄγουσιν ἐφ' ἡμέρας ἑκτὼ τῶν τῶν Ἀζύμων λεγομένη; ἐξῆλθον δὲ μετὰ ἕτη τετρακόσια τριάκοντα. Ὅτι τὸ τῶν ὑρτύγων γένος τρεφόμενον πλῆθος εἰς τὸν Ἀράδιον κόλπον ἐπίπτειται, τὴν μεταξὺ θάλασσαν ὑπερλεθόν, καὶ ὑπὸ κίπου τε ἄμα τῆς πτύσεως (68) καὶ πρόσγειον μᾶλλον τῶν ἄλλων ὄν κατέφεροτο εἰς τοὺς Ἑβραίους. Ὅτι τὸ μάννα παρήγγελο ἐξ Ἰσοῦ πᾶσιν ἀσάρωνα (τοῦτο δὲ ἐστὶ

Ἅτι ἐπὶ σταθηρᾷ μεσημβρίᾳ τῆς ἐπὶ τῆς βίτου θεοφανείας ἀξιοῦται Μωϋσῆς, καὶ τῶν ὁμοφύλων τὴν ἡγεμονίαν καὶ μὴ θείων ἐγχειρίζεται, σημαῖοι, τε καὶ τέρασι καθοπισθεῖς, καταλιπὼν Ἰσοῦρ τὸν πενθερόν αὐτοῦ ἡγαμβρόν (69) (δισσῶς γὰρ καλεῖται) εἰς Ἀγυπτον ἅμα δυοῖ καίσι Γηροάμ καὶ Ἐλιέξερ, καὶ γυναίκα τῆ Σεφόρα, ἥ καὶ ἐπιστάς ἄγγελος θάνατον ἠπειλήσεν (70). Ἀλλὰ τοῦτον ἰσιώσατο καίπερ ἁλόφυλος οὖσα ἡ γυνὴ τῆς περιτομῆς τοῦ παιδὸς ἄματι. Συναντᾷ δὲ αὐτῷ καὶ Ἀρῶν θεόθεν σταλείς. καὶ τὴν τῶν σημείων ἐπιβεβαιούται δύναμιν. Ὅθεν καὶ τῷ Φαραῶ μετὰ καὶ τῶν Αἰγυπτίων ἐπαροδῶν ἀνθισταμένοις πρώτην πηγὴν ἐπίνεγκε, πᾶν ὕδωρ εἰς αἷμα ποιήσας· Μωϋσεὶ δὲ καὶ Ἀρῶν καὶ τοῖς Ἑβραίοις καθαρὸν ἦν καὶ πινόμενον. Ἐνθεν γὰρ καὶ τοῖς γόησιν (71) ἀνεσοφίσθη τὸ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις εὐρισκόμενον ὕδωρ αἷμα δοκεῖν φαίνεσθαι. Τὸ δὲ αὐτὸ νοεῖται καὶ ἐπὶ τῆς δευτέρας πηγῆς τῶν βατράχων, Αἰγυπτίους μὲν πάντας τῷ πάθει κατατρίψεσθαι, μόνην δὲ τὴν τῶν Ἑβραίων καθαρεύειν τοῦ πάθους. Τρίτη πηγὴ ἡ τῶν σκινιπῶν, τετάρτη ἡ τῆς κτονομίας, πέμπτη θάνατος κτινῶν,

ἕκτη ὁ ἀθελώδης κονιορτός, ἐξδόμη αἱ φλυκτίδες τῆς χαλάζης, ὀγδόη ἡ ἀκρίς, ἐνάτη τὸ ψιλαφίτην σκότος, δεκάτη θάνατος τῶν πρωτοτόκων.

[P. 25] Ἢ δεκάλογος. α'. Ἐγὼ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου, ὁ ἐξαγαγὼν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου. β'. Οὐκ ἔσονται σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ· οὐ ποιήσεις εαυτῷ εἰδώλον. οὐδὲ παντός ὁμοίωμα. γ'. Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐπὶ κενῷ· οὐ γὰρ μὴ καθαρῶσι Κύριος τὸν λαμβάνοντα τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ ματαίῳ. δ'. Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν Σαββάτων ἀγιάζειν αὐτήν ε'. Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἵνα μακροχρόνως γένη

stathius idem docet ad *Iliad.* E. 474: οἷς σὺν γαμβροῖσι. Ibidemque ex *tragœdia* citat Κηδεύσας καλοῖς γαμβροῖς. quo loco γαμβρόν socerum significet. Ego quidem aliud tale exemplum nullum memini observare. Et γαμβρός non tam a danda quam a ducenda uxore videtur dici; unde verbum ἐπιγαμβρεύειν, quod etiam in Evangelio est, Matth. xxii. XYL.

(70) Hæc habentur ad marginem: Σημαῖοισι ὅτι ἐν τῇ λεπτῇ Γενέσει κεῖται τὸν συναντήσαντα τῷ Μωϋσεὶ μὴ εἶναι ἄγγελον, ἀλλὰ πολυώνυμον τινὰ Σαμαίλ καὶ Βελλάρ καὶ Ματαλάμ· ὅς ἐστιν ὁ Σατανᾶς. XYL.

(71) Sic et Augustinus ad Marcellinum epist. vii. XYL.

ἐπὶ τῆς γῆς. ε'. Οὐ μοιχεύσεις. ζ'. Οὐ φονεύσεις. η'. Οὐ κλέψεις. θ'. Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου. ι'. Οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου. κ' τὴν οἰκίαν, κ' τὸν ἀγρόν, κ' τὸν παῖδα αὐτοῦ, κ' τὴν παιδίαν, κ' τὸν βούν, κ' τὸ ὑπόζυγιον αὐτοῦ, κ' πᾶν κτήνος αὐτοῦ, οὕτως ὅσα τοῦ πλησίον σου ἔστιν.

Αὕτη δὲ ἡ δεκάλογος τῶν γενικῶν ἐντολῶν ἔστιν ἡ δέκατος. Ταῦτα τὰ θεῖα διδάγματα φερῶσιν τινι καὶ ἐν ἄρθρῳ φωνῇ διατάσσονται, ὁρῶντος τοῦ λαοῦ καὶ ἀκούοντος, ἧς τὸ καταπληκτικὸν καὶ ἀκοαῖς δυσάντητον μὴ φέροντες ἤτησαν διὰ Μωυσέως τὰ λοιπὰ τῶν ἐφεξῆς εἰδικῶς αὐτοῖς ἐν πεντήκοντα κεφαλαίοις νομοθετηθέντα λαλῆσθαι. ἦσαν δὲ περὶ τε οἰκτιῶν καὶ φόνων ἔκουσίων καὶ ἀκουσίων, ἀτιμίας γονέων καὶ κακολογίας, κλοπῆς, πατάξεως ἐν μάχαις πρὸς θάνατον κ' ζωῆς, ἐλευθερίας πρὸς ἐλευθερίαν καὶ δεσπότης πρὸς δοῦλον, καὶ ἀνδρὸς πρὸς ἕγκλον γυναῖκα, ἐκβολῆς ὀφθαλμῶν δοῦλου καὶ δοῦλης, κεραιτισμοῦ ταύρου πρὸς ταῦρον, κλοπῆς μόσχου, καὶ θανάτου κλέπτου ἐν τῷ διορύγματι, κατὰ ἐμπρησμοῦ ποσκημάτων καὶ ὄλωνος, κατὰ παρακαταθήκης ἀργύρου κ' χρυσίου, καὶ ὑπόζυγιον καὶ παντοίων κτηνῶν χρήσεως παρὰ τοῦ πλησίον, εθορᾶς παρθένων καὶ θανάτου φαρμάκων, κτηνοβασίας καὶ θυσίας εἰδώλων, κικώσεως προσελεύτου, καὶ ὄφραων καὶ ἄλλων θανατιζομένων, κακολογίας εἰς θεὸν καὶ ἄλλων τοῦ λαοῦ, ἀπαρχῶν ἄλωνος καὶ λινοῦ, πρωτοτόκων υἱῶν μόσχων τε καὶ προβάτων καὶ ὑπόζυγιον, τοῦ εἶναι αὐτοὺς ἀνδρας ἀγίους τῷ θεῷ, κρείας θηριόλων μὴ ἐσθίειν ἀλλὰ κρεῖν ἐπιβίβειν, μὴ παραδέσθαι ἀκούην ματαίαν. μὴ συμμαρτυρεῖν ἀδικῶν, μὴ συνεῖναι πολλοῖς ἐπὶ κακίᾳ, μὴ ἐκκλίνειν μετὰ πολλῶν κρείων, μὴ ἐλευθερῶν ἐν κρίσει, ἀποστρέφειν καὶ ἀποδιδόναι τὸν βούν καὶ τὸ ὑπόζυγιον τοῦ ἐχθροῦ πλανώμενον τὸν εὐρίσκοντα, καὶ πεπτωκὸς ὑπὸ τὸν γόμον συνεγείρειν, μὴ διαστρέφειν κρίσιν πένητος δίκαιαν, [P. 76] ἀπὸ παντὸς ῥήματος ἀδικου ἀφιστάσθαι, μὴ ἀναιρεῖν ἀθῶον καὶ δίκαιον, μὴ δεικνύειν τὸν ἀσεβῆ, δῶρα μὴ λαμβάνειν ὡς ἐκφυλοῦντα τοὺς βλέποντας καὶ τὸ δίκαιον λυμαινόμενα, προσέλυτον εὖ ποιεῖν, ἐξ ἔτη σπεῖρειν τὴν γῆν, τῷ δὲ ἐβδόμῳ ἄφρασι παρέχειν αὐτῇ εἰς ἀπόλαυσιν πτωχῶν ἢ θηρίων, ὁμοίως καὶ τὸν ἀμπελῶνα καὶ τὸν ἐλαιῶνα, φιλανθρωπίαν ἐκπαιδεύειν αὐτούς. Κατὰ τοῦτο δὲ τὸ ἔτος καὶ θυσίαις ὑφλημάτων ἐγένετο, καὶ τῶν δουλευόντων Ἑβραίων ἐλευθερία. καὶ τὸν ἰωβηλαῖον ἀργεῖν ἐνομοθέτησεν. Ἐλευθερίαν δὲ καὶ ἀρεστον σημαίνει τὸ ὄνομα. Ἰωβηλαῖον δὲ τὸ πεντηκοστὸν προσηγορεύουσι ἔτος. Ἐν ᾧ κελεύει καὶ τὸν ἀγρόν ἀναλαμβάνειν τὸν πεπρακτότα καὶ τὰς ἐν αὐτῷ οἰκίας, καὶ χρεῶν ἀποκοπῆς καὶ παιδῶν ὠνητῶν ἐλευθερίας. Ἐξ ἡμέρας ἐργάζεσθαι τὴν ἐβδομάδα, τῇ δὲ ἐβδόμῃ ἀναπαύεσθαι. Ὀνόματι θεοῦ ἀλλοτρίου μὴ ὀμνέειν. μήτε προσφέρειν διὰ στίμματος. Τρεῖς καιροὺς τοῦ ἔτους ἐορτάζειν, τὴν ἐορτὴν τῶν Ἀζύμων πρώτης ἐπὶ τῆς ἡμέρας τῷ μηνὶ τῷ νέμῳ ἧτοι κατὰ τὴν πρώτην πανσέληνον τοῦ ἔτους, αὐτῶν ἐορτὴν θηρισμοῦ πρωτογεννημάτων, καὶ

tum. 9. Ne perhibueris falsum contra quemquam testimonium. 10. Ne appetiveris uxorem, domum, agrum, non servum, non ancillam, bovem, jumentum aut quidquam omnino de bonis proximi tui.

Hæc sunt decem præcepta generalium mandatorum ordinatio. Atque hæc divina præcepta terribili quadam et articulata voce edita sunt, cernente atque audiente populo; cujus vocis terribilem audituque difficilem sonum non ferentes petiverunt ut sibi reliqua Deus sermone Mosis proponeret. Sunt autem reliqua quinquaginta peculiarium capita. de servis, de carnibus dedita opera aut causa perpetratis, contumelia parentibus illata, aut maledicto, furto, vulneribus inter pugnaudum lethalibus aut non lethalibus impositis; ictibus quos liber libero, dominus servo, vir prægnanti mulieri infert; oculi elisione servi aut ancillæ, tauro taurum cornu feriente, furto vituli, occisione furis in foramine, incendio pabuli aut aræ, deposito auri vel argenti, commodato omnis generis jumenti ab amico, vitio virgini oblato, congressu cum bruto, sacrificio simulacris oblato, oppressione inquilini pupilli, t viduarum, pecuniis 134 mutuatis, maledicto in Deum aut populi principem, primitiis aræ et torcularis, primogenitorum, filiorum, vitulorum, ovium, jumentorum; ut essent viri Deo sacri. Carnem a fera receptam mandavit non edi, sed canibus obijci, vanum rumore non admittere, sotentem testimonio non sublevare, multis se sceleris testium non præbere neque a recto ob multitudinem judicium deflectere, in judicio pauperem non miserari; bovem aut jumentum inimici ab errore in viam reducere atque restituere inventum, in erigendo sub onere collapsum jumentum ei opem ferre, pauperis justum judicium non pervertere, ab omni injusta re abstinere, insontem et justum non occidere, neque absolvere ontem; dona non accipere, quia excæcant videntes et justitiæ officiant; inquilino benefacere; sex annos sementem facere, septimo terram egenis fruendam dimittere et bestiis; similiter et vineam et oleam. Hoc humanitatis docendæ causa instituit. Eo anno etiam alienum dimitti jussit et servos Hebræos libertate donari; Jubilæique anni otium sanxit. Jubilæus annus quinquagesimus quisque dicitur, idque nomen libertatem ac dimissionem notat. Eo anno agri domusque venditæ ad pristinos redeunt dominos, et debita abolentur, et ære empta mancipia liberantur. Sex dies septimanæ laborare imperavit, septimum quiescere. Per nomen alieni dei neque jurare neque id omnino pronuntiare. Tres quotannis 135 festivitates celebrare, Azymorum per septiduum novo mense, id est, circa primum veris plenilunium, alteram primitiarum messis, tertiam sub finem anni collectis agriculturæ fructibus. Admonebat autem eos Pascha (ea enim est prima festivitas) exitus de Ægypto, Pentecoste (quod est alteri festo nomen)

introitus in terram promissam, Tabernaculorum collocatio (sic tertia appellatur) vitæ in solitudine in tabernaculis per quadraginta annos toleratæ. Mandavit etiam hæc. coram Domino sine munere non apparere, tribus dictis feriis omnem marem coram Deo sisti, fermentum sacrificio Domini non adhibere, sed in fermentatos panes, adipem sacrificii non relinquere in diem crastinum, omnium terræ frugum primitias in templo Dei offerre, non coquere agnum in lacte matris suæ. Has constitutiones Moses a Deo veniens populo exposuit, additis etiam aliis divinis exhortationibus. Respondens autem una voce totus populus promisit se omnibus Domini dictis obtemperaturum. Atque omnia ista conscripta sunt. γειλε τῷ λαῷ μετὰ καὶ ἄλλων τινῶν θείων παραίνεσέων. τοὺς λόγους Κυρίου ποιήσομεν καὶ ἀκουσόμεθα. » Καὶ, ἐγράφη ταῦτα πάντα.

Moses a Deo splendore faciei ornatus velato vultu per annos quadraginta cum Judæis est locutus, conspectum faciei ejus nonferentibus: cum autem ad Dominum ingrederetur, velum removebat a facie sua. Ita sane iis qui carnis dictata sequentes legem legunt, velum obdurati animi obducitur, ne gloriam Christi possint cognoscere. At qui spiritu **136** duce intrant, iis velum ignorationis aufertur. Cæterum Moses in Thabore monte revera posticum Dei vidit, nempe incarnationem Unigeniti, cum in saxo positus eoque tectus, nimirum Christo, præterire cum majestate non nudum sed incarnatum vidit Deum.

Primæ tabulæ manu Dei excisæ fuerunt et inscriptæ; permissumque est ut eas confringereatur. Erant enim typus primæ ac litteralis legis, sicuti posteriores quas Moses excidit atque inscripsit, manifestum erant exemplum posterioris ac spiritualis legis. Sicut et prior populus, qui vitulum conflagavit, primi Israeli figuram gerebat: itaque is ira Dei una cum antiqua lege abolitus est. At populus posterior novum ac Christianum Israelum designavit: itaque et a Mose faciei splendore illustrato populus posteriores reverenter accepit tabulas, easque in arca fœderis repositas integras conservavit.

De bestiis in lege ad sacrificia solida atque ad alia sacrificia tantum bos, ovis et hædus admittuntur, ut animalia mansueta, pura et oves Christi representantia. Ex volucris tantum turtur et columba ad sacrificium et holocaustoma admittuntur, alterum ut castitatis ac quietis, alterum ut sui comparis et hominum amans, utrumque ut purum et impollutum, ac proprietates sanctarum animarum sub imagine referens.

137 Mare Rubrum alii in duodecim partes divisum fuisse tradunt, sicut et magnus ille Chrysostomus cuivis tribui ait peculiarem transitum præbitum. Alii unam tantum ejus fissionem agnoscunt, eo quod Moses unicum ictum mari dederit. Israelitis de mari egressis mare cum impetu in alveum rediens Ægyptios necatos ipsis obtulit; quorum cadavera, spoliata prius, acervatim congressere;

Α τρίτην συναγωγὴν ἔργων τοῦ ἀγροῦ συντελείας ἀπὸ ἐξόδου ἐνιαυτοῦ, ἀναμιμνήσκων αὐτοὺς διὰ τοῦ μὲν Πάσχα τῆς ἐξ Αἰγύπτου ἐξόδου, διὰ δὲ τῆς Πεντηκοστῆς τῆς εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας εἰσόδου, διὰ δὲ τῆς Σκηνοπηγίας τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ διαγωγῆς ἐν σκηναῖς γὰρ οἰκοῦντες τεσσαράκοντα διετέλεσαν ἔτη. Μὴ ὀφθῆναι κενὸν ἐναντίον Κυρίου, καὶ πᾶν ἄσενικὸν ὀπτάνεσθαι ἐνώπιον Κυρίου κατὰ τὰς τρεῖς ἑορτὰς ταύτας. Μὴ θύειν ἐπὶ ζύμη αἵμα θυσιάματος Κυρίου, ἀλλ' ἐπ' ἄζύμοις. Μὴ μένειν ἕως πρωτῆς ἑορτῆς. Καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῶν πρώτων γεννημάτων τῆς γῆς εἰσάγειν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ ἐφ' ἅπανσι. Μὴ ἔψειν ἄρνα ἐν γάλακτι μητρὸς αὐτοῦ. Ταῦτα τὰ δικαιώματα τοῦ Θεοῦ Μωϋσῆς ἐλάθων ἀπήγγελλεν. Καὶ ἀπεκρίθη μὴ φωνῆ πᾶς ὁ λαός, καὶ εἶπε: « Πάντας τοὺς λόγους Κυρίου ποιήσομεν καὶ ἀκουσόμεθα. » Καὶ, ἐγράφη ταῦτα πάντα.

B "Οτι Μωϋσῆς λαθὼν παρὰ Θεοῦ δόξαν, ἐν τῷ προσωπῷ κάλυμμα τιθεὶς ἐπὶ τεσσαράκοντα χρόνοις διελέγετο τοῖς Ἰουδαίοις: οὐ γὰρ ἠδύνατο ἀτενίζειν εἰς αὐτόν. Ἐσιόντος δὲ πρὸς Κύριον περιηρείτω τὸ κάλυμμα, ὡς περ καὶ τοῖς κατὰ σάρκα μὲν τὸν νόμον ἀναγκάσκουσι κάλυμμα πωρώσεως ἐπικείται τοῦ μὴ ἐπιγινῶναι τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ, τοῖς δὲ εἰς τὸ πνεῦμα εἰσιούσι [P. 77] τὸ κάλυμμα τῆς ἀγνοίας ἀφαιρεῖται. Ἀληθῶς δὲ τὰ ὀπίσθια τοῦ Θεοῦ, τὴν σάρκασιν τοῦ Μονογενοῦς, ἐπὶ τοῦ Θαβωρίου εἶδε Μωϋσῆς ὡς ἐπὶ πέτρῃ θεθεῖς καὶ σκεπασθεὶς τῷ Χριστῷ· παρερχόμενον δὲ ἐν δόξῃ εἶδεν οὐ γυμνόν, ἀλλὰ σεσαρκωμένον Θεόν.

"Οτι αἱ μὲν πρώται πλάκες χειρὶ Θεοῦ λελάξευνται καὶ γεγράφαται, αἱ συντριβῆναι συγκεχώρηται, ὅτι τύπος ἦσαν αὐταὶ τοῦ πρώτου καὶ κατὰ τὸ γράμμα νόμου, ὡς περ αἱ δευτέραι ἄς Μωϋσῆς ἐλάξευσε καὶ ἔγραψε, τύπος ἦσαν σαφῆς τοῦ δευτέρου καὶ κατὰ πνεῦμα νόμου. Ὡς περ καὶ λαός ὁ πρῶτος ὁ μοσχοποιήσας τὸν πρῶτον ἐτύπου Ἰσραὴλ, διὸ καὶ ἐν ὀργῇ Θεοῦ καὶ αὐτὸς καὶ ὁ πρὸς αὐτόν παλαιὸς διεσκεδάσθη νόμος. Ὁ λαός δὲ ὁ δευτέρος τὸν νέον καὶ κατὰ Χριστόν εἰκόνιζεν Ἰσραὴλ, διὸ καὶ ἐν δόξῃ τοῦ προσώπου Μωϋσῆως τὰς δευτέρας εὐλαβῶς ὑπεδέδεκτο πλάκας, καὶ ταύτας ἀφθάρτους ἐν τῇ τοῦ μαρτυρίου ἀποθέμενος ἐφύλαξε κιβωτῷ.

"Οτι ἀπὸ μὲν τῶν κτηνῶν ὁ βοῦς, καὶ τὸ πρόβατον, καὶ τὸ αἰγίδιον, ὡς ἡμερᾶ καὶ καθαρὰ, καὶ εἰκόνα τῶν τοῦ Χριστοῦ τυπεῦντα προβάτων, εἰς θυσίαν καὶ ὀλοκαύτωσιν τῷ νόμῳ παρείληπται, ἀπὸ δὲ τῶν πτηνῶν μόνον τρυγὼν καὶ περιστερὰ, τὸ μὲν ὡς φιλάγρον καὶ φιλήσυχον, τὸ δὲ ὡς φιλάλληλον καὶ φιλάνθρωπον, καὶ ἄμφω ὡς καθαρὰ καὶ ἀκίρρα καὶ ἁγίων ψυχῶν ιδιότητος χαρακτηρίζοντα, εἰς θυσίαν καὶ ὀλοκαύτωσιν τῷ νόμῳ ἐξείλεκται καὶ παρείληπται.

"Οτι τὴν Ἐρυθρὰν οἱ μὲν εἰς ὄδεκα τομάς λέγουσι κοπῆναι, καθὼς καὶ ὁ μέγας Χρυσόστομος ἐκάστη φυλῇ λέγει δίοδον ἰδίαν παρεχομένην, οἱ δὲ εἰς μίαν, διὰ τὸ μίαν πληγὴν τὸν Μωϋσῆν τῇ θαλάσῃ δεδωκέναι. "Οτι τῶν Ἰσραηλιτῶν τῆς θαλάσσης ἐξελθόντων τοὺς Αἰγύπτους ἡ θάλασσα ἐκβάσασα νεκροὺς αὐτοῖς παραδίδωσιν οὐς καὶ σκυλεύσαντες βουνοὺς παποιήμασιν, καὶ ἡ γῆ χένασα τούτους κατ-

ἐπε, κατὰ τὸ εἰρημένον· « Ἐξέτεινας τὴν δεξιάν σου, κατέπειν αὐτοὺς γῆ. » Ἐλθόντες δὲ εἰς Ἑλθίμ εὐρον δεκαδύο πηγὰς ὑδάτων καὶ ἑβδομήκοντα στελέχη φοινίκων, οἵτινες ἦσαν τύποι τῶν Χριστοῦ μαθητῶν, αἱ μὲν δώδεκα πηγαὶ τῶν δεκαδύο κορυφαίων, οἱ δὲ ἑβδομήκοντα φοινίκες τῶν τούτων φοιτητῶν, μεθ' ὧν τὴν οἰκουμένην ποτίσαντες τὴν γλυκείαν καὶ στερεάν τροφήν τῆς θεογνωσίας τῷ κόσμῳ ἐπώμβρησαν. Τὸ δὲ μάννα αὐτοῖς δοθὲν πᾶσιν ἴσον συνήγετο, γὰρ δυνατῶ καὶ ἀσθενεῖ ὅποσον γὰρ τῷ ἰσχυρῶ προεθυμῆθη συναχθῆναι, γομῶρ συνήγετο, διὰ ἑστὶν οὐγγία τριακονταδύο ἤμισυ, καὶ τῷ καταβρόφθουμῆσαντι γομῶρ συνήγετο. Καὶ εἰ εἰς τὴν αὐρίον (72) ἐφυλάχθη, [P. 78] διὰ σκωλήκων ἐφθίετο, ἐκτὸς τῶν σαββάτων· τὸ γὰρ τῆ παρασκευῆ συναγόμενον καὶ τῷ σαββάτῳ διεφυλάττετο ἀβλαβές. Τύπος δὲ ἦν τοῦτο τὸ ἀδιάφθορον δηλῶν τοῦ Δεσποτικοῦ σώματος κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ταφῆς, σταυρῶ μὲν καὶ ἡλοῖς καὶ λόγγῃ φυσικῶς πεπονθὸς ὁμοιοπαθῶς ἡμῖν, διαφθορὰς δὲ καὶ διάλυσιν μηδ' ὄλως ὑπομεμενιχός. Προτυποῖ δὲ τὸ μάννα καὶ τὴν πάντην θεομιγῆτα καὶ τὸν κατ' ἀρετὴν βίον. Τοῦτο τὸ μάννα ἔφαγον Ἑβραῖοι ἐν τῇ ἐρήμῳ τεσσαράκοντα ἔτη· καὶ γὰρ ἡ πάντα ὁδὸς τῆς ἀπὸ Αἰγύπτου ἐξελεύσεως τῶν Ἑβραίων, ἀπὸ Κάδδης βαρνηῆ ἕως φάραγγος Σαρῆθ, μὴ οὕτω πλέον τῶν πεντήκοντα ἡμερῶν, αὐτοῖς καταρμεδομένοισι ὑπὸ Θεοῦ, ἐν λη' χρόνοις διήνυσται.

Ἐπιπολεμούντων τῶν Ἰσραηλιτῶν τὸν Ἀμαλῆκ διὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, ὃς πρὸ τούτου Ναύσης (73) ἐκαλεῖτο, Μωϋσῆς τὰς χεῖρας σταυροειδῶς ἐξέτεινε, καὶ ἐκράτησεν ὁ Ἰσραὴλ τοῦ Ἀμαλῆκ. Ἐπὶ δὲ ἀπονήσας καθῆκεν αὐτὰς, ἐκράτει ὁ Ἀμαλῆκ. Τότε Ἀαρὼν καὶ Μωϋσῆς ὑποθέτες ταῖς χερσὶν αὐτοῦ πέτρας ἐρύλαζεν αὐτὸν ἕως δύσεως ἡλίου. Ὅθεν καὶ κατατροπώσαστο Ἰησοῦς τὸν Ἀμαλῆκ, ἀποκτείνας αὐτὸν μαχαίρῃ.

Ἐπιφορωνεύς ὁ παῖς Ἰνάχου καὶ Νιόβης πρῶτος λέγεται παρ' Ἑλλήσι νόμος καὶ κριτήρια θίσθαι. Ἦ δὲ Κρήτη ἀπὸ Κρητῆς τινος ἄρξαντος ἐκεῖσε ὠνόμαστα.

ἘπιἸσκυθόπολις (74) Βασάν ἐλέγετο πρότερον.

⁴⁰ Exod. xv, 12.

XYLANDRI ET GOARI NOTE.

(72) De manna hæc sunt ad marginem: Τὸ μάννα ὁ Φίλων ἐρμηνεύων τοιαύτην φησὶν αὐτοῦ εἶναι τὴν ποιότητα, ὥστε κατὰ τὴν φαντασίαν τοῦ ἐσθίουτος μετακινῶσθαι, καὶ εἶναι μὲν καθ' ἑαυτὸ οἶνον ἐγγύροον ἐψημένον ἐν μέλιτι, παρέχει δὲ νῦν μὲν ἄρτον, νῦν δὲ κρέας, καὶ κρέας τοιοῦδε ἢ πετεινοῦ ἢ χερσαίου, νῦν δὲ λάχανον τὸ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν ἐκείνου καὶ ἰγθύος, ὡς τὸ ἰδίωμα τῆς καθ' ἑκαστον γένος ποιότητος ἀκριβῶς ἐν τῇ γέσσει τοῦ ἐσθίουτος διακρίνωσθαι. Cæterum ascribam verba D. Augustini ex 118 ad Januarium epistola: « Valet etiam, inquit, ad hanc similitudinem, quod in primo populo unicusque manna secundum propriam voluntatem in ore sapiebat, » etc., quæ verba sua ipsa recensens in *Retract.* xx, « Non, ait, mihi occurrit unde hoc probari possit nisi ex libro Sapientiæ,

PATR. GR. CXXI.

ac terræ ea hiatu absorpta sunt, sicut scriptum est. « Simul atque extendisti manum tuam, illos terra deglutivit ⁴⁰. » Cum ad Elima venissent, invenerunt 12 fontes aquarum ac 70 truncos palmarum. Erant hi typi discipulorum Christi. Ac duodecim quidem fontes duodecim apostolos, septuaginta palmæ eorum discipulos significabant: per quos orbem terrarum irrigantes, dulci ac solido cibo divinæ cognitionis mundum humectarunt. Manna autem, quod ipsis datum fuit, ab omnibus æquali colligebatur mensura, tantum a valido quantum ab imbecilli. Nam neque validus gomore (ea est mensura unciarum 32 cum semisse) amplius et tantumdem ignavus colligebat. Quod in crastinum adservabatur, id vermes corrumpabant, dempto sabbato: quod enim pridie sabbati colligebatur, id etiam per sabbatum integritati suæ constabat. Eo adumbrabatur corpus Servatoris nostri, quo tempore in seculcro erat futurum, omnis corruptionis experts fore. Nam in cruce ea quæ humana fert natura ac nostræ similis, a clavibus atque lancea perpressum: sed neque ullam vel corruptionem vel dissolutionem senserat. Castissimam quoque Dei Genitricem **138** manna præfiguratur, et vitam secundum virtutem institutam. Ederunt Hebræi manna istud in solitudine per annos quadraginta. Iter enim Hebræorum ab Ægypti egressu, a Cadesbarnea usque ad vallem Zaretham, cum non sit plurimum 50 dierum, ab ipsis divinitus hinc inde otiose vagari coactis annis totis 38 est confectum.

Josua Nunis filius adversus Amalecum præliante (eo qui ante Osea fuit dictus), quamdiu Moses in crucis formam manus intendit, victoria penes Israelicos fuit, remittente manus Mose Amalecus prævaluit. Itaque Aaron et Or manibus ejus saxa supposuerunt, ut usque ad occasum solis ita precando duraret. Ac Josua Amalecum ferro concidit atque vires ejus attrivit.

Phoroneus Inachi et Niobæ filius primus fertur Græcis leges dedisse ac judicia constituisse. Creta autem a Crete quodam, qui ibi imperium obtinuit, nominata est.

Scythopolis antea Basanis nomen gessit.

quem Judæi non recipiunt in auctoritatem canonicam; quod tamen fidelibus potuit provenire. non illis adversus Deum murmuratoribus, qui profecto alias escas non desiderarent, si hoc eis saperet manna quod vellent. » Locus libri Sapientiæ est c. xvi, et librum Philonis Hebræi creditum esse vel ex D. Hieronymi præfatiuncula notum est. XYL.

(73) Vel Αύση. Vide Num. xiii et Euseb. *Hist. eccles.* I, 4. XYL.

(74) Σκυθόπολις legi, cum scriptura videatur συνόπολις habere. Qua vero occasione hujus urbis mentio hic fiat, non habeo excogitare. Scythopolim urbem fuisse in finibus Galiliæ docet Strabo l. xvi, ubi refert quomodo Judææ Pompeius Magnus sit potitus. Stephani verba sunt cor-

Hactenus quinque Mosis libri complectuntur A historiam atque res gestas ab Adamo ter mille octingentorum sexaginta septem annorum.

In divini mysterii celebratione, urbs sancta de novo pane sanctum pascha offert.

In monte Sinai Moses ante oculos vidit universum arcæ apparatus, amictum pontificis, atque omnia ad eum pertinentia, sibiulam, 139 tabellam oraculi, quæ pendebat ad pectus pontificis maximi duodecim ornata gemmis, quarum fulgore quid expediret, obscuracione quid damno foret significabatur. Ad eorum imitationem confecit arcam cum omni instrumento. Tunc et priores accepit tabulas, Deumque audivit per iram hæc dicentem: « Permite ut eos deileam, atque ex te deinde gentem magnam atque potentem propagem ⁴¹. » Sed Moses suis deprecationibus iram Dei leniit. Cum a monte descendisset, vitulum igne combussit inque pulverem rededit: hunc aqua inspersit, eam populo bibendam exhibuit. Cumque bello intestino Deum placasset, rursus inedia quadraginta dierum tolerata in montem evasit ac posteriores tabulas accepit. Tunc etiam Domini majestatem vidit rimæ saxi assidens, et facies ipsius illustrata est. Per posteriora autem Dei intelligere debes divinas dispensationes atque effectiones. Per saxum fidei firmitatem inconcusam. Per saxi rimam fidei oculum: eo enim Moses, et qui eum imitantur, inaccessa et invisibilia attingunt. Per velamen incredulitatem: quando enim Deo credit homo, tunc aufertur, teste Apostolo ⁴². Tunc etiam aram fabricatur opera Beseleelis, filii sororis suæ Mariæ, et Oris ejus qui cum Aaron manu Mosis contra Annalecum orantis sustentavit. Opera tabernaculi absoluta sunt septem mensibus; idque erectum stetit 140 prima die primi mensis secundi ab exitu Ægyptiaco anni, ut quidem Scriptura tertio libro, qui est Leviticus, testatur. Secundo autem mense initus est populi numerus, censique a viginti annos nato et supra, ut est in Numerorum libro quarto, millia 603 ac 550 viri, absque Levitis, qui seorsim numerati deprehensi sunt 22 millia. Quadragesimo ab exitu anno mortuus est Aaron, natus annos 123. In ejus locum substituit Moses Eleazarum Aaronis filium. Ipse Moses undecimo mense quadragesimi ab exitu anni, ætatis suæ vicesimosupracentesimum, fausta precatus universo populo, in montem Nabanum (alias Abarima) situm in Moabico solo, cis Jordanem, e regione Jerichun-

Ἔως ὧδε ἡ πεντάβιβλος περιέχει ἱστορίαν τε καὶ πράξιν ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ ἐτῶν τρισχιλίων ὀκτακοσίων ἐξηκονταεπτὰ.

Ὅτι ἀπὸ τοῦ νέου σίτου προφέρει ἡ ἀγία πόλις τὸ ἅγιον Πάσχα, τὴν προσφορὰν ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ.

Ὅτι τὴν κατασκευὴν τῆς κιβωτοῦ πᾶσαν καὶ τὴν στολὴν τοῦ ἱερέως καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πάντων, τῆς τε πόρπης, ἧτις ἐστὶ φέβλα ἢ περόνη, καὶ τοῦ λογείου, ὅπερ ἐκείτο ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ ἀρχιερέως διὰ δώδεκα λίθων, σημαίνοντων διὰ μὲν τῆς αὐγῆς τὰ χρυσά, διὰ δὲ τῆς ἐπισκοπώσεως τὰ δεινὰ, εἰς τὸ Σινᾶ ὄρος ὀφθαλμοφανῶς ἐθεάσατο Μωϋσῆς, καὶ κατὰ ταῦτα ὑποκόδησεν τὴν κιβωτὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ. Τότε καὶ τὰς πλάκας τὰς πρώτας ἔλαβε, καὶ τοῦ Θεοῦ ἤκουσεν ὀργιζομένου καὶ λέγοντος. « Ἐασόν με ἐκτρέψαι αὐτοὺς, καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα καὶ ἰσχυρόν. » Αὐτὸς δὲ δεηθεὶς ἐξελάσατο τὸν Θεὸν, καὶ καταλθὼν τὸν μὲν μόσχον κατέκαυσε πυρὶ, καὶ κτηήλεσεν αὐτὸν λεπτὰ καὶ ἔσπειρεν ἐπὶ τοῦ ὕδατος, καὶ ἐπότισε τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ. Καὶ ἐμφυλίῳ πολέμῳ τὸν Θεὸν ἠλωσάμενος, [P. 79] πάλιν ἐτέρας τεσσαράκοντα ἡμέρας νηστεύσας, ἀνείσιν εἰς τὸ ὄρος καὶ τὰς δευτέρας πλάκας λαμβάνει. Τότε εἶδε καὶ τὴν δόξην Κυρίου παρα τῇ ὀπῇ τῆς πέτρας καθίσας, καὶ ἐδοξάσθη τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Ὅπισθια δὲ Θεοῦ χρονοῖν τὰς θείας οἰκονομίας καὶ ἐνεργείας, πέτραν δὲ τῆς πίστεως τὸ στεβρόν καὶ ἀκράδαντον, ὅπῃ δὲ τῆς πέτρας τὸν τῆς πίστεως ὀφθαλμὸν (διὰ τοῦτο γὰρ οἱ κατὰ Μωϋσέα θεωροῦσι τὰ ἀνεφικτα καὶ ἀθέατα), κάλυμμα δὲ τὴν ἀπίσταν· ἦν ἵνα γὰρ ἀνθρώπος πιστευση πρὸς Κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα, ὡς φησὶν ὁ Ἀπόστολος. Τότε κατασκευάζει καὶ τὴν κιβωτὸν διὰ Βεζελεὺλ υἱοῦ Μαρίας τῆς ἀδελφῆς Μωϋσέως, καὶ Ὑρ τοῦ συνόντος καὶ Ἀαρῶν, ὅτε τὰς χεῖρας ἀνεῖχον Μωϋσέως κατὰ τοῦ Ἀμαλήκ. Ἐτελειώθη δὲ τὰ ἔργα τῆς σκηνῆς ἐν ἐπτὰ μηνσὶ, καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τοῦ πρώτου μηνὸς τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς ἐξόδου ἔστη· ὅπερ καὶ ἡ Γραφή μαρτυρεῖ ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Λευϊτικῶν (73). Τῷ δὲ δευτέρῳ μηνὶ ἐγένετο ἡ ἐκρηθμῆσις τοῦ λαοῦ, καὶ εὐρέθη ἀπὸ εἰκοσαστοῦς καὶ ἐπάνω, καθὼς ἡ τετάρτη βίβλος τῶν ἀριθμῶν λέγει, μυριάδες ἐξήκοντα καὶ γῶν, χωρὶς τῶν Λευϊτῶν· οἱ δὲ Λευῖται ἀριθμηθέντες εὐρέθησαν χιλιάδες κβ'. Τῷ τεσσαρακοστῷ ἔτει τῆς ἐξόδου Ἀαρῶν ἐτελεύτησεν ρκγ' ἐτῶν, καὶ Μωϋσῆς προχειρίζεται Ἐλεάζαρ τὸν υἱὸν Ἀαρῶν. Μωϋσῆς δὲ τῷ ια' μηνὶ τοῦ μ' ἔτους τῆς ἐξόδου, ἑκατοστῷ δὲ εἰκοστῷ ἔτει τῆς ζωῆς αὐτοῦ, εὐλογήσας πάντα τὸν

⁴¹ Exod. xxxii, 10. ⁴² II Cor. iii, 16.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

ruptissima; apud quem tamen est eam olim Βαζων (forte Βίρων aut Βάσαν) a Barbaris vocatam. Plinius v, 18 eam in Decapoli Judææ vicina ponit, aitque Nysam prius fuisse dictam a Bacchi nutrice. Lib. II Machab. xii mentio fit Scytharum urbis, hujus ipsius nimirum, dissitæ ab Hierosolymis ad stadia 600. Ea ergo Basan fuit olim regia Ogi. Vice Josephum, Antiquit. iv, 5, et confer cum his:

facile intelliges Scythopolim esse Basanem, caput Galadinæ vel Gaulonitidis, Galilææ imminentem. Vide et quæ de hac urbe infra Cedrenus in Orestis fabula refert. Sed hæc in Geographicis nostris uberior, Deo volente. XYL.

(75) Atqui hæc non in Levitico, sed sine Exodi leguntur. XYL.

λαὸν, ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος Ναβάν ἤτοι Ἀμβρεῖμ, κείμενον ἐν τῇ Μωαβίτιδι πέραν τοῦ Ἰορδάνου κατὰ πρόσωπον Ἰεριχώ, καὶ κατοπεύσας τὴν γῆν τὴν ἐπηγγελμένη αὐτῷ τῷ Ἰσραὴλ, ἐτελεύτησε, καὶ οὐκ εἶδεν οὐδεὶς τὸν τάφον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠμαυρώθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ, οὐδὲ ἐφθάρησαν τὰ χεῖλη αὐτοῦ. Ἐπείρριξε δὲ αὐτὸν ὁ διάβολος ὡς ἡμαρτηκότα τῷ Θεῷ συνελκύσαι μετὰ τῶν ἁμαρτωλῶν. Ἀλλ' ἀρχαγγελικῇ διεκρούσθη χειρὶ ὡς προπετής καὶ θρασυῆ καὶ τῶν τοῦ Θεοῦ φίλων δυσμενῆς. Ἐγένετο δὲ νεφέλη καὶ σκότος κατὰ τὸν τόπον, ὡς μὴ ἰδεῖν τινα ποῦ ἐτάφη Μωϋσῆς, καθὼς Ἰώσηπος ἱστορεῖ.

Ἰστέον ὅτι τὰ πέντε βιβλία τῆς ἀρχαιολογίας ὁ μακαριώτατος ἐν ἀγίῳ Πνεύματι Μωϋσῆς ἀνετάξατο κατὰ τὴν Ἑβραϊδα γλῶσσαν ἤτις μετὰ ταῦτα, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ, εἰς Ἑλληνικὴν μεταβλήθη, διάλεκτον ὑπὸ τῶν ἑβδομήκοντα ἐρμηνευθεῖσα ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου. Καὶ ἡ μὲν Γένεσις ἄνωθεν ἀπ' ἀρχῆς τὴν κοσμογένειαν τὴν τε τοῦ ἀνθρώπου πλάσιν, [P 80] τὸν κατακλυσμὸν, τὴν τῶν Σοδομιτῶν ἀπώλειαν, τὴν ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους τῶν πατέρων Ἀβραάμ, Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ βίωσιν καὶ τελείωσιν, τοὺς χρηματισμοὺς καὶ τὴν τοῦ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ βασιλείαν περιέχει. Ἡ δὲ Ἐξοδος τὴν τοῦ Ἰσραὴλ περιέχει κάκωσιν, καὶ τὴν διὰ Μωϋσέως ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς διάβασιν, καὶ τὴν ἐν ἐρήμῳ διατριβὴν, καὶ ὅσα νομοθετούμενος ἐπέπρασε τὸν Θεὸν, καὶ τὴν τὰς σκηνῆς κατασκευὴν. Τὸ Λευιτικὸν τὴν τῶν θυσιῶν ποικίλην παράδοσιν καὶ τὴν τῶν ἱερέων διακόσμησιν. Οἱ Ἀριθμοὶ τὴν διττὴν ἐπίσκεψιν εἴτ' οὖν ἀπαριθμησιν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ περιέχει, τὴν μὲν πρώτην ὑπὲρ Μωϋσέως καὶ Ἀαρῶν μετὰ τῆς Ἐξοδῶν εὐθύς ἐν τῷ ὄρει Σινῶ γενομένην, τὴν δὲ δευτέραν ἐπὶ Μωϋσέως καὶ Ἐλεάζαρ, μετὰ τὴν ἐν τεσσαράκοντα ἔτεσιν πανωλεθρίαν τῶν πρώτων διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν, γενομένην ἐν Ἀραβῶθ Μωαβ ἐπὶ τοῦ Ἰορδάνου κατὰ τὴν Ἰεριχώ. Τὸ δὲ Δευτερονομίον πάσας τὰς ἐξ ἀρχῆς μεγαλοουργίας τοῦ Θεοῦ μέχρι καὶ τῆς τοῦ Μωϋσέως τελευτῆς γενομένης εἰς αὐτοὺς περιέχει, ἀλλὰ μὴν καὶ τὴν ἐμελλόν κατακληρονομεῖν τὴν τῆς ἐπαγγελίας γῆν.

Διελθόντος δὲ τοῦ Ἰσραὴλ τὸν Ἰορδάνην, περιέμεν ὁ Ἰησοῦς πάντα τὸν λαὸν μαχαίραις πετρίναις· τὰ γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ τεσσαράκοντα ἔτη οὐδεὶς περιετμήθη, καὶ οἱ πλείστοι τῶν μαχίμων ἀπερίτμητοι ἦσαν· τὸ δὲ αἴτιον, ὅτι παντὸς ἀλλογενοῦς χωρῆσμένοι· χρεῖαν τῆς περιτομῆς οὐκ εἶχον. Καλῶς ἀρξ' εἴρηται τῷ θεῷ Ἀποστόλῳ ὅτι οὔτε περιτομὴ τι ἰσχύει οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν. Καὶ φαγόντος ἐκ τοῦ νέου σίτου τοῦ λαοῦ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐξέλιπε τὸ μάννα. Τότε καὶ τὸν ἀρχιστράτηγον Μιχαὴλ εἶδεν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ εἰς Ἰεριχώ, δι' οὗ καὶ παρεδόθη αὐτῷ ἡ Ἰεριχώ· μετὰ γὰρ ἡμέρας ε' περιστοιχισάντων αὐτῆν μετὰ τῆς κιβωτοῦ, ἐπεὶ ἐσάλπισαν καὶ ἐβόησαν ὁ λαός, ἔπασον αὐτόματα τὰ τείχη, καὶ εἰσῆλθεν ἐν αὐτῇ Ἰσραὴλ, καὶ ἐσφάγη πᾶς ὁ λαός τῆς Ἰεριχώ καὶ πᾶν ζῶον, πλὴν Πάαβ

tis, subivit, speculatusque inde terram Israelico populo promissam finem vivendi fecit. Nemo sepulcrum ejus novit: sed et viventis neque caligaverunt oculi neque labia marcuerunt. Tentavit autem eum diabolus, veluti eum qui adversus Deum deliquisset, eoque trahere conatus est quo reliquos peccatores. Sed is, ut temerarius audaxque Dei amicorum hostis, principis angelorum manu profligatus ab eo fuit. Nebula autem et caligo circa eum locum est oborta, ne quis videre posset ubi Moses terræ esset conditus. Ita Josephus narrat.

Scire convenit quinque antiquitatis libros a beatissimo Mose Spiritus sancti instinctu fuisse sermone compositos Hebraico; qui sequenti tempore cum reliquis in Græcam linguam sunt conversi a septuaginta **141** Interpretibus sub Ptolemæo Philadelpho. Et liber quidem Geneseos complectitur ab initio repetitam mundi creationem, hominis effictionem, diluvium, Sodomæorum interitum; tum natales, vitam atque obitum Abrahami, Isaaci, Jacobi, oracula, regnum Josephi in Ægypto. Exodus habet Israelici populi afflictionem, et ejusdem Mose duce per Rubrum mare transitum, vitam in solitudine actam, utque populus lege accepta Deum tentarit, nec non tabernaculi apparatus. Levitico insunt variæ de sacrificiis præceptiones et sacerdotum administratio. Numeri duplicem populi recognitionem sive recensionem continent, quarum prior statim ab exitu apud Sinaim montem habita fuit a Mose et Aarone; posteriorem censum, prioribus per quadraginta annos suæ incredulitatis culpa a Deo occisione deletis, juxta Arabaotham Moabicae regionis ad Jordanem prope Jerichuntem Moses et Eleazarus egerunt. Deuteronomium omnia magna Dei facta et in Hebræos beneficia ab initio usque ad mortem Mosis recenset, itemque totum secundum canticum, ac tribuunt principes, qui terram promissam erant distributuri.

δευτέραν ὁδὴν πᾶσαν, καὶ τοὺς φυλάρχους οἱ καὶ

Cum populus Israelicus Jordanem fluvium transivisset, Josua cum cultris saxeis circumcidit. Nam per quadraginta annos, quos in solitudine exegerunt, nemo circumciscus fuerat; ac plerique eorum qui ad **142** bellum apti erant, incircumcisi manserant. Causa fuit quod ab omnibus alienigenis separati nihil circumcisione indigebant. Præclare itaque a divino Apostolo ⁴³ dictum est neque circumcisionem quidpiam valere neque præputium, sed præceptorum Dei observationem Quo die novis fructibus populus vesci cœpit, eo manna defecit. Tunc et divini exercitus principem Michaelum Josua Jerichunte vidit, urbsque ipsi ab eo tradita est. Cum enim populus eam per sex dies circumvisisset, simul gestata fœderis arca, posteaquam tubis cecinit ac clamorem sustulit, mœnia urbis corruerunt

⁴³ I Cor. vii, 19.

populusque in eam intravit. Oppidani internecone deleti sunt cum bestiis suis, sola Rahaba meretrice et ejus familia superstite. Tunc et Achanus lapidibus cum familia sua coopertus est, quod de præda esset peculatus. Tunc etiam Gabaonitæ, Evæi posterii ac reliqui, simulato se longinquam terram incolere, cum Josua fœdus pepigerunt. Quos cum deinde Josua intellexisset finitimos esse, capitibus quidem eorum pepercit, populi tamen Israelici lixas calonesque esse jussit. Cum Amorrhæis porro pugnans solem apud Gabaonem lunamque ad vallem Elomam subsistere jussit, dum hostes excinderet. Regna in suam potestatem redegit Josua numero 29, principatus 7, excepta Jerichunte et Getha. Urbem Jerichuntem etiam Phœnicum urbem appellat, Cinnæos posteritatem Iothoris. Josua ergo terram promissam Judaico populo tributim distribuit. Mortuus est annos natus 110, cum 143 Israelicum populum annos 27 rexisset. Humatus est Thamnathsarache in montibus Ephraimicis, cumque eo lapidei cultri.

In Argivos post Inachum Phoroneus regnum obtinuit, ac post hunc plures alii usque ad Lynceum, qui Danao regi bellum intulit, eum occidit, regnoque potius filiam ejus Clytæmnestram uxorem duxit. Post hunc Meriopus cum quinque annos tantum regnasset, imperio excidit: atque sic regnum Argivorum, cum 549 annos durasset, ad Sicyonios Græcos translatus est.

Mosis ætate quidam magnus vir Gyges nomine, de Japeti stirpe, Atticam indigena ipse regno tenuit per annos 32. Eo regnante diluvium in sola Attica exstitit, quo et rex periit et tota ea regio, quæ etiam per 200 deinceps annos inculta jacuit.

Quo tempore Israelicus populus ex Ægypto est egressus, Molossis indigena quidam, Aides nomine (Plutonem Latini vocant) cum uxore sua Melindia imperavit. Ei regi filia fuit, nomine Proserpina. Quam cum Pirithous regis consiliarius amaret, et cum virgine composita noctu eam rapere instituit. Deprehenso hoc conatu Pluto canem, quem vasto corpore et sævum habebat, Tricerberum nomine, foris ad januam Proserpinæ ipsa rei imprudente constituit. Ita Pirithoum noctu se ad illam conferentem adortus canis interfecit; atque ipsam quoque Proserpinam, 144 eum ad tumultum excurreret, discerpit. Inde nata est fabula, quod Pluto (ea vox divitias viri ejus designat) virgine Proserpina rapta ad inferos (id est ad Aidem) concesserit.

Ægialeus primus regnum in Sicyonios gessit, annos 52. Post hunc alii reges viginti sex fuerunt usque ad Zeuxippum. Hic Sicyoniis annos triginta unum imperavit. Duravit hoc regnum annos 980.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(76) Malim Hypermnestram. Sed hæc omnia persequi nolo, ex poetis et libris ad eorum intelligen-

Α τῆς πόρνης καὶ τοῦ ὄξκου αὐτῆς. Ἐκεῖ καὶ Ἄχα ἐλιθοβολήθη ὑπὸ τοῦ Ἰσραὴλ εὐν πασι τοῖς αὐτοῦ διὰ τὸ ἀποκρῦσαι χρήματα. Τότε καὶ Γαβαωνῖται καὶ οἱ τοῦ Εὐαίου καὶ οἱ λοιποὶ, ὡς μακρόθεν οἰκοῦντες, πρὸς Ἰησοῦν σπονδὰς ποιοῦνται· οὐς ἐπιγνοὺς ὑστερον πλησιοχώρους ὑπάρχειν τῆς μὲν αἰχμαλωσίας συνεχώρησε, διακονεῖν δὲ καὶ [P. 81] ξυλοφορεῖν τῷ λαῷ προσέταξε. Τοὺς δὲ Ἀμορραίους πολέμων ἔστησε τὸν ἥλιον κατὰ Γαβαῶν καὶ κατὰ φάραγγα Ἐλώμ τὴν σελήνην, ἕως ἐξεπολέμησε τοὺς ἐχθρούς. Πᾶσαι δὲ ἅς παρέλαβεν Ἰησοῦς τοῦ Νάυῃ βασιλείας εἰκοσιεννέα ἦσαν, ἐπαρχίαι δὲ ἑπτὰ, πάρεξ τῶν τῆς Ἰεριχῶ καὶ τῆς Γέθ. Τὴν δὲ Ἰεριχῶ πόλιν καὶ Φοινίκων πόλιν ὀνομάζει, Κινναίους δὲ τοὺς ἀπογόνους Ἰοθὼρ. Οὗτος τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας τῶν Ἰουδαίων ἔθνη διανέμει εἰς κληῖρον. Τελευτᾷ δὲ ζήσας ἔτη ἑκατὸν δέκα, κρατήσας τοῦ Ἰσραὴλ ἔτη εἴκοσι ἑπτὰ. Καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν Θαμναθσαράχ, ἐν τῷ ὄρει Ἐφραΐμ, συνθάψαντες αὐτῷ καὶ τὰς πετρίνας μαχαίρας.

Ἐπι τῶν Ἀργείων μετὰ Ἰναχον ἐβασίλευσε Φορωνεύς, καὶ ἄλλοι δὲ πλείους μετ' αὐτὸν ἕως τοῦ Λυγκείως, ὃς Δαναῶν πολεμήσας τῷ βασιλεῖ, καὶ τοῦτον ἀποκτείνας, τὴν τε βασιλείαν αὐτοῦ καὶ τὴν θυγατέρα Κλυταιμνήστραν (76) εἰς γυναῖκα παρέλαβε. Μετὰ τοῦτον Μερίοπας πέντε μόνους χρόνους βεβασίλευκῶς αὐτὸς καταλύεται, καὶ ἡ βασιλεία τῶν Ἀργείων ἐπὶ φμθ' ἔτη διαρκέσασα εἰς Σικυωνίτας τοὺς Ἑλληδικούς μεταπεπτύκει.

Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις Μωϋσέως γέγονε τις ἀνὴρ μέγας, ἐκ τῆς φυλῆς Ἰάφεθ, ὃς αὐτόχθων ὢν ἐβασίλευσε τῆς Ἀττικῆς ἔτη λβ'. Ὄνομα τῷ ἀνδρὶ Γυγῆς. Ἐπ' αὐτοῦ γέγονε κατακυσμὸς ἐν τῇ Ἀττικῇ μόνῃ· αὐτὸς τε ἀπώλετο καὶ ἡ χώρα πάντα, καὶ ἕως ἐτῶν διακοσίων ἔρημος ἔμεινεν.

Ἐν δὲ τοῖς καιροῖς τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ τῆς τῶν Μολοσσῶν χώρας αὐτόχθων τις, Αἰδῆς ὄνομα, βεβασίλευκῶς μετὰ Μελινδίας τῆς αὐτοῦ γυναικὸς ἔσχε θυγατέρα τὴν Περσεφόνην, τῆς Πειρήθους ὁ αὐτοῦ συγκλητικὸς ἐρασθεὶς κατὰ σύνταξιν αὐτῆς ἀρπάσαι ταύτην νυκτὸς ἐβουλήθη. Τοῦτο γνοὺς Ἀἰδῆς, ὃν εἶχε κύων μέγιστον καὶ ἄγριον, Τρικέρβερον ἐπονομαζόμενον, ἔξω τῆς θύρας ἔστησε Περσεφόνης ἀγνοούσης. Τοῦ δὲ Πειρήθου πρὸς αὐτὴν παραγενομένου νυκτὸς, ἐφορμήσας ὁ κύων ἀνέβλεπεν αὐτόν. Ἐξεληθοῦσα δὲ πρὸς τὴν ταραχὴν ἡ κόρη διεσπάρχεται καὶ αὐτὴ τῷ κυνί. Ἐντεῦθεν ἐρόρηθη ὅτι ὁ Πλούτων, τὸ τοῦ ἀνδρὸς εὐπορον σημαίνων, τὴν κόρην Περσεφόνην ἀρπάσας ἐς ἄδην φῆχτο.

Ἐπι τῷ Διγαλιεὺς πρῶτος Σικυωνιτῶν πενήτηκοντα δύο ἔτη ἤρξε· μεθ' ὃν ἄλλοι κς' ἕως τοῦ καλουμένου Ζευξίππου, ὃς ἔτὸς ἐν καὶ τριάκοντα ἐβασίλευσεν ἐν αὐτοῖς. Καὶ κατέσχευεν αὐτῶν ἡ βασιλεία ἔτη ἑννακόσια ὀγδοήκοντα.

tiam parandam scriptis repetenda inque scholis ideo nota. XYL.

Τὰ δὲ δουτικά καὶ τὰ κατὰ Ἴτολίαν μέρη ὑπὸ τῶν υἱῶν Πίκου τοῦ καὶ Διδὸς ἐποπαροῦντο. Ἐν δὲ τοῖς Ἑλλησιν ὁ Προμηθεὺς [P. 82] καὶ Ἐπιμηθεὺς Ἄτλας τε καὶ ὁ πανόπτης Ἄργος ἐγνωρίζοντο, ὃν καὶ ἑκατοντόφθαλμον διὰ τὸ δξυωπέστατον καὶ περίβλεπτον εἶναι τὴν διάνοιαν ἐκάλουν. Καὶ ὁ μὲν Ἄτλας ἀστρονομικὴν μετῆι ἐπιστήμην, διὸ καὶ τὸν οὐρανὸν βαστάζειν αὐτὸν ἐμυθεύσαντο, Προμηθεὺς δὲ γραμματικὴν, ὡς φασιν, ἐξεῦρεν. Οἱ δὲ Ἀναξαγόρειοι ἑρμηνεύουσι νοῦν μὲν τὸν Δία, τὴν δὲ Ἀθηνᾶν τέχνην. Ὅθεν καὶ τὸ.

Χειρῶν ἄλλομένων (77) ἔρρει πολύμητιν Ἀθῆνῃν.

τὸν δὲ Προμηθεὺς νοῦν ἔλεγον· προμηθεῖα γὰρ ἐστὶν ἀνθρώποις ὁ νοῦς. Διὸ καὶ μυθεύονται τοὺς ἀνθρώπους μεταπεπλάσθαι, δηλονότι ἀπὸ ἰδιωτείας εἰς γνῶσιν. Ἐπιμηθεὺς δὲ τὴν μουσικὴν ἐξεῦρε, καὶ Δευκαλίων τὰ περὶ τοῦ κατακλυσμοῦ τῆς Ἀττικῆς ἀνετάξατο. Ὁ Κέκροψ δὲ διφυτὴς ὠνομάσθη, ἣ διὰ μῆκος σώματος, ἣ ὅτι Αἰγύπτιος ὦν τὰς δύο γλώσσας ἠπίστατο. Οὗτος μετὰ τὸν κατακλυσμὸν τῆς Ἀττικῆς Ἀθηνῶν ἐδασίλευσε χρόνους ὅ, καὶ ἀπὸ τῆς Ἀθηνᾶς τὴν πόλιν Ἀθῆνας ὠνόμασεν. Ἐπὶ αὐτοῦ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἐλαία πρῶτως ἐφύη. Ἀπὸ τούτου Κεκροπία ἢ χώρα πρῶτον ἐκλήθη. Οὗτος πρῶτος βοῦν ἐθαύμασε καὶ Ζῆνα προσηγόρευσε. Ἐπὶ τούτου τὸ ἐν Ἀήλῳ ἱερὸν Ἀπόλλωνος Δηλίου ὑπὸ Ἐριχθονίου υἱοῦ Κέκροπος ἰδρύνθη. Οὗτος νομοθετεῖ τὰς γυναικας εἶτι παρθένους οὐσας ἐνὶ ἀνδρὶ τῷ βουλομένῳ γαμῆσθαι, καὶ μηδενὶ ἄλλῳ ἕως θανάτου προσανέχειν ἕως γὰρ αὐτοῦ ἀδιαφόρως ἔζων, πρὸς καιρὸν μιγνύμενοι καὶ αὔθις ὅτε βούλονται διαχωρίζομενοι, ὡς ἄδηλον εἶναι τίς ἂν εἴη τούτου πατήρ, κτηνῶν τρόπων νοθευομένου τοῦ γένους τῆ ἐπιμείξια. Ἐλεγε γὰρ αὐτὸ αἴτιον εἶναι τοῦ κατακλυσμοῦ. Καὶ μετ' αὐτὸν Κραναὸς ἐδασίλευσεν ἔτη ἑννέα, ὅτι καὶ Σαπφῶ ἦ καὶ πρῶτη Μουσῶν ἀνηγόρευτο. Εἶτα Φορνεὺς καὶ ἄλλοι μετ' αὐτὸν ἕως Κόδρου βασιλεύσαντες αὐτῶν ἔτη κα'. Ἐκράτει οὖν ἡ Ἀθηναίων βασιλεία ἔτη υἷβ'. Κάντεῦθεν ἄρχοντας δώδεκα προσέβαλλοντο, δι' ὧν ἢ κατ' αὐτοὺς διωκονομεῖτο πολιτεία. Ἐν τούτοις τοῖς ἄρχουσιν ἐνομοθετεῖ Ἀθηναίων πρῶτος Δράκων ὀνόματι. Μετ' αὐτὸν δὲ Σόλων τοῦ Δράκοντος τοὺς νόμους ἤθετε. Εἶτα Θάλης ὁ Μιλήσιος ἐθεσμοθετεῖ, καὶ πάλιν Αἰσχύλος τυραννήσας ἔτος ἑν καὶ μῆνας ζ'. Μεθ' ὃν Ἀλκιβιάδης ἔτη δύο, εἶτα ἄλλοι ιη', καὶ αὔθις ἡ τούτων κατελύθη βασιλεία. Ἐν ἐκείνοις τοῖς καιροῖς καὶ οἱ κριταὶ ἔρχον ἐν υἱοῖς Ἰσραήλ.

judices populo Israelico praesuerunt, quos propter Græcorum historias denuo commemorare placuit. Τῶν κριτῶν τοῦ Ἰσραήλ ἐπανέληψις διὰ τὰς τῶν Ἑλλήνων ἱστορίας. Μετὰ Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ ἐκ τῆς Ἰούδα καὶ Συμεῶν φυλῆς [P. 83] τοῖς ἀλλήλων σχοινίσμασιν ἀνά μέρος βοηθούντων πρῶτος ἄρχαι τοῦ λαοῦ λέγεται Χάλεβ ἔτη λ'. Μετὰ τούτου ὁ λαὸς εἰδῶλοις λατρεύσας ἐκδίδεται δουλεύειν τῷ Χουσαρθάμ.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(77) Nihil habeo, ut neque de bove, Jove, qui sequitur. Xyl.

Regionibus autem ad solis occasum vergentibus et Italiæ posteritas Pici Jovis per provincias præfuit. Inter Græcos autem innotuerunt Prometheus, Epimetheus, Atlas et acutissimo visu præditus Argus, qui ob perspicacitatem oculorum atque ingenii centumoculus est perhibitus. Atlas astronomicam tractavit scientiam: itaque fabulati sunt ab eo cælum gestari. Prometheus grammaticæ inventorem fuisse tradunt. Anaxagorei porro philosophi Jovis nomine mentem, Minervæ vocabulo artem intelligunt. Unde est illud:

Et manibus cassus sapientem Pallada quarit.

Prometheum autem mentem interpretantur: est enim hominibus a mente prudentia, quam prometheiam dicunt. Idcirco etiam fabulantur ab eo homines fuisse transfiguratos, nimirum quod rudes ad scientiam adduxerit. Musicam invenit Epimetheus: Deucalion historiam diluvii Attici conscripsit. Cecropem duplicem seu duabus naturis constantem 145 dixerunt, sive ob corporis proceritatem, sive quod Ægyptius patria utramque linguam calleret. Is post diluvium Atticum Athenis regnavit annos 50, urbemque Athenas a Minervæ Græco nomine nuncupavit. Eo regnante primum in arce olea est enata. Ab ipso regio Cecropia est appellata. Is primus bovem admiratus est et Jovem cognominavit. Ejus tempestate fanum Ἀπολλινος Delii in insula Delo positum est ab Erichthonio Cecropis filio. Is legem tulit uti virgines uni alicui viro volenti nuberent, neque eo vivo rem cum ullo alio haberent. Hactenus enim promiscuo concubitu usi fuerant, arbitrio suo inter se juncti rursusque separati; quo factum est ut nemo patrem suum scire posset, peccatis instar spurios procreantibus hominibus. Eam rem ille causam diluvio præbuisse dicebat. Post hunc Cranaus regnavit annos 9; quo tempore Sappho vixit, quæ prima Musarum dicta fuit. Successit Cranao Phorneus, alique deinceps usque ad Codrum, qui regnum per annos 21 gessit. Duravit regnum Atheniense annos 492. Inde rem publicam suam duodenis principibus administrandam tradiderunt. Ex his primus Draco leges Atheniensibus posuit, quas ejus successor Solon abrogavit. Post hunc alias Thales Milesius tulit; rursumque Æschylus, cum in rem publicam tyrannidem obtineret per annum ac 7 menses. Post hunc Alcibiades biennium, deinde alii 18, rursusque horam regnum abolitum 146 est. Eo tempore

Judicum Hebræorum tempora cum Græcis collata. Mortuo Josua Judæ et Simeonis tribus mutua auxilia junxerunt. Primus populo dux fuisse narratur Calebus, annos 30. Inde populus simulacris divinum exhibendo cultum meruit, ut Chusarthomo Syriæ, quæ est Mesopotamia, regi servitutem ser-

viret annos octodecim. Cum autem se ad Deum populus convertisset, is eis primum judicem excitavit Gothonielem, Calebi fratrem, natu minorem. Is populum 40 annos gubernavit. Hujus tempore diluvium Deucalionium in Græcia fuit. Rursum peccatis populus Deum irritans ab eo in potestatem Egloni Moabico regi traditus est, anno mundi 3942, eique servivit annos 48. Resipiscentem populum Deus postea in libertatem asseruit ambidextri Aodi opera. Is 80 annos populum gubernavit. Anno ejus 27 Atticæ rex Cecrops exstitit. Anno septuagesimo septimo diluvium fuit in Thessalia et Æthiopia. Rursus fictitiorum deorum cultu insaniente populo, concessit Deus ut is per viginti annos a Jabimo rege Chanaanico opprimeretur. Post Debora fatidica mulier, uxor Apheidothi de tribu Ephraimica, Israelico populo præfuit. Hac duce Barachus Abinoemi filius tribu Nephthalimicus cum **147** Sisera copiarum Jabimi imperatore pugnam commisit, totumque ejus exercitum fudit. Ipse Sisera pedes fugiens a Jaela uxore Coschameri Cinnæi interfectus est, mala clavo transadacta. Ea tempestate Cadmus Thebis regnavit. Secundum Deboræ mortem rursus deliquit populus, Madiantisque vexandus per septem annos divinitus est exhibitus. Eos Gedeon tribu Manassæus, victoria fiducia signis a Deo datis confirmata, cum manu virorum qui canum more aquam lambendo hausissent adortus est, ac extinctis eorum 120 millibus, populi per quadraginta annos dux fuit. Post hunc Abimelicus filius ejus, annos 3, Tholas 23, Jairus Galaadites 22. Inde ob sua peccata populus Ammonitis deditus est, ab eoque 18 annos divexatus. Cum autem ad Deum revertisset, per Jephtham Galaaditam is eos liberavit. Princeps populi fuit hic annos 6. Post hunc Essebon 7. Eo fere tempore Troja et Ilium conduntur, et Æsculapius artem medicam constituit. Eglon Zabulonius annos 40. Abdon Selemi filius Pharathonites, cui quadraginta fuerunt filii, nepotes triginta, Israelicum populum rexit annos 8. Hoc tempore apud Græcos innotuit Orpheus Tarax, lyricus omniumque poetarum celeberrimus. Is in poematibus suis plurimos versus posuit de elementorum ortu itemque hominis natiuitate, lucis ex æthere effulsione philosophatus: **148** item de principiis incorporeis, de potestatibus, de sole et luna sideribusque universis, terra

A βασιλεὶ Συρίας τῆς Μεσοποταμίας ἔτη ιη'. Ἐπιστέφαντος τοίνυν τοῦ λαοῦ πρὸς Θεὸν ἀνίστησι τὸν Γοθονιῆλ πρῶτον κριτὴν, ἀδελφὸν νεώτερον τοῦ Χάλεβ, ὃς ἔκρινε τὸν λαὸν ἔτη μ'. ἐπὶ τούτου γέγονεν ὁ ἐπὶ Δευκαλίωνος κατακλυσμὸς ἐν τῇ Ἑλλάδι. Καὶ πάλιν τὸ πονηρὸν ποιήσας ὁ Ἰσραὴλ παρεδόθη Ἑγλῶν βασιλεὶ Μωαβιτῶν ἐν τῷ ἔθρῳ β' ἔτει, καὶ ἰδοὺλευσεν ἔτη ιη'. Πάλιν δὲ αὐτοὺς ἐπιστρέψαντας ἐξαιρεῖται διὰ τοῦ ἀμφοτεροδεξιῦ Ἀωδ, ὃς ἔσχε τὸ ἐπώνυμον τοῦτο διὰ τὸ ὁμοίως ἐν παντὶ πράγματι τῇ εὐωνύμῳ χρῆσθαι χειρὶ καθάπερ καὶ τῇ δεξιᾷ. Οὗτος ἠγήσατο τοῦ λαοῦ ἔτη π'. Τούτου τῷ κζ' ἔτει ἐβασίλευσε τῆς Ἀττικῆς ὁ Κέκροψ' ἐν δὲ τῷ οζ' ἔτει γέγονε κατακλυσμὸς ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Αἰθιοπίᾳ. Πάλιν εἰδωλομανοῦντα τὸν Ἰσραὴλ παρέδωκε Κύριος ἐν χειρὶ Ἰαβείμ βασιλεως Χαναάν ἔτη κ'. Μετὰ ταῦτα Δεδόρρα προσφῆτις, γυνὴ Ἀφειδὼθ φυλῆς Ἐφραΐμ, ἔκρινε τὸν Ἰσραὴλ. Διὰ ταύτης ἠγήσατο Βαράκ, υἱὸς Ἀβινοεὶμ ἐκ φυλῆς Νεφθαλείμ, τῆς κατὰ Σισάρρα μάχης τοῦ ἀρχιστρατήγου Ἰαβείμ, καὶ ἐκράτησε πάσης τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ ὁ Σισάρρα τοῖς ποσὶ διαφυγὼν ὑπὸ Ἰαήλ γυναικὸς Χάμερ τοῦ Κινναίου ἀναίρεται, πασσάλῃ κατὰ τῆς γνάθου διαπαρείς. Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους Κάδμος ἐν Θήβαις ἐβασίλευσε. Μετὰ δὲ τὴν Δεδόρρα τελευτήν ἐξήμαρτε πάλιν ὁ λαὸς, καὶ παρεδόθη τοῖς Μαδιθηαίοις ἔτη ζ'. Γεδεὼν δὲ αὐτοῖς ἐκ φυλῆς Μανασσῆ, θείοις σημεῖοις τῆς νίκης κομισάμενος τὴν πίστιν, ἐπανίσταται, καὶ ἐν τοῖς ἀνδράσι τοῖς λάψαι καθὼς κύων τῶν ἰβ' μυριάδας διαχειρισάμενος ἤρξε τοῦ λαοῦ ἔτη μ'. Ἀβιμέλεχ τούτου υἱὸς ἔτη γ', Θόλα ἔτη κγ', Ἰαεὶρ ὁ Γαλααδίτης ἔτη κβ'. Μετὰ τοῦτο ἐξήμαρτεν ὁ λαὸς, καὶ παρεδόθη τοῖς Ἀμανίτρεις ἔτη ιη'. Ἐπειτα τὴν πρὸς Θεὸν ποιησάμενος ἐπάνοδον σώζονται διὰ τοῦ Ἰεφθά τοῦ Γαλααδίτου ἔτη ς'. Μετὰ τούτων Ἐσεβῶν ἔτη ζ'. Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους τὸ Ἴλιον ἐκτίσθη καὶ ἡ Τροία, καὶ Ἀσκληπιὸς τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην μετήει. Ἑγλῶν (78) ὁ Βαβυλωνίτης ἔτη ι'. Ἀβδῶν υἱὸς Σελεῖμ ὁ Μαραθωνίτης, ὃς ἦν πατὴρ παιδῶν μ' καὶ ἐκγόνων λ', ἔκρινε τὸν Ἰσραὴλ ἔτη γ'. Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους Ὀρφεὺς ὁ Θράξ ὁ λυρικός καὶ ποιητῶν ἀπάντων ἐπισημότατος παρ' Ἑλλήσιν ἐγοωρίζετο, [P. 84] ὃς ἐν ποιητικαῖς στίχοις περὶ στοιχείων ποιήσεως καὶ ἀνθρώπου γενέσεως, καὶ φωτός ἐξ αἰθέρος ἔλλαμψιν φιλοσοφῶν, ἀρχὰς τε ἀσωμάτους καὶ ἐξουσίας, ἡλίον καὶ σελήνην καὶ ἄστρα πάντα, γῆν καὶ θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς ὄρατὰ τε καὶ ἀόρατα πάντα ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ τῶν ὄλων γενέσθαι, καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ πλασθῆναι ἐκ γῆς καὶ ψυχῆν ὑπ' αὐτοῦ λογικὴν λαβεῖν, εἰς μίαν δὲ δύναμιν καὶ ἐν κράτος θεότητος ἀνάγεσθαι τὰ πάντα θεολογεῖν, ὃς ἐστὶν ὁ ὢν Θεὸς, ὃν οὐδεὶς ὄρα. Τρία δὲ, φησὶν, ὀνόματα, βουλή, φῶς, ζῶη, ἐν αὐτῷ, ὀλίγου δεῖν συμφώνως τῇ ἀληθείᾳ τῇ καθ' ἑμᾶς περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, ὁ σοφώτατος

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ,

(78) *Elom* Emendavi in interpretatione, et supplevi hæc ex superiori de Judicibus narratione, et Judic. XII. XYL.

ἀποφθεγγόμενος Ὀρφεύς. Λυρῳδὸς δὲ καὶ κιθαρωδὸς ἄμνειται, πᾶσαν κατακλιῶν καὶ θέλων ψυχὴν. Καὶ τὰ λοιπὰ προεγράψαν.

Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους καὶ Μαρσύαν φιλόσοφον λέγουσι γενέσθαι, ὃς ἐξεῦρε διὰ μουσικῆς αὐλοὺς ἀπὸ καλάμων, καὶ ἀπενοεῖτο ἀπὸ θεῶν ἑαυτὸν καὶ λέγων ἀνθρώποις εὐρῆκεναι διὰ τοῦ μέλους τῶν καλάμων τροφήν. Τοῦτον παραφρονήσαντα βίψκει λέγεται ἑαυτὸν εἰς τὸν ποταμὸν, ὅθεν καὶ ὁ ποταμὸς Μαρσύας ὠνομάσθη ἀπὸ Κολχίδος δὲ οὗτος ὄρητο.

Πάλιν ὁ λαὸς προσπαίσας ἐκδέδοται ἀλλοφύλοις ἔτη μ'. Ἐπιστρέψαντος δὲ αὐτοῦ πρὸς Θεὸν ἀνίστησι τὸν Σαμψὼν τὸν τοῦ Μανωῆ υἱὸν, ἐκ φυλῆς Δάν, ὅστις καταπολεμήσας τοὺς ἀλλοφύλους ἄρχει ἔτη κ'. Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους Ἰσραὴλ ἐγνωρίζετο ὁ τοὺς δεκαδύο ἄθλους διανύσας. Σαμανῆ ἠγήσατο τοῦ λαοῦ ἔτος α'. Ἀναρχίας γενομένης κατὰ τὰς Ἑβραϊκὰς παραδόσεις, καὶ ἔπραττεν ἕκαστος ὅπερ ἠθούλετο, οἷα εἰκὸς ἐν ἀναρχίᾳ γίνεσθαι, ἔτη μ', εἰρήνην ἔσχεν ὁ λαὸς πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους ἔτη λ' Σαμανῆ ἠγουμένου. Καὶ ἦλθε ὁ ἱερεὺς ἤρθε τοῦ λαοῦ ἔτη κ'. Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους ὁ Ἰλιακὸς πόλεμος ἐγένετο ἔτη δέκα, καὶ τὸ Ἰλιον ἦλω. Σαμουὴλ διαδεξάμενος τοῦ Ἠλεὶ τὴν ἱερατείαν καὶ τὴν ἡγεμονίαν κρατεῖ τοῦ λαοῦ. Φασὶ δὲ αὐτὸν δεκαδύο ἔτων εἶναι· ὅτε πρῶτον αὐτῷ ἐφάνη λαλήσας ὁ Θεός· οἷς ἡ κειρωτὸς (79) ἐν τῷ Ἀμιναδάμ οἴκῳ διέτριψε. Καὶ βασιλεύσας χρισθέντος ἦν ἀντιλαμβανόμενος ὁ Ἠλεὶ ἔτη ο'. Γίνεται τοίνυν ἀπὸ τῆς τελευταίας Ἰησοῦ ἐπὶ τὴν τελευταίαν Σαμουὴλ ἔτη χ'. ἀπὸ δὲ Νῶε καὶ τοῦ κατακλισμοῦ ἔτη βρκ', ἀπὸ Ἀδὰμ ἔτη δτπβ'. Ὁ μὲν Σαμουὴλ ἤδη γεγηρακώς καὶ τοῦ λαοῦ ὀκνηροτέρως ποιούμενος τὴν [P. 85] ἐποψίαν, τῶν τε παίδων αὐτοῦ δώροισι ἀεὶ τὸ δίκαιον προτιμῶν, χρίει βασιλεῖα, τοῦ λαοῦ μὲν καταναγκάζοντος, τοῦ Θεοῦ δὲ συγχωρήσαντος, τὸν Σαοὺλ υἱὸν Κίς, ἐκ φυλῆς [Βενιαμίν. Οὗτος συνεπισχόντος τοῦ] Σαμουὴλ βασιλεύει ἔτη κ', ἐφ' ἑαυτοῦ δὲ ἔτη κ'. Προεφήτευσεν δὲ ἐπ' αὐτοῦ ἄμα καὶ ἱεράτευσεν Σαμουὴλ. Ἀβεννήρ δὲ ὁ τοῦ Νήρ τῆς στρατίας ἀφῆγε. Τοῦ δὲ Σαοὺλ προσπαίσαντος τῷ Θεῷ πολλάκις, μειζόνως δὲ διὰ τὴν παράδοσιν τῆς αὐτοῦ προστάξεως, περιποιησαμένου τὸν Ἄγαγ βασιλεῖα Ἀμαλκιτιῶν, ἤκουσεν παρὰ τοῦ προφήτου· « Μεματαίωται σοι, ὅτι οὐκ ἐφύλαξας τὴν ἐντολήν ἣν ἐνετείλατό σοι Κύριος· Ἦτοίμασε γὰρ ἂν τὴν βασιλείαν σου ἕως αἰῶνος ἐπὶ Ἰσραὴλ. Καὶ νῦν οὐ στήσεται ἡ βασιλεία σου, ἀλλὰ ζητήσῃ Κύριος ἄνθρωπον κατὰ τὴν καρδίαν αὐτοῦ εἰς ἄρχοντα ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ. » Μετὰ δὲ ταῦτα χρίσαντος τὸν Δαβὶδ τοῦ Σαμουὴλ, εἶτα γηράσαντος καὶ τελευτήσαντος, προσέθετο μᾶλλον ὁ Σαοὺλ παροργίζειν τὸν Κύριον. Ὅθεν καὶ Πνεῦμα Κυρίου ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἐπνιγεν αὐτὸν πνεῦμα πονηρὸν. Οὗ χάριν καὶ ὁ Δαβὶδ ἄγεται πρὸς αὐτὸν, εἰς παρηγορίαν ψάλλων διὰ τῆς κινύ-

mur, consentanea de Deo et hominibus pronuntiavit. Lyricus et citharædus fuisse prædicatur, qui suavitate sermonis quanvis oblectet atque demulceat animam. Reliqua supra retulimus.

Eodem tempore Marsyam quoque philosophum fuisse narrant, qui arte musica invenit fistularum ex calamis confectionem, atque ad insaniam prolapsus Dei sibi nomen arrogavit, dicens se alimenta hominibus carmine fistularum reperisse; ferturque mente captus sese in fluvium abjecisse, cui Marsyæ nomen inde factum: is ex Colchide venit.

Cæterum populus cum rursus Deum offendisset, ab eo Barbaris per 40 annos deditus est. Conversus ad se Deus Sansonem Manoæ filium præfecit, tribu Danicum. Is devictis Barbaris populo annos 20 præfuit. Ea 149 tempestate Hercules innotuit, is qui duodecim ærumnas toleravit. Samanes populum rexit annum unum. Cum, ut est ab Hebræis traditum, magistratu populum vacaret, ac suo quivis arbitrio ageret, sicut in interregno fieri assolet, per annos 40, pacata a Barbaris populo omnia fuerunt per annos 30, Samane duce. Elis sacerdos 20 annos populum gubernavit. Hujus ætate bellum Trojanum decennale gestum est ac Ilium captum. Eli Samuelus successit in sardotio et populi gubernatione. Hunc tradunt duodecim annorum fuisse cum primum ei Deus apparuit atque ipsum affatus est: quibus arca in domo Aminadami commorata fuit. Et rege uncto apprehendebat Elis annos 70. Proinde fluxerunt ab obitu Josuæ usque ad Samueli mortem anni 610, a Noa et diluvio 2120, ab Adamo 4382. Enim vero Samuelus, cum ipse ob senectam ætatem segnius populi negotia obiret, et filii ejus donis se corrumpi passi ab æquitate identidem deflecterent, populo cogente ac permissu Dei regem populo unctione designat Saulum Kisi filium tribu Benjaminicum. Is Samuelo auxiliante regnum per viginti annos totidemque solus gessit. Samuelus eo regnante et vaticinatus est et sacerdotio functus. Abnerus Neri filius exercitui præfuit. Cum autem Saulus Deum sæpenumero offendisset, ac maxime quod contra ejus præceptum Amalecitarum 150 regem Agagum incolumem servasset, ita est a vate compellatus⁴⁴: « Actum est de te, propterea quod mandatum Dei violasti. Absque enim hoc esset, regnum tuum in Israëlicam gentem fuerat Deus perenne facturum. Nunc id non consistet: sed quæret Deus hominem ex animi sui sententia factum, quem suo populo præponat. » Secundum hæc cum Samuelus unctione Davidum regno destinasset senioque confectus diem suum obivisset, perrexit Saulus etiam amplius Deum irritare. Itaque et a Dei Spiritu desertus est et a maligno spiritu premi cæpit. Eam ob rem Davidus ad eum adductus est, qui fidibus ludens ab eo malum genium

⁴⁴ I Reg. xv.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(79) Locus corruptissimus. Historia exstat I Regum libri primis vii capitibus. XLI.

abigeret ipsumque recrearet. Idem Davidus Goliathum barbarum interfecit, altum cubitos quatuor ac spithamam, casside caput armatum, corpus lorica hamata, cujus æs et ferrum appendebat 2 s. unciarum millia, crura ocreis æreis tectum, gestantem hastile instar liciatorii textoris cujus cuspis unciarum trecentarum ferrea, humerisque æream aspidem ferentem. Ob id facinus a Saulo gener adscitus, oborta prætextu choreas ducentium muliercularum cantilenæ invidia, a socero profugit. Ea tempestate et panes sacros comedit et 358 sacerdotes Saulus trucidavit, urbemque Nobam ferro vastavit, omnibus et hominibus et pecudibus interfectis, solo Abiatate Abimelechi filio 151 superstite, qui fuga ad Davidum evaserat. Id parricidium Sauli omnia flagitia impietate superavit. Quippe qui Agago et rebus omnibus pretiosis pepercisset, is ira permotos 350 sacerdotes urbemque eorum cum omnibus mortalibus delevit. Enimvero inhumanissimus Saulus lenissimum Davidum crebro persequens semel atque iterum in ejus manus incidit. Tantum autem a reponendo maleficio abfuit Davidus, ut regem potius ita alloqueretur: « Cur, o rex vitæ meæ insidiaris? disceptet Deus causam nostram ⁴⁵. » Ac Davidi quidem domus paulatim crevit, Sauli familia marescente. Tandem Saulus in suis iniquitatibus immortalis est, a Barbaris sagitta in ilia confixus; quod vulnus cum mortem non accelerasset, ipse sibi

γέννηεν αὐτοφονευτής, ἐπιπεσὼν ἐπὶ τὴν βρομφαίναν αὐτοῦ,

Post Saulum Davidus regno per 40 annos functus est, et in omnibus factis Dei voluntati paruit, sicuti scriptum est: « Inveni filium Isai Davidum, virum ex animi mei sententia: is voluntatem meam in omnibus exsequetur. » Affuit ergo omnipotens David, isque rebus secundis auctus est. Habuit potentes viros triginta septem, quorum minimus centum viris, maximus mille viris compararetur. Ex his fuit Sebochas, qui Sephum Raphæ filium percussit de gigantibus prognatum; Eleanas, qui Chettæum virum robustum stravit, cujus hastile erat liciatorii 152 textoris æquale; Jonathas, qui virum ingenti robore ac mole corporis dejecit, senis pedum ac manuum digitis præditum; Adinon, qui uno pralio gladium contra octingentos viros strinxit; Jesebadas, qui una pugna trecentos sauciavit, Maras qui barbaris irruentibus agrisque portionem lente consitam diripere conantibus, cum fugeret populus, solus ipse substitit Barbarisque in fugam actis agrum defendit; Eleazarus, qui messebordei initia cum Barbarorum adventu populus fugisset, unicus substitit et hordeum tutatus est profligatis Barbaris, quorum tantam edidit stragem ut manus ejus defatigata gladio adhæserit, reversusque est populus ad legenda spolia; Banaias, cujus multa fuerunt facinora. Filios Arielis Moa-

⁴⁵ I Reg. xxiv, 16.

ρας, καὶ ἀφίσταται ἀπ' αὐτοῦ τὸ πονηρὸν πνεῦμα, Ἄλλ' οὖν γε πατάξας ὁ Δαβὶδ τὸν ἀλλόφυλον Λολιάθ, ὃς ἦν ἡλικίᾳ πηχῶν τεσσαρῶν καὶ σπιθαμῆς τὸ ὕψος, καὶ περικεφαλαίαν ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ θώρακα ἀλυσιδωτὸν πέντε χιλιῶν σίκλων χαλκοῦ καὶ σιδήρου, καὶ κνημίδας χαλκᾶς ἐπὶ τὰ σκέλη αὐτοῦ, καὶ τὸ ξύλον τοῦ δόρατος αὐτοῦ ὡς ἀντίον ὑφαινότων, καὶ ἡ ἐπ' αὐτοῦ λόγχη ἐξακοσίων σίκλων σιδήρου, καὶ ἀσπίς χαλκῆ ἀνὰ μέσον τῶν ὤμων αὐτοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο ἐπιγαμβρευθεὶς τῷ Σαούλ, καὶ φθονηθεὶς προφάσει τῶν χορευτῶν, ἀποδιδράσκει ἀπ' αὐτοῦ, ὅτε καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προσθέσεως ἔφαγε, καὶ τοὺς τριακοσίους πεντήκοντα ἱερεῖς ἀνείλε Σαούλ, καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν ἐπάταξε Νομβῶν ἐν βρομφαίᾳ ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους, καὶ οὐχ ὑπελείφθη ἐξ αὐτῶν, εἰ μὴ Ἄβιθάαρ, υἱὸς Ἄβιμέλεχ, φυγὼν πρὸς Δαβὶδ. Αὕτη τοῦ Σαούλ ἡ μαιφονία πάντων τῶν ἄλλων ἀμαρτημάτων δυσσεβεία. Καὶ τὸν μὲν Ἄγαγ διέσωσε, καὶ πάντα ὅσα ἦν ἀξιοκτίητα τοῦ δὲ θυμοῦ κεννηγῆτος τοῦ τριακοσίου πενήκοντα ἱερεῖς καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν αὐτανδρον δειφθεῖρε. Πολλάκις δὲ καταδιώκων τὸν πρῶτον Δαβὶδ ὁ ἀπανθρωπώτατος Σαούλ εἰς χεῖρας Δαβὶδ ἄπαξ καὶ δις ἐμπέπτωκε. Μὴ ἀνταποδοῦσε δὲ ὁ Δαβὶδ αὐτῷ κακὸν ἀντὶ κακοῦ, μᾶλλον ἔλεγε πρὸς αὐτόν. « Ἴνα τί καταδιώκεις, βασιλεῦ, λαβεῖν, τὴν ψυχὴν μου; Διχάσαι Κύριος μέτρον ἡμῶν. » [P. 86] Καὶ ὁ μὲν οἶκος Δαβὶδ ἐπορεύετο καὶ ἐκραταυότο, ὁ δὲ οἶκος Σαούλ ἐπορεύετο καὶ ἡσθένει. Καὶ ἀπέθανε Σαούλ ἐν ταῖς ἀνομίαις αὐτοῦ, τοξευθεὶς ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων εἰς τὰ ὑποχόνδρια· καὶ μὴ ἀποθνήσκων αὐτὸς μὴ πως ἐμπαίξωσιν αὐτόν εἰ ἀλλόφυλοι.

Μετὰ δὲ Σαούλ ἐδασίλευσε Δαβὶδ ἕτη τεσσαράκοντα, ὡς ἐποίησε τὰ θελήματα τοῦ Θεοῦ πάντα, κατὰ τὴν εἰρημένον· « Εὗρον τὸν τοῦ Ἰεσσαὶ Δαβὶδ ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ θελήματά μου. » Καὶ ἐπορεύετο Δαβὶδ πορευόμενος καὶ μεγαλυνόμενος, καὶ Κύριος παντοκράτωρ μετ' αὐτοῦ. Εἶχε δὲ καὶ δυνατοὺς ἄνδρες τριακονταεπτά τοιούτους ὥστε τὸν μικρὸν αὐτῶν ποιεῖν πρὸς ἑκατὸν, τὸν δὲ μέγαν πρὸς χιλίους. Ἐξ ὧν ἐστὶ τὰ ὀνόματα ταῦτα· Σεβοχᾶ· οὗτος ἐπάταξε τὸν Σὲφ τὸν τοῦ Ραφᾶ, ἀπόγονον τῶν γιγάντων. Ἐλεανῶν· οὗτος ἀνείλεν ἄνδρα δυνατὸν Χετταῖον, οὗ ἦν τὸ ξύλον τοῦ δόρατος ὡς ἀντίον ὑφαινότων, Ἰωνάθαν· οὗτος ἐφόνησεν ἄνδρα δυνατὸν καὶ παμμεγέθη, ἔχοντα ἐν ταῖς χερσὶ καὶ τοῖς ποσὶν ἀνὰ δακτύλους ἕξ. Ἀδίνων· οὗτος ἐσπάσατο τὴν βρομφαίαν αὐτοῦ ἐπὶ ὀκτακοσίων στρατιωτῶν εἰς μίαν παρεμβολήν. Ἰεσεβαδᾶ· οὗτος ἐσπάσατο τὴν μάχαιραν αὐτοῦ ἐν καρπῷ ἐνὶ ἐπὶ τραυματιῶν τριακοσίων. Μαρα· οὗτος τῷ ἀλλοφύλῳ ἐπελθόντων καὶ βουλομένων ἀρπάσαι τὴν μερίδα τοῦ ἀγροῦ πλήρη οὔσαν φακῆς, καὶ τοῦ λαοῦ φυγόντος, μόνος ἔστη, καὶ τοὺς μὲν ἀλλοφύλους ἐδίωξε, τὴν δὲ μερίδα τοῦ ἀγροῦ ἐφύλαξεν. Ἐλεάζαρ· οὗτος μερίδος οὔσης κριθῶν, καὶ τῶν ἀλλοφύλων ἐπελθόντων, καὶ τοῦ λαοῦ φυγόντος, μόνος ἐστῆλῶθη, καὶ τοὺς μὲν ἀλλοφύλους ἔτρεψε, τὴν δὲ κριθὴν διέσωσε.

τοσοῦτους γὰρ ἐπάταξεν ἐν τοῖς ἀλλοφύλοις, ἕως ἡ χεὶρ αὐτοῦ κοπιάσασα προσεκολλήθη τῇ μαχαίρᾳ, καὶ ὁ λαὸς ἐπέστρεψεν ὀπίσω αὐτοῦ εἰς τὸ σκυλεύειν. **Μαναίας** 16 οὗτος πολλὰ μὲν ἐποίησεν ἔργα, ἐπάταξε δὲ καὶ τοὺς υἱοὺς Ἀριήλ τοῦ Μιωᾶδ, καὶ καταβάς ἐν ἡμέραις χιόνος εἰς λάκκον ἐφάνευσε λέοντα. Ἀνεῖλε δὲ καὶ ἄνδρα Αἰγύπτιον ἐπτάπηχυν, ἔχοντα ξύλον διαβάθρας ὡς δύρου· ἀρπάσας γὰρ ἀπ' αὐτοῦ τὸ ξύλον ἐν αὐτῷ ἀπέκτεινεν αὐτόν. Ἀβισαὶ ὁ ἀδελφὸς Ἰωᾶδ· οὗτος ἐπάταξεν ἄνδρας ἐξακοσίους καὶ τὸν Ἰεσοῦν θέλοντα φονεῦσαι τὸν Δαβὶδ (ἦν δὲ ὁ Ἰεσοῦν ἕκγονος τοῦ Ραφᾶν), δόρυ ἔχοντα σταθμοῦ οὐκλων τριακοσίων. Ἦνίκα δὲ ἔτρελιν ὁ Ἀβισαὶ, ἦν ὡς δορκὰς ἐν τοῖς ὄρεσι. Τρεῖς δὲ ἀπὸ τῶν λοιπῶν δυνατοί, περὶ κυκλωσάντων ποτὲ τῶν ἀλλοφύλων τὴν Βηθλεὲμ καὶ τοῦ Δαβὶδ ἐπιθυμήσαντος πιεῖν ἐκ τοῦ ἐν Βηθλεὲμ φρέατος, διέβροχθησαν οἱ τρεῖς τὴν παρεμβολὴν τῶν ἀλλοφύλων [P. 87] καὶ ἤνεγκαν τῷ Δαβὶδ ὕδωρ ἀπὸ τοῦ φρέατος. Ὁ δὲ θαυμάσας τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν οὐκ ἔπιε τὸ ὕδωρ, ἀλλ' ἔσπευσεν αὐτὸ τῷ Κυρίῳ, λέγων· « Ἰλωὸς μοι, Κύριε, εἰ αἷμα ἀνθρώπων πορευθέντων ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν πίνωμαι. » Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ λοιποὶ αὐτῶν ὑπῆρχον ἄνδρες ἀκαταγώνιστοι καὶ φοβερῶτατοι τοῖς ἐναντίοις, θυρεοὺς ἔχοντες καὶ δόρατα μέγιστα, καὶ κοῦφοι τοῖς ποσίν ὡς δορκάδες ἐπὶ τῶν ὄρων, καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὡς πρόσωπα λέοντων. Τῶν δὲ γε πολεμιστῶν τοῦ κοινοῦ λαοῦ οὓς εἶχεν ὁ Δαβὶδ, ἦν ἀριθμὸς μυριάδες οὐκ ἑξήκοντα (80), καθὼς ἠριθμώθησαν ὑπὸ Ἰωᾶδ τοῦ ἀρχιστρατήγου. Φησὶ γάρ· « Καὶ προσέθετο ὁρῆγῃ Κύριος ἐκκατῆναι ἐν Ἰσραὴλ, καὶ ἐπέσειε τὸν Δαβὶδ ἐν αὐτοῖς λέγων· Πορεύθητι καὶ ἀριθμήσον τὸν Ἰσραὴλ καὶ τὸν Ἰούδαν. Καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς Ἰωᾶδ τὸν ἀρχοντα τῆς Ἰσραὴλ τὸν μετ' αὐτοῦ. Ἐπίσκηψαι τὸν λαόν, καὶ γνώσομαι τὸν ἀριθμὸν αὐτοῦ. Καὶ εἶπεν Ἰωᾶδ· Προσθήθη Κύριος ὁ Θεὸς πρὸς τὸν λαόν σου· καὶ ἴνα τί ὁ Κύριος μου βούλεται ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ; Καὶ ὑπερίσχυσεν ὁ λόγος τοῦ βασιλέως, καὶ ἐπέβη Ἰωᾶδ καὶ ἐπέσκηψατο τὸν λαόν. Καὶ ἦν πᾶς Ἰσραὴλ χιλίαι χιλιάδες καὶ ἑκατὸν χιλιάδες ἀνδρῶν ἐσπασμένων ῥομφαίων, καὶ Ἰούδας χιλιάδες τετρακόσται ὀδοθήκοντα ἀνδρῶν ἐσπασμένων μάχαιραν. Τὸν δὲ Λευὶ καὶ τὸν Βενιαμὴν οὐκ ἠριθμήσαν, οὗτοι προσώχθησαν ὁ λόγος τοῦ βασιλέως τὸν Ἰωᾶδ, καὶ πονηρὸν ἐφάνη ἐναντίον τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐπάταξε καρδίᾳ Δαβὶδ αὐτὸν ἐν τῷ ἀριθμῆσαι τὸν λαόν· καὶ ἀπέστειλε Κύριος τὸν προφήτην πρὸς Δαβὶδ, καὶ εἶπε· Τὰδε λέγει Κύριος· Ἐκλεξαι σαυτῷ γενέσθαι σοὶ ἢ τρεῖς ἔτη λιμὸν ἐν τῇ γῆ σου, ἢ μῆνας τρεῖς φέρειν σε ἐκ τῶν ἐχθρῶν σου ἔμπροσθεν, ἢ τρεῖς ἡμέρας θάνατον ἐν τῇ γῆ σου. Καὶ εἶπε Δαβὶδ πρὸς τὸν Στενὰ μοι σφόδρα πάντοθεν ἔστι· πλὴν ἔμπε-

II Reg. xxiii, 17. 47 II Reg. xxiv.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(80) Hic numerus neque cum iis quæ statim, neque cum iis quæ non multo inferius dicuntur, neque omnino cum veritate congruit. Josephus, *Antiq.* vii, 10, habet numerum Israeliticorum ἐνεθήκοντα μυριάδας, 900000, Judæorum τεσσαράκοντα μυριάδας, 400000 Zonaras horum 500000, illorum 800000

Abici iste percussit, et quadam die cum nix jaceret, in foveam descendit, inque ea Leonem jugulavit. Idem Ægyptium quemdam septem cubitos longum, qui ligno nautico hastæ loco utebatur aggressus, lignum id ei eripuit, ipsumque eo necavit. Abisaius, Joabi frater, 600 viros percussit, et Jesbam, qui Davido eadem intentabat. Fuit is Jesbas ex posteris Raphæ, cujus cuspis 150 uncias appendebat. Cum Abisaius curreret, similis erat capreæ montanæ. Cum autem quodam tempore Barbari Bethlehæmam obsidione cinxissent, ac 153 Davidus potum aquæ de fonte Bethlehæmensi desideraret, tres viri de reliquis potentibus castra Barbarorum perupperunt, regique suo aquam de illo fonte attulerunt Davidus eorum fortitudinem admiratus non bibit aquam, sed Domino eam libavit, ita fatus 46: Propitius mihi sis, Domine: non bibam sanguinem virorum, qui vitæ suæ periculo eam attulere aquam. Itidem et reliqui eorum insuperabiles erant, summoque hostibus terrori, scutis armati et hastis prægrandibus, cursuque instar montanarum caprarum veloces, ac vultu leonino præditi. Cæterum numerus militum quos de populo Davidus habebat, fuit 2340 millia, quem quidem Joabus exercitus princeps concepit. Ita enim scriptum est 47: Porro autem ira Domini adversus Israelicum populum exarsit; isque Davidum incitavit ut mitteret qui Israelicum ac Judaicum populum numerarent. Mandavit ergo rex Joabo suarum copiarum summo duci, ut populum perlustraret sibi que ejus numerum indicaret. Joabus tametsi, incrementum populi regi precatus, causaretur sibi mirum videri cur rex hoc fieri vellet, tamen regis mandato prævalente abiit populumque perlustravit inventa sunt Israelici populi 4100 millia virorum gladium stringentium, et Judaici 480 millia. Levis et Benjamin tribus recensæ non sunt: offenderat enim regis sermo Joabum. Displicuit autem 154 Deo id factum, et cor Davidi tremuit instituta ea dinumeratione. Dominus ergo vatem Gadum ad Davidum misit, qui ei suis verbis indicaret optionem ipsi dari liberam: vel penuriam triennalem regni, vel trium mensium fugam insequentibus hostibus, vel pestem trium dierum in regno suo deligeret. Respondit rex se in tantis angustiis versantem malle in Dei, cujus multiplex esset misericordia, quam in hominum manus incidere: proinde pestilentiam præferre. Ergo cum triticea messis esset, luem Deus Israelico populo immisit; ac perierunt ab aurora usque ad prandii horam 70 hominum millia. Jamque etiam ad Jerusalem angelus manum extendebat, ut in ea stragem ederet. Ibi Davidus Dominum inter-

numerum concepit; quæ est Bibliaca summa. Cedrenus sæpe variat, librarii, puto, culpa. Porro Hebraismum non obscurum retinui, quo viri gladium stringentes identidem in Scriptura dicuntur, qui ætate et robore sunt militari. Xyl.

pellavit, suam esse culpam, se pastorem populi deliquisse, nullum esse ovium maleficium: se ergo Deus et paternam Davidi familiam potius affligeret. Exoratus Deus angelo mandavit ut manum suam retraheret. Ibi quoque Davidus aram extruxit et solidum Deo sacrificium obtulit; atque Deo precibus annuente cessavit clades populi. Hæc, inquit Theodoretus, non abs re ita evenerunt: verum ea occasione populus sui peccati pœnas dedit, quod, pio ac divinitus constituto rege derelicto, castra tyranni ac patri suo necem struentis secutus erat. Sic etiam a morte Sauli famas eos castigavit ob interfectos a Saulo Gabaonitas. Etenim et Josua et universus populus pactum iterant cum 155 Gabaonitis, cujus juramenti etiam particeps fuit Eleazarus pontifex. Non debuerunt ergo posteriores eorum qui juraverant, jusjurandum violare. Post detectam enim fraudem Gabaonitarum, ita Josua eos affatus fuit 48: « Jam nunc ergo execrationi obnoxii estis. Nunquam erit ut non de vobis sit servus, lignorum sector et aquæ bajulator, qui mihi et Deo meo serviat. Propterea destinati sunt ad findendum ligna et portandum aquam ad altare Dei et toti cœtui usque in hunc diem. » Quoniam ergo calumnia id fœdus Israelici disciderunt, ideo etiam post ejus mortem fame castigati sunt. Hæc nos oratio docet, quæ interposito juramento pacta sunt teste Deo inita, violanda non esse, utcumque ea violatio aliis expediat. Davidus autem causam divinitus immissæ penuriæ ignorans Deum consulit: ab eoque edoctus puniri populum ob injuste necatos Gabaonitas, eos ipsos qui injuria fuerant affecti, arbitros constituit, ac percontatus est qua se placari ratione vellent. Responderunt Gabaonitæ se neque aurum Sauli neque argentum ejus neque ullum ex Israelico populo hominem ad necem deposcere: ejus viri qui ipsos persecutus fuisset ac excindere molitus, cupere se memoriam ex Israelica gente delere; itaque septem ejus stirpe natos se deposcere, his se flagitium coram Domino expiuros in colle Sauli. Eo igitur in loco viros eos in crucem egerunt, in quo injustas ille cædes ausus fuerat. Erant autem, 156 qui crucibus affixi sunt, duo filii Sauli spurii et quinque ex posterioribus filiis ejus. Eo supplicio peracto placatus est Dominus, ac terra solitas fruges exhibuit.

τασαν ἡμῖν ἄνδρες ἑπτὰ ἐκ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ ἐξιλασόμεθα ἐν αὐτοῖς Κυρίῳ ἐν τῷ βουνῷ Σαούλ. » Ἐν ἐκείνῳ τοίνυν τῷ χωρίῳ ἀνεσκολόπισαν τοὺς ἄνδρας, ἐν ᾧ τὰς παρανόμους ἐτόλμησεν ἐκεῖνος μαιφονίας. Οὗτοι δὲ ἦσαν τοῦ Σαούλ δύο μὲν υἱοὶ νόθοι, πέντε δὲ τῶν ὑστερῶν υἱῶν αὐτοῦ. Τῆς οὖν τιμωρίας γεγενημένης ἕλεως ὁ Δεσπότης ἐγένετο, καὶ ἡ γῆ τὸν ἐξ ἔθους ἔδωκε καρπὸν.

Secundum hæc, quadam vespera Davidus cum de lecto suo surrexisset, deambulavit in tecto regiæ, indeque mulierem lavantem prospexit forma insigni. Neque vero se ab eo spectaculo subtraxit, sed formæ pulchritudine inescatus hamum peccati agglutivit. Quod ei alterius, nimirum deterioris, affectus fuit remedium, videlicet animi elationis, id quod ipse innuit his verbis: « Ego cum fuisset

48 Jos. ix, 22, 23, 27.

Α σοῦμαι εἰς χεῖρας Κυρίου, ὅτι πολλοὶ οἱ οἰκτιρμοὶ αὐτοῦ. Εἰς δὲ χεῖρας ἀνθρώπων οὐ μὴ ἐμπέσω. Καὶ ἐξελέξατο Δαβὶδ τὸν θάνατον. Καὶ ἡμέρα θέρους πυρῶν, καὶ ἔδωκε Κύριος θάνατον ἐν Ἰσραὴλ ἀπὸ πρώθην ἕως ἀρίστου, καὶ ἀπέθανον ἐκ τοῦ λαοῦ χιλιάδες ἐδοξολογούντες. Καὶ ἐξέτεινεν ὁ ἄγγελος Θεοῦ τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς Ἱερουσαλὴμ τοῦ διαφθεῖραι ἐν αὐτῇ. Καὶ εἶπεν Δαβὶδ πρὸς τὸν Θεόν· Ἴδού ἐγὼ ἡμέρτηκα, καὶ ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ κακοποιήσας, καὶ τὰ πρόβατα τί ἐποίησαν; γενέσθω δὲ ἡ χεὶρ σου ἐν ἐμοί, Κύριε, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς μου. Καὶ παρακληθεὶς ὁ Κύριος εἶπε πρὸς τὸν ἄγγελον· Ἄνεσ τὴν χεῖρά σου. Καὶ ὑποδόμησεν ἐκεῖ Δαβὶδ θυσιαστήριον, καὶ ἀνήγαγεν εὐθὺς ὀλοκαυτώσεις. Καὶ ἐπήκουσεν αὐτοῦ Κύριος, καὶ συνεσχέθη ἡ θραῦσις τοῦ λαοῦ. » [P. 88]

Β Ταῦτα δὲ, φησὶ Θεοδώρητος, οὐκ ἀπεικὸς συμβέβηκεν, ἀλλ' οἰκείας παρανομίας ἔτισε δίκας ὁ λαὸς διὰ προφάσεως καταλιπὼν γὰρ τὸν εὐσεβῆ καὶ θεῖον βασιλέα τυράννῳ καὶ πατραλοῖα παιδὶ συνεστράτευσεν. Οὕτω δὲ καὶ διὰ τὴν τοῦ Σαούλ εἰς τοὺς Γαβαωνίτας ἀναίρεσιν ἐπαδούθησαν διὰ λιμοῦ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτήν. Ὁ μὲν γὰρ λαὸς ἅπας καὶ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ πεποίηκε τὰς πρὸς τοὺς Γαβαωνίτας συνθήκας, ἐκοινώνησε δὲ τῶν ὄρκων καὶ Ἐλεάζαρ ὁ ἀρχιερεὺς· Ἔδει τοίνυν τοὺς ἀπογόνους τῶν ὁμωμοκώτων μὴ παραβῆναι τὸν ὄρκον. Φησὶ γὰρ πρὸς αὐτοὺς Ἰησοῦς μετὰ τὴν φανέρωσιν τῆς πανουργίας αὐτῶν· « Καὶ νῦν ἐπικατάρατοι ἐστέ. Οὐ μὴ ἐκλείψῃ ἐξ ὑμῶν δοῦλος, οὐδὲ ξυλοκόπος καὶ ὑδροφόρος ἐμοὶ καὶ τῷ Θεῷ μου. Διὰ τοῦτο ἐγένοντο ξυλοκόποι καὶ ὑδροφόροι τῷ θυσιαστηρίῳ τοῦ Θεοῦ καὶ πάσῃ τῇ συναγωγῇ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. » Ἐπεὶ οὖν ταῦτα παρελογίσαντο, διὰ τοῦτο καὶ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν ὑπέστησαν τὴν διὰ τοῦ λιμοῦ παιδείαν. Διδάσκει γοῦν ἡμᾶς ὁ λόγος μὴ παραβῆναι τὰς μεθ' ὄρκων συνθήκας ἐπὶ Θεοῦ γινομένας, καὶ εἰς ἄλλων ὀφέλειαν ἢ παράβασις γίνηται. Ἄγνοῶν δὲ τὴν αἰτίαν ὁ Δαβὶδ τῆς θεηλάτου πληγῆς τοῦ λιμοῦ τὸν Θεὸν ἀνηρώτα. Καὶ μαθὼν ὡς ἕνεκα τῆς τῶν Γαβαωνιτῶν ἀδίκου ἀναίρεσεως εὐθύνας εἰσπράττονται, αὐτοῖς ἐκείνους ἐργάσασθαι κριταῖς τοῖς ἡδίκημένοις, λέγων· « Τί ποιήσω ὑμῖν, καὶ ἐν τίνι ἐξιλασομῶμαι; » Καὶ φασιν· « Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀργύριον οὐδὲ χρυσίον μετὰ Σαούλ, καὶ οὐκ ἔστιν ἡμῖν θανατῶσαι ἄνδρα ἐκ παντὸς Ἰσραὴλ· ἀλλ' ὁ ἀνὴρ ὁ διώξας καὶ συντελέσας ἡμᾶς, ὥσπερ ἔλογισατο ἡμᾶς ἐξολοθρεῦσαι, ἀφανίσωμεν αὐτὸν τοῦ

Δ μὴ ἀντικαθίστασθαι παντὶ ὄρφῳ Ἰσραὴλ. Καὶ δοθήτωσαν ἡμῖν ἄνδρες ἑπτὰ ἐκ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ ἐξιλασόμεθα ἐν αὐτοῖς Κυρίῳ ἐν τῷ βουνῷ Σαούλ. » Ἐν ἐκείνῳ τοίνυν τῷ χωρίῳ ἀνεσκολόπισαν τοὺς ἄνδρας, ἐν ᾧ τὰς παρανόμους ἐτόλμησεν ἐκεῖνος μαιφονίας. Οὗτοι δὲ ἦσαν τοῦ Σαούλ δύο μὲν υἱοὶ νόθοι, πέντε δὲ τῶν ὑστερῶν υἱῶν αὐτοῦ. Τῆς οὖν τιμωρίας γεγενημένης ἕλεως ὁ Δεσπότης ἐγένετο, καὶ ἡ γῆ τὸν ἐξ ἔθους ἔδωκε καρπὸν.

Ἐγένετο δὲ μετὰ ταῦτα, καὶ ἐν καιρῷ δειλῆς ἀνέστη Δαβὶδ ἀπὸ τῆς κοίτης αὐτοῦ, καὶ περιεπάτει ἐπὶ τοῦ δώματος τοῦ οἴκου τῶν βασιλέων, καὶ εἶδε γυναῖκα λουομένην ἀπὸ τοῦ δώματος, καὶ ἡ γυνὴ καλὴ τῆ ὕψι· σφόδρα. Καὶ ἰδὼν τὸ γύναιον λουόμενον οὐκ ἔφυγε τὴν θάψιν ὡς ὀλεθρίαν, ἀλλὰ καταβλήχθεις τῷ τῆς ὕψις δαλέατι τὸ τῆς ἁμαρτίας κατέπιεν ἔγκιστρον. Καὶ ἐτέρου τέχνα πάθους χείρονος,

τῆς ἐπάραςως δηλονότι, γέγονεν ἴαρα. Ὅπερ [P. 89] δὴ καὶ αὐτὸς ὑποφαίνων ἔλεγεν· « Ὑψωθεὶς δὲ ἐταπεινώθη καὶ ἐξηγορήθη. Καὶ ἐγὼ μὲν εἶπον ἐν τῇ εὐθνήτῃ μου· Οὐ μὴ σαλευθῶ εἰς τὸν αἰῶνα, ἀπέστρεψας δὲ τὸ πρόσωπόν σου, καὶ ἐγεννήθη τεταρχυμένος. Ἄλλ' ἀγαθόν μοι, ὅτι ἐταπεινώσάς με, ὅπως ἂν μάθω τὰ δικαιώματά σου. » Διὰ γὰρ τῆς τοῦ υἱοῦ ἐπαναστάσεως δίκης ἐναργεῖς ἔτισε τοῦ τε φόνου καὶ τῆς μοιχείας κατὰ τὴν θείαν πρόβλεψιν. Φησὶ γάρ· « Τὰδε λέγει Κύριος· Ἴδου ἐγὼ ἐγείρω κακὰ ἐπὶ σὲ ἐκ τοῦ οἴκου σου, » καὶ τὰ ἐξῆς· Ὅσον τοῖνον θλιψίς ὀνύησι καὶ συμφορὰ καὶ μέριμνα, καὶ ἐκ ταύτης τῆς ἱστορίας μανθάνομεν. Διωκόμενος γὰρ ὑπὸ τοῦ Σαούλ ὁ Θεὸς Δαβὶδ πᾶσαν κατώρθου φιλοσοφίαν, καὶ παραταττόμενος καὶ ταῖς φροντίσι τῶν πολέμων ἐνασχολῶν τὴν διάνοιαν κατὰ τοὺς ἱεροὺς ἐπολιτεύετο νόμους. Ἀνακωχῆς δὲ τυχῶν ὀλίγης τὸν ὄλισθη ἐκείνον ὑπέμεινε. Τοῦ δὲ προφήτου πρὸς αὐτὸν εἰσελθόντος, καὶ τὸν ἔλεγχον αὐτοῦ ὑπομείναντος, καὶ τὴν ἐξομολόγησιν ποιησαμένου καὶ, « Ἠμάρτηνα τῷ Κυρίῳ μου, » φήσαντος, φησὶν ὁ προφήτης· « Οὐ μὴ ἀποθάνης, πλὴν παρρηγίζων παρῶργισας ἐν τοῖς ὑπεναντίοις τὸν Κύριον. » Καὶ πρῶτον μέντο· τὸ μοιχαλίδιον παιδίον ἐπάταξεν ὁ Θεός, ἔπειτα καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐπαναστάσιν κατ' αὐτοῦ παραδελῶν φησὶ· « Καὶ νῦν οὐκ ἐξαρθήσεται ῥομφαία ἐκ τοῦ οἴκου σου. » Εἰκότως οὖν ἔλεγε « Παίδεῦον ἐπαίδευσέ με ὁ Κύριος, τῷ δὲ θανάτῳ οὐ παρέδωκέ με. » Καὶ γὰρ παντοδαπαῖς αὐτὸν, οἷα δὴ πάνσοφος ἱατρός, παιδείαις ὑπέβαλεν ὁ Θεός μετὰ τὴν ὁμολογίαν τῆς ἁμαρτίας. Ὁ οὖν μακάριος Δαβὶδ πρὸ τῆς τελευτῆς αὐτοῦ καλίσας τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σολομῶντα εἶπεν αὐτῷ· « Σολομῶν τέκνον μου, ἐμοὶ ἐγένετο ἐπὶ ψυχῆν τοῦ οἰκοδομῆσαι οἶκον Κυρίῳ τῷ Θεῷ (81) Καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου ἐπ' ἐμοί, λέγων· Αἴμα εἰς πλῆθος ἐξέχεας καὶ πολέμους ἐποίησας μεγάλους. Οὐκ οἰκοδομήσεις οἶκον τῷ ὀνόματί μου. Ἴδου υἱὸς τίττεται σοι, καὶ ἀνακτίσω αὐτὸν ἀπὸ πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, ὅτι Σολομῶν ὄνομα αὐτῷ. Οὗτος οἰκοδομήσει οἶκον τῷ ὀνόματί μου. Καὶ νῦν ἀνδρίζου καὶ ἴσχυε. Καὶ ἴδου ἐγὼ κατὰ τὴν πτωχείαν μου (82) ἤτοίμασα εἰς οἶκον Κυρίου χρυσίου τάλαντα χιλιάδας ἑκατὸν καὶ ἀργυρίου τάλαντα χιλίας χιλιάδας, καὶ χαλκὸν καὶ σίδηρον οὗ οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς· καὶ πρὸς ταῦτα πρόσθεας εἰς οἰκοδομήν ναοῦ Κυρίου. » Καὶ Δαβὶδ (83) πρεσβύτερος καὶ πλήρης ἡμερῶν, καὶ βασιλεύσας τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σολομῶντα πάλιν εἶπεν αὐτῷ ἐνώπιον τοῦ λαοῦ· Ἴδου ἤτοίμασα εἰς οἶκον τοῦ Θεοῦ μου χρυσίον, ἀργύριον, χαλκὸν, [P. 90] σίδηρον καὶ πάντα λίθον εἴμιον καὶ λίθους τιμίους πολυτελεῖς καὶ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(81) In margine notatur alia lectio, τῷ ὀνόματι Κυρίου τοῦ Θεοῦ, *nomini Domini Dei*, quæ eodem recidit. Desumpta sunt hæc ex I Paral. xxviii. Cæterum Solomonis nomen Pacī παρώνυμον est. XYL.

(82) In margine alleverat librarius, nisi forte Cedrenus tam fuit facetus, τοιαύτη καὶ ἐμοὶ πτωχεία γένο·το, θεῷ Δαβὶδ, lepide profecto et historiæ convenienter ἐπιφωνίσας. Talis erat etiam supra, folio 38, ad Manassis et Ephraimi benedictionem annotatio: Οἶμαι διὰ τοῦτο καὶ ἐμοὶ ὡς τῷ Μανασσῇ τὸ

elatus, depressus sum et in summas angustias redactus. Atque ego quidem rebus meis secundis dixi, nullo unquam tempore labefactabor: ut primum vero tuam faciem avertisti, conturbatus fui. Mihi vero conducibile fuit abs te deprimi, ut sic tua jura discerem. » Etenim rebellionē filii aperte pœnas cum adulterii tum homicidii persolvit, quomodo ei divinitus prædictum fuerat: « Ecce ego tibi ex domo tua calamitates immittam, » et cætera. Jam hæc quoque nos historia docet res adversas, calamitates atque sollicitudines expedire. Quo enim tempore beatus Davidus infestum Saulum fugit, eo in omnibus sapientiæ studiis præclare se gessit: interque belli pericula et hostilium conatum occupationibus animo intento, ex præscripto sacrarum legum vixit. Idem pauxillum requietis 157 nactus in istam est prolapsus fœditatem. Ingresso ad se vate, et delicti exprobrationem sustinuit et confessus flagitium est, peccasse contra Dominum sese perhibens. Itaque vates eum morte non plectendum hujus culpæ causa pronuntiavit, quanquam vehementer Deum exasperasset. Is primum prolem ex eo adulterio natam necavit, deinde filii rebellionem ei significavit, cum in familia ipsius nunquam a gladiis fore vacationem denuntiaret. Convenienter ergo Davidus dixit se a Deo vehementer quidem castigatum, non tamen neci traditum fuisse. Nam Deus, ut sapientissimus medicus, omnis generis castigationibus eum exercuit, posteaquam peccatum suum confessus fuit. Is ergo beatus Davidus, antequam ex hac vita commigraret, advocatum ad se filium Solomonem in hæc sententiam est allocutus: « Fili mi Solomon, induxeram ego in animum meum Domino Deo templum ædificare: sed me Deus ita monuit, ut significaret me, quia multum sanguinis fudissem ac magna bella gessissem, ipsi soli nomini ædem conditurum non esse: filium mihi nasci, a quo (id quod et Solomonis nomen denotat) omnem hostium impetum esset ipse prohibiturus: eum nomini Dei templum exstructurum. Tu itaque, fili, vir esto, et vires sume. Atque ecce ego, quantum mea paupertas tulit, ad ædificandam Domino domum, confeci talenta auri 100000, argenti talenta 100000, præterea æris atque ferri innumerablem vim. Tu iis adde quæ ad ædificandum Deo templum facient. » 158 Erat autem Davidus admodum provector ætate et satur annorum. Cumque filium suum Solomonem regno inaugurasset, rursus coram populo ita eum est allocutus: « Ecce

δυστυχεῖς ἀποκεκλήρωται. Sunt et alia passim talia, quæ consulto omisi, nihil sane lectorem iis præteritis defraudans qui, si volet, utilius aliquid margini facile allinet XYL.

(83) In margine, Ἐλεπεν ἐκ τοῦ ἀντιγράφου. Mihi autem profecto non videtur hic aliquid dēesse, ita ut mirer librarii religionem, qui, tam multa loca mutilata pro integris describens, hic demum senserit aliquid excidisse. XYL.

paravi ad structuram ædis Deo meo consecrandæ aurum, argentum, æs, ferrum, lapides, omnigenis pretiosas gemmas : his addo auri Ophirei talenta ter mille, ac septem millia talentorum argenti probati ad muros templi incrustandos. » Principes autem populi Israelici ad idem opus faciendum contulerunt talentorum auri millia 7, argentum, lapides pretiosos et immensam vim æris. Davidus cum populum, felicia ei omnia prius comprecatus, dimisisset, rursus ita filium suum compellavit : « Proinde, o Solomon, Deum majorum tuorum agnosce, eumque toto corde atque animo volente cole. Omnia enim corda scrutatur Deus, omnesque cogitationes videt. Si quæras eum, invenies : si derelinquas, prorsus destituet te. » Dedit autem Davidus Solomoni filio suo exemplar totius templi et Cherubimorum qui passis alis arcam fœderis divini obumbrant. Quæ omnia manu Dei depicta Davidus filio præbens, hortatus est ut præsidio Dei, quem pater coluisset, fretus, virum se præberet ac fortiter rem gereret.

Hic actis Davidus grandis natu, pietate, opibus et gloria insignis, finem hujus vitæ fecit, satur annorum, septuagenarius. Ita enim habet sacra Scriptura⁴⁹ : « Mortuo Saulo Judæi Chebronem venerunt, ac Davidum 159 anno suæ ætatis tricesimo totius Israelici populi regem unctione inauguraverunt. Cessit deinceps regnum annos 40. » Et vero regno unctione inauguratus fuerat Davidus a Samuole : quod autem populus cum regem declaravit, id Scriptura promiscua vocabuli usurpatione unctionem nominavit. Sepultus est Jerusalemæ in maximo sepulcro, quod exstruxerat sapientissimus filius Solomon ad Siloam. Regnavit Davidus annos Saulo superstitè 7, ab ejus exitu annos 33. Vaticinatus est et ipse, et eodem tempore Gadus Nathanas Asaphus atque Idithumus. Exercitum regis duxit Joabus ; qui cum populum censuisset, Israelicorum inventa sunt 1000 millia, Judææ tribus 470 millia, Levis et Benjaminini census actus non est : et quidem irato Deo, trium horarum spatio mortua sunt hominum 70 millia de populo.

Notandum est, cum peccatores et contemptores Dei gravis aliqua et insolens manet calamitas, quam omnia æqua dispensans lance Deus immisurus est, tum populi principibus hoc permitti uti aliquod malum facinus perpetrent. Id eo fit, ne temere aut fortuito, sed justo judicio mala infligi putentur. Neque existimandum est propter sola principum delicta pestes, ingentes calamitates communesque populi interneciones accidere. Imo

⁴⁹ II Reg. II.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(84) Ἐκ Σωφείρ mendose scripsit pro ἐξ Ὠφείρ, duplicilittera non recte discerpta, I Paralip. xxix. Xyl.

(85) Ad marginem annotatum est : Σημείωσαι, θαυμαστὸν πρὸς τὴν νῦν μωρὰν καὶ ἀνόητον τῶν κοινοτέρων ἀνθρώπων γνώμησ. Καὶ ὄρα τί λέγει. Sensus est, hunc locum esse observandum, quia

ποικίλους. Καὶ πρὸς τούτοις δίδωμι, ἐκτὸς ὧν ἡτοιμασα εἰς οἶκον τὸν ἅγιον, χρυσοῦ τοῦ ἐξ Ὠφείρ (84) τάλαντα τρισχίλια, καὶ ἑπτακισχίλια τάλαντα ἀργυρίου δοκίμου, τοῦ ἐξαλειφθῆναι ἐν αὐτοῖς τοῖς τοίχοις τοῦ ἱεροῦ. » Οἱ δὲ ἄρχοντες τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἔδωκον εἰς τὰ ἔργα τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ χρυσοῦ τάλαντα ἑπτακισχίλια καὶ ἀργύριον καὶ λίθους τιμίους καὶ χαλκὸν ἄπειρον. Καὶ εὐλογήσας τὸν λαὸν ὁ Δαβὶδ καὶ ἀποστειλάς εἶπεν αὐθις τῷ υἱῷ αὐτοῦ : « Καὶ νῦν, Σολομῶν, γινῶθι τὸν Θεὸν τῶν πατέρων σου, καὶ δούλευσον αὐτῷ ἐν καρδίᾳ τελείᾳ καὶ ψυχῇ θελοῦσῃ, ὅτι καρδίας πάσας ἐτάζει Κύριος καὶ πᾶν ἐνθύμημα γινώσκει. Καὶ ἐὰν ζητήσῃς αὐτόν, εὐρεθήσεται σοι : καὶ ἐὰν καταλείψῃς αὐτόν, καταλείψει σε εἰς τέλος. » Καὶ ἔδωκε Δαβὶδ Σολομῶντι τῷ υἱῷ αὐτοῦ τὸ παράδειγμα τοῦ ναοῦ παντὸς καὶ τῶν Χερουβὶμ τῶν διασπετασμένων ταῖς πτέρυξι καὶ σκιαζόντων ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ διαθήκης Κυρίου. Πάντα ἐν γραφῇ Χειρὸς Κυρίου δέδωκε Δαβὶδ Σολομῶντι τῷ υἱῷ αὐτοῦ, λέγων. « Ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου, ὅτι Κύριος ὁ Θεός μου μετὰ σοῦ. »

Καὶ μετὰ ταῦτα ἐτελεύτησε Δαβὶδ πλούτῳ καὶ δόξῃ καὶ εὐτελείᾳ ἐν γῆρῃ καλῷ καὶ πλήρῃ ἡμερῶν, ἐτῶν ο'. Φησὶ γάρ : « Καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν Σαοῦλ, καὶ ἔρχονται οἱ ἄνδρες τῆς Ἰουδαίας ἐν Χεβρών, καὶ χρίουσιν αὐτὸν εἰς βασιλεῦσιν ἐπὶ πάντα Ἰσραὴλ. Τριάκοντα ἐτῶν Δαβὶδ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. Καὶ ἐβασίλευσεν ἔτη τεσσαράκοντα. » Ἀλλὰ τῆς μὲν βασιλικῆς χρίσεως διὰ Σαμουὴλ ἡξιώθη, τὰς δὲ γὰρ τοῦ λαοῦ ἀναγορεύσεις ἡ ἱστορία χρίσεις ἀδιαφόρως ὠνόμασε. Τελευτήσας τοῖνον ἐτάφη ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλὴμ εἰς τὸ μέγιστον μνημα, ὃ φηκοδόμησεν ὁ σοφώτατος υἱὸς αὐτοῦ Σολομῶν παρὰ τὴν Σιλωάμ. Βασιλεύει δὲ ὁ Δαβὶδ ἑπτὰ μὲν ἔτη περιόντος τοῦ Σαοῦλ, μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν τούτου λγ'. Προεφήτευσεν δὲ αὐτός τε Δαβὶδ καὶ Γὰδ καὶ Νάθαν καὶ Ἀσάφ καὶ Ἰδοῦμ. Ἐστρατηλάται δὲ αὐτῷ Ἰωάβ, ὃς ἡξίωθη τὸν λαόν, καὶ εὐρέθη χίλιαι ἑκατὸν χιλιάδες, τοῦ δὲ Ἰούδα οὐ χιλιάδες. Τὸν δὲ Λευὶ καὶ τὸν Βενιαμὴν οὐκ ἡξίωθησαν. Ἡπτώκασι δὲ κατ' ὄργην Θεοῦ ἐκ τοῦ λαοῦ ἐν τρισὶν ὥραις χιλιάδες ο'.

Σημειώτεον ὡς ἦν ἡλικία τις ἀπόκειται τοῖς ἀνομοῦσι καὶ καταφρονοῦσιν ἐξαισία πληγῆ καὶ ὄργῃ παρὰ τῷ δικαίῳ τὰ πάντα διευθετοῦντι ζυγοῖς, συγχωρεῖται τις ἐνεργεθῆναι πονηροπραξία τοῖς τοῦ λαοῦ ἡγουμένοις, ὡς ἂν μὴ ἀλόγως μηδὲ ὡς ἐξ αὐτομάτου, ἀλλ' ἐκ δικαίας κρίσεως ἐπάγεσθαι πιστεύοιτο τὰ κακά. Οὐδεὶ δὲ (85) οἴεσθαι ὡς διὰ μόνην τῶν ἀρχόντων τὴν ἀπροσεξίαν ἐξαισίου θάνατοι [P. 91] καὶ συμφορῶν ὑπερβολαί τοῖς λαοῖς καὶ κοιναὶ τῆς δολοῖς

faciat ad rudium imperitorumque hominum, quorum maxima est multitudo, sententiam de hac refatuam et imprudentem refellendam. Hæc annotatio a me præterita non est, cum sit vera : nam profecto, si quid ego judico, locus dignus est animadversione, utcunque hæc aliunde Cedrenus desumpserit. Xyl.

ἰσχυροὶ πάντες δὲ τῶ νόμῳ ἢ τῶ φυσικῶ ἢ τῶ γραπτῶ ἢ καὶ ἀμφοῖν ὑπόδοχοι καθιστάμενοι τοῖς ἀξίοις κατὰ καιρὸν τυγχάνουσιν ἐπιτιμίαις. Φεύγουσα δὲ τὸ τὰ καθ' ἕκαστα τῶν ἀνθρώπων ἀμαρτήματα διὰ τὸ ἀπειρον ἀπαριθμεῖν ἢ Γραφῇ τὸ τοῦ βασιλέως ἀνόμημα ὡς αἴτιον τιμωρίας γενόμενον τοῖς βασιλευμένοις ὑφηγεῖται, ὅσον δὴ καὶ ἐπὶ τοῦ Δαβὶδ γεγονὸς ὤπται. Ἀπέκειτο μὲν γὰρ ὄργῃ Κυρίου κατὰ Ἰσραὴλ διὰ τὰς πολυτρόπους αὐτῶν ἀθετήσεις δηλαδὴ ἐπέσεισε δὲ πνεῦμα τὸν Δαβὶδ ἀριθμῆσαι τὸν Ἰσραὴλ. Καὶ τούτου γενομένου παρέστη αὐτῷ πρῶτῃ Γὰδ ὁ προφήτης θεόθεν ἀποσταλαῖς καὶ νρῖα ἐκλέξασθαι αὐτῷ παρτεγγυῶν, Ἡ τρία ἔτη λιμὸν ἐπὶ τὴν γῆν σου, ἢ τρεῖς μῆνας διωκόμενον φεῦγειν ἐκ προσώπου τῶν ἐχθρῶν σου, ἢ τρεῖς ἡμέρας θάνατον γενέσθαι ἐν τῇ γῆ σου. Ὁ δὲ, « Στεναγμοὶ πάντοθεν πλὴν ἐμπεσοῦμαι δὴ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Κυρίου, ὅτι πολλοὶ οἱ οἰκτιρμοὶ αὐτοῦ, εἰς δὲ χεῖρας ἀνθρώπων μὴ ἐμπέσοιμι, ὅτι ἀνελεῖμονες. » Καὶ ἐξελέξατο ἑαυτῷ τὸν θάνατον. Ἦσαν δὲ ἡμέραι θερσιμῶ πυρῶν, καὶ ἔδωκε Κύριος θάνατον ἀπὸ πρῶθεν ἕως ἀρίστου, καὶ ἀπέθανον ἐβδομήκοντα χιλιάδες ἀνδρῶν. Ἦν δὲ ὁ ἄγγελος τοῦ Θεοῦ ἑστηκώς παρὰ τὴν ἄλωνα Ὀρνᾶ τοῦ Γεβουσσαίου. Δαβὶδ δὲ ἰδὼς αὐτὸν ἔειπεν ἡδίκησα γέτεσθω ἡ χεῖρ σου ἐν ἐμοὶ ὁ Κύριος συνίσχε τὴν θραῦσιν τὴν κατὰ Ἰσραὴλ.

Ὅτι πεσόντος τοῦ Δαβὶδ τοῖς ἱματίοις οὐκ ἔθερμαίνετο, καὶ ἤνεγκαν νεάνιδα παρθένον Ἀβισάκ τὴν Σωμαντίτιν, καὶ ἦν αὐτὸν περιθάλλουσα ἐπὶ τῆς κοίτης, καὶ ὁ βασιλεὺς οὐκ ἔγνω αὐτήν. Ἀδωνίας δὲ υἱὸς Δαβὶδ ἐπαίρομενος ἐκράτει τῆς βασιλείας. Καὶ εἰφῆλθεν Βηρσαβεὲ πρὸς Δαβὶδ, καὶ προσκυνήσασα εἶπε· « Κύριε βασιλεῦ, ὡμοσάς μοι ἐν Κυρίῳ Θεῷ σου ὅτι Σολομῶν ὁ υἱὸς μου βασιλεύσει μετ' ἐμέ. Καὶ ἰδοὺ νῦν Ἀδωνίας ἐβασίλευσε, καὶ σὺ οὐκ ἔγνωσ. » Ταῦτα ἀκούσας Δαβὶδ, ἀθροίσας τοὺς προφήτας καὶ ἱερεῖς, χρίει Σολομῶντα καὶ καθίζει ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ. Ὁμογόμενος δὲ Δαβὶδ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἀκρωρείας Ἱερουσαλήμ τὴν Σιών, σκηρὴν ἐν αὐτῇ τῷ Θεῷ πηξάμενος, ἐν ἣ τὴν κιβωτὸν ἀπέθετο, Ἐπὶ τούτου παρ' Ἑλλήσιν Ὀμηρος καὶ Ἡσίοδος ἐγνωρίζοντο·

Τῷ δὲ δευτέρῳ ἔτει Σολομῶν ἐβασίλευσε δωδεκαετῆς ὢν, καὶ κρατεῖ ἔτη μ'. Εἶχε δὲ γυναῖκας Ἰσραηλιτιδᾶς καὶ ἐθνικὰς ἑπτακοσίας καὶ παλλακὰς τριακοσίας. Ἐνα δὲ μόνον ἄρξεν υἱὸν ἔσχε τὸν Ῥοβοάμ, καὶ τοῦτον ἐξ ἀλλοσύλης Ναάβας τῆς Ἀμνιτιδῆς, ἀνδρῶν [P. 92] τῆς ἀρχῆς. Αὐτὸς τὸν Ἱερουσαλήμ πλὴν ψυχοδόμησιν, ἐνθα Δαβὶδ ὁ πατὴρ αὐτοῦ τὴν Σιών ἐπήξαστο, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς αὐτοῦ βασιλείας. Ἐν ἔτεσιν οὖν ἐπὶ τὰς τελευταῖας αὐτόν. Ἐστὶν οὖν ἀπὸ Ἀδάμ ἕως εἰκοστού χρόνου τῆς ζωῆς Σολομῶντος ἔτη ὀφί'. Οὗτος ὁ Σολομῶν δεύτερος υἱὸς τοῦ Δαβὶδ ἐκ τῆς Βηρσαβεὲ γέγονεν· ὁ γὰρ πρῶτος, ὁ ἀπὸ μοιχείας, τέθηκε. Καὶ γὰρ ἀβρῶστοῦντος αὐτοῦ ἐκκοπήθη Δαβὶδ ἐν ἀγρυπνίᾳ, καὶ σάκκῳ καὶ σποδῷ προσευχόμενος τῷ Θεῷ ἐπὶ τῷ

⁶⁰ II Reg. xxiv, 17. ⁶¹ III Reg. i, 13.

autem omnes legis aut naturalis aut scriptæ violatæ rei suo tempore dignis afficiuntur suppliciis. Ac sacra Scriptura, cum ob **160** infirmitatem peccatorum quæ a singulis hominibus committuntur, ab eorum enumeratione absteineat, regis delictum tanquam pœnæ causam subditis commemorat. Cujus rei exemplum historia Davidica suggerit. Nimirum enim ira Dei malum Israelico populo parabat propter multiples legis violationes, spiritus autem Davidum ad recensionem populi impulit. Qua peracta mane Gadus a Deo missus vates eum convenit, optionemque vel triennalis penuriæ per regnum vel trimestris fugæ insequentibus hostibus vel triduanæ per regnum pestis liberam proposuit. Davidus circumseptem se miseris fassus, in Dei multipliciter misericordis quam in hominum crudelium manus se incidere malle dixit, sibique mortem delegit. Metebatur tum triticum ; et divinitus immissa peste a diluculo usque ad prandii horam interierunt 70 hominum millia. Stabat angelus Dei ad aream Ornæ Jebusæi. Davidus autem vociferabatur : « Ecce ego sum qui peccavi, in me et patris mei familiam manus tua sæviat ⁵⁰. » Tum placatus Deus, cladi Israelicæ finem statuit. καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς μου. » Καὶ παρακληθεῖς

Magno jam natu Davidum vestes non amplius calefaciebant. Itaque adducta est ad eum puella virgo Abisaca Sumanitis, quæ eum in lecto concalefaceret : neque tamen eam rex cognovit. Cæterum Adonias filius Davidi sese extulit regnumque occupavit. Itaque Bersabea ad Davidum **161** intravit, eique supplex ita dixit : « Deum Dominum tuum, o rex, jurasti, in regno tibi Solomonem filium meum successurum. Atqui ecce tibi, nunc Adonias, te ignorante, regnum occepit ⁵¹. His auditis Davidus, convocatis vaticibus ac sacerdotibus Solomonem inungit, itaque regno inauguratum in solio suo collocat. Dum esset in vivis Davidus, Sionem, quæ est arx Hierosolymorum, ædificavit, inque ea tabernaculum Deo fixit, atque in hoc aream reposuit. Davidi ætate apud Græcos Homerus et Hesiodus innotuerunt.

Anno a mundo condito 4470, Solomon annum agens ætatis duodecimum, regnum iniit : idque per annos 40 tenuit. Habuit uxores Israelicas atque alienigenas numero 700, pellices 300, unum tantum filium Roboamum, regno indignum, et hunc quoque ex alienigena uxore, Naaba nimirum Amanitide. Is Solomon templum Hierosolymis ædificavit, quo loco David, pater ejus Sionem metatus fuerat. Orsus est structuram anno regni sui altero, absolvit septem annis. Ab Adamo usque ad vicesimum annum ætatis Solomonis anni habentur 4310. Fuit is Solomon secundus Davidi ex Bersabea filius : primus enim, quem ex adulterio conceperat, mortuus est. Eo ægrotante Davidus vigiliis sese afflictavit, sacrum indutus et cinere sparsus, Deum que

pro vita infantis deprecans. Quin et præsentem mortem ei deduntiauerat, quicumque de infantis obitu retulisset. Mortuo infaute accesserunt regem familiares **162** tristi vultu. Unde rex quid factum esset colligens : « Mortuus est, inquit, puer. » Responderunt : « Tu hoc dixisti. » At rex statim surgere, lavare corpus, vestire, Deo gratias agere, cibum sumere. Interrogatus causam hujus mutationis, Dum, inquit, decumbebat infans, a Deo precibus salutem ejus flagitavi : mortuo eo quorsum attineret me afflictari, nunquam effecturum ut anima in corpus redeat ?

Solomonem Deus prudentia ac sapientia maxima donavit, pectusque tot cognitionibus rerum implevit quot numerum arenæ maritimæ æquarent. Itaque sapientia et priscos omnes superavit et universis Ægypti sapientibus antecelluit. Veniunt ad eum duæ mulieres disceptandæ litis causa. Prior refert se, cum in una ambæ domo degerent, peperisse, atque alteram item triduo post. Ejus infantem, cum per noctem cum matre sua cubasset, extinctum fuisse ; atque eam surrexisse, sibique dormienti suum infantem surripuisse ex ulnis, in que locum ejus mortuum supposuisse. Se, cum mane ad lactandum suum surrexisset, mortuum infantem offendisse, ac re explorata deprehendisse eum suum non esse. Cum altera hoc negaret, non suum sed illius infantem mortem obiisse contendens, Solomon utrumque medium secari infantem jussit, ac de utroque portionem ambabus dari. Ibi mater infantis regem precata est ne hoc ageretur, potiusque concederetur alteri mulieri vivus infans, ut ne periret, altera divisionem istam probante, ut neque sibi **163** neque alteri vivus infans obtingeret. Pronuntiat ergo Solomon vivum infantem ei esse mulieri dandum, quæ eum mori nolisset :

Disseruit Solomon de stirpibus a cedro Libani usque ad hyssopum ex muro euascentem ; item de pecudibus, iisque quæ humi repunt, de volucris et piscibus, vires eorum atque actiones explicans, uti Josephus refert. Incantationes quoque et excantationes dæmonum invenit, quibus quidam Judæi utentes dæmonas exigebant. Naribus ejus qui a dæmonio obsidebatur annulum querudam, in cujus pila radix erat a Solomone ad hos usus demonstrata, adhibebant, ut olfaceret : ejus vi statim dæmon expellebatur. Argumento erat poculum aut aliud vas aqua plenum, quod fugiendo dæmon comminebatur.

Solomon templum Dei cum absolvisset, dedicavit, mactatis ad sacrificia vitulorum 22 millibus, ovium millibus 120. Diesque festos septem splendide egit : octavo populum fausta comprecatus dimisit. Post peractas pro templo et populo deprecationes, Deus ei apparuit, itaque est fatus ³² : « Exaudi vocem tuæ precationis, templumque, quod ex-

³² II Reg. ix.

Α ζῆσαι τὸ παιδίον. Καὶ ῥῆμα ἐξέθενο ὡς εἴ τις εἶπη ὅτι ἔτελεύτησεν, εὐθὺς ἀποθανεῖται αὐτός. Τεθνηκότος δὲ τοῦ παιδὸς ἐστῆλον πρὸς Δαβὶδ οἱ συνήθεις στυγνοὶ καὶ κατηφεῖς. Ὁ δὲ γνοὺς ἀπὸ τοῦ σχήματος εἶπε· « Τέθνηκε τὸ παιδίον. » Οἱ δὲ εἶπον· « Σὺ εἶπας. » Καὶ εὐθὺς κατελθὼν ἔλουσατο καὶ ἡμερίασατο καὶ ἠύχαρίστησε τῷ Θεῷ καὶ μετέλαβε τροφῆς. Ἐρωτώμενος δὲ τὴν αἰτίαν τῆς ἐναλλαγῆς εἶπεν ὅτι ἀσθενούντος αὐτοῦ ἔδυσώπει τὸν Θεὸν ἀναστῆναι τὸν παῖδα, ἐπεὶ δὲ τετελεύτησε, τίς ἢ χρεῖα κοποῦσθαι με ; Μὴ δυνηθῶ ἀναστρέψαι τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου ἐν αὐτῷ ;

Ἔτι ἔδωκε Κύριος τῷ Σολομῶντι φρόνησιν καὶ σοφίαν πολλὴν σφῆδρα καὶ πλάτος καρδίας, ὥστε ἄμμος ἢ παρὰ τὴν θάλασσαν. Καὶ ἐπληθύνθη ἐν αὐτῷ ἡ φρόνησις ὑπὲρ πάντας ἀρχαίους καὶ ὑπὲρ πάντας φρονίμους Αἰγύπτου. Ἐρχονται πρὸς αὐτὸν γυναῖκες δύο δικασθῆναι, καὶ εἶπεν ἡ μία· « Ἐγὼ καὶ ἡ γυνὴ αὕτη οἰκοῦμεν ἐν νύκτῳ ἐνί. Καὶ ἐγὼ μὲν ἔτεκεν, καὶ μετὰ τρίτην αὕτη. Ταύτης τὸ παιδίον τέθνηκεν, ἐπεὶ τὴν νύκτα ἐπεκοιμήθη αὐτῷ. Καὶ ἰδοὺ ἀναστᾶσα ἔλαβε τὸ ἐμὸν παιδίον ἐκ τῆς ἀγκάλῃς μου ὑπνούσης, καὶ τέθεικε τὸ ἐαυτῆς τεθνηκότος· ἐμοῦ δὲ τὸ πρῶτὸ ἀναστᾶσης θηλάσσει αὐτό, εὐρέθη τὸ τεθνηκός. Καὶ καταμαθοῦσα εἶδον ὡς οὐκ ἔστι τὸ παιδίον μου. » Καὶ εἶπεν ἡ ἑτέρα· « Οὐχί, ἀλλὰ σὸν ἐστὶ τὸ τεθνηκός, ἐμὸν δὲ τὸ ζῶν. » Καὶ εἶπε Σολομῶν· « Διχοτομήσατε ἀμφοτέρα τὰ βρέφη, καὶ δότε ἀμφοτέραις ταῖς γυναῖξιν ἀπὸ τῶν δύο παιδίων. » Καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ ἡ μήτηρ τοῦ ζῶντος· « Μὴ, κύριε, ἀλλὰ δότε αὐτῇ τὸ παιδίον τὸ ζῶν, καὶ μὴ ἀποθάνῃ. » Ἢ δὲ ἑτέρα εἶπε· « Μὴτε αὐτῇ, μήτε ἐμοὶ ἔστω· διέλετε αὐτό. » Καὶ ἀπεκρίθη ὁ βασιλεύς· « Δότε τὸ παιδίον τὸ ζῶν τῇ μὴ θελήσασθαι γυναίξει ἀποθνεῖν αὐτό, ὅτι αὐτῆς ἐστὶ τέκνον. »

hanc enim esse ejus matrem.

Ἔτι ἐλάλησε Σολομῶν περὶ τῶν ξύλων τῶν ἀπὸ τῆς κέδρου τοῦ Λιβάνου καὶ ἕως τῆς ὕσωπου τῆς ἐκπερευομένης διὰ τοῦ τεύχους, καὶ περὶ τῶν κτηνῶν καὶ τῶν ἑρπετῶν καὶ τῶν πετεινῶν καὶ τῶν ἰχθύων, τὰς θυγάμεις καὶ τὰς ἐνεργείας αὐτῶν, καθὼς Ἰώσηπος μαρτυρεῖ. [P. 93] Ἀλλὰ καὶ ἐφθάζει καὶ ἐξορκισμοὺς κατὰ δαιμόνων ἐπενόησεν, αἷς χρώμενοι τινες Ἰουδαῖοι· τούτους ἐξήλανον· δακτύλιον γὰρ ἔχοντά τινα σφραγίδα καὶ βίξαν ἐξ ὧν ὑπέδειξε Σολομῶν, ἐν βίβῃ ὑποθέντες ὑσφραίνεσθαι τὸν πάχοντα παρεσκεύαζον, ὧν τῇ δυνάμει εὐθὺς τὸ δαιμόνιον ἐξέλεκτο. Στμείον δὲ τούτου ἦν ποτήριον μεστὸν ὕδατος ἢ ἑτερόν τι ἀγγεῖον, ὃ πάντως συνέτριβε φεῦγον τὸ δαιμόνιον.

Μετὰ γοῦν τὸ συντελέσαι τὸν οἶκον Κυρίου Σολομῶν ἐνεκαίνισεν αὐτὸν, θύσας μόσχους χιλιάδας κβ' καὶ πρόβατα χιλιάδας ρκ', καὶ ἐποίησε μεγάλην ἑορτὴν ἡμέρας ἑπτά. Τῇ δὲ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ εὐλογῆσας τὸν λαὸν ἐξαπέστειλε. Καὶ μετὰ τὸ προσεύχασθαι αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ ναοῦ ὤφθη αὐτῷ ὁ Κύριος λέγων· « Ἰκούσα τῆς φωνῆς τῆς προσευχῆς

σου, καὶ ἡγιακα τὸν οἶνον τοῦτον ὃν ὠκοδόμησας. τοῦ θέσθαι τὸ ὄνομά μου ἐκεῖ εἰς τὴν αἰῶνα· καὶ ἔσονται οἱ ὀφθαλμοὶ μου ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία μου πάσας τὰς ἡμέρας. Καὶ σὺ ἐάν πορευθῆς ἐνώπιόν μου καθὼς ἐπορευθῆ Δαβὶδ ὁ πατήρ σου ἐν ὁσιότητι καὶ εὐθύτητι καρδίας, νοῦ ποιεῖν κατὰ πάντα ἃ ἐνετείλάμην αὐτῷ, καὶ τὰ προστάγματά μου καὶ τὰς ἐντολάς μου φυλάξεις, ἀναστήσω τὸν θρόνον τῆς βασιλείας σου ἐπὶ Ἰσραὴλ εἰς τὸν αἰῶνα, καθὼς ἐλάλησα τῷ πατρὶ σου λέγων· Οὐκ ἐξαρθήσεται ἀνὴρ ἡγούμενος ἐν Ἰσραὴλ· ἢ Ἐάν δὲ ἀποστραφέντες ἀποστράφητε ὑμεῖς καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν ἀπ' ἐμοῦ, καὶ μὴ φυλάξητε τὰς ἐντολάς μου, καὶ πορευθῆτε καὶ δουλεύσητε θεοῖς ἑτέροις καὶ προσκυνήσητε αὐτοῖς, ἐξαρῶ τὸν Ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς γῆς ἧς ἔδωκα αὐτῷ, καὶ τὸν οἶκον τοῦτον ὃν ἡγιασα τῷ ὀνόματί μου ἀπορρίψω ἐκ προσώπου μου· καὶ ἔσται Ἰσραὴλ εἰς ἀφανισμόν καὶ εἰς λήθημα εἰς τὰ ἔθνη πάντα. Καὶ ὁ οἶκος οὗτος ὁ ὑψηλὸς καὶ μέγας, ἔσται πᾶς ὁ διαπορευόμενος δι' αὐτοῦ καὶ συριεῖ. Καὶ ἐροῦσιν· Ἀνθ' ὧν ἐγκατέλιπον Κύριον τὸν Θεὸν αὐτῶν καὶ ἀντελάβοντο Θεὸν ἄλλότριον, διὰ τοῦτο ἐπέγαγε Κύριος τὴν κακίαν ταύτην. »

Τὴν δὲ πόλιν μεγίστην καὶ περὶναλλῆ καταρτίσας, καὶ τὸ περιμετρον αὐτῆς ποιήσας στάδια τεσσαράκοντα, γινόμενα μίλια ἕξ ἡμισυ, δυσάλωτον πάντοθεν ταύτην κατεσκεύασε. Περικλείσας γὰρ αὐτὴν τρισὶ τείχεσι καὶ φάραγξιν ἀπερρώγυλις, κατάρβυτον ὕδασι ὄλην ἐποίησεν, ὥστε ἐκ τῆς ἀπορροίας τοῦς κήπους αὐτῶν ἀρδεύεσθαι. Σὺν τούτοις ἐποίησε θυροὺς χρυσοῦς ἐλκτοὺς ὀκτακοσίους μεγάλους καὶ ὀράτα τριακόσια καὶ ἕτερα ὄπλα χρυσα πλεῖστα. Καὶ μέντοι καὶ τὰ σκεῦη αὐτοῦ καὶ οἱ λουτήρις χρυσα πάντα ὑπῆρχον, καὶ οὐκ ἦν ἀργύριον λογιζόμενον ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ. Ὅτι ναὺς αὐτοῦ ἐπορεύετο εἰς Θαρσεῖς καὶ διὰ χρόνων τριῶν ἤρχετο, φέρουσα χρυσίον πολὺ καὶ ἀργύριον καὶ λίθους τορευτοῦς καὶ ὀδόντας ἐλεφάντων καὶ [P. 94] πιθήκους. Καὶ ἔδωκε Σολομῶν τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον ἐν Ἰερουσαλήμ ὡς λίθους, καὶ τὰς κέδρους ὡς συκαμίνας εἰς πλῆθος. Τὸ δὲ γε ἀριστον αὐτοῦ ἦν καθ' ἡμέραν κόροι σμιδάλεως λ' (ὁ δὲ κόρος ἐποιεῖ μόδια λ') καὶ κόροι ἀλούρου κεκοπανισμένου ξ', μόσχοι ἐκλεκτοὶ δέκα, βόες νομάδες ὀκτώ καὶ πρόβατα ἑκατὸν, ἐκτὸς ἐλάφων καὶ ὀρνίθων ἐκλεκτῶν καὶ σιτευτῶν. Περὶ δὲ γε τῆς πολλῆς φρονήσεως αὐτοῦ καὶ σοφίας, ἧς εἴληφε παρὰ Θεοῦ τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ δὲς, ἔκρουσεν τί πάλιν ὁ Θεὸς φησι πρὸς αὐτόν· « Ἰδοὺ, δέδωκά σοι καρδίαν φρονίμην καὶ σοφίαν ὡς σὺ, οὐ γέγονεν ἔμπροσθέν σου, καὶ μετὰ σὲ οὐκ ἀναστήσεται ὁμοίος σοι. Καὶ πλοῦτον καὶ δόξαν καὶ χρηματὰ δώσω σοι. » Καὶ τοῦτο δηλοῦσα ἡ Γραφὴ ἐπάγει λέγουσα· « Ἐδωκε Κύριος φρόνησιν τῷ Σολομῶντι, καὶ σοφίαν πολλὴν σφόδρα, καὶ χύμα καρδίας ὡς ἡ ἄμμος ἢ παρὰ τὴν θάλασσαν. » Εἰκότως οὖν ἐκ πρᾶλλήλου καὶ τῶν πάσαι γεγενημένων ἀρίστων σοφῶν ἐμνήσθη, καὶ τοὺς Αἰγυπτίους προστίθει ὡς δοκοῦντας παρὰ πᾶσιν εἶναι σοφοὺς τε καὶ φρονίμους. Καὶ γὰρ ὡς Ἑλληνες ἱστοροῦσι, καὶ

⁸⁸ III Reg. iii, 16. ⁸⁹ III Reg. v, 12; iv, 32.

struxisti, consecravi, ut in eo nomen meum collocem in sempiternum; ibique perpetuo erunt oculi mei et cor meum. Tu quoque, si ad exemplum patris tui Davidi te in conspectu meo geras sancte et sincero **164** corde, atque omnia præcepta mandata et jussa mea obeas, solum regni tui in Israelicos confirmado, ut sit perpetuum, quomodo patri tuo dixi nunquam defore qui Israelieum regnum gerut. Sin autem vos et vestri posteri a me vos protinus avertetis, meisque præceptis posthabitis alienos deos sequemini atque coletis, excindam Israelicum populum de terra quam ei dedi, ædemque hanc quam nomini meo consecravi, a facie mea projiciam. Atque Israelus quidem peribit, ludibrioque erit et fabula omnibus nationibus: ædes autem hæc sublimis et magna ab omnibus qui præteribunt subsannabitur. Itaque dicent mortales: Quia Dominum Deum suum deseruerunt Israelici et alieno deos asciverunt sibi, ideo Dominus hanc calamitatem ipsis intulit. »

Porro urbem Solomon maximam pulcherrimam que fecit, ita ut ambitus ejus esset studiorum 40, quæ conficiunt miliaria 6 s., reddiditque eam prorsus inexpugnabilom. Nam et tribus muris eam cinxit et fossis abruptis, totamque aquis perflui fecit, quarum decursu horti rigantur. Ad hæc senta ex auro ductili magna 800 fecit, hastas 300, aliamque armaturam auream plurimam: quin et vasa ipsius et lavacra omnia aurea erant, neque ipsius ætate in pretio aliquo argentum habebatur. Navem quoque habebat, quæ Tarses petebat, ac triennio quoque reversa **165** multum auri argentique apportabat, et lapides tornatos, ebur ac simias. Reposuit autem Solomon Jerusalemæ aurum et argentum in tanta multitudine quanta solet esse lapidum, cedrosque ea copia quæ est sycaminorum. Quotidie in prandium ejus insumebantur similæ cori 30 (corus 30 modios continet), farinæ cribratæ cori 60, vituli electi 40, boves qui in pascuis aluntur 8, oves 400, præter cervos atque aves electas et altilis. De ingenti autem ipsius sapientia, quam a Deo bis ipsi viso accepit, audi quid rursus ad ipsum Dominus dicat: « Ecce dedi tibi cor prudens ac sapiens: tui similis neque ante te fuit neque erit post te. Divitias quoque, gloriam et opes tibi dabo ⁸⁸. » Idque declarans Scriptura sic infert ⁸⁹: « Dedit Dominus Solomoni intelligentiam sapientiamque summam, corque tot rerum peritia instructum quantus est arenæ in litore maris numerus. » Consentaneum itaque est, quod comparatur atque præfertur et iis qui apud priscos fuerant sapientes habitaculi ac præstantissimi, et ipsis Ægyptiis, qui apud omnes nomen sapientum habent. Nam sicuti Græci narrant. Pherecydes Syrius, Pythagoras Samius, Anaxagoras Clazomenius, Platoque Atheniensis ad Ægyptios profecti sunt spererum divinarum ac naturæ cognitionem

ex ipsis accuratiorem discendi. Et quidem de Mose sacrae Litterae testantur, fuisse eum institutum omnibus Aegyptiorum scientiis. Horum 166 ergo omnium, inquit Scriptura, luminibus offecit Solomon utpote divinitus sapientia donatus. Itaque additur: « Et sapientia antecellebat omnes homines: Dixit tria millia parabolarum, carmina composuit 600. Dissertuit de arboribus a cedro Libani, usque ad hyssopum qui de pariete nascitur. Locutus est de pecudibus, de reptantibus, de volucris, de piscibus⁵⁶. » Ex scriptis ejus Graeci qui iatrosophistae vocantur, rei medicae scriptores, materiam et argumenta suffurati artes suas conscripserunt. Libros Solomonis rex Ezechias de medio sustulit, cum morborum remedia ex his populus petens a Deo sanationem flagitare negligeret. Solomon magnitudine divitiarum ac sapientiae supra omnes reges terrae elatus fuit; omnesque reges faciem ejus videre ac vocem audire cupiebant; veniebantque ferentes singuli quotannis munera sua, vasa aurea, vestem, aromata, equos, mulas. Habebat currus 1400, equas fecundas 40000, equorum ad currus 12000. Præerat autem omnibus regibus a fluvio Euphrate usque ad terram Barbarorum et fines Aegypti.

Ἐκαστος κατ' ἐνιαυτὸν τὰ δῶρα αὐτῶν, σκευήχρυσά τε ὄνους. Καὶ ἦσαν αὐτοῦ χίλιαι τετρακόσια ἄρματα, καὶ ἵπποι εἰς ἄρματα χιλιάδες δώδεκα. Καὶ ἦν ἡγούμενος τῶν βασιλέων πάντων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ [P. 95] Ἐυφράτου ἕως γῆς ἄλλοφύλων καὶ ἕως τῶν ὀρίων Αἰγύπτου.

Ac regina Sabæ, quæ a Graecis Sibylla dicta fuit, audita ejus fama Hierosolyma advenit, ut proposita quaestione de sapientia ejus periculum faceret. Multa cameli aromata portabant ac eximia multumque 167 auri et gemmarum, ac magno admodum cum apparatu accedebat. Postquam coram cum Solomone est quæ voluit locuta, isque ei omnia sermone composito et elegantissima interpretatione dissolvit, denuo eum sic tentavit. Formosos pueros et formosas puellas eodem vestitu et ornatu instructos coram eo constituit, petiitque ut inter sexum internosceret: nam et ipsa Sibylla ob ingenii promptitudinem sapientiamque et rerum multarum peritiam magni erat nominis. Rex omnes lavare faciem jussit, itaque discrimen sexus deprehendit, cum mares fortiter atque valide facies tergerent, femellæ teneriter et timide. Itaque regina omnino stupefacta propter ea quæ ab ipso et ejus familia et seipsa erant facta, dixit: « Verus est sermo quem in terra mea audivi, tametsi mihi ne diindia quidem pars renuntiata fuit: multo enim plura vidi

⁵⁶ III Reg. iv, 30, 32, 33.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(86) Ὁ Τύριος mendose pro ὁ Κύριος: nam Stephanus testatur gentile ab Syro fieri Σύριος, nisi codex fallit; quod minime puto, cum sic et apud Diogenem. Laertium legatur. et insulam Syron Homerius *Odyss.* versu 401 Syriam appellet, Strabonis opinionem ibi Eustathio et in Dionysium approbante. Latini Syrum vocant Pherecydem, ut Cic. i *Tusc.* ubi eum regnante Servio Tullio fuisse ait, annis nimirum post Solomonem haud paucioribus 400. Syrus insula est una Cycladum, Delo, Rhœna et Mycono cincta. Vide Strabonem sub

A Φερεκύδης ὁ Κύριος (86) καὶ Πυθαγόρας ὁ Σάμιος καὶ Ἀναξαγόρας ὁ Κλαζομένιος καὶ Πλάτων ὁ Ἀθηναῖος πρὸς τούτους ἐξεδήμησαν, θεολογίαν καὶ φυσιολογίαν ἀκριβοτέραν μαθήσεσθαι παρ' αὐτῶν ἐλπίζαντες. Καὶ δὲ καὶ περὶ τοῦ Μωϋσείως διεικνῶν ὁ θεῖος λόγος ἔφη ὅτι ἐπιειδέσθη ἐν πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων. Τούτους, φησὶν, ἄπαντας ὁ Σολομῶν ἀπέκρουεν ὅτι θεόθεν τῆς σοφίας τὸ δῶρον δεξιόμενος. Ὅθεν ἐπήγαγε: « Καὶ ἐσοφίσατο ὑπὲρ πάντας ἀνθρώπους, καὶ ἐλάλησε τρισχιλίαις παραβολὰς, καὶ ἦσαν αἱ ψῆλαι αὐτοῦ πεντακισχίλιαι, καὶ ἐλάλησε περὶ τῶν ξύλων τῶν ἀπὸ τῆς κέδρου τῆς ἐν τῷ Λιβάνῳ καὶ ἕως τῆς ὑσώπου τῆς ἐκπορευομένης διὰ τοῦ τοίχου, καὶ ἐλάλησε περὶ τῶν κτηνῶν καὶ τῶν ἔρπετων καὶ τῶν πετεινῶν καὶ περὶ τῶν ἰχθύων. » Ἀφ' ὧν οἱ τῶν Ἑλλήνων ἱατροσοφισταὶ σφτερισάμενοι καὶ τὰς ἀφορμὰς εἰληφότες τὰς οἰκείας συνεστήσαντο τέχνας. Ταύτας ἀετιεῖς ἐποίησεν Ἰζακίαις ὁ βασιλεὺς ἐπειδὴ τὰς θεραπέιας τῶν νοσημάτων ἔσθην κομιζόμενος ὁ λαὸς περιώρα τὰς ἰάσεις αἰτεῖν παρὰ θεοῦ. Καὶ ἐμεγαλύνθη Σολομῶν ὑπὲρ πάντας τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς πλούτῳ καὶ φρονήσει· καὶ πάντες οἱ βασιλεῖς ἐζήτουν ἰδεῖν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἀποῦσαι τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ παρεγίνοντο φέροντες

καὶ ἱματισμὸν καὶ ἡζύσματα καὶ ἵππους καὶ ἡμιόνους. Καὶ ἵπποι θήλειαι τοκάδες χιλιάδες τεσσαράκοντα, καὶ ἵπποι ἄρματα χιλιάδες δώδεκα. Καὶ ἦν ἡγούμενος τῶν βασιλέων πάντων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ [P. 95] Ἐυφράτου ἕως γῆς ἄλλοφύλων καὶ ἕως τῶν ὀρίων Αἰγύπτου.

C Καὶ βασίλισσα Σαβᾶ, ἥτις ἐλέγετο Σίβυλλα παρ' Ἑλλήσιν, ἀκούσασα τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ πειράσαι αὐτὸν ἐν ἀνίγμاتي, καὶ κάμηλοι αἴρουναι ἡζύσματα πολλὰ καὶ ἐξαιρέτα καὶ χρυσὸν πολὺν καὶ λίθους τιμίους, καὶ ἐν δυνάμει βραβεῖα σφόδρα. Καὶ ἐσελθοῦσα πρὸς αὐτὸν, καὶ λαλήσασα αὐτῷ πάντα ὅσα ἦν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς, καὶ πάντα διέλυσεν αὐτῇ ἐν συντάξει λόγων καὶ ἔρμηνείᾳ λεπτοτάτῃ⁵⁵. Ἡ δὲ προσέθετο τοῦ πειράσαι αὐτὸν καὶ ἐν τούτῳ. Εὐόπτους γὰρ παίδας ἄββενάς τε καὶ θηλείας ὁμοιοτρόπῳ στολῇ καὶ κοῦρῃ τῇ αὐτῇ περικαλλωπίσασα παρέστησεν αὐτῷ, ζητοῦσα ἐκατέρου γένους διάκρισιν ποιήσασθαι: ἦν γὰρ καὶ αὐτὴ ἡ Σίβυλλα πάνυ ἐπ' ἀγχινοῖα τε καὶ σοφίᾳ καὶ πολυπειρίᾳ διαβόητος. Ὡς δὲ ὁ βασιλεὺς νίψασθαι τούτοις προσέταξε τὸ πρόσωπον, τὴν φύσιν ἐκατέρων διέγνωκε, τῶν μὲν ἄββένων εὐτόνων καὶ ἀνδρικῶς τὰς ὄψεις καταψυχόντων, τῶν δὲ θηλειῶν ἀπαλῶς καὶ ἀπειρημένως. Ὡς τὴν βασίλισσιν καταπλαγεῖσαν πάνυ ἐκ τε τῶν αὐτοῦ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν καὶ ἐξ ἐσυχτῆς γενομένων εἶπεῖν: « Ἀληθὴς ὁ λόγος

finem decimi. Ibi Pherecydes ὁ Βάβιος dicitur, ut et apud Suidam: apud Eustathium in Homeri locum citatum Βαβυλώνιος, apud Laertium 1 in Vita ejus Βίβιος, ut appareat Badyn patrem ejus fuisse, et emendandos ex hoc reliquos. Vulgo obtinuit eum ex Syria oriundum fuisse, nobili illa ad Euphratem Asia regione. Quam opinionem auxit B. Augustinus, Assyrium eum nominans, 3 ad Velusianum epistola, et quidem Assyrium Virgilii ex Pollione amomum, ad ejus de immortalitate disputationem torquens. Nam l. iii *contra Acad.* eundem Syrum vocat. Χτλ.

ὃν ἔκουσα ἐν τῇ γῆ μου, καὶ οὐκ ἔστι τὸ ἥμισυ καθ- **A** quam inaudiveram. Felices profecto mulieres et
 ὡς ἀπηγγέλη μοι· πλείονα γὰρ ἐώρακα ὑπὲρ ἃ **et**
 ἔκουσα. Μακάριαι γοῦν αἱ γυναῖκες καὶ οἱ παῖδές **pueri qui coram te astant tuosque sapientes ser-**
 σου, οἱ παρεστηκότες οὗτοι ἐνώπιόν σου καὶ ἀκούον- **wones audiunt 56. » Proinde cum Salomonem 120 ta-
 τες τοὺς λόγους τῆς φρονήσεώς σου. » Καὶ δοῦσα **lentis auri, multis aromatibus atque gemmis, nec-**
 αὐτῷ χρυσοῦ τάλαντα ἑκατὸν ἑξοσι καὶ ἡδύσματα **non opobalsami radice donasset, unde eam stirpem**
 πολλὰ καὶ λίθους τιμίους καὶ ὀθῆ καὶ τήν τοῦ ὀπο- **in Palæstina propagari ceptam Josephus refert,**
 βαλασίου βίζαν, ἀφ' οὗ ἡ Παλαιστίνη τοῦτο γεώρ- **ingenti admiratione percussa domum rediit. De hac**
 γιον ἔσθεν, ὡς φησιν Ἰωσήπος, ὑπέστρεψεν εἰς τὴν **etiam Dominus dixit 57 ab extremis terræ finibus
 γῆν αὐτῆς ὑπερεκπληττομένη λίαν. Περὶ τῆς καὶ ὁ **austrinam venisse reginam, ut sapientiam Solo-**
 Κύριος ἔφη· « Βασίλισσα Νότου ἔλθεν ἐκ τῶν περὰ **monis cerneret. Et Sirachus sapientissima ita**
 τῶν τῆς γῆς ἰδεῖν τὴν σοφίαν Σολομώντος. » Πρὸς **eum alloquitur 58 : « O Solomon, in juventute tua
 ὃν μέντοι καὶ Σιράχ ὁ σοφώτατος ἔλεγε· « Σολομών, **sapiens factus es, atque amnis instar scientia im-**
 ἐσοφίσθης ἐν νεότητί σου, καὶ ἐνεπλήσθης ὡς ποτα- **pletus. Sapientia tua terram texit, eamque parabol-**
 μὸς συνέσεως. Ἦν ἐπεκάλυψεν ἡ σοφία σου, καὶ **is ei subtilibus quæstionibus replevisti. Longe in**
 ἐνεπλήσας ἐν παραβολαῖς αἰνιγμάτων. Εἰς νήσους **insulas et remotas terras tua memoria pervenit :**
 πόρρω καὶ μακρὰς χώρας ἀώικετό σου τὸ μνημόσυ- **B** charusque fuisti in quiete tua, divinitus paratis
 νον, καὶ ἠγαπήθης ἐν τῇ εἰρήνῃ σου, ἦν κατέπαυσεν **circum te regionibus. Carmina tua, dicteria et pa-**
 ὁ Θεὸς κυκλόθεν. Καὶ ἡδαῖς καὶ παροϊμαῖς καὶ πα- **rabolæ admirationem tui excitarunt. Aurum cupri**
 ραβολαῖς ἰθαυμαστώθης. Καὶ συνήγαγες ὡς κασι- **instar collegisti, ac argentum ea copia ac si plum-**
 τερον τὸ χρυσοῦν, καὶ ὡς μόλιθον ἐπλήθυνας ἄργυ- **bum esset. Enimvero lumbi tui mulieribus dediti**
 ρον. Ἄλλὰ παρέκλινας τὰς λαγόνας σου γυναῖξί, **fuerunt, tuoque es abusus corpore. Quare gloriæ**
 καὶ ἐνεξουσιάζης ἐν τῷ σώματί σου, καὶ ἔδωκας **tuæ maculam innussisti, tuamque progeniem con-**
 μῶμον ἐν τῇ δόξῃ σου, καὶ ἐδεσθίλωσας τὸ σπέρμα **taminasti, iratumque proli tuæ Deum reddidisti. »**
 σου, ἐπαγαγεῖν ὄργην ἐπὶ τὰ τέκνα σου. » Οὐ μὴν **Ac ipse quidem suis verbis apertissime sapientiam**
 δὲ ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ σαφέστατα περὶ [P. 96] **divitiasque suas prædicat. « Mihi, ait, Deus largiatur**
 τῆς ἰδίας σοφίας καὶ τοῦ πλοῦτου φησὶν· « Ἐμοὶ δὲ **ut recte cogitem atque eloquar quæ dicuntur. Ipse**
 δὴ ὁ Θεὸς κατὰ γνώμην εἰπεῖν καὶ ἐνθυμηθῆναι **enim Dominus et sapientia dux est et sapientes**
 ἀξίως τῶν λεγομένων, ὅτι αὐτὸς ὁ Κύριος καὶ τῆς **dirigit : quippe in manu ejus et nos sumus et ratio-**
 σοφίας ὁδηγὸς ἐστὶ καὶ τῶν σοφῶν διορθωτής. Ἐν **nes nostræ. Ipse enim mihi veram rerum cognitio-**
 γὰρ χειρὶ αὐτοῦ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ λόγοι ἡμῶν. Αὐτὸς **C** nem, dedit, ut scirem mundi exordium, elemento-
 γὰρ μοι δέδωκε τῶν ὄντων τὴν γνώσιν ἀψευδῶς, **rum actiones, principium, finem et medium tempo-**
 εἰδέναι σύστασιν τοῦ κόσμου καὶ ἐνεργείας στοι- **rum, annorum circuitiones, siderum positus,**
 χείων, ἀρχῆν καὶ τέλος καὶ μεσότητα χρόνων, ἐνιαυ- **naturas animalium, sævitiem ferarum, vires vento-**
 τῶν κύκλους καὶ ἀστέρων θέσεις, φύσεις ζώων καὶ **rum, hominum cogitationes. plantarum differentias,**
 θυμὸς θηρίων, πνευμάτων βίαις καὶ διαλογισμῶς **radicum facultates. Cognovi omnia et occulta et**
 ἀνθρώπων, διαφορὰς φυτῶν καὶ δυνάμεις βιζῶν, ὅσα **manifesta : nam opifex omnium instruit me sapient-**
 τέ ἐστι κρυπτὰ καὶ ἐμφανῆ ἔργων. Ὁ γὰρ πάντων **ia. Ego concionator Hierosolymis regnum in Israeli-**
 τεχνίτης ἐδίδαξέ με σοφίαν. Καὶ ἐγὼ ἐκκλησιαστῆς **cos gessi ; induxique in animum meum perquirere**
 ἐγενόμην βασιλεὺς Ἰσραὴλ ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ **169 de omnibus, ad sapienter pervestigare om-**
 ἔδωκα τὴν καρδίαν μου τοῦ ἐκζητῆσαι καὶ κατασκέ- **nia quæ sub cælo sunt. Ecce sapientia auctus sum,**
 ψασθαι ἐν τῇ σοφίᾳ περὶ τῶν γενομένων πάντων **eaque superavi omnes qui ante me fuerunt Hiero-**
 ὑπὸ τὸν οὐρανόν. Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐμεγαλύνθη, καὶ **solymis, animusque meus multarum rerum cogni-**
 προσέθηκα σοφίαν ἐπὶ πᾶσιν οἱ ἐγένοντο ἔμπροσθέν **tionis fuit et sapientia præditus, parabolis atque**
 μου ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ καρδίᾳ μου εἶδε πολλὰ, **scientiis. Magnifice omnia egi, domos mihi exstruxi,**
 σοφίαν καὶ γνώσιν, καὶ ἔγνω παραβολὰς καὶ ἐπι- **D** vineas consevi, hortos et pomaria confeci, inque
 στίμας, καὶ ἐμεγάλυνα τὰ ποιήματά μου, ψφοδό- **iis omnis generis frugiferas arbores plantavi. Pis-**
 μησά μοι ὄρους καὶ ἐφύτευσά μοι ἀμπελώνας καὶ **cinas mihi paravi, unde viridantia nemora rigaren-**
 ἐποίησά μοι κήπους καὶ παραδείσους, καὶ ἐφύ- **ture. Acquisivi servos et ancillas, et vernæ mihi**
 τευσά ἐν αὐτοῖς ξύλον πάγκυρον. Ἐποίησά μοι **nati sunt, item armenta ac greges copiose, quan-**
 κολυμβήθρας ὑδάτων τοῦ ποτίσαι ἀπ' αὐτῶν δρυμῶνα **tum ante me Hierosolymis nemo possedit. Sane et**
 βλαστῶντα ξύλα. Ἐκτησάμην δούλους καὶ παιδίσκας, **sapientia mea constitit, neque oculos meos ab ulla**
 καὶ οἰκογενεῖς ἐγένοντό μοι, καὶ γε κτήσεις βουκο- **re desiderata ipsis abstinui, nullumque genus læti-**
 λίου καὶ ποιμνίου ἐγένοντό μοι πολλὰ, ὑπὲρ πάντας **tiæ cordi meo non permisi 59. » Nam sane ei datum
 τοὺς γενομένους ἔμπροσθέν μου ἐν Ἱερουσαλὴμ. **fuit, ut alta pace, summa prosperitate, securitate**
 Καὶ γε σοφία μου ἐστάθη μοι. Καὶ πᾶν ὃ ἐν ἤτησιν **ac vitæ voluptatibus frueretur : verum luxus iste**
 οἱ ὀφθαλμοί μου, οὐκ ἀφείλον ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ **et delicata vita ad extremum acerbitati fuit, ac in-**
 ἐπεκάλυσα τὴν καρδίαν μου ἀπὸ πάσης εὐφροσύ- **temperantiæ materies. Itaque hæc dicit : « Odio ha-**
 νης. » Καὶ γὰρ πολλῆς εἰρήνης καὶ πολυουλοίας **bui totam meam vitam omnesque ærumnas meas ;**
 56 III Reg. x, 6-8. 57 Matth. xii, 42. 58 Eccli. xlvii. 59 Eccl. ii 4-10.********

rem morte esse amariorem, quia rete est et nassa illaqueando animo ⁶⁰. » De hac re ita Scriptura narrat : « Cæterum rex Solomon mulierosus erat. Fuerunt ei uxores principes 700, pellices 300. Duxit enim uxores Moabitidas, Amanitidas, Syrias, Idumæas, Chettæas, Amorrhæas, nimirum illis de gentibus quarum conjugis Deus Israelico populo interdixerat. **170** Cum ætas ipsius jam eeset gravis, animum non gessit, exemplo patris sui Davidi, rectum erga Dominum Deum suum : sed eum alienigenæ uxores averterunt, ut ipsarum deos amplecteretur. Itaque tunc Solomon delubra condidit Chamoso Moabico, Astartæ Sidoniorum, et Melchomo Ammonitarum, abominandis ac Deo invis deastris ⁶¹. » Astarte est quam Venerem nos dicimus : Chamosum pro Deo Tyrii habebant. Eoque modo fecit in gratiam omnium alienigenarum uxorum; eoque suffitibus et sacrificiis simulacra sua venerabantur. Ea ergo fecit Solomon, quæ Deo displicerent, neque in eo colendo vestigia Davidi patri sui secutus est. Succensuit itaque Dominus Solomoni, quod a se Israelicorum Deo animus abalienasset, bis ipsi viso, et interminato ne quem omnino peregrinum deum sectaretur. Denuntiavitque ei Deus, quando jussa ac mandata sua sprevisset, se regnum ideo ex manu ipsius abrepturum servoque ejus traditurum; atque id quidem propter Davidum ipsius patrem, suum famulum, vivo ipso non facturum, itemque propter Hierosolymæ, urbem a se delectam. Excitavitque Deus Solomoni adversarium Adarem Idumæum atque Hedraazarem regem Subensem, qui Israelicos infestaverunt quamdiu vixit Solomon. Mortuus est anno ætatis 73, inque sepulcro patris depositus. Sub eo Homerus fuit ac Hesiodus.

ἦν ἐξελεξάμεν. Καὶ ἤγειρε Κύριος τῷ Σολομῶντι σιλία Σουβᾶ, καὶ ἦσαν τῷ Ἰσραὴλ Σατάν πάσας τὰς ἡμέρας τοῦ Σολομῶντος. Καὶ ἀπέθανε Σολομῶν ἐτῶν ογ', καὶ ἐτάφη μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. » Ἐφ' οὗ ἦν Ὁμηρος καὶ Ἡσίοδος.

171 Miretur aliquis optimo jure quid causæ fuerit quod et divinissimus Moses et hic sapientissimum Solomon, cum utrumque eorum ante Deum tanto honore atque procuratione dignatus fuisset, tandem tamen alter, Dei indignatione atque dolore excitato, promissæ sibi rei impos factus est; alter, cum irritasset Deum, præmio priorum eorumque optimorum laborum multatus, animam quoque in super perdidit. Quorsum enim reciderunt tanta cum Deo familiaritas, tanta in eo compellendo libertas, tot tantique labores, ac tam gravia et multa certamina divini Mosis? quæ omnia ob peccatum apud aquam jurgii admissum posthabita sunt; atque ipse introitu in promissam terram, homo justus, prorsus et irtractabili sententia privatus fuit, uti supra est commemoratam. Quorsum Dei erga Solomomon amor tantus tantaque gratia etsapientia? Quid tam ingens prudentia atque intelligentia profuit, ac sobriissima divinarum humanarumque rerum consideratio et cognitio, cum is ad extremum ex insano mulierum amore ad impios falsorum

⁶⁰ Eccle. vii, 26, 27. ⁶¹ III Reg. xi, 1 sqq.

ἀδείας τε καὶ τρυφῆς ἀπέλαυσεν· ἀλλ' ὕστερον εἰς πικρίαν ἢ σπατάλην καὶ ἡ ἡδονὴν γέγονεν αὐτῷ, καὶ ὑπόθεσις ἀκολασίας. Ὅθεν φησὶν· « Ἐμίσησα σύμπασαν τὴν ζωὴν μου καὶ πάντα τὸν μόχθον μου, ὅτι πάντα ματαιότης. Εὗρον γὰρ πικρότερον ὑπὲρ τὸν θάνατον τὴν γυναῖκα, ἥτις ἐστὶ θέρψυμα καὶ σαγήνη καρδίας. » Ταῦτά τοι φησὶ· « Καὶ ὁ βασιλεὺς Σολομῶν ἦν φιλογύναιος, καὶ ἦσαν αὐτῷ ἄρχουσαι ἑπτακόσαι, καὶ παλλακαὶ τριακόσαι. Καὶ ἔλαβε γυναῖκας Μωαβίτιδας καὶ Ἀμανίτιδας, Σύρας καὶ Ἰδουμαίας, Χετταίας καὶ Ἀμορραίας, ἐκ τῶν ἐθνῶν ἃν ἀπέπειε Κύριος τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ. Καὶ ἐγένετο ἐν καιρῷ γήρως αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦν ἡ καρδία μετὰ Κυρίου Θεοῦ αὐτοῦ καθὼς καὶ ἡ καρδία Δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐξέκλιναν αἱ ἀλλότριαι γυναῖκες τὴν καρδίαν αὐτοῦ ὀπίσω Θεῶν αὐτῶν. Καὶ τότε ψυκοδόμησε Σολομῶν ναὸν τῷ Χαμῶς εἰδώλῳ Μωᾶδ, καὶ τῇ Ἀστάρτῃ βδελύγματι Σιδονίων, καὶ τῷ Μελχώμ προσοχθίσματι υἱῶν Ἀμών. » Ἡ [P. 97] μὲν οὖν Ἀστάρτη ἐστὶν ἡ παρ' Ἑλλήσιν Ἀφροδίτη λεγομένη, ὁ δὲ Χαμῶς θεὸς ἦν Τυρίων. Καὶ οὕτως ἐποίησε ταῖς ἀλλοφύλοις αὐτοῦ γυναῖξιν πάσαις, αἵτινες ἐθυμίωσαν καὶ ἔθουον τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν, καὶ ἐποίησε Σολομῶν τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ οὐκ ἐπορεύθη ὀπίσω Κυρίου ὡς Δαβὶδ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. Καὶ ὠργίσθη Κύριος ἐπὶ Σολομῶν, ὅτι ἐξέκλινεν ἡ καρδία αὐτοῦ ἀπὸ Κυρίου Θεοῦ Ἰσραὴλ τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ δις καὶ ἐντειλαμένου αὐτῷ μὴ πορεύεσθαι ὀπίσω Θεῶν ἑτέρων τὸ παράπαν. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς αὐτόν· « Ἀνθ' ὧν οὐκ ἐφύλαξάς μου τὰς ἐντολάς καὶ τὰ προστάγματα ἃ ἐντειλάμεν σοι, διαβρήσσω διαβρήξω τὴν βασιλείαν ἐκ χειρὸς σου, καὶ δώσω αὐτὴν τῷ δούλῳ σου· πλὴν ἐν ταῖς ἡμέραις σου τοῦτο οὐ ποιήσω, διὰ Δαβὶδ τὸν δούλόν μου καὶ πατέρα σου, καὶ διὰ Ἰερουσαλὴμ τὴν πόλιν μου, καὶ διὰ τὸν Ἰσραὴλ βασιλεῖον σου. »

Σατάν Ἄδερ τὸν Ἰδουμαῖον καὶ τὸν Ἐδραζάρ βασιλεῖον σου. Καὶ ἀπέθανε Σολομῶν ἐτῶν ογ', καὶ ἐτάφη μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. » Ἐφ' οὗ ἦν Ὁμηρος καὶ Ἡσίοδος.

Θαυμάσειε δ' ἂν τις καὶ μάλα εἰκότως, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ θειοτάτου Μωϋσέως, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦδε τοῦ σοφωτάτου Σολομῶντος, πῶς ἕκαστος αὐτῶν τοσαύτης πάλαι θείας δόξης καὶ προμηθείας ἀξίωθεὶς ὕστερον ὁ μὲν εἰς ἀγανάκτησιν καὶ λύπην τὸν Θεὸν κινήσας τῆς ἐπαγγελίας ἐξέπεσιν, ὁ δὲ εἰς ὀργὴν καὶ θυμὸν ἐγείρας αὐτὸν τοὺς τε προειργασμένους ἀρίστους πόνους ἄρδην ἐξημίωτο καὶ τὴν ψυχὴν προσεπώλεσε. Ποῦ γὰρ ἡ τοιαύτην πρὸς Θεὸν οἰκειώσις καὶ παρρησία καὶ οἱ τοσοῦτοι καὶ τετρακοῦτοι πόνοι καὶ κόποι καὶ ἀγῶνες τοῦ θεοσεπίου Μωϋσέως; οἵτινες διὰ τὴν ἐπὶ τοῦ ὕδατος τῆς ἀντιλογίας ἀμαρτίαν παρωρᾶθησαν, καὶ τῆς εἰς τὴν γῆν ἐπαγγελίας εἰσόδου ἀθρόως ὁ δίκαιος καὶ ἀσυγχωρήτως ἀπεστέρητο, καθὼς καὶ ἔμπροσθεν εἴρηται. Ποῦ δὲ καὶ ἡ πρὸς τὸν Σολομῶντα θεία φιλοστοργία καὶ ἡ τοσαύτη χάρις τε καὶ σοφία; καὶ τίς ἡ ὀφέλεια τῆς πολλῆς ἐκείνης φρονήσεως καὶ συνέσεως, καὶ ἡ προλαβοῦσα τοιαύτῃ νηφαλιωτάτῃ ἔννοια καὶ θεολογία καὶ φυσιολογία, ἔσχατον ἐκ γυναικομανίας εἰς εἰδωλομανίαν ἐκπεπτωκότος, ὡς σαφῶς δεδήλωται. Τῷ ὄντι γὰρ

οὐδὲν ὄφελος, ἐναρξάμενον πνεύματι, σαρκὶ ἐπιτε-
λέσαι. Ἔως μὲν γὰρ ἀπῆλασε Σολομῶν τῆς ἄνωθεν
προμηθείας, ἐν ἐρήνῃ καὶ γαλήνῃ διήγε, πάντας
ἔχων ὑποκειμένους, καθὼς προεῖρηται, καὶ δασμὸν
κομίζοντας ὅτι μάλιστα· ἐπειδὴ δὲ ταύτης ἐγγυμνώθη,
τοῖς δυσμενέσιν εὐεπιχειρήτος γέγονεν. Ἀλθθῶς
ὄντως φοβερὸν τὸ ἐμπειεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος.
[P. 98] Ὡσπερ γὰρ ὁ ἔλεος ἄβρῆτος, οὕτω καὶ ἡ
κόλασις ἀνυπόστατος. Ὅτι δὲ τοῖς εἰδώλοις ἐλά-
τρευσε, καταλείψας τὸν ὄντως ὄντα Θεὸν τοῦ πατρὸς
αὐτοῦ Δαβὶδ, εὐδὴλον ἐξ ὧν καὶ Ἀχίας ὁ προφήτης
ἔφη πρὸς τὸν Ἱεροβοάμ· « Τάδε λέλει Κύριος· Ἰδοὺ
ἐγὼ ῥήσω τὴν βασιλείαν ἐκ χειρὸς Σολομῶντος, καὶ
δώσω σοι τὰ δέκα σκῆπτρα, καὶ δύο σκῆπτρα δώσω
αὐτῷ διὰ Δαβὶδ τὸν δοῦλόν μου καὶ Ἱερουσαλήμ τὴν
πόλιν μου, τῆν ἐξελεξάμεν ἐκ πασῶν τῶν φυλῶν
Ἰσραὴλ, ἀνθ. ὧν ἐγκατέλιπέ με, καὶ ἐδούλευσε τῇ
Ἀστάρτῃ βδελύγματι Σιδονίων, καὶ τῇ Χαμῶς
εἰδώλῳ Μωάβ, καὶ τῇ Μελχῶμ προσοχθίσματι υἱῶν
Ἀμῶν, καὶ γυναῖκας ἀλλοτρίας πολλὰς. Καὶ ἔτι
ἔλαβε τὴν θυγατέρα Φοραῶ ἐκ τῶν ἰθῶν ὧν ἀπέπει-
κέ Κύριος τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ· Οὐκ εἰσελεύσεσθε ἐν αὐ-
τοῖς, καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσελεύσονται εἰς ὑμᾶς, ἵνα μὴ
ἐκκλίνωσι τὰς καρδίας ὑμῶν ὀπίσω τῶν εἰδώλων
αὐτῶν. Καὶ ἐκκλιναν αὐτοῦ τὴν καρδίαν ἐν καιρῷ
γῆρας αὐτοῦ ὀπίσω τῶν θεῶν αὐτῶν. Καὶ ἠκοδό-
μησεν ὑψηλὸν τῇ Χαμῶς εἰδώλῳ Μωάβ ἐν τῷ ὄρει,
ἐπὶ προσώπου Ἱερουσαλήμ, καὶ τῇ Μελχῶμ εἰδώλῳ
υἱῶν Ἀμῶν, καὶ τῇ Ἀστάρτῃ βδελύγματι Σιδονίων·
καὶ οὕτως ἐποίησε πάσαις ταῖς γυναῖξιν αὐτοῦ ταῖς
ἀλλοτρίαις, αἱ ἰθῶμιον καὶ ἔθουον τοῖς εἰδώλοις αὐ-
τῶν. Καὶ ὠργίσθη Κύριος τῇ Σολομῶντι, καὶ εἶπεν·
Ἄνθ' ὧν οὐκ ἐφύλαξας τὰ προστάγματά μου ἃ ἐν-
τειλάμην σοι, διαβρῆσων διαβρῆξω τὴν βασιλείαν
σου ἐκ χειρὸς σου, καὶ δώσω αὐτὴν τῷ δούλῳ σου·
πλὴν ἐν ταῖς ἡμέραις σου οὐ ποιήσω ταῦτα, οὐδὲ
ἄλλο τὴν βασιλείαν λήψομαι. Σκῆπτρον ἐν δώσω σοι
διὰ Δαβὶδ τὸν δοῦλόν μου καὶ διὰ τὴν βασιλείαν τῆν
ἐξελεξάμεν. »

Ἀποθανόντι δὲ τῷ Δαβὶδ ἐποίησε Σολομῶν μνη-
μεῖον παρὰ τῷ Σιλωάμ ἀντρῶδες διὰ βάθους, πρὸς
τὸ μὴ ὄρᾶσθαι μεμηχανημένον. Συγκατώρυξε δὲ τῷ
πατρὶ καὶ χρυσοῦ πολλὰς μυριάδας, ὡς Ἰώσηπός
φησιν. Ἐκεῖ καὶ αὐτὸς ὁ Σολομῶν ἀποθανῶν ἐτάφη.
Φασὶ δὲ καὶ Ἰερικανὸν ὕστερον τὸν ἱερέα, τῆς πόλεως
πολιτοκομμένης, ἀνοῖξει τὸ μνημεῖον καὶ χρυσοῦ
τρισχίλια τετρακτὰ ἐκείθεν ἐκφορῆσαι. Ἀλλὰ καὶ
Ἡρώδης μετ' αὐτὸν ἀνοῖξει μὲν τὸν τάφον, γοήματα
δὲ μὴ εὔρεῖν κόσμον δὲ χρυσοῦν καὶ κειμήλια πάμ-
πολλα τοῦτον ἀνελεῖσθαι ἱστοροῦσι, πειραθέντα δὲ καὶ
ἐνδοτέρω χωρεῖν περὶ ἐπισηθῆναι.

Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Σολομῶντος Ῥοβοάμ τὴν
βασιλείαν διαδέχεται. Καὶ αὐτὸς ἀπῆλθεν εἰς Σί-
κιμα, ὅτι ἐκεῖ πᾶς Ἰσραὴλ ἀπῆσαν τοῦ βασιλεύσαι
αὐτόν· καὶ ἐλάλησεν ὁ λαὸς πρὸς Ῥοβοάμ. Ὁ πατήρ
σου ἐβαρυνε τὸν κλοιὸν ἡμῶν, καὶ σὺ νῦν κούφισον,
καὶ δουλεύσομέν σοι. Καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς· Ἀπέλθετε

⁹³ III Reg. xi, 31 33.

deorum cultus sit prolapsus ? sicuti demonstravi-
mus. Nimirum revera non prodest spiritu cœpisse,
nbi carne absolvere velis. Quippe Solomon, quan-
diu divinæ providentiæ commodis fretus fuit,
eatenus pacatam ac tranquillam vitam egit, omnes,
ut diximus, subditos ac stipendiarios habens. De-
stitutus ab ea facilis vexatu hostibus fuit. Adeo
verum est, terribile esse in manus Dei incidere
viventis : cujus ut ineffabilis **172** est misericor-
dia, ita et intolerabiles sunt pœnæ. Porro autem
in promptu est Solomonem derelicto vero Deo pa-
tris sui Davidi simulacris divinum detulisse hono-
rem, cum hæc sint verba Achis vatis ad Jeroboamum : « Ecce ego obrumpo regnum ex manu
Solomonis. Tibi decem tribus dabo : duas ipsi re-
linquam, in gratiam Davidi servi mei ac Hieroso-
lymorum urbis meæ, quam de omnibus Israelicis
tribubus mihi delegi. Causa est, quod me spreto
Astartam Sidoniorum, Chamomum Moabitarum, et
Melchomum Ammonitarum abominanda simula-
cra divino cultu honoravit ⁹³. Duxit autem Solomon
uxores multas alienigenas, et tandem etiam Pha-
raonis filiam, nuptiis contractis cum gentibus qua-
rum affinitatibus et necessitudine Deus interdixerat
ob hanc rem, ne eæ Israelicorum animos ea occa-
sione a Deo ad simulacrorum impium cultum
abducerent. Quod quidem Solomoni provecta jam
ætate a suis uxoribus accidit, adeo ut Chamoso
delubrum exstrueret sublime in monte a regione
Hierosolymæ, itemque Melchomo et Astartæ, Moa-
bitarum. Ammonitarum et Sidoniorum detestandis
simulacris. Atque eodem modo singulis suis pere-
grinis uxoribus est gratificatus, simulacra sua
adolendo et sacrificando colentibus. Iratus itaque
Deus Solomoni dixit, quando is præcepta sua non
observasset, se vicissim regnum ei de manibus
ereptum servo ipsius traditurum, tametsi hoc ipso
vivo non **173** esset facturus, neque totum regnum
ablaturus, sed unam tribum posteris ejus da-
turus, Davidi bausa servi sui et electæ a se ur-
bis. »

Vita functo Davido sepulcrum Solomon apud
Siloamum ædificavit, totum in specus formam
effectum, ne eeset conspicuum ; et cum patre cum
ibi defodisse multa talentorum auri millia Josephus
scribit. Ibidem et Solomon obita morte sepultus
est. Perhibent postea temporis Hyrcanum pontifi-
cem, cum urbs obsidione premeretur, aperto mo-
numento auri talenta ter mille inde exportasse.
Post hunc Herodem idem tentantem pecuniæ nihil
invenisse, sed aurea ornamenta atque reposita
donaria permulta abstulisse ; interiusque penetra-
re aggressum igni fuisse prohibitum.

Solomoni Roboamus successit. Fum, cum ad
comitia populi regem ipsum declaraturi Sichemam
venisset, populus rogavit uti jugum, quod eis
pater ipsius aggravasset, levaret : ita se paratos
esse ad serviendum ipsi. Roboamus discedere po-
pulo atque triduo post ad accipiendum responsum

redire jusso, populi postulata cum senibus communicavit. Ii consuluerunt uti populo morem gereret: ita eum sub se perpetuo habiturum. Consulti etiam a rege adolescentuli, quos circum se habere solebat, hortati eum sunt ut populo sic responderet, tenuissimam sui corporis partem crassiorem lumbis paternis esse. Patrem ipsis 174 grave jugum imposuisse: at se id porro quoque aggravaturum. Patrem in ipsis castigandis usum fuisse flagellis, se scorpis ad hoc adhibiturum. Hoc adolescentulorum consilium probavit Roboamus, itaque omnino respondit populo Sichemam reverso. Ad hæc populus uno ore protestatus est nihil porro sibi cum Davido et Jessæa prole commune: Israelicos in suum quemque tabernaculum abire, ipsum Davidum suam domum pascere an gubernare debere. Hoc modo Solomonis regnum fissum est. Nam Roboamo duæ tantum tribus, Judæ et Benjamin, adhæserunt: reliquæ omnes Jeroboamum Nabati filium regem sibi constituerunt. Regia Roboami fuit Hierosolymis, et multitudo regno ejus subdita Judas appellabatur ac domus Davidica, nomine a tribu præstantiore sumpto. At Jeroboamus regni caput habuit Samariam, regiam Tharsæ; populus quem regebat Israelus ob multitudinem et Ephraïmus ob regni tribum nuncupabatur.

Decima quinta die octavi mensis Jeroboamus Bethelam ascendit, ad aram quam exstruxerat ut buculis, quas fuderat, rem sacram faceret, constituitque sacerdotes, qui in editis locis sacrificarent, a se consecratis. Ecce autem ex Juda quidam divinus homo mandato Dei instructus Bethelam adventit. Is, cum Jeroboamus altari suo sacrificandi gratia 175 astaret, ita divino instinctu altare est affatus: Altare, altare, hoc tibi denuntiat Deus, in domo Davidi nasciturum puerum, Josiam nomine, qui sacrificulos editorum locorum super te adolere solitos tibi impositos mactabit, ac supra te hominum ossa accendet. Et fatum prodigio ut confirmaret, En, ait, altare rumpetur, atque effundetur qui est ei impositus adeps. Hæc audiens Jeroboamus manum suam hominis apprehendendi causa extendit: quæ subito exaruit, simulque ara rupta adeps effusus est. Tum Jeroboamus vatem oravit uti Deum pro se deprecaretur, uti sibi sua manus in integrum restitueretur. Quo facto vates, et sanata manu, ex conspectu regis abiit. Erat alius impostor quidam vatis nomine, senex Bethelæ habitans. Is cum audivisset quæ a divino homine acta erant, eum persecutus est; inventumque sub quercu sedentem hartatus est ut secum reverteret ac cibum sumeret. Divinus vero id abnuere, quod sibi interdictum Dei eo loci neque edere neque bibere permitti diceret. Ibi impostor ille, se quoque perinde atque ipsum esse vatem, angelumque Dei sibi mandasse ut ipsi retracto cibum daret. Eo mendacio divinum permovit ut secum reversus

ἄνω ἡμερῶν τριῶν ἀναστρέψατε, καὶ λαλήσω ὑμῖν. [P. 99] Καὶ ἀπήγγειλε Ῥοβοὰμ τοῖς πρεσβυτέροις τὸ ῥήμα τοῦ λαοῦ. Καὶ αὐτοὶ εἶπον· ἤτησαντό σε ποιήσεις, καὶ αὐτοὶ δούλοί σου πάσας τὰς ἡμέρας. Καὶ συνεβουλεύσατο μετὰ τῶν παιδαρίων τῶν παρ᾽ ἐστῶτων αὐτῷ περὶ τούτου, καὶ αὐτοὶ εἶπον· Ἀλλάτῃ σου τῷ λαῷ οὕτως· Ἦ σμικρότης μου παχυτέρα ἐστὶ τῆς ὀσφύος τοῦ πατρός μου. Ὁ πατήρ μου ὑπέτασεν ὑμᾶς ἐν κλοιῷ βαρεῖ, ἐγὼ προσθήσω ἐπὶ τῷ κλοιῷ αὐτοῦ· ὁ πατήρ μου ἐπαίδευσεν ὑμᾶς ἐν μάστιγι, ἐγὼ παιδεύσω ὑμᾶς ἐν σκορπίῳ. Ταύτην τὴν βουλήν τῶν παιδαρίων εἶπε Ῥοβοὰμ ὑποστρέψαντι τῷ Ἰσραὴλ· καὶ ἀπεκρίθη πᾶς ὁ λαός· Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἔτι μέρος ἐν Δαβὶδ, οὐδὲ κληρονομία ἐν υἱῷ Ἰσσαί. Ἀπότρεχε, Ἰσραὴλ, εἰς τὰ σκηνώματά σου, βόσκει τὸν οἶκόν σου, Δαβὶδ, καὶ κρῖνε. Καὶ διεμερίσθη ἡ βασιλεία Σολομῶντος· καὶ αὐτῷ μὲν τῷ Ῥοβοὰμ ἡ ἐξ Ἰούδα παραμένει φυλὴ καὶ ἡ τοῦ Βενιαμίν, αἱ δὲ λοιπαὶ δέκα φυλαὶ Ἰεροβοὰμ τὸν τοῦ Ναβὰτ προεστήσαντο βασιλεῖα. Ἦν μὲν τῷ Ῥοβοὰμ τῆς βασιλείας ὁ οἶκος ἐν Ἱερουσαλήμ, ἐκαλεῖτο δὲ τὸ ὑπ' αὐτὸν ταττόμενον πλῆθος Ἰούδας· καὶ ὁ οἶκος Δαβὶδ, ἐκ τῆς ἐοικρατεστέρης φυλῆς εἰληφώς τὴν προσηγορίαν. Τοῦ δὲ Ἰεροβοὰμ Σαμάρεια ἡ μητρόπολις, ὁ δὲ τῆς βασιλείας οἶκος ἐν Θαρσῆ· ὄνομα δὲ τῷ ὑπ' αὐτὸν λαῷ Ἰσραὴλ διὰ τὸ πλῆθος καὶ Ἐφραΐμ διὰ τὴν τῆς βασιλείας φυλὴν.

Κατὰ δὲ τὸν ὄγδοον μῆνα, ἐν τῇ πεντεκαίδεκάτῃ τοῦ μηνός, ἀνέβη Ἰεροβοὰμ ἐν Βεθὴλ εἰς τὸ θυσιαστήριον ὃ ἐποίησε τοῦ θύειν ταῖς δαμάλεσιν αἰς ἐχώνευσε, καὶ παρέστησε τοὺς ἱερεῖς τῶν ὑψηλῶν, οὓς αὐτὸς κατέστησεν ἐν αὐτοῖς. Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ παρεγένετο ἐν Βεθὴλ, ἐν λόγῳ Κυρίου ἐξ Ἰούδα καὶ Ἰεροβοὰμ εἰστήκει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον αὐτοῦ τοῦ θύσαι. Καὶ εἶπεν ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸ θυσιαστήριον ἐν λόγῳ Κυρίου· Θυσιαστήριον, θυσιαστήριον, τὰδε λέγει Κύριος· Ἰδοὺ υἱὸς τίκτεται ἐν τῷ οἴκῳ Δαβὶδ, Ἰωσίας ὄνομα αὐτῷ. Καὶ θύσει ἐπὶ σὲ τοὺς ἱερεῖς τῶν ὑψηλῶν τῶν θυόντων εἰς σέ, καὶ ὅσα ἀνθρώπων καύσει ἐπὶ σέ. Καὶ ἔδωκεν εὐθὺς τέρας, λέγων· Ἰδοὺ τὸ θυσιαστήριον ῥήγνυται, καὶ ἐκχυθήσεται ἡ πίστις ἡ οὐσα ἐπ' αὐτῷ. Καὶ ὡς ἤκουσεν Ἰεροβοὰμ, ἐξέτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ συλλαβίσσθαι αὐτόν. Καὶ ἰδοὺ ἐξηράνθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ, καὶ τὸ θυσιαστήριον ἐρράγη, καὶ ἡ πίστις αὐτοῦ ἐξεχύθη. Καὶ εἶπεν Ἰεροβοὰμ· Δεήθητι τοῦ προσώπου Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, καὶ ἐπιστρέψάτω ἡ χεὶρ μου πρὸς με. Καὶ ἐλέγηθ ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐγένετο ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιής. Καὶ ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ ἀπὸ προσώπου Ἰεροβοὰμ. Ἦν δὲ τις ἄλλος ψευδοπροφήτης, κατοικῶν ἐν [P. 100] Βεθὴλ, πρεσβύτερος καὶ μαθὼν ὅσα ἐποίησεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, κατεδίωξεν ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ εὗρεν αὐτὸν καθήμενον ἐπὶ ὄρῳ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Δεῦρο μετ' ἐμοῦ, καὶ φάγε ἄρτον. Καὶ εἶπεν· Οὐ φάγωμαι ἄρτον οὐδὲ πίωμαι ὕδωρ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ὅτι Κύριος ἐνετείλατό μοι οὕτως. Καὶ εἶπε· Καγὼ προφήτης εἰμι καθὼς σὺ, καὶ ἄγγελος Κυρίου ἐλάλησέ μοι τοῦ ἐπι-

στρέψαι σε καὶ φαγεῖν ἄρτον. Καὶ ἠπάτησεν αὐτὸν, καὶ ὑπεστρέψε καὶ ἔφαγε καὶ ἔπιε. Γίνεται οὖν λόγος Κυρίου πρὸς τὸν ψευδοπροφήτην τὸν ἀποστρέψαντα αὐτὸν, καὶ εἶπε πρὸς τὸν ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ· Τάδε λέγει Κύριος· Ἄνθ' ὧν παρέβης τὸν νόμον Κυρίου καὶ ὑπέστρεψας καὶ ἔφαγες λαί ἔπιες ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, οὐ μὴ εἰσέλθῃ τὸ σῶμά σου εἰς τὸν τάφον τῶν πατέρων σου. Ἐξεληθόντα δὲ λεῶν συναντήσας ἐθανάτωσεν αὐτόν. Ἰεροβοὰμ δὲ οὐκ ἀπέστρεψεν ἀπὸ τῆς κακίας αὐτοῦ.

Τῷ λη' ἔτει τοῦ Ἀσᾶ βασιλέως Ἰουδα, ἔδασίλευσαν Ἀχαάβ ὁ πάντων βασιλέων πονηρότατος ἐν Ἰσραήλ· ὃς θυσιαστήριον ἔστησεν τῷ Βάαλ. Οὗτος εἶχε γυναῖκα τὴν Ἰεζάβελ. Ἐπὶ τούτου Ἀχιὴλ ὁ Βεθληλίτης ψυχοδόμησε τὴν Ἰεριχώ· ἐν τῷ Ἀχιᾶ τῷ πρωτοτόκῳ αὐτοῦ ἐθεμελίωσεν αὐτήν, καὶ ἐν Σεγοῦβ τῷ νεωτέρῳ ἐπέστησε κὰς θύρας αὐτῆς, κατὰ τὸ ῥῆμα Κυρίου, ὃ ἐλάλησεν ἐν χειρὶ Ἰησοῦ τοῦ υἱοῦ Ναῦ. Τότε καὶ ὁ προφήτης Ἠλίας εἶπε πρὸς Ἀχαάβ· Ζῆ Κύριος ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, ᾧ παρέστην ἐνώπιον αὐτοῦ, εἰ ἔσται τὰ ἔτη ταῦτα δρόσος ἢ ὑετὸς ἐπὶ τῆς γῆς, εἰ μὴ διὰ στόματός μου. Καὶ ἐπορεύθη κατὰ τὴν ἀντολίαν ἐν λόγῳ Κυρίου, καὶ ἐκρύβη ἐν τῷ χειμάρρῳ Χορὰθ τῷ ἐπὶ πρόσωπον τοῦ Ἰορδάνου, καὶ ἔπιεν ὕδωρ ἐκεῖθεν· καὶ οἱ κόρακες ἔφερον αὐτῷ κρέας πρῶτῶν, καὶ τὸ δεῖλιν ἄρτον. Τοῦ χειμάρρου δὲ τῆ ἀνομιρίας ξηρανθέντος διὰ λόγου Κυρίου ἐργεταὶ εἰς Σαρεφθᾶ. Καὶ χήρα γυναῖκα ἐπιζενωθεῖς ἔσθιεν αὐτὸς τε καὶ ἡ γυνὴ καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς· καὶ ἡ ὄραξ τοῦ ἀλεῦρου οὐκ ἐξέλιπεν, οὐδὲ ὁ καμψάκης τοῦ ἐλαίου ἠλαττονήθη, ἕως οὗ διελύθη ὁ λιμός. Ταύτης καὶ τὸν υἱὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ὃν φασὶ τινες εἶναι Ἰωνᾶν τὸν προφήτην. Τότε καὶ τὴν θυσιαν ἐποίησεν, ἐν ᾗ πῦρ ἐξ οὐρανοῦ κατελθὼν κατέκαυσε τὰ ὀλοκαυτώματα καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸν χοῦν τῆς γῆς. Ἐκεῖ καὶ τοὺς ἱερεῖς τοῦ Βᾶλ καὶ τοὺς προφήτας ἔσφαξεν ὧν, καὶ ὑετὸν καθήνεγκεν. Ἰεζάβελ δὲ τοῦτο μαθοῦσα προσηπέλησεν αὐτῷ, καὶ ἔφυγεν Ἠλίας ἀπὸ προσώπου Ἰεζάβελ ὁδὸν ἡμερῶν τεσσαράκοντα. Μόνος δὲ Ἀβδίου ἐκ νέας ἡλικίου προφήτης γέγονε δι' εὐσέβειαν, ἀπὸ προφητῶν μὴ γενεαλογούμενος. [P. 101] Ἦν δὲ τοῦ Ἀχαάβ οἰκονόμος, ἐν κρυπτοῖς σιθόμενος τὸν Θεὸν Ἰσραήλ. Οὗτος καὶ ἐκ τῶν προφήτας ἐν δυσὶ σπηλαίοις κρύψας διὰ τὸν φόβον Ἰεζάβελ (ἀπέκτεινε γὰρ αὐτοὺς) ἄρτω καὶ ὕδατι ἔθρεψεν, ἕως ἐλύθη ὁ λιμός. Τότε καὶ Ἠλίας ἐν λόγῳ Κυρίου χμίει Ἐλισαῖ ἐἰς προφήτην· εὐρίσκει γὰρ αὐτὸν ἐροτριῶντα ἐν δώδεκα ζεύγεσι βοῶν. Καὶ εὐθὺς θύει μὲν τοὺς βόας, ἐν δὲ τοῖς σκεύεσιν ἀνάπτει πῦρ, καὶ ἤψας δίδωσι τῷ λαῷ φαγεῖν. Καὶ αὐτὸς ἀπᾶλθεν ὀπίσω Ἠλίου, καὶ διεκόνει αὐτῷ.

Ἀχαάβ κρατήσας τὸν υἱὸν Ἄδερ τῆς Συρίας ἀπέλυσε αὐτὸν μετὰ δώρων. Καὶ ἄνθρωπός τις ἐκ τῶν υἱῶν τῶν προφητῶν, Μιχαίας ὄνομα, εἶπε πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ ἐν λόγῳ Κυρίου. Πάταξόν με. Καὶ οὐκ ἠθέλησε. Καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἄνθ' ὧν οὐκ ἤγουσας τῆς φωνῆς Κυρίου, καὶ ἰδοὺ σὺ ἀποτρέχεις ἔξω, καὶ πατάξει σε λέων· ὅπερ καὶ γέγονε. Καὶ εἶπε πρὸς

⁶⁹ III Reg. xvii.

ederet atque biberet. Tum impostor Dei instinctu vati denunciavit, quandoquidem 176 contra Dei mandatum reversus eo loci cibum ac potum sumpsisset, cadaver ipsius in sepulcro majorum suorum non iri conditum. Atque egressum inde divinum leo obviam factus interfecit. Interim Jeroboamus a malitia non discessit.

Trigesimo octavo anno Asæ regis Judæ regnum Israelicum tenuit Achabus, omnium regum dederimus. Is Baali aram statuit. Uxorem habuit Jezebelam. Ejus tempore Achiel Bethelica Jerichuntem instauravit. Cujus cum fundamenta poneret, primogenitum filium suum Achiam perdidit, ac minimum natu Segubum, cum portas aptaret. Ita enim fore Deus per Josuam Navæ filium prædixerat. Tunc etiam Elias vates Achabo dixit ⁶⁹: « Ante vivit Deus cælestium exercituum imperator, ante quem astiti, ut per hos annos neque ros neque pluvia in terram cadet, nisi me edicente. » Ivitque Elias versus ortum solis, Dei verbo instructus; delituitque ad torrentem Chorathum, qui est e regione Jordanis, et ejus aquam bibit: corvique mane carnes, vesperi panem ei attulerunt. Cum vero torrens pluviarum defectu exaruisset, jussu Dei Sarephtham ivit. Ibi hospitio usus viduæ mulieris, ipse cum ea et ejus liberis toto illo tempore cibum sumpsit, dum sterilitas ac penuria finirentur, cum interim neque farina cadineque oleum trullæ deficerent. Hujus etiam viduæ filium mertuum in vitam revocavit; quem Jonam 177 vatem illum fuisse autumant. Tunc et sacrificium Elias peregit: ad quod cælitus ignis delapsus hostiam, aquam et pulverem terræ consumpsit. Ibi et Beli sacerdotes ac vates jugulavit 850, et pluviam devocavit. Jezabela, re comperta, graviter minata Eliæ est. Quam ille fugiens iter 40 dierum profectus est. Solus Abdias jam inde ab adolescentia vates exstitit, genus a vatibus non ducens. Quod ei ob pietatem evenit. Cum enim esset procurator Achabi domesticus, Deum Israelicorum occulte venerabatur, ac 100 vates metu Jezabelæ (mortem enim ea omnibus machinabatur vatibus Dei) in duas speluncas abdiderat, ibique usque ad famæ exitum pane et aqua eos alebat. Eadem tempore Elias jussu Dei Elizæum unctione vatem inaugurat, cum in eum incidisset duodecim jugis boum arantem. Elisæus statim mactatis bobus, instrumentis aratoriis accensis, percoctam eorum carnem populo vescendam præbet; atque ipse Eliam sectatur, et ei administrat.

Porro Achabus cum filium Aderi regem Syriæ cepisset, donatum dimisit. Ergo quidam ex vatum familia Michæas nomine, alteri cuidam Dei instinctu dixit: Feri me. Quod cum ille detrectaret, denunciavit ei, quod mandato Dei non esset obsecutus, ideo eum egressum a leone cæsum iri. Atque ita factum est. Alius deinde vati jussu ipsius plagas 178 et vulnera

imposuit. Inde vates fascia vultu obligato, qua rex Israelicorum transiturus erat constitit; eoque prætereunte alta voce questus est se regium servum in bellum profectum, alium quemdam ad se virum adduxisse, ejusque sibi custodiam mandasse ealege ut si is vir aufugisset, pro eo vitam suam aut argenti talenta penderet. Se hac illac circumspiciente, interim virum fuga se proripuisse. Respondit rex eum de se ipso sententiam tulisse, esseque suo arbitretu homicidii fontem. Tum vates propere fasciam a facie removit, agnitusque unus de vatibus esse, ita locutus est: « Sic ait Dominus regi: Quia tu virum perniciæ destinatum ex manibus tuis dimisisti, ecce tibi, vita tua pro vita ipsius populusque tuus pro populo ejus luet ⁹⁴. » Abiit ergo Achabus animi æger atque flens.

Secundum hæc Achabus vineam Nabothi Israelitæ, contingam areæ regis, vel permutatione alterius vineæ vel soluto pretio suam facere cupiebat. At vero Nabothus pernegare se sum patrimonium cuiquam addicturum. Quæ res cum dolorem intulisset Achabo, Jezabela eo cognito ad seniores urbis litteras dat, mandans uti Nabothum quæsitâ occasione facti interficiant. Ii conflictâ adversus eum calumnia, quasi regem execratus esset, hominem trucidant, vineam Achabus occupat. Hunc Elias aggressus ita compellavit: « Hæc dicit Dominus: « Tu **179** homicidio perpetrato alienam possessionem invasisti. Idcirco, quo loco sanguinem Nabothi sues et canes linxerunt, eodem et canes sanguinem tuum lambent et in eo scorta lavabunt; ac Jezabelam canes vorabunt ante muros Jesraelenses ⁹⁵. » Exitus hoc vaticinium comprobavit, nam Achabus cum Josaphato rege Judæ egressus in prælium contra regem Syriæ, sagitta jecur ictus Samaritam rediit ibique mortuus est; et cum sanguis ejus elueretur apud fontem Samaritæ, eum sues et canes linxerunt, paulumque infra meretrices in ejus sanguine lavarunt. Jezabela etiam de muro dejecta canibus escæ fuit, sicuti Deus fatus fuerat.

Ochozias Achabi filius regnum in Israelicos tenuit biennium. Is cum ægrotaret, nuntios misit Accaronem, qui ex deo principe muscarum quærerent an valetudinem ex morbo suo esset recepturus. Iis Etias occurrit, ac reversi Ochoziæ nuntiarunt hominem ipsis hirsutum obviam factum. cinctu pelliceo: eum jussisset ad eum qui miserat redirent, eique nuntiarent Deum ita fari. eum, scilicet quod in Israelo nullus sit Deus, ideo Baalum consultum misisse. Non ita fore. Ipsum de lecto, quem conscendisset, nequaquam descensurum. Respondit Ochozias Eliam eum fuisse Thesbitam, misitque viros quinquaginta cum suo præfecto. Sedebat tum Elias in montis vertice. Cui cum præfectus **180** dixisset: « Vir Dei, rex te vocat, descende, » respondit: « Si ego vir Dei sum, de cælo ignis decidat, ac te cum tuis 50 viris perimat ⁹⁶. » Idque statim fa-

⁹⁴ III Reg. xx, 12. ⁹⁵ III Reg. xxi, 19, sqq. ⁹⁶ IV Reg. i, 1 sqq.

ἄλλον, καὶ ἐπάταξεν αὐτόν, καὶ συνετρέθη. Καὶ καταδραματίζοντες οἱ προφῆταις ταλαμῶνι τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὡς ὁ βασιλεὺς Ἰσραὴλ παρεπορεύετο, καὶ αὐτὸς ἐβόα· Ὁ δοῦλος σου ἐξῆλθεν ἐπὶ τὴν στρατιάν τοῦ πολέμου, καὶ ἀνὴρ εἰσήγεν ἄνδρα πρὸς με λέγων· Φύλαξόν μοι τὸν ἄνδρα τοῦτον. Ἐὰν δὲ ἀποφύγη ἡ ψυχὴ σου ἔσται ἀντὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ἢ τάλαντα ἀργυρίου στήσεις. Καὶ ἐγένετο, ὡς περιεβλέπετο ὁ δοῦλος σου ὡδὲ καὶ ὡδὲ, καὶ αὐτὸς οὐκ ἦν. Καὶ εἶπεν Ἀχαάβ· Ἴδου δικαστὴς σὺ, καὶ τὰ ἔνδρα παρ' ἐμοί. Ἐφόνευσας. Καὶ σπεύσας ὁ προφῆτης ἀπέειλε τὸν τετρακῶνα ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, καὶ ἐγένωσθη ὅτι ἐκ τῶν προφητῶν ἔστιν οὗτος, καὶ εἶπε· « Τάδε λέγει Κύριος· Διότι ἐξηγάγες σὺ ἄνδρα ὀλέθριον ἐκ χειρὸς μου, ἰδοὺ ἡ ψυχὴ σου ἀντὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ ὁ λαός σου ἀντὶ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. » Καὶ ἐπλήθην Ἀχαάβ ἐκλελυμένος καὶ κλαίων.

Ἀμπελῶν εἰς τὴν Ναβουθαὶ τῷ Ἰσραηλίτῃ παρὰ τὴν ἄλω τοῦ Ἀχαάβ, ὃν ἐζήτει λαβῆν Ἰσραηλ καὶ δοῦναι ἢ ἕτερον ἀμπελῶνα ἢ τὴν τιμὴν αὐτοῦ. Ὁ δὲ εἶπε· Μὴ γένοιτό μοι δοῦναι τινὶ τὴν κληρονομίαν μου. Λυπηθέντος δὲ Ἀχαάβ, ὡς ἤκουσεν Ἰεζάβελ, γράφει πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους τοὺς ἐν τῇ πόλει διὰ προφάσεως ἀποκτείνει αὐτόν. Οἱ δὲ συκοφαντοῦσιν αὐτόν ὡς κατηράσατο τοῦ βασιλείως, καὶ ἀποκτείνουσιν αὐτόν, καὶ κληρονομεῖ Ἀχαάβ τὸν ἀμπελῶνα. Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτόν Ἡλίας, καὶ λέγει αὐτῷ· « Τάδε λέγει Κύριος· Ὡς σὺ ἐφόνευσας καὶ ἐκληρονόμησας, διὰ τοῦτο ἐν τῷ τόπῳ ᾧ ἔλειξαν οἱ ὕες καὶ οἱ κύνες τὸ αἷμα Ναβουθαὶ, ἐκεῖ λείψουσιν οἱ κύνες τὸ αἷμά σου, καὶ αἱ πόρναι λούσονται ἐν τῷ αἵματί σου· καὶ τὴν Ἰεζάβελ καταφάγονται οἱ κύνες ἐν τῷ προτειχίσματι Ἰσραὴλ. » Ὅπερ καὶ γέγονε. [P. 102] Ἐξεληθὼν γὰρ μετὰ βασιλείως Ἰουδα Ἰωσαφάτ πολεμῆσαι τὸν βασιλέα Συρίας, τοξεύεται κατὰ τοῦ ἥπατος, καὶ ὑποτρέφει πρὸς Σαμάρειαν, αὐτὸς δὲ τελευτᾷ· τὸ δὲ αἷμα αὐτοῦ ἀπονίπτουσιν ἐπὶ τῆς κρήνης Σαμαρείας, καὶ ἐξέλεξαν οἱ ὕες καὶ οἱ κύνες τὸ αἷμα αὐτοῦ. Μικρὸν δὲ κάτωθεν αἱ πόρναι ἐλούσαντο ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ. Καὶ Ἰεζάβελ, ἀπὸ τοῦ τείχους πεσοῦσα, τοῖς κυσὶ καταβρωμα γέγονε κατὰ τὸ ῥῆμα Κυρίου.

Ὁχοζίας υἱὸς Ἀχαάβ κρατεῖ τοῦ Ἰσραὴλ ἔτη δύο. Οὗτος ἐξώστησε, καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους ἐπερωτῆσαι ἐν τῇ Βάβυλῳ μυσίων θεῶν Ἀκκάρων, εἰ ζήσεται ἐκ τῆς ἀρρώστιας αὐτοῦ. Καὶ ἰδοὺ Ἡλίας συνήντησεν αὐτοῖς. Καὶ ἀποστραφόντες εἶπον τῷ Ὁχοζίᾳ· « Ἀνὴρ δασύς συνήντησεν ἡμῖν, καὶ ζώνῃ δερμανίνῃ ἐπὶ τὴν ὀσφῶν αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς ἡμᾶς· Ἀποστράφητε πρὸς τὸν ἀποστείλαντα ὑμᾶς, καὶ εἶπατε αὐτῷ· Τάδε λέγει Κύριος· Διὰ τὸ μὴ εἶναι θεὸν ἐν Ἰσραὴλ, σὺ περωτῆσαι ἐπερωτῆσαι ἐν τῇ Βάβυλῳ; Οὐχ οὕτως. Ἡ κλίτη ἐν τῇ ἀνέβῃ, οὐ καταθήσεται ἀπ' αὐτῆς. » Καὶ εἶπεν· « Ἡλίας ὁ θεοσβίτης » ἐστὶ. Καὶ ἀπέστειλεν ἠγοούμενον πεντηκοντάρχη καὶ τοὺς πεντήκοντα αὐτοῦ. Καὶ Ἡλίας ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους. Καὶ εἶπεν ὁ πεντηκοντάρχης πρὸς αὐτόν· « Ἀνθρώπε τοῦ Θεοῦ, ὁ βασιλεὺς καλεῖ σε· κατέβηθι. » Ἡρὸς ὃν Ἡλίας· « ἐκ ἤθηρος τοῦ Θεοῦ ἐγὼ, καταθήσεται πῦρ ἐξ οὐρανοῦ, καὶ κατα-

φάγεται σε και τούς πενήκοντά σου. » Καί κατέβη ἄκτον ἐξ οὐρανοῦ, καί κατέφαγεν αὐτὸν καὶ τοὺς πενήκοντα αὐτοῦ. Οὕτως ἐγένετο καὶ τοῖς δευτέροις. Ὁ δὲ τρίτος πενήκοντάρχης ἐλθὼν, πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν, ἰδέσθῃ καὶ εἶπεν· Ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, ἐντιμωθήτω δὴ ἡ ψυχὴ μου καὶ ἡ ψυχὴ τῶν παιδίων σου τούτων ἐν ὀφθαλμοῖς σου. Καί ἐλάλησεν ἄγγελος Κυρίου πρὸς Ἠλίαν, καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ εἶπε κατὰ τὸ ῥῆμα τὸ ἔμπροσθεν· Ἄνθ' ὧν ἐξαιστέριλας ἐπερωτῆν τὴν μυῖαν, ἀποστάς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀποθανῆ σὺ καὶ οὐ ζήσῃ. Καί ἀπέθανεν Ὀχοζίας κατὰ τὸ ῥῆμα Ἠλίου, καὶ κατέπαυσεν (87) ἐν τῷ σπηλαίῳ Μωυσέως. Ἐπὶ τούτου τοῦ Ὀχοζίου λιμώξαντες οἱ κατ' ἐκείνην τὴν περίχωρον, τὰ ῥῆμα σφάζαντες τέκνα κατέφαγον· ἐν κόπρῳ γὰρ περιστερῶν ἀντὶ ἀλὸς βάπτοντες ἐγρῶντο.

Ἐν δὲ τῷ τετρακισχιλιοστῷ ἑξακισιοστῷ δευτέρῳ εἰσι ἀνελήθη Ἠλίας. Ἐντεῦθεν ὑποστρέφων Ἐλισσαίῃ εἰς Ἱεριχώ θεραπεύει τὰ πονηρὰ ὕδατα διὰ ἄλτων. Ἀναβαίνοντας δὲ εἰς Βεθὴλ ἐξῆλθον παιδάρια μικρὰ ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἐλίθασον αὐτὸν καὶ καταπαύσαν αὐτοῦ, καὶ εἶλεγον· « Ἀνέβαινε, φαλακρὸν, ἀνάβαινε. » Ὁ δὲ καταήρασε αὐτῶν· καὶ ἰδοὺ ἐξῆλθον δύο ἄρτοι ἐκ τοῦ ὄρου, καὶ διέβρῆξαν ἐξ αὐτῶν τεσσαράκοντα καὶ δύο παῖδας. Κάκειθεν [P. 103] ὑπέστρεψεν εἰς Σαμαρείαν. Ταύτην τὴν Σαμαρείαν ὁ πέμπτος βασιλεὺς Ἰσραὴλ κτίζει εἰς πόλιν (αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ νῦν καλούμενη Σεβαστή), ἰκωνόμενος δὲ αὐτὴν Σεβήρ, εἰς ὄνομα Σεβάρ τοῦ κυρίου τοῦ ὕρου. Τότε καὶ τὸ θαῦμα τοῦ ἐλαίου εἰς πληθυσμὸν τῆ γοναίῃ δέδωκεν Ἐλισσαίος, καὶ τὰ χρέα αὐτῆς δι' αὐτοῦ τοῦ ἐλαίου ἐπλήρωσε, καὶ τῆς Σωμανίτιδος τὸν υἱὸν ἀνέστησε. Τότε καὶ ἡ τολύπη τοῖς ἀνθρώποις φάρμακον ὄν ἐδόθη, καὶ δι' ἀλεύρου ἰεραπεύθη. Καὶ οἱ κρήνοι καὶ ἄρτοι καὶ αἱ πέντε καλάζει τῶν ἰσχυρῶν ἐν τοῖς ἑκατὸν ἀνδράσι ἐπερυσσεύσαν. Καὶ τοῦ Νεεμᾶν ἡ λέπρα ἰεραπεύθη, Γηεζὴ δὲ ἔλαθεν ἱμάτια καὶ ἀργύρια καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ λέπραν. Ἐπὶ τούτοις καὶ τὴν ἀξίνην ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου ἀνήγαγε, καὶ τὰ ἐνεδρα τοῦ βασιλέως Συρίας ἀνήγγειλε τῷ βασιλεῖ Ἰσραὴλ. Καὶ τοῦ βασιλέως Συρίας κυκλώσαντος αὐτὸν εἰς τὸ ὄρος ἐπὶ τῷ κρατῆσι, ὡς εἶδεν ὁ λειτουργὸς Ἐλισσαίῃ τὰ ἄρματα καὶ τὴν δύναμιν, ἐφοβήθη, καὶ εἶπε· Κύριε, τί ποιήσομεν; Ὁ δὲ εἶπε· Μὴ φοβοῦ, ὅτι πλείους οἱ μεθ' ἡμᾶς ἢ πρὸς τοὺς μετ' αὐτῶν. Καὶ προσηύξατο, καὶ φηνοῖεν ὁ Θεὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ παιδαρίου, καὶ εἶδε τὸ ὄρος δλον πλῆρες ἰππων καὶ ἄρμα πυρὸς περικύκλω Ἐλισσαίῃ. Καταβάντων δὲ πρὸς αὐτὸν, ἐπάταξεν αὐτοὺς Κύριος ἀορασίῃ. Καὶ εἶπεν· « Ἐλισσαίῃ, δεῦτε ὀπίσω μου. » Καὶ ἀπήγαγεν αὐτοὺς εἰς Σαμαρείαν, καὶ ἠνοίγησαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν, καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ αὐτοὶ ἐν μέσῳ Σαμαρείας. Καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς Σαμαρείας· Εἰ πατέξω, πάτερ; Καὶ εἶπεν· « Οὐ πα-

⁶⁷ IV Reg. II, 23.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(87) Locum hunc asterisco insignivi, quia prorsum est mutilus. Verba hæc ad Eliam in Horebi montis spelunca delitescentem refero, quam eam-

actum est. Eadem evenerunt iis qui secundo loco missi fuerunt. Tertius cum 50 viris eodem missus in terram procubuit, vatemque obtestatus est uti sibi suisque parceret. Monuit autem angelus Dei Eliam ut descenderet; isque cum illis ad regem profectus, priorem sermonem repetiit, quod Deo deserto, ad principem muscarum consultum misisset, ideo non victurum, sed moriturum. Mortuus est ergo Ochozias secundum verba Eliæ, et requievit in spelunca Mosis. Hujus Ochoziæ ætate circum ista loca incolentes penuria eo adacti sunt ut suos liberos necatos comederent, fimo columbarum pro sale adhibito.

B Elias in cælum raptus est anno mundi 4602. Inde reversus Elisæus Jerichuntem sale injecto vitiosas aquas correxit. Idem cum Bethelam ascenderet, pueruli urbe egressi eum lapidibus impetiverunt, atque illuserunt vociferando: « Ascende, calve, ascende ⁶⁷. » Eos Elisæus cum esset execratus, subito ex silva duo ursi egressi pueros quadraginta duos discerpserunt. Inde Samariam reversus est. Hanc urbem quintus Israelicus rex condidit: nunc Sebaste appellantur, id est Augusta. **181** Nomen ei imposuit Seber, a nomine Sebaris, qui dominus montis ejus fuit. Tunc et oleum mulierculæ prodigiose multiplicavit Elisæus, ac eões alienum ipsius diluit; et filium Sunamitidis extinctum vitæ restituit; et cucurbitam silvestrem ad vescendum hominibus propositam, cum sit venenata, farinæ inspersione medicatam vescam fecit; et viginti panibus hordeaceis ac quinque caricarum massis centum viros saturavit, superante adhuc cibo. Eadem tempestate Neeman lepra liberatus est, et eadem in Geezim ob acceptas vestes atque argentum translata. Præterea is vates et securim ex Jordane fluvio emergere fecit, et insidias regis Syri regi Israelico aperuit. Cum autem rex Syriæ vatem in monte obsidione cinxisset, uti eum in suam potestatem redigeret, famulus Elisæi conspectis curribus et copiis pertimuit, dominumque trepide rogavit equid sui defendendi causa facere possent. Vates eum bono esse animo jussit: plures enim sibi adesse quam hostibus. Deusque ad ipsius preces famulo oculos aperuit, ita ut cerneret montem equis obsitum et Elisæum igneo curru circumdatum. Deinde cum ad hostes Elisæus degressus esset, eorum oculos Deus cæcitate quadam perstrinxit, ita ut Elisæi monitu cum ipso Samariam intrarent, idque tum demum sentirent, cum essent in media ea urbe constituti. Ibi cum rex diceret: « Mi pater, anne illis manus afferam? » Elisæus vetuit, cibumque iis et potum **182** apponi mandavit. Quibus refecti

dem Mosis fuisse receptaculum quidam crediderunt. Xyl.

ad dominum suum redierunt, neque ab eo tempore levis Syriorum armatura in Israelicos ullam impressionem fecit.

Ochosia Joramus frater successit; qui cum se adversus Deum male gereret, duodecim annis regno gesto ab Jehuo est interfectus. Is Joramus regem Moabitarum Masam devictum a se tributarium fecit, accepitque ab eo quotannis tributi nomine agnos 100000 totidemque arietes. Eo regnante, Elias ille magnus in caelum sublatus est. Et Ader Syriae rex venit ac Samariam circumsegit; qua obsidione tanta in urbe fames exstitit ut caput asini 30 argenteis nummis venderetur. Ea durante, cum Joramus murum obiret, quaedam eum mulier contenta voce interpellavit, « Serva, inquit, me, domine rex. » Is respondit hoc quidem a Deo esse postulandum: an enim putaret sibi vel de area vel de torculari posse opem abs rege ferri? Mulier respondit nihil tale se flagitare. Muliere alia (ea coram aderat) ita rogante suum se heri filium mactasse, coctumque ab ipsis communiter esse manducatum ea autem se id lege fecisse, ut postridie illa suum ad caenam praeberet, quem hodie ipsa abscondat. Hoc audito rex vestimenta sua laceravit, conspexitque populus saccum quo cutis regis amicta erat. Diris autem tum execrationibus sese rex devovit, nisi eo ipso die Elisæum capite truncasset. Ac misit eum qui a rege erat tertius ac intimus regis satelles. Huic vates ita est locutus: « Ita fatur Deus: Cras hac eadem hora mensura **183** similaginis siclo et duæ mensuræ hordei siclo vendentur in portis Samariae. » At ille satelles: « Ne si quidem fenestras caeli aperiat Deus, hoc ullo modo fieri potest. » Elisæus contra: « Sane, inquit, hoc ita fieri oculis tuis videbis, neque tamen inde quidquam gustabis. » Ea ipsa nocte quatuor leprosi qui ad urbis portam desidebant, fame superati ad hostes transfugere statuerunt. Li cum per tenebras Syrorum castra essent ingressi, neminem omnino hominem ibi repperunt. Etenim Deus fecerat ut in iis castris sonitus curruum, equorum magnique exercitus audiretur; quo perterriti Syri omnibus rebus relictis in tenebris profugere. Quam rem cum leprosi in urbem renuntiassent, misit rex quosdam exploratum anne id indicium verum esset. Qui regis Syri vestigia usque ad Jordanem fluvium **D** secuti totam viam vestibus et vasis repletam viderunt, quæ trepidantes inter fugiendum Syri abjecerant⁶⁸. Exploratoribus reversis populus urbe se ad hostium castra diripienda effudit. Atque ita tum impleta sunt quæ de vilitate annonæ per

⁶⁸ IV Reg. vi, 7.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(88) שׁוֹחִיָּה sic Hebraice docti interpretantur: nomen enim a ternario est. Josephus *Antiquit.* ix, 3 τρίτης μοίρας ἡγεμόνα transtulit, tertiæ copiarum parti præpositum. Suidæ τριστάτης est stipator aut satelles regius, ternas manu hastas tenens. XYL. — Improperie Xylander ac mutile. Proprie vero ac

τάξεις. Παράθεσ ἀπὸ τοῦ ἄρτον καὶ ὕδωρ. » Καὶ φηγόντες ἀπῆλθον πρὸς τὸν κύριον αὐτῶν, καὶ οὐ προσέθεντο ἔτι οἱ μονοζωνοὶ Συρίας τοῦ ἔλθεῖν εἰς τὸν Ἰσραήλ.

Μετὰ δὲ Ὀχοζίαν ἐβατίλευσεν Ἰωράμ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου. Καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Ἰησοῦ, βασιλεύσας ἔτη δεκαδύο· δε ὑποτάξας τὸν Μασά βασιλέα Μωάβ, ἦν λαμβάνων ἐξ αὐτοῦ φόρον κατ' ἐνιαυτὸν, ἀρνὸς χιλιᾶδας ἑκατὸν καὶ κριοῦς χιλιᾶδας ἑκατόν. Ἐφ' οὗ ἀνελήθη ὁ μέγας Ἡλίας. Καὶ ἦλθεν ὁ βασιλεὺς Συρίας καὶ περιεκάθισεν ἐπὶ Σαμάρειαν, καὶ γέγονε λιμὸς μέγας ὥστε πραθῆναι κεφαλὴν ὄνου ἀργυρίου τριάκοντα. Καὶ ἦν Ἰωράμ διηπορευόμενος ἐπὶ τοῦ τείχους. Καὶ γυνή τις ἐβόησε πρὸς αὐτόν. « Σῶσον, Κύριε βασιλεῦ. » Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπε· Μὴ σῶσαι σε Κύριος· πόθεν σῶσω σε; Μὴ ἀπὸ τῆς ἄλωνος ἢ ἀπὸ τῆς ληνοῦ; » Καὶ φησιν ἡ γυνή· « Οὐχί, βασιλεῦ. [P. 104] Ἄλλ' ἡ γυνὴ αὕτη εἶπέ μοι, ἄδς τὸν υἱὸν σου, φαγώμεθα αὐτὸν σήμερον, καὶ τὸν υἱὸν μου αὐριον· καὶ ἐψήσαντες αὐτὸν χθὲς ἐφαγόμεν, καὶ σήμερον ἔκρυψε τὸν υἱὸν αὐτῆς. » Ὅπερ ἀκούσας βασιλεὺς διεβρόχηε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ εἶδεν ὁ λαὸς τὸν σάκκον ἐπὶ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ ἔσθωθεν. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπε· « Τάδε ποιήσει μοι ὁ Θεὸς, καὶ τάδε προσθήη, εἰ στήσεται ἡ κεφαλὴ Ἐλισσαίου σήμερον ἐπ' αὐτῷ. » Καὶ ἀπέστειλε τὸν τριστάτην (88) ἐφ' ὃν ἐπανεπαύετο. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν ὁ προφήτης· « Τάδε λέγει Κύριος· Αὔριος, ὡς ἡ ὥρα αὕτη, μέτρον σεμιδάλεως σίκλου καὶ δίμετρον κριθῆς σίκλου ἐν ταῖς πύλαις Σαμαρείας. » Καὶ εἶπεν ὁ τριστάτης· « Εἰ ἀνοίξει Κύριος τοὺς καταβράχτας τοῦ οὐρανοῦ, οὐ μὴ ἔσται τοῦτο. » Ὁ δὲ Ἐλισσαῖος φησίν· « Ἰδοὺ ὄψει τοῖς ὀφθαλμοῖς σου, καὶ ἐκεῖθεν οὐ μὴ φαγῆ. » Καὶ ἄνδρες λεπροὶ τέσσαρες παρὰ τὴν πύλην τῆς πόλεως καθήμενοι, καὶ τὸν λιμὸν μὴ φέροντες, ἐβουλεύσαντο πρὸς τοὺς ἐναντίους αὐτομολῆσαι. Καὶ διαναστάντες ἐν τῷ σκότει εἰσῆλθον εἰς τὴν παρεμβολὴν Συρίας. Καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν ἀνὴρ ἐκεῖ, ὅτι Κύριος ἀκουστὴν ἐποίησε τὴν παρεμβολὴν Συρίας φωνῆν ἀρμάτων καὶ ἵππων καὶ δυνάμεως μεγάλης. Καὶ ἀπέδρασαν ἐν τῷ σκότει πάντες, καταλείψαντες ἅπαντα. Καὶ τῶν κεπρῶν διασαφησάντων ἐν τῇ πόλει, ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς γυνῆν εἰ ἀληθῆς ὁ λόγος. Καὶ πορευθέντες ὀπίσω τοῦ βασιλέως Συρίας ἔως τοῦ Ἰορδάνου, ἰδοὺ πᾶσα, ἡ ὁδὸς πλήρης ἱματίων καὶ σκευῶν ὧν ἐβρόψεν ἐν τῷ θαμβεῖσθαι αὐτούς. Καὶ ὑποστρεψάντων τῶν ἀπεσταλμένων, ἐξῆλθεν ὁ λαὸς τῆς πόλεως καὶ διήρπασε τὴν παρεμβολὴν Συρίας, καὶ ἐγένετο μέτρον σεμιδάλεως σίκλου καὶ δίμετρον κριθῆς σίκλου κατὰ τὸ ῥῆμα Κυρίου. Τεῦ δὲ βασιλέως καταστήσαντος τὸν τριστάτην ἐπὶ τῆς

integre misit rex triarium (seu triumvirum) cui innitebatur. Sanctius in Reg. lib. τριστάτην interpretatur *triarium*; e tribus ministris unum, cui stans vel ambulans per vices rex solebat inniti. GOAR.

πύλης, συνεπάτησεν αὐτὸν ὁ λαὸς (καὶ ἀπέθνε) μὴ ἀφαγόντα ἐκ τοῦ σίτου κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦ προφήτου.

Καὶ μέντοι καὶ τὸ Ἰεριχοῦντιον ὕδωρ δι' εὐχῆς ἰάστρο. Πικρὸν γὰρ ἦν φύσει καὶ δύσποτον καὶ πρὸς τεκνογονίαν ἐμπόδιον τε καὶ θανατηφόρον, ἔσθ' ὅτε καὶ πρὸς ἀρῶν ἀνεπιτήδειον· ὅπερ εἰς εὐχρηστίαν ἀνθρώποις καὶ κτήνεσι μεταβλήθην εὐκαρπίας μάλιστα πολλῆς καὶ σωτηρίας ὑπῆρχε τῇ χώρᾳ πρόξενον. Ἄχρι γὰρ δεῦρο πλημμυροῦν μεγίστην πιαίνει πεδιάδα, καὶ τρέφει παραδείσους καὶ φοίνικων γένη διάφορα μελιτοφόρα, ὧν οἱ πλείστοι πατούμενοι καὶ ἀποθλιβόμενοι μέλι πολὺ ἐκχέουσιν. Ἔστι γὰρ μελιτοφόρος καὶ ἀρωματοφόρος ἡ χώρα πάνυ, φέρουσα κίτρον καὶ μυροβάλανον καὶ ὀποβάλαμον· οἱ πλείστοι δὲ ὀλίγων καρπῶν καὶ ἀνθρώποις ἐπιθυμητῶν εὐμαλὰ τῷ παραδείσῳ πως παρικάζεται.

[P. 105] Μετὰ δὲ Ἰωρὰμ ἐβασίλευσεν Ἰησοῦ υἱὸς Ναμεσιῦ (89). Τοῦτου εἰσερχομένου ἐν τῇ πόλει Σαμαρείας παρέκυψεν Ἰεζάβελ διὰ τῆς θυρίδος περιεκαλλωπισμένη· ὁ δὲ βασιλεὺς προσέταξε τοῖς εὐνοῦχοις αὐτῆς κατακρημνίσαι αὐτήν. Τοῦτου δὲ γεγονότος Ἰεζάβελ κατεπατήθη ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ κατεβρώθη ὑπὸ τῶν κύνων. Ἐπάταξε δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ τοὺς ἐδδομήκοντα υἱοὺς Ἀχαάβ καὶ τοὺς περιλειφθέντας αὐτοῦ πάντας ἐν Σαμαρείᾳ κατὰ τὸ ῥῆμα Ἠλίου. Ἐναθροίσας δὲ ἅπαν τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ, ἔφη πρὸς αὐτοὺς μετὰ πικροῦ· « Ἀχαάβ μὲν ἐδούλευσε τῷ Βάαλ ὀλίγα, Ἰησοῦ δὲ πολλὰ δουλεύσει· ἀνάτω. Καὶ νῦν πάντας καλέσατε πρὸς με τοὺς ὑποφύτας καὶ Ἰσραεῖς τοῦ Βάαλ, ὅτι μεγάλη μοι θυσία τῷ Βάαλ· πᾶς γὰρ ὅς ἂν ἀπολείψῃ, οὐ ζήσεται. » Ἐναθροισθέντων οὖν πάντων, καὶ τοῦ εἰδωλείου πλησθέντος, στόμα πρὸς στόμα φησὶν ὁ βασιλεὺς τοῖς δούλοις τοῦ Βάαλ· « Ἐρευνησατε ἀκριβῶς εἰ ἔστι μεθ' ὑμῶν τις τῶν δούλων Κυρίου. » Καὶ μηδενὸς εὑρεθέντος ἐκέλευσε τοῖς ὑπουργοῖς αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξαν πάντας ἐν στόματι ῥομφαίας· καὶ τὸν Βάαλ καὶ τὰ αὐτοῦ πάντα ἐνέπρησε. Ἠλὴν οὐκ ἐφύλαξεν εἰς τέλος τοῦ πορεύεσθαι ἐν νόμῳ Κυρίου, καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ πολέμῳ, βασιλεύσας ἔτη εἴκοσι δύο.

Μετὰ δὲ Ἰησοῦ ἐβασίλευσεν Ἰωάχαζ ὁ υἱὸς αὐτοῦ. D καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἀπέθανε βασιλεύσας ἔτη κζ'. Μετὰ δὲ Ἰωάχαζ ἐβασίλευσεν Ἰωάσ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἀπέθανε βασιλεύσας ἔτη ιδ'. Ἐφ' οὗ Ἐλισαίη ἐτελεύτησε, προφητεύσας τῷ Ἰωάσ τὴν προτέραν διὰ συμβόλων κατὰ Συρίας νίκην, ἐπιτρέψας αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν τοξοῦσαι πεντάκις· καὶ τὸ μὲν τρίτον εὐστόχως ἔβριψε, τὸ δὲ τέταρτον ἡστόχως, καὶ προφητεύει αὐτῷ ἕως τρίτης συμβολῆς

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(89) Sic est in Bibliis. Sed et annos regnum multo aliter codex habet notatos quam veritas Scripturæ sacræ ferat. Historiæ ipsæ legantur, quæ hic et

vatem Deus prædixerat. Ille autem a rege tertius, cum eum rex portæ præfecisset, obtritus a populo periit, non gustatis iis alimentis, sicuti et vates fore affirmaverat.

Idem Elisæus præcibus obtinuit ut aquæ Jerichuntis essent salubres, cum natura essent amaræ, potui incommodæ, fecunditati adversæ, 184 et lethales, ac nonnunquam etiam ad rigandum solum inutiles, Quæ aqua mutatione ista hominum et pecoris usui accommodata, fertilitatis ac salutis plurimum isti regioni conciliavit. Nam in hunc usque diem exundans campestram maximam regionem impinguat, nutritque pomaria et palmata mellifera, quorum fructus calcati atque pressi magnam mellis vim effundunt. Est enim apprimæ mellifera et aromatifera ista regio, citrum producens et glandem unguentariam et opobalsami plurimum, ut propter raros et hominibus desiderabiles fructus non absurde paradiso comparari posse videatur.

Joramō Jehuus successit, Namesii filius. Is cum Samariam intraret, Jezabela exornato corpore de fenestra prospexit. Jehuus ejus eunuchis imperavit uti eam præcipitarent; quo facto Jezabela ab equis obtrita, a canibus devorata est. Idem rex etiam septuaginta filios Achabi omnemque ejus stirpem superstitem Samariæ interfecit secundum Eliæ vaticinium. Inde coacta omni multitudine astute eos compellavit: Achabum exiguos, se multo plures Baali cultus præstiturum. Proinde omnes Baalis vates ac pontifices ad se convocarent: nam se magnum Baali sacrificium instituisse, et necaturum, si quis illorum ab hoc abfuisset. Ita iis omnibus congregatis, ac fano simulacri repleto, diserte mandavit servis 185 Baalis rex uti dispicerent ecquis in turba esset Dei cultor. Cum inter Baalicos horum nullus inveniretur, regii famuli jussu regis Baalicos omnes ferro trucidarunt, Baalemque cum omni ejus instrumento cremaverunt. Cæterum Jehuus non perseveravit usque ad finem servandis Dei præceptis. In bello cecidit, regno per annos viginti duos gesto.

Successit ei Joachazus filius, qui cum impie viveret, regno per annos viginti septem functus obiit. Post hunc regnavit filius ejus Joas annos quatuordecim, impius ipse quoque. Eo regnante Elisæus moritur, prædicta prius Joæ de Syriis victoria, idque per signa. Jussit eum sagitta terram quinquies petere. Tertium Joas scopum attigit, quarto aberravit. Itaque ei vaticinatus est Elisæus tribus eum præliis de Syris victorem fore, reliquis succubiturum. Quodsi quinquies scopum attigisset

mutilæ et non optimo ordine qua notantur qua inculcantur, Xvi.

quinquies collatis signis Syrorum imperium ever-
surum fuisse.

Annorum quibus Hierosolymis regnatum fuit a Davido usque ad Sedeciam, summa est quadringentorum nonaginta octo. Reges fuerunt viginti duo, omnes Davido prognati. Vales fuerunt Sauli tempore Samuelus et Davidus, Davidi ipse David, Gadus, Nathanus, Asaphus, Salomonis et posterorum Achias Silonites, Samæas Adonius, sub Josaphato et 186 successoribus Michæas, Elisæus, Abdius, sub Jehu Ozielus, Eleazarus, Azarias. Ezechia regnante, ac deinceps Oseas, Amosus, Isaias, Jonas. Josiæ ætate ac post Jeremias, Sophonias, Oidas, Baruchus. Sedeciæ regno Jeremias. Abacucus. Post exsilium sub Jehu Aggæus et Zacharias. Danielus Ezechielusque in ipso exsilio Babylone vaticinati sunt.

Josaphati filius ab Elisæo sacra unctione regno Samariæ inunctus totam Achabi familiam ultus est. Nam et Joramum ejus filius regem sagitta interfecit, et hujus matrem Jezabelam præcipitavit, et Achabi filios cum necasset, eorum capita in biviis exposuit. Inde simulato se solemne sacrificium peracturum, universos Baalis vates atque sacerdotes conduxit, atque ad unum omnes jugulavit, fanumque simulacri demolitus in latrinam convertit. Regnavit annos duodeciginta.

Joas Ochoziæ filius post eum annos sedecim. Is Gotholiam necavit. Hoc regnante Jodaas sacrificavit, annos natus 130. Estque notandum hunc solum ad tantam ætatem pervenisse post Mossem.

Anno mundi 4648 vates Elisæus moritur ac sepelitur. Paulo post prædones Moabieci in terram Israelicam impressionem faciunt, ac hominem 187 quemdam in Elisæi monumento sepeliunt: is ut ossa vatis attigit, redivivus in pedes suos constitit,

Joroboamus Jorabæ filius regnavit annos quadraginta unum. Eo regnante Jonas et Amosus vaticinati sunt. Successit ei Zacharias filius. Quem, cum 6 menses regnum tenuisset, Sellumus necavit decemque menses regnavit. Hunc Manaimus dejecit; et regno potitus decenium præfuit. Is Thersam cum oppidani eum non admitterent, vi cepit, oppidanos interfecit, ac gravidas etiam mulieres discidit. Successit ei Phalcias filius, ac biennium regnavit. Hunc Phaceas Romelii filius cum interfecisset, octennium regnum tenuit. Hoc regnante Theglaphalassar Assyriorum rex Judææ bellum intulit, majoremque ejus partem in suam potestatem redegit. Oseas Ilæ filius post Phaceam annos novem regnavit. Tum Salmanassar Assyriorum rex Samariam expugnavit, regemque cum toto Israelico populo captivos abduxit, ac Alare et Aboro Medicis in urbibus collocavit ad flumen Gozanem. Ibi in

νικήσαι τοὺς Σύρους, τὰς δὲ ἐτέρας ἠττηθῆναι. Εἰ γὰρ ἄχρι τῶν πέντε τὰ βέλη εὐστόχως ἐβεβλήκει, πεντάκις ἂν παρατάξιμος τὴν Σύρων ἀρχὴν κατέβαλε.

Γίνονται οὖν ὁμοῦ τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ βασιλευσάντων ἀπὸ Δαβὶδ ἕως Σεδεκίου ἔτη 417. Οἱ δὲ βασιλεῖς ὑπῆρχον τὸν ἀριθμὸν κβ', πάντες δὲ ἐξ ἐνὸς ἐγένοντο γένους τοῦ Δαβὶδ. Ἐφ' ὧν ἦσαν προφῆται, ἐπὶ μὲν Σαούλ Δαβὶδ καὶ Σαμουὴλ· ἐπὶ δὲ Δαβὶδ αὐτὸς ὁ Δαβὶδ, Γάδ, Νάθαν, Ἀσάφ· ἐπὶ Σολομῶντος καὶ τῶν μετ' αὐτὸν Μιχαίας ὁ Σιλωνίτης, Σαμίας ὁ Ἀδών. Ἐπὶ δὲ Ἰωσάφατ καὶ τῶν μετ' αὐτὸν Μιχαίας, Ἡλίας, Ἐλισσαῖος, Ἀβδίου. Ἐπὶ δὲ Ἰησοῦ Ὀζιήλ, Ἐλεάζαρ, Ἀζαρίας. Ἐπὶ δὲ Ἐζεκίου καὶ τῶν μετ' αὐτὸν Ὡση, Ἀμώς, Ἰσαίας, Ἰωνᾶς. Ἐπὶ δὲ Ἰωσίου καὶ τῶν μετ' αὐτὸν Ἰερεμίας, Σοφονίας, Ὀλδὰ, Βαρούχ. Ἐπὶ Σεδεκίου Ἰερεμίας, Ἀβακούμ. Μετὰ δὲ τὴν αἰχμαλωσίαν ἐπὶ Ἰησοῦ Ἀγγαῖος καὶ Ζαχαρίας. Δανιήλ καὶ Ἰεζεκιήλ ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ ἐν Βαβυλῶνι προεφήτευσαν.

[P. 106] Ἰωσάφατ ὑπὸ Ἐλισαίου χρισθεὶς εἰς βασιλείᾳ ἐπὶ Σαμαρείας πάντα τοῦ Ἀχαάβ τὸν οἶκον ἐτιμωρήσατο. Αὐτὸν μὲν γὰρ τὸν βασιλεῖα Ἰωρὰμ κατατοξέουσα ἀναίρει, κρημνῶ δὲ Ἰεζάβελ τὴν τοῦτου διαχειρίζεται μητέρα. Καὶ ὁ τοῦ Ἀχαάβ υἱὸς διαχειρισάμενος προῦθηκε αὐτῶν ἐπὶ τὰς διεβόδους τὰς κεφαλὰς. Ἐπειτα συναγαγὼν πάντας τοὺς τοῦ Βάαλ προφῆτας καὶ ἱερεῖς, ὀημοτελεῖ θυσίαν ἐπιτελεῖν προσποιησάμενος, πάντας ὅρ' ἐν ἀποσφάττει, καὶ τὸ εἰδωλεῖον κατασπάπτει καὶ καθιστᾷ λύτρωμα. Ἐβασίλευσε δὲ ἔτη κη'.

Ἰωᾶς υἱὸς Ὀχοζίου βασιλεύει μετ' αὐτὸν ἔτη ιε' Οὗτος τὴν Γοθολίαν ἀνείλεν. Ἐπὶ τούτου ἱεράτευεν Ἰωδαὲ, ζήσας ἔτη ρλ'. Σημειωτέον ὅτι τοῦτον οὗτος φαίνεται μόνος βιώσας τὸν χρόνον μετὰ Μωυσῆν.

Τῶ ὄχμῃ ἔτει τοῦ κόσμου προφῆτης Ἐλισσαῖος τελευτᾷ, καὶ θάπτουσιν αὐτόν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ μονόζωνοι Μωᾶδ ἔλθον ἐν τῇ γῆ, καὶ ἔθαψαν ἄνθρωπον ἐν τῷ μνημείῳ Ἐλισσαίου. Ὡς οὖν προσήγγισεν ἐκεῖνος τοῖς ὁστέοις τοῦ προφήτου, ἀνέζησεν καὶ ἔστη ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ.

Ἱεροβοᾶμ ὁ υἱὸς Ἰωᾶς ἐβασίλευσεν ἔτη μα' ἐπὶ τούτου προεφήτευσεν Ἰωνᾶς καὶ Ἀμώς. Ζαχαρίας υἱὸς αὐτοῦ μῆνας ἕξ. Σελοῦμ τὸν Ζαχαρίαν ἀνελὼν ἐβασίλευσε μῆνας δέκα. Μαναιμ τῷ Σελοῦμ ἱπανασπὰς ἐβασίλευσεν ἔτη δέκα. Οὗτος μὴ δεξαμένων αὐτῶν τῶν ἐν Θερσᾷ χειρωσάμενος ἀναίρει, καὶ τὰς ἐν γαστρὶ ἔχουσας διαρρήσσει. Φαλκίας τοῦ Μαναιμ υἱὸς τὸν πατέρα διαδεξάμενος ἐβασίλευσεν ἔτη δύο. Φακέε ὁ τοῦ Ἰρωμελίου τὸν Φαλκίαν ἀνελὼν ἐβασίλευσεν ἔτη η'. ἐπὶ τούτου Θεγλαφαλασσάρ ὁ Ἀσσυρίων βασιλεὺς εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐπιστρατεύσας τὰ πλεῖστα τῆς γῆς αὐτῶν σφατερίζεται. Ὡση μετὰ τὸν Φακέε, ὁ τοῦ Ἰλᾶ, βασιλεύει ἔτη θ'. Ἐπὶ τούτου Σαλμανασσάρ βασιλεὺς Ἀσσυρίων ἐπιστὰς τῇ Σαμαρείᾳ αὐτόν τε ἄγει αἰχμάλωτον καὶ πάντα τὸν Ἰσραὴλ σὺν αὐτῷ, καὶ κατοικίζει αὐτοὺς ἐν Ἀλαβὴ καὶ Ἀδὼρ, Μηδικαῖς πόλεσι, καὶ ἐπὶ ποταμῷ Γοζάν, ἔθθα τῆς εἰς Θεὸν παραβάσεως δίκας ἐκτινύου-

ουσι κακουχοῦμενοι. Ὁ δὲ Ἀσσύριος Βαβυλωνίους ἐν Σαμαρείᾳ πέμψας αἰσχροῶς καὶ ἀνόμως βεβιωκότας, οἰκεῖν αὐτόθι ἐκέλευσε. Τούτους ὁ Θεὸς λέοντας ἐξαποστέλλων διέφθειρε. Ὑθόμενος δὲ ὁ Βάρβαρος καὶ συνιείς δέον ἔκριεν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκείνης τῆς κατὰ νόμον Θεῶν λατρείας ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ἓνα τῶν ἱερέων ἐξαποστείλας τὸν Ἑσδραν τὰ νομιζόμενα αὐτόθι ποιεῖν ἐκέλευσεν. Ὁ δὲ καταμένων ἐν Βεθὴλ τὸν νόμον αὐτοῦ ἐξεπαίδευσεν, καὶ τὸν Θεὸν σέβασθαι αὐτοῦς ἐδίδασκε. Καὶ οὕτως ἐξ ἐκείνου συμβαίνει ἐκ τῶν λεόντων τὴν γῆς ἡρεμῆσαι. Τούτους εἰσέτι Σαμαρείτας ἀπὸ τῆς χώρας προσαγορεύουσι· διὸ καὶ [P. 107] ἀλλόκοτοι τὰς προαιρέσεις, διὰ δὲ τὴν τοῦ νόμου διδασκαλίαν βραχείαν ἔχουσι θεοσεβείας ἔμφασιν· οὐδὲ γὰρ τῆς δεκαλόγου πλείον παραλαθεῖν ἠξιώθησαν.

Ἐνταῦθα τῆς Ἰσραηλιτικῆς βασιλείας οἱ Χρόνοι κατέληξαν εἰς ἔτη τριακόσια τρία καὶ μῆνας ἑπτὰ, ἀρχάμενοι μὲν ἀπὸ Ἰεροβοάμ τοῦ Ναβᾶτ, καταλήξαντες δὲ εἰς Ὁσηὲ τὸν τοῦ Ἰλᾶ καὶ τὴν ὑπὸ Σαλμανασάρ τοῦ Ἰσραὴλ μετοικεσίαν ἀπὸ Σαμαρείας εἰς Μήδους. Πικραζε δὲ καὶ ἡ προκειμένη τῶν ἐκ Δαβὶδ βασιλεία, τὴν μὲν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ δεκάτου τῆς τοῦ Σαοὺλ ἔχουσα μοναρχίας, καταλήξασα δὲ ἐπὶ τὸν Ῥοβοάμ τὸν τοῦ Σολομῶντος. Ἀβία διαδεξάμενος τὴν τοῦ πατρὸς ἀρχὴν βασιλεύει ἔτη τρία ἐν Ἰερουσαλήμ. Ἀσᾶ ἔτη μα· οὗτος ἤδη γηραιὸς ὢν ἀρθριτικῶς τοὺς πόδας ἤλγησε πάθει. Ἰωσάφατ μετὰ τοῦτον ἔτη κε· ἐπὶ τούτου προεφήτευσεν Μιχαίας καὶ Ἀβδίας καὶ Ἐλεάζαρ καὶ Ἀνανίας. Ἰωρᾶμ, τὸν πατέρα Ἰωσάφατ διαδεξάμενος, ἔτη η·

Ἐν Σαμαρείᾳ Γοθολία ἡ θυγάτηρ Ζαμβρῆ τοῦ βασιλέως Ἰσραὴλ ἔτη η· Αὕτη πασῶν ἀσεβεστάτη γενομένη γυναικῶν πάντας ἀναιρεῖ τοὺς Ὀχοζίου παῖδας, Ἀχαάβ τῷ Ἰσραηλίτῃ βασιλεῖ τιμωρομένη· ἰδοὺ γὰρ ἐκ τοῦ γένους εἶναι τούτου. Ἰωσαβὶδ δὲ ἡ τοῦ Ὀζίου ἀδελφή, γυνὴ τοῦ ἀρχιερέως Ἰωδαῦ, κλέψασα Ἰωᾶς τὸν Ὀχοζίου υἱὸν ὀκταετῆ τυγχάνοντα Ἰωδαῦ προσήγαγεν. Αὐτὸς δὲ Χρίστας ἀνέδειξε βασιλεῖα, Γοθολίαν ἀνελῶν. Εὐσεβῆς κατ' ἀρχὰς γενόμενος πάντα καθαιρεῖ τὰ εἰδωλα, πλὴν τῶν μετεώρων. Εἰδωλολατρῆ δὲ ἐπὶ τῷ τέλει Ἰωᾶς, καὶ Ζαχαρίαν τὸν τοῦ Ἰωδαῦ υἱὸν τὸν προφήτην, αἰτιώμενον τὴν ἐκτροπὴν, καταλέσας ἀναιρεῖ. Βασιλεύει δὲ ἔτη μ'. Ἀμεσίας υἱὸς αὐτοῦ ἔτη κθ' ἐπὶ τούτου Σίδουλλα ἡ Κυμαία ἐγνωρίζετο. Ὀζίας ὁ καὶ Ζαχαρίας, υἱὸς Ἀμεσίου, ἔτη νβ'. Οὗτος θεοσεβῆς ἀνὴρ ἦν· ὕστερον δὲ τῶν ἀγίων ἐπέβηται πειρασθεῖς λεπρούται, καὶ ἐδίκαζεν αὐτοῦ ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἀρχιερεὺς Ἀζαρίας, προφήτης δὲ Ἀμώς καὶ Ἡσαίας ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ Ὁσηὲ, καὶ Ἰωνᾶς. Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους Λυκούργος Λακεδαιμονίων ἐνομοθέτει.

Ἰωάθαμ ὁ υἱὸς Ὀζίου ἔτη ις'. Ἐπὶ τούτου τῷ πρώτῳ ἔτι· Ἰφίτος τὰς Ὀλυμπιάδας ἐπέστησεν, ὃ ἐστὶ τετραετηρικὸς χρόνος. Ἦαρ' Αἰγυπτίους δὲ κυρίως Ὀλυμπιάς ἡ σελήνη καλεῖται διὰ τὸ κατὰ μῆνα περιπολεῖν τὸν ζωδιακὸν κύκλον, ὃν οἱ παλαιοὶ

magnis calamitatibus viventes impietatis suæ pœnas dederunt. Sed victor Babylonios, quorum vita erat flagitiis cooperta, habitatum Samariam misit; quos Deus immisis leonibus perdidit. Barbarus ea re cognita, sentiens oportere in ista terra Deum ex præscripto legis suæ coli, unum de sacerdotibus Esdram misit, qui rite ibi quæ essent agenda conficeret. Is Bethelæ **188** moratus populum legem divinam ac Dei cultum docuit. Quo factum est ut regionem leones infestare desinerent. Hos etiamnum Samaritas a loco vocant: propterea etiam a Judæis diverso instituto vitæ, tamen ob legis disciplinam aliquantulum religionis præ se ferunt. Neque enim præter decalogum quidquam iis discere concessum fuit.

Hic finis est regni Israelici, quod annos 303 mensesque 7 duravit, cœptum a Jeroboamo Nabasi filio et finitum Osea Ilæ filio rege, cum is ac populus Israelicus a Salmanassare est a Samaria in Médiam deportatus. Cæterum a decimo regni Sauli anno regnum Davido et ejus progeniei propositum cœpit; floruitque ita ut in Roboamo Solomonis filio deficeret. Huic Abias successit, regnumque per annos tres Jerusalemæ gessit. Asas deinde annos 40. Is magno jam natu ex pedum articulis laboravit. Post hunc Josaphatus annos 25: eo regnante Michæas, Abdias, Eleazarus et Ananias vaticinati sunt. Joramus patri Josaphato suffectus annos 8.

Samaris Gotholia, filia Zambræ regis Israelici, annos 8. Hæc omnium mulierum sceleratissima Ochoziæ universam prolem interficit, ulta hoc modo Achabum Israelicum regem, qui ex ea gente videbatur fuisse. Sed Jozabea Ochoziæ soror, uxor Joiadæ summi pontificis, Joasum filium Ochoziæ octo annorum suffurata Joiadæ tradidit; quem is **189** unctione sacra regno inauguravit, ac Gotholiam necavit. Joasus ab initio pius fuit et simulacra omnia abolevit, solis colibus non excisis. Sed ad extremum impios simulacrorum cultus amplexus, vatem Zachariam Joiadæ filium, quod is hanc regis perversionem culparet, lapidibus obrutum necavit. Regnavit annos quadraginta; Amasias filius ejus, annos viginti novem. Hujus ætate Sibylla Cumæa innotuit. Ozias, qui et Zacharias, Amasias filius annos quinquaginta duos. Fuit hic vir religiosus: sed postea temporis templi aditum intrare conatus in lepram incidit, filiusque ipsius loco jus populo dixit. Erat tum pontifex maximus Azarias, vates Amosus et ejus filius Isaias, ac Oseas et Jonas. Ea tempestate Lycurgus Lacedæmoniiis leges posuit.

Joathamus Ozis filius regnavit annos sexdecim. Primo hujus regni anno Iphitus Olympiadas instituit, quod est quatuor annorum tempus. Apud Ægyptios autem proprie lunæ Olympiadis nomen tribuitur ideo, quia mensis spatium signiferum

orbem circuit, quem Olympum veteres dixerunt. Prima ista Olympiade Romulus et Remus nati sunt, qui septima Olympiade Romam cœperunt condere; quarum rerum narrationem copiosiore in regum recensione invenies.

Ezechias patri Achazo successit, regnumque annos 29 gessit. Hoc sextum annum regnante Salmanassar, qui et Nabunassar dicitur, rex Assyriorum, Samaria capta Israelicum populum captivum abduxit. Hæc 190 est prima Israelicorum deportatio. Is rex etiam Sardanapalus fuit appellatus, et est pater Nabuchodonosoris. Necesse est autem quaerere de regno Assyrio, qui fiat quod Scriptura Salmanassarem Assyriorum regem nominet, cum ante annos 96 ab Arbace id regnum abolitum, et ad Medos translatum fuerit. Causa redditur, quod quamvis ab Arbace successio in regno fuit Medicæ gentis, id tamen etiam Assyrium nuncupatum fuit ob nobilitatem et vetustatem Assyriorum ac regionis nomen. Namque hic Assyriorum rex cum Medis subesset, Assyriorum rex constitutus fuit. Cæterum Ezechias rex anno sui regni quindecimo lethali morbo correptus ministerio Isaïæ propagationem vitæ in quindecim annos obtinuit; quæ ei confirmata est prodigioso solis per decem gradus adversus suum naturalem cursum reditu, quo dies per totum terrarum orbem horis 10 auctus 22 horarum fuit, suaque nocte caruit. Is rex quantumvis castitati deditus, a morbo tamen resurgens, voto concepto liberis operam dedit. Idem serpentem æreum, quem in solitudine Moses suspenderit, deposuit atque conflagavit, quod ei populus adoleret. Quin et librum Solomonis, cui omnis generis morborum remedia incisa erant, crematum de medio sustulit; et ejusdem libros de comparationibus, et carmina in quibus de stirpium atque animalium omnium terrestrium, volucrum et natantium natura, remediaque omnium morborum iude petendis disseverat (unde Græcorum medici materiam suffutati suas artes constituerunt) combussit, sicuti retulimus, quia populus ex iis remedia morborum petens a Deo sanitatem poscere negligebat. Regnante Ezechia in Judæam copias adduxit Sennacheribus, Salmanassar successor. Qui cum gloriose multa in Dominum et populum ejus debilerasset, irritatus est is qui consilia gentium dissipat et populorum cogitationes irritas facit ac consilia principum eludit. Is, misso angelo, de exercitu Assyriorum millia 185 interfecit. Ita cum dedecore et rabie Niniven reversus Sennacheribus in captivos a Salmanassare obductos Israelicos magna cæde desæviit. Quem mox divina ultio insecuto suorum filiorum manibus occidit, eaque justa nex injustam captivorum occidionem sedavit.

Fuit tum inter captivos homo quidam misericors, nomine Tobias, qui in sepeliendo interfectos Judæos multum operæ impendebat. Qua de causa

Ἄ Ὀλυμπον ἐκάλουν. Ἐν αὐτῇ τῇ πρώτῃ Ὀλυμπιάδι Ῥώμος καὶ Ῥωμυλος ἐγεννήθησαν, οἵτινες ἐν τῇ ζ' Ὀλυμπιάδι τὴν Ῥώμην ἤρξαντα κτερίζουν. Τούτων τὴν διήγησιν πλατύτερον ἐν τῇ τάξει τῶν βασιλείων εὐρήσεις.

P. 108] Ἐζεκιᾶς τὸν Ἀχάζ διαδεχόμενος ὁ υἱὸς ἐβασίλευσεν ἔτη κθ'. Ἐν τῷ ζ' ἔτει τούτου μετεωρίσθη, ὑπὸ Σαλμανασάρ τοῦ καὶ Ναβουνασάρου, βασιλέως Ἀσσυρίων, Σαμάρεια αἰχμαλωτισθεῖσα. Αὕτη πρώτη ἡ αἰχμαλωσία Ἰσραὴλ. Οὗτος δὲ καὶ Σαρδανάπαλος ἐλέγετο, ἦν δὲ πατὴρ τοῦ Ναβουχοδονόσορ. Ἀναγκαῖον δὲ ζητῆσαι περὶ τῆς τῶν Ἀσσυρίων βασιλείας, πῶς ταύτης πρὸς ἴς' ἐτῶν καθαιρεθείσης ὑπὸ Ἀρβάκου τοῦ Μήδου, τοῦ ταύτην εἰς Μήδου μπιτενέγκαντος, ἡ Γραφή τὸν Σαλμανασάρ βασιλέα Ἀσσυρίων καλεῖ. Καὶ φησὶν ὅτι Μήδων μὲν γένος κατὰ διαδοχὴν ἀπὸ Ἀρβάκου ἐβασίλευσεν, ἡ δὲ βασιλεία καὶ Ἀσσυρίων ἐλέγετο διὰ τὸ εὐγενὲς καὶ παλαιὸν τῆς ἀρχῆς καὶ τὸ τῆς χώρας ὄνομα· ὁ γὰρ τῶν Ἀσσυρίων οὗτος βασιλεὺς ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν Μήδων ὦν Ἀσσυρίων βασιλεὺς κατέστη. Ὁ τοίνυν Ἐζεκιᾶς τῷ ιε' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ νοσήσας πρὸς θάνατον προσθήκην ζωῆς ἔλαβε διὰ Ἡσαίου ἐτῶν ιε'. Καὶ πιστοῦται ταῦτα διὰ τοῦ παραδόξου σημείου τῆς ἐπανόδου ἡλίου, τῆς φυσικῆς κινήσεως δέκα βαθμοὺς ἀναποδιστάσης ἤγρου δέκα ὥρας καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, ὡς εἶναι τὴν ἡμέραν ἐκείνην μόνην χωρὶς τῆς ἰδίας νυκτὸς ὥρων κβ'. Οὗτος καὶ σωφροσύνην ἀσκῶν ἀπὸ τῆς νόσου ἀναστὰς ἠέξατο παιδοποιεῖσθαι. Οὗτος τὸν ὄφιν ὃν ἐκρέμασε Μωϋσῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθέλει καὶ ἐχώνευσεν, ὅτι αὐτῷ ἐθυμίαι ὁ λαός. Ἀλλὰ καὶ βιβλίον Σολομῶντος, ἱαματήριον παντὸς πάθους ἐγκυκλοαμμόν, ἐξέκασε καὶ ἠφάνισε, τὰς τε περὶ τῶν παρθυλῶν καὶ ὕδων, ἐν αἷς περὶ τῶν φυτῶν καὶ παντοίων ζῶων φυσιολογία, χερσαίων πετεινῶν τε καὶ νηκτῶν, καὶ ἰσμάτων πάθους παντὸς, γραφείσας αὐτῷ, ἀφ' ὧν καὶ οἱ τῶν Ἑλλήνων ἱατροφίσιται σφειτερισάμενοι καὶ τὰς ἀφορμὰς εἰληφότες τὰς ἰδίας συνεστήσαντο τέχνας. Ταῦτα τοίνυν τὰ βιβλία Ἐζεκιᾶς κατακαύσας ἀφανῆ ἐποίησεν, ὡς λέλεκται, ἐπειδὴ τὰς θεραπείας τῶν νοσημάτων ἔνθεν κομιζόμενος ὁ λαός περιώρα τὰς ἰάσεις αἰτεῖν παρὰ Θεοῦ. Ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις τοῦ Ἐζεκιᾶς ἀνέβη Σεναχηρείμ ὁ διάδοχος Σαλμανασάρ· καὶ πλεῖστα μεγαλοῤῥήμονήσαντος κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, παρεκλήθη ὁ διασκεδάζων βουλάς ἐθνῶν καὶ ἀρετῶν λογισμοὺς λαῶν καὶ βουλὰς ἀρχόντων, καὶ ἀποστείλας ἄγγελον ἀνείλεν ἐκ τῆς παρεμβολῆς τῶν Ἀσσυρίων χιλιάδας ρπέ. Καὶ οὕτω μετ' αἰσχύνης καὶ λύσσης ὁ Σεναχηρείμ ἀναζεύξας εἰς Νινεῦν δεινῶς ἀνήρει τοὺς αἰχμαλωτισθέντας ὑπὸ Σαλμανασάρ ἀπὸ Σαμαρείας τοῦ Ἰσραὴλ. Ὅν αὐτίκα θεῖα δίκη μετελευθέρησεν, καὶ ὑπὸ τῶν ἰδίων τέκνων ἀναیرهθέντος, ἀπαύθη τῆς αἰχμαλωσίας ἡ ἔδικος σφαγὴ διὰ τῆς ἐνδίκου ἀναιρέσεως.

[P. 109] Ἐν ταύτῃ τῇ αἰχμαλωσίᾳ ὀπῆρξέ τις ἐλεήμων ἄνθρωπος τοῦνομα Τωβίη, καὶ πολλὴν ἔλκων σπουδὴν εἰς τὸ θάπτειν τοὺς ἀποθνήσκοντας

τῶν Ἰουδαίων. Περὶ ὧν καὶ διαβλήθεις τῷ βασιλεῖ A καὶ φυγῶν ἐκοιμήθη ἔξω τοῦ τεύχους· καὶ ὡς εἴθε πολλὰ κείνους γίνεσθαι, καιμώμενος καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἤνευγμένους ἔχων, καὶ στρουθίων ἀφοδευσάντων εἰς τοῦ· ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, λευκώματα πεποίηκεν. Ἦν δὲ καὶ ἐν Ἐκβατάνοις κόρη συγγενῆς αὐτοῦ, ἥτις ἐπὶ ἀνδρας λαβοῦσα, καὶ πάντων ὑπὸ δαίμονος ἀναιρουμένων πρὸ τοῦ γνῶναι ταύτην, ἠῤῥατο. Καὶ ἀπέστειλεν αὐτῇ βοήθον ὁ Θεὸς τὸν ἄγγελον Ῥαφαήλ. Ὁ οὖν Τωβίην παραγγέλλας τῷ υἱῷ αὐτοῦ Τοβία μὴ λαβεῖν ἀλλαχόθεν γυναῖκα εἰ μὴ ἐκ τῆς φυλῆς καὶ τοῦ γένους αὐτοῦ κατὰ τὸν νόμον, δίδωσιν αὐτῷ χειρόγραφον περὶ ταλάντων δέκα χρυσίου ἃ καὶ παρέθετο ἐν τῇ Μηδία, πρὸς τὸ ἀπελθεῖν καὶ λαβεῖν αὐτὰ διὰ τάχους. Τοῦ δὲ παιδὸς ζητοῦντος συνοδοιπόρον ὡς τὴν ὁδὸν ἀγνοοῦντος, εὗρίσκει Θεοῦ προνοία τὸν ἄγγελον. Ῥαφαήλ ὡς ἄνθρωπον ἐστώτα. Ὁν μισθωσάμενος, εἰδέναι τὴν ὁδὸν λέγοντα καὶ Ἀζαρίαν ὀνομαζόμενον, συνοδεύει τούτῳ. Καὶ διεληθόντων αὐτῶν εἰς τὸν ποταμὸν Τίγριν, καὶ τοῦ παιδὸς εἰσελθόντος λούσασθαι, καὶ ἰχθύος αὐτῷ μεγάλου ἐπιπιδέξαντος, εἶπεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος ἐπιλαβέσθαι τοῦ ἰχθύος καὶ τεμεῖν αὐτοῦ τὴν γαστέρα, καὶ λαβεῖν τὸ τε ἥπαρ καὶ τὴν καρδίαν καὶ τὴν χολήν, καὶ φυλάττειν. Τοῦ δὲ πυνθανομένου τὸ χρήσιμον αὐτῶν, « Τὸ μὲν ἥπαρ, φησί, καὶ ἡ καρδία θυμιάμενα διώκει δαίμονας, ἡ δὲ χολὴ καθαρίζει λευκώματα. » Ἔπειτα ὁ μὲν παῖς λαμβάνει τὴν ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ προλεχθεῖσαν κόρην εἰς γυναῖκα, τῇ συμβουλίᾳ καὶ συνεργίᾳ τοῦ ἀγγέλου διωχθέντος τοῦ πονηροῦ δαίμονος ἐν τῷ θυμιάματι τούτῳ. Καὶ ὑποστρέφει μετὰ τοῦ παιδὸς καὶ τῆς γυναῖκος αὐτοῦ πρὸς τὸν πατέρα Τωβίτη· οὗ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ παῖς τῇ χολῇ τοῦ ἰχθύος ἐπιχρίσας, καὶ παρευθὺ Τωβίτη ἀναβλέψαντος, ἐφανερώσεν ἑαυτὸν ὁ ἄγγελος, ὅτι οὐκ ἄνθρωπός ἐστιν, ἀλλὰ παρὰ Θεοῦ ἀπεστάλη πρὸς βοήθειαν αὐτοῖς τε καὶ τῇ κόρῃ Σάρρα διὰ τὴν αὐτῶν εὐσεβειαν, καλὸν, τὰ δὲ ἔργα τοῦ Κυρίου ἀνυμεῖν ἐνδόξως. »

Ἐπὶ τούτου καὶ ἄνθρωπός τις ἐγνωρίζετο ἐν τῷ Ἰσραὴλ πλούσιος καὶ ἀνελετήμων, ὅς ἐλθὼν πρὸς τινὰ τῶν διδασκάλων καὶ ἀναπτύξας τὴν σοφίαν Σολομώντος εὐρεν εὐθύς· « Ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δαναεῖζει Θεῷ. » Καὶ εἰς ἑαυτὸν γενόμενος καὶ κατανοήσας ἀπελθὼν πέπρακε πάντα καὶ δίνειμι πτωχοῖς, μηδὲν ἑαυτῷ καταλείψας πλὴν νομισμάτων δύο. Καὶ πτωχεύσας πᾶν καὶ ὑπὸ μηδενὸς ἐκ θείας δοκιμασίας ἐλεούμενος ὕστερον ἐν ἑαυτῷ λέγει μικροψυχῆσας. « Ἀπελεύσομαι [P. 110] ἐν Ἱερουσαλήμ καὶ διακρινοῦμαι τῷ Θεῷ μου ὅτι ἐπλάνησέ με διασκορπίσαι τὰ ὑπάρχοντά μου. » Πορευομένου δὲ αὐτοῦ, εἶδεν ἄνδρας δύο μαχομένους πρὸς ἀλλήλους, εὐρόντας λίθον τίμιον. Καὶ φησὶ πρὸς αὐτούς· « Ἰνα τί, ἀδελφοί, μάχεσθε; Δότε μοι αὐτὸν, καὶ λάβετε νομίσματα δύο. » Τῶν δὲ μετὰ χαρᾶς τοῦτον παρασχόντων (οὗ γὰρ ἤδεσαν τοῦ λίθου τὸ ὑπερτίμιον) ἀπῆλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ, τὸν λίθον ἐπιφερόμενος. Καὶ δεῖξας αὐτὸν χρυσοχόφῳ, παραχρῆμα τὸν λίθον ἐκεῖνος ἰδὼν ἀναστὰς προσκύνει, καὶ ἐκθαμβος γενόμενος ἐπυθάνετο, « Ποῦ τὸν πολῦτιμον, λέγων,

apud regem delatus, cum sibi fuga consulisset et extra mœnia dormiret apertis, ut sæpe fit, oculis, passerens in oculos ejus stercus dejecerunt, eoque casu in albuginem, incidit. Erat Ecbatanis puella ipsum cognatione attingens; quæ cum septies nupsisset, sponsosque singulos 102 dæmon priusquam rem cum sponsa haberent necasset, Deum precibus interpellabat; isque ei auxilio misit angelum Raphaelum. Enimvero Tobias filium suum hortatus ne aliunde quam ex sua stirpe et genere suo uxorem duceret, sicuti lex mandabat, eum ad repetendam quam primum decem talenta, quæ ipse quondam in Media deposuerat, cum syngrapha mittit. Eilius itineris comitem ac duce[m] quærem, quod viam ignoraret, divinæ providentiæ ductu in B Raphaelum incidit sub viri specie in foro stantem; cujus Azariam se nominantis et viæ se gnarum profitentis opera conducta, iter eo comitatus ingreditur. Cum ad Tigrin fluvium pervenissent, puer lavandi causa aquam ingressus est, atque ingens ibi piscis eum invasit. Eum jussus est ab angelo capere, et dissecto ventre jecur, cor et fel eximere ac servare. Angelus ad quid ea prodesse[m] interrogatus, jecinoris et cordis suffitu dæmones abigi respondit, felle albugines tolli. Proinde eam de qua dictum est puellam, consanguineam suam, Tobias filium uxorem duxit, angeli consilio et auxilio, malo dæmone vi ejus suffitus fugato; reversusque cum comite suo et uxore ad patrem, oculis ejus felle inungit; quo facto senex visum illico recepit. Tum angelus se quis esset aperit, non hominem se esse, sed a Deo missum docens opitulatum ipsis et puellæ Saræ, idque propter ipsorum pietatem, 103 id quoque ipsis dixit, regis arcanum recte tegi, sed facta Dei prædicare honorificum esse.

λέγων πρὸς αὐτούς· « Μυστήριον βασιλέως κρήτην

Eodem tempore vir quidam in populo Israelico celebrabatur, dives et inhumanus. Is cum quemdam doctorem convenisset, librumque sapientiæ Solomonis aperuisset, primo obtutu in hæc verba incidit, « Qui miseratur pauperem, in Deo feneratur. » Itaque in se descendens et compunctus animum, digressus omnia sua vendidit, ac pretium inter egenos distribuit, nihil sibi præter duos nummos reservans. Ita ad summam redactus paupertatem, cum (Deo ita ordinante, uti eum probaret) nemo ipsius miseretur, tandem animo fracto secum statuit ire Hierosolyma, et cum Deo suo disceptare, qui se ad bona sua dissipanda per fallaciam induxisset. In eo itineræ videt virus duos depugnantem, qui lapidem pretiosum invenerant. Eos ita affatur: « Quid, fratres, pugnat? Date mihi lapidem, ac vos pro eo duos nummos accipite. » Quod illi, quos ingens lapidis pretium latebat, perlibenter fecere. Venit ergo iste Hierosolyma, lapidem secum gestans, eumque aurifici monstrat. Qui simul atque lapidem conspexit, adoravit, stu-

pensque sciscitatus est ubinam pretiosissimum hanc et divinum lapidem invenisset, propter quem totum jam triennium urbs perturbata atque sollicita sit. Simul eum ad summum pontificem afferre jussit, maximas ab eo divitias reportaturum. Dum iret, angelus Dei pontificem sic monuit: « Veniet nunc ad te homo, nobilem lapidem ex diploide Aaronis pontificali, qui amissus fuerat, reportans. Recipe hunc, et ferenti multum auri atque argenti da. Simul et alapa mediocri inflicta, jube porro non esse animi dubium, neque diffidere Deo in sacris Litteris dicenti eum qui pauperem miseratur, Deo fœnerari: me enim et in hoc vita implese hoc, redditis illi longe pluribus quam ipse mihi mutuatus fuit: et si fidem habeat, in altera vita adepturum insuperabiles divitias. Omnia, ut jusus fuerat, egit pontifex. Ille vero hæc audiens tremebundus omnibus in templo relictis discessit, agens gratias Deo, eique et omnibus quæ in Scriptura dicuntur fidem adhibens.

Ezechiah successit Manasses filius, qui se impie adversus Deum gessit, regnoque annos 55 functus obiit. Is impietate omnes superiores reges superavit, simulacrorum cultu et homicidiis. Is et magnum illud Isaiam serra lignea dissecuit, et Hierosolyma cruore injuste fuso inundavit, et colendis simulacris nihil Amorrhæis concessit. Ædem Dei incestavit, constituens in ea quadrifrontem Jovis imaginem; neque ullam haruspices consulendi, veneficia tractandi ac obscena agendi intercapedinem fecit. Itaque irato Deo Ninivem captivus abductus est a rege Merodacho: ubi in æreis habitus vinculis, sincera resipiscentia correctus Deum oravit. Cujus voluntate rex Merodachus mitigatus Manassem Hierosolymam remisit. Hic reversus omnia simulacrorum domicilia evertit, ædem Dei expiavit, legis jussa exsecutus est, piamque et Deo acceptam vitam usque ad extremum spiritum perduxit.

Manassæ Amosius filius successit ac biennium regnavit. Eo tempore Midas Phrygiæ rex moritur, quem aures asininas habuisse perhibitum est.

Josias post patrem Amosum regnum tenuit annos 31, cum id octo annos natus occipisset: in bello sagitta ictus periit Nam rex Ægypti Necheuo Assyriis bellum cum fecisset, his Josias auxilium ferre studuit. Inde, ut Esdras memorat, rex Ægypti Josiam ita est affatus: « Quid mihi tecum rei est, o rex Judææ? Non contra te missus sum a Deo, sed Euphratæos bello petiturus. Et sane mihi Deus adest: tu itaque desiste, neque illi reluctantare. » Sed Josias eum missum non fecit, verum in campo aciem contra eum instruxit adversus Dei sententiam. Ergo ab hostibus sagitta percussus ministris jussit ut se gravi dolore affectum prælio educerent; statimque Hierosolyma reversus mortem obiit. Magnum ejus mors luctum per Judæam totam excitavit, eumque maxime Jeremias lamen-

καὶ θεῖον λίθον τοῦτον εὗρας; ἰδοὺ γὰρ ἔτη τρία σήμερον Ἱερουσαλὴμ δονεῖται καὶ ἀκατασταταί διὰ τὸν περιδότητον λίθον τοῦτον. Καὶ ἀκαλῶν δὸς αὐτὸν τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ σφόδρα πλουτήσεις. » Του δὲ ἀπερχομένου ἄγγελος Κυρίου εἶπε πρὸς τὸν ἀρχιερέα: « Νῦν ἐλεύσεται ἄνθρωπος πρὸς σέ, τὸν ἀπολεσθέντα πολυθρύλητον λίθον ἐκ τῆς διπλοῖδος Ἱαρώων τοῦ ἀρχιερέως ἔχων. Λαβὼν αὐτὸν δὸς τῷ ἐνέγκαντι αὐτὸν χρυσίον πολὺ καὶ ἀργύριον. Ἄμα δὲ καὶ ῥάπισας μετρίως εἶπέ, Μηδὲ δίσσασε ἐν τῇ καρδίᾳ σου, μηδὲ ἀπίσται τῷ διὰ τῆς Γραφῆς λέγοντι: Ὁ ἐλεύων πτωχὸν δανείζει Θεῷ. Ἴδου γὰρ, ἐν τῷ νῦν αἰῶνι ἐξεπλήρωσά σοι πολλαπλασίονα ὑπὲρ ὧν ἐδάνεισάς μοι: καὶ εἰ πιστεύεις, λήψη καὶ ἐν τῷ μέλλοντι πλοῦτον ἀνυπέβλητον. » Καὶ ὁ μὲν ἀρχιερεὺς τὰ διατεταγμένα πάντα πεποίηκε πρὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ λελάληκεν· ὁ δὲ ἀκούσας καὶ ἔντρομος γενόμενος, πάντα ἔσας ἐν τῷ ναῷ ἐξῆλθεν, εὐχαριστῶν καὶ πιστεύων Κυρίῳ καὶ πάντα τὰ ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ διηγορευμένα.

Μετὰ Ἐζεκιάν ἐβασίλευσε Μανασσῆς υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἀπέθανε βασιλεύσας ἔτη 55· ὃς παρανομώτατος ὑπὲρ πάντας τοὺς ἔμπροσθεν βασιλεῖς ὑπάρχων ἐπὶ εἰδωλομανίᾳ τε καὶ αἱματεκχυσίᾳ, καὶ τὸν μέγαν Ἡσαϊαν πρίσας ξυλίνῳ πριόνι, καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ αἱμάτων ἀδίκων πληρώσας, οὐχ ἤττον εἰδωλολάτρησε τῶν Ἀμορραίων. Καὶ τὸν οἶκον Κυρίου καταμολύνας, καὶ τετραπρόσωπον εἰδωλον τοῦ Διὸς ἐν αὐτῷ στήσας, οὐ διέλιπεν οἰωνιζόμενος καὶ φαρμακεύων καὶ αἰσχροουργῶν. Διὸ καὶ κατὰ θεῖαν ὀργὴν δέσμιος εἰς Νινευτὶ ἀπήχθη ὑπὸ Μαρδοῦχ βασιλέως· καὶ χαλκοῖς δεσμοῖς ὑποβλήθεις, δι' εἰλικρινοῦς μετανοίας δεηθεὶς τοῦ Θεοῦ, τὸν βασιλέα ἠγάθονε, καὶ εἰς Ἱερουσαλὴμ αὐτὸν ἐξέπεμψεν. Ὅς ἐπανελθὼν πᾶσιν μὲν κατέστρεψεν εἰδωλικὴν σκηνήν, τὸ δὲ ἱερὸν τοῦ Θεοῦ ἦγειρε καὶ τὸν νόμον ἐφόλαξε καὶ εὐσεβῶς ἐβίωσεν εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ ἄχρι τελευταίας ἀναπνοῆς αὐτοῦ.

Μετὰ δὲ Μανασσῆν ἐβασίλευσεν Ἀμώς υἱὸς αὐτοῦ ἔτη δύο. Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους Μίδας ὁ Φρυγίας βασιλεὺς ἐτελεύτησεν, [P. 111] ὄντινα ἔλεγον ὅτι ἔχειν ὄνου.

Ἰωσίας τὸν πατέρα Ἀμώς διαδέξαμενος ὄκτα ετῆς ἀντιλαμβάνεται τῆς ἀρχῆς, βασιλεύσας ἔτη τριάκοντα ἕν. Καὶ ἐτελεύτησε τοξευθεὶς ἐν πολέμῳ. Ὁ γὰρ Νεχευῶ βασιλεύσας Αἰγύπτου κατὰ τῶν Ἀσσυρίων ἐστράτευσεν, ἐπικουρῆσαι δὲ τοῖς Ἀσσυρίοις οὗτος ἐσπούδαζεν. Ὅθεν φησὶν Ἐσδρας: « Καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτου πρὸς Ἰωσίαν· Τί ἐμοὶ καὶ σοί, βασιλεῦ τῆς Ἰουδαίας; Οὐχὶ πρὸς σὲ ἐξῆπέσταλμαι παρὰ Κυρίου Θεοῦ ποιῆσαι πόλεμον, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου. Καὶ νῦν Κύριος μετ' ἐμοῦ ἐστίν. Ἀπόστηθι, καὶ μὴ ἐναντιώτω τῷ Κυρίῳ. » Καὶ οὐκ ἀπέστρεψεν ἀπ' αὐτοῦ Ἰωσίας, ἀλλὰ συνεστῆσαστο πρὸς αὐτὸν πόλεμον ἐν τῷ πεδίῳ παρὰ γνώμην Θεοῦ. Καὶ τοξευθεὶς ὑπὸ τῶν πολεμίων εἶπε τοῖς κλισίῳ αὐτοῦ: « Ἐξτγάγετέ με, ὅτι σφόδρα ὀδυνώμαι. » Καὶ εὐθὺς ἀποστρέψαντος αὐτοῦ εἰς

Ἰερουσαλήμ καὶ τὸν βίον μεταλλάξαντος ἐγένετο πένθος μέγα κατὰ πᾶσαν τὴν Ἰουδαίαν, καὶ μᾶλλον Ἰερεμίας ἐθρήνησε ὑπὲρ Ἰωσίου. Ἐν τῷ 17^ο τούτου ἔτσι εὐρών ὁ ἱερεὺς Χελκίας ἐν τῷ ἱερῷ βιβλίον (ὃς ἦν πατὴρ Ἰερεμίου τοῦ προφήτου) προσκομίζει τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ, εὐλαθῆς ὢν καὶ δικαιοτάτος ὑπὲρ τοὺς ἔμπροσθεν αὐτοῦ βασιλεῖς, οὐκ ἠθέλησεν ἀναγνῶναι αὐτό. Ἀνέγνω τὸν αὐτὸ ὁ ἱερεὺς, καὶ ἔκλαυσε πᾶς ὁ λαός. Ὁ δὲ ἱερεὺς ἅμα τῷ τούτῳ ἀναγνῶναι διαπεφώνηκεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς λίαν ἀθυμίας, εἰδὼς ἐν τοσοῦτοις ἔτσι καταπατούμενον τὸν νόμον Κυρίου, τὰ ἱμάτια διαβρόχας καὶ ἔμφροτος γινόμενος ἀπέστειλε πρὸς Ὀλδᾶν τὴν προφήτιν πυθανόμενος τί βούλεται Κύριος περὶ αὐτοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ. Ἡ δὲ φησὶ· « Τάδε λέγει Κύριος Ὁ Ἄνθ' ὢν ἠπαλῶθη σου ἡ καρδία καὶ ἐνετράπησ ἀπὸ προσώπου μου, ὡς ἔκρουσας ὅτι ἐλάλησα ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας αὐτόν, τοῦ εἶναι εἰς ἀφανισμόν καὶ εἰς κατάραν, καὶ διέβροχας τὰ ἱμάτιά σου καὶ ἔκλαυσας ἐνώπιόν μου, ἰδοὺ προστιθημί σε πρὸς τοὺς πατέρας σου ἐν εἰρήνῃ, καὶ οὐκ ὄψει πᾶσι τοῖς κακοῖς οἷς ἐπάξω ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας αὐτόν, τοῦ εἶναι εἰς ἀφανισμόν. » Ὅθεν ζήλησ θλίψ κινούμενος οὐ μόνον τὰ πανταχοῦ εἰδωλά τε καὶ σεβάσματα κατέστρεψεν ἐκ βάθρων, ἀλλὰ καὶ τοὺς εἰδωλολάτρους τοὺς μὲν ἔτι ζῶντας ὠλόθρευσε, τοὺς δὲ ἤδη τεθνηκότας ἐν τοῖς τάφοις κατέκαυσε. Καὶ ἐπάρας τοὺς ὄφραλβούς ἐπὶ τὸν τάφον τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ εἶπε· « Τί τὸ σκόπελον ἐκείνῳ, ὃ ἐγὼ βλέπω ; » Καὶ φασὶν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως· « Ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ ἐστίν, ὁ προφητεύσας τοὺς λόγους τούτους ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον Βεθῆλ. » Καὶ εἶπεν· « Ἀφετε αὐτόν μηδεὶς κινήσῃ τὰ ὀσᾶ αὐτοῦ. » Καὶ μέντοι καὶ τοὺς ἐγγαστριμύθους καὶ τοὺς ψευδοπροφήτας καὶ πᾶν βδέλυγμα καὶ προσόχησιμα [P. 112] ἐν Ἰερουσαλήμ ἐξῆρε· καὶ ἐπέστρεψε πρὸς Κύριον ἐν ὅλῃ καρδίᾳ καὶ ἰσχύϊ καὶ ἐν ὅλῃ ψυχῇ αὐτοῦ κατὰ τὸν νόμον Μωυσέως. Διδὸν δὲ καὶ τὸ Πάσχα τοιοῦτον ἐποίησεν οἷον οὐ γέγονεν ἀπὸ χρόνων Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ καὶ Σαμουὴλ· ἐν ᾧ βόας μὲν ἔθυσσε χιλιάδας ἰβ', πρόβατα χιλιάδας λη'. Καὶ κατορθώθη, φησι, τὰ ἔργα Ἰωσίου ἐναντίον Κυρίου, ἐν καρδίᾳ πληρεὶ εὐσεβείας· καὶ γὰρ ὁμοιος αὐτῷ οὐκ ἐγεννήθη ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἀνέστη ὁμοιος αὐτοῦ. Πλὴν οὐκ ἀπεστράφη Κύριος ἀπὸ θυμοῦ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, οὗ ἔθυμώθη ἐν τῷ Ἰουδᾷ, ἐπὶ τοὺς παροργισμοὺς οὖν παρώργισεν αὐτόν Μανασσῆς. Ἐφ' ὧν χρόνων καὶ τὸ Βυζάντιον ὑπὸ Βύζου βασιλεύσας τῆς Θράκης ἐκτίσθη· ὡς δὲ τινες ὑπὸ Μεγαρέων. Ἐφ' ὧν καὶ Σίβυλλα ἡ Σαμωνία ἐγνωρίζετο.

Μετὰ δὲ Ἰωσίαν ἐδασίλευσεν Ἰωάχαζ υἱὸς αὐτοῦ, ὃς ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ληφθεὶς ὑπὸ Νεχάω βασιλέως Αἰγύπτου ἀπήχθη εἰς Αἴγυπτον, ἐν ᾗ καὶ ἀπέθανε, βασιλεύσας μῆνας τρεῖς. Ἐφ' οὗ οἱ Ἰσραηλίται, καθὼς φησιν Ἰώσηπος, ἐκ τοῦ καταΐσαι τὴν τοῦ Ἰούδα φυλὴν καὶ κατοικῆσαι τὴν πόλιν Ἰερουσαλήμ, οὗτοι μὲν ἐκλήθησαν Ἰουδαῖοι, ἡ δὲ πόλις ἡ καὶ Σιών Ἰουδαία, ἥτις πάλαι μὲν Ἰεβούς ἐλέγετο διὰ τὸ τὸν Ἰεβουσσαῖον κατοικῆσαι τὸν τόπον ἐκεῖνον. Δαβὶδ δὲ Ἰερουσαλήμ προσηγόρευσε, ἐκ τοῦ συμβεβηκότος τεχνησάμενος τὸ

⁶⁴ III Reg. xii, 18 20.

tatus est. Anno Josiæ supra decimum octavum Chlcias sacerdos, qui vatis Jeremiæ fuit, pater in templo librum invenit, eumque ad regem attulit. Rex, qui pietate et justitia priores reges longe antecederet, noluit ipse legere. Sacerdos itaque recitavit, flevitque universus populus. Sacerdos, ut primum legendi finis factus est, clamorem sustulit. Rex autem ingenti dolore percussus, quod deprehenderet tot annos legem Dei conculcatam fuisse, vestes suas laceravit; graviterque metuens nisit qui Oldam mulierem fatidicam consulens, quidnam a rege ac toto populo Deus requireret. Ea respondit sic fari Deum: « Quandoquidem cor tuum emollitum est. esque me reveritus, cum audires me pronuntiare hunc locum et ejus incolas pessumdatum atque execrationi obnoxium iri, ac quando propterea scissis vestibibus coram me lacrymas fudisti, ideo en ego te in pæce mori sinam, ne conspicias calamitates quas ego huic loco et ejus habitatoribus infligam, uti eos aboleam. »⁶⁹ Inde Josias divino fervore animi instinctus non modo quæ ubicunque locorum exstabant simulacra et superstitiosi cultus instrumenta funditus excidit, sed et cultores eorum alios vivos perdidit, alios mortuos in bustis cremavit. Cumque tumulum conspexisset sub quo vir Dei jacebat, quæsit quisnam esset ille scopulus. Oppidanis respondentibus cippum esse divini istius hominis qui de Bethelico altari esset vaticinatus, relinqui eum et ossa ejus non moveri jussit. Idem ariolos, falsos vates, atque quidquid flagitiosum et abominandum erat Hierosolymis, exstirpavit: seque ad Dominum toto corde ac pectore convertit, omnibus viribus annixus ad Mosaicæ legis observationem. Ideo etiam Pascha tale celebravit quale post Josuam et Samuelum actum nullum fuit. Mactavit enim boum millia 22, ovium millia 38. Testatur Scriptura probata fuisse Deo Josiæ officia, a corde pietatis pleno profecta: nam similis ejus neque ante neque post ipsum exstitit. Neque tamen iram in Judæos conceptam Deus deposuit, memor quibus modis ipsum Manasses irritasset. Eo tempore etiam Byzantium a Byzo Thraciæ rege conditum est: alii Megarenses ejus urbis auctores faciunt. Tunc et Sibylla Samonæa innotuit.

Josiæ successit Joachazus filius. Is voluntati Dei adversatus est, captusque a rege Ægypti Nechabo est, inque Ægyptum captivus abductus ibi periit. Tantum tres menses regnum tenuit. Hujus ætate, ut narrat Josephus, obtinuit ut Israelicus populus a Judæa tribu, quæ cæteris multo præstabat, Judæa dicerentur, urbs autem Sion Judæa denominaretur. Antiquitus ea Jebus appellata fuit, a Jebusæis ea loca habitantibus: Davidus autem Hierosolymæ nomen ei imposuit ab eventu: est enim in altissimo monte exstructa, quo in monte Dominus Da-

vido apparuit ad aream Ornæ Jebusæ, cum ob imprudenter factam populi recensionem populus peste affligeretur. Etenim mons Hebræo sermone Ar dicitur, urbs autem Salem. Itaque Davidus, cum novam sibi regiam condidisset, 108 Arsalem nuncupavit, quod significavit locum pacis: in Græcum autem sermonem ea vox traducta ob soni concinnitatem in Hierosolyma deflexit.

Post Joachazum regnavit Joachimus, collegamque habuit fratrem Eliacimum. Is quoque Joachimus ea fecit quæ Deo displicerent. Itaque Nabuchodonosor Merodachi successor Judæam bello invasit ac sibi tributariam fecit, et cum tributum Joachimus, quod pactus erat, recusaret, denuo in Judæam duxit. Hierosolymisque potitus Joachimum in suam potestatem redactum interfecit, ac de muro projectum longo tempore insepultum jacere jussit, functum regno annos 11. De hoc ita Jeremias: « Hæc pronuntiat Deus de Joachimo Josiæ filio: Væ isti viro. Non eum plangentes clamabunt, Eheu frater: neque inter plorandum, eum dominum ac fratrem inclamabant: sed asini sepultura ei obtinet, et cum computruerit, projicietur ultra portam Hierosolymum ⁷⁰. » Tunc Babylonem abductus est Daniel ac tres pueri, et de populo plurimi, ac pars vasorum Domini. Cæterum tres isti sacri pueri filii sunt Ezechias. Cum enim ex morbo convaluisset Merodachus Baldanis filius rex Babylonis, ad eum misit litteras et munera, gratulans quod eum sanitati restitutum audivisset. Hujus legatis Ezechias omnes suas divitias atque thesauros demonstravit. Quod factum moleste ferens Isaias, ita est regem suum allocutus ⁷¹: « Audi sermonem Domini. Ecce appetet 106 dies, qua die omnia de domo tua auferentur, quæcunque majores tui in hanc usque diem congresserunt, atque omnia Babylonem deportabuntur. Quin et filios tuos a te procreatus abducent, et eunuchos in regia Babylonica constituent. » Anno regni Nabuchodonosoris vicesimo, qui fuit ab exordio mundi annus 4094, Danielus regis insomnia interpretatus est. Sexdecim annis post tres isti sancti pueri in inflammatum furnum sunt conjecti. Balthasar, qui et Riniglisar nominatur, in convivio cum suis principibus ac pellicibus bibens de sacris Dei vasis, digitos hominis vidit in parietem scribentes, quam scripturam nemo præter unum Danielum interpretatus est. Ita autem

⁷⁰ Jer. xxii, ⁷¹ IV Reg. xx, 17, 18.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(90) Non esse vel vera vel in loco etiam suo allata ea quæ de Judæa et urbe Hierosolymorum disputantur, cuius perspicuum esse puto. Hic autem Hieronymi versionem sum secutus, cum meus liber haberet *συμψυχοθεσίς*, Complutensis apud Hierem. *Συμψυχοθεσίς*, Argent. *Συμψυχοθεσίς*, quæ duo vocabula quid significant, non facile dixerim; et minime ferre locus videtur ut deploratum aut complocatum vertamus, cum Hesychius *ψυχομένην* annotarit esse

ἄνομα ἐν ὄρει γὰρ ἐστὶν ὑψηλοτάτη κατωκοδομημένη, ἐν ᾧ Κύριος ὤφθη τῷ Δαβὶδ ἐν ἀλώνι Ὀρνᾶ τοῦ Ἰεβουσσαίου, ἐν τῇ θραύσει τοῦ λαοῦ διὰ τὴν ἄλογον ἐπαρίθμησιν. Καὶ τὸ μὲν ὄρος Ἑβραϊδὶ φωνῇ λέγεται Ἄρ, ἡ δὲ πόλις Σαλήμ. Ὁ οὖν Δαβὶδ νέον τόπον εἰς βασιλείον κατασκευάζων Ἀρσαλήμ ὠνόμασεν, ὃ ἐστὶ, Τόπος εἰρήνης. Ἰερουσαλήμ δὲ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν παρεντηνεγμένη κέκληται διὰ τὴν καλλιφωνίαν.

Μετὰ δὲ Ἰωάχαζ ἐβασίλευσεν Ἰωακείμ καὶ Ἐλιακείμ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου. Καὶ ἐλθὼν Ναβουχοδονόσορ ὁ διάδοχος Μαρδοάχ, καὶ πολιορκήσας τὴν Ἰουδαίαν, ὑπόγυρον αὐτὴν ἐποίησεν. Ἀθετήσαντος δὲ τὴν φορολογίαν Ἰωακείμ ἤλθε πάλιν εἰς Ἰερουσαλήμ Ναβουχοδονόσορ, καὶ τοῦτον χειρωσάμενος καὶ ἀνελὼν καὶ ἀπὸ τοῦ τεύχους βίβηται κελεύσας ἄταφον ἐπὶ πολὺν κατέλιπε χρόνον, βασιλεύσαντα ἔτη ἑνδεκα. Περὶ οὗ φησιν Ἰερεμίας: « Τάδε λέγει Κύριος ἐπὶ Ἰωακείμ υἱὸν Ἰωσίου. Οὐαὶ ἐπὶ τὸν ἄνδρα τοῦτον. Οὐ μὴ κόφονται αὐτὸν, ὦ ἀδελφε, οὐδὲ μὴ κλαύσονται αὐτὸν, Ὁ μοι, κύριε, καὶ Ὁ μοι, ἀδελφε! ἀλλὰ ταφὴν ὄνου ταφῆσεται (90), καὶ συμψηφισθεὶς βιθῆσεται [P. 113] ἐπέκεινα τῆς πύλης Ἰερουσαλήμ. » Τότε καὶ Δανιὴλ ἀπήχθη καὶ οἱ τρεῖς παῖδες καὶ ἄλλοι τοῦ λαοῦ πλείστοι καὶ μέρος τῶν σκευῶν Κυρίου εἰς Βαβυλῶνα. Οἱ δὲ ἅγιοι τρεῖς παῖδες υἱοὶ Ἐζεκίου εἰσίν. Ἐν γὰρ τῷ ἀναστῆναι αὐτὸν ἀπὸ τῆς νόσου, ἀποστείλαι δὲ πρὸς αὐτὸν Μαρδοάχ υἱὸς Βαλαδὴν βασιλεὺς Βαβυλῶνος ἐπιστολήν καὶ δῶρα ἤκουσε γὰρ ὅτι ἠβρώστησε, καὶ ἀνέστη), ὑπέδειξεν αὐτὸς τοῖς ἀγγέλοις Μαρδοάχ πάντα τὸν πλοῦτον αὐτοῦ καὶ τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ. Πρὸς δὲ λυπούμενος εἶπεν Ἡσαίας ὁ προφήτης: « Ἄκουσον λόγον Κυρίου. Ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, καὶ ληφθήσονται πάντα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ σου, καὶ ὅσα ἐθησάρισαν οἱ πατέρες σου ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, καὶ εἰς Βαβυλῶνα ἀπενεχθήσονται. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν σου τῶν ἐξεληλυθότων ἐκ σοῦ λήψονται καὶ ποιήσουσι σπᾶδοντας ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ βασιλέως Βαβυλῶνος. » Τῷ δὲ εἰκοστῷ ἔτει τῆς βασιλείας Ναβουχοδονόσορ, τετρακισχιλιοστῷ δὲ καὶ ἐνενηκοστῷ τετάρτῳ τοῦ κόσμου, διεσάφησε τὰ ἐνόπνια αὐτοῦ ὁ Δανιήλ. Τῷ δὲ τετρακισχιλιοστῷ ἑκατοστῷ δεκάτῳ ἔτει τὰ κατὰ τὴν κάμινον τῶν ἁγίων τριῶν παιδῶν ἐπράχθησαν. Τοῦ γὰρ Βαλτάσαρ, ὃς καὶ Ῥινιγλίσαρος ἐλέγετο, Δίνοντος ἐν τοῖς ἱεροῖς σκεύεσιν οἴκου Κυρίου σὺν τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ καὶ ταῖς παλλακαῖς ἐν δειπνῷ

κλαύουσαν, et ψιᾶδες apud Homerum stillæ sint, sanguinæ Jovis lacrymæ. *Iliad.* II. 459. Verbum ψῶ significat λεπτόνω, ut Græci tradunt, attenuo. Hebraicum *נִינְוִי* indicat fore ut tractum seu raptatum projiciatur, nulla prorsus putredinis significatione, ut conjicere nequeam vel quid Hieronymus secutus sit, vel quomodo in Græca versione legendum sit. Nam nostri Cedreni vox prorsus est. Viderint peritiores. XYL.

εἶδεν ἀνθρώπου δακτύλους γράφοντας ἐν τῷ τοιχωῦ ἄνω τὴν γραφὴν μόνος Δαυιδ ἠρμήνευσεν. Ἐχει δὲ οὕτως· Μανὶ ὁ ἐστίν, Ἐμέτρησεν ὁ Θεὸς τὴν βασιλείαν σου καὶ ἐπλήρωσεν αὐτήν. Θεκέλ· Καὶ ἐστάθησεν ἐν ζυγῷ καὶ εὐρέθη ὑστεροῦσα. Φαρές· Διήρηται ἡ βασιλεία σου καὶ ἐδόθη Μήδοις καὶ Πέρσαις.

Αἰχμαλωτισθεῖσης τῆς Ἱερουσαλήμ Ἱερεμίας, καίτοι πολλὰ παρὰ τῶν Χαλδαίων ἀνακασθεῖς, ἤρετίσαστο μᾶλλον μετὰ τῶν καταλειωθέντων πενήτων ἐναπομείναι. Καὶ ὡς αὐτὸν εἰς τὸν βόρβορον (91) ἔβαλλον, πολόστιχον βίβλον συνέταξε. Κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκαίνους καὶ Ἰεζεκιήλ ὁ θεϊότατος αἰχμαλωτος ἀνακασθεῖς, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ λαχῶν τοῦ Χοβάρ, διανοιγόντων αὐτῷ τῶν οὐρανῶν, εἶδε δόξαν Θεοῦ, πνεῦμα ἐρχόμενον ἀπὸ βοβρᾶ, καὶ νεφέλην ἐν αὐτῷ, καὶ φέγγος κυκλόθεν, τὴν Τριάδα φανταζόμενος. Ἐκεῖ καὶ τῶν χερουβὶμ εἶδεν ὑποτύπωσιν, ἐν προσώπῳ ἀνθρώπου καὶ μύσου καὶ λέοντος καὶ ἀετοῦ ὑποτυπούμενην. Ὑπεράνω δὲ τούτων, ὡς εἶδος ἀνθρώπου, τὸν Θεὸν ἀνθρωπῶν ὁρῶν δι' αὐτοῦ προφήτης

Μετὰ δὲ Ἰωακείμ ἐβασίλευσεν Ἰεχονίας υἱὸς αὐτοῦ, ὁ καὶ Ἰωακείμ, διὰ προστάγματος Ναβουχοδονόσορ. Καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου. Καὶ περὶ τοὺς φόρους ἀγνωμονήσαντος αὐτοῦ ἦλθεν αὐθις Ναβουχοδονόσορ εἰς τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ, καὶ [P. 114] ἐπολιόρκει αὐτήν. Ἦρὸς ὃν Ἰεχονίας ἐξήλυε σὺν μητρὶ καὶ τέκνοις καὶ τοῖς ἄρχουσιν αὐτοῦ. Καὶ ἐσπῆλθον οἱ μεγιστᾶνες Ναβουχοδονόσορ εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἐξήνεγκαν τοὺς θησαυροὺς Κυρίου καὶ τοῦ βασιλέως καὶ τὰ χρυσᾶ σκεύη ἃ ἐποίησε Σολομῶν ἐν ναῷ Κυρίου. Τὸν δὲ Σεδεκίαν ἀντὶ Ἰεχονίου καταστήσας ἀπέκτισεν Ἰεχονίας εἰς Βαβυλῶνα καὶ τὴν μητέρα καὶ τοὺς ἄρχοντας αὐτοῦ, βασιλεύσαντα μῆνας τρεῖς. Περὶ οὗ πολιν Ἱερεμίας ἔλεγεν· « Ἡτιμώθη Ἰεχονίας ὡς σκεῦος οὐ οὐκ ἐστὶν χρεια, ὅτι ἀπερρίφη καὶ ἐξεβλήθη εἰς γῆν, ἣν οὐκ ᾔδει, λέγει Κύριος. Γῆ, γῆ, ἀκούσον λόγον Κυρίου· γράψον τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐκκήρυκτον ἀνθρώπων, ὅτι οὐ μὴ αὐξηθῆ ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ ἀνὴρ καθήμενος ἐπὶ θρόνου Δαβὶδ, ἄρχων ἐτι ἐν τῷ Ἰουδα. » Μετὰ δὲ Ἰεχονίαν ἐβασίλευσεν Σεδεκίας πατράδελφος αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου. Καὶ περὶ τὴν φορολογίαν ὡσαύτως παρασπονδήσαντος αὐτοῦ ἦλθε πάλιν Ναβουχοδονόσορ εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπολιόρκει αὐτήν ἔτη δύο. Καὶ προφητεύσας Ἱερεμίας τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως δέσμος ἐβλήθη ὑπὸ Σεδεκίου ἐν λάκκῳ. Μετὰ δὲ τὸ λυθῆναι αὐτὸν τοῦ δεσμοῦ, λαβὼν τὴν κιβωτὸν καὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ τὴν τράπεζαν καὶ τὴν λυχνίαν ἐκ τοῦ ναοῦ ἐν λόγῳ Κυρίου, μέλλουσιν τὴν πόλιν ἤδη παραλαμβάνεσθαι, κατέκρυψεν ἐν ἀδήλῳ τόπῳ καὶ οὐχ εὐρέθησαν ἔτι, ὡς ἡ τῶν Μακαβαίων βίβλος λέγει. Ὁ δὲ γε Ναβουχοδονόσορ παραλαβὼν τὴν πόλιν ἐνέπηρσε πάσαν. Τὸν δὲ Σεδεκίαν χειρωσάμενος, τὴν μὲν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ κατ'

habet. Mani : hoc est Deus, dimensus est tuum regnum, idque absolvit. Thecel : in trutina examinavit, ac deprehensum est id defloere. Phares : abscissum est regnum tuum Medisque et Persia traditum. Atque ea ipsa nocte interfectus est Balthasar.

Hierosolymis captis Jeremias, tametsi eum vehementer urgerent Chaldæi, tamen prætulit ibi cum relictis egenis permanere. Cumque esset in voragine abjectus, magnum librum composuit. Eo tempore etiam divinissimus Ezechielus captivus abductus, cum ad fluvium Chobarem degeret, cælis ipsi apertis majestatem Dei vidit, ventum a Borca 200 venientem, nubemque in eo et splendorem in orbem circumfusum. Quo viso Trinitatem est imaginatus. Ibi et Cherubinorum vidit repræsentationem in forma hominis, vituli, leonis et aquilæ, ac supra hos quemdam humana specie, nimirum Deum qui humanam naturam induit, cernens, qui eum Israelicis vatem constituit futurorumque cognitioni initiavit.

Post Joacimum Jechonias filius ejus, cui et Joachimo nomen fuit, jussu Nabuchodonosoris regnum accepit. Vixit et ipse impie, et tributum mala fide persolvit. Eapropter ad Hierosolyma rursus cum exercitu Nabuchodonosor accessit urbemque obsedit. Exiit ad cum Jechonias cum matre, liberis et primoribus. Et qui erant apud Nabuchodonosorem, primi in urbem ingressi thesauros tam sacros quam regios omniaque aurea templi Dei instrumenta, quæ Salomon fecerat, exportarunt. Sedechiam regno Barbarus præfecit, Jechonia, cum is menses tres regnum gessisset, una cum matre et principibus Babylonem deportato. De hoc Jechonia sic Jeremias pronuntiavit 72 : « Nullius pretii est Jechonias, perinde atque vas nullis usibus idoneum. Est enim abjectus, et ejectus in terram sibi ignotam, ad Dominus. O terra, terra, audi sermonem Dei. Scribe hunc hominem, virum abdicatum : non enim unquam ex semine ejus adolescet vir, qui in solio Davidico sedeat aut porro in Juda princeps sit » Ergo post Jechoniam patruus ejus Sedechias regnavit, qui et ipse Deum sua vita offendit et pacti tributi fidem 201 fefellit. Rursus itaque Nabuchodonosor ad Hierosolyma accessit, urbemque biennium obsedit. Jeremiam, fore ut urbs caperetur vaticinantem, Sedechias vincitum in foveam abjecit. Is postquam solutus est, jamjam capienda urbe, jussu Dei arcam, aram et mensam et lucernam de templo abstulit, et loco ignoto occultavit ; neque deinde ea inventa sunt, uti quidem liber Machabæorum tradit. Urbe potitus Nabuchodonosor eam totam incendio vastavit. Sedechiam vero nactus uxorem ejus et liberos ipso vivente trucidavit : tum ipsi oculos eruit, atque in vinculis Babylonem abduxit, cum is triennium imperasset. Populum

⁷² Jer. xxii, 18.

XYLANDRI ET GNARI NOTÆ.

(91) Βόρβορος cœnum significat, fuit autem in foveam conjectus, non aqua sed cœno obsitam, Jerem. xxxviii. Xvi.

quoque captivum abduxit, qui in exsilio annos 70 mansit. Huic Sedechiæ quidam vates ante captam urbem prædixerat eum Babylonem adductum iri; alius, non esse ipsi metuendum ne Babylonem esset visurus. Verum uterque dixerat: Babylonem quippe, in quam luminibus privatus venit, non conspexit. De Sedechia sic Jeremias ²³ « hæc Deus de Sedechia dicit. Ecce trado eum in manus regis Babylonis. Is feriet eum, sumeturque de eo formula execrandi hæc; agat tecum Deus ut cum Sedechia et Achiabo quos rex Babylonius igne frixit, propter flagitia quæ Jerusalemæ perpetraverunt stuprandis civium uxoribus, et prætentu nominis mei vaticinando quæ ipsis non mandavi, inquit Dominus. »

Ἰερουσαλήμ, καὶ ἐμοιχῶντο τὰς γυναῖκας τῶν πολιτῶν ὃν οὐ προσέταξα αὐτοῖς, λέγει Κύριος. »

202 Anno a capta urbe tertio Nabuchodonosor Nabuzardanem principem militum misit Hierosolyma. Is ædem Dei, domum regis et reliquas domos omnes combussit. Templum Dei annos a quo tempore primum ædificatum est, duravit 442. Cæterum duas magnas æreas pilas et mare æreum et duodecim ei suppositos vitulos ac bases, denique quidquid æris in templo fuit, contritum secum Babylonem abduxit. Quin et pateras auras, argenteas, æreasque secum abstulit: pondus aris vasorum quæ avexit, est immensum. Reliquorum adhuc Judæorum præcipuos ad Nabuchodonosorem abductos, partim cecidit, alios in servitutem tradidit. In Sedeciam lata est sententia, uti in tenebris sedens pistrinum agitare. Sub hoc Sedecia prorsus ac primo Hierosolyma capta, non Judæis postmodo sed Chaldeis regibus subdita fuit. Ter omnino Hierosolymam Nabuchodonosor oppugnavit. Primum, cum regnante tertium annum Eliachimo ascendit, secumque inter alios etiam Danielum ac tres istos sanctos pueros abduxit, primo sui regni anno. Secundum, quando tertio mense regni Jechoniæ, qui et Joacimus dicitur, anno sui regni octavo, Jechoniam cum matre et Ezechielum vatem abduxit. Tertium, cum undecimo anno regni Sedechiæ, sui undevigesimo templum cremavit, Sedechiæ

203 oculos eruit, filios ejus necavit, populumque captivum abduxit, annos 70 ea conditione acturum. τῷ ἐνδεκάτῳ ἔτει τοῦ Σεδεκίου τὸν ναὸν ἐνέπρησε καὶ τὸν

καὶ τὸ πλῆθος ἀπήγαγε αἰχμάλωτον ἐπὶ ἔτη ἑβδωμήκοντα, ἔτος ἄγων τῆς βασιλείας ἐννεακαίδεκατον. Post Assyriorum reges, quos retulimus, regnum, sicuti diximus, ad Nabuchodonosorem est devolutum, qui id 24 annos tenuit. Idem Hierosolyma annos 7 in sua potestate habuit; et Babylonem urbem maximam exstruxit ex latere cocto et lapidibus dolatis, quorum singuli tres cubitos lati, sex cubitos longi. Ambitus urbis fuit stadia 40, quæ faciunt milliaria 6, s. muri altitudo cubiti 80, latitudo 30, altitudo turrium cubiti 100, latitudo 60, portarum [erant autem æræ] altitudo cubiti 50, latitudo 20. Proxime urbem cisternam fodit, muroque præclare eam circumvenit, profundam uluas 40, ambitu

²³ Jer. xxix, 21-23.

ἄσθαλμους ἀνείλεν, αὐτὸν δὲ ἐκτυφλώσας καὶ δεσμοῖς κρατῆσας εἰς Βαβυλῶνα αἰχμάλωτον ἀνήγαγε, βασιλεύσαντα ἔτη τρία, καὶ τὸ πλῆθος ἀπήγαγεν αἰχμάλωτον ἐπὶ ἔτη ο'. Τοῦτῳ τῷ Σεδεκίῳ εἰπέ τις προφήτης πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἀπαχθῆναι εἰς Βαβυλῶνα. Καὶ ἄλλος εἶπεν αὐτῷ· Μὴ φοβοῦ· οὐ γὰρ ἴδης Βαβυλῶνα. Καὶ ἀμφοτέρω· ἤλθουσιν κατῆλθε γὰρ· οὐ μὲν ἐθέσασατο αὐτὴν· τυφλὸς γὰρ ἦν. Περὶ οὗ Ἰερεμίας ἀθις ἔφη· « Οὕτως εἶπε Κύριος ἐπὶ Σεδεκίαν· Ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμι αὐτὸν εἰς χεῖρας βασιλέως Βαβυλῶνος, καὶ πατάξει αὐτόν καὶ λήψονται ἐπ' αὐτὸν κατὰρὰν λέγοντες· Ποιῆσαι σε Κύριος ὡς Σεδεκίαν καὶ ὡς Ἀχιάβ, οὗς ἀπετηγάτισε βασιλεὺς Βαβυλῶνος ἐν πυρὶ, δι' ἣν ἐποίησαν ἀνομίαν ἐν αὐτῶν, καὶ λόγον ἐχρημάτισαν ἐπὶ τῷ ὀνόματι μου

B Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ ἔτει τῆς αἰχμαλωσίας ἀπέστειλε Ναβουχοδονόσορ τὸν Ναβουζαρδάν ἀρχιμάγειρον αὐτοῦ εἰς Ἰερουσαλήμ, καὶ [P. 115] τὸν μὲν οἶκον Κυρίου καὶ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως καὶ τοὺς περιλειφθέντας πάντας οἴκους ἐνέπρησε, διαρκέσαντα τὸν θεῖον οἶκον ἀπὸ τῆς πρώτης οἰκοδομῆς ἔτσι υμβ', τοὺς δὲ χαλκοὺς δύο μεγάλους στύλους καὶ τὴν χαλκῆν θάλασσαν καὶ τοὺς ὑποκάτω αὐτῆς δώδεκα μόσχους καὶ τὰ ὑποστηρίγματα καὶ πάντα τὸν ἐν ναῷ Κυρίου χαλκὸν συντρίψας ἀπήγαγεν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ μέντοι καὶ τὰς χρυσᾶς φιάλας καὶ τὰς ἀργυρᾶς καὶ τὰς χαλκᾶς. Καὶ οὐκ ἦν σταθμὸς τοῦ χαλκοῦ τῶν σκευῶν πάντων ὧν ἔλαβε ὁ ἀρχιμάγειρος. Τῶν δὲ ἐπιλοίπιων Ἰουδαίων τοὺς ἐπιστήμους ἀπαγαγὼν πρὸς Ναβουχοδονόσορ, τοὺς μὲν ἰθνατάωσε, τοὺς δὲ δούλους παρέδωκε. Τὸν δὲ Σεδεκίαν ἐπὶ σκότει καθίσας μωλωθρεῖν κατεδίκασεν. Ἐφ' οὗ ἡ πενταλῆς καὶ πρώτη ἄλωσις τῆς Ἰερουσαλήμ γέγονεν, οὐκέτι βασιλευθείσης ὑπὸ Ἰουδαίων, ἀλλ' ὑπὸ τῶν Χαλδαίων κρατηθείσης. Τοιγαροῦν τρίτον Ναβουχοδονόσορ ἐπόρθησε τὴν Ἰερουσαλήμ· πρῶτον μὲν, ὅτε ἐν τῷ τρίτῳ ἔτει Ἐλιακίμ ἀνῆλθε καὶ ἔλαβε σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τοὺς ἁγίους τρεῖς παῖδας καὶ Δανιήλ, ἔτος ἄγων τῆς βασιλείας πρῶτον· δεύτερον δὲ, ὅτε ἐν τῷ τρίτῳ μηνὶ Ἰεχονίου τοῦ καὶ Ἰωακίμ, ὅτε ἔλαθεν αὐτὸν τε τὸν Ἰεχονίαν καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ Ἰεζεκιήλ τὸν προφήτην, ἔτος ἄγων αὐτὸς τῆς βασιλείας ὄγδοον· καὶ τρίτον, ὅτε ἐν Σεδεκίαν ἐξετίφλωσε, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ κατέσφαξε, ἔτος ἄγων τῆς βασιλείας ἐννεακαίδεκατον.

C Μετὰ δὲ τοὺς προειρημένους τῶν Ἀσσυρίων βασιλέων ἐβασίλευσεν, ὡς εἴρηται, Ναβουχοδονόσορ ἔτη κδ', ὃς καὶ τῆς Ἰερουσαλήμ ἐκράτησεν ἔτη ἑπτὰ, καὶ πολὺν μεγίστην εἰς Βαβυλῶνα ἔκτισεν, ἐξ ὀπτῆς πλίνθου καὶ λίθων λελαξευμένων, ἐχόντων ἀνὰ τρεῖς πήχεις τὸ πλάτος, καὶ μῆκος ἀνὰ πήχεις ἕξ. Τὸ δὲ περίμετρον αὐτῆς ἐπίησε στάδια μ', γινόμενα μίλια ς', τὸ δὲ ὕψος τοῦ τείχους πήχεις π', καὶ τὸ πλάτος πήχεις λ'· τὸ δὲ ὕψος τῶν πύργων πήχεις ρ', καὶ τὸ πλάτος ἕξ· τῶν δὲ πυλῶν χαλκῶν οὐσῶν τὸ ὕψος ἦν πήχειων ν', τὸ δὲ πλάτος πήχειων κ'. Ἐγγιστα δὲ τῆς πόλεως ὤρυξε κιστέρων, καὶ περι-

εταίρισεν ἀξιολόγως· τὸ βάθος αὐτῆς ὄργυαι κ', τὸ δὲ περιμετρον αὐτῆς στάδια μ'. Ὑπερθεν δὲ αὐτῆς κατεφύτουμε δένδρα παντοδαπά, ὡς παρομοιοῦσθαι δασυτάτοις ὄρεσιν· ὃ καὶ κρεμαστὴν παράδεισον ὠνόμασεν· ἐν αὐτῇ μετὰ τῶν γυναικῶν αὐτοῦ περιπολῶν, καὶ τοὺς κάτω καθορῶν ἐξ ἀπόπτου, ὑπ' οὐδενὸς τῶν κάτωθεν ὠρᾶτο. Ἐκείσε διαπορευόμενος [P. 116] στόματι ὑπερηφάνῳ εἶπεν· « Οὐχ αὕτη ἐστὶν ἡ Βαβυλῶν ἡ μεγάλη, ἣν ἐγὼ εἰς οἶκον βασιλείας ἐν τῇ κράτει τῆς ἰσχύος μου, εἰς τιμὴν τῆς δόξης μου ἐποδομήσα; » Καὶ ἔτι τοῦ λόγου ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ ὄντος φωνῇ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ γέγονε· « Σοὶ λέγεται Ναβουχοδονόσορ· Ἡ βασιλεία σου παρέληθεν ἀπὸ σοῦ, καὶ ἀπὸ ἐνθρώπων ἐκδιώξουσὶ σε, καὶ μετὰ θηρίων ἡ κατοίκησίς σου, καὶ χόρτον ὡς βοῦν φωμιούσῃ σε, καὶ ἐπὶ κείροι ἀλλαγῆσονται ἐπὶ σέ, ἕως οὗ γνῶς ὅτι κυριεύει ὁ Ὑψίστος τῆς βασιλείας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ᾧ ἂν δόξη δώσει αὐτήν. » Καὶ αὕτη τῇ ὥρᾳ ὁ λόγος συνετελέσθη, καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐξεδιώθη, καὶ ἐν ἐρήμοις ἠλλίσθη καὶ ὄρεσι· γέγονε γάρ τὰ ἔμπροσθεν αὐτοῦ σὺν τῇ κεφαλῇ ὡς βοῦς, καὶ οἱ πόδες σὺν τοῖς ὀπίσθιαις ὡς λέων. Ἀπεκαλόφθη δὲ τῷ ἀγίῳ Δαυιδῇ περὶ τούτου, ὅτι διὰ τὴν ἄλογον αὐτοῦ φιληθονίαν καὶ σκληροκαρδίαν ὑπὸ ζυγὸν ὡς βοῦς ἐγένετο τῷ Βελίαρ· λέων δὲ, διὰ τὸν τυραννικὸν καὶ ἀρπακτικὸν καὶ θηριωδέστατον αὐτοῦ τρόπον· οἱ γὰρ δυνάσται ταύτην ἔχουσι τὴν ἀρχὴν, ἐπὶ τέλει δὲ ὡς θῆρες ἀρπάττουσιν ὀλοθρεύοντες καὶ ἀναιροῦντες. Καὶ ὡς βοῦς ἤσθια χόρτον, καὶ αἱ τρίχες αὐτοῦ ἠδέθησαν, καὶ οἱ ὄνυχες ἐγένοντο ὡς ὄρνέου, καὶ ἡ σὰρξ ἐν ἐκτὰ καιροῖς ἐπαχύνθη καὶ ἐμελανώθη τῇ κακοκαθείᾳ, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ ἤρθη τοῦ μὴ λαλεῖν. Καὶ νοῶν εὐθύς ἐδάκρυς, καὶ ἀπὸ τοῦ κλαίειν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἐγένοντο ὡς κρέας. Καὶ πολλοὶ ἐξόντες οὐχ ἐώρων αὐτὸν πλὴν τοῦ ὀπίου Δαυιδῆ· οὗτος γὰρ πάντα τὸν χρόνον τῆς ἀλλοιώσεως αὐτοῦ ἐν προσευχαίᾳ ἦν περὶ αὐτοῦ. Καὶ μετὰ τὸ ἀλλαγῆναι τοῦς ἐκτὰ καιροῦς ἀποκατέστη εἰς ἑαυτὸν, καὶ ἐποίησε ἐξ ἡμισυ χρόνου ὑποπίπτων καὶ ἐξομολογούμενος τῷ Κυρίῳ, μήτε ἄρτον φαγὼν, μήτε οἶνον πίνων, ἀλλ' ἐν ὀσπρίοις βρεκτοῖς καὶ λαχάνοις διαζῶν κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου Δαυιδῆ προστάλῃσιν, καὶ τὸν Κύριον ἐξιλεούμενος πάντα τὸν χρόνον τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν φησὶν ὁ αὐτὸς περὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀποκαταστάσεως· « Ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ αἱ φρένες μου ἐπιστρέψασαν ἐπ' ἐμὲ, καὶ εἰς τιμὴν τῆς βασιλείας μου ἦλθον, καὶ ἡ μορφή μου ἐπέστρεψε ἐπ' ἐμὲ, καὶ οἱ τύραννοί μου καὶ οἱ μεγιστάνές μου ἐζήτησαν με, καὶ περὶ τὴν βασιλείαν μου ἐκράταιώθη, καὶ μεγαλωσὴν περισσοτέρα ἐτίθη μοι. Nūn οὖν ἐγὼ Ναβουχοδονόσορ ἀνῶ καὶ ὑπερυψῶ καὶ δοξάζω τὸν βασιλεῖα τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ ἀληθινὰ, καὶ αἱ τρίβοι αὐτοῦ κρίσεις, καὶ πάντα τοὺς πορευομένους ἐν ὑπερηφάνῳ δύνανται ταπεινώσασθαι. » Τὴν τοίνυν ἐκ Θεοῦ δοθεῖσαν πολυολβίαν βώμην τε καὶ περιφάνειαν ὁ Θεὸς λόγος ὑπεμφαίνων διὰ Ἰερεμίου φάσκει· « Τάδε λέγει Κύριος· Ἰδοὺ δέδωκα [P. 117] πᾶσαν

⁷⁴ Dan. iv, 31-34. ⁷⁵ Jer. xxviii, 14. ⁷⁶ Jer. vi, 23.

ferox, et non miserebitur. Vox ejus est instar sonitus maris fluctuantis. Equis curribusque multis instructus, ignis in morem te cinget obsidione, o filia Sionis. » Item ⁷⁷: « Ob vocem impetus ejus et arma pedum ipsius, et propter curruum ejus quassationem ac sonitum rotarum, non convertentur patres ad filios suos, prae lassitudine manuum suarum. » Item ⁷⁸: « Ex Dane audietur fremitus equorum ejus accelerantium. » Sed et Ezechielus ita vaticinatur ⁷⁹: « Ecce ego contra te, Tyre, adduco Nabuchodonosorem **206** regem Babylonis, regem regum, instructum equis, curribus et conductis multarum gentium ingentibus copiis. Is te vallo fossaque circumveniet et infestis armis. Muros et turres tuas armis dejiciet; pulvisque a multitudine equorum ejus excitatus te obteget. » Ac rursum ⁸⁰: « Hoc fatur Dominus Deus. Ecce ego Ægyptum Nabuchodonosori trado. Is copiis ejus potietur ac spolia leget et prædam avertet. Ægyptum ei mercedis loco do, ob navatam mihi adversus Tyrum operam; ac per ipsum perdam multitudinem Ægyptiorum. » Itaque consentaneum est quod ei Danielus dixit ⁸¹: « Tu rex regum es, cui cælestis Deus regnum dedit validum ac potens et ubicunque homines incolunt magni aestimatum. In tuam potestatem tradidit feras agrestes et aereas volucres, teque omnium dominum constituit. Tu es aureum illud statuae caput, et arbor quæ in magnitudinem succrevit, ita ut cælum cacumine attingat, et amplitudo in universam terram porrigatur sub qua feræ degant. Nam potentiam et majestatem nactus es maximam, majestasque tua it cælo, et potentia ad fines terræ protenditur. »

ἀνθρώπων· θηρία τε τοῦ ἀγροῦ καὶ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἐδώκεν ἐν τῇ χειρὶ σου, καὶ κατέστησέ σε κύριον πάντων. Καὶ σὺ εἶ ἡ χρυσὴ κεφαλὴ τῆς τοῦ ὕψους ἐφθασεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὸ κύτος αὐτοῦ τὰ θηρία· ὅτι ἐμεγαλύνθησιν καὶ ὑπερίσχυσας, καὶ ἡ κυρεία σου εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς. »

Nabuchodonosori successit Ulemarodachus filius et quinquennium regnavit. Is Jechoniam vinculis solutum convivio adhibuit. De quo et in Regnorum historia scriptum est, et Jeremias sic ait ⁸²: « Anno post **207** abductum in vinculis Joachimum regem Judæ tricesimo septimo, vicesima quarta die mensis decimi, Evilmerodachus eo anno Babylonicum regnum adeptus respectum habuit Joachimi regis Judæ, eumque ex custodia in quam datus fuerat eduxit, benigneque allocutus, solium ei solliis regum quos secum habebat Babylone prius attribuit; vesteque qua in custodia usus erat, exutum alia induit; isque reliquum vitæ tempus cibum coram rege sumpsit. » Is Joachimus est, qui et Jechonias. Patrem enim ejus Joachimum, sub quo in captivitate abductus est Danielus, Nabuchodonosor necatum Hierosolymis extra mœnia abjecerat.

ἡγχαλωτίσθη, Ναβουχοδονόσορ ἀνιῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ ἔβριψεν ἔξω τοῦ τείχους. Evilmerodacho frater Balthasar successit, regnavitque annos 3. Hic cum in convivio profanasset

⁷⁷ Jer. XLVII, 3. ⁷⁸ Jer. VIII, 16. ⁷⁹ Ezech. XXVI, 82. ⁸⁰ Jer. LII, 31.

τὴν γῆν τῷ Ναβουχοδονόσορ βασιλεῖ Βαβυλῶνος δουλεύειν αὐτῷ, καὶ τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ ἐργάζεσθαι αὐτῷ. Καὶ τὸ ἔθνος καὶ ἡ βασιλεία, ὅσοι ἂν μὴ ἐμβάλωσι τὸν τράχηλον αὐτῶν ὑπὸ τὸ ζυγὸν αὐτοῦ, ἐν μαχαίρᾳ καὶ ἐν λιμῷ σκέφομαι αὐτοὺς ἕως ἂν ἐκλείπωσιν ἐν χειρὶ αὐτοῦ. « Καὶ, » Ἰσραὴλ ἐστὶ, καὶ οὐκ ἐλεήσει. φωνὴ αὐτοῦ ὡς θάλασσα κυμαίνουσα. Ἐφ' ἵπποις πολλοῖς καὶ ἄρμασι παρατάσσεται ὡς πῦρ, εἰς πόλεμον ἐπὶ σὲ θύγατερ Σιών. » Καὶ, « Ἀπὸ φωνῆς ὀρμῆς αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τῶν ὄπλων τῶν ποδῶν αὐτοῦ καὶ ἀπὸ σεισμῶν τῶν ἰσχυρῶν καὶ ἤχου τροχῶν αὐτοῦ οὐκ ἐπιστραφίσκονται πατέρες ἐπὶ υἱοὺς αὐτῶν, ἀπὸ ἐκλύσεως χειρῶν αὐτῶν. » Καὶ, « Ἐκ Διὰν ἀκουσθήσεται φωνὴ ὀξύτητος ἵππων αὐτοῦ. » Καὶ διὰ Ἰερουσαλὴμ οὕτως λέγει· « Ἴδου ἐγὼ ἐπάγω ἐπὶ Σὺρ Ναβουχοδονόσορ βασιλεῖα Βαβυλῶνος, ὅς ἐστι βασιλεὺς βασιλέων, μεθ' ἵππων καὶ ἰσχυρῶν καὶ συναγωγῆς ἔθνων πολλῶν σφόδρα, καὶ περιβαλεῖ σοι τάφρον, καὶ οἰκοδομήσει σε κύκλῳ χάρακα καὶ περιστάσει ὄπλων, καὶ τὰς λόγχας αὐτοῦ ἂν ἐναντί σου δώκει. Τὰ τείχη σου καὶ τοὺς πύργους σου καθελεῖ ἐν τοῖς ὅπλοις αὐτοῦ· ἀπὸ δὲ τοῦ πληθους τῶν ἵππων αὐτοῦ καλύψει σε κονιορτὸς αὐτῶν. » Καὶ πάλιν· « Τάδε λέγει ὁ Κύριος· Ἴδου ἐγὼ δίδωμι τῷ Ναβουχοδονόσορ τῆς γῆς Αἰγύπτου, καὶ λήψεται τὸ πλῆθος αὐτῆς, καὶ σκυλεύσει τὰ σκύλα αὐτῆς, καὶ προνομήσει τὴν προνομήν αὐτῆς. Ἄντι τῆς λειτουργίας ἧς ἐδούλευσεν ἐπὶ Τύρον δίδωκα αὐτῷ τὴν γῆν Αἰγύπτου, καὶ ἀπολώ τὸ πλῆθος Αἰγυπτίων δι' αὐτοῦ. » Ἐκόςτως οὖν ἔλεγε πρὸς αὐτὸν Δανιήλ· « Σὺ βασιλεὺς βασιλέων, ὃς θεὸς τοῦ οὐρανοῦ βασιλείαν ἰσχυρὰν τε καὶ κραταίαν ἔδωκεν, ἐντιμον ἐν παντὶ τόπῳ ὅπου κατοικοῦσιν υἱοὶ τῶν οὐρανοῦ ἔδωκεν ἐν τῇ χειρὶ σου, καὶ κατέστησέ σε εἰκόνας, καὶ τὸ δένδρον ὃ εἶδες τὸ μεγαλυνθῆν, οὐ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ ὑποκάτω αὐτοῦ κατέκων ἡ μεγαλωσύνη σου ἐφθασεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἡ

Μετὰ δὲ Ναβουχοδονόσορ ἐβασίλευσεν Οὐλεμαροδᾶχ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ε', ὅς τὸν Ἰερονίαν λύσας τῶν δεσμῶν ἐποίησε συνεσιτάτορα αὐτοῦ. Περὶ οὗ καὶ ἡ τῶν Βασιλείων ἱστορία καὶ ὁ θεὸς Ἰερουσαλὴμ ἐφη· « Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ τριακοστῷ ἐβδόμῳ ἔτει ἀποικισθῆντος τοῦ Ἰωακείμ βασιλέως Ἰουδα, ἐν τῷ δεκάτῳ μηνί, ἐν τῇ τετάρτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ μηνός, ἔλαβεν Εὐελάδ Οὐλεμαροδᾶχ βασιλεὺς Βαβυλῶνος, ἐν τῷ ἑνναυτῷ ἔτει ἐβασίλευσε, τὴν κεφαλὴν βασιλέως Ἰουδα Ἰωακείμ, καὶ ἐξήγαγεν αὐτὸν ἐξ οἴκου οὗ ἐφυλάττετο, καὶ ἐλάλησεν αὐτῷ χρυστὰ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὸν δίφρον ἐπάνω τῶν θρόνων τῶν βασιλέων τῶν μετ' αὐτοῦ ἐν Βαβυλῶνι, καὶ [P. 118] ἥλλαξε τὴν στολὴν τῆς φυλακῆς αὐτοῦ, καὶ ἤσθηε διὰ παντός ἄρτον κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ, πάσας τὰς ἡμέρας ἄς ἔζησεν. » Ἰωακείμ δὲ οὗτός ἐστι καὶ Ἰερονίας· Ἰωακείμ γὰρ τὸν τούτου πατέρα, ἐφ' οὗ καὶ Δανιήλ

Μετὰ δὲ Οὐλεμαροδᾶχ ἐβασίλευσε Βαλτάσαρ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἔτη τρία· ὅς μίανας τὰ ἱερατικὰ

⁷⁹ Ezech. XXI, 19, 20. ⁸¹ Dan. II, 37-39.

σκέυη τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ συμποσίῳ. ἄπερ ἤγαγεν ὁ Α πατήρ αὐτοῦ Ναβουχοδονόσορ ἐξ Ἱερουσαλήμ, ἀνηρέθη κατὰ θεῖαν ὀργήν. Φησὶ γάρ πρὸς αὐτὸν τῆνικαῦτα Δανιήλ « Ὁ Θεὸς ὁ ὕψιστος τὴν βασιλείαν καὶ τὴν μεγαλωσύνην ἔδωκε Ναβουχοδονόσορ τῷ πατρὶ σου, καὶ ἀπὸ τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ πάντες οἱ λαοί, φυλαί, γλῶσσαι ἦσαν τρέμοντες, καὶ φοβούμενοι ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. Καὶ οὐκ ἐβούλετο ἀνήρσι, καὶ οὐκ ἤθελεν ἔσωζε. Καὶ ὅτε ὑψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ καὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ ἐκραταιώθη τοῦ ὑπερηφανεύεσθαι, κατησχύνθη ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ ἡ τιμὴ αὐτοῦ ἀφῆρέθη ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐξεδιώχθη, καὶ μετὰ τῶν θηρίων ἐδόθη, καὶ μετὰ τῶν ἀνάγρων ἡ κατοικησις αὐτοῦ, καὶ χόρτον ὡς βοῦν ἐψώμιζον αὐτὸν, καὶ ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐβάφη, ἕως οὗ ἔγνω ὅτι κυριεύει ὁ Ὑψιστος τῆς βασιλείας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ᾧ ἂν δόξη, δώσει αὐτήν. Καὶ σὺ οὖν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Βαλτάσαρ οὐκ ἐταπείνωσας τὴν καρδίαν σου, καὶ οἱ μεγιστᾶνες καὶ οἱ παράκοιτοι καὶ αἱ παλλακαὶ σου, οἶνον ἐπίνετε ἐν τοῖς ἀγίοις σκεύεσι. » Διὰ τοῦτο ἀπεστάλη ἀστράγαλος χειρὸς ἐκ προσώπου αὐτοῦ,

καὶ μετὰ τὸ ἀναιρεθῆναι Βαλτάσαρ Δαρεῖος παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ Μῆδος, ὁ καὶ Ἀρταξέρξης καὶ Ἀστυάγης, ἔτη ιζ'. Ὅς ἔρχε γυναῖκα τὴν τοῦ Μαρδοχάου Ἐσθήρ, ἐπιλεχθεῖσαν διὰ κάλλος ἐκ τῶν Ἑβραϊκῶν νεανίδων ἥτις καὶ τὸν ἴδιον λαὸν τὸν Ἰουδαϊκὸν ἀναιρεῖσθαι μέλλοντα ἐξ ἐπιβουλῆς Ἀμάν τοῦ ἀρχιστρατήγου λυτρωσαμένη, παρεσκευάσεν ἐκεῖνον ἀνασκοποισθῆναι εἰς ὅπερ ξύλον ἐβουλεύσατο Μαρδοχαῖον τὸν ἑαυτῆς ἀνασκοποῦσαι θεῖον, μὴ τιμῶντα αὐτὸν καὶ προσκυνοῦντα. Φησὶ γάρ τις τῶν μεγιστάνων Ἰδοῦ ξύλον ἔστησεν Ἀμάν τῷ Μαρδοχαίῳ πηχῶν ν'. Καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς Σταυρωθήτω Ἀμάν ἐκεῖ. Καὶ ἐγένετο οὕτως κατὰ τὴν κέλευσιν τοῦ βασιλέως Ἀρταξέρξου. Εἰκότως οὖν πεπλήρωται ἡ Γραφή ἡ λέγουσα « Ὁ ποιῶν πονηρὰ εἰς αὐτὰ ἐγκυλισθήσεται, καὶ ὅς δ' ἂν ἐκκλύση κακίαν, ἀπολείται ὑπ' αὐτῆς. Καὶ ὅς παρασκευάζεται δίκτυον ἐπὶ πρόσωπον τοῦ πλησίον, περιβαλεῖ αὐτὸ τοῖς ἑαυτοῦ ποσὶ. Καὶ ὁ ὀρύσσων βόθρον τῷ πλησίον εἰς αὐτὸν ἐμπεσεῖται. » Καὶ, « Δι' ὧν τις ἀμαρτάνει, δι' αὐτῶν καὶ [P. 119] κολάζεται. Ἔφ' οὗ Ἀρταξέρξου, τοῦ καὶ Ἀστυάγου, καὶ τῷ Δανιήλ ὠράθησαν αἱ διὰ τοῦ ἀρχαγγέλου ὀπτασίαι, καὶ ὁ χρόνος ἐδηλώθη τῆς Χριστοῦ παρουσίας. Ὅστις καὶ φθονηθεὶς ὑπὸ τῶν μεγιστάνων διὰ τὸ μέγιστος τιμᾶσθαι ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐβλήθη ἐν τῷ λάκκῳ τῶν λέόντων ὅς καὶ ἀβλαβῆς διετηρήθη τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ.

Μετὰ δὲ Δαρεῖον ἐβασίλευσε Κύρος ὁ Πέρσης ἔτη λβ', ὅς ἀνελὼν Δαρεῖον πάσης γῆς ἐκράτησεν.

Ἐν τοῖς χρόνοις τῶν Κριτῶν καὶ οἱ Ἀργοναῦται οἱ περὶ Ἰάσονα τὸν Θεσσαλονικέα καὶ Πολυδεύκην καὶ Ὑλαν καὶ Τελαμῶνα καὶ τοὺς λοιποὺς πρὸς τὴν Κολχίδα ἐκπλέοντες, καὶ διὰ τοῦ ἀνάπλου πρὸς τὴν Ποντικὴν θάλασσαν διαβῆναι θέλοντες, ἀντιστάντος αὐτοῖς Κυζίκου τοῦ ἐν Ἑλλησπόντῳ τοπάρχου ἐν ναυμαχίᾳ, τὸν μὲν ἐφόνευσαν, τὴν

⁸³ Dan. v, 18-23.

sacra vasa quæ pater ipsius Nabuchodonosor Hierosolymis avexerat, irati Dei jussu interfectus est. Tunc enim ita eum Danielus est allocutus⁸²: « Deus altissimus regnum et majestatem patri tuo Nabuchodonosori dedit, ita quidem ut omnibus populis gentibus ac quavis utentibus lingua nationibus formidolosa fuerit ipsius potentia, atque ipse quos vellet, aut necaret aut vivere sineret. Atqui cum is animo extolleretur spiritusque superbos sumeret, per ignominiam est solio regni sui detrusus suoque honore spoliatus, et ab hominibus profligatus, inter 208 feras vixit, ac apud asinos silvestres habitavit, herbaque se, bovis instar, pavit, et cœlesti rore corpus ejus maduit, eo usque dum Altissimum regna hominum gubernare eaque suo arbitrio concedere quibus vult intellexit. Tu vero, filius ejus, animo nequaquam submisso, cum principibus concubinis et pellicibus tuis vinum de sacris vasis bibisti. » Eam ob rem summa apparuit ei ex adverso manus, cujus scripturæ sententiam exquisivit; quæ a nobis supra est scripta.

καὶ τὴν Γραφὴν αὐτοῦ ἐνέταξεν, ὡς προεγράφη.

Hoc Balthasare interfecto, Darius regnum obtinuit annos 17, Medus natione, qui Artaxerxes etiam nominatur et Astyages. Is uxorem habuit Estheram, ob pulchritudinem ex Judaicis puellis lectam, Mardochæi cognatam; duæ populum Judaicum, cui Aman copiarum regiarum præfectus summus internecionem erat machinatus, eripuit, effecitque ut is Aman in crucem istam tolleretur, quam in crucem statuerat Estheræ avunculum Mardochæum agere, quod ab eo honore affectus et adoratus non fuisset. Dixit enim quidam principum Ecce Aman crucem Mardochæo constituit, 50 cubitos altam, et rex jussit in eam crucem suffigi Amanem itaque, uti imperaverat, factum est. Ac sane tum impletum est illud Scripturæ: « Qui mala molitur, iis involvetur; et qui auctor facinoris mali existet, eo perdetur. Qui rete alteri ponit, suis id pedibus 209 induet; ac qui foveam altari fodit, in eam incidet. » Item: « Per quæ aliquis delinquit, iisdem annis punitur. » Sub hoc sive Artaxerxe sive Astyage, Danielo angelorum princeps divina spectacula exhibuit, tempusque adventus Christi ei est indicatum. Idem Danielus invidia principum quod in magno esset apud regem honore, in leonum foveam projectus, Dei benignitate ibi incolumis est servatus.

Darius interfecit Cyrus Persa, regnumque annos 32 obtinuit, subacta omni regione.

Quo tempore judices Israelico populo præfuerunt, Argonautæ cum Jasone Thessalo, Polluce, Hyla, Telamone ac reliquis in Colchidem navigaverunt. Qui cum per .auces in Ponticum mare transire vellent, Cyzicum Hellesponti dominum navali prælio ipsos prohibere conantem interfecerunt, ac Cyzicum urbem Hellesponti primariam ceperunt. Mox

cognito Cyzicum sibi genere propinquam fuisse, A
venia postulata templum condidere admodum mira-
bile; atque ad oraculum, quod est ante Pythias
thermas, profecti Phœbum Apollinem rogaverunt
ut sibi ediceret cui ea ædes consecranda esset.
Responsum iis in hanc est sententiam:

Assidua sublime decus virtute parate,

*Atque unum (sic mando) Deum, qui cuncta gubernat
Cœlesti residens solio, colite atque timete.*

*Illius æternum natum antequæ sæcula Verbum
Nescia Virgo viri quondam partu tenera edet;*

¶ 10 *Qui velut igniferis impulsa sagita procellis,
Edomitum reddet Patri pro munere mundum.*

*Hujus, quam Mariæ nomen manet, alma Genitrix,
Agnoscat templum proprium, sibi rite dicatum.*

Hoc oraculum æreis litteris in marmore impressis B
conscriptum illi in supero portæ limine posuerunt.
Atque ipsi quidem tunc ædem Rheæ matris deorum
dixerunt, sed ea postea Zenone imperante, templum
sanctæ Dei Genitricis denominata fuit. Ex eo loco
moventes Argonautæ, cum vellent per Propontidem
navigare, ad Amyco prohibiti sunt, ipsis obviam
cum copiis profecto. Cujus metu cum in sinum
quemdam desertum atque nemoribus obsitum naves
subduxissent, conspicati sunt cœlitus ipsis appa-
rentem viri formam terribilis aquilinisque instructi
pennis; quo viso confirmati pugnam cum Amyco
conseruerunt, eoque interfecto, quo loco id visum
ipsis oblatum fuerat, templum condiderunt: exem-
plarique ejus quod apparuerat visum in statua ex-
presso, templum, a salute ibi parta, Sosthenium
nominaverunt. Hoc postea Constantinus Magnus,
oraculo per quietem admonitus, mutavit, araque
ad ortum solis conversa, templum Michaeli ange-
lorum principi consecravit, expressis in eo omni-
bus elegantis et abundantis operibus. Victo Amy-
co Argonautæ cum Heracle in mare Ponticum
advecti sunt, urbemque Herculis cognominem con-
diderunt. Inde aurei vellecis causa in Colchidem
cursum tenuerunt; ¶ 11 et cum aureo vellere
Medea etiam, regis filia Colchici, quæ amore Jaso-
nis correpta fuerat, abducta, reversi sunt. Eo tem-
pore Tros Ili et Ganymedis pater Phrygiæ impe-
rarit. Is duas urbes extruxit, nempe Trojam
atque Ilium; ad quarum delicationem cum vicinos
convocasset, Tantali Mycenarum regis oblitus fuit,
atque hunc propterea sibi infensum habuit. Vove-
rat ante ædificatas urbes Tros Jovi victimas se ei et
dona in Europam missurum. Idcirco urbibus jam
absolutis Ganymedem cum 50 viris dona et victi-
mas ad templum Jovis allatum mittit. Tantalus
vero dolum subesse suspicatus, misso exercitu,
Ganymedem cum comitatu rapuit, dicentes se Eu-
ropæo Jovi victimas afferre. Ganymedes turpitudine
rei et metu consternatus in morbum incidit, impe-
trataque venia non multo post vita excedit. Proinde
munera Tantali jussu fano Jovis reddita sunt, et
reliquis Ganymedis in templo intus reconditis. Hinc
fabula conflictata est, Ganymedem a Jove in aquilam

δε Κύζικον ἔλαβον, μητρόπολιν οὖσαν Ἑλλησπόντου·
καὶ μαθόντες ὅτι Κύζικος ὁ σφραγίζει παρ' αὐτῶν
συγγενὴς ἦν αὐτοῖς, συγγνώμην ἤτοῦντο, καὶ κτί-
ζουσιν ἱερὸν θαυμάσιον οἶον. Πρὸς δὲ τὸ τῶν θερ-
μῶν μαντεῖον γενόμενοι καὶ θυσάμενοι ἐπέθοντο·
« Προφῆτευσον ἡμῖν, Φοῖβε, Ἀπολλών, τίνας ἂν εἴη
δόμος οὗτος; » καὶ ἀκούουσιν· « Ὅσα μὲν πρὸς
ἀρετὴν καὶ κόσμον ὄρωρε, ποιεῖτε. Ἐγὼ δὲ ἐφε-
τμῶ τρεῖς ἕνα μῶνον ὑψιμέδοντα θεόν, οὗ λόγος
ἀφθίτος ἐν ἀδασί κούρη ἔγκυος ἔσται. Οὗτος ὡσπερ
τόξον περιφόρον μέσον διαδραμῶν ἅπαντα κόσμον,
ζωγράφου Πατρὶ προσάξει δῶρον. Αὐτῆς ἔσται
δόμος οὗτος· Μαρία δὲ τοῦνομα αὐτῆς. » Τοῦτον
τὸν χρησμὸν ἐν λίθῳ μαρμαρίνῳ χαλκίοις γράμμασι
γράφαντες εἰς τὸ τοῦ ναοῦ ὑπέρθυρον ἀνυθεσαν, τότε
μὲν καλέσαντες τὸν οἶκον Ῥεῆα μητρός θεῶν,
ὑστερον δὲ ἐπὶ Ζήνωνος τοῦ βασιλέως ναὸς τῆς
ἀγίας Θεοτόκου μετωνόμασται. Ἐκείθεν τοίνυν οἱ
Ἀργοναῦται ἐξορμήσαντες, καὶ διὰ τοῦ ἀνίπλου
βουλόμενοι παρελθεῖν, ἐκωλύοντο ὑπὸ Ἀμύκου στρα-
τευομένου κατ' αὐτῶν. Δεδίστες οὖν κόλπῳ τινὶ
ἀγρίῳ καὶ ἀλώδει προσίσχουσι. Κάκει ὀπτασίαν
θεῖαν ἐξ οὐρανοῦ αὐτοῖς ἐπιφανείσαν ἐν ἀνδρὸς
φοβεροῦ εἶδει, πτέφυγας ὡς αἰετοῦ περιγεμίνου,
θασάμενοι, τούτῳ καταθαρήσαντες εἰς πόλεμον
τῷ Ἀμύκῳ συμβάλλουσι. Καὶ ἀποκτείναντες αὐτὸν,
ἔκτισαν ἐν τῷ τῆς ὀπτασίας τόπῳ ἱερὸν. Καὶ δι-
εἰκόνας τῆς αὐτοῖς δραθείσης μορφῆς τὸ ἐκτόκωμα
ἀναστρώσαντες Σωσθέσιον τὸ ἱερὸν ὠνόμασαν διὰ
[P. 120] τὸ ἐν τούτῳ αὐτοῦς σωθῆναι. Τοῦτο τὸ ἱερὸν
ὑστερον ὁ μέγας ἐν βασιλεῦσι Κωνσταντῖνος κατ'
C ὄναρ χρημοτισθεῖς μετεποίησε, καὶ τὸ μὲν θυσια-
στήριον πρὸς ἀνατολὰς ὄραν ἐτύπωσε, τὸν δὲ ναὸν
τοῦ ἀρχογγέλου Μιχαὴλ ἐκάλεισε, πᾶσαν καλλιεργίαν
καὶ καρποφορίαν ἐν αὐτῷ τυπώσας. Μετὰ δὲ τὴν
νίκην Ἀμύκου οἱ Ἀργοναῦται μετ' Ἡρακλέους
ἐπὶ τὴν Ποντικὴν θάλασσαν ἐκπεύσαντες πόλιν
ἐλείμαντο ἐπὶ τῷ τοῦ Ἡρακλέους ὀνόματι. Εἶτα
διὰ τὸ χρυσοῦν δέρας ἐπὶ τὴν Κολχίδα διαπεράσαντες
αὐτὸ τε καὶ Μήδειαν τὴν τοῦ βασιλέως Κολχίδος
θυγατέρα, Ἰάσονος ἐρασθεῖσαν, ἀνελόμενοι ὑπέ-
στρεψαν. Τότε καὶ Τρώες τῆς Φρυγῶν χώρας ἔρχαν
ὁ Ἴλου καὶ Γανυμήδους πατήρ. Οὗτος δύο πόλεις
Τροίαν καὶ Ἰλίον ὑποδόμησε, καὶ τοὺς ἀστυγείτονας
εἰς τὸν ἐγκαινισμὸν τῶν πόλεων προσκαλεσάμενος
τοῦ Μυκηναίων ἀνάσσοντος Ταντάλου ἐπελάθετο·
D ὅς καὶ εἰς ἔχθραν αὐτῷ διὰ τοῦτο ἀντεκατέστη.
Ἴην δὲ ὁ Τρώες πρὸ τῆς τῶν πόλεων οἰκοδομῆς
εὐξέμενος εὐχὴν τῷ Διὶ, θυσίας καὶ δῶρα πέμπων
εἰς Εὐρώπην. Καὶ ἐπεὶ αἱ πόλεις ἐτελείσθησαν, τὸν
Γανυμήδην σὺν ἀνδράσι πεντήκοντα δῶρα τε καὶ
θυσίας πρὸς τὸ τοῦ Διὸς ἱερὸν ἐκπέμπει. Τάνταλος
δὲ δόλον εἰρηθεῖς, δύναμιν ἀποστείλας ἤρπασε Γα-
νουμήδην καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, οἳ καὶ ἔλεγον θυσίας
κομίζειν τῷ Εὐρωπαϊῳ Διὶ. Ὁ δὲ Γανυμήδης διὰ
τὴν αἰσχύνην ἅμα καὶ τὸν φόβον ἀρβύσσει, καὶ
συγγνώμης τυγχάνει, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον τελευτᾷ.
Καὶ τὰ μὲν δῶρα τοῦ Ταντάλου κελύσαντος τῷ
ἱερῷ τοῦ Διὸς ἀπέδόθη, τὸ δὲ λείψανον αὐτοῦ ἐν τῷ

ναῦ ἔνδον ἀπετέθη. Ἐντεῦθεν ἐμυθεύσαντο τὸν Δία γενόμενον ἀστὸν, διὰ τὸ τῆς ἀρπαγῆς ὄξυ, τὸν Γανυμήδην ἀναλαβεῖν εἰς τὸ οἰνοχοστὸν αὐτῶν.

Ἐν τοῖς αὐτοῖς χρόνοις τῶν Κριτῶν ἐβασίλευσε τῆς Εὐρώπης ὁ Λάπαθος, ἔσχε δὲ δύο υἱοὺς Ἀχαιὸν καὶ Λάκωνα. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ πατρὸς εἰς δύο κατεμερίσθη ἡ ἀρχή. Ὁ τοίνυν Λάκων τὴν ἡμίσειαν χώραν λαχὼν Λακωνικὴν ἐκάλεσεν· τῆς τριάκοντα τρεῖς χρόνους βασιλεύσας ἔκτισε πόλιν παράλιον τὴν Γαθυρίαν. Καὶ μετ' αὐτὸν ἄλλοι τινὲς ἤρξαν ἕως Θεστίου, ὃς παρὰ τὸν Εὐρώταν ποταμὸν πόλιν οἰκοδομεῖ τὴν Θεστιαν. Οὗτος ὁ Θεστιος τῶν Λακῶνων βασιλεύσας τίκει θυγατέρας τρεῖς εἰς ὑπερβολὴν εὐπρεπεῖς, Λήδαν καὶ Κλυτίαν καὶ Μελίππην, αἱ καὶ Λακωνίδες ἐκαλοῦντο. Τὴν μίντοι Λήδαν Τυνδάρεως λαβὼν εἰς γυναῖκα, ὃς καὶ μετὰ Θεστίου τῆς τῶν Λακῶνων γῶρας ἐπεκράτησεν, ἔσχεν ἐξ αὐτῆς τὴν Κλυταιμνήστραν, ἣν μετὰ ταῦτα Ἀγαμέμνων ἠγάγετο γυναῖκα, τῶν Μυκηνησίων ὁ βασιλεὺς. Ἡ μίντοι Λήδα ἐν προστείῳ παρὰ τὸν Εὐρώταν ὠραιζομένη, ἐπεὶ Τυνδάρεως μὴ παρὼν [P. 121] ἦν μοιχευθεῖσα ὑπὸ νεωτέρου τινὸς Κύκνου καλουμένου, υἱοῦ Ἐδερίωνος βασιλέως Ἀχαιῶν, τίκει βρέφη τρία ἐν ἑνὶ τοκετῶ, Κάστορα, Ἡλυδούκην καὶ Ἑλένην. Ἦν δὲ ἡ Ἑλένη ὠραιότατη, ἣν ὁ Τυνδάρεως Μενελάω ἀδελφῶν Ἀγαμέμνωνος, βασιλεύοντι τότε τῶν Ἀργείων, εἰς γυναῖκα ἐξέδοτο. Εἰκῆ οὖν τὸν Δία κύκνον γενέσθαι καὶ τῇ Λήδᾳ συναλθεῖν μεμυθολογήμασιν οἱ ποιηταί.

Ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ κριτοῦ Σαμφῶν Δάρδανος μὲν υἱὸς Ἴλου τῶν Φρυγῶν, Ἑλλήνων δὲ καὶ τῆς Ἑλλάδος Ἄβαντος ἔτη κγ' ἐβασίλευσε. Προῖτος δὲ μετ' αὐτὸν ἔτη ιζ'. Τοῦτου ἡ γυνὴ Σθενέβοια ἦ καὶ Ἄντεια Βελλεροφόντου ἐρώσα, ὃν Προῖτος εὐρῶν χαμαιριφῆ καὶ ἀναθραψάμενος καὶ τιμῆς ἤξιωκῶς ὀμοδιαιτὸν εἶχε, τοῦτου μανικῶς ἐρώσα ἡ Ἄντεια, πολλάκις τε προαγωγούς πεπομφυῖα, καὶ ἀποκρουσθεῖσα δι' ἀρετὴν τοῦ νέου καὶ πίστιν τὴν πρὸς τὸν εὐεργέτην, πρὸς τὸν ἄνδρα Προῖτον διαβαλλεῖ. Ὁ δὲ μὴ εἶναι νόμον ἔφη τῶν ἄλων κοινῶν μετασχόντι εἰς ψυχὴν ἐπιβουλεύσαι. Ἀλλὰ τῷ σῶν πατρὶ Ἰοδίτῃ γράψας αὐτὸν ἀποστελῶ, μεθ' οὗ οὐδέποτε ἔφραγεν ἄρτον, καὶ αὐτὸς τοῦτον ἀναιρήσει. Γράψας οὖν καὶ σφραγίδι σφραγίσας βασιλικῇ τὸ γράμμα ἀποστέλλει. Ἀπῆει δὲ οὗτος μηδὲν ὑφορώμενος κακόν. Εἰδρίσκει οὖν αὐτὸν ἐν τῷ ἀρίστῳ, καὶ ὡς ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ ἀπεσταλμένον ὀμοτράπεζον ἐποίησε. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀναγνοὺς τὸ γράμμα οὔτε φονεῖν διὰ τὸν τῆς συνεστίασεως νόμον εὐχερῶς εἶχεν, ἀλλὰ καὶ συκοφαντίαν τὸ πρῶγμα ἐκ τεκμηρίων πλειόνων καταμαθὼν ἐφείσατο αὐτοῦ. Οὕτως οἶδεν ἀρετὴν τὸν κεκτημένον ἀπολυτροῦσθαι κακῶν. Μετὰ δὲ Προῖτον ὁ δεῦτερος Ἀκρίσιος ἐβασίλευσεν ἔτη λα'. Μεθ' ὃν Πέλοψ ἔτη λβ', ὃς καὶ πόλιν κτίσας Πελοπόννησον ταύτην ὠνόμασεν· ἐξ οὗ καὶ Πελοποννήσιοι οἱ Ἑλλαδικοὶ λέγονται.

Τότε καὶ Δημόκριτος ἐγνωρίζετο φιλόσοφος, ὃς

A converso (nempe ob celeritatem raptus) abreptum ac ejus pincernam factum.

Eadem Judicum ætate regnum Europæ tenuit Lapathus. Duos hic filios habuit, Achæum et Laconem. Itaque ipso mortuo regnum in duas partes est divulgum. Laco dimidiæ regni parti, quæ sibi obligerat, nomen Laconicæ indidit, et in ea triginta tres annos regnavit, urbemque maritimam Gathyniam ædificavit. Post hunc alii quidam reges fuerunt 212 usque ad Thestium, qui ad Eurotam fluvium urbem Thestiam fundavit. Is Thestius Laconum rex tres longe pulcherrimas filias progeneravit, Ledam, Clytiam, Melippam, nomine, quæ et Laconides appellabantur. Ledam Tyndareus uxorem duxit, qui post Thestium Laconicæ regno potitus est, et ex ea sustulit Clytæmnestram, quam postea temporis Agamemno Mycenaarum rex conjugio sibi copulavit. Verum Leda in suburbio ad Eurotam cum se, absente Tyndareo, oblectaret cum juvene quodam cui Cygnus nomen, Ederion Achæorum rex pater fuit, adulterium commisit; atque ex eo tres uno partu infantes edidit, Castorem nimirum, Pollucem atque Helenam. Formosissima fuit Helena; quam Tyndareas Menelao regi eo tempore Argivorum, fratri Agamemnonis, nuptum tradidit. Falso itaque poetæ commentum sunt Jovem in olorem conversum cum Leda rem habuisse.

Samsone Judæos gubernante, Dardanus Ili filius, Phryges, Græcos Abas annos 23 rexit. Post Abantem Præstus annos 17. Hujus uxor Sthenebœa, quæ etiam Anteia appellatur, Bellerophontis amore capta (eum expositum Præstus invenerat, educaverat, multoque honore dignatus contubernalem habebat); hunc ergo cum deperiret Anteia, ac sæpenumero missis internuntiis repulsam ab juvene virtute prædito et benefactori suo fideliter grato passa esset, hunc apud maritum falso accusat crimine. Præstus sibi ejus vitæ, quicum communem salem vesci consuevisset, 213 periculum creare nefas esse causatus, missurum se eum ad Anteiam patrem Jobatem dixit, una cum litteris: ab hoc illum, quod communi mensa usi nunquam sint, interfectum iri. Ita Bellerophontem cum litteris regio sigillo suo obsignatus ad eum mittit, nihil mali suspicantem. Pervenit ergo ad Jobatem, forte tum prandentem; qui Bellerophontem, ut a genero missum, statim mensæ adhibuit. Inde lectis litteris neque jam necare hominem lege communecatæ mensæ permittebatur, et calumnia eum circumventum ex multis evidentibus signis d.prehendens pepercit. Ita virtus eum qui ea præditus est malis liberare valet. Præto successit Acrisius posterior, et regnavit annos 31. Post eum Pelops annos 32. Qui urbem nomine Peloponnesum condidit, unde etiam Græci Peloponnesiorum nomen traxerunt.

Ea ætate Democritus innotuit philosophus; qui

præter alia docuit eum qui velit philosophari, A debere omnibus abstinere vitis, temperantiæ studere, omnia recte agere atque facere : ita demum licere cognitione eorum quæ novem litteris notata sunt potiri : sic, inquit, videbis Filium Dei Verbum omnis perpersionis expers, quod ipsum de-
nuo perpersionibus obnoxium apparuit.

Floruit tunc etiam Hippocrates philosophus et præstantissimus medicus. Frater huic fuit Sosander (id nomen viros servantem designat), 214 qui et Hippocraticam et veterinariam artem tractabat. Huic ferunt Hippocratem dixisse, « Vel nomen muta vel artem dedisce. »

Post Pelopem regnum tenuit Atreus annos 20, inde Thyestes 22, tum Agamemnon 18, post Ægisthus 7. Duravit ergo regnum Græcorum sive Peloponnesiorum annos 164.

Superioribus aliquanto temporibus Minos Jovis et Europæ F. Cretæ regnum tenuit ; cumque classe plurimum valeret, Atheniensibus bellum fecit et leges posuit. Tunc et Dædali Icari ac Tauri nobilibus fabulis Pasiphae Minois uxor occasionem præbuit. Ea cum Tauro scriba suo adulterio commisso, filium peperit qui Minotaurus fuit appellatus. Ipsa autem una cum duabus ancillis in carcerem inclusa ex morbo periit. Icarus cum ex carcere profugus navigaret, in mari periit. Dædalus jugulatus est.

Hercules autem, is cujus labores in omnium sunt ore, ex Colchide cum Argonautis reversus, in Africam venit : ibi Antæum, portentosis dæmonum et abominandis utentem præstigiis, congressus cum superasset, in morbum pestilentem incidit, versusque in furorem se ipsum in ignem coniecit, itaque periit.

Post Minoem Minotaurus Pasiphae et Tauri filius regnum inivit. At senatores probro sibi ducentes, si ex adulterio natum regem haberent, 215 Theseum Ægei regis Thessaliæ filium ad impetendum bello Minotaurum exhortantur, promittentes ipsi se et Minotaurum prodituros, et Ariadnam Minois filiam totamque Cretam tradituros. Statim itaque Theseus in Cretam trajicit. Ibi dux exercitus reliquique omnes simulata fuga Minotaurum Gortynæ relictum deserunt ; qui proditionem sentiens in locum cui Labyrintho nomen est confugit, ibique in spelunca abditus latuit, donec cujusdam indicio Theseus eum ibi repertum jugulavit. Ægeus autem pater ejus, fuga Cretum audita, suspicatus Theseum dolo interfectum, luctu

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(92 In margine τῆς Εὐρώπης signatum erat, ita ut post υἱός inserendum ostenderetur. Credo scriptum fuisse ὁ Διός, non υἱός. Fortassis etiam Europa addita. Res est nota. XYL. — Dictionis inversum ordinem, omissis Xylandri conjecturis, hoc pacto facile restituas : ὁ υἱός Εὐρώπης Μίνως, τῆς Κρήτης

ἰδίδασκα πρὸς τοῖς ἔλλοις ὅτι δεῖ τὸν φιλοσοφεῖν ἐθέλοντα πάντων ἀπέχεσθαι κακῶν, σωφροσύνην ἀσκεῖν, καὶ πάντα ὀρθῶς νοεῖν καὶ πράττειν, καὶ οὕτως ἔστι τὸ ἐνεαγράμματον μαθεῖν. Καὶ οὕτως, φησὶν, ὄψει τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον, τὸν ἀπαθῆ, παθητὸν νεοφανῆ.

Τούτῳ συνήκμαζε καὶ Ἴπποκράτης φιλοσοφῶν καὶ ἰατρικὴν ὡς ἄριστα κατορθούμενος. Ὁ ἦν ἀδελφὸς Σώσανδρος ὀνομαζόμενος καὶ τὴν ἰππιατρικὴν, ἀμα δὲ καὶ πάντων τῶν κτηνῶν τέχνην μετερχόμενος πρὸς ὃν φασιν εἰρηκέναι τὸν Ἴπποκράτην. « Ἡ τὸ δνομα μετάδαλε, ἢ τὴν τέχνην μετάμαθε.

Μετὰ [P. 122] Πέλοπα ἐδασίλευσεν Ἀτρεὺς ἔτη κ', εἶτα Θυέστης ἔτη ιβ', μεθ' ὃν Ἀγαμέμνων ἔτη ιη', εἶτα Ἀγίσθος ἔτη ζ'. Κατέσχευεν οὖν ἡ βασιλεία Β' Ἑλλήνων ἦτοι Πελοποννησίων ἔτη ἑκατὸν ἐξήκοντα τέσσαρα.

Ἐν τοῖς ἀνωτέρω τῶν εἰρημίων χρόνοις Μίνως τῆς Κρήτης, ὁ υἱὸς (92) τῆς Εὐρώπης, ἐδασίλευσε, καὶ θαλασσοκρατῶν Ἀθηναίους ἐπολέμει καὶ νόμους ἐξέτιθε. Τότε καὶ Δαίδαλος καὶ ὁ Ἴκαρος καὶ ὁ Ταῦρος ἐνεκεν τῆς Πασιφάης τῆς Μίνως ἐβρυλοῦντο γυναικός. Ἐκ τοῦ Ταύρου μὲν οὖν νοταρίου (93) αὐτῆς ὄντος μοιχευθεῖσα ἔτεκεν υἱὸν, ὃς Μινώταυρος ἐκλήθη. Ἡ δὲ Πασιφάη ὑπὸ Μίνως μετὰ δύο δουλίδων κλεισθεῖσα ἐν οἰκίῳματι νόσφ τελευτᾷ. Ἴκαρος δὲ τῆς εἰρηκτῆς ὑπαλύξας, ὡς ἔπλει, ἐποντίσθη. Δαίδαλος δὲ ἐσφάγη.

Ἰπρακλῆς δὲ καὶ αὐτὸς, ὁ τοῖς ἄθλοισι πολυθρόλυτος, μετὰ τὴν ἀπὸ Κολχίδος μετὰ τῶν Ἀργοναυτῶν ὑποστροφὴν ἐν Λιβύῃ γενόμενος καὶ Ἀνταίφου συμβαλῶν δαιμονιώδη τινα καὶ μυσαρὰ φάσματα τελοῦντι, καὶ νικήσας αὐτὸν, νόσφ λοιμῶδει περιπίπτει, καὶ μκνεὶς εἰς πῦρ ἑαυτὸν ρίψας τελευτᾷ.

Μετὰ Μίνωα Μινώταυρος ὁ Πασιφάης καὶ Ταύρου βασιλεύει. Ὅθριν δὲ οἱ συγκλητικοὶ τὸ ὑπὸ μοιχογεννήτου βασιλεύεσθαι ἠγούμενοι, Θησεῖα προτρέπονται τὸν υἱὸν Αἰγέως βασιλέως Θεσσαλίας εἰς πόλεμον κατ' αὐτοῦ διαπερᾶν. Ὑπὸ τῶν αὐτῶν δὲ αὐτῶν αὐτὸν τε προδοῦναι Μινώταυρον καὶ Ἀριάδνην τὴν Μίνως καὶ Πασιφάης καὶ πᾶσαν Κρήτην. Διαπερᾶ γοῦν εἰς τὴν Κρήτην ἐξαίφνης ὁ Θησεύς. Ὁ γοῦν στρατηγὸς καὶ πάντες τὸν Μινώταυρον ἐν Γορτύνη ἀφέντες σχῆμα φυγῆς ἐποίησαντο. Β' Γνοὺς δὲ αὐτὸς τὴν προδοσίαν φεύγει εἰς τὴν Λαβυρινθῶν χώραν, καὶ ἐν σπηλαίῳ λαμβάνει κρυδεις, ἕως ὑπὸ τινος τῶ Θησεῖ μνηυθεὶς ἐσφάγη. Ὁ δὲ Θησεύς εἰς Γορτύνην εἰσελθὼν ἐθριάμβευσεν. Αἰγέως δὲ ὁ τούτου πατὴρ τὴν φυγὴν ἀκούσας τῶν Κρητῶν, καὶ ὡς δόλῳ ὑπονοήσας ἀπώλετο Θησεύς,

ἐδασίλευεν. GOAR.

(63) Scribam quod verti, in Græco est νόταριος, notarius. Et post λῶρον. Iorum, sicut alibi κουβίκλον cubiculum, δουλίδαξ dixit, imitatus θεραπανίδαξ. Paulo inferius solemnem festivitatem. κοσμικῆν, quod non scio quid sibi velit. XYL.

λύπη καταποθείς ἔβριψεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀπεπνίγη· ὄθεν καὶ Αἰγαῖον τὸ πέλαγος ὠνόμασται. Ὁ δὲ Θησεύς τὴν Κρήτην ἐάσας, καταφρονήσας δὲ καὶ Ἀριάδνης, ἥτις ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Διὸς παρεδρεύουσα παρθένος, ὡς φασί, τελευτᾷ, τῆς Θεσσαλίας βασιλεύσας ἠγάγετο γυναῖκα Φαίδραν. Ἡ καὶ ἐτυκοφαντήθη ὡς Ἴππολύτῳ, υἱῷ μὲν Θησεῖος ἐκ παλλακῆς αὐτῆς δὲ προγονῶν, πορνικῶς μιγείσα. Ὁ μὲν οὖν Ἴππόλυτος ἐριππος σύαγρον διώκων τοῦ ἵππου ἐξετινάχθη, τοῦ δὲ λώρου τοῦ χαλινοῦ περιελιχθέντος τοῖς δακτύλοις αὐτοῦ ἐτύρη ὑπὸ τοῦ ἵππου, καὶ τῇ ἕκτη ἡμέρᾳ τελευτᾷ. Ἐδ' ὧν ὁ Θησεύς σφοδρῶς ἀνιαθεῖς, ἀλλὰ [P. 123] καὶ τὴν Φαίδραν καίτοι πολλὰ ἐξομνυμένην λοιδόρησας ἀπὸ ὀφθαλμοῦ ἐποίησεν. Αὐτὴ δὲ τῇ ὑπερβολῇ τῆς θλίψεως δεινοπαθήσασα ἐτεθνήκει. Τότε καὶ Εὐρυσθεὺς ἐκράτει τῶν Λακεδαιμονίων ἔτη μβ' καὶ ἄλλοι μετ' αὐτὸν ἦ'. Τὰ δὲ πάντα ἔτη κατέσχεν ἡ αὐτῶν ἀρχὴ ἴκσε'.

Ὅτι ἐν τοῖς χρόνοις Σαοῦλ πρῶτον ἀγῶνα οἱ Πισαῖοι ἐν Ὀλυμπίᾳ κατεβάλλοντο καὶ Διὶ Ὀλυμπίῳ κοσμικὴν πρῶτην ἐπετελεσαν ἑορτήν. Ἐντεῦθεν κατὰ τέσσαρα ἔτη τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν ἑορτὴν ἐπιτελοῦντες, Ὀλυμπιάδας τὰς τετραετηρίδας καθέξῃς ἤριθμουν. Ἐν οἷς χρόνοις καὶ Κορίνθιοι μετὰ τοῖς Λακεδαιμονίοις τοπαρχοῦντες Ἑλλήνων ἐβασίλευσαν τὰ πάντα ἔτη τῆ'. Καὶ μετὰ Λάρδανον, τὸν Ἴλου υἱόν, καὶ τὸν Δαρδάνου υἱὸν Λαομέδοντα, Πρίαμος, ὁ Λαομέδοντος, τῆς Φρυγῶν χώρας ἀνηγορεύετο βασιλεὺς. Τότε καὶ τὸ Δάρδανον καὶ τὸ Ἴλιον καὶ ἡ Γροῖα καὶ ἡ πᾶσα χώρα Φρυγγίας ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἐκπεπολιόρηται Πριάμου. Ἡ δὲ αἰτία τῆς καταδηλώσεως Ἀλέξανδρος ὁ καὶ Πάρις. Τοῦτου γὰρ γεννηθέντος ὑπὸ Ἡριάμου χρησμός αὐτῷ ἀναδέδοται τοιοῦτος· « Ἐτέχθη σοι Πάρις δύσπαρις· τριακοντούνης γὰρ γενόμενος ὀλέσει βασιλείαν Φρυγῶν. » Εὐθὺς οὖν ὁ Ἡρίαμος Ἀλέξανδρον μετονομάσας ἔπεμψεν εἰς ἄγρον, Μανδρῶ λεγόμενον, γαλακτοτροφῆθῆναι καὶ ἀξέθῆναι παρὰ γηπόνῳ τινί, ἄχρις οὗ τὰ τριάκοντα ἔτη τοῦ χρησμοῦ παρέλθῃ. Ἐποίησε δὲ καὶ τεῖχος μέγξ ἐν τῷ ἄγρῳ, ὃ καὶ Πάριον ὠνόμασεν. Ἐκεῖ ὁ Πάρις διάγων, εὐμαθῆς τε περὶ τὰ γράμματα γενόμενος καὶ παιδείας οὐ τῆς τυχοῦσης μετασγῶν, ἰγκωμιστικὸν λόγον καὶ ὕμνον εἰς τὴν Ἀφροδίτην διετέξατο, τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῆν λέγων εἶναι, ἐξ ἧς καὶ τέκνα καὶ σοφίαν καὶ τέχνας ἐν λογικοῖς καὶ ἀλόγοις ἀποτίκτεσθαι, καὶ αὐτὴν ἐν συγκρίσει τὴν Ἀφροδίτην Παλλάδος προέκρινε καὶ Ἦρας. Διὸ καὶ ἱμυθεύσαντο τοῦτον κριτῆν τῶν τριῶν γενόμενον τῇ Ἀφροδίτῃ τὸ μῆλον ἤγουν τὴν νίκην ὡς τῶν ἄλλων κρείττονι βραβεῦσαι. Μετὰ δὲ τοῖς τριάκοντα χρόνοις λογιζόμενος ὁ Πρίαμος τὸν περὶ αὐτοῦ χρησμὸν παρελθεῖν, καταφρονήσας προσηγάγετο αὐτόν. Γράμματα τε καὶ δῶρα καὶ θυσίας ἐπιδοῦς μετὰ καὶ ἑκατὸν νεανίσκων Φρυγῶν πρὸς τοὺς τοπάρχας Εὐρώπης διαβῆναι κελεύει καὶ τῷ Δαφναίῳ Ἀπόλλωνι θῆσαι, καὶ πρῶτον ἐν τῇ Σπάρτῃ πόλει τῆς Ἑλλάδος ἔλθεῖν, ὑπὸ Μενελάῳ τότε βασιλευσμένῳ, ὃς υἱὸς μὲν Πλειστήδου ἦν ἀληθῶς, ὑπὸ Ἀτρεΐ βασιλεῖ τῶν Ἀργείων, ἄμξ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. Ἀγαμέμνονι ἀνατραφεῖς

A absorpius in mare se ipsum projecit ac suffocatus est; unde et Ægeum mari nomen obtigit. Cætorum Theseus. Creta ommissa, spreta etiam Ariadna, quam ferunt in æde Jovis virginem desedisse ibique mortuam, Thessaliæ regnum accepit uxoremque duxit Phædræ. Hæc apud ipsum falso delata fuit cum Hippolyto privigno suo, qui Theseo ex pellice natus fuerat, corpus per adulterium miscuisse. Ac Hyppolitus quidem cum eques aprum insequeretur, equo excussus, habentis manus digitis implicatis, ab equo raptatus sexto post die vitam clausit. Qua re cum in maximum venisset dolorem Theseus, Phædræ, quanquam dejeranti, adulterium exprobravit, eamque e conspectu suo removit. Ea, calamitate immodica afflicta, mœrore extincta est. B Tunc etiam Eurystheus regnum 216 in Lacedæmonios gessit, annos 42, et post illum fuerunt alii octo reges. Duravit id regnum annos 325.

Sauli tempore primum certamen Pisæi ad Olympiam instituerunt, Jovique Olympio primam solemnem festivitatem celebraverunt. Inde quadriennio singulis id sacrificium iterantibus lustra Olympiædum nomine ab eo initio numeraverunt. Quo tempore etiam Corinthii post Lacedæmonios, regione in suam potestatem redacta, Græciæ regnum annos omnino 318 obtinuerunt. Et post Dardanum Ili filium, ac Laomedontem Dardani filium, Priames Laomedontis filius Phrygiæ rex declaratus est. Sub quo Dardanum Ilium, Troja ac tota Phrygia excisa sunt. Causam ei devastationi præbuit Alexander, alio nomine Paris dictus. Is cum natus Priamo esset, tale oraculum patri est allatum: « Paris infelix tibi natus est, qui anno ætatis suæ tricesimo Phrygiæ regnum perdet. » Statim itaque Priamus eum nomine Alexandri affectum, in prædium cui Mandro nomen, agricolæ cuidam lacte alendum et educandum mandavit, donec 30 anni oraculo designati præterirent. Arcem quoque in agro magnam extruxit, quod Parium appellavit. Ibi degens Paris, cum et ingenio esset felici et institutione non vulgari formaretur, orationem laudatoriam et hymnum in Venerem composuit, dicens eam esse cupiditatem, quæ liberos sapientiam et artes apud homines et bruta procreet; 217 eamque in comparatione Minervæ ac Junoni prætulit. Inde orta est fabula, eum arbitrum delectum inter deas Veneri uti potiori malum victoriæ signum adjudicasse. Exactis triginta annis, Priamus oraculi tempus jam exivisse ratus, securus animi Paridem produxit, eumque additis 100 Phrygibus adolescentibus, cum litteris, muneribus et victimis ad regulos Europæ trajicere jussit et Daphnæo Apollini sacrificare. Primo omnium Paris venit Spartam Græciæ urbem ubi regnabat Menelaus. Is Plisthenis filius re vera fuit, sed ab Atreo Argivorum rege una cum ejus filio Agamemnone educatus Atrides appellabatur ac frater Agamemnonis. Menelaus Paridem perhumaniter excepit, inque suo palatio omni officio sta-

dioussissime tractavit, requiescere ibi quamdiu visum fuisset ipsi jubens, atque ita demum ad sacrificandum proficisci. Ipse cum cognatis in Cretam continuo navigavit, ut Gortynæ rem sacram Jovi Asterio faceret. Quadam die Paris cum in Helenæ hortum despexisset, vidit eam incomparabili esse pulchritudine: erat enim gracilis, papillis formosis, nivis instar alba, specioso supercilio, eleganti naso, crine crispo ac subflavo, oculis grandibus. Proinde ejus amore sancius, opera Æthræ quæ Menelao cognota erat, eum corripit ac cum multis opibus ornatuque et **218** quinque ancillis rapuit; et sacrificiis quorum causa venerat omissis, Sidonem ad Ægypti regem Proteum trajecit. Qui custodiæ domus Menelai erant profecti, animadverso Helenæ raptu, statim ei in Creatum rem nuntiant. Qui ingenti dolore ictus illico Spartam rediit, et in omnes partes dimittit qui Helenam requirant. Aliquanto post tempore Paris ex Ægypto domum salvus revertitur; quem Priamus et Hecuba recipientes visa Helena obstupuerunt, et quænam ea mulier, undequæ esset sciscitanti sunt. Ipsa se Alexandri cognatam, magisque se ad Priamum et Hecubam quam ad Plisthenis filium Menelaum pertinere respondit: quippe Dardanum Troem ac reliquos ab hoc procreatos reges originem ducere a Danaï filia Pleïona. Dymam porro regem, Herculeæ patrem, genus repetere ab Agenore Danaï patruo: cum Dymam consanguineum esse Ledæ, suæ matris. Hæc locuta Helena, et juramento confirmans nihil se de bonis Menelai secum tulisse, cum jurejurando sibi confirmari vicissim impetrasset se deditum non iri, apud ipsos chara acceptaque remansit Agamemno re cognita ante bellum nuntios legat Menelaum et Ulysses, cum litteris Clytæmnestræ, quæ soror Helenæ, uxor Agamemnonis erat, Menelao reddi conjugem suam postulans. Sed ii re infecta sunt dimissi. Itaque Agamemno et Menelaus omnibus Europæ regibus ad belli societatem conductis, etiam filio Thetidis et Pelci Achille cum **219** Myrmidonum ipsi subdita cohorte. Nestore præterea Eleo, Ulysse Ithacensi, duobus Ajacibus, Diomede, Idomeneo aliisque multis et generosis, cum classe navium sexcentarum octoginta octo ad bellum Ilio inferendum proficiscuntur; atque Aulide primum in hibernis subsistunt. Ibi cum tempestate diutius detinerentur, Calchas vates edixit debere Agamemnonem filiam suam Dianæ, quæ dea ejus loci esset, immolare. Verum hoc Agamemno renuit. Sed et mulier Calchantis oraculo consentanea vaticinabatur, tempestatem non ante finem fore quam prima Agamemnonis filia

Ατρείδης ἐλέγετο καὶ σύγγονος Ἀγαμέμνονος. Οὗτος φιλοφρόνως ἄγαν τὸν Πάριον προσδεξάμενος παντοδαπῇ θεραπείᾳ τοῦτον ἐν τῷ παλατίῳ αὐτοῦ ἐθεράπευσεν, [P. 124] ἀναπαυθῆναι ἐντειλάμενος ὅσον καὶ βούλοιο, καὶ οὕτως ἐπὶ τὴν θυσίαν ἀπελθεῖν. Αὐτὸς δὲ ὁ Μενέλαος ἅμα τοῖς συγγενέσι: ἐν εὐθὺς ἐπὶ Κρήτην ἀπέπλει ὡς Ἀστερίῳ Δεῖ ἐν Γορτύνη πόλει θυσιάζωνι. Ἐν μῆζ τοίνυν ὁ Πάρις εἰς τὸν τῆς Ἑλένης παράδεισον ἐγκύψας ὄρᾳ αὐτῆν τῷ κάλλει ἀμύχανον οὔσαν ἦν γὰρ εὖστολος (94), εὐμαστός, λευκὴ ὡταὶ χιῶν, εὐοφρὺς, εὐρινός, οὐλόθριξ, ὑπόξανθος, ὀφθαλμοὺς ἔχουσα μεγάλους. Καὶ τρωθεὶς τῷ ταύτης ἔρωτι διὰ τῆς Αἰθρας, ἧτις ἦν συγγενὴς Μενελάου, ὁ ονοθεύσας τὴν Ἑλένην ἤρπασεν αὐτὴν μετὰ καὶ πλοῦτου πολλοῦ καὶ κόσμου καὶ πέντε δουλίδων κορασίων. Καὶ τῶν θυσιάων, δι' ἅς καὶ παρ- ἦν, ἡμελητικῶς εἰς Σιδῶνα πρὸς Πρωτεύᾳ τὸν Αἰγύπτου βασιλεῖα διεπέρασεν. Οἱ δὲ τὸν οἶκον Μενελάου φυλάσσειν τεταγμένοι, τὴν ἀρπαγὴν τῆς Ἑλένης ἰδόντες, εὐθὺς ἅπαντα ἐν τῇ Κρήτῃ αὐτῷ μηνύουσι. Ἐφ' οἷς ὁ Μενέλαος δεινοπαθῶν καταπλεῖ μὲν εἰς τὴν Σπάρτην εὐθὺς, πέμπει δὲ εἰς ἀναζητήσιν τῆς Ἑλένης πανταχοῦ. Μετὰ δὲ χρόνον ἦκεν ὁ Πάρις ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου σωθεὶς, Ὀν Ἡρίαμος καὶ Ἐκέβη ἀποδεδεγμένοι, ἰδόντες τὴν Ἑλένην, ἐξέστησαν, καὶ τίς ἂν εἴη καὶ πόθεν ἐπυροθάνοντο. Ἡ δὲ Ἀλεξάνδρου ἔφη εἶναι συγγενὴς, καὶ αὐτῷ μᾶλλον Πριάμῳ καὶ τῇ Ἑκάβῃ καὶ οὐ τῷ Πλεισθένουσι υἱῷ προσήκειν Μενελάῳ. Ἐκ τῆς Δαναοῦ γὰρ θυγατρὸς Πηλεϊδῆος Δάρδανον καὶ Τρῶα κατάγεσθαι καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ βασιλεῖς Ἀγήνορος δὲ τοῦ πατραδέλφου Δαναοῦ ἀπόγονος Δύμας βασιλεὺς ὁ Ἐκέβης πατήρ· ἐκ γένους δὲ τοῦ Δύμα καὶ Αἴθα ἴσθι μήτηρ ἡ ἐμῆ. Ταῦτα Ἑλένη εἰποῦσα, καὶ ἅμα διομουμένην μηδὲν τῶν Μενελάου λαθεῖν καὶ ὄρκον δὲ ἀπαιτήσασα μὴ προδοθῆναι, ἔμεινεν ἀγαπωμένη πρὸς αὐτῶν. Τοῦτο μαθόντες οἱ περὶ Ἀγαμέμνονα πέμπουσι πρέσβεις πρὸ τοῦ πολέμου, αὐτῶς τε Μενέλαον καὶ Ὀδυσσεῖα, καὶ γράμματα Κλυταμνήστρας γυναικὸς Ἀγαμέμνονος, ἀδελφῆς Ἑλένης, ἀξιούντες ἀποδοθῆναι. Μενελάῳ τὴν γυναῖκα. Οἱ καὶ ἀποπέμπονται ἄπρακτοι. Διὸ καὶ τοὺς τοπαρχτύντας τῆς Εὐρώπης ἅπαντας, καὶ τὸν Θέτιδος καὶ Πηλεΐδος Ἀχιλλεῖα μετὰ τὸ ὑποκείμενον αὐτῷ τῶν Μυρμιδόνων στίφος, καὶ Νέστορα τὸν Ἥλειον καὶ τὸν Ἰθακήσιον Ὀδυσσεῖα καὶ τοὺς δύο Διάντας Διομήδην τε καὶ Ἰδομενέα καὶ ἄλλους πολλοὺς καὶ γενναίους σὺν ναυσὶ χιλίαις ἑκατὸν ἐνενηκόντα ὀκτώ ἑστρατεύσαντες ἀποπέλουσιν. Καὶ παρὰ Αὐλίδι οὕτω κελουμένῳ χωρίῳ παραχειμάσαντες κατὰ Ἰλίου ἐστρατοπεδεύοντο. Τοῦ χειμῶνος δὲ ἀντικειμένου αὐτοῖς ἐπὶ πολὺ Κἀχῆς ὁ μάντις θυσίαν ὀφείλει τὸν Ἀγαμέμνονα εἶπε τὴν αὐτοῦ θυγατέρα τῇ Ἀρτέμιδι παρασχεῖν, θεῆ τῆς χώρας οὔσῃ ὁ δὲ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(94) Εὖστολον gracilem verti, cum aliud non succurreret, neque de vestitu hic agatur. Nam gracilitatem in mulieribus laudatam fuisse apud priscos notum est vel ex Terentio Xv. — Nihil commune

cum antiquitus laudata mulierum gracilitate vox εὖστολος habet, quæ *comptam* ac *vestibus elegantem* refert. GOAR.

οὐκ ἤθελεν. Ἀλλὰ [P. 125] μὴν καὶ γυνή συνφθὰ τῶν Κάλχαντι προφητεύουσα εἶπεν ὡς εἰ μὴ τὴν πρώτην Ἀγαμέμνονος θυγατέρα τῇ Ἀρτέμιδι προσαγάγωσιν, ὁ χειμῶν οὐ λυθήσεται. Οἱ δὲ οὐ διὰ τὸν χειμῶνα τοῦτό φασι συμβῆναι, ἀλλὰ διὰ τὸ αἶγα μείστην παρὰ τὸ ἱερόν τῆς Ἀρτέμιδος τοξεῦσαι καὶ ἀνελεῖν τὸν Ἀγαμέμνονα, καὶ ἐπὶ τούτῳ μᾶλλον λοιμικὴν νόσον γενέσθαι. Καὶ διαστάσεως γενομένης καθαιρεῖται μὲν Ἀγαμέμνων τῆς βασιλείας, Παλαμήδης δὲ ἀντ' αὐτοῦ προχειρίζεται. Ἐφ' οἷς Ὀδυσσεὺς δεινῶς διατεθεὶς προσποιεῖται μὲν πρὸς τὴν ἰδίαν χώραν ἀποπλεῖν, παραγίνεται δὲ πρὸς Κλυταιμνήστραν τὴν τοῦ Ἀγαμέμνονος γυναῖκα εἰς τὸ Ἄργος, καὶ πλαστοῖς γράμμασι τὴν Ἰφιγένειαν λαβῶν (αὕτη γὰρ ἦν πρώτη τῶν τοῦ Ἀγαμέμνονος θυγατέρων) ὡς Ἀχιλλεῖ κατὰ τὸ στρατόπεδον ἀριστεύοντι δοθησομένην γυναῖκα ὑποστρέφει μετὰ ἔδνων, καὶ παραδίδωσι ταύτην τοῖς ἱερεῦσι πρὸς ἱλασμόν τῆς Ἀρτέμιδος, ὡς οὖν ἔμελλον εἰς θυσίαν ταύτην προσάγειν, ἔλαφος ἀντ' αὐτῆς εὐρέθη προσισταμένη τῷ βωμῷ, ἥτις καὶ προσηγέθη θυσία ἀντὶ τῆς παρθένου. Καὶ ταύτης διασωθείσης καὶ ἀποδοθείσης τῷ πατρὶ ζώσης, ἱέρειαν αὐτὴν παραυτὰ τῷ ἱερῷ τῆς Ἀρτέμιδος Ἀγαμέμνων ἀφιέρωσε· καὶ Ὀδυσσεὺς ἀποδοθῆναι αὐθις τὴν βασιλείαν τῷ Ἀγαμέμνονι παρασκευάσε. Παλαμήδην δὲ μετ' ὀλίγον Ὀδυσσεὺς, πλαστοῖς γράμμασι καὶ μάρτυσι Ἰηρσάμενος, αἰτίαν προδότου τίθησιν, καὶ παρασκευάζει τὸν στρατὸν λιθοβολῆσαι αὐτόν, καὶ τὸ λείψανον τεφρώσαντας Ναυπλίῳ τῷ αὐτοῦ πατρὶ παραπέμψαι. Οὗτός ἐστι Παλαμήδης ὁ καὶ τὴν τάβλαν (95) ἐφευρῶν πρὸς μεταωρισμὸν τοῦ στρατοῦ, καὶ τὴν ἐν αὐτῇ σύνθεσιν σὺν φιλοσοφίᾳ πολλῇ καταστήσας. Ὄρισε γὰρ εἶναι τὴν τάβλαν τὸν γήινον κόσμον, τοὺς δὲ δώδεκα κάσους (96) τὸν ζωδιακὸν ἀριθμὸν, τὸ δὲ ψηφῶδον (97) καὶ τὰ ἐν αὐτῷ κοκκία (98)

Dianæ sacrificaretur. Alii non tempestatis causa hæc evenisse tradunt, sed ab Agamemnone capram maximam sagitta fuisse interfectam juxta Dianæ fanum : ob id acrem pestem exstitisse, obortaque in castris discordia Agamemnoni imperium fuisse abrogatum, et Palamedi mandatum. Ulyssem, quod ea ægerrime ferret, simulato se in patriam navigare, Argos ad Clytemnestram se contulisse. Agamemnonis uxorem : ab ea Iphigeniam, filiarum Agamemnonis natu maximam fictarum litterarum ope, in quibus erat eam Achilli virtute in exercitu primo nuptum peti, cum dote abstulisse; reversumque ad stationem sacerdotibus eam tradidisse, cujus sacrificio Diana placaretur. Cæterum cum Iphigenia jam ad mactandum duceretur, ejus loco cervam aræ astilisse, 220 hancque loco virginis Deæ victimam cæsam : ipsam incolumem patri redditam atque ab eo confestim sacerdotem in fano Dianæ constitutam fuisse. Exinde Ulyssem confecisse ut imperium Agamemnoni redderetur. Eundem Ulyssem post paulo falsis litteris et testibus adversus Palamedem usum hunc proditionis crimine oppressisse, et machinatum ut ab exercitu is lapidibus obrueretur, reliquiæque in cinerem redactæ patri ejus in Nauplio mitterentur. Is est Palamedes, qui ad exercitus reficiendos oblectatione animos tabulam et ejus compositionem philosophica admodum industria invenit. Sic enim instituit, ut tabula esset mundus elementaris, duodecim casus signorum zodiaci numerus, talorum jactus, et quæ in talis sunt grana, septem planetarum astra, turris cæli altitudo, ex quo omnibus bona malave tribuuntur. Idem sexdecim alphabeti litteras invenit. αβγδεικλμνοπρστυ. His tres addidit Cadmus Milesius, θρχ Ac multo tempore tantum his novemdecim usi sunt elementis ; cumque ψ carerunt antiqui, pro psalide

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(95) Palamedis tabula qualis ludus fuerit, non est adeo perspicuum. Ταβλαν noster vocat, tabulam, quod alii ἀβάκιον, mensulam. Et verbum ταυλίζειν pro ludere talis in abaco usitatum fuisse ex Eustathio liquet in primum Ulyss. 107. Apud Suidam in voce τάβλα invenies eadem prope quæ hic habet Cedrenus. Fuisse ludum talorum (πεσσῶν), qui per turriculam in alveum seu tabulam suppositam dejecterentur ac pro linearum aut spatiorum varietate ludi variam conditionem facerent, satis videtur apparere. Lineas fuisse quinque distinctas Eustathius docet, quo dixi loco ; quem vide etiam in *Iliad.* β', 300, et Pollucem l. ix. Talos verti, quod aliud vocabulum non habui, alioquin ἀστράγαλον κύβον et πεσσόν diversa fuisse non ignoro. Sed et hoc observavi, interpretem Grestæ Euripidei Palamedi inventum κύβον et πεττείας promiscue tribuere. Quanquam cur non verterem talos, cum pro me faciat Flaccus poetarum præstantissimus ? Apud quem Volanerius scurræ chiragricus, Serm. ii, 7, qui pro se tolleret atque mitteret in pyrgum talos, mercede diurna conductum pavit. Hunc pyrgum Martialis turriculam vertit, πεσσός talos, quo Cedrenus per ψηφῶδον videtur intelligere Suidas ψηφῶδον habet. Κοκκία notas intelligo talorum ; et Suidas habet ἑπτὰ κοκκία, septem granula. Ipse vidi abacum albis ac nigris distinctum quadratis,

quo modo tabula scachica dividitur ; eique superne imminens infundibulum, per quod cubis (*die wursel* dejectis in abacum vel fritillum luderetur. Μεταωρισμὸν Cedrenus vocat quod διαγωγήν Suidas, vocabulo elegantiori et magis apto : nam μεταωρισμὸν alibi sic positum a probo scriptore vix puto. Locus Martialis, quod pene oblitus fueram addere, est in Apophoretis, distichon libri xiv. 16. XvL. — Τάβλαν scribit Suidas cum Glossis Græcobarbaris ; et est ὄνομα παιδᾶς, *tabulæ*, qua talis luditur. GOAR.

(96) Χαρακώματα substituit Isaacius Porphyrogeneta in *Paral.* Homeri, quibus de ludo a Palamedi invento disserens, Ἡρώτος, inquit, τινλίκεῖν ἦτοι κυβεύειν ἐξεύρηται, ac inferius, ὥριστο τὴν τάβλαν ἦτοι τὸν πίνακα τοῦ παιγνίου τὸν γήινον κόσμον, τοὺς δὲ δώδεκα κάσους ἦτοι τὰ χαρακώματα τοῦτου τὸν ζωδιακὸν ἀριθμὸν. GOAR.

(97) Ψηφῶδον cornu sive alveolum, equo primum in turrim sive canalem, et e turri in tabulam tali et tessera decidunt. GOAR.

(98) Κοκκία ipsi tali seu potius tesserae numero septenario varias tabulæ faveolas subintrantes, varios quoque planetarum et zodiaci siderum concurrens ac subinde prosperam vel adversam vitæ ludique sortem secundum astrologorum regulas manifestabant. GOAR.

palidem scripserunt, multaque omnino alia vocabula secus pronuntiaverunt quam scriberunt. Adjecit his duas Simonides Ceus, τω, Epicharmus Syracusanus tres ζξψ, alque sic virginti quatuor litterarum summa impleta est.

Διὸ καὶ πολλῶ τῷ χρόνῳ τοῖς ἰθ' ἐχρῶντο· ὅθεν οἱ ἀρχαῖοι μὴ ἔχοντες τὸ ψ τὴν ψαλίδι παλίδᾳ αἴλεγον, καὶ ἄλλα πολλὰ ῥήματα ἄλλως ἐξεφώνουν καὶ ἔγραφον καὶ ἔγραφον. Πρὸς ταῦτα Σιμωνίδης ὁ Χίος (1) προσέθηκε δύο, η καὶ ω, Ἐπίχαρμος δὲ ὁ Συρακούσιος τρία, ζ, ξ, ψ, καὶ οὕτως ἐπληρώθησαν τὰ κδ' στοιχεῖα.

Appellentes ad littus Trojæ classem Græcos Trojani conati sunt littore prohibere; pugna acri commissa multi utrinque ceciderunt, 221 interque hos Protesilaus, Græcorum antesignamus. Nocte facta Trsjani urbem repetiverunt, eamque accurate clausurunt, Græci vero subductis in littus Trojæ navibus atque stabilitis auroram præstolati sunt. Media nocte Cygnus quidam, cognatus Priami ac urbis Neandri dominus, cum magna militum manu adoriri Græcos ausus, commissa pugna ipse ab Achille occisus est, ac plerique qui cum ipso erant interfecti sunt. Die orta, consilium... Trojæ et Ilio in orbem circumjacentes urbes, quod Priamo opitularentur, subegerunt. Diomedes, Tydei filius, Neandrum, Cygni urbem, filios ejus et universam ditionem depopulatus, prædam in castris in medium contulit. Achilles cum Myrmidonibus in Lesbum et vicinam regionem expeditione facta, Phorbantem eorum locorum dominum, Priami consanguineum, interfecit; filiam ejus Diomedam, cum præda quam ex tota ista regione egerat, in castra adduxit. Inde ad Lyrnesum duxit, eamque urbem cepit, et Eetionem ejus principem occidit: uxorem ejus Astynomam, quæ et Chryseis dicitur, filiam Chryseæ sacerdotis Apollinis, cum omnibus opibus ejus urbis in castra abduxit atque in medium contulit. Postea ad Legopolim contendit pueris... Brisi filiam Hippodameim, uxorem Amyntæ, qui regnum in ea urbe tenebat. Is tunc aberat. Ac post ascitis adversus Græcos Lyciorum 222 et Lycaonum auxiliis, magna cum hominum turba gravi ira percitus rediit. Ibi cum Achille congressus, neque filiam filisque et urbi suæ quicquam profuit, et ipse cum exercitu suo interfectus est. Divisa inter milites præda. Chryseidem Agamemnon. Hippodamiam Achilles pellicis loco obtinuit. Peste autem exercitum infestante, Calchantis vaticinio Chryseis patri redditur. Briseidem Achilli Agamemnon aufert, et aliquandiu secum tenet. Quamobrem Achilles iratus se et Myrmidonas a pugna abstituit tantisper, donec Agamemnon gravibus claudibus attritus multis eum donis ac deprecationibus permovit ut rursus cum Græcis in aciem exiret. Ajax autem Telamonius Thraces obsidebat, qui in Cheroneso habitant. Eum timens rex horum Polyme-

τὰ ἑπτὰ ἄστρα τῶν πλανήτων, τῶν δὲ πύργων τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ, ἐξ οὗ ἀνταποδίδοται· πᾶσι κατὰ ἡ κακὰ. Ὁ αὐτὸς εὔρε καὶ τὰ ἰς γράμματα (99) τοῦ ἀλφαβήτου, α, β, γ, δ, ε, ι, κ, λ, μ, ν, ο, π, ρ, σ, τ, υ. Προσέθηκε δὲ αὐτοῖς Κᾶδος ὁ Μιλήσιος ἕτερα γράμματα τρία, θ, φ, χ.

Παρμβαλόντων δὲ τῶν Ἑλλήνων σὺν ταῖς ναυσὶ κατὰ τῆς Τροίας οὐ συνεχώρουν οἱ Τρῶες προσορμίσαι. Πολέμου δὲ συβραγέντος Ἰσχυροῦ, καὶ πολλῶν ἐξ ἑκατέρων ἀνηρημένων σὺν [P. 126] Πρωτεσίλαφ προμάχῳ Δαναῶν, νυκτὸς ἐπιγενομένης Τρῶες μὲν εἰς τὴν πόλιν εἰσιόντες ἀσφαλῶς συνεκλείσθησαν, οἱ δὲ τὰ πλοῖα τῆ παραλίῳ τῆς Τροίας ἀκτῆ κατασφαλισάμενοι ἔμενον τὴν ἑω. Περὶ μέσας δὲ νύκτας Κύνκος τις ὄνομα, συγγενῆς ὦν Πριάμου ἀρχῶν δὲ πόλεως Νεάνδρου, μετὰ πολλοῦ πλῆθους πολεμικοῦ τολμήσας ἐπέθετο κατ' αὐτῶν· συμβολῆς δὲ γενομένης, αὐτὸς τε Κύνκος ὑπὸ Ἀχιλλέως καὶ οἱ πλείους τῶν μετ' αὐτοῦ ἀνηρέθησαν. Ἡμέρας δὲ γενομένης βουλευ... τὰς κύκλῳ πόλεις Ἰλίου καὶ Τροίας τῷ Πριάμῳ συμμαχοῦσας παρεστῆσαντο. Καὶ ὁ μὲν τοῦ Τυδέως υἱὸς Διομήδης τὴν τοῦ εἰρημηνοῦ Κύνκου πόλιν Νεάνδρον καὶ τοὺς υἱοὺς καὶ τὴν Χώραν αὐτοῦ πᾶσαν προνομήσας καὶ καταδηώσας εἰς τὸ μέσον ἤγαγε τοῦ στρατοῦ, Ἀχιλλεὺς δὲ κατὰ Λέσβου καὶ τῆς ὑπ' αὐτὴν χώρας μετὰ τῶν Μυρμιδόνων ἐκστρατεύει, καὶ Φόρβαντα μὲν τὸν τοπάρχην αὐτῶν συγγενῆ Πριάμου ὄντα ἀναιρεῖ, τὴν αὐτοῦ δὲ θυγατέρα Διομήδην καὶ πᾶσαν τὴν χώραν λαφυραγωγῆσας ἤνεγκεν εἰς τὸν στρατόν. Δύθις δὲ πρὸς τὴν Λυρνησὸν ὁρμήσας καὶ τὴν πόλιν ἑλὼν, καὶ Ἡετίωνα τὸν αὐτῆς πολιούχον ἀνελὼν, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Ἀστυνόμην τὴν καὶ Χρυσήϊδα, θυγατέρα Χρύσου ἱερέως Ἀπόλλωνος, ἑλὼν, καὶ πάντα τὸν πλοῦτον ἐνεγκὼν εἰς τὸ μέσον τέθεικε τοῦ στρατοῦ. Ἐντεῦθεν ἐφορμήσας κατὰ τῆς λεγομένης Λεγοπόλεως τοῖς παισὶ... Βρίσου θυγατέρα Ἴπποδάμειαν, γυναῖκα οὖσαν Ἀμύντου βασιλέως ἐλαίνης τῆς πόλεως, ὅς οὐ παρῆν τότε. Μετὰ ταῦτα δὲ Λυκίους καὶ Λυκίονας κατὰ τῶν Ἑλλήνων εἰς συμμαχίαν ἐπικαλεσάμενος, ἐπειδὴ ἔχε σὺν ὄχλῳ πολλῷ καὶ θυμῷ βαρεῖ, τῷ Ἀχιλλεῖ συμβαλὼν οὐ μόνον τὴν θυγατέρα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς καὶ τὴν αὐτοῦ πόλιν οὐδὲν ὦνησεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πάντες ἔργον πολέμου γέγονασι. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα πάντα τῷ στρατῷ ἐμερίσθη, τὴν δὲ Χρυσήϊδα ὁ Ἀγαμέμνων, Ἴπποδάμειαν δὲ τὴν καὶ Βρισηῖδα ὁ Ἀχιλλεὺς λόγῳ ἐκράτησαν παλλακῶν. Λοιμῶδους δὲ νόσου ἐνσηψάσης τῷ στρατῷ, τῆ τοῦ Κάλχαντος μαντεία Χρυσήϊς τῷ πατρὶ ἀποδίδοται, Βρισηῖδα δὲ τὴν τοῦ Ἀχιλλέως ἀφαιρεῖται Ἀγαμέμνων ἄχρι καιροῦ.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(99) De litteris Græcis est alius commentandi locus aptior. Cæterum aliquot deinceps loca sunt mutila, quibus astericum idcirco allevi. XYL.

(1) Χίος vitiose legitur pro Κεῖος aut saltem auctor erravit: Ceo insula, urbe Julide fuisse

oriundum constat ex probatis auctoribus; quæ insula post Heleum prima est ab Attica Asia versus. Errorem non annotassem, nisi pervulgatum etiam in aliis libris scirem. XYL.

Ἐντεῦθεν Χολωθεῖς Ἀχιλλεύς ἀπέσχετο μετὰ τῶν Μυρμιδόνων τοῦ τοῖς Τρωσὶ πολεμεῖν, ἕως ἰσχυροῖς πολέμοις ὕστερον οἱ περὶ τὸν Ἀγαμέμνονα κατανικώμενοι δῶροις πολλοῖς καὶ παρακλήσεσιν ἐδωτώπησαν αὐτὸν ἐξελεθεῖν μετ' αὐτῶν. Ἀ'ας δὲ ὁ Τελαμῶνιος πρὸς τοὺς ἐν Χερῶν ἠσφ θρᾶκας γενόμενος ἐπολιόρουει ὃν Πολυμήτωρ ὁ τούτων βασιλεὺς φοβηθεὶς χρυσὸν ἐδίδου πολὺν, καὶ σίτον τοσοῦτον ὅσον τῷ Ἀχαϊκῷ στρατῷ εἰς ἐνιαυτὸν ἐξαρκέσαι. Εἶχε δὲ ἐκεῖ Πολύδωρον τὸν πάντων τῶν Πριάμου υἱῶν μικρότερον, ὃν παρίθετο Παλυμήστορι Πριάμου ἀνατραφεῖναι. [P. 127] ἀλλ' αὐτὸς αὐτὸν ἐκδοτὸν τῷ Ἀ'αντι δέδωκώς, καὶ ἐγγράφου συνθήκας πεπονηκῶς μηδέποτε ὑπερμαλήσειν Πριάμου, ἀπέστειλεν αὐτὸν. Ὁ Ἀ'ας δὲ ἐκεῖθεν ὁρμήσας πρὸς Τεύθραντα ἔλθε τοπαρχῆν ὃν ἀνελὼν καὶ τὴν αὐτοῦ πόλιν ἐπολιόρησας καὶ τὴν θυγατέρα, Τέκμησσαν αἰχμαλωτίσας ἔγαγε παντὰ τὸν πλοῦτον νυκτὸς ἐπὶ τὸν στρατόν. Τῇ γοῦν ἐξῆς ἰστώσι κατέναντι τοῦ τείχους τὸν Πολύδωρον, καὶ τῷ Πριάμῳ δηλοῦσι πέμψαι τὴν Ἑλένην καὶ λαθεῖν αὐτὸν καὶ εἰρήνης κυρωθεῖσας ἀπαίρομεν ἐντεῦθεν. Τούτου δὲ μὴ γινομένου, βλεπόντων ἐκ τοῦ τείχους πάντων, τὸν Πολύδωρον ἀνεῖλον ὑπογραφεὺς ἦν ὁ Δίκτης (2), ἀνῆράξιόλογος καὶ συνετὸς ὃς ἀπὸ τῆς Κρήτης τοῖς ἐπὶ Ἴλιον ἦκουσι συνεστρατεύετο. Οὗτος τὸν τοῦ πολέμου χρόνον πάντα συνῶν τῷ Ἰδομενεὶ τὰ παρακολουθήσαντα πάντα ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους μετὰ ἀληθείας συνέγραψε, καὶ τοὺς χαρακτήρας τῶν προμάχων, ὡς πάντας ἔωρακώς, ὑπέγραψε καὶ ἀκριβῶς ὑπεμνημάτισε. Τοὺς δὲ χρόνους καὶ τόπους καὶ τρόπους καὶ τὰ ἐκείνου τοῦ πολέμου διασαφῶν, μετὰ ἀκριβείας ἱστοριογράφῶν, καὶ καθ' ἓνα τῶν ἀρχόντων μεθ' ὅσων νῆων παρεγενετο συνέταξε. Τοῦτο δὲ καὶ ἐν τῇ δευτέρῃ τῆς Ἰλιάδος ῥαψωδίᾳ παρ' Ὀμήρῳ δηλοῦται. Τοῦ δὲ Ἐκτορος τὰ τῶν Ἑλλήνων στρατόπεδα συνελάνοντος καὶ πολλοὺς ἀναιροῦντος ἠναγκάστησαν πρὸς Ἀχιλλεὺς διακηρυκεύεσθαι. Μόλις οὖν εἶξας Πάτροκλον αὐτοῖς τὸν φιλαττον ἑταῖρον μετὰ τῶν Μυρμιδόνων ἀποστέλλει καὶ ὃς ἐξελεθῶν πολλοὺς μὲν ἀναιρεῖ τῶν βαρβάρων, τοὺς δὲ διώκει, πρὸς αὐτοῖς δὲ πύλαις τῆς πόλεως ὑπὸ Ἐκτορος κτείνεται μαχόμενος. Τούτου μαθὼν Ἀχιλλεύς, καὶ γνοὺς ὅτι βουλή ἐστι τῷ Ἐκτορι νυκτὸς τῆ βασιλίδι Πενθεσίλει ἀπαντῆσαι, λάθρα προφθάσας ἄμα τῷ ἰδίῳ στρατῷ καὶ ἀποκρύψας ἑαυτὸν τὸν ποταμὸν περὶ τὰ Ἐκτορα κτείνει, οὐ μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἐπομένους αὐτῷ, πλὴν ἐνὸς ὃν χειροκοπήσας ἄγγελον ἔπεμψε Πριάμῳ αὐτὸς δὲ τὸ σῶμα τοῦ Ἐκτορος ὀφροῦ ἐξηρηκῶς μηδενὸς τῶν Ἑλλήνων γνότος εἰς τὴν αὐτοῦ σπηλὴν ἄγει πρὸ ἡμέρας κατακισθῆν. Ὁ δὲ Πριάμος τῇ ἐξῆς σχῆμα πένθιμον περιθέμενος, χρυσὸν τε καὶ ἄργυρον καὶ ἐσθῆτα

XYLANDRI ET

(2) In margine: Δίκτης, ἐξ οὗ Ὀμηρος ἀφορμὴν εἰληφώς τὴν Ἰλιάδα συνέταξε, μετὰ ρθ' ἔτη τῆς ἀλώσεως Τροίας. Ego ut non negem Dictyn atque etiam Daretem historiam belli Trojani composuisse, ita

stor auri multum ipsi dedit, tantumque frumenti quantum Achaico exercitui in annum sufficeret. Habebat secum Polymestor Priami filiorum ætate minimum Polydorum, sibi a patre educandum traditum. Hunc quoque Ajaci tradidit, fœdusque scriptum pepigit, nanquam se Priamo opem laturum: itaque Ajacem pacatum dimisit. Ajax iude ad Teuthrantem regulum se contulit, quem et necavit, urbem ejus expugnavit, filiamque Tecmessam captivam abduxit, ac noctu omnes opes in castra Græcorum advexit. Postridie 223 Græci polydorum e regione muri constituuni, Priamoque significavit ut Helenam reddat filiumque recipiat: eo facto se pace confirmata domum redituros Cum id non consequerentur, omnibus de muro conspicientibus Polydorum gladio trucidant. Idomenei, qui unus de ducibus Græcorum fuit, scriba fuit Dictys, vir præclarus et prudens. inter eos qui ex Creta ad Ilium belli causa profecti sunt. Is toto belli tempore cum Idomeneo fuit, et omnium quæcunque ab initio ad finem usque gesta sunt, veram historiam conscripsit. Ductores etiam Græcorum, quos omnes viderat, suis quemque notis expressif accurateque depinxit; tempora quoque, loca circumstantiasque omnes omnium quæ illo bello evenerunt, perspicue aunotavit, et quot quisque principum naves secum adduxerit; quod ipsum etiam ab Homero est in libro secundo Iliadis expositum. Enimvero cum Hector Græcorum copias urgeret multosque interficeret, coacti sunt Græci Achillis opem missis legatis implorare isque ægre concedens Patroclum suum charissimum socium cum Myrmidonibus mittit. Patroclus multis Barbarorum dejectis, alios fugientes persequens, ad ipsas urbis portas pugnans ab Hectore interimitur. Idubi Achilles comperit, ac præterea statuisse Hectorem noctu reginæ Penthesileæ obviam ire, clam amecapta opportunitate cum suo exercitu in insidiis se addit, Hectoremque fluvium transcuntem interficit: neque ipsum 224 modo, sed et omnes qui ei aderant, uno dempto, quem præcisibus manibus Priamo cladis nuntium mittit. Ipse corpus Hectoris curru appensum raptalumque ante lucem in suum tentorium, nemine Græcorum sciente, perfert. Postridie Priamus habitu lcgubri sumpte, secum ferens aurum argentum ac pretiosas vestes, ducens etiam secum filiam Polyxenam, formosam virginem, et Andromacham Hectoris uxorem, parvulosque ejus filiolos Astyanactem et Laomedontem, ausus est inter medios Græcorum principes se ingerere, eosque supplex orare uti pro se apud Achillem deprecatores fierent, ut is Hectoris corpus redimendum daret. Miserti sunt senis, cum stupore admirati audaciam, Nestor et Idomeneus; ac priores

GOARI NOTÆ.

persuaderi mihi nunquam patiar ut qui hodie istis titulis circumferuntur libelli pro genuinis aut fide vel etiam lectu dignis habeam. Xyl.

ipsi in Achillis ingressi tentorium obtinerunt ut Priamum admitteret. Priamus capite pulvere consperso, unaque Andromacha cum liberis, proni in terram procubuerunt misericordiamque magna vociferatione flagitaverunt. At Polyxena, Achilles pedes amplexa pro fratre suo Hectore alta voce prolixè deprecata est pollicens se Achillis, si is cadaver Hectoris redderet, servam remansuram in castris. Nestor misereri senectutis hortabatur. Multis ultro citroque commutatis verbis, tandem Achilles, pretio redemptionis accepto, se cadaver suis redditurum annuit. Accepit autem aurum, argentum et vestium partem: reliqua Polyxenæ donavit. Priamo urgente ut Achilles hanc secum manere pateretur, Achilles in præsens eam retinere noluit, alio se recepturum eam tempore promittens. Ita Priamus cum cadavere et suis omnibus rediit domum; Hectorque ploratus abunde, et uti assolot crematus, extra urbem est sepultus. Dum hæc de Hectore fiunt, interim Amazon Penthesilea ex opposita Cherrones copias virorum ac Amazonidum ducens advenit. Quam cognita Hectoris morte retrocedere conantem Paris magna vi auri donatam detinuit. Ea post paucos dies in campum præliis destinatum copias deduxit, isque in duas partes divisit a dextro latere sagittarios constituit, in lævo gravis armaturæ milites, plures pedites quam equites: ipsa ad signum in medio equitum constitit. Commissa pugna aliisque aliis cædentibus, Achilles Penthesileam acriter præliantem hasta equo detrusit; quam crinibus in Scamandrum protractam suffocaverunt. Oppidanos Ajaces loco pepulerunt; ita ut in urbem fuga facta portas objecerint. Reliquos Græci juxta muros persecuti interfecerunt. Amazonibus autem abstinentes secundum pugnam eas vinculis injectis dividerunt. His actis multi Indi, equites ac pedites, et Phænices bellicosissimi, cum regibus suis classe appulerunt, a priamo ad ferendas suppetias exciti. Tanta autem erat multitudo, ut eos neque Ilium neque omnino campus universos caperet. In quem universi una cum Trojanis, Memnone Indorum rege, quod is potentissimus erat atque bellicosissimus, ducente exierunt, Ipse Memnon splendide curru invehebatur. Obstupuerunt Græci, gladios armaque cernentes terribilia, fundasque et quadrata scuta, multosque Æthiopes horrendos homines irruentes. Sed et Trojani magno cum clamore et saltu impetum dantes plurimos de Græcis interficiebant. Itaque horum duces multitudinis violentiam non sustinentes, ad naves recesserunt; quæ et ipse tum fuissent a barbaris crematæ, nisi nox superveniens eorum conatum inhibuisset. Orta nocte Græci cadavera suorum qui in prælio ceciderant, combusserunt, sauciosque diligenter curaverunt. Ibi cum primores Græcorum consultarent quisnam aliis circa alios occupatis, cum Memnone manum conserere auderet, id muneris Ajaci Telamonis filio sorte obtigit. Ante

πολυτελή λαθῶν δὲ καὶ τὴν θυγατέρα Πολυξένην εὐειδῆ παρθένον καὶ Ἀνδρομάχην γυναῖκα Ἀστύνακτά τε καὶ Λαομέδοντα νηπίους αὐτῆς παῖδας, ἔχε τολμήσας εἰς μέσον τῶν ἡγεμόνων τῶν Ἑλλήνων, καὶ πάντας ἰκίτευσ προκουλιδοῦμενος ἰκίτας σὺν αὐτῷ πρὸς Ἀχιλλεῖα γενέσθαι τοῦ ἀπολυτρώσασθαι τὸ σῶμα τοῦ Ἑκτορος. Καὶ γὰρ ἕκτειρησαν ἐκπλαγύντες [P. 128] τὴν τόλμαν τοῦ γέροντος Νέστορος καὶ Ἰδομενεύς· οἳ καὶ προσελθόντες Πριάμου εἰς τὴν σκηνὴν ἐδυσώπησαν καὶ Πριάμον εἰσελθεῖν. Ὅς κόνιν κατὰ κεφαλῆς ἔχων ἄμα Ἀνδρομάχην καὶ τοῖς παισὶν ἐπὶ πρόσωπον πίοντες εἰς τοῦδαφος, μεγάλας κατεβύων οἰκτειροθῆναι φωναίς. Πολυξένη δὲ τοῖς Ἀχιλλεῖας περιπλακείσα ποσὶ περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Ἑκτορος διωλύγιον ἰκίτευσ κεκραγυῖα, μένειν τε σὺν αὐτῷ καὶ δουλεύειν ἐπαγγελομένη, εἰ ἀποδῶ τὸν νεκρὸν. Οἱ δὲ περὶ τὸν Νέστορα, οἰκτεῖραι τὸ γῆρας ἤξιον καὶ ἔλατῖν, καὶ πολλῶν ἐξ ἀμφοτέρων κινήθέντων λόγων ὁμοῦς ἐπένευσε λύτρα λαθεῖν καὶ τὸν νεκρὸν τοῖς ἰδίοις παραχωρεῖν. Τὸν χρῦσόν οὖν καὶ τὸν ἄργυρον καὶ τοῦ ἰματισμοῦ μέρος λαθῶν τᾶλλα χαρίζεται τῇ Πολυξένη. Πριάμος δὲ καὶ αὐτὴν παρ' αὐτῷ κατελιπέρισι λιπέῖν. Ὁ δὲ εἰς ἄλλον τοῦτο δρᾶν ὑπέσχετο καιρὸν. Ὁ δὲ γὰρ Πριάμος καὶ τὸν νεκρὸν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ πάντας ἐπανήγει λαχῶν, ὅν ἀποχρώντος πενήθησαντες καὶ ὡς θέμις τεφρώσαντες ἔξω τοῦ τεῖχους καταθάπτουσιν. Ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτα περὶ τὸν Ἑκτορα διωκονόμηται, καὶ ἰδοῦ ἡ Ἀμαζῶν Πενθεσίλεια ἐκ Χερρόνησος τῆς ἀντιπέρας πλῆθη γενναίων ἀνδρῶν καὶ Ἀμαζονιδῶν ἦκον ἐπαγομένη. Γνοῦσα δὲ τὰ κατὰ τὸν Ἑκτορα ὑποστρέφειν ἐπειράτο. Πάρις δὲ ταύτην πολλῷ χρυσῷ μείναι πείθει. Ἡ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὀπλισαμένη ἐπὶ τὸ πολεμικὸν δάπεδον εἰσῆει. Διχῆ δὲ τὸν αὐτῆς διελοῦσα στρατὸν, καὶ ἐν δεξιᾷ μὲν αὐτῆς τοὺς τοξότας, τῷ λαίῳ δὲ μέρει τοὺς ὀπλίτας πεζοῦς, πλείους τῶν ἰππέων ὄντας, ἐκστάσασα ἡ Πενθεσίλεια μέσον τῶν ἰππέων ἦν ἐν τῷ σίγῳ· καὶ πολέμου λοιπὸν κροτηθέντος ἄλλοι μὲν ἄλλους ἀπεκτίνουσιν. Ἀχιλλεὺς δὲ τὴν Πενθεσίλειαν δόρατι πιχρῶς μαχομένην κρούσας τοῦ ἵππου καταβάλλει· ἦν τῆς κόμης ἐκλύσαντες τῷ Σκαμάνδρῳ ἐναπεπιξίμῳ ποταμῷ. Τοὺς πολίτας δ' αὐτῆς ἔτρεψαν οἱ Ἀἴαντες· καὶ εἰσελθόντες ἐκλείσαν τὰς πύλας. Οἱ λοιποὶ δὲ τῶν Ἑλλήνων τοὺς περιλειφθέντας περὶ τὸ τεῖχος ἀπεκτίνουσιν ἐπιδιώκοντες· τῶν Ἀμαζῶνων δὲ ἀποσγόμενοι, μετὰ τὸν πόλεμον ὁ στρατὸς ταύτας δεσμεύσας ἐμερίσατο. Μετὰ ταῦτα Ἴνδοι πολλοὶ ἔφιπποι καὶ πεζοὶ καὶ φοβτικαὶ μαχιμώτατοι μετὰ τῶν βασιλέων αὐτῶν ἐν ναυτικῷ στόλῳ παραγένοντο, ὑπὸ Πριάμου προσκληθέντες εἰς συμμυχίαν. Καὶ τοσοῦτοι τὰ πλῆθη ἦσαν ὡς μήτε τὸ Ἴλιον μήθ' ὅλον τὸ δάπεδον αὐτοὺς χωρεῖν Πάντες δὲ ὑπὸ Μένονος τοῦ τῶν Ἰνδῶν βασιλέως, ὡς δυνατωτάτου καὶ πολεμικωτάτου, οἳ τε Πριάμῳ καὶ Τρῶες, καὶ πᾶς ὁ στρατὸς ὑπ' αὐτοῦ διαταττόμενος ἐφ' ἄρματος λαμπρῶς ὄχουμένου εἰς τὸ δάπεδον ἐξήσαν. Ἐξέστισαν δὲ Ἕλληνας, ξίφη καὶ ὀπλα φοβερά καὶ σφεδόνας καὶ ἀσπίδας τετραγώνους καὶ Ἀθλοπας πολλοὺς κατ' αὐτῶν

ὄρωντες ὀρμῶντας φοβερούς [P. 129] καὶ φρικτούς. Α καὶ οἱ Τρῶες δὲ σὺν βοῇ πολλῇ καὶ ἄλμασιν ἐπιτι-
θήμενοι πλείστους ἀνήρουν καὶ αὐτοὶ τῶν Ἀχαιῶν.
Οἱ ἡγεμόνες δὲ τὴν βίαν τοῦ πλήθους οὐ φέροντες
ὑπεχώρουν πρὸς τὰς ναῦς, ἃς καὶ αὐτὰς οἱ βάρβαροι
κατέκλυσαν ἄν, εἰ μὴ νύξ ἐπιούσα τὴν αὐτῶν κα-
τέσχευε ὄρμη. Ἐπιγενομένης οὖν τῆς νυκτὸς τὰ τῶν
ἀνηρημένων τεφρώσαντες σώματα καὶ τῶν τραυ-
ματιῶν ἐπιμελεσάμενοι, ὡς εἰκὸς, οἱ ἄριστοι τῶν
Ἀχαιῶν ἐβουλεύσαντο τίς ἂν τολμήσῃ κατὰ τοῦ
Μέμνονος βαλεῖν, τῶν ἄλλων περὶ ἄλλους ἀσχολου-
μένων. Κληροῦται τοίνυν Ἀἴας ὁ Τελαμώνιος. Καὶ
πρὶν ἤλιον ἀναλθεῖς ὀπλισάμενοι ἐξήσαν, Ἑλλήνες
μὲν πρῶτοι, εὐθὺς δὲ καὶ ὁ Μέμνων καὶ πάντες οἱ
ὑπ' αὐτὸν στρατιῶται. Ἄλλοι μὲν οὖν πρὸς ἄλλους,
ὁ Ἀἴας δὲ Ἀχιλλέως αὐτοῦ ἐκ τῶν ὄπισθεν συνεπι-
σχύοντος κατὰ τοῦ Μέμνονος ὄρμη. Νέμνων δὲ τοῦ
ἄρματος καταθὰς τῷ δόρατι ἐπέραζεν Ἀἴαντα. Ἀἴας
δὲ πρῶτος τὴν αὐτοῦ ἀναστρέψας ἀσπίδα ἐπέθετο
βαρέως αὐτῷ πάντων δὲ τῶν σὺν αὐτῷ Ἰνδῶν προσ-
εχόντων τῷ Ἀἴαντι, τὸ δόρυ βαλὼν εἰς τὸν Μέμνονος
τράχηλον γυμνωθέντα κτείνει τοῦτον ὑπὲρ ἐλπίδα
πάντων ὁ Ἀχιλλεύς. Κάντεῦθεν βαρβάρων μὲν κατὰ
κράτος φυγὴ καὶ φόβος καὶ οἰμωγὴ, Ἑλλήνων δὲ
ἀλαλαγμὸς καὶ νίκη ἀναμφύριστος καὶ λαμπρά, ὅτε
καὶ Πολυδάμας ὁ τῶν Φοινίκων ἀκριμώτατος βασιλεὺς
τῷ Ἀἴαντος δόρατι τὸν βαυδῶνα κεντηθεὶς πίπτει.
Ἀθήσκειν τε καὶ βαρβάρων ἀμύθητος ἔσμος ἐκεῖ
θνήσκει, ὡς πλησθῆναί τὸ δάπεδον νεκρῶν, ὑπὸ τῶν
ἰππέων δεινῶς τῶν πεζῶν συμπατουμένων καὶ ἀναι-
ρουμένων. Μετὰ ταῦτα τοὺς Τρῶας Ἀχιλλέως εἰς
πόλεμον προσκαλουμένου, ἄρχοντες ἐξῆλθον ὁ Πάρις
καὶ Διήφοβος υἱοὶ Πριάμου, καὶ οἱ ἀδελφοὶ τούτου
Τρωῖλος καὶ Λυκάων, σὺν τῷ λοιπῷ πάντι τῶν
Τρῶων στρατῷ· οὗς Ἀχιλλεύς μετὰ τῶν συναπι-
ζομένων αὐτῷ Ἀχαιῶν καταδιώξας τοὺς μὲν ζῶντας
εἶλε, τοὺς δὲ εἰς τὸν Σκάμανδρον ποταμὸν ἐναπί-
πνιξε. Τρωῖλον δὲ καὶ Λυκάονα ἀνείλε. Μετὰ ταῦτα
ἀναστῆ ἡ τῶν ἀναθημάτων ἑορτὴ, ἀνοχτὴν φέρουσα
πολέμου, ὅτε δὴ πάντων ἐν εἰρήνῃ θυόντων τῷ Θυμ-
βραίῳ Ἀπόλλωνι, Δαναῶν καὶ Τρῶων, ἐν τῷ ἀπὸ
μικροῦ τῆς πολέως ἄλσει, ἐξελθούσης Πολυξένης
μετὰ τῆς μητρὸς Ἑκάδης εἰς τὸ ἱερὸν ὁ Ἀχιλλεύς
ταύτην ἐθαύμασεν ἰδὼν. Ἐωρακῶς δὲ ὁ Πριάμος τὸν
Ἀχιλλέα, πέμπει τὸν Ἰδαῖον πρὸς αὐτὸν ἐν ἄλσει
φέροντα λόγους περὶ Πολυξένης. Τοῦτον ἰδιαζόντως
ὀμιλοῦντα τῷ Ἀχιλλεῖ τῶν Ἑλλήνων οἱ ἄριστοι
ἰδόντες, καὶ θοροβηθέντες, Ἀἴαντα καὶ Διομήδη καὶ
Ὀδυσσεῖα πέμπουσιν, μὴ ἐπιδιδόναί παρεγγυώντες τοῖς
βαρβάροις, μηδὲ πιστεύειν ἑαυτὸν τοῖς ἔχθροῖς. Καὶ
αὐτοὶ ἔμενον ἔξω τοῦ ἄλσεως, ἐκδεχομένοι τὸν Ἀχιλ-
λέα, [P. 130] ὥστε κατ' ἰδίαν παραγγεῖλαι αὐτῷ.
Ὁ δ' ἦν ὑποσχόμενος τῷ Ἰδαίῳ πρὸς γάμον τὴν
Πολυξένην λαβεῖν διὸ καὶ προσέμενον ἐν τῷ ἄλσει
ἀναπαύων. Μετὰ βραχὺ δὲ ὁ Πάρις καὶ ὁ Διήφοβος
ἔκον, παρακαλοῦντες αὐτὸν ὀθῆναι περὶ τοῦ γάμου.
Ὁ δὲ πτόλον μηδὲν ὑπονοῶν, ἐν τῷ τῷ Ἀπόλλωνος
ἑστῶς ἱερῷ κατεδέξατο αὐτούς. Καὶ ὁ μὲν Πάρις
δοκῶν τὰ μεταξὺ ἀμφοτέρων λεγόμενα βεβαίῳ παρὰ

solis ortum armati ad pugnam exiverunt Græci
primum, mox etiam Memnon cum universo exer-
citu Ibi cum alii alios aggredierentur, Ajax Achille
a tergo ipsum confirmante Memnomen adoritur.
Memnon curru degressus hasta Ajacem tentavit.
Sed Ajax primus eum, sento ipsius deturbato, gra-
viter ursit; cunque omnes Indi in Ajacem essent
intenti, Achilles cervicem Memnonis nudatam
hasta trajecit, eumque præter omnium spem occidit.
Inde effusa barbarorum fuga cædes atque ejulatus,
Græcorum contra exsultatio certaue et illustris
victoria. Tunc etiam Polydamas fortissimus 227
Phœnicum rex ingens hasta Ajacis confossus ceci-
dit. Æthioquum vero et barbarorum ineffabilis
perit multitudo, ita ut campum cadavera opple-
rint, cum pediles ab equitibus mirum in modum
obtererentur atque necarentur. Secundum hæc
Trojani, Achille eos ad pugnam provocante, om-
num exercitum in aciem eduxerunt ducibus Parido
ac Deiphobo et eorum fratribus Troilo atque Lya-
caone. Quos Achilles cum auxiliari Achæorum
manu persecutus partim vivos cepit, alios in Sca-
mandrum fluvium compulsos submersit, interfectis
Troilo et Lyacone. His gestis donariorum feriæ ap-
petierunt induciasque attulerunt. Ubi cum, ut in
pace universi et Danai et Troes Apollini Tymbræo
rem sacram facerent in luco qui urbe haud procul
aberat, Achilles Polyxenam cum matre Hecuba in
templum ingressam conspicatus, formæ ejus admi-
ratione est percitus Priamus Achille observato
Idæum mittit, qui in luco cum eo de Polyxena
colloqueretur. At Græcorum principes hunc solum
cum Achille verba commutare cernentes contur-
bari; missisque Ajace, Diomede et Ulysse, hortari
ne quid Barbaris concederet neve hostibus sese
crederet; ipsi extra lucum præstolari, ut egressum
seorsim monerent. At vero Achilles ducturum se
Polyxenam uxorem promiserat Idæo, ejusque rei
causa in luco obambulans expectabat. Paulo post
Paris ac Deiphobus adfuerunt, qui eum jam ad
confirmandum conjugium vocarent. Achilles 228
nihil sinistri suspicans, in templo Apollinis stans,
eos admisit. Ibi Paris altari assistens jurejurando
ea quæ erant utrique dicta sanxit. Deiphobo autem
Achillem amplexo et deosculante, ense quem
gestabat in Achillis intestina defixit; statimque,
adhuc eum Deiphobo tenente, Paris alterum ictum
intulit. Achilles viribus deficientibus concidit. Illi
citra suspicionem rei alia via ex luco egressi, cum
paululum inde processissent, citato cursu in urbem
se proripuerunt. Ulysses cum sociis currere eos
cernentes, in templum accurrunt, ibique pone aram
jacentem Achillem cruore fœdatum reperiunt. Cui
Ajax: « Profecto nemo hominum te poterat interfli-
cere, sed tua temeritas te solo perdidit. » Respon-
dit Achilles hæc, extremum spiritum jam ducens,
« Dolo me Paris et Deiphobus Polyxenæ causa
necaverunt. » Proinde corpus Achillis ii celerrime
rapuerunt, et humeris suis impositum in castra

perulneruat, crematumque humarunt. Post mortem Achillis pugna concertata multisque utrinque dejectis singulari certamine Philoctetes et Paris congregiuntur. Prior sorte Paris Philoctetem sagitta petens aberrat a scopo. Philocteta vicissim primum. lævam Paridis manum sagitta trajicit, secundo dextrum ejus oculus eruit, tertio talos et pedes impetens eum solo prosternit. Qui semianimis a suis abreptus et Ilium perlatus est; ubi tres, quos ei Helena pepererat, filios, Bunymum, Corythæum et Idæum, parvulos etiamnum, 229 sibi astare videns, interclusa voce, sub mediam noctem exspiravit. Tum Ænone, quæ prius uxor Paridis fuerat, seipsam strangulavit. Deiphobus statim Helenam uxorem duxit; quem postmodo Menelaus propterea auribus et naso manibusque truncavit.

ἐξ ἐκατέρων πεσόντων, εἰς μονομαχίαν ὁ Φιλοκτήτης καὶ ὁ Πάρις ἔρχονται. Καὶ πρῶτος λαχὼν ὁ Πάρις βάλλει κατὰ Φιλοκλήτου, ἀστοχεῖ δέ. Ὁ δὲ ἀντιτοξεύσας τὴν ἀριστερὰν χεῖρα Πάριδος διαπεῖρει, καὶ δευτερώσας τὸν δεξιὸν αὐτοῦ ἐπήρσεν ὀφθαλμὸν, καὶ τρίτον βαλὼν ἐπὶ τοὺς πόδας καὶ τὰ σφυρὰ ρίπτει Πάριον εἰς γῆν. Ὅν ἀρπάσαντες ἡμιθανῆ εἰς τοὺς τρεῖς, Βούνομον, Κορυθαῖον καὶ Ἰδαῖον, μικροῦς ἐξέπνει νυκτός. Ἡ δὲ προτέρα αὐτοῦ γυνὴ Οἰνώνη ἑαυτῇ ἠγάγετο παραυτὰ, ὃν ὁ Μενέλαος ὕστερον ἠκρωτηρίασε δι' αὐτήν.

Palladium lignea fuit Minervæ, quæ eadem Pallol dicitur, imago. Aiunt id nefandis quibusdam dæmonum consecrationibus arcanisque ritibus dedicatum ea vi fuisse, ut urbem in qua esset inexpugnabilem conservaret. Id signum Trojanorum regi Ilium condituro philosophus quidam et innominatarum præstigiatarum sacerdos. Asius nomine, dono attulit; in cujus gratiam Tros universam suam regionem hactenus Epirrhon appellatam ab ipso Asiam denominavit. Cræci cum Ilium capi non posse, quandiu simulacrum id ea esset in urbe, inaudivissent, furto id abstulerunt, Ulyssis et Diomedis opera. Hi clam ingressi urbem, et in fano Minervæ per ferias commorati, consilio Antenoris Trojanarum principis, adjuvante hujus uxore Theanone, quæ sacerdos erat Minervæ, noctu sublatum simulacrum secum in castra attulerunt. Ea nocte Trojanis miserabilia portenta et abuminaanda apparuerunt, quæ mane egressi Græcis naraverunt. Ferunt enim, cum Trojani rem Apollini sacram facere instituissent ejusque altari ligna et carnes rite imposuissent, 230 ignem lignis injectum non arsisse sed extinctum fuisse, ac sæpius repetitum ignem non arsisse; et quidquid aræ impositum fuerat, in terram decidisse. Troes cum adversum sibi aliquid hoc ostento denuntiari judicarent, Priamus ac reliqui Antenorem legatu ad Græcos mittunt, rogatum ut ii pacem ipsis, pretio suo arbitrio constituto, redimendam darent. Antonor legatus ad Græcos hujusmodi orationem habuit. • Quidquid pœnarum dare nos ob nostra flagitia debuimus, dedimus. Paris, quod ob injuriam Menelao factam luendum fuit, pendit. Etiam Ilium: ejus rei documento sunt sepulcra cæsorum. Mos itaque reliqui pretium vobis asserimus, quo

τὸν βωμὸν ἴστατο, περιπλεκομένου δὲ Δηϊφόβου τὸν Ἀχιλλέα καὶ καταφιλοῦντος ἐδάπτισεν ὁ ἐπεφέρετο ξίφος κατὰ τῶν αὐτοῦ σπλάγγων· καὶ ἔτι κρατοῦντος αὐτοῦ δευτέραν εὐθὺς ὁ Πάρις ἐπάγει κατ' αὐτοῦ πληγὴν. Καὶ ὅς ἐκλυτος γεγονώς πίπτει. Ἐκεῖναι δὲ ἀνυπόπτως δι' ἄλλης τοῦ ἄλλους ἐξελθόντες, ὡς μικρὸν ἀπέιχον, δρόμῳ πολλῶ χρησάμενοι εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν. Οἱ περὶ τὸν Ὀδυσσεῖα δὲ ἰδόντες αὐτοὺς τρέχοντας, εἰσδραμόντες εὐρίτκουσι τὸν Ἀχιλλέα ἡμαγμένον κείμενον παρὰ τὸν βωμὸν. Πρὸς δὲ ὁ Δίας· « Ἀρ' ἦν ἄνθρωπος δυνάμενος κτείνειαι σε; ἄλλ' ἢ σὴ προπέτεια μόνη σε ἀπώλεσε. » Πρὸς δὲ ὁ Ἀχιλλεὺς ἐσχάτα πνέων, « Δόλῳ εἰργάσαντό με, φησὶ, Πάρις καὶ Δηϊφόβος διὰ Πολυξένην. » Ὁξύτατα οὖν ἐπ' ὤμων ἀρπάσαντες τὸ σῶμα καὶ ἐπὶ τὰς σκηνὰς ἀγαγόντες καὶ τεφρώσαντες θάπτουσι γῆ. Μετὰ τὸν θάνατον Ἀχιλλεῶς πολέμου γενομένου, καὶ πολλῶν

ἄλλων ἠρώων, ὁ Πάρις ἐρχεται. Καὶ πρῶτος λαχὼν ὁ Πάρις βάλλει κατὰ Φιλοκλήτου, ἀστοχεῖ δέ. Ὁ δὲ ἀντιτοξεύσας τὴν ἀριστερὰν χεῖρα Πάριδος διαπεῖρει, καὶ δευτερώσας τὸν δεξιὸν αὐτοῦ ἐπήρσεν ὀφθαλμὸν, καὶ τρίτον βαλὼν ἐπὶ τοὺς πόδας καὶ τὰ σφυρὰ ρίπτει Πάριον εἰς γῆν. Ὅν ἀρπάσαντες ἡμιθανῆ εἰς τοὺς τρεῖς, Βούνομον, Κορυθαῖον καὶ Ἰδαῖον, μικροῦς ἐξέπνει νυκτός. Ἡ δὲ προτέρα αὐτοῦ γυνὴ Οἰνώνη ἑαυτῇ ἠγάγετο παραυτὰ, ὃν ὁ Μενέλαος ὕστερον ἠκρωτηρίασε δι' αὐτήν.

Ὅτι τὸ Παλλάδιον λεγόμενον ξύλινον ὑπῆρχεν εἰδωλον τῆς Παλλάδος. Τοῦτο ἔλεγον τετελεσμένον εἶναι ἀβήτοις τισὶ καὶ δαιμονιώδεσι τελεστηρίοις, ἧτοι μυσταροῖς μυστηρίοις ἐστοιχειωμένον, νικηφόρον, ὄφασι, καὶ ἀνάλωτον διατηρεῖν τὴν πόλιν ἐν ἧ ἀπόκειται. Τοῦτο τὸ ζῴδιον τὴν πόλιν Ἰλιον μέλλοντι κτείνειν Τρωὶ τῷ τῶν Τρώων βασιλεῖ φιλόσοφος τις καὶ ἀβήτων γρηταιῶν τελεστής, Ἄσιος ὄνομα, φέρων ἐχρήσατο· ὃ ἀντιχαρίζομενος ὁ Τρῶς τὴν ὑπ' αὐτὸν χώραν πᾶσαν, Ἐπίρροπον πρῶτον καλούμενην, εἰς τὸ ἐκεῖνου ὄνομα Ἄσιαν ἐπωνόμασε. Τοῦτο οὖν τὸ βρέτας, ἀκούσαντες οἱ Ἕλληνας ὡς οὐκ ἂν δύναιτο τὴν πόλιν ἐλεῖν [P. 131] ἕως ἂν ἐν αὐτῇ ἀποκείμενον ἦ, κλέψαι ἴσχυσαν, Ὀδυσσεῶς καὶ Διομήδους κρυφῆ εἰσελθόντων καὶ ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Παλλάδος ἐν ἡμέραις τῶν ἑορτῶν παραμενόντων, καὶ γνώμῃ τοῦ Ἀντήνορος ἐξάρχου τῶν Τρώων ὄντος, διὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Θεανοῦς ἱερείας τῆς Ἀθηναῶς οὔσης, τοῦτο νυκτός ἀφελόμενοι ἐξῆλθον, ὅτε καὶ τὰ συμβάντα τοῖς Τρωσὶ κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα ἐλεεῖν ἀσύμβολα καὶ ἀπαίσια κατεθεῶντο καὶ πρῶτ' ἐξελθόντες τοῖς Ἕλλησιν ἀπήγγελλον. Φασὶ γὰρ ὅτι τῶν Τρώων ἐπὶ τὸν βωμὸν τοῦ Ἀπόλλωνος θυσίαζειν ἀγωνιζομένων τὰ ξύλα μὲν καὶ τὰ κρέα, κατὰ θέμισ, ἐπετίθετο, πῦρ δὲ τοῖς ξύλοις ἐπιβαλλόμενον οὐχ ἔπτεν, ἐσθέννυτο δέ. Ἡολλάκις δὲ τοῦ πυρὸς ἐνεχθέντος καὶ μὴ καιομένου, πίπτει τὰ ἐν τῷ βωμῷ πάντα εἰς τοῦδαφος. Οἱ Τρῶες δὲ οὐκ ἀγαθὸν αὐτοῖς εἶναι οἰωνὸν ταῦτα τεκμηράμενοι, ὅτε Πρίαμος καὶ οἱ λοιποὶ τὸν Ἀντήνορα πρᾶσθῆσαι πρὸς Δαναοὺς ἀποστείλουσιν, ὥστε λύτρα λαβόντας ὅσα ἂν ἐθέλωσι λῦσαι τὸν πόλεμον. Καὶ ὁ Ἀντήνωρ πρᾶσθεύων ἐφη πρὸς Ἀχαιοὺς· « Πάντα ἐπάθρομεν ὅσα τοὺς ἡμαρτηκότας παθεῖν ἐχρήν. Ἄνθ' ὧν Μενέλαον ὁ Πάρις ἠδίκησε, δίκας ἔδωκεν· ἀνθ' ὧν τὸ Ἰλιον, μαρτυ-

ροῦσιν οἱ τάφοι τῶν ἀνηρημένων. Νῦν οὖν οἱ περι-
 λειφθέντες ἡμεῖς λύτρα φέρομεν ὑμῖν. Ὑπὲρ θεῶν,
 ὑπὲρ πατρίδος, ὑπὲρ τέκνων. Ἑλληνας ὄντες, τοὺς
 πρὶν ἀπειθεῖς, νῦν ἱκέτας σώσατε, » Ἐπὶ τοῦτοις
 πεισθέντες οἱ Ἕλληνες Ὀδυσσεῖα καὶ Διομήδην ἀπο-
 στέλλουσι τὴν τῶν χρημάτων ποσότητα τυπῶσαι.
 Καὶ γὰρ ἐτύπωσαν χρυσοῦ τάλαντα δισχιλίαι καὶ ἀργύ-
 ρου τάλαντα δισκίλια, καὶ τὰ δόξαντα πάντα κομισά-
 μενοι καὶ ἀφορηθέντες τῆς πόλεως ὑπέστρεψαν εἰς
 τὸν στρατόν. Μετὰ ταῦτα θυσιαζόντων τῶν Ἑλλήνων
 καὶ ἀποπλεῦσαι βουλομένων, πάντας ἐνώρκωσεν Ὀδυσ-
 σεὺς ἐν ταῖς θυσίαις μὴ ἀποπλεῦσαι τῆς Ἰλίου πρὶν ἢ
 τὸν δούρειον ἵππον κατασκευασθῆναι. Ἐνθεν τοι καὶ
 ξύλοις τοῖς ἀρμυδιωτάτοις συμπήξαντες καὶ εὐφυῶς
 κατακοσμήσαντες, καὶ ταῖς Ἐπειῶν τεχνουργίαις θαυ-
 μαστὸν αὐτὸν ὑπερφυῶς κατασκευασάμενοι πάσαις
 μηχανοβραβείαις, ὥστε καὶ στρατὸν εἰκοσιτεσσάρων
 ἡπλιτῶν ἔδον κρύπτοντα ἀβίστα διὰ τροχιλίσκων ἐλ-
 κόμενον τῆς φορβειᾶς ἀκολουθεῖν, καὶ τοῦτον οὕτω
 τεκνήσαντες, τὰς σκηνάς τε κατακλύσαντες καὶ ἀπο-
 πλεῦσαντες καὶ εἰς Τένεδον ὑποθήκαις Ὀδυσσεὺς ἀπο-
 κρυβέντες τὴν νῆσον, ἕνα τινὰ γενναῖον ἄνδρα κα-
 αικισάμενοι, καὶ μετρίως αὐτὸν ἀκρωτηριάσαντες
 ἐθέλοντα καὶ χαίροντα τῷ ἱππῶν καὶ τῷ μισθῷ,
 προδότην ἀριῶσιν αὐτόν· ὃς διαπυθνομένοις τοῖς
 βαρβάροις τί ἂν εἴη τὸ προκείμενον ἔργον τοῦτι καὶ
 πρὸς τί φέροιτο, ἀπεκρίνατο λέγων· Τῷ ἱερῷ τῆς
 Ἀθηνᾶς ἀνατιθέασι Δαναοὶ τοῦτο, ὁμοῦ μὲν ἀπολο-
 γίαν ὑπὲρ ὧν εἰς τὴν πόλιν αὐτῆς [P. 132] ἤδίκη-
 σαν, ὁμοῦ δὲ καὶ δῶρον τοῦτο ὑπὲρ τῆς εἰς τὰς ἐκυ-
 τῶν πατρίδας σωτηρίας καὶ εἰς μνήμην αὐτῶν
 ἀπιερῶν κεκρίχαι δεῖν. Οἱ τοίνυν Τρῶες πειθί-
 νοι· τοῦτοις γενόμενοι, λαβόντες σὺν εὐθυμῆ καὶ
 χαρμονῇ τὸν δούρειον ἵππον, μᾶλλον δὲ τὸν ἴδιον
 ὀλεθρον, καὶ καλωδίους ἀνέλκοντες καὶ εὐάζοντες, τὸ
 τῆς κύλης ὑπέρθυρον ἄρατες τοῖς τοῦ θεοῦ αὐτῶν
 ἀδύτοις μετὰ τῶν ἐχθρῶν εἰσήγαγον. Ἐν δὲ τῷ με-
 σονυκτίῳ οἱ ἐν τῷ ἱππῶν λοχῶντες ἐπὶ σχολῆς ἐκπε-
 πηδύκοντες, αὐτόν τε τὸν Πρίαμην καὶ τοὺς παῖδας
 αὐτοῦ ἀνελόντες, τὸν τε Διήφοδον ἀκρωτηριάσαντες,
 τὸ πλῆθος δὲ τῶν ἀνδρῶν ἀποκτείναντες, πυρτοῖς μᾶλα
 λαμπροῖς καὶ συχοῖς τοῖς ἐκ τοῦ τείχους τὸν τῶν Δα-
 ναῶν στόλον πρὸς ἑαυτοὺς ἐπέστρεψαν. Ἡμέρας δὲ ἦδη
 διαγελωσῆς καὶ αὐτοὶ παραστάντες τοὺς ὑπολειφθέν-
 τας πάντας ἀπέκτειναν· τὰς δὲ γυναῖκας αἰχμαλώ-
 τους καὶ τὴν Ἑκάβην καὶ τὰ κτήνη λαβόντες, τὰ τε
 σκεύη καὶ εἶδη καταμερισάμενοι, τὴν τε Ἑλένην τῷ
 Μενελάῳ ἁποδόντες καὶ τὴν πόλιν πᾶσαν ἐμπρήσαντες καὶ
 καταστρεψάμενοι ἐπαλινδύσονται.

Μετὰ τὸ ἀλῶναι τὸ Ἴλιον Αἴας ὁ Τελαμώνιος καὶ
 Ὀδυσσεὺς τοῦ ζωδίου Παλλάδος ἐκάτερος ἀντεποι-
 οῦντο, ὡς αὐτῶν διαφέροντος καὶ τῇ ἰδίᾳ πόλει ἕξειν
 αὐτὸ φυλακτῆριον, ὡς πάντων ἐπιπροσθεν ἐγωνιζό-
 μενον. Ἠολλὰ δὲ στρατηγήματα ἐξ ἀμφοτέρων βῆ-
 θέντα. ὁμοῦς ἐν παραθήκῃ δίδεται τὸ Παλλάδιον εἰς
 πρῶτῳ τῷ Διομήδει. Διὰ μέντοι νυκτὸς ἀδύλως σφά-
 ζεται Αἴας. Πρωτὰς δὲ γενομένης ὡς εὐρήθη νεκρὸς,
 πολλῆς στάσεως γενομένης εἰς ὑπόληψιν ἦλθε τῆς
 πράξεως Ὀδυσσεὺς· ὤθεν καὶ εἰς ἐμφύλιον ἀναπτο-
 μένου τοῦ πράγματος πόλεμον, πρῶτος Ὀδυσσεὺς

PATROL. GR. CXXI.

A nos redimamus. Vos per deos, per patriam, per
 liberos obtestamur, Græci cum sitis, supplices
 nunc vestros, quondam contumaces, miseremini. »
 His moti Græci Ulyssem et Diomedem mittunt, qui
 argenti pondus signarent. Signaveruntque ii talenta
 auri bis mille totidemque argenti. Cumque omnia
 pro suo arbitrio abstulissent, ex urbe in castra
 reversi sunt. Post hæc sacrificantibus Græcis et
 discessum parantibus, Ulysses universos inter sacra
 jurejurando astrinxit non ante discessuros ab Ilio
 quam equus ligneus, qui ob id et Dureius vocatur,
 absolutus esset. Hunc Græci, Epei artificio, lignis
 concinnissime compactis, insigni ornatu admirabi-
 lique opere construxerunt, ita ut intus 24 militibus
 gravis armaturæ abditis, rotulis impositus tra-
 bentibus 531 capistrum facile sequeretur. Eo abso-
 luto tabernacula sua combusserunt, et in Tenedum
 insulam navigantes ibi sese occultaverunt Ulyssis
 consilio, tantummodo relicto proditore, homine
 generosi animi; qui laude et præmio inductus ad
 hoc sese vulneribus sædandum et extremis parti-
 bus leviter mutilandum ultro præbuerat. Is Barba-
 ris interrogantibus quidnam sibi ista equi machina
 vellet, respondit Græcos eam templo Minervæ
 consecrare atque dedicare, cum ad expiandas quas
 ejus urbi intulissent injurias, tum ut esset donum
 pro reditu ipsorum in patriam ipsorumque moni-
 mentum. Troes ergo his fidem habentes cum
 gaudio et lætitia Dureium equum (imo autem suam
 ipsorum perniciem) funibus alligatum in urbem
 traxerunt, præanem accincentes, portæque supe-
 riore limine amoto, eum ut erat hostibus refertus,
 in penetrale deæ introduxerunt. Media nocte ii qui
 in equo per insidias abditus latebat, capto tempore
 desilientes, Priamum ejusque filios occidunt, Dei-
 phobum extremis corporis partibus truncant; ac
 multitudine hostium trucidata, celebris ac fulgenti-
 bus ignibus de muro editis, classi Græcæ ad ipsos
 revertendi signum exhibent. Ut primum illuxit,
 cæteri etiam adfuerunt. Ibi Trojanis, quotquot
 supererant, omnibus interfectis, uxores eorum
 atque ipsam quoque Hecubam captivam abduxerunt,
 nec non et pecus omne, 232 suppellectilem-
 que inter se partiti sunt; redditaque Menelao He-
 lena, et urbe undique incensa atque diruta, domum
 D redire intenderunt.

Ilio capto, Ajax Telamonius et Ulysses uterque
 sibi Palladium vindicavit, cum uterque ob toleratos
 pro toto exercitu labores sibi id ad suæ urbis tute-
 lam debere contenderet. Cum uterque multa præ-
 clara sua ejus belli facinora commemorasset, Palla-
 dium tamen usque in crastinum diem apud Diome-
 dem depositum fuit. Sed ea nocte Ajax, incertum a
 quo, occiditur. Quæ res cum magnam turbam
 excitasset, Ulysses in suspicionem ejus facti deve-
 nit; cumque ad intestinum jam res bellum specta-
 ret, primus Ulysses deductis suis navibus e Troja

9

abiiit, eumque omnes sunt secuti. Hoc fuit principium Græcorum discessionis. Hecubam autem, cum ea exercitui dira imprecaretur, Ulysses cum sociis lapidibus obruunt et in mare ejiciunt ad locum cui nomen Maronea; qui et Cynos sema, hoc est, Canis monumentum, appellatus ab iis est.

Deinde Ulysses apud Siciliam incidit in Cyclopem. Non fuit is, ut Homerus fabulatur, unoculus, sed omnium hominum natura similis, ut et reliqui Cyclopes. Sed ii vastis corporibus erant, efferi atque immanes, sævissimi, inhumanissimi, atque cædibus humanis deditissimi. Inde ad Æolicas insulas delatus est, post ad Circeam et Calypsonem, Atlantis filias. Ex Circe etiam filium habuit Telegonum. Postea ad paludem nomine Necyopam, ubi ex visis quibusdam ea quæ sibi eventura essent cognovit. Inde ad Sirenum saxa ejectus est, et ad Charybdin ac Scyllam, quæ in faucibus sita Oceani fluctus excipit ac preternavigantes submergit. Ibi omnibus navibus ac sociis amissis, ipse tabula arrepta cum undis ferretur, ita vebens a Phœnicibus exceptus nudusque in Cretam est ad Idomeneum deductus. Idomeneus cum additis duabus navibus ac 50 viris delectis ad Alcinoium misit in insulam Phœaciam, quæ nunc Corcyræ nomen gerit. Alcinoius eum, pluribus adhuc militibus adhibitis, in Ithacum deduxit; qua potitus Ulysses prociis interfectis, domoque ab iis qui ipsi insidiabantur purgata, regnum recuperavit. Cum autem multos annos vixisset, a Telegono, suo et Circes filio, occisus est. Nam cum necem a filio suo ex quibusdam vaticiniis metueret, a Telemacho sibi cavebat ejusque convictu abstinerebat. Ac cum Telegonus Ithacam appulisset, seque, cum a custodibus non admitteretur, patri suo indicari jussisset, quod tum nox erat, vociferatione oborta, Telemachum adesse ratus Ulysses, cum gladio obviam ivit, congressusque Telegono, ab eo pastinacæ spina ictus periiit.

γενομένης νομίσεως Ὀδυσσεὺς τὸν Τηλέμαχον εἶναι ἀνίσταται μετὰ ξίφους, καὶ τοῦτω τῷ τρόπῳ τελευτᾷ.

Agamemnon cum una cum Casandra in patriam navigatione esset delatus, in Clytæmnestram uxorem suam ab Ægistho adulteratam incidit. Nam ea cum insudivisset Agamemnomem apud Trojam Casandra uti, mortem marito sic est machinata, ut reversum veste undiquaque contexta indueret, subornato qui cum sic deprehensum jugularet Ægistho; cui et statim nupsit. At filius Agamemnonis Orestes, qui puer a patre ad bellum Trojanum proficiscente ad Schœneum fuerat educatum missus, re comperta domum reversus suam matrem una cum Ægistho interfecit regnumque recuperavit.

Menelaus cum Helena in Ægyptum ejectus, vix tandem Spartam cum rediisset, Agamemnonis casu cognito, in magna sollicitudine vitam exegit. Ajax Oilei filius una cum suo exercitu fluctibus est marinis obrutus. Diomedes Tydei filius cum ad suam

ἑλκίσας τὰ ἑαυτοῦ πλοῖα ἀφωρμησε τῆς Τροίας, καὶ μετ' ἐκείνων ἅπαντες, καὶ τοῦτο ἀρχὴ γέγονε τῆς τῶν Ἑλλήνων ὑποχωρήσεως. Τὴν δὲ Ἐκάβην καταρωμένην τῷ στρατῷ οἱ μετὰ Ὀδυσσεὺς λίθοις βάλουσι καὶ τῇ θαλάσῃ βίπτουσιν εἰς χῶραν λεγομένην Μαρώνειαν, ἣν καὶ Κυνὸς σῆμα ὠνόμασαν.

Ἐκεῖθεν ἐπίπτει ἐν Σικελίᾳ Κύκλωπι, οὐχὶ ἐνὶ ὀφθαλμῷ κατὰ τὰς μυθολογίας Ὀμήρου κεκρημένῳ· ἀλλ' ἄνθρωπος μὲν ἦν τὴν φύσιν ὡς πάντες ἄνθρωποι καὶ οἱ λοιποὶ Κύκλωπες, οἱ καὶ τὸ εἶδος ἦσαν μεγάλοι καὶ ἀπηγρωμένοι καὶ ἀπεικοὶ, τὴν προαίρεσιν παγγάλεποι καὶ μισανθρωπήτατοι καὶ φονικώτατοι. Εἶτα εἰς τὰς Αἰολίας νήσους εἰς Κίρκην καὶ Κλυψῶ τὰς θύγατέρας Ἀτλαντος· ἅψ' ἤε Κίρκης καὶ υἱὸν ἔσχε τὸν Τηλέγονον. Εἶτα εἰς λίμνην τὴν καλομένην Νεκύοπον, ἐν ἣ διὰ φαντασματικῶν ἔγνω τὰ μέλλοντα συμβαίνειν αὐτῷ. Ἐκεῖθεν εἰς τὰς Σειρῆνας ἐκρίπτεται πέτρας καὶ τὴν καλομένην Χάρυβδι καὶ Σκύλλαν, ἥτις ἐν στενῷ τόπῳ διακειμένη ὑποδέχεται τὰ τοῦ Ὠκεανοῦ βρέματα καὶ τοὺς παραπλέοντας [P. 133] βυθίζει. Ἐν ᾧ τὰ πλοῖα πάντα μετὰ καὶ τῶν ἐταίρων ἀποβαλῶν, αὐτὸς κρατήσας σανίδος ἐν τοῖς βρέμασι τῶν ὑδάτων ἐφέρετο. Τοῦτον Φοίνικες πλέοντα λαβόντες εἰς Κρήτην πρὸς Ἰδομενεία γυμνὸν ἤγαγον. Καὶ αὐτὸς πέμπει τοῦτον εἰς Φαιακίαν τὴν νῦν λεγομένην Κέρκυραν πρὸς Ἀλκίνοον, δεδωκῶς αὐτῷ νῆος δύο καὶ ἄνδρας ἐπιλέκτους ἅ. Ὁ Ἀλκίνοος τοῖνον μετὰ τοῦ Ὀδυσσεὺς πλείονας στρατιώτας ἀναλαβόμενος καταλαμβάνει τὴν Ἰθάκην. Καὶ τοὺς μνηστῆρας ἀποκτείνας, κολάρας τε τὸν οἶκον ἀπὸ τῶν ἐπιβουλεύοντων αὐτῷ, ἀνακτάται τὴν βασιλείαν. Βιώσας οὖν ὁ Ὀδυσσεὺς πολλοὺς χρόνους ἐπὶ τοῦ ἰδίου παιδὸς τοῦ ἀπὸ τῆς Κίρκης αὐτῷ γεγενημένου τοῦ Τηλεγόνοιο τὸν βίον καταλείπει. Τὸν γὰρ ἀπὸ τοῦ υἱοῦ θάνατον ἐκ τινῶν μαντευμάτων ὑπορῶμενος τὸν Τηλέμαχον ἐβουλάττετο καὶ συνείνα· αὐτῷ παρητεῖτο. Τοῦ οὖν Τηλεγόνοιο τὴν Ἰθάκην καταλαβόντος καὶ ἑαυτὸν τῷ πατρὶ καταμηνύσαντος, μὴ προσδεχομένου παρὰ τῶν φυλάκων, νυκτὸς τε οὔσης καὶ κρουγῆς ἑαυτοῦ κέντρῳ τρυγῶνος, καὶ τοῦτω τῷ τρόπῳ τελευτᾷ.

Ἀγαμέμνων ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν πατρίδα μετὰ Κασάνδρας ἀποπλεύσας εὖρε Κλυταιμνήστραν μοιχευομένην Ἀγίσθῳ. Αὕτη γὰρ ἀκούσασα ὡς Ἀγαμέμνων τὴν Κατάνδραν ἔσχε ἐν Τροίᾳ, θάνατον καταψηφίζεται τῷ ἀνδρὶ τοιοῦτον. Ἐνδύσασα γὰρ αὐτὸν ἐπανελθόντα χιτῶνα πανταχόθεν ὑφασμένον, παρασκευάζει τοῦτον ὑπὸ Ἀγίσθου σφαγῆναι, καὶ λαμβάνει τὸν Ἀγίσθον. Ὁ γοῦν τοῦ Ἀγαμέμνονος υἱὸς Ὀρέστης, ὅς ὑπὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς ἐν τῇ πρὸς Ἴλιον ἐκστρατεία νείε· ὡν πρὸς Σχοινεία ἀπιστάλη ἀνατραπῆναι, τοῦτο μαθὼν ἤλυθε, καὶ ἀνελὼν Ἀγίσθον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ ἀναλαμβάνει τὴν βασιλείαν.

Μενέλαος δὲ σὺν τῇ Ἑλένῃ εἰς Αἴγυπτον ἀποβίβει, καὶ μόλις εἰς Λακεδαίμονα καταχθεῖς, τὰ κατὰ τὴν Ἀγαμέμνονα μαθὼν μετὰ πολλοῦ δέους ἐβίου. Ἀΐας δὲ ὁ τοῦ Ὀϊλέως υἱὸς μετὰ τοῦ ἰδίου στρατοῦ ἐποντίσθη. Διομήδης δὲ ὁ τοῦ Τυδείως υἱὸς

εις τὴν ἰδίαν πόλιν καταπλεύσας οὐκ ἐδέχθη, ἀλλὰ ἀδιωχθεὶς ὑπὸ Λιγυαλείας τῆς αὐτοῦ γυναικὸς καὶ τῶν πολιτῶν κατέρχυνεν εἰς Καλαβρίαν. Κτερίζει οὖν πόλιν ἐκεῖ, ἣν ἐκαλεῖσεν Ἀργυρίπτην, τὴν μετονομασθεῖσαν Μαλεβέντον, εἴτα καὶ Βενεδέντον, καὶ ἐν αὐτῇ οἰκεῖ ἔχων καὶ τὸ Παλλᾶδιον, ὅπερ ἔλαβεν ἐκ Τροίας.

Ὅτι Ὀρέστης μετὰ τὴν μητροκτονίαν εἰς μανίαν περιέπεσε λυσσῶδη, καὶ ποτὲ μὲν ἐν ἀνάσει διῆγε, ποτὲ δὲ τὰ ἐξόχων ἐπετέλει. Ἀγαπώντων (3) δὲ αὐτὸν τῶν πολιτῶν εἰς Δελφούς ἀπέρχεται, καὶ [P. 134] δέχεται χρησμὸν τοιοῦτον « Ὀρέστα, οὐκ ἄλλως σε δεῖ ἀρχαλῆης νόσου μανίην ἀποθεῖσθαι, εἰ μὴ περάσας Πόντου κίματα Σκυθίας γαῖαν καταλάβῃς Αὐλίδος τε χώραν. Ἐν ἱερῷ Ἀρτέμιδος ληφθεὶς σωθῆσθαι ἐκ τῶν βωμῶν. Κκαῖθῃσιν ἐκφυγῶν ἀπὸ χθονὸς βαρβάρων χθόνα περάσας καταλάβῃς Συρίας γαῖαν. Αὐλῆνος Σιλπίου ὄρους ἀντικρου εὐρήσεις Μαλάντιον τοῦνομα ἔχον ὄρος, ἐνθα μέγας ἐστὶ νῶος Ἑστίας. Ἐκεῖ λυσσῶδη μανίαν ἀποτίθει. Θάπτον οἴχνη. Ταῦτ' ἔφη ἄ γίνετα. » Ταῦτα σημειωσάμενος Ὀρέστης, εὐθὺς ἀναπλεύσας ἅμα τῷ Πυλάδῃ, ἔφθασαν ἐπὶ τὴν Αὐλίδα χώραν τῆς Σκυθίας. Τὴν Ποντικὴν τοῖνον θάλασσαν διαπεράσαντες, καὶ ὡς ἀπὸ μιλίων δύο τῆς ἡπείρου πεζεύσαντες, ὀρῶσιν ὡς μέλαθρα θιᾶς καὶ ἐξωθεν ἀνθρώπων ὄσπερ ἐβρίμμένα, καὶ καὶ Κρουστέμια ἐγγύρωσιν καὶ τί δράσασθαι ἐβουλεύοντο. Τρέχουσι βουκίλοι πρὸς τὴν Ἰφιγένειαν, « Ἦκουσι, φάσκοντες, δύο νεανίσκοι παρὰ τὴν κυνέην. » Ἐκείνη δὲ, τίνες καὶ ποταποὶ, καὶ τίνα τούτοις ὀνόματα, πρῶτον ἐρωτῶσα τοὺς ξένους, καὶ περὶ Ἀγαμέμνονος τοῦ πατρὸς καὶ περὶ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου ἐζητήσεν. Εἴτα δεσμοῦνται τοῦ θύεσθαι. Καὶ τὸν μὲν Ὀρέστην εἰς τὴν ἐξῆς, Πυλάδην δὲ τῷ βωμῷ τῆς Ἀρτέμιδος περιεστήσαντο. Καὶ ἡ Ἰφιγένεια ποίας ἂν εἴη χώρας ἐπέσθαι καὶ ποίας πόλεως. « Χώρας μὲν Ἑλλάδος, ἔφη, Μυκῆνης δὲ πόλεως ἄθλιος πάρεμι. » Ἢ δὲ τὴν πόλιν αὐτῆς καὶ τὴν χώραν ἀκούσασα ἐδάκρυσεν, ὑποπτεύσασα δὲ ὑπὸ τῶν βουκόλιων αὐτὸν ἀκούσαι τὰ περὶ αὐτῆς. « Τίς, ἔφη, βασιλεὺς Μυκῆνης; τίς δὲ ἡ τούτου γυνή; τίνα δὲ τέκνα; — « Ἀγαμέμνων, εἶπε, πρόην, γυνὴ δὲ Κλυταιμνήστρα, τέκνα δὲ οἱ Ὀρέστης καὶ Πλέκτρα καὶ Ἰφιγένεια, ἡ ὡς λέγουσι θυσιᾶ Ἀρτέμιδι προσήχθη, ῥυθθεῖσα δὲ ὑπὸ τῆς θεοῦ ἕως ἄρτι ποῦ ἐστὶν οὐκ ἐγνώσθη. ἔσχε δὲ καὶ Χρυσόθεμιν καὶ Λαοδίκην θυγατέρας. » Ἢ δὲ ἀκούσασα κελεύει τοῦδον αὐτίκα λυθῆναι τῶν δεσμῶν. Καὶ γράψασα δίπτυχον ἐπιδίδωκεν αὐτῷ εἰποῦσα « Ἴδου τὸ ζῆν σοὶ ἡ θεὸς δωρεῖται δι' ἐμοῦ. Ἐπόμυθε μοι κατ' αὐτῆς ὅτι τὸ δίπτυχον τοῦτο ἐπιδίδωκε τῷ Ὀρέστῃ, καὶ κομίζεις μοι παρ' αὐτοῦ γράμματα. » Ὅ δὲ ἐπώμυτο καὶ τὸ γράμμα δίδοναι αὐτῷ εἰς χεῖρας καὶ αὐτὸν ἄγειν Ὀρέστην πρὸς αὐτήν. Εἰληφὼς δὲ τὸ δίπτυχον ἐξῆλθε τοῦ ἱεροῦ, καὶ ἐλθὼν ὄρου

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(3) Ἀγαπᾶν, est diligere. Ergo ἐπιγόντων est aliquid tale scriptum suspicor. Locus est vitiosus,

urbem revectus esset mari, non est admissus: sed ab Ægialea uxore sua et civibus repulsus in Calabriam confugit, ibique urbem Argyripam condidit. et eam habitavit, secum etiam Palladium tenens, quod apud Trojam nactus fuerat. Ea urbs postea Maleventum ac cursus Beneventum est denominata.

Orestes post perpetratam matris cædem in rabiosam incidit insaniam: quæ aliquando remittebat, alio tempore vehementius vexabat. Civibus ergo instantibus Delphos profectus tale oraculum accepit:

Oresta, non aliter vœsaniam gravi

Te liberari fata concedunt deum,

Quam Pontici transvectus undas æquoris

235 *Scythicas in oras Aulidemque venerts.*

Hic ad Dianæ constitutus victima

Allare, salvus barbaricum fugiens solum.

Terram Syrorum transmissis attinges mari.

Qua Silpii montis convallem oppositam habet,

Hic reperies montem nomine Melanthyum

Vestæque fanum nobile vetustæ deæ.

Ibi tu rabiosam depones insaniam.

Abi cito hinc: quæ sint futura, diximus.

Et annotato Orestes statim comitatus Pylade in Scythiam navigavit et Aulidem pervenit. Ergo cum Pontico mari trajecto terrestri itinere ad miliaria duo progressi essent, templum divæ cernunt, forisque ossa hominum projecta, quæ indigenæ sua lingua crustemia nominabant. Hic ipsis quid factum opus esset consultantibus, pastores ad Iphigeniam accurrunt, duosque nuntiant juvenes mari advectos esse. Ea primum nomina hospitem, ac cuji, scitatur, simul de Agamemnone patre suo et Trojano bello, exploratis eorum indicibus. Inde ii ut deo victima fiant vincuntur; reservaturque in proxime insequentem diem Orestes, Pylades ad aram Dianæ constituitur. Percontata est cum Iphigenia cujus esset. Græcum se esse respondit domo, patria Mycenæum. Illacrymavit ea nomine gentis et urbis suæ audito: suspicata tamen, cum de ipsius rebus aliquid ex pastoribus inaudivisse, quæsitit porro quis rex Mycenarum, **236** quæ ejus uxor, quæ proles. Ad hæc Pylades pridem Agamemnonem ibi regnum obtinuisse; ejus uxorem Clytæmnestram, liberos Orestem, Electram, Iphigeniam (hanc famam ferre Dianæ pro victima oblatam, ab ea neci subtractam fuisse, neque hactenus cognitum esse ubinam locorum agat) ac præterea Chrysothemiam atque Laodiceam. His auditis Iphigenia Pyladem statim vinculis solvi jubet, litterisque conscriptis eas ipsi tradit, ita fata: « Vitam tibi dea per me donat: per eam tu mihi jura litteras has Oresti te redditurum, ab eoque responsum relaturum. » Juravit se et litteras in manus Orestis

historia seu fabula notissima. Oraculum senariis jam bis reddidi, sententiam consecutus. Xr.

traditurum et hunc ad ipsam adducturum. Accep-
tisque litteris fano egressus eo venit ubi Orestes
custodiebatur: impetratoque a Scythis aditu, tabu-
lam Orestis tradidit, his verbis: « I quam primum
ad Iphigeniam, sororem tuam. » Obstupuerunt au-
dito hoc casu Scythæ. Illi ambo recta ad Iphige-
niam se contulerunt. Ac Pylades, « Ecce inquit, hic
Orestes frater tuus. » Non tamen eum Iphigenia
agnovit ante quam signum Pelopei generis oleam
in dextro humero vidit. Tum eum amplexa naves
subduci in navale jussit, ipsoque secum totam
eam hiemem detinuit. Æstate facta (Orestes et Py-
lades clam simulacro Dianæ, quod ex solido erat
auro, ipsaque assumpta Iphigenia, quibus advecti
fuerant navibus aufugerunt; trajectaque Diabena ad
ortum solis ad Emet Saracenicum appulerunt, inde-
que **237** ad Tricomina Palestinæ. Ibi cum Orestes
fureret, Tricomitæ magnum Dianæ fanum condi-
derunt; Iphigeniamque, quod eam ut sacerdotem
honorarent, rogaverunt uti deæ virginem puellam
immolaret. Adduxeruntque puellam nomine Nys-
sam, quam Iphigenia hostiam maclavit. Ibi ærea
columna posita loco Nyssæ nomen indiderunt.
Oresta tum sanitati mentis restituto, Iphigenia per
insomnium est a cerva admonita ut hanc terram
fugeret. Statimque fugientes maritimam Palæsti-
nam tenuerunt. Inde in Syriam et ad montem Me-
lantium delati sunt, ubi Orestes ex oraculo fanum
Vestæ reperit, ac sacris operatus difficili est libe-
ratus insania. Inde Oronte fluvio trajecto ad Sil-
pium montem pervenit; salutatisquo Jonitis Argi-
vis ulpote propinquis suis, ab iis ad portum
Seleuciæ, quæ antiquitus Palæopolis fuit nominata,
deductus navemque ibi nactus in Græciam trans-
misit. Hic tradita in matrimonium Electra, sua so-
rore, Pyladi, Mycenæorum regnumque ad vitæ
finem gessit. Thoas autem Scythiæ regulus propter
simulacrum permultos Scythas misit, qui Iphige-
niam persequerentur. Hi cum Tricomina pervenis-
sent, indeque eos quam insequerentur abiisse
intellexissent, ibi remanserunt, urbemque, cui Scytho-
polis est nomen, condita, domum reversi non sunt.

Æneas in Calabria usus Diomedis hospitio, jam
discessurus, ab eo Palladium petiit. Respondit Dio-
medes ex eo tempore, quo primum cum **238** Ulysse
Palladium illo abstulisset, se atque exercitum suum
continentibus malis atque calamitatibus fuisse vexa-
tum; et cum ejus rei causa Pythiam consulisset,
jussu fuisse Trojanis id reddere. His dictis deo
rem sacram fecit, Æneamque deprompto Palladio
donavit. Æneas cum Palladio ad Italiæ dominum
Latinum profectus cum eo adversum Rutulos expe-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(4) Adiabenam scio regionem esse quæ inter Ti-
grim et Euphratem fluvios jacet. Sic eam et Ste-
phanus appellat et Eustathius in Dionysium et
alibi: de qua videndus Ammianus Marcellinus I.
xxiii. Apud Strabonem I. xi extremo prope Διαδρυγή
legitur, sed vitiose puto, quando etiam ejus epitoma

Α Ὀρέστης ἐφρουρεῖτο ἡτύχατο τοὺς φρουροὺς Σκύθας,
καὶ εἰσελθὼν ἐπεδίδου τὴν πυκτὴν οὕτως εἰπὼν·
« Ἴθι τὸ τάχος πρὸς Ἰφιγένειαν τὴν σὴν ἀδελφὴν. »
Ἔμμενον οὖν ἔννεοι οἱ Σκύθαι πρὸς τὸ συμβᾶν. Καὶ
δὴ αὐτίκα πρὸς Ἰφιγένειαν εἰσῆλθον ἀμφοτέροισι,
καὶ ὁ Πυλάδης, « Ἴδε, ἔφη, Ὀρέστης ὁ σὸς ἀδελφός.
Ἡ δὲ οὐκ ἐγνώρισεν [P. 135] αὐτὸν, ἕως τὸ Πελο-
πειον τοῦ γένους σήμαντρον τὴν ἐλαίαν εἶδεν ἔχοντα
ἐν τῷ ὤμφῳ δεξιῷ. Περιπτυσσάμενη τε αὐτὸν ἐκέλευ-
σεν ἐλκυσθῆναι τὰ πλοῖα αὐτῶν ἀπὸ τῆς θαλάσσης,
καὶ ὄλον αὐτοὺς μείναι τὸν χειμῶνα παρ' αὐτῆ, θέ-
ρους δὲ γενομένου λάθρα Ὀρέστης καὶ Πυλάδης τὸ
ὀλόχρουσον ἄγαλμα Ἀρτέμιδος καὶ αὐτὴν ἀνελόμενοι
τὴν Ἰφιγένειαν ἀπέδρασαν μεθ' ὧν ἀπῆλθον πλοίων.
Καὶ τὴν Διαδρυγὴν (4) περάσαντες ἦλθον πρὸς ἀνα-
τολὴν ἐπὶ τὸ Σαρακηνικὸν Ἔμετ, κάκειθεν ἐπὶ
B Τρίκωμιν τῆς Παλαιστίνης. Καὶ δὴ Ὀρέστου μα-
νέντος οἱ Τρίκωμιται ἱερὸν μέγα τῆ Ἀρτέμιδι κτί-
σαντες ἤξιουν τὴν Ἰφιγένειαν, ὡς ἱέρειαν τιμῶντες
αὐτὴν, θυσίασαι κέρην παρθένον τῆ θεῷ. Καὶ δὴ
ἄγουσι νέαν, Νύσσαν ὀνόματι, ἣν καὶ ἐθυσίασεν Ἰφι-
γένεια. Καὶ στήλην χαλκὴν στήσαντες, Νύσσαν τὸν
τόπον ὀνόμασαν. Τοῦ γοῦν Ὀρέστου τὰς φρένας
ἀναλαβόντος ἡ Ἰφιγένεια ὄναρ εἶδεν, ἐλαφρον λέγου-
σαν αὐτῆ· Φύγε ἀπὸ τῆς χώρας ταύτης. Εὐθύς οὖν
φυγόντες τὴν παράλιον, καταλαμβάνουσι Παλαιστί-
νην, κάκειθεν εἰς Συρίαν καὶ τὸ Μελάντιον ὄρος.
C Καὶ τὸ ἱερὸν τῆς Ἑστίας κατὰ τὸν χρησμὸν εὐρηκῶς
Ὀρέστης καὶ θυσίασας, τῆς χαλεπῆς ἀπῆλλακτοι
μανίας. Ἔτα τὸν Ὀρόντην περάσας, ἐπὶ τὸ Σίλπιον
ὄρος ἦλθε, καὶ τοὺς Ἀργείους Ἰωνίτας ὡς συγ-
γένεις ἀπασσάμενος δι' αὐτῶν εἰς τὸ παράλιον τῆς
Ἡλαιοπόλεως πρώην λεγομένης, νῦν δὲ Σελευκείας,
παρεπέμφοθη. Κάκειθεν ναῦν εὐρηκῶς ἕως Ἑλλάδος
διέβη. Καὶ τὴν ἀδελφὴν Ἠλέκτραν εἰς γάμον τῷ
Πυλάδῃ ζεύξας, ἕως θανάτου τῆς τῶν Μυκηνῶν
βασιλεύει χώρας. Θάσας δὲ τότε τοπάρχης ὧν Σκυ-
θίας εἰς καταδίωξιν Ἰφιγενείας διὰ τὸ ἄγαλμα Σκύ-
θας πλείστους ἀπέστειλεν· ἐπεὶ δὲ εἰς Τρίκωμιν
ἐλθόντες ἔμαθον ἀποπλεῦσαι τοὺς διωκομένους, ἐκεῖ
ἔμειναν, καὶ πόλιν τὴν λεγομένην Σκυθόπολιν οἰκοδο-
μήσαντες, οὐκέτι ὑπέστρεψαν.

Αἰνείας, παρὰ Διομήδους ἐν Κλαβρίτζ ξηνωθεῖς,
ἐπεὶ ἀποφοιτῆν ἔμελλεν, ἡτεῖτο λαθεῖν τὸ Παλλά-
διον παρ' αὐτοῦ. Πρὸς ὃν ἐκεῖνος, Ἐξ οὗ, φησί, τὴν
ἀρχὴν τοῦτο μετὰ Ὀδυσσεύς τῆς Ἰλίου ἀφειλόμην,
D οὔτε ἐμοὶ οὔτε τῷ ὑπ' ἐμὲ στρατῷ θλίψεις ἐπέλι-
πον ἕως ἄρτι καὶ συμφοραί. Διὸ καὶ ἐπυθόμην τῆς
Πυθίας περὶ αὐτοῦ, ἧ καὶ ἀνεῖλεν ἀποδοῦναι αὐτὸ
τοῖς Τρωσὶ. Ταῦτα Διομήδης εἰπὼν, καὶ θυσάμενος
τῷ θεῷ, ἐκθαλὼν εὐθύς τὸ Παλλάδιον τῷ Αἰνεῖᾳ
δωρεῖται. Τοῦτο λαθὼν Αἰνείας πρὸς τὸν τότε τοπ-

Ἀδρυγὴν habet. Sed hæc alias. De Scythopoli vide
supra annotata. De iis quæ sequuntur annotare
quidquam nolui, cum (ut alios plurimos harum
rerum scriptores præteream) Dionysius Halicarnas-
sensis libro Antiquitatum Romanarum primo
copiosissime Æneæ res sit persecutus. XVL.

αρχοῦντα Ἰταλίας Λατίνον ἐφορμᾶ, καὶ κατὰ τῶν Ῥουτούλων σὺν αὐτῷ ἐκστρατεύει. Ἐν ᾧ πολέμῳ Λατίνος ὁ Τηλέφου υἱὸς ἀναιρείται. Αἰνείας δὲ, στρατὸν συναγαγερκῶς, κατὰ τῶν Ῥουτούλων πολεμεῖ, καὶ τούτους τρεψάμενος, τὴν θυγατέρα Λατίνου Ἀλβανίαν [P. 136] καὶ τὴν βασιλείαν λαβὼν, πόλιν κτίζει μεγάλην, Ἀλβανίαν καλέσας· ἐν αὐτῇ τὸ Παλλάδιον ἀπέθετο. Καὶ αὐτὸς μετὰ Λατίνων 10, ἔτη βασιλεύσας τελευτᾷ.

Μετ' αὐτὸν δὲ Ἀσκανίος Ἰούλος, υἱὸς Αἰνείου ἀπὸ Κρεούσης Τρωάδος, τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικός, ἔτη λβ' ὅς καὶ τὴν Λαβινίαν κτίσας πόλιν, αὐτότε τὸ βασιλεῖον καὶ τὸ Παλλάδιον ἀπὸ τῆς Ἀλβανίας εἰς τὴν Λαβινίαν μετέθηκε τὴν κτισθεῖσιν ὑπ' αὐτοῦ.

Λαβινίας δὲ ἔρξεν Ἄλβας ὁ λιὸς Ἀσκανίου ἔτη λβ' ὅς καὶ κτίζει τὴν πόλιν Σίλβαν, ἐξ οὗ καὶ οἱ βασιλεῖς Σιλβιοὶ ἐκαλοῦντο. Οὗτος δὲ πάλιν ὁ Ἄλβας τὸ Παλλάδιον ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ κτισθείσῃ πόλει Σιλβῆν ἐκ τῆς Λαβινίας μετέγαγε πόλεως. Ἐντεῦθεν λοιπὸν ἐκαὶ βασιλεύουσι κατὰ διαδοχὴν οἱ Αἰνείαδαι ἔτη τλα'. Εὐάνδρος δὲ καὶ Πάλας οἱ τοῦ Αἰνείου υἱοί, τὴν καλουμένην Βαλέντα ἐπαρχίαν ἰθύνοντες, οἶκον οἰκοδομοῦσι πάνυ μέγαν καὶ θαυμαστὸν καὶ τοιοῦτον, ἐξ ἧς ἐκείνου πάντα βασιλεῖον οἶκον καλᾶτιον ὀνομάζεσθαι.

Ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τρία διαιροῦσι τὰς τοῦ μηνός ἡμέρας, εἰς καλάνδας, εἰς νόνας καὶ εἰς εἰδοῦς. Καὶ αἱ μὲν καλάνδα: εἰσὶν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ μηνός μέχρι τῆς θ' ἡμέρας, αἱ δὲ ἀπ' αὐτῆς νόνα: μέχρι τῆς ιε' ἡμέρας, εἰδοὶ δὲ αἱ μέχρι τῆς λ' ἡμέρας καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ μηνός, ἧτις καλεῖται: ἔνη (5) καὶ νέα παρὰ τῷ κωμικῷ Ἀριστοφάνῃ καὶ Ἰσιόδω καὶ τοῖς λοιποῖς. Εἰδοὶ δὲ καλοῦνται αἱ μέχρι τῆς λ', ὅτι τῆνικαῦτα ἀρχομένη τῆς ιε' εἰδοποιεῖται παντελῶς ἡ σελήνη, εἶτα φθίνει.

Μετὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Ἀρδέως ἐβασίλευσαν Λυδῶν ἕτεροι ἢ ἕως Κροίσου τοῦ ὑπερφηάνου καὶ Κύρου βασιλέως Ἀσσυρίων. Ἐβασίλευσε δὲ ὁ αὐτὸς Κροῖσος ἔτη ιε'. Κατέσχεν οὖν ἡ βασιλεία Λυδῶν τὰ ὅλα ἔτη σλβ'. Κροῖσος δὲ ὑπέταξε πάσας τὰς πλησίον αὐτοῦ βασιλείας, καὶ τὰ πόρρωθὲν αὐτοῦ λαμβάνει. Ἐμήνυσε δὲ καὶ Κύρῳ εἶσαι τὴν βασιλείαν αὐτοῦ καὶ ἀναχωρῆσαι, ἢ δεῖξασθαι τὴν παρουσίαν τῆς βασιλείας αὐτοῦ πολεμοῦσαν. Ὁ δὲ Κύρος ἀντιεῖπεν αὐτῷ διὰ τῶν πρέσβειν· « Τί γὰρ ἠδίκηται παρ' ἐμοῦ ὁ Κροῖσος, τῶσαύτην γῆν ἀφιστηκῶς ἀπ' ἐμοῦ καὶ τῶν ἐμῶν βασιλείων; Καὶ ἀθημονῶν ἐβουλεύσατο φυγεῖν ἐπὶ τὴν Ἰνδικὴν χώραν, δεδουκῶς τὴν εὐτυχίαν Κροίσου. Ἰδοῦσά δὲ αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ οὕτως ἀθυμοῦντα καὶ ἐπερώτῃσασα, καὶ μαθούσα παρ' αὐτοῦ τὸ πρᾶγμα, λέγει αὐτῷ,

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(5) Ἐννῆ habet codex, duplici v, et annotavit Eustathius non defuisse qui per duplex v scriberent, tametsi magis probat unicum. Sed et aspirari τὸ ε a nonnullis indicat, in versum *Od.* τ. 397, τοῦ μὲν θίνοντος μηνός, τοῦ δ' Ἰσταμένοιο, qu, exstat etiam *Od.* ζ. Et Plutarchus in *Solone* indicat *enep kē nean* eo notari, id est, ultimum diem mensis, cum luna soli congregiens et vetustissima

ditionem facit. Eo in bello Latinus cecidit. Æneas autem exercitu collecto Rutulis bellum facit, iisque pulsus, filiam Latini Albaniam uxorem et regnum consecutus urbem magnam exstruit, nomine Albaniam, inque ea Palladium collocat. Ipse regno post Latinum annos 19 functus moritur.

Post hunc Ascanjus Iulus Æneæ ex Creusa Trojana, prima uxore, filius regnum annos 35 gessit. Is urbem Laviniam condidit, eoque regiam et Palladium transtulit.

Lavinia rexit Albas Ascanii filius annos 35. Is urbem Silvam condidit, unde etiam reges Silvii denominati sunt. Is quoque Palladium Lavinia in urbem a se conditam Silvam traduxit. Ibi deinceps Æneadæ ordine regnaverunt annos 331. Evander autem et Palas Æneæ filii, 230 cum provinciam Valentem gubernarent, domum ædificarunt mole et structura mirabilem. Inde obtinuit ut regis Palatia nominentur.

Romani dies mensis in tres partes digerunt, in Kalendas, in Nonas et in Idus. Kalendæ a mensis principio usque ad nonum diem durant, inde Nonæ ad decimum quintum usque diem pertinent. Sequuntur Idus usque ad diem trigesimum et mensis initium, quod Ene Kænea ab Aristophane comico, Hesiodo et reliquis appellatur. Idus autem nomen inde habent, quod ab earum initio lunæ forma (eidos forma est Græco sermone) omnino perficitur, atque ea exinde deperit.

Post Ardyn octo Lydorum reges fuerunt usque ad Cræsum superbum et Cyrum Assyriorum regem. Regnavit Cræsus annos 15. Duravit regnum Lydorum annos omnino 232. Subegit Cræsus omnia et vicina et longinqua regna. Quin et Cyro significavit ut is suo regno decedat, alias se ipsi bellum facturum. Respondit Cyrus per legatos: « Ecquid injuriæ Cræso abs me ortum est, quia a me et regno meo tantum terræ abstulit? Interim animi anxius, et felicitatem Cræsi metuens, in Indiam fugere cogitabat. Cæterum uxor eum ita ægrum animo videns, causamque scitata et edocta, indicavit vivente Dario suo priore marito vatem 240 quemdam fuisse Hebræum, divina sapientia præditum, nomine Danielem: eum a rege in summo fuisse honore habitum, neque regem nisi cum eo communicata re

est respectu elapsi mensis (ένόν est τὸ παλαιόν) et respectu ineuntis eadem novissima. Vide et Suidam et alios. Versus Aristophanis exstat *Nubibus*, αὐθὺς μετὰ ταύτην ἔσθ' ἔνη τε καὶ νέα. Ac potest ibi videri quæ habeat scholiastes. De eo die interpretantur grammatici Hesiodem hoc, μήτ' ἀναβάλλεσθαι ἐς τ' αὔριον τ' ἔννηφιν. *XVI.*

quidquam in bello egisse. Hunc, mortuo Dario, cum et ad senectam ætatem et ad magnas opes pervenisset, in Marabitudine regionem profectum ibi privatam vitam agere. Cyrus hoc audito principes suos ad Danielum mittit, qui eum honorifice adducerent. Interea Cræsus Lydorum rex quosdam suorum familiarium deligit, iisque et vulgaria et simul regia dona dat, Delphosque eos amandat ad oraculum Apollinis. Mandabat autem ut habitu mutato oraculum intrarent, sacerdotique viliora dona offerrent, dicentes se esse Ægyptios consultumque Pythiam venisse verum ex itineris longitudine sibi, cujus rei causa perquirandæ profecti essent, ex animo effluxisse: ipse proinde vobis conceptis ex deo, cur adessent, sciscitaretur. Quod si sacerdos causam ipsorum adventus edixisset, regia etiam Cræsi nomine dona offerrent, indicarentque sacerdoti Cræsum quærere ane Cyrum Persarum regem esset superaturus. Illi imperata exsecuti sunt. Sacerdos votis peractis hoc responsi a Pythia accipit:

*Est mensura maris, numerus mihi notus arenæ :
Elinguis animi sensa et cognosco tacentis.*

Sed mihi rex Cræsus cupiuntque illudere Lydi.

Egressus sacerdos, Non estis, inquit, Ægyptii, sed Lydi; neque oblivione capti, sed animo divina illudendi adestis. Simul eis oraculum in 241 tabula scriptum tradidit. Lydi attoniti rei miraculo sacerdoti reliqua etiam regia dona obtulerunt: exposueruntque missos se a Cræso rege, qui bellum contra Cyrum regem Persarum haberet: interrogaret ergo deum an Cræsum victoria maneret. Ingressus in sacrarium sacerdos et precatus hoc oraculum retulit:

Cræsus Halyn penetrans magnam pervertet opum vim. Idque in tabula scriptum exhibens legatos ad Cræsum dimisit. Danielus vero ad Cyrum est profectus; ab eoque interrogatus an Cræsum esset victurus, cum responsum differret, indignantis regis jussu est in foveam leonum projectus. Nihil a leonibus mali passum Cyrus educi jussit; genibusque ejus advolutus, peccatumque suum confessus, oravit uti Deo invocato sibi diceret an bellum gerere posset contra Cræsum, raptorem illum atque superbum regem, qui omni terra suo regno subjugata, tamen contentus non esset. Danielus Deo invocato ita respondit Cyro: Et vinces Cræsum, et eum captivum habebis. Sic enim de te Deus, qui, quæcunque videntur, omnia creavit, ore Isaiæ vatis pronuntiavit²⁴: «Hæc dicit Dominus Cyro uncto meo, cujus dextram apprehendi, ut ei gentes subdam, perrumpam robur regnum, aperiam januas ante eum: præcedam eum, et complanabo montes; fores æreas conteram, et vectes ferreas confringam. Aperiam tibi thesauros nunquam visos, ut cognoscas me 242 esse Deum Dominum. Ego eum excitavi justitia præditum: omnes ejus vitæ rectæ. Ipse urbem meam ædificabit, et populum meum captivum in libertatem ac patriam restituet, non accepto pretio

²⁴ Isa. XLV, 1, 6.

ως « Ἐπὶ Δαρείου τοῦ πρώτου μου ἀνδρὸς ἦν τις ἀνὴρ Ἑβραῖος προφήτης, σοφίαν ἔχων θεοῦ, ὀνόματι Δανιήλ, ὅντινα ἐν πολλῇ τιμῇ εἶχε Δαρεῖος ὁ βασιλεὺς, οὐ χωρὶς οὐδὲν ἔπραττεν ἐν τοῖς πολεμίοις· ὅστις μετὰ τὴν τελευταίην ἐκείνου πλοῦσιος ὦν καὶ γεγηρακῶς ἰδίαζεν εἰς τὴν Μαραβίτιδα χώραν. Ὁ δὲ Κύρος, ἀκούσας ταῦτα, ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν τοὺς μεγαστᾶνας αὐτοῦ. ὅπως μετὰ τιμῆς ἀγάγῃσιν αὐτόν. Ὁ δὲ Κροῖσος [P. 137] βασιλεὺς Λυδῶν, ἐπιλαβόμενος τινὰς τῶν οἰκείων αὐτοῦ, δοὺς αὐτοῖς δῶρα εὐτελεῖ καὶ ἄλλα δῶρα βασιλικὰ, ἀποστέλλει αὐτοὺς ἐν Δελφοῖς εἰς τὸ Ἀπόλλωνος μαντεῖον, εἰρηκῶς αὐτοῖς· Ἀλλάξατε τὰ σχήματα καὶ ἀνέλθετε εἰς τὸ μαντεῖον, καὶ ἐπίδοτε εὐτελεῖ δῶρα τῷ ἱερεῖ, λέγοντες, ὅτι, Αἰγύπτιοί ἐσμεν, καὶ ἤλθομεν ἐπερωτῆσαι τὴν Πυθίαν, καὶ ἐκ τοῦ τῆς ὁδοῦ μύθου ἐληθαρῆσαμεν τί ἤλθομεν αἰτῆσαι, ἢ ἐπερωτῆσαι. Ἄλλ' εὖξαι καὶ ἐπερώτησον τὸν θεὸν διὰ τί ἤλθομεν. Καὶ εἰ μὲν εἴπῃ ὑμῖν διὰ τί ἤλθιτε. ὁὐτε καὶ τὰ παρ' ἐμοῦ βασιλικὰ δῶρα, καὶ εἴπατε τῷ ἱερεῖ εἰ νικῶ τὸν βασιλέα Περσῶν τὸν Κύρον· οἱ δὲ ποιήσαντες οὕτως ἐπρώτησαν τὸν ἱερέα· ὅς εὐξάμενος ἔλαβε τὴν ἀπόκρισιν ταύτην παρὰ τῆς Πυθίας· « Οἶδα ψαμμῶν ἀριθμὸν θαλάσσης τε μέτρα, οὐ λαλέοντος δ' ἀκούω καὶ κωφοῦ ξυνίημι. Παιζειν δὲ με πειράται Κροῖσος βασιλεὺς καὶ οἱ τούτου Λυδοί. » Καὶ ἐξελθὼν ὁ ἱερεὺς εἶπεν αὐτοῖς, « Οὐκ ἔστε Αἰγύπτιοι, ἀλλὰ Λυδοί, καὶ οὐκ ἐληθαρῆσατε, ἀλλὰ παίζοντες τὰ θεῖα εἴπατε. » Καὶ ἐπέδωκεν αὐτοῖς τὸν χρησμὸν γράφας ἐν διπτύχῳ. οἱ δὲ ἐκπλαγέντες ἐπέδωκαν καὶ τάλλα βασιλικὰ δῶρα τῷ ἱερεῖ, εἰπόντες αὐτῷ, ὅτι, Κροῖσος ὁ βασιλεὺς ἐπέμψεν ἡμᾶς, ἐπειδὴ πόλεμον ἔχει πρὸς Κύρον τὸν βασιλέα Περσῶν, μὰ μᾶθε εἰ νικᾷ αὐτόν. Εἰσελθὼν οὖν πάλιν ὁ ἱερεὺς καὶ εὐξάμενος ἔλαβε τὸν χρησμὸν τοῦτον· « Κροῖσος ὁ βασιλεὺς Ἄλυον ποταμὸν διαβὰς μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει. » Καὶ γράφας τὸν χρησμὸν τοῦτον ἐν διπτύχῳ ἀπέλυσε πρὸς Κροῖσον. Ὁ δὲ προφήτης Δανιήλ ἤλθε πρὸς τὸν βασιλέα Κύρον, καὶ λέγει αὐτῷ Κύρος· Εἰπέ μοι εἰ νικῶ Κροῖσον τὸν βασιλέα Λυδῶν. Ὁ δὲ Δανιήλ ἀνεβάλλετο τοῦ εἰπεῖν. Καὶ ἀγνακῆσας κατ' αὐτοῦ Κύρος ἔβαλεν αὐτόν, καὶ οὕτως εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων, καὶ μὴ τι πεπονηδὸτα ὑπ' αὐτῶν ἀνήγαγεν αὐτόν. Καὶ προσέπεσεν αὐτῷ ὁ Κύρος λέγων· Ἠμάρτον εἰς σὲ, ἀλλ' εὖξαι τῷ θεῷ καὶ εἰπέ μοι εἰ δύναμαι πολεμῆσαι τῷ ἄρπαγι τούτῳ καὶ ὑπερηφάνῳ Κροῖσῳ, ὅτι πᾶσαν τὴν γῆν ὑπέταξε καὶ οὐ κορέννυται. Καὶ ὁ Δανιήλ εὐξάμενος εἶπεν αὐτῷ· Καὶ νικᾷς τὸν Κροῖσον καὶ λαμβάνεις αὐτόν ἀλχημάλτων· περὶ σοῦ γὰρ εἶπεν ὁ θεὸς ὁ ποιήσας πάντα τὰ ὀρώμενα ταῦτα, διὰ τοῦ προφήτου Ἡσαίου· « Οὕτως λέγει Κύριος ὁ θεὸς τῷ χριστῷ μου Κύρῳ, ὃς ἐκράτησα τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ, ἐπακούσαι ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἔθνη, καὶ ἰσχύον βασιλέων διαβρῆξω· ἀνοίξω ἔμπροσθεν αὐτῷ, πορεύσομαι καὶ ὀμαλιῶ, καὶ θύρας χαλκῆς συντρίψω, καὶ μοχλοὺς σιδηροῦς συνθλάσω, καὶ θησαυροὺς ἀόρατους

ἀνοίξω σοι, ἵνα γνῶς ὅτι ἐγὼ Κύριος [P. 138] ὁ Θεός· Ἐγὼ ἐγεγῶν αὐτὸν μετὰ δικαιοσύνης· πᾶσαι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ εὐθεῖαι. Οὗτος οἰκοδομήσει τὴν πόλιν μου, καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ μου ἀποστρέψει, οὐ μετὰ λύτρων, οὐ μετὰ δώρων, εἶπε Κύριος Σαβαώθ. » Ὁ δὲ βασιλεὺς Κύρος ἀκούσας ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Δανιήλ, λέγων· « Ζῆ Κύριος ὁ Θεός σου, ἐγὼ ἀπολύσω ἐκ τῆς γῆς μου τὸν Ἰσραήλ, ἵνα λατρεύσῃ τῷ Θεῷ αὐτῶν ἐν Ἱεροσολύμοις. » Καὶ ὀπλισάμενος παρετάξατο τῷ Κροίσῳ. Ὁ δὲ Κροῖσος, ἀκούσας τὴν τοῦ χρησμοῦ ἀπόκρισιν, ἐξῆλθε κατὰ Κύρου μετὰ δυνάμεως πολλῆς, καὶ παρελθὼν τὸν Ἄλυν ποταμὸν τῆς Καππαδοκίας συνέκρουσε τῷ Κύρῳ, χειμῶνος ὄντος πολλοῦ. Καὶ ἤττηθες ἠθέλησε φυγεῖν, πλημμυρήσαντος δὲ τοῦ ποταμοῦ, οὐκ ἔδυνάθη, καὶ ἐλήφθη αἰχμάλωτος. Καὶ ἀπώλετο τὰ πλήθη αὐτοῦ, χιλιάδες τετρακόσiai. Τοὺς δὲ ὑπολειφθέντας ἀμα τῷ Κροίσῳ ἔλαβεν αἰχμαλώτους ὁ Κύρος. Καὶ στήσας αὐτὸν ἐν ξυλίνῳ τρίποδι, ἐν ὕψει δεδεμένον, ἐθριάμβευσεν αὐτὸν καὶ κατήγαγεν ἐν Ἡερσίδι. Ὁ αὐτὸς Κύρος ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἀπέλυσε πάντας ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα. Οὐκ ἠθέλησαν δὲ ἐξελθεῖν οἱ Ἰουδαῖοι πάντες μετὰ Ζοροβάβελ, εἰ μὴ σκῆπτρα δύο ἦμεν μόνον, ὥσει χιλιάδες πεντήκοντα· Ἐμειναν δὲ εἰς τὰ Ἡερσικὰ ἰδίᾳ προαιρέσει σκῆπτρα ἑνὲς ἡμῶν, φοβηθέντες τὰ ἔθνη τὰ περὶ τῆς Ἰουδαϊκῆς χώρας· Ἀπέλυσε δὲ αὐτούς, τοῦ Δανιήλ αἰτησαμένου.

Μετὰ δὲ τὸ ἀπολίσθαι τὴν βασιλείαν Λυδῶν οἱ Σάμιοι θαλασσοκρατοῦντες ἐβασίλευσαν τῶν μερῶν ἐκείνιων. Καὶ ἀκούσας μετὰ χρόνον ὁ Κύρος ἐπεστράτευσεν κατ' αὐτῶν. Καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς νυμαχίᾳ ἠττήθη καὶ ἔσους, καὶ ἔλθων εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ ἐσφάγγη. Περὶ οὗ πολέμου Κύρου καὶ Σαμίων Πυθαγόρας ὁ Σάμιος συνεγράψατο· ὅς καὶ εἶπεν αὐτὸν ἐκεῖ τεθνάναι εἰς τὸν πόλεμον.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Κύρου ὁ υἱὸς αὐτοῦ Δαρεῖος ὁ καὶ Καμβύσης καὶ οἱ λοιποὶ ἐβασίλευσαν Ἀσσυρίων. Ἐπὶ τῶν χρόνων οὗν τῆς βασιλείας τοῦ τοιοῦτου Δαρεῖου ἐφιλοσόφηε παρ' Ἑλλήσιν Ἀναξίμανδρος, ὅς καὶ τὰς ἡμετέρας καὶ τὰς τροπὰς ἐξέθετο. Ἄλλὰ καὶ Πυθαγόρας τὴν ἀριθμητικὴν συνεγράψατο, καὶ δόγμα παρεισήγαγεν Ἑλλήσιν ἀσωμάτου εἶναι ἀρχάς. Ἐν δὲ τῇ βασιλείᾳ Δαρεῖου υἱοῦ Κύρου πόλεμος ἐκινήθη ἀπὸ τῶν Ἀθιόπων κατ' αὐτοῦ, οἷτινες νικῶντες αὐτὸν ἔφερον. Ὅπερ γινόντες οἱ ἐν τῇ Μηδιανῇ χώρᾳ κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι ἀφέντες κατέλαβον τὴν Ἱερουσαλήμ· ἦν δὲ πληθὺς πολὺ τῶν Ἰουδαίων. Καὶ μαθὼν τοῦτο Δαρεῖος ὁ Κύρου ἀπέστειλε στρατηγὸν αὐτοῦ, ὀνόματι Ὀλοφέρνην, [P. 139] μετὰ δυνάμεως πολλῆς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα κατὰ Ἰουδαίων· καὶ ἐπολιόρκει τὴν Ἱερουσαλήμ. Καὶ συνέβη τι φοβερὸν τότε γενέσθαι. Ἰουδίθ γὰρ Ἐθραία ἐμηχανίσσατο κατὰ τοῦ Πέρσου Ὀλοφέρνηου προσποιητῶς ὡς τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαίων θέλουσα προδοῦναι· ἤτις καὶ παρεγένετο κρυπτομένη πρὸς Ὀλοφέρνην, ὅς ἔωρακῶς τὴν εὐμορφίαν αὐτῆς εἰς ἔρωτα ἔπεσεν αὐτῆς. Ἡ δὲ λέγει αὐτῷ. « Μηδένα ἐάσης ἐναυῶθα ἐγγιστά σου εἶναι δι' ἐμέ. Ἐπέρχονται γάρ μοι, πορνεῦσαι με βουλόμενοι. » Καὶ πεισθεῖς μόνος διῆγε μετ' αὐτῆς. Τρεῖς δ' ἐκεῖ αὕτη προσκαρτερήσασα ἡμέρας, ὡς καθεύδει, ἰσχύσασα τὴν

aut mercede, ait Dominus exercituum. » His auditis Cyrus ad pedes Danieli concidit, juravitque per vitam Dei se populum Israelicum ex sua ditione dimissurum, ut is Hierosolymis Deo suo cultum exhibeat. Simul, exercitu armato, adversus Cræsum duxit. Sed Cræsus oraculi responso accepto cum magnis copiis contra Cyrum est profectus, amnemque Cappadociae Halyn trajecit, multa tum hieme. Cæterum commisso prælio Cræsus victus, cum fugam tentaret, impeditus amnis exundatione, vivus in hostium potestatem venit. Quadringenta millia de Cræsi exercitu cæsa sunt, reliqui cum eo capti. Eum in ligno tripode collocatum Cyrus in triumpho in Persidem abduxit. Idem Cyrus omnes Israelicos captivos dimisit, ut duce Zorobabelo Jerusalemam repeterent, sicut suo loco dicitur.

Noluerunt autem universi Judæi cum Zorobabelo in patriam redire, sed eum tantum duæ tribus ac dimidia secutæ sunt. Reliquæ 9 s. tribus ultro in Persia manserunt, metu gentium Judææ circumjectarum. Dimisit autem Judæos Cyrus Danieli rogatu. Dimisit autem Zorobabel, καθὼς προῖων ὁ λόγος δηλώσει. Οὐκ ἠθέλησαν δὲ ἐξελθεῖν οἱ Ἰουδαῖοι πάντες μετὰ Ζοροβάβελ, εἰ μὴ σκῆπτρα δύο ἦμεν μόνον, ὥσει χιλιάδες πεντήκοντα· Ἐμειναν δὲ εἰς τὰ Ἡερσικὰ ἰδίᾳ προαιρέσει σκῆπτρα ἑνὲς ἡμῶν, φοβηθέντες τὰ ἔθνη τὰ περὶ τῆς Ἰουδαϊκῆς χώρας· Ἀπέλυσε δὲ αὐτούς, τοῦ Δανιήλ αἰτησαμένου. Regno Lydorum everso, Samii maris imperio potiti istis regionibus 243 imperaverunt. Quod cum postea temporis Cyrus cognovisset, expeditionem adversus Samios fecit; ab iisque navali pugna victus, cum in suum regnum fuga pervenisset, ibi interfectus est. Hujus inter Cyrum ac Samios belli historiam conscripsit Pythagoras Samius; qui et hoc habet, in ipso bello Cyrum occubuisse.

Cyros successit Darius filius, qui et Gambyses cognominatur; ac reliqui ordine, alius alii suffecti, regnum in Assyrios tenuerunt. Ille Dario regnante apud Græcos Anaximander philosophatus est, qui æquinocetia ac solstitia exposuit. Quin etiam Pythagoras arithmetice conscripsit, auctorque Græcis fuit opinionis de principis incorporeis. Idem rex ab Æthiopicis bello impetitus graviterque vexatus est. Quod cum animadvertissent Judæi qui in Media habitabant captivi, quorum ingens erat multitudo, eo deserto Hierosolyma occupaverunt. Darius Cyri ubi ea de re certior factus est, Olophernem cum mahno exercitu contra Hierosolymam et Judæos misit, atque is Hierosolymam obsedit. Eo tempore terribile facinus est factum. Juditha enim Hebraica mulier, insidias Olopherni tendens Persæ, clam ad eum se contulit, simulans se gentem Judæam velle prodere. Barbarus pulchritudine ejus captus, amore statim correptus est. At vero Juditha eum monere ne quem suorum 244 circa se haberet: se enim ab iis de stupro appellari. Olophernes fidem mulieri adhibens solus cum ea vixit. Ipsa triduo ita tolerata, noctu capta occasione dormientis caput amputavit; ac more suo per portulam egressa qua ad ipsum ventitaverat, Hierosolyma caput ejus portulit: nam portulam Judithæ causa

urbi vicinam Barbarus fecerat. Judæi Olophernis caput conto impactum de muro extulerunt, id exciditui hostili ostendentes. Sub auroram Persæ viso ducis capite in conto existente fugam fecerunt, ac soluta obsidione victoria penes Judæos fuit.

παρ' αὐτῆς τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὀλοφέρνηου εἰς κοντὸν στρατῶ αὐτοῦ. Πρωίας δὲ γενομένης ἑωρακότες τὴν καὶ διελεύθη ὁ πόλεμος, καὶ ἔλαβον τὴν νίκην οἱ Ἰουδαῖοι

Post Darium Artaxerxes regnum in Assyrios tenuit. Exstitit tunc Neemias Judæus, a Davido genus ducens. Hic regem, quem ipsi libere compellere licebat, cum quidem ab eo diligeretur atque etiam eunuehis esset præfectus, permovit eo ut magnam pecuniam ad Hierosolymorum instaurationem largiretur, ipsumque ad eam rem conficiendam dimitteret. Primo tum fuerant Hierosolyma diruta templumque eversum. Ac urbs desolata jacuerat annos jam 70. Neemias autem dtmissus eam instauravit. Idem Artaxerxes, instigantibus quibusdam consiliariis, reliquos etiam Judæos dimisit; ac qui voluerunt, ii duce Esdras vate in patriam redierunt. Eidem rex etiam sacra vasa et libros sacerdotales 245 tradidit. Idem Esdras eorum librorum qui non exstabant ex memoria sua describendi copiam fecit.

Eo tempore in Macedonia regnum fuit. Id primus Cranaus annos 28 tenuit. Inde alii 25 reges usque ad Philippum Alexandri patrem. Erant tunc Græcorum doctores atque poetæ Sophocles, Heraclitus, Euripides, Herodotus. Socrates et magnus iste Pythagoras. Et erat Hercules, supra commemoratis temporibus natus in Lato Thebarum, prognatus Alcmena et Pico Jove. Is Hercules in Hispania educatus, cum virilis esset, ex Hispania profugus, tunc in Italiam venit, in eaque regnum annos 38 tenuit. Is accepit uxrem Lytham, Alewæ regis filiam. Itaque ei Itali reges ab ipso procreati columnas ex auro ductas posuerunt, quæ etiamnum stant. Post ipsum Italiæ regnum tenuit ipsius ex Auga filius Telephus; ei post hunc Latinus filius annos 18, qui Ctetæis nomen Latinorum fecit.

ἀντος ἴστανται. Τῆς δὲ Ἰταλίας ἐβασίλευσεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Αὐγῆς, Τελέφος, καὶ μετ' αὐτὸν υἱὸς αὐτοῦ Λατίνος ἔτη 18, ὃς τοὺς Κητηαίους (7) ἐπωνόμασε Λατίνους.

Eo regnante, Aeneas Anchisæ filius Phryx ab excidio Trojæ fugiens in Africa pervenit ad Didonem Phœnissam mulierem, quæ et Elisa dicitur; ibique cum aliquandiu esset commoratus, ab Jarba rege Africæ sibi metuens, clam relicta Didone aufugit. Erat Dido oriunda Charticha, exigua et

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(6) Παρπαυλεῶνα. Quod ante παρπαύλιον. Polybius ζῖνοπύλιν de simili re dixisse videtur. Nihil volui mutare alioqui τὸν παρπαυλεῶνα αὐτοῦ vel papilionem vertissem. Miror autem ab Judithæ recepta historia variare nostrum XYL. — Παρπαυλίου. Posticum et secretiorem portam hac voce percipiendam contextus ipse commonet. Narrationis seriem a nostra diversam prætereo. GOAR.

(7) Omnia hæc ita sunt vitiosa, ut in iis emen-

κεφαλὴν αὐτοῦ ἀφείλετο, καὶ νυκτὸς κατὰ τὸ εἰωθὸς, δι' οὐ ἀπήρχεται πρὸς αὐτὸν παραπυλίου (6); εἰς τὰ Ἰεροσόλυμα εἰσελθοῦσα τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀπήγαγε· πλησίον γὰρ τοῦ τείχους δι' αὐτὴν τὸν παρπαυλεῶνα αὐτοῦ ἔστησε. Λαβόντες οὖν οἱ Ἰουδαῖοι ἄνω τοῦ τείχους ἔπηξαν, ἐπιδικυκνύοντες αὐτὴν τῷ κεφαλῆν Ὀλοφέρνηου κοντευθεῖσαν ἔφυγον ἅπαντες· κατὰ τῶν Περσῶν.

Μετὰ δὲ Δαρεῖον ἐβασίλευσεν Ἀσσυρίων Ἀρταξέρξης. Καὶ Νεεμίας Ἰουδαῖς ἐκ τοῦ σπέρματος Δαβὶδ, ὃς παρῆρχεῖν ἔχων πρὸς αὐτὸν (τήγάπα γὰρ αὐτὸν, ὅτι καὶ ἀρχὴν εὐνούχων οὗτος ἐποίησεν), ἐδυσώπησεν αὐτόν· καὶ λαβὼν χρήματα πολλὰ ἔπεισεν αὐτὸν ἀπελθεῖν καὶ κτίσαι τὴν Ἰερουσαλήμ πορθηθεῖσαν· πρώτη γὰρ αὕτη τῆς Ἰερουσαλήμ ἄλωσις ἦν καὶ τοῦ ἱεροῦ καταστροφή. Ὁ δὲ Νεεμίας ἀπολυθεὶς ἦλθεν εἰς Ἰερουσαλήμ καὶ ἀνήγειρεν αὐτὴν· ἔκειτο γὰρ ἔρημδος ἔτη 50. Ὁ δὲ αὐτὸς Ἀρταξέρξης παρακληθεὶς ὑπὸ τινων τῶν τῆς σύγκλητου αὐτοῦ καὶ τοὺς ὑπολοῖπους Ἰουδαίους ἀπέλυσε. Καὶ ὃς ἂν ἐβουλήθη τότε ἀνελθεῖν εἰς τὴν Ἰερουσαλήμ, ἀνῆλθε μετὰ Ἐσδρα τοῦ προφήτου καὶ ἡγουμένου, ᾧ τινι καὶ τὰ ἱερατικὰ σκεύη ἀνέθετο καὶ τὰς βίβλους τὰς ἱερατικὰς τὰς εὐρεθείσας. Ὁ δὲ αὐτὸς Ἐσδρας τῶν μὴ εὐρεθέντων βιβλίων ἐξ ὑπομνήσεως αὐτοῦ γράφασθαι ἐποίησε τὴν δύναμιν·

Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις τούτοις ἐβασίλευσεν ἡ Μακεδονία χώρα, ἐν ἣ πρώτος ἐβασίλευσε Κραναὸς ἔτη κη', καὶ λοιποὶ ἄλλοι βασιλεῖς καὶ ἕως Φιλίππου τοῦ πατρὸς Ἀλεξάνδρου. Ἦσαν δὲ τότε Ἑλλήνων διδάσκαλοι καὶ ποιηταὶ Σοφοκλῆς, Ἡράκλειτος, Εὐριπίδης, Ἡρόδοτος, Σωκράτης, καὶ ὁ μέγας Πυθαγόρας. Ἦν δὲ ὁ Ἡρακλῆς γεννηθεὶς ἐν τοῖς ἀνωτέρω προειρημένοις χρόνοις, ἐν τῇ Λάτῃ τῆς Θήβης, ἐκ τοῦ γένους τῆς Ἀλκμήνης ὑπάρχων καὶ τοῦ Πίκου Διδῆ· ὃς ἀνετράφη ἐν τῇ Ἰσπανίᾳ χώρᾳ, καὶ ἀνδρείος γενόμενος ἦν τότε ἀπὸ τῶν Ἰσπανῶν ἐπὶ τῆν Ἰταλίαν φυγῶν, καὶ ἐβασίλευσεν [P. 140] ἐν αὐτῇ ἔτη λη'. Ὅστις ἔλαβε γυναῖκα τὴν Λύτθην τὴν Ἀτλείτου βασιλέως θυγατέρα· ὤθεν καὶ στήλας αὐτῷ χρυσοσφρηχτοῦ ἀνέστησαν οἱ Ἴταλοὶ βασιλεῖς ἐξ' οὖν ῥῆγες ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ, αἵτινες στήλαι μέχρι τοῦ παρ-

Τότε Δίνειας ὁ τοῦ Ἀγχίσου, ὁ Φρὺξ, φεγων ἐκ τῆς πορθήσεως τῆς Ἰλίου ἀνῆλθεν ἐν τῇ Λιβύῃ πρὸς τὴν Φοίνισσαν Διδῶ, τὴν καὶ Ἐλισσαν. Καὶ ἐνδιατρίψας ἐκεῖ, λάθρα ἔασας αὐτὴν, φοβηθεὶς τὸν Ἰάρβαν βασιλέα τῆς Ἀφρικῆς ἔφυγεν. Ἦν δὲ ἡ Διδῶ ἐκ μικρᾶς πόλεως Χατριχῆς, τῆς Φοινίκης παραλίας

dandis metuendum sit ne oleum operamque, quod aiunt, ludamus; et possunt hæc aliunde conquiri. Certe hoc videtur significare, Mysos in Italiam transivisse. Telephus enim Mysus fuit. Et Mysos ipse Homerus Κητεῖους appellat libro Ulysseæ xi, de filio Telephi Eurypylo loquens. πολλοὶ δ' ἄμφ' αὐτὸν ἑταῖροι κῆρταιοὶ κτείνοντο, non dissimulante etiam Eustathio. XYL.

οὔσης, μεταξὺ τῶν ὀρίων Τύρου καὶ Σιδῶνος· ἦτις Διδῶ ἦν πλουσιωτάτη, ἔχουσα ἄνδρα Σιχαῖον, ὃν ἐφόνευσεν ἐν κυνηγεσίῳ ὁ ἀδελφὸς τῆς Διδούς ὁ Πυγμαλίω, διαφθονούμενος αὐτῷ ὡς πολυευπόρῳ καὶ δυνάστῃ. Καταδιώκοντες γὰρ σύαγρον ἐφιπποῖ, ἤλασεν ἐκ τῶν ὀπισθεν κατ' αὐτοῦ τὸ δόρυ καὶ ἀπέκτεινε, καὶ λαβὼν τὸ σῶμα αὐτοῦ ἔρριψε κατὰ τοῦ κρημοῦ. Καὶ ὑποστρέψας εἶπε τοῖς διαφέρουσιν αὐτῷ ὅτι ἐκρημνίσθη διώκων τὸν σύαγρον. Ἐβούλετο δὲ ὁ αὐτὸς Πυγμαλίω καὶ τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν διαχειρίσασθαι καὶ λαβεῖν τὰ χρήματα αὐτῆς· ἦτις Διδοῖ ἐφάνη ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Σιχαῖος ἐν ὄρματι, καὶ εἶπεν ὅτι, « Ὁ ἀδελφὸς σου ἐφόνευσέ με, » δειξάσας αὐτῇ καὶ τὸν τόπον τῆς πληγῆς. Καὶ εἶπεν αὐτῇ, « Φύγε, μὴ καὶ σὲ φονεύσῃ. » Καὶ λοιπὸν ἡ αὐτὴ Διδῶ λαθούσα τὸν ἴδιον ἀδελφὸν ἀνελάβετο πάντα χρήματα αὐτῆς, καὶ ἐμῆσα εἰς πλάιον ἀπέπλευσεν ἐκ τῆς Φοινίκης, καὶ ἤλθεν εἰς τὴν Λιβύην, καὶ κτίζει τὴν Ἰαργάγαιναν, ἣτις ἐστὶ Νεάπολις· καὶ ἐβασίλευσεν ἐν αὐτῇ, καὶ τελευτᾷ σωφρόνως ζήσασα.

Ὁ δὲ Διομίδης ὑπῆρχεν ἐξ Αἰτωλίας, φέρων τὸ γένος ἐκ τοῦ Οἰνέως, ὅστις Οἰνεὺς μετὰ τελευτῆν Ἐριβοίας ἠγάγετο τὴν Ἀλθαίαν, ἐξ ἧς ἔσχε τὸν Μελέαγρον καὶ τὴν Δηϊάνειραν, ἣντινα ἠρμόσατο Ἀχελῷος ὁ υἱὸς Ποσειδωνίου συγκλητικῷ. Ὁ γοῦν Ἀχελῷος πρὸ τοῦ γάμου ἐφθαιρε τὴν Δηϊάνειραν λάθρα, καὶ μετὰ ταῦτα λέγει τῷ Οἰνεῖ βασιλεῖ· « Οὐκ ἄλλως παραλαμβάνω ταύτην, εἰ μὴ παραχωρήσεις μοι διοικεῖν τὴν βασιλείαν σου. » Ὁ δὲ οὐκ ἐπέσθη. Καὶ λοιπὸν σὺν τῷ ἴδιῳ πατρὶ ἀντήρην ὁ Ἀχελῷος ὁ υἱὸς Ποσειδωνίου τῷ Οἰνεῖ καὶ ἐπολέμησεν αὐτῷ. Καὶ ἀναγκασθεὶς ὁ Οἰνεὺς προετρέψατο ἐκ τῆς Φθίας χώρας στρατηγὸν γενναῖον Ἡρακλέα τὸν λεγόμενον Πολύφημον, συνταξάμενος δοῦναι αὐτῷ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Δηϊάνειραν· ὃς ἐλθὼν μετὰ τῆς αὐτοῦ στρατιᾶς συνέβαλε πόλεμον μετὰ Ποσειδωνίου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀχελῷου, καὶ εἰς τὴν συμβολὴν ἀνέειλε ξίφος ὁ Πολύφημος Ποσειδῶνιον [P. 141] τὸν Ἀχελῷου πατέρα. Διὰ τοῦτο ἐξέθεντο οἱ ποιεῖται ὅτι τὸ κίρρα τοῦ Ἀχελῷου ἀπέσπασεν ὁ Ἡρακλῆς, ὅπερ ἐστὶ τὴν πατρικὴν αὐτοῦ δύναμιν. Ἐωρακῶς οὖν τὴν πτώσιν τοῦ ἰδίου πατρὸς ὁ Ἀχελῷος φεύγει ἐφιππος· διὸ καὶ γράφουσιν αὐτὸν Ἰπποκένταυρον. Καὶ ἐν τῷ καταδιώκειν αὐτὸν τὸν Πολύφημον Ἡρακλῆς ἐπιστραφεὶς τοξέυει αὐτὸν ὁ Ἀχελῷος κατὰ τοῦ μαστοῦ. Καὶ εὐθέως ὡς εἶχεν ὁ Ἡρακλῆς, ἀντετόξευσε τὸν Ἀχελῷον πλησίον τοῦ ποταμοῦ Εὐφύου. Ὁ δὲ Ἀχελῷος ἐνήκεν ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ ἵππου εἰς τὰ ξείθρα τοῦ ποταμοῦ καὶ ἀπώλετο· καὶ ἐξ ἐκείνου μετεκλήθη ὁ ποταμὸς Ἀχελῷος. Ὁ δὲ Πολύφημος Ἡρακλῆς ἐκ τῆς πληγῆς τοῦ μαστοῦ αὐτοῦ μετ' ὀλίγας ἡμέρας τελευτᾷ.

Μελέαγρος δὲ ὁ υἱὸς Οἰνέως, ἀδελφὸς τοῦ Τυδείως καὶ Δηϊάνειρας, ἐποίησεν ἄθλον μέγαν, φονεύσας κίπρον ὃς ἐλυμαίνετο τὴν χώραν ἐκείνην πᾶσαν, τῆς κυνηγετικῆς Ἀταλάντης προβαλοῦσης τόξῳ τὸν σύαγρον. Καὶ μετὰ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ θηρός τὸ δῆρμα αὐτοῦ τῇ Ἀταλάντῃ Μελέαγρος ἐχαρίσατο, εἰς ἔρωτα ταύτης βληθείς. Ἀπελθὼν δὲ ὁ Μελέαγρος εἰς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα Οἰνέα ἀκητεῖτο παρ' αὐτοῦ τὰ νικητήρια τοῦ θηρός. Καὶ μαθὼν ὅτι τῇ Ἀταλάντῃ τὸ δῆρμα ἐχαρίσατο, ὀργισθεὶς κατ' αὐτοῦ ἔλαβεν ὃν

A maritima Phœniciæ urbe, quæ fines Tyri ac Sidonis 246 interjacet. Amplissimis autem præditiis opibus maritum habebat Sichæum; cujus divitiis atque potentiam invidens Pygmalion Didonis frater eum in venatione, cum equites una aprum persequerentur, hasta in tergum conjecta interfecit, corpusque de præcipitio deturbans, domum reversus necessariis ejus retulit eum, dum aprum insequitur, præcipitem actum periisse. Quin et sororis suæ vitæ Pygmalion fortunisque insidiabatur. Sed Sichæus uxori per insomnium visus ab ipsius fratre se necatum indicavit, monstrato etiam vulneris toco, ipsamque fuga sibi consulere, ne idem eveniret, monuit. Proinde Dido clam fratre navim ingressa omnibusque suis impositis divitiis a Phœnicia solvit, inque Africam delata Carthaginem, quæ est Neapolis, condidit, regnoque ibi functa et vita pudice exacta decessit.

Diomedes porro Ætolus fuit, genus ab Æneoducens. Is Æneus mortua Eriboæ Althæam sibi matrimonio copulavit, sustulitque ex ea Meleagrum et Dejaniram. Hanc cum Achelous Posidonii senatoris filius despondisset, ante nuptias occulte vitiauit, ac deinde regi Æneodixit se eam non alia conditione ducturum quam sibi ut regni administrationem 247 socer concedat; ac tandem cum patre suo regi Æneod abnuenti bellum fecit. Necessitate adactus Æneus ex Phthia regione Herculem cognomento Polyphemum, ducem præclarum, evocavit, pollicitus ei filiæ suæ Dejaniræ conjugium. Is cum exercitu suo veniens bellum Posidonio ejusque filio Acheloo intulit, Posidoniumque in pugna gladio obtruncavit. Inde poetæ commenti sunt Herculem Acheloi cornua avellisse, nimirum patriam potentiam. Achelous patris nec conspicata eques fugam facit (ideo eum Hippocentaurum fuisse scribunt), Herculemque sibi instantem conversus sagitta ad mamillam sauciat: ac confestim ab Hercule vicissim sagitta petitus, ab equo se in Eveni amnis undas demittit ibique perit: ab eo fluvius, mutato nomine, Achelous appellari cepit. Cæterum Hercules Polyphemus ex vulnere mammæ paucis post diebus interiit.

Meleager autem Ænei filius Tydei et Dejaniræ frater magnum certamen obivit apro interfecto, qui totam eam regionem vastabat, cum quidem venatrix Atalanta eum aprum sagitta ferire occupasset. Itaque Meleager Atalantæ, cujus amore jam erat captus, interfecti apri exuvium dono dedit. Reversus ad Patrem suum Æneum Meleager ab eo ob victam feram præmium poscit. Cum vero pater intelligeret Meleagrum 248 bestiæ pellem Atalantæ dono dedisse, oleæ frondem quam Althæa asserva-

bat (cum ferret uterum Althæa, cupiditate adducta frondem oleæ devoraverat, eamque partu una cum Meleagro ediderat: Oeneo autem oraculum erat datum tamdiu victurum Meleagrum, quamdiu frons oleæ eodem partu edita asservaretur), hanc igitur frondem Oeneus iratus cremavit, statimque mortuus est Meleager. Edidit de Meleagro tragœdiam Euripides.

Ætoliæ Oeneo in regnum successit alter filius Tydeus, pater Diomedis. Diomedes mortuo patre in Argivos regnum tenuit, Argiva uxore Ægialea ducta; insanique concitus Ætoliæ et regnum suum armis Argivo regno subdidit. Indestatim cum Achæis est ad Ilium profectus. Reversus autem a Troja in regnum suum non est receptus a suis. Cumque sentiret dolum sibi ab uxore Ægialea necti (ea enim stuprata erat a Comete, suo consiliario; atque is Comes unaque ejusdem flagitii manifestus Ajax Nauplii filius propter Ægialeæ amorem summa ope Diomedî repugnabant) et cum hos quos dixi, omnesque Argivos sibi resistere cerneret, neque in Ætoliæ porro sibi redire esse integrum, in 249 Calabriam navigavit, ibique maritimam urbem Argyrippam a se nominatam condidit, quæ nunc Beneventum dicitur.

εις τὴν ἰδίαν χώραν τὴν Αἰτωλίαν δυνάμενος ἀνελεῖν, κτερίζει πόλιν ἐκείνῃ παράλιον, ἣν ὠνόμασεν Ἀργυρίππην, τὴν νυνὶ Βενεβεντόν.

Darius Medus etiam Artaxerxes appellatus est et Astyages et Nabogiadus. Fertur asininas aures habuisse; avus fuit Cyri. Idem Estheram formæ gratia duxit uxorem, ac Danielum inter proceres regni constituit, eundemque procerum conspiratione circumventum in caveam leonum abjecit; servatoque ipso, adversarii eodem dejecti a leonibus vorati sunt. Hunc Darium cum interfecisset Cyrus Persa, Babylonem annos 32 tenuit. Huic Cræsus Lydus, auri et victoriarum multitudine elatus, mandavit ut vel regno sibi cederet vel bello congrediretur. Danielus autem evocatus Cyro promisit eum de Cræso victoriam reportaturum ac Israelicum populum Hierosolyma remissurum. Tunc res Mardochei et Amani gesta est, et Hebræis ab Esthera parta salus. Tunc Danielo Gabrielus visa ostendit, isque tempus adventus Domini dicit. Tunc et in Samo Sibylla innotuit.

Δανιὴλ τὰς διὰ τοῦ Γαβριὴλ ὀπτασίας εἶδε, καὶ τὸν χρόνον τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου ἔμαθε. Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους καὶ Σβύλλα ἐν Σάμῳ ἐγνώριζετο.

Primus annus Cyri annus mundi fuit 4952. Hic Cyrus cum multos haberet reges captivos et in custodia detineret, solemnî quadam festivitate eos quadrigas quibus invehebatur humeris suis agitare jussit. Eorum quidam crebro respiciens rotas spectavit sursum deorsumque se 250 circumvertentes. Quod cum animadvertisset Cyrus, indignabundus interrogavit quid ita subinde se convertens rœclum quadrigarum incessum averteret. Is timide respondit se, cum rotas sursum deorsumque

ἐφύλαττε θαλλὸν τῆς ἐλαίας ἢ Ἀλθαία, ὄντινα θαλλὸν τῆς ἐλαίας ἔγκυος οὔσα ἢ Ἀλθαία ἐπιθυμήσασα ἔφαγε, καὶ καταπιούσα τὸ φύλλον τῆς ἐλαίας εὐθέως συνέντεκε τὸ τῆς ἐλαίας φύλλον τῷ Μελεάγρῳ· περὶ οὗ χρησμὸς ἐδόθη τῷ πατρὶ αὐτοῦ Οἶνει, τοσοῦτον χρόνον ζῆσαι τὸν Μελεάγρον ὅσον χρόνον φυλάττεται τὸ φύλλον τῆς ἐλαίας τὸ συγγενηθὲν αὐτῷ. Ὅπερ φύλλον ἔκαυσεν ὁ Οἶνεὺς ἀγανακτῆσας κατὰ τοῦ ἰδίου υἱοῦ, καὶ παραχρῆμα ἐτελεύτα. Καὶ ὁ Εὐριπίδης δὲ δράμα περὶ Μελεάγρου ἐξέθετο.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν τοῦ Οἰνέως ἐβασίλευσε τῆς Αἰτωλίας χώρας ὁ ἕτερος υἱὸς αὐτοῦ ὁ Τυδεΐδης, ὁ πατὴρ Διομήδους, ὃς μετὰ τελευτῆν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐβασίλευσε τῆς τῶν Ἀργείων χώρας, ἀγαθόμενος ἐκ τοῦ Ἀργου γυναικᾶ ὀνόματι Αἰγιάλειαν. Καὶ ἀπονοηθεὶς κατέλυσε πολέμῳ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ χώραν καὶ βασιλείαν, ποιήσας αὐτὴν ὑπὸ τῶν Ἀργείων βασιλείαν καὶ εὐθὺς ἐξώρμησε μετὰ τῶν Ἀχαιῶν ἐπὶ τὸ Ἴλιον. Καὶ ἐπανελθὼν ἐπὶ τῆς Τροίας ἐπὶ τὸ ἴδιον βασίλειον οὐκ ἐδέχθη ὑπὸ τῶν αὐτοῦ. Μαθὼν δὲ ὅτι ἡ γυνὴ αὐτοῦ Αἰγιάλεια κατασκευάζει αὐτῷ δόλον ὡς πορνευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κόμητος τοῦ συγκλητικοῦ αὐτῆς, ὅστις καὶ ἀνθίστατο αὐτῷ κραταιῶς ἅμα τῷ υἱῷ Ναυπλίου τῷ Αἴακι τὰ ἔμοια φωραθέντι, οἱ διὰ τὸν πρὸς αὐτὴν ἔρωτα πολλῶ σθένει ἀντεμάχουν αὐτῷ, ἰδὼν δὲ τούτους καὶ πᾶσαν τὴν Ἀργεῖαν χώραν ἀνθισταμένην αὐτῷ, καὶ μηδὲ ἀνεχώρησεν ἀποπλεύσας ἐπὶ τὴν Καλαβρίαν χώραν, καὶ τὴν νυνὶ Βενεβεντόν.

[P. 142] Ὅτι ὁ Μῆδος Δαρειὸς καὶ Ἀρταξέρξης καὶ Ἀστυάγης καὶ Ναβογιᾶδος ἐλίγετο. Φασὶ δὲ αὐτὸν ὄνου ἔχειν ὦτα· πάππος δὲ ἦν Κύρου. Οὗτος ἐξέχθη τῇ Ἑσθήρ διὰ κάλλος, καὶ τὸν Δανιὴλ ἐν μεγιστάσι κατέστησε. Συσκευῆς δὲ ὑπὸ τῶν μεγιστάνων κατὰ Δανιὴλ γυνομένης ἐν τῷ λάκκῳ αὐτὸν τῶν λεόντων ἐνέβαλεν· οὐ διασωθέντος ἐκείνου τροφῇ τοῖς λέουσιν ἐμβληθέντες γέγονασιν. Τοῦτον τὸν Δαρειὸν Κύρος ὁ Πέρσης ἀνελὼν τριάκοντα δύο ἔτη Βαβυλωνῶνος ἐκράτησεν. Ἐφ' οὗ Κροῖσος ὁ Λυδὸς τῷ τε πολλῷ χρυσῷ καὶ ταῖς νίκαις ἐπαρθεὶς Περσῶν τῷ Κύρῳ ἢ παραχωρῆσαι τούτῳ τῆς βασιλείας Περσῶν, ἢ προσδέχεσθαι τοῦτον εἰς πόλεμον. Κύρος δὲ τὸν Δανιὴλ εἰσαλεσάμενος ἤκουσε παρεγγυῶντος θάρραϊν, ὅτι, Καὶ Κροῖσον κατὰ κράτος νικήσεις, καὶ εἰς Ἱερουσαλὴμ τὸν λαὸν Ἰσραὴλ ἀποστρέψεις. Ἐπὶ αὐτοῦ τῆς Ἑσθήρ ἀπολύτρωσις τῶν Ἑβραίων. Ἐπὶ αὐτοῦ τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου ἔμαθε. Κατὰ τούτους τοὺς

Κύρου τὸ πρῶτον ἔτος κόσμου ἦν δ' 799β'. Οὗτος ὁ Κύρος αἰχμαλωτεύσας πολλοὺς βασιλεῖς καὶ ἔχων αὐτοὺς ἐν φυλακῇ προσέταξε κατὰ ἑορτὴν τοῖς ὤμοις αὐτῶν σύρειν τὸ τετράκιππον ἄρμα, ἐν ᾧ αὐτὸς ἐπωχεῖτο. Εἷς δὲ ἐκ τῶν βασιλείων ἐπιστραφόμενος συχνῶς ἑώρα τοὺς τροχοὺς ἀναβαίνοντας. Ὁν θρασάμενος ὁ βασιλεὺς καὶ θυμωθεὶς ἔρισε τίνος χάριν πυκνῶς στρεφόμενος οὐκ ἔα τὸ ἄρμα κατ' εὐθείαν τρέχειν. Ὅσπερ μετὰ φόβου ἀπελογήσατο· τὸς τροχοὺς ὀρῶν ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐγ-

νοῦ τὸ ἄσφατον τοῦ βίου, πῶς τὰ κάτω ἄνω γίνονται· καὶ τὰ ἄνω κάτω. » Ὅπερ ἀκούσας ὁ Κύρος καὶ αἰσθόμενος ἔλυεν αὐτόν, καὶ τιμήσας φιλοφρόνως ἀνεβίβασεν ἐν τῷ ἄρματι, καὶ ἐλευθερίας ἤξλωσεν οὐ μόνον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τοὺς λοιπούς. Οὗτος ὁ Κύρος Περσῶν καὶ Μήδων Χαλδαίων τε καὶ Ἀσσυρίων, Συρίας καὶ Λυδῶν ἐκράτησεν.

Οὗτος τὸν Κροῖσον αἰχμαλωτίζει. Καὶ θελήσας αὐτὸν πυρὶ κατακαῦσαι διὰ Σόλωνα ἐφείσαστο τρόπον τοιῦδε. Ἀπερχόμενος ὁ Κροῖσος κατῆναι ἀνέκραξεν, ὦ Σόλων, ὦ Σόλων. Τοῦτο ἀκούσας ὁ Κύρος ἐπέθετο τίνος χάριν ὀνομάζει τὸν Σόλωνα, καὶ παρ' αὐτοῦ ἀκούει ὅτι « Ὅτε αἰχμαλωτεύσας τὸν Σόλωνα ἤνεγκα αὐτόν, καυχώμενος ἐν τῇ δόξῃ μου καὶ ἐν τῷ πλούτῳ τῆς βασιλείας μου εἶπον αὐτῷ· Δύνασαι εὐρεῖν, ὦ Σόλων, εὐδαιμονιότερόν μου; Καὶ εἶρηκέ μοι ὅτι Διογένης ὁ Κυνικός εὐδαιμονιότερός σου ἐστὶ καὶ ἄλλοι πολλοί. Ὅν ἀποπειψάμενος ὡς ἐξηχόν, ἀρτίως ἠσθόμην ὅτι [P. 143] πάντα τοῦ κόσμου οὐδὲν εἰσιν. Ἴδε γὰρ ὅτι οὐδὲν ὠφελήθη ἐκ τοῦ πλοῦτου τῆς βασιλείας μου. » Τηνικαῦτα αἰσθόμενος ὁ Κύρος οὐ μόνον αὐτὸν ἀτιμώρητον εἶασεν, ἀλλὰ καὶ τιμήσας σύμβουλον προσήκατο καὶ παιδαγωγὸν τοῦ παιδὸς Καμβύσου. Οὗτος ὁ Κροῖσος βουλούμενος τῷ Κύρῳ μαχέσασθαι ἤτησε χρησμὸν, καὶ λαμβάνει τοιοῦτον·

Κροῖσος Ἄλυν διαβάς, μεγάλην ἀργὴν κατα-
[λύσει.

Ὅν μὴ νοηθεὶς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ἀπόλεσε. Κύρος τοίνυν τὸν Κροῖσον ὑποτάξας, τὸν Δανιὴλ συμβιωτῆν διὰ τὴν προφητείαν εἶχε καὶ ὁμοίωσεν. Καὶ τῷ λαῷ δὲ τὴν ἐπάνοδον μετὰ λαμπροῦ τοῦ κηρύγματος ἐθέσπισε. Τότε καὶ ὁ Βῆλ ταῖς αὐτοῦ συμβουλαῖς κατεστράφη, καὶ ὁ δράκων τῆ τοῦ Δανιὴλ ἀντανήρηται συνισαί, καὶ οἱ τοῦτου θεραπευταὶ ἀπώλοντο, καὶ αὐτὸς τὸ δεύτερον τῆς τῶν λεόντων ὠμότητος ἐβύσθη, καὶ οἱ τοῦτον διαβαλόντες, ἐν αὐτοῖς ἀντανήρουντο. Οὗτος Κύρος μὲν Ἑλληνιστὶ ἰκαλεῖτο, Ἀρταξέρξης δὲ καὶ Ἀρθασασθᾶς Περσιστὶ. Τοῦτον τὸν Κύρον κτείνει ἡ βασιλεὺς Μασσαγετῶν· προσποιησαμένη γὰρ διὰ μηνυμάτων εἶναι αὐτοῦ δούλη, ἐπεμφεν αὐτῷ δῶρα καὶ πρόβατα καὶ οἶνον πολλὸν μετὰ ἀσκῶν, καὶ μεθυσάντων τῶν περὶ τὸν Κύρον ἐξεληθούσα σχεδὸν πάντας ἀπέκτεινε, καὶ λαβομένη λέγουσα· « Κορέσθητι, ἀκόραστε Κύρε. »

Μετὰ Βαλτάζαρ τὸν υἱὸν Ναβουχοδονόσορ ἐκρά-
τησε τῆς ἀρχῆς Δαρείος ὁ Ἀστυάγης ἔτη ιζ' ἐφ' οὗ Δανιὴλ τὸν ἑβδομηκονταετῆ τῆς μετοικεσίας χρόνον διαγινώσκει, καὶ τῶν ἐπετὰ ἑβδομάδων αὐτῷ τὸ μυστήριον ἀποκαλύπτεται. Καὶ εἴ τις ἀκριβῶς ἐξετάσαι βουληθῆ τὸν λόγον καὶ διαριθμῆσασθαι τοὺς χρόνους, ἀρξάμενος ἀπὸ ἐξόδου λόγων κατὰ τὸν προφήτην τοῦ οἰκοδομηθῆναι Ἱερουσαλὴμ, ταυτίστιν ἀπὸ Νεμείου υἱοῦ Ἀχελῆ τοῦ ἀρχαιονοχίου Ἀρταξέρ-
ξου, ὃς ἀξιοθεῖς καὶ ἐπιτραπεῖς ἀνεῖσιν οἰκοδομή-
σαι τὰ Ἱεροσόλυμα, εὐρήσει τὰς ο' συμπεραινομέ-
νας ἑβδομάδας, ἔτη υλ' ἐπὶ τὸν καιρὸν ἐκείνον ὅτε πα-
λαιούται τὸ παράπτωμα καὶ συντελεῖται ἡ ἁμαρτία

volvi cernat, vitæ instabilitatem considerare, in qua summa ad imum devolvuntur, ima ad summum evehuntur. Hoc audiens Cyrus atque animo reputans, eum solvit, ac comiter honore affectum in quadrigas sustulit, libertateque et ipsum et reliquos donavit. Hic Cyrus regnum in Persas, Medos, Chaldaeos, Assyrios, Syrios et Lydos tenuit.

Idem Cyrus Cræso, quem captum comburere statuerat, propter Solonem pepercit. Res ea ita gesta est. Cræsus cum jam ad flammam duceretur, exclamavit, « O Solon, o Solon ! » Id Cyrus audiens, causam cur Solonem nominaret requisivit. Respondit Cræsus se aliquando Soloni, cum eum cepisset, gloriam et divitias regni sui ostentasse, ac interrogasse anne ipso aliquem beatiorem se invenire posse putaret; Solonem vero dixisse Diogenem Cynicum multosque alios ipso esse feliciores; ac tunc quidem a se Solonem ita, ut qui mente captus videretur, fuisse dimissum: nunc autem se experiri, quidquid in mundo est, id nihil esse: nam sibi quidem divitias regni sui nihil profuisse. Ibi Cyrus, re considerata, non supplicio tantum Cræsum subtraxit, sed honore etiam affecit, consiliarium sibi eum et filii sui Cambysis magistrum faciens. Huic Cræso, cum Cyro bellum illaturus oraculum poposcisset, sic fuerat responsum:

Cræsus Halyn penetrans magnam pervertet opum
[vim.

Quod ille non intelligens, suum regnum perdidit. Cyrus Cræso subacto Danielum vaticinii causa domus mensæque suæ dignatus est communitate, populique reditum insigni edicto publicavit. Tunc et Belus consilio Danieli eversus est, et ejusdem calliditate draco interfectus, occisique famuli et Danielus denuo ereptus leonum sævitiae, calumniatores ejus ab iis necati sunt. Hic Cyrus Græce, Persice Artaxerxes et Arthasasthas dicitur. Interfectus est a regina Massagetarum. Hæc per nuntios, simulans se ei in servitutem dare, dona misit, et oves et vini multum in utribus. Inebriato autem cum suis Cyro, eos adorta universos prope occidit; Cyrique caput in utrem conjecit dicens: « Saturare, insatiabilis Cyre. »

τοῦ Κύρου ἔβαλε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ εἰς ἀσκὸν,
« Saturare, insatiabilis Cyre. »

Post Baltazarem Nabuchodonosoris filium regnum per annos 17 Darius Astyages tenuit. Sub eo Danielus tempus 70 annorum exsillii dignovit, eique mysterium septem septimanarum est patefactum. Ac si quis præcise examinare eam rem volet ac tempora dinumerare, is facto principio ab eo tempore quo impletum est vaticinium de instaurandis Hierosolymis, nimirum a Nehemia Achelæ filius, qui princeps fuit pincernarum 252 Artaxerxis, qui impetravit missionem ad instauranda Hierosolyma eique præfectus fuit, deprehendet 70 septimanas, id est annos 490, exivisse ad id tempus quo antiquatum est delictum, et finis peccato im-

positus, ac visio obsignata, vaticinatusque est et unctus Sanctus sanctorum, hoc est, usque ad Christi adventum et res gestas.

Cyrus Persa, everso Medorum et Assyriorum imperio, universaque Asia subacta, regnavit annos 31. Primo ejus anno 78 exsilii anni cempti sunt. Insequenti anno Hebræis, qui vellent, concessit ut Hierosolyma redirent ibique habitarenti, et templum ædificari jussit, Duces reditus fuerunt Jesus Josedeci pontificis maximi filius et Zorobabelus Salathieli filius, ac vates Aggæus, et Zacharias Iddonis filius. Hi eum fundamenta templi posuissent, ab absolvendo opere totos 42 annos impediti sunt, donec Darius Hystaspis filius, secundo sui regni anno, repressis qui obstabant. ædificii templi absolutionem expedit, in quam alii 4 anni insumpti. Itaque templum annis omnino 46 perfectum fuit.

τρέπει τοῦ ναοῦ τὴν κατασκευήν. Καὶ συμπληροῦται ἐν ὄλοις ἔτεσι μς'.

Cambyses, qui idem Artaxerxes usurpatur, annos regnavit 8. Sphendanes et Cimerdius, fratres magi, menses 7. Hos adortus et victoria potitus Darius ex posteritate Cyri, Hystaspis filius, regnavit usque 253 ad urbis absolutionem annos 6, ac alios deinde 30. Sub hoc Hippocrates medicus innotuit.

Xerxes Earii filius regnum gessit annos 20, Artabanus menses 7, Artaxerxes Longimanus annos 40. Sub hoc Estheræ, Mardochei et Amanis historia evenit. Atque hoc armis ædificantes cingente Hierosolyma instaurata sunt. Ab hujus octavo anno 70 septimanæ numerandæ sunt, Daniælo per vi-

Ante hæc collocandæ erant res Romanorum utpote vetustiores: verum ob continuationis perpetuitatem in alium locum dilatæ sunt, commemorandæ ubi Assyriorum regni et Judaici exsilii finem attigerimus.

Xerxes Artaxerxis filius cognomento Spurius (id enim Nothus significat) interfecto Sagdiano annos 49 regnavit, Darius Hystaspis et Parysatidis annos 36, anno mundi 4992. Is cum adhuc privatim viveret, votum Deo fecerat, si quidem regnum in Persas consequeretur, templum Hierosolymis se instauraturum omniaque Judæorum sacra et captivos redditurum, ac moribus eos majorum restitutum. Ejus voti auditor atque suasor fuerat Zorobabelus Salathieli filius, ac postmodo regem, cui erat familiaris, ejus admonuit Quippe jam ante etiam populus dimissus fuerat et fundamenta templo posuerat: verum vicinorum 254 Samaritarum calumnia effectum fuit ut ædificatio ommitteretur annos 41 totos usque ad secundum annum Darii. Inde sexennio templum est absolutum Zorobabeli ac Jesu Josedeci filii admonitione atque opera. annis nimirum 47 totis a primo Cyri anno. Inde a Judæis ad Dominum est dictum: « Templum

καὶ σφραγίζεται δράμα καὶ πρόφητεύει καὶ χρίεται Ἅγιος ἄγιων, τουτέστιν ἐπὶ τὴν Χριστοῦ παρουσίαν καὶ τὴν λοιπὴν πραγματείαν.

Κύρος ὁ Πέρσης, καταλύσας τὴν Μήδων, καὶ Ἀσσυρίων δυναστείαν, κρατήσας δὲ τῆς Ἀσίας ἀπάσης, ἐβασίλευσεν ἔτη λα'. Τουτοῦ τῶ πρώτῳ ἐνικτωῦ ἐβδομηκονταετῆς χρόνος τῆς μετοικεσίας συμπληροῦται. Ἐν δὲ τῶ ἐπομένῳ ἔτει συγχωρεῖ τοὺς δυναμένους τῶν Ἑβραίων οἰκίζειν ἀνελεθόντας εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομηθῆναι προσέταξε. Τῆς οὖν ἐπανόδου ἠγοῦντο Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ἰωσεδὰκ μεγάλου ἱερέως καὶ Ζοροβάβελ ὁ τοῦ Σαλαθιήλ, καὶ προφήτης [P. 144] Ἀγγαῖος, καὶ Ζαχαρίας ὁ τοῦ Ἀδδώ. Καταθέμενοι δὲ οἱ περὶ Ἰησοῦν τοῦ ναοῦ τὴν ἔδραν ἐφ' ὄλοις τεσσαράκοντα καὶ δύο ἔτεσι τὸ ἔργον ἐκωλύοντο συμπεραιώσαι, μέχρις οὗ Δαρείος ὁ Ἰστάσπου, δευτέρῳ ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας, τοὺς ἐμποδίζοντας ἀναστείλας τελείαν ἐπιἄλλοις τέτρασιν ἔτεσιν, ὥστε συντελεθῆναι αὐτὸν ἐν

Καμβύσης ὁ καὶ Ἀρταξέρξης ἐβασίλευσεν ἔτη η' Σφενδάνης καὶ Κιμέρδιος ἀδελφοὶ μάγοι μῆνας ζ. Δαρείος ὁ Κύρου ἀπόγονος, Ἰστάσπου δὲ υἱός, τοῖς μάγοις ἐπιθέμενος καὶ κρατήσας ἐβασίλευσε μέχρι συμπληρώσεως Ἱερουσαλήμ ἔτη ἕξ, καὶ πρὸς τούτοις ἔτερα λ'. Ἐπὶ τούτου Ἰπποκράτης ὁ ἰατρός ἐγνωρίζετο.

Ξέρξης ὁ Δαρείου υἱὸς ἐβασίλευσεν ἔτη κ', Ἀρτάβανος μῆνας ζ', Ἀρταξέρξης ὁ Μακρόχειρ ἔτη κ'. Ἐπὶ τούτου τὰ κατὰ Ἑσθῆρ καὶ Μαρδοχαίου καὶ Ἀμᾶν ἐπράχθη. Ἐπὶ τούτου ὠκοδομήθη Ἱερουσαλήμ, ὅπλοις τοὺς ἐνεργούντας περιτειχίσαντος. Ἀπὸ τοῦ ὀγδόου ἔτους τούτου ἀριθμῆσθαι δεῖ τὰς ἐβδομηκοντα ἑβδομάδας τῆς τοῦ Δανιήλ ὀπτασίας μέχρι τῆς τοῦ Κυρίου παρουσίας.

Ἔδει δὲ τὰ κατὰ τὴν Ῥώμην προτιλῶναι τούτων ὡς ἀρχαιότερα, ἀλλὰ διὰ τὴν συνέχειαν τῆς ἀκολουθίας ὑπερετέθησαν, καὶ τεθήσονται καθεξῆς μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς τῶν Ἀσσορίων βασιλείας. καὶ τῆς τῶν Ἑβραίων ναὶ χμαλώσεως.

Ξέρξης ὁ Ἀρταξέρξου, ἐπικληθεὶς Νόθος, ἀνελεθὼν Σογδανὸν ἐβασίλευσεν ἔτη ιθ'. Δαρείος ὁ Ἰστάσπου καὶ Παρυσάτιδος ἔτη λζ', κόσμου ἔτη δ'Ϟλβ'. Οὗτος ἔτι ἰδιωτεύων ἠῤῥετο τῶ Θεῷ, εἰ βασιλεύσει Περσῶν, ἀνεωίραι τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν καὶ πάντα τὰ Ἰουδαίων ἀποδοῦναι ἱερὰ σὺν τοῖς αἰχμαλώτοις καὶ πατράσις ἔθεσι. Τούτων τῶν εὐχῶν καὶ Ζοροβάβελ ὁ τοῦ Σαλαθιήλ ἀκουστής καὶ σύμβουλος γεγονὼς ὕστερον ἀνέμνησε, συνήθης ὢν. Καὶ γὰρ ἀπεστάλη μὲν καὶ πρώτων ὁ λαός, καὶ τῶν θεμελίων τοῦ ναοῦ ὑποβληθέντων ἐπαύθη ἡ οἰκοδομὴ ἐκ διαβολῆς τῶν προσοίκων Σαμαρειῶν. Καὶ ἦσαν ἐν τῶ αὐτῷ σχήματι χρόνους μς' ἕως τοῦ δευτέρου ἔτους Δαρείου. Ἐἶτα πληροῦται ὁ ναὸς ἐπὶ ἕξ χρόνους δι' ὑπομνήσεως καὶ χειρῶν Ζοροβάβελ καὶ Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδὰκ, ἦγον ἐν μς' ὄλοις ἐνικτωῖς ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους Κύρου. Διὸ καὶ εἴρηται παρὰ τῶν Ἰουδαίων πρὸς τὸν Κύριον: « Ἐν μς' ὠκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν; »

Ὁ γὰρ [P. 145] Σολομῶν ἐν ἑπτὰ ἔτεσι κατασκευά-
σεν αὐτόν. Ἦσαν δὲ οἱ ὑποστρέψαντες ἀπὸ τῆς
ἀρχικλωσίας Βαβυλωνῶνος χιλιάδες κδ' καὶ τξ', δοῦλοι
δὲ ἑπτακισχίλιοι λζ'.

Ἢ δὲ τοῦ Ζοροβάβελ ὑπόμνησις τοιαύτη ἦν·
Τρεῖς σωματοφύλακες τοῦ βασιλείως εἰς ἐαυτοὺς
διαλεγθέντες εἶπον· Λαλήσωμεν τῷ βασιλεῖ ζητή-
ματα, ἕκαστος περὶ τοῦ τί ἐστὶν ἰσχυρότερον ἐν τῷ
κόσμῳ. ὁ νικᾷ πάντα καὶ οἷς ἂν εὐρεθῇ νικήσας,
τιμηθῆσεται παρὰ τοῦ βασιλείως. Ὁ πρῶτος εἶπεν·
Ἰσχυρότερος ὁ οἶνος, καὶ νικᾷ πάντα. Ὁ δεύτερος
εἶπε· Νικᾷ ὁ βασιλεὺς, τὸ βούλεσθαι ἔχων τῇ δυνά-
μει σύνδρομον. Ὁ τρίτος δὲ καὶ Ζοροβάβελ εἶπε.
Νικᾷ ἡ γυνή, καὶ ὑπὲρ πάντα ἡ ἀλήθεια. Ὅς ἐπ-
ρνεθη, καὶ ἐδόθη αὐτῷ αἴτησις. Ὁ δὲ ὑπέμνησε τὸν
βασιλέα τῆς εὐχῆς, καὶ ἀπέλυσε τὸν λαὸν πάντα,
καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸν ναὸν ὑποδομήσεν.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Μακκαβαϊκῶν ἐπιστολῶν τοῖς
κατ' Αἴγυπτον Ἰουδαίοις γέγραπται περὶ Νεεμίου,
ὅτι ἀνοικοδομήσας τὸ ἱερὸν καὶ τὸ θυσιαστήριον
καὶ μέλλων θυσίαν ἀναφέρειν ἐπεμψε τοὺς ἐγγόνους
τῶν ἱερέων ἐπὶ τὸ φεῖμα, ἐν ᾧ κατέκρουσαν οἱ πα-
τέρες αὐτῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀρχικλωσίας λαθόντες
ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ θυσιαστηρίου, ὡς Ἰερεμίας φησὶ,
τοῦ ἀγαγεῖν πῦρ ἐξ αὐτοῦ. Οἱ δὲ ἀπελθόντες οὐχ εὐ-
ρον πῦρ, ἀλλ' ὕδωρ παχύ. Ἐκέλευσε δὲ Νεεμίας
ἀγαγεῖν ἐκ τούτου, καὶ ἐπιβῆναι τοῖς ξύλοις τοῖς
ὑποκειμένοις τῇ θυσίᾳ. Τοῦ δὲ ἡλίου ἀπὸ νέ-
φους λάμπαντος ἀνήρθη πῦρ μέγαλη κατὰ τῶν
θυσίων καὶ ἐδαπάνησεν αὐτάς, ὥστε θαυμάσαι πάν-
τας καὶ δοξάζει τὸν Θεὸν μετ' εὐχῆς.

Ὅτι ὁ Ξέρξης οὗτος Αἴγυπτον παραλαβὼν καὶ εἰς
Ἀθήνας ἰθὺς, ζεύξας τὸν Ἑλλήσποντον, ἐνέπρησεν
αὐτὰς. Ἐν δὲ Ῥώμῃ Πορτίλα τις παρθένος ἐπὶ
διαφορᾷ καταγνωσθεῖσα ζωσα κατωρύγη. Καὶ νό-
μοι ἐν Ῥώμῃ ἀπὸ Ἑλλάδος διὰ δώδεκα βιβλίων
ἐπέμφοθησαν. Ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις ἐβράχη ἐν
Σικελίᾳ τὸ Αἰτναῖον ὄρος καὶ ἐξῆλθε πῦρ. Καὶ σει-
σμῶν γενομένων ἡ πρὸς Λόκροις Ἀταλάντη σχι-
σθεῖσα νῆσοι ἐγένετο. Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους
καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τοῖς κδ' Ἑλληνικοῖς γράμμασι
ἐχρήσαντο, μόνα ἰς ὄντα πρότερον. Καὶ Σωκράτης
ἐξ ἀνοίας τῶν Ἀθηναίων τὸ κώνειον πιὼν ἐτελεύτη.
Ἐλικία καὶ ἡ Βοῦρα, πόλεις Ἀχαιῶν, μεγάλους σει-
σμοῖς κατεπτώθησαν ὧν ἔτι κατὰ θάλασσαν τὰ
ἴχνη φαίνονται τοῖς πλέουσιν ἀπὸ Πατρῶν ἐπὶ Κό-
ρινθον δεξιᾷ.

Ὅτι Σκηπίων Ἀφρικανὸς Ῥωμαῖος δικτάτωρ,
πορθήσας Καρχηδόνα, Ἀφρικτὴν τὴν χώραν με-
τωνόμασεν.

Ὅτι Γαλάται καὶ Κελτοὶ Ῥώμης ἐκράτουν πλὴν
τοῦ Καπιτωλίου.

Ἀριστοτελὴς τῷ Πλάτῳ μαθητεύει ἀπὸ δεκαεπτὰ
χρόνων τῆς ἡλικίας αὐτοῦ.

[P. 146] Ἐπ' αὐτοῦ Διονύσιος ἐτυράννει τῶν
Σικελῶν, καθ' ὃν ὁ Πλάτων ἀποδημήσας ἱστορίας
ἐνεκ τῶν λεγομένων Αἰτναίων κρατέρων τοῦ πυ-

⁸⁵ Matth. xxvii, 40.

A hoc annis 46 ædificatum est, et tu id triduo te
exstructurum ais? ⁸⁵ » Solomon 7 annos sui tem-
pli ædificio impenderat. Numerus Judæorum ab
exsilio Babylonico revertentium fuit 24 millia, et
capita 360, servorum 7037.

Cæterum quod de admonitione a Zorobabelo
facta indicatum est, id sic habet: Tres quibus
custodia corporis regii commissa erat, inter se
collocuti, statuerunt singuli quæstionem de eo
quod fortissimum in mundo sit atque omnia vincat,
regi exponere: victori nempe a rege honorem ha-
bitum iri. Primus dixit vinum esse fortissimum,
et omnia vincere. Secundus dixit: Vincit rex, quia
voluntati facultatem adjunctam habet. Tertius Zoro-
babelus mulierem prævalere, sed omnibus potentio-
rem esse veritatem dixit. Hic meruit laudem, et libe-
ram optionem nactus regem voti admonuit; et rex
populum dimisit ac urbem ædificavitque templum

In secunda epistola Machabæorum ad Judæos in
Ægypto degentes scriptum est, quod refecerit
templum et altare Neemias, ac, sacrificaturus, sacer-
dотum posteros ad foveam miserit, in quam
tempore excidii 255 majores ipsorum abiderant
ignem de altari sumptum, ut Jeremias ait, ut de eo
ignem afferrent; missos, eo cum venissent, non
invenisse ignem, sed aquam crassam; ex ea afferri
jussisse Neemiam, eamque inspersisse lignis qui-
bus victima erat imposita; cum autem sol ex nube
effulsisset, magnos ignes exarsisse ac victimas
absumpsisse; quamobrem omnes admiratione
captos Deum factis votis prædicasse.

C Is Xerxes Ægypto in potestatem suam redacta,
Athenas juncto ponte Hellesponto perveniens,
urbem incendit. Romæ Portila quædam virgo incesti
damnata viva defossa fuit. Leges duodecim tabu-
larum ex Græcia Romam allatæ sunt. Ea ætate
Ætna mons in Sicilia ruptus est ignemque edidit.
Et terræ motibus Atalanta a Locris abrupta insula
facta est. Eodem tempore Athenienses Græcis 24
litteris sunt, cum ante litteræ tantum 16 fuissent.
Et Socrates hausto per vesaniam Atheniensium
cicutæ veneno moritur. Helice et Bura Achaiæ
urbes magnis terræ motibus absorptæ sunt; et
adhuc earum vestigia in mari visuntur ad dextram,
cum a Patris Corinthum navigatur.

Scipio Africanus Romanorum dictator Cartha-
gine deleta regioni nomen Africæ indidit.

256 Galatæ et Celtæ Romam excepto Capitolio,
ceperunt.

Aristoteles a 17 sæ ætatis anno Platonis dis-
cipulus fuit.

Eo tempore Dionysius Siculorum fuit tyrannus.
Ad eum Plato profectus est, Ætnæ dictos ignis
crateras contemplandi studio, ac tyranni in notitiam

pervenit. Cum tyrannus interrogasset quis hominum felix esset, sperans sibi beatitatem assignatum iri, respondit Plato omnium felicissimum esse Socratem et qui ejus uterentur consuetudine philosophos. Rursus interrogavit Dionysius quodnam officium esset hominis rem publicam gubernantis, cupiens sibi responderi id in recte judicando consistere, qua re gloriabatur ipse. Sed Plato respondit id in eo versari ut cives boni efficiantur. Tum Dionysius: *Judicia recte facere cujusnam tibi videtur esse officium?* Plato, « Hanc, inquit, ego exiguam civilis Scientiæ partem esse judico. Nam judices mihi sartorum similes videntur, qui faceras vestes consuunt. » Tertio Dionysius quæsit quid rei tyrannidem putaret. Plato rem admodum miseram sibi videri respondit, quod ea etiam novaculas timeret.

Artaxerxes cognomento Ochus annos regnavit 26, Arses Ochus annos 2, Darius Arsamis filius annos 6. Enimvero cum Alexander Macedo, de quo fusius in regnorum recensione dicitur, Persas premeret, Bessus Bactris Darium necavit; itaque regnum Persicum deletum est, cum quidem annos in universum 300 durasset, quorum 70 sunt exsilii Judaici, 257 reliqui 230. Pertinuit usque ad annum mundi quatermillesimum septingentesimum quadragesimum tertium.

Romulum et Remum fratres germanos Julia Amulii filia, Martis sacerdos, a quodam milite constuprata uno partu edidit. Avus Amulius stupro irritavit eos in silva exposuit. Eos mulier oves pascens invenit et in monte educavit. Mos erat eorum locorum hominibus id genus mulieres lupas appellare, quod perpetuo in montibus inter lupos agerent: inde fabula est gemellos istos fuisse a lupa nutritos. Is Romulus urbem Romam a se denominatam condidit. Centum viros ætate et prudentia præstantes delegit, quos patricios et in rei publicæ tractatione præsides, eosdemque senatores ab ætate nominavit. Horum decem primarios delegit, quos a patrum officio ducta translatione patres dixit. Gonscripsit etiam exercitum urbi præsidio futurum, trecentis equitibus ac tribus peditum millibus constantem. Multitudinem populi in quatuor tribus distribuit. Jovi Pico magnum templum condidit, atque ibi Herculis, Jovis Pici filii, arma a se alicubi reperta consecravit. Instauravit etiam Palatium a Palante sic appellatum. Marti quoque ædem ædificavit, quam cum dedicarent eo mense qui ante ipsis primus dicebatur, mensi a deo nomen Martii imposuerunt. Ea in æde Palladium 258 Troja olim allatum, tunc repositum fuit. Remus contra Romulum insurgens occisus fuerat. Ex eo Romæ motuum tumultuum et seditionum

ἄρως τῆ τυράννῃ γινώσκειται. Ὅς καὶ ἐπερωτῆ Ἡλιά-
των τὴς εὐδαίμων ἐν ἀνθρώποις, ἐλπίζων ἀκοῦσαι
παρὰ τοῦ φιλοσόφου, ὅτι Σό. Ὁ δὲ εἶπε· « Σωκράτης
ἀπίντων, καὶ οἱ κατ' ἐκείνον ζῶντες φιλόσοφοι. » Καὶ
αὐθὺς ἤρώτα τί ἔργον πολιτικόν, ποθῶν ἀκοῦσαι τὸ
ὀρθῶς δικάζειν· τῷ γὰρ ἐπὶ τούτῃ Διονύσιος.
Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· « Τὸ καλοῦς καὶ ἀγαθοῦ ποιεῖν
τοὺς πολίτας. » Εἰτά φησι· « Τὸ ὀρθῶς δικάζειν τίνας
ἔργον σοὶ δοκεῖ; Μόριόν τι μικρὸν πολιτικοῦ τὸ δι-
κάζειν ὀρθῶς· ἀκεσταῖς γὰρ εἰκόκασι τοῖς τὰ διεβρω-
γῶτα ἰμάτια ἀνοραίνουσιν. » Καὶ τρίτον αὐτὸν ἐπ-
ανήρετο ὅτι « Τύραννον εἶναι, φάσκων, ποταπὸν σοὶ
φρίνεται; » Πρὸς δὲ ἀντήφησε Πλάτων· « Σφόδρα δειδνόν,
ὅπου γε καὶ τὰ κουρευτικὰ μαχαίρια φοβεῖται. »

Ἄρταξέρξης ὁ ἐπικληθεὶς Ὀχος ἔτη κα, Ἄρσης
Ὀχος ἔτη β'. Δαρειῖος Ἀρσάμου ἔτη γ'. Ἀλεξάνδρου
δὲ τοῦ Μακεδόνα, περὶ οὗ ἐν ταῖς Βασιλείαις εἰ-
ρήσεται πλατύτερον, Πέρσης ἐπικειμένου, Δαρειῖον
οἱ περὶ τὸν Βῆσσον ἀναιρουσιν ἐν Βακτροῖς. Καὶ κα-
τελείπεται ἡ Περσῶν βασιλεία, ἐφ' ὅλοις παρατείνασα
ἔτη τριακοσίοις, ὧν τὰ μὲν τῆς μετοικισίας ο', τὰ
δὲ ἑξῆς σλ', κόσμου ἔτη δψμγ'.

Ῥωμύλος καὶ Ῥώμος. Οἱ αὐτάδελφοι οὗτοι ὑπὸ
Ἰουλίης θυγατρὸς Ἀμουλίου, ἱερείας τοῦ Ἄρσης
οὔτης καὶ ὑπὸ τίνος στρατιώτου πορνευθεῖσας, δι-
δυμὰ ἐγεννήθη. Ὁ τοῖνον πάππος Ἀμούλιος διὰ τὴν
πορνείαν παραξυθηθεὶς εἰς τὰς ὕλας αὐτοῦς ἐξέβητο·
εὗς εὐρεῖσα γυνὴ πρόβατα νέμουσα ἐν τῇ ὄρει· ἀν-
εθρέφατο. Εἰθίστο δὲ τοῖς ἐγχωρίοις λυκίνας τὰς
τοιαύτας καλεῖν γυναῖκας διὰ τὸ ἐπίπαν ἐν τοῖς ὄρεσι
μετὰ λύκων διατρίβειν· δύο καὶ τοῦτους ὑπὸ λυκαί-
νης ἀνατραφῆναι μυθολογεῖται. Οὗτος ὁ Ῥωμύλος
Ῥώμην κατεσκεύασε, τῇ οἰκίᾳ προσηγορίξ ταύτην
καλεῖσας. Τούς δὲ πρεσβυτέρους καὶ ἐχέφρους ἐπι-
λεξάμενος ἕκατρν πατρικίους αὐτοῦς καὶ προέφρους
τῶν κοινῶν ἀπέφηνε πράγματων, καὶ σευάταρας
καὶ βουλευτὰς διὰ τὴν ἡλικίαν τοὺς ἀνδρας ὠνόμα-
σεν. Ἐκ τούτων δὲ δέκα τοὺς ἀρίστους ἐπιλεξάμε-
νος πατρικίους ἐκάλεσεν ἐκ μεταφορᾶς τῶν πατέρων.
Τριακοσίοις δὲ ἵππεις καὶ τρισχιλίους πεζοὺς πρὸς
τὴν τῆς πόλεως φρουρὰν ἀπεγράψατο στρατιώτας.
Εἰς φυλάς δὲ τεσσαρας τὸ τοῦ δήμου διένειμε πλη-
θος. Τῷ [P. 147] δὲ Διὶ Πίκῃ μέγαν ναὸν ἠκοδόμησε
καὶ εὐρηκῶς τὸ τοῦ Πρακλέους ὄπλα τοῦ ἐκ Πίκου
Διὸς γινομένου ἐκεῖ ταῦτα ἀπέθετο. Ἀνετίωσε δὲ
καὶ τὸ ἀπὸ Πάλαντος καλούμενον παλάτιον. Τῷ δὲ
Ἄρει ἠκοδόμησε ναὸν, ὃν ἐγκαινίζοντες ἐν μηνὶ τῷ
παρ' αὐτοῖς πρώτον κρίμῃ καλουμένῃ, Μαρτίον
μετωνόμασε τὸν μῆνα (8), ὃ ἐρμηνεύεται Ἄρης. Ἐν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(8) In margine est hoc ascriptum: Ἐγὼ δὲ
εὖρον ἐν ἑτέροις ἱστορικοῖς ὅτι ἀπὸ τοῦ κατ' αὐτὸν
τὸν μῆνα κλαίειν αὐτοῦς τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ ἀποθα-
νόντας Μόρτιουμ τὸν μῆνα ἐκάλεσαν· μόρτεμ γὰρ
παρ' αὐτοῖς ὁ θάνατος ὀνομάζεται. Mirum est eum

auctoris tam sacræ etymologiæ nomen potuisse
dissimulare. Quæ sequitur Circi descriptio, eam
non assequor et nescio quid Græcanicarum inep-
tiarum posteriorum temporum sapit. De quatuor
aurigarum generibus seu coloribus res nota est

ᾧ καὶ τὸ Ἡλλάϊδον ἀπέθετο τὸ ἀπὸ Τροίας. Ῥώμος ἠπαναστάς Ῥωμύλῳ παρόνους. Οὗ γενομένου οὐ διελίπον ἐν τῇ πόλει γίνεσθαι σεισμοὶ καὶ θέρυθοι καὶ ἐμφύλιοι πόλεμοι, ἄχρις οὗ ἐκ τοῦ μαντείου τῆς Πυθίας ἔμαθεν ὅτι Διὰ τὸν φόνον τοῦ ἀδελφοῦ σου ταῦτα γίνεται, καὶ οὐ παύονται εἰ μὴ συγκαθησθῆ σοι ἐν τῇ βασιλείᾳ. Ποιήσας οὖν στήλην χρυσῆν ἐκτυποῦσαν τὸ πρόσωπον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, παρεκέλευσε τίθεσθαι αὐτὴν ἐνθα ἂν αὐτὸς ᾖ. Ἐκέλευσε δὲ καὶ τοὺς ἄρχοντας αὐτοῦ τοῦτο ποιεῖν· καὶ εἰ τι ἂν προσέτιξεν, ὡς ἀπὸ τῶν δύο ἀπέφαινον, οἶον, Ἐκείλευσάμεν, εἰσεπήσαμεν, ἐπετρέψαμεν. Καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ οἱ σεισμοὶ καὶ αἱ ταραχαὶ τῆς πόλεως ἐπαύσαντο. Οὗτος κτίζει πρῶτον ἵπικὸν ἐν πόλει Ῥώμῃ, ὃ κερκίσιον Ῥωμαῖοι καλοῦσιν, εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἥλιου, διεκὼν τὴν Ῥώμην εἰς μέρη τέσσαρα, εἰς τιμὴν τῶν τεσσάρων στοιχείων, γῆς, θαλάσσης, ἀέρος καὶ πυρός. Τυποὶ δὲ τὰς μὲν δώδεκα θύρας τοὺς δώδεκα οἴκους τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου· τὸ δὲ πέλαμα (9) τὴν γῆν πᾶσαν εἶναι, τὸν εὐρίππον (10) τὴν θαλάσσαν ὑπὸ τῆς γῆς μιστίζομένην, τὸν δὲ ἐπὶ τὰς θύρας καμπτόν (11) τὴν ἀνατολήν, καὶ τὸν ἐπὶ τῆ σφενδόνην (12) τὴν δύσιν, τὰ δὲ ἐπὶ τὰ σπάτια τὸν δρόμον τῶν ἐπὶ τὰ πλανήτων, τὸν δὲ αἴρα (13) οὐρανόν. Καὶ ἐπέθηκε τοῖς μέρεσι τὰ ὀνόματα ταῦτα, τῇ γῇ τὸ πρᾶσινον, ὃ ἐστὶ χλοῶδες, τῇ θαλάσσῃ τὸ βένετον, καθὼ εἰσι τὰ ὕδατα κυανᾶ, τῷ πυρὶ τὸ ρούσιον καὶ τῷ αἴρι τὸ λευκόν. Τὸ δὲ πρᾶσινον ἐκάλεισεν ἀπὸ μεταφορᾶς τοῦ πρεσβύτου (14) διὰ τὸ εἶναι παρᾶμονον· ἴδιον γὰρ τῆς γῆς τὸ χλοῶδες διὰ παντός. Τὸ δὲ βένετον ἀπὸ τῆς Βενετίας (15). Καὶ προσέκολλησε τῇ γῇ τὸ λευκόν, ταυτέστι τὸν αἴρα, διότι ἑκάτερα τῆς ἀλλήλων συγκράσεως δέονται· Ὁμοίως καὶ τὸ ρούσιον τῷ κυανῷ ὑπέταξε, διότι τὸ πῦρ ὑκκαίται τῷ ὕδατι. Ἐπετίλεσε δὲ καὶ τὰ καλούμενα βρομαλία, καθάπερ οἱ γεωργοὶ μετὰ τὴν γερονίαν ἀναπαυόμενοι ἀμοιβαδὸν ἑαυτοὺς ἀπέτρεπον πανηγυρίζοντας καὶ ἀγραιοῦντας ἐπὶ τοῖς ἀλλήλων ὀνόμασιν. Ἀλλὰ καὶ τὴν Ῥώμην λαοῦ ἐνέπλησε, πολιτῶν παύσας ἐν οἰκητῶν μοίρᾳ τοῖς πατράσιν ὑπείκαεν· ὃς μέρει τοῦ παρόντος παρὰ Ῥωμαῖοις κρατῶνται. Αὐτὸς ἄρχεται δὲ λζ' ἔτη Ῥωμύλος καταλύει τὸν βίον. Οὗτος μετωνόμασε τὴν πόλιν καὶ τὸ ἔθνος τῷ ἰδίῳ ὀνόματι Ῥωμαίους, πρότερον λεγομένους Λατίνους, πρὸ δὲ τούτου Ἄβοριγίνας.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

ex Latinis scriptoribus qualis sit et quando instituta. Itaque nihil annotavi, et a mendosa lectione libere discessi, quoties ex re fuit. XVI.

(9) Πέλαμα totius Circi est *area* sive *arena*. GOAR.

(10) Quem Circi solum et arenam decempedali profunditate simul et latitudine ad aquas recipiendas editis naumachiarum spectaculis, cingere, scripsit ex Dionysio Dempsterus *Rom. antiquit.* v. 4. GOAR.

(11) Qui et καμπτήρ, circa metam *flexus*. GOAR.

(12) *Circi carceres*, ex quibus, velut e funda lapis, equi curribus cursu decertantes erumpunt, σφενδόνην frequētissime vocat auctor. GOAR.

(13) Ἄϊρος voce intelligo *velum*, quo ad arceas in temperatioris aeris injurias, et ut populus salubrius consisteret, circus tegebatur. Quid enim hujusmodi velo cælum in Circo commodius referret? Fundamentum mihi est, quod etiam sa-

finis nullus fuit, donec Pythiæ oraculum Romulo significavit hæc ob Remi cædem eveniro, neque finem fore, nisi frater ipsi regnanti collega assideret. Eapropter Romulus aureum statuam fecit, fratris effigiem representantem, eamque juxta suam collocari jussit. Idemque proceribus mandavit, et in responsis suis se alterumque auctorem edixit, ita loquens: Jussimus, decrevimus, permisimus. Hoc modo urbis motus ac tumultus finiti sunt. Idem primus equestrem arcem Romæ condidit a Romanis Circum dictam, ad Solis ferias celebrandas. Urbem in quatuor partes divisit, in honorem quatuor elementorum, terræ, maris, aeris et ignis. Circum sic instituit ut duodecim januæ duodecim domos signiferi cælestis circuli denotarent; solum terram, Euripus mare a terra media interceptum, flexus qui ad fores est, ortum solis, qui ad fundam, occasum; septem spatia cursum septem planetarum, aer cælum. Imposuitque partibus hæc nomina, terræ viride, qui est herbæ color, mari cæruleum, quia is est aquarum color, igni roseum. aeri album. Prasini nomen a præsentia est deductum, quod nimirum terra perpetuo vireat, venetum a Venetia. Terræ album, id est, aerem 250 copulavit, quod utrumque alterius temperatione opus habeat. Ita etiam roseum cæruleo subdidit, quia ignis aeri est subjectus. Brumalia etiam instituit, quibus diebus agricolæ operis defuncti ac quietem nacti vicissim alii apud alios epulando festos dies agunt pernociantque alter alterius nomine. Effecit etiam ut Roma civium prius inedia laborans frequentaretur; legemque tulit ut filii servorum more patris potestati subjicerentur; quæ lex etiamnum apud Romanos valet. Regno in Romanos functus Romulus annos triginta septem e vita excessit. Is urbem a suo nomine denominavit, ac gentem Romanam: prius enim Latini et antiquitus Aborigines appellabantur.

τὸ πρῶτον σπανίζουσαν. Καὶ νόμον τίθησι τοὺς παύσας ἐν οἰκητῶν μοίρᾳ τοῖς πατράσιν ὑπείκαεν· ὃς μέρει τοῦ παρόντος παρὰ Ῥωμαῖοις κρατῶνται. Αὐτὸς ἄρχεται δὲ λζ' ἔτη Ῥωμύλος καταλύει τὸν βίον. Οὗτος μετωνόμασε τὴν πόλιν καὶ τὸ ἔθνος τῷ ἰδίῳ ὀνόματι Ῥωμαίους, πρότερον λεγομένους Λατίνους, πρὸ δὲ τούτου Ἄβοριγίνας.

(14) Audiebant Græci magistrum in *Præsenti* dici, qui satellitum imperatori jugiter *præsentium* (qui et *præsentiales*) esset dux; unde et *Viridem* colorem diutius permanentem, velut oculis *præsentem* et facile obvium, ἀπὸ τοῦ πρεσβύτου πρᾶσινον, extorto nimium etymo, dictum voluerunt. GOAR.

(15) Feliciter vocis radicem invenisset, si non Venetus color et vocabulum pluribus sæculis *Venetias* superarent. GOAR.

Post Romulum rex factus Numa Pompilius Sabinus nullum plane bellum gessit, sed res urbanas utilissime constituit. Etenim leges posuit civiles atque pacatas, quibus ad humanitatem et civilitatem cives adduxit. Anni primus fuit inventor: plurima fana lucosque deorum dedicavit. Instituit etiam Vestales virgines, quæ ignis atque aquæ curam gererent, virginitatemque toto vitæ decursu conservarent: quæ eam prodidisset, ea lapidibus obrueretur. Capitolium (id vocabulum caput urbis notat) ex fundamentis extruxit. Anno, qui eousque fuerat decem mensium usurpatus, duos apposuit menses, Januarium et Sextilem. Ab 260 Isauris lænæ gestationem sumpsit. Primus Romanis asses ex argento et ære cudos largitus est, cum ii necessitatibus suis antehac coriaceis ligneis testaceisque pecuniis usi essent; assesque a suo nomine numos nuncupavit. Ita horum duorum regnum industria urbs celeriter et robur et ornatum est adepta, cum prior bellicas res, posterior civiles et paci aptas instituisset. Mortuus est Numa ex morbo, cum regno Romano annos quadraginta septem præfuisset.

Post hunc Tullus Hostilius annos triginta duos. Is urbem Romam ampliorem fecit portuque et ponte auxit. Post fulmine ictus cum regia conflavit.

Inde Romæ regnavit annos viginti quatuor Ancus Marcius, Numæ Pompilii sorore natus. Is pomærium urbis Romæ post superiores protulit, et ad ostia Tiberis fluvii urbem extruxit, Ostiæ (quasi si januam dicas) nomine. Abest ab urbe sedecimum circiter lapidem. Hunc regem morbus sustulit.

Successit ei in regnum Tarquinius Priscus. Hic Romam magno muro munit, prioris muri tantum delineatione quadam expressa. Atque idem subterraneos cuniculos fecit, per quos aqua ex vicis in Tiberim deveheretur, opus apprime urbi conducibile. Cum regnum per annos 261 triginta novem tenuisset, a Marcii, cui successerat, filiis interemptus est.

Ejus morte regnum ad Servium Tullium est devolutum. Mater ejus nobilis quidem fuit, sed captiva et serva ob calamitatem habita. Ea cum Romam prægnans esset adducta ac paulo post pareret, filium Servium nominavit a servili conditione. Is quoque urbis magnitudinem adauxit, fossamque maximam mœnibus circumdedit. Priusque omnium censum multitudinis Romanæ egit. Censa

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(16) Ἀπὸ Ἀσγίου. Conjeci scriptum fuisse ἀπὸ Α. σημείου, facile mutaturus, si quis aliter expediat locum. Scio enim Varroni assem ab ære dici. XYL. — Ad Xylandri votum locus hic expeditur, si nusquam corrumpatur et facilem accipiat interpretationem. *Asses argenteos et æreos Romanis largitus est primus.* ἄσγιον enim argentum

Νουμάς [P. 148] Πομπίλιος Σαβίνος μετὰ Ῥωμύλον ἐδασίλευσε. Πόλεμον μὲν οὐδένα πώποτε διηκόσατο, τὰ δὲ κατὰ πόλιν εἰς τὸ ὠφελιμώτερον διεκόσμησε, νόμους δὲ καθεστῶς πολιτικούς καὶ ἡμέρους, δι' ὧν ἀστέλους τε καὶ φιλανθρώπους τοὺς πολίτας ἀπειργάζετο. Ἐνιαυτὸν τε πρῶτος εὐράτο, ἱερά τε πλεῖστα καὶ τεμένη θεῶν ἰδρύσατο· καὶ τὰς Ἑστιάδας παρθένους τοῦ πυρὸς καὶ ὕδατος τὴν ἐπιμέλειαν ἔχειν ἐπέτρεψεν, αἱ δὲ διὰ τοῦ βίου τὴν παρθενίαν ἐφύλαττον· εἰ δὲ μὴ, λίθοις κατεγώνωντο. Καὶ τὸ Καπιτώλιον, ὅπερ κεφαλὴν πόλεως σημαίνει, ἐκ θεμελίων ὑποδόμησε. Καὶ τῷ ἐνιαυτῷ δύο μῆνας προσέθηκε, τὸν Ἰανουάριον καὶ τὸν Σεπτέμβριον, δεκαμηνιαίου τοῦ ἑαυτοῦ πρὸ τούτου χρηματίζοντος. Οὗτος ἐκ τῶν Ἰσαύρων τὴν τῆς γλαμύθος στολὴν φορεῖν ἐφεύρατο. Καὶ ἀσσάρια δὲ ἀπὸ ἀσγίου (16) καὶ χαλκοῦ πεπονημένα πρῶτος Ῥωμαίοις ἐχαρίσατο, πρὶν διὰ σκυτίνων καὶ ξυλλίνων καὶ ὄστρακίνων τὴν χρεῖαν πληροῦντων· ἅπερ ἐκ τοῦ ἰδίου ὀνόματος νομῖα ἐκάλεισεν. Οὕτως μὲν γὰρ ἐξ ἀμφοτέρων καὶ ἴσχυρὰ ταχέως καὶ εὐκόσμος ἡ πόλις ἐγένετο, τοῦ μὲν τὰ πολιτικὰ καὶ εἰρηνικὰ ἐκτυπώσαντος, τοῦ δὲ Ῥωμύλου τὰ πολεμικὰ· Δυναστεύσας δὲ Νουμάς τῆς Ῥώμης ἔτη μζ' νόσφ' τελευτᾷ.

Τούλλος· Ὅστιλιος ἔτη λβ'. Οὗτος τὸ τῆς Ῥώμης πόλευμα εὐρύτερον κατασκευάζει, λιμένα τε καὶ γέφυραν ποιήσας. Κεραυνῷ βληθεὶς αὐτοῖς ἅμα τοῖς βασιλείοις καταναλίσκεται.

Ἄγκος Μαρκίων ἔτη κδ' βασιλεύει Ῥώμης, ὃς ἐκ θυγατρὸς Νοῦμα Πομπιλίου γέγονεν. Οὗτος τὸ τῆς Ῥώμης τείχισμα πρὸς τοῖς εἰρημένοις πλατύνας, καὶ τὸν ποταμὸν Τίβεριν· πρὸς ταῖς ἐκβολαῖς τεύχισας, ἐπ' αὐτῆς τῆς βαχίας ἀνίστησι πόλιν, ἣν Ὀστίαν ἀπὸ τῆς θέσεως προσηγόρευσεν, ὃ σημαίνει θύραν, ἑκκαίδεκά που σημείοις ἀπέχουσαν Ῥώμης. Οὗτος νόσφ' τελευτᾷ.

Ἡρίσκος Ταρκύνιος Ῥώλης ἐδασίλευσε μετὰ τοῦτον, ὃς τὴν Ῥώμην τείχει μεγάλῃ ὠχύρωσε, περιγραφὴν τινα μόνην τοῦ προτέρου ἐπιστημῆνας. Καὶ τὰς ὑπονόμους τάφρους δι' ὧν ἐπὶ τὸν Τίβεριν τὸ ἐκ τῶν στενωπῶν ὕδωρ ὄχευέσεται, ἔργον ἐς τὴν μέγιστα τῆ πόλει χρήσιμον, κατασκεύασεν. Οὗτος λβ' ἔτη τῆς ἀρχῆς κρατήσας ὑπὸ τῶν Μαρκίου παιδῶν, τοῦ πρότερον δυναστεύοντος τῆς Ῥώμης, ἀναιρεῖται.

Σέρβιος Τούλλιος τὴν ἡγεμονίαν ἐκδέχεται, τεχθεὶς ἐκ γυναικὸς εὐγενοῦς μὲν, ἀγματοῦ δὲ καὶ δούλης κατὰ τὴν συμφορὰν νενομισμένης, ἥτις εἰς Ῥώμην ἀχθεῖσα ἐγκυος, μικρὸν ὕστερον τεκοῦσα, Σέρβιον τὸ τεχθὲν ἐπωνόμασεν, ὡς ἂν εἰ εἴποιμιν δούλειον. Οὗτος ἔτι προσέθηκε τῷ μεγέθει τῆς πόλεως, καὶ τάφρον ὅτι [P. 149] μεγίστην περὶ τὸ τεῖχος ἔπλασε. Καὶ πρῶτος ἀπάντων τὸ τῶν Ῥωμαίων

est, ac æri, prout in præsentī, adjunctum monctæ materiam indicat. Ἐπίσημον iterum vocat auctor inferius p. 178. At hoc *cusum* est et *notatum*, illud proprie *infectum*; quamvis in promiscuo sensu utriusque vocis nonnunquam occurrit usus. GOAR.

πλήθος ἀριθμηθεὶς εὖρεν ὀκτώ μυριάδας πολιτῶν οὕσας σὺν τρισχιλίοις ἀνδράσι, πρὸς τοῖς ἐπὶ τῶν ἀγρῶν διαιτωμένοις. Οὗς εἰς λόχους κατανείμας, καὶ ταῖς οὐσίαις ἐκάστου τιμήματα πρὸς λόγον τῆς δυνάμεως ἐπιθείς, δικαιοτάτον ἀπάντων πολίτευμα καὶ πολυωφελέστατον εἰσηγάγετο. Ταύτη γὰρ τῇ διακοσμήσει τὰς τε τῶν στρατιωτῶν καταγραφὰς καὶ τὰς τῶν εἰσφορῶν συντάξεις καὶ τὰ τιμήματα τῶν βίων ἐποιεῖτο· τέσσαρα γὰρ οὗτος τὰ τιμωρημάτων ἐφεῦρεν ὄργανα. Καὶ τεσσαράκοντα ἔτη τῆς ἀρχῆς κρατήσας διαφθείρεται, δολοφονηθεὶς ὑπὸ Ταρκυνίου Σουπέρβου.

Ταρκύνιος Σουπέρβος. Οὗτος εὐθύς πάντας ἐκίνησεν ἐπὶ τὸ αὐθαδέστερον, καὶ βαρυτέραν τὴν πολιτείαν ἀπέφθνε, τοὺς τε νομούς μεταθείς καὶ ἄρχοντας προβαλλόμενος, καὶ δι' αὐτῶν τὸν δῆμον δεσμοῖς παντοίοις καὶ μεγάλοις καὶ κολάσεσι καὶ ἐξορίαις αἰκίζόμενος· αὐτὸς γὰρ ἐξέυρε δεσμὰ, μάστιγας, ξύλα, εἰρκτάς, φυλακὰς, κλισίους, πέδας, ἀλύσεις, ἐξορίας, μέταλλα, καὶ εἴ τι ἄλλο κακόν. Φιλοπόλεμός τε, εἰ καὶ τις ἄλλος πώποτε γέγονεν, ὑπερόπτης τε καὶ ἀλαζών. Ὅθεν καὶ τὴν ἐπινομίαν ταύτην ἀπηνέγκαστο· σουπέρβους γὰρ τοὺς ὑπερηφάνους Ῥωμαῖοι ὀνομάζουσιν. Οὗτος παρὰ Ῥωμαίοις μισηθεὶς διὰ τε τὰλλα καὶ διὰ τὸν δμῶνυμον αὐτῷ Ταρκύνιον, ὃς καὶ γυναῖκα Λατίνου Λουκρητίαν λεγομένην εὐγενῆ παρὰ Ῥωμαίοις νυκτὸς ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου πορευθεὶς πρὸς βίαν ἤσχυεν. Ἡ δὲ τὸ περὶ αὐτὴν ἀδίκημα τῷ τε ἀνδρὶ μικρὸν ὕστερον ἐπανελθόντι καὶ τῷ πατρὶ καὶ τῇ λοιπῇ κατεμήνυσε συγγενεῖα, καὶ ἐπαρασαμένη πολλὰ τοῖς ἀρ' αἵματος, εἰ τὴν συμφορὰν αὐτῆς καταλίποι ἀτιμώρητον, ξίφος σπασαμένη ὅπερ ὑπὸ τοῖς κόλοις ἀρπυῶς ἔφερεν, ἑαυτὴν ἐν ὄψει τῶν παρόντων κατεργάσατο. Τοῦτο πᾶσιν τὴν πόλιν εἰς ὄργην ἀνήψεν, ἀλλὰ καὶ Βροῦτον προσήκοντα μὲν κατὰ γένος ἐκείνη, ἀνδρα δὲ δημοτικόν τε καὶ μισοτύραννον, ὃς μάλιστα τὸ πλήθος εἰς τὴν τοῦ βασιλείως ἤγειρεν ἀποστασίαν. Ἀφείλετό ⁸⁴ τε τῆς ἐξουσίας πάσης Ταρκύνιος· ἅμα γὰρ τῇ κατὰ τὴν πόλιν ἐπαναστάσει, καὶ ἡ πρὸς Ἀρδέαν οὕσα στρατιὰ Ῥωμαίων ἀπολιπούσα τὸν τυραννον ᾤχετο, οὐδὲν οὔτε ἀνακαλοῦντος οὐδὲ μένειν δεομένου πεφροντικυῖα. Ταρκύνιος δὲ τοῖς παρῶσιν ἀμηχανῶν ἤλαυνεν ἐπὶ τὴν Ῥώμην ὡς πάσων τῇ παρόδῳ τὴν ταραχὴν καὶ τὴν δυναστείαν μετὰ πεθοῦς ἀναληψόμενος· ἀπεωσθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἀπεχώρει σὺν τοῖς οἰκείοις, βασιλεύσας ἔτη κδ'. Καθ' ὃν δὴ χρόνον ἡ πόλις ἀπελύθη τῆς τυραννίδος.

[P. 150] Δημοκρατία δὲ τὴν Ῥώμην ἐπὶ χρόνους τεσσαράκοντα τρεῖς δυοὶ στρατηγοῖς ἐνιαυσιαίαν ἔχουσι τὴν ἀρχὴν ἐφύλαττεν, οὗς κονσούλους οἶα δὴ στρατηγούς καὶ προβούλους χαί προηγόρους ὠνόμαζον· ὑπάτους δὲ τούτους οἱ Ἕλληνας λέγουσιν. Ἐπὶ ταύτης τῆς δημοκρατίας οἱ Γάλλοι τυραννήσαντες κατὰ Ῥωμαίων ἔρχονται. Καὶ Μάλιον στρατηγὸν οἱ Ῥωμαίων κατ' αὐτῶν στέλλουσιν, ὃς καὶ τροπωσάμενος αὐτοὺς ὑπέστρεψεν. Ἦν δὲ τις ἐκ τοῦ μέρους τῶν Γάλλων καταγόμενος συγκλητικὸς, Φεδρουάριος ὀνομαζόμενος. Οὗτος Μάλιου τοῦ καὶ Καπιτωλίνου

PATROL. GR. CXXI.

A sunt civium octoginta tria millia, præter eos qui rure vivebant. Eam multitudinem in classes distribuit, singulisque censu pro ipsorum habitu in juncto, justissimæ juxta longèque utilisimæ constitutionis auctor fuit, qua et scribendi exercitus rationem et tributii collationem et facultatum cujusque æstimationem expedivit. Quatuor enim hic invenit census instrumenta. Cum annos quadraginta regnasset, per dolum est a Tarquinio Superbo necatus.

Tarquinius Superbus regno potitus omnia pro sua voluntate agere cœpit, reipublicæque gubernationem civibus molestiorem reddidit, cum et leges reflingeret, et magistratus constitueret, quorum opera populares variis vinculorum generibus, metallariis operis, multis atque exsiliis **262** injuriose puniret. Etenim vincula, flagella, ligna, carceres, custodiæ, numellæ, compedes, catenæ, exsilia, metalla et si qua alia sunt mala, hujus sunt inventa. Erat autem, ut quisquis unquam alius, belli studiosus, contemptor hominum et arrogans: unde et Superbi cognomentum ei Romani fecerunt. Cum in odio esset Romanorum, id quoque ad ea accessit quod cognominis ejus Tarquinius, noctu ab exercitu reversus, Lucretiam Collatini uxorem, nobilem matronam, per vim compresserat. Quod illa flagitium marito paulo post reverso patrique et omnibus cognatis aperuit; multa que dira propinquis suis imprecata, siquidem hanc suam calamitatem inultam dimitterent, gladio, quem occulte in sinu gestabat, educto se in conspectu ipsorum necavit. Id factum totam civitatem odio Tarquini inflammavit; et Brutus Lucretiæ propinquus, vir popularis ac tyrannis infensus, majorem in modum cives ad defectionem a rege faciendam commovit. Ita omni potestate sua Tarquinius est exutus. Simul enim atque Romæ contra eum cives insurrexerunt, exercitus quoque Romanus qui tum apud Ardeam erat tyrannum deseruit, neque revocantem neque ut manerent hortantem quidquam moratus. Tarquinius, consilii eo eventu inops, cum Romam contenderet spe adventu suo tumultus sedandi et regnum recuperandi, a **263** civibus repulsus cum familia discessit, regno annos viginti quatuor gesto. Eo tempore tyrannidis Roma jugum excussit.

Inde populi in republica postea Romam annos quadraginta tres conservavit, duobus quotannis imperium gerentibus, quos ut duces, ac qui consilio præirent, consules appellabant: Græci hypatus, quasi dicas summos, nominant. Eo reipublicæ statu Gaili grassantes Romanum imperium adorti sunt. Contra quos missus cum exercitu a Romanis Manlius iis pulsus rediit. Erat quidam tum in senatu Februarius Gallicarum partium. Is, cum in comitium venisset Manlius cui cognomentum est Capitolini, utilisque sententiæ auctor fuisset, pera-

10

cerbe insectatus eum est, regnum ab ipso affectari dictitans. Quo factum est ut solum vertere Manlius cogereetur et bona ejus publicarentur. Secundum hæc, hiberna nocte Galli Romam aggressi vigiles obtruncaverunt, magnamque in media urbe civium cædem ediderunt, nisi quos fuga in Capitolium facta servavit. Ea re cognita Manlius Capitolinus, acceptæ injuriæ oblitus, quantam potuit civium et incolarum manum coegit, Gallosque de improvise adortus universos una cum eorum rege Briso interfecit, urbemque calamitate liberavit. Ob id dictatur Romæ creatus statim inimicum suum Februarium, exsili sui auctorem, apprehendit, 264 nudumque eum urbe ejecit, storea juncea opertum ac fune lumbos præcinctum per ludibrium virgisque eum cæsum diis Manibus immolari jussit. Actum est hoc mense Sextili, quem, ut mutilum, Manlius Februarium denominavit. Exinde quotannis Romani stoream in foro propositam virgis cædunt, acclamantes: Februari, exi urbe.

Ὁ δὲ Μάλιος Φεβρουάριον ἐπιωνύμασεν. Ὅθεν καὶ κατ' ἑτοσ ψιᾶθον ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς προτιθέντες Ῥωμαῖοι τύπτουσι ῥάβδοις, ἐπιφωνοῦντες: Ἐξέλθε, Φεβρουάριε, τῆς πόλεως (18).

Quo tempore penes populum potestas summa Romæ fuit. eo rex Ægypti Nectenabo, Artaxerxis, qui tum Ægyptum occupabat, impetum non sustinens, tonsa coma et regio habito mutato. Pellam venit, quæ urbs est Macedonia, non procul Thessalonica. Ibi præstigiis quasdam et magicas Ægyptiorum artes exercens ac futura prædicens, indeque Philippo et Olympiadi notus, creditus est quarundam præstigiarii ope cum Olympiade concubuisse et ex ea Alexandrum genuisse. Diodorus Alexandrum genus paternum ab Hercule traxisse materno Æacidam fuisse ait. Sunt qui Jovem Ammonem ejus patrem faciant. Tunc etiam Rhodus terræ motu est concussa, ac colossus corruit.

265 Philippus, cum regnum Macedonicum annos 21 tenuisset, magnam Græciæ partem subegisset, in bello contra Athenienses et Demosthenem dextrum oculum amisisset. a Pausania satellite suo est interfectus. Quadriennium inde Macedonia rege caruit.

Alexandrum ejus filium, ut primum is ex ephēbis excessit, Macedonum principes regem sibi delegerunt. Alexander regno inito majoribus ab utraque parte suis dignum se præbuit. Nemo enim unquam vir ab omni hominum memoria fuit D tot tantisque rebus gestis insignis. Dexippus scri-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(17) Ut qui rebellionem cogitaret. Ego αὐταρχίαν suspicabar scriptum esse. Sed aliis quoque locis tyrannidis affectationem sic expressit. Locus est vitiatius. et narratio nescio unde repetita. Longe quidem abest a recepta istorum temporum historia. — Τὸ μέρους τῶν Γάλλων καταγενομένος nescio quid sit istud καταγόμενος. XVI. — Noscet si interpretetur: *Erat quidem ex Galliarum partibus originem ducens, vel, ab adversa Gallorum parte abductus,*

ἐν Κομέντῳ ποτὲ εἰσελθόντας καὶ ἀγαθὰ συμβουλεύσαντος, ὁ Φεβρουάριος πικρῶς ὠνεΐδισε Μάλιον ὡς ἀνταρσίαν μελετώντος (17). Διὸ καὶ ἀποδοκιμάζεται Μάλιος καὶ τῆς ὑπάρξεως διήρηται. Μετὰ ταῦτα τῶν Γάλλων νυκτὸς τὴν Ῥώμην καταδραμόντων ἐν χειμῶνι καὶ τοὺς φύλακας ἀποκτεινάντων καὶ ἐν τῇ μέσῳ τῆς πόλεως πάντας ἀναιρούντων, τῶν δὲ δυναμένων εἰς τὸ Καπιτώλιον φυγόντων, Μάλιος ὁ καὶ Καπιτωλῖνος τοῦτο διεγνωνκώς, οὐ τοῖς λελυπηκόσιν ἐνεκότησεν, ἀλλ' ὄσους ἠδυνήθη τῶν πολιτῶν καὶ ἐγχωρίων συλλέξας, καὶ ἀπροόπτως τοῖς Γάλλοις ἐπιπέσων, πάντας μετὰ τοῦ ῥήγος Βρίσου ἀπέκτεινε καὶ τὴν πόλιν τῆς συμφορᾶς ἐλυτρώσατο. Διὸ καὶ Μάλιος μόνος ἐψηφίσθη τὰ τῶν Ῥωμαίων διοικεῖν. Καὶ εὐθὺς τὸν ἐχθρὸν Φεβρουάριον κατασχών, δι' ὃν καὶ ἐπεφυγάδευτο, καὶ ἐκθαλὼν ἔξω τῆς πόλεως γυμνὸν, ψιᾶθῳ θρούινῳ περιβεβλημένον καὶ σχοινίῳ τὴν ὄσπυον περιεζωσμένον ὡς παλίνιον, καὶ ῥάβδοις τυπτόμενον, τοῖς καταχθονίοις αὐτὸν ὁμοίως δοῆναι θυσίαν προσέταξε. Σεξτίλιος ἦν τότε μὲν, ὃν ὡς κολο-

σσοῦ ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς προτιθέντες Ῥωμαῖοι τύπτουσι ῥάβδοις, ἐπιφωνοῦντες: Ἐξέλθε, Φεβρουάριε, τῆς πόλεως (18).

Ἐπὶ τοῖς τῆς δημοκρατίας χρόνοις ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτου Νεκταναβῶ, μὴ φέρων τὴν ἔφοδον τοῦ Ἀρταξέρξου, παραλαβόντος τότε τὴν Αἴγυπτον, κειρήμενος τὴν κόμην καὶ τὸ σχῆμα τῆς βασιλείας ἀμείψας κατέλαθε τὴν Πέλλην, πόλιν Μακεδονίας ἀρχοῦ Θεσσαλονίκης κειμένην, φαντασίας τινὰς καὶ μαγείας Αἰγυπτιακάς ἐνδεικνύμενος καὶ προαγορεύων τὰ μέλλοντα. Γνώριμὸς τε ἐντεῦθεν Φιλίππῳ καὶ Ὀλυμπιάδῃ γενόμενος ἐθρολλήθη ὡς διὰ τινος μαγανείας τῇ Ὀλυμπιάδῃ ἐμίγνυτο καὶ υἱὸν ἔρχεν ἐξ αὐτῆς τὸν Ἀλέξανδρον. Διόδωρος δὲ φησιν ὅτι Ἀλέξανδρος ἐξ Ἡρακλέους τὸ πρὸς πατρὸς εἴλεκε γένος πρὸς μητρὸς δὲ Αἰακιδῶν. Ἐνιοὶ δὲ τοῦτον ὑπὸ Ἀμμωνος τοῦ Διὸς συλληφθῆναι μυθεύονται. Τότε [P. 151] καὶ ἡ Ῥόδος ὑπὸ σεισμοῦ κατηνέχθη καὶ ἡ στήλη τοῦ κολοσσοῦ.

Φιλίππος δὲ, τῆς Μακεδονίας βασιλεύσας χρόνους κα', πολλὴν τῆς Ἑλλάδος καταστρεφόμενος μοῖραν, ἐπὶ τοῦ πρὸς Ἀθηναίους καὶ τὸν Δημοσθένην πολέμου τὸν δεξιὸν τῶν ὀφθαλμῶν ἐκκοπέει, ὑπὸ Πausανίου τοῦ ἰδίου ὑπασπιστοῦ διαφθείρεται. Καὶ μένει ἡ ἀρχὴ ἐπὶ τετραετίαν γυμνή.

Ἄρτι δὲ τοῦ Φιλίππου [τοῦ] παιδὸς Ἀλεξάνδρου ἐπὶ τὴν ἀμὴν τῆς ἡλικίας προσελθόντος, οἱ πρῶτοι τῶν Μακεδόνων αὐτὸν αἰρούνται εἰς βασιλείαν. Ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν ἀρχὴν προσήλθεν Ἀλέξανδρος, κατ' ἀμφοῖν τὸ γένος ἐπέμνηεν. Οὐδὲ γὰρ ἔστιν εὐρεῖν ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ ἄνδρα τοσοῦτοις κατορθώμασι πλεον-

et affectu in eam propensus. GOAR.

(18) In margine ascriptum est: Καὶ τὰ περὶ τοῦ μεγέθους τούτου ἄλλως εὔρον ἐγὼ ἐν ἑτέροις ἱστορικοῖς, ἀπερὶ διὰ τὸ ἀπέραντον γράφειν οὐ δύναμαι. Ἀρκίσει δὲ τοῦτο μόνον, ὅτι Ῥωμαῖοι φέμμεν τὸ πολὺ ψυχρὸς λέγουσι. Τὸν γοῦν μῆνα τοῦνον ὡς ψυχρότατον Φεβρουαρίου ἐκάλεισαν. Hæc ille. Cætera altunde hæc afferre non est operæ. XVI. — Rationem ab hæc diversam promittit auctor inferius p. 168. GOAR.

εκτοῦντα. Ὡς γὰρ Δέξιππος ἱστορεῖ, πᾶσαν ἄσκησιν ἡσκήθη σωματικὴν, Ἀριστοτέλους γνησιώτατος γεγυῶς φοιτητής, εἰς τε λόγους ἄριστος καὶ εἰς ἔργα ἐπαινούμενος εὐρέθη. Τὰ δὲ πολεμικὰ θαυμαστῶς ὑπελθὼν πειθοῦς ἄξια διεπράξατο. Βασιλεύσα· γὰρ χρόνους ὀκτώ τοὺς Μακεδόνας καὶ Ἰλλυριοὺς καὶ Θρᾷκας ὑπέταξε, τὴν Ἑλλάδα κατέστρεψε, καὶ τοὺς τοῦ πατρὸς φονέας τιμωρησάμενος καὶ τοὺς Πάριονα ὑποτάξας ἐπὶ τὴν Ἀσίαν διαπερᾶ. Καὶ τὴν Πριάμου πόλιν καὶ τὰς ἐν Λυδίᾳ Σάρδεις ὑποτάξας ἐπὶ Κιλικίαν ἀφικνεῖται, καὶ τὸν Δαρτεῖον καταπολεμήσας καὶ ἡττήσας ἀμύθητον φόνον ἐργάζεται. Τὰς παραλίους Φοινίκας παραλαμβάνει πόλεις, Ἐνθα καὶ Σάτυρον βλέπει· καθ' ὕπνου, ἐν τῇ πορθήσει Τύρου, φήσαντος αὐτῷ τοῦ ὄνειροκρίτου· Σὲ Τύρος, Ἀλέξανδρε. Ἦν ἅμα Σιδῶνι δηλώσας, ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν ἐλθὼν καὶ τὰς τὴν ἐλῶν, ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως Ἀδδῶν τιμηθεὶς, θύσας τῷ θεῷ ὡς παρ' αὐτοῦ τὴν οἰκουμένην προσελθὼς, Ἀνδρόμαχον τῶν τόπων ἐπιμελητὴν κατέστησεν· ὃν ὕστερον Σαμαρεῖται ἀποκτείναντες δίκας ἔτισαν. Ἐπὶ τοῦτοις, Γάζαν καὶ Κυρήνην καὶ τὴν Γαλιλαίαν ἐλθὼν, εἰς τὴν Ἀἴγυπτον ἀφίκετο. Ἐνθα τὴν τε ἕνουδρον χώραν καὶ τὴν πικροτάτην λίμνην τὴν τε ἱερὸν Ἀμμωνος καὶ δὲ παρ' Ἀἴγυπτον μυθεύεται θεασάμενος, καὶ ἱεροῖς ἀναθήμασι τιμήσας, πρὸς τῷ τῆς θαλάσσης στόματι πόλιν ἐπώνυμον ἑαυτῷ τὴν Ἀλεξάνδρειαν κτίζει, τῷ ἐξοδόμῳ ἔτι τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Καὶ διὰ τῆς τοῦ Νεῖλου διώρυγος ἐπὶ τὴν τῶν Ἀσσυρίων γῆς ἔρχεται, καὶ πολεμήσας Δαρτεῖον ἑκατὸν ἑκατὰ χιλιάδας Ἀσσυρίων διαφθείρει. αὐτὸς δὲ Δαρτεῖος φεύγων ὑπὸ ἰδοῦ σατράπου (ὄνομα τοῦτ' Βέσος) τὴν κεφαλὴν ἀφαιρεθεὶς τελευτᾷ. Ἄλλ' ὁ μὲν σατράπης δίκας ἔτισε, τὸ δὲ Δαρτεῖου σῶμα ἐντίμως κηδεύεται. Τὴν τε Περσέπολιν διαβάς, ἔνθα τὰ Περσῶν βασίλεια, αὐτὴν τε εἶλε καὶ Σούσαν καὶ τὰς Δαρτεῖου θυγατέρας ἅμα τῇ μητρὶ καὶ μάμμη. Καὶ [P. 128] καταλύσας τὴν Περσῶν ἀρχὴν διακίσασεν ἀπὸ Κύρου ἔτη σδ', τὰς τε πόλεις πυρπολήσας καὶ τὸν ἐν ταῖς ἀφελόμενος πλοῦτον, πρὸς Μάρδους καὶ Κεδρουσίους καὶ Ἰρκανοὺς καὶ τοὺς λεγομένους Ἀριμασποὺς, ἐξ ὧν θαλευτὴν τὴν Ἀμαζόνα σύμμαχον ἰδέξατο, Παρπανίτις τε καὶ τοῖς περὶ τὸν Θερμῶδοντα καὶ τὴν λεγομένην Ἄορνον πέτραν ἐπεφοίτησε, πρὸς τε τὴν Ἰνδῶν χώραν, ἧς Πῦρος ἐβασίλευσεν, ἄνηρ εἶδει τε καὶ ἔργῳ μέγιστος, ὅς καὶ εἰς χεῖρας ἰθὺν Ἀλεξάνδρου, πολλοὺς τε τῶν Ἰνδῶν ζημιωθεὶς καὶ τραυθεὶς τὸν ἀγκῶνα, σὺν τῷ ἐλέφαντι κατέπεσε, πολλῆς τε θεραπείας τυχὼν σύμμαχος Ἀλεξάνδρου γέγονεν. Ἐκείθιν τε διαβάς εἰς τὰ πρόσω τῆς Ἰνδίας μέρη καὶ τὴν βασιλείαν Κανδάκης τῆς χῆρας, ὅπ' ἐστὶς συνελθούσης τῶν τοιῶνδε· Ἔθος ἦν Ἀλεξάνδρῳ ἀλλασσέναι τὸ βασιλικὸν σχῆμα τὰς προσβείας ποιῆσθαι ἅμα τοῖς ἰδοῖς ἐξάρχοις, καὶ καταμανθάνειν τὰ εἶδη καὶ ἔθη καὶ τρόπους τῶν ἐν ταῖς χώραις βαρβάρων. Ὅπερ ἀκούσας ἡ Κανδάκη, καὶ σημεῖα τοῦ προσώπου λαβοῦσα, συνέσχεν αὐτὸν ἐν τοῖς βασιλείαις, καὶ εἶπεν· Ἀλέξανδρε βασιλεῦ, τὸν κόσμον παρέλαβες, καὶ γυνὴ σε ἐκράτησεν. Ὁ δὲ καταπλαγεὶς ἐπὶ τῇ ταύτης φρονήσει εἰρήνην πρὸς αὐτὴν

Abit omnibus corporis exercitationibus fuisse eum exercitatum. Aristotelis diligentissimus fuit discipulus. Neque oratione tantum, sed et factis laudem meruit. Re bellica mirum in modum polluit, gessitque res stupendas. Octennio enim sui regni Macedonas, Illyrios ac Thracas subjugavit, Græciam domuit, patris percussores ultus est, Pæonibusque subactis, in Asiam trajecit. Ibi Ilio et Sardibus captis in Ciliciam profectus Darium debellavit, ingente hostium edita strage. Tum maritimas Phœnicæ urbes 266 recipiens, in oppugnatione Tyri Satyrum per quietem vidit: quod insomni conjetor ita exposuit: Sa Tyros (Tua est Tyrus). Tyro ergo ac Sidone vastatis in Judæam venit, eaque potitus ab Addone pontifice maximo honorifice ab ipso orbem terrarum in suam potestatem accepisset. Ac Judææ Andromachum præfecit, quem Samaritæ postea cum occidissent, impune id factum non tulerunt. Post hæc Gaza, Cyrene et Galilæa occupatis in Ægyptum se contulit. Ibi terram aquæ expertem, amarissimam paludem, templum Ammonis, et quæ alia in Ægypto fabulosa sunt contemplatus, ac fanis donaria largitus, ad fauces maris urbem sibi cognominam Alexandriam posuit, anno sui regni septimo. Hinc per Nili fossam in Assyriam advectus, pugna cum Dario facta, 130 millia Assyriorum delevit. Darius in fuga a Besso satrapa suo capite truncatus periit. Sed Bessus pœnas sceleris dedit. Darii corpus Alexander honorifice spelivit. Porro Persepolin, ubi regia erat Persarum, profectus, eam urbem, ac Susa etiam et filias matrem aviamque Darii cepit. Iis urbibus incensis, Persarumque regno, quod a Cyro annos 204 duraverat, everso, thesauris, urbium earum ablatis, in Mardos, Gedrosios, Hyrcanos et Arimaspos duxit: ex quibus Thaleutan Amazonem sociam belli adscivit. Inde Paropamitas, et eos qui ad Thermodontem fluvium ac saxum Aornum habitant petiit. Ab his in Indiam contendit, ubi Porus regnabat, vir forma factisque summus. Is cum Alexandro conserto prælio, multis Indorum suorum amissis, accepto in cubitum vulnere cum elephanto concidit diligenterque curatus cum Alexandro fœdus et societatem pepigit. 267 Alexander in ulteriorem progressus Indiam et regnum Candacæ viduæ, ab ea est hoc pacto captus. Mos erat Alexandro ut regio habitu mutato cum proceribus ipse legationes obiret, sicque formas, consuetudines et mores barbarorum in regionibus ipsorum cognosceret. Id cum audivisset Candacæ ac notas faciei ejus concepisset, in sua eum regia detinuit, dicens: O rex Alexander, tu mundum, te mulier cepit. Ejus prudentiam admiratus Alexander pacem composuit, et omne maleficcium ab ipsius dictione abstinuit. Inde ad Phasin, Gades et Britannicas gentes pervenit, navibusque mille paratis ipse dextram Indici fluvii partem navigavit, sinistra

Ephæstioni mandata. Itaque ad Oceanam pervenit. Post, bello cum Xandame rege facto, eoque pulso ad Brachmanes pervenit. Horum admirabilem ac humana potioem vitam, pietatem et cultum Dei, qui universi est Dominus, expertus, summopere istorum hominum est admiratus philosophiam. Quo loco etiam columna posita inscripsit: Hucusque ego rex Alexander magnus perrexi. Etenim in ea insula habitant qui a vivacitate Macrobbii dicuntur, quia plerique ipsorum annos circiter 150 vivunt. Fit hoc ob multam aeris puritatem ac optimam temperiem. Neque ullo tempore ullus ibi fructus deest, sed alio florente alius jam maturescit, alius decerpitur. Ibi etiam maximæ Indicæ nuces proveniunt, et quæ ad nos difficulter perveniunt ac maximo habentur in pretio aromata, et magnæ lapis.

268 Brachmanes porro gens est religiosissima. Vitam opum omnino expertem agunt, nudique degentes assidue Deum laudant. Apud eos neque quadrupedes neque agricultura est, neque ferrum, neque ædificium, neque ignis, neque aurum, neque argentum, neque panis, neque vinum, neque vestis, neque carnis esus, neque omnino quidquam eorum quæ ad opus faciendum aut fruitionem pertinent: sed liquidum, dulcem optimeque temperatum et pulcherrimum aerem, omnis imbecillitatis aut corruptelæ vacuum haurientes et aliquantulo frugum ac limpidissimæ aquæ vescentes, Deum sincere colunt ac perpetuo precantur. Viri quidem ad Oceanum incolunt, mulieres autem inde ad Gangem fluvium Indiæ, qui in Oceanum effluit. Ad mulieres trajiciunt viri Julio et Augusto mensibus, quibus frigidiores sunt, sole ad nos et septentriones evecto. Itaque ii menses temperatiores eos ad Venerem dicuntur stimulare. Quo pacto Nilum quoque non eodem quo alios amnes tempore increscere dicunt, sed media æstate Ægyptum inundare, quippe sole tunc septentrioni viciniorem percurrente zonam aliosque fluvios vexante et imminente, a Nilo autem tum longissime recedente. Brachmanes quadraginta dies cum uxoribus morati rursum ad sua redeunt. Ad mulierem post secundum partum maritus porro non trajicit; atque ipsi cum alio **269** exinde viro rem habere religio est. Quodsi quam sterilem esse contingat, usque ad quinquennium eam maritus invisit; et si eo circumacta non pariat, ea in posterum abstinet. Ita fit ut non sit apud ipsos hominum abundantia, cum et pauca desiderent et natura continentes sint. Fluvium autem summo cum periculo aiunt trajici propter odontotyrrannum (quasi si *dente sævientem* dicas) bestiam. Est autem ingens admodum, adeo ut integrum possit elephantum deglutire. Degit eo in flumine, cum quidem etiam in terra vivere solent; quod genus animalia Græci amphibia dicunt. Ea bestia Dei jussu quadraginta istos

ἔποίησεν, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτῆς καὶ τὴν χώραν ἀβλαστῆ διεφύλαξεν. Ἐκεῖθεν δὲ πρὸς Ἀφασιν καὶ Ἰάδειρα καὶ τὰ Βρεττανήσια ἔθνη γενόμενος, χιλίας τε δολκάδας κατασκευασάμενος, αὐτὸς μὲν τὸ δεξιὸν τοῦ Ἰνδικοῦ ποταμοῦ διέπλει μέρος, Ἡραιπίωνι δὲ τὸ ἕτερον ἐγγειρίσας ἐπὶ τὸν Ὠκεανὸν ἀνήλθε. Γῶ δὲ βασιλεῖ Ξανδάμη πολεμήσας καὶ τοῦτον τροπῶσάμενος πρὸς τοὺς Βραχμῆνας ἀφίκετο, ὧν καὶ τὸν Θουμάσιον καὶ ὑπὲρ ἀνθρώπων βίον καὶ τὴν εἰς τὸν πάντων Θεὸν εὐσεβειάν τε καὶ λατρείαν μεπαθηκῶς κατεπλάγη πάνυ, καὶ ἠρώσθη τὴν τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων φιλοσοφίαν. Ἐν ᾧ τόπῳ καὶ στήλην στήσας ἐπέγραψεν· Ἐγὼ μέγας Ἀλέξανδρος βασιλεὺς ἔφθασα μέχρι τούτου. Ἐν ἐκείνῃ γὰρ τῇ νήσῳ κατοικοῦσιν οἱ λεγόμενοι Μακρόβιοι· ζῶσι γὰρ οἱ πλείους αὐτῶν περὶ τὰ ἑκατὸν πενήκοντα ἔτη διὰ πολλῆν καταρρότητα καὶ εὐκρασίαν τοῦ ἀέρος. Οὐδέποτε γὰρ ἐν αὐτῇ λείπει ὀπώρα παντοία τὸν ὅλον χρόνον· ἐν ταύτῃ γὰρ ἡ μὲν ἀνοεῖ, ἡ δὲ ὀμφακίζει, ἡ δὲ τραγᾶται. Καὶ γε καὶ τὰ μέγιστα Ἰνδικὰ γίνονται κάρυα καὶ τὰ δυσπόριστα ἡμῖν

Οἱ τοίνυν Βραχμῆνες ἔθνος εἰσὶν εὐσεδέστατον, βίον ἀκτῆμονα σφόδρα κεκτημένοι, καὶ γυμνῶς διαζῶντες ἀεὶ τὸν Θεὸν δοξάζουσι. Παρ' οἷς οὐ τετράποδον ἔστιν, οὐ γεώργιον, οὐ σίδηρος, οὐκ οἰκοδομη, οὐ πῦρ, οὐ χρυσὸς, οὐκ ἄργυρος, οὐκ ἄρτος, οὐκ οἶνος, οὐκ ἱμάτιον, οὐ κρεωφαγία, οὐκ ἄλλο τι [P. 153] τῶν εἰς ἐργασίαν συντελοῦντων ἢ πρὸς ἀπόλαυσιν συντείνοντων· ἀλλὰ τὸν ὑγρὸν καὶ γλυκὺν καὶ εὐκρατον ἄγαν καὶ κάλλιστον ἀέρα καὶ πάσης ἀβρώστιας καὶ φθορᾶς ἀπηλλαγμένον σπῶντες, καὶ μικρᾶς ὀπώρας καὶ διειδεστότου ὕδατος ἀπολαύοντες, σέβονται γνησίως τὸν Θεὸν καὶ ἀδιαλείπτως προσεύχονται. Καὶ οἱ μὲν ἄνδρες εἰς τὸ τοῦ Ὠκεανοῦ μέρος παροικοῦσιν, αἱ δὲ γυναῖκες ἐντεῦθεν τοῦ ποταμοῦ Γάγγου τοῦ παραρρέοντος εἰς τὸν Ὠκεανὸν, ἐπὶ τὸ τῆς Ἰνδίας μέρος. Οἱ γοῦν ἄνδρες περῶσι πρὸς τὴν γυναῖκας Ἰουλίῳ καὶ Αὐγούστῳ μηνί, παρ' οἷς ὑπάρχουσι ψυχρότεροι. τοῦ ἡλίου πρὸς ἡμᾶς καὶ πρὸς βορρᾶν ὑψωθέντος, οἱ γε καὶ εὐκρατότεροι γινόμενοι πρὸς οἴστρον αὐτοὺς κινεῖν λέγουσιν, ὡσπερ δὴ καὶ τὸν Νεῖλόν φασιν οὐ κατὰ τὸν εὐτὸν ³⁸ τοῖς ἄλλοις πλημμυρεῖν καὶ βρεῖν ποταμοῖς, ἀλλὰ καὶ μεσοῦντος τοῦ θέρους ἐπικλύζειν τὴν Αἴγυπτον, ὡς τοῦ γε πάντως ἡλίου τὴν βορειοτέραν διαθέοντος ζώνην καὶ τοῖς ἄλλοις παρενοχλοῦντος ποταμοῖς καὶ σμικρύνοντος, τούτου δὲ πλείστον ἀπέχοντος. Καὶ ποιήσαντες μετὰ τῶν γυναικῶν αὐτῶν ἡμέρας μ' ἄλλιν ἀντιπερῶσι. Τῆς δὲ γυναικὸς δύο παιδιά γεννησάσης οὐκέτι ὁ ἀνὴρ ἀντιπερᾶ πρὸς αὐτὴν, οὔτε μὴν ἐκίνη πλησιάζει ἑτέρῳ ἀνδρὶ διὰ πολλῆν εὐλάβειαν. Εἰ δὲ συμβῆ στεῖραν ἐν αὐταῖς εὐρεθῆναι, μέχρι πενταετίας διαπερῶν ὁ ἀνὴρ αὐτῆς καὶ συγγινόμενος αὐτῇ, ἐὼν οὐ τέκη, οὐκέτι προσεγγίζει αὐτῇ. Διὰ τοῦτο οὐδὲ πολυάνθρωπος ἐστὶν ἡ χώρα αὐτῶν, διὰ τε τὴν ὀλιγοδειαν καὶ τὴν φυσικὴν ἐγκράτειαν. Τὸν δὲ ποταμὸν φασὶ δυσπερτάτατον εἶναι διὰ τὸν λεγόμενον ὄδο [ντο] τύραννον. Ζῶον γὰρ ἐστὶν ἀμφίβιον, μέγιστον λίαν, ἐν τῷ ποταμῷ διαιωόμενον καὶ δυνάμενον ἐλέφαντα καταπιεῖν ὀλόκληρον· ὃ ἐν ταῖς μὲν ἡμέραις τῆς περαιοῦσεως τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἀφανὲς γίνεταί· κατὰ θείαν πρόστα.

ξιν. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ δράκοντες εἰσιν ἐν τοῖς ἐρη-
μοτέροις τόποις ἐκείνοις μέγιστοι σφόδρα, πηχῶν ὡ-
τὸ μέγεθος καὶ τὸ πάχος πολὺ καὶ φρικωδέστατον,
καὶ τὴν σφρίαν τοῦ Δημιουργοῦ καὶ δόξαν φαινόμενοι
προφανῶς ἐκδιηγούνται. Καὶ οἱ μὲν σκορπίοι πάλιν
εὐρίσκονται πηχυαῖοι, οἱ δὲ μύρμηκες παλαιστιαῖοι.
Διὸ καὶ δυσδιόδευτοί εἰσιν οἱ ἐρημικοὶ τόποι ἐκείνοι
καὶ ἀοίκητοι διὰ τὰ φοβερώτατα θηρία τε καὶ ἰοθόλα.
Ἐλέφαντες δὲ γίνονται κατὰ τὰς χώρας ἐκείνας πλεί-
στοι, ὡς καὶ ἀγέληδὸν παραπορευόμενοι βύσασθαι.

Ἄμελι γέ τοι καὶ ὁ μέγας Καίσαριος, ἀδελφός
τοῦ μεγάλου Γρηγορίου, διαφορῶν ἔθνῶν καὶ ἠθῶν
καὶ τρόπων τε καὶ νόμον ἐξηγούμενος ἐν ἐπιτομῇ
τοιαύτῃ φάσκει. Ἐν γὰρ ἐκάστῃ χώρᾳ καὶ ἔθνεσιν, ἐν
τοῖς μὲν ἔγγραφος νόμος ἐστίν, ἐν τοῖς δὲ ἡ συν-
ῆλει· [P. 154] νόμος γὰρ ἀνόμοις τὰ πάτρια δοκεῖ.
Ἦν πρώτοι Σῆρες (19), τὸ ἄκρον τῆς γῆς οἰκοῦντες,
νόμον ἔχουσι τὸ πατρίων ἔθος, μὴ πορνεύειν ἢ μοι-
χεύειν ἢ κλέπτειν ἢ λοιδορεῖν ἢ φονεύειν ἢ κακουρ-
γεῖν τὸ σύνολον. Νόμος δὲ παρὰ Βακτριανούς ἦτοι
Βραχμάναις ἡ ἐκ προγόνων παιδεία καὶ εὐσέβεια, μὴ
κρέωφαγεῖν ἢ οἶνοποτεῖν ἢ λαγνεύειν ἢ παντοίαν κα-
κίαν διαπράττεσθαι διὰ πολὺν φόβον Θεοῦ καὶ πίστιν,
καί τοι γε τῶν παρακείμενων αὐτοῖς Ἰνδῶν τάναντία
διαπραττομένων ἀδελῶς. Ἐν δὲ νοῖς ἐνδοτέροις μέρεσι
τούτων ἀνθρωποβοροῦντες καὶ τοὺς ἐπιξενουμένους
ἀναιροῦντες κατεσθίουσιν, ὡς Κάβες. Ἐτερος νόμος
Χαλδαίους καὶ Βαβυλωνίους ἀσελγείας ἀνάμεστος καὶ
αἰσχουργίας. Ἄλλος δὲ παρὰ Ἰηλαίοις νόμος, γυ-
νεϊκας γεωργεῖν καὶ οἰκοδομεῖν καὶ τὰ ἀνδρῶν πράτ-
τειν, ἀλλὰ καὶ πορνεύειν ὡς ἂν βούλωνται, μὴ κω-
λυόμενας παντελῶς ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν. Ἐν αἷς
ὑπάρχουσι καὶ πολεμικώταται καὶ θηρῶσι τὰ μὴ
λίαν ἰσχυρότατα τῶν θηρίων, ἄρχουσι δὲ τῶν οἰκείων
ἀνδρῶν καὶ κυρτείουσιν. Ἐν Βρετανίᾳ δὲ πλείστοι
ἄνδρες μῆξ συγκαθεύδουσι γυναῖκα, καὶ πολλὰι γυναῖ-
κες ἐνὶ ἑταιρίῳ ἀνδρὶ. Ἀμαζόνες δὲ ἄνδρας οὐκ
ἔχουσι, ἀλλ' ὡς τὰ ἄλογα ζῶα ἀπὸ τοῦ ἔτους περὶ
τὴν ἑαρινὴν ἰσημερινὴν ὑπερόρειοι γίνονται, καὶ μι-
γνόμεναι τοῖς γεινιῶσιν ἀνδράσιν ὡς πανήγυριν τινα
καὶ μεγάλην ἑρτην τὸν καιρὸν ἐκείνον ἔχουσι. Ἐξ
ῶν καὶ κατὰ γαστρός συλλαβοῦσαι παλινδρομοῦσιν
οἱκαδε πάσαι. Τῷ δὲ καιρῷ τῆς ἀποκνήσεως τὸ μὲν
ἄρ' ἐν φθειροῦσι, τὸ δὲ θῆλυ ζωογονοῦσι καὶ τ'θη-
νοῦσιν ἐπιμελῶς καὶ ἐκτρέφουσι.

Ὁ μέντοι γε Ἀλέξανδρος μετὰ τὴν ἀπὸ Βραχμά-
νων ὑπεροφῆν καταλαβὼν τὴν Αἴγυπτον κτερίζει τὴν
μεγάλην Ἀλεξάνδρειαν εἰς ἴδιον ὄνομα, πάλαι Πα-
κίστην λεγομένην. Ἦς ἐπεθύμησε τὴν λίμνην θεά-
σασθαι διὰ τὰ ἐν αὐτῇ μυθεύόμενα. Πολλὰ μὲν οὖν
τέρατα καὶ ὄνειρατα παρεκρόσατο, τῆς τε τῶν Χαλ-
δαίων γνώσεως κατεφόρησε, καὶ σὺν ὀλίγαις ναυσὶν
ἐπὶ τὴν εἰρημένην λίμνην διαβάς τό τε τῆς κεφαλῆς

XYLANDRI ET GOARI NOTE.

(19) Hi ubi fuerint et quales, disputabimus alibi.
In margine erat: Οὐκ οἶδα τίνας εἰσὶ. Θευμαστῶν
δὲ εἰ τινές που τοιοῦτοί εἰσιν. Quid autem sint
Cibes ἢ nescio, nisi si forte nomen est Indicæ

dies quibus Brachmanes ad suas uxores trajiciunt
nusquam exstat. Sunt et in solitudinibus locorum
istorum dracones ingentes, longitudine 70 cubito-
rum, mole ac crassitie horribili, qui palam se con-
spectui offerentes opificis sapientiam ac majestatem
demonstrant. Inveniuntur etiam scorpium cubitales,
formicæ palmi magnitudine. Itaque istæ solitudines
transitu difficiles sunt et desertæ propter bestias
terribiles admodum ac venenum ejaculantes. Ele-
phanti istis in locis nascuntur plurimi, ita ut ar-
menta tota simul pascantur.

Enimvero magnus ille Cæsarius, Gregorii Ma-
gri frater, diversarum gentium mores et leges
compendio enarrans, sic ait: Apud omnes gentes
et ubique locorum aut lex scripta est aut consue-
tudo obtinet. Nam a majoribus tradita pro lege
habentur. Primi Seres, qui extremum 270 terræ
habitabant, pro lege habent consuetudinem a majori-
bus ab se propagatam, ut omni stupro, adulterio,
furto, convicio, cæde ac maleficio abstineant. Apud
Bactrianos seu Brachmanas lex est, institutio et
pietas a majoribus accepta, quod neque carnem
edunt neque vinum bibunt, et quod ob fidem et
metum Dei constantem omnem lasciviam atque
flagitium vitant, cum quidem vicini Indi nullo metu
contrariam vitæ rationem teneant, et in interiori-
bus regionibus carnibus humanis vescantur hospitesque
jugulatos devorent, veluti Cobes. Chaldæorum
et Babyloniorum leges plenæ sunt impudici-
tiæ atque turpitudinis. Agelæis lex est ut mulieres
terram colant atque ædificent, et ea quæ virorum
sunt regant, ac sua libidine nihil impediuntibus
maritis scortentur: sunt inter eas etiam bellico-
sissimæ, et que feras, nisi quæ sunt robustissimæ,
venentur: imperant autem suis maritis. In Bri-
tannia compluribus viris una est communis mulier,
multæque mulieres uni viro copulantur. Amazones
autem maritos nullos habent, sed brutorum in
morem semel quotannis extra suos fines profectæ
cum vicinis maribus concumbunt, id tempus so-
lemne ac festivum agitant: et postquam conce-
perunt, omnes domum redeunt. Ubi pariunt, mares
perdunt, femellas tollunt accurateque alunt et edu-
cant.

D Cæterum Alexander, a Brachmanibus reversus,
Ægypto occupata, 271 Alexandriam de suo no-
mine condidit, antiquitus Racastam dictam. Cujus
paludem videre cupiebat ob eo quæ de ea fabulose
jactabantur. Itaque multis ostentis et insomniis
contemptis. spreta etiam Chaldæorum divinatione,
cum paucis navibus paludem eam accessit. Ibi im-
bre ac turbine subito exorto, amisso capitis diade-

gentis hominivora. Neque Agelæos proprio sic
dicto nomine novi. Et historia, docet ante hæc
verbo p. 271, v. 2, *cujus paludem* aliquid existi-
disse. XYL.

mate, ægre in terram enavit. Statimque a Casandro duce exercitus sui veneno exhibito doloribus laniatus est. Ita Alexander tot rebus præclare gestis mortuus est, cum regnasset annos duodecim et sex menses, vixisset autem triginta duos.

Hierosolymis quondam in Persidem profectus quosdam Judæos in exercitum adsciverat. Fuit inter hos præstantissimus Mosomachus, et ingenio optimo præditus et sagitta scopum tangendi peritissimus. Is cum Babylonem iret et quidam ariolus auspicio suo exercitum moraretur, causam cur substitisset populus scitatus, cum auspex ave monstrata dixisset, si ea immobilis maneret, bonum universis portendi ut ibi maneant, sin porro volaret, procedendum, sin retro volaret, recedendum ipsis esse, his auditis clam ducto arcu avem dejecit. Quod cum et ariolus et reliqui isto errore capti ægre ferrent, arrepta Mosomachus **272** ave, Quid inquit, infelices, me culpatis? Quonam modo avis ne suam quidem ipsius salutem prævidens vobis commodum vestrum denuntiasset? quæ futura prænosse quivisset, nunquam profecto huc venisset. Hoc dicto magnum iis pudorem incussit.

Verum Alexander infinitas alias victorias commemoratu difficiles et quavis oratione superiores retulit. Itaque eum vates sanctus prævidit specie volantis pardalis, celeritatem nimirum ac velut igneam vehementiam præsagens, qua is erat subito mundum victoriis et tropæis suis pervolaturus. Idem Alexander cum de quodam philosopho audivisset mundos esse infinitos, alte ducto gemitu. Et ego, ait, ne unum quidem adhuc subegi! Adeo magnanimus erat atque temperans: erat enim ab Aristotele omni doctrina informatus. Non desunt qui eum Dario victo in deterius mutasse animum ac se voluptatibus corporis dedisse affirmant: etenim qui olim Darii filias ne videre quidem sustinisset, is et Persico amictu postea usus decem millia juvenum præsidii loco circa se habuit ac 500 pellicibus usus est, Macedonicamque regum consuetudinem prorsus in Persicam mutavit. Qua de causa etiam permultos Macedonici exercitus ductores interfecit.

Mortuo Alexandro, regnum ejus in multas divisum est partes. Perdiccæ Macedonicum regnum sorte obtigit, Ptolemæo Lagi filio Ægyptus **273** et Alexandria, Seleuco, qui et Nicanor dicitur eo quod ad Babylonem duxisset ac barbaros superasset, Syria et Babylon, Antigono Cilicia, quæ est ad Taurum, Philoni Media, Pythoni Phrygia et Lydia, Meleagro Paphlagonia, Eumeni Cappodocia, Casandro Lycia ad Hellespontum, Lysimacho Thracia, Antipatro Pontus, Oxyartæ Bactriana, Philippo Dragæna, Poro India, Phratapherni Parthia et Hyrcania, Tripolemo Persis, Arcesilao Mesopota-

Α διαδῆμα ἀπέβαλεν, δμβρου καὶ λαίλαπος καταβράγν-
τος πολλοῦ, καὶ μόλις ἐπὶ τὴν γῆν διενήξατο. Καὶ
παρχρημα ὑπὸ Κασάνδρου τοῦ ἰδίου στρατηγῶ
φάρμακον δεξάμενος ἐσπράχθη. Καὶ ὁ μὲν ἐπὶ τοσ-
ούτοις κατορθώμασι τὸν βίον μετέλλαξε, εὐσεὶ καὶ
δέκα χρόνοις πρὸς μῆσιν ἕξ τῆς ἀρχῆς ἀπολαύσας,
βιώσας δὲ τὰ πάντα ἔτη δύο καὶ τριάκοντα.

Ἄνερχόμενος δὲ ποτε ἀπὸ Ἱερουσαλήμ εἰς Περ-
σίδα ἔλαβέ τινας τῶν Ἰουδαίων πρὸς συμμαχίαν, ἐν
οἷς ἦν τις ὑπερέγων, ὀνόματι Μοσόμαχος, κατὰ ψυ-
χὴν μὲν ἄριστος, τοξότης δὲ [P. 135] εὐστοχωτάτος·
ὅς διόντων τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνα ὁδὸν, καὶ μάντεώς
τινος ὀρνιθευομένου καὶ πάντας ἐπέχοντος, ἤρωτήσε
τὴν αἰτίαν τῆς παραμονῆς τοῦ λαοῦ. Καὶ ὁ ὀρνεο-
σκόπος ὑποδεικνὺς τὸν ὄρνιν ἔφη· Ἄν μὲν ἀσάλευ-
τος μὲνῃ, προσμένειν συμφέρον πάνσιν, ἂν δ' ἀνα-
στάς εἰς τοῦμπροσθεν πέταται, προάγειν, εἰ δ' ὀπι-
σθεν, ἀναχωρεῖν αὐθις. Καὶ ταῦτα ἀκούσας Μοσό-
μαχος παρὰ τοῦ μάντεως, καὶ λάθρα τόξον ἐλκύσας,
βάλαι τὸν ὄρνιν. Ἐφ' οἷς τοῦ μάντεως χαλεπήναν-
τος καὶ πάντων τῶν τῆ πλάνῃ δεδουλωμένων, λαθῶν
εἰς χεῖρας τὸν ὄρνιν Μοσόμαχος ἔφη· Τί μοι μέμ-
φεσθε, κακοδαίμονες; Πῶς γὰρ οὗτος, μὴ τὴν ἐαυ-
τοῦ σωτηρίαν προγινώσκων, τὸ ἡμέτερον συμφέρον
προανήγγειλεν; Εἰ γὰρ ἠδύνατο προειδέναι τὸ μέλ-
λον, οὐκ ἂν εἰς τὸν τόπον τοῦτον ἦλθε. Καὶ ταῦτα
εἰπόντος αὐτοῦ κατησχύνθησαν σφόδρα.

Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα μυρία τρόπαια καὶ δυσδι-
ήγητα καὶ λόγον ὑπερβαίνοντα εἰργάσατο. Καὶ διὰ
τοῦτο πτηνὴν ἀρδαλιν ὁ προφήτης αὐτὸν προβλέ-
πει, τὸ ταχὺ καὶ σφοδρὸν καὶ πορῶδες καὶ τὸ ἄφνω
διαπτήναι τὴν οἰκουμένην μετὰ τροπαίων καὶ νίκης
προὑποφαινῶν. Ἦκουσε δὲ καὶ τινας φιλοσόφου
εἰπόντος ὅτι ἅπειροι κόσμοι εἰσι, καὶ μέγιστα στενάζας
ἔφη· Εἴτε ἰπέριον ὄντων μὴδ' ἐνὸς ἐγὼ κεκράτηκα!
Οὕτως ἦν μεγαλόφρων καὶ μεγαλόψυχος καὶ σώ-
φρων· Ἀριστοτέλει γὰρ μαθητευθεὶς πᾶσαν λογικὴν
ἐπιστήμην εἰς ἄκρον ἐπαιδέσθη. Φασὶ δὲ τινες ὅτι
μετὰ τὴν νίκην Δαρείου διαφθαρεῖς τὸν νοῦν πρὸς
τάς τοῦ σώματος ἡδονὰς διώλισθεν ὁ μὴδ' ἀνασχό-
μενος πρότερον τὰς Δαρείου θυγατέρας θεάσασθαι,
Περσικὴν τε στολὴν ἐνδυσάμενος μυρίοις νέοις ἔδο-
ρυρορεῖτο καὶ τριακοσίαις παλλακαῖς ἔχρηστο, ὡς τὴν
Μακεδονικὴν πᾶσαν τῶν βασιλείων συνήθειαν εἰς
Περσικὴν μετελθεῖν. Ὅθεν καὶ ἐξάρχους ἀνδρες
τῶν Μακεδονικῶν ταγματίων πλείστους ἀνέτελε.

Μετὰ δὲ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν εἰς πολλὰς
ἀρχὰς ἡ βασιλεία αὐτοῦ διηρέθη, καὶ Περδικκας
μὲν τὴν Μακεδονίαν ἐκληρώτατο βασιλεῖαν, Πτολε-
μαῖος δὲ ὁ Ἀγῶν Αἰγύπτου καὶ Ἀλεξανδρείας,
Σέλευκος ὁ καὶ Νικάνωρ διὰ τὸ ἀναβῆναι εἰς Βαβυ-
λῶνα καὶ κρατῆσαι τῶν βερβάρων, Συρίας καὶ Βαβυ-
λῶνα, Ἀντίγονος τῆς πρὸς τῆ Ταύρω Κιλικίας,
Φίλιον Μηδίας, Πύθων Φρυγίας καὶ Λυδίας, Μελέξ-
γρος Παφλαγονίας, Εὐμείνης Καππαδοκίας, Κίσαν-
δρος Λυκίας καὶ Ἑλλησπόντου, Αὐσίμαχος Θράκης,
Ἀντίπατρος Ποντικῆς, Ὁξύαρτης Βακτρικῆς, Φίλι-
ππος Δραχίνης, Πῶρος Ἰνδίας, Φασισφέρνης

Παρθίας καὶ Ἰγκανίας, Τριπόλεμος Παρσίθος, καὶ Ἀρκεσίλαος. Καὶ οὐ διέλιπον ἀεὶ κατ' ἑλλήνων ἐπανοστήμενοι, ἕως ἢ Ῥωμαίων ἀρχὴ τὰς τοπαρχίας πάσας κατέλυσε.

[P. 156] Ὁ μὲντοι Κάσανδρος Θεσσαλονίκην τὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου θυγατέρα ποιησάμενος γυναῖκα εἰς ὄνομα ταύτης κτίζει πόλιν Θεσσαλονίκην. Οἱ δὲ Αἰνεῖαν ταύτην κτίσαι μετὰ τὸ ἀποφυγεῖν τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον, ὅθεν καὶ ἡ χώρα λέγεται Αἰνεία. Οἱ δὲ φασὶ Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου εἶναι θυγατέρα τὴν Θεσσαλονίκην τὸ δὲ ἐν τῇ Παλλήνῃ φρούριον παρ' αὐτοῦ τοῦ Αἰνεῖου οἰκοδομούμενον, ἐπεὶ παρὰ τῶν ὕπ' αὐτὸν ἀκήκοα γεγονῆσθαι αὐτῷ θυγατέρα καὶ Κασάνδρην ἀνομισηθῆναι, καὶ αὐτὸς αὐτὸν τὸν τόπον Κασάνδρειαν ὠνόμασε, καὶ στήλην λιθίνην γυναικὸς σχῆμα ἔχουσαν καὶ πρὸς Τροίαν βλέπουσαν ἐπάνω τοῦ τεύχους ἔστησε.

Τότε καὶ Ἀἴσωπος ὁ μυθογράφος ἤκμαζε, καὶ Ἀναξίμανδρος, ὃς εἶπε τὴν γῆν μέσσην εἶναι τοῦ παντὸς κόσμου, καὶ τὸν ἥλιον οὐκ ἐλάττω τῆς γῆς, ἀρχὴν τε πάντων τὸν αἰθέρα, καὶ πάντα ἐξ αὐτοῦ γίνεσθαι καὶ εἰς αὐτὸν ἀναλύεσθαι. Ἐξέθετο δὲ καὶ τὰς ἡμερῶν καὶ τὰς τροπῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ τὰ λοιπὰ, καθὼς ἔμπροσθεν λέγομεν.

Πυθαγόρας δὲ ὁ Σάμιος τὴν ἀριθμητικὴν ἔγραψε καὶ ἀσωμάτους δυνάμεις καὶ ἀρχὰς ἐδόξαζεν. Οὗτος καὶ τὰ Χρυσὰ ἔπη ἔγραψεν, ἅτινα, ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἴπειν, διαγορεύουσι τάδε· Πρῶτα μὲν προτρέπει τὸ θεῖον τιμῆν ὡς χρῆ, δευτέρον τοὺς κατὰ δυνάμειν ὁμοιωθέντας αὐτῷ, τρίτον τῶν σωματικῶν δυνάμεων ὑπερέχειν, τέταρτον ἑαυτὸν αἰδέεσθαι πανταχοῦ κέμπτον δικαιοσύνης ἐπιμελίσθαι πανταχοῦ, ἕκτον τὸν ἀπὸ τῆς θείας κρίσεως ἀπονεμηθέντα κληρὸν ἀπαζέσθαι, ἕβδομον πρὸς τὸ βέλτιον ἀεὶ τὴν γνώμην μεθίστανειν, ὁγδοὸν ἀνεξάπασπαστον εἶναι καὶ ἀδόλωτον διόλου πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς τήρησιν, ἕνατον εὐδουλίαν πρὸ τῶν ἔργων χρῆσθαι, ἐξ ἧς τὸ ἀμεταμέλητον ἐν τοῖς ἔργοις παραγίνεται, δέκατον οἰκείως καθαρῶς, ἑνδέκατον πρῶτος καὶ ἀρχηγός καὶ ἀνετικός πρὸς τοὺς ἐντυγχάνοντες εἶναι, δωδέκατον τὸ σῶμα καὶ τὰ ἔκτος πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς συνεργίαν μεταρρυθμίζειν· « Ταῦτα, φησί, πόνει, ταῦτ' ἐκμελέτα, τούτων χρῆ ἔρῃ σέ· Ταῦτά σε τῆς θείας ἀρετῆς εἰς ἴχνη θήσει » ἀντὶ τοῦ, Ταῦτα πάντα εἰς τὴν πρακτικὴν φιλοσοφίαν ἐνάξει καὶ εἰς τὴν θεωρητικὴν ἐπιστήμην ἵτοι τὴν κατὰ νοῦν ἐνεργεῖαν, νοοῦντα τὰ νοητὰ, καὶ ἀρχὴ σοὶ πόνου καλλίστη γενήσεται, καὶ ὁμοιωθήσῃ θεῷ διὰ τῆς τῶν ἀρετῶν ἐργασίας. Διὸ καὶ βουλόμενος τὸν ἀκροατὴν ὁλοσχερῶς πρὸς τὴν τῶν καλῶν ἐργασίαν διαναστῆσαι ὅρκῳ τὰ λεχθέντα πιστοῦται, λέγων οὕτως· « Καὶ μὰ τὸν ἀμέτερον ψυχῆ παραδόντα [P. 157] τετρακτῶν, παγλὴν ἀενάου φύσεως. » Ὁ δὲ ὅρκος γίνεται αὐτοῖς καὶ δόγμα. Οὗτος ὁ Πυθαγόρας μετεμψύχωσιν ἐδογματίζειν· τὴν ὀλέων κυρῶσαι ἔλεγεν ἑαυτὸν πρὸ τῶν Τρωϊκῶν Αἰθαλίδων γεγονέναι, ἐν δὲ τοῖς Τρωϊκοῖς Εὐφορβὸν, μετὰ δὲ ταῦτα Ἐρμύ-

nia. Neque hi ante finem fecerunt mutuis sese bellis infestandi quam Romanum imperium istas principatus omnes abolevit.

Casander Thessalonica Alexandri filia ducta de ejus nomine urbem Thessalonicam condidit. Alii ab Aenea conditam aiunt, cum is Trojanum bellum fuga evasisset: ideo regioni nomen Aenea esse. Alii Thessalonicam perhibent filiam fuisse Philippi Amyntæ filii. Is arcem quæ Pallenæ est, ab ipso exstructa Aenea, cum ex subditis cognovisset filiam sibi natam ac Casandram nominatam esse, ipse eum locum Casandream appellavit, statuamque lapideam mulieris forma ad Trojam respicientem supra murum posuit.

Eo tempore floruit etiam Aesopus, fabularum conditor, et Anaximander, qui terram in medio universi esse dixit, solem terra non minorem, principium omnium rerum aerem. ex quo omnia oriuntur inque 274 eum dissolvantur. Aequinoctia etiam et solstitia anni exposuit, et alia quæ deinde referemus.

Pythagoras autem Samius scientiam numerorum scripsit opinionisque de facultatibus atque principiis incorporeis auctor fuit. Composuit etiam aureum, quod vocatur, carmen. Cujus hæc est summa: Primum caput hortatur ad numen rite colendum; 2. Eos qui ei facultate sunt æquali; 3. Jubet se supra corporeas facultates attollere; 4. Sui ipsius ubique verecundia moveri; 5. In omni re justitiæ curam habere; 6. Sorte, quæ divino judicio obtigit, contentum esse; 7. Sententiam semper ad id quod melius est accommodare; 8. Ita virtutem colore, ut nunquam ab ejus cultu abstrahat aut alio in servitutum abduci te sinas; 9. Ante factum rationes probe subducere; 10. Vacare opinionione; 11. In consuetudine cum hominibus placidos se, iræ vacuos et patientes præbere; 12. Corpus et fortunæ bona ita comparare ut virtuti sint adjumento. Sic autem claudit carmen:

*His incumbere animo, his operamque impende et amo-
Divinæ hæc te in virtutis vestigia ducent.* [rem. Hoc vult dicere: Hæc te ad philosophiam, cujus in agendo vis est, producent, et ad contemplatricem scientiam, nempe ut mente suam vim exercente, ea percipias quæ solo intellectu cernuntur; eruntque tibi præclarissimum principium, et actionibus virtutum Dei similis fies. Itaque 275 ut auditorem magis ad honestarum actionum studium excitaret, juramento dictis fidem conciliat in hanc sententiam:

*Per tibi ego divum vera esset hæc juro tetractyn,
Nostram animam qui naturæ de fonte perenni
Irrigat.*

Hoc juramentum unum est ex decretis Pythagoræ.

Idem animas de corporibus in corpora migrare sensit : quod ut conformaret, se ante bellum Trojanum fuisse Æthalidem dixit, in bello Trojano Euphorbum, postea Hermetimum Samium, ac rursus Pyrrhum Delium, quinto demum loco Pythagoram.

Prior Pythagora fuit Thales, qui naturam rerum explicare conatus initium et finem omnium rerum dixit esse aquam atque ignem : ex his omnia constare : ab his etiam terræ motus, ventorum turbines et siderum motus proficisci.

Primus Thales sapientis nomen reportavit, primusque animam immortalem dixit, atque defectus solis et lunæ et æquinoclia deprehendit. Plurima etiam dicteria reliquit ; quorum est etiam famosum illud « Nosce te ipsum. » Nam illud « Sponde, præsto noxa est » Chilonis potius est, qui id sibi vindicavit ; et illud « Ne quid nimis. »

Tertius philosophus Empedocles, præter multa alia portentosa decreta, hoc etiam sensit, universi principia esset amicitiam atque discordiam, unitatem intellectu percipi, ignem esse Deum, omnia ex igne esse compacta, in eumque omnia resolutum iri. Cui fere Stoici astipulantur, 276 conflagrationem exspectantes. Idem censuit animam in omne brutorum genus transire : ita enim Pythagoræ opinionem secutus ait :

*Jamque valet. Deus nunc immortalis et expers
Interitus ego sum. Puer et quandoque puella
Ipse sui : fruticem nemini piscemque marinum
Pisæ meque fuisse bovem.*

Quartus Heraclitus fere Pythagoræ consona pronuntiavit. Hæc quoque præterea ejus sunt, corporis quam minimam omnino habendam rationem, idque simetis abjectius consendum ; ac quandiu Deus corpore tanquam instrumento uti præcipiat, ejus necessitatibus quam minimo inserviendum impendio. Vixit tempore Darii Hystaspæ. Fuerunt et alii, qui suas de rerum natura opiniones perscripserunt, nihil a dictis discrepantes ; quas commemorare non duximus necessarium.

Quintus Anaximander. Is pro rerum principio quamdam infinitam naturam agnovit, unde et cælum et eo contentus mundus orta sint. Hanc esse sempiternam et senectutis expertem, ab eaque omnes mundos contineri. Idem terram pronuntiavit pendere, nemine eam tenente, et loco manere ideo quod undique æquali intervallo absit ; sitam esse eam in medio, figura rei mobilis ac teretis et niveæ, lapidis instar. Primus iste et æquinocium observavit, et solstitia, et gnomones horologiorum 277 in usum produxit, omninoque geometricas descriptiones ostendit. Stellas dixit esse orbis igneos ab aere comprehensos : porro exspiraciones esse quosdam auræ permeatus, ob quos stellæ videantur, et quibus meatibus obturatis defectus existant. Ac juxta horum vel apertionem vel obstructionem lunam modo plenam modo lumine diminutam videri. Solis circulum ad lunæ orbem esse proportionem vigintiseptupla. In summo esse solem, in imo orbis stellarum fixarum. Animalia nasci vaporibus a sole elevatis, ventos, cum tenuis-

Πρὸ τούτου δὲ γέγονε Θαλῆς, ὅς ἐπιχειρήσκει φιλοσοφίαν φυσικὴν, ἀρχὴν τοῦ παντός καὶ τέλος τὸ πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ εἶναι φήσας, καὶ ἐξ αὐτῶν τὰ πάντα συνίστασθαι· ἀφ' ὧν καὶ τοὺς σεισμοὺς καὶ πνευματῶν συστροφάς καὶ ἀστρῶν κινήσεις γίνεσθαι.

Ὅτι πρῶτος ὁ Θαλῆς τὸ τοῦ σοφοῦ ἔσχεν ὄνομα, καὶ πρῶτος τὴν ψυχὴν εἶπεν ἀθάνατον, ἐκλείψεις τε καὶ ἰσημερίας κατείληψε. Καὶ ἀποφθέγματα πλείστα κατέλιπε, καὶ τὸ θρυλούμενον, « Γνώθι σεαυτόν. » Τὸ γάρ, « Ἐγγύα, πάρα δ' ἄτη, » Χίλωνος μᾶλλον ἔστιν, ἰδιοποιησαμένου αὐτὸ καὶ τὸ, « Μηδὲν ἄγαν. »

Β Τρίτος φιλόσοφος Ἐμπεδοκλῆς. Οὗτος μετὰ πολλὰς τερατολογίας ἰσομάτισε καὶ ταῦτα, τὴν τοῦ παντός ἀρχὴν νεῖκος καὶ φιλίαν λέγων, καὶ τὸ τῆς μονάδος νοερὸν πῦρ τὸν θεόν, καὶ ὅτι ἐκ πυρὸς τὰ πάντα συνίσταται καὶ εἰς πῦρ αὖθις ἀναλύεται, ᾧ σχεδὸν καὶ οἱ Στωϊκοὶ συντίθενται, ἐκπύρωσιν προσδοκῶντες. Οὗτος εἰς πάντα τὰ ζῶα τὴν ψυχὴν μεταλλάττειν εἶρηκε, τῷ Πυθαγόρῳ δόγματι κατακολουθῶν. « Χαίρετε γάρ, φησὶν, ἐγὼ δ' εἰμὶ θεὸς ἄμβροτος, οὐκέτι θνητός. Ἦτοι μὲν πρῶτα κοῦρος ἐγενόμην κόρη τε καὶ θῆρ καὶ θάμνος καὶ ἐξ ἄλλο ἔμπνοος ἰχθύς καὶ ἐν Ὀλυμπίᾳ βούς. »

Τέταρτος Ἡράκλειτος, καὶ αὐτὸς σχεδὸν σύμφωνα τῷ Πυθαγόρῳ φησιζόμενος. Ἐφη δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι πάντῃ τοῦ σώματος χρεῶν ὀλιγωρεῖν καὶ νομίζειν αὐτὸ κοπρίων ἐκβλητότερον, καὶ ἐκ τοῦ βῆστος πληροῦν αὐτοῦ τὰς θεραπείας, ἕως ἂν ὁ θεὸς ὡς περ ὀργάνῳ τῷ σώματι χρῆσθαι ἐπιτάτῃ. Οὗτος ἦν ἐπὶ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου, Ἐγένοντο δὲ καὶ ἕτεροι φυσικὰς δόξας καὶ αὐτοὶ γραψάντες, μηδὲν ἀπεμφαινεύσας τῶν προειρημένων, ἃς οὐκ ἀναγκαῖον ἡγησάμεθα γραφῇ παραδοῦναι.

Πέμπτος Ἀναξίμανδρος. Οὗτος ἀρχὴν ἔφη τῶν ὄντων φύσιν τινὰ τοῦ ἀπείρου, ἀφ' ἧς γενέσθαι τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς κόσμον ταύτην δ' αἰδίον εἶναι καὶ ἀγήρω, καὶ πάντας περιεχεῖν τοὺς κόσμους. Οὗτος καὶ τὴν γῆν εἶρηκε μετέωρον εἶναι, ὑπὸ μηδενὸς κρατουμένην, μένουσαν δὲ διὰ τὴν ὁμοίαν πάντων ἀναστασιν. Καὶ κεῖσθαι ταύτην μὲν μεταίτατῳ, τὸ δὲ σχῆμα αὐτῆς ὑγρὸν, στρογγύλον, χιονώδες, λίθῳ παραπλήσιον. Πρῶτος [P. 158] δὲ αὐτὸς καὶ ἰσημερίαν εὔρε καὶ τροπὰς καὶ ὥρολογίας γινώμονά τε εἰσήγαγεν, ὅπερ ἔστι τὸ ἐν τοῖς ἡλιοτρόποις πηγνόμενον, καὶ ὄλλως γεωμετρίας ὑποτύπωσιν ἔδειξε. Τὰ δὲ ἄστρα φησὶ γενέσθαι κύκλον πυρός, περιληφθέντα δὲ ὑπὸ ἀέρος. Ἐκπνοὰς δὲ εἶναι πόρους τινὰς αὐρώδεις, καθ' οὓς φαινόνται τὰ ἄστρα διὸ φησι καὶ ἐπιφρασσομένων τῶν ἐκπνοῶν τὰς ἐκλείψεις γίνεσθαι. Τὴν δὲ σελήνην ποτὲ μὲν φαίνεσθαι πληρομένην, ποτὲ δὲ μειουμένην παρὰ τὴν τῶν πόρων ἐπίφραξιν ἢ ἄνοιξιν. Εἶναι δὲ τὸν κύκλον τοῦ ἡλίου ἑπτακατακοσιπλασίονα τῆς σελήνης, καὶ ἀνωτάτῳ μὲν εἶναι τὸν ἥλιον, κατωτάτῳ δὲ τοὺς

τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων κύκλους. Τὰ δὲ ζώδια (20) γίνεσθαι ἐξατμιζόμενα ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἀνέμους δὲ γίνεσθαι τῶν λεπτοτάτων ἀτμῶν ἐκ τοῦ ἀέρος ἀποκρινόμενων καὶ ὅταν ἀθροισθῶσι κινουμένων, ὑετοὺς δὲ ἐκ τῆς ἀτμίδος τῆς ἐκ τῶν ὑφ' ἡλίον ἀναδιδουμένης, ἀστραπᾶς δὲ, ὅταν ἄνεμος ἐκπίπτων διίστησι τὰς νεφέλας. Τὸν δὲ ἄνθρωπον κατ' ἀρχὰς ἰχθυῖ παραπλήσιον γενέσθαι.

Ἐκτος Ἀναξιμένης. Οὗτος ἀέρα ἄπειρον τὴν ἀρχὴν ἔφη εἶναι, ἐξ οὗ τὰ γινόμενα καὶ τὰ γεγονότα καὶ τὰ ἐσόμενα καὶ θεοὺς καὶ θεῖα γίνεσθαι. Τὴν δὲ γῆν πλατεῖαν ἐπ' ἀέρα ὀχουμένην. Ὁμοίως δὲ ἡλίον καὶ σελήνην καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα πάντα πύρινα ὄντα ἐποχεῖσθαι τῷ ἀέρι διὰ τὸ πλάτος. Γέγονε δὲ τὰ ἄστρα ἐκ γῆς διὰ τὸ τὴν ἰκμάδα ἐκ ταύτης ἀνίστασθαι, ἧς ἀραιουμένης τὸ πῦρ γίνεσθαι εἶναι δὲ καὶ γεώδεις φύσεις ἐν τῷ τόπῳ τῶν ἀστέρων, συμπεριφερομένας ἐκείνοις. Οὗτος ἤκμασε κατὰ τοὺς χρόνους Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνα, οὗτος καὶ διδάσκαλος γέγονεν.

Ἐβδομος Ἀναξαγόρας, ὃς ἐκαλεῖτο Νοῦς, ἐπειδὴ ὕλην καὶ νοῦν πάντων ἀρχὴν καὶ φρουρὸν εἶπε, καὶ τὸν μὲν νοῦν ποιῶντα, τὴν δὲ ὕλην γινουμένην. Ὅντων γὰρ πάντων ὁμοφυῶν ὁ νοῦς ἐπελθὼν διέκόςμησεν. Οὗτός ἐστιν ὃς τὸν ἡλίον εἶπε μύδρον διάπυρον, τουτέστι πύρινον λίθον μύδρος δ' ἐστὶ σίδηρος ἀργὸς πεπυρακτωμένος. Τὸ δ' ἔπος:

Ἡέλιον πυρόντα μύδρον ποτὲ φάσκεν ὑπάρ-
[χειν

Καὶ διὰ τοῦτο θανεῖν μέλλεν Ἀναξαγόρας, ὅτι καὶ μείζω τῆς Πελοποννήσου τὸν ἡλίον ἔλεγεν. Οὗτος Κλαζομένιος ὢν ἀγάλαις τε καὶ καμήλοισι τὰ ἑαυτοῦ ἀνῆκε. Περὶ τούτου ἔφη Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς προβάτοις μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις φιλοσοφῆσαι. Ὁ δὲ Θηβαῖος Κράτης κατεπόντωσε τὴν οὐσίαν, οὔτε προβάτοις ποιήσας ἐπιτήδεα οὔτε ἀνθρώποις. Οὗτος ἤκμασε κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς πη' Ὀλυμπιάδος· καθ' ἓν καὶ Πλάτων λέγεται γεγενῆσθαι.

[P. 159] Ὅγδοος Ἀρχέλαος. Οὗτος ἔφη τὴν μῆζιν τῆς ὕλης ὁμοίως Ἀναξαγόρα, καὶ τὰς ἀρχὰς ὠσαύτως. Φησὶ δὲ καὶ περὶ τῶν ζώων ὅτι θερμαινομένης τῆς γῆς τὸ πρῶτον ἐν τῷ κάτω μέρει, ὅπου τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ἐμίσητο, ἀναφανῆναι τὰ τε ζῶα καὶ οἱ ἄνθρωποι, ὕστερον δὲ αὐτοῖς ἢ ἐξ ἀλλήλων γένεσις ἐπηκολούθησεν. Ἠκμαζε δὲ καὶ αὐτὸς κατὰ τοὺς χρόνους Ἀναξαγόρα, συνέταξε δὲ καὶ φυσιολογίαν.

Ἐννατος Πλάτων, μαθητὴς Σωκράτους· ὁ δὲ Σω-

A simi vapores ex aere secernuntur, qui collecti commoveantur, pluvias ex exhalationibus a sole sursum elevatis, fulgura, cum ventus erumpens nubes scindit. Hominem ab initio piscis similem natum fuisse.

Sextus fuit Anaximenes. Is aerem infinitum statuit rerum principium; ex eo quæ sunt, quæ fuerunt, omnia ortum habere. Esse deos et res divinas. Terram latitudine sua aeri incumbere. Similiter solem et lunam et reliquas stellas, cum ignea sint omnia, ab aere propter latitudinem gestari. Stellas ex terra ortas eo quod ex ea humor effertur, quo attenuato ignis existat. Esse etiam terrenas quasdam naturas in loco stellarum, quæ una cum his circumagantur. Hic floruit ætate Alexandri Macedonis, cujus etiam præceptor fuit.

278 Septimus Anaxagoras, cognomento Mens, quod omnium rerum principium ac conservationem materiæ ac menti ascriberet, ita quidem, ut hæc efficeret, ex illa res fierent. Etenim cum omnia essent ejusdem naturæ et confusa, mentem supervenisse ac ea secrevisse et in ordinem adduxisse. Is est qui dixit solem esse massam ferri candentem, id est lapidem igneum. Ea de versus feruntur tales:

*Candentem ferri massam quod dixerat esse
Solem, vix mortem fugit Anaxagoras,*

et quod solem Peloponneso majorem dixisset. Clazomenis oriundus fuit. Agros suos ovibus et camelis pascendos reliquit. Itaque Apollonius Tyancus eum ovibus magis quam hominibus philosophatum dixit. At Crates Thebanus in mare abjectis suis ovibus neque ovium neque hominum utilitati inserviit. Floruit circa primum annum Olympiadis octogesimæ octavæ; quo tempore etiam Plato exstitisse dicitur.

Octavus Archelaus. Hic Anaxagoræ sententiam de mixtione materiæ et principiis secutus est. De animalibus dixit, cum primum terra incaluisset imis partibus, ubi colidum et frigidum commiscebantur, exstitisse et animalia et homines: postea iis evenisse ut sui simile procrearent. Æqualis fuit Anaxagoræ, et librum de natura rerum composuit.

Nonus Plato, discipulus Socratis, qui Archelaum

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(20) Haud scio an hanc vocem de Zodiaci signis voluerit intelligi. Cæterum ex Diogene Laertio, ex Plutarcho de philosophorum placitis, ex Cicerone et aliis malo repetere lectorem ea quæ huc pertinent, quam ipse ei ista annotando molestus esse. Nec mendas quidem omnes emendare hic institui, qualia sunt de terræ forma, τὸ σχῆμα αὐτῆς ὑγρὸν στρογγύλον χιονώδες λίθον παραπλήσιον, quæ asterisco notavi. Versus de Anaxagora sunt Diogenis Laertii. Sed distichon poste-

rius omisum est. Plato non procul a sine Phædonis Socratem facit de illo querentem, quod de mente sententiam non tenuisset. Sed hæc alio pertinent. Platonis locus quem Cedrenus citat ex Legibus, est duabus a principio libri de Legibus quarti paginis (p. 716 st.) De diis deorum et Cæli progenie locus est in *Mimæo*. Locus de Jove volucrum currum agente est in *Phædri* pagina quarta. Xvi.

physicum audiverat, 279 et omnium suorum discipulorum præstantissimum habuit Platonem. Is universi principia sensit Deum, materiam et exemplar, quod et cogitationem Dei et ideam, quasi effigiem quamdam, appellat, cui intentum Deum omnia fabricatum ait. Deum corporis, figuræ et interitus expertem facit, ac quem soli sapientes cognoscere queant. Ab hoc dicit universum factum esse et temperari ejusque providentia regi. Materiam omnium rerum subjectum, quam et nutricem nominat; qua formis distincta primo quatuor elementa orta, ex his deinde mundum confectum. Sic in libro de Legibus scribit: « Deum quidem, ut antiquo etiam sermone perhibetur, principium, finem ac medium omnium rerum habens, recta secundum naturam progreditur via. Hunc vero semper comitatur justitia, eorum qui a divina desciverunt lege ultrix. Eam, quicumque beatus est futurus, observans humiliter ac composite subsequitur. Si quis vero arrogantia elatus aut opibus superbiens petulanter incedat, is a Deo deseritur. » Cæterum materiam juxta Deo æternam, mundumque semper fuisse asserit, qui sit ex materia factus. Jam quod nunquam cæpit, consentaneum haud dubie est id nunquam desitutum. Alios quoque infinitos deos statuit, ut cum dicit: Dii deorum quorum ego opifex et pater. Aliquando et definite dicens Magnus quidem in cælo Jupiter volucrum currum agens. Item cum recenset seriem cælo ac terra prognatorum. 280 Unico Deo statuto introducit etiam natos deos; quibus cum intereundi necessitatem ortus suus imponat, eos voluntate Dei immortales redigi. Idem universi Opificem curam rerum humanarum gerere ac patienter quosdam improbos et scelestos ferre ostendit; tum quid eos damni maneat, ac exitium quo tandem sint funditus perituri, demonstrat; docetque, tamen etsi aliquandiu videantur beati esse tales, eos tamen post aliquod tempus ipsos domum urbemque pesundaturos. Idem in Phædone scribit: « Is quidem qui sacris initiatus et lustratus non est, ad inferos devenit; inde migrans cum Deo habitabit. » Et rursus: « Qui enim juste ac sancte vixit, is post mortem apud insulas beatorum, omnis mali expertus, in summa felicitate vitam ducet. Qui autem impie et injuste vixit, is ad judicii carcerem, quem Tartarum dicunt, atque ad Acherontem et Cocytum proficiscitur. » Dæmones quoque Plato agnovit, alios bonos, malos alios. Animam aliquando ortu interituque carere pronuntiat, ut in his verbis: « Omnis anima immortalis est. Quod enim semper movetur, id immortale est. » Aliquando ei ortum interitumque tribuit, respectu scilicet divinæ voluntatis. Alios compositam, natam, interui obnoxiam, rursus immortalem; judicium quoque post mortem fieri, et esso apud inferos tribunal affirmat, ac bonas quidem animas bonam mercedem consequi, malas digna supplicia. Tradit etiam mortuorum 281 animas alias in alia corpora immi-

Α κρῆτης μαθητῆς Ἀρχελαίου τοῦ φυσικοῦ. ἔσχε δὲ πάντων τῶν μαθητῶν ἰκανώτερον τὸν Πλάτωνα. Οὗτος ἀρχὰς εἶναι τοῦ παντὸς Θεὸν καὶ ὕλην καὶ παράδειγμα, ὃ καὶ ἔνοιαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἰδέαν καλεῖ, οἷον εἰκότισμά τι, ᾧ προσέχων, φρεῖν, ὃ Θεὸς τὰ πάντα ἐδημιούργησα. Καὶ τὸν μὲν Θεὸν ἀσώματον καὶ ἀνείδεον καὶ ἀφθαρτον καὶ μόνοις σοφοῖς ἀνδράσι καταληπτὸν, Θεὸν μὲν λέγων τὸν ποιήσαντα καὶ διακοσμήσαντα τὸδε τὸ πᾶν καὶ προνοούμενον αὐτοῦ, ὕλην δὲ τὴν πᾶσιν ὑποκειμένην, ἣν τιθῆναι καλεῖ, ἐξ ἧς διακοσμηθείσης γενέσθαι τὰ τέσσαρα στοιχεῖα ἐξ ὧν συνέστηκεν ὁ κόσμος, ὡς ἐν τοῖς Νόμοις λέγει: « Ὁ μὲν δὲ Θεὸς, ὡσπερ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχὴν τε καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἀπάντων ἔχων, εὐθεῖαν περαίνει κατὰ φύσιν περιπορευόμενος. Τῷ δὲ αἰεὶ ξυνέπεται Δίκη, τῶν ἀπολειπομένων τοῦ Θεοῦ νόμου τιμωρὸς. Ἦς ὁ μὲν εὐδαιμονήσῃν μέλλων ἐχόμενος ξυνέπεται ταπεινῶς καὶ κεκοσμημένως· εἰ δὲ τις ἐξαρθεὶς ὑπὸ μεγαλαυχίας ἢ χοήμασι παριρόμενος μεθ' ὕβρεως πορεύεται, ἐρημος οὗτος Θεῷ καταλείπεται. » Τὴν δὲ ὕλην σύγχρονον τῷ Θεῷ καὶ τὸν κόσμον ἀγέννητον λέγει· ἐκ γὰρ τῆς ὕλης συνεστάναι φησὶν αὐτόν. Τῷ δὲ ἀγεννήτῳ ἀκολουθεῖ πάντως καὶ τὸ ἀφθαρτον. Ὁ αὐτὸς ἀποφαίνεται καὶ ἄλλους ἀορίστους θεοὺς, ὅταν λέγει: « Θεοὶ θεῶν, ὧν ἐγὼ δημιουργὸς τε καὶ πατήρ. » Ἐνίσταται καὶ ὠρισμένους, φάσκων: « Ὁ μὲν δὲ μέγας ἐν οὐρανῷ Ζεὺς πτηνῶν ἄρμα ἐλαύνων » καὶ ὅταν γενεαλογῇ τοὺς Οὐρανοῦ πατέρας καὶ Γῆς. Συστήσας δὲ τὸν ἕνα Θεὸν εἰσάγει καὶ θεοὺς γεννητούς, καὶ διὰ μὲν τοῦ γεγενῆσθαι αὐτοὺς πάντως ἀνάγκη ἔχειν καὶ φθαρῆναι, διὰ δὲ τὴν βούλησιν τοῦ Θεοῦ ἀθανάτους πάλιν εἶναι. Ὁ αὐτὸς καὶ τὸν τοῦ παντὸς Δημιουργὸν δεικνύσει κηδεμόνα καὶ μακρόθυμον ἐπὶ τινῶν ἀδικῶν, καὶ τὴν ἐντεῦθεν αὐτοῖς προσγινομένην βλάβην καὶ τὴν ἐσύτερον αὐτοῖς ἐπιφερομένην πανωλεθρίαν, καὶ ὅτι εἰ καὶ δοκεῖ τισιν εἶναι πρὸς μικρὸν ὁ ἄδικος, ἀλλ' οὖν μετὰ τινα χρόνον ἐκυτὸν τε καὶ οἶκον καὶ πόλιν ἄρδην ἀνάσταντον ποιεῖ. Ὁ αὐτὸς ἐν τῷ [P. 160] Φαίδῳ φησὶν: « Ὁ μὲν ἀτέλειστος καὶ ἀφθαρτος εἰς ἄδου ἀφικόμενος, ἐκεῖ μεταχωρήσας, μετὰ Θεοῦ οἰκῆσει. » Καὶ οὐθίς: « Τὸν μὲν γὰρ δικαίως τὸν βίον διελθλυθότα καὶ ὁσίως, ἐπειδὴν τελευτήσῃ, εἰς μακάρων νήσους οἰκεῖν ἐν πάσῃ εὐδαιμονίᾳ, κακῶν ἐκτός, τὸν δὲ ἀδίκως καὶ ἀθέως εἰς τὸ τῆς κρίσεως τε καὶ δίκης δεσμοτήριον, ὃ δὲ Τάρταρον καλοῦσι, καὶ εἰς τὸν Ἀγέροντα καὶ Κωκυτὸν ἵεναι. » Ὁ αὐτὸς παραδέχεται καὶ φύσεις δαιμόνων, καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν ἀγαθοὺς εἶναι, τοὺς δὲ φάλλους· καὶ τὴν ψυχὴν ποτὲ μὲν ἀφθαρτον καὶ ἀγέννητον, ὅταν λέγῃ: « Ψυχὴ πᾶσα ἀθάνατος· τὸ γὰρ δεικνύμενον καὶ ἀθάνατον » ποτὲ δὲ γεννητὴν καὶ ἀφθαρτον διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν, ἄλλοτε σύνθετο καὶ γεννητὴν καὶ φθαρτὴν καὶ πάλιν ἀθάνατον. Καὶ κρίσιν φησὶν εἶναι μετὰ τὴν τελευτὴν καὶ ἐν ἄδου δικαστήριον, καὶ τὰς μὲν ἀγαθὰς ἀγαθῶ μισθοῦ τυγχάνειν, τὰς δὲ πονηρὰς τῶν ἰκολούθῶν δίκων. Ὁ αὐτὸς καὶ μετενσωμάτωσιν ψυχῶν δογματίζει, καὶ μετακίνειν τὰς ψυχὰς εἰς ἄλλα σώματα

κατ' ἄξιαν ἐκάστης, καὶ κατὰ τινὰς περιόδους ὥρι-
σμένας ἀναπέμπεσθαι πάλιν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον,
πεῖραν παρεξομένας τῆς ἐαυτῶν προαιρέσεως. Καὶ
ἔτι μετὰ Διὸς τινὰς εἶναι τῶν ψυχῶν, καὶ ἄλλας
μετὰ τῶν ἄλλων Θεῶν. Εἰμαρμένην δὲ φησὶν εἶναι,
οὐ μέντοι πάντα καθ' εἰμαρμένην γίνεσθαι. Ὁ μὲν
οὖν Πλάτων, συναγαγὼν τὰ τρία μέρη τῆς κατὰ
πάντα φιλοσοφίας. φυσιολογικῆν, ἠθικῆν, καὶ λογι-
κῆν, οὕτως ἐδογματίτε. Πλάτων δὲ ἐπωνομάσθη διὰ
τὸ πλατὺς εἶναι τὸ στήρνον. Ἄλλοι δὲ ὡς πλατὺν ἐν
λόγοις Πλάτωνα κληθῆναι. Οὗτος ἐβίω ἔτη πβ'.

Δέκατος Ἀριστοτέλης. Οὗτος ἀκρατῆς γενόμενος
τοῦ Πλάτωνος εἰς τέχνην τὴν φιλοσοφίαν ἤγαγε καὶ
λογικώτερος ἐγένετο, τὰ μὲν στοιχεῖα τῶν πάντων
ὑποθέμενος, οἷον τὴν οὐσίαν καὶ τὸ συμβεβηκότα, τὴν
μὲν οὐσίαν μίαν τοῖς πᾶσι ὑποκειμένην, τὰ δὲ συμβε-
βηκότα ἐνέα καὶ τὴν μὲν οὐσίαν τοιαύτην εἶναι οἷον
θεὸν καὶ ἄνθρωπον καὶ ζῶον, περὶ ἧ καὶ τὰ συμβεβη-
κότα θεωρεῖται, τὸ μὲν ποῖον οἷον λευκὸν, μέλαν· τὸ
δὲ ποσὸν οἷον δίπτερον, καὶ διπλάσιον καὶ ἡμισυ-
ναί· μεῖζον, τὸ δὲ πρός τι οἷον πατὴρ, υἱός, τὸ δὲ ποῦ
οἷον Ἀθήνησι, Μεγάροις ἐν οἰκίᾳ, ἐν ἀγορᾷ, τὸ δὲ
πότα οἷον χθὲς, πέρυσιν, ἐπὶ τῆς δεκάτης Ὀλυμπια-
δος, τὸ δὲ ποιεῖν οἷον γράφειν, τέμνειν, κατεῖναι καὶ
ὀλίως ἐνεργεῖν· τὸ δὲ πάσχειν οἷον τέμνεσθαι, κατε-
σθαι, τύπτεσθαι, τὸ δὲ ἔχειν οἷον κεκτῆσθαι, ὀπλι-
σθαι, τὸ δὲ κείσθαι οἷον κατάκειται, ἀνάκειται, κάθη-
ται, δέχεται. Ὁ αὐτὸς Ἀριστοτέλης σχεδὸν τὰ πλεῖστα
συμφωνεῖ [P. 161] τῷ Πλάτωνι, πλὴν τοῦ περὶ ψυ-
χῆς δόγματος. Ἐπιδιαμένειν γὰρ φησὶ, καὶ μετὰ
ταῦτα αὐτὴν συναφανίζεσθαι τῷ πέμπτῳ σώματι·
ὑποτίθεται γὰρ οὗτος καὶ πέμπτον σῶμα μετὰ τῶν
ἄλλων σωμάτων τῶν τεσσάρων, οἷον πνεῦμα· τὴν γὰρ
ψυχὴν ὅλου τοῦ κόσμου φησὶν ἀθάνατον εἶναι, καὶ
αὐτὸν τὸν κόσμον ἀίδιον, τὴν δὲ καθ' ἑλαστον, ὡς
προείπομεν ἀφανίζεσθαι.

Ἦτοι ἐπὶ Ἀραξέρξου τοῦ Ὠχου ἦν ὁ Ἀριστοτέ-
λης, ἐτελεύτησε δὲ βιώσας ἔτη σ'. Ἐκλήθησαν δὲ οἱ
μὲν ἀπὸ Ζήνωνος ἀπὸ τῆς ποιήσεως στοᾶς Στωϊκοί,
οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἀπὸ τοῦ ἔργου Περι-
πατητικοί· περιπατοῦντες γὰρ ἐν τῷ Λυκείῳ ἐποι-
οῦντο τὰς ζητήσεις.

Ἐνδεκάτη αἵρεσις τῶν Στωϊκῶν. Καὶ οὗτοι ὑπέ-
θεσαν ἀρχὴν μὲν τῶν πάντων Θεόν, καὶ τὸ καθ' εἰ-
μαρμένην τὰ πάντα διεβεβαίωσαν. Τὴν σελήνην
λέγουσιν ἀθάνατον εἶναι. Σῶμα δὲ λέγουσι γενέσθαι
ἐκ τῆς περιψύξεως τοῦ ἀέρος τοῦ περιέχοντος· διὸ
καὶ ψυχὴν αὐτὴν κλοῦσιν· Ὁμολογοῦσι καὶ μετεν-
σωμάτωσιν, ὥρισμένων οὐσῶν τῶν ψυχῶν.

Δωδέκατος Ἐπίκουρος. Οὗτος σχεδὸν ἐναντίαν
πᾶσιν δόξαν ἔθετο. Ἀρχὰς μὲν τῶν ὅλων ὑπέθετο
ἀτόμους καὶ κενόν, κενὸν μὲν οἷον τὸν τόπον τῶν
ἐσομένων, ἀτόμους τὴν ὕλην ἐξ ἧς τὰ πάντα. Ἐκ δὲ
τῶν ἀτόμων συνελθουσῶν γενέσθαι καὶ τὸν Θεόν καὶ
τὰ στοιχεῖα καὶ παντὰ τὰ ἐν αὐτοῖς, ὡς μὲν μῆτε
γενέσθαι μῆτε ἐστῆναι· εἰ μὴ ἐκ τῶν ἀτόμων ἦν.
Ἀτόμους δὲ λέγουσι τὸ λεπτομερέστερον, καὶ μεθ'

grare, prout quæque meruit, easque statis quibus
dam peractis circuitibus in hunc mundum redire, ut
sibi suæ voluntatis specimen exhibeant. Esse quas-
dam animas cum Jove, quasdam cum aliis diis.
Fatum quoque esse, sed non omnia fato fieri. Ac
Plato quidem tres totius philosophiæ partes com-
plexus, quarum prima de rerum natura, secunda
de moribus, tertia de disserendi est ratione, hu-
jusmodi opiniones tenuit. Nomen Platonis habuit
a latitudine pectoris (est enim Platon Græcis lati-
tudo) vel, ut aliis videtur, ab orationis latitudine.
Vixit annos octoginta duos.

Decimus Aristoteles. Is cum audisset Platonem,
artem philosophandi constituit. Disserendi ratio-
nem subtiliorem redegit. principia omnium rerum
statuens substantiam et accidentia, quorum illa
omnium esset subjectum, hæc in novem classes
distinguerentur. Substantiam, ut verbi causa, Deus,
homo, animal in quibus nimirum accidentia con-
siderantur, qualitas, ut album, nigrum; quantitas,
ut bicubitum, tricubitale, duplum, dimidium,
majus; relatio, ut pater, filius; ubi, ut Athenis.
Megaræ. domi. in foro; quando, ut heri, superiore
anno, decima Olympiade; actio, ut scribere, se-
care, urere, atque omnino agere aliquid; passio,
ut secari, uri, ferri; habitus, ut possidere, arma-
tum esse; situs, ut decumbere, accumbere, sedere,
accipere. In peris que omnibus Aristoteli cum
Platone convenit, excepto de anima judicio. Manere
enim eam post corpus sentit, ac postea cum quinto
corpore aboleri. Ponit enim hic, præter quatuor
corpora, quintum quoddam, velut spiritum. Ani-
mam enim totius mundi aut esse immortalem,
ipsumque mundum æternum, singulorum autem
animas, ut diximus, interire.

Vixit Aristoteles annos 70 et fuit tempore Arta-
xerxis Och. Zenonem secuti philosophi a porticu,
quæ ob picturæ varietatem stoa Pæcile Græcis dicitur,
Stoici nominantur. Aristotelei autem Peripate-
tici a deambulando, quod Græce peripatein dicitur:
obambulantes enim in Lyceo disputabant.

Undecima philosophorum secta Stoici Hi quoque
Deum principium omnium rerum statuerunt, con-
tenderuntque omnia facto fieri. Lunam dicunt esse
immortalem, corpus ejus natum esse ex aeris
circumdanti refrigeratione. Unde et Psychen, id est
animam, eam appellant, cum psychos Græce frigus
significet. Numerum animarum definitum statuerunt,
easque de corporibus in corpora migrare.

Duodecimus est Epicurus. Is fere omnia his
contraria censuit. Principia rerum posuit atomos
ac inane, hoc ut locum rebus natis recipiendis,
atomos ut omnium materiam Earum atomorum
congressu et Deum et elementa et quæ in iis sunt
omnia exstitisse; neque quidquam aut ortum
aut constare nisi ex atomis. Ita vocant tenuissima
corpuscula, quæ centro aut puncto nullo dividi

possunt. Deum immortalem nullius omnino rei curam gerere; neque esse aut providentiam in ullam aut fatum aliquod, sed omnia fortuito evenire. Habitationem Deo assignat extra mundum, in iis quæ ipse vocat intermundiis: ibi eum otiosum summa in voluptate agere, neque eum aut negotia habere velle aut aliis facessere. Finem bonorum, ac in quem sapientes tendant, voluptatem esse, sive eam quæ mortales sequitur cupiditates, sive eam quæ virtutibus comitatur. Animas esse sanguinem et cum corporibus ut nasci sic etiam interire. Nullum iudicium exspectandum aut tribunal metuendum, sed impunes prorsus futuros qui flagitiose vixerunt.

Decimus tertius Sextus et Pyrrho. Sextus quidem cognosci aut percipi posse negavit, itaque suslinendam assensionem, et resistendum ei; idemque contra omnes artes atque scientias disputavit. Pyrrho autem philosophus ephecticus appellabatur, quod assensionem tolleret. Disputabat enim contra alium philosophum, qui omnia cognosci ac comprehendi posse contendebat. Sic illi verbis altercantes, alter alterius refellebant opinionem.

Est ergo Academicorum et Pyrrhonorum et philosophorum peculiaris secta, et Academici vocabantur, quod in Academia commorabantur. **284** Princeps eorum Pyrrho, a quo Pyrrhonii dicti sunt, nihil percipi posse affirmavit; jussitque in utramque partem disputare, de neutra quidquam pronuntiare: nihil enim vere neque animo neque sensu percipi, videri tantum hominibus ita habere.

Hi ergo omnes de universi natura et ortu ea senserunt ac tradiderunt quæ retulimus; infraque Dei cognitionem subsistentes, in rerum caducarum natura studium occupaverunt cognoscenda, ad magnitudinem rerum creatorum stupentes, easque pro numine ipso amplexi. Ita alius aliam creaturæ partem præferentes, Deum horum opificem non agnoverunt. Nos autem deinceps sequentes historias persequi aggrediemur.

Ptolemæus ergo Lagi filius Ægypti regnum annos 40 gessit (ejus ætate Epicurus philosophus innotuit) post Darium Arsamis filium quem Romanorum regum causa referendorum omisimus, regno functum annos 6. Quo interfecto Alexander Persicum regnum abolevit, tractum per annos 240. Alexander totius prope orbis terrarum imperium adeptus, Babylone mortuus, regnum ejus inter proceres divisum est. Ptolemæus Lagi filius Ægypti regnum obtinuit; ac post eum Ptolemæi alii 13 usque ad Cleopatram Dionysii filiam. Asiam universam Antigonos occupavit. Assyriæ, Babylonis et Palæstinæ regno potitus est Seleucus Nicanor? **285** cui successit Antiochus filius, et deinceps alii 13 usque ad Antiochum Epiphanem, Seleuci Philopatoris filium. Hoc regnante Hierosolyma denuo capta et res Maccabæorum gesta: templumque, uti prædix-

ων οὐκ ἂν γένοιτο κέντρον ἢ σημεῖον οὐδὲν, οὐδὲ διαίρεσις οὐδεμία. Τὸν δὲ Θεὸν ἀτόδιον καὶ ἄφθαρτον ὄντα μηδ' ὄλως τιδὸς προνοεῖν. Καὶ ὄλως πρόνοια, φησὶν, οὐκ ἔστιν, οὐδὲ ἐμαρμένη, ἀλλ' αὐτοματισμῶ πάντα γίνεσθαι. Τὸ δὲ οἰκητήριον τοῦ Θεοῦ ἔξω τοῦ κόσμου εἶναι λέγει, ἐν τοῖς μετακοσμοῖσι οὕτω καλουμένοις τόποις: ἡσυχάζων γὰρ ἴδεται ἐν τῇ ἀκροτάτῃ εὐφροσύνῃ, καὶ οὕτε αὐτὸς βούλεται πράγματα ἔχειν οὐτὲ ἄλλω παρέχειν. Τέλος δὲ τῶν ἀγαθῶν καὶ σοφῶν ἀνδρῶν τὴν ἡδονὴν εἶναι φησιν, εἴτε τὴν κατὰ τὰς θνητὰς ἐπιθυμίαις εἴτε τὴν κατ' ἀρετὴν. Αἷμα δὲ καὶ τὰς ψυχὰς εἶναι, καὶ συνδιαλύεσθαι τοῖς σώμασιν ὡσπερ καὶ συγγενῶνται. Κρίσιν φησὶ μὴ εἶναι μήτε δικαστήρια ἀλλ' ἀνευθύνους εἶναι παντελῶς τοὺς τὰ ἄθεσμα δράσαντας.

Τρισκαιδέκατος Σέξτοι καὶ Πύρρωνες, ὁ μὲν μὴ εἶναι πάντῃ γνωστὸν καὶ καταληπτὸν ὁ Σέξτος δογματίζων, ἐπέχον καὶ ἐνιστάμενος· οὗτος καὶ πρὸς πᾶσαν ἀντεῖπε τέχνην καὶ ἐπιστήμην. Ὁ δὲ Πύρρων φιλόσοφος ὦν ἐφεκτικὸς ἐκαλεῖτο, ἐνιστάμενος κατὰ τοῦ ἔξεναντίας, φιλοσόφου καὶ τούτου ὄντος. Οὗτος πάντα γνωστὰ [P. 162] καὶ καταληπτὰ ἔφασεν εἶναι, καὶ οὕτω τὰ ἀλλήλων λογομαχοῦντες ἀνῆρουν.

Ἀκαδημαῖκοι καὶ Πυρρῶναιοι ἄλλα αἴρεσις φιλοσόφων. Ἐκλήθησαν δὲ Ἀκαδημαῖκοι διὰ τὸ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τὰς διατριβάς αὐτοὺς ποιεῖσθαι. Ἐν ἄρξῃ δὲ Πύρρων, ἀφ' οὗ Πυρρῶναιοι ἐπεκλήθησαν φιλόσοφοι, τὴν ἀκαταληψίαν ἀπάντων πρῶτος εισηγάσθη, ὡς ἐπιχειρεῖν μὲν εἰς ἐκείτερα, μὴ μόντοι ἀποφαίνεσθαι μηδὲν οὐδὲν γὰρ εἶναι ἔλεγεν οὕτε νοητὸν οὕτε ἀισθητὸν ἀληθές, ἀλλὰ δοκεῖν τοῖς ἀνθρώποις οὕτως ἔχειν.

Οὗτοι μὲν οὖν πάντες ἐπὶ τῆς τοῦ παντὸς φύσεως τε καὶ γενέσεως ταύτης, καθῶς ἐξεθέμεθα, ἐξεῖπον τῇ αὐτῶν δόξῃ, κάτω δὲ τοῦ Θεοῦ πάντες χωρήσαντες περὶ τῶν γινομένων οὐσίαν ἡσυχολήθησαν, τὰ μεγέθη τῆς κτίσεως καταπλαγέντες καὶ αὐτὰ τὸ Θεῖον εἶναι νομίσαντες, ἕτερος ἕτερον μέρος τῆς κτίσεως προκρίναντες, τὸν τούτων Θεὸν καὶ δημιουργὸν οὐκ ἐπίγνωσαν. Ἡμεῖς δὲ τῶν ἐφεξῆς ἱστοριῶν πάλιν τὴν τάξιν ἀναλαβόντες τοῦ λόγου ἐχώμεθα.

Πτολεμαῖος ὁ Λάγου ἐβασίλευσεν Αἰγύπτου ἔτη τεσσαράκοντα (ἐπὶ τούτου Ἐπίκουρος ὁ φιλόσοφος ἐγνωρίζετο) μετὰ Δαρεῖον Ἀρσάμου, ὃν διὰ τοῦς τῶν Ῥωμαίων βασιλεῖς παρελίπομεν, βασιλεύσαντα ἔτη 5· ὃν καὶ ἀνείλεν Ἀλέξανδρος, καταλύσας τὴν βασιλείαν Περσῶν διακρίσασαν ἔτη 5. Αὐτὸς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος πάσης γῆς σχεδὸν κυριεύσας ἐν Βαβυλῶνι τελευτᾷ. Διαιροῦνται δὲ τὴν βασιλείαν οἱ μεγιστάνες αὐτοῦ, καὶ βασιλεύουσι Πτολεμαῖος μὲν ὁ Λάγου Αἰγύπτου καὶ κατεξῆς Πτολεμαῖοι ἕως Κλεοπάτρας θυγατρὸς Διονυσίου, τῆς δὲ Ἀσίας πάσης Ἀντίγονος ἐκράτει, τῆς δὲ Ἀσσυρίας καὶ Βαβυλώνης καὶ Χαλκιστίνης Σέλευκος ἐκράτει ὁ Νικάνωρ. Μετὰ δὲ Σέλευκον ἐβασίλευσεν Ἀντιόχος ὁ αὐτοῦ καὶ ἄλλοι 13. Εἶτα ἐβασίλευσεν Ἀντιόχος ὁ Ἐπιφανής, υἱὸς Σελευκοῦ τοῦ Φιλοπάτορος ὑφ' οὗ γέγονεν ἡ οὐετέρα ἄλλωσις Ἱερουσαλὴμ, καὶ τὰ Μακ-

καβαίων ἐπράχθη, καὶ τὸ ἱερὸν ἐμολύθη κατὰ τὴν Α τοῦ Δανιὴλ πρόβρῃσιν. Ἄπὶ γὰρ τῶν ἡμερῶν τούτων ἐπληθύνθη ἐν τῇ γῆ τὰ κατὰ, ἅφ' ὧν ἐξῆλθε βίβια ὁμάρτωλὸς Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανῆς, υἱὸς Σελεύκου τοῦ Φιλοπάτορος, ὃς ὑπάρχων δεινὸς ἀνὴρ καὶ πλεονέκτης, καὶ πολλὰς ἀρπαγὰς καὶ λεηλασίας ποιήσας, συνήγαγεν ἀργύριον καὶ χρυσίον ποθητῶν, καὶ ἐκ πολλῆς οἰστρηλασίας καὶ ἀκολασίας εἰς τοὺς μίμους καθείς ἐκτύτην ἐν ὄψει πάντων ἀναιδῶς ταῖς γυναῖξιν ἐπεμαίνετο. Ὅς κατὰ πρόσωπον τῆς βασιλείας χωροῦσης, ἠβουλήθη μίαν βασιλείαν ποιῆσαι τὴν τε Ἀντιόχειαν καὶ τὴν Αἴγυπτον. Καὶ ὅτ' τὴν Αἴγυπτον καταλαβὼν ἐν ὄχλῳ βαρεῖ καὶ ἐν ἄρμασι καὶ ἐλέφασιν καὶ στόλῳ μεγάλῳ, συνάπτει πόλεμον πρὸς Πτολεμαῖον βασιλέα Αἰγύπτου· ὃν καὶ τρέφας ἐπύλευσε.

[P. 163] Τῆς δὲ ἀγίας πόλεως κατοικουμένης μετὰ Β πάσης εἰρήνης διὰ τὴν τοῦ ἀρχιερέως Ὀνίου μισοποννηρίαν τε καὶ εὐσέθειαν, συνέθη κατ' ὄλην τὴν πόλιν σχεδὸν ἐφ' ἡμέρας μ' φαίνεσθαι διὰ τοῦ ἀέρος ἰσπεῖς τρέχοντας ἐνόηλους, διαχρύσους σκολὰς ἔχοντας, καὶ προσβολὰς ἐκατέρωθεν γινομένης καὶ ὄπλων κινήσεις καὶ χρυσέων κόσμων ἐκλάμψεις παντοίοις εἶδεν ἀμφιάστρων τεθωρακισμένους. Διὸ πάντες ἤξιον ἐπ' ἀγαθῷ γενέσθαι τὴν ἐπιφάνειαν. Ἦτις καὶ προεδήλου τὴν ποτηρᾶν ἔφοδον Ἀντιόχου· ἀναζεύξας γὰρ μετὰ νίκης πολλῆς καὶ τεθριωμένους τὴν ψυχὴν παρέλαθε τὴν πόλιν δορυάλωτον, εἰτα προστῆξαντος τοὺς στρατιώτας ἀφειδῶς κόπτειν τοὺς παρατυγχάνοντας ἀνρέθησαν χιλιάδες ρπ'. Κατατολήσας οὖν καὶ εἰς τὸ ἀγίασμα εἰσελθὼν ἐν ὑπερηφανίᾳ πολλῇ, καὶ στήσας βωμὸν καὶ εἴδωλον βδέλυγμα ἐρημώσεως, καὶ τὸν νεὸν μίαντας δι' ἀκαθάρτων θυσῶν, ἱερὸν Διὸς Ὀλυμπίου προσαγορεύσας, καὶ ἐφ' ὕψηλῳ τόπῳ καθίσας, ἐκέλευσε τοῖς δορυφόροις ἕνα ἕκαστον Ἑβραῖον καὶ κρεῶν χοιρείων καὶ εἰδωλοθύτων ἀπογεύεσθαι· ἀναγκάζειν, εἰ δὲ τινες μὴ θέλοιεν, τοὺτους ἀναρεῖσθαι. Πολλῶν δὲ συναρπασθέντων, ἐξ ὧν Ἐλεάζαρ τις πρωτευόντων γραμματέων, ἤδη προβεθηκῶς τὴν ἡλικίαν, ἠναγκάζετο μιχροφαγηταί· ὁ δὲ, τὸν μετ' εὐκλείας θάνατον μᾶλλον ἢ τὸν μετὰ μύσους βίον ἀναδεξάμενος, αὐθαριέτως ἐπὶ τὸ τύμπανον προσήγετο, καὶ οὕτω μετὰ πολλῶν πρότερον αἰκισμῶν καὶ μαρτύρων ὑπαλλάξας τὸν βίον οὐ μόνον τοῖς νέοις ἀλλὰ καὶ τοῖς προβεθηκόσι τὸν ἐκυτοῦ θάνατον ὑπόδειγμα γενναϊότητος καὶ ἀρετῆς κατέλιπε. Μεθ' ὃν καὶ ἄλλοι τινὲς ἐπτά ἀδελφοὶ μετὰ μητρὸς διαφόρως βασανισθέντες τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον ἐνόδῳξ ἀνεδήσαντο. Ὑφ' ὧν ὁ τύραννος καταισχυνθεὶς καὶ μᾶλλον ἐκμανεῖς, τὰ ἱερὰ πάντα σκευὴ λαβὼν, χρυσὴν τε καὶ ἄργυρον ἄπειρον, καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν λαφυραγωγῆσας καὶ τὰ κτήνη κρουραγῆσας καὶ πολλὴν φονοκτονίαν ποιήσας καὶ μεγαλοβρίμονησας ἀνεχώρησεν εἰς Ἀντιόχειαν. Καὶ μετὰ δύο ἔτη κατὰ Περσῶν ἐπιστρατεύσας ἀπέστειλεν ἄρχοντα φρολογῆσαι τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ, ὃς παραγενόμενος μετὰ πολλῆς δυνάμεως καὶ λαλήσας εἰρηνικούς λόγους μετὰ δόλου πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ εἰσελθὼν ἐπαταξεν αὐτὴν πληγῇ μεγάλῃ καὶ καθελὼν τὰ τεῖχη

rat Danielus, pollutum est. Ea enim tempestate impleta est terra calamitatibus, postquam radix peccatorum Antiochus Epiphanes Seleuci Philopatoris filius prodiit. Is Antiochus acer homo et cupidus, multis rapinis ac deprædationibus usus, argenti aurique magnas opes coegit, ac vesania intemperantiaque eo prolapsus est ut inter mimos in conspectu omnium impudenter suæ in mulieres libidini obsequeretur. Idem regno prospere eunte statuit suo regno Ægyptum adicere. Itaque in Ægyptum cum magno exercitu, curribus, elephantibus ac classe magno profectus, bellum Ptolemæo regni Ægypti intulit, eoque pulso urbes Ægypti omnes cepit ac deprædatus est.

κατεκράτησε τὰς ἐν Αἰγύπτῳ πόλεις, καὶ πάσας

Εο tempore cum sacra urbs Hierosolyma alta in pace incoleretur Oniæ summi pontificis pietate ac in malos severitate, per 40 fere dies per totam urbem in aere visi sunt equi auratis armis tecti aciesque adversæ inter se confligentes, utrinque motus armorum, omnisque generis aureorum thoracum atque integumentorum fulgor. Quod ostentum uti bene verteret, omnes optaverunt; illud vero infelicem Antiochi adventum 286 designabat. Revertens enim ex Ægypto Antiochus, insigni victoria elatus efferatoque animo Hierosolyma adortus, vi expugnavit; militibusque imperavit ut jugularent in quoscunque incidissent, neque cuiquam parcerent. Ila 180 millia Judæorum cæsi sunt. Cæterum eo temeritatis progressus est Antiochus, ut etiam in sacrarium superbissime intraverit, aramque ibi et simulacrum statuerit, abominandum vastitatis signum; templumque impuris profanatum sacrificiis ædem Jovis Olympii denominaverit. Sedens porro in sublimi loco satellites jussit ut Hebræos singulatim ad carnes suillas ac sacrificia simulacrorum gustanda adigerent, recusantesque interficerent. Inter multos qui tum ejus rei causa comprehendebantur, fuit etiam Eleazarus scribarum princeps, provecta jam ætate. Is cum ad cibum nefarium urgeretur, mortem gloriosam vitæ flagitio contaminatæ prætulit, ac sponte sua in nervum sese abduci passus est; ubi multis prius ac fœdis tortus cruciatibus, vitam finit, non adolescentibus modo, sed et natu majoribus mortem suam magnanimitatis ac fortitudinis relinquens exemplum. Post eum alii septem fratres una cum matre varie excarnificati martyrii coronam gloriose retulerunt. Ab his tyrannus turpitudinis convictus majore furore exarsit; sacrisque omnibus vasis abreptis aurique et argenti vi immensa, et urbem totam depopulatus, mactatis etiam pecudibus et cæde hominum magna edita, jactabundus Antiochiam rediit. Post biennium 287 expeditionem in Persas parans legatum misit, qui Hierosolymis tributum exigeret. Is cum magnas adduxisset copias, astu pacata omnia loquens urbem intravit, inque ea crudeliter cæde grassatus muros dejecit urbemque incendit; templum quoque

impiis sacrificiis opplevit, et Judæos qui Græcis ritibus uti recusarent, promiscue occidit; abiitque relicto præfecto qui Judæos torqueret. At sacerdos quidam nomine Malthias, quinque filios habens, quorum unus fuit Judas Maccabæus, indignitate rei stimulatus, in præfectum impetum fecit, eoque trucidato omnes suos congregavit, Græcorumque incestas aras subvertit, et eos qui a lege divina desciverant interemit. Sed Antiochus turpiter ex Perside revertens, accepta clade, præ nimio mœrore in morbum incidit, familiaribusque suis fassus est se insomnia torqueri ac sollicitudine confici: nunc se recordari quæ Hierosolymis maleficia exercuisset, et sentire propter ista in his calamitates devenisse, inque alieno solo perire. Simul aurigæ suo mandavit ut citato cursu pergeret, perspicue animadvertens divinitus immissum supplicium. Vexabatur insanabili intestinorum dolore. Accidit autem ut de curru præceps cum impetu deturbaretur, eoque casu afflicti omnia membra corporis excruciantur, ac vermes **288** quoque erumperent, gravissimisque doloribus carnes etiam deciderent. Ita ille vitam in aliena terra cum turpissima morte commutavit.

σθαι τὰ μέλη, ὥστε καὶ σκώληκος ἐκβάσαι καὶ ἐκ ὀδύνας αἰσχρόσφ μέρη τὸν βίον ἐπὶ ξένης κατέστρεψε.

Successit filius Antiochus Eupator. Hic adversus Judam Maccabæum, quod is regia præsidia dejecisset, ingentem duxit exercitum, viginti millia equitum, pedites 100000, currus 30, elephantos ab bellum exercitatus 55. Aciem ita instruxit ut divisit in phalanges elephantis cuivis 1000 viros loriceis et cassidibus æreis armatos adjungeret ac 500 delectos equites: gestabat quivis elephantus turrim ligneam, inque ea armatos viros 32. Cum solis radii in aurata scuta et currus incidissent, eorum reflexu montes splenduerunt. Acre tum et magnum est commissum prælium. Quod cum maxime ferret, Eleazarus frater Judæ, cernens ardere elephantos supraque eos sagittarios, unum eorum videns reliquis sublimiorem ac thoracibus reglis armatum, et suspicatus eo regnem ferri, extra ordines sese proripuit, inque cuneum hostium sese immittens, multis circa elephantum occisis belluam subiit, ventremque ejus feriit; quo ex vulnere bellua concidit, ipsumque ruina oppressit Judas cum hoc videret et pugnam sibi iniquam esse sentiret, Hierosolymam **289** profugit. Eum insecutus Antiochus urbem obsidione cinxit. Post pace composita at dato jurejurando admissus in urbem ab Juda, violata juramento, muros prorsus dejecit, ac incolis spoliatis Antiocham rediit. Post hæc triennio Judas avitam religionem pæne obsoletam instauravit, bella magna gessit, tropæaque præclara erexit, et Judæa Antiochi ducibus omnibus confligatis temploque repurgato totius populi consensu pontifex maximus factus est.

σας καὶ τὸ τεῖχος τέλειον καταστρέψας καὶ τοὺς οἰκήτορας σκυλεύσας, εἰς Ἀντιόχειαν, [P. 165] ὑπέστρεψε. Μετὰ δὲ ταῦτα Ἰούδας τρισὶν ἔτεσι τὴν θρησκείαν ὀλιγωρηθεῖσαν τὴν πατρίον ἀνεκτέησθε, καὶ πολέ-

πᾶσαν ἐνέπρησε, καὶ τὸ μὲν ἱερὸν μισθῶν θυσιῶν ἐνέπλησσε, τοὺς δὲ μὴ προαιρουμένους τῶν Ἰουδαίων ἐλληγίσει ἀφειδίως κατέκτεινε. Πολλοὺς οὖν ἀνελὼν ἀπὸ τῶν ἀργοντα καταλιπὼν εἰς τὸ θρασυζεῖν τοὺς Ἰουδαίους. Μαθίας δὲ τις ἱερεὺς ἔχων υἱοὺς πέντε, ἀφ' ὧν Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος [P. 164] ἐτύγγανε, ζήλου πληθεὺς καὶ ὀρμίσσας κατὰ τοῦ ἀρχόντος ἀνείλεν αὐτόν. Καὶ συναγαγὼν ἅπαντας τοὺς περὶ αὐτὸν ἀπέργεται καὶ κατασκάπτει τοὺς ἀκαθάρτους βωμοὺς τῶν Ἑλλήνων, καὶ τοὺς ἀποστάντας τοῦ νόμου ἀναίρει. Ὁ δὲ γε Ἀντίοχος ἀκόσμως τε καὶ ἡττημένος ἐκ τῆς Περσίδος τὴν ὑποστροφὴν ποιούμενος, ἐκ πολλῆς ἀθυμίας ἀρρώσθησας ἔφη πρὸς τοὺς οικεῖους αὐτοῦ· Ἀφίσταται ὁ ὕπνος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου, καὶ συμπέπτωκα ἀπὸ τῆς μερίμνης. Νῦν οὖν μιμνήσκουμαι τῶν κακῶν ὧν ἐποίησα ἐν Ἰερουσαλήμ. Ἔγνων ὅτι χάριν τούτων εὗρον τὰ κατὰ ταῦτα, καὶ ἰδοὺ ἀπόλλυμαι ἐν γῆ ἀλλοτρίᾳ. Καὶ συνέταξε τὸν ἀρχιτελάτην αὐτοῖ ἐλαύνειν ἀνευδότως, ἐπισθανόμενος ἐναργῶς τῆς ἀνωθεν κρίσεως τὴν τιμωρίαν. Συνέσχε γὰρ αὐτὸν ἀνήκτετος ἀληγδῶν τῶν σπλάγγων· συνέβη δὲ πεσεῖν αὐτὸν καὶ ἀπὸ τοῦ ἄρματος ῥόζῳ φερόμενον, καὶ δυσχερεῖ πύματι περιπεσεῖν, καὶ πάντα τοῦ σώματος ἀποστρεφίλου·

Μετὰ δὲ Ἀντίοχον ἐβασιλεύσεν Ἀντίοχος ὁ Εὐπάτωρ υἱὸς αὐτοῦ, ἐφ' οὗ Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος τοῦ προϋράρχης Ἀντιόχου τροπώσασθαι ἐπέλεθιν καθ' αὐτοῦ Ἀντίοχον παρεσκεύασε μετὰ χιλιάδων ἰππέων ἔκκοσι καὶ πεζῶν χιλιάδων ἑκατὸν καὶ ἑρμάρτων τρικροσίων καὶ ἐλεφάντων νεῖ γεγυμνασμένων πρὸς πόλεμον. Ὅς καὶ διελὼν τοὺς ἐλέφαντας εἰς τὰς φάλαγγας παρέστησεν ἑκάστῳ ἐλέφαντι ἄνδρας χιλίους τεθεωρακισμένους ἐν ἀλυσειδιωτοῖς, καὶ περικεραλαῖαι χαλκαὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἵππεῖς ἐκλεκτοὶ πεντακῆσιοι διατεταγμένοι ἑκάστῳ θηρίῳ, καὶ πύργοι ξύλινοι ἐφ' ἑκάστῳ θηρίῳ διὰ μηχανῆς, καὶ ἐφ' ἑκάστῳ ἄνδρες δυνάμειως ἑνοπλοὶ τριακονταδύο. Ὡς δὲ κατέλαμπεν ὁ ἥλιος ἐπὶ τὰς χρυσᾶς ἀσπίδας καὶ τὰ ἄρματα, ἐστίλθε τὰ ὄρη ἀπ' αὐτῶν. Ἦν γὰρ ἡ παρεμβολὴ μεγάλη καὶ ἰσχυρὰ λίαν. Καὶ ὡς ἐπέτασεν ἡ μάχη, θεασάμενος Ἐλεάζαρ ὁ ἀδελφὸς Ἰούδα πεπυρωμένους τοὺς ἐλέφαντας καὶ τοξότας ἐπ' αὐτῶν φερόμενους, ἕνα δ' ἰδὼν ὑψηλότερον τῶν ἄλλων καὶ βασιλικοῖς θώραξι καθωπιτισμένον, καὶ νομισίας ἐπ' αὐτὸν φέρεσθαι τὸν βασιλεῖα ἐκπηδήσας τῆς παρατάξεως ἐμπλέκεται τῷ τῶν πολεμίων ἀθροίσματι, καὶ πολλοὺς ἀποκτείνας τῶν περὶ τὸν ἐλέφαντα ὑποκάτωθεν αὐτοῦ ὑπέδου, καὶ πατάξας εἰς τὴν γαστέρα τὸν ἐλέφαντα ἐπικαθίσαι καὶ συντρίψαι αὐτὸν τὸν τὸ θηρίον ἐποίησαν. Ὅπερ Ἰούδας θαυμάσμενος καὶ κραταῖοτερον τὸν πόλεμον αἰσθόμενος εἰς Ἰερουσαλήμ ἔφυγε. Καὶ ἐπιδιώξας Ἀντίοχος ἐπολιόρκει ταύτην. Ἐἶτα λόγους εἰρηνικοὺς μεθ' ἑρμίων ποιησαμένου, δέχεται αὐτὸν Ἰούδας ἔδον τῆς πόλεως. Ὁ δὲ, ἐσελθὼν καὶ τὸν ἕρκον παρασπονδῆ-

μούς πολλούς επιδειξίμενος και τρόπαια μεγάλα στησίμενος και τῆς χώρας ὅπαντας ἀπελάσας τοῦ Ἰουδαίου καὶ τὸν ναὸν ἐκκαθάρας γνώμη πικρὸς τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων τὴν ἀρχιερωσύνην παρέλαβε.

Τὰ δὲ Ῥωμαίων πράγματα διρκαιτο πρώτων ὑπὸ Ἀ
 ὑπέτων ἐπὶ ἔτη τξδ' ἕως Ἰουλίου Καίσαρος τοῦ μὴ
 γεννηθέντος· τῆς γὰρ μητρὸς αὐτοῦ θανούσης ἐν
 τῷ θ' μηνί, ταύτην ἀνασχίσαντες ἐξέβαλον αὐτὸν,
 ὅθεν καὶ λέγεται Καίσαρ, ὃ ἐστὶν ἀνατομή. Ἄφ'
 οὗ Καίσαρος καὶ οἱ τῶν Ῥωμαίων βασιλεῖς προσηγορεύθησαν.

Τῷ δὲ εσια' ἔτει τοῦ κόσμου Ἀλεξανδρείας καὶ
 Αἰγύπτου Πτολεμαῖος ὁ Φιλαδέλφος ἐβασίλευσεν ἔτη
 λη', ὃς καὶ τὴν μεταβολὴν τῶν θείων Γραφῶν καὶ λοι-
 πῶν Ἑλληνικῶν, Χαλδαϊκῶν, Αἰγυπτίων καὶ Ῥωμαϊ-
 κῶν εἰς δέκα μυριάδας ἀριθμουμένων βιβλίων, πα-
 ῶν τε ἁλλογλώστων οὐσῶν, εἰς τὴν Ἑλλάδα γλῶσ-
 σαν μετεποίησε διὰ τῶν ὁ σοφωτάτων Ἑβραίων·
 ἃς καὶ ἐν ταῖς κατὰ τὴν Ἀλεξανδρείαν βιβλιοθήκαις
 αὐτοῦ ἐνκείμετο. Γέγονε δὲ ἡ μεταβολὴ πᾶσα τῶν
 Ἑβραϊκῶν βιβλίων ἐν ὅλαις ἡμέραις οβ'. Ἐπὶ τῷ
 κάλλει τοίνυν τῶν θείων Γραφῶν ἐκπλαγέντος τοῦ
 βασιλέως καὶ πάντων τῶν ἐν τέλει, παρόντος
 καὶ Μενεδήμου φιλοσόφου καὶ Δημητρίου Φαλη-
 ρεύως ἡρώτα ὁ βασιλεὺς ὅτι· πῶς τοιοῦτων ὄντων
 τὸν θεῖον λόγον, οὐδεὶς ἱστορικῶν ἢ ποιητῶν
 ἐμνήσθη αὐτῶν. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Δημήτριος ὅτι
 οὐδεὶς ποτε ἐτόλμησε τούτων ἀψαυθῆαι διὰ τὸ
 καὶ θεοπομπον θελήσαντα ἱστορῆσαι περὶ αὐτῶν
 παραφροσύνῃ γραττηθῆναι καὶ ὄναρ ἰδεῖν, ὅτι διὰ
 τοῦτο αὐτῷ συνέβη περιειργασμένῃ τὰ θεῖα. Καὶ
 θεόδεκτον τὸν τῶν τραγηδιῶν ποιητὴν ἐν ἐλ' δρᾶ-
 ματι μνησθέντα τῶν ἱερῶν βιβλίων τούτων τυφλωθῆ-
 ναι. Ἐκπετέρους δὲ ἀποτχομένους τοῦ τολμήματος
 καὶ τὸ θεῖον ἐξευμενισαμένους ὑγεῖς γενέσθαι.

Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης, ὁ Φιλαδέλφου καὶ Ἀρσι-
 νόης, ἔτη κζ'. Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους Ἰησοῦς ὁ
 τοῦ Σιράχ ὁ τὴν Σοφίαν συγγράψας παρ' Ἑβραίοις
 ἔγνωρίζετο.

Πτολεμαῖος ὁ Φιλοπάτωρ, ὁ τοῦ Εὐεργέτου υἱός,
 ἐβασίλευσεν ἔτη ιζ'. Ἐπὶ τούτου ὁ λαὸς τῶν
 Ἑβραίων αἰχμαλώτως ἐν Αἰγύπτῳ ἀπαχθεὶς τοιοῦτον
 τι ἔπαθεν. Οὗτος προσέταξε τοῖς αὐτοῦ ὑπασπισταῖς
 ἐλεφάντας φ', οὓς εἶχε, ποτίσαι οἶνον λιθανωτόν·
 ὅπως ὅπαντας τοὺς Ἰουδαίους δι' αὐτῶν ἀπολέσει·
 εὐξαμένων δὲ ἐκείνων οἱ ἐλέφαντες εἰς τοὺς ἰδίους
 στρατιώτας καὶ ἄγρους ἐμπηδύσαντες πολλὴν αὐτῶν
 δόχλον ἐν τῇ περιεχώρῃ μανίᾳ κατέσφαξαν καὶ
 οὕτω σωθέντες μετ' εὐχαριστίας ἀπέλυθησαν εἰς τὰ
 ἴδια.

[P. 166] Πτολεμαῖος ὁ Ἐπιφανής, ὁ τοῦ Φιλοπά-
 τωρος υἱός, ἐβασίλευσεν ἔτη κδ'. Πτολεμαῖος ὁ Φιλο-
 λομήτωρ, ὁ τοῦ Ἐπιφανοῦς υἱός, ἔτη λβ'. Ἐπὶ τούτου
 Ἀντίοχος τοὺς Μακκαδαίους μὴ βουλομένους μί-
 αροφαγεῖν ἐκόλαξεν. Ἐπὶ τούτου ἱεράτευσεν Ἰαῦδας
 Ἰρκανοῦ καὶ Ἀριστόβουλος. Καὶ ἕως αὐτοῦ τοίνυν
 τοῦ Ἰρκανοῦ ἡ βασιλεία τοῦ Ἰσραὴλ ἦν. Καὶ λαμ-
 βάνει τὴν βασιλείαν αὐτοῦ Ἠρώδης ὁ ἀλλόφυλος
 ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ὃς καὶ πλησιάζει τῇ Χριστοῦ

Res Romana primum a consulis administrata
 fuit per annos 364 usque ad Julium Cæsarem. Hic
 quia non fuit natus, sed, matre ejus nono post
 conceptum fetum mense mortua, ejus utero dissecto
 extractus, ab ea incisione cognomen Cæsaris ha-
 buit, quod ab eo in omnes Romanorum reges
 transit.

Anno mundi 5211 regnum Alexandriae et Ægypti
 Ptolemæus Philadelphus iniiit, gessitque id annos
 38. Hic sacras Litteras, sed et reliquos Chaldaicos,
 Ægyptiacos, Romanos aliisque linguis scriptos li-
 bros, opera doctissimorum Hebræorum in Græcum
 sermonem transcripsit, libros numero ad 100000 ;
 eosque in sua Alexandrina bibliotheca reposuit.
 Hebraicorum librorum translatio diebus omnino 72
 absoluta est. 290 Rex pulchritudine sacræ Scri-
 pturæ stupefactus, proceribus presentibus unaque
 Menedemo philosopho et Demetrio Phalereo, quæsi-
 vit quidnam esset causæ quod sacrarum Litterarum,
 quarum tanta sit dignitas, nemo historicorum aut
 poetarum mentionem fecerit. Respondit Demetrius
 neminem eas fuisse ausum attingere, quando Theo-
 pompus etiam scrutari eas aggressus mente captus
 fuerit, ac per insomnium monitus id sibi accidisse
 quod curiose sacras res inquirere conatus fuisset,
 et Theodectes tragediarum scriptor in quadam
 fabula sacrarum librorum facta mentione excæcatus
 fuerit, uterque autem horum ab incepto desistens
 Deum placaverit ac sanitati restitutus sit.

C Ptolemæus Evergetes, Philadelphi et Arsinoæ
 filius regnavit annos 26. Eo tempore Jesus Sirachi
 filius qui Sapientiam scripsit, apud Hebræos celebris
 fuit.

Ptolemæus Philopator Evergetæ filius regnavit
 annos 17. Sub hoc cum populus Judæus esset capti-
 vus in Ægyptum abductus, mira res evenit. Mandavit
 rex satellitibus ut 500 elephantos vino libano-
 tico inebriatos Judæis immitterent, itaque universo,
 obtererent. Sed Judæis Deum precantibus ele-
 phanti in ipsos milites ac Ægyptios sese converte-
 runt, magnamque per furorem multitudinem inter-
 fecerunt. Ita Judæi servati cum gratiarum actione
 in patriam dimissi abiverunt.

D 291 Ptolemæus Epiphanes, Philopatoris filius
 regnavit annos viginti quatuor. Hujus filius Ptole-
 mæus Philometor triginta quinque. Hoc regnante
 Antiochus Maccabæos illicito cibo vesci recusantes
 suppliciiis affecit. Tunc sacerdotio functi sunt
 Judas Hyrcanus et Aristobulus. Usque ad hunc
 Hyrcanum regnum Israelicum duravit Hujus reg-
 num a Romanis obtinuit Herodes alienigena,
 Christi adventui vicinus. Hyrcano favebat populus.

Aristobulo sacerdotes. Erat autem quidam Onias nomine inter sacerdotes, pius ac justus, et qui aliquando pluviam precibus elicuerat. Hunc coegerunt victoriam petere a Deo. Is ergo sic est precatus: « Domine Deus, neque populo contra sacerdotes neque his contra populum auxilium fer. » Eum statim crudeles illi atque impii lapidibus obruerunt. Insecuta est statim vindicta divina, venitque Romanorum imperator Pompeius, et urbem cepit. Ingressusque in sacrarium intimum pietate ductus nihil sacræ suppellectilis attingit, quamvis esset permulta ibi. Quin et repurgari fanum et sacrificia peragi jussit. Aristobulus Pompeio dono misit vitem auream, 260 talenta appendentem.

Ptolemæus Evergetes secundus regnavit annos viginti novem. Ptolemæus, qui a tumiditate corporis Physcon est nominatus, 17 s. Ptolemæus Alexas annos 10. Ptolemæus Soter secundus, secundo Evergetis 202 filius, annos 29, Cleopatra 8, Ptolemæus junior Dionysius 30. Cleopatra hujus filia patri successit, collega regni fratre Ptolemæo, quem illa oborto dissidio necavit, annosque 22 regnum tenuit. Sed in temporum supputatione quatuor tantum anni regni hujus Cleopatras numerandi sunt.

Asiæ regno primus Antigonus potitus Antigoniæ urbem ad Orontem fluvium condidit. Hanc Seleucus Antiochi pater refecit ac Antiocheam nominavit. Hæc est Antiochea magna. Idem Seleucus condidit etiam Laodiceam, Seleuciam, Apameam, Edessam, Berræam, Pellam et Babylonem recepit, inque novis urbibus Judæos cum Græcis habitare jussit.

Erasistratus medicus, cognomine Diaphanes, deprehendit Antiochum Seleuci filium graviter ægrotare, quod novercam deperiret, Demetrii filiam. Et Seleucus filii morbum ægerrime ferens ei uxorem suam concessit. Is Antiochus Seleuci filius ex patri sui conjuge Stratonica, filia Demetrii, filium genuit cognomento Deum, qui post ipsum Syriæ et Asiæ regnum annos 15 tenuit.

Anno mundi 5281 Nicomedes Bithyniæ rex Nicomediam urbem de suo nomine cendit, quæ ante Astacus fuit dicta. Antiochus Epiphanes rex Syriæ. Hierosolymis captis ac populatis, templum profanavit, inque eo abominabile Jovis Olympii constituit simulacrum, quod Danieli vaticinio desolationis seu vastitatis abominabile signum dicitur.

Annus a Seleuco 170 Judæi Romanorum fuerunt tributarii.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(21) Nemo non videt pessime hæc inter se conferere. Ego satis habeo lectorem ad Josephum

A παρουσίᾳ. Καὶ Ὑρκανῶ μὲν συνεμάχει (21) τὸ δημοτικόν, Ἀριστοβούλῳ δὲ οἱ ἱερεῖς. Ἦν δὲ τις Ὀνίας ὀνόματι εὐσεβὴς καὶ δίκαιος, καὶ ἐκ τῶν ἱερέων, ὃς καὶ ἀνομήριον ἔλασέ ποτε εὐχόμενος· τοῦτον ἠνάγκασεν εὐξασθαι περὶ νίκης. Ὁ δὲ ἠύξατο λέγων. « Θεὲ Κύριε Δεσπότης, μήτε τῶ δήμῳ κατὰ τῶν ἱερέων σου μήτε τοῖς ἱερεῦσι κατὰ τοῦ δήμου βοηθήσης. » Τοῦτον δὲ εὐθέως οἱ ὅλοι καὶ ἀσεβεῖς ἐλίθασαν. Καὶ παρευθὺς τῆς θείας δίκης τούτους μετελθούσης ἔλθε κατ' αὐτῶν Πομπήτιος Ῥωμαίων στρατηγὸς καὶ τὴν πόλιν ἐπόρθησε. Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὰ ἄγια τῶν ἁγίων, δι' εὐσεβείας οὐδενὸς τῶν ἱερῶν σκευῶν ἤψατο, καίπερ πολλῶν χρημάτων ὄντων, ἀλλὰ καὶ ἀνακαθᾶραι τὸ ἱερόν καὶ τὰς θυσίας ἐπιτελεῖν προσέταξεν. Ἐπειμψε δὲ Ἀριστόβουλος δῶρον Πομπητίῳ ἄμπελον χρυσῆν διακοσίων ταλάντων.

B Πτολεμαῖος ὁ δεύτερος Εὐεργέτης, ἔτη κβ'. Πτολεμαῖος ὁ Φύσκιον δι' ὄγκον τοῦ σώματος ἐπικληθεὶς, ἔτη ιζ' μήνας ς'. Πτολεμαῖος Ἀλεξᾶς, ἔτη ι'. Πτολεμαῖος ὁ δεύτερος Σωτήρ, ὁ υἱὸς τοῦ δευτέρου Εὐεργέτου, ἔτη κθ'. Κλεοπάτρα, ἔτη η'. Πτολεμαῖος ὁ νέος Διόνυσος ἐβασίλευσεν ἔτη λ'. Κλεοπάτρα ἡ τοῦ νέου Διόνυσου θυγάτηρ τελευτήσαντα διαδέχεται πατέρα, καὶ συμβασιλεύει αὐτῇ Πτολεμαῖος ὁ ἀδελφός· τοῦτον διενεχθέντα πρὸς αὐτὴν ἀνελοῦσα μόνη κατέσχε τὴν ἀρχὴν, καὶ βασιλεύει ἔτη κβ'. Ὅτι ἐν τῶ ἀριθμῷ τῶν χρόνων δ' μόνον ἔτη τῆς βασιλείας αὐτῆς δεῖ ἀριθμεῖν.

C Τῆς Ἀσίας πρῶτος βασιλεὺς Ἀντίγονος γενόμενος Ἀντιγονίαν ἔκτισε τὴν πρὸς τῷ Ὀρόντῃ ποταμῷ. Ταύτην Σέλευκος ἐπικτίσας ὁ Ἀντιόχου πατὴρ Ἀντιόχειαν ὠνόμασεν· ἡ δὲ ἐστὶν ἡ μεγάλη Ἀντιόχεια. Οὗτος ὁ Σέλευκος καὶ Λαοόικειαν ἔκτισε καὶ Σελεύκειαν, Ἀπάμειαν, Ἐδεσαν, Βέρροϊαν. Πέλλαν καὶ Βαβυλῶνα παρεστήσατο. Καὶ ἐν ταῖς νέαις πόλεσι Ἰουδαίους συνήκισεν Ἑλλησι.

Ἐπιφανὴς λεγόμενος Ἐρασίστρατος ἱατρὸς διέγνω Ἀντιόχον τὸν Σελεύκου παῖδα δεινῶς νοσοῦντα διὰ τὸν πρὸς τὴν τοῦ πατρὸς γαμετὴν ἔρωτα, θυγατέρα Δημητρίου· ὅθεν Σέλευκος τῷ πάθει περιαλγίσας παραχωρεῖ τῷ παιδί· Ἀντιόχῳ τῆς γαμετῆς. Οὗτος Ἀντιόχος ὁ λεγόμενος Σωτήρ ἔσχεν ἐκ τῆς θυγατρὸς Δημητρίου, [P. 167] γαμετῆς δὲ Σελεύκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, Στρατονίκης, ἄρσενά υἱὸν τὸν ἐπικληθέντα Θεόν, ὃς καὶ ἐβασίλευσεν μετ' αὐτὸν Συρίας καὶ Ἀσίας ἔτη ιε'.

D Ἐν τῷ εσπα' ἔτει τοῦ κόσμου Νικομήδης βασιλεὺς Βιθυνῶν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ τὴν Νικομήδειαν ἔκτισε, πρῶτην καλουμένην Ἀστακόν. Ἀντιόχος ὁ Ἐπιφανὴς βασιλεὺς Συρίας, τὴν Ἱερουσαλήμ πορθήσας καὶ τὸν ναὸν βεβηλώσας, Διὸς Ὀλυμπίου βδέλυγμα ἐν αὐτῷ ἀνεστήλωσε κατὰ τὴν τοῦ Δανιὴλ προφητείας, ἡγούον τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως.

Ἐπιφανὴς ἔτη ἐτελεσφόρου Ῥωμαίοις Ἰουδαῖοι ἀπὸ Σελεύκου.

legendum ablegare. Vide librum *Antiquit.* xiv ab initio. XYL.

Ἰούλιος Καῖσαρ κατὰ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς βασι-
λειᾶς Κλεοπάτρας ὑπὸ Ῥωμαίων ἀναβήθη εἰς ὑπα-
τος, εἰς τὴν Ἀνατολὴν σὺν πολλῇ ἀνελευθέρῳ δυνάμει
καὶ πολλοὺς τῶν αὐτόθι τροπῶσάμενος καὶ ὑποφόρους
καταστήσας, ἰδίους τῶν τόπων καθίστησιν ἐπιμε-
λητὰς. Ἀντίπατρον μὲν οὖν τὸν Ἀσκαλωνίτην Πα-
λαιστίνης κατέστησε διοικητὴν. Γίος δὲ ἦν Ἀντί-
πατρος Ἡρώδου τινός, τῶν ἐν νεωκόροις ἀριθμου-
μένων καὶ τῶν αὐτόθι τοῦ Ἀπόλλωνος ἱεροδοῦλων.
Παῖδα δὲ ὄντα ποτὲ τὸν Ἀντιπατρον λησταὶ ἀναρπά-
σαντες Ἰουμαῖοι κατέειχον, λῆτρα ὑπὲρ αὐτοῦ
κομείσθαι ὑπειληφότες· τοῦ δὲ πατρὸς αὐτοῦ
εἰς ἔσχατον πενίας ἐληλακότος, ἔμεινε παρὰ τοῖς
μεινός.

Ἀντιπατρός δὲ τοῦ Ἀντιπάτρου φαρμάκῳ, βα-
σκανίᾳ τῆς πολλῆς εὐδαιμονίας, ὑπὸ Βαλίου τινός.
Ἰουδαίου, διαδέχονται οἱ παῖδες αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν,
Ἡρώδης καὶ Φασάβιλος· καὶ ὁ μὲν τὴν Ἰουμαίαν καὶ
τὴν Ἱεροσολύμων ἐκληρώσατο γῆν, τὴν δὲ Ἰουδαίαν
καὶ Γαλιλαίαν ὁ Ἡρώδης. Γνοὺς δὲ ὡς Ἰρκανὸς ὁ
πρὸ αὐτοῦ βασιλεὺς τὸν τοῦ Δαβὶδ τάφον ἀνοίξας
τρισχίλια ἔλαβε τάλαντα, ἤνοιξε καὶ αὐτὸς, καὶ χρῆ-
ματα μὲν οὐκ εὗρε, κόσμου δὲ χρύσειον καὶ κειμήλια
πολλὰ ἀνείλετο. Πειραθέντος δὲ αὐτοῦ ἐνδοτέρῳ χω-
ρεῖν, οὐ τὰ σώματα Δαβὶδ καὶ Σολομῶντος ἐτέθησαν,
πῦρ ἐξεληθὸν δύο τῶν δορυφόρων κατέφθερε.

Γενόμενος δὲ εἰς τὴν Αἴγυπτον Ἰούλιος τῆς Κλεο-
πάτρας κρατύνει τὴν ἀρχὴν, τῶν ἐπιτιθεμένων ἀνα-
στείλας τὰς ἐπιβουλὰς. Καὶ τὰ ἐπὶ τῆς Ἀνατολῆς
ἅπαντα διοικησάμενος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ῥώμην
μοναρχήσας.

Ὅτι ὁ Ἰούλιος μὲν Κυντίλιος ἐλέγετο, μετωνο-
μάσθη δὲ παρὰ Ἀντωνίου διὰ τὴν γεννηθῆναι αὐτῷ
Ἰάνῳ Ἰουλίῳ. Ὁ δὲ Σεξτίλιος ἀπὸ Αὐγούστου Αὐ-
γουστος, ὃ ἔστι σεβαστός.

Ὅτι κάρμια παρὰ Ῥωμαίοις λέγεται τὰ ἔπη καὶ
καρμεντία ἢ μαντεία.

[P. 168] Ὅτι τὴν πρώτην τοῦ μηνός Ῥωμαῖοι
καλάνδας καλοῦσι· νόνας δὲ καὶ εἰδοῦς ἐπὶ μὲν
Ἰανουαρίου καὶ Φεβρουαρίου Ἀπριλλίου τε καὶ
Ἰουνίου καὶ Αὐγούστου καὶ Σεπτεμβρίου καὶ Ὀκτω-
βρίου καὶ Νοεμβρίου τὰς μὲν νόνας λέγουσι ἐ τοῦ
μηνός, τὰς δὲ εἰδοῦς ἰγ' τοῦ μηνός, ἐπὶ δὲ Μαρτίου
καὶ Μαΐου καὶ Ἰουλίου καὶ Δεκεμβρίου τὰς μὲν νό-
νας τὴν ζ' τοῦ μηνός (32), τὰς δὲ εἰδοῦς τὴν ιε' τοῦ
μηνός. Καλάνδας τοίνυν Ἰανουαρίου εὐρίσκων τὴν
α' Ἰανουαρίου νομίσεις. Ἔτι δὲ πρὸ τριῶν τὴν τρί-
την καὶ πρὸ μιᾶς νομῶν Ἰανουαρίων τὴν δ', διὰ τὸ
τὴν ε', ὡς ἔφημεν, νόναν καλεῖσθαι. Μετὰ δὲ τὴν ε'
εἴποις ἂν πρὸ ἧ' εἰδῶν Ἰανουαρίων, ἤγουν τῆς
τούτου, καὶ πρὸ ἑπτὰ πάλιν τῆς ζ', καὶ ἐξῆς ὁμοίως,

XYLANDRI ET

(22) Notum est hodie non Decembri, sed Octobri
sex Nonas tribui; quæ opinio infra etiam perscri-
bitur. A. D. significant ante diem Nonas triūm, pro-
miās etc. Etiam Græci hoc imitati dicunt de quo

PATROL. GR. CXXI.

Julius Caesar quarto anno regni Cleopatras
consul creatus cum magno exercitu in Orientem
venit, multisque ibi victis et stipendiariis fa-
ctis, suos provinciarum constituit procuratores. Ita
Antipatrum Ascalonitam præfecit Palæstinæ. Fuit
is filius cujusdam Herodis, inter ædituos censi
et eos qui ibi Apollinis fano inserviunt. Atque
hunc puerum quondam Idumæi prædones rapue-
rant, spe pro ipsius missione mercedis accipien-
dæ: sed quia pater erat pauperrimus, Antipater
apud ipsos servus remansit, ipsorumque moribus
institutus est.

ἀρπάξασιν δουλεύων καὶ τοῖς ἐκείνων ἔθεσι τρεφό-
μενος.

Cum Balichus quidam Judæus Antipatrum ve-
neno sustulisset, tantam ei felicitatem invidens,
filii Antipatri hereditatem regni adierunt, Herodes
atque Phaselus, ea lege ut hic Idumæam et Hiero-
solymicum sortiretur territorium, ille Judæam
et Galilæam. Et Herodes cognito Hyrcanum,
qui ante ipsum regno fuerat functus, Davidi
sepulcro aperto tria talentorum millia abstulisse,
ipse quoque sepulcrum id aperuit: 204 sed
nihil pecuniæ, verum ornamenta aurea et reposita
donaria multa reperit atque asportavit. Cumque
conatus esset interius penetrare, ubi Davidi et
Solomonis corpora erant reposita, ignis erupit
duosque satellitum interfecit.

Julius cum in Ægyptum venisset, insidiis evita-
tis quas ipsi adversarii tetenderant, Cleopatras
regnum in suam redegit potestatem, rebusque per
Orientem constitutis Romam rediit, solus toti rei-
publicæ imperaturus.

Julius mensis ante Quintilis dicebatur. Julii
nomen ei ab Antonio impositum est ideo quod isto
mense C. Julius natus fuerat. Sextilis ab Augusto
Augustus est denominatus.

Carmentæ fatidicæ mulieri nomen obtigit a vati-
ciniis, quæ carmina Romanis dicuntur.

Primam mensis diem Romani Kalendas appel-
lant, Nonas quintam mensis diem, et Idus decimam
tertiam. Nisi quod Martii, Maii, Julii, et Decembris
Nonas septima, Idus decima quinta die consti-
tuunt. Itaque ubi Kalendas Januarias leges, pri-
mam Januarii diem intellige. Tertia vocatur a. d.
tertium, et quarta pridie Nonas Januarii, quia, ut
dixi, quinta est Nonis Januarii. Sextam appellabis
a. d. 8 Idus Januarii. 205 Septimam a. d. 7.
Octavam a. d. 6, et cætera. Quia decima tertia
dies Idus vocatur. Decimam quartam scribes
a. d. 19 Kalendas Februarias. Decimam quintam
a. d. 17 Kalendas Februarias: itaque progredieris
usque ad primam Februarii diem, quæ nominatur

GOARI NOT.E.

alibi. Etymologias quoque nostri auctoris in media
reliqui; quas si voluissent persequi qua compro-
bando qua refellendo, prolixior ut esse oportebat,
et aliquando Œdipus. XVL.

Kalendæ Februarii. Eodemque modo de reliquis mensibus judicabis.

Φεβρουαρίου, τὴν δὲ ἐπὶ πρὸς ἡ', καὶ ἐξῆς κατὰ τὸν τρόπον μέγρι τῆς πρώτης Φεβρουαρίου εἶτα ἐμεῖς καλένομας Φεβρουαρίου. Ἐπὶ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων μηνῶν ὁμοίως.

A cibo Janus Romanis Cibullius est dictus, quia convivia juvet. Est et Janus Quirinus dictus veluti propugnator, et Consæus quasi Itinerarius, et Patricius ut indigena. Dio Romanus antiquum quemdam heroem nomine Janum ait, eo quod natura hospitium præbuisset, præteritorum ac futurorum notitia fuisse præditum; ideo eum a Romanis bifrontem pingi; mensem ab eo Januarium dictum, eumque anni principium esse.

Februam deam quamdam piacularem Romani crediderunt esse. Anysius libro de Mensibus Etrusca lingua februum appellari ait eum qui est apud inferos. Labeo Februarium a dolore dictum autumat, quia februs Romanis dolor dicatur. Eo mense defunctos honorabant. Februare porro est purgare.

Marti nomen Romani imposuerunt a morte, aut quod artium sit motor, aut quod a solis maribus colatur. Aut a μάρασθαι, pugnando, secundum Philoxenum. Lingua Ægyptia vocatur Ertosi, quod vocabulum omnis generis procreationem vitam designat, vimque omnis naturæ et materiæ permutatricem ac vivificam.

Kerdos, Latine lucrum, id quod datur ad tempus, dicitur. Milliarisia autem a militia: Scipio enim auro destitutus, et urgente Annibale, militibus ea paravit atque distribuit.

Delatores quos Romani vocant, ii Græcis sunt, diaboli et scyphantæ.

Spatharius Romanis est corporis custos, oratio compellatio, fabricenses armorum opifices.

Romani pudicas mulieres matronas appellant, Græci dominas familias. Eæ tantopere verecundiæ studebant ut ne conversarentur quidem cum vulgaribus mulieribus, sed in balneis extra multitudinem, sibi quieta quædam deligerent loca, quæ etiamnum Matronalia dicuntur.

De Græcis casti fuerunt Bellerophontes, qui Sthenebæa, Tenes, qui Alpheisibæa. Peleus, qui Astydamea, et Hippolytus, qui Phædra abstinuit.

Ao apud Chaldæos interpretatum est lumen, quod

XYLANDRI ET

(23) In Græco est τέλης. Sed ego secutus sum historiam. Bellerophontis et Hippolyti res notiores sunt quam ut de iis sit aliquid annotandum. Tenes autem, a quo insula Tenedos nomen habet. Cycni filius Neptuni nepos fuisse traditur: qui novercæ de stupro ipsum appellanti noluerit obsequi, ideoque in mare a patre falso crimini novercæ credente in cista expositus, incolumis ad insulam Leucophryn delatus ei nomen fecerit ibique regnavit. Est hoc apud Tzetam in Lycophronem, apud Eustath. in *Iliad.* α', 38; qui

διὰ τὸ τὴν ἡ' Ἰανουαρίου εἶδος Ἰανουαρίου λέγεσθαι. Τὴν δὲ ἰδ' τοῦτου εἴποις ἔν πρὸς ἰθ' Καλενδῶν τῶν πρώτων μέγρι τῆς πρώτης Φεβρουαρίου εἶτα ἐμεῖς καλένομας.

Ὅτι Ῥωμαῖοι κύβους τὴν τροφὴν ἐκάλουν· ἐξ οὗ καὶ Ἰανὸν Κιβούλλιον διὰ τὸ εὐωχιαστικὸν καὶ Ἰανὸν Κυρῖνον ὠσανεὶ πρόμαχον, καὶ Κονσαῖον ἀντὶ τοῦ ὀδαίου καὶ πατρικίου αὐτόχθονα. Δίων ὁ Ῥωμαῖος ἀρχαῖόν τινα ἔρωα Ἰανὸν λέγει, διὰ τὴν τοῦ Κρόνου ξένισιν λαβόντα τὴν γνῶσιν τῶν μελλόντων καὶ τῶν προὑπαρχόντων, καὶ διὰ τοῦτο διπρόσωπον ὑπὸ Ῥωμαίων πλάττεσθαι· ἐξ οὗ τὸν τε μήνα κληθῆναι Ἰανουαρίου, καὶ τὴν τοῦ ἔτους ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς γίνεσθαι.

Φέβρουαν θεῖαν τινα καθαρτικὴν τῶν πραγμάτων οἱ Ῥωμαῖοι παρέλαβον. Ἀνύσιος δὲ ἐν τῷ περὶ μηνῶν φεβρουῶν τὸν χαβαχθόνιον τῆς Θούσκων φωνῆ λέγει. Ὁ δὲ Λαβέων ἀπὸ τοῦ πένθους λέγει κληθῆναι τὸν Φεβρουαρίου· φέβρους γὰρ παρὰ Ῥωμαίοις τὸ πένθος προσαγορεύεται. Κατ' αὐτὸν δὲ τοὺς κατοχομένους ἐτίμων καὶ φεβρουαῖραι τὸ καθῆραι.

Ὅτι τὸν Μάρτεμ οἱ Ῥωμαῖοι μύστεμ ἐκάλουν ὀνομαζομένην ἢ κινήτην τῶν τεχνῶν, ἢ τὸν παρ' ἀββένων καὶ μόνων τιμώμενον, ἢ ἐκ τοῦ μάρασθαι κατὰ Φιλίξενον. Καλεῖται δὲ Αἰγυπτιαστὶ Ἐρτωσί· τοῦτο δὲ σημαίνει παντός γένους ζωογονίαν καὶ πάσης οὐσίας καὶ ὑλῆς, κατὰ φύσιν, καὶ δύναμιν διατακτικὴν ζωογονικὴν.

Ὅτι κέρδος ἢ ἐπίκαιρος ὄδους λέγεται, μιλιαρσία δὲ ἀπὸ τῆς μιλιτίας ἤγουν στρατείας· ὁ γὰρ Σκιπίων δι' ἔνθεν χυρσίτου τοῖς στρατιώταις τὰ μιλιάρια κατασκευάσας ἐπιδέδωκεν, Ἀννίβου τοῖς πράγμασιν ἐπικειμένους.

Ὅτι δηλάτορας τοὺς διαδόλους καὶ συκοφάντας καλοῦσι Ῥωμαῖοι.

Ὅτι σπαθῆριος ὁ σωματοφύλαξ ἐστίν, ὄρατων προσχώρησις, καὶ φουρικίσιοι οἱ τῶν ὄρων δημιουργοί.

Ὅτι Ῥωμαῖοι τὰς σώφρονας γυναῖκας ματρῶνας ἐκάλουν, οἱ [P. 169] δὲ Ἑλλήνες οἰκοδεσποίνες. Αἱ τοσοῦτον τῆς αἰδοῦς ἐφρόντιζον ὡς μηδὲ ταῖς πολλαῖς τῶν γυναικῶν ὁμιλεῖν, ἀλλὰ τόπους τινὰς ἡσυχίους ἐν τοῖς βαλανείοις ἐξω τοῦ πλήθους ἐκσταῖς ἀφορίζεον, οὗς ἐτι καὶ νῦν ματρωνικάς καλοῦσιν.

Ὅτι σώφρονες Ἑλλήνων οὗτοι, Βελλεροφόντης Σθενεβοῆς καὶ Τελης (23) Ἀλφεισβοῆς καὶ Ηγλεῦς Ἀστυδαμείας καὶ Ἰππόλυτος Φαίδρας.

Ὅτι ἡ ἀώ παρὰ Φαλδαίοις ἐρμηνεύεται φῶς νοητὸν

GOARI NOTE.

Philonomen istam novercam ab aliis Polybæam appellari ostendit, etiam in Dionysium. Atque ita est apud scholiastem quoque Homerum, in dictum locum. Meminit et Diodorus Siculus in fine l. v, sed nomine novercæ omisso. Noster Alpheisibæam vocat. Quæ scriptura si sit recta, nihil est absurdum: nam quod idem Peleum Astydamea abstinuisse ait, eam Pindarus in *Nemæis* Hippolytam Cretheidem, Magnessam Hippolytam Horatius in *Odissis* vocat. Quæ historia est etiam apud interpretem Apollonii. num. xiv lib. i. xxi.

τῆ Φοινίκων γλώσση· καὶ Σαβαώθ δὲ ὁ ὕπὲρ τοὺς ἄνθρωποις πόλους, τουτέστιν ὁ δημιουργὸς Θεός.

Ἐπιπένη ἡ πρώτη τοῦ μηνὸς παρὰ Ἀττικοῖς, ἔννη δὲ ἡ τελευταία. Καλάνθη ἡ νεομηνία, ἀπὸ τοῦ καλεῖν ἐν αὐτῇ τὸν ἱερέα τὸν δῆμον καὶ κηρύττειν τὴν ἡμέραν τῆς νόννας, ἐξ ἧς ἐδηλοῦτο ἡ μεσομηνία, ἣν αὐτοὶ πατρίως εἰδοῦς προσαγορεύουσιν. Ἰστέον ὅτι Μάρτιος καὶ Μάιος καὶ Ἰούλιος καὶ Ὀκτώβριος εἰδομαίας ἔχουσι τὰς νόννας, καὶ πεντακαίδεκαταίας τὰς εἰδοῦς, οἱ δὲ λοιποὶ πεμπταιίας τὰς νόννας, καὶ τρισκαίδεκαταίας τὰς εἰδοῦς.

Φουρτούνα παρὰ Ῥωμαίοις ἡ εὐδαιμονία.

Ἐπί δεκάς δεχάς προσαγορεύεται ὡς δεκτικῆ τοῦ ἀπείρου. Ἡ αὐτὴ καὶ κλαδοῦχος, διότι ἐξ αὐτῆς οἱ ἀριθμοὶ πάντες ὡς κλάδοι τινὲς φύονται.

Σπόρτα παρὰ τοῖς αὐτοῖς ἡ σπυρίς, ἡ καὶ φύσκος καλεῖται· κἄν διαφέρωσι τῷ φύσκον μὲν καλεῖσθαι τὴν βραδωτὴν πλεκτάνην, σπόρταν δὲ τὴν φλοιώδη. Ἔστι δὲ καὶ ἑτέρα κατασκευὴ σπυρίδος, ἀντὶ κίλου τῆ κεφαλῇ τιθεμένη· καλεῖται δὲ παρὰ Ἰταλοῖς κάμελα, ἐξ οὗ καὶ καμελαύκια (24).

Μαππάριον τοῖς Ῥωμαίοις ἔδοξε καλεῖν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Ἔθος ἦν τοῖς ὑπάτοις ἐπὶ τῶν θεάτρων εὐωχεῖσθαι. Μετὰ δὲ τὸ πάσασθαι τῆς εὐωχίας τὸ ἐν γερῶν ἐκμαγεῖον, ὃ καὶ μάππην πατρίως καλοῦσιν, ἐξ οὗ καὶ μαυδύλια, ἐξήρπτον· ὑπὲρ ὑποδεχόμενος ὁ λεγόμενος μαππάριος τὸν ἀγῶνα παρεσκεύαζεν. Οὗ πλέον δὲ τῶν ἐπὶ τὰ κύκλων, οὗς σπάτια (25) οἰονεῖ σπάτια καὶ μίτος· ἀντὶ τοῦ ἄθλου, περὶ τὴν πυρραμίδα, ἣν νῦν ὄβελον καλοῦσι, διεπληκίζοντο οἱ ἀγωνισταὶ διὰ τὸ τοσοῦτος εἶναι τοὺς τῶν πλανήτων πόλους, οὗς Χαλδαῖοι στερεώματα καλοῦσιν, ἀνευ τοῦ σεληνιακοῦ διὰ τὸ μέχρις αὐτῆς διήκειν τὸ τῆς ὕλης (26) σκύβαλον κατὰ τὸ λόγιον.

Ἐπι βιξιλίωνες οἱ Ῥωμαίων ἵππεῖς, καὶ βιξίλια παραπετάσματα ἐκ πορφύρας καὶ χρυσοῦ εἰς τετραγώνου σχῆμα πεποιημένα· ταῦτα ἐξαρτῶντες ἐπὶ μακρῶν ὀδράτων, κύκλῳ παραπορευόμενοι τῶν βασιλέων κατακρίπτουσιν αὐτούς. Ἔβεν δ' ἂν τὰ λεγόμενα φλάμουλα.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(24) Καμηλαύκια scribunt moderni, et pileolos ex camelorum pilis confectos, summo tantum vertici hærentes καὶ πρὸς ἀγῶνα ad cervices fluentes, ita vocant. Suidas aliter: Καμηλαύκιον Ῥωμαίων ἡ λέξις. Πρῆθει δ' ἂν ἑλληνιστὶ παρὰ τὸ καῦμα ἰλαύνειν. GOAR.

(25) Pro ὄβελῳ σπάτια scripsi οὗς σπάτια. Quid autem sit μίτος hoc loco, nescio. Μισθός· præmium significat, τῷ ἄθλῳ vox vicinior. Quanquam in spectaculis et certaminibus hujusmodi rerum quoque missilium, quæ in populum emitterentur tanquam donaria, usus fuit. Mappæ mittendæ mos apud Suetonium c. xii Neronis et apud Martialem alicubi refertur, meminitque etiam Tertullianus cum alibi tum quasi per adagionem in extremo libri adversus Valentinianos. XVL. — Quid sit hoc loco μίτος fatetur se ignorare Xylander: ἄθλον quoque se nescire fateri debuerat. Est autem ἄθλος certamen. Exercitamentum vocat Dempster Antiq. Rom. v, 4, idque proprio vocabulo commissio nuncupabatur. Suetonius in Augusto c. lxxix: Admonebatque prætores ne pa-

mente percipitur, lingua Phœnicum: Sabaoth autem is qui est supra septem cælos, nimirum Opifex.

Apud Atticos prima mensis dies Nea, id est nova, appellatur, et ultima Ene, quasi tacita. Novilunium Kalendæ usurpatur, a calando 207 seu vocando, Græca origine; tunc enim pontifex convocato populo Nonarum diem patefecit, quæ mensis medium indicat, quod ipsi patria lingua Idus nominant. Observandum est Martium, Maium, Julium et Octobrem suas Nonas septima, Idus 15 die habere: cæteri has decimo tertio, illas quinto habent.

Fortuna Romanis est quæ Græcis εὐδαιμονία.

Denarius apud Græcos dechas a recipiendo dicitur, quod capax sit infiniti. Eadem claduchos dicitur quasi ramos in se recipiens, quod ex ea omnes numeri tanquam rami pullulant.

Sporta corbis et fiscella apud Romanos fere idem significant, differunt tamen: fiscella quippe dicitur quæ est ex virgis contexta, sporta, quæ ex subere. Est et aliud genus sportæ quæ pilei loco capiti imponitur, Italis camela dicta; unde et Camelaucia.

Mappullæ nomen Romanis tali de causa usurpatur. Mos erat ut consules in theatro epularentur, ac postquam saturati convivio erant, mantile quod manibus tenebant, quod et mappa dicitur, projicerent, idque is qui ab ea re mapparius dicitur, arripens certamen adornabat. Qui autem curribus certabant, non amplius septem gyris seu spatiis (seu missos, id est præmia, vocare velis) circa metam sive obelum 208 conficiebant, qui totidem sunt planetarum orbes, quos Chaldæi firmamenta nominant, extra lunæ orbem, ad quem usque repurgamenta elementarium rerum pertinent, juxta oraculum.

Romani equites appellantur Bexillationes. Et vexilla vela sunt quadrangula forma, ex auro et purpura contexta. Ea longis contis suspensa circa regem gestant, eumque ita tegunt. Sunt autem forte ea quæ et flammula dicuntur.

terentur nomen suum commissionibus obsoleverit: unde committere pro digladiari, certare etc. Cujus exempla numerum omnem excedunt. Μίτος itaque certantium in Circo commissio est, quæ vox ἀντὶ τοῦ ἄθλου scribitur. GOAR.

(26) Ἐπι τὴν res elementarias et materias vocat. Σκύβαλον excrementum est, quod ut vilissimum sordeat et abjiciatur, sicut D. Paulus humana ac caduca vocat ad Philippenses suos, et apud Phocylidem σκυβαλίματα τραπέζης dicuntur quæ adulatoribus et aliena quadra viventibus dantur. Oraculum, cujus mentio fit, excidit. Jam bixillationes quid sint nescio: bigas et bigarias novi, de quibus loqui eum putarem, nisi mox eorum seorsim mentionem faceret. Βιξίλια audacter vexilla reddidi, descriptione id ferente. Quanta fuerit Cædreni peritia antiquitatis Romanæ, quis cernit. Bixillationes poteram vexillationes reddere, sed omitto. XVL. — Vexillationes sunt Romanorum equitum agmina Idem habet Notitia imperii. GOAR.

Plinthon Græci vocant laterem coctum. Erat autem plinthus quædam publica, in qua senatorum ac legionum nomina inscribebantur quadrata figura. In muro plinthus erat. Quidam titulum appellant, cum titulus non sit quadrangula figura, sed dignitatum præscriptio.

A Romanis crassum et latum lignum matrix dicitur. Antiqui enim in ligno, corticibus ac e libro tiliæ confectis tabulis scribebant. Est et tabula tiliacea, in quam verba libertatis solebant inscribi: Græce tilia est philyra. Liber et codex idem habentur: proprie autem codex truncum significat, liber corticem. Eadem matricula nuncupatur; et matricarii, qui ligna conficiunt.

Geryonem tricorporem perhibent fuisse, non quod tribus fuerit 200 præditus corporibus, sed quia tres in Oceano insulæ suppetias ipsi ferebant.

Bigæ Romanis appellantur currus bijugi: inde bigarii dicti. Idem Latinos suos incolas, Hellenes Græcos nominant; et decanos, quos alias lictores.

Septem spectacula hæc sunt:

*Priscorum inanis pyramides superba,
Jactavit Ægyptus quibus se callida.
Phariæque turris astra tangens summis.
Magnus colossus ille, celebris in Rhodo,
Tumulusque Mausoli exauditus omnibus,
Et Oyzici domus ruinæ nescia,
Ædes Dianæ nobilisque apud Ephesnm,
Cujus perhibetur auctor Artemisia:
Mausolus olim conjugem hanc miram habuit.
Lyciæ theatrum in urbe conditum Myris,
Quod Ismaeli stirps adæquavit solo.
Rufinusque dictus lucus Pergami,
Cujus per orbem pulchritudo cognita est.*

Caius Julius Cæsar regnavit annos quatuor, menses septem. Cæsar autem ab eo dictus est quod cæso matris utero natus esset. Dictus est 300 etiam Dictator, quasi penes quem unum omnis esset potestas: est autem dictatura magistratus nullius legibus subjectus. Cæsari natus fuit equus ungulas habens fissas, nullumque alium sessorem admittens, sicuti Bucephalus solum recepit Alexandrum. Is adhuc juvenis per quietem imaginatus est se cum matre sua coire.

Idem, ut Plutarchus scribit, maximis præliis Germanos, Gallos et Britannos domuit, urbesque hominibus frequentes quingentas Romanis stipendiarias redegit.

XYLANDRI ET

(27) Xylander ut nimis proprie, sic ridicule: Πλίνθον Græci vocant laterem coctum. Quis hoc nesciat? Verum quid ad Cedreni propositum vel Græcorum πλίνθος vel Latinorum coctus later? Relictis idcirco Xylandro lateribus, laterculum erudite aperit Pancirollus in Not. Imp. c. xcii: Erat ærarium in æde Saturni, ubi plebiscita et senatus consulta reponebantur. Id postea laterculum dicitur. Mathematici enim quadratam figuram et ad

Ἡ παρ' Ἑλλήσιν (27) ὀπτή πλίνθος λατέρκουλον παρὰ Ῥωμαίοις λέγεται. Ἡ δὲ πλίνθος δημοσία, ἐφ' οὗ τὰ τε τῶν βουλευτῶν καὶ τὰ τῶν στρατευμάτων ὀνόματα ἀπεγράφετο, καὶ ἐγράφετο ἐπὶ τείχους εἰς τετράγωνον σχῆμα τύπος τις καὶ γραμμὴ πλίνθος. Τίτλον [P. 170] καὶ αὐτὴν τινες ὀνομάζουσιν, οὐκ εἰδότες ὡς τίτλος κυρίως ἢ προσγραφή τῶν ἀξιωματῶν λέγεται, οὐ μὲν ἢ τετράγωνος γραμμὴ.

Λέγεται παρὰ Ῥωμαίοις ματρικίον τὸ πλατὺ ξύλον καὶ πυχρὸν οἱ γὰρ ἀρχαῖοι ξύλοις καὶ φλοιοῖς καὶ φιλυρίνοις πίναξιν προσγράφοις ἐκέχρητο. Ἔστι δὲ καὶ σανὶς φιλυρίνη, ἐφ' ἧς τὰ ῥήματα τῆς ἐλευθερίας εἴωθε γράφεσθαι. Τιλία δὲ παρὰ τοῖς αὐτοῖς ἢ φιλύρα τὸ ξύλον· ἔθεν κῶδιξ τὸ βιβλίον. Κῶδιξ δὲ κυρίως ὁ φιλὸς παρ' αὐτοῖς καλεῖται, καὶ λίβερ τὸ βιβλίον. Λίβερ δὲ ὁ φλοιός ἐστι κυρίως· ταῦτα καὶ ματρικίον. Καὶ ματρικαρίου τοὺς ξυλουργούς καλοῦσι.

Τρισώματον τὸν Γηρούνην φασὶν οὐχ ὅτι τοσούτοις ἐχρήσατο σώμασιν, ἀλλ' ὅτι τρεῖς νῆσοι ἐν τῷ Ὠκεανῷ κείμεναι συνεμάχουν αὐτῷ.

Ἵτι Ῥωμαῖοι τὰ δίζυγα ἄρματα βίβας ἐλάουον, ἐξ ὧν καὶ βιγάριοι. Λατίνους τοὺς ἐπιχωριάζοντας, Γραικοὺς δὲ τοὺς ἐλληνίζοντας καλοῦσιν, Δεκανοὺς τοὺς βᾶδούχους.

Ἵτι τὰ λεγόμενα ἐπτὰ θεάματα ἐστὶ ταῦτα·

Κενὸν φρύαγμα τῶν πάλαι πυραμίδες,
Αἴγυπτος ἅπτερ εἶχε κόμπτον ἢ πλάνος,
Καὶ πύργος ἄστροις ἐξισούμενος Φάρου.
Μέγας κολοσσὸς ὁ θρωλούμενος Ῥόδου,
Καὶ τύμβος ἐξάκουστος ὁ τοῦ Μουσώλου,
Καὶ Κυζίκου φέριστος ἀβράγης δόμος.
Τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Ἐφεσίας δόμος,
Τὸν ὄνπερ ἐξήγειρεν Ἀρτεμισία
Ἡ Μουσώλου τάλαινα σύζυγος πάλαι.
Καὶ τὸ θέατρον Λυκίας τῆς τῶν Μύρων,
Ἵπερ κατεσπάρaxεν Ἰσμαῆλ γόνους.
Καὶ Ῥουφίνιον ἄλσος ἐν τῷ Περγάμῳ,
Ὀὔπερ τὸ κάλλος πᾶσαν ἔδραμε χθόνα.

Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ ἐβασίλευσεν ἔτη δ', μῆνας ζ'. Καῖσαρ δὲ ἐπεκλήθη, ὃ λέγεται ἀνατομή, ὅτι θανούσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἐν τῷ ἐνάτῳ μηνὶ ταύτην ἀνατεμόντας ἐξήγαγον αὐτόν. Οὗτος καὶ Δικτατωρ ἐκλήθη, ὃ ἐστὶ μονάρχης· δικτάτωρ δὲ ἐστὶν ἀρχὴ ἀνυπεύθυνος. Τοῦτω ἐτέχθη ἴππος ἀντιὸς ὀπλῆς χηλὰς ἔχων καὶ μηδένα ἕτερον ἀναβάτην δεγόμενος ἢ αὐτόν, ὡς Βουκέφαλος τὸν Ἀλέξανδρον. Οὗτος νέος ὧν ἔδοξεν ἐν τοῖς ὑπνοῖς συνουσιάζειν τῇ ἰδίᾳ μητρὶ.

Ἵτι αὐτὸς Ἰούλιος, ὡς φησι Πλούταρχος, μεγίστοις ἀγῶσι [P. 171] Γερμανοὺς καὶ Γάλλους καὶ Βρεττανοὺς χειρωσάμενος, ὑποφόρους τοῖς Ῥωμαίοις πεντακοσίας πόλεις οἰκουμένης κατεστήσατο.

GOARI NOTÆ.

aliquam similitudinem instar lateris surgentem πλίνθον, id est laterculum vocant, cui codex similis laterculum est appellatus. Sic et lapidem quadratum architecti, et agmen Ælianus nuncupant. A quo laterculum hoc derivari Cedrenus autumat. Qui, inquit, later coctus est, seu πλίνθον Græcis, laterculum a Romanis dicitur. Est autem hic later publicus, in quo senatorum et legionum nomina scribebantur. GOAR.

Ἔτι ἡ γαμετὴ αὐτοῦ ἐν τῇ νυκτὶ μεθ' ἣν ἐσφάγη, ἔδοξεν ὄρῃν τὴν οἰκίαν Καίσαρος συμπεπτωκέναι, καὶ αὐτὸν κατατετρωμένον καὶ αἵματι περιβρεόμενον ἐμπεσεῖν τοῖς κόλπαις αὐτῆς. Τούτῳ μέλλοντι τὴν αὐλίον ἐξελεῖν θύραν ἀπερχομένῳ ἐπὶ τὸ βουλευτήριον εἰκὼν αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος ἐφιστώσα τῷ προθύρῳ αὐτομάτως κατέπεσε. Καὶ πρὸς τοῦτοις χάρτην αὐτῷ τις ἐπιδέδωκε πᾶσαν τὴν κατ' αὐτοῦ μελετωμένην ἐπιβουλὴν ἔχοντα. Καὶ νομίσας ἄλλο τι εἶναι οὐκ ἐνέτυχεν, ἀλλὰ δεδωκὼς ἐτέρῳ φυλάττειν ἐσφάγη ὑπὸ Βρούτου καὶ Κασίου ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, χρόνων ὑπάρχων νε'. Κληρονόμον δὲ καὶ θετὸν υἱὸν κατέλιπεν Ὀκτάβιον τὸν υἱὸν Ἰουλίας τῆς ἰδίας ἀδελφῆς, ἔτος ἄγοντα ις'.

Ὀκτάβιος Αὐγουστος Καίσαρ, ὁ ἀνεψιὸς Ἰουλίας, ἐβασίλευσεν ἔτη νε'. Ἀπ' οὗ Αὐγουστοὶ οἱ Ῥωμαίων βασιλεῖς καὶ ὁ μὲν Αὐγουστος ἐκλήθη, ὃ ἐστὶ Σεβαστὸς, Σεξτίλιος πρὶν ὀνομαζόμενος. Ἐν τῇ νυκτὶ δὲ ἣ ἐγέννηθη, εἶδεν αὐτοῦ ὁ πατὴρ καθ' ὕπνου ἐκ τῶν κόλπων τῆς γυναικὸς αὐτοῦ τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα· ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ εἶδεν ὡς τὰ σπλάγγνα αὐτῆς ἐκπαγέντα εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναφέρετο. Καὶ ὅτι Νιγίδιος βουλευτὴς ἀστρολόγος βραδὺ προελθόντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἠρώτησε τὴν αἰτίαν, ὃ δὲ ἔφη υἱὸν αὐτῷ τετέχθαι, κάκεινος ἀνεβόησεν· ἢ τί ἐποίησας; δεσπότην ἡμῖν ἐγέννησας. Ὅτι τρεφομένου αὐτοῦ ἐν ἀγρῷ καταπὰς ἀετὸς τὸν ἄρτον ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἀφείλετο, καὶ ἐπανελθὼν πάλιν εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ τοῦτον κατέθετο. Ὅτι ἐν παισὶν αὐτοῦ τελοῦντος Κικέρων αὐτὸν [ὁ Ὀκτάβιος] ἐν ὀνείροις ἐθεάσατο Χρυσῆ ἄλυσαι δεδεμένον καὶ μάστιγα κρατοῦντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ χαλασθῆναι εἰς τὸ Καπιτώλιον. Ὅτι ἐν τῷ τέλει αὐτοῦ κεραυνὸς εἰς τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐμπεσὼν τὸ πρῶτον γράμμα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἤφάνισεν, ὡς τοὺς μάντιες εἰπεῖν ὅτι τεθνήσκει. Συγκαλέσας δὲ τοὺς βουλευτὰς εἶπε· Πηλίνην παραλαβὼν τὴν Ῥώμην λιθίνην ὑμῖν αὐτὴν καταλέλοιπα διὰ τὸ περιὸν τῆς δυνάμεως. Ἐν τῷ Σεξτίλιῳ δὲ μηνὶ γενόμενος ὑπάτος καὶ πολλὰς νίκας νικήσας, ἐν τούτῳ καὶ τελευτᾷ· διὸ καὶ Σεξτίλιος αὐτὸς πάλιν ἐλέγετο διὰ τὸ τὸν Σεξτίλιον μῆνα ἐπονομασθῆναι Αὐγουστον. Ἠγαπᾶτο δὲ ὅτι αὐτοῦ Μαικήνας ἀνὴρ σοφὸς, ὃς καὶ πρῶτος τὰ σημεῖα ἐφεῦρεν. Ὅς ποτε δικάζοντος τοῦ Καίσαρος καὶ πολλῶν θάνατον καταψηφισαμένου, μὴ δυνάμενος διὰ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ. . . αὐτοῦ, ἔγραψεν· Ἀνάστα, δῆμιε, καὶ σημερινάμενος ἐβρίψεν ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ ὄπερ ἀναγνούς ὁ Καίσαρ ἀνέστη, κελεύσας ἀργῆσαι τὰ κριθέντα παρ' αὐτοῦ. (Ὅτι πάνυ ἦν τῶν φίλων [P. 172] θεραπευτικὸς. Τινὸς γὰρ τῶν συστρατιωμένων αὐτῷ δεθθέντος τῆς εἰς τὸ βουλευτήριον αὐτοῦ παρουσίας, εἶπεν αὐτὸν μὲν ἀσχολεῖσθαι, ἐπιτρέψαι δὲ τινὶ τῶν φίλων παραγενέσθαι καὶ τὴν χρεῖαν πληρῶσαι. Ὅς ὀργισθεὶς ἔφη· Ἐγὼ δσάκις τῆς ἐμῆς ἐπικουρίας ἐδεχθῆς, οὐκ ἄλλον ἀντ' ἐμοῦ ἐπεμψα. Καὶ ἐρυθριάσας ὁ Καίσαρ καὶ συναπῆλθε καὶ συνέπραξεν.

Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας Αὐγουστοῦ Καίσαρος εἰσῆλθε πλοῖον ἀπὸ Ἀλεξανδρείας εἰς τὴν πόρταν Ῥώμης, ἐπιφερόμενον σίτου μοδίων χιλιάδας ὕ', ἐπιβάτας α',

A Ea nocte quæ cædem ipsius præcessit, uxor per insomnium vidit domum mariti sui Cæsaris corruere, ipsumque multis confectum vulneribus ac cruentum in suum collabi gremium. Et cum ipse in curiam iturus janua atrii exiret, imago ejus quæ in vestibulo stabat sponte sua decidit. Præterea chartam ei quidam exhibuit, in qua omnes quæ ei parabantur erant indicatæ insidiæ; quam ille de alia re existimans esse non legit, sed alii servandam dedit. Ipse in curia est a Bruto et Cassio occisus, annos natus 56. Adoptavit et heredem constituit Octavium, filium Juliæ sororis suæ, annum agentem 16.

B Octavius Augustus Cæsar, sorore Julia natus, annos regnavit 56. Ab hoc Romanorum 301 reges et mensis Sextilis Augusti nomen habent. Qua nocte natus est, pater insomnis opinatus est ex sinu uxoris suæ solem oriri, mater autem imaginata est viscera sua sibi extracta in cælum ferri. Nigidius senator astrologus patrem ejus interrogavit cur tam tarde domo prodiiisset, cumque is responderet filium sibi natum esse, exclamavit Nigidius; O quid egisti? dominum nobis genuisti. Cum rure ageret Octavius, aquila devolans panem ei de manibus rapuit, ac reversa eum rursus in manus deposuit. Cum adhuc puer esset, Cicero per insomnium vidit eum flagellum tenentem e cælo aurea catena in Capitolium demitti. Sub exitum ejus fulmine tacta est ipsius imago et prima nominis littera abolita: inde arioli pronuntiarunt non multo post moriturum. Convocato senatu dixit se Romam ex luto conditam accepisse, cæterum eam ipsis lapideam relinquere, potentiam magnitudinem innuens. Sextili mense consul creatus. diversis annis eodem mense multas victorias obtinuit, eodemque mortuus est; itaque ei mensi est nomen Augusti impositum. Chaius ei fuit Mæcenas, vir sapiens; qui et primus rationem per notas scribendi reperit. Is cum quodam die Cæsar jus diceret multosque capite damnaret, neque ipse ad eum præ turba hominum accedere posset, in scheda scripsit, Surge carnifex, 302 eamque signatam in gremium ejus conjecit. Ea lecta Cæsar surrexit, jussitque sententiarum latarum a se executionem differri. Erat autem in amicos admodum officiosus. Cum quidam cujus militiæ erat Cæsar usus opera, ab eo peteret ut sui in quadam re juvandi gratia in curiam veniret, Cæsarque se occupatum esse, sed misso amico ejus necessitati subservitutum responderet, succensens alter, Ego, inquit, quoties tu auxilium meum requirebas, non alium meo loco nisi. Ita Cæsar verecundia motus una abiit, eique in causa sua agenda adfuit.

Augusto imperante navis Alexandrina in portum Romæ advecta, quadringenta modiorum frumenti millia afferens, classarios 1200, nautas 200, tum

piper, lintea, chartas, vitra, magnumque obeliscum et imperatorem collocatum in magno Circo, altum pedes 87 s.

Habuit etiam Athenodorum Alexandrinum, sapientissimum virum. Insano alienarum uxorum amori indulgebat Cæsar; adeoque ipsi flagitio ejus mariti inserviebant. Cum enim aliquis senatorum ad eum veniret, cui uxor esset formosa, ad hunc Cæsar misit suum anulum, postulavitque ut uxorem in lectica ad se mitteret operta obsignataque et una anulum remitteret; itaque mulierem in lectica accipiens, expleta libidine eam obsignatam marito remittebat. Petierat aliquando id ipsum a **303** quodam Cæsar; qui cum recusare non auderet, suam calamitatem deplorabat. Athenodorus cum in plorantem incidisset, causa cognita, se cum stricto gladio in lecticam abdi, itaque obsignata ea ad Cæsarem mitti jussit. Cæsar cum senatoris uxorem sibi allatam putans januam lecticæ aperuisset, exsiluit gladium strictum tenens. Athenodorus, subitoque visus admodum perterruit Cæsarem, metuentemque sibi confirmavit rursum, juramento adegit promittere nihil se in posterum tale acturum. Id adeo gratum Cæsari fuit, ut convocato senatu Athenodorum multis verbis laudaverit; addideritque se, cum turpem ageret vitam, ab eo fuisse correctum. Jam gravis ætate Athenodorus in patriam redeundi veniam petiit, quod jam perfectam rerum cognitionem et agendi rationem Cæsar esset consecutus. Cum ægre veniam impetrasset, ultimo digressu valedicens Cæsari in aurem insurravit, hortans ut quoties ira commoveretur, non ante agi quidquam manderet quam apud sese 2¼ vocabulorum elementa enumerasset: norat enim animum Cæsaris subita ira exardescere, et facile mutari. Tum Cæsar: « Bene, inquit, habet; commonuisti me quod nondum sim perfectus. Itaque nondum patiar te in patriam redire. »

Anno Augusti 2 indictiones institutæ sunt et bisextus, legesque ab eo civiles propositæ. Tunc etiam Romæ Virgilius poeta innotuit. Sub **304** eo etiam Judam Galilæum, cujus est in Actis mentio, ferunt seditionem movisse, et Antipatrum, Herodis patrem, Judææ regem a Romanis factum.

Antonius autem consul et imperator Romanus, uti Dio Cocceius scribit, Bruto et Cassio, qui Cæsarem Julium necaverant, interfectis, exercitus recreandi causa in Syriam venit. Inde Cleopatram amore captus Augusto Cæsari se opposuit, Romanque redire, ne causam dicere opus haberet, posthabuit. Hic Antonius cum Cleopatra Alexandriae et Ægypti regina inuito consilio, Dexiophane mechanico ei operi præfecto, magnæ hominum multitudinis opera multoque labore et impendio usus, maris fretum quod urbem Alexandriam et pharum insulam interfluebat quatuor miliarum latitu-

Α ναύτα σ', πέπερι, ὀθόνας, χάρτιν, ὑέλια, καὶ τὸν μέγαν ὀβελίσκον μετὰ τοῦ βασιλέως, αὐτὸν τε ἐστῶτα ἐν τῷ μεγάλῳ Ἰππικῷ, ἔχοντα ὕψος πόδας πζ' ἡμισυν.

Ἐἶχε δὲ καὶ Ἀθηνόδωρον τὸν Ἀλεξανδρῆα σοφώτατον πάνυ. Ἦν δὲ Καῖσαρ μανιώδης αἰεὶ περὶ τὰς τῶν ἄλλοτριῶν γυναῖκας, ὡς καὶ αὐτοὺς ἐξυπηρετεῖν τῷ μίσματι. Ἦνίκα γὰρ ἤρχετο τις τῶν βουλευτῶν πρὸς αὐτὸν ὡραίαν ἔχων γυναῖκα, ἔπεμπε πρὸς τοῦτον τὸν οἰκεῖον δακτύλιον, καὶ ἠξίου ἐμβαλεῖν τὴν γαμετὴν ἐν καταστέγῳ φορεῖω καὶ κατασημάνασθαι, καὶ αὐθις τὸν δακτύλιον ἀντιπέμψασθαι· καὶ οὕτω δεχόμενος τὴν γυναῖκα ἐν τῷ φορεῖῳ ἀσελγείων ἐσφράγιζε καὶ ἀνταπέστρεφεν. Ὅπερ γέγονέ τι, ὅς μὴ τολμήσας ἀντειπεῖν ἀπωδύρετο τὸ δυστύχημα. Οἷς ἐπιστάς Ἀθηνόδωρος κλαίοντι, καὶ τὴν αἰτίαν μαθὼν, ἐαυτὸν ἤτησεν ἐμβαλεῖν τῷ φορεῖῳ καὶ κατασημνημένους ἀποστεῖλαι, γυμνὸν ξίφος ἐπιφερόμενον. Ὅς ἀπαχθέντος ἐδόκει Καῖσαρ τὴν γυναῖκα εἶναι τοῦ συγκλητικῆς, καὶ ἀνοίξαντος τὰς θύρας ἐξέβηκε ξιφῆρος Ἀθηνόδωρος καὶ πάνυ κατέπτξε τῷ ἄθρῳ τὸν Καῖσαρα. Καὶ δεδιότα αὐτὸν ἀνεκτύπησεν, καὶ τοῖς μεγίστοις κατέδρασε ὄρκους μὴδέποτε τοῦτο πράξει. Ὅν τησοῦτον ἀπεδέξαστο ὡς τὴν σύγκλητον συναγαγὼν πολλὰ τὸν Ἀθηνόδωρον ἐγκωμιάσαι, προσθεῖναι δὲ καὶ τοῦτο, ὡς κακὸν βίον ἐσχχικῶς ὑπὸ Ἀθηνοδώρου ἐπανωρθώθη. Γηράσας δὲ ὁ Ἀθηνόδωρος ἤτησεν ἀπελθεῖν εἰς τὴν πατρίδα· ἔλεγε γὰρ ὡς τέλειος εἴη ὁ Καῖσαρ κατὰ πᾶσαν φιλοσοφίαν καὶ πράξιν. Ὁ δὲ μόλις ἐπέτρεψεν αὐτῷ τὴν ἀναχώρησιν. Ὡς δὲ μέλλων ἀπαίρειν ἠσπάζετο αὐτὸν, καὶ ἐπικύψας εἰς τὸ ὄσος παρεκάλει ἴν' ὀσάκις ὀργισθῆ, μὴ πρότερον κελύσει τὸ πρακτέον, πρὶν ἂν καθ' ἐαυτὸν ἀρθμῆσθαι τὰ καθ' ἰστορίαν ἦδει γὰρ αὐτοῦ τὸ ὀξέθυμον καὶ εὐμετάβλητον. Ὁ δὲ Καῖσαρ αἰσθόμενος ἔφη· « Εὖγε, ὑπέμνησάς με ὡς ἀτελής εἰμι καὶ τῆς σῆς διδασκαλίας δεόμενος. Διὰ τοῦτο οὐ συγχωρήσω σοι τῆς ἐνεγκαμένης τέως ἐπιβῆναι. »

Τούτου [P. 173] τῷ δευτέρῳ ἔτει αἱ ἴνδικτοι ἐπινοήθησαν καὶ τὸ βίσεξτον, καὶ νόμος ἐξέθετο πολιτικούς. Καὶ Βιργίλιος παρὰ Ῥωμαίους ἐγνωρίζον ποιητής. Ἐπὶ τούτου καὶ Ἰούδαν τὸν Γαλιλαῖον τὸν ἐν ταῖς Πράξεσιν ἐμφορῶμενον ἱστοροῦσιν ἐγγεῖρηται, καὶ Ἀντίπατρον τὸν Ἡρώδου πατέρα τῆς Ἰουδαίας βασιλεῖα καταστῆναι ὑπὸ Ῥωμαίων.

Ἀντώνιος δὲ ὁ στρατηγὸς καὶ ὑπατος Ῥωμαίων, ὡς φησι Δίων ὁ Κόκκειος, ἀνελὼν Βρυτοῦν καὶ Κάσιον τοὺς φονευτὰς Ἰουλίου Καίσαρος, τὸν στρατὸν ἀναλαβὼν ἦλθεν ἐν Συρίᾳ. Ἐρωτῆ δὲ βληθείς Κλεοπάτρα ἀντήρην Αὐγούστῳ Καίσαρι· ὅθεν ἐπανεληθεῖν εἰς Ῥώμην οὐκ ἐγνώκει ὡς λόγον ἀποδώσων. Οὗτος ὁ Ἀντώνιος μετὰ Κλεοπάτρας Ἀλεξανδρείας καὶ Αἰγύπτου ἀνταρσίαν βουλευσάμενος προσέχρησε τὸν Ἀλεξανδρείας τῆς πόλεως καὶ Φάρου τῆς νήσου μετὰξὺ διακείμενον θαλάσσιον πορθμὸν, ὡσεὶ τέσσαρα μίλια ἔχοντα διάστημα. Τοῦτον οὖν τὸν πορθμὸν χειρὶ πολλῇ καὶ σπουδῇ καὶ δαπάνῃ, Δεξιόφρονος

μηχανικοῦ τοῦ ἔργου προηγουμένου, συντελείσαντες ἅπειρον καὶ βατὸν εἶναι παρεσκευάσαν ἄβατον ὄντα τὸ πρότερον, καὶ ἀκωλύτως ἐξεῖναι πρὸς τὴν Φάραν διαβαίνειν.

Τούτου τῆς ἰδ' ἔτει, Αὐγούστου δὲ Καίσαρος μβ' ἔτει τῆς μοναρχίας αὐτοῦ, τίκεται Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν. Ἔτος τοῦτο κτίσεως κόσμου κατὰ τὰς ἀκριβεστεράς ἀναγραφὰς εφς', μηνὶ Δεκεμβρίῳ κς', ἡμέρᾳ δ'. Κύκλος ἡλίου ὀκτωκαιδέκατος, καὶ σελήνης κύκλος ιε'. Ἔτα γινῶναι τὴν ἡμέραν βουλόμενοι καθ' ἣν ἐτέλθη Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν, τίθεμεν τὰς κατὰ τὸ παρὸν ἔτος δ' ἐπακτὰς τοῦ ἡλίου, καὶ ταύταις προστίθεμεν τὰς ἀπὸ ἀρχῆς τοῦ πρώτου μηνὸς ἡμέρας, Ἄπριλλου λ', Μαΐου λα', Ἰουνίου λ', Ἰουλίου λα', Αὐγούστου λα', Σεπτεμβρίου λ', Ὀκτωβρίου λα', Νοεμβρίου λ', Δεκεμβρίου κς', ὁμοῦ σς'α'. Ταύτας ὕφελε ἐπὶ τῶν ἐπτὰ οὕτως· ἐπτάκις μ' σπ' ια' ζ' λοιπαί δ'. Ἐγνωμεν οὖν ὡς καθ' ἣν ἡμέραν ἐδημιούργησε τοὺς φωστῆρας, κατ' αὐτὴν ἐτέλθη Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν ὡς ὑπάρχων Ἰλλίος δικαιοσύνης.

Τῆς ιε' ἔτει Τιβερίου Καίσαρος βαπτίζεται ὑπὸ Ἰωάννου, ἰνδικτιῶνι πρώτῃ, ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ, τῆς ιγ' ἡμέρᾳ τοῦ λα' ἔτους αὐτοῦ, ς' τοῦ Ἰανουαρίου μηνός. Ἐν τῷ εφς' ἔτει τοῖνον τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως ἐγεννήθη Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν. Ἐν δὲ τῷ παρόντι εφς' ἔτει ἐβαπτίσθη, καθὼς λέλεκται. Μετὰ δὲ τὸ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαόν, ἧ φησι τὰ ἱερὰ Λόγια, καὶ Ἰησοῦ βαπτισθέντος καὶ προσευχομένου ἐγένετο ἀνεπαρῆναι τὸν οὐρανόν, καὶ καταβῆναι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῶς εἶδει ὡσεὶ περιστερὰν ἐπ' αὐτόν, καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι λέγουσαν· «Σὺ εἶ ὁ Υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός· ἐν σοὶ ἡὐδόκησα.» Ἔτα γινῶναι βουλόμενοι καὶ ποία ἦν τῆς ἐβδομάδος ἡμέρα δὲ ὁ Κύριος ἐβαπτίσθη, τίθεμεν [P. 174] τὰ εφς' ἔτη. Τούτοις προστίθεμεν τὸ τέταρτον, καὶ γίνονται ς'β'α'. Ταῦτα ὑφέλομεν παρὰ τὸ ἐπτάι, λέγοντες ἐπτάι ς' γ', ἐπτάι π' φξ', ἐπτάι ἦ' νς'. λοιπαί δ' ἐπακταί. Ταύταις προσάπτωμεν τὰς ἀπὸ τοῦ πρώτου μηνὸς ἡμέρας ἕως αὐτῆς τῆς ἡμέρας ἐν ἧ ὁ Κύριος ἐβαπτίσθη. Οὕτως ἔχεις ἐπακτὰς δ'. Ἀπριλλίου λ', Μαΐου λα', Ἰουνίου λ', Ἰουλίου λα', Αὐγούστου λα', Σεπτεμβρίου λ', Ὀκτωβρίου λα', Νοεμβρίου λ', Δεκεμβρίου λα', Ἰανουαρίου ς', ὁμοῦ σπ'α'. Ταύτας ὕφελε ἐπὶ τῶν ἐπτὰ, λέγων ἐπτάι μ' σπ', λοιπαί ε'. Ἐγνωμεν οὖν ὡς ἐν ε' τῆς ἐβδομάδος ἡμέρᾳ ἐβαπτίσθη ὁ Κύριος. Καθ' ἣν ἡμέραν αὐτὸς ὁ Κύριος προσέταξεν ἐξαγαγεῖν τὰ ὕδατα ἐρπετῶν ψυχῶν ζωσῶν, αὐτὸς ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων ἐβαπτίσθη καὶ ἤλασε τὸ ὕδωρ καὶ ζωοποιὸν ἡμῖν ἀπειργάτατο.

Μετὰ δὲ τὸ βαπτισθῆναι, καὶ πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ νικῆσαι τὸν πειράζοντα, παρεγένετο εἰς τὴν Γαλιλαίαν κηρύττων τὸ Εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ κελύσας τοὺς μαθητὰς πιστεύσαντας καὶ δεξαμένους τὸ κήρυγμα τῆς εὐσεβείας ἀνελεῖν μετ' αὐτοῦ εἰς Ἱερουσόλυμα, ἐορτάσαι τὸ νομικὸν πάσχα. Ἔτα θέλοντες (28) γινῶναι

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(28) Totum hoc vitatum est. Neque decrant nobis fortassis conjecturæ emendandi, si totum computum

dine, ingesta materia siccavit, fecitque ut tanquam per continentem liber esset ex urbe Pharam aditus.

Hujus Cleopatræ decimo quarto, Augusti autem Cæsaris regni 32 anno, Christus Dominus noster natus est (fuit is annus mundi, secundum accurate annales, 5506) mensis Decembris die 25, feria quarta, Cyclus solis erat 18, lunæ 15. Cum ergo diem volumus explorare qua Christus verus noster Deus natus est, anni præsentis quatuor solis epactas ponimus, iisque addimus dies quæ sunt ab initio primi mensis, 305 nempe Aprilis 30, Maii 31, Junii 30, Julii 31, Augusti 31, Septembris 30, Octobris 31, Novembris 30, Decembris 25. Summa, dies 291. Hanc per septem divide ita: septies 40 sunt 280 Hæc de summa aufer, restant 11. Ab his 7 detrahe, remanebunt 4. Ita ergo deprehendimus, qua diem luminaria fabricatus fuerat, eadem et natum fuisse Christum, verum Deum nostrum, qui est Sol justitiæ.

Anno Tiberii Cæsaris 15, indictione prima, ab Joanne baptizatus est in amne Jordane, 13 die anni ætatis suæ 31, sexta die Januarii mensis. Proinde Christus Deus noster natus est anno ab exordio mundi 5507, baptizatus anno 5526. Cum et universus populus esset baptizatus, ut sacræ Litteræ tradunt, et Jesus baptizatus precaretur, cæli aperti sunt, ac sanctus Spiritus forma corporea tanquam columba supra ipsum se dimisit: et vox de cælo talis audita est «Tu es Filius meus dilectus, in te acquiesco.» Porro scire cupiens quanta fuerit septimanæ dies qua baptizatus est Jesus, pone annos 5536. Adjice his quadrantem suum, sient in summa 6920. Hæc sic per 7 divides: septies 900 sunt 6300. Rursum septies 80 faciunt 560 Tandem septies 8 sunt 56. His omnibus detractis restabunt quatuor epactæ. His dies addemus a primo mense usque ad propositum diem. Sic habebis 4 epactas, Aprilis dies 30, 306 Maii 31, Junii 30, Julii 31, Augusti 31, Septembris, 30, Octobris 31, Novembris 30, Decembris, 31, Januarii 6. Summa 285. Hæc per septenarium divide, hoc pacto: Septies 40 sunt 280, restant quinque. Sic invenimus quinta septimanæ die Dominum fuisse baptizatum. Qua enim die ipse jussit aquas producere reptilia, animalia viventia, ea in fine sæculorum etiam baptizatus aquam consecravit, utque nobis esset vivifica efficit.

Postquam baptizatus in solitudine a Satana tentatus de eo victoriam retulit, in Galilæam profectus est, ibique lætum de regno Dei nuntium dididit, discipulosque qui crediderant et pietatis præconium amplexi erant, secum Hierosolyma ascendere jussit ad pascha secundum legis præscriptum celebrandum. Jam si velimus cognoscere quanta die

mensis incidisset in præsentem annum 5536, initium nacta a vicesima Martii die, decima quarta dies primi mensis lunaris, dividemus 5536 per 19 : supererunt 7. Hujus undecuplum est 77. Bis tringinta hoc est 60, inde aufer : restabunt 17. Adde his tres, quæ ante luminarium coitum sunt : ante lunam 7, et alias 7 ab vicesima prima Martii die. Summa 42, hinc tolle 40 : supersunt 14. Itaque decima quarta primi mensis lunæ dies incidit in vicesimum septimum Martii diem. Porro volentes cognoscere quanta dies septimanæ fuerit, adde quadrantem 307 suum ad 5586, qui est 1884. Summa erit 6920. Eam divide per 7, ut supra relinquatur quatur epactæ. His adde 3 dies antegressos conjunctionem luminarium, et 7 dies a vicesima prima Martii. Summa 14. Divide per 7 : nihil supererit, fuit ergo Sabbatum.

Decimo nono Tiberii anno Christus supplicio sese subdidit, anno mundi 5539, die mensis Martii 23, septimanæ sexta. Exstitit a mortuis 25 die ejusdem Martii, die a sabbato proxima. Inde in Ecclesia receptum est pascha dominicum celebrare vicesima quinta die Martii. Quo tempore Judaicum pascha peragebatur, dies erat Martii 24, septimanæ septima, idest sabbatum. Circulus solis 23, lunæ 10, utrumque numeratum a 21 Martii præsentis anni, indictione quarta. Et undecimus annus erat naturalis novendecennii lunæ, ac vigesimus sextus annus vigintioctennii solis. Hoc autem quartum pascha est, quo pro nobis passus est Christus, verus Deus noster. Testimonium autem perhibet ipsum quoque Evangelium, his verbis ⁸⁶ : « Ipsi vero in prætorium non intrabant, ne polluerentur, sed postridie pascha possent rite comedere. » Item ⁸⁶ : « Judæi porro, ne eorum corpora in cruce manerent sabbato (erat enim pridie sabbati, quod admodum magna solennitate acturi erant), a Pilato postularunt ut iis ossa confringerentur atque deponerentur. » Quo igitur tempore Christus suo corpore pro nobis supplicium luit, eo legitimum pascha non edit, sed ³⁰⁸ ipse pro nobis victima factus est. Quod autem non decimo quarto die pascha celebraverit, sed eum anteciperit mysticæ cœnæ institutione, quo tempore infermentatorum panum sanctificatio et festivitatis apparatus aguntur, argumento est, quia discipulis non de victima et panibus infermentatis, sed panem ^D et vinum tradidit.

Qui Christum scribunt anno 5500 natum, anno 5533 supplicio afflectum, errant neque præcise annos norunt.

Eo tempore quo in terris homo Christus egit, fuit quidam Edessæ regulus nomine Augarus. Ad hunc quoque miraculorum a Deo nostro Christo

⁸⁶ Joan. xviii, 28 ⁸⁶ Joan. xix, 31.

XYLANDRI ET GOARI NOT.Æ.

(quem vocant) ecclesiasticum excutere et huc adhibere consilium fuisset, Itaque quia id nobis

Α ποστή τοῦ μηνὸς ἔφθασε κατὰ τὸ παρὸν ἐφλζ' ἔτους, ἀρχὴν εἰληφύια ἀπὸ κα' τοῦ Μαρτίου μηνός, ἡ ιδ' τοῦ πρώτου μηνός τῆς σελήνης, τὰ ἐφλζ' ὑφείλομεν ἐπὶ τῶν ιδ'. Λοίπαι ζ'. Ταύτας ἑνδεκαπλασιάζοντες, γίνονται οζ'. Ἐκβαλε τριακάδας δύο, λέγων δις λ' ξ' λοιπαί ιζ'. Πρόσβαλε ταύταις τρεῖς τὰς πρὸ τῶν φωστήρων, πρὸ σελήνης ζ', καὶ ζ' τὰς ἀπὸ κα', καὶ αὐτῆς τοῦ Μαρτίου μηνός. Ὁμοῦ μδ'. Ὑφελε λ' λοιπαί ιδ'. Καὶ ἔφθασεν ἡ ιδ' τοῦ πρώτου μηνός τῆς σελήνης τῇ κζ' τοῦ Μαρτίου μηνός. Ἐἴτα θέλοντες γνῶναι καὶ ποία ἡμέρα ἔφθασεν ἡ αὐτὴ ιδ' τοῖς ἐφλζ', προστίθεμεν τὸ τέταρτον, ἀτπδ', καὶ γίνονται ςϞκ'. Ταῦτα ὑφελε εἰς τὰ ζ', λέγων ζϞ ςτ', ζπ' φξ', ζη', νς'. Λοίπαι δ' ἑπακταί. Ταύταις πρόσβαλε τρεῖς τὰς πρὸ τῶν φωστήρων, καὶ ζ' τὰς ἀπὸ κα', καὶ αὐτῆς τοῦ Μαρτίου μηνός. Ὁμοῦ ιδ'. Καὶ ὑφελε ζ' λοιπαί ζ', καὶ ἦν Σάββατον.

Β Τῷ δὲ ιθ' ἔτει Τιβερίου Καίσαρος ὁ Κύριος ἐπὶ τὸ πάθος παρῆν. Ἔτος τοῦτο ἐφλθ', μηνὶ Μαρτίῳ κγ', ἡμέρα ς'. Ἀνίστη δὲ τῇ κα' τοῦ αὐτοῦ Μαρτίου μηνός, ἐν ᾧ χρόνῳ ἐτελέσθη, ἡμέρα α'. Ὅθεν καὶ τὸ Κύριον Πάσχα ἑορτάζειν ἡ Ἐκκλησία παρείληψε τῇ κα' τοῦ Μαρτίου μηνός. Ἐν ᾧ χρόνῳ ἐτελέσθη τὸ Ἰουδαϊκὸν Πάσχα, μηνὶ Μαρτίῳ κδ', ἡμέρα ζ'. Κύκλος ἡλίου κγ' καὶ σελήνης ι', ἀρχὴν εἰληφύια τὴν κα' τοῦ Μαρτίου μηνός, τῆς ἐνεστώσης [P. 175] δ' Ἰνδικιῶνος. Καὶ ια' ἔτος τῆς κατὰ φύσιν ἑνεακαιδεκαετηρίδος τῆς σελήνης, καὶ κς' τῆς κατὰ φύσιν ὀκτωκαιικοσαετηρίδος τοῦ ἡλίου. Τοῦτο δὲ τὸ τέταρτον Πάσχα ἐστὶν ἐν ᾧ πέπονθεν ὑπὲρ ἡμῶν Χριστός ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ αὐτὸ τὸ Εὐαγγέλιον, τὸ, « Καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσιν, ἀλλ' ἵνα ἀκωλύτως τῇ ἐξῆς ἡμέρᾳ φάγωσι τὸ Πάσχα. » Καὶ αὖθις : « Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, ἵνα μὴ μεῖνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα ἐν τῷ Σαββάτῳ, ἐπεὶ παρασκευὴ ἦν (ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκεῖνη τοῦ Σαββάτου), ἤρώτησαν τὸν Πιλάτον ἵνα κατεαγῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη καὶ ἀρθῶσιν. » Ἐν ᾧ οὖν καιρῷ κατὰ σάρκα ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν ὁ Κύριος, τὸ κατὰ νόμον οὐκ ἔφαθεν Πάσχα, ἀλλ' αὐτὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη. Ὅτι δὲ οὐ κατὰ τὴν ιδ' ἐπετέλεσε τὸ Πάσχα, ἀλλὰ πρὸ τούτου τὸ μυστικὸν ἐτέλεσε δεῖπνον, ὅτε καὶ ὁ ἀγιασμός τῶν ἀζύμων καὶ ἡ προετοιμασία τῆς ἑορτῆς ἐγένετο, εὐρίσκεται τοῖς μαθηταῖς μεταδιδοῦς οὐ θύματος οὐδὲ ἀζύμων, ἀλλ' ἄρτου καὶ ποτηρίου.

Οἱ δὲ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ ἀναγράφοντες εἰς τὸ ἐφ' ἔτος καὶ τὸ πάθος ἐν τῷ ἐφλγ' σφάλλουσι, μὴ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ ἔτους ἐπιστάμενοι.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐνσάρκου ἐπιδημίας Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἦν τις τοπάρχης πόλεως Ἐδέσσης, ὀνόματι Αὐγάρου. Διαδοθείσης οὖν

alienum videbatur hujus loci, vita auctoris reddidimus. XVL.

πανταχοῦ τῆς τῶν θαυμασιῶν φήμης Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἀκούσας καὶ αὐτὸς ὁ ῥηθεὶς τοπάρχης ἐξίστατο ἐπὶ τούτοις καὶ ἐπόθει ἰδεῖν τὸν Χριστόν. Οὐκ ἠδύνατο δὲ διὰ τὸ ἀνιάτως νοσεῖν. Γράφει τοίνυν ἐπιστολὴν πρὸς αὐτὸν, ἣ ἀπέστειλε δι' Ἀνανίου τῶν αὐτοῦ ταχυδρόμων, ὃς ἐν περὶ αὐτοῦ ἐτύγγανε καὶ τῆς ζωγραφικῆς τέχνης. Παρήγγειλε δὲ αὐτῷ ὁ Αὔγαρος λαθεῖν ἐν σανίδι τὸ ὁμοίωμα τῆς τοῦ Χριστοῦ ἰδέας. Ἡ δὲ ἐπιστολὴ τοῦ Αὔγαρου κατὰ ἡῆμα διέξεισι τὰδε· « Αὔγαρος τοπάρχης πόλεως Ἐδέσσης Ἰησοῦ Σωτῆρι ἀγαθῷ, ἀναφνέντι ἐν πόλει Ἱεροσολύμων, χαίρειν. Ἐκουστὰ μοι τὰ περὶ σοῦ καὶ τῶν σῶν ἰαμάτων ὡς ἄνευ φαρμάκων ὑπὸ σου γινομένων· ὡς γὰρ λόγος, τυφλοὺς ἀναβλέπειν ποιεῖς, χωλοὺς περιπατεῖν, λεπροὺς καθαρῖζεις, καὶ ἀκάθαρτα πνεύματα λόγῳ ἀπελύνεις, καὶ τοὺς ἐν μακρονοσίᾳ βρασιζομένους θεραπεύεις καὶ νεκροὺς ἐγείρεις. Ταῦτα πάντα ἀκούσας περὶ σοῦ κατὰ νοῦν ἐθέμην, ὅτι Θεὸς εἶ καὶ καταθῶς ἐξ οὐρανοῦ ταῦτα ποιεῖς, ἣ Ἰῶς εἶ τοῦ Θεοῦ, ποιῶν ταῦτα. Διὰ ταῦτα τοίνυν γράψας ἐπέστειλον τῆς σῆς ἰσχύος καὶ ἀγαθότητός σου κλητῆρα· καὶ ἔλθειν πρὸς με, ἵνα τὸ πάθος ὃ ἔχω θεραπεύσῃς. Καὶ γὰρ ἤκουσα ὅτι καὶ οἱ Ἰουδαῖοι καταγογγύζουσί σου καὶ βούλονται κκῶσαί σε. Πόλις δὲ μοι ἐστὶ σμικροτάτη, [P. 176] ἥτις ἐφαρκέσει ἀμφοτέροις ἡμῖν. Ἐβῆρωσο. » Ὁ δὲ ταχυδρόμος ἀπελθὼν ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ δούς τῷ Κυρίῳ τὴν ἐπιστολὴν, ἣν ἐπιμελῶς ἀτενίζων αὐτῷ, μὴ δυνάμενος δὲ πλησίον αὐτοῦ στήναι διὰ τὸ συβρέεσθαι πλῆθος, ἐπὶ τινὰ πέτραν μικρὸν τῆς γῆς ἀνεστηκυῖαν ἀναβὰς ἐκαθέσθη, καὶ εὐθὺς ἐκεῖνῳ μὲν τοὺς ὀφθαλμοὺς, τῷ δὲ χάρτη τὴν χεῖρα προσήρει, καὶ τὴν τοῦ φαινομένου μετέγραφεν ὁμοίωσιν. Καὶ οὐδαμῶς ἠδύνατο αὐτὸν καταλαθεῖν διὰ τὸ ἑτέρῳ καὶ ἑτέρῳ ὄψει φαίνεσθαι. Ὁ δὲ Κύριος, ὡς ἄτε κρυφίῳ γνώσει καὶ καρδιῶν ἐξετάστης, γνοὺς τὴν ἐνθύμησιν αὐτοῦ μετεκαλέσατο αὐτόν, καὶ ζητήσας νύφασθαι ἐπέδωκε, αὐτῷ ῥάκος τετραδίκλων μετὰ τὸ νύφασθαι, ἐν ᾧ καὶ ἀπεμάρτα τὴν ἄχραντον καὶ θεῖαν αὐτοῦ ὄψιν. Καὶ ὡς τοῦ θαύματος ἰσχυρῶς ἐνετυπώθη τῆς αὐτοῦ μορφῆς τὸ ἀπεικόνισμα ἐν τῇ σινδόνι, ἣν καὶ ἀπέδωκε τῷ Ἀνανίᾳ εἰπὼν· « Ἀπελθε, καὶ ἀπόδος αὐτὴν τῷ ἀποστείλαντί σε. » Ἀντέγραψε δὲ ὁ Κύριος καὶ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Αὔγαρον, ἐπὶ λέξεως ἔλουσιν οὕτως· « Μακάριος εἶ, Αὔγαρε, πιστεύσας ἐν ἐμοὶ μὴ ἑωρακώς με. Γέγραπται γὰρ περὶ ἐμοῦ, τοὺς ἑωρακότες με μὴ πιστεύουσιν ἐν ἐμοὶ· οἱ δὲ μὴ ἑωρακότες με αὐτοὶ πιστεύουσι καὶ ζήσονται. Περὶ δὲ οὗ ἔγραψάς μοι ἔλθειν πρὸς σε, δέον ἐστὶ πάντα πληρῶσαι με δι' ἃ ἀπεστάλην, καὶ μετὰ τὸ πληρῶσαι ἀναληφθῆναι με πρὸς τὸν ἀποστείλαντά με Πατέρα. Ἐπειδὴν δὲ ἀναληφθῶ, ἀποστείλω σοι ἕνα τῶν μαθητῶν μου, ὄνομα· Θαυδαῖον, ὅστις καὶ τὸ πάθος σου θεραπεύσει καὶ ζωὴν αἰώνιον καὶ εἰρήνην σοι παράσχη, καὶ τῇ πόλει σου γενήσεται τὸ ἱκανὸν πρὸς τὸ μὴ δένα τῶν ἐχθρῶν καταστῆσαι αὐτῆς. » Ἐπιθεις ἐν τῷ τέλει καὶ σφραγίδα γράμματιν Ἑβραϊκοῖς ἐνημνηθεῖσαν ἑπτά, ἃ τινὰ μεσημεριανεύοντα ταῦτα δηλοῦσι, Θεοῦ θεαθὲν θαύμα θεῖον. Ὁ δὲ τοπάρχης Αὔγαρος δεξιόμενος περιχαρῶς τὸν Ἀνανίαν, πεισῶν προσεκύνησε τὴν

A editorum undique sparsa pervenit fama ; quorum admiratione perculsus Christum videre desideravit. Quod ne fieret, insanabili morbo impediabatur. Itaque ad eum mittit epistolam per unum de suis cursoribus Ananiam nomine, eique (nam et pingere norat) mandat ut Christi formam in tabula depingeret. Epistolæ exemplum infra scriptum est : « Augarus regulus Edessæ urbis Jesu Servatori bono, existenti in urbe Hierosolyma, salutem. Allatum ad me est te sine medicamentis morbos depellere ; fertur enim abs te cæcis visum, claudis ingressum restitui, leprosos repurgari, verbisque tuis immundos spiritus abigi, eos qui diuturnis morbis torquentur sanari, mortuos in vitam revocari. Quibus omnibus de te auditis in cam veni cogitationem, te Deum esse cœloque degressum ista facere, aut Filium esse Dei, qui ista præstes. Itaque missis litteris volui hoc abs tua potestate et bonitate contendere, uti ad me proficiscare ac me morbo meo liberes. Nam et hoc mihi nuntiatum est Judæos tibi obloqui ac insidias tendere. At mihi urbs est, quamquam perexigua, tamen ambobus suffectura. Vale. » Cursor Hierosolyma profectus Christo epistolam exhibuit ; eumque diligenter attentis contemplatus oculis, cum a confluyente turba propius astare non sineretur, in saxum quoddam paululum supra terram eminens consedit, ibique statim oculos Christo, manum chartæ intendit, ut apparentis figuræ effigiem depingeret. Verum is conatus frustra fuit, Domino subinde vultum mutante. Sed Christus, cui occultæ cordis cogitationes exploratæ essent, proposito ipsius intellecto hominem ad se vocavit ; ac lavare faciem querens, postquam abluisset, in pannum quadruplicem sibi oblatum divinæ suæ et immaculatæ faciei simulacrum maximo miraculo impressit. Eam sindonem Ananiæ tradidit, mandans ut domino suo afferret, ac una epistolam, quam in hæc verba descripsit : « Beatus es, Augare, qui mihi non viso fidem habuisti. Sic enim de me Litteris traditum est, eos qui me videant, fidem mihi non habituros, verum eos qui me non vidissent, fidem mihi atque vitam habituros. Quod petis ut ad te veniam, mihi omnia absolventa sunt ea quorum gratia missus sum, iisque confectis redeundum ad Patrem, qui miserat. Eo facto mittam ad te unum meorum discipulorum, nomine Thaddæum : is et morbo solvet et vitam æternam pacemque tibi et tuis præbebit, urbsque tua ab omnibus hostibus tuta et invicta fiet. » In fine sigillum posuit litteris septem Hebraicis notatum ; quarum sensus est : Dei spectatum divinum miraculum. Augarus recepto magna cum lætitia tabellario pronus concidit, divinamque adoravit imaginem magna cum fide et desiderio ; statimque morbis suis liberatus est, exiguis in facie remanentibus adhuc reliquiis. Etenim duobus morbis fuerat conflictatus, articulus scilicet diuturnis doloribus ac lepra nigra, quæ corpus ejus depascens adeo deformaverat ut præ pudore vix unquam se cernendum hominibus præberet.

ἀγίαν εἰκόνα καὶ ἄχραντον τοῦ Κυρίου κτίσται καὶ πόθῃ πολλῇ, καὶ παραλήρημα ἰάθη ἀπὸ τῶν νόσων αὐτοῦ, μικροῦ τινος λειψάνου ὑπολειφθέντος ἐν τῷ μετώπῳ αὐτοῦ. Ἦν γὰρ ὁ Αὐγαρος δυσὶ νοσήμασι ταλαιπωρούμενος, ἐνὶ μὲν ἀρθρίτιδι χρονίᾳ, ἐτέρᾳ δὲ λέπρᾳ μελαίνῃ, ἐκθαπανώσῃ τὸ σῶμα αὐτοῦ. Ὅς καὶ ταῖς ἀπὸ τῶν ἀρθρων ὑδύναις συνείχετο καὶ τοῖς τῆς λέπρας ἐταλαιπωρεῖτο κακοῖς, ἀφ' ἧς ἐγένετο αὐτῷ ἡ τῆς ἀμορφίας αἰσχύνῃ, δι' ἣν οὐδὲ θεατὸς ἦν σκεδὸν τοῖς ἀνθρώποις.

Postquam Christus supplicio tolerato in caelum A rediit, Thaddæus Edessam venit apostolus, adduxitque Augarus ad piscinam, omnesque qui cum illo erant in nomen Patris Filii ac Spiritus sancti baptizavit. Atque Augarus purus ac sanus de aqua exiit, deleto etiam parvo illo, 311 quod remansisse in ejus fronte diximus, vestigio. Exinde summo studio Augarus venerandam divinæ formæ imaginem coluit, addiditque hoc aliis suis benefactis. Antiquitus ante publicam Edessæ portam in sublimi quædam alicujus Græcorum deorum effigies stabat, quam adorare cogebatur ac ei vota facere quicunque urbem intrare vellet. Eam Augarus sustulit atque pessumdedit; inque ejus locum imaginem illam Christi, sine manuum opera factam, constituit tabulæ agglutinatam exornatamque, cum tali inscriptione: « Christe Deus, qui in te sperat, voti fit compos; jussitque ut quicumque per eam intrare vellet [portam, imagini debitum honorem atque venerationem exhiberet. Hoc pio instituto obtemperatum est, quandiu Augarus atque post hunc filius vixerunt. Nepos autem cum in avi locum et regnum successisset, abjecta pietate, ad simulacrorum cultum descivit, statuitque sublata Christi imagine statuam dæmonis reponere. At episcopus Edessæ, cum sibi ea res divinitus esset patefacta, quanta licuit providentia malo occurrit. Quia enim locus erat cylindri forma, lucernam accensam divinæ imagini præposuit; injectaque tegula, et reliqua capacitate calce ac lateribus obstructa, ita locum complanavit, ut æqualis cætero muro esset. Itaque impius ille, 312 cum invisa ipsi imago non conspiceretur, ab incepto destitit. Sed longo deinceps temporis tractu prorsus ex hominum memoria sacræ istius imaginis occultatio delata est. Post, Justiniano imperatore Romanorum, Chosroes Persarum rex urbes Asiæ oppugnans atque vastans etiam Edessam obsedit. Quam cum omnibus machinis ac conatu tentaret, tormentis, concussionibus murorum, portarum perruptione urgens, magnum oppidanis metum incussit. Ii cum jam de salute desperarent inque extremis essent angustiis, ad Deum confugerunt, atque eum ægro corde et lacrymis requirentes invenerunt, buia, ut divinus cecinit Davidus, propinquus est omnibus ipsum vere invocantibus. Proinde noctu Eulalio episcopo apparuit mulier quædam forma et ornata quam humana fert natura augustiore, monuitque eum supra portam (locum ac modum simul indicabat) latere abditam venerandam Christi imaginem, qua inventa et recepta omnia dextre-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(29) Et lacuna sequitur, Cæterum vel ex Cedreno ipso liquet excidisse hæc, Ἰουστινιανοῦ τοῦ με-

Μετὰ δὲ γε τὸ τοῦ Χριστοῦ πάθος καὶ τὴν εἰς οὐρανούς αὐτοῦ ἄνοδον καταλαβὼν ὁ ἀπόστολος Θεοδόσιος τὴν Ἐδεσσαν, προσήγαγε τῇ κολυμβήθρᾳ τὸν Αὐγαρον, καὶ πάντας τοὺς αὐτοῦ ἐβάπτισεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Καὶ ἐξῆλθε τοῦ ὕδατος καθαρὸς καὶ ὑγιής, ἀκαλειφθὲντος καὶ τοῦ μικροῦ λειψάνου τῆς λέπρας τοῦ ὑπολειφθέντος ἐν [P. 177] τῷ μετώπῳ αὐτοῦ. Ἐκτοσθε δὲ παντοίως ἐσέβητο καὶ εἰμίμα τὸ σεβάσιμον ἐκτύπωμα τῆς τοῦ Κυρίου μορφῆς, προσθεὶς καὶ τοῦτο ὁ τοπάρχης τοῖς λοιποῖς αὐτοῦ καλοῖς. Ἐκπαλαί τῶν καιρῶν πρὸ τῆς δημοσίας πύλης τῆς πόλεως Ἐδέσσης ἀγαλμά τι τῶν Ἑλληνικῶν θεῶν ὑπερβην ἀνεστήλωτο, ὃ πάντα τὸν ἐντὸς τῆς πόλεως βουλούμενον εἰσεῖναι ἀνάγκη ἦν προσκυνεῖν καὶ εὐχὰς ἀποδιδόναι, καὶ οὕτως εἰσερχεσθαι ἐν τῇ πόλει. Τοῦτο οὖν τὸ ἀκάθαρτον καὶ διαμονιώδες ἀγαλμα καθελὼν καὶ τελείῳ πρᾶδοῦς ἀφανισμῷ, εἰς τὸν ἐκεῖνου τόπον τὴν ἀχειροποιήτων ταύτην εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ Θεοῦ ἐπὶ σανίδος κολλήσας καὶ καλλωπίσας ἀνέστησεν, ἐπιγράφας ἐν αὐτῇ ταῦτα τὰ ῥήματα: « Χριστὸς ὁ Θεός, ὁ εἰς σὲ ἐλπίζων οὐκ ἀποτυγχάνει. » Καὶ λοιπὸν ἐθέτισε πάντα τὸν διὰ τῆς πύλης ἐκείνης εἰσερχεσθαι μέλλοντα τὸ προσήκον σέβας καὶ τὴν τιμὴν ἀπονέμειν τῇ πολυθαυμάστῳ καὶ θαυματουργῷ τοῦ Χριστοῦ εἰκόνι, καὶ οὕτως εἰς τὴν πόλιν εἰσερχεσθαι. Καὶ διετηρήθη τὸ τοιοῦτον τοῦ ἀνδρὸς εὐσεβὲς θέσπισμα μέχρι τῆς ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ παροικίας καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Ὁ δὲ τούτου ἔκγονος τῆς πατρὸς ἀρχῆς διάδοχος γεγονὼς ἀπελάκτισε τὴν εὐσεβειαν καὶ πρὸς τὰ εἰδῶλα γυτομόλησε, καὶ πάλιν ἡβουλήθη ἀναστηλῶσαι δαιμονικὴν στήλην, καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ εἰκόνα καθελεῖν. Τοῦτο γνοὺς ὁ ἐπίσκοπος Ἰδέσσης διὰ θείας ἀποκαλύψεως τὴν ἐνδεχομένην ἔθετο πρόνοιαν. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ τόπος ὑπερχε κυλινδροειδής, θρυαλλίδα πρὸ τῆς θείας εἰκόνης ἀνάψας καὶ κέραμον ἐπιθεὶς, εἴτα ἐξῶθεν τιτάνη καὶ πλίνθοις ἀποφράξας τὸ ἐμβαδὸν, εἰς ὁμαλὴν ἐπιφάνειαν τὸ τεῖχος ἀπεύθυνε, καὶ ἐν τῷ μὴ ὁρᾶσθαι τὴν φθονομένην μορφήν ἀπέστη τῆς ἐγχειρήσεως ὁ δυσσεβής. Ἐρῶρει τοίνυν διὰ μέσου χρόνος πολὺς, καὶ τῆς ἐξ ἀνθρώπων μνήμης ἀπερόρη ἡ τῆς ἱερᾶς ταύτης εἰκόνης ἀπόκρυψις. Ὁ δὲ τῶν Περσῶν βασιλεὺς Χυσρόης τὰς τῆς Ἀσίας πόλεις πορθῶν καὶ καταστρεφόμενος κατέλαθε καὶ Ἐδεσσαν ἐπὶ τῆς βασιλείας (29), καὶ πᾶσαν μηχανὴν κινήσας πρὸ τῶν ἄλλων τῆς πόλεως, οἷον βελῶν ἀψείεις, κατασειείεις τειχῶν, διαθράσειεις πυλῶν, εἰς φόβον καὶ ἀγωνίαν ἐνέβαλε τοὺς τῆς πόλεως. Οἱ ἐν ἀμυχανίᾳ καὶ ἀπογνώσει καταστάντες πρὸς τὸν Θεὸν κταφεύγουσι, καὶ μετ' ὀδύνης καρδίας καὶ θακρῶν ἐζητοῦν αὐτὸν, γάλου: nam res incidit in imperium Justiniani Magni. XYL.

διὸ καὶ εὖρον. ἔγγυς γὰρ Κύριος πᾶσι τοῖς ἐπικα-
λουμένοις αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ, κατὰ τὸν θεῖον Δαβίδ.
Φαίνεται γὰρ εἶναι διὰ τῆς νυκτὸς Βύλαλιψ τῷ
ἐπισκόπῳ γυνὴ τις εὐσταλῆς καὶ κοσμίᾳ, κρείττων
ἢ κατὰ ἄνθρωπον, ὑποτιθεμένη αὐτῷ καὶ λέγουσα,
ὅτι: Ἐπάνω τῆς πόλεως τῆς πόλεως, ἐν τῷδε τῷ τόπῳ,
διὰ τόνδε τὸν τρόπον, ἢ τιμὴ ἐκὼν τοῦ Χριστοῦ
ἀποκέκρυπται, ἦν ἀναζητήσας καὶ λαβὼν πάντα
[P. 178] αἰσίως πράξεις. Ὁ δ' ἐπίσκοπος χαρᾶς
ἀφάτου πλησθεὶς καὶ τὸν τόπον καταλαβὼν καὶ
τοῦτον διαδρόμῃς, ὡς τοῦ θαύματος! εὔρε τὴν θεῖαν
εἰκόνα ἀδιαλώθητον καὶ κεχαραγμένην καὶ τὴν
θρυαλλίδα ἐν τοσοῦτ' ἰσχύρῳ μὴ ἀποσβεσθεῖσαν, ἀλλὰ
καὶ ἐν τῷ πρὸς φυλακὴν ἐπιτεθέντι πρὸ τοῦ λύχνου
κεράμῳ ἐκτυπωθῆν ἕτερον ὁμοίωμα ἀπαράλλακτον
τοῦ πρωτοτύπου. Τοῦτο λαβὼν ὁ ἐπίσκοπος μετὰ
χαρᾶς ἀμέτρου, καὶ λιτανεύσας καὶ εὐχαριστήσας,
κατέλαθε τὸν τόπον καθ' ὃν οἱ Ἡέρσαι διώρυκτον.
Ὡς δὲ πλησίον ἀλλήλων ἐγένοντο ἐν τῷ δρόμῳ, ἀπὸ
τῆς λυχνίας ἐκείνης ἐλαίου ἐπιστάξαντες εἰς τὸ
ἡύτρεπισμένον πῦρ πάντα ἀπώλεσαν ἄροθν. Ἀλλὰ
κατὰ τῶν ἀνδρῶν, ἦν ἀπειροσ ὕλη ὑπέτρεφεν, ὡς
ἐκτυπώματος, ἐξαίφνης βίαιος ἄνεμος ἐγερθεὶς κατὰ
τῶν ἀναφλεγόντων ταύτην ἀντίτρεφεν, οὗς καὶ
ἐμπυρίζουσα ἀπέστρεψε. Ταῦτα παθόντες μᾶλλον ἢ
δράσαντες οἱ Ἡέρσαι, οὐχ ἔπαξ, ἀλλὰ δις καὶ πολλα-
κις, μετ' αἰσχύνης ἀπέσιρου ὑπεχώρησαν ἄπρακτοι.

Ἐπεὶ δὲ πρὸς τὴν βασιλεύουσαν τῶν πόλεων
πανταχόθεν συνεβόη τὰ ἀγιώτατα καὶ κάλλιστα,
ἦν δὲ ἄρα θεῖον βούλημα καὶ τὴν ἱερὰν ταύτην καὶ
θεῖαν εἰκόνα μετὰ τῶν ἄλλων ἀποθησαυρισθῆναι
καλῶν, ὃ τῶν Ῥωμαίων κυριαρχῶν Ῥωμανὸς ὁ Λα-
καπηγὸς σποῦδασμα ποιεῖται κατευμοιρῆσαι ταύτης
καὶ καταπλοῦσαι τὴν βασιλεύουσαν. Καὶ δὴ κατὰ
διαφόρους καιροὺς ἐξαπέστειλε πρὸς τὴν Ἐδέσσαν
μηδὲν ἀνύσας. Ὁ μὲν γὰρ ἐπέκειτο αὐτῶν, οἱ δὲ
ἀνέδουσαν καὶ παρεκρούοντο. Καὶ τελευταῖον πεισθέν-
τες ἐπένευσαν ὃ γὰρ ἀναξ Ῥωμαίων τῇ ἐφίσει
τοῦ τοιοῦτου καλοῦ πρὸς πάντα ὑπέβας τὰ παρ'
αὐτῶν προβαλλόμενα, καὶ δοὺς αὐτοῖς διακοσίους
Σαρακηνοὺς καὶ ἀργύρου ἐπισήμου χιλιάδας δώδεκα,
καὶ ἀσφαλίσάμενος διὰ σφραγίδος χρυσῆς τοῦ μὴ
πολεμῶς ἐπέργεσθαι τὰ τῶν Ῥωμαίων στρατεύματα
κατὰ τῶν τεσσάρων πόλεων ἐκείνων, μηδὲ ληΐζεσθαι
ταύτας, ἐπέτυχε τῆς αἰτήσεως. Ἐπεὶ γὰρ συνεχω-
ρεῖτο γενέσθαι καὶ παρεχώρησεν ὁ ἀμπερᾶς, λαβόντες
οἱ ἐπίσκοποι, ὃ τε Σαμοσάτων καὶ ὃ τῆς Ἐδέσσης,
καὶ ἕτεροὶ τινες τῶν ἐλλαβῶν τὸ ἅγιον ἐκεῖτο ἀπει-
κόνισμα καὶ τὸ χριστόγραφον ἐπιστολίδιον ἔχοντο
τῆς δόξου· καὶ πάλιν ἄπειρα ἐτελεῖτο θαύματα. Ὡς
δὲ κατήντησαν ἐν τῷ τῶν Ὀπτιμάτων θέματι, ἐν τῷ
τῆς Θεοτόκου ναφί τῷ Εὐσεβίου λεγομένῳ, Πολλοὶ
προσελθόντες μετὰ πίστεως ἀπὸ ποικίλων νόσων
ἴαθησαν. Ἐνθα καὶ τις προσήλθεν ὑπὸ ὀξυμόνος
ἐνοχλούμενος, καὶ τότε οἶονε ἀπεφοίθησεν. Ἀπόλαθῃς,
Κωνσταντινούπολις, δόξαν καὶ χαρὰν, καὶ σὺ, πορφυ-
ρογέννητε, τὴν βασιλείαν σου. Καὶ παραυτὰ ἴαθη ὁ
ἄνθρωπος. Τῇ δὲ ἐ' τοῦ Αὐγούστου μηνός, κατὰ τὸ
ζυνβ' ἔτος τῆς τοῦ [P. 179] κόσμου γενέσεως, κα-
τέλαβον τὸ ἐν Βλαχέρναις ναὸν τῆς ὑπεραγίας Θεο-
τόκου οἱ τὸ ἅγιον διακομιζόμενοι, ὃ καὶ σεβασμῶς

set acturus. Episcopus immensa repletus lætitia,
loco invento et aperto reperit (proh miraculum!)
divinam imaginem incolumem lucernamque tanto
temporis decursu non exstinctam, atque adeo in
tegula quæ fuerat ante lucernam custodiæ causa
objecta, aliam exemplari per omnia assimilem im-
pressam imaginem. Hac ille ingenti cum gaudio
arrepita, supplicatione et gratiarum actione per-
actis, eum **313** locum petiit qua Persæ cuniculos
agebant. Cumque prope illos pervenisset, ex lu-
cerna oleum instillavit in ignem ab iis peratum,
isque ignis hostes ad unum omnes consumpsit.
Sed et foris Persæ ad lædendos oppidanos rogam
succenderant; qui ignis cum aleretur copiosissima
materia, ubi prope cum divina effigie accessit
episcopus, subito exortus validus ventus, eum in
eos qui succenderant distulit eosque urens abegit.
Ita Persæ non semel tantum, sed sæpius male
accepti, Edessa integra et re infecta maximo cum
dedecore discesserunt.

καὶ τὴν ἔξωθεν ἀναφθεῖσαν πυρὰν ὑπὸ τῶν Περσῶν
πλησίον αὐτῆς ἐγένετο ὁ ἐπίσκοπος μετὰ τοῦ θεοῦ
ἐκτυπώματος, ἐξαίφνης βίαιος ἄνεμος ἐγερθεὶς κατὰ
τῶν ἀναφλεγόντων ταύτην ἀντίτρεφεν, οὗς καὶ
ἐμπυρίζουσα ἀπέστρεψε. Ταῦτα παθόντες μᾶλλον ἢ
δράσαντες οἱ Ἡέρσαι, οὐχ ἔπαξ, ἀλλὰ δις καὶ πολλα-

Enimvero cum in urbem quæ imperii caput est
omnia undique sacerrima atque pulcherrima con-
fluerent, ac Dei voluntas esset ut inter alia ibi hæc
quoque reconderetur divina imago. Romanus Laca-
penus, imperator Romanorum, operam dedit ut
ea potiretur eaque Constantinopolim ditaret. Sæpe
ejus rei causa frustra legatos miserat. Tandem
cupidine ejus obtinendi cum Edessenis omnia
ipsorum postulata concessisset, obtinuit. Dedit 200
Saracenos, 12 millia argenti signati; aureoque si-
gillo confirmavit nunquam legiones Romanas ho-
stiliter quatuor illas urbes accessuras aut prædam
acturas. Ita voti compos factus, **314** Amera con-
cedente, episcopi Samosatenus et Edessenus ali-
que pii sanctam illam effigiem ac epistolam a Christo
scriptam Edessa auferentes iter ingressi sunt. Rur-
sus tum infinita sunt edita miracula. Cum perve-
nissent ad templum Dei Genitricis, quod est in
Optimatum regione ac Eusebii dicitur, multi fide
præditi accedentes a variis morbis sunt liberati.
Ibi etiam quidam accessit qui a dæmone vexabatur,
atque hæc quasi divino instinctu vaticinatus est:
Recipe, Constantinopolis, gloriam et lætitiā, tuque,
Porphyrogenete, tuum regnum. Statimque sana-
tus est. Die decima quinta Augusti. anno mundi
6452, ii qui sacram imaginem ferebant, Blachernas
ad ædem beatissimæ Dei Genitricis pervenerunt.
Ibi accepta est reverenter ac magno cum gaudio,
adorataque a Cæsaribus, a proceribus et reliquis
omnibus. Postridie post salutationem et adora-
tionem, humeris suis sublata imaginem Christi
summus pontifex Theophylactus et imperatoris
filii (senex enim imbecillitate detinebatur) ac præ-
terea senatores omnes cum universa ecclesiasti-

corum turba, quo decet comitatu usque ad portam Auream deduxerunt. Inde eodem ritu, psalmis et hymnis adhibitis, ad nobile et maximum divinæ sapientiæ templum detulerunt. Postea ad imperatorem ascenderunt, et in Pharo, quæ est ædes divæ Virginis, venerandam atque sacram Christi imaginem **315** deposuerunt, magnum præsidium reginæ urbium urbis et omnium Christianorum. Atque hæc quidem hactenus. Nos ad historiæ continuationem revertamur.

ψαλμῶν καὶ ὕμνων κατέλαβον τὸν περιώνυμον μέγιστον ναὸν τῆς Ἀγίας. Εἶτα ἀνήλθον εἰς τὸν βασιλέα, καὶ ἐν τῷ Θεομητρὸς ναῷ Φάραφ κατέθεντο τὸ τίμιον καὶ ἅγιον ἐκτύπωμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς φυλακτήριον μέγιστον τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων καὶ πάντων τῶν Χριστιανῶν. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως, πάλιν δὲ τῆς τῶν ἱστοριῶν ἀκολουθίας ἐξόμεθα.

Nato Christo, statim Augustus omnia in suam redegit potestatem, ac dominationibus gentium regnisque particularibus abolitis omnia Romano imperio subjecit. Ita tum summa pax obtinuit. Quippe Deo rem Romanam adjuvante hostes terga verterunt, et regna pridem adversa tum cervices subdiderunt jugo salutari. Nam Deus veritate et rerum ipsarum testimonio tanquam voce utens, suam tunc majestatem demonstravit. Proinde Deus Judæorum vecordiam prævidens per vatem ita es vaticinatus: « Cessate et cognoscite me esse Deum, qui et inter gentes et in terra exallabor. » Nobis autem significans quisnam ille sit, ac quasi gratulans nobis vates, « Deus, inquit, exercituum Dominus, a partibus nostris est: patrociniū nostri suscipit Deus Jacobi. » Neque vero otiosa est Jacobi mentio, sed ideo facta quod is primus de vocatione gentium ille vaticinatus. Verba ejus sunt: « Non deerit princeps Juda oriundus, donec is veniat cui reposita est summa rerum: is erit spes gentium⁸⁷. » Itaque Davidus jam tum mutationem gentium prædicens, convenienter ait Deum Jacobi, qui ista fuit vaticinatus, rem præclare gessisse. Cæterum anno regni Augusti 48, anno mundi 5506 annorum Antiochensium **316** numerus cæpit. Cumque eo tempore Herodes alienigena Judæorum rex esset declaratus nato Domino nostro Jesu Christo Herodesque vitam misere cum morte commutasset, impletum est illud oraculum, quo non ante defuturum principem populi Juda procreatum dicebatur, quam is cui reposita erat summa rerum, id est Christus, nasceretur. Quando enim Herodes alienigena posito præputio regnum in Judæos obtinuit, et Ananilum alienigenam pontificatu maximo afferit, statim Judaicum imperium, quod hactenus obtinuerat, finitum fuit. Etenim sacerdotes rei publicæ præfuerant, donec Pompeius Romanorum dux Hierosolymis expugnatis templum polluit, ac Aristobulum, qui eo usque regnum juxta ac pontificatum a majoribus per successionem acceptasset, vinctum Romam misit, ac populum Judæi-

⁸⁷ Gen. xlix, 10.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(30) Ἀσπασμός, ubi de sacris imaginibus est sermo, osculum etiam sibi conjunctum expetit. Officia Græcorum sexcentis in locis. GOAR.

καὶ περιχαρῶς ὑπεδέχθη καὶ προσεκυνήθη παρά τε τῶν βασιλέων καὶ τῶν ἐν τέλει καὶ τῶν λοιπῶν πάντων. Τῇ δὲ ἐπαύριον μετὰ τὸν ἀσπασμὸν (30) καὶ τὴν προσκύνησιν ἀράμενοι τὴν τοῦ Χριστοῦ εἰκόνα ἐπὶ τῶν ὤμων ὁ τε ἀρχιερεὺς Θεοφύλακτος καὶ οἱ νεάζοντες βασιλεῖς (ὁ γὰρ γέρων δι' ἀσθένειαν ἀπελείπετο), ἀλλὰ καὶ οἱ τῆς γερουσίας ἀπαντες μετὰ παντὸς τοῦ τῆς Ἐκκλησίας πληρώματος, τῇ προσήκουσῃ δορυφορίᾳ παρέπεμπον μέχρι τῆς χρυσείας πόρτης. Κάκειθεν πάλιν ἀναλαβόμενοι ὁμοίως μετὰ

Τοῦ δὲ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ σάρκα τεχθέντος εὐθύς Αὐγουστος Καῖσαρ ἐκράτησε πάντων, καὶ τὰς ἐθνarchίας πάσας καὶ μερικὰς βασιλείας καταλύσας τοῖς Ῥωμαίων οἴαξι πάντας ὑπέταξε, καὶ βαθεῖα εἰρήνη πανταχοῦ γέγονε· τῆς γὰρ θείας βοήθειας ἐπιφανείσης νῦτα δεδώκασιν οἱ πολέμιοι, καὶ αἱ πάλαι τάναντία φρονούσαι βασιλείαι ὑπέκλιναν τὸν αὐθέντα καὶ τὸν σωτήριον ζυγὸν ὑπεδέξαντο. Τῇ γὰρ ἀληθείᾳ καὶ τῇ τῶν πραγμάτων μαρτυρίᾳ οἷόν τι φωνῇ χρησάμενος ὁ Θεὸς τὸ οἰκεῖον ὕψος ὑπέδειξε. Προειδὼς τοίνυν ὁ Θεὸς τὴν Ἰουδαίων ἀπόνοιαν ἔφη διὰ τοῦ προφήτου· « Σχολάσατε, καὶ γινώτε διτι ἐγὼ εἰμι ὁ Θεός· ὑψωθήσομαι ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὑψωθήσομαι ἐν τῇ γῆ. » Ἡμῖν δὲ παραδηλῶν τις οὕτως ἐστὶ, καὶ ὡς περ συνευφρανόμενος ἐπάγει· « Κύριος τῶν δυνάμεων μεθ' ἡμῶν, ἀντιλήπτωρ ἡμῶν ὁ Θεὸς Ἰακώβ. » Τοῦ δὲ Ἰακώβ τὴν μνήμην οὐχ ἀπλῶς ἐποιήσατο· ἀλλ' ἐπειδὴ πρῶτος ἐκείνος τὴν τῶν ἐθνῶν προεθέσπισε κλήσιν· « Οὐκ ἐκλείπει γὰρ, φησὶν, ἄρχων ἐξ Ἰούδα, ἕως ἂν ἔλθῃ· ὁ ἀπόκειται, καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν, » τὴν μεταβολὴν τῶν ἐθνῶν κἀταῦθα προσπιζῶν, εἰκότως τὸν τοῦ Ἰακώβ Θεοῦ τοῦ ταῦτα προειρηκότος ἔφη κατωρθωκέναι. Τοιγαροῦν ἐν τῷ μβ' τῆς Αὐγουστου βασιλείας ἐν τῷ εφς' ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἤρχθη, ὁ κατὰ Ἀντιόχειαν τῶν ἐτῶν ἀριθμός. Καὶ Ἡρώδης μὲν ἐξ ἐθνῶν ἤδη βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας ἀνηγορευμένος, καὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ σάρκα γεννηθέντος, καὶ τοῦ Ἡρώδου κακῶς τὴν βίον διαλλάξαντος, πεπλήρωται τὸ, « Οὐκ [P. 180] ἐκλείπει ἄρχων ἐξ Ἰούδα ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ ἀπόκειται, ὅς ἐστιν ὁ Χριστός. » Ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸς ὁ Ἡρώδης ἀλλόφυλος ὢν περιτμηθεὶς ἤρξε τῶν Ἰουδαίων καὶ ἀρχιερεὰ κατέστησεν ἀλλογενῆ τὸν Ἀνάνιον, εὐθύς ἐπάσθη κατὰ τὴν θείαν πρόβησιν ἡ ἐξ Ἰούδα ἀρχὴ μέχρι τότε κρατήσασα. Οἱ γὰρ ἱερεῖς προεστῆκεισαν τῶν πραγμάτων, ἄχρις οὗ Πομπήιος ὁ Ῥωμαίων στρατηγὸς ἐπιστὰς τὴν μὲν Ἱερουσαλὴμ κατὰ κράτος πολιορκεῖ, μαινεῖ δὲ τὰ ἅγια, τὸν δὲ ἐκ τῆς προγόνων διαδοχῆς μέχρις ἐκείνου τοῦ καιροῦ διαρκέσαντα βασιλέα τε ὁμοῦ καὶ ἀρχιερεὰ Ἀριστόβουλον δέσειον

ἐπὶ Ῥώμῃν ἐκπέμφας τὸ πᾶν Ἰουδαίων ἔθνος Ῥω-
μαίοις ὑπόφορον κατέστησε. Καὶ οὕτως πρῶτος ἀλλό-
φυλος Ἡρώδης, ὡς ἔφην, τὸ Ἰουδαῖον ἔθνος ἐγγει-
ρίζεται. Καθ' ὃν καιρὸν ἐναργῶς τῆς Χριστοῦ
παρουσίας ἐνστάσης ἐξέλιπον οἱ τῶν Ἰουδαίων ἀρχι-
ιερεῖς καὶ ἡγούμενοι.

Γεννηθεὶς τοίνυν ὁ Χριστὸς οὐδ' αὐτὸς ἐπὶ τοῦ
αἰσθητοῦ θρόνου Δαβὶδ ἐκάθισεν, ἀλλὰ θρόνον λέγει
Δαβὶδ τὴν ἀκαθαίρετον καὶ αἰώνιον βασιλείαν. Αὐτὸς
γὰρ ἐστὶ προσδοκία ἐθνῶν, οὐχὶ τοῦ ἐλαχίστου μέ-
ρους τῆς οἰκουμένης. « Ἔσται γὰρ, φησὶν, ἡ βίβλα
τοῦ Ἰεσοῦ καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἀρχεῖν ἐθνῶν ἐπ'
αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσι » καὶ « Τέθεικά σε εἰς διαθήκην
γένους, εἰς φῶς ἐθνῶν » καὶ « Θήσομαι εἰς τὸν αἰῶνα
τοῦ αἰῶνος τὸ σπέρμα αὐτοῦ, καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ
ὡς τὰς ἡμέρας τοῦ οὐρανοῦ. » Οὗτος οὖν καὶ βασιλεὺς
πάσης τῆς γῆς διέμεινεν, εἴ καὶ μὴ τὰ σκῆπτρα τῆς
Ἰουδαίας παρέλαβε, καὶ βασιλεὺς πάσης τῆς γῆς
ἐστὶν ὁ Θεός. Καὶ ἡ ἐλευθερία τοῦ Ἰακώβ ἐδεδιώθη, καὶ
ἐνευλογήθησαν ἐν τῷ σπέρματι αὐτοῦ πᾶσαι αἱ φυλαὶ
τῆς γῆς, καὶ πάντα τὰ ἔθνη μακαριοῦσι τὸν Χριστόν.

Ἰνα δὲ σαφέστερον γένηται πῶς ἡ ἱερατικὴ φυλὴ
ἐμίγη τῇ βασιλικῇ, λέξομεν οὕτως. Ὁ μὲν Ἰούδας
ἐγέννησε τὸν Φαρὲς ὁ δὲ Φαρὲς τὸν Ἑσρώμ, ὁ δὲ
Ἑσρώμ τὸν Ἀράμ, ὁ δὲ Ἀράμ τὸν Ἀμιναδάμ, ὁ
δὲ Ἀμιναδάμ τὸν Νασσών, ὁ δὲ Νασσών τὸν Σαλ-
μῶν, ὁ δὲ Σαλμῶν τὸν Βόρζ, Βόρζ δὲ τὸν Ἰδὶδ,
Ἰδὶδ δὲ τὸν Ἰεσοῦ, ὁ δὲ Ἰεσοῦ Δαβὶδ τὸν βασι-
λεῖα. Ἐπεὶ οὖν ὁ Νασσών υἱὸς ἦν τοῦ Ἀμιναδάμ,
τούτου τὴν ἀδελφὴν Ἐλισάβετ ἠγάγετο γυναῖκα ὁ
μέγας ἀρχιερεὺς Ἀαρών, ἀδελφὸς Μωϋσέως, ἐκ
φυλῆς ὑπάρχων τοῦ Λευί. Καὶ μέντοι καὶ ὁ θεσπέ-
σιος ἱεράρχης Ἰωδαὲ, φυλῆς ὢν τῆς Λευιτικῆς,
ἠγάγετο γυναῖκα τὴν ἀδελφὴν Ὀχοζίου, φυλῆς οὖσαν
τοῦ Ἰούδα. Κάντεῦθεν λοιπὸν τῆς βασιλικῆς φυλῆς
συμμιγείσσης τῇ Λευιτικῇ, μάλα γε εἰκότως ὁ Κύριος
ἐκ Μαρίας τῆς Ἡαρθένου καὶ κατὰ σάρκα μητρὸς
αὐτοῦ γενεαλογούμενος σῦν βασιλεὺς καὶ ἱερεὺς εἰς
τὰ πρὸς Θεόν, ὡς ἔφην, ἀνθρώποις [P. 181] ἀναδέδεικται,
καὶ προδήλως κηρύττεται βασιλεὺς αἰώνιος κα-
ιερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ.

Ἐντεῦθεν τοίνυν ἀρχεται ἡ τετάρτη βασιλεία, ἣν
ὁ Δανιὴλ ἐν τῇ τῶν τεσσάρων θηρίων ὀπτασίᾳ τέταρ-
τον θηρίον διαφέρον τῶν ἄλλων τροπικῶς ὀνομάζει,
ἐφ' οὗ καὶ ὁ τῶν πρώτων τεσσάρων στοιχείων δη-
μιουργὸς καὶ τὸν τετραπέρατον κόσμον συνδύσας ἐν
τούτοις Ἰησοῦς Χριστὸς ἐσαρκώθη διὰ τὴν ἡμετέραν
σωτηρίαν. Ὅθεν εἰκότως μέγας βασιλεὺς καὶ ἐπίτη-
μος ὑπὲρ πάντας ὁ Λύγουστος καὶ δυνατὸς γενόμενός
ὑπέταξε τὰς μερικὰς βασιλείας πάσας, διὰ τὸν ἐν
ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ Βασιλεῖα τοῦ παντός καὶ Κύριον
τεχθέντα, κατὰ τὴν Ἡσαίου προφητείαν φησὶ γὰρ
« Καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐμφανὲς τὸ
ἄκρον τῶν Κυρίου, καὶ ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ ἐπ' ἀκρων τῶν
ὄρεων. Καὶ ὑψωθήσεται ὑπεράνω τῶν βουνῶν, καὶ
ἔξουσιν ἐπ' αὐτὸν πάντα τὰ ἔθνη, καὶ πορεύσονται
λαοὶ πολλοί, καὶ ἐροῦσι Δεῦτε. ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος
Κυρίου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ. Καὶ
ἀναγγελεῖ ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ πορευσόμεθα ἐν
αὐτῇ. Ἐκ γὰρ Σιών ἐξελεύσεται νόμος, καὶ λόγος

⁸⁸ Isa. II, 1-4.

A cum omnem hominis stipendiarium fecit. Eo modo
primum Herodi alienigenæ in Judæos reguum
commissum fuit; quo tempore perspicue instante
Christi adventu, Judæorum et pontifices et princi-
pes desierunt.

Natus Christus non visibili Davidico solio rex
consedit, sed solium Davidicum Scriptura appel-
lat æternum et indissolubile. Ipse enim est quem
exspectant gentes, quæ non sunt minima pars orbis
terrarum. « Erit enim, ait, stirps Jessæ, et is qui ad
imperium in gentes gerendum exorietur; in eo
gentes spem ponent. Posui te in fœdus generis et
lumen gentium. In omnia secula propagabo
ejus progeniem; neque ante solium ejus regium
successore carebit quam dies cælo non oriatur. »

B Is ergo et rex universæ terræ permansit, quan-
quam sceptrâ Judaica non acceperit; et rex univer-
sæ terræ est Deus, ac libertas Jacobi confirmata
est, inque ejus semine omnes terræ tribus beatæ fac-
tæ sunt, omnesque populi Christum prædicabunt.
Ut autem manifestius fiat quomodo sacerdotalis
tribus permixta fuerit cum regia, sic rem expone-
mus; Judas Pharezum procreavit. Inde ordine pro-
gnati sunt Esromus, Aramus, Aminodamus, Naasson
Salmon, Boozus, Obedus, Jessas, rex Davidus. Quo-
niam igitur Naasson filius erat Aminadami, hujus
sororem Elizabetham Aaron pontifex maximus
uxorem duxit, frater Mosis, tribu Levita. Quin et
divinus Jodaas, pontifex et ipse maximus, tribu
Levita, in matrimonio habuit sororem Ochoziæ,
Judæam tribu. Cumque exinde tribus regia fuerit
cum sacerdotali permixta, admodum convenienter
dominus ex Maria Virgine ac matre carnis suæ
natus, serie generis exposita et rex et sacerdos
Dei, ut dictum est, deprehenditur. Itaque mani-
festo prædicatur rex sempiternus, idemque æter-
nus pontifex secundum Melchisedeci ordinem.

318 Atque hoc est initium quarti regni, quod
Danielus, cum ei quatuor animalia appareret, sibi
animalis specie a reliquis differente representa-
tum ait, quo veheretur primorum quatuor elemen-
torum opifex, qui quatripotentem mundum con-
cinnavit: quo regno scilicet nostræ salutis causa
D Jesus Christus homo natus est. Quare merito om-
nibus regibus major illustriorque fuit Augustus,
omniaque particularia regna suo imperio subjecit,
propter eum qui ipsius ætate nasci debuit rex et
Dominus universi, quæ Isaias his verbis prædixe-
rat ⁸⁸: « Ultimis porro temporibus mons Domini
erit illustris, ædesque Dei in summo montium:
exaltabitur supra colles, et ad eam proficiscentur
omnes nationes. Multique populi ibunt, ac dicent:
Agedum conscendamus montem Domini et ad eam
ædem Dei Jacobei: is nobis viam suam monstra-
bit, inque ea nos ambulabimus. Nam de Sione lex
egredietur, et sermo domini Hierosolymis exiit;

atque causas multarum is nationum disceptabit, et populum multum arguet. Tunc de gladiis suis vomeres et de frameis suis falces cudent, neque gens contra gentem gladium arripiet, neque rem porro bellicam discent. » Jam res ipsæ testantur his verbis tempus Christi adventus prædici. Antequam enim Romanum imperium inivit, crebra fuerunt populorum alterius adversus alterum bella, quod regnum singulatim per populos divisum esset. Postquam summa rerum ad Romanos devoluta **319** est, alta per totum orbem pax fuit, populique mutuis bellis omissis agriculturæ vacaverunt. Itavaticini istius exitus apertissime declaratur. Itaque etiam Danielus vaticinatus est his verbis **60**: « Cognosces autem et intelliges ex exitu sermonis, cum decretum fiet et ædificatur Hierosolyma, usque ad Christi principatum septimanas 7, septimanas 62. » Hæc annos efficiunt 483; totidemque annos uncti potestatem in populum Judaicum gesserunt. Quorum ultimus Hyrcanus, cum a Parthis esset captus, Augustus Herodi regnum tradidit; cujus posterius deinceps id tenuerunt usque ad Hierosolymorum excidium. Nam, quod et Josephus testatur, ab eo tempore non jam ex summorum pontificum stirpe aut Asmoneorum, qui et Maccabæi dicuntur, Deo pontifices creabantur: sed id munus obscuri homines alii per annum gerebant, alii alia ratione, redemptum a Romanis pecunia. Ideo Danieli quoque oraculum ait post 7 et post 62 septimanas abolitum iri unctiorem, neque fore iudicium, et cætera. Sic autem dividendæ sunt 69 septimanas: 7 a reditu ex exilio usque ad templi abolitionem; reliquæ 62 his sine intervallo succedentes in tempus quo uncti rerum potiti sunt; una autem in tempus quo Christus novum fœdus promulgavit; qua mediâ nobis salutiferum Christus subiit supplicium, et sublatum est e medio testamentum quod fuerat per Moysen traditum. Rursus: « Corroborabit fœdus multis una septimana; **320** ejusque dimidio tolletur sacrificium et libatio et in templo abominandum vastitatis signum ponetur, ac excidium Hierosolymorum perficietur. » Reliqua ibi invenies, ubi regnum Titi descripsimus.

Cæterum Augustus collectis per Italiam copiis contra Antonium movit. Victus prælio Antonius cum Cleopatra in Ægyptum fugit, ibique sibi ipse mortem conscivit. Cleopatra cum comprehenderetur, ne Romam in triumpho introduceretur, aspidi serpenti sese mordendam præbuit, itaque perit. Sol et Luna, liberi ipsorum, in triumpho Romam ducti sunt.

Sub hoc Augusto, ut Eusebius Pamphili ait, quartum regnum cepit, quod in quatuor animalium visione Danielus animal quartum terribile nominat. Tunc primum, initio jam quarto regno, Augustus solus omnem potestatem gessit. Quo tempore etiam Dominus noster Jesus Christus nostri causa nasci

⁶⁰ Dan. ix, 25.

Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ. Καὶ κρινεῖ ἀνὰ μέσον ἐθνῶν πολλῶν, καὶ ἐλέγξει λαὸν πολλόν. Καὶ συγκόψουσι τὰς μαχαίρας αὐτῶν εἰς ἀρατρὰ καὶ τὰς ζιβύνας αὐτῶν εἰς δρέπανα. Καὶ οὐ λήψεται ἔθνος ἐπ' ἔθνος μάχασθαι, καὶ οὐ μὴ μάθωσιν εἶτι πολεμεῖν. » Ὅτι δὲ τὸν μετὰ τὴν τοῦ Κυρίου παρουσίαν προσημαίνονται τὰτα καιρὸν, τὰ πράγματα σαφῶς μαρτυροῦσι. Πρὸ μὲν γὰρ τῆς Ῥωμαίων βασιλείας συχναὶ τῶν ἐθνῶν κατ' ἀλλήλων ἐπαναστάσεις ἐγίνοντο, ἅτε δὴ καθ' ἕκαστον ἔθνος τῆς βασιλείας μεμερισμένης; πάσης δὲ ἡγεμονίας εἰς Ῥωμαίους μετατεθείσης εἰρήνη βαθεῖα κατέσχε τὴν οἰκουμένην, ὡς μήκετι ἔθνος κατ' ἔθνος ἐπιστρατεύειν, ἀλλὰ τῇ γεωργίᾳ προσέχειν. Οὐκοῦν μάλα δείκνυται σαφῶς τὸ τῆς προρρήσεως τέλος. Διὸ καὶ Δανιὴλ προφητεύει λέγων: « Καὶ γνώση καὶ συνήσεις ἀπὸ ἐξόδου λόγων τοῦ ἀποκριθῆναι, καὶ τοῦ οἰκοδομηθῆσαι Ἱερουσαλήν ἕως Χριστοῦ ἡγουμένου ἐβδομάδας ζ' καὶ ἐβδομάδας ξβ' » α' ἂν συμπληροῦσιν ἔτη υπγ', ὅσα τὰ τῆς ἀρχῆς ὑπάρχει τῶν Χριστῶν ἡγουμένων, ὧν τελευταῖον Ἰρκανοῦ ὑπὸ Πάσθων αἰχμαλωτισθέντος Ἡρώδης; ἀπὸ Αὐγούστου παραλαμβάνει τὴν βασιλείαν, μετ' ὃν οἱ τούτου παῖδες μέχρι τῆς ὀσάτης Ἱεροσολύμων πολιτοκρίσας. Οὐκίτι γὰρ ἐκ διαδοχῆς τοῦ ἀρχιερατικοῦ γένους τῶν Ἰουδαίων καὶ Ἀσαμονίων ἦτοί Μακκαβαίων, ὡς φησιν Ἰώσηπος, ἱερῶνται τῷ Θεῷ, ἀλλ' ἄστυμοὶ τινες, οἱ μὲν ἐνιαύσιοι, οἱ δὲ ἐπὶ λόγῳ, παρὰ τῶν Ῥωμαίων τὴν ἱεροσύνην ὠνοῦμενοι. Διὸ καὶ Δανιὴλ προφητεύει λέγων. [P. 182] « Καὶ μετὰ τὰς ἐπτά καὶ ἐξήκοντα δύο ἐβδομάδας ἐξολοθρευθήσεται χριστὸς καὶ κρῖμα οὐκ ἔσται, » καὶ τὰ ἐξῆς. Διέλης δὲ τὰς ξθ' ἐβδομάδας οὕτως: τὰς μὲν ἐπτά μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῆς αἰχμαλωσίας ἕως τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ, τὰς δὲ ξβ' συναπτομένους ταῖς ζ' εἰν τὸν χρόνον ὃν κατέσχον οἱ Χριστοὶ ἡγούμενοι, τὴν δὲ μίαν ἐβδομάδα, καθ' ἣν ὁ Κύριος ἐκήρυξε τὴν καινὴν διαθήκην, τῆς ἐβδομάδος ἐν τῷ ἡμῖσι ἦλθον ἐπὶ τὸ σωτήριον πάθος, καὶ ἦρθη ἐκ μέσου ἡ διὰ Μωυσέως παραδοδομένη διαθήκη. Καὶ αὐθις: « Καὶ δυναμῶσαι διαθήκην πολλοῖς ἐβδομάς μία, καὶ ἐν τῷ ἡμῖσι τῆς ἐβδομάδος ἀρθήσεται θυσία καὶ σπονδή. Καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν βδέλυγμα ἐρημώσεως συντελεῖται δοθήσεται ἐπὶ τὴν ἐρημῶσιν Ἱερουσαλήμ. » Καὶ τὰ λοιπὰ εὐρησεις ἐν τῇ βασιλείᾳ Τίτου.

Ὁ γοῦν Αὐγουστος τὴν ἐξ Ἰταλίας συναθροίσας δύναμιν κίτεσιν ἐπὶ Ἀνεώνιον. Καὶ συμβολῆς γενομένης ἤτταται Ἀντώνιος, καὶ φέγει μετὰ τῆς Κλεοπάτρας εἰς Ἀἴγυπτον. Καὶ ὁ μὲν Ἀντώνιος ἐκυτὸν διεχειρίσατο, ἡ δὲ Κλεοπάτρα εὐλαδομένη τὸν ἐν τῇ Ῥώμῃ θρίαμβον συσχεθεῖσα, ἀσπίδι τῷ θηρίῳ ἐκυτὴν προσενεγκάμενη τελευτῆ. Ἡλιος δὲ καὶ Σελήνη τὰ τέκνα αὐτῶν συσχεθέντα προσήχθησαν τῷ θριαμβῷ Ῥώμης.

Ἐπὶ τούτου τοῦ Αὐγούστου, ὡς φησιν Ἐυσέβιος τοῦ Ηαμφίλου, ἀρχὴν ἡ τετάρτη λαμβάνει βασιλεία, ἣν ὁ Δανιὴλ ἐν τῇ τῶν τεσσάρων θηρίων ὀπτασίᾳ τέταρτον θηρίον φοβερόν ὀνομάζει. Τότε πρῶτον ἐπὶ τῆς δ' βασιλείας ἐμονάρχησεν Αὐγουστος, ὅτε καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν ἐκ γυναικῶς

ἀειπαρθένου γέννησιν δι' ἡμᾶς κατεδέξατο. Ὁ δὲ ἄξιός φησιν Εὐσέβιος ὅτι οὗτος ὁ Ἀύγουστος ἀπελθὼν εἰς Δελφοὺς ἠρώτησε τίς μετ' αὐτὸν βασιλεύσει· τοῦ δὲ Πυθίου μηδὲν ἀποκρινομένου, καὶ τοῦ Ἀύγουστου πάλιν ἐρωτήσαντος διὰ τί σιγᾷ τὸ μαντεῖον, ἔφη ἡ Πυθία ταῦτα·

Παῖς Ἑβραῖος κέλεται με, θεὸς μακάρεσσιν ἀνάσσειν,

Τὸνδε δόμον προλιπεῖν καὶ ὁδὸν αὔθις ἰκέσθαι. Ἀπιθι λοιπὸν ἐκ δόμων ἡμετέρων (31).

Τῷ δὲ εἰς ἔτι ἀπὸ κτίσεως κόσμου μβ' δὲ Ἀύγουστος ἐξῆλθε δόγμα παρ' αὐτοῦ ἀπογράφεσθαι πάντας τῶν οἰκουμένων. Ἐν φ' ἔτει καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐγεννήθη, Ἡρώδου βασιλεύοντος τῆς Ἰουδαίας, ὃν ὁ Καῖσαρ Ἀύγουστος προεχειρίσατο. Οὗτος ὁ Καῖσαρ τὸν κόσμον ἐκυτῶ ἅπαντα κηροποτάξας, ἐν τῷ μέλλειν αὐτὸν ἐν Ῥώμῃ ὄντα ἀποβιῶναι, παρηγγύησε τοὺς ἐν τέλει πάντας ἐν τῇ τελευτῇ αὐτοῦ χειρᾶς κροτῆσαι καὶ γελάσαι ὡς ἐπὶ μίμω τελευτῆς. Τοῦτο δὲ ποιῆσαι διωρίσατο ἀποσκόπτων

[P. 183] Ὅτι Ἡρώδης οὐ μόνον ἐν Βηθλεὲμ ἀναιρεθέντας ἐπὶ τῇ κατὰ τοῦ Χριστοῦ μανίᾳ καὶ οὐκ ἀποδοκίμως ὀνομάζεται, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τοὺς ἰδίους τρεῖς υἱοὺς ἀποκτείνει, καὶ τὴν μητέρα τούτοις ἐπισφάζει, καὶ τὸν τῆς γυναικὸς ἀδελφὸν ἑτέρους τε πολλοὺς τῶν οἰκείων καὶ πληθὺς οὐκ ὀλίγων Ἰουδαίων ἀποκτείνει ἐν τῇ αὐτοῦ τελευτῇ.

Ἰστέον δὲ ὅτι τρεῖς ἔσταν ὁ μέγας Ἡρώδης υἱοὺς, Ἡρώδην τὸν καὶ Ἀντίπαν, τὸν ἀποτεμόντα τὸν Ἡρόδωμον, ἐφ' οὗ καὶ ὁ Κύριος ἐσταυρώθη ἐπὶ Τιβηρίου Καίσαρος, Ἡρώδην τὸν καὶ Φιλίππον, ὃν πρῶτως Ἡρωδιάς ἐγαμήθη, ἐξ ἧς ἔσχε θυγατέρα Σαλώμην τὴν καὶ ἄρχισαμένην, καὶ Ἡρώδην τὸν καὶ Ἀγρίππαν, τὸν ἀνελόντα τὸν Ζεβεδαίου Ἰάκωβον.

Ὅτι Ἡρώδης ὁ μέγας τέθνηκεν ἑβδομήκοντα ἔτη ζήσας, ἐξ ὧν ἑβασίλευσε τῆς Ἰουδαίας ἔτη λζ' παρὰ νόμω. Ἐπὶ αὐτοῦ γὰρ ἡ κρόντος τοῦ πατριάρχου Ἰακώβ ἐπληρώθη ἡ λέγουσα· « Οὐκ ἐκλείψει ἔργων ἐξ Ἰούδα καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μητρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ ἀπόκειται, » ἦτοι ὁ Χριστὸς. Πρῶτος γὰρ ἀλλόφυλος Ἡρώδης Ἰουδαίων ἤρξεν, Ἄραφ ὧν Ἰδουμαῖος, καὶ πρῶτος ἀλλόφυλον ἀρχιερεῖα κατέστησε, τὸν Ἀνάνιον, ὡς Ἰωσήφος λέγει.

Ὅτι Ἡρώδης ὁ μαιφόνος πρὸς ταῖς πολλὰς τῶν συγγενῶν φονοκτονίας ἀναιρεῖ καὶ Ἰρκανὸν τὸν πάλαι ἀρχιερεῖα καὶ τὸν τοῦτου υἱὸν καὶ τὴν τοῦτου ἀδελφὴν, ἑαυτοῦ δὲ γυναῖκα, τοὺς δύο οἰκείους υἱοὺς εἰς ἄνδρας τελοῦντας, καὶ τὴν πενθερὰν, ἔτι δὲ Σαλώμην τῆς ἰδίας ἀδελφῆς τὸν ἄνδρα· γήμαντος δὲ αὐτῆν ἑτέρου, καὶ τοῦτον προσθήσει, πρὸς δὲ καὶ τοὺς ὑπερηγῆτας τῶν ἱερῶν νόμων, καὶ τοὺς τῶν πατρῶων ζηλωτάς. Θεηλάτῃ δὲ πληγῇ καὶ ὑδρωπι συσχεθεὶς σκώληκας ἀπὸ τοῦ σώματος ἐξέβρασε, καὶ οὕτως δεινῶς ὀδυνώμενος τέθνηκεν.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(31) Oraculum hoc mendose, ut omnia alia oracula, scriptum est. Primum versum sic legem, Ἑβραῖος κέλεται με παῖς μακάρεσσιν ἀνάσσειν. Sed cætera male habent. Videre potes etiam

ex muliere perpetuam virginitatem conservante sustinuit. Idem Eusebius narrat Augustum Delphos profectum de successuro sibi oraculum consuluisse, et cum vates nihil responderet, scitatum causam cur oraculum conticuerit, hoc responsum tulisse.

Me puer Hebræus jubet hoc discedere templo,

Reæ divum, et Stygium rursum remeare sub Orcum, Tu tacitus nostra hæc jam nunc alteria linque.

321 Anno mundi 5506, qui regno Augusto fuit 42, decretum ab ipso exiit ut totus mundus censetur. Eo anno Christus natus est, Herode Judææ regnum sibi ab Augusto concessum tenente. Augustus cum totum sibi mundum subjecisset, morte jam appetente, Romæ proceribus omnibus mandavit ut se defuncto plauderent ac risum tollerent, sicut in mimorum sine fieri assuebat. Eo mandato vitam humanam utpote ridiculam rem subsannavit.

Herodesguericida appellatur non modo ob pueros Brthlehem ab ipso, cum contra Christum sæviret, interfectos, sed etiam quod suos ipsius tres filios jugulasset, facinusque matrem eorum necando cumulasset, et fratrem uxoris ac reliquos domesticorum complures iis addidisset. Non parvam etiam Judæorum multitudinem moriturus necavit.

Notandum est Herodi magno tres fuisse filios: Herodem, qui et Antipas appellatur. qui cervicem præcidi Præcursori Christi jussit (eo regnante Christus crucifixus est, imperante Tiberio Cæsare): Herodem cognomento Philippum, cujus primum uxor fuit Herodias, eique Salomen filiam peperit eam quæ saltavit; Herodem denique Agrippam, qui Jacobum Zebedæi filium necavit.

Herodes magnus mortuus est septuagenarius. Annos 37 regnum in Judæam illegitimum tenuit; inque ipso impletum est patriarchæ Jacobi vaticinium, qui non ante defuturum Juda ortum principem et ducem semine ejus cretum edixerat, quam is veniret cui reposita omnia erant, id est Christus. Primum enim alienigena Judæis imperavit Herodes Idumæus Arabs, primumque alienigenam pontificem constituit Ananiam, ut Josephus narrat.

Herodes parricida præter multas cognatorum neces etiam Hyrcanum interfecit, antiquum pontificem maximum, ejusque et filium et sororem, quam ipse uxorem habebat, item duos filios jam ad virilem ætatem profectos, socrum. Salomes suæ sororis maritum, ac rursus alterum cum quo illa secundas nuptias fecerat. Addidit et divinæ legis enarratores, et qui patrios ritus amplectebantur. Divinitus autem aqua intercute ponitus, erumpentibus ex corpore ejus vermibus, gravissimis dotoribus cruciatus periiit.

Suidam in Ἀύγουστος ubi pro τοῦδὸν lege εἰδος; ut videatur legi posse utrumque τὸνδε δόμον προλιπεῖν καὶ ἄθος αὔθις ἰκέσθαι. Tertius mancus est, Xyl.

Christus ab Ægypto rediit annos natus quinque.

Archelaum Herodis filium Augustus Judææ genti præfecit. Reliquam regionem in 4 partes distribuit, eisque reliquos Archelai fratres præposuit, tetrarchas a quadripartito imperio appellatos. Horum nomina sunt Herodes patri, Antipater avo cognomines, Lysanias et Philippus. Tanta eo tempore fuit Romæ penuria ut modius aureis 27 sit venditus.

Anno mundi 3519, incarnationis autem divinæ 13, tertius Herodes, cognomine Agrippa, regnum in Judæos obtinuit, alienigena, Herodis 323 filios frater Archelai. Regnavit annos 24. Nam Archelaus cum 9 annos regnasset, a Romanis est Viennam Galliæ urbem in exsilium missus. Hic Herodes, qui et Antipas, anno sui regni 13 Joannem Baptistam necavit, Christo 32 agente annum. Sub eodem Christo propter nos sponte supplicium pertulit. Sub hoc Panosus urbs Cæsarea Philippi denominata est quod eam Philippus tetrarcha refecisset. Is in honorem Tiberii Cæsaris urbem Tiberiadem condidit; et Gabiniorum urbem, olim Samarie nomine notam instauravit, ac Sebastem, hoc est Augustam, nunc cupavit. Ejusque navale, turrim Stratonis, muro cum cinxisset. Cæsaream ab ipso Cæsare appellavit. Post et Antipatridem condidit; et Pancade, quæ nunc Cæsarea Palæstinæ usurpatur, Panifanum nomine Paneum posuit, ac templum Hierosolymitanum duplum ædificavit. Missus autem in exsilium Lugdunum Galliæ urbem, vita cum adultera Herodiade summa in egestate exacta, mortuus est. Filiam, quæ saltando impetrarat ut Præcursori caput amputaretur, terra vivam absorpsit. Alii ferunt eam, cum in glacie palustri luderet, rupta glacie ita in fundum decidisse ut caput abscissum supra glaciem exstaret.

Herodis tempore impletum est Danieli oraculum. Nam ad eum usque uncti, hoc est summi pontifices, Judæos rexerant, ab instaurato 324 Darii opera templo usque ad Hyrcanum (nomen huic a subactis Hyrcanis fuit) per annos 483, quos etiam Danieli oraculum exprimit: «Cognosces et intelliges ab exitu sermonis, quod decretum fiet et ædificabitur Jerusalem, usque ad Christum ducem, septimanæ septem et septimanæ sexaginta duæ⁹⁰.» Hæ septimanæ sexaginta novem annos conficiunt 483; totidemque annos imperium Judaicum penes unctos fuit. Quorum postremus Hyrcanus cum esset a Parthis captus, Herodes Antipatri filius regnum in Judæos, nihil ad se pertinens, ab Augusto et senatu Romano accepit; idque in ejus deinceps stirpe usque ad excidium Hierosolymorum permansit. Is ergo Herodes Antipatri Ascalonitæ filius fuit, matre Cypride Arabica. Quo tempore natalibus Christi

⁹⁰ Dan. ix, 25.

A "Οτι πενταετής ο Χριστός από της Αιγύπτου ἀνέρχεται.

"Οτι Αὐγουστος Ἀρχέλαον μὲν υἱὸν Ἡρώδου Ἰουδαίων ἐθνάρχην κατέστησε· τοὺς δὲ ἄλλους ἀδελφοὺς αὐτοῦ τέσσαρας ὄντας, Ἡρώδην ὁμώνυμον τῷ πατρὶ καὶ Ἀντίπατρον τῷ πάππῳ Λυσανίαν τε καὶ Φίλιππον, εἰς τέσσαρα μέρη διατεμῶν τὴν χώραν ἐκάστην διένειμε καὶ τετράρχας αὐτοὺς ὠνόμασε. Τότε καὶ λιμὸς ἐν Ῥώμῃ γέγονεν ὡς πρῶτοναι τὸν μῦθον χρυσίων κζ'.

"Οτι τῷ ἐφ' ᾧ τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας σαρκώσεως ἔτει ἰγ' Ἰουδαίων τρίτος Ἡρώδης ἐκράτησεν, ὅς καὶ Ἀγρίππας ἐλέγετο, ἀλλόφυλος ὢν, υἱὸς Ἡρώδου, ἀδελφὸς Ἀρχελάου, ἔτη κδ'. ὁ γὰρ Ἀρχέλαος μετὰ θ' τῆς ἀρχῆς ἔτη εἰς Βιένναν πόλιν [P. 184] τῆς

B Γαλλίας ὑπὸ Ῥωμαίων ἐξωρίσθη. Οὗτος Ἡρώδης, ὁ καὶ Ἀγρίππας, Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν ἀνέειλε τῷ ἰγ' μὲν ἔτει τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, λβ' δὲ τῆς τοῦ Κυρίου σαρκώσεως· ἐφ' οὗ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐκουσίως δι' ἡμᾶς τὸ σωτήριον ὑπέστη πάθος. Ὑπὸ τούτου ἡ Πανοσοῦς Καισάρεια Φιλίππου μετωνομάσθη διὰ τὸ ἀνακτισθῆναι παρὰ τοῦ τεττάρχου Φιλίππου. Οὗτος τὴν Τιβεριάδα πόλιν διὰ Τιβέριον Καίσαρα ἔκτισε, καὶ τὴν τῶν Γαβινίων πόλιν τὴν ποτε Σαμάρειαν ἐπικτίσας Σεβαστὴν αὐτὴν προσηγόρευσε, τὸ δὲ ἐπίνεον αὐτῆς, τὸν Στρατωνος πύργον πολιόσας, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ Καίσαρος Καισάρειαν ἐκάλεσεν· ὕστερον δὲ καὶ Ἀντιπατρίδα κτίζει. Καὶ Πανεῖον εἰδωλεῖον κατεσκεύασεν ἐν Πανέθῳ τῷ Πανί, ἐν τῇ νῦν λεγομένῃ Καισαρεία τῆς Παλαιστίνης· καὶ τὸν ναὸν Ἱεροσολύμων διπλοῦν C ἀνψικοδόμησεν. Οὗτος ἐξορισθεὶς ἐν Λουγδούνῃ τῆς Γαλλίας ἐν ἐσχάτῃ πενίᾳ σὺν τῇ μοιχαλίδι θνήσκει. Τὴν δὲ ὀρχησαμένην κόρην ἐπὶ τῇ ἀποτομῇ τοῦ Προδρόμου ζῶσαν κατέπειεν ἡ γῆ· οἱ δὲ φασιν δι' εἰς πάγον παίζουσα ἐπάνω λίμνης διαβράχεντος κατήλθε κάτω, καὶ τῆς κεφαλῆς ἀποσφηνωθείσης τὸ μὲν σῶμα ἅπαν εἰς τὸν βυθὸν κατήλθεν, ἡ δὲ κεφαλὴ ἐπάνω τοῦ πάγου ὑπελείφθη.

"Οτι ἐπὶ Ἡρώδου πεπλήρωται ἡ προφητεία Δανιήλ. Μέχρι γὰρ Ἡρώδου χριστοὶ ἡγούμενοι ἦσαν οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων, ἀρξάμενοι μὲν ἀπὸ τῆς κατὰ Δαρείου ἀνανεώσεως τοῦ ἱεροῦ, λήξαντες δὲ ἐπὶ Ἰρκανὸν τὸν ἀρχιερέα, ὅς διὰ τὸ ὑποτάξαι Ἰρκανοὺς οὕτως ὠνομάσθη. Ἐτη υπγ' τὰ μεταξὺ τούτων, ὅποσα καὶ ἡ τοῦ Δανιήλ προφητεία θεσπίζει λέγουσα: «Καὶ γνώση καὶ συνήσεις ἀπὸ ἐξόδου λόγων τοῦ ἀποκριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδομηθῆσαι τὴν Ἱερουσαλήμ, ἕως Χριστοῦ ἡγουμένου, ἑβδομάδας ἑπτὰ καὶ ἑβδομάδας ξβ'.» Αὗται αἱ ξθ' ἑβδομάδες συμπληροῦσι χρόνους ἐτῶν υπγ', ὅποσα ἔτη τυγχάνει τῆς ἀρχῆς τῶν χριστῶν ἡγουμένων, ὧν τελευταῖον τοῦ Ἰρκανοῦ ὑπὸ Πάρθων ἀχμαλωτισθέντος Ἡρώδης ὁ Ἀντιπατρός τὴν βασιλείαν τῶν Ἰουδαίων, μηδὲν προσήκουσαν αὐτῷ, ὑπὸ Αὐγουστοῦ καὶ τῆς συγκλήτου Ῥωμαίων παραλαμβάνει, κᾶπειτα οἱ τούτου παῖδες μέχρι τῆς ὑστάτης Ἱεροσολύμων πολιορκίας.

Οὗτος δὲ ἦν Ἡρώδης ὁ Ἀντιπάτρου τοῦ Ἀσκαλων- A
νίτου πατρὸς καὶ μητρός Κυπρίδος Ἀραβισσῆς. Καθ' ὅ-
καιρὸν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως πλῆθυσθη ἡ ἐκ προγόνων διαδοχὴ ἀρχιερωσύνη τε καὶ ἀρχὴ τῶν Ἰουδαίων
κατελύθη, συμπληρουμένης τῆς προφητείας Ἰακώβ.

Ἐξῆς δὲ ὁ Δανιὴλ προφητεύει λέγων· « Καὶ μετὰ
τὰς ἐξήκοντα δύο ἑβδομάδας ἐξολοθρευθήσεται χρι-
σμα, καὶ κρίμα οὐκ ἔσται ἐν αὐτῷ, καὶ τὸ ἱερὸν καὶ
τὸ ἅγιον διαφθερεῖ λαὸς ἡγουμένου ἐρχομένου, καὶ
κοπήσονται ἐν κατακλυσμῷ πολέμου. » Καὶ ἐξῆς
[P. 183] φησι· « Καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν βδέλυγμα τῆς ἐρη-
μώσεως, καὶ ἕως συντέλεια κειροῦ συντέλεια δο-
θήσεται περὶ τὴν ἐρήμωσιν. » Τὸ δὲ ἐξολοθρευθί-
σθαι χρίσμα, καὶ κρίμα μὴ εἶναι ἐν αὐτῷ τὴν τε
πόλιν καὶ τὸ ἅγιον διαφθαρήσθαι δηλοῖ. Δύναται
δὲ νοηθῆναι τοῦτο ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ· ἐλθόντος γὰρ
αὐτοῦ εἰς τὴν τοῦ ἔθνους σωτηρίαν, διὰ τὴν εἰς αὐτὸν
παρανομίαν καὶ ὕβριν ἢ τε ἱερωσύνη αὐτοῖς καθόλου B
καὶ ὁ ἀγιασμός καὶ ἡ πόλις ἀντανήρηται. Μᾶς δὲ οὐ-
σης ἑβδομάδος πρὸς τὴν τῶν οὐ συμπληρωσιν, τὸ ἡμισυ
μὲν αὐτῆς ὁ τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου νενοή-
σθη χρόνος. Τρισεὶς γὰρ ἔτεσι καὶ ἡμίσει τὸ ἔργον τοῦ
Πατρὸς πεπληρωκώς ὁ Μονογενὴς ἀναλήφθη. Ἡνεύ-
ματι δὲ ἀγίῳ τοὺς ἀγίους ἐμπλήσας μαθητάς, ἐπ'
ἄλλοις τρισὶν ἔτεσιν καὶ ἡμίσει εἰς Ἱερουσαλὴμ
παρακατεῖχεν αὐτοὺς, ὁμοῦ μὲν πρὸς τὸν μέγιστον
ἄθλον καὶ τὸν τῶν ἐθνῶν τούτους ἀγῶνα παρασκευα-
ζόμενος, ὁμοῦ δὲ καὶ τοὺς εἰς ζωὴν τεταγμένους ἐκ
τοῦ ἔθνους διὰ πίστεως προσλαμβανόμενος, καὶ τῶν
σκιῶν καὶ τῶν τύπων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀφιστῶν,
καὶ τῆ ἀληθείᾳ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς Καινῆς Δια-
θήκης προσαγόμενος. Διὸ καὶ ὁ ἱερός φησι λόγος.
« Καὶ δυναμώσει διαθήκην πολλοῖς ἑβδομάς μία, » C
διὰ τῶν εἰρημίων δηλονότι ἑπτὰ ἐτῶν τοῖς πιστεύ-
σασιν τῷ Χριστῷ.

Ὅτι τῷ εφ' τοῦ κόσμου ἔτει, τοῦ δὲ Αὐγούστου
Καίσαρος μβ', Ἡρώδου δὲ λβ', ἑβδομῶς μηνὶ κηθ'
Ἑβραίου δεκάτῃ (32), ἦτοι Σεπτεμβρίου κγ', Ζα-
χαρίας θυμίων εἰς τὸ ἅγλασμα κατὰ τὴν τάξιν τῆς
ἑφ' ἡμερίας αὐτοῦ εἶδε τὸν ἀρχάγγελον Γαβριὴλ τὴν
τοῦ μεγάλου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου
ἐλάττωσιν εὐαγγελιζόμενον αὐτῷ.

Ὅτι Ἰωακείμ ἔπει π' τελευτῆ, ἡ δὲ Ἄννα οθ'. Ἡ
θεοτόκος δὲ ὑπ' αὐτῶν τριετίζουσα εἰσέχθη εἰς τὸν
ναὸν Κυρίου, ἕνδεκα δὲ γενομένη ἐτῶν ἀπωσανίσθη.
Οὐδ' ὄλως δὲ ἐξῆι τοῦ ναοῦ, ἀλλ' εἰ καὶ χρεῖαν εἶχε
τινος, εἰς μόνην ἀπήει τὴν Ἐλισάβετ ὡς συγγενίδα
καὶ πλησίον τοῦ ναοῦ οἰκοῦσαν. Τὰ μέντοι Ἑβραϊκὰ
γράμματα εἰς ζῶντος τοῦ Ἰωακείμ ἔμαθεν. Ἀφωρι-
σμένος δὲ ἦν τόπος ἐν τῷ ναῷ πλησίον τοῦ θουσιαστη-
ρίου ἕνθα μόνα ἴσταντο αἱ παρθέναι καὶ αἱ μὲν ἄλλαι
μετὰ τὴν ἀπόλυσιν ἀπήεσαν πρὸς τοὺς ἰδίους, ἡ δὲ
Παρθένος προσεκατέρεισε τῷ ναῷ ὑπ' ἀγγέλου τρεφο-
μένη. Ἦν δὲ τῆ ἡλικία μέση, σιτόχρους (33), ξαν-
D

⁹¹ Dan. ix, 26. ⁹² ibid. 27.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(32) Ultimum vocabulum est mendosum, neque
video quomodo restituum. Hebræis September est
omnino septimus mensis, non minima saltem sui
parte. Tisei et Ethan vocant eum : sed conjicere
fuisse scriptum δὲ ἔθαν aut ἔθαν, est du-

Danielus porro ita prædicit : « Post 52 septimanas
abolebitur unctio neque erit iudicium; templumque
et sacrarium corrumpentur a populo, cum dux adve-
nerit; cædenturque inundatione belli⁹¹. » His addit⁹²:
« Et in templum abominabile vastitatis signum. Et,
dum tempus implebitur, vastitati consummatio da-
bitur » Quod unctionem abolitum iri neque in 325
urbe fore iudicium ait, id urbis ac templi excidium
denotat. Potest etiam de Christo intelligi : cum
enim is ad salutem populo suo reparandam venisset,
hic quod eum injuriose ac per contumeliam habuis-
set, una cum ipsa urbe et sacerdotium et sanctita-
tem amisit. Jam quod ad summam 70 septimana-
rum una adhuc requiritur, ejus dimidium intelli-
gi debet impensum Evangelii publicationi. Nam uni-
genitus Dei Filius eum annos 3 s. a Patre sibi
mandatum negotium gessisset, in cælum receptus
est. Inde cum Spiritu sancto discipulos suos imple-
visset, 3 s. annos eos Hierosolymis detinuit, cum ut
eos ad maximum certamen convertendarum ad
Deum nationum præpararet, tum ut de Judæis eos
qui erant vitæ destinati, interim fide imbueret at-
que ab umbris et exemplis veteris Testamenti ad
veritatem Evangelii et repræsentationem novi Tes-
tamenti adduceret. Itaque etiam oraculum ita habet:
« Et una septimana Testamentum multis confir-
mabit, » nimirum iis qui Christo credent spatio istius
septennii.

Anno mundi 5506, anno regni Augusti 48, Hero-
dis 32, mense Hebræorum septimo, qui est Septem-
ber, Zacharias cum in sacrario adoleret secundum
ordinem suæ classis, principem angelorum
Gabrielem vidit sibi partum magni Præcursoris ac
Baptistæ Joannis annuntiantem.

326 Joachimus octogenarius decessit, Anna
annos nata undecoginta vitam finiit. Ab iis in
templum deducta Dei Genitrix anno ætatis suæ
tertio, undecim annos nata parentes amisit. Neque
vero unquam templo excedebat, sed si qua re opus
haberet, ad solam Elisabetam ibat, cognatam et
templo vicinam. Litteras Hebraicas superstitie
etiamnum Joachimo didicit. Erat in templo secre-
tus locus aræ vicinus, ubi solæ virgines stare sole-
bant. Ac reliquæ sane populo dimisso domum suam
redibant. Maria autem in templo permanebat atque
ab angelo nutriebatur. Erat statura mediocri,

rum. Xyl'

(33) Ad verbum, frumenti colore. Quod vocabu-
lum qualem colorem denotet, cum frumenti non
sit semper idem, non satis video. Si quis doceat,
discam. Xyl.

subfusca, fulvo crine, oculis fulvis ac mediocribus, magno supercilio, naso mediocri, manibus ac digitis longis, vestes amplexabatur nullo colore tinctas. Anno ætatis suæ 12, media nocte cum precaretur, divinitus editam ad se vocem audivit : « Paries filium meum. » Neque hoc ex ea quisquam rescivit ante Christi in cælos ascensum. Cum annu 14 attigisset, Judæi eam usitata mulierum imbecillitate laboraturam rati in templo eam deinde morari non sunt passi. Porro sacerdotes ejus causa Deum precati sunt. Ibi Zacharias pontifex maximus, Baptistæ pater, duodecim senum cognatorum Mariæ ferulas accepit inque ara posuit, dicens : « Ostende, Domine, cui virgo hæc debeat copulari. » Floruit autem virga Josephi fabri, atque huic octogenario in matrimonium tradita est, isque eam domum secum abduxit. Maria in mariti domo jejunans ac progressu in publicum abstinens cum duabus 327 Josephi filiabus vixit. Elapsis autem sex mensibus princeps angelorum Gabrielus ei apparuit, lætumque de salute mundi nuntium attulit. Id ea, donec peperisset, occultum habuit. Res acta est primi, qui est Martius, mensis die 25, prima ei septimanæ et lunæ die. Is mensis sextus fuit concepti Joannis. Maria digresso archangelo in montanam, nimirum Bethleemam, profecta (nam ea urbs editiori quam Nazareta loco sita est) Elisabetam consobrinam invisit ; eique angeli apparitionem, quodque masculum concepisset, itemque de visione Zachariæ exposuit, quam voce Zachariæ interclusa ea ignorabat : et exactis tribus mensibus in Galiliæam rediit. At Jossphus cum peregre domum reversus virginem uterum ferre deprehendisset, perturbatus eam celam deserere statuit. Sed angeli apparitione confirmatus eam retinuit. Deinde cum finitimi calumniarentur acerbeque obtrectarent, eum virginem non ad nuptias sed custodiæ causa templo abduxisse, itaque eam matrimonio subtraxisse, uterque aquam experimenti biberunt et in montana missi sunt ; unde cum eos incolumes nihilque mali passos accusatores videret, crimine absolverunt. Porro cum census jam ageretur, Josephus cum Maria in Judæam abiit ; angustiaque temporis præventi diverterunt in suburbium Bethleemæ, quod possidebat Solome obstetrix, Mariæ consobrina. Ibi ex Maria natus Emmanuelus, octavo die circumciscus, post 328 quadraginta dies Hierosolymam adductus est, ut Domino secundum legem sisteretur ; acceptusque est a justo Symeone. Is Dei receptor Symeon Judæus unus erat de 70 illis interpretibus, qui Ptolemæo Philadelpho Ægypti regi Hebraicum Vetus Testamentum in Græcum transtulerant sermonem ante Christi adventum sicut divus Chrysostomus in suo de sex diebus opere tradit. Atque hic Symeon cum Isaiæ vatici-

θόβριξ, ξανθόμμητος, εὐόφθαλμος, μεγάλωφρος, μεσόρριν, μακρόχειρ, μακροδάκτυλος, ἱμάτια αὐτόχροια ἀγαπῶσα. Ἦνίκα δὲ γέγονεν ἐτῶν δώδεκα, ἐν μεσονυκτίῳ προσευχομένη ἤκουσε φωνῆς λεγούσης αὐτῇ θεόθεν· « Τίξῃ τὸν Υἱὸν μου. » Οὐδενὶ δὲ τοῦτο ἀπήγγειλεν, ἕως [P. 186] ὁ Χριστὸς εἰς οὐρανοὺς ἀνελήφθη. Γενομένης δὲ αὐτῆς ἐτῶν ἰδ', καὶ δοκούντων τῶν Ἰουδαίων ὅτι μέλλει γενέσθαι αὐτῇ ἡ συνήθεια τῆς γυναικείας ἀσθενείας, λοιπὸν οὐ συνεχωρεῖτο εἶναι ἐν τῇ ναφί. Ἔστησαν δὲ οἱ ἱερεῖς εἰς προσευχὰς περὶ αὐτῆς· καὶ Ζαχαρίας ὁ ἀρχιερεὺς ὁ τοῦ Βαπτιστοῦ πατὴρ ἔλαβε δώδεκα βάρδους γερόντων συγγενῶν αὐτῆς, καὶ ἔθηκεν ἐν τῇ θυσιαστηρίῳ λέγων· « Δεῖξον, Κύριε, τίνος ἔσται ἡ παρθένος. » Καὶ ἐβλάστησεν ἡ τοῦ Ἰωσήφ τοῦ τέκτονος βάρδος, καὶ ἤρμόσαντο τούτῳ αὐτῆν, ὄντι ἐτῶν π'. Καὶ κατήγαγεν αὐτῆν εἰς τὸν οἶλον αὐτοῦ, καὶ διῆγε νηστεύουσα καὶ ἀπρότιος σὺν ταῖς δυοῖς θυγατράσιν αὐτοῦ. Καὶ μετὰ μῆνας ἕξ ὠφθη αὐτῇ ὁ ἀρχάγγελος Γαβριήλ, εὐαγγελιζόμενος τὴν τοῦ κόσμου σωτηρίαν. Οὐδενὶ δὲ ἀπήγγειλεν, ἕως οὗ ἔτεκεν. Ἐγένετο δὲ ταῦτα τῷ πρώτῳ μηνὶ ἡγουν Μαρτίῳ, τῇ κε', τῇ α' τῆς ἐβδομάδος ἡμέρα καὶ α' τῆς σελήνης· αὐτὸς γὰρ ἔστι καὶ ἕκτος μὴν τῆς συλλήψεως Ἰωάννου. Ἢ δὲ Θεοτόκος, ἡνίκα ἀπεχώρησεν ὁ ἀρχάγγελος, ἤλθεν εἰς τὴν ὄρεινὴν ἥτοι τὴν Βηθλεὲμ (ὕψηλότερος γὰρ τῆς Ναζαρέτ οὗτος ὁ τόπος), καὶ ἠπάσατο τὴν Ἐλισάβετ, ἐξαδέλφην αὐτῆς οὖσαν, καὶ ἐγνώρισεν αὐτῇ τὴν ὄπτασίαν τοῦ ἀγγέλου, καὶ ὅτι ἄρρην ἔσχε, καὶ ὅτι Ζαχαρίας ὄπτασίαν ἐώρακεν· οὐ γὰρ ἐγίνωσκεν Ἐλισάβετ τοῦ Ζαχαρίου σιγήσαντος. Καὶ μετὰ μῆνας τρεῖς ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ἰωσήφ τοίνυν ἀπὸ τῆς ἀποδημίας ἐπανελθὼν, καὶ εὐρών τὴν Παρθένον ἐν γαστρὶ ἔχουσαν, καὶ θορυβηθεὶς ἐβουλήθη λάθρα ἀπολύσαι αὐτῆν· ἀλλὰ τῇ ὄπτασίᾳ τοῦ ἀγγέλου θαρβύσας κατέσχευεν αὐτῆν. Ἐἶτα διαβαλλομένων αὐτὸν καὶ πικρῶς λοιδορουμένων τῶν ὁμορούντων, ὡς οὐκ ἐπὶ γάμῳ ἀλλ' ἐπὶ φυλακῇ τὴν Παρθένον ἐκ τοῦ ἱεροῦ λαβόντα καὶ κλειψιγαμῆσαντα, τὸ ὕψωρ τῆς ἐλέγξεως ἀμρότεροι πίνουσι καὶ εἰς τὴν ὄρεινὴν πέμπονται. Μετὰ ταῦτα ὡς εἶδον αὐτοὺς ὑποστρέφαντας καὶ μηδὲν παθόντας πονηρὸν, ἀπέλυσαν αὐτούς. Τῆς ἀπογραφῆς δὲ γενομένης ἀνήχθη σὺν τῷ Ἰωσήφ εἰς τὴν Ἰουδαίαν· μὴ φθάσαντες δὲ κατέλυσαν εἰς προάστειον τῆς Βηθλεὲμ, ὃ ἦν κτήμα Σαλώμης τῆς μάίας, τῆς ἐξαδέλφης τῆς Θεοτόκου. Κάκεισε ἔτεκε τὸν Ἐμμανουήλ, καὶ τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ περιέτεμε τὸ παιδίον. Καὶ μετὰ μ' ἡμέρας ἀνήγαγεν αὐτὸ εἰς Ἱεροσόλυμα παραστῆσαι τῷ Κυρίῳ κατὰ τὸν νόμον, καὶ ὑπεδέχθη παρὰ τοῦ δικαίου Συμεῶν. Οὗτος γὰρ ὁ θεοδόχος Συμεὼν Ἰουδαῖος ὢν εἰς ὑπῆρχε τῶν σ' τῶν καὶ Ἑβραϊκῶς συντεθειμένην τὴν Παλαιὰν θείαν Γραφὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα γλώσσαν μεταβαλόντων ἐπὶ [187] Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου βασιλέως Αἰγύπτου, πρὸ Χρόνου τῆς Χριστοῦ παρουσίας (34), ὡς ὁ θεῖος Χρυ-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(34) Numerus annorum videtur excidisse. Qui minor quam 250 esse nullo modo potuit, ut ratione chronologicæ demonstrant. Xyl.

σόστομος ἐν τῇ Ἐξαήμερῳ λέγει. Ὅς ἐντυχὼν τῷ τοῦ προφήτου Ἡσαίου ῥητῇ τῷ λέγοντι, « Ἴδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, διηπίστησε τοῦτω, ἀδύνατον εἶναι λέγων, ὅσον ἐπ' ἀνθρωπίνῃ φύσει, τὸ παρθένον τεκεῖν. Οὕτως οὖν ἔχων ἀποκαλύψεως ἔτυχε θείας ἕως τότε τῷ βίῳ περιεῖναι ἕως ἀντελεσθῆναι τὸ θεῖον τοῦ προφήτου ῥητόν· ὃ δὲ καὶ τὸ θεῖον ἡμᾶς διδάσκει σαφῶς Εὐαγγέλιον, λέγον· « Πνεῦμα ἔγιον ἦν ἐπ' αὐτῷ, καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν ἴδῃ τὸν χριστὸν Κυρίου. » Ἴδὼν τοίνυν αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ βρέφος τεσσαρακονθήμερον, καὶ δεξιόμενος αὐτὸν εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ εἰπὼν, « Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, Δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ, » πρὸς σὺτὸν ἐξεδήμησε χαίρων.

Μετὰ δὲ δύο ἔτη ἐποίησε τὴν βρεφοκτονίαν Ἡρώδης (55), καὶ τὸν Σαχαρίαν ἔσωθεν τοῦ θυσιαστηρίου ἀνάγει λειτουργοῦντα. Ἡ δὲ Ἐλισάβετ λαβοῦσα τὸν Ἰωάννην ἐξῆλθεν εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἐκρύβη ἐν σπηλαίῳ ἡμέρας τεσσαράκοντα, καὶ ἐτελεύτησεν. Ὁ δὲ Ἰωάννης ἐν τῇ ἐρήμῳ ὁδηγηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου καὶ ἐν αὐτῇ ἀνατραφεὶς ἔμεινεν ἕως τῆς τοῦ Κυρίου ἀναδείξεως.

Μετὰ δὲ πενταετῆ χρόνον ὑπέστρεψεν Ἰωσήφ εἰς Ναζαρέτ ἐξ Αἰγύπτου, καὶ ἔλαβε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Μαρίαν Κλειόπας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁμοπάτριος καὶ ὁμομήτριος, καὶ ἐξ αὐτῆς ἐγέννησε τὸν Συμεὼν, ὃς μετὰ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου ἐπίσκοπος γέγονεν Ἱεροσολύμων καὶ ἐπὶ Δομετιανοῦ μαρτυρήσας ἰσταυρώθη. Ἰουδᾶς δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐγέννησε δύο υἱοὺς, Ζωκτῆρα καὶ Ἰάκωβον.

Ἦν δὲ Ἰωάννης λα' χρόνου, ὅτε ἐξῆλθε τῆς ἐρήμου. Καὶ κηρύσσοντι ἠκολούθησαν αὐτῷ πολλοί, ἐν οἷς ἦν καὶ Ἀνδρέας καὶ Ἰωάννης. Καὶ τῶν μὲν λεγόντων ὅτι ὁ Χριστὸς ἐστίν, τῶν δὲ ὅτι προφήτης, ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἦλθον πολλοὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου ἐν χώρῃ Βηθαβερᾶ, καὶ ἐβαπτίζοντο. Ἐλθόντος δὲ τοῦ Ἰησοῦ, ὡς εἶδεν αὐτὸν ὁ Ἰωάννης, εἶπεν· « Ἴδε ὁ Ἄγιος τοῦ Θεοῦ. » Καὶ ἀκούσας Ἀνδρέας καὶ Ἰωάννης ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ. Μετὰ δὲ τὸ ὑποστρέψαι αὐτὸν εἰς Ναζαρέτ ἐτελεύτησεν Ἰωσήφ ἐτῶν ρί'. Τελευτήσαντος δὲ καὶ Ζεβεδαίου ἤγαγεν Ἰωάννης καὶ Ἰάκωβος τὴν μητέρα αὐτῶν, καὶ συνῆν τῇ Θεοτόκῳ τὴν δὲ κτήσιν αὐτῶν πολήσαντες Καϊάφα ἠγόρασαν τὴν Σιών, ἐνθα τὸ μυστικὸν Πάσχα ὁ Χριστὸς ἐποίησε καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων εἰσῆλθε. Μετὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀνάληψιν ἡ Θεοτόκος ἐν Σιών διέτριβεν ἕως τῆς τελευτῆς [P. 188] αὐτῆς. Πρὸ δὲ ἡμερῶν ιε' ἔγνω τὴν ἐξοδὸν αὐτῆς. Πρὸ δὲ τριῶν ἡμερῶν ὁ ἀρχάγγελος παρεγένετο πρὸς αὐτήν, τὸ βραβεῖον κομίζων· Παρέδωκε δὲ τὴν ἀγίαν αὐτῆς ψυχὴν τῷ Κυρίῳ καὶ Ἰῶ τῷ Θεῷ αὐτῆς ἐτῶν οὐσα οβ', οἱ δὲ φασὶ νη',

⁹⁵ Luc. II, 25, 26. ⁹⁴ Joan. I, 29.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(35) Quid si legas *duabus ab ejus discessu diebus Herodes*, cum in margine sit ascriptum ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τῆς εἰς Αἰγύπτου φυγῆς τοῦ Χριστοῦ

animum legisset, virginem gravidam fore partuque filium Emmanuelem nomine edituram, fidem dicto prorsus derogavit, quod humana natura omnino virginem parere non admitteret. Sic ei animato divinitus patefactum est victurum eo usque dum vatis oraculum impleretur. Id nos sacrum etiam docet Evangelium his verbis ⁹³: « Erat spiritu sancto præditus, ab eoque oraculum acceperat, se non ante moriturum quam Unctum Domini vidisset. » Eum ergo in templo videns puerulum quadraginta dierum, in ulnas accepit, fatusque: « Nunc, Domine, servum tuum dimitte in pace secundum verbum tuum, » lætus ad eum hinc emigravit. Deinde Josephus divinitus est in Ægyptum fugere jussus.

Ἐἶτα ἐχρηματίσθη Ἰωσήφ φυγεῖν εἰς Αἴγυπτον.

Post biennium Herodes puerulos necavit, Zachariamque sacris operantem intra altare interfecit. At Elisabeta, assumpto Joanne, in solitudine exiit, inque spelunca dies quadraginta cum delituisset, diem suum ~~329~~ obiit. Joannes in solitudine ab angelo institutus atque enutritus ibi mansit donec Christus in publicum prodiit.

Post quinquennium Josephus ex Ægypto Nazaretam revertit. Ejus filiam Mariam Cleophas, frater Josephi ex utroque parente, duxit uxorem, ex eaque Symeonem sustulit, qui post Jacobum Domiui fratrem episcopus fuit Hierosolymis, ac Domitiano imperante in crucem actus divinæ veritati suo supplicio testimonium perhibuit. Judas autem frater ejus duos genuit filios, Zoctem et Jacobum.

Annum agens Joannes 31 solitudine egressus est, eumque concionantem multi secuti sunt; quorum erant etiam Andreas ac Joannss. Alii autem eum Christum, alii vatem putabant. Die quadam multi Bethabaram, qui est trans Jordanem locus, venerunt ac baptizati sunt. Eo cum Jesus advenisset, videns eum Baptista dixit: « En Agnus Dei ⁹⁴. » Quo audito Andreas et Joannes Jesum secuti sunt. Eo Nazaretam reverso Josephus moritur, annos natus 110. Cum autem Zebedæus quoque mortuus esset, adduxerunt Joannes et Jacobus matrem suam, eaque cum Maria habitavit. Bonis porro suis Caiaphæ venditis Sionem emerunt. Is est locus ubi mysticum Pascha Christus celebravit et foribus clausis ingressus est; ibique Christo in cælum assumpto Maria usque ad finem vitæ ~~330~~ egit. Ea quindecim ante diebus suum exitum cognovit. Triduoque ante archangelus ad eam venit, præmium portans. Tradidit sanctam suam animam Domino ac Filio et Deo suo, annos nata septuaginta duos. Quidam tradunt quinquaginta

γέγονε περὶ Πρώδην ἢ βρεφοκτονίᾳ. Alioqui bimulos fuisse occisos notum est. Sed hoc alterum habet aliquid peculiare. XTL.

octo. Vixit ergo viginti quatuor annos post Christi in cœlos assensum.

Undecimo anno Herodis tetrarchæ summus pontifex Ananus moritur. Post hunc annua fuit ea dignitas, quod et Josephus refert; et eum vere dicere sacra Evangelia testantur, ita de Caiapha loquentia: « Id vero non de suo dicebat, sed quia erat pontifex maximus anni istius, vaticinabatur⁹⁵. »

Cum admirabilis in vitam reditus atque in cœlos ascensio Servatoris nostri fama jam longe lateque iucubisset, Pilatus animi anxius, quod de his quæ evenerant miraculis nihil ad imperatorem retulisset, tandem necessitate adactus Tiberio Cæsari perscripsit Christum mortuum vitam recepisse, tum quæ is miracula ediderat, utque de morte in vitam reversus jam a multis Deus esse credatur. Ac Tiberius quidem nomen Christianorum per orbem jam propagatum sentiens de ea re ad senatum retulit, neque obscure tulit sibi religionem Christianam probari. Senatus autem, quod eam improbaret, ipse quoque repudiavit. Vera causa ejus rei est, quod divinum salutis præconium humanam approbationem atque commendationem nequaquam requirit. Hæc Tertullianus³³¹ refert. Idem Tiberius mortem Christianorum accusatoribus minatus est,

Anno Tiberii undevicesimo Joannes Baptista capite truncatur a juniore Herode et Cleopatra propter Herodiadem, ut Josephus scribit libro *Antiquitatum* decimo octavo. Tunc quoque bellum suscipitur contra Aretam, qui filiam suam ab Herode contumeliose habitam querebatur. Eo in bello ait propter Joannis necem Herodis exercitum universum periisse.

Anno Tiberii regni undevicesimo Dominus noster Jesus Christus supplicium adiit, sicuti de eo vates prædixerant. Quo tempore hæc in Græcis commentariis annotata ipsis verbis referemus: « Solis exstitit defectus, omnibus prioribus major; noxque diei sexta hora oborta est, ita ut et stellæ in cœlo conspectæ sint. » Terræ motus quoque ingens in Bithynia fuit, qui magnam Nicææ partem prostravit. Hæc Phlegon. Africanus etiam narrat, quo die Christus est supplicio affectus, tenebras admodum terribiles per totum mundum obortas, terræ motu saxa dirupta, multumque terræ prostratum. Eas tenebras Judæi solis defectum appellat, absurde id quidem meo judicio et repugnante veritate. Nam secundum lunæ motum Hebræi Pascha instituunt. Pridie autem paschalis Christus in cruce supplicium passus est. Jam solis defectus non fit nisi cum eum luna subit; neque³³² potest nisi in novilunio, cum luminaria coeunt, aut proxime,

⁹⁵ Joan. xi, 49, 51.

XYLANDRI ET GOARI NOTE.

(36) Locus exstat non ita procul ab initio Apologetici, et apud Euseb. *Hist.* II, Græce exponitur, unde videtur mutuatus Cedrenus. Cæterum inde etiam

ὥστε μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Χριστοῦ εἰκοσιτέσσαρας χρόνους ἐπεβίωσεν.

Ἐπι τῷ ια' ἔτει Ἡρώδου τοῦ τετράρχου ὁ ἀρχιερεὺς Ἄνανος ἐτελεύτησε μεθ' ὃν ἐνιουσιαῖοι ἀρχιερεῖς καθίστανται, ὡς Ἰώσηπος ἰσῶρεῖ. Καὶ τὰ θεῖα Εὐαγγέλια αὐτῷ μαρτυροῦν ἀληθεύοντι ἐν οἷς περὶ τοῦ Καϊάφα λέγει: « Τοῦτο δὲ ἀφ' ἐκτουτοῦ οὐκ εἶπεν, ἀλλ' ἀρχιερεὺς, ὡν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου προεφῆτευσεν. »

Ἐπι τῆς παραδόξου τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἀναστάσεως τε καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀναλήψεως τοῖς πλείστοις ἤδη περιβοήτου καθεστῶσης, Πιλᾶτος ἀγωνιάσας ὡς μὴ ἀνεγκαστὸς τῷ βασιλεῖ τοιαῦτα γενόμενα θαύματα, τέλος ἀναγκασθεὶς, ὡς μὴ λαθρῶς ἀνεκοινώσατο τῷ βασιλεῖ Τιβερίῳ τὰ περὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὰς τε ἄλλας τερατουργίας αὐτοῦ, καὶ ὡς ἐτι μετὰ θάνατον ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς Θεὸς ἦδη παρὰ πολλοῖς εἶναι πιστεύεται. Τιβερίος οὖν, ἐφ' οὗ τὸ τῶν Χριστιανῶν ὄνομα εἰς τὸν κόσμον εἰσελήλυθεν, μαθὼν τῇ συγκλήτῳ ἀνεκοινώσατο, δῆλος ὡν ἐκεῖνος ὡς τῷ δόγματι ἀρέσκοιτο. Ἡ δὲ σύγκλητος, ἐπεὶ οὐκ αὐτῇ δεδοκίμαται, ἀπώσατο, τῇ δὲ ἀληθείᾳ, ὅτι μηδὲ τῆς ἐξ ἀνθρώπων ἐπικρίσεως τε καὶ συστάσεως ἢ σωτήριος τοῦ θεοῦ κηρύγματος ἐδεῖτο διδασκαλία. Ταῦτά φησι Τερτυλιανὸς (36). Οὗτος ὁ Τιβερίος θάνατον ἠπέλιψε τοῖς Χριστιανῶν κατηγοροῖς.

Ἐπι τῷ ιθ' ἔτει Τιβερίου Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς ἀφαίρεται τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τοῦ νέου Ἡρώδου καὶ Κλεοπάτρας διὰ Ἡρωδιάδα, καθὼς ἰστορεῖ Ἰώσηπος ἐν τῷ ιη' τῆς Ἀρχαιολογίας. Ἐνθα καὶ πόλεμος αἴρεται πρὸς τὸν Ἀρέταν, ὡς ἀτιμασθῆσης αὐτῷ τῆς θυγατρὸς ἐν ᾧ πολέμῳ πάντα φησι τὸν Ἡρώδου στρατὸν διασπαρῆναι διὰ τὸν Ἰωάννου θάνατον.

Ἐπι τῷ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστοῦς κατὰ τὰς περὶ αὐτοῦ προφητείας ἐπὶ τὸ πάθος προφητεῖται ἔτους ιθ' τῆς Τιβερίου βασιλείας. Καθ' ὃν καιρὸν καὶ ἐν ἄλλοις μὲν Ἑλληνικοῖς ὑπομνήμασι εὐρομεν ἰστορούμενα ταῦτα κατὰ λέξιν. Ἐγένετο ἔκλειψις ἡλίου μεγίστη τῶν ἐγνωσμένων πρότερον, καὶ νύξ ὥρα ἕκτη τῆς ἡμέρας ἐγένετο ὡς καὶ ἀστέρων ἐν οὐρανῷ φανῆναι· σεισμός τε μέγας κατὰ Βιθυνίαν γενόμενος τὰ πολλὰ τῆς Νικαίας κατεστρέφατο. Ταῦτα Φλέγων φησι. Καὶ Ἀφρικανὸς δὲ ἰστορεῖ κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν [P. 189] τοῦ πάθους σκότος καθ' ὅλου τοῦ κόσμου φοβερώτατον γενέσθαι. Σεισμῶν τε αἱ πέτριαι διεβρόχυνοντο, καὶ πολλὰ τῆς γῆς κατεβρόχυντο. Τοῦτο τὸ σκότος ἐκλείψιν ἡλίου οἱ Ἰουδαῖοι καλοῦσιν, ἀλόγως, ὡς ἐμοὶ καὶ τῇ ἀληθείᾳ δοκεῖ. Ἑβραῖοι γὰρ ἀγοῦσι τὸ Πάσχα κατὰ σελήνην, πρὸ δὲ τῆς μιᾶς τοῦ Πάσχα τὰ περὶ τὸν Σωτῆρα συνέβη, ἐκλείψις δὲ ἡλίου τῆς σελήνης αὐτὸν ὑπελθούσης γίνεται, ἀδύνατον δὲ ἐν ἄλλῳ χρόνῳ πλὴν ἐν τῷ μεταξὺ νοσητηρίας καὶ τῆς

constat legendum fuisse eic τὸν κόσμον εἰσελήλυθεν, μαθὼν. Post Herodias Cleopatra nominatur, non scio an absque menda. XYL.

πρὸ αὐτῆς κατὰ τὴν σύνοδον αὐτὴν ἀποθῆναι· πῶς ἂν ἔκλειψις νομισθεῖη κατὰ διάμετρον σχεδὸν ὑπαρχούσης τῆς σελήνης ἡλίω; Ἐστω δὲ συναρμύζων πολλοῖς τὸ γεγενημένον, καὶ κοσμικὸν τέρας ἡλίου ἔκλειψις ὑπονοείσθω ἕκ γε τῆς κατὰ τὴν ὄψιν πλάνης. Τίς δὲ ἡ κοινωμία σεισμῶν καὶ ἐκλείψει πέτρας τε ῥηγγυμέναις καὶ ἀναστάσει νεκρῶν, τοσαύτη τε κίνησις κοσμική; Ἐν γούν τῷ μακρῷ χρόνῳ τοιοῦτόν τι συμβᾶν οὐ μέμνηται τις. Ἄλλ' ἦν σκίτος θεοποιήτων, διότι τῆδε τῆ ἡμέρᾳ τὸν Κύριον συνέθη παθεῖν, καὶ ὁ λόγος ἀληθέστατος, καὶ ὁ χρόνος τοῦ σωτηρίου πάθους παρὰ Ῥωμαίοις μᾶλλον σεσημαίνεται· ἐν γὰρ τῇ Γεμίνου ὑπατεία πεπονθέναι αὐτὸν ἐσημαίωσαντο, ἥτις γέγονεν ἐν τῷ α' τῆς σβ' Ὀλυμπιάδος. Τεκμήριον δ' ἐν γένοιτο τοῦ κατὰ τὸδε τὸ ἔτος πεπονθέναι τὸν Σωτήρα ἡμῶν ἢ τοῦ κατὰ Ἰωάννην (37) Εὐαγγελίου μαρτυρία, ἥτις μετὰ τὸ 1ε' ἔτος Τιβερίου τριετῆ χρόνον τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ διαγενέσθαι μαρτυρεῖ.

Ὅτι ἐν τῷ λγ' ἔτει Ἡρώδου Κυρήνιος ὑπὸ τῆς συγκλήτου βουλῆς ἀπεσταλμένος εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπογραφὰς ἐποιήσατο τῶν οὐσιῶν καὶ τῶν ὀκητόρων. Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ ἔτει Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας γεννᾶται.

Ὁμοῦ συνάγεται ἀπὸ Ἀβραάμ ἐπὶ τὴν Χριστοῦ γέννησιν ἔτη βρε'.

Ὅτι Ἡρώδης ὑδρωπὶ δεινῷ πιεσθεὶς σκώληκας τε ἐκβράσας ἀπὸ τοῦ σώματος καταστρέφει τὸν βίον. Αὐγουστος δὲ μετὰ θάνατον Ἡρώδου Ἀρχέλαον μὲν τὸν υἱὸν Ἡρώδου Ἰουδαίων ἐθνάρχην κατέστησε, δούς αὐτῷ τὰ περι Ἱεροσόλυμα ὄρια, καὶ Σαμαρίων τὸ ἔθνος, καὶ Σεβαστιῆν καὶ Καισάρειαν, καὶ Ἰόππην, καὶ Ἀντιπατρίδα, καὶ Κόδαν, καὶ τὸ πεδίων Φιλιππῶν δὲ τὰ περι τὴν νῦν Πανιάδα, καὶ Βατανάιν, καὶ Τράχωνα, καὶ τὴν Ἀκραβατίην, καὶ Γαυλαντίην, καὶ Γάλαθα, ἐνθα ἦν Γαμάλα πόλις· Ἡρώδης δὲ τὴν Γαλιλαίαν, καὶ τὸ ὑπὸ τὴν Πάρναν πεδίων, καὶ Νάρβαθον, καὶ τὴν Περσίαν. Οὗτος ἔκτισε Τιβεριάδα· τῷ δὲ Ἀσκανίᾳ τὴν Ἰδομαίαν καὶ Ζιφηνήν, καὶ τὰ ταύτης χωρία, καὶ Ἀβιληνὴν.

Γίνονται [P. 190] οὖν ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη δισχίλια σμβ', καὶ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἕως τοῦ Φάλεκ καὶ τῆς πυργοποιίας ἔτη φλη', καὶ ἀπὸ τοῦ Φάλεκ καὶ τῆς πυργοποιίας ἕως ἤλθεν Ἀβραάμ εἰς γῆν Χαναάν ἔτη χις', καὶ ἀπὸ Ἀβραάμ ἕως τῆς τελευτῆς Ἰησοῦ υἱοῦ Ναυῆ ἔτη φκς', καὶ ἀπὸ τῆς τελευτῆς Ἰησοῦ ἕως παρέλαβε Δαβὶδ τὴν βασιλείαν τῆς Ἰουδαίας ἔτη υπ', καὶ ἀπὸ Δαβὶδ ἕως Σεδεκίου υἱοῦ Ἰεχονίου καὶ τῆς ἐκ Βαβυλῶνος μετοικεσίας ἔτη υμη' καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας ἕως Ζοροβάβελ, ἐπὶ

evenire. Quomodo igitur istæ tenebræ defectus solis fuerint, cum eo tempore luna pene e regione soli opposita fuerit? Sed esto tamen id quod multis probatum fuit; erroremque visus secuti tenebras toti mundo injectas defectum solis putemus. Quid interim rei est defectui solis cum terræ motu, saxorum fissione, mortuorum in vitam reditu, ac tanta mundi commotione? Certe nemo quisquam tale aliquid tanto temporis decursu evenisse commemoravit. Enimvero tenebræ erant a Deo creatæ, quod ea die Dominus moreretur. Hæc est verissima ratio. Exactius etiam tempus salutaris istius supplicii a Romanis est annotatum, evenisse nimirum Gemino consule. Fuit hoc primo anno Olympiadis ducentesimæ secundæ. Atque argumento ei rei est etiam testimonium Evangelii a Joanne conscripti, quod scriptum post decimum quintum Tiberii annum docendo triennium consumpsisse perhibet.

Anno Herodis tricesimo tertio Cyrenius a senatu in Judæam missus incolas et facultates censuit. Eodem anno Christus Bethleemæ nascitur, urbe Judææ.

Ab Abrahamo usque ad Christi natales anni sunt 2105.

Herodes hydrope vehementi excruciat, veribus de corpore ipsius ~~333~~ scaturientibus, vitam cum morte commutavit. Ejus filium Archelaum Augustus Judææ genti præposuit; eique attribuit montana circum Hierosolyma, Samaritanam gentem, Sebastam Cæsaream, Joppen, Antipatridem, Lydam et campestria. Philippo loca Pancadi nunc vocatæ fnitima, Bataneam, Trachonem, Acrabatinam, Gaulonitidem ac Galatha, ubi erat urbs Gamala. Herodi Galilæam et planitiem Parnæ subjectam, Narbathum, Peræam. Is Tiberiadem condidit. Lysaniæ Idumæam, Ziphenem et quæ ejus sunt ditionis, atque Abilenam.

Ab Adamo usque ad diluvium sunt anni omnino 2242; inde usque ad Phalecum et turris ædificationem anni 538, hinc usque ad Abrahami in Chanaanam terram adventum 616, ab hoc usque ad mortem Josuæ Navis filii 526, porro usque ad tempus quo Judaicum regnum Davidus accepit, anni 480, hinc usque ad Sedeciam Jechoniæ filium et exsilium Babylonicum anni 448, inde usque ad Zorobabelem ac primum annum Cyri in Persas regni anni 70, denique a primo anno Cyri usque ad

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(37) Perspicue falsum. Lucæ iii mentio fit anni 15 Tiberii. Triennium Christum docuisse non est sacris Litteris expressum: nam si esset, ea de re non disputassent Patres. Clemens Alexandrinus ἀστρωματ., affirmat unicum annum a Christo fuisse Evangelium prædicatum; eoque vaticinium adducit de anno gratiæ, quod ex Isaiæ c lxi recitatur. De Judææ in filios Herodis distributione vide Jose-

phum sub exitum l. xv i: nam quæ geographica sunt, alibi exponemus. Sed et annorum ab Adamo ad Christum supputatio quæ sequitur p. 333 v. 20 mendosa est, et sibi non congruit, si ἀπὸ τοῦ μὲ ἔτους Κύρου legas. Et quidem tot annos Cyrus regnum non tenuit; ergo pro μὲ reponemus ἀ. Xyl.

annum Augusti. quo Christus natus fuit, anni 592. A Summa anni 5506.

Post Augustum Tiberius regnum tenuit annos 23. Is in Judæa urbem Tiberiadem condidit. Ejus regni anno 12 baptizatus est Christus 334 et prædicare Evangelium cœpit. Anno ejus 18 ejus regni cruci affixus est: Vicesima quinta Martii die de mortuis exstitit vivus, illucescente die Dominica, quæ est a Sabbato proxima, ac prima septimanæ dies, diesque Paschatis Dominici. Ea die principio Deus lucem creaverat, tunc autem verax lux de sepulcro orta est. Ac confirmavit Christus vaticinium Danieli, mediante annorum septimana supplicium subiens, ita dicentis: « In templo erit abominabile vastitatis signum, eique vastitati explendæ tempus dabitur⁹⁶, » etc. In hac enim septimana novum credentibus testamentum est datum, iique omni facultate impleti, cum mediante illa septimana legis Mosaicæ sublatum est sacrificium, vera victima Deo mactata. Ipse autem Dominus signa futuræ vastitatis prædixit, cum inquit: « Abominabile vastitatis signum videbitis, de quo Danielus vates prædixit, tunc intelligite imminere vastitatem ejus⁹⁷. » Ac ne putarent Judæi se templum atque urbem recuperaturos, additur in vaticinio vastitatis ejus finem ante finem sæculi non futurum, ut intelligerent in sine demum mundi finem ei vastitati futurum, nullam aliam ejus mutationem. Idem et Davidus prædixerat his verbis: « In ira consummationis, et non erunt; cognoscentque quod Deus Jacobo dominatur et finibus terræ⁹⁸. » Idque tunc eo magis intelligent, cum videbunt signum Filii hominis in cælo. 335 Sicut enim per lignum mors, ita etiam vita per lignum intravit. Nam septies in sacris Litteris legitur aliquem ex morte vitam recepisse. Post eos septem octavus Christus de mortuo vivus exstitit, qui et septem illos in vitam revocaverat. Ante enim quam Christus revixit, tantum septem numero mortales in vitam restituti fuerunt. Primus in Veteri Testamento fuit Sareptanæ viduæ filius, ab Elia suscitatus, secundus Sunamitidis filius, quem Elisæus in vitam reduxit, tertius miles qui prope Elisæi cadaver sepultus quasi ex igne exsiluit. Quarta in Novo Testamento filia præfecti synagogæ, quintus viduæ filius, sextus Lazarus. Septimo, quod multa sanctorum qui obdormiverant corpora resurrexerunt. Octavus Christus post toleratum salutis causa nostræ supplicium ex morte in vitam rediit. Inventum est in multis Græcorum commentariis, quo tempore Christus in cruce mortem obiit, terram motu fuisse ingenti concussam, te-nebrasque toti terrarum orbi inductas fuisse, ita ut stellæ etiam apparuerint. Præterea Josephus

πρώτου ἔτους Κύρου βασιλείῳ Περσῶν, ἔτη ο', καὶ ἀπὸ τοῦ α' ἔτους Κύρου ἕως Αὐγοῦστου Καίσαρος, ἐν ᾧ Χρόνῳ ἐγεννήθη ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς Ἰησοῦς Χριστὸς, ἔτη φλβ'. Ὁμοῦ ἔτη, εφς'.

Μετὰ δὲ Αὐγουστον ἐβασίλευσε Τιβερίος ἔτη κγ', ὃς ἔκτισε πόλιν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ Τιβεριάδα. Καὶ ἐν μὲν τῷ ιε' ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐβαπτίσθη καὶ τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος ἀπήρξατο. Ἐν δὲ τῷ ιη' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐσταυρώθη ὁ Κύριος. Ἀνίσταται δὲ τῇ κε' Μαρτίου ἐπιφωσκούσῃ Κυριακῇ, ἥτις ἐστὶ μία καὶ πρώτη ἡ αὐτῆ καὶ Πάσχα Κυριακόν· ἐν ταύτῃ γὰρ ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἐδημιούργησε, καὶ ἐν ταύτῃ τὸ ἀληθινὸν φῶς ὁ Χριστὸς ἐκ τάφου ἀνέτειλεν. Ὅς καὶ ἐπεσφράγισε τὴν τοῦ Δανιὴλ προφητείαν, μέσον τῆς ἑβδομάδος τῶν χρόνων ἐλθὼν ἐπὶ τὸ σωτήριον πάθος. Φησὶ γάρ· « Καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν βδέλυγμα ἐρημώσεως συντέλεια δοθήσεται ἐπὶ τὴν ἐρήμωσιν. » Ἐν γὰρ ταύτῃ τῇ ἑβδομάδι Διαθήκῃ δέδοται Καινῇ τοῖς πιστεύουσι, καὶ δυνάμει ἀπάσης αὐτοὺς ἐπλήρωσεν, ἐπεὶ περ μεσοῦσης τῆς ἑβδομάδος ταύτης ἡ κατὰ νόμον ἤρθη θυσία, τῆς τε ἀληθινῆς προσφερομένης θυσίας. Σημεῖα δὲ τῆς ἐρημώσεως προὔπεφνε λέγων ὁ Κύριος· « Ὅταν ἴδῃτε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ προφήτου, γινώσκετε ὅτι ἔγγυς ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς. » Καὶ ἴνα μὴ νομίσωσι οἱ Ἰουδαῖοι πάλιν ἀπολήψασθαι τὸν ναὸν καὶ τὴν πόλιν, ἐπάγει· « Καὶ ἕως συντελείας καιροῦ συντέλεια δοθήσεται ἐπὶ τὴν ἐρήμωσιν. » Ἐως γὰρ, φησὶ, τῆς τοῦ κόσμου συντελείας ἡ τῆς ἐρημώσεως συντέλεια μένει, μεταβολὴν οὐ δεχομένη. Τοῦτο καὶ Δαβὶδ ἔφη·

« Ἐν ὀργῇ συντελείας, καὶ οὐ μὴ ὑπάρξωσι· καὶ γνώσκονται ὅτι δεσπόζει τοῦ Ἰακώβ καὶ τῶν περάτων τῆς γῆς. » Καὶ τότε μᾶλλον γνώσκονται, ὅταν ἴδωσι τὸ σημεῖον τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ. Ὅσπερ γὰρ διὰ ξύλου ἐσηλθὲν ὁ θάνατος, καὶ διὰ ξύλου ἡ ζωὴ, ἐπειδὴ ἐπέταξε νεκρῶν ἀνάστασιν εὐρομένῃ ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ, καὶ μετὰ τοὺς ἑπτὰ ὄγδοος ἐκ νεκρῶν ἀνέστη [P. 191] ὁ Κύριος ὁ ἐγείρας τοὺς ἑπτὰ. Πρὸ γὰρ τῆς Χριστοῦ ἀναστάσεως ἑπτὰ μόναι ἀναστάσεις νεκρῶν ἐγένοντο, πρώτη μὲν [ἡ] ἐν τῷ Παλαιῷ ἢ τοῦ υἱοῦ τῆς χάριτος τῆς Σαραφθίας, ὃν ἤγειρεν Ἕλλας· δευτέρα ἡ τοῦ υἱοῦ τῆς Σωμαντίτιδος, ὃν Ἐλισσαίου ἤγειρε, τρίτη ἡ τοῦ στρατιώτου ὃν ἐγγὺς Ἐλισσαίου θάψαντες, ὡς ἀπὸ πυρὸς ἐξεπέδισσε· τετάρτη δὲ ἐν τῇ Καινῇ ἢ τοῦ ἀρχισυναγώγου τῆς θυγατρὸς· πέμπτη ἡ τοῦ υἱοῦ τῆς Χάριτος· ἕκτη ἡ τοῦ Λαζάρου· ἑβδόμη ὅτι πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἀνέστη, καὶ ὀγδόη ἡ τοῦ Κυρίου ἀνάστασις μετὰ τὸ σωτήριον πάθος. Καθ' ὃν καιρὸν τοῦ πάθους γενομένου σεισμοῦ ἐν πολλοῖς εὐρέθη Ἕλληστικοῖς ὑπομνήμασιν ὅτι σεισμὸς ἐγένετο μέγας καὶ σκότος ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, ὥστε καὶ ἀστέρας φηνηθαί. Ἰστορεῖ δὲ καὶ Ἰώσηπος χρησμὸν τινα ἐν ἱεροῖς Γράμμασιν εὐρεθῆναι, περιέχοντα ὡς κατὰ καιρὸν ἐκείνον ἀπὸ τῆς αὐτῶν χώρας ἄρξει τις ἀνθρώπος τῆς οἰκουμένης πάσης, ὃν αὐτὸς μὲν ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ

⁹⁶ Dan. ix, 27. ⁹⁷ Matth. xxiv, 15. ⁹⁸ Psal. lvm.

ἐξείληθε πεπληρωῶσθαι, διήμαρτε δὲ τῆς ἐρμηνείας ἐκ διαμέτρου· οὐ γὰρ πάσις οὗτος ἤρξε. Λείπεται δὲ οὖν ἐπὶ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τοῦτο πληροῦσθαι, πρὸς ὃν φησὶν ὁ Πατὴρ· « Αἵτησαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τῶν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς. » Ὅθεν εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος τῶν ἱερῶν ἀποστόλων αὐτοῦ, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. Ἐπεὶ οὖν κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ὁ Θεὸς τὴν κτίσιν ἐδημιούργησε, καὶ μαρτυρεῖ τῶν δένδρων ἢ βλάστησις, διὰ τοῦτο καὶ τὸν Ἰσραὴλ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἠλευθέρωσε τῆς Αἰγυπτιακῆς δουλείας, καὶ τῆ παρθένῳ Γαβριὴλ ὁ ἀρχάγγελος εὐηγγελίσατο. Εἰκότως οὖν κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ Χριστὸς ὑπέμεινε τὸ σωτήριον πάθος.

exhibent, ideo eodem tempore Israelum quoque **E**gyptiaca servitute liberavit, lætumque post nuntium Gabrielus angelorum princeps Mariæ attulit. Christum nobis salutare supplicium luere.

Ὁ τοῖνον Ηιλᾶτος μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ σταύρωσιν εἰκόνας τοῦ Καίσαρος εἰς τὸ ἱερὸν νύκτωρ ἀνέθηκεν. Ὁρθροῦ δὲ γενομένου οἱ Ἰουδαῖοι θεασάμενοι τοσοῦτον ἐταράχθησαν ὥστε Ηιλᾶτος ἐκδειματωθεὶς ἀλλαχοῦ ταύτας μετέθηκε. Τιβέριος δὲ λαὸν τοῦ δικαίου φροντίζων ἔγραψε τοῖς ἀρχοῦσι τῶν πόλεων, ἕαν τι γράφῃ παρὰ τοὺς νόμους προστασῶν γίνεσθαι, μὴ προσέχειν ὡς ἡγνοηκότι. Διὸ καὶ Ηιλᾶτος εἰδὼς αὐτοῦ τὸ φιλάληθες καὶ φιλοδίκαιον, τὰ τεράστια Χριστοῦ πάντα καὶ τὰ τῆς εὐσεβείας δόγματα αὐτῷ δι' ἐπιτομῆς ἀνεκοινώσατο, καθὼς ἱστορεῖ Τερτυλλιανὸς ἐν τῇ ὑπὲρ Χριστιανῶν ἀπολογία, καὶ ὅτι μετὰ θάνατον ἀνεβίωσε καὶ ἤδη παρὰ πᾶσι θεὸς εἶναι πιστεύεται. Καὶ ὅτι Τιβέριος καταπλαγεὶς ἀνήγειρε [P. 192] πάντα τῇ συγκλήτῃ. Ἡ δὲ οὐ προσήκατο, πειθαρχεῖν νόμῳ παλαιῷ λέγουσα, μὴ πρότερον θεοποιῆσαι τινα, εἰ μὴ ψήφῳ καὶ δόγματι παρ' αὐτοῖς κριθείη. Ὁ δὲ τὸν μὲν νόμον τοῦτον ἐδέξατο, ἐκέλευσε δὲ μηδένα ἐμποδίζειν τῷ Χριστοῦ κηρύγματι· καὶ μέντοι καὶ θάνατον προσηπέλησε τοῖς κατηγορεῖν τολμῶσι τοῦ κηρύγματος.

Ὁ δὲ γε Ηιλᾶτος μίσει τῷ πρὸς Ἰουδαίους καὶ τὸν ἱερὸν θησαυρὸν τὸν καλούμενον κορβανᾶν διέφθειρε καὶ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν. Ἐμίξε δὲ καὶ τινων ἐξ αὐτῶν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Καίσαρος τὸ αἷμα τῶν θυσιῶν, τρόπον τοιῶδες. Οἱ Γαλιλαῖοι τοῖς δόγμασιν ἐξπολουθήσαντες Ἰοῦδα τοῦ Γαλιλαίου, οὗ καὶ Λουκᾶς ἐν ταῖς Ἠράξεσι τῶν ἀποστόλων μέμνηται, κενωφανίαν καὶ πλάνην ἔμαθον ἐξ αὐτοῦ, καθὼς ἔφη Ἰωσήπος. Προφάσει γὰρ εὐσεβείας δῆθεν κύριον μὴδὲ μέχρι στόματος ἔφασκε δεῖν τινα λέγειν, μῆτε κατὰ τιμὴν μῆτε φιλοφροσύνην, καὶ τὴν Θεῷ μόνῳ πρέπουσαν τιμὴν τε καὶ δόξαν ἀνθρώποις ἀπονέμειν. Ὅθεν καὶ πολλοὶ αὐτῶν περὶ τοῦ μὴ εἰπεῖν Καίσαρα κύριον καὶ δεσπότην χαλεπὰς αἰκίας ὑπέστησαν. Οἵτινες λοιπὸν ἰδίδασκον μὴδὲν παρὰ τὰς διαταγμένας ἐν τῷ Μωσείῳ νόμῳ θυσίας ἀναφέρεισθαι τῷ Θεῷ. Κάντεσθαι τοῖνον κωλύοντες τὰς ὑπὸ τῆς γερουσίας τοῦ λαοῦ παραδιδόμενας γίνεσθαι περὶ τῆς τοῦ

¹ Psal. II, 18.

A narrat oraculum quoddam fuisse in sacris Litteris inventum, quo Judæis prædiceretur eo tempore quemdam ex ipsorum patria imperium totius orbis habiturum. Hoc ille Vespasianum implevisse interpretans tota (quod aiunt) via vero aberravit: neque enim Vespasiano totus mundas subditus fuit. Reliquum ergo est id a Domino nostro Jesu Christo impletum fuisse, quem ita affatur Pater « Posce a me, dabo tibi gentes loco hereditatis, ac terminos terræ tibi mancipabo ⁵. » Inde factum ut sonus sanctorum ejus **336** apostolorum in universam terram exiret, ac sermo eorum ad fines usque orbis pertingeret. Quoniam ergo eo temporis articulo mundum fabricatus est Deus, cui rei testimonium arbores tunc florentes

Egyptiaca servitute liberavit, lætumque post nuntium Gabrielus angelorum princeps Mariæ attulit. Quare consentaneum erat eodem etiam tempore

B Cæterum Pilatus Christo crucifixo, postea noctu in templum imagines Cæsaris intulit; quod cum prima luce Judæi vidissent, tantus eorum fuit motus ut Pilatus territus alio eas transtulerit. Tiberius porro justitiæ observantissimus prælectis urbium missis Litteris mandavit, ut si quid scribens ipse contra leges fieri juberet, ne tum sibi obtemperarent quippe ignorance lapsos. Itaque Pilatus, cui imperatoris studium veritatis et justitiæ cognitum erat, miracula Christi omnia ejusque de religione doctrinam compendio ad eum perscripsit, ut auctor est in defensione Christianorum Tertullianus. Simulque indicavit eum morte obita revixisse et ab omnibus jam pro Deo haberi. Tiberius attonitus eo nuntio totam rem ad senatum retulit. Senatus legi se antiquæ obtemperare potius dixit, qui nisi ex S. C. non patiatur quemquam pro Deo haberi. Imperator ea lege approbata, edixit tamen ne quis præconium **337** de Christo impediret mortem etiam minans, si quis eam doctrinam accusare auderet.

At Pilatus, odio in Judæos stimulante, cum sacrum thesaurum (corbanem ipsi nominabant) diripuit, tum multos eorum interfecit: quin et Cæsaris ætate quorundam sacrificia ipsorum sanguine miscuit. Res ita acta est. Galilæi doctrinam Judæ cujusdam Galilæi, cujus etiam in Actis meminit Lucas, amplexi vocabula ex eo rerum inania erroremque hausserunt, ut ait Josephus. Quippe pietatis prætextu neminem omnino ne verbis quidem domini appellatione dignandum asserebant, neque id vel honoris vel comitatus ergo faciendum, omninoque honorem soli Deo debitum nulli hominum debere tribui. Itaque horum multi, quod Cæsarem nomine domini afficere nollent, gravia sunt perpessi supplicia. Tandem id quoque docuerunt, non alia esse sacrificia paragenda quam quæ offerri Deo Moses in lege jussit. Itaque sacrificia quæ jussu senatus pro salute imperatoris et

P.R. siebant, impedire aggressi Pilatum irritarunt; A isque Galilæos jussit apud sacrificia quæ secundum legem videbantur agere, necari: itaque victimis cruor offerentium eas permistus est.

At vero Tiberius, qui in juventute rectissime vixerat, philosophia et eloquentiæ arte optimisque moribus institutus ac florens, jam provecta **328** ætate subito descivit ad vitia, ita quidem ut de potestate mentis exiisse putaretur, et a malo aliquo genio ad omnia flagitia, parricidia insaniamque exagitari. Non enim omnibus modo et naturalibus et naturæ adversis majorem in modum ses polluebat libidinibus, sed iis insuper omne injustitiæ ac crudelitatis genus addebat. Ita ergo gesto imperio ut a virtute ad turpitudinem prolapsus terribili sævitia fædaque avaritia et obscenitate infamis esset, vitam finit nullo pristinæ virtutis percepto fructu, sed tanto magis exosus omnibus, qui ad extremum libidinosè omnia deturpasset atque pervertisset. Is ergo ad æterna supplicia cum omnibus ipsius similibus toleranda abiit: qui enim in salebras declinant, eos Dsminus cum flagitiosis abducat ¹⁻⁴. Proinde convenit huc quod Apostolus dixit: « Is qui auctor vobis fuit recte agendi, is etiam perficiet ⁷, » et Dominus; « Qui ad finem usque perseverat, is servabitur ⁸. »

Eusebius, multæ vir eruditionis, plurimarumque rerum cognitione insignis, in Tabulis Annalibus de Antiochis, Seleucis, Ptolemæis, et pontificibus qui post reditum ex Babylone populo Judaico præfuerunt, hæc compendio scribit, Alexander Macedonum rex anno sui regni sexto Darium Arsamis filium devicit, Persarumque imperium destruxit, quod ad **330** eum a Cyro duraverat annos 230. Macedonicum regnum a Cranao usque ad Alexandrum obtinuit per annos 518. Eo Babylone mortuo regnum Macedoniæ Philippo obtigit: Asiæ Antigono, Ægypti Ptolemæo Lagi filio, Syriæ Seleuco Nicanori. Hic duas urbes condidit, in Cilicia Seleuciam suo de nomine, in Syria Antiochiam filio suo cognominem, itemque Laodiceam a filia sua sic dictam. Regnum ergo Syriæ post Alexandrum bigesserunt, Seleucus Nicanor, Antiochus Soter, Antiochus Eothus, id est spurius, Soleucus Callinicus, Alexander Antiochus, Seleucus Philopator, Antiochus Epiphanes. Hic Oniam pontificem maximum Judæorum depulit sacerdotio, conatusque est totum populum a patriis ritibus detrudere: ædem Dei a se profanatam Jovis Olympii fanum appellavit, Judæosque gravissimis suppliciis ad Græcos ritus adegit; quo tempore etiam Maccabæi excarnificati sunt. Templum tres annos vastatum Judas Maccabæus impio cultu ex Judæa profligato instauravit. Successit Epiphani Antiochus Eupator, inde Demetrius Seleucus, Alexander Balis filius, Demetrius

βασιλέως σωτηρίας καὶ τοῦ Ῥωμαίων ἔθνους θυσίας, εἰκότως ἐπὶ τοῦτοις ἀγανακτεῖ πρὸς Γαλιλαίους Πιλάτος, καὶ κελεύει παρὰ ταῖς θυσίας ἅς ἐδόκουν κατὰ νόμον προσφέρειν ἀναιρεθῆναι, ὥστε ἀναμιχθῆναι ταῖς προσφερομέναις θυσίαις τὸ αἷμα τῶν προσφερόντων.

Ὁ γοῦν Τιβέριος τοιοῦτος ὑπάρχων ἐν νεότητι ἀριστος καὶ λόγοις φιλοσόφοις καὶ ῥητορικοῖς καὶ βελτίστοις τρόποις καὶ ἔργοις κωμῶν ὁ γεννάδας, πρὸς γῆρας ἰλθὼν αἰφνίδιον εἰς τὴν χεῖρονα μετεβλήθη γνώμην, ὥστε καὶ παραφρονεῖν αὐτὸν νομισθῆναι καὶ ὡς ὑπὸ δαίμονος ἐλαύνεσθαι πρὸς πᾶσαν ἀνοσιουργίαν καὶ μαιφονίαν τε καὶ οἰστρηλασίαν. Καὶ οὐ μόνον ἐν τοῖς κατὰ φύσιν καὶ παρὰ φύσιν ἐαυτὸν ἐδεδήλωσε καθ' ὑπερβολὴν, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ ἀδικίᾳ καὶ τυραννίδι. Οὕτως οὖν τὴν ἀρχὴν διοικήσας καὶ ἐξ ἀγαθοεργίας εἰς κακοεργίαν κατενεχθεὶς φοβερᾶ μὲν ὠμότητι, μυστρᾶ δὲ πλεονεξίᾳ καὶ αἰσχροεργίᾳ καταστρέφει τὸν βίον, μηδὲν ἐκ τῆς προλαβοῦσης καλοκαγαθίας καὶ ἀριστείας ὠφελθεῖς, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ὑπὸ πάντων μισθθεὶς ὡς ἐν τῷ τέλει τὸ πᾶν ἐξυθρίσας καὶ διαφθείρας, καὶ εἰς αἰώνιον κόλασιν μετὰ τῶν αὐτοῦ ὁμοίων ἀσεβῶν ἀπενεχθεὶς: τοὺς γὰρ ἐγκρίνοντας εἰς τὰς στραγαλλίας ἀπάξει Κύριος μετὰ τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν. Εἰκότως οὖν ὁ μὲν Ἀπόστολος ἔλεγεν: « Ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθὸν ἐπιτελέσει. » Ὁ δὲ Κύριός φησιν: « Ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. »

[P. 193] Ὁ τοίνυν πολυμαθὴς καὶ πολυτίτωρ Εὐσέβιος, ἐν τοῖς Χρονικοῖς Κανόσι: περὶ τῶν Ἀντιόχων, καὶ Σελεύκων, καὶ Πτολεμαίων, καὶ τῶν μετὰ τὴν ἐκ τῆς Βαβυλωνος ἐπάνοδοσιν καθηγησμένων ἀρχιερέων διεξιὼν ἐν ἐπιτομῇ, τάδε φησίν: Ὁ γοῦν Ἀλέξανδρος ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς ἔκτον ἔτος ἄγων τῆς βασιλείας, Δαρεῖον τὸν Ἀρσάμου Χειρωσάμενος, καθέλιπε τὴν Περσῶν δυναστείαν διαρκέσαν ἀπὸ Κόρου μέχρι Δαρείου ἔτη σλ'. Τῆς δὲ τῶν Μακεδόνων βασιλείας κατασχούσης ἀπὸ Κραναοῦ ἕως Ἀλεξάνδρου ἔτη φη', καὶ τοῦτου τελευταίαντος ἐν Βαβυλῶνι διεδέχονταί τὴν ἀρχὴν τῆς μὲν Μακεδονίας Φίλιππος, τῆς δὲ Ἀσίας Ἀντίγονος, τῆς δὲ Αἰγύπτου Πτολεμαῖος ὁ Ἀΐγου, τῆς δὲ Συρίας Σέλευκος ὁ Νικάνωρ: ὅς καὶ πόλεις δύο ἔκτισεν εἰς τὰ μέρη Κιλικίας καὶ ἑτέραν εἰς Κυρίαν, καὶ τὴν μὲν Σελεύκειαν ἐκάλεσεν εἰς τὸ αὐτοῦ ὄνομα, τὴν δὲ Ἀντιόχειαν εἰς τὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τὴν δὲ Λαοδίκειαν εἰς τὸ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ. Καὶ εἰ μὲν τῆς Συρίας βασιλεύσαντες μετὰ Ἀλέξανδρον εἰσὶν οὗτοι. Σέλευκος ὁ Νικάνωρ, Ἀντίοχος ὁ ἐπικληθεὶς Σωτήρ, Ἀντίοχος ὁ Νέσθος, Σέλευκος ὁ Καλλίνικος, Ἀλέξανδρος Ἀντίοχος, Σέλευκος ὁ φιλοπάτωρ, Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανής, ὅς Ὀνίαν τὸν ἀρχιερέα τῶν Ἰουδαίων παύσας τῆς ἱερωσύνης ὠρμήθη μεταστῆσαι τὸ πᾶν ἔθνος τῆς πατρίδος θρησκείας. Καὶ τὸ μὲν ἱερὸν μίνας Ὀλυμπίου Διὸς ναδὸν προσηγόρευσε, τῷ δὲ ἔθνε: κολάσεις ἀνηκίστους ἐπάγων ἐλλογιζεῖν ἠνάγκαζεν. Ἐφ' οὗ καὶ οἱ Μακκαβαῖοι ἐμκρτύρησαν. Τὸ δὲ ἱερὸν ἔτεσι τρισὶν ἔρημω-

¹⁻⁶ Psal. cxxiv, 5. ⁷ Philipp. i, 6. ⁸ Matth. x, 22.

ὅν Ἰούδας ὁ ἐπικληθεὶς Μακκαβαῖος καθάρως τῶν ἀσεβειῶν, τὴν χώραν ἀνενώσατο. Ἐἶτα ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ Εὐπάτωρ, Δημήτριος Σέλευκος, Ἀλέξανδρος ὁ τοῦ Βαλῆ, Δημήτριος ὁ Νικάνωρ, Ἀντίοχος ὁ Τρύφων, Πτολεμαῖος, Ἀντίοχος ὁ Σιδίτης, Δημήτριος, Ἀντίοχος ὁ Γρυπός, Ἀντίοχος ὁ Κυζικηνός, Σέλευκος ὁ τοῦ Γρυπῶ, ἐφ' οὗ Ἀντιόχεια ὑπὸ Ῥωμαίων ἔλω καὶ ἡ Συρία ἀρχὴ κατελύθη διαρκέτασα ἔτη σν'.

Οἱ δὲ τῆς Αἰγύπτου βασιλεύσαντες μετὰ Ἀλέξανδρον εἰσὶν οἷδε· Πτολεμαῖος ὁ Ἀγάου, ἐφ' οὗ Μένανδρος ὁ κωμωδοποιὸς ἐγνωρίζετο καὶ Θεόφραστος ὁ φιλόσοφος, Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος, ἐφ' οὗ οἱ Ὁβραίων σοφοὶ τὸν νόμον ἤρμηνευσαν, Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης, ἐφ' οὗ τὴν πνάριστον σοφίαν συντάξας Ἐβραίοις Ἰησοῦς ὁ τοῦ Σιράχ ἐγνωρίζετο, Πτολεμαῖος ὁ Φιλοπάτωρ, ἐφ' οὗ ὁ τῶν Ἐβραίων λόγος αἰχμάλωτος ἀχθεὶς ἐν Αἰγύπτῳ τοιοῦτόν τι πέπονθε. Προσέταξε γὰρ οὗτος τοῖς αὐτοῦ ὑπασισταῖς ἐλέφαντας φ' εὐτρεπίσαι, καὶ τούτους μεθύσαι ὄνως λιθανωτῶν, ἵνα ἀποκτείνωσι τοὺς Ἰουδαίους. Τῶν Ἰουδαίων δὲ εὐχαμένων, οἱ ἐλέφαντες εἰς τοὺς ἐκ τοῦ στρατιωτῆς τε καὶ δήμου (P. 191) ἐξορμηθέντες πολλὸν αὐτῶν ὄλλον ἐν τῇ περιχώρῳ μανίᾳ διέφθειραν. Καὶ οὕτω παραδόξως οἱ Ἰουδαῖοι περισηθέντες ἀδλαβεῖς ἀπελύθησαν εἰς τὰ ἴδια, τῷ εὐεργέτῃ Θεῷ εὐχαριστοῦντες. Ἐἶτα βασιλεύει Πτολεμαῖος ὁ ἐπικληθεὶς Σωτήρ, Πτολεμαῖος ὁ Ἀλέξανδρος Πτολεμαῖος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, Πτολεμαῖος ὁ Διονύσιος, Κλεοπάτρα ἡ τούτου θυγάτηρ· ἦν Αὐγούστος ἀνελὼν ἐν τῷ ἴδιῳ εἶπε τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐκράτησε τῆς Αἰγύπτου, καθελὼν τὴν βασιλείαν τῶν Πτολεμαίων διαρκέσασαν ἐν ἔτεσι διακοσίοις L'.

Οἱ δὲ μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον καθηγησάμενοι ἀρχιερεῖς εἰσιν οὗτοι· Ἰησοῦς, Ἰωσὴδὲν ἅμα Ζοροβάβελ, Ἰάκωβος υἱὸς Ἰησοῦ, Ἰλιάτιμος Ἰακίμου, Ἰωδᾶ ἐκ Ἰωσήπου, Ἰωάννης ὁ τοῦ Ἰωδαῖ, Ἰαδοῦς, ἐφ' οὗ Ἀλέξανδρος ἐν Ἱερουσαλὴμ τῷ Θεῷ προσεκύνησε. Καταπλαγεὶς γὰρ ἐπὶ τῇ ξένη θῆε τῆς στολῆς τοῦ ἀρχιερέως, ὑπὸ τοῦ ἄρματος καταβὰς μόνος προσεκύνησε τὸ θεῖον ὄνομα, καὶ τὸν ἀρχιερέα ἤσπασατο· ὃν πάντες Ἰουδαῖοι μιᾶ φωνῇ σὺν τῷ ἀρχιερεὶ γησῖως ἀντησπᾶσαντο. Τῶν δὲ γε τῆς Συρίας βασιλέων καὶ τῶν λοιπῶν καταπλαγέντων καὶ διεφθάρθαι τὴν διάνοιαν Ἀλεξάνδρου ὑπελήφωτων, καὶ Παρμενίωνος τοῦ στρατηγοῦ μᾶλλον θαυμάσαντος, διότι καθάπερ τις τῶν ὑπάρχων πεσῶν προσεκύνησεν, εἶπεν Ἀλέξανδρος· Οὐ τὸν ἀρχιερέα προσεκύνησα, ἀλλὰ τὸν ὑπ' αὐτοῦ τιμώμενον Θεὸν, κάμοι τὴν βοήθειαν κατὰ τῶν ἐναντίων ὑποσχύμενον. Ἦνίκα γὰρ τὴν κατὰ Περσῶν διανοοῦμένην στρατείαν καὶ ἰδεῖν τὸ μέγεθος τῆς δυναστείας αὐτῶν, ὥρθη μοι κατ' ὄναρ κατὰ τὸ σχῆμα τοῦδε τοῦ ἀρχιερέως ὁ Θεὸς, καὶ θαρρῆν μοι παρεκλεύσατο καὶ τῆς προθυμίας σπουδαίως ἔχεισθαι, λέγων· « Εἰς σὲ γὰρ καταλήξω τὴν Περσῶν δυναστείαν. » Διὸ τούτων θεασάμενος ἐν τοιαύτῃ στολῇ, καὶ τῆς κατὰ τοὺς ὑπνοὺς ὑπομνηθεῖς ὄψεως, εἰκότως προσεκύνησα. Ταῦτα εἰπὼν καὶ τὸν ἀρχιερέα δεξιωσάμενος, τῶν ἱερῶν παρεπομένων, εἰς τὴν πόλιν Ἱερουσαλὴμ παραγίνεται. Οἱ δὲ Γραμματεῖς τὴν

A Nicanor, Antiochus Tryphon, Ptolemæus, Antiochus Sidita, Demetrius, Antiochus Grypus, Antiochus Cyzicenus, Seleucus Grypi filius. Eo regnante Romani Antiocheam ceperunt, Syriæque regnum est abolitum, cum id durasset annos 250.

ὁ τοῦ Γρυπῶ, ἐφ' οὗ Ἀντιόχεια ὑπὸ Ῥωμαίων ἔλω καὶ

340 Ægypti reges post Alexandrum fuerunt Ptolemæus Lagi filius, cujus ætate Menander comædiarum scriptor claruit et Theophrastus philosophus. Ptolemæus Philadelphus, cujus jussu 70 Hebræorum doctissimi legem transtulerunt. Ptolemæus Evergetes, sub quo Jesus Sirachi filius innotuit, qui librum de sapientia præstantissimum Hebræis composuit. Ptolemæus Philopator : is rex Hebraicum populum, qui captivos in Ægyptum fuerat abductus, perdere statuens, satellitibus mandavit ut 500 elephantos instruerent, eosque vino libanoto inebriatos Judæis immitterent. Sed his Deum precantibus, elephantum in regios milites et Ægyptiacam turbam impetu dato per furorem magnam hominum multitudinem eliserunt. Itaque præter omnium spem servati Judæi, incolumes in patriam sunt dimissi, Deo suo benefactori gratias agentes. Post hunc regno functus est Ptolemæus cognomine Soter. Inde Ptolemæus Alexander, Ptolemæus frater ejus, Ptolemæus Dionysius, Cleopatra hujus filia : quam Augustus annum 14 imperans interfecit : Ægyptoque potitus regnum Ptolemæorum delevit, quod duraverat annos 290.

Porro qui a reditu ex Babylone populum Judaicum gubernaverunt pontifices maximi, hi sunt : Jesus, Josedecus cum Zorobabelo, Jacobus Jesu filius, Jodaas, Josebi filius, Iliasimus Jacimi filius, Joannes Jodaæ filius, Jadus : quo pontificatum gerente. Alexander Hierosolymis Deum adoravit. 341 Etenim attonitus habitu pontificis insolente, solus a curru descendit, nomenque Dei adoravit, pontificemque maximum salutavit, ab eoque et universis Judæis vicissim est uno ore salutatus. Cum autem Syriæ ac cæteri reges id factum mirarentur, atque mente abalienatum Alexandrum putarent : ac præsertim Parmenio exercitus ductor miraretur quid rei esset, quod instar subditorum alicujus se in terram rex prostravisset : respondit Alexander, hunc se honorem non pontifici detulisse, verum Deo quem is coleret, ac qui sibi auxilium contra hostes promisisset, Quo enim tempore bellum contra Persas meditatus, eorum ingentem potentiam reformidasset, Deum sibi per insomnium specie hujus pontificis visum, bono esse animo jussisse, et alacriter institutum exsequi : nam suo nutu Persarum regnum in ipsum Alexandrum desitutum. Itaque sibi pontifice in hoc habitu conspecto, in memoriam insomnium redactum : seque haud abs re adorasse. Hæc fatus, dextra summo pontifici injecta, comitantibus cæteris sacerdotibus, Hierosolyma intravit Ibi sacrarum Litterarum doctores

allato Danieli libro, ejus vaticinium exposuerunt, quo prædicebatur, fore ut Macedo Persarum regnum everteret. Qua ex re Alexander cum ingentem cepisset lætitiā, templum Dei adiit. Deoque rem sacram præscribente omnia pontifice maximo fecit, eumque pontificem ac reliquos omnes sacerdotes dignis muneribus donavit, templum **342** splendidis ac magnificis donariis exornavit, atque ita demum contra Persas movit. Deinceps summi pontifices ac populi rectores fuerunt Jonias Jadu filius, Eleazarus, Jonias, Simon, Jonaas Simon : Janes, qui et Hyrcanus : Aristobulus, qui primus regium diadema pontificali ornatui superaddidit : Janeas, qui et Alexander rex idem et sacerdos. Ad hunc usque a Cyro uncti rerum summam tractarunt, per annos 483, quæ sunt septimanæ 69, sicuti Danielus erat vaticinatus, « Cognosces, in-

quiens, et intelliges ab exitu sermonis, quo decerneretur ut ædificentur Hierosolyma usque dum Christus imperet, septimanas 7 et septimanas 62, qui sunt anni 483. A Cyro usque ad Antiochum Epiphanem et urbi excidium ab eo illatum anni sunt 394. Porro autem nos docet unde initium numerandi sit sumendum, nimirum non ab eo die quo in patriam reditum fuit, sed ab exitu sermonis, quo decretum factum est de instaurandis Hierosolymis. At urbs ea non est sub Cyro relecta, sed sub Artaxerxe Longimano. Reversis enim in patriam Judæis supervenit Cambyses, inde magi, post hos Darius Hystaspis filius, post hunc Xerxes Darii filius et Artabanus. Secundum hos Artaxerxes Longimanus regnum Persicum obtinuit. Eo annum vicesimum regnante, Neemias ascendit urbemque instauravit, sicuti Esdras narravit. Inde autem 483 anni elapsi sunt usque ad excidium urbis, quemadmodum Josephus Hebræus testatur.

343 Idem memoriæ tradidit, ea ipse die qua in crucem sublatus est Christus, primum in templo fragores auditos fuisse, deinde ex intimis penetrabilibus vocem exauditam ingentem : « Abeamus hinc. »

Pontius Pilatus, imperante C. Cæsare, ut Romanarum rerum scriptores perhibent, variis calamitatibus circumventus manus sibi attulit. Alii aiunt eum apud Cæsarem Christi causa accusatum a Maria Magdalena, pelli recens boxi detractæ insutum una cum gallo, vipera et simia, ut est Romanis consuetudo, radiisque solis expositum periisse. Non desunt qui eum utris instar excoriatum obiisse perhibeant.

Alienigenarum in Judæos regnum usque ad Agrippam minorem obtinuit annos 100, hoc modo. Regnavit primus Herodes infanticida annos 37. Ejus filius Archelaus annos 9, Herodes frater ejus annos 24, Herodes Agrippa, is qui a vermibus consumptus est, 7, Agrippa minor, filii ejus, annos 27.

Hebræi mensem lunarem supputant, undetriginta

βίβλον τοῦ Δανιὴλ προσκομίσαντες τὴν προφητείαν αὐτῷ διηρμήνευσαν, ὡς δεῖν τινα τῶν Μακεδόνων τὴν βασιλείαν Περσῶν χειρώσασθαι. Ὅς ἐπὶ τούτῳ μάλλον ἠσθεῖς καὶ περιχαρὴς γενόμενος, καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν ἀνελθὼν, θύει μὲν τῷ Θεῷ κατὰ τὴν τοῦ ἀρχιερέως ὑφήγησιν, αὐτὸν δὲ τὴν ἀρχιερέα καὶ πάντας τοὺς ἱερεῖς ἀξιοπρεπῶς τιμήσας καὶ λαμποῖς καὶ μεγίστοις ἀναθήμασι τὸν ναὸν διακοσμήσας κατὰ τῶν Περσῶν ἐχώρησε. Μετὰ δὲ Ἰαδοῦν Ἰωνίας Ἰαδοῦν, Ἐλεάζαρος, Ἰωνιάς, Σίμων, Ἰωναῶς Σίμων, Ἰανῆς ὁ καὶ Ὑρκανὸν, Ἀριστόβουλος, ὃς καὶ πρῶτος ἐπέβητο διάδημα [P. 195] βασιλικὸν πρὸς τῇ ἀρχιερωσύνῃ, Ἰανίας καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, βασιλεὺς ἅμα καὶ ἀρχιερέως. Μέχρι τούτου οἱ ἀπὸ Κύρου χριστοῦ ἡγουμένοι, διαρκέσαντες ἔτη υπγ', α̅ εἰσιν ἐβδομάδες ἑτῶν ξθ', καθὼς ἔφη καὶ Δανιὴλ τό' « Καὶ γνώσῃ, καὶ συνήσεις ἀπὸ ἐξόδου λόγων τοῦ ἀποκριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδομηθῆναι Ἱερουσαλήμ ἕως Χριστοῦ ἡγουμένου ἐβδομάδες ἑπτὰ, καὶ ἐβδομάδες ξβ'. Ἄτινά εἰσιν ἔτη υπγ'. Ἀπὸ δὲ Κύρου ἐπὶ Ἀντίοχον τὸν Ἐπιφανῆ καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν ἐκείνην ἔτη εἰσι τλδ'.

Εἶτα διδάσκει ἡμᾶς πόθεν ἀριθμεῖν δεῖ, ὅτι οὐκ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐπανόδου, ἀλλ' ἀπὸ ἐξόδου λόγων ἀποκριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδομηθῆναι Ἱερουσαλήμ. Οὐκ ἐπὶ Κύρου δὲ ψκοδομήθη, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ μακρόχειρος Ἀρταξέρξου. Μετὰ γὰρ τὴν κάθοδον ἐπανῆλθε Καμβύσης, εἶτα οἱ μάγοι, καὶ μετ' ἐκείνους Δαρτεῖος ὁ Ὑστάπου, μεθ' ὃν Ξέρξης ὁ Δαρείου καὶ Ἀρταβάνης. Εἶτα Ἀρταξέρξης ὁ Μακρόχειρ ἐβάσιλευσε τῆς Περσίας. Ἐν δὲ τῷ εἰκοστῷ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ Νεεμίας ἀνελθὼν τὴν πόλιν ἀνέστησε, καθὼς Ἐσδρας διηγῆσατο. Ἐντεῦθεν υπγ' ἔτη γεγονασιν ἕως τῆς κατασκαφῆς τῆς πόλεως, καθὼς Ἰώσηπος ὁ Ἑβραῖος μαρτυρεῖ.

Ἰώσηπος ἱστορεῖ ὅτι κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς τοῦ Κυρίου σταυρώσεως κτύπητος τοῦ ἱεροῦ ἀντιλαμβάνεσθαι πρῶτον, ἔπειτα φωνῆς ἀθρόας ἐνδοθεν ἀκούσαι ἀπὸ τοῦ ἐσωτάτου ἱεροῦ. « Μεταβαίνομεν ἐτεῦθεν. »

Ὅτι ὁ Πόντιος Πιλάτος ἐπὶ Γαίῳ Καίσαρος ποικίλαις περιπεσῶν συμφοραῖς, ὡς φασιν οἱ τὰ Ῥωμαίων συγγραψάμενοι, αὐτοφονευτῆς ἑαυτοῦ ἐγένετο. Οἱ δὲ Μαρίαν τὴν Μαγδαληνὴν λέγουσι κατ' αὐτοῦ τῷ Καίσαρι ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ προσελθεῖν, ὃς δέρματι βοείῳ νεοδάρτῳ τοῦτον μετὰ ἀλέκτορος καὶ ἐχίδνης καὶ πιθήκου, ὡς ἔστιν ἔθος Ῥωμαίοις, ἐγκλείσας καὶ εἰς καῦσιν ἡλίου θεῖς ἀπέκτεινεν. Οἱ δὲ ὡς ἀσκὸν μᾶλλον αὐτὸν λέγουσι ἐκδραῖναι καὶ οὕτως ἀποθανεῖν.

Ὅτι ἡ τῶν ἀλλοφύλων ἐπὶ Ἰουδαίαν βασιλεία ἕως τοῦ μικροῦ Ἀγρίππα ἐκράτει χρόνους ἑκατὸν οὕτως. Ἡρώδης πρῶτος ὁ τὰ νῆπια ἀνελὼν ἔτη λζ', Ἀρχέλαος ὁ υἱὸς αὐτοῦ θ', Ἡρώδης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ κδ', Ἡρώδης ὁ καὶ Ἀγρίππας, ὁ σκωληκόδρωτος, ἑπτὰ, Ἀγρίππας υἱὸς αὐτοῦ ὁ μικρὸς ἔτη κζ'.

Ὅτι τῶν Ἑβραίων σεληνικῶς τὸν μῆνα φηριζόν-

των, ἦτοι καὶ ἡμέρας, καὶ τοῦ κυκλικοῦ ἑνιαυτοῦ τοῦ καθ' ἡλίον ὑπάρχοντος ἡμερῶν τρεῖς δ', τὴν κατὰ σελήνην δωδεκάμηνον παραλλάσσειν ἡμέρας ἰα' δ'. Διὰ τοῦτο Ἰουδαῖοι τρεῖς μῆνας ἐμβολίμους [P. 196] ἐν ἔτεσιν ὀκτὼ παρεμβάλλουσιν· ὀκτάκις γὰρ (38) τὰ ἰα' καὶ ἡ' δ' ποιοῦσι τρίμηνον.

Τιβέριος ὁ υἱὸς τοῦ Καίσαρος ὁ προμνημονευθεὶς, οὗτος ἔσχε Γαίον ἀνεψιόν. Ἀστρολόγου δὲ τοῦ Θρασύλου (39) γέγονε Τιβέριος φοιτητῆς, ὃς τοσοῦτος ἦν τὴν τέχνην ὡς ἀγανακτήσαντός ποτε τοῦ Τιβερίου κατ' αὐτοῦ, καὶ βουληθέντος ἄφνω διὰ τοῦ ταίχους αὐτὸν ὠθηῆσαι, σκυθρωπάσαι φασὶ τὸν Θρασύλον παρεῦθ'. Ἐρωτήσαντος δὲ Τιβερίου τὴν αἰτίαν ἔφη αἰσθάνεσθαι κλιμακτῆρα ἐγγὺς αὐτοῦ μέγιστον αὐτῆ τῆ ὥρα. Καὶ τοῦ Τιβερίου θαυμάσαντος, β

ἔασαι αὐτὸν φησὶ Πλούταρχος. Ὅτι Τιβέριος τοῖς τῶν πόλεων ἄρχουσιν ἔγραφεν ὡς εἴ τι πρὸς τοὺς νόμους γράφει, μὴ προσέχειν φρεῖν ὡς ἀγνοήσαντι. Οὗτος καὶ βραδέως τοὺς ἀρχοντας διεδέχετο φειδοῖ τῶν ὑπηκόων. Ἐρωτηθεὶς δὲ τὴν αἰτίαν εἶπε τὴν παροιμίαν τῶν ἐπικαθημένων μυῖων τῷ τραυματίᾳ καὶ τοῦ θελήσαντος ἀποσοθῆσαι ταῦτας καὶ κωλυθέντος ὑπὸ τοῦ τραυματίου ἐπὶπόντος, ἵνα μὴ ἄλλαι πεινώσται ἀΐματος ἐπέλθοιεν.

Φησὶ δὲ Εὐσέβιος ὅτι τῷ ἰα' ἔτει Τιβερίου βαπτίζεται ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, συνωδᾷ τῷ Εὐαγγελίῳ, καὶ ἐν τῷ ιη' τὸ σωτήριον ὑπέστη πάθος, ἐν ἔτει τοῦ κόσμου εφθ'. Γράφει δὲ καὶ Ἰωσήπος περὶ μὲν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ταῦτα. Τισὶ τῶν Ἰουδαίων ἐδόκει διολωλέναί τὸν Ἡρώδου στρατὸν ὑπὸ Θεοῦ καὶ μάλα δικαίαν τιννουμένου δίκην διὰ πονιῆν Ἰωάννου τοῦ καλουμένου Βαπτιστοῦ. Τοῦτον γὰρ Ἡρώδης κτείνει ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ τοῖς Ἰουδαίοις κελεύοντα ἀρετὴν ἐπασκεῖν καὶ τὰ πρὸς ἀλλήλους δικαιοσύνη καὶ τὰ πρὸς Θεὸν εὐσεβεῖα χρῆσθαι καὶ συνιέναι βαπτισμὸν. Περὶ δὲ τοῦ Χριστοῦ πάλιν ὁ αὐτὸς φησιν, ὅτι, Κατὰ τὸν καιρὸν τούτων Ἰησοῦς ὁ σοφὸς ἀνὴρ ἦν, εἴγε ἄνδρα λέγειν αὐτὸν ἐχρῆν· ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητῆς καὶ διδάσκαλος ἀνθρώπων τῶν ἐν ἡδονῇ τάλθῃ δεχομένων· πολλοὺς γὰρ καὶ ἀπὸ Ἑλλήνων ἠγάγετο Χριστός. Ὅν Ἡλιότου σταυρώσαντος οὐκ ἐπαύσαντο κηρύσσοντες περὶ αὐτοῦ οἱ τὸ πρῶτον αὐτὸν ἀκηπήσαντες μαθηταί. Ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἡμέραν ἔχων πάλιν ζῶν, τῶν θεῶν προφητῶν ταῦτα τε καὶ ἄλλα μαρτυρησάντων περὶ αὐτοῦ θαυμάσια καὶ εἰρηκότων. Οὗτος

XYLANDRI ET GOARI NOT.E.

(39) Locus hic lubricus est. Quanquam de re tota longe rectius alibi disputetur. Notæ quibus Græci utuntur in numeris signandis partim obscuræ plerisque sunt, partim ineptorum librorum depravationi nimis quam obnoxii. κα' λ' est viginti novem cum dimidio, xxix s. et Δ necesse est ex re ipsa ut quadrantem designet. Sed profecto 8 multiplicata in 11 1/4 90 dies efficiunt, quod est ultra tres lunares menses adhuc dierum 11 1/2 tempus. Alioqui constat mensem lunarem 29 1/2, annum lunarem 354, solarem annum 365 1/4 dierum fuisse

nimirum dierum cum semisse diei. Et cum solaris circuitioannis annus sit dierum 365 ac quadrantis, itaque duodecim lunares menses 11 diebus dieique quadrante superet, ideo Judæi tres menses, qui a re Græcis embolimæi dicuntur, intercalant octavo quoque anno. Nam octies undecim dies et octo quadrantes diei efficiunt tres menses.

344 Tiberius prædictus fratrem habuit, quo natus est Caius. Tiberius astrologi Thrasylli fuit discipulus assiduus. Tanta fuit Thrasylo peritia, ut cum eum Tiberius iratus quodam die subito præcipitem de muro agere statuisset secum. illico vultu mæstitiam Thrasyllus prætulit, causamque a Tiberio interrogatus, eam sibi horam vel maxime scansili annorum lege periculosam se intelligere dixerit: itaque Tiberium admiratione captum ei pepercisse. Auctor Plutarchus.

Scriptis Tiberius ad urbium præfectos ne sibi aliquid legibus adversum per rescripta mandanti obtemperarent, sed ignorationi id tribuerent. Idem præfectis tardius successores misit, subditis ea in re parcens. Causamque rogatus fabulam protulit. Cujusdam vulneribus muscas insedissee, supervenisse quemdam qui eos vellet abigere: saucium vero id prohibuisse, quod diceret in metu se esse ne earum in locum aliæ sanguinem etiamnum sitientes succederent.

Tradit Eusebius anno Tiberii 15 Christum baptizatum; quod cum Evangelio congruit. Passumque anno Tiberii 18, mundi 5339. Idem de Joanne Baptista sic scribit. Quidam Judæi existimaverunt Herodis exercitum a Deo fuisse delectum justa admodum vindicta ob cædem Joanni cognomento Baptistæ illatam. Hunc enim necari Herodes jussert, virum bonum et Judæos ad studium virtutis exhortantem, justitiamque in vitæ 345 communis usu et ad pietatem Deo præstandam intelligendumque baptismum. Rursum de Christo idem hæc: « Fuit eo tempore Jesus, vir sapiens, si quidem eum virum appellare licet; nam et mirabilia facta fecit et homines docuit veritatem libenter amplectentes, multosque etiam de Græcis discipulos habuit. Eum, cum esset a Pilato in crucem actus, prædicare non destiterunt discipuli, qui semel ipsum dilexerant. Tertia enim ab obitu suo die redivivus eis apparuit, cum quidem divini vates hæc et alia de eo miraculosa jam ante testati ac vaticinati fuissent. » Voluit Tiberius miraculorum a Christo editorum fama excitatus imperatorio edicto eum

illo tempore ad quod hæc referuntur; ut præcisa ratio hic inita nequaquam videri possit. Id monendum duxi, ne quis me aliquid dissimulare putaret: nam et cætera hujus loci non sunt omnia integra. XL.

(36) De Thrasylo Tacitus l. v et Dio noster l. l.v. κλιμακτῆρες qui sint aut qui Latine vocentur, alii explanandum relinquo Plinium ego imitatus quem vide l. vii c. 49) et historiam, exprimere conatus sum. Xvi,

inter deos referre, sed a senatu impeditus fuit. Auctor Eusebius.

Eodem Tiberio imperante, in locum proditoris subrogatur ab apostolis Matthias. Judas cum sese suspendio affecisset, quotidie ad resipiscentiam exhortantibus apostolis non obtemperans, ut Dominum cælo subiisse audivit, illico ita intumuit ut medius crepans perierit. Qui si facti pœnitentiam egisset, nunquam profecto eum aspernatus fuisset is qui omnes vult salvos fieri.

Tiberius ingenio truculentus fuit vinoque deditus: ideo a Romanis **346** Biberius denominabatur. Suffocavit eum Caius fratre ipsius natus, ægrotanti multam injiciens vestem.

C. Caligula exinde regnavit annos 7, homo stupris supra modum deditus. Is in forum progressus cum cœnum conspexisset, eo accivit Flavius Vespasianum tunc ædilem, sed qui postea imperator est factus; inique ejus, ut rem publicam negligentis, vestem cœnum conjici jussit. Eo designabatur eum rem publicam conturbatam recepturum. Ejusdem Caligulæ imperio Agrippa rex Judææ et Simon Magus baptizantur a Philippo, qui fuit unus de septem diaconis.

Caligulam Claudius necat. Sub hoc Cornelius primus omnium de gentibus baptizatur a Petro, et Paulus instrumentum electionis Christi patefactione apostolus designatur. Imperavit Claudius annos 13 menses 9. Is adeo fuit meticulousus ut omnes ad se accedentes excuti juberat, ne quis forte sicam gestaret. Atque in conviviis armato utebatur præsidio: quod ab eo cœptum reliqui etiam deinceps usurpaverunt imperatores. Eo imperante Apollonius fuit, patria Tyaneus, philosophus Pythagoreus, qui magicis notus mira præstabat. Cum enim Byzantium profectus ab incolis rogaretur, suis magicis artibus effecit ne serpentes eo aut scorpii accederent, neve culices, ne equi ferocirent, neve illi vel mutuo vel **347** in alios animantes rabie sævirent. Lycum quoque amnem comescuit, ne suis exundationibus Byzantio noceret.

Tunc Ægyptius latro sicarios in solitudinem eduxit: quos Felix præfectus ultus est. Eodem tempore inter Theram et Therasiam insula enata est, stadiorum 39.

λαθραίως τοὺς πρατυγχανόντας πλῆττειν. Καθ' ὃν καιρὸν μεταξύ Θήρας (42) καὶ Θηρασίας νῆσος ἀνεφύσθη στάδια λ'.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(40) Qui notis et imagunculis magicis aliisque præstigiis miraculosa efficeret. Apolloniæ ex Philostrato notæ sunt. Infra de Jannis patriarchæ præstigiis in Michaelo Theophili filio στοιχειωτικοὶ λόγοι. Et diximus alibi de hac voce plura. **XYL.** Genibus familiaribus addictus et eorum obsequiis utens. στοιχειῶν quoque gentis est et dæmon fami-

οἱ Τιβέριος ἀκούσας τὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ θαύματα ἡβουλήθη διὰ βασιλικῶν τύπων ἀναγορευῆσαι αὐτὸν Θεόν, ἀλλ' ἀντεπράχθη τούτῳ παρὰ τῆς συγκλήτου, καθὼς οὖν Εὐσέβιος λέγει.

Ὅτι ἐπὶ Τιβέριου, μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν, ἐκλέγεται: ὑπὸ τῶν ἀποστόλων Μαρθίας ἀντὶ τοῦ προδότου. Ὅστις Ἰουδαίος μετὰ τὴν ἀγγέλην, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑπὸ τῶν ἀποστόλων [P. 197] παρακαλούμενος καὶ νοουθετούμενος πρὸς μετάνοιαν ἔλθειν, καὶ μὴ πεισθεὶς, ἐπεὶ ἀνελήθη ὁ Χριστὸς, ὡς ἤκουσεν, εὐθὺς ὀγκωθεὶς ἐλάκησε μέσος καὶ ἀπώλετο. Εἰ γὰρ εἰς μετάνοιαν ἔλθειν, οὐκ ἂν αὐτὸν ἀπώσατο ὁ πάντας θέλων σωθῆναι.

Τιβέριος δὲ τῷ τρόπῳ καὶ τῇ γνώμῃ ἀπηγῆς ἦν καὶ οἴνου ἐλάττων. Διὸ καὶ Ἐμπεδάριον αὐτὸν Ῥωμαῖοι ἐκάλουν, ὃ σημαίνει παρ' αὐτοῖς τὸν Οἴνοπότην. Τοῦτον Γάιος ὁ ἀδελφιδεὺς ἐν τῇ νόσῳ αὐτοῦ ἱμάτια πολλὰ περιθεὶς ἀπέπνιξεν.

Ἐκράτησε δὲ Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ ἔτη ζ'. Οὗτος ἦν μαγικώτατος πάντων: ὃς περιιών ποτε τὴν ἀγορὰν καὶ ἰδὼν πῆλόν ἐν τῇ ὁδῷ ἤγαγε Φλάβιον Πύεσπασιανόν, ἀγορανόμον τότε ὄντα, τὸν μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντα, καὶ ὡς ἀμελοῦντα τῶν κοινῶν τὸν πῆλόν εἰς τὴν ἐσθῆτα βληθῆναι ἐκέλευσεν: ὅπερ ἐσήμανε τὰ κοινὰ τετραγαμῆνα αὐτὸν παραλήψεσθαι, Ἐπὶ δὲ τῆς τοῦ αὐτοῦ Γαίου βασιλείας Ἀγρίππας βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας καὶ Σίμων ὁ Μάγος βαπτίζεται ὑπὸ Φιλίππου, ἑνὸς τῶν ἑπτὰ διακόνων.

Γάιος δὲ ὑπὸ Κλαυδίου σφάζεται. Ἐπὶ τούτου Κορνῆλιος πρῶτος ἐξ ἑθνῶν βαπτίζεται ὑπὸ Πέτρου, καὶ Παῦλος, τὸ τῆς ἐκλογῆς σκεῦος, δι' ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπόστολος ἀναδείκνυται. Κλαυδίου δὲ βασιλείου ἔτη ιγ', μῆνας θ'. Οὗτος δειλὸς ὢν πάντας τοὺς προσιόντας αὐτῷ ἐποίει ἐρευᾶσθαι, μὴ τι ξιφίδιον ἔχῃσι. Καὶ ἐν τοῖς συμποσίοις ὠπλισμένοι εἰς φυλακὴν παρεστήκεισαν αὐτῷ: ἐξ οὗ καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς βασιλεῖς εἴθιστο γίνεσθαι τοῦτο. Ἐπὶ τούτου καὶ Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς ἦν, φιλόσοφος Μυθαγόρειος, στοιχειωματικός (40). Οὗτος ἐν Βυζαντίῳ ἐλθὼν, παρακληθεὶς ὑπὸ τῶν ἐντοπίων, ἱστορῆσαι ὄφεις μὲν καὶ σκορπίους μὴ πλήσσειν, μὴ δὲ κώνωπας παρῆναι, ἵππους μὴ κατοφρυῶσθαι, μὴτε μὴν ἀγριαίνεσθαι καὶ ἀλλήλων ἢ καὶ κατὰ τινος. Καὶ Λύκον δὲ τὸν ποταμὸν ἱστορῆσαι ὥστε μὴ πλημμυρῆσαντα τὸ Βυζάντιον καταλυμῆνασθαι.

Τότε Αἰγύπτιος ληστὴς (41) ἐξήγαγεν εἰς τὴν ἔρημον τοὺς σικαρίους, οὓς μετῆλθε Φήλιξ ὁ ἡγεμῶν. Σικαρίους δὲ αὐτοὺς ὠνόμασεν ἀπὸ τῶν σικαρίων, ἃ ἔστι μαχαίρια μικρά, ἃ ἐπεφέροντο κρυφῶς εἰς τὸν σάκιον.

liaris; de quo alio loco. GOAR.

(41) Videtur de eo loqui cujus Act. c. xxi sit mentio. Et ex Josephi l. ii, c. 23 de excidio Hierosol. historiam eam repetunt Euseb. *Hist. Eccles.* ii, 20 et Nicephorus Xanthopulus ii, 26 **XYL.**

(42) Vide annum decimum Leonis Iconomachi. Cæterum scribit Plinius ii, 87, inter Cycladas anno

Οὗτος πόλιν ἔκτισεν, ἐπὶ τῇ ἰδίῃ ὀνόματι καλέ- **A**
σας αὐτὴν Κλαυδίου πόλιν, καὶ Ἰουδαίους τῆς Ῥώ-
μης ἀπέλασεν. Ἐπὶ τούτου κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ
Πάσχα συγκύσεως γενομένης ἐν Ἱεροσολύμοις μόνοι
πατηθέντες καὶ ἀποθανόντες ἐβρέθησαν τρισμύριοι.
Οὗτος οὐ μόνον Ἰουδαίους ἐτυράννει, ἀλλὰ καὶ πάν-
τας τοὺς ἐν Ῥώμῃ ἐπισήμους ἀναίρων ἐλάμβανεν
αὐτῶν τὰς οὐσίας. Πρὸς τούτοις [P. 198] καὶ δου-
λοκρατίαν νομοθετήσας ἐπέτρεψε κατηγορεῖν τῶν
δεσποτῶν, εἴ τι συνίδοιεν αὐτοῖς πλημμέλημα.
Κάντεῦθεν δεινὴ συμφορὰ κατελήφθη τὴν οἰκουμέ-
νην πᾶσαν (43), τῶν οἰκητῶν μεγάλαις τιμωρίαις
ὑποβαλλόντων τοὺς δεσπότας. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰς
μανίαν ἐκτραπέις ἀθεσμά τινα διεπράττετο. Φονεύ-
σας δὲ τοὺς φονεῖς Γαίῳ ἀνηρέθη ὑπὸ τῆς ἰδίας
γυναικὸς φαρμάκῃ.

Ἐπὶ τούτου Ἰάκωβος ὁ Ζεβεδαιοῦ ἐμαρτύρησε,
καὶ Μάρκος δὲ ὁ εὐαγγελιστὴς τὸ κατ' αὐτὸν Εὐαγ-
γέλιον προτροπῇ Πέτρου συνεγράψατο, καὶ ἐν Αἰγύ-
πτῳ σταλαῖς ὑπ' αὐτοῦ, πρῶτος Ἐκκλησίαν πηξά-
μενος, πολλὰ μοναστήρια συνεστήσατο, ἀπερ σε-
μνεῖα τότε προσηγορεύθησαν, καθὼς φησιν Εὐσέ-
βιος ὁ Πάμφιλος, ὅτι Μάρκον πρῶτον ἴσμεν ἐν Αἰγύ-
πτῳ τὸ Εὐαγγέλιον συγγεγραφεῖν καὶ Ἐκκλησίαν
πρῶτον ἐπ' αὐτῆς Ἀλεξανδρείας συστήσασθαι. Τσα-
αὐτῆ δὲ τῶν αὐτόθι πεπιστευκότων πληθὺς ἀνδρῶν
τε καὶ γυναικῶν ἐκ πρώτης ἐπιβολῆς συνέστη ἐν
ἀσκήσεως φιλοσοφωτάτης καὶ σφοδροτάτης, ὡς καὶ
συγγραφεῖς ἀξιώσαι τὰς διατριβὰς τε καὶ συνελεύ-
σεις καὶ πᾶσαν ἄλλην τοῦ ἀρίστου βίου διαγωγὴν
Φίλων τὸν σοφώτατον, ὡς καὶ αὐτόπτην τοῦ ἀπο-
στόλου Πέτρου καὶ αὐτόχρον καὶ συνόμιλον ἐν Ῥώμῃ **C**
γενόμενον. Τῶν γὰρ παρ' ἡμῶν ἀσκητῶν ἀποδεχό-
μενος τὸν βίον, ἐκθειάζει σφόδρα καὶ σεμνώνει τοὺς
κατ' αὐτὸν ἀποστολικοὺς ἀνδρας, ἐξ Ἑβραίων, ὡς
ἔοικε, γεγονότας καὶ τῶν Ἑσσηίων τὴν ἀσκήσιν καὶ
πολιτεῖαν εὖ μάλα προακοντισθέντων, ἦτις γε τῶν
Τραυματέων καὶ Φαρισαίων τὴν δικαιοσύνην ἐξ ἐπι-
μέτρου διένεστηκεν. Ἀπὸ γὰρ Ἰωνδαμ (44) υἱοῦ
Ῥιχάβ καταγόμενοι οὗτοι τὴν πανάρεστον ἀκτημο-
σύνην, καὶ δικαιοσύνην, καὶ σωφροσύνην, καὶ σκληρα-
γωγίαν ἐπέτειναν, καθὼς φησι καὶ Ἰωσήπος περὶ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

4 Olympiadis 135 Theram et Therasiam enatas. **D**
Fuit autem hoc anno ab U. C. 516, quinquennio
post finitum bellum primum Punicum. Idem Plinius
ibidem scribit inter easdem post annos 130 (id est
anno 646 ab U. C., biennio antequam Cicero nas-
ceretur, in fine belli Jugurthini) enatam Hieram,
quæ et Automate dicatur. Et ab ea, inquit, duobus
stadiis post annos 110, in nostro ævo, M. Junio
Silano L. Balbo coss. a. d. viii idus Julias, Thia.
li consules ponuntur ad annum 771. ab U. C., Ti-
berii quintum. Quare Plinii locus, si non esset
mendosus, dissentiret a communi calculo totis 13
annis. Quod neque ipsius diligentia neque aliorum
scriptorum eum eo convenientiæ est consentaneum
Dio Cocceius l. 60 insulam ait prope Theram fuisse
enatam Claudio 4. L. Vitellio 3 consule, cur annus
fuit ab U. C. 800 aut, ut visum aliis, 779. Loquitur
autem haud dubie hac de re et de Thia ista. Itaque
videndum est annon scripserit Plinius
150, ubi nunc 130 leguntur: nam hoc quidem no-

Claudius urbem condidit de suo nomine Claudio-
polin, et Judæos Roma expulit. Ejus tempore cum
inter Paschatis celebrationem tumultus exstitis-
set, 30 millia hominum tantum elisi atque inter-
fecti sunt. Neque in Judæos modo ille sæviit, sed
et Romæ nobilissimum quemque trucidavit ejus-
que bona sibi vindicavit. Ad hæc servili potestate
legibus confirmata, servis permisit ut dominos
suos accusarent, si cujus eorum delicti essent
conscii. Quæ res atroces per orbem terrarum ca-
lamitates excitavit, cum omnes passim servi do-
minis suis gravia supplicio conciliarent. Quin et
eo recordiæ est prolapsus ut summis sese flagitiis
pollueret. Tandem cum Caii percussores necasset,
veneno est ab uxore sua sublatus.

Hoc rerum potiente Jacobus Zebedæi filius sup-
plicio suo veritati testimonium tulit. Et Marcus
Evangelium Petri monitu conscripsit; missusque
ab eo in Ægyptum primus fundata Ecclesia, ibi
multa monasteria **348** instituit, quæ a gravitate
vitam ibi degentium Semneio tunc appellabantur,
quemadmodum Eusebius Pamphili scribit: primum
Marcum scimus in Ægypto Evangelium compo-
suisse, primumque Ecclesiam apud ipsam Alexan-
driam instituisse. Tanta autem primo eo aggressu
multitudo virorum mulierumque fidem Evangelio
adhibens exercitationi virtutum vehementissimæ et
quam maxime philosophicæ sese dedit, ut eorum
consuetudines conventus cæteramque optimæ vitæ
rationem describere dignatus sit Philo, doctissimus
vir, qui Romæ Petrum apostolum vicit, audivit,
cumque eo est collocutus. Is enim nostrorum, quos
ab exercitatione bonorum operum ascetas voca-
bant, probans vitam, mirum in modum laudibus
tollit ac magnifice prædicat apostolicos suæ ætatis
viros, ab Hebræis, ut videtur, oriundos, ac Essæo-
rum moribus et disciplina præclare prius institu-
tos. Essæorum secta Scribarum et Phariseorum
justitiam magno post se reliquit intervallo. Ii a
Jonadabo Richabi filio genus ducentes, præstantis-
simam longe nihil possidendi rationem, justitiam.

vum non est, 150 pro 153 poni, non exacte aut
præcise numeris annotatis. Porro Theram et Thera-
siam (neque hic loquor de ea quæ una ex Acoliis
fuit, Plinius iii. 9) insulas esse duas, non una ex
Plinii iv, 12, facile intelliges; ubi Therasiam a
Thera avulsam, interque eas primum Automaten,
postea etiam Thiam enatam scribit. Blandiopolim
p. 347 v. 10 Cappadociæ idem refert v, 21. Xiphili-
nus ex Dionis Adriano nominat Bithynidem Bi-
thyniæ urbem. quæ alias Blandiopolis dicatur. Et
de tumultu Judæorum sub Claudio vide Josephum
Antiquit. xx, 4, Euseb. *Hist. Eccles.* ii, 19. Apud
Josephum quidem antum δὲ ἰσχυρίδας leguntur peri-
isse, 20 millia. Sed Eusebius habet ut noster. **XV.**
(43) In margine, Ἐναλογοζομαὶ καὶ αὐτὸς τὴν
τότε συμφορὰν φάσει γὰρ ἐγθρόν τὸ δούλον τοῖς
δεσπόταις. Nerva hoc edictum abolevit. **XVI.**
(44) Vide Jerem. xxxv. De Essæis lege Josephum
Antiquit. xviii, 2, et multo plura *Belli Judaici* ii,
12, unde Noster complura transtulit. **XV.**

temperantiam atque duriter agenda vitæ institutum intenderunt, sicut Josephus de iis scribit. Essæi natione Judæi sunt. In amore mutuo et religione aliis antecellunt; voluptatem tanquam flagitium aversantur: temperantiam, continentiam et affectuum vacuitatem virtutis loco sectantur. Matrimonia ipsi negligunt, alienos autem liberos tenera adhuc **349** ætate suscipientes docent ac pro suis habent, suisque eos moribus formant. Legitimas castasque nuptias et successionem iis propagatam probant, vitiosos autem et Deo invisos concubitus ac lasciviam summopere abominantur. Divitias et opulentiam contemnunt: nihil possidere gaudent, quod id præstet ut vita a studio virtutis nequaquam abstrahatur aut impediatur. Nullum profanum verbum ante solis ortum edunt; preces autem et psalmodiarum cantum a media nocte ad lucem usque Deo religiose ac cum gravitate offerunt. Eo facto quisque ad suum munus a præside dimittitur. Id cum quisque pro se jejunos atque inter divinarum rerum considerationem obiit, hora sexta ad prandium in commune conveniunt magna cum modestia atque silentio. Ibi pistor panes ordine singulis proponit, ac coquus vasculum de unico cibi genere singulis affert. Ante autem quam cibum, purum eum et castum, capiant, sacerdotes preces fundit: nam nefas putant gustare aliquid Deo non ante invocato. Idem precandi mos est prandio finito; omninoque et principium et finem suarum actionum habent Dei assiduum venerationem. Finito prandio ad opera sua digressi ea usque ad vesperam tolerant; cœnaque consueo silentio et modestia refecti rursus ad preces conveniunt, brevissimo et levissimo somno excusso. Cujus rei causa est continuum jejunium, et **350** quod eis certa mensura datur cibus potusque exilis et vulgaris ac parvus: neque enim apud eos ulla est satietas aut ventris repletio, sed magnus defectus, et paucissima requirere didicerunt. Si quis ac eos se conferat eandem vitæ rationem sectandi causa, is non statim exploratione aut exercitatione nulla præmissa admittitur, sed per annum foris jubetur eodem victu iisdemque moribus uti. Securis ei datur et subligaculum ac tunica misera: itaque operibus et dictis optimis exercetur. Postquam tolerantiam suam probavit, alio biennio de moribus ejus et obedientia omnibus in rebus fit periculum. Ita tandem dignus atque idoneus iudicatus in sacrum cœlum recipitur. Ante omnia terribili jurejurando obligare se cogitur primo ad pietatem observandam Deumque pura mente et corpore colendum, deinde ad juste cum omnibus hominibus ac sine personæ ullius respectu agendum, quod neque læsurus quemquam dedita opera neque injustis se socium præbiturus sit, quod pro virili et culturus et defensurus sit justitiam, voluntatibus, rebus non necessariis ac mallitiei deditam vitam ad mortem usque declinaturus. Rursus præter hæc jurant nemini se quidquam omnino sa-

A οὐτῶν ὅτι Ἑσσαιῶι Ἰουδαῖοι μὲν εἰσι τὸ γένος, φιλάλληλοι δὲ καὶ τῶν ἄλλων εὐλαβεῖς πλέον, οἳ τὴν μὲν ἡδονὴν ὡς κακίαν ἀποστρέφονται, τὴν δὲ σωφροσύνην καὶ ἐγκράτειαν καὶ τὸ μὴ τοῖς πάθεσιν ὑποπίπτειν ἀρετὴν ὑπολαμβάνουσι. Καὶ γάμος μὲν παρ' αὐτοῖς ὑπερορᾶται, τοὺς δὲ ἀλλοτρίους παιδας νέους ἔτι προσλαμβάνόμενοι καὶ διδάσκοντες ὡς συγγενεῖς ἡγούνται καὶ τοῖς ἡθεσιν ἑαυτῶν ἐντυπούσι. Καὶ τὸν μὲν ἐνομόν καὶ σώφρονα γάμον καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ διαδοχὴν ἀποδέχονται, τὰς δὲ πονηρίας καὶ θεοστυγεῖς μίξεις καὶ ἀσελγείας τέλει ἀποστρέφονται καὶ ἀποβάλλονται. Καταφρονεῖται δὲ παρ' αὐτοῖς πλοῦτος καὶ πολυκτησία, τὴν δὲ ἀκτημοσύνην ὡς ἀπερίσπαστον καὶ ἐνάρετον ἀσπάζονται. Καὶ πρὶν μὲν ἀνίσχειν τὸν ἥλιον οὐδὲν ἀργὸν φηγγονται, προσευχὰς δὲ καὶ ψαλμωδίας ἐκ μέσης νυκτὸς μέχρις αὐγῆς πρὸς τὸν [P. 199] Θεὸν ἀναφέρουσι μετ' εὐλαβείας καὶ σεμνότητος. Καὶ οὕτω πρὸς ἕν ἕκαστος ἔχει τέχνην, ὑπὸ τοῦ προεπιτῶτος ἀποστέλλεται. Καὶ μέχρις ὥρας ἑκτῆς μετὰ νήψεως καὶ θεολογίας, οὕτως ἐπὶ τὸ δειπνητήριον συναθροίζονται μετ' εὐλαβείας καὶ ἡσυχίας πολλῆς. Καὶ ὁ μὲν σιτοποιὸς ἐν τάξει παραθήσιν ἀρτους, ὁ δὲ μάγειρος ἐν ἀργεῖον ἐξ ἐνὸς ἐδέσματος πάντοτε προσάγει. Καὶ προκατεύχεται δὲ τῆς τροφῆς ἀγνῆς οὕσης καὶ καθαρᾶς ὁ ἱερεὺς ἀθέμιτον γὰρ πρὸ τῆς εὐχῆς ἡγούνται γεύσασθαι τι. Καὶ πάλιν ἀριστησάντων ὁ ἱερεὺς ἐπέύχεται. Καὶ ἀπλῶς ἀρχόμενοι τε καὶ πυνόμενοι γεραῖρουσι τὸν Θεὸν ἀδίκαλιπτως. Καὶ αὐθις ἐπ' ἔργα μέχρις ἐσπέρας διακινηθήσαντες, καὶ δειπνήσαντες μετὰ τῆς συνήθους σιωπῆς καὶ σεμνοπρεποῦς καταστάσεως, ἐπ' εὐχὰς πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχονται, τοὺς βραχυτάτους ὕπνου καὶ κουφοτάτους ἐκτιναζόμενοι. Οὐπὲρ ἔστιν αἴτιον ἢ διτνεκτῆς νήψις καὶ τὸ μετρεῖσθαι παρ' αὐτοῖς τροφὴν καὶ πόσιν λιτὴν καὶ ἀπερίεργον καὶ σπανίζουσαν· οὐδεὶς γὰρ παρ' αὐτοῖς κόπος καὶ χορτασία κοιλίας, ἀλλ' ἐνδεια πολλὴ καὶ ὀλιγοδεία. Τὸν δὲ προσεργόμενον ζηλώσει τὸν βίον οὐκ εὐθὺς ἀδοκιμάτως καὶ ἀγυμνάτως ὑπαρδέχονται, ἀλλ' ἐνιαυτὸν ἕξω μένοντι τὴν αὐτὴν ὑποθιένται δίαιταν καὶ κατὰ τασιν, ἀξινάριον τε καὶ περίζωμα δόντες καὶ πενιχρὸν ἱμάτιον γυμνάζουσι ἐπ' ἔργοις ἀριστοῖς καὶ λόγοις. Ἔτα μετὰ τὴν τῆς καρτερίας ἐπίδειξιν δυσὶν ἄλλοις ἔτεσιν τὸ ἦθος καὶ τὸ ἐν πᾶσιν ὑπήκοον δοκιμάζεται, καὶ φανεῖς ἀξιος καὶ **D** δόκιμος οὕτως εἰς τὸν ἱερὸν ὄμιλον ἐγκορηνεται. Πρὸ γε οὖν πάντων ἄρκους φρικώδεις ἀκαιτούσι, πρῶτον μὲν εὐσεβεῖν καὶ θεραπεύειν ἐξ ὄλης καὶ καθαρᾶς ψυχῆς καὶ σώματος τὸ θεῖον, ἔπειτα δὲ πρὸς ἀνθρώπους δίκαια φυλάττειν ἅπαντα καὶ ἀπροσωπόλιπτα, καὶ μὴ κατὰ γνώμην βλάψαι τινὰ, μήτε μὴν συγκοινωνεῖν ἀδίκοις, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν τοῦ δικαίου καὶ φρονιζέειν καὶ βιάζεσθαι πάντως καὶ τὸν ἐνὶ ἡδονῶν, καὶ περιττὸν καὶ ὑγρὸν ἀποστρέφασθαι βίον μέχρι θανάτου. Πρὸς δὲ τούτοις ὁμνῶσι πάλιν μηδὲν μὲν τὸ παράπαν μεταδοῦναι τῶν δογμάτων καὶ τῶν ἀγιοπρεπῶν τούτων ἐπιτηδεύματων ἢ ὡς ἀκριβῶς αὐτὸς παρήλαβεν, ἀφεξέσθαι.

δὲ πάσης ἐναντίας δόξης καὶ λατρίας, καὶ ταύτη μόνῃ προσανέχιν τῇ θεῷ μέχρις αἵματος θρησκεία καὶ καταστάσει. Ἐκ τῆς πολλῆς δὲ ἀσκήσεως καὶ καθαρότητος πολλοὶ καὶ τὰ μέλλοντα προγινώσκουσιν ἐκ θείας ἐπινοίας καὶ χάριτος, ἀκαταπαύστῃ μελέτῃ προφητῶν καὶ λοιπῶν ἱερῶν λογίων καὶ προσευχῇ ἐμπαίδουτριβούμενοι.

prævideant, dum iugi studio vatum oracula et reliquum sacrarum Litterarum lectitantes precipueque incumbentes ita erudiuntur.

Ταύτην (Ρ. 200) οὖν ὁ Ἰώσηπος ἄκρως ἀσκήσας τὴν φιλοσοφίαν ἐπὶ μαίζονι προκόπτειν ἔσκευσεν. Ἀκούσας γάρ τινα διαφερόντως ἀσκούντα κατὰ τὴν ἔρημον Ἀβδὸν ὀνομαζόμενον, ἐσθῆτι μὲν ἀπὸ δένδρων καλυπτόμενον, τροφῇ δὲ αὐτομάτως φουομένην χρωμένον, καὶ τὴν ἄκραν ἀσκήσιν αὐτοῦ ζηλώσας πρὸς αὐτὸν ἀπέβητο, καὶ τρεῖς παρ' αὐτῷ ποιήσας ἐνιαυτούς· εἰς τὴν πόλιν ὑπέστρεψε καὶ τῇ τῶν Φαρισαίων ἐπολιτεύετο δικαιοσύνην.

Ὁ δὲ γε Φίλων, ὡς εἴρηται, περὶ τῶν ἐξ Ἑβραίων ἡμετέρων ἀσκητῶν ἀναφανέντων μέμνηται σαφέως ἐν τῷ λόγῳ ἐν ᾧ ἐπέγραψε περὶ θεωρητικοῦ βίου, οὗς θεραπευτὰς καὶ τὰς ὁμοιοσχήμεους καὶ ὁμοτρόπους γυναῖκας θεραπεύτιδας ὠνόμασε. Καὶ θεραπευτὰς μὲν, φησὶν, ἐκέκληντο ἢ παρὰ τὸ τὰς ψυχὰς τῶν προσιόντων αὐτοῖς ἀπὸ κακίας παθῶν ἱατρῶν δίκην ἀπαλλάττοντας θεραπεύειν, ἢ τῆς περὶ τὸ θεῖον καθαρᾶς καὶ εὐκρινοῦς θεραπείας καὶ θρησκείας ἕνεκα. Εἰτά φησι· πρῶτα μὲν ἀρχόμενοι φιλοσοφεῖν ἐξίστανται τῶν προσκόντων καὶ τῶν ὑπάρχοντων· ἔπειτα δὲ πάσαις ἀποταξάμενοι ταῖς τοῦ βίου φροντίσι καὶ ἔξω τειχῶν προελθόντες ἐν μονάχοις καὶ κήποις καὶ ὄρει τὰς διατριβάς ποιοῦνται, τὰς ἐκ τῶν ἀνομιῶν ἐπιμιξίας ἀλυσίτελες τε καὶ βλαβεράς εἰδότες, τὸν προφητικὸν ζηλοῦσι καὶ ἀσκοῦσι βίον. Οὕτω πολλαχοῦ μὲν τῆς οἰκουμένης ἐστὶ τὸ γένος (ἔδει γὰρ ἀγαθοῦ τελείου μετασχεῖν καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Βάρβαρον), ἐν Αἰγύπτῳ δὲ πλεονάζει, καὶ μάλιστα περὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Καὶ ἐν ἐκείτῃ συμμορῶν οἶκμά ἐστὶν ἱερὸν, ὃ καλοῦσι σεμνεῖον καὶ μοναστήριον, ἐν ᾧ μονούμενοι τὰ τοῦ σεμνοῦ βίου μυστήρια τελοῦνται, μηδεὶς μηδὲν κομίζοντες, μὴ ποτὶν, μὴ σίτον, μηδέ τι τῶν ἄλλων ὅσα πρὸς τὴν τοῦ σώματος χρεῖαν ἀναγκαῖα, ἀλλὰ νόμους καὶ λόγια θεοπισθῆντα διὰ προφητῶν καὶ ὕμνους καὶ τᾶλλα οἷς ἐπιστήμη καὶ εὐτέδεια συναρῶνται καὶ τελειοῦνται. Τὸ δὲ ἐξ ἑωθινοῦ μέχρις ἑσπέρας διάστημα σύμπαν αὐτοῖς ἐστὶν ἀσκήσις· ἐντυγχάνοντες γὰρ τοῖς ἱεροῖς γράμμασι φιλοσοφοῦσι τὴν πατρίαν φιλοσοφίαν. Ἐγκράτειαν δὲ ὡς περ τινα θεμέλιον προκαταβλαλόμενοι τῇ ψυχῇ τὰς ἄλλας ἐποικοδομοῦσιν ἀρετὰς· σίτον γὰρ ἢ ποτὸν οὐδεὶς αὐτῶν προσενέγκοιτο πρὸ ἡλίου δύσεως, ἐπιδήπερ τὸ μὲν φιλοσοφεῖν ἄξιον φωτὸς κρίνουσι, σκοτούς δὲ τὰς τοῦ σώματος ἀνάγκας. Ἔνιοι δὲ καὶ δι' ἡμερῶν τριῶν ὑπομιμνήσκονται τροφῆς, οἷς πλέον ὁ πόθος τῆς ἐπιστήμης ἐνδρῶνται. Τινὲς δὲ οὕτως ἐνευφραίνονται καὶ τρωφῶσιν ὑπὸ σφίσις ἐπιτιμώμενοι πλουσίως καὶ ἀφθόως τὰ δόγματα χορηγούσης, ὡς καὶ πρὸς διπλα-

cræ istius doctrinæ ac venerabilium studiorum secus traditurum quam ipsi acceperint, omnem diversam opinionem ac religionem vitaturos, huic divinæ religioni unice usque ad sanguinem se pie ac reverenter operam navaturos. Consequuntur hoc multi ipsorum perpetua exercitatione atque puritate ut divino nutu atque gratia etiam futura et reliquum sacrarum Litterarum lectitantes precipueque incumbentes ita erudiuntur.

In hoc studio cum Josephus ad summam perfectionem protractus majores adhuc facere progressus cuperet, auditum quemdam in solitudine vitam degere, Abbam nomine, cui sub arboribus latibula, vestis, cibus quem terra ultro educeret, ductus æmulatione ejus tam absolutæ exercitationis ad ipsum se contulit, trienniumque cum homine versatus in urbem rediit, Pharisæorumque justam vitam coluit.

Cæterum Philo de Hebraicis nostris ascetis perspicuam facit mentionem in libro quem de vita contemplationi dedita inscripsit. Mares therapeutas, feminas habitu et moribus utentes iisdem therapeutidas nominat: idque nominis eis ait inditum vel quod animas eorum qui se ad ipsos conferunt, a vitiiis medicorum instar sanant, quod Græce est therapeuein; vel quod Deo pure atquo sincere colendo. serviunt: nam servire etiam seu famulum esse Græcum vocabulum significat. Addit deinde Philo: Hi ergo cum primum se ad sapientiæ studium applicant, bona sua atque possessiones resignant; deinde omnibus vitæ curis valere jussis urbes egressi, in solitariis villis hortis aut montibus vitam degunt. Quippe consuetudinem peccantium damnosam scientes vatum priscorum æmulantur atque imitantur vitam. Hoc genus hominum est in diversis mundi partibus: bonum enim perfectum oportebat et ad Græcos pervenire et ad Barbaros. In Ægypto autem magna est ejus copia, maxime apud Alexandriam, et in quavis classe domus est sacra, quod semneum dicitur, et monasterium, quod in ea ab hominum turba seclusi venerabilis vitæ mysteriis initiuntur, nihil quisquam afferentes, non potum, non cibum, non quidquam aliud eorum quæ ad usus corporis sunt necessaria: sed leges et oracula vatum, hymnos, atque alia quibus Dei cognitio et cultus augentur atque perficiuntur. Quidquid est ab aurora ad vesperam usque temporis, id omne iis exercitationibus impenditur. Sacras enim Litteras legentes philosophiam paternam exercent. Continentiam tanquam fundamentum in animo suo locant, superque eam reliquas exstruunt virtutes. Nemo eorum cibum potumve gustat ante solis occasum. Etenim philosophari dignum luce putant, tenebras corporis necessitatibus congruere. Quidam scientiæ ardentiori desiderio alimenta tertio tantum quoque die admittunt. Alii tantum lætitiæ ac voluptatis studio sapientiæ immorando percipiunt, abunde doctrinæ suppedi-

GEORGH CEDRENI

ut eo veluti convivio detenti ægre sexto
 die cibum sumere assueverint. Cæterum
 eorum oraculorum expositio per allegorias,
 vocant, ab iis fit, cum tectus verborum sen-
 licitur. Tota enim lex sacra iis hominibus
 ut animali similis, cujus corpus verba refe-
 rit, animam autem, qui abditus sub iis conspe-
 xit, fugit **353** sensus. Eadem est et sacrarum
 verborum conversatio. Plerumque earum vetulæ
 et virginitatem non coactæ, sicuti quædam
 ad Græcos sacerdotes momentaneæ laudis causa,
 in instituto bono ac cupiditate futurorum atque
 errorum bonorum conservarunt.

Constat autem Philonem hæc scripsisse, quo
 tempore primum Evangelii præconium divulga-
 tum est, cum instituta apostolorum prima ipse
 vidisset. Idque Eusebius in *Historia ecclesiastica*
 et ad Marinum scribens testatur: Eodem modo
 etiam magnus ille Athanasius scribit. Cum enim,
 inquit, duo sint vitæ genera, mediocre unum, et
 humanæ vitæ accommodatum, quod est in matri-
 monio: alterum angelicum et apostolicum atque
 incomparabile quod est virginitatis atque mona-
 sticæ vitæ, si quis sane mundanum, id est conju-
 gium, ingressus fuerit, culpandus non est, dona tamen
 tanta non accipiet: accipiet tamen, quia is est
 qui trigecuplum fructum fert. Quod si quis castum
 illud mundoque superius amplectatur, tametsi id
 principio asperum atque difficile videatur, tamen
 legitime confecto certamine toleratisque ærumnis
 dona consequetur majore digna admiratione; tulit
 enim fructum centuplum, perfectum et plenissi-
 mum, splendidum omnino atque sancta dignitate
 insignem. Quo igitur modo antiqua lex in duo vitæ
 genera fuit distincta, alterum **354** Pharisæicum
 et sublime, alterum eo deterius et hujus vitæ ne-
 cessitatibus obnoxium, ita et Christianorum nova
 lex in monasticam ac sublimem et in vulgarem vi-
 vendi rationem tribuitur.

Pharisæi nomen a separatione habent, quod
 sese ab omnibus aliis sejunxissent, ut vitam pu-
 rissimam atque accuratissimam secundum legis
 præscriptum possent agere. Eandem vitæ ratio-
 nem etiam legis doctores, Scribæ dicti, tenuerunt.
 Eadem utrinque studia continentiam, virginitatis,
 jejunii bis in septimana, sextariorum patellarum
 atque poculorum ablutionis, decimationis et
 primitiarum, assiduarum precum, ac reliqua omnia.
 Mirabiles autem Essæi iis potiores sunt, qui longe
 his antecellunt. Sane Paulus pharisæicam vitam.
 ut præstantissimam sectatus haud obscure eam
 rem jactat, Hebræum se ex Hebræis et Pharisæum
 secundum legem nominans. Itaque Dominus nos-
 ter perfectiorem et angelicam vitam perspicue
 præscribens, haud injuria denunciavit cælestem
 hæreditatem appetentibus eos in regnum cælo-
 rum non intraturos, nisi justitiam Pharisæicam et
 Scribarum justitia ampliorem consecuti fuissent!

* Matth. v, 20.

σίονα χρόνον ἀντέχειν, μόγις [P. 201] δι' ἡμερῶν
 ἔξ ἀπογεύεσθαι τροφῆς ἐθισθέντες. Αἱ δὲ ἐξηγήσεις
 τῶν ἱερῶν λόγων γίνονται αὐτοῖς δι' ὑπνοῶν ἐν
 ἀλληγορίαις. Πᾶσα γὰρ ἡ νομοθεσία δοκεῖ τοῖς
 ἀνδράσι τούτοις ζῶν ἐοικέναι, καὶ σῶμα μὲν ἔχειν
 τὰς βῆτας διαλέξεις, ψυχὴν δὲ τὸν ἀποκείμενον
 ταῖς λέξεσιν ἀόρατον νοῦν. Ὡσαύτως δὲ τῆς αὐτῆς
 εἰσὶν ἱερᾶς πολιτείας καὶ καταστάσεως καὶ γυναι-
 κας, ὧν αἱ πλεῖσται γήραλαι τυγχάνουσι καὶ παρ-
 θῆνοι καὶ τὴν ἀγγελίαν οὐκ ἀνάγκη, καθάπερ ἔναιαι
 τῶν παρ' Ἑλλήσιν ἱερείων, φυλάττειν διὰ πρόσκαι-
 ρον ἔπαινον, ἀλλ' ἐκ προαιρέσεως ἀγαθῆς ὀρεχθεῖσαι
 τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ καὶ αἰώνια.

Ὅτι δὲ τοὺς πρώτους κήρυκας τῆς κατὰ τὸ
 Εὐαγγέλιον διδασκαλίας τὰ τε ἀρχῆθεν πρὸς τῶν
 ἀποστόλων παραδεδομένα ἔθη καταλαβὼν ὁ Φίλων
 ἔγραψε ταῦτα, παντὶ που δῆλον, ὡς καὶ Εὐσέβιος
 ἐν τῇ Ἑκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ ταῦτα λέγει. Ὁ
 αὐτὸς δὲ καὶ ἐν τοῖς πρὸς Μαρτῖνον ταῦτά φησιν.
 Ὡσαύτως καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος φησὶ· δύο γὰρ
 ὁδῶν καὶ πολιτειῶν οὐσῶν ἐν τῷ βίῳ, μίᾳ μὲν
 μετριωτέρας καὶ βασιλικῆς, τοῦ γάμου λέγω, ἐτί-
 ρας δὲ ἀγγελικῆς καὶ ἀποστολικῆς καὶ ἀνυπερβλή-
 τος, τῆς παρθενίας ἔτι τῆς μοναδικῆς πολιτείας,
 εἰ μὲν τις τὴν κοσμικὴν τουτέστι τὸν γάμον ἔλοιτο,
 μίμψιν οὐκ ἔχει, τοσαῦτα δὲ χαρίσματα οὐ λήψεται·
 λήψεται γὰρ, εἰς αὐτὸν φέρει καὶ αὐτὸς καρπὸν τὸν
 τριτάκοντα. Εἰ δὲ τὴν ἀγνήν καὶ ὑπερκόσμιον
 ἀπάσσοιτό τις, εἰ καὶ τραχεῖα παρὰ τὴν ἀρετὴν
 μάστιγα καὶ δυσκατόρθωτος φαίνεται, ἀλλ' ἔχει μετὰ
 τὴν ἐννομον ἀθλῆσιν καὶ καρτερίαν χαρίσματα θαυ-
 μασιώτερα καὶ ἀξιάγαστα· τὸν γὰρ τέλειον καὶ
 πληρέστατον καρπὸν, τὴν ἑκατοντάδα λέγω, φαιδρὸν
 καὶ ἁγιοπρεπῆ πάντως ἐγκατέστησεν. Οὐκοῦν
 ὡσπερ ὁ παλαιὸς νόμος εἰς δύο βίους τὴν διηρη-
 μένος, εἰς τε τὸν Φαρισαϊκὸν καὶ ὑψηλὸν καὶ εἰς
 τὸν ὑποδεέστερον καὶ κοσμητικόν, οὕτω δὲ καὶ ὁ κατὰ
 Χριστιανισμὸν νέος θεσμός εἰς μοναδικὸν ὑπερρεπῆ
 καὶ βιωτικόν.

Φαρισαιοὶ τοίνυν, ἐρμηνεύμενοι ἀφωρισμένοι καὶ
 μεμερισμένοι, παρὰ τὸ μερίζειν καὶ ἀφορίζειν
 ἐξουτοῦς τῶν ἄλλων ἀπάντων ἐλέγοντο εἰς τε τὸ
 καθαρῶ τὸν τοῦ βίου καὶ ἀκριβέστατον καὶ εἰς τὰ
 τοῦ νόμου ἐντάλματα. Τὸν δὲ αὐτὸν βίον μετρέ-
 χονται καὶ οἱ Γραμματεῖς, παρ' οἷς καὶ πολιτεία ἡ
 αὐτὴ ἐγκράτεια τε καὶ παρθενία, νηστεία δις το
 Σαββάτου, ξεστῶν, καὶ πινάκων, καὶ ποτηρίων κα-
 θαρῖμοι, ἀποδικατώσεις τε καὶ ἀπαρχαὶ καὶ ἡ
 δελεχεῖς εὐχαί, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα, ὑπεξαιρο-
 μένων δηλονότι τῶν θαυμασίων Ἑσσηίων ὡς ὑπε-
 τέρων σφόδρα καὶ λίαν ὑπερκειμένων. Ἦν δὲ Φο-
 σαϊκὴν ὡς ἄριστον πολιτεῖαν ὁ Παῦλος ζηλοῖ
 [P. 202] εὖ μάλα σεμνύνεται, φάσκων Ἑβρ
 ἔξ Ἑβραίων, κατὰ νόμον Φαρισαίου· Ὅθεν εἰς
 καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν τὸν τελειότερον καὶ ἀγγε-
 ῖ ὑποτιθέμενος ἐναργῶς βίον ἔφασκε πρὸς τοὺς
 στὰς τῆς οὐρανοῦ κληρουχίας· « Ἐὰν μὴ περισ-
 ῖ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλείον τῶν Γράμματέω

Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. » Ἐνθεν γέ τοι καὶ ὁ ἀποστολικὸς Διονύσιος ἀποσεμνύων τὴν ἱερὰν τῶν μοναχῶν τάξιν οὕτω φησὶν· « Ἡ δὲ τῶν τελομένων ἀπασῶν ὑψηλοτέρα τάξις ἡ τῶν μοναχῶν ἐστὶν ἱερὰ διακόσμησις, πᾶσιν μὲν ἀποκεκαθαρμένη κάθαρσιν ὀλκῆ δυνάμει καὶ παντελεῖ τῶν οικειῶν ἐνεργειῶν ἀγνόητι. Ἐνθεν οἱ θεῖοι καθηγεμόνες ἡμῶν ἐπ' αὐτῶν ἑαυτοὺς ἱερῶν ἤξιωσαν, οἱ μὲν θεραπευτᾶς, οἱ δὲ μοναχοὺς ὀνομάζαντες, ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ καθαρᾶς ὑπηρεσίας καὶ θεραπείας. »

Ταῦτα ἐκ πολλῶν ἐρανισάμενος ὀλίγα ἐναγκαλίως οἶμαι συντέθεικα διὰ τοὺς ἐπαποροῦντας πότε καὶ πόθεν ἡ τῶν μοναχῶν ἤρξατο διαγωγὴ τε καὶ ἀσκήσις καὶ τάξις. Ποῦ τοίνυν εἰσὶν οἱ τὴν μοναδικὴν πολιτείαν μετὰ τῶν ἄλλων τῆς ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας θεῶν παραδόσεως τε καὶ θεσμῶν εἰκονομάχοι δυσσεβῶς καὶ ἀνοήτως ἀποβαλλόμενοι καὶ διαπτύοντες, ἀρτιφανεῖς Ἰουδαῖοι, καὶ κχτὰ τὸν ἀσεβῆ καὶ Θεοσυγῆ μυσταγωγὸν αὐτῶν Κοπρώνυμον νέαν καὶ πρόσφατον τρύτην δογματίζοντες ἐξ ἄκρας ματίας τε καὶ ἀπονοίας καὶ ἀβελτηρίας, μὴ νοοῦντες μήτε ἂ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται; Ἡμεῖς δὲ ταῖς διδασκαλίαις τῶν ἁγίων Πατέρων ἐπόμενοι καὶ ἀρχαίαν τρύτην καὶ παλαιὰν πιστεύομεν ὑπάρχειν.

Ἄλλὰ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος περὶ ὑποταγῆς καὶ μοναδικῆς πολιτείας ἐξῆν οὕτως ἔφη· Διὰ τοῦτο καὶ ὁ φιλόανθρωπος Κύριος, κηδόμενος ἡμῶν τῆς σωτηρίας, εἰς δύο βίους διεῖλε τὰ τῶν ἀνθρώπων, συζυγίαν καὶ παρθενίαν, ἵνα ὁ μὴ δυνάμενος ὑπενεγκεῖν τὸν τῆς παρθενίας καὶ ἀσκήσεως ἄθλον ἔλθῃ εἰς συνοικήσιν γυναικός, ἐκεῖνο εἰδῶς ὡς ἀπειρηθῆσεται λόγον σωφροσύνης καὶ ἀγιασμοῦ καὶ τὴν πρὸς τοὺς ἐν συζυγίαις καὶ τεκνοτροφίαις ἁγίους ὁμοίωσιν, τοὺς τε ἐν τῇ παλαιᾷ καὶ τῇ νέᾳ. Πάντες γὰρ ἄνθρωποι ἀπειρηθῆσόμεθα τὴν πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον ὑπακοήν, μοναχοὶ τε καὶ οἱ ἐν συζυγίαις. Ἀρκίσει γὰρ τῶ ἐπὶ γάμον ἐλθόντι εἰς συγγνώμην τὸ τῆς ἀκρασίας καὶ τῆς πρὸς τὸ θῆλυ ἐπιθυμίας καὶ συνουσίας (45). Τὰ δὲ λοιπὰ τῶν ἐντολῶν πᾶσιν ἁμοίως νενομοθετημένα οὐκ ἀκίνδυνα τοῖς παραβινοῦσι, καθὼς φησὶν ὁ Κύριος πρὸς τοὺς ἐαυτοῦ μαθητάς· « Ἄ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγω. » Ἄλλὰ καὶ ὁ μέγας ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριος καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος καὶ ἄλλοι πλεῖστοι τῶν θεῶν καὶ μακρῶν Πατέρων ἐν διαφόροις αὐτῶν [P. 203] λό.

¹⁰ Matth. XIII, 34.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(45) Locus est mutilus, quem ad verbum expressi: neque enim vacabat Basilium evolvere huius rei causa; quod faciet qui hac disputatione delectatur et otium habet. Sed et Platonica mutila sunt, atque adeo in margine ascriptum est ἀσαφῆ ταῦτα πάντα σχεδὸν τὰ τοῦ Πλάτωνος διὰ τὸ μὴ εἰδέναι ἡμᾶς τὸ αὐτοῦ βιβλίον ἐν ᾧ ταῦτα κεῖται. Sunt autem ex secundo libro de re publica desumpta, et Æschyli versus ex Thebaica obsidione citatur ibi; quem locum apud Plutarchum convertimus in Aristida. Ego operæ prælium non duxi hic me corrigendo defatigare, cum sit Plato-

Atque hinc Dionysius ille apostolicus sacrum monachorum ordinem prædicans, ita loquitur: « Omnium sacrorum ordinum et celsissimus monachorum ordo, purgatus exactissime secundum universam facultatem, omnique ornatus castitate suarum actionum. 355 Itaque beati nostri majores sacris se ipsos nominibus affecerunt, therapeutas et monachos appellantes, eo quod Deo caste serviunt. »

Hæc pauca de multis necesse habui colligere ac referre propter eos qui disputant, quando et unde monachorum cæperit ordo atque vitæ institutum. Ubi sunt ergo imaginum oppugnatores, qui monasticam vitam una cum aliis apostolicæ Ecclesiæ traditionibus atque constitutionibus impie et stolidè rejiciunt atque conspuunt, recentes Judæi? Qui impium ac diis invisum suum initiatorum Copronymum secuti novum esse atque recentem hunc ordinem asserunt, summa insania, dementia ac stultitia decepti, neque vel quid dicant vel de quibus asseverent intelligentes? Nos autem doctrinam sanctorum Patrum secuti credimus eum vetustum atque antiquum esse.

Sed et magnus Basilius de bonorum suorum dimissione et vita monastica sic disserit: Itaque etiam humanus noster Dominus nostræ salutis curam gerens, in duo vitæ genera divisit homines, virginitatis nempe et conjugii, ut qui impar virginitatis et exercitationis esset certamini, is matrimonium contraheret, id sciens, fore sibi de temperantia, sanctimonia et similitudine eorum sanctorum qui in veteri novoque testamento in matrimonio vixerunt rationem reddendam. Omnes enim homines rationem postulabimur de præstita Evangelio obedientia, sive monachi 356 sive mariti. Sufficiet enim ei qui nuptias habuit ad veniam incontinentia, mulieris appetito et concubitus. Reliqua præcepta omnibus ex æquo imposita qui violaverint, non impune ferent, sicut Dominus suis discipulis ait ¹⁰. « Quæ vobis dico, omnibus dico. » Quin et magnus ille theologus Gregorius sanctusque Joannes Chrysostomus aliique plurimi de beatis Patribus hinc inde suis in scriptis confirmant antiquam esse atque apostolicam vitæ mo.

nasticæ traditionem. Quodsi quos etiam extraneos testes laudemus, vitio nobis id verti non debet. Plato proinde quam rara sint ea quæ absoluta sunt indicans, haud absurde ita scribit: « Non mihi videntur homines, nisi pauci, beati ac felices fieri posse, quantisper hanc vitam ducimus: multi enim sunt virgiferi, pauci autem et rari philosophi. Recte autem traditur ac creditur mortuos bona consequi. » His infert vir sincero animo atque generoso, qualem Æschylus describit, præmiis ac donis afficietur. Qui videtur talis esse. Atqui in incerto est, justitiæne an vero munerum et honorum causa talis sit. Nudandus igitur omnibus est, itaque redigendus ut sit ejus quem prius descripsimus contrarius. Nulla enim re præditus opinionem habeat summæ injustitiæ, ut ita exploratum sit eum esse justum, cum non cedat sinistræ famæ, neque ambitione aut iis quæ inde oriuntur propellatur, sed sit mutabilis, toto vitæ spatio cum putetur esse injustus. Et quidem etiam Socrates, ejus præceptor, ita 357 eum interrogavit; An debemus vulgi de nobis judicia metuere? aut potius, spretis omnibus aliis, ejus judicium revereri qui ei quod rectum est obtemperet? cui nisi pareamus, ingens simul damnum percepturi. Non equidem, heus tu, curandum nobis est quid plebs judicet, sed quid veritas probet, quæ justum ab injusto discernit. Hæc perspicue magis conveniunt nostris sacris atque apostolicis sermonibus. Nam Paulus ita loquitur¹¹: « Armis justitiæ dextris et sinistris, per gloriam et ignominiam, per opprobria et mæstitiam tanquam impostores, cum quidem simus veraces, tanquam ignoti, cum simus noti, tanquam morientes, cum quidem vivamus, ut qui castigamur neque tamen necamur » etc. Hanc de justitia ac vitæ ratione Deo acceptæ doctrinam principes philosophorum Socrates ac Plato tradiderunt, admirabilem profecto, et laude dignam, ut quæ sit rationi hominis naturali consentanea. Etenim doctrina morum omnes homines ab ipsa natura instituuntur. Quippe Deus cum humanum genus condidisset, ejus naturæ bona ac mala discernendi rationem indidit; idemque gentes erudiit et hominem cognitione imbuit. Itaque non tantum Socrates Plato alii que nonnulli Græci injustam sunt abominati vitam, sed et Barbarorum multi. Quippe Hyperboreos etiam perhibent habitare trans Ripæos montes justitiæ studio assiduo incumbentes; nam neque carnis vescuntur, et arborum fructibus aluntur aquamque bibunt. Et Brachmanas in silvis 358 degere, corpora foliis tectos, ac virtutis majori quam pro humana conditione studio deditos. Anacharsin quoque Scytham philosophum fuisse aiunt, ita amore sapientiæ inflammatum ut ob insignem ejus exercitationem atque temperantiam sit celeberrimus. Non enim vigilans modo animi motibus oblectabatur tacens atque quiescens

Α γοις διαβιβαιοῦνται ἀρχαίαν καὶ ἀποστολικήν εἶναι τὴν τοῦ μονήρους βίου παράδοσιν. Εἰ δὲ καὶ τινὰς τῶν θύραθεν εἰς ταύτην τὴν μαρτυρίαν παράξομεν, μηδεὶς μεμφέσθω ἡμῖν. Εἰκότως οὖν ὁ Πλάτων ὑπεμφαίνων τῶν τελείων τὸ σπάνιον ἔφασκεν· « Οὐ μοι δοκεῖ δυνατόν ἀνθρώποις μακκρίοις τε καὶ εὐδαίμοσι γείεσθαι, πλὴν ὀλίγων. Μέχρι περ ἂν ζῶμεν, τοῦτο διορίζομεν νερθηκοφόροι μὲν γὰρ πολλοὶ, φιλόσοφοι δὲ σπάνιοι καὶ ὀλίγοι. Καλὴ δὲ πράξις καὶ πίστις τελευτήσαντα τυχεῖν ἀπάντων. » Ὅθεν ἐπήγαγεν ἄνδρα ἀπλοῦν καὶ γενναῖον κατ' Αἰσχύλον. Ἔσονται αὐτῷ τιμαὶ καὶ δωρεαὶ δοκοῦντι τοιοῦτῳ εἶναι. Ἀδῆλον οὖν εἴτε τοῦ δικαίου εἴτε τῶν δωρεῶν καὶ τιμῶν ἕνεκα τοιοῦτός ἐστι. Γυμνωτέος δὲ πάντων πλὴν δικαιοσύνης, καὶ ποιητέος ἐναντίως διακείμενος τῷ προτέρῳ. Μηδὲν γὰρ ἔχων δόξαν ἐχέτω μεγίστης ἀδικίας, ἵνα βεβασανισμένος ἢ εἰς δικαιοσύνην, τὸ μὴ τίθεσθαι ὑπὸ κακοδοξίας ἢ φιλοδοξίας καὶ ὑπ' αὐτῆς γινομένων, ἀλλ' ἔστω μετὰστατος μέχρι θανάτου δοκῶν ἄδικος εἶναι διὰ βίου. Καὶ ὅτ' καὶ Σωκράτης ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν οὕτως ἔφη· πότερον τὴν τῶν πολλῶν δόξαν δεῖ ἡμᾶς πειθεσθαι καὶ φοβεῖσθαι ἢ τὴν τοῦ ἐνός, εἴ τις ἐστὶν ἐπαίων οὐ δεῖ, καὶ φοβεῖσθαι καὶ αἰσχύνεσθαι μᾶλλον ἢ ξύμπαντας τοὺς ἄλλους; ἢ εἰ μὴ ἀκολουθήσομεν, δεινῶς λωθησομεθα. Οὐκ ἄρα γε, ὦ βέλτιστε, φροντιστέον ἡμῖν τί ἐροῦσιν ἡμῖν οἱ πολλοὶ, ἀλλὰ τί τὸ ἐπαίον τῷ δικαίῳ καὶ ἀδικῳ, ἥτις ἐστὶν ἡ ἀλήθεια. Ταῦτα δὲ φανερώς ἔοικασι τοῖς ἡμετέροις μᾶλλον ἱεροῖς καὶ ἀποστολικῶς λόγοις, ἐν οἷς φησὶν ὁ μέγας Παῦλος· « Διὰ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ ἀθυμίας, ὡς πλάνοι καὶ ἀληθεῖς, ὡς ἀγνοοῦμενοι καὶ ἐπιγινωσκόμενοι, ὡς ἀποθνήσκοντες καὶ ἰδοὺ ζῶμεν, ὡς παιδευόμενοι, καὶ μὴ θανατούμενοι, » καὶ τὰ ἔξης. Τοιαύτην οὖν περὶ δικαιοσύνης καὶ θεαρέστου πολιτείας πᾶν Σωκράτης καὶ Πλάτων διδάσκαλαν ἐποίησαν, θαυμαστὴν ὄντως καὶ ἀξίεπαινον ἀληθῶς τῇ λογικῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων συμβαίνουσαν. Τὰ γὰρ ἠθικὰ μαθήματα πάντας ἀνθρώπους ἢ φύσιν ἐπαίδευσε. Διαπλάσας γὰρ τοὺς ἀνθρώπων τὸ γένος ὁ θεὸς ἐντέθεικε τῇ φύσει τῶν ἀγροθῶν καὶ τῶν ἐναντίων τὴν διάγνωσιν, ὁ καὶ παιδεύων ἔθνη καὶ διδάσκων ἀνθρωπον γνῶσιν. Διόπερ οὐ μόνον Σωκράτης καὶ Πλάτων καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν Ἑλλήνων τὸν ἀδικὸν ἐβδελύξαντο βίον, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν βερβάρων. Καὶ γὰρ τοὺς ὑπερβορέους μὲν οἰκεῖν ὑπὲρ τὰ Ῥιπαῖα ὄρη φασίν, ἀσκεῖν δὲ δικαιοσύνην μὴ κρεωφαγοῦντας, [P. 204] ἄλλ' ἀκροδρόους καὶ ὕδασι χρωμένους. Καὶ τοὺς Βραχμᾶνας ἐν ταῖς ὕλαις διάγειν, φύλλοις τὸ σῶμα κάλυπτοντας καὶ ὑπὲρ ἀνθρωπον ἀσκοῦντας. Καὶ Ἀνάχαρσιν δὲ τὸν Σκύθην φιλόσοφον γεγενῆσθαι λέγουσι, καὶ οὕτως αὐτὸν ὁ τῆς φιλοσοφίας ἔρωσ ἐπύρωσεν ὡς ὀνομαστότατον διὰ πολλὴν ἀσκησιν καὶ σωφροσύνην γενέσθαι. Οὐ γὰρ μόνον γρηγορῶν πρὸς τὰ τῆς ψυχῆς ἠγωνίζετο πύθη σιωπῶν καὶ ἡσυχάζων, ἀλλὰ

¹¹ II Cor. vi, 7, 8.

καὶ καθεύδων τὰ τῆς σωφροσύνης καὶ ἐγκρατείας Ἀ
 ἰδῆλου σημεῖα. Εἰώθει γὰρ τῇ μὲν λαίῳ χειρὶ τὰ αἰ-
 δοῖα κατέχειν, τῇ δεξιᾷ δὲ τὰ χεῖλη συνέχειν, ὑπεμ-
 φαίνων ὡς πολλῶν μετίζον ἔστιν ἢ ἀγωνία τῆς γλώτ-
 τῆς καὶ πλείονος ἐπιλοῦρίας εἰς ἀσφάλειαν δεῖται.
 Καὶ τὸν Χεῖρωνα δὲ Κένταυρον ἱστοροῦσιν Ἑλλήγες
 δικαιοσύνης καὶ ἀγνείας γενέσθαι διδάσκαλον, ὡς
 καὶ Ὅμηρος μαρτυρεῖ τοῦτον δικαιοτάτον περὶ νέμει
 Κενταύρων, διὰ πολλῶν δῆπουθεν καρτερίαν καὶ
 ἐγκράτειαν καὶ σώματος δουλαγωγίαν καὶ σύμμετρον
 ἐπιμέλειαν. Ὅθεν δὲ Πλάτων ἐναργῶς αὐτοῖς ἐκδιδά-
 σκων φησὶν Ἐπιμελεῖσθαι δὲ σώματος ψυχῆς ἕνεκα
 ἁρμονίας, δι' οὗ βιοῦν τε ἔστι καὶ ὀρθῶς βιοῦν, καὶ
 καταγγέλλειν τῆς ἀληθείας τὸ κήρυγμα. Τοῦτο καὶ
 ὁ θεῖος ἔφη Παῦλος· « Ἰπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ
 δουλαγωγῶ, » τούτεστι πρὸς ἄσκησιν καὶ σύστασιν
 αὐτὸ μετ' ἐπιστήμης καὶ φρονήσεως γυμνάζω, καὶ
 πρὸς τὴν τῶν κρείττωνων συνεργίαν, οὐ πρὸς ἀσελ-
 γείαν προνοούμενος. Συμπεφώνηκε τοίνυν καὶ τού-
 τοις ὁ Πλάτων εὖ μάλα τοῖς ἡμετέροις, τὴν ἀναγ-
 καίαν καὶ δέουσαν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι παρεγ-
 κλήσεως τοῦ σώματος. Ἰπέδειξέ τε πάλιν καὶ διεσά-
 φησεν ὅπως ἄρχεται καὶ αὐξεται τῆς φασίλης
 ἐπιθυμίας καὶ κακίστης συνήθειας τὸ πάθος, φά-
 σκων οὕτως ἀρχὴ μὲν ἔρωτος ὄρασις, αὐξίη δὲ τὸ
 πάθος ἐλπίς, τρέφει δὲ μνήμη, τηρεῖ δὲ συνήθεια.
 Διὸ καὶ Σωκράτης τὰ βλέμματα καὶ τὰ φιλήματα
 τῶν εὐμόρφων ὡς χαλεπώτερον σκορπιῶν καὶ ὄφρων
 ἰὸν ἐνίεναι πεφυκότα ἀποφεύγειν ἐδίδασκεν. Ὅθεν
 ἰδὼν τινα νέον φιλήσαντα εὐσποτον, « Οὗτος, ἔφη, ῥή-
 θίως ἂν καὶ εἰς μαχαίρας κωδιστήσῃ καὶ εἰς πῦρ
 ἐμπέσῃ, » ὁ τοσαύτην δηλονότι πυρᾶν ἐν ἑαυτῷ κα-
 τατολήσας ἀνάψαι. Διογένης δὲ θεασάμενος μετρί-
 κιον ἀσελγέστερον ἢ κατ' ἄνδρα κελοσμημένον εἶπεν
 « Εἰ μὲν πρὸς ἄνδρας, ἀτυχεῖς, εἰ δὲ πρὸς γυναῖκας,
 ἀδικεῖς. » Θηρώσει διὰ τοῦ καλλωπισμοῦ οἱ μὲν ἄν-
 δρες τὰς γυναῖκας, αἱ δὲ γυναῖκες καὶ οἱ ἀνδρόγονοι
 τοὺς ἄνδρας. Καὶ μέντοι καὶ Ἀγησίλαος εὐμόρφου
 ἦρα παιδὸς, καὶ βουλόμενος αὐτὸν φιλήσει διεκώ-
 λυεν ἑαυτὸν, φεύγων τὴν βλάβην. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος
 οὐδὲ ἰδεῖν τὰς Δαρείου θυγατέρας εὐειδεῖς ἄγαν καὶ
 παρθένους οὕσας ἠνέσχετο παντελῶς, αἰσχροὺν νομί-
 σασ [P. 205] τὸν ἄνδρα ἐλόντα ὑπὸ γυναικῶν ἤττη-
 θῆναι. Οὕτω δὲ καὶ Κύρος ὁ Περσῶν βασιλεὺς οὐδὲ
 θεάσασθαι κόρην τινὰ θαυμασίαν ἀφορισθεῖσιν αὐτῷ
 καὶ ἀμήχανον κάλλος ἔχειν μαρτυρουμένην κατεδέ-
 ξατο, ἀλλὰ γε καὶ τῷ ὄρῳ συνεχῶς καὶ μηδὲν ἐκ
 τοῦτου δεινὸν πάσχειν λέγοντι πρὴν μῆτε λέγειν
 τοῦτο μῆτε πράττειν. « Τὸ μὲν γὰρ πῦρ, φησὶ, τοὺς
 πλησίον πάντη ἐστῶτας καλεῖ, τὸ δὲ κάλλος καὶ
 τοὺς πόρρωθεν ἐστῶτας. » Ἐπεὶ οὖν τὸ ἐρῶν ἐκ τοῦ
 ὄρῳ τίκτεται καὶ ἐκ τοῦ ἐρῶν ἢ συγκατάθεσις γίνε-
 ται καὶ ἐκ τῆς συγκαταθέσεως ἢ πράξις ἐπιτελεῖται,
 διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς τὸν ἀκολάστως ἐπιτιῶντα τὰς
 ὄψεις μοιχρὸν ἔκριεν, οὐ τὴν πράξιν μόνην, ἀλλὰ καὶ
 τὴν ἔννοιαν προαναπέλλων. Καὶ ὁ Σωκράτης δὲ
 πάλιν φυλάττεσθαι σφόδρα καὶ παρατηρεῖσθαι τὴν
 ἀκρασίαν διδάσκων ἔφη μὴ πεινώντας λίαν μὴ
 ἐσθλῆιν, μηδὲ διψῶντας πολλὰ μὴ πίνειν καὶ γὰρ
 σμοῖς.

sed etiam dormiens signa temperantiæ atque con-
 tinentiæ edebat. Solebat enim læva manu pudenda,
 dextra labia tenere, innuens multo gravius esse
 adversus linguam certamen, ac ad securitatem ab
 ea præstandam majori opus esse præsidio. Chiro-
 nem quoque Centaurum Græci narrant justitiæ
 fuisse atque castitatis magistrum; id quod Homerus
 etiam testatur, qui eum Centaurorum ait exstitisse
 justissimum, nimirum ob eximiam tolerantiam at-
 que continentiam corporisque subactionem et con-
 cinnam curam. Unde rursus Plato evidenter sic
 præcipit. Curam corporis gerere oportet eam, ut
 cum anima servet harmoniam, propter quod et vi-
 vit, et recte vivens, et veritatis præconium faciens,
 Sic et B. Paulus ait suum se corpus afflictare et
 subigere, hoc est exercitatione se id ad statum rec-
 tum scienter prudenterque parare, ut id sibi in re-
 bus præstantibus adjumento sit, non ei prospicere
 quæ faciant ad lasciviam. Quo loco cum nostris
 præclare convenit Platoni, qui nos jubet necessa-
 riam ac debitam corporis curam gerere. Idem mon-
 stravit atque 359 patefecit quomodo pravi affectus
 animi oriantur, augeanturque cupiditates malæ et
 in consuetudinem abeunt. Initium, inquit, amoris
 est a visu: auget autem eum affectum spes, nutrit
 memoria, conservat consuetudo. Itaque Socrates
 docebat vitare conspectum et oscula formosorum,
 quod hæc virus scorpionum et serpentum veneno
 damnosius immitterent. Ideoque cernens quemdam
 formoso adolescenti osculum dare « Hic, inquit, vel
 in gladium insiliret vel in ignem se abjiceret, »
 scilicet qui tantum in seipso rogum accendere aus-
 us esset. Diogenes autem adolescentulum videns
 lascivius quam eum sexum decet ornatum, « Si
 quidem, inquit, viris te ita ornas, infortunatus es:
 sin mulieribus, injuste facis. » Nam viri mulieres
 ornatu captant, mulieres autem et semiviri viros.
 Sane Agesilaus quoque formosum amabat puerum,
 eumque osculum sibi ferentem rejecit, evitans
 damnus. Alexander Darii filias, formosas virgines,
 ne videre quidem voluit, turpe ratus eum qui
 viros vicisset a mulieribus vinci. Ita Cyrus quoque
 Persarum rex neque intueri sustinuit puellam
 quamdam ipsi exemptam, cujus admirabilis forma
 prædicabatur: quin et ei qui se eam crebro vi-
 dere neque inde quidquam mali habere dictitabat,
 suasit ne hoc vel faceret vel diceret; ignem enim
 omnino astantes urere, amoris incendium etiam ad
 remotos pertinere. Quoniam igitur 360 ex visu amor
 nascitur, isque consensus, consensus facinus gin-
 gnit, idcirco Christus eum qui oculos intemperan-
 ter pascit adulterum indicavit, non a facto tantum,
 sed maturius etiam a cogitatione facti dehortans.
 Rursus Socrates, cum docet intemperantiam
 summopere vitare, nisi admodum esurientem non
 edere neque bibere nisi vehementi urgente siti
 jubet. Ac Christus quoque tales beatos prædicat,
 in beatitatum enumeratione.

ὁ κύριος ἐμακάρισε τοὺς τοιούτους ἐν τοῖς μακαρι-

Post Claudium imperavit Nero, filius ejus, annos 14. De hoc exstabat oraculum « ultimus Æneadum matricida imperabit: » deducebat enim genus ab Ænea per Romulum et Augustum. Is, cum ei confirmatum esset imperium, turpibus sese flagitiis dedit studiisque ab officio imperatoris prorsus alienis: fidibus enim ludebat, tragœdias agebat, inque theatro saltabat. Porro autem reliquis suis sceleribus hoc addidit ut Deum oppugnaret, primusque persecutor Verbi Dei exstitit. Post, cum ei insidiæ adversus ipsum structæ essent detectæ, matrem, sororem uxoremque suas extrema incitatus insania interfecit, aliosque innumeros suos cognatos virosque illustres Romæ, metuens ne ab iis per seditionem impeteretur. Interfecta uxore eunuchum uxoris loco duxit. Is Nero principes apostolorum Petrum ac Paulum multosque alios martyres interfecit. Eo imperante etiam Judæi Jacobum fratrem Domini necaverunt. Is ab utero matris castus fuerat, vinum aliosque inebriantes **361** potus nunquam biberat, animans nullum ederat, novacula caput ipsius nunquam tetigerat, oleo unctus et balneo usus non fuerat. Is jam inde ab reditu Christi in cælos episcopus Hierosolymæ fuerat creatus. Genua porro ipsius callos cameli instar genuum obduxerant, quod in ea identidem adorandi Dei causa consideret. Itaque ob excellentem justitiam admirabilemque vitæ rationem Justus appellabatur, et Oblias, quod populi complexum denotat. Hunc Jacobum, virum venerabilem, honoratum et celeberrimum angelorumque similem, cum Paschatis festivitas ageretur, ac permulta Judæorum millia in urbem confluisent, scribæ et sacerdotes in templi pinnaculo constituerunt; utque Christi prædicationem abolerent, magna voce ita sunt affati: Te Juste hortamur, ut universo populo dicas, ne errore abducti eum qui Christus usurpatur sectentur. Tibi enim nos omnes fidem habemus, quem scimus justum esse et personarum rationem nullam ducere. Dic ergo nobis, quæ est janua Jesu? Ad hæc ille; Quid me, inquit, de Christo interrogatis? Is quidem in cælo ad dexteram Dei sedet, indeque veniet vectus nubibus cæli, reddetque unicuique ea quæ meritis fuit. Multi ergo certissime vera esse quæ Jacobus dixerat credentes exclamaverunt: « Hosanna Filio Davidi. » Quod cum audirent impii sacerdotes atque scribæ, vociferati sunt: « Ohe! etiam justus in errore lapsus est. » Actique in furorem eum deturbaverunt. Neque tamen eo ex casu mortuus est; et cum lapides **362** in eum conjicere cœpissent, flexis poplitibus ita est precatus: « Oro te, o Deus Genitor, condona

Μετὰ δὲ Κλαύδιον ἐβασίλευσε Νέρων ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη ιδ'. Περὶ οὗ λόγιον ἦν, « Ἐσχάτος Αἰνεαδῶν μητροκτόνος ἡγεμονεύσει » κατήγετο γὰρ ἐκ τῆς γενεᾶς Αἰνείου καὶ Ῥωμύλου καὶ Αὐγούστου. Οὗτος κραταιομένης αὐτῷ τῆς ἀρχῆς εἰς ἀνοσίτους πράξεις ἐξώκειλε καὶ ἀλλότρια τῆς βασιλείας ἐπετήδευε πράγματα, καθαρίζων καὶ τραγῳδῶν καὶ ὀρχούμενος ἐπὶ τῶν θεάτρων. Καὶ πρὸς τοῦτοις ἐν πάσις αὐτοῦ ἀθεμιτοουργίαις καὶ τὸ τῆς θεομυχίας προσέθηκε μῦθος, διώκτης πρῶτος γενόμενος τοῦ θεοῦ Λόγου. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπιβουλῆς κατ' αὐτοῦ μηνυθείσης αὐτῷ, εἰς ἄκρον μανίας ἐλθὼν ἀνείλε τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ ἄλλους μυρίους τῶ γενέει προσήκοντας καὶ τοὺς ἐν Ῥώμῃ ἐπισήμους, τὴν ἐξ αὐτῶν ἐπανάστασιν ὑφορώμενος. Μετὰ δὲ τὸ ἀνελεῖν τὴν γυναῖκα ἔγημεν εὐνοῦχον. Οὗτος ἀνείλε τοὺς κορυφαίους ἀποστόλους Πέτρον καὶ Παῦλον καὶ πολλοὺς ἑτέρους μάρτυρας. Ἐφ' οὗ καὶ Ἰουδαῖοι τὸν ἀδελφὸν θεοῦ Ἰακώβον ἀπέκτειναν, ὃς ἀγνὸς ὑπάρχων ἐκ κοιλίας μητρὸς οἶνον καὶ σίκερα οὐκ ἔπιεν, ἐμψυχὸν οὐκ ἔφαγε πώποτε, ξυρὸς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ οὐκ ἀνέβη, ἐλαίῳ οὐκ ἠλείψατο, βαλανείῳ οὐκ ἐχρῆσατο. Οὗτος ἐπὶ τοῦ Κυρίου ἐπίσκοπος τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἐκκλησίας κατίστη, τὰ δὲ γόνυα αὐτοῦ ἦσαν ἀπεσκληρότα ὡς καμήλου ἐκ τοῦ ἀεὶ κάμπτειν ἑαυτὸν καὶ τῷ Θεῷ προσκυνεῖν. Ὅθεν διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ καὶ θαυμαστῆς πολιτείας ἐκαλεῖτο δίκαιος καὶ ὀβλίος (46), ὃ ἐστὶ περιοχὴ λαοῦ καὶ δικαιοσύνη. Ἐπεὶ οὖν τιδέσιμος καὶ σεβάσμιος καὶ σφόδρα περιβόητος ὑπῆρχεν ὁ [P. 206] Ἰσαάγγελος Ἰακώβος ἑορτῆς γενομένης τοῦ Πάσχα καὶ πολλῶν μυριάδων συναθρόντων τῶν Ἰουδαίων τοῦτον ἀνενέγκαντες οἱ γραμματεῖς καὶ ἱερεῖς ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, διασκεδάσαι βουλόμενοι τὸ κήρυγμα τοῦ Χριστοῦ, εἶπον μεγάλη τῇ φωνῇ, Ἀξιοῦμεν σέ, δίκαιε, εἰπεῖν τῷ λαῷ, ἵνα μὴ πλανῶνται ὀπίσω τοῦ λεγομένου Χριστοῦ. Σοὶ γὰρ πάντες πειθόμεθα, γινώσκοντές σε δίκαιον καὶ ἀπροσωπώλητον. Ἐπὶ ἡμῖν τίς ἐστιν ἡ θύρα τοῦ Ἰησοῦ, ὃ δὲ ἀποκριθεὶς ἔφη. Τί με ἐπερωτᾷτε τῆς τοῦ Χριστοῦ; Καὶ αὐτὸς καθέζετα: ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ αὐτὸς μέλλει ἔρχεσθαι ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὴν πράξιν αὐτοῦ. Πολλοὶ γοῦν πληροφορηθέντες ἐπὶ τῇ μαρτυρίᾳ τοῦ Ἰακώβου ἔκραξαν λέγοντες: « Ὑσαννά τῷ Ἰῆθ Δαβίδ. » Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ παράνομοι ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαῖοι ἔκραξαν: « Ὡ ὦ! καὶ ὁ δίκαιος πεπλάνηται, » καὶ μανέντες ἐβρίψαν αὐτὸν κάτω. Πιστῶν δὲ οὐκ ἀπέθανε, καὶ ἤρξαντο λιθάζειν αὐτόν: ὃ δὲ θεὸς τὰ γόνυα προσηύχετο λέγων: « Παρακαλῶ σε, Θεὲ Πατήρ, ἄφες αὐτοῖς: οὐ γὰρ οἴδασιν τί πράτ-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(46) Cujus linguæ hoc vocabulum sit et quid significet, non intelligo περιοχὴν λαοῦ ad verbum reddidi complexum populi. Narrationem hanc noster aut ex Nicephoro descripsit aut ex ipso Hegesippo, ex quo eam Nicephorus refert *Hist. Eccles.* 1, 38. Quem si Græcum habuissem, potuissem

plurimis locis in corrigendo Cedreno adhibere. XYL. --- Epiphanius. *Hæresi* lxxviii, n. 7: Ἐσὺ μὲν οὖν ὁ Ἰωσήφ πρωτότοκον τὸν Ἰακώβον τὸν ἐπικληθέντα Ὀβλίαν ἐρμηνεύμενον τεῖχος, καὶ δίκαιον ἐπικληθέντα, Ναζωραῖον δὲ ὄντα, ὅπερ ἐρμηνεύεται Ἄγιος. GOAR.

τουςιν. » Εἰς δὲ τῶν υἱῶν Ῥιχάβ ἔκραξε λέγων « Παύσασθε, τί ποιεῖτε ; ὁ δίκαιος μᾶλλον ὑπὲρ ἡμῶν εὐχεται. » Καὶ δραμῶν τις κναφεὺς ἔδωκεν εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ μετὰ ξύλου κναφικοῦ, καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν. Θάψαντες δὲ αὐτὸν περὶ τῆς ναψ ἀνήγειραν τὴν στήλην αὐτοῦ. Μετὰ δὲ μαρτύριον αὐτοῦ παρὰ πόδας πολιορχεῖται Ἱερουσαλήμ· φησὶ γὰρ Ἰώσηπος· « Ταῦτα δὲ συμβέβηκεν Ἰουδαίοις κατ' ἐκδικησιν Ἰακώβου τοῦ Δικαίου, ὃς ἦν ἀδελφὸς Ἰησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, ἐπεὶ ὁ ἕπερ δικαιοτάτων ὄντα Ἰουδαῖοι ἀπέκτειναν. »

Ἐπὶ τούτου τοῦ Νέρωνος Σίμων ὁ Μάγος ἐλθὼν ἐν Ῥώμῃ, καὶ πολλὰ σημεῖα διὰ γοητείας ἐπιτελών, ἐαυτὸν θεὸν ὠνόμαζε. Τοῦ μεγάλου δὲ ἀποστόλου Πέτρου τότε τὴν Ῥώμην καταλαβόντος καὶ πρὸς τὸν μάγον ἀπελθόντος, εὗρε κύναν παμμεγέθη δεδεμένον, ἀλώσει ἐν τῇ πυλῶνι, ὃν ὁ Σίμων δεσμήσας δι' αὐτοῦ ἐκώλυε πάντας οὓς οὐκ ἤθελε πρὸς αὐτὸν εἰσεῖναι· καὶ τοῦτο ἦν πρῶτον θαῦμα τῆς μελλοντικῆς πρὸς Σίμωνα εἰσάραξθαι. Ὁ δὲ Πέτρος ἰδὼν τὸν κύναν οὕτω μέγαν καὶ ἀπηγριωμένον, καὶ μαθὼν ὅτι πολλοὺς ἀνέλκεν ἐπιχειρήσαντας εἰσελθεῖν πρὸς τῆς ἐπιτροπῆς Σίμωνος, κρατήσας ἔλυσεν αὐτὸν λέγων· « Εἰσελθε πρὸς Σίμωνα, καὶ εἰπέ αὐτῷ ἀνθρωπίνῃ φωνῇ, Πέτρος ὁ δοῦλος Χριστοῦ εἰσελθεῖν πρὸς σὲ θέλει. » Καὶ τοῦ κυνὸς εὐθὺς ἄρῳμῳ εἰσελθόντος, καὶ οὕτω λαλήσαντος κατεπλάγησαν οἱ μετὰ Σίμωνος, λέγοντες· Τίς ἐστὶ Πέτρος, [P. 207] καὶ τίς ἡ τοσαύτη δύναμις αὐτοῦ ; πρὸς οὓς φησιν ὁ Σίμων· Τοῦτο ὑμᾶς μὴ ξενίζέτω, ὅπερ κἀγὼ ποιήσω. Καὶ προσέταξε τῆς κυνὸς ἀνθρωπίνῃ φωνῇ εἰπεῖν τῷ Πέτρῳ εἰσελθεῖν· Καὶ τοῦτο ποιήσαντος πάλιν τοῦ κυνὸς εἰσῆλθε Πέτρος πρὸς Σίμωνα, καὶ συμβαλὼν μετὰ τοῦ Σίμωνος εἰς θαυματουργίαν ἐνίκησε Πέτρος ἰάσεις ποιῶν, καὶ πολλοὶ πιστεύσαντες ἐδαπτίσθησαν. Καὶ ἦν ἐν τῇ Ῥώμῃ ταραχὴ πολλή καὶ σύγχυσις ἔναντι Πέτρου καὶ Σίμωνος, ὅτι κατέναντι ἀλλήλων ἐποίουν θαύματα. Ἄπερ ἀνήνεγκεν ὁ ἔπαρχος τῷ Νέρωνι. Οὓς καλεῖσας ὁ Νέρων ἀχθῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ λέγει πρὸς Σίμωνα· « Σὺ εἶ ὃν λέγουσι Χριστόν ; » Ὁ δὲ φησιν· « Ἐγὼ εἰμι. » Ὁμοίως δὲ καὶ τὸν Πέτρον ἐπερωτήσαντος εἰ ἀληθῶς οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός, ἀπεκρίθη Πέτρος, « Οὐκ ἔστιν οὗτος· μὴ γένοιτο. Ἐγὼ γὰρ ἐκείνου εἰμὶ μαθητὴς τοῦ σταυρωθέντος καὶ ἀναστάντος καὶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἀναληφθέντος. Ὁ δὲ Νέρων ὡς τερατολόγους καὶ ἀμφοτέρους ἐκ προσώπου αὐτοῦ θᾶπτον ἐξήλασεν. Οἱ καὶ διάγοντες ἐν Ῥώμῃ ἐποίουν θαύματα κατέναντι ἀλλήλων. Μιᾶ γοῦν τῶν ἡμερῶν προστάξαντος τοῦ Σίμωνος ἀχθῆναι αὐτῷ ταῦρον παμμεγέθη ἐλάλησεν εἰς τὸ οὓς αὐτοῦ, καὶ παρευθὺς τέθηγεν ὁ ταῦρος. Ὁ δὲ Πέτρος ἐξάμενος ἤγειρεν αὐτόν. Οἱ δὲ λαοὶ ἰδόντες ἰθαύμασαν λέγοντες, Ἀληθῶς τὸ ζωογονῆσαι ὑπὲρ τὸ θανατῶσαι μείζον θαῦμα ἐστὶ. Καὶ μέντοι καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησαν πολλὰ, οὐ μόνον ἐν Ῥώμῃ, ἀλλὰ καὶ ἐν Συρίᾳ πρότερον, ἅτινα Κλήμης ὁ Ῥωμαῖος καὶ πάνσοφος μαθητὴς Πέτρου καὶ συνέκδημος διηγήσατο, ἀφ' ὧν ὀλίγα συντάξομεν ἐνταῦθα.

Τοῦ μακαρίου Πέτρου τοῦ ἀποστόλου διδάσκοντος τὸν λαὸν εἰσεῖναι καὶ προσκυνεῖν τὸν ἐπὶ πάντων

hocistis : non enim sciunt quam rem agunt. » Unus autem de progenie Richabi exclamavit « desinite, quid agitis? Justus pro vobis precatur. » Interim quidam fullo accurrens ligneo suo instrumento Jacobum in caput imposita plaga occidit. Sepelierunt eum pone templum, ac columnam in monumento ejus posuerunt. Necem ejus statim subsecuta est Hierosolymorum obsidio. Ait enim Josephus « hæc Judæis evenerunt, ut pœnas luerent necis quam Jacobo, qui frater Jesu cognomento Christi fuit, homini justissimo intulerant. »

Imperante Nerone, Romam profectus Simon Magus, cum artibus magicis multa edidisset prodigiosa, sibi Dei nomen arrogavit. Quo tempore magnus ille apostolus Petrus Romam cum venisset, statuit Simonem adire. Erat ad fores Simonis canis prægrandis catena vinctus, cujus opera Simon arcebat quoscunque ad se accedere nollet ; idque primum miraculum occurrebat ad Simonem intraturis. Petrus canem ita magnum et efferatum cernens, cognito multis ab eo fuisse interfectos, quod ante jussum Simonis ingredi conati essent apprehendit eum, solutumque intrare ad Simonem jussit, eique humana voce dicere Petrum servum Christi cupere ipsum conventum. Cum canis statim intro accurrisset **363** itaque esset locutus, obstupuerunt qui cum Simone erant, percontatique sunt quisnam iste Petrus et quæ ejus tanta potestatis esset. Simon respondit non debere hoc eos mirari : nam se idem præstiturum. Simul cani mandat ut humana voce Petrum intro venire jubeat.

Quod cum canis fecisset, ita ad Simonem intravit Petrus ; cumque edendis miraculis certarent, Petrus sanandis morbis superior fuit. Multique fidem amplexi baptizati sunt : erat autem Romæ magnus tumultus ob Petri et Simonis certamen, cum alter alterum miraculis edendis superare contenderet ; quæ præfectus urbis ad Neronem retulit. Nero ambo ad se jussit adduci, et ex Simone quæsitivit, ipsene esset in quem Christum appellant, aiebat. Petrus eodem de re interrogatus, « Absit, inquit, ut iste sit Christus ! Ego discipulus sum Christi crucifixi, qui redivivus in cœlos est sublatus. » Nero eos statim ex conspectu suo jussit abire ut qui prodigiose nugarentur. Illi Romæ degentes miraculis certabant. Quodam die Simon ingentem taurum ad se adduci jussit, cumque ei in aurem aliquid dixisset, is illico mortuus est. Quem taurum Petrus, Deum comprecatus, in vitam revocavit. Quod populus cernens admiratus est, fassusque majus esse vivificandi quam necandi miraculum. Alia quoque miracula ediderunt, neque id Romæ modo sed ante etiam in **364** Syria. Quæ Clemens Romanus, vir sapientissimus, Petri discipulus atque comes, recitavit. In paucula huc ponemus.

Cum beatus Petrus apostolus populum doceret colere et adorare unicum verum Deum, omnia in

sua potestate habentem, Simon, qui extra turbam astabat, clamavit: Quid conaris mentiendo in errorem abducere rudem multitudinem tibi circumfusam? persuades eis deos neque putandum, neque omnino esse. Atqui Ebræorum libri multos esse deos affirmant. Jam quem tu prædicas Deum, quid si ego ostendam eum non esse supremum neque omnipotentem? Cum et futuri ignarus sit et imperfectus et carens aliquibus rebus, non bonus, sed variis obnoxius perpeccionibus. Certe, si vestris Litteris creditis, relinquetur alium esse Deum futuri præscium, perfectum, nullius rei indigum, bonum, nulli perpeccioni obnoxium; quorum contraria sunt in eo quem tu opificem mundi summumque Deum jactas. Jam primum Adamus, qui ad tui Dei imaginem est conditus, cæcus fuit creatus cognitioneque boni et mali carens; peccatique manifestus paradiso ejicitur et morte damnatur. Similiter is qui istum fixit, non ubique videt. Itaque de excidio Sodomorum sic ait (Gen. 18) « Descendam visum ac cognitum, an ita agatur apud eos uti ad me clamor pertulit necne. » Quibus sane verbis suam ignorationem prodit Jam quæ de Adamo dicit (Gen. 3), Ejiciamus eum, ne aliquando suam manum arbori vitæ intendat ejusque fructu **365** vescens immortalis fiat, certa sunt ignorantie invidiæque signa. Sicut hæc ¹²: Pœnituit sive consideravit Deus quod hominem creasset, argumento sunt eum pœnitudini obnoxium ac futurorum nescium esse. Tum hæc ¹³: Olfecit Deus odorem suavem, demonstrant aliquibus eum indigere. Et quod Abrahamum aliosque tentavit, non est signum boni, et qui constantiam eorum prænosceret. Ad hæc Petrus: Si cæcus erat, inquit, Adamus, quomodo mandans ei Deus monstravit arborem cognitionis boni et mali, et ea abstinere jussit? Respondit Simon mentis fuisse eam cæcitatem. Tum Petrus: Qui vero cæca ei fuerit mens, qui ante esum vetili fructus nomina omnibus animalibus apte imposuit? Nam Adamum Evamque habuisse et animi et corporis oculos apertos, ex his liquet ¹⁴: « Vidit, scriptum est, mulier arborem, quod fructus ejus esui aptus atque aspectu gratus elegansque esset; fructumque ex ea decerptum edit, atque etiam marito dedit. » Si ergo cum conspicali essent arboris atque fructus pulchritudinem, ederunt, constat ante esum istum eos et boni malique notitiam et visum acutissimum habuisse, quo singula cernerent. Ea proinde verba aperti sunt eorum oculi, non in hanc sententiam sunt posita, quasi post esum demum atque peccatum visu fuissent donati, quo ante **366** præditos fuisse docui: sed quod peccato simplicitatem amisissent, mali omnis nesciam, quæ cognitionem indifferentem præbebat, ideo dictum est oculos eorum fuisse apertos. Oculus enim ea est natura ut a mente ad ea quæ cernit excitetur: ipse quippe

A μόνον ἀληθινὸν Θεὸν, ὁ Σίμων, ἔξω τοῦ ὄχλου ἐστὼς ἐβόησε, τί ψευδόμενος ἀπατῶν θέλεις τὸν παρεστῶτά σοι ἰδιώτην ὄχλον, πείθων αὐτοὺς θεοὺς μῆτε νυμίζειν μῆτε εἶναι, καίπερ τῶν παρ' Ἑβραίοις βιβλικῶν λεγόντων πολλοὺς θεοὺς εἶναι; Πλὴν οὖν περὶ οὗ ἔφη Θεοῦ, εἰ δεῖξω ἐγὼ μὴ αὐτὸν εἶναι τὸν ἀνωτάτω καὶ παντοδύναμον Θεὸν, καθὼ ἀπρόγνωστός ἐστι καὶ ἀτελής καὶ ἐνδεής καὶ οὐκ ἀγαθός καὶ πολλοῖς υποκειμένος πάθεσι κατὰ τὴν ὑμετέραν Γραφήν, ἕτερος πάντως περιλείπεται προγνωστικὸς τέλειος ἀνευδεής ἀγαθός καὶ παντός πάθους ἀπηλλαγμένος· ὃν δὲ σὺ φῆς δημιουργὸν καὶ ὑπερθεον, τοῖς ἐναντίοις ἀντικείμενος ὑπάρχει. Αὐτίκα γοῦν ὁ καθ' ὁμοίωσιν αὐτοῦ γεγονώς Ἀδὰμ καὶ τυφλὸς κτίζεται καὶ γινώσιν ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ μὴ ἔχων, παραβάτης εὐρίσκειται, καὶ τοῦ παραδείσου ἐκβάλλεται, καὶ θανάτῳ καταδικάζεται.

B Ὁμοίως τὲ ὁ πλάσας αὐτὸν, ἐπειδὴ μὴ πανταχοῦ βλέπει, ἐπὶ τῇ τῶν Σοδόμων καταστροφῇ [P. 208] λέγει· « Καταβάς ὄψομαι εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν τὴν ἐρχομένην πρὸς με συντελοῦνται· εἰ δὲ μὴ, ἴνα γινῶ, » καὶ ἑαυτὸν ἀγνοοῦντα δείκνυσι. Καὶ τὸ εἶπεν περὶ τοῦ Ἀδὰμ, Ἐκβάλλωμεν αὐτὸν, μῆποτε ἐκτείννας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἄφηται τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, καὶ φαγὼν ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα ἀγνοοῦντος καὶ φθονοῦντός ἐστι σύμβολον. Ὡσπερ καὶ τὸ Ἐνεθυμήθη ὁ Θεὸς ὅτι ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον μεταμελείας ἐστὶ καὶ ἀγνοίας τεκμήριον τῶν μελλόντων. Καὶ τὸ, Ὁσφράνθη Κύριος ὁσμὴν εὐωδίας ἐνδεοῦς ἐστὶ σημεῖον, ὡς καὶ τὸ πειράζειν τὸν Ἀβραάμ καὶ ἄλλους οὐκ ἀγαθοῦ ἐστὶν ἀπόδειξις καὶ τὸ τέλος τῆς ἰουμονης προειδότης. Ὁ δὲ Πέτρος ἔφη πρὸς τὸν Σίμωνα·

C Εἰ τυφλὸς ἐπλάσθη ὁ Ἀδὰμ, ὡς λέγεις, πῶς ἐντελλόμενος αὐτῷ ὁ Θεὸς ἔλεγε δεικνύων, ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν οὐ φάγεσθε; Καὶ ὁ Σίμων φησί· Τυφλὸς ἦν ὁ νοῦς αὐτοῦ. Καὶ ὁ Πέτρος εἶπε· Πῶς καὶ τὸν νοῦν τυφλὸς ἦν ὁ πρὸ τοῦ γεύσασθαι τοῦ συσοῦ προφόρως πᾶσι τοῖς ζῴοις ἐπιθεῖς ὀνόματα; Ὅτι γὰρ καὶ τοὺς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ὀφθαλμοὺς εἶχον ἀνεργήτους καὶ βλέποντες ἦσαν ὁ τε Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὐα, δῆλον ἐντεῦθεν. « Εἶδε γὰρ, φησὶν, ἡ γυνὴ ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρῶσιν καὶ ἀρεστὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν καὶ ὠραῖον τοῦ κατανοῆσαι, καὶ λαβοῦσα τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ἔφαγε, καὶ ἔδωκε καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς. » Εἰ γοῦν καλὸν θεασάμενοι τὸ δένδρον καὶ τὸν καρπὸν ἐφαγον, εὐδῆλον ὅτι καὶ πρὸ τῆς τοῦ καρποῦ βρώσεως γινώσκον μὲν εἶχον καλοῦ τε καὶ κακοῦ, ὅψιν τε δευδερεκστάτην ὄραν ἕκαστα δυναμένην. Οὐκοῦν οὐχ ὡς μετὰ τῆς βρώσεως καὶ τὴν παράβασιν ἀναβλεψάντων εἴρηται τὸ διηνοίχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ (δείκνυνται γὰρ καὶ πρὸ τῆς βρώσεως ὀρῶντες, ὡς ἔφην)· ἀλλ' ὡς τὸ ἀπειρόκακον ἀποθεμένων διὰ τῆς παραβάσεως, ὃ καὶ τὴν γινώσκον ἀδιάφορον παρέσχεν, ἐβρῆθη ὅτι διηνοίχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ. Πέφυκε γὰρ ὁ ὀφθαλμὸς ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ διεγείρεσθαι πρὸς ἃ βλέπει, διότι σύνεσιν αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν οὐκ ἔχει, κἀντεῦθεν πολλακίς πρὸς ἕτερα τῆς διανοίας ἀσχο-

¹² Gen. vi, 6. ¹³ Gen. viii, 21. ¹⁴ Gen. iii, 6.

λουμένης τυφλοῦ δίκην ἔσθ' ὅτε παρερχόμεθα καὶ τὸν πᾶν γινώριμον, καὶ ἐπειδὴν ἐγκληθῶμεν, τῇ ἀσχολίᾳ τοῦ λογισμοῦ τὸ αἴτιον ἀνατιθέμεντες ἀπολογούμεθα. Οὕτω καὶ ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὔα τῇ αἰσθήσει τοῦ νοῦ πρὸς τὴν ὄψιν διεγέρθησαν. Τὸ γὰρ « Διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἔγνωσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν » ἀποκάλυψιν δηλοῖ τὴν ἐγγενομένην τῶν λογισμῶν, οὐκ ἀνάβλεψιν ὀφθαλμῶν, ὥστε τὴν μετὰ τὴν ἁμαρτίαν αἰσθησιν οὕτω κέκληκεν ἡ Γραφή. παρευθὺ γὰρ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν τὸ συνειδὸς πλήττεται. Καὶ ὁ Σίμων φησὶν· Εἰ [P. 209] πρόγνωσιν εἶχεν ὁ Ἀδὰμ, διὰ τί οὐ πρόεγνω τὴν διὰ τοῦ ὄψεως καὶ τῆς γυναικὸς ἀπάτην; Καὶ ὁ Πέτρος· Εἰ πρόγνωσιν οὐκ εἶχε, πῶς τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ πρὸς τὰς ἐσομένας πράξεις, ἕνα τῶν γεννηθῆναι, ἐπέθηκεν ὀνόματα; Τὸν γὰρ πρωτότοκον ὠνόμασε Κάιν, ὃ ἔστι Ζῆλος· ὃς καὶ ζήλωσης ἀνέτελε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀβελ, ὃ ἔρμηνεύεται Πένθος· ἐπ' αὐτῷ γὰρ πρώτῳ φονευθέντι ἐπέθηκεσαν οἱ γονεῖς. Εἰ δὲ Ἀδὰμ ἔργον Θεοῦ καὶ ποίημα πρόγνωσιν εἶχε, πολλῶν μᾶλλον ὁ δημιουργήσας αὐτὸν Θεός. Ὅτι γὰρ ὄντως προγινώσκει ὁ Θεός, φησὶ πρὸς τὸν Ἀβραάμ· Γινώσκων γνώση ὅτι πάροικον ἔσται τὸ σπέρμα σου ἐν γῆ ἀλλοτρίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ ἔτη ὕ'. Τὸ δὲ ἔθνος ᾧ ἐν δουλεύσει, κρινῶ ἐγώ. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐξελεύσονται ὡδε μετὰ ἀποσκευῆς πολλῆς· σὺ δὲ ἐπελεύση πρὸς τοὺς πατέρας σου, μετ' εἰρήνης τραφεῖς ἐν γῆρῳ καλῶ. Τετάρτη δὲ γενεῆ ἀποστραφῆσονται ὡδε. Τί δὲ; Οὐχὶ Μωϋσῆς καὶ οἱ λοιποὶ προφηταὶ τὰ ἁμαρτήματα τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τὴν ἀπειθειαν αὐτοῦ πρὸς τὸν Χριστόν καὶ τὴν εἰς τὰ ἔθνη διασπορὰν αὐτοῦ προεδήλωσαν· Εἰ δὲ Μωϋσῆς καὶ οἱ ἄλλοι προφηταὶ ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος τὰ μέλλοντα προεγίνωσκον, πῶς αὐτὸς ὁ ἐν αὐτοῖς λαλήσας Θεός οὐ προγινώσκει τὰ ἐσόμενα; Ὡστε οὖν οἰκονομικῶς ἔρρηται τὸ, Ἐνεθυμήθη, τουτέστι μετεμελήθη, καὶ τὸ, Καταβάς ὄψομαι. Καὶ μὲν γε τὸ, Ἐπείραζε τὸν Ἀβραάμ, καὶ Ὁσφράνθη, Κύριος, καὶ ὅσα τοιαῦτα, συγκαταβατικῶς διὰ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν λέλεχται, ἐπεὶ ὅτι γε θυσίων οὐκ ὀρέγεται, διὰ τοῦ προφῆτου Δαβὶδ ὑπεμφαίνει λέγων· Μὴ φάγωμαι κρέα τὰύρων ἢ αἷμα τράγων πίωμι. Ὅθεν ὁ ἐξ αὐτοῦ πρὸ τῶν αἰώνων γεννηθεὶς καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἐκ τῆς Παρθένου διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν τεχθεὶς ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ὡς περ διερμηνεύων τοῖς ἀγνοοῦσιν, ὅτι ὁ Θεός καὶ Πατὴρ πάντα προγινώσκει, ἔλεγεν· Οἶδε γὰρ ὁ Πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χορῆζετε τούτων ἀπάντων, πρὶν αὐτὸν αἰτῆσαι· ὕμῃς. Καὶ τοῖς νομίζουσιν ὅτι μὴ πάντα βλέπει ἔφασκε· Προσεύχεσθε ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει ἐν τῷ φανερῷ. Καὶ τοῖς οἰομένοις αὐτὸν μὴ ἀγαθὸν εἶναι ἐπέπλητε λέγων· Εἰ οὐ, ὅμως πονηροὶ ὄντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτούσιν αὐτόν; Καὶ τοῖς δοκοῦσιν αὐτὸν θυσίων ὀρέγεσθαι διηγόρευσεν· Ὁ Θεός ἔλεος θέλει καὶ οὐ θυσίας. Καὶ τοῖς ὑπολαμβά-

A per se oculus non intelligit. Itaque saepenumero aliis rebus occupato intentoque animo caecorum instar etiam notissimos praeterimus; cumque in nobis vitio vertitur, culpa in animi occupationes rejecta nos purgamus. Sic ergo Adamus etiam ac Eva, sensu mentis ad videndum excitati sunt. Haec enim ¹⁵, « Aperti sunt eorum oculi et cognoverunt se nudos esse, » patefactionem in intellectu obortam designant. non oculorum novum obtutum. Sic ergo nominavit Scriptura sensum peccati. Statim enim a peccato commisso conscientia feritur. Intulit Simon: Cur ergo Adamus, si praenotione fuit praeditus, non praesagiit fraudem serpentis et mulieris? Imo, inquit Petrus, nisi futura praescivit, qua ratione potuit filiis suis, ut primum nati sunt, ea nomina imponere quibus futurae actiones designarentur? Primo filio Caini nomen indidit, quae vox Aemulationem aut Invidentiam notat: qua is impulsus occidit fratrem suum Abelum, cujus nomine luctus significatur: nimirum enim in luctu fuerunt parentes, eo primum necato. Jam si Adamus, Dei opus atque creatura, praescientia fuit praeditus, haud dubie magis etiam ea opifici ejus Deo tribui debet. Et vero futura se praevidere Deus demonstrat, cum ita Abrahamum alloquitur: Certo intelliges posteros tuos in alieno solo exsulaturos, servientque **397** Barbaris servitutem annos 400. Ego autem gentem, quae eos servitio premet, ulciscar. Atque tum huc revertentur magnis cum opibus quarta post aetate. Tu autem placida morte senex ad majores tuos aggregaberis. C Quid autem? Nonne et Moses et reliqui vates peccata Israeli, ejus incredulitatem, et in Christum contumaciam, utque essent Judaei per gentes dissipandi, praedixerunt? Quod si Moses et reliqui vates Dei dono futurorum cognitiones sunt instructi, quo pacto Deus, qui per eos locutus est, futura ignoraret? Porro illud, Consideravit Deus, id est pœnituit eum, et, Descendam visum, dicta sunt ad humanum captum accommodata. Quod etiam tentavisse Abrahamum dicitur et odoratus, et quae horum sunt similia, ea dicta sunt nostrae imbecillitatis causa, verbis ad naturae nostrae morem compositis. Nam sacrificia a se non expeti Deus Davidi verbis sic exponit ¹⁶: Egone ut carnes taurorum edam, aut sanguinem hircorum bibam? Huic filius Dei, ante saecula ex ipso genitus et ultimis temporibus nostrae salutis causa de virgine natus, haec et alia id genus nudibus quasi interpretatur est. Quod Deus et Pater omnia praesciat, sic. Novit Pater vester caelestis vos istis omnibus indigere, idque antequam ipsum rogetis. Et qui eum non ubique omnia videre putarent, eo refutantur ¹⁷. Precamini in abdito; et Pater vester qui occulta videt, vobis reddet in aperto. Qui eum putarent non esse bonum, sic refelluntur. **398** Quodsi vos, qui mali estis, liberis vestris

¹⁵ Gen. xv, 7. ¹⁶ Psal. xlvj, 15. ¹⁷ Matth. vi, 4.

nostis bona dona præbere, quanto magis Pater A vester cælestis bona largietur iis qui a se poscent? Qui eum sacrificiorum cupidum putarent, iis diserte edixit ¹⁸: Misericordiam a Deo requiri, non sacrificium. Qui putarent eum esse malum, eos sic exhortatur ¹⁹: Misericordes estote, sicut et Pater vester cælestis. Qui per errorem existimarent multos esse deos, eorum causa hæc ait ²⁰: Ut cognoscant te solum verum Deum, et quem misisti Jesum Christum. Item prædico te Pater, Domini cæli et terræ. Atque etiam scribæ interroganti quodnam esset primum legis præceptum, respondit ²¹: Audi Israel, Dominus Deus tuus unicus est.

Cæterum Simon videns a Petro se sacrarum Litterarum testimoniis in disputatione de Deo in arctum cogi, nolens iudicium de controversia fieri, victus cum magno dedecore sese subduxit. Erat enim scelestissimus ille, diabolicarum effectio-
 tionum instructissimus peritia, sed spiritualis doctrinæ expers. Quippe adeo fuit magicis artibus ac Satanæ præstigiis exercitatus, ut eorum qui ante diabolicis inventis ac maleficiis celebres fuerunt nemo facile cum eo conferri posset. Nam status ut incederet efficiebat, et in ignem voluntatus non urebatur, in aerem subvolabat, lapides in panes convertebat, draco fiebat, in aurum et in angues aliaque animalia mutabatur, duas facies gerebat, fores oclusas **369** et vectibus firmatas aperiebat, ferrea vincula solvebat, in conviviis simulacra omnigenum formarum statuebat; efficiebat ut domi instrumenta sua sponte ad ministerium ferrentur, nemine apparente qui ea gestaret; efficiebat etiam ut se multæ umbræ præcederent quas dicebat esse animas defunctorum. Multos qui ipsum præstigiatores et impostores demonstrare conati fuerant, simulato cum iis in gratiam reditu ad convivium invitavit, ac bove mactato varie iis tractatis morbos difficillimos et malos genios immisit, ac plurima alia fecit ministerio dæmonum. Cum aliquando a Cæsare quæreretur ad supplicium ut impostor, aufugit, sua forma Fausto Petri discipulo imposita; isque Faustus ad Petrum reversus ab omnibus pro Simone habitus exagilabatur. Quem Petrus intuitus, ut tristem lacrymantemque vidit, Simon, inquit, Magus tuam, Fauste, formam pervertit. Metuens enim sibi, quod a Cæsare quærebatur, aufugit, sua forma tibi imposita, ut te capto atque necato in magnum nos dolorem et calamitatem conjiceret. Sed Deus mox te illius populum seducentis veritatisque adversarii forma liberatum tuæ restituet. Idque ita factum, Petro adhuc loquente, omnibus nobis cernentibus. Hæc et alia similia horum in Syria dicta atque facta fuisse Clemens scripsit.

Sed Romæ cum, uti retulimus, Petrus atque Simon a Nerone essent egressi, Simon Petro ait: tu Christum Deum tuum inquis in cælum

νοοσι κακὸν αὐτὸν εἶναι παρηνῶν ἔδοα· Γίνεσθε οἰκτιρμονες ὡς καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. Διὰ δὲ τοὺς ἀπατωμένους πολλοὺς θεοὺς ὑπάρχειν ἔφη· Ἴνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ ἐξομολογοῦμαι σοι, Πάτερ Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Καὶ μέντοι πρὸς τὸν ἐπερωτήσαντα γραμματεῖα ποία ἐστὶ πρώτη πασῶν ἐντολῶν, ἀπεκρίθη· Ἄκουε, Ἰσραὴλ, Κύριος ὁ Θεὸς σου Κύριος εἰς ἐστὶ.

Ὁ δὲ Σίμων συνιδὼν ὅτι ὁ Πέτρος αὐτὸν συνάγει ταῖς Γραφαῖς εἰς τὸν περὶ Θεοῦ λόγον, ἐξετασμὸν γενέσθαι μὴ θελήσας ἀνεχώρησε μετὰ πολλῆς αἰσχύνης καὶ ἤττης. Ἦν γὰρ ὁ ἐξάριστος πολυπίρους μὲν ἐν ταῖς διαβολικαῖς ἐνεργείαις, ἀπειρος δὲ ἐν ταῖς πνευματικαῖς διδασκαλίαις. Καὶ γὰρ οὕτως ἐξήσκημένος ἦν ἐν ταῖς μαγείαις καὶ μεθοδείαις τοῦ Σατᾶν ὡς οὐκ ἄλλος τις τῶν πρὸ αὐτοῦ σχεδὸν περὶ ταῖς διαβολικαῖς ἐπινοίαις καὶ κακουργίαις διαβεβοημένων. Ἀνδριάντας γὰρ ἐποίησε περιπατεῖν, εἰς πῦρ κυλιόμενος οὐκ ἐκαίετο, εἰς ἀέρα ἵπτατο, ἐκ λίθων ἄρτους ἐποίησε, δράκων ἐγένετο, εἰς χρυσὸν μετεβάλλετο, καὶ εἰς ὄφεις καὶ ἕτερα ζῶα μετεμορφουτο, διπρόσωπος ἐγένετο, θύρας κεκλεισμένας καὶ μεμοχλευμένας ἤνοιγε, σιδηρᾶ δεσμὰ διέλυεν, ἐν δαίμονις εἰδωλα παντοδαπῶν ἰδεῶν παρίστα, τὰ ἐν οἰκίᾳ σκευὴ αὐτομάτως φέρεσθαι πρὸς ὑπηρεσίαν ἐποίει τῶν φερόντων οὐχ ὀρωμένων, σιὰς πολλὰς προηγείσθαι αὐτοῦ παρεσκεύαζεν, ἄσπερ ψυχὰς τῶν θεωμάτων ἐφασκεν εἶναι. Πολλῶν δὲ γόητα καὶ πλάνον αὐτὸν ἐλέγχειν πειρώμενων, διαλλάξας πρὸς αὐτὸν, ἔπειτα προφάσει εὐωχίας βοῦν θύσας καὶ ἐστίασας αὐτοὺς διαφόρως δυσίατοις νόσοις καὶ δαιμοσιν ὑπέβαλε. Καὶ ἄλλα πλείστα εἰργάσατο καθυπουργούντων αὐτῷ τῶν δαιμόνων. Καὶ γοῦν ποτὲ ζητούμενος ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ὡς πλάνος ἀπέδρα, τὴν μορφήν αὐτοῦ περιθείς Φαύστῳ μαθητῇ Πέτρου. Καὶ οὗτος ἐπανελθὼν πρὸς τὸν Πέτρον ἐδιώκετο ὑπὸ πάντων διὰ τὴν ἀνόσιον ἰδέαν ἣν περιέκειτο. Ἐμβλέψας δὲ ὁ Πέτρος εἰς αὐτὸν, καὶ ἰδὼν λυπούμενον καὶ δακρύνοντα, ἔφη· Ἰπὸ Σίμωνος, ὦ Φαῦστε, τοῦ μάγου ἡ παραλλαγὴ τῆς μορφῆς σου γέγονε· ζητούμενος γὰρ ὑπὸ Καίσαρος φοβηθεὶς ἔφυγε, τὴν ἑαυτοῦ σοὶ μορφήν περιθείς, ἵνα σοὺ συσχεθέντος καὶ ἀναιρεθέντος λύπην μεγάλην καὶ θλίψιν ἡμῖν προξενήσῃ. Ἄλλ' ὁ Θεὸς τῆς τοῦ λαοπλάνου καὶ ἐχθροῦ τῆς ἀληθείας Σίμωνος ἀπαλλάξας σε μορφῆς τὴν προτέραν καὶ ἰδέαν σοὶ παρέξει τάχιον. Ὅπερ δὴ καὶ σὺν τῷ λόγῳ γέγονε, πάντων ἡμῶν θεωρούντων. Ταῦτα μέντοι καὶ ἕτερα τοιαῦτα γεγράφτηκεν, ὡς ἔφην, Κλήμης λεχθῆναι καὶπραχθῆναι ἐν Συρίᾳ.

[P. 211] Ἐν δὲ τῇ Πρώμῃ, μετὰ τὸ ἐκβληθῆναι αὐτοῦ ἀπὸ προσώπου Νέρωνος, ὡς προεῖρηται, εἶπε Σίμων τῷ Πέτρῳ· Ἐφης ὅτι Χριστὸς ὁ Θεὸς σου ἀνελήφθη.

¹⁸ Matth. ix, 13; xii, 7. ¹⁹ Luc. vi, 86. ²⁰ Joann. xvii, 3. ²¹ Marc. xii, 29.

Ἰδοὺ κἀγὼ ἀναλαμβάνομαι. Καὶ ἰδὼν αὐτὸν Πέτρος **A 370** κούφιστος διὰ τῆς μαγείας εἰς τὸν ἀέρα ἐν μέσῳ τῆς πόλεως Ῥώμης, ἤβητο, καὶ εὐθὺς πεσὼν ὁ Σίμων καὶ συντριβείς ἀπέθανεν. Ὁ δὲ τόπος ἔκτοτε, ὁ δεξιόμενος αὐτοῦ τὸ βέβηλον καὶ παμμίλλον σῶμα, ἐκλήθη Σιμωνίον. Περὶ οὗ ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς διατάξεσιν ὁ μέγας ἀπόστολος Πέτρος οὕτω φάσκει Ἦ δὲ καταρχὴ τῶν νέων αἰρέσεων γέγονεν ἀπὸ Σιμωνίου τοῦ μάγου, ὃς καὶ ἐν Συρίᾳ πολλὰ διαπραξάμενος ἄτοπα καὶ ἐν Ῥώμῃ γενόμενος πολὺ τὴν Ἐκκλησίαν ἔσκυλε διὰ μαγείας καὶ διαβολικῆς ἐνεργείας καὶ ἐμπειρίας. Ἐν μὲν γὰρ Καισαρείᾳ τῆ Στρατώνως ἐμοὶ Πέτρῳ συντυχῶν ἐπειράτο διαστρέφειν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, συμπρόντων μοι τῶν ἱερῶν τέκνων, Ζαχαρίου τοῦ ποτε τελώνου καὶ Βαρνάβα, καὶ Ἀκύλα ἀδελφοῦ Κλήμεντος τοῦ Ῥωμαίου, μαθητεύσαντος δὲ καὶ Παύλῳ τῷ συναποστόλῳ ἡμῶν καὶ συνεργῶ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ· καὶ τρίτου ἐπ' αὐτῶν διαλαχθεὶς αὐτῷ ἐκ τῶν διὰ τῶν προφητῶν λόγων καὶ περὶ Θεοῦ μοναρχίας, ἤτησα αὐτὸ δυνάμει τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ εἰς ἀφῶνιαν κατέβαλον, φυγάδα τε αὐτὸν εἰς Ἰταλίαν κατέστρεψα. Γενόμενος δὲ, ὡς ἔφην, ἐν Ῥώμῃ πολὺ τὴν Ἐκκλησίαν ἐτάραξε, πολλὰ ἀνατρέπων καὶ εαυτῷ περιποιούμενος, τὰ δὲ ἔθνη, ἐξιστάνων μαγικῆ τέχνη καὶ δαιμόνων ἐνεργείᾳ. Ὅς καὶ ποτε μισούσης ἡμέρας προελθὼν εἰς τὸ θέατρον ἐπιγγεῖλατο δι' ἀέρος ἀναπτῆναι, πάντων θαυμαζόντων ἐπὶ τούτῳ. Ἐγὼ δὲ Πέτρος καθ' ἑαυτὸν τυχόμενος. Καὶ δὴ μετewρισθεὶς ὑπὸ δαιμόνων ἵπτατο μετάρσιος εἰς τὸν ἀέρα, λέγων εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἀνιέναι κακεῖθεν τοῖς λαοῖς τὰ ἀγαθὰ ἐπιχορηγήσειν. Τῶν δὲ δαιμόνων ἐπευρημόντων αὐτῶν ὡς Θεὸν, ἐκτείνας ἐγὼ τὰς χεῖρας εἰς ὑψος ἰκέτευον τὸν Θεὸν καταβρέξαι τὸν λυμεῶνα. Ἀτενίσας οὖν εἶπον τῷ Σίμωνι· Εἰ ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰμι ἐγὼ, καὶ οὐχὶ πλάνος ὡς περ σὺ, Σίμων, προστάσσω ταῖς πονηραῖς δυνάμεσιν ἀφίναί σε τῆς κρατήσεως. Καὶ ταῦτα εἰπόντος μου κατηνέχθη μετ' ἡχοῦ πολλοῦ καὶ συνετριβή· καὶ τοῦ ὄχλου βοήσαντος εἰς Θεὸς ὃν Πέτρος καταγγέλλει, οὕτως ἡ πρώτη κατελύθη τῶν Σιμωνιανῶν αἵρεσις ἐν Ῥώμῃ, καὶ τέλειον ἀπέσθη. Διὸ δὴ καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνου τοῦ σαββάτου ἐπίσημον ἄγουσι Ῥωμαῖοι. **C** hæresis Romæ eversa ac prorsus extincta est. Itaque etiam illius sabbati diem Romani solemnem agunt.

[P. 212] Ὁ μέντοι Νέρων, ἀκούσας ὅτι πεφόνσται Σίμων ὑπὸ τοῦ Πέτρου, καὶ ἀγανακτήσας, ἐκέλευσεν αὐτὸν σταυρωθῆναι. Ὁ δὲ Πέτρος παρακαλέσας τὸν ἑπαρχὸν ἵνα μὴ σταυρωθῆ ὀρθῶς ὡς ὁ Κύριος, κατὰ κεφαλῆς ἐσταυρώθη. Μετὰ δὲ γε τὴν Πέτρου τελευτήν, ὡς φησὶν Εὐσέβιος, Παῦλος ὁ ἀπόστολος κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἀπολογίαν ἔλθων ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας δεσμίος ἀπολογησάμενος Νέρωνι ἐπὶ τὴν διακονίαν τοῦ κηρύγματος ἐστάλη. Κάντευσθεν, ὡς εἶοικε, τὰς τῶν ἀποστόλων Πράξεις ἐπ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον Λουκᾶς ἔγραψε, μέχρις ὅτε συνῆν τῷ Παύλῳ καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἐμαρτύρησεν, οὐ συμπαρῆν αὐτῷ, τοῦ Ἀποστόλου σαφῶς τοῦτο λέ- **D** Nero autem Simonem a Petro interfectum esse inaudiens moleste id factum tulit, Petrumque in crucem agi jussit. Petrus ab urbis præfecto obtinuit ne recto corpore ut magister suus Jesus, sed capite ad terram demisso crucifigeretur. Mortuo Petro, ut Eusebius est auctor, Paulus apostolus secundum primum defensionem ex Judæa victus missus, cum apud Neronem causam dixisset, ad prædicandum verbum missus fuit. Atque inde, ut videtur, Acta apostolorum Lucas ad id usque tempus prescripsit, quamdiu fuit cum Paulo. Nam Paulo non adfuit, quo is tempore supplicio est affectus. Quod Apostolus diserte ait : **372** Nemo

²² II Tim. iv, 16.

nostis bona dona præbere, quanto magis Pater A vester cælestis bona largietur iis qui a se poscent? Qui eum sacrificiorum cupidum putarent, iis diserte edixit ¹⁸: Misericordiam a Deo requiri, non sacrificium. Qui putarent eum esse malum, eos sic exhortatur ¹⁹: Misericordes estote, sicut et Pater vester cælestis. Qui per errorem existimarent multos esse deos, eorum causa hæc ait ²⁰: Ut cognoscant te solum verum Deum, et quem misisti Jesum Christum. Item prædico te Pater, Domini cæli et terræ. Atque etiam scribæ interroganti quodnam esset primum legis præceptum, respondit ²¹: Audi Israel, Dominus Deus tuus unicus est.

Cæterum Simon videns a Petro se sacrarum Litterarum testimoniis in disputatione de Deo in arctum cogi, nolens iudicium de controversia fieri, victus cum magno dedecore sese subduxit. Erat enim scelestissimus ille, diabolicarum effectio-
 B nium instructissimus peritia, sed spiritualis doctrinæ expertus. Quippe adeo fuit magicis artibus ac Satanæ præstigiis exercitatus, ut eorum qui ante diabolicis inventis ac maleficiis celebres fuerunt nemo facile cum eo conferri posset. Nam statum ut incederet efficiebat, et in ignem voluntatus non urebatur, in aerem subvolabat, lapides in panes convertebat, draco fiebat, in aurum et in angues aliaque animalia mutabatur, duas facies gerebat, fores oclusas et vectibus firmatas aperiebat, ferrea vincula solvebat, in conviviis simulacra omnigenum formarum statuebat; efficiebat ut domi instrumenta sua sponte ad ministerium ferrentur, nemine apparente qui ea gestaret; efficiebat etiam ut se multæ umbræ præcederent quas dicebat esse animas defunctorum. Multos qui ipsum præstigiatores et impostores demonstrare conati fuerant, simulato cum iis in gratiam reditu ad convivium invitavit, ac bove mactato varie iis tractatis morbos difficillimos et malos genios immisit, ac plurima alia fecit ministerio dæmonum. Cum aliquando a Cæsare quæreretur ad supplicium ut impostor, aufugit, sua forma Fausto Petri discipulo imposita; isque Faustus ad Petrum reversus ab omnibus pro Simone habitus exagilabatur. Quem Petrus intuitus, ut tristem lacrymantemque vidit, Simon, inquit, Magus tuam, Fauste, formam pervertit. Metuens enim sibi, quod a Cæsare quærebatur, aufugit, sua forma tibi imposita, ut te capto atque necato in magnum nos dolorem et calamitatem conjiceret. Sed Deus mox te illius populum seducentis veritatisque adversarii forma liberatum tuam restituet. Idque ita factum, Petro adhuc loquente, omnibus nobis cernentibus. Hæc et alia similia horum in Syria dicta atque facta fuisse Clemens scripsit.

Sed Romæ cum, uti retulimus, Petrus atque Simon a Nerone essent egressi, Simon Petro ait: tu Christum Deum tuum inquis in cælum

Ο δὲ Σίμων συνιδὼν ὅτι ὁ Πέτρος αὐτὸν συνάγει ταῖς Γραφαῖς εἰς τὸν περὶ Θεοῦ λόγον, ἐξετασθὲν γενέσθαι μὴ θελήσας ἀνεχώρησε μετὰ πολλῆς ἀσχυρίας καὶ ἡττης. Ἦν γὰρ ὁ ἐξάριστος πολυπειρος μὲν ἐν ταῖς διαβολικαῖς ἐνεργείαις, ἀπειρος δὲ ἐν ταῖς πνευματικαῖς διδασκαλίαις. Καὶ γὰρ οὕτως ἐξήσχημένος ἦν ἐν ταῖς μαγείαις καὶ μεθοδεῖαις τοῦ Σατᾶν ὡς οὐκ ἄλλος τις τῶν πρὸ αὐτοῦ σχεδὸν περὶ ταῖς διαβολικαῖς ἐπινοίαις καὶ κακουργίαις διαβηδομένων. Ἀνδριάντας γὰρ ἐποίει περιπατεῖν, εἰς πῦρ κυλιόμενος οὐκ ἐκαίετο, εἰς ἀέρα ἵπτατο, ἐκ λίθων ἄρτους ἐποίει, δράκων ἐγίνετο, εἰς χρυσοῦν μετεβάλλετο, καὶ εἰς ὄφεις καὶ ἕτερα ζῶα μετεμορφοῦτο, διπρόσωπος ἐγίνετο, θύρας κεκλεισμένας καὶ μεμοχλευμένας ἤνοιγε, σιδηρὰ δεσμὰ διέλυεν, ἐν δειπνοῖς ἐδῶλα παντοδαπῶν ἰδεῶν παρίστα, τὰ ἐν οἰκίᾳ σκευὴ αὐτομάτως φέρεσθαι πρὸς ὑψηροῖαν ἐποίει τῶν φερόντων οὐχ ὀρωμένων, σκιάς πολλὰς προηγῆσθαι αὐτοῦ παρεσκεύαζεν, ὥσπερ ψυχὰς τῶν θευνῶν ἐφασκεν εἶναι. Πολλῶν δὲ γόητα καὶ πλάνον αὐτὸν ἐλέγγειν πειρωμένων, διαλλάξας πρὸς ἑαυτὸν, ἔπειτα προφάσει εὐωχίας βουῆν ὄψας καὶ ἐσιτάσας αὐτοὺς διαφόρως δυσίατοις νόσοις καὶ δαιμοσιν ὑπέβαλε. Καὶ ἄλλα πλείστα εἰργάσατο καθουπουργούντων αὐτῷ τῶν δαιμόνων. Καὶ γοῦν ποτὲ ζητούμενος ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ὡς πλάνος ἀπέδρα, τὴν μορφήν αὐτοῦ περιθεις Φαύστῳ μαθητῇ Πέτρον. Καὶ οὗτος ἐπανελθὼν πρὸς τὸν Πέτρον ἐδιώκετο ὑπὸ πάντων διὰ τὴν ἀνόσιον ἰδίαν ἣν περιέκειτο. Ἐμβλέψας δὲ ὁ Πέτρος εἰς αὐτὸν, καὶ ἰδὼν λυπούμενον καὶ δακρύνοντα, ἔφη: Ὑπὸ Σίμωνος, ὦ Φαῦστε, τοῦ μάγου ἢ παραλλαγῆ τῆς μορφῆς σου γέγονε ζητούμενος γὰρ ὑπὸ Καίσαρος φοβηθεὶς ἔφυγε, τὴν ἑαυτοῦ σοὶ μορφήν περιθεις, ἵνα σοῦ συρχεθέντος καὶ ἀναιρεθέντος λύπην μεγάλην καὶ θλίψιν ἡμῖν προξενήσῃ. Ἄλλ' ὁ Θεὸς τῆς τοῦ λαοπλάνου καὶ ἐχθροῦ τῆς ἀληθείας Σίμωνος ἀπαλλάξας σε μορφῆς τὴν προτέραν καὶ ἰδίαν σοὶ παρέξει τάχιον. Ὅπερ δὴ καὶ σὺν τῷ λόγῳ γέγονε, πάντων ἡμῶν θεωρούντων. Ταῦτα μέντοι καὶ ἕτερα τοιαῦτα γεγράφηκεν, ὡς ἔφην, Κλήμης λεχθῆναι καὶ πραχθῆναι ἐν Συρίᾳ.

'P. 211] Ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ, μετὰ τὸ ἐκβληθῆναι αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου Νέρωνος, ὡς προεῖρηται, εἶπε Σίμων τῷ Πέτρῳ: Ἐφης ὅτι Χριστὸς ὁ Θεὸς σου ἀνελήφθαι.

¹⁸ Matth. ix, 13; xii, 7. ¹⁹ Luc. vi, 86. ²⁰ Joann. xvii, 3. ²¹ Marc. xii, 29.

ἰδοῦ κάγω ἀναλαμβάνομαι. Καὶ ἰδὼν αὐτὸν Πέτρος κουφιζόμενον διὰ τῆς μαγείας εἰς τὸν ἀέρα ἐν μέσῳ τῆς πόλεως Ῥώμης, ἤβητο, καὶ εὐθὺς πεσὼν ὁ Σίμων καὶ συντριβεῖς ἀπέθανεν. Ὁ δὲ τόπος ἔκτοτε, ὁ δεξιόμενος αὐτοῦ τὸ βέβηλον καὶ πικμύλον σῶμα, ἐκλήθη Σιμωνίον. Περὶ οὗ ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς διπτάξεσιν ὁ μέγας ἀπόστολος Πέτρος οὕτω φάσκει Ἡ δὲ καταρχὴ τῶν νέων αἱρέσεων γέγονεν ἀπὸ Σιμωνος τοῦ μάγου, ὃς καὶ ἐν Συρίᾳ πολλὰ διαπραξάμενος ἄτοπα καὶ ἐν Ῥώμῃ γενόμενος πολὺ τὴν Ἐκκλησίαν ἔσκυλε διὰ μαγείας καὶ διαβολικῆς ἐνεργείας καὶ ἐμπειρίας. Ἐν μὲν γὰρ Καισαρείᾳ τῆ Στρατῶνος ἱμοὶ Πέτρῳ συντυχῶν ἐπειράτο διαστρέφειν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, συμπαρόντων μοι τῶν ἱερῶν τέκνων, Ζαχαρίου τοῦ ποτε τελώνου καὶ Βαρνάβα, καὶ Ἀκύλα ἀδελφοῦ Κλήμεντος τοῦ Ῥωμαίου, μαθητεύσαντος δὲ καὶ Παύλῳ τῷ συναποστόλῳ ἡμῶν καὶ συνεργῷ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ· καὶ τρίτου ἐπ' αὐτῶν διαλεχθεὶς αὐτῷ ἐκ τῶν διὰ τῶν προφητῶν λόγων καὶ περὶ Θεοῦ μοναρχίας, ἤτησα αὐτὸ δυνάμει τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ εἰς ἀφωνίαν κατέβαλον, φυγάδα τε αὐτὸν εἰς Ἴταλίαν κατέστρεψα. Γενόμενος δὲ, ὡς ἔφην, ἐν Ῥώμῃ πολὺ τὴν Ἐκκλησίαν ἐτάραξε, πολλὰ ἀνατρέπων καὶ ἑαυτῷ περιποιούμενος, τὰ δὲ ἔθνη ἐξιστάνων μαγικῇ τέχνῃ καὶ δαιμόνων ἐνεργείᾳ. Ὅς καὶ ποτε μισούσης ἡμέρας προελθὼν εἰς τὸ θέατρον ἐπηγγέλατο δι' ἀέρος ἀναπτῆναι, πάντων θαυμαζόντων ἐπὶ τούτῳ. Ἐγὼ δὲ Πέτρος καθ' ἑαυτὸν ἠύχόμην. Καὶ δὴ μετρωσθεὶς ὑπὸ δαιμόνων ἵπτατο μετάρσιος εἰς τὸν ἀέρα, λέγων εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἀνιέναι κακείθεν τοῖς λαοῖς τὰ ἀγαθὰ ἐπιχορηγήσειν. Τῶν δὲ δαιμόνων ἐπευφημούντων αὐτῶν ὡς Θεὸν, ἐκτείνας ἐγὼ τὰς χεῖρας εἰς ὕψος ἰκέτευον τὸν Θεὸν καταρράξει τὸν λυμῶνα. Ἀτενίσας οὖν εἶπον τῷ Σίμωνι· Εἰ ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰμι ἐγὼ, καὶ οὐχὶ πλάνος ὡσπερ σὺ, Σίμων, προστάσω ταῖς πονηραῖς δυνάμεσιν ἀφείναι σε τῆς κρατήσεως. Καὶ ταῦτα εἰπόντος μου κατηνέχθη μετ' ἡχοῦ πολλοῦ καὶ συνετρίβη· καὶ τοῦ ὄχλου βοήσαντος εἰς Θεὸς ὃν Πέτρος καταγγέλλει, οὕτως ἢ πρώτη καταλύθη τῶν Σιμωνιανῶν αἱρέσεις ἐν Ῥώμῃ, καὶ τέλειον ἀπέσθη. Διὸ δὴ καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνου τοῦ σαββάτου ἐπίσημον ἄγουσι Ῥωμαῖοι. *hæresis Romæ eversa ac prorsus exstincta est. Itaque etiam illius sabbati diem Romani solemnem agunt.*

[P. 212] Ὁ μέντοι Νέρων, ἀκούσας ὅτι πεφόνευσεν αὐτὸν σταυρωθῆναι. Ὁ δὲ Πέτρος παρακαλέσας τὸν ἑπαρχὸν ἵνα μὴ σταυρωθῆ ὀρθιος ὡς ὁ Κύριος, κατὰ κεφαλῆς ἐσταυρώθη. Μετὰ δὲ γε τὴν Πέτρον τελευτήν, ὡς φησὶν Εὐσέβιος, Παῦλος ὁ ἀπόστολος κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἀπολογίαν ἐλθὼν ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας δέσμιος ἀπολογισάμενος Νέρωνι ἐπὶ τὴν διακονίαν τοῦ κηρύγματος ἐστάλη. Κάντεῦθεν, ὡς εἶοικε, τὰς τῶν ἀποστόλων Πράξεις ἐπ' ἐκείνον τὸν χρόνον Λουκᾶς ἔγραψε, μέχρις ὅτε συνῆν τῷ Παύλῳ καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἐμαρτύρησεν, οὗ συμπροῆν αὐτῷ, τοῦ Ἀποστόλου σαφῶς τοῦτο λέ-

²² II Tim. iv, 16.

A 370 fuisse sublatum? En ipse quoque in cœlum attolor. Cum autem Petrus eum magicis artibus sublimem in aerem efferrî videret in medio urbis Romæ, Deum precatus est, atque confestim Simon decidit, comminutisque eo casu membris periit. Locus qui impurum ejus et sceleratum corpus excepit, jam inde Simonium nominatur. De hoc magnus ille apostolus Petrus in Constitutionibus apostolicis ita disserit : principium novarum hæresium a Simone Mago ducitur. Is et in Syria multa prodigiose fecit, et Romæ magicis diabolicisque artibus et calliditate Ecclesiam majorem in modum vexavit. Ac Cæsareæ quidem, quæ Stratonis dicitur, mihi Petro congressus conatus est verbum Dei pervertere, cum essent mecum sancti filii, Zachæus, qui olim publicanus fuerat, Barnabas, et Aquila Clementis Romani frater ; qui Aquila etiam discipulus fuit Pauli, in apostolico munere et Evangelio docendo college nostri. Tertium cum illo disputavi iis præsentibus ex scriptis divinorum vatum de unius Dei imperio ; et eum vi Domini nostri Jesu Christi superatum usu vocis privavi, inque Italiam exsulatum abegi. Romæ autem cum esset, Ecclesiam, ut dixi, vehementer perturbavit, multa pervertens ac sibi arrogans, gentesque magicis artibus ac dæmonum efficacitate fallens. Quin et aliquando media die in theatrum progressus promisit se per aerem sursum evolaturum, omnibus id mirantibus. Ego **371** autem mecum tacitus Deum precabar. Et quidem Simon a dæmone nubus sublevatus in aerem sublimis efferebatur, profitens in cœlum se ascendere indeque bona populis suppeditaturum. Dæmones vero ei tanquam Deo faustis acclamationibus plaudebant. Tunc ego manibus sursum intentis suppliciter a Deo petii ut hanc hominum pestem deturbaret, ac Simonem, in eum defixis oculis, ita sum allocutus : Si ego apostolus sum Jesu Christi, et non impostor, sicuti tu es, o Simon, impero malis geniis ut te missum faciant. Hæc me dicente, magno ille cum sonitu decidit confractisque membris interiit. Tum populo acclamante unum esse Deum qui a Petro prædicetur, ita eo tempore prima Simonianorum

D Nero autem Simonem a Petro interfectum esse inaudiens moleste id factum tulit, Petrumque in crucem agi jussit. Petrus ab urbis præfecto obtinuit ne recto corpore ut magister suus Jesus, sed capite ad terram demisso crucifigeretur. Mortuo Petro, ut Eusebius est auctor, Paulus apostolus secundum primum defensionem ex Judæa vincus missus, cum apud Neronem causam dixisset, ad prædicandum verbum missus fuit. Atque inde, ut videtur, Acta apostolorum Lucas ad id usque tempus prescripsit, quamdiu fuit cum Paulo. Nam Paulo non adfuit, quo is tempore supplicio est affectus. Quod Apostolus diserte ait : **372** Nemo

mihi in prima defensione adfuit, sed omnes me deseruerunt; non imputetur ipsis. Posteriorem epistolam ad Timotheum scripsit captivus; ubi simul mentionem facit primæ suæ apud Neronem defensionis. Quem et leonis nomine affecit, inhumanitatem ejus atque feros mores præclare notans et imminentem suum obitum mox indicat: « Ereptus sum, inquit, ori leonis. Sed et in posterum me Dominus servabit ab omni mala re, inque suum cœleste regnum asseret, » innuens propediem suo supplicio se veritati testimonium perhibiturum. Quod etiam apertius in eadem epistola prædicit, in hæc verba: ego enim nunc immolor, instatque tempus meæ solutionis. Post primam defensionem dimissus est, ut rursus evangelium prædicaret. Denuo autem in vinculis Romam adductus, itemque Neroni traditus, gladio truncatus martyrii coronam accepit, die Junii 2^æ, eodem die quo ante annum Petrus in crucem fuit actus. Quo supplicii genere affecti sunt etiam Marcus et Lucas evangelistæ ac Jacobus Domini frater, de quibus ante retulimus. Divo Lucæ pro cruce fuit olea frugifera, cum ad parandam crucem nullum iis in locis aridum lignum reperiretur. Ejus corpus quidam sublatum inter multa alia sepulcra recondidit; itaque effecit ut in obscuro ejus sepulchræ locus esset. Cum autem postea discipuli eam requirerent, atque propter sepulcrorum multitudinem non deprehendere 373 possent, eorum precibus motus Deus ea nocte collyria medica super ejus tumulum depluit, notam artis quam exercuerat. Atque hoc modo sepulcrum Lucæ innotuit. Hujus sanctæ atque venerandæ reliquiæ sub Constantio Constantini Magni filio beati Artemii opera Constantinopolim relatæ, depositæ sunt in templo Divorum Apostolorum, intra sacram mensam, una cum Andrea et Timotheo beatis apostolis.

Cæterum Judæi a Christi in cælum receptione pacem habuerunt annos quadraginta, cum eis divina lentitudo id ad resipiscendum largiretur tempus, ut sua damnantes peccata factum mutarent. Ii vero in deterius ruentes, invidia eo adducti sunt uti sanctos interficerent Stephanum, Jacobum Zebedæi filium, Jacobum Domini fratrem, et alios. Itaque suo merito divitus profectam sibi attraxerunt interneccionem, Ea ipsis est terribilibus atque perispiciis denuntiata portentis. Nam quo tempore D azymorum solemnitas agitur festivitas, circa horam noctis nonam, tantum aram templumque circumfulsit lumen quod per integram duravit horam ut dies videretur facta. Deinde stella supra urbem ensis specie apparuit. Alio tempore porta urbis, quæ

XYLANDRI ET

(47) Audaciter Constantium restitui pro Constantino, cum et Zonaras mecum faciat in vita Constantii, et Nicephorus x, 2, si Theodoritus iii, 18: et fragmentum Dorothei martyris, quod Lucæ Evangelio solet præfigi, quanquam in eo quoque Κωνσταντινου pro Κωνσταντιου vitiose legitur et is filius Magni perhibetur. Nam Constantinus Magni

γοντος, ὅτι οὐδεὶς μοι ἐν τῇ πρώτῃ ἀπολογίᾳ συμπάρ-
 εγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον. μὴ αὐτοῖς
 λογισθεῖτε. Τὴν δὲ πρὸς Τιμόθεον δευτέραν ἐπιστολὴν
 κατεχόμενος ἔγραψεν, ὁμοῦ σημαίνων τὴν τε προ-
 τέραν αὐτοῦ ἀπολογίαν πρὸς Νέρωνα, ὃν καὶ λέοντα
 διὰ τὸ ἀπάνθρωπον καὶ θηριῶδες τοῦ τρόπου καλῶς
 ὠνόμασε. Καὶ τὴν πρὸς πόδας τελείωσιν ἐπάγει
 φάσκων: « Ἐβρῦσθεν ἐκ στόματος λέοντος· ἀλλὰ καὶ
 ῥύσεται με ὁ Κύριος ἀπὸ πάντος ἔργου πονηροῦ, καὶ
 σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον,
 ὑπεμφαίνων τὸ παραυτίκα μαρτύριον, ὃ καὶ σαφέ-
 στερον ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ προσαγορεύει λέγων·
 Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀναλύ-
 σεώς μου ἐφίστηκεν. Ἀπολογησάμενος τοίνυν τὴν
 πρώτην ἀπολογίαν καὶ αὖθις ἐπὶ τὴν τοῦ κηρύγματος
 διακονίαν στείλαμένος, εἶτα πάλιν τὸ δεύτερον ἐπιβὰς
 τῇ Ῥώμῃ δέσμιος καὶ ὡσαύτως Νέρωνι παραδοθείς τὸν
 διὰ ξίφους τοῦ μαρτυρίου στέφανον ἀνεδήσατο, μηνὶ
 Ἰουνίῳ κθ', καθ' ἣν ἡμέραν καὶ Πέτρος ἐσταυρώθη,
 μετὰ περίοδον χρόνου ἐνός, καθάπερ καὶ Μάρκος καὶ
 Λουκᾶς οἱ εὐαγγελισταὶ καὶ Ἰάκωβος ὁ ἀδελφός, ὡς
 ἐμπροσθεν εἴρηται. Ὁ οὖν μακάριος Λουκᾶς ἐπὶ
 ἐλαίας καρποφόρου ἐσταυρώθη, μὴ εὐρισκομένου
 ξύλου ξηροῦ ἐν τῷ τόπῳ πρὸς τὸ γενέσθαι σταυρόν.
 Καὶ λαβὼν τις τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ μεταξὺ πολλῶν
 μνημείων θάψας ἄδηλον ἐποίησε τὸν τάφον. Τῶν δὲ
 μαθητῶν ἀναζητούντων μετέπειτα καὶ μὴ εὐρισκόν-
 των αὐτοῦ τὸν τάφον διὰ τὸ πλῆθος τῶν μνημείων,
 προσευξαμένων αὐτῶν τῇ νυκτὶ ἐκεῖνη κολούρια
 ἔβρεξεν ὁ θεὸς ἱατρικὰ ἐπάνω τοῦ τάφου τοῦ Ἀπο-
 στόλου, σύμβολα τῆς ἐπιστήμης αὐτοῦ, καὶ ἐκ τούτων
 ἐγένετο γνῶριμος ὁ τάφος. Οὗ τὸ τίμιον καὶ ἅγιον
 λείψανον ἀνακομισθὲν ἐπὶ Κωνσταντίου (47) τοῦ υἱοῦ
 τοῦ μεγάλου Κωνσταντίου διὰ τοῦ ἁγίου Ἀρτε-
 μίου, ἐτέθη ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων,
 ὑποκάτω τῆς ἁγίας τραπέζης, μετ' Ἀνδρέου καὶ
 Τιμοθέου τῶν ἁγίων ἀποστόλων.

[P. 213] Οἱ τοίνυν Ἰουδαῖοι μετὰ τὴν τοῦ Κυρίου
 ἀνάληψιν ἀπολέμητοι διέμεναν ἔτη μ', μετανοίας
 αὐτοῖς καιρὸν τῆς μακροθυμίας ἀπεκτεινούσης τοῦ
 Θεοῦ, ἵνα γνωσιμαχήσαντες τὴν ἰδίαν ἀνακαλέσωνται
 πλημμέλειαν. Οἱ δὲ μᾶλλον εἰς τὸ χειρόν νεύσαντες
 τῷ φθόνῳ καὶ τοῖς ἁγίοις ἀνήρουν, Στέφανον, Ἰάκω-
 βον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου Ἰάκωβον τὸν ἀδελφόν, καὶ
 λοιπούς. Διὰ καὶ ἀξίως ἐφ' ἑαυτοὺς τὴν θεῖαν
 ἐπεσπάσαντο πανωλεθρίαν. Ὅθεν αὐτοῖς φοβερὰ
 σημεῖα καὶ ἐναργεῖ ἐπεδείκνυτο, τὴν μέλλουσαν κα-
 ταλαμβάνειν αὐτοὺς ἄλωσιν προμηνύοντα. Ἐν γὰρ τῇ
 τῶν Ἀζύμων ἑορτῇ, περὶ ὥραν θ' τῆς νυκτὸς τοσοῦτον
 φῶς τῶν ναδὸν περιέλαμψε καὶ τὸν βωμὸν περὶ ὥραν
 μίαν ὡς δοκεῖν ἡμέραν γενέσθαι. Ἐπειτα ἀστήρ
 ὑπερβεν τῆς πόλεως βρομφαίᾳ παρόμοιος ὠπτάνετο
 GOARI NOTÆ.

filius celerius est sublatus quam ut ipsius imperi^o
 aliquid horum fieri potuerit. Sed et in Sophronii
 scriptum est de D. Luca fragmento, anno Con-
 stantini vigesimo reliquias ejus Cpolim esse alla-
 tas; quod mendosum prorsus est in nomine et in
 anno. Xyl.

Ἄλλοτε ἡ Ἀνατολικὴ πύλη χαλκῆ τῆς πόλεως, ση-
δηροδέτοις κλειομένη μοχλοῖς καὶ μύλις ὑπὸ ἀνδρῶν
ἀνοικομένη, ὥφθη περὶ ὥραν ἡ' τῆς νυκτὸς ἀνεψυ-
γμένη. Πάλιν ὠράθησαν πρὸ ἡλίου δύσεως ὡσεὶ
ἄρματα μετέωρα καὶ στρατόπεδα ἔνοπλα περὶ τὸν
ἀέρα διατρέχοντα καὶ τὰς πόλεις τῆς Ἰουδαίας φο-
βερῶς περιστοιχίζοντα. Πρὸ ἐτῶν δὲ τεσσάρων τῆς
ἀλώσεως ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς Σκηνοπηγίας, ἔτι τῆς
πόλεως εἰρηνευούσης, ἀνθρωπὸς τις Ἰησοῦς ὀνόματι
ἐξαίφνης ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ παρελθὼν ἐβόα· Φωνὴ
ἄπὸ ἀνατολῶν, φωνὴ ἀπὸ δυσμῶν, φωνὴ ἀπὸ τῶν
τεσσάρων ἀνέμων, φωνὴ ἐπὶ Ἱεροσόλυμα καὶ πάντα
τὸν λαόν. Καὶ ταῦτα ἐπὶ πολλαῖς ἡμέραις περιερ-
χόμενος ὄλγην τὴν πόλιν ἀνευδότως ἐβόα. Διὸ καὶ
τινες τῶν δημοτῶν ἀγνακτῆσαντες μάστιξιν αὐτὸν
ῥιζίζοντο. Ὁ δὲ πρὸς ἐκάστην τῶν πληγῶν ἔκραζεν·
Οὐαὶ, οὐαὶ, οὐαὶ τοῖς Ἱεροσόλυμοις! Κατ' αὐτὴν δὲ
τὴν ἑορτὴν βοῦς ἀχθεῖσα πρὸς θυσίαν παραδίξις
ἔτεκεν ἄρνα ἐν μέσῳ τοῦ ἱεροῦ· ἦτις, οἶμαι, σαφῶς
ἐνέφανε τὴν γεννησομένην αὐτοῖς ἄρδην πανωλεθρίαν.

Τῶν οὖν Ἰουδαίων τὴν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ὑπο-
ταγὴν ἡθετηκότων ἀπέστειλε Νέρων Οὐεσπασιανὸν τὸν
υἱὸν αὐτοῦ καὶ Τίτον τὸν ἔκγονον αὐτοῦ, οἳ καὶ
ἐπόρθησαν αὐτήν, πάντων τῶν Χριστιανῶν δι' ἀπο-
κλίψεως θείας τῶν Ἱεροσολύμων ἐξελθόντων,
μόνον δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐκ πάσης τῆς χώρας ἐν τῇ
τοῦ Πάσχα ἑορτῇ ὡσπερ ἐν εἰρηκτῇ τοῖς Ἱεροσολύ-
μοις συγκλεισθέντων, ὡς ἀμφὶ τὰς τριακοσίας μυ-
ριάδας το πλῆθος ἀριθμῆσθαι. Καὶ πάντες τὸν ἐπιρ-
τημένον αὐτοῖς δόλοισιν πρὸς Θεοῦ διὰ τὴν εἰς Χρι-
στὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν τολμηθεῖσαν αὐτοῖς θεομαχίαν κα-
μιαφονίαν ἐνδίκως κατεδέξατο. Οὐεσπασιανὸς γάρ
ἐν τῇ Παλαιστίνῃ μετὰ θάνατον Νέρωνος ἀναγορευ-
θεὶς βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ στρατοῦ πρὸς Ῥώμην ἀπέλθε,
Τίτον τὸν υἱὸν αὐτοῦ καταλείψας ἐκεῖσε. [P. 214] Ὁ
δὲ ἐλεπόλεις καὶ πύργους παντοίους τεκτονάμενος
διχῶς τὰ τείχη Ἱεροσολύμων κατεπολέμει. Ἐξελαύ-
νει γοῦν τοῦ ἔξω τείχους τοὺς Ἰουδαίους. Πρὸς δὲ
τὸ δεύτερον καταφυγόντας κἀκεῖθεν σφόδρα βιαίως
πολέμοις ἀναγκάσας ἐπὶ τὸ ἐνδότερον καὶ τρίτον
συνώθει χωρεῖν, ὅπου καὶ καρτερας διαμάχης γενο-
μένης ἐξ ἑκατέρως παρατάξεως πλεῖστοι ὄσοι
ἀνηροῦντο. Λιμοῦ δὲ τότε τὴν πόλιν ἀφορήτου κα-
τακρατοῦντος, ἦν ἰδεῖν πολλῶν χεῖρῶν τῶν πολεμίων
τοὺς ἔνδον δρώντας στασιαστάς· εἴ που γὰρ θύραν
εἶδον κεκλεισμένην, κατακλιῶντες εἰσεπήδων καὶ ἐκ
τῶν φαρύγγων γιτηράζοντο τὸν ψωμὸν. Τοῦτου δὲ
ἑκατὰ καὶ γέροντας ἐβασάνιζον καὶ γυναῖκα ἐσπάρα-
τον καὶ νήπια ἤρασσον εἰς γῆν. Ὅρθοις δὲ τοῦς
πόρους τῶν αἰδοίων ἐμφράττοντες, καὶ ῥάβδοις
ὀξεῖαις τὰς ἔδρας τῶν ἀθλίων διαπερονῶντες, οὕτως
ἠνάγκαζον δράκα μίαν ἀλφίτου μηνῦσαι κεκρυμμέ-
νην. Καὶ χόρτου μὲν σπαράγματα διεμασῶντο,
μητέρες δὲ τῶν νεπίων ταῖς ἑαυτῶν χερσὶ τῶν λιμῶν
μαρτυρομένων ὑπερεώρων, καὶ τῶν πρὸ τῶν ὀφθαλ-
μῶν αὐτῶν θνησκόντων καὶ τῇ ἐνδείᾳ καταφειρο-
μένων παρελογίζοντο. Πᾶσα δὲ οἴκλα νεκρῶν πλη-
ρουμένη, καὶ ἐπόζουσα ἀργαλέον ἐνέσκηψε λοιμὸν.
Καὶ πλείους ὁ λιμὸς ἢ ὁ πόλεμος ἀνάλωσε· τί γὰρ

A porta Orientalis dicitur, ærea ac ferratis obdita
vectibus, et quam ægre triginta viri possent aperi-
re, circa octavam noctis horam visa est aperiri.
Rursus ante solis occasum visi sunt in sublimi
currus et exercitus armati per aerem 374 discur-
rentes atque urbibus Judææ terribiliter circumfusi.
Quatuor etiam ante excidium annis, festo taberna-
culorum die, urbe adhuc pacata, vir quidam Jesus
nomine subito in medium populi progressus clama-
vit. Vox ab ortu solis, vox ab occasu, vox a qua-
tuor mundi cardinibus, vox adversus Hierosolyma
et totam gentem. Hæc ille per aliquot dies, totam
circumiens urbem sine intermissione vociferabatur.
Quod quidam de populo indigne ferentes flagris eum
ceciderunt, ad singulos ictus exclamantem Væ, væ
væ Hierosolymæ. Eadem festivitate bos ad sacrifi-
cium adducta agnum partu edidit in medio templo;
quo quidem prodigio, ni fallor, funditus exitium
Judæis aperte fuit præmonstratum.

Cum ergo Judæi a Romanis defecissent, misit
Nero Vespasianum filium et Titum, qui Hierosoly-
mam excinderent. Divina tum patefactione admo-
niti Christiani universi Hierosolymis excesserant,
solique Judæi in urbe erant, ad Paschatis solemne
sacrificium ex tota Judæa eo profecti, ibique tanquam
in carcere inclusi. Multitudinis numerus fuit ad ter-
millena millia; qui omnes divina vindicta rebellionis
sue contra Christum Dominum nostrum, cædisque
in eum statuta, exitio suo pœnas dederunt. Etenim
Vespasianus in Palæstina degens, a morte Neronis
imperator ab exercitu creatus Romam abiit, Tito
filio 375 suo ibi relicto. Is machinas ad oppugnan-
dum aptas omnisque genereis turres fabricatus, bi-
fariam muros Hierosolymorum oppugnavit, Judæosque
muro exteriori abactos ad secundum compulit.
Inde quoque magnis certaminibus eos ad tertium
redegit murum; ubi acri commissa pugna plurimi
ab utraque parte occubuerunt. Interim cum urbs
intolerabili fame conflictaretur, vidissis longe atro-
ciora intus a raptoribus quam foris ab hostibus
damna dari. Nam sicubi januam viderent occlusam,
ea effracta irrumpebant bolosque ex ipsis faucibus
hominum eripiebant. Propterea et senes torquebant
et mulieres laniabant et infantes terræ allidebant,
meatus pudendorum pisis obturabant, anosque
miserorum acutis virgis penetrabant, uti eos coge-
rent pugillum unum farinæ absconditum indicare.
Manducabantur herbæ evulsæ; et matres suos in-
fantēs inter ipsarum manus fame tabescentes ne-
gligebant, fameque ante oculos suos morientium
nullam ducebant rationem. Porro autem cadavera,
quibus omnes erant domus oppletæ, fetore edito
gravem excitaverunt pestem, qua plures quam bello
perierunt. Quid enim non fuit absumptum? Tunc
etiam mulier quædam nobilis atque dives, nomine
Maria, quæ ex agro in urbem confugerat, cum om-
nibus suis facultatibus esset a militibus spoliata,
infantem quem adhuc lacte suo nutriebat mactavit:

assatique dimidium voravit, reliquo ad aliam cœnam servato. 376 Sed milites nidore percepto domum irruperunt, mortemque mulieri minati sunt nisi cibum ostendisset. Tum illa reliquiis pueruli prolatis: Hæc, inquit, olim mea fuit genuina proles, nunc miserrimus cibus. Edite et vos: nam ipsa quoque edi, neque este me genitrice humaniores. Sin aversamini, mihi reliquum dimittite. His illi visis atque auditis plangentes suam quisque faciem et tremebundi exierunt. Sic infans, ex quo recte eductus fuerat ventre, in eundem per nefas rediit. Aliud porro iræ Dei Judæis infestæ signum commemoratur. Cum enim ad muros summa vi manus consererentur, subito venti turbo inter adversas acies incidit, qui a Romanis missa tela recta in Judæos dirigeret, Judæorum autem tela obliqua averteret: itaque Romani hostium oculos videntes turbine perstringi, clam iis in murum evaserunt magnamque stragem ediderunt.

τῶν δύο μερῶν παρεμπεσοῦσα τὰ παρὰ τῶν Ῥωμαίων μὲν ἀφιέμενα βέλη εὐστόχως ἴθουν ἐπ' αὐτούς, τὰ παρὰ Ἰουδαίων δὲ πρὸς αὐτούς πεμπόμενα πλάγια παρέσυρεν. Ὅθεν τὰς ὄψεις αὐτῶν οἱ Ῥωμαῖοι ἐκ τῆς θυέλλης ἀμαυρουμένας θεασάμενοι λαθραίως τε ἐπανέβαινον καὶ ἐκτόνωσιν κατέκτεινον αὐτούς.

Titus Hierosolymam bienniali obsidione in potestatem redactam una cum templo totam in favillam flammis redegit. Tunc utique unctio et iudicium abolita sunt, vastitasque urbis impleta, nimirum excidium: quem Judæi suæ contumaciæ fructum ceperunt. Quid autem attinet me hic prolixum esse? Josephus Judæus, veritatis observantissimus, qui et bello et excidio urbis interfuit, historiam ejus rei descripsit. Ea lecta rem planius intelliges. Is ter millies mille numeratos fuisse narrat 377 cum uxoribus et liberis. Periisse autem fame, bello intestino, et in cuniculis in quos sese ultro incluserant atque interfecerant, 1100000 viros. Reliquos qui ætate integra ac pulchritudine corporis præstarent, Romam in triumpho ductos, ut ibi cum belluis decertarent. De reliqua turba qui annum 17 excessissent, eos partim in Ægyptum ad opus faciendum missos, plerosque in provincias divisos, ut in theatris ibi aut a feris necarentur. Qui autem intra 17 annum ætatis erant, eos in servitutem abduci ac divendi jussisse Titum; et virorum fuisse numerum, qui mancipia abducerentur, 90 millia. δὲ τῶν ἰζ' ἐτῶν ἀχιμαλώτους ἀπάγεσθαι πραθησομένους διετάξατο· τούτων δὲ μόνων τὸν ἀριθμὸν θ' μυριάδας ἀνδρῶν συνθεωρεῖσθαι.

Tunc etiam Romæ aiunt tantum exstitisse pestem ut per multos dies quotidie supra 10000 hominum elata sint. Tunc et Rhodios ferunt Colossum statuisse, æream statuam Jovi, 127 pedes altam.

Post captam Hierosolymam Symeon Cleopæ filius episcopus ejus urbis factus est.

Nero plenus rabidi furoris matrem, sororem, uxoremque suas necavit, et omnes suos cognatos plurimosque nobilium Romanorum. Propter turpem ac libidinosam ejus vitam mensa ipsius est de cælo tacta. Statim quidam primarii viri insidias ei stru-

παρλείφθη μὴ βρωθὲν; Τότε καὶ γυνή τις εὐγενής καὶ πλουσία, τοῦνομα Μαρία, ἐκ τῆς χώρας καταφυγούσα πρὸς τὴν πόλιν, ἐπειδὴ πᾶσαν αὐτῆς ὑπὸ τῶν στασιαστῶν ἀφῆρέθη τὴν περιουσίαν, ὑπομάζιον ἔχουσα τέκνον τοῦτο καταθύει· καὶ ὀπτήσασα τὸ ἡμισυ μὲν ἔφαγε, τὸ ἡμισυ δὲ καταλείψασα ἐτήρει. Οἱ δὲ τῆς κνίσσης αἰσθόμενοι καὶ εἰσπηδήσαντες ἀνελεῖν ἠπέλουν, εἰ μὴ ἐπιδείξειε τὸ μέρος. Ἡ δὲ τοῦ παιδαρίου τὰ λείψανα προαγαγούσα, τοῦτο, ἔφη, τὸ ἐμόν ποτε γνήσιον τέκνον, νῦν δὲ πανάθλιον, φάγετε καὶ ὑμεῖς, ὅτι καγὼ βέβρωκα, καὶ μὴ γένησθε ἐμοῦ τῆς αὐτὸ γεννησαμένης συμπαθέστεροι· εἰ δὲ ἀποστρέφεσθε, τὸ λοιπὸν ἐμοὶ καταλείψατε. Οἱ δὲ οὕτως ἰδόντες καὶ ἀκούσαντες, τὰς αὐτῶν ὄψεις τύψαντες, τρέμοντες ἐξῆλθον. Οὕτω τὸ καλῶς ἐκ κοιλίας ἐξεληθὲν βρέφος εἰς τὴν αὐτὴν πάλιν κακῶς ὑπέστρεψε γαστέρα. Καὶ τοῦτο δὲ τῆς θεηλάτου ὀργῆς σημεῖον ἱστορεῖται. Καὶ γὰρ πολέμου ἐπὶ τῇ περιοχῇ σφοδρῶς συρρήγνυμένου ἐξάπινα θύελλα σφοδρὰ μεταξὺ

τῶν δύο μερῶν παρεμπεσοῦσα τὰ παρὰ τῶν Ῥωμαίων μὲν ἀφιέμενα βέλη εὐστόχως ἴθουν ἐπ' αὐτούς, τὰ παρὰ Ἰουδαίων δὲ πρὸς αὐτούς πεμπόμενα πλάγια παρέσυρεν. Ὅθεν τὰς ὄψεις αὐτῶν οἱ Ῥωμαῖοι ἐκ τῆς θυέλλης ἀμαυρουμένας θεασάμενοι λαθραίως τε ἐπανέβαινον καὶ ἐκτόνωσιν κατέκτεινον αὐτούς.

[P. 215] Ἐπὶ δυσὶ δὲ ἔτεσιν ὁ Τίτος τὴν Ἱερουσαλήμ παραλαβὼν πᾶσαν αὐτὴν καὶ τὸν ἐν αὐτῇ ναδὸν κτηθάλωσεν ἐν πυρὶ. Τότε ἀληθῶς ἐξωλοθρεύθη χρίσμα, καὶ κρῖμα, καὶ ἐν συντελείᾳ ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς ἐδόθη, τοῦτέστι συντελεσομένην ἀπόλειαν καὶ πληρέστατην ἐρήμωσιν τῆς ἀπειθείας αὐτῶν ἐτρέψαν καρπὸν. Καὶ τί μοι τὰ πολλὰ λέγειν; Ἰώσηπος ὁ ἐκεῖνος, φιλαλήθης ὧν ἱστορεῖ περὶ τούτου τῶν τε πολέμων καὶ τῆ ἀλώσει ἐκεῖσε συνόντων. Τούτων τις ἐντυχῶν εἴσεται σαφέστερον. Ὅς τὸν μὲν λαὸν εἰς τριακοσίας μυριάδας ἡριθμησθαι φησι σὺν νηπίοις καὶ γυναῖξιν, ἄνδρας δὲ ἑκατὸν δέκα μυριάδας ἐν τῷ λιμῷ καὶ τῷ πολέμῳ τῷ πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἐν τῷ συγκλεισμῷ ᾧ ἑαυτοὺς ἐκουσίως ἐν ὑπογαίῃσι πόποις συνέκλεισαν καὶ κατέκτειναν, διεσπορέναι συνεγράψατο. Καὶ τοὺς μὲν ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας καὶ σώματος κάλλει διαφέροντας τῷ θριάμβῳ Ῥώμης ἄχθῆναι εἰς θηριομαχίαν, τοῦ ἄλλου δὲ πλείους τοὺς μὲν ὑπὲρ τὰ ἰζ' ἔτη τοὺς μὲν δεσμίους εἰς τὰ κατ' Αἴγυπτον ἔργα παραπέμπεσθαι, τοὺς πλείους δὲ εἰς τὰς ἐπαρχίας ὑπερορίζεσθαι φθαρησομένους ἐν θεάτροις καὶ σιδήροις καὶ θηρίοις. τοὺς ἐντὸς εἰκοσιεπτὰ ποδῶν.

Μετὰ τὴν τῆς Ἱερουσαλήμ ἄλωσιν Συμεὼν ὁ τοῦ Κλεόπα τὸν θρόνον Ἱεροσολύμων διαδέχεται.

Οὗτος ὁ Νέρων μανίας ἀλόγου πλησθεὶς ἀντίπε μὲν τὴν αὐτοῦ μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν καὶ τὴν γυναικα καὶ τοὺς ἐκ γένους αὐτῷ προσήκοντας πάντας καὶ τῶν ἐπισημοτάτων Ῥωμαίων πλείους. Τῷ καὶ διὰ τὸν αἰσχρὸν καὶ ἀσελγῆ βίον αὐτοῦ τῇ τραπέζῃ κα-

ραυνός επιπίπτει, καὶ εὐθὺς ἐπιτίθενται αὐτῷ τινες τῶν ἐν τέλει ἀναιρήσοντες. Ὁ δὲ παρεκάλει τοὺς συνόντας αὐτῷ ἀνελεῖν αὐτόν. Ὡς δὲ οὐδεὶς ἠνέσχετο τοῦτο πρᾶξαι, Ἐγὼ μόνος, ἔφη, οὔτε φίλον ἔχω τὸν σῶζοντα οὔτε ἔχθρὸν τὸν ἀναιροῦντά με. Ἀποθανεῖν θέλει ἡ ψυχὴ, καὶ ἡ χεὶρ οὐχ ὑπηρετεῖ. Καὶ τελευταῖον ἐπειπὼν, Ὡ Ζεῦ, οἷος τεχνίτης κιθαρωδὸς ἀπόλλυται ἑαυτὸν ἀνεῖλεν. Ἀποθανόντος δὲ αὐτοῦ τινὲς πιλία ὡς ἐλευθεροῦμενοι ἐφόρεσαν. Περὶ οὗ καὶ Βάλβιος (48), περὶ τῆς κατ' αὐτοῦ ἐπιθέσεως, ὡς οἰκείος αὐτοῦ ὢν ἐρωτηθεὶς παρὰ Νέρωνος, ὡς καὶ αὐτὸς εἰ κατ' ἐμοῦ; ἔφη, Ἐφίλησά σε παντὸς μᾶλλον καὶ ἐμίσησα. [P. 216] Ἐφίλησα ἐλπίσας ἀγαθὸν αὐτοκράτορα ἔσεσθαι σε, μισῶ δὲ ὅτι ταῦτα ποιεῖς· οὔτε γὰρ ἀρματηλάτῃ οὔτε κυνηγῷ οὔτε κιθαρωδῷ δουλεύειν δύναιμι.

Ἐπὶ Νέρωνος ἐν Ῥώμῃ ὑπάτος Λεύκιος Κορύντος Κικινιάτος ἄριστος εἰδείχθη. Τοῦτον ἡ βουλὴ ἐπεμψε τοὺς παραληψομένους ἐπὶ τὴν ἀρχήν. Ἐτυχε δὲ τῆνικεῖτα ἄρουραν ἐργαζόμενος εἰς σποράν, καὶ ἀκολουθῶν τοῖς βοσίν ἀχίτων, περιζωμάτιον ἔχων καὶ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ πῖλον. Προδραμόντος δὲ τινος καὶ κελεύσαντος ἐπὶ τὸ κοσμιώτερον ἑαυτὸν ποιῆσαι, παρελθὼν εἰς τὴν καλύβην καὶ ἀμφιασάμενος προήλθεν. Οἱ δὲ ἠσπάζαντό τε αὐτὸν ὡς ὑπάτον καὶ τὴν περιπόρφυρον ἐσθῆτα περιέθεσαν. Ὁ δὲ μικρὸν ἐπισχῶν καὶ δακρύσας, Ἄσπορον ἄρα μοι, ἔφη, τὸ χωρίον ἔσται τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν. Καὶ κινδυνεύομεν οὐχ ἔξειν πόθεν διατραφεῖναι;

Ὅτι ἡ ἐκωνυμία τοῦ ἐνιζουσιαίου κύκλου, ἡ μὲν Ῥωμαίκοις φωνῇ τὸ μήνυμα σημαίνει· μὴνύει γὰρ ἡ ἀρχὴ τὴν περίοδον, καὶ τοῦτο ἔστιν ἡ Ἰνδικτιῶν. Ἡ δὲ Ἑλλάς φερωνύμως ἔθηκε τὴν ἐπινέμησιν. Οὐ γὰρ εἰς ἀπαράβατον καὶ ὠρισμένον βῆρος τὸ παλαιὸν οἱ φόροι τοῖς ὑπηκόοις ἐτάττοντο, ἀλλ' ἡ τῶν καρπῶν γένεσις τὴν σύνταξιν αὐτοῖς ἐφιλανθρωπέυσατο· σπανίζουσαν γὰρ ἠλάφρυνεν, εὐθηνούσαν δὲ οὐκ ἐβάρυνε, καὶ διένειμεν ἀλύπως τοῖς φορολογουμένοις τὸ ἀνάλογον, καὶ τότε ὅτε χρεῖα ἐκάλεε. Μῆδενὸς δὲ ὄντος τοῦ φορολογουμένου οὐδ' ὄλως ὁ φόρος ἐπράττετο, ἀλλ' ἐγίνετο κέρδος ὁ πόνος ὄλος τοῖς γεωργήσασιν.

Γάλβας ἐδασίλευσε μῆνας θ', ἡμέρας ιγ', ἦν δὲ τῶν εὐπατριδῶν, ὃς εἶχε παραδυναστεύοντα τὸν Ὄθωνα. Ὡς καὶ ἰδὼν τὸν Γάλβαν Λούκιον εἰς υἱοθεσίαν παραλαβόντα, φθονήσας καὶ τὸ στράτευμα κατ' αὐτοῦ κινήσας ἀπέκτεινεν αὐτόν. Ἀπαιτούμενος δὲ ὁ Ὄθων χρήματα παρὰ τῶν στρατιωτῶν, ἃ ὑπέσχετο αὐτοῖς, ἔφη οὐ δεῖ αὐτοκράτορα ἀναγκάζεσθαι.

Ὄθων ἐδασίλευσε μῆνας τρεῖς ἡμέρας ἡ', ἦν δὲ γένους ἀσήμεου. Οὓων δὲ ποτε ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀφροδίτης ἄσματα τοῖς ἱεροῖς παρέμιξε, καὶ διὰ τοῦτο Οὐίτελλου αὐτῷ ἐπαναστάντος ξιφιδίῳ ἑαυτὸν

XYLANDRI ET GOARI NOT.E.

(48), Βάλβιος vel Βάλδος, Balbus vel Flavius Βλάβιος legendum videbatur. Sed cum P. Cornelii Taciti librum xv consulerem, inveni Flavium re-ctum esse. Subrii enim Flavii tribuni est illuc dictum ibi relatum; et quidem eundem nominat in

xerunt. Itaque suos ipse hortatus est ut ipsi manus afferrent. Quod cum omnes recusarent. Ego, inquit, solus neque amicum qui me servet habeo, neque inimicum qui me occidat: mori cupit animus, et manus ei non inservit. Tandem fatus, O Jupiter, quantus artifex et citharædus perit, se ipsum jugulavit. Eo sublato quidam pileos, ut libertatem adepti, gestaverunt. De eo Flavius, unus eorum qui ei insidias fecerunt, sic pronuntiavit. Interrogatus a Nerone, cui erat admodum familiaris, cur se quoque ipsi adversum præberet, Majore ait te quam ullum alium et amore et odio sum prosecutus; amore, quod sperabam te bonum fore imperatorem; nunc autem odi te ob tua facta: non enim possum aurigæ, venatori aut fidicini servire.

Nerone imperante, Romæ consul fuit L. Quinctius Cincinnatus, vir optimus habitus. Is, cum senatus mitteret qui eum ad accipiendum magistratum vocarent, inventus est sine tunica arans bovesque sequens, subligaculo cinctus ac pileum gestans. Cum accurrisset quidam juberetque eum se ornare, in casam ingressus vestem sumpsit, progressusque salutatus est consul, et purpura prætexta veste amictus. Quinctius paululum moratus flevit, dicens Ergone hoc anno ager mihi non conseretur, et periculum erit de penuria?

Nomen annui circuli indictio est apud Latinos, quia principium circuiti indicat. Græcia ab eventu nomen imposuit, ut epinemesin appellaret. Antiquitus enim tributum subditis non ita impositum erat ut ejus fixa esset et immutabilis ratio, sed juxta frugum proventum humaniter iis imponebatur, ita ut eo tenuiore minus penderent, neque uberiore eo census augetetur. Itaque exactoribus pro portione tribuebant, idque tunc, quando necessitas postulabat. Cum autem nemo exigeret, prorsus census non pendebant; sed omnis laboris fructus agricolis relinquebatur.

Galba imperavit menses 9 dies 13. Fuit patricius, habuitque imperii æmulum Othonem, qui cum Lucium a Galba videret adoptari, invidia ductus exercitum adversus hunc concitavit, eumque interfecit. Otho autem a militibus pecuniam, quam promiserat, postulatus, respondit imperatorem non debere cogi.

Imperavit Otho menses 3 dies 8. Natus fuit obscuro genere. Aliquando rem sacram in templo faciens carmina Venerea sacris permiscuit. Ideoque adversus ipsum a Vitellio mota seditione gla-

hac ipsa historia Niphilinus ex Dione, stipatoribus præfuisse indicans. Quod autem Cincinnatus dicitur ad rem publicam gerendam ab aratro vocatus, Nerone imperante, est summæ ἀνιστορησίας, XVI.

dio suo se interfecit, dicens. Quorsum enim attinebat me quoque longis cantare tibiis?

Vitellius unum annum imperavit, illustri familia ortus. Is astrologos, astronomos præstigiatoresque omnes intra certum diem Italia excedere **380** jussit. Atque ii libellum sparserunt, quo illi finem vitæ ad certum tempus prædicebant. Quam prædictionem exitus comprobavit, Vitellio a militibus occiso.

Vespasianus, Neronis filius, annos decem, dies octo imperavit. Imperium ei delatum est in Palæstina, adhuc Judæorum urbes oppugnanti. Is Josephum historicum cepit. Romam proficiscens, cum esset ab exercitu imperator declaratus, Titum ad bellum in Palæstina gerendum reliquit. Primo Vespasiani anno templum Capitolinum conflavit, et quinto anno id reflcere ipse cœpit.

Vespasiano successit filius Titus, imperavitque annos tres. Is expugnavit Hierosolymum, urbemque et templum incendit. Is minis, non suppliciis sonites terreat. Nulla dies eo imperante abiit qua non aliquem subditorum dono aut beneficio aliquo afficeret: dicere enim solebat regium esse benefacere et precibus facile annuere. Omnium qui ipsum compellarent petitionibus annuebat. Et cum quidam familiarium percontaretur cur id faceret, cum tamen sæpe promissa non impleret, respondit: Quia ab imperatore nemo debet mæstus discedere. Hic Titus cum ætate totum diem iter fecisset, eique sanguis per nares erupisset, atque a sole ustus in animi deliquium incidisset, adhuc spirantem **381** frater Domitianus in cistam ligneam nive plenam conjecit tanquam remedium adhibiturus, atque ita interfecit. Ille igitur dignus admiratione Titus philosophia apprime formatus, eloquentissimus, bellicosissimus atque moderatissimus, beneficentiaque, temperantia, justitia et prudentia insigni ornatus, in excidio maxime Hierosolymorum suam miserandam promptitudinem demonstravit. Vehementer enim tunc a Deo exagitatus deploravit Judæos, magisque etiam illacrymavit, cum ædem Dei videret incendi; precatusque est a Deo veniam, quod non sua hæc voluntate, sed ob impiam Judæorum perversitatem evenirent. Cumque urbe excisa eum sui victorem atque triumphalem prædicarent, respuit eas appellationes, dicens non se ista gessisse, sed divinæ iræ manus accommodasse ac administrum fuisse. Inde cum virtute sua et animi demissione in honore et amore omnium esset, eo quo diximus modo interiit. Tantus autem ejus morte Romæ luctus obortus fuit, ut multo tempore virtutes ejus commemorantes atque reputantes publice et privatim per domos tanquam suo quisque infortunio accepto plorarent. ἀπομνημονεύοντες καὶ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ ἀναλογιζόμενοι κατεχόμενος ἕκαστος.

Anno ejus secundo magnum fuit Romæ incendium. Ac S. C. Titus deus appellatus est. Is Titus

διεχειρίσατο εἰπὼν· Τί γάρ με ἔδει μακροῖς αὐλοῖς ᾄδειν καὶ αὐλεῖν;

Οὐτέλιος ἢ Βιτέλιος ἔτος ἐν, γένους ἐπιφανοῦς ὢν. Οὗτος ἀστρολόγους καὶ ἀστρονόμους καὶ γόητας ἐντὸς ἑπτῆς ἡμέρας πάντας ἐκχωρῆσαι τῆς Ἰταλίας προσέταξεν. Οἱ καὶ προγραμμα ἐξέβρισαν, προαγγέλλοντες ἐντὸς ἡμέρας ἑπτῆς ἀπαλλαγῆσθαι αὐτὸν τοῦ βίου. Ὁ δὲ καὶ γέγονεν· ἐσφάγη γὰρ ὑπὸ στρατιωτῶν.

Οὐεσπασιανὸς υἱὸς Νέρωνος ἐβασίλευσεν ἔτη δέκα ἡμέρας ἠ'. Αὐτοκράτωρ δὲ γέγονεν ἐν Παλαιστίνῃ, ἔτι τὰς πόλεις τῶν [P. 217] Ἰουδαίων πολιορκῶν. Ὅστις καὶ Ἰώστηπον τὸν συγγραφεῖα ὑποχείριον ἐποίησατο. Ἀνήχθη δὲ ἐν Ῥώμῃ ἀναγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατοῦ βασιλεὺς, καταλιπὼν Τίτον τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὴν Παλαιστίνην πολιορκεῖν. Τῷ πρώτῳ ἔτει Οὐεσπασιανοῦ ὁ ναὸς τοῦ Καπιτωλίου ἐνεπρήσθη, καὶ τῷ ε' ἔτει οἰκοδομῆσθαι παρ' αὐτοῦ ἤρξατο.

Μετ' Οὐεσπασιανὸν Τίτος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐβασίλευσεν ἔτη τρία. Οὗτος πολιορκεῖ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν ναὸν ἐμπιπρᾷ. καθὼς Ἰώστηπος ἱστορεῖ. Οὗτος ἀπειλαῖς καὶ οὐ τιμωρίαις τοὺς ὑπεθύνους ἐφόβει. Βασιλεύοντος γὰρ αὐτοῦ οὐ παρῆλθεν ἡμέρα ἐν ἣ δῶρόν τι τῶν ὑπάρχοντων τινὶ ἢ εὐεργεσίαν οὐ παρέσχεν. Ἐλεγε γὰρ βασιλεύς εἶναι γνώμην τὸ εὐεργετεῖν καὶ ἐν ταῖς αἰτήσεσιν εὐεπήκων εἶναι. Πάντας δὲ τοὺς ἐντυγχάνοντας αὐτῷ αἰτουμένους τι συντεθετο ὅ τι καὶ βούλοιντο. Καὶ τινος τῶν συνήθων ἐρωτήσαντος, Ὅτου χάριν τοῦτο ποιεῖς, πολλάκις μὴ ἐκπληρῶν τὰς ὑποσχέσεις; — Οὐδένα, εἶπεν ὁ Τίτος, ἀπὸ βασιλείας δεῖ σκυθρωπὸν ἀποπέμπεσθαι.

Οὗτος ὡρᾷ θέρους πανήμερον ὁδοιπορήσας καὶ αἰμοβράχης διὰ τῶν μυκτῆρων, ὑπὸ ἡλίου τε φλεχθεὶς καὶ πᾶν λειποθυμήσας, ἔτι ἐμπνέοντος αὐτοῦ ἐνέβλαεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Δομετιανὸς εἰς λάρνακα ξυλίνην χιόνος γέμουσαν ὡς δῆθεν θεραπεύσων, κα ἀπέκτεινεν. Ὁ γοῦν θρυμᾶσις Τίτος φιλοσοφώτατος καὶ εὐγλωττότατος καὶ πολεμικώτατος καὶ μέτριος ἄγαν ὑπάρχων, καὶ ἀγαθοεργία πολλῇ καὶ σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη καὶ φρονήσει κοσμούμενος, ἐκδηλοτέραν ἅπασιν πεποίηκε τὴν ἑαυτοῦ συμπάθειαν ἐν τῇ ἀλώσει τῆς Ἱερουσαλὴμ. Σφόδρα γὰρ ἐπένθησε τοὺς θεηλάτους Ἰουδαίους τότε, καὶ μᾶλλον τὸν θεῖον ναὸν πυρπολούμενον ὄρων ἐδάκρυσε, καὶ τὸν θεὸν ἐδυσώπησε τυχεῖν ἐλέους καὶ συγγνώμης, δι' οὗ οὐ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ προαίρεσιν ταῦτα γέγονασιν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκείνων θεοστυγῆ δυστροπίαν. Ὅθεν δὲ μετὰ τὴν ἀλωσιν πρὸς τοὺς ἀνακηρύττοντας αὐτὸν νικητὴν καὶ τροπαιοῦχον διωθεῖτο τὰς ἀναρρήσεις, ὡς οὐκ αὐτὸς εἰργάζεσθαι τοῦτα φήσας, ἀλλὰ θεηλάτω καὶ θεῖα ὄργη καθυπουργῆσαι καὶ τὰς χεῖρας ἐπιδεδωκέναι. Κάντεῦθεν τοίνυν διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ καὶ ταπεινοφροσύνην παγγέραστος καὶ πανεπέραστος γενόμενος οὕτως ἐτελεύτησε. Τοσοῦτος δὲ θρῆνος ἐπὶ τῇ τελευτῇ αὐτοῦ κατέσχε τὴν Ῥώμην ὡς ἐν χρόνῳ πολλῷ τοῦτον δημοσίᾳ καὶ κατ' οἴκους κλαίειν, ὡς περ οἰκείῳ πάθει

Τῷ δευτέρῳ ἔτει τούτου μέγας ἐμπρησμὸς ἐν Ῥώμῃ ἐγένετο. Καὶ τῆς συγκλήτου ψηφισαμένη Τί-

τος θεός ἀνηγορεύθη. Οὗτος ὁ Τίτος ἐν δυσὶν ἔτεσιν παραλαβὼν τὴν Ἱερουσαλήμ πᾶσαν ἐνέπρησε [P. 218] καὶ ἠφάνισε, καθὼς εἶρηται, καὶ τὸν ναὸν ἐνέπρησε κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου προαγόρευσιν. Εἰπόντων γὰρ τῶν μαθητῶν περὶ τοῦ ἱεροῦ ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασι κεκόσμηται, ἔφη· Ταῦτα πάντα ἅ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ καταλυθήσεται. Ὅταν δὲ ἴδῃτε κυκλουμένην τὴν Ἱερουσαλήμ ὑπὸ στρατοπέδων, τότε γνῶτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς. Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. Ἔσται γὰρ ἀνάγκη μεγάλη καὶ ὀργὴ τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ πεσοῦνται ἐν στόματι ῥομφαίας, καὶ αἰχμηλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη. Καὶ Ἱερουσαλήμ ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν. Καὶ ἔσται θλίψις τοιαύτη, ὅσα οὐ γέγονε πώποτε, οὐδ' οὐ μὴ ἔσται. Ταῦτα δὲ πάντα πεπόνθασιν οἱ ἔγθροί τῆς ζωῆς αὐτῶν Ἰουδαῖοι, κυριευθέντες ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ὡς ἀπωσάμενοι Χριστὸν τὸν βασιλέα τοῦ παντός καὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων βασιλείαν δυσσεβῶς ἐπισπασάμενοι, κράζοντες, Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα, καὶ, Τὸ αἷμα Χριστοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. Διὸ καὶ μέχρι τῆς συντελείας τὴν εἰς τὰ ἔθνη πάντα διασπορὰν καὶ τάλαιπωριαν ἔχουσιν αὐτῶν τὰ τέκνα, καθάπερ τινέ δραπεταὶ μαστιγίαι, μηδὲν τῶν νομίμων ἐπιτελεῖν δυνάμενοι. Ὑποφόρους γὰρ ἔχοντες αὐτοὺς Ῥωμαῖοι, οὐκ εἴσοι τοῖς ἰδοῖς κερῆσθαι δικαιώμασιν, ἐπειδὴ ἔκουσιως ἐπασπασάντο τὴν δουλείαν, εἰπόντες, Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα, καὶ, Ἐὰν μὴ ἀποκτείνωμεν τὸν Χριστὸν, πάντες εἰς αὐτὸν πιστεύουσιν, καὶ ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος. Οἱ γὰρ καὶ ἀκόντες προεφήτευσαν. Καὶ γὰρ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τὰ ἔθνη, καὶ αὐτοὶ τὴν ἐξουσίαν ὑπὸ Ῥωμαίων ἀφῆρθησαν καὶ τὴν λατρείαν, κεκωλυμένοι δὲ εἰσι καὶ ἀναίρειν οὓς θέλουσι καὶ θύειν ὅτε βούλονται. Διὸ καὶ ἐπικατάρατοί εἰσι, μὴ δυνάμενοι ποιεῖν τὰ διατεταγμένα. Ἐπικατάρατος γὰρ, φησί, πᾶς ὃς οὐκ ἐμμένει πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ Βιβλίῳ τοῦ νόμου, τοῦ ποιῆσαι αὐτά. Ἀδύνατον δὲ ἔστιν ἐν διασπορᾷ μεταξὺ ἔθνους ὄντας πάντως ἐπιτελεῖν αὐτοὺς τὰ τοῦ νόμου καὶ τὴν λατρείαν ἐν ἐνὶ τόπῳ περιγεγραμμένην, ὡς ἐν λόγῳ Κυρίου Μωϋσῆς διετάξατο.

Τί οὖν πρὸς ταῦτά φατε, ὦ Ἰουδαῖοι; Καὶ τί τὸ αἴτιον τῶν τοσοῦτων καὶ τηλικούτων ὑμᾶς κατεληφότων κακῶν; Ἄρτι γὰρ συνήκατε ὅτι οὐκ εἰς ὁμόδουλον, ἀλλ' εἰς Θεὸν προσκεκροκότες εἰκότως [P. 219] ταῦτα πεπόνθατε καὶ ἀσύγνωστα πάσχετε; Ἥσαίας γὰρ περὶ ὑμῶν ἐκ προσώπου Θεοῦ φησιν· Γιούς ἐγέννησα καὶ ὑψώσα, αὐτοὶ δὲ με ἠθέτησαν. Καὶ τί ποιήσω τῷ ἀμπελῶνί μου, καὶ οὐκ ἐποίησα αὐτῷ; Διότι ἔμεινα ἵνα ποιήσῃ σταφυλὴν, ἐποίησε δὲ ἀκάνθας. Καὶ ἔμεινα ἵνα ποιήσῃ κρίσιν, ἐποίησε δὲ ἀνομίαν, καὶ οὐ δικαιοσύνην, ἀλλὰ κραυγὴν. Ἥσαίας δὲ ἀκάνθας λέγει καὶ ποίαν ἀνομίαν καὶ κραυγὴν; Ἡ δηλονότι,

biennali obsidione Hierosolyma cepit eamque totam cremavit atque delevit, templumque incendit, sicuti Dominus **382** prædixerat. Cum enim ei discipuli dicerent templum pulchris lapidibus et donariis esse exornatum, dixit ²³: Tempus erit cum de hoc quod videtis templo, non supererit lapis alteri lapidi junctus. Cum autem cingi exercitibus Hierosolyma videbitis, tum cogitatote appeltisse ejus excidium. Væ autem prægnantibus et lactantibus isto tempore. Magnam enim ira Dei necessitudinem huic populo immittet; et cadent acie ferri, ac captivi abducentur ad omnes gentes, conculcabiturque Hierosolyma a barbaris, donec tempus gentium impleatur. Tantaque erit calamitas, quanta neque prius exstitit neque postea existet. Hæc omnia perpassi sunt hostes suæ ipsorum vitæ Judæi, a Romanis in servitulem acti, quod regem universi Christum respuerant, Romanoque imperio impie sese subjicerant clamando ²⁴: regem præter Cæsarem nullum habemus, item Sanguis Christi nobis nostrisque imputetur liberis. Itaque etiam ad extremum usque posteritas eorum per nationes dispergetur et affligetur; instar fugitivorum et notis compunctorum servorum nihilque secundum legem agere iis permittetur. Romani enim cum eos habeant stipendiarios, non sinunt propriis uti legibus, ideo quia ultro iis se in servitutem addixerant, cum vociferarentur se non alium habere regem quam Cæsarem. Item nisi Christum occidamus, omnes ei fidem adhibebunt, venientque Romani **383** et urbem gentemque nostram subigent. Et quidem non sponte sua, tamen vaticinati sunt; nam et nationes Christum fide sunt amplexi, et ipsis Romani imperium cultumque sacrorum eripuerunt, et neque interficere iis licet quos volunt, neque sacrificare quoties cupiunt. Quo fit ut exsecrationi sint obnoxii, cum obire ea quæ legibus jubentur non possint. Ita enim lex ait: Exsecratus esto quicumque non omnia quæ in libro legis scripta sunt, observat atque præstat ²⁵. Jam fieri nullo modo potest ut qui hinc inde per populos dispersi sint, ii omnem Dei cultum lege Mosaica præscriptum eumque uni loco affixum obeant.

At vos, Judæi, qui ad hæc dicitis? Quæ causa est tot tantorumque malorum quæ vobis evenerunt? Intelligitisne eam esse, quod non in conservum, sed in ipsum Deum offendistis, ideoque tam graves sine venia pœnas penditis? Nam Isaias quidem de vobis sub persona Dei sic loquitur ²⁶: Filios genui et extuli ipsi autem me sperverunt ²⁷. Item, Quidnam restat quod adhuc in vineam istam laboris impendam, quod nondum impenderim? Exspectavi dum uvæ produceret: Ecce autem spinas protulit. Exspectavi dum juste agerent, sed injustitiam illi et vociferationem ediderunt. Quas vero spinas et

²³ Matth. xxiv, 2; Luc. xxi, 6. ²⁴ Matth. xxvii, 25. ²⁵ Deut. xxvii, 15 seqq. ²⁶ Isa. i, 2. ²⁷ Isa. v, 4

quam injustitiam ac quem clamorem notat? nimirum spinas ex quibus contextam ei coronam inter injusta supplicia imposuistis, vociferantes: Tolle, tolle, **384** in crucem eum age. Sic et Jeremias: Hereditas mihi mea facta est instar leonis in silva: Adversus me ea vocem sustulit, ideoque eam odi ²⁸. Solomon quoque dicit: Exite o filiæ Sionis, ac videte coronam quam ei mater ejus imposuit die nuptiali ²⁹. Matrem ejus vocat, secundum carnem, Judæorum synagogam: dicit enim: Caro mea ex ipsis. Dies autem nuptiarum ejus est, quo sibi gentium Ecclesiam desponsavit. Tum vero fatua illa synagoga coronam spineam ejus capiti imposuit, illudensque ei dixit. Salve, o rex Judæorum. Quos etiam minacius objurgat Isaias his verbis: Filii perditii ac semen injustum, cuinam per libidinem illustis, ac contra quem frena linguæ vestræ laxavistis ³⁰? Atque ipse etiam Dominus apud Oseam eos deplorat ita inquit: Væ ipsis, quoniam a me resiliuerunt. Miseri sunt, quia adversum me impie egerunt malaque in me consilia inierunt; itaque Israelus absorptus est atque ad nihilum redactus, factusque inter gentes instar vasis perditii ³¹. Rursus per Jeremiam Deus dicit. Castigabit te tua defectio, et malitia tua te vincet; cognoscesque acerbum tibi esse quod me deseruisti ³². At beatus Davidus acerrimo dolore compunctus in vos ita execratur ob petulanter a vobis vexatum Dominum. Obtenebrentur oculi eorum, ne videant; ac tergum eorum usquequaque curva. Effunde in eos iram tuam ³³, et **385** excandescente animo eos adorire. Adde eorum peccatis peccata, ne tuam justitiam attingant. Expungantur de libro viventium, et inter justos eorum nomina non scribantur. Dissipa eos vi tua, ac dejice eos, protector meus, o Deus. Deprehendantur in fastu suo, et in ira excidii, ne exstent. Ita experientur Deum Jacobo et finibus terræ imperare ³⁴. Nimirum hoc inuens, ipsos justo Dei judicio dispersos, intellecturos Christum esse Deum patris ipsorum Jacobi. Eodem etiam modo vos traducit Moses, is qui Deum vidit, ut impuros et stolidos et ingratos. Filii, inquit, reprehensione digni, pravum genus ac perversum, hæccine Domino rependitis? populus iste fatuus est neque sapit. An non Deus pater est tuus, qui te sibi paravit, qui te fecit, te formavit? Eapropter recte pronuntiat Deus: Dixi, dijiciam eos, abolebo ex hominibus eorum memoriam ³⁵. Et quidem inclutus ille Jeremias admodum diserte exprimit quisnam sit ille qui ita a vobis tractatus est: Spiritus, inquit, faciem vestram præcedens, Christus, comprehensus est perversitate vestra, is de

²⁸ Jer. xii, 8. ²⁹ Cant. iii, 11. ³⁰ Isa. lvii, 3, 4. 25. ³¹ Psal. lviii, 23 seqq. ³² Deut. xxxi, 26.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(49) In margine: 'Εντεῦθεν δύνασαι νοῆσαι κλωῶς καὶ τὸ τροπᾶριον τὸ λέγον· « Σὲ ἡ ἀναθοφόρος Ἑβραίων συναγωγῆ, οὐ στοργῆ εὐεργέτου πρὸς σε φυλάξασα μητρικῆν. » De tropariis infra dicetur.

Αἰσπερ ἐστερανῶσατε αὐτὸν ἀνόμως ἐπὶ τοῦ πάθους, κράζοντες. Ἄρον, ἄρον, σταύρωσον αὐτόν. Ὡς καὶ ἐπὶ Ἱεραμίου, Ἐγένετο ἡ κληρονομία μου ἐμοὶ ὡς λέων ἐν δρυμῷ. Ἐδωκεν ἐπ' ἐμὲ τὴν φωνὴν αὐτῆς, καὶ διὰ τοῦτο ἐμίσησα αὐτήν. Καὶ Σολομῶν λέγει· Ἐξέλθετε, θυγατέρες Σιών, καὶ ἴδετε ἐν τῷ στεφάνῳ ἡμεῖς ἵστεράνωσαν αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ νυμφεύσεως αὐτοῦ. Μητέρα μὲν αὐτοῦ κατὰ σάρκα λέγει (49) τὴν τῶν Ἰουδαίων συναγωγὴν. Σὰρξ μου γὰρ φησιν ἐν αὐτῶν. Ἡμέρα δὲ νυμφεύσεως αὐτοῦ καθ' ἣν τὴν ἐξ ἔθνῶν ἐνυμφεύσατο Ἐκκλησίαν. Ἡ δὲ ματαιόφρων ἐκείνη συναγωγὴ στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ θέισα ἐμπαίζουσα αὐτῷ ἔλεγε, Χαῖρε, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. Πρὸς οὓς ἀποτεινόμενος Ἰσάϊας ἐπιπληκτικώτερον ἔφη· Ἐν τίνι ἐνετροφήσατε; Καὶ ἐπὶ τίνι ἐχαλάσατε τὴν γλῶτταν ὑμῶν, τέκνα ἀπωλείας καὶ σπέρμα ἄνομον; Ὅθεν αὐτὸς ὁ Κύριος δι' Ὁσηὲ τοῦ προφήτου σκλητλαστικῶς εἶπεν, Οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι ἀπεπλήθησαν ἀπ' ἐμοῦ. Δείλαιοί εἰσιν, ὅτι ἠσέβησαν εἰς ἐμὲ καὶ πονηρὰ εἰς ἐμὲ ἐλογίσαντο. Καὶ διὰ τοῦτο κατεπόθη Ἰσραὴλ καὶ εἰς οὐθὲν ἐγένετο, καὶ ὅτι ὡσπερ σκεῦος ἀχρηστον ἐν τοῖς ἔθνεσιν. Καὶ διὰ Ἱεραμίου πάλιν φησὶ· Παιδεύσει σε ἡ ἀποστασία σου, καὶ ἡ κακία σου ἐλέγξει σε, καὶ γνώσει ὅτι πικρὸν σοὶ τὸ καταλιπεῖν σε ἐμὲ. Ὅ δὲ γε θεῖος Δαβὶδ, ὡσπερ διαπρίομενος καθ' ὑμῶν, ἐπαρᾶται πρὸς τὸν παροινηθέντα Κύριον λέγων, Σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διὰ παντὸς σύγκληψον. Ἐκχεον ἐπ' αὐτοὺς τὴν ὀργὴν σου, καὶ ὁ θυμὸς τῆς ὀργῆς σου καταλάβῃ αὐτούς. Πρόσθετε ἀνομίαν ἐπὶ τὴν ἀνομίαν αὐτῶν, καὶ μὴ εἰσελεθῆτωσαν ἐν δικαιοσύνῃ σου· ἐξαλειφθήτωσαν ἐκ βίβλου ζώντων, καὶ μετὰ δικαίων μὴ γραφήτωσαν. Διασκόρπισον αὐτοὺς ἐν τῇ δυνάμει σου, καὶ κατὰδαλε αὐτούς, ὁ ὑπερασπιστὴς μου Κύριε. Καὶ σύλληφθήτωσαν ἐν τῇ ὑπερηφανίᾳ αὐτῶν ἐν ὀργῇ συντελείας, καὶ οὐ μὴ ὑπάρξωσι. Καὶ γνώσονται ὅτι ὁ Θεὸς δεσπόζει τοῦ Ἰακώβ καὶ τῶν περὶ αὐτῶν τῆς γῆς. Ἐφ' οἷς δὴκουθεν διασπαρέντες ἐνδίκως ἐπιγνώσκονται πάντως ὅτι Θεὸς ἐστὶν ὁ Χριστὸς τοῦ Πατρὸς αὐτῶν Ἰακώβ. Οὕτω γὰρ μὴν καὶ ὁ θεόπτης Μωϋσῆς στηλιτεύων ὑμᾶς ὡς βδελυροὺς καὶ ἄφρονας καὶ ἀγνώμονας [P. 220] ἔφη. Τέκνα μωμητᾶ, γενεὰ σκολιὰ καὶ διεστραμμένη, ταῦτα Κυρίῳ ἀνταποδίδοτε; Οὗτος λαὸς μωρὸς καὶ οὐχὶ σοφός. Οὐκ αὐτὸς οὗτός σου Πατὴρ ἐκτίσατό σε καὶ ἐποίησέ σε καὶ ἐπλασέ σε; Κάντεῦθεν εἰκότως φησὶν ὁ Θεός· Εἶπον, διὰ σπερῶ αὐτοὺς, παύσω δὲ ἐξ ἀνθρώπων τὸ μνημόσυνον αὐτῶν. Καὶ μέντοι καὶ ὁ κλεινὸς Ἱερεμίας μᾶλα σαφηνίζων τίς οὗτός ἐστιν ὁ ταῦτα πεπονθὼς ὑφ' ὑμῶν, λέγει· Πνεῦμα πρὸ προσώπου ὑμῶν Χριστὸς Κύριος συνεληφθῆ ἐν ταῖς διαφοραῖς ὑμῶν, οὐ

³¹ Ose. vii, 13. ³² Jer. ii, 19. ³³ Psal. lxxviii, 24,

εἶπομεν, ἐν τῇ σκιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἔθνεσι. Τοιαῦτα ἄποστολοι καὶ ὁ Σολομῶν αὐθις ἐκ προσώπου ὑμῶν τῶν θεομάχων διαφύρησεν προαγορεύει, φάσκων· Ἐνεδρεύσωμεν τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστὶ καὶ ἐναντιοῦται τοῖς ἔργοις ἡμῶν καὶ ὀνειδίζει ἡμᾶς ἀμαρτίας νόμφ, καὶ ἐπαγγέλλεται γνώσιν ἔχειν Θεοῦ καὶ Παῖδα Κυρίου ἑαυτὸν ὀνομάζει· Ἐγένετο ἡμῖν εἰς ἔλεγχον ἐνοιῶν ἡμῶν, καὶ βαρὺς ἐστὶν ἡμῖν καὶ βλεπόμενος, ὅτι ἀνόμοιός ἐστι τοῖς ἄλλοις ὁ βίος αὐτοῦ καὶ ἐξηλλαγμένα· αἱ τριβοὶ αὐτοῦ. Ὡς κίβδηλον ἐλογίσθημεν αὐτῷ, καὶ ἀπέχεται τῶν ὁδῶν ἡμῶν ὡς ἀπὸ ἀκαθαρσιῶν. Μακαρίζει δὲ ἔσχατα δικαίων, καὶ ἀλαζονεύεται Πατέρα Θεόν. Ἰδῶμεν εἰ οἱ λόγοι αὐτοῦ εἰσὶν ἀληθεῖς, καὶ πειράσωμεν τὰ ἐν ἐκδόσει αὐτοῦ· εἰ γὰρ ἐστὶ δίκαιος καὶ Υἱὸς Θεοῦ, ἀντιλήψεται αὐτοῦ καὶ ῥύσεται αὐτὸν ἐκ χειρὸς ἀνθεστηκότων. Ἦθρει καὶ βασιλεὺς ἐτάσωμεν αὐτὸν, ἵνα γνῶμεν τὴν ἐπιείκειαν αὐτοῦ, καὶ δοκιμάσωμεν τὴν ἀνεξικκίαν αὐτοῦ. Θανάτῳ ἀσχήμονι καταδικάσωμεν αὐτὸν, καὶ ἴδωμεν εἰ ἔσται αὐτῷ ἐπισκοπὴ ἐκ λόγων αὐτοῦ. Ὡν τὴν παράνοιάν τε καὶ δυσμένειαν εὐ μάλα κερτομῶν ἐπήγαγε· Ταῦτα ἐλογίσαντο καὶ ἐπλανήθησαν· ἀπετύφλωσε γὰρ αὐτοὺς ἡ κακία αὐτῶν, καὶ οὐκ ἔγνωσαν μυστήρια Θεοῦ. Οὕς δὲ καὶ ὁ θεοπέσιος Ἰσαΐας θρηνῶν συναδόντως λέγει· Οὐαὶ τῇ ψυχῇ αὐτῶν, διότι ἐβουλεύσαντο βουλήν πονηρὰν καθ' ἑαυτῶν, εἰπόντες· Δησώμεν τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστὶ. Δέδεικται τοίνυν ἐναργέστατα ἡ αἰτία τῆς ὑμῶν ἀπὸ Θεοῦ ἀλλοτριώσεως καὶ ἐγκαταλείψεως καὶ τῆς διηνεκοῦς καὶ ἀπεράντου ταλαιπωρίας, εἴπερ βούλεσθε ἀκούοντες ἐπιγνῶναι. Καὶ περὶ μὲν τῆς ἐν Βαβυλῶνι ἀιχμαλωσίας ὑμῶν ὠρισμένον χρόνον εἶπον οἱ προφῆται, καὶ μέντοι γε καὶ τὴν ἐπ' ἀνοδὸν καὶ τὴν οἰκοδομὴν τῆς πόλεως προκατήγγειλον. Ἀκούσατε γὰρ Ἰερραίου πρὸς ὑμᾶς λέγοντος· Διὰ τὰς ἀμαρτίας ἃς ἡμαρτήκατε κατενοντίον τοῦ Θεοῦ, ἀχθήσεσθε εἰς Βαβυλῶνα ἀιχμαλωτοί· ὑπὸ Ναβουχοδονόσορ βασιλέως Βαβυλῶνος. Εἰσελθόντες οὖν εἰς Βαβυλῶνα ἔσσεθε ἐκατὶ ἔτη ο'. Μετὰ δὲ τοῦτο ἐξάξω ὑμᾶς ἐκεῖθεν μετ' εἰρήνης, λέγει Κύριος. Καὶ πάλιν, Καὶ δουλεύσουσιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἔτη ο', καὶ ἐν τῷ πληρωθῆναι τὰ ο' ἔτη ἀποκαταστήσω τὸν Ἰσραὴλ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ, λέγει Κύριος. Καὶ [P. 221] περὶ τῆς οἰκοδομῆς τῆς πόλεως, Ἰσαΐας ἔφη· Οὕτω λέγει Κύριος τῷ χριστῷ μου Κύρῳ, οὗ ἐκράτησα τῆς δεξιᾶς, ἐπακούσαι ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἔθνη. Αὐτὸς οἰκοδομήσει τὴν πόλιν μου, καὶ τὴν ἀιχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ μου ἐπιστρέψει. Περὶ τῆς οἰκοδομῆς καὶ Ἀγγαῖος φάσκει· Τῷ δευτέρῳ ἔτει ἐπὶ Δαρείου ἐλάλησε Κύριος πρὸς με, λέγων· Εἶπον δὲ πρὸς Ζοροβάβελ καὶ πρὸς Ἰησοῦν τὸν ἱερέα καὶ πρὸς πάντας τοὺς καταλοίπους τοῦ λαοῦ, λέγων· Τίς ἐξ ὑμῶν ὃς οἶδε τὸν οἶκον τοῦτον ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ τῇ ἔμπροσθεν; Καὶ πῶς νῦν βλέπετε αὐτὸν ὡς οὐχ ὑπάρχοντα ἐνώπιον ὑμῶν; Καὶ νῦν κατίσχυε, Ζοροβάβελ καὶ Ἰησοῦ καὶ πᾶς ὁ λαός, καὶ οἰκοδομήσατε τὸν οἶκον. Καὶ εὐδοκήσῃ ἐν αὐτῷ, καὶ ἔσται ἡ δόξα τοῦ οἴκου τούτου ἡ ἔσχατη

quo diximus, sub umbra ejus non inter gentes ambulaturos¹². Ac rursus Solomon in persona vestra, quomodo essetis Deo adversaturi, prædicit : Insuper, inquit, justo¹³. Est enim nobis incommodus, atque factis nostris adversatur, nostraque ex lege peccata nobis exprobrat : notitiam Dei sibi sumit, seque Filium Dei nominat. Arguit nostras cogitationes, 386 et vel aspectu nobis molestus est. Dissimilis aliorum vitæ est vita ejus, inoresque ejus inusitati nobis. Habet nos pro adulterinis, et a nostris moribus perinde atque ab immanitia abstinet. Beatum prædicat finem justorum, Deumque Patrem suum jactat. Experiamur verane sint ejus verba, exitumque ejus exploremus. Si enim justus est et Filius Dei, tutelam ejus suscipiet Deus, eumque ex adversariorum manibus liberabit. Injuriis et cruciatibus eum probabimus, ut æquitatem ejus cognoscamus patientiamque perspiciamus. Morte ignominiosa eum damnabimus ; videbimusque utrum, sicuti dicebat, inventurus sit patrocinium. His vestram dementia ac malignitatem præclare insectans hæc addit : Ita illi ratiocinati sunt atque falsi. Excæcavit enim eos malitia, ne arcana Dei cognoscerent. Quos quidem etiam divinus Isaias deplorans, istis convenientia dicit : Væ animæ ipsorum, quia contra se ipsos malum iniverunt consilium, aientes : Vinciamus justum : est enim nobis incommodus. Proinde manifestissime demonstrata est causa vestra a Deo abalienationis et defectionis ac continentium et finem nullum habiturarum miseriarum, modo vos hæc audientes intelligere velitis. Nam Babylonici quidem exsili vestri definiverunt tempus divini vates, reditumque et instaurationem urbis prædixerunt. Audite enim Jeremiam ita vos alloquentem¹⁴ : Propter peccata vestra, quæ commisistis 387 contra Deum, captivi Babylonem abducemini a Nabuchodonosor Babylonico rege. Babylone degetis annos 70. Iis exactis, vos pacate inde educam, ait Dominus. Et alibi : Servient Barbaris annos 70, quibus completis Israelum in locum suum restituant, inquit Dominus. Et de instauratione urbis Isaias sic vaticinatur : Hæc ait Dominus Christo meo Cyro, cujus dextram apprehendi, ut ei gentes obediant. Is ædificabit urbem meam, captivumque populum meum dimittet¹⁵ : De eadem sic Aggæus : Anno secundo Darii Dominus ita me est affatus : Agedum ita dicito Zorobabelo et Jesu pontifici reliquisque omnibus de populo superstitibus : Quis vestrum vidit ædem hanc in majestate pristina sua ? et quomodo eam nunc videtis, quasi non sit coram vobis ? nunc itaque tu Zorobabele, tuque Jesu, et omnis populus, fortes estote et ædem exstruite : ego eam approbabo, eritque postremi hujus templi majestas amplior primo, inquit Dominus¹⁶. Quemadmodum igitur prius templum Solomon, ita posterius, et post quod nullum aliud

¹² Thren. iv, 20. ¹³ Sap. ii, 12 seqq. ¹⁴ Jer. xxv, 29 *passim*. ¹⁵ Jer. xlv, I. ¹⁶ Aggæus ii, 11, 12.

erit, templum Zorobabelus ædificavit. Sic enim Zacharias : Manus, inquit, Zorobabell templi hujus fundamenta posuerunt; idque eisdem perficient¹⁷. Quodsi denuo instaurari templum deberet, utique vates dixisset : Erit majestas hujus domus postrema prioribus major. **338** Nunc secundum templum primo præferens, ostendit illud esse extremum atque ultimum. Sicut enim primo nullum prius, ita postremo nullum est posterius. Ut ergo si secundum templum cum primo comparasset vates, tertiam templi structuram exspectare fuisset consentaneum, sic cum secunda ædes postrema dicitur, ultima ea urbis ac fani ædificatio perspicue prædicitur. Falso itaque et frustra eorum, postquam a Vespasiano et Tilo excisa sunt, instauracionem speratis. Quin etiam divinus psaltes Davidus ante illos in persona captivi populi sic dicit: Adfluvium Babylonis sedebamus, ac Sionis recordantes plorabamus. Ibi inquit qui nos captivos tenebant, a nobis hymnum exigebant¹⁸. Alio loco de urbesicivatiatur : Dominus Hierosolyma ædificat, et dispersum Israelicum populum recolliget. Alibi in persona populi : Cum, inquit Dominus, captivum populum in patriam reducet, exsultabit tunc Jacobus et lætabitur Israelus¹⁹. In magno itaque vos errore versamini, Scripturas ignorantibusque contentas arcanas et divinitus inspiratas prædicationes. At vero ultimo huic exsilio neque tempus certum definivit Deus neque restitutionem ullus vates promisit Sed exsilium quidem et regni abolitionem ac urbis excidium omnes vates, redditum et urbis instauracionem nequaquam : verum ejus excidium vestraeque gentis exitium ac continuum supplicium et dissipationem per omnes **339** populos tantummodo prædixerunt. Sic enim princeps angelorum Danielo dicit^{18*} : « Abolebitur unctio, et desinet iudicium. Urbem imperator superventurus excindet atque templum. Tanquam in diluvio, ita prodentur. Tolleitur de medio sacrificium et liberatio, statuaturque in templo abominandæ signum vastitatis, eaque perficietur. » Unctione nimirum sacerdotium, iudicio regnum et rei publicæ administrationem designavit, reliquorum omnium exitium indicavit, diluvio autem et profectioe extremam prodicionem notavit. Cum ergo, Judææ cæce, audis consummationem, quid porro exspectas ? Quodsi ea legens non animadvertis (sicuti revera non animadvertis) de inopinata tua revocatione, atque ideo non intelligens rem veritatis repugnas, audi in digressionem hac voces vatum, atque insanum contendendi studium deponere. Vates Oseas ita fatur : Finem imponam regno domus Israelicæ, neque posthac miserabor eam domum, sed omni opere ei adversabor, inquit Dominus. Quippe propter studia sua mala mihi invisibilia sunt, domoque eos meae ejiciam, neque porro eos diligam, inquit Dominus¹⁹. Radices Ephraimi vitiatæ sunt : exaruit, neque præ-

ὑπὲρ τὴν πρώτην, λέγει Κύριος. Ὡς περ τοίνυν Σολομῶν τῆς πρώτης οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ γέγονε δομητὼρ, οὕτω Ζοροβάβελ τῆς δευτέρας καὶ ἐσχάτης. Φησὶ γὰρ Ζαχαρίας· Αἱ χεῖρες Ζοροβάβελ ἐθεμελίωσαν τὸν οἶκον τοῦτου, καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐπιτελεύσουσιν αὐτόν. Εἴ μὲν οὖν ἔμελλε πάλιν ἀναστῆσεσθαι, εἶπεν ἂν ὁ προφήτης, καὶ ἔστα· ἡ δόξα τοῦ οἴκου τοῦτου ἡ ἐσχάτη ὑπὲρ τὰ ἔμπροσθεν. Τῷ δὲ εἰπεῖν, Ὑπὲρ τὴν πρώτην, τὴν δευτέραν ἐσχάτην ὑπέγραψε καὶ τελευταίαν. Ὡς γὰρ οὐκ ἔστι τῆς πρώτης πρότερα, οὕτως οὐδὲ τῆς ἐσχάτης ἐσχαιωτέρα. Ὡστε οὖν εἰ μὲν εἶπεν, Ἡ δευτέρα ὑπὲρ τὴν πρώτην, εἰκὸς ἔην καὶ τρίτην οἰκοδομὴν προσδοκᾶν· εἰ δὲ τὴν δευτέραν ἐσχάτην ἐκάλεσε, τελευταίαν ἐκείνην οἰκοδομὴν προφανῶς τῆς τε πόλεως καὶ τοῦ ναοῦ παρεδήλωσε. Καὶ μάτην ἀπατάσθαι, ὡς Ἰουδαῖοι, τὴν παλιγγενεσάν τούτων μετὰ τὴν Οὐσσασιανοῦ καὶ Τίτου καθάρισιν ἀποκαρδοκοῦντες. Ἀλλὰ μὲν καὶ ὁ ἱεροψύχης Δαβὶδ πρὸ τούτων ἐκ προσώπου τῆς αἰχμαλωσίας φησιν· Ἐπὶ τὸν ποταμὸν Βαβυλώνας, ἐκεῖ ἐκαθίσταμεν καὶ ἐκλαύσαμεν ἐν τῷ μνηστῆρτι ἡμᾶς τὴν Σιών, καὶ ὅτι ἐκεῖ ἐπηρώτησαν ἡμᾶς οἱ αἰχμαλωτεύσαντες ἡμᾶς ὕμνους. Καὶ ἐπάγει ἐτέρωθεν ἐπὶ τῆς πόλεως λέγων· Οἰκοδομῶν Ἱερουσαλήμ ὁ Κύριος τὰς διασπορὰς τοῦ Ἰσραὴλ ἐπισυνάξει. Καὶ πάλιν ἐκ προσώπου τοῦ λαοῦ φάσκει· Ἐν τῷ ἐπιστρέφαι Κύριον τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἀγαλλιάσεται Ἰακώβ καὶ εὐφρανθήσεται Ἰσραὴλ. Οὐκοῦν ὑμεῖς πολλὸν πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς Γραφὰς μήτε τὴν ἐν αὐταῖς μουσικὴν καὶ θεόπνευστον προῤῥόησιν. Περὶ δὲ τῆς ἐσχάτης αἰχμαλωσίας ταύτης οὔτε χρόνον ὥρισεν ὁ Θεὸς οὔτε ἀποκατάστασιν ἐδήλωσεν ὁ προφήτης, ἀλλὰ τὴν μὲν αἰχμαλωσίαν καὶ τὴν τῆς βασιλείας ὑμῶν κατάρπασιν καὶ τὴν τῆς πόλεως ἐρήμωσιν πάντες οἱ προφῆται προανήγγειλαν, τὴν δὲ ἐπάνοδον καὶ τὴν τῆς πόλεως ἀνόρθωσιν οὐδαμῶς, πλὴν μόνον τὸν παντελῆ ταύτης ἀφανισμόν καὶ τὸν θλεθρον ὁμῶν καὶ τὴν διηνεκῆ [P. 222] τιμωρίαν καὶ διασπορὰν εἰς πάντα τὰ ἔθνη. Φησὶ γὰρ ὁ ἀρχάγγελος πρὸς τὸν Δανιήλ· Ἐξολοθρευθήσεται Χρῖσμα, καὶ κρῖμα οὐκ ἔσται, καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ ἅγιον διαφθερεῖ σὺν τῷ ἡγουμένῳ τῷ ἐπερχομένῳ, καὶ ἐκκοπήσονται ὡς ἐν κατακλυσμῷ, καὶ ἀρθήσεται θυσία καὶ σπονδή, καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν βδέλυγμα ἐρημώσεως συντέλεια δοθήσεται. » Διὰ μὲν γὰρ τοῦ χρίσματος τὴν ἱερωσύνην ἐδήλωσε, διὰ δὲ τοῦ κρῖματος τὴν βασιλικὴν καὶ πολιτικὴν κατάστασιν καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων τὴν ἀναίρεσιν ὑπέφηγε, διὰ δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ τῆς ἐκκοπῆς καὶ τῆς συντέλειας τὴν ἀρδὴν ἐκπτώσιν καὶ πανωλεθρίαν ἐσήμανεν. Ὅταν οὖν ἀκούης, ὡς Ἰουδαῖε τυωλὲ, συντέλειαν, τί λοιπὸν ἕτερον προσδοκᾷς ; Εἰ δὲ ἀναγινώσκων οὐκ ἐπιγινώσκεις, ὥς περ οὖν οὐδὲ ἐπιγινώσκεις ὄντως, περὶ τῆς ἀπροσδοκίτου σου ἀνακλήσεως, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀπομαχόμενος οὐ νοεῖς, ἄκουσον] ἐν παρεκβάσει· τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν, καὶ παῦσαι [τοῦ λοιποῦ φιλονεικῶν καὶ ἀνοηταίων. Ὁ προφήτης Ὡστὲ οὕτως λέγει·

¹⁷ Zachar. iv, 9. ^{18*} Psal. cxxxvi, 1. ¹⁹ Psal. xlii, 7. ^{8*} Dan. ix, 26. ¹⁹ Ose. ii, 14.

Καὶ καταπαύσω βασιλεῖαν οἴκου Ἰσραὴλ, καὶ οὐ μὴ προσθῶ ἐτι τοῦ ἐλεῆσαι τὸν οἶκον Ἰσραὴλ, ἀλλ' ἢ ἀντιτασσόμενος ἀντιτάξομαι αὐτῷ, λέγει Κύριος. Καὶ ἐμίσησα αὐτοὺς διὰ τὰς κακίας τῶν ἐπιτηδεύματων αὐτῶν, καὶ ἐκ τοῦ οἴκου μου ἐκβλήσω αὐτοὺς, καὶ οὐ προσθήσω τοῦ ἀγαπῆσαι αὐτοὺς, λέγει Κύριος. Ἐπόνησεν Ἐφραΐμ τὰς ρίζας αὐτοῦ, καὶ ἐξηράνθη, καὶ καρπὸν οὐκ ἔτι μὴ ἐνέγκη. Καὶ ἀπώσεται αὐτοὺς ὁ Θεός, ὅτι οὐκ εἰσέχουσταν αὐτοῦ, καὶ ἔσονται πληνῆται ἐν τοῖς ἔθνεσιν. Ἐφη γοῦν καὶ Μαλαχίας· Οὐκ ἔστι μοι θέλημα ἐν ὑμῖν, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, καὶ θυσίαν οὐ προσδέχομαι ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν, διότι ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου ἕως δυσμῶν τὸ ὄνομά μου δεδόξαται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐν παντί τόπῳ θυμίσμα προσάγεται τῷ ὀνόματί μου καὶ θυσία καθαρὰ. Διότι μέγα τὸ ὄνομά μου ἐν τοῖς ἔθνεσι, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, ἡμεῖς δὲ βεβηλοῦτε αὐτὸ, διὰ τοῦτο δώσω ὑμᾶς ἐξουθενμένους καὶ παραιμένους εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐφυλάξατε τὰς ἐντολάς μου. Διὸ φησιν Ἰερεμίας· Τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ· Ἰδοὺ ὤμοσα τῷ ὀνόματί μου τῷ μεγάλῳ, εἰ ἔσται τοίνυν τοῦ λοιποῦ ὀνομαζόμενον τὸ ὄνομά μου ἐν παντί στόματι Ἰουδαίων. Εἰ δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἔφη περιεργάζειν ἀπὸ Ἰουδαίων, εὐδελον ὅτι καὶ τὸν νόμον καὶ τὰς θυσίας. Οὐ τοίνυν προηγουμένως κατὰ θεῖαν γνώμην ἡ περὶ τῶν θυσιῶν ἐδόθη νομοθεσία. Κάντεῦθεν μὲν ταῦτα διὰ τῶν προφητῶν ἔφη· Τίς γὰρ ἐξεζήτησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν σου; καὶ, Μὴ εὐχαὶ καὶ κρέατα ἀφαιροῦσι τὰς ἀμαρτίας σου; καὶ, Μὴ σφάγιον καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη μ'; καὶ Ἰνα τί μοι λίθων ἐκ Σαβᾶ φέρεις καὶ κιννάμωμον ἐκ γῆς μακρόθεν; Διὸ φησι· Θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας· καὶ, Μὴ ὀλοκαυτώματα καὶ θυσίας θέλει ὁ Θεός, ἢ τὸ ὑπακούειν αὐτοῦ; καὶ, Ἀκοή, ἀγαθὴ ὑπὲρ θυσίαν [P. 223] καὶ, Εἰ ἠθέλησας θυσίαν, ἔδωκα ἄν· καὶ, Ὀλοκαυτώματα οὐκ εὐδοκῆσεις. Καὶ διὸ καὶ τὰς ἑορτὰς ἐκβαλὼν ἐπάγει λέγων. Μεμίσηκα καὶ ἀπώσεται τὰς ἑορτὰς ὑμῶν, καὶ ἀκόστησον ἀπ' ἐμοῦ τὸν ἦχον ψῶδων σου, καὶ ψαλμὸν ὄργάνων οὐκ ἀκούσομαι, καὶ ἡμέραν μεγάλην οὐκ ἀνέχομαι, καὶ νηστείαν καὶ ἀργίαν μισεῖ ἡ ψυχὴ μου, καὶ οὐ τοιαύτην νηστείαν ἐξελεξάμην. Καὶ, Δώσω ὑμῖν προστάγματα οὐ καλὰ, ἐν οἷς οὐ ἐξήσεσθε ἐν αὐτοῖς. Ὡστε οὖν κατὰ τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν καὶ οὐ κατὰ τὴν ἀγαθότητα δέδωκεν ὑμῖν ἑκεῖνα τὰ προστάγματα πάντως, καὶ ἀλλοίωσις οὐκ ἔστιν. Ἐπεὶ οὖν ἀγνώμων καὶ λίαν ἀχάριστος ὁ Ἰσραὴλ ἐκπαλαγενομένος, καὶ καταλείψας τὸν ὄντως ὄντα καὶ προόντα Θεόν, τὸν ποιήσαντα καὶ εὐσεργητήσαντα αὐτὸν πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως, καὶ τέλει ἀποστὰς ἀπὸ Θεοῦ Σωτήρος αὐτοῦ ἔθυσσε τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ τοῖς δαιμονίοις, καὶ λατρεύσας καὶ προσκυνήσας τῇ κτίσει περὶ τὸν κτίσαντα, λέγων τῷ ξύλῳ καὶ τῷ λίθῳ· Θεός μου εἶ, σὺ με γε-

terea fructum feret. Repellet eos Deus, quia ejus dicto audientes non fuerunt: vagique inter gentes oberrabunt²⁰. Etiam Malachias ita loquitur: **390** Non placetis mihi, inquit Dominus omnipotens, neque sacrificium de vestris manibus accipiam. Nam ab ortu solis usque ad occasum nomini meo apud populos magnifice gloria deferretur. Et ubique adoletur nomini meo, sacrificiumque offertur purum, quia apud gentes nomen meum magni sit, ait Dominus omnipotens. Vos autem id profanatis. Ideo vos ad nihilum redigam, inque populos disjiciam, propterea quod meis præceptis non paruistis²¹. Ideo, inquit: Jeremias, Hæc ait Dominus omnipotens. Ecce juravi per nomen meum magnum, non fore porro ut quisquam Juda oriundus nomen meum in ore habeat²². Cum dicit se nomen suum ex Juda sublaturum, liquet idem de lege sacrificiisque intelligendum esse. Non ergo præcipue Dei sententia hæc fuit, leges de sacrificiis ferre. Nam propterea postmodo per vates ita pronuntiavit: Quis enim hæc de manibus tuis requisivit? Item, Num vota et carnes tua peccata abolent²³? et, Num sacrificastis mihi et victimas obtulistis per 40 annos in solitudine? Item, Quorsum mihi thus ex Saba affers, et cinnamomum de terra longinqua²⁴? Item, Sacrificium et oblationem nolebas²⁵; et, Anne Deus malit solidum sacrificium et victimas, quam sibi obedi-ri²⁶? Item, Obedientia sacrificio præstat²⁷; et, Si sacrificium voluisses, utique tibi exhibuissem; et, Victimam integras non probabis²⁸. Quin et festas solemnitates rejicit, **392** ita inferens Odi et repudio festos dies vestros, amove a me sonitum tuarum cantifernarum, nolo audire tuorum musicorum instrumentorum carmen Solemnitates vestras non fero, jejunia et ferias odit anima mea: non elegi tale jejunium²⁹. Item, Dabo vobis præcepta non bona, quibus servandis non vivetis³⁰. Omnino itaque istas leges de cæremoniis Deus non ut bonas per se, sed propter pervicaciam vestram vobis dedit. Quia ergo beneficia non agnoscebat ingrattissimusque jam inde ab initio erat Israelus, verumque et æternum Deum deserebat, a quo creatus tamque variis et multiplicibus erat affectus beneficiis, ac prorsus deficiens a Deo Servatore suos filios et filias suas dæmonibus immolabat, honoremque et cultum Creatori debitum creaturæ deferret, lignum et lapidem Deum suum a quo genitus esset appellans; neque miser et stupidus populus horruit suum genitorem inficiari Deum vivum ac verum, obliviscique Dei a quo erat educatus, ideo tandem Deus istum populum, ut nauci homines, aversatus est prorsusque repudiavit. Id quod magnus ille Davidus his verbis expressit: Non fuit dicto meo audiens populus, neque animum mihi advertit Israelus: itaque eos dimisi, ut sua sectarentur studia³⁰. Ita etiam Zachariæ oro loqui-

²⁰ Ose. ix, 16. ²¹ Malach. i, 9, 11. ²² Jer. xlii, 26. ²³ Isa. i, 12 seqq. ²⁴ Amos. v, 22. ²⁵ Jer. vi, 20. ²⁶ Psal. xxxix, 7. ²⁷ I Reg. xv, 22. ²⁸ Psal. l, 21. ²⁹ Isa. i, 13; lviii, 5, 6. ³⁰ Ezech. xx, 25. ³⁰ Psal. cv, 1 seqq.

Dixi, Jam non pascam eos amplius : sed quod
itur, moriatur sane, et pereat quod periit ³¹, et
era. Devoret quisque carnes **302** proximi sui.
ergo corruptus, turpissimisque et impiis studiis
reme pollutus a se ipso et Deo invisus redditus
pulus merito et justissime tandem abjectus atque
sertus est. Sicut rursus Malachias ³² ait: Cecidit
raelus, neque posthac resurget ; et Isaias : Quis
bi parcat, Israele, aut quis te in pacem reponat ?
quit Dominus. Retro abibis, egoque manu mea
xtenta perdam te ac dissipabo te, neque te missum
aciam. Ecce ego vos arripiam ac dirumpam, ur-
nemque vestram quam vobis dedi; et exponam vos
ignominia æternæ ac opprobrio sempiterno, cujus
memoria nunquam aboleatur ³³. Enimvero extre-
mum illud excidium ejusque horrenda mala, cum
magnus ille os Dei Moses, tum postea Ezechielus
ac Jeremias, vates divini, ita prædixerunt, ut facile
admodum quilibet, quantumvis rudis, ea de re judi-
cium facere possit. Mosis hæc sunt verba in repeti-
tione legis : Adducet Dominus contra te nationes de
longinquo, ab extremis terræ partibus, impetu
aquilino, gentem impudentem facie. Ea te in omni-
bus tuis urbibus obsidione urgebit, donec dejician-
tur muri tui alti atque validi, quibus tu fretus es.
Vorabunt fœtus ventris tui carnes filiorum et filia-
rum tuarum, ut nihil de vobis supersit, cum te
affliget atque in extremas angustias compellet hostis
per omnes tuas urbes. Tenera ac delicata mulier de
vobis fœtum sui uteri, suum ipsius partum occulte
303 comedet : tanta erit omnium rerum penuria
istis in calamitatibus. Eris autem proverbii loco, et
fabula inter populos omnes, ad quos Deus te exsul-
atum mittet, donec te prorsus excindat. Et qui
ante numero stellas cœli æquabatis, per exiguo nu-
mero supereritis. Hæc vobis evenient, quia non
paruistis voci Domini Dei vestri. Et quemadmodum
ante lætitiæ Domino fuistis, ita vos tum pessumda-
bit, atque ex bona hac terra sublatus disperget per
omnes populos ab uno termino terræ usque ad al-
terum. Quin et apud illas gentes nullam tibi conce-
det quietem, neque patientem te vestigium pedis
firmare. Dabit tibi Deus ibi cor mœstum, oculos
deficientes animamque dolore tabescentem. Eris in
metu dies noctesque. Mane præ timore cordis opta-
bis vesperam, et vesperi diluculum. Ezechieli hæc
sint : Ita loquitur Dominus Deus : En, o Jerusalem, **D**
ego te aggrediar, inque medio tui coram gentibus
te condemnabo. Ea in te statuam quæ neque ante
in quemquam statui neque postmodo statuam ; id-
que propter summam tuæ impietatis. Patres a libe-
ris et liberi a parentibus comedentur in mediotui.
Ulciscar te, et superstites omnes dispergam in
omnes mundi plagas, ideo quod præter reliqua
quibus me offendisti, templum quoque meum pol-
luisti. Itaque te repellam a me, neque omnino mi-
sererbor tui. Quadrans tui peste absumetur, et qua-

A γέννηκας, οὐκ ἔφριξεν ὁ τάλας καὶ ἀπόπληκτος
ἀπαρνήσασθαι τὸν γεννήσαντα αὐτὸν θεὸν ζῶντα
καὶ ἀληθινὸν καὶ ἐπιλαθέσθαι τοῦ τρέφοντος αὐτὸν
θεοῦ. Διὸ δὴ λοιπὸν ὡς ἄχρηστον προσώχθισεν αὐτῷ
ὁ θεὸς, καὶ ἀπιστράφη παντελῶς, διὰ τοῦ μὲν Δαβὶδ
φάσκων· Καὶ οὐκ ἤκουσεν ὁ λαὸς μου τῆς φωνῆς
μου, καὶ Ἰσραὴλ οὐ προσέτεχε μοι, καὶ ἐξαπέστειλα
αὐτοὺς κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν καρδιῶν αὐτῶν
πορεύεσθαι. Ὡσαύτως καὶ διὰ Ζαχαρίου φησί· Καὶ
εἶπον, οὐ ποιμανῶ αὐτοὺς, ἀλλὰ τὸ ἀποθνήσκον
ἀποθνήσκέτω, καὶ τὸ ἀπολλύμενον ἀπολλυέσθω, καὶ
τὰ λοιπά. Κατεσθιέτω ἕκαστος τὰς σάρκας τοῦ πλῆ-
σιον αὐτοῦ. Καὶ οὕτω μιστὸν καὶ διεσθαρμένον
καὶ εἰς ἅπαν ἐβδελυγμένον διὰ τῶν αἰσχισίων καὶ
θεοστυνῶν ἐπιτηδευμάτων ἐκυτὸν ἀποφίνας εἰκότως
B εὐ μάλα δικαίως εἰς τέλος κατεβλήθη καὶ ἀπελείφθη,
καθὼς πάλιν ὁ θεὸς Μαλαχίας φησίν· Ἔπεσον
Ἰσραὴλ, καὶ οὐ μὴ προσθήσει τοῦ ἀναστῆναι. Οὕτω
καὶ ὁ Ἡσαίας φάσκει· Τίς φείσεται ἐπὶ σοί, Ἰσραὴλ,
ἢ τίς ἀνακάμψει σε εἰς εἰρήνην ; λέγει Κύριος.
Ὅπισω πορεύσῃ, καὶ ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου, καὶ
διασπερῶ σε, καὶ διασπερῶ σε, καὶ οὐκέτι ἀνήσω σε.
Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ λαμβάνω καὶ ῥάσσω ὑμᾶς καὶ τὴν
πόλιν ἣν ἔδωκα ὑμῖν, καὶ δώσω ὑμῖν ὄνειδισμένον
αἰῶνιον καὶ ἀτιμίαν αἰῶνιον, ἣτις οὐκ ἐπιλησθήτε-
ται. Τῆς τοίνυν ἐσχάτης ἀλώσεως ταύτης καὶ τελευ-
ταίας τὰ δεινὰ καὶ φοβερὰ προδιαγορεύοντες ὁ τε
μῆγας καὶ θεοβόρῃμων πάλιν Μωϋσῆς καὶ οἱ μετ' αὐ-
τὸν θεηγόροι Ἰεζεκιὴλ καὶ Ἰερεμίας, εὐκρινῆ λίαν
καὶ σφοδρὰ δῆλα τοῖς πᾶσι καὶ τοῖς ἁγαν ἰδιώταις
αὐτὰ πεποιήται. Ὁ μὲν γὰρ Μωϋσῆς ἐν τῷ Δευτε-
ρονομίῳ φησί· Καὶ ἐπάξει Κύριος ἔθνη [P. 224] ἐπὶ
σε μακρόθεν, ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς, ὡσεὶ ὄρυγμα
ἀετοῦ, καὶ ἔθνος ἀναιδὲς προσώπῳ, καὶ ἐκτρέψει σε
ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι σου, ἕως ἂν καθαιρεθῶσι τὰ
τείχη σου· τὰ ὑψηλὰ καὶ ὄχυρά, ἐν οἷς σὺ πέποθες
ἐπ' αὐτοῖς. Καὶ φάγη τὰ ἔγγονα τῆς κοιλίας σου,
κρεῖα υἰῶν καὶ θυγατέρων σου, διὰ τὸ μὴ κατατε-
λεῖσθαι ὑμῖν μηδὲν ἐν τῇ στενοχωρίᾳ καὶ θλίψει, ἣ
ἂν θλίψῃ σε ὁ ἐχθρὸς σου ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι σου.
Καὶ ἡ ἀπαλὴ ἐν ὑμῖν καὶ ἡ τρυφερὰ γυνὴ τὸ ἐξελεθὼν
διὰ τῶν μηρῶν αὐτῆς καὶ τὸ τέκνον ὃ ἂν τέκη κα-
ταφάγεται κρυφῆ διὰ τῶν ἐνδοεῶν πάντων ἐν τῇ στε-
νοχωρίᾳ ἐκείνῃ καὶ θλίψει. Καὶ ἔσῃ ἐν αἰνίγματι
καὶ παραβολῇ καὶ ἐν διγγήματι πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν,
εἰς οὓς ἂν ἀπαγαγῇ σε Κύριος, ἕως ἂν ἐξολοθρεύσῃ
σε· καὶ καταλειφθήσεσθε ἐν ἀριθμῷ βραχείς, ἀνθ'
ῶν ὅτι ἤτε ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει, καὶ
οὐκ εἰσηκούσατε τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ ὑμῶν.
Καὶ ἔσται ὁ τρόπος εὐφράνθη Κύριος ἐφ' ὑμῖν, ἐξ-
ολοθρεύσαι ὑμᾶς, καὶ ἐξαρθήσεσθε ἀπὸ τῆς ἀγαθῆς
γλῶσσης ἐκείνης, καὶ διασπερῆι σε Κύριος ὁ Θεὸς σου εἰς
πάντα τὰ ἔθνη ἀπ' ἄκρου τῆς γῆς καὶ ἕως ἄκρου
τῆς γῆς. Ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐκείνοις οὐκ
ἀναπύσει σε, οὐδὲ μὴ γένηται στάσις τῷ ἴχνει τῶν
ποδῶν σου. Καὶ δώσει σοι Κύριος ὁ Θεὸς ἐκεῖ καρ-
δίαν ἀθυμοῦσαν καὶ ἐκλείποντας ὀφθαλμοὺς καὶ τη

³¹ Zachar. xi, 9. ³² Imo, Amos v, 1. ³³ Isa. xiii, 9 seqq.

κοιμένην ψυχὴν, καὶ φοβηθήσῃ ἡμέρας καὶ νυκτός. **A** Καὶ ερεῖς τὸ πρῶτὸ ἀπὸ τοῦ φόβου τῆς καρδίας σου· Ἡὼς ἂν γένοιτο ἐσπέρας ; Καὶ τὸ ἐσπέρας ἐρεῖς· Ἡὼς ἂν γένοιτο τὸ πρῶτὸ ; Ὁ δὲ γε Ἰεζεχιήλ ἔφη· Τάδε λέγει Ἀδωναὶ Κύριος· Ἴδου ἐγὼ ἐπὶ σὲ, Ἱερουσαλήμ, καὶ ποιήσω ἐν μέσῳ σου κρίμα ἐνώπιον τῶν ἐθνῶν, καὶ ποιήσω ἐν σοὶ ἃ οὐ πεποίηκα, καὶ οὐ μὴ ποιήσω ὅμοια αὐτῶν. Ἔτι διὰ τὰ βδελυγματὰ σου πάντα διὰ τοῦτο πατέρες φάγονται τέκνα αὐτῶν ἐν μέσῳ σου, καὶ πατέρας φάγονται τέκνα αὐτῶν. Καὶ ποιήσω ἐν σοὶ κρίματα, καὶ διασπερῶ πάντας τοὺς καταλοίπους εἰς πάντα ἄνεμον, ἀνθ' ὧν τὰ ἅγια μου ἐμίανας ἐν πᾶσι τοῖς προσοχθίσμασί σου. Κἀγὼ ἀπόσωμαί σε, καὶ οὐ μὴ ἐλεήσω σε ἔτι. Τὸ τέταρτόν σου ἐν θανάτῳ ἀναλωθήσεται, καὶ τὸ τέταρτόν σου ἐν λιμῷ συντελεσθήσεται ἐνώπιόν σου, ἐν μέσῳ σου, **B** καὶ τὸ τέταρτόν σου ἐν ῥομφαίᾳ πεσεῖται κύκλῳ σου, καὶ τὸ τέταρτόν σου εἰς πάντα ἄνεμον διασκορπιῶ. Καὶ ὁ μὲν πόλεμος καὶ ἡ ῥομφαία ἐξωθεν, ὁ δὲ λιμὸς καὶ ὁ θάνατος ἔσωθεν ὀλοθρεύσει. Οἱ δὲ ἐξ αὐτῶν ἀνασφόμενοι ἀναλωθήσονται. Καὶ ὑπολείψονται ἐξ αὐτῶν ἐκ ῥομφαίας καὶ λιμοῦ καὶ θανάτου, ὅπως ἂν ἐκδιηγῶνται τὰς ἀνομίας αὐτῶν πάσας ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ γινώσκοντες· ὅτι ἐγὼ Κύριος ὁ τύπτων. Διὰ δὲ τοῦτο φησι καὶ ὁ ἱερός Χρυσόστομος· Οὐκ ἀναιρεῖ πάντας ἄρδην, ἀλλὰ σκορπίζει. Τοῦτο γὰρ προϋπεμφαίνων ὁ θεὸς Δαβὶδ ἔλεγε πρὸς αὐτόν· Μὴ ἀποκτείνῃς αὐτούς, ἦτοι πάντας, ἀλλὰ διασκορπίσον, ἐξ αὐτῶν δὴπουθεν, ἐν τῇ δυνάμει σου. Περὶ δὲ γε τῆς δευτέρας [P. 225] αὐτοῦ ἐλεύσεως καὶ φανερώσεως καὶ πολλῆς καὶ ἀπαραμυθήτου θλίψεως αὐτῶν εἶπε Ζαχαρίας· Τότε ἦξει Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ἔσται κοπετός μέγας ἐν Ἱερουσαλήμ. Ὁψονται γὰρ εἰς ὃν ἐξεκέντησαν. Ἄλλ' εἰς ὃν ἐξεκέντησαν ; Τί δὲ ἔστι τὸ εἰς ὃν ; Σταυρὸς ἦν εἰς ὃν ἐξεκέντησαν. Πρὸ γὰρ τῆς φοβερᾶς παρουσίας τοῦ Κυρίου, καθάπερ βασιλικὸν σημεῖον, τὸ λεγόμενον σίγνον κατὰ κωνίην συνήθειαν προτρέχει τῆς Χριστοῦ παρουσίας, ὑπὸ τῶν ἀγγέλων δοξαζόμενον καὶ προεξαγγελιζόμενον. Καὶ φανήσεται ὁ σταυρὸς ἀπὸ τῆς γῆς ἀπὸ κρύπτων τὸν ἥλιον καὶ ἀμβλύων τὴν σελήνην, ὡς φησιν ὁ Κύριος· Τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ. Καὶ ἴνα πληρωθῇ τὸ ἔξιμα Ζαχαρίου, τὴν λέξιν αὐτῆν μετέγαγεν ὁ Χριστὸς, λαθῶν εἰς ἀλήθειαν, λέγων· Τότε ὀψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν. Ὁ δὲ γε Ἱερεμίας ὁμοίως φάσκει· Τάδε λέγει Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ· Ἴδου ἐπάγω ἐγὼ ἐπὶ **D** θὸν τόπον τοῦτον κακὰ, ὥστε παντὸς ἀκούοντος αὐτὰ ἡλθῆσει ἀμφοτέρω τὰ ὠτα αὐτοῦ, ἀνθ' ὧν ἐγκατέλιπόν με καὶ ἀπηλλοτριώσαν τὸν τόπον τοῦτον. Καὶ σφραξῶ τὴν βουλήν Ἰούδα καὶ τὴν βουλήν Ἰσραὴλ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, καὶ καταβαλῶ αὐτούς ἐν τῇ μαχαίρᾳ ἐναντίων τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν. Καὶ ὄσωσι τοὺς νεκρούς αὐτῶν εἰς βρῶσιν τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῖς θηρίοις τῆς γῆς. Καὶ τάξω τὴν πόλιν ταύτην εἰς ἀφανισμόν καὶ εἰς συριγμὸν αἰώνιον, ἵνα πάντες οἱ διαπορευόμενοι δι' αὐτῆς ἐκστῆσονται καὶ σκυ-

drans in medio tui in conspectu **394** tuo fame peribit ; quadrans circum te gladii cadet, et quadrantem in omnes terrarum plagas disjiciam. Foris bellum et gladius vastabit, intus fames et pestis perdet. Qui ea fugient, ii captivi ducentur : ii quos non absument gladius fames et pestis, ut in omnibus nationibus sua omnia peccata narrent, intelligantque me esse Dominum qui percutio. Propterea etiam beatus Chrysostomus dicit : Non omnes internecone abolet, sed quosdam dispergit. Id enim divinus Davidus jam ante innuens ita Deum alloquitur : Nos interfice eos (nimirum universos), sed quosdam eorum dissipa scilicet virtute tua. Jam de secundo adventu Domini ac patefactione et Judæorum gravi et insanabili calamitate Zacharias vaticinatus ita est : Tunc veniet Dominus Deus noster, magnusque erit ejulatus Hierosolymæ. Cernent enim quem compunxerunt. At quem compexerunt ? Crux fuit quam compunxerunt. Nam ante Domini terribilem adventum, quomodo signum præferri reei assolet, ita tunc quoque signum ei præcedet, et ab angelis prædicabitur atque laudabitur. Apparebit enim crux a terra solem occultans et lunam obscurans, ut Dominus his verbis prædixit : Tunc in cælo conspicietur signum Filii Dei. Utque verbum Zachariæ impleatur, ipsis vocabulis eis Dominus usus est, ad confirmandam veritatem dicens : Et **395** videbunt quem compunxerint²⁴. Similiter et Jeremias loquitur : Hæc ait Dominus Deus Israeli : Ecce immitam huic loco res adversas, adeo ut quicumque de iis inaudierit, ejus aures tinniant ; idque ideo, quia me deseruerunt ac locum hunc abalienarunt. Jugulabo senatum Judæ et senatum Israelicum hoc loco, sternamque eos gladio ante hostes suos, et cadavera ipsorum aereis avibus atque terrestribus bestiis devoranda exponam. Efficiam ut urbs hæc aboleatur, sitque ludibrio in perpetuum. Quicumque ea præteribunt, odtupescent frontemque corrugabunt et caput movebunt memoria calamitatis illorum, Dispergam eos coram hostibus suis instar venti aut æstus aeris ; atque mactabo illos exitio. Edent suorum filiorum filiarumque carnes, ac proximi quisque sui tempore obsidionis qua ab hostibus prementur. Ita conteram populum hunc urbemque hanc, ut vas testaceum conteritur, quod reflci non potest. Sic, inquit Dominus, agam cum urbe hac et ejus habitatoribus, ut urbs hæc excindatur et populus dissipetur per omnia regna. Erunt opprobrio et loco adagii, omnium odiis et execrationibus obnoxii, quocumque locorum eos expellam ²⁵. Et quid his divinis sermonibus apertius potest aut verus fieri ? Proinde tu, fatue et rationis inops Judæe, **396** vide an non divinæ istæ prædictiones, nulla re ommissa, omnes impletæ sint vestris calamitatibus ; atque adeo etiam ea quæ Christus prædixit ? Nam is de Hierosolyma et templo quod in ea fuit, pronuntiavit lapidem lapidi junctum non

²⁴ Deut. xxviii, 15 seqq. ²⁵ Jerem. xix, 3 seqq.

relictum iri. Idque ita evenisse tu negabis? non puto. Item, Ecce domus vestra deserta manebit ³⁶. Nonne deserta est? Et quidem prorsus. Erunt ærumnæ, quales ante non fuerunt. Aisne eas non fuisse? Lege historiam a Josepho conscriptam, homine Judæo, sed veritatis studioso: non poteris respirare, tantum auditis iis quæ miseri Judæi tunc sunt perpessi ob rabidum furorem quo in Christum desævierant. Quippe, ne quis Judæorum in dubium, istas res vocaret, non alienigenam aliquem, sed popularem et ejusdem cum Judæis religionis ejusque summopere studiosum subornavit veritas, qui miserandas istas enarratuque difficiles calamitates tragice describerat. Tantum enim iis divinitus excidium est inlicitum, quantum ab hominum memoria nullum unquam fuit. Idque merito. Quantisper enim in conservos suos delinquerunt, condonata eis culpa est: ut vero communem omnium Dominum impetierunt, sine ulla venia supplicio addicti sunt. Id autem a Christo ipsis fuisse illatum intelliges ex parabola ab ipso proposita: Eos inquit, qui me suum regem esse noluerunt, hoc adductos interficite ³⁷. Atque idcirco iis dixit: Adimetur vobis regnum dabiturque genti fructus suos reddenti ³⁸. Urbem quoque ita alloquitur: Tempus erit cum te hostes tui vallo et ³⁹7 obsidione cingent et unde quaque prement, liberosque tuos intra te solo allident ⁴⁰. Incredulis quoque Judæis dixit: Ecce relinquitur domus vestra deserta. Id quod etiam Danielus prædixit: Urbem, inquit, et ædem sacram perdet cum principe venturo ⁴¹. Hoc est, Deus Pater omnia quæ Judæi magnifica atque præclara habent evertet; et cum eo Filius Christus, quem illi Servatorem liberatoremque expectabant. Non enim dixit, Excindetur urbs et templum cum ductore, sicuti quidam absurde opinantur: sed hoc vult, Excindet Pater templum ac urbem, una operante nimirum eo ductore quem Judæi contumelis affecerunt; de quo ductore Jacobus Bethlehemam affatur: Ex te egredietur ductor ⁴², etc. Ac discipulis quoque suis Christus ita mandavit: Cum videbitis abominandum vastitatis signum stare in loco sancto. Tunc is qui legit animadvertat. Id sane impletum est. Primum quidem tempore excidii Romanus exercitus ingressu in ædem Dei est, cum urbs caperetur et vastaretur; atque ideo quidam de eo signum vastitatis accipiunt: quippe milites isti cum sint profani ac sceleresti, recte in vaticinio abominabile vastitatis signum dicuntur. Deinde potest accipi de statua quam sibi Adrianus imperator posuit, urbemque prorsus devastavit. Rursus Theodoretus Danielicum oraculum exponens, — Abolebitur sacrificium et libatio medio septimanæ, et in templo statuetur ³⁹8 adominandum vastitatis signum, ac vastitas consummabit. Imagines, inquit, quædam Cæsaris, quibus lege divina erat interdictum, in templum a

Α θρωπάσσει καὶ κινήσει τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἐπὶ πάσης τῆς πληγῆς αὐτῶν. Καὶ ὡς ἄνεμον καὶ κύσωνα διασπερῶ αὐτοὺς κατὰ πρόσωπον τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, καὶ δεῖξω αὐτοῖς ἡμέραν ἀπωλείας. Καὶ ἔθονται τὰς σάρκας τῶν υἱῶν αὐτῶν καὶ τῶν θυγατέρων, καὶ ἕκαστος τὰς σάρκας τοῦ πλησίον αὐτοῦ ἔδεται ἐν τῇ περιουσίᾳ καὶ ἐν τῇ πολιορκίᾳ ἣν πολιορκήσουσιν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν. Καὶ συντρέψω τὸν λαὸν τοῦτον καὶ τὴν πόλιν ταύτην, καθὼς συντρέβεται ἔγγος ὀστράκινον, ὃ οὐ δύνησεται ἰαθῆναι ἔτι. Οὕτω ποιήσω, λέγει Κύριος, τῷ τόπῳ τούτῳ καὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἐν αὐτῇ, τοῦ δοθῆναι τὴν πόλιν ταύτην ὡς τὴν διαπίπτουσαν, καὶ δώσω αὐτὴν εἰς διασκορπισμὸν πασαις ταῖς βασιλείαις τῆς γῆς, καὶ ἔσονται εἰς ὄνειδισμὸν καὶ εἰς παραβολὴν καὶ εἰς μῖσος καὶ εἰς κατάραν ἐν παντὶ τόπῳ οὗ ἐν ἐξώσω αὐτοὺς ἔκει. Τί οὖν λοιπὸν τῶν θεῶν ῥημάτων τούτων ἐκφαντικώτερον ἢ ἀληθέστερον γένοιτ' ἂν; Ὅρα οὖν, ἀνόητε καὶ ἀλόγιστε Ἰουδαῖε, εἰ μὴ πεπλήρωνται ταῦτα πάντα ἀπαρλείπως κατὰ τὰς ἱερὰς προβόσεις εἰς ὑμᾶς. Καὶ μέντοι καὶ τὰ ὑπὸ Χριστοῦ προκατηγγελεμένα καὶ προηπειλημένα. Φησὶ γὰρ περὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ ναοῦ. Οὐ μὴ μείνη λίθος ἐπὶ λίθου. Ἄρα μεμίνηκεν; Οὐδαμῶς. Καὶ Ἰδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. Ἄρα οὐκ ἠρήμωται; Καὶ σφόδρα γε. Καὶ Ἔστα: φλῖψις οἶα οὐ γέγονεν. Ἄρα οὐκ ἐγένετο; [P. 226] Ἀνάγνωθι τὴν ἱστορίαν Ἰωσήπου, ἀνδρὸς Ἰουδαίου καὶ φιλαλήθους· καὶ οὐδὲ ἀναπνεῦσαι λοιπὸν δύνηση, ἀκούων μόνον ἄπερ ἔπαθον οἱ ἄθλιοι τυνικαῦτα Ἰουδαῖοι διὰ τὴν κατὰ Χριστοῦ μανίαν καὶ λύσαν. Ἴνα γὰρ μηδεὶς τῶν Ἰουδαίων ἀπιστήση, οὐκ ἀλλόφυλόν τινα, ἀλλ' ὁμόφυλον καὶ ὁμόπιστον καὶ ζηλωτὴν παρεσκεύασεν ἡ ἀλήθεια τὰ ἐλεεινὰ ἐκεῖνα καὶ δυσεξήγητα ἐκτραγωδησαι πάθη. Τοιαύτην γὰρ θεῖλατον ὑπέστησαν ἄλωφιν οἶαν οὐδ' ὁ σῦμπαξ οἶδε χρόνος, ἀφ' οὗ γέγονεν ἐπὶ τῆς γῆς ἄνθρωπος. Καὶ εἰκότως· ἔως μὲν γὰρ εἰς τοὺς ὁμοδόλους ἡμάρτανον, συγγνώμης ἐτύγχανον, ἡνίκα δὲ ἦεις τὸν καινὸν Δεσπότην ἐξήμαρτον, ἀσυγγνώστως ἐκολάσθησαν. Ὅτι δὲ ὁ Χριστὸς αὐτοῖς πεποίηκε ταῦτα, ἀκούσθη αὐτοῦ πάλιν καὶ διὰ παραβολῆς φάσκοντος· Τοὺς δὲ μὴ βουληθέντας με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτοὺς ἀγάγετε ὡς καὶ κατασφάξατε. Διὸ καὶ πρὸς αὐτοὺς ἔλεγεν· Ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία, καὶ δοθήσεται ἔθνεσι ποιοῦσι τοὺς κάρπους αὐτῆς. Καὶ πρὸς μὲν τὴν Ἱερουσαλὴμ φησὶν· Ἡξουσιν ἐπὶ σε ἡμέραι, καὶ περιβαλοῦσί σοι οἱ ἐχθροὶ σου χάρακα, καὶ περικυκλώσουσί σε, καὶ συνέξουσὶ σε πάντοθεν, καὶ ἐδαφιοῦσί τὰ τέκνα σου ἐν σοί· πρὸς δὲ τοὺς ἀπειθεῖς Ἰουδαίους ἐπάγει λέγων· Ἰδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. Ὅπερ οὖν καὶ ὁ θεὸς Δανιὴλ προδηλῶν λέγει· Καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ ἄγιον διαθερεῖ σὺν τῷ ἡγουμένῳ τῷ ἐρχομένῳ, τουτίστιν ὁ θεὸς καὶ Ἡγετὴρ πάντων Ἰουδαίων τὰ σεμνὰ καὶ περιέβλεπτα ἀνατρέψει. Ἀλλὰ καὶ ὁ Υἱὸς ὁ Χριστὸς, ὁ παρ' αὐτῶν ὡς λυτρωτῆς προσδοκώμενος καὶ Σωτὴρ. Οὗ γὰρ εἶπε· Διαφθαρήσεται ἡ πόλις καὶ ὁ ναὸς

³⁶ Matth. xxiii, 38. ³⁷ Luc. xix, 27. ³⁸ Matth. xxi, 43. ³⁹ Luc. xix, 43. ⁴⁰ Dan. ix, 26. ⁴¹ Mich. v, 2.

σὺν τῷ ἡγουμένῳ, καθὼς ἀλόγως οἴονται τινες, ἀλλὰ, Διαφθερεῖ ὁ Πατήρ τὸν ναὸν καὶ τὴν πόλιν, συμπράττοντος δηλονότι καὶ τοῦ παροικηθέντος ὑπ' αὐτῶν ἡγουμένου. Περὶ οὗ φησὶν ὁ Ἰακώβ πρὸς τὴν Βηθλεέμ· Ἐκ σοῦ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ μέντοι καὶ πρὸς τοὺς ἀποστόλους οὕτω διεγόρευεν· Ὅταν ἴνητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως ἐστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ὁ ἀναγινώσκων νοεῖτω. Ὁ δὲ καὶ πεπλήρωται, πρῶτον μὲν κατὰ καιρὸν τῆς ἀλώσεως καὶ ἐρημώσεως εἰς τε τὸ Ῥωμαϊκὸν στρατόπεδον, εἰσελθὼν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ τὴν πόλιν ἐλὼν κατὰ τὴν ἐρήμωσιν, ὡς τινες τὸ ῥηθὲν βδέλυγμα οὕτως ἐξεπέφρασαν· ἀποκρίπταιοι γὰρ καὶ βδελυκτοὶ κατὰ τὸν νόμον ὑπαρχόντες· εἰκότως προείρηται βδέλυγμα ἐρημώσεως. Ἐπειτα δὲ καὶ εἰς ὅπερ ἔστησεν Ἀδριανὸς ὁ βασιλεὺς εἰδωλὸν αὐτοῦ καὶ τὴν πόλιν τέλει ἐρήμωσεν. Ὁ δὲ Θεοδώρητος αὐθις φησὶν εἰς τὸν Δανιήλ· Ἀρθήσεται θυσία καὶ σπονδὴ ἐν τῷ ἡμίσει· τῆς ἐβδομάδος καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν βδέλυγμα ἐρημώσεως, συντέλεια δοθῆσεται ἐπὶ τὴν ἐρήμωσιν, εἰκότως τινες [P. 227] τοῦ Καίσαρος, ἀπηγορευμένοι τῷ νόμῳ, εἰς τὸν ναὸν εἰσκοιμίζονται παρὰ τοῦ Πιλάτου. Καὶ ἵνα μὴ νομίσωσιν οἱ Ἰουδαῖοι πάλιν ἀπολήψονται τὸν ναὸν καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν βασιλείαν, ἐπήγαγεν ὁ προφήτης· Καὶ ἕως συντελείας καιροῦ συντέλεια δοθῆσεται ἐπὶ τὴν ἐρήμωσιν. Ἔως γὰρ, φησὶ, τῆς τοῦ κόσμου συντελείας ἡ τῆς ἐρημώσεως συντέλεια μένει μεταβολὴν οὐ δεχομένη. Τοῦτο καὶ Δαβὶδ ἔφη· Ἐν ὀργῇ συντελείας, καὶ οὐ μὴ ὑπέρβωσι· καὶ γινώσκονται ὅτι ὁ Θεὸς διεσπάζει τοῦ Ἰακώβ καὶ τῶν περάτων τῆς γῆς. Περὶ ταύτης γὰρ τῆς ἐσχάτης αἰχμαλωσίας τῶν ταλαιπώρων Ἰουδαίων καὶ ἡ θεολόγος ἔφη γλώττα· φησὶ γὰρ· Τοῦ σταυροῦ πρὸς τὴν ἐσχάτην αὐτοῦ ἐλαυνοντος ἀπόνοιαν, ἦν κατὰ τοῦ Σωτήρος καὶ Θεοῦ υμῶν ἐπινοήθησαν, τὸν ἐν ἀνθρώπῳ Θεὸν ἀγνοήσαντες, καὶ τὴν βέβδον τὴν σιδηρᾶν πόρρωθεν ἀπειλουμένην αὐτοῖς ἐφ' ἑαυτοῦς εἴλκυσαν, τὴν νῦν ἐπικρατούσαν ἀρχὴν λέγω καὶ βασιλείαν, καὶ τὴν τελευταίαν αὐτῶν ἀπαγωγὴν καὶ μετανάστασιν, γὰρ τὸν νῦν ἐπιλείμενον αὐτοῖς τῆς δουλείας ζυγὸν, καὶ τὴν περιθόητον ὑπὸ Ῥωμαίοις ταπεινώσιν καὶ διασπορᾶν, ἦν τε νῦν ἔχουσι καὶ ἦν ἐπὶ πλείστον ἔχουσι. Πείθομαι γὰρ ταῖς περὶ αὐτῶν προρήσει· τίς θρηνησὶ πρὸς ἀξίαν τῶν θρήνων γραφῆς εἰδόμενον καὶ λόγους ἐξισοῦν πάθει; Ποῖα βίβλοι ταῦτα χωροῦσι; Μία στήλη τοῦτοις τῆς συμφορᾶς ἡ οἰκουμένη πᾶσα, καθ' ἣν ἐσπάρησαν, καὶ ἡ λατρεία πεπαυμένη, καὶ αὐτῆς τῆς Ἱερουσαλήμ τὸ ἔδαφος μόλις γινωσκόμενον. Ὁ οὖν Ἰώσηπος ἐν Ἱερουσαλήμ παρῶν τῷ πολέμῳ συνέγραψε μυριάδας τ' ἀπολεσθῆναι τῶν Ἰουδαίων. Περὶ δὲ τούτων ἐν τῇ τοῦ Νέρωνος βασιλείᾳ ἐξηγησάμεθα.

Ὁ δὲ γε θεῖος Χρυσόστομος τὴν τούτων ἄνοιαν διελέγων πρὸς πλείοσιν ἄλλοις καὶ ταῦτα φάσκει· Ἐὶ δὲ φιλονεικεῖς, ὦ Ἰουδαῖε, περὶ τοῦ τέλους, ἀπὸ τῶν φθασάντων μὲνθανε καὶ τὰ παρόντα, Σκόπει γὰρ Κατίδης εἰς Αἴγυπτον, ἀλλ' ἐγένοντο ἔτη υ', καὶ ταχέως σε τῆς δουλείας ἐκείνης ὁ Θεὸς ἀπέλλαξε, καίπερ ἀτεθοῦντα καὶ πορνεύοντα πορνεῖαν τὴν χαλεπωτάτην. Ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου καὶ προσεκύνησας μόσχῳ, ἔθυσας τοὺς υἱοὺς, καὶ τὰς θυγατέρας σου τῷ Βεελεγεῶρ καὶ τοῖς δαιμονίοις, τὸν ναὸν ἐμόλυνας, τὴν φύσιν ἠγνόησας. Τὰ ὄρη, τὰς νάπας, τοὺς βουνοὺς, τὰς πηγὰς, τοὺς ποταμοὺς, τοὺς κήπους τῶν μυσαρῶν θυσίων ἐπλήρωσας. Προφήτας ἔσφαξας, θυσιαστήρια κατέκαψας, πᾶν εἶδος κακίας ἐπέλαθες καὶ πᾶσαν ὑπερβολὴν ἐπεδείξω πονηρίας καὶ ἀσεβείας. Ἄλλ' ὅμοιος ἐβδομήχοντα ἔτη σε παραδοὺς Βαβυλωνίοις· πάλιν ἐπὶ τὴν προτέραν ἐπανήγαγεν ἑλευθερίαν, καὶ τὴν πατρίδα καὶ τὸν ναὸν

⁴⁸ Psal. LVIII, 14.

Pilato illatus sunt. Ac ne existiment Judæi se eodem, urbem regnumque recepturos, ait vates, vastitatis fore perfectionem usque ad finem sæculi, ostendens vastitatem extremam sine ulla mutatione usque ad finem mundi permansuram. Quod et Davidus indicavit: In ira, inquit, consummationis, et non erunt amplius; atque cognocent Dominum Jacobo et terminis terræ imperare⁴⁸. De hac extrema miserorum Judæorum in servitutem abactione etiam theologus sic loquitur: Cruce eos ad extremam adigente vesaniam, qua adversus servatorem Deumque nostrum usi sunt, Deum humana amictum natura ignorantes, sceptrum ferreum eminus ipsis minans contra se acciverunt. De nunc obtinente imperio loquor, et Judæorum, extremo exsilio, eorumque hodierna servitute ad dissipationem; qua a Romanis oppressi sunt. Quamet duratorem diutissime oraculis divinis credimus. Quisnam eorum qui lamentationes scibere norunt et miseras verbis æquare, istorum satis deploret fortunam? qui libri ista capiant? totius orbis terrarum in quem dispersi sunt, iis pro columna est in qua eorum calamitas incidatur; tum abolitus cultus, et solum urbis cognitum **333** difficile. Josephus quidem, qui ibi bello interfuit, ter 100000 Judæorum periisse scribit. De his plenius in Neronis imperio retulimus.

Beatus porro Chrysostomus Judæorum veoridiam redarguens inter multa alia etiam hæc habet: Quod si, Judæe, de sine rixaris ex præteritis disce præsentia. Sic enim considera. Descendisti in Ægyptum: sed id fuit exsiliium annorum 400, ac mox ex ista servitute te Deus asseruit, quanquam impie viveres et scortatione pessima te pollueres. Ex Ægypto eductus vitulum adoravisti, filios tuos filiasque Beelphegori et dæmonibus immolasti, templum polluisti, naturam pervertisti, abominandis sacrificiis montes, lucos, colles, fontes, flumina, hortos opplevisti, vates trucidasti, aras destruxisti, omne improbitatis genus exercuisti, neque quidquam tibi malitiæ atque impietatis reliquum fecisti. Et tamen deinde es restitutus libertati, tibi que patria et templum redditum sunt et pristinum vaticinii donum, rursusque vates habuisti et spiri-

tus sancti gratiam. Imo vero ne captivus quidem dum esses, iis destitutos es : nam et ibi Danielus ac Ez-chielus, et in Ægypto Jeremias, atque ante illa tempora Moses atque Aaron in solitudine. Secundum hæc ad usitatum tibi improbitatem tete retulisti, bacchatusque impio furore Græcam religionem amplexus. 400 es, Antiocho impio regnante. Atque huic cum triennium dediti, mox Maccabæorum opera rursum præclara statuistis tropæa. Nunc nihil tale, sed prorsus omnia contraria sunt ; quod maxime mirandum est. Nam et flagitiorum minus est et plus pœnarum, neque ulla mutationis spes. Neque enim 70 tantum anni elapsi sunt, sed multo plures ; neque vel umbram spei licet invenire, et quidem neque simulacrorum cultu id vobis merentibus. ut olim, neque aliis solitis facinoribus. οὐδὲ ἐλπίδος σκιάν ἔστιν εὐρεῖν, καὶ τὰυτὰ οὐδὲ εἰδωλολατρῶντων ὑμῶν, οὐτε ἄλλο τι ποιούντων ἄπερ ἔμπροσθεν ἐτολμᾶτε.

Ut autem apertius atque plenius ista enarremus, altius paulo res repetenda est. Ter in servitute acti sunt Judæi, nunquam non prædictam : nam divina justitia iis et tempus et locum et modum et afflictionem et reditum aliaque omnia accuratissime prædici curavit. De prima seu Ægyptiaca Deus Abrahamum ita præmonuit. Hoc certo scias, progeniem tuam in peregrino solo inquilinam fore, serviuteque pressam et afflictam iri annos 400. Sæculo quarto huc redibunt ⁴³. De secunda Jeremias ita vaticinatus fuerat : Sic fatur Dominus : Exactis Babylone 70 annis vos invisam, ac læta mea promissa implebo. Reducam vos in patriam servitute liberatos, colligamque vos ex omnibus populis et locis quo vos disjeceram, inquit Dominus ⁴⁴, 401 ac restituum vos eo unde vos abduxi. Hæc ergo duo exsilia compendio sunt explicata ; atque juxta ea oracula evenerunt ipsis neque gravia adeo neque insperata. Restat ut tertiam referamus calamitatem eorum, ac deinde de quarta dicamus, in qua hodieque sunt ; demonstramusque aperte neminem vatum iis malorum vel mitigationem, ne dum finem promisisset.

τρίτην ἐπαγαγεῖν. Ἐἴτα καὶ περὶ τῆς νῦν τετάρτης κατασχούσης αὐτοὺς εἰπεῖν δεῖ, καὶ δεῖξαι σαφῶς ὅπως οὐδὲ εἰς προφήτης ἐπηγγέλατο λύσιν ἔσσεσθαι τινὰ τῶν κατεχόντων αὐτοὺς κακῶν οὐτε μὴν ἀπαλλαγὴν τὸ συνολόν.

Quæ ergo est tertia ? In quam ab Antiocho Epiphane sunt conjecti. Mortuo enim Alexandro Macedonum rege, eo qui, Dario victo, rerum summam ad se transtulerat, multi postea reges exstiterunt. Ex quibus ortus etiam Antiochus ille longo post tempore templum combussit, sanctum adytum vastavit, sacrificia abolevit, Judæos subegit, eorumque rem publicam evertit. Hæc omnia exactissime, etiam dierum numero præcise annotato, Danielus prædixit, quando singula, qui, per quem et quo modo essent futura, quem finem, quam mutationem habitura. Hæc liquidius cognosces, si Danielicam visionem audias exponi. In qua vates per

ἀπέδωκε καὶ τὸ πάλαι τῆς προφητείας χάρισμα, καὶ πάλιν προφητῆται καὶ πνεύματος ἁγίου χάρις. Μᾶλλον δὲ οὐδ' ἐν τῷ καιρῷ τῆς αἰχμαλωσίας ἐγκατελείφθη, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ Δανιὴλ καὶ Ἰεζεχιήλ, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ Ἰερემίας καὶ μέντοι καὶ πρὸ τούτων Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν ἐν τῇ ἐρήμῳ. [P. 228] Καὶ μετ' ἐκεῖνα πάλιν ἐπὶ τὴν προτέραν ἐπανήλθεσθε κακίαν, καὶ ἐξεβακχεύθησθε, καὶ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν μετετάξω πολιτεῖαν ἐπὶ τοῦ ἀσεβοῦς Ἀντιόχου. Ἀλλὰ γε καὶ τότε παραδοθέντες Ἀντιόχῳ ἔτη τρία, τὰ λαμπρὰ διὰ τῶν Μακκαβαίων αἰθίς ἐστήσατε τροπαια. Ἀλλὰ νῦν τοιοῦτον οὐδὲν, ἀλλὰ τούναντιον, ἅπαν γέγονεν. Ὅ καὶ μάλιστα ἔστι θαυμάσαι, ὅτι τὰ μὲν τῆς κακίας ἔληξε, τὰ δὲ τῆς τιμαυρίας ἐπιτεταται καὶ οὐδ' ἐλπίδα τινὰ μεταβολῆς ἔχει. Οὐ γὰρ οὐδὲ ἐλπίδος σκιάν ἔστιν εὐρεῖν, καὶ τὰυτὰ οὐδὲ εἰδωλολατρῶντων ὑμῶν, οὐτε ἄλλο τι ποιούντων ἄπερ ἔμπροσθεν ἐτολμᾶτε.

Ἴνα δὲ σαφεστερον καὶ διεξοδικώτερον τὰ περὶ τούτων εἴπωμεν, ἄνωθεν πάλιν ἀρξώμεθα. Τρεῖς δουλείας ὑπέστησαν οἱ Ἰουδαῖοι χαλεπωτάτας, καὶ οὐδὲ μίαν χωρὶς προδρόσεως αὐτοῖς ἐπήγαγεν ἡ θεία δίκη, ἀλλὰ προλεχθῆναι παρεσκεύασεν αὐτοῖς καὶ τόπον καὶ χρόνον καὶ τρόπον καὶ κάκωσιν καὶ τὴν ἐπάνοδον καὶ τὰλλα πάντα μετὰ πολλῆς ἀκριβοῦσας. Καὶ περὶ μὲν τῆς ἐν Αἰγύπτῳ πρώτης διαλεγόμενος ὁ θεὸς οὕτως ἔφη τῷ Ἀβραάμ. Γινώσκων γινῶθι ὅτι πάροικον ἔσται τὸ σπέρμα σου ἐν γῆ ἄλλοτρίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ καὶ κακώσουσιν ἔτη τετρακασία, τετάρτη δὲ γενὴ ἐλεύσονται ὧδε. Περὶ δὲ τῆς δευτέρας εἶπεν Ἰερემίας. Οὕτως εἶπε Κύριος. Ὅταν μέλλῃ πληροῦσθαι τῇ Βαβυλωνίᾳ ὁ ἔτη, ἐπισκέψομαι ὑμᾶς, καὶ ἐπιστήσω ἐφ' ὑμᾶς τοὺς ἀγαθοὺς λόγους μου τοῦ ἀποστρέψαι εἰς τὸν τόπον ὑμῶν, καὶ ἐπιστρέψω τὴν αἰχμαλωσίαν ὑμῶν, καὶ ἀθροίσω ὑμᾶς ἐκ τῶν ἐθνῶν πάντων καὶ ἐκ τῶν τύπων ὑμῶν πάντων, οὐ, διέσπειρα ὑμᾶς ἐκεῖ, φησὶ Κύριος. Καὶ ἐπιστρέψω ὑμᾶς εἰς τὸν τόπον ὅθεν ἀπέκισα ὑμᾶς ἐκεῖθεν. Δύο μὲν τοιαύτας δουλείας ὁ λόγος διὰ συντόμου ἀπέδειξε, μετὰ προφητείας ἐπελθούσας αὐτοῖς, καὶ οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ ἀπροσδοκῆτως. Λείπεται οὖν δὴ λοίπον τὴν

Τίς οὖν ἔστιν ἡ τρίτη ; Ἡ ἐπὶ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς. Ἐπειδὴ γὰρ Ἀλέξανδρος ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς Δαρειὸν καθελὼν εἰς ἑαυτὸν παρέστησε τὴν ἀρχὴν, τελευτήσαντος τούτου πολλοὶ μετ' ἐκεῖνον ἐγένοντο βασιλεῖς ἀφ' ὧν εἷς καὶ οὗτος ὁ Ἀντιόχος μετὰ πολὺν ὑπεροχὴν χρόνον το τε ἱερὸν ἐνέπρησε, τὰ τε ἁγία τῶν ἁγίων ἠρῆμωσε, τὰς τε θυσίας καθεῖλε, τούς τε Ἰουδαίους ὑπέταξε, καὶ τὴν πολιτείαν αὐτῶν κατέλυσε πᾶσαν. Καὶ τὰυτὰ πάντα μετὰ ἀκριβοῦσας ἀπάσης καὶ μέχρι μιᾶς ἡμέρας προηγόρευτο παρὰ τοῦ Δανιὴλ, καὶ πότε ἔσται καὶ πῶς καὶ παρὰ τίνι καὶ τίνι τρόπῳ, [P. 220] καὶ ποῦ τελευτήσει, καὶ τίνι λήψεται μεταβολήν. Εἴσεσθε σαφέστερον

⁴³ Gen. xv, 13, 14. ⁴⁴ Jer. xix, 10.

αὐτῆς ἀκούσαντες τῆς ὁράσεως, ἔ δια παραβολῆς Ἀ μὲν ὁ προφήτης ἀνήγγειλε. Κριὸν μὲν καλεῖ τὸν τῶν Περσῶν βασιλέα Δαρσίον, τράγον δὲ τὸν τῶν Ἑλλήνων Ἀλέξανδρον, βασιλέα τῶν Μακεδόνων. Τέσσαρα δὲ κέρατα λέγει τοὺς μετ' ἐκεῖνον ἀντιστάνας, ἀφ' ὧν ὑπερὸν κέρασ αὐτὸς ὁ Ἀντίοχος ἔσω. Φησὶ γάρ· Εἶδον ἐν ὁράματι, καὶ ἰδοὺ κριὸς ἕστηκώς, καὶ αὐτῷ κέρατα ὑψηλὰ, καὶ τὸ ἐν ὑψηλότερον τοῦ ἐτέρου. Καὶ τὸ ὑψηλὸν ἀνέβαινον ἐπ' ἐσχάνων. Καὶ εἶδον τὸν κριὸν κερατίζοντα κατὰ θάλασσαν καὶ βορρᾶν καὶ νότον, καὶ τὰ θηρία πάντα οὐ στήσεται ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐξαιρούμενος ἐκ χειρὸς αὐτοῦ. Καὶ ἐποίησε κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ ἐμεγαλύνθη. Τὴν δύναμιν λέγει τὴν Περσικὴν, ἣ πᾶσαν ἐπίδραμε τὴν γῆν. Εἶτα περὶ τοῦ Μακεδόνα Ἀλεξάνδρου διαλεγόμενος φησὶ· Καὶ ἰδοὺ τράγος αἰγῶν ἤρχετο ἀπὸ Λιβῆς καὶ ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἦν ἀπτόμενος τῆς γῆς. Καὶ τῷ τράγῳ ἐκείνῳ κέρασ ἐθεωρεῖτο ἀνὰ μέσον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. Εἶτα λέγων τὴν πρὸς Δαρσίον προσβολὴν καὶ συμβολὴν αὐτοῦ γενομένην καὶ τὴν κατὰ κράτος νίκην, Ἦλθε, φησὶν, ὁ τράγος ἕως τοῦ κριοῦ τοῦ τὰ κέρατα ἔχοντος, καὶ ἠγριώθη, καὶ ἔπαισε τὸν κριόν, καὶ συνέτριψεν ἀμφοτέρω τὰ κέρατα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐξαιρούμενος ἐκ χειρὸς αὐτοῦ. Ἐπειτα διηγούμενος τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτήν καὶ τὴν τῶν τεσσάρων βασιλέων διαδοχὴν, ἐπάγει λέγων. Καὶ ἐν τῷ ἰσχυροῦσ αὐτὸν συντετριβὴ τὸ κέρασ τὸ μέγα, καὶ ἀνέβη κέρατα τέσσαρα ὑποκίτωθεν αὐτοῦ, εἰς τοὺς τέσσαρας ἀνέμους τοῦ οὐρανοῦ. Ἐντεῦθεν λοιπὸν ἐπὶ τὴν Ἀντιόχου βασιλείαν ἐλθὼν, καὶ δεικνύς ὅτι ἐξ ἐνὸς ἐκείνων τῶν τεσσάρων ἐστὶ, πάλιν φησὶ· Καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἰσχυροῦ, καὶ ἐμεγαλύνθη περισσῶς πρὸς νότον καὶ πρὸς ἀνατολήν. Καὶ σημαίνων ὅτι τὴν Ἰουδαϊκὴν πολιτείαν καθελεῖ, φάσκει· Καὶ δι' αὐτὸν θυσία ἐταράχθη παραπτώματι, καὶ ἐγενήθη καὶ κατεωδῶθη αὐτό. Καὶ τὸ ἅγιον ἐρημωθήσεται, καὶ γενήσεται περὶ τὴν θυσίαν ἁμαρτία. Τοῦ γὰρ βωμοῦ καθαιρεθέντος καὶ τῶν ἁγίων καταπατηθίντων ἐδῶλον ἕστησεν ἔνδον, καὶ θυσίαν ἐπέτελει τοῖς δαίμοσι παρανόμως. Ὅθεν φησὶν· Ἐβρῶφχαμαὶ ἡ δικαιοσύνη, καὶ ἐπόλῃσε, καὶ εὐωδῶθη. Εἶτα πάλιν ἐκ δευτέρου τὴν αὐτὴν βασιλείαν Ἀντιόχου Ἐπιφανοῦς λέγων καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὴν ἄλωσιν καὶ τὴν ἐρήμωσιν τοῦ ἱεροῦ, προστίθησιν καὶ τὸν χρόνον.

Ἀρξάμενος γὰρ ἀπὸ τῆς Ἀλεξάνδρου βασιλείας, αὐθες πρὸς τῷ τέλει τοῦ βιβλίου καὶ τὰ μεταξὺ πάντα διηγησάμενος ὅσα οἱ Πτολεμαῖοι καὶ οἱ Σέλευκοι σύρραγέντες ἀλλήλοισ ἐποίησαν καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν εἰργάσαντο, τοὺς δόλους, [P. 230] τὰς νίκας, τὰς στρατείας, τὰς μάχας, τὰς ναυμαχίας, τὰς πεζομαχίας, προῖων εἰς Ἀντιόχον τελευτᾶ πάλιν, καὶ φησὶ· Βραχίονες ἐξ αὐτοῦ στήσονται, καὶ βεθλωτῶσιν τὸ ἅγιασμα, καὶ μεταστήσουσιν τὸν ἐνδελχισμὸν, τὰς συνήθειας λέγων θυσίας καὶ καθημερινὰς. Καὶ δώσουσιν εἰς αὐτὸν βδέλυγμα, καὶ τοὺς ἀνομοῦντας διαθήκην (του-

A ambages nomine arietis Darium regem Persarum notat, hirci Græcorum Macedonumque regem Alexandrum, & cornuum reges qui ei successerunt; de quibus posterus cornu enatum est, Antiochus nimirum. Verba ejus sunt: Vidi divinitus apparentem visionem. Ecce stabat aries cornibus elatis, quorum unum erat altero sublimius, 402 idque posteriore loco surgebat. Vidique eum cornibus ictum edentem adversus mare, aquilonem et austrum; neque ullum animal poterat ante eum subsistere, neque erat qui ab eo defenderet. Itaque suo arbitrato agebat ac magnificus erat 43. His verbis exprimitur regnum Persicum, cujus potentia orbem terrarum pervagata est. Inde loquitur de Alexandro Macedone; Ecce autem hircus caprinus ingruerat a parte qua spirat Africus, super universam terram, neque tamen terram attingebat; conspiciebaturque inter oculos ejus cornu exstans. Postea conflictum ejus cum Dario ac victoriam de eo describens Venit, inquit, hircus iste usque ad cornutum illum arietem, et efferatus eum percussit, amboque ejus cornua contrivit, neque erat qui vim ejus ab ariete defenderet. Inde Alexandri exitum depingens quatuorque regum successionem, hæc infert: Cum autem hircus magnam esset potentiam adeptus, magnum cornu ejus frangitur, atque infra illud erumpunt alia quatuor cornua spectantia ad quatuor plagas mundi. Porro ad Antiochi regnum perveniens, illumque monstrans ex uno illorumque quatuor cornuum exstitisse, rursus dicit: Et exiit de uno illorum cornu validum, ingensque factum est versus meridiem et ortum. Tum indicans ab eo Judaicam rem publicam abolitum iri, addit: Ille peccato sacrificium conturbabit, contraque id rem prospere gessit, ac templum vastabitur, et loco 403 sacrificii erit flagitium 46. Nam Antiochus altari subverso sacrisque conculcatis in templo simulacrum statuit, ac contra legem dæmonibus sacrificavit. Ideo vates dicit: Et humi prostrata est justitia, contraque illam rem prospere gessit. Rursus deinde ipsum illud Antiochi Epiphani regnum Judæorumque cladem et excidium atque vastationem templi referens, tempus etiam commemorat.

D Nam rursus, initio petito ab Alexandri regno, sub finem libri, eaque omnia persecutus oratione quam ab eo Ptolemæi et Seleuci intestinis bellis congressi invicem facturi essent eorumque ductores, dolos, victorias, expeditiones, navalia et terrestria, prælia, progressus ad Antiochi usque regnum ita concludit: Et brachia ex eo existent, quæ sacrarium profanabunt, et juge saccificium abolebunt atque polluent, et eos qui testamentum violant (hoc est, Judæos a lege deficientes) abducent in lubricitatibus suis atque transferent; superabitque eos popu-

43 Dan. viii. 46 Dan. xi, 31.

lus qui Deum cognoscit (Maccabæos innuit et res a Juda Simone ac Joanne gestas), ac prudentes de populo multa intelligent. Atterentur autem cædibus et incendiis (incendium urbis rursus designat) et servitute re direptionibus. Atque in suis angustiis modicum eis feretur auxilium (indicans eos inter sua mala respirare 404 posse et ex iis aliquatenus emergere). Et accedent iis multi in lubricitatibus, multique prudentum deficient, innuens etiam eorum qui stabant multos lapsuros. Deinde etiam causam refert cur Deus eos passus sit in tantas calamitates devenire: Ut, inquit, eos igne exploraret ac probaret et usque ad definitum tempus purgaret. Hoc indicat Deum ista fieri sivilisse, uti eos expurgaret, et qui inter eos probi essent ostenderet. Deinde ejusdem Antiochi potentiam demonstrans ait: Agetque pro libito suo, exaltabitur, et fiet magnificus. Impietatem quoque ejus expressit: Superbe, inquit, Deo deorum obloquitur; et rebus secundis utetur, dum iræ finit fiat, ostendens Antiochum non a se ipso, sed propter Dei iram adversus Judæos conceptam tantum potentiam adepturum. Inde pluribus verbis complexus quæ is mala Ægypto Palæstinæque injuncturus, quomodo rediturus, quo vocante et qua necessitate urgente, tandem etiam mutationem istarum rerum exponit, et quod Judæi istis omnibus cladibus puniti tandem auxilium consequentur, misso ad eos tutandos angelo. Eo, inquit, tempore exsurget Michaelus magnus princeps, patronus populi tui. Ad eum usque diem calamitatis tempus erit, quæ tanta ingruet quanta ab omni hominum memoria nulla fuit. Eo autem die magna servabitur multitudo, scripta in libro, id 405 est, ii qui salute digni sunt. Sed quod præcipue quærebatur, nondum demonstravimus, nimirum tempus malorum istorum. Nam sicut primæ calamitati 400 annos definivit Deus, secundæ 70, ita videamus an hic quoque certum tempus statuatur. Id ergo invenimus in iis verbis quæ apud vatem sequuntur. Postquam Danielus inaudivit de calamitatibus istis multis atque magnis, de incendio urbis, legis abrogatione et servitute populi, cupit tandem eorum finem cognoscere, et si qua sit futura istorum malorum mutatio. Itaque sic interrogat: Domine, quis horum erit finis? Et respondetur: Vade, Daniele, quia sermones isti usque ad exitum temporis obsignati sunt⁴⁷. Ita obscuritas dictorum innuitur. Additurque causa cur permisum sit ea mala incidere: Donec, inquit, elignantur atque igne purgantur multi, et impii impie agent, neque sapient scelesti, prudentes autem sapient. Inde tempus nominat, quamdiu mala ista essent Judæos pressura: Ab eo, inquit, tempore, quo sacrificium jure mutatum fuerit. Jure seu assiduum sacrificium vocatur quotidianum: quotidie enim Judæi mane ac vesperi solebant Deo rem sa-

τίσει τοὺς παραβαίνοντας τῶν Ἰουδαίων ἀπέξουσιν ἐν δλισθήμασι μεθ' ἑαυτῶν καὶ μεταστήσουσι, καὶ λαβὴς γινώσκων τὸν Θεὸν αὐτοῦ κατισχύσουσι (τὰ ἐπὶ τῶν Μακκαβαίων λέγων καὶ τὰ ἐπὶ Ἰούδα καὶ Σίμωνος καὶ Ἰωάννου), καὶ οἱ συνετοὶ λαοῦ συνήσουσιν εἰς πολλὰ. Καὶ ἀσθενήσουσιν ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν φλογί· τὸν ἐμπρησμὸν τῆς πόλεως ἐξηγούμενος, πάλιν, καὶ ἐν αἰχμαλωσίᾳ καὶ ἐν διαρπυγῇ ἡμερῶν, καὶ ἐν τῷ ἀσθενῆσαι αὐτοὺς βοθηθήσονται βοθητῆριαν μικρὰν, ἐμφαίνων ὅτι μεταξὺ τῶν κακῶν ἐκείνων ὑνήσονται ἀναπνεύται καὶ ἀνενεγκεῖν ἐὰ τῶν καταλιθρότων αὐτοῦ δεινῶν, καὶ προστεθήσονται πρὸς αὐτοὺς πολλοὶ ἐν δλισθήμασι, καὶ ἀπὸ τῶν συνιόντων ἀσθενήσουσι δεικνύς ὅτι πολλοὶ καὶ τῶν ἐστῶτων πεσοῦνται. Εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν συνεχώρησεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐν τοσοῦτοις κακοῖς γίνεσθαι. Τίς δὲ εὐτη; Τοῦ πυρῶσαι, φησὶν, ἐν αὐτοῖς καὶ τοῦ ἐκλέξασθαι καὶ τοῦ ἐκλευκάναι ἕως καιροῦ πέρας. Τούτα γὰρ, φησὶν, ὁ Θεὸς συνεχώρησεν ὥστε αὐτοὺς ἐκκαθάραι καὶ δεῖξαι τοὺς ἐν αὐτοῖς δοκίμους. Εἶτα διηγούμενος αὐτοῦ ἐκείνου τὴν δύναμιν ἔφη. Καὶ ποιήσει κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ὑψωθήσεται καὶ μεγαλυνοθήσεται. Καὶ μέντοι καὶ τὴν βλάβημον αὐτοῦ γινώμην λέγων προσέθηκεν ὅτι ἐπὶ τὸν Θεὸν τῶν ὀσῶν λαλήσει ὑπέρογκα καὶ κατευθυνεῖ μέχρι συντελεσθῆναι τὴν ὄργην. Δεικνύς ὅτι οὐκ ἀπὸ τῆς οὐκείας γνώμης, ἀλλὰ διὰ τὴν ὄργην τοῦ Θεοῦ τὴν κατὰ τῶν Ἰουδαίων οὕτως ἐκείνος ἐκράτει καὶ ἴσχυεν. Εἰπὼν οὖν δι' ἑτέρων πλειόνων ὅσα κακὰ ἐργάζεται τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Παλαιστίνην, καὶ πῶς ἐπανήξει καὶ τίνος κλοῦντος, καὶ ποίας αἰτίας καταναγκαζούσης λέγει λοιπὸν καὶ τὴν μεταβολὴν τῶν πραγμάτων τούτων, καὶ ὅτι δίκην δόντες οἱ Ἰουδαῖοι διὰ τούτων ἀπάντων τεύξονται τίνος ἀντιλήψεως, ἀγγέλου πεμφθέντος εἰς τὴν ἐκείνων βοθητῆριαν. Ἐν τῷ καιρῷ γὰρ, φησὶν, ἐκείνη ἀναστήσεται Μιχαὴλ ὁ μέγας ἄρχων, ὁ ἐφροστῆκώς ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ λαοῦ σου. Καὶ ἔσται καιρὸς θλίψεως ὅσος οὐ γέγονεν ἄφ' οὗ γεγένηται ἔθνος ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἕως τοῦ καιροῦ ἐκείνου. Καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ σωθήσεται λαὸς πολλὸς ὁ γεγραμμένος ἐν τῇ βίβλῳ, τουτέστιν οἱ σωτηρίας ὄντες ἄξιοι. Ἀλλὰ τὸ ζητούμενον οὕτω καὶ νῦν ἀποδέδεικται. Τί δὲ τοῦτό ἐστιν; Ὅτι καὶ χρόνος ὥρισεν ἐν τοῖς κακοῖς τούτοις, ὥσπερ ἐκεῖ ἔτη τετρακόσια, καὶ μετὰ ταῦτα ἑβδομήκοντα. Ἰδῶμεν τοίνυν καὶ ἐν ταῦθα εἴ τινα χρόνον ὀρίζει. Ποῦ δὲ τοῦτο ἔστιν εὔρειν; Ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα λεγθησομένοις. Ἐπειδὴ γὰρ τὰ πολλὰ καὶ μέγιστα ἤκουσε κακὰ, τὸν ἐμπρησμὸν τῆς [P. 231] πόλεως, τὴν ἀνατροπὴν τοῦ νόμου, τὴν αἰχμαλωσίαν, ἐπιθυμεῖ λοιπὸν τὸ τέλος αὐτῶν μαθεῖν, καὶ εἴ τις ἔσται τῶν συμφορῶν τούτων μεταβολή. Καὶ διερωτῶν ἔλεγεν οὕτως· Κύριε, τί τὰ ἔσχατα τούτων; Καὶ εἶπε· Δεῦρο Δανιὴλ, ὅτι ἐμπεπραγμένοι εἰσὶν οἱ λόγοι ἕως καιροῦ πέρας, τὸ ἀσφές τῶν εἰρημένων αἰνιττόμενος. Εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν τῆς συγχωρήσεως τῶν κακῶν Ἐως ἂν ἐκλεγῶσι καὶ ἐκλευκανθῶσι καὶ πυρωθῶσι πολλοὶ, καὶ

⁴⁷ Dan. xii, 8, 9.

ἀνομήσουσιν ἄνομοι, καὶ οὐ συνήσουσι πάντες ἀσεβείς, καὶ νοήμονες νοήσουσιν. Ἔϊτα τὸν καιρὸν προλέγων ὅσον μέλλει κατέχειν αὐτοὺς τὰ δεινὰ, φησὶν· Ἐκ τῆς καιροῦ παραλλάξεως ἐνδελεχισμοῦ· ἐνδελεχισμὸς δὲ ἐκαλεῖτο ἡ καθημερινὴ θυσία· τὸ γὰρ ἐνδελεχὲς τὸ πυκνὸν καὶ συνεχές ἐστιν. Ἔθος γὰρ ἦν τοῖς Ἰουδαίοις καὶ ἐν πρώτῃ καὶ ἐν ἐσπέρῃ καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τῷ Θεῷ θύειν, καὶ διὰ τοῦτο ἡ θυσία ἐκείνη ἐνδελεχισμὸς ἐλέγετο· Καὶ ἤλλαξε, διὰ τοῦτο φησὶν ὁ ἄγγελος ὅτι ἀπὸ καιροῦ τῆς ἀλλάξεως τοῦ ἐνδελεχισμοῦ, τουτέστιν ἀπὸ τῆς καταλύσεως τῆς θυσίας, εἰσὶ δὲ ἡμέραι αὐτῆς, ὅπερ ἐστὶν ἔτη τρία ἡμῖς. Ἔϊτα δηλώνει ὅτι καὶ λύσις τῶν κακῶν τούτων ἔσται καὶ ἀπαλλαγὴ, ἐπήγαγε· Μακάριος ὁ ὑπομείνας καὶ φθάσας εἰς ἡμέρας αὐτῆς, ταῖς αὐτῆς μετ' ἐπιπέρας, ἐπειδὴ ἐν μηνὶ καὶ ἡμῖς μηνὸς τὴν συμφορὴν συνείδη γενέσθαι, ἐν ἧ' γέγονε καθαρὰ ἡ νίκη καὶ ἡ παντελής τῶν ἐπικειμένων κακῶν ἀπαλλαγὴ. Εἰπὼν γὰρ, Μακάριος ὁ ὑπομείνας καὶ φθάσας εἰς ἡμέρας αὐτῆς, τὴν ἀπαλλαγὴν ἐδήλωσε. Καὶ οὐκ ἀπλῶς εἶπεν· Ὁ φθάσας. Ἐπειδὴ γὰρ πολλοὶ τῶν ἀσεβησάντων εἶδον τὴν μεταβολὴν, οὐκ ἐκείνους μακαρίζει, ἀλλὰ τοὺς ἐν τοῖς καιροῖς τῶν κακῶν ὑπομείναντας καὶ μὴ προδόντας τὴν εὐσέβειαν καὶ τῆς ἀνέσεως τυχόντας. Ἄρα τι τούτων σαφέστερον γένοιτ' ἂν;

Ἔρα δὲ λοιπὸν ἐπὶ τὸ ζητούμενον ἐλθεῖν καὶ τὴν παροῦσαν αἰχμαλωσίαν καὶ δουλείαν, δι' ἣν καὶ πάντα κεινέκαμεν ταῦτα. Ὅτι μὲν οὖν αἱ τρεῖς προσηγορεύθησαν αἰχμαλωσίαι, ἡ μὲν ἔτη ἔχουσα ὁ, ἡ δὲ ο'. ἡ δὲ τρία ἡμῖς, ἰκανῶς ἐντεῦθεν ἡμῖν, ὡς οἶόν τε, ἀποδέδεικται. Φέρει δὲ λοιπὸν καὶ περὶ ταύτης εἰπωμεν. Ὅτι γὰρ καὶ περὶ τῆς ἐσχάτης τεταύτης καὶ τελευταίας προσηγορίας ὁ προφήτης οὗτος, αὐτὸν παρέξομεν τὸν Ἰωσήπον μάρτυρα, τὸν τὰ ἐκείνων φρονούντα. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπε τὰ περὶ τῆς Ἀντιόχου αἰχμαλωσίας καὶ μάρτυρα τὸν προφήτην παρήγαγεν, ἐπάγει καὶ περὶ ταύτης, καὶ φησὶ· Τὸν αὐτὸν γέ τοι τρόπον Δανιὴλ καὶ περὶ τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀνέγραψε, καὶ ὅτι ὑπ' αὐτῶν ἐρημωθήσεται, τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ὁ ναὸς καταλυθήσεται. Σὺ δὲ μοι σκόπει τὸ φιλάνθρωπος τοῦ ἀνδρός, εἰ καὶ Ἰουδαῖος ἦν, ἀλλ' οὐκ ἠέσχετο ζηλωσάσαι τὴν Ἰουδαϊκὴν φιλονεικίαν τε καὶ ψευδοπροφησίαν. Εἰπὼν γὰρ ὅτι ἐρημωθήσεται τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ὁ ναὸς καταλυθήσεται, [P. 232] ἔγραψεν, ὅτι δὲ στήσεται πάλιν τὰ τῆς ἐρημώσεως οὐκέτι προσέθηκεν, ἐπειδὴ μὴδὲ τὸν προφήτην εὔρε τοιοῦτόν τι προσθέντα. Πού τοίνυν εἶπε Δανιὴλ ὅτι ὁ ναὸς ἐρημωθήσεται; Ἄκουσον. Ἐπειδὴ γὰρ τὴν προσευχὴν ἐκείνην τὴν ἐν σακκῷ καὶ σποδῷ ἐποίησατο, ἦλθε Γαβριὴλ πρὸς αὐτόν, καὶ φησὶν· Ἐδομάδες ἐβδομάδες συνειρηθήσαν ἐπὶ τὸν λαόν σου καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν. Ἰδοὺ καὶ ἐνταῦθα χρόνος ἐρῆται οὐ τῆς αἰχμαλωσίας, ἀλλὰ μετ' ὅσον χρόνον ἐμελλεν ἡ αἰχμαλωσία ἀπαντήσεσθαι. Ἔϊτα πάλιν φησὶν ἀκριβέστερον· Καὶ γνώση καὶ συνήσεις ἀπὸ ἐξόδου λόγων τοῦ ἀποκριθῆναι καὶ τοῦ οἰλοδομήσαι Ἱερουσαλὴμ, ἕως Χριστοῦ τοῦ ἡγουμένου, ἐβδομάδας ζ' καὶ ἐβδομάδας ξβ'. Ἐνταῦθά μοι νουνεῶς πρόσχε' τὸ γὰρ πᾶν ἐνταῦθά ἐστὶ τὸ ζητούμενον. Ἐβδομάδες οὖν ζ' καὶ ἐβδομάδες ξβ' ὑπὲρ ἔτη εἰσὶν. Ἐβδομάδας γὰρ οὐκ ἡμερῶν ἐνταῦθα λέγει, εὐδὲ μηνῶν, ἀλλ' ἐβδομάδας ἐνιαυτῶν. Ἀπὸ δὲ Κύρου ἐπὶ Ἀντιόχου τὸν Ἐπιφανῆ καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν ἐκείνην ἔτη εἰσὶν κλδ'. Ἔϊτα διδάσκων ἡμᾶς

A cram facere. Ab ejus ergo mutatione, hoc est ab ejus abolitione, dies eunt 1290, nimirum anni 3 s. Deinde malorum istorum finem fore infert: Beatus qui perfert et sustinet usque 406 ad dies 1335, addens prioribus dies 48: nam mense toto et dimidio exacto pugna est commissa solidaque victoria parta et omnibus malis prorsus liberati Judæi. Dicens enim, Beatus qui perfert et sustinet dies 1335, liberationem a malis declaravit. Neque simpliciter eum vocat beatum qui ad eum usque diem pertigerit. Nam multi etiam impii mutationem istam viderunt; neque tamen eos felices dicit, sed eos tantum qui in istis calamitatibus patientia usi pietatem non prodiderunt, atque tunc sublevati sunt. Hisne aliquid evidentius dici potest?

B Tempus ergo est ut ad restitutum revertamur, cujus gratia hæc adduximus, et de ultimo Judæorum exsilio dicamus. Satis enim perspicue demonstravimus trium priorum calamitatum tempora expresse prædicta fuisse, annorum 400, annorum 70, annorum 3 s. Dicamus ergo etiam de quarta: nam de hac etiam quarta atque postrema Danielum vaticinatum, vel Josephum, hominem ab ipsorum partibus, testem citare licet. Cum enim de excidio Antiochico locutus Danieli testimonio sua confirmasset, de quarto sic infert: Eodem modo Danielus etiam de Romanorum imperio vaticinatus est, Hierosolymam ab iis vastatum templumque aversum iri. Ac mihi veritatis studium in eo viro considera, 407 qui tametsi Judæus erat, Judaicam tamen contendendi et mentiendi libidinem imitati noluit. Cum enim excidium urbis et templi scripsisset, non addit quando ei calamitati finis sit futurus, quia ipsum quoque vatem nihil tale addidisse videbat. Audi vero ubi Danielus vastationem templi prædixerit. Postquam sacro indutus et cinere conspersus Deum deprecatus fuit, venit ad eum Gabrielus ac dicit: 70 septimanæ deciduntur populo tuo, et urbi sanctæ. Ecce tempus quo non ipsius calamitatis mora, sed quando esset futura ea designatur. Mox expressius ait: Cognosces atque intelliges, ab exitu sermonis, cum decretum fiet de instauranda Hierosolyma, usque ad imperium uncti, erunt septimanæ 7 et septimanæ 62. Atque hic mihi diligenter animum advertite: hic enim est id quod quaeritur. Septimanæ 7 et aliæ 62 annos redigunt 483: non enim dierum, non mensium, sed annorum septimanæ intelliguntur. Jam a Cyro usque ad Antiochum Epiphanem et urbem ab eo captam, anni sunt 394. Docet porro nos, a quo initio anni sunt numerandi: non a die reditus, sed a publicatione decreti de instauranda urbe. Atqui non Cyro, sed Artaxerxe demum Longimano regnante ea est refecta. Nam a reditu Judæorum supervenit Cam-

byses, deinde Magi, post eos Darius Hystaspis filius, A
 indo Xerxes Darii filius et Artabanus, tandem 408
 Artaxerxes Longimanus regno Persico est potitus. Eius regni anno vicesimo Neemias profectus urbem reparavit ; quod Esdras nobis accurate narrat. Inde si numeremus annos 483, prorsus ad excidium ejus pertingemus. Sicut Artabanus his verbis testatur Josephus : urbis autem et templi vastationem secundum Danielicum oraculum evenire contigit ante annos 408. Propterea, inquit, ædificabitur platea et murus. Cum ergo refecta fuerit urbs suamque formam receperit, tunc incipe numerare 70 septimanas ; quibus finitis, delebitur unctio et cessabit iudicium, uti prius diximus. Enimvero post excidium urbis, quod Vespasiano et Tito imperantibus fuit, Adriano imperante, Judæi collecti irritate contra Deum conatu aggressi sunt rem publicam pristinam instaurare. Sed Adrianus eos armis demuit, urbemque funditus evertit, et reliquias ejus omnes abolevit ; aliamque inde ibi urbem condens de suo nomine Æliam dixit. Itaque Christus post Antiochi tempora exhibitus et futurum excidium præciciens, ostendensque de eo Danielum esse vaticinatum, ait : Cum videbitis abominandum vastitatis signum, de quo Danielus vates locutus est, stare in loco sancto, qui legit, animum advertat. Quia enim omne simulacrum et effigies humana a Judæis abominatio dicitur, per ambages illam statuam innuens, simul et quando et a quo urbs esset excindenda 409 monstravit. Atque id de Romanis esse dictum, etiam Josephi testimonio docuimus. Quid ergo Judæis superest quod dicant ? quando vates calamitatum simul tempora prædicentes definita, hujus nullum terminum constituerunt, sed contra vastitatem eam usque ad finem mundi duraturam pronuntiaverunt. Satisque est a nobis demonstratum, si quidem finis esset futurus huic ultimo exsilio, vates divinos eum fuisse prædicturos et nequaquam silentio præterituros. Quippe superiores miseras omnes cum ita prædixerint ut simul spatium quod duraturæ essent definirent, modosque et tempora exprimerent, sicuti ex Scriptura docuimus, huic ultimæ nemo eorum tempus constituit. Id quidem urbis et rei publicæ fore excidium, addito quot annos post reditum Babylone id eventurum esset, vaticinatus est Danielus : finem autem istis malis aliquem fore neque ille neque quisquam omnino vatum prædixit : imo, uti diximus, contrarium pronuntiaverunt, usque ad finem mundi in istis miseriis futuros Judæos. Idque admodum consentaneum fuit ; et tantum ab illo excidio temporis elapsum iis testimonium perhibet, quo toto ne vestigium quidem ulum aut principium bonæ mutationis sese ostendit. Et quidem Judæi sæpe conati templum reficere sub Adriano, Constantino et Juliano, prohibiti sunt, primum quidem a militibus, sub Juliano autem igni ex fundamentis erumpente eorumque intempestivum atque impium conatum avertente. Dicant vero nobis quidnam causæ 410 sit, quod et in Ægypto

πόθεν ἀριθμῆσαι δεῖ, ὅτι οὐκ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐπιπόδου, ἀλλ' ἀπὸ ἐξόδου λόγων τοῦ ἀποκριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδομηθῆσαι Ἱερουσαλήμ. Οὐκ ἐπὶ Κύριον δὲ ἠποδομήθη, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Ἀρταξέρξου τοῦ μακρόχειρος. Μετὰ γὰρ τὴν καθοδὸν ἐπανῆλθε Καμβύσης, εἶτα οἱ Μάγοι, καὶ μετ' ἐκείνους Δαρείος Ἰστάππος, μεθ' ὃν Ξέρξης ὁ Δαρείου καὶ Ἀρταβάνης. Εἶτα Ἀρταξέρξης ὁ Μακρόχειρ ἐβασίλευσε τῆς Περσίδος ἐν τῷ κ' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ Νεεμίας ἀνεληθὼν τὴν πόλιν ἀνίστησεν, ἅπερ ὁ Ἐσδρας ἀκριβῶς ἡμῖν διηγήσατο. Ἄν τοίνυν ἐντεῦθεν τετρακῆσια ὀγδοήκοντα τρία θῶμεν ἔτη, ἤξομεν πέντως ἐπὶ τὴν κατασκαφὴν ταύτης, ὡς καὶ Ἰωσήπος αὐτῆς μαρτυρεῖ λέγων· Τὴν δὲ τῆς πόλεως καὶ τοῦ ναοῦ ἐρήμωσιν συνέβη γενέσθαι κατὰ τὴν Δανιὴλ προφητείαν, πρὸ ὃ καὶ ἡ γενομένην ἐτῶν. Διὰ τοῦτο ἡσθ'· Οἰκοδομηθήσεται πλατεῖα καὶ περίτειχος. Ἐπειδὴν οὖν ἀναστῆ καὶ τὸ οἰκεῖον ἀπολάβῃ σχῆμα, ἀπ' ἐκείνου τὰς ὀκτώμαδας ἀριθμεῖ. Μετὰ δὲ τὰς ὀκτώμαδας ἐξολοθρευθήσεται χρίσμα, καὶ κρίμα οὐκ ἔσται ἐν αὐτῷ, καθὼς προεῖρηται. Μετὰ γὰρ τὴν Οὐεσσασιανοῦ καὶ Τίτου γενομένην ἐρήμωσιν ἐπὶ Ἀδριανοῦ συστάντες οἱ Ἰουδαῖοι ἐσπούδαζον ἐπὶ τὴν προτέρην πολιτείαν ἐπανελθεῖν οἱ μάταιοι θεομαχοῦντες. Χειρωσάμενος δὲ αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς καὶ τὴν πόλιν πᾶσαν καταστρέψας καὶ τὰ λείψανα ἀφανίσας πάντα, καὶ μετὰ ταῦτα αὐτὴν ἀνεγείρας, Αἰλίαν αὐτὴν προσηγόρευσε κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐπωνυμίαν. Ὄθεν ὁ Χριστὸς μετὰ Ἀντίοχον τὸν Ἐπιφανῆ παραγενόμενος, καὶ προαναφωνῶν τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι αἰχμαλωσίαν, καὶ δεικνύς ὅτι ὁ Δανιὴλ περὶ αὐτῆς προεῖπε, φησὶν· Ὄταν [P. 233] ἴδῃτε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ προφήτου, ἐστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ὁ ἀναγινώσκων νοεῖτω. Ἐπειδὴ γὰρ ἅπαν εἶδωλον καὶ πᾶν ἐκτύπωμα ἀνθρώπου βδέλυγμα παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις ἐκαλεῖτο, αἰνιγματωδῶς ἐμφανῶν τὸν ἀνδριάντα ἐκείνον, ὁμοῦ καὶ πότε καὶ ὑπὸ τίνος ἔσται ἡ αἰχμαλωσία προαναγγέλλειν. Ὅτι δὲ περὶ τῶν Ῥωμαίων εἴρηται ταῦτα, καὶ Ἰωσήπος μαρτυρεῖ, καθὼς προέφημεν. Τίς οὖν αὐτοῖς ὑπολείπεται λοιπὸν λόγος ; Ὄταν τὰς μὲν αἰχμαλωσίας οἱ προφήται φαίνονται μετὰ διωρισμένων χρόνων εἰπόντες, αὐτῆ δὲ μηδένα χρόνον ὀρίσαντες, ἀλλὰ τούναντιον εἰπόντες ὅτι μέχρι συντελείας ἔσται ἡ ἐρήμωσις. Ὅτι μὲν εἰ τέλος ἡ παρούσα ἐμελλε δουλεῖα λήψεσθαι, καὶ τοῦτο ἂν προεῖπον οἱ προφῆται καὶ οὐκ εἰσησαν, ἱκανῶς ἀπεδείξαμεν, τὰς αἰχμαλωσίας ἀπάσας μετὰ προῤῥήσεως δεῖξαντες ἐπενεχθείσας αὐτοῖς· ἐκάστης γὰρ τούτων καὶ τρόπους καὶ χρόνους προανακηρυχθέντας διὰ τῶν θεῶν Γραφῶν ἀπεδείξαμεν. Τῇ παρουσίᾳ δὲ οὐδεὶς προφήτης ὤρισε χρόνον, ἀλλ' ὅτι μὲν ἔξει καὶ ἐρημώσει πάντα καὶ μεταστήσει τὴν πολιτείαν, καὶ μετὰ πόσον χρόνον τῆς ἐκ Βαβυλῶνος ἐπανόδου συμβήσεται, προεῖπε ὁ Δανιὴλ, ὅτι δὲ τέλος ἔξει καὶ στήσεται πού τὰ κατὰ ταῦτα, οὐτ' ἐκείνος ἐδήλωσεν οὐτ' ἄλλος τις προφήτης, ἀλλὰ καὶ τούναντιον, ὡς εἴρηται, προεῖπον ὅτι ἕως συντελείας καθέξει αὐτοὺς ἡ ταλαιπωρία αὕτη. Καὶ μάλα εἰκότως· καὶ γὰρ μαρτυρεῖ τοῖς εἰρημένοις ὁ

τοσοῦτος διαγεγόμενος χρόνος καὶ οὔτε ἔχνος οὔτε A
 προοίμιον χρηστῆς μεταβολῆς ἐνδειξάμενος, καὶ
 ταῦτα πολλάκις ἐπιχειρησάντων αὐτῶν ἀναστῆσαι
 τὸν ναὸν, ἐπὶ Ἀδριανοῦ καὶ Κωνσταντίνου καὶ Ἰου-
 λιανοῦ, καὶ διακωλυθέντων πρῶτον μὲν ὑπὸ στρα-
 τιωτῶν, ὕστερον δὲ ἐπὶ τοῦ παραβάτου πυρὸς τῶν
 θεμελίων ἐκπηδῆσαντος καὶ κατασχόντος αὐτοὺς τῆς
 ἀκαίρου φιλονεικίας τε καὶ παραβάσεως. Ὅθεν τοί-
 νον λεγέτωσαν ἡμῖν, τίνας ἕνεκα ἐν Αἰγύπτῳ μὲν
 τοσοῦτον διατρίψαντες χρόνον ἐν κακουχίᾳ ἐλέους
 ἔτυχον, καὶ εἰς Βαβυλῶνα πάλιν ἀπενεχθέντες ἐπανῆλ-
 θον εἰς τὰ ἴδια, καὶ ὕπ' Ἀντιόχου τοσαῦτα κακὰ
 παθόντες αὐθις πρὸς τὸ πρότερον ἐπανῆλθον ἀξίωμα,
 νῦν δὲ οὐδὲν τοιοῦτον γεγένηται, ἀλλὰ πεντακοσίων
 ἐτῶν, νῦν δὲ χιλίων ἐξ ἑκείνου διεληθόντων οὐδὲ ἀ-
 νιγμα τοιούτης μὲταβολῆς ὁρώμεν φαινόμενον οἶον B
 τὸ πρότερον. Εἰ δὲ τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν προβάλοιντο,
 καὶ εἴποιεν, Ἐπεὶ ἡμάρτομεν τῷ Θεῷ, διὰ τοῦτο οὐκ
 ἀπολαμβάνομεν τὴν οἰκειάν χάραν, πάλιν δ' ἂν εἰκό-
 τως αὐτοὺς ἐρήτομαι. Διὰ τὰς ἀμαρτίας ὑμῶν, ὦ
 Ἰουδαῖοι, ἔξω τῆς Ἱερουσαλήμ διατρίβετε χρόνον
 τοσοῦτον; Καὶ τί τὸ καινὸν καὶ [P. 234] παράδοξον;
 Μὴ γὰρ νῦν ἐν ἀμαρτίαις ζῆτε μόνον, παρὰ δὲ τὴν
 ἀρχὴν ἐν δικαιοσύνῃ καὶ κατορθώμασιν; Οὐκ ἄνωθεν
 καὶ ἐξ ἀρχῆς συναντιράφητε παρανομίας; Οὐχὶ τῆς
 θλάσεως σχιζομένης καὶ τῶν πετρῶν ῥηγνυμένων
 καὶ τοσοῦτων θυμαίων γινομένων περὶ τῆς ἐρήμου
 προσευχήσατε μόσχῳ; Οὐ τὸν Μωϋσεία λίθοις βάλ-
 λοντες καὶ ἕτεροις μυρίοις τρόποις ἀνελεῖν ἐπεχειρή-
 σατε πολλάκις, καὶ τὸν Θεὸν παρωργίζετε βλασφη-
 μούντες; Οὐ τῷ Βεελφεζὼρ ἐτελέσθητε; Οὐ τοὺς
 κύριους ὑμῶν καὶ τὰς θυγατέρας ἐθύσατε τοῖς δαιμο-
 νίοις καὶ τοὺς ἄλλοτρίους θεοὺς ἐθεραπεύσατε; Οὐ
 πᾶν εἶδος ἀμαρτίας καὶ κακίας ἐπεδείξασθε; Πῶς
 οὖν ὑμᾶς οὐκ ἀπεστράφη τότε ὁ Θεός, ἀλλὰ μετὰ
 τὰς παιδοκτονίας καὶ τὰς εἰδωλολατρίας, μετὰ τὴν
 πολλὴν ἀγνωμοσύνην, καὶ προφήτας ἀφῆκε παρ' ὑμῖν
 εἶναι διαφόρους, καὶ σημεῖα ἐργάζοντο καὶ θαύ-
 ματα παράδοξα; Τίνας οὖν ἕνεκεν κάλει μὲν ἀσε-
 βούντες καὶ μυρία διαπραττόμενοι δεινὰ τοσαύτης
 εὐνοίας ἀπηλάσασθε παρὰ Θεοῦ καὶ προστασίας καὶ
 προμηθείας, νῦν δὲ οὔτε εἰδωλολατροῦντες οὔτε παι-
 δοκτονούντες ἐν αἰχμαλωσίᾳ ταλαιπωρίᾳ διάγετε;
 Μὴ γὰρ ἕτερος ἦν Θεός τότε καὶ ἕτερος νῦν; Οὐκ
 αὐτὸς ἐστὶ καὶ ὁ ἐκεῖνα οἰκονομῶν καὶ ταῦτα νῦν ἐργα-
 ζόμενος; Διὰ τί, ττε μέλιζω μὲν ἦν τὰ ἀμαρτήματα,
 πολλὰ δὲ ἔξα ὑμῖν ἦν παρὰ Θεοῦ, δετε δὲ ἐλάττονα D
 πλημμελεῖτε νῦν, παντελῶς ὑμᾶς ἀπεστράφη καὶ
 ἀτιμία παρέδωκεν ἀπεράντῳ; Ἀλλὰ κἄν ὑμεῖς σι-
 γήσητε, οἱ λίθοι κειράζονται. Ἐπειδὴ γὰρ κατὰ
 τοῦ Δεσπότητος τὰς χεῖρας ἐξετείνετε, διὰ τοῦτο οὐκ
 ἔσται ὑμῖν διόρθωσις οὐδὲ συγγνώμη λοιπὸν οὐδὲ
 ἀπολογία. Τότε μὲν γὰρ εἰς δούλους ἦν τὰ τολμώ-
 μενα, νῦν δὲ πάντα ἐκεῖνα τὰ παλαιὰ σαφῶς ἀπε-
 κρύψατε διὰ τῆς εἰς τὸν κοινὸν Δεσπότην Χριστὸν
 μανίας. Ὅθεν καὶ μερίζοντες κολάζεσθε, καὶ οὐδ' οὐ-
 τως ἀπέχεσθε τῆς πατρικῆς ἐμβροντησίας τε καὶ
 λύσεως, πλάνον αὐτὸν καὶ παράνομον ἀποκαλοῦντες.
 Εἰ γοῦν πλάνος ἦν ὁ Χριστός, ὡς φατε, καὶ παράνο-

tantum tempus in magnis miseriis versatos Deus
 miseratus est, in Babylonem captivi abducti inde
 in patriam reducti sunt, et tot malis ab Antiocho
 affecti tamen pristinam recuperarunt dignitatem,
 nunc autem tale nihil fit, sed 500, imo 1000 jam
 exactis ab excidio annis ne speciem quidem ullam
 priorum mutationum videmus? Quod si peccata sua
 causentur, dicantque ideo sibi patriam non reddi,
 quia delictis suis Deum offenderint, haud abs re
 fuerit ita eos rogare: Propter peccata vestra, o Ju-
 daei, tanto tempore Hierosolyma extorres degitis?
 Quid hoc novi et inauditi est? scilicet antiquitus
 juste vixistis et officii rationes tenuistis, ac non
 jam inde ab initio innumera inter delicta vitam
 egistis? nonne cum et mare scindi et saxa rumpi
 totque alia miracula vidissetis in solitudine, tamen
 vitulum adoravistis? Nonne Mosen lapidibus obruere
 multisque aliis modis interficere saepenumero ag-
 gressi estis? Nonne Deum impiis dictis irritastis?
 Nonne Beelphehori initiati estis? Nonne filios et
 filias vestras daemionibus immolastis? Nonne alienos
 deos coluistis? Nonne omne flagitiorum ac malitiae
 genus exarcuistis? Qui sit ergo quod tunc Deus vos
 non est aversatus, sed post infanticidia vestra, post
 impios deastrorum cultus, post extremam ingrati-
 tudinem cum vates vobis misit varios, **411** tum
 miracula et prodigia inusitata edidit? Cur olim
 tanta impietate obstricti et tot flagitiis ac sceleribus
 cooperti Deum ita benevolum propitium atque tu-
 torem habuistis, nunc autem neque impio cultu
 neque infantium caede eum irritantes in servitute et
 miseriis vitam degitis? Nisi fortassis alius nunc est
 quam quondam Deus, neque idem et illa et haec
 egit. Alioqui cur vos tanto in pretio habuisset, cum
 graviora committeretis peccata, nunc vero cum mi-
 nus delinquitis, omnino aversatus infinitae ignomi-
 niae exponeret? At enim vobis tacentibus vel lapi-
 des vociferabuntur. Ex quo enim manus Domino
 intulistis, porro neque correctio vobis reliqua est
 neque venia neque defensionis locus est. Nam priores
 vestrae injuriae in servos erant profectae a vobis:
 Christo autem per insaniam necando priora vestra
 scelera novi magnitudine obliterastis. Ea de causa
 nunc gravioribus suppliciis afficiimini. Et tamen ne
 sic quidem majorum vestrorum vaecondiam atque
 rabiem deponitis, stiamnum Christum impo-
 storem atque legis violatorem appellatis. Qui si
 talis fuisset qualem vos dicitis, propter necem ei
 illatam bos majori etiam quam ante in existima-
 tione esse conveniebat. Si enim Phinees uno legis
 violatiore trucidato iram Dei, quae contra totum
 exarserat populum, placavit (stabat enim, ait Scri-
 ptura, Phinees, et placabat Deum, ac desiit occidio,
 eaque res illi justitiae loco imputata est), quanto
 magis vobiscum ita agi debuit, si quidem is quem
 in crucem **412** egistis legis erat violator? Audes
 tamen adhuc quaerere unde constet Deum vos om-
 nino aversari, cum quidem res ipsa clamet, et vo-
 cem tuba clariorem edat urbis excidium, templi

vastatio, et reliqua omnia. Ab hominibus, aiunt, non a Deo ista sibi mala imposita. Quodsi non ira Dei, sed homines horum essent malorum auctores, utique excidium ea finisset, neque ultra ignominiae atque miseriae ventum esset.

πολλῶ μᾶλλον ἐφ' ὑμῶν ἔδει τοῦτο γενέσθαι, εἴ γε παράνομος ἦν ὁ ὑφ' ὑμῶν σταυρωθεὶς. Καὶ πόθεν δῆλον, φησὶν, ὅτι τέλειον ἀπειστράφη ὑμᾶς ὁ Θεός; Ἰὼν πρῶτον ἀφιέντων φωνὴν διὰ τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως, διὰ τῆς ἐρημώσεως τοῦ ναοῦ, διὰ τῶν ἄλλων ἀπάντων. Ἄλλ' ἄνθρωποι, [P. 235] φησὶν, ἐπήγαγον, οὐχ ὁ Θεός. Εἰ γοῦν ἀνθρώπων ἔργα ταῦτα καὶ οὐχὶ τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, ἔδει μέχρι τῆς ἀλώσεως τὰ ὑμῖν στήναι καὶ μὴ περαιτέρω προελθεῖν ὑμῖν τὴν ἀτιμίαν καὶ κἀκωσιν.

Verum esto ita uti dicitis, ac muros, urbem et allare dejecerint homines; num et homines hominum vi existere cessaverunt? num homines gratiam Spiritus aliaque apud vos magna aboleverunt? Cujus generis est, quod nunc neque, ut quondam, vox a propitiatorio effertur, neque ut unctio constat efficacitas, neque lapis sacerdotis doret. Nam Judaica religio sua principia non omnia de rebus terrestribus habebat, sed pleraque et praecipua caelitus: exempli causa, sacrificia Deus praescripserat; atque are quidem, ligna, culter et sacerdos terrena erant, ignis autem qui in adyto arsurus et sacrificium consumpturus erat, caelitus habebat ortum: non enim homo ignem templo iulerebat, sed flamma de caelo lata sacrificium perficiebat. Item si qua de re certiores fieri cuperent, inter Cherubinos et propitiatorum vox quaedam edebatur futura praedicens. Eodem modo de lapide qui supra pectus sacerdotis summi pendebat, fulgor exibat qui futura detegeret; unde ei nomen **ⲁⲛⲧⲉⲛⲧⲉⲛⲧⲉⲛ** patefactionis. Itemque si quis inungeretur, gratia Spiritus in eum insiliebat et oleum resilliebat. Iisque rebus vates erant administri, ac saepe nebula et fumus adytum occupaverunt. Ne igitur pro impudentia vestra, calamitates vestras hominibus acceptas ferretis, non urbis modo et templi excidium fieri Deus permisit, sed et eas res quarum de caelo principia erant e medio sustulit. Cur enim nunc et prophetis et omnibus istis divinis rebus destituitis? Nonne in promptu est id fieri, quia Deus vos aversatur? Unde, dicitis, id liquet? Inde quod quondam admodum impii fuistis: nunc autem post cruci affixum Christum, cum videamini rectius vivere, graviore penditis poenas, nihilque priorum bonorum vobis adest; neque vero unquam aderit, quemadmodum divinae praedictiones perspicue ostendunt. Vultisne ut plures etiam vates contra vos ad auxilium advocemus, qui diserte pronuntiant finem esse rerum vestrarum, nostras res florituras, ac per totum orbem propagatum iri praeconium, aliumque sacrificandi modum instituendum, vestro sublato? Sane non producam testem Isaiam aut Jeremiam aut alios qui ante Babylonicum vixerunt exilium, ne ea impleta fuisse dicatis quae illi mala minati sunt: sed Malachiam, qui post vestrum ex Babylone reditum et urbis instaurationem evidenter de vestris rebus est vaticinatus. Is ergo cum Ju-

μος, ἐχρῆν μᾶλλον ὑμῖς εὐδοκιμῆσαι, ὅτι αὐτὸν ἀπεκτείνετε. Εἰ γὰρ Φινεὺς ἕνα τινὰ παρανομοῦντα ἀνελὼν ὀλοκλήρον τὴν κατὰ τοῦ ἔθνους ὀργὴν κατέπαυσεν (ἔστη γὰρ Φινεὺς καὶ ἐξήλασάτο, καὶ ἐκόπασεν τὴν θραῦσιν, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην), πολλῶ μᾶλλον ἐφ' ὑμῶν ἔδει τοῦτο γενέσθαι, εἴ γε παράνομος ἦν ὁ ὑφ' ὑμῶν σταυρωθεὶς. Καὶ πόθεν δῆλον, φησὶν, ὅτι τέλειον ἀπειστράφη ὑμᾶς ὁ Θεός; Ἰὼν πρῶτον ἀφιέντων φωνὴν διὰ τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως, διὰ τῆς ἐρημώσεως τοῦ ναοῦ, διὰ τῶν ἄλλων ἀπάντων. Ἄλλ' ἄνθρωποι, [P. 235] φησὶν, ἐπήγαγον, οὐχ ὁ Θεός. Εἰ γοῦν ἀνθρώπων ἔργα ταῦτα καὶ οὐχὶ τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, ἔδει μέχρι τῆς ἀλώσεως τὰ ὑμῖν στήναι καὶ μὴ περαιτέρω προελθεῖν ὑμῖν τὴν ἀτιμίαν καὶ κἀκωσιν.

Πλὴν ἔστω κατὰ τὸν ὑμέτερον λόγον, ὅτι τὰ τεύχη κατέστρεψαν ἄνθρωποι: καὶ τὴν πόλιν καθείλον καὶ τὸν βωμὸν ἀνέστρεψαν· μὴ καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἄνθρωποι κατέπαυσαν· μὴ καὶ τὴν τοῦ Πνεύματος χάριν καὶ τᾶλλα τὰ σεμνὰ τὰ παρ' ὑμῖν αὐτὰ κατέλυσαν, ὅσον τὸ φωνὴ ἐκ τοῦ ἱλαστηρίου φέρεσθαι, τὴν ἐπὶ τῷ χρίσμασι γενομένην ἐνέργειαν, τὴν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦ ἱερέως δῆλωσιν; Καὶ γὰρ ἡ Ἰουδαϊκὴ πολιτεία οὐχὶ κάτωθεν εἶχε τὰς ἀρχὰς ἀπάσας, ἀλλὰ τὰς πλείους καὶ σεμνοτέρας ἄνωθεν ἐκ τῶν οὐρανῶν. Οἷόν τι λέγω· θυσίας γίνεσθαι συγχωρήσας, ὁ μὲν βωμὸς ἦν κάτω καὶ τὰ ξύλα καὶ ἡ μάχαιρα καὶ ὁ ἱερεὺς, τὸ δὲ πῦρ τὸ μέλλον ἐν τοῖς αἰθέροις τοῖς ἐκείνοις εἶναι καὶ δαπανᾶν τὰς θυσίας ἄνωθεν τὴν ἀρχὴν εἶχεν· οὐ γὰρ ἄνθρωπος εἰς τὸν ναὸν εἰσῆγε πῦρ, ἀλλὰ φλόξ ἄνωθεν κατενεχθεῖσα τὴν ἐπὶ τῆς διακονίας ἐπιλήρου θυσίαν. Πάλιν εἴ ποτε ἔδει τι μαθεῖν, ἀναμέσον τῶν Χερουβὶμ καὶ τοῦ ἱλαστηρίου φωνὴ τις ἐφέρετο καὶ τὰ μέλλοντα προέλεγεν. Ἐσαΐως ἐπὶ τὸν λίθον τὸν ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ ἀρχιερέως, ὅπερ ἐκάθου δῆλωσιν, ἐγένετό τις ἑλλαμψία, καὶ τὰ μέλλοντα προσήμαινεν. Ὁμοίως ἦν ἵκα χρεῖσθαι ἔδει τινὰ, Πνεύματος ἐφέπτατο χάρις καὶ τὸ ἔλαιον ἀνεπήδα. Καὶ προφήται διηκόνου τοῖς πράγμασι τούτοις, καὶ νεφέλη πολλάκις καὶ καπνὸς τὰ ἄδυστα καταλάμβανεν. Ἴνα τοίνυν μὴ ἀναισχυνοῦντε μηδὲ ἀνθρώποις λογιζέσθε τὴν ἐρήμωσιν αὐτῶν, οὐχὶ τὴν πόλιν μόνον ἀφήκε πῆσείν καὶ τὸν ναὸν ἐρημωθῆναι, ἀλλὰ καὶ τὰ πράγματα ἐκεῖνα, ἅπερ ἐκ τῶν οὐρανῶν τὰς ἀρχὰς εἶχεν, ἐκποδῶν γενέσθαι πεποίηκε. Τίνος οὖν ἐνεκεν οὐκ ἔχετε νῦν προφήτας οὐδέ τι τῶν λοιπῶν ἐκείνων θείων; Οὐκ εὐδὴλον ὅτι τοῦ Θεοῦ τὰ καθ' ὁμᾶς ἀποστραφέντος; Καὶ πόθεν, φησὶ, τοῦτο δῆλον; Ἀφ' ὧν πρὸ τούτου μὲν ἀσεβοῦντες ἐτυγχάνετε πά.τως, νῦν δὲ δοκοῦντες ἐπεικίστερον ζῆν μετὰ τὸν στυγρὸν μείζονα τιμωρίαν ὑπομένετε καὶ οὐδενὸς ἀπολαύετε τῶν προτέρων, οὔτε μὴν ἀπολήψεσθε, καθὼς αἱ θεῖαι προρρήσεις ἐναργῶς δηλοῦσιν. Εἰ δὲ βούλεσθε, καὶ ἐτέρους προφήτας ἐφοπλίσομεν λέγοντας φανερώς ὅτι τὰ μὲν ὑμέτερα τέλος λήψεται, τὰ δὲ ὑμέτερα ἀνθήσει, καὶ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐκταθήσεται τὸ κήρυγμα, καὶ θυσίας ἐτέρας προσενεχθήσεται τρόπος, ἐκείνων τῶν παρ' ὑμῖν καταλυθειῶν. Οὐδὲ γὰρ Ἠσαΐαν παράγω τέως μάρτυρα οὔτε Ἰερεμίαν οὔτε τοὺς ἄλλους πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας, ἵνα μὴ λέγητε ὅτι τὰ θεῖα ἐκεῖνα ἄελογον [P. 236] περὶ τῆς αἰχμαλώσεως ἐξέβη, ἀλλὰ Μαλαχίαν τὸν μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον καὶ

τὴν τῆς πόλεως ἀποκατάστασιν σαφῶς περὶ τῶν πραγμάτων ὑμῶν προσητεύσαντα. Ἐπειδὴ γὰρ ἔπνευθον καὶ τὴν πόλιν ἀπέλαβον καὶ τὸν ναὸν φκοδόμουν καὶ τὰς θυσίας ἐπετίλουν, τὴν μέλλουσαν παντελῆ ταύτην καὶ τελευταίαν ἐρήμωσιν καὶ τὴν ἀναίρεσιν τῶν θυσιῶν προλέγων φησίν· Εἰ λήψομαι ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν θυσίαν, λέγει Κύριος παντοκράτωρ. Ὅτι ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου καὶ μέχρι δυσμῶν τὸ ὄνομά μου δοξάζεται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προσάγεται τῷ ὀνόματί μου καὶ θυσία καθάρα. Ὑμεῖς δὲ βεβηλοῦτε αὐτήν. Πότε οὖν ταῦτα πεπλήρωται, ὦ Ἰουδαῖοι, καὶ πότε ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προσνήχθη τῷ Θεῷ καὶ θυσία καθάρα; Οὐκ ἄν ἔχοιτε εἰπεῖν ἕτερον καιρὸν ἀλλ' ἢ τοῦτον τὸν μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν. Ὡς εἰ μὴ τοῦτον προλέγει τὸν καιρὸν, μηδὲ τὴν ἡμετέραν θυσίαν, ἀλλὰ τὴν Ἰουδαϊκὴν, κεραιόμοδος ἐστὶν ἡ προφητεία. Εἰ γὰρ τοῦ Μωϋσέως κελεύοντος εἰς μηδένα τόπον ἀνάγεσθε θυσίαν ἀλλ' ἢ εἰς τὸν τόπον ὃν ἐξελέξατο Κύριος ὁ Θεός, καὶ εἰς ἐν χωρίον ἐν Ἰερουσαλήμ συγκλείοντος τὰς θυσίας ἐκείνας, ὁ προφητὴς λέγων ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα μέλλειν προσάγεσθαι καὶ θυσίαν καθάραν, ἐναντιοῦται καὶ μάχεται τῷ Μωϋσῆϊ. Ἀλλὰ μὴ γένοιτο· περὶ γὰρ ἑτέρας ἐκείνης εἶπε θυσίας καὶ περὶ ἑτέρας οὗτος Ἀκούσατε δὲ Σοφωνίου φωνοῦντος τὰ αὐτὰ καὶ λέγοντος· Ἐπιφανήσεται Κύριος ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐξολοθρεύσει πάντας τοὺς θεοὺς τῶν ἐθνῶν, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ ἕκαστος ἀπὸ τοῦ τόπου αὐτοῦ. Καίτοι γε τοῦτο οὐκ ἐφείτο, ἀλλ' εἰς ἕνα τόπον ἰθέσπισε Μωϋσῆς λατρεύειν. Ὅταν οὖν ἀκούσητε τῶν προφητῶν προλεπόντων καὶ προαναφωνούντων ὅτι οὐκίτι εἰς μίαν πόλιν οὐδὲ εἰς ἕνα τόπον ἀναγκασθήσονται ἄνθρωποι πάντοτε συνάγεσθαι, ἀλλ' οἴκοι καθήμενοι ἕκαστος θραπύσει τὸ θεῖον, τίνα ἄν ἔχοιτε εἰπεῖν ἕτερον καιρὸν ἀλλ' ἢ τὸν κεραιόμοδος τοῦτον, καθ' ὃν τὰ μὲν ἡμέτερα διαλάμπουσι κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, τὰ δὲ ἡμέτερα κατεσβίσθη καὶ ἐν σκότει διαπορεύεσθε κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην; Ὅτι δὲ πάλιν οὐ παρὰ τὴν ἀρχὴν ὑμῶν δοῦναι τὰς τοιαύτας ἐβούλετο θυσίας, ἀκούσατε τί φησιν Ἡσαίας· Τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν; λέγει Κύριος. Καὶ τίς ἐξεζήτησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; Εἰ δὲ ταῦτα παρὰ τὴν ἀρχὴν ἐζήτει, καὶ τοὺς παλαιοὺς πάντας τοὺς παρ' ὑμῶν λάμπαντας πρώτους ἄν εἰς τὴν πολιτείαν ἦγαγε ταύτην. Πῶς οὖν ταῦτα, φησὶν, ἐπέτρεψε; Τῇ ἡμέτερῃ συγκαταβλήτων ἀσθινείᾳ. Καὶ καθάπερ ἰατρός πυρέτοντα ἰδὼν ἄνθρωπον θυσίαιστον τε καὶ ἀκαρτέρητον, ἐπιθυμοῦντα ψυχοποσίτας καὶ ἀπειλοῦντα εἰ μὴ λάθοι ἑαυτὸν ἀναρῆσειν, βουλόμενος τὸ μείζον κωλύσαι κακὸν τὸ [P. 237] ἔλαττον δίδωσι πρὸς ἀλλαγὴν τελευτῆς βίαιας· οὕτω δὲ καὶ ὁ Θεὸς ἐποίησεν. Ἐπειδὴ γὰρ εἶδε μαινομένους, ἀγχομένους, ἐπιθυμοῦντας θυσιῶν, καὶ παρεσκευασμένους εἰ μὴ λάθοιεν αὐτομολήσειν πρὸς τὰ εἴδωλα, μᾶλλον δὲ οὐ παρεσκευασμένους· ἀλλὰ καὶ αὐτομολήσαντα ἦδη, ἐπέτρεψε τὰς θυσίας. Καὶ ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία,

A dæi in patriam reversi urbem recepissent, templum edificassent 414 ac sacrificarent ex lege, de postrema hac et perfectissima vastatione sacrificiorumque abolitione ita prædixit: Scilicet ut ego de manibus tuis sacrificia accipiam, inquit Dominus omnipotens. Ab ortu solis usque ad occasum nomen meum magnifice prædicatur, eique omnibus locis adoletur et sacrificium offertur purum. Vos autem sacrificium contaminatis 48. Quando autem, o Judæi, ista impleta sunt? Quando ubique Deo purum sacrificium et suffitus oblati est? Certe tempus aliud dicere non potestis quam quod fuit ab adventu Christi. Quod tempus nisi vates indicavit, neque nostrum sed Judaicum sacrificium intelligi voluit, legi Dei ejus adversabitur oraculum. Nam cum Moses non alibi quam eo loco quem Deus elegerat jussit sacrificari, et omnia sacrificia Hierosolymam compegerit, vates ille ait omnibus locis Deo sacrificium purum et suffitum oblatum iri. Ita Mosi videtur repugnare. Verum hoc absit ut dicamus: nam alter de altero est locutus sacrificio. Audite etiam eadem dicentem Sophoniam: Apparebit, inquit, Dominus omnibus nationibus et excinet omnes earum deos, adorabuntque eum omnes, quisque suo loco 49. Atqui hoc non permittebat lex, sed in uno tantum loco jubebat Moses sacrificari. Cum ergo auditis vates tanto ante tempore pronuntiare non fore necesse ut omnes homines in unam urbem unumque locum undique confluant, sed quemque 415 domi suæ Deo cultum exhibiturum, quodnam aliud tempus ei rei deputabitur quam hoc ipsum, quo res nostræ per totum terrarum orbem vigent, vestræ autem dissipatæ sunt, vosque in tenebris per totum orbem erratis? Jam quod ab initio sacrificia talia a vobis Deus non exegerit, ex Isaiæ verbis cognoscite: Quid ad me multitudo vestrorum sacrificiorum, inquit Dominus: quis ea de manu vestra requirit 49? Profecto enim si hæc initio desiderasset, priscos illos qui de vestra gente illustres fuerunt, primos omnium ad eos ritus adegisset. Quæritis causam cur ea vobis injunxerit? Ea est vestra imbecillitas. Sicut enim medicus hominem cernens febricitantem, morosum et incontinentem, qui frigidæ potum ita postulet ut eo negato minetur se sibi manus allaturum, studio majus malum avertendi minus concedit, ut eum a violento exitio conservet: ita etiam Deus vobiscum egit. Cum enim rideret vos insana sacrificandi cupiditate ardere, paratosque, nisi eam explere vobis concederetur, deficere ad falsos deos, (quid dico paratos? imo autem cum jam defecissetis) sacrificia permisit. Atque hanc esse veram causam, inde fiet manifestum, quod post incestum illud demum sacrificium quod dæmonibus ad vitulum a vobis conflatum obtulistis, sacrificandi vobis potestatem fecit, perinde ac si diceret:

48 Malach. i, 11 49 Sophon. ii. 49 Isa. i, 11.

Insanitis sacrificandi studio ? Mibi ergo potius sacrificate. Neque tamen immensam **416** vobis sacrificandi licentiam permisit, sed scitissima via atque ratione vos revocavit. Ac quemadmodum ille medicus cupiditati ægrotantis indulgens post poculo domo allato ei persuadet uti non alio ex vase frigidam biberet, eoque parente occulte ejus familiaribus mandaret ut confringerent vitrum, itaque ille non animadvertens et tacite ab sua cupiditate abduceretur : sic Deus quoque sacrificia permisit, ea lege ut non alibi terrarum quam Hierosolymis fierent. Hinc Davidus ait : O Deus, te hymnus in Sione decet tibi que vota solventur Hierosolymis ⁵⁰. Deinde cum aliquandiu sacrificassent Judæi, urbem eam evertit, eosque ejus excidio urbis, veluti medicus vitro confringendo, etiam nolentes a sacrificiis retraxit. Quia enim aperte eos jubenti desinere sacrificandi morem Deo non erant facile obtemperaturi, loci necessitudine obstricti, ideo eos occulte ab ea vassania revocavit. Comparem ergo Deum medico, urbem poculo, Judæum populum morosum atque refractarium ægrotanti, frigidæ potui sacrificandi licentiam. Nam nisi Deus hoc ipsum machinatus esset, quæ causa erat cur tantum sacrificium unico loco circumscriberet, qui ubique præsens adest et omnia replet ? Cur cultum in sacrificium, sacrificium in locum, locum in certum tempus, atque hoc in unicum urbem includens, eam deinde urbem evertisset ? Idque maxime mirabile est et communi opinioni adversum, **417** quod toto orbe terrarum Judæis concesso, ubi sacrificare non licet, sola Hierosolyma vasta incultaque jacent, in qua urbe sola sacrificare leges sinebant. De quibus sane etiam divinus sermo in apostolicis Constitutionibus ita loquitur : Jam Christo in carne rem gerente evidenter Deus Judæorum respuit sacrificia, cum ii tam sæpe contra eum peccassent, putarentque se sacrificiis, non respicientia Deum placare posse. Ita enim Deus per suos vates dicit : Quorsum mihi thus ex Saba offertis, et cinnamomum ex longinqua terra ⁵¹ ? solida vestra sacrificia non sunt mihi accepta, et victimæ me non delectant vestræ. Conducite in unum sacrificia et victimas vestras, atque edite carnes : non enim præcepi vobis quidquam de sacrificiis solidis et fertis cum vos ex Ægypto educerem. Quorsum mihi multitudo sacrificiorum ? Satur sum immolatorum arietum ; adipem agnorum ac sanguinem taurorum hircorumque nolo : non veniatis in conspectum meum. Quis enim hæc de vestris manibus exegit ? Porro atrium meum non calcabitis. Frustra mihi similam offertis, abominor suffitum, novilunia vestra et sabbata et festum diem non fero : jejunium, ferias et solemnitates vestras odit anima mea : satietas vestri me cepit. Item, Amove a me sonitum canticorum vestrorum, psalmum orga-

δῆλον ἐντεῦθεν. Μετὰ γὰρ τὴν μυστρὰν ἐορτὴν ἦν ἐπετέλεσαν τοῖς δαιμονίοις μοσχοποιήσαντες, τότε τὰς θυσίας ἐπέτρεψε, μονονουχὶ λέγων· Μαίνεσθε καὶ βούλεσθε θύειν ; Οὐκοῦν ἐμοὶ θύετε. Ἄλλ' ὁμως καὶ τοῦτο ἐπιτρέψας οὐ μέχρι τέλους ἀφῆγεν, ἀλλὰ διὰ σοφωτάτης μεθόδου πάλιν ἐνήγαγε. Καὶ ὡσπερ ὁ ἰατρὸς ἐκεῖνος συγχωρήσας τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ κάμνοντος, εἶτα φιάλην οἴκοθεν κομίσας κελεύσει αὐτῇ μόνῃ τῆς ψυχροποσίας μεταλαβεῖν, καὶ τοῦ κάμνοντος πεισθέντος λάθρα τοῖς ἐπιτηδείοις ἐπιτάξει συντριψαί τὴν φιάλην αὐτῇ, ἵνα λανθανόντως καὶ ἀνυπόπτως αὐτὸν ἀπαγάγῃ τῆς ἐπιθυμίας αὐτῆς· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς ἐποίησε· θύειν ἐπιτρέψας, ἐν οὐδενὶ τόπῳ τῆς οἰκουμένης εἶασε τοῦτο γενέσθαι, ἀλλ' ἦ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις καὶ μόνον, ὅθεν φησὶν ὁ Δαβίδ· Σοὶ πρέπει ὕμνος ὁ Θεὸς ἐν Σιών, καὶ σοὶ ἀποδοθήσεται εὐχὴ ἐν Ἱερουσαλὴμ. Εἶτα ἐπειδὴ χρόνους τινὰς ἔθυσαν, καθεῖλε τὴν πόλιν. Ὡσπερ ὁ ἰατρὸς διὰ τῆς τοῦ σκεύους συντριβῆς, οὕτως καὶ ὁ Θεὸς διὰ τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως καὶ κλοντάς αὐτοὺς ἀπήγαγε τοῦ πράγματος. Ἐπεὶ γὰρ εἰ φανερῶς εἶπεν· Ἀπόστητε, οὐκ ἂν ἠνέσχοντο ῥάδιως, διὰ τῆς κατὰ τὸν τόπον ἀνάγκης λανθανόντως αὐτοὺς ἀπήγαγε τῆς περὶ τὸ πρᾶγμα μανίας. Ἔστω τοίνυν ὁ μὲν ἰατρὸς ὁ Θεὸς, ἡ δὲ φιάλη ἡ πόλις, ὁ δὲ νοσῶν ὁ δυσάρεστος δῆμος τῶν Ἰουδαίων, ἡ ψυχροποσία ἡ τῶν θυσιῶν ἐπιτροπὴ καὶ ἐξουσία. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἠδούλετο κατασκευάσαι, τίνας ἔνεκεν εἰς τόπον ἕνα συνέκλεισε τὴν τοιαύτην θυσίαν ὁ πανταχοῦ παρῶν καὶ τὰ πάντα πληρῶν ; Τίνος χάριν τὴν μὲν λατρείαν εἰς θυσίας, τὰς δὲ θυσίας εἰς τόπον, τὸν δὲ τόπον εἰς καιρὸν, τὸν δὲ καιρὸν εἰς μίαν πόλιν συναγαγῶν αὐτῇ πάλιν ἐκείνην κατέστρεψε τὴν πόλιν ; Καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν καὶ παράδοξον, ὅτι πάντα μὲν ἡ οἰκουμένη τοῖς Ἰουδαίοις ἀνεΐται, ἐνθ' οὐκ ἔξεστι θύειν· μόνῃ δὲ ἡ Ἱερουσαλὴμ, ἐν ἧ καὶ μόνον ἔξην, ἄβασος καὶ ἔρημος γέγονε. Περὶ ὧν μέντοι κἀν ταῖς ἀποστολικαῖς Διατάξεσι φησὶν ὁ θεῖος λόγος· Ἡδὴ δὲ καὶ πρὸ τῆς ἐσαρκου οἰκονομίας ἐναργῶς ὁ Θεὸς εὖ μάλα παρηγεῖτο τὰς τῶν Ἰουδαίων θυσίας, ἐξαμαρτανόντων εἰς αὐτὸν πολλάκις, καὶ οἰομένων διὰ θυσίας, ἀλλ' οὐ διὰ μετανοίας, αὐτὸν ἐξευμενίζεσθαι. [P. 238] Φησὶ γὰρ διὰ τῶν προφητῶν· Ἴνα τί μοι φέρετε λίθων ἐκ Σαβᾶ καὶ κιννάμωμον ἐκ γῆς μακροθεν ; Τὰ ὀλοκαυτώματα ὑμῶν οὐκ ἔστι δεκτά, καὶ αἱ θυσίαι ὑμῶν οὐχ ἤδυνάν μοι· καὶ, Συναγάγετε τὰ ὀλοκαυτώματα ὑμῶν μετὰ τῶν θυσιῶν ὑμῶν, καὶ φάγετε τὰ κρέα, ὅτι οὐκ ἐνετειλάμην ὑμῖν, ἡνίκα ἐξήγαγον ὑμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, περὶ θυσιῶν καὶ ὀλοκαυτωμάτων. Καὶ, Τί μοι· πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν ; Πλήρης εἰμι ὀλοκαυτωμάτων κριῶν, καὶ στέαρ ἀρνῶν καὶ αἶμα ταύρων καὶ τράγων οὐ βούλομαι, οὐδ' ἂν ἔρχησθε ὀφθῆναι μοι. Τίς γὰρ ἐξεζήτησε ταῦτα ἐκ χειρῶν ὑμῶν ; Πατεῖν τὴν αὐλὴν μου οὐ προσθήσετε ἐτι. Τὰς νεομηνίας ὑμῶν καὶ τὰ σάββατα καὶ ἡμέραν μεγάλην οὐκ ἀνέχομαι. Νηστείαν καὶ ἀργίαν

⁵⁰ Psal. Lxiv, 2. ⁵¹ Jer. vi, 29.

καὶ τὰς ἑορτὰς ὑμῶν μισεῖ ἡ ψυχὴ μου. Ἐγενήθητέ μοι εἰς πλημμονήν. Καὶ Ἀπόστησον ἀπ' ἐμοῦ τὸν φθῶν σου, καὶ ψαλμοῦ ὀργάνων σου οὐκ ἀκούσομαι. Καὶ, Οὐδέξομαι ἐκ τοῦ οἴκου σου μόσχους, οὐδὲ ἐκ τῶν ποιμνίων σου χιμάρους. Ἐμὴ γὰρ ἐστὶν ἡ οἰκουμένη καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. Μὴ φάγωμαι κρέατα ταύρων, ἢ αἶμα τράγων πίωμαι; Θῦσον τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως. Καὶ, Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον. Καὶ ἀπλῶς ἐν πάσαις ταῖς Γραφαῖς ὁμοίως τὰς θυσίας ἀπαντῶνται διὰ τὸ ἐξαμαρτάνειν αὐτοὺς εἰς αὐτὸν ἐξ ἀκρας κακίας τε καὶ ἀπειθείας καὶ σκληροκαρδίας. Θυσίαι γὰρ ἀσεβῶν βλέλυγμα Κυρίῳ· καὶ γὰρ περὶ αὐτῶν προσφέρουσιν αὐτάς, καὶ θυσίαι αὐτῶν ὡς ἄρτος πένθους αὐτοῖς, καὶ πάντες οἱ ἐσθιοντες αὐτάς μολυνθήσονται. Διὸ δὴ καὶ τῷ Σαοὺλ ὁ θεὸς Σαμουὴλ ἔλεγεν· Ἀκοῆ ἀγαθὴ ὑπὲρ θυσίαν καὶ ἀκρόαμα ὑπὲρ στέαρ κριῶν. Ἴδοὺ γὰρ θέλει Κύριος θυσίαν ὡς τὸ εἰσακοῦειν αὐτοῦ. Εἰ τοίνυν καὶ πρὸ τῆς παρουσίας αὐτοῦ ὑπὲρ θυσίαν καρδίαν καθαρὰν ἐπιζητεῖ καὶ πνεῦμα συντετριμμένον, πολλῶ μᾶλλον ἐλθὼν ἔπαυσε τὰς δι' αἱμάτων θυσίας, οὐδὲ πάλιν δεόμενος αὐτῶν, ὡς εἴρηται, ἀλλὰ εἰ βουληθῶσι συγχωρῶν, καὶ εἰ ἀπὸ γνώμης ὀρθῆς προσοίσουσιν. Εἰ θύειν ἐπιθυμεῖς, οὐ δεόμενος μοι θύε. Ὅποτε δὲ τοῦτου ἄμνημονος ἐγένοντο, καὶ μόσχον ἀντὶ Θεοῦ θεὸν ἐπεκαλέσαντο, καὶ τούτῳ τὴν αἰτίαν τῆς ἐξ Αἰγύπτου πορείας ἐπεγράψαντο, λέγοντες· Οὗτοι οἱ θεοὶ σου, Ἰσραὴλ, οἱ ἐξαγαγόντες σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου· καὶ ἀπαρνησάμενοι Θεὸν τὸν διὰ Μωϋσείως ἐπισκεψάμενον αὐτοὺς ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, τὸν τὰ σημεῖα περὶ χειρὸς καὶ βῆδου ποιησάμενον, τὸν Αἰγυπτίους δεκαπλήγῃ πατάξαντα, τὸν τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν εἰς διαιρέσεις διελόντα καὶ διαγαγόντα αὐτοὺς ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος ὡς διὰ ξηρᾶς, τὸν τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν βυθίσαντα, τὸν Μεσσορὰν τὴν πηγὴν τὴν πικρὰν γλυκάναντα, τὸν ἐκ πέτρας ἀκροτόμου ὕδωρ εἰς πλημμονὴν ἀναβλύσαντα, τὸν σὺλφ [P, 239] νέφελος καὶ σὺλφ πυρὸς σκιάζοντα αὐτοὺς διὰ θάλασσαν ἄμετρον, καὶ φωτίζοντα καὶ ὀδηγοῦντα τοὺς οὐκ εἰδότες ὅπου πορευθῶσι, τὸν ἐξ οὐρανοῦ μαννοδοτήσαντα αὐτοῖς καὶ ἐκ θαλάσσης κρεωδοτήσαντα ὀρτυγομήτραν, τὸν ἐν τῷ ὄρει νομοθετήσαντα αὐτοῖς, οὐ τῆς θείας καὶ βροντοφώνου φωνῆς ἠξιώθησαν ἀκοῦσαι.

Τοῦτον ἀπερνήσαντο, εἰπόντες τῷ Ἀαρών· Ποίησον ἡμῖν θεοὺς οἱ προπορεύονται ἡμῶν. Καὶ ἐμοσχοποίησαν χωνευτὸν, καὶ ἔθυσαν τῷ εἰδώλῳ. Κάντεῦθεν οὖν ὀργισθεὶς ὁ μακρόθυμος Θεός, ἅτε δὴ ἀχαρισθηθεὶς ὑπ' αὐτῶν, ἔδησεν αὐτοὺς δεσμοῖς ἀλύτοις, σιδήσει φορτισμοῦ καὶ σκληρότητι κλοιοῦ· καὶ οὐκέτι εἶπεν, Ἐὰν ποιήσης, ὡς πρὸ τῆς μοσχοποιίας εἴρηκεν· ἀλλὰ, Ποίησον θυσιαστήριον, καὶ θύε διηνεκῶς· ἐπιλήσμων γὰρ ὑπάρχεις καὶ ἀχάριστος, ἵνα συνεχῶς ἐπιμιμνήσκη μου. Ἐπεὶ οὖν τῇ ἐξουσίᾳ κακῶς ἐχρήσαντο οἱ τάλανες καὶ ἀγνώμονες, ἀνάγκην ἐπέθηκε λοιπὸν θύειν καὶ βρωμάτων ἀπέχεσθαι τινῶν, καὶ ζώων διαφορὰς καθαρῶν καὶ ἀκαθάρτων διέστειλε, καίτοι παντὸς ζώου καθαρῶν τυγχάνοντος· πάντα γὰρ ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεός κατὰ λίαν. Καὶ δὴ καὶ ἀφο-

⁵³ Psal. xlix, 17. ⁵⁴ Psal. l, 19. ⁵⁵ I Reg. xv, 22. ⁵⁶ Exod. xxxiii, 4.

enim quæ Deus creaverat, valde bona erant. Injunxit etiam quasdam separationes, purgationes, ablutiones, decimationes, castimonias feriasque varias, pœnis etiam sancita omnia, ut pressi ac compedibus **420** astricti errorem de multis diis vitarent. Sic ergo Deus eos ob animi obstinationem devinxit, ut sacrificiis, feriis, castimoniis, aliisque id genus cœremoniis observandis Dei memoriam retinerent, qui omnia ista præcepisset atque legibus descripsisset. Illi tamen perversitate morum et animi ingratitude ea jam inde a principio ad finem usque fuerunt, ut identidem Dei obliviscerentur, deviantesque a recto Creatoris loco creaturam adorarent. Itaque alias vitulum, uti diximus, confecerunt, alias Beelphegori supplicarunt, alias Baali, Chamoso, Sidoniæ Astartæ, Molocho, alias soli, lunæ et stellis, quæ Deus non ut colerentur, sed ut lumen præberent hominibus creaverat; alias bruta animantia cultu Dei affecerunt, ut in Ægypto Apin bovem et hircum Mendesium, alias argenteos et aureos deos, ut in Judæa. Eam ob rem perspicue iis Deus voce vatis sui ita minatur: Parumne hoc Judææ familiæ videtur, quod tam multa abominanda fecerunt terramque impietatis repleverunt, ut me irritarent? Merito igitur excisi sunt, cum Dei iram provocarent sacramque terram ab initio polluerunt identidem ad usque postremum illud suum sub Vespasiano et Tito excidium. Cum enim, inquit Theodoretus, diversi Hierosolyma cepissent atque destruxissent, semper ea pristimæ dignitati est atque formæ restituta, dempto postremo excidio. Primus Thelaphalar majorem decem tribuum partem captivam **421** abduxit. Secundus Salamanasar Samariam et circumpositas urbes subegit et incolas in servitutem abegit. Tertius Senacherimus reliquas Judææ urbes oppugnavit, multosque servitum in suum regnum misit. Verum Hierosolymam quoque adortus, ac superbe et impie contra Deum elatus, justas suæ impiæ maledicentiæ pœnas dedit, exercitu divinitus cæso coactus cum dedecore obsidionem solvere domumque reversus a filiis suis est interfectus. Post hunc Nabuchodonosor, Joachimo Josiæ filio tertium annum regnante, copias in Judæam adduxit; multisque auri et argenti talentis acceptis, multis qui regii erant sanguinis captivis abductis, ablata etiam sacrorum vasorum parte impositoque tributo domum rediit. Paulo post Joachimo tributum non solvente Nabuchodonosor anno regni ejus undecimo, sui autem octavo, rursus Hierosolyma oppugnavit, Joachimumque necatum de muro projici et aliquandiu inhumatum relinqui imperavit; de quo et Jeremias dicit ⁵⁶: Hæc pronuntiat Dominus de Joachimo Josiæ regis Judæ filio: Væ ei viro: inter plangendum super eo non dicent, Heu, frater, neque inter deflendum dicent, Heu, domine, et Heu, frater: sed asini sepultura ei obtinget, ac putrefactus projecie-

⁵⁶ Jerem. xxii, 18, 19.

ρισμούς, προσέταξε, καὶ καθαρισμούς, καὶ βαπτισμούς, καὶ δεκατισμούς, καὶ ἀγνείας καὶ ἀργίας διαφόρους, ἃν παρακούοντι τιμωρίαν ὠρίσαστο, ἵνα πιεζόμενοι καὶ ὑπὸ τοῦ κλοιοῦ ἀγχόμενοι: τῆς πολυθῆου πλάνης ἐκστῆσονται. Οὐκοῦν διὰ τὴν σκληροκαρδίαν αὐτῶν ἐπέδησεν αὐτούς, ὅπως διὰ τοῦ θύειν, καὶ ἀργεῖν, καὶ ἀγνίζεσθαι, καὶ τὰ τοιαῦτα παρατηρεῖσθαι εἰς ἔννοιαν ἔρχωνται Θεοῦ τοῦ ταῦτα διαταξαμένου αὐτοῖς καὶ νομοθετήσαντος, ὅγχι μοχθηρῶς τρόπου καὶ γνώμης ἀγνώμονος οὐ διελίμπανον ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους ἐπιλανθανόμενοι τοῦ Θεοῦ, καὶ παρατρέπομενοι προσεκύουν ἀντὶ τοῦ κτίστου τὴν κτίσιν, καὶ ποτὲ μὲν, ὡς εἰρηται, μοσχοποιήσαντες, ποτὲ δὲ τῷ Βεελφεγῶρ προσκυνήσαντες, ἄλλοτε δὲ τῷ Βῆαλ, καὶ τῷ Χαμῶς, καὶ τῇ Σιδωνίᾳ Ἀστάρτῃ, καὶ τῷ Μολχῶμ, καὶ ποτὲ τῷ ἠλίφ, καὶ τῇ σελήνῃ, καὶ τοῖς ἀστροῖς ἃ ὁ Θεὸς εἰς φαῦσιν ἀνθρώποις ἐποίησε, καὶ οὐκ εἰς προσκύνησιν· ποτὲ δὲ καὶ ἄλογα ζῶα ἐτίμων, ὡς παρ' Αἰγυπτίους τὸν Ἄπιν βουῦν καὶ τὸν Μενδήσιον τράγον, καὶ θεοὺς ἀργυροῦς καὶ χρυσοῦς, ὡς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ. Ταύτην τοι προδύλου ἀπειλῶν αὐτοῖς ὁ Θεὸς ἔλεγε διὰ τοῦ προφήτου. Μὴ μικρὸν τοῦτο τῷ οἴκῳ Ἰούδα, ποιεῖν τὰ βέλύγματα ταῦτα ἃ ἐποίησαν; Ὅτι ἔπλησαν τὴν γῆν ἀνομίας τοῦ παροργίσει με. Διὸ τοίνυν εἰκότως ἐξωλοθρεύθησαν ὡς τὸν Θεὸν παροργίζοντες καὶ τὴν ἁγίαν γῆν ἐκείνην καταμαίνοντες ἀπ' ἀρχῆς ἕως τῆς ἐσχάτης καὶ τελευταίας ταύτης ἀλώσεως ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου. Καὶ γὰρ διαφόρων ταύτην καὶ καθελόντων, φησὶ [P. 240] Θεοδώρητος, πάλιν εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκατέστησαν ἀξίωμα τέ καὶ σχῆμα· ἀλλὰ νῦν οὐκέτι. Πρῶτος μὲν γὰρ Θελαφάλασσα δορυάλωτον ἔλαβε τῶν δέκα φυλῶν τὸ πλεῖστον· δεύτερος δὲ Σαλαμανασάρ τὴν Σαμάρειαν καὶ τὰς περὶ αὐτὴν ἐξηνδραπόδισε πόλεις· τρίτος δὲ ὁ Σαναχηρείμ τὰς μὲν ἄλλας τῆς Ἰουδαίας ἐπολιόρησε πόλεις, καὶ πολλοὺς μετέβκισεν αἰχμαλώτους, ἐπιστρατεύσας δὲ τοῖς Ἱεροσολύμοις ἀλαζονικῶς τε καὶ δυσσεδῶς ἐκομίσατο δικαίως τῆς βλασφημίας τὰ ἐπιχειρεῖ· θεηλάτῃ πλεῖστη τὴν στρατιάν ἀπολέσας, καὶ μετ' αἰσχύνης ἀναζεύξας, ὑπὸ τῶν ἰδίων τέκνων ἀναίρειται. Μετὰ δὲ τοῦτον Ναβουχοδονόσορ ἐν τῷ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας Ἰωακείμ τοῦ υἱοῦ Ἰωσίου μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀφικόμενος, καὶ πολλὰ τάλαντα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου λαβὼν καὶ ἐκ τοῦ βασιλικοῦ γένους αἰχμαλώτους πολλοὺς καὶ μέρος ἐκ τῶν ἱερῶν σκευῶν, ὑπίστρεψε δασμὸν ἐπιθεῖς. Καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον ὁ μὲν Ἰωακείμ τὸν φόρον ἠθέτησεν, ὁ δὲ Ναβουχοδονόσορ τῷ ἐνδεκάτῳ ἔτει τῆς τούτου βασιλείας, ἀγρόφῃ δὲ τῆς οικείας ἡγεμονίας, πάλιν ἐστρατεύει τοῖς Ἱεροσολύμοις, καὶ τὸν μὲν Ἰωακείμ ἀνελὼν καὶ ἀπὸ τοῦ τεύχους ριφῆναι κελεύσας ἄταφον ἐπὶ τινα χρόνον κατέλιπε, περὶ οὗ καὶ Ἱερემίας φησὶ· Τάδε λέγει Κύριος ἐπὶ Ἰωακείμ υἱὸν Ἰωσίου βασιλέως Ἰούδα· Οὐαὶ ἐπὶ τὸν ἄνδρα τοῦτον! Οὐ μὴ κόψονται αὐτὸν, Ὡ ἀδελφεὲ οὐδ' οὐ μὴ κλαύσονται αὐτὸν, Οἴμοι, κύριε,

καὶ Οἴμοι, ἀδελφεὶ ἀλλὰ ταφὴν ὄνου ταφῆσεται, καὶ συμψηφισθεὶς ριφήσεται ἐπέκεινα τῆς πύλης Ἱερουσαλήμ· τοὺς δὲ ἐν τέλει πάντας αἰχμαλώτους λαδῶν, καὶ τοῖς ὑπολειφθεῖσι χειροτονήσας βασιλεῖα Ἰεχονίαν υἱὸν Ἐλιακείμ, ἀπῆρεν εἰς Βαβυλῶνα. Ἔτα καὶ τοῦτον μαθὼν στασιάζοντα μετὰ μῆνας τρεῖς πάλιν ἔρχεται, καὶ τοῦτον παδῆσας μετὰ πολλῶν νεωτέρων δοριάλωτον ἄγει, καταστήσας ἀντ' αὐτοῦ βασιλεύειν τῶν ὑπολοίπων Σεδεκίαν πατράδελφον αὐτοῦ, ὅρκους κατὰ τοῦ Θεοῦ περὶ τοῦ μὴ ἀποστῆναι καταδεδυμένους. Ἀλλὰ καὶ τούτου παραδάντος τοὺς ὅρκους καὶ μῆτε τὸν δασμὸν ἀποδοῦναι θελήσαντος, μῆτε μὴν εὐνοίαν φυλάξαντος, ἀλλ' Αἴγυπτιοῖς προσφυγόντος, αὐθις παρεγένετο, καὶ τὸν μὲν Σεδεκίαν χειρωσάμενος καὶ ἐκτυφλώσας, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν δρον εἰληφώς, τὰ τε βασιλεία, καὶ τὸν θεῖον ναόν, καὶ πᾶσαν ἐμπρήσας οἰκίαν, αἰχμαλώτους ἀπήγαγε τοὺς διασωθέντας ἐκ τοῦ λιμοῦ καὶ τοῦ πολέμου, καὶ τὰ διαφέροντα σκευὴ τοῦ ναοῦ Κυρίου. Τὸ πλῆθος τῶν τῶν συμφορῶν αὐτῶν καὶ Ἰωὴλ διηγούμενος πρῶτον μὲν ἐπαλεύσασθαι κάμπτην λέγει, τὰ δὲ ὑπ' αὐτῆς μὴ ἀναλωθέντα ὑπὸ ἀκρίδος ἀναλωθῆσθαι, ὅσα δὲ ταύτην διαφεύξεται, δαπανήσιν τὸν βροῦχον, ἔσχον δὲ τὴν ἐρυσίθην ἐπαχθεῖσαν μηδὲν παντελῶς καταλείψαι ἀλώθητον. Φησὶ γάρ· Τὰ κατάλοιπα τῆς ἀκρίδος [Ρ. 241] καταφάγεται ὁ βροῦχος, καὶ τὰ ἐξῆς. Ταῦτα γὰρ τροπικῶς εἰς τὸν Ἀσσύριον καὶ Βαβυλώνιον ἐκλήπτειν, κάμπτην μὲν τὸν Θελαφάλασαρ ὀνομάζοντας, ἀκρίδα δὲ τὸν Σαλαμανασάρ, βροῦχον δὲ τὸν Σαναχηρείμ, ἐρυσίθην δὲ τὸν Ναβουχοδονόσορ, τελευταῖον ἐπιστρατεύσαντα καὶ τὴν Ἰουδαίαν δηώσαντα καὶ τοὺς τὸν θάνατον διαφυγόντας αἰχμαλώτισαντα, καθὼς εἴρηται. Πλεισταίικος μὲν οὖν πάλιν συμβέβηκεν ἀλῶναι τὴν Ἰουδαίαν, ὡς φησὶ πάλιν ὁ μέγας Κύριλλος, ὑπὸ τοῦ Ἀσσυρίων, καὶ Αἰγυπτίων, Σύρων τε καὶ Μωαβιτῶν, Ἰδουμαίων καὶ τῶν λεγομένων Φυλιστιεῖμ, τουτέστι Παλαιστινηῶν· ἀλλ' ὀλίγα παθοῦσαν καὶ συμμέτροις ἔσθ' ὅτε περιπεσοῦσαν συμφοραῖς πάλιν ἀνῆκεν, ἐπαμύνατος Θεοῦ τοῦ καὶ παιδεύσαντος. Ἀπόλωλε δὲ νῦν ὄλοσχερῶς μετὰ τὴν τοῦ Κυρίου σταύρωσιν.

Ὡσπερ τοίνυν ἡ μὲν τῶν Ἀσσυρίων βασιλεία κατελύθη ὑπὸ Βαβυλωνίων, ἡ δὲ Βαβυλωνίων ὑπὸ Περσῶν, ἡ δὲ Περσῶν ὑπὸ Μακεδόνων, ἡ δὲ Μακεδόνων ὑπὸ Ῥωμαίων, οὕτως ἡ τῶν Ῥωμαίων ὑπὸ τοῦ Ἀντιχρίστου καταλυθήσεται καὶ ἡ τοῦ Ἀντιχρίστου ὑπὸ Χριστοῦ διαφραθήσεται. Διὰ μὲν οὖν τῶν τεσσάρων ἀνέμων τὰς μεγάλας τέσσαρας βασιλείας ὁ μέγας διδάσκει Ζαχαρίας, τὴν Χαλδαίων, τὴν Περσῶν, καὶ τὴν Μακεδόνων, καὶ τὴν Ῥωμαίων. Τὰ δὲ δύο ὅρη, τὰ δύο κλίματα τῆς οἰκουμένης φησὶν· εἰς δύο γὰρ τέμνεται, εἰς ἑξ' Ἀσίαν καὶ Εὐρώπην. Καὶ οἱ μὲν πυρροὶ ἵπποι τὸ μαιφόνον τῶν Χαλδαίων σημαίνουσιν, οἱ δὲ μέλανες τὸν ἐπενεχθέντα παρὰ Περσῶν καὶ Μήδων τοῖς Βαβυλωνίοις θάνατον, οἱ δὲ λευκοὶ τὸ σαφὲς τῆς δόξης τῶν Μακεδόνων· οὐ γὰρ ὡσπερ αἱ ἄλλαι βασιλείαι, καὶ αὐταί. Οἱ δὲ φαρροὶ καὶ ποικίλοι· τὸ ἰσχυρὸν καὶ εὐτόνον τῆς Ῥωμαίων βασιλείας δηλοῦσιν. Ἐπειδὴ δὲ κατεστρατεύοντο Μῆδοι καὶ Πέρσαι κατὰ Βαβυλωνίων, τοῦτο

⁸⁷ Joel. 1, 4.

tur trans muros Hierosolymitanos. Proceres omnes captivos adduxit, constitutoque ibi relictis rege Jechonia Eliachimi filio, Babylonem se recepit. Post tres menses hunc quoque **422** defectionem moliri sentiens rediit, cumque in compedibus cum multis juvenibus captivum abduxit, regno Sedechiæ ejus patruo tradito, cum is per Deum jurasset se fidem servaturum. Sed et hoc perjuri sese obligante ac neque amicitiam servante et tributum abnegante et ad Ægyptios confugiente, denuo Hierosolyma advenit. Ibi Sedechiæ capto oculos eruit; urbeque et hominibus potitus regiam, ædem Dei omnesque domos incendit, et quod a fame et bello hominum erat reliquum, captivos simulque præcipua templi vasa abduxit. Joelus sane multitudinem calamitatum enarrans primo ait crucam venturam; quod ea non absumperit, id Iocustam perdituram; si quid ea reliquum fecerit, bruchum vastaturum; ad extremum superventuram rubiginem, eamque nihil omnino integrum relicturam. Sic enim ait: Residua erucæ comedit locusta ⁸⁷, et quæ sequuntur. Hæc mutatis nominibus de Assyrio et Babylonico regno sunt intelligenda: cruca enim Thelaphalasarum notat, locusta Salmanasarem, bruchus Senacharibum, rubigo Nabuchodonosorem, qui ultimo Judæam depopulatus est, eosque qui mortem evaserant in servitute abegit, sicut diximus. Persæpe igitur, ut magnus ait Cyrillus, Judæa ab hostibus est vastata, ab Assyriis, ab Ægyptis, **423** a Syris, a Moabitibus, ab Idumæis, a Philistiis, qui sunt Palæstini. Verum ea mediocri percepto damno, et non magnis interdum affecta calamitatibus, rursus liberata fuit, Deo tantum castigante ac rursus tutante populum. Nunc aulem, postquam Christus fuit crucifixus, funditus ea interiit.

ὀλίγα παθοῦσαν καὶ συμμέτροις ἔσθ' ὅτε περιπεσοῦσαν συμφοραῖς πάλιν ἀνῆκεν, ἐπαμύνατος Θεοῦ τοῦ καὶ παιδεύσαντος. Ἀπόλωλε δὲ νῦν ὄλοσχερῶς μετὰ τὴν τοῦ Κυρίου σταύρωσιν.

Quemadmodum ergo Assyriorum regnum a Babylonico, hoc a Persico, idque a Macedonico, rursusque hoc a Romano est deletum, ita et Romanum imperium ab Antichristo evertetur, et Antichristi a Christo. Proinde per quatuor ventos Zacharias quatuor magna regna designavit Chaldaicum, Persicum, Macedonicum et Romanum. Duo montes duas orbis terrarum partes indicant: is enim in duas partes scinditur, Asiam nempe et Europam. Ac rufi quidem equi Chaldæorum homicidia notant, nigri necem iis a Persis et Medis illatam, albi illustrem Macedonum gloriam (non enim simile fuit cæterorum regnorum id regnum), variegati robur Romani regni. Quoniam vero Medi et Persæ expeditionem in Babylonios fecerunt, ea propter ire dicuntur, et quidem etiam placare Dei iram. Quia enim Babylonii populum Dei duriter tractarunt, ideo in manus Cyri Persæ traditi sunt. Quod autem albi equi **424** nigros a tergo subse-

quantur, id ostendit Macedonas Persarum regnum eversuros fuisse. Et quod variegati ad austrum vadunt, eo Romanorum contra Hierosolyma expeditio adumbratur; ad austrum enim urbs sita fuit. Quod terram jubentur circuire, docet a Deo omnia regna constitui.

σῶν βασιλείαν χειρώσονται. Τὸ δε τοὺς ψαροὺς ἐπὶ νότον κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ· ἐν γὰρ τῷ νότῳ κεῖται ἡ πόλις· τὸ δε τὴν γῆν διδάτκει· πάλιν ὡς διὰ τοῦ Θεοῦ πᾶσα βασιλεία

Ab Adamo usque ad extremum Hierosolymæ excidium supputantur annorum quinque millia et ducenti sexaginta duo, a prima templi Solomonis et urbis ædificatione anni 1088, ab instauratione 596 anni, ab oppugnatione Antiochi 248, a Christi in cœlum ascensu usque ad excidium urbis sub Tito anni 42.

Tertio anno Titi Vespasiani filii, Besbius mons in occasu a vertice summo ruptus tantum ignis efflavit, ut eo regio urbesque circumjacentes incensæ fuerint. Quod cum vidissent Græci, vehementer admirati, quosdam Christianorum primarios interrogarunt quonam modo atque unde ignis ex penetralibus terræ erupisset. Hi responderunt eum admonendorum resipiscentiæ causa peccatorum editum fuisse ex gehenna, quæ diabolo ejusque angelis et omnibus peccatoribus parata est. Idque manifestum esse etiam ex his quæ celebris ipsorum doctor Plato in *Phædone* de animarum ordinibus atque statu narrat, nimirum eos qui male vixissent, in Cocyto igneo, Phlegethonte et Tartaro suppliciiis afflicti, quæ sint in visceribus terræ. Atque hæc quidem isti tunc Græcis rei causam sciscitantibus responderunt. Beatus autem Patricius Prusæ episcopus et martyr, a proconsule judice coram universo populo causam thermarum, id est, aquarum quæ sua sponte calidæ terra erumpunt, interrogatus ita respondit: Cum Deus ignem et aquam ex nihilo condidisset, verbi sui vi ex igne lucem, solem et reliquas stellas fecit, jussitque ea die noctique lumen præbere. Tantum quippe ei est potestatis quantum voluntatis. Porro ex aqua firmamentum cœli compegit terramque supra aquas statuit; effecitque in his omnia efflucitate futuri providente, ut homo, quem erat formaturus, nulla suis necessitatibus usibusque commoda re destitueretur. Rursum in his duo loca condidit sempiterna, quorum alterum luce illustrem infinitis bonis replevit, alterum tenebris obsitum æterni ignis suppliciiis destinavit, ut qui ei sese probassent neque a diabolo se in fraudem illici vissent, ii vitæ restituti inque locum lucis et bonorum refertum recepti æternum cum ipso regnent; qui vero ipsum irritassent communi hosti obsecuti, cum hoc in tenebricoso isto carcere sine fine supplicia luentes plorent. Proinde cum aquam ab igne, sicut et tenebras a luce, divisisset, ea per omnem suam creaturam minutis partibus distribuit. Itaque et aqua supra firmamentum est æther; et est ignis atque aqua infra ter-

A χάρις πορευόμενοι καὶ δὴ καὶ ἀναπαῦσαι λέγονται τὸν θυμὸν Κυρίου· ἐπειδὴ γὰρ σκληροὶ γεγονάσι κατὰ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦτο παρεδόθησαν εἰς χεῖρας Κύρου τοῦ Πέρσου. Τὸ δε καὶ τοὺς λευκοὺς ἵππους, τουτέστι τοὺς Μακεδόνας, κατόπισθεν τῶν μελάνων πορευέσθαι σημαίνει ὡς καὶ οἱ Μακεδόνες τὴν Περσῶν ἐρχέσθαι· δηλοῖ ὡς ἔμελλον Ῥωμαῖοι στρατεῦν ἐν τῇ πόλει· τὸ δε προσταχθέντας αὐτοὺς περιοδεῦσαι συνίσταται.

Γίνονται οὖν ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ ἕως τῆς ἐσχάτης ἀλώσεως Ἱερουσαλήμ ἔτη 1088, ἀπὸ δὲ τῆς πρώτης οἰκοδομῆς τοῦ Σολομωντείου ναοῦ καὶ τῆς πύλεως ἔτη 596, ἀπὸ δὲ τῆς δευτέρας οἰκοδομῆς ἔτη 248, ἀπὸ δὲ τῆς κατὰ Ἀντίοχον πολιορκίας σμῆ, ἀπὸ δὲ τῆς ἀναλήψεως Χριστοῦ ἕως τῆς ὑπὸ Τίτου ἀλώσεως ἔτη 42.

B [P. 242] Τῷ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας Τίτου υἱοῦ Οὐεσπασιανοῦ τὸ Βέσβιον ἕρος ἐν τῇ δύσει κατὰ καρυφῆς ῥαγὲν ἐξεφύσησε πῦρ τοσοῦτον ὡς καταφλέξει τὴν παρακειμένην χώραν καὶ τὰς πόλεις. Ὅπερ θεασάμενοι οἱ Ἕλληνας, καὶ σφόδρα κατὰ πλαγέντες, ἠρώτων τινὰς τῶν ἔλλογιμων Χριστιανῶν πῶς καὶ πόθεν ἐξῆλθε τὸ πῦρ ἐκ τῶν μυαιτάτων τῆς γῆς. Οἱ δὲ φασιν· Ἐκ τῆς ἠτολίμασμένης τῆς διαβόλου καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, καὶ πᾶσι τοῖς ἀμαρτωλοῖς καὶ ἀσεβέσιν ἀνθρώποις, γενένης ἀνεδόθη πρὸς σωφρονισμόν καὶ ἐπίγνωσιν τῶν ἀμαρτανόντων. Καὶ δῆλον ἐξ ὧν καὶ ὁ περιδότος ἡμῶν διδάσκαλος Παύλος ἔφη, διεξερχόμενος ἐν τῷ Φαίδωνι περὶ τῶν λήξεων καὶ ἀποπληρώσεων τῶν ψυχῶν, ὅτι οἱ κακῶς βεβιωκότες κολάζονται ἐν τῷ Κωκυτῷ καὶ ἐν τῷ Πυριφλεγέθοντι καὶ ἐν τῷ Ταρτάρῳ, ἀτινά εἰσι ἐν τῷ βάθει τῆς γῆς. Καὶ ταῦτα μὲν ἐκεῖνοι πρὸς τοὺς κατ' ἐκεῖνο καιροῦ διαπορούοντας Ἕλληνας. Ὁ δὲ θεὸς Πατρικοῖς καὶ τῆς Προύσης ἐπίσκοπος καὶ μάρτυς πρὸς τὸν δικαστὴν ἀνθύπατον, ἐρωτηθεὶς ἐπὶ λαοῦ καὶ δήμου περὶ τῶν αὐτοφυῶν πόθεν ἐξέρχεται, οὕτως ἀπεκρίθη· Ὁ κτίσας θεὸς πῦρ καὶ ὕδωρ ἐξ οὐκ ὄντων οὐσιῶν, καὶ ἐκ μὲν τοῦ πυρὸς φῶς καὶ ἥλιον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀστέρας κατασκευάσας λόγῳ, προσέταξεν αὐτοῖς ἡμέραν καὶ νύκτα ἡφουχεῖν· τὸσαῦτα γὰρ αὐτοῦ ἡ δύναμις ὅσον καὶ τὸ θέλημα. Ἐκ δὲ τοῦ ὕδατος τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ συμπήξας. καὶ γῆν ἐπάνω τῶν ὑδάτων ἐδράσας, ἐποίησε τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα προγνωστικῆ ἐνεργείᾳ, ἵνα ὁ μέλλων παρ' αὐτοῦ πλασθῆσθεαι ἄνθρωπος μηδενὸς τῶν ἀναγκαίων καὶ συμφερόντων εἰς χρῆσιν ἐνδεῖται. Ἐν οἷς δύο τόπους εὐτρεπίσας πάλιν αἰδίου, τὸν μὲν φωτὶ καταλάμπεσθαι καὶ ἀπεράντων ἀγαθῶν ἐμπλεων κατασκευάσει, τὸν δὲ σκότους καὶ κολαστηρίου πυρὸς αἰωνίου πεποίηκεν, ὅπως οἱ μὲν εὐαρεστήσαντες αὐτῷ καὶ πρὸς τὴν τοῦ διαβόλου μὴ καταλισθῆσαντες ἀπάτην τὸν τῶν φωσφόρων ἀγαθῶν μετὰ τὴν ἀναστασιν ἀπολαβόντες τόπον αἰωνίως αὐτῷ συμβασιλεύσωσιν, οἱ δὲ παροργίσαντες αὐτὸν καὶ τῷ κοινῷ ἐχθρῷ ἐξακολουθήσαντες σὺν αὐτῷ καὶ τὸν τῶν σκοτεινοφύρων κολαστηρίων ἀπειληφότες χώρον ἀτελευτήτως ἀποκλαύσωσι. Διαχωρίσας δὲ τὸ πῦρ καὶ τὸ

ὕδωρ ὡς περ τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος, κατεκερμάτισε ταῦτα κατὰ πάσης αὐτοῦ τῆς κτίσεως, καὶ ἔστιν ὕδωρ ὑπερανω τοῦ στερεώματος, ὃ ἔστιν αἰθήρ, καὶ ἔστιν ὕδωρ καὶ πῦρ ὑποκάτω τῆς γῆς. Καὶ τὸ μὲν ἐπάνω τῆς γῆς ὕδωρ συναχθὲν εἰς συναγωγὴν μίαν θάλασσα προσηγορεύθη, τὸ δὲ ὑποκάτω τῆς γῆς ἀπομεινῶν ἄβυσσος ἐκλήθη, ἐξ οὗ καθάπερ σιφωνές τινες ἀναπέμπονται πρὸς ζῶν ἡμῶν καὶ παντὸς ζώου αἰπηγαί. ἀφ' οὗ καὶ τὰ θερμὰ ἀνάγονται. Καὶ τὰ μὲν πορρωτέρω τοῦ κάτω πυρὸς [P. 243] ἀπέχοντα προνοίᾳ Θεοῦ ἀναδίδονται ψυχρότερα, τὰ δὲ πλησίον τοῦ πυρὸς ἐκείθεν ἐκπυρούμενα ζέοντα λίαν ἀναφέρονται, ὅσα δὲ

καὶ τὸ μὲν ὑποκάτω τῆς γῆς πῦρ κολαστήριον ἔστι δαιμόνων καὶ ἁμαρτωλῶν ἀνθρώπων, τὸ δὲ κάτωτάτω ὕδωρ, ψυχρότερον ὄν καὶ εἰς βώλους κρυστάλλου πεπηγὸς, ὃ καὶ Τάρταρος λέγεται, βασινοστήριον ἔστιν ὡσαύτως καὶ τοῦτο τῶν μὴ φυλαξάντων τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου. Ὅτι δὲ πῦρ ἔστιν ὑποκάτω τῆς γῆς, πειθῆτω σε τὸ ἐν Σικελίᾳ καὶ ἐν Λυκίᾳ προφανῶς ἀναδιδόμενον καὶ μέντοι καὶ ἐν ἄλλοις διαφόροις τόποις ὁμοίως παραδεικνύμενον πῦρ, εἰς τὴν φοβερὰν γένναν προδήλως πάντας κατακαίον ὄναι τὰ τοῦ πυρὸς ἔργα πεπράχασι. Περὶ οὗ καὶ ὁ μέγας Μωϋσῆς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ φησιν ὅτι, Πῦρ ἐκκέκαυται ἐκ τοῦ θυμοῦ μου, καυθήσεται ἕως ἁδοῦ κάτωτάτου καταφάγεται γῆν καὶ τὰ γεννήματα αὐτῆς, φλέξει θεμέλια ὄρων. Οὕτως δὲ καὶ Ἡσαΐας διαβρόχην προφαίνων τοῖς ἁμαρτωλοῖς τὴν ἐσομένην καὶ ἡτοίμασμένην αὐτοῖς διὰ τοῦ ἀσθέτου πυρὸς κόλασιν ἐκβοᾷ. Τίς ἀναγγελεῖ ὑμῖν ὅτι πῦρ καίεται, καὶ τίς ἀπαγγελεῖ ὑμῖν τὸν τόπον τὸν αἰώνιον; Ἡρεῦσθε τῷ φωτὶ τοῦ πυρὸς ὑμῶν, καὶ τῇ φλογὶ ἧ ἐξεκαύσατε. Καὶ ἐξελεύσονται καὶ ὄψονται τὰ κῶλα τῶν ἀνθρώπων τῶν παραβεβηκότων ἐν ἡμῖν, λέγει Κύριος. Ὁ γὰρ σκόληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει, καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται, καὶ ἔσονται εἰς ὄρασιν πάσης σαρκί. Καὶ δὴ καὶ ὁ θεηγόρος Χρυσόστομος φησιν. Ὅρα παρὰ δόξον αὐτοῖς ἕτερον, ἐναντίας φύσεις συνιούσας. Οὔτε γὰρ ἀστραπῆς τι πυρωδέστερον οὔτε ὕδατος ψυχρότερον, ἀλλ' ὅμως ἀναμίγνυται, καὶ οὐ συγχεῖται οὐδὲ κεράννυται, ἀλλὰ τοὺς οἰκείους ἕκαστον διατηρεῖ ὄρους. Τὸ πῦρ ἐν τῷ ὕδατι καὶ τὸ ὕδωρ ἐν τῷ πυρὶ, καὶ οὔτε τοῦτο ἐξήρανε ἐκεῖνο οὔτε ἐκεῖνο κατέσβεσε τοῦτο. Καίτοι, ἀστραπῆ τοῦ ἡλιακοῦ πυρὸς ὀξύτερον καὶ φανότερον. Καὶ μαρτυροῦσιν αἱ ὄψεις αἱ ταῖς ἀκτίσι διηνεκῶς καταλαμπόμεναι, ἐκείνης δὲ τὴν φορὰν οὐδὲ πρὸς βραχὺ δυνάμεναι ἐνεργεῖν. Καὶ ὁ μὲν ἥλιος διὰ πάσης ἡμέρας διατρέχει τὸν οὐρανὸν αὐτῆ, δὲ ἐν μεσσημερίᾳ τὴν οἰκουμένην ἄπασιν ὡς καὶ Χριστὸς μρτυρεῖ λέγων. Ὅσπερ ἡ ἀστραπῆ ἐξέρχεται ἐξ ἀνατολῶν καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν. Εἰτά φησιν. Ὁ ἐξ ἄγων ἀνέμους ἐκ θησαυρῶν αὐτῶν. Αὕτη παλιν ἑτέρα φύσις, οὐ μικρὰν ἡμῖν παρέγουσα χρεῖαν, ἀλλὰ τοσαύτην ὥστε εἰς τὸ πολὺ τῆς υἡῆς ἡμῖν συντελεῖν, κεκμηκότα ἀνακτᾶσθαι τὰ σώματα. Τοῦτο γὰρ ἔργον ἀνέμων, ἀναρρίπτειν τὸν ἀέρα, ὥστε μὴ

ram. Et aqua quidem superior in unum collecta mare dicitur : quæ autem infra terram residet, abyssus nominatur, unde veluti tubuli quidam emittuntur fontes, ad vitæ nostræ et animalium omnium usus ; atque indidem etiam calidæ ebulliunt. Nam quæ, Dei providentia sic ordinante, longius ab igne inferiore absunt aquæ. eæ frigidiores eduntur ; quæ igni propiores sunt, ab eo calorem concipiunt et admodum fervidæ sursum efferruntur ; quæ autem non prope ignem sunt, tepidæ exeunt.

οὐ πολὺ πλησιάζουσι, χλιαρὰ ἀναδίδονται.

Atque ignis quidem qui infra terram est, dæmonum et peccatorum hominum supplicio inservit. Aqua etiam imo infra terram loco, ita frigida ut in glebas glaciei congelet, qui et Tartarus dicitur, ipsa etiam facit ad cruciandos eos qui Dei præcepta violaverunt. Esse autem ignem subter terram, persuadere tibi debet ignis qui in Sicilia, Lycia aliisque locis manifesto erumpit ; quo nimirum præmonstratur in horrenda gehenna omnes uri qui ignem suis factis meruerunt. De hoc igne etiam magnus ille Mōses in persona Dei loquitur : Exarsit ignis me excandescente, cujus incendium perlinget usque ap infirma inferorum, consumet terram et ejus proventus, comburet fundamenta montium⁴⁸. Sic etiam Isaias exclamat, peccatoribus diserte prædicens inexstinguibilis ignis pœnas jampridem eos manentis. Quis inquit, vobis nuntiabit ignem jam ardere? Quis vobis locum æternum demonstrabit? Ambulate in lumine ignis vestri, et flamma quam concepistis. **49** Et exhibunt alii, ac videbunt membra hominum eorum qui contra me deliquerunt, quia vermis eorum non morietur et ignis non exstinguetur, ostentuique erunt omnibus hominibus⁵⁰. Sed et divino præditus eloquio Chrysostomus dicit : Rursum mihi aliud admirabile considera. Congrediuntur duæ naturæ contrariæ : quid eum sit aut fulgure magis igneum aut aquafrigidus? Tamen ita coeunt ut neque confundantur neque temperentur : sed et aqua in igne et ignis in aqua suas utrumque servat proprietates : nam neque aquam ignis exsiccat, neque ignem aqua exstinguit. Et sane fulgur etiam solari igne acutius est et lucidus ; quod testantur oculi, qui cum perpetuo radiis solaribus illustrentur, fulguris splendorem ne exiguo quidem tempore possunt ferre. Et sol totum diem permeando cælo insumit, fulgur uno momento totum orbem pervadit, quod et Christus testatur, inquiens : Sicuti fulgur ab ortu exit et usque ad occasum videtur. Deinde addit : Qui ventos educit ex eorum thesauris. Quæ rursum alia est natura, non parvan nobis utilitatem conferens, sed tantam ut ad plurimam vitæ partem nobis conducatur, ad reficiendum fatigata corpora. Ventorum enim officium est aerem excitare, ne motu carens vitium capiat, itemque coquere

⁴⁸ Deut. xxxii, 22 ⁵⁰ Isa. lxi.

fructus et alere corpora. Quis explicet quantum navigationibus prosint? et eorum tempora, quibus ordine ingruunt aliusque alii cedunt, choreas in mari ducentes, aliique **428** eorum navigantes quo volunt deducentes, alii excipientes? Quin et contrariis incedentes viis atque ministeria sua obeuntes utili vitæ nostræ pugna inter se decerant. Sexcenta possent commemorari ventorum officia: sed tamen vates his omnibus enumerandis supersedens facilitatem tantummodo opificii expressit. Qui enim dicit: De thesauris ipsorum, is non dicit quosdam esse ventorum thesauros, sed significat quam facile sit ei qui mandat, omnia pro suo arbitrio in promptu habere. Quemadmodum enim rem quam in thesauro habemus, facile ex eo vel promimus, vel, si visum sit, recondimus, ita universi Opifex omnia nullo negotio effecit ac naturæ tradidit. Vidisti quanta sit in aere varietas, sicut et in aqua et in igne multæ sunt varietates. Aquarum enim alia est fontana, alia marina, alia aerea, alia in nebulis, alia supra cælos alia supra homines alia infra terram, ex qua etiam diversis locis aquæ ebulliunt mirabiliter ab igne qui sub terra est calefactæ. Ignis alius in sole est, alius in luna, alius in fulguribus, alius in aere, alius qui ex lignis a nobis et lucernis exit, alius qui ex terra erumpit: multis enim locis eum edi videmus non secus quam etiam fontes. Alius ignis est qui attritu lapidum ejicitur, et alius qui attritu frondium arborearum; alius in fulminibus ex æthere, alius ex aqua et vitris pellucidissimis ac purissimis **429** exsilire solet. Sic et quod ad aerem attinet, alius est crassior, qui nos ambit, isque corruptionis causa est et multorum periculosorum morborum: alius tenuior, qui corporibus bonam temperiem et firmitatem conciliat; alius siccior et fervidior. Sic et ventorum sunt differentia secundum tenuitatem, crassitiam, frigus, siccitatem, humiditatem, caliditatem. Itaque vates cum in inexhaustam tot tantorumque Dei beneficiorum abyssum incidisset commemorandam, quibus Dei potentia atque sapientia demonstratur, vidensque immensum se mare ingressum, resiliit hac cum exclamatione: Magnificentissima sunt tua, Domine, opera sapienter omnia fecisti, sapientiaque omnia et animata et inanimata implevisti.

Tito successit in imperium frater ejus Domitianus, idque tenuit annos 13, menses 11. Isque in templo Romæ est interfectus insidiis suæ uxoris Neque patris hic neque fratris sectatus est mores, sed contra Tiberij ac Neronis scelera imitatus est. Cum se omni genere flagitiorum homicidiorumque et libidine in mares feminasque effusa polluisset, tandem homo a Deo alienus deum se ipsum appel-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(30) Æquam imperii legem et laudatam in administranda republica solertiam, potius quam privatos mores, inspicit. COAR.

A ἀκίνητον ὄντα διαφείρεσθαι, πεπαίνειν δὲ τοὺς καρπούς καὶ τρέφειν τὰ σώματα. Τί ἂν τις εἴποι τὰς ἐν ναυτιλίᾳ χρεῖας αὐτῶν, καὶ τοὺς καιρούς οἷς τεταγμένους ἐφίστανται καὶ παραχωροῦσιν ἀλλήλοις, χορεύοντες ἐν τῷ πελάγει καὶ [P. 224] τοὺς πλωτῆρας διαδιβάζοντες; Καὶ ὁ μὲν παρέπεμψεν, ὁ δὲ διεδέξατο. Καὶ ἐναντίας ὀδευόντων ὁδοὺς καὶ διακονούντων ἡ μάχη αὐτῶν πάλιν τῷ βίῳ γίνεται χρήσιμος. Καὶ μυρία ἂν τις εἴποι τῶν ἀνέμων ἔργα. Ἄλλ' ὁμως πάντα ταῦτα παραδραμῶν ὁ προφήτης καὶ καταλιπὼν ἀνάλγεσθαι, αὐτὸ μόνον τὴν εὐκολίαν τῆς δημιουργίας παρέστησε. Τὸ γὰρ εἰπεῖν, Ἐκ θησαυρῶν αὐτῶν, οὐ σοῦτο δηλοῦντάς ἐστιν, ὅτι θησαυροὶ οἰνές εἰσιν ἀνέμων, ἀλλὰ τὴν εὐκολίαν τοῦ ἐπιτάττοντος καὶ τὸ ἔτοιμον τῆς βουλῆς καὶ παρεσκευασμένον. Ὡς περὶ γὰρ ὁ ἔχων ἐν θησαυρῷ μετὰ ἀδείας ἐξάγει πάντα, καὶ ὅτε βούλεται πάλιν εἰσάγει, οὕτως ὁ τοῦ παντὸς Δημιουργὸς πάντα εὐκόλως ἐποίησε καὶ τῇ φύσει παρέδωκεν. Εἶδες καὶ πῶς, ἐν ἀέρι διαφορὰ, καθάπερ καὶ ἐν πυρὶ καὶ ἐν ὕδατι πολλὰ ἐναλλαγαί. Καὶ γὰρ τοῦ ὕδατος τὸ μὲν ἐστὶ πηγαῖον, τὸ δὲ θαλαττιον, τὸ δὲ ἀέριον, τὸ δὲ ἐν νεφέλαις, τὸ δὲ ὀκλάττιον, τὸ δὲ ὑπεράνω τῶν ἀνθρώπων, τὸ δὲ ὑπόγειον, ἀφ' οὗ καὶ τὰ θερμὰ ὕδατα ἐν διαφόροις τόποις ἀνάγονται, διὰ τοῦ ὑπογείου πυρὸς θερμανθέντα παραδόξως. Καὶ τοῦ πυρὸς τὸ μὲν ἐστὶν ἐν ἡλίῳ, τὸ δὲ ἐν σελήνῃ, τὸ δὲ ἐν ἀστραπῶνι, τὸ δὲ ἐν ἀέριον, τὸ δὲ ἀπὸ ξύλων, τὸ περὶ ἡμᾶς καὶ τὸ λυχναιον, τὸ δὲ ἀπὸ γῆς (καὶ γὰρ ἐστὶ πολλαχθῶ τὸ τοιοῦτο ἀπὸ γῆς ἀναδιδόμενον ἰδεῖν, ὥσπερ αἱ πηγαὶ τῶν ὑδάτων), τὸ δὲ ἐν λίθοις παρατριβομένοις, τὸ δὲ ἐν κόμαις δένδρων καὶ αὐτῶν παρατριβομένων, τὸ δὲ ἐν κερανοῖς ἐκ τοῦ αἰθέρος, τὸ δὲ ἐξ ὑδάτων καὶ ὕλων διαυγεστάτων καὶ καθαρωτάτων ἐξάλλεσθαι πέφυκεν. Οὕτω δὲ καὶ ἐν ἀέρι πάλιν ὁ μὲν ἐστὶ παχύτερος ὁ περὶ ἡμᾶς καὶ φθεροποιὸς καὶ νόσων πόικιλων ἐπικινδύνων αἴτιος, ὁ δὲ λεπτότερος καὶ σωμάτων εὐκрасίας καὶ εὐρωστίας πρῶτος, ὁ δὲ αὐτότερος καὶ πυρωδέστερος. Ὡς περὶ καὶ τῶν ἀνέμων πολλὰ διαφοραί· ὁ μὲν γὰρ ἐστὶ λεπτότερος ὁ δὲ παχύτερος, ὁ μὲν ψυχρότερος, ὁ δὲ ξηρότερος, ὁ μὲν ὑγρότερος ὁ δὲ θερμότερος. Ὅθεν οὖν ὁ προφήτης ἐμπεισὼν εἰς τὴν ἄβυσσον τῶν εὐεργετημάτων τούτων καὶ τῶν τοιοῦτων, ἐν οἷς ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις καὶ σοφία δείκνυται, καὶ ἰδὼν τὸ πέλαιος ἀχανές, ἀπεπήδησε μέγα βοήσας· Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε· πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας, καὶ σοφίας ἐπέπλησας τὰ τε ἄψυχα.

Μετὰ δὲ Τίτον ἔβασίλευσε Δομετιανὸς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἔτη ιε' μῆνας ια', καὶ ἑσφάγη ἐν τῷ ναφ' Ἰώμης κατ' ἐπιβουλῇ τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς Διάδοχος γὰρ γενόμενος τοῦ ἀδελφοῦ οὐ τὴν πατρικὴν τε καὶ ἀδελφικὴν ἐζήλωσεν ἀριστοπολιτείαν (30), ἀλλὰ τὴν τοῦ Τιβερίου καὶ Νέρωνος ἀνοσιεργίαν ἐκ διαμέτρου. Καὶ δὴ πᾶν εἶδος κακίας ἐπελθὼν, μαιφρονίης τε καὶ γυναικομανίας ἅμα καὶ ἀνδρομανίας ἀνάπλευς γε-

νομενος, ἐαυτὸν ὁ ἄθεος τελευταῖον ἀπεθέωσε. [P. 245] **A** Κίντεῦθεν ἔχθιστον ἅπασι καὶ ἀπίδλυτον διὰ τὸ φονικὸν τε καὶ θηριῶδες τῆς μιαρᾶς γνώμης ἐαυτὸν ὁ τάλας ἀποφήνας, εἰκότως μάλα τὰ ἐπίχειρα τῆς οἰκείας δυσμενεῖας κομισάμενος (51) σὺσχίστω μόρφω τὸν μυσσάρην καὶ βέβηλον καταστρέφει βίον, ὡς ἐρηται. Οὗτος τὰς γενέσεις τῶν πρώτων τῆς Ῥώμης ἐρευνῶν, οὐκ ὀλίγους εὐρίσκων ἐν δυνάμει ἔσεσθαι ἀνήρει διὰ προφάσεως. Οὗτος διέταξεν ἐν ταῖς πόλεσιν ἀμπέλους μὴ φυτεύειν. Οὗτος τοὺς ἀπὸ γίνους Δαβὶδ καὶ Χριστοῦ ἀναίρεισθαι προσέταξεν· ἐδεῖδει γὰρ τὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου ὡς καὶ Ἡρώδης ὁ παιδοκτόνος. Τοῦ κηρύγματος δὲ ἤδη δύναντι λαμβάνοντος ἤγαγον συγγενεῖς τοῦ Κυρίου πρὸς Δομετιανόν. Οὗς καὶ ἐπηρώτησεν εἰ ἐκ Δαβὶδ καὶ Χριστοῦ εἰσι. Καὶ ὠμολόγησαν. Καὶ πόσων, ἔφη, χρημάτων κυριεύετε; Ἐννέα, φασί, δηναρίων οἱ πάντες, καὶ πλέθρων γῆς ὀλίγων, ἐξ ὧν τοὺς φόρους ἀναφέρομεν. Καὶ τὰς χεῖρας σκληρὰς ἐκ τῆς ἐργασίας ἐπέδεικνόν. Ὁ δὲ, καὶ ὅποια τίς ἐστὶν ἡ τοῦ Χριστοῦ βασιλεία, καὶ πότε φανησομένη; Ὡς οὐ κοσμικὴ οὐδὲ ἐπίγειος, ἔφασαν, ἐπουράνιος δὲ καὶ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων ἐν δόξῃ ἐρχομένη κρίναι ζῶντας καὶ νεκρούς. Ἐφ' οἷς αὐτὸς τούτων καταφρονήσας ἐλευθέρους μὲν αὐτοὺς ἀφεῖναι ἐκέλευσε, τὸν δὲ τῆς Ἐκκλησίας διωγμὸν καταπαῦσαι. Οὗτος ὁ Δομετιανὸς Νερούαν τινὰ ὑπεύθυνον ἐκέλευσε ζῶντα βληθῆναι εἰς πῦρ. Τῶν δὲ ἀστρόνομων εἰπόντων ὑπὸ κυνὸς τοῦτον ἀναλωθήσεσθαι, εὐθὺς ὑτὸς κατενεχθεὶς πολέως τὴν πυρκαϊάν ἔσβεσε, καὶ δεδεμένον ἔτι τῷ χεῖρε κίνεσ ἀφεθέντες τοῦτον κατέφαγον. Ἀργίος δὲ ἀστρόνομος εἶπεν εἰς ὄψιν τῷ Δομετιανῷ τεθνήξεσθαι ἡμέρᾳ τῇδε. Ὁ δὲ ἐκέλευσεν αὐτὸν φυλαχθῆναι ἐν δεσμῶτι, ὡς ἂν τῆς ἡμέρας διελοῦσης τῇ ἐπαύριον ἀναίρησθαι. Ἀλλὰ σφαγέντος αὐτοῦ ὑπὸ Στεφάνου ἀπελευθέρου αὐτοῦ, ἀπελύθη ἀβλαβῆς. Οὗτος Ἀπολλώνιον τὸν Τυανέα ἀπέκτειρε καὶ δεσμῖον εἰς δικαστήριον ἤγαγε. Τότε φασί καὶ τὸ πολυθρόλυτον ἔπος ἐκεῖνο τὸν Ἀπολλώνιον εἰπεῖν·

Οὐ μὲν με κτανεεις, ἐπεὶ οὐ τοι μῦρσιμός εἰμι (52)

καὶ ἄφαντον γενέσθαι παραχρήμα, κατ' αὐτὴν δὲ τὴν ὥραν εὐρεθῆναι εἰς Ποτιόλους ἡμερῶν τριῶν διάστημα. Ὅς εὐρών ἐκεῖσε τὸν μαθητὴν αὐτοῦ Δάμαντα ἀνήγγειλεν αὐτῷ τὰ κατ' αὐτὸν, καθὰ Φιλόστρατος ἱστορεῖ. Καὶ τῷ μετὰ Δομετιανὸν μέλλοντι βασιλεύσῃ Νερούᾳ τὴν τελευταίην γράμμασιν οἰκείοις προσήμανεν. Ἐφ' οὗ Τιμόθεος ὁ ἀπόστολος καὶ Ὀνήσιμος ἐμαρτύρησαν, καὶ Κλήμης ὑπὲρ Χριστοῦ ἀναίρειται, καὶ Ἰωάννης εὐαγγελιστὴς ἐν Πάτμῳ τῇ νήσῳ ὡς ὑπεύθυνος ἐξορίζεται.

Ὁ [P. 246] δὲ Ἀπολλώνιος ἀπὸ Ῥώμης ἐλθὼν εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ παρκαλυθεὶς ὑπὸ τῶν ἐντοπίων,

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(51) Ad verbum: *promerita jam olim innatæ sibi ferocitatis præmia reportavit.* GOAR.

(52) Versus est de initio Iliadis. Homericæ libri XXI, quo Apollo Achillem a se insequendo dehor-

lavit. Indequ eum se ob truculentiam, immanitatem ac flagitiosa consilia omnibus invisum et contemptum reddidisset, miser meritas domesticis inimicitiiis pœnas dedit, **430** turpissimaque morte sceleratam clausit vitam. Is principum Romæ virorum indagans nativitates, cum non paucis promitti magnam potentiam deprehenderet, eos captata occasione sustulit. Edixit per urbes ne quis vites plantaret. Idem genere Davidum et Christum attingentes conquiri jussit, exemplo Herodis infanticidæ sibi a Christi adventu metuens. Mandatum ejus ministri exsecuti adduxerunt Christi cognatos ad imperatorem. Ii interrogati a Domitiano an a Davido et Christo genus ducerent, ita esse fassi sunt. Quantæ ergo, inquit Domitianus, vestræ sunt facultates? Responderunt universis esse novem denarios et pauca agri jugera, unde tributum solvant: simul et manus, quæ callos duxerant opere faciundo, ostenderunt. Tum imperator: Et quodnam est Christi regnum, ac quando appetet? Responderunt non esse mundanum neque terrenum, sed cœleste, et Christum in fine mundi id initurum, ubi de vivis sit et mortuis judicaturus. Ob hæc imperator istis hominibus spretis, libertate donavit eos, et a prosequendis Christianis desisti jussit. Is Domitianus Nervam quemdam rei capitalis damnatum vivum in ignem conjici jussit. Astrologis autem prædicentibus eum a cane laniatum iri, statim largus imber obortus rogam exstinxit, et immissi Nervæ adhuc manus ligato canes eum devoraverunt. Largius vero astrologus in faciem Domitiano dixit eum die quam nominabat moriturum. Domitianus eum servari in vinculis jussit, et ea die exacta **431** postridie necandum. Sed imperatore, uti prædixerat, occiso, fuit a Stephano liberto illius, sine noxa dimissus. Is Domitianus Apollonium Tyaneum tonsam vinctumque ad tribunal adduxit. Quo tempore ferunt id fuisse ab Apollonio dictum quod omnium deinde sermone est celebratum.

Me non interimes; non hoc tibi fata dederunt,

simulque subito conspectui hominum subductum fuisse, inventumque eadem hora Puteolis, tridui a Roma itinere, discipulo suo Damidi ibidem reperlo, quid secum fuisset actum exposuisse. Auctor Philostratus. Hic Apollonius Nervæ, qui fuerat Domitiano successurus, exitum propriis litteris prædixit. Domitiano imperante doctrinam Christianam Timotheus apostolus et Onesimus suo supplicio confirmarunt; itemque Clemens, et Joannes evangelista damnatus in insulam Patmon est deportatus.

Cæterum Apollonius Roma Byzantium profectus rogatu civium ea urbe multitudinem anguium ac

tatur. De Apollonio exstat justum Philostrati opus, et hæc fabula est in l. viii. Damidem quoque, non Damautem legi debere satis ex eo, Suida aliisque constat. XVL.

GEORGII CEDRENI

im expulit, ne cui porro homini nocerent. A etiam in conventibus principum confuse tium intemperiem refrenavit. Idem ab eo iæ, cum eo venisset, effragitatum est. Cum ntiochenses a scorpiis et culicibus divexareum ipse scorpium conflavit, supraque terra depositum parva erecta columna possit ut calamos gestarent, perque urbem rent, et calamos concutientes inclamarent. urbs culicibus. 432 Eo modo et scorpii lices ea ex urbe profligati sunt. Cum autem etur ab eo ut terræ motus quibus affligebantur, ingemiscens in tabulis ita scripsit: tibi, misera urbs, quoniam terræ motibus mulcendiisque prosterneris, teque Orontes ad as suas deflebit. De hoc magnus Anastasius eopolis episcopus ita scribit: Quibusdam in sis ad hunc usque diem Apollonii opera stant et am habent efficacitatem, alia quadrupedibus ac lucubus damnosis avertendis, alia ad inordinatos annium excursus inhibendos, alia aliis rebus iuræ hominibus detrimentum afferent arcendis. Neque eo tantum vivo dæmones per ipsum tot ac talia egerunt, sed ipso etiam mortuo ad monumentum ejus perseveraverunt, atque ipsius nomine miracula quædam ediderunt ad decipiendum miseris homines, qui facile hujusmodi rebus se a diabolo in fraudem induci patiuntur. Quid enim dicam de Manethonis magicis operibus? qui tantus fuit istarum imposturarum artifex, ut semper palam Apollonium irriserit ut non perfecta hujus doctrinæ peritia instructum: Oportebat enim, aiebat, eum, sicuti ego soleo, solis verbis perficere quæ vellet, non operum effectationibus ad ea uti. Hæc autem omnia Dei permissu et dæmonum efficacitate fiunt, ut hujusmodi rebus vera nostra exploretur fides, firmane ea sit et fixa Dominoque 433 adhærens, neque ab eo se avelli sinens præstigiis istis ac diabolicis prodigiis, quæ ministerio servorum improbitatis eduntur. Quippe etiam Dei prætexentes nomen nonnulli vaticinati sunt, ut Balaamus, Saulus et Caiaphas. Alii malos genios abegerunt, ut Judas et filii Scevæ. Ita gratia divina etiam per indignos aliquando operatur ut aliis benefaciat. Nam Balaamus neque recte vivebat neque vera erat fide præditus: et tamen Dei gratia per eum egit propter aliorum utilitatem. Fuit et Pharaon malus: atque huic tamen futura indicavit. Et impiissimo Nabuchodonosori nihilominus ea præmonstrata sunt quæ multis post essent eventura ætatibus. Unde constat multos etiam veræ adversos religioni sub Christi nominis præscriptione alio artificio miracula edere ad decipiendos imperitos. Qualis fuit Simon Magus et Menander ac post eos alii eorum similes. Itaque præclare dictum est: neque decipi miraculis convenit, nedum nuda pollicitatione, sed exploranda est veritas eorum quæ dicuntur. Ex fructibus enim eorum judicabit ipsos, ait Dominus.

μάνος καὶ Μένανδρος μετ' ἐκεῖνον καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι,

ἔποίησε ταῦτα, φυγαδεύσας τὸ πλῆθος τῶν ὄφρων καὶ σκορπίων ἐκ τῆς πόλεως, ὥστε μὴ ἀδικεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τῶν ἱππῶν τὴν ἀταξίαν χαλινώσας ἐν ταῖς συνελεύσεσι τῶν ἀρχόντων. Ὡσαύτως καὶ εἰς Ἀντιόχειαν παραγενόμενος ἕσσωπηθεις ἐποίησε. Τυραννομένων γὰρ τῶν Ἀντιοχείων ὑπὸ τῶν σκορπίων καὶ κωνώπων, ποιήσας χαλκὸν σκορπίον καὶ χύσας αὐτὸν ἐν τῇ γῇ καὶ μικρὸν ἐπιστήσας ἐπάνω κίονα, βασιτάζειν προσέταξε καλὰ μους τῷ λαῷ, καὶ περιερχομένους ἐν τῇ πόλει κράζειν, τοὺς καλὰ μους ἐπισείοντας, Ἀκώνωπα τῇ πόλει. Καὶ οὕτως ἐξηφανίσθησαν ἐκ τῆς πόλεως οἱ τε σκορπίοι καὶ οἱ κωνώπες. Αἰτηθεὶς δὲ καὶ περὶ τῶν ἐπικειμένων αὐτῇ σεισμῶν, στενάξας ἔγραψεν ἐν διπτύχῳ ταῦτα· Οὐαὶ σοι, τάλαινα πόλις, ὅτι σεισμοῖσι πολλοῖς καὶ πυρσοῖς κατενεχόθῃ. Κλαύσεται δὲ σε καὶ ὁ παρ' αἰγιαλοῖς Ὀρόντης. Περὶ οὗ μόνου καὶ ὁ μέγας Ἀναστάσιος Θεουπόλειός φησιν· Ἀπολλωνίου δὲ μέχρι νῦν ἐν τισι τόποις ἐνεργοῦσι τὰ ἀποτελέσματα ἰστάμενα, τὰ μὲν εἰς ἀποτροπὴν ζῶων τετραπόδων καὶ πτερινῶν βλάπτειν δυναμένων ἀνθρώπους, τὰ δὲ εἰς ἐποχὴν ρευμάτων ποταμοῦ ἀτάκτως φερομένου, καὶ ἄλλα εἰς ἕτερα ἐπιφθορὰ καὶ βλάβη ἀνθρώπων ὑπάρχοντα ἀποτρόπαια ἴστανται. Μαὶ οὐ μόνον ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα εἰργάσαντο οἱ θαίμονες δι' αὐτοῦ, ἀλλὰ γὰ καὶ μετὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ παραμένοντες τῷ μνήματι αὐτοῦ σημεῖα τινα ἐξ ὀνόματος αὐτοῦ ἐπέτελεσαν πρὸς ἀπάτην τῶν ἐλεεινῶν ἀνθρώπων, τῶν βῆθως ὑποκλεπτομένων εἰς τὰ τοιαῦτα ὑπὸ τοῦ διαβόλου. Τί ἂν τις εἴποι περὶ τῶν κατὰ Μανέθωνα μαγικῶν ἔργων; ὅς τοιοῦτος ἄκρος γέγονε τῇ μαγικῇ ἀπάτῃ ὥστε αἰετῶν προδήλως τὸν Ἀπολλωνίων ὡς μὴ ἀκριθεὶ τὴν κατ' αὐτοὺς φιλοσοφικὴν ἐμπειρίαν ἐσχικότα. Ἔδει γὰρ αὐτὸν, φησὶν, ὡς περ ἐγὼ, λόγῳ μόνῳ ποιεῖν ἅπερ ἐβούλετο, καὶ μὴ ἀποτελέσασθαι ἐπιτρέπειν τὰ παρ' αὐτοῦ πραττόμενα. Ταῦτα δὲ πάντα συγχωρήσει τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνεργεῖαι θαίμωνων γίνονται πρὸς τὸ διὰ τῶν τοιούτων πραγμάτων δοκιμάζεσθαι τὴν ἡμετέραν ὀρθόδοξον πίστιν, εἰ ἐδραία ἐστὶ καὶ παγία προσμένουσα τῷ Κυρίῳ, καὶ μὴ ὑποσυρομένη ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ διὰ τῶν φανταστικῶν τεράτων καὶ σατανικῶν ἔργων τῶν πραττομένων ὑπὸ τῶν δούλων καὶ ὑπηρετῶν τῆς κακίας. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τῷ ὀνοματι Κυρίου προεφήτευσάν τινες, ὡς Βαλαάμ Σαυλὸς καὶ Καϊάφας, καὶ δαιμόνια πάλιν ἐξέβηλον, ὡς Ἰούδας καὶ οἱ υἱοὶ Σκεῦα. Οὐκοῦν καὶ εἰς ἀναξίους ἢ χάρι ἐνεργεῖ πολλάκις, ἢν' ἐτέρους εὐεχετήρη. Καὶ γὰρ Βαλαάμ, ἀμφοτέρων ἀλλότριος ἦν, βίου ἀρίστου καὶ πίστεος· ἀλλ' ὅμως ἐνήργησεν εἰς αὐτὸν ἡ χάρις διὰ τὴν ἐτέρων οἰκονομίαν. Καὶ [Ρ. 247] Φαρι τοιοῦτος ἦν, ἀλλὰ κάκεινῳ τὰ μέλλοντα προέδει· Καὶ ὁ Ναβουχοδονόσορ παρανομώτατος, ἀλλὰ γε τούτῳ τὰ μετὰ πολλὰς ὕστερον ἐσομένα γενεὰς ἐκάλυξεν. Ὅθεν δῆλον ὅτι πολλοὶ καὶ τῶν ἐναχόντων φρόνημα ἐπὶ τῷ προσχῆματι τοῦ Χριστοῦ τεράστια ποιοῦσιν ἐτέρῳ τέχνῃ τινὶ πρὸς αἰσθητῶν ἀπειροκάλων, οἷος, ἐγένετο Σίμων δι' οὗς εἰκότως ἔφη μὴ θαύμασιν ἀπατάσθαι

ήκειν μητε μητε ἐπαγγελία ψιλῆ, δοκιμάζειν δὲ τῶν λεγομένων τῶν ἀλγθθαιαν. Ἐκ τῶν καρπῶν γὰρ, φησὶν ὁ Κύριος, αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.

Νέρουας ἔβασίλευσεν ἔτος ἕν μῆνας δ', ἡμέρας θ, A σῶφρων ὢν καὶ ἐπεικῆς. Ἐκ Παιονίας δὲ ἀγγελία ἐπινικίων ἔλθοῦσα παρὰ Τραϊανοῦ, ἀνελθὼν ἐν τῷ Καπιτωλίῳ καὶ λιθανωτὸν ἐπιθύσας, στὰς ἐπὶ βήματος, μεγάλη βοῶν τῆς τε βουλῆς καὶ τοῦ δήμου τῶν Ῥωμαίων παρόντων ἔφη. Ἀγαθὴ τύχη Νέρουας Τραϊανὸν υιοποιοῦμαι. Οὗτος ἀπηγόρευσε τοῖς ἐκτέμνειν τιῶν τὰ αἰδοῖα ἐν Ῥώμῃ. Νόσῳ δὲ τελευτᾷ. Οὗτος ὁ Νέρουας ἀνεκαλέσατο τὸν Θεολόγον Ἰωάννην ἐκ τῆς ἐξορίας, καὶ ἀπέλυσεν οἰκεῖν ἐν Ἐφέσῳ, μόνον τότε περιόντα τῷ βίῳ ἐκ τῶν ἰβ' μαθητῶν ὅς συγγραψάμενος τὸ κατ' αὐτὸν Εὐαγγέλιον ἐν εὐρήνῃ ἀνεπαύσατο. Περὶ οὗ καὶ ὁ πολυίστωρ Εὐσέβιος ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ Ἱστορίᾳ φησὶ· Θωμάς δὲ τὴν Παρθίαν ἐλάλησεν, Ἰωάννης δὲ τὴν Ἀσίαν, πρὸς ἣν καὶ διατρίψας ἐτελεύτησεν ἐν Ἐφέσῳ. Καὶ πάλιν Ἐπὶ τούτοις οὖν καὶ Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς ἐν Ἐφέσῳ τῆς Ἀσίας τελευτᾷ, καὶ θάπτεται πρὸς τῶν αὐτόθι πιστῶν. Ὁμοίως δὲ καὶ Φίλιππος ὁ ἐκ τῶν ἑπτὰ διακόνων ἐν Ἱεραπόλει τελειοῦται, καὶ θάπτεται μετὰ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ. Περὶ ὧν καὶ Πολυκράτης ὁ τῆς ἐν Ἐφέσῳ περὶ οὐκίας ἐπίσκοπος, Οὐρίκτορι τῷ ἐπισκόπῳ Ῥώμης γράφων, οὕτως φησὶ· Καὶ γὰρ κατὰ τὴν Ἀσίαν μεγάλα στοιχεῖται κεκοίμηται, ἅτινα καὶ ἀναστήσονται τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου Ἰωάννης ὁ ἐπιστήθιος Χριστοῦ, ὅς καὶ τὸ πέταλον πεφορηκῶς (53 54) καὶ διδάσκαλος ἐν Ἐφέσῳ γενόμενος κεκοίμηται, καὶ Φίλιππος ὁ ἐκ τῶν ἑπτὰ διακόνων ἐν Ἱεραπόλει τελευτᾷ. Οὗτος ἐστὶν ὁ καὶ τὸν εὐνοῦχον βαπτίσας καὶ τὸν Σίμωνα κτηχῆσας. Οὐ μὲν δὲ ἀλλὰ καὶ ὁ θεῖος Ἰππόλυτος Ῥώμης περὶ τοῦ σείου κηρύγματος καὶ τῆς τελειώσεως τῶν ἀποστόλων διεξίωσεν ἔφη· Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς Ἰακώβου κηρύστων ἐν τῇ Ἀσίᾳ τὸν λόγον ἐξωρίσθη ἐν Πάτρῳ τῇ νήσῳ ἐπὶ Δομετιανοῦ τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων, κἀκεῖθεν πάλιν εἰς Ἐφεσον ἐκ τῆς ἐξορίας ἀνακληθεὶς ὑπὸ Νέρουας, καὶ τὸ κατ' αὐτὸν Εὐαγγέλιον συγγραψάμενος, ἔβη καὶ τὴν ἀποκάλυψιν θεασάμενος, ἐτελεύτησεν ἑτῶν ἑκατὸν ἑξήκοντα τὸ λείψανον [P. 248] ζητηθὲν οὐχ εὐρέθη. Ὁ δὲ τοῦ μεγάλου Γρηγορίου ἀδελφὸς Καισάριος (55)

XYLANDRI ET GOARI NOTE.

(53-54) Atque sic etiam legitur apud Eusebium, unde hæc Cedrenum descripsisse apparet, Quid autem sit πέταλον εἶρεῖν, nondum satis scio, nisi quod laneum pileum insigne doctoris fuisse ex Suidæ collectaneis utcunque suspicor, qui honoris et auctoritatis causa a primario Ecclesiæ doctore gestaretur quales olim flaminum apices. XYL. — Ut doctorem, doctoris quoque ornatum insignibus, ac πέταλον laneum pileum flaminum more gestasse, censuit Xylander. Sic aurum lana compensat, et sancto Spiritu afflatum apostolum et præcipuum Ecclesiæ doctorem flaminum honore donat. At non potius antiqui sacerdoti dignitatem aliquo titulo exæqualam novique majestatem assumpto quodam ejus insigni manifestatam voluit Apostolus, cum πέταλον bracteam laminamve auream fronti prætulit appensam? Hieronymus de Eccles. Script. in Polycrate: Ἰωάννης, ὅς ἐπὶ τὸ στήθος τοῦ Κυρίου ἀνεκλήθη, καὶ ἱερῶς αὐτοῦ γέγονε, χρυσοῦν πέταλον ἐν

Nerva imperavit annum unum, menses, 4, dies 9, homo temperans et æquus. Hic, cum ei ex Pannonia nuntius de victoria Trajani esset allatus, in Capitolium progressus, thure incenso, inde conscenso suggesto, præsentē S. P. Q. R. alta voce: Quod felix, inquit, faustumque 434 sit, ego Nerva Trajanum mihi filium adopto. Vetuit Nerva ne quis Romæ castraretur. Morbo periit. Idem Joannem Theologum ab exilio revocavit, permisitque ut Ephesi habitaret, cum is tum solus de 12 discipulis in vivis superesset. Is Joannes Evangelio suo conscripto pacate decessit. De eo narrat Eusebius in Historia ecclesiastica: Thomas autem Parthiam sortitus est, Joannes Asiam, in qua etiam Ephesi vitam finit. Et rursus: Eo tempore etiam Joannes evangelista Ephesi Asiæ urbe moritur et a Christianis ejus loci sepelitur. Similiter et Philippus, unus de septem diaconis, Hierapoli defunctus cum filiabus sepelitur. De his Polycrates, Ephesinæ parociæ episcopus, ita scribit ad Victorem episcopum Romanum: Nam et in Asia sepulta sunt magna elementa, quæ ultimo adventus Domini die resurgent: Joannes, qui in pectore Christi accubuerat, qui et pileum gessit et Ephesi docuit, ibi est humatus; et Philippus, septem diaconorum unus, Hierapoli vita functus est. Is est qui eunuchum baptizavit, et Simoni principia religionis tradidit. Sed et divus Hippolytus Romæ episcopus præconium divini verbi et apostolorum obitus enarrans ita ait: Joannes Jacobi frater, cum in Asia verbum Dei propagaret, imperante Romæ Domitiano in Patmum insulam est deportatus. 435 Inde a Nerva revocatus Ephesum, conscripto Evangelio et paterfatione quam conspexerat, vita excessit, annos natus centum et sex. Reliquiæ ejus requisitæ, inventæ non sunt. At magni Gregorii fratris Cæsarii Cpoli de iis interrogatus ita respondit: Ipse Joannes sub finem Evangelii eam rem explivavit his verbis: Ita fatus Jesus Petro ait, Sequere me. Petrus autem conversus cernit discipulum, qui a Christo diligebatur, sequentem, et inquit: Domine,

τῷ μετώπῳ βασιλῶν μάρτυς καὶ διδάσκαλος ἐν Ἐφέσῳ ἐκοιμήθη. De Jacobo Domini fratre narrat simile Eriphanus Hæres LXXVII: Οὗτος ὁ Ἰακώβος καὶ πέταλον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐφορεσε. Ejus interpres: Jacobus iste bracteam in capite gessit. GOAR.

(55) Idem Suidas et alii. Quod in Græco sequitur, ἐπίσει. . . ., nescio legere: fortassis est ἐπὶ σενάτου, in senatu. Fuisse hunc Cæsarium magistrum aulæ Theodosii primi, est apud Nicephorum XII, 44. Id valde dissentit ab eo quod Gregorius Nyssenus in Vita Nazianzeni habet, Cæsarium Constantio imperante e vivis excussisse. XYL. — Exstantem in vetustis editis Cedreni exemplaribus notam, duabus litteris σε* conjunctam, conjicio indicare σεκρέτου, vel, ut Xylander opinatur, σενάτου, vel denique, ni e obsisteret, συνόδου. Eligat sibi placitam, vel certiolem proferat alius conjecturam. GOAR.

quid iste ? respondit Jesus : Si velim hunc manere usque ad adventum meum, quid hoc ad te ? Quoniam ergo piscantes eos offendens Petro solijussit sequi, isque Joannem volens comitem habere, quæsit ex Domino quid iste esset acturus, Dominus respondens Joannem piscationi immoraturum dixit : si eum volo manere hic et piscari, dum huc revertar, quid tua refert ? et ipse Joannes falsam eorum suspicionem optime corrigit his verbis : Non dixerat Dominus hunc non esse moriturum. Etenim apostoli sæpenumero interrogationes et responsiones Christi non assecuti sunt, ideoque ignoratio eis est a Magistro et stupiditas objecta donec Spiritus sanctus venit eosque omni veritate instituit, sicuti Dominus promiserat. Quod si quis contentiose et temere sacras illas voces arripiens intempetive ex 436 iis colligere velit Joannem in hac vita ad posteriorem Christi adventum annuntiandum Enoch et Eliæ exemplo permansisse, is sciat Joannem in patefactione solos istos duos sub persona Christi dicere testes sibi futuros. Producam inquit, duos meos testes Enochum et Eliam, iique saccos amicti vaticinabuntur dies 1260⁵⁹. Hi sunt dumoleæ et dum lucernæ. Ignis ex eorum ore egredietur et hostes eorum devorabit. Cumque testimonium suum totum dixerint, bestia quæ ex abyso ascendit bellum eis faciet, vincetque eos et interficiet, et cadavera eorum in platea urbis jacebunt dies 3 s. insepulta, ubi et Dominus eorum crucifixus est. Frustra igitur nugantur quidam Joannem adhuc in corpore vivere, revera ignorantes quid dicant et qua de re contendant, de suo illud commentum audacter profecto et confidenter preferentes, non ex sacris habentes interpretibus.

τελέσῃ τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν, ποιήσῃ τὸ ἀναβαῖνον θηρίου ἐκ τῆς ἀβύσσου πόλεμοι μετ' αὐτῶν, καὶ νικήσῃ καὶ νικήσῃ καὶ ἀποκτείνει αὐτοὺς καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς μεγάλης πόλεως ἔσονται ἡμέρας τρεῖς ἡμισυ ἄταφα, ὅπου καὶ ὁ Κύριος αὐτῶν ἐσταυρώθη. Μάτην οὖν παραληροῦσι τινες, φάσκοντες αὐτὸν ζῆν ἔτι ἐν σαρκί, καὶ μὴ νοοῦντες μῆτε ἂ λέγουσι τῶ ὄντι μῆτε περὶ τίνων διαθεθαῖνται, οὐκοῦν τοῦτο καὶ οὐκ ἔκτινων ἱερῶν ἐξηγητῶν ῥιψοκινδύνως τε καὶ τολμηρῶς ὄντως τερατευόμενοι.

Post Nervam Trajanus imperavit annos 19, menses 6, dies 15. Fuit iste malis infestus et justitiæ amans. Aliquando strictum ensem in omnium procerum conspectu præfecto tradidit, ita inquit : Accipe hunc gladium, eoque, si recte impero, pro me, si male, contra me utitor. A Nerva ob virtutem est ad imperium evectus, quod vir bellicosissimus Romæ et ubique terrarum rem sæpius præclare gessisset. Cum quidam amicorum esset apud eum delatus, quod ipsi insidias fecisset, isque suis 437 manibus sibi oculos eruisset mentumque rasisset, itaque excæcatus esset ad eum adductus, Trajanus magno amici casu dolore percepto urbi a se conditæ Trajanopoli eum præfecit, eoque ablegatum ad mortem usque omni cultu fovit. Idem edixit ne Christiani conquererentur, oblatis autem punirentur. Sub eo Simoni Magno Menander Sama-

ἔπισε .. ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐρωτηθεὶς περὶ τοῦτου οὕτως ἀπεκρίνατο λέγων· Αὐτὸς Ἰωάννης ἐν τῷ κατ' αὐτὸν Εὐαγγελίῳ πρὸς τῷ τέλει διεσάρχησε τοῦτο φάσκων Καὶ τοῦτο εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτῷ (τουτέστι τῷ Πέτρῳ)· Ἀκολούθει μοι. Ἐπιστραφεὶς δὲ ὁ Πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπη ὁ Ἰησοῦς ἀκολουθοῦντα, καὶ φησὶ· Κύριε, οὗτος δὲ τί ; Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχωμαι, τί πρὸς σέ ; Ἐπεὶ οὖν ἀλιεύοντας αὐτοὺς κατείληψε, τῷ Πέτρῳ μόνῳ προτέταξεν ἔπεσθαι αὐτῷ. Ὁ δὲ καὶ τὸν Ἰωάννην συμπορεύεσθαι βουλόμενος ἔφη· Κύριε, οὗτος δὲ τί ; Ὅν ἠεπίσκει ὁ Ἰησοῦς προσμένειν ἐπὶ τῆς ἀλείας φησὶν· Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἐνταῦθα καὶ ἀλιεῦν ἕως ὃν ὑποστρέψας ἔρχωμαι πάλιν ὧδε, τί πρὸς σέ ; ὥστε οὖν ἄριστα

διωρθούμενος τὴν ἐσφαλμένην αὐτῶν ὑπόνοιαν, εἰκότως ἔφη, καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει. Καὶ γὰρ ἐν πολλοῖς πολλαῖς ἐσφάλοντο πρὸς τὰς πεύσεις Χριστοῦ καὶ τὰς ἀποκρίσεις, καὶ ἤκουον, Ἀσύγγοι καὶ βραθεῖς τῇ καρδίᾳ ἕως ἔλθον τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ὡδήγησεν αὐτοὺς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν κατὰ τὸν τοῦ Κυρίου λόγον. Ἐὶ δὲ τις ἐριστικῶς καὶ προπετῶς ἀποκρινόμενος τὰς ἱεράς ταύτας φωνάς καὶ μαρτυρίας ἀκαίρως δῆθεν συλλογίζόμενος εἶπη· Πρὸς τὸ καταγγεῖλαι τὴν δευτέραν Χριστοῦ παρουσίαν κατελείφθη ζῶν ἐν σαρκί μετὰ Ἐνώχ καὶ Ἠλία, ἀκουέτω ὅτι περ μόνους διὰ τῆς ἀποκαλύψεως αὐτῶν οὗτος ἐκείνους ἔκ προσώπου λέγει Κυρίου τοὺς δύο μάρτυρας γενήσεσθαι, Ἐνώχ καὶ Ἠλίαν, τοιαύτε φάσκων· Καὶ δώσω τοῖς δύοσὶ μάρτυρά μου, καὶ προφητεῖσουσιν ἡμέρας ἀπ' ἑξῆς, περιβεβλημένοι σάκκου. Οὗτοι εἰσὶν αἱ δύο ἐλαΐαι καὶ αἱ δύο λυχνίαι. Πῦρ ἐκπορεύεται τοῦ στόματος αὐτῶν καὶ κατεσθίει τοὺς ἔχθρους αὐτῶν. Καὶ ὄντι

Μετὰ δὲ Νέρουαν ἐβασίλευσε Τραϊανὸς ἔτη 19, μῆνας 6, ἡμέρας 15. Οὗτος ἦν μισοπόνηρος καὶ φιλοδικαίος. Γυμνώσας γὰρ ποτε ξίφος ἐνώπιον τῶν ἐν τέλει πάντων ἔδωκε τῷ ἐπάρχῳ, εἰπὼν· Δέξαι τοῦτο· καὶ εἰ μὲν καλῶς ἄρχω, ὑπὲρ ἐμοῦ, εἰ δὲ μὴ, κατ' ἐμοῦ αὐτῷ χρῆσαι. Προχειρίσθη δὲ ὑπὸ Νέρουα διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ ὡς πολεμικώτατος καὶ πολλὰ κατορθώματα ἐν Ῥώμῃ [P. 249] καὶ πανταχοῦ γῆς πεποιθώς. Φίλου δε τινος αὐτοῦ ποτε διαβληθέντος ὡς ἐπιβούλου, καὶ τοὺς τε ὀφθαλμοὺς ἐκκνευθέντος ὑπὸ τῶν ἰδίων χειρῶν καὶ τὸ γένειον ἀποκαιραμένου, ἐπεὶ τυφλὸς πρὸς Τραϊανὸν εἰσῆλθῆ, πολλὰ λυπηθεὶς ἐπὶ τῷ αὐτοῦ φίλῳ, πόλιν ἦν ἔκτισεν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ τὴν νῦν Τραϊανούπολιν, τοῦτον κατοικτείας ὡς δεσπότην τῆς πόλεως ἐκείσε ἀπέστειλεν εἶναι, ἕως τῆς αὐτοῦ τελευταίας Θεραπείαν αὐτοῦ πᾶσαν ποιησάμενος. Οὗτος προσέταξε το Χριστιανὸν φύλον

⁵⁹ Apoc. xi, 3.

μη ἐκζητῆσθαι, ἐμπεσόν δὲ κολάζεσθαι. Ἐπὶ αὐτοῦ Σίμωνα τὸν μάγον Μένανδρος διεδέξατο, γόης καὶ ἀπατεῶν, Σαμαρεὺς τὸ γένος, ἐαυτὸν Χριστὸν ὀνομάζων. Ἦν δὲ καὶ Κήρινθος αἰρεφάρχης τότε καὶ Νικόλαος, εἷς τῶν ἑπτὰ διακόνων, οἱ αἰρεσιάρχῃ καὶ ἐλθροὶ τῆς ἀληθείας. Ἐπὶ τούτου ἐμαρτύρησεν ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ θεοφόρος καὶ Συμεὼν ὁ τοῦ Κλεόπα. Θνήσκει δὲ Τραϊανὸς Ἀδριανὸν τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ προχειρισάμενος βασιλέα.

Ἀδριανὸς Ἀἴλιος ἐβασίλευσεν ἔτη κδ' Ἦν δὲ Ἀφρος τὸ γένος, φιλολόγος, ἐπιτήδειος ἐν τε τῷ πεζῷ λόγῳ καὶ τῷ ἐμμέτρῳ, συγγενῆς καὶ υἱοπεποιημένος τῷ Τραϊανῷ. Οὗτος ἐν Μυσίᾳ θηράσας φκοδόμησε πόλιν, καὶ μετωνόμασεν αὐτὴν Ἀδριανοῦ Θήρας (56) ἐν τοῖς μιτάτοις (57). Ὡσαύτως καὶ ἐτέραν πόλιν ἐν Θράκῃ, προσαγορεύσας αὐτὴν Ἀδριανούπολιν, καὶ ναὸν ἐν Κυζίκῳ. Ἐφ' οὗ στασιασάντων τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν ἐν Ἱερουσόλοις ναὸν οἰκοδομησαὶ βουληθέντων, ὀργίζεται κατ' αὐτῶν σφόδρα, καὶ πολέμου γενομένου μεταξὺ ἀνεΐλεν ἐξ αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ μυριάδας νη'. Καὶ τὰ μὲν παλαιὰ λείψανα τῆς πόλεως καὶ τοῦ ναοῦ κατερειπίσας καίριζε: νέαν Ἱερουσαλήμ, ἣν δὴ καὶ Αἴλιαν προσηγόρευσε. Καὶ στήσας τὸ ἑαυτοῦ εἶδωλον ἐν τῷ ναῷ, οἰκεῖν Ἑλληνας ἐν τῇ πόλει προσέταξε. Σημεῖον δὲ γέγονε τῆς ἀλώσεως αὐτοῦ ὡς τὸ τοῦ Σολομῶντος σημεῖον αὐτόματον διαλυθῆναι. Σίμηλον δὲ τινα ἐν τε φρονήσει καὶ ἐπιεικειᾷ καὶ ἀρεταῖς πολλὰς κκοσμημένον πάνυ ἐτίμα, καὶ ἐν μεγάλῃ ἀρχῇ κατέστησεν αὐτόν· ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον τῆς ἀρχῆς κρατήσας ἀπέστη αὐτῆς, καὶ ἐν ἀγρῷ ἑπτὰ ἔτη διατρίψας ἐτελεύτησεν, ἐπιγραφῆναι προστάξας ἐν τῷ μνημείῳ αὐτοῦ. Κίμηλος ἐνταῦθα κατακίεται βιώσας μὲν ἔτη..., ζήσας δὲ ἑπτὰ (58). Οὗτος Ἀδριανὸς χρέων ὀφειλὰς τῶν ὑπ' αὐτὸν πόλεων καὶ πολιτῶν τῷ δημοσίῳ λόγῳ ἀνηκούσας ἀπέκοψε (59), καύσας τοὺς χάρτας. Νικαίαν τε καὶ Νικομήδειαν σεισμῷ πτωθεύσας ἀνεκτέησατο. Ἐπὶ τούτου Ἰουστίνος ὁ φιλόσοφος κατὰ πασῶν αἰρέσεων ἠνδρῖζετο ὡς γάρ φησι Κλήμης ὁ Στρωματεύς, ἐπὶ Ἀδριανοῦ ὑπῆρχον αἰρεσιῶται, ἐχθροὶ τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως, [P. 250] Σατορνίνος, Βασιλείδης καὶ Καρποκράτης. Θνήσκει δὲ Ἀδριανὸς βίᾳ τῆς νόσου, κράζων Ὡ Ζεῦ, πόσον κακὸν ἐστὶν ἐπιθυμοῦντά τινα ἀποθανεῖν καὶ μὴ τυγχάνειν. Τελευτῶν δὲ προχειρίζεται Ἀντωνί-

riensis magnus atque praestigiator successit, qui seipsum Christum nominavit. Fuit et Cerinthus eo tempore et Nicolaus, unus ex septem diaconis, principes sectarum et hostes veritatis. Sub eodem Ignatius, divino instinctu praeditus vir, supplicio affectus est, et Symeon Cleopae filius. Trajanus moriens Adriano genero sub imperium reliquit.

Ælius Adrianus imperavit annos viginti quatuor, genere Afer, homo eruditus, qui et prosa oratione et carmine scribendo valeret. Fuit Trajano affinis, ab eoque est adoptatus. Cum in Mysia venaretur, urbem condidit, eamque Adriani Theras, id est venationem in mitatis appellavit; aliam quoque in Thracia nomine Adrianopolim, et fanum Cyzici. Sub eo rebellantes Judaei Hierosolymæ templum reficere aggressi sunt. Quare vehementi ira correptus Adrianus eis bellum intulit, unaque die 580 millia interfecit. Urbis quoque et templi reliquias omnes complanavit, et novam condidit urbem ibi, cui Æliæ nomen indidit; inque templo sua statua posita, urbem Græcos habitare jussit. Excidium hoc urbis portendit sponte sua disiectum Solomonis monumentum. Plurimo honore affecit Adrianus Simelum quemdam prudentia, æquitate multisque virtutibus ornatum virum, eumque ad magnam evehit potentiam. Sed Simelus non diu gesto imperio rus se contulit, ibique septennium privatus cum vixisset, mortuus est, cum quidem jussisset suo sepulcro hæc inscribi: Simelus hic est situs, qui annos ætatis adeptus multos non nisi septem annos vixit. Idem Adrianus cum audivisset rationes, quantum et urbes et cives ærario deberent, omnia ista debita jussis cremari chartis, condonavit. Nicæam et Nicomediam terræ motu dejectas refecit. Eo imperante Justinus philosophus fortiter omnibus se hæresibus opposuit. Nam ut Clemens tradit, qui a scriptorum suorum materiam varietate Stromateus usurpatur, hæretici eo tempore fidei Christianæ infensi erant, Saturninus, Basilides et Carpocrates. Morbus Adrianum necavit, cum præ vi ejus exclamasset: O Jupiter, quam miserum est expetere mortem neque voti fieri competentem! Moriens Antoninum sibi suffecit. Trajano

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ,

(56) Confundit hanc auctor non ignotus cum Thracia Adrianopoli. At Mysiæ, non Thraciæ urbs est, et a Cuspiniano ex Dione et Suetonio *Adriani Venatica septa* nuncupatur. GOAR.

(57) Hoc quid sit, non facile dixerim. Apud Xiphilinum ex Dione urbs simpliciter Ἀδριανοῦ Θήραι dicitur, quod *Venatica Adriani septa* convertit Merula. Eodem modo Zonaras habet. Spartianus: Oppidum Adrianotheras in quodam loco, quod illic et feliciter esset venatus et ursam occidisset, aliquando constituit. Quid si μιτάτος *metatis* significare debuit, ut Adriani venationem certis metis ac finibus urbis inclusam designet? XYL. — *Mitata*, seu Latinius mavis, *metata*, castrorum loca interpretor, in quibus staret vel longiore protectione suscepta paululum quiesceret exercitus.

Hinc *metatores*, de quibus Vegetius II, 7. GOAR.

(58) Xiphilinum, et vero id quod perspicue verum erat, secutus hic sum. Nam illud βιώσας μὲν ἔτη ζ' est ab aliquo positum qui elegantiam inscriptionis non intellexit. Fuit scribendum βιώσας μὲν ἔτη πολλά, vel, ut habet Xiphilinus, τόσᾳ. Nam vitam otio et tranquillitate carentem, cum injucunda fuisset, vitæ nomine non dignabatur; ac ζῆν, vivere, pro suaviter et jucunde vivere demum poni satis notum est vel ex epigrammate de horis diurnis, in quo est *vivere post illas littera Zeta jubet*. XYL.

(59) Ubi Cedrenus refert Adrianum urbibus atque civibus debita dimisisse, in margine assignatum est: Τοῦτο καὶ ὁ ἕμος βασιλεὺς Ἰσάκιος ἅμα τῇ ἀναρρόφῃσι: ἐποίησεν. XYL.

enim mortuo, epistolam finxerat tanquam in ipso scriptam ad senatum, qua eum filium et successorrem declararet.

Antoninus imperavit annos 24, adoptatus ab Adriano. Hic primus imperatorum Pius est cognominatus ob omnis generis virtutes, quibus 439 erat præditus. Scribit Clemens ejus tempore Romæ nobiles fuisse sectarum principes Valentinum, Cerdonem et Marcionem, et apud Phryges Tatianum et Bardesanem, ac Priscillam et Maximillam falsas vates. Fuit tunc in admiratione etiam Galeus medicus. Et erat quidam Bardesanes, natione Syrus, disputator subtilissimus ac doctus homo, cujus de fato orationem Antoninus miratus est. Marcio Polycarpum Smyrnæ episcopum obviam sibi factum interrogavit: Agnoscisne nos, egregie Polycarpe? Respondit Polycarpus: Agnosco te, Satanæ primogenitum. Moriens Antoninus imperium genero suo M. Antonino mandavit. Sub eo Polycarpus, Joannis evangelistæ discipulus, et Justinus philosophus, ac Dionysius Corinthi episcopus, ob divinæ veritatis professionem supplicio sunt affecti.

M. Antoninus imperavit annos 19: de his cum Vero genero suo annos 10, menses 9. Is cum adversus Germanos ac Sarmatas bellum gereret, exercitusque siti pressus periclitaretur, Melitenæ legionis milites, qui Christiani erant, a Deo contentis precibus impetraverunt ut fulmine hostium exercitus feriretur imberque Romanæ copias recrearet. Quam rem imperator valde admiratus, edicto Christianis honores detulit, legionique Fulminatricis cognomentum indidit. Ejus imperio quidam Hebræus per solitudinem iter cum Christianis faciens, cum in gravem 440 morbum delapso jam vitæ discrimen impenderet, Christianos per Dei nomen obtestatus est uti se baptizarent. Cum vero neque aqua ad monum esset neque sacerdos Christianus, vestibus hominem nudarunt, et ipsorum quidam manibus arenam haustam tertium ejus capiti infudit, tertium dicens: Baptizatur Theodorus in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Atque ille Hebræus simul atque ita baptizatus est, confestim morbo suo prorsus est liberatus. Postquam Alexandream pervenerunt, res ea Dionysio papæ ad dijudicandum exposita est. Is hominem denuo

Α νῖνον (60)• τελευτήσαντος γὰρ Τραϊανοῦ, ἐπὶ ἐπιστολὴν ὡς δῆθεν παρ' αὐτοῦ γραφεῖσαν πρὸς βουλὴν, ἐνόηα υἱὸν καὶ διάδοχον τῆς βασιλείας μασεν.

Ἄντωνῖνος ὁ Ἐβραῖος ἐβασίλευσεν ἔτη κδ', ποιηθεὶς τῷ Ἀδριανῷ, καὶ πρῶτος αὐτοκράτα σεβῆς ἐπεκλήθη· πᾶσαν γὰρ ἀρετὴν ἐπεκτε: Ὡς φησι δὲ Κλήμης, ὅτι ἐπὶ αὐτοῦ Οὐαλεντῖνο: Κέρδων, καὶ Μαρκίων ἐν Ῥώμῃ αἰρεσιάρχαι ῥίζοντο, καὶ Τατιανός, καὶ Βαρδισάνης (61), καὶ σὺν αὐτοῖς καὶ Μαξιμίλλα αἱ ψευδοπροφήτιδες, τῶν Φρύγας ἐγνωρίζοντο. Καὶ Γαλγνός ὁ ἱατρὸς ἐθαυμάζετο. Καὶ Βαρδισάνης δὲ τις Σύρος διακώτατος καὶ σοφὸς ἦν, ὥστε θαυμάζεσθαι πρὸς τοῦ Ἀντωνίνου τὸν κατὰ εἰμαρμένης Πολύκαρπος δὲ ἐπίσκοπος Σμύρνης εἰς ὕψιν Μαρκίωμι ἤκουσεν Ἐπιγινώσκεις ἡμᾶς, ὦ Πολύκαρπε; Ὁ δὲ Ἐπιγινώσκω σε, ἔφη, τὸν τότοκον τοῦ Σατανᾶ. Θνήσκει δὲ Ἀντωνῖνος πλόμενος εἰς βασιλεία Μάρκον Ἀντωνῖνον τὸν γαμβρόν. Ἐπὶ τούτου Πολύκαρπος ὁ μαθητὴς ἰνου τοῦ εὐαγγελιστοῦ καὶ Ἰουστίνος ὁ φιλόσοφος Διονύσιος ὁ ἐπίσκοπος Κορίνθου ἐμαρτύρησαν.

Μάρκος Ἀντωνῖνος ἐβασίλευσεν ἔτη ιθ', μετ Σεβήρου τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ ἔτη ι' καὶ μῆνας θ'. Πολεμοῦντος δὲ Γερμανοῦ καὶ Σαρμάτας, διὰ στρατιᾶς πιεζομένης καὶ διὰ τοῦτο κινδυνεύου: τοὺς ἐπὶ τῆς Μελιτινῆς οὕτω καλουμένης λεγ Χριστιανοὺς ὄντας, δι' εὐχῆς ἐκτενοῦς πρὸς Θεὸν γενομένης τοὺς μὲν πολεμίους κεραυνῷ θῆναι, ὄμβρῳ δὲ τοὺς Ῥωμαίους παραμυθῆσθαι. Ὅπερ σφοδρῶς κατεπλήξεν τὸν βασιλέα, τιμῶν Χριστιανῶν, τὴν δὲ λεγεῶνα Κεραυνῶν προσαγορευσαί. Ἐπὶ τούτου Ἑβραῖός τις σπορῶν Χριστιανῶν κατὰ τὴν ἔρημον καὶ ἀβυσσὸς συσχεθεὶς βαρυτάτῃ, κινδυνεύειν ἤδη μέλλων, ἐλάλει τοὺς Χριστιανῶν ἐνορκῶν εἰς τὸ τῷ ὄνομα βαπτίσαι αὐτόν. Ὑδάτος δὲ μὴ ὄντος ἱερέως τῶν Χριστιανῶν ἀποδυάντων αὐτόν, αὐτῶν πλήσας τὰς χεῖρας ψάμμου ἐκ τρίτου ἔχεεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν, τρίτον λέγων « Βαπτισθεὶς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Καὶ πρᾶξιμα ἀνὴρ ὁ ἄνθρωπος, τελείαν ἀπαλλαγὴν τῆς νόσου εἶνος. Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, κ: ζητήσεως παρὰ τοῦ πάπα Διονυσίου [P. 231].

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(60) Hæc neque de Antonino accipi possunt neque omnino huc pertinent, sed ad Adrianum, qui fictis a Platina Augusta litteris Trajano adoptatus fuit. Constat hoc ex Xiphilino, Spartiano, Zonara atque aliis. Xyl.

(61) Perspicue falso hic Bardesanis nomen inculcatur, hominis, ut aliud nihil dicam, Syri. Legendum apud Phryges Priscillam, etc. De Bardesane vide Euseb sine libri quarti *Histor. Eceles.* de Cataphrygon hæresi, Montani et falsarum vatum Priscillæ ac Maximillæ, idem v. 16 et alias. Xyl.

(62) In margine hæc stabant: Ἐπὶ τοῦ πρὸ αὐτοῦ Ἀντωνίνου τοῦτο γενέσθαι ὁ σοφώτατος γράφει Θεμιστοῖος, ἄλλως δὲ καὶ οὐχ οὕτως. Apologiz

Justini martyris secundæ subjuncta est ea ipsius Antonini epistola: sed utrius ea sit, an Philosphi, ambigi potest. Ex Orosio v satis patet sub Philosopho eam rem gestam, que ex Eusebii narrationum ordine, et quo trem alterius Antonini (nimirum Veri) Marc bellum Germanicum gessisse et Christianis cantibus aqua potitum (v. 5). Sed et Melitic eundem paulo ante Adriani nepotem appellat 26. Xiphilinus quoque et Zonaras ex Dionysio philosophi imperio rem narrat. Julius item Cælinus et Germanicum Marcomanicumque de hoc gesta diserte indicat, et eum fulmen hostium machinamentum aquamque suis sitiantibus elucuisse precibus memorat. Xyl.

μένης περι τούτου, πάλιν ἐβαπτίσθη δι' ὕδατος· τὸν δὲ προβαπτίσαντα αὐτὸν διὰ τῆς ψάμμου, ἄξιον ὑπάρχοντα, διάκονον ἐχειροτονήσατο. Καὶ εἰκότως· ὁ γὰρ μέγας Γρηγόριος ἀπαρίθμησιν ποιησάμενος τῶν βαπτισμῶν οὕτως φησίν· Ἐβάπτισε Μωϋσῆς ἐν ὕδατι, καὶ πρὸ τούτου ἐν νεφέλῃ καὶ θαλάσσῃ· ἐβάπτισε καὶ Ἰωάννης, οὐκέτι μὲν Ἰουδαϊκῶς· οὐ γὰρ ἐν ὕδατι μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς μετόπιον (63). Βαπτίζει καὶ Ἰησοῦς, ἀλλ' ἐν πνεύματι· τοῦτο ἡ τελειότης· οἶδα καὶ τέταρτον βάπτισμα, τὸ διὰ μαρτυρίου καὶ αἵματος. Οἶδα καὶ πέμπτον, τὸ τῶν δακρύων. Οὐκ οὖν διὰ τὸ μηδέτερον τούτων εἶναι δικαίως οὐ παρεδέχθη (64). Ἐπὶ τούτου καὶ Ὀππιανὸς τὴν Ἀλιευτικὴν συνεγράψατο. Οὗτος ὁ Μάρκος πάνσοφος ἦν καὶ ἐνάρετος, καὶ τὴν Ῥώμην ἐκ πολέμων διασωσάμενος ἠγαπήθη σφόδρα ὑπὸ τῶν πολιτῶν. Ἀπέθανε δὲ φαρμακευθεὶς ὑπὸ Κομόδου τοῦ ἰδίου υἱοῦ. Τὴν δὲ μνήμην τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ ἡ βουλή ἔχουσα μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευταίην χρυσῶ ἀνδριάντι αὐτὸν ἐτίμησε.

Κόμοδος υἱὸς Μάρκου ἐβασίλευσε ἔτη ιβ', μῆνας θ'. Οὗτος εἶχε τρίχας ξανθὰς, εἰκασμένας χρυσῶ. Ἦν δὲ φιλοκρήνητος καὶ μοιχικώτατος πάντων, ὃν καὶ φησὶν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ δώδεκα λέοντας φονεῦσαι. Γέγονε δὲ καὶ ποδαλγὸς καὶ κατωδαρῆς. Συνέβη δὲ πολλὰ κακὰ παθεῖν τὴν Ῥώμην ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ· λιμοῦ γὰρ γενομένου δισχίλιοι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐτελεύτησαν. Ἀφρικανὸς δὲ φησὶν ὁ χρονολόγος ὅτι ἐπὶ τούτου Κλήμητις ὁ Στρωματεὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐγνωρίζετο· Κλήμεντος δὲ φοιτητῆς Ὀριγένους ἐγένετο. Ἀλλὰ καὶ Μοντανὸς αἰρεσιάρχης τότε ἦν, ὃς ἑαυτὸν Παράκλητον ἔλεγε εἶναι. Οὗτος ὁ Κόμοδος τὸν ἐν Ῥόδῳ κολοσσῶν τὴν κεφαλὴν ἀφελὼν τῇ ἑαυτοῦ στηλῇ προσέπηξε. Τοῦτον Νάρκισσός τις τῶν οἰκείων αὐτοῦ ἐν λουτρῶ ἀπέπνιξε.

Περτίναξ ἐβασίλευσεν ἡμέρας πζ', μητε τὴν γυναῖκα μητε τὰ τέκνα εἰς τὸ παλάτιον εἰσαγαγών, ἀλλ' ἕασας παρὰ τῶν πάππων διατεῖσθαι. Ἐπὶ τούτου, ὡς φησὶν Εὐσεβίος, ἦν ὁ Σύμμαχος, εἰς τῶν ἐμνηνευτῶν τῆς τῶν Ἑβραίων Γραφῆς, Ἐβιωναῖος τὴν αἵρεσιν. Ἀλλὰ καὶ Πορφύριος ὁ φιλόσοφος ὁ κατὰ Χριστιανῶν γράψας, καὶ Ἀφρικανὸς ὁ χρονολόγος. Ἐπὶ τούτου Λεωνίδης ὁ τοῦ κακόφρονος Ὀριγένους πατὴρ ἐμαρτύρησεν. Οὗτος Περτίναξ ἐσφάγη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν.

Ἰουλιανὸς Δίδιος ἐβασίλευσεν ἡμέρας ξς'. Δίδιος δὲ ἐπεκληθῆ διὰ τὸ ὑπὸ δώρων λαβεῖν τὴν βασιλείαν. Φαυλότατος δὲ ἦν τοῖς τρόποις, καὶ τοῖς ἔργοις ἀνοσιουργὸς καὶ χρημάτων ἐραστῆς· ὃς διὰ τὸ αἰσχροῦς βιοῦν καὶ ἀπανθρώπως ὑπὸ τῆς βουλῆς θανάτῳ καταψηφισθεὶς ἐσφάγη.

Σεδῆρος [P. 232] ἐβασίλευσεν ἔτη ιζ', μῆνας γ'.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(63) Hæreticus ad resipiscenciam interpretatur, orthodoxus ad penitentiam. GOAR.

(64) Narratio de eo qui arena baptizatus fuit, ex Nicephori sine tomi tertii est. Sed hæc verba, ergo quia nihil, etc., quid sibi velint, nescio. XYL. — Seipsum itaque non intelligit. Planus est tamen

Aqua baptizari jussit; atque eum qui arena illum baptizaverat, diaconum ut eo munere dignum delegit. Neque hoc injuria. Magnus enim Gregorius baptismorum genera sic enumerat. Baptizavit Moses aqua, atque ante in nube et mari; baptizavit et Joannes, non jam Judaico more neque sola aqua, verum ad resipiscenciam. Baptizavit et Jesus, sed spiritu: ea est perfectio. Novi et quartum baptismum, qui fit cum ob veritatis confessionem sanguis funditur. Novi et quintum per lacrymas. Ergo quia nihil horum fuit, juste non est receptus. M. Antonino imperante Oppianus opus suum de Piscibus composuit. Marcus iste admodum fuit sapiens ac virtutibus ornatus, reque Romana multis bellis conservata charissimus civibus fuit. Veneno est necatus a filio suo Commodus. 441 Senatus memoria virtutis ejus mortuo statum auream honoris causa posuit.

Commodus Marci filius annos imperavit 12, menses 9. Fulvos is crines habuit, auro similes. Erat studiosus venationis et in feris oppugnandis admodum strenuus: ferunt eum una die duodecim leones necasse. Laborabat autem ex pedibus, et inferiores partes habebat graves. Multa eo imperante adversa Romæ evenerunt. Et inter alia tanta fuit pestis ut una die duo millia hominum perierint. Africanus in Annalibus auctor est sub hoc Clementem Stromateum Alexandria floruisse, quem audivit Origenes. Fuit tunc etiam Montanus hæreticus primarius, qui se Paracletum esse jactabat. Commodus caput colossi Rhodii sublato sum statum imposuit. Narcissus eum, unus ex domesticis, in balneo strangulavit.

Pertinax imperavit dies 87. Is neque uxorem neque liberos in palatium introduxit, sed apud avum reliquit. Sub hoc Eusebius ait fuisse Symmachum, unum ex interpretibus Hebraicarum Litterarum, secta Ebionæum. Fuit tum et Porphyrius philosophus, qui contra Christianos scripsit, et Africanus Annalium conditor. Tunc et Leonides, vœcordis Origenis pater, religionis Christianæ causa supplicium pertulit. Pertinax a militibus est jugulatus.

442 Julianus Didius imperator fuit dies 66. Didi cognomentum habuit quod dandis muneribus imperium comparasset. Moribus erat pravissimis, flagitiosissimus et avarus. Itaque ob turpem et inhumanam vitam a senatu mortis damnatus est et jugulatus.

Severus imperavit annos 17, menses 8. Severus

verborum sensus. Ergo quia nihil horum fuit arenæ baptismus, ut qui ad figurativum Moysi, penitentialem Joannis, sacramentalem Christi, sanguineum martyrum revocari nequiret, juste non est receptus, qui susceperat illum Hebræus. GOAR.

Latinis est qui Græcis hæreticus. Is in Britannia bello victor murum in ea insula a mari uno ad alterum mare perduxit per mille stadia. Byzantium cepit, ejusque muros dejecit. Byzantium septem habuit turres, quorum initium a Thracica parte, finis ad mare aquilonare. Si quis ad aliquam reliquarum turrium accederet, in reliquis id non sentiebatur. Si autem in prima turri clamorem sustulisset aut lapidem movisset, is sonus eo etiam tacente ad alteram turrim perferebatur, indeque ad tertiam et reliquas. Is et Zeuxippum balneum Byzantiis condidit, ac circum inchoavit: sed et venationem eis ac theatrum ædificavit. Sub hoc Paulus Samosatenus Artemonis errorem renovavit, Severus bellis vacans ex morbo decessit, relictis tribus filiis.

Sub hoc floruit Origenes, qui cum Alexandræ esset, magnum studium rebus sacris impendit. Neque tantum Christianis magnæ fuit utilitati, sed et non paucos juvit hæreticos: nam ab ipso fidei doctrinam **443** accipientes veritatis studio sese dabant. Inter quos præcipuus fuit Ambrosius, vir illustris ac litterarum studiis addictus; qui operam dans ut in notitiam Origenis perveniret, a Valentini et Marcionis secta descivit, cum satis explorasset divinam hominis doctrinam. Plurimi quoque philosophorum qui Christum non agnoscebant, ad eum commeantes plurimum ex eo ad suas artes adjumenti perceperunt. Magni enim ab iis flebat, cum geometricam, arithmeticam et alias quæ ad eruditionem faciunt scientias eos doceret. Qua re non pauci Græcorum philosophorum ejus, ut magistri sui, in suis scriptis honestam faciunt mentionem. Fuit Origenes jam inde a tenera ætate ingenio acri et ad indagandum proclivi; ac puerum etiamnum, cum de sacræ Scripturæ sensu ut abstrusiore inquireret, pater increpando monuerat ne sua ætate sublimiora quæreret; seque ipsum beatum judicaverat, cui talis proles obtigisset. Ad castitatem et continentiam ita a puero sese assuefecit ut ei quatuor soli oboli ad victum quotidianum sufficerent. Eumque is morem multos per annos tenuit, solo et storea indormiens, somnoque noctis non magnam partem decidens, majorem meditandis divinis oraculis impendens. His intentus, inedia, vigiliis et nuditate ita se maceravit, ac vigorem corporis adeo attrivit, ut plane videretur exaruisse.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(65) Severus qui sit idem quod hæreticus ignoro. Credo autem hæc a scilolo fuisse ascripta, qui Severum hæreticum nosset; de quo Cedrenus postea dicet in Aureliano. — XYL. Nihil hic cum Xylandro a scilolo quovis existimo corruptum. Severus enim Latinis cum *trucem, rigidum, vindicem*, etc., sonet, poterit quoque pro *exitiali, pernicioso*, et, ut loquitur Apuleius, *peremptorio* sumi, quem Græca vox *ἀρειτικός* (et si mavis *ἀναρειτικός*) refert. GOAR.

(66) (Κυνήγιον) *renatum* apud auctorem inter-

Α Σεβήρος (65) δὲ ὁ ἀρειτικός λέγεται. Οὗτος τὸν ἐν Βρετανίᾳ νικήσας πόλεμον ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν περιετείχισε τὴν νῆσον σταθίοις χίλιοις. Οὗτος τὸ Βυζάντιον παραλαβὼν τὰ τείχη αὐτοῦ καθεῖλεν. Εἶχε δὲ τὸ Βυζάντιον πύργους ἑπτὰ, ἐκ τῶν Θρακικῶν πυλῶν ἀρχομένους καὶ ἐπὶ τὴν ἀρκύψαν θάλασσαν καθήκοντας. Καὶ τούτων εἰ τις ἐν ἐτέρῳ πύργῳ προσῆλθεν, οὐδεμίᾳ ἀσθησις τοῖς ἄλλοις ἐγένετο· εἰ δὲ ἐν τῷ πρώτῳ πύργῳ ἀνεβόσεν ἢ λίθον ἐσάλευσεν, αὐτὸς τε ἤχει καὶ σιωπήσας τῷ δευτέρῳ μετεδίδου τῆς ἡχῆς, καὶ οὗτος τῷ τρίτῳ, καὶ ἐξῆς ὁμοίως. Οὗτος καὶ τὸ Ζεῦξιππον λουτρὸν ἔκτισε Βυζαντίοις, καὶ τὸ πρῶτον κτίσμα τῷ ἱπποδρόμῳ παρέδωκε, καὶ κυνήγιον (66), καὶ θέατρον αὐτοῖς κατεσκεύασεν. Ἐπὶ τούτου Παῦλος ὁ Σαμοσατεύς τὴν Ἀρτέμιους ἀίρεσιν ἀνενώσαστο. Οὗτος ὁ Σεβήρος ἐν πολέμοις σχολάζων νόσῳ τελευτῆ, καταλιπὼν παῖδας τρεῖς.

Ἐπὶ τούτου ἠκμαζεν Ὀριγένης, ὅστις εἰς Ἀλεξάνδρειαν ὧν μεγίστην εἰς τὸν θεῖον λόγον σπουδὴν κατεβάλλετο· οὐ μόνον γὰρ τοῖς πιστοῖς πρόξενος ὠφελείας μεγάλης ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρειτικῶν οὐκ ὀλίγοις· ὑπ' αὐτοῦ γὰρ τὰ ὑγιῆ τῆς πίστεως παραλαμβάνοντες δόγματα ζηλωταὶ τῆς ἀληθείας ἐγένοντο. Ἐξ ὧν ὑπῆρχε διαφερόντως Ἀμβρόσιος, ἀνὴρ ἐπίσημος καὶ φιλολόγος, ὅς εἰς γυνῶσιν τοῦ ἀνδρός ἀφικέσθαι σπουδάσας ἀπέστη τῆς Οὐκαλεντίου καὶ Μαρκιῶνος αἰρέσεως, πεῖραν τῆς ἐνθέου αὐτοῦ παιδείας ἀκούσαν κτησάμενος. Πλείστοι δὲ καὶ τῶν ἐξωθεν φιλοσόφων πρὸς αὐτὸν φοιτῶντες μεγίστην καὶ αὐτοὶ πρὸς τὰ οἰκεῖα μαθήματα τὴν ὠφέλειαν ἐκαρποῦντο· καὶ γὰρ παρ' αὐτοῖς μέγας ἐνομίζετο, παραδιδούς γεωμετρίαν καὶ ἀριθμητικὴν καὶ τάλλα προπαιδεύματα. Διόπερ οὐκ ὀλίγοι τῶν παρ' Ἑλλήσι φιλοσόφων μαρτυροῦσιν αὐτὸν, μνήμην ἐν τοῖς ἰδίῳ ποιούμενοι συγγράμμασιν ὡς διδασκάλου. Καὶ γὰρ εὐφυῆς παιδὸς ὑπῆρχε σφόδρα καὶ ζητητικὸς ἦεν. Ὅν ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ τὸ τῆς θείας Γραφῆς βούλημα πυνθανόμενον ὡς βαθύτερον ἢ διανοούμενον ἐπέπληττεν ὁ πατήρ, μηδὲν ὅπερ τὴν ἡλικίαν περαιτέρω ζητεῖν· ὅς καὶ τῆς εὐτεκνίας ἐαυτὸν ἐμκαίριζεν. Ἀγνεῖαν δὲ καὶ ἐγκράτειαν τοσαύτην ἐκ νέου τοῦ σώματος ἤσκησεν, ὡς ὀβολοῖς τέσσαρα καὶ μόνοις πρὸς διατροφὴν ἐκάστης ἡμέρας ἀρκεῖσθαι. Καὶ μέντοι καὶ ἐν πολλοῖς ἔτεσι τοῦτο ποιῶν διετέλει, καὶ ἐπ' ἑδάφους καὶ ψιθῶν καθεύδων καὶ ὀλίγον καιρὸν τῆς νυκτὸς ἀναπαυόμενος τὸν πλεῖον εἰς τὴν μελέτην τῶν ἱερῶν λογίων διήνυεν, ἐν τούτοις ἐπεκτεινόμενος. Ἐπὶ τε ἀστίᾳ καὶ ἀγρου-

pretabere in Antonino. Hic et sparsim, non ut plerique *cynegium*, sed *arenam*, locum certamini cum bestiis subsuando (ad occidentalem urbem regionem adhuc hodie *κυνηγός* audit) deputatum, ad quod illæ ibidem in caveis et foveis publicis sumptibus alebantur: ἐν ψ, scribit Suidas, ἐρίπυτοῦντο οἱ βιοθάνατοι σῖβε βιαιοθάνατοι. In quo nominatiores sceleratos necnon ex contemptu nobilissimos leges quandoque capite multatos. GOAR.

ἰ γυμνότητι· ἑαυτὸν πιέζων τοσοῦτον κατὰ τὴν ἀκμὴν τοῦ σώματος ὡς ὀρεῖσθαι παντὸς ἀπεσκληρέναι· οἴνου γὰρ καὶ ἐλαίου λοιπῶν ἀπεχόμενος ἀνατροπὴν [P. 253] τοῦ μεγίστην ὑπέμεινεν. Ἐνθεν γέ τοι διαγενόμενος ὡς διαπρόεπον ἔργῳ καὶ λόγῳ, Ἕλληνας τὴν εἰδωλομανίαν βδελύττεσθαι μαρτυρίου στέφανον ἀναδύσασθαι πρὸς. Πολλῆς οὖν φήμης περὶ αὐτοῦ τρεχούσης ἰλῶν μακρόθεν πρὸς αὐτὸν συβρύντων, οὐ Ἕλληνας φιλοσόφους καὶ ἀρετικοὺς ἐλλογιῶδες εὐτέθειαν εἶλκυον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὄντας νοὺς μᾶλλον στοιχειώσας ἐπεβέβηκωσεν. Ὅν χθεὶς Ἀμβρόσιος ἱκετεύσας πολλὰ καὶ παρανοσ ἐν Καισαρείᾳ, καὶ ταχυγράφους μὲν ἀραστήσας ἐπιτὰ πλοιοῦς δὲ καλλιγράφους, B σαι τὰς θείας Γραφὰς αὐτὸν πεποίηκε. Καὶ τὴν δέουσαν χρεῖαν αὐτῷ παρεῖχεν, ὁ δὲ ἐπὶ γενόμενος ὑπηγόρευσε τοῖς ταχυγράφοις, ἰδλιογράφοι· τὴν γυναιξίν ἔγραψον, καλλιγρασησκημένοι. Πᾶσαν τε θείαν Γραφήν ἡρμήπι ἔτη ιη· λέγεται δὲ ἦτι ἐξακισχιλίας βι-συντάξε. Τοσοῦτον γὰρ ἔφηλον εἰς τὴν ἐξήγησιν ἰων λόγων ὁ Ἀμβρόσιος ἐπεδείκνυτο, ὥστε λλήν αὐτοῦ σπουδὴν Ἐριγένης μαρτυρῶν πρὸς τινα λέγων· Ὁ ἱερός καὶ Θεῷ γνησίως ενος Ἀμβρόσιος πολλὰ προσαγορεύει σε· ομίξων με φιλόπονον εἶναι καὶ πάνυ διψῶν ου λογου, ἤλεγξε τῇ ἰδίᾳ φιλοπονίᾳ τῷ πρὸς τὰ ἀθήματα ἔρωτι. Ὅθεν ἐπὶ τοσοῦτον με παρ-ιν ὥστε κινδυνεύειν ἀπαυδῆν πρὸς τὰς αὐτοῦ C ις. Οὔτε γὰρ δεσπνήσαι ἔστιν ἡμῖν ἀντιθά-λ-οῦτε δειπνήσασιν ἔξῃσι περιπατήσαι καὶ πῶσαι τὰ σώματα, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς καιροῖς φιλολογεῖν καὶ ἀκριβοῦν τὰ ἀντίγραφα ἀναγ-μα. Οὔτε μὲν ὄλην ἐπὶ θεραπείᾳ τοῦ σώματος τα ἔξῃστιν ἡμῖν κοιμᾶσθαι, ἐπὶ πολὺ τῆς ἐσπέ-; φιλολογίας παρατεινούσης. Ἐὼ δὲ λέγειν καὶ εν μέγρι τῆς θ', ἔσθ' ὅτε καὶ δευάτης ὥρας· γὰρ οἱ θέλοντες φιλοπονεῖν τοὺς καιροὺς ε τῇ ἐξετάσει τῶν θείων λογίων καὶ ταῖς ἀνα-ἀνάτιθέσει. Πᾶσας τοίνυν ἐρμηνεύσας τὴν Γραφήν ἐτελεύτησεν ἐτῶν ξθ'. Περὶ οὗ καὶ ὁ Eπιφάνιος ἐν τοῖς Παναρίσις λέγει· Τοῦ μὲν σίου τὰ πρὸς τροφήν αὐτῷ τε καὶ τοῖς ὄξυ-; καὶ τοῖς ὑπηρετοῦσιν ἐξαρκούντος, χάρτας τάλλα τῶν ἀναλωμάτων, τοῦ δὲ Ἐριγένους D ἀγρυπνίας καὶ πολιτείας ὑπερβαλλούσαις καὶ μεγίστη τὸν περὶ τῆς Γραφῆς διανύοντος κα-καὶ πᾶσαν τὴν καλουμένην τῶν Ἐξαπλῶν τείαν καὶ τῶν λοιπῶν ὁ ἀνὴρ μετὰ καμάτου ἰμηται. Οὐ μόνον γὰρ τὰς ἐπισήμους ἐκδό-τὰ αὐτὸν συνήγαγεν, ἀλλὰ καὶ πέμπτῃν καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἐν Ἱερὶχῷ παρα-ἐν τινι πίθῳ, ταύτας συνέταξεν. [P. 254] Ἐπι-οδὸν πᾶσας συναγαγὼν, διελὼν δὲ καὶ ἀντι-ῖς ἑλλήλων μετὰ αὐτῆς τῆς Ἑβραίων ση-ως τὰ τῶν λεγομένων Ἐξαπλῶν ἀντιγράφων κεν.

Vino, oleo reliquisque id genus abstinens, pectoris maximam subversionem pertulit. His rebus 444 vitæ doctrinæque eximium nomen consecutus, effecit ut multi Græci falsorum deorum cultum abominantes coronam fuso in veritatis testimonium sanguine mererentur. Itaque ingenti ejus præstantiæ fama late divulgata, multisque ad eum ex remotis locis confluentibus, non tantum Græcos philosophos et hæreticos præcipuos ad veram religionem traduxit, sed et ipsos Christianos magis solida doctrina confirmavit. Ab hoc Ambrosius, quem diximus, Cæsareæ multis precibus ac tantum non vi obtinuit, adhibitis ei septem celeribus scriptoribus, ac pluribus qui eleganter scriberent, ut sacram Scripturam interpretaretur. Origeni Ambrosius necessaria omnia suppeditavit, isque per otium versionem celeribus scriptoribus dictavit: librarii autem et mulieres, scite scribere scientes, in plura exinde exemplaria transcribebant. Absolvit eam versionem annis 18. Fertur porro librorum sex millia conscripsisse Origenes. Tantum autem fuit ac tam ardens Ambrosii hujus studium enarrationis sacram Litterarum, ut Origenes ei quadam in epistola hujusmodi ferat testimonium: Sanctus Deoque sincere deditus Ambrosius nullam tibi S. D. Is eum me existimet laborum tolerantem esse et sacrae Scripturae cognoscendæ avidum, suo laborum studio et amore sacras res discendi id exploravit. Tanto autem me post se reliquit intervallo, ut periculum sit ne de solvendis quotquot is mihi proponit quæstionibus desperare cogar. Neque cœnare nos exemplarium inter se collatio sinit, 445 neque a cœna ambulare aut corpus quiete relaxare datur, sed illo etiam tempore litteris vacare et emendare exemplaria cogimur. Neque vero corporis reficiendi causa totam nobis noctem dormire conceditur, labore in multam noctem se extendente: ne dicam de matutinis laboribus, qui ad nonam, nonnunquam vero decimam horam porriguntur. Quicumque enim volunt occupationibus istis inservire, tempora ista examinandis divinis oraculis et lectioni impendunt. Origenes ergo cum universam sacram Scripturam esset interpretatus, mortuus est annos natus 69. De hoc magnus Epiphanius in Panariis sic scribit: Suppeditavit Ambrosius alimenta et ipsi, et scriptoribus, et ministris, aliosque sumptus liberaliter fecit. Origenes autem vigiliis ac inductria incredibilibus opus divinæ Scripturae elaboravit; ac quæ appellantur Hexapla, et reliqua omnia magno labore confecit. Non enim tantum insignes istas editiones collegit, sed et quintam et sextam Jerichunte in dolio tum inventas adjecit; omnibusque in unum compositis dispositisque, ita ut ordine inter se omnia sibi Hebraicoque etiam quem addebat textui responderent, Hexapla ista scite admodum atque docte pro sua peritia concinnavit. εὐφυῶς ὕαλα καὶ ἐπιστημόνως ἐκ πολυπειρίας κεν-

Non tamen gloria ejus viri ad finem usque illibata permansit. Nam illa tam multiplicis peritiæ efficacitas ad extremum gravissimo eum casu afflixit; multisque offendiculo fuit et exitii auctor. Dum enim nihil de 446 sacris Litteris inexplicatum vult relinquere, se ipsum in peccatum introduxit verbaque lethalia scripsit. Nam ab eo et Arius ansam sui erroris mutuatus est, et reliqui deinceps, qui Filium Patri similem ejusdemque substantiæ negant, et alii. Principio enim Origenes ausus est hæc verba ponere: Unigenitus Filius Patrem videre non potest, neque Filium Spiritus sanctus, neque angeli Spiritum sanctum, neque homines angelos. Negat etiam Filium de natura Patris esse, sed asserit eum creatum esse, ac quod Filius dicatur, id dono accepisse. Docet etiam animam hominis homine prius existere, diabolos in pristinum statum restitutum iri ac finem fore supplicio; aliaque præterea impie tradit. In quodvis autem volumen Origenes multa congescit. In quibus ubi certis cum hominibus colloquitur aut præfando de moribus, de naturis animantium et ratione carentium disputat, medium tenens sæpenumero elegantè disserit. Ubi autem de fide decreta condit, ibi quovis alio absurdior est. Videtur autem etiam vitam quæ in domando corpore occupatur amplexus, et ad eam rem aliquid excogitasse. Nam quidam aiunt, eum sibi nervum præcidisse, ne sibi a voluptate negotium exhiberetur, alii eum genitalia imposito medicamento exsiccasse; alii alia ei ascribunt, quale et hoc, quod herbam invenerit qua memoriam acueret. Fertur Christi gratia multa esse perpessus, quippe homo doctus et in Ecclesia educatus. Sed cum apud magistratus per calumniam traductus esset, diabolicis 447 artibus inventum est quomodo circumventus a recto detrudi posset. Subornaverunt enim quemdam virum turpem, Æthiopem, qui ejus corpore, si sacrificare abnuisset, ad obscenam abuteretur libidinem. Eam turpitudinem hujus machinationis non ferens Origenes, cum esset ei soluta optio, in hanc vocem erupit, velle se sacrificare. Statimque ei thus in manus est injectum, quod ille in rogum aræ immisit. Eapropter a iudicibus a martyrii dignitate repulsus Ecclesiaque ejectus, cum dedecus hoc non ferret, Alexandria relicta in Judæam se contulit. Cum autem Hierosolyma pervenisset, sacerdotum ab eo collegium ut homine docto atque interprete flagitavit, uti aliquid pro concione diceret: erat enim presbyter. Itaque cum admodum urgerent

A 'Αλλ' οὐκ εἰς τέλος ἄσβεστον αὐτοῦ τὸ κλῆρος διέμενε. Συμβέβηκε γὰρ αὐτῷ τὸ τῆς πολυπειρίας δραστήριον πτώμα ἐξάισιον, καὶ μέντοι ἐκάνδαλον πολυλοῖς καὶ ἀπωλείας πρόξενος γέγονε. Βουλόμενος γὰρ μηδὲν ἔασαι τῶν θείων Γραφῶν ἀνεξήγητον, εἰς ἐπαγωγὴν ἑαυτὸν περιέβαλεν ἁμαρτίας καὶ θανάσιμα ἐξηγήσατο ῥήματα. Ἐξ αὐτοῦ γὰρ καὶ Ἄρειος τὰς ἀφορμὰς εἴληψε καὶ οἱ καθ' ἑξῆς ἀνόμοιοί τε καὶ ἀνόσιοι (67) καὶ οἱ λοιποὶ πάντες. Φάσκει γὰρ οὗτος τολμήσας κατὰ τὴν ἀρχὴν ὅτι ὁ μονογενὴς Υἱὸς ὄρῃ τὸν Πατέρα οὐ δύναται, οὔτε τὸν Υἱὸν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὔτε οἱ ἄγγελοι τὸ Πνεῦμα, οὔτε οἱ ἄνθρωποι τοὺς ἀγγέλους. Καὶ ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς οὐ θέλει εἶναι τὸν Υἱὸν, ἀλλὰ κτίσμα, καὶ κατὰ χάριν Υἱὸν λέγεσθαι, τὴν δὲ ἀνθρωπίνην ψυχὴν προϋπαρχειν, καὶ τῶν δαιμόνων τὴν εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκατάστασιν, καὶ τέλος τῆς κολάσεως, καὶ τὰ ἐξῆς τῶν βλασφημιῶν αὐτοῦ. Πολλὴν γοῦν πεποίηκε σύνταξιν εἰς ἐκάστην Γραφὴν, καὶ ὅσα μὲν ἐν προσομιλίαις καὶ διὰ προοιμίῶν εἰς ἤθη τε καὶ εἰς φύσεις ζῶων τε καὶ ἀλόγων εἴρηκε μέσος φερόμενος, πολλὰς χαριέντως διηγήσατο· ὅσα δὲ περὶ πίστεως ἔδογματίσσε, τῶν πάντων ἀτοπώτερος εὕρισκεται. Ἐδοξε δὲ καὶ ἀσκητικὸν βίον ἐπανηρῆσθαι (68), καὶ κατὰ τὸ σωματίον ἐπινενοηκέναι τι, οἱ μὲν ὅτι νεῦρον ἀποσπαστικέναι διὰ τὸ μὴ τῇ ἡδονῇ παρενοχλεῖσθαι, οἱ δὲ φάρμακον ἐπιτεθῆναι τοῖς μορίοις εἶπον παρ' αὐτοῦ καὶ ἀποξηρᾶναι. Ἄλλοι δὲ ἄλλα εἰς αὐτὸν ἀναφέρουσιν, ὡς ὅτι καὶ βοτάνην ἰατρικὴν εὔρε μνήμη ἔνεκα. Οὗτος πολλὰ λέγεται πεπονηθῆναι ὑπὲρ Χριστοῦ, λόγιος ὢν σφόδρα καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀκατεθραμμένος. Φθόνῳ δὲ διαβληθεὶς πρὸς τοὺς τῆς ἐξουσίας ἄρχοντας, κακομηχανίᾳ διαβολικῆς ἐπινοίας εἰς ἀισχρότερον ἄνδρα φασὶν ἐπινοηθῆναι παρὰ τῶν τῆς κακίας ἐργατῶν τοῦτον ὑπολαβεῖν. Αἰθιοπα γὰρ αὐτῷ παρεσκευάσαν εἰς παράχρησιν τοῦ σώματος αὐτοῦ. Ὁ δὲ μὴ φέρων τὴν τοσαύτην βδελυρὰν ἐπίνοιαν ἐβρόχη φωνῆν ἀμφοτέρων αὐτῷ προτεθέντων πραγμάτων. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο καθωμολόγησε θῦσαι, θαλόντες ἐπὶ χεῖρα αὐτοῦ λίθανον, εἰς τὴν τοῦ βωμοῦ πυρὰν καθήκε, καὶ οὕτω τοῦ μαρτυρίου ἀπὸ τῶν κρινάντων ἀπεβλήθη καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐξώσθη. Τὴν Ἀλεξάνδρειαν δὲ λιπῶν διὰ τὸ ὄνειδος τὴν Ἰουδαίαν κατέλαβεν. [P. 255] Ἀνελοῦν δὲ εἰς Ἱεροσόλυμα ὡς ἐξηγητῆς καὶ λόγιος προετρέπετο ἀπὸ τοῦ ἱερατοῦ ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας εἰπεῖν· πρεσβύτερος γὰρ προὔπηρχε. Καὶ πολλὰ καταναγκασθεὶς ὑπὸ τῶν ἱερέων, ἀναστὰς καὶ τοῦτο μόνον τὸ ῥητὸν εἶπεν· Τῷ δὲ ἁμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεός· Ἰνα τί σὺ ἐκδιηγῇ τὰ δικαιώματά μου καὶ ἀναλαμβάνεις

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(67) Ἄνόσιοι impios, hæreticos significat: ego perspicuitati servire nolui, et fieri potest ut ἀνόμοιοί σοι Cedrenus scripserit. XYL. — At qui scripsisset, si necdum a Xylandro conficta vox erat? Certius dixero fieri potuisse ut scripserit, ἀνίσιοι vel ἀνίσιοι, quæ voces, tum apud antiquos tum apud neo-teros Orientales, inæqualitate affectos et ductos refert, ut nimirum iidem essent ἀνίσιοι qui et ἀνόμοιοι. GOAR.

(68) Ἐπανηράτο, ἐπειράτο, εἴλετο. Ἐπανηρημένος, προσηρημένος, θέλων. Suidas. Ascetica vita est quæ corpus domare assuescit et soli pietati vacare. Et exercitationi monachi studebant, indeque ascetæ dicebantur quasi exercitatores. Cæterum hæc omnia apud Suidam aliquando etiam quam hic plenus et integrus leguntur in Ὁριγένει, quem secutus sum suis locis. Vide etiam Nicephorum v, 32 et 33. XYL.

τὴν διαθήκην μου διὰ στόματός σου; Πύξας τὸ βιβλίον ἐκάλισσε μετὰ κλαυθμοῦ καὶ δακρύων, πάντων ὁμοῦ συγκλαιόντων αὐτῶν. Εἰσὶ δὲ καὶ ἕτερα τὰ περὶ αὐτοῦ λεγόμενά τε καὶ φερόμενα διὰ τὸ πλῆθος τῆς γνώσεως αὐτοῦ καὶ συντάξεως τῶν βιβλίων· ὄθεν καὶ συντακτικὸς ὠνομάσθη διὰ τὸ πολλὰ πεποιηκέναι βιβλία, μὴ ἀκούων, ὡς ἔοικε, τοῦ σοφωτάτου Σολομῶντος λέγοντος, Ἦν, φύλασσε τοῦ μὴ ποιεῖν βιβλία πολλὰ, καὶ μὴ σπεῦδε ἐπὶ στόματί σου, καὶ καρδίᾳ σου μὴ ταχυνάτω τοῦ ἐξενεγκεῖν λόγον ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ, ὅτι ὁ Θεὸς ἐν οὐρανῷ ἄνω καὶ σὺ ἐπὶ τῆς γῆς κάτω. Διὰ τοῦτο ἔστρωσαν οἱ λόγοι σου ὄλλοι· εἰσὶ γὰρ λόγοι πολλοὶ πληθύνοντες ματαιότητος. Καὶ μὴ γίνου δίκαιος πολὺ· ἔστι γὰρ δίκαιος ἀπολλύμενος ἐν δικαιοσύνῃ αὐτοῦ. Καὶ μὴ σοφίζου περισσά, μὴ ποτε ἀσεβήσης. Ταύτας τοίνυν παραγραφάμενος τὰς ἱερὰς παραινέσεις καὶ παραγκωνιστάμενος, οὐδὲ τοῦ θεσπεσίου προσέσχε Παύλου τῇ ἐννοίᾳ τε καὶ συνέσει ἐν τοῖς συντάγμασιν. Ὁ γὰρ τρισημῆριος Παῦλος ἐν παρασκευῇ λόγων παντοδαπῶν βραχυτάτης ἐπιστολᾶς τῇ γραφῇ παραδέδωκε, καίτοι μυρία καὶ ἀπόρρητα λέγειν ἔχων, ἅτε τὰ μέγρις οὐρανοῦ τρίτου θεωρήματα ἐπιφάσας, ἐπ' αὐτὸν δὲ τὸν θεοπρεπῆ παράδεισον ἀναρπασθεὶς καὶ τῶν ἐκεῖσε ἀνεκφάστων ῥημάτων ἀκούσαι ἀξιωθεῖς. Καὶ μέντοι οὐδ' οἱ λοιποὶ τοῦ Χριστοῦ φοιτηταὶ δώδεκα μὲν ἀπόστολοι, οἱ δὲ μαθηταὶ καὶ ἄλλοι πρὸς τούτοις μυριοί, οὐκ ἄπειροι λόγων ἐτύγχανον· καὶ ὁμως οὖν ἐξ ἀπάντων τῶν τοῦ Κυρίου διατριβῶν τὰ ὑπομνήματα Ματθαίου ἡμῖν καὶ Ἰωάννης καταλειπίσασιν, οὓς καὶ ἐπάναγκες ἐπὶ τὸ γράφειν ἔλθειν κατέχει λόγος, ὥσπερ καὶ Μάρκον καὶ Λουκᾶν ὕστερον· διὸ δὴ φησιν ὁ μέγας Μάξιμος· Ὁ λόγος συγγραφόμενος ἢ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ὑπόμνησιν συγγράφεται, ἢ πρὸς ὠφέλειαν ἑτέρων, ἢ καὶ ἄμφω, ἢ πρὸς βλάβην τινῶν, ἢ πρὸς ἀπόδειξιν, ἢ ἐξ ἀνάγκης.

Μετὰ δὲ Σεβήρον ἐβασίλευσεν Ἀντωνῖνος υἱὸς Σεβήρου καὶ Γέτας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ μῆνας δύο. Καὶ σφάζας τὸν ἴδιον ἀδελφὸν ἐν ἔτη κόλπῳ τῆς μητρὸς ἐμονάρχησεν ἔτη ζ'. Σεραπίων δὲ τις μαθηματικὸς ἔλεγεν ὡς τεθνήσκει οὐκ εἰς μακρὰν Ἀντωνῖνος καὶ Μακρίνος αὐτὸν διαδέχεται, καὶ ἴδειξεν αὐτὸν τῷ δακτύλῳ παρεστῶτα [P. 256] μετὰ τῆς συγκλήτου. Ὁ δὲ ὑπὸ θυμοῦ μᾶλλον δὲ ὑπὸ τῆς τύχης, οὐ συνῆκε τὸ πρόσωπον Μακρίνου, ἀλλ' ἕτερον τὸν πλησίον ἐκέλευσεν ἀποκτανθῆναι. Ὁ δὲ Μακρίνος ἐσπούδαζε τὸν Ἀντωνῖνον προκαταλαβεῖν ὃν ἀπὸ τοῦ ἵππου καταλθόντα ἐν κυνηγίῳ εἰς ἀπόπατον, ἐκατόνταρον ἀποστείλας τοῦτον τῷ ξίφει ἀνείλεν, εἰπὼν πρὸς αὐτόν· Ὡς σὺ τὸν ἀδελφὸν ἀπέσφαξας, οὕτως καγὼ σέ. Ἐπὶ τούτου πρῶτος ἐπίσκοπος κατέστη Βυζαντίου Φιλάδελφος, ἔτη τρία· πρῶν γὰρ προΐστατο τῆς Ἐκκλησίας ἔτη ἡ' πρεσβύτερός τις.

Μετὰ Ἀντωνῖνον ἐβασίλευσε Μακρίνος, ὃς ἦν τὸ

⁶⁰ Psal. XLIX, 16. ⁶¹ Eccle. v et vi passim.

pontifices, surrexit atque hoc modo dictum pronuntiavit. Peccatori autem dicit Dominus: Cur tu enarras mea jura, et meum testamentum in ore habes ⁶⁰? Statimque clauso libro consedit ejulans atque lacrymans, omnibus qui aderant hominis miseratione una flentibus. Sunt et multa alia quæ de eo dicuntur atque cantantur, da eruditione ejus et librorum compositione; a quorum multitudine syntacticus, quasi compositor, dictus fuit. Apparet eum non paruisse Solomonis dicto, ita præcipientis, Fili. cave ne multos libros facias. Neque festina loqui, neque properet animus tuus coram Deo verba facere. Nam Deus in cælo supra est, tuque infra in terra. Itaque sermones tui sint pauci: eorum enim multitudine angetur vanitas. **448** Neque sis nimium justus: aliquando enim justum sua perdit justitia. Neque nimium sape, ne quando ad impietatem prolabaris ⁶¹. Enimvero has ille sacras admonitiones aspernatus, neque divini Pauli sapientiam in scribendo secutus est Paulus enim in tanto omnis generis sermonum apparatu brevissimas epistolas scriptas reliquit, cum quidem infinita et arcana posset litteris tradere, ut qui usque ad tertii cæli spectacula elatus inque ipsum divinum paradysum abreptus, ibique ineffabilia verba audire dignatus esset. Quin et reliqui Christi auditores, duodecim numero apostoli et septuaginta discipuli, ac præter hos innumeri alii, quanquam non indiseri essent, tamen ex tanta turba Mattheus tantum et Joannes commentarios de vita et dictis atque factis Christi scripserunt, necessitate, ut fertur, ad scribendum compulsi, sicuti et postea temporis Marcus atque Lucas. Ideo magnus ille Maximus sic ait: Qui libros scribit, facit hoc aut sibi commentarium parandi causa, aut utilitatis aliorum gratia, aut utriusque ergo, aut ad nocendum aliis, aut ostentandi studio, aut coactus.

Post Severum filii ejus Antoninus et Geta imperaverunt menses 2. Severus deinde, cum fratrem in sinu matris necasset, solus imperium gessit annos 6. Quidam vero mathematicus, Serapion nomine, prædixit Antoninum non multo post periturum, eique Macrinum successurum **449** quem etiam cum senatoribus astantem digito demonstravit. Sed Antoninus præ ira, aut potius fortunæ nutu, Macrinum non cognovit, aliumque ipsi astantem pro eo jussit necari. Macrinus vero operam dedit ut Antonini conatum anteverteret; et eum, cum in venatione ventris exonerandi causa de equo descenderet, immisso centurione occidit. dicente: Sicuti tu fratrem, ita ego te neco. Eo tempore primus Byzantii episcopus constitutus est Philadelphus, et annos 3 præfuit: ante enim per octennium Ecclesiæ præfuit quidam presbyter.

Antonino successit Macrinus, patria Maurus

Cappadox, et imperavit annos 8. Quidam vero Eutythianus Avitum tanquam Antonini filium adulterinum arripuit, eumque diademate ornatum imperatorem appellavit; ac, militibus pecunia conciliatis, pugnam cum Macrino conseruit. Macrinus victus in fuga una cum filio occisus est.

Avitus sive Pseudantoninus (falsus Antoninus), quem alii Aurelium Antoninum Heliogabalum nominant, regnavit annos 3, menses 9, dies 4. Fuit is circumcisus, et porcina carne non vescabatur; simulacrum colebat quod appellabat Heliogabalum. Adeo fuit effeminatus et libidinibus obscenis deditus, ut Hierocli quoque liberto nupserit. Et ait Dio postulasse Avitum a medico ut se utero secto utriusque sexui aptum arte efficieret. Hic propter impuritatem ac flagitiosam vitam jugulatus male malus perit.

Alexander Mamææ filius fratre Aviti genitus, imperavit annos 13, menses 8. Tanta sub eo Romæ fuit fames ut etiam humanis vescerentur carnibus. Is cum in Persas expeditione facta magno prælio victus esset, contemptus a suis et cum matre occisus est. Fuit ea Christianæ religionis, et Origenem Antiochæ degentem ad se vocavit, ut ex eo Christianæ fidei mysteria disceret. Eo tempore Narcissus Hierosolymorum episcopus, cum inter baptizandum oleum unctionis sacræ defecisset, aquam crateri imponi iussit, eamque Deum precando in oleum transmutavit.

Imperavit deinde Maximinus annos 6. Fnerat initio pastor, inde miles, et post sub Alexandro tribunus militum, ob fortitudinem ac prudentiam imperio est a senatu populoque Romano præfectus. Odio autem Alexandri, qui multos Christianos secum honorifice habuerat, gravem Christianorum vexationem instituit. Deditque dignas impietatis pœnas, a Maximo et Baldino per fraudem interceptus.

Maximus Balbinus et Gordianus menses 2; et in-
XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(69) Apud Xiphilinum ex Dione, quem et secutus est Zonaras, legitur Maurum fuisse ex Sicilia Cæsarea; quod quid sit, non video. Certe si Maurus fuit, neque Cappadox esse potuit neque Siculus. Ex Mauritania Cæsariensi fuisse probabile est. XL.

(70) Qui a Maximino ad Philippum usque fuerunt imperio Romano potiti, a modum obscure et confuse hic recensentur. Cum autem in manibus sint Herodianus, Capitolinus, Zonaras, alii, malo lectorem ad eos remittere quam huc transcribere ista. Pro Pupliano (p. 451 v. 5) ex historia restitui Pupienum. Sed quid sibi iste Junior (ib. v. 2) velit, non conicio. Protectorum quidem, ut dignitatis, mentio apud Ammianum est creberrima. Inter protectores domesticos se quoque sub Constantio fuisse indicat l. xv, et ex eisdem l. xxx apparet fuisse gradum ad tribuniciam dignitatem proximum apud Nostrum προκτωρες dicuntur. Is Jovianum quoque sub Constantio fuisse protectorem ait. Apud

A γένος Μαῦρος Καππαδόκης (69), ἔτη η'. Εὐτυχιανὸς δὲ τις παραλαβὼν τὸν Ἀβίτον ὡς Ἀντωνίνου υἱὸν ὄντα μοίχειον περιέθηκε διάδημα καὶ αὐτοκράτορα ἀνηγόρευσε, καὶ δούς χρυσίον τοῖς στρατιώταις ἀντήρη, καὶ συνέβαλε πόλεμον μετὰ Μακρίνου. Καὶ ἡττηθεὶς Μακρίνος ἔφυγε καὶ ἀπεσφάγη μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

Ἀβίτος ἦτοι Ψευδαντωνίνος (οἱ δὲ Δύρηλιον Ἀντωνίνον Ἠλιογάβαλον τοῦτον λέγουσιν) ἔβασίλευσεν ἔτη γ' μῆνας θ' ἡμέρας δ'. Οὗτος περιτετμημένος ἦν καὶ χοιρείου οὐ μετελάμβανεν, εἶχε δὲ καὶ εἰδωλον, ὅπερ ὠνόμασεν Ἠλιογάβαλον. Γυναικώδης δὲ ὢν τοιοῦτος ἦν πρὸς τὸ τῆς ἀσελείας πάθος διακείμενος, ὥστε καὶ τὸν Ἱεροκλέα ἔνομον αὐτοῦ ἄνδρα ποιῆσαι. Ὡς δὲ φησι Δίων, ὅτι Ἀβίτος τὸν Ιατρὸν ἠντιβόλει διφυῆ αὐτὸν οἶ' ἐντομῆς ἐμπροσθίας τῆ τέχνη ποιῆσαι. Ὅς διὰ τὰς ἀκαθαρσίας καὶ μιαρίας καὶ ἀκολασίας αὐτοῦ ἐσφάγη, κακῶς τὸ ζῆν ἀποβόρῃξας.

Ἀλέξανδρος δὲ Μαμαίας υἱὸς, ἐξάδελφος Ἀβίτου, ἔβασίλευσεν ἔτη ιγ' μῆνας η'. Ἐπὶ αὐτοῦ γέγονε λιμὸς ἐν Ῥώμῃ ὥστε καὶ κρεῶν αὐτοῦς ἀνθρωπίνων ἄψασθαι. Οὗτος ἐκστρατεύσας κατὰ Περσῶν ἡττήθη κατὰ κράτος, καὶ καταφροντηθεὶς σφάττεται μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ. ἦτις καὶ Χριστιανῆ ἐτύγχανε, καὶ τὸν Ὀριγένην ἐν Ἀντιοχείᾳ διατρέβοντα μετεπέμψατο πρὸς ἐαυτὴν, διδαχθῆναι τὸ κατὰ Χριστὸν μυστήριον θέλουσα. Ἐφ' οὗ Νάρκισσος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων, ἐν τῇ βαπτίζεῖν ἐλαίου τοῦ χρισματοῦ λείψαντος, ἐκέλευσεν ὕδωρ ἐν τῇ κρατῆρι βληθῆναι, καὶ οὕτως προσευξάμενος εἰς ἕλαιον C μετέβαλε.

Μαξιμίνος ἔβασίλευσεν ἔτη ς'. Οὗτος ποιμὴν ὢν πρότερον, εἶθ' οὕτως στρατιώτης γεγονὼς καὶ μετὰ ταῦτα στρατηγὸς Ἀλεξάνδρου, δι' ἀνδρείαν σώματος καὶ σύνεσιν καὶ φρόνησιν ὑπὸ τοῦ δήμου καὶ τῆς βουλῆς προεχειρίσθη βασιλεὺς. Ὅς ἔχει τῇ πρὸς Ἀλέξανδρον πολλοὺς Χριστιανούς ἔχοντα καὶ τιμῶντα διωγμὸν ἤγειρε [P. 237] μέγαν κατὰ Χριστιανῶν. Ἐπάξιον δὲ τῆς αὐτοῦ ἀνοσιουργοῦ γνώμης τὸ τέλος εὐρατο, σφαγεὶς δολίως παρὰ Μαξίμου καὶ Βαλβίνου.

Μάξιμος Βαλβίνος (70) καὶ Γορδιανὸς μῆνας δύο,

GOARI NOTÆ.

D Marcellinum eundem scholarum quoque palatinorum mentio non rara. Satisque liquere puto scholarum nomen legionibus, quæ perpetuo stipendio aiebantur, tributum fuisse; quarum præfectus domesticus appellatione identidem deinde afficitur, nonnunquam etiam ἐξηγουόμενος τῶν σχολῶν dicitur. XL. — Candidatos agmen militare recenset Marcellinus l. xxv et xxxi. Ac eisdem pari fere casu Juliano et Valenti violenta morte perituris militantes. Protectores quoque memorat idem l. xxiv, nec non et Scholares; quos omnes imperatoris stipitatores et satellites fuisse ostendit quam erudite Henricus Valesius in annotationibus. Eisdem plerisque locis σπαθαροκωνιδίτους vocat jus Græco-Romanum. GOAR.

Marcum autem, qui post Gordianum lectus fuit, triennium imperasse (ib. v. 16) falsissimum est, cum vel ex Zonara constet eum nondum accepto imperio extinctum fuisse. Ei Severus Hostilianus

καὶ ἀπεσφάγη ὑπὸ στρατιωτῶν Ὁ δὲ Γορδιανὸς ἀ-
προεγεγόνει Καῖσαρ παρὰ Μαξιμίνου. Φίλιππος δὲ
δ' ἐπαρχὸς τὸν σίτον διακομισθῆναι τῶν στρατῶν ἐκώ-
λυσεν, Ὅστος δὲ ἦν πατὴρ τῆς ἁγίας μάρτυρος
Εὐγενείας. Ἐπὶ τούτου ἦν ὁ ἅγιος Βαβύλας ἐπί-
σκοπος Ἀντοχείας, καὶ οἱ ἅγιοι Λαυρέντιος καὶ
Κυπριανὸς ἐμαρτύρησαν, καὶ Εὐγένιος γέγονεν ἐπί-
σκοπος Βυζαντίου ἔτη κς'.

Μετὰ Βαλβίνον ἐβασίλευσε Πουπλιανὸς μῆνας β',
καὶ ἐσφάγη ἐν πολέμῳ.

Μετὰ δὲ τούτων ἐβασίλευσεν Ἰουνίωρ μῆνας τρεῖς,
ὃς πρῶτος ἐποίησε κινδιδάτους καὶ πρωτοκτωρας,
καὶ τὸ τάγμα τῶν σχολαρίων συστησάμενος ἐκάλεισεν
αὐτὸ Ἰουνιῶρων εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα.

Μετὰ τούτων ἐβασίλευσε Γορδιανὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ
ἔτη δ'. Καὶ ἐν πολέμῳ συμπεσὼν τῶν Ἰππῶν καὶ θλα-
σθεὶς τὸν μηρὸν ἀπέθανε.

Μετὰ δὲ Γορδιανὸν ἐβασίλευσεν Οὐνίωρος, υἱὸς
αὐτοῦ, ἔτη δύο, καὶ ὑδεριάσας ἀπέθανεν. Ἐφ' οὗ
Σαβέλλιος ὁ αἰρεσιάρχης ἐγνωρίζετο.

Μετὰ τούτων Μάρκος ἔτη γ'.

Μετὰ δὲ Μάρκον Ἰουστιλιανὸς ἔτη δύο· καὶ φλε-
βοτομηθεὶς, ἐν τῶν καθυδῶν ἐξεχύθη τὸ αἷμα αὐτοῦ,
καὶ λειποθυμήσας ἀπέθανε.

Μετὰ τούτων ἐβασίλευσε Φίλιππος ἔτη ζ', ὃς ὑ-
πῆρχε τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως σπουδαστής,
συνέσει καὶ ἐπιεικεῖς κεκοσμημένος. Ὁρμάτο δὲ
ἀπὸ Βόστρας (71) τῆς Εὐρώπης, ἔνθα καὶ πόλιν
ψνοδομήσεν, ὀνομάσας αὐτὴν Φιλιππούπολιν. Οὗτός
σπονδὰς εἰρηνικὰς ἐποίησε μετὰ Σαπώρου βασιλέως
Περσῶν, ὃς ἐθανυμάζετο ἐπὶ μεγέθει σώματος (72)·
μέχρι γὰρ ἐκείνου τοῦ χρόνου τριλικούτος ἄνθρωπος
οὐκ ὤφθη. Ἀνηρέθη δὲ ἅμα τῶν ἰσθμῶν ὑπὲρ Χριστιανῶν
κανὰ Δεκίου ἀγωνιζόμενος.

Ὁυαλερινὸς ἔτος ἐν' καὶ ἐσφάγη ὑπὸ τοῦ λαοῦ
αὐτοῦ. Ἐσ' οὗ ἐπὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τοῦ Θεοῦ
ὄργην μεγάλην ἐκπέψαντος λοιμώδης νόσος τὸ ἀν-
θρώπινον γένος διέφθειρεν. Ἀπὸ γὰρ τῆς γῆς καὶ
τῆς θαλάσσης ἀτμοὶ τινες ἀνήεσαν, καὶ πρὸς τούτοις
ἄνεμοι καὶ αἶθρα τῶν ποταμῶν καὶ λιμνῶν ἀνιμι-
σεις ἀπέπνεον, ὡς νομίζειν νεκρῶν ἰχώρας εἶναι,
τὰς ὁρόσους. Συνεχεῖς οὖν ἐκ τούτου λοιμοὶ τὴν γῆν
συνεῖχον καὶ βαρῆα καὶ ἀνίατα νοσήματα, καὶ
ἄπειρον καὶ ἀναριθμητὸν γενέσθαι τῶν ἀνθρώπων
τὸν ὄλεθρον, ὥστε τοὺς πλείονας τῶν τεθνεώτων
ἀτάφους ὑπολιμπάνεσθαι.

[P. 258] Μετὰ δὲ Οὐαλεριανὸν ἐβασίλευσε Γάλλος
καὶ Βουλουσιανὸς ἔτη β' μῆνας η'. Καὶ ἐπεκράτει
ὁ λοιμὸς ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, κινηθεὶς ἀπὸ
Αἰθιοπίας μέχρι τῆς Δύσεως, ὡς μηδεμίαν πόλιν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

sufficitur, cujus imperium eadem fuit conditione.
Is a Cedreni librario Justinianus, a Zonare recte
Hostilianus dicitur. Certe pro ἔτη ἡμέρας, pro an-
nis, dies legendum puto. Quod supra est (ib. v. 1.)
Is fuit pater sanctæ martyris Eugenix, quale sit ex
Philippo Zonaræ discas. XYL.

(71) Βόστρων est apud Zonaram; et Arabem
hunc fuisse ac Bostra Arabiæ urbem, reliqui tra-

terfectus est a militibus. Godianus autem jam
ante fuerat a Maximino Cæsar appellatus. Philippus
autem præfectus alimenta in castra deferri prohi-
buit: is 451 fuit pater sanctæ martyris Eugenix.
Ea tempestate episcopus Antiocheæ fuit sanctus
Babylus, et sancti Laurentius ac Cyprianus pro
veritate supplicium pertulerunt. Et Eugenius
episcopatum Byzantinum accepit, ac gessit an-
nos 25.

Post Balbinum imperavit Pupienus menses 2.
Occisus est in bello.

Post hunc Junior menses 3. Is primus instituit
candidatos et protectores et ordinem scholariorum
quem Juniorum a se nominavit.

Post hunc filius ejus Gordianus imperavit an-
nos 4. In bello cum equo corruens, fracto femore
mortuus est.

Successit ei filius Uniorus; qui cum biennium
imperasset, aqua intercute necatus est. Sub eo
Sabellius hæreseos auctor innotuit.

Post Uniorum Marcus imperavit annos 3.

Post hunc Hostilianus biennium. Is cum venam
incidisset, in somnis ea rursus aperta sanguis ef-
fusus atque ita exanimatus ipse est.

Post hunc Philippus imperrvit annos 7. Is Chri-
stianæ religionis fuit studiosus, prudentia et æqui-
tate insigni. Ortus fuit Bostris Europæ urbe; ubi
et urbem condidit, a se Philippopolin dictam. Pac-
tum icit cum Sapore Persarum rege. Is ob cor-
poris magnitudinem admirationi 452 fuit, cum in
eum usque diem tantus homo visus non fuisset.
Interfectus est Philippus una cum filio, contra De-
cium pro Christianis propugnans.

Valerianus imperavit annum, estque a populo
suo occisus. Sub eo ira Dei pestis universo terra-
rum orbi immissa humanum genus attrivit. Nam et
a terra et a mari vapores exhalabant, ventique
præterea et auræ a fluviis atque a paludibus udi
vapores spirabant, rosque saniei mortuorum simi-
lis apparebat. Itaque continens ubique pestilentia
morbique graves et insanabiles innumeram homi-
num multitudinem absumpserunt, adeo ut plera-
que cadavera inhumata jacuerint.

D

Post Volerianum Gallus et Volusianus impera-
verunt annos 2, menses 8. Eo tempore pestis in-
valuit, ab Æthiopia in occidentem usque terræ par-
tem propagata: neque ulla fuit urbs ejus experts,

dunt. Et quidem Ammianus Marcellinus, scriptor
diligentissimus, Bostram Armeniæ ingentem atque
munitam urbem commemorat. I. xiv. XYL.

(72) Ambiguum, de Sapore an de Philippo in-
telligi debeat Zonaræ de Sapore exponit. Valeria-
nus autem huc non pertinet. Sed vel Zonaras hic
lectorem explicabit. XYL.

multæ etiam bis ea lue infestatæ. Obtinuit annos 15. Cœpit autumno, et desiit sub ortum caniculæ. Propagabatur morbus iste etiam vestimentis, soloque adeo aspectu, neque fuit domus in qua nemo esset mortuus. Alii metu contagionis cadavera relinquebant insepulta. Pli autem ægrotos secure curantes luem sibi asciscebant, cumque iis aut post eos ipsi quoque moriebantur. Eo tempore Scythæ, trajecto Istro omnem Occidentem Italianamque 453 totam incursionibus deprædati sunt, et Asiam occupaverunt, solis Ilio et Cyricio urbibus exceptis. Volusianus Galli filius erat. Gallus a sua uxore dormiens jugulatus est; Volusianum milites trucidaverunt.

Desiit imperavit biennium. Is multos sanctos supplicio affecit ac neci tradidit. Sub eo beatus Cyprianus et beata Justina, tum Ephesi septem pueri magnaquesanctorum multitudo ob veræ religionis professionem necati sunt. Is edixit ne Romæ mulieres Christianæ caput velarent, sperans ea turpitudine, sicuti putabatur, ad falsam religionem pertrahi eas posse. Verum eas maluerunt nudo capite prodire. Inde est quod in hunc usque diem Christianæ perfecte mulieres nudo incedunt capite Judææ autem et ethnicæ tecto. Sub Decio Babylas Antiochiæ, Flavianus Romæ, Alexander Hierosolymæ, Dionysiusque Alexandriæ episcopi veritati divinæ testimonium toleranda nece tulerunt. Et Novatus presbyter ab Ecclesia defecit, eos qui in persecutione diis immolassent pœnitentiam agentes non recipiens. Tunc et Elcesæus hæreseos princeps innotuit. Decius Galli artibus est a Scythis una cum filio in palude suffocatus, corporaque eorum inventa non sunt. Ita suæ sævitiae pœnas dedit.

454 Emilianus annum unum imperavit, estque a militibus in palatio occisus.

Valerianus et Gallienus imperarunt annos 15. Hic Valerianus cum Sapor Persæ bellum intulisset, ab eo captus est apud Cæsaream, viginti millia hominum in exercitu ducens; estque ei pellis detracta, atque ita periiit. Filius autem ejus Gallienus ei succedens primus equitum turmas instituit, cum hactenus Romani milites fere pedites fuissent. Interfectus est a militibus apud Mediolanum. Sub hoc floruit mirificus Gregorius, et innotuerunt Artemon atque Synepon hæresium auctores.

Claudius imperavit annos 2. Is avus fuit Constantini ejus qui sanctum Constantinum Magnum filium reliquit. Sub hoc Scythæ in Europam effusi multas urbes, inque his etiam Athenas vastarunt. Athenis

μείναι τούτου ἄμοιρον. Πολλάκις δὲ καὶ δις τῆς πόλεως ἐπήρχετο. Ἐκράτει δὲ ἔτη ιε', ἀρχόμενος ἀπὸ φθινοπώρου καὶ λήγων τῆ τοῦ Κυνοῦς ἐπιτολῆς. Μετεδίδοτο δὲ ἡ νόσος αὕτη ἀπὸ τε εἰμάτων καὶ ψιλῆς θίας. Οὐ γὰρ ἦν οἰκία ἐν ἡ τεθνηκώς οὐκ ἦν. Καὶ οἱ μὲν φόβῳ τοῦ μὴ μεταλαβεῖν τῆς νόσου ἀτάφους εἶων τοὺς τεθνηκότας, οἱ εὐσεβέστεροι δὲ ἀπαρφυλάκτως τοὺς νοσοῦντας θεραπεύοντες εἰς ἐκποῦτος τὴν νόσον ἐπεσιπῶντο, καὶ σὺν ἐκείνοις ἦ μετ' ἐκείνους τὸν βίον μετέλλαττον. Ἐπὶ τούτου οἱ Σκυῶθαι τὸν Ἴστρον περῆσαντες πᾶσαν τὴν Δύσιν καὶ Ἰταλίαν, Ἀνατολὴν τε καὶ Ἀσίαν ἐπόρθησαν καὶ παραβλαβον, δίχα μόνης Ἰλίου καὶ Κυζίκου. Ἦν δὲ Βουλυσσιανὸς υἱὸς Γάλλου. Καὶ ὁ μὲν Γάλλος ἐσφάγη κοθεύδων ὑπὸ τῆς ἰδίας γυναίκος, ὁ δὲ Βουλυσσιανὸς ὑπὸ στρατιωτῶν.

Δέκιος ἐβασίλευσεν ἔτη β'. Οὗτος πολλοὺς ἁγίους ἐτιμωρήσατο καὶ θανάτῳ παρέδωκε. Καὶ ὁ ἅγιος Κυπριανὸς καὶ ἡ ἁγία Ἰουστίνη ἐμαρτύρησαν, καὶ οἱ ἐν Ἐφέσῳ ἑπτὰ παῖδες, καὶ πλῆθος ἁγίων πολὺ. Οὗτος ἐθέσπισεν ἐν Ῥώμῃ τὰς Χριστιανὰς γυναῖκας μὴ ἐξείναι καταπαλύπτεσθαι τὴν κεφαλὴν, οἰόμενος διὰ τῆς νομιζομένης αἰσχύνης ταύτης εἰς εἰδωλοατρείαν ἐλκῦσαι. Αἱ δὲ μᾶλλον ἀκατακάλυπτοι προήσαν, δόξαν ἡγοούμενα: τὴν ὑπὲρ Χριστοῦ δοκοῦσαν ἀτιμίαν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις· ὅθεν ἄχρι τοῦ νῦν αἱ μὲν ἀκριβεῖς Χριστιανῶν γυναῖκες ἀκατακάλυπτοι προέρχονται, αἱ δὲ Ἰουδαῖαι καὶ ἄπιστοι κατακάλυπτονται. Ἐφ' οὗ καὶ Βαβύλας Ἀντιοχείας, καὶ Φλαβιανὸς Ῥώμης, καὶ Ἀλέξανδρος Ἱεροσολύμων, καὶ Διονύσιος Ἀλεξανδρείας ἐμαρτύρησαν. Καὶ Νοβάτος πρεσβύτερος ὢν τῆς Ἐκκλησίας ἀπέστη, ὡς τοὺς ἐπιθύσαντας ἐν διωγμῷ μετανοοῦντας οὐκ ἔδεδεχετο. Ἐπὶ τούτου Ἐλκεσαῖος αἰρεσιάρχης ἐγνωρίχετο. Ἀνηρέθη δὲ Δέκιος ὑπὸ Σκυθῶν ὑποθηκίαις Γάλλου ἐν τέλματι ἀποπνιγείς μετὰ τοῦ ἰδίου υἱοῦ, ὡς μηδὲ τὰ σώματα αὐτῶν εὐρεθῆναι, ἕξιον τῆς θηριωδίας αὐτῶν τὸν θάνατον εὐράμενοι.

Διμιλιανὸς ἐβασίλευσεν ἔτος ἓν, καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ παλατίῳ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν.

Οὐαλεριανὸς καὶ Γαλλιῆνος ἔτη ιε'. Οὗτος ὁ Οὐαλεριανὸς πόλεμον μετὰ Σαπώρου τοῦ Πέρσου ποιήσας καὶ δοριάλωτος γεγονώς ἐν Καισαρείᾳ, ἔχων μυριάδες β', ὑπὸ Σαπώρου ἐκδαιρείς ἐτελεῦτήσεν. Ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Γαλλιῆνος μετὰ τούτου πρώτος ἱππικὰ τάγματα κατέστησε· περὶ γὰρ κατὰ τὸ πολὺ οἱ στρατιώται τῶν Ῥωμαίων ὑπῆρχον. Ἐσφάγη δὲ καὶ αὐτὸς ὑπὸ στρατιωτῶν [P. 259] πλησίον Μεδιολάνων. Ἐπὶ τούτου ἔκμαξε Γρηγόριος ὁ θαυματουργὸς (73) καὶ οἱ αἰρεσιάρχαι Ἀρτέμων καὶ Συνέπων ἐγνωρίζοντο.

Κλαύδιος ἐβασίλευσεν ἔτη δύο. Οὗτος παππὸς γέγονε Κωνσταντίνου τοῦ πατρὸς Κωνσταντίνου τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου. Ἐπὶ τούτου οἱ Σκυῶθαι περῆσαντες καὶ τὰς πόλεις πορθήσαντες, παραλαβόντες

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(73) Neocæsariensis episcopus. Vide Nicephorum vi, 17. Quæ de Manete sequuntur, sunt etiam in

Suidæ collectaneis; quæ secuti sumus, ubi rectius nostro codice habere judicavimus. Χη.

ἰ τὰς Ἀθήνας, συνήγαγον πάντα τὰ βιβλία, ἵθιούλοντο καύσαι, εἰ μὴ τις ἐξ αὐτῶν κρείττονων κατὰ πολὺ φρονῶν ἐκώλυσεν αὐτοὺς, εἶδτι περὶ ταῦτα οἱ Ῥωμαῖοι σχολάζοντες τῶν ἄμελοῦσιν. Οὗτος Αὐρηλιανὸν εἰς τὴν βασιπροαγαγῶν τελευτᾷ.

τιλιανὸς ἀδελφὸς Κλαυδίου ἐβασίλευσεν ἡμέ. Ἐπειδὴ γὰρ ἔγνω Αὐρηλιανὸν ἐπιθῆναι μέλ- τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ, ἑαυτὸν ὑπεξάγει τοῦ τὴν φλέβα τμηθεὶς τῆς χειρὸς ὑπὸ τινος ἱατροῦ, σ οὐ λειποψυχῆσας ἀπέθανεν.

ηλιανὸς ἐβασίλευσεν ἔτη ς', ἀνηρέθη δὲ ὑπὸ ἰωτῶν μεταξὺ Πρακλείας καὶ Βυζαντίου, ἐν τῷ μένῳ Καινῷ φρουρίῳ, ὅπερ ἐγχωρίως Κενοφλώ- ἔγεται. Ἐἶχε γὰρ ὠτακουστὴν Αὐρηλιανὸς τινα, φερὲν αὐτῷ πάντα τὰ γινόμενα καὶ λεγόμενα. Ἡθεὶς οὖν ποτε παρ' αὐτοῦ διὰ τινα αἰτίαν καὶ εἰς ἐμιμήσατο τὴν χεῖρα τοῦ βασιλέως, καὶ ῶως ποιησαμένου ὀνομασίας δυναστῶν ὡς ἐπὶ ἰν ἀχθισομένων, οὗτοι φοβηθέντες ἀνεῖλον.

Ἐπὶ τούτου ὁ ἅγιος Χαρίτων ὠμολόγησε, αὐλος ὁ Σαμοσατεὺς τοῦ θρόνου Ἀντιοχείας ἰεῖται. Ἐφ' οὗ Μάνης ὁ μισρὸς καὶ τρισκατ- ε ἀνεφύη, Χριστὸν ἑαυτὸν καὶ Ἡνεῦμα ἅγιον ἰζόμενος, καὶ ἐκ πάσης αἰρέσεως εἴ τι κακὸν ὄμενος, ἐκ Περσίδος εἰς τὴν Ῥωμαίων γῆν θεοῦ συγχώρησιν εἰσέφρησεν.

ος οὖν ὁ μεμνηνὸς Μάνης, ὁ καὶ Σκυθιανὸς λε- ρς, Βραχμάνης ἦν τὸ γένος, διδάσκαλον δὲ βούδαν τὸν πρῶτον καλούμενον Τερέβινθον, ὃς ἰθεὶς ὑπὸ Σκυθιανοῦ τὰ Ἑλλήνων δοξάζοντος Εμπεδοκλέους ἠγάπησεν αἵρεσιν, δύο ἀρχὰς τος ἀντικειμένους ἀλλήλαις, εἰσελθὼν δὲ ἐν Περ- κ παρθένου ἑαυτὸν ἐρατκε γεγενῆσθαι καὶ ἐν ρεσιν ἀνατραφῆναι. Καὶ συγγραψάμενος βιβλία α τὸ μὲν ἐπωνόμασε τῶν μυστηρίων, τὸ δὲ τὸ ἔλιον, τὸ δὲ τῶν Θησαυρῶν, τὸ δὲ τῶν Κεφα- . Καὶ ὁ μὲν Βούδας ὁ καὶ Τερέβινθος ὑπὸ ατος ἀκαθάρτου συντριθεὶς ἀπώλετο, γυνὴ δὲ ἰρ' ἣ κατέλυσε καὶ κατετέθη, τὰ χρήματα καὶ ἰθήλους βίβλους κληρονομήσασα [P. 260] ὠνεῖ- ἰδάριον ἐτῶν ἑπτὰ τοῦνομα Κούδρικον, ὃν καὶ ασα γράμματα, καὶ ἐλευθερώσασα κληρονόμον ααυτῆς πάντων καθίστησιν. Ὁ δὲ λαβὼν τὰ α τοῦ Βούδα καὶ τὰ χρήματα διήρχετο τὴν Περ- Μάνην ἑαυτὸν ὀνομάζων καὶ τῆς πλάνης τοῦ D ἰσνίστωρ γενόμενος, καὶ τὰ βιβλία πονήματα λεγεν εἶναι. Ὅν ὁ βασιλεὺς Περσῶν ἐξέδειρε ὡς θανάτου γενόμενον τῷ υἱῷ αὐτοῦ πρόξε- οῦ γὰρ βασιλικῷ παιδὸς νοσοῦντος καὶ πολλῆς ἦς ἐπιμελείας ἀπολαύοντος, ἐπιγγεῖλατο ἰ χωρὶς ἱατρείας ἀναστῆσαι τοῦτον, καὶ οὕτω ατροὺς ἀποστῆσας ἐθανάτωσε τὸν παῖδα ἄμε- αὶ τερατολογίᾳ, καὶ ὑπὲρ τούτου μισθὸν ἐπ- εικότως κομίζεται τὴν ἐκδορὰν τοῦ παναθλοῦ σώματος. Ὁ τοῖον ἐμβρόντητὸς οὗτος Μάνης ἰλόμενος τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, καὶ τὴν κτί- ἰσαν καὶ τὴν τοῦ ἀνθρώπου κατασκευὴν οὐκ

A captis omnes libros in unum congesserunt, ut eos comburerent. Sed ab hoc eos consilio quidam reliquis longe prudentior detraxit, quod diceret Romanos libris deditos bellicam rem neglecturos. Mortuus est, successore Aureliano sibi designato.

Quintilianus Claudii frater imperium dies 7 tenuit. Qui cum audiret Aurelianum ad occupandum imperium adventare, se ipsum vita privavit, vena brachii a medico secari iussa, neque inhibito sanguine, ut ex animi doliquio moreretur.

455 Aurellanus imperavit annos sex. Necatus est a militibus inter Heracleam et Byzantium, in loco qui Novum castrum, ipsorum lingua Kenophlorium dicitur. Habebat Aurelianus auscultatorem quemdam, qui omnia ad ipsum deferebat quæ fierent aut dicerentur. Is sibi metuens ab imperatore, nescio qua de causa mnis ab eo sibi intentatis, manum ejus imitatus schedam conscripsit, qua primores neci destinarentur: ac primores illa lecta, ut suum periculum effugerent. imperatorem occiderunt. Sub hoc beatus Chariton confessus est, Paulusque Samosatenus episcopatu Antiocheno dejectus. Eodem imperante impurus ille et detestabilis Manes exstitit, qui sibi Christi et spiritus sancti speciem sumebat, atque ex hæresibus omnibus mali aliquid corradens Dei permissu ex Perside in Romanorum ditionem irrepsit.

Manes ille vesanus, qui et Scythianus appellabatur, Brachman erat natione. Præceptorem autem habuit Budam, qui olim Terebinthi nomen gesserat: hic Græcas opiniones amplexus, Empedoclis decreta sectatus est, qui duo contraria principia statuerat. In Persidem Budas cum venisset, de virgine se natum et in montibus educatum dixit. Scripsit libros quatuor; quorum tituli sunt de mysteriis, Evangelium, Thesaurorum, Caputum. Atque is quidem Budas Terebinthus ab impuro genio 456 contritus periit. Mulier autem quædam, cujus utebatur hospitio, et apud quam sua deponebat, impios istos libros hæreditario consecuta puerulum septennem emit, nomine Cubricum, quem litteras docuit, libertatemque donatum heredem omnium suarum rerum instituit. Is ergo Cubricus libros Budæ pecuniamque nactus Persidem peragravit, Manetem sese nominans ac Budæ errorem spargens, libros ejus a se elaboratos jactabat. Hunc rex Persarum vivum excoriari jussit, quod filio ejus mortem attulisset. Cum enim regis filius ægrotaret et a medicis multa industria curaretur, Manes pollicitus est se eum sanitati absque medicina restitutum, itaque submotis medicis incuria et nugis suis puerum necavit. Ideoque diguam mercedem tulit, detracta misero corpori cute. Enimvero vecors ille Manes vetus testamentum repudiavit, mundique et hominis creationem impie calumniatur, a Deo non bono factam, quod interitui sit et mutationi obnoxia. Novum utpote boni Dei admittit. Christum non re vera, sed opinantibus tantum hominibus apparuisse, ac

spectrum fuisse affirmat. Ad hæc sceleratas quasdam occultationes, nocturna sacra et illicitos concubitus atque infanda flagitia usurpavit. Fatum, migrationes auimarum, in alia corpora, multaque alia professus est, Græcorumque pravas et vanas opinioniones tueri Deo adversus invisusque ille 457 docuit. De eo sic Theodorus Raithensis presbyter. Manes, inquit, tenebrarum luci adversarum inventor, imo figmentum potestatis tenebrarum, imaginatus est atque somniavit Christum nudo simulacro et specie humana corporis vacua apparuisse, visumque modo ea agere propter nos atque pati, quæ scripta sunt, cum revera nihil eorum fieret, sed is impostura atque opinione homines lactaret, inter quos versari putatus sit. Ea de causa duas Christi naturas negat, solam ei deitatem concedens.

ἄπερ ἔδρα καὶ πέπονθε καθ' ἡμᾶς, μὴδὲν δὲ τούτων ἀπάτη ἀποδοικολεῖν τοὺς ἀθρώπους, οἷς καὶ συνανεστρέφθαι νενόμισται. Διὰ τοῦτο καὶ φύσεις δύο παραιτεῖται: λέγων ἐπὶ τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ μίαν τὴν

Fuit autem coætaneus hujus Manetis Paulus quidam patria Samosatenus, episcopus Antiochiæ magnæ. Is Christum nudum fuisse hominem impie asseruit, inque eo verbum Dei ita inhabitavisse ut in quovis alio prophetarum. Inde duas naturas a se invicem divisas nullaque omnino copula unitas in Christo fuisse statuit, ut alius fuerit Christus, aliud verbum in eo inhabitans. Hæ primum igitur duæ sunt enatæ hæreses, quæ duas et unam naturam Christo, non quomodo oportuit, sed male et impie ascribunt: alteraque earum deitati Christi, altera humanitate derogat.

Postea temporis Apolinarius quidam exstitit, episcopus Laodiceæ Syriæ, novarum auctor vanitatum. Cum enim Ariani corpus Christi 458 prorsus inanimatum dicant, ille a Christo carnem animam vitali animatam fuisse assumptam perhibuit, sed qui mentem nostram minime asciverit. Nihil quippe ei corpori opus fuisse humana mente, cum a deitate in id illapsa gubernaretur. Ac ne potuisset quidem recipi in id corpus aliam intelligendi facultatem præter divinam. His positis contendit unam fuisse verbi et carnis assumptæ naturam, quippe ad hominis constitutionem cum caro non sufficeret, neque hominis nomen mereretur.

Post hos prodiit quidam Theodorus Mopsu He-stiæ, quæ urbs est Ciliciæ, antistes. Is plane Apolinario adversus intrepide Christum contumeliis non levibus ausus est afflicere, fuisse eum vulgarem neque nobis potioem natura hominem dicens; profecisse autem eum, iisque profectibus gratiam Dei adeptum Deum fuisse nominatum; inque Jordane cum in primis in nomen Patris Filii et Spiritus sancti baptizaretur, dono spiritus sancti fuisse dignatum. Ob ejus porro excellentem virtutem Verbum Dei in ipso arbitrio suo inhabitasse, eumque divina dignitate impertivisse, atque adorandum post mortem redegit. Hæc et alia id genus multa ille

ἀγαθοῦ τινος Θεοῦ γεγονέναι βλασφημῶν, ὑπὸ φθορὰν καὶ ἀλλοίωσιν οὖσαν, τὴν Νέαν ὡς ἀγαθοῦ δῆλον προσίεται Θεοῦ, καὶ κατὰ φαντασίαν καὶ δόκησιν τὸν Χριστὸν πεφυκέναι τερατεύεται. Καὶ πρὸς τοῦτο: καταδύσεις τινὰς ἐναγεῖς καὶ νυκτερινὰς τελετὰς καὶ παρανόμους ἐπιτηδεύσας μίξεις καὶ ἀβήρτοποποιίας, καὶ εἰρμαρμένας καὶ μετενσωματώσεις καὶ ἄλλα πλεονα φλυαρήσας καὶ διδάξας τὰ τῶν Ἑλλήνων πονηρὰ καὶ μάταια δόγματα κρατύνειν ἐσπούδακεν ὁ θεομιστὴς καὶ θεήλατος. Ἡερί: οὐ φησι καὶ Θεόδωρος πρεσβύτερος ὁ τῆς Ῥαίθου Μάνης ὁ τοῦ ἀντιθέτου σκότους ἐφευρετὴς, μᾶλλον δὲ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους ἀνάπλασμα, φαντασίφ ψιλλῆ καὶ σχήματι διακένφ σώματος ἀνθρωπέου πεφανερῶσθαι τὸν Κύριον ἐφαντάσθη καὶ ὠνείρωξεν, ὥστε φησὶ καὶ πάσχειν μὲν δοκεῖν αὐτὸν καὶ πράττειν ἀλλοθίφ καὶ πράγματι ὑπάρξει, ἀλλὰ δοκῆσει μᾶλλον

Ἡαῦλος δὲ τις τῆ Μάνεντι τούτφ σύγχρονος γεγὼνως, τὸ γένος μὲν Σαμοσατεύς, Ἀντιοχείας δὲ τῆς μεγάλης πρόεδρος, ψιλὸν ἀνθρωπον εἶναι τὸν Χριστὸν ἐδυσφήμησεν. Ὡςπερ δὲ εἰς ἕκαστον τῶν προφητῶν, οὕτω καὶ ἐν αὐτῆ γεγενῆσθαι τοῦ Θεοῦ Λόγου τὴν οἴκησιν. Ἐνθεν δὲ καὶ δύο φύσεις διηρημένως ἐχούσας καὶ ἀκρινωνήτους πρὸς ἑαυτὰς εἶναι παντάπασιν ἐν Χριστῶ, ὡς ἄλλου αὐτοῦ ὄντος τοῦ Χριστοῦ καὶ ἄλλου τοῦ κατοικοῦντος ἐν αὐτῆ Θεοῦ Λόγου. Αὐταὶ μὲν οὖν αἱ πρῶται φύσιν καὶ τὰς δύο κακῶς καὶ δυσφήμης ἐπὶ Χριστῶ λέγεσθαι, τὸ μὲν ἐπ' ἀναιρέσει τῆς θεότητος, τὸ δὲ τῆς ἀνθρωπότητος.

[P. 261] Ἐν ἡ τοῖς ἐξῆς χρόνοις Ἀπολιναρίος τις ἐφύη, πρόεδρος Λαοδικείας τῆς Συρίας, ματαιοφροσύνης ἐτέρας εἰσηγησάμενος. Τῶν γὰρ Ἀρειανῶν ἀψυχὸν πάντη λεγόντων τὴν τοῦ Κυρίου σάρκα, αὐτὸς ἐφη ὅτι σάρκα μὲν ἐψυχωμένην ψυχῆ ζωτικῆ ἀνέλαθεν ὁ Κύριος, νοῦν δὲ τὸν ἡμίτερον οὐ προσήκατο· μηδὲ γὰρ δευθῆναι τὴν σάρκα φησὶν ἐκείνην ἀνθρωπέου νοῦς ἡγεμονευομένην ὑπὸ τοῦ αὐτῆν ἐνδεδυκτός Θεοῦ Λόγου· ἀλλὰ μηδὲ χωρεῖν αὐτὴν ἄλλην νοερὰν δύναμιν παρὰ τὴν θείαν. Ταῦτα ὑποθέμενος διατείνεται μίαν εἶναι τὴν φύσιν τοῦ Λόγου καὶ τῆς σαρκώσεως, ὡς ἄτε τῆς σαρκὸς ἀτελοῦς οὐσῆς εἰς τὸ εἶναι ἀνθρωπον, καὶ διὰ τοῦτο μὴ ἀξίον φησὶν ὀνομάζεσθαι.

Μεθ' ὧν ἀναφαίνεται τις Θεόδωρος, τῆς Μόφου ἐστίας, πόλεως ἐν τῆ Κιλικίᾳ, τὴν ἡγεμονίαν λαχὼν, καὶ ἐκ διαμέτρου τῆ Ἀπολιναρίφ φερόμενος ὑβρεῖς οὐ τὰς τυχούσας τολμηρᾶ ψυχῆ καὶ ἀφῶβφ καρδίφ καταχέει τοῦ δεσπότη Χριστοῦ, ἀνθρωπον ἕνα τῶν καθ' ἡμᾶς καὶ κοινὸν ἀποκαλῶν, καὶ ἐκ προκοπῆς λαθόντα τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ Θεὸν ὀνομάζεσθαι, καὶ ἐκ τοῦ ἐν Ἰορδάνῃ βαπτίσματος ἀξιώθῆναι τῆς τοῦ ἀγίου Πνεύματος δωρεᾶς, ἐν πρώτοις εἰς ὄνομα Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἀγίου Πνεύματος, βαπτισθέντα, τὸν δὲ Θεὸν Λόγον διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀρετὴν αὐτοῦ κατ' εὐδοκίαν ἑαυτοῦ κατοικήσαντα μεταδούναί τῆς θεϊκῆς ἀξίας αὐτῶ καὶ προσκυνήσεως ἐσύτερον

μετὰ τὴν τελείωσιν. Ταῦτα καὶ ἕτερ' ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα δυσφημίας δύο φύσεις ἰδιοπεριορίστας ἐδογματίσεν ἐπὶ Χριστοῦ, σχέσει τινὶ καὶ μόνον ἀλλήλας ψικειωμένας. Δευτέρα καὶ αὕτη βλάστησις τοῦ μίαν φύσιν καὶ δύο φύσεις ἐν Χριστῷ μὴ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον ὁμολογεῖσθαι.

Μετὰ δὲ τούτους γέγονέ τις ὀνόματι Νεστόριος, ἀπὸ Γερμανικείας τῆς Συρίας, τοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως δραξάμενος, ὁμοίως τῇ φωνῇ τῶν ἐν Χριστῷ δύο φύσεων καταφρόνως ἀπεχρήσατο, Παῦλον καὶ Θεοδώρῳ τοῖς ἑαυτοῦ προγόνοις ἐπόμεινος. Υἱὸς μὲν γὰρ ἦν τοῦ Κίλικος, ἀπόγονος δὲ τοῦ Σαμοσατέως, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὴν ἁγίαν Παρθένον ἄσπονδον ἦρατο πόλεμον, ἐξαρνούμενος τὸν ἑαυτοῦ Κύριον καὶ ἀτιμάζων τὴν ἑαυτοῦ Δέσποιναν ὃ δειλάιος δοῦλος καὶ ἀναίσχυτος. Οὗτος οὖν ὃ δεινὸς Νεστόριος, προστάτης γεγονὼς τῆς Ἰουδαϊκῆς ταύτης αἰρέσεως, ἄλλον εἶναι παρ' ἑαυτῷ τὸν Χριστὸν καὶ ἄλλον τὸν Θεοῦ Λόγον κατὰ τὴν πατρικὴν αὐτοῦ πλάνην ἐδογματίσεν.

Τῆς δὲ κατὰ Μάνεντα καὶ Ἀπολινάριον ἀντιθέτου μοίρας τρίτος πάλιν ὑπακιστὴς Κυτύχης, ἡγούμενος μοναστηρίου Κωνσταντινουπόλεως, ἀνεδείχθη ὃς μὴ ἀνεχόμενος ὁμοούσιον ἡμῖν καὶ [P. 262] ὁμοφυτὴν ἀρχὰ τοῦ Κυρίου διομολογεῖν ἀπρηνεῖτο, σώζεσθαι λέγων ἐν τῷ Χριστῷ δύο φύσεις μετὰ τῆς τούτων ἐνώσεώς τε καὶ συμφυίας. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τερατώδη τινα καὶ ἀλλόκοτα παρέπλαττεν, ἐξ οὐρανοῦ λέγων κατενιγέσθαι τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, καὶ ὡς διὰ σωλήνος τῆς Παρθένου παραδραμεῖν τὸν Θεὸν Λόγον, οὐρανὸν τοῦτον ἐνδεδουμένον, ἵνα δόξῃ γεγενῆσθαι ἐκ γυναικὸς καίπερ μὴ γεγεννημένος. Μανιχαῖος οὗτος ὃ λόγος, καὶ περαντατμέμος πολλῶ μαῖλλον ἐκείνου. Μίαν φύσιν καὶ οὗτος διεστραμμένη καρδίᾳ τὸν Χριστὸν ἐπρέσβειεν.

Ἐἶτα Σεβήρος τις λεγόμενος, ἀρπάσας τὸν θρόνον Ἀντιοχείας, τὴν κατὰ Μάνεντα αἰθεὶς Ἀπολινάριον τε καὶ Εὐτυχεῖα διεκδικεῖν αἴρεσιν ἐπειράτο, κυκῶν ὅση δύναμις αὐτῷ τὴν τῆς Ἐκκλησίας εἰρήνην. Ἐξελθεῖς δὲ τῆς Ἀντιοχείας ὃ στασιώδης καὶ ταραξίας τῇ Ἀλεξανδρέων κρυφότητι λαίλαπος καὶ θυέλλης δίκην ἐνέσκηψεν, ἐνθα καὶ ἑτέρας καταγιγῶδος ἀντιπνευσάσης αὐτῷ τε καὶ τῷ λῶν συνέχευε πάντας καὶ ἐθορόβησε. Διεσκέδασε γὰρ αὐτοῦς Ἰουλιανὸς τις καλούμενος, Ἀλικαρνασσῶ μὲν τῆς Ἀσίας ἐπίσκοπος, τῆς δὲ Εὐτυχιανῆς κακοδοξίας προστάτης εὐθυμότατος. Σεβήρου γὰρ μίαν φύσιν εἶναι λέγοντος τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ἐν Χριστῷ διαφορὰν δεχομένου, Ἰουλιανοῦ δὲ μίαν μὲν κατὰ τὸν Σεβήρον φάσκοντος φύσιν, ἀναιροῦντος δὲ τὴν διαφορὰν, αἵτιοι πάσης ταραχῆς καὶ ζάλης γεγονάσιν οἱ ἀνόσιοι, μὴ νοοῦντες, κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον, μήτε ἂ λέγουσι μήτε περὶ τίνων διαβεβαιούνται. Οἵτινες πρὸς ἡμᾶς διαμάχονται λαμβάνοντες εἰς παράδειγμα τῆς θείας ἐνώσεως τὸν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἄνθρωπον, καὶ φασιν Οὐκοῦν τρεῖς ὁμολογεῖτε φύσεις. Ἄλλ' ἴστωσαν οἱ ἄμαθεῖς καὶ ἀπαίδευτοι, ὅταν δύο φύσεις λέ-

A impie asserens tradidit in Christo duas naturas, quarum utraque per se et seorsim circumscripta sit, respectu tantum quodam inter se conjunctas. Hoc alterum est germen unam naturam et duas naturas in Christo, non ut veritas postulat, confluentium.

459 Successit his quidam Nestorius, a Germania Syriæ ad solium Cpolitianum occupandum profectus. Is quoque vocabulis duarum in Christo naturarum perverse est abusus, Paulum et Theodorum majores suos imitatus. Erat enim Cilicis istius filius, auctoremque stirpis Samosatenum habebat ideoque bellum implacabile contra Divam virginem gessit, malus servus atque impudens, qui et Dominum suum diffleret et Dominam contumelia afficeret. Is ergo perniciosus Nestorius ducem se Judaicæ hæresi præbuit, alium per se esse Christum, aliumque rursus Verbum Dei, errorem avitum sequendo statuens.

Jam Manetis atque Apolinarii adversis partibus tertius propugnator exstitit Eutyches, monasterii Cpolitani princeps. Is carnem Christi ejusdem fuisse cum nostra naturæ atque substantiæ confiteri non sustinuit; negavitque in Christo duas permanere naturas post earum unionem atque concretionem. Quin et inaudita alia atque monstrosa confinxit, corpus Christi ex cælo delapsum aïens, eoque in cælis indutum Verbum Dei per Virginem veluti per canalem transivisse, utinatus ex muliere videretur, cum non nasceretur tamen. Manichæi ista est opinio, et quidem Manetis etiam deliriis absurdior. Is quoque igitur perverso corde unicum Christi naturam asseruit.

460 Postea Severus quidam, arrepto Antiochææ episcopatu, rursus Manetis Apolinarii et Eutychetis errores defendere intendit, quantumque in ipso fuit virium, id paci Ecclesiæ conturbandæ impendit. Antiochia autem pulsus homo seditiosus et rebus turbandis intentus, instar procellæ atque turbini Alexandrinorum levitati incubuit. Ubi cum ex adversa parte contra eum vehemens ventus tempestatem concitasset, ingenti tumultu totus populus confusus fuit. Disturbavit enim eum Julianus quidam, Halicarnassi Asiæ urbis episcopus, animosissimus Eutychianæ falsitatis propugnator. Nam cum Severus unam in Christo naturam esse diceret ac differentiam agnosceret, Julianus itidem unam naturam affirmabat, sed differentiam negabat. Ita impii illi ingenti turbæ atque tempestati causam præbuerunt, vere ignorantes, ut ait Apostolus, et quid dicerent et quibus de rebus contenderent⁶³. Pugnant contra nos, cum pro divinæ unitionis exemplo hominis ex anima et corpore constitutionem usurpamus, aiuntque nos tres in Christo naturas statuere. Scire autem debebant ignari isti

⁶³ I Timoth. 1, 4.

atque indocti homines, nos cum de duabus loquimur naturis, non loqui de Deo et corpore, neque de Deo et anima, sed de Deo et homine. Neque enim proprie hominis natura id appellatur quod humanæ naturæ pars est. Quippe tam corpus quam anima partes sunt hominis; atque ipsæ partes rursus in alias suas partes dividuntur, repetitis etiam deinceps divisionibus in alias minores. Ita partes Christi distinctæ sunt divina atque humana natura: anima autem et corpus aliæ sunt partes, partis nimirum. Porro partes partium hominis, quod ad animam attinet, sunt substantia ratione prædita et qualitas corporis expers. Et animæ aliud est quod imperat, aliud quod irascitur, aliud quod appetit, et quod intelligit, cogitat, meminit atque consulit, itemque quod appetit et attrahit, tum quod defendit, diversa sunt, hisque rursus divisio alia emergunt. Neque in præsentia quærimus, partesne ista sint animi an vero facultates. Corpus quoque dividitur in partes, quarum aliæ partibus idem nomen et eandem speciem servantibus constant, aliæ dissimilibus, ut primum in caput manus pedes, hæc deinde in ossa nervos carnem, hæc rursus in quatuor elementa, et ea demum in materiam ac formam. Multa porro alia philosophantur medici de facultatibus naturalibus, quarum aliam tractricem aliam alteratricem aliam expultricem dicunt. Multa etiam de sensibus, de imaginandi facultate, de vitali ac per instrumenta sua didito spiritu, qui animalis vitam conservat, quem ab intellectui serviente diversum statuunt. Quemadmodum igitur ad ista simul universa commemoranda sufficit nominare vel carnem vel corpus hominis, ita mentione animæ ratione præditæ facta, satis etiam intelliguntur ejus partes, in quas dividitur et ex quibus constat. Verum isti non ut hominem omnibus numeris absolutum pronuntiant, sed ut Christum calumniantur eumque a nostra natura alienum faciant, ut vel ne assumpsisse quidem initio nostram naturam credatur, vel id integrum non servasse quod a nobis acceperat, propterea hujusmodi captiositas utuntur ratiocinationibus, exemplumque propositum mala fide pervertentes inextricabilibus et exitum non habentibus sese insinuant labyrinthis.

De his et eorum similibus impiis erroribus ita scribit Theodoretus. Sunt quidem, inquit, nonnulli etiam nomine Christiani, qui palam veritatem oppugnant. Horum alii id quod genitum non est, in tria partiuntur, in bonum, malum et justum. Alii duo nunquam nata principia depingunt, invicem quam maxime contraria. Alii, qui se impiis istis opinionibus adversari profitentur, aliam impietatis viam ingrediuntur: unigenitum enim Dei Verbum cum fateantur esse Filium, tanquam factum creaturis annumerant, inque earum ordinem conditorem redigunt. Sanctum quoque Spiritum impio sermone divina exterminant natura. Alii alio a recto itinere divertentes, dum vestigiis antecessorum insistere detrectant, longe a veritate aberraverunt. Eorum nonnulli Christi in carne dispensationem pro nobis factam prorsus infitiantur.

ἄγωμεν ἡμεῖς, οὐ Θεοῦ καὶ σαρκὸς, οὔτε μὴν Θεοῦ καὶ ψυχῆς, ἀλλὰ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου. Οὐδὲ γὰρ ἐστὶ κυρίως ἀνθρώπου φύσις ἢ τοῦ μέρους φύσις. Μέρη μὲν γὰρ ἀνθρώπου ψυχὴ καὶ σῶμα, μέρη δὲ τῶν μερῶν αἱ περὶ αὐτὰ διαιρέσεις τε καὶ ὑποδιαιρέσεις. Καὶ μέρη μὲν Χριστοῦ ἀσύγχυτα θεότης καὶ ἀνθρωπότης, ψυχὴ δὲ καὶ σῶμα ἄλλα μέρη τοῦ μέρους. Μέρη μὲν τῶν μερῶν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ μὲν ψυχῆς οὐσία λογικὴ καὶ ποιότης ἀσώματος, ὧν τὸ μὲν ἡγεμονικόν, τὸ δὲ θυμικόν, τὸ δὲ ἐπιθυμητικόν. Τούτων τὸ μὲν ἐννοηματικόν διανοητικόν μνημονευτικόν τε καὶ βουλευτικόν, τὸ δὲ ὀρεκτικόν τε καὶ ἐλκτικόν, τὸ δὲ ἀμυντικόν. Καὶ πολλὰ ἕτερα τούτοις ὑποδιαίρουται. Ἀφείσθω τὰ νῦν ζητεῖν πότερον [Ρ. 263] ὡς μέρη ταῦτα εἰσὶν ἐν τῇ ψυχῇ ἢ ὡς δυνάμεις. Ἢ δὲ τοῦ σώματος πάλιν διαιρέσεις γίνεται εἰς ὁμοιομερῆ, καὶ τούτων ἔτι εἰς κεφαλὴν καὶ χεῖρας καὶ πόδας, καὶ ταῦτα εἰς ὀστέα καὶ νεῦρα καὶ σάρκα, καὶ ταῦτα εἰς τέσσαρα στοιχεῖα, καὶ ταῦτα εἰς ὕλην καὶ εἶδος. Πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα φιλοσοφοῦσιν ἱατρῶν παῖδες περὶ φυσικῶν δυνάμεων, ὧν τὴν μὲν ἐλκτικὴν, τὴν δὲ ἀλλοιωτικὴν, τὴν δὲ ἀποκριτικὴν ὀνομάζουσι, πολλὰ δὲ καὶ περὶ αἰσθήσεως καὶ φαντασίας καὶ τοῦ συνεχόντος τὸ ζῶον ζωτικῶ καὶ ὀργανικοῦ πνεύματος, ἐτέρου παρά τὸ λογικόν, ὡς φασιν, ὑπάρχοντος. Ὡστε τοίνυν ἀπόχρη πρὸς τὸ παραστῆσαι ταῦτα πάντα [διὰ] τὸ σάρκα εἰπεῖν ἢ σῶμα ἀνθρώπου, καὶ ἀπὸ τῆς πάλιν διὰ τῆς λογικῆς ψυχῆς τὸ εἰς ἅ διαιρεῖται μέρη δηλῶσαι τε καὶ παραστῆσαι τὰ ἐξ ὧν συνέστηκεν ἐν οἷς γνωρίζεται. Οἱ δὲ, οὐχ ἵνα τὸν ἀνθρώπον τέλειον ἀποφῆναι, ἀλλ' ἵνα τὸν Κύριον συκοφαντήσωσι καὶ τῆς ἡμέτερας αὐτὸν ἀλλοτριώσωσι φύσεως, καὶ ἢ μὴ προσεληφθῶτα τὴν ἀρχὴν τὸ ἡμέτερον ἢ μὴ φυλάξαντα σώων ὅπερ ἔσχε παρ' ἡμῶν, ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα σοφίζόμενοι, καὶ περὶ τὸ παράδειγμα κακούργου, εἰς ἀφύκτους καὶ ἀδιεξοδεύτους καταπεπτώκασι λαβυρίνθους.

Ἀμέλει γέ τοι καὶ Θεοδώρητος ἔφη, περὶ τούτων καὶ τῶν τοιούτων ἀνοσιῶν οὕτως· Εἰσι μέντοι γέ τινες οἱ καὶ Χριστιανῶν μὲν προσηγορίαν ἔχουσι, ἀντικρυς δὲ τοῖς τῆς ἀληθείας δόγμασι πολεμοῦσιν. Οἱ μὲν γὰρ τὸ ἀγέννητον εἰς τρία τέμνουσι, καὶ τὸ μὲν καλοῦσιν ἀγαθόν, τὸ δὲ κακόν, τὸ δὲ δίκαιον. Οἱ δὲ δύο ἀρχὰς ἀγεννήτους ζωγράφουσι, τῷ λόγῳ ἀληθίαι ἐναντίας ἐκ διαμέτρου. Ἄλλοι δὲ τοῖς μὲν ἀσεβῆσι τούτοις πολεμεῖν ἐπαγγέλλονται δόγμασιν, ἕτερον δὲ δυσσεβείας ἐπινοοῦσιν ὁδόν· τὸν γὰρ τοῦ Θεοῦ μονογενῆ Λόγον ὁμολογοῦντες Υἱὸν ὡς ποιῆμα τῆ κτίσει συναριθμοῦσι, καὶ τὸν Κτίστην ἰσῶσι μετὰ τῆς κτίσεως, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα τῷ δυσσεβεῖ λόγῳ τῆς θείας ἐξορίζουσι φύσεως. Ἄλλοι δὲ ἄλλως τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν ἀπολείσαντες καὶ τοῖς τῶν προωδευκῶτων ἴχνεσιν ἀκολουθεῖσαι μὴ βουλευθέντες πόσῳ που τῆς ἀληθείας ἐγένοντο, καὶ οἱ μὲν τὴν ὁπὲρ

ἡμῶν γεγενημένην οἰκονομίαν παντελῶς ἀπηρῆσαντο, οἱ δὲ ὁμολογοῦσι μὲν ἐνανθρωπήσαι τὸν Θεὸν Λόγον, σῶμα δὲ μόνον ἀνειληφέναι, οἱ δὲ ἔμψυχον μὲν καλοῦσι τὴν ληφθεῖσαν σάρκα, οὐ μὴν λογικὴν δὲ καὶ νοερὰν ἐν ταύτῃ γεγενῆσθαι ψυχὴν, ἴσως τὴν οἰκείαν ἄνοιαν τούτου τεκμήριον ἔχοντες. Ἡμεῖς δὲ ἀνθρώπου ψυχὴν οὐδεμίαν ἴσμεν ἐτέραν ἢ τὴν λογικὴν καὶ ἀθάνατον. [P. 264] Καὶ ἄλλοι μὲν πάλιν εἰς δύο τὸν ἕνα Χριστὸν διατέμνουσι, καὶ ἕτερον μὲν εἶναι διατεινόμενον τὸν ἐκ Παρθένου τεχθέντα τελείως ἄνθρωπον, ἕτερον δὲ τὸν ἐκ Θεοῦ Πατρὸς Λόγον, καὶ τὸν μὲν ὡς ἄνθρωπον ἰδίᾳ τιθέντες καὶ ἀνὰ μέρος, τὸν δὲ ὡς Θεὸν φύσει τε καὶ ἀληθείᾳ Θεὸν ὀνομάζουσιν. Ἄλλοι δὲ παρατετράφθαι φασὶ τὸν ἐκ Θεοῦ Πατρὸς Λόγον εἰς ὁστέων καὶ νεύρων καὶ σαρκὸς φύσιν, ταῦτα πάντα δυσσεβῶς δογματίζοντες.

Τάκιτος ἐβασίλευσεν ἔτη β'. Οὗτος Μαξιμίονον συγγενῆ αὐτοῦ ἐπέστησε τῇ Ἀσσυρίᾳ, ὃν διὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ γενομένης ἀδικίας ἀνελόντες οἱ στρατιῶται, εἶτα φοβηθέντες μὴ ἐκδικήσῃ αὐτὸν ὁ Τάκιτος, ἀπέκτειναν καὶ αὐτὸν ὑποθήκῃ Φλωριανοῦ.

Πρόβος καὶ Φλωριανὸς ἐβασίλευσαν ἔτη δύο μῆνας δ'. Οὗτος ὁ Πρόβος παράφρονα ἑαυτὸν ποιήσας ἀνέιλε τὸν Φλωριανόν. Ἐπὶ αὐτοῦ βροχῆς γενομένης σίτος μεμιγμένος τῷ ὕδατι πολὺς κατηνέχθη, ὃν συναγαγόντες ἀργῶς μεγάλους ἐποίησαν. Ὡσαύτως καὶ ψεκτάδας ἀργύρου κατενεχθῆναι φασί. Βικτωρίνος δὲ φίλος τοῦ Πρόβου ἤτησε φίλον αὐτοῦ ἀρχόντα γενέσθαι εἰς Βρετανίαν· ὁ δὲ ἀπελθὼν ἀντήρην. Ὀνειδιζόμενος δὲ ὁ Βικτωρίνος δι' αὐτὸν ἀπεστάλη παύσων τὴν ἀνταρσίαν. Προσποιησάμενος δὲ ἀπὸ προσώπου φεύγειν τοῦ βασιλέως, ὡς φίλος τοῦ ἀντάραντος ἀπεδέχθη καὶ ἀνέειλεν αὐτόν. Ὑποστρέψας δὲ, ὡς ἐξῆι τοῦ πλοίου, λύσας τὴν ἑαυτοῦ ζώνην ἔβριψεν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ εἰσῆλθε λυσίζωνος εἰς τὸν βασιλεία. Ὁ δὲ ὠργίσθη, δοκῶν ὑφ' ἑτέρου αὐτὸν τοῦτο πεπονθέναι. Βικτωρίνος δὲ ἔφη ὑφ' ἑαυτοῦ τοῦτο γενέσθαι, αἰτησάμενος μηκέτι ἀρξαι πράγματος. Ἀρχὴ γὰρ πᾶσα, ἔφη, μετὰ κινδύνων καὶ κλιμακτῆρων (74). Ὁ δὲ καὶ ἡσυχίαν αὐτῷ ἔχαρισσατο καὶ δωρεὰς πολλὰς παρέσχεν. Ἀπέκτεινε δὲ πάντας τοὺς ἀποκτείναντας Τάκιτον καὶ Αὐρηλιανόν, ἐν τῇ Ηερίνθῳ ἐπὶ ἐστίασιν αὐτὸν καλέσας. Ἀνηρέθη δὲ καὶ αὐτός.

Κάρως καὶ Καρίνος καὶ Νουμεριανὸς ἐβασίλευσαν ἔτη β'. Οὗτος ὁ Κάρως τὴν Περσίδα καὶ Κτησιφῶντα παρέλαβεν, τέταρτον τοῦτο πεπονθυίας, ὑπὸ Τραϊανοῦ, ὑπὸ Βήρου καὶ Σεβήρου καὶ Κάρου. Τελευτήσαντος δὲ Κάρου ὑπὸ λοιμικῆς, καὶ Νουμεριανοῦ τυφλωθέντος, ἀνέειλεν αὐτὸν Ἀπρος ὁ αὐτοῦ πενθερός, καὶ ἐβασίλευσε Νουμεριανὸς δοῦξ τυγχάνων Μυσίας. Ἐπὶ αὐτοῦ ἐμαρτύρησεν ὁ ἅγιος Βαβύλας ἐν Ἀντιοχείᾳ. Τοῦτον ἀνέειλε Διοκλητιανός.

Διοκλητιανὸς ἐβασίλευσεν ἔτη κβ', τῷ γένει Δαλ-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(74) Κλιμακτῆρας interpretor rerum dubios casus, quæ ut nonnunquam consistere et augeri, ita et frequentius in ruinam præcipites agi consueverunt; metaphora a revoluto septenorum annorum

tur. Quidam Verbum in carnem venisse fatenturii quidem, sed ab eo tantum corpus fuisse assumptum contendunt. Sunt qui carnem eam animatam fuisse concedant, sed animam mente præditam fuisse negent, suæ fortasse amentis argumento adducti. Nos vero nullam aliam hominis novimus animam quam ratione præditam et immortalem. Rursus alii unicum Christum in duos dissecant, contenduntque alium esse eum qui perfecte 463 homo natus est ex Virgine, alium Verbum Dei Patris. Atque illum quidem, utpote hominem, seorsim collocant, hunc natura Deum et Filium nominant. Alii Verbum in naturam ossium, nervorum et carnis commutatum affirmant; quæ omnes opiniones sunt impiæ.

B Tacitus imperavit annos 2. Is Maximinum cognatum suum Assyriæ præfecit. Quem, quod injuste multa ageret, milites trucidaverunt; metuentesque ne eam cædem Tacitus ulcisceretur, ipsum quoque Floriani suasu interfecerunt.

Probus et Florianus imperarunt annos 2 et trientem. Probus simulata insania Florianum interfecit. Sub eo pluvia decidit in qua frumenti multum fuit aquæ permistum, magnique ejus congesti sunt acervi. Ferunt etiam guttas argenti pluisse. Victorinus porro amicus Probi apud eum pro suo quodam amico intercessit, ut is in Britanniam præfectus mitteretur. Missus contra imperatorem seditionem movit. Victorino ea rebellio probro data, missusque est ad eam sedandam. Simulans ergo se ab imperatore profugisse, receptus amici loco est a rebellionis auctore, eumque interfecit. Reversus inde, cum exiret navi, zonam suam solvit ac in mare abjecit, et sine cinctu ad imperatorem ingressus est. Imperator ab alio ita eum fuisse tractatum suspicans iratus est. Victorinus autem se ultro hoc fecisse dixit, rogavitque ne ulli posthac rei 464 præficeretur, quod omnia imperia periculosa et certæ perniciæ obnoxia esset expertus. Imperator et otium ei concessit et magnis muneribus donavit. Omnes etiam Taciti atque Aureliani percussores necavit, Perinthi ad convivium invitatum. Ipse quoque interfectus est.

Carus et Carinus et Numerianus imperaverunt annos 2. Carus Persidem et Ctesipontem cepit, quartum tum captam: nam eam urbem et Trajanus occupavit et Verus et Severus et Carus. Caro peste sublato, Numerianum oculis captum socer ejus, Aper nomine, interfecit. Et imperavit Numerianus dux Mysiæ. Sub eo beatus Babylas Antiochiæ martyr est factus. Numerianum Diocletianus interfecit.

Diocletianus imperavit annos 22, Dalmata. Is

circulo, in quo, ut unius in aliud temperamenti, sic et vitæ solito sæpius fuit in mortem mutatio. GOAR.

imperio potius Maximianum Herculeum, generum suum et amicum, Cæsarem declaravit. His impetantibus ingens Christianorum persecutio fuit. Nam per regiones atque urbes jusserunt Christi templa destrui, sacras quæ penes ipsos essent Scripturas comburi, et qui Christiani deprehenderentur, vi ad divinum dæmonibus præstandum cultum adigi. Ea de causa multi coronam sacri certaminis sunt adepti. Quorum de numero sunt Petrus Alexandriæ, et Anthimus Nicomediæ episcopi, et Procopius atque Georgius inclyti martyres. Tunc etiam innotuit Sabbatius, is qui hæresin quatuordecimanorum confirmavit. Eodem tempore sacra quædam 465 mulier atque admiratione digna, pulchritudine formæ insigni, et quæ virginitatem servasset, comprehensa ac multis tyrannorum ut dæmonibus sacrificaret tormentis frustra tentata, militi cuidam ad concubitum dedita est, ea conditione ut si eum non admitteret, capite plecteretur. Tantis illa inclusa angustiis Anthimum Nicomediensem, qui nondum supplicio fuerat deditus, utrum horum optaret in consilium adhibuit. Atque is, ut erat vir re vera bonus et dispensator verbi Dei fidelis atque prudens, ita ei respondit: Filia præclarum ac divinum est castitatis conservandæ officium: præstat tamen ei fidei præceptum, quod est honorum a pietate proficiscentium fundamentum. Noli ergo deteriora præstantioribus antepone. Sicut enim in periculo aliquis constitutus vestem potius suam scindi quam corpus velit, ita in tentationibus quoque animæ a contaminatione servandæ causa corpus expedit libidini hominum exponere, potius quam ejus generositas prodatur. His illa auditis mente anxia abiit, quia utrumque bonum expetebat. Divina tamen benignitas virginitatem ejus hoc pacto conservavit. Inclusa in domo cum milite rogavit eum ut sibi parceret, dignam recepturus mercedem. Se enim esse medicam, ipsique medicamentum præbituram quod mortis foret amuletum: nam eo inunctum in bellis fore invulnerabilem. Utque ejus rei periculum facere posset, 466 rogavit ut sibi ejus medicamenti conficiendi potestatem faceret. Id cum miles admodum lætus permisisset, illa ceram oleo permiscuit atque subegit, colloque suo ea re inuncto militem omni robore ferire jussit, vim medicamenti experturum. Ita miles valido gladii ictu illato venerandum caput statim amputavit; atque illa victa adversariorum malitia, martyrii coronam castitatis corona auxit.

Eodem modo alia quædam puella, virgo formosissima et virginitatis servandæ studiosa, delata quod in deos contumeliosa fuisset, cum capta et flagris cæsa non cederet hostium impietati, in lupanar est tradita, lenonique cibum ei supeditanti mandatum ut ab ea quotidie tres nummos

Ἀ μάτνης. Περιγεγόμενος δὲ τῶν πραγμάτων προβάλλεται Μαξιμιανὸν Ἐρκοῦλιον, γαμβρὸν καὶ φίλον αὐτοῦ ὄντα ὑφ' ὧν μέγας διωγμὸς κατὰ Χριστιανῶν [P. 265] ἐκινήθη. Προσέταξαν γὰρ κατὰ πόλιν καὶ κατὰ χώραν τὰς μὲν Χριστοῦ ἐκκλησίας καταστρέφειν καὶ τὰς θείας αὐτῶν Γραφὰς κατακαίειν, τοὺς δὲ Χριστιανούς ἐυρισκομένους ἀναγκάζειν θύειν τοῖς δαίμοσι. Διὸ καὶ πολλοὶ τὸν τῆς ἀθλήσεως ἀνεδήσαντο στέφανον, ἐξ ὧν εἰσι Πέτρος Ἀλεξανδρείας καὶ Ἄνθιμος Νικομηδείας καὶ Προκόπιος καὶ Γεώργιος οἱ ἀοίδιμοι μάρτυρες. Καὶ Σαββάτιος ὁ τὴν αἵρεσιν τῶν τεσσαρεσκαίδεκακιτῶν (75) κρατύνας ἐγνωρίζετο, καὶ γυνὴ τις ἱερὰ καὶ θαυμασία, τὸν βίον ἀειπάρθενος καὶ ὠραία, πάνυ συσχεθεῖσα καὶ πολλαῖς μηχαναῖς θύσαι τῶν τυράννων αὐτὴν ἀναγκαζόντων μὴ ἤτηθεῖσα. Προσέταξαν ἐκδοθῆναι στρατιώτῃ πρὸς αἰσχρὰν μάξιν, καὶ μὴδὲ οὕτως πειθομένην ὑποβαλεῖσθαι κεφαλικῇ τιμωρίᾳ. Καὶ περιστατηθεῖσα λίαν ἐδέετο τοῦ Ἀνθίμου Νικομηδείας, μήπω τελειωθέντος διὰ μαρτυρίου, συμβουλευσαὶ αὐτῇ τί ἂν αἰρήσοιτο. Ὁ δὲ χρηστὸς ὄντως ἀνὴρ καὶ οἰκονόμος καὶ πιστῶς ἐν κρῖσει τὰ λόγια Κυρίου ταμειευόμενός φησι, Καλὸν μὲν, ὦ τέκνον, τὸ κατόρθωμα τῆς ἀγνείας καὶ θεοπρεπέος, μείζων δὲ ἢ τῆς πίστεως ἐντολὴ, κρηπίς οὖσα τῶν καλῶν τῆς εὐσεβείας. Μὴ οὖν προκρίνης τῶν κρειττόνων τὰ δεύτερα. Ὅσπερ γὰρ ἐν περιστάσει τινὰ γεγόμενον αἰρετώτερόν ἐστιν ὑπὲρ τοῦ σώματος διαρπαγῆναι τὸ ἱμάτιον, οὕτως μᾶλλον ἐστὶν ἐν τοῖς πειρασμοῖς ἄσπιλον τηρήσαντα τὴν ψυχὴν προδοῦναι τὴν σάρκα τοῖς παντοίως ἐνυβρίζειν ἐθέλουσιν ἢ ἀπολέσαι τῆς ψυχῆς τὴν εὐγένειαν. Ἡ δὲ τοῦτου ἀκούσασα ἀπήει ταλαντευομένη τὸν νοῦν, ὡς δύο καλῶν ἀντιποιοιμένη. Ἄλλ' ἢ θεία χάρις ταύτης διεφυλάξατο τὴν παρθενίαν τρόπῳ τοιούτῳ. Ὡς γὰρ ἐφ' ἐνὸς οἴκου συνεκλείσθη, λέγει τῷ στρατιώτῃ « Μὴδὲν ἀτοπον πράξης εἰς ἐμὲ, ἄνθρωπε, καὶ παρέξω σοι μισθὸν ἐπάξιον· δώσω γὰρ σοι φάρμακον, οὐσα φαρμακία, ἀθανασίας πρόξενον, ᾧ χριζόμενος ἄτρωτος μενεῖς ἐν τοῖς πολέμοις. Καὶ εἰ βούλη τούτου λαβεῖν πείραν, ἐπιτρέψόν με σκευάσαι αὐτό. Τοῦ δὲ μετὰ πολλῆς χαρᾶς ἐπιτρέψαντος, λαβοῦσα κηρὸν ἢ μακαρία καὶ ἐλαίῳ συμμίξασα, καὶ μλάξασα καὶ τὸν ἑαυτῆς ἀρχίνα περιχρίσασα, λέγει αὐτῷ, Πάταρον, ὡς δόνη. Ὁ δὲ μετὰ δυνάμεως κατενέγκας τὸ ξίφος ἀπέτεμεν εὐθὺς τὴν τιμίαν αὐτῆς κεφαλὴν. Καὶ οὕτω νικήσασα τῶν δυσμενῶν τὴν κακουργίαν διπλοῦν τὸν στέφανον τὸν τοῦ μαρτυρίου καὶ τῆς ἀγνείας ἀνεδήσατο.

Ἐσαύτως δὲ τις καὶ ἄλλη γυνὴ εὐπρεπεστάτη, κόρη οὖσα καὶ [P. 266] παρθενίαν ἀσχοῦσα, διεβλήθη ἢ ὡς τοὺς θεοὺς ἐνυβρίζουσα· ἦν συλλαβόμενοι καὶ μαστιγώσαντες μὴ ὑπέκουσιν τῇ τοῦτων δυσσεβείᾳ παρέδωκαν εἰς πορνεῖον, ἐντειλάμενοι τῷ ταύτην νέμοντι κομίζειν ὑπὲρ αὐτῆς ἡμερησίον

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(75) Nempe ut Pascha Judaico instituto ac die celebraretur Xyl.

νομίματα τρία. Ὅς ἐκδοτον αὐτὴν ἔστρεψε τοῖς βουλομένοις· καὶ πολλῶν πρὸς αὐτὴν εἰσπεδῶντων, πάντας ἀπεκρούετο, προφατιζομένη ἔλκος ἔχειν ἐπὶ κρυπτῷ τόπου καὶ τούτου τὴν ἀπαλλαγὴν ἐκδέξασθαι. Οὕτως οὖν τούτους ἀποβουκαλοῦσα τὸν θεὸν ἰκέτευεν ἄσπιλον τὴν παρθενίαν αὐτῆς διαφυλάξαι. Καὶ ὁ ἔρχεται αὐτῆς ὁ θεός. Καὶ ἔρχεται τις νεανίσκος περιφανής καὶ λίαν εὐσεβῆς ἐσπέρας βαθείας πρὸς τὸν πορνοδοσκόν, καὶ δίδωσιν αὐτῷ νομίματα πέντε, λέγων Ἐασόν μοι ταύτην τὴν κόρην... τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ περικαλύψας τὴν καρδίαν αὐτῆς ἐξέπεμψεν αὐτὴν ἄφθορον καὶ ἀνέπυρον. Ἡμέρας δὲ γενομένης καὶ τοῦ δράματος γνωσθέντος ἐκρίθη ὁ νεανίας ἀναιρεθῆναι, καὶ τούτου γενομένου ἐπλήρωσε τὸ Κυριακὸν λόγιον τὸ φάσκον· Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ.

Ὁμοίως καὶ ἑτέρου μονάζοντος καταγεθέντος ὑπὸ τῶν ἀσεβῶν, μετὰ πολλὰς ποινὰς καὶ μάλιστα τελευταίον πονηρὰν ἐπεούρησεν ἐπίνοιαν εἰς φθορὰν τῆς σωφροσύνης τοῦ δικαίου. Ἐν τινι γὰρ κήπη κλίνην στρώσαντες καὶ τὸν ἅγιον ἐν αὐτῇ δεσμήσαντες ἐπαφῆκαν αὐτῷ γύναιον ἄσμενον, ὡς ἂν μὴ δυνάμενος τὰς ἐκ ταύτης μηχανὰς διαφυγεῖν καὶ ἄκων εἰς τὴν πονηρὰν καθελκυσθῆναι πρᾶξιν. Τῆς δὲ τούτῃ περιπλεκομένης καὶ καταφιλούσης αὐτὸν, τὴν ἑαυτοῦ γλῶσσαν ἀποτεμῶν τοῖς ὀδοῦσι προσέπτυσεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῆς, καὶ τούτου ἑαυτῷ μὲν πόνους καὶ ἀλγύδονας ἀντὶ ἡδονῶν ἐπιστήγαγεν. ἐκείνην δὲ σφόδρα κατέπληξε καὶ ἀηδίας ἐνέπληξε τῷ βρέματι τοῦ αἵματος. Ἄπερ ἀκούσαντες οἱ Ἕλληγες ἐθαύμαζον τὴν τῶν μοναζόντων σωφροσύνην καὶ ἀκρίθειαν.

Ἡττηθέντες οὖν οἱ δυσσεβεῖς τύραννοι Διοκλητιανὸς καὶ Μαξιμιανὸς τῷ πλήθει τῶν ἀναιρουμένων, δόγμα ἐξέθεντο ὥστε τοὺς εὐρισκομένους Χριστιανούς ἐξορτυτῆσθαι τὸν δεξιὸν τῶν ὀφθαλμῶν, οὐ μόνον διὰ τὸ ὀδυνηρὸν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἄτιμον καὶ πρόδηλον καὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων πολιτείας ἀλλότριον.

Τῷ ζ' ἔτει αὐτῶν τὴν Βούσιριν καὶ τὴν Κοπτὸν, πόλεις ἐν Θήβαις τῆς Αἰγύπτου, ἀποστατησίσας τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς εἰς ἔδαφος κατέσκαψαν. Τῷ θ' ἔτει ὡς ἐν στήλῃ ἐνέγραψαν οἱ δυσσεβεῖς καθ' ἡμῶν ὡς πάντων ἀναιρεθέντων Χριστιανῶν πάσης εὐθηνίας καὶ εὐκрасίας ἡ Ῥωμαίων πολιτεία πλησθήσεται, καθὼς ὑπελάμβανον οἱ ἀλάστορες· διὸ καὶ λιμὸς καὶ λοιμὸς καὶ αὐχμὸς, καὶ πᾶν ὀτιοῦν ἔστι κακὸν εἰπεῖν, τοὺς ἀνθρώπους μετέλθε, [P. 267] καὶ τινος ἑτέρου νοσήματος μοῖρα. Ἐλκος δὲ ἦν φερωνύμως τοῦ πυρώδους ἀνθρακος λεγόμενον, καθ' ὅλον μὲν ἔρπον τὸ σῶμα, σφαλεροῦς δὲ τοῖς πεπονηθῶσιν ἐνεποῖσι κινδύνους. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἐξαιρέτως ἐπὶ πλείστον γενομένον μυρίους ὄτους ἀνδρας ἅμα γυναῖξί καὶ παισὶ πηροῦς ἀπειργάζατο. Καὶ σὺν τούτοις προσεπανίσταται τῷ τυράννῳ ὁ πρὸς Ἀρμενίους πόλεμος, ἀθρόως ὅφ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν συβρέε-

⁶⁸ Joan. xv, 13.

exigeret. Ab eo prostituta omnes ad se **ingressos** avertit, ulcus sibi esse secreto loco mentiens, utque ejus sanationem expectarent orans. His ita deceptis, Deum precata est ut suam virginitatem impollutam sibi servaret. Estque ab eo sui voti compos facta : nam alta nocte adolescens quidam illustris atque admodum pius ad lenonem accessit, eique dedit quinque nummos, ut ad puellam hanc admitteretur . . . vestes ejus, capiteque velato intactam dimisit. Facta luce res deprehensa est, et adolescens morte multatus. Isque eo facto implevit divinum oraculum illud : **Majorem charitatem nemo potest præstare quam ut vitam pro amicis impendat** ⁶⁸.

B 467 Alius monachus ab impiis correptus, cum multis cruciatibus atque flagellis non esset victus, tandem ad castitatem ejus vitiandam hoc est a malis initum consilium. Lectum in quodam horto sternunt, eique sanctum istum hominem illigant; immittuntque **iei** impudicam mulierem, ut cum ejus tentationes subterfugere non posset, ita invitus quoque ad obscenam rem pertraheretur. Is ergo, cum amplexa cum mulier deoscularetur, linguam suam dentibus præcisam in faciem mulieris exspuit. Quo facto et dolores sibi loco voluptatis intulit, eamque vehementer perterrefecit, sanguinisque fluxio plurimum attulit molestiæ. Græci porro his auditis monachorum contentiam et perfectionem admirari.

C Victi autem impii tyranni Diocletianus et Maximianus multitudine necatorum, edixerunt ut Christianus si quis esset inventus, ei oculus dexter erueretur; quod supplicium non modo propter dolorem, sed et propter conspicuam ignominiam inusitatumque Romanis moribus pœnæ genus, grave fore arbitrabantur.

Septimo imperii sui anno Busirin et Coptum; quæ urbes Ægypti sunt et ad Thebas pertinent, quod eæ a Romano imperio defecissent, solo æquaverunt. Nono anno in statua ediderunt, omnibus Christianis interfectis, Romanum imperium rebus prosperis affluxurum. Secus autem **468** evenit quam furiis istis visum fuit. Nam et fames et pestis et siccitas homines infestavit; ac ulcera quos carbunculos vocant, per totum serpentina corpus periculosos morbos afferebant, præsertim autem oculis ut plurimum occupatis, multa virorum, mulierum puerorumque millia mutilaverunt. Simul et bellum Armenium tyranno incidit. Tot tantaque simul mala eodem tempore ingruentia impiam adversus Deum audacemque ejus jactantiam refutaverunt, cum is eo quod simulacris divinum cultum exhiberet Christianosque oppugnaret, nullum eorum, nedum simul

omnia, sibi metuendum secure putavisset. Hæc ergo confertim irruerunt, principiumque simul exitii tyranno appetiit. Atque is quidem cum suis legionibus bello Armenio incumbebat, reliquos autem ei subditas urbes inhabitantes graviter fames juxtaque pestis affligebant; ac innumeri per urbes, plures etiam per agros et pagos peribant, et prope universi cum alimentorum defectu tum peste exstinguebantur. Quippe alii gramine vescentes corporis habitum vitiabant, itaque se perdebant; alii macie consumpti, umbris mortuorum assimilés hinc inde delinquente animo oberabant, titubantesque in plateis concidebant. Inde nuda cadavera complures dies sepulturæ expertia sparsim jacebant ac spectaculum cernentibus miserabile exhibebant, quædam etiam a canibus diripiebantur. Cæterum 469 pestis omnes domos depopulabatur. Neque multo post ipsi tyranni dignam impietatis suæ mercedem tulerunt, veluti arrhobonem accipientes eorum suppliciorum quibus erant post mortem afficiendi. Nam Diocletianus, cum se imperio abdicavisset, gravissimum in morbum incidit, cujus doloribus vehementibus totum corpus affligebatur, viscera inflammatione acerrima corrumpebantur, caroque universa ceræ in morem colliquabatur. Quin et luminibus miser captus atque mutilatus est. Exinde miserabiliter putredine absumptus ex faucibus multitudinem vermium ipsa cum lingua, quæ computruerat, ejecit; atque adeo in sepulcris confectorum cadaverum fetore nihilo melius fetuit. Inter hæc ille spirans atque gemens mortem invocabat, atque extremo spiritu hæc verba edidit: Væ miserabili mihi et digno qui lugeatur: quam justas meorum in Christianos impiorum conatum pœnas pendo! Hæc scelesto illi postea temporis evenerunt.

τῶν ἐν τάφοις διαλυθέντων νεκρῶν διαφέρειν. Ὁ δὲ ἐκαλεῖτο, καὶ τὰ τελευτάια πνέων ἔφη. Οἱ μοι τῷ ἐλευσίνῳ καὶ θρήνων ἀξίῳ, ὅποιαν τῶν εἰς Χριστιανούς μοι τετολημμένων ἀσεβειῶν ἀξίαν ὑπέχω τῆν ἀλιτηρίῳ.

Nono autem et decimo sui imperii anno Constantium, qui a pallore faciei Chlorigenomem tulit, et Maximianum Galerium Cæsares creaverunt Diocletianus et Maximianus; iisque persuaserunt ut dimissis quas 470 habebant uxoribus filias ipsorum ducerent. Theodoram duxit Constantius, Valeriam Galerius Diocletiani filiam.

Decimo anno cum Alexandria et Ægyptus duce Achille rebellassent, impetu Romanorum magna est edita strages.

Undecimo anno terribilem in Christianos persecutionem excitarunt multaque sunt millia martyrum facta. Fuit is annus mundi 5787. Tunc ait Eusebius Adauctum magistrum fuisse religionis

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(76) Lego Ἀδαυκτον, quæ est Eusebii VIII, 71, littera υ vitio librarii extrita et Latina, ideoque Italo non male conveniens; quales sunt Honorati, Consentii, Innocentii, aliorum. Quod autem de

σαντα τῆς τοῦ δυσσεβοῦς θρασύτητος τὴν κατὰ τοῦ Θεοῦ μεγάλαιαν, ὅτι δὴ τῆς περὶ τὰ εἶδωλα σπουδῆς αὐτοῦ καὶ τῆς καθ' ἡμῶν ἕνεκα πολιουρίας μὴ λιμὸν μηδὲ λοιμὸν μήτε μὴν πόλεμον ἐπὶ τὸν αὐτοῦ συμβῆναι καιρὸν ἐνηθρόνετο. Ταῦτα δὲ οὖν ἅμα καὶ κατὰ ταυτὸν ἐπῆλθον, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν καταστροφῆς περιελήφει τὰ προοίμια. Αὐτὸς μὲν οὖν τὸν πρὸς Ἀρμενίου πόλεμον ἅμα τοῖς αὐτοῦ στρατοπέδοις κατεπονείτο, τοὺς δὲ λοιποὺς τῶν τὰς ὑπ' αὐτὸν πόλεις καὶ χώρας οἰκούντων δεινῶς ὁ λιμὸς ἅμα καὶ ὁ λοιμὸς κάτετρυχε, καὶ μυριοὶ μὲν ἐτύγχανον οἱ κατὰ πόλεις θνήσκοντες, πλείους δὲ οἱ κατ' ἀγροὺς καὶ κώμας, ἀπάντων σχεδὸν τροφῆς ἐνδεία καὶ λοιμῶδες νόσφ διεφθαρμένων. Καὶ γὰρ οἱ μὲν χόρτον διαμασώμενοι καὶ τὴν ἕξιν λυμζίνόμενοι διώλλυντο, οἱ δὲ ἀπεσκληρότεροι ὡσπερ εἶδωλα νεκρὰ, ὡδὲ κάκιστε ψυχορράγουντες ἐνσειόμενοι τε καὶ περιολισθίνοντες, κατέπιπτον ἐν ταῖς πλατείαις. Ὅθεν νεκρὰ σώματα καὶ γυμνὰ, ἐφ' ἡμέραις πλείοσιν ἀταφα διεβρίμμένα, θείαν οἰκτρὰν καὶ ἐλεεινὴν παρῆχον τοῖς ὀρώσιν, ἥδη γέ τοι καὶ κυνῶν τινες ἐγένοντο βορὰ. Οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ ὁ λοιμὸς πάντας οἴκου ἐπενέμετο. Μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ τύραννοι ἕξια τῆς δυσσεβείας αὐτῶν τὰ ἐπίχειρα ἐκομίσαντο, οἶονεὶ ἀβραβῶνα τῶν μελλόντων αὐτοὺς μετὰ θάνατον διαδέξασθαι τιμωριῶν ἐντεῦθεν κομιζόμενοι. Νόσφ γὰρ δεινοτάτη ὁ Διοκλητιανὸς μετὰ τὴν ἀπόθεσιν τῆς βασιλείας περιπεσῶν ἀληθόσιν ἰσχυραῖς τὴν σάρκα πᾶσαν διελυμαίνετο, καὶ τὰ μὲν ἔγκατα διεφθείροντο ὑπὸ τῆς σφοδρότατης φλογώσεως, ἡ δὲ σὰρξ πᾶσα κηροῦ δίκην διετήκετο. Καὶ σὺν τούτοις ἐκτυφλοῦται καὶ πρὸς ὁ δειλαίως ἀποκαθίσταται. Κάντεῦθεν ἐλεεινῶς διαφθειρόμενος καὶ δεινῶς κατασηπόμενος σκωλήκων πλήθος ἐκ τοῦ φάρυγγος ἀνέφερε σὺν τῇ γλώσσῃ αὐτοῦ κατασάπτεισσι. Τσαύτην οὖν δυσωδίαν ἐξέπεμπεν ὡς οὐδὲν τύραννος ἐν τούτοις ἐμπνέων στενάζας θάνατον ἐπιτιμωρίαν! Καὶ ταῦτα μὲν ὕστερον συμβέβηκε τῷ

[P. 268] Τῷ δὲ θ' καὶ ι' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ Κωνσταντίνου τὸν λεγόμενον Χλωρὸν διὰ τὴν ὠχρότητα τοῦ προσώπου αὐτοῦ καὶ Μαξιμιανὸν Γαλλέριον Καίσαρας ἐποίησαν, πείσαντες τὰς ἰδίας αὐτῶν καταλιπόντας γαμετὰς τὰς αὐτῶν εἰληφέναι θυγατέρας. Θεοδώρα ἦν τοῦ Κωνσταντίου καὶ Βαλλερία ἡ τοῦ Γαλλερίου ἦτοι τοῦ Διοκλητιανοῦ θυγάτηρ.

Τῷ ι' αὐτοῦ ἔτει τῆς Ἀλεξανδρείας σὺν τῇ Αἰγύπτῳ ὑπὸ Ἀχιλλέως ἀποστατησάσης, τῇ προσβολῇ τῶν Ῥωμαίων πλείστοι ἀνῆρέθησαν.

Τῷ ια' ἔτει φρικτὸν διωγμὸν κατὰ Χριστιανῶν ἐγείραντες πολλὰς μυριάδας μάρτυρας ἐποίησαν. Τοῦτο ἔτος ἦν τοῦ κόσμου 5787. Καὶ φησὶν Εὐσέβιος ὅτι Ἀδαυκτος (76) μάγιστρος ἐμαρτύρησε.

ejus uxore et filiabus refert, id Eusebius capite sequenti nequaquam his tribuit, sed aliis apud Antiochenam hoc modo stupro elapsis. Porro quid dignitatis sit magister, ex Eusebii de Adaucto

Τὴν δὲ γυναϊκὸς αὐτοῦ καὶ τῶν θυγατέρων ζητουμένων, διὰ τὸ μὴ διαφθαρῆναι τὴν σωφρονόνην ἑαυτὰς ἐβρίψαν κατὰ τοῦ ποταμοῦ. Ζητητέον οὖν εἰ ἀριθμοῦνται εἰς μάρτυρας.

Τῷ ιβ' ἔτει Μαξιμιανὸς ὁ Ἐρκούλιος Γαλλίας καὶ Βρετανίας, Κωνσταντίος δὲ Ἀλανίας καὶ Ἀφρικῆς ἐκρατήσαν.

Τῷ ιγ' ἔτει τοὺς ἐν στρατείᾳ Χριστιανούς ἐξέβαλον.

Τῷ ιζ' ὁ Γαλλέριος Μαξιμιανὸς κατὰ Ναρσέως τοῦ τῶν Περσῶν βασιλέως ἐκδραμῶν τοῦτον μὲν ἐδίωξε, τὴν δὲ γυναῖκα αὐτοῦ ἀφελόμενος καὶ πάντα τὰ αὐτοῦ, καὶ σφαγὴν μεγάλην ποιήσας, ὑπέστρεψε πρὸς Διοκλητιανόν, καὶ βαλάντια πεπληρωμένα ἔχων λίθων τιμίων καὶ μαργαριτῶν, ἀφ' ὧν πρῶτος Διοκλητιανὸς ἐσθῆτι καὶ ὑποδήμασι λίθοις τιμίοις καὶ χρυσῷ κεκοσμημένοις ἐχρήσατο, προσκυνεῖσθαι τε ἑαυτὸν παρὰ τὸ ἐξ ἀρχῆς ἔθος ἐκέλευσε καὶ θρίαμβον ἐπέτελεσεν. Ὀνομάσθη δὲ θρίαμβος ἀπὸ τῶν ἑπῶν τῶν εἰς τὸν Διόνυσον· θρίασιν γὰρ τὴν τῶν ποιητῶν μανίαν λέγουσιν· ἢ ἀπὸ τοῦ θρία, τὰ φύλλα τῆς συκῆς ἀνακειμένης τῷ Διονύσῳ. Τότε καὶ ὁ μέγας Σίλβεστρος τῆς Ῥωμαίων Ἐκκλησίας ἐκράτει ἐπὶ χρόνους κη'.

Κωνσταντίνου δὲ τοῦ υἱοῦ Κωνσταντείου ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ Παλαιστίνῃ μετὰ τοῦ Γαλλερίου τυγχάνοντος, ὡς αὐτὸν ὁ Γαλλέριος ἐώρα τὰ Χριστιανῶν φρονούντα συνέσει τε ψυχῆς καὶ βῶμῃ σώματος καὶ τῇ περὶ τὴν παιδευσιν εὐφυῖα προκόπτοντα, μαντευσάμενος τε τοῦτον καταλύτην ἔσεσθαι τῆς τυραννίδος καὶ τῶν δογμάτων αὐτοῦ, δόλῳ θανατώσασαι τοῦτον ἐσκέφατο. Θεία δὲ προμνηθεῖα φουμῇ τὴν σωτηρίαν πορίζεται καὶ πρὸς τὸν ἴδιον πατέρα διασώζεται, πολλὰ σὺν αὐτῷ τῷ σώσαντι εὐχαριστῶν Χριστῷ.

Τῷ ιη' ἔτει Διοκλητιανοῦ Θεοτέκνῳ γόητι πειθόμενος ὁ Γαλλέριος διωγμὸν κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἔγειρεν. Οὗτος ὁ Θεοτέκνος ὑποθήκη [P. 269] Μαξιμιανοῦ τὰ ἐπὶ Χριστοῦ δῆθεν παρὰ Πιλάτου πραχθέντα πλασάμενος, ὑπόμνηματα πάσης βλασφημίας ἀνάπλεε κατὰ πόλιν καὶ κώμην Ἰταλίας, Μαξιμιανοῦ προστάξαντος τοῖς γραμματοδιδασκάλοις

XYLANDRI ET GOARII NOTÆ.

narratione et ex aliis colligera licet. Hodie quoque magistri vel aulæ vel equitum in aulis sunt. Et prædivites fuisse eos magistros historia Xyluntæ in Leone Iconomacho docet. Quod ad quæstionem attinet, August. 1, 26, de Civit. Dei, ait se nihil audere de iis temere pronuntiare quæ harum similes exitus habuerunt. Sed ista aliorum sunt. XYL. — Eusebius de hoc præclaro martyre VIII, 23: Ῥωμαϊκῆς ἀξίας ἐπειληγμένος, Ἀδαυκτὸς ὄνομα, γένος τῶν παρ' Ἰταλοῖς ἐπισήμων, διὰ πάσης προελθῶν ἀνὴρ τῆς παρὰ βασιλεῦσι τιμῆς, ὃς καὶ τὰς καθόλου διοικήσεις τῆς παρ' αὐτοῖς καλουμένης μαγιστρότητος τε καὶ καθολικότητος. Quidam Romanorum dignitatum summis potitus. Adauctus nomine, genus ab Italis nobilissimum ducens, vir per omnes honorum, qui ab imp. sunt gradus proventus, ita ut magisterii ab ipsis vocati, et generalis administrationis principatum obtinuerit. Græca ex animi proposito juxta Chrisostophorsoni versionem non exhibui, quia ultima verba reddidit magistri officiorum et quæstoris generalis munera integre et incorrupte

causa supplicio affectum, uxorem autem ejus et duas filias, cum quærerentur, ne pudicitia ipsarum violaretur, sese in amnem abjecisse. Quæstio igitur est, sintne eæ martyribus annumerandæ.

Duodecimo anno Maximianus Hercules Galliam et Britanniam, Constantius Alaniam et Africam obtinuerunt.

Decimo tertio anno Christianos milites exaucturarunt.

Decimo septimo Galerius Maximianus excursione contra Narsen Persarum regem facta eoque in fugam acto uxorem ejus omniaque bona cepit, magnaque cæde peracta ad Diocletianum rediit, afferens etiam loculos lapidum pretiosorum et uniorum plenos. Exinde veste ac calceis auro gemmisque ornatis Diocletianus uti cæpit, seque contra pristinum morem adorari jussit, ac triumphavit. Triumpho nomen est a carminibus 471 quibus Bacchus celebratur: thriasin enim furorem poeticum vocant. Vel a Thiriis, hoc est foliis ficus, Baccho sacræ. Tunc etiam magnus Silvester Romanæ Ecclesiæ per annos 28 præfuit.

Galerius porro Constantinum Chlorig filium secum in Oriente et Palestina degentem Christianis favere intelligens, eumque prudentia, robore ac doctrina augeri subinde animadvertens, præsagensque ab eo tyrannidem suam et impiam supersitionem abolitum iri, dolo necare instituit. Divina autem providentia factum est ut in fuga sibi consuleret salvusque ad patrem perveniret, Christo salutis suæ auctori cum eo magnas agens gratias.

Anno decimo octavo Galerius Theotecnus præstigiatoris suasionem in Christianos persecutionem excitavit. Is Theotecnus jussu Maximiani rem a Christo apud Pilatum gestam composuit, commentariosque suos omnis generis impiorum maledictorum plenos per omnes urbes atque pagos circummisit, Maximiano ludorum magistris præci-

persecutus, magisterii siquidem præfecturam, magistri officiorum dignitatem indicasse ratus, de quæstore generali tacui, cœu de munere ob officiorum magistro diverso, quorum utrumque in ea qua tunc erat imperium amplitudine et mole solus unus gerere nequiret; nec καθολικότης, ἀπὸ τῆς μαγιστρότητος sejungenda, quas particula conjunctiva voluit Eusebius esse connexas; ita ut Adaucti magisterium generale esset, et in plures (ut a magistris rei privatæ dignoscendum) extenderetur: ac non palatinis tantum et principis ministris, ait Pancirolus in Notitiam imperii Orientalis c. LXII, necnon scholis palatii arma tractantibus, sed et fabricis et limitaneis ducibus et comitibus imperaret. Hæc fuse de magistro, cujus dignitate plures ornatos recenset Cedrenus: viginti quatuor suæ legationis tempore ex visu numeravit Luitprandus, prout testatum reliquit l. vi, c. ult., cunctique ut dignitate, ita summa auctoritate, labentis imperii sæculis sunt potiti. GOAR.

piente ut eos pueris proponerent, quo nostra religio derideretur.

Decimo nono edixerunt imperatores ut templa Christianorum solo æquarentur, libri sacri comburerentur, Christianique aut simulacris sacrificarent aut tormentis intolerabilibus enecarentur.

472 Anno vicesimo Diocletianus et Hercules vecordia impulsus una die imperio se abdicarunt, suo loco imperium Orientis Galerio Diocletiani genero, Occidentis Constantio Herculei genero mandantes. Ac Diocletianus quidem cum privatus annos duodecim vixisset, lingua ei et faucibus putrefactis, cum magnam vim vermium eiecisset, exstinctus est. Herculeus imperium recuperare aggressus, cadente ad irritum conatu, suspendio vitam finiit. Galerius a vermibus corrosus obiit.

Constantius autem cum vir esset optimus atque piissimus, iisdem artibus filium Constantinum imbuat. Nunquam fuerat socius consilii de vexandis Christianis, sed et suos subditos aperte ac libere nostram religionem colere passus est. Mortuus est in Britannia, cum imperasset biennium, Cæsar fuisset annos 13. Ex Helena, prima sua uxore, genuit Constantinum, qui Magnus est cognominatus, apud urbem Daciæ, eumque Romæ coram universo populo suo imperatorem designavit, cum superesset etiam reliqui ejus filii, Constantius, inquam, pater Juliani, ac Gallus, qui et Dalmata, junioris Dalmatæ pater. Habebat etiam filiam Constantiam, quæ Licinii, uxor fuit, nata Herculi filia Theodora. Ipse pater magni filia Claudii imperatoris natus fuit.

Constantinus Magnus statura fuit mediocri, latus humeros, cervice crassa : unde et cervicosum nominabatur. Ruber fuit, capillo non denso neque crispo ; barba rara, et faciem paucis locis tegente ; naso aliquantum incurvo, oculis leoninis graciosus, ac vultu serenissimo. Litteras mediocriter tenuit, continentia ad frenandas ventris cupiditates perfectissima ornatus ; qua etiam usus multos corporis evitavit morbos, cujus non salubris constitutio lepram minabatur et prava multa efferebat.

Galerius ergo Maximianus in Italiam reversus Cæsares duos creavit. Maximianum filium suum, qui Orientem regeret (sub quo etiam, qui cum magno erant Basilio Patres, propter ejus persecu-

XYLANDRI ET GOARII NOTE.

(77) In descriptione formæ Constantini Magni est cum fuisse dictum Τραχηλᾶν, quod cervicosum transtuli. Apud Aurelium Victorem est Traculam fuisse cognominatum, sed aliam ob causam. ΧΥΛ. Apage a tam præclare colendoque principe cervicosi, quam hic comminiscitur Xylander, infamem vocem. Et qui os humerosque deo similis Con-

stantinus ταῦτα τοὺς παῖδας ἐκδιδάσκειν, ὡς ἂν διαγελῶτο τὸ καθ' ἡμᾶς μυστήριον.

Τῷ ἰθ' ἔτει πρόσταγμα ἔδόθη βασιλικόν, τὰς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἐδαφίζεσθαι καὶ τὰς θείας βιβλους κατακαίεσθαι, καὶ πάντα Χριστιανὸν ἢ θύειν τοῖς εἰδώλοις ἢ ἐν βασάνοις ἀνυποστάτοις ἀποθνήσκειν.

Τῷ κ' ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας Διοκλητιανὸς καὶ Μαξιμιανὸς ὁ Ἐρκούλιος ἐξ ἀπορίας ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τὴν βασιλείαν ἀπέθεντο, καταστήσαντες ἀντ' αὐτῶν βασιλεῖς τῆς μὲν Ἐφῶν Γαλλέριον Μαξιμιανόν, τὸν Διοκλητιανοῦ γαμβρόν, τῶν Ἐσπερίων δὲ Κωνσταντίον τὸν Ἐρκουλίου γαμβρόν. Καὶ ὁ μὲν Διοκλητιανὸς ἰδιωτεύσας ἔτη ἰβ' τῆς γλώσσης αὐτοῦ σαπίσης μετὰ τοῦ φάρυγγος καὶ πλῆθος σκωληκῶν ἀναβρασάτης τὸ πνεῦμα ἀπέβρηξεν, ὁ δὲ Ἐρκούλιος τὴν βασιλείαν ἀνλαθίσθαι βουληθεὶς καὶ μὴ ἐπιτυχῶν ἀπήγγεστο. Ὁ δὲ Γαλλέριος σκωληκόδρωτος γαγώνως ἐξέψυξεν.

Ὁ δὲ Κωνσταντίος λίαν ἀγαθὸς ὦν καὶ εὐσεβὴς καὶ τὸν υἱὸν Κωνσταντῖνον ὁμοίως ἐπαίδευσε, καὶ τῷ καθ' ἡμῶν διωγμῷ οὐδαμῶς ἐκοινώνησεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν χριστιανίζειν ἀδεῶς καὶ ἀκωλύτως ἐπέτρεπε. Τελευτᾷ δὲ ἐν Βρετανίαις, βασιλεύσας ἔτη δύο. Καῖσαρ δὲ ἦν ἔτη ιγ'. Ὁς ἐγέννησεν ἐξ Ἑλένης τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναῖκος Κωνσταντῖνον τὸν μέγαν καὶ ἅγιον, περὶ τὴν τῆς Δακίας πόλιν ὃν καὶ ἀναγορεύει ἀντ' αὐτοῦ βασίλεα ἐν Ῥώμῃ ἐπ' ὄψει παντὸς τοῦ λαοῦ, περιόντων καὶ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ παιδῶν, Κωνσταντίου, φημί, τοῦ πατρὸς Ἰουλιανοῦ καὶ Γάλλου τοῦ καὶ Δαλιμάτου μεθ' ὧν καὶ θυγατέρα εἶχε Κωνσταντίαν τὴν Λικινίου γαμετήν, ἐκ Θεοδώρας τῆς θυγατρὸς Ἐρκουλίου γεννηθεῖσαν. Οὗτος δὲ ὁ Κωνσταντίος ὁ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου πατὴρ θυγατρὶδὸς ἦν Κλαυδίου τοῦ βασιλέως.

Ἦν δὲ τῇ ἰδέῃ ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος μεσηλιξ (77), εὐρότερος τοὺς ὤμους καὶ παχὺς τὸν ἀχίνα, ὄθεν καὶ Τραχηλᾶν αὐτὸν ἐπωνόμαζον, τὴν χροιάν ἐρυθρὸς, τὴν τρίχα τῆς κεφαλῆς οὐ δασεῖαν οὐδὲ οὐλήν ἔχων, τὴν δὲ τοῦ γενείου ψιλὴν πως καὶ πικρὰ τὸ μὴδὲ φύειν πολλαχοῦ τοῦ προσώπου, τὴν ῥίνα ἐπιγρυπον, τὸ δὲ ὄμμα παραπλήσιον λέοντι, χαρίεις καὶ φαιδρότατος, παιδείας μετασχὼν μετρίως. Τὸ δὲ ἐγκρατεὺς περὶ τὰς ἐπιθυμίας τῆς γαστρὸς εἰς ἄκρον κεκοσμημένος, ἐν τοῦτῳ τὰς πολλὰς διαφεύγειν τοῦ σώματος νόσους, οὐχ ὑγιῶς αὐτοῦ διακειμένου, ἀπειλοῦντός τε λώβην καὶ φύοντος πλεῖστα μοχθηρά.

[P. 270] Γαλλέριος τοίνυν Μαξιμιανὸς ἐπὶ Ἰταλίαν ἐλθὼν ἐχειροτόνησε Καῖσαρας δύο, Μαξιμιανὸν μὲν τὸν ἴδιον υἱὸν κατὰ τὴν Ἐφῶν, ἐφ' οὗ καὶ οἱ πρὸς πατρὸς τῷ μεγάλῳ Βασιλεῖ πατέρες διὰ τὸν αὐτοῦ

stantinus Τραχηλᾶς, ceu *lata erectaque cervice* (corporeæ fortitudinis et ingenii animi signis) *conspiciuus*, communi verborum copia laudem potius suæ celsitudini imparem accipiat, quam uno solo minus feliciter adinvento injuriam et offensam patiat. GOAR.

ιν εἰς ἐρήμους μακρῶντας ἐφυγαδούθησαν, ἅ
 ν δὲ κατὰ τὴν Ἰταλίαν. Οἱ δὲ ἐν Ῥώμῃ
 ὕται ἀνηγόρευσαν Μαξέντιον τὸν υἱὸν Μαξι-
 τοῦ Ἐρκουλίου βασιλέα.

ἤσας οὖν ὁ θειότατος καὶ χριστιανικώτατος
 ὁ Κωνσταντίνος ἐβασίλευσε Γαλλίων (78)
 εττανίας. Τῷ πρώτῳ οὖν αὐτοῦ ἔτει, τῆς δὲ
 ἀρκώτεως σὺν, τοῦ δὲ κόσμου ἐψλζ' τέσσα-
 ῖτοι συνεβασίλευον αὐτῷ, Μαξιμιανὸς ὁ Γαλ-
 ῶν, σὺν δυοῖ Καίσαρα, Σεβήρῳ καὶ Μαξιμιανῷ
 Ἀλερίου υἱῷ καὶ Μαξεντίῳ τῷ υἱῷ τοῦ Ἐρ-
 κού, ἐν Ῥώμῃ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἀναγορευ-
 λασι. Οὗτοι ἀλλήλους ἔσπευδον ὑπερβάλλειν
 κατὰ Χριστιανῶν πόλεμον, πάτη τε κακίᾳ
 ἠλυμανίᾳ συζῶντες ἀνατομαῖς βροφῶν τῶν
 νουσιῶν γυναικῶν ἐν μανταῖσις ἐχρῶντο, ἀρ-
 τε καὶ φόνοις, καὶ ὅσα τοιαῦτα. **B**

δὲ Σεβήρου τελευτήσαντος Λικίνιον οἱ Ῥω-
 Καίσαρα ἀνηγόρευσαν, Κωνσταντίνῳ χαριζό-
 γαμβρῷ αὐτοῦ ὄντι εἰς ἀδελφὴν Κωνσταντίναν,
 τοκρινόμενον ψευδῶς τὴν καθ' ἡμᾶς εὐσέ-
 Μαξέντιος δὲ πάνδεινα τοῖς Ῥωμαίοις ἐποίη-
 τας τε γὰρ οὐσίας αὐτῶν καὶ γυναῖκας καὶ
 ἄρας ἤρπαζε, καὶ αὐτοὺς πολυτρόπως ἀνήρει,
 μετὰ τοῖς δαίμοσιν ἐξακολουθῶν ἐπετέλει.
 καὶ προσβίβαν οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς Κωνσταντίν-
 ἠσόμενοι κατὰ τοῦ δυσσεβοῦς Μαξεντίου τοῦ-
 ἠγειραν. Ὁ δὲ Μαξέντιος τὸν παραβέοντα τῆ
 ποταμῶν νουσι γέφυρῶσας κατὰ τοῦ μεγάλου
 ἀντίου ἀντιπαρετάξατο. Ὁ δὲ δεδιῶς τὰς τοῦ
 ἰου γοητείας ἐν πολλῇ ἀγωνίᾳ ἦν. Φαίνεται **C**
 τῷ ἐν ἕκτῃ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας ὁ τίμιος σταυρὸς,
 οὗτος κατεσκευασμένην ἔχων ἐπιγραφὴν δι'
 ν. Ἐν τούτῳ νίκα. Ἐν ὄραματι δὲ τῆς νυκτὸς
 ται αὐτῷ ὁ Κύριος, λέγων· Χρῆσαι τῷ δει-
 σοι σημεῖω, καὶ νίκα. Τότε σταυρὸν χρυσοῦν
 σης, ὃς ἔστι μέχρι καὶ νῦν, ἐκέλευσε προάγειν
 πολέμῳ· καὶ συμβόλῃς γενομένης ἠττήθησαν
 ἰ Μαξέντιον, καὶ τοῦ πλῆθους ἀναιρουμένου
 ἰος σὺν τοῖς λοιποῖς τῆ γεφύρᾳ ἐπέδη φεύ-
 ῖτις θεῖα δυνάμει διαβράγεισα ἐν τῷ ποταμῷ
 ; κατεπόντισαν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι λυτρωθέντες
 ὦ πονηροῦ Μαξεντίου τυραννίδος, τὴν πόλιν
 ὠσαντες, εἰσεδέξαντο μετὰ χαρᾶς τὸν νικητὴν
 ἀντίνον σὺν τῷ νικοποιῷ σταυρῷ, σωτήρα
 ἀνευφημοῦντες.

271] Τῷ ζ' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὁ Μέγας **D**
 ἀντίνος τῆς Ῥώμης κρατίσας πρὸ πάντων
 ἰψανα τῶν ἁγίων μαρτύρων τῆ ὀσίᾳ ταφῇ
 κκε, καὶ τοὺς ἐν ἐξορίαις ἀνεκαλίσαστο. Καὶ
 ἰλθέστρου τοῦ ὀσιωατοῦ πάπα Ῥώμης βα-
 αι καὶ τῆς λώθης ἐξέλευθεροῦται τρόπῳ τοῦ ὀδε-
 ὠμην εἰσελθὼν μετὰ τὴν κατὰ Μαξεντίου νί-
 ηττει ἰατροῦς θεραπευθῆναι τῆς νόσου. Καὶ

XYLANDRI ET GOARII NOT.E.

Hoc secum felicis omissis Galliarum regnum
 idit, ut sibi et Ecclesie datus e celo rex,
 inter fideles principes primas obtinet, ita et

tionem in solitudines longe fugere coacti sunt), et
 Severum, qui Italiae imperaret. Milites autem
 Romæ Maxentium Maximiani Herculei filium
 imperatorem constituerunt.

Constantinus ergo magnus, imperator piissimus,
 imperium Galliarum ac Britanniarum obtinuit. Primo
 ejus anno, qui fuit a natali Christi 294, ab exordio
 mundi 5797, habuit in imperio quatuor collegas,
 Galerium, hujus filium Maximianum, et Severum,
 Cæsares hos duos, et Maxentium Herculei filium,
 Romæ a militibus imperatorem designatum. Hi
 certatim Christianos persequentes vitam per omne
 scelus ac libidinem habebant; **474** gravidarum
 quoque fetus exsecabant, iisque ad divinationem
 utebantur, rapinis, cædibus aliisque flagitiis dediti.

Mortuo Severo Romani Licinium Cæsarem creant
 in gratiam Constantini, cujus sororem Constan-
 tiam uxorem is habebat, falsoque simulabat se
 Christianum. At Maxentii atroces erant in Roma-
 nos injuriæ, facultates, uxores filiasque eorum rap-
 ientis, varieque ipsos trucidantis, dæmonibusque
 ad quævis flagitia obeunda obtemporantis. Ideo
 Romani Constantinum missis legatis adversus
 Maxentium evocaverunt. Maxentius fluvium qui
 Romam præterfluit, ponte ex navibus confecto
 junxit, castraque castris Constantini opposuit.
 Constantino præstigias Maxentii metuenti, ideoque
 gravi sollicitudine detento, sexta diei hora venera-
 bilis crux ex luce apparuit cum inscriptione ex
 stellis facta: In hoc vince. Noctu quoque ei Dominus
 apparuit adstans, promittensque ei, si demonstrato
 uteretur signo, victoriam. Itaque Constantinus
 auream crucem, quæ etiamnum exstat, tumultuario
 opere confectam præferri in pugnam jussit; eaque
 commissa victus est Maxentii exercitus, ac plerique
 occisi. Ipse cum reliquis fugiens Maxentius cum
 in pontem venisset, is divina vi ruptus universos
 n fluvium dejecit atque submersit. Romani tyran-
 nide sceleratis Maxentii liberati urbem coronis
 ornant, victoremque **475** Constantinum læti in
 eam recipiunt, una cum cruce victoriæ datrice,
 servatoremque cum faustis acclamationibus prædi-
 cant.

Septimo imperii sui anno Magnus Constantinus
 Roma potius nihil antiquius habuit quam reliquias
 sanctorum martyrum honeste sepelire et exsules
 revocare. Tunc etiam a Silvestro sanctissimo Romæ
 papa baptizatus lepraque hoc pacto liberatus est.
 Cum victo Maxentio Romam intrasset, medicos ad
 se convocat qui morbum depellerent. Ecce autem
 Judæi quidam imperatorem accedunt, qui lavacrum

Christianissimi nomen assequeretur, unusque sa-
 cerrimus et divinissimus præ cæteris proclamare-
 tur. GOAR.

lactentium puerorum sanguine impleri in eaque ablui iuberent, ita lepra liberandum. Conducuntur itaque ejus rei causa infantes cum matribus; quarum ejulatus, crinium evulsiones, aliaque qualia intimus dolor hominibus exprimit, quid referre attinet? Sane Constantinus ista videns ipse quoque illacrymavit, dixitque: Præstat me solum male mori quam istos infantes, præsertim incerto rei exitu. Simulque his dictis matres benigne donatas indemnes dimisit. Mox per insomnium vidit duos magnos illos apostolos Petrum et Paulum, a quibus monebatur uti urbis episcopum Silvestrum requireret: ab hoc ei lavacrum demonstratum iri, quod et animæ et corporis mala posset eluere. Redit ergo Silvester Romam, qua ob ingravescentes persecutiones exsulaverat, et Constantinum Christianæ religionis doctrina imbuit, atque baptizat. Qui cum de sacro ascenderet lavacro, illico corpore ejus quædam squamas piscium similitudine attingentia **476** deciderunt, fuitque purgatus, et totus ita mundus ut solet mundus esse infans recens natus. Id cum videret populus, ingens multitudo baptizata est, atque etiam Crispus, Constantini filius.

Qui autem dicunt Constantinum morte demum appropinquante ab Eusebio Nicomediæ episcopo Ariano fuisse Nicomediæ baptizatum, errant. Dicunt ab eo baptismum dilatatum, quod speraret se in Jordane baptizatum iri. Quid vero obstabat cur non jam tum in Jordane baptizaretur, cum et Galerium in Oriente debellaret et denuo in Persiam proficisceretur? Jam quod eum nonnulli spurium calumniantur, extremæ est improbitatis, cum ejus stirps imperatoria fuerit etiam ante Diocletianum. Pater enim magni Constantini fuit Constantinus, filia Claudii imperatoris natus: is ex prima sua uxore Helena Constantinum sustulit, veluti indicatum a nobis fuit.

Baptizato Constantino Deus per beatum Silvestrum magna edidit miracula; de quibus omnibus unicum commemorabo. Ad fundamenta Capitolii Romæ, descensu graduum 365, inferne habitabat draco quidam, cui Græci quotidie rem sacram faciebant. Absque enim hoc esset, subito irruens multos lædebat. Eo Silvester descendit, et inventa exigua **477** cella, quæ æreis apta erat foribus, has obdens in nomine Jesu Christi draconem in-

terfecit.

Nonum annum imperante Constantino, Metrophanes IV episcopus Byzantii creatus est. Hæc cum in Oriente Maximianus Galerius audivisset, bellum adversus Christianos movit. Decimo anno sui imperii, Constantinus Magnus et Licinius Cæsar contra Galerium arma paraverunt. Et Constantinus fuso exercitu Galerii, universos occidit. Ipse Galerius projecto diademate, cum paucis fidissimis fuga elapsus, a pago ad pagum discurrit, sacerdotisque simulacrorum, mystas, vates et ariolos ut

A δὴ Ἰουδαῖοι τινες ἔρχονται λέγοντες ὅτι κολυμβήθραν χρῆ ποιῆσαι ἀφ' αἵματος ὑπομαζῶν βρεφῶν καὶ ἐν αὐτῇ λουσάμενον καθαρισθῆναι. Συνάγονται οὖν τὰ βρέφη μετὰ τῶν μητέρων. Καὶ τί δεῖ λέγειν τοὺς τῶν μητέρων ὀδυρμούς καὶ τὰς τῶν τριχῶν ἐκκοπὰς καὶ τὰλλα ὅσα τοῖς ἐκ ψυχῆς ὀδυνωμένοις ἐστί; Ταῦτα ἰδὼν ἐκεῖνος καὶ σύνδακρυς γενόμενος εἶπε· Καλὸν ἐστὶ μᾶλλον ἐμὲ μόνον κακῶ μόρῳ ἀποθανεῖν ἢ ταῦτα τὰ βρέφη. Ἄλλὰ καὶ τίς οἶδεν τὸ τέλος ὁποῖον; Ταῦτα εἰπὼν καὶ τὰς μητέρας δῶριος φιλοφρονησάμενος ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ, Ταῦτη τοι καὶ κατ' ὄνυχ ὄρῳ τοὺς δύο μεγάλους ἀποστόλους Πέτρον καὶ Παῦλον προτρεπομένους αὐτὸν Σίλβεστρον ζητῆσαι τὸν ἐπίσκοπον τῆς πόλεως· Καὶ αὐτὸς ὑποδείξει σοι κολυμβήθραν δι' ἧς τῆς τε ψυχῆς τὰς νόσους καὶ τοῦ σώματος θεραπευθήσῃ. Ἐρχεται οὖν ὁ Σίλβεστρος διὰ τοὺς ἐπικαιμένους διωγμούς ἐν φυγαδείᾳ τελῶν, καὶ βαπτίζει κατηχῆσας τοῦτον. Εὐθὺς οὖν ἀπὸ τῆς θείας κολυμβήθρας ἀνερχομένου τοῦ Κωνσταντίνου ἐξέπεσον ἀπὸ τοῦ σώματος αὐτοῦ ὡσεὶ λεπίδες, καὶ ἐκαθαρίσθη, καὶ γέγονεν ὅλον ὑγιές ὡς παιδαρίου μικροῦ. Τοῦτο ἰδόντες οἱ λαοὶ ἐβαπτίσθησαν ἄπειροι, καὶ Κρίσπος ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου.

Οἱ δὲ λέγοντες ἐν Νικομηδείᾳ κατὰ τὸν αὐτοῦ θάνατον βαπτισθῆναι ὑπὸ Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδείας τοῦ Ἀρειανοῦ ψεύδονται. Φασὶ γὰρ ἀναβάλλεσθαι αὐτὸν τὸ βάπτισμα διὰ τὸ ἐλπίζειν αὐτὸν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ βαπτισθῆναι. Τί γὰρ ἦν αὐτῷ καὶ ἐμποδῶν, τὸν Γαλλέριον ἐν τῇ Ἀνατολῇ καταπολεμοῦντι καὶ εἰς Περσίαν πάλιν ἐκ δευτέρου εἰσελθόντι, μὴ ἀπελθεῖν καὶ βαπτισθῆναι ἐν τῷ Ἰορδάνῃ; Ἄλλὰ καὶ τὸ ὡς νόθον διαβάλλειν αὐτὸν πάσης κακίας ἐστίν. Πι γὰρ γενεὰ αὐτοῦ βασιλικὴ ὑπῆρχε καὶ πρὸ Διοκλητιανοῦ. Καὶ γὰρ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Κωνσταντίνος θυγατρίδος ἦν Κλαυδίου τοῦ βασιλέως, καὶ ἐκ τῆς Ἐλένης τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς ἔσχε τὸν Μέγαν Κωνσταντίνον, καθὼς λέλεκται.

Τοῦτου οὖν βαπτισθέντος μεγάλη θαυμάσια ἐπαίησεν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ ἐν ἀγίοις Σιλβέστρου. Ἦντα δὲ παρεῖς ἐν μόνον φράσω. Ἐν τῷ Καπιτωλίῳ Ῥώμης, βαθμοὺς ἔχοντι τριακοσίους ἐξήκονταπέντε, ἐν τῇ καταδύσει τῶν βαθμῶν καὶ τῶν θεμελιῶν δράκων φκει [P. 272]; παμμεγέθης, ᾧ ἐθυσίαζον καθ' ἡμέραν Ἕλληνες. Εἰ δ' οὐ, ἀλλὰ ἐξαίφνης ἐπιπίπτων πολλοὺς ἐλυμάλινετο. Ἐκεῖσε Σίλβεστρος καταβάς, καὶ οἰκίσκον μικρὸν ἔχοντα πύλας χαλκᾶς εὐρῶν οὐ ἦν ὁ δράκων κλείσας τὰς θύρας τῇ ἐπικλήσει Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦτον ἀπέκτεινε.

Τῷ θ' ἔτει τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου, Μητροφάνης ἐπίσκοπος Βυζαντίου δ' ἔγενε. Ταῦτα τοῖνον ὁ τῆς Ἐφῆς Μαξιμιανὸς ὁ Καλλέριος ἀκούσας τὸν κατὰ Χριστιανῶν ἀνῆκε πόλεμον. Ἐν τῷ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὁ Μέγας Κωνσταντίνος σὺν Λικινίῳ Καίσαρι κατὰ τοῦ Γαλλερίου ἀθροίζει πόλεμον, καὶ τοῦτον τρεψάμενος πάντας κατασφάττει. Αὐτὸς δὲ ὁ Γαλλέριος τὸ διάδημα ῥίψας καὶ μετ' ὀλίγων εὐνουστῆτων διάδραξ ἀπὸ κώμης εἰς κώμην ᾤχετο, καὶ τοὺς ἱερεῖς τῶν εἰδώλων καὶ μύστας

καὶ προφήτας καὶ μάντιες ὡς ἀπατεῶνας κατέσφα-
ξεν. Ἐν δὲ τῷ ἰα' ἔτει μέλλοντος κρατηθῆναι τοῦ
Μαξιμιανου ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, προ-
λαβοῦσα θεία ὄργη, κατέλαβεν αὐτόν· φλόξ γὰρ ἀπὸ
τῶν σπλάγχθων αὐτοῦ καὶ μελῶν ἀναφθεῖσα ἀμφο-
τέρους τοὺς ἀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐκπηδήσαι πεποίτηκεν,
καὶ δὲ σάρκες αὐτοῦ σαπῆσαι τῶν ὀστέων ἐξέπεσον,
καὶ οὕτω διατεθείς τὴν θεομάχον αὐτοῦ ἀπέρρηξε
ψυχὴν. Τῷ αὐτῷ δὲ τρόπῳ καὶ Μαξιμίνος ὁ τοῦ
μαρτοῦ μιαιώτατος υἱός, μυρία ὄσα καὶ ἄρρήτα κατὰ
τῶν Χριστιανῶν ἐπινοήσας, ἀναριθμήτους κακοὺς ὑπε-
βλήθη, καὶ νόσοις παρὰ φύσιν καὶ πληγαῖς ἐξαισίας
ποινηλατούμενος ἐξέψυξε.

Τῷ ιβ' ἔτει Λικίνιον διαθήκας ἀπαιτήσας τοῦ
μηδὲν κατὰ Χριστιανῶν πράττειν κακόν, βασιλεῖα
ἀναγορεύει καὶ ἀφορίσας μοῖραν τῆς Ῥωμαίων γῆς
δίδωσιν. Ἐντεῦθεν ὁ κατὰ Χριστιανῶν χάριτι Θεοῦ
πέπαυται διωγμός. Ἐπὶ τούτου τοῦ Λικινίου ἐμαρ-
τύρησεν ὁ ἅγιος Θεόδωρος.

Τῷ ιδ' ἔτει μονοκράτωρ ὁ Μέγας Κωνσταντίνος
πάσης τῆς Ῥωμαίων γῆς γενόμενος πᾶσαν αὐτοῦ
τὴν ἔννοιαν εἰς θείας φροντίδας μετέγαγεν, ἐκκλη-
σίας ἀνεγείρων καὶ φιλοτίμως ταύτας πλουτίζων.
Γράφει δὲ καὶ πρῶτον νόμον, τοὺς τῶν εἰδώλων ναοὺς
ἀποδίδουσαι τοῖς τῷ Χριστῷ ἀφιερωμένοις ναοῖς·
δεύτερον, Χριστιανούς μόνους στρατεύεσθαι ἐθνῶν
τε καὶ στρατοπέδων ἄρχειν, τοὺς δὲ ἐπιμένοντας τῇ
εἰδωλολατρείᾳ κεφαλικῶς τιμωρεῖσθαι· τρίτον, τὰς
πασχάλιας δύο ἑβδομάδας ἀπράκτους τελεῖν, τὴν τε
πρὸ τοῦ Πάσχα καὶ τὴν μετ' αὐτήν. Τὰ δὲ τῶν πηγῶν
τῆς ἀναβάσεως τοῦ Νεῖλου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐνομοθέ-
τησεν ἀναφέρεισθαι, καὶ οὐκ ἐν τῷ Σαράπιδι, ὡς εἴηστο
τοῖς Ἕλλησιν. Ἀλλὰ δεόν ἐστὶ περὶ τῆς τοῦ ἁγίου
Σιλβέστρου διαλέξεως ὀλίγα τινὰ εἰπεῖν.

[P. 273] Τῷ δ' ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ εὐσεβε-
στάτου καὶ Μεγάλου Κωνσταντίνου διάλεξις γέγονεν ἐν
Ῥώμῃ Χριστιανῶν καὶ Ἰουδαίων. Καὶ τῶν μὲν Χρι-
στιανῶν ὁ μέγας ἡγείτο Σιλβέστρος πάπας ὢν τῆς
Ῥώμης, Ἰουδαίων δὲ σὺν ἄλλοις πλείστοις νομομαθεῖσι
καὶ Ζαμβρῆς ὁ μάγος, Ἑβραῖος καὶ γόης, ἐν ᾧ πᾶσαν
τὴν πεποθήσιν εἶχον οἱ Ἰουδαῖοι. Λέγουσι τοίνυν
Ἰουδαῖοι· Ἐκλέξασθε δώδεκα Χριστιανούς, οἵτινες
ὀφείλουσι δικαιολογηθῆναι ἡμῖν. Ὁ δὲ ἅγιος Σιλβέστρος
ἔφη· Ἡμεῖς εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν ἀφορῶμεν. Εἴς
γὰρ ἐστὶν ᾧ λέγομεν· Ἀνάστα ὁ Θεός, δίκασον τὴν δικί-
ασου. Ὅσον γὰρ τῆς τῶν ἀνθρώπων βοήθειας ὑστερού-
μεθα, τοσοῦτον τῇ τοῦ Θεοῦ δυνάμει στηριζόμεθα. **D**
Πρὸς ταῦτα Ἀβιάθαρ Ἰουδαῖος ἔφη· Τοῦτο τὸ ῥή-
τόν ὁ ἡμέτερος ἔφη προφήτης. Καὶ ὁ ἅγιος Σιλβέστρος·
Πάντα σήμερον ἐνταῦθα ἐκ τῶν ὑμετέρων βιβλίων
προσενεγκεῖν ἔχομεν καθ' ὑμῶν αὐτῶν· τότε γὰρ
λαμπρὰ γίνεται νίκη, ὅταν τὸ ἐξ ἐναντίας μέρος τῆ
τῶν οἰκείων διδασκαλιῶν ἀθθεντῆ ἤττηθῆ. Ὁ βασι-
λεὺς ἔφη· Αὐτῆ δικαία ἡ κρίσις, ἐν ᾗ καταναγκάζε-
ται ἕκαστος τῆ τῆς ἰδίας θρησκείας ἀθθεντῆ ἤττη-
σθαι. Ἀβιάθαρ εἶπε· Τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ, τοῦ
ἡμετέρου, λέγω, ἰδίῳ στόματι λέγοντος, Ἴδετε, ἴδετε,

A impostores trucidavit. Undecimo anno, cum jam
Constantinus Maximianum esset in suam potesta-
tem redactus, Dei ira imperatoris conatum cor-
ripiendo isto antevertit. Flamma enim ex intesti-
nis Gallerii et membris exorta, utrumque ei oculum
elisit: carnesque ab ossibus deciderunt. Sic ille
affectus Deo adversantem animam egit. Eodemque
modo Maximinus, scelerosi hujus sceleratissimus
filius, qui infinita et ineffabilia contra Christianos
excogitaverat, innumeris pœnis subjectus, morbis-
que innaturalibus et inauditis miseriis excarnifica-
tus obiit.

Duodecimo anno Licinium, cum is pacto isto
stipulatus esset, nihil se contra Christianos tenta-
turum, imperatorem declaravit, partemque ei Ro-
mani imperii attribuit, Tunc Dei beneficio vexatio
Christianorum **478** finita est. Sub hoc Licinio
beatus Theodorus martyr passus est supplicium.

Anno decimo quarto Constantinus, cum ad ipsum
unum omnis imperii potestas devenisset, omnes
suas cogitationes ad sacras res convertit, templa
exstruxit ac magnifice ditavit. Tulit etiam leges.
Prima fuit, ut fana simulacris consecrata Christo
dedicatis templis addicerentur. Secunda: soli Chri-
stiani militent, nationibusque et exercitibus impe-
rent. Qui in cultu falsorum deorum perseverat,
capite plectatur. Tertia: per duas septimanas, qua-
rum altera antecedit, altera sequitur Pascha, feriæ
sunt. Mensuram quoque cubitorum ascensionis
Nili, jussit in templum referri, non (ut solebant
Græci facere) in fano Serapidis. Verum hoc loco
oportet pauca quædam desancti Silvestri colloquio
inserere.

Annus erat quartus imperii Constantini Magni,
cum Romæ inter Christianos et Judæos colloquium
fuit. Christianorum causam agebat Silvester ille
magnus, papa Romanus, Judæorum, inter plurimos
alios legis peritos Zambres rem tuebatur magus,
Ebræus impostor, in quo Judæi omnem spem suam
reposerant. Judæi: Eligite duodecim Christianos,
quos apud nos oportet causam dicere. Silvester:
Nos de potentia Dei pendemur. Unus enim est,
quem sic compellamus. Surge, Deus, et causam
tuam asserere. Quanto enim magis nobis humani
auxilii deest, **479** tanto plus in divino auxilio
fiduciæ reponimus. Ad hæc Abiathar Judæus: Hæc
inquit, verba sunt nostri vatis. Subjecti Silvester:
Nos hodie omnia quæ adversus vos proponemus,
ex vestris libris statuimus proferre. Tunc enim
illustris est victoria, cum adversa pars suæ ipso-
rum doctrinæ auctoritate vincitur. Imperator pro-
nuntiavit justum id esse judicium cum alterutra
pars suæ quam profitetur religionis auctoritate
cogitur se victam ostendere. Abiathar: Suo ore dixit
omnipotens noster Deus: Videte, videte. Ego sum
Deus, neque alius est præter me Deus ⁶⁴. Quomodo

⁶⁴ Deut. xxxii; Isa. xlv, 46 *passim*.

ergo Christiani aiunt tres esse adorandos, Patrem in quem et nos confidimus, Filium quem majores nostri in crucem egerunt, ac tertium Spiritum sanctum? Ergo necesse est ut cum illi jubent tres adorari, hunc offendant qui se unicum esse Deum dixit. Silvester: Nos unicum Deum et colimus et profitemur. Neque tamen ita desertam censemus deitatem ut non habeat Filium quo gaudeat. Jam Filium ejus hunc esse dicimus, de quo vates vester ait Verbo Domini cœlos esse fundatos, omnemque eorum vim spiritu oris ejus⁶⁵. Hunc Filium appellamus, quem apud vatem vestrum Pater sic alloquitur: Tu es Filius meus, ego te hodie genui⁶⁶. Atqui Deus cum temporis expers sit, quippe eo præstantior, hodiernum aut crastinum in se nihil habet. Quo conficitur et Filium et Patrem quoque, sine **480** principio esse. Ad quem enim dixit, Faciam hominem ad imaginem et similitudinem nostram⁶⁷? Nam si dixisset Faciam hominem ad imaginem et similitudinem meam, poterat videri unitatem suam innuere. Cum autem dixit: Secundum nostram imaginem, perspicue Filium eumque sibi æqualem indicat. Nihil enim se majus accipere potest, cum magnitudinis incrementum non admittat; ac ne minus quidem aliquid asciscit. Rabi Jonas: Humanæ ratiocinationi non est adhibenda fides. Qualem enim consulit ea Deum credi, qui et Pater dicatur et Filius et Spiritus? Silvester: Cum in sacris Litteris legis de Patre suum Filium compellante. Filius meus es tu⁶⁸. Et alibi: Is me Patrem suum invocabit⁶⁹, tunc evidens tibi flet quod dicimus, neque suspicaberis nos de sacra Trinitate aliquid novi dicere. De Spiritu autem sancto, rursum audi vatem tuum inter precandum sic dicentem, Spiritum tuum sanctum ne auferas a me⁷⁰. Et alibi: Spiritu oris ejus omnis illorum vis⁷¹. Loquitur autem de potestatibus cœlestibus. Constantinus Augustus dixit: Miror Judæorum impudentiam, qui multis modis ex universa sua Scriptura convicti, tamen adhuc contra veritatem aliquid volunt conquirere. Proinde quia de Patre, Filio, et Spiritu sancto satisfactum est, proferant, si qua habent, alia. Codolias Judæus: Nos, inquit, de eo loquimur, qui natus fuit, qui, ut in ejus **481** Evangeliiis describitur, statura et sapientia crevit; qui a diabolo tentatus, postea temporis a suo proditus discipulo, traditus, captus, illusus, flagellatus, felle mistum acetum potatus, spinis coronatus, nudatus, vestibis suis sorte divisus, ipse crucifixus, mortuus et sepultus est. Silvester: Hodie demonstrabimus hæc a vatis de Christo omnia esse prædicta ac præscripta. De nativitate Christi Isaias. Ecce Virgo uterum feret, et filium pariet, cujus nomen dicetur Emmanuel⁷². Quod autem inter homines fuerit versaturus, audi Baruchum vaticinantem. Hic est Deus noster, neque alius re-

ἄτι ἐγώ εἰμι Θεός, καὶ οὐκ ἔστι πλὴν ἐμοῦ, πῶς αὐτοὶ λέγουσι τρεῖς ὀφείλῃν προσκυνεῖσθαι, Πατέρα, ὄντινα καὶ ἡμεῖς πεπιστευῶμεν, Υἱὸν, ὃν οἱ πατέρες ἡμῶν ἐσταύρωσαν, τρίτον Πνεῦμα τὸ ἅγιον; Τρεῖς οὖν προσκυνοῦντες τούτῳ τῷ εἰρηκῶτι ἓνα μόνον εἶναι Θεὸν ἐξ ἀνάγκης προσκρούουσιν. Ὁ ἅγιος Σιλβέστρος ἔφη· Ἡμεῖς ἓνα Θεὸν σέβουμεν καὶ ὁμολογοῦμεν. Ἄλλ' οὐχ οὕτως ἔρημον αὐτοῦ τὴν θεότητά φασιν ὅστε μὴ ἔχειν ἀγαλλίασιν Υἱοῦ. Υἱὸν δὲ αὐτοῦ τοῦτον λέγομεν περὶ οὗ ὁ ὑμέτερος προφήτης εἶπε· Τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερωθήσαν, καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν. Υἱὸν δὲ ἐκεῖνον λέγομεν πρὸς ὃν διὰ τοῦ ὑμέτερου προφήτου ὁ Πατὴρ βοᾷ λέγων· Υἱός μου εἶ σὺ· ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. Θεὸς δὲ χθὲς καὶ σήμερον, οὐκ ἔχει τέλος, ἐπειδὴ ὑπέρχονός ἐστιν. Ἄναρχος οὖν ὑπάρχει· Ἄναρχος ἄρα καὶ ὁ Πατὴρ. Ἐπεὶ τίνοι εἶπε· Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν ἡμετέραν; Εἰ γὰρ εἴρηκε, Ποιήσω ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν ἐμὴν, ἰδοὺ ἂν τὸ τῆς μονότητος αὐτοῦ σημαίνειν. Τὸ δὲ, Κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἡμετέραν, σαφῶς καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὴν ἰσότητά ἐσήμανεν. Οὐ γὰρ μεῖζόν τι προσλαθεῖν δύναται, ἐπειδὴ ἡλικίας αὐξήσῃ οὐκ οἶδεν· ἐλάττωσιν πάλιν οὐδέχεται. Ἰωνᾶς ῥαβδὶς εἶπεν· Ἀνθρωπίνῳ [P. 274] λογισμῷ οὐκ ἔστι δεκτὴ ἡ πίστις. Ποῖον γὰρ Θεὸν συμβουλεύει οὗτος πιστευθῆναι, ὃν καὶ Πατέρα, καὶ Υἱὸν, καὶ Πνεῦμα ἅγιον ὁμολογεῖ; Ὁ ἅγιος Σιλβέστρος ἔφη· Ὅταν ἀναγνῶς ἐν ταῖς Βίβλοις περὶ μὲν τοῦ Πατρὸς, ἡνίκα λέγει περὶ τοῦ Ἰδίου Υἱοῦ· Υἱός μου εἶ σὺ, ὁμοίως δὲ καὶ ἐν ἑτέρῳ τόπῳ, αὐτὸς ἐπικαλεῖσθαι με, Πατὴρ μου εἶ σὺ, τότε εἶση σαφῶς τὸ λεγόμενον, καὶ οὐδὲν ξένον περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος ὑπολάβῃς λέξιν ἡμᾶς. Περὶ δὲ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἄκουε πάλιν τοῦ προφήτου σου λέγοντος καὶ εὐχομένου· Τὸ Πνεῦμά σου τὸ ἅγιον μὴ ἀντανέλης ἀπ' ἐμοῦ. Καὶ πάλιν ὁ αὐτός· Καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν, τούτεστι τῶν οὐρανῶν δυνάμεων. Κωνσταντῖνος Αὐγουστός εἶπε· Θαυμάζω τῶν Ἰουδαίων τὸ ἀναίσχυντον ἀπὸ πασῶν γὰρ τῶν οἰκείων Γραφῶν πολυτρόπως ἠττώμενοι ἀκμὴν θέλουσι τινα κατὰ τῆς ἀληθείας ἐπιζητεῖν. Ὅθεν ἐπεὶ περὶ τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὸ ἱκανὸν γέγονεν, εἴ τι ἕτερά εἰσι δεκτέα, προσφερέσθωσαν. Γοδουλίας Ἰουδαῖος εἶπεν· Ἡμεῖς περὶ ἐκείνου λέγομεν τοῦ τεχθέντος, τοῦ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις αὐτοῦ ἀναγεγραμμένου ἠύξηκέναι τε ἡλικία καὶ σοφία, καὶ πειρσθέντος παρὰ τοῦ διαβόλου, μετὰ δὲ ταῦτα πραθέντος παρὰ τοῦ οἰκείου μαθητοῦ, παραδοθέντος, κρατηθέντος, ἐμπαιχθέντος, φραγελωθέντος, χολῆν σὺν δξεί ποτισθέντος, ἀκάνθαις στεφανωθέντος καὶ γυμνωθέντος, καὶ τῆς αὐτοῦ ἐσθῆτος ἐν κλήρῳ δοθείσης ἐπὶ σταυροῦ παγέντος, ἀποθανόντος καὶ ταφέντος. Ὁ ἅγιος Σιλβέστρος ἔφη· Ταῦτα πάντα ὡς προκηρυχθέντα ἐγράφη περὶ τοῦ Χριστοῦ παρὰ τῶν προφητῶν, σήμερον

⁶⁵ Psal. xxxii, 6. ⁶⁶ Psal. ii, 7. ⁶⁷ Gen. i, 26. ⁶⁸ Psal. ii, 7. ⁶⁹ Psal. lxxviii, 27. ⁷⁰ Psal. l, 13. ⁷¹ Psal. xxxii, 6. ⁷² Isa, vii, 14.

ομεν. Ἡσαίας γὰρ περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἄσπεκτου ejus reputabitur⁷⁰. Hic invenit omnem viam scientiæ, et eam tradidit Jacobo filio suo et Israelo dilecto sibi. Post hæc in terris visus est interque homines versatus.

ως προεῖρηκεν οὕτως· Ἰδοὺ ἡ Παρθένος ἐν ἔξει, καὶ τέξεται Υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ αὐτοῦ Ἑμμανουήλ. Ὅτι δὲ καὶ ἀνθρώποις περαφήσεται, ἄκουε τοῦ προφήτου Ἰερεμίου· Οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν· οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακώβ τῷ παιδί αὐτοῦ καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἡγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ. αὐτὰ ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη.

δὲ καὶ πειρασθήσεται ὑπὸ τοῦ διαβόλου καὶ αὐτόν, Ζαχαρίας ὁ προφήτης λέγει· Εἶδον τὸν ἱερέα τὸν μέγαν ἐστῶτα, καὶ ὁ διάβολος ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ τοῦ ἀντικαῖσθαι αὐτῷ. Καὶ ὁς αὐτόν, Ἐπιτιμῆσαι σοι Κύριος, διάβολε. καὶ κρατηθήσεται ἡ σοφία διὰ Σολομῶντος Εἶπον ἐν ἑαυτοῖς οἱ ἀσεβεῖς· Δῆσωμεν τὸν, ὅτι δούτλητος ἡμῖν ἐστίν. Ὅτι δὲ καὶ παρὰ ὑμῶν προδοθήσεται, λέγει ὁ ψαλμωδός· Ὁ ἐσθίων μου ἐμεγάλυνεν ἐπ' ἐμὲ [P. 275] πτερνι-
B Ὅτι δὲ καὶ ἐκδοθήσεται καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἡσθηθήσεται, προεῖρηκεν ὁ αὐτὸς προφήτης Διμερῖσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἱματισμὸν μου ἔβαλον κληῖρον. Ὅτι δὲ καὶ εὐδομαρτύρων κατηγορηθήσεται, ὁ αὐτὸς προεῖπεν· Ἐπανέστησάν μοι μάρτυρες ἄδικοι. ἔκαὶ ἀκίνθαις στεφανωθήσεται, προεῖρηκεν ἡσθηθήσεται, λέγων· Ἀκάνθαις τῶν ἑαυτοῦ πταισμάτων οὗτος περιεστολίσσε με. Ὅτι δὲ καὶ χολῆν ἔσται καὶ ὄξος ποτισθήσεται, ὁ προφήτης Δαβὶδ ἔδωκεν εἰς τὸ βρώμά μου χολῆν, καὶ εἰς τὴν ἰου ἐπότισάν με ὄξος. Ὅτι δὲ ἐμπαιχθήσεται, ἡσθηθήσεται, λέγει· Εἰς ἐμπαιγμὸν ἐγενόμεν τῷ λαῷ Ὅτι δὲ καὶ τοῖς δεσμοῖς αὐτῶν δεθήσεται καὶ ἡσθηθήσεται ἐπὶ ξύλου παρὰ τῶν Ἰουδαίων, λέγει ὁ
C Ἐδύσατέ με οὐχ ὡς πατέρα τὸν ρυσάμενον· γῆς Αἰγύπτου. Κράζοντες ἐπὶ τοῦ βήματος τοῦ ἑταπεινώσατέ με, κρεμασθῆναι ἐπὶ τοῦ ξύλου κατέ με. Ὅτι δὲ καὶ ταφήσεται, Ἰερεμίας ἐν τῇ ταφῇ αὐτοῦ ζωοποιήσονται οἱ νεκροί. τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ὅτε ὁ Δεσπότης ἡμῶν Ἰησοῦς τῷ τιμίῳ αὐτοῦ πάθει παρέδωκε τὸ πνεῦμα, ἡνεψύθησαν, καὶ πολλὰ σώματα τῶν κοινῶν ἀγίων ἡγήθη, ὁ ἡλιος ἐσκοτίσθη, τὸ καίμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη, καὶ σεισμός μέγας κατὰ τὴν οἰκουμένην ἐγένετο. Ταῦτα πάντα εἰ δυνήσῃ Ἰουδαίε, μὴ εἶναι παρὰ τῶν ὁμητέρων προπροκηρυχθέντα, ὡς ψεύστην ἐνίκησάς με· Εἰ ὡς παρ' ἐκείνων προφητευθέντα εἰσι, τοῖς σοῖς πεισθῆναι προφήταις καὶ τὸν ἡμέτερον Χριστόν
D ἡσθηθήσεται καὶ μὴ βουλόμενος προσκυνῆσαι. Κωνσταντῖνος Αὐγουστος εἶπεν· Εἰ ταῦτα ταῖς ὁμητέραις βίβλοις, περίσσως ἀντιλέγετέ, ὡς Ἰους τῶν παθημάτων ἔνεκεν τοῦ Χριστοῦ, ἄπερ ἔξιν προλεχθέντα ἐν τῷ Χριστῷ ἐπληρώθη. Ἰουδαῖος λέγει· Ὅφειλες δεῖξαι ἡμῖν τὸ τε αὐτόν καὶ κρατηθῆναι καὶ ὑδρισθῆναι ἐμπαιχθῆναι· καὶ σταυρωθῆναι καὶ τεθνᾶναι ἡσθηθήσεται· Ὁ ἅγιος Σιλβεστρος ἐφη· aruch III, 36, 37. ⁷¹ Zachar. III, 4, 2. ⁷⁵ Sap. II, 12. ⁷⁶ Psal. XL, 40. ⁷⁷ Psal. XXI, 19. ⁷⁸ Jerem. IX, 2. ⁸⁰ Psal. LXVIII, 22. ⁸¹ Thren. III, 14.

oracula esse vera, nemo negat. Sed tu ad alios trahis quæ de aliis sunt prædicta. Silvester : tu igitur alium profer, cui fel pro cibo, acetum pro potu sit exhibitum ; qui spinis coronatus, crucifixus ac sepultus revixerit. Judæo aliquandiu silente, Constantinus ait : Si alium Aunan demonstrare non potest, sciat se citra omnem dubitationem superatum esse. Doeg Judæus inquit : Optime imperator, Silvester pollicitus est se justam editurum causam ob quam Christus nasci, a diabolo tentari et supplicium perpeti debuerit. Ad hæc Silvester : Quoniam quidem oracula vatam vera esse fassi estis, confitebimini utique virginem gravidam esse factam, partuque Emmanuelem, quod nomen sonat Deus nobiscum, edidisse. Tacentibus Judæis addidit : Omnino in sacris Litteris legistis, quomodo Deus primum hominem ex luto **484** formaverit, qui homo serpentis consilio obsecutus paradiso ejectus mortique est addictus. Jam ergo inih, Judæe, responde, terra ex qua fuit effictus Adamus, corruptioni fuit exempta an subjecta ? Cusech respondit fuisse exemptam. Silvester : Recte dixisti. Nam et virgo fuit terra ista, cum nondum spinis ac tribulis eam divina detestatio exposuisset, neque in ea ullum humanum corpus fuisset sepultum. Ideo necesse erat novum Adamum ex Maria Virgine nasci, ut hic serpentem, qui primum hominem tentando vicerat, vicissim vinceret jejunando, sicuti Adamus cibo capto succubuerat. Victor ergo diaboli paradisu nobis restituit vitæque æternæ portas aperuit. Tum Judæus : Non modo cur natus esset Christus, sed etiam cur ludibrio habitus, proditus, supplicio affectus et mortuus, causam postulatus, pauca quædam de nativitate ejus docuisti.

γεννήσεως τοῦ ὑμῶν Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἐμπαίζεως αὐτοῦ καὶ προδοσίας καὶ πάθους καὶ θανάτου ἐρωτηθεὶς, περὶ μόνῃς τῆς γεννήσεως ἐδίδαξας ὀλίγα τινά.

Oportet autem de singulis te rationem reddere. Silvester : De quonam dixit magnus ille Isaias ista, Ecce Virgo concipiet, et pariet Filium quem Emmanuelem nominabunt ? Is antequam patrem aut matrem vocare discat, Damascum in suam rediget potestatem et Samariam diripiet ac regem Assyriæ vincet ⁸². Balaami præterea hoc est vaticinium. Sidus ex Jacobo orietur, homoque de Israele enascetur, qui principes Moabicos conterat et Sethi filios incursionibus lædat imperiumque in multas gentes occupet ⁸³. His vaticiniis **485** denuntiatum est eum hominem futurum. Quod autem omnium rerum Dominus futurus esset, rursum his verbis vates prædixerunt : Ecce Dominus insidet nebulæ levi, suoque in Ægyptum adventu manu factos eorum deos concutiet ⁸⁴. Item, Ecce Dominus Deus noster veniet, nosque eripiet. Tunc aperientur oculi cæcorum auresque surdorum, et claudus cervi instar saltabit, balbique diserte loquentur ⁸⁵. Hoc sane oraculum Deum in terra **486** manifesturum

Οὐκοῦν ἀνάγκη ἐστὶ πάσας σοι τὰς Γραφὰς ἐκθέσθαι, ὅθεν πρῶτον ὁμολόγησον σὰς εἶναι τὰς Γραφὰς καὶ ἀληθεῖς ὑπάρχειν. Αὐτῶν εἶπε. Τὰ παρὰ τῶν προφητῶν λεχθέντα ἀληθῆ εἶναι πάντες ὁμολογοῦσιν. Ἀλλὰ σὺ τὰ πρὸς ἄλλους εἰρημένα ἄλλους πεπονθέναι φῆς. Ὁ ἅγιος Σίλβεστρος εἶπεν· Οὐκοῦν δίδως ἄλλον τινά ποτε χολῆν τρασέντα καὶ ὄξος ποτισθέντα καὶ ἀκάνθαις στεφανωθέντα καὶ σταυρωθέντα καὶ ταφέντα καὶ ἀναστάντα ; Καὶ ἐπὶ πολὺ σιωπῶντος αὐτοῦ, Κωνσταντῖνος Αὐγουστος ἐφη· Εἰ ἄλλον ἐπιδείξει Αὐτῶν οὐ δύναται, γινωσκέτω ἑαυτὸν φανερώς ἠττημένον. [P. 276] Δωτῆκ Ἰουδαῖος λέγει· Βασιλεῦ κράτιστε, Σίλβεστρος ἐπιγγεῖλατο δικαίας ἐρεῖν αἰτίας περὶ τοῦ γεννηθῆναι αὐτὸν καὶ περασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου καὶ παθεῖν. Ὁ ἅγιος Σίλβεστρος ἐφη· Ἐπειδὴ τοῖνον ἀληθῆ τὰ προφητευθέντα εἰρήκατε, ὁμολογήσατε ὅτι ἡ Παρθένος συνέλαβε καὶ ἔτεκε τὸν Ἐμμανουήλ, ὁ ἐστὶ, Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Σιωπῶντων δὲ τῶν Ἰουδαίων, ὁ ἅγιος εἶπε· Πάντως γινώσκετε ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς ὅτι περὶ ἐκ πηλοῦ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν πρῶτον ἄνθρωπον, ὃς τῇ συμβουλίᾳ τοῦ ὄφρατος ἐξεβλήθη τοῦ παραδείσου καὶ θανάτῳ περιπέπτωκεν. Οὐκοῦν εἰπέ μοι, ὦ Ἰουδαῖε, ἡ γῆ ἀφ' ἧς ἐπλάσθη ὁ Ἀδάμ, ἀφθαρτος ἦν ἢ φθαρτῆ, Κουστήχ εἶπεν· Ἀφθαρτος. Σίλβεστρος εἶπε· Καλῶς εἶπας· ἀφθαρτος γὰρ ἦν καὶ παρθένος διὰ τὸ μῆτε κατάραν αὐτὴν εἰληφέναι ἀκανθῶν καὶ τριβόλων, μῆτε δὲ ταφῆν σώματος ἀνθρωπίνου ἐσχηκέναι. Τοῖνον ἐχρῆν καὶ ἐκ τῆς Παρθένου Μαρίας τὸν νέον Ἀδὰμ γεννηθῆναι, ὃς ὤφειλε τὸν νικητὴν τοῦ πρώτου ἀνθρώπου, τὸν πειράζοντα ὄφειν, νικῆσαι. Καὶ ἐπειδὴ τὸν Ἀδὰμ διὰ βρώσεως ἐνίκησε, διὰ νηστείας ἠττήθη. Ὁ γοῦν νικήσας τὸν διάβολον τὸν παράδεισον ἡμῖν ἀπέδωκε καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς τὰς πύλας ἠνέψε. Καὶ ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· Οὐ μόνον περὶ τῆς

Ἀνάγκη οὖν ἐστὶ περὶ πάντων ἀπολογῆσασθαι. Ὁ ἅγιος Σίλβεστρος ἐφη· Περὶ τίνος ὁ μέγας Ἡσαίας ἐφη, Ἰδοὺ ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται Ἰδὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὃ ἐστὶ, Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός ; Καὶ, Πρὶν ἢ γινῶναι τὸ παιδίον καλεῖν πατέρα ἢ μητέρα, λήψεται δύναμιν Δαμασκου καὶ τὰ σκῦλα Σαμαρείας, ἐναντι βασιλέως Ἀσσυρίων. Καὶ ὁ Βαλαάμ· Ἀνατελεῖ ἄστρον ἐξ Ἰακώβ, καὶ ἀναστήσεται ἄνθρωπος ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ θράσσει τοὺς ἀρχηγούς Μωάβ, καὶ προνομεύσει τοὺς υἱοὺς Σὴθ, καὶ κατακυριεύσει ἐθνῶν πολλῶν. Ὅτι μὲν οὖν ἄνθρωπος φανήσεται, διὰ τούτων προκαταγγέλλεται· ὅτι δὲ Κύριος πάντων, προσημαίνουσι πάλιν οἱ προφῆται· φάσκοντες· Ἰδοὺ Κύριος κήθηται ἐπὶ νεφέλῃς κούφης, καὶ ἔξει εἰς Ἀἴγυπτον, καὶ σεισθήσονται τὰ χειροποίητα Αἰγύπτου. Καὶ, Ἰδοὺ Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἔξει καὶ σώσει ἡμᾶς, καὶ τότε ἀνοιγήσονται, ὄφθαλμοὶ τυφλῶν, καὶ ὡτα κωφῶν ἀνοιγήσονται, καὶ ἀλείται ὡς ἔλαφος ὁ χλωδός, καὶ τραπὴ ἔσται γλώσσα μογιλάων. Ἡ μὲν οὖν προ-

⁸² Isa. vii, 14-16. ⁸³ Num. xxiv, 17, 18. ⁸⁴ Isa. xix, 1. ⁸⁵ Isa. xxxiv, 4.

φητεία Θεόν επιδημείν λέγει, τὰ δὲ σημεῖα καὶ τὸν χρόνον τῆς παρουσίας γνωρίζει· τότε γὰρ ταῦτα πεπληρῶνται ἄπερ οὐδέποτε γενόμενα ἐν τῷ Ἰσραὴλ πρότερον. [P. 277] Περὶ δὲ τοῦ πάθους αὐτοῦ πάλιν φησὶν· Ἄνθρωπος ἐν πληγῇ ὢν καὶ εἰδὼς φέρειν μαλακίαν ἠτιμάσθη καὶ οὐκ ἐλογίσθη. Οὗτος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται. Καὶ ἡμεῖς ἐλογισάμεθα αὐτὸν εἶναι ἐν πόνῳ καὶ ἐν πληγῇ καὶ ἐν κακώσε· αὐτὸς δὲ ἐτραυματίσθη διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ μεμαλάκηται διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν. Παιδεία εἰρήνης ἡμῶν ἐπ' αὐτῷ. Τῷ μῶλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν. Καὶ ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ. Τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγῆσεται; Καὶ ὁ Μωϋσῆς· Ὁψεσθε τὴν ζωὴν ὑμῶν κρεμαζμένην ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν, καὶ οὐ μὴ πιστεύσητε. Καὶ Δαβὶδ ἐκ προσώπου τοῦ Χριστοῦ λέγει· Ἐρῶσαν χεῖράς μου καὶ πόδας μου, καὶ διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ τὰ ἐξῆς. Ὅτι δὲ καὶ τῶν ἔθνων ἐλπὶς ἦν, ὁ μὲν Ἰακώβ εἶπεν· Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα καὶ ἠγρούμενος ἐκ μηρῶν οὗτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται, καὶ αὐτὸς προσδοκία ἔθνων. Ὁ δὲ Ἡσαίας ἔφη· Καὶ ἔσται ἡ ρίζα τοῦ Ἰεσσαὶ καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχων ἔθνων ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιούσι. Καὶ ταῦτα μὲν ὀλίγα πρὸς ἀπόδειξιν τῶν γενομένων, πᾶσα δὲ ἡ Γραφή πέπληται διελεγχοῦσα τὴν ὑμετέραν ἀπιστίαν. Τίς γὰρ ποτε τῶν ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς ἱστορουμένων δικαίων καὶ προφητῶν ἁγίων ἐκ Παρθένου μόντης ἔσχε τὴν γέννησιν; Τίνας δὲ τῆς γεννήσεως προέδραμεν ἄστην ἐν οὐρανοῖς, καὶ τὸν γεννηθέντα διεσήμανε τῇ οἰκουμένῃ; Τίς δὲ βασιλεὺς, πρὶν ἰσχυσαί καλεῖν πατέρα ἢ μητέρα, ἐβασίλευσε καὶ τρόπαια κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐλίγη; Τίς οὖν ἄρα γέγονε βασιλεὺς ἐν Ἰσραὴλ ἐπ' ὃν τὰ ἔθνη πάντα τὴν ἐλπίδα τέθεινται, καὶ οὐχὶ μᾶλλον αὐτῷ ἠναντιοῦντο πανταχόθεν; Ἔως γὰρ συνέστατο Ἰερουσαλήμ, πόλεμος ἄσπονδος ἦν αὐτοῖς, καὶ διεμάχοντο πρὸς τὸν Ἰσραὴλ Ἀσσύριον μὲν θλιβόντες, Αἰγύπτιοι δὲ διώκοντες, πολεμοῦντες. Ἢ οὐχὶ ὁ μὲν Δαβὶδ τοῖς Μωαβίταις ἐπολέμησε καὶ ἐπολεμήειτο, ὁ δὲ Ἰωσίας τοὺς πλησίον παρεφύλαττετο; Καὶ μέντοι καὶ Ἐζεκιὰς ἐδείλα τὴν ἀλαζονείαν τοῦ Συναχρηεῖμ, καὶ τῷ μὲν Ἰησοῦ οἱ Ἀμορραῖοι ἠναντιοῦντο, τῷ δὲ Μωϋσῆ ὁ Ἀμάλθικ ἀντεστρατεύετο, καὶ ὄντως ἄσπονδον ἦν τῷ Ἰσραὴλ πρὸς τὰ ἔθνη τὸ τῆς φιλίας, ὡς μέχρι νῦν μαρτυροῦσι τὰ γράμματα. Καὶ οἱ γραμματεῖς ἀποκριθέντες εἶπον· Οὐκ ἄρνούμεθα ὡς ταῦτα μὲν πάντα γέγραπται, προσδοκῶμεν δὲ τὸν κενόπειρον παραγενόμενον Θεὸν Λόγον. Ὁ δὲ Σίλβεστρος ἔφη· Καὶ πῶς οὐκ ἠκούσατε τοῦ Δανιὴλ προλέγοντος φανερώς [P. 278] καὶ τὸν καρὸν καὶ τὴν θελάν τοῦ Σωτήρος ἐπιδημῶν; Φησὶ γὰρ ὁ προσδιαλεγόμενος αὐτῷ ἄγγελος· Ἐβδομήκοντα ἐβδομαδὲς συνεμήθησαν ἐπὶ τὸν λαόν σου καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν τοῦ συνετελεσθῆναι ἁμαρτίαν καὶ τοῦ ἐξιλιάσασθαι ἀδικίαν, καὶ τοῦ σφραγίσαι ἁμαρτίαν καὶ τοῦ ἀπαλεῖψαι ἀδικίαν, καὶ τοῦ ἀγαγεῖν δικαιοσύνην αἰώνιον καὶ τοῦ σφραγίσαι ὄρασιν καὶ τοῦ χρίσαι Ἅγιον

A ostendit, simulque certa signa temporis quo Christus adventurus esset indicat. Tum enim ea impleta sunt, quæ ante in Israelo nunquam facta fuerant. De ærumnis porro ejus ita dicitur: Homo plagis subjectus et miserias ferendi peritus ignominia affectus est ac pro nihilo habitus. Is peccata nostra portavit, nostrique causa in doloribus fuit. Ac nos quidem existimavimus eum laboribus, verberibus ac miseris subjectum: ipse vero sauciatus fuit peccatorum nostrorum causa, et propter delicta nostra ægrolavit. Castigatus est, ut nobis pacem pareret, ejusque viciibus nos sumus sanati. Aufertur a terra ejus vita: sed quis genus ejus enarrabit⁸⁶? Moses quoque ait: Vidibilis vitam vestram suspensam ante oculos vestros, et fidem non habebitis⁸⁷. Davidus porro in Christi persona sic loquitur: Perfoderunt manus meas et pedes meos, vestesque meas inter se diviserunt, etc. Prieterea in eo fuisse gentibus spem repositam, Jacobus his verbis testatur⁸⁸: Nunquam deerit princeps Juda ortus, et ductor ex femore ejus egressus, **486** antequam is veniat cui reposita omnia sunt: In eo spem ponent gentes⁸⁹. Isaias quoque: Exsistet radix Jessæ, et surget qui nationibus imperabit: in eo spem ponent gentes⁹⁰. Hæc pauca ad eorum quæ facta sunt demonstrationem protulisse sufficiat. Porro autem tota Scriptura plena est demonstrationum vestræ infidelitatis. Quis enim unquam eorum sanctorum aut vatum, qui sacris Litteris celebrantur, ex sola Virgine natus perhibetur? cujus natales præcessit in cælo stella, quæ mundo genitum indicaret? quis vestrorum regum, antequam parentes nominatim appellare posset, regnavit et de hostibus tropæa statuit? Quis denique rex fuit Israelicus, in quo spem suam gentes collocarent? Imo autem omnes nationes undiquaque vestram gentem bellis infestant, nunquam desinentibus quamdiu Hierosolyma stetit. Israelum enim assidue Assyrii oppresserunt, Ægyptii aliique populi bellis vexarunt. Nonne et Davidus Moabitas bello petiit, vicissimque ab eis est bello impetitus? nonne Josias vicinos metuit? nonne Sennacheribi jactantiam Ezechias extimuit? Nonne et adversum Josuam Amorrhæi, et Amalecus contra Mosem adversa signa tulerunt! adeo nulla unquam in hunc usque diem pax inter Israelum et gentes potuit componi; quod doceri potest ex commentariis. Tum respondentes scribæ dixerunt: Non inficiamus ista omnia esse scripta, expectamus autem Verbum Dei, quod nondum in carnem venit. Silvester dixit: Et quomodo non audivistis **487** Danielum diserte tempus designantem, quo in terras Servator adventurus esset! sic enim ei dicit angelus, qui eum ipso colloquebatur: Decisæ sunt populo tuo urbi que sanctæ **71** septimanarum, quibus peccatum perficiatur et delicta expientur... **72** et impelurque peccatum, et iniquitas

⁸⁶ Isa. liii, 3 seqq. ⁸⁷ Deut. xxviii, 66, ⁸⁸ Psal. xxi, 19. ⁸⁹ Gen. xlix, 10. ⁹⁰ Isa. xi, 1, 2.

deleatur, ac æterna justitia introducatur: ob-
gnetur visio, et Sanctus sanctorum un-
gatur. Cognoscesque et intelliges ab eo tempore quo de-
cretum edetur de Hierosolymis instaurandis, usque
ad duces unctum, effluere septimanas 7 et septi-
manas 62⁹⁰. Cætera quidem quæ sacris consi-
gnata sunt Litteris, fortassis causabimini alio
esse implenda tempore. His autem quid habetis
quod opponatis! cum et ungens nominatur, et
is qui ungitur non homo sed Sanctus sanctorum
appellatur. Ad ejusdem usque adventum Hieroso-
lyma stetit. Postquam advenit, neque vatem ex eo
ullum Judæi habuerunt neque visiones eis appa-
ruerunt. Sane pridem et Davidus fuit unctus et
Solomon et Ezechias, sed iis vivis et urbs stetit
atque sacer locus, et vates oracula ediderunt.
Tum uncti illi sancti quidem homines, non tamen
sancti sanctorum sunt appellati. Vates autem et
visiones quando desiit habere Israelus quam nunc,
adventu vatis et Sancti sanctorum Christi? Id vero
apprime evidens signum atque indicium est adven-
tus Verbi Dei, quod neque Hierosolyma hodie stant,
neque vates inter Judæos ullus ullave visio exstat.
488 Quod quidem erat consentaneum. Cum
enim jam exhibitum esset id quod indicabatur ac
vaticiniis prædicebatur, signis et vatibus quorsum
porro usus erat? Ideo vaticinati sunt illi tantisper,
que abolevit peccata.

Jam quis fuit ille princeps qui e Bethlehema exiit,
qui Israelæm gubernavit, cujus exitus ab initio
fuit, ab ipsa æternitate, cujus nomen sole anti-
quius est et nativitas inenarrabilis? hæc enim
Scriptura ei attribuit. Sanctorum quidem omnium
ortum scimus memoriæ proditum, principumque
Israelicorum omnium exstant et natales et obitus,
monimentis litterarum consignati. Porro memi-
nisse debes, Judæe, me hoc dixisse, Filium Dei
totum non fuisse perpeccionibus subjectum, sed
hominem cujus ei substantia citra naturarum
confusionem in utero beatæ Virginis Mariæ unita
fuit. Quem Deus Abrahamo promittens ita fuerat
fatus: In semine tuo omnes populi beabuntur⁹¹.
Davidoque similiter promisit: Fructus ventris
tui collocabo in solio tuo⁹². Hunc nos tentatum
dicimus, ut diabolus, a quo tentabatur, victum
captiveque redigeret. Passum dicimus, ut omnia
adversum subjiceret; mortuum, ut eum dejiceret
qui mortis potentiam habebat. Judæus autem dixit:
Ergo Dei duo sunt filii, unus quem beata Virgo
peperit, alter quem omnipotens Deus genuit?
Silvester: Unus est Filius, Christus. Sicut enim
vere Filius Dei invisibilis, ita est etiam Filius
hominis visibilis. Qui enim perfectus erat Deus,
489 perfectus homo immutabiliter factus est,
ut perfectæ salutis auctor hominibus fieret. Ju-
dæus: Et quomodo fieri potest uti patiatur assum-
ptus homo sine eo qui ipsum assumpsit? Silve-

Α άγιών. Καί γνώση καί συνήσεις, από έξόδου λόγου
του άποκριθῆναι καί του οίκοδομησαι 'Ιερουσαλήμ
έως Χριστου ήγουμένου έβδομάδες ζ' καί έβδομά-
δες εβ'. Καί προς μέν τοις άλλοις ίσως προφασιζόμε-
νοι εις μέλλοντα χρόνον αναβάλλεσθε τὰ γεγραμμένα·
τί δέ προς ταυτα λέγειν ή δλως άντωπῆσαι δύνασθε,
δπου γε καί ο χρίων δηλοῦται καί ο χριόμενος ούκ
άνθρωπος άλλ' "Αγιος άγιών καταγγέλλεται, καί έως
της παρουσίας αυτου 'Ιερουσαλήμ συνίστατο, καί
λοιπον άπας προφήτης πέπαυται καί όρασις εν τῷ
'Ισραήλ; 'Εχρίσθη μέντοι πάλαι Δαβιδ καί Σολομῶν
καί 'Εζεκιαι, άλλ' 'Ιερουσαλήμ καί ο τόπος συνει-
στίχει καί προφῆται προεφήτευσον. "Αλλως δὲ καί
αυτοί οί χρισθέντες άγιοι άνθρωποι καί ούχ άγιοι
άγιών εκλήθησαν. Πότε δὲ καί προφήτης έπαύσατο
καί όρασις από του 'Ισραήλ, ει μη νῦν, δε ο προ-
φητευόμενος καί ο "Αγιών άγιών ο Χριστός παρεγέ-
νετο; Σημειον οὖν οντως μέγα πρόδηλον καί γνώρισμα
του Θεου λόγου καί της αυτου παρουσίας τὸ μηκέτι
την 'Ιερουσαλήμ εστάναι μητε προφήτην ενεργη-
θῆναι μητε όρασιν αποκαλύπτεσθαι τούτοις. Καί
εικότως έλθόντες γάρ του σημαינוμένου καί προφη-
τευμένου, τίς ή χρεία των σημαινόντων καί προφη-
τευόντων; Διὲ γάρ τουτο προεφήτευσον, έως οὐ έλθη
ο προφητευόμενος καί λυτρούμενος τὲς άμαρτίας
πάντων.

dum venit is quem adfore prædicebant, omnium-

Ποιος τοίνυν ήγούμενος έξῆλθεν εκ Βηθλεεμ καί
τόν 'Ισραήλ έποίμανεν, οὐ ή έξοδος άπ' άρχῆς άφ'
ήμερων αιώνος, πρό του ήλλου διαμείνει τὸ όνομα
αυτου, καί άνεκδιήγητος ή γενεά αυτου, καθως γε-
γραπται; Τῶν γάρ άγιών πάντων ίσμεν τῆν γενεάν
ιστορουμένην, καί των άρξάντων του 'Ισραήλ παρ-
επίωσαν τῆν γένεσιν καί τον θάνατον. Μεμνησθαι
οὖν όφείλεις, ω 'Ιουδαίε, ειρηκέναι με τον Υιόν του
Θεου πάθει τὸ σύνολον μη υποπίπτοντα· άλλὰ τον
ένωθέντα αυτῷ άνθρωπον καθ' ύπόστασιν άσυγχύ-
τως εκ της άγιας Παρθένου Μαρίας, δν επηγγελιατο
ο θεός τῷ 'Αβραάμ λέγων, 'Εν τῷ σπέρματι σου
εὐλογηθήσονται πάντα τὰ έθνη, καί τῷ Δαβιδ όμοίως
λέγων· 'Εκ καρπου της κοιλίας σου θήσομαι επί
του θρόνου σου. Τουτον πειρασθῆναι φαμεν, ίνα
τόν πειράζοντα αυτον νικῆσας διάβολον αιχμαλω-
τίση, πεπονθέναι [Ρ. 279] δὲ, ίνα πάντα τὰ πάθη
υποσάξη, τεθνάναι δὲ, ίνα τὸ κράτος του θανά-
του καταλύση. 'Ο 'Ιουδαίος ειπεν· Ούκουν δύο εις
υιοί του Θεου, εις μέν ο εκ της Παρθένου τεχθείς,
έτερος δὲ δν παντοκράτωρ Θεός· έγέννησε; 'Ο άγιος
Σιλβестρος ειπεν· Υιός εις έστιν ο Χριστός. "Ωσπερ
γάρ αληθῶς έστι Θεου Υιός άόρατος, οὕτως έτι καί
Υιός ανθρώπου όρατός· τέλειος γάρ ών Θεός, τέλειος
άνθρωπος άτρέπτως έγένετο, ίνα τελείαν σωτηρίαν
τοις ανθρώποις παράσχη. 'Ο 'Ιουδαίος ειπε· Καί πῶς
έγχωρῆι τὸ λεφθέντα άνθρωπον πάσχειν χωρίς του
αναλαθόντος αυτον; 'Ο άγιος Σιλβестρος ειπεν· Οὐκ-
οὖν υποδείγματι τινι όφείλεις διδαχθῆναι, ίνα γινῆς

⁹⁰ Dan. ix, 24 seqq. ⁹¹ Gen. xvii, 16. ⁹² Psal. cxxxv, 11.

ὅτι δύο κατὰ ταυτὸν ἠνωμένων φύσεω, ἡ μὲν μία περιπίπτει τῇ ὕβρει, ἡ δὲ ἑτέρα τρύτην διαφεύγει. Καὶ ὁ Ἑβραῖος ἔφη· Ἀδύνατόν ἐστι πείσαι με ἐν ἐνὶ δύο εἶναι τινα, καὶ ἅμα μὲν κατέχεσθαι ἅμα δὲ πάσχειν, καὶ ἐν τούτων τὴν ὕβριν ὑπομένειν. Ὁ ἅγιος Σίλβεστρος εἶπεν· Ἄκουε, ὦ Ἑβραῖε· Δυνατόν ἐστι τὸ δένδρον ἔχον ἐν ἐαυτῷ τὴν ἀκτίνα τοῦ ἡλίου τμηθῆναι; Θάρρα λέγει. Δυνατόν ἐστιν. Ὁ ἅγιος Σίλβεστρος ἔφη· Δείξον ἡμῖν τὴν ἀποκοπίσαν τοῦ ἡλίου ἀκτίνα ἐν τῷ τέμνεσθαι αὐτό. Τοῦ δὲ Θάρρα σιωῶντος, ὁ ἅγιος Σίλβεστρος ἔφη· Οὐχ ὄρξῃς ὅτι τὴν πλ. γῆν τοῦ τέμνοντος σιδήρου ἡ ἀκτίς πρώτη ὑποδέχεται, πρὶν ἢ τὸ ξύλον ὑποδέξασθαι; Ἡ δὲ λαμπρῶν καίτοι ἐκεῖ οὐσα οὔτε τμηθῆναι οὔτε διακρῖναι δύναται. Οὕτως τοίνυν καὶ ἡ θεότης ἀχώριστος τοῦ Ἐμμανουὴλ οὐσα παθεῖν ἢ τμηθῆναι οὐκ ἠδύνατο. Τοῦτο δὲ ὑπέπεσε τῷ πάθει ὃ καθάπερ τὸ ξύλον καὶ δεθῆναι καὶ κρηθηθῆναι ἠδύνατο. Διὰ γὰρ τοῦτο κατηξίωσεν ὁ Κύριος ἀπολαβεσθαι σάρκα ἐννοῦν καὶ ἔμψυχον ἐκ τοῦ ἡμετέρου φυράματος, ἵνα κοινωνοὺς ἡμᾶς θείας ἀπεργάσθαι φύσεως καὶ ἐνώση ἐαυτῷ τὴν ἡμετέραν φύσιν. Ἐνωσιν δὲ λέγω ἀσύγχυτον καὶ ἄτρεπτον καὶ ἀναλλοίωτον, καὶ ἦν μόνος αὐτὸς ἐπίσταται. Ἀποκριθεὶς δὲ Σιμεὼν εἶπεν· Εἰ περὶ τοῦ ἡμετέρου Χριστοῦ οἱ ἡμέτεροι προφῆται προεφήτευσαν, τὰς αἰτίας τῆς τοσαύτης ὕβρεως, τοῦ ἐμπαιγμοῦ, τοῦ πάθους καὶ τοῦ θανάτου διασάφισον, ἵνα τοῦτον εἶναι τὸν ἐπηγγελμένον Χριστὸν καὶ ἡμεῖς ἅμα ὑμῖν ὁμολογήσωμεν. Ὁ ἅγιος Σίλβεστρος ἔφη· Ἐξ ἀρχῆς τοῦ αἰῶνος, ἀπ' οὗ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ παραδείσου φθόνῳ διαβόλου ἐξεβλήθη καὶ θανάτῳ κατεδικάσθη, ἐκ τοῦ φυράματος πάσης ἀνθρωπότητος Ἀβραάμ ἅγιος καὶ πιστὸς εὐσεβείας τοῦτου τοῦ ἐπαγγέλματος ἡξιώθη παρὰ Θεοῦ, τοῦ ἐν τῷ σπέρματι αὐτοῦ εὐλογηθῆσθαι πάντα τὰ ἔθνη. Ἐκλεγείς οὖν διὰ τὴν τῆς πίστεως ἀξίαν ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ, καὶ Ἰσαάκ ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ. Καὶ οὕτως ἀμεμπτοὶ εὐρέθησαν ὥστε τὸν παντοκράτορα Θεὸν ἐνδιαθέτω ἀξίῃ βούλεσθαι τὸ ἴδιον ὄνομα ἐν [P. 280] τούτοις ὀνομάζεσθαι, λέγοντα· Ἐγὼ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαάκ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ· τοῦτό μοι ὄνομα αἰώνιον εἰς γενεὰς γενεῶν. Ἀνεφύθησαν οὖν αἰτίαι, ἃς νῦν μακρὸν ἂν εἴη καταλέγειν, ὥστε τοὺς υἱοὺς Ἀβραάμ καταλεῖν ἐν γῆ Αἰγύπτῳ ὑπὸ τὴν βασιλείαν Φαραώ. Ἀλλὰ μεμνημένος τῆς ἐαυτοῦ ἐπαγγελίας ὁ Θεὸς ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐκεῖθεν ἐν χειρὶ κραταιᾷ καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ, κερῶς πάντες ἴστε. Ἰσχυρότερον δὲ ἐκ σπέρματος Ἀβραάμ, τὸ κατὰ σάρκα, ἐτέχθη ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἐκ τῆς ἀγίας Παρθένου, ἵνα ἡμεῖς ἀναγεννηθῶμεν ἐκ γαστρὸς τῆς παρθένου Ἐκκλησίας. Ἐπειράσθη, ἵνα ἡμεῖς λυτρωθῶμεν. Ἐπράθη, ἵνα ἡμᾶς ἐξαγοράσῃ. Ἐταπεινώσεν ἐαυτὸν, ἵνα ἡμᾶς ἀνυψώσῃ. Ἐκρατήθη παρὰ ἀνθρώπων, ἵνα ἡμᾶς ἐλευθερώσῃ τῆς τῶν δαιμόνων ἀίχμηλωςίας. Ἐσχάτον ἐν τῷ ξύλῳ τοῦ σταυροῦ ἐθυσιάσθη, ἵνα τὴν τοῦ παντὸς κήτους ἀμορτίαν ἀπαλείψῃ. Ἀνεστη, ἵνα ἡμῖν ζωὴν

Aster: Exemplo igitur doceri debes duabus naturis unione constrictis alteram supplicio subjici, altera id effugiente. Hebræus dixit: Persuaderi mihi nullo modo potest, in uno esse duo quædam, quibus simul constrictis atque aliquid patientibus alterum tantummodo male tractetur. Silvester: Audi, Hebræe. Potestne arbor scindi, in quam solis radii incidunt? Tharras ait, Potest. Silvester: Ostende mihi ubi radius solis abscissus sit, dum arbor secaretur? silente Tharra hæc addidit: Nonne vides ictum scindentis ferri primum a radio excipi, antequam is ictus ad lignum pertingat? Et tamen fulgor qui ibi est, neque secari neque scindi potest. Sic et Deitas eum ab Emmanuele divelli non possit, pati tamen aut scindi nequit. Id modo perpeñionibus sit obnoxium, quod instar ligni istius comprehendi et vinciri potest, Idcirco enim dignatus est Deus humanum corpus anima et mente præditum assumere de nostra massa, ut nos divinæ naturæ faciat participes secumque nostram uniat naturam. Unitionem autem dico confusionis et mutationis expertem ipsique soli cognitam. Respondit Simeon: Si de vestro Christo nostri vates cecinerunt, causas mihi aperias **490** velim cur is tot injuriis afflicti illud cruciari ac mori debuerit, ut eum esse istum qui promissus est, nos quoque vobiscum confiteri possimus. Silvester: Ab exordio mundi, ex quo invidia diaboli circumventus homo paradiso ejectus mortique addictus fuit, ex tota humani generis massa Abrahamum sanctum et fidelem repertum Deus ista promissione dignatus est, fore ut ejus semen omnibus populis beatitatem conciliaret. Is ergo ob fidei dignitatem electus Isaacum genuit, Isaacus Jacobum. Ita autem inculpatus sese illi gesserunt, ut eum Deus omnipotens nominis sui dignitatem expresse testatam vellet facere, eorum se Deum esse dixerit, Ego, inquit, sum Deus Abrahami, Deus Isaaci, ac Deus Jacobi. Hoc est nomen meum sempiternum per omnes ætates **93**. Causæ proinde exstiterunt, quas hic commemorare prolixum sit, propter quas posteri Abrahami in Ægyptum devenerunt regnoque Pharaonis subditi fuerunt. Sed suorum memor promissorum Deus inde eos eduxit manu valida exsertoque brachio, sicuti omnes nostis. Postea temporis ex Abrahami semine Christus, quod ad carnem attinet, natus est de beata Virgine, uti nos de novo virgo Ecclesia gigneret. Tentatus est, ut nos liberemur; venditus, ut nos redimeret; se ipsum demisit, ut nos attolleret; captus est ab hominibus, ut nos a dæmonum captivitate liberaret, denique in ligno crucis pro victima oblatum est, ut totius mundi peccata expiaret. **491** In vitam e mortuis rediit, ut nobis vitam largiretur. In cælum ascendit, ut nos secum eveheret. Sedet nunc ad dexteram Patris, ut fidelibus precantibus annuat. Veniet autem in

⁹³ Exod. iii, 6.

fine mundi judicatum vivos et mortuos, ac cuique dignam suis factis mercedem redditurus.

σταίς τῶν πιστῶν ἐπινεύη. Ἐλεύσεται δὲ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς καὶ ἀποδοῦναι ἕκαστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Cum disseruisset prolixè Silvester, Christianique res ex sacris Litteris accuratissime demonstrasset, Judæique admodum superarentur, quidam eorum, Zambres nomine, reliquos Judæos ita est affatus: Si Silvestri sermones admittitis, necesse est vos leges majorum vestrorum deserere, vanumque hominem sequi, quem illi morte multarunt, Verum mihi imperator obsequatur, jubeatque ferum taurum adduci, ut hac ego die coram ostendam quanta vis sit nomini Dei nostri. Non enim verbis sed factis veritatem demonstrabo. Silvester imperatorem hortatus ut taurum talem juberet adduci, interim Zambrem interrogat cur taurum requirat. Zambres: Quia nomen nostri Dei nulla creatura audire potest quin moriatur, volo ejus vim in hoc tauro aperte monstrare. Silvester: Quomodo ergo illud nomen tu didicisti? Ex aliquone id audisti aut legisti? Zambres: Neque charta neque lapis neque lignum ejus nominis est capax. Ego autem cum jejunassem, in argenteam pelvim novam immissa aqua id addidici. His dictis simul etiam taurum multi viri undique funibus vinctum attraxerunt, ferissimum ac prægrandem. Ibi Silvestrum subsannans Zambres, Nunc, ait, verbis tuis eorumque argumentis finis advenit. Si confidis in nomine Dei tui, pronuntia agendum id ad aures tauri hujus, atque ita veritatem tuæ religionis imperatori proba. Sin vero, ipse pronuntiabo; omnesque statim ad me accurrent fidemque mihi habebunt. Et Zambres, Judæis ac reliquis exhortantibus, nomen ad aures tauri profuit: atque illico taurus magno mugitu edito, oculis elisis exspiravit. Hic Judæis exsultantibus ac contra Silvestrum multa jactantibus, Christianis autem gravi dolore oborto, Silvester imperatorem rogavit ut silentium turbæ imperaret. Quo facto ipse sublimi stans loco, Audite, inquit, proceres atque principes, populi- que omnes verba mea attentis percipite auribus. Prædico Dominum universi mundi Jesum Christum qui cæcis visum, surdis auditum, mutis loquelam restituit, manus aridas sanavit, claudos in integrum reposuit statum, leprosos purgavit, luxatos artus firmavit, mortuos in vitam reduxit. Unde liquido est demonstratum nomen illud, quod ad necandum taurum Zambres invocavit, diaboli esse. Si enim mortuo vitam reddere non potest, utique vitæ et salutis hostis est, qui vivum necare, mortuum autem vivificare nequit. Tum Zambres tunicam suam dirumpens. Optime, inquit, imperator

Α παρ' ἄσχη. Ἀνέβη εἰς οὐρανοὺς. Ἴνα ἡμᾶς συνυψώη. Κἀθήται νῦν ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς, ἵνα ταῖς Ἐκκλη-

Ἐπὶ πολὺ οὖν διαλεχθέντος τοῦ ἁγίου Σιλβέστρου, καὶ σὺν πολλῇ ἀκριβείᾳ ἀποδεικνύοντος ἐκ τῶν θείων Γραφῶν τὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν Ἰουδαίων μεγάλως ἠττηθέντων, ἔφη τις ἐξ αὐτῶν ὄνοματ. Ζαμβρῆς πρὸς τοὺς λοιποὺς Ἰουδαίους· Εἰ Σιλβέστρου λόγοις προσερχεσθε, ἀνάγκη τοὺς πατρῷους νόμους καταλιπεῖν καὶ ἀκολουθεῖν ἀνθρώπων ματαίῳ, ὃν οἱ πατέρες ἡμῶν κατεδίκασαν. Ἄλλ' ἀκουσάτω μου ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐνεχθήτω ταῦρος ἄγριος, ὥστε με δεῖξαι σήμερον ἐνώπιον αὐτοῦ τὴν δύναμιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ ἡμῶν· οὐδὲ γὰρ διὰ ῥημάτων, ἀλλὰ διὰ πραγμάτων βούλομαι δεῖξουσθαι τὴν ἀληθειαν. Ὁ δὲ Σιλβέστρος παρακαλῶν τριούτον ἐνεχθῆναι ταῦρον, ἠρώτησεν ἐν τῷ μεταξὺ τῶν Ζαμβρῆν· Τίνος ἐνεκεν ἐπιζητεῖς τὸν ταῦρον; Καὶ φησιν· Ἐπειδὴ τὸ ὄνομα τοῦ ἡμετέρου Θεοῦ οὐδεμίᾳ κτιστῇ φύσει ἀκούσασα ζήσεται, βούλομαι διὰ τοῦ ταύρου τὴν ἰσχύον ἀποδείξει σαφῶς. Πρὸς δὲ ὁ Σιλβέστρος ἔφη· Καὶ σὺ ποίῳ τρόπῳ τὸ ὄνομα τοῦτο μεμάθηκας; Ἄρα παρά τινος ἀκούσας ἢ ἀναγνούς; Ὁ δὲ εἶπεν· Οὔτε χάρτης οὔτε λίθος οὔτε ξύλον ὑποδέξασθαι τὸ ὄνομα (79) τοῦτο δύναται· ἐγὼ δὲ νηστεύσας καὶ εἰς ἀργυρᾶν λεκάνην καινὴν ὕδωρ ἐμβαλὼν τοῦτο μεμάθηκα. Τούτων οὖν λεγομένων ἤχθη καὶ ὁ ταῦρος ὑπὸ πολλῶν ἀνδρῶν ἐλκόμενος, δεδεμένος πάντοθεν σχοινοῖς, ἀγριώτατος καὶ μέγας ὑπάρχων. Καὶ Ζαμβρῆς ἐπιτωθάζων τῷ Σιλβέστρῳ ἔφη· Νῦν τὰ ῥήματα καὶ αἱ ὑποθέσεις τῶν ῥημάτων σου τέλος [P. 281] ἔξουσιν. Εἰ μὲν οὖν θαρβείεις εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ σου, εἰπέ τοῦτο κατὰ τὴν ἀπογὴν τοῦ ταύρου, καὶ δεῖχθήσῃ Παντοκράτορι Θεοσκεύων· εἰ δ' οὖν, λέξω ἐγὼ, καὶ πάντες τῇ ἐμῇ προσδραμούσι πιστεῖ. Τῶν δὲ Ἰουδαίων καὶ τῶν ἄλλων παρορμησάντων εἰπεῖν τὸν Ζαμβρῆν τὸ ὄνομα ὑπὸ τὴν ἀκρὴν τοῦ ταύτου, καὶ τούτου εἰπόντος, εὐθὺς ὁ ταῦρος μνησάμενος μέγα τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἐξελεθόντων ἐξέψυξεν. Ἀνασκιρτώντων οὖν τῶν Ἰουδαίων καὶ μεγαλαυχούντων κατὰ Σιλβέστρου, καὶ τῶν Χριστιανῶν λυπουμένων σφόδρα, κελεύεται τῷ λαῷ ἡσυχάζει παρακαλεῖ ὁ Σιλβέστρος τὸν βασιλέα. Καὶ τούτου γενομένου καὶ ἐφ' ὑψηλοῦ τόπου στὰς ὁ μακαριὸς Σιλβέστρος ἔφη· Ἀκούσατέ μου, ἄρχοντες καὶ δυνάσται, καὶ ἐνωτίσασθε, λαοὶ ἅπαντες, τὰ ῥήματά μου. Ἐγὼ τὸν Δεσπότην καὶ Κύριον παντὸς τοῦ κόσμου Ἰησοῦν Χριστὸν κηρύττω, τὸν παρασχόντα τυφλοῖς ἀνάβλεψιν καὶ κωφοῖς ἀκούειν, ἀλάοις χαρισάμενον λαλεῖν, χειρὰς ξηρὰς ἰσχύμενον, χωλοῖς ἴασιν δωρησάμενον, λεπροὺς καθάρισαντα, παραλύτους σφίγγαντα καὶ νεκροὺς ἐγείραντα. Ὅθεν φανερώς ἀπο-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(79) Ipsi Græci fabulosæ Judæorum traditioni adhærent, ubi composita Tryphonis nomine oratione pronuntiant adversus insecta quæque agros devastantia: Ὁρκίζω ὑμᾶς κατὰ τοῦ μεγάλου ὀνό-

ματος του ἐπὶ τῆς πέτρας ἐπιγραφέντος, καὶ μὴ βαστατάσης ἀλλὰ διαρρηχίστης ὡσεὶ κηρὸς ἀπὸ προσώπου πυρός. GOAR.

δείκνυται ὅτι τοῦτο τὸ ὄνομα ὃ ἐπεκαλέσατο ὁ Ζαμβρῆς ἅ
 τοῦ ἀποκτείνει τὸν ταῦρον τοῦ διαβόλου ἐστίν. Εἰ
 γὰρ θανόντα ἀναστῆσαι οὐ δύναται, ἔστιν ἄρα ζωῆς καὶ
 σωτηρίας ἔχθρὸς ὁ ζῶντα μὲν ἀποκτείνει δυνήθεις,
 νεκρὸν δὲ ζωοποιῆσαι μὴ ἰσχύων. Τότε ὁ Ζαμβρῆς
 διαβρῆξας τὸν ἑαυτοῦ χιτῶνα ἔφη· Δέσποτα ἐπεικί-
 στατε, βασιλεῦ αἰώνιε, Σίλβεστρον ὃν λέγεις, Νικῆσαι
 οὐδεὶς ἠδυνήθη, ἐγὼ ἐν τῷ παντοκράτορι Θεῷ ἐνί-
 κησα. Δίκαιον οὖν ἐστὶ μὴ ἐπὶ πολὺ δοθῆναι αὐτῷ
 ἔξουσίαν τοῦ λαλεῖν. Ξένα γὰρ ἐφευρίστων ἀεὶ καὶ
 ἐναντία τοῦ λαλῶν οὐ πάύεται, καὶ τῇ αὐτοῦ
 φλυαρίᾳ ἐπιβαρὺς γίνεται τῇ ὑμῶν βασιλείᾳ. Πρὸς
 ὃν ὁ Αὔγουστος ἔφη· Τὸ τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ
 ὄνομα καὶ ἐπικληθῆς πρῶτίστα πάντων ζωῆς καὶ
 σωτηρίας πρόνοιαν παρέχεται. Ὡσαύτως καὶ σὺ εἰ
 τοῦ Θεοῦ εἶ, ἀνάστησον τὸν ταῦρον, καὶ πιστεύσομεν
 σε ἀπὸ Θεοῦ ἔχειν τὴν νίκην. Εἰ δὲ τοῦτο οὐ δύνη
 ποιῆσαι, φανερά σου τῆς ὑποκρίσεως γοητεία διὰ
 δαιμόνων πεπραχθεῖ. Πρὸς ὃν καὶ ὁ ἅγιος Σίλβεστρος
 ἔφη· Ἄκουε, ὦ Ἰουδαίε, ἀπὸ τῶν σῶν Γραφῶν τὴν
 ἀλήθειαν. Ἐν τῷ Δευτερονομίῳ αὐτὸς ὁ Θεὸς λέγει·
 « Ἴδετε, ἴδετε, ὅτι ἐγὼ εἰμι, καὶ οὐκ ἔστι Θεὸς πλην
 ἐμοῦ. Ἐγὼ ἀποκτενῶ καὶ ζῆν ποιήσω, πατάξω
 καὶ γὰρ ἰάσομαι. » Εὐκαίρως οὖν ἐπικληθεὶς ἀποκτείνει,
 καὶ εὐκαίρως πάλιν ζωοποιεῖ. Ἐπικάλεσαι οὖν αὐτὸν
 ἐπὶ τὴν ἀλλήν ἀκοήν τοῦ ταύρου, καὶ ἐὰν αὐτὸν ἐγεί-
 ρης, πιστεύσομεν πάντες, καθὼς σὺ φῆς. Τότε ὁ
 Ζαμβρῆς λέγει· Οὐκ εἶπόν σοι, ἐπεικίεσθατε βασιλεῦ,
 ὅτι ἐν λόγοις Σίλβεστρον οὐδεὶς δύναται νικῆσαι·
 Κέλευσον οὖν αὐτὸν μὴ ῥήμασιν ἀλλ' ἔργοις ἐπιδείξαι
 τι ἡμῖν.]P. 282] Ὁ ἅγιος Σίλβεστρος ἔφη· Θέλεις
 οὖν, ὦ Ἰουδαίε, ἐγὼ τῇ ἐπικλήσει τοῦ Δεσπότη
 μου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγείρω τὸν ταῦρον; Ζαμβρῆς
 λέγει· Τοῦτο οὐ ποιεῖς, εἰ καὶ πτεροῖς πετασθῆς. Ὁ
 βασιλεὺς εἶπε· Θαυμάζω τὴν ἀναισχυντίαν σου, Ζαμ-
 βρῆ. Σὺ εἶπας, σχολαζέτωσαν οἱ λόγοι καὶ ἔργοις
 ἀγωνιζέσθω, οὗτος δὲ ὑπισχνεῖται ποιῆσαι ὅπερ σὺ
 λέγεις παντελῶς εἶναι ἀδύνατον. Ὡστε δίκαιόν ἐστιν
 ὁμολογῆσαι σε τοῦτον εἶναι Θεὸν ἀληθῆ τὸν νεκροῦς
 ἀναστῆσαι δυνάμενον, ἐκείνον δὲ πλάνον καὶ διά-
 βολον τὸν ἀποκτείναντα καὶ ζωοποιῆσαι μὴ δυνάμε-
 νον. Τότε ὁ Σαμβρῆς ὤμοσε λέγων· Ἐὰν Σίλβεστρος
 τὸν νεκρὸν ταῦρον ἀναστήτη, πάντες τὸν Ἰουδαϊκὸν
 καταλείψαντες νόμον πρὸς τὴν τῶν Χριστιανῶν αὐ-
 τομολήσομεν πίστιν. Ὁ δὲ μακάριος Σίλβεστρος
 ἐκτείνας ἐπὶ πολὺ τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ
 μετὰ δακρύων εὐχὴν ποιήσας, πρὸς τὸν ταῦρον ἀπελ-
 θῶν εἶπε φωνῇ μεγάλῃ· Ἐγὼ, Δέσποτά μου Ἰησοῦ
 Χριστῆ, τὸ πανάγιον ὄνομά σου ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ
 πάντων, ἵνα μᾶλλον ὁ λαὸς οὗτος ὅτι διαβόλου μὲν
 ὄνομα ἐφόνευσε τὸν ταῦρον, τοῦ δὲ ζωοποιῶ καὶ
 φανερωτάτου σου ὀνόματος ἐπικλήσει ἐζωοποιήσῃ.
 Καὶ πλησιάζας τῷ ταύρῳ λέγει μετὰ κραυγῆς με-
 γάλῃ· Ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃν οἱ παρά-
 νομοι Ἰουδαῖοι ἐσταύρωσαν ἐπὶ Μοντίου Πιλάτου,
 ἀνάστηθι μετὰ σεμνότητος. Καὶ παρευθὺς ὁ ταῦρος
 ὄλον ἑκπτόν κίνησας ἀνέστη. Καὶ λύσας αὐτοῦ τὰ

atque 493 æterne, Silvestrum, quem a nemine
 vinci potuisse dicebas, ego Dei omnipotentis auxilio
 vici. Justum ergo est non permitti ei multa loquendi
 longum spatium. Semper enim inaudita commini-
 scens, Deo adversa dicendi finem nullam facit;
 suaque loquacitate imperio tuo molestus est. Et
 Augustus respondit : Nomen omnipotentis Dei
 ejusque invocatio omnium vitæ et salutis consulit.
 Itaque tu etiam, siquidem a Deo es, taurum in
 vitam revoca : tum credemus te divinitus victoriam
 consecutum. Quod si hoc præstare nequeas, in
 promptu est diabolicis præstigiis te usum fuisse.
 Sed et Silvester : Audi, inquit, Judæe, veritatem
 ex tuis libris propositam. In Deuteronomio Deus
 fatur : « Videte, videte, quod ego sum, et extra me
 non Deus. Ego interficiam et vitæ reddam, ego
 feriam idemque sanabo⁹⁴. » Itaque tempestive invo-
 catus necat, tempestive invocatus rursus in vitam
 restituit. Proinde in alleram aurem tauri nomen
 Dei inclama ; et si is revixerit, fidem verbis tuis
 adhibebimus. Zambres : Nonne dixi, optime impe-
 rator, verbis Silvestrum a nemine vinci posse ?
 Jube igitur eum non verbis sed facto aliquo sua
 comprobare nobis. Silvester : Vis ergo, Judæe, ut
 ego invocando nomine Domini mei Jesu Christi
 taurum excitem ? Zambres : Id non efficies, ne si
 alis quidem subvoles. Imperator : Tuam, o Zam-
 bres, 494 impudentiam miror. Petisti ut verbis
 omissis certamen facturum institueretur. Jam Sil-
 vester promittit id se facturum, quod tu fieri non
 posse contendis. Par est ergo te confiteri hunc
 esse verum Deum, qui mortuos in vitam reducere
 valet, hunc autem impostorem esse et diabolum,
 qui necat et vitam reddere non potest. Tum Zam-
 bres juravit : Siquidem Silvester taurum excitabit
 a morte, universi Judaica lege deserta Christianam
 amplectemur fidem. At beatus Silvester, manibus
 aliquamdiu in cælum intentis, et cum lacrymis
 precatus, ad taurum adit, magna voce ait : Ego,
 Domine mi Jesu Christe. coram omnibus sanctis-
 simum tuum nomen invoco, ut universi intelligant
 taurum hunc a diabolo necatum, invocato tuo
 vivificio et illustrissimo nomine in vitam reductum
 esse. Simul propius taurum assistens alta voce
 inclamavit. In nomine Jesu Christi, quem impii
 Judæi opera Pontii Pilati in crucem egerunt, surge
 cum majestate. Illico taurus totum corpus commo-
 vens surrexit. Quem Silvester vinculis solutum
 abire unde venerat et inter eundem neminem
 lædere jussit. Hoc tam ingens miraculum Judæi
 cernentes, eoque perculti, statim se ad pedes beati
 Silvestri universi abjecerunt, ac sanctum bap-
 tismum eum flagitaverunt. Ipsa quoque felicissima
 regina Helena ad pedes Silvestri accidit, locumque
 sibi prænitentiæ 495 concedi petiit. Eo facto ve-
 hementer gavisus est imperator Christi amans
 beatissimaque Augusta et totus populus, universi-

⁹⁴ Deut. xxxii, 39.

que per duas horas vociferati sunt: Magnus est Deus Christianorum. Ita ab omnibus admirabilis est prædicatus Christianorum Deus hujusque minister beatus Silvester. Eadem hora suis præcibus sanctus papa multos a dæmonum vexatione liberavit; multique alii morbi sanati sunt vi Domini nostri Jesu Christi, magnifice per suos agentis sanctos. Baptizata autem Judaica multitudine magnum fuit Romæ et in tota vicinia gaudium.

τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ, ὥστε ἐπὶ ὥρας δύο κράζειν ἅπαντας· Μέγας ὁ θεὸς τῶν Χριστιανῶν. Καὶ οὕτως ἐθαυμαστώθη ὑπὸ πάντων ὁ θεὸς τῶν Χριστιανῶν καὶ ὁ τούτου θεράπων ἅγιος Σιλβέστρος. Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ πολλοὶ δαιμονῶντες ἐθεραπεύθησαν δι' εὐχῶν τοῦ ἁγίου πάπα, καὶ ἄλλα δὲ πάθη πολλὰ καὶ νόσοι ἐκαθαρίσθησαν τῇ δυνάμει τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἐνδοξαζομένου ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ. Τοῦ δὲ πλῆθους τῶν Ἰουδαίων βαπτισθέντος μεγάλη χάρᾳ γέγονεν ἐν πάσῃ τῇ Ρώμῃ καὶ τῇ περιχώρῳ αὐτῆς.

Anno imperii Constantini 14 et 15 Licinius B Tῷ ἰδ' καὶ ἰε' ἔτει Δικίνιος ἤρξθη κατὰ Χριστιανῶν διωγμὸν κινεῖν, λήθην λαθῶν τῶν προγεγονότων συνθηκῶν. Τοῦτον διὰ γραμμῶν νοθετῶν ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἀποστήναι τῆς κακίας οὐκ ἔπεισε.

Annis 16, 17 et 18 res contra impium Arium gesta est, concilliumque sacrum primum ex toto terrarum orbe collectorum, quæ œcumenica nominant Græci, Nicææ, a 318 sanctis ac Dei spiritu plenis Patribus celebratum, Arium ejusque sectatores proscripsit. Tunc imperator etiam eos qui Judæorum more Pascha celebrabant, opera sanctissimi Cordubæ episcopi inhibuit; et Constantem filium suum Cæsarem designatum in Gallias misit. Ipse isto tempore recordatus sibi quondam prope Romam in somnis a Domino mandatum uti eo loco, quem ipse ei esset indicaturus, C 496 Dei genetrici urbem conderet, dum regiones istas et loca contemplatur, Thessalonicam venit. Quo loco delectatus, biennium ibi commoratus, urbem magnificis templis, balneis et aquæductibus exornavit. Sed, peste ingruente, eam relinquens, inde Chalcedonem Bithyniæ urbem se contulit; eamque solo prostratam a Persis inveniens instaurare aggressus est. Statim autem aquilæ lapides fabris ereptos ad urbem Byzantium projecerunt. Id cum sæpenumero fieret omniumque animos suspensos teneret, quidam regionum ministrorum, Euphratas nomine, explicavit rem, nempe Deum ibi velle urbem suæ Matri condi. Imperator statim trajecit eo; cumque locum inspexisset et probasset, Euphratam operi præficit, magnis copiis opibusque instructum. Ipse in Persas proficiscitur. Ibi cum in hostium manus devenisset, divina providentia procurante eas effugit, ac ad Byzantium

Δεσρὰ ὁ ἅγιος Σιλβέστρος ἀπέλυσε αὐτὸν, λέγων Πορεύου ὅθεν ἤλθες, μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀδικήσας. Ὅπερ μέγα θαῦμα Ἰουδαῖοι θεασάμενοι καὶ σφόδρα καταπλαγέντες αὐτίκα προσέπεσον εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἁγίου Σιλβέστρου πάντες, αἰτούμενοι τὸ ἅγιον βάπτισμα. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ μακαριωτάτη βασιλεία Ἑλένη προσπεσοῦσα τοῖς ποσὶ τοῦ ἁγίου Σιλβέστρου παρεκαλεῖτο τόπον αὐτῇ μετανοίας παρασχεθῆναι. Καὶ τούτου γενομένου ἐχάρη μεγάλως ὁ τε φιλόχριστος βασιλεὺς καὶ ἡ μακαριωτάτη Λύγουστα καὶ πᾶν

Τῷ ἰδ' καὶ ἰε' ἔτει Δικίνιος ἤρξθη κατὰ Χριστιανῶν διωγμὸν κινεῖν, λήθην λαθῶν τῶν προγεγονότων συνθηκῶν. Τοῦτον διὰ γραμμῶν νοθετῶν ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἀποστήναι τῆς κακίας οὐκ ἔπεισε.

[P. 283] Tῷ ἰδ' καὶ ἰε' ἔτει τὰ κατὰ Ἀρείου τοῦ δυσσεβοῦς ἐπράχθη, καὶ ἡ ἐν Νικαίᾳ πρώτη ἁγία καὶ οἰκουμένη κὴ συνοδος τῶν τριακοσίων δεκαοκτώ ἁγίων θεοφόρων Πατέρων ἐγένετο, ἥτις τὸν Ἄρειον καὶ τοὺς ὁμόφρονας αὐτοῦ ἀνεθεμάτισεν. Ἐν τούτῳ καὶ τοὺς Ἰουδαϊκῶς τὸ Πάσχα ἑορτάζοντας διὰ τοῦ δσιωτάτου ἐπισκόπου Κοδρούβης (80) ἐπίστρεψε· καὶ Κώνσταντα τὸν υἱὸν αὐτοῦ προβαλόμενος Καίσαρα εἰς Γαλλίας ἀπέστειλεν. Ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις εἰς μνήμην ἔρχεται τοῦ γενομένου πλησίον Ρώμης ὑπὸ τοῦ Κυρίου πρὸς αὐτὸν κατὰ τοὺς ὕπνους προστάγματος, ὅπερ ἦν λέγοντος οἰκοδομησῆσαι τῇ θεοτόκῳ πόλιν (81) ἐν ᾗ τόπῳ αὐτὸς ὑποδείξω σοι. Καὶ δὴ τὰ κατὰ χώραν καὶ τόπους ἐρευνησάν τῃ Θεσσαλονικῇ ἐπιβαίνειν, καὶ τῷ τόπῳ ὁρσεθεῖς δυσὶ χρόνοις ἐκεῖ διατρίβει. Ναοὺς τε θαυμαστούς καὶ λουτρὰ καὶ ὕδατων εἰσαγωγὰς κατασκευασάμενος· ὡς εἶδε λοιμὸν ἐπιγενόμενον, ταύτην μὲν καταλιμπάνει, ἐπὶ δὲ τὴν Βιθυνῶν Χαλκηδὼνα ἔρχεται, ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐξηραρισμένην εὐρῶν ἀνοικοδομῆν ἤρξατο. Καὶ εὐθέως ἀετοὶ τοὺς τῶν τεχνιτῶν λίθους ἀρπάζοντες τῷ Βυζαντίῳ προσέβριπτον· Τούτου δὲ πολλῶς γενομένου ὑπὸ πάντων διαπορουμένου, εἰς τῶν ὑπηρετουμένων τῷ βασιλεῖ Εὐφρατᾶς λεγόμενος διεσάφησεν ὡς ἐκεῖ φίλον ἔστι τῷ θεῷ τῇ Μητρὶ αὐτοῦ κτισθῆναι πόλιν. Εὐθέως οὖν διαπεράσας, καὶ τὸν τόπον κατιδὼν καὶ ἀποδεξάμενος, τὸν Εὐφρατᾶν ἐπιστάτην τοῦ ἔργου καταλιμπάνει μετὰ βαρείας δυνάμεως καὶ πλοῦτου πολλοῦ. Καὶ αὐτὸς βασιλεὺς κατὰ Περσῶν ἀποδημεῖ. Ἐνθα

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(80) Scribe, Κοδρούβης. Loquitur de Osio Cordubæ episcopo, viro magnæ isto tempore auctoritatis, ut ex Eusebio et reliquis scriptoribus ecclesiasticis notum est. Vide hac de re Socratem 1, 7 et 9, Sozom. 1, 16, Theodoritum 1, XVI. — Κοδρούβης. Theophanes quoque vice Κοδρούβης, juxta receptum a Græcis modernis litteras transponendi morem. Sic καρδίαν et ἀμύγαλα loco

καρδίαν et ἀμύγαλα pronuntiant et scribunt. GOAR.

(81) Hinc ut Deiparæ dicata θεοτόκου πόλις quandoque, sicut et Κωνσταντινούπολις legitur. Ita Menæum 2 Maii, cujus anniversario die redeunte per totum Orientem celebrantur encænna, quorum historiam festi ejusdem Synaxariam exhibet, et Zonaras commemorat in Constantino. GOAR.

ὅη καὶ κρατηθεὶς Θεοῦ προνοίᾳ τὰς τουτων ἀποδι-
δράσκει χεῖρας καὶ πρὸς τὸ Βυζάντιον ἐπαναστρέφει,
Ὁ μέντοι Εὐφρατᾶς τοὺς κανάλους ὑπονόμους
κατασκευάσας καὶ πάσας πηγὰς ὑδάτων ἀναστρομώ-
σας τῶν τειγῶν ἤρξατο καὶ πάλιν οἱ Πέρσαι κατὰ
Ῥωμανίας. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῷ Εὐφρατᾷ περὶ ναοῦ
κτίσεως προστάξας αὐτὸς καὶ περὶ ἐνοικίσεως
προσέβηκε. Καὶ τοὺς δακρυλοῦς ἐκάστου τῶν πρώ-
των ἀρχόντων ἀναλαβόμενος, οἴκους δειμάμενος
περιφανεῖς τὰς γυναῖκας αὐτῶν μετὰ τῶν παίδων
καὶ πάντων τῶν ὑπ' αὐτοὺς εἰς τὴν βασιλίδαν ἀνήγαγεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς πάλιν ἐπὶ Πέρσας ἐκστρατεύει.
καὶ τοῦτους τροπώσάμενος πάλιν ὑπέστρεψε.

Τῷ ἰρ' ἔτει ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος Θεωρῶν Δικί-
νιον μανικώτερον κατὰ τῶν Χριστιανῶν τῷ διωγμῷ
χρῶμενον καὶ ἐπιβουλὴν κατὰ τοῦ εὐεργέτου μελε-
τῶντα, ὀπλίζεται κατ' αὐτοῦ διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσ-
σης. Ἐνδeka δὲ καὶ ὀκτώ μηνσὶ (82) τοῦ πολέμου
μεταξὺ Κωνσταντίνου καὶ Λικινίου ἱσταμένου, ὡς
πόλεμος κατὰ τὴν Βιθυνίαν ἐκροτήθη, ζῶν ὁ ἀλιτή-
ριος συλλαμβάνεται ἐν Χρυσοπόλει, [P. 284] καὶ εἰς
Θεσσαλονίκην ἐκπεμπεται φρουρεῖσθαι, πρότερον
μέντοι ἐν γῆ Φιλίππου πόλει πολέμησας καὶ
ἤττηθείς. Ὡς δὲ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐπέμφοθι, καὶ
πάλιν ἐκέλευε νεωτερίζειν ἔμελλε βαρβάρους μισθοί-
μενος, τοῦτον διὰ ξίφος ἀποτμηθῆναι (83) ὁ βασι-
λεὺς κελεύει καὶ εὐτὼ λοιπὸν τελείας ἀπύλαυσε
γολήνης τὰ πράγματα. Τότε καθιστᾷ Κωνσταντῖνος
τοὺς ἰδίους παιδᾶς: Καίσαρας, καὶ Κυριακὰς πρὸς
ἐπιστροφὴν τῶν ἔθνῶν κατὰ τόπους εἰς τιμὴν τοῦ
Θεοῦ ποιᾷ.

Τῷ κ' ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ Κωνσταντίνου
πληρωθεὶς τῆς πόλεως ἐθεματίσθη (84) ὑπὸ
Οὐάλεντος ἀστρονόμου, ἐν τῇ μ' ἡμέρᾳ τῶν ἐγκα-
νίων αὐτῆς, ἐκ προστάξεως τοῦ βασιλέως Κωνσταν-
τίνου, μηνὶ Μαΐου α', ἡμέρᾳ β', ἰνδίκτω γ' (85),
ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου 5838. Περιέχει δὲ τὸ
ἄλλο συμπέρασμα ἔτη χλς'. Τούτῳ τῷ ἔτει καὶ
Κρίσπος ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου Χριστιανὸς ἐκοιμήθη.
καὶ Ἑλένη ἡ μήτηρ τοῦ βασιλέως στεφθεῖσα δι'
ὀπτασίας εἰς τὸ Ἱεροσόλυμα ἀπέρχεται, καὶ τοὺς

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(82) Sane ex historia hujus belli liquet fuisse
diuiurnum. Quot autem confectum mensibus fue-
rit, non satis apparet. In Græco undecim et octo
mensibus durasse dicitur, numero satis insolenti,
nisi forte primum undecim mensibus belligeratum
et post, rupto fœdere, rebellio facta et octo men-
sibus oppressa sit. XVI.

(83) Ἀποτμηθῆναι, nimirum τὴν κεφαλὴν, si
quidem verbum recte habet: nam occisum fuisse
simpliciter tradunt reliqui. Κυριακὰς verti templa,
suppleto nomine οἰκίας. Nosrum kirchen inde
esse deductum multo est probabilius quam ec-
clesia. — XVI. Intellige οἰκίας, a Latinis dominica
vocatas; quæ κυριακὰ quoque in neutro scribuntur.
GOAR.

(84) Θέμα juxta modernorum usum explicamus
legionem, provinciam, ædificium, positionem. Hinc
quæ questellarum errantium sicut et fixarum ordo,
cælorum situs, siderum mansiones, ut aiunt, et
eorumdem ad sese respectus θέμα, Zonaræ θε-
μάτιον nuncupatur, quod alii trito sermone vo-
cant horoscopium, cujus si tibi figuram com-

A reversus est. Euphratas canalibus subterraneis
paratis omnes fontes obstruxit murosque cepit
moliri. Rursus Persis in Romaniam impressionem
facientibus, imperator Euphratæ de templi struc-
tura demandato negotio ipse etiam de frequentanda
hominibus urbe curam gessit. Nam domibus magni-
ficis exstructis annulos primarii cujusque viri
recepit, eorumque uxores, liberos ac totas familias
497 in regiam urbem traduxit. Ipse rursus in
Persas expeditionem fecit, iisque pulsus rediit.

Anno sui imperii 19 Constantinus, Licinium
videns Christianos insanius vexare ac sibi quoque
B benefactori suo insidiari, contra eum terra mar-
que bellum paravit. Id bellum cum durasset an-
num atque octo menses, tandemque in Bithyniam
delatum esset ibi flagitiosus ille Licinius in urbe
Chrysopoli captus Thessalonicamque in custo-
diam datus est. Et quidem prius Philippis, ac
deinde Adrianopoli rebellarat victusque fuerat.
Verum ut Thessalonicæ etiam Barbaros mercede
conducere novasque res eum moliri Constantinus
sensit, gladio ei caput amputari jussit. Ita demum
perfecte omnia fuerunt pacata. Tum c Constantinus
suos filios Cæsares designat, et ad convertendos
ad Christianam religionem populos passim in ho-
norem Dei templa ponit.

C Anno vicesimo imperii Constantini urbs absoluta,
ejusque thema jussu imperatoris a Valente astro-
nomo descriptum est, octavo feriarum dedicationis
die, qui fuit Mail undecimus, septimanæ secundus,
indictione tertia, anno a mundi origine 5838.
Continet autem tota complexio annos 696. Eo anno
Crispus Constantini filius, Christianus vita decessit.
Et Helena mater imperatoris in somnio admo-
nitio Hierosolymam proficiscitur; ibique sacris
locis detectis venerandam crucem invenit,

posueris, θεματόζειν Cedreni verbo diceris.
GOAR.

D (85) Quod in codice meo ante γ' signum est, eo
signo notari indictionem (ἐπινέμωσιν) deprehendi
ex Justiniani anno undecimo, ubi agitur de magni
templi instauratione, et Zonaras perspicue indic-
tionem pro hoc signo habet. Quod et aliis locis
observabit attentus lector. Porro autem ad verbum
omnia reddidi, ne quis temeritatis me accusaret.
Apud Zonaram est, annos 696 duraturam Cpo-
lim prædixisse Valentem, idque ex themate seu
positu siderum in natali urbis eum indicasse. Hinc
verba Nostri potes intelligere. Quod de morte Crispi
dicitur, menda non videtur vacare. Constat ex hi-
storicis eum falso a noverca Fausta delatum crimi-
ne quasi pudicitiam ejus tentasset, capite dam-
natum fuisse. Et quid sibi velit στεφθεῖσα δι' ὀπτα-
σίας, non satis liquet. Vide Nicephor. viii, 29. Et
quod obscure ac concise Noster de Armeniis et
Teridate referi, intelliges ex eodem c. xxxv. De
Persis idem prolixè cap. sequenti, ubi Usthazanes
dicitur qui nostro Οὐθάζαδ. XVI.

498 omniaque restituit, et templa iis locis ædificavit ac splendide exornavit. Eo tempore Constantinus ædem S. Sophiæ, id est Sapientiæ, et S. Irenæ, id est Pacis, et SS. Apostolorum, tum beatorum Mocii, et Agathonici, et copiarum præfecti in Anaplo et Sosthenio exstruxit; ubi etiam miraculose audivit divinarum vocum omina atque vidit. Jussit etiam Græcorum simulacris dedicata fana destrui, eorumque reditus templis Christianorum a se ædificatis addidit. Hoc imperatore multi populi Christianam religionem amplexi sunt, Cellarum et Gallorum occidentalium, tum Indi interiores Iberesque et Armenii, Teridate ejus rei principe. Tunc enim Gregorius magnus, Armeniæ magnæ episcopus, ex terribili isto lacu eductus ad regem Teridatem accessit, et universa Armenia in Christi fidem concessit; nec non Persæ, Simeone episcopo eos docente. Sed et Uthaxadus eunuchus, Saporis Persarum regis pædagogus, ob Christianæ religionis confessionem capitali est affectus supplicio.

Constantinus porro, cum ei philosophi Græci exprobrarent quod religionem innovasset, quemdam philosophorum ad disputandum de fide cum Alexandro episcopo produxit. Erat is Alexander homo divinus, cæterum indoctus. Is cum philosophum videret garrientem, Impero, inquit, tibi in nomine Jesu Christi, veri Dei, ut sileas neque loquaris. Adhuc 499 ea Alexandro dicente, philosophus obmutuit verbumque facere nequivit. Ea tempestate in Campania urbes 13 terræ motu prostratæ sunt; tantusque fuit solis defectus ut meridie stellæ viderentur. Et in Melitena omnis generis angues exstiterunt, qui se invicem pugnando necaverunt, ex iisque gravis ea in regione est obortus fetor. Judæos quoque rursus tumultuantes, ac templum ædificare conantes, Constantinus ultus est, atque dispersit.

Beata autem Helena Hierosolymis domum reversa, cum filio multa de Christiana pietate mandasset, vitam finiit anno ætatis 80; sepultaque est in templo Apostolorum. Beata ista mulier omnibus ornata virtutibus, Christi imitatione etiam animi demissione usa est cum erga omnes homines tum maxime eos qui solitariam vitam agunt. Nam virgines cogens et in toris collocans, ipsa eis ancillæ in morem ministrabat, cibos apponens et pocula porrigens manibusque earum aquam affundens. Ita et inclytum suum filium instituebat, uti fastu vacaret virtutisque exacte laudabili studeret, Dominoque cum metu et tremore serviret. Atque is matris præceptis accurate parens centuplum protulit fructum.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(86) Xylander copiarum præfecti vertit. Quarum? Rectius dixisset, cælestis militiæ principis, id est

Α ἀγίου τοπούς φανερώσαα καὶ τὸν τίμιον σταυρὸν εὐρούσα πάντα ἀνέστησε, καὶ ναοὺς οἰκοδομήσαα ἐν αὐτοῖς περιφανῶς τούτους ἐκαλλώπισεν. Ἐν τούτοις τοῖς καιροῖς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας, καὶ τῆς Ἁγίας Ἐιρήνης, καὶ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ τοῦ Ἁγίου Μωκίου, καὶ τοῦ Ἁγίου Ἀγαθονίκου, καὶ τοῦ ἀρχιστρατήγου (86) ἐν τῷ Ἀνάπλω καὶ Σωσθενίῳ, ἔθηκα καὶ θείας ἀμφὰς θαυμαστῶς ἤκουσέ τε καὶ θεάσατο ὁ φιλόχριστος βασιλεὺς, ἐφοδόμησε. Τοὺς δὲ τῶν Ἑλλήνων ἐδωλικῶς ναοὺς προσέταξε καταλύεσθαι καὶ ἐκκλησίας οἰκοδομείσθαι, καὶ τὰς τούτων προσόδους αὐταῖς δωρεῖσθαι. Ἐπὶ τούτου τοῦ βασιλέως πολλὰ τῶν ἔθνῶν τὸν Χριστιανισμὸν προσεδέξαντο, ἀπὸ τε Κελτῶν καὶ Γαλατῶν τῶν ἐσπερίων· ἀλλὰ καὶ Ἰνδοὶ οἱ ἐνδοτέρω, Ἰβηρὲς τε καὶ Ἀρμένιοι ἀρχὴν ἐκ Τηριδάτου λαβόντες. Τότε γὰρ ὁ μέγας Γρηγόριος ὁ τῆς μεγάλης Ἀρμενίας ἐκ τοῦ φοβεροῦ λάκκου ἐκείνου ἐκέβληται καὶ κατὰ τὸν βασιλέα Τηριδάτην γίνεται, καὶ ἡ πᾶσα Ἀρμενία εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ πίστιν μετατίθεται. Καὶ Πέρσαι ὁμοίως ἐπὶ Σιμεῶν ἐπισκόπου. Ἄλλὰ καὶ Οὐβαξῆδ' εὐνοῦχος παιδαγωγὸς Σαπώρου ἐμαρτύρησεν.

Οὗτος ὁ μέγας βασιλεὺς ὑπὸ φιλοσόφων Ἑλλήνων ὀνειδιζόμενος ὡς νεωτερίζων τὴν θρησκείαν, ἕνα τῶν φιλοσόφων αὐτῶν παρέστησε διαλεχθῆναι Ἀλεξάνδρῳ τῷ ἐπισκόπῳ περὶ τῆς πίστεως. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος θεῖος μὲν ἦν ἀνὴρ, λόγων δὲ ἀπειροσ. Ὡς οὖν εἶδε τὸν φιλόσοφον γλωσσαλοῦντα, εἶπεν· Ἐπιτάττω σοι ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν σιωπῆν καὶ μὴ φθῆγγεσθαι. Καὶ ἅμα τῷ λόγῳ ἐφοιμώθη καὶ γέγονεν ἄλλος. Τότε [P. 285] σεισμὸς γέγονε τηλικούτος ἐν Καμπανίᾳ ὡς ἰγ' πόλεις πεσεῖν, καὶ ἡλίου ἐκλειψίς τοιαύτη ὡς ἀστέραις φανῆναι ἐν ἡμέρᾳ. Τότε καὶ ὄφειον παντοῖον γένος ἐπὶ τὴν Μελιτηνὴν φανῆναι· οἱ καὶ μαχεσάμενοι κατέκτειναν ἑαυτοὺς, ὡς καὶ τὴν χώραν ἐποχέσαι. Καὶ Ἰουδαίους περὶ τὴν οἰκοδομήν τοῦ ναοῦ πάλιν στασιάζοντας Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας τιμωρησάμενος διεσκόπισεν.

Ἡ δὲ μακαρία Ἐλένη, ἐξ Ἱεροσολύμων ἐπανελθούσα, καὶ πολλὰ τῷ υἱῷ αὐτῆς καὶ βασιλεῖ περὶ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ἐντελεσμένη, ἐτελεύτησεν ἔτων π' καὶ ἐτάφη ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Πίστις τοίνυν ἡ μακαρία ἀρεταῖς κεκοσμημένη εἶχε καὶ τὴν χριστομίμητον ταπεινοφροσύνην πρὸς πάντας μὲν, ἐξαιρέτως δὲ πρὸς τοὺς μισίζοντας. Συνάγουσα γὰρ παρθένους καὶ ἐπὶ στιβάδων κατακλίνουσα αὐτῇ δι' ἑαυτῆς καθυπόρρει, ὄψο παραθεῖσα καὶ κίλικας ὀρέγουσα καὶ ὕδωρ ταῖς χερσὶν αὐτῶν ἐπιχέουσα, θεραπείνης ἔργον ἐπλήρου. Οὕτω δὲ καὶ τὸν αἰμύνηστον υἱὸν αὐτῆς ἐξεκίδευσεν ἄτυφον ἔχειν φρόνημα, ἀρετῆς καὶ πολιτείας ἀκριβοῦς ἐπιμελεῖσθαι, δουλεύειν δὲ τῷ Κυρίῳ μετὰ φόβου καὶ τρόμου· ὃς φυλάττων ἀκριβῶς τὰς αὐτῆς ἐντολάς ἐκατονταπλασίως.

Michaelis archangeli. Antiquam exinde erga beatos spiritus devotionem collige. GOAR.

Τῷ κ' ἔτει γέγονεν ἡ ἀγία καὶ οἰκουμένηκῃ Ἀ πρώτη σύνοδος ἐν Νικαίᾳ, συνελθόντων τῶν ἀγίων τῆς Πατέρων. Ἦς ἠγοῦντο Σιλβέστρου πάπα Ῥώμης τοποτηρηταί. Βίτων καὶ Βικεντίων πρεσβύτεροι, Μητροφάνης τοῦ Βυζαντίου, Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρείας, Εὐστάθιος Ἀντιοχείας, Μπακάριος Ἱεροσολύμων, κατὰ Ἀρείου πρεσβυτέρου γεγονότος Ἀλεξανδρείας, βλασφημοῦντος τὸν Θεὸν Λόγον κτίσμα καὶ ἑτεροοῦσιον τοῦ Πατρὸς, καὶ ὅτι ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν δοξάζοντος, Ὅν καθελοῦσα ἀνεθεμάτισε σὺν τοῖς ὁμόφροσιν αὐτοῦ, τὸν δὲ Υἱὸν ὁμοοῦσιον καὶ συναρχον (87) τῷ Πατρὶ καὶ Θεὸν ἀληθινὸν καὶ Κτίστην πάντων ἔδοξμάτισε. Μετὰ γοῦν τὸ συναθροισθῆναι πάντας τοὺς ῥηθέντας τῆς Πατρὸς ἐν Νικαίᾳ δημοσίοις ὀχλήμασιν, ἀφίκετο καὶ ὁ βασιλεὺς ἐφιέμενος ἰδεῖν τὴν πληθὺν τῶν ἀρχιερέων. Καὶ δὴ οἶκον μέγιστον ἐν τοῖς βασιλείοις κατασκευάσας θρόνους πολλοὺς ἐν αὐτῷ τεθῆναι προσέταξε, καὶ οὕτως εἰσελεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς ἐπέτρεψε. Ἐσχατος δὲ σὺν ὀλίγοις εἰσελθὼν καὶ αὐτὸς, καὶ στὰς ἐν τῷ μέσῳ, προετρέψατο πάντας καθῆσαι. Ἐτα θρόνου μικροῦ θεέντος κελευσθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἐκάθισεν ἔσχατος πάντων· τοσαύτη τις εὐλάβεια καὶ αἰδῶς τῶν ἀνδρῶν κατεῖχε τὸν βασιλέα. Καὶ οἱ μὲν τοῖς ἀνθεῖς τῶν ἐγκωμίων τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ στεφανώσαντες τὴν περὶ τὰ θεῖα [P. 586] σπουδῆν εὐλογίαις ἡμείψαντο· ὁ δὲ τοὺς περὶ τῆς ὁμοιοῦσας καὶ συμφωνίας προσαγωγῶν λόγους πολλοὺς μὲν ἐπιλοφρονήσατο καὶ λόγοις καὶ δώροις, πολλὰς δὲ στιβάδας προστάξας εὐτρεπισθῆναι ἐπὶ τὸ αὐτὸ πάντας ἐστίασε, τοὺς μὲν ἀξιολογώτερος ὁμοτραπέζους λαβῶν, τοὺς δὲ λοιποὺς εἰς τὰς ἄλλας τραπέζας διεῖλε. Θεασάμενος δὲ τινὰς τοὺς δεξιὸς ἀφθαλμοὺς ἐκκεκρυμένους, καὶ μαθὼν ὡς ὑπὸ Διοκλετιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ διὰ τὴν εἰς Χριστὸν ὁμολογίαν τοῦτο πεπόνθασι, τὰ χεῖλη τοῖς τραύμασι προσενήνοχε κατασπαζόμενος, ἐκκύσειν ἐκεῖθεν εὐλογίαν τῷ φιλήματι· πιστεύων· οὕτως ἦν ὁ θαυμάσιος ἀνὴρ ἐκεῖνος εὐλαβεῖα καὶ πίστει καὶ μετριοφροσύνῃ λελαμπρυσμένος. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἐπίσκοποι πάντες καὶ ὁ βασιλεὺς εἰς ἓνα τόπον συνελθόντες καλοῦσι τὸν Ἀρείον σὺν τοῖς ὁμόφροσιν αὐτοῦ εἰς τὴν σύνοδον, ἐπιτρέποντες αὐτῷ συστῆναι τοῖς οἰκείοις δόγμασιν. Ἦν δὲ τὰ δόγματα τοῦ ἀσεβοῦς καὶ τρισκατάρτου Ἀρείου ταῦτα. Οὐκ αἰεὶ ὁ Θεὸς Πατὴρ ἦν, ἀλλ' ἦν ὅτε Θεὸς Πατὴρ οὐκ ἦν. Οὐκ αἰεὶ ἦν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, ἀλλ' ἐξ οὐκ ὄντων γέγονεν· ὁ γὰρ ὢν Θεὸς τὸν μὴ ὄντα ἐκ τοῦ μὴ ὄντος πεποίηκε. Διὸ ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν κτίσμα γὰρ ἐστὶ καὶποίημα ὁ Υἱὸς. Οὕτε δὲ ὁμοίως ἐστὶν ὁ Υἱὸς τῷ Πατρὶ κατ' οὐσίαν. Οὕτε δὴ ἀληθινὸς καὶ φύσει τοῦ Πατρὸς Λόγος ἐστίν, οὕτε ἀληθινὴ σοφία αὐτοῦ ἐστίν· ἀλλ' εἰς μὲν τῶν ποιημάτων καὶ γεννητός ἐστι, καταχρηστικῶς δὲ λέγεται· Λόγος καὶ σοφία, γενόμενος καὶ αὐτὸς τῷ ἰδίῳ τοῦ Θεοῦ Ἀλόγῳ καὶ ἐν τῷ Θεῳ σοφίᾳ,

Anno Constantini vicesimo sanctum primumque œcumenicum concilium Nicææ actum fuit, congregatis eo 318 sanctis Patribus. Præfuerunt ei Silvestri Romani papæ locum tenentes Viton et Vicentius 500 presbyteri, Metrophanes Byzantii, Alexander Alexandria, Eustathius Antiochiæ, Macarius Hierosolymæ episcopi. Actum contra Arium, qui Alexandræ presbyter fuerat, impieque pronuntiabat Verbum Dei creaturam neque ejusdem cum Patre essentiæ esse, ac fuisse tempus quo Verbum non fuerit. Eum concilium cum sectatoribus ejus proscribens, decrevit Filium esse ejusdem cum Patre essentiæ, similiterque principio carere, et esse verum Deum atque omnium Conditorum. Cum Nicæam 318 isti Patres publicis vehiculis pervenissent, eodem etiam imperator se contulit, cupiens videre eam summorum pontificum multitudinem. Domum in regia amplissimam positam solis adornari inque eam Patres convenire jussit. Ipse cum paucis postremus intravit, inque medio astitit, ac considerare Patres mandavit, jussuque eorum posita sella ultimus omnium sedit; tantum imperator Patribus reverentiæ ac honoris deferebat. Ac Patres quidem floribus laudationem caput imperatoris coronantes, faustis comprecationibus studium ejus rerum sacrum compescerunt. Imperator, habita oratione, qua eos ad concordiam et unanimitatem exhortaretur, multos ipsorum verbis ac muneribus prosecutus, multos toros parari jussit, omnesque ad unum convivium vocavit, ita ut præstantiores suæ mensæ adhiberet, reliquos in cæteras mensas distribueret. Videns autem quibusdam oculum dextrum esse erutum, accipiensque 501 id eos a Diocletiano et Maximiano passos quod Christum essent confessi, cicatrices eorum labiis admotis deosculatus est, sperans osculis inde se felicitatem hausturum: tantum fuit in isto imperatore fidei, observantiæ erga sanctos et modestiæ. Postridie episcopi universi et imperator in unum locum collecti Arium ad se vocant in concilium cum suis sectatoribus, eique suas opiniones asserendi potestatem faciunt. Hæc autem erant impii atque exsecrandi Arii decreta. Deus non semper fuit Pater, sed fuit cum Deus non esset Pater. Non semper fuit Verbum Dei, sed ex eo quod nihil erat, creatum est: Deus enim qui erat, is Deum qui non erat, ex nihilo creavit. Aliquando igitur Verbum non fuit: nam Filius creatura est, et res effecta. Neque vero quod ad essentiæ attinet, Filius Patri similis est; neque genuinum et naturæ ejusdem cum Patre Verbum est, neque vera ejus sapientia. Sed Verbum est de numero creaturarum genitum: improprie autem Verbum et sapientia dicitur, cum ipsum quoque conditum sit a proprio Dei Verbo et sapientia quæ in Deo est, qua a Deo omnia et Ver-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(87) An ita Filius, sicut Pater ἀναρχος, non ita, sed Filius quoque ἀναρχος, quia licet principium

originis, non temporis tamen aut creationis agnoscit. Gregorius Theologus. GOAR.

bum quoque ipsum facta sunt. Ideo Verbum etiam mutabile est ac naturæ alterabilis, sicuti omnia ratione prædita; alienumque est Verbum a Dei substantia, ab eaque distinctum. Neque videre potest Patrem Filium, neque perfecte et præcise eum cognoscere neque videre potest. Nam suam ipsius quoque substantiam non novit, quomodo sit Filius. Propter nos enim factus est, ut Deus nos ipsius tanquam instrumenti opera crearet, neque omnino exstitisset nisi Deus nos facere voluisset. Interrogatus etiam Arius a quodam, possetne Verbum mutari, quomodo diabolus est mutatus, non veritus est affirmare posse id mutari: esse enim mutabilis naturæ utpote genitum et creatum.

Cæterum miraculum eo in concilio factum jure prætermitti silentio non potest. Novitate decreti imperatoris moti convenerant ad concilium philosophi oratoresque artis disserendi peritissimi. Inter eos quidam erat Græcus in omnium admiratione, et ad cujus disputationes magna hominum accederet multitudo. Neque enim cum confutare valebant episcopi, cum et facillime quibusvis objectionibus occurreret, et argute dissolveret proposita, instarque anguillæ comprehendi nequiret, sed cum maxime videretur constrictus, elaboretur ac validius instaret adversario: tanta in eo erat ingenii vis, verborumque copia et volubilitas linguæ, Deus tamen tunc ostendit regnum suum non verbis sed potestate niti. Quidam enim de sanctis, nomine Spyridon, episcopus Trimithuntius, simplicissimo ingenio ac disserendi rudis, petiit sibi cum philosopho isto disputandi locum concedi; nihilque moralis Patres, qui ejus ruditatem et simplicitatem scientes prohibebant, aggressus eum: In nomine, inquit, Jesu Christi, audi, philosophe, veritatis decreta. Unicus est Deus, qui cælum et terram creavit, et hominem ex terra finxit, et reliqua omnia tam quæ visum fugiunt quam quæ in oculis incurrunt, Verbo Spirituque suo condidit. Hujus Verbum nos scimus Filium Dei esse, ideoque adoramus, credentes nostræ salutis causa eum postremo tempore ex Virgine natum, supplicio, morte atque in vitam reditu suo humanum genus liberasse; eumdemque speramus rediturum, justeque universos judicaturum. Credisne hæc, philosophe? Ille vero, veluti si nunquam disputare didicisset, muti instar obticuit, hoc unum fatus; Mihi quoque ita res habere videtur. Tum senex Spyridon: Ergo, inquit, surge, et me ad templum sequere, ibi tesseram fidei hujus accepturus. Philosophus autem versus ad discipulos suos: Audite, ait: Quandiu res verbis agebatur, dicta dictis opposui, arteque disserendi objecta refutavi. Postquam autem pro verbis vis quædam ex ore hujus senis exivit, nihil adversus vim verba valere: non enim potest homo resistere Deo. Itaque si quis vestrum ita potest intelligere uti ego, is in Christum credat, mecumque senem hunc sequatur, cujus ore Deus

Α ἐν ἡ καὶ τὰ πάντα καὶ αὐτὸν πεποίηκεν ὁ Θεός. Διὸ καὶ τρεπτός ἐστι καὶ ἀλλοιωτός τὴν φύσιν, ὡς καὶ πάντα τὰ λογικά. Ἐένος τε καὶ ἀλλότριος καὶ ἀπεσχοινισμένος ἐστὶν ὁ Λόγος τῆς Θεοῦ οὐσίας, καὶ ἀόρατος ὁ Πατὴρ τῷ Υἱῷ. Οὐτε γὰρ τελείως καὶ ἀκριβῶς γινώσκει ὁ Λόγος τὸν Πατέρα, οὔτε τελείως αὐτὸν ὁρᾶν δύναται. Καὶ γὰρ ἐαυτοῦ τὴν οὐσίαν οὐκ οἶδεν ὡς Υἱός ἐστι· δι' ἡμᾶς γὰρ πεποίηται, ἵνα ἡμᾶς δι' αὐτοῦ ὡς δι' ὄργανου κτίσῃ ὁ Θεός· καὶ οὐκ ἂν ὑπέσθη, εἰ μὴ ἡμᾶς ἠθέλησεν ὁ Θεὸς ποιῆσαι. Ἡρώτησεν οὖν τις αὐτοὺς εἰ δύναται ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος τραπῆναι, ὡς ἐτράπη ὁ διάβολος· καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν εἰπεῖν, ὅτι Ναί, δύναται τραπῆναι· τρεπτῆς γὰρ ἐστὶ φύσεως, γεννητός καὶ κτιστός ὑπάρχων.

Β Ἀλλὰ τὸ νατὰ τὴν σύνοδον γεγονὸς θαῦμα οὐ δίκαιον σιωπῇ παραπέμψαι. Πρὸς γὰρ τὸ παράδοξον τοῦ βασιλικῆς διατάγματος καὶ φιλόσοφοι καὶ ῥήτορες ἐν τῇ συνόδῳ παρήσαν, διαλεκτικῆς ἐμπειρότατοι· ἐν οἷς ὑπῆρχέ τις Ἕλληγ παρὰ πάντων αὐτὸς θαυμαζόμενος, ὥστε μεγάλην ἀκρόασιν ἐκ τῆς συμβολῆς γενέσθαι πλήθους ἐπισυντρέχοντος. Οὐδὲ γὰρ οἷοί τε ἦσαν οἱ ἐπίσκοποι τὸν φιλόσοφον τε καὶ ῥήτορα περιτρέψαι· τέως διαλεγόμενος, [Ρ. 287] ἐτι πᾶσι τοῖς ἐπαγομένοις ῥᾶστα προσεφέρετο, ἐπιλύων εὐφυῶς τὰ προτεινόμενα καὶ δίκην ἐγγέλλων ἀκατάσχετος εὐρισκόμενος. Ἐν οἷς γὰρ ἐδόκει συνῆχθαι, διολισθαίνων ἐπικρατεστέρως ἀντεφέρετο τῇ τῶν νοημάτων δεινότητι καὶ ῥημάτων εὐγλωττία τε καὶ στωμυλία. Ἀλλ' ἵνα δεῖξῃ ὁ Θεὸς ὅτι οὐκ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει, ἀνθρωπὸς τις ἐκ τῶν ἁγίων ὀνόματι Σπυρίδων, ἐπίσκοπος Τριμιθούτων, ἀπλούστατος δὲ τὴν φύσιν καὶ ἰδιώτης τὸν λόγον, αἰτεῖται χώραν αὐτῷ δοθῆναι διαλέξεως πρὸς τὸν φιλόσοφον. Οἱ δὲ Πατέρες τὸ ἀπλοῦν τε καὶ ἰδιωτικὸν τοῦ ἀνδρὸς εἰδότες ἐκώλυον αὐτόν. Τοῦ δὲ μὴ ἀνεχομένου, πρόσσεισι τῷ ἀνδρὶ καὶ φησὶν· Ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀκουσον, ὦ φιλόσοφε, τὰ τῆς ἀληθείας δόγματα. Θεὸς εἰς ἐστίν, ὁ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ποιήσας, ὁ καὶ ἀνθρωπον ἐκ γῆς διαπλάσας, καὶ τὰ ὁρατὰ πάντα καὶ ἀόρατα τῷ Λόγῳ αὐτοῦ καὶ τῷ Πνεύματι συστησάμενος. Τοῦτον τὸν Λόγον ἡμεῖς Υἱὸν Θεοῦ εἰδότες προσκυνούμεν, πιστεύοντες διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐπ' ἐσχάτων ἐκ τῆς Παρθένου τεχθῆναι, καὶ διὰ σταυροῦ καὶ θανάτου καὶ ἀναστάσεως ἡλευθερωκέναι τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων· ὃν καὶ ἐλπίζομεν ἐλθόντα πάλιν κρίναι πάντας ἐν δικαιοσύνῃ. Πιστεύεις τοῦτοις, φιλόσοφε;

Γ Ὁ δὲ, ὡς ἂν τις μηδέποτε πείραν λόγων ἔχων εἰς ἀντίθεσιν, ἀπηνεώθη, καὶ ὡς κωφὸς καὶ ἄλαλος ἀποσιωπήσας τοῦτο μόνον ἐφθέγγετο, ὅτι Κάμοι ταῦτα οὕτως ἔχειν δοκεῖ. Καὶ ὁ γέρων φησὶν· Οὐκοῦν ἀναστὰς ἀκολούθει μοι πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ λήψῃ τὸ σημεῖον τῆς πίστεως ταύτης. Ὁ δὲ φιλόσοφος, ἐπιστραφεὶς λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Ἀκούσατε, ὦ ἄνδρες· Ἔως ὅτε λόγων ἐποιούμην σπουδῆν, λόγους λόγοις ἀντετίθουν καὶ τὰ προτεινόμενα τέχνη τοῦ λέγειν ἀνέτρεπον. Ὅτε δὲ ἀντὶ λόγων δυνάμις τις ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ στόματος τοῦδε

τοῦ γέροντος, οὐκ ἴσχυσαν οἱ λόγοι τῆ δυνάμει ἀντιτάξασθαι· οὐδὲ γὰρ οἷός τε ἐστὶν ἄνθρωπος ἀντιστῆνα· Θεῷ. Διὰ τοι τοῦτο εἴ τις ὑμῶν δύναται συνίεναι ὡς κἀγὼ, πιστεύσει εἰς τὸν Χριστὸν, καὶ ἀκολουθεῖτω σὺν ἔμοι τῷ γέροντι τούτῳ, ἐν ᾧ ἐλάκησεν ὁ Θεός. Τοῦτῳ οὖν τῷ τρόπῳ γενόμενος ὁ φιλόσοφος Χριστιανὸς ἔχαιρεν ἡττηθεὶς ὑπὸ τοῦ γέροντος.

Παρῆν δὲ τῆνικαῦτα καὶ ὁ θεῖος Παφνούτιος καὶ τερατουργὸς καὶ ὁμολογητῆς, οὗ τὸν δεξιὸν ὀφθαλμὸν Μαξιμιανὸς ἐξώρυξεν. Ὅς τῆς συνόδου κωνονίσαι (88) θελούσης ὥστε κληρικὸν μὴ συνέρχεσθαι γυναικὶ πρὸς γάμον, ὡς βαρὺν τὸν λόγον ἀνέτρεψε, καὶ μόνοις ἐπισκόποις ἐτύπωσε τοῦτο παραφυλάττεσθαι.

Μετὰ γοῦν πολλῆν τῆς σκέψεως ἀκριβείαν ἔδοξε πᾶσιν ὁμοῦ δεῖν ὀρίσασθαι τὸ ὁμοούσιον ἐπὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, τουτέστι τῆς αὐτῆς οὐσίας καὶ φύσεως τῷ Πατρὶ καὶ τὸν Υἱὸν ὁμολογεῖν. Ἦν [P. 288] δὴ καὶ κατὰ κράτος καὶ συμφώνως ἐδεβιάωσαν, παρὲξ Ἀρείου τοῦ ἀσεβοῦς καὶ ἐτέρων ἕξ ὁμοφρόνων αὐτῷ, οὓς ἀναθεματισθέντας ὑπὸ τῶν θείων τῆ Πατέρων ὁ βασιλεὺς ἐξώρυξε.

Μετὰ δὲ ταῦτα φιλαπεχθήμονες ἄνδρες κατὰ τινων ἐπισκόπων ἐγγραφοὺς ἐπέδωκαν τῷ Βασιλεῖ κατηγορίας. Ὁ δὲ ταύτας δεξάμενος καὶ δεσμήσας καὶ τῷ δακτυλίῳ σημηνάμενος ἐκέλευσε φυλάττεσθαι. Εἶτα πρὸς εἰρήνην αὐτοὺς καὶ ὁμόνοιαν συμβιβάσας ταύτας ἐνώπιον πάντων κατέκαυσεν, ὄρκῳ πληροφορήσας αὐτοὺς μηδὲν ἀναγνώναι τῶν ἐν αὐτοῖς γεγραμμένων. Οὐδὲ γὰρ ἔφη χρῆναι τὰ πλημμελήματα τῶν ἱερέων δῖλα γενέσθαι τοῖς πολλοῖς, ἵνα μὴ σκανδάλου πρόφασιν ἐντεῦθεν λαμβάνοντες ἀδειῶς ἀμαρτάνουσιν. Ἐγὼ δὲ εἰ αὐτόπτης ἐγενόμην ἐπισκόπου γάμον ἀλλότριον διορύττοντος, συνεκάλυφα ἂν τῆ πορφυρίδι μου ταύτῃ τὸ παρανόμως γινόμενον, ὡς ἂν μὴ βλάβῃς τοὺς θεωμένους τῶν δρωμένων ἢ ὄψις. Οὕτω τοίνυν τοὺς μὲν εὖ λέγοντας ἀνακηρύττων, τοὺς δὲ ἀντιλέγοντας παρακλητικῶς εἰς ὁμόνοιαν ἐλαύνων, τοὺς πάντας ὁμογνώμονας καὶ ὁμοδόξους τοῖς ἀμφισβητούμενοις ἅπασι κατέστησε. Καὶ οὕτω παραινέσας πάντας, καὶ πολλῆς τιμῆς τε καὶ δωρεᾶς ἀξιώσας, ἕκαστον παρηγγύησε καταλαβεῖν τὴν ἰδίαν ποίμνην. Ἐτύπωσε δὲ καὶ τὸ ἅγιον Πάσχα ἐορτάζειν ἡμᾶς κατὰ τὴν νῦν κρατούσαν συνήθειαν· τινὲς γὰρ τῶν πρώην κατὰ τὴν ἰδίᾳ τῆς σελήνης ἐώρταζον.

Μετὰ δὲ τινὰ χρόνον ὑπὸ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Κωνσταντίας παρακληθεὶς ἀνῆκε τὸν Ἀρείον ἀπὸ τῆς ἐξορίας ὡς δῆθεν μετανήσαντα. Οὗ παραγενομένου, καὶ ἐρωτηθέντος ὑπὸ τοῦ βασιλέως εἰ στοιχεῖ τοῖς ὄροις καὶ τῇ ἐκθίσει τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου, παρευθὺ κατέθετο πιστεύειν οὕτως. Ὁ δὲ θαυμάσας ὄρκον ἐπήνεγκε μὴ φρονεῖν ἐναντὶ τῆ συνόδου· καὶ τοῦτο ποιήσας ἀπέλυσεν αὐτὸν εἰρηκῶς αὐτῷ. Εἰ μὲν ὀρθή σου ἐστὶν ἡ πίστις, λαλῶς ὡμοσας· εἰ δὲ ἀσεβής καὶ διεστραμμένη, κρίναι Κύριος ὁ Θεὸς τὰ

A est locutus. Hoc modo philosophus Christianam pietatem amplexus se a sene isto victum gavisus est.

Interfuit ei concilio etiam divinus Paphnutius, mirificus homo et confessor, cui Maximianus dextrum eruerat oculum. Is, cum vellet concilium **504** discernere ut clerici nuptiis abstinerent, eam sententiam ut duram refutavit, auctorque fuit ut cœlibatus solis injungeretur episcopis.

Re accuratissime examinata, ea fuit omnium sententia, veram fidem statuere Filium consubstantialem, hoc est ejusdem cum Patre essentiā atque nature. Eam sententiam firmiter omnes atque uno ore approbarunt, excepto impio Ario et sex aliis cum eo sentientibus. Quos a divinis 318 Patribus proscriptos imperator exsulare jussit.

Secundum hæc, cum inimicitiarum serendarum studiosi homines scriptas contra episcopos quosdam accusationes imperatori tradidissent, is eas acceptas colligavit suoque annulo obsignatas aservari jussit. Postea discordiis pacificatione sua sublatis, eas accusationes in conspectu omnium cremavit, juramento fidem faciens nihil se in iis scriptum legisse. Non enim, dicebat, debent sacerdotum delicta multitudini exponi, ne homines inde offensæ sumpta occasione sine metu peccent. Ego si meis oculis viderem ab episcopo adulterium committi, vel purpura mea vellem flagitium obtegere, ne ejus conspectus alios læderet. Ita tum imperator eos qui recte sentirent victores prædicans, veritati repugnantes placido ad consentiendum adhortans effecit uti universi de rebus controversis idem sentirent. Atque ita collaudatos omnes honoribus **505** ac donis prosecutus ad suum singulos gregem redire jussit. Constituit etiam ut sacrum Pascha eo, quo nunc receptum est, modo celebraretur: ante enim quidam 14 luna id agebant.

Aliquanto post tempore, suasu Constantiæ filiæ suæ, Arium ab exilio domum redire passus est, resipuisse eum putans. Arius reversus ab imperatore est interrogatus anne decreto et expositioni concilii Nicæni staret. Statimque hoc ille affirmavit. Quod admiratus imperator juramento adactum, non dissentire ab eo concilio, dimisit, ita fatus: Si quidem recta est fides tua, bene jurasti: sin impia et perversa, celeriter in te Deus statuat. Proinde Constantinus a magno etiam Athanasio postulat

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(88) *Canone edito statuere.* Padnutii dicto, cui velut fabulæ alii, Cedrenus ut historiæ verissimæ perhibet testimonium. GOAR.

ut eum veluti qui resipisset reciperet; et cum id recusaret quippe Arii perversitatem perspiciens, fidem adhibens Arianorum calumniis, quibus Athanasium impetebant, episcopatu ejecit. Neque id mirum fuit. Saep enim etiam divini homines, calumnias piis intentatas re non explorata admittentes, a vero aberraverunt piosque injuriis ac damnis affecerunt. Quomodo etiam divinus homo Davidus a servo Siba deceptus, qui falso Memphibosthum dominum suum deferebat quasi is Absalomi partibus se addixisset, facultates domino injuste eripuit servoque mancipavit. Quare oportet magna cum attentione animi atque deliberatione **506** crimina explorare, neque temere accusatoribus credere, utcunque ii fide digni habeantur. In quam sententiam Nicodemus quoque injustos Judæos graviter objurgat, inquit, Numnam leges vestræ aliquem indicta causa et non explorata re damnant⁹⁵? Nimirum et profani philosophi idem perspicue docent, ita præcipientes: Si causam controversia disceptat, suspendatur. Si judicium, probationes explorentur. Si questiones, id quod æquum est præscribatur, terminus definiatur, scripta rata sint; quæ scita sunt, ea facto impleantur. Ita omnis tollatur contentio, rursusque amicitia obtineat. Tum in apostolicis constitutionibus divinum Verbum sic mandat: Judex esto vacuus personarum reputationis, qui neque divitem revereatur aut aduletur æquo amplius, neque pauperi parcat. Scriptum est enim: Non respicias ad potentis dignitatem, neque miseraberis pauperem in judicio. Dei enim judicium juste justitiam persequetur; neque justo quidquam injustum probabitur. Non ergo leviter credendum est quibusvis criminationibus re non explorata. Fieri enim potest ut odio aut invidia aliquis impulsus fratrem falso criminetur, sicut Susannam duo senes et Josephum Ægyptia mulier. Tu ergo, homo Dei, hujusmodi ne prompte admiseris, ne insontem occidas et intericias justum, neque donis te ad necandum corrumpi sinas: nam munera excæcant oculos justorum, et justis sermonibus **507** efficiunt. Si ergo nullam cujusquam personæ rationem habentes judicia obitis, deprehendetis eum qui falso crimine proximum suum oppugnavit; eumque calumniæ convictum eo malo afficietis, quod ille alteri molitus fuit; malitiosumque tolletis e medio, qui quantum in ipso fuit, auribus judicis occupatis fratrem necavit. Scriptum est enim: Qui sanguinem fuderit, eum proprio sanguine luat. Neque omnino unius hominum testimonium contra alium, utcunque fide digni, pro certo habendum est. Duorum enim, inquit Dominus, aut trium testium ore quævis res confirmanda est. Quod si ergo difficile est id quod justum sit invenire, adhuc difficilius inventum tueri, nemo judicium præcipitare debet. Tunc autem recte sine justitiæ servantur, cum causæ judicium,

⁹⁵ Joan. vii, 51.

κατὰ σε θάττον. Ταύτη τοι καὶ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον εἰς κοινωνίαν αὐτὸν δέξασθαι παρεκελεύσατο ὡς ἄτε μετανοήσαντα. Τοῦ δὲ μὴ καταδεχομένου, γινώσκοντος ἀκριβῶς τὴν Ἀρείου δυστροπίαν, ἐξορίζει τοῦ θρόνου τὸν ἅγιον, πιστεύσας καὶ τὰς κατ' αὐτοῦ γενομένας ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν λοιδορίας. Καὶ οὐ θαῦμα πολλάκις γὰρ καὶ θεῖοι ἄνδρες κατὰ τινῶν εὐσεδῶν διαβολὴν ἀκρίτως παραδεξάμενοι παρετράπησαν τῆς ἀληθείας καὶ τοὺς εὐσεβεῖς περιέβλαψάν τε καὶ παρελύπησαν, ὡς περ οὖν καὶ ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ ἐξᾶπατηθεὶς ὑπὸ τοῦ οἰκέτου Σιβά, κατὰ τοῦ δεσπότου Μεμφιβοσθῆ ψευδηγοῦντος ὡς ὅτι τὰ τοῦ τυράννου Ἀβεσαλώμ φρονεῖ τοῦτον περιέβλαψε καὶ τῶν ἰδίων ἀποστερήσας. [P. 289] τῷ οἰκέτῃ προσεκλήρωσεν. Ὅθεν χρὴ μετὰ πολλῆς ἀκριβείας τε καὶ σκέψεως ἐρευνᾶν τὰς κατηγορίας, καὶ μὴ ὡς ἔτυχε πιστεύειν τοῖς κατηγοροῦσι, κἂν ἄγαν ὧσιν ἀξιόπιστοι. Διὸ δὴ καὶ Νικόδημος πρὸς τοὺς παρόνους Ἰουδαίους καταφορικῶς τε καὶ ἔντροπικῶς ἔφη· Μὴ ὁ νόμος ὑμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον, ἔάν μὴ ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ πρῶτον καὶ γινῶ τί ποιεῖ; Ἀμέλει γέ τοι καὶ οἱ τῶν ἔξω σοφοὶ τοῦτο προδήλως ὑπεμφαίνοντες οὕτω φασίν· Εἰ μὲν ἀμφιβιθῆσις κρίνει, ἀναρτάσθω, εἰ δὲ κρίσις, τοὺς ἐλέγχους βασανίζετω, εἰ δὲ βάσανος, τὸ δέον ὀρίζετω· ὁ δὲ ὅρος γεγράφθω, τὰ δὲ γεγραμμένα κυρούσθω, τὰ δὲ κυρωθέντα βεβαιούστω τοῖς ἔργοις, καὶ πᾶσα ἀψιμαχία οἰχέσθω, καὶ πάλιν φιλία χορεβίτω. Καὶ ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς διατάξεσιν ὁ θεὸς Ἀλόγος οὕτως φησίν· Ἔστω δὲ ὁ κριτὴς ἀπροσωπολήπτως, μήτε πλούσιον ἐντροπέμενος ἢ κολακεύων παρὰ τὸ προσῆκον, μήτε πένητος φειδόμενος. Οὐ λήψῃ γὰρ, φησί, πρόσωπον δυνάτου, καὶ πένητα οὐκ ἐλεήσει ἐν κρίσει. Ὅτι τοῦ θεοῦ ἡ κρίσις δικαίως τὸ δίκαιον διώξεται, καὶ οὐκ ἀρέσῃ τῷ δικαίῳ οὐδὲν ἄδικον. Ὅθεν οὐ δεῖ πιστεύειν ὡς ἔτυχε τοῖς κατηγοροῦσιν ἀκρίτως καὶ ἀβασανίστως. Ἐγχωρεῖ γὰρ τινὰς καὶ διὰ ζῆλον ἢ φθόνον κατὰ τινος ἀδελφοῦ ἐνστήσασθαι ψευδηγορίαν, ὡς οἱ δύο πρεσβύτεροι κατὰ Σωσάνης καὶ ἡ Αἰγυπτία ἐπὶ τοῦ Ἰωσήφ. Σὺ οὖν ὡς θεοῦ ἄνθρωπος τὰ τοιαῦτα μὴ προχείρως παραδέχου, καὶ μὴ ἀνέλης τὸν ἀθῶον, καὶ μὴ ἀποκτείνῃς τὸν δίκαιον, οὐδὲ λήψῃ δῶρα ψυχὴν πατάξαι· τὰ γὰρ δῶρα ἐκτυφλοῦσιν ὀφθαλμοὺς σοφῶν καὶ λυμαίνονται ῥήματα δίκαια. Εἰ οὖν ἀπροσωπολήπτως κρίνετε, ἐπιγνώσεσθε τὸν κατηγοροῦντα κατὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ μαρτυρίαν ψευδοῦ καὶ ἀποδείξαντες αὐτὸν συκοφάντην, ποιήσατε αὐτῷ καθ' ὃν τρόπον ἐπονηρόσατο ποιῆσαι τῷ πλησίον, καὶ ἐξαρεῖνε τὸν πονηρὸν ἐκ μέσου ὑμῶν. Ὅσον γὰρ ἐπ' αὐτῷ, ἐφόνευσε τὸν ἀδελφόν, προκαταλαβὼν τὰ ὠτα τοῦ κριτοῦ. Γέγραπται γάρ· Ὁ ἐκχέων αἷμα ἀνθρώπου, ἀντὶ τοῦ αἵματος ἐκείνου ἐκχυθήσεται τὸ αἷμα αὐτοῦ. Ἀλλὰ μὴ δὲ εἰς παραδεχέσθω μαρτυρῶν κατὰ τινος, κἂν λίαν ἢ ἀξιόπιστος. Ἐπὶ στόματος γὰρ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων πᾶν ῥῆμα βεβαιωθήσεται. εἶπεν ὁ Κύριος. Εἰ

τοίνυν τὸ μὲν εὐρεῖν τὸ δίκαιον ἔργον, τὸ δὲ μὴ διά-
φθειρειν ἔργωδέτερον ἐπειδὴν εὐρεθῆ, οὐ δεῖ ἐπιβ-
ρίπτειν ἑαυτὸν τινα τῷ κρίνειν. Τότε γοῦν ὀρθῶς
δρος τῆς δικαιοσύνης σώζεται, ὅταν τῇ μὲν αἰτίᾳ ἡ κρίσις ὁ ἔλεγχος, τῷ δὲ ἐλέγχῳ ἡ ψῆφος ἡ πρὸς ποιότη-
τοῦ ἀμπεριζήματος τὴν τιμωρίαν ὀρίζουσα.

[P. 290] Ἰστέον τοίνυν ὡς ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ
περὶ τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ζωοποιῦ Τριάδος
μυστικῶς ἢ διδασκαλίᾳ ἐγκατέσπαρται, ὡς καὶ Φί-
λων καίτοι γε Ἰουδαῖον ἄνδρα ὑπάρχοντα καὶ ζη-
λωτὴν, δι' ὧν καταλέλοιπε συγγραμμάτων, ἀπομά-
χεσθαι τῇ οἰκείᾳ θρησκείᾳ. Βασανίζων γὰρ τὸ εἴρη-
μένον, Ἐν εἰκόني Θεοῦ ἐποίησα τὴν ἄνθρωπον,
ἠναγκάσθη ὑπὸ τῆς ἀληθείας καὶ ἐξεβιάσθη καὶ τὸν
τοῦ Θεοῦ Λόγον θεολογήσαι. Τί γὰρ εἰ καὶ δεύτερον
τὸν συναΐδιον Λόγον τῷ Πατρὶ καὶ ἀριθμοῦ καὶ
χρόνων ἀνώτερον ὄντα καλεῖ, τῆς ἀληθείας μὴ ἐρ-
ικνούμενος; Ὅμως ἔνοιαν ἔσχε καὶ ἑτέρου προσ-
ώπου. Οὐκ ἐνταῦθα δὴ μόνον ἔπαθε τοῦτο, ἀλλὰ καὶ
τὸ Θεὸς καὶ τὸ Κύριος ἐρμηνεύσαι πειρώμενος τῆς
βασιλικωτάτης Τριάδος ἔνοιαν ἔσχε. Φάσκων γὰρ
ὅτι εἰς ἑστὶν ὁ Θεός, οὐ πρὸς τὸν ἀριθμὸν κατέδραμα
τῆς μονάδος, ἀλλὰ πρὸς τὸ μυστήριον τῆς ἀγίας
Τριάδος τὸ τῶν μὲν πάντη διαίρετῶν ἐνικώτερον,
τῶν δὲ ὄντως μοναδικῶν ἀφθονώτερον. Καὶ οὕτω
κατὰ κράτος εἶλεν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν ὡς ἀναγκα-
σθῆναι διαβῆναι τοῦτο φάναι καὶ ἐν γράμμασι κα-
ταλεῖψαι. Δύο μὲν γὰρ εἶπε τὰς τοῦ ὄντος δυάμας,
ὧν ἡ μὲν ποιητικὴ καὶ εὐεργετικὴ φύσει καλεῖται
Θεός, ἡ δὲ βασιλικὴ καὶ τιμωρητικὴ Κύριος· οὐ
πρόβριον βαίνων τοῦ φήσαντος· Χριστὸς Θεοῦ δύναμις
καὶ Θεοῦ σοφία· δύναμις οὐκ ἀνυπόστατος, ἀλλ' ἐν-
υπόστατος, καὶ παντοδύναμος, καὶ ὑποστάσεως δη-
μιουργός, καὶ ἰσοσθενής ἐκείνου οὐ δύναμις ἑστὶ.
Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς Φίλων περὶ Θεοῦ θεάματος, οὐ
εἶδε Μωϋσῆς ἐν τῇ βίατῳ, ἐκφράζων ἔφη· Θέημα
ἐκπληκτικώτατον. Ἔτα ὀρᾷ μετ' ὀλίγον κατὰ μέσον
τῆς φλογὸς μαρφορὴν τινα περικαλλεστάτην, ἐμπερῆ
οὐδέν! τῶν ὀρατῶν, θεοειδέστατον ἄγαλμα, φῶς αὐ-
γοειδέστερον τοῦ πυρὸς ἀπαστράπτουσαν· ἦν ἐάν τις
ὑπετόπησεν εἰκόνα τοῦ ὄντος εἶναι, καλῶς ὑπέλιθη-
φεν. Εἰ δὲ τις περὶ τῆς εἰκόνης ἀκριβῶς μαθεῖν
βούλεται, ἀκουέτω Παύλου λέγοντος περὶ τοῦ Γίου·
« Ὅς ἑστὶν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου. » Οὐκοῦν
κακεινός θεολογίας ὀρθοδόξου ἄπτεται· Μὴ γὰρ τὴν
ἀκριβείαν ζητεῖ παρά τοῦ δυνηθέντος ὅπως διὰ σύν-
εσιν εἰλικρινῆ κατοπτεῦσαι τὴν ἀλήθειαν καὶ τῇ ἰδίᾳ
θρησκείᾳ ἀπομάχεσθαι. Ἄλλ' ἐκεῖνο ἐννοεῖ, ὅτι εἰς
ἐν πρόσωπον οὐ συνέκλεισε τὴν θεολογίαν, ὡς οἱ
ἀπαίδευτοι καὶ κακόσχολοι τῶν Ἰουδαίων καθιγγοῦνται
προλήψει τινὶ κατεχόμενοι δογματίζουσιν. Οὐκ ἐκ
τούτων δὲ μόνων πληκτικωτάτων ὄντων εἰς ταύτην
προήλθη, ὡς γε ἡγοῦμαι, τὴν ἔνοιαν, ἀλλὰ καὶ ἐκ
τοῦ· « Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέρων καὶ
καθ' ὁμοίωσιν· » καὶ ἐκ τοῦ, « Ἐβρεξε Κύριος πῦρ
παρὰ Κυρίου· » καὶ ἐκ τοῦ, « Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ
μου, Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, » καὶ ἐκ [P. 291] τοῦ « Ὅτι
ἐν σοὶ ὁ Θεός, καὶ σὺ εἶ ὁ Θεός. » Τοὺς γὰρ λέγοντας

⁹⁶ Coloss. 1, 15.

PATRUL. GR. CXXI.

A judicio probationes, probationibus sententia. Fla-
gittii qualitati respondentem pœnam infligens suc-
cedit.

Sciendum porro est etiam in Veteri Testamento
de sacra consubstantiali et vivifica Trinitate doctri-
nam arcane dispersam esse, idque adeo ut Philo
etiam, tametsi Judæus et Judaicæ religionis studio-
sissimus, in suis tamen commentariis quos poste-
ritati reliquit suam ipsius religionem oppugnet.
Expendens enim illud dictum, Ad imaginem Dei
hominem condidi, vi veritatis eo est compulsus ut
non potuerit non etiam Verbum Dei asserere. Quid
enim refert, quod in eo veritatem non est assecu-
tus, dum Verbum Patre numero et tempore pœster-
ius scribit? 508 Saltem in alterius per-
notitiam pervenit. Neque illud ipsum tantummodo
movit, sed et vocabula Deus ac Dominus inter re-
tari conatus regiissimam Trinitatem agnovit. Cum
enim dixisset unum esse Deum, non ad unitatis
numerum, sed ad sancti ternionis confugit myste-
rium; qui ad unitatis naturam propius accedit
quam ea quæ omnino dividi possunt, et uberior
tamen est quam quæ prorsus sunt solitaria. Tanta
autem vi animus ejus ista sententia occupavit, ut
eam palam profiteri ac scriptam quoque relinquere
coactus fuerit. Duas enim ait esse ejus quod est
facultates, quarum altera effectrix et benefica na-
tura Deus appelletur, altera regia et ultrix Dominus.
C Quod ejus dictum non procul abest ab eo quod in
Scriptura Christus Dei potentia et sapientia Dei
dicitur, potentia scilicet seu facultas non carens
substantia, sed substantialis, omnipotens ac sub-
stantiarum effectrix, ejusdemque cum eo potentia
cujus est facultas. Rursus idem Philo spectaculum
explicans quod in rubo Moses vidit, ita loquitur :
Spectaculum vidit quam maxime terribile. Cernit
paulo post in medio flammæ quamdam pulcherri-
mam formam, nullus visibilis rei similem, simula-
crum divinæ speciei admodum conforme, lucem ni-
mirum quæ ipsa flamma splendidius effulgebat ;
quam si quis imaginem ejus qui est arbitretur,
is recte judicaverit. Qua de imagine si quis
exacte vult cognoscere, is audiat Paulum sic de
Filio loquentem : « Qui est invisibilis Dei imago⁹⁶. »
Neque 509 vero Philo veracis theologię
decreta assecutus est ; neque est cur ab eo
tantam perfectionem requiras, ut putes eum sin-
cera intelligentia perspicere veritatem potuisse et
suam religionem abjicere. Sed hoc considera, quod
disputationem de Deo non ad unicam astrinxit
personam, sicut indocti ac male feriati Judæorum
magistri faciunt, a majoribus per manus traditam
opinionem sectantes. Neque hæc ego tantum,
quanquam plurimum habeant momenti, censeo
Philoni causam ita sentiendi præbuisse, sed etiam
hæc : « Faciamus hominem ad imaginem et si-

16

militudinem nostram ⁹⁷ ; » item : « Pluit Dominus ignem a Domino ⁹⁸ ; » et : « Dixit Dominus Domino meo, Sede a dextris meis ⁹⁹ ; » et : « Quoniam in te Deus est, et tu es Deus. » Eos enim qui dicunt Deum infinitis modis esse sanctum, audentque in alium quam de Trinitate sensum interpretari illud : « Sanctus, sanctus, sanctus Dominus ! » ; eos hæc dicta aperte refellunt : « Quæsiui faciem tuam, faciem tuam, Domine, requiram : ne avertas faciem tuam a me ¹. » Nisi enim auctor his verbis mystice sanctam Trinitatem indicasset, merito supervacaneorum verborum inculcationis damnari posset. Neque in hoc tantum (arbitror enim apertius adhuc dictum aliquid proferendum), sed et in hoc : « Sacrificium laudis Domino exhibe, ac vota tua Altissimo persolve, invoca me tempore ærumnarum tuarum, et eruam te, **510** ac prædicabis me ². » Nam si hic Trinitas non aperte prædicaretur, ita fuerat dicendum, Sacrificium laudis Domino exhibe, ac vota tua Altissimo persolve ; et invoca eum cum premeris, et eruet te, ac prædicabis eum. Sed non hoc modo, verum ita ut retuli vates locutus est.

Perspicue enim his et aliis multis locis Vetus Testamentum exprimit se imperium non uni personæ attribueri, sed tribus substantiis. quarum unica sit natura et eadem essentia, ut Judæorum de unica persona non sanam sententiam traderet. Atque Judæos quidem Sabellius videtur secutus, nisi forte dum multitudinem deorum Græcicam exagitat, nimium æqualitati Filii ac Patris intentus ad opinionem de unica persona prolapsus fuit. Græcorum sectatores deprehensus est fuisse Arium et Eunomium, qui ex discrimine personarum diversas essentias absurde intulerunt. Quodsi quis roget cur non ab initio statim hæc manifesto fuerint indicata, responderim, iis qui scienter audirent, demonstrationem istam atque doctrinam fuisse apprime perspicuam, ut etiam sapienti visum fuit Philoni. Quod autem ista obscurius promulgata sunt, cogitandum est vatis, cum Judæis ad multitudinem deorum statuendam proclivibus leges præscriberent, non consultum visum fuisse differentiam personarum commemorare, ne ii diversas etiam naturas personarum opinantes ad falsam religionem desciscerent, sed potius ab initio statim edocti unum esse mundi Dominum, paulatim deinde de personis doctrina instruerentur, quæ ipsa ad unitatem naturæ redit. Ita quæ unitatis numero de Deo dicuntur, unitatem naturæ confirmant : quæ eum numerum **511** excedunt, proprietates personarum in una essentia comprehensarum indicant. Diversas enim in Deitate naturas statuere Græcum est, unicam personam Judaicum : cæterum sanctam et unam essentia Trinitatem diducere in tres personas hasque in unam naturam recolligere, rectissimum est et vera sententia. His in summa addo, rerum naturam excedentium demonstrationes naturales non posse ubique dari. Nam tametsi Verbum Dei vera caro factum est, non tamen nudus

δτι μυριάκις ἔστις ἅγιος ὁ Θεός, καὶ τὸ Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος παρερμηνεύσται τολμῶντας, λαμπρῶς ἐλέγχει τὸ « Ἐξεζήτησα τὸ πρόσωπον σου, τὸ πρόσωπόν σου, Κύριε, ζήτησω, μὴ ἀποτρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ. » Εἰ μὴ γὰρ τὴν ἁγίαν ἀνεκήρυττε μυστικῶς Τριάδα ὁ φράσας, περιτολογίας δίκαιος ἂν εἴη ἀπαιτηθῆναι δίκην. Οὐ μόνον δὲ ἐν τούτῳ (χρῆναι γὰρ οἶμαι ἐπὶ σαφέστερον ὀρμηταίῳ ρητόν). ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ, « Θῦσον τῷ Θεῷ θυσίως ἀνέσσεως, καὶ ἀπόδος τῷ Ὑψίστῳ τὰς εὐχὰς σου, καὶ ἐπικάλειτά με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου, καὶ ἐξελοῦμαί σε καὶ δοξάσεις με. » Εἰ μὴ γὰρ ἡ Τριάς ἐνταῦθα σαφῶς ἐκηρύττετο, ἔδει ῥηθῆναι. Θῦσον τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως, καὶ ἀπόδος τῷ Ὑψίστῳ τὰς εὐχὰς σου, καὶ ἐπικάλεισαι αὐτόν ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου, καὶ ἐπικάλεισαι αὐτόν ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου, καὶ ἐξελεῖταί σε, καὶ δοξάσεις αὐτόν. Καὶ οὕτω μὲ, οὐκ ἐβρόχθη, εἴρηται δὲ ὡς εἴρηται.

Σαφῶς γὰρ διὰ τούτων καὶ δι' ἄλλων πολλῶν ἡ Παλαιὰ Διαθήκη κηρύττει ὅτι οὐχ ἐνὸς προσώπου σημαίνει δεσποτεῖαν, ἀλλὰ τριῶν μὲν υποστάσεως μίας δὲ οὐσίας, ἵνα καὶ Ἰουδαίων στηλιτεύσῃ τὴν ὡς ἐφ' ἐνὸς προσώπου οὐχ ὕγι' ἔννοαν. Οἷς καὶ Σαβέλλιος ἠκολούθησεν. Ἰσως δὲ ἐκ τῆς ἁγαν τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα ἰσότητος εἰς τὸ μίαν υποστάσιν δογματῆσαι νευρωθεῖς, τὴν πολυτεῖαν Ἑλλήνων ἐξωστράκισεν, ὧν Ἄρειος καὶ Εὐνόμιος ἐκλώσαν εἶναι φοιτηταί, τὴν τῶν υποστάσεως διαφορὰν εἰς τὴν οὐσίαν παραλόγως ἐκλύσαντες. Εἰ δὲ τις φάιη, μὴ σαφῶς καὶ διαβρόχθην ἐξ ἀρχῆς ταῦτα κηρύσκει, καὶ φαίην ὅτι μάλιστα τοῖς συνετῶς ἀκούουσι λαμπρά ἐστιν αὕτη καὶ ἀπόδειξις καὶ διδασκαλία, ὡς καὶ τῷ σοφῷ ἔδοξε Φίλωνι. Εἰ δὲ καὶ συνεσκαίσι μείνωσ ἐβροχῆθι, ἐκεῖνο λογιζέσθαι χρῆ, ὅτι Ἰουδαίους τοῖς εἰς πολυτεῖαν βέπουσι νομοθετοῦντες οὐκ ἔδοκίμασαν διαφορὰν προσώπων εἰσαγαγεῖν, ἵνα μὴ διάφορον φύσιν ἐν ταῖς υποστάσεσιν εἶναι δογματίζοντες εἰς εἰδωλολατρῶν ἐκλυσθῶσιν, ἀλλὰ τῆς μοναρχίας ἐξ ἀρχῆς μαθόντες μᾶθημα κατὰ μίκρον τὸ τῶν υποστάσεων ἀναδιδαχθῶσι δόγμα, τὸ πάλιν εἰς ἐνότητα φύσεως ἀνατρέχον, ὡς εἶναι τὰ μὲν ἐνικῶς λεγόμενα τῆς ταυτότητος τῆς φύσεως παραστατικὰ, τὰ δὲ ὑπερβαίνοντα τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν τῆς τῶν υποστάσεων ἰδιότητος τῆς εἰς μίαν οὐσίαν συναγομένης. Τὸ μὲν γὰρ διαφόρους φύσεις υποτίθεσθαι Ἑλλητικόν, τὸ δὲ ἐν πρόσωπον ἦγουν μίαν υποστάσιν Ἰουδαϊκόν· τὸ δὲ πλατόνοντας εἰς τὴν ἁγίαν καὶ ἁμοούσιον Τριάδα τὰς υποστάσεις εἰς μίαν οὐσίαν [P. 292] συνάγειν, ὀρθότατόν ἐστι καὶ ἀληθινὸν τὸ δόγμα. Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, οὐκ ἔστι φυσικὰς ἀποδείξεις κατὰ πάντα παραστῆσαι τῶν ὑπὲρ φύσιν πραγμάτων. Εἰ γὰρ καὶ σὰρξ ἀληθὴς ὁ λόγος ἐγένετο ἀλλ' οὐ ψιλὸς ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς ἐνανθρωπήσας, μᾶλλον δὲ Θεὸς ἐξ ἐκατέρων τῶν φύσεων εἰς ὑπάρχει Υἱὸς Θεοῦ Θεὸς ὑπερούσιος, εἰ καὶ διαβρόχῃ-

⁹⁷ Gen. i, 26. ⁹⁸ Gen. xix, 24. ⁹⁹ Psal. cix, 1. ¹ Isa. vi, 3. ² Psal. xxvi, 8, 9. ³ Psal. cxix, 44, 45.

γινονται οἱ τὸ μείζον καὶ ἔλαττον ἐπὶ τοῦ Πατρὸς Α καὶ τοῦ Υἱοῦ συγκρίνοντες, ἑτεροσύσιον τὸν Υἱὸν τοῦ Πατρὸς καὶ ἀνόμοιον δογματίζοντες. Οὐ γὰρ ἴσασι, ὡς ἔοικεν ὅτι μείζον καὶ ἔλαττον ἐπὶ τῶν ὁμοουσιῶν ζητεῖται καὶ κρίνεται, ὡς ἄνθρωπος ἀνθρώπου μείζων καὶ βοῦς βοῦς καὶ ἵππος ἵππου, καὶ ἀπαξιαπλῶς ὁ κανὼν τῆς συγκρίσεως τοῖς ὁμογενέσιν ἀρμόζει. Ὁ τοίνυν τὰ τοῦ Θεοῦ τολμηρῶς περιεργαζόμενος, καὶ μείζονα λέγων τοῦ Υἱοῦ τὸν Πατέρα, τὴν σύγκρισιν ὡς ὁμοσύσιον προσίεται, καὶ μὴ βούληται ἑτεροσύσια γὰρ ἀλλήλοισι συγκρίνεσθαι οὐ δύναται, οὔτε λέγεται μείζων ἀνθρώπος βοῦς ἢ μείζων ἄνθρωπος καμήλου ἢ μείζων ἀνθρώπος ἰχθύος. Τὰ μέντοι γε τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν ὑπερβαίνοντα ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ τῆς τῶν ὑποστάσεων διαφορᾶς εἰσι παραστατικὰ, τὰ δὲ ἐνικῶς ἐξηγηγεμένα τῆς ταυτότητος τῆς φύσεως. Τὰ μὲν γὰρ εἴρηται, ἵνα Σαβέλλιος καὶ Ἰουδαῖοι ἐπιστομισθῶσι, τὰ δὲ, ἵνα Ἄρειος καὶ Εὐνόμιος καὶ Ἕλληνες στηλιτευθῶσιν. Οἱ γὰρ πλατύνοντες μὲν εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα τὸν τῶν ἰδιότητων ἀριθμὸν, συστέλλοντες δὲ εἰς μίαν οὐσίαν, ὀρθότατα δογματίζουσι καὶ ταῖς τῶν οὐρανίων χρησμῶν ἔπονται διδασκαλίαις, μήτε εἰς πολυθεΐαν διὰ τὴν τῆς φύσεως διαφορὰν ἐκπίπτοντες, μήτε εἰς ἰουδαϊσμὸν διὰ τὴν τοῦ ἐνὸς προσώπου σύστασιν ὀλισθαίνοντες. Πῶς δὲ οὐκ ἐμυθῶσι κτίσματι προσκυνῶντες καὶ ταῖς ἐαυτῶν μαχόμενοι ψήφοις; Ἀπαγορεύοντες γὰρ τὸ μὴ τῇ κτίσει προσκυνεῖν ὡς Ἕλληνικόν, αὐτοὶ τοῦτο δρῶντες ἐαυτοὺς λανθάνουσι. Χρῆ δὲ καὶ τοῦτο εἰδέναι, ὡς οὐ τὰ αὐτὰ ὀνόματα πάντως καὶ τὰ αὐτὰ μηνύει πράγματα, οὔτε ἡ ὁμωνυμία συνωνυμίαν ἐκ παντὸς τρόπου ἐμφαίνει. Ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ Υἱοῦ κυρίως λέγεται ἡ γέννησις, ἐπὶ δὲ τῶν κτισμάτων καταχρηστικῶς, ἐπ' ἐκείνου μὲν τῆς ἀληθείας ἕνεκεν καὶ τῆς ὁμοουσιότητος, ἐπὶ δὲ τούτων τιμῆς χάριν καὶ υἰοθεσίας. Βουληθεὶς γὰρ ἀπέκλυσεν ἡμᾶς λόγῳ ἀληθείας. Μὴ τοίνυν ἡ ὁμωνυμία τὴν ὁμομίαν ἐντάσθαι τικτέτω, μηδὲ τὰ καταχρηστικῶς εἰρημέναν κυρίως λεχθῆναι νομιζέσθω, ἐπεὶ καὶ τὸν θυμὸν καὶ τὴν ὄργην καὶ τὰλλα πάντα τὰ τῇ θείᾳ μὴ πρέποντα φύσει καταχρηστικῶς λελεγμένα, οὐκ ἂν τις εὐφρονῶν κυρίως πεφράσθαι [P. 293] φαίη. Δῆλον γὰρ ἐστὶν ὅτι ἐκάστη χωρὶς καὶ ἐκάστη λέξει ἡ προσήκουσα καὶ ἀρμόζουσα διασάφεισι προσαγομένη τὴν ἀληθειαν ὠδίνει.

censebit, cum abusu vocabulorum ei ascribantur. Constat enim 513 cuius loco et vocabulo convenientem et quadrantem interpretationem adhibitam veritatem parturire.

Εἰπάτωσαν δὲ γε καὶ οἱ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα βλασφημοῦντες καὶ τῆς θείας οὐσίας αὐτὸ χωρίζοντες, πῶς ὁ Θεὸς καὶ Σωτὴρ ἡμῶν ἐνανθρωπήσας παρέδωκε συμπληρωτικὸν εἶνα: τῆς ἁγίας Τριάδος τὸ πανάγιον Πνεῦμα, καὶ ἐν τῇ ἐπικλήσει τοῦ θείου βαπτίσματος σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ ὡς ἐλευθεροῦν τῶν ἀμαρτημάτων τοὺς ἀνθρώπους ἀριθμούμενον. Καὶ ἐπὶ τῆς μυστικῆς τραπέζης τὸ σῶμα ἰδικὸν τῆς τοῦ Υἱοῦ σαρκώσεως ἀποφαίνον, πῶς ἂν εἴη ποιητὸν ἢ κτιστὸν ἢ τῆς δουλικῆς φύσεως, ἀλλ' οὐ τῆς δεσποτικῆς καὶ δεσμιοῦργου καὶ βασιλίδος οὐσίας συγγενὲς καὶ ὁμοσύσιον τὸ ἅγιον Πνεῦμα; Εἰ γὰρ δοῦλον, μὴ

homo fuit Christus in carne degens, sed potius Deus ex utraque natura unus exstitit Filius Dei Deus, natura rerum creaturarum superior, vel si rumpantur qui Patrem cum Filio ratione majoris et minoris comparantes diversæ substantiæ a Patre Filium eique dissimilem statuunt. Quos apparet non animadvertisse, quod majus et minus tantum in his quæruntur et judicantur quæ ejusdem sunt naturæ, ut homo homine major itemque bove hos et equus equo dicitur; omninoque regula ea comparandi in iis locum habet quæ sunt ejusdem generis. Qui ergo audaci curiositate Deum Patrem Filium majorem dicit, is invitus etiam eandem naturam utriusque admittit. Quæ enim natura differunt, ea comparari non possunt; neque homo bove, camelo aut pisce major dicitur. Sane quæ in sacris Litteris de Deo supra singularem numerum dicuntur, ea ad personarum discrimina monstranda faciunt: singulari numero effata unitatem naturæ docent. Atque illa 512 quidem, ut Sabellio et Judæis ora obturari possent, dicta sunt; hæc, ut Arius, Eunomius, et Græci notarentur. Qui vero sanctam Trinitatem in personarum ternarium extendunt, ita ut bas in unam compingant naturam, ii rectissime sentiunt, cælestiumque auctoritatem oraculorum sequuntur, ac neque ad multitudinem deorum statuendam diversitate naturarum conficta adiguntur, neque unius personæ commento in Judaismum prolabantur. Quomodo autem non erubescunt hæretici, creaturam adorantes sibi que ipsi refragantes? cum enim velunt creaturam adorare. Græcanicum quippe ipsi imprudentes idem committunt. Id quoque sciendum est, non semper iisdem vocabulis easdem res significari, neque statim eodem modo natari ea quæ communi vocabulo indicantur. Nam proprie dicitur Filium esse genitum: de creatura idem improprie dixeris. Filio enim tribuitur hoc veritatis causa, et quia ejusdem est cum Patre naturæ creaturis autem honoris et adoptiens gratia. Sua enim voluntate motus genuit nos, verbo veritatis. Non igitur nominis communitas hic eandem dignitatem utrimque afferre. aut quod improprie dicitur, proprie usurpatum putetur, quando ex candescuntiam et iram et alia divinæ naturæ nequaquam convenientia nemo sanus Deo proprie ascribi

D Jam qui de sancto Spiritu impie loquuntur eumque divina natura exterminant, respondeant quomodo Servator noster Deus in humano corpore obversans sanctum illum Spiritum voluerit complementum esse Trinitatis, atque in baptismo una cum Patre et Filio, ut qui homines a peccatis liberet, numerari atque invocari. Et in mystica cæna, cum Spiritus sanctus corpus incarnati Verbi dicitur formasse, quomodo possit factus esse aut creatus, aut servilis conditionis, non imperatricis naturæ, quæ omnes res efficit atque gubernat? Si enim servili est statu, non debet annumerari Domi-

no : si creatura, non debet cum Creatore poni. Certe autem unicus ei est et annumeratur, si quidem rectum est Christo harum accuratissimo doctore fidem adhibere, firmiter et constanter divinam naturam enarranti. Tametsi Spiritus impugnatores sibi eo sapientiores videntur, rerumque sibi cœlestium majorem quam in Deo sit cognitionem arrogant, sive ea potius temeraria est et impia garrulitas. Quodsi Danielus angelo conspecto pulchritudinem ejus et magnitudinem miratus pronus in faciem procubuit. attonitus inusitato spectaculo, quidnam excusationis afferent, qui audacter se Patri. Filio ac Spiritui sancto ingerunt, ineffabilemque naturam verbis trutinare atque explicare conantur? Cæterum sacræ Litteræ temporis expertem, æternum, **514** nullo medio interceptum, omnique ratione et intellectu superiorem Filii a Patre progressum genituram vocant, non ut accidens aliquod designent, sed ut unitatem naturæ expriment. Revera enim quæ gignuntur et quæ gignunt, ejusdem sunt inter se naturæ. Ac ne tu accidens aliquod imagineris, Filius Verbum seu ratio dicitur; ne Patre posteriorem putares, scriptum est : « In principio erat Verbum. » Additur respectus ad Patrem : « Et Verbum erat apud Deum. » Subjicitur dignitas : Et Verbum erat Deus » Vocabulum Filii consubstantialitatem; Verbi, vacuitatem perpressionum; in principio fuisse, æternitatem cum Patre ei communem; apud Patrem fuisse, necessitudinem; Deum esse, dignitatem ejus indicat. Quibus consideratis, ac de singulis ea quæ non conveniunt neque decantantur, ut de Filio, posteriorem, de Verbo, propria substantia carens, ita quidem Filium æternum Deum ejusdem cum Patre substantiæ, bonum, et qui extra tempus a Patre progressus sit, agnosceamus ac venerabimur.

Mortuo Antiochiæ episcopo sanctissimo Eustathio Flaviano magnus subrogatur. Iis temporibus Messalianorum hæresis initium habuit, qui et Eucharistia a precibus, et ab instinctu numinis Eucharistia, ac præterea Lampetiani atque Bogonili nominantur. Principes sectæ fuerunt Adelphius, Dadoa, Saba et Simeon. De hac secta Flaviano multos **515** monachos congregavit; cumque ii se in ea esse hæresi negarent, ita eos coarguit. Quemdam magni inter ipsos nominis senem seorsim abductum astute sic compellavit : Nos, o senex, qui diutius viximus, accuratius etiam humanam cognovimus naturam, et adversariorum dæmonum machinas præclare comperimus : tum experientia didicimus gratiam Spiritus suppeditari. Isti autem adolescentes nihil horum perfecte habentes cognitum paulo spiritualiores sermones audire non suscipiunt. Edisserere ergo mihi, quomodo dicitis adversum spiritum vestri precibus atque exercitatione depelli sanctique Spiritus gratiam introduci? His verbis senex demulsus occultum ac animis lethale venenum omne evomit Nullam, inquit, a baptismo utilitatem censemus conferri : solum seriam precatorem facere ad dæmonem qui in homine inhabitat. ejusque substantiæ unicus est, abigendum.

A συναριθμείσθω τῷ Κυρίῳ· εἰ κτιστὸν, μὴ συναριθμείσθω τῷ κτίστῳ· ἔγνωται γὰρ καὶ συνηριθμῆται, ἐπειδὴ τῷ ἀκριβοῦσι τῶν τοιούτων δογματικῇ Χριστῷ κείσθω προσήκει, βεβαίως καὶ ἀσφαλῶς τὰ περὶ τῆς οὐσίας διδύσκοντι, εἰ καὶ τοῖς πνευματομάχοις δοκεῖ, σαφωτέρους εἶναι καὶ τὰ οὐράνιᾳ πλέον εἶδέναι Θεοῦ κομπάζοντας ἢ μᾶλλον τολμῶς τε καὶ δυσσεβῶς βήτορεύοντας. Εἰ οὖν ὁ θεῖος Δανιὴλ ἄγγελον θεασάμενος καὶ θαυμάσας τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος τοῦ ὀφθέντος πρηνῆς ἔπεσεν, ἐκπλαγεὶς πρὸς τὸ παράδοξον τῆς θεας, ποίαν ἔχουσιν ἀπολογία οἱ Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι μετεπέμψαντες τὴν ἀβύσσον φύσιν λόγοις ζυγοστατεῖν ἐπιχειροῦντες καὶ φυσιολογοῦντες; Τὴν τοίνυν ἄχρονον καὶ αἰδίον καὶ ἀμεσίτευτον καὶ παντὸς λόγου καὶ νοῦ κρείττονα πρόδοτον τοῦ Υἱοῦ ἀπὸ τοῦ Πατρὸς γέννησιν καλοῦσιν αἱ Γραφαὶ οὐχ ἵνα πάθος ὑπογράφωσιν, ἀλλ' ἵνα τὸ ὁμοούσιον ὑποδείξωσιν· ὁμοούσια γὰρ τῷ ὄντι τὰ τικτόμενα τοῖς τίκτουσιν. Ἴνα δὲ μὴ φαντασίαν πάθους ἐπικωμῶσιν, Λόγον προσαγορεύουσιν. Ἴνα μὴ νεώτερος ἐπινοηθῆ, « Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, » φασίν. Εἶτα καὶ τὴν πρὸς τὸν Πατέρα σχέσιν κηρύττοντες, « Καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν. » εἶτα καὶ τὴν ἀξίαν, « Καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος. » Ἐκ μὲν τοῦ Υἱοῦ τὸ ὁμοούσιον, ἐκ δὲ τοῦ Λόγου τὸ ἀπαθές, καὶ ἐκ μὲν τοῦ ἐν ἀρχῇ εἶναι τὸ συναϊδίον, ἐκ δὲ τοῦ πρὸς τὸν Πατέρα εἶναι τὴν πρὸς αὐτὸν οὐκειότητα, διὰ δὲ τοῦ Θεοῦ εἶναι τὴν ἀξίαν αὐτοῦ καταμαθόντες, καὶ ἐξ ἐκάστου ὀνόματος τὸ μὴ ἐφορμῶν καὶ ἀπρεπὲς ἀποσπεμψάμενοι, ὅσον ἀπὸ μὲν τοῦ Υἱοῦ τὸ νεώτερον, ἀπὸ δὲ τοῦ Λόγου τὸ ἀνυπόστατον, Θεὸν αἰδίον, ὁμοούσιον καὶ ἀπαθὲν καὶ ἀχρόνως ἐκ τοῦ Πατρὸς προελθόντα εἰδείημέν τε καὶ προσκυνήσαιμεν.

C [P. 294] Μετὰ θάνατον Εὐσταθίου τοῦ ἁγιοπάτου ἐπισκόπου Ἀντιοχείας Φλαβιανὸς ὁ μέγας προχειρίζεται. Τούτοις τοῖς χρόνοις ἀνεφύη καὶ ἡ τῶν Ματαλιανῶν αἵρεσις εἴτ' οὖν Εὐχιτῶν καὶ Ἐνθουσιαστῶν καὶ Λαμπητιανῶν καὶ Βογομίλων (πολυώνυμος γὰρ ἐστὶν αὕτη) ἀπὸ Ἀδελφίου καὶ Διδώη καὶ Σάβα καὶ Συμεῶνος τῶν αἰρεσιάρχων Ἀφ' ὧν ὁ μέγας Φλαβιανὸς μοναχοὺς συναθροίσας πολλοὺς, καὶ τὴν αἵρεσιν ἐξαρνούμενους τίνδε τὸν τρόπον διήλεγξεν. Ἐπίστημον γὰρ τινα πρὸς αὐτοῖς γέροντα παραλοθῶν κατ' ὄραν ἔφη πρὸς αὐτὸν μετὰ πανουργίας· Ἡμεῖς μὲν, ὦ πρεσβύτε, τὸν πλείω βεβιωκότερος βίον ἀκροβέτερον καὶ τὴν ἀνθρωπείαν ἐμάθομεν φύσιν καὶ τὰ τῶν ἀντιπάλων δαιμόνων ἐγνωμεν εὖ μάλα μηχανήματα, πείρα δὲ καὶ τὴν τῆς χάριτος εἰδιδάχθημεν χορηγίαν. Οὗτοι δὲ νέοι ὄντες, καὶ τούτων ἀκριβῶς οὐδὲν ἐπιστάμενοι, πνευματικῶν λόγων ἀκούσαι οὐ θέρουσιν. Οὐκ οὖν, εἰπέ μοι, πῶς φασὶ καὶ τὸ ἐναντίον πνεῦμα ὑποχωρεῖν καὶ τοῦ παναγίου Πνεύματος τὴν χάριν ἐπιφοιτῆν διὰ τῆς ὑμετέρας εὐχῆς καὶ ἐπιτηδεύσεως; Ὁ δὲ τοῖς λόγοις τούτοις καταβληχθεὶς ἐξήμεσεν ἅπαντα τὸν κεκρυμμένον ἰὸν καὶ ψυχοφθόρον, καὶ φησιν· Οὐδέ μιν μὲν ἐκ τοῦ βαπτίσματος ἴσμεν ὠφέλιαν τοῖς ἀξιουμένοις ἐγγίνεσθαι, μόνην δὲ τὴν σπουδαίαν

τὸν ἐνοικον καὶ συνουσιωμένον δαίμονα ἐξ-
 εἶναι. Ἐλκεῖ γὰρ ἕκαστον τῶν τικτομένων ἐκ
 ῥοπατόρος ὡςπερ τὴν φύσιν, οὕτω δὲ καὶ τὴν
 τιμωμένων δουλείαν, ὧν ὑπὸ τῆς πικροδαιίας εὐ-
 λκνομένων, ἐπιφοιτᾷ λοιπὸν τὸ ἅγιον Πνεῦμα
 καὶ αἰσθητῶς, καὶ τὴν οὐρανὴν παρουσίαν
 ὡςτατα σιμαίνον, τὸ μὲν σῶμα τῆς ἐμποθοῦς
 ἰσως ἐλευθεροῦται παντελῶς, ἡ δὲ ψυχὴ τῆς ἐπὶ
 εἰρω φησὶς τέλειον ἀπολλάττεται, ὡς μεγάλῃ
 ἰλοιπὸν μῆτε νηστείας πιεζούσης τὸ σῶμα
 διδασκαλίας χαλινοῦσης τὴν ψυχὴν καὶ τὸν
 ἀπὸ πάσης ἐνεργείας πονηρίας καὶ ἐνθυμῆ-
 Οὐ μόνον δὲ τῶν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος
 ὕψους ἀπακλάττεται αἰσχίστων παθῶν καὶ σκρ-
 ῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ μέλλοντα σφῶς προλέγει καὶ
 ῥῆσαν Γριάδα ὀφθαλμοφανῶς θεωρεῖ καὶ θεολο-
 γαί θεῶν μυστηρίων ἀξιούται. Οὕτως ὁ βεῖος
 ἀνὸς τὴν δαιμονιώδη αἴρεσιν ἀνορούξας ἔφη
 ἰὸν δυσσεβέστατον γέροντα Πεπλαιωμένε κα-
 μερῶν, ἤλεγξέ σε τὸ σὸν μιαιώτατον στόμα,
 καὶ ἐγὼ, καὶ τὰ σὸ ὀφθηρμένα, καὶ ἀκάθαρα
 καταμαρτυροῦσί σου. Φανερωθείσης δὲ τῆς
 κῆς καὶ βδελυρῆς ἀπάτης καὶ αἰρέσεως ταύ-
 ῆς μὲν Συρίας ἐξηλάθησαν, εἰς δὲ τὴν Παμφυ-
 νεχώρησαν καὶ ταύτην τῆς λώθης ἐπλήρωσαν,
 σχεδὸν εἰπεῖν καὶ τὴν πλείονα δύσιν.

295] Τῆ κα' ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου
 ἀντινοῦ διαβάλλουσι Σαπώρη τὸν βασιλεῖα
 ν κατὰ Χριστιανῶν, καὶ γίνεται διωγμὸς ὡς
 εἰς τῶν δεκαοκτῶ χιλιάδων ὑπ' αὐτοῦ ἀναίρε-
 ἡ δὲ αἰτία τῆς διαλύσεως τῆς μεταξὺ Ῥω-
 καὶ Περσῶν γενομένης εἰρήνης γέγονε δι-
 τοιαύτην. Μετροδωρὸς τις Περσογενὴς προσ-
 μενος φιλοσοφεῖν ἀπέβηεν ἐν Ἰνδία καὶ τοὺς
 ἄνας, καὶ χρησάμενος ἐγκρατεῖα πολλῇ γέγο-
 τοῖς σεβαστῶς. Εἰργάζετο δὲ ὑδρομίλους καὶ
 ἔν, μέχρι τότε μὴ γνωριζόμενα παρ' αὐτοῖς.
 ἐν τοῖς ἀδύτοις ὡς εὐσεβῆς εἰσιῶν λίθους τι-
 καὶ μαργαρίτας πολλοὺς ὑφαίετο. Ἐλαβε δὲ
 ρὰ τοῦ βασιλέως τῶν Ἰνδῶν, ὥστε τῆ βασιλεῖ
 κομισαί, καὶ ἐπανελθὼν εἰς τὸ Βυζάντιον
 ταῦτα ὡς ἴδια τῆ βασιλεῖ. Θαυμάζοντι δὲ
 φη καὶ ἄλλα διὰ γῆς προπέψαι, ἀλλ' ἄφαι-
 ἰ ὑπὸ Περσῶν. Γράφει οὖν ἀποτόμως Κων-
 νος πρὸς Σαπώρη, ἀποσταλῆναι αὐτὰ, καὶ
 νος οὐκ ἀνταπέστειλε. Διὰ τοῦτο ἐλύθη ἡ εἰ-
 Ἐκ τούτων οὖν τῶν λίθων ἔργον ποιήσας ὁ
 ὅς ἀπέστειλε τοῖς πέναν τοῦ Δαννουβίου
 ἰ, ἐπιγράψας τῆ μείζονι τὸ δῶρον ὅπερ γέ-
 αὐτοῖς ὀλέθρου στίσιον διὰ τὴν ἐπιγραφὴν.
 ἐ αὐτὸν πρῶτον πάντων τῶν βασιλείων διαδή-
 ῤήσασθαι καὶ μαργαρίταις καὶ ἄλλοις λίθοις
 γότερον κοσμηθῆναι. Ἀλλὰ καὶ πτόχας Εὐαγ-
 χρουσᾶς διὰ μαργαρίων καὶ λίθων κατασκευα-
 τῆ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ προσήγαγε, θαύματος
 Ἐν τούτῳ τῆ γράμῳ καὶ ἡ ἅγια καὶ μακαρία
 πρὸς Κύριον ἐκδημεί, ἐτῶν οὕσα π', καὶ ἐν
 τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων θάπτεται πρώτη, πολλὰ τῆ ἰδίῳ υἱῷ περὶ τῆς εἰς Χριστὸν εὐσεβείας
 ρείλασα.

A Etenim quivis homo a progenitore ut naturam, ita
 et dæmonium servitute trahit; quibus dæmonibus
 proba precatione profligatis, tum sanctus ingruit
 Spiritus, ita quidem ut et videri ille et sentiri pos-
 sit Nam manifestissime adventum suum indicans,
 corpus motu qui ab animi p-rturbationibus profici-
 scitur prorsus liberat, animæ autem momentum ad
 deteriora omne eximit ut porro neque jejuniu opus
 sit quo corpus subigatur, neque doctrina animam
 frenante mentemque ab omni mala actione ac cogi-
 tatione inhibente. Neque vero 516 homo ani-
 mi modo et corporis solvitur turpissimis affectibus
 etque petulantia, sed et futura perspicue prædicit,
 sanctam Trinitatem oculis suis cernit, rerum divi-
 narum cognitione et sacrorum mysterierum dona-
 tur. Flavianus vero cum hoc pacto diabolicam istam
 hæresin eruisset, ita est impiissimum senem allo-
 cutus: Confecte malis diebus, arguit te impurissi-
 mum os tuum, non sgo? testimoniumque adversus
 te tulerunt perdita tua et immunda labia. Porro
 diabolica illa hæresi detecta scelestoque errore, ejus
 professores Syria expulsi in Pamphyliam abiverunt,
 eamque lue ista impleverunt, quæ nunc majorem
 quoque Occidentis partem occupavit.

Annun vicesimum primum imperante Constan-
 tino, Sapores Persarum rex, calumniis contra Chri-
 stianos exasperatus, graviter eum persecutus est, et
 supra 18 millia eorum interfecit. Causa pacis inter
 Romanos et Persas ruptæ hæc fuit: Metrodorus qui-
 dam Persa sub prætextu philosophandi in Indiam se
 ac Brachmanes contulit, magna que usus continentia
 venerabilis est eis factus. Molas quoque aquaticas
 et lavacra exstruxit, ipsis hactenus ignotas res. Is
 Metrodorus quod pii hominie existimationam sibi
 parasset, in penetralia sacrarii ingressus multos
 lapides pretiosos et margaritas sustulit: accepit
 etiam a rege Indiæ quæ dono imperatori ferret.
 Inde Byzantium reversus tanquam 517 de suo ea
 regi obtulit; mie antique alia quoque terra se at-
 tulisse dixit, sed ea sibi a Persis ademta. Itaque
 Constantinus severe Saporis scribit, mitti sibi ea
 postulans, et accepta non remisit. Ideo pax dissi-
 luit. His ex lapidibus opus confecit imperator, mi-
 sitque populis trans Danubium colentibus munere
 ei qui cæteris præstaret inscripto. Quæ inscriptio
 Barbaris exiliosa fuit. Ferunt eum primum omnium
 imperatorum diademate usum margaritisque et
 gemmis superbius fuisse ornatum. Quin et aurea
 Evangeliorum volumina unionibus et pretiosis lapi-
 dibus ornata confecit, inque Magno Templo posuit,
 digna admiratione. Eo tempore etiam sancta atque
 beata Helena ad Dominum commigravit, annos nata
 80, ac prima omnium est in templo Apostolorum
 sepulta. Ante obitum multa de pietate filio præce-
 perat.

Anno 22 Constantinus facta in Germanos, Sauromas et Gothos expeditione crucis vi magnam reportavit victoriam, easque gentes in servitutum egit. Drepanam quoque apud Nicomediam in honorem Luciani, qui ibi capitali supplicio veritati testimonium perhibuerat, condidit, et a matre Helenopolim appellavit.

Annis 23, 24 et 25 Antiochiæ templum octangulum ædificari cœptum est. Constantinus Danubio trajecto ponte eum lapideo instravit, Scythas subegit. Forum quoque condidit cum binis amplis rostris; eoque 518 in foro columnam Roma allatam posuit, uno solido lapide constantem, qui totus erat purpureus; atque eam æreis cingulis cinxit inscriptis. In ejus autem summo statuum sibi collocavit cum hac inscriptione: «Constantinus, Splenduit solis instar, opus fuit Phidiæ, Athenis adductum.» Ad basin columnæ posuit septem corbes ac duodecim sportas Christi Dei nostri miraculis insignes. Ministerio etiam sancti martyris Artemii reliquias sanctorum apostolorum Lucæ, Timothei et Andreæ in urbem attulit.

26 et 27 annis simulacris eorumque fanis evertendis operam dedit, reditus eorum Ecclesiis Dei transcripsit. Tunc et basilica Nicomediæ de cælo tacta conflagravit.

Anno 28 impius Arius ficta resipiscentia ac fallacibus sermonibus post suam damnationem aures placidissimi imperatoris demulsit; sumptisque duobus libris, alterum qui perversam ipsius opinionem continens ipsius manu scriptus erat, occulte secum habuit, alterum aliena manu scriptum de sententia Nicæi concilii imperatori tradidit, juravitque se ita sentire de religione quemadmodum sua manu scripsisset. Hac fraude im, eratore ita decepit, ut Arium jusserit sine mora ab Alexandro pontifice summo in ecclesiam recipi. Verum Alexander anxius, 519 ut par erat, animi totam noctem ad Dominum precibus fuis Arium pœsumdedit. Nam Arius cum postridie magno cum fastu et ostentatio ad ecclesiam procederet, cum in foro non procul a curia abesset, ventre stimulante ad latrinam abiit, ibique ab angelo ictus intestina in latrinam egit atque exanimatus est.

αὐτὸν τοῖς ἐκεῖσε ἀφεδρῶσιν ἀποκεχωρηκῶς ἀγγελικῇ κατασπᾶται χειρὶ, τῆς τε κοιτίας αὐτοῦ καὶ τῶν σπλάγγνων σὺν τῇ ψυχῇ ραγέντων καὶ εἰς ἀφεδρῶνας καταβλήθόντων.

Eodem anno fames magna fuit in Oriente; quam penuriam imperator sublevavit multo frumento

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(89) Simocatta: φορος περιλαμπρος χώρος τῆς πόλεως. Etiam appellatione a Latina deducta gaudet. GOAR.

(90) Hinc inde forum stipabant ἔμβολοι. Sunt autem secundum Allatium porticus variis asseribus conjunctis et tegulis superimpositis ad coloris incommoda et imbres repentinos arcendos, umbrarum etiam et deambulationis gratia ædificatæ. sic dictæ ab ἐμβόλλω, quod ad eas et per eas ingressus paleat. Asconius *provolantia tabulata* vocat. Belle,

Τῷ κβ' ἔτει Κωνσταντίνος ὁ εὐσεβέστατος, κατὰ Γερμανῶν καὶ Σαυροματῶν καὶ Γότθων στρατεύσας, νίκην ἤρατο κραταίαν διὰ τῆς τοῦ σταυροῦ δυνάμεως, καὶ τοὺτους εἰς ἐσχάτην ἔγαγε δουλείαν. Καὶ Δραπεανῶν τὸν ἐν Νικομηδείᾳ ἐπικτίσας εἰς τιμὴν Λουκιανοῦ τοῦ ἐκεῖσε μαρτυρήσαντος Ἐλενούπολιν διὰ τὴν μητέρα ἐκάλεισεν.

Τῷ κγ' καὶ δ' καὶ ε' ἔτει τὸ ἐν Ἀντιοχείᾳ ὀκτάγωνον Κυριακὸν ἤρξατο οἰκοδομεῖσθαι. Καὶ αὐτὸς τὸν Δάνουβιν περᾶσας γέφυραν ἐν αὐτῷ λιθίνην πεποίηκε, καὶ τοὺς Σκύθας ὑπέταξε, καὶ τὸν φόρον (89) ἔκτισε μετὰ γε τῶν δύο μεγάλων ἐμβόλων (90), καὶ ἐν αὐτῷ τῷ φόρῳ κίονα μονόλιθον καὶ ὀλοπόρφυρον ἔστησεν, ἐκ Ῥώμης ἀγαγὼν, ἐκδήσας αὐτὸν διὰ χαλκῶν ζωνῶν γεγραμμένων. Ἰδρύσατο δὲ ἐπάνω αὐτοῦ ἀνδριάντα ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ, ἐν ᾧ γέγραπται: [P. 296] «Κωνσταντίνος. Ἐλαμψεν ἡλίου δίκην, ὅς τιν ἔργον μὲν Φειδίου, ἤχθη δὲ ἐξ Ἀθηνῶν.» Καὶ τὰς ἐπτά σφυρίδας καὶ τοὺς ἰβ' κοφίνους, ἐν οἷς Χριστὸς ὁ Θεὸς τῶν ἰθαυματούργησεν, ὑπὸ τῶν βάσιν τοῦ κίονος ἔθετο. Καὶ τὰ λείψανα δὲ τῶν ἁγίων ἀποστόλων Λουκᾶ καὶ Τιμοθέου καὶ Ἀνδρέου διὰ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἀρτεμίου ἐν τῇ πόλει εἰσήγαγε.

Τῷ κδ' καὶ κζ' ἔτει αὐτοῦ τὴν κατὰ τῶν εἰδῶλων καὶ τῶν ναῶν αὐτῶν κατάλυσιν ἐπέτεινε, τὰς δὲ εἰσοδοὺς αὐτῶν ταῖς Ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ ἐκώρυσσε. Τότε καὶ ἡ ἐν Νικομηδείᾳ βασιλικὴ πυρὶ θείῃ ἐφλέθη.

Τῷ κη' ἔτει αὐτοῦ ὁ δυσσεδῆς Ἄρειος ἐπιπλάστω μετανοίᾳ καὶ λόγοις ἀπατηλοῖς μετὰ τὴν καθάρσειν αὐτοῦ καταγορευθεὶς τὰς ἀκοὰς τοῦ γαλινοτάτου βασιλέως, καὶ δύο βιβλία λαθῶν, τὸ μὲν ἐν τῇ ἐκδοῦ διεστραμμένην περιέχον ὁδὲν ταῖς ἰδίαις χερσὶ γράψας ἐν κρυφῇ κατεῖχε, τὸ δὲ ἕτερον δι' ἀλλοτρίας χεῖρας ὁμοφώνως τῇ ἐν Νικαίᾳ ἐκτεθείῃ πίστει γεγραφώς, καὶ τοῦτο ἐπιδοῦς τῷ βασιλεῖ, καὶ διομνύμενος τῇ μὴν οὕτως πιστεύειν ὡς περὶ δὴ καὶ ἔγραψεν, οὕτω συνήρπασε τῇ αὐτοῦ δολιότητι τὸν βασιλέα ὥστε κλεῦσαι τοῦτον ἀνοπερθέτως ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ ἀρχιερέως εἰς κωνωνίαν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας προσδεχθῆναι. Ἀγωνίσας τοίνυν, ὡς εἰκὸς, ὁ ἀρχιερεὺς, καὶ δι' ὄλης τῆς νυκτὸς δευθεῖς τοῦ Θεοῦ, εὐχῆς ἔργον αὐτὸν ἐποίησατο. Τῇ γὰρ ἐξῆς ὁ ἀνόσιος μετὰ φαντασίας καὶ γαυριάματος εἰς τὴν ἐκκλησίαν προερχόμενος, ἐπειδὴ ἐν τῷ φόρῳ πλησίον τοῦ λεγομένου σενάτου (91) ἐγένετο, τῆς γαστρὸς νυξάσας

Τῷ κη' ἔτει λιμὸς μέγας ἐγένετο ἐν τῇ Ἀνατολῇ· ὁ δὲ βασιλεὺς σῆτον πολλὸν ἀποστείλας τοῦτον ἤμβλυσε.

Τῷ κη' ἔτει λιμὸς μέγας ἐγένετο ἐν τῇ Ἀνατολῇ· ὁ δὲ βασιλεὺς σῆτον πολλὸν ἀποστείλας τοῦτον ἤμβλυσε.

si tamen addideris ἐμβόλους a Constantino lapidibus extractos, columnis marmoreis fultos et opere concamerato tectos, jucundissimum ambulantiibus spectaculum, sicut et amplissimum in eos se recipientibus spatium præbuisse. GOAR.

(91) Ut nova veterem Romam imitaretur, ad fosi maximi latus curia in utraque constituta erat. Hæc Σενάτον vel Σενάτον. Cypol. dicebatur, quod Zonaras ἐν τῷ Σενάτῳ κληρόμενον μέγιστον οἶκον scribit. GOAR.

Μόνῃ δὲ ἡ Ἀντιόχεια τῆς Χιλιάρχας σίτου κατ' ἔτος ἄλαμβανε, Σεισμοῦ δὲ ἐν Κύπρῳ γενομένου Σαλαμῖν ἡ πόλις κατέπεσε καὶ ἱκανὸν πλῆθος διέφθειρε.

Τῷ κβ' ἔτει Δαλματίας Καῖσαρ ἀνηγορεύθη. Καλό-
καιρος δὲ ἐν Κύπρῳ τυραννήσας ἐν Ταρσῷ τῆς Κι-
λικίας ὑπὸ Δαλματίου ζῶν κατακαίεται.

Τῷ λγ' τῆς αὐτοῦ βασιλείας ὁ μέγας Κωνσταντῖ-
νος τελευτᾷ. Κινήσας γὰρ κατὰ Περσῶν ἀπὸ Νικο-
μηδείας ἐν τοῖς Πυθίοις αὐτομάτοις θερμοῖς (92)
παράγινεται. Καὶ κακωθεὶς, ἐκεῖθὲν τε δι' Ἐλενοῦ-
πίλωος ἐν τῷ χάρακι ἐλθὼν, πυρετοῦ λάβρου κατα-
σχόντος αὐτὸν ἐτελεύτησεν, μετὰ θ' ἔτος τοῦ οἰκισμοῦ
καὶ ἐγκαλισμοῦ Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ ἀπετίθη
ἐν Λάρνακι ποφουᾷ ἤτοι Ῥωμαίῳ, [P. 297] αὐτὸς
τε καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ Ἐλένη πρὸ δώδεκα ἐτῶν τῆς
αὐτοῦ τελευτῆς ἀποθανοῦσα καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Φαῦ-
στα, θυγάτηρ Μαξιμιανοῦ τοῦ Ἐρκουλίου, καταλείψας
ἐν βασιλείᾳ τρεῖς υἱούς, Κωνσταντῖον καὶ Κων-
σταντῖνον καὶ Κωνσταντα, διορισάμενος Κωνσταν-
τῖον μὲν ἔχειν τὰ Θράκης καὶ Ἐφίας μέρη, Κων-
σταντῖνον δὲ τὰ πρὸς Ἰκεανὸν ἐσπέρια, Κωνσταντα
δὲ Κρήτην. Ἀφρικὴν καὶ τὸ Ἰλλυρικόν. Δόξαι δὲ κατ-
έσχε τελευτῆσαι μὲν τὸν μέγαν Κωνσταντῖνον φαρ-
μάκῳ δηλητηρίῳ ἐπιβουλῇ τῶν ἀδελφῶν, διὸ καὶ
αὐτὸν τοῦτο δι' αὐτογράφου ἐπισκεῖσθαι τῷ παιδί, ἐκ-
δικῆσαι τε καὶ φυλάξασθαι τοὺς ἀνελότους αὐτὸν
θεῖους λαθόντα δὲ τὴν τοιαύτην γραφὴν Εὐσέβιον
τὸν Νικομηδείας ἐπίσκοπον ἀποδοῦναι Κωνσταντίῳ
ἐκ τῆς Ἐφίας ἄρτι παραγενομένῳ, ἔβηεν τε γενέσθαι
αὐτὸν καὶ ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως. Τὸ δὲ
τούτους ἀναιρεθῆναι (93), ἐπεὶ τοὶ ἀλόγιστος σαφῶς
ἡ ἀθρόα πάντων αὐτῶν ἀναίρεσις τοῦτω ἰδοῦται, δεόν
ἐκρ.νε μὴ ἀνευ λόγου τοῦτο ποιῆσαι. Ἐτελεύτησε δὲ
ὁ μέγας Κωνσταντῖνος εὐσεβῶς βασιλεύσας ἔτη
λβ' καὶ μῆνας ι', ζήσας τὰ πάντα ἔτη ξε'.

Κωνσταντῖνος ἐβασίλευσεν ἔτη κδ', Κώνστας ἔτη
ιζ'. Κωνσταντῖνος δὲ ταχὺ τετελεύτησε τρόπῳ τοιῷδε·
πρὸς τὸν ἀδελφὸν Κωνσταντῖνον (94) κοινωσόμενος ἦεν
περὶ τινων μετὰ πολλῆς ἰσχύος καὶ δυναμείας, ὁ τὸν
Κωνσταντῖνον εἰσήγεν εἰς ἐκπλήξιν μὴ τι νεωτερίσων
ἀφικνηταὶ εἰς αὐτόν· καὶ πονηρῶν συμβουλῶν
ἐπιτυχῶν καὶ πρὸς πόλεμον ἐρεθίζόντων αὐτὸν
ἐξήλθε κατ' αὐτοῦ. Καὶ συβράγέντο, πολέμου ἐν τοῖς
ἐσχάτοις τῶν φευγόντων εὐρεθεὶς ὁ Κωνσταντῖνος
ἀναιρεῖται, τρίτος ὢν ἀδελφός, καὶ γίνεται Κωνσταν-
τῖνος ἐγκρατὴς πάντων τῶν Ἑσπερίων. Ἦν δὲ Κων-
σταντῖνος τὴν τοῦ σώματος ἀναδρομὴν εὐμήκης καὶ
ἐπιξυμῆτος, χροπός (95) τὴν ὄψιν, εὐμετάβολος τὴν
γνώμην, σώφρων τὰ πρὸς ἀφροδίσα, φίλοις συν-

(92) Aquas nulla humana industria, sed naturæ sponte beneficioque ad balnea præparatas intel-
lige. GOAR.

(93) Absque verbis τὸ δὲ τούτους ἀναιρεθῆ-
ναι sensus integrior, si præmiseris ἀλλ' ἐπεὶ ἀλό-
γιστος. GOAR.

(94) Falsum hoc est et contra historiam fidem.
Constanti enim absentem bellum inferens apud Aquil-
leiam ab ejus exercitu cæsus periit Constantinus.
Et sic paulo post recte legitur. XYL.

immisso. Solo Antiochia annos modios 36000 ac-
cepit. Terræmotu porro Salamin urbs Cypri de-
jecta, multique mortales extincti sunt.

Anno 29 Dalmatius Cæsar designatus est. Is
Tarsi Ciliciæ Kalocærum, qui in Cypro tyrannidem
gesserat, vivum combussit.

Anno sui imperii 33 Constantinus Magnus mo-
ratur. Facta in Persas expeditione a Nicomedia ad
thermas Pythias pervenerat. Inde male affecto cor-
pore per Helenopolim in castra cum venisset, ve-
hementi febre correptus vitam cum morte commu-
tauit, nono post conditam dedicatamque Cpolin
anno. Sepultus est in arca Porphyretica seu Ro-
mana, et mater ejus Helena eodem reposita, ac
Fausta uxor, filia Maximiani Berculei, quæ duo-
decim annis ante mariti obitum decesserat. 520

Imperium tribus filiis reliquit, Constantio. Con-
stantino et Constanti, ita divisum ut Constantius
Thraciam et Orientem teneret, Constantinus quæ
Occidentis sunt ad Oceanum, Constans Cretam,
Africam et Illyricum. Creditum fuit Constantinum
a suis fratribus exhibitо lethali veneno extinctum
fuisse; ideoque eum sua manu scriptis litteris
mandasse filio ut a patris sibi caveret eosque ulci-
scretur; eas litteras Eusebium Nicomediæ episco-
pum accepisse, et Constantio recens ex Oriente
reverso tradidisse, indeque etiam Cpolitano epi-
scopatu potitum. Visum autem fuit absurdum pa-
truos istos simul universos velle occidere; ideoque
decretum est rem caute agendam. Diem autem
suum pie obiit Constantinus Magnus, cum impe-
rasset annos triginta duos, menses decem, vixisset
annos sexaginta quinque.

Constantius imperavit annos viginti quatuor,
Constans annos septemdecim. Constantinus cito
periiit, idque hoc pacto: Accedebat ad fratrem Con-
stantium, ut eum eo de re quadam communicaret,
magnis comitalis copiis. Quod suspicionem Con-
stantio movit, ne quid frater novi moliretur. At-
que hic malis consultoribus usus ad pugnam ex-
hortantibus, contra eum exercitum eduxit in
aciem, Commissoque prælio Constantinus inter ex-
tremos in fuga comprehensus et interfectus est.
Ita Constantius Occidente toto potitur. Satura fuit
Constantius procera, 521 navus, aspectu truci,
animo inconstanti, rei venerem abstinentis, comis
erga amicos. in cibo continentiam adhibens, sub-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(95) Hic æque ac in Justiniano χαροπὸν τὴν
ὄψιν aspectu trurem reddidit interpres. Constat
autem, ut moribus, ita corporis signis Justinia-
num summam mansuetudinem prætulisse. Rectius
itaque cum Jo. Baptista Porta in Physiogn. χαρο-
πὸν cæsiis oculis, quales sunt leonini, illustrem
verto, quem eundem περιφερῆ καὶ εὐόφθαλλον,
volubilibus benignisque oculis conspicuum Suidas
cum lexico Anonymo Bibl. Reg. interpretatur.
GOAR.

ditorum petitionibus et causis benignus: fructibus prorsus abstinebat, in contentionibus ducum semper decorum servabat, neminem ineruditum in senatum recipiebat, ipso et prosam orationem scribere et versus pangere didicerat. Unum ei vitium adfuit, pravæ de religione opiniones.

Anno Constantii imperii secundo Dalmatius Cæsar a militibus necatur, neque jubente id Constantio neque vetante. Erant etiam una interfecturi Gallum et Julianum filios Constantii ejus qui Constantino Magno frater fuit: sed Gallum morbus neci subtrahit, Julianum ætas, octo tantum annos natum. Constantius autem cum ante sententiam de Filio consubstantiali esset amplexus, post ab ea descivit, levitate ingenii ac fraude Ariani presbyteri et Eusebii ennuchorum principis et Eusebii Nicomediensis episcopi.

Tertio anno Constantinus eum in ditionem fratris Constantis advenisset, commissa pugna a militibus est interfectus, ut diximus. Constantius Orientis imperator Gallum et Julianum erudiendos tradidit in loco qui Macelium appellatur et non procul abest a Cæsarea Cappadociæ. Hi duo fratres lectores (Anagnostas vocant) fuerunt, intenduntque templum sancto martyri Mamanti condere. Quæ autem pars 252 Juliano ædificanda obtigerat, ibi solum materiam non recepit. Julianus tonso capillo monasticam vitam se degere velle simulavit. Constantius et Constans legem tulerunt ne quis Judæus servum emeret: emptum publicari jusserunt; si quis circumcidere servum ausus esset, gladio feriri et bona ejus publicari.

Annis quatuor et quinque Antiochia triduum magno terræ motu periclitata est.

Sexto anno Constantius de victis Assyriis triumphavit. Sapores Persarum rex Christianos est persecutus. Constans in Occidente Francos oppugnavit. Eo anno Didymus quidam, vir præclarus, oculis captus innotuit. Ad hunc magnus ille Antonius Alexandria accedens: Non est, ait, cur ob jacturam oculorum perturberis: tales enim amisisti oculos, quos etiam muscæ ac culices damno afflicere possunt. Gaude potius quod oculos habes qualibus angeli vident.

Septimo anno ingenti terræ motu Neocæsarea mari absorpta est, tantum episcopi sede et ecclesia superstitibus. Tunc etiam Paulus confessor episcopus Cyprianus deligitur.

Octavo anno magno terræ motu Rhodus insula prostrata est.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(96) Favet enim Arianæ impietati Et recte in margine additur, οὐκί ὅτι τῷ πάντων ἐσχάτῳ. Deplorat eum hoc uno vitio laborasse, quod omnium sit summum. XVI

(97) Scriptura perversa. Ammianus non longe ab initio l. xv Marcelli fundum vocat: legerem ergo Μαρκελλίῳ. Apud Sozomenum μαρκέλλῳ

ἀναστρεφόμενος, ἐγκρατὴς τὰ πρὸς τροφήν, εὐμενὴς πρὸς τὰς αἰτήσεις καὶ κρίσεις τῶν ὑπάρχοντων ὀπωρῶν καθάπαξ ἀφέστηκεν. Ἐν δὲ ταῖς τῶν ἡγεμόνων φιλοτιμίαις τὸ πρέπον αἰεὶ διετήρει. Οὐδένα δὲ μὴ παιδείας μετέχοντα τῇ γερουσίᾳ κατέλεγεν, ὡς καὶ τὸ εἶρειν λόγον καὶ μέτροις γράφειν ἐπίστασθαι, ἐνὶ μόνῳ νοσήματι τῇ κακοδοξίᾳ (96) ἡτιώμενος.

Τῷ β' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ Δαλαμάτιος Καῖσαρ ὑπὸ στρατιωτῶν ἀναιρεῖται, οὐ κελεύσαντος Κωνσταντίου, ἀλλ' οὐδὲ κωλύσαντος τὴν σφαγὴν. Ἐμελλον δὲ συναναιρεῖσθαι Γάλλος καὶ Ἰουλιανὸς οἱ Κωνσταντίου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντινίου παῖδες. Ἀλλὰ τὸν μὲν Γάλλον νόσος, τὸν δὲ Ἰουλιανὸν ἡ νηπιότης διέσωσεν· ὀκταετῆς γὰρ ἦν. Κωνσταντῖος δὲ πρότερον δεχόμενος τὸ ὁμοούσιον ὕστερον μετέθετο κορυφότητι γνώμης καὶ ἀπάτη [P. 298] κατὰ τὸ Ἀρειανῶν πρεσβυτέρου καὶ Εὐσεβίου τοῦ τῶν εὐνοῦχων πρωτεύοντος καὶ Εὐσεβίου Νικομηδείας.

Τῷ γ' ἔτει Κωνσταντῖος ἐπελθὼν τοῖς Κώνσταντος τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ μέρεσιν καὶ συμβαλὼν πόλεμον ἀνῆρέθη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, ὡς προλέλεκται. Κωνσταντῖος δὲ τῆς ἑξῆς βασιλείῶν Γάλλον καὶ Ἰουλιανὸν παιδευθῆναι παρέδωκεν ἐν χώρᾳ καλουμένῃ δὴ Μακελίῳ (97), πλησίον Κιαισρείας Καππαδοκίας. Οὗτοι οἱ δύο ἀδελφοὶ ἀναγνώσταί γεγόνασι, καὶ ἐκκλησίαν κτίσασιν τῷ ἁγίῳ μάρτυρι Μάμαντι προεθυμῆθησαν. Ἐν τῷ δὲ μέρει κτίσειν Ἰουλιανὸς ἔλαχε, τοῦτο ἡ γῆ οὐκ ἐδέχετο. Ἀποκειράμενος δὲ τὰς τρίχας μοναχικῆν ἀσκήσιν ὑπεκρίνατο. Κωνσταντῖος δὲ καὶ Κώνστας ἐνομοθέτησαν Ἰουδαῖον μὴ ὤνεσθαι δοῦλον, ἐπεὶ ἀφαιρεῖσθαι αὐτὸν εἰς τὸν δημόσιον λόγον· εἰ δὲ καὶ περιτεμῆναι τολμήσει δοῦλον, ξίφει τιμωρεῖσθαι καὶ τὴν τούτου δημεύεσθαι οὐσίαν.

Τῷ δ' καὶ ε' ἔτει Ἀντιόχεια ὑπὸ σεισμοῦ μεγάλου ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις ἐκινδύνευε.

Τῷ ε' ἔτει Κωνσταντῖος Ἀσσυρίους νικήσας ἐθριάμβευσε, Σαπώρης δὲ ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς τοὺς Χριστιανούς ἐδίωκε, Κώνστας δὲ ἐν τῇ Δύσει Φράγγους ἐπόρθησε. Τούτῳ τῷ ἔτει Δίδυμος τις ἑλλόγιμος ἀνὴρ ἀπὸ ὀμμάτων (98) ἐγνωρίζετο. Τούτῳ ἐντυχῶν ὁ μέγας Ἀντωνῖος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ εἶπε πρὸς αὐτὸν· Μηδὲν ταρᾶττέω σε ἡ ἀποβολὴ τῶν ὀμμάτων· τοιοῦτοι γὰρ σε λείπουσιν ὀφθαλμοὶ οὓς καὶ μυῖαι καὶ κώνωπες βλάψαι ἰσχύουσι· Χαῖρε δὲ ὅτι ἔχεις ὀφθαλμούς οἱς καὶ ἄγγελοι βλέπουσι.

Τῷ ζ' ἔτει σεισμοῦ μεγάλου γενομένου Νεοκαισάρεια ποντισθεῖσα κατεπτῶθη πλην τῆς ἐπισκοπῆς καὶ τῆς ἐκκλησίας. Τότε καὶ Παῦλος ὁ ὁμολογητῆς χειροτονεῖται ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως.

Τῷ η' ἔτει σεισμοῦ μεγάλου γενομένου Ῥόδος ἡ νῆσος κατέπεσε.

legitur, v, 2: sed in eo scriptore nomina propria vitiari non est novum. XVI.

(98) Non ab oculis, quorum lumen extinctum erat, innotescebat Didymus, sed quod a videndo excessisset, ea phrasi qua ἀπὸ ὑπτῶν, et ἀπὸ γραμματέων exconsul et exs.riba nuncupatur. GOAR.

Τῷ θ' ἔτει Δυρράχιον πόλις τῆς Δαλματίας ὑπὸ A σεισμοῦ διεφθάρη, καὶ Ῥώμη ἐν τρισὶν ἐκινδύνευσεν ἡμέραις σειομένη, τῆς δὲ Καμπανίας ἰβ' πόλεις διεφθάρησαν. Ἐλθὼν δὲ Κωνσταντῖος εἰς τὸ Βυζάντιον Παύλον τὸν ἐπίσκοπον τοῦ θρόνου ἀπέλασε, καὶ τὸν ἀσεδέστατον Εὐσεβίον τὸν ἱερομυθεῖας εἰσήγαγε ληστρικῶς καὶ ἀθέτμως, τὸ τῶν κακῶν καταγωγίον. Καὶ συντελεσθεῖσιν τὴν τοῦ Θεοῦ μεγάλου ἐκκλησίαν ὑπὸ Κωνσταντίου κατὰ τὴν ἐνδιάθηκον ἐντολὴν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου Εὐσεβίος ἐγκαινίζει, καὶ τὰ λείψανα ἀπὸ Ἀντιοχείας κομίζει καὶ ἐν αὐτῷ κατατίθησι τοῦ ἁγίου μαρτυροῦ Χαμφίλου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, Θεοδόουλου, Πορφυρίου καὶ Παύλου. Ἀλεξανδρεῖς δὲ Γρηγόριον ληστρικῶς [P. 299] ἐπιθάντα τοῦ θρόνου Ἀλεξανδρείας καὶ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον ἀποδιώξαντα ἐπὶ ἕξ ἔτεσιν ἀνεῖλον. Καὶ χειροτονεῖται B ὑπὸ Ἀρειανῶν Γεώργιος ἀρειανός, τέρας τι Καππαδόκειον.

Τῷ ι' ἔτει Κωνσταντῖος τὸν ἐν Σελευκείᾳ τῆς Συρίας λιμένα πεποίηκεν, ὄρος ἐπὶ πολὺ διατεμὼν, καὶ τὴν πόλιν ἀναφοδιήκε καὶ τὴν Ἀντάραδον ἐν Φοινίκῃ ἔκτισεν, ἣν Κωνσταντεῖαν ὠνόμασε. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐκλειψίς ἐγένετο ἡλίου, μηνὶ Δαιτίῳ ε', ἡμέρας ὄρα τρίτη. Καὶ οἱ ἀπελαθέντες ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι ἄμα Ἀθηνάσιον τὴν Ῥώμην καταλαμβάνουσιν.

Τῷ δὲ ια' ἔτει γράμμασιν Ἰουλίου τοῦ πάπα Ῥώμης θαρσύναντες τοὺς ἰδίους θρόνους κατέλαβον. Κωνσταντῖος δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ διάγων τούτους ἀπέλασεν ὑποβολῇ τῶν Ἀρειανῶν.

Τῷ ιβ' ἔτει σεισμός μέγας ἐγένετο ἐν Βηρυτῷ τῆς Φοινίκης, ὡς τὸ πλεῖον τῆς πόλεως πεσεῖν.

Τῷ ιγ' ἔτει Σαπώρης Πέρσης τὴν Νίσιβιν πόλιν C ποικίλως παρακαθασθεῖς, τὸν τε ποταμὸν κατὰ τῆς πόλεως κινήσας καὶ παντοίας μηχανὰς ποιήσας ἠτήθη, καὶ φεύγων εἰς τὴν οἰκίαν ὑπεχώρησε, τὸ πλεῖστον τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἀπολέσας.

Τῷ ιδ' ἔτει Κωνσταντῖος τὴν ἀνεψιὸν Γάλλον Καίσαρα ἀναγορεύσας καὶ Κωνσταντίον μετονομάσας ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀπέστειλεν.

Τῷ ε' ἔτει ο' ἐν τῇ Ἀνατολῇ τῆς Παλαιστίνης Ἰουδαῖοι ἀντήσαν, καὶ πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων ἐθνῶν τε καὶ Σαμαρειτῶν ἀνεῖλον. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ παγγενεῖ ὑπὸ Ῥωμαίων ἀνιέρθησαν, καὶ ἡ πόλις αὐτῶν Διοκαισάρεια ἠφανίσθη. Τῷ αὐτῷ ἔτει ὁ μέγας Ἀθανάσιος ὑπὸ Κωνσταντίου κατὰ τὴν Βρεταντίαν ἐξορίζεται, καὶ Φήλιξ αὐτὸν χειροτονεῖται. Ἐν Μεδιολάνοις δὲ σύνοδος τῶν Χατέρων συναθροισθεῖσα D πάλιν ἄπρακτος διαλύεται.

Τῷ ιη' ἔτει Γάλλος τυραννίδα μελετήσας κτείνει Δομετιανὸν ἐπαρχὸν τῆς Ἐφίας καὶ Μάγνον κοιμιστωρα, τὰ τῆς ἐπιβουλῆς Κωνσταντίῳ μνηύσαντα, ὃν μεταπεμψάμενος Κωνσταντῖος περὶ Θαλαμῶνα τὴν νῆσον (99) ἀναίρει. Τὸν δὲ τούτου ἀδελφὸν Ἰουλιανὸν ἐν φρουρᾷ κατέτηχεν. Εὐσεβία δὲ ἡ γαμετὴ τοῦ βασιλέως τοῦτον ἐξαίτησάμενη ἐν Ἀθήναις πέμπει.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(99) Apud Sozomenum legitur Φλάβωνα νῆσον, iv, 7. Apud hunc et reliqua fusius enarran-

Nono anno Dyrrachium Dalmatiæ urbs terræ motu periit. Ac Roma etiam per triduum periculose tremuit, duodecim Campaniæ urbes perierunt. 523 Constantius ut Byzantium venit, episcopatum Pauli ademit, impiissimumque Eusebium (minime suo nomini respondentem) introduxit, latrocinio injusto malis asylum aperiens. Idem Eusebius magni Dei templum a Constantio absolutum, sicuti Constantinus testamento mandaverat, dedicavit; atque Antiochia allatas sanctorum Pamphili martyris et socioram Theoduli, Porphyrii ac Pauli reliquias in eo deposuit. Alexandrini autem Gregorium, qui episcopatum latrocinio occupaverat, magnumque Athanasium per sexennium inde arcuerat, interfecerunt. In ejus locum subrogatur ab Arianis Georgius eorum sectæ, monstrum Capadox.

Decimo anno Constantius portum Seleuciæ Syriæ construxit, montis magna parte excisa, urbemque refecit. Condidit etiam Antaradum in Phœnicia, et Constantiam nominavit. Eodem anno defectus solis fuit, sexta mensis Dæsi, die, hora diei tertia. Et episcopi veram religionem tuentes, qui in exsilium acti erant, eum Athanasio Romam pervenerunt.

Undecimo anno iidem litteris Julii papæ Romani freti sua solia recuperaverunt. Constantius autem Antiochiæ degens instinctu Arianorum eos abegit.

Duodecimo anno terræ motus majorem Beryti (urbs est Phœnicia) partem evertit.

524 Anno 13 Sapores Persa Nisibin urbem omnis generis oppugnatione tentavit; amnem quoque adversus urbem concitavit atque omnigenis machinis oppugnavit. Victus tamen maxima copia- rum parte amissa domum recessit.

Anno 14 Constantius Gallum consobrinum suum Cæsarem designavit, nomine Constantii indito, et in Orientem misit.

Anno 15 Judæi in Palæstina rebellaverunt, multosque Græcos, Samaritas et alienigenas trucidaverunt. Mox ipsi a Romanis occisione occisi sunt, urbsque eorum Diocæsarea deleta. Eodem anno magnus Athanasius a Constantio in Britanniam deportatur, eique Felix substituitur. Mediolani quoque concilium Patrum congregatum re infecta solutum est.

Anno 18 Gallus tyrannidem affectans Domitianum Orientis præfectum necat et Magnum quaestorem, qui insidias Constantio indicaverat. Constantius Gallum evocatum apud insulam Thalamonem interficit, Julianum fratrem ejus in custodia detinet. Quem Eusebia imperatoris uxor precibus liberatum Athenas mittit. Julianus permissu

tur. Marcellinus Gallum interfectum apud Potam Istræ ait prope finem l. xiv. Xrl.

Constantii Græciam peragrans ariolos consulebat et fatidicos, an consecuturus foret id quod in animo habebat. Incidit autem in quemdam hominem impium, qui se talia prædicere profitebatur. Is eum in specum quamdam 525 superstitioni dedicatum impie abducit, impostoresque dæmones advocat, qui cum solita apparerent pompa, Julianus metu compulsus frontem crucis signo affectit; quo viso dæmones illico ex conspectu abierunt. Sed impostor fugæ cognita causa Julianum reprehendit, non fugisse, ut ipse putaret, sed abominatos crucem abiisse eos dicens. Ita uero Julianum captivum decipiens initiavit impiis sacris eaque impietate implevit. Adeo autem miserimum hominem cupiditas imperii pietate nudavit, ut divinum baptismum cruoribus abominandis eluerit.

Haud multo post imperium adeptus Julianus impiissimus aperte jam inde atque impudenter pietati bellum fecit. Principio fontes qui et intus et extra urbem erant, infandis sacrificiis polluit, ut quicunque aquæ fieret particeps, etiam flagitii ejus consors fieri cogeretur. Deinde, quæ in foro venum exponebantur, impietate ea implevit, eum et panes et carnes et fructus et olera et omnia quæ esui sunt, conspergerentur. Hæc videntes Christiani gemebant sane et deplorabant: tamen iis vescebantur, apostolicam tenentes legem, quæ jubet edere quicquid in macello venditur, neque conscientia causa discrimen statuere. Flagitiosissimus iste Julianus Judæos quoque in Christianos armans, interrogavit cur non sacrificarent, eum lex eis id juberet. Cum responderent sua sacrificia Hierosolymæ templo circumscripta esse, Julianus confestim mandavit 526 ut id templum, quod ira ac decreto Dei erat dejectum, instaurarent. Quod mandatum Judæi magno cum gaudio audientes gentilibus suis per totum orbem significaverunt. Ita undique magnus Judæorum eo concursus, alacriter pecuniam et operam ad instauracionem templi conferantque. Sed et Julianus eis præfectos, famulos magnanimum turbam hominum misit, nec non argenteos ligones et urnas. Postquam fodere cœperunt impii Judæi, subito vehementes venti incubuerunt, qui eos dissiparunt; ac quæ porro iis mala evenerint, ad tertium Juliani imperii annum progressi dicemus.

Cæterum Julianus in Persidem ingressus dæmonem in Occidentem misit, qui ei inde celeriter responsum perferret. Eum dæmonem quidam monachus progressu per decem dies prohibuit, ita ut dæmon progredi non valens ad Julianum redie-

Τὴν Ἑλλάδα δὲ περιερχόμενος ἐφέσει τῆς βασιλείας μάντις ἐπεζήτει καὶ χρησμολόγους, εἰ τεύξεται τοῦ ποθομένου. Καὶ δὴ περιτυγχάνει ἀνθρώπων ὀυσεβεῖ ταῦτα προλιγεῖν ὑπισχνουμένῳ, ὅς τοῦτον εἰς τινα τῶν εἰδωλικῶν καταδύσεων καταγαγὼν τοὺς ἀπατεῶνας ἐκάλει δαίμονας. Ἐκείνων δὲ μετὰ τῆς συνήθους φαντασίας ἐπιφανέντων, ἤνάγκαζε τοῦτον ὁ φόβος ἐπιθεῖναι τῷ μετώπῳ τοῦ σταυροῦ τὸ σημεῖον· ὅπερ ἰδόντες ἀφανεῖς αὐτίκα γέγονασιν. Συνεῖς οὖν ὁ γόης ἐκαίνας τῆς [P. 300] φυγῆς τὴν ἀτίαν ἐπέψατο τούτῳ λέγων· Οὐ φοβηθέντες, ὡς σὺ νομίζεις, ἀλλὰ βδελυξάμενοι τὸ παρὰ σοῦ γεγόμενον ἐχώρησαν. Οὕτω βουκολήσας τὸν αἰχμάλωτον ἐμυησέ τε καὶ τοῦ μύσου ἐπέπλησεν· αἵμασι γὰρ μουσαρίαι ἀπολουσάμενον τὸ θεῖον βάπτισμα, ἢ τῆς βασιλείας ἐπιθυμία τῆς εὐσεβείας ἐγύμνωσε τὸν τρισάθλιον.

Μετὰ μικρὸν δὲ τῆς βασιλείας κρατήσας ὁ ἀσεβέστατος Ἰουλιανὸς προφανῶς λοιπὸν καὶ ἀναιδῶς κατὰ τῆς εὐσεβείας ὠπλίζετο. Καὶ πρῶτον μὲν τὰς ἐν τῇ πόλει καὶ τὰς ἐξωθεν πηγὰς ταῖς μουσαρίαις θυσίαις ἐμόλυνεν, ὅπως ἕνατος μεταλαμβάνων τοῦ νόμου μεταλαγχάνη καὶ τοῦ μύσου. Ἐπειτα δὲ καὶ τὰ κατὰ τὴν ἀγορὰν προκείμενα τοῦ μιάσματος ἐνεπίμπλη· περιβρῆντο γὰρ καὶ ἄστοι καὶ κρία καὶ ὀπῶραι καὶ λάχανα καὶ τἄλλα ὅσα ἐδώδιμα. Ταῦτα οὖν ὀρώντος οἱ Χριστιανοὶ ἔστηνον μὲν καὶ ὠλόλυζον ἐπὶ τοῖς γινομένοις, μετελάμβανον δὲ ὁμῶς, ἀποστολικῶ νόμῳ πεπιθόμενοι τῷ φάσκονι· Πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ (1) πωλούμενον ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντας διὰ τὴν συνείδησιν. Οὗτος ὁ πικρὸς Ἰουλιανὸς τοὺς Ἰουδαίους κατὰ Χριστιανῶν ἐξοπλίζων ἔρητο τοῦτο· Διὰ τί θθεῖν τοῦ νόμου κελεύοντος οὐ θθεῖτε; Τῶν δὲ τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν καὶ τὴν ἐκείσε περιγεγραμμένην λατρείαν προβαλλομένων, αὐτίκα προσέταξεν ὁ θεομήχος ἀνεγεῖραι τὸν νατ' ὄργην καὶ γνώμην θεοῦ καταλυθέντα ναόν. Καὶ τοῦτο μετὰ πολλῆς χαρᾶς ἀκούσαντες ἄπαι τὰ προστεταγμένα τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην ὁμοφύλοις ἐδόλωσαν. Καὶ οἱ μὲν πανταχόθεν συνίτρονον, χρήματα καὶ προθυμίαν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ συνεσπείροντες· ὁ δὲ συναπέστειλεν αὐτοῖς καὶ ἄρχοντας καὶ πολλὴν ὕπηρεσιαν καὶ συνδρομὴν· σκαπάνας γὰρ καὶ ἄμας (2) ἀργυρᾶς ἐπέμψεν τοῖς ἀντιθέοις Ἰουδαίοις. Καὶ ἐπεὶ ὄρῦντες ἔρξαντο, ἐξαπίνης ἄνεμοι βίαιοι πνεύσαντες ἀθρόως ἅπαντα διεσκόρπισαν. Καὶ τὰ λοιπὰ πεπόνθασιν δεινὰ δ' ἐν τῷ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἀναγράφονται.

Ἐισελθὼν δὲ ὁ κατάρτος ἐν Περσίδι πικρὸν δαίμονα πρὸς τὴν δόσιν τοῦ ἐνεργεῖν αὐτῷ ἐκείθεν ἀποκρισιν διὰ τάχους. Ἐκωλύθη δὲ τῆς πρόσω πορείας ὑπὸ τινος μονάζοντος ἐπὶ ἡμέρας δέκα. Καὶ μὴ δυνάμενος ὁ δαίμων προβῆναι πάλιν πρὸς τὸν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(1) In margine: Εἰς δὲ τὸ ἐχόμενον τοῦ ἀποστολικῶ βήτου τί ἐμελλες εἰπεῖν, σοφώτατε Κεδρηνέ; Λέγει γὰρ παρακατιῶν ὁ μέγας Παῦλος· Εἰ δὲ τις ὑμῖν ἐπιπῆ ὅτι τοῦτο εἰδωλόθυτον ἐστὶ, μὴ ἄψητε αὐτοῦ. Magna profecto quæstio, et multum habens

difficultatis. Vide August. Poplicolæ epist. 154. Xyl. (2) Unde vocem hanc verterit *urnas*, edisserat, si potest, interpres: Græcis *batillos* sonat, ad egerendam terram instrumenta: sicut *σκαπάναι*, ad effodiendam. GOAR.

Ἰουλιανὸν ὑπέστρεψεν. Ὁ δὲ τὴν αἰτίαν τῆς βρα-
δύτητος ἠρώτησεν· ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ δαίμων.
Καὶ ἐβράδυνα καὶ ἤπρατος ἔμεινα. Ἐκδεχόμενος
γὰρ Πούπλιόν τινα μονάζοντα, εἴ πως πάσεται τῆς
προσευχῆς, καὶ μὴ πωσάμενος ἡμέρας δέκα ἐκώλυσέ
με ποιῆσαι τὸ θέλημά σου. Καὶ τοῦτο ἀκούσας Ἰου-
λιανὸς καὶ σφόδρα ἀγανακτήσας προσηειλήθη μετὰ
τὴν ὑποστροφὴν ἐξολοθρεῦσαι τὸ τῶν [P. 301] μω-
ναχῶν γένος. Ὅπερ μαθὼν τις τῶν μεγαίστανων
αὐτοῦ καὶ θαυμάζας, ἐπανελθὼν διένειμε τὰ ὑπάρ-
χοντα αὐτοῦ πάντα πίνησι καὶ ἀπῆλθε πρὸς τὸν γέ-
ροντα. Καὶ γενόμενος δόκιμος (3) μοναχὸς πᾶσιν
ἔλεγε τὴν ἰσῴον τῶν μοναζόντων, ἣν ἔλαβον κατὰ τῶν
σκοτεινομόρφων δαιμόνων.

Ἐν δὲ Κάραις, τῇ παρὰ τοῦ Κάρου τοῦ βασιλέως
κτισθεῖσθαι πόλει, τὴν πρὸς Μέρσας ποιούμενος πο-
ρεῖαν, εἰσελθὼν καὶ ἔν τι κατὰδόσει θυσίας ἀκα-
θήρους ἐπιτελέτας, γλεῖθρα καὶ σήμαντρα ταῖς
θύραις ἐθέθηκε καὶ φύλακας ἐπέστησεν· ἦν πορ-
ἀνοίξαντες μετὰ τὴν ἐκείνου πτώσιν, εὖρον γύναιον
ἐκ τῶν τριχῶν κρεμάμενον καὶ ἐκτεταμένως ἔχον τὰς
χεῖρας, ἥς ἀνασχίσας ὁ ἀσπλαγχνος τὴν γαστέρα
τὴν κατὰ Περσῶν δήπουθεν ἔγνω διὰ τοῦ ἥπατος
νίκην. Ἐν δὲ Ἀντιοχείᾳ πολλὰ μὲν κιβώτια ἐν τοῖς
βασιλείοις κεφαλῶν ἀνθρώπων πεπληρωμένα, πολλὰ
δὲ φρέατα νεκρῶν σωμάτων εὖρον πεπλησμένον· καὶ
γὰρ μύριες μὲν γυναῖκες ἐν γαστρὶ ἔχοῦσας ἀνατε-
μῶν καὶ ἐν τοῖς ἐμβρύοις ἥπατοσκοπούμενος, καὶ
πολλὰ παιδία κατασφάξας, ὑπὸ τὰ εἶδωλα κατάρουξεν
ὁ φιλειδῶλος Ἰουλιανός. Πολλὴν δὲ καὶ ἄλλην λογι-
κὴν σφέλην ἐκ ποικίλων ἡλικιῶν διαφόροις ὑπέβαλε
θανάτοις ἐπ' ὀνόματι Ποσειδῶνος καὶ τῶν λοιπῶν
δαίμόνων ὁ δαίμονιῶδης καὶ θεομισήτης. Οὐ μὴν δὲ
ἀλλὰ καὶ ἵππους λευκοῦς τε καὶ πυρρῶς ἔθους, τοὺς
μὲν τῷ ἡλίῳ τοὺς δὲ τῷ πυρὶ καὶ τοῖς ἀνέμοις. Καὶ
πρὸς τοῦτοις κύνες καὶ πιθήκους καὶ κόρακας καὶ
πᾶν σχεδὸν ἔρπετων εἶδος καὶ τετραπόδων θηρίων
τε καὶ τῶν ἄλλων πτηνῶν καὶ νηκτῶν οὐ διέλειπε
κατασφάττων καὶ τελετετὰς παντοίας ἐπινοῶν πλείους
καὶ χεῖρους τῶν παρ' Ἑλλήσι νενομισμένων, πρὸς
το πάντα τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἐλλήνιζαντας ὑπερακον-
τίσαι, διὰ τῶν τοιούτων οἰόμενος ὁ ἄθεος ἀποθεω-
θῆναι καὶ θεὸς νομισθῆναι. Ἀλλὰ τὰ περὶ τούτου ἐν
τῇ τάξει τῆς αὐτοῦ θεοστυγοῦς βασιλείας ὡς οἶόν τε
διὰ βραχέων λέξομεν. Ὁ δὲ λόγος πρὸς τὰ ἔξης βρα-
διζέτω.

Τοῦ Κωνσταντίου τῷ ἰθ' ἔτει, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Δ
Πεντηκοστῆς, ἐν Ἱεροσολύμοις ἐφάνη τὸ σημεῖον τοῦ
ζωοποιοῦ σταυροῦ ἐν οὐρανῷ, φωτοειδές, τεταμένον
ἀπὸ τοῦ Γολγοθᾶ, ἔνθα ἐσταυρώθη ὁ Χριστός, ἕως
τοῦ ὄρους τῶν Ἑλαιῶν, ὅθεν καὶ ἀνελήφθη, κύκλῳ δὲ
τούτου στέφανος, ὡς ἴρις τὸ εἶδος ἔχων. Τῇ αὐτῇ δὲ
ἡμέρᾳ καὶ Κωνσταντίῳ ὤφθη, Κυρίλλου τότε Ἱερο-
σολύμων ἐπισκοποῦντος.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(3) Δόκιμος cum de monachis dicitur. non is
est qui jam ascetica vita probatus, virtutibus ef-
fulget provecus, sed is proprie cujus vires pro-
positum, animus probantur et ad virtutem infor-

rit. Juliano causam moræ sciscitante, Non modo
inquit dæmon, tarde, sed etiam re infecta redii.
Expectabam enim dum Publius quidam monachus
precandi finem faceret. Qui cum decem dies conti-
nenter precaretur, non potui jussum tuum exsequi.
Hoc audito Julianus, gravi indignatione concit-
us, minatus est se a reditu gentem monachorum
deleturum. Hoc cum quidam procerum ejus inau-
divisset, admiratione summa ductus post reditum
suum omnia sua pauperibus distribuit, atque ad
senem istum profectus præclarus monachus 527
evasit, omnibus prædicans monachorum vim ac
potestatem qua adversas tenebriones dæmonas
sunt præditi.

Porro Julianus Carris, quæ urbs est a Caro
imperatore condita, iter in Persas faciens spelun-
cam quamdam subiit, ibique scelestis sacris ope-
ratus fores seris occlusit ac consignavit, apposita
custodia. Quibus foribus, eo inierfecto, apertis,
inventa est muliercula capillis suspensa, extentis
manibus; cujus crudelis ille ventre dissecto
victorim scilicet de Persis suam ex jecinore
didicerat. Antiochiæ autem in regia multæ arculæ
inventæ sunt humanis capitibus plenæ multique
putei cadaveribus oppleti. Nam et innumeras
gravidas mulieres Julianus dissecuerat, ut fetuum
jacinora contempleretur, et multos infantes jugu-
latis ad bases simulacrorum defoderat, quibus
impense erat deditus. Magnum quoque alium
gregem ratione præditorum animantium. diversa-
rum ætatum, variis mortis generibus sustulit,
Neptuno eos et aliis dæmonibus, quorum se homo
Deo invisus cultui addixerat, immolans. Quin et
albis equis soli, rufis igni ac ventis sacrificavit.
Nec non assidue canes, simias, corvos atque omne
propemodum genus quadrupedum, avium natan-
tiumque maclabat, omnisque modi sacra excogi-
tabat, plura et deteriora his quæ apud Græcos
recepta sunt. Ea enim re omnibus qui ante ipsum
Græcam religionem sectati fuissent, palmam præ-
ripere studebat, 528 propterea se in deorum re-
latum iri homo a Deo alienus sperans. Verum ejus
res nos ordine annorum. quibus imperavit, quam
brevissime deinceps referemus: nunc reliqua
attexamus prioribus.

Annum Constantio imperante 19, die Penteco-
stæ, in cælo signum vivificæ crucis apparuit, luci-
dum atque extentum a Golgotha. quo loco Chri-
stus in crucem sublatus fuit, usque ad montem
Olearum, unde idem Christus in cælum subiit.
Cingebatur per orbem circulo arcus cælestis simili.
Eadem die etiam Constantino apparuit, Cyrillo
Hierosolymæ tum episcopo.

mantur: uno verbo, non *monachus præclarus*
juxta Xylandrum, sed, juxta tritum in monasteriis
loquendi usum, *novitius* est. GOAR.

Constantii Græciam peragrans ariolos consulebat et fatidicos, an consecuturus foret id quod in animo habebat. Incidit autem in quemdam hominem impium, qui se talia prædicere profitebatur. Is eum in specum quamdam 525 superstitioni dedicatum impie abducit, impostoresque dæmones advocat, qui cum solita apparerent pompa, Julianus metu compulsus frontem crucis signo affecit; quo viso dæmones illico ex conspectu abierunt. Sed impostor fugæ cognita causa Julianum reprehendit, non fugisse, ut ipse putaret, sed abominatos crucem abiisse eos dicens Ita iue Julianum captivum decipiens initiavit impiis sacris eaque impietate implevit. Adeo autem miserimum hominem cupiditas imperii pietate nudavit, ut divinum baptismum cruoribus abominandis eluerit.

Haud multo post imperium adeptus Julianus impiissimus aperte jam inde atque impudenter pietati bellum fecit. Principio fontes qui et intus et extra urbem erant. infandis sacrificiis polluit, ut quicumque aquæ silet particeps, etiam flagitii ejus consors fieri cogeretur. Deinde, quæ in foro venum exponebantur, impietate ea implevit, eum et panes et carnes et fructus et olera et omnia quæ esui sunt, conspergerentur. Hæc videntes Christiani gemebant sane et deplorabant: tamen iis vescebantur, apostolicam tenentes legem, quæ jubet edere quicquid in macello venditur, neque conscientia causa discrimen statuere Flagitiosissimus iste Julianus Judæos quoque in Christianos armans, interrogavit cur non sacrificarent, eum lex eis id juberet. Cum responderent sua sacrificia Hierosolymæ templo circumscripta esse, Julianus confestim mandavit 526 ut id templum, quod ira ac decreto Dei erat dejectum, instaurarent. Quod mandatum Judæi magno cum gaudio audientes gentilibus suis per totum orbem significaverunt. Ita undique magnus Judæorum eo concursus, alacriter pecuniam et operam ad instauracionem templi conferentium. Sed et Julianus eis præfectos, famulos magnamque turbam hominum misit, nec non argenteos ligones et urnas. Postquam fodere cœperunt impii Judæi, subito vehementes venti incubuerunt, qui eos dissiparunt; ac quæ porro iis mala evenerint, ad tertium Juliani imperii annum progressi dicemus.

Cæterum Julianus in Persidem ingressus dæmonem in Occidentem misit, qui ei inde celeriter responsum perferret. Eum dæmonem quidam monachus progressu per decem dies prohibuit, ita ut dæmon progredi non valens ad Julianum redie-

Τὴν Ἑλλάδα δὲ περιερχόμενος ἐφέσει τῆς βασιλείας μάντις ἐπεζήτηι καὶ χρησμολόγους, εἰ τεύχεται τοῦ ποθομένου. Καὶ δὴ περιτυγχάνει ἀνθρώπων δυσσεβῶν ταῦτα προλέγειν ὑπισχνουμένων, ὅς τοῦτον εἰς τινα τῶν εἰδωλικῶν καταδύσεων καταγαγῶν τοὺς ἀπατεῶνας ἐκάλει δαίμονας. Ἐκείνων δὲ μετὰ τῆς συνήθους φαντασίας ἐπιφανέντων, ἐνέγκασε τοῦτον ὁ φόβος ἐπιθεῖναι τῷ μετώπῳ τοῦ σταυροῦ τὸ σημεῖον· ὅπερ ἰδόντες ἀφανεῖς αὐτίκα γέγονασι. Συνεῖς οὖν ὁ γόης ἐκεῖνος τῆς [P. 300] φυγῆς τὴν ἀτίαν ἐπέμψατο τούτῳ λέγων· Οὐ φοβηθέντες, ὡς σὺ νομίζεις, ἀλλὰ βδελυξάμενοι τὸ παρὰ σοῦ γεγόμενον ἐχώρησαν. Οὕτω βουκολήσας τὸν αἰχμάλωτον ἐμυσέει τε καὶ τοῦ μύσου ἐπέπλησεν· αἵμασι γὰρ μυσσαρῆς ἀπολουσάμενον τὸ θεῖον βάπτισμα, ἡ τῆς βασιλείας ἐπιθυμία τῆς εὐσεβείας ἐγύμνωσε τὸν τρισάθλιον.

Μετὰ μικρὸν δὲ τῆς βασιλείας κρατήσας ὁ ἀσεβέστατος Ἰουλιανὸς προφανῶς λοιπὸν καὶ ἀναιδῶς κατὰ τῆς εὐσεβείας ὠπλίζετο. Καὶ πρῶτον μὲν τὰς ἐν τῇ πόλει· καὶ τὰς ἐξωθεν πηγὰς ταῖς μυσσαρῆς θυσίαις ἐμόλυνεν, ὅπως ἕκαστος μεταλαμβάνων τοῦ νόμου μεταλαγχάνη καὶ τοῦ μύσου. Ἐπειτα δὲ καὶ τὰ κατὰ τὴν ἀγορὰν προκείμενα τοῦ μιάσματος ἐνεπίμπλη· περιεβραίνοντο γὰρ καὶ ἄτοιοι καὶ κρέα καὶ ὀπῶραι καὶ λάχανα καὶ τἄλλα ὅσα ἐδώδιμα. Ταῦτα οὖν ὀρώντος οἱ Χριστιανοὶ ἔστηνον μὲν καὶ ὠλόλυζον ἐπὶ τοῖς γινομένοις, μετελάμβανον δὲ ὅμως, ἀποστολικῶν νόμων πεθόμενοι τῷ φάσκονι· Πᾶν τὸ ἐν μακίλῳ (1) πωλούμενον ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν. Οὗτος ὁ πεμψάμενος Ἰουλιανὸς τοὺς Ἰουδαίους κατὰ Χριστιανῶν ἐξοπλίζων ἔρητο τούτους· Διὰ τί θεῖον τοῦ νόμου κελεύοντος οὐ θέετε; Τῶν δὲ τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν καὶ τὴν ἐκεῖσε περιγεγραμμένην λατρείαν προβαλλομένων, αὐτίκα προσέταξεν ὁ θεομήτορος ἀνεγείραι τὸν νατ' ὄργην καὶ γνώμην Θεοῦ καταλυθέντα ναόν. Καὶ τοῦτο μετὰ πολλῆς χαρᾶς ἀκούσκοντες ἄπαντες τὰ προσταγμένα τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην ὁμοφύλοις ἐδύλωσαν. Καὶ οἱ μὲν πανταχόθεν συνέτρεχον, χρήματα καὶ προθυμίαν εἰς τὴν οἰκοδομήν τοῦ ναοῦ συνασφάροντες· ὁ δὲ συναπέστειλεν αὐτοῖς καὶ ἄρχοντας καὶ πολλὴν ὀπρσίαν καὶ συνδρομήν· σκαπάνας γὰρ καὶ ἄμα (2) ἀργυρᾶς ἐπέμψε τοῖς ἀντιθέοις Ἰουδαίοις. Καὶ ἐπεὶ ὀρῦντεῖν ἔρξαντο, ἐξαπίνης ἀνεμοὶ βίχιοι πνεύσαντες ἀθρόως ἅπαντα διεσκόρπισαν. Καὶ τὰ λοιπὰ πεπόνθασιν δεινὰ ἃ ἐν τῷ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἀναγράψομαι.

Εἰσελθὼν δὲ ὁ κατάρτος ἐν Περσίδι πεμπει δαίμονα πρὸς τὴν δύσιν τοῦ ἐνεργεῖν αὐτῷ ἐκεῖθεν ἀπόκρισιν διὰ τάχους. Ἐκωλύθη δὲ τῆς πρόσω πορείας ὑπὸ τινος μονάζοντος ἐπὶ ἡμέρας δέκα. Καὶ μὴ δυνάμενος ὁ δαίμων προδῆναι πάλιν πρὸς τὸν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(1) In margine: Εἰς δὲ τὸ ἐχόμενον τοῦ ἀποστολικοῦ βιβλίου τί ἐμελλε εἰπεῖν, σοφώτατε Κεδρῆνι; λέγει γὰρ παρακατιῶν ὁ μέγας Παῦλος· Εἰ δὲ τις ὑμῖν εἴπῃ ὅτι Τοῦτο εἰδωλόθυτόν ἐστι, μὴ ἄψχησθε αὐτοῦ. Magna profecto quæstio, et multum habens

difficultatis. Vide August. Poplicolæ epist. 154. XVI. (2) Unde vocem hanc verterit *urnas*, edisserat, si potest, interpres: Græcis *batillos* sonat, ad egerendam terram instrumenta: sicut *σκαπάναι*, ad effodiendam. GOAR.

Ἰουλιανὸν ὑπέστρεψεν. Ὁ δὲ τὴν αἰτίαν τῆς βρα-
δύτητος ἠρώτησεν· ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ δαίμων.
Καὶ ἐβράδυνα καὶ ἄπρακτος ἔμεινα. Ἐκδεχόμενος
γὰρ Πούπλιόν τινα μονάζοντα, εἴ πως πάύεται τῆς
προσευχῆς, καὶ μὴ παυσάμενος ἡμέρας δέκα ἐκώλωσέ
με ποιῆσαι τὸ θέλημά σου. Καὶ τοῦτο ἀκούσας Ἰου-
λιανὸς καὶ σφόδρα ἀγανακτήσας προσηρείληθε μετὰ
τὴν ὑποστροφὴν ἐξολοθρεῦσαι τὸ τῶν [P. 301] μον-
αχῶν γένος. Ὅπερ μαθὼν τις τῶν μεγιστάνων
αὐτοῦ καὶ θαυμάζας, ἐπανελθὼν διένειμε τὰ ὑπάρ-
χοντα αὐτοῦ πάντα πίνησι καὶ ἀπῆλθε πρὸς τὸν γέ-
ροντα. Καὶ γενόμενος δόκιμος (3) μοναχὸς πᾶσιν
ἔλεγε τὴν ἰσχύϊν τῶν μοναζόντων, ἣν ἔλαβον κατὰ τῶν
σκοτεινομόρφων δαιμόνων.

Ἐν δὲ Κάραις, τῇ παρὰ τοῦ Κάρου τοῦ βασιλέως
κτισθεῖσθαι πόλει, τὴν πρὸς Μέρσας ποιούμενος πο-
ρείαν, εἰσελθὼν καὶ ἔν τινι κατὰδύσει θυσίας ἀκα-
θάρτους ἐπιτελέσας, γλεῖθρα καὶ σήμαντρα ταῖς
θύραις ἐπέθηκε καὶ φύλακας ἐπέστησεν· ἦνπερ
ἀνοίξαντες μετὰ τὴν ἐκείνου πτώσιν, εὗρον γύναιον
ἐκ τῶν τριχῶν κρεμάμενον καὶ ἐκτεταμένως ἔχον τὰς
χεῖρας, ἧς ἀνασχίσας ὁ ἀσπλαγχνος τὴν γαστέρα
τὴν κατὰ Περσῶν δῆπουθεν ἔγνω διὰ τοῦ ἥπατος
νίκην. Ἐν δὲ Ἀντιοχείᾳ πολλὰ μὲν κιβώτια ἐν τοῖς
βασιλείοις κεφαλῶν ἀνθρώπων πεπληρωμένα, πολλὰ
δὲ φρέατα νεκρῶν σωματίων εὗρον πεπληρωμένα· καὶ
γὰρ μυρίας μὲν γυναῖκας ἐν γαστρὶ ἔχούσας ἀνατε-
μῶν καὶ ἐν τοῖς ἐμβρύοις ἥπατοσκοπούμενος, καὶ
πολλὰ παιδία κατασφάξας, ὑπὸ τὰ εἶδωλα κατώρυξεν
ὁ φιλεῖδωλος Ἰουλιανός. Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλην λογι-
κὴν ἀγέλην ἐκ ποικίλων ἡλικιῶν διαφόροις ὑπέβαλε
θανάτοις ἐπ' ὀνόματι Προσειδῶνος καὶ τῶν λοιπῶν
δαιμόνων ὁ δάιμονιῶδης καὶ θεομίσητος. Οὐ μὴν δὲ
ἀλλὰ καὶ ἵππους λευκοὺς τε καὶ πυρροὺς ἔθηκε, τοὺς
μὲν τῷ ἡλίῳ τοὺς δὲ τῷ πυρὶ καὶ τοῖς ἀνέμοις. Καὶ
πρὸς τούτοις κύνάς καὶ πιθήκους καὶ κόρακας καὶ
πᾶν σχεδὸν ἔρπετων εἶδος καὶ τετραπόδων θηρίων
τε καὶ τῶν ἄλλων πτηνῶν καὶ νηκτῶν οὐ διεέλεπε
κατασφάττων καὶ τελετετᾶς παντοίας ἐπινοῶν πλείους
καὶ χεῖρους τῶν παρ' Ἑλλήσι νενομισμένων, πρὸς
το πᾶντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἐλλήνιζαντας ὑπερακον-
τίσαι, διὰ τῶν τοιούτων οἰόμενος ὁ ἄθεος ἀποθεω-
θῆναι καὶ θεὸς νομισθῆναι. Ἀλλὰ τὰ περὶ τούτου ἐν
τῇ τάξει τῆς αὐτοῦ θεοστογυῶς βασιλείας ὡς οἶόν τε
διὰ βραχέων λέξομεν. Ὁ δὲ λόγος πρὸς τὰ ἐξῆς βρα-
δίζετω.

Τοῦ Κωνσταντίου τῷ 19' ἔτει, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς [D]
Πεντηκοστῆς, ἐν Ἱεροσολύμοις ἐφάνη τὸ σημεῖον τοῦ
ζωοποιῶντα σαυροῦ ἐν οὐρανῷ, φωτεινὸς τε, τεταμένον
ἀπὸ τοῦ Γολγοθᾶ, ἔνθα ἐσταυρώθη ὁ Χριστὸς, ἕως
τοῦ ὄρους τῶν Ἐλιζῶν, ὅθεν καὶ ἀνελήθη, κίχλη δὲ
τοῦτου στέφανος, ὡς ἴρις τὸ εἶδος ἔχων. Τῇ αὐτῇ δὲ
ἡμέρᾳ καὶ Κωνσταντίῳ ὤφθη, Κυρίλλου τότε Ἱερο-
σολύμων ἐπίσκοπου.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(3) Δόκιμος cum de monachis dicitur. non is
est qui jam ascetica vita probatus, virtutibus ef-
fulget proventus, sed is proprie cujus vires pro-
positum, animus probantur et ad virtutem infor-

rit. Juliano causam moræ sciscitante, Non modo
inquit dæmon, tarde, sed etiam re infecta redii.
Expectabam enim dum Publius quidam monachus
precandi finem faceret. Qui cum decem dies conti-
nenter precaretur, non potui jussum tuum exsequi.
Hoc audito Julianus, gravi indignatione conci-
tus, minatus est se a reditu gentem monachorum
deleturum. Hoc cum quidam procerum ejus inau-
divisset, admiratione summa ductus post reditum
suum omnia sua pauperibus distribuit, atque ad
senem istum profectus præclarus monachus 527
evasit, omnibus prædicans monachorum vim ac
potestatem qua adversas tenebriones dæmonas
sunt præditi.

Porro Julianus Carris, quæ urbs est a Caro
imperatore condita, iter in Persas faciens spelun-
cam quamdam subiit, ibique scelestis sacræ ope-
ratus fores seris occlusit ac consignavit, apposita
custodia. Quibus foribus, eo inperfecto, apertis,
inventa est muliercula capillis suspensa, extentis
manibus; cujus crudelis ille ventre dissecto
victorim scilicet de Persis suam ex jecinore
didicerat. Antiochiæ autem in regia multæ arculæ
inventæ sunt humanis capitibus plenæ multique
putei cadaveribus opplati. Nam et innumeras
gravidas mulieres Julianus dissecuerat, ut fetuum
jecinora contemplaretur, et multos infantes jugu-
lato ad bases simulacrorum defoderat, quibus
impense erat deditus. Magnum quoque alium
gregem ratione præditorum animantium, diversarum
ætatum, variis mortis generibus sustulit,
Neptuno eos et aliis dæmonibus, quorum se homo
Deo invisus cultui addixerat, immolans. Quin et
albis equis soli, rufis igni ac ventis sacrificavit.
Nec non assidue canes, simias, corvos atque omne
propemodum genus quadrupedum, avium natan-
tiumque mactabat, omnisque modi sacra excogi-
tabat, plura et deteriora his quæ apud Græcos
recepta sunt. Ea enim re omnibus qui ante ipsum
Græcam religionem sectati fuissent, palmam præ-
ripere studebat, 528 propterea se in deorum re-
latum iri homo a Deo alienus sperans. Verum ejus
res nos ordine annorum. quibus imperavit, quam
brevissime deinceps referemus: nunc reliqua
attexamus prioribus.

Annum Constantio imperante 19, die Penteco-
stæ, in cælo signum vivificæ crucis apparuit, luci-
dum atque extentum a Golgotha. quo loco Chri-
stus in crucem sublatus fuit, usque ad montem
Olearum, unde idem Christus in cælum subiit.
Cingebatur per orbem circulo arcus cælestis simili.
Eadem die etiam Constantino apparuit, Cyrillo
Hierosolymæ tum episcopo.

manetur: uno verbo, non *monachus præclarus*
juxta Xylandum, sed. juxta tritum in monasteriis
loquendi usum, *novitius* est. GOAR.

Anno 21, mortuo impio Eusebio Cpolitano episcopo, Romam denuo ad Julium papam et Constantem imperatorem. Constantii fratrem. redierunt Athanasius et Paulus. Cum au em Cpoli Christiani Paulum episcopum designare vellent, Ariani contra Macedonium deligerent, conseruere manus factiones multique utrinque ceciderunt Hermogenes quoque ductor ex ecclis, a Constantio ad exturbandum Paulum missus, a Christianis necatus inque mare abjectus fuit. Qua re cognita, Constantius Cpolim occupat. Paulum in exsilium agit: non tamen Macedonium episcopatu praefecit. Post Roma Paulus veniens cum litteris Julii papae, Thessalonicæ in exsilio esse iubetur. 529 Macedonius autem praedonis in morem invadit ecclesiam, caesis viris 3150, atque ita Ariani ecclesiam occupant. Athanasius autem et Paulus Romam rursus se conferunt ad Constantem. eique omnem rem narrant. Constans indigne rem ferens fratrem per litteras jubet Paulo et Athanasio sua solia reddi. Sed cum Magnentius in Gallia occupata tyrannide Constantem piū interfecisset, Constantis id Antiochiæ rescisens statim urbe Paulum ejicit et Cucusi exsulare jubet. Ibi is suo humerali ab Ariani strangulatur. Macedonius rursus sedem episcopalem occupat, Athanasius autem fuga sibi consulit Constantius Julianus Galli fratrem custodialiberatum Caesarem declarat inque Galliam mittit tradens ei in matrimonium sororem suam Helenam, quæ et Constantiæ nomen tulit. Constantio uxor fuit inclita Eusebia, cujus pulchritudinis fama orbem terræ pervagata est. Verum maritus mollior quam expediret. ac praeterea morbosus, non potuit mulierem curare. Itaque flore ætatis naturæque vigore exardescens ea in matricis sævos cruciatus incidit paulatimque contabescendo periit, nulla neque formæ neque ætatis neque imperii percepta utilitate. ποντος, ἐτι δὲ καὶ νοσηλευόμενος, οὐκ ἰδόντο θεραπεῦσαι τὴν ἀνθρωπιν, ἢ τῷ τῆς νεότητος ἀνθει καὶ κῆ κάλλει τῆς φύσεως ὑπερζέουσα τῷ τῆς μητρομανίας περιέπεσε πάθει, φθίνουσα δὲ κατὰ μικρὸν ἐτελεύτησε, καὶ οὔτε τοῦ κάλλους οὔτε τῆς ἡλικίας οὔτε τῆς ἡλικίας οὔτε τῆς βασιλείας ἀπάνωτο

*Utunque enim mulier reliqua omnia sustinet :
Sed deficiente viro, vita quoque deficit.*

305 Anno 22 Ariani Constantio persuaserunt ut capitale supplicium Athanasio decerneret. Sed tunc quoque is vitam fuga servavit. Noctis hora tertia terræ motus Nicomediæ obortus magnam hominum multitudinem atque cum his episcopum Cecropium oppressit. Macedonius episcopatu Cpolitano politus, corpus Constantini Magni ab Apostolorum templo ad Sancti Acacii fanum transferre aggressus est, praescriptione ea utens, quod templum Apostolorum corruisset. Populo autem obsistente magna existit caedes, ita ut sanguine et puteus testimonii et plateæ et aula opplerentur.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(4) *Humeralis* ad verbum reddidit interpres: tu *fasciam* honoris gratia, pontificum humeros ambientem et extremis ante retroque pendulam,

Α Τῷ κα' ἔτει τῆς βασιλείας Κωνσταντίου, τελευταίου Εὐσεβίου τοῦ δυσσεβοῦς Κωνσταντινουπόλεως, κατέλθον εἰς Ῥώμην πάλιν πρὸς Ἰούλιον τὸν πάπαν καὶ Κωνσταντα τὸν τοῦ βασιλέως [P. 302] Κωνσταντίου ἀδελφὸν Ἀθανάσιος καὶ Παῦλος. Οἱ ὁρθόδοξοι τοίνυν Κωνσταντινουπόλεως Παῦλον προβαλλόμενοι, ἐπεὶ οἱ Ἀρεινοὶ Μακεδόνιον ἀντεχειροτόνησαν, συμβάλλουσιν ἀλλήλοις, καὶ πολλοὶ ἀμφοτέρωθεν πίπτουσιν. Ἐρωμένης δὲ ὁ στρατηλάτης παρὰ Κωνσταντίου πεμφθεὶς εἰς τὸ ἐξελεῖσθαι Παῦλον παρὰ τῶν ὁρθόδοξων κτείνεται καὶ εἰς τὴν θάλασσαν βίπεται. Τοῦτο ὁ Κωνσταντίος μαθὼν καταλαμβάνει τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ τὸν μὲν Παῦλον ἐξορίζει, οὐ μὴν δὲ ἐνθρονίζει Μακεδόνιον. Ὑστερον δὲ παρὰ Ἰουλίου Ῥώμης μετὰ γριμμάτων ὁ Παῦλος ἀνελθὼν ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐξορίζεται, ὁ δὲ Μακεδόνιος τῇ Ἐκκλησίᾳ ληστρικῶς ἐπιβαίνει, ἐφ' ᾧ καὶ ἀναίρουσιν αὐτὸν ἄνδρες τρισχίλιοι ἑκατὸν πενήκοντα· καὶ οὕτω τῆς Ἐκκλησίας Ἀρειανοὶ κρατοῦσι, καὶ Ἀθανάσιος δὲ καὶ Παῦλος τὴν Ῥώμην πάλιν καταλαμβάνουσιν. Οἱ καὶ προσελθόντες τῷ Κωνσταντίῳ πάντα διεγῆσαντο. Ὁ δὲ ἐπὶ τούτοις ἀγανακτήσας γράφει τῷ ἰδίῳ ἀδελφῷ λυπούμενος ἀποδοῦναι Παῦλον καὶ Ἀθανασίῳ τοὺς ἰδίους θρόνους. Μαγνητίου δὲ ἐν Γαλλίαις τυραννήσαντος καὶ Κωνσταντα τὸν εὐσεβῆ ἀνελόντος, ἐπεὶ Κωνσταντίος ἐν Ἀντιοχείᾳ ὦν τοῦτο ἔμαθε, παρευθὲ τῆς πόλεως τὸν Παῦλον ἐξορίζει ἐν Κουκουσῶ. Κάκει ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν τῷ ἰδίῳ ὠμοφῶρ (4) ἀποκνίγεται, καὶ Μακεδόνιος πάλιν τοῦ θρόνου ἐπιλαμβάνεται, ὁ δὲ Ἀθανάσιος πάλιν οὐγῇ τὴν σωτηρίαν πραγματεύεται. Ἰουλιανὸν δὲ τὸν ἀδελφὸν Γάλλου ἐκ τῆς φυλακῆς ἐξαγαλὼν Κεῖσαρα προβάλλεται καὶ εἰς Γαλλίας ἐκπέμπει, ζεῖξας αὐτῷ πρὸς γάμον τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν Ἑλένην τὴν καὶ Κωνσταντίνου. Γαμετῇ δὲ Κωνσταντίου ἦν Εὐσεβία ἡ περιώνυμος, ἧς τὸ κάλλος εἰς πᾶσαν ἐξῆλθε τὴν γῆν· ἀλλ' ἂ ταύτης ἀνηρ μαλθακώτερος ὑπάρχων τοῦ πρέσβυτος, ἐτι δὲ καὶ νοσηλευόμενος, οὐκ ἰδόντο θεραπεῦσαι τὴν ἀνθρωπιν, ἢ τῷ τῆς νεότητος ἀνθει καὶ κῆ κάλλει τῆς φύσεως ὑπερζέουσα τῷ τῆς μητρομανίας περιέπεσε πάθει, φθίνουσα δὲ κατὰ μικρὸν ἐτελεύτησε, καὶ οὔτε τοῦ κάλλους οὔτε τῆς ἡλικίας οὔτε τῆς ἡλικίας οὔτε τῆς βασιλείας ἀπάνωτο

*Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα δεύτερ' ἂν πάσχοι γυνή.
Ἄνδρὸς δ' ἁμαρτάτουσ' ἁμαρτάνει βίου.*

Β Τῷ κβ' ἔτει οἱ Ἀρεινοὶ τὸν βασιλεῖα Κωνσταντίου κατὰ Ἀθανασίῳ παρέπεισαν, ὡς κεφαλικὴν τιμωρίαν αὐτοῦ καταψηφίσασθαι· ἀλλὰ καὶ τότε φυγῇ ὁ ἅγιος τὴν σωτηρίαν ἐπραγματεύσατο. Σεισμοῦ δὲ μεγάλου ἐν Νικομηδείᾳ γενομένου περὶ ὧσαν νυκτερινὴν τρίτην, τὴν πόλιν κατέλαβε, καὶ πλῆθη πολλὰ διέφθειρε μετὰ τοῦ ἐπισκόπου Κεκροπίου. Μακεδόνιος τοίνυν τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατέχων μετέδραγε τὸ σῶμα τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου εἰς τὸν ἅγιον Ἀκάκιον ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῶν [P. 303] Ἁγίων Ἀποστόλων, πῶσιν προφασιζόμενος τοῦ ναοῦ τοῦ δὲ λαοῦ κωλύοντος φόβος γέγονε πολὺς, ὥστε πληρωθῆνα

a Latinis *pallium*, archiepiscoporum insigne dictam, intelliges. Ἐπωμίδα vocat auctor frequentius. GOAR.

τὸ φρίαρ τοῦ μαρτυρίου (3) καὶ τὰς πλατείας καὶ τὴν αὐλὴν αἱμάτων. Ὅπερ γνοὺς Κωνσταντίος τούτον μὲν καθήρησε καὶ Εὐδόξιον ἀντικατέστησε, μείζονι κακῇ μέγα κακὸν ἀμειψάμενος. Οὗτος δ' Εὐδόξιος ἐνεκρίνασε τὸ δεύτερον τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας διὰ τὸ μετὰ τὸν πρῶτον ἀπαρτισμὸν αὐτοῦ καὶ τὸν ἐγκαινισμὸν τὸν δι' Εὐσεβίου πάλιν πεσεῖν καὶ αὐθις οἰκοδομηθῆναι διὰ τοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίου. Ἐπὶ τούτου τοῦ Εὐδοξίου τοῦ μαθητοῦ Εὐνομίου δ' ἐν ἁγίοις Ἐφραιμ ὁ Συρος ἦν, μέγας ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ, ὃς πολλὰ ὠφέλιμα ἐγγράφως καταλέλοιπε.

Τῷ κγ' ἔτει τοῦ Κωνσταντίου Φλαβιανὸς ὁ Ἀντιοχείας τοὺς τῶν ψαλλόντων χοροὺς διελὼν ἐκ διαδοχῆς τὴν Δαδίκην ἐδίδαξε πρῶτος ᾄδειν μελωδίαν. Μετὰ δὲ τούτου Πέτρος ὁ Ἐναφεὺς τυραννικῶς τῷ θρόνῳ Ἀντιοχείας ἐπιβάς πρῶτον ἐπενόησε τὸ μῦρον (6) ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπὶ παντὸς τοῦ λαοῦ ἀγιάζεσθαι, καὶ τὴν ἐπὶ τῶν ὑδάτων ἐν τοῖς ἁγίοις Θεοφανίοις (7) ἐπικλησθῆναι ἐν ἐσπέρᾳ γίνεσθαι, καὶ ἐν ἑκαστῇ εὐχῇ τὴν Θεοτόκον ὀνομάζεσθαι, καὶ ἐπὶ πάσῃ συνᾶξει τὸ σύμβολον τῆς πίστεως λέγεσθαι, πρότερον τῇ μεγάλῃ παρασκευῇ (8) καὶ μόνον λεγόμενον.

Ἀκχεῶς τοίνυν Κωνσταντίος ὅτι Ἰουλιανὸς ἐν Γαλλίαις ἐν πολέμοις εὐδοκίμησας ὑπὸ τοῦ στρατοῦ βασιλεὺς ἀναγορεύθη, ἐν Ἀντιοχείᾳ διάγων διὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον ἐξώρμησε κατ' αὐτοῦ, καὶ ἔλθων ἐν Μόψου κρήναις τελευτᾷ, μηνὶ Νοεμβρίῳ γ', πολλὰ τῆς ἐκτυτῆς ἀγνοίας καταγνοῦς. Ἐβαπτίσθη δὲ τότε ἐν Ἀντιοχείᾳ ὑπὸ Εὐζώβου τοῦ Ἀρειανοῦ. Οὗ τὸ σῶμα Ἰοβιανὸς δ' μετὰ ταῦτα βασιλεὺς, προτίκτωρ (9) τότε ὢν, ἀποκομίσας ἀπέθετο πλῆσιον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν τῷ Ἠρώφ (10) μετὰ Εὐσεβίως τῆς αὐτοῦ πρώτης γυναίκος.

Ἄμα δὲ τῷ ἀναγορευθῆναι Ἰουλιανὸν ἐν Γαλλίαις εὐθὺς ἡ τροῦλλα (11) τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, φουρνικῆ οὔσα, ἔπεσε, τὸν τε ἀμῶνα καὶ τὰς σολέας ἐξ ὀνυχίτου λίθου ὄντα συνέτριψε καὶ

XYLANDRI ET

(5) Τὸ φρίαρ τοῦ μαρτυρίου *puleum testimonii* vertendum censuit interpres, erronee Martirii enim ecclesia est martyri dicata. ut habet Chrysostomus hom. 31 tom. V, statim sub initio. Hic quoque de Acacii martyris templo aperta fit mentio; ac insuper in Marciano aedes Euphemiae μαρτυρίον scribitur p. 303. GOAR.

(6) *Sacrum chrisma* intelligit ungendis baptismo initiatis institutum, cujus consecrationem de qua hic sermo, continet Euchologium GOAR.

Baptismum non secus in Theophaniis quam in Paschate ac Pentecoste solemniter quondam Graeci contrebant. Ejus aquam, veteri more retento etiamnum hodie festi pervigilio consecrant, morisque institutionem Petro Fulloni Cedrenus assignat GOAR.

(8) *In vigilia magna*, reposuit dormitans Xylander, ubi *magnam parascevem*, passionis nimirum celebritatem non difficulter scribere potuisset GOAR.

(9) Cujus officium apud Meursium jejune describitur, latissime apud Pancirollum in *Notit. imperitii* c. LXXIX. Imperatoris latus stipabat. GOAR.

(10) Tumuli priorum imperatorum a Constantio in limine Sanctorum Apostolorum positi ἡρώων sunt

Constantianus rei indicio accepto Macedonium deposuit, eique Eudoxium substituit, magnum malum majore commutans. Is Eudoxius denuo templum S. Sapientiae dedicavit, quia post primam absolutionem ab Eusebio dedicatum corruisset essetque a Constantio eodem instauratum. Hujus Eudoxii, qui Eunomii fuit discipulus, tempore S. Ephraemus Syrus fuit, vir magnus dictus factisque et qui multa utiliter conscripta reliquit.

Anno 33 Constantii Flavianus Antiochiae episcopus cantorum choros dividens primus instituit ut psalmi Davidici alternis cantarentur. Post hunc Petrus cognomento Cnapheus (id est fullo) per tyrannidem eo episcopatu occupato primus auctor fuit unguenti in ecclesia coram 531 universo populo consecrandi, ac ut in sacris Theophaniis aquarum consecratio vesperi fieret, ac ad singulas preces nominatim Dei Genitrix cieretur, et in caenae mysticae celebratione quavis symbolum fidei recitaretur, cum id tantum in vigilia magna diceretur.

Enimvero Constantius Julianum in Gallia bellis praclare gestis audiens ab exercitu imperatorem appellatum, tunc belli Persici causa Antiochiae degens, contra eum expeditionem suscepit. Sed cum ad Mopsucrenas (Mopsi scaturigines) venisset, ibi vitam finiit, tertio die Novembris cum suam ignorationem valde vituperasset. Baptizatus fuit tunc Antiochiae ab Euozio Ariano. Corpus ejus Jovianus, qui postea temporis ad imperium evectus, tunc protector fuit, sublatum deposuit in Heroo sacello juxta patris corpus et Eusebiae prioris ejus uxoris.

Simul atque in Galliis Julianus est imperator salutatus, statim trulla sacri Magni Deo dedicata; Templi, quae fornicibus constabat, corruit, atque ambonem et soleas de lapide onychite confectas GOARI NOTÆ.

heroum loca et heroicarum cinerum loculi, ἐν ἰδιᾷ-ζούστῃ μέντοι σοῦζῃ in *peculiari nimirum porticu* a praefato Constantio constructa dispositi. Zonaras in Constantino versus finem GOAR.

(11) Ne vel me impedirem vel alios, hæc ad verbum reddidi Est enim oppido difficile hybridas voces, quas a Latinis Graeci male asseruti et vitiantes suas fecerunt, recte exprimere Ex Evagrii iv, 31 apparet trullam esse θῦλον, id est rotundum fastigium. Arbor Persica de cujus miraculo inde refert, in margine ῥόδοκινέα appellatur: quod obiter annotandum videbatur. XYL. — Φουρνικῆ, ἄμῶνά, σολέας hybridas voces asserit Xyander, et se altosque in eis interpretandis impedire veretur. An oppido, ut existimat, difficile interpretari τὸ φουρνικῆ, ecclesiam sive trullam *fornicibus laqueatam* vel, ut scribit Meursius, *instar furni concameratam*? φούρνον enim ita vocant Graeci. Τὸν ἄμῶνα *suggestum altiore* in ecclesiae medio locatum, in quem ab oriente et occidente gradibus ascenditur, ex quo Dei verbum et legitur et enuntiatur; τὰς σολέας *gradus allari viciniores*, in quibus sedam habent subdiaconi, et e quibus velut e solio regis Christi corpus in populum fidelem distribuitur. GOAR.

in pulverem redigit. Id templum cum Julianus postmodo vidisset. dixit: jam templum habent Christiani. Sed ego ubi a Persico bello rediero, medium ejus feno reponendo, partes ab utroque latere stabulum equorum parabo, ut videam ubinam suam spem collocent.

Erat Julianus statura brevi, barbatus, capillo nigro, somni, luxuriæ, rei que veneræ apprime abstinens, cæterum ambitiosissimus et impius. **582** Is ad se unum toto imperio delato impudens Græcam religionem usurpavit. sanguine sacrificiorum sacrum baptismum eluens, omniaque agens quibus dæmones coluntur. Oribasium medicum ac quæstorem Delphos misit, ut oraculum Apollinis instauraret Is cum eo pervenisset opusque inchoasset, tale dæmone accepit oraculum:

*Corruit artifici varie cortina labore
Constructa: hoc regi redeuntes dicite vestro.
Nec casa nec Phœbi reddens oracula laurus
Ulla super, nullæ veniunt a fonte loquelæ:
Estincti laticesque profunda silentia sercant.*

Primo imperii Juliani anno, cum is ante mortem Constantii diadema sibi sumpsisset, statim ira Dei Romanorum ditioni imisa mala sunt. Tum impius iste, ut Constantium injustum ac legibus adversum fuisse ostenderet, justiam præ se ferre cœpit, episcopos ab exsilio revocare, Eusebium regionum eunuchorum principem utpote sontem necare, reliquos etiam eunuchos palatio ejicere ob dimissam ac repudiatam a se uxorem, sibi ab ejus fratre Constantio desponsatam, coquos etiam dimittere, ut frugalius viveretur, et puerulos, quod unum multis sufficere diceret. Publico etiam cursu camelos, asinos et mulas ejicere, solisque equis ad ministeria uti concedere, avaritia impulsus, cui erat mancipatus. **583** Tunc in Oriente Græci sublatis animis statim Alexandria Georgium episcopum raptatum interfecerunt. Athanasius autem, qui diu apud virginem quamdam delituerat, in publicum progressus concilium convocavit, decretisque Nicænis confirmatis ecclesias recuperavit. Ariani autem Georgio sublato Lucium sibi præfecerunt, inque communi domo conventus egerunt. Græcæ autem religionis æmuli multos Christianos in cruces sustulerunt atque jugularunt. Nam Gazæ et Ascalone presbyteros, et qui virginitatem conservassent, interfecerunt, eorumque viscera aperta hordeo impleverunt et porcis objecerunt. Phœnice Cyrilli diaconi necati jecur gustaverunt. Qui autem diaconum istum dissecut et jecur ejus degustavit, is et linguam suam ipsius putredine confectam vomuit, et dentes amisit atque oculos, et diris tortus doloribus periit. Quod vero commemorem quæ isto tempore per urbes et agros a Græcis perpetrata fuerint? Cum ea neque verbis possent neque scribendo unquam

εἰς χροῦν ἀπετίλεσε. Τοῦτον τὸν ναὸν ἰδὼν μετὰ τὰυτὰ Ἰουλιανὸς εἶπεν· Ἀκμήν οἱ Χριστιανοὶ ἐκκλησίας ἔχουσιν. Ἐάν ὑποστρέψω ἀπὸ Περσῶν, τὸν μὲν μέτρον χορτοβολῶνα, τὰ δὲ ἔνθεν κάκειθεν μέρη στάβλους τῶν ἵππων μου, ποιήσας αὐτοὺς ἰδεῖν ἔχω ποῦ ἐλπίζουσιν.

Ἦν δὲ Ἰουλιανὸς τὸ σῶμα βραχὺς, εὐπώγων, μελανότριξ, ὕπνου καὶ τρυφῆς καὶ ἀπροδισίων διὰ μάλα ἐγκρατῆς, φιλοδοξήτατος τε καὶ τῆ κατ' εὐσέβειαν τρόπῳ πονηρός. Οὗτος μονοκράτωρ [P. 304] γενόμενος ἀναιδῶς ἐλλήνιζεν, αἵματι θυσίων τὸ ἅγιον βάπτισμα ἀποπλυνάμενος; καὶ πάντα ποιῶν οἷς οἱ δαίμονες θεραπεύονται. Πέμπει οὖν Ὀριδάσιον τὸν ἱατρόν· καὶ κοιᾶστωμα ἐν Δελφοῖς ἀνεγείρει τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἀπελθὼν οὖν αὐτὸς καὶ τοῦ ἔργου ἀψήμενος λαμβάνει χρησμὸν παρὰ τοῦ δαίμονος.

Εἶπατε τῷ βασιλεῖ· Χαμαὶ πέτε δαίδαλος αὐλά.
Οὐκέτι Φοῖβος ἔχει καλύβαν, οὐ μαντιδα δάφνην,
Οὐ παγὰν λαλῆουσαν. Ἀπέσδετο καὶ λάλυν ὕδωρ.

Τῷ πρώτῳ τούτου ἔτει διὰ δῆγμα περιθεμένου πρὸ τῆς τοῦ Κωνσταντίου τελευτῆς εὐθὺς θεήλατοι ὄργανα τῶν Ῥωμαίων γῆν κατειλήφασιν. Δεῖξει οὖν θείων τὸν Κωνσταντῖον ἀδικὸν καὶ παράνομον, ὑποκρινόμενος δικαιοσύνην ὁ ἀσεβῆς τούτος ἐν ἐξορίᾳ ἐπισκόπου ἀνεκαλέσατο. Εὐσέβιον δὲ τὸν πρῶτον τῶν βασιλικῶν εὐνοῦχων ἀνείλεν ὡς δῆθεν ἀδικόν. Ἐδίωξε δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς εὐνοῦχους τοῦ παλατίου διὰ τὸ ἀποβαλεῖν τὴν γυναῖκα, ἣν συνῆψεν αὐτῷ Κωνσταντῖος ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς. Ὁμοίως καὶ μαγείρους διὰ τὸ λιτὸν τῆς διαίτης, καὶ κουρσικούς (12) διὰ τὸ ἕνα πολλοῖς ἀρκεῖν, ὡς ἔλεγε. Τοῦ δὲ δημοσίου δρόμου τὰς τε καμήλους καὶ ὄνους καὶ ἡμιόνους ἐξέβαλε, μόνους ἵππους συγχωρήσας ὑποῦργεῖν διὰ πολλὴν φιλαργυρίαν, ἥς δοῦλος ἦν. Τότε οἱ κατὰ Ἀνατολὴν Ἑλλήνες ἐπαρθέντες εὐθὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Γεώργιον τὸν ἐπισκοπὸν σύροντες ἀνείλιν. Τότε Ἀθανάσιος πρὸς τινὰ παρθένον κρυπτόμενος χρόνον πολὺν ἐξελεθὼν σὺν ὄδῳ ἐκρότησε, καὶ τὰ κατὰ Νίκειαν κυρώσας δόγματ' αὐτῆς ἐκκλησίας ἀπέλαβεν. Οἱ δὲ Ἀρειανοὶ μετὰ Γεωργίον Λούκιον προεχειρίσθησαν ἐαυτοῖς, καὶ ἐν οἷα κοινῶν συνήθησαν. Οἱ δὲ Ἕλληνες πολλοὺς Χριστιανούς ἀνεσταύρωσάν τε καὶ κατέσφαξαν. Καὶ γὰρ ἐν Γάζῃ καὶ Ἀσκάλωνι πρεσβυτέρους καὶ ἀειπαρθένους ἀναιροῦντες ἀνέπτυσσον τὰ σπλάγχνα αὐτῶν καὶ κριθῆς πληροῦντες τοῖς χοίροις περιέβαλλον. Ἐν δὲ Φοινίκῃ Κύριλλον διάκονον ἀνελόντες τοῦ ἥπατος αὐτοῦ ἀπεγέυσαντο. Ὁ δὲ ἀνατεμὼν τὸν διάκονον καὶ τοῦ ἥπατος αὐτοῦ ἀπογευσάμενος τὴν μὲν γλῶσσαν σαπίσεν κατέρψευσεν καὶ τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ ἀπέλαβε τοὺς τε ὀφθαλμοὺς ἐπηρώθη καὶ πικρῶς βασανιζόμενος ἐντελευτήησε. Καὶ εἰ τί λέγειν τὰ καθ' ἑκάστην πόλιν καὶ χώραν κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων γινόμενά; Ἵπερβαίνουσι γὰρ καὶ λόγον πάντα καὶ γραφῆν. Τότε καὶ ὁ μέγας Βασίλειος τῆς Καππαδοκῶν Ἐκκλησίας

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(12) Puerascit interpres, *puerulos* hanc vocem referre suspicatus, quæ *tonsores* diminutive significat. Paulus Diabonus in Juliano. **GOAR.**

πρεσβύτερος ἦν, καὶ Λιβάνιος ὁ σοφιστής καὶ Πρό- κλος καὶ Μάξιμος οἱ φιλόσοφοι.

[P. 305] Τῷ δευτέρῳ ἔτει ὁ δυσσεβής Ἰουλιανὸς ἐνομοθετεῖ μὴ μετέχειν Χριστιανούς Ἑλληνικῶν μαθημάτων. Ἀπολινάριος δὲ τῇ θείῃ Γραφῇ ὅλη χρησάμενος, πάντων τε ποιητῶν τοὺς χαρακτηῖρας μιμούμενος, ἔγραψε παιδεύεσθαι παρὰ τῶν Χριστιανῶν. Ὁ δὲ παραβάτης τὰς τῶν Χριστιανῶν εὐποιίας μιμούμενος ἐκέλευσε ξένους τε καὶ πτωχοὺς τὰ πρὸς τὴν χρείαν χορηγεῖσθαι, ἀπατῶν τοὺς ἀπλουτέρους. Ταῖς δὲ εἰκόσιν αὐτοῦ Δία καὶ Ἄρεα καὶ Ἑρμῆν συγγράφεισθαι προσέταξε καὶ τοὺς λοιποὺς δαίμονας, τοὺς δὲ ἀναβαλλομένους τὴν τοῦτων προσκύνησιν ὡς ἐχθροὺς βασιλικούς τιμωρεῖσθαι. Τῷ δὲ στρατῷ τὴν ῥόγαν (13) διανέμων πῦρ ἐτίθει καὶ λιθωντόν, καὶ θυμαῖν τοὺς στρατιώτας ἠνάγκαζεν.

Ἐν Καίσαρειᾷ δὲ τῆς Φιλίππου, τῇ νῦν Παγαίδι, ἡ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ θεραπευθεῖσα αἰμόβροτος ἀνδριάντα ἔστρεψε τῷ Δεσπότη Χριστῷ, καὶ βοτάνη ἐφόρτο ὑπὸ τῆν βλάσιν τοῦ ἀνδριάντος πάσης νόσου ἀλεξητήριον. Τῇ οὖν βοτάνῃ φθονήσας τὸν ἀνδριάντα γατάγει ὁ δελιαίος, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ξόανον Ἰουλιανοῦ ἵστυσι. Καὶ τὸν μὲν τοῦ Σιωτήρος ἀνδριάντα οἱ Χριστιανοὶ λαθόντες εἰς ἐκκλησίαν ἔθεντο, τὸν δὲ τοῦ Ἰουλιανοῦ πῦρ κατελθὼν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀνάλωσεν.

Ἐν δὲ Νικοπόλει τῆς Παλαιστίνης τῇ Ἐμμαοῦς πηγῇ ἐστὶ παντοίων παθῶν ἀνθρώπων τε καὶ κτηνῶν ἴσας ἐν αὐτῇ γάρ φασὶ τὸν Κύριον καὶ Θεὸν ἡμῶν τοὺς πόδας ἀπυλίσσασθαι ἐξ ὁδοπορίας. Ἐν Ἐρμουπόλει τῆς Θηβαϊδος δένδρον ἴσταται περσέα ταύτης φύλλον ἢ κάρφος εἰ λάθοι τις, πρὸς πᾶσαν νόσον ἔστιν ἰάσιμος· ὅπερ δένδρον, φασὶ, κλιθεὶς προσεκύνησε τῷ Χριστῷ, ἤνικα πρὸς Ἀἴγυπτον ἔφειγε, καὶ σκίαν αὐτῷ πεποίηκε. Καὶ τῇ μὲν πηγῇ φθονήσας κατέγωσε, τὸ δὲ δένδρον ἔκοψεν. Οὗτος ὁ μιαιφόνος τῶν ἠεροδρόμου θύκτην ἀνοίξας πυρὶ τὰ λείψανα παραθέδωκε καὶ τὴν κόνιν διελέμνησε.

Φασὶ δὲ ὅτι ἐν τῇ κατὰ τὴν Καισάρειαν τῆς Φιλίππου, ἐν τῇ ἀρκυῖᾳ ἠέσει τῆς φάραγγος, ῥίζαν γίνεσθαι φλογουίδη, ἣν καλοῦσι βατταρίτιν, ἐφ' ἧς περὶ τὴν ἐσπέραν ἐξαστράπτου φῶς ἀπροσπέλαστον εἶναι καὶ ἀπρόσιτον παρασκευάζει διὰ τὸ παραχρῆμα τὸν ἐγγίζοντα ἀποθνήσκειν. Κυκλόθεν οὖν αὐτῆς περιόρξαντες κύνες δεσμοῦσιν ἐκ τῆς ῥίζης αὐτῆς. Ὁ κύων δὲ τοῖς αὐτοῦ δεσπόταις ἔπεσθαι ἰέμενος ἐπὶ πολὺ σύρων ἀνασπᾶ τὴν ῥίζαν. Καὶ αὐτὸς μὲν θνήσκει παραυτᾶ, τὴν ῥίζαν δὲ περιάπτοντες τοὺς δαιμόνιοις θεραπεύουσι. Καὶ ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ δὲ φασὶ πόλιν εἶναι πᾶσαλον ταύτης ἀπὸ σταδίων δύο διαρῖδει ποταμός. Οὗτος ἔχει τόπον ἐν αὐτῷ νησοειδῆ, ὡσεὶ πηχῶν ἑκατὸν [P. 306] τὸ περίμετρον, οὗ ἡ ἀργὴ ψάμμος διὰ τῶν ἀνέμων ἐκφερομένη εἰς ἕλον εὐθὺς μεταποιεῖται· καὶ ταύτης ἀφαιρουμένης πάλιν αὐθις ἀναπληροῦται.

XYDANDRI ET GOARI NOTÆ.

(13) *Stipendia militum, vel imperatorum dona* Kalendis Januariis, natalibus principum et urbium

A equari. Fuit tum Basilius magnus Cappadociæ Ecclesiæ presbyter, et Libanius sophista, Proclus Maximusque philosophi claruerunt.

Anno secundo Julianus lege data edixit ne Christiani Græcis disciplinis instituerentur. Quo tempore Apollinarius scribendi materiam sumens sacram Scripturam atque omnes poetarum formas imitans ea composuit quæ Christiani discerent. Cæterum Julianus veræ religionis desertor, Christianorum beneficentiam imitans peregrinis et mendicis necessaria suppeditari jussit, simpliciore decipiens. Imaginibus suis Jovem Martem et Mercurium reliquosque dæmones appingi jussit, de iis qui adorare ea distulissent, supplicium sumi tanquam hostibus imperatoris. Congiarium exercitui largiens ignem poni mandavit ac thus, ac adolere milites coegit.

Cæsareæ Philippi, quæ nunc Panais dicitur, mulier quam Christus profluvio sanguinis liberaverat, Domino Christo statuum posuerat sub cujus basi herba enascebatur præsens quorumvis morborum remedium. Ejus herbæ invidia motus Julianus statuum eam deposuit, ac Juliani imaginem sculptam istius loco posuit. Christiani statuum Servatoris sublatam in templo collocaverunt: Juliani ignis de cælo missus consumpsit.

Nicopoli Palæstinæ, quæ et Emmaus dicitur, fons erat omnis generis morbos hominum brutorumque sanans: eo enim fonte ferunt Christum ex itinere pedes abluisse. Hermopoli, quæ est urbs Thehaidis, Persica arbor fuit, cujus folium aut cortex cuius morbo mederetur: eam ferunt arborem sese inclinasse et Christum adorasse in Ægyptum fugientem, eique umbram præbuisse. Eum fontem invidia stimulante Julianus ingesta materia obstruxit, arboremque illam excidit. Idem aperto Præcursoris Christi monumento reliquias ejus cremavit cineresque dissipavit.

Aiunt in vallis quæ ad Cæsaream Philippi est septentrionali parte flammæam quamdam radicem nasci, Battaritidem nomine, a qua sub vesperam effulgens lumen inaccessam eam reddat: quodsi quid accedat, id statim moriatur. Circa eam radicem in orbem terram effodiunt, ac radici canem alligant, qui dum dominos suos sequi cupit, eam evellit atque ipse illico moritur. Cæterum ea radice appensa eos sanant qui a dæmonibus vexantur. In Galilæa etiam ferunt urbem quamdam esse maritimam, a qua stadii duobus præterfluat amnis, in quo sit insula quædam ambitu cubitorum circiter centum, cujus alba arena ventis egesta statim in vitrum mutetur, atque arena sublata locus confestim alia expleatur.

regiarum, ut hic narrat Paulus Diaconus, eisdem exhibita. Ab *xydandō* vox deducta. GOAR.

Juliano Chalcedonem transeunti atque in fano Fortunæ sacrificanti Maris ejus loci episcopus in faciem convicia permulta fecit, desertorem appellans et furiam et gloriæ Dei alienum. Sed Julianus, ut qui philosophum præ se ferret, uno hoc dicto Marim ultus est, Abi, inquam miser, tuamque deplora cæcitatem cui Nazareus, quem tu adoras, opem non tulit. Nam Maris suffusionem oculorum perpressus erat. Isque 536 respondit, Gratias ago Domino meo Christo, qui mihi hoc pacto prospexit ne impudentissimum tuum atque impiissimum videam vultum.

Idem Julianus Græcis instigantibus magnum Athanasium ecclesia expulit. Qui abiens Christianos super ipso flentes bono esse animo jussit: nubeculam enim hanc brevi transituram.

Degens Antiochiæ Julianus ac crebro in Daphna obambulans, Apollinisque simulacrum colens, quod ibi erat, opus Bryxidis statuarii admirandum, quod imitando æquare nemo potuerat, oraculum ab eo poscebat. Cum vero nihil responderetur, reliquias sancti martyris Babylæ, quæ in Daphna erant repositæ, in causa esse ratus transferri eas inde jussit. Quo facto, eadem nocte ignis confertim cælo delatus ædem simulacrumque combussit, ita ut ne vestigium quidem ejus superesset. Ea re impius ille percussus, insidiisque Christianorum factum putans, sacerdotes torsit variisque suppliciis affecit, ita ut etiam aliquot de iis morerentur. Hoc autem tantummodo ex iis retulit responsi, neque Christianorum neque ullius omnino hominis opera, sed igne cælitus delato ædem atque simulacrum conflagrasse. Propterea iratus magnam Antiochiæ ædem reclusit omniaque templa deprædatus est. Missi autem 537 duo comites Felix et Julianus avunculus imperatoris, cum dicerent se putavisse quamdam facultatem rerum inspectricem esse, quæ ipsos impedivisset, subsannavi eos Julianus.

Artemius porro dux Alexandriæ, qui imperium Constantio gerente magno ardore cultores falsorum numinum oppugnaverat, post multos cruciatus propter fidem Christianam capite truncatus est, et bona ejus in publicum redacta. Similiter actum cum duobus presbyteris Eugenio et Macario.

Tertio sui imperii anno Julianus multos professos Christianam religionem suppliciis affecit. Judæos quoque templum suum instaurare jussit. Quod opus cum esset inchoatum, primus venti turbo calcem disjecit supra ducenta millia modiorum. Et cum Judæi denuo opus aggredierentur, ignis ex fundamentis erumpens eos combussit. Atque ita opus illud omissum est. Impius ille Julianus scripsit

Διερχόμενον δὲ τὸν Ἰουλιανὸν τὴν Χαλκηδόνος πόλιν, Μάρις ὁ ταύτης ἐπίσκοπος πολλὰς ὕβρεις τῷ Ἰουλιανῷ εἰς τὸν τῆς Τύχης ναὸν θύοντι κατὰ πρόσωπον ἐπέγαγε, παραβάτην ἀποκαλῶν καὶ ἀλάστορα καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης ἀλλότριον. Ὁ δὲ ἄτε φιλόσοφον προσποιούμενος ἐνὶ τὸν Μάριν ὠνείδισε λόγῳ, Ἄπελθε, λέγων, τλαίπωρε, καὶ ἀποθνήσκει τὴν σαυτοῦ τύφλωσιν· οὐδὲ γὰρ ὁ Ναζωραῖος, ὃν σὺ προσκυνεῖς, τοῦ πάθους ἴσαστο. Ἦν γὰρ ὁ Μάρις ἐπιχρυσὴν πεπονηθῶς. Ὁ δὲ φησὶ πρὸς τὸν Παραβάτην· Εὐχαριστῶ τῷ Δεσπότη μου Χριστῷ τοῦτό μοι προνοησαμένῳ, ἵνα μὴ τὸ ἀναιδέστατον καὶ ἀσεδέστατόν σου θεάσωμαι πρόσωπον.

Οὗτος τὸν μέγαν Ἀθανάσιον τῆς Ἐκκλησίας ἐξελοθεῖν ἐκέλευσε, τῶν Ἑλλήνων αὐτὸν παροξυνάντων. Ὁ δὲ ἐξερχόμενος θάρρειν εἶπε Χριστιανοῖς τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ θαρρούσι· Θαρσεῖτε, φησὶ, λαὸς τοῦ Χριστοῦ· νεφέριον ἐστὶ, καὶ παρέρχεται.

Διέγων δὲ Ἰουλιανὸς ἐν Ἀντιοχείᾳ, καὶ συνεχῶς ἐν Δάφνῃ ἀνίων καὶ τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος θεραπεύων εἰδωλον (ἦν γὰρ ἐκεῖσε θαυμαστὸν ἔργον Βρούξιδος ἀγαματοποιοῦ, ὃ μήτις ἄλλος ἴσχυσεν ἐκμιμησασθαι), παρ' αὐτοῦ Χρησμὸν ἐζήτει, ἀλλ' οὐδεμιᾶς ἀποκρισεως ἔτυχε. Νομίσας δὲ ὅτι διὰ τὰ ἐν τῇ Δάφνῃ ἀποκείμενα λείψανα τοῦ ἀγίου ἱερομάρτυρος (14) Βαβύλα ἀποσιωπῆ, ἐκέλευσεν ἅπαντα μετατεθῆναι. Οὗ γενομένου ἀθρόως πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατελθὼν ἐκείνη τῇ νυκτὶ τὸν τε ναὸν κατέφλεξε καὶ τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἄγαλμα, ὥστε μὴδὲ ἴχνος αὐτοῦ φανῆναι. Ἐκπλαγείς οὖν ἐπὶ τούτῳ ὁ μισαρὸς, καὶ νομίσας κατ' ἐπιβουλὴν Χριστιανῶν γενέσθαι, ἐπ' ἐξέτασιν τῶν ἱερῶν ἐχώρει. Καὶ παντοίως τιμωρησάμενος ὥστε καὶ τινὰς αὐτῶν ἀποθανεῖν, τοῦτο μόνον ἤκουσε παρ' αὐτῶν, ὅτι οὔτε ὑπὸ Χριστιανῶν οὔθ' ὑπὸ ἄλλης ἀνθρωπίνης ἐπιβουλῆς, ἀλλ' ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πῦρ κατελθὼν ἐνέπηρε καὶ τὸν ναὸν καὶ τὸ ἄγαλμα. Θυμωθεὶς οὖν ὁ Παραβάτης καὶ θεομάχος τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν Ἀντιοχείας ἀπέκλεισε καὶ πάντα τὰ ἱερὰ ἐσύλησε. Τῶν δὲ ἀποσταλέντων κομήτων Φηλίκος καὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ θείου αὐτοῦ λεγόντων, ὅτι, Ἐνομιζόμενον ἐποπτικὴν τινα εἶναι δύναμιν τὴν κωλύσασαν ἡμᾶς, ὁ μισαρὸς ἐπετωθαζεν.

Ἀρτέμιος δὲ ὁ δοῦξ Ἀλεξανδρείας, ἐπειδὴ περ ἐπὶ τοῦ Κωνσταντίου ζῆλον πολὺν ἐνεδείξατο ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατὰ τῶν εἰδωλολατρῶντων, ἐδημεύθη τὴν κεφαλὴν ἀπομηθεὶς μετὰ πολλὰς βασάνους ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως. Ὁμοίως δὲ καὶ δύο πρεσβύτεροι, Εὐγένιος καὶ Μακάριος.

[P. 307] Τῷ τρίτῳ ἔτει τούτου πολλοὺς τιμωρησάμενον καὶ μάρτυρας ποιήσας, καὶ τὸν τῶν Ἰουδαίων ναὸν οἰκοδομηθῆναι προσέταξε. Καὶ τοῦ ἔργου ἐγχειρισθέντος, τὸ μὲν πρῶτα λαίλαψ τὴν τε ἄσβεστον ἐξεφόρησεν ὑπὲρ μυριάδας εἰκοσι μοδίων οὖσαν, τῶν δὲ Ἰουδαίων ἔτι τῷ ἔργῳ ἐπιχειρούντων πῦρ ἐξελθὼν τῶν θεμελίων τούτους κατέκαυσε, καὶ οὕτω τοῦ ἔργου ἐπαύσαντο. Οὗτος ὁ δυσσεβὴς καὶ τὴν τῶν θείων

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(14) Pontifices simul ac martyres ἱερομάρτυρες Ecclesia Græca nuncupat. GOAR.

Εὐαγγελίων ἀνατροπὴν ἔγραψεν· ἦν ὁ μέγας Κύριλλος Ἀλεξανδρείας καὶ ἄλλοι φιλόχριστοι ἐπὶ νωρθώσαντο. Καὶ πᾶσαν δὴ ἄλλην Γραφὴν αὐτός τε καὶ οἱ ὅμοιοι αὐτοῦ διέβαλον ὑπὸ δὲ τῶν ὀρθοδόξων ἐξεβλήθησαν τὰ τούτων νοθεύματα.

Ἐπὶ τούτοις ὦφθη ὁ θεῖος σταυρὸς ἐν τῷ οὐρανῷ φωτειδῶς κυκλούμενος ὑπὸ στεφάνου φωτεινοῦ, ἀπὸ τοῦ Γολγοθᾶ ἕως τοῦ ἁγίου ὄρους τῶν Ἐλαιῶν, λυμπρότερος μᾶλλον ἢ ἐπὶ Κωνσταντίου· αὐτομάτως δὲ τοῖς ἀπλώμασι τῶν θυσιαστηρίων καὶ βίβλοις καὶ ἄλλοις ἐσθήμασιν, ἀλλὰ καὶ ἐν ἱματίοις οὐ μόνον Χριστιανῶν, ἀλλὰ καὶ Ἰουδαίων, ἐπεπόλαζε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, οὐ μόνον ἐν Ἱεροσολύμοις, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ ταῖς ἄλλαις πόλεσιν· καὶ ὄν ἀναισχύντως ἠπίεστον Ἰουδαῖοι καὶ Ἑλληνας, εὐρισκον ἐν τοῖς ἱματίοις αὐτῶν. Ἐν τισὶ δὲ καὶ ἐμελάνιζον. Ἰουλιανὸς δὲ μαντείαις καὶ θυσίαις καὶ ἐπιφθασίαις δαιμόνων καὶ ἀπάταις φραζόμενος, ὡς φησὶν Ἀγαθίας, κατὰ Περσῶν ἐστράτευσεν, ὅτε καὶ χρισμὸν ἔλαθεν ἔχοντα οὕτως· Νῦν μὲν πάντες ὠρμήθημεν θεοὶ, νίκης τρόπαια κομίσασθαι παρὰ θηρί ποταμῷ. Τῶν δὲ ἐγὼ ἡγεμονέσω θεοῦρος πολεμύκλονος Ἄρτς. Ἐν δὲ τῷ εἰσιέναι αὐτὸν ἐπὶ Περσίδα, ἐν οἰκίᾳ τινὸς γυναικὸς Χριστιανῆς εὐρέθη ὑδρίσκῃ ὕδατος ἐστῶσα πλήρης, ἥτις καὶ ἀθρόως εἰς οἶνον γλυκὺν βράζοντα μετεβλήθη. Ἴσως δὲ τοῦτο σύμβολον ὤπται τῆς ἐπὶ τὸ ἥδιστον τῶν πραγμάτων μεταβολῆς διὰ τὴν τοῦ τυράννου μετὰ μικρὸν καταστροφὴν. Στρατεύσας γὰρ ἐπὶ Πέρσας ἐδελεύσθη ὑπὸ τιῶν αὐτομόλων ἐμπρῆσαι τὰς ναῦς. Εἶτα δι' ἐρημίας καὶ ἀνωμάλων χωρίων τὴν πορείαν ποιούμενος ἐφ' ἱκανόν, πάντων ἀπολελοπόντων τῶν χρεωδῶν καὶ τῶν ἀναγκαίων, καὶ πολλὰ ταλαιπωρησάντων τῶν μετ' αὐτοῦ, ἐπειδὴ καιρὸς τοῦ πολέμου ἀφίκετο, περιερχόμενος ἀνὰ τὸ στρατόπεδον καὶ διατασσόμενος ἐπλήγη δόρατι ἀφανῶς εἰς τὰ ὑποχόνδρια, ὥστε ἀνομιῶσαι αὐτόν. Καὶ τῇ χειρὶ τοῦ αἵματος λαβόμενος ἔβραϊνεν εἰς τὸν ἀέρα, λέγων· Νενίκηκας, Χριστέ· κορέσθητι, Ναζωραῖε. Καὶ οὕτως τὴν μισρὰν αὐτοῦ ψυχὴν ἀπέβρῆξε, πολλὰ δυσφημήσας εἰς τοὺς ἑαυτοῦ θεοὺς, ἀπατεῶνας καὶ πλάνους καὶ ψεύστας ἀποκαλῶν. Οὗ [P. 308] τὸ δύστηνον σῶμα ἀπεκομίσθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἐτέθη ἐν λάρνακι πορφυρᾷ κυλινδρῶειδεϊ, ἐν ᾧ ἐπέγραψεν (15) ἔλεγείον τὸδε·

Κύδνῳ ἐπ' ἀργυρόντι, ἀπ' Εὐφρήταο ξόαν
Περαίδος ἐκ γαίης, ἀτελευτήτῳ ἐπὶ ἔργῳ
Κινύσας στρατιᾶν, τόδ' Ἰουλιανὸς λάχε σημα,
Ἄμφοτερον βασιλεὺς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ'
[αἰχμητής.

Τοῦ δὲ μετ' αὐτὸν βασιλεύσαντος Ἰοβιανοῦ τὴν ἀλουργίδα ὀπισθεν περιπατοῦντος ἀκουσίως πατήσαντος ἐν τῷ ἐπικλινῆ τινὰ κατιέναι τόπον, ἐπιστραφεὶς Ἰουλιανὸς καὶ τὸ συμβάν κρίνας αὐτόν μετ' ἐκεῖνον τῆς βασιλείας κρατῆσειν, ἔφη· Εἶθε, κἄν γοῦν ἀνθρώπος.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(15) Locus mutilus; Tarsi enim hoc epitaphium ei factum est, quod vel Cydni mentio docere possit, si Zonaræ non moveremur auctoritate. Xyl.

PATROL. GR. CXXI.

A etiam Evangeliorum depravationem; quæ magnus Cyrillus Alexandriæ episcopus alique Christiani correxerunt. Omnes autem sacras Litteras Julianus ejusque similes corrumpere; quòrum adulterinam scripturam pii deleverunt.

B Eo tempore in cælo lucida crux apparuit, cincta lucida corona, a Golgotha usque ad montem Olearum pertinens, splendidior quam sub Constantio. Porro autem crucis signum in altarium mappis, libris ac vestimentis. Tum in vestibis non Christianorum modo, sed et Judæorum exstiterunt crucis signa, neque Hierosolymæ tantum, sed Antiochæ etiam atque aliis in urbibus. Et quem impudenter negabant Judæi atque Græci, eum signatum in suis vestibis reperiebant. Cruces istæ apud quosdam fuerunt nigræ. Interim Julianus vaticiniis, sacrificiis, incantationibus dæmonum atque fallaciis munitus, ut ait Agathias, in Persas movet. Inter alias tale etiam oraculum ei redditum erat:

Jam nunc ad Tigrin fluvium proficiscimur omnes Cælicolæ, et regi præclara tropæa paramus.

Mars ipse ad pugnam superos ego duco Gradivus.

C Intrante eo Persidem situla aquæ plena in domo mulieris cujusdam Christianæ inventa est: ea aqua subito in vinum suave ac ubertim fluens transiit. Quod videtur fuisse signum rerum in optimum statum mutationis, paulo post, morte tyranni, eventuræ. Is cum in Persas expeditionem fecisset, transfugarum quorundam persuasione deceptus suas combustis, atque inde longo itinere per solitudines et iniqua loca facto omnibus necessariis rebus carere cœpit, magna exercitus miseria. Ut tempus pugnæ appetiit, dum aciem circuit atque instruit, hasta incerto auctore hypochondria vulneratur. Ibi ejulatum tollens sanguinem suum cava manu exceptum in aerem sparsit, dicens: Vicisti, Christe; satiari, Nazarene. Atque ita scelestam suam animam exspiravit, cum prius deos suos multis maledictis procidisset, impostores eos et mendaces dictitans. Cadaver ejus miserum Cpolim allatum, repositumque est in arca porphyretica cylindri forma, eique inscriptum tale carmen:

D *Incassum bello Persas aggressus inani
Rex idem bonus et fortis bellator in armis
Julianus, tumidis jacet huc Euphratis ab undis,
Qua volvit Cydnus turgentem argenteus amnem,
Advectus, tumuloque sub hoc post fata quiescit.*

Julianus, cum ejus aliquando purpuram declivi loco ambulantis Jovianus imprudens pede calcasset, conversus, conjiciensque eum sibi in imperio successurum, Esto, inquit, dummodo homo sit.

Jovianus imperavit menses 9, dies 15. Erat tribunus militum, homo mansuetissimus et verus Christianus. Ab universo exercitu imperator est dictus, quo loco Julianus periit. Fuit procero corpore, adeo ut nulla regia vestis ei convenerit. Post unicum conflictum pacem veluti divinitus conciti inclamaverunt et Romani et Persæ, et pax ad triginta annos est confirmata. Jovianus autem imperium recusavit, negans se imperare posse exercitui Græcam religionem amplexo. At milites uno ore clamorem sustulerunt: Christiani sumus, augustissime imperator. 540 Edicta ergo per totum Romanum imperium emisit, quibus ecclesias Dei restitui juberet, Christianosque exulantes revocaret. Ab Athanasio etiam per litteras petiit ut is inculpata fidei doctrinam accurate sibi scripto consignaret. Quo facto majorem in modum est in fide Christiana confirmatus. Reversus Antiocheam multas arcas in regia invenit capitibus humanis plenas multosque puteos cadaveribus humanis oppletos: quippe innumeras Julianus prægnantes mulieres dissecurat, earumque fetuum jecinora inspexerat, multosque infantes jugulatos infra simulacra defoderat. Quin et albos ac rufos equos aliaque varia animantia soli, igni, ventis aliisque dæmonibus suis immolaverat. Itaque non est incredibile, quod fertur, terram ejus sepulti cadaver ejecisse, idque impurorum animalium ossibus permistum fuisse humatum, ea re demonstrante hominem et a diis et ab hominibus alienum fuisse. Cæterum Jovianus Antiochea Cpolim proficiscens, cum Ancyram Galatiæ urbem attigisset, unius diei iter progressus Dadastana oppidum pervenit. Ibi cum obdormivisset in cellula recens incrustata, calce gravem vaporem edente, subito est suffocatus eo vapore. Alii fungi venenati esu extinctum aiunt. Uxor ejus fuit Charito, quæ cum imperatorem non vidit.

Valentinianus ab exercitu est imperator dictus Nicææ, quæ est 541 urbs Bithyniæ. Imperavit annos 13. Ad imperium eum exivit, quod sub Juliano in exilium actus fuerat ob confessionem fidei Christianæ. Fuit corpore magno, ruber, rufo crine, oculis pulchris et aliquantulum cæsiis. Itaque multi dicebant cum Davidi similem esse: nam et hunc Scriptura ait rufum fuisse et oculis pulchris præditum. Austeritati ejus laudem concillavit justitia atque admirationem: non enim temere austeritatem adhibebat, sed primam semper justitiæ rationem ducebat, ab eaque se nullam rem dimovere patiebatur. Quæ semel decrevisset, non

A Ἰουλιανὸς ἐβασίλευσε μῆνας θ', ἡμέρας ιε'. Οὗτος χιλιαρχὸς ἦν, ἀνὴρ πραΰτατος καὶ ὀρθόδοξος Χριστιανός, ὃς ὑπὸ παντὸς τοῦ στρατοῦ βασιλεὺς ἀνηγορεύθη ἐν ᾧ τόπῳ ὁ Παραβάτης ἀνηρέθη. Ἦν δὲ τὴν ἡλικίαν εὐμήκης, ὥστε μηδὲ ἐν τῶν βασιλικῶν ἱματίων ἀρμόζειν αὐτῷ. Μετὰ μίαν δὲ συμβολὴν τοῦ πολέμου εἰρήνη ὡς ἀπὸ Θεοῦ συμφώνως ἀνεβόηθη, ὑπὸ τε Ῥωμαίων καὶ Περσῶν, καὶ ὠρίσθη ἔτη λ'. Ὁ δὲ παρητεῖτο τὴν βασιλείαν, λέγων μὴ δύνασθαι αὐτὸν ἄρχειν στρατοῦ ἑλληνίσαντος. Πρὸς ὃν πάντες ὁμοφώνως ἐβόησαν· Χριστιανοὶ ἴσμεν, αὐτοκράτωρ τρισάγουστε. Ὅθεν νόμους ἐξέπεμψεν εἰς πᾶσαν τὴν ὑπὸ Ῥωμαίων γῆν εἰς περιποίησιν τῶν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, καὶ τοὺς ἐν ἐξορίᾳ Χριστιανούς ἀνεκάλεσατο, γράψας καὶ τῷ ἱερῷ Ἀθανασίῳ σημᾶναι αὐτῷ ἐγγράφως τῆς ἀμωμότητος πίστεως τὴν ἀκρίβειαν· οὗ γενομένου βεβαιότερος εἰς ὀρθοδόξιαν γέγονεν. Οὗτος ὑποστρέψας ἐν Ἀντιοχείᾳ πολλὰς κίβωτους ἐν τοῖς βασιλείοις εἶρε κεφαλῶν ἀνδρῶν πεπληρωμένας, πολλὰ δὲ φρέατα νεκρῶν σιωμάτων ἀνθρωπίνων πλήρη· καὶ γὰρ μυρίας μὲν γυναῖκας αὐτὸν γαστρός ἐχούσας ἀνατεμῶν ὁ Ἰουλιανὸς ἐν τοῖς κατὰ ἐμβρύοις ἥπατοςκόπει, καὶ παιδία δὴ πολλὰ κατασφάττων ὑπὸ τὰ εἶδωλα κατώρυττεν. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ἔππους λευκοὺς καὶ πυρρῶς καὶ ζῶων εἶδη πολλὰ τῷ τε ἡλίῳ καὶ πυρὶ καὶ τοῖς ἀνέμοις καὶ πᾶσιν αὐτοῦ τοῖς δαιμονίοις ὁ ἐνάχιστος ἔθυσεν. Ὅθεν οὐδὲν ἄπιστον καὶ ταφέντα τοῦτον τῆς γῆς ἀναβρίπτισθαι. Διὸ καὶ ἀκαθάρτων ζῶων ὁστέως συμμαζάντες αὐτὸν κατέβαψαν, τὴν πρὸς Θεὸν καὶ ἀνθρώπους ἀλλοτριώσιν αὐτοῦ δεικνύντας τοῦ πράγματος. Ἐξ Ἀντιοχείας δὲ Ἰουλιανὸς ἐπὶ Κωνσταντινούπολιν ὁρμώμενος, ἐλθὼν ἐν Ἀγκύρᾳ τῆς Γαλατίας ὑπατος προῆλθε. Φθάσας δὲ ἐν προαστείῳ Δαδαστανᾷ ἐκοιμήθη ἐν οἰκίᾳ κεινομένη, τῆς δὲ ἀσβέστου βαρῦν ἀτμὸν ἀναδιδούσης ἀφ' ἧς ἐτελεύτησεν, ἀποπνιγείς [P. 309] ἀπὸ τῆς κάυσεως. Ὡς δὲ τινες γράφουσι, μύκητα πεφαρμαγμένον φαγῶν ἀπέθανεν. Τοῦτου γυνὴ Χαριτώ, ἥτις οὐδὲ βασίλεια αὐτὸν ἐθεάσατο.

Οὐαλεντινιανὸς ἀνηγορεύθη ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας παρὰ τοῦ στρατοῦ, ὃς ἐβασίλευσεν ἔτη ιγ', διὰ τὸ εὐδοκιμῆσαι αὐτὸν ἐν τῇ ὁμολογίᾳ ὡς Χριστιανὸν ἐπὶ Ἰουλιανῷ καὶ ἐξορισθῆναι. Ἦν δὲ τῷ σώματι εὐμεγέθης, τὴν χροιάν ἐρυθρὰς, τὴν τρίχα τῆς κεφαλῆς ἐπίξανθον ἔχων, τοὺς ὀφθαλμοὺς ὠραίους, μικρὸν ἐπιγλαυκίζοντα, ὡς λέγειν πολλοὺς (16) περὶ ὁμοίον εἶναι τῷ Δαβὶδ, καθὼς φησιν ἡ Γραφή περὶ ἐκείνου· Καὶ αὐτὸς ἦν πυρρῆκης μετὰ κάλλους ὀφθαλμῶν. Οὐ καὶ τὸ αὐστηρὸν διὰ τὸ δίκαιον ἐπὶ ζῆναιτο καὶ ἐθαυμάζετο· οὐ γὰρ ἄνευ λόγου τὸ αὐστηρὸν ἐκέκτητο, ἀλλ' αἰεὶ τῷ δίκαιῳ τὰ πρῶτα παρεῖνεν, ὑπ' οὐδενὸς ἐκ τούτου περιτρεπόμενος, οὐδὲ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(16) In margine: Τοιοῦτόν σε, τρισάγουστε Ἰσάκιε, ὁ καθ' ἡμᾶς χρόνος ἐγνώρισε, κἄν ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς προτερήμασιν ἔχεις τὸ ἀπαράμιλλον. Loquitur nimirum de Isaacio Comheno qui æqualis fuit Henrici quarti, annis abhinc circiter quin-

gentis. Quod adnotavi, ut cum satis constet verba hæc non ipsius esse Cedreni, sed librarii, appareat codicem exemplari ipso non multis annis fuisse recentiorem. XVL.

μετατιθέμενος ἐξ ὧν ἅπαξ ἐβουλεύσατο. Μετὰ δὲ τὸ εἰσελθεῖν εἰς τὸ Βυζάντιον, ἐπεὶ τινες ἤξιον συγκοινωνῶν προσεληφέναι τῆς βασιλείας, ἔφη· Λήψομαι ὃν ἂν ἐθέλω κρινωνόν. Πρὸς ὃν Δαγλάφρος συγκλητικὸς ἀπεκρίνατο· Εἰ τοὺς σοῦς φιλεῖς, ἔχεις ἀδεκρόν· εἰ δὲ τὴν πολιτείαν, σκόπησον ὅτι ἂν τὴν ἀλουργίδα περιβαλεῖς. Ὁ δὲ τῇ φύσει μᾶλλον πιστεύσας τὸν ἀδελφὸν Οὐάλεντε προσελάβετο, καὶ βασιλέα ποιήσας τὰ Ἀνατολικὰ μέρη αὐτῷ ἔπεινε· μεν, αὐτὸς δὲ κατέσχε τὰ Δυτικά.

Τῷ πρώτῳ ἔτι αὐτοῦ Οὐαλεντινιανὸς ὁ Αὔγουστος Γρατιανὸν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀνηγόρευσε. Συνόδου δὲ ἐν Λαμφάκῳ γενομένης καὶ τὰ τῶν Ἀρειανῶν ἀκυρωσάσης, ἐπεὶ Οὐάλης ὁ δυσσεβὴς Ἀρειανὸς διάπυρος ἦν, τὰ ἐν Λαμφάκῳ πραχθέντα ἀνέτρεψε καὶ τοὺς συνελθόντας ἐκέισε ἐπισκόπους ἐξώρισαν, Εὐδοξίῳ δὲ δρόφρονι αὐτοῦ τὰς τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἐκκλησίας παρέδωκεν· οἱ δὲ ὀρθόδοξοι οὕτε ποιμένα οὔτε ἐκκλησίαν εἶχον. Πρὶν ἦν βασιλευσαι Οὐαλεντινιανὸς, παρὰ Σαλλουστίου τινὸς ἐχρηματίσθη· ὁ δὲ ὑπέσχετο μηδενὸς ἀποτειχέσθαι ὧν ἐκεῖνος δέοιτο· Γενομένου δὲ βασιλέως καὶ ἀπειτουμένου ὑπ' αὐτοῦ τὴν ἐπαρχίαν, χρῆν ἔφη μὴ δεῖν τὴν τῶν ἐπαγγελιῶν φυλάττεσθαι· πίστιν, ὅταν τοῦτο βλάβῃ φέρῃ τῇ πολιτείᾳ. Τοῦτῳ τῷ ἔτι· ἐγεννήθη παιδίον νεκρὸν θηλυκὸν ἐξω τῆς πόλεως Ἀντιοχείας, ἔχον δύο κεφαλὰς, διωρισμένας ἀπὸ τοῦ τραχήλου.

Τῷ δευτέρῳ ἔτι τῆς βασιλείας Οὐαλεντινιανοῦ Λιβέρτιος ἐπίσκοπος Ῥώμης· Ἀθανάσιος Ἀλεξανδρείας, Μελέτιος Ἀντιοχείας, καὶ ὁ Σαμοσάτων Εὐσέβιος, τῆς ἐξορίας ἀνακληθέντες, ἐν τῷ ὄρθῳ λόγῳ διεπύρεπον. Τῶν δὲ Ἀρειανῶν προίστανται ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Λούκιος, Ἀντιόχος καὶ Εὐζώιος. Παῦλινος δὲ τοῦ ἐνὸς μέρους τῶν ὀρθοδόξων εἰς δύο διηρημένων, καὶ τοῦ ἄλλου Μελέτιος προϊστάντο.

Τῷ [P. 310] τρίτῳ ἔτι Προκόπιος ἀντήρην, ἀνεψιὸς Ἰουλιανοῦ, καὶ ἐπὶ Νακωλίας (17) ἔλθων καὶ πλείστῳ στρατῷ φραζάμενος φύβον ἐνεποίησε τῷ Οὐάλεντι. Καὶ τὸν κατὰ τῶν Ἐκκλησιῶν διωγμὸν ἀνῆκεν πρὸς βραχὺ, ἕως Προκόπιον προέδωκεν οἰδίῳ στρατηγῷ Ἀγγελῶς καὶ Γόμπτρις. Καὶ τὸς μὲν Προκόπιον εἰς δύο καταδεθέντα δένδρα βιαίως κατεμερίσατο, τοὺς δὲ αὐτὸν προδόντας ἔπρισε κατὰ δίκαιον κρῖμα τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἀναξίῳ εὐνόησαν. Τότε καὶ Χαλκηδόνος τὰ ὑπολειφθέντα τελεχῆ καθεῖλεν, ὑπερασπιζομένων τῶν Χαλκηδονίων τοῦ Προκοπίου· ὧν περ καταλυομένων εὐρέθη εἰς τὰ θεμέλια ἐπὶ πλακῶς γεγραμμένος Ἱεροσμός οὗτος·

Ἄλλ' ὅτε δὴ νόμῳ λατῆν κατὰ ἄστῳ χορεύειν
 Τερόμεναι στήσονται εὐσεφέας κατ' ἀγυῖας
 Καὶ τείχος λουτροῖσι πολύστονον ἔσται ἄλλαρ,
 Δὴ τότε μῦθ' ἔφατο πολυπερῶν ἀνθρώπων,
 Ἄγρια, μαργαίνοντα, κακῆν ἐπιείμενα ἀλατῆν,

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(17) Ita (Natalia) vocatur Agiæ pars quæ Propon-tide et Helleponto ab Europa dirimitur, in qua est etiam Bithynia. XYL. — *Minorem Asiam* perperam hic intelligi putat Xylander, quæ Græcis Ἀνατολή, Turcis *Anatolai*, aliis *Natalia* corrupte dicitur. Er-randi præbuit ansam prava vocum affinitas, quam sincerior emendabit, si vice Νατωλίας legatur Na-

mutabat. Ingressus Byzantium, cum cum nonnulli hortarentur, ut collègam imperii ascisceret, respondit : Collegam assumam quem voluero. Daglapho autem senatore dicente : Si tuos diligis, habes fratrem : sin rem publicam, vide cui purpuram circumponas ; imperator naturæ plus fidens fratrem Valentem imperii consortem delegit, eique Orientem tribuit, ipse Occidentem tenuit.

Primo anno sui imperii Valentinianus Gratianum filium suum Cæsarem declaravit. Cumque concilium Lampsaci esset actum et Arii dogma improbasset, impius Valens, qui Arianus fervidissimus erat, acta concilii ejus rescidit, episcopos qui eo convenerant extorres egit, Cpolitianum episcopatum Eudoxio secum sentienti tribuit, Christianis tum et templis et pastore destitutis. Antequam imperator fieret Valentinianus, 542 a Sallustio quodam pecunia fuit adjunctus, promissitque ei omnia. Imperator autem factus, cum ab eo provinciam postularet, respondit promissis non esse standum, ubi res ad detrimentum spectaret rei publicæ. Eo anno infans extra urbem Antiocheam natus est, sed vita carens, sexus femineæ, habens duo capita a collo divisa.

Anno imperii Valentiniani secundo Liberius Romæ, Athanasius Alexandriæ et Eusebius Samosatorum episcopi ab exsilio revocati veræ fidei doctrina claruerunt. Arianis Alexandriæ præfuerunt Lucius Antiochus et Euzoius. Christianis in duos greges divisus, alterum Paulinus, alterum Meletius rexit.

Tertio anno Procopius consobrinus Juliani seditionem movit, maximoque cum exercitu ad Nacoliæ usque progressus Valentis terrorem incussit. Quæ res ejus contra Ecclesiam furores aliquantum repressit. Mox a suis ducibus Angelo et Gomare Procopius proditus fuit, et a Valente duabus arboribus alligatus violenter discerptus. Idem proditores serrâ dissecuit, divina eos vindicta insequente, quod homini indigno favissent. Chalcedonis quoque, quod cives Procopium tutati essent, 546 reliquos muros dejecit. Quibus prostratis ad fundamenta repertum est oraculum hoc tabulis inscriptum :

*Cum sertis redtmita sacræ per compita ducent
 Urbis lætitia Nymphæ exhortante choreas,
 Auxiliumque ferent muri cum triste lavacris,
 Tum sævi vario populi sermone loquentes,
 Immensa turba, crudeli robore freti,*

κωλίας. Ad eam enim Phrygiæ civitatem, ad Sangarim sitam. Procopius Vajenti occurrit, ibidemque conseruerunt manus utriusque acies. Marcellinus xxvi: *Valens castra promovit ad Phrygiam, et prope Nacoliæ collatis manibus.* etc. Vide Leunclavii Onomasticon v. *Enagiol.* GOAR.

Cimmerium armati transmittent protinus Istrum Vastabantque agros Scythicos et Mysida Istrum. Post ubi Treiicos spes turbida tangere fines Jusserit, exitio mox consumentur atroci.

Omnia ea impleta sunt. Nam victo Procopio Valens reversus magnifico urbem aquæductu exornavit, quem Valentem appellavit, unde magna aquæ copia urbi fuit. Ac tunc præfectus urbis gaudium ejus beneficii causa obortum ut ostenderet. Nymphæum condidit in Tauro magnitudine urbis dignum, diemque festum egit, ac populum convivio excepit. Neque multo post barbaricæ gentes, ut in oraculo erat, in Thraciam effusæ ibique consumptæ sunt. Rursum Valens inde Ecclesiam infestat. Terræ motus tunc per totum orbem ingens fuit, adeo ut ad littus Alexandriæ subductæ naves supra magnum murum fuerint elatæ. Et nautæ 544 nar-raverunt, cum medium Adriaticum mare navigarent, naves ipsorum ad fundum desedissemoxque reversa aqua navigationem confecisse.

τοῦ Ἀδρια πελάγους πλεόντων εἰς τοῦδαφος καθίσει τὰ οὕτω πλεύσαι.

Quarto anno aquæductum exstruxit, cui Valentiniano nomen est. Valentinianum accessit mulier, Berenice nomine, conquerens suas facultates sibi esse a Rodano præposito ereptas. Imperator causa cognita mandavit ut mulieri sua redderentur. Cum autem præpositus non faceret imperata, rursus Valentinianum in Circo mulier compellavit ac de contumacia præpositi retulit. Eum imperator rogo in funda exstructo, ut erat vestitus, comburi jussit, mulierique ejus bona omnia adjudicavit.

Quinto anno Valens cum Eudoxio Græcorum causa Christianos acerbius quam ante persecutus est.

Sexto anno Christiani ad Valentem legatos miserunt, viros pontificiæ dignitatis 23. Quos ille omnes una cum navi jussit cremari, quæ usque ad Dacibyza perduravit.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(18) Cum his præter historias Marcellini et aliorum gentilium conferenda sunt quæ l. vi habet *Ecclesiasticæ historiæ* Sozomenus. Apud eum proditores Procopii Agelon et Gomarius, ω magno, leguntur, vi, 8. Vide et Nicephori l. xi et Socratem l. iv. Oraculum de Chalcedone ex Zonara emendavi; quod etiam apud Socratem exstat, iv, 20. Nymphæum quid sit, disputat Cuspianus in Valente, citatque locum Zonaræ qui idem est apud Cedrenum, et meo judicio diversum sentientes refellit. — XYL. Νυμφαῖον domus publica celebrandis nuptiarum conviviis et ludis dicata. Auctor infra, Νυμφαῖον ἐν ᾧ περ οἱ γάμοι ἐγίνοντο τῶν οὐκ ἐχόντων οἴκους. GOAR.

(19) *Diem festum egit Xylander* interpretatur. At quem? quo ritu? qua de causa? Paucis expedit. Nascentis anni celebritatem, sopitis et non extinctis ob brevius justo Joviani imperium, imo jam renovatis et excitatis gentilium ritibus, captata ex Nymphæi et aquæductus jam absoluti occasione, ceu dedicationem utriusque vetusto more habiturus

A Ἴστρου Κιμμερίοιο πόρον διαβάνα σὺν αἰχμῇ Καὶ Σκυθικῆν ὀλέσει χώραν καὶ Μυσίδα γαίαν. Θρηϊκῆς δ' ἐπιβάνα σὺν ἑλπίσι μαινομένῃσι Αὐτοῦ κεν βίότοιο τέλος καὶ πότμον ἐπίσποι.

Καὶ δὴ εἶχεν ἅπαντα οὕτως. Ὡς δὲ μετὰ τὴν νίκην Προκοπίου ἐπανῆλθεν Οὐάλης, φιλοτιμεῖται τὴν πόλιν ὑδάτων πλήθει, κατασκευασάμενος ὀλκὸν ὃν Οὐάληντα ὠνόμασε. Καὶ ὁ τότε τῆς πόλεως ἑπαρχος τὴν ἐκ τοῦ γεγονότος τῆ πόλει χαρὰν ἐπιδεικνύς, νομφαῖον κατασκευασάμενος ἐν τῷ Ταύρω (18) τῷ μεγέθει τῆς πόλεως ἄξιον, ἱερομνηῖαν ἐπετέλεσεν (19), εὐωχῆσας ἅπαντα τὸν λαόν. Καὶ τούτοις οὐ μακρὰν τὰ ἐκ τῶν Βαρβάρων ἠκολούθησεν ἔθνη, καθὼς τὸ γράμμα ἐχρησμολόγησεν, ἐπιχουθέντων μὲν τῆ Θρακῶν, μετὰ δὲ ταῦτα δαπανηθέντων περὶ αὐτῆν. Καὶ πάλιν κατὰ τῶν Ἐκκλησιῶν Οὐάλης κινεῖται. Σεισμός δὲ γέγονε καθ' ὅλης τῆς γῆς μέγας, ὡς καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πλοῖα προσωρμισμένα τῷ αἰγιαλῷ ἐπάνω γενέσθαι τῶν μεγάλων τειχῶν. Ναυτικοὶ δὲ τινες ἐξηγήσαντο ὡς κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν μέσον πλοῖα, καὶ μετὰ βραχὺ πάλιν ἐλθεῖν τὸ ὕδωρ, καὶ

τῷ δι' ἔτει τὸν ἐγωγὸν τοῦ ὕδατος οἰνοδομεῖ ὃν Οὐαλεντινιανὸν ὠνόμασε. Τούτῳ τῷ Οὐαλεντινιανῷ γυνὴ προσῆλθε, Βερενίκη λεγομένη, λέγουσα ὑπὸ Ῥοδανῷ πραιποσίτου διαρπαγῆναι τὴν οὐσίαν οὐς κρίνας ὁ βασιλεὺς ἀποδοθῆναι αὐτῇ τὰ ἴδια προσέταξε. Τοῦ δὲ πραιποσίτου μὴ πειθομένου προσῆλθεν ἡ γυνὴ τῷ βασιλεῖ ἐπὶ ἱπποδρομίου, καὶ τὴν ἀπειθειαν ἐξεῖπε τῷ βασιλεῖ. Κελεύει οὖν ὁ βασιλεὺς πυρὰν ἐν τῇ σφενδόνη ἀναφθῆναι καὶ τὸν πραιπόσιτον (20) [P. 311] αὐτοῖς ἀμφοῖς (21) ἐν αὐτῇ κατακαῆναι, τῇ δὲ γυναικὶ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ πᾶσαν ἀποδοθῆναι.

τῷ ε' ἔτει Οὐαλεντινιανοῦ χεῖρονα διωγμὸν Οὐάλης μετὰ Εὐδοξίου τοῦ ἄσεβοῦς ὑπὲρ τῶν Ἑλληνιστῶν πρὸς τοὺς ἀρθοδόξους ἐποίησε.

Καὶ τῷ ς' ἔτει πρεσβεῖαν ἀπέστειλαν οἱ ὀρθόδοξοι πρὸς Οὐάλληντα, ἀνδρῶν ἱερτικῶν π' οὐς πάντας σὺν τῷ πλοίῳ ὑφαρθῆναι Οὐάλης ἐκέλευσε, καὶ πάντες σὺν τῇ νηὶ κατεπλήθησαν, μέχρι Δακιδύζων (22) σοῦ πλοίου διαρκέσαντος.

et operibus perennitatem superstitione precaturus, amplo in populum distributo congiario, urbis præfectus peregit. In sinistram hujuscemodi sententiam adducor pravo Valentis erga Christianam religionem animo et libertate gentilium ab eo concessa, qua, ut Theodoretus iv, 22 scribit, Ἑλληνικὰς τελετὰς ἐπέτελεσαν οἱ τῆ πλάνῃ δεδουλωμένοι. Eademque sugillat auctor inferius anno 7. Moveor etiamnum vocis ἱερομνηῖας proprietate, qua nil Christianum sapimus, quam νομηνίᾳ et καλῶνδαις a concilio Trullano can. 62 et 65 proscrip-tis, auctoritatem non mediocri producta congerie, præponderare docet Stephanus; quam denique celebratis Saturnalibus, antiquo ac proinde profano ritu peragi fatetur Herodianus. Τὴν ἀρχὴν τοῦ μηνὸς ἱερομνηῖαν ἀγοῦσι τῷ τῶν Ἱταλῶν ἔθει. GOAR.

(20) Simocatta iv, 15: Εὐνοῦχον εἰς τὴν βασιλικὴν δορυφορίαν συντεταγμένον κορυφαϊότατον, ὃν πραιπόσιτον εἰθιστο Ῥωμαίους ἀποκαλεῖν, ἐξέπεμψε. GOAR.

(21) Vestibus nimirum officii insignibus. GOAR.
(22) Sozomenus vi, 14, legatos Nicomediam ad

Ἐν δὲ τῷ ζ' ἔτει Οὐάλης ὁ μιὰρὸς τοῖς Ἑλλήσιν ἄδειαν δέδωκε θυσίας καὶ πανηγύρεις ἐπιτελεῖν. Ὡσαύτως καὶ Ἰουδαίους ἐτίμα. Μόνους δὲ τοὺς ὀρθοδόξους καὶ τὰ τῆς ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆν δεινῶς διώκων.

Τῷ η' ἔτει Οὐαλεντινιανοῦ ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας ἐλθὼν Οὐάλης πάνδεινα κακὰ τοῖς ὀρθοδόξοις ἐνδείξατο, πολλοὺς μὲν ἀνελὼν μαχαίρᾳ, ἄλλους ἀποπνίξας εἰς τὸν παραβρέοντα Ὀρόντην ποταμὸν. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν Ἐδέσῃ τὸ πλῆθος τῶν ὀρθοδόξων συλλαβῶν ἐφόνευσε. Καὶ τις γυνὴ ὀρθόδοξον τὸ ἴδιον τέκνον ἔλκουσα σπογδῆ ἔλεγε· Δεῦρο, τέκνον, κειρὶς μαρτυρίας· μαρτυρήσωμεν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ. Τοῦτο τὸν Οὐάλεντα ἤσχυσε καὶ τὸ ἄλλο ἐκώλυσε, Θεοῦ δηλαδὴ τοῦτο οἰκονομήσαντος. Ὁμοίως καὶ ἐν Καππαδοκίᾳ τὰς ἐκκλησίας Ἀρειανοῖς παραδούναι ἐσπούδασε, τῆς ἐναντιώσεως δραξάμενος ἧς ἔσχε παρὰ τοῦ μεγάλου Βασιλείου Ἰουλιανὸς (23), πρεσβυτέρου τότε τυγχάνοντος τῆς Ἐκκλησίας Καισαρείας, καὶ Εὐσεβίου τοῦ ἐπισκόπου διεγείροντος εἰς ζῆλον ὀρθοδοξίας.

Τῷ θ' ἔτει τοῦ πολυνάθλου Ἀθανασίου πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος, ἐπισκοπήσαντος ἔτη μς', ἐν διωγμοῖς δὲ καὶ τοῖς, ὑπὲρ εὐσεβείας ἀγῶσι, Πέτρος τὴν ἐπισκοπὴν διεδέξατο, ὃν οἱ Ἀρειανοὶ ἀπήλασαν. Τότε πολλοὶ τῶν ὀρθοδόξων ἀθέως ἠλίσθησαν, πολλοὶ δὲ καὶ ἐν βασάνοις ἐτελειώθησαν. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ ὁ μέγας Βασιλεῖος τῆς Καισαρέων ἐπεσκόπησεν Ἐκκλησίας, τοῦ Εὐσεβίου εὐσεβῶς κοιμηθέντος.

Τῷ ι' ἔτει Ἀμβρόσιος μετὰ Εὐδόξιον τῆς Ἐκκλησίας Μεδιολανῶν ἠγήσατο, Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ βασιλέως ἐκεῖσε διάγοντος. Καὶ γὰρ τὸν Ἀμβρόσιον ἐπὶ τῷ διαλυθῆναι τῶν ἀμφισθητουμένων αἰρετικῶν τὰς ἐριδας ἀποσταλέντα, ἔτι κτηχούμενον ὄντα, ἐξαιτησάμενος ὁ λαὸς ἐβάπτισε καὶ ἐπίσκοπον Μεδιολανῶν ἐποίησεν. Ὅπερ ἀκούσας Οὐαλεντινιανὸς ὁ βασιλεὺς, Χάρις σοι, ἔφη, ὦ Δέσποτα Θεὲ παντοκράτωρ καὶ Σῶτερ ἡμέτερε, ὅτι τῷδε τῷ ἀνδρὶ ἐγὼ μὲν σώματα, σὺ δὲ ψυχὰς ἀνθρώπων ἐνεχείρισας, καὶ ταύτη τὰς ἐμὰς ψυχὰς δικαίας ἀπέφηνας. Τῆς δὲ Δύσεως πάσης Τριάδα [P. 312] ὁμοούσιον πρεσβευσούσας ἠτήσαντο Οὐαλεντινιανὸν, καὶ ἐποίησε σύνοδον ἐν τῷ Ἰλλυρικῷ [24], καὶ τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν ἐκώρυσεν. Ἰδοὺκτον δὲ ἔγραψεν Οὐαλεντινιανὸς τοῖς ἐν Ἀσίᾳ καὶ Φρυγίᾳ καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐπισκόποις, ἐμμένειν τοῖς ὠρισμένοις παρὰ τῆς συνόδου παρεγγυώμενος, κοινωνοὺς αὐτοῦ καὶ Οὐάλεντα τὸν ἀδελφὸν καὶ Γρατιανὸν τὸν υἱὸν προσλαβόμενος ἐν τῷ ἰδίῳ. Τότε καὶ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἐκκλησίας προέστη, ταῖς Βασιλείου καὶ Μελετίου καὶ τῶν λοιπῶν τῆς εὐσεβείας ὑπερμάχων εἰσηγήσει. Καὶ εἰ μὴ φθά-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

Valentem venisse scribit; navem eorum incensam fuisse, cum medium Astacii sinus navigarent, et usque ad Dacidam maritima: Bithyniæ pagum perdrasse. Apud Suidam quoque in Οὐάλης μέχρι Δακβίζων. Apud Nicephorum legitur ita ut apud Sozomenum. XYL.

Septimo anno scelestus Valens Græcis licentiam dedit sacrificandi et festos dies agendi. Quin et Judæos in honore habuit. Solos Christianos et apostolicas Ecclesias graviter vexabat.

545 Octavo Valentiniani anno Valens Antiochiam Syriæ veniens Christianis atrociam intulit, multos gladio trucidans, alios in profluyente Oronte mergens. Sic et Edessæ Christianos turmatim capiens necavit. Quo tempore quædam Christiana mulier suum filiolum prope trahens: Eamus, inquit, mea proles, tempus est veritatem sanguine nostro obsignandi: moriamur Christi causa. Hoc factum Valenti pudore incussit et malum sedavit, Deo nimium ita dirigente. Similiter etiam in Cappadocia ecclesias Arianis tradere studuit, arrepta controversiæ occasione, quæ intercesserat magno Basilio, tunc presbytero Cæsareæ, cum Eusebio episcopo, qui ad æmulationem veræ religionis instigabat.

Nono anno, cum laboriosus ille Athanasius quadraginta annos episcopatu functus, multis persecutionibus propter Christum vexatus, ad Dominum commigrasset, Petrus in episcopatum est subrogatus. Hunc Ariani abegerunt, multique eo tempore Christiani impie sunt excruciati, multique inter torturas exspiraverunt. Eodem anno Basilius magnus Cæsareensis Ecclesiæ episcopatum adeptus est, Eusebio pie defuncto.

Decimo anno Ambrosius Mediolani in episcopatu Eudoxio successit, cum ibi degeret Valentinianus imperator. Quippe Ambrosium, cum is 546 missus esset ad rixas hæreticorum componendas, etiamnum catechumenum, populus depoposcit, baptizatoque episcopatum Mediolanensem credidit. Id cum Valentiniano imperatori esset indicatum, Gratias, ait, tibi ago, Domine Deus omnipotens, quod cum ego huic viro corpora hominum commissem, tu ei animas commendavisti, itaque meum suffragium approbasti. Cum autem totus Occidens Trinitatem consubstantialiæ profiteretur, Valentinianus rogatus concilium in Illyriæ coegit, inque eo fidem Nicænam confirmavit. Edictum quoque misit ad Asiæ, Phrygiæ omnesque Orientis episcopos, quo mandabat ut starent concilii decretis, socios sibi eo in edicto ascribens Valentem fratrem et Gratianum filium suum. Tunc et Gregorius Theologus Cpolitaniæ Ecclesiæ profectus est. Basilio, Meletio ac reliquis qui pro vera religione propugnabant auctoribus. Quod nisi is mature urbem revocasset, utique totam Ariana et Eunomiana lues occupasset, cum jam tum omnia tem-

(23) In Græco locus est depravatus et Juliani nomen alienissimum a sententia inculcatum. Ego historiam secutus sum, quam habet Sozom. vi, 15, et Nicephorus xi, 18. XYL.

(24) Sirmii. XYL.

pla ea infecti obtinerent, excepto sanctæ martyris Anastasiæ oratorio. Arianorum tunc fuit episcopus Demophilus. Eodem tempore Gregorius Nyssenus et Petrus, fratres Basilii, claruerunt. Cæterum Valentinianus fratri Valenti pravus de rebus sacris opiniones exprobravit, neque ei postulanti auxilium adversus Gotthos misit, homini contra Deum pugnantia auxilium ferendum esse negans.

547 Anno sui imperii 11 Valentinianus magnus hoc modo decessit. Sauromatæ ab ipso victi petendæ pacis causa legatos miserant. Quos cum ipse examinaret, responderunt se omnium esse primos atque potissimos. Imperator, cum isti dicerent se omnium præstantissimos in conspectum ejus venisse, magna vi exclamavit: Male agitur cum Romano imperio, quod in Valentinianum desiit, cum Sauromatæ, tali homines conditione omniumque mortalium maxime miserabiles, adversus illud insurgunt. Qua ex contentione vocis et manu vena rupta, cum sanguinis plurimum eiecisset, in quodam Galliæ castello vitam reliquit.

Exinde Romani Valentem ejus fratrem Augustum salutant: is imperavit triennium. Eo imperante Gotthi trajecta Mæotide palude, præeunte cerva, in Thraciam venerunt, inque duas divisi partes bellum altera alteri fecerunt. Altera pars a Valente suppetiâ postulavit, promittens se Christo nomen daturam; iique potiti, baptizati Arianam religionem sunt secuti, quam et Valens colebat. Postea urbem, violatis post baptismum pactis, adorti sunt. Iisdem annis Massalianorum hæresis, quæ et Euchitarum et Enthusiastarum et Bogomilorum dicitur, orta est. Valens autem omnes ecclesias devastans Cæsaream venit, contra Basilium magnum **548** furore incitatus. Ac tum ea egit quæ Gregorius magnus in oratione Basilii funebri refert. Quo tempore etiam Gallus Valentis filius et Dominica Valentis uxor gravi morbo afflicti sunt. Ad hæc, cum in colloquio cum Valente habito quidam de coquis ejus, nomine Demosthenes, Basilium reprehendisset essetque barbarice locutus, ferunt Basilium dixisse: En vidimus etiam Demosthenem illiteratum.

Tertio anno rursus Gotthi in Romanorum ditionem impressione facta provincias viginti plures

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(25) *Zonaræ Dominica*. Nosier Δομνίκαν et alii *Dominicam* rectius appellant. Quod autem dicitur statura fuisse Valens διμορσίτζ, non sane scio quid intelligendum det. Διμορσον bessem significat. Et si ἡλικίαν ætatem vertas (quod alienum loco videtur), cur 50 annorum ætas διμορσον vocetur, non satis apparet, nisi fortassis 75 anni justum hominis sunt ævum. Xvl. — Salebras in plano quærit hic Xylan-

σας τὴν πόλιν ἀνεκαλέσατο, πᾶσα ἂν τῆς Ἀρείου καὶ Εὐνομίου λώβης ἐπληρώθη· πάσας γὰρ τὰς Ἐκκλησίας αὐτοὶ κατεῖχον, πλὴν τοῦ τῆς ἁγίας μάρτυρος Ἀναστασίας. Ἐπίσκοπος δὲ τῶν Ἀρειανῶν ἦν Δημόφιλος. Γρηγόριος δὲ τότε ὁ Νύσσης καὶ Πέτρος, ἀδελφοὶ Βασιλείου, διέλαμπον. Οὐαλεντινιανὸς δὲ ὠνείδισε Οὐάλεντα τὸν ἀδελφὸν ὡς κακὸδοξον, μὴ πέμψας αὐτῷ βοήθειαν κατὰ τῶν Γότθων αἰτοῦντι, ἀλλ' εἰπὼν· Οὐ θέμις ἐπαμύνεϊν ἀνδρὶ θεομάχῳ.

Τῷ ἰα' ἔτει Οὐαλεντινιανὸς ὁ μέγας ἐτελεύτησε, βασιλεύσας ἔτη ἰα', τρόπῳ τοιῷδε· Οἱ Σαυρομάται ὅπ' αὐτοῦ ἠττηθέτες πρέσβεις πρὸς αὐτὸν ἔπεμψαν αἰτοῦντες εἰρήνην. Αὐτοῦ δὲ τούτους ἐρωτῶντος εἰ πάντες οἱ Σαυρομάται τοιοῦτοὶ εἰσιν ἀκρότατοι, καὶ αὐτῶν εἰπόντων, ὅτι, τοὺς κρείττονας πάντων ὠδε ἔχεις καὶ ὄρξ, ἀνακράξας βιαίως ἔφη· Δεινὰ Ῥωμαίων ἡ βασιλεία ὑπομένει εἰς Οὐαλεντινιανὸν λήξασα, εἰ Σαυρομάται τοιοῦτοὶ ὄντες οἰκτρότατοι Ῥωμαίοις κατεξανίστανται. Ἐκ δὲ τῆς τάσεως καὶ τοῦ κρότου τῶν χειρῶν φλεβὸς βραγέσσης καὶ πλείστου ἀναδοθέντος αἵματος, ἐν τινι φρουρίῳ Γαλλίας θνήσκει.

Καὶ ἀναγορεύουσι Ῥωμαῖοι Οὐάλεντα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀβγουστον, ὅς ἐκράτησεν ἔτη γ'. Ἐπὶ αὐτοῦ οἱ Γότθοι περάσαντες τὴν Μαϊώτιδα λίμνην ἐλάφου ἠγῆσαμένης αὐτοῖς ἤλθον εἰς τὴν Θράκην, καὶ δύο γεγονότες μέρη ἀλλήλοις ἐμάχοντο. Καὶ συμμαχίαν αἰτήσαντες οἱ τοῦ ἐνὸς μέρους παρὰ Οὐάλεντος ἔτυχον ὑποσχέσει τοῦ Χριστιανοῦς γενέσθαι· ὅθεν καὶ βαπτισθέντες Ἀρειανοὶ ἀποκατέστησαν, καθὼς ἦν καὶ Οὐάλης. Μετὰ τοῦτο οὖν ἐν Συρίᾳ τοῦ Οὐάλεντος διατριβόντος, οἱ Σκύθαι περάσαντες κατὰ τῆς πόλεως εἰσέφρησαν, τὰς σπονδὰς μὴ φυλάξαντες μετὰ τὸ βαπτισθῆναι αὐτοῦς. Τοῖς αὐτοῖς ἔτεσιν ἡ τῶν Μασσαλιανῶν ἀῖρεσις ἤγρου ἐβύχτων ἢ Ἐνθουσιαστῶν, τῶν καὶ Βογομίλων, ἐφύη. Οὐάλης δὲ πάσας τὰς ἐκκλησίας πορθῶν ἦκεν εἰς Καισάρειαν, [P. 313] κατὰ τοῦ μεγάλου Βασιλείου μινόμενος. Ἐπραξε δὲ οὕτως καὶ ὁ μέγας Γρηγόριος εἰς τὸν ἐπιταριον τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἔλεξεν, ὅτι καὶ Γαλάτης υἱὸς Οὐάλεντος καὶ ἡ σύμβιος Δομνίκα (25) νόσφ χαλεπῇ ἐχειμάσθη, ἠρὸς τούτοις Διμοσθενίου τινὸς τῶν ὀψοποίων Οὐάλεντος ἐν τῇ ὀμίλῳ τῇ πρὸς Οὐάλεντα μεμφομένου Βασίλειον καὶ βαρβαρίσσαντος, εἰπεῖν τὸν διδάσκαλον· Ἴδοὺ ἐθεασάμεθα καὶ Διμοσθῆνην ἀγράμματον.

Τῷ τρίτῳ ἔτει πάλιν ἐξῆλθον οἱ Γότθοι εἰς τὴν Ῥωμαίων γῆν καὶ ἠρῆμωσαν πολλὰς ἐπαρχίας,

der, et quam pro statura sumere deberet, *attati* vocem applicat in *Observationibus*. Sed nec allata verba sonant: *fuit Valens statura mediocri*: quin potius *ita procera ut bessem videretur exaquare*. Nec mirum: frater enim Valentinianus ἦν τῷ σώματι εὐμεγέθης, ac in pietate absimili parem ei poluit natura concedere corporis proceritatem. GOAR.

Σκυθίαν, Μυσίαν, Θράκην, Μακεδονίαν, Ἀχαιοὺς καὶ ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, ὑπὲρ τὰς εἴκοσιν ἐπαρχίας. Ἐθροίσθησαν δὲ ἐν τῷ ἀέρι ἄνδρες ἔνοπλοι, ἐσχηματισμένοι ἐν ταῖς νεφέλαις. Ἐγεννήθη δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ παιδίαν ἐντελής μὲν τὰ ὄλομερῆ, ὀφθαλμὸν δὲ ἔχον ἕνα ἐν μίση τοῦ μετώπου, χεῖρας δὲ τέσσαρας καὶ πόδας τέσσαρας καὶ πύγωνα. Λιβάνιος δὲ ὁ σοφιστὴς καὶ Ἰάμβλιχος ὁ Προκλου διδάσκαλος ἐποίησαν τὴν λεγομένην ἀλεκτορομαντείαν· γράψαντες γὰρ τὰ κδ' γράμματα ἐπὶ κόκκῳ, καὶ ἐπιθέντες καθ' ἕκαστον γράμμα κόκκον σίτου, ἀπέλυσαν ἀλέκτορα ἐπὶ τὰ γράμματα, καὶ ἔλαβεν ὁ ἀλέκτωρ τὸν ἐν τῷ θ' κόκκον, ἔπειτα τὸν ἐν τῷ ε' καὶ ὁ καὶ τὸν ἐν τῷ δ'. Καὶ ἐγένετο ἡ τοῦτων μαντεία ἀμφίβολος· τοιαῦτα γὰρ τὰ τῶν τοιούτων ἀπατηλά. Τοῦτο μαθὼν Οὐάλης πολλοὺς Θεοδοσίους καὶ Θεοδότους καὶ Θεοδώρους καὶ τοὺς ὁμοίως ἐγκειμένους τοῖς γραμμασι τούτοις ἀπὸ τῶν ὀνομασι ἀναίτιως ἐκόλασεν. Ἰάμβλιχος δὲ φοβηθεὶς φάρμακον πίων ἀπέθανε. Μαθὼν δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ Οὐάλης περὶ τῶν Γότθων ἔλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὑβρίζον δὲ οὐτὸν οἱ Βυζάντιοι ὡς ἄναδρον καὶ φυγοπόλεμον. Ἐξερχομένου δὲ αὐτοῦ πρὸς τὸν τῶν Γότθων πόλεμον, Ἰσακίδης τις μοναχὸς τῶν μεγάλων κρατήσας τοῦ χαλινοῦ τοῦ ἵππου Οὐάλεντος ἔφη πρὸς αὐτόν· Πού ἐξέρχῃ, βασιλεῦ, κατὰ Θεοῦ στρατευόμενος καὶ Θεὸν ἔχων ἀντίπαλον; Τοῦτον ὀργισθεὶς Οὐάλης φρουρᾷ παρέδωκεν, ἀπειλήσας θάνατον εἰ ἐπαλέθοι· Πρὸ δὲ τῆς αὐτοῦ τελευτῆς, ἐθεάσατο κατ' ὄναρ ἄνδρα τινα λέγοντα αὐτῷ· Τάχος βιάδιζε πρὸς Μίμαντα τὸν μέγαν, ἔνθα μῦθος σε δεινὸς ἀρπάσει, τάλαν. Διυκνισθεὶς οὖν ἤρῳτα τίς ἐστι Μίμας; προσκάλεσάμενος δὲ τινα τῶν σφῶν ἐπυθάνετο παρ' αὐτοῦ τίς ἐστι Μίμας. Ὁ δὲ ἔφη αὐτῷ· Ὅρος ἐστὶ, δέσποτα, μέγιστον τῆς Ἀσίας, προσεγγίζον τῇ θαλάσῃ, πλησίον τῆς νήσου Χίου· οὗτινος καὶ Ὅμηρος μέμνηται, φάτκων ἐν Ὀδυσσεΐᾳ· Παρ' ἠγεμόνετα Μίμαντα. Καὶ ὁ βασιλεὺς· Τίς ἐμοὶ χρεῖα πρὸς τὸ τοῦ Μίμαντος ὄρος, ἵνα ἔκει [P. 314] τελευτήσω ἀπελθών; Τοῦτο πλάνη δαιμόνων, καὶ ἐδώλων ἀπατηλῶν ὄνειρος. Καὶ μετὰ μικρὸν ἐξῆλθε τῆς Θράκης πολεμίσων τοῖς Σκυθίαις. Ἰκὲν συμβαλὼν αὐτοῖς καὶ ἠττηθεὶς κατὰ κράτος φεύγει ἐν τιμῇ χωρίῳ, καὶ εἰσελθὼν ἐν ἀχυρῶνι μετὰ τῶν συνόντων ἐκρύπτετο. Τῶν οὖν Σκυθῶν πῦρ ἐμβυλόντων ἀγνοῖα τῶν κεκρυμμένων, πάντες οἱ ἐν τῷ οἰκίματι προσπεφουγότες ἀπεταφρώθησαν, γεγονότες πυρὶ κάυστοι. Ὑστερον δὲ μετὰ τὴν τῶν πολεμίων ἀναχώρησιν ἀναζητούντων τινῶν τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως, εὐρέθη ἐν τῷ ἐκρύπτετο οἰκίματι τὰ φος ἀρχαίου τινὸς ἐπιγεγραμμένος οὕτως· Ἐνταῦθα κεῖται Μίμας Μακεδῶν στρατηγέτης. Ὁ δὲ θεὸς Ἰσακίδης ἐν τῇ φρουρᾷ ὧν τῆς δυσωδίας ἀντελάβετο τῇ τῆς ψυχῆς καθαρότητι, καὶ ἔφη· Οὕτως ὁ ἄθλιος Οὐάλης ἄρτι κατακαίεται. Ὅπερ διὰ τῶν μετὰ ταῦτα ἐπαυλόντων ἐθεαίωθη. Ἦν δὲ Οὐάλης τὴν ἡλικίαν διμοιραίαν ἔχων, αὐθάδης τὸν τρόπον καὶ ὑπερήφανος καὶ πρὸς αἰμάτων χύσεις ἐτοιμότατος, ἔχων τὰς φρένας ἀσυμπαθεὶς καὶ παντὸς ἐλέους ἀλλοτριῆς, αὐστηρία τὸν λογισμὸν σκοτιζόμενος καὶ πάσης

depopulati sunt, Scythiam, Mysiam, Thraciam, Macedoniam, Achaiam, et universam Græciam. Visæ sunt etiam in aere effigies virorum armatorum, in nubibus expressæ. Et Antiochiæ puer natus est omnibus membris constans, sed unicum oculum in frontis medio habens, manus quatuor totidemque pedes ac barbam. Tunc Libanius sophista et Jamblichus Procli magister galli gallinacæ divinationem instituerunt. Scribentes enim in pulvere 24 elementa, ac cuiusvis granum frumenti imponentes, gallum iis immiserunt. Atque is granum de littera th, item de e, de o et de d abstulit, itaque ambiguum designationem reliquit, quemadmodum id genus res solent imposturarum esse plenæ. Valens autem re intellecta multos Theodosios, et Theodotos, et Theodoros, aliosque quorum nomina ab istis litteris inciperent, insontes suppliciiis affecit. Jamblichus metuens sibi hausto veneno sibi mortem conscivit. Porro Valens Antiochiæ de Gotthis certior 549 factus Constantinopolim venit; ibique eum cives ut effeminatum et bellifugam conviciis prosciderunt. Eumdem ad bellum contra Gotthos exeuntem Isacius, unus magnorum monachorum, arrepto equi freno ita monuit; Quorsum vadis, imperator, contra Deum expeditionem faciens, eumque habens adversarium? Iratus Valens eum in custodiam tradidit, minatus se a reditu supplicium de ipso sumpturum. Antea suum interitum imperator per quietem vidit virum quemdam ita sibi dicentem:

*Celeriter ad magnum Mimantem miser abi,
Te mortis atrox ibi corripiet exitus.*

Somno solutus quæsit quisnam esset illi Mimas, quemdamque doctum ad se vocatum percontatus est ea de re. Is respondit Mimantem esse maximum Asiæ montem, qui non procul insula Chio in mare procurrat, cuius et Homerus fecerit mentionem in Ulyssea, his verbis: Ventosum pone Mimantem. Tum imperator: Quid, inquit, attinet me ad eum montem proficisci, ut ibi moriar? Hæc est dæmonum impostura et fallacium simulacrorum insomnium. Paulo post in Thraciam eduxit, ibique eum Scythis acie congressus, ingenti prælio victus, in quemdam pagum confugit; ingressusque cellam in qua palæa repositæ erant, cum iis quos fugæ habebat comites, ibi sese abdidit. Scythis autem, qui occultatos ibi ignorabant, ignem domui isti injicientibus, quotquot ibi latebant, omnes cremati et in cineres redacti sunt. Postea digressis 550 hostibus cum quidam corpus imperatoris quærerent repererunt in domo, in quam se abdiderat ille, sepulcrum antiqui cujusdam ita inscriptum: « Hic situs est Mimas Macedo ductor exercitus. » Divinus autem Isacius in custodia detentus puritate animæ sensit fetorem, dixitque: Ita miser Valens jam comburitur. Quod ejus dictum ab iis qui a fuga redibant confirmatum est. Fuit Valens statura mediocri, moribus contumacibus et superbis, et ad fundendum sanguinem promptissimo animo, ac

ab ab omni miseratione et humanitate alieno; **A** παιδείας ἀμέτοχος. Γυνή δὲ τούτου Δομνίκα, Ἀρειανῆ διαπυρος.

rationem sua auctoritate tenebras obducebat, homo nullius disciplinæ particeps. Uxor ejus Dominica Arianam sectam fervidissime colebat.

Gratianus Valentiniani filius imperavit solus annos tres, et alios totidem Theodosio collega. Nam Byzantio missi ad Gratianum legati fuerant in Pannoniam, imperatorem urbi poscentes. Datus est ergo Theodosius Magnus, imperator declaratus. Is imperavit annos 17, menses 5, dies 4. Sub Gratiano tantus fuit terræ motus Alexandriæ, ut aqua maris procul se a littore subduxerit navesque in sicco destituerit. Ad quod inusitatum spectaculum cum magna hominum multitudo accurrisset, aqua subito magna vi rediit, et 50000 mortales submersit. Eodem tempore magna etiam pars Cretæ, Achaïæ, Bœotiæ, Epiri ac **551** Siciliæ periit, maris alluvione, cum quidem naves in montes sunt ejectæ ad centum usque a littore stadia.

Cæterum Maximianus quidam Britannus, cum se præterito nulloque honore affecto videret Theodosium a Gratiano imperii consortem assumptum, Britannos in Gratianum excitat, mittitque contra eum Andragathium. Andragathius lectica operata vectus rumorem spargit Gratiani uxorem ex Britannia ea advehi. Uxor is ergo amore Gratianus ad lecticam aggressus, cum eam aperuisset, Andragathium intus offendit, cujus jussu a militibus ad hoc comparatis illico trucidatur. Gratianus tanta fuit jaculandi peritia, ut quidam didicerent ejus spicula esse mente prædita. Corpus ejus in imperatoria monumenta Theodosius retulit.

Frater autem Gratiani superstes, patris Valentiniani nomen gerens, episcopos ab exsilio revocat, suasque iis reddit ecclesias, profligatis Arianis. Qua in re est a Damaso Romano papa adjutus. Tunc et Theologus Gregorius majori cum libertator veritatem Cpoli docuit in oratorio sanctæ Anastasiæ, quod adhuc erat exiguum, decennium ibi et paulo amplius moratus. Ibi quoque inaudita miracula sunt edita a castissima Dei Genitrix. Duplex enim perhibetur ratio nominis templi sanctæ **552** Anastasiæ: una, quod ibi resurrexit veræ religionis doctrina; altera a miraculo ibi edito. Fertur enim quamdam mulierem de sublimi lapsam **D** exspirasse et Christianorum publicis precibus in vitam revocatam. Id oratorium eum eo tempore esset parvum, postea temporis pius imperator Marcianus ad eam molem extruxit qua nunc visitur.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(26) Αἰρετικὸς initio Gratiani vox prorsus supervacanea veritatis adversa est. Et quod de Theodosio dicitur, falsum alii historici ostendunt. Ac qui eum curavit interfici, is ab aliis, non ut a

Gratianὸς ὁ υἱὸς Οὐαλεντινιανοῦ, αἰρετικὸς (26), ἐβασίλευσε μόνος ἔτη γ', καὶ μετὰ Θεοδοσίου ἕτερα γ' ἀπὸ γὰρ τοῦ Βυζαντίου ἐπέμφθησαν πρέσβεις πρὸς Γρατιανὸν ἐν Πανονίᾳ κατερχόμενον, δοθῆναι αὐτοῖς βασιλεῖα, καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ὁ μέγας Θεοδόσιος ἀναγορευθεὶς βασιλεὺς, καὶ ἐκράτησεν ἔτη ιζ', μῆνας ε', ἡμέρας δ'. Ἐπὶ Γρατιανοῦ σεισμός ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γέγονεν ἐπὶ τοσοῦτον ὡς ἐπὶ πολὺ ὑποχωρῆσαι τὴν θάλασσαν καὶ τὰ πλοῖα ἐπὶ ξηρᾶς ἐστάναι. Πλήθους δὲ πολλοῦ ἐπὶ τῷ περὶ τὸν ὕδατος ἀθρόως ἐκδραμίντων πέντε μυριάδες ἀνθρώπων κατεπονίσθησαν, καὶ τῆς Κρήτης δὲ καὶ Ἀχαιῶν καὶ Βοιωτίας Ἐπιόρου τε καὶ Σικελίας πλείστα μέρη ἀπολέσθαι, τῆς θαλάσσης ἀνεληθούσης καὶ ἐπικλυσάσης αὐτὰ, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ὁρέων ἀποβρίφθηνα πλοῖα ἄχρι σταδίων ἑκατόν.

Μαξιμιανὸς δὲ τις Βρεττανὸς, ὅτι τὸν Θεοδόσιον ὁ Γρατιανὸς βασιλεῖα ἐποίησεν, αὐτοῦ μηδεμιᾶς τυχόντος τιμῆς, διήγειρε τοὺς ἐν Βρεττανίᾳ ἀντάραι Γρατιανῷ. Καὶ ἀποστέλλει Ἀνδραγάθιον κατ' αὐτοῦ, ὃ δὲ εἰσῆλθεν ἐν φορείῳ καταστέγῃ, φημίζων τὴν γυναῖκα Γρατιανοῦ εἶνα: ἐκ Βρεττανίας ἐπανήκουσαν, ἧς τῆ ἀγάπῃ Γρατιανὸς κρατηθεὶς τῷ φορείῳ προσῆλθε: καὶ ἀνακαλύψας βλέπει τὸν Ἀνδραγάθιον, ὃς παραπρὸς διὰ στρατιωτῶν παρεσκευασμένων ὄντων ἐπὶ τούτου Γρατιανὸν διεχειρίσατο. Ὅς ἐπὶ τοσοῦτον [A. 315] εὐστόχως ἐτόξευεν ὡς λέγειν τινὰς τὰ Γρατιανοῦ βέλη φρένας ἔχειν. Μετετέθη δὲ ὑπὸ Θεοδοσίου εἰς τοὺς βασιλικοὺς τάφους.

Ἀδελφὸς δὲ Γρατιανοῦ ὁμώνυμος τῷ πατρὶ Οὐαλεντινιανῷ, ἔτι περιών, τοὺς ἐν ἑξορίᾳ ἐπισκόπους ἀνεκαλέσατο καὶ τὰς ἰδίας ἐκκλησίας ἀπέδωκεν αὐτοῖς, ἐκδιώξας τοὺς Ἀρειανούς, Δαμάσου τοῦ πάπα Ῥώμης αὐτῷ συμπράττοντος. Τότε καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος παρρησιαστικώτερον τὸν λόγον τῆς ἀληθείας ἐδίδασκεν ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς τὸ εὐκτεριον τῆς ἀγίας Ἀναστασίας ἔτι μικρὸν τυγχάνον, δέκα χρόνους καὶ μικρὸν τι πρὸς ἐκεῖσε πεποτηκώς. Ἐνθα καὶ παράδοξα γίνεται θαύματα ἐξ ἐμφανείας τῆς παναχράντου Δεσποίνης ἡμῶν τῆς Θεοτόκου. Δισσῶς γὰρ λέγεται ἡ ἐπωνυμία τοῦ τῆς Ἀγίας Ἀναστασίας ναοῦ. Ἀνάστασις μὲν διὰ τὸ τὸν τῆς ὀρθοδόξιας λόγον ἐν αὐτῇ ἀναστῆναι, Ἀναστασία δὲ διὰ τὸ συμβάν εἰς αὐτὴν θαυματουργήμα: λέγεται γὰρ γυναῖκά τινα ἄνωθεν πεσοῦσαν ἀποθανεῖν, γενομένης δὲ κοινῆς εὐχῆς ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων αὐτὴν ἀναστῆναι: μικροῦ δὲ ὄντος τότε τοῦ εὐκτεριου, ὕστερον ἐπὶ τοῦ ὀσίου Μαρκανοῦ ἀνοικοδομηθῆναι καθὼς ὁρᾶται.

nostro Maximianus, sed Maximus nominatur. Et sic etiam Noster habet anno Theodosii septimo, XYL.

Θεοδόσιος μέντοι βασιλεύς τῷ γένει μὲν Ἴβηρ ἦν τῶν Ἑσπερίων, εὐγενῆς δὲ τις καὶ θαυμάσιος περὶ τοὺς πολέμους. Οὗτος εὐθὺς τοὺς ἐν Θράκη Βαρβάρους κατὰ κράτος ἐνίκησεν, εὐσεβῆς ὢν καὶ ὀρθόδοξος. Οὗτος ἦν τὴν μὲν ἀναδρομὴν τοῦ σώματος σύμμετρος, ἄμειπτος ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς, ὑπέρουθος τῷ προσώπῳ, ξανθὴν ἔχων τὴν τρίχα, τὴν ῥίνα λεπτὴν καὶ ἐπίγρυπον, χαρτεῖς τὴν ὀμίλιαν, τὸν τρῶπον δὲ χαριέστατος, ἔχων γυναῖκα ὀνοματι Πλακίλλαν, ἧς ἦν ἔσχεν Ἀρχάδιον καὶ Ὀνώριον ἧς τελευταίης Γάλλαν ἀδελφὴν Γρατιανοῦ ἔγγημεν. Ἐν Θεσσαλονίκῃ δὲ ὢν, νόσῳ περιπεσὼν, βαπτίζεται ὑπὸ Ἀσχολίου τοῦ ἐπισκόπου. Καὶ νόμον ὑπὲρ τῶν ὀρθοδόξων τοῦ ὀμίουσίου ἔγραψεν, ὃν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπέστειλεν. Ἐλθὼν δὲ καὶ αὐτὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει Δημοφίλῳ ἐδήλωσεν ἢ ἀποστῆναι τῆς Ἀρείου πλάνης ἢ ταχέως τῆς Ἐκκλησίας ἐξελεῖν. Ὁ δὲ τὸ πλῆθος τῶν Ἀρειανῶν συνάξας ἔξω τῆς πόλεως ἐκκλησίαζεν, ἔχων καὶ Λούκιον τὸν Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον Ἀρειανὸν σὺν αὐτῷ. Καὶ οὕτω λοιπὸν ὁ θεῖος Γρηγόριος, μεθ' ὧν αὐτὸς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἐφώτισε, τὰς ἐκκλησίας πάσας παρέλαβε, τεσσαράκοντα ἔτη καὶ μικρὸν τι πρὸς κατασχόντων αὐτὰς τῶν Ἀρειανῶν.

Τῷ ε' ἔτει Θεοδοσίου ἐν Ἀντιοχείᾳ ἔτεκε γυνὴ ἐν ταυτῷ παιδίᾳ τέσσαρα ἀρσενικά· ἐπέζησε δὲ μῆνας δύο, καὶ ἀπέθανεν ἔν ἐν τὰ τέσσαρα.

[P. 316] Τῷ ς' ἔτει ἡ μεγάλη καὶ οἰκουμένη· καὶ ἁγία δευτέρα σύνοδος τῶν ἑκατὸν πενήκοντα ὀρθοδόξων ἐπισκόπων ἐν Κωνσταντινουπόλει συνηθροσθη πρὸς βεβαίωσιν τῶν ἐν Νικαίᾳ δογματισθέντων καὶ κατὰ Μικεδονίου τοῦ Πνευματομάχου ὑπῆρχον δὲ Τιμόθεος Ἀλεξανδρείας, Μελέτιος Ἀντιοχείας, Κύριλλος Ἱεροσολύμων, καὶ Γρηγόριος ὁ Θεόλογος. Ἀναθεματίζεται δὲ Μακεδόνιος κατὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος βλασφημῶν, καὶ σὺν αὐτῷ Σαβέλλιος καὶ Ἀπολιναριος, ἔτι δὲ Ἀρειος καὶ Εὐσέβιος ὁ Νικομηδείας Εὐζώνιος τε καὶ Ἀκάκιος, Θεόγνης καὶ Εὐφρόνιος καὶ οἱ λοιποὶ αἰρετικοί, Ἀπέχει δὲ ἡ δευτέρα σύνοδος ἀπὸ τῆς πρώτης ἔτη ξ'. Γρηγορίῳ δὲ τῷ Θεολόγῳ τὴν ἐπισκοπὴν Κωνσταντινουπόλεως ἡ σύνοδος ἐκύρωσεν ὡς πολλὰ καμόντι καὶ τῆς λώβης τῶν αἰρέσεων τὴν Ἐκκλησίαν ἐλευθερώσαντι. Τινὰς δὲ τῶν ἐξ Αἰγύπτου μαθῶν ὁ μακαριώτατος τῷ πράγματι φθονήσαντας, τὸν συντακτῆριον ἐπιδειξάμενος λόγον (27) ἐκουσίως τοῦ θρόνου τῆς βασιλίδος ὑπεχώρησε, δύο χρόνους μόνον ταύτης ἐπισκοπήσας. Νεκτῆριον ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ σύνοδος προχειρίζονται, ἀβάπτιστον ἕως τότε τυγχάνοντα. Προσέθηκε δὲ τῷ συμβόλῳ καὶ νῆν θεολογίαν τοῦ Πνεύματος. Ἐξέθετο

A Theodosius imperator natione fuit Hispanus, nobilis et bello admirandus, pius et veræ religionis professor. Is statim Barbaros in Thracia magno prælio superavit. Statura fuit medjocri, a calce ac verticem usque inculpata: subrufus faciem, fulvo capillo, naso tenui et incurvo, gratosus in colloquio, moribus venustissimis. Uxorem habuit Placillam, quæ eum Arcadio et Honorio patrem fecit. Ea mortua Gallam duxit, Gratiani sororem. Thessalonica degens cum in morbum incidisset, baptizatus est ab Ascholio episcopo. Legemque tulit pro orthodoxis de Filio Patris consubstantiali, eamque Cpolim misit. Ipse quoque eo cum venisset, Demophilum aut ab errore Arii desistere aut mox Ecclesia decedere jussit. Demophilus multitudine Arianorum conducta conciones extra urbem habuit: eratque eum eo Lucius, Alexandriæ episcopus Arianus. Ita demum beatus Gregorius, et quos ille 553 veræ fidei doctrina illuminaverat, omnia templa receperunt, ab Arianis paulo amplius quadraginta annis occupata.

Quinto anno imperii Theodosiani quædam mulier Antiochiæ uno partu quatuor masculos edidit: supervixit menses duos. Infans unus post alium obiit.

Sexto anno magnum secundum sacrum œcumenicum concilium Cpoli celebratum est a 150 orthodoxis episcopis, ad confirmanda Nicææ synodi decreta ac contra Macedonium Spiritus sancti impugnatores. Præfuerunt Timotheus Alexandriæ, Meletius Antiochiæ, Cyrillus Hierosolymorum episcopi, et Gregorius Theologus. Damnati sunt Macedonium, impie in Spiritum sanctum contumeliosus, cumque eo Sabellius, Inolinarius, Arius, Eusebius Nicomedie episcopus, Euzonius, Acacius, Theognis Euphronius et reliqui hæretici. Secunda synodus a prima abfuit annis sexaginta. Ea Gregorio Theologo episcopatum Cpolitano decrevit ut qui multos labores pertulisset, Ecclesiamque hæreticorum labe expurgasset. Sed cum is videret quosdam Ægyptios rei invidia correptos, pronuntiata de constituenda concordia oratione, ultro se solio regie urbis abdicavit, cum biennium episcopatum ejus gessisset. Ejus in locum imperator et concilium Nectarium deligunt, nondum baptizatum. In concilium symbolo adjecit doctrinam de Spiritu sancto; 554 et canones edidit, in quibus sedi Cpolitane post solium Romanum primus locus assignatur. Tum

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(27) Orationem titulum hunc præferentem componendis episcoporum dissidiis a Gregorio Theologo pronuntiatam cum Xylandro plerique autumant, quam Billius *Observ. sacr.* 1, 22 ἀποτακτῆριον potius censet, qua nimirum alios valere quis jubet. Ejus conjectura Damasceni maxime, sive auctoris opusculi *Quod mortui viventium beneficiis juventur*, verbis fulcitur, quibus damnati a justis separati θρηνεῖν τὸ συντακτῆριον, in ultima digressu lamentari, et de futuro in æternum dissidio conqueri, perhi-

bentur. Scribit quoque auctor inferius p. 255 συντακτῆριον ἐκκληροῦν, pro eo quod est discussum votis conceptis Deo commendare. Lexicon anonymum: Συντακτῆριοι λόγοι οἱ ἐν ἐξόδοις ἐπὶ τῶν ἀρχόντων ἀποχαιρετισμοί, οἷος καὶ ὁ τοῦ μεγάλου Πατρὸς Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου συντακτῆριος. Auctor Bardam Michaelis avunculum mari se commissurum refert συντακτῆριον ἐππληρώσαι, ante discussum videlicet *nuncupatis votis iter Deo commendasse*. GOAR.

etiam caput Joannis Baptistae et corpus Pauli Confessoris Cpolin advecla sunt.

κιεκαλή τοῦ Προδρόμου ἐν Κωνσταντινουπόλει ἤχηθη, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἁγίου Παύλου τῷ Ὁμολογητῷ.

Anno 7 Theodosius Augustus Honorium, suum ex Placilla filium, consulem creavit, seque ad helinum tyranno Maximo faciendum paravit.

Anno 8 Emmaunte Palæstine pago infans natus est ab umbilico sursum dissectus in duo pectora duoque capita, et utraque pars sensu erat prædita. Edente altera aut hibeate, altera abstinebat; una dormiente, altera vigilabat; aliquando inter se colloquebant, flebant simul, alteram percutiebant. Vixerunt annos duos, et altera mortua, quæspiduo post altera decessit.

Sextum annum (a) imperante Theodosia Magna, secundum sacrum œcumenicum concilium Cpoli actum est a 150 Patribus, Damasco tum Romæ papa. Præfuerunt Timotheus Alexandriæ, Meletius Antiochiæ, Cyrillus Hierosolymæ episcopi, et Gregorius theologos. Res gesta contra Macedonium, qui fuerat episcopus Cpolitæ, adhuc seperstitem. Is et Arii errorem sequebatur, et Spiritum sanctum negabat esse verum Deum, sed creaturam esse judicabat. Post exiguum tempus 555 Gregorius animadvertens quosdam Ægyptios dignitati suæ invidere, oratione de constituenda Ecclesiâ edita episcopatu se abdicavit, et ad suum in Cappadociam prædium rediit, ubi aliquantulum quiete refectus tumultibusque variis subductus, ac rerum divinarum contemplationi majori otio deditus, senex vitæque satur decessit. Vir fuit spiritu omnisque cognitionis et contemplationis plenus. Cæterum sanctum concilium damnavit Macedonium, cumque eo Sabellium Afrum, qui unam tantum Trinitatis personam asserebat; et Apollinarium Laodicensem, qui Verbum in homine mentis vacuo habitasse tradebat, ac loco mentis animæ Verbum fuisse. Pronuntiavit autem concilium Spiritum sanctum esse Deum vivificantem, ejusdem cum Patre essentiam ac eum Filio; addiditque symbolo de Spiritu sancto hæc verba: Dominum, vivificantem, etc.

Eo tempore magnus ille Amphilocheus ab imperatore contendit ut omnibus urbibus Arianos eiceret. Sed cum rex id negaret ut cum crudelior illa petitio videretur, tacuit tum vir sapientissimus. Non multo post autem cum in regiam venisset, imperatorem, uti par erat, honorifice salutans, filium patri regio habitu astantem inhonoratum præterit. Imperator id oblivione factum credere, hortarique Amphilocheum ut filia quoque qui regi debetur salutandi honorem exhiberet. Amphilocheus dicere privatam ei salutationem satis esse. Cum indignaretur 556 imperator et filio illatam contumeliam ad se spectare diceret, Amphilocheus alta voce: Viden, inquit, imperator, ut non ferre ignominiam filio tuo factam? proinde Deum quoque

(a) Hæc jam modo dixerat (col. 601 B).

δὲ καὶ κανόνας ἐν οἷς τῶ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως τὰ πρεσβεῖα Ῥώμης ἀπένειμε. Τότε καὶ ἡ

τῷ ζ' ἔτει τούτου Θεοδοσίος ὁ Ἀΰγουστος Ὁνώριον υἱὸν αὐτοῦ τὸν ἐκ Πλακιλλῆς ὕψατον ἀνέδειξε καὶ πολεμεῖν τῷ τυράννῳ Μαξίμῳ ἠτύρειψε.

Τῷ η' ἔτει ἐν Παλαιστίνῃ, ἐν κώμῃ Ἐμμοῦς λεγομένη, παιδίον ἐγεννήθη τέλειον ἀπὸ ὀμφαλοῦ καὶ ἄνω διηρημένον, ὃ εἶχε δύο στήθη, δύο κεφαλὰς, καὶ ἕκαστον τὰς αἰσθήσεις εἶχε. Τὸ ἐν χροῖε καὶ ἔπιπε, τὸ δὲ ἕτερον οὐχί· τὸ ἐν ἐκἀθεοῦ, καὶ τὸ ἕτερον ἐρηγῆρει. Ἔστι δ' ὅτε καὶ συνέπαιζον πρὸς ἄλληλα, καὶ ἕκλαιον ἀμφοτέρω, καὶ ἔτυπον ἄλληλα. Ἐξῆσαν δὲ ἔτη δύο, καὶ τὸ μὲν ἐν ἀπίθανε, τὸ δὲ ἕτερον μετὰ τεσσαρὰς ἡμέρας ἐτελεύτησεν.

Τῷ ς' ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου γέγονεν ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγία καὶ οἰκουμένη δευτέρα σύνοδος τῶν ῥν' ἁγίων Πατέρων, ἐπὶ Δαμάσκῳ πάπῃ Ῥώμης, ἧς ἠγοῦντο Τιμόθεος Ἀλεξανδρείας, Μελέτιος Ἀντιοχείας, Κύριλλος Ἱεροσολύμων καὶ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, κατὰ Μακεδονίου γεγονότος ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, ἧς ἔτι περὶ τὸν ὡσαύτως τῷ Ἀρείῳ ἐβλασφημίαι. Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον μὴ εἶναι θεὸν ἀληθινόν, [P, 317] ἀλλὰ κτίσμα καὶ αὐτὸ ὑπελάμβανεν. Ἰλλίγου δὲ καίρου παρωχηκός μαθὼν ὁ θεὸς Γρηγόριος τινὰς τῶν ἐξ Αἰγύπτου τῷ λόγῳ αὐτοῦ φρονήσαντας, τὸν συντακτικὸν ἐπιειδέμενος λόγος τῆς ἐπισκοπικῆς διοικήσεως ὑπανεχώρησε. Καὶ πρὸς τὸ ἐν Καππαδοκίᾳ κτήμα αὐτοῦ ἀπελθὼν, μικρὸν τι ἡσχάσας ἐν αὐτῷ καὶ τῶν πολλῶν ἡρεμήσας θηρόδων καὶ ἐν μεζόνι γενόμενος θεωρίᾳ τὸν βίον ὑπαλλάττει, πρεσβύτερος καὶ πλήρης ἡμερῶν, τῶν τοῦ Πνεύματος ἀπάσης γνώσεως καὶ θεωρίας ἔμπλεως. Ἢ δὲ ἁγία σύνοδος Μακεδόνιον ἀναθεματίζει, φὸν αὐτῷ καὶ Σαβέλλιον τὸν Λίβον ἐν πρόσωπον ἐπὶ τῆς ἁγίας Τριάδος ῥοζίζοντα, ἔτι δὲ καὶ Ἀπολινάριον τὸν Λαοδικεὺ λέγοντα τὸν ἐνανθρωπήσαντα Λόγον ἡθρημῶν εἶναι, ἀντὶ δὲ ναὸς τῶν λόγων ἀρκεῖν τῆ ψυχῇ. Ἐκέρυξε δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶναι ζωοποιόν καὶ ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ, πρωταδικεῖα εἰς τὸ ἅγιον σύμβολον περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὸ Κύριον, τὸ ζωοποιόν καὶ τὸ ἐξῆς.

Τότε ὁ μέγας Ἀμφιλόχιος ἐδυσώπει τὸν βασιλεῖα ἐξελαθῆναι τοὺς Ἀρειανούς ἐκ πασῶν τῶν πόλεων. Ὁ δὲ ἀπενεστέρων ὑπολαβὼν τὴν ἀτίειν οὐχ ὑπέχουσε. Καὶ τότε μὲν ὁ σαφέστατος Ἀμφιλόχιος εἰπὼν γησε· μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐντὸς τῶν βασιλείων γενόμενος τὸν μὲν βασιλεῖα ἡπάτατο ὡς εἰκός, τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ φὸν αὐτῷ ἐστῶτα βασιλικῶς ἀγέραςτον κατέλιπε. Καὶ ὁ βασιλεὺς νομίσας ἐπιλησθῆναι τὸν Ἀμφιλόχιον, ἀπέκασθαι καὶ τὸν υἱὸν βασιλικῶς προσέταξεν. Ὁ δὲ ἀποχρῆν ἔφη τὴν παρ' αὐτοῦ προσενηθεῖσαν αὐτῷ ἰδιωτικῶς τιμῇ. Ὅν ὁ βασιλεὺς χαλεπήνας οἰκείαν ἔλεγεν εἶναι τὴν τῷ υἱοῦ ἀτιμίαν. Καὶ ὁ Ἀμφιλόχιος ἐξεβόησεν· Ὁρῶ, ὦ βασιλεῦ, πῶς οὐ φέρετε τὴν τοῦ υἱοῦ ἀτιμίαν; Πίστευσον οὖν καὶ τὸν θεὸν τοῦς τῶν Πλὸν αὐτοῦ βλασφημοῦντας

βδελύττεσθαι τε καὶ ἀποστρέφεσθαι. Τοῦτο ἀκούσας ὁ βασιλεὺς καὶ σφόδρα θαυμάζας νόμον ἔγραψεν εὐθύς τὰς τῶν αἰρετικῶν συνάξεις κωλύοντα. Τοῦτω τῷ ἀγαθῷ φρονήσας ὁ μισόκαλος δαίμων ἑμὸν τι καὶ ἀπάνθρωπον παρεσκεύασε γενέσθαι. Ἀπὸ γὰρ Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ Ῥώμην ὁ βασιλεὺς τὴν ὁδοπορίαν ποιούμενος ἐν Θεσσαλονίκῃ κατὰ πᾶρον γέγονε, τῶν δὲ στρατιωτῶν αὐτοῦ ταραζάντων τὴν πόλιν διὰ μετὰτα (28), ἐστασίασαν οἱ Θεσσαλονικεῖς, καὶ τὸν μὲν βασιλεῖα ὕβρισαν, τινὰς δὲ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ ἐλιθοβόλησαν. Ὁ βασιλεὺς δὲ ταῦτα μαθὼν καὶ τὴν Ῥώμην τοῦ θυμοῦ μὴ ἐνεγκῶν τῷ ἐπάρχῳ τῆς πόλεως ἐκείνης τὴν ψῆφον τῆς τιμωρίας ἐπέτρεψεν ὡς τὴν τοιαύτην ἐξουσίαν εἰληγῶς οἷα δὴ αὐτόνομος τύραννος ἔδικα ξίφη κατὰ πάντων ἐγύμνωσε, καὶ τοὺς ἀθίους μετὰ τῶν ὀπευθύνων κατέκτεινε γλιζάδας ἑπτὰ, ὡς δὲ τινες, πεντεκαίδεκα. [P. 318] Ταύτην τὴν συμφορὰν ὁ μέγας Ἀμβρόσιος ἀκηκῶς, Μεδιολάνων ἐπίσκοπος· πόλις δὲ τῆς Ἰταλίας αὕτη, εἰς ἣν ἀφικόμενος τοῦ βασιλέως καὶ συνήθως εἰς τὸν ναὸν βουληθέντος εἰσελθεῖν ἐξώθει τῶν προθύρων συναντήσας ὁ ἅγιος ἐκώλυσε τὴν εἴσοδον, λέγων αὐτῷ μετὰ παύρησίας· Οὐκ οἶδας, ὡς ἔοικε, βασιλεῦ, τῆς εἰργατμένης παρανομίας τὴ μέγθος· οὐδὲ γὰρ ἐξ σε τῆς βασιλείας ἔσως ἢ δυναστεία τὴν ἀμαρτίαν ἐπιγνώσκῃ· ὅπῃ γὰρ τῆς ἀλουργίθως ἀπακώμενος ἀγνοεῖς τοῦ καλυπτομένου σώματος τὴν ἀσθένειαν. Ἀλλ' ἔσθι, ὡς φαρτὸς ὢν καὶ βρυστὸς, τοιοῦτόν σοι ὑπάρχει καὶ τὸ τῆς δυναστείας κράτος· μικρὸν δὲ ὕστερον λόγον ἀπαθώσεις τῷ Παύλῳ τῶν βασιλευσύντων. Ποίους οὖν ὀφθαλμοῖς ὄψει τὸν τοῦ κοινῶς Δεσπότητος ναόν; ποίους δὲ ποσὶ τὸ ἄπαρον ἐκείνο πατήσεις τὸ ἅγιον; Πῶς δὲ τὰς χεῖρας ἐκτενεῖς ἀποσταζούσας ἐτι τῶν ἀδίκων φόνων τὸ αἷμα; Πῶς δὲ καὶ τοιαύταις ὑποδέξῃ χερσὶ τὸ ἄχραντον τοῦ Δεσπότητος σῶμα; Πῶς δὲ καὶ τῷ σῶματι προσοίσεις τὸ τίμιον αἷμα, τοιοῦτον διὰ τὸν τοῦ θυμοῦ λόγον ἐκχέοντι παράνομον αἷμα; Λοιπὸν ἀπίθι, καὶ μὴ πειρῶ τοῖς δευτέροις τὴν πρώτην αὔξειν παρανομίαν, καὶ δεχοῦ τὸν δεσμὸν, φ' Θεοῦ ἀνωθεν γίνεται σύμφηφος. Τοῦτοις οὖν εἶξας ὁ βασιλεὺς τοῖς λόγοις ἐπανήλθεν εἰς τὰ ἐκείσε βασιλεία, στένων καὶ δακρύων. Μηνῶν δὲ διελθόντων ὀκτῶ, καὶ τοῦ βασιλέως, μὴ ἐξελεθόντος ἀλλὰ σφοδρῶς μετνοσῶντος, κατέλαθεν ἡ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ γενέθλιος ἑορτή. Καὶ θεατᾶμενος Ῥουφίνος ὁ μάγιστρος ἐπὶ οὐδὲ τὴν συνήθη προέλευσιν βοόλαται ποιεῖται ὁ βασιλεὺς, λέγει αὐτῷ· Εἰ κελύεις,

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(28) Δι' αἰτίας τινὰς est apud Zonaram. Noster habet διὰ μετὰτα, quod sibi velit non assequor. Historiæ hæc est præter cæteros apud Theodoretum *Hist. eccles.* v. 17, apud Sozomenum vii. 24, Nicephorum xii. 40. Sed μετὰτα nullibi quadrat. Nisi certamen circense mitaton dixerit, a metis quibus id includeretur. XYL. — Ad metam hic alius jacet Xylander, nescius decertationes aurigarum currus ad *metam agitantium* in Circensibus ludis vocari μετὰτα, easdemque Thessalonicensium seditioni ansam præbuisse, de qua Sozomenus vii. 25: Ἦν τῆς ἀμαρτίας πρόφασις τοιαύτη· Βωτερίχου τότε τοῦ ἡγουμένου τῶν Ἰλλυριῶν στρατιωτῶν ἦν ἰσ-

A credere debes aversari et odisse eos qui Filio ejus impie obtrectant. Hoc audito imperator valde miratus statim legem fert, qua conventus hæreticorum prohibentur. Huic bono diabolus, omnis boni osor, invidens sæviatque inhumani facinoris auctor fuit. Nam cum imperator Cpoli Romam proficiscens eo itinere Thessalonicam divertisset, militesque urbem quibusdam rebus conturbasset, Thessalonicenses seditione facta imperatorem injuriis affecerunt et quosdam ejus præfectos lapidibus obruerunt. Imperator re inaudita, iræ impetum non sustinens, præfecto urbis ejus facinus id vindicandum commisit. Is tantum potentiam adeptus, ut erat legibus solutus tyrannus, injustos gladios contra cives strinxit, insontesque una cum sontibus trucidavit, millia hominum 7 vel (ut alii tradunt) 15. Hanc cladem cum percipisset clarus ille Ambrosius, Mediolani (urbs ea est Italiæ) episcopus, imperatori, cum is Mediolanum venisset ac de more templum inire vellet, ante vestibulum obviam se dedit introituque prohibuit, libere dicens: Ignoras, ut apparet, imperator, perpetrati flagitii gravitatem; neque te fortassis imperii potestas sinit peccatum agnoscere. Nam a purpura deceptus corporis ea velati imbecillitatem nescis. Sic 557 habe: quomadmodum corpus tuum fluxum est atque caducum, tale etiam esse tui imperii rohur, ac te paulo post factorum tuorum Regi regum rationem redditurum. Quibus vero oculis intueberis communis Domini templum? quibus pedibus sacrum illud solum calcabis? quomodo manus intendes etiamnum injustarum istarum cædium sanguinem stillantes? quomodo talibus manibus excipies inviolatum Domini corpus? quomodo venerandum sanguinem ori tuo admovebis, cujus sermone ab iræ furore profecto tantum sanguinis per nefas fudisti? Proinde abi hinc, neque conare priori flagitio novum addere, vel vinculum patere, quod Deus supernè comprobat. His verbis cedens imperator in regiam ejus urbis recessit, gemens atque plorans. Mensibus inde octo elapsis, et rege in publicum non prodeunte, sed penitentia sese afflictante, feriæ natalitii Domini appetierunt. Ibi Rufinus magister, videns ne de more quidem proditurum, ita affatur: Si vis, domine, accurram ad episcopum, eique persuadebo ut te vinculo solvat. Novi, inquit imperator, Ambrosii præcisam justitiam. Tandem Rufinum multa locutum de re, ac pollicitum se solutionem impe-

χος τὸν οἰνοχόον αἰσχυρῶς ἰδὼν, ἐπέρασσε, καὶ συλλήφθεις ἐν φρουρᾷ ἦν. Ἐπισήμου δὲ ἰκποδηρίας ἐπιτελεῖσθαι μελλούσης, ὡς ἀναγκαίην εἰς τὴν ἀγωνίαν ὁ Θεσσαλονικεῖς ὄμιλος ἐγγίζει ἀφίσσασθαι ὡς δὲ οὐκ ἦν, εἰς γλαπὴν κατέστη στάσις. Fateor tamen a *metationibus*, quibus inter proficiscendum castra morarentur, τὰ μετὰτα deduci. Legatur Panciroli in *Notitiis imperii* c. lxy; et auctor ipse in Adriano voce hac iterum utens non nisi secundo sensu usurpat. Theophanes etiam scribit populum ad seditionem motum διὰ τὰ μετὰτα τοῦ στρατοῦ, *propter castrorum metationes*. GOAR.

tratum, dimisit; ac non multo post ipse lactatus spe subsecutus hominem est. Ambrosius simul atque Rufinum conspexit: Æmularis, ait, canum impudentiam, Rufine, qui tam scelestæ cædis socius ac suasor fuisti. Et quidem ego denuo imperatorum foribus templi prohibebo. Hæc audita celeriter Rufinus imperatori nuntiavit. Imperator media jam via confecta nuntium accipiens, Adibo, inquit, meritasque perferam contumelias. Ut in templum venit, ab episcopo majorem in modum flagitavit ut se vinculis solveret, Ambrosius vero tyrannicum esse hunc adventum et imperatorem contra Deum furere dixit. Sed Theodosius gravi mœstitia ac dolore cordis compunctus, respondere non se sacris canonibus ferociter repugnandi causa adesse, sed liberationem vinculorum efflagitandi. Interrogatus ab episcopo quam post tantum facinus resipiscentiam demonstrasset, quibusve remediis sanatu difficilia ista vulnera procurasset, Tuum est, inquit, medicamenta docere atque temperare, meum imperata facere. Ibi demum Ambrosius ait: Quoniam in iudicando iram es secutus, legem nunc pone quæ iræ decreta rescindat, ut sententiæ capitales et de publicatione bonorum perscriptæ suspendantur per triginta dies, dum recta ratione examinatæ dijudicentur. Cum legem eam statim dictaret Theodosius et sua manu subscriptam confirmaret, Ambrosius vinculo eum solvit passusque est in templum intrare. Theodosius ingressus pronus in pavementum procubuit, altaque voce clamavit: Anima mea solo affixa est: vivifica me, Domine, secundum verbum tuum⁴. Manibus quoque crines capitis evellit, faciem feriit, terram lacrymis humectavit, 559 usque ad horam oblationis Deum deprecans. Tunc surgens et ad cancellos progressus cum intrare vellet, ab Ambrosio est prohibitus, ita monente: Scias, imperator, interiora solis sacerdotibus adire fas esse: a reliquis quibusvis ea adiri aut tangi religio est. Exi igitur, et inter alios asta. Purpura enim non pontifices facit, sed imperatores. Hoc quoque æquo animo tulit Theodosius; docuitque se non superbia adductum intrare voluisse, sed quia hunc morem Cpoli didicisset, egitque hujus quoque correctionis nomine gratias Ambrosio. Tanta et imperator et episcopus virtute illustres fuerunt. Quin etiam Cpolin reversus, solemnibus sacrificiis cum in sacra mensa munus suum obtulisset, statim exivit sacrario. Et cum a Nectario, qui tum patriarcha erat, causam facti rogaretur: Vix tandem, inquit, discrimen imperatoris et sacerdotis didici. Unicum enim Ambrosium novi, qui episcopi nomen merito suo gerat: tantum utilitatis confert objurgatio, ab homine virtute insigni profecta.

μαθεῖν τὴν αἰτίαν, Μόγις, ἔφη, βασιλέως καὶ ἱερέως διαφορὰν ἐδιδάχθην· Ἀμβρόσιον γὰρ οἶδα μόνον ἀξίως ἐπίσκοπον καλούμενον. Τοσοῦτον ὀνύησιν ἔλεγχος παρὰ ἀνδρὸς ἀρετῆς λάμποντος προσφερόμενος.

⁴ Psal. cxviii, 25.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(29) *Juxta cancellos populum a sacris penetralibus arcantes, de quibus Allatius de templis, et nos quoque nonnulla circa Euchologium observavimus. GOAR.*

A δέσποτα, δραμοῦμαι καὶ τὸν ἀρχιερίᾳ πείσω λύσαι σε τοῦ δεσμοῦ. Ὁ δὲ, Οἶδα ἐγώ, φησί, τὴν Ἀμβροσίου ἀκρίθειαν. Ἐπεὶ δὲ πλείοσι λόγοις χρησάμενος ὁ Ῥουφῖνος πείθειν ὑπέσχετο, ἀπελθεῖν ἐκέλευσε. Τῇ ἐλπίδι δὲ βουκοληθεὶς ἠκολούθησε καὶ αὐτὸς μετ' ὀλίγον. Αὐτίκα τοίνυν ἰδὼν τὸν Ῥουφῖνον Ἀμβρόσιος ἔφη· Τὴν κυνῶν ἀναίδειαν, ὦ Ῥουφῖνε, ζηλοῖς, τὸσαύτης μισοφονίας γενόμενος μέτοχος τε καὶ σύμβουλος. Ἄλλ' ἐγὼ καὶ πάλιν αὐτὸν κωλύσω τῶν ἱερῶν ἐπιβῆναι προθύρων. Ταῦτα ἀκούσας Ῥουφῖνος ἐδήλωσε τῷ βασιλεῖ ταχέως. Ὁ δὲ βασιλεὺς κατὰ μέσσην τοῦτο μαθὼν· Ἀπέλω, φησί, καὶ τὰς δικαίας δέξομαι παροινίας. Βίτα παραγενόμενος εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐδυσώπει τὸν ἀρχιερέα λυθῆναι τοῦ δεσμοῦ. Καὶ ὁ μὲν τυραννικὴν ἀπεκάλει τὴν παρουσίαν, καὶ κατὰ θεοῦ μεμηνέναι· ὁ δὲ μετὰ σκυθρωπότητος καὶ πολλῆς κατανύξεως, Οὐ θρασυόμενος, ἔφη, κατὰ τῶν ἀγίων κανόνων, ἀλλὰ λύσαι με τῶν δεσμῶν ἀξιώσω ἐλθῆναι. Καὶ ποῖαν, [P. 319] φησί, μετάνοιαν ἔδειξας μετὰ πρᾶνομάαν τὸσαύτην; ἢ ποίοις φαρμάκοις ἀξίως ἑθεράπευσας τὰ δυσάτα τραύματα; Καὶ ὁ βασιλεὺς· Σὸν ἔργον ἐστὶ τὸ δεῖξαι μὲν καὶ κεράσαι τὰ φάρμακα, ἔμὸν δὲ τὸ δέξασθαι. Τότε λοιπὸν Ἀμβρόσιος λέγει· Ἐπειδὴ τῷ θυμῷ τὸ δικάζειν ἐπιτρέπεις, γράψον νόμον τοῦ θυμοῦ τὰς ψήφους ἀργὰς ποιοῦντα, καὶ ἡμέρας λ' αἰ φονικαὶ τε καὶ δημοτικαὶ μενέτωσαν γνώσεις ἐν γράμμασι, τὴν τοῦ ὀρθοῦ λογισμοῦ ἐκδεχόμεναι κρίσιν. Ὅν εὐθὺς τοῦ βασιλέως κελεύσαντος γραφῆναι καὶ διὰ τῆς οἰκείας χειρὸς βεβαιώσαντος, διέλυσε τὸν δεσμὸν Ἀμβρόσιος καὶ εἰσελθεῖν αὐτὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπέτρεψεν. Ὁ δὲ εἰσελθὼν, πρηνῆς ἐπ' ἑδάφους πεσὼν, ἔβόα μετὰ κραυγῆς· Ἐκολλήθη τῷ ἐδάφει ἡ ψυχὴ μου· ζήσόν με κατὰ τὸν λόγον σου, Κύριε. Καὶ ταῖς χερσὶ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς ἔτιλλε, τὰς ὄψεις ἔτυπτε, καὶ τὴν γῆν τοῖς δάκρυσιν ἔβρεχε, καὶ τὸν θεὸν ἐδυσώπει ἄλλρι τῆς ὥρας τῆς μεταλήψεως. Τότε δὲ διαναστὰς καὶ πλησίον τῶν κιγκλίδων (29) ἐλθὼν βουλόμενος εἰσελθεῖν, ἐκωλύθη παρὰ τοῦ Ἀμβροσίου, δηλώσαντος αὐτῷ· Ἴσθι, ὦ βασιλεὺς, ὡς μόνον, τοῖς ἱερεῦσιν ὑπάρχουσι τὰ ἔνδον εἰσιτητὰ, τοῖς δ' ἄλλοις πᾶσιν ἄβατά τε καὶ ἄψαυστα. Ἐξίθι τοίνυν καὶ τοῖς ἄλλοις κοινῶναι τῆς στάσεως· ἀλουργίς γὰρ βασιλεῖς, οὐχ ἱερεῖς ποιεῖν εἴωθεν. Ὁ δὲ καὶ τοῦτο δεξάμενος ἀσμένως ἀντεδήλωσεν, ὡς Οὐκ αὐθαδεῖα χρώμενος τοῦτο πεποίηκα, ἀλλ' ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ ἔθος εἶναι τοῦτο μεμάθηκα. Χάριν δὲ σοι ὀφείλω καὶ τῆσδε τῆς ἰατρείας. Τοσαύτη δὲ καὶ τηλικαύτη διέλαμπον ἀρετῆ ὁ τε ἀρχιερεὺς καὶ ὁ βασιλεὺς. Ἐπανελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἑορτῆς γενομένης, καὶ ἐν τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ τὰ δῶρα προσενεγκῶν εὐθὺς ἐξεληλυθεν. Νεκταρίου δὲ τοῦ τρηναῦτα πατριάρχου δεδηλωκότος

Ἔῃχε δὲ καὶ ἄλλην ἀφορμὴν ὁ βασιλεὺς ὠφελείας· ἡ γὰρ τοῦτου σύζυγος, ἡ Πλακίλλα ὄνομα, τῶν θείων αὐτὸν συνεχῶς ἀνεμίμνησκε νόμων. Οὐ γὰρ ἐπῆρεν αὐτὴν τῆς βασιλείας ἡ δυναστεία, ἀλλὰ τῆς εὐεργεσίας τὸ μέγεθος μείζον τὸ περὶ τὸν εὐεργέτην εἰργάζετο φίλτρον. Τῶν γὰρ λελωθημένων (30) ἀδελφῶν καὶ τῶν ἄλλως τὸ σῶμα πεπηρωμένων παντοδραπὴν ἐποιεῖτο φροντίδα, αὐτοῦργος· αὐτὴ γινομένη καὶ δι' ἑαυτῆς ὀρέγουσα κύλικας καὶ τροφὰς παρατιθεῖσα. Τοὺς γὰρ ξενῶνας τῶν Ἐκκλησιῶν περινοστοῦσα [P. 320] τοὺς κλινοπετεῖς δι' ἑαυτῆς ἐθεράπευσε· καὶ ὅσα οἰκετῶν καὶ θεραπευνίδων ἔργα νενόμισται, αὐτὴν ἐξεπλήρου. Καὶ τῶν ὀμόζυγι δὲ καὶ βασιλεῖ συνεχῶς ἐπέλεγεν· Ἄεὶ σε, ὦ ἄνερ, προσήκει λογιζέσθαι τίς μὲν ἤσθα, τίς δὲ γέγονας νῦν. Κυβέρνησον οὖν τὴν βασιλείαν ταύτην ἐνόμω, καὶ οὕτω θεραπεύσεις τὸν δεδωκότα. Ταύτην τὴν θαυμασίαν καὶ ὄντως ἀξιώπαινον βασιλισσαν συνέβη πρὸ τοῦ ἀνδρὸς ἀποβιῶναι. Μετὰ τινα δὲ χρόνον ὑπὸ τῶν συνεχῶν πολέμων βιαζόμενος ὁ βασιλεὺς εἰσφορὰν τινα ξένην ταῖς πόλεσιν ἐπιτέθεικεν. Ἡ δὲ Ἀντιόχου πόλις τὸ καινὸν τέλος οὐκ ἤνεγκεν· ὄρων γὰρ ὁ δῆμος τοὺς εἰσπραττομένους τιμωρομένους ἀρχὴν ἀταξίας ἐλάμβανε, καὶ τὴν χαλκῆν εἰκόνα τῆς πανευφήμου Ἠλακίλλης κατήνεγκε τε καὶ πολὺ τῆς πόλεως ἔσυρε. Ταῦτα πυθόμενος ὁ βασιλεὺς καὶ λίαν χαλεπήνας τὰ τε τῆς πόλεως ἀφείλετο προνόμια καὶ τῇ γειτνιαζούσῃ πόλει τὴν ἡγεμονίαν δέδωκεν ἐζηλοτύπει γὰρ ἡ Λαοδίκεια τὴν Ἀντιόχειαν ἄνωθεν. Μετὰ δὲ ταῦτα καὶ ἐμπρήσειν ἠπέλει καὶ εἰς κώμην τὸ ἄστυ κατασκευάσαι. Οἱ δὲ γε ἄρχοντες καὶ τινες ἀνεῖλον, παρ' αὐτὸ συλλαβόντες τὸ τόλμημα, πρὶν γνῶναι τὸν βασιλέα τὴν τραγῳδίαν. Ταῦτα δὲ πάντα ὁ βασιλεὺς προσέτατε μὲν, οὐκ ἐγίνετο δὲ, τοῦ νόμου κωλύοντος ὃν Ἀμβρόσιος ὁ μέγας τεθῆναι παρήνευσε. Ἐπειδὴ δὲ ἀφίκοντο οἱ τὰς ἀπειλὰς ἐκείνας κομιζόντες, ἐν δέει μὲν ἦσαν ἅπαντες τὰς ἀπειλὰς πεφρικότες, καὶ φυγὴ τὴν σωτηρίαν ἐπορίσαντο, οἱ δὲ ἐν τοῖς ὄρεσιν οἰκούντες τῆς ἀρετῆς ἀσκηταὶ (πολλοὶ δὲ ἦσαν οὗτοι καὶ ἄριστοι) πολλὰς τὰς παραινέσεις καὶ παρακλήσεις τοῖς ἐκ τοῦ βασιλείως ἀποσταλεῖσι προσήνεγκαν. Ἀλλὰ καὶ Μακεδόنيος ὁ θεϊότατος, οὐδὲν μὲν τῶν κατὰ τὸν βίον ἐπιστάμενος, καὶ τῶν θείων δὲ λογίων πάμπαν ἄπειρος ὢν, ἐν δὲ ταῖς τῶν ὄρων κορυφαῖς διαιτώμενος καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν τοῦ Θεοῦ δεόμενος, οὐ τοῦ βασιλέως τὴν ὀργὴν καταπλαγεῖς οὔτε τῶν σταλέντων τὴν ἐξουσίαν, ἐν μέσῳ τῶν ἄστων γενόμενος, τῆς χλαμύδος θατέρου τῶν ἀποσταλέντων λαβόμενος ἀποβῆναι τοῦ ἵππου κελεύει. Οἱ δὲ μικρὸν γερόντιον ἰδόντες, εὐτελεῖ ῥάκια περιθεβλημένον, πρῶτα μὲν ἐγαλέπτηναν· ἐπειδὴ δὲ τινες τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἐδήλωσαν ἀρετὴν, ἀπέβησάν τε τῶν ἵππων καὶ τῶν ἐκείνου γονάτων ἐπιλαβόμενοι συγγνώμην ἐζήτουν. Ὁ δὲ τῆς θείας σοφίας ἐμφορηθεὶς τοιοῦσδε

A Habebat porro imperator aliam etiam opportunitatem : uxor enim Placilla assidue divinarum eum admonebat legum. Non ea ob imperii majestatem animo efferebatur, sed beneficii magnitudo faciebat ut tanto impensius benefactorem diligeret. Christianos fratres qui morbis tractati 560 aut membris mutilati fuerant, ipsa omni studio curabat, calices eis suis manibus porrigens et cibos apponens. Hospitales etiam Ecclesiarum domos invisens decumbentibus ministrabat, eaque obibat munera quas servorum aut ancillarum habentur. Inculcabat identidem hæc marito suo : Semper te, mi vir, reputare convenit quis fueris et quid factus sis. Guberna ergo imperium hoc legitime : sic honorabis eum qui dedit. Hanc omni admiratione et laude dignam imperatricem contigit ante maritum ex visis excedere. Aliquando post Theodosius continentibus bellis coactus est novum civitatibus tributum imperare. Antiochiæ cives eam exactionem non tulerunt ; cumque supplicio afficerentur qui dependere recusassent, tumultu excitato æream laudatissimæ Placillæ statuum dejecerunt et magnam per urbis partem raptaverunt. Hoc audito facinore imperator gravissima exarsit indignatione, et Antiochiam privilegiis suis spoliavit, principatumque Laodicæ vicinæ jampridem æmulæ assignavit. Præter hæc incendium quoque urbi, et se eam in pagum mutaturum minatus est. Præfecti etiam quosdam in ipso deprehensos facinore interfecerant, priusquam tragædia imperatori exponeretur. Cæterum hæc omnia imperator mandavit quidem, non tamen perfecit, lege impeditus quam monitu Ambrosii tulerat. Ut Antiochiam venerunt istarum minarum denuntiatores, sane earum metu universos 561 magnus terror invasit, et fuga salutem quæsiverunt. At monachi qui in montibus virtutem exercebant, qui iis locis erant et plurimi et optimi, missos ab imperatore multis verbis deprecari sunt. Quo tempore etiam divinissimus Macedonius, nullius earum quæ ad vitam hanc degendam faciunt artium gnarus, atque sacrarum etiam prorsus imperitus litterarum, solitus in verticibus montium degere ac Deum noctes diesque deprecari, nihil iram imperatoris metuens aut ejus legatorum potentiam, in mediam urbem se contulit, alterumque eorum chlamyde apprehensum equo descendere jussit. Legati homuncionem senem insipientem, pannis vilibus obsitum, principio indignari : mox a quibusdam de virtute hominis certiores facti ab equis descenderunt, genuaque ejus tangentes veniam rogarunt. At Macedonium divina impletus sapientia, ita eos est affatus : Dicite, amici, meis hæc verbis imperatori : Non imperator tantum es, sed etiam homo : non itaque imperium modo, sed naturam quoque reputa. Quippe homo cum sis, in

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(30) Potes etiam vertere leprosos : nam λῶθην aliquoties pro lepra κατ' ἐξοχὴν dicunt hi scriptores. Exemplum habes de lepra Constantini Magni. XYL.

eiusdem naturæ participes imperium tenes. Jam hominum natura ad imaginem et similitudinem Dei efficta est. Noli igitur tam crudeliter et inmaniter imaginem Dei neci destinare: Opificem enim irritabis ejus imaginem vastando. Considera etiam te ærem imaginis causa iratum hæc agere: Neque vero cuiquam sanæ mentis homini ignotum est quantum inanimæ huic præstet animata, 502 viva et ratione prædita imago. Ad hæc id quoque cum animo reputatæ, quod nobis facile est loco unicæ illius multas fabricari imagines, imperator vero ne pilum quidem ullius occisorum potest ullo modo efficere. Hæc verba præclari illi viri ad imperatorem detulerunt, flammamque iræ iis restinxerunt. Nam imperator loco minarum istarum purgationem scripsit iræque causam manifestavit; Non, inquam, me delinquentem, idem tanta contumelia debuit post mortem affici mulier omni laude dignissima: in me potius debuit ira indignantium debacchari. Adidit etiam graviter se molesteque ferre quosdam a præfectis occisos esse. Hæc ego commemoravi, tum quia celeberrimi istius monachi libertas mihi silentio non videbatur juste posse præteriri, tum ut ostenderem utilitatem legis ejus quæ magno Ambrosio auctore lata fuit.

ἀνηρτησθαι μαθῶν. Ἐγὼ δὲ τὰυτὰ διεξήληθον, καὶ τοῦ πανευφήμου μονάζοντος τὴν παρρησίαν οὐχ ἡγησάμενος δίκαιον παραδοῦναι λήθη, καὶ τὸν νόμον ἐκείνων ὀνησιφόρον δεικνύς ὃν ὁ μέγας Ἀμβρόσιος γραφῆναι παρήνευεν.

Theodosio imperante etiam venerandum caput Joannis, Christi Præcursoris ac Baptistæ, Constantinopolin allatum est, inventum quondam apud quosdam monachos Macedonianos, qui Hierosolymis profecti in Cilicia degebant: Inde a Valente, cum esset ea de re a Mardonio eunucho admonitus, Constantinopolin jussum vehi, cum ad pagum cui Cosilai nomen est pervenisset vehiculum, porro progredi noluerunt mulæ, quantumvis flagellis 503 urgerentur. Atque ita tum eo in pago caput repositum fuit, cum Deus tanto dono Valentem indignum judicaret. Theodosio autem hoc pietatis præmium largitus est, ut id Constantinopolin afferret inque fano Joannis Baptistæ deponeret.

Theodosius, Eugenio tyranno victo, cum adversa valetudine premeretur, imperium inter filios Arcadium et Honorium divisit, ita ut major Constantinopolitanum imperium, alter Europæ sceptrum gereret. Utrumque ad veram pietatem exhortatus est, monens ea et pacem servari et bella confici et hostes fundi et tropæa statui et victoriam parari. His et similibus præceptis cum filios successuros sibi instituisset, vivendi hunc fecit, æterna et omnibus admiranda gloria post se relicta.

In victoriatum nomismatis litteræ C. O. N. V. O.

πρὸς αὐτοὺς ἐχρόσθητο λόγοις: Ἐπίσσε, ὦ φίλοι ἄνδρες, τῷ βασιλεῖ: Οὐ βασιλεὺς εἶ μόνον ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος· μὴ τοίνυν μόνην ἔρα τὴν βασιλείαν, ἀλλὰ καὶ τὴν φύσιν λογίζου. Ἄνθρωπος γὰρ ὢν ὁμοφυῶν βασιλεύεις. Κατ' εἰκόνα δὲ θεῖαν καὶ ὁμοίωσιν ἡ τῶν ἀνθρώπων [P. 321] θεοδημιουργηται φύσις. Μὴ τοίνυν ὡμῶς οὕτως καὶ ἀπηνῶς τοῦ θεοῦ τὴν εἰκόνα κατασφαγῆναι κελεύσεις· παροξύνης γὰρ τὸν δημιουργόν, τὴν ἐκείνου κολλᾶζων εἰκόνα. Ἐκόπησεν γὰρ ὡς καὶ σὺ χαλκῆς ἕνεκα δυσχεραίνων εἰκόνας τὰυτὰ ποιεῖς. Ὅσον δὲ τῆς ἀψύχου διαφέρει ἡ ἐμψυχός τε καὶ ζῶσα καὶ λογική, ὁῦλον ἅπανι τοῖς νοῦν ἔχουσι. Πρὸς δὲ τούτοις λογίσασθε κακείνην, ὡς ἡμῖν μὲν βῆδρον ἀντὶ τῆς μιᾶς εἰκόνας πολλὰς δημιουργῆσαι χαλκᾶς, αὐτῷ δὲ πάνπαν ἀδύνατον μίαν γούν τῶν ἀναιρέθωντων δημιουργῆσαι τρίχᾶ. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ θαυμάσιοι ἄνδρες ἐκείνοι διεπόρθευσαν τὰ εἰρημμένα τῷ βασιλεῖ καὶ τὴν τοῦ θυμοῦ κατέσβεσαν φλόγα· καὶ ἀντὶ τῶν ἀπειλῶν ἐκείνων ἀπολογίαν ἔγραψε, καὶ τῆς ὀργῆς τὴν αἰτίαν ἐδήλωσεν. Οὐκ ἔδει γὰρ, φησὶν, ἐμοῦ πλιμμελήσαντες, γυναῖκα πάσης εὐφημίας ἀξιοτάτην τοσαύτην μετὰ τὴν τελευταίαν δέξασθαι παροίαν, κατ' ἐμοῦ δὲ ἐλπίην τὸν θυμὸν τοὺς ἀγανακτοῦντας ὀπλισαι. Προστέθεικε δὲ ὡς ἀλύει καὶ ἀνίσταται τινὰς ἐπὶ τῶν ἀργόντων

Ἐπὶ τούτου τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου καὶ ἡ τιμὴ κεφαλῆ τοῦ τιμίου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου ἤχθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, εὐρεθεῖσα μὲν πρότερον παρά τισι μοναχοῖς τῆς Μακεδονίου αἰρέσεως, οἵτινες ἐξ Ἱεροσολύμων εἰς Κιλικίαν ἐλθόντες διέτριβον. Μαρδονίου δὲ τοῦ εὐνοῦλου τοῦτο μαθόντος καὶ μηνύσαντος Θούαλντι, μετεκομίζετο ἐκ προστάξεως αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὡς δὲ κατέλαθεν ἐν κώμῃ Κοσιλαοῦ, οὐκέτι μετέλθε τὸ ὄχημα τὸν τόπον, καίπερ πολλὰς τῶν ἡμιόνων μαστιγομένειν. Τότε μὲν οὖν ἀπετέθη ἡ ἁγία κεφαλὴ ἐν τῇ προρρηθείσῃ κώμῃ, κρίνοντος τοῦ θεοῦ μὴ τοιοῦτου διῶρου ἀξιοθῆναι τὸν Θούαλντα. Θεοδόσιον δὲ τῆς εὐσεβείας ἀμιβόμενος ὁ θεὸς μεταγαγεῖν αὐτὴν τῷ βασιλεῖ συνεχώρησεν, ἣν καὶ ἐν τῷ τοῦ Προδρόμου ἀπέθετο ναῶ.

Μετὰ δὲ τὴν κατάλυσιν τοῦ τυράννου Εὐγενίου ἀρρώστησας ὁ βασιλεὺς τοῖς υἱεῖσιν αὐτοῦ Ἀρχαδίῳ καὶ Ὀνωρίῳ τὴν βασιλείαν διένειμε, καὶ τῷ μὲν πρεσβυτέρῳ τὴν οἰκίαν ἔδωκεν ἡγεμονίαν, τῷ νεωτέρῳ δὲ τῆς Εὐρώπης τὰ σκῆπτρα. Ἔχειν δὲ τὴν εἰς θεὸν εὐσεβίαν ἀμφοτέρους παρήνευσε. Διὰ ταύτης γὰρ, ἔφη, καὶ ἡ εἰρήνη φυλάττεται, καὶ πόλεμοι καταλύονται, καὶ πολέμισι τρέπονται, καὶ τρόπαια ἀνίστανται, καὶ νίκη βραβεύεται. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τοῖς παισὶν αὐτοῦ καὶ διαδόχοις παρανέσας τὸν βίον ἀπέλιπεν, ἀείμνηστον κλίος καὶ ἀξιάγαστος τοῖς πᾶσι κατὰ λήϊον.

[P. 322] Ὅτι τὰ ἐν τοῖς νικαρίοις τοῦ νομισμά-

τὸς (31) ὑποκείμενά Ῥωμαϊκὰ γράμματα δηλοῦν: ταῦτα, τὸ **K** κιθιτάτες τὸ **O** ὄμνις, τὸ **N** νόστραϊ, τὸ **O** ὀβείδιαντ, τὸ **B** βενερατιόνι, τούτέστιν, Αἰ πόλεις

Ἐόντος (33) τοῦ τῆς Βηρίνης ἀνδρός.

Ἐστὶν ὁ τρίπους Ἐκατῆς καὶ ὁ μέγας Κωνσταντίνος ἑφιππος, φέρων σταυρόν.

Ἐστὶν τῆς χαλκῆς τὸν λαμπρὸν δόμον Αἰθέριος ἰδρυται ὁ μηχανουργὸς καὶ σοφὸς Ἀναστάσιος βουλιφόρος.

Ἐστὶν ἐπάνω τῆς τοῦ μιλίου (35) ἀψίδος (36) ἴστανται στήλαι δύο, τοῦ τε μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, μέσον ἔχουσαι σταυρόν, ὅπισθεν δὲ Τραϊανὸς ἑφιππος, ἔχων σύνεγγυς τὸν Αἴλιον Ἀδριανὸν ἱππότην.

Ἐστὶν ἐν τοῖς Λύσου ἦσαν οἰκήματα παμποικίλια καὶ ξενοδοχεῖα τινά, ὅπου ἡ φιλόξενος (37) ἐχορήγει τὸ ὕδωρ, ἔνθα ἔσχε τὴν κλῆσιν (38) Ἰστατο δὲ καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς Αἰνιδίης Ἀθηνᾶς τετραπέγχε ἐκ λίθου σμαράγδου, ἔργον Σκύλλιδος καὶ Διποίνου τῶν ἀγαματοουργῶν, ὅπερ ποτὲ δῶρον ἔπεμψε Σίσσωστρις Αἰγύπτου τύραννος Κλεοβούλῳ τῷ Αἰνιδίῳ τυράννῳ. Καὶ ἡ Κνιδία Ἀφροδίτη ἐκ λίθου λευκῆς, γυμνή, μόνην τὴν αἰδῶ τῇ χειρὶ περιστέλλουσα, ἔργον τοῦ Κνιδίου Πραξιτέλους. Καὶ ἡ Σαμία Ἥρα, ἔργον Αυσίππου καὶ Βουπάλου τοῦ Χίου. Καὶ Ἐρωὸς τόξον ἔχων, περρωτὸς, Μυνδόθεν ἀφικόμενος. Καὶ ὁ Φειδίου ἑλεφάντινος Ζεὺς, ὃν Περικλῆς ἀνέθηκεν εἰς νεῶν Ὀλυμπίων. Καὶ τὸ τὸν Χρόνον μιμούμενον ἄγαλμα, ἔργον Αυσίππου, ὅπισθεν μὲν φαλακρόν ἔμπροσθεν δὲ κομῶν. Καὶ μονοκέρωτες καὶ τίγριδες καὶ γῦπες καὶ καμηλοπαρδάλεις ταυρελέφας τε καὶ Κένταυροι καὶ Πᾶνες.

Ἐστὶν ἐν τῇ πρὸς ἀνατολὴν ἀψίδι τοῦ φόρου ὁ μέγας ἰδρυται Κωνσταντίνος μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, μέσον ἔχοντες σταυρόν.

Ἐστὶν ἐν τῷ φόρῳ ὁ πορφυροῦς κίων παρ' αὐτοῦ ἡδρασταί, καὶ ἡ στήλη αὐτοῦ ἐστίν, ἐν ἣ γυγραμμένον εἰσὶ στίχοι τεσσαρες.

Σὺ, Χριστὲ κόσμου κοίρανος καὶ Δεσπότης.
Σοὶ νῦν προσκυῖα ἑὶ τήνδε σὴν δούλῃν πόλιν
Καὶ σκῆπτρα τάδε καὶ τὸ τῆς Ῥώμης κράτος.
Φύλαττε ταύτην σὺν εἰς ἐκ πάσης βλάβης.

Ἐπιδοκίμειται δὲ τῷ κίβνι καὶ οἱ δώδεκα κόφτοι (39)

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(31) De nummis victoriatis Theodosii divinavi. Qui aliquid rectius proferet, a me laudabitur. Et de ornamentis urbis dolui curiosius omnia persequi, aliis intentus quam hisce parergis. XYL. — Aversa numismatum facies sunt νικτήρια, alii emblemata dicuntur. Eorum de quibus hic sermo, figuram auctor exprimit. Ante particulam ὅτι subintellige scriptum in ms. margine σημειῶσαι, quod se nusquam exscripturum semel promisit Xylander. GOAR.

(32) Locus urbis Regiæ. GOAR.

(33) Leonis Magni, qui Marcianus successit. GOAR.

(34) Multa hic urbis loca statuis et vetustis monumentis ornata confuse percenset. Unus eorum στρατηγίον, quo se prætoriani milites recipiebant. GOAR.

(35) Ad ædem S. Sophiæ est μέλιον, aureum mi-

A hoc designant: civitates Omnes Nostræ Venerationi Obediant.

πᾶσαι τῇ ἡμετέρῃ πειθαρχεῖτωσαν προσκυνήσει.

In Pittaciis columna statuam habet Leonis qui fuit Verinæ maritus.

In prætorio est tripos Hecatae ac Constantinus magnus eques, crucem gestans.

Æreæ splendidam ædem Ætherius faber posuit et sapiens Anastasius senator.

564 Supra miliarii fornicem duæ sunt statuæ, magni Constantini et matris ejus, et in harum medio crux. A tergo earum Trajanus eques, et juxta hunc Ælius Adrianus eques.

In Lausi erant domunculae variae et quaedam hospitum receptacula, ubi hospitalis illa aquam suggererat, unde habebat nomen. Stabat etiam simulacrum Minervæ Lindiæ ex lapide smaragdo, altum cubitos quatuor, opus Scyllidis et Diproni statuariorum; quod olim donum misit Sesostris Ægyptiorum tyrannus Cleobulo Lindi tyranno. Et Cuidia Venus ex alio lapide, nuda, pudenda manu tegens, opus Praxitelis Cnidii. Et Samia Juno, opus Lysippi et Bupalii Chii. Et Cupido alatus, areum tenens, Myndo allatus. Et Phidiæ eburneus Jupiter, quem Pericles in templo Olympico dedicarat. Et Occasionis simulacrum occipitio calvo, sincipite crinito. Monocerotes etiam, et tigrides, et vultures, et camelopardi, taurelephantus, centauri, Panes.

In fornice fori ad ortum solis spectante magni Constantini est statua, aliaque matris ejus et in medio earum crux.

In foro porphyretica columna ab illo est posita, statuaque ipsius est, cui sunt quatuor versus inscripi:

565 Tibi, Christe mundi Domine, rectorque optime,
Urbem hanc tibi quæ serviat modo subdidi,
Et sceptræ Romanamque omnem potentiam.
Hæc tu malis defende semper ac omnibus.

liare, a quo, sicut et Romano, ab Cpol. incipiebant nūmētari miliarī. Leuticlavius in Pandectis. GOAR.

(36) Ædificiam arcuatum, sive arcuatum marmorum principis olim triumphatis memoriæ dicatum, ἀψίδα vocat GOAR.

(37) Videtur loqui de Placilla Augustæ, Theodosii uxore. XYL. — In ædicula forsan ad Lausi plateam sita ubi ad manum in tersis poculis cuilibet siti presso transeunti propinatur aqua, quod humanitatis opus religiosissime observant Turcæ, iis in urbibus ad quas magis conferta plebecula confluit. GOAR.

(38) Fortassis rectius interpreteris, ubi conticia celebrabat. XYL.

(39) Christi panes multiplicantis miraculo illustres. Septem etiam sportas pari portento quon-

nali parte fori curia est, quam Leo Verinæ maritus incendit. Ibi porta est Dianæ Ephesinæ, munus Trajani. In ea sunt expressæ causæ belli Scythici, Gigantum pugna, fulmina Jovis; Neptunus tridentem gestans, Apollo arcu instructus. Infra Gigantes draconum in modum irruentes, manibus glebas in sublime jactantes, torvum tuentes. Ad fori porro plateam stant duæ statuæ. Una versus occasum Lindiæ Minervæ, casside armata et monstro Gorgoneo, circa collum anguibus complicatis. Sic enim imaginem ejus prisci referebant. Ortui opposita altera, Amphitrite est, cancri forfices habens super temporibus: Rhodo adducta fuit.

πρὸς δὲ τὴν ἀνατολὴν ἡ Ἀμφιτρίτη, χιτλάς ἔχουσα καρκίνου ἐπὶ τῶν κροτάφων. Ἡ γῆ δὲ καὶ αὐτὴ ἀπὸ Ρόδου.

Constantinus posuit magnam crucem.

Quatuor pedibus suffultum opus, quod contentionem ventorum vocant, Theodosius Magnus erexit, pyramidis formam depingens et scitilibus animalibus exornans, germinibus, fructibus atque malis punicis. Stant et nudi Amores, invicem sibi blande aridentes et infra transeuntibus **566** illudentes. Rursum alii adolescentes subsidentes æreis tubis ventos influant; et imago cerea in sublimi volans acutus flatus ventorum denotat.

Tauri statuam posuit Magnus Theodosius, suæ contra Scythas continentem pugnas et de iis statua tropæa. Habet intus viam sursum ferentem. Eques porro in bivio positus ipse est Magnus Theodosius dextram versus urbem intendens, ac monstrans inscripta statuæ tropæa.

Bos æreus Pergamo fuit allatus. Caminus fuit, in qua ustus est Antipas sanctus martyr.

Amastriana autem dicuntur sive a quodam paupere qui Amastri oriundus in urbem paupertatis causa venit, ibique mortuus est, sive ab infamia loci ejus maxima, quod ibi malefici et homicidæ supplicio afficiuntur, turpissimam denominationem accepit propter Paphlagonum sceleratam vitam. Fuit aliquando ibi maximum templum Solis et Lunæ, in quo versus septentrionem ordine statuæ stabant; in medio autem sinus erat conchæ similis rotundæ, super quem Sol in albo curru, tum Luna nymphæ in morem coronata bigis vehebatur. Byzantis ista erant opera, Phidaliæ mariti. In inferne autem ad ædis fundamenta sedebat quidam sceptriger in solio, populumque jubebat magistratui parere. **567** Ibidem ad terram Jovis erat simulacrum ex albo lapide, quod videbatur in lecto sedere, opus Phidiæ.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

dam deservientes ibidem repositas narravit auctor anno Constantini xxiii et xxiv, ubi expressius columnnam eamdem depingit. GOAR.

(40) Οἶμαι τὸν ἐν τοῖς ἀρτοπωλείοις, ascripsit librarius margini. XYL.

(41) Senarii sunt in Græco, sed quales omnino

πρὸς δὲ τὰ βόρεια τοῦ φόρου ἔστι τὸ σανατον, ὅπερ ἐκατόη ὑπὸ Λέοντος τοῦ τῆς Βηρίνης, ἐν ᾧ πύλη ἔστι τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος, Τραϊανου δῶρημα, τῆς Σκυθῶν μάχης ἔχουσα τὰς αἰτίας τῶν τῶν Γιγάντων μάχην καὶ τοὺς κεραυνούς τοῦ Διὸς καὶ τὸν Ποσειδῶνα οὖν τῆ τριαίνῃ καὶ τὸν Ἀπόλλωνα τόξον ἐσκευασμένον, κάτω δὲ τοὺς γίγαντας ὡς δράκοντας ἐπερχομένους, χερσὶ βάλους ῥίπτουντας εἰς ὕψος καὶ βλοσυρὸν εἰσρωῶντας. Ἰστανται δὲ πρὸς τὴν τοῦ φόρου πλατεῖαν ἀγάλματα δύο, πρὸς μὲν ὄσιν τὸ τῆς Λινδίας Ἀθηνᾶς, κράνος ἔχον καὶ τὸ Γοργόνειον τέρας καὶ ὄφεις περὶ τὸν [P. 323] τράχηλον ἐμπεπλεγμένους (οὕτως γὰρ τὸ εἶδωλον αὐτῆς οἱ παλαιοὶ ἰστέρου), Ἡ γῆ δὲ καὶ αὐτὴ ἀπὸ Ρόδου.

B "Οτι ὁ Κωνσταντῖνος ἔστησε τὸν μέγαν σταυρόν (40).

"Οτι τὸ τετρασκελὲς τέχνασμα, ὃ δῆριν λέγουσιν ἀνέμων, ἤγειρεν ὁ μέγας Θεοδόσιος, πυραμίδος σχῆμα ζωγραφῶν καὶ ζωοῖς πλαστοῖς κεκοσμημένον βλαστοῖς τε καὶ καρποῖς καὶ ῥόισκοις. Γυμνοὶ τε Ἑρωτες ἴστανται προσηλῶντες ἀλλήλοισι ἡμέρωσ καὶ τοῖς κάτω περῶσιν ἐμπαίζοντες. Ἄλλοι δὲ (41) ἐποκλάζοντες ἐμπαλιν νέοι, σάλπιγγι χαλκαῖς ἐμφυσῶντες ἀνέμους. Χαλκοῦν δὲ βρέτας ὑψόθεν πετόμενον πνοῶς λιγείας δεικνύει τῶν ἀνέμων.

"Οτι τὸν τοῦ ταύρου κίονα ἔστησεν ὁ μέγας Θεοδόσιος, τρόπαια καὶ μάχας ἔχοντα κατὰ Σκυθῶν καὶ βαρβάρων τοῦ αὐτοῦ. Ἐχει δὲ οὗτος ἔνδοθεν καὶ ὀδὸν ἄνω φέρουσαν. Καὶ ὁ κατὰ τὸ ἄμφοδον δὲ ἐστὼς ἱππότης αὐτός ἐστιν ὁ μέγας Θεοδόσιος χεῖρα τείνων δεξιάν πρὸς τὴν πόλιν, καὶ δεικνύς τὰ ἐγγεγραμμένα τῶν στόλῳ τρόπαια.

"Οτι ὁ χαλκοῦς βοῦς ἐκ Περγᾶμου ἦλθε, κάμινος δὲ ἦν ἐν ᾗ πέφλεκτα ὁ ἅγιος μάρτυς Ἀντίπας.

"Οτι τὰ Ἀμαστριανῶν λέγεται εἶτε ἀπὸ τινος εὐτελοῦς πατρίδα ἔχοντος τὴν Ἀμαστριν, ἐλθόντος τε κατὰ πενίαν ἐν τῇ πόλει κάκει τελευτήσαντος, εἶτε ἀπὸ ἐνεργοῦς τῆς τοῦ τόπου δυσφημίας, ὅτι πᾶς κακοῦργος καὶ φονεὺς αὐτόθι τινύσει δίκην, γλῆσιν ἔλαχεν αἰσχίστην τῆς Παφλαγόνων ἕνεκεν βδελυρίας. Ἦν δὲ ποτε ναὸς μέγιστος αὐτόθι: Ἡλίου καὶ Σελήνης, οὗ πρὸς ἄρκτον κίονες στοιχιδὸν εἰστήκεισαν, μέσον δὲ κόλπος οἷα κόγχης εὐγύρου, ὑπερθεν δὲ αὐτῆς Ἥλιος ἐπὶ λευκοῦ ἄρματος, ἡ δὲ αὐτῆς Σελήνη νυμφικῶς ἐστεμμένη ἐφ' ἀρμαμάξης ἤγετο. Βίζαντος ἔργα ταῦτα τοῦ Φειδαγεῖας ξυνευέντου. Κάτω δὲ πρὸς θέμεθλα δόμου ἐκάθητό τις σκηπτουῦχος ἐπὶ θρόνου, καὶ λαοῖς ἐκέλευσε τοῖς κρατοῖσιν ὑπεῖκειν. Αὐτοῦ δὲ πρὸς γῆν ἦν βρέτας Διὸς ἐκ λευκοῦ λίθου, ἔργον Φειδίου, ἰζάνων, τῶν δοκεῖν, ἐπὶ κλίνης.

postrema ætas protulit; et paulo post alii sequuntur de sole et luna. Et librarius adnotavit, τοῦτο νῦν ὁ πολὺς ἄνθρωπος ἀνεμοδοῦ καλεῖ, vulgo sua ætate anemodu, quasi ventorum viam dicas, vocari. XYL. AN. ἀνεμοδούλιον?

Ἵτι ὁ Ξηρόλοφος ἔργον ἐστὶν Ἀρκαδίου, ὁμοίον A κατὰ πάντα τῷ ταύρω.

Ἵτι οἱ ἐλέφαντες οἱ ἐν τῇ Χρυσῇ πύρῃ ὅμοιοι εἰσιν ὧν πάσαι Θεοδοσίος ἐπιβάς εἰς τὴν πόλιν εἰσῆλασεν.

Ἵ αὐτὸς μέγας Θεοδοσίος ἐπεθύλησε καταλαθεῖν τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ περιβαλλόμενος σχῆμα ἰδιωτικὸν ἦλθεν ἐν τῇ πύλῃ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας, καὶ κρούσαντος ἤνοιξέ τις ὑπηρέτων. Πάντων δὲ τῶν λύχνων σβεσθέντων, τῷ εἰσελθεῖν τὸν βασιλέα αἰφνίδιον πάλιν ἀνήφθησαν ὡς ἐν πανηγύρει. Ἵ δὲ θυρωρὸς ἐκπλαγεὶς ἀπήγαγεν αὐτὸν πρὸς Ἰωάννην τὸν ἀρχιερέα. Ἵ δὲ δι' εὐχῆς [P. 324] ἐπέγνω αὐτὸν, καὶ ἐμακάρισεν ὅτι, βασιλεὺς ὧν, ἐν τοιοῦτῳ σχήματι παρεγένετο προσκυνῆσαι τοὺς ἁγίους τόπους.

Οὗτος ὁ μέγας Θεοδοσίος πολεμῶν τῷ τυράννῳ Εὐγενίῳ, εὐρῶν εὐκτῆριον ἐν τῷ ὄρει, ἔπ.σεν ἐπὶ τοῦ ἰδαφούς κλαίων καὶ τὸν Θεὸν ἱκετεύων ἐπικουρῆσαι αὐτῷ. Καὶ μικρὸν ἀφωπύσας ἐξ ἀθυμίας ὄρᾳ δύο τινὰς ἐφ' ἵπποις λευκοῖς καθημένους, λέγοντας αὐτῷ θαρσεῖν καὶ τὸν στρατὸν διεγείρειν εἰς πόλεμον. Τῶν δὲ φανέντων ὁ μὲν ἔλεγεν ἑαυτὸν Ἰωάννην, ὁ δὲ Φίλιππον τοὺς ἀποστόλους. Ταύτην δὲ τὴν ὄρασιν καὶ εἰς τῶν στρατιωτῶν ἰδὼν ἀπήγγειλε τῷ βασιλεῖ. Καὶ πολέμου συγκροτηθέντος προσιῆρύη ὁ στρατὸς τοῦ Εὐγενίου τῷ βασιλεῖ. Προηγείτο δὲ ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Εὐγενίου ἡ εἰκὼν τοῦ Ἡρακλέους, Θεοδοσίου δὲ ὁ τίμιος σταυρὸς. Ἵτι δὲ ἔστησεν ὁ βασιλεὺς Θεοδοσίος καὶ τὸν κλίνα τοῦ ταύρου. Κτίζει δὲ καὶ πόλιν ἐν Θράκη, Θεοδοσιόπολιν ὀνομάσας, τὴν πρὶν λεγομένην Ἀπρων ἀπὸ τοῦ κτίσαντος αὐτὴν κατ' ἀρχὴν Ἀπρου, ὅς ἦν πενθερὸς Καρίνου (42), ὅς καὶ ἀνεῖλεν αὐτὸν. Ἵκτισε δὲ καὶ ἑτέραν πόλιν ἐπ' ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀρκαδιόπολιν, τὴν πρὶν Βεργούλιον λεγομένην.

Εὐγενίου τυραννήσαντος ἀντιγράφει καὶ Ἀρβόγαστος ὁ ἀπὸ Γαλατίας σὺν αὐτῷ τυραννήσαι. Ἀκούσας δὲ ἐν Ῥώμῃ ὁ μικρὸς Οὐαλεντινιανὸς, ὁ τοῦ μεγάλου Οὐαλεντινιανοῦ παῖς, ἀγγλὸν ἐχρήσατο. Ἵσπευσεν δὲ ὁ μέγας Θεοδοσίος εἰς ἐκδίκασιν αὐτοῦ. Ἵξίων δὲ κατὰ τοῦ τυράννου Εὐγενίου οὐκ ἰδίᾳ ἰσχύϊ ἐθάρρησεν, Ἰωάννου δὲ τινος Αἰγυπτίου μοναχοῦ μεγαλοῦ τὴν βλάβδον ἀντὶ δόρατος, τὴν ἐπωμίδα δὲ ἀντὶ κράνους ὀπλισάμενος, κατὰ κράτος τὸν ἀλιτήριον χειροῦται ζῶντα καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἀνεῖλε. Μετὰ δὲ τὴν νίκην τούτου εἰσελθὼν ἐν Ῥώμῃ, πλείστον τῇ πόλει ἐχρήσατο, καὶ τὰ ἐν τοῖς μαγικείοις (43) τῶν καταπιπτόντων ζώων ἄχρι γήρωσ' τοῖς μύλωσι συγκλειόμενων καὶ ἀλήθειν κατεπειγομένων περιεῖλε, καὶ τὴν τῶν μοιλευσμένων γυναικῶν ὕβριν, τὴν ἐν πορνείας διὰ κώδονος ἐλεγχόμενῃν, περιέκοψε.

Τῷ 11' ἔτει νικήσας Μάξιμον τὸν τυράννον ἀνεῖλε καὶ Ἀνδραγάθιον τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ ὡς φονεύσαντα

XYLANDRI ET GOARI NOTE.

(42) Imo Numeriani, qui hujus frater, Cari filius fuit, gener Apri: omnes historici. Sed et quæ sequuntur ita obscura sunt, ut si rem non acu tetiberim, saltem veniam videar meritis. XVI.

(43) Suidas: ἀρτοπωλείον τὸ μαγικεῖον ἐν ᾧ οἱ ἄρτοι γίνονται. Non mancipium, sed pistoris offi-

Xerolophus Arcadii opus est, tauro per omnia simile.

Elephanti ad Auream portam similes sunt eorum quibus olim in urbem invectus fuit Theodosius.

Idem magnus Theodosius Hierosolyma intrare cupiens eo habitu privati hominis se contulit, venitque ad portam sanctæ Anastasiæ. Eam cum pulsasset, famulus quidam aperuit. Cum vero omnes lucernæ essent extinctæ, imperatoris introitu universæ accensæ subito sunt, ut in solemnitate. Janitor autem attonitus miraculo eum ad Joannem pontificem maximum adduxit. Qui eum ut agnosceret, Deum precando est consecutus, beatumque prædicavit: qui cum esset imperator, tali habitu venisset adoratum sacra loca.

Idem Theodosius bellum gerens contra Eugenium tyrannum, in monte oratorium cum invenisset, in pavementum sese prostravit ac lacrymans Deum opem poposcit. Inde cum præ animi ægritudine paululum obdormivisset, vidit in somnis duos quosdam albis equis insidentes, a quibus jubebatur bono esse animo et exercitum ad pugnam excitare. Eorum alter se Joannem, alter Philippum apostolos nominabant. Idem cuidam militum visum apparuit, isque rem imperatori exposuit. Commissa autem pugna exercitus Eugenii ad Theodosium transiit. Anteibat 568 Eugenii exercitum imago Herculis, Theodosii veneranda crux. Constituit porro Theodosius columnam tauri. Et in Thracia urbem condidit quam a se Theodosiopolin nominavit cum ante Apron diceretur ab auctore suo Apro, socero Carini et sui generi interfectore. Aliam quoque urbem condidit, ac de filii nomine Arcadiopolim dixit, cum ante appellaretur Bergulium.

Cum Eugenius tyrannidem invasisset, Arbogastus etiam Gallus socium se ejus tyrannidi præbuit. Id cum Romæ percepisset Valentinianus junior, Valentiniani magni filius, suspendio sese vita eduxit. Ad quem ulciscendum Theodosius expeditionem movens non est propriis viribus confusus: sed Joannis cujusdam Ægyptii magni monachi baculum pro hasta, cucullam pro galea usurpans, Eugenium, cæso ejus comitatu, vivum in potestatem redegit. A victoria profectus Romam plurima in urbem beneficia contulit, abolevitque consuetudinem qua mancipia in loco bestiarum pereuntium in pistrina dedebantur et molere usque ad senectutem cogebantur, itemque eam qua adulterarum mulierum scortationes nolæ tinnitu publicabantur.

Undecimo anno Maximum tyrannum necavit et ejus copiarum ducem Andragathium, utpote interfecto-

cina, pistrinum est μαγικεῖον. Ex quo minus fidelem sic restitues versionem: *abolavitque consuetudinem, qua in publicum pistrinum fortuito delata aut casu occurrentia animalia molas agere ad senectutem usque cogebantur.* GOAR.

rem Gratiani. Ut Romam venit, 569 Honorium filium suum coronatum imperio inauguravit. Inde Constantinopolin reversus, postulante Alexandriae episcopo Theophilo, omnia falsorum numinum fana dejici et simulacra conflari ac in pauperum usus erogari curavit. Quo tempore etiam Marcellus Apamæ (Syriæ urbs est) episcopus Græcica templa demolens a Græcis est necatus. Cæterum templo Serapidis Alexandriae destructo sacræ litterarum notæ inventæ sunt crucis forma. Eas cum vidissent Græcæ religionis homines, fidem Christianam amplexi sunt, dicentes hieroglyphico sensu crucem designare vitam supervenientem. Hunc Serapin alii Jovem esse perhibent, alii Nilum, ideo quod modium habet in capite et cubitum. Alii Apin quemdam alunt hominem divitem fuisse in Ægypto, qui urgente fame Alexandrinis de suo suppeditaverit: ei defuncto fanum fuisse et statuam positam, ejusque bovem publice nutritum ac domini sui nomine affectum. Id fuisse symbolum agricolæ: sed et viri ejus nomen in Gorasin, statuæ in Serapin mutaverunt. In templa hujus Serapidis statua fuit ingens atque terribilis, diversa ex materia constans et duabus manibus duos templi muros attingens. Intra hanc aliud fanum, simulacrum, et statua ænea, non magna. Hujus capituli infixerat ferrum, et e regione supra in tecti laquearibus lapidem magnetem; itaque 570 effecerant ut statua in aere videretur suspensa, neque terram tangens neque tectum.

Inter idolum et indalma hoc interesse noveris, quod idolum nullius est rei in natura exstantis signum, indalma autem alicujus similitudo atque effigies rei. Idolum est, ut verbi gratia Sphinges, Centauri, vultu canino aut capitibus bovillis præditi: ea enim nusquam sunt. Simulacra autem sunt ut solis, ut lunæ, ut astrorum, ut hominum, ferarum, reptantium, et aliorum id genus.

Nota Chaldæos ignem, ut quo omnes res consumantur, pro Deo coluisse, et omnes Græcorum Deos refutasse. Hi cum ad Canopi etiam sacerdotem pervenissent, is tali usus est astu. Situlam fictilem in statuæ formam apparavit, quam tenuibus foraminibus cera oppletis peatusam aqua impluevit, inductoque colore et statuæ capite artificiose imposito igni admovit, itaque vim ignis re-

Anno sui imperii 15 et 16 Theodosius legem tulit, ne qua mulier ad diaconissæ munus recipere-tur nisi annum 60 egressa. Eodem anno moritur Placilla Theodosii uxor, pia et pauperum studiosa, quæ suis manibus ægrotis atque male affecto corpore hominibus ministrabat. Hujus statuam confregerunt Antiocheni ob exactionem imperatoris, qua 571 de re Joannes Chrysostomus, eo tempore Antiochiæ presbyter, mirandas edidit orationes, statuarum titulo. Tunc etiam idcirco Thes-

A Λρατιανόν. Ἐλθὼν δὲ εἰς Ῥώμην ἔστειψεν Ὀνώριον τὸν υἱὸν αὐτοῦ βασιλέα, καὶ ἀνῆλθεν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Καὶ τοῦ Ἀλεξανδρείας Θεοφίλου αἰτησθέντος τὰ ἱερὰ πάντα τῶν Ἑλλήνων καθηρέθησαν καὶ τὰ εἰδωλα ἐχωνεύθησαν καὶ εἰς χρεῖας πενήτων ἐδόθη. Τότε καὶ Μάρκελλος ὁ ἐπίσκοπος Ἀπυμείας τῆς Συρίας κατὰ Ἑλληνικοὺς καταστρέφων ὑπὸ Ἑλλήνων ἀναιρεῖται. Τοῦ δὲ ναοῦ τοῦ Σαράπιδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ λυομένου ἱερογλυφικὰ γράμματα εὗρέθη σταυροῦ τύπον ἐπέχοντα, ἅπερ οἱ ἐξ Ἑλλήνων θεασάμενοι ἐπίστευσαν, λέγοντες σημαίνει τὸν σταυρὸν κατὰ τὴν τῶν ἱερογλυφικῶν [P. 325] γράμμάτων ἔννοιαν ζῶν ἐπερχομένην. Τοῦτον τὸν Σάραπιν οἱ μὲν τὸν Δία εἶναι λέγουσιν, οἱ δὲ τὸν Νεῖλον διὰ τὸ τὸν μῦθον ἔχειν ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τὸν πῆχυν. Οἱ δὲ Ἄπιν τινα ἄνθρωπον εὐπορον ἐν Αἰγύπτῳ γεγενῆσθαι, ὃς ἐν κειρῷ λιμοῦ ἐκ τῶν ἰδίων ἐπήρκεσεν Ἀλεξανδρεῦσιν, ᾧ καὶ τελευτῶντι ναὸν καὶ στήλην ἀνέστησαν· καὶ βοῦς αὐτοῦ ἐτρέφετο, ὃν καὶ Ἄπιν ἐκάλουν ὁμωνύμως τῷ δεσπότῃ. Σύμβολον οὗτος ἦν τοῦ γεωργοῦ. Μετωνόμασαν δὲ τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον καὶ Γόρασιν, καὶ Σάραπιν τὴν στήλην. Ἐν τῷ ναῷ γοῦν τούτου ἀγάλμα μέγα καὶ φοβερὸν οἶον ἐκ διαφόρου κατεσκευασμένον ὕλης ἴστατο, ὡς ἐκατέραις χερσὶν ἐκατέρων ἔχεσθαι τῶν τοίχων. Ἐνδον δὲ τούτου τοῦ μεγίστου ἀγάλματος ἄλλος κατὰ καὶ εἰδωλον καὶ ἐξάνον ἀπηύρητο χαλκοῦν, οὐ μέγα δέ. Τούτου τῇ κεφαλῇ σιδήρον ἐνεῖραντες, τοῖς φανώμασι δὲ τῆς στέγης ἀνωθεν μαγνῆτιν λίθον κατὰ κάθετον ἐνθέμενοι, μετέωρον τοῦτον τοῦ ἀέρος ἀφῆκαν ὁρᾶσθαι κρεμάμενον, καὶ οὕτως γὰρ, οὕτως αὐτῆς τῆς στέγης ἐφαπτόμενον.

C Ἰστέον ὅτι τὸ μὲν εἰδωλον οὐδεμίαν ὑπόστασιν ἔχει, τὸ δ' ἰνδαμάτινός ἐστιν ὁμοίωμα καὶ ἀπεικόνισμα. Καὶ εἰδωλον μὲν Σφίγγες, Κένταυροι κωνοπόσωπα καὶ βουκέφαλοι ἦγουν τὰ μὴ ὑφειστώτα, ὁμοιώματα δὲ τῶν ὑφειστώτων εἰκόσματα, οἷον ἡλίου, πελήγης ἄστρων, ἀνθρώπων, θηρίων, ἐρπετῶν καὶ τῶν τούτοις παραπλησίων.

Ἰστέον ὅτι Χαλδαῖοι τὸ πῦρ ὡς πάντων ἀναιρετικὸν εἶδονται, καὶ πάντας τοὺς Ἑλλήνων θεοὺς κατέδηρον. Προσῆλθον δὲ καὶ τῷ Κάνωπος ἱερεῖ, καὶ αὐτὸς μηχανᾶται τι τοιοῦτον. Εἰς τύπον ἀγάλματος ὕδραν ὀστρακίνην κατασκευάσας τρήσεις ὑπέθηκε λεπτάς, ἃς κηρῷ φραζάμενος καὶ χρώματι καλλύνας, παλαιοῦ ἀγάλματος ἀποτεμῶν κεφαλὴν καὶ ἐφαρμόσας τῷ σκευεῖ εὐφυῶς, καὶ τῷ πυρὶ προσαγαγὼν ἤλεγξεν αὐτοῦ τὴν ἰσχὺν, κατὰ μικρὸν διὰ τοῦ ὕδατος ἀποσεσθέντος.

Τῷ ἰε' καὶ ις' ἔτει αὐτοῦ Θεοδοσίος νόμον γράψαι γυναῖκα εἰς διακόνισσαν μὴ προβαίνειν, εἰ μὴ ὑπερβῇ τὰ ξ' ἔτη. Τῷ αὐτῷ ἔτει Πλακίλλα ἡ γαμετὴ Θεοδοσίου ἐκοιμήθη, εὐσεβῆς οὖσα καὶ φιλόπτωχος, οἰκειαῖς χερσὶ λωβοῖς καὶ νοσοῦσιν ὑπηρετοῦσα. Ταύτης τὸν ἀνδριάντα κατέαξαν οἱ Ἀντιοχεῖς διὰ τὰ ἐπιτεθέντα δημόσια παρὰ τοῦ βασιλέως τίλειν αὐτοῦς. Τότε καὶ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, πρεσβύτερος ὢν Ἀντιοχεῖας, λόγους περὶ τούτου θευματοῦς ἐξέθετο, οὓς ἀνδριάντας ἐπέγραψε. Τότε καὶ ἡ ἐν Θεσσαλο-

νικη σφαγή τῶν ἑξ ἑξακλιῶν τοῦ λαοῦ ὑπὸ Θεοδοσίου γίνεται, καὶ τὰ παρὰ τοῦ ἁγίου Ἀμβροσίου ἐπισκόπου Μεδιολάνων εἰς αὐτὸν βασιλέα πρᾶχθίοντα. Διὸ καὶ νόμον ἐκτίθεται τοῖς καταδικαζομένοις θανάτῳ ἢ δημεύσει προθεσμίαν λ' ἡμερῶν εἰς διάσκεψιν δίδοσθαι.

Τῷ [P. 326] δὲ αὐτῷ ἔπει τοῦ ποταμοῦ Νείλου κατὰ τὸ ἔθος μὴ ἀναβάντος ἔχαιρον οἱ Ἕλληνες, λέγοντες αἴτιον εἶναι τούτου τὸ κωλυθῆναι θύειν τοῖς θεοῖς αὐτῶν. Ὅπερ μαθὼν ὁ εὐσεβὴς βασιλεὺς εἶπε· Μὴ γένοιτό ποτε ποταμὸν θυσίαις χαίροντα ἐπὶ τὴν γῆν πλημμυρῆσαι. Ὁ δὲ θεὸς τοῦτο ἀποδεξάμενος εὐλόγησε τὴν ἀνάβασιν τοῦ ποταμοῦ, ὥστε ἀπαντας τοὺς κατ' Ἀἴγυπτον φοβηθῆναι μὴ καὶ αὐτὴν τὴν Ἀλεξάνδρειαν κατακλύσῃ ἢ πλημμύρα τοῦ ὕδατος.

Ἐν Μεδιολάνῳ ὑπάρχοντος τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου οἱ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως Ἰουδαῖοι, ἐκ προστάξεως Ὀνωράτου ἐπαρχοῦ, συναγωγὴν ἐν τοῖς Χαλκοπράτοις πολλῶν τάλάντων εἰργάζαντο. Τῶν δὲ Χριστιανῶν δυσφημούντων κατὰ τοῦ ἐπαρχοῦ, αὐτὸς οὐ προσέσχεν· ἦν γὰρ Ἕλληγ. Πῦρ οὖν ἐμβαλόντες νυκτὸς τούτῃν κατέκαυσαν. Γράφει τοῦτο ὁ ἐπαρχος πρὸς Θεοδοσίον, ἐγκαλῶν τοῖς πολίταις· ὁ δὲ ὀρίζει ζήμιαν ὑποστῆναι τοὺς τοῦτο δράσαντας καὶ κτισθῆναι τὴν συναγωγὴν. Προσεύχουσιν οἱ πολῖται πρὸς τὸν μίγαν Ἀμβρόσιον. Ὁ δὲ τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστοῦ γενεθλίων ἐνστάσης καὶ τοῦ βασιλέως εἴσοδον ποιήσασθαι μέλλοντος, δημηγορεῖ ὁ μέγας Ἀμβρόσιος ὀλίγα (44) μὲν περὶ τῆς ἑορτῆς, τὰ πλείω δὲ τοῦ βασιλέως καθηπτόμενος σφοδρῶς, φάσκων οὕτως ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ· Οὐκ ἐγώ σα ποιμένα ὄντα προβάτιον ἐξήρπασεν τῶν λοχευομένων ἔλαθον, καὶ τοῦ λαοῦ μου ποιμένα καὶ βασιλέα κατέστησα; Οὐκ ἐγώ σου τὴν κεφαλὴν ἀύχμησαν καὶ φθειρῶσαν χρυσῷ στεφάνῳ κατεκλώπισα καὶ ταινίᾳ χρυσοπορφύρῳ ἐκόσμησα; Καὶ ἵνα τί τοὺς σφαγίας τοῦ υἱοῦ μου προκρίτους ἄγεις καὶ τὸν ἐμὸν λαὸν κατατρώχεις, ποινηλατῶν τὴν κληρονομίαν μου; Καὶ ὁ βασιλεὺς· Τί ποιεῖς, ἐπίσκοπε; Τὴν ἑορτὴν καταλιπὼν ὄλην ἐπ' ἐμὲ τὴν δημηγορίαν ἐξήρτησας; Καὶ ὁ Ἀμβρόσιος· Οὐ κατὰ σοῦ, βασιλεῦ, ἀλλ' ὑπὲρ σοῦ. Τί γὰρ ἔσται Χριστιανὸς ἄλλο δεινότερον, ἵνα καὶ Ἰουδαίων συναγωγὰς ἀπαρτίζωσι; Καὶ ὁ βασιλεὺς· Καὶ δίκαιόν ἐστιν ἵνα ὁ ἐν δόξῃ δῆμιμ ἀτάκτῳ ἐπὶ βασιλικῇ πόλει κατεργάζηται; Καὶ ὁ Ἀμβρόσιος· Καὶ τοῦτο δίκαιόν ἐστι, βασιλεῦν θεοσεβέστατε, ἵν' ἐπὶ πόλει βασιλευούσης Ἰουδαῖοι βλασφήμους φθὰς ἀναπέμπωσι; Μὴ τούτῳ στοιχίσης, βασιλεῦν πανάριστε· οἱ γὰρ ἐκεῖνων εὐχαὶ βλασφημίαι καὶ ὕβρεις καὶ ἀβρήτολογία τυγχάνουσι. Καὶ ταῦτα λέγοντος Ἀμβροσίου ἀφῆκεν ὁ βασιλεὺς τὸ ἐπιτίμιον, νόμον ἐκθέμενος μὴ ἔχειν Ἰουδαίους ἐν Βυζαντίῳ συναγωγὴν μὴ τε τολμᾶν δημοσίᾳ προσεύχασθαι.

Ἐν τούτοις ἢ τε τῶν Ὀλυμπιάδων ἀπέσθη πανήγυρις, ἥτις κατὰ [P. 327] τετραετηχρόνον ἐπιτελεῖτο.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(44) In margine: Ὅντως ἐλάλησεν ἐναντίον βασιλέων, καὶ οὐκ ἤσχύοντο, Alludit ad Psal. cxviii.

salonicæ Theodosius 15 hominum millia interfecit, et Ambrosius Mediolani episcopus ea cum imperatore egit quæ retulimus. Quibus motus imperator legem tulit quæ recognoscendæ sententiæ causa damnato mortis aut publicationis 30 dierum dilationem concedebat.

Eo ipso anno, cum Nilus pro more non exundasset, Cræci læti hanc dixerunt esse causam, quod diis suis sacrificare interdictum ipsis esset. Theodosius eorum sermone cognito: Absit, ait, ut fluvius sacrificiis gaudens terram irriget. Deus autem id ejus responsum ita probavit ut Nilum exundare jussisset adeo ut universi Ægyptii in metum venerint, ne ipsam quoque Alexandriam eluvio ista perderet.

Dum Mediolani degit Theodosius, interim Judæi qui Cpoli vivebant, mandato Honorati præfecti, multis talentis constantem in Chalcoprato ædificant synagogam. Præfectus a Christianis ejus rei causa objurgatus, utpote Græcæ religionis sectator, animum eis non advertit. Itaque ii noctu eam igne injecto cremant. Præfectus eo de facto ad imperatorem scribit, cives accusans, impetratque ut is jubeat multari cives et refici synagogam. Cives opem Ambrosii implorant. Is cum 572 natalitium Christi festum tempus advenisset, rege templum ingresso, pauca quædam de ea solemnitate concionatus majorem orationis partem acriter increpando imperatorem insumpsit, ita in Dei persona eum compellans: Nonne te ego de pastore ovium, insidiantibus ereptum, populi mei pastorem ac imperatorem constitui? Nonne caput tuum squalore et pediculis deforme aurea corona redimivi ac tænia aureo purpuræque insigni exornavi? Quare igitur Filii mei interfectores primas tuo judicio tenent partes? Quare populum meum et hæreditatem meam multis atteris? Ad hæc imperator: Quid agis, inquit, episcopo, qui solemnitatis ommissa materia totam in me dirigis orationem? Non adversum te, inquit Ambrosius, sed pro te hoc fit: quid enim gravius in Christianos potuit statui quam ut Judæorum synagogas reficiant? Tum Theodosius: Justumne ergo tibi videtur turbam hominum incompositam in regia urbe pro sua libidine agere? Respondit Ambrosius: Quid? Justumne putas esse, piissime imperator, ut in urbe quæ arx est imperii, Judæi in Deum contumeliosa carmina decantent? Ne hac via ingrediare, optime princeps. Judæorum enim vota in Deum maledicta sunt et contumeliæ atque infandæ execrationes. His Ambrosii motus verbis imperator Christianis multam remisit, legemque tulit ne Judæi Byzantii synagogam haberent neve in publico preces facerent.

573 Tum Olympiorum desiit festivitas. quarticujusque anni exitu solita celebrari, instituta eo

Sed quod de indictionis sequitur etymo, est ridiculum. Xyl.

tempore, quo Manasses Juda rex fuit, et usque ad imperium Theodosii perducta. Cæperuntque numeri indictiones, quarum principium in 15 annum imperii Augusti. Nomen habet indictio ab Actiaca victoria, et est Actium promontorium Nicopolis, urbis in Epiro sitæ; quod eo tempore Augustus ibi devictis Antonio et Cleopatra solus rerum summam obtinuit.

Enim vero Theodosius principio sui imperii Roma abduxerat magnum illum Arsenium, cum de ejus rerum humanarumque divinarumque peritia inaudisset; eique suos filios Arcadium et Honorium sacris litteris instituendos commendaverat, ac Cæsarium patrem constituerat. Is Arsenius Deum quadam nocte invocans vocem audivit ita præcipientem: Arseni, fuge homines, et salvus eris.

Idem Theodosius templa fictitiorum deorum, quæ tantum occludi Constantinus magnus jusserat, omnia funditus evertit. Mediolani ex morbo decessit sexagenarius, postquam imperasset annos 16, duobus filiis relictis, quorum majorem Arcadium Orienti præfecit, Honorium, cum Placidia, Occidenti. Ac Honorius quidem Ravennæ regiam suam 574 constituit, Placidia autem Gratiani filia Romæ. Patris corpus Arcadius Cpolin detulit atque in fano apostolorum deposuit. Episcopatum tenuit Nectarius, anno mundi 5888, incarnationis divini 394.

Arcadius Theodosii Magni filius imperavit annos 14. Is quinto imperii sui anno Rostra magna e regione prætorii exstruxit. Fuit Arcadius corpore admodum deformi, niger, statura parva, id unum præclarum habens quod bene scribebat, ita ab Arsenio edoctus. Sub eo reliquiæ beati Joannis Baptistæ Alexandriam transpositæ sunt. Etiam peculiarem numerum Cpoli instituit, quos Arcadianos appellavit.

Sextum Arcadio annum imperante, Chrysostomus Cpolis episcopus deligitur, cujus facundia etiam Libanius testimonium tulit. Interrogatus namque ab auditoribus quemnam suo loco scholæ præficeret, Joannem respondit se præpositurum ei fuisse, nisi hunc surripuissent Christiani. Eodem anno Theodosium juniorem Eudoxia Augusta Arcadio peperit, quem de sancto lavacro Joannes Chrysostomus suscepit.

Anno octavo Gainas tyranni dem contra Arcadium occupavit, multaque mala Byzantio intulit. Qui cum ultro citroque dato juramento Chalcedone ad Sanctam Euphemiam pacem icisset, eo violato in urbem ingressus, directiones et alia mala perpetravit. Inde ad Thraciæ Cherronesum 575 profectus, ratibus confectis ad urbes Orientis cursum insti-

A Ἡρῆατο δὲ ἡ τοιαύτη πανήγυρις ὅτε Μανασσῆς τῶν Ἰουδαίων ἐβασίλευσε, καὶ ἐφυλάττετο ἕως τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου. Καὶ ἤρξαντο ἀριθμεῖσθαι αἱ ἴνδικτοι, ἀρξάμεναι ἀπὸ Αὐγούστου Καίσαρος ἐν ἔτει ιε' τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ. Καλεῖται δὲ Ἰνδικτιῶν, τουτέστιν Ἰνακτιῶν, ἡ περὶ τὸ Ἄκτιον νίκη. Ἄκτιον δὲ ἐστὶν ἀκρωτήριον Νικοπόλεως τῆς Ἡπείρου, ἐνθα μαχρασάμενος Αὐγούστος τὸν τε Ἀντωνίων καὶ Κλεοπάτραν ἐνίκησε, μόναρχος ἀναδειχθεὶς τῷ τότε χρόνῳ.

B Ὁ οὖν μέγας Θεοδόσιος ἤγαγεν ἀπὸ Ῥώμης ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας αὐτοῦ τὸν μέγαν Ἀρτένιον, ἀκούσας περὶ τῆς σοφίας αὐτοῦ καὶ θείκης γνώσεως, καὶ τούτῳ Ἀρχάδιον καὶ Ὀνώριον τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ δέδωκε, παιδεύεσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰ ἱερὰ γράμματα, ὃν καὶ βασιλεοπάτορα πεποίτηκεν. Οὗτος ἐν νυκτὶ δεόμενος τοῦ Θεοῦ ἤκουσε φωνῆς λεγούσης αὐτῷ· Ἀρσένιε, φεῦγε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ σῶζε.

C Οὗτος ὁ Θεοδόσιος τοὺς εἰδωλικούς ναοὺς, οὓς ὁ μέγας Κωνσταντῖνος κλεισθῆναι μόνον προσέταξε, πάντας ἕως ἐδάφους κατέλυσε. Ἐν Μεδιολάνῳ δὲ ἀβρῶστησας ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ, ὑπάρχων ἑτῶν ξ', βασιλεύσας ἔτη ιε', καταλείψας τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ Ἀρχάδιον μὲν τὸν πρεσβύτερον, τῆς Ἐφῆς. Ὀνώριον δὲ τῶν Ἐσπερίων σὺν Πλακιδίῳ. Καὶ ὁ μὲν Ὀνώριος ἔσχε τὰ βασίλεια εἰς Ῥάβενναν, Πλακιδία δὲ ἡ θυγάτηρ Γρατιανοῦ ἐν τῇ Ῥώμῃ. Μετῆνεγκε δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀρχάδιος, θεὸς ἐν τῷ νυκτὶ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Τὴν δὲ τῆς ἀρχιερωσύνης καθέδραν κατέιχε Νεκτάριος, κόσμου ἔτει εωπῆ', τῆς θείας σαρκώσεως τῆ δ'.

Ἀρχάδιος ὁ υἱὸς τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ἐβασίλευσε ἐτη ιδ'. Οὗτος ἐν τῷ ε' ἔτει τὸν μέγαν ἔμβολον ἀντικρὺ τοῦ πραιτωρίου ἔκτισεν. Ἦν δὲ Ἀρχάδιον τὴν θέσιν τοῦ σώματος εἰδεχθόστατος, μέλας τὴν χροίαν, τὴν ἡλικίαν φαυλότατος, ἐν μόνον ἔχων πλεονέκτημα τὸ καλῶς γράφειν, ὃ παρὰ τοῦ μεγάλου Ἀρσενίου ἐξεπαίδεύθη. Ἐπὶ τούτου μετετέθη τὰ λείψανα τοῦ ἁγίου προφήτου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου ἐν Ἀλεξανδρείῳ. Ποιεῖ δὲ καὶ ἴδιον ἀριθμὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει, οὓς ἐκάλεσαν Ἀρχαδικούς.

D Τῷ ε' τούτου ἐνικυτῷ χειροτονεῖται ὁ Χρυσόστομος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ᾧ καὶ Λιθάνιος ὁ μαρτύρησε. Ἡυθομένων γὰρ τῶν αὐτοῦ φοιτητῶν τίνα ἀντ' αὐτοῦ προτίθει, τῷ διδασκαλίῳ, Ἰωάννην, ἔφη, εἰ μὴ ἐσυλῆθη ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει γεννᾶται Ἀρχαδίῳ υἱὸς ἐξ Εὐδοξίας τῆς Αὐγούστης, Θεοδόσιος ὁ μικρὸς, ὃν ἀνεδείξατο Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐν τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι.

Τῷ ἡ' ἔτει Γαῖνᾶς τυραννεῖ κατὰ Ἀρχαδίου, καὶ πολλὰ κατὰ τῷ Βυζαντίῳ ἐπέδειξατο. Ὅρκους δὲ λαβῶν καὶ δούς ἐν τῇ ἀγίᾳ [P. 328] Εὐφημίᾳ τῇ ἐν Χαλκηδόνι, τούτους παρέβη, καὶ εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει ἐχώρησε πρὸς ἀρπαγὰς καὶ ἐτίρας ἀτοπίας. Ἐῖτα ἐξελθὼν εἰς τὴν Χερρόννησον ὄρφηκε καὶ σχεδίας ποιήσας, πρὸς τὰς ἀνατολικὰς πόλεις χωρεῖ. Πο-

λέμου δὲ πολλοῦ συρράγέντος κατὰ τὴν γῆν καὶ θάλασσαν ἀπώλετο σὺν τοῖς ἑαυτοῦ στρατεύμασι.

Τοῦ δὲ Χρυσοστόμου τὰ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἰθύνοντος προσήλθεν αὐτῷ τις τῆς τῶν Μακεδονιανῶν αἰρέσεως μετανοήσας. Παραινέσας δὲ καὶ τῇ ἰδίᾳ γαμετῇ ἐπιστρέψαι καὶ μετανοῆσαι καὶ κοινωνῆσαι, μόλις ὡς δῆθεν ἔπεισεν. Ἡ δὲ δοῦσα τῇ παιδίσκῃ κοινωνίαν τῶν Μακεδονιανῶν ἐκέλευσεν ἔχειν μεθ' ἑαυτῆς. Καὶ δὴ προσελθοῦσα τῷ Χρυσοστόμῳ, καὶ δεξαμένη τὴν ἀγίαν κοινωνίαν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ὑποκριθεῖσα ταύτης μεταλαμβάνειν δέδωκε τῇ παιδίσκῃ, καὶ τὴν τῶν Μακεδονιανῶν λαθροῦσα προσάγει τῷ στόματι, καὶ εὕρισκει αὐτὴν λίθον γεγυμνασμένην. Φρίξασα οὖν προσπίπτει τῷ ἀγίῳ ὑπέτρομος, ἐξαγορευούσα τὸ τόλμημα καὶ εὐκρινῶς προσερχομένη τῇ ἐκκλησίᾳ.

Κύριλλος δὲ ὁ ἀγιώτατος Ἀλεξανδρείας ἀρχιεπίσκοπος ἀνεψιὸς ἦν Θεοφίλου κατὰ σάρκα. Ἔως δὲ χρόνων τιῶν καὶ αὐτὸς προλήψει (45) δουλεύων ὡς ἄνθρωπος, καὶ τῷ Θεοφίλῳ ὡς θεῖον ἐπακολουθῶν, πονηρὰ κατὰ τοῦ Χρυσοστόμου ἐφρόνει τε καὶ ἐφθέγγετο· ἐπειδὴ δὲ ζῆλος ἦν, εἴ καὶ μὴ κατ' ἐπίγνωσιν, οὐ φθόνος δὲ οὐδ' ἔνστασις διαβολικὴ τὸ μαχόμενος, διὰ τοῦτο ἄξιος διορθώσεως ἐκρίθη ἀποκαλύψει τινὶ μυστικῇ, ἐν ᾗ ἐδόκει εὐρεθῆναι ἐν τινὶ φοβερῷ καὶ περικαλλεῖ τόπῳ, ἐν ᾧ πλήθῃ ἀγίων ἀγγέλων περὶστήκεσαν τῇ Θεομήτορι, σύνεγγυος δὲ ταύτης τὸν μέγαν Χρυσόστομον. Ἐνθα δὲ πειραθέντα Κύριλλον πλησιάζει ἐξωθεῖσθαι προστάξει τοῦ Ἰωάννου, τὴν μητέρα δὲ τοῦ Κυρίου πρεσβεύουσιν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ παραδεχθῆναι ἀξιούσαν, ὡς οὐκ ὀλίγα ὑπὲρ τῆς δόξης αὐτῆς πεποιηκότος εἰς τὸ Θεοτόκον αὐτὴν ὀνομάζεσθαι. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ὁ ἱερὸς Κύριλλος γενόμενος κατέγνω μὲν ἑαυτοῦ, τοῖς δὲ τοῦ Χρυσοστόμου ἐπόμενος πᾶσι καὶ δώδεκα κεφάλαια ἐξέθετο δογματικὰ καὶ Νεστορίῳ ἐπιμψεν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὡς ἐκεῖνος καταφρονήσας τὴν κατ' αὐτοῦ τρίτην σύνοδον γενέσθαι παρεσκεύασεν. Ἀρσένιος δὲ ὁ μέγας τῶν τοῦ κόσμου πάντων καταφρονήσας καὶ τοῦ κόσμου ἀναχωρήσας τὴν θείαν φιλοσοφίαν ἐν Αἰγύπτῳ μετήρχετο ἐν μοναδικῷ σκήματι.

Τῷ ἔτει Ἀρκαδίου ἡ πρώτη ἐξορία τοῦ Χρυσοστόμου γέγονεν, ἀφ' ἧς ὑποστρέφει ἐξήκοντα ἐπισκόπων συνελθόντων καὶ ἄκουρα πάντα τὰ κατὰ τοῦ Θεοφίλου παρὰ τοῦ Θεοφίλου καὶ [P. 329] τῶν σὺν αὐτῷ ποιησάντων δικαίως. Τῷ δὲ ἰα' καὶ β' ἔτει πάλιν τὰ κατὰ τῆς ἐπιβουλῆς αὐξεί τοῦ Χρυσοστόμου. Ἐν δὲ τῷ ιγ', ὅτε καὶ τὸν λόγον ἐποίησεν οὐ ἡ ἀρχή· « Πάλιν Ἡρωδιάς μαίνεται, » τότε ἔχθρα τελεῖα τῆς βασιλείσεως κατ' αὐτοῦ γίνεται, καὶ πάλιν καθάρσεις καὶ ἐξορία εἰς Κούκουσον, ἐκεῖθεν εἰς Ηιτουόντα· καὶ γενόμενος ἐν Κομάνοις τῆς Ἀρμενίας κατὰ πάροδον ἐτελειώθη ἐν Κυρίῳ. Ἄξιον δὲ ἐστὶ μικρὸν ἐπαναλαβεῖν τῷ λόγῳ περὶ τοῦ ἀγίου Πατρὸς ἡμῶν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(45) Id est opinioni non ratione certa et explorata, sed ob auctoritatem receptæ consuetudinis valenti. Sic usurpavit etiam Justinus martyr ad Zenam, et Noster supra. Theophilus autem hic

tuit. Sed terra marique commissis pugnis, periit cum suo exercitu.

Cum orthodoxæ Ecclesiæ præesset Chrysostomus, accessit ad eum quidam qui a Macedonia secta in viam redierat, et uxorem quoque ad idem opere exhortasse, impetrasse ab ea videbatur ut ipsa quoque ad veram secum Ecclesiam rediret ac sacramentum communicaret. Hæc particulam Macedonia ancillæ dat, jubetque secum asservare; et ad Chrysostomum aggressa, cum sacram particulam de manibus ejus accepisset, fingens ea se vesci ancillæ eam porrigit, Macedoniaque ab ea repetens, cum hanc ori admoveret, sensit in lapidem mutatam. Exhorrescens ergo tremebunda se ad pedes sancti episcopi abjicit, facinus suum confitens, ac tum vere ad Ecclesiam se conferens.

Cyrillus autem, sanctissimus Alexandria archiepiscopus, consobrinus erat Theophili; et aliquandiu præsumptioni serviens ut homo, ac Theophilum avunculum sequens, de Chrysostomo male et sentiebat et loquebatur. Quia autem fervens hoc erat studium pugnandi, non a notitia veri, neque tamen ab invidia aut diabolica pervicacia ortum, dignus est habitus qui in viam revocaretur mystica quadam patefactione. Imaginatus enim est Cyrillus se esse quodam terribili ac pulcherrimo in 576 loco, ubi multitudo angelorum Genitrici Dei astaret, propeque eam Chrysostomus. Se, cum accedere conaretur, ab eo repellit: Matrem autem Dei intercedere pro se, et poscere ut admittatur, quia non parum propter ipsam laboris pertulisset, dum nomen Dei Genitricis vindicaret. Postquam ad se rediit Cyrillus, sui ipsius pœnitentia ductus in omnibus Chrysostomum exinde est secutus. Edidit etiam duodecim capitula, decreta Ecclesiæ continentia, misitque Nestorio Cpolin. Quæ is contemnens causa fuit ut tertia contra ipsum synodus conscriberetur. Magnus autem ille Arsenius, mundo contempto atque relicto, divinam philosophiam in Ægypto coluit habitu monachi.

Decimo Arcadii anno Chrysostomus primum est relegatus, revocatusque deinde, cum 60 episcopi convenissent justoque judicio rescidissent quæ contra eum Theophilus cum sua factione egerat. Annis 11 et 12 rursus Chrysostomo insidiæ majorem in modum tenduntur. Anno 13, cum orationem composuisset cujus initium: « Rursus Herodias furit, » odium imperatricis in eum prorsus exarsit, rursusque episcopatu dejectus relegatur primo Cucusum, inde Pityntem. Cumque obiter Comana Armeniæ oppidum pervenisset, ad Dominum ex hac vita commigravit. 577 De hoc sancto Patre nostro et orbis terrarum illuminatore videtur operæ pre-

fuit Alexandria episcopus. Nicephorus xiii, 4, Sozomenus l. viii, qui liber cum hisce historiis est legendus. Xyl.

tium pauca altius repetere, quod fortassis honesti studiosi non videbatur a re alienum esse.

Is ergo annum ætatis agens duodevigesimum, deserens magistrum suum Libanium sophistam, a Meletio Antiochiæ sanctissimo episcopo baptizatus, ad lectoris munus designatus est. Ibi cum triennium ecclesiæ adfuisset, ad monachorum quemdam præfectum secessit, nomine Carterium; apudque eum quadriennium moratus monachus sub eo fuit, institutusque est sacris Litteris et accurata vitæ solitariæ degendæ ratione. Postea quietis cupiditate ductus in speluneam abiit, inque ea biennium solus exogit. Quo toto bionnio cum neque noctu neque interdium recubisset, enecavit renes et partes infra ventrem sitas, frigore eas perdente. Porro non contentus sibi ipsi profuisse, rursum divina providentia hoc ad multorum salutem procurante ad ecclesiam rediit. Meletius tunc eum diaconum creat. Cumque altari triennium inserviisset et jam ejus in docendo virtus innotuisset, a Flaviano episcopo presbyter constituitur. Inde in Antiochena Ecclesia quadriennium versatus vitæ suæ virtutibus eam exornavit. Erat summa continentis et tolerantis exercitacione, pervigil et quietis studiosissimus ac temperantiæ æmulatione in dibendo liber: alioquin irritabilis, iræ quam pudori obsequentior, 578 immodica dicendi libertate utebatur adversus interpellantes. In docendo utilissimus habebatur, in colloquiis arrogans videbatur et contemptor hominum iis qui eum non norant. Itaque etiam ad episcopatum evectus majori supercilio adversum subditos utebatur, ad salutem et correctionem singulorum gestus ac orationes immutans. Nemo igitur hunc arrogantis damnabit nisi adulator; neque mediocri animo fuisse credet, qui ipse adulator sit et parvi animi. Verum ita habendum est, eum statum hunc tenuisse, qui liberum docet. Magnanimum enim esse convenit, non superbum; fortem, non temerarium; æquanimem, non abjecti animi; moderatum, non humilitatis simulatorem, liberalem, non servilem. Quemadmodum et ipse Chrysostomus dicit: Propterea varium esse oportet pastorem atque doctorem. Varium dico, non subdolum; neque adulatorem aut insultatorem, sed plenum magnæ libertatis; qui et concedere utiliter possit, ubi rei argumentum id requiret, et tam lenem se quam austerum præbere. Neque enim omnes eodem modo sunt tractandi subditi, quando neque medici ad omnes morbos eodem utuntur remedio, neque gubernatori unica est ventis resistendi ratio. Considera ergo qualem oportet hunc esse, qui tantam sustinere tempestatem debeat tantumque æstum atque tot fluctus, ut omnibus omnia fiat, quo omnes lucretur. Oportet enim hunc esse gravem, fastus expertem, terribilem, 579 placidum,

καὶ φωστῆρος τῆς οἰκουμένης Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου· ἴσως γὰρ τοῖς φιλοκάλοις οὐ δόξειε τοῦτο πάρεργον.

Ὀκτωκαιδέκατον ἄγων τῆς ἡλικίας ἔτος, καταλιπὼν τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ Λιβάνιον τὸν σοφιστήν, ὑπὸ τοῦ ἀγιωτάτου ἐπισκόπου Ἀντιοχείας Μελετίου βαπτισθεὶς χειροτονεῖται ἀναγνώστης. Καὶ παραμείνας τῇ ἐκκλησίᾳ ἔτη τρία ἀνεχώρησε, καὶ ἀπῆλθε πρὸς τινα μοναχὸν καὶ ἡγουμένον Κερτίριον τοῦνομα, καὶ αὐτῷ προσμείνας ἔτη τέσσαρα γίνετα: ὑπ' αὐτοῦ μοναχός. Καὶ τὰς θείας Γραφὰς ὑπ' αὐτοῦ παιδευθεὶς καὶ τῆς μοναχικῆς πολιτείας τὴν ἀκριβείαν, χρόνον τινα ἀνεχώρησεν ἐν σπηλαίῳ μόνος ἔτη δύο, ποθῶν τὴν ἡσυχίαν. Μὴ ἀναπεσῶν δὲ τὸν διητῆ χρόνον, μὴ νύκτωρ, μὴ μεθ' ἡμέραν, νεκροῦται τὰ ὑπογάστρια, πληγείσας ἀπὸ τοῦ κρύους τὰς περὶ τοὺς νεφροὺς δυνάμεις. Μὴ ἐπαρκῶν δὲ ἐαυτῷ χρησιμεύειν πάλιν καταλαμβάνει τὴν ἐκκλησίαν ἐκ θείας προμηθείας εἰς πολλῶν σωτηρίαν. Ἐντεῦθεν χειροτονεῖται διάκονος ὑπὸ τοῦ θείου Μελετίου, ὑπηρέτησας τῷ θυσιαστηρίῳ τρία ἔτη. Ἦδη δὲ τῆς διδασκαλικῆς αὐτοῦ ἀρετῆς διαλαμπύσης πρεσβύτερος χειροτονεῖται διὰ Φλαβιανοῦ τοῦ ἐπισκόπου, καὶ τέσσαρα ἔτη διαπρέψας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀντιοχείας ἀποσεμνύνει τὸ ἔκτισε ἱερατεῖον τῇ τοῦ βίου ἀρετῇ. Ἦν γὰρ ἀσκητῆς ἄκρως καὶ πολυάγρυπνος καὶ φιλήσυχος λίην καὶ διὰ ζῆλον σωφροσύνης εὐπαθήσιμος καὶ ἀκρόχολος, καὶ θυμῷ μᾶλλον ἢ αἰδοῖ ἐχαρίζετο, ἐλευθεροστομίᾳ τε πρὸς τοὺς ἐντυγχάνοντας ἀμέτρως ἐκέχρητο. Καὶ ἐν μὲν τῷ διδάσκειν πολὺς ἦν πρὸς ὠφέλειαν, ἐν δὲ ταῖς συντυχίαις ἀλαζονικός (46) τις καὶ ὑπερόπτης ἐνομιζέτο τοῖς αὐτὸν ἀγνοοῦσι. Διὸ καὶ ἐπὶ τὴν ἐπισκοπὴν προβληθεὶς μείζονι ὄφρῳ κατὰ τῶν ὑπηκόων ἐκέχρητο, πρὸς διόρθωσιν ἐκάστου καὶ σωτηρίαν καὶ τοὺς τρόπους καὶ τοὺς λόγους μεταλλάττων. Οὐ τοίνυν, εἰ μὴ τις εἴη κόλαξ, τοῦτον ἀλαζόνα εἶναι νομίζει· οὐδ' αὖ πάλιν, εἰ κόλαξ εἴη καὶ ἀγεννής, τοῦτον μετριόφρονα καλέσει, ἀλλὰ τὸν ἐν προσηκούσῃ τάξει τοῖς ἐλευθέροις πρεπούσῃ ἑαυτὸν φυλάττοντα. Μεγαλόψυχον γὰρ εἶναι προσήκει, οὐχ ὑπερήφανον, ἀνδρείον, οὐ θρασύν, [P. 330] ἐπεικῆ, οὐ δουλοπρεπῆ, μετριόφρονα, οὐ ταπεινοφροσύνῃ ὑποκρινόμενον, ἐλευθέριον, οὐκ ἀνδραποδωδῆ, ὡσπερ δὴ καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Χρυσόστομος λέγει. Διὰ τοῦτο ποικίλον εἶναι δεῖ τὸν ποιμένα καὶ διδάσκαλον. Ποικίλον δὲ λέγω, οὐχ ὑπόυλον οὐδὲ κόλακα καὶ ὑβριστήν, ἀλλὰ πολλῆς ἐλευθερίας καὶ παθῆσις ἀνάμεστον, εἰδότα καὶ συγκατιέται χρησίμους, ὅταν ἡ τῶν πραγμάτων ὑπόθεσις ἀπαιτῇ τοῦτο, καὶ χρηστόν εἶναι ὁμοῦ καὶ αὐστηρόν. Οὐ γὰρ ἐνὶ τῷ τρόπῳ χρῆσθαι τοῖς ἀρχομένοις ἅπασιν ἴσον, ἐπεὶ μετὰ ἱατρῶν πασις ἐνὶ φαρμάκῳ πᾶσι τοῖς κάμνουσι προσφέρεσθαι καλόν, μετὰ κυβερνήταις μίαν ὁδὸν εἰδέναι τῆς πρὸς τὰ πνεύματα μάχης. Ἐννόησον οὖν ὁποῖόν τινα εἶναι χρὴ τὸν μέλλοντα πρὸς χεῖμῶνα τοσοῦτον ἀνθίσσειν καὶ τοιαύτην ζάλην καὶ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(46) In margine, θυμὸς δικαίου κρίσσιον ἢ τιμὴ κικκοῦ. Senarius est, indicans præstare ut succenseat tibi probus quam ut malus te honoret. Item:

Ἀληθευτικὸς γὰρ ἦν τὰ πολλὰ, ὅτι καὶ στόμα σοφοῦ λαλήσει ἀλήθειαν. Veritatem enim colebat, juxta illud: *Os sapientis loquetur veritatem.* XYL.

τοσαῦτα κύματα, πρὸς τὸ γενέσθαι τοῖς πᾶσι τὰ πάντα, ἵνα πάντας κερδήσῃ. Καὶ γὰρ σεμνὸν εἶναι δεῖ τὸν τοιοῦτον καὶ ἄτυφον, καὶ φοβερὸν καὶ προστηνῆ, καὶ ἀρχονικὸν καὶ κοινωνικὸν, καὶ ἀδέκαστον καὶ θεραπευτικὸν, καὶ ταπεινὸν καὶ ἀδοῦλωτον, καὶ φαιδρὸν καὶ ἤμερον, ἵνα πρὸς ταῦτα εὐκόλως μάχουσι δύνῃται. Οὐκοῦν δεῖ τὸν ἐνάρετον καὶ ἐχέφρονα φεύγειν τὸ κολακεύειν καὶ κολακεύεσθαι, καὶ μήτε ἀλαζονικὸν εἶναι μήτε κόλακα, ἀλλ' ἀμφοτέρων τῶν κακίων τούτων κολάζειν τὴν ἀμετρίαν, καὶ ἐλεύθερον εἶναι, μήτε εἰς αὐθάδειαν ἀποκλίνοντα μήτε εἰς δουλοπρέπειαν καταπίπτοντα. Πρὸς μὲν γὰρ χρηστοὺς ταπεινὸν ὑπάρχειν χρῆ, πρὸς δὲ θρασεῖς ὑψηλόν, ἐπεὶ περ οἱ μὲν ἀρετὴν εἶναι τὴν ἐπιείκειαν ἡγοῦνται, οἱ δὲ ἀνδρίαν τὴν θρασύτητα. Κάκεινοις μὲν τὴν ταπεινοφροσύνην δέον προσφέρειν, τούτοις δὲ τὴν ἀνδρίαν σθεννύουσαν αὐτῶν [τὴν ἀπὸ τῆς θρασύτητος δόξαν, ἵνα τοὺς μὲν ὠφελῇ, τῶν δὲ ταπεινώσῃ τὸ φρόνημα. Ὅπερ οὖν καὶ ὁ μέγας Βασίλειος δηλῶν ἔφη τὸ τοῦ σοφωτάτου Σολομῶντος· Καίριος τῷ παντὶ πράγματι, εἰδέναι χρῆ ὅτι καὶ ταπεινότητος καὶ ἐξουσίας, καὶ ἐλέγχου καὶ παρακλήσεως, καὶ φειδοῦς καὶ παρρησίας, καὶ χρηστότητος καὶ ἀποτομίας, καὶ ἀπαξιαπλῶς καιρὸς ἐστὶ παντὸς πράγματος ἴδιος, ὥστε ποτὲ μὲν τὰ τῆς ταπεινότητος δεικνύειν καὶ μιμῆσθαι ἐν ταπεινώσει τὰ παιδία κατὰ τὴν Κυριακὴν φωνήν, ποτὲ δὲ τῇ ἐξουσίᾳ κεχρηῆσθαι, ἣν ἔδωκεν ὁ Κύριος εἰς οἰκοδομήν καὶ οὐκ εἰς καταίρεσιν, ὅταν ἡ χρεῖα ἐπιζητῆ τὴν παρρησίαν, καὶ ἐν καιρῷ μὲν παρακλήσεως τὸ χρηστὸν ἐνδεικνύσθαι, ἐν καιρῷ δὲ ἀποτομίας τὸν ζῆλον ἐμφάνειν, καὶ ἐφ' ἐκάστου τῶν ἄλλων ὁμοίως τὸν ἔκκριτον καὶ δίκαιον λογισμὸν ἀποφέρεισθαι· λογισμοὶ γὰρ δικαίων κρίματα. Καὶ δὴ καὶ ὁ θεοφόρος Ἰσίδωρος καὶ τοῦ μακαρίου φοιτητῆς ποτὲ λέγει· Τὸν [P. 331] ἀρχοντα καὶ ἀγαθὸν εἶναι δεῖ καὶ φοβερὸν, ἵν' οἱ μὲν εὖ βιοῦντες θαρρόσῃεν, οἱ δὲ ἀμαρτάνοντες δυνώσῃεν. Θάτερον γὰρ θατέρου χωρὶς ἀναρχία μᾶλλον ἐστὶν ἢ ἀρχή. Εἰ μὲν γὰρ πάντες ἦσαν εὐπειθεῖς καὶ φιλάρετοι, ἀγαθότητος ἔδει μόνης, εἰ δὲ φιλαμαρτημονεῖς, φόβου. Ἐπειδὴ δὲ ἀγαθοὺς καὶ ποιηροὺς ἀνάγκη ἐν τοῖς ἀρχομένοις εἶναι, ἀμφοτέρω μεταχειριστέον τῷ ἀρχοντι καὶ προϊσταμένῳ, ἵν' ἡ μὲν ἀγαθότης στηρίξῃ τοὺς ἀγαθοὺς καὶ σώφρονες, ὁ δὲ φόβος προαναπέλλῃ τῶν κακίστων τὰ πταίσματα. Ταῦτα τοίνυν, ὡς εἰσὶν, ἀγνοοῦντες καὶ τὰ τούτων ὁμοῖα μὴ καλῶς ἐπιστάμενοι διακρίναι καὶ συγκρίναι οἱ ἔχθροὶ τοῦ θεσπεσίου Ἰωάννου ἀλόγως καὶ ἀνοήτως ἐμίσουν αὐτὸν καὶ διέβαλλον ὡς τραχὺν τινα καὶ ὀργίλον.

Διὸ δὴ καὶ κατὰ γυναικῶν ὁ Ἰωάννης ἐπ' ἐκκλησίας λόγον ἐπέδειξατο, ὃν οἱ δυσμενεῖς κατ' Εὐδοξίας εἰρήσθαι θρυλήσαντες ταύτην τὸν λόγον εἰσήγαγον. Ἡ δὲ πρὸς Ἀρκάδιον καὶ δεινῶς πεπονθῆναι λέγουσα κατὰ Ἰωάννου τοῦτον παρώτρυνε. Παρὰ σκευάζει δὲ μετασταλῆναι θεόφελον ὡς πρῦδηλον ἔχθρὸν τοῦ Ἰωάννου ὑπάρχοντα· ὃς παραγενόμενος ἐν τῇ Δρυῖ, τῇ νῦν Ρουφινιανᾷ, τὴν κατὰ Ἰωάννου

* Matt. xviii.

imperio utentem, communicantem, corruptelas respicientem, demerendi gnarum, humilem, animi nequaquam obnoxii, hilarem ac mansuetum, ut contra ista pugnare expedite possit. Ergo qui virtute praeditus est ac cordatus, is cavere debet ne vel adulari se sinat vel alios aduleatur; et neque arrogans esse neque adulator, sed medium intra utrumque vitium servare libertate retenta, ita ut neque ad insolentiam declinet neque serviles mores admittat. Quippe erga bonos submissum, erga feroces elatum se gerat opus est, cum illi aequitatem pro virtute, hi ferociam pro fortitudine habeant. Ideo illis tractandis adhibenda est animi quaedam demissione, his autem fortitudo, quae eorum feroces spiritus reprimat, quo et illis prosit et animos horum dejiciat. Idem Basilius Magnus indicans, Salomonis verbis monet in omni re suam esse vel humilitatis, vel elationis, vel objurigationis vel consolationis, vel indulgentiae vel severitatis, vel lenitatis vel austeritatis, et in summa cujusvis rei suam opportunitatem. Itaque nonnunquam utendum est demissione animi, puerulorumque imitanda humilitas, sicut Dominus monuit * : aliquando potestate utendum est quam Dominus concessit, ad aedificandum, non ad demoliendum, cum libertate opus est. Ita et ubi consolationem tempus requirit, benignitas exercenda, et severitatem occasione postulante, serium pietatis studium demonstrandum 580 est: similiterque caeteris omnibus re accurate et juste considerata utendum est. Nam cogitationes justorum judicia sunt. Sed et divinus Isidorus, qui aliquando discipulus fuit Chrysostomi, Principem, inquit et benignum esse oportet et terribilem, ut qui recte vivunt, rebus fidant, et qui mali sunt, delinquere metuant. Nam si horum alterutrum absit, non imperium est, sed confusio. Si enim omnes obedientes essent ac virtuti dediti, soli locus fuisset benignitati: si omnes viliosi, solo terrore opus erat. Quia autem necesse est subditorum alios esse bonos, alios malos oportet principem utraque re instructum esse, ut et benignitate sua bonos ac modestos confirmet, et a peccando mali deterreantur. Haec, ut apparet, et horum similia ignorantes et recte discernere ac inter se comparare nescientes, inimici Joannis Chrysostomi absurde et inepte eum odio habuerunt, ac calumniati sunt tanquam asperum et iracundum.

Oratione in mulieres invecus pro sacra concione fuerat Chrysostomus. Eam aemuli vulgantes esse in Eudoxiam institutam, eam ad ipsam detulerunt: atque ea apud maritum Arcadium quæsta gravibus se affectam injuriis eum in Chrysostomum exasperavit, deditque operam ut Theophilus accersatur, manifestus Chrysostomi hostis. Is cum advenisset, in Quercu, qui locus nunc Rufinianæ dici

tur, contra Joannem insidias comparat. Populus re cognita magnum concitavit tumultum, 581 non concedens ut Joannes urbe pelleretur. Cæterum Eudoxia lamentis populi flexa misso Brisone eunucho Joannem Præneto revocat; qua re territi Theophilus et ejus conspirationis populares fuga salutem quæssiverunt. LX autem episcopi inventi sunt qui convenirent et acta in Quercu rescinderent Joannique episcopatum justis sententis adjudicarent. Novorum inde odiorum atque irarum materiam præbuerunt argentea Eudoxiæ statuta et vinea viduæ. Rursusque orationem habuit Chrysostomus, cujus initium: « Rursus Herodias furit. » Inde qui ab ipsius stabant partibus episcopi, prævidentes fore ut relegeretur, ad eum convenerunt, multoque cum fletu dixerunt: Cogimur, domine, qui ecclesias obtinemus, participes fieri decreti adversum te, eique subscribere. Respondit Joannes: Estote participes, ne disceptatis Ecclesiam. Subscribere autem nolite: nullius enim mihi rei sum conscius, qua meruerim episcopatu dejici. Discipulos habuit qui episcopi fuerunt, Proctum et Palladium et Brisone et Theodoretum; qui monachi, Marcum, Nilum et Isidorum Pelusiotam. Interim Epiphanius magnus Cypri episcopus Hebdomum venit, ac contra Joannis sententiam cætus egit ac suffragia accepit. Cui cum Joannes cedere vellet, hortareturque cum ut ad se in episcopales ædes commigraret, Epiphanius renuit, præoccupatus Theophili calumniis. Proinde Chrysostomus, cum episcopatum 582 annos quinque et bessem gessisset, in Cucum est relegatus, atque inde post triennium et duos menses Pityuntem; cumque obiter Comana venisset, mortuus est ibi in magnis calamitatibus, annos natus quinquaginta duos. At papa Romanus Innocentius, Joannis in exilio morte percepta, in hanc sententiam ad Arcadium scripsit: Vox sanguinis fratris mei Joannis contra te, imperator, Deum appellat, quomodo olim Abeli justus sanguis adversus Cainum fratricidam. Dabis autem omnino pœnas, qui injustam adversus Ecclesiam Dei persecutionem molitus es et contra ejus sacerdotes, expulsi que solio episcopatus sui injuste et indicta causa deturbatum magnum orbis terrarum illuminatorem ac doctorem, unaque cum

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(47) Calcedonis erat suburbium. Sozom. viii, 17. Ex eodem et Niceph. xiii, 16. Prænatum scripsi, cum codex habeat Πραίνετον: fuit Bithyniæ emporium. Sed et sub finem Leonis Iconomachi rursus Prænatum scriptum est in Nostro XYL. — Urbis CP. non Chalcedonis, ut comminiscitur Xylander, suburbium: Rufinianum enim palatium CP. fuisse produnt historiæ. Chrysostomus ipse ep. i ad Innocentium de Theophilo quam pluribus conqueritur quod magnam divinoque cultui deditam urbem CP. ingressus, juxta præscriptum clericis morem, ad ecclesiam non se contulisset, sed ejus prætercursis vestibulis e navi egressus confestim extra urbem se proripuisse eum in locum quo deinde in Joannem nefariam tulit sententiam. Sacrum morem illum quo episcopus civitatem ingressus ad eccle-

Α επιβουλήν κατεργάσατο. Ὅπερ γνοὺς ὁ λαὸς στάσιν μεγάλην ἐποίησε, μὴ συγχωρῶν αὐτὸν ἐκβληθῆναι τῆς πόλεως. Ἐπικαμφθεῖσα δὲ Εὐδοξία τοῖς ὁδοῦμοις τοῦ λαοῦ, πέμψασα Βρίσωνα τὸν εὐνοῦχον ἀπὸ Βραίνετου τὸν Ἰωάννην εἰσήγαγεν, ὡς Θεόφιλον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ φοβηθέντας φυγῆ τὴν σωτηρίαν πορίσασθαι. Ἐξήκοντα δὲ ἐπίσκοποι εὐρεθέντες συνήλθον, καὶ ἄκυρα τὰ ἐν τῇ Δρυὶ (47) πραχθέντα ἅπαντα ψηφισάμενοι Ἰωάννη τὴν ἐπισκοπὴν δικαίως ἐκύρωσαν. Ἐπεὶ δὲ αὐθις συνέβη τὰ κατὰ τὴν ἀργυρῶν στήλην τῆς Εὐδοξίας καὶ τὸν τῆς χήρας ἀμπελώνα, πάλιν μίσος καὶ πάλιν ὄργη, πάλιν ἔχθρα καὶ λόγου ἐπίδειξις, οὗ ἡ ἀρχή: « Πάλιν Ἡρωδιάς μαίνεται. » Κάντεῦθεν οἱ τοῦ μέρους αὐτοῦ ἐπίσκοποι τὴν ἐξορίαν αὐτῷ μέλλειν ἐσεσθαι βλέποντες, συνθροισθέντες πρὸς αὐτὸν μετὰ πολλῶν δακρύων ἔλεγον: Ἐπάναγκες ἡμῖν, ὦ δέσποτα, ἐστὶ, τὰς ἐκκλησίας κατέχοντας, ἀναγκασθῆναι καὶ κοινωῶνῃσι καὶ ὑπογράψαι. Ὁ δὲ μακίριος πρὸς αὐτούς: Κοινωνήσατε μὲν, ἵνα μὴ σχίσῃτε τὴν Ἐκκλησίαν, μὴ ὑπογράψῃτε δέ: οὐδὲν γὰρ ἐμυτιῶ σὺνοῖδα ἄξιον καθαιρέσεως. Εἶχε δὲ μαθητὰς ἐπισκόπους μὲν Πρόκλον καὶ Παλλάδιον καὶ Βρίσωνα καὶ Θεοδώρητον, ἀσκητὰς δὲ Μάρκον καὶ Νεῖλον καὶ Ἰσιδώρον τὸν Μηλουσιώτην. Ὁ δὲ μέγας [P. 332] Ἐπιφάνιος Κύπρου ἐν τῷ Ἐβδόμῳ (48) ἐλθὼν χειροτολίας καὶ συναξείας παρὰ τὴν Ἰωάννου γνώμην ἐποίησε. Καὶ τοῦ Ἰωάννου τούτῳ συγχωρῆσαι θελήσαντος, καὶ προτρεψαμένου αὐτὸν συμβῆναι αὐτῷ εἰς τὴν ἐπισκοπικὴν καταγωγὴν, οὐχ εἴλετο τοῦτο ποιῆσαι Ἐπιφάνιος: ταῖς γὰρ ὑπὸ Θεοφίλου διαβολαῖς προκατεῖληπτο. Ὁ γοῦν ἀοίδιμος Ἰωάννης ἐπισκοπέσας ἔτη πέντε καὶ ἡμισυ ἐξωρίσθη, εἰς Κουκουσὸν: κάκειθεν μετὰ ἔτη γ' καὶ μῆνας β' μετενεχθεὶς εἰς Πιτυοῦντα, καὶ γενόμενος κατὰ πάροδον ἐν Κομάνοις (49) ἐτελεύτησεν ἐν πολλῇ θλίψει τε καὶ κακώσει, ὑπάρχων ἑτῶν πεντηκονταδύο. Ὁ δὲ γε πάπας Ῥώμης Ἰννοκέντιος ἀκούσας τὴν ἐν ἐξορίᾳ τελευτὴν αὐτοῦ γράφει πρὸς Ἀρκάδιον τοιαύτη. Φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ μου Ἰωάννου βοᾷ πρὸς τὸν Θεὸν κατὰ σοῦ, βασιλεῦ, ὡς ποτε Ἄβελ τοῦ δικαίου κατὰ τοῦ ἀδελφοκτόνου Καὶν. Καὶ πάντως ἐδικτιθῆσεται παντοίῳ τρόπῳ, ὅτι διωγμὸν ἄδικον κατὰ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἱερῶν αὐτοῦ συνεστήσω, καὶ ἐξέωσας τὸν μέγαν τῆς οἰκουμένης φωστῆρά τε καὶ διδάσκαλον

D siam primo se conferret, a se sororem Macrinam afflicta valetudine jactatam invisente observatum refert Nyssen in ejus Vita, ex quo Theophili exscendentis e navi et ad Rufinianum extra urbem, ut Chrysostomo strueret insidias, recta contententis improbitatis manifestatur. GOAR.

(48) Hebdomum autem, cujus mentio haud multo post infertur, fuisse suburbium Cpolis ex Cedreni ipsius multis locis observatum est, ne alios scriptores allegem. Itaque ut proprium retinui, non convertit. XYL. Ἐβδόμον locus septimo ab urbe lapide dissitus. GOAR.

(49) Comana Armeniæ urbs est. Sozomene fine l. viii ac Nicephoro xiii, 37. Quod adnotandum duxi, ut Zonaræ loco mutilato succurrerem. Sozocrates ad Euxinum pontum collocat vi, 21. XYL.

ἐκ τοῦ θρόνου τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ παρανόμως τε καὶ ἀκρίτως, συνδιώξας αὐτῶ καὶ τὸν Χριστόν. Ἡ δὲ νέα Δαλιλᾶ Εὐδοξία, κατὰ μικρὸν τῷ ξυρῶ τῆς ἀπάτης ξυρῆσασά σε, κατάραν ἐπήγαγεν ἑαυτῇ καὶ μῖσος, ἐνδικόν τε καὶ ἀνεξάλειπτον δεσμεύσασα φορτίον ἀμαρτημάτων δυσβάστακτον, καὶ προσθεῖσα τοῖς πρώην αὐτῆς δεινοῖς καὶ πολλοῖς ἀμαρτημασιν. Ὁ δὲ μέγας Ἰσίδωρος πρὸς τινα γράφων οὕτως φησίν· Ἐρωτᾶς τὴν περὶ τὸν θεσπέσιον Ἰωάννην τραγηδίαν, ἀλλὰ φράσαι ταύτην ἀπορῶ· νικᾷ γὰρ τὸν νοῦν ἢ μέθῃ τοῦ πράγματος. Μικρὰ δὲ μάνθανε, ἅπερ ἡ Αἴγυπτος ἠνόησε, Μωυσῆα μὲν παραιτουμένη, τὸν δὲ Φαραῶ οἰκειουμένη, τοὺς ταπεινοὺς μαστίζουσα καὶ τοὺς κοπουμένους θλίβουσα, πόλεις οἰκοδομοῦσα καὶ τοὺς μισθοὺς ἀποστεροῦσα. Καὶ μέχρι νῦν τοῦτοις ἐμμελετώσα, τὸν χρυσομανῆ καὶ χρυσολάτρην προβαλομένη Θεόφιλον τέσσαρσι συνεργοῖς καὶ συναποστάταις ὀχυρωθέντα, τὸν ὄντως θεοφιλῆ καὶ θεολόγον κατεπολέμησεν ἄνθρωπον, τὴν περὶ τὸν ἐμὸν ὁμώνυμον (50) ἀπέχθειαν καὶ δυσμένειαν ὀρμητήριον τῆς οἰκείας εὐρηκῆτα σκληρότητος. Ἄλλ' ὁ μὲν οἶκος Δαβὶδ κραταιοῦται καὶ πορεύεται, ὁ δὲ οἶκος Σαοὺλ ἀσθενεῖ καὶ κατασχύνεται καὶ συμποδίζεται, καθως ὄρᾳς, εἰ καὶ τῆς ζάλης ὑπεξήλθεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ στεφανίτης καὶ σεν.

Ἰποστρέφοντος δὲ Ἐπιφανίου ἐν Κύπρῳ, καὶ τὴν ἐκυτοῦ τελευτῆν παρὰ Θεοῦ μεμαθηκότος πλησιάζουσαν, λέγεται εἰρηκέναι τοῖς αὐτὸν παραπέμπουσι· Σπεύδω ἐγὼ, σπεύδω, ἀφήμι δὲ [P. 333] ὑμῖν τὰ βασιλεια, τὴν πόλιν καὶ τὴν ὑπόκρισιν. Ὅς γε καὶ Ἰωάννου τὴν ἐν ἐξορίᾳ τελευτῆν καὶ νίκην ἐδήλωσεν, καὶ Ἰωάννης ὁμοίως Ἐπιφανίῳ τὴν ἐν τῷ πλοίῳ κοίμησιν, ἐκ θείας ἐπινοίας ταῦτα προμυθθέντες οἱ μακάριοι, ἵνα μή τις ἔλθῃ ἔχειν αὐτοὺς κατ' ἀλλήλων ὑποποπάσειεν. Οὐ γὰρ ἂν οἱ τοιοῦτοι θεηγόροι καὶ θεοφιλεῖς ἄνθρωποι καὶ διδάσκαλοι καὶ τοῦ εἰρηνοποιῦ Χριστοῦ μαθηταὶ γνήσιοι, τοῦ φάσκοντος· Ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες ὅτι μαθηταὶ μοῦ ἔστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε μετ' ἀλλήλων, ἔχθησαν καὶ κακίαν ἔχοντες ἐτελεύτησαν. Ἀπαγε· εἰ γὰρ καὶ μικρὸν σκάνδαλον τὸ πρόβρηθὲν γέγονε μεταξὺ, τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν ἐλέγχον πρὸς ὄλιγον, ἀλλ' οὐκ ἔστιν εἰς τὴν κορυφὴν τῶν ἀρετῶν ἤχθησαν τὴν ἀγάπην, περὶ ἧς λέγει Παῦλος ὁ ἀπόστολος. Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν· καὶ ὅτι Ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν, καὶ

δὲ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ Θεῷ μένει.
Μετὰ δὲ τὴν Ἰωάννου τελευτῆν ἐπίσκοπος τις ἄγιος, Ἀδελφιδὸς ὄνομα αὐτῶ, ἔλεγεν ὅτι Λύπην εἶχον ἀφόρητον, διότι ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ, ὁ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος, ὁ τοῖς λόγοις εὐφράνας τὴν ἔκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἔξω τοῦ θρόνου αὐτοῦ ἐκοιμήθη. Ἐδέομην οὖν τοῦ Θεοῦ μετὰ πολλῶν δακρῶν ἵνα δείξῃ μοι αὐτόν, ἐν ποίᾳ καταστάσει ἐστίν, καὶ εἰ

*** Joan. XIII, 35. * I Cor. XIII, 4 seqq. * I Joan. V, 4, 7.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(49*) Lib. I, epist. 152.

eo Christum abegisti. Nova autem ista Dalila Eudoxia, quæ te paulatim novacula imposturæ rasis, diris se ipsam execrationibus subiecit atque odio justo et sempiterno. Ea fascem peccatorum gestatu difficillimam colligavit, eumque pristinis suis gravibus ac plurimis peccatis superaddidit. Magnus autem Isidorus cuidam scribens (49*) : Quæris, inquit, tragædiam beati Chrysostomi ? Atqui eam verbis explicare non possum ; ebrietas enim facti mentem superat. Audi tamen pauca Ægyptiæ ignorantionis facinora. Mosen repudiavit, Pharaonem adscivit : humiles flagellat, et labore attritos affigit ; urbes exstruit, mercede defraudat ; atque in hunc usque diem his studiis intenta Theophilum **583** auri insano amore atque cultu occupatum produxit, quatuor sociis flagitii atque desertionis stipatum, horumque opera vere Deo charum et ejus insignem cognitione virum debellavit ; qui arcem suæ duritiei invenit odium ac malevolentiam adversus mihi cognominem. Verum enimvero domus Davidica confirmatur et crescit, Sauli autem infirmatur et pudesit atque impeditur, ut vides, tametsi homo Dei tempestati ei subductus est et coronatus cælestem adiit tranquillitatem.

νικηφόρος, καὶ πρὸς τὴν ἄνω γαλήνην μετεχώρη-

Epiphanius in Cyprum reversus, cum a Deo esset monitus sibi finem vitæ instare, fertur iis qui ipsum comitati fuerant dixisse : Festino ego, festino. Relinquo autem vobis imperium et urbem et fabulæ actionem. Simul etiam iis Joannis in exsilio victoriosam mortem exposuit ; et similiter Joannes Epiphanio in navi finem vitæ indicavit, divino afflatu beati de iis præmonitis, ne quis eos inimicitiam inter se exercuisse putaret. Absit enim ut Dei præcones atque cultores isti atque populi doctores, pacificique Servatoris discipuli genuini, qui dixerat : Hoc indicio universi intelligent vos esse meos discipulos, si invicem dilexeritis **44**, odium aut malevolentiam usque ad finem vitæ conservaverint. Nam tametsi exigua quædam iis offensa intervenit, humanæ imbecillitatis argumentum, tamen mox ad charitatem, virtutum fastigium, sese retulerunt, de qua apostolus Paulus dicit : Charitas ad **584** iram tarda est, benigna est, non irritatur, non reputat malum **5**. Item : Deus est charitas : qui in charitate permanet, is in Deo permanet **6**.

Mortuo Chrysostomo sanctus quidam episcopus, nomine Adelphius, cum ut quidem ipse refert, incredibilem dolorem ex eo cepisset quod tantus vir, orbis terrarum doctor ac qui suis sermonibus Ecclesiam Dei exhilaraverat, extra suum episcopatum obiisset, multo cum fletu a Deo postulavit ut eum sibi ostenderet, quo statu esset et utrum inter

(50) Isidori verba hæc non intelligo. XYL.

patriarchas relatus. Tum aliquando extrase raptus virum vidit insigni pulchritudine, qui dextra manu apprehensum abduxit in locum quemdam splendidum ac majestatis plenum, ibique ei doctores Ecclesiae ostendit. Ego autem, inquit Adelphius, circumferebam oculos meos, sicubi cernerem desideratum a me Chrysostomum. Verum ille omnibus mihi singulatim demonstratis nominibusque indicatis, rursus me manu correptum eduxit. Ego eum sequebar mæstus quod sanctum Chrysostomum inter Patres non vidissem. Egre dientem me janitor inhibuit, dicens neminem qui hic intrasset, tristem egredi. Respondi hanc mihi tristitiæ causam esse, quod charissimum mihi Joannem Cpolititanum episcopum inter reliquos Ecclesiae doctores non vidissem. Tum ille: Joannemne, ait, dicis pœnitentem? Affirmanti: Homo, inquit, in carne adhuc degens videre

585 eum nequit: astat enim iste solio Dominico. Sic ergo beatissimus Joannes, infinitis ærumnis atque laboribus defunctus, cœlestem adiit felicitatem. Vixit annos 52; exultante eo populus templum urbis incendit. Alii igne ab ara egresso conflagrasse dicunt. Multi Joannis causa pericula adiverunt. Chrysostomo succedit Arsacius.

Ἐξορία αὐτοῦ τὴν ἐκκλησίαν ὁ λαὸς τῆς πόλεως ἐνέπρησεν. Ὡς δὲ ἄλλοι φασίν, ὅτι [P. 334] πῦρ ἐξεληθὸν ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου πάντα κατέκαυσε. Καὶ πολλοὶ ὑπὲρ Ἰωάννου ἐκινδύνευσαν. Διαδέχεται δὲ τὸν Χρυσόστομον Ἀρσάκιος (51).

Eodem anno Eudoxia etiam moritur, uxor Arcadii multorumque ei malorum causa, mulier barbara et ferox. Habuit ex ea liberos Pulcheriam, Falcillam, Arcadium et Marinam, quæ cœlibes longo vixerunt tempore, præterea Theodosium ultimum, qui post patrem imperium excepit. Elapsis annis triginta quinque Chrysostomi corpus Comanis in urbem reportatum est, justam adhibente diligentiam Proclo Cpolis episcopo.

Κοιμάνων, δικαίᾳ χρησαμένου σπουδῇ Πρόκλου τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου.

Eudoxia autem, sicuti commemoravi, non multo post mortua est, cum supervixisset Joanni tres solum menses. Nam cum uterum ferret jamque partui esset vicina, fetus in utero exstinctus est; ac cum eum vellet eniti, id frustra fuit, tolosque dies quatuor mortuus fetus in utero retentus computruit, atque uteri quoque abscessum effecit. Cum neque exiret fetus et dolorum finis non esset, quidam ei litteras magicas **586** superposuit; qua re et statim ejecit mortuum fetum et simul animam miserriina efflavit.

Anno 14 Romæ terra septem diebus mugit, D Mortuus est etiam Arcadius, anno ætatis 31, imperavit annos 26. Filio suo Theodosio tutorem constituit regem Persarum Isdigerdem, honorariumque ei destinavit 1000 argenti libras. Præstantissimos

μετὰ τῶν πατριαρχῶν ἐτάγη. Ἐπὶ πολὺν οὖν χρόνον τοῦτο εὐχόμενος ἐν μιᾷ γίνομαι ἐν ἐκστάσει καὶ θεωρῶ ἄνδρα τινὰ πάνυ εὐειδῆ, κρατήσαντά με τῆς δεξιᾶς χειρὸς, ὃς ἀπαγαγὼν με εἰς τόπον λαμπρὸν καὶ ὑπερένδοξον ἐδείκνυέ μοι τοὺς τῆς Ἐκκλησίας διδασκάλους. Ἐγὼ δὲ, φησί, περιεσκόπων ἰδεῖν ὄν καταθυμῶς εἶχον, τὸν μέγαν Ἰωάννην, τὸν ἐμὸν ἀγαπητόν. Ὡς οὖν ἔδειξέ μοι πάντας καὶ ἐκίστου τὸ ὄνομα εἶπε, κρατήσας με πάλιν τῆς χειρὸς ἐξήγαγέ με ἔξω. Ἐγὼ δὲ λελυπημένος ἠκολούθουν αὐτῷ, μὴ ἑωρακῶς μετὰ τῶν Πατέρων τὸν ἐν ἀγίοις Ἰωάννην. Ὡς οὖν ἐξηρχόμην, ὁ ἑρεστῶς τῇ θύρᾳ ἐπισχῶν με λέγει μοι: Οὐδεὶς εἰσερχόμενος ὧδε λυπούμενος ἔνθεν ἐξέρχεται. Τότε λέγω αὐτῷ: Αὕτη μοι ἐστὶ λύπη, ὅτι τὸν προσφιλέστατόν μοι Ἰωάννην τὸν

ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως οὐχ εὐώρακα μετὰ τῶν ἄλλων τῆς Ἐκκλησίας διδασκάλων. Ὁ δὲ πάλιν λέγει μοι: Ἰωάννην τὸν τῆς μετανοίας λέγεις; Λέγω αὐτῷ: Ναί. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει μοι, Ἀνθρώπος ἐκείνους ἐν σαρκὶ ὧν ἰδεῖν οὐ δύναται: ἐκεῖ γὰρ περισταται ὅπου ὁ θρόνος ὁ Δεσποτικὸς ἔστιν. Οὕτως ὁ τριτοκακάριστος Ἰωάννης μετὰ μυρίου κόπους καὶ πόνους τὸν βίον διανύσας πρὸς τὴν οὐράνιον μετίστη μακαριότητα, ζήσας ἔτη νβ' τὰ πάντα. Ἐν δὲ τῇ

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει τελευτᾷ καὶ ἡ Εὐδοξία, ἥτις συνήφθη πρὸς γάμον τῷ βασιλεῖ Ἀρκαδίῳ καὶ πολλῶν κακῶν αὐτῷ πρόξενος ἐγεγόνει, βάρβαρος οὕσα γυνὴ καὶ θρασκευάρδιος. Παῖδας δὲ ἔσχεν ἐξ αὐτῆς Πουλχερίαν, εἶτα Φαλκίλλαν Ἀρκαδίῳ τε καὶ Μαρίναν, αἱ ἀπείρατοι γάμων κατὰ εὐὸς χρόνους ἀπέβίωσαν καὶ σὺν αὐταῖς γεννᾷ Θεοδοσίον ὑστατον, ὃς καὶ διεδέξατο τὴν τοῦ πατρὸς βασιλείαν. Μετὰ παραδρομῆν δὲ λε' ἐτῶν ἐπνεύθη ὁ μέγας Χρυσόστομος: ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου.

Ἡ δὲ Εὐδοξία οὐκ εἰς μικρὸν τετελευτήκει, καθὼς λέλεκται, τρεῖς καὶ μόνους αὐτῷ ἐπιβίωσασα μῆνας, Ἐγκύου γὰρ οὔσης αὐτῆς καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ τεκεῖν ἤδη ἐπειγομένης τέθνηκε τὸ βρέφος ἐν τῇ γαστρὶ αὐτῆς, καὶ ἀρξικμένης ὠθίειν οὐκ ἤρχετο τὸ βρέφος πρὸς τοκετόν, ἀλλ' ἔμενεν ἔνδον νεκρωμένον ἐπὶ ὄλας ἡμέρας τέσσαρας. Τοῦτου τοίνυν σπαέντος ἀπέτη καὶ ἡ γαστήρ, καὶ διεξόδος τοῦ ἐμβρύου καὶ τῶν πόνων λύσις οὐκ ἦν. Ἀνθρώπου δὲ τινοῦ ἐπιθέντος αὐτῇ γραμμᾶτιον γεγοητευμένον εὐθέως ἐξήμβλωσε, καὶ σὺν τῇ ἀποβολῇ τοῦ ἐμβρύου συναπέρρηξε καὶ τὴν ἑαυτῆς ψυχὴν ἡ τριτάλαινα.

Τῷ ἰδ' ἔτει ἐν Ῥώμῃ ἐμυχθῆ ἡ γῆ ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ. Τελευτᾷ δὲ καὶ Ἀρκαδίος, βίου μὲν ἔτη λα', βασιλεύσας δὲ κς' ὃς καὶ διετάξατο τῶν Περσῶν βασιλεῖα Ἰσδιγέρδην κλῆσθαι τοῦ πατρὸς Θεοδοσίου καὶ λαμβάνειν πρεσβείον Χρυσίου λίτρας (52) ἐκ-

XYLANDRI ET GOARI NOTE.

(51) Μεθ' οὗ οἷος est in margine. Et quidem Sozomenus minime malum fuisse refert, nisi quod aliena peccata eum infamem fecerunt. Vide vii, 23. Sed hoc ipsum quod hic in margine est, Simeonis

cujusdam est, ut legere potes apud Nicephorum xii, 28. XYL.

(52) Auri libra, scribit Budæus *De Ass.* l. v, non minus aureis solidis centum æstimari potest. Se-

αποστάδας δέκα. Ἐν δὲ τῇ αὐτοῦ τελευταίῃ πάντας τοὺς κατ' αὐτὸν ὄντας ἀρίστους προαπέκτεινε διὰ τὸ μίζον εἶναι τὸ ἐκείνων φρόνημα. ἐν οἷς ἦν καὶ Ῥοφῆνος ὁ παρ' αὐτῶν μέγα δυνάμενος. Ἐτέθη δὲ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ναφ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, ἐν τῇ μεσημβρινῇ στοῦ, ἔνθα καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Εὐδοξία.

Ὁ τοίνυν Ἰσδιγέρδης τὴν Ἀρκαδίου διαθήκην δεξάμενος Θεοδοσίῳ τὴν βασιλείαν εἰρηνικῶς διετύπαστο. Καὶ Ἀντιόχον τινα θαυμαστὸν καὶ λεγιώτατον ἄνδρα ἐπίτροπον καὶ παιδαγωγὸν ἀποστείλας, γράφει τῇ συγκλήτῳ Ῥωμαίων φυλάττειν τὸ παιδίον ἀνεπιβούλευτον, ἵνα μὴ πόλεμον ἄσπονδον κατὰ Ῥωμαίων ἀνακινήσῃ. Καὶ ἦν εἰρήνη μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Περσῶν μάλιστα τοῦ Ἀντιόχου πολλὰ ὑπὲρ Χριστιανῶν γράζοντο. Καὶ οὕτως ἐπλάτυνθη καὶ ἐν Παρτίδι ὁ Χριστιανισμός.

Θεοδόσιος ὁ μικρὸς βασιλεὺς Ῥωμαίων ὁρθόδοξος ἐβασιλεύσεν ἔτη μβ' μῆνας β', οὗ αὐτοκράτορ ἤσαντος Πουλχερία ἡ τούτου ἀδελφὴ, παρθένος ἰθ' ἔτων οὖσα, τὴν βασιλείαν καλῶς διέφυκε, ἤτις Θεοδόσιον τὸν ἀδελφὸν εἰς τὴν κατὰ Θεὸν εὐσέβειαν ἐξεπαίδευσεν [P. 335] καὶ εἰς τὰλλα πάντα. Ἦν δὲ τῷ σώματι μέσος τοῦ εὐμήχους, ὄμματα ἐν κόκλῳ τῶν βλεφάρων μίζονα ἔχων, μέλανά τε καὶ ὀφθαλμοὺς βλέποντα. Ῥίς λεπτὴ καὶ ὀρθή. Μελίθριξ, πάσης παιδείας μετασγών, καὶ αὐτῆς ἀστρονομίας, ἵππεύειν τε καὶ τοξέειν ἀσκηθεὶς πέραν τοῦ μετρίου, καὶ πολλὰς τῶν ἐν χειρὶ τεχνῶν δεξιότητι φύσει ἀναμαζάμενος, οἷον γραφικὴν καὶ πλαστικὴν καὶ ἑτέρας πλείστας, μελίχριος τὸν τρόπον καὶ εἰσάγων ἐπεικῆς. Ὅθεν καὶ διαττ' καὶ πολλὰ τῶν κοινῶν διαπεσὶν τῇ πρός τοὺς εὐνοήτους κρατηθέντα αἰδοῖ. Ἐπεὶ γάρ τοῦ πατρὸς ἐκπεσὼν παρὰ Ἰσδιγέρδου Ἀντιόχου σταλίντος ὡς κηδεστοῦ ἐθήτευσεν, εἶτα Εὐτρόπιον ἡγήσατο κύριον, μετ' αὐτὸν Λαῦσον καὶ Καλαπόδιον, καὶ πρὸς τούτους Χρυσάσιος αὐτὸν κατεδουλώσατο. Πολλὰς δὲ ἐκκλησίας καὶ πτωχεῖα ξενωνάς τε καὶ μοναστήρια ἢ Πουλχερία καταστήσασα πᾶσι τὰς ἀρμοδίους προσόδους βασιλικῶς ἀπένειμεν. Ὁ δὲ Σωζόμενός φησιν ὅτι καὶ θείας ἐμφανίας ἤξιοτο.

Τῷ β' ἔτει Ἀττικὸς ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Ἰουδαῖον τινα παράλυτον νοουθετήσας, πείσας τε καὶ βαπτίσας, ὕγιῃ ἐκ τῆς κολυμβήθρας ἐξήγαγε.

Τῷ γ' ἔτει Ὀνωρίου τῆς Ῥώμης βασιλεύοντος ἤτοι τῶν ἑσπερίων, ὄντος αὐτοῦ ἐν Ῥαβέννη, Θεοδοσίου δὲ ἐν Κωνσταντινῶν πόλει, ἐσφάγη Στελέχων ὁ λαμπρότατος ἐν Ῥαβέννη καὶ ἄλλοι δυνάσται. Ἦν δὲ πενθερὸς Ὀνωρίου καὶ τῶν ὄλων τῆς βασιλείας πραγμάτων προϊστάμενος. Παρελήφθη δὲ καὶ ἡ Ῥώμη ὑπὸ Ἀλαρίχου τοῦ Γότθου, τοῦ τῶν Οὐανδύλων ἐξάρχοντος, ἡ τσαούτη καὶ τηλικαύτη καὶ παντὶ τῷ κόσμῳ περιδότητος, διαφυγοῦσα μὲν τὸ τοιοῦτον

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

ptuaginta duobus pendere testatur Lexici iuridici auctor. Decidente imperio decem solummodo numerabatur. Ubinaque Paulus Diaconus scribit decem libras, νομίσματα ἑκατὸν nouit Theophanes. Ultimis

A autem suorum moriturus necari iussit, quod eorum essent altiores spiritus. Inter hos fuit etiam Rufinus qui plurimum apud imperatorem potuerat. Sepultus est in templo Apostolorum, in porticu meridiana, cum Eudoxia uxore.

Isdigerdes, Arcadii testamento approbato, Theodosio imperium pacatum conservavit, misitque ei procuratorem et pedagogum Antiochum, virum præclarum et doctissimum. Scripsit etiam ad senatum Romanum uti puerum ab insidiis tutum præstarent, alioqui se Romanis bellum implacabile illaturum. Ita pax inter Romanos atque Persas tum fuit, præcipue Antiocho multa pro Christianis scribente. Atque hoc modo etiam in Persidem Christianismus est propagatus.

B Theodosius minor, recte de religione sentiens, imperium in Romanos tenuit annos 42, menses 2. Initio imperium præclare administravit soror ejus Pulcheria, virgo ætate annorum 19. Eaque fratrem cum religione Christiana tum aliis rebus instituit. Fuit hic Theodosius statura 587 mediocri, oculis palpebras superantibus, nigri et acutevidentibus, naso tenui etrecto, flavo crine. Gnarus fuit omnium disciplinarum, atque etiam astronomiæ; equitandi ac jaculandi supra modum peritus. Multas etiam artes dexteritate naturæ addidicerat, earum quæ manibus tractantur, ut est pingendi, fingendi, aliasque complures. Moribus iuit comibus admodumque facilis. Itaque culpatur ut qui ob verecundiam eunuchis subditus haud parum de re publica dimiui passus sit. Primo enim patre orbatu Antiocho ab Isdigerda tutoris loco misso servivit; inde sub Eutropio domino; post Lausus Calapodius Chrysa-phiusque eo pro mancipio abusi sunt. Pulcheria vero multa templa, pauperum multa et peregrinorum hospitia ac monasteria etiam instituit, omniaque sufficientibus redivitibus regia magnificentia ditavit. Sozomenus perhibet eam etiam divina visione dignatam fuisse.

C Secundum Theodosio minore imperante annum, Atticus Cpolis episcopus Judæum quemdam luxatione membrorum affectum, cum persuadendo ad Christianam religionem perduxit, baptizatum a se sanum lavacro eduxit.

D Tertio anno Cpoli degente Theodosio cum Honorius Romæ imperium tenens et Occidentis Ravennæ ageret, Stilico vir illustrissimus ibidem cæsus est, socer Honorii ac totius imperii rebus præfectus, 588 cumque eo etiam alii præcipui viri. Eodem tempore capta est Roma ab Alaricho Gotho, Vandalarum duce, urbs tanta et toto mundo celeberrima, ac quæ infinito prope tempore istam calamitatem evitaverat: anni enim tum ab ejus exordio præter-

temporibus octo tantum æstimata est juxta Blastarem c. vii. τοῦ Τροισιχείου. ἡ παρ' ἡμῶν νομιζομένη λίτρα νομίσματα ἔχει ὀκτώ. Auri porro, non argenti vocabulum in textu egendum est. GOAR.

ierant 1160. Atque interea quidem temporis multo majoribus fuerat tentata bellis: tunc autem capta est, sicuti in fatis fuerat, ob imperantium stoliditatem. Sunt qui tradant Scipionem Africanum, cum muros Carthaginis dejiceret, illacrymantem de Roma pronuntiavisse Homericum versum istum:

Æquatura solo sacram lux appetet urbem.

Id tunc impletum est; tantaque urbs, quæ summam obtinuerat potestatem et omnium rerum copia abundaverat totumque prope orbem terrarum subegerat, tunc subito vastata. Accidit hoc excidium Romæ die vicesima sexta mensis Augusti, indictione nona, anno ab exordio mundi 5965. Ejus rei fama cum esset Ravennam perlata, quidam plorans ac quiritans Honorio dixit: Domine, Roma Alarichus Vandalorum dux potitus est. Honorius dolore correptus, complois manibus: Hactenus, inquit, ea hic fuit: quomodo ergo in Gothorum manus pervenit? Tum alter ingemiscens: Non, ait, loquor de ave, sed de urbe. Ibi Honorius: Perculisti, inquit, animum meum: nam de ave putabam te loqui. Habebat enim Honorius avem qua delectabatur, quam Romæ nomine affecerat: ingens stoliditatis, ne dicam insanie hominis argumentum. Neque est quod mireris talem hominem imperium tenuisse, cum alii quoque Romæ imperaverint quorum facinora et insanæ cupiditates auditum offendunt: considera enim Nerones, Avitos, Galbas, Othones et si qui alii hujus farinæ fuerunt.

Capta Roma, Honorius ex aqua intercute moritur, cum vixisset annos quadraginta, imperasset triginta unum, vitæ suæ relicta infami et illaudabili memoria. Morte ejus Cpolim annuntiata tumultuatum tota urbe est per dies sex. Quo tempore Honorius decessit, Theodosius annum agebat ætatis vicesimum quartum, imperii decimum septimum. Ejus autem prædagogus Antiochus, id quod in comœdia est, Turbabat omnia fulgurans et intonans. Itaque imperium prope nullum fuit, omniaque latro-num plena.

Anno quinto Judæi Alexandria Christianos pessime tractaverunt. Cum enim tessera loco composuissent annuli de palmæ fronde gestationem, noctu per præcones exclamari curaverunt ecclesiam esse incensam, et Christianos ad restringendum incendium concurrentes interfecerunt. Re comperta magistratus Christiani Judæos Alexandria expulserunt, eorumque bona publicaverunt. Eodem anno beata Pulcheria toti rerum summæ præfuit, submoto Persa Antiocho. Eodem anno Magi Perside

Α εἰς ἄπειρον εἰπεῖν τὸν αἰῶνα· χίλια γὰρ καὶ ἑκατὸν ἐξήκοντα ἔτη παρῳχῆκει, ἐν οἷς αὐτὴν πειραθῆναι πολλῶν μειζρόνων συνέβη πολεμίων. Νυνὶ δὲ ἀλούσης τῷ πεπρωμένῳ διὰ τῆς τῶν κρατούντων εὐθηλαίας, εἶγε καὶ ἔστιν εἰπεῖν τι παρὰ τοῦτο γενέσθαι. Οἱ δὲ Σκηπίωνα τὸν Ἀφρικανὸν ἐπικληθέντα φασί, ὄπηνίκα καθήρει τὰ τῆς Καρθαγένης τεύχη, ἐπιδακρύσαντα εἰπεῖν ἐπὶ τῇ Ῥώμῃ τὸ Ὀμηρικὸν ἔπος ἐκεῖνο·

Ἔσσεται ἡμᾶρ ὅταν ποτ' ὀλόγη Ἴλιος ἱρή.

Τοῦτο γοῦν εἰς πέρας ἔχθη, καὶ ἡ τοσούτη τὸ κράτος, καὶ πάντα τὰ μέγιστα εὐπορήσασα καὶ πᾶσαν ὡς εἰπεῖν δουλωσαμένη τὴν οἰκουμένην, καθάπαξ ἤρημωτο Ῥώμῃ, Ἐπαθε δὲ τὴν τοιαύτην ἄλωσιν μηνὶ Αὐγούστῳ κς', Ἰνδίκτῳ θ' ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου 5965. Ἀκουσθέντος δὲ τούτου ἐν Ῥαβέννῃ ἀπήγγειλέ τις τῷ Ὀνωρίῳ δακρυβρόων καὶ ποτνιώμενος· Ὡ δέσποτα, ἐλάω Ῥώμῃ ὑπὸ Ἀλαρίχου τοῦ τῶν Οὐανδῶλων ἄρχοντος. [P. 336] Ὁ δὲ συσπασθεὶς καὶ τῷ χεῖρι κροτήσας ἔφη· Ὡδε ἦν ἕως ἄρτι, καὶ πῶς παρελήφθη ὑπὸ τῶν Γότθων; Ὁ δὲ στενάζας εἶπεν· Οὐ τὴν ὄρνιν γέγω, δέσποτα, ἀλλὰ τὴν πόλιν. Ὁ δὲ ἀντέφη· Ἐξέστῃσάς με, ἀνθρωπε· ἐγὼ ἐνόμιζον ὅτι τὴν ὄρνιν λέγεις. Εἶχε γὰρ ἀλεκτορίδα ἐφ' ἣ ἠγάλλετο, ἦν περ ἐκάλει Ῥώμην· τοσοῦτον περιῆν αὐτῷ τὸ τῆς ἀβελτηρίας, ἵνα μὴ λέγω ἀνοίας τεκμηρίον. Καὶ οὐ θαυμαστὸν εἶ τοιοῦτος ὢν ἐβασίλευεν. ἐπεὶ καὶ ἄλλοι τινὲς προηγέσαντο Ῥώμης, ὧν τὰς πράξεις καὶ τὰς ἀλόγους ὁρμᾶς ἀμήχανον ἀκοῆ παραδέξασθαι τοὺς Νέρωνας καὶ τοὺς Ἀβίτους μοι νόει καὶ Γάλβας (53) καὶ Ὄθωνας, καὶ εἴ τις ἄλλος ἐστὶ τούτων ἐσμὸς.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν Ῥώμης τελευτῆ Ὀνώριος ὕδερίας, βιώσας ἔτη μ', βασιλεύσας δὲ λα', μηνὴν λιπὼν τῷ βίῳ δυσκλεᾶ καὶ ἄσεμον. Δηλωθείσης δὲ τῆς αὐτοῦ τελευτῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις ἡμέρας ς'. Θεοδοσίος δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς Ὀνωρίου τελευτῆς ἦγε τῆς ἡλικίας ἔτος κδ', τῆς δὲ βασιλείας ιζ'. Ὁ δὲ τούτου τροφεὺς Ἀντίοχος, κατὰ τὴν κωμωδίαν (54), Ἠστραπεῖ, ἔβρόντα, συνεκύκα τὰ πράγματα. Ἐγγυς τοίνυν ἀναρχίας καὶ ληστῶν πλήρη τὰ πάντα.

Τῷ ε' ἔτει Ἰουδαῖοι ἐν Ἀλεξανδρίᾳ πολλὰ κακὰ Χριστιανοὶ ἐπεδείξαντο. Συνθέμενοι γὰρ πρὸς ἀλλήλους γνώρισμα φορεῖν δακτύλιον ἀπὸ φοίνικος, τῇ νυκτὶ βοᾶν παρεσκευάσαν κήρυκας ὅτι ἡ ἐκκλησία ἀνεπρήσθη, τῶν δὲ Χριστιανῶν συνδραμόντων τούτους οἱ Ἰουδαῖοι κατέσφαξαν. Φωραθέντος οὖν τοῦ δράματος οἱ Χριστιανοὶ ἄρχοντες τούτους τῆς Ἀλεξανδρείας ἐξήλασαν καὶ τὰς ὑποστάσεις αὐτῶν ἐδήμευσαν. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἡ μακαρία Πουλχερία τελείως τῶν πραγμάτων ἐκράτει, τοῦ Πέρσου Ἀν-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(53) *Galbam* cur sceleratis annumeraret, non videt quam justam habuerit causam. Γάλβας est in codice, et vicinius non habebam quam Γάλβας. XYL.

(54) Apud Aristophanem de Pericle. Quod sequi-

tur in Eudociæ historia de Paulino magistro, observatum est ex Zonara, Ammiano aliisque scriptoribus, magisterium aulicæ potestatis ac dignitatis primariæ nomen esse. XYL.

τιδίου ἐκποδῶν γεγονότος. Τούτῳ τῷ ἐνιαυτῷ πολλοὶ ἐν Περίοδῳ Χριστιανοὶ ὑπὸ τῶν μάγων μάρτυρες γέγονασιν. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει πάλιν ἀπὸ τοῦ ἐμπρησμοῦ ἀνεκαινίσθη ἡ Μεγάλη ἐκκλησία.

Τῷ ζ' ἔτει Ἰουδαῖοι εἰς τὸν Ἴμμο πεδίον Χριστιανὸν παῖδα συλλαβόντες, ὡς παίζοντες δεθέντες καὶ τὸν σταυρὸν διασύροντες, τοῦτον ἐκρέμασαν ἐπὶ ξύλου, ἀνελόντες βασινοῖς. Τοῦτο γνοὺς ὁ βασιλεὺς τοὺς Ἰουδαίους πρεπόντως ἐκόλασε.

Τῷ ιδ' ἔτει λιμὸς γέγονεν ἐν Πόντῳ, ὥστε τοὺς Παφλαγῶνας εὐνοχίσαντας τὰ ἴδια τέκνα πιπράσκειν. Τούτῳ τῷ ἔτει ἐτελεύτησεν ἐν Ἀθήναις Λέωντιος ὁ φιλόσοφος, ὃς ἔγραψεν ἐν τῇ διαθήκῃ αὐτοῦ. Τὴν μὲν οὐσίαν μου πᾶσαν καταλιμπανῶ τοῖς υἱοῖς μου, Ἀθηναῖοι δὲ τῇ ἐμῇ θυγατρὶ ἀφίω δοθῆναι χρυσίου νομίσματα ἑκατόν· ἀρκεῖ γὰρ αὐτῇ ἡ τυχὴ αὐτῆς. Ταύτην τὴν Ἀθηναίδα ἐξ Ἀθηναίων εἰσαχθεῖσαν θεσσαμένη ἡ Πουλχερία κάλλει [P. 337] σώματος διαπρέπουσαν καὶ συνέσει ψυχῆς καλλυνομένην καὶ λόγῳ κεκοσμημένην, πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως Ἀττικὸν ἀποστείλασα ἐβάπτισεν, Εὐδοκίαν μετονομάσασα· ἦντινα καὶ τῷ ταύτης ἀδελφῷ καὶ βασιλεῖ συνέζευξεν εἰς γυναῖκα. Τούτῳ τῷ ἔτει Ἀττικὸς ὁ ἐπίσκοπος Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου τὸ ὄνομα ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις (53) συνέταξε. Τελευτῆ δὲ Ἀττικὸς ὁ πατριάρχης, καὶ χειροτονεῖται Σισίνιος.

Ἀλλὰ τοσαύτη καὶ τρικαυτὴ οὐσὴ τῇ Εὐδοκίᾳ λοξὸν ὁ φθόνος ἐμβαλὼν ὄμμα τοιοῦτον κατειργάσατο δρᾶμα ἐσώστερον Παυλινός τις μάγιστρος ἡγαπᾶτο πρὸς τῆς Εὐδοκίᾳς ὡς ὢν λογιώτατος καὶ ὠραιότατος, ᾧ τινι συχῶς τε καὶ ἰδίως συνετύγχανεν ὡς συμπαρῆξαντι τοῖς γάμοις αὐτῆς. Τῇ οὖν ἡμέρᾳ τῶν ἁγίων Θεοφανῶν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἀπίοντος τοῦ βασιλέως προσήγαγέ τις αὐτῷ ἐξ Ἀσίας πέντης μῆλον (56) μέγα καὶ ὑπερφυῆς, ὅπερ ἀπέστειλε τῇ Αὐγούστῃ, δεδωκὼς τῷ πέντη νομίσματα ἑκατόν. Αὐτῇ δὲ νοσοῦντι τότε Παυλίνῳ ἀπέστειλεν, ἀρράβωνά τῆς αὐτοῦ τελευτῆς. Ὁ δὲ Παυλῖνος ἀγνοῶν μετὰ δύο ἡμέρας ἀπέστειλεν αὐτὸ τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ βασιλεὺς τοῦτο γνωρίσας ἔκρουσε, καὶ εἰσελθὼν λέγει τῇ Αὐγούστῃ· Ποῦ ἐστὶ τὸ μῆλον ὅπερ σοι ἀπέστειλα; Ἡ δὲ εἶπεν· Ἐφαγον αὐτό. Καὶ πάλιν ὤρκωσεν αὐτὴν τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ, λέγων· Μὴ τινι τοῦτο πέπομφας; Ἡ δὲ πάλιν εἶπε φαγεῖν αὐτό, προσθεῖσα καὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ βασιλέως. Τότε εἰς ὄργην κινήθει ὁ βασιλεὺς καλύει τὸ μῆλον εἰσὲν εχθῆναι, τὸν δὲ Παυλῖνον ἀποστείλας τῇ νυκτὶ ἐκέλευεν ἀπεκεφάλισεν. Ἐκτοτε δὲ γέγονε μεταξὺ αὐτῶν λύπη καὶ ἀπομερισμός. Γνοῦσα δὲ τοῦτο ἡ Αὐγού-

A multos Christianos martyrio affecerunt, et magnum templum ab incendio reffectum est.

Septimo anno Judæi in campo Immo Christianum puerum captum, ludibrii ac crucis deridendæ causa ecarnificatum, de ligno suspenderunt. Quos imperator, re patefacta, dignis ultus est suppliciis.

Anno 14 fames fuit Ponto tanta ut Paphlagones suos filios castraverint itaque vendiderint. Eodem anno mortuus est Athenis Leontius philosophus. Is testamento suo omnes facultates filiis legavit, Athenaidi filiæ tantum aureos 100, addita hac causa: Sua ei sufficiet fortuna. Hanc Athenadem Athenis Cpolin adductam cum videret Pulcheria et forma corporis præstare et ingenio esse egregio atque facundia ornatam ad archiepiscopum urbis Atticum missam baptizavit, Eudociæque nomen fecit, imperatorique fratri suo numptum tradidit. Eodem anno Atticus episcopus Joannis Chrysostomi nomen in sacras tabulas retulit. Attico patriarcha mortuo, subrogatur Sisinnius.

Enimvero Eudociæ, talis actam præclaræ feminæ facinus invidiæ hujusmodi actionem intentavit. Paulinus quidam magister eruditione ac elegantia causa ab Eudocia diligebatur; solebatque cum eo **591** crebro et seorsim colloqui, ut a quo esset in nuptiis contrahendis adjuva. Accidit autem ut sotesmi divinæ apparitionis die imperatori ad magnum templum eunti pauper quidam ex Asia pomum inusitatæ magnitudinis offerret; quem is 100 numis donavit, ac pomum Eudociæ Augustæ misit. Ea ægrotanti Paulino transmisit, eoque illum munere imprudens exitio obstrinxit. Paulinus rei ignarus biduo post pomum illud imperatori mittit. Qui cum id agnosceret, eo occultato ingressus ad Augustam rogare ubi esset malum ei a se missum. Se id edisse dicenti juramentum per salutem imperatoris deferre, quod id nemini abs se missum ea confirmaret. Cum eo modo jurata eo persisteret, id se comedis, iratus imperator malum afferri, Paulino vero ea ipsa nocte accito caput amputari jubet. Inde imperatoris adversus Augustam simultas ac abstinentia. Et Eudocia, causa intellecta, injuriæ pudore mota perfectionem in sacra loca instituit ac Hiero-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(53) Tabulæ geminæ, e quarum una vivorum, ex altera mortuorum ecclesiæ communicantium nomina inter missarum solemnities leguntur, διπτύχα sunt, GOAR.

(56) Quod ad pomum attinet ab Eudocia Paulico dono datum, apud Nicephorum xiv, 23 legitur non pomum, sed ovis. Et sane μῆλον utrumque significat. Narratio tamen Cedreniana maxime omnibus suis circumstantiis magis de malo quam de ove videtur esse. Quod apud Nicephorum legitur, Eudociam marito respondisse domi suæ munus ipsius suaviter pasci, si ita est in Græco, omnino de ove

accipiendum videtur. Quomodo Græca ibi habeant nescio. Certe Zonaras itidem ut noster habet, respondisse Eudociam se τὸ μῆλον comedisse: Quod de ove responsum quis credat? Et apud Nicephorum post c. 40 hoc ipsum μῆλον ἐριδος appellatur, ut est in margine annotatum; et ab Eride fuisse pomum in nuptiis Pelei propositum, notum est. Atque ab ove ad pomum ambiguitatis occasione lusisse auctorem non valde videtur probabile. De eo monendum lectorem duxi, ne me ullo consilio a Nicephoro Latino diversum scripsisse putet. XYL.

solymæ moritur. Sepulta est in æde divi Stephani. Moriens juravit se falso nullaque sua culpa suspectam Paulini causa fuisse. Sunt qui scribant implevisse eam oraculum hoc: Benefac, Domine, in bona voluntate tua (Græci *Eudociam* habent) tuæ Sioni, et Hierosolymæ muri instaurentur^a. Nam post Helenam Constantini Magni matrem ea plurimum beneficii Hierosolymis præstitit..

592 Anno undevicesimo reliquiam Zachariæ vatis, ac principis martyrum Stephani et Laurentii depositæ sunt. Tunc primum memoria Joannis Chrysostomi solemniter celebrata est.

Vicesimo anno Theodosius imitatione Pulcheriæ multum pecuniæ misit ad archiepiscopum Hierosomylianum egenis distribuendæ; ac crucem auream lapidibus pretiosis exornatam, quæ in Cranio figeretur. Archiepiscopus vicissim ei dono misit reliquias dextræ manus Stephani primi martyris. Eæ cum essent Chalcedonem prolatæ, ea ipsa nocte Pulcheria S. Stephanum vidit sibi dicentem: En impetrasti quod precibus petebas, et ego Chalcedonem veni. Itaque ea assumpto fratre obviam sacris reliquiis istis profecta est, iisque in palatium illatis magnificum templum beato Stephano condidit, inque eo reliquias deposuit.

Anno 21 Theodosius magna pietate ductus, cum Persas devicisset, tamen habita ratione Christianorum in Perside viventium, paci studuit, eamque missis legatis confirmavit. Ea res Christianorum persecutiones sedavit.

Anno 22 Sisinnius patriarcha moritur.

Anno 23 ei succedit Nestorius, Germanicensis patria. Simul atque ille solio consedit, ejus se mala fides et opinionum perversitas exseruit. **593** Nam orationem de fide suo syncello tradidit, jubens eam publice in templo pronuntiare, in qua hæc continebantur: Nemo Mariam appellet Dei Genitricem: fuit enim Maria homo: atqui non potest Deum homo parere. Hanc vocem primus reprehendit Eusebius quidam Augustæ scholasticus. Itaque multi Byzantium turbati sunt. Nestorius autem

^a Psal. l, 20

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(57) Is fuit, nisi fallor, Anastasius presbyter, cujus mox mentio fit. Quid sit syncellus, prima adnotatione docui. Hæc autem historia in codice satis est confusa et concisa. Utiliter leges juxta Socratem vii 32 et deinceps, ac Evagrii l. i. OVI.— Ut de syncello potioribus in alium locum dilatis, nihil hic temere obtrudatur, vocem σύγκελλος dignitatis et honoris, non officii notam esse commoneo; eumque hoc titulo patriarchas insignivisse, quem privati convictus sodalem, animi sui conscium, in negotiis consiliatorem, spiritus directorem, a confessionibus patrem, ac ideo larium eorumdem consortem et *concellaneum* (κελλίων enim, ut jam leges, *cella* est) in contubernium admitteret. Hinc Nestorii syncel-

Α σσα, καὶ αἰσχυνοθεῖται ὡς ὑβρίσθη, ἐξώρμησεν εἰς τοὺς ἄγιους τόπους, καὶ τελευτᾷ ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ θάπτεται ἐν τῇ ναῦ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου. Ἐν δὲ τῷ τελευτᾶν αὐτὴν ἐπωμόσατο μὴ συνειδέναι τῇ κατ' αὐτῆς κατηγορίᾳ ἕνεκεν Πουλλίνου Γράφουσι δὲ τινες πληρωθῆναι ἐπ' αὐτῇ τὸ Ἁγάθονον, Κύριε, ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου τὴν Σιών, καὶ οἰκοδομηθῆτω τὰ τείχη Ἱερουσαλὴμ διὰ τὸ πολλὰ ἀγαθὰ ἐν Ἱεροσολύμοις αὐτῇ πεποιτῆναι μετὰ Ἑλένην τὴν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου μητέρα.

Τῷ ιθ' ἔτει τοῦ προφήτου Ζαχαρίου τὰ λείψανα καὶ τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου καὶ Λαυρεντίου ἀπετέθησαν. Τότε πρώτως καὶ ἡ μνήμη τοῦ μεγάλου Χρυσοστόμου ἐπετελέσθη.

Τῷ κ' ἔτει Θεοδοσίος κατὰ μιμήσιν τῆς μακαρίας Πουλχαρίας πολλὰ χρήματα τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Ἱεροσολύμων ἀπέστειλεν εἰς διάδοσιν τῶν χρεῖαν ἔχόντων, καὶ σταυρὸν χρυσοῦν διέλιθον πρὸς τὸ παγῆναι ἐν τῷ Κρανίῳ. Ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος ἀντιδωρὸν ἀπέστειλε λείψανα τῆς δεξιᾶς χειρὸς τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου. [P. 338] Τούτου δὲ εἰς Χαλκηδὸνα φθάσαντος, θεωρεῖ ἡ μακαρία Πουλχερία τῇ αὐτῇ νυκτὶ τὸν ἅγιον Στέφανον λέγοντα Ἰδοὺ ἡ προσευχὴ σου εἰσηκούσθη καὶ ἡ αἵτησίς σου γέγονε, καὶ ἦλθον εἰς Χαλκηδὸνα. Ἡ δὲ ἀναστᾶσα καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς λαβοῦσα ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν τοῦ ἁγίου λείψανου. Καὶ ταῦτα εἰς τὸ παλάτιον εἰσταγαγούσα κτίζει οἶκον ἐνδοξον τῷ πρωτομάρτυρι, κάκει τὰ ἅγια κατατίθεται λείψανα.

Τῷ κα' τούτου ἔτει ἀγαθότητι πολλῇ κινούμενος Θεοδοσίος, κατὰ νικήσας κατὰ κράτος τοὺς Πέρσας, εἰρήνην ἀσπάζεται φειδοῖ τῶν κατοικούντων Χριστιανῶν ἐν Περσίῃ, καὶ ἀποστέλλει πρεσβευτὰς. Καὶ ταύτης γενομένης ὁ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐπαύσατο διωγμός.

Τῷ κβ' ἔτει Σισίνιος ὁ πατριάρχης ἐτελεύτησε.

Τῷ δὲ γκ' μετὰ τὴν τούτου τελευτῆν Νεστόριος τὴν ἐπισκοπὴν διαδέχεται Κωνσταντινουπόλεως. Γερμανικὸς τῷ γένει. Καὶ ἅμα τῷ θρόνῳ ἐπίθῃ, πρᾶγμα καὶ ἡ αὐτοῦ κακοπιστία καὶ τὸ ἐν τοῖς δόγμασι διεστραμμένον φρόνημα ἐδείκνυτο. Ὁμιλίαν γὰρ περὶ πίστειος ἐκδέδωκε τῷ ἑαυτοῦ συγγέλῳ (57), κελεύσας ταύτην ἐπ' ἐκκλησίᾳ κηρῶσαι, ἔχουσιν οὕτως Θεοτόκον τὴν Μαρίαν καλεῖται μηδεῖς Μαρία γὰρ ἄνθρωπος ἦν, καὶ ὑπὸ ἀνθρώπου τὸν Θεὸν τεχθῆναι ἀδύνατον. Ταύτης ἐπελάβετο πρῶτον τῆς φωνῆς Εὐσέβιος τις σχολαστικός

Ius iste Anastasius presbyter ab Evagrio vi, 2, et tantor ejus acerrimus, eidem ad episcopatum proficiscenti comes adjunctus enarratur; et ut *syncellus* deinceps, Socrate vii, 32, teste, συνῆν αὐτῷ Ἀναστασιος πρεσβύτερος, ἅμα αὐτῷ ἐκ τῆς Ἀνατολίως σταλείς. Τοῦτον διὰ τιμῆς εἶχε πολλῆς καὶ ἐν τοῖς πράγμασι συμμοῦλῳ ἐχρῆτο. Quæ alibi de syncello se animadvertisse mouet Xylander superflua sunt et loco incongrua. Qua namque ratione patriarchæ fuisset successor designatus, qui non successit, quique non a patriarcha, sed ab imperatore throni pontificii hæres solebat tunc temporis eununtiarī? GOAR.

τῆς βασιλείτης (38). Ὅθεν πολλοὶ τῶν Βυζαντιῶν ἔταρχθησαν. Ὁ δὲ Νεστόριος τὸν λόγον κυρῶσαι σπεύδων πανταχοῦ τὴν ἐκείνου μαρὰν φλυρίαν ἐξέβαλε, φίλον ἄνθρωπον λέγων τὸν Κύριον. Ἐν μίτῃ δὲ Κυριακῇ προκαθεζομένου Νεστορίου προτραπείας Πρόκλος (39) τοῦ ἐξηγήσασθαι εἶπεν ὁμιλίαν εἰς τὴν Θεοτόκον, ἧς ἡ ἀρχή· Παρθενικὴ πανήγυρις σήμερον, ἀδελφοί. Τότε μισητὸς ἐγενετο παρὰ πάντιν ὁ δυσσεβὴς Νεστόριος διὰ τῦφον καὶ κακοπιστίαν. Εἶχε γὰρ Ἀναστάσιον τινα πρεσβύτερον Ἀντιοχείαν, ὃν σφόδρα περιποιεῖτο ὡς ὁμοφρονα ἄνδρα καὶ τολμηρότατα ἐπ' ἐκκλησίας βλαστημοῦντα τὴν ἀσιπαρθένον Θεοτόκον. Τούτου δὲ Εὐσέβιος ὁ τοῦ Δαρυλίου πρῶτον καταΐπεν. Οὕτως δὲ διαπραττόμενος πολλοὺς θορύβους ἤγειρε καὶ ταραχάς. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ τὸ φοβερὸν ὄραμα τῶν ἁγίων ἐπὶ τὰ παίδων τῶν ἐν Ἐφέσῳ γέγονεν, ἄναστάντων αὐτῶν διὰ ἑκατὸν ἑβδομήκοντα χρόνων.

Τῷ καὶ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας καὶ Κελεστίνος Ῥώμης γράφουσι Νεστορίῳ ἀποσχέσθαι μὲν τῶν διεστραμμένων δογμάτων καὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως ἀντέχεσθαι, εἰ δὲ μή, μὴ εἶναι αὐτὸν κοινωνικὸν ἱερέα. Ἀλλὰ καὶ ἄλλοι τινὲς ὁμοίως αὐτῷ ἔγραψαν. Αὐτὸς δὲ ὁ Νεστόριος, γνοὺς ὅτι οὐκ ἀνέχονται παρασιωπῆσαι, παρεσκεύασε τὸν βασιλέα γράψαι πρὸς Κύριλλον σάκραν (60) δειμάτων, καὶ [P. 339] δοκῶν αὐτὸν ἐκ τούτου κτυπεῖν μᾶλλον διήγειρε. Καὶ γράφει τῷ βασιλεῖ καὶ ταῖς τούτου ἀδελφαῖς περὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ τῆς Νεστορίου κακοδοξίας, σιτούμενος ἅμα καὶ σύνοδον οἰκουμενικὴν γενέσθαι εἰς τὸ γυμνασθῆναι κανονικῶς τὰ κατὰ Νεστόριον. Τῷ καὶ τοῖνον ἐνιαυτῷ τῆς Θεοδοσίου βασιλείας ἡ ἐν Ἐφέσῳ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ τρίτη σύνοδος τῶν σὺ Πατρῶν συνήθροισθη, χρόνον ἄγουσα ἀπὸ μὲν τῆς δευτέρας μᾶ, ἀπὸ δὲ κτίσεως κόσμου ἐϞϞϞ. Ἦς ἤρχον Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, ὃς Κελεστίνου πάπα Ῥώμης τὸν τόπον διεῖπε, καὶ Ἰουβενάλιος Ἱεροσολύμων, λέγοντες τοῦ καταράτου Νεστορίου μὴ εἶναι Θεοτόκον τὴν Θεοτόκον, ἀλλὰ Χριστοτόκον, καὶ δύο υἱοὺς ἐπὶ τοῦ ἐνὸς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ μυθολογοῦντος καὶ ὁμοῦ ὑποστάσεις, καὶ ἄλλον μὲν εἶναι τὸν Λόγον τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα, ἕτερον δὲ τὸν ἐκ Μαρίας τεχθέντα ἄνθρωπον, κατὰ σχέσιν δὲ ἐνωθέντα τὸν Θεὸν Λόγον, καὶ ὁμωνύμως καὶ αὐτὸν λεγόμενον Υἱόν. Τούτον προσκληθέντα παρὰ τῆς συνόδου καὶ μὴ ἀπαντήσαντα ἐκκλησιαστικῶς καθελοῦσα ὡς μὴ θελήσαντα τοῖς ὁρθοῖς δόγμασι συνθέσθαι ἀνεθεμάτισεν καὶ ἐχειροτονήθη Μαξιμιανὸς πρεσβύτερος τῆς αὐτῆς Μεγάλης ἐκκλησίας. Μίαν δὲ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν καθ' ἑνωσιν ὑπόστασιν καὶ δύο φύσεις σφῶς ἐδογματίσθη, τὸν αὐτὸν εἶναι Θεὸν καὶ ἄνθρωπον, καὶ τὴν ἁγίαν Μαρίαν κυρίως καὶ ἀληθῶς Θεοτόκον. Ἰωάννης δὲ ὁ Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος

orationem eam confirmare studens, ubique impuram suam loquacitatem profudit, Christum nudum hominem dicitans. Quodam Dominico die cum Nestorius praesideret, Proclus ad exponendum excitatus orationem habuit de Dei Genitrice, cujus initium: Hodie, fratres, conventus agitur de Virgine. Ex eo invisus esse omnibus impius Nestorius ob fastum et malam fidem. Habebat enim Anastasium quemdam presbyterum Antiochenum, quem valde sibi concillabat ut secum sentientem audacissimeque in ecclesia Virgini Dei Genitrici obtrectantem. Hunc primus oppugnavit sermone Eusebius Dorilai episcopus. Sic autem tractatus multas turbas dedit. Eodem anno Ephesi illud terribile miraculum accidit septem puerorum, qui de somno nonnisi postquam obdormivissent centum septuaginta, surrexerunt.

Anno 24 Cyrillus Alexandriae et Celestinus Romae episcopi Nestorium per litteras hortantur ut, omissis perversis opinionibus, veram **594** fidem amplectatur: alioqui non fore eum in caetu sacerdotum scripserunt alii quoque ad eum in eandem sententiam, intelligens eos nequaquam tacituros, imperatori persuadet ut ad Cyrillum scribat sacram epistolam, eaque eum deterreat. Quare cum se Cyrillum putaret posse percellere, magis etiam excitavit. Scripsit enim tum Cyrillus ad imperatorem et sorores de vera fide et Nestorii falsis opinionibus simulque aecumenicum concilium petiit colligi, in quo causa Nestorii canonice discuti posset. Itaque vicesimo quinto anno Theodosii imperii sancta et aecumenica tertia synodus Patrum 230 Ephesi coit, anno post primam 41, anno mundi 5915. Praefuerunt Cyrillus Alexandriae episcopus, locum Celestini papae Romae tenens, et Juvenalis Hierosolymorum episcopus. Negabat deestabilis Nestorius Mariam esse Dei Genitricem, sed Christi, ac duos de unico Christo filios Dei fingebat, duasque in Christo personas, diversam Verbi ex Deo Patre nati, aliam hominis de Maria nati; respectu autem quodam unum huc Verbum, hominemque communitate vocabulietiam Filium usurpari. Hunc, cum a concilio vocatus non comparuisset, ecclesiasticis censuris proscrisperunt ut qui assentiri vifidei recusaret. Ejusque in locum delectus est Maximianus, Magnae Ecclesiae presbyter. Idem concilium pronuntiavit unione naturarum in Christo unicam esse personam, duas naturas; eundem esse **595** Deum et hominem Mariam proprie et vere esse Dei Genitricem Joannes autem Antiochiae episcopus, cum ad concilium Nestorio jam damnato venisset, ascitis

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(38) Rhetor Nicephoro xiv, 32. XYL. — E scholaribus, Augustae domus custodibus, unus. De scholis Pancirollus ad *Notitiam imperii* c. LXIII. GOAR.

(39) Cyzici fuit episcopus, et Byzantii honori (puto) causa orationem sacram ad populum habuit

praeside Nestorio. Vide Nicephor. Idem de Euschio Dorylaei episcopo, xiv, 47, et Evagrius i, g. XYL.

(60) Sic aliquoties vocantur edicta imperatorum de rebus ecclesiasticis. In ecclesiasticis historiis divales sacras nominari eas observavi. XYL.

episcopis qui secum venerant, in quibus fuit etiam Theodoritus Tyri et Ibas Edessæ episcopi, Cyrillum et Memnomen Ephesi episcopum condemnat, quod eos autumaret contra canones Ecclesiæ synodum instituisse. Cyrillus cum suis eorum acta ut illegitima et absurda reprehendunt. Ita tum ab Ephesimo concilio discrepantes abierunt Orientales et Ægyptii. Sed postmodo eos imperator in concordiam redegit, effectique ut Orientales quoque Ephesi factæ veræ fidei expositioni consentirent ac damnationi Nestorii, epistolam ea de re scriptam ad Alexandrinos per Paulum Emesæ episcopum mittentes. Nestorius autem Oasim est relegatus, aut ut alii tradunt, in Thassum. Ibi eum divina vindicta arripuit: nam putrefactio omnia ejus membra invasit, maxime linguam ejus scelestam; qua Arii exemplo punitus, quantum potuit clamavit: Hactenus nobis persuasum non est Mariam esse Dei Genitricem.

μιαρὰς αὐτοῦ γλώττης, ἥ περιπεσὼν διεσφάρη ὡς ὁ καταράτος Ἄρειος, ὑποφωνῶν ὡς ἡδύνατο ὅτι τέως οὐκ ἐπέσθημεν τὴν Μαρίαν Θεοτόκον ὁμολογῆσαι.

Imperator porro venatum egressus clam suis omnibus longa via ad monachum quemdam venit in cellula sedentem, prope suburbium Cpolis. 596 Agnovit senex imperatorem, sed tamen veluti unum de militibus accepit. Cum autem imperator a via et æstu esset defatigatus, monachus paues humectavit acetumque et oleum apposuit. Edit imperator, et aquam bibit. Et monacho: Nostine me, Pater? inquit. Monacho respondente: Deus te novit, Ego, infert, sum Theodosius imperator. Statim tum surrexit monachus, et ei supplicavit. Tum imperator: Beati ac felicissimi profecto vos monachi estis, curarum hujus mundi vacui. Vere tibi affirmo, Pater, nunquam me in meo palatio tanta cum voluptate cibum ac potum sumpsisse. Interim multitudo supervenit. Cumque imperator monachum in conspectu omnium veneratus ejus precibus universos commendasset, discessit salvis rebus, et ab eo tempore monachum istum in honore habuit. Verum is fuga se subduxit et in Ægyptum rediit.

Eo tempore etiam magnus ille Symeon, qui a columna Stylites nominatur, gloriam hominum fugiens, columnam conscendit. Cum enim ad eum multi venirent pelliceasque ejus vestes nemo non tangere cuperet, columnam conscendit. Principio quidem eam sex cubitorum fieri jussit, inde ad duodecim, post ad viginti duo, denique ad triginta sex cubitos educi. Ejus stationem existimo a divina providentia fuisse ignoratam, quæ ignavioribus usui foret. Sicut Deus et Isaiam nudum ac sine calceis 597 incedere jussit, et Jeremiam subligaculo lumbos succintum vaticinari, aliquando etiam

μετὰ τὴν Νεστορίου καθαίρεσιν καταλαμβάνει, καὶ λυπηθεὶς ὅτι χωρὶς αὐτοῦ καθηρέθη Νεστόριος, παραλαβὼν τοὺς συνελθόντας αὐτῷ ἐπισκόπους, ἐν οἷς ἦν καὶ Θεοδώρητος Ἰβήτου ἐπίσκοπος καὶ Ἰβας Ἐδέσσης, καθαίρεσιν ὑπαγορεύει τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου καὶ Μέμνος τοῦ Ἐφείων ἐπισκόπου ὡς παρὰ τὸν κανόνα τῆς Ἐκκλησίας ποιησάντων τὴν συνοδόν. Οἱ δὲ περὶ Κύριλλον μέμφονται ὡς ἄθεσμα καὶ ἄτοπα τὰ παρ' αὐτῶν γενόμενα· καὶ οὕτως ἀπὸ τῆς Ἐφείων διαφερόμενοι ἀλλήλοις διέστησαν οἱ τε ἀτολικοί· καὶ οἱ Αἰγύπτιοι. Μετὰ δὲ ταῦτα σπουδῆ τοῦ βασιλέως ἠνώθησαν, συμφωνήσαντες καὶ οἱ ἀνατολικοὶ τῇ ἐκτεθείῃ ἐν Ἐφέσῃ ὀρθοδόξῃ πίστει καὶ τῇ κατὰ Νεστορίου καθαίρεσει, ἔγγραφον ἐπιστολὴν τοῖς Ἀλεξανδρεῦσι διὰ Χαύλου τοῦ ἐπισκόπου Ἐμέτης ἀποστείλαντες. Νεστόριος δὲ ἐξωρίσθη εἰς Ὀασιν (61), ἄλλοι δὲ γράφουσιν ἐν τῇ Θάσῃ, ἐν ἣ καὶ καταλαμβάνει αὐτὸν ἡ θεία δίκη, σηπεδόνος τῶν μελῶν πάντων ἀψαμένης, μάλιστα δὲ καὶ τῆς

Ὁ βασιλεὺς δὲ κυνηγῆσαι ἐξελθὼν, τοὺς σὺν αὐτῷ πάντας διαλαθὼν, ἦλθε διὰ μακρὰς ὁδοῦ πρὸς τινα μοναχὸν ἐν κελλίῳ καθεζόμενον [P. 340] πλῆσιον τῶν προαστείων Κωνσταντινουπόλεως· ὃν ὁ γέροντος ἐπέγνω μὲν, ἐδέξατο δὲ ὡς ἓνα τῶν στρατιωτῶν. Τοῦ δὲ βασιλέως ἐκ τῆς ὁδοῦ καὶ τοῦ καύσωνος ὀλιγωρήσαντος ἔβρεξεν ἄρτους ὁ γέροντος, καὶ βαλὼν βίβρα καὶ ἔλαιον ἔφαγεν ὁ βασιλεὺς καὶ ἔπιεν ὕδωρ. Καὶ φησὶν ὁ βασιλεὺς. Οἶδας τίς εἰμι, Πάτερ; Ὁ δὲ μοναχὸς εἶπεν Ὁ Θεὸς οἶδέ σε. Καὶ ὁ βασιλεὺς ἔφη Ἐγὼ εἰμι Θεοδόσιος ὁ βασιλεὺς. Καὶ ἀναστὰς εὐθὺς ὁ γέροντος προσεκύνησεν αὐτῷ. Εἶπεν οὖν ὁ βασιλεὺς Μακάριοι καὶ τρισμακάριοι ἔστε ὄντως ὑμεῖς οἱ μοναχοὶ, καὶ ἀμέριμοι τοῦ κόσμου. Ἐπ' ἀληθείας λέγω σοι, Πάτερ, ὅτι ἐν τῷ παλατίῳ ἐγενήθη, καὶ οὐδέποτε μετ' ἡδονῶν ἀπήλαυσα βρώσεως καὶ πόσεως καθὼς σήμερον. Τοῦ δὲ λαοῦ φθάρτατος, καὶ ἐπάπιον πίντων ἀξιοπρεπῶς τιμήσαντος τὸν γέροντα, καὶ πάντας ἀξιοθῆναι τῆς εὐχῆς αὐτοῦ κελεύσαντος τοῦ βασιλέως, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ὁδὸν αὐτοῦ μετ' εἰρήνης. Καὶ ἤρξατο ἀπὸ τότε τιμῆν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς. Ὁ δὲ γέροντος ἀναστὰς ἔφυγε καὶ πάλιν ἀπῆλθεν εἰς Αἴγυπτον.

Ἐν τοῖς χρόνοις τούτοις καὶ ὁ μέγας Συμεὼν ὁ Στυλίτης ἐπέβη τῷ κλονί, τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων φεύγων. Πολλοὶ γὰρ εἰς αὐτὸν ἀφικνούμενοι ἤθελον πάντες ψαύειν τῶν δερματίνων ἐλείνου ἐνδυμάτων. Καὶ πρῶτον μὲν ἐξ πήχεων ἐκέλευσε γενέσθαι τὸν κλονα, εἶτα δώδεκα, καὶ μετὰ ταῦτα ἑξοκισί δύο, νῦν δὲ τριακονταεξί. Ἦν οὐκ ἄνευ τῆς θείας οἰκονομίας ὑπολαμβάνω γενέσθαι τὴν στάσιν, ὡφελείας ἕνεκεν τῶν ῥαθυμοτέρων, ὥσπερ καὶ τὸν Ἰσταίαν γυμνὸν καὶ ἀνοπόδετον βαδίσει προσέτρεξε, καὶ τὸν Ἰερεμίαν περίζωμα τῇ ὀσφύϊ περιθεῖναι καὶ οὕτω προφητεύειν, καὶ ἄλλοτε κλοιοὺς ξυλίνους καὶ σιδηροῦς

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(61) Oasis in Arabia est. Zonaras. XYL.

περιβαλεῖν τῷ τραχήλῳ, καὶ τῷ Ὠσηὲ γυναῖκα πόρ-
νην λαβεῖν καὶ πάλιν ἀγαπήσαι πονηρὰν γυναῖκα καὶ
μοιχαλίδα, καὶ τὸν Ἐζεκιήλ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ
ἡμέρας μ' καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ρν' κατακλιθῆναι
καὶ αὐθὶς διορύξει τὸν τοίχον καὶ φυγεῖν, καὶ ἀχμ-
αλωσίαν ἑαυτῷ διαγράψαι, καὶ ἄλλοτε δὲ ξίφος
εἰς ἀμὴν παραθῆξαι καὶ ξύρασθαι τούτῳ τὴν κεφα-
λὴν καὶ τετραχῆ τὰς τρίχας διελεῖν. Καὶ ἵνα μὴ πάντα
λέγω, γίνεσθαι τούτων ἕκαστον προσέταττεν ὁ τῶν
λόγων πρῶτανος τοὺς λόγῳ μὴ πσεθομένους τῷ τῆς
θεωρίας παραδόξῳ συλλέγων. Τὸ γὰρ καινὸν τοῦ
θεάματος ἐνέχυρον ἀξιοχρεων γίνεται τοῦ διδάγμα-
τος. Καθ' ἕνα γὰρ εἰς λυχνίαν τεθεὶς ὁ φανότατος
οὗτος λύχνος, ὁ μέγας δηλαδὴ Συμεῶν, ἡλίου δίκην
πάντοθεν τὰς ἀκτῖνας ἐξέπεμψε, καὶ ἦν ἰδεῖν Ἰβη-
ρας καὶ Ἀρμενίους καὶ Πέρσας καὶ Ἰσμηλίτας
δτημέραι ἀφικνουμένους καὶ τοῦ θεοῦ βαπτίσματος
ἀπολαύοντας. Τασαύτην οὖν τὴν χάριν ὁ θαυμασιος
εἰς [P. 341] πάντα τὰ ἔθνη ἐξέπεμψεν ὥστε τὰ τῶν
πατρῶων θεῶν εἰδῶλα πρὸ τοῦ κίονος ἐκείνου τοῦ
θεοῦ ἄγοντας συντριβεῖν, τὴν δὲ καθαρὰν καὶ ἀμώ-
μητον ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν πίστιν ὑπὸ τοῦ μεγά-
λου Συμεῶνος ἐκπαίδευσθαι, διὰ πολλῶν θαυμάτων
καὶ μεγίστων τεραστῶν τούτους ἐνάγων εἰς τὴν τοῦ
Χριστοῦ πολιτείαν. Εἰκότως οὖν ἔλεγεν ὁ Κύριος· Ὁ
πιστεύων εἰς ἐμὲ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κάκεινος
ποιήσει, καὶ μέζονα τούτων ποιήσει· ὅς τῆ τοῦ
ἀγίου Πνεύματος αἴγλη καταλαμπόμενος καὶ παν-
ταχοῦ τὰς τῆς χάριτος ἀκτῖνας ἐκπέμπων κατὰ τὸν
μέγαν Βασίλειον. Φησὶ γάρ· Ὡσπερ τὰ λαμπρὰ καὶ
διαφανῆ τῶν σωμάτων ἀκτῖνος αὐτοῖς ἐμπεσοῦσης
αὐτὰ τε γίνεται περιλαμπῆ καὶ ἐτέραν αὐγὴν ἀπο-
στέλλει, οὕτως αἱ πνευματοφόροι ψυχαὶ ἐλλαμφθεῖ-
σαι παρὰ τοῦ Πνεύματος αὐταὶ τε ἀποτελοῦνται
πνευματικαὶ καὶ εἰς ἐτέρους τὴν χάριν ἐξαποστέλ-
λουσιν. Ἐντεῦθεν μελλόντων πρόγνωσις, μυστηρίων
σύνεσις, κεκρυμμένων κατάληψις, χαρισμάτων διανομή,
ἡ ἀτελεύτητος εὐφροσύνη, ἡ ἐν Θεῷ διαμονή, ἡ πρὸς
γενέσθαι κατὰ χάριν.

Μετὰ τινὰ δὲ παῖδον ὁ θεῖος Δανιήλ ὁ ἐν τῷ Ἀνά-
πλῳ (62), θασάμενος τὸν μέγαν Συμεῶνην καὶ θεοῦ
ζήλου πλησθεὶς τὴν καρδίαν, ἐλθὼν ἐν τῷ Ἀνάπλῳ
ἐπέδη καὶ αὐτὸς τῷ στόλῳ, πολλῶν καὶ μεγίστων
θχυμάτων αὐτουργὸς γενόμενος, διήρκεσε δὲ ἐν τῷ
κίονι ἄχρι τετάρτου ἔτους τοῦ βασιλέως Λέοντος
τοῦ Μεγάλου, καὶ οὕτως πρὸς Κύριον ἐξεδήμησε πλῆ-
ρης ἀγαθῶν ἔργων.

Τῷ κζ' ἔτει παρεγένετο Οὐαλεντιανὸς ἀπὸ Ῥώ-
μης ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἔγημε γυναῖκα τὴν
θυγατέρα Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως Εὐδοξίαν, τὴν ἐξ
Εὐδοκίας γεννηθεῖσαν αὐτῷ, καὶ πάλιν ἐπανῆλθεν
ἐν Ῥώμῃ. Κύριος ἐπαρχος τῆς πόλεως, ἀνὴρ σοφώ-
τατος καὶ ἱκανός, καταλύσας τὸ χερσαῖον τείχος
Κωνσταντινουπόλεως καὶ προσθεὶ, ἄλλα διαστήματα

⁹ Joan. iv, 12.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(62) CP. loco ita vocato. GOAR. — Ἀνάπλους interpres Nicephori *transitum* vertit, xv, 22. Appa-
ret fuisse suburbium Cpoleos. XVI.

A numellis ligneis ac terreis collum circumdare. Et
Osee mandavit ut meretricem uxorem duceret,
ac pravam et adulteram uxorem amaret: Ezechielo
ut in dextro latere quadraginta dies, in sinistro
centum quinquaginta recumberet, rursumque ut
perfoderet murum ac fugeret, sibique ipsi captivi-
tatem describeret; aliasque gladium acuere eoque
caput radere, et crines quadrifariam dividere. Ac
ne omnia referam, gubernator orationis hæc omnia
feri jussit, ut qui non parent orationi, ii saltem
inutilo spectaculo allicerentur, cujus novitas suf-
ficiens est doctrinæ pignus. Ita Symeon ille ma-
gnus veluti lumen splendidissimum in candelabro
positum solis instar radios suos in omnes partes
emittebat; licebatque videre Iberos, Armenios, Per-
sas et Ismaelitas quotidie venientes ac sacro bap-
tismo potientes. Tantum porro gratiæ in varias
regiones beatus ille propagabat, ut deorum pater-
norum simulacra ad columnam ejus adducta con-
frugerint, et ab eo puram inculpatamque fidem
Christianam edocti sint. Nam eos multis miraculis
eo perducebat. Recte itaque habet Christi dictum:
Qui in me credit, mea quoque opera, et iis majora
præstabit⁹. Is ergo Symeon fulgore 598 sancti
Spiritus illustratus undiquaque suos ejecit radios,
quomodo Basilius loquitur his verbis, Quemadmo-
dum splendida et perspicua corpora radiis inciden-
tibus et ipsa illustrantur et novum edunt a se
splendorem, sic et Spiritui recipiendo aptæ animæ,
a Spiritu illuminatæ, cum ipsæ flunt spirituales,
tum gratiam ejus cum aliis communicant. Inde fu-
turorum præsentia, intellectus mysteriorum, oc-
cultorum comprehensio, donorum distributio, vita
cælestis, choreæ cum angelis, infinitum gaudium,
in Deo permansio, cum Deo similitudo, perfectio ap-
petitus, fieri Deum quod ad gratiam.

Aliquanto post tempore divinus Danielus in Ana-
plo cum vidisset magnum Symeonem, divina æmu-
latione instigatus ipse quoque columnam conscen-
dit, multaque et maxima edidit miracula. Perman-
sit in columna usque ad quartum annum Leonis Ma-
gni; atque ita ad Dominum emigravit, bonis ope-
ribus abunde præstitis.

Anno vicesimo sexto Valentinianus Roma Cpolin
venit, duxitque uxorem filiam Theodosii imperato-
ris Eudoxiam, ex Eudocia ipsi natam, rediitque
Romam. Cyrus urbis præfectus, homo sapientissi-
mus atque industrius, terrestrem Cpolis murum
demolitus est; aliisque duobus intervallis 599 ad-
ditis, alium murum intra sexagesimum diem exstru-

xit. Cujus operis ad pulchritudinem et festinatam A
absolutionem obstupescens populus imperatore in
Circo sedente exclamavit: Constantinus condidit;
Cyrus instauravit. Eapropter in invidiam venit,
et Græcis rebus studere per calumniam dictus,
publicatis ejus bonis, raso capite Smyrnæ episco-
pus deligitur.

Cum in Persas expeditionem fecisset Procopius,
Persa ei hanc conditionem tulit uti pars utraque
unum daret, quibus singulari pugna congressis,
victi pars pacta pacis ad annos quinquaginta ac-
ciperet. Procopius delegit ad hoc Areobindum com-
item fœderatorum. Is laqueo Persam irretivit et
ab equo dejectum necavit. Ex eo inter Romanos
et Persas pax ad annos quinquaginta composita fuit.
Areobindus urbem ingressus honorifice ab impera-
tore accipitur et ad consulatum evehitur.

Anno 28 ruina theatri Alexandrini viros 572 op-
pressit. Maximiano vita functo sanctissimus Pro-
clus episcopus Cpolis deligitur; isque reliquias
Chrysostomi reportavit, annum tricesimum impe-
rante Theodosio, inque templo Apostolorum depo-
suit. Proclo Ecclesiæ antistite, Cpolim graves terræ
motus concusserunt per anni trientem, adeo ut
oppidani metu periculi extra urbem in campo vi-
xerint, Cum autem Proclus ibi una cum clero et
populo in supplicationibus ad Deum perseveraret,
600 subito adolescens omnibus cernentibus in
aerem est surreptus, audivitque divinam vocem
sibi mandantem, ut episcopo renuntiaret et populo,
ut in publicis deprecationibus sic orent: Sancte
Deus, sancte fortis, sancte immortalis, miserere
nostri, neque aliud quidquam addant. Ita statim
cantante populo terræ motus desiit. Eo miraculo
admodum percussus Theodosius ac Pulcheria edi-
xerunt ut sacra cantio per totum orbem terrarum
sic caneretur.

Anno 35 Paneade advectæ sunt reliquiæ vatis
Isaiæ, et in divi Laurentii templo repositæ.

Anno 36 Theodosius Antiochum præpositum et
patricium, suumque bajulum, papam fecit, facultatibus
quoque ejus publicatis, quod is contra im-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(63) Φοιδεράτοι ἔχουν ὑπόσπονδοι, scribit Harmenopolus l. iv, tit. 12. De quibus Rigaltius in *Glossario Tartico*, et Jordanus *De rebus Germ.*: *Dum famosissimam Constantinus suo nomine conderet civitatem, Gothorum interfuit operatio, qui fœdere inito cum imperatore quadraginta suorum millia illi in solatio contra gentes varias obtulere. Quorum numerus et millia usque ad præsens nominantur in re publica id est fœderati. Ac quoque propositum spectat, quo de Theodosio sit sermo, subdit inferius: Cunctus exercitus in servitio Theodosii imperatoris perdurans, Romano se imperio subdens cum milite velut unum corpus effecit. milliaque ista dudum sub Constantino principe fœderatorum renovata, et ipsi dicti sunt fœderati.* GOAR.

(64) Fortassis ita notatur is cujus operæ omnia

δύο, οικοδομῆι ἕτερον τείχος δι' ἡμερῶν ἑξήκοντα ὄθεν καὶ ὁ δῆμος ἐκπληττόμενος ἐπὶ τῷ τάχει καὶ τῷ κάλλει τῆς τοῦ τείχους κτίσεως ἀνεβόησε καθεζόμενου τοῦ βασιλέως ἐν τῷ ἱππικῷ. Κωνσταντῖνος ἔκτισε, Κύρος ἀνένεωσε. Διὰ τοῦτο φθονηθεὶς διαβάλλεται ὡς Ἑλληνόφρων, καὶ δημευθεὶς καὶ ἀποκταρεὶς χειροτονεῖται ἐν Σμύρνῃ ἐπίσκοπος.

Κατὰ Περσῶν στρατηγούτου Προκοπίου, δηλοῦται αὐτῷ παρὰ τοῦ Πέρσου, ὅτι, δώσωμεν μονομάχους, καὶ οἷος ἂν ἡτηθῆ διδόντω τὸ μέρος αὐτοῦ πάντα ἐπὶ χρόνους πενήκοντα. Δίδωσιν οὖν ὁ στρατηγὸς Προκόπιος Ἀρεόβινδον κόμητα τῶν φοιδεράτων (63), ὃς σώκιστρον κατέχων τὸν Πέρσην ἐσώκισε καὶ κατενεγκῶν ἐκ τοῦ ἵππου ἀπέκτεινε. Καὶ γέγονε πάντα εἰρήνης μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ [P. 342] Περσῶν. Β

Εἰσαλεθῶν δὲ Ἀρεόβινδος ἐν τῇ πόλει καὶ μεγάλα ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀποδεχθεὶς προήχθη ὑπατος. Τῷ κη' ἔτει σύμπτωσις ἐγένετο ἐν τῷ θεάτρῳ Ἀλεξανδρείας, καὶ ἀπέθανον ἄνδρες φοβ'. Τελευτήσαντος Μαξιμιανοῦ Πρόκλος ὁ ἀγιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως προχειρίζεται, ἕς τὸ τοῦ Χρυσοστόμου λείψανον ἀνακομῆσαι τῷ λ' ἔτει τῆς βασιλείας Θεοδοσίου, καὶ εἰς τὸν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων ἀποτίθησι ναόν. Ἐπὶ τούτου σεισμοὶ μεγάλοι γέγονασιν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν μηνὶ τέσσαρσιν, ὥστε φοβηθέντας τοὺς ἐν Βυζαντίῳ ἔξω τῆς πόλεως ἐν τῷ λεγομένῳ κάμπῳ διατρέβειν. Τοῦ γοῦν εἰρημένου πατριάρχου μετὰ τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ τοῖς λιταῖς ἐκέισε προσκαρτεροῦντος, περὶ ὧραν τρίτην, ἄφνω πάντων ὁρώντων ἠρπάγη νεανίας εἰς τὸν ἄερα καὶ ἤκουσε θείας φωνῆς παρεγγυώσας αὐτῷ ἀναγγεῖλαι τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τῷ λαῷ λιτανεύειν οὕτω, καὶ λέγειν· Ἄγιος ὁ Θεὸς, ἅγιος Ἰσχυρὸς, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς· καὶ μηδὲν ἕτερον προστιθέναι. Καὶ εὐθέως τοῦτο ψάλλοντος τοῦ λαοῦ ἔστη ὁ σεισμός. Ὅθεν ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος καὶ ἡ μακαρία Παυλερία, ὑπεραγασθέντες τῷ θαύματι, ἐθέσπισαν κατὰ πᾶσαν οἰκομένην οὕτω ψαλλεσθαι τὸν θεῖον ὕμνον.

Τῷ λε' ἔτει ἠνέχθη ἀπὸ Πανσᾶδος τὸ λείψανον τοῦ προφήτου Ἰσαίου, καὶ ἐτέθη ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου.

Τῷ λς' ἔτει Θεόδοσιος ὁ βασιλεὺς Ἀντιόχον κραιπόσιτον καὶ πατρίκιον, τὸν βαβουλον αὐτοῦ (64), πᾶπαν (65) ἐποίησε, δημεύσας καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ

imperator commisisset, *der dūs*, fac totum, *mare*. XYL. — Βαβούλος ὃς κληθεῖται ἐπίτροπος, *vocatur procurator*, inquit Gregoras iv, 9. Moschopolus aulem παιδαγωγὸς καὶ παιδοτρέβης ὁ λεγόμενος βαβούλος. Auctor de hoc eodem Antiocho fol. 334: Ἀντιόχον τινα θαυμαστὸν καὶ λογιώτατον ἄνδρα ἐπίτροπον καὶ παιδαγωγὸν ἀποστείλας. Leunclavius: « Magnus bajulus imperatoris qui moderator est et arbiter consiliorum ipsius et actionum, aut etiam tutor ejus in minore ætate constituti. » GOAR.

(65) Papa hic clericum significat, *ain Pfaffen*: quomodo Augustinus et alii in epistolis persape utuntur. Zonaras diserte scribit clericum factum fuisse Euphemiani apud Chalcedonem collegit. Quæ sequuntur narrationes, inale sunt affectæ in Græco. XYL. — Alius πᾶπας, et alius παπᾶς: hic

ὡς κατεπαρομένου τοῦ βασιλέως καὶ καταφρονοῦν-
τος αὐτοῦ. Διὸ καὶ νόμον ἐξέθετο μὴ εἰσερχεσθαι
εἰς πατρικίου ἀξίαν εὐνοῦχον. Οὗτος ὁ Θεοδόσιος
εὐμετάγωγος ἦν σφοδρῶς, πειθόμενος τοῖς ὑποβάλλου-
σιν αὐτῷ οἰκειοῖς, ὡς πολλάκις καὶ χάρτους (66) μὴ
ἀνυγνῶσκων ὑπέγραψεν. Ὅπερ μαθοῦσα Πουλχε-
ρία ἡ αὐτοῦ ἀδελφή, καὶ πολλάκις νουθετήσασα, ἐπεὶ
οὐκ ἔπειθε, σοφῶς ὑπέβλεπεν αὐτὸν, καὶ δωρεὰν δῆ-
θεν α' τεῖ· ἡ δ' ἦν πρὸς δουλείαν ἐκχωροῦσα Εὐδο-
κίαν τὴν αὐτοῦ γαμετήν. Προσθήκετο τοίνυν ὁ τοῦτο
διαταττόμενος χάρτης καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως ὑπε-
σημαίνετο. Μετὰ δὲ τοῦτο ἀναγνωσθέντος αὐτοῦ δει-
νῶς ὑπὸ τῆς Πουλχερίας ὠνεῖδίσθη, καὶ ἔκτοτε ἀκρι-
βείαν τῶν τοιούτων ἐποίησε. Ἐπὶ τούτου τοῦ βασι-
λέως ἐκ τῶν Γότθων γέγονεν ἔθνη τέσσαρα, Γότθοι,
Ἐπίγοτθοι (67), Γήπεδες καὶ Οὐάνδηλοι. Ἐξ ὧν
Ἄβαρις (68) ἤρξατο διαπερῆν ἐν τῇ Ῥωμαίων
γῆ.

Τῷ λθ' ἔτε· Κύριλλος Ἀλεξανδρείας καὶ Πρόκλος
Κωνσταντινουπόλεως εὐσεβῶς ἐκομήθησαν. Καὶ τὸν
μὲν Πρόκλον Φλαβιανὸς [P. 343] πρεσβύτερος καὶ
σκευοφύλαξ (69) Μεγάλης Ἐκκλησίας Κωνσταντινου-
πόλεως διεδέξατο, Κύριλλον δὲ Διδάσκωρος ὁ δυσσεβὴς,
μηδ' ὅλως ὧν διδασκαλικός, ἀχρεῖος δὲ καὶ ἀνήμε-
ρος, ἐξαιρέτως δὲ ἐν τοῖς συγγενέσι Κυρίλλου γενό-
μενος· ἀίρετικὸς γὰρ ἦν, ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων τὰ
ἠριγένους φρονῶν.

Τῷ μα' ἔτε· ἡ ληστρική καὶ παράνομος συνθηρολογία,
σύννοδος, τοῦ κρηθῆναι τὰ καὶ Εὐτυχοῦς, κατὰ
Ἐυτυχοῦς, ὑπὸ Διδάσκωρου τοῦ δυσσεβοῦς, κατὰ παραίνεσιν
Χρυσάφριου εὐνοῦχου τὸ ἐπικλήν Ζουμνᾶ (70), τὴν τοῦ
βασιλέως ἀπλότητα παραπέσαντος.

Τῷ ἐπίοντι δὲ καιρῷ, ἔγουν τῷ μβ', γνοὺς ὁ Θεο-
δόσιος ὡς ἠπάταται παρὰ Χρυσάφριου, πρῶτον μὲν
αὐτὸν ἐξορίζει εἰς τινὰ νῆσον, τῇ Εὐδοκίᾳ δὲ καὶ
Αὐγούστῃ ἐπιφέρεται σφοδρῶς, πάντων τῶν κακῶν
αἰτίαν αὐτῆν ἀποκαλῶν ὡς καὶ Πουλχερίαν τῶν
βασιλείων ἀποδιώξασαν, ἅμα δὲ καὶ τὰ κατὰ τὸν
Παυλῖνον ὀνειδίξων αὐτῇ, ὑπὲρ τοῦ μῆλου ἀποθανόν-
τα. Ἢ δὲ ἀπογνοῦσα παρεκάλεσεν ἐπὶ τὰ Ἱεροσό-
λυμα ἀπολυθῆναι αὐτήν· ὃ καὶ γέγονε, λαβοῦσης
μεθ' ἑαυτῆς Σεβήρον τὸν πρεσβύτερον καὶ διάκονον
Ἰωάννην. Μαθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ὅτι οὗτοι καὶ ἐν τῇ
πόλει πρὸς αὐτὴν ἐτύχναζον, ἀποστείλας ἀπεκφεά-
λισεν αὐτούς· τὴν δὲ ἄξιαν Πουλχερίαν μετὰ πολλῆς
παρακλήσεως εἰσήγαγεν εἰς τὰ βασιλεία· ἦτις εὐθὺς
ἀποστείλασα εἰς Ἐφεσον ἔγαγε τὸ λείψανον τοῦ
ἁγίου Φλαβιανοῦ. Τότε καὶ τὴν τῶν Χαλκοπρατίων
ἐκκλησίαν τῇ Θεοτόκῃ ἀνήγειρε, συναγωγὴν Ἰου-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

*sacerdos vel clericus privatus, in sæculo tamen de-
gens; ille, papa, Romanus pontifex. De illo nuper
auctor fol. 339: Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, ὃς Κελε-
στίνου πάπα Ῥώμης τὸν τόπον διεῖπε. De hoc Al-
latius, necnon Codinus. Cmoniates etiam τοῦ ποτὲ
ὁ παπᾶς; Theophanes: ὁ Κύρος προσφυγῶν τῇ Ἐκ-
κλησίᾳ ἐγένετο παπᾶς. GOAR.*

(66) Communius tamen dicitur χάρτης: a quo,
reor, vetus Gallicum vocabulum *charte* et *chartre*.

peratorem per contemptum se extulisset. Itaque
etiam legem tulit ne quis ennuclus dignitate pa-
tricii ornaretur. Fuit imperator iste nimis quam
mobilis, adeoque proclivis ad obsequendum fami-
liaribus aliquid suadentibus ut sæpe etiam schedis
non lectis subscriberet. Quod cum animadverteret
soror ejus Pulcheria, et sæpe castigando nihil pro-
ficeret, callide eum adorta est. Nam sub prætextu
petendi muneris, sibi in servitutem tradi Eudociam
fratris uxorem per litteras petebat. Eas ad se alla-
tas imperator sigillo confirmavit. Postea iis lectis
acriter est a Pulcheria objurgatus, atque inde ta-
libus in rebus accurationem adhibuit. 601 Eo
imperante Gotthi in quatuor gentes divisi sunt,
in Gothos, Hypogothos, Gepidas et Vandalos.
Ex quibus Abaris cœpit Romanam ditionem pe-
ragrari.

Anno 39 Cyrillus Alexandriæ et Proclus Cpolis
episcopi pie vita defuncti sunt. Ac Proclo quidem
successit Flavianus presbyter Magnæque Ædis
Cpolitanae vasorum custos, Cyrillo autem Diosco-
rus impius, ad docendum nequaquam aptus, sed
inutilis et efferus, præcipue unus de Cyrilli inimi-
cis: nam a teneris jam inde unguiculis Origenicas
hæreses imbiberat.

Anno 41 latrocinii infamis atque legibus adversa
illa synodus collecta est ad controversiam Flaviani
atque Eutychetis disceptandam a Dioscoro impio,
hortatu Chrysaphii (is alio nomine Zummas appel-
labatur) eunuchi, qui hoc persuadendo imperatoris
simplicitati imposuerat.

Anno proxime insecuto, qui fuit 42, Theodosius
se a Chrysaphio deceptum sentiens eum in quam-
dam insulam relegat. Eudociam quoque Augustam
graviter objurgat, omnium malorum eam causam
et ab ea Pulcheriam aula fuisse pulsam dicens;
simul et Paulinum exprobrans ei, quem pomi causa
necatum fuisse demonstravimus. Eudocia, rei indi-
gnitatem non ferens, petit ut Hierosolyma sibi
abire liceret; quo impetrato, eo se contulit, comite
Severo presbytero et diacono Joanne. 602 Im-
perator cognito illos etiam in urbe frequenter ad
ipsam commeasse, missis carnificibus capita co-
rum amputari jussit. Sanctam autem Pulcheriam
multis verbis consolatus in aulam reduxit. Ea
statim Ephesum misit qui sancti Flaviani cadaver
afferrent. Tunc et Chalcoopratorum ædem Dei Ge-
nitrici ædificavit, cum is locus ante Judæorum

Ἐπὸ τοῦ χωρῶ deducit Lexicon anonymum Bibl.
Regiæ. GOAR.

(67) Forte Visigothos. XYL.

(68) Inde Avars, ut Serbi pro Servis, et alia. XYL.

(69) Nicephori interpretis habet *custodem sacrorum
donariorum*, xiv, 47. XYL.

(70) In eclogis Theodori Anagnostæ, principio
statim, Tzumas dicitur interfectus a Pulcheria
XYL.

fuisse synagoga. Flaviano in episcopatum successit Anatolius.

Post aliquod temporis imperator equitatum egressus, equo collapsus afflictus inque lectica domum relatus, sorori Pulcheriæ ad se vocatæ indicavit debere sibi Marcianum succedere: hoc enim sibi a Joanne Theologo Ephesi agenti significatum. Accersito etiam Marciano dixit: Ab Aspare et senatu mihi demonstratum est te imperium a meo obitu accepturum. Biduo post imperator vitam cum morte commutavit. Corpus ejus in fano Apostolorum reconditum fuit. Uxorem habuit Eudociam, filiam Leontii philosophi, Atheniensem.

Cæterum sapiens illa et præclara Pulcheria, nondum fratris vulgata morte, Marcianum senem jam, virum temperantia ac gravitate insigni et rebus gerendis aptissimum, ad se vocat, ostenditque, quoniam decesserit imperator, se ipsum virtutis causa unum de omni senatorum numero delegisse, quem imperatorem sibi ascisceret, ea conditione ut fidem daret virginitatem suam, quam Deo consecrasset, se intactam servaturum. **603** Cum hoc stipularetur Marcianus, est a Pulcheria, vocatis ad hoc ab ea Anatolio patriarcha et senatu, imperator declaratus. Fuit Marcianus venerabilis vir, moribus sanctis, in facie ruborem gratia temperatum habens, magnanimus, avaritiæ vacuus, temperans, religiosus et de fide recte sentiens, miseratione peccantium præditus, cæterum profanarum litterarum atque disciplinarum imperitus. Is statim omnes qui relegati fuerant revocavit. Pulcheria autem invisissimum illum eunuchum Chrysaphium Jordani tradidit, Joannis filio, quem ille dolo necaverat. Atque Jordanes vicem ei rependit.

Olium Marcianus cum gregarius miles in suo ordine ex Græcia ad bellum Persicum iret, in Lycia in morbum incidit; relictusque in urbe Sydemis aliqua ibi mora facta duobus quibusdam fratribus Julio et Tatiano societate junctus fuit, ab iisque domum ipsorum susceptus et recreatus. Cum una aliquando tres hi venatum profecti essent, dum fessi meridiarent, Tatianus, qui reliquis maturius somnum excussisset, animadvertit Marcianum in solo jacere aquilamque ingentem super eum in aere librari, quæ expansis alis hominem obumbraret. Id cernens excitat fratrem, hocque spectaculum ei ostendit. Diu uterque hoc ostentum admirati tandem Marcianum excitant, scitanturque quidnam muneris ab **604** eo exspectare ipsos juberet, si quando imperio potiretur. Marcianus se non eum esse cui tale aliquid contingere posset dicere. Cum eadem verba repeterent: Si, inquit, divinitus hoc mihi eveniat, patricios vos meos fa-

XYLANDRI ET

(71) Marcianus primus principum Christianorum a pontifice imperii suscepit insignia. GOAR.

(72) Nil numero pro militum cohorte accepto Latinis communius. Ab his vox ad Græcos translata. Mutuo repudiato numerum Græci ex penu sibi pro-

δαιών πρότερον οὐσαν. Τῆς δὲ ἐκκλησίας μετὰ Φλαβιανὸν Ἀνατόλιος ἐπεσκόπευσε.

Μετὰ δὲ τινα χρόνον ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς Ἰππασθηναί· καὶ συμπεσόντος αὐτῷ τοῦ ἵππου πληγῆς εἰσηλθὲν ἐν λεκτικῇ ἤτοι φορεῖᾳ, καὶ καλέσας τὴν ἀδελφὴν Ηουλχερίαν εἶπεν αὐτῇ διὰ Μαρκιανὸν τὸν μετ' αὐτὸν βασιλεύσαντα· Τούτο γάρ μοι, φησὶν, Ἰωάννης ὁ Θεολόγος ἀπεκάλυψεν, ἐν Ἐφέσῳ μοι ὄντι. Καὶ μετ' ἐπιτάξιν Μαρκιανὸν εἶπεν αὐτῷ ἐπὶ Ἀσπαρος καὶ τῆς συγχλήτου· Ἐδείχθη μοι ὅτι σε δεῖ γενέσθαι βασιλεῖα μετ' ἐμέ. Καὶ μεθ' ἡμέρας δύο ἐτελεύτησε, καὶ τίθεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ ναῦ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων. Γυνὴ δὲ τούτου Εὐδοκία, θυγάτηρ Λεοντίου φιλοσόφου ἐξ Ἀθηνῶν.

Ἡ δὲ σοφὴ καὶ ἀγαθὴ Πουλχερία μήπω τῆς τοῦ ἀδελφοῦ τελευτῆς γνωσθεῖσης μεταστειλαμένη τὸν Μαρκιανὸν, ἄνδρα ἐν σωφροσύνῃ καὶ σεμνότητι διαπρόποντα, γέροντα ὄντα καὶ ἱκανώτατον, λέγει πρὸς αὐτόν· Ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς ἐτελεύτησεν, ἐγὼ δὲ σε [P. 314] ἐξελεξάμην ἐξ ὅλης τῆς συγχλήτου ὡς ἐνάρτερον, δός μοι λόγον ὅτι φυλάττεις τὴν παρθενίαν, ἣν τῷ Θεῷ ἀνεθέμην, καὶ ἀναγορεύω σε βασιλεῖα. Αὐτοῦ δὲ ἐνθυμένου τούτου, μεταπέλλεται τὸν πατριάρχην (71) Ἀνατόλιον καὶ τὴν σύγχλητον, καὶ ἀναγορεύει αὐτὸν βασιλεῖα. Ἦν δὲ Μαρκιανὸς αἰδέσιμος τὸν τρόπον, ἱεροπρεπῆς, ἐρύθημα ἐπὶ τοῦ προσώπου φέρων κεκραμένον χάριτι, μεγαλόψυχος, φιλαργυρίας ὑπέρτερος, σώφρων καὶ περὶ τὸ θεῖον εὐλαβῆς, καὶ ὀρθόδοξος, περὶ τοὺς ἀμαρτάνοντας συμπαθῆς, ἀπειρος δὲ παιδείας τῆς ἐξωθεν. Εὐθὺς οὖν τοὺς ἐν ἐξορίᾳ πάντας ἀνεκαλέσατο. Ἡ δὲ μακαρία Ηουλχερία τὸν παμμίσητον Χρυσάριον τὸν εὐνοῦλον Ἰορδάνῃ ἐκδέδωκε τῷ υἱῷ Ἰωάννου, ὃς καὶ ἀνέλεν αὐτὸν διὰ τὸ αὐτὸν ἀνελεῖν τὸν τούτου πατέρα δόλω.

Στρατιώτης τοῖνον λιτὸς ὢν πρὸ τούτου Μαρκιανὸς μετὰ τοῦ Ἰδίου νομέρου (72) ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος κατὰ Περσῶν ἀπῆει, καὶ γενόμενος ἐν Λυκίᾳ ἀβρώστει περιέπεσε. Καὶ καταλειφθεὶς ἐν πόλει Συδημῶν κάκεισε χρονοτριβήσας προσκολλᾶται δύο τισὶν ἀδελφοῖς, Ἰουλίῳ καὶ Τατιανῷ, οἵτινες εἰς τὸν ἴδιον οἶκον λαβόντες αὐτὸν διανέπτουσαν. Εἰς Ὀζραν δὲ ἐξελθόντες ἔλαβον αὐτὸν μεθ' ἑαυτῶν. Κοπιάζαντες δὲ περὶ μεσημβρίαν ἐκοιμήθησαν. Προξυπνισθεὶς δὲ ὁ Τατιανὸς θεωρεῖ τὸν Μαρκιανὸν εἰς εὐνὴν ἑλθόντα, καὶ αὐτὸν παμμεγέστατον ἐπ' αὐτὸν ἐλθόντα καὶ τὰς ἑαυτοῦ πτέρυγας διαπετάσαντα σκιὰν ἐπ' αὐτὸν περιποιησάμενον. Καὶ τοῦτο θεασάμενος ἐγείρει τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφόν, καὶ τὸ θεαθὲν ὑποδείκνυσι. Καὶ ἐπὶ πάλυ θαυμάζοντες ἐξυπνίζουσι τὸν Μαρκιανὸν, καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Ἐὰν βασιλεύσης, τί ἡμῖν χαρίζῃ; Ὁ δὲ, Τίς εἰμι ἐγώ, ἵνα τοῦτο γένηται εἰς ἐμέ; Οἱ δὲ ἐκ δευτέρου τὸν αὐτὸν λόγον εἶπον. Λέγει ὁ Μαρκιανός· Ἐὰν τοῦτο ἐκ Θεοῦ γένηται, πατέρας

COARI NOTÆ.

pria dixerunt ἀριθμόν, de quo supra. Œcumenius in Act. xv: Σπείρα δὲ ἐστὶν ὁ καλούμενος νῦν νομέρον. Quid vero σφείρα? Suidas: πλήθη στρατευμάτων, φάλαγγες, νομέρα. GOAR.

ὁμᾶς ἀνακηρύξω. Τότε διδάσκειν αὐτῶ σ' νομίματα, λέγοντες· Πορευέου ἐν τῇ πόλει, καὶ μέμνησο ἡμῶν ὅτε ὁ Θεὸς ὑψώσει σε. Χρόνου δὲ διελθόντος ὀλίγου καὶ Θεοδοσίου τελευτήσαντος, βασιλεὺς ἀνεδείχθη, ὡς προέωμεν, καὶ ὑπομνησθεὶς τῆς ἐν Λυκίᾳ εὐεργεσίας, Τατιανὸν καὶ Ἰούλιον μεταπεμφάμενος πατέρας αὐτοὺς ἀνεκέρυξε, καὶ τὸν μὲν Τατιανὸν ἔπαρχον ἐποίησε τῆς πόλεως, τῷ δὲ Ἰουλίῳ τῶν τῶν Λυκίων ἐνεχείρισεν ἀρχήν. ὑπὸ Γιζερίχου δὲ πάλιν εἰς Ἀφρικὴν κρατηθεὶς, ἔτι στρατιώτῃ ὄντι τοῦτο αὐτῷ ἐξεγένετο· ὅθεν ὁ Γιζερίχος ὄρων αὐτὸν ἠσφολίσαστο ὅτι εἰ βασιλεύσει, μὴ πολεμήσαι ποτε Οὐανδῆλοις, καὶ ἀπολύει αὐοόν. Τοῖνον καὶ ἡ μακκαρία Πουλχερία μεθ' ἐτέρων πολλῶν ἐκκλησιῶν ἐξαιρέτως τὸν ἐν Βλαχέρναις ναὸν ἕκοδομήσε καὶ Μαρκιανῶ.

[P. 345] Τῷ β' αὐτοῦ ἔτει ἡ ἐν Χαλκηδόνι ἁγία τετάρτη σύνοδος γέγονεν ὑπὸ Πατέρων χλ', ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῆς πανευφήμου Εὐφημίας, κατὰ Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκόρου καὶ Νεστορίου τῶν ματαίων, λεγόντων μῆτε τὴν σάρκα τοῦ Κυρίου ὁμοούσιον ἡμῖν εἶναι, ἀλλ' ἐκ δύο νῦν φύσεων τὴν ἔνωσιν λέγεσθαι, μίαν δὲ φύσιν ἀποτελεσθῆναι μετὰ τὴν ἔνωσιν, καὶ ὡς ἐν φαντασίᾳ τὴν σάρκα φορέσαι τὸν Κύριον μυθολογούντων καὶ τῇ θεότητι πάθος ἀπονεμόντων. Ἦγοῦντο δὲ τῆς συνόδου Λέοντος πάπα Ῥώμης τοποτηρηταὶ Πασχάσιος καὶ Λουκίνσιος ἐπίσκοποι καὶ Βονιφάκιος πρεσβύτερος, Ἀνατόλιος Κωνσταντινουπόλεως, Ἰουβενάλης Ἱεροσολύμων. Καθαίρουνται τοῖνον οἱ αἰρετικοὶ καὶ ἐξορίζονται ἐν Γάγγρα, χειροτονεῖται δὲ Προτέριος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας ἀντὶ Διοσκόρου. Ἡ δὲ ἁγία σύνοδος ἐξεφώνησε τέλειον Θεὸν καὶ τέλειον ἄνθρωπον τὸν αὐτὸν ἐν δύο φύσεσιν, ἄσυγχύτως, ἀδιαιρέτως, τὸν Κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Δύο δὲ εἰρήκασι φύσεις τῷ λόγῳ τῆς διαφορᾶς, οὐ τῷ λόγῳ τῆς διαιρέσεως. Τὴν τε τοῦ Ῥώμης πάπα Λέοντος ἐπιστολὴν πρὸς Φλαβιανὸν γραφείσιν ὡς στήλην ὀρθοδοξίας ἐδέξαντο. Ἐπικυροῦσι δὲ καὶ τὴν Νεστορίου καθαίρεισιν. Ἐδέξαντο δὲ Θεόδωρον καὶ Ἰβάν ὡς ἀναθεματίσαντας Νεστόριον.

Τῷ γ' ἔτει ἡ μακκαρία καὶ εὐσεβὴς Πουλχερία ἐκοιμήθη ἐν Χριστῷ παρθένος καὶ μὴ διαφθαρεῖσα. πάντα τὰ ἑαυτῆς πτωχοῖς διανείμασα.

Τῷ δ' ἔτει Οὐαλεντινιανὸς ὁ τῆς Ῥώμης βασιλεὺς τῶν μὲν ὀρθῶν τῆς Ἐκκλησίας δογμάτων ἀντελαμβάνετο, πολλῇ δὲ τῇ παρανομίᾳ ἐν τῇ ἑαυτοῦ διαίτῃ ἐκέχρητο· εὐπρεπεστατὴ γὰρ γυναικὶ Εὐδοξίᾳ συζῶν, θυγατρὶ Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως, ἀλοστραίαις δαιμονιωδῶς ἐκέχρητο. Ὡμίλει δὲ συνεχῶς καὶ τοῖς τὰ περιέργῃα πράττουσι· διὸ καὶ οὐκίστω παραδίδοται θανάτῳ. Μαξίμου γὰρ τοῦ ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου τυραννήσαντος ἔκγονος καὶ ὁμώνυμος, ἐν τοῖς κατὰ Ῥώμην πατρικίαις τελευτῶν, ἔνδον τοῦ παλατίου γενόμενος τὸν Οὐαλεντινιανὸν ἀπέσφαξε καὶ τῇ Εὐδοξίᾳ συνεγένετο καὶ τῆς βασιλείας ἐκράτησε· δι' ὧν γὰρ τις ἀμαρτάνει, δι' αὐτῶν καὶ παιδεύεται· Ἐπὶ τούτοις ἡ Εὐδοξία ἀχθομένη μεταπέμπεται τὸν

ciam. Tunc illi eum 200 nummis donant, jubentque ad urbem reverti, sique memorem esse, ubi Deus eum evexerit. Ergo Marcianus non ita multo post Theodosio defuncto imperator creatus, accepti in Lycia beneficii memor, Tatianum et Julium evocatos ad se patricios salutatur, Tatianumque urbis, Julium Lyciæ præfectum constituit. Simile aquilæ ostentum Marciano etiamnum militi evenit. cum in Africa apud Gizerichum captivus teneretur. Itaque Gizerichus eum dimisit, juratum, si imperator flet, bellum Vandalis non illaturum. Porro Pulcheria, præter multa alia templa, præcipue ædem in Blachernis condidit ac Dei Genitrici consecravit, cum nuper Marcianum imperium inivisset.

τῇ Θεοτόκῳ ἀνατίθεικεν ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας
B Annum eo secundum imperante Chalcedone quarta sancta synodus acta est, in æde nobilissimæ martyris Euphemie, collectis Patribus 630, contra Eutychem, Dioscorum et Nestorium, vanos homines, qui carnem Christi negabant ejusdem cum nostra esse naturæ, affirmabantque unitas quidem duas in Christo naturas, unitione autem perfecta ad unicam deinde naturam fuisse redactas, Dominumque carnem non veram, sed tantummodo specie quadam apparente circumtulisse. Idem deitatem passam dicebant. Præfuerunt concilio Leonis papæ Romani vicarii 605 Paschasius et Lucinsius episcopi, ac Bonifacius presbyter, ac Anatolius Cpolitanus, Juvenalis Hierosolymæus episcopi. Hæretici damnati et Gangram sunt relegati, inque locum Dioscori episcopus Alexandriæ creatus Proterius. Pronuntiavit sacra ista synodus Dominum ac Deum nostrum Jesum Christum perfectum esse Deum et perfectum hominem, eundem duabus naturis constantem, sine ulla vel confusione vel divione; duas autem in eo naturas esse ratione non divisionis, sed discriminis. Epistolam quoque Leonis papæ Romani ad Flavianum, ut columnen rectæ fidei, approbaverunt. Nestorii quoque damnationem ratam habuerunt, Theodorito et Iba receptis, qui eum damnaverant.

Tertio anno, imperii Marciani Pulcheria, inviolata virgo, omnes suas facultates pauperibus elargita, vitæ pensum absolvit.

Quarto anno, Valentinianus Occidentis imperator, tametsi veram religionem amplecteretur vitam tamen egit flagitiosam. Cum enim formosissimam haberet uxorem Eudoxiam, filiam Theodosii imperatoris, nihilominus scelestè alienis mulieribus abutebatur: erat quoque ei assidua cum curiosas artes tractantibus consuetudo. Itaque etiam miserrima morte periit. Maximus enim, nepos ejus Maximi qui Theodosii Magni ætate tyrannidem invaserat, Romæ patricia dignitate degens in palatium pervenit, Valentinianum necavit, Eudoxiam stupravit, imperioque 606 potitus est: solent enim flagitia et iis inflictæ pænæ ejusdem esse generis. At Eudoxia graviter eam ferens

injuriam, Gizerichum ex Africa Romam evocat, rogans ut se Maximi tyrannide liberaret. Cum Gizerichus magna cum classe ad Romam advenisset, Maximus in fuga a suis trucidatur; Barbarus tertio a fuga Maximi die Romam nemine obsistente intrat. Hic impositis in naves omnibus urbis opibus atque donariis, sacra etiam supellectile, quæ solido auro et lapidibus pretiosis constabat, et vasis Hebraicis quæ Titus Hierosolymis attulerat, abducta etiam imperatrice Eudoxia et ejus liberis, in Africam rediit. Ita secundo capta est Roma, prius ab Alarico occupata. Gizerichus Eudoxiam Honoricho filiorum suorum natu maximo copulavit: Placidiam Olybrio patricio desponsatam audiens cum matre Eudoxia asservavit. Majorinus cognita Maximi cæde Romanum imperium cepit ac biennium tenuit. Post eum Avitus annos totidem, inde Severus triennium. Post hunc imperator Romæ nullus fuit, sed Recimerus rem publicam administravit, dux militiæ et magna armatus potentia. In Oriente autem omnia fuerunt pacata, adeo quidem ut ea aurea ætas diceretur. Tunc etiam Symeon monachus in columna stans, vita, doctrina et miraculis floruit.

σοῦς τοὺς χρόνους τούτους λέγεσθαι. Τότε καὶ Συμεὼν ὁ θαύμασι διέπρεπε.

607 Quinto anno tres magni lapides de cælo in Thraciam deciderunt. Mortua est etiam Jerusalemæ Eudocia Theodosii uxor, multa ecclesiæ legata relinquens; juravitque moriens insontem se esse criminis de Paulino sibi impacti.

Septimo anno moritur Marcianus, et in œde Sanctorum Apostolorum sepelitur. Uxor ejus fuit Pulcheria nomine tenus: non enim cum ea concubuit. Episcopatum Cpolititanum gerebat Anatolius, Attici successor. Annus is fuit a mundi origine 5950, ab incarnatione Verbi 456.

Marciano successit Leo Magnus, veræ religionis tenax. Imperavit annos septemdecim. Erat corpore gracili, barba rara, prudentia ornatus, litterarum et disciplinarum rudis. Uxorem habuit Verinam Basilisci sororem. Dicebatur Macellus, quod Asparum et Ardaburium tanquam Arianos necasset: nam a mactando id cognomen Latinis ducitur. Petebat sibi consentientem urbis præfectum constitui Aspar ab imperatore. Imperator cum se id facturum annuisset invitus, noctu quemdam senatorem celeriter ad se venire jussit, eumque

XYLANDRI ET GOARI NOTE.

(73) Tres Simcones, eosdemque tres stylitas fuisse in senioris hujus Vitam editis notis monstrat Rosweidius: unum præσβύτερον καὶ ἀρχιμανδρίτην, alium ἐν Θουμαστῶ ὄρει, editissimo monte sic dicto, vixisse narrat. Hic, qui omnium primus, τῆς μάνδρας, ex monasterio in quo juvenilem aliquam egit ætatem, ab auctore ἐν Ἀνάπλῳ columnam conscendisse scribitur frequentius. GOAR.

(74) Eudoxiæ nomen hic pro Eudocia situm est, quæ confusio est alibi quoque obvia. Et quod mox

Α Γιζέριχον ἐξ Ἀφρικῆς εἰς Ῥώμην, παρακαλέσασα λυτρωθῆναι τῆς τοῦ Μαξίμου τυραννίδος. Γιζερίχου δὲ στόλῳ μεγάλῳ ἐκπλεύσαντος εἰς Ῥώμην, Μάξιμος φυγῆ ἐχρήσατο, οἱ δὲ συνόντες αὐτῷ ἀνείλον αὐτόν. Ὁ δὲ Γιζέριχος μηδενὸς αὐτῷ ἀντιστάντος [P. 346] εἰσῆλθεν εἰς Ῥώμην τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τῆς φυγῆς Μαξίμου· καὶ λαβὼν πάντα τὰ χορήματα, καὶ τὰ τῆς πόλεως ἀνθήματα εἰς τὰ πλοῖα ἐμβαλὼν, ἐν οἷς ἦσαν κειμήλια ὀλόχρυσα καὶ διάλθρα ἐκκλησιαστικὰ καὶ σκεύη Ἑβραϊκὰ, ἀπερ ὁ Οὐρσπασσιανουῦ Τίτος ἐξ Ἱεροσολύμων ἀφείλετο, σὺν τούτοις λαβὼν τὴν Εὐδοξίαν τὴν βασιλίδαν καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς, εἰς Ἀφρικὴν ἀπέπλευσαν. Ἔως ὧδε δευτέρα ἄλωσις Ῥώμης τῆς μεγάλης, πρώτη μὲν ὑπὸ Ἀλαρίχου, δευτέρα δὲ ὑπὸ Γιζερίχου. Καὶ τὴν μὲν Εὐδοξίαν Ὀνορίχῳ τῷ πρωτοκῶφ υἱῷ αὐτοῦ συνέχευσε· τὴν δὲ Πλακιδίαν ἄνδρα ἔχειν μαθὼν Ὀλύβριον τὸν πατρίκιον μετὰ τῆς μητρὸς ἐφύλαξεν Εὐδοξίας. Μαθὼν δὲ τὸ Μαξίμου θάνατον Μαιωρίνος ἐβασίλευσε Ῥώμης ἔτη β', καὶ μετ' αὐτὸν Ἀβίτος ἔτη β', καὶ μετὰ τούτων Σεβήρδος ἔτη γ'. Καὶ μετ' αὐτὸν οὐκέτι βασιλεὺς ἐν Ῥώμῃ, ἀλλὰ Ῥεκίμερες διψκεί τὰ πράγματα στρατηγῶν καὶ μεγάλην περικείμενος δύναμιν. Κατὰ δὲ τὴν Ἐφῶν πάσης γαλήνης μετείχον ἅπαντα, ὡς χρυτῆς μάνδρας (73) ἰστώς ἐπὶ κίονος βίψ καὶ λόγῳ καὶ

Τῷ ε' ἔτει λίθοι τρεῖς παμμεγέθεις ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐν τῇ Θράκῃ ἔπεσον. Καὶ Εὐδοκία (74) ἡ τοῦ Θεοδοσίου γυνὴ ἐν Ἱεροσολύμοις τελευτᾷ, πολλὰ καταλείψασα ταῖς ἐκκλησίαις, καὶ ἐν τῷ τελευτῆν αὐτῆν ἐπωμόσατο μὴ συνειδέναι τῇ κατ' αὐτῆς κατηγορίᾳ ἔνεκεν Παυλίνου.

Τῷ δὲ ζ' ἔτει Μαρκιανὸς ὁ βασιλεὺς τελευτᾷ, καὶ ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ἱερῷ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων. Γυνὴ δὲ τούτου Πουλχερία ὀνόματι μόνον· οὐ γὰρ συνεγένετο αὐτῇ. Τὴν δὲ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀρχὴν διεῖπεν Ἀνατόλιος, Ἀττικὸν διαδεξάμενος, κόσμου ἔτος 5950, τῆς θείας σαρκώσεως ἔτος υς'.

Μετὰ δὲ Μαρκιανὸν ἐβασίλευσε Λέων ὁ Μέγας, ὀρθόδοξος, ἔτη ιζ'. Ἦν δὲ κάτισχνος μὲν τὸ σῶμα, ὑπόσπανος τὴν γενειάδα, φρονήσαι κεκοσμημένος, παιδείας καὶ μωθημάτων ἐκτός. Τούτου γυνὴ Βηρίνη ἀδελφὴ Βασιλίσκου. Μπαίλλης δὲ ἐλέγετο διὰ τὸ ἀποκτεῖναι Ἀσπαρα καὶ Ἀρδαβούριον ὡς Ἀρειανούς ὄντας· μάκελ γὰρ Ῥωμαῖσι ὁ σφαγεὺς λέγεται. Ἀσπαρ δὲ ἠτέσατο τὸν βασιλέα ἐγκαταστῆσαι τῇ πόλει ἑπαρχὸν ὁμόδοξον αὐτοῦ καὶ ὁμόφρονα, ὃ κατένευσε μὲν ὁ βασιλεὺς ποιῆσαι, μὴ βουλόμενος δὲ ἐννύχιον δεδῆλωκέ τινα τῶν συγκλητικῶν παραγενέ-

dicitur Anatolius successisse Attico, aperte est mendosum: nam Chrysostomo Arsacius, deinceps Atticus, Sisinnius, Nestorius, Maximians, Proculus, Flavianus, Anatolius successerunt. Post mentio fit Timothei Ἐλυρι. In margine est ἐδεβαίωσα τὴν ἐπωνυμίαν τοῖς ἔργοις ὁ τρισκατάρατος. Significat autem ælurus calum, ut vulgo vocamus; et artes ejus animalis notæ sunt atque ingenium. De incendio Cpolitano confer Evagrii II, 13. In Eclogis Theodori legitur Θωμᾶ τῶν Ἀμαντίου. XYL.

σθαι τάχιον. Τοῦ δὲ παραγενομένου, ἔπαρχον αὐτὸν προσέβλετο. Ἄσπαρ δὲ τοῦτο ἰδὼν παρ' ἐλπίδα ἔκράτησε τοῦ ἱματίου τοῦ βασιλέως, καὶ φησι πρὸς αὐτὸν Βασιλεῦ, τὸν ταύτην τὴν ἀλουργίδα περιβεβλημένον [P. 347] οὐ χρὴ διαψεύδεσθαι. Καὶ φησιν ὁ βασιλεὺς· Ἀλλὰ μὴν προσήκει τῷ βασιλεῖ μὴ ὑπεκκινεῖν τινὶ ἢ ὑποκεῖσθαι, καὶ μᾶλλον ὅταν τοῦ κοινοῦ ἀσύμφορον ᾖ.

Τῷ α' ἔτει τούτου σεισμός ἐγένετο ἐν Ἀντιοχείᾳ ὡς σχεδὸν πᾶσαν τὴν πόλιν καταπείσειν. Οὗτος ὁ βασιλεὺς Θράξ ἦν τῷ γένει, τριβούνος τὴν ἀξίαν. Ἐστέφη δὲ ὑπὸ Ἀνατολίου πατριάρχου.

Παῶν δὲ τῶν τῆς οἰκουμένης Ἐκκλησιῶν τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ἀποδεξαμένων, ὁ μιὰρὸς Τιμόθεος ὁ ἐπίκλην Ἀΐλουρος τὴν Ἀλεξανδρείαν πόλιν ἐτάρασσε. Μαγγανείᾳ γὰρ χρησάμενος νυκτὸς ἐν τοῖς κελλίοις τῶν μοναχῶν περιήρχετο, ἐπ' ὄνοματι κελῶν ἔκαστον, τῶν δὲ ἀποκρινομένων ἔλεγεν· Ἐγὼ ἄγγελός εἰμι, καὶ ἀπεστάλην εἰπεῖν πᾶσιν ἀποστῆναι τῆς κοινωνίας Προτερίου καὶ τῶν ἐν Χαλκηδόνι· Τιμόθεον δὲ τὸν Ἀΐλουρον ἐπίσκοπον προχειρίσασθαι Ἀλεξανδρείας. Πλήθος δὲ ἀτάκτων ἀνδρῶν ὠνησάμενος τυραννικῶς τοῦ θρόνου Ἀλεξανδρείας ἐκράτησε· καὶ καθηρημένος ὢν ὑπὸ δύο καθηρημένων χειροτονεῖται, χειροτονίας τε ἐπισκόπων ἐποίει ἀχειροτόνητος ὢν, καὶ βαπτίσματα ἐπετέλει πρεσβύτερος μὴ ὢν, καὶ μετὰ λύττης τινὸς ἀσχέτου τὴν ἀγίαν τετάρτην σύνοδον ἔθριξε. Καὶ τὸν μακάριον Προτερίου διδόντα τόπον τῇ ὀργῇ τῷ μεγάλῳ Σαββάτῳ κατασφάττει μεθ' ἑτέρων ἕξ τῶν σὺν αὐτῷ· καὶ κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν σύραντες τὸ σῶμα αὐτοῦ πυρὶ κατέκαυσαν. Τούτῳ τῷ ἔτει ἠνέχθη τὸ λείψανον τῆς ἀγίας μάρτυρος Ἀναστασίας ἀπὸ τοῦ Σιρμιου, καὶ κατετέθη ἐν τῷ ναῷ αὐτῆς ἐν τοῖς Δομνίου ἐμβόλοις.

Τῷ β' ἔτει Λέων ὁ βασιλεὺς μαθὼν τὸν ἀδικον θάνατον Προτερίου καὶ τὴν Αἰλοῦρου ἄθεςμον προαγωγῆν, πέμψας τοὺς κοινωνήσαντας τῷ Προτερίου θανάτῳ ἐγλωσσοτόμησε. Τιμόθεῳ δὲ τῷ ἀνιέρῳ οὐκ ἐπέζηθε, τὴν ἐπ' αὐτῷ κρίσιν ἐπισκόποις καταλιπὼν. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ Ζήνων Ἀριάδνη μίγνυται πρὸς γάμον, τῇ Λέοντος θυγατρὶ.

Τῷ γ' ἔτει γράμματα πρὸς τοὺς ἐκείνης ἐπαρχίας ἐπισκόπους ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς, γράψαι αὐτῷ τὴν οἰκίαν γνώμην ἕκαστον, εἰ τοῖς ἐν Χαλκηδόνι ὀρθοῖσιν ἀρέσκοντο, καὶ περὶ τῆς τοῦ Αἰλοῦμου χειροτονίας τί λέγοιεν. Ἐν οἷς καὶ τῷ ἀγίῳ Συμεῶνι τῷ Στυλίτῃ καὶ ἄλλοις Πατράσι θαυματουργοῖς καὶ ὁσίοις διαμαρτυρούμενος, ὡς τῷ Θεῷ τῶν ὄλων παρέχειν τὴν κρίσιν τῶν ἀμεισθητομένων ποιῶντας. Οἱ δὲ παμπηφῆ ὁμοφρόνως κυροῦσι μὲν τὴν ἐν Χαλκηδόνι ἀγίαν σύνοδον εἶναι, καὶ τὸν ὑπ' αὐτῆς ἐκτεθέντα ὄρον ἀποδέχονται, Τιμόθεου δὲ συμφώνως καταψηφίζονται ὡς φονέως καὶ αἰρετικοῦ ὄν καὶ ἐξώρισεν ὁ βασιλεὺς εἰς Γάγγραν. Κάκει δὲ συναγωγὰς ἀρξάμενος ποιεῖν ἐξορίζεται ἐν Χερσῶνι. Τιμόθεος δὲ ἄλλος ὁ ἐπίκλην Λευκὸς καὶ Σαλοφακίολος, ὀρθόδοξος [P. 348] καὶ ἀγαθὸς ἀνὴρ ὑπάρχων, ὑπὸ πάντων φιλούμενος χειροτονεῖται Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος.

A praefectum urbis constituit. Aspar, cui hoc praeter spem suam accidisset, vestes apprehenso Leoni ait: Imperator, tali purpura amictum non decet mentiri. Respondit imperator: **608** Sane hoc quoque imperatorem decet, nemini cedere aut subditum esse, maxime ubi id cum reipublicae incommodo fieret.

Primo hujus anno Antiochiæ terræ motus fuit, qui totam pene urbem prostravit. Leo Thrax genere fuit, tribunitia dignitate. Coronavit eum Anatolius patriarcha.

Cum autem omnes totius orbis Ecclesiae concilio Chalcedonensi astipularentur, unus scelerosus homo Alexandriam conturbavit Timotheus, cognomento Ælurus. Is magicis imposturis utens cellulas monachorum obivit noctu, nominatim quemque vocans. Qui cum responderent, ita dixit: Ego sum angelus, in hoc missus ut omnes jubeam abstinere societate Proterii et Chalcedonensium rerum, Timotheo autem Æluro episcopatum Alexandrinum tradere. Porro cum catervam hominum turbulentorum mercede parasset, per tyrannidem solio episcopali politus est. Ita qui damnatus erat, a duobus damnatis deligitur, ipseque suffragiis non creatus creandi episcopi jus aliis tribuit, baptizatusque, cum presbyter non esset. Idem rabie quadam effreni sacrum concilium quartum contumeliis affecit, et Proterium iræ divinæ locum cedentem cumque eo sex alios magno Sabbato interfecit. Cujus corpus factiosum per totam urbem raptatum combusserunt. Illo anno allata sunt Sirmio reliquiae divae martyris Anastasiae, inque ejus templo depositae, quod est apud rostra Domini.

609 Secundo anno Leo imperator cognita injusta Proterii caede Ælurique iniqua designatione, misit qui Proterii caedis consciis linguas excinderent. Ælurum non puniit, iudicio ejus episcopis reservato. Eodem anno nuptiae fuerunt Zenonis et Ariadnae Leonis filiae.

Tertio anno imperator scribit ad omnium provinciarum episcopos, petitque ut suam quisque de Chalcedonensi concilio et Timothei ad episcopatum progressu sententiam perscribant. Scribit inter alios etiam ad Symeonem Stylitam aliosque mirificos et sanctos Patres, obtestans ut ita de controversis rebus iudicium facerent, ut qui Deo rationem essent reddituri. Illi vero uno omnes suffragio et sensu Chalcedonense concilium probant, Timotheum homicidii ac haereseos condemnant. Eum imperator Gangram relegavit. Sed cum ibi quoque conventus agere cepisset, Chersonem deportatur. Alius autem Timotheus, cognomento Albus et Salophaciolus, vir bonus et de religione recte sentiens omnibusque charus, Alexandrinus episcopus creatur.

Quarto anno Symeon Stylites moritur, primus A istius vitæ generis inventor.

Quinto anno incendium Cpoli fuit, a navali ortum et progressum 610 asque ad ædem beati Thomæ Amantum. Marcianus autem procurator Magni Templi, cum fanum sanctæ Anastaseos nuper exstruxisset, hoc ab incendio servavit, cum Evangelio et suffitu adhibitis, ad tegulas ascendisset Deumque lacrynis placasset. Nam id incendium admodum invaluit, ad ortum a navali profectum usque ad fanum Joannis Mendici, quod est ad occasum, ab austro media urbe, a Lausi usque ad Taurum omnia depascens. Præcipua et reliquis præstantiora quæ eo incendio perierunt, sunt curia maxima in foro Constantini, æreis imaginibus et porphyretico lapide ornata, in qua et delecti consultare solebant, et imperator intrabat ubi consularem vestem sumpsisset; item Nympeum, e regione hujus curiæ situm, in quo fiebant nuptiæ eorum qui domibus carebant; item alia in Tauro curia delectis senatoribus et imperatori accommodata, cum ii eo convenirent de rebus gerendis consultatum, imperator in veste consulari præsideret. Imposita fuit 12 variis columnis de Trojano lapide, altis pedes 25: eæ ab austri et septentrionis parte sustinebant ædificium, ad ortum et occasum fornicibus suffultum. Fuit longitudine pedum 240, latitudine 84. Templi quoque absumpta sunt duo maxima, omnis generis lapidibus exornata, alterum Tetrapylo 611 vicinum, alterum in foro Tauri. Quin et alia multa ignis vastavit, ut porticus, rostra, fora, domos, a mari usque ad mare, usque ad ædem sanctorum martyrum Sergii et Bacchi.

νατο τὸ πῦρ, οἷον στοὰς ἐμβόλων, ἀγορὰς καὶ οἰκῆσεις ἀπὸ θαλάσσης ἕως θαλάσσης, ἄχρι τοῦ ναοῦ τῶν Ἀγίων μαρτυρῶν Σεργίου καὶ Βάκχου.

Sexto anno pictori cuidam aggresso Christum forma Jovis pingere manus exaruit. Eum facinus confessum Gennadius precibus suis sanavit. Quidam historici Christo attribuunt raros et crispas crines. Is Gennadius noctu ad altare spectrum dæmonis vidit; quem cum increpasset, audivit vociferantem nunc se ei viventi cedere, post ipsius mortem utique templo potiturum. Idem Gennadius clericum quemdam fani S. Eleutherii male viventem cum sæpe objurgasset, neque tamen inflectere posset, rem ad S. Eleutherium detulit, eum in suo templo cujusdam ministri ejus opera sic alloquens, Dive martyr Eleutheri, aut corrige clericum tuum: aut excinde. Illico clericus exspiravit. Eodem anno Studius templum Joannis Baptistæ condidit, mona-

Τῷ δ' ἔτει: ὁ τῆς μάνδρας Στυλίτης μέγας Συμεὼν ἐκοιμήθη, πρῶτος καταδείξας τὴν τοιαύτην ἀσκησιν.

Τῷ ε' ἔτει γέγονεν ἐμπρησμὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ νεωρίου καὶ φθάσας ἕως τοῦ Ἀγίου Θωμᾶ τῶν Ἀμάντων. Μαρκιανὸς δὲ ὁ οἰκονόμος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, τὸν ναὸν κτίσας τῆς Ἀγίας Ἀναστάσεως, ἔτι νέον ὄντα τοῦτον τοῦ ἐμπρησμοῦ διεσώσατο, ἀνελθὼν εἰς τὸ κεράμιον μετὰ Εὐαγγελίου καὶ θυμιατοῦ, καὶ τὸν Θεὸν δάκρυσιν ἐξιλεωσάμενος. Σφόδρα γὰρ ἐκράτει: ὁ ἐμπρησμὸς οὗτος· κατὰ μὲν γὰρ ἀνατολὰς ἀπὸ τοῦ νεωρίου ἐπεκτεινόμενος μέχρι τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Πτωχοῦ πρὸς δύσιν, ἐπὶ δὲ μεσημβρίας ἐν τῇ μέσῃ τῆς πόλεως ἀπὸ τῶν Λαύσου μέχρι τοῦ Ταύρου πάντα κατελυμήνατο. Περιφανῆ δὲ καὶ τῶν ἄλλων διαφέροντα τὸ πῦρ κατανάλωσεν ἐν μὲν τῷ Κωνσταντίνου φόρῳ οἶκον μέγιστον σενάτου καλούμενον, ἐκ χαλκῶν εἰκόνων καὶ πορφυρῶν λίθων διακεκοσμημένον, ἐν ᾧ καὶ οἱ λογάδες ἐβουλεύοντο καὶ ὁ βασιλεὺς εἰσῆει, ἡνίκα ὑπατικὴν ἔλαβε στολήν, καὶ τὸ νυμφαῖον τὸ τοῦδε τοῦ οἴκου κείμενον ἀντικρὺ, ἐν ᾧ καὶ οἱ γάμοι ἐγένοντο τῶν οὐκ ἐχόντων οἴκους· ἐν δὲ τῷ Ταύρου οἶκον καὶ αὐτὸν τοῖς λογάσι· καὶ τῷ βασιλεὶ ἐπιτιθεῖον, τοῖς μὲν εἰς τὸ συνιέναι καὶ περὶ τῶν πρακτέων διασκοπεῖν, τῷ δὲ ἐν τῇ ὑπάτῳ προκαθημένη βουλή, ἐν δυοκαίδεκα ποικίλοις κίσις ἐκ Τρωϊκῆς λίθου, πέντε καὶ ἑξοσι ποδῶν ἔχουσιν ὕψος, φέρουσι δὲ τὴν στέγην ἕκ τε νοτίου καὶ βορείου πλευροῦ σὺν τοῖς παρ' ἑκάτερα κατὰ τὸ ἀνατολικὸν καὶ δυτικὸν ψαλίσις, οὗ τὸ μὲν μῆκος σμ' ποδῶν τὸ δὲ πλάτος πδ' ἦν καὶ τῶν ἱερῶν δὲ οἶκοι ὁμῆστοι δύο, διακεκοσμημένοι παντοίοις λίθοις, ὧν ὁ μὲν τοῦ τετραπύλου οὐ πόρρω ἐτύγχανεν ὧν, ὁ δὲ τῆ τοῦ Ταύρου ἐνέκειτο ἀγορᾶ. Καὶ ἄλλα πολλὰ κατελυμήνατο ἀπὸ θαλάσσης ἕως θαλάσσης, ἄχρι τοῦ ναοῦ τῶν Ἀγίων

Τῷ ς' ἔτει ζωγράφου τινὸς τὸν Σωτήρα γράψατολμησαντος καθ' ὁμοίωτα τοῦ Διὸς ἐξηράνηθη ἡ Χεῖρ ὃν ἐξαγορεύσαντα δι' εὐχῆς ἴασατο Γεννάδιος· Φασὶ δὲ τινες τῶν ἱστορικῶν ὅτι τὸ οὐλον καὶ ὀλιγύτριχον σχῆμα ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος οἰκειότερόν ἐστιν. Οὗτος ὁ Γεννάδιος τῆ νυκτὶ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ εἶδε φάντασμα δαιμονίου, ᾧ καὶ ἐπιτιμήσας ἤκουσεν αὐτοῦ κρᾶζοντος ὡς αὐτοῦ μὲν ζῶντος ἐνδίδωσι, μετὰ δὲ θάνατον αὐτοῦ κρατῆσι πάντως τῆς Ἐκκλησίας. Οὗτος ὁ Γεννάδιος κληρικῶ (75) τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀγίου Ἐλευθερίου ἀτάκτῳ ὄντι πολλάκις ἐνουθετεῖ. Ἐπεὶ δὲ αὐτὸν κάμψαι οὐκ ἴσχυσε, δηλοῖ τῷ ἁγίῳ Ἐλευθερίῳ, ἐν τῷ ναῷ εἰπὼν διὰ [P. 349] τινος τῶν ὑπηρετουμένων αὐτῷ Ἁγίε μάρτυρ Ἐλευθέριε, ἡ διόρθωσαι τὸν κληρικόν σου, ἢ ἔκκοψον αὐτόν. Καὶ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(75) Clerici nomen apud Græcos non adipiscitur quivis clero cooptatus, sed is tantum qui dignitatem vel officium in Ecclesia obtinet. Hinc percipis qui sint patriarchæ clerici, illi nempe qui circa

illum aliquo defunguntur officio, a quo monachus omnis excluditur, eumque licet clero annumerent Græci doctiores, clericum tamen nusquam esse vel nuncupari concedunt. GOAR.

εὐθὺς ἐτελεύτησεν ὁ κληρικὸς. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Στυλιδίος τὸν κατὸν ἔκτισε τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, καὶ μοναχὸς ἐκ τῆς μονῆς τῶν Ἀκοιμήτων ἐν αὐτῷ κατέστησε.

Τῷ ζ' ἔτει Λέων ὁ βασιλεὺς Ζήνωνα τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ στρατηγὸν τῆς Ἐφῆς ἀπάσῃς (76) πεποίηκε. Πέτρος δὲ Κναφεὺς ἀκολουθῶν Ζήνωνι, πρεσβύτερος ὢν τοῦ ἐν Χαλκηδόνι ναοῦ Βάσσης τῆς μάρτυρος καὶ τὰ τοῦ Ἀπολλιναρίου φρονῶν, μυρίους θορόβους ἤγειρε κατὰ τῆς πίστεως, καὶ ἀναθεματίζει τοὺς μὴ λέγοντας τὸν Θεὸν σταυρωθῆναι. Καὶ σχίσας τὸν λαὸν Ἀντιοχείας προσέθησιν ἐν τῷ τρισαγίῳ ὕμνῳ τὸ, Ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς ὅπερ ἕως σήμερον παρὰ τοῖς Θεοπασχίταις ἐκράτησε. Μαρτυρίου δὲ τοῦ Ἀντιοχείας τῷ θρόνῳ ἀποταξαμένου, καὶ λέγοντος. Κλήρω ἀνυποτάκτῳ καὶ λαῷ ἀπειθεῖ καὶ Ἐκκλησίᾳ βερωπιμένῃ ἀποτάσσομαι, φυλάττων ἑμαυτῷ τὸ τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα, Πέτρος ὁ Κναφεὺς τῷ θρόνῳ ἐπιπηδᾷ. Τὴν δὲ κατ' αὐτοῦ ἐξορίαν ἀκούσας φεύγει. καὶ Ἰουλιανὸς ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας προχειρίζεται. Τῷ αὐτῷ ἔτει ὁ ὄστιος Γεράσιμος ἐν ταῖς τοῦ Ἰορδάνου ὄχθαις ἀρεταῖς καὶ τέρασι περιβόητος ἐγένετο. Καὶ ἄφρις τοῦ ἀναχωρητοῦ Κυριακοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις, ὃς ἐξήσεν ἐτὶ ρζ'. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει μετέβη ὁ προφήτης Ἐλισσαῖος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἐν τῇ μνη Παύλου τοῦ λεπροῦ· λεπρὸν γὰρ ἴασατο καὶ λεπρὸν ἐποίησε καὶ εἰς τοῦ λεπροῦ ἐτίθη.

Τῷ η' ἔτει Δανιὴλ ὁ Στυλίτης ἐν τῷ Ἀνάπῳ τῷ στύλῳ ἐπέβη, καὶ Ἀνθιμος καὶ Τιμοκλῆς οἱ τῶν τροπαρίων (77) ποιηταὶ ἐγνωρίζοντο.

Τῷ θ' ἔτει σημεῖον ἐφάνη ἐν τῷ οὐρανῷ νεφέλη ὡσπερ σάλπιγγος ἐκτόπιωμα ἔχουσα ἐπὶ ἡμέρας τεσσαράκοντα, καθ' ἑσπέραν.

Τῷ ι' ἔτει Ἰσοκάσιος ὁ κοιαστὼρ Ἀντιοχείας, ὁ καὶ φιλόσοφος, διεβλήθη τῷ βασιλεῖ ὡς Ἑλλήν· καὶ ἐκέλευσεν ἐξετασθῆναι αὐτὸν παρὰ τῷ ἐπάρχῳ Κωνσταντινουπόλεως. Ἀχθέντος δὲ αὐτοῦ δεδεμένου ὀπισθίχωνα ἔρη πρὸς αὐτὸν Ποσάσιος ὁ ἐπαρχος· Ὁρῆς, Ἰσοκάσιε, ἐν ποίῳ σχήματι καθέστηκας; Ὁ δὲ εἶπεν· Ὁρῶ, καὶ οὐ ξενίζομαι· ἄνθρωπος γὰρ ὢν ἀνθρωπίναις περιέπεσον συμφοραῖς. Ἀλλὰ δίκασον ἐπ' ἐμοί, ὡς ἐδίκηκας σὺν ἐμοί. Ταῦτα ἀκούσας ὁ δῆμος εὐφρήμησε τὸν βασιλέα· καὶ μαθὼν ὁ βασιλεὺς ἐχάρη, καὶ ἀπέλευσεν αὐτὸν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν.

Τῷ ιβ' ἔτει Λέων ὁ βασιλεὺς κατὰ Γιζερίχου τοῦ τῶν Ἀφρων κρατοῦντος καὶ πολλὰ τῶν Ῥωμαίων

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(76) Qui senescente imperio δομέστικος τῆς Ἀνατολῆς, τῶν Ἀνατολικῶν, τῶν Ἑρῶν, τῶν θεμάτων τῆς Ἀνατολῆς, ab auctore vocabitur, idem est qui Latinis, si bene conjicio præfectus prætorio Orientis dicitur. Vide Pancirollum in *Nol. imp.* GOAR.

(77) Id est sacrorum hymnorum sive carminum. Sic infra. XYL. — Diversa diversis affecta nominibus Græcis cantillant in ecclesiis hymnorum genera, e quibus quamplura vocant τροπάρια, παρὰ τοῦ τρέπεσθαι, ad instar nimirum alicuius, velut sui cantus exemplarium, vertenda, sive ut aptius di-

chosque in eo collocavit eorum qui Acæmeti, hoc est insomnes, dieuntur.

Septimo anno Zenonem generum suum Leo toti Orienti præposuit. Fut in comitatu Zenonis Petrus quidam Cnapheus (id est fullo), presbyter templi Bassæ sanctæ martyris, quod est Chalcedone. Is quia Apollinariii errores sequebatur, infinitas contra fidem turbas excitavit, 612 damnans eos qui negant Deum fuisse crucifixum. Et dissidio in plebe Antiochena facta, sanctissimo hymno hæc inseruit: Qui propter nos crucifixus est; quod hodieque apud Theopaschitas obtinet. Cum autem Martyrius Antiochiæ episcopus se ita abdicaret: Servata mihi sacerdotii dignitate, clerum inobedientem, B populum contumacem et Ecclesiam sordibus iufectam res suas habere jubeo, Petrus ille Cnapheus episcopatum arripuit. Mox se exsilio damnatum audiens profugit; et Julianus episcopatu Antiochiæ præficitur. Eodem anno sanctus Gerasimus ad ripas Jordanis virtutibus ac miraculis in magna fuit fama. Tunc et Cyriacus anachoreta (ita vocant eos qui se ex hominum consuetudine in solitudines subducunt) Hierosolyma venit. Is vixit annos 107. Eodem anno vates Elissæus est Alexandriam translatus, in mansionem Pauli leprosi. Ita qui leprosum sanaverat, lepram incusserat alteri, in leprosi domo depositus est.

Octavo anno Danielus Stylita in Anaplo columnam conscendit. Et Anthimus ac Timocles tropariorum poetæ innotuerunt.

Nono anno prodigium in cælo per dies 40 sub vesperam visum est, nubes in tubæ speciem formata.

Decimo anno Isocasius quæstor Antiochiæ, idemque philosophus, delatus est apud imperatorem, quod Græcam religionem teneret. Is 613 eum examinari jussit apud præfectum urbis Cpolis. Cum ergo manibus post tergum revinctis adduceretur, ita eum præfectus urbis Posæus allocutus est: Videsne, Isocasi, quo habitu adstes? Respondit ille: Video, neque miror: homo enim in humanam devenit calamitatem. Tu vero ita mihi jus dicitis, sicut me collega solebas dicere. Hæc audiens populus imperatorem collaudat; isque re cognita, D lætus eum domum remittit.

Duodecimo anno contra Gizerichum, qui Africam obtinebat et ab exitu Marciani Romanos

cam. occinenda: *modulos* vocavi in *Euchologio*, ut ad aliorum *modum* metris compositos et *modulandos*. Carminibus quidem iisque elegantibus primitus edebantur: deinceps vero servato syllabarum numero et quantitate neglecta, pressa, rudis et austera τῶν τροπαρίων compositio evasit, cujus nihilominus auctores diversis poelarum insigni nomine nusquam se professi sunt ex auctoratos. De tropariis et eorum poetis Allatius et Arcudius pluribus disseruerunt. GOAR.

majorem in modum deprædatus erat, magnam classem emisit, collectis 1115 navibus, viris in singulas 100. In eam impensa sunt aurei sexcenties quinquagies mille, argentei nummi septingenties mille demptis quæ ex ærario sumpta et a Roma suppeditata sunt. Ea tamen tanta classis re infecta ne semisse quidem militum superstitie, rediit, ductoris ob imprudentiam: is enim ostendit recte eum sensisse, qui dixit exercitum cervorum duce leone, præstare exercitui leonum quem cervus ducat. Eodem anno Asparis filius patricius Cæsar a Leone creatur ac Alexandriam mittitur, quia Asparem ab secta abduxerat et sibi benevolam reddiderat.

Decimo quinto anno beatus Enthymius in Christo obdormivit, eum vixisset annos 97.

614 Annis sexdecim et septemdecim bellum contra Gizerichum varia fortuna gestum fuit.

Anno 17 rex Zenonis et suæ filiæ Ariadnæ filium Leonem Cæsarem declarat. Tunc etiam vestis Deiparæ virginis Hierosolymis fuit allata, inventa apud quamdam religiosissimam Hebraicam mulierem virginem. Et reliquiæ S. Anastasiæ Nicomedia allatæ inque ejus fano repositæ sunt. Eo tempore Romulus quidam Angustulus imperator Italiæ fit, annis 1060 post conditam a Romulo Romam. Itaque Occidentis imperium, quod a Romulo primum initium habuit, tanto post tempore in alio Romulo desiit.

Σημειωτέον δὲ ὡς ἀπὸ Ῥωμύλου ἢ τῆς Ἑσπέρας τοὺς ἐπαύσατο χρόνους.

Cum Leo junior esset Cæsar creatus et equestre spectaculum ederetur, hora diei sexta profundæ tenebræ urbem texerunt, et sub nivis specie cinere immenso pluit, nubibus quasi igne candentibus apparentibus, ita ut nemo non putaret igne pluere. Cinis ad palmi altitudinem jacuit. Porro cum Leo

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(78) Duplicatum ᾧ positum est pro porro nota cenarii, fuitque vertendum auri centenarios 65, et argenti centenarios 70. Id cum ipsa re deprehendi, tum ex repetitione hujus notæ infra in Michaelo Paphlagonæ, de avaritiâ Theophanis metropolitæ Tessalonice; ubi idem cum libra fuisse apparet. Neque est ignotum libram etiam minam fuisse. Repetitum postea Ζωῆ post Calaphatis mortem imperio, ubi memorantur centenaria 53, πενήκοντα τρία diserte. Apud Procopium est Leonem in hoc bellum millia trecenta erogasse, l. iii de bello Vandalico, apud Nicephorum xv, 2e mille et ducenta centenaria auri pondera. Hæc quam inter se et cum Cedreno consentiant, ignoro. Quodsi horum scriptorum alterutrum Græcè licuisset audire, fieri poterat ut facilius divinarem. XYL. — Duo ρ', linea transversa adacta simul eum accentu utriusque superposito, ρ' ρ', ex notis Græcorum arithmeticis putat Xylander significare κεντηνάριον, ab ipso millenis aureis, juxta Joannis Kahl computum, æstimatum. Erudite quidem. At ubi 65 tantum auri centenaria enumera, argenti vero 70, videat quam parva sit summa, quæ et exercitui centum millia hominum superanti et exhauriendis regiis

μετὰ θάνατον Μαρκιανοῦ [P. 350] ληϊσθέντος στόλον μέγαν ἐξάπιστειλε, ἀριγ' πλοῖα συναθροίσας, ἔχοντος ἐκάστου ἀνὰ ἄνδρας ἑκατόν. Ἐν οἷς κατεκενώθη χρυσοῦ ρ' ρ' ξέ (78) καὶ ἀργύρου ρ' ρ' ο', παρὲς τῶν ἐκ τοῦ ταμείου καὶ τῶν τῆς ἐσπερίας Ῥώμης διδομένων. Καὶ ὁ τοσοῦτος στόλος ἀπρακτος διὰ τὴν τοῦ στρατηγούτου κακοβουλίαν ὑπέστρεψεν, οὐδὲ τοὺς ἡμίσεις τῶν στρατιωτῶν σώους διαφυλάξας. Ἔδειξε γὰρ αὐτὴν γνώμην ἀληθῆ τοῦ εἰπόντος, ὅτι πρεῖσόν ἐστι στρατόπεδον ἐλάφιον ἠγχομένου λέοντος ἢ στρατόπεδον λέοντων ἠγχομένου ἐλάφου. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ ὁ Ἀσπαρος (71) υἱὸς πατρικίος ὢν Κτισαρ παρὰ τοῦ Λέοντος γίνεται, καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πέμπεται διὰ τὸ ἐλκῦσαι τὸν Ἀσπαρα ἐκ τῆς Ἀρειανικῆς δόξης καὶ εὐνοεῖν ποιῆσαι τῷ βασιλεῖ.

B Τῷ ιε' ἔτει ὁ ὄσιος Εὐθύμιος ἐν Χριστῷ ἐκοιμήθη, ζήσας ἔτη 97.

Τῷ ις' καὶ ιζ' ἔτει τὰ τοῦ Γιζερύχου πολέμου ἄλλο ἐπ' ἄλλῳ συνέβαινε.

Τῷ ιζ' Λέων ὁ βασιλεὺς Λέοντα τὸν Ζήνωνος υἱὸν καὶ Ἀριάδνης τῆς ἰδίας θυγατρὸς, ἐαυτοῦ δὲ ἔγγονον, στέψας βασιλέα (80) ἀνηγόρευσε. Τότε καὶ ἡ ἐσθῆς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐξ Ἱεροσολύμων ἤχθη, εὐρεθεῖσα παρὰ τινι εὐλαβεστάτῃ γυναικί: Ἑβραίῳ παρθένῳ. Καὶ τὰ λείψανα τῆς ἁγίας Ἀναστασίας ἀπὸ Νικομηδείας ἀνεκομίσθη, καὶ ἐτέθη ἐν τῷ ναῷ αὐτῆς (81). Ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ Ῥωμύλος τις ἐπέκλην Λύγουστάλιος (82) αὐτοκρατωρ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ βασιλείας καθίσταται, μετὰ χίλια ὀδοῦκοντα ἔτη Ῥωμύλου βασιλείως τοῦ τὴν Ῥώμην κτίσαντος. ἀκμάσασα βασιλεία πάλιν ὑπὸ Ῥωμύλου ἐπὶ τοσοῦ-

C Ἀναγορευθέντος τοίνυν τοῦ μικροῦ Λέοντος, ἱππικῶ ἀγομένου ὥρα ς' τῆς ἡμέρας σκότος βαθὺ ἐκάλυψε τὴν πόλιν, ἀθρόον δὲ ἐν εἴδει νιφετοῦ ὕσθη κόνις, πεσπρακτωμένων τῶν νεφῶν προφανέντων, ὡς νομίζουσιν πάντας ὅτι πῦρ βρέχει· καὶ ἐπὶ παλαιστῆν ἐτέθη ἡ κόνις. Τοῦ δὲ βασιλείως Λέοντος βρευ-

ærariis satis sit. Theophanes ad 1300 centenaria clare scribit ascendisse, cui consentit Procopius ab ipso Xylandro citatus, nec ab utriusque computo nisi 100 centenariis distat Nicephorus: unde mihi liquet Xylandrum 1225 centenariis vero numero aberrasse, vel male notas arithmeticas legisse. GOAR.

D (79) Quod de Asparis filio sequitur, male congruit cum aliorum historicorum narratione et Zonara Nicephoroque in primis, videturque prorsus esse aliquid ex mutilatis versibus consutum. Ethymius monachus fuit, de quo hic loqui Cedrenum constat ex Nicephoro xiv, 52. XYL.

(80) Ex quo forsitan profluxit mos, ut quos posterii principes collegas imperii crearent, eosdem quoque manu propria coronarent. Videndus Codinus c. xvii. GOAR.

(81) Triplici de causa templum hoc Anastasiæ nomen prætulit: unam hic auctor refert, duas alias fol. 315 memoratas reperies. GOAR.

(82) Quod Augustulum scripsi pro Augustalio. auctores correctiores secutus feci, ut et pro Berenica Verinam. XYL.

ματισμὸν γαστρὸς ὑποστάντος καὶ δεινοῖς κέντροις τὰ ἔνδον ἐλαυνομένου, ἤλεγξε τὸ πάθος τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἐν κινδύνοις ἀπρακτὸν ὑπάρχειν. Καθελόμενος γὰρ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἀμίδος, κἄν τε ὀπισθεν αὐτοῦ ἦν τὸ ἐκ τοῦ πυρὸς φῶς κἄν τε ἔμπροσθεν, διὰ τῆς γαστρὸς καὶ τοῦ νώτου ἐφαίνετο. Καὶ ἐπὶ τοσοῦτον κατισχυθεὶς ἐτελεύτησε, καὶ ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν λάρνακι πρασίῳ ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου. Γυνὴ δὲ τούτου Βηρίνη, ἀδελφὴ Βασιλίσκου, ὅς τοῦ κατὰ Γιζερύχου σταλέντος μεγάλου στόλου ἐξήρχε.

Λέων ὁ Ζήνωνος υἱὸς καὶ Ἀριάδνης, νήπιος ἔτι ὢν, βασιλεὺς προχειρίζεται παρὰ τοῦ πάππου αὐτοῦ Μεγάλου Λέοντος ὅς ἐβασίλευσιν [351] ἔτος ἕν, καὶ στέφας τὸν ἴδιον πατέρα Ζήωνα, Βηρίνης καὶ Ἀριάδνης συναραμένων αὐτῷ, ἐτελεύτησε.

Ζήνων Ῥωμαίων βασιλεὺς ἔτη κζ' μῆνας δ' (83), αἰρετικὸς τῆς συγγυτικῆς αἰρέσεως τῶν Ἀκεφάλων. Ἐπὶ τούτου ἐκτίσθη τὸ Ἀμμώριον. Τούτου τῷ πρώτῳ ἔτει ἐν προσιμίῳ Μεσοποταμίαν μὲν Σαρακηνοὶ, Θράκην δὲ κατέδραμον Οὐννοὶ, σφόδρα τοῖς πράγμασι κακῶς λυμαινομένου τοῦ βασιλέως, καὶ ἡδοναῖς ἀτόποις καὶ πράγμασι σχολάζοντος. Ἦν γὰρ ὁ Ζήνων τῆς κακίστης καὶ εἰδεχθοῦς γενεᾶς τῶν Ἰσαύρων, δασύς τε καὶ εἰδεχθέστατος, ὥσπερ Ἕλληνας ζωγραφῶσαι τὸν Πᾶνα τραγοσκελῆ καὶ δασύκνημον, τὴν χροαὶν μέλας, τὴν ἡλικίαν ἀσύμβλητος, ὀργίλος, μνησικακὸς καὶ φθόνου μεστὸς. Γυνὴ δὲ τούτου Ἀριάδνη. Βασιλίσκος δὲ ὁ Βηρίνης ἀδελφός, ἐν Ἡρακλείᾳ διατρέθων τῆς Θράκης, ἔστασασε κατὰ Ζήωνος ὃν φοβηθεὶς ὁ Ζήνων σὺν Ἀριάδνῃ τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ καὶ χρήμασιν ἱκανοῖς φεύγει εἰς Ἰσαυρίαν κατὰ τὴν φρούριον ὄχυρὸν Οὐβαρα καλούμενον. Βασιλίσκος δὲ ἐν τῷ κάμπῳ ἀνηγορεύθη βασιλεὺς, Μάρκον τε τὸν υἱὸν Καισάρα ἐποίησε, καὶ Ζηνωδίαν τὴν ἑαυτοῦ γαμετὴν Αὐγουστᾶν ἔστειλε, καὶ εὐθὺς κατὰ τῆς πίστεως παρετάξατο. Τούτου δὲ ἀναγορευθέντος ὁ συμδᾶς ἐμπρησμὸς κατὰ τὴν πόλιν τὸ ἀνηρητάτον μέρος διέφθειρεν· ἐν γὰρ τῷ μέσῳ τῶν Χυλοπρατίων ἀρξάμενος αὐτὰς τε ἀνάλωσεν ἄμφω τὰς στοὰς καὶ τὰ προσεχῆ πάντα, τὴν τε καλούμενην βασιλικὴν, ἐν ἧ' ἀπέκειτο βιβλιοθήκη ἔχουσα βιβλίους μυριάδας δώδεκα, μεθ' ὧν βιβλίων καὶ τὸ τοῦ δράκοντος ἕτερον ποδῶν ἑκατὸν εἰκοσιν, ἐν ᾧ ἦν γεγραμμένα τὰ τοῦ Ὀμήρου ποιήματα, ἧ τε Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσεια, χρυσέοις γράμμασι, μετὰ καὶ τῆς ἱστορίας τῆς τῶν ἡρώων πράξεως. Συνέφθειρε δὲ καὶ τῆς μέσης τῶν παλατίων ἑκατέρωθεν στοᾶς καὶ τῶν Λαύσου τὰ κάλλιστα ἀναθήματα· πολλὰ γὰρ τῶν ἀρχαίων ἀγαλμάτων αὐτόθι ἐνδύροτο, τῆς Ἀφροδίτης τῆς ἐν Κνίδῳ τὸ περιβόητον, καὶ τὸ τῆς Σαμίης Ἡρας, καὶ τὸ τῆς Λινδίας Ἀθηνᾶς ἐξ ἄλλης ὕλης, ἦν Ἄμασις ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς τῷ σοφῷ Κλεοβούλῳ ἀπέστειλε, καὶ ἄλλα μυρία. Ἐπέδραμε δὲ τὸ πῦρ καὶ μέχρι τοῦ καλουμένου φόρου τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου. Διὰ τοι ταῦτα

XYLANDRI ET

(83) Quod Zeno dicitur imperium per annos 27 tenuisse, verum non est, sed pro κζ' scribendum

A imperator profluvio ventris laboraret, atque intus atrocibus compungeretur cruciatibus, morbus iste demonstravit artis medicæ nullam esse in periculis efficacitatem. Quoties enim in matulam desiderabat, sive ante sive post eum ignis esset, is per ventrem ejus et dorsum pellucebat. Adeoque ex reme attenuatus vivendi finem fecit. Corpus ejus in viridi arca repositum est in monumento Constantini Magni. Uxorem habuit Verinam, sororem Basilisci, qui magnæ classis adversus Gizerichum missæ dux fuit.

Leo Zenonis et Ariadnæ filius imperator ab avo suo Leone Magno est creatus, cum adhuc puer esset. Imperavit annum unum, impositoque diademate patri suo Zenoni, Verina et Ariadna adjuvantibus, vita defunctus est.

Zeno imperavit annos 27, menses 4. Fuit in hæresi eorum quos Acephalos vocant, quæ naturas in Christo confundit. Sub hoc conditum est Ammorium. Hujus primo anno, ipsis imperii ejus principiis, in Mesopotamiam Saraceni, in Thraciam Hunni incursiones fecerunt, cum pessime reipublicam imperator ille corrumpere voluptatibusque et rebus absurdis esset deditus. Fuit Zeno natus pessima et insigniter deformi Isaurorum gente, hirsutus et forma turpissima, qualem Græci Panem pingunt hircipedem et crassis suris, niger, statura inconcinna, iracundus, injuriarum tenax, invidiosissimus. Uxor ei fuit Ariadna. Interim Basiliscus Verinæ frater, Heracleæ, quæ est Thraciæ urbs, contra Zenonem seditionem movet. Ejus metu Zeno cum uxore et magnis opibus ad Isaurorum fugit, in castellum munitum cui nomen Ubara. Basiliscus in campo imperator salutatus Marcum filium Cæsarem appellat, et Zenodiam uxorem suam Augustæ corona exornat; ac statim veræ religioni bellum facit. Hoc imperatore creato incendium florentissimam urbis partem absumpsit. Ortum enim a mediis Calcopratiis cum utramque porticum, tum contigua omnia et basilicam devoravit, in qua fuit bibliotheca librorum milia 120 continens; inter quos libros fuit etiam draconis intestinum, pedes 120 longum, cui Homeri poemata Ilias et Ulyssea aureis litteris fuerant inscripta, cum historia rerum ab heroibus gestarum. Perdidit una etiam mediæ in palatiis domus utramque porticum, et in Lauso pulcherrima donaria. Ibi enim multa antiquorum simulacrorum erant posita, ut statua illa nobilis Cuidiæ Veneris, itemque Samiæ Junonis, et alia ex materia Lindiæ Minervæ, quam Amasis Ægyptiorum rex sapienti Cleobulo miserat, aliaque infinita. Excurrit ignis etiam usque ad forum Constantini Magni. Eapropter in odio universorum civium fuit Basiliscus, incendiumque et eversio urbis cognominatus: nam alludebant ad basilisci serpentis nomen et

GOARI NOTÆ.

κζ', 17, non 27. Testes historici, et nominatim Evagrius, III, 29. XYL.

naturam. Scribit igitur ad Zenonem senatus, A isque Illo, Isauris et Lycaonibus assumptis, aliisque ad novarum rerum molitionem propensis, regio cum exercitu ad urbem accedit, rursusque tyrannidem (quis enim dicat imperium?) 617 invadit. Confugerat in fanum quoddam Basiliscus: inde eum Zeno juramentis se plurimis atque maxime terribilibus obligans, educit, inque Cucusum Cappadociæ oppidum relegat, ibique cum uxore et liberis in unam turrim conclusum fame enecat. Idem Zeno Timotheum Ælurum revocavit, et Petrum Cnapheum, qui inter insomnes monachos delituerat, aliosque item hostes Chalcedoneis concilii, qui libero ore veritatem insectabantur. Ælurus Alexandrinos turbulentos, qui Byzantii tum peregrinabantur, cum ascivisset, a palatio ad B templum asino vectus, cum ad Octagonum pervenisset, lapsus pedem fregit ac cum dedecore est reversus. Eum Basiliscus adhuc rerum compos cum typis Alexandriam miserat ut Chalcedonense concilium impugnaret. Quem ingredientem Alexandriam videntes sectatores ejus interrogarunt: Numnam, o papa, tuis hostibus buccas præbueris? Respondit ille: Omnino eis cibum ita porrexī. Petrum quoque Cnapheum Antiochiam eodem consilio ablegaverat. At Salophaciolus Timotheus Alexandriæ episcopus his auditis recessit ad monasteria Canopica sum disciplinæ. Cnapheus simulatque potitus est episcopatu, damnationibus et tumultibus operam navavit. Inde cædes atque turhæ existere, propterea quod Cnapheus sanctissimum carmini adjecisset: Qui crucifixus est pro nobis. Cæterum Basiliscus generali edicto concilium Chalcedonense rejecerat. Quod idem cum juberet facere Acacium Cpolitanum episcopum, tota urbs cum mulieribus 618 et liberis in templum adversus Basiliscum convenerunt idque prohibuerunt. Acacius autem nigris vestibus sumptis solium et altare deseruit. Quo tempore etiam magnus ille Danielus, fervido Dei studio impulsus, a columna descendit Acaciique et populi concionibus adfuit. Θρόνον και τὸ θυσιαστήριον κατέλυσε. Καὶ Δανιὴλ δὲ ὁ και τῶ λαῶ συνεκκλησιαζέε.

Tertio anno Zeno Cnapheum, quia is Basilisco D studebat, opera synodi Orientalis dejecit inque Pityos relegat, isque clam ad sanctum Theodorum in Euchaitis confugit. Interim Ælurus moritur,

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(84) Id est edicto universali, quod nimirum ad omnes pertineret. Τύπον γενικόν Theodorus Anagnosta in hac ipsa historia vocat. Sæpe admodum hoc vocabulo utitur Cedrenus, et τῶν pro edicere usurpat aliquoties. Nicephorus, ut in margine versionis adnotatum deprehendi, ἐγκυκλίους συλλαβίς, quarum et exemplum refert xv, 3. Postea generale edictum appellavi. Vocat et Evagrius circulares epistolæ ἐγκυκλίους ἐπιστολάς, cujus librum tertium consule. XvL.

(85) Πάππ nomen, quamvis cuilibet sacerdoti absque delectu Græci soleant affigere, τῶ πάππ nihilominus non nisi Romano et Alexandrino ponti

μισεῖσθαι τὸν Βασιλίσκον συνέθη παρὰ πάσης τῆς πόλεως, ἐμπρησµὸν ἀποκαλούντων αὐτὸν και τῆς βασιλείας ἀφανισµόν· ὁ γὰρ βασιλίσκος τὸ θηρίον και ὁ ἐμπρησµὸς ἰσόψηφα τυγχάνουσι. Γράφει τοῖνον ἡ σύγκλητος πρὸς Ζήνωνα, και προσλιθῶν ἐκεῖνος Ἴλλόν τε και τοὺς Ἰσαύρους και Λυκάονας και ἄλλους ὅσοι πρὸς τὰς καινοτομίας ἐπτόνεται, ἐπάνεισιν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον μετὰ χειρὸς βασιλικῆς, και πάλιν τῆς τυραννίδος [P. 352] ἐπιλαµβάνεται (οὐ γὰρ λέγω βασιλείας), και τὸν Βασιλίσκον ἐξαγαγὼν τῆς ἐκκλησίας ἢ πρὸ τούτου προσπέφυγε, μετὰ μυρίους ὄρκους φρικωδεστάτους ἐξορίζει ἐν Κουκουσῶ τῆς Καππαδοκίας, ἀποκλείσας δὲ εἰς ἓνα πύργον σὺν γυναικὶ και τέκνοις λιμῶ διαφθερίζει. Τιμόθεόν τε τὸν Ἀἰλουρον ἀνεκαλέσατο, και Πέτρον τὸν Κναφέα B κρυπτόμενον ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἀκοιμήτων, και ὅσοι ἄλλοι ἐχθροὶ τῆς ἀγίας ἐν Χαλκηδόνι συνόδου ἐπαρρησιάζοντο κατὰ τῆς ἀληθείας. Ὁ δὲ Ἀἰλουρος συναγαγὼν ἀτάκτους Ἀλεξανδρεῖς ἐνδημοῦντας τῷ Βυζαντίῳ, ἐκ τοῦ παλατίου πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἦλθεν ἐποχοῦμενος ὄνον, και τὴν Ὀκτάγωνον καταλαβὼν πτωθεὶς συνετρέθη τὸν λόδα, και μετ' ἀσχύνης ἀνέστρεψε. Τούτον ὁ Βασιλίσκος ἔτι [αὐτοκρατῶρ] ὡν μετὰ τύπων (84) εἰς Ἀλεξανδρείαν κατὰ τῆς συνόδου ἐξέπεμψεν. Ὅν ἰδόντες εἰσερχόμενον ἐν Ἀλεξανδρείῃ οἱ σπουδασταὶ ἡρώτων· Ἐψώμισας τοὺς ἐχθρούς σου, πάπα (85); Ὁ δὲ, Ναὶ οὕτως ἐψώμισα, ἀπεκρίθη. Καὶ Πέτρον δὲ τὸν Κναφέα εἰς Ἀντιόχειαν, και ἀμφοτέρους κατὰ τῆς ἀληθείας ἀπέστειλεν ἐν ἰσῶσας. Ὁ δὲ Σαλοφακίολος Τιμόθεος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας C τούτο ἀκούσας ὑπεγώρησεν ἐν τοῖς μοναστηρίοις τοῦ Κανόπου, ὡν ἐγγόνει και τῆς ἀσκήσεως. Πέτρος δὲ ὁ Κναφεὺς καταλαβὼν τὸν θρόνον εἰς ἀναθήματα και ταραχὰς ἐξώρμησεν. Ὅθεν φόνοι και ταραχαὶ διὰ τὴν προσθήκην τοῦ Τρισαγίου γεγόνασιν· αὐτὸς γὰρ προστέθεικε τὸ, Ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς. Βασιλίσκος δὲ τύπῳ γενικῶ τὴν ἐν Χαλκηδόνι συνόδον ἐξέθαλεν, Ἀκάκιον τὸν Κωνσταντινουπόλεως κελύσας τὸ αὐτὸ ποιεῖν. Ἀλλ' ἡ πόλις ἅπασα σὺν γυναιξὶ και τέκνοις εἰς τὴν ἐκκλησίαν κατὰ Βασιλίσκου ἐληόντες τούτον ἐκώλυσαν. Ἀκάκιος δὲ μελανειμονήσας τὸν μέγας δι' ἔνθεον ζῆλον ἀποδᾶς τοῦ στόλου Ἀκακίῳ τε

D Τῶ γ' ἔπει Πέτρον τὸν Κναφέα, διὰ τὸ συνδραμεῖν Βασιλίσκῳ, ψήφῳ τῆς ἀνατολικῆς συνόδου καθαιρεῖ Ζήνων και εἰς Πιτυοὺς ἐξορίζει. Ὁ δὲ λαθὼν προσφεύγει τῷ ἀγίῳ Θεοδώρῳ ἐν Εὐχαίταις. Τιμόθεος

ficius attribuit: ac ne testes petamus extraneos, sic p. 421, 435 et alibi passim Romæ antistitem in auctore scriptum legimus. Alexandrinum quoque sic dictum civitatis illius incolarum Timotheo Æluro præsens facta compellatio demonstrat: Ἐψώμισας τοὺς ἐχθρούς σου, πάπα. Ostendunt et quæcumque ab Alexandrina sede prodeunt diplomatum tituli; ex quo Cælestinus ad Cyrillum, ut locum suum in Ephesina synodo teneret, scripsit. Ἐξ οὗ λόγος, scribit Nicephorus xiv, 34, και τὸ τῆς μίτρας ἐπίθεμα ἐληφέναι και τὴν τοῦ πάππ προσηγορίαν λαβεῖν και τῆς οἰκουμένης κριτὴν ὀνομάζεσθαι. GOAR.

δὲ ὁ Αἴλουρος ἐν τούτοις θνήσκει. Ἄντ' αὐτοῦ δὲ Ἀ
 Ηέτρος ὁ Μογγὸς εἰσάγεται, ἀνὴρ κακοῦργος καὶ
 τῆς ἀληθείας ἐχθρὸς, ὃς προκαθηρημένος ἤδη χει-
 ροτονεῖται ὑπὸ ἐπισκόπου, καὶ τούτου καθηρημένου.
 Τούτῳ κατὰ Θεοῦ ζῆλον ἐπελθόντες οἱ μοναχοὶ, λς'
 μόνας ἡμέρας ληστρικῶς κρατήσαντι, τῆς ἐπισκοπῆς
 ἀπελαύνουσι, καὶ Τιμόθεον πάλιν τὸν Σαλοφακίολον
 ἀποκαθιστῶσιν ἀξίως τῶ θρόνῳ.

Τῷ δ' ἔτει ἐγένετο σεισμὸς φοβερὸς ἐν Κωνσταν-
 τινουπόλει, μηνὶ Σεπτεμβρίῳ κς', καὶ ἔπεσον ἐκ-
 κλησιαὶ πολλαὶ καὶ οἰκίαι καὶ ἔμβολοι [P. 353] ἕως
 ἐδάφους, κατεχύσθη δὲ πλῆθος ἀνθρώπων ἀναρί-
 θμητον. Ἐπεσε δὲ καὶ ἡ σφαῖρα τοῦ ἀνδριάντος τοῦ
 φόρου (86), καὶ ἡ στήλη τοῦ Μεγάλου Θεοδοσίου ἡ εἰς
 τὸν κίονα τοῦ Ταύρου (87), καὶ τὰ ἔσω τεῖχη περὶ
 διάστημα ἰκανόν. Καὶ ἐκράτει ὁ σεισμὸς Ἰβρόνον
 πολλὸν, ὥστε τὴν πόλιν ἐποξέσαι. Τούτῳ τῷ χρόνῳ
 τὸ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Βαρνάβα λείψανον εὑρέθη
 ἐν Κύπρῳ, ὑπὸ δένδρον κερασίαν ἰσάμενον, ἔχον
 ἐπὶ τοῦ στήθους τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον ἰδιό-
 γραφον αὐτοῦ τοῦ ἀποστόλου Βαρνάβα. Ἐξ ἧς
 προφάσεως ἔκτοτε γέγονε μητρόπολις ἡ Κύπρος,
 καὶ τοῦ μὴ τελεῖν ὑπὸ Ἀντιόχειαν ἀλλ' ὑπὸ Κωνσταντι-
 νούπολιν. Τὸ δὲ τοιοῦτον Εὐαγγέλιον Ζήνων ἀπέθετο
 ἐν τῷ παλατίῳ, ἐν τῷ νοσῷ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου ἐν
 τῇ Δάφνῃ.

Τῷ ιβ' ἔτει Φηλιξ ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστό-
 λων Πέτρου καὶ Παύλου σύνοδον ποιήσας δύο ἐπι-
 σκόπους καὶ ἔκδικον (88) ἔπεμψεν ἐν Κωνσταντι-
 νουπόλει, γράψας Ζήνωνι καὶ Ἀκακίῳ ἐκβαλεῖν
 Πέτρον τὸν Μογγὸν ὡς αἰρετικὸν τῆς Ἀλεξανδρείας.

Τῷ ιγ' ἔτει, τῶν ἀπὸ Ρώμης κρατηθέντων ἐν Ἀβύδῳ
 γνώμη Ζήνωνος καὶ Ἀκακίου καὶ τῶν γραμμάτων
 ἀφαιρεθέντων καὶ ἐν φρουρᾷ βληθέντων, ἠπέληθε
 Ζήνων τούτους, ἀνελεῖν, εἰ μὴ κοινωνήσουσιν Ἀκακίῳ
 καὶ Πέτρῳ τῷ Μογγῷ.

Τῷ ιε' ἔτει Ζήνων τῇ βουλῇ Ἀκακίου τοὺς κατὰ
 τὴν Ἐψάν ἐπισκόπους ἐβιάζετο ὑπογράψαι τῷ Ἐνω-
 τικῷ, ὑπερ αὐτῶς Ἀκάκιος ἐποίησεν ἐξ ἰδίας καρ-
 δίας συντάξας, καὶ κοινωνήσαι Πέτρῳ τῷ Μογγῷ.
 Τοὺς δὲ τῆς Ρώμης ἀποκρισαρίου παρέπεισε Χρή-
 μσι κοινωνήσαι Ἀκακίῳ παρὰ τὰ ἐνταλθέντα αὐ-
 τοῖς. Τοῦτο μαθὼν ὁ Φηλιξ καθῆρε τούτους, γράψας
 καὶ Ἀκακίῳ καθαίρεισιν ἦν περ δεξάμενος Ἀκάκιος
 ἀναισθητῶς περὶ αὐτὴν εἶχε, καὶ τὸ ὄνομα Φηλικὸς
 ἐξῆρε τῶν διπτύχων.

Τῷ ις' ἔτει Πέτρος ὁ Μογγὸς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ
 ἀπέθανε, καὶ Ἀθανάσιος ἀντ' αὐτοῦ ἐχειροτονήθη ὁ
 ἐπίκλητον Κηλήτης. Ζήνων δὲ ὁ βασιλεὺς ἀνεθεῖς τῶν
 τυράννων ἐξέβαλε τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας Κα-

XYLANDRET GOARI NOTÆ.

(86) *Globus* ille nimirum quem statua Constan-
 tini in foro erecta manu gerebat, non vero *columnæ*
globus, ut perperam Xylander; nisi vocabulo *col-
 umnæ* statuam in columna porphyretica positam
 intelligat, de qua jam auctor fol. 263. GOAR.

(87) Platea civitatis ita dicta. GOAR.

(88) Longe est ab exsequendo Latini interpretis
 officio Xylander, qui non *defensorem* sed *executorem*

eique sufficitur Petrus Mongus, homo maleficus et
 veritatis hostis; qui jam ante damnatus ab uno
 episcopo, eo quoque damnato delectus est. Hunc
 Deo instigante aggressi monachi triginta sex dies
 episcopatu latrocinii in morem functum dejiciunt,
 eamque dignitatem legitime reddunt Timotheo
 Salophaciolo.

Quarto anno terribilis fuit terræ motus Cpoli die
 25 Sept. Corruerunt multa templa, domus rostraque
 funditus, et obruta est immensa hominum multi-
 tudo. Cecidit etiam globus columnæ fori, et statua
 Theodosii Magni, quæ columnæ Tauri imposita
 erat, murique interioris satis longa pars. Duravit
 diu ille terræ motus, adeo ut fetor quoque urbein
 occuparit. Ea tempestate reliquiæ beati apostoli Bar-
 nabæ inventæ sunt in Cypro. Jacebat cadaver id sub
 arbore ceraso, Evangelium quod 610 S. Mat-
 thæus composuerat, in pectore gestans, manu Bar-
 nabæ descriptum. Ea occasione Cyprus metropolis
 facta est, ut jam non amplius sub Antiochia cen-
 seretur, sed soli Cpoli subesset. Id Evangelium
 Zeno reposuit in palatio, in æde Sancti Stephani in
 Daphna.

Anno duodecimo Felix concilio in æde Petri et
 Pauli apostolorum habito duos episcopos et exse-
 cuturem Cpolin mittit, Zenonem et Acacium per
 litteras jubens Mongum, utpote hæreticum, Ale-
 xandria exigere.

Anno 13 Zenonis et Acacii jussu Romani legati
 Abydi sunt comprehensi, litteræ interceptæ, ipsi
 in custodiam dati; minatusque eis Zeno mor-
 tem est, nisi cum Mongo et Acacio communionem
 inirent.

Anno 13 Acacii suasu Zeno orientales episcopos
 coegit subscribere Henotico (id scriptum, sic a
 concordia instituenda dictum, Acacius ex animi
 sui sententia condiderat) et communicare cum
 Petro Mongo. Pecunia quoque data Roma missos
 legatos eo perduxit ut contra mandata sua cum
 Acacio communicarent. Felix ubi rem comperit,
 iis suam ademit dignitatem, Acacium quoque per
 litteras ad eum scriptas ordine dejiciens. Quas
 acceptas Acacius pro nihilo habuit, Felicisque
 D nomen ex albo snstulit.

Anno 16 Petrus ille Mongus Alexandriæ moritur,
 eique Athanasius 620 cognomento Celetes sub-
 rogatur. Zeno autem a tyrannis otium adeptus
 Antiochena Ecclesia exturbat Calandionem, inque

vertit ἔκδικον. Quid exsequetur, edicat. *Defensor*
 certe causis pauperum et Ecclesiarum vacabat,
 cujus titulum gessit Sebastianus martyr. Eumdem,
 imo plures, et super omnes primatem Ecclesia
 Græca inter officiales, de quibus Codinus, recenset.
 De iis concilium Carthaginense apud Balsamonem
 ean. 78. GOAR.

Gasin relegat, episcopatum Petro Cnaphco reddit. Is Antiochiam reversus multa mala facinora fecit, damnationibus concilii novis, ejectionibus inculpatorum episcoporum, substitutionibus et delectibus illegitimis, aliisque id genus. Nam jam ante adjecterat sanctissimo hymno: Christe rex, crucifixe pro nobis. Post reditum autem abstulit hæc, Christe rex. Et Xenaias quidam Satanæ servus docebat non esse recipiendas Christi et sanctorum imagines. Erat natione Persa, conditione servus. Hic cum sub Calandione profugisset a suo domino, pagos qui sunt circa Antiochiam a fide avocabat; cunq̄ue nondum esset baptizatus, tamen clericum se esse dicebat. Hunc Calandio profligaverat: sed Cnaphcus Hierapolitano episcopatu præfecit ac Philoxenum nominavit. Cumque postea intellexisset eum non esse baptizatum, sufficere ei designationem loco baptismatis affirmavit. Cæterum Euthymius, qui de religione rectissimam tuebatur sententiam, Anastasium Silentiarium, qui postea temporis imperium male gessit, Ecclesiam ejecit ut hæreticum et Eutychi consentientem.

Anno 47 Zeno Marianum, sapientissimum comitem, et qui arcana quædam præsciret ac imperatori indicaret, interrogavit quisnam sibi in imperio esset successurus. Respondit ille: Imperium et uxorem tuam **621** accipiet quidam de Silentiariis, me autem injuste occides. Horum utrumque suo tempore exitus comprobavit. Eodem anno Petrus Cnaphcus vita decedit, inque ejus locum episcopus Antiochiæ creatur Palladius, presbyter templi sanctæ martyrum principis Theclæ, quod erat Seleuciæ. Suffragatores habuit Joannem Cpolitanum et Anastasium, cujus modo meminimus.

Enimvero elatus fastu Zeno, aut (ut rectius loquar) atræ potius bilis morbo et furiiis actus, ad bonorum publicationes et injustas cædes animum adjecit. Nam proximo cuique crimen intentabat, eumque qua jure qua injuria de medio tollebat. Miseranda præ cæteris atque in primis inhumana cædes fuit illi magistri, qui et vitam ejus servarat

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(89) Magnam videlicet, juxta Abydon sitam, sterilem, incultam et inhabitatam, in quam delinquentes deportabantur. Plura Pancirollus c. 140 GOAR.

(90) Oratio est, qua nil frequentius in ore Græcorum: "Αγιος ὁ Θεός, ἅγιος ἰσχυρός, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς. Ante cujus ultima verba hæc alia Petri Gnaphæi sequaces voluerunt inserta: ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς. Hic porro hymnus non sanctissimus utcunq̄ue, juxta Xylandrum, sed *ter sanctus*, ob *ter sanctus* vocem repetitam, in Ecclesia Græca nuncupatur. GGAR.

(91) *Euphemius* legendum, ex Nicephoro, Zonara, Theodoro, Suida, Evagrio, tametsi infra in Anastasio rursum ita legatur. Cæterum silentiarium fuisse non magnæ dignitatis officium, initio Anastasii monet Zonaras. Cuspianus quietis ministrum vertit, et esse putat quem jurisconsulti virum clarissimum sacri palatii nuncupent. Et sic apud Procopium l. ii *Belli persici* legitur Adolium Armenium fuisse imperatoris in palatio ad ea quæ sunt quietis ministrum, quod munus Romani silentiarum vo-

λανδίωνα καὶ ἐξώρισεν εἰς Ὀσριν (89). Πέτρον δὲ τὸν Κναφέα κατέστησεν ἐν αὐτῇ, ὅς ἐλθὼν εἰς Ἀντιόχειαν πολλὰ κακὰ ἐποίησεν, ἀνοσηματισμοὺς τε πάλιν τῆς συνόδου καὶ ἐκβολὰς ἐπισκόπων ἀνεπιλήπτων ἀντεισαγωγὰς τε καὶ χειροτονίας ἀθέτους καὶ τὰ τούτοις ὁμοίᾳ. Πρότερον δὲ προσέθηκε τῷ Τρισαγίῳ (90). Χριστὲ βασιλεῦ, ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς. Ὑστερον δὲ ἐλθὼν περιεῖλε τὸ, Χριστὲ βασιλεῦ. Ξεναίας δὲ ὁ δοῦλος τοῦ Σατανᾶ τὴν Δεσποτικὴν εἰκόνα καὶ τῶν ἁγίων ἐδίδασκε μὴ δέχεσθαι. Πέρτης γὰρ ἦν τῷ γένει, δοῦλος δὲ τῆν τύχην. Ἀποσυγῶν δὲ τοῦ ἰδίου [P. 354] δεσπότου ἐπὶ Καλανδίουος τὰς περὶ Ἀντιόχειαν κώμας ἀνεστάτου ἀπὸ τῆς πίστεως. Ἀδάπτιστος δὲ ὢν κληρικὸν ἑαυτὸν εἶναι ἔλεγε. Τοῦτον Καλανδίων ἀπήλασε, Πέτρος δὲ ὁ Κναφεὺς ἐπίσκοπον Ἱεραπόλεως χειροτονήσας μετωνόμασε Φιλόξενον. Μαθὼν δὲ ὕστερον ἀδάπτιστον εἶναι, ἀρκεῖν αὐτῷ τὴν χειροτονίαν ἀντὶ βαπτίσματος ἔφρασεν. Εὐθύμιος (91) δὲ ὁ ὀρθοδοξότατος Ἀναστάσιον τὸν Σιλεντιάριον, τὸν κακῶς μετὰ τὰτα βασιλεύσαντα, τῆς Ἐκκλησίας ἐδίωκεν ὡς αἵρετικὸν καὶ ὁμόφροντα Εὐτολουῦς.

Τῷ ἰζ' ἔτει Ζήνων ἔφρασε Μαριανὸν τὸν σοφώτατον κόμητα· ἦν γὰρ μυστικά τινα εἰδώς, ἃ καὶ προσέλεγε αὐτῷ. Φησὶ γάρ· Τίς μετ' ἐμὲ βασιλεύσει; Ὁ δὲ εἶπεν ὅτι, Καὶ τὴν βασιλείαν σου καὶ τὴν γυναῖκά σου διαδέξεται τις ἀπὸ Σιλεντιάριων, ἐμὲ δὲ ἀδίκους ἀποκτενεῖς. Καὶ ἀμφότερα ἐν καιροῖς τοῖς ἰδίοις γεγόνασιν. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ Πέτρος ὁ Κναφεὺς πέθνηκε, καὶ ἀντ' αὐτοῦ Παλλάδιος, πρεσβύτερος τῆς ἐν Σελευκειᾷ ἐκκλησίας τῆς Ἀγίας πρωτομάρτυρος Θέκλης, προεβλήθη ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας. Συνεψηφισθὴ δὲ τούτῳ καὶ Ἰωάννης ὁ Κωνσταντινίου [πόλεως] καὶ Ἀναστάσιος, ὁ κακῶς βασιλεύσας, Σιλεντιάριος.

Ὁ μέντοι Ζήνων ἐπαρθεὶς ὑψηλοφροσύνη πρὸς δημεύσεις καὶ φόνους ἀδίκους χωρεῖ, καὶ πάντα ἄνθρωπον αἰτιώμενος διὰ τῆς οἰαστοῦν αἰτίας ἀνήρει. Τὸ δ' ἄληθές εἶπεν, ὑπὸ μελαγχολίας καὶ δαιμονίῳ κρατούμενος ἀνεῖλετ οἰκτρῶς καὶ ἀπανθρώπως Ἴλλον τὸν μάλιστα, δι' οὗ καὶ τὴν ζωὴν σχεδὸν ἔσχε καὶ τῆς βασιλείας ἐκράτησεν. Ἀναίρει δὲ καὶ

D cent. Sed quid Græca habeant, scire expedit. Alii, meo judicio, non inepte scribam aulicum, hoc est eum fuisse putant qui nunc secretarius dicitur. Rectius silentiarius scribi puto quam silentiarius. Certe in Leone Iconomacho silentiarius ποιεῖν decretum scribere significat, ubi Leonis cum Germano acta referuntur. XVI. — Silentiarium schola inter imperatoris stipulatores spectatissima, cui adlectus fuit Anastasius. Evagrius *Hist. eccl.* iii, 39: Ἀναστασίῳ τὸν στέφανον περιτέθησιν οὕτω μὲν ἦκοντι εἰς γερουσίαν, ἐν δὲ τῇ λεγομένῃ τῶν σιλεντιάρων σχολῇ καταλεγόμενον. Istitis Græcis sunt ἡσυχοποιοί, qui ad imperatoris latera *silentium* et quietem *indicunt*, juxta Agathiam, ἐπιστάται τῆς ἀμφὶ τὸν βασιλεῖα σιγῆς. Inter *clarissimos* a Dorotheo numerantur: eorum enim, ut ait, λαμπρὰ στρατιά, quamvis Anastasium hunc τῶν χαμαζήλων ὀξυμύτων, infimæ dignitatis, Zonaras scribat; qui nimirum inter aulicos præclarus, longe tamen ab ambienda purpura positus fuisse videretur. GOAR.

τὸν θαυμαστὸν καὶ περὶ ποιήσιν ἐπῶν ἀξιόλογον ἄνδρα Πελάγιον τὸν πατρικίον, ἐλευθεροστομῆν εἰδόμεν, ὡς φρόνιμον καὶ δίκαιον καὶ φανερώς ἐλέγχοντα τὰς ἀθεμίτους Ζήνωνος πράξεις· ὅς ἐν τῷ μέλλειν ἀδίκως τελευτῆν τοιάσδε φωνὰς ἤφειε πρὸς τὸν τῶν ὄλων Θεὸν, εἰς οὐρανὸν τὰς χεῖρας ἀναπέτασας. Αἶ, Θεὲ δίκαιότατε, ἐμοὶ μὲν ἐπάγεται βίαιος θάνατος, διότι τὰς πολλὰς βίας Ζήνωνος ἐλευθεροστομῶν ἀνέστελλον, καὶ ὅτι τὸν ἡλίθιον ἀδελφὸν αὐτοῦ οὐ συνεχώροισιν βασιλέα γινέσθαι· σὺ δὲ, Δέσποτα παντοδύναμη, ᾧ μέλει τὰ τοῦ δικαίου, θᾶπτον αὐτοῖς τῆς μισαιφονίας ἀπαιτήσεις τὰς εὐθύναι. Τοῦτου φέρεται Ἱστορίαι δι' ἐπῶν γεγραμμένη ἀπὸ Αὐγούστου Καίσαρος. Τοῦτου πόνημα καὶ τὰ καλούμενα Ὀμηρόκεντρα καὶ ἄλλα μυρία θαύματος ἄξια. Τὰ ὅμοια δὲ πέπονθε, καὶ Ζώσιμος ὁ Γαζαῖος ῥήτωρ καὶ Ἀρκάδιος ὁ ἐπαρχος καὶ ἄλλοι τῶν ἐπισήμων. Τοιούτου γὰρ καὶ τοσοῦτου γεγονότος νοῦ Ζήνωνος ἐν τε φρόνις καὶ ἀθεμίτοις πράξεσιν, οὐκ ἠμέλησε τὸ Θεῖον εἰς τὴν τούτου [P. 355] ἀνάρεσιν, ἀλλὰ σφοδραῖς καὶ ἀδιαγνώστοις ὀδύναϊς πᾶν τὸ σῶμα περιθάλον βιαίως τοῦ ζῆν ἀπεστέρησε. Λόγος δὲ ἐφέρετο ὅτι ἐκ τινος θείας δυνάμεως ἐκατατομήθη ἀοράτως, μόνης τῆς δέξεως τῷ τραχήλῳ συνημμένης. Τῆς οὖν γαμετῆς αὐτοῦ καὶ τῶν θαλαμηπόλων τῆς οἰκείας ἀσφαλείας προνοουμένων, εἶσαν τὸν νεκρὸν κείμενον γυμνὸν ἐπὶ σανίδος, καὶ μόλις ἀμφὶ τὸν ὄρθρον τῶν οὐ προσηκόντων τις ἔρριψεν αὐτῷ σινδόνα. Μετὰ δὲ τὸ κατατεθῆναι αὐτὸν ἐν τῷ τάφῳ ἔφατταν οἱ σωματοφύλακες οἱ ἐν τῷ τάφῳ τεταγμένοι γαστρὴν φωνὴ ἐπὶ δύο νύκτας ἀποδίδοσθαι ἐκ τοῦ μνήματος αὐτοῦ· Ἐλεήσατε, ἐλεήσατε, καὶ ἀνοίξατέ μοι. Τῶν δὲ εἰπόντων, ὅτι· Ἄλλος βασιλεύει, ἔφη. Οὐδὲν μοι μέλει· εἰς μοναστήριον ἀπαγάγετέ με. Τῶν δὲ μὴ ἀνοιγάντων, λέγεται μετὰ τινα χρόνον τὸ μνημεῖον ἀνοιγῆναι, καὶ εὗρεθῆναι αὐτὸν ὑπὸ πείνης φαγόντα τοὺς βραχίονας αὐτοῦ καὶ τὰ καλγία (92) ἃ ἐφόρει, διὰ τὸ συχνῶς τῷ κατόχῳ νοσήματι κρατεῖσθαι, καὶ προφιλιωθῆναι ἐπὶ ζῶντος αὐτοῦ τὴν Ἀριζόνην τῷ Ἀναστασίῳ, ὅθεν καὶ οἱ φύλακες τῶν βασιλικῶν μνημάτων τῇ παραγγελίᾳ αὐτῆς πρὸς τὸ μὴ ἀνοιγῆναι τὸν Ζήωνα ἐτυπώθησαν ἔκτοτε (63).

Ἐν αὐτοῖς δὲ τοῖς χρόνοις Περὸς Ζηζὸς ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς πάλιν ἐπιστρατεύσας ἐπὶ τοὺς λευκοὺς Οὐννοὺς τοὺς Νεφθαλίτας (94) ἀπώλετο πανστρατί. Ὀρῶξαντες γὰρ τάφρον βαθείαν καὶ καλάμους ἐπιθέντες καὶ γῆν ἐπιχώσαντες ἔμειναν ἐνδον, ὀλίγους δὲ ὑπαντῆσαι τούτοις ἀφίντες, καὶ αὐθις εἰς φυγὴν τραπέντες καὶ τὰ στενὰ διαβίντες, ἃ σφίσι γνώριμα ὑπῆρχον. Οἱ δὲ Πέρσαι μὴδὲν δεῖνὸν ὀππεύσαντες

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(92) Allusum putat Xylander ad caligas Latinas. Qui vero linum, lanam aut sericum corrossisset et devorasset Zeno? Facilius certe calceos, quos vox καλγία refert. Dubium omne tollit Euchologium, ubi religionis candidatum habitu monachi suscepturum, cui ritui præsens olim adfuit, jubet a se abjicere τὰ ἐν ποσὶ καλγία (ita scribit), non caligis, sed calceis pedes nudare. COAR.

(93) Reddidit Xylander mutile et ignare. Re-

et eum ad imperium everterat. Interfecit etiam Pelagium patricium, virum præclarum et carminis scriptione insignem, quod is pro sua prudentia et justitia libertatem dicendi sibi sumens. Zenonis nefaria facinora palam incessebat. Moriturus manibus in cælum intentis Deum omnium rerum gubernatorem sic est precatus: O justissime Deus, mihi quidem injuste nec infertur, propterea quod libero ore Zenonis multa facinora violenta repressi, et quod fatuum ejus fratrem nolui Cæsarem designari. Tu autem, Domine omnipotens, qui justitiæ rationem habes, quam prinum scelerata eorum homicidia punito. Exstat Historia ab eo scripta versibus, ab Augusto Cæsare orsa. Homerocentra etiam composuit, aliaque plurima laude digna. Zeno autem Zosimum præterea interfecit, rethorem Gazæum, et Arcadium præfectum, aliosque illustres viros. Neque vero tot cadibus ac sceleribus non imposuit pœnas divina vindicta, sed eum vehementibus atque incognitis doloribus toto corpore excruciatum violenta morte sustulit. Ferunt fama ei a quadam divina potestate ita fuisse caput abscissum, ut ea res conspectum hominum fugeret solaque cute caput cum cervicibus jungeretur. Itaque uxorem et cubicularios propriae salutis consulentes mortuum in assere jacentem reliquisse: diluculo tandem quemdam nulla eum necessitudine attingentium sindonem cadaveri injecisse. Satellites porro qui ad sepulcrum, in quo repositus fuit, custodiendum erant collocati, retulerunt se per duas noctes lamentabilem vocem audivisse ex sepulcro elatam: Misere mihi, et aperite mihi. Cum dicerent alium jam imperare, Nihil, inquit, curo: in monasterium me abducite. Sed cum illi non aperirent, ferunt aliquanto post monumentum fuisse reclusum inventumque in eo Zenonem, qui præ fame suos ipse lacertos manderet et caligas, quas gestabat, quia crebro comitali corripiebatur morbo, et ipso adhuc vivente Ariadna Anastasium amabat. Itaque ea mandaverat custodibus regii sepulcri ne aperirent.

Eodem tempore Perozes Persarum rex, cum denuo expeditionem adversus albos Hunnos, qui vocantur Nephthalitæ, suscepisset, cum toto exercitu periiit. Nam Hunni cum profundam fossam egissent eamque calamis constravissent, superne terra injecta, intra eam sese continuerunt. paucis emissis qui hosti occurrerent ac mox fuga facta per angustias sibi notas evaderent. Persæ ergo

pono, unde et ejus jussu, ne recluderetur Zeno, regionum sepulcrorum custodes fuerunt instituti. GOAR.

(94) Quæ antecedunt, mutila judicans asterisco notavi. Hi autem Hunni Persarum vicini, a Procopio l. i. Belli Persici Euthalitæ vocantur, ut quidem in Volaterrani legitur versione. Nam etiam apud Nicephorum sunt Nephthalitæ, xvi, 36, et apud Suidam ex Josepho gens ad Orientem habitans commemoratur. Xvi.

insidii non animadversis eos insecuti universi cum rege Peroza et filiis ejus in voraginem istam incidentes perierunt. Perozes eo in periculo constitutus unionem, quem gestabat ingentem ac candidissimum et maximi pretii, a dextra aure detractum abjecit, ne quis eum post se gestaret aut ipsum regem agnosceret : erat enim spectatu dignissimus. Hoc modo modo Perozes cum exercitu interiit. Barbari exinde biennium Persas tributarios habuerunt. Eo exacto Persæ superstites Cabadem Perozæ filium regem constituunt.

De unione, quo is pacto inventus fuerit, talem reperimus historiam. In sinu Persico, qui a Rubro mari versus Aquilonem est situs, uniones aluntur a pectinibus, quos Zambacos vocant. Horum pectinum quidam inventus est intre se alens unionem ingentem ac splendidissimum ; qui cum auctus mensuram usitatam excessisset radiosque splendoris sui fulguris in morem ejacularetur, canis quidam marinus eum splendorem adamavit 624 et pulchritudinem perpetuo assectari cœpit, et quocumque undæ pectinis concham ferebant, eo canis quoque perniciosi cujusdam dæmonis impulsu bacchabatur. Id prodigium piscator quidam animadvertens statuit pectinem machina quadam deprædari : verum canis non concessit, sed raptum pectinem in profundum aquæ abduxit. Proinde regi Persarum de pulchritudine margaritæ piscator refert, isque ei viros adjungit, qui in eo capiendi ipsi adsint. Cum ad mare profecti per aliquot dies præstolati essent, contigit ut canis aliquantisper secederet. Tum piscator statim sese in aquam injecit, et ad fundum delatus pectinem cum unione arripuit, sursumque enatavit, exserta manu qua unionem tenebat, quem et statim ii qui aderant ei eripuerunt. Priusquam vero in lembum piscator evadere posset, supervenit canis miserumque devoravit. Unio ad regem allatus est ; qui ejus spectaculo delectatus, piscatoris filios magnis donis affectit. Eum unionem ut redimeret Justinianus Magnus, 100 auri libras Barbaris misit. Verum ii recusarunt vendere, asservantes eum in

ἀπέστειλε πρὸς τοὺς βαρβάρους· ἀλλ' οὗτοι οὐ κατένευσαν, μνημόσυνον τῆς Περσικῆς ἀπονοίας τοῦτον φυλάττοντες.

Cabades autem Perozis ultimus filius regno) potitus imperio violentius uti cœpit, lege etiam lata, quæ uxores omnibus juberet esse communes. Itaque Pesæ ei regnum ademerunt, ipsumque vinctum in carcerem, qni Letha (id est oblivio dicitur, conjecerunt ; ac fratrem ejus 256 Balbam regem creaverunt. Uxor autem cum Cabadi in carcere degenti ministraret, eam (erat enim formosissima) amare præfecto carceris cœpit. Id ubi intellexit Cabades, uxori suasit ut morem illi generet, si qua fortassis ipse ratione ex carcere posset evadere. Quæ cum sui corporis potestatem præfecto carceris fecisset, postmodo nemine prohibente ad maritum conmeavit eique inservit

ἄκρατῶς τούτους ἐδίωκον, καὶ πάντες ὁμοῦ σὺν τῷ Περὸζῃ καὶ τοῖς αὐτοῦ παισίν εἰς τὸ βάραθρον συμπεσόντες ἀπώλοντο. Ὁ δὲ Περὸζης αἰσθόμενος τοῦ δεινοῦ, τὸν μάργαρον ὃν εἶχε λευκώτατον καὶ μέγαν, εἰς ὀπερβολὴν ὑπερτιμῶν, ἐξ ὠτὸς τοῦ δεξιῦ ἀφελόμενος ἔβριψεν, ἵνα μή τις ὑπίσω αὐτοῦ τοῦτον φορνίη ἢ γνώριμος γένηται ὡς βασιλεὺς, ἐπεὶ ἀξιοῦστος ὑπερφυῶς ἦν. Καὶ οὕτω Περὸζης διεφθάρη σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ. Ἦρξαν δὲ Περσῶν οἱ βάρβαροι χρόνους δύο εἰς φόρου ἀπαγωγὴν. Καὶ πάλιν οἱ ὑπολειφθέντες Καβάδην τὸν τούτου υἱὸν εἶχον βασιλεῖα.

Περὶ δὲ τοῦ μαργαρίτου, πῶς καὶ ποίῳ τρόπῳ εὑρέθη, τοιαύτην εὔρομεν ἱστορίαν. Ἐν τῷ Περσικῷ κόλπῳ τῷ πρὸς βορρᾶν κειμένῳ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης τρέφονται μαργαρίται ὑπὸ κτενῶν, οὓς τινες ζάμβακας ὀνομάζουσι. Τούτων τῶν κτενῶν εὑρέθη τρέφων ἐν ἑαυτῷ κτεὶς εἰς μαργαρίτην ὑπερφυῆ καὶ λαμπρότατον. Αὐξηθέντος δὲ τούτου καὶ παρὰ τὸ μέτρον γεγονότος αὐγᾶς τε δίκην ἀστραπῆς ἀκτινοβολοῦντος καὶ διαπέμποντος, ἤρπασθη κύων θαλάττιος [P. 356] τῆς αὐγῆς τοῦ μαργαρίτου, καὶ τῆς αὐτοῦ ὠραιότητος οὐκ ἀφίστατο, ἀλλ' ἔσπευ δ' ἂν ἦγε τὸ βέβημα τὸ ἔλυτρον τοῦ κτενός, ἐκεῖ καὶ τὸν κύνα δαίμων τις ἀλιτήριος ἐξεβάχχευε. Ἄλλευς οὖν τις τὸ ξένον τοῦτο θεασάμενος τέρας ἐδοκίμασε, διὰ τινος μηχανῆς ἀποσυλῆσαι τὸν κτενα. Ἀλλ' ὁ κύων οὐκ ἐνεδίδου· ἀρπάζων γὰρ αὐτὸν ἐπὶ τὸ βάθος ἐνήγε. Καταμηνύει τοιγαροῦν ὁ ἀλιεὺς τῷ βασιλεῖ τῶν Περσῶν τὸ τοῦ μαργάρου κάλλος· ὁ δὲ δίδωσιν αὐτῷ ἄνδρας τοὺς ἐπὶ τὴν ἄγραν τοῦ μαργάρου συμπράζοντας. Ἐλθόντες οὖν ἐπὶ τὴν θάλασσαν καὶ τινὰς ἡμέρας ἐγκαρτερήσαντες, ἔτυχε τὸν κύνα μικρὸν ὑποχωρήσαι. Εὐθὺς οὖν ὁ ἀλιεὺς δισκέυσας αὐτὸν ἐν τῇ θαλάσῃ καὶ καταδύς ἐν τῷ βάθει ἐδράξατο τὸν κτενός καὶ τὸν μαργαρίτην ἀνήγαγε, καὶ εὐθέως ἀναδραμῶν ὕψωσε τὴν χεῖρα, καὶ ὑπὸ τῶν συνόντων ἠρπάγη ὁ μάργαρος. Πρὶν δὲ φθάσει εἰσελθεῖν αὐτὸν ἐν τῇ λέμβῳ, φθάσας ὁ κύων διέσπασε καὶ κατερύφησε τὸν ταλαίπωρον. Ὁ δὲ μάργαρος ἀπεκομίσθη τῷ βασιλεῖ, ὃς καὶ ἤσθεις τῷ τούτου θεάματι τοὺς παῖδας τοῦ ἀλιεῦς μεγάλας ἡμισίφατο δωρεαίς. Τοῦτον τὸν μαργαρίτην βουλευθεὶς ὠνήσασθαι Ἰουσιανὸς ὁ Μέγας χρυσοῦ λίτρας ἑκατὸν

Καβάδης δὲ ὁ τοῦ Περὸζου ὕστανος υἱός, τῆς βασιλείας ὀραξάμενος, ἐπὶ τὸ βιαιότερον τῇ ἀρχῇ ἐχρᾶτο καὶ κοινὰς τὰς γυναῖκας ἐνομοθέτησεν ἔχειν. Ὅθεν οἱ Πέρσαι τοῦτον τῆς ἀρχῆς ἀπήλασαν καὶ θῆσαντες εἰς φυλακὴν τὴν λεγομένην Λέθην ἐνέβαλον, τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ Βάβηθ βασιλεῖα ἐποίησαν. Ἢ δὲ γυνὴ Καβάδου διτκόνει αὐτῷ ἐν τῇ φυλακῇ. Ὁ δὲ τῆς εἰρκτικῆς ἀρχῶν ἤρξατο ἐμῶν τῆς γυναικὸς εὐπρεπεστάτης οὖσης. Ὁ δὲ Καβάδης παρεκάλει τὴν γυναῖκα ἐνδοῦναι τῷ ἀνθρώπῳ, εἰ πως δυναθῆ ἔκφυγεῖν τοῦ φρουρίου. Τοῦτου δὲ γενομένου ἀκωλύτως ἡ γυνὴ πρὸς Καβάδην εἰσιούσα τούτων ἰθεράπευσε. Φίλος δὲ Καβάδῃ ὀνόματι Σετώσης ἐδύλου τῷ Καβάδῃ διὰ τῆς γυναικὸς ὡς ἵππου καὶ ἄνδρος ἐμπα-

ρασκίου ἔχω ἢ τινι χωρίῳ. Ὁ δὲ Καβάδης νυκτὸς ἐπιλαβοῦσης πείθει τὴν γυναῖκα τὴν ἐσθῆτα αὐτῆς αὐτῷ ἀλλάξασθαι, καὶ ἐξελεῖν μὲν αὐτὸν, ἐκείνην δὲ ἐν τῇ φυλακῇ καθέζεσθαι. Καὶ οὕτω Καβάδης ἐξελεῖται τοῦ δεσμοτηρίου καὶ ἵππῳ ἐπιβὰς σὺν τῷ Σεσώσῃ πρὸς Οὐννοὺς τοὺς Νεφθαλίτας ἀφίκετο. Ὁ δὲ τούτων βᾶσιλεύς τὴν θυγατέρα αὐτοῦ δίδωσιν εἰς γυναῖκα αὐτῷ, καὶ στρατεύμα δούς πολὺ ἐπὶ Πέρσας ἐξέπεμψεν. Εἰσβαλὼν δὲ εἰς Περσίδα ἐν οὐδενὶ πόνῳ τῆς βασιλείας ἐκράτησε, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐκτυφλώσας εἰς φυλακὴν ἐπέβαλε. Τὴν δὲ βασιλείαν ἀσφαλῶς διεφύλαξεν (ἦν γὰρ ἀγγίλους καὶ δραστήριος), καὶ ἐκράτει μετὰ ταῦτα ἔτη ια', καταλύσας τοὺς νόμους πάντας οὓς προσέθετο.

[P. 357] Μετὰ τὴν Ζήνωνος τελευταίην ἢ βασίλισσα καὶ ἡ σύγκλητος καὶ τὸ στρατεύμα Ἀναστάσιον τὸν Σιληντιάριον ἀναγορεύουσι βασιλέα, τῆς τῶν Ἀκεφάλων ἤτοι Συγκλητικῶν ὄντα αἰρέσεως. Ἦν δὲ τῷ σώματι μῆκιστος, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχων χαροποὺς καὶ γλαυκοὺς μετρίως, φαλακρὸς ἡρέμα καὶ πολίος. Ἄγει δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὴν μοναρχίαν Οὐρβίκιος εὐνοῦχος, τότε μεγίστην παρὰ τῆς βασιλείας ἔχων δύναμιν. Μετὰ δὲ τὴν ἀγαθόρουσιν ἀπαιτεῖται ὁμολογίαν παρὰ Εὐθύμιου (93) τοῦ πατριάρχου πρὸς τὸ μὴ σαλευσαί τι τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς πίστεως, ἀνάξιον αὐτὸν ἀποκαλῶν τῆς τῶν Χριστιανῶν βασιλείας. Βιαζομένης δὲ αὐτὸν Ἀριάδνης καὶ τῆς συγκλήτου δίδωσιν αὐτοῦ τὸ ἰδιόχειρον τῷ πατριάρχει, κυροῦν τὰ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου ὑπὲρ τῆς πίστεως δόγματα, καὶ οὕτω στεφθεὶς Ἀριάδνην ἄγεται εἰς γάμον, οὕτω πρότερον γαμετῆ συνοικῆσας. Ἐκράτησε δὲ ἔτη κζ' μῆνας δ'. Ἐπὶ τούτῳ Ναυιχαῖοι καὶ Ἀρειανοὶ ἔχαιρον, Μανιχαῖοι μὲν ὡς μητρὸς τοῦ βασιλέως ξηλωτρίεσ οὔσης καὶ προσφιλοῦς αὐτοῖς, Ἀρειανοὶ δὲ ὡς Κλέαρχον τὸν θεῖον αὐτοῦ, ἀδελφὸν τῆς κακόφρονος μητρὸς αὐτοῦ, ὁμόδοξον ἔχοντες.

Τούτου τῷ πρώτῳ ἔτι Εὐθύμιος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, συναγαγὼν τοὺς ἐνδημοῦντας ἐπισκόπους, τὴν ἐν Χαλκηδόνι ἁγίαν σύνοδον ἐκύρωσε. Τούτου τοῦ Ἀναστασίου τὸ τῆς βασιλείας σχῆμα λαβόντος ἐν τῷ τοῦ ἵπποδρόμου καθίσματι ἅπας ὁ δῆμος ὡς ἐξ ἐνὸς στόματος εὐθυβόλως ἐβόησεν· Ὡς ἔζησας, οὕτω καὶ βασίλευσον, δέσποτα. Ἡρὸ ψδῶν γὰρ ἀλεκτρούων εἰς ἐκκλησίαν φοιτῶν ἄχρι τῆς ἀπολύσεως ἵστατο ἐξιλεούμενος τὸ θεῖον, νηστεύων πολλὰ καὶ τὰ προσόντα αὐτῷ πένησι καὶ πτωχοῖς διαδιδούς. Οὗτος τοὺς δηλᾶτορας ἐκ τῆς πόλεως D τελείως ἐξέκοψεν. Ἀφῆκε δὲ καὶ τὸ τέλος τοῦ λεγομένου χρυσαργύρου. Ὁ δὲ χρυσαργυρὸς τοιοῦτόν τι πρᾶγμα ἦν· πᾶς πενόμενος καὶ προσαιτῶν καὶ πᾶσα πόρνη καὶ ἀπολελυμένη καὶ πᾶς δούλος καὶ ἀπελεύτερος συνεισφορὰν ἐποιοῦντο κοινῇ πρὸς τὸ δημόσιον ὑπὲρ οὐρου καὶ κοπρίας κτηνῶν τε καὶ κυνῶν τῶν ἐν ἀγορῇ καὶ πόλεσι διατριβόντων καὶ ὁ μὲν ἄνθρωπος· νόμισμα ἀργυροῦν συνεισφέρειν,

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(93) Ex quo postmodum imperatores et principes ut fidem publicent et scripto sacramentoque firmant in consuetudine posuerunt. Scripto vero fidem

A Erat amicus Cabadi Sesoses quidam. Is Cabadi per uxorem ejus significat habere se equos virosque paratos quodam in loco. Tum Cabades, nocte facta, uxori persuadet ut secum veste mutet: itaque ea suo loco relicta, carcerem exit, equoque consensu cum Sesose ad Hunnos Nephthalitas pervenit. Horum rex Cabadem sibi generum facit, magnoque instructum exercitu in Persiam mittit. Eam ingressus Cabades nullo negotio regnum recuperat, fratrem oculis erutis in carcerem includit, ac posthac (erat enim prompto ingenie et strenuus) regnum tuto servat per annos 11, abrogatis quas ante tulerat legibus omnibus.

Mortuo Zenone, Augusta, senatus et exercitus B Anastasio Silentiario imperium deferunt. Fuit is in hæresi Acephalorum sive Synchyticarum, procerissimo corpore, oculis trucibus ac mediocriter cæsiis, calvaster ac 626 canus. Ad imperium eum promovit Urbicius eunuchus, qui tum apud imperatricem plurimum poterat. Cum designatus esset, Euthymius patriarcha ab eo exegit ut, cautione data, affirmaret se nihil in rebus ecclesiasticis et fide labefacturum. indignum eum dicens qui Christianis imperaret. Compulsus tandem ab Ariadna et senatu sua manu scriptam schedam patriarchæ tradit, qua profitetur se Chalcedonensis concilii de fide decreta rata habere. Ita demum coronatus Ariadnam uxorem ducit, cum hactenus vixisset cælebs. Imperavit annos 27, menses 4. C Sub ejus imperio Manichæis et Arianis animis creverunt, Manichæis, quod mater imperatoris ipsorum sectæ studeret atque amica esset, Arianis, quod Clearchus imperatoris avunculus secum sentiret.

Primo ejus anno Euthymius Cpolis episcopus, collectis qui tum in urbe degebant episcopis, synodum Chalcedonensem confirmavit. Cum Anastasius, imperatoris habitu sumpto, in circo sederet, universus populus veluti uno ore directe inclamavit: Sicut vixisti, ita etiam impera, domine. Quippe ante galli cantum templum adire solebat, ibique dum concio dimitteretur, astabat Deum placans. Frequenter jejunabat, et sua pauperibus et mendicis erogabat. Idem delatores funditus ex urbe excidit. Abolevit etiam tributum quod Chrysargyrum dicebatur, quasi 627 aurargentum dicas. Id tale fuit. Quivis mendicus, quævis meretrix, quævis repudiata, quivis servus, quivis libertus, ærario aliquid pendebant, atque etiam de mulo, de fimo, de jumentis et canibus in urbe et rure degentibus. Homo, sive mas esset sive femina, nummum argenteum pendebat: tantumdem equus, bos et mulus; asinus autem et canis obolos sex,

professus est Zeno, cum deinceps repetierit et v facta receperit, p 358. Vide p. 403. GOAR.

et erat cum in agris tum in urbemagnus ejulatus, cum id tributum absque ulla miseratione exigeretur. Itaque imperator, cum ea de re legatos ad eum mississent monachi Hierosolymitani, et Timotheus Gazæus vir sapientissimus tragædiam ea de re finxisset, excidit ista. Atque eo sane tempore illustrem suam fecit liberalitatem, quod tributum illud quadriennale, quod magna cum omnium pernicie ingentem talentorum corradebat numerum, et Chrysargyrum appellabatur, sustulit, tabulasque ejus tributi descriptionem continentes in circo omnes coram toto populo concremavit. Ac rem publicam quidem ille tanta magnificentia emendabat. Sed in rebus ecclesiasticis idem asperum se atque inverecundum præbuit: quippe anno imperii sui secundo vi suam obligationem ab Euthymio repetiit.

Quinto anno tyrannos opera Joannis Scethis domuit. Euthymio quoque episcopo, sibi religionis causa adverso, hæc nuntiavit: Magnæ tuæ precatione amicos tuos fuligine consperserunt. Eumdem episcopatu dejectum relegavit, episcopatum Macedonium præfecit. Hic in gratiam imperatoris Henoticum Zenonis subscriptione sua approbavit.

Anno 8 Macedonius de sententia Anastasii unreconatus est monasteria regiæ urbis, divulsa ab unione propter Henoticum Zenonis; et coactis qui in urbe tum peregrinabantur episcopis, Chalcedonensis concilli decreta scripto rata se habere confirmavit. Theodoricus porro Afer cum ministrum haberet sibi percharum et rectæ religionis professorem, cum is in domini gratiam a fide ad Arianismum se transtulisset, caput homini amputavit, quod diceret eum qui Deo fidem non servasset, non facile sibi fidelem fore.

Annis 10 et 11 rursus Saraceni in Phœniciam et Syriam, et Bulgari in Illyricum et Thraciam incursionem fecerunt.

Anno 12 Anastasius cum Aretha pacem composuit; atque exinde in tota Palæstina, Arabia et Phœnicia alta pax ac tranquillitas fuit. Cum Neocæsariæ immineret terræ motus, miles quidam iter faciens duos contra se ire milites vidit, aliumque a tergo clamantem: Abstinete domo in qua est arca Gregorii. Eo terræ motu cum major urbis pars esset prostrata, ædes Sancti Gregorii incolumis mansit.

Anno 13 Cabades Persarum rex, facta expeditione, Amida urbem oppugnat.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(96) Folles. Hujus monetæ meminernut etiam alii auctores, Suidas docet follem esse obolum. Idem testatur Timotheum Gazæum grammaticum istius tributi causa in Anastasium edidisse tragædiam, in Τιμόθεος. XYL. — [Vide Fabroti Glossarium infra.]

(97) Scythæ legitur apud Evagrium, III, 35, et in Eclogis I. II Theodori anagnostæ. Loquitur au-

δμοίως καὶ ἡ γυνή, ἵππος δὲ καὶ ἡμίονος καὶ βούς τὸ αὐτὸ συνεισέφερον, ὄνος δὲ καὶ κίων πολλοίς (96) ἔξ. Καὶ τὴν ὄδουρμὸς πολλὸς ἔν τε χώρᾳ καὶ πόλει τούτων εἰσπραττομένων ἀσυμπαθῶς. Πρίσβεις τῶν νυν δεζάμενος ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις μοναχῶν, καὶ Τιμοθέου τοῦ Δαζαίου ἀνδρὸς τὰ πάντα σοφοῦ τραγωδίαν ποιήσαντος ὑπὲρ τοῦ τοιούτου, ταῦτα ἐξέκοψε. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ περιβλεπτον φιλοτιμίαν τῆς πολυταλάντου καὶ πανώλου εἴσφορᾶς τοῦ καλουμένου τετραετηρικοῦ χρυσουργοῦ κατέλυσε ὁ βασιλεὺς, [358] καὶ πυρὶ ἔν τῷ ἵπποδρόμῳ ἐναντίον πάντων νατέκαυσε τὰ τῆς τοιαύτης συντελείας κατὰγραφα. Καὶ τὰ μὲν πολιτικὰ φιλοτίμως οὕτως ἐπηνωρθούτο, εἰς δὲ τὰ εἰς τὴν τοῦ θεοῦ δόξαν συντείνοντα δριμύς καὶ ἀδυσώπητος γέγονε· τῷ γὰρ δευτέρῳ ἔτει αὐτοῦ μετὰ βίας τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ παρὰ Εὐθύμιου ἔλαβε.

Τῷ ἔτει τοὺς τυράννους διὰ Ἰωάννου τοῦ Σκῆθους (97) παρέλαβεν. Εὐθύμιῳ δὲ τῷ ἐπισκόπῳ, ἐχθρῷ αὐτοῦ ὄντι διὰ τὴν πίστιν, ἐδήλωσεν· Δι' εὐχαι σου αἱ μεγάλαι τοὺς φίλους σου ἡσθόλωσαν. Τούτων τε καθαιρεῖ καὶ εἰς ἐξορίαν παραπέμπει. Μακεδόνιον δὲ προχειρίζεται ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ δὲ κακῶς πεισθεὶς τῷ Ἀναστασίῳ ὑπέγραψε τῷ ἐνωτικῷ Ζήνωνος.

Τῷ ἡ' ἔτει Μακεδόνιος γνώμη τοῦ βασιλέως ἐνώσαι τὰ μοναστήρια τῆς βασιλίδος ἔσπευδεν, ἀποσχισθέντα διὰ τὸ ἐνωτικὸν Ζήνωνος. Καὶ τοὺς ἐνδημοῦντας ἐπισκόπους συναγαγὼν τὰ ἐν Χαλκηδόνι καλῶς δογματισθέντα ἐγγράφως ἐβεβαίωσε. Θεοδέρχως δὲ ὁ Ἄφρος διάκονον ἔχων ὀρθόδοξον, πάνυ ἀγαπώμενον ὑπ' αὐτοῦ, μεταθέμενον δὲ εἰς ἀρειανισμὸν χαριζόμενον Θεοδέρχῳ ἀρειανίζοντι, ἀπέτεμε ξίφει, εἰπὼν· Εἰ τῷ θεῷ τὴν πίστιν οὐκ ἐφύλαξας, ἐμοὶ πῶς φυλάξεις;

Τῷ ι' καὶ ια' ἔτει γέγονε πάλιν Σαρακηνῶν ἐπιδρομὴ ἐν τε Φοινίκη καὶ Συρία, καὶ οἱ Βούλγαροι τῷ Ἰλλυρικῷ καὶ τῇ Θράκῃ ἐπιτρέχουσι.

Τῷ ιβ' ἔτει σπένδεται πρὸς Ἀρέθαν (98) Ἀναστάσιος, καὶ λοιπὸν πᾶσα ἡ Παλαιστίνη καὶ Ἀραβία καὶ Φοινίκη πολλῆς γαλήνης καὶ εἰρήνης ἀπήλαυον. Ἐν Νεοκαισαρείᾳ δὲ μέλλοντος γίνεσθαι σεισμοῦ στρατιώτης ὁδεύων εἶδε δύο στρατιώτας ἐπ' αὐτὸν ἰόντας, καὶ ὀπίσθεν ἄλλον κράξαντα· Φυλάξατε τὸν οἶκον ἐν ᾧ ἡ θήκη Γρηγορίου ἐστὶ. Γενομένου δὲ τοῦ σεισμοῦ τὸ πλείστον μέρος τῆς πόλεως ἐπτώθη, πλὴν τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου.

Τῷ τρισκαίδεκάτῳ ἔτει Καθάδης ὁ Περσῶν βασιλεὺς ἐκστρατεύσας Ἀμιδα τὴν πόλιν πορθεῖ.

tem de Longino Zenonis fratre, ejusque socio Theodoro, qui Isauris concitatis rebellabant; quanquam Zonaras Longinum hunc a Zenonis fratre diversum facit. XYL.

(98) Aretham puto ducem Persicum dici, qui Nicophoro est Zarethos, xvi, 35. Amida urbs est Mesopotamiæ. De bello hoc Persico Procopius I. I copiose. XYL.

Τῷ ιδ' ἔτει πολλοὶ πόλεμοι μετὰ Καβάδην γέγονασι. Α Τούτῳ τῷ ἔτει ἱππικοῦ γενομένου ἀταξία γέγονε τῶν δύο μερῶν (99), καὶ πολλοὶ ἀπέθανον ἐξ ἀμφοτέρων. ἐν οἷς καὶ ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως, ὃν εἶχεν ἀπὸ παλλακῆς. Σφόδρα οὖν λυπηθεὶς ὁ βασιλεὺς πολλοὺς ἐτιμωρήσατο. Τούτῳ τῷ ἔτει ἐχώνευσε πολλὰ χαλκοῦργήματα ἐξ ὧν ἔστησεν ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, καὶ ἐποίησε τὴν ἰδίαν στήλην, καὶ ἔστησεν εἰς κίονα τοῦ Ταύρου· ἡ γὰρ πρώτη ἔστῳτα [P. 359] Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἔπεσαν ἀπὸ τοῦ σεισμοῦ καὶ συνετριβή. Τότε καὶ ἀνὴρ τις χειμευτής, ἐκ τῶν τῆς χείμας τεχνῶν εὐφυῆς ὧν ταῖς ἀπόταις ὀφθαλμοπλανεῖσαι, ὑπεδείκνυσεν ἀργυροπράτας καὶ καὶ ἑτέροις χεῖρας καὶ πόδας ἀνδριάντων καὶ ἕτερα εἶδη χρυσῶν, λέγων θησαυρὸν εὐρηκέναι, καὶ πολλοὺς ἀπατήσας εἰς πενίαν ἤνεγκε. Φήμης οὖν περὶ αὐτοῦ γενομένης κρατῆθεις ἤχθη τῷ Ἀναστασίῳ. Ὁ δὲ προσήνεγκεν αὐτῷ χαλκὸν ἵππου ὀλόχρυσον διὰ μαργαριτῶν· ὃν λαβὼν ὁ βασιλεὺς ἔφη· Ὅντως σὺ, εἰ καὶ πάντας ἠπάτησας, ἐμὲ οὐκ ἀπατήσεις. Καὶ ἐξώρισεν αὐτὸν εἰς τι φρούριον (1), ἐνθα καὶ τελευτῆ.

Τῷ ις' ἔτει ἀνεθίς τῶν πολέμων Μακεδόνιον τὸν πατριάρχην διαστρέψαι τῆς ὀρθῆς πίστεως ἔσπευδε. Πολλοὶ δὲ τῶν ἐπισκόπων Ἀναστασίῳ χαριζόμενοι τῇ ἐν Χαλκηδόνι συνόδῳ ἀντέπιπτον. Μανιχαῖον δὲ τινα ζωγράφον Συροπέστην ἀπὸ Κυζίκου Ἀναστάσιος ἤγαγεν ἐν σχήματι πρεσβυτέρου, ὃς ἀλλότρια τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἁγίων εἰκόνων ἐτόλμησε γράψας καὶ φασμάτωδην ἐν τῷ παλατίῳ γνώμη τοῦ βασιλέως, χαίροντι τοῖς Λανιχαῖοις· ὅθεν καὶ στάσις τοῦ λαοῦ γέγονε μεγάλη. Ασχόλιον δὲ τινα ὁ Μακεδόνιος (2) ἐν ἔχθρῳ φονικῇ σπασαμενον κατ' αὐτοῦ μάχαιραν ἐξ ὑποβολῆς τῶν ἐχθραίνοντων αὐτῆς, τοσοῦτον ἀπέσχε τοῦ μνησικακῆσαι ὥστε καὶ μηκιάλας αὐτῷ ἀνώννας προσέταξε λαβεῖν· πρῶτος γὰρ ἦν ὁ ἀνὴρ. Τοῦτο δὲ πρώτῃ καὶ εἰς Ἱεροσολίαν ἔπραξε. Δύο τιῶν ἀμφισβητούντων ἐπισκόπων περὶ πίστεως, ὀρθοδόξου καὶ Ἀρειανῶν, καὶ τοῦ μὲν Ἀρειανῶν διαλεκτικοῦ ὄντος, τοῦ δὲ ὀρθοδόξου εὐσεβοῦς καὶ πιστοῦ, ὁ ὀρθόδοξος προὔτεινεν ὥστε ἀφεμένους τῶν λόγων εἰς πῦρ εἰσελεῖν, καὶ οὕτω δειχθῆναι τὸν εὐσεβέστερον. Τοῦ δὲ Ἀρειανῶν τοῦτο παραιτησαμένου αὐτὸς εἰσῆλθε, καὶ ἐν μέσῳ τοῦ πυρὸς ἱστάμενος διελέγετο πᾶσιν, ἀβλαβῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ φυλαττόμενος.

Τῷ ιζ' ἔτει ἐτελίσε τὸ Δαρὰς, χωρὶον ὃν τῆς Μεσοποταμίας μέγα καὶ ὄχυρόν, μέσον τῶν ὄρων νεύμενον Ῥωμαίων τε καὶ Περσῶν. Καὶ ἐποίησεν ἐκκλησίαν καὶ ὠρεῖα καὶ κιστέρνας καὶ ἐμβόλους καὶ δύο δημόσια λουτρά, ὀνομάσας αὐτὴν Ἀναστασιούπολιν, καὶ ἔδωκεν αὐτῇ δίκαια πόλεως.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(99) Prasinorum videlicet et Venetorum frequenter in Circensibus certaminibus digladian-tium. De quibus alibi. GOAR.

(1) Quale sic explicat Thophanes: "Ὁς ἐξώρισεν αὐτὸν εἰς τὴν Πέτρην τὸ φρούριον τῆς Ἀσίας, καὶ ἐκεῖ ἐτελεύτησε. GOAR.

(2) Percursorem Macedonii non Ascholum. sed

629 Anno 14 crebro bellum est cum Cabade gestum. Eodem anno cum ederetur equestre certamen, tumultuantibus partibus multi utrinque sunt interfecti, interque eos imperatoris ex pellice filius. Cujus dolore percitus imperator multo supplicio affecit. Eodem anno multa ærea Constantini Magni opera conflavit, suamque statuam inde confecit et in columna Tauri constituit: nam quæ prius ibi posita fuerat Theodosii Magni, ea terræ motu dejecta et comminuta fuit. Tunc etiam vir quidam ex eorum numero qui chymicam artem profitentur, callidus oculos hominum impostura præstringere, argentariis aliisque obtulit manus pedesque statuarum et alia aurea, dicens se thesaurum reperisse; multosque ita deceptos ad paupertatem redegit. Fama vulgata, captus et ad Anastasium adductus frenum equi ex solido auro conflatum ac margaritis consertum obtulit. Sed imperator freno accepto: Ut omnes, inquit, fefelleris, me profecto non decipies. Statimque hominem in castellum quoddam relegavit, in quos is periit.

Anno 16 bellis exoneratus, conatus est Macedonium episcopum a recta fide avertere. Multi tum episcopi in gratiam Anastasii Chalcedonense concilium impugnaverunt. Adduxit etiam Anastasius Cyzico pictorem quemdam Syropersam, habitu presbyteri, qui in regia jussu imperatoris 630 (nata is Manichaicis nugis delectabatur) quædam monstrosa et ab imaginibus ecclesiasticis aliena pingeret. Ob id magna populi est coorta seditio. Cæterum Macedonius tantum abfuit ut Aschollii injuriam persequeretur, a quo stricto gladio fuerat inimicorum suorum instinctu petitus, ut menstruam ei porro annonam constituerit. Erat enim vir mansuetus. Atque eodem recens modo sacrilegum tractaverat. Duobus episcopis de fide altercantibus, orthodoxo et Ariano, cum hic disserendi facultate polleret, ille pietate et fide fretus hanc Ariano conditionem tulit ut omissa disputatione in ignem sese darent, itaque uter ipsorum pietate præstaret, notum fieret. Recusante Ariano ipse intravit ignem, et stans in medio ejus verba ad multitudinem fecit, Deo ipsum incolumem conservante.

Anno 17 Anastasius Daras, castrum Mesopotamiæ magnum atque validum, in sinibus Romani ac Persici imperii muniit; exstruxitque ibi templum et horrea et cisternas et rostra ac duo publica balnea. Loco urbis privilegia dedit, et eam Anastasiopolim nominavit.

Eucholium lego in Eclogis Theodori, Εὐχόλιον. Et pro Ἱεροσολίαν ibidem rectius Ἱεροσόλους. De Anastasiopoli, a Nisibi stadiis 98 dissita, Procopius loco citato. Quid ὠρεῖα sint, Suidas videtur docere, cum ταμίειον interpretatur; et Græce in Pandectis pro horreo ponitur. Alioquin putassem φῶεῖα scribendum, odea. XYL.

Anno 20 Deuterius episcopus Arianorum quemdam nomine Barbarum baptizans, ausus est contra institutum Domini sic dicere: Baptizatur Barbarus in nomen Patris per Filium in Spiritu sancto. Ad quæ verba statim exsiccatus est baptismi lavatrum. Et Barbarus territus fugit, 631 miraculumque omnibus exposuit. His annis hæretici cum Anastasio Macedonium episcopum orthodoxum Cpolis adorti sunt, estque hic ab imperatore relegatus Euchaita; et pro eo substitutus flagitiosus file Timotheus, qui Litroboles et Celon cognominatur.

Anno 22 imperator et Timotheus iste multa mala his intulerunt qui pro Macedonio et Chalcedonensi concilio propugnabant. Et Anastasius, ita persuasus a Severo qui ab hæresi Acephalorum erat, volens sanctissimo carmini apponere hæc verba: *Qui crucifixus es pro nobis*, lothetam et præfectum urbis jussit consensu suggesto ea proclamare. Ob hoc factum populus, seditione excitata, alium imperatorem poscere, ipsum contumeliis et conviciis exagitare, multas domos incendere: monachum in mansione S. Philippi, prope cisternam S. Mocii, inclusum, quod imperatori is charus erat, necare, capiteque ejus hastæ præfixo clamare; — Hic est amicus hosti sanctæ Trinitatis; — et monachum, quam imperator maximi faciebat, jugulare; cadaver utrumque raptare et in Studii mansione cremare. His perterritus imperator hæresim aliquantisper desiit. Eodem anno, cum Alamundarus Saracenorum princeps Dei providentia baptizatus ab orthodoxis esset, impius Severus duos ad eum mittit episcopos, qui eum labe suæ hæreseos inficerent. Quos ille admirabili 632 commento refutavit. Dixit enim iis eo ipso die sibi litteras de morte Michaeli angelorum principis esse allatas. Cumque responderent nullo eum modo potuisse mori: Quomodo autem, ait, nudus Deus potuit crucifigi, quod vos affirmatis, si Christus non constitit ex duabus naturis, cum ne angelus quidem moriatur? Ita cum dedecore Severiani illi discesse runt. Cabades autem quosdam in Perside Christianos uncis gladiis cum concidisset, ii nihilo secius postmodo obambulaverunt.

Anno 23 Vitalianus occupata universa Thracia, D Scythia et Mysia, ducens secum Hunnorum et Bulgarorum agmen, multas urbes et Cyrillum quoque

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(3) Apud Nicephorum legitur *Barbam*, xvi, 35. Euchaita urbs est ad Pontum, ut ex sequentibus patet. XYL.

(4) *Mansione* ad verbum dixi, quæ vulgo monasteria aut claustra dicuntur, unde monachi ἐγκλειστοί. Alicubi in margine *μονή* est, quod in textu *ναός, templum*. De Studio et ejus æde vide et Suidam. XYL. — De inclusis monachis vide Balsamonem in can. 41 Trullanum. GOAR.

(5) Apud Nicephorum est, eos exsectis linguis adhuc locutos, xvi, 36. XYL. — Correctius inter-

A Τῷ κ' ἔτει Δευτέριος ὁ ἐπίσκοπος τῶν Ἀρειανῶν, βαπτίζων τινὰ Βάρβαρον λεγόμενον, παρὰ τὴν Δεσποτικὴν παράγοσιν ἐτόλμησεν εἰπεῖν, Βαπτίζεται Βάρβαρος (3) εἰς ὄνομα Πατρὸς δι' Υἱοῦ, ἐν ἀγίῳ Πνεύματι. Καὶ εὐθὺς ἐξήρπηνθη ἡ κολυμβήθρσ, ὁ δὲ Βάρβαρος ἐμφοδὸς γενόμενος ἔφυγε καὶ πᾶσιν ἐγνώρισε τὸ θαῦμα. Ἐν τούτοις τοῖς ἔτεσιν ἡ τῶν αἰρετικῶν μετὰ Ἀναστασίου τοῦ βασιλέως κατὰ Μακεδονίου τοῦ ὀρθοδόξου Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου ἔνστασις [P. 360] γέγονεν ὑπ' οὗ καὶ ἐξορίζεται Μακεδόνιος εἰς Εὐχάϊτα, καὶ εἰσάγεται ὁ ἀλιτήριος Τιμόθεος ὁ λεγόμενος Λιτροβόλης καὶ Κήλων.

Τῷ κβ' ἔτει Ἀναστάσιος ὁ παράνομος βασιλεὺς καὶ Τιμόθεος ὁ ἀνέρος ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως πολλὰ κακὰ τοῖς ὑπὲρ τοῦ θαυμασίου Μακεδονίου καὶ τῆς συνόδου ἀγωνιζομένοις ἐνεδείξαντο. Βουλγθεῖς δὲ ὁ Ἀναστάσιος προσθεῖναι εἰς τὸ τρισάγιον τὸ Ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς, πειθόμενος Σεβήρῳ τῷ Ἀκεφάλῳ, τὸν λογοθέτην καὶ τὸν ἑπαρχον ἐν τῷ ἄμβωνι ἀνεβίβασε τοῦτο ἐκφωνῆσαι. Διὸ γέγονε δημοτικὴ στάσις ἄλλον βασιλέα ἐπιβουωμένον. Ἐμπρήσαντες τε πολλοὺς οἴκους, καὶ τὸν βασιλέα ὕβρισαντες, ἤλθον εἰς τὴν μονὴν (4) τοῦ ἀγίου Φιλίππου, πλῆθον τῆς κιντήρησ τοῦ ἀγίου Μωκίου, ἔθνα ἦν ἐγκλειστος φίλος τοῦ βασιλέως· καὶ τοῦτον φονεύσαντες ὡς ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀγαπώμενον, τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ δόρατος ἀναρτήσαντες ἔκραζον Ὁσὶός ἐστιν ὁ φίλος τοῦ ἐχθροῦ τῆς ἀγίας Τριάδος. Ἀλλὰ καὶ γυναῖκα ἐγκλείστον, εἰς ἣν πολλὴν πίστιν εἶχεν ὁ βασιλεὺς ἀνελόντες ἔσπορην ἀμφοτέρους καὶ ἐν τῇ μονῇ τῶν Στουδίου ἔκασσαν. Ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεὺς φοβηθεὶς ἐπάστατο πρὸς βραχὺ τῆς ἀρείσεως. Τῷ αὐτῷ ἔτει Ἀλαμουνδάρου τοῦ φυλάρχου τῶν Στρακηνῶν βαπτισθέντος Θεοῦ προνοίᾳ παρὰ τῶν ὀρθοδόξων, Σεβήρος ὁ δυσσεβὴς δύο ἐπισκόπους ἐπεμψε τῆς λώβης αὐτοῦ μεταδοῦναι τῷ ἀνδρὶ. Οὗς θαυμαστῶς ἤλεγε δραματοουργίᾳ τοιαύτη. Ἐφη γὰρ πρὸς αὐτούς· Γράμματα, φησὶν, ἐδεξάμεν σήμερον δι· Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος τίθνηκε. Τῶν δὲ εἰπόντων ἀδύνατον εἶναι, τοῦτο ἔφη πρὸς αὐτούς. Καὶ πῶς Θεὸς γυμνὸς ἐσταυρώθη καὶ ἡμᾶς καὶ ἀπέθανεν, εἰ μὴ δύο φύσεων ἦν Χριστὸς, εἴπερ μὴδὲ ἄγγελος ἀποθνήσκει; Καὶ οὕτω μετ' αἰσχύνης ἀνεχώρησαν οἱ τοῦ Σεβήρου ἐπίσκοποι. Καθάδης δὲ τινες τῶν ἐν Περσίῳ Χριστιανῶν ἠγκυλοκόπησεν (5), οἱ μετὰ ταῦτα περιεπάτησαν.

Τῷ κγ' ἔτει Βιταλιανὸς παραλβὼν πᾶσαν τὴν Θράκην καὶ Σκυθίαν καὶ Μυσίαν, ἔχων μεθ' ἐζυτοῦ πλῆθος Οὐννων καὶ Βουλγάρων, παρέλαβε καὶ πολ-

pretor: *Cabades autem quosdam in Perside Christianos cum aculeis lacerasset, illi nihilo secius postmodum ambulaverunt*. Vox enim κόπτω alteri in compositione junctanusquam, recentiori Græcæ locutionis modo, scissionem, sed actionis repetitæ frequentiam indicat. Sic ῥαβδόκοπῶ fustibus særius cædo, σφυροκοπῶ malleo iterum atque iterum lundo. Unde ἠγκυλοκοπῶ uncis scorpionibus aculeis factam in cruribus pedibusque lacerationem potius quam gladiis conscissionem significare censendum est. GOAR.

λάς πόλεις καὶ Κύριλλον τὸν στρατηγὸν Θράκης, καὶ ἦλθε πραιδεῶν ἕως Βυζαντίου. Ἀναστάσιος δὲ ἀπογνοὺς πέμπει πρὸς εἰρήνην, ὁμνῶν σὺν τῇ συγκλήτῃ τοὺς ἐξορισθέντας ἀνγκαλεῖσθαι καὶ Μακεδόνιον καὶ Φλαβιανὸν ἀπολαβεῖν τοὺς ἰδίους θρόνους, καὶ σύνοδον γενέσθαι ἐν Ἡρακλείᾳ, ἐρχομένου καὶ τοῦ Ῥώμης. Βεβαιωσάντων δὲ πάντων ταῦτα γενέσθαι, ὁ Βιταλιανὸς ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἴδια γενομένης εἰρήνης. Ἐλθόντων δὲ ἐπισκόπων ἐν Ἡρακλείᾳ ὡσεὶ διακοσίων ἐκ διαφόρων τόπων, ὁ ἀσεβὴς βασιλεὺς παραβὰς τὰς συνθήκας μετὰ καὶ Τιμοθέου ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τούτους ἐνέπαιξαν, καὶ ἀνεχώρησαν ἄπρακτοι.

P. 361] Τῷ κδ' ἔτει ὁ Βιταλιανὸς ἀναγκάστως κατὰ Ἀναστασίου διὰ τὴν ἐπιτοκίαν πολλὰ κακὰ τοῖς στρατοπέδοις Ἀναστασίου καὶ τῇ λοιπῇ πολιτείᾳ ἐπεδείκνυτο, ἀρπάζων καὶ φροπλίζων, καὶ τέλος πρὸς ὕβριν ἕκαστον στρατιώτης μιᾶς φόλλεως πιπράσκων.

Τῷ κε' ἔτει Οὐννοὶ οἱ λεγόμενοι Σαβῆρ, τὰς Κασπίας πύλας περάσαντες, τὴν Ἀρμενίαν ἐξέδραμον, Καππαδοκίαν τε καὶ Γαλατίαν καὶ Πόντον ληϊζόμενοι, ὡς καὶ τὰ Εὐχάϊτα μικροῦ παραστήσασθαι· ὅθεν καὶ φυγῶν ὁ ἱερός Μακεδόνιος σχεδὸν κινδυνεύων εἰς Γάγγραν διεσώθη. Ὅπερ μαθὼν Ἀναστάσιος πικρῶς αὐτὸν ἐκεῖ προσέταξεν φυλάττεσθαι, πέμψας, ὡς φασιν, καὶ τὸν ἀνακρίσοντα αὐτόν· Τελειωθείς δὲ ἐν Γάγγραις κατετέθη ἐν τῷ ναῦ τοῦ ἀγίου μάρτυρος Καλλινίκου, πολλὰς ἰάσεις ἐπιτελών. Μέλλοντος δὲ αὐτοῦ ἐν τῷ τάφῳ τίθεσθαι, ἤρας τὴν δεξιὰν χεῖρα κατισφραγίσαστο τῷ σταυρῷ, καὶ οὕτως κατετίθη. Καὶ Θεοδώρῳ δὲ τινι τῶν συνόντων εἶπεν ἐν δράματι· Ἐκλαβοῦ, καὶ ἄπελθε, καὶ ἐπανάγνωθι Ἀναστασίῳ λέγων· Ἐγὼ μὲν ἀπέρχομαι πρὸς τοὺς πατέρας μου, ὧν τὴν πίστιν τετήρηκα, οὐ παυσομαι δὲ ὀχλῶν τὸν Δεσπότην μου, ἄχρις οὗ ἔλθῃς καὶ εἰς δίκην εἰσελθῶμεν. Τούτῳ τῷ ἔτει Ἀλεξανδρεῖς πλείστοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ παιδίοι, δεινῶς πληγέντες ὑπὸ δαιμόνων ἀθρόως ὑλάκτουν. Καθ' ὕπνου δὲ τις εἶδὲ τινα φοβερὸν λέγοντα ὅτι διὰ τοὺς ἀναθεματισμοὺς τῆς συνόδου ταύτης πάσχοσι. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Ἀριάδνη ἡ βασίλισ ἐτελεύτησεν. Ἐπίσκοπον δὲ τινα τὸν Οἰνιάδην λεγόμενον ἀκούσας ὁ μιαρὸς Ἀναστάσιος ὡς εὐφρῶς διαλέγεται καὶ πάντα ἐπιστομίζει τοὺς τῷ δόγματι αὐτοῦ προσανέχοντας, προσκαλεσάμενος ἔφη· Γενοῦ τῆς ἐμῆς μόιρας, θαυμασιώτατε, καὶ πᾶν ὅπερ αἰτήσεις παρ' ἡμῶν λήψη τάχιστα. Ὁ δὲ πρὸς αὐτόν· Σὺ μᾶλλον τῆς ὀρθοδόξου μόιρας γενοῦ, καὶ μὴ τῆ δόξη τῶν ἀσεβῶν Σεβήρου καὶ Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκόρου ἐπόμενος κληρονομῆσης τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔδραξάτο τῆς χλαμύδος τοῦ βασιλέως, λέγων· Τοῦτο τὸ ἰμάτιον οὐδαμῶς εἰς ἄδου συγκαταθήσεται σοι, Βασιλεῦ, ἀλλὰ μόνη ἡ θεοσέβεια καὶ ἀρετῶν κτήσεις. Ἄφες τὴν Ἐκκλησίαν, ἣν ὁ Χριστὸς διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος ἐξηγόρασεν. Ἀμαθῆς εἶ καὶ ἀσυλλόγιστος. Οὐδὲν τῶν τῆς Ἐκκλησίας δογματικῶν ἀκριβῶς ἐπίστασι, ἀλλ' ἢ πλάναις καὶ βωμολοχίαις μορμολύττη τοὺς ἄφρονας. Ἄρκοῦ, βασιλεῦς ὦν, εἰς τὸ σὸν ἀξίωμα, καὶ τοὺς

A Thraciæ præfectum cepit, ac prædando Cpolin usque processit. Tum Anastasius, rebus suis deploratis, pacem per legatos petit, jurans una cum senatu se relegatos revocaturum, Macedonio ac Flaviano suos episcopatus redditurum, concilium Heracleæ acturum evocato etiam papa Romano. Cum in has condiciones esset ab omnibus consensus, Vitalianus, pace facta, domum rediit. Sed cum circiter 200 episcopi ex diversis partibus Heracleam convenissent, imperator impius, violatis pactis, adjutore Timotheo Cpolitano episcopo, iis illisit; atque ii, re nulla confecta, discesserunt.

B Anno 24 Vitalianus Anastasio ob perjurium iratus exercitus ejus et rem publicam multis damnis affecit: nam et prædabatur et milites captos exarmabat, tandemque contumeliæ causa singulis obolis eos dividendebat.

C Anno 25 Hunni, qui appellantur Saberi, Caspis portis egressi Armeniam, Cappadociam, Galatiam et Pontum incursionibus vexarunt; parumque abfuit quin Euchaita etiam in suam potestatem redigerent. Macedonius quidem jam periculo proximus inde profugit et Gangram pervenit. Anastasius de hoc certior factus jussit eum rigide ibi custodiri, misso etiam (ita aiunt) percussore. Sed Macedonius Gangræ mortuus in œde martyris Callinici humatus est, multosque a morte sua morbis liberavit. Cum jam esset in sepulcro condendus, antequam id fieret, sublata dextra manu crucis signo sepulcrum obsignavit. Idem Theodoro cuidam suorum familiarum per visionem dixit: Excipe hæc, et abi, atque Anastasio recita, dicens: Ego quidem Macedonius abeo ad patres meos, in quorum fide perstiti: interim tamen semper Dominum interpellabo, dum tu quoque venias et causa nostra disceptetur. Eodem anno Alexandriæ viri plurimī, itemque mulieres et pueri, graviter a dæmonibus verberati assidue latrabant. In somnis autem cuidam terribilis quidam apparuit, dicens civibus hæc ob damnationes in concilio editas accidere. Eodem anno decessit Ariadna Augusta. Impurus autem Anastasius episcopum quemdam CEniandum audiens disertum admodum esse, et qui ora omnibus sententiæ de passo Deo assertoribus obturaret, eum ad se vocatum hortatus est ut ad suam factionem descisceret, pollicens eum quidquid petiisset illico accepturum. Cui episcopus: Tu, inquit, potius ad orthodoxos transi, ne, dum opiniones impiorum hominum Severi, Eutychis et Dioscori amplecteris, æterno igni addicaris; simulque apprehendens imperatoris chlamydem: Hæc, ait, vestis nequaquam te post mortem scquetur, o imperator: sed sola comitabitur te pietas ac virtutum habitus. Missam fac Ecclesiam, quam Christus suo redemit sanguine. Indoctus es et ratiocinandi ignarus, neque ullum Ecclesiæ decretum perfecte intelligis: tantum imposturis et scurrilibus calumniis fatuos

terres. Satis tibi sit dignitatis, quod imperator es: **A** antistites Ecclesiæ vexare noli. Ad hæc imperator pudore suffusus obmutuit. Pauperrimus autem cum esset ille episcopus, ne obolum quidem ab imperatore voluit accipere: adeo liber erat et solius in Deum fidei ac pietatis rationem habens.

Castrum est in Persarum atque Indorum confinio, nomine Tzudader, in quo multum pecuniæ, margaritarum et lapidum pretiosorum repositum a dæmonibus asservabatur. Cabades, ea re percepta, castrum occupare est annixus, cumque ei a dæmonibus obsisteretur, omnibus et Magorum et mox Judæorum tentatis artibus impos propositi fuit. Ergo cum ei persuasum esset Christianarum ad Deum precibus eo se potiri **635** posse, hoc a quodam episcopo Christianorum in Perside agentium contendit. Is synaxi coacta, cum divinis mysteriis communicasset, ad locum accedens dæmonas ibi morantes exegit, castrumque Cabadæ nullo labore occupandum tradidit. Quo miraculo Cabades attonitus primum in concessu locum episcopo tribuit, quem hactenus Manichæi et Judæi tenuerant: liberam quoque potestatem fecit iis qui baptizari vellent.

Anastasius vero paulo ante quam moreretur, delatis ad ipsum insidiarum sibi factarum indicium multos corripit atque interfici jussit. In captis fuerunt etiam Justinus et Justinianus. Quos cum necare statuisset, terribilis quidam ei in somnis astitit, ita dicens: Tibi quidem, o imperator, permisum est reliquos insidiatores tollere: a Justino autem et Justiniano maleficium omne abstine. Nam non licebit te eis, utcunque velis, male facere. Cumque Anastasius diceret eos reos esse læse imperatoriæ majestatis, respondit ille esse eos vasa consilio providentiæ divinæ exsequendo apta, et utrumque suo tempore Deo operam navaturum. Atque hos quidem duos Anastasius crimine absolvit: insomnium vero suo tempore exitus comprobavit. Uterque enim eorum post Anastasii mortem imperio functus est.

Anno 27 apparuit Anastasio per insomnium vir terribilis, codicem gestans; quem is cum aperuisset et nomen imperatoris in eo invenisset, **636** ait illi: Ecce ob perversitatem fidei tuæ de vita tua annos 14 deleo. Simulque eos expunxit. Somno solutus Anastasius insomnium id Amantio præposito ad se vocato exposuit. Atque is: Ego etiam, inquit, imaginatus sum, cum astarem majestati tuæ, venisse magnum porcum, qui me veste arreptum in terram prostaverit atque devoraverit. Deinde Proclus insomniorum conjector advenit. pronuntiavitque utrumque paulo post vita defuncturum. Sed Anastasius, cum oraculo edoctus esset igne sibi pereundum fore, cisternam in palatio quæ Frigidia dicitur, multis meatibus aperuit, quorum cuique cadus appositus esset, conans hoc pacto oraculum irritum reddere. Verum id abs re fuit: fulmine enim divinitus est ictus. Cadaver ejus

τῶν ἐκκλησιῶν προστάτας μὴ κόλαζε. Ὁ δὲ κατησχύνθη καὶ ἔμεινεν ἄφωνος. Ὁ δὲ γε σοφὸς ἐπίσκοπος πενέστατος ὢν οὐκ ἠθέλησε παρὰ τοῦ βασιλέως λαβεῖν ἕως ὄβολου· οὕτως ἦν ἐλεύθερος καὶ μόνης τῆς εἰς Θεὸν πίστεως καὶ εὐσεβείας περιποιούμενος.

[P. 362] Μεταξὺ Ἰνδῶν καὶ Περσῶν κάστρον ἐστὶν ὀνομαζόμενον Τζουδάδερ, ἐν ᾧ πολλὰ χρήματα καὶ μαργαρίται καὶ λίθοι τίμιοι ἀποκείμενοι ἦσαν καὶ ὑπὸ δαιμόνων ἐφυλάττοντο. Τοῦτο Καβάδης μαθὼν ἐζήτησε λαβεῖν. Καὶ ὑπὸ τῶν δαιμόνων κωλυόμενος κινεῖ τὴν τῶν παρ' αὐτοῦ μάγων πᾶσαν ἐπίνοιαν, ἔπειτα καὶ τῶν Ἰουδαίων, καὶ τοῦ θεοποῦ ἀποτυχῶναι. Πεισθεὶς δὲ διὰ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν εὐχῆς τῶν Χριστιανῶν τούτου κυριεῦσαι, ἐπίσκοπόν τινα Χριστιανὸν ἀπὸ τῶν ἐν Περσίδι περὶ τούτου παρεκάλεσεν, ὃς σύναξιν ἐπιτελέσας καὶ τῶν θείων μυστηρίων μεταλαβὼν, προσελθὼν τῷ τόπῳ τοὺς ἐκεῖσε δαίμονας ἐξέδιωξε καὶ τῷ Καβάδῃ τὸ κάστρον ἀπόνως παρέδωκεν. Ἐν τούτῳ Καβάδης καταπληγεὶς πρωτοκαθεδρῆν τὸν ἐπίσκοπον ἐτίμησεν, ἕως τότε Μανιχαίων καὶ Ἰουδαίων προκαθεζομένων, καὶ ἄδειαν παρέσχε τοῖς βουλομένοις βαπτίζεσθαι.

Πρὸ μικροῦ δὲ τῆς τελευταίας Ἀναστασίου, ἐπιβουλῆς αὐτῷ μηνυθείσης, συνέσχε πολλοὺς καὶ ἀπώλεσεν ἐν οἷς καὶ Ἰουστίνος ἦν καὶ Ἰουστινιανός. Μέλλων οὖν ἐξαφανίζεσθαι τοὺς ἄνδρας, παρέστη αὐτῷ τις κατ' ὄναρ φοβερὸν λέγων· Τοὺς μὲν λοιποὺς τῶν σῶν ἐπιβούλων, ὡ βασιλεῦ, συνεχωρήθη σοι ἀφανίσαι, Ἰουστίνον δὲ καὶ Ἰουστινιανὸν μηδαμῶς ἀδικήσης· οὐδὲ γὰρ θέλων θύνησθαι. Τοῦ δὲ φήσαντος ὅτι καθοσιώσει εἰθὲν ὑποβεβλημένοι βασιλικῇ, ἔφη πρὸς αὐτόν· Σκευὴ εἰσι χωρητικὰ τῆς τοῦ Θεοῦ βουλῆς τε καὶ προνοίας, καὶ μέλλουσιν ὑπουργῆσαι τῷ Θεῷ ἕκαστος ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν. Καὶ δὴ ἀφήκεν αὐτοῖς ἀμφοτέροις Ἀναστάσιος τὸ τῆς καθοσιώσεως ἔγκλημα. Συνέβη δὲ πάντα γενέσθαι καθὼς ὁ φανείς ἀπεφθίγγατο· μετὰ γὰρ τὴν τελευταίαν Ἀναστασίου καὶ ἀμφοτέροις κατὰ καιροῦ αὐτῶν ἐβασίλευσαν.

Τῷ κζ' ἔτει Ἀναστάσιος εἶδεν ἐν ὄραματι ἄνδρα φοβερὸν βαστάζοντα κώδικα, ὃν ἀναπτύξας, καὶ εὐρῶν τὸ ὄνομα αὐτοῦ τοῦ βασιλέως, εἶπεν αὐτῷ· Ἴδου διὰ τὴν κακοπιστίαν σου ἀπαλείψω τεσσαρεσκαίδεκα ἔτη, καὶ ἀπῆλειψεν αὐτά. Διυπνισθεὶς δὲ προσκαλέσατο Ἀμάντιον τὸν πραιπόσιτον, καὶ εἶπεν αὐτῷ τὸ ὄραμα. Ὁ δὲ εἶπεν ὅτι· Κἀγὼ ἐθεασάμην ὅτι παρισταμένου τῷ κράτει σου χοῖρος μέγας ἐλθὼν καὶ δραξάμενός με τῆς χλαίνης κατέρραξέ με εἰς τὴν γῆν καὶ ἀνάλωσεν. Ἐλθόντος δὲ τοῦ ὄνειροκρίτου Πρόκλου, ἤκουσαν ὅτι καὶ ἀμφοτέροις μετ' οὐ πολὺ τελειούσθε. Ἐπεὶ δὲ κεχρημάτιστο διὰ πυρὸς αὐτὸν τὴν ἀμελίκτον αὐτοῦ ψυχὴν ἀποβόρῃξει, τὴν ἐν τῷ παλάτιῳ κινστέρναν τὴν λεγομένην Ψυχρὰν [εἰς πολλὰ στόμια διανοίξας καὶ κἀδδους ἐν ἐκάστῳ [P. 363] παραθεὶς ἔσπευδε τὴν τοιαύτην περὶ αὐτοῦ προφητείαν ψευδῆ ἀποδείξει. Ἀλλ' ἐματαιώθη διὰ κενῆς ὁ δειλαῖος· καὶ γὰρ θεῖω σκηπτῷ κεραινωθεὶς ἐμβρόντης γέγονεν,

Ἐτέθη δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ναφῶ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ἐν λάρνακι Ἀκυντιανῆ (6), μετὰ Ἀριάδνης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ προτελευτησάσης. Οὗτος λέγεται καὶ αὐτὸς καὶ τὰ βιβλία τοῦ χρυσαργύρου.

Ἰουστίνος ὁ μέγας βασιλεὺς Ῥωμαίων ἔτη θ'. Οὗτος ἦν εὐσεβὴς ἀνὴρ, πρεσβύτης καὶ πολὺπειρος, ἀπὸ στρατιωτῶν ἀρξάμενος καὶ ἕως τῆς συγκλήτου προκόψας, Ἰλλυριὸς τῷ γένει· οἱ δὲ Θρᾶκα τοῦτον λέγουσιν εἶναι. Ἦν δὲ τῷ σώματι μετῆλιξ, εὐρὺς τοὺς ὤμους καὶ τὰ στέρνα, πολίος· ἐπλήθει δὲ τῷ προσώπῳ αὐτοῦ ἔρευθος βλοσυρῶ ὄντι καὶ πλατεῖ. Οὗτος πᾶσιν ἄριστος ἐδείχθη, ζηλωτῆς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ ἐν τοῖς πολλοῖς μεγάλως εὐδοκίμων. Σύμβιον δὲ ἔχων Λουπηκίαν ἔσπεψεν (7) Αὐγοῦσαν, ἣν οἱ δῆμοι (8) ἐστεφανωμένην Εὐφημίαν ἐκέλευσαν. Τούτῳ τῷ Ἰουστίνῳ Εὐλάλιός τις, ἀπὸ πλουσίων γενόμενος πένης, ἐν τῷ μέλλειν αὐτὸν ἀποδιῶναι ἔγραψεν ἐνδιαθήκως κληρονόμον Ἰουστίνον, παρακελευσάμενος ὥστε τὰς τρεῖς αὐτοῦ θυγατέρας μικρὰς καταλειφθείσας ἀναθρέψαι καὶ ἐκπροκίσει τὸν βασιλέα, καὶ πάντα αὐτοῦ τὰ χρέα ἀποδοῦναι τοῖς χρεωστουμένοις, καὶ τὰ γραμματεῖα ἀναβρῦσασθαι· ἄπερ βασιλικῶς πάντα Ἰουστίνος ἐπλήρωσε. καταπλήξας ἐν τούτῳ πάντα ἄνθρωπον τὸν ἀκούσαντα. Βιταλιανὸς δὲ ὁ προρρήθεις σφόδρα ψκείωθη τῷ βασιλεῖ, ὀρθόδοξος δὲ ὢν Σεβήτρον ἠτήσατο καθαιρεθῆναι. Ὅπερ μαθὼν ἐκεῖνος φεύγει σὺν Ἰουλιανῷ τῷ Ἀλικαρνασοῦ· καὶ εἰς Αἴγυπτον ἀπελθόντες καὶ τὸν περὶ φθαρτοῦ καὶ ἀφθάρτου (9) λόγον κινήσαντες ταύτην ἐτάρξαν, Διοσκόρου ἐπισκοποῦντος Ἀλεξανδρείας. Ἐπισκόπων δὲ ἀπὸ Ῥώμης ἐλθόντων δι' Ὀρμισδοῦ ἐπισκόπου Ῥώμης τῆ Βιταλιανῶ σκουδῆ, ἔτι ζώντος Ἰωαννοῦ τοῦ Καππαδόκου ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, τὴν ἁγίαν ἐν Χαλκηδόνι τετάρτην σύνοδον πρὸς ταῖς ἄλλαις τρισὶ συνόδοις τοῖς διπτύχοις συνέταξε. Σεβήτρον δὲ τοῦ δυσσεβοῦς ἐκποδῶν γεγονότος Παῦλος ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας, ὁ ξενοδοχὸς τῶν Εὐβούλου. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ξεναίην τὸν καὶ Φιλόξενον, ἐπίσκοπον Ἰερσπόλεως, Μανιχαίφρονα ὄντα, καὶ Πέτρον Ἀπαμείας ἐξώρισε σὺν πᾶσι τοῖς μετέχουσι τῆς λώβης αὐτῶν, Ἀμάντιον δὲ τὸν πραιπόσιτον μετὰ καὶ ἄλλων τινῶν τυραννίδα μελετήσαντας ἀνεῖλεν. Ἀνεκαλέσατο δὲ καὶ πάντας τοὺς ἀδίκως ὑπὸ Ἀναστασίου ἐγορισθέντας.

[P. 364] Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐφάνη ἀστὴρ ἐν τῇ Ἀνατολῇ κομήτης, ὃς εἶχεν ἀκτῖνας ἐκπεμπούσας ἐπὶ τὰ κάτω αὐγὰς, ὃν ἔλεγον πωγωνίαν εἶναι· εἶχε δὲ ἀκτῖνα ὀρώσαν ἐπὶ δύσιν. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐδημοκράτει τὸ Βένετον μέρος (10), ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι

XYLANDRI ET

(6) Ex Acyntiano marmore flavo, ex Acyntio monte ad Chalcedonis littus delato. Λάρνακα vero interpretor *capsam* et *tumulum*, non *cistam*. Constantinus in *porphyretico*, id est rubro, hic in flavo, Justinus in Præconesiaco, id est albo, Tiberius in prasino marmore fuere repositi. GOAR.

(7) Justinus uxorem celebri pompa coronasse primus legitur. Coronationis ritum habes apud Codicum c. xvii, et in Euchologio nostro. GOAR.

A in fano apostolorum depositum est, incista Aquintiana juxta Ariadnæ uxoris corpus, quæ ante ipsum e vivis excesserat. Is Anastasius fertur chrysaargyri tributis tabulas combussisse,

Justinus magnus imperator Romanorum fuit annos 9, vir pius, senex ac multiplici peritia præditus. A militari ordine usque ad senatoriam dignitatem pervenerat. Patria fuit Illyricus, quantum alii Thracem fuisse affirmant. Corporis statura fuit mediocri, latis humeris et pectore canus, facie truci ac lata et rubore infecta. Optimum se omnibus demonstravit, cum et orthodoxæ fidei studeret et bello magnam **637** gloriam pararet. Conjugem suam Suppiciam diademate ornata Augustam creavit; quam coronatam populam Euphemiam mutato nomine appellavit. Hunc Justinum Eulalius quidam, de divite pauper factus, moriturus hæredem testamento nominavit; jussitque tribus suis filiabus, quas parvulas relinquebat, educationem eum ac dotem præbere, omnia sua debita creditoribus persolvere, et ab iis syngraphas suas redimere. Quæ omnia Justinus regia munificentia perfecit, magna omnium qui rei famam percipiebant admiratione. Usus est Justinus admodum familiariter Vitaliano, qui, ut erat orthodoxus, apud imperatorem instabat uti Severus dejiceretur. At Severus hoc sentiens cum Juliano Halicarnassi episcopo aufugit; delatique in Ægyptum disputatione de interitus experte et interitui obnoxio prolata turbas ibi dederunt. Erat tum Alexandriæ episcopus Dioscorus. Cum vero Roma ab Hormisdami missi episcopi Cpolin venissent, Vitaliani studio effectum est ut sacrum concilium Chalcedone habitum reliquis tribus in ecclesiasticos commentarios ascriberetur, Joanne Cappadoce episcopatum Cpolitanum adhuc gerente. Severo amoto Paulus electus est ad episcopatum Antiochiæ gerendum, qui prius Eubuliano xenodochio præfuerat. Justinus porro Xenaiam, qui et Philoxenus dicitur, episcopum Hieropolis Manichæorum opiniones sectantem, et Petrum Apamæ episcopum omnesque eorum sectatores relegavit. Amantium præpositum aliosque nonnullos ob affectatam **638** tyrannidem necavit. Revocavit etiam omnes quos Anastasius injuste extorres egerat.

Eodem anno cometa in Oriente visus est, radios deorsum emittens, quem Græci pogoniam a barbæ similitudine spellant. Habebat autem radium versus occasum. Eodem anno pars Veneta potestatem populi per omnes urbes obtinebat tumultua-

(8) Numero multitudinis non populum gregatim, sed varias populi factiones partesque in ludis, pompis, conventibus publicis sibi invicem pro variis coloribus quibus se ornabant in varia quoque studia nonnunquam abeuntes, significat. De quibus nonnihl supra et infra copiosius. GOAR.

(9) Vide Niceph. xviii, 43. XYL.

(10) Hoc est, pars Veneta supra reliquas tres eminebat potestate, et Prasinam sibi srmper æmu-

baturque et multas cædes edebat. Ab Antiochia ejus mali origo fuit. Neque tantum obviam factos sibi Prasinos jugulabant, sed et eos qui in domibus occultabantur, cum magistratus non essent coercedo pares. Hæc acta sunt usque ad sextum Justiniani annum.

Anno tertio sui imperii Justinus, facta pace, cum Cabade Persarum rege, rebus ecclesiasticis constituendis animum intendit.

Anno 4 Dyrrachium et Corinthus divinitus calamitate sunt affectæ; quas Justinus egregia liberalitate refecit.

Anno 5 Tzathus Lazorum rex cum a Persico regno defecisset, Byzantium venit, petiitque Christianus fieri et a Justino Lazorum rex salutari. Justinus id læto animo fecit, eumque filium suum appellavit, nobilemque Romanam uxorem dedit. Quam ille lætus in suam abduxit regionem, multis donis affectus. Cabades autem, re comperta, cum Justino expostulare, eumque durante mutua amicitia et pace hostiliter agere, 639 qui Persarum imperio subjectos sibi ascisceret. Contra Justinus excusare non se quemquam Persis subditum avertisse: venisse ad se Tzathum, ut liberatus impura Græcorum superstitione, impiis sacrificiis ac fallaciis dæmonium, Christianus fieret verumque agnosceret Deum. Eum se baptizatum domum suam dimisisse. Verum hæc res novis inter Romanos ac Persas inimicitias ansam præbuit. Hoc anno S. Aretas in urbe Negra est ab Homeritis occisus; et hos bello adortus Elesbaan Æthiopum rex vicit.

πόλει ἐπράχθη ὑπὸ τῶν Ὀμηριτῶν (11), καὶ ὁ πόλεμος Ἐλεσθαῶν τοῦ βασιλέως τῶν Αἰθιοπίων πρὸς τοὺς Ὀμηρίτας, καὶ ἡ νίκη αὐτοῦ.

Anno 6, Cabadeo Persarum rex Manichæos in suis finibus trucidavit. Justinus autem sacris edictis in omnia loca dimissis eos qui tumultuarentur necari mandavit eorumque bona publicari; populique agitantes compescuit, multis eorum male inulctatis. Augustali quoque corona Theodoram uxorem suam ornavit, quam mortua Euphemia duxerat. Secundum porro consulem et patricium Orienti præfecit ob Persas et Saracenorum excursions. Is Manichæos graviter est persecutus, multosque eorum suppliciiis affectit.

XYLANDRI ET GOARI NOTE.

lam vi, rapinis, tumultu, cædibus devastabat, Venetam vocat partem veneto, id est cæruleo, colore a Prasina viridi conspicua dignoscendam. Duarum partium residuarum hæc albis, altera roseis insignibus utebatur. Factiones, ut nuper diximus, singulæ audiebant, et ex aurigantium curuli certamine et de pernicitate cursus decertantium studiis inter se discrepantibus conflabantur. Ex oppositis vero ludorum æmulationibus graviora per civitatem dissidia enascebantur, quæ cives ad arma, seditiones et nefanda quæque facinora impellebant. Exempla suggeret auctor Justiniani anno 22, p. 375, 35 p. 387, Mauricii ultimo p. 403; Simocatta plerisque Historiæ suæ locis. Δημόχοι erant eorum capita et duces, quos propria voce tribunos vocares, δημοτεύοντες

ταρχαῖς ἐμποιοῦντες καὶ φόνους πολλοὺς. Ἐλθε δὲ τὸ κακὸν τῆς ἀταξίας ἀπὸ Ἀντιοχείας. Καὶ οὐ μόνον τοὺς ἀπαντῶντας πρᾶσινοὺς ἐσφαζον, ἀλλὰ καὶ τοὺς κατ' οἶκον κρυπτομένους, μὴ δυναμένων τῶν ἀρχόντων ποιῆσαι ἐκδίχσιν. Ταῦτα ἐπράττετο ἕως ἔξ ἐνιαυτῶν Ἰουστίνου.

Τῷ γ' ἔτει Ἰουστίνος μετὰ Καβάρη τοῦ τῶν Περσῶν βασιλέως εἰρήνην ποιήσας τὰ περὶ τῆς πίστεως διορθοῦν ἐσπούδαξε.

Τῷ δ' ἔτει τὸ Αὐρᾶχιον ὑπὸ θεομητίας ἐπάθε, καὶ ἡ τῆς Ἑλλάδος Κόρινθος. ἄς μεγάλως ἀνεωόσατο ὁ βασιλεὺς καὶ ἐφιλοτιμήσατο.

Τῷ ε' ἔτει Τζάθος ὁ τῶν Λαζῶν βασιλεὺς ἀποστάνησας τῆς τῶν Περσῶν βασιλείας ἦλθε πρὸς Ἰουστίνον εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ παρεκάλει γενέσθαι Χριστιανὸν καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἀναγορευθῆναι βασιλέα τῶν Λαζῶν. Ὁ καὶ μετὰ χαρᾶς ἐποίησε, καὶ υἴον ἀνήγόρευσε, καὶ γυναῖκα εὐγενῆ Ῥωμαίαν δέδωκεν, ἣν καὶ εἰς τὴν ἰδίαν χώραν ἀπεκόμισε μετὰ χαρᾶς, καὶ δῶρα ἔλαβε πολλά. Γνοὺς δὲ τοῦτο Καβάρης δηλοῖ Ἰουστίνῳ ὅτι φιλίας καὶ εἰρήνης μεταξὺ ἡμῶν οὕσης τὰ ἐχθρῶν πρίττεις καὶ τοὺς ὑπὸ τῆν ἐξουσίαν τῶν Περσῶν ὄντας προσλαμβάνη. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀντιδηλοῖ αὐτῷ Ἡμεῖς τινὰ τῶν ὀποκειμένων τῆ βασιλείᾳ σου οὐ προσελαβόμεθα. Ὁ δὲ Τζάθος προσῆλθεν ἡμῖν βυσθῆναι τοῦ μισαροῦ ἑλληνισμοῦ καὶ τῶν ἀσεδῶν θυσῶν καὶ τῆς τῶν δαιμόνων πλάνης, καὶ γενέσθαι Χριστιανός, καὶ τὸν ἄληθῆ ἐπιγῶναι Θεόν. Τοῦτον ἡμεῖς βαπτίσαντες ἀπέλυσαμεν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν. Ἐκτοτε λοιπὸν πάλιν γέγονε ἔχθρα μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Περσῶν. Τούτῳ τῷ ἔτει καὶ τὰ κατὰ τὸν ἄγιον Ἀρέθαν ἐν Νεγρᾷ τῆ

ἔτει καὶ τὰ κατὰ τὸν ἄγιον Ἀρέθαν ἐν Νεγρᾷ τῆ

Τῷ ε' ἔτει Καβάδης ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς τοὺς ὑπὸ τῆν ἐνορίαν αὐτοῦ Μανιχαίους κατέσφαξεν. Ἰουστίνος δὲ σακρά πανταχοῦ πέμψας τοὺς ποιοῦντας ἀταξίαν ἀναιρεῖσθαι προσέταξε καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν δημεύεσθαι, καὶ τοὺς δημίους εἰρήνευσε πολλοὺς κακώσας. Ἔστειψε δὲ Θεαδώραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Αὐγοῦσταν, τῆς Εὐφρημίδος ἡδὴ τελευτησέσης. Τὸν δὲ Σεκοῦνδον ὕπατον πατρικίον καὶ στρατηγὸν Ἀνατολῆς ἐποίησε διὰ τοὺς Πέρσας καὶ τὰ τῶν Σαρακηνῶν ἐπιδρομάς, ὅς διωγμὸν μέγαν ἐποιήσατο κατὰ Μανιχαίων καὶ ἐτιμωρήσατο πολλοὺς.

singuli cuique parti addicti et adscripti. V. me^m moratus Simocatta viii, 7. Hinc, quos in Justiniani anno 31 p. 386 vocat auctor κοσμικὰς δημοκρατίας, unius in alteram partem, non CP. modo, sed et alibi passim, *generales conflictus*; et verbum δημοτεύειν, quod est *populum per tribus et partes recensere* ac deinde cæteræ militiæ annumerare. Videntur omnino Balsamon in can. 24 Trullanum. GOAR. (11) De Homeritis vivendus Niceph. viii, 35 et xvii, 32, qui historiam Arethæ atque Elesbaanis fusius habet descriptam xvii, 6. Sed populū agitantes verti, qui sunt δῆμοι: puto loqui eum de factione Veneta. De Homeritis etiam Procopius l. i belli Persici: Noster infra, ubi de Mahometo. Χϋλ.

[P. 365] Τῷ ζ' ἔτει Ἀνάζαρβος μητρόπολις β' τῆς Α Κιλικίας ἐπτώθη ὑπὸ σεισμοῦ φοβερωτάτου. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει κατεποντίσθη Ἐδεσσα, πόλις μεγάλη καὶ περιβόητος, διὰ τοῦ ὕδατος τοῦ μέσον αὐτῆς διερχομένου Σκίρτου (12) ποταμοῦ, ὃς πλημμυρήσας δίκην θαλάσσης τοὺς οἴκους σὺν τοῖς οἰκοῦσι σύρων ἐπόντισε. Λόγος δὲ ἐστὶν ὅτι καὶ ἄλλοτε τοῦτο γέγονε. Μετὰ δὲ τὸ πᾶσαι τὰ ὕδατα εὐρέθη πλάξ λιθίνη ἐν τῇ ὄχθῃ τοῦ ποταμοῦ, γεγραμμένη ἱερογλυφικοῖς γράμμασιν οὕτων. Σκίρτος ποταμὸς σκαρτήσει κακὰ σκιρτήματα πολίταις. Πολλὰ δὲ παρέσχεν ὁ βασιλεὺς Ἰουστίνος εἰς ἀνανέωσιν ἀμφοτέραις ταῖς πόλεσι. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐφάνη γυνὴ τις ἐκ τῆς Κιλικίας γιγαντογενῆς, ὑπερέχουσα τῇ ἡλικίᾳ πάντα ἄνθρωπον τέλειον πῆχυν ἓνα, καὶ πλατεῖα σφόδρα. Γυρεύουσα δὲ τὰς πόλεις ἐλάμβανε κατὰ ἐργαστήριον φόλλιν μίαν. Τότε καὶ ἀστὴρ ἐφάνη ἐν οὐρανῷ ἐπάνω τῆς χαλκῆς πύλης τοῦ παλατίου, φαίνων ἐπὶ ἡμέρας καὶ νύκτας κ'. Γέγονε δὲ καὶ σεισμὸς φοβερωτάτος, ὅφ' οὐ τῇ μὲν Κωνσταντινουπόλει ἐν διαφόροις τόποις, τῇ δὲ Ἀντιοχείᾳ συμφορὰ ἀνεκδιήγητος προεμνησθη. Τῇ γὰρ τετάρτῃ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς τὰ προοίμια τῆς τοῦ Θεοῦ ὀργῆς ἐπέβλεψεν αὐτῇ δι' ἐμπρησμάτων καὶ σεισμῶν, ὃς ἐμπορησμοὺς μέσον τῆς πόλεως ἐγένετο, καὶ ἐκράτησε ἐπὶ ἡμέρας ζ'. Καὶ ἐκάλυψαν οἴκοι πολλοὶ, καὶ ἀπέθανον λαοὶ πολλοὶ, καὶ οὐδεὶς ἔγνω πόθεν τὸ πῦρ ἀνάπτεται· τοσοῦτον γὰρ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπέβλεψεν ἐπ' αὐτῇ ὥστε πτωθῆναι σχεδὸν πᾶσαν τὴν πόλιν καὶ τάφον τῶν οἰκητόρων γενέσθαι. Τινὰς δὲ καταχωσθέντας καὶ ἔτι ζῶντας ὅπῃ τὴν γῆν πῦρ ἐξεβλήθη ἐκ τῆς γῆς κατέφλεξε. Καὶ ἕτερον πῦρ ἐκ τοῦ ἀέρος ὡς σπινθηρες κατήρχετο καὶ κατέκαιεν ὡσπερ ἀστραπὴ τοὺς εὐρισκομένους. Ἔσειετο δὲ ἡ γῆ ἐπ' ἐνιαυτὸν ἕνα.

Τῷ θ' ἔτει τοῦ σεισμοῦ ἐπικρατοῦντος Εὐφράσιος ὁ ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας ὅπῃ τοῦ σεισμοῦ κατεχώσθη καὶ ἀπέθανε, καὶ πᾶς οἶκος καὶ ἐκκλησία κατέπεσε, καὶ τὸ κάλλος τῆς πόλεως ἠφανίσθη· οὐ γὰρ γέγονε τοιαύτη θεομηνία ἐν ἄλλῃ πόλει ἐν πάσαις ταῖς γενεαῖς. Πολλὰς μὲν οὖν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν μυριάδας, πλάσας δὲ παίδων καὶ νεογνῶν ἐν λόγῳ τάξει ἡ τῶν κατενεχθέντων οἰκοδομημάτων ὕλη καλύπτουσα . . . , καὶ τέλος τοῦτο τὴν οὕτως ὀνομαστοτάτην καὶ εὐχαριν ἔλαβε πόλιν, ἣν περ ἐπὶ ὀκτακοσίους ἐνιαυτοὺς συστᾶσθαι ἐξ οὐπερ αὐτὴν Σέλευκος ὁ πρῶτος ἔκτισεν, ἐπὶ τῇ προσηγορίᾳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἀντιόχειαν ἐκάλεισεν. Ἀγγελθέντος δὲ τοῦ πάθους ὁ μὲν βασιλεὺς μεγάλως ἠλγήσει τὴν ψυχὴν, καὶ βίψας τὸ διάδημα καὶ τὴν πορφύραν ἐπένθει ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ ἡμέρας πολλὰς, καὶ ἐν τῇ ἐορτῇ δὲ λιτῶς εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, [P. 366] μὴ καταδεξάμενος φορέσαι σήμερον βασιλικὸν τὸ ὄλονον. Ἄλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ πόλει φαίαν στολῆν ἐνδυσάμενοι πανδημεὶ εἰς τὸ πρὸ τῆς πύλεως πεδίον ἐπὶ τὰ σι-

Septimo anno Anazarbus, secunda Ciliciæ metropolis, terræ motu sævissimo prostrata. Eodem anno Edessa, magna atque celebris urbs, diluvio Scirti amnis, qui per eam decurrit, afflicta est. Maris enim instar 640 ille exundans domos una cum inhabitantibus abripuit atque submersit. Alias quoque idem accidisse fertur. Sane diluvio finito in ripa amnis inventa est lapidea tabula, inque eam inscripta hæc hieroglyphicis litteris, Scirtus amnis saltabit malo civium : nam amnis nomen Græco sermone ad saltationem alludit. Justinus multum utrique urbi ad instaurationem contulit. Eodem anno visa est quædam Cilissa mulier, gigantum generis, cujusvis perfecti viri staturam cubito excedens, admodumque lata. Ea circum urbes proficiscens ex officina quavis follem (monetæ genus hoc est) accipiebat. Stella quoque tum in cælo apparuit, supra æream palatii portam, continuas dies noctesque viginti sex fulgens. Terræ motus quoque apprime horrendus fuit, qui et Cypolim diversis locis læsit et Antiochiæ ineffabilem calamitatem denuntiavit. Quarto enim die Octobris principia iræ diviniæ urbem eam corripuerunt, terræ motus atque incendium. Id media urbe exortum duravit dies sex multasque domos et homines absumpsit; neque scire quisquam potuit unde ejus fuisset initium. Tum Dei ira ita urbem concussit ut pene tota corruerit ac civium sepulcrum facta sit. Quosdam obrutos terra, et adhuc viventes, ignis ex terra exiens cremavit. Alius ignis ex aere instar scintillarum decidit, et quos attigisset, fulminis in morem combussit. Annus ille terræ motus duravit.

Anno nono, terræ motu obtinente, Euphrasius Antiochiæ episcopus 641 eo obrutus obiit, omnesque ædes et templa corruerunt, urbisque decor periit. Ab omni hominum memoria non existit tanta iræ Dei in urbem aliquam grassatio. Multa virorum, mulierum, puerorum et infantum millia collis instar coacervata prostratarum domorum materies operiebat. Hunc exitum habuit urbs nobilissima atque elegantissima, quæ ab ortu suo, cum eam Seleucus primus condidit ac de patris nomine Antiochiam appellavit, ad 800 annos steterat. Annuntiata hac clade imperator gravissime indoluit; abjectisque diademate et purpura, sacco indutus et cinere conspersus per multos dies luxit; ac festo etiam die vili habitu templum iniit, nullum imperii signum gestare sustinens. Sed et qui in urbe erant universi, pullati per septem dies in campum qui ad septimum lapidem ab urbe dietat supplicandi causa jejuni exiverunt. Misit imperator ad repurgandam Antiochiæ aream et instaurationem

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(12) Apud Nicephorum xvii, 3, in margine hexameter Græcus est ascriptus: Σκίρτος σκαρτήσει τε κακὸν σκίρτημα πολίταις. Ego pro te scriberem te,

nisi forte de multis versibus hic unus est, quo cepulæ sit locus: Affliget miseris Scirti saltatio cives. Xvii.

ejus urbis, cui rei impense studebat, auri centenarios 50 et opifices. Sub eodem institutæ sunt feriæ quæ Hypapantæ dicuntur, prius non habitæ. Sed et Pompeiopolis Mysiæ urbs rupta, ejusque dimidium una cum habitatoribus terra absorptum est, hominesque infra terram delati misericordiam suorum implorant. Decima quarta die mensis Aprilis ipsis Paschalibus feriis, Justinus morbo correptus Justinianum sororis suæ 642 filium collegam imperii ascivit ac coronavit, cumque eo quatuor menses imperavit. Augusto mense, ea ipsa quinta indictione, mortuus est piissimus Justinus: corpus ejus in arca prasina repositum est in mansione Augustæ, juxta uxorem Euphemiam; ubi etiam stolæ apostolorum inventæ sunt. Erat tum patriarcha Cpolis Joannes. In locum autem Euphrasii Antiochiæ episcopatum communibus suffragiis deligitur Euphræmius Amidenus. Orientis comes, vir divino animi fervore adversus divulsos ab Ecclesia præditus.

ἐπισκόπου Ἀντιοχείας τελευτήσαντος, Εὐφραιμίου ὁ Ἀμιδάς (14), κόμης Ἀνατολῆς ὢν, χειροτονεῖται ἀντ' αὐτοῦ, ὅστις ζῆλον θεῖον γὰρ τῶν ἀποσχιστῶν εἶχεν.

Anno mundi 6021, ab incarnatione Dei 526, Justinianus Magnus imperium Romanum solus gerere cœpit. Imperavit annos 38, menses 7, dies 13. Fuit statura corporis aliquantulum mediocrem excedente, ruber, vultu truci et versatili, capite non nihil glabro. Anno ætatis 45 rerum potitus est; cumque sine collega imperare cœpisset, munus consulare edidit quantum nemo ante ipsum. Persecutionem Græcæ religionis et omnium hæresium instituit. Cumque multos procerum labe Ariana vitiatos deprehenderet, bonis eorum publicandis et supplicii irrogandis magnum aliis terrorem incussit, lege etiam lata ut nemo nisi orthodoxus rem publicam gereret. Templo Sergii et Bacchi sanctorum, ea quæ a palatio sunt versus mare; et proxime templo apostolorum suam propriam 643 domum omnesque suas pristinas opes adjecit, atque ita ex his duobus templis monasterium illustrium virorum redegit.

Eodem anno rex Persarum Tzatho bellum obinitam cum Romanis societatem intulit. Huic Tzatho Justinianus auxiliares mittit copias, ducibus Belisarios Keryco et Petro; qui cum in bello gerendo mutua invidia transversa agerentur, a

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(13) Planities illa a septimo lapide quo distat, dicitur Ἐβδόμος. De qua supra GOAR.

(13*) Ὑπαπάνης quod nimirum quasi in occursum prodiretur Christo in templo dedicando. Est enim solemnitas quam usitate Purificationis dicimus. Quod primo ex Martini Poloni Chronicis didici, qui tamen pestis causa institutam dicit sub Justiniano Magno; quod idem est apud Nicephorum xvii, 28. Et consentit, quod Sigebertus p-rhibuit id fuisse anno a Christi natalibus 542, quo sane tempore Justinus decesserat, vel ipso Cedreno teste. Meminit Paulus Diaconus I. xvi Rer. Rom. Mansionem Augustæ credo intelligi monasterium a Pulcheria conditum. XYL.

(14) Fuisse Orientis præfectum (quod hic κόμης

μέλος ἀπέχον (13) ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέραις ἐξελιτάνευον νηστεύοντες. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπέστειλεν εἰς ἐκχοῖσμον καὶ ἀνακαινισμὸν τῆς πόλεως χρυσοῦ πενηντάρια πενήτηκοντα καὶ ἄνδρας μηχανικοὺς, καὶ τὴν αὐτῶ σπουδῇ τοῦ τὴν πεσοῦσαν πόλιν Ἀντιόχειαν ἀνακαινίσαι. Ἐπὶ αὐτοῦ δὲ ἐτυπώθη ἑορτάζειν ἡμᾶς καὶ τὴν ἑορτὴν τῆς Ὑπαπαντῆς (13) τῆς μέχρι τότε μὴ ἑορταζομένης. Ἀλλὰ καὶ ἡ Πομπηίουπολις τῆς Μυσίας διαβράγεια μέσον κατεπόθη μετὰ τῶν οἰκητόρων, καὶ ἔκραζον ὑπὸ τὴν γῆν ὄντες οἱ ἄνθρωποι τὸ Ἐλεήσατε. Τῇ δὲ ἰδ' τοῦ Ἀπριλλίου μηνός, τῇ ἑορτῇ τοῦ Ηασχα, ἀσθενήσας Ἰουστίνος προχειρίσατο εἰς βασιλεῖα Ἰουστινιανὸν τὸν ἴδιον ἀνεψιὸν, καὶ ἔστειλεν αὐτὸν, καὶ συνεβασίλευσεν αὐτῷ μῆνας δ'. Αὐγούστῳ δὲ μηνὶ τῆς αὐτῆς ε' Ἰνδικτιώνος ἐτελεύτησεν ὁ εὐσεβὴς Ἰουστίνος, καὶ ἐτίθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν μονῇ τῆς Αὐγούστης, ἐν λάρνακι πρασίῳ, μετὰ καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Εὐφρημίας, ἐν ᾧ καὶ αἱ στολαὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων εὐρέθησαν. Τὸν δὲ τῆς ἀρχιερασύνης θρόνον διεῖπεν Ἰωάννης. Τοῦ δὲ Εὐφρασίου

σύνης θρόνον διεῖπεν Ἰωάννης. Τοῦ δὲ Εὐφρασίου

Κόσμου ἔτος 'ςκα', τῆς θείας σαρκώσεως φκζ Ἰουστινιανὸς ὁ Μέγας βασιλεὺς Ῥωμαίων ἔτη λη' μῆνας ζ' ἡμέρας ιγ'. Οὗτος τὴν τοῦ σώματος ἀναδρομὴν εἶχε βραχὺ μείζονα τοῦ μέσου, ἐρυθρὸς τὴν χροίαν, χαροπὸν (15) καὶ εὐπερίστροφον βλέπων, καὶ τὴν κεφαλὴν πρὸς κόμης κάλλος μικρὸν ἐψιλωμένην. Βασιλεύει δὲ ἐτῶν με'. Καὶ μονοκρατορήσας δέδωκεν ὑπατεῖαν (16) ὅσῃν οὐδεὶς βασιγέων δέδωκε. Καὶ διωγμὸν κατὰ Ἑλλήνων καὶ πάσης αἰρέσεως ἐκίνησεν. Εὐρῶν δὲ πολλοὺς τῶν ἐν τέλει νοσοῦντας τὴν τῶν Ἀρειανιτῶν ἀρεσιν, δημεύσας τε καὶ τιμωρησάμενος φόβον πολλὸν εἰργάσατο, θεσπίσας μόνους ὀρθόδοξους πολιτεῖσθαι. Καὶ τὸν δὲ τῶν ἁγίων Σεργίου καὶ Βάκχου (17) ἐχόμενα τοῦ Παλατίου πρὸς ἅλασσαν..., καὶ σύνεγγυς τούτου ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ἴδιον αὐτοῦ οἶκον προὑπάρχοντα, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν πρῶτην ὑπαρξιν τοῖς δυαί τούτοις ἀφιέρωσας ναοῖς μοναστήριον περιφανῶν ἀνδρῶν (18) ἀπεκλήρωσε.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ὁ βασιλεὺς Περσῶν ἐπολέμει Τζάθῳ ὡς προσφρύνει Ῥωμαίοις. Πέμπει οὖν αὐτῷ Ἰουστινιανὸς βλήθειαν, στρατὸν καὶ στρατηγούς τρεῖς, Βελισάριον, Κήρυκος καὶ Πέτρον, [367] οἱ καὶ κατὰ φόβον ἀλλήλων πολεμήσαντες ἠττήθησαν. Λυπηθεὶς οὖν ὁ

d dicitur, comes) satis liquet ex Evagrio iv, 6, et Nicephoro xvii, 3. XYL.

(15) Truci vultu exposuit Xylander, a quo sensu longe vox abest, de oculis tantum interpretanda, caelis et volubilibus oculis spectabilem Justinianum commendans. GOAR.

(16) Epulum putavi, aut missilia dona in populum de more conjecta, vel ludos. Vide infra. XYL.

(17) Locus mutilus, ut mirum non sit si non optime divinaverim. Tamen Procop. orat. 1 de structuris Justiniani videtur non repugnare a nostra versione. XYL.

(18) In quod nobiles illustresque viri se recipere. GOAR.

βασιλεὺς αὐτοὺς μὲν διεδέξατο, ἀπέστειλε δὲ Πέτρον τὸν νοτάριον αὐτοῦ στρατηλάτην (19). Καὶ συμβαλὼν μετὰ τῶν Δαζῶν τοῖς Πέρσαις ἐνίκησε καὶ πολλοὺς ἀνεῖλε.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει προσεβόη τοῖς Ῥωμαίοις ὁ βασιλεὺς τῶν Ἐλοῦρων (20) Γρέτης λεγόμενος, καὶ ἰλθὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἤτήσατο τὸν βασιλέα, καὶ ἐγένετο Χριστιανὸς μετὰ τῶν συγκλητικῶν αὐτοῦ καὶ συγγενῶν, καὶ ἀπέβλεψε μετὰ χαρᾶς εἰς τὰ ἴδια, ἐπαγγεῖλαμενος συμμαχεῖν Ῥωμαίοις ἐφ' οἷς ἂν δεηθῶσιν αὐτοῦ.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει προβάλλεται ὁ βασιλεὺς στρατηλάτην Ἀρμενίας Τζίταν ὀνόματι, ἄνδρα πολεμικὸν καὶ ἱκανώτατον· οὐ φάρ εἶχεν ἡ Ἀρμενία (21) στρατηλάτην, ἀλλὰ δοῦκας καὶ κόμητας. Αὐτὸς δὲ ἐστράτευσεν Ἀρμενίων πλῆθος. Δίδωκε δὲ αὐτῷ καὶ ἀπὸ Ἀνατολῆς στρατὸν, χιλιάδας τέσσαρας, καὶ γέγονε μεγάλη φυλακὴ καὶ βοήθεια Ῥωμαίων. Ἐξέσχε δὲ αὐτῷ καὶ γυναῖκα, τὴν ἀδελφὴν Θεοδώρας τῆς Αὐγούστης, ὀνόματι Κομιτώ.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει προσεβόη τοῖς Ῥωμαίοις γυνή τις ἐκ τῶν Οὐννων τῶν λεγομένων Σαβῆρ (22), Βάρβαρος, ὀνόματι Βαρήζ, χήρα, ἔχουσα μεθ' ἑαυτῆς Οὐννων χιλιάδας ἑκατὸν, ἧτις κατεδυνάστευε τῶν Οὐννικῶν μερῶν μετὰ τὴν τοῦ ἰδίου ἀνδρὸς Μάλαχ ἀποβολήν. Αὕτη τοὺς προτραπέντας παρὰ Καβάδου τοῦ βασιλέως Περσῶν δύο ῥήγας ἀπὸ ἄλλου ἔθνους Οὐννων ἐνδοτέρων, Στύρακα καὶ Γλώην, τοῦ συμμαχεῖσθαι αὐτῷ κατὰ Ῥωμαίων, περιόντας διὰ τῆς χήρας αὐτῆς ἐπὶ τὰ Περσικὰ μετὰ χιλιάδων εἰκοσιν ἐκράτησε, καὶ τὸν λαὸν πάντα κατέκοψε. Καὶ τὸν μὲν Στύρακα δέσμιον τῷ βασιλεῖ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπεμψεν, ὁ δὲ Γλώης ἐν τῷ πολέμῳ ἐσφάγη. Ἰουστινιανῷ.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ ὁ πλησίον Βοσπόρου (23), ῥῆξ τῶν Οὐννων, Γορδᾶς λεγόμενος, προσεβόη τῷ βασιλεῖ καὶ ἐγένετο Χριστιανός. Καὶ πολλὰ δούς αὐτῷ ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλεν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν, ὑποσχόμενῳ φυλάττειν τὰ Ῥωμαϊκὰ καὶ τὴν Βοσπόρου πόλιν, ἧτις οὕτως ἐκλήθη ἀπὸ τοῦ τελείν Ῥωμαίοις κατ' ἔτος ἀντὶ χρημάτων βόας, ἀπαιτεῖν δὲ τὰς συντελείας τῶν βοῶν. Ἀπελθὼν δὲ εἰς τὴν ἰδίαν χώραν διεγήσατο τῷ ἰδίῳ ἀδελφῷ τὴν τοῦ βασιλέως ἀγάπην καὶ φιλοτιμίαν, καὶ ἦτι Χριστιανὸς γέγονε, συνέτρι-

A Persis victi sunt. Hoc ægre ferens Justinianus, revocatis illis, Petrum notarium ad exercitum ducendum misit; isque Lazorum auxilio Persas adortus prælio victoriam multis hostium cæsis obtinuit.

Eodem anno ad Romanos se contulit Herulorum rex Gretas; Cpolinque profectus cum suo populo, ab imperatore obtinuit ut Christianus fieret cum suis consiliariis et cognatis; eaque re confecta, lætus domum rediit, pollicitus se Romanis, quacunque in re vellent, auxilio futurum.

Eodem anno imperator Tzitam Armeniæ præficit, virum bellicoeum et rebus gerendis aptum. Hactenus Armenia sine præfectis fuerat, duces tantum et comites habuerat. Sed hic eum principem Armeniorum fecit. Adjunxit etiam imperator ei exercitum quatuor milium ex Oriente; fuitque hoc mahno præsidio Romanis. Nuptum quoque ei tradidit sororem Theodora Augustæ, nomine Comito.

644 Eodem anno conjunxit se Romanis vidua quædam mulier, de eo Hunnorum natione qui Saberi dicuntur: nomen ei fuit Bareza. Habebat secum Hunnorum 100000, et præerat Hunnicæ ditioni post mortem mariti Malachi. Elicuerat rex Persarum duos alios Hunnorum interiorum regulos, Styracem et Gloem, ut sibi ii contra Romanos suppetias ferrent. Sed Bareza, cum ii per ipsius regionem 29 millia in Persidem ducerent, exercitum eorum delevit, ac Gloe in pugna occiso, Styracem vinctum imperatori Cpolin transmisit. Ipsa pacem et societatem cum Justiniano conservavit.

Γέγονε δὲ αὕτη σύμμαχος καὶ εἰρηνικὴ τῷ βασιλεῖ

Eodem anno Gordas, etiam regulus Hunnorum Bosporo vicinorum Romanis sese adjunxit et factus est Christianus; cumque fidem dedisset se Romanis rebus addictum fore urbemque Bospori custoditurum et boum tributum exacturum (nam urbi Bospori inde nomen est quod in eolæ Romanis loco pecuniæ quotannis boves dabant), magnifice ab imperatore donatus domumque dimissus est. Reversus domum fratri suo imperatoris humanitatem liberalitatemque, et se Christianum factum

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(19) Magistrum militum vocat Rigaltius, de quo Pancirollus abunde in Notitiam Imperii. GOAR.

(20) Hos emendatus Herulos vocari scias quam Erulos. Et apud Evagrium ἕρουλοι, citato etiam ad partem Procopio, vocantur, IV, 20. Quod itidem est apud Niceph. XVII, 13. Itaque ausus sum descriptionem pravam Zonaræ, etiam insessam, elidere, tametsi varie corrupta sciam gentium nomina. Sed hinc emendatio nulla speranda, ut puto, XYL.

(21) Pancirollus, c. 131: Justinianus, subactis finitimis Barbaris, magnam et interiorem Armeniam dictum novam provinciam creavit, l. ult. c. de Offic. Magist. militum, quam Zetæ magistro militum (Τζίταν vocat auctor) commisit. Magnam, inquit, Ar-

meniam, quæ interior dicebatur, et gentes, Antizenam videlicet, Angilenam, Astyaneam, Sophenam, Sophonenam, in qua est Martyropolis, Belabitenam, et primam et secundam Armeniam, et Pontum Polemoniæ curæ tuæ cum suis ducibus commisimus. Duces enim et comites magistro militum subjiciebantur. Pancirollus, idem c. 139, GOAR.

(22) Hi versus Danaprim et Danastrini fluvios siti, Chersonæ viciniores ex Constantino De admin. imp. agnoscuntur. GOAR.

(23) Bosporus hic non Thracicus, sed Mæoticus est, cujus occolæ Patzinacæ; de quibus et illo Bosporo Constantinus De adm. imp., c. 42. GOAR.

esse exposuit; atque idem omnia Hunnorum simulacra confregit et conflavit. Eam ob rem Hunni irati, cumque his Moageras ejus frater, Gordam necaverunt et regnum Moageræ tradiderunt, ac Bosporum profecti tribunum Dalmatiæ et milites interfecerunt. Quod ubi Justinianus cognovit, 645 Joannem consularem patricii Rufini filium cum magnis Scytharum auxiliis eo misit, ac Godilam terrestri itinere ab Ulissipoli ad Cadurium copiarum præfectum. Harum adventus fama terribi Hunni dilapsi sunt, paxque Bosporo reddita, tuloque ei Romani imperaverunt.

Justinianus porro omnia hæreticorum templa Christianis attribuit, Arianorum exocionitarum exceptis. Constitutionem quoque edidit de episcopis, dispensatoribus, pupillarum alumnis et peregrinorum hospitibus. Ea sanxit ne jus legandi aut hereditibus tradendi haberent, præter hæc quæ in suis facultatibus habuerant antequam officio isti præficerentur: qua hora officium iniissent, ab ea non liceret legare quæ lucrati essent, sed ea omnia sacræ ædi hereditario jure obtingerent. Absolvit etiam cisternam quæ erat in medio aulæ basilicæ Illi, eamque majorem reddidit. Dagisthei quoque balneum perfecit, ab Anatasio inchoatum.

Anno secundo Isaias Rhodi et Alexander Diospolis Thraciæ episcopi aliique multi deprehensi sunt masculorum corruptores. Horum aliis veretrum amputari jussit imperator, aliis calamos acutos in meatus genitalium inseri, eosque nudos in forum quasi in triumpho produci. Fuerunt et civium ac senatorum multi et pontificum summorum non pauci in eadem culpa; qui castrati, et publice nudi in forum producti miserabiliter 646 perierunt, suoque exemplo reliquos pudicitiam colere docuerunt. Tulit Justinianus acres leges contra impudicos et veteres omnes leges renovatas in unum volumen redegit, quod Novellas Constitutiones inscripsit.

Eodem anno, die penultima Novembris, hora diei 3, rursum ira Dei Antiochiam afflixit, biennio post superiorem cladem. Exstitit enim terræ motus ingens, totamque duravit horam cum terribili cœli mugitu. Ea concussione omnia quæ ædificata fuerant, solo æquata sunt, et muri, atque adeo ista quoque tum ædificia corruerunt, quæ priore terræ motu non ceciderant. Denique quicquid et imperatoria liberalitate et privatim civium sumptibus urbi fuerat ornamenti conciliatum, tunc periit. Obruta sunt ruinis hominum milia 4 et 870: relinqui in alias urbes confugerunt. Fuit etiam gravissima tem-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(24) Ἐξοκιοιτιῶν non assequor. Conjicio eum Arianis fortassis templa extra urbem et quasi privatos conventus permisisse. Sane infra in Nicephoro Generali mentio fit ejusdem improbitatis cremitæ Nicolai, qui in Exocinio degeus impietatem imperatoris juverit. Ἐξω κίωνιον, columnam quæ extra sit, aut columellam, ad verbum notat. Χπλ. — Extra urbem regiam ad colamnam ἔξω

ψε δὲ πάντα τα τῶν Οὐννων ἰνδάλματα καὶ ἰχώνουσιν. Ἐπὶ τούτῳ χολώσαντες οἱ Οὐννοι μετὰ καὶ τοῦ ἀδείλου αὐτοῦ τοῦ Μοαγέρα ἐφόνευσαν αὐτὸν, καὶ ἐποίησαν βῆγα τὸν Μοαγέραν. [368] Ἐλθόντες δὲ εἰς Βόσπορον ἀπέκτειναν τὸν τριβοῦνον Δαλματίας καὶ τοὺς στρατιώτας. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Βασιλεὺς τὸν ἀπὸ ὑπάτων Ἰωάννην τὸν υἱὸν τοῦ πατρικίου Ῥουφίνου ἀπέστειλε μετὰ βοηθείας Σκυθικῆς πολλῆς καὶ Γοδίλαν διὰ γῆς ἀπὸ Ὀδησσοῦ πύλωας, καὶ Βαδύριον στρατηγόν. Καὶ ἀκούσαντες οἱ Οὐννοι ἀφανεῖς γέγονασιν, καὶ γέγονεν εἰρήνη ἐν Βοσπόρῳ, καὶ ἐκράτησαν αὐτῶν οἱ Ῥωμαῖοι ἀφόδως.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς πάσας τὰς ἐκκλησίας τῶν αἰρετικῶν δέδωκε τοῖς ὀρθοδόξοις, χωρὶς τῶν ἐξοκιοιτιῶν (24) Ἀρειανῶν. Τύπον δὲ δέδωκε περὶ τῶν ἐπισκόπων καὶ οἰκονόμων καὶ ὄρφανοτρόφων καὶ ξηνοδόχων, ὥστε μὴ κληρονομεῖσθαι εἰ μὴ ἂν πρὸ τοῦ γενέσθαι εἶχον ἐν τῇ ἰδίᾳ ὑποστάσει, εἰς ταῦτα ἵνα διατίθενται, ἀφ' ἧς δὲ ὥρας προσχευρίσθησαν, μὴ ἔχουν ἀδαιαν εἰς ἂν κερδήσειεν διατίθεσθαι, ἀλλὰ τὰ αὐτῶν πάντα τὸν εὐαγῆ οἶκον κληρονομεῖν. Πληροὶ δὲ καὶ τὸ μέγαλον τῆς βασιλικῆς Ἰλλου κινσιτρῆνης, ἣν καὶ μεγάλην ἐποίησε (25), καὶ τὸ λουτρὸν τοῦ Δαγιστέως, ὃ ἤρξατο κτιζεῖν Ἀναστασίας.

Τῷ β' ἔτει Ἡσαΐας ὁ Ῥόδου ἐπίσκοπος καὶ Ἀλέξανδρος Διοσπόλεως τῆς Θράκης καὶ ἕτεροι πολλοὶ κατεσχέθησαν ἀβρένοφθοροί. Καὶ τοὺς μὲν ἐκαυλοκόπησε, τοῖς δὲ καλὰ μους ὄξει ἐμβάλλεσθαι εἰς τοὺς πόρους τῶν αἰδίων προσέταξε, καὶ γυμνοὺς κατὰ τὴν ἀγορὰν θριαμβευσθῆναι. Ἰπῆρχον δὲ καὶ τῶν πολιτῶν καὶ συγκλητικῶν πολλοὶ καὶ τῶν ἀρχιερέων οὐκ ὀλίγοι, οἳ ἐκμηθέντες καὶ δημευθέντες κατὰ τὴν ἀγορὰν γυμνοὶ οἰκτρῶς ἐτελεύτησαν. Καὶ γενομένου φόβου μεγάλου οἱ λοιποὶ ἐσωφρονίσθησαν. Νόμους τεισοδρῶς κατὰ τῶν ἀσελαγαινόντων ἐξέθετο, τοὺς δὲ παλαιούς νόμους πάντας ἀνένεωσε, ποιήσας μόνυδιβλον, ὃ καὶ Νεαρὰς διατάξεις ἐκάλεσε.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει, μηνὶ Νομβρίῳ κθ', ὥρα τρίτη τῆς ἡμέρας, ἔπαθεν ὑπὸ θεομητίας κάλιν Ἀντιόχεια ἡ μεγάλη μετὰ δύο ἔτη τοῦ πρώην παθεῖν αὐτήν. Ἐγένετο γὰρ σεισμὸς μέγας ἐπὶ ὥραν μίαν καὶ βρυγμὸς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φοβερὸς, καὶ ἔπεσον πάντα τὰ κτισθέντα ἕως ἐδάφους καὶ τὰ τεῖχη. Καὶ ἐκ τῶν μὴ πεσόντων παλαιῶν κτισμάτων ἐν τῷ πρώτῳ σεισμῷ κατηνέχθησαν νῦν. Καὶ πᾶσα ἡ γενομένη εὐπρέπεια ἐν τῇ πόλει ἐκ τε τῶν τοῦ βασιλέως φιλοτιμιῶν, καὶ ὧν ἐξ ἰδίων οἱ πολῖται ἐφοδομάσαν, πάντα κατέπεσον. Ἀπέθανον δὲ ἐν τῇ πτώσει ταῦτα καὶ χιλιάδες τέσσαρες λαοῦ καὶ ὡς ἄνδρες. Οἱ δὲ

κίωνιον dictam, a qua vicini ἐξοκιοιται, Arianis ecclesiam retinere permisi morabantur. Auctor infra p. 552. GOAR.

(25) Πληροὶ — ἐποίησε. Veritati textus fidelior hæc versio quadrat., Absolvit etiam aream regis Illi cisternæ (supernam) eamque majorem reddidit. Vixit autem Illus sub Leone et Zenone magister militum. GOAR.

σώθεντες ἔφυγον εἰς τὰς ἄλλας πόλεις. Γέγονε δὲ καὶ χειμῶν μέγας καὶ βρῦτατος, ὡς λιτανεύειν πάντας ἀνυποδέτους μετ' ὄδυρμῶν πυκνῶν. Ἐφάνη δὲ τινι θεοσεβεῖ ἀνθρώπῳ ἐν ὄραματι εἰπεῖν πᾶσιν ἵνα ἐπιγράψωσιν εἰς τὰ ὑπέρθυρα αὐτῶν· Χριστὸς μεθ' ἡμῶν, στήτε. Καὶ τούτου [P. 369] γενομένου ἔστη ἡ ὄργη τοῦ Θεοῦ. Καὶ πάλιν ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ Αὐγούστα πολλὰ ἰδωρήσαντο χρήματα εἰς ἀνακαινισμόν τῆς Ἀντιόχου πόλεως, καὶ μετωνόλασαν αὐτὴν Θεοῦπολιν.

Τούτῳ τῷ ἔτει Σαμαρίται καὶ Ἰουδαῖοι ἐν Παλαιστίνῃ βασιλέα τινὰ Ἰουλιανὸν ἔστησαν, καὶ κατὰ Χριστιανῶν ὄπλα κινήσαντες ἀρπαγὰς καὶ φόνους καὶ ἐμπρησμοὺς εἰργάσαντο· οὗς ὁ Θεὸς παρέδωκεν εἰς χεῖρας Ἰουστινιανοῦ, καὶ πᾶντας ἀφανίσας τὸν Ἰουλιανὸν ἀπεκεφάλισε. Καὶ μετὰ τὸν διωγμὸν τῶν Ἑλλήνων καὶ πάσης ἀρέσεως, καὶ μετὰ τὸ τεθῆναι δόγμα ἐλλυγίζοντας μὴ πολιτεύεσθαι ἢ αἰρετικούς, εἰ μὴ μόνους τοὺς ὀρθοδόξους Χριστιανούς, προθεσμίαν δίδωσι τοῖς τοιοῦτοῖς εἰς ἐπιστροφὴν τριῶν μηνῶν.

Τῷ δ' ἔτει ἐφάνη κομήτης μέγας καὶ φοβερὸς, εἰς τὸ δυτικὸν μέρος πέμπων ἐπὶ τὰ ἄνω τὰς ἑαυτοῦ ἀκτῖνας, ὃν ἔλεγον λαμπαδίαν· καὶ ἔμεινε λάμπων ἐπὶ ἡμέρας εἴκοσι.

Τῷ ε' ἔτει γέγονεν ἡ ἀνταρσία τοῦ λεγομένου Νίκα (26), καὶ ἔστησαν οἱ τῶν δῆμων βασιλέα Ἰπάτιον τὸν συγγενῆ Ἀναστασίου τοῦ βασιλέως. Ἐκαύθη δὲ πολὺ μέρος τῆς πόλεως, ἢ τε Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ καὶ τὰ χαρτῶα αὐτῆς δικαιώματα καὶ ἡ πρόσδοδος πᾶσα, ἢ τε Ἁγία Εἰρήνη (27) καὶ οἱ ξενῶνες, ὃ τε τοῦ Σαμψῶν καὶ ὁ Εὐβούλου, μετὰ τῶν ἀβρώστων, καὶ τὸ προσκλήνιον τῆς βασιλικῆς (28) καὶ τὸ Αὐγουσταῖον (29), καὶ ἡ χαλκότεγος τοῦ παλατίου, ἢ ἔκτοτε καὶ νῦν χαλκῆ προσαγορεῖται διὰ τὸ ἐκ χαλκῶν κεράμων κεχρυσωμένων ἐστεγασθαι αὐτὴν. Ἐκάρσαν δὲ καὶ οἱ δύο ἔμβολοι μέχρι τοῦ φόρου. Ὁ δὲ λαὸς καὶ τὸν βασιλέα Ἰουστινιανὸν ἀναθεματίζοντες ἐφύβριζον. Ἦτις ἀνταρσία ἐπαύθη διὰ Βελισσαρίου καὶ Μούνδου καὶ Ναρσῆ, ἀνελότων λε' χιλιάδας καὶ αὐτὸν Ἰπάτιον. Τότε δὲ ἐνεπρήσθη καὶ τὸ ὀκτάγωνον καὶ τὸ λωστρόν τοῦ Σεβήρου τὸ λεγόμενον Ζεξίππος, ἐν ᾧ ποικίλῃ τῆς ἦν θεωρεῖται καὶ λαμπρότης τεχνῶν, τῶν τε μαρμάρων καὶ λίθων καὶ ψηφίδων καὶ εἰκόνων διὰ χαλκοῦ πεποιημένων τῶν ἀπ' αἰῶνος ἀνδρῶν ἔργα, μόνον τῷ μὴ παρεῖναι αὐταῖς ψυχὰς τῶν ἐς οὓς ἐγένοντο. Ἐστῆγει τοιγαροῦν μετὰ τῶν ἐξαιρέτων καὶ νοῦν ὑπερβαίνοντων τούτων καὶ Ὀμη-

A pestas, adeo ut universi sine calceis supplicatum sint progressi cum crebris ejulatiibus. Tunc quidam pie Deum colens homo visione admonitus est ut omnibus præciperet, uti superioribus domorum suarum postibus inscriberent, Christus nobiscum, state. Hoc facto ira Dei resedit. Rursum quoque et imperator et Augusta multum pecuniæ largiti sunt ad instaurationem Antiochiæ, eique nomen Theopolis indiderunt.

Eodem anno Samaritani et Judæi in Palestina quemdam Julianum regia corona ornatum sibi præfecerunt: armisque contra Christianos 647 sumptis rapinas et iucendia ediderunt. Hos Justinianus a Deo sibi in manus traditos occisione delevit, Julianoque caput amputavit. Inde Græcæ religionis et aliarum hæresium sectatores persecutus est; et lege lata ne quis Græcæ religionis aut hæreticus rem publicam gereret, sed Christiani tantum, illis trimestre tempus ad resipiscendum præscripsit.

Anno quarto cometa magnus et terribilis in partem occidentum spectans radiosque suos rursus emittens, quem a facis figura lampadiam vocant, fulsit per dies 20.

Quinto anno seditio fuit, cui a tessera nomen est Nica, id est, Vince. Populus enim diademate insignibat Hypatium Anastasii imperatoris cognatum. Conflagravit tunc magna urbis pars. Magnum Templum, et chartæ ejus privilegiorum ac reddituum, tum Sancta Pax, et hospitia peregrinorum a Samsonne et Eubulo condita cum ipsis infirmis, prosceniumque regiæ, et Augustæum, et palatii chalcosteges pars; quæ ex eo hodieque ærea dicitur tegulis æreis et inauratis erat tecta. Bina quoque rostra combusta sunt usque ad forum. Populus autem execrabatur Justinianum et contumeliis afficiebat. Compescuerunt eam seditionem Belisarius Dundus et Narses, interfectis cum ipso Hypatio millibus hominum 35. Tunc et Octagonum incendio est absumptum, et 648 balneum Severi quod Zeuxippi nomen gessit, in quo varium inerat spectaculum utrumque splendor. Quippe ibi fuerunt omnis ætatis opera ex marmore, saxis, lapidibus, opere tessellato, et æræ imagines; quibus hoc unum deerat quod animæ non inerant eorum quos eæ referebant. Inter præcipua illa et ingenium superantia opera stabat et Homerus, qualis fuerat,

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(26) Ex corruptis et obscuris Theophanis verbis series rei colligitur. Ad Circenses ludos quandoque profecto Justiniano, inter ceteras acclamationes populus etiam τὸ βίκος tu vincas Latine, Græcè νίκα, apprecatus est; confestimque gravaminum sibi illatorum Calepodium quemdam reum postulavit ad pœnam. Ex Prasinarum autem et Venetorum sibi Jugiter adversis vocibus non modico tumultu exortio, αἱ τῶν δῆμῶν factiones de quibus superiorum. Hypatium imperatorem exclamarunt, qui nihilo secius cum plurimis perduellibus Belissarii, Mundi et Narsis armis in illa seditione misere

extinctus est. GOAR.

(27) Clarius Sanctæ Irenes templum. GOAR.

(28) Suggestum elevatius atrio exteriori regiæ domus. Vocat Simocatta i. 1, προαύλιον περιφανές καὶ περίδοξον προσκλήνιον. GOAR.

(29) Simocatta i. 10, scribit esse ἀνάκτορον ἐν τῷ μεγάλῳ ὀκτάγωνῳ τῷ πρὸς τῇ μεγίστῃ τῶν βασιλείων αὐλῇ. Αὐγουσταῖος δ' ἄρα οὗτος, κατονομάζεται. E regione erat columna, et columnæ statua Justiniani superposita, de qua hic ejusdem anno 46. GOAR.

cogitabundus, manibus consertis infra pectus, barba sine cultu demissa : capilli capitis æquales, rari ab utraque sincipitis parte, facies præ senio hirsuta ac curis de universo, nasus ad reliquas partes proportionem æquali, oculi palpebris affixi, ita ut cæci formam præ se ferrent, qualem eum fuisse fama fert. Supra tunicam palliolo erat amictus, et ad basin infra pedes ejus lorum quoddam æneum erat subiectum. Erant porro æneæ columnæ omnium sapientia, poesi, arte dicendi, ac fortitudine clarorum virorum. Cum his periit etiam domus quæ luminarium nocturnorum dicitur, utpote fastigium habens ligneum ; in quo opes erant eorum qui sericorum pretiosorumque et auro intextorum vestimentorum exercebant mercaturam. Denique omnis urbis decor qui superiori incendio superfuerat, tunc interiit. Eodem anno magnus fuit stellarum discursus, ita ut omnes perterrerentur ac dicerent : Ecce stellæ cadunt : nescimus quid sit futurum.

ἔτει γέγονεν ἀστέρων δρόμος πολὺς, ὥστε πάντα πτοῦσι· τί ἄρα ἔσται οὐκ οἶδαμεν.

649 Annis 6 et 7 Belisarius bellum in Africa gessit, quod Procopius Cæsariensis octo libris conscripsit. Subegit Carthaginem et alios multos populos ; Gilimerumque, cum is in montem Numidiæ Pappuam confugisset, obsidione circumvenit, relictoque ad eam Phara, Cpolin rediit. Gilimer, cum in hibernis miserrime viveret, a Phara per litteras petit ut sibi mittat panem, spongiam et oitharam. Nam apud Maurusios neque vinum neque oleum neque frumentum colitur : hordeum tantum et olyras elixa instar pecorum edunt. Phare animo pendente, tabellarius ostendit Gilimerum cupere panem videre ac gustare, spongia autem ad abstergendas uti lacrimas, citharam requirere ad decantandas suas miserias. Hæc cum audivisset Pharas, gravi dolore motus ac humanæ fortunæ ludibria subsannans, omnia illa ei misit. Rursus imperator Belisarium ducem mittit cum exercitu ingenti et classe magna et auri vi ad debellandum Vandalos et subigendam Africam. Isque calliditate, prudentia et fortitudine præclaris usus, Africam subegit, Gilimerumque in potestatem suam redactum cum magnis opibus Cpolin abduxit. Triumphavit in Circo, et consulatum gessit in urbe. Adeo autem acceptus fuit Justiniano, ut is percusso nummo in altera parte se, in altera parte Belisarium armatum affinxerit, cum inscriptione hac : Belisarius Romanorum drcus. Enimvero invidia, ut solet rebus prosperrime

ρος, ὁποῖος ἦν, συνάγων ὄν νοῦν, τῷ χεῖρι συζεύξας ὑπὸ τὰ στέρνα. Καὶ πώγων αὐτοῦ ἀπλῶς καθεῖτο, θρῖξ τε ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὁμοία ἐν τοῖς ἐκατέρωθεν τοῦ βρέγματος ἀραιουμένη, τετριχωμένῳ δὲ τῷ προσώπῳ γήρατι καὶ ταῖς ὑπὲρ τοῦ παντὸς φροντίσι βίς μὲν ἕννεμετρῶς ἔχουσα πρὸς ἅπαντα, ὁμοια δὲ συντημμένα τοῖν βλεφάροι, οἷον καὶ ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος ἔχει, τυφλὸν ἐμφαίναντα. Ἀνεβέβλητο δὲ καὶ τριβώνιον ἐπὶ χιτῶνι, καὶ [P. 370] ἔσον εἰς βάσιν ἱμάς τις γαλκοῦς τοῖς ποσίν ὑπέκειτο· Στῆλαι δὲ ἦσαν ἐκ χαλκοῦ πεποιημένα τῶν σοφῶν ἀπάντων τῶν ὑψηλῶν καὶ ποιητῶν καὶ ῥητόρων, καὶ ὅσοι ἐπ' ἀνδρῶν ἐγένοντο διαδόχοι. Ὀφχετο τοίνυν σὺν τούτοις καὶ ὁ ἐκ τῶν φώτων τῶν κατὰ τὰς ἐσπέρας λαμπτήρων ἐπικαλούμενος οἶκος, ἅτε τὸν ὄρσρον καὶ αὐτὸς ἐκ ξύλων ἔχων, ἐν ᾧ αἱ περιουσίαι τῶν ἐμπορευομένων τὰ τε σθηρικὰ καὶ πολυτελῆ καὶ χρυσοπάστα. Καὶ πᾶν τὸ κἄλλος τῆς πόλεως, ὅπερ ὑπὸ τοῦ πρώην μεγάλου ἐμπρησμοῦ κατελείφθη, ἀπώλετο. Τῷ αὐτῷ ἐκπλήττεσθαι καὶ λέγειν ὅτι, Ἰδοὺ οἱ ἀστέρες πί-

Τῷ ζ' καὶ ζ' ἔτει τὰ τοῦ Βελισαρίου στρατηγήματα κατὰ Λιβύην ἐγένοντο, ἅτινα Προκόπιος ὁ Καισαρεὺς ἐν ἡ' βιβλίῳ συνεγράψατο. Οὗτος τὴν Καρχηδόνα κρατήσας καὶ ἄλλα ἔθνη πολλὰ, τὸν δὲ Γιλίμερα φυγόντα εἰς Νομιδίας τὸ ὄρος Παππούσαν περιεστόχισε. Καταλιπὼν τε τὸν Φαράν εἰς πολιορκίαν ἑκείνου εἰσῆλθεν ἐν Σωνσαντινουπόλει. Ὁ δὲ Γιλίμερ ἑλεεινῶς χειμαζόμενος γράφει τῷ Φαράν, ἀξίων πεμφθῆναι οἱ ἄρτον καὶ σπόγγον καὶ κιθάραν· μαρ' ἑκείνοις γὰρ τοῖς Μαυρουσίῳις οὔτε οἶνος οὔτε ἔλαιον οὔτε σίτος γεωργεῖται, ἀλλὰ κριθᾶς καὶ ὄλυρας ὡς ἄλογα ζῆα ἐφθὰ σιτίζονται. Ὁ δὲ Φαράς διηπόρει περὶ τούτων, ἕως ὃ τὴν ἐπιστολὴν κομίσας ἔφη ὅτι ἄρτον μὲν ἐπιθυμεῖ γέυσασθαι καὶ ἰδεῖν, τὸν σπόγγον δὲ διὰ τὸ τὰ δάκρυα ἀπομάττεσθαι, τὴν δὲ κιθάραν, ὅπως τὰς συμφορὰς αὐτοῦ ἐκτραγηθοίη. Ταῦτα Φαράς ἀκούσας, περιαλήσας τε καὶ τὴν ἀνθρωπίνην τύχην ἐκμυκτηρίσας, πάντα ἐξέπεμψε. Πάλιν δὲ ἐξάπεστειλεν ὁ βασιλεὺς τὸν Βελισάριον στρατηγὸν μετὰ πλῆθος ἀναριθμήτου καὶ πλοίων καὶ χυροῦ πολλοῦ καταπολεμῆσαι Οὐανδήλους καὶ Ἀφρικὴν ἐκπορθῆσαι· ὅς ἀγγινοῖα καὶ φρονήσει καὶ ἀνδρείῳ πάντα ληϊσάμενος, καὶ Γιλίμερ ἐγκρατῆ ποιησάμενος, ἀνήγαγεν ἐν τῇ πόλει μετὰ πλοῦτος πολλοῦ καὶ ἐθριάμβευσεν ἐν τῷ ἱππικῷ, ὑπατεῖαν ποιήσαν (30) ἐν τῇ πόλει, ὥστε Ἰουστινιανὸν ἀποδεξάμενον ἐν μὲν τῷ ἐνὶ μέρει τοῦ νομίσηματος ἑαυτὸν ἐγχαράζει, ἐν δὲ τῷ ἐνέρφ Βελισάριον ἔνοπλον, καὶ ἐπιγράφαι· Βελι-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(30) Supra annotavi ὑπατεῖαν pro numere quod consul populo daret poni, principio Justiniani ὑπατεῖαν δίδοναι. Verum id hic locum quomodo habeat aut non habeat intelliges. Zonaras de hac re ita: Βελισάριος δὲ καὶ ὑπατεῖας ἔξίτω. Apud Procopium, qui Gilimericum hoc negotium libro Belli Vandalici priore descripsit, ita legitur, Volaterrano interprete : « Paulo post Belisario decretus triumphus more antiquorum. Nam consul factus est, curuli

sella humeris captivorum invecus argentea, zonas aureas aliasque e spoliis Vandalorum divitias populo dispersit, quanquam rem novam facere visus.» Xyl. — *Consulatum gessit in urbe*, expressit Xytander; unde et male agit interpretem. Ad auctoris mentem : *militibus donativum, populo congiarium distribuit, vel vetusto consulum more pecuniam in populum sparsit.* Nam de nummis ejus victorialis. ὥστε Ἰουστινιανόν, etc. GOAR.

σφοδρὸς ἢ δόξα τῶν Ῥωμαίων. Ἄλλ' οἷα φθόνος (31) ἂν μεγάλη εὐδαιμονία εἴωθε ποιεῖν, ὡδινε καὶ ἐς Βελισάριον. Διαβλήθεις γὰρ μετέστη τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς δόξης, καὶ Σολομῶν ἀντ' αὐτοῦ στρατηγὸς ἐπέμψθη, ὅς τὰ κτηθέντα Βελισαρίῳ φυλάξει μὴ δυνήθεις τοῖς Οὐανδήλοις πάντων παρεχώρησεν. Ἐφέρετο δὲ τις λόγος ἐκ παλαιοῦ παρ' αὐτοῖς, ὅτι τὸ τρίτον διώξει τὸ πρότερον καὶ πάλιν τὸ δεύτερον διώξει τὸ τρίτον· Γιζέριχος γὰρ πρῶτος τὸν [P. 371] Βονιφάκιον ἐτρέφετο, ὕστερον δὲ πάλιν Βελισάριος Γιλίμερα. Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ὁ ἥλιος, ὡσπερ ἡ σελήνη, χωρὶς ἀκτίων τὴν αἴγλην ἐστύγναζεν ἅπαντα τὸν ἑνιαυτὸν, ἐπὶ πλείστον δὲ ἐκλείποντι ἐφαίει. Ἐν τούτῳ τῷ ἀνθρώποις ἐπέλιπε.

Τούτου τῷ β' ἔτει ἀνεκαίνισεν ἐκ θεμελίων Ἰουστινιανὸς τὴν τοῦ Θεοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν εἰς κάλλος καὶ μέγεθος ὑπὲρ τὸ πρότερον, παραδοὺς καὶ τροπάριον (32) αὐτῇ ὑπ' αὐτοῦ μελισθὲν ψάλλεσθαι· Ὁ μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ. Ἐποίησε δὲ καὶ τὸ ὠρολόγιον τοῦ μιλίου.

Τῷ γ' ἔτει ὁ τῶν Ἰβήρων βασιλεὺς Ζαβαναρζὸς πρὸς Ἰουστινιανὸν τὸν βασιλέα ἤλθεν ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν συγκλητικῶν αὐτοῦ, αἰτούμενος σύμμαχος Ῥωμαίων καὶ φίλος γνήσιος γενέσθαι. Ὁ δὲ βασιλεὺς τοῦτο ἀποδεξάμενος πολλὰ αὐτῷ τε καὶ τῇ συγκλήτῳ αὐτοῦ ἐφιλοτιμήσατο. Καὶ ἡ Αὐγουστα δὲ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ κόσμια παντοῖα διὰ μαργαριτῶν ἐχαρίσατο, καὶ ἀπέλυσεν αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ εἰς τὴν ἰδίαν βασιλείαν.

Τῷ δ' ἔτει Ἀγαπητὸς ὁ ἐπίσκοπος Ῥώμης σύν-οδον ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκρότησε κατὰ τοῦ δυσσεβοῦς Σεδῆρου καὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ Ἀλικαρνασείως καὶ τῶν λοιπῶν θεοπασγιτῶν ἐν οἷς καὶ Ἀνθιμος ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ὁμόφρων αὐτῶν καθήρεθον, ἐπισκοπήσας μετὰ Ἐπιφάνιον μῆνας δέκα. Χειροτονεῖται δὲ ἀντ' αὐτοῦ Μηνᾶς πρεσβύτερος καὶ ξενοδόχος τῶν Σαμψῶν (33) ὑπὸ Ἀγαπητοῦ πάπα Ῥώμης. Τελευτᾷ δὲ ὁ Ῥώμης ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ χειροτονεῖται ἀντ' αὐτοῦ Σιλβέστρος, ζήσας χρόνον ἓνα (34).

Τῷ ια' ἔτει γέγονε τὰ ἐγκαίνια τῆς Μεγάλης Ἐκ-
XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(31) Non ineleganter in margine est ascriptum : Τοῦτο ἐξ ἀρχῆς ἦν τῶν ἀνθρώπων ὁ ὄλεθρος. Ἀνάγκη τοίνυν ἐστὶ καὶ μέχρι τέλους παρέπεσθαι τοῦτον καθάπερ σκίαν τῷ ἀνθρώπῳ γένει. ΧΥΛ.

(32) Τροπάριον. Id totum annotatum est apud Nicephorum xvii, 28. ΧΥΛ. — In Arianæ hæresis odium, ad laudem Verbi Dei incarnati hymnum hujusmodi, tum alio tempore, tum in missa statim sub initio, persolutis duobus primis antiphonis occinendum Justinianus edidit. Ὁ μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἀθάνατος ὑπάρχων, καὶ καταδεξάμενος διὰ τὴν ἡμετέραν σῶτηράν σακρωθῆναι ἐκ τῆς ἀγίας Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας, ἀτρέπτως ἐνανθρωπήσας, καὶ σταυρωθεὶς Θεὸς ἡμῶν, θάνατον θανάτῳ πατήσας, εἰς τῆς ἀγίας Τριάδος, συνδοξαζόμενος τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἀγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. GOAR.

(33) Eo quod ad S. Sampsonis ecclesiam a Constantino exstructam domus hospitalis esset, cujus Menas præfecturam agens vagis pauperibus exci-

suadentibus insidiari, 650 Belisarium quoque ita adorta est, ut is per calumniam delatus et magistratu et honore sit exutus. Missus ejus loco Solomon ea quæ Belisarius paraveat tueri non valuit, sed omnia Vandalis concessit. Apud eos antiquitus hoc ferebatur proverbium : tertius secundum, rursusque secundus Tertium persequetur. Primus enim Gizerichus Bonifacium fuderat, postea Belisarius Gilimerum. Toto anno eo sol lunæ instar sine radiis lucem tristem præbuit, plerumque defectum patienti similis. Eodemque anno neque bella neque mors hominum intermisit.

χρόνῳ οὔτε πόλεμος οὔτε θάνατος ἐπιφερόμενος τοῖς;

Anno secundo Justinianus ex fundamentis instauravit Magnum Dei Templum, idque majus ac pulchrius priore effecit. Carmen quoque a se compositum cantandum tradidit, Unigenitus filius et Verbum Dei. Fecit etiam horologium in miliario.

Octavo anno rex Iberorum Zabanarzus Cpolin ad Justinianum venit cum uxore et consiliariis suis, petens se inter socios amicosque Romanorum genuinis referri. Imperator eum receptum magnis donis affecit, nec non et consiliarios ejus : sed et Augusta reginæ omnis generis mundum muliebrem ex margaritis confectum donavit. Atque ita pacifice domum sunt dimissi.

651 Anno decimo Agapetus Romæ episcopus Cpolin consilium convocavit contra impiū Severum et Julianum Halicarnassensem aliosque Theopaschitas ; inter quos etiam Anthimo episcopo Cpolitano, ut cum ipsi sentienti, adempta dignitas est, cum eam post Epiphanium menses decem tenuisset. Suffectus ei est Menas presbyter et hospitii peregrinorum Samsonici præfectus a papa Romæ Agapeto. Eo papa Cpoli moriente subrogatur Silvester, qui vixit annum unum.

Undecimo anno Magnum Templum dedicatum est

piendis intendebat. GOAR.

(34) Hunc Silvestrum alii, qui pontifices Romanos descripserunt, Silverium nominant ; qui cum successisset Agapeto, ab Antonina, Belisarii uxore, jussu Theodoræ Augustæ, quæ eum ob Anthimum Theopaschitam ab Agapeto dejectum oderat, falso crimine Romæ prodendæ circumventus, pontificatu spoliatus et in Pontiam relegatus est, cum papa paulo amplius fuisset. Paulus Diaconus l. xvi, Marianus Scolus, Martinus Polonus. Miror Nicephorum Agapeto successorem facere Agathonem, quem ejus interpres Bonifacium cur putet, non statis intelligo. Silverio suffectus fuit Vigilius ; quod ipsum quoque ex Procopio Nicephorus refert xvii, 13, et Agathonem successisse Silverium scribit xvii, 26. Scribit autem Procopius l. i Belli Gothici non longe a fine, Silverium, quod ad Gothos defecturus esset, a Belisario in Græciam transmissum, eique Vigilium substitutum fuisse. Vide et *Novell.* 42. ΧΥΛ.

exivitque processio a templo Sanctæ Anastasiæ cum patriarcha imperatore et populo. A die quo conflagraverat, usque ad dedicationem, elapsi sunt anni 5, menses 11, dies 10. Nam anno ab origine mundi 6008, indictione 15, 23 die Februarii mensis, hora prima dici, instaurationem Magni Templi aggressus est Justinianus.

Anno duodecimo Bulgari in Mysiam eruperunt, agroque vasto milites interfecerunt. Hoc cum inaudivisset Acumus Hunnus Illyrici rex, contra eos cum copiis egressus Romanorum se exercitui conjunxit, magnamque Bulgarorum stragem edidit. Viotorem inde securum alii Bulgari adorti sunt magnaque cæde affecerunt, capitibusque et ipso Acumo **652** potiti in suam reversi sunt ditionem. Eodem anno Chosroes Antiochiam magnam, Apameam aliasque urbes cepit.

Anno 13 Romanis se conjunxit Mundus Gepidæ natione, filius Giesmi, regulus Sirmii. Quem imperator humanissime cum filio ejus tractatum Illyricoque præfectum dimisit. Ei in Illyricum venienti multitudo Bulgarorum occurrit, quos ille devicit, melioremque captivorum partem Cpolin misit; qui ab imperatore per Armeniam Lazicam et alias regiones sunt dispersi. Exinde alta pax in Thracia fuit, cum porro Hunni Danubium transire non auderent.

λοιποῖς ἔθνεσι κατέσπειρεν. Ἐκτοτε βαθεῖα εἰρήνη ἐν τῷ θράκῃ γέγονε, μηκέτι τολμώντων τῶν Οὐννων περᾶσαι τὸν Δάνουβιον.

Anno 14 Chosroes Persarum rex quartam in Romanorum ditionem impressionem fecit; cumque in Comagenem pervenisset, Palæstinam et Hierosolymam petere statuit. Justinianus eo cognito Belisarium ex Occidente tum reversum contra eum mittit. Is publice dispositis equis usus magna celeritate ad Euphrati vicinam regionem pervenit. Ibi cum intellexisset Orientis custodes atque præfectos in urbibus in quas confugebant se continere, et ab iis moneretur custodiendæ Hierapoli operam daret, per litteras eos acriter objurgavit: non rectum esse uni urbi tuendæ intentum pati ut hostes impune in Romanam ditionem grassentur urbesque imperii vastent. Per virtutem interire præstabilius esse **653** quam turpiter absque pugna periculo servari: non enim hoc recte salutem, sed prodicionem appellari merito posse. Nulla ergo mora interposita

XYLANDRI ET GOARH NOTÆ.

(35) Usus sum trite vocabulo *processio*, quo notatur caterva eorum qui pontifices in solemnitate aut publica supplicatione subsequuntur; λιτή est in Græco. XYL. — Ἐξῆλθεν λιτή ἀπὸ τῆς Ἁγίας Ἀναστάσεως. Postremus et præcipuus in œde sacra dedicanda ritus, est sacrarum reliquiarum in ea depositio. Has, præviis dedicationis cæremoniis jam absolutis, ex vicina ecclesia, solemniprocessus ordine in recens consecratam inferunt Græci. In dedicando itaque Sanctæ Sophiæ templo et Sanctæ Anastasiæ, de quo superius, processio

κλησίας, καὶ ἐξῆλθεν ἡ λιτή (35) ἀπὸ τῆς Ἁγίας Ἀναστάσεως μετὰ τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ βασιλέως σὺν τῷ λαῷ. Ἀπὸ δὲ τῆς ἡμέρας τῆς καύσεως αὐτῆς μέχρι τῶν ἐγκαινίων ἔτη ε' μῆνας ια' καὶ ἡμέραι ι' παρήλαθον· ἐν γὰρ τῷ ι' 57) ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου (36), ἰνδικτιῶνας ιε', τῇ κγ' τοῦ Φεβρουαρίου μηνός, ὥρα πρώτη τῆς ἡμέρας, τὴν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἀνοικοδομῆν ἤρξατο ποιεῖν Ἰουστινιανός.

Τῷ ιβ' ἔτει ἐξῆλθον οἱ Βούλγαροι εἰς τὴν Μυσίαν καὶ ἠφάνισαν τὰς χώρας, καὶ τοὺς στρατιώτας αὐτῶν ἀπέκτειναν. Ἀκούσας δὲ ὁ τοῦ Ἰλλυρικοῦ βασιλεὺς Ἀκούμ ὁ Οὐννος ἐξῆλθε κατ' αὐτῶν, καὶ μιγεῖς τοῖς Ῥωμαίοις ἔκοψε τοὺς Βουλγάρους εἰς πλῆθος. Ἔβια ὡς ἀπὸ νίκης ἀμεριμνήσαντας αὐτοὺς εὐρίσκουσιν ἄλλοι Βούλγαροι, καὶ σφάζουσι λαὸν πολλόν, καὶ τὰς κεφαλὰς καὶ τὸν Ἀκούμ ἐκράτησαν, καὶ ἐπίστρεψαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. Τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει παρέλαβεν ὁ Χοσρόης Ἀντιόχειαν τὴν μεγάλην καὶ Ἀπάμειαν καὶ ἑτέρας πόλεις.

[P. 372] Τῷ τρισκαίδεκάτῳ ἔτει προσεβόη Ῥωμαίοις Μοῦνος ἐκ γένους τῶν Γηπέδων, υἱὸς Γισμοῦ, ῥήξ τοῦ Σιρμίου· καὶ πολλὰ αὐτὸν φιλοτιμησάμενος ὁ βασιλεὺς καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ποιήσας τε αὐτὸν στρατηλάτην τοῦ Ἰλλυρικοῦ (37), ἀπέλυσεν αὐτόν. Καὶ ἐν τῷ παραγενέσθαι αὐτόν εἰς τὸ Ἰλλυρικὸν ἐξῆλθε κατ' αὐτοῦ πλῆθος Βουλγάρων. Καὶ τούτους παντελῶς ἐννικήσας τὴν κρείττονα ἀρχιμαλωσίαν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀποστέλλει· ὅς ὁ βασιλεὺς εἰς Ἀρμενίαν καὶ εἰς Λαζικήν καὶ ἐν θράκῃ γέγονε, μηκέτι τολμώντων τῶν Οὐννων περᾶσαι

Τῷ ιδ' ἔτει Χοσρόης ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς τετάρτην εἰσβολὴν εἰς τὴν Ῥωμαίων γῆν ἐποίησato. Ἐβλῶν δὲ εἰς τὴν Κομαγενῶν χώραν κατὰ Παλαιστίνης καὶ Ἱεροσολύμων διανοεῖτο χωρεῖν. Ἰουστινιανὸς δὲ, τοῦτο μαθὼν, Βελισάριον αὖθις ἐκ τῶν Ἑσπερίων ἐληλυθότα κατ' αὐτοῦ ἐπεμψεν. Ὁ δὲ ἵπποις δημοσίοις ἐπιβὰς τάχει πολλῶ εἰς τὴν Εὐφρατησίαν (38) ἀφίκετο. Ἀκούσας δὲ τοὺς τῆς Ἀνατολῆς φύλακας καὶ τοὺς στρατηγούς ἐν ταῖς πόλεσι καταφυγόντας εἶναι, καὶ αὐτὸν ἐπὶ παραφυλακῇ προσκαλουμένων Ἱεραπόλεως, λίαν τούτους ὁ Βελισάριος κατεμέμψατο, καὶ γράφει οὐ δίκαιον εἶναι μίαν πόλιν φυλάττειν καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἀφίεναι ἐπὶ τῆν τῶν Ῥωμαίων χώραν μετὰ ἀδικίας βαδίζειν καὶ τὰς τῆς βασιλείας πόλεις λυμάνεσθαι. Εὐ γὰρ ἔστα ὅτι μετ' ἀρετῆς ἀπολωλέναι τοῦ σωθῆναι ἀμαχητὶ δυσκολῶς ἔμεινον· οὐ γὰρ ἂν σωτηρίας τοῦτο κληθεῖται, ἀλλὰ προδοσία

nis pompa cum reliquiis profecta est. GOAR.

(36) In numero annorum forte cum Zonara legendum ε μ' pro ε η', quadraginta, non octo anni supra 6000. XYL.

(37) Non *præfectum*, sed *magistrum militum* in Illyrico. GOAR.

(38) Hoc est Commagenem. Sic Procopius hac ipsa in Historia l. ii *Belli Persici*; *Postquam in Commagenorum regionem, quam Euphratesiam vocant, Chosroes pervenit, etc., quod, et ipsum sensum sequitur, ante pro ἰλλυρικῶν legi ἔβηον. XYL.*

δικαίως. Ἦκατε οὖν τάχιστα εἰς Εὐρωπον τὸ χω-
 ριον, οὗ δὴ συλλέξας τὸ στράτευμα ἔδλον, ὡς ἂν ὁ
 Θεὸς θέλῃ, ἐλπίδα ἔχω τοὺς πολέμιους ἐργάζεσθαι.
 Καὶ τοῦτου γενομένου ὁ Χοσρόης τὸ ἐξαίφνης τῆς
 τοῦ Βελισαρίου παρουσίας ἀκουσας ἐξέστη, καὶ
 πρόσω μὲν ἐλαύνειν οὐκ ἔγνω, Ἀθανάξην δὲ τὸν
 γραμματέα, ἄνδρα συσετόν, πρὸς Βελισάριον ἐπέμψε,
 τὸν τε στρατηγὸν κατασκευόμενον καὶ τὸ στρατοπέ-
 δον, καὶ τῷ λόγῳ δῆθεν μεμψόμενον ὅτι Ἰουστινια-
 νὸς ὁ βασιλεὺς τοὺς πρέσβεις ἐν Περσίδι οὐκ ἐπέμψε
 τὴν εἰρήνην πρυτανεύοντας. Ὁ δὲ Βελισάριος, μα-
 θὼν τοὺς πρέσβεις ἔχειν, αὐτὸς μὲν ἐξακισχιλίου
 ἐπιλεξάμενος ἄνδρας εὐμήκεις τε καὶ τῷ σώματι
 καλοὺς ἀποθεν τοῦ στρατοπέδου κύνηγάσων ἐξήει,
 Διογένην δὲ τὸν δορυφόρον καὶ Ἀδούλιον ἄνδρα Ἀρ-
 μένιον τὸν ποταμὸν διαβῆναι σὺν ἵππευσι χιλίοις
 ἐκέλευσεν ὡς ψηλαφήσοντας τὴν τοῦ ποταμοῦ διαβά-
 σιν. Βελισάριος δὲ ἐπεὶ τὸν πρεσβευτὴν ἐγγὺς
 ἐρχόμενον ἔγνω, τὸν παυλεῶνα ἐπήξατο ἐν χωρίῳ
 ἐρήμῳ, παραδηλῶν [P. 373] ὅτι οὐδεμιᾶ παρασκευῇ
 ἐνταῦθα ἔκει· τοῖς τε στρατιώταις ἐπέταξε τῆς μὲν
 καλύβης ἐφ' ἑκάτερα εἶναι, θορᾶς τε καὶ Ἰλλυ-
 ριῶν, Γότθων τε καὶ Ἑλδύρων, μεθ' οὓς Οὐανδή-
 λους τε καὶ Μαυρουσίους, μὴ εἰς τὸ πεδίον ἐπι πλει-
 στον ὡς διακονοῦντας ἵτασθαι, οὐδ' εἰς ἓνα τόπον,
 ἀλλὰ βαδίζειν εἰλισσομένους ὡς κυνηγετοῦντας, καὶ
 παρέρχων τῷ δοκεῖν τὸν Χοσρόου πρεσβευτὴν βλέ-
 πειν. Διεκωσμένοι τε ἐβάδιζον καὶ φαῖδροι τὰ πρό-
 ωπα, πελέκεις τε καὶ μονάλους βρατάζοντες. Ὁ
 δὲ Ἀθανάξης εἰς ὄψιν Βελισαρίῳ ἑλθὼν λυπεῖσθαι
 τὸν Χοσρόην ἔφασκεν, ὅτι δὴ καθὰ συνέθετο οὐκ
 ἐπέμψε Ἰουστινιανὸς πρέσβεις πρὸς εἰρήνην, καὶ
 ἠνάγκασε Χοσρόην κατὰ Ῥωμαίων στρατεύσασθαι.
 Βελισάριος δὲ ἀντ' οὐδενὸς τούτους τοὺς λόγους
 ἐποιεῖτο, τὸν Χοσρόην λέγων αἴτιον εἶναι τοῦ πολέ-
 μου· εἰ γὰρ εἰρήνης ἐφίετο, οὐκίαν εἰς τὴν Ῥω-
 μαίων γῆν ἀφικόμενος αὐτὴν ἐξήτει, ἀλλ' εἰς τὴν
 ἰδίαν χώραν μένων τοὺς πρέσβεις ἐξεδέχετο. Καὶ
 ταῦτα εἰπὼν τὸν πρεσβευτὴν ἀπεπέμψατο. Ὁ δὲ
 πρὸς Χοσρόην ἀφικόμενος ἔφη στρατηγὸν ἑωρακίαι
 Βελισάριον συνετόν καὶ ἀνδρεῖον ὑπεράγαν, στρα-
 τιώτας δὲ οἷους αὐτὸς ἄλλους οὐπόποτε εἶδον, ὧν
 τὴν εὐκοσμίαν ἐθαύμασα. Καὶ συνεβούλευσε Χοσρόην
 μὴ συμπλέκεσθαι εἰς μάχην μετ' αὐτοῦ, ὅπως μὴ
 ἡττηθέντος αὐτοῦ τὸ πᾶν διαπέση τῆς τῶν Ἡερσῶν
 βασιλείας, ἐν γῆ Ῥωμαίων ὑπάρχοντος καὶ φυγῆς
 τόπον μὴ ἔχοντος. Καὶ τὸ νικῆν αὐτὸν οὐ μέγα
 στρατηγὸν γὰρ Ῥωμαίων νικήσειεν. Ὁ δὲ Χοσρόης
 τῇ τούτου πραινέσει πεισθεὶς ἀναστρέφειν εὐθὺς
 ἐπὶ τὰ Ἰδία διεισοεῖτο· ἐφουβέτο γὰρ τὴν διαβάσιν
 τοῦ ποταμοῦ ποιήσασθαι ὡς τῶν Ῥωμαίων ταύτην
 κατεχόντων. Καὶ πρὸς Βελισάριον πέμπει παρα-
 καλῶν τοὺς τὸν ποταμὸν διαβάντας ἀναστειλαί, καὶ
 τούτῳ τὴν πάροδον ἀκωλύτως παρέξειν. Βελισάριος
 δὲ πρὸς αὐτὸν εὐθὺς πρέσβεις ἐπέμψε, καὶ τοῦτον τῆς
 ἀναχωρήσεως ἐπήνεσε, καὶ πρέσβεις ἐκ τοῦ βασι-
 λέως συντόμως ἔχειν διεβεβαίουντο, ὅπως τὴν εἰρήνην
 βραβεύσωσιν· ἡξίου δὲ Χοσρόης Βελισάριον διὰ τῆς
 τῶν Ῥωμαίων γῆς τὴν πάροδον ποιήσασθαι ἀκινδύ-

ad Europum castellum ad se convenirent. Ibi se
 exercitum totum collectarum, et Deo confidere
 hostibus se incommodaturum. His ita factis, Chos-
 roes subito Belisarii adventu audito territus est ;
 ac ulterius procedendi consilio repudiato Abanda-
 zem scribam, hominem prudentem, ad Belisarium
 mittit, qui ducem et exercitum specularetur sub
 prætextu legationis expostulatum missæ,ideo quod
 Justinianus legatos pacis sancienda causa in
 Persidem non misisset. Belisarius cognito legatos
 adventare, sex millia virorum statura et forma cor-
 poris præstantium delegit, cumque his procul a
 castris veluti venatum processit. Diogenem porro
 stipatorem et Adulium Armenium cum mille equis
 amnem transire jussit, qui se vadum ejus explorare
 simularent. Belisarius ut appropinquare legatum
 vidit, papilionem in solitudine fixit, significans
 nullo cum apparatu eo se venisse ; militibusque
 præcepit ut ab utraque tentorii parte essent Thra-
 ces et Illyrii, Gothi et Heruli, Vandali et Maurusii,
 neque in campum protinus veluti ad ministeria
 descenderent, neque confertim, sed vagarentur
 hinc inde velut otiosi, atque venantium speciem
 654 legato exhiberent. Cincti incedebant, hilari
 vultu, gestabantque secures et calamos. Abanda-
 zes ut in conspectum Belisarii venit, indignari
 Chosroem ostendit, quod Justinianus neglecto pacto
 legatos de pace non misisset, ipsumque ita ad in-
 ferendum Romanis bellum adegisset. Belisarius
 contra nihili hanc orationem ducere, in Chosroem
 belli culpam conferre, qui si paci studuisset, domi
 potius suæ legatos opperiri quam in Romanorum
 ditionem irrumpendo eam quærere debuerit. Atque
 hoc responso legatum dimisit. Is ad Chosroem re-
 versus refert visum sibi Belisarium, ducem pru-
 dentia ac fortitudine singulari ; milites quoque
 mirabili decore vidisse et compositione. Suasitque
 regi ne cum eo acie congrediretur, ne victus in
 Remanorum ditione, cum fugæ locus non esset,
 regnum Persicum everteret, præsertim cum etiam
 victoria de duce Romano non sit valde gloriosa
 futura. Hujus monitu persuasus Chosroes statim
 ad sua redire cogitavit. Metuebat autem transire
 fluvium, cujus vadum Romani tenebant. Mittit ergo
 ad Belisarium, postulans ut eos qui amnem transie-
 rant revocaret sibi que tutum discessum pararet.
 Vicissim Belisarius missis legatis ejus discessum
 collaudare, ac affirmare mox ab imperatore legatos
 adfore, qui pacem componant. Quod 655 autem
 Chosroes petebat ut sibi per Romanorum ditionem
 in suam tutum reditum præstaret, Belisarius obsi-
 dem ejus rei gratia Joannem Edessenum, virum
 illustrissimum, mittit. Ob hæc Romani laudes Bel-
 isarii valde prædicarunt, majorem eo facto glo-
 riam consecutum quam cum Gilimerum bello pactum
 et Vittigem duos reges Cpolin perduxit. Ac
 fuit revera memoratu et laude dignum illud faci-
 nus, quod cum Romani et universi metu capti in
 munitiones se abdidissent, et Chosroes in medio

Τῷ ιζ' ἔτει ἀνεφάνη τις χαλκεὺς Ἀνδρέας ὄνοματι, ἄ
 ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ κίνα ζανθὸν καὶ τυφλὸν, ὃς ἐποίησε
 τέρατα. Παρεστῶτος γὰρ αὐτῷ ὄχλου, λάθρα τοῦ
 κυνὸς ἐκομίζετο τὰ τῶν ἐστῶτων δακτυλίδια, χρυσᾶ
 τε καὶ ἀργυρᾶ καὶ σιδηρᾶ, καὶ ἐτίθη εἰς τοῦδαφος
 περισκέπων αὐτὰ χιῶματι, καὶ ἐπέτρεπε τὸν κίνα,
 καὶ [P. 375] ἐλάμβανε καὶ ἐδίδου ἐκείτω τὸ ἴδιον.
 Ὅμοίως καὶ διαφόρων βασιλέων νομίσματα μινγύ-
 μιν ἀπεδίδου κατ' ὄνομα. Ἀλλὰ καὶ τῶν παρεστῶ-
 των ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ἀπεδείκνυε τὰς ἐν γασ-
 τρῇ ἐλούσας καὶ πόρνους καὶ μοιχοὺς καὶ ἐλεημο-
 νας καὶ κνιποὺς πάντας μετὰ ἀληθείας ἐδείκνυεν. Ὅθεν
 ἔλεγον τὸν κίνα πνεῦμα Πύθωνος ἔχειν.

Τῷ ιζ' ἔτει ἐπανάστη ἡ θάλασσα τῇ Θράκῃ ἐπὶ
 μέλια δ', καὶ ἐκάλυψεν αὐτὴν ἐπὶ τὰ μέρη. Ὀδησοῦ
 καὶ Διονυσιούπολιν καὶ τὸ Ἀφροδίσιον, καὶ πολλοὶ
 ἐπινίγησαν ἐν τοῖς ὕδασι· καὶ πάλιν τῷ τοῦ Θεοῦ
 πρυστάγματι ἀποκατέστη ἡ θάλασσα εἰς τοὺς ἰδίους
 τόπους.

Τῷ ιθ' ἔτει γέγονε λεΐψις σίτου καὶ οἴνου, καὶ χει-
 μῶν πολλὸς ἐν τῷ Βυζαντίῳ, καὶ διαστροφή τοῦ ἀγίου
 Πάσχα, καὶ ἐποίησαν οἱ δῆμοι τὴν ἀπόκρυσιν μηνὶ
 Φεβρουαρίῳ δ'. Ὁ δὲ βασιλεὺς προσέταξεν ἑτέραν
 ἐβδομάδα παραθεῖναι κρέας, καὶ πάντων τῶν κρεω-
 πύλων προβαλόντων, οὐδεὶς ἡγόρασεν οὐδὲ ἤσθιον.
 Τὸ δὲ Πάσχα γέγονε κατὰ τὸ βασιλικὸν πρόσταγμα,
 καὶ εὐρέθη ὁ λαὸς νηστεύσας ἐβδομάδα περισσῶν.

Τῷ κ' ἔτει παρελήφθη ἡ Ῥώμη ὑπὸ τῶν Γόθων,
 ὃ δὲ πάπας Βυγίλιος ἀνήλθεν ἐν Κωνσταντινουπόλει.
 Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει, τῷ Σαββάτῳ τῆς Πεντηκοστῆς,
 ἰππικοῦ γενομένου γέγονε μάχη τῶν δύο μερῶν,
 καὶ ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς ἀνέλε πολλοὺς ἐξ αὐ-
 τῶν.

Τῷ κα' ἔτει γηγόνασι σεισμοὶ φοβεροὶ καὶ βροχαὶ
 μεγάλαι. Μηνὶ Ἰουλίῳ α' ἐκοιμήθη ἡ βασίλισ Ἐσο-
 δώρα εὐσεβῶς.

Τῷ κβ' ἔτει γηγόνασι βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ ὑπὲρ
 φύσιν, ὥστε πολλοὺς καθεύδοντας ὑπὸ τῶν ἀστρα-
 πῶν βλαβῆναι. Τῷ Ἰουλίῳ μηνὶ γέγονε πάλιν συμ-
 βολὴ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν τοῦ δήμου μερῶν, καὶ ἐμ-
 πρησμός, ὃς ἤρᾶνισε τὰ ἐντυχόντα ἀπὸ τοῦ χαλκοῦ
 τετραπύλου ἕως τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐγένετο φόνος
 πολλός. Καὶ προκένσου (40) γενομένου ἐν τῷ Ἐβδόμῳ
 ἀπώλεσαν οἱ βεσιτριταὶ τὸ στέμμα τοῦ βασιλέως.
 Καὶ μετὰ μῆνας ἧ' εὐρέθη, ὅπου καὶ ἐν μαργαριτον,
 καὶ ἡ λίθος αὐτοῦ πᾶσι.

Τῷ κγ' ἔτει ἀχθέντος ἰππικοῦ πρεσβευτῆς Ἰνδῶν
 ἦλθεν ἐν Κωνσταντινουπόλει φέρων ἐλέφαντα, ὃς
 ἐξελθὼν νυκτὸς ἀπὸ τοῦ στάβλου πολλοὺς ἐφόνευσε
 καὶ ἄλλους ἐκόλλωσε. Τῷ δὲ Ἀπριλίῳ μηνὶ ἰππι-
 κοῦ γενομένου συμβολὴ τῶν δῆμων πάλιν ἐγένετο,
 καὶ πολλοὶ ἀπέθανον, καὶ οἴκοι καὶ ἐργαστήρια
 διηρηπάγησαν. Τῷ δὲ Ἰουλίῳ μηνὶ κη' γέγονε τὰ ἐγ-

XYLANDRI ET GOARII NOTÆ.

(40) Credo publicum fuisse conventum, quo ad
 populum prodiret imperator. Sic et infra in Ju-
 stino Curopalata. Xvi. — Πρόκενσος *processus* sive
processio est, λιτή etiam dicta. De vocabulo Meur-

Anno 17 quidam æris faber exstitit, Andreas no-
 mine. Is canem habebat fulvum ac cæcum, qui
 prodigia edebat. Adstante enim turba, faber clam
 cane astantium annulos aureos, argenteos ac fer-
 reos accipiebat, inque solo deponebat, et ingesta
 materia tegebat: inde canis jussus unicuilibet
 suum reddebat. Sic etiam diversorum imperato-
 rum numismata permista singulatim discernibat.
 Quin etiam turba virorum et mulierum astante,
 de ea gravidas, scortatores, adulteros, misericor-
 des, sordidosque sine falsitate demonstrabat.
 Itaque dicebant eum Pythonis spiritu præditum
 esse.

Anno 18 mare Thraciam eluvione operuit usque
 ad quatuor milliaria, tectis aqua Odesso, Dio-
 nysiopoli et Aphrodisio. Multique sunt aquis
 suffocati. Inde Dei jussu aqua in suum rediit
 locum.

Anno 19 vini et frumenti fuit penuria, et acris
 hiems Byzantii, ac sancti Paschatis perversio. Cœ-
 pitque populus abstinere carnibus, die Februarii 4.
 Imperator autem jussit altera septimana carnes
 proponi; quæ cum in omnibus prostarent macellis,
 nemo tamen emit aut gustavit. 658 Cumque juxta
 edictum imperatoris celebraretur Pascha, depre-
 hensum est populum una amplius quam debebat
 jejunasse septimana.

Anno 20 Romam Gotthi ceperunt. Vigilius autem
 papa Cpolin se contulit. Eodem anno Sabbato Pen-
 tecostæ, equestri commisso certamine serio pugna-
 tum est inter partes, et imperator suis missis
 multos eorum occidit.

Anno 21 concussiones exstiterunt terribiles et
 imbres magni, 11 Julii Theodora Augusta pie de-
 functa est.

Anno 22 tonitrua et fulgura supra modum natu-
 ralem fuerunt, adeo ut multi in somnis a fulguri-
 bus læsi sint. Julio mense rursus duæ populi partes
 conflixerunt, incendioque abolita sunt ædificia ab
 æreo tetrapulo usque ad templum, magnaque cæ-
 des facta. Cumque procensus in hebdomo fieret,
 vestiarii coronam imperatoris amiserunt. Post men-
 ses 8 inventa ea est alicubi cum uno parvo unione
 et omnibus gemmis.

Anno 23, cum equestre ceriamen ageretur, le-
 gatus Indus Cpolin venit, adduxitque secum ele-
 phantum; qui nocti stabulo egressus multos occi-
 dit aliosque mutilavit. Mense Aprili commisso
 equestri certamine rursus cives inter se depugna-
 verunt, multique sunt cæsi, domusque et 659 ta-
 brnæ d ireptæ. xxviii die Junii dedicatum est tem

sus erudite. Aliam porro processionem hujusmodi
 solemnem ad Hebdomum. id est septimum lapidem,
 habitam Justini anno 9 legimus. GOAR.

plum Apostolorum, reliquæque Andreæ, Lucæ et Timothei apostolorum depositæ.

Anno 24 missus est Narses cubicularius Romam ad debellandum Gothos. Nam post receptam Romam a Belisario Gothi denuo rebellarant urbemque occuparant. Nona Julii die terribilis motus terræ fuit per universam Palæstinam, Arabiam, Mesopotamiam, Syriam et Phœniciam, qui multis urbibus damna intulit permultosque mortales perdidit. In urbe quæ Botryos (hoc est uvæ) dicitur, magna pars montis qui mari adjacet, nomine Lithoproso-
pos, avulsa in mare decidit magnumque effecit portum, multis magnis navibus recipiendis idoneum, cum ante urbs ea portu caruisset. Mare quoque in altum recessit ad mille passus, rursumque Dei jussu refluxit. Augusto mense nuntius Roma de victoria Narsetis allatus est, nempe Romanos, rege Totila occiso, Romam recepisse.

Ἐσφαξαν οἱ Ῥωμαῖοι τὸν βῆγα Τώτιλαν καὶ ἔλαβον τὴν Ῥώμην.
Anno 25 Cpoli actum fuit sacrum quintum œcumenicum concilium, 165 Patribus collectis sub Vigilio sanctissimo Romæ papa, qui libello veram fidem asseruit. Præfuerunt Euty chius Cpolis, Apollinarius Alexandriæ, Domnus Antiochiæ episcopi, et vicarius Hierosolymitani. Res acta contra impium Severum Acephalum. Abest hoc concilium a quarto 660 annis 111. Acta etiam res est contra vecordem Origenem et eos qui impias ejus opiniones sectabantur; quorum fuit Didymus cæcus et Evagrius, qui dudum floruerant ac capitula sua ediderant. In his Græcarum opinionum ansa arrepta, quibus animarum in alia atque alia corpora transitus fingitur, nugabantur animas corporibus tempore esse priores, finem supplicii fore, non iisdem nos resurrecturos corporibus, dæmonas in integrum restitutum iri; paradisi vocabulo aliud notari, neque sensilem paradism fuisse a Deo conditum, neque Adamum carneum fuisse effictum. Hæ opiniones cum aliquandiu fere latuissent, tandem in multitudinem eruperunt multosque ecclesiasticos vitiarunt. Itaque tunc damnatæ et proscriptæ sunt. Theodorum quoque Mopsuestiæ episcopum, præceptorem Nestorii ejus qui Judaicis erroribus germana sensit, et Ibæ epistolam damnaverunt, et quædam Theodoriti Cyri episcopi opuscula, conscripta adversus duodecim capitula beati Cyrilli.

Litterarum porro Justiniani ad concilium hæc est sententia: De Origene et iis qui ab ejus sunt secta operam dedimus, justum esse intelligentes ut sanctam Dei apostolicamque Ecclesiam a turbis securam præstemus, utque ea quæ quocumque modo

XYLANDRI ET GOARII NOTÆ.

(41) Euty chii nomen inculcatum omisi. Locus est suspectus ob vocem τοποτηρηται δὲ. Eustochius eo tempore fuit episcopus Hierosolymorum.

καίνα τῶν νεοῦ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ ἡ κατάθεσις τῶν ἁγίων λειψίων Ἀνδρέου, Λουκᾶ, καὶ Τιμοθέου τῶν ἀποστόλων.

Τῷ κδ' ἔτει ἐπέμφθη Ναρσῆς ὁ κουβικουλάριος εἰς Ῥώμην πολεμῆσαι [P. 376] τοῖς Γότθοις. μετὰ γὰρ τὸ κρατῆται αὐτὴν Βελισάριον, πάλιν ἐπανάστησαν οἱ Γότθοι καὶ ἐκράτησαν αὐτήν. Τῇ δε: θ' τοῦ Ἰουλίου μηνὸς ἐγένετο σεισμὸς φοβερὸς ἐν πάσῃ τῇ Παλαιστίνῃ, καὶ Ἀραβίᾳ, καὶ Μεσοποταμίᾳ καὶ Συρίᾳ, καὶ Φοινίκῃ, καὶ ἔπαθον πόλεις πολλάι, καὶ ἀπέθανον ἀνθρώπων πλῆθη πολλά. Ἐν δὲ τῇ πόλει, Βότρυος ἀπεσπάσθη ἐκ τοῦ παρακειμένου τῇ θαλάσῃ ὄρους τοῦ λεγομένου Λιθοπροσώπου μέρος πολὺ, καὶ εἰσέχθη εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπέτελεσε λιμένα μέγαν, ὡς εἰσέρχεσθαι ἐν αὐτῷ πλοῖα πολλὰ παμμεγέθη· πρὸ γὰρ τούτου οὐκ εἶχε λιμένα. Ἐφυγε δὲ ἡ θάλασσα εἰς τὸ πέλαγος μίλιον ἓν, καὶ πάλιν τῇ τοῦ Θεοῦ κελεύσει ἀποκατέστη. Τῷ Αὐγούστῳ μην ἦλθον ἐπινίκια ἀπὸ Ῥώμης τοῦ Ναρσῆ, ὡς εἶπεν Ῥώμην.

Τῷ κε' ἔτει τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ γέγονεν ἡ ἁγία καὶ οἰκουμένη ἐ' σύνοδος τῶν ρξ' ἁγίων Πατέρων ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπὶ Β:γιλίου τοῦ ἀγιωτάτου πάπα Ῥώμης, διὰ λιβέλλου τὴν ὀρθὴν πίστιν τηροῦντος· ἧς ἡγοῦντο Εὐτύχιος Κωνσταντινουπόλεως, Ἀπολιναρίου Ἀλεξανδρείας καὶ Δόμνος Ἀντιοχείας, τοποτηρητῆς δὲ Εὐτύχιος Ἱεροσολύμων (41), κατὰ Σεβήρου τοῦ Ἀκεφάλου καὶ δυσσεβοῦς. Ἀπέχει δὲ τῆς δ' συνόδου ἔτη ρβ'. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ παράφρονος Ὀριγίνους καὶ τῶν τὰ ἐκείνου ἀσεβῆ δόγματα διαδεξαμένων, Διδύμου τοῦ ἀπὸ ὀμμάτων (42) καὶ Εὐαργίου, τῶν πάλαι ἀκμασάντων, καὶ τῶν ἐκτεθέντων παρ' αὐτοῖς κεφαλαίων, ἐν οἷς ἐληρψόδου προὔπαρχει τὰς ψυχὰς τῶν σωμάτων ἐξ Ἑλληνικῶν ὀρμώνοντο δογματῶν τὴν μετεμχύχωσιν δοξαζόντων, τέλος τε τῆς κολάσεως, καὶ τὰ σώματα ἡμῶν μὴ ἀνίστασθαι τὰ αὐτὰ ἐν τῇ ἀναστάσει, καὶ τὴν τῶν δαιμόνων εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκατάστασιν, τὸν δὲ παράδεισον ἀλληγοροῦντων, καὶ μὴ γεγενῆσθαι μήτε εἶναι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ αἰσθητὸν, μήτε ἐν σαρκὶ πλασθῆναι τὸν Ἀδὰμ. Ἄτινα δόγματα ἕως χρόνου τὸ πλέον ἐκρύπτετο, εἰς πλῆθος δὲ ἐπιτιδόντα καὶ πολλοὺς τῆς Ἐκκλησίας λυμαινόμενα τῆνικαῦτα στηλιτευθέντα ἀνεθεματίσθησαν. Ἦτι δὲ καὶ κατὰ Θεοδώρου τοῦ Μοψουεστίας, διδασκάλου γεγονότος τοῦ Νεστορίου τοῦ Ἰουδαίου φρονος, ἀνεθεματίσαν μετὰ τῆς λεγομένης Ἰβæ ἐπιστολῆς καὶ τινων συγγραμμάτων Θεοδώρητου τοῦ ἐπισκόπου Κύρου, συγγραφέντων κατὰ τῶν ιβ' κεφαλαίων τοῦ μακαρίου Κυρίλλου.

Τὸ δὲ γράμμα τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ πρὸς τὴν ἁγίαν σύνοδον περιέχει οὕτως Περὶ μὲν οὖν Ὀριγίνους καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ σπουδῆ γέγονεν ἡμῖν, καὶ ἔστιν ἀτάραχον τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν διαφυλάττεσθαι δίκαιον,

Vide Evagrium iv, 38; Niceph. xvii, 27. Xyl.
(42) Vide Nicephorum ix, 17. Xyl.

καὶ τὰ [P. 377] ὅπως οὖν ἀναφύμενα τῇ ὀρθοδόξῳ A
 πίπτει ἐναντία κατακρίνεσθαι. Ἐπεὶ τοίνυν διέγνω-
 σται ἡμῖν ὡς τινες ἐν Ἱεροσολύμοις εἰσὶ μοναχοὶ
 δῆπουθεν Πυθαγόρα καὶ Πλάτωνι καὶ Ὀριγένης τῷ
 Ἀδαμαντίῳ καὶ τῇ τούτων δυσσεβείᾳ καὶ πλάνῃ
 κατακολουθοῦντες καὶ διδάσκοντες, δεῖν ψήθημεν
 φροντίδα καὶ ζήτησιν ποιήσασθαι περὶ τούτων, ἵνα
 μὴ τέλειον διὰ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Μανιχαϊκῆς
 ἀπάτης αὐτῶν πολλοὺς ἀπολέσωσι. Λέγουσι γάρ,
 ἵνα ἐκ τῶν πολλῶν ὀλίγα μνημονεύσωμεν, ὅτι νόες
 ἦσαν δίχα παντὸς ἀριθμοῦ τε καὶ ὀνόματος, ὡς ἐνάδα
 πάντων εἶναι τῶν λογικῶν τῇ ταυτότητι τῆς οὐσίας
 καὶ ἐνεργείας καὶ τῇ δυνάμει τῇ πρὸς τὸν Θεὸν Λό-
 γον ἐνώσει τε καὶ γινώσκει. Καὶ ὡς κόρον αὐτῶν λαμ-
 βανόντων τῆς θείας ἀγάπης καὶ θεωρίας, κατὰ ἀνα-
 λογίαν τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐκάστου τροπῆς λεπτομε-
 ρέστερα ἢ καὶ παχύτερα σώματα ἀμφιέσασθαι καὶ B
 ὀνόματα κληρώσασθαι, κἀντεῦθεν τὰς οὐρανίους καὶ
 λειτουργικὰς ὑποστῆναι δυνάμεις. Ἀλλὰ μὴν καὶ
 ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας, καὶ αὐτὰ τῆς
 αὐτῆς τῶν λογικῶν ἐνάδος ὄντα, ἐκ τῆς ἐπὶ τὰ χεῖρω
 τροπῆς τοῦτο γεγονέναι ὅπερ εἰσί. Τὰ δὲ ἐπὶ
 πλείον τῆς θείας ἀποφυγέτω λογικὰ ψυχὰς ὀνο-
 μασθῆναι καὶ σώμασι παχύτεροις τοῖς καθ' ἡμᾶς
 ἐμβληθῆναι. Τὰ δὲ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς κακίας ἐπὶ λα-
 κότα ψυχροῖς καὶ ζοφεροῖς ἐνδεθῆναι σώμασι, καὶ
 δαίμονας ὀνομασθῆναι γενόμενα. Καὶ ὅτι ἐξ ἀγγελι-
 γῆς μὲν καταστάσεως ψυχικῆ γίνεται κατάστασις, ἐκ
 δὲ τῆς ψυχικῆς δαιμονιώδης τε καὶ ἀνθρωπίνης. Ἐνα
 δὲ μόνον νοῦν ἐκ πάσης τῆς ἐνάδος τῶν λογικῶν
 ἀκλόνητον μεῖναι καὶ ἀκίνητον τῆς θείας ἀγάπης
 καὶ θεωρίας, ἧς καὶ Χριστὸς βασιλεὺς καὶ ἀνθρωπος C
 γεγονέναι. Καὶ ὅτι παντελῆς ἐστὶ τῶν σωμάτων
 ἀνάσεις, αὐτοῦ τοῦ Κυρίου πρώτου ἀποτιθεμένου
 τὸ ἴδιον σῶμα καὶ τῶν λοιπῶν ἀπάντων. Καὶ ὅτι
 ἀνακοιμίζονται πάλιν ἅπαντες εἰς τὴν αὐτὴν ἐνάδα
 καὶ γίνονται νόες, καθὰ καὶ ἐν ἡ προὔπαρξει ἐτύγ-
 χανον, ἀποκαθισταμένου δηλονότι καὶ αὐτοῦ τοῦ δι-
 βόλου καὶ τῶν λοιπῶν δαιμόνων εἰς τὴν αὐτὴν ἐνά-
 δα, καὶ τῶν ἀσθεῶν καὶ ἀθέων ἀνθρώπων μετὰ τῶν
 θεῶν καὶ θεοφόρων ἀνδρῶν καὶ τῶν οὐρανίων δυνά-
 μων, καὶ τὴν αὐτὴν ἐξόντων ἔνωσιν πρὸς τὸν Θεὸν
 ὅποιαν ἔχει καὶ ὁ Χριστὸς, καθὼς καὶ προὔπαρξεν,
 ὡς μηδεμίαν εἶναι διαφορὰν τῷ Χριστῷ πρὸς τὰ
 λοιπὰ λογικὰ παντελῶς, οὔτε τῇ οὐσίᾳ, οὔτε τῇ γνώ-
 σει, οὔτε τῇ δυνάμει, οὔτε τῇ ἐνεργείᾳ. Ὁ γάρ τοι
 Πυθαγόρας ἀρχὴν τῶν πάντων ἔφησεν εἶναι τὴν D
 μονάδα καὶ πάλιν Πυθαγόρας καὶ Πλάτων δῆμόν
 τινα ψυχῶν ἀσωμάτων εἰπόντες, καὶ τὰς ἀμαρτάδι
 τινὶ περιπεσούσας τιμωρίας χάριν εἰς σώματα
 [P. 378] καταπέμπεσθαι λέγουσιν. Ὅθεν ὁ Πλάτων δέ-
 μας τὸ σῶμα καὶ σῆμα ἐκάλεσεν, ὡς οἴονεϊ τῆς ψυχῆς
 ἐν τούτῳ δεδεμένης καὶ τεθαμμένης. Ἐἶτα περὶ τῆς
 ἐσομένης κρίσεως καὶ ἀνταποδόσεως τῶν ψυχῶν αὐθις
 φησιν Ἡ μὲν παιδεραστήσαντος καὶ κακῶς βιώσαντος
 μετὰ φιλοσοφίας ψυχῆ τρίτη περίοδος τῇ χιλιαστῇ ἐσ-
 ται κολασθῆναι, καὶ οὕτω πτερωθεῖσα τῷ Ζηλιοστῷ
 ἔπει ἐκβάλλεται καὶ ἀπέργεται· αἱ δὲ ἄλλαι ὅποταν
 τόνδε τὸν βίον τελέσωσιν, αἱ μὲν εἰς τὰ ὑπὸ γῆν δικαιο-

adversa rectæ fidei 661 enascuntur condemnen-
 tur. Cum ergo compertum habeamus esse Hieroso-
 lymis quosdam monachos nimirum, qui Pytha-
 goræ, Platonis, Origenisque Adamantii impios
 errores sectentur atque doceant, existimavimus
 curam et inquisitionem de iis adhibendam, ne ii
 ad extremum Græcanicis et Manichaicis suis impo-
 sturis multos perdant. Nam ut de multis pauca
 commemoremus, mentes aiunt fuisse innumeras et
 nominis expertes, omniaque ratione prædita unum
 esse idemque substantia et efficacia, facultateque
 ad Deum Verbum et cognitione omnia unita. Has
 mentes, cum amoris ac contemplationis Dei satietas
 eas cepisset pro eo ut quævis magis minusve
 in deterius desciverat, vel crassiora vel tenuiora
 corpora indui atque nomina sortiri, atque inde
 cælestibus et administris facultatibus esse subje-
 ctas. Ipsum adeo solem, lunam et stellas, cum ipsa
 quoque in rationali ista unitate essent, mutatione
 in deterius facta id cæpisse esse quod sunt. Eas
 vero mentes in quibus Dei amor magis etiam
 refrixit, animas factas, et crassioribus qualia
 nostra sunt corporibus immitti. Quæ vero ad
 extremum perversitatis venerint, eas frigidis ac
 caliginosis inseri corporibus, quos dæmonas
 vocant. Ex angelico proinde statu animale, ex
 animali dæmonicum fieri et humanum. De tota
 autem unitate mentium unam duntaxat perstitisse
 immotam, neque ab amore et 662 contemplatione
 Dei passam se abduci: eam esse Christum, quæ
 Deus et homo fuerit. Affirmant etiam corpora
 prorsus interire, ipsumque primo Dominum corpus
 suum abjecisse, et id omnes homines facere; rur-
 sumque omnes in unitatem redire ac mentes fieri.
 sicut ab initio fuerant; ipsum videlicet etiam dia-
 bolum et reliquos dæmones, impiosque homines
 in eadem cum sanctis et divinis hominibus ac
 cælestibus facultatibus unitatem restitutum, eodem-
 que quo ipse Christus modo cum Deo unitum iri,
 sicut et principio uniti fuerant. Atque adeo Chri-
 stum plane nihil a reliquis ratione præditis diffe-
 ferre. neque substantia neque cognitione neque
 facultate neque efficacia. Sane Pythagoras
 principium omnium rerum esse unitatem pronun-
 tiavit. Idemque et Plato docuerunt, esse quamdam
 gentem animarum corporis expertium, quæ si quid
 delinquant, pænæ loco in corpora demittantur,
 Quamobrem Plato corpus soma, quasi sema, id
 est monumentum, et demas, id est vinculum
 appellavit, in eo animam quasi sepultam alligari
 indicans. Idem de futuro iudicio et præmiis ac
 pænâ animarum sic scribit: Philosophi anima,
 quæ masculorum amore et flagitiis se polluit, tres
 millenarias circuitiones pœnas luit, itaque mille
 simo anno alata ejicitur et abit. Reliquæ hac vita
 defunctæ, aliæ ad tribunalia infra terram deferun-
 tur, pœnas ibi daturæ dicta causa, aliæ in cœle-
 stem quemdam locum sublevatæ a 663 justitia
 pro vitæ meritis beatitate fruuntur. Est autem in

promptu hujus sententiæ absurditatem perspicere. Quis enim eum docuit millenarias istas annorum conversiones, et quod 1000 annis elapsis quævis anima ad suum perveniat locum? Nam quæ in medio sunt horum, de his ne libidinosissimos quidem decuit ita pronuntiare, nedum tantum philosophum. Quippe eos qui vitam perfectissimis functi officiis egerunt, cum intemperantibus et masculorum amatoribus composuit, eandemque utrosque manere dixit. Pythagoras ergo, Plato, Plotinus aliique horum tribules, immortalitatem animæ uno consensu ascribentes, eas corporibus priores affirmant, et esse quamdam animarum gentem, ac eas quæ peccant ideo in corpora delabi, pigrorumque animas abire in asinos, rapacium in lupos, dolosorum in vulpes, mulierum amore furentium in equos. Sed ecclesia divinis astipulans Scripturis animam una cum corpore condi affirmat, neque alterum altero prius esse, ut vecordi visum est Origeni. Propter has igitur malas et perniciosas opiniones, aut deliria potius, vos hortamur, o sanctissimi Patres, ut in unum collecti subjectam expositionem et singula ejus capita examinetis, damnetisque una cum Origenes omnes qui idem sentiunt aut quocunque tempore sentient.

χρὲν τῇ ὑποταταγμένη ἐκθέσει, καὶ ἕκαστον τῶν αὐτοῦ κεφαλαίων κατακρίναι τε καὶ ἀναθεματίζειν μετὰ τοῦ δευσεβοῦς Ὁριγένους καὶ πάντων τῶν τὰ τοιαῦτα φρονούντων ἢ φρονησόντων εἰς τέλος.

664 Patres, his acceptis litteris, omnibusque perpensis, exclamaverunt: Damnamus hæc omnia, et omnes qui ita sentiunt aut sentient.

Similiter etiam de Theodoro Mopsuestiæ episcopo et reliquis ita habent imperatoris litteræ: Majores nostri veræ fidei cultores, qui ante nos imperium pie administraverunt, operam dederunt ut quovis tempore enascentes hæreses conciliis sanctissimorum pontificum excinderent, veræque fidei puro præconio vulgato sanctam Dei Ecclesiam pacatam conservarent. Ideo Constantinus Magnus, Ario impie affirmante Filium non esse ejusdem cum Deo Patre substantiæ, sed ex nihilo conditum, Nicæam 318 Patres convocavit, atque ipse concilio ei interfuit; ubi Ario damnato et proscripto veræ fidei confirmandæ intentus fuit, quam divini illi Patres professi sunt et quæ hodieque cantatur, Filium ejusdem esse cum Deo Patre essentiæ, non ex nihilo creatum. Ac Theodosius deinde major, Macedonio deitatem Spiritus sancti negante, et Apollinario discipulo ejus Verbi in natura humana administrationem calumniantem, et affirmante Verbum mentem humanam sibi non sociasse, verum carni unitum fuisse rationis experte anima præditæ, Cpolin Patres 150 convocavit, ipsoque præsentibus cum dicti hæretici una cum suis 665 impiis opinionibus et sectatoribus damnati communionemque Ecclesiæ exclusi essent, curam adhibuit ut veræ fidei doctrina prædicaretur. Sed et Theodosius minor, cum impius Nestorius diceret alium Deum esse Dei verbum, alium Christum, ac Verbum

τῆρια ἐλθοῦσαι δίκην ἅμα καὶ λόγον τίσουσιν, αἱ δὲ εἰς οὐράνιον τινα τόπον κουφισθεῖσαι ὑπὸ τῆς δίκης διαζούσιν ἀξίως, καθῶς ἐβίωσαν. Οὐ τὴν ἀτοπίαν τοῦ λόγου καταμαθεῖν ῥάδιον τίς γὰρ αὐτὸν εἰδὼς τὰς τῶν ἐτῶν περιόδους καὶ χιλιάδας; καὶ ὅτι χιλίων διεληλυθότων ἐτῶν, τότε τῶν ψυχῶν ἐκάστη εἰς τὸν ἴδιον ἀπέρλεται χώρον; Τὰ δὲ μεταξὺ τούτων οὐδὲ τοῖς ἄγαν ἀσελγαστάτοις ἤρμησσε λέγειν, μήτοι γε φιλοσόφῳ τοιοῦτῳ τοῖς γὰρ τὴν ἀκραιφνή πολιτείαν κατωρθωκόσι τοὺς ἀκολάστους καὶ παιδεράστας συνέζησε, καὶ τούτους κἀκείνους τῶν αὐτῶν ἔφησεν ἀπολαύσεσθαι. Πυθαγόρας τόνον, καὶ Πλάτων, καὶ Πλωτίνος, καὶ οἱ τῆς ἐκείνων συμμορίας, ἀθηνίτους εἶναι τὰς ψυχὰς συνομολογήσαντες προὑπάρχοντα ταύτας ἔφησαν τῶν σωμάτων, καὶ δῆμον εἶναι ψυχῶν, καὶ τὰς πλημμελοῦσας εἰς σώματα καταπίπτειν, ὡς ἔφην, καὶ τοὺς μὲν πικρούς εἰς πονηρούς, τοὺς δὲ ἀρπακτικούς εἰς λύκους, τοὺς δὲ δολερούς εἰς ἀλώπεκας, τοὺς δὲ θηλυμανεῖς εἰς ἵππους. Ἡ δὲ Ἐκκλησία τοῖς θεοῖς ἐπομένη λόγοις φάσκει τὴν ψυχὴν συνδημιουργηθῆναι τῷ σώματι, καὶ οὐ τὸ μὴν πρότερον, τὸ δὲ ὕστερον, κατὰ τὴν Ὁριγένους φρονολόγιαν. Διὰ ταῦτα γοῦν τὰ πονηρὰ καὶ ὀλέθρια δόγματα, μᾶλλον δὲ ληρήματα, προτρέπομεν τοὺς ὀσιωτάτους ὑμᾶς εἰς ἓν συνηγμένους ἐπιμελῶν ἐντω-

Ἄπερ δὴ λοιπὸν ἡ σύνοδος ἀκούσασα, καὶ πάντα βραβύσαντες οἱ θεοὶ Πατέρες ἐξεβόησαν Ἄναθεματίζομεν ὄλοις τοῦτοις μετὰ πάντων τῶν τὰ τοιαῦτα φρονούντων ἢ φρονησόντων μέχρι τέλους.

Ἐξούτως δὲ καὶ περὶ Θεοδοῦρου τοῦ Μοψουεστίας καὶ τῶν λοιπῶν οὕτω πάλιν φησὶν ὁ βασιλικὸς τύπος. Σπουδῆ γέγονε τοῖς ὀρθοδόξοις καὶ εὐσεβοῦς προεβασιλευκόσι τοῖς ἡμετέροις πατράσι τὰς κατὰ καιρὸν ἀναψυομένας αἰρέσεις διὰ συνόδων ὀσιωτάτων ἱερέων ἐκκόπτειν, καὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως καθαρῶς κηρυττομένης ἐν εἰρήνῃ τὴν ἀγίαν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν διαφυλάττειν. Διόπερ καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας Ἀρείου βλασφημοῦντος καὶ [P. 379] λέγοντος μὴ εἶναι τὸν Υἱὸν ὁμοούσιον τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, ἀλλὰ κτίσμα καὶ ἐξ οὐκ ὄντων γεγενῆσθαι, συναγαγὼν ἐν Νικαίᾳ τοὺς τῆς Πατέρας καὶ αὐτὸς ἐνεὶ παραγενόμενος, καὶ τοῦ Ἀρείου καταδικασθέντος καὶ ἀναθεματισθέντος, ἐσπούδασε τὴν ὀρθόδοξον κρατῦναι πίστιν, δι' ἧς ὁμολογήσαντες οἱ θεοὶ Πατέρες ὁμοούσιον εἶναι τὸν Υἱὸν τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, ἀλλὰ μὴ κτίσμα καὶ ἐξ οὐκ ὄντων γεγενῆσθαι, μέχρι νῦν ἄδεσται. Καὶ Θεοδοῖος δὲ ὁ πρεσβύτερος Μακεδονίου ἀρνούμενος τὴν θεότητα τοῦ ἀγίου Πνεύματος, καὶ Ἀπολιναρίου τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ βλασφημοῦντος εἰς τὴν οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ Λόγου, καὶ φάσκοντος νοῦν ἀνθρώπινον μὴ εἰληφέναι τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον ἀλλὰ σαρκὶ ἐνωθῆναι ψυχὴν ἄλογον ἐχούσῃ, συναγαγὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει τοὺς ῥ' Πατέρας καὶ μετασχῶν καὶ αὐτὸς τῆς συνόδου, καὶ τῶν εἰρημῶν καθαιρεθέντων καὶ ἀναθεματισθέντων αἰρετικῶν μετὰ καὶ τῶν ἀσεβῶν αὐτῶν δογμάτων καὶ ὁμοφρόνων, παρεσκεύασε τὴν ὀρθόδοξον πίστιν κηρύττει-

σθαι. Καὶ Θεοδοσίους δὲ ὁ νέος τοῦ ἀσεβοῦς Νεστορίου λέγοντος ἄλλον εἶναι τὸν Θεὸν Λόγον καὶ ἄλλον τὸν Χριστὸν, καὶ τὸν μὲν φύσει Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, τὸν δὲ χάριτι Υἱὸν ἀσεβῶς εἰσάγοντες, καὶ τὴν ἁγίαν Μαρίαν εἶναι Θεοτόκον ἀρνούμενου, συναγαγὼν τὴν πρῶτην ἐν Ἐφέσῳ τῶν διακοσίων ἁγίων Πατέρων σύνοδον καὶ ἀποστείλας ἄρχοντας ὀφείλοντας παρεῖναι τῇ συνόδῳ, προσέταξε καὶ τὸν Νεστόριον παραγενέσθαι καὶ κρίσιν ἐπ' αὐτὸν γενέσθαι, καὶ δὴ γενομένης ἀκριβοῦς ἐξετάσεως κατεδίκασαν Νεστόριον καὶ ἀνεθεμάτισαν σὺν τοῖς ἁμφοροσιν αὐτοῦ. Τούτων δὲ οὕτω προελθόντων, ἐπαναστάντες Κυρίλλῳ τῷ πανοσιωτάτῳ οἱ τῆς ἐξαγίστου Νεστορίου μερίδος ἐπουδάσαν τὴν γε ἐπ' αὐτοῖς ἀνατρέψαι τὴν κατὰ Νεστορίου γεγεννημένην κρίσιν. Ἄλλ' οὖν γε Θεοδοσίους ὁ βασιλεὺς ἀντιλαμβανόμενος τῶν ὄντως ὀρθῶν κατὰ Νεστορίου καὶ τῶν πονηρῶν αὐτοῦ δογματῶν κριθέντων, παρεσκευάσασκε κρατεῖν γενναίως τὴν ἐπ' αὐτῷ γεγεννημένην κρίσιν. Καὶ γὰρ πρὸς τοῦτους καὶ ἄλλα τινα κατὰ τοῦ Θεοῦ Κυρίλλου πρὸς τὸν βασιλέα καταφυλαρησάντων, γράφει πρὸς τὸν βασιλέα Κύριλλος τοιαῦτα: Ἐπειδήπερ ἐπιθόμην, ὡς εὐσεβέστατε βασιλεῦ, τῶν φιλολογεῖν εἰωθότων τινὰς ἁγρίων σφρῶν δίνην περιδομβεῖν καὶ μοχθηροῦς ἐρεύεσθαι κατ' ἐμοῦ λόγους, ὡς ἐξ οὐρανοῦ κατακομσθῆναι καὶ οὐκ ἐκ τῆς ἁγίας Παρθένου λέγοντος τὸ θεῖον σῶμα Χριστοῦ, καὶ μέντοι καὶ δύο Υἱοὺς κατὰ Νεστόριον ὁμολογεῖν ἡμᾶς καταφυλάρησαν, δεῖν ᾤθημεν ὀλίγα περὶ τοῦτου πρὸς αὐτοὺς εἰπεῖν οὕτως. Ὡς ἀνόητοι καὶ μόνον εἰδότες συκοφαντεῖν, πῶς εἰς τοῦτο παρήχθητε γνώμης καὶ τοσαύτην νενοστήκατε μανίαν; Ἐδεῖ γὰρ σαφῶς ἐννοεῖν ὅτι σχεδὸν ἅπας ἡμῖν ὁ ὑπὲρ τῆς πίστεως ἁγίων συγκροτήτο διαβεβαιούμενοις [P. 380] ὅτι Θεοτόκος ἐστὶν ἡ ἁγία Μαρία. Ἄλλ' ἐπεὶπερ ἐξ οὐρανοῦ καὶ οὐκ ἐξ αὐτῆς γεγεννησθαι τὸ θεῖον σῶμα τοῦ Χριστοῦ λέγομεν, ὡς φασί, πῶς ἔν νοῦτο Θεοτόκος; Τίνα γὰρ ὄλωσ τέτοκεν, εἰ μὴ ἐστὶν ἀληθὲς ὅτι γεγέννηκε κατὰ σάρκα τὸν Ἐμμανουήλ; Γελάσθησαν τοίνυν οἱ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τὰ κατ' ἐμοῦ πεφυλαρχήσαστες. Οὐ γὰρ ψεύδεται λέγων ὁ μακάριος Ἡσαίας. Ἰδοὺ ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ ἐξεί καὶ τέξεται Υἱὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὅ ἐστι, Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Ἀληθεύει δὲ πάντως καὶ ὁ ἀρχάγγελος Γαβριήλ πρὸς τὴν Παρθένον εἰπὼν. Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ, καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ Υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. Ὅταν δὲ λέγωμεν ἄνωθεν ἐξ οὐρανοῦ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, οὐχ ὡς ἄνωθεν ἐξ οὐρανοῦ κατενεχθείσας τῆς ἁγίας αὐτοῦ σαρκὸς ταῦτά φασιν, ἀλλ' ὡς ἐπιδόμενοι τῷ ἱερῷ Παύλῳ φάσκοντι. Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χροῖκός, ὁ δεῦτερος ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ. Μεμνήμεθα δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου λέγοντος. Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. Καίτοι γεγέννηται

A quidem natura esse Filium Dei, Christum tantum ex gratia impie autumaret negaretque beatam Mariam esse Dei genitricem, priorem sanctam Ephesinam synodum 200 Patrum convocavit, missis qui ei interessent praefectis, citato etiam ad dicendam causam Nestorio. Re diligentissime cognita, Nestorius et ejus sectatores damnati sunt. Re hoc modo procedente, contra sanctissimum Cyrillum insurrexerunt qui erant a parte detestabilis Nestorii, conatique sunt (quantum in ipsis erat) rescindere sententiam quae erat in Nestorium lata. Ibi Theodosius defendens orthodoxos contra Nestorii factionem, damnationem ipsius et impiarum opinionum quas asserabat ratam haberi curavit. Nam cum Nestoriani praeterea etiam alia quaedam crimina Cyrillo apud imperatorem nugaciter impingerent, ad eum Cyrillus in hanc sententiam scripsit: Postquam mihi, piissime imperator, renuntiatum est, quosdam garrulos instar vesparum ferarum susurris suis aures tuas personare, et maledicta in me eructare, nugantes me asserere Christi divinum corpus caelo delatum et non de sancta Virgine assumptum, itemque duos Filios de sententia Nestorii confliteri, existimavi debere me **666** adversus ipsos pauca in hanc sententiam dicere. O fatui et nullius rei nisi calumniandi gnari, quomodo in hanc devenistis sententiam tantumque insaniae concepistis? Omnino enim oportebat hoc vos perspicue sentire, totam hanc nostram de fide disputationem inde ortem quod nos Mariam Deiparam esse contendimus. Atqui si, ut illi dicunt, nos corpus Christi divinum caelitus venisse, non ex ipsa natum dicimus, qui ea possit deipara dici? Quem enim tandem peperit, si hoc verum non est, quod secundum carnem pepererit Emmanuelum? Rideantur ergo qui haec et talia de me blaterant. Non enim mentitur Isaias, cum ita vaticinatur: Ecce Virgo concipiet, et pariet Filium, et ei nomen facient Emmanuelo ¹⁰; quod est, Nobiscum Deus. Et haud dubie verum dixit Gabrielus, angelorum princeps, Maria ita alloquens: Ne metuas tibi, Maria: nam gratiam apud Deum invenisti. Ecce gravida eris, et paries Filium, eique nomen Jesu impones, quia populum iste suum peccatis solvet ¹¹. Cum autem Dominum nostrum Jesum Christum dicimus desuper de caelo venisse, non eo sensu id dicimus quasi putemus eum sanctam suam carnem de caelo detulisse: sed sequimur S. Paulum, qui ita ait: Primus homo ex terra pulvereus, secundus, Dominus e caelo ¹². Recordamur etiam ipsum Dominum dixisse: Nemo ascendit in caelum, nisi qui descendit inde, Filius hominis ¹³. At vero quod ad carnem attinet, natus est, sicut diximus, ex **667** beata Virgine. Sed quoniam Verbum Dei caelo degressum se ipsum exinanivit formam servi assumendo, filiusque hominis appellatus est, cum quidem idem permaneret qui antea

¹⁰ Isa. vii, 14. ¹¹ Luc. i, 30, 31. ¹² I Cor. xv, 47. ¹³ Joan. iii.

fuerat (est enim immutabilis et nulli alterationi obnoxia naturæ), cum jam unus intelligeretur esse cum propria carne, dicitur de cælo venisse. Et nominatur etiam homo de cælo profectus, cum sit perfectus Deus idemque perfectus homo, intelligiturque una esse persona. Unus enim est Dominus Jesus Christus, tametsi naturarum discrimen non ignoretur, ex quibus ineffabilem illam dicimus factam unionem.

ὡπυ νοούμενος. Εἰς γὰρ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ἀπόρρητόν ἔνωσίν φραμεν πεπεῶχθαι.

Fatentur itaque Verbum, Dei Filium, Deum esse perfectum, et perfectum hominem corpore et anima ratione prædita constantem; quod ad deitatem attinet, genitum a Patre ante sæcula, ultimis autem temporibus eundem nostrum et salutis nostræ causa natum ex Maria Virgine, quod ad humanam spectat naturam; eundemque et essentiæ cum Patre ejusdem ratione deitatis, et ejusdem nobiscum essentiæ ratione humanitatis. Duarum enim naturarum facta est unio. Inde est quod unum Christum, unum Filium, unum Dominum confitemur. Atque hujus inconfusæ unionis consideratione fatemur etiam sanctam Virginem vere fuisse Deiparam, ideo quod Deus Verbum carnem induit et homo factus est, inque ipsa conceptione sibi univit templum, quod ex ipsa assumebat. Si placet exempli loco assumamus nostrum ipsorum compositionem, quatenus homines sumus. Constamus nimirum anima et **668** corpore. Ac videmus duas naturas, aliam corporis, aliam animæ, hominem vero, ex utriusque unitione facta, unum. Neque compositio ex duabus naturis efficit ut pro uno homine duos cogitemus: sed unum (ut dixi) intelligimus hominem, ex anima et corpore compositum. Si enim hoc tollamus, ex duabus et differentibus naturis unum et indivisum Christum ab unitione exstitisse, dicent adversarii: Si una natura totius Christi est, quomodo potuit humanam naturam induere, aut quam carnem sibi propriam asciscere? Eos autem qui dicunt contemperatorem, confusionem aut misionem naturarum Verbi Dei cum carne factam, palam iis ora obturare tua pietas dignetur. Post hæc Cyrillo mortuo, exstitit monachus quidam et claustrum princeps, nomen Eutyches. Hic non exiguum populi partem sibi adjunxit. Nestorii opiniones probans dicensque carnem Christi non ejusdem cum nostra esse naturæ. Et quidem rursus non multo post diabolica manu prævalente aliud Ephesi concilium latronum, nequaquam sanctum, cogitur, misso ad id etiam Flaviano Constantinopolitano episcopo, cum penes Dioscorum Alexandria episcopum summa rerum ibi esset. Flavianus veritatem tuens in eo concilio occiditur, et priori synodo Ephesiæ auctoritas abrogatur, subscribentibus posteriori huic quibusdam episcopis vi latronum eo compulsis, inter quos fuit etiam Basilius Seleuciæ episcopus. Inde cum publice docerentur Nestorii, Dioscori et

κατὰ σάρκα, ὡς εἴρηται, ἐκ τῆς ἀγίας Παρθένου. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνωθεν ἐξ οὐρανοῦ κατοικοῦντος Θεοῦ Λόγος κενένωκεν ἐξυτόν μορφὴν δούλου λαβών, καὶ κεχρημάτικεν ἀνθρώπου υἱὸς μετὰ τοῦ μεῖναι ὃ ἦν, τουτέστι Θεὸς (ἀτρέπτος γὰρ καὶ ἀναλλοίωτος κατὰ φύσιν ἐστίν), ὡς εἰς ἤδη νοούμενος μετὰ τῆς ἰδίης σαρκὸς ἐξ οὐρανοῦ λέγεται καταλθεῖν. Ὡνόμασται δὲ καὶ ἄνθρωπος ἐξ οὐρανοῦ, τέλειος ὢν ἐν θεότητι καὶ τέλειος ὁ αὐτὸς ἐν ἀνθρωπότητι, καὶ ὡς ἐν ἐνὶ προσώπῳ τῶν φύσεων διαφορὰ μὴ ἀγνοῖται, ἐξ ὧν τὴν

Τοιγαροῦν ὁμολογοῦμεν τὸν μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον Θεὸν τέλειον καὶ ἄνθρωπον τέλειον, ἐκ ψυχῆς λογικῆς καὶ σώματος, πρὸ αἰώνων μὲν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα κατὰ τὴν θεότητα, ἐπ' ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν τὸν αὐτὸν δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν θεότητα καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Δύο γὰρ φύσεων ἔνωσις γέγονεν· ὅθεν ἕνα Χριστόν, ἕνα Υἱόν, ἕνα Κύριον ὁμολογοῦμεν. Κατὰ ταύτην οὖν τὴν τῆς ἀσυγχύτου ἔνωσεως ἔννοιαν ὁμολογοῦμεν καὶ τὴν ἀγίαν Παρθένον ἀληθῶς Θεοτόκον, διὰ τὸ τὸν Θεὸν Λόγον σαρκωθῆναι καὶ ἐνανθρωπήσαι καὶ ἐξ αὐτῆς συλλήψεως ἔνωσαι αὐτῷ τὸν ἐξ αὐτῆς ληφθέντα [P. 381] ναόν. Καὶ εἰ δοκεῖ, δεξιόμεθα εἰς παράδειγμα τὴν καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς σύνθεσιν, καθ' ἣν ἔσμεν ἄνθρωποι. Συντεθειμένα γὰρ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, καὶ ὄρωμεν φύσεις δύο, ἐτέραν μὲν τοῦ σώματος, ἐτέραν δὲ τῆς ψυχῆς. Ἄλλ' εἰς ἐξ ἀφοῦν καθ' ἔνωσιν ἄνθρωπος, καὶ οὐχὶ τὸ ἐκ δύο φύσεων συντεθεῖσθαι δύο ἀνθρώπους τὸν ἕνα νοεῖσθαι παρασκευάζει, ἀλλ' ἕνα τὸν ἄνθρωπον κατὰ σύνθεσιν, ὡς ἔφην, τὴν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος. Ἐὰν γὰρ ἀνέλωμεν τὸ ὅτι ἐκ δύο καὶ διαφόρων φύσεων ὁ εἰς καὶ μόνος ἐστὶ Χριστὸς, ἀδιάσπαντος ὢν μετὰ τὴν ἔνωσιν, ἐροῦσιν οἱ δι' ἐναντίας· Ἐἰ μία φύσις τὸ ὅλον, πῶς ἐνηθρώπησεν, ἢ ποίαν ἰδίαν ἐποίησται σάρκα; Τοὺς δὲ λέγοντας ὅτι κρᾶσις, ἢ σύγχυσις, ἢ φαρμῶς ἐγένετο τοῦ Θεοῦ Λόγου πρὸς τὴν σάρκα, καταξιώσάτω σου ἡ θεοσεβεία προδήλως ἐπιστομίζειν. Μετὰ δὲ ταῦτα Κυρίλλου τελευτήσαντος ἐπιφέρεται μοναχὸς τις καὶ ἀρχιμανδρίτης Εὐτυχῆς ὀνομαζόμενος, καὶ ἀποσπᾷ κατόπιν αὐτοῦ μέρος οὐκ ὀλίγον τοῦ λαοῦ, κυρῶν τὰ Νεστορίου καὶ τὸ αὐτοῦ πονηρὸν δόγμα, φάσκων μὴ εἶναι τὴν σάρκα τοῦ Κυρίου ἡμῖν ὁμοούσιον. Καὶ δὴ πάλιν μετ' ὀλίγον διὰ βολικῆς ἰσχυράτης χειρὸς ἐτέρα σύνοδος ἐν Ἐφέσῳ ληστρικῆ καὶ οὐχ ὁσία γίνεται. παραπεμφθέντος ἐκεῖσε καὶ Φλαβιανοῦ Κωνσταντινουπόλεως, τὴν πᾶσαν ἐξουσίαν Διοσκόρου Ἀλεξανδρείας ἔχοντος· καὶ φονεύεται μὲν Φλαβιανὸς ὁ θεῖος, ὑπερμαχῶν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἀνατρέπεται δὲ ἡ ἐν Ἐφέσῳ πρώτη σύνοδος, ὑπογραφάντων φονικῆ βίᾳ τινῶν ἐπισκόπων, ἐξ ὧν ὑπῆρχε Βασίλειος ὁ Σελευκείας. Κἀντεῦθεν τῶν τοῦ Νεστορίου, καὶ Διοσκόρου, καὶ Εὐτυχῆς δημοσιευομένων πονηρῶν δογμάτων, καὶ πολλῆς ταραχῆς γινομένης μάλιστα ἐν τῇ Ἀνατολῇ, φονεύεται Προτέριος ὁ μέγας ἱερεὺς καὶ ἑταροῖ

πλείστοι. Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων ἀνίσταται θεόθεν Μαρκιανὸς ὁ βασιλεὺς, καὶ συναγαγὼν ἐν Χαλκηδόνι τὴν τῶν χλ' Πατέρων σύνοδον, παρόντων Διοσκόρου καὶ Εὐτυχοῦς, μεθ' ὧν καὶ αὐτὸς πορευθεὶς, καταδικάζονται μὲν Διόσκορος, καὶ Εὐτυχὴς, καὶ Νεστόριος, καὶ πάλιν ἀναθεματίζονται, Θεοδώρητον δὲ, καὶ Ἰβαν, καὶ Βασίλειον Σελευκείας ἐδέξαντο καθυπογράφοντας. Καὶ τῆς ληστικοῦς συνόδου ἀνατραπέσις καὶ ἀναθεματισθεὶς, εἰς μίαν συμφωνίαν ἤγαγον πάντας οἱ θεῖοι Πατέρες. Τούτων δὲ τῶν τεσσάρων συνόδων οὕτω γενομένων καὶ ἐπιβεβαιωθεισῶν καὶ κρατουσῶν ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ, οἱ τὰ Νεστορίου φρονούντες ἐσπούδασαν αὐθις τὴν αἴρεσιν αὐτῶν κρατῦναι... τῆς Θεοδώρου τοῦ Μοψουεστίας ἀφορμῆς, πολλῶν χεῖρονα τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Νεστορίου [P. 382] βλασφημήσαντος. Ὅθεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς ἀκολουθοῦντες τοῖς ἡμετέροις πατέρι, καὶ βουλόμενοι τὴν ὀρθὴν πίστιν ἀλώδητον διαφυλάττεσθαι, προτρέπομεν καὶ τούτου τὰς βλασφημίας διεξετάσαντες κατ' αὐτοῦ καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ ἀποφύνασθαι. Πρὸς γὰρ ταῖς ἄλλαις ἀναριθμηταῖς αὐτοῦ βλασφημίαις εἰς Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν γενομέναις, ἄλλον εἶναι τὸν Θεὸν Λόγον καὶ ἄλλον τὸν Χριστὸν, ὑπὸ τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν καὶ τῶν τῆς σαρκὸς ἐπιθυμιῶν ἐνοχλούμενον, καὶ τῶν χειρόνων κατὰ μικρὸν ἀφιστάμενον πρὸς τὰ κρείττονα τῇ προκοπῇ τῶν ἔργων ἐληλυθῆναι, καὶ τῇ ἀρίστη πολιτείᾳ γενόμενον ἄμωμον, καὶ ὡς ψιλὸν ἄνθρωπον ἐν ὀνόματι Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος βαπτισθῆναι, καὶ διὰ τοῦ βαπτίσματος τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰληφέναι, καὶ υἱοθεσίας ἠξιώσθαι, καὶ καθ' ὁμοίωσιν βασιλικῆς εἰκόνας εἰς πρόσωπον τοῦ Θεοῦ Λόγου τὸν Χριστὸν προσκυνεῖσθαι, καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἀτρέπτον ταῖς ἐννοίαις καὶ ἀναμάρτητον γεγενῆσθαι. Καὶ πρὸς τούτοις εἶπε τοιαύτην γεγενῆσθαι τὴν ἔνωσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου πρὸς τὸν Χριστὸν ὁποῖαν ὁ Ἀπόστολος ἔφη περὶ τοῦ ἀνδρός καὶ τῆς γυναίκος· Ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. Ἐτι δὲ προτρέπομα ὑμᾶς ἐξετάσαι καὶ τὰ κακῶς γραφέντα παρὰ Θεοδώρητου καὶ Ἰβαν κατὰ τῆς ἐν Ἐφέσῳ πρώτης ἁγίας συνόδου, καὶ ὁμοίως τὰ κατ' αὐτοῦ ἀποφύνασθαι.

Καὶ ταῦτα πάλιν ὡσαύτως οἱ θεῖοι Πατέρες πολυπραγμονήσαντες ἀπεκρίθησαν. Ἡ μὲν ἐν Χαλκηδόνι θεία σύνοδος Θεοδώρητου καὶ Ἰβαν πολλὰ καταθήσασα οὐκ ἄλλως αὐτοὺς ἐδέξατο, εἰ μὴ πρότερον ἀνεθεμάτισαν τὰ ἴδια πονηρὰ συγγράμματα, καὶ Θεόδωρον, καὶ Νεστόριον. Ἡμεῖς δὲ κατακρίνομεν καὶ ἀναθεματίζομεν πρὸς τοῖς ἄλλοις ἅπασιν αἰρετικοῖς, τοῖς κατακριθεῖσι καὶ ἀναθεματισθεῖσιν ὑπὸ τῶν εἰρημένων ἁγίων τεσσάρων συνόδων, καὶ Θεόδωρον γενομένον ἐπίσκοπον Μοψουεστίας καὶ τὰ δυσσεβῆ συγγράμματα αὐτοῦ, καὶ μέντοι καὶ τὰ κακῶς παρὰ Θεοδώρητου συγγραφέντα κατὰ τὴν ὀρθὴν πίστει καὶ τῶν δώδεκα κεφαλαίων τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ πρώτης ἱερᾶς συνόδου, καὶ ὅσα ὑπὲρ συνηγορίας Θεοδώρου καὶ Νεστορίου αὐτῶν γέγραπται. Ἡρὸς τούτοις ἀναθε-

Eutychis perniciosæ opiniones, magnique præsertim in Oriente existerent tumultus, occisi sunt Proterius episcopus et alii plurimi. Eo rerum statu divina providentia Marcianum imperatorem creat. Is interfuit a se coacto Chalcedone 630 Patrum concilio, præsentibus etiam Dioscoro et Eutychete. Ibi rursus damnantur Dioscorus, Eutyches et Nestorius, approbantur Theodoritus, Ibas et Basilius Seleuciæ episcopus, cum tandem priori concilio subscripsissent. Ita abolitis prædicatoriæ synodi actis et damnatis, concordia a sanctis Patribus inter omnes conciliata est. His quatuor conciliis sic actis et auctoritate roboratis, eamque in Ecclesia Dei obtinentibus, Nestoriani denuo conati sunt suam hæresim confirmare opera Theodori Mopsuestiæ episcopi, qui magistrum suum Nestorium impie de rebus sacris loquendo superabat. Proinde nos vestigiis majorum nostrorum insistentes cupientesque veram fidem integram conservare, hortamur vos ut hujus quoque scelerata mendacia examinantes de eo et sectatoribus ipsius statuatis. Nam præter innumera alia quæ impie in Christum Deum nostrum maledicta evomuit, id quoque protulit, alium esse Deum Verbum, alium Christum, qui animi perturbationibus et carnis cupiditatibus molestiam ipsi exhibentibus paulatim a deterioribus desistens factorum profectu in melius evaserit, inculpataque optimæ vitæ ratione usus sit; qui, ut nudus homo, in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti baptizatus, per baptismum gratiam Spiritus sancti consecutus, adoptione sit dignatus; et ad similitudinem regiæ imaginis Christus in persona Verbi Dei adoratus, post resurrectionem animo constanti et peccatorum vacuo fuerit. Præterea pronuntiavit eam fuisse Verbi cum Christo unionem, quæ est ab Apostolo dicta viri cum muliere: Et erunt duo in una carne. Ad hæc vos hortor ut etiam examinatis quæ a Theodorito et Iba male scripta sunt contra prius Ephesinum sanctum concilium, contraque eos eodem modo sententiam feratis.

Patres his rursus accurate consideratis responderunt: Chalcedonense sacrum concilium Theodoritum et Ibam graviter verbis insectatum non alia conditione in gratiam recepit, quam ut prius sua damnata mala scripta et Theodorum ac Nestorium. Nos autem præter reliquos omnes hæreticos a dictis quatuor sanctis conciliis damnatos atque Ecclesia exclusos, damnamus etiam atque proscribimus Theodorum qui fuit Mopsuestiæ episcopus, ejusque impios libros, necnon ea quæ Theodoritus male scripsit contra veram fidem et duodecim sancti Cyrilli capita ac primam sanctam Ephesinam synodum, et pro defensione Theodori ac Nestorii. Præterea damnamus etiam impiam epistolam quam Iba fertur scripsisse ad Marin Persam, quæ negat Verbum Dei ex sancta Virgine Deipara Maria in-

carnatum hominem esse factum, et divum Cyril- lum pro hæretico traducit; ac primam quidem Ephesinam sacram synodum reprehendit, ut quæ, incognita causa, Nestorium damnaverit, duodecim autem capitula sancti Cyrilli conspuat, Nestorio et Theodoro eorumque impiis scriptis et opinionibus patrocinatorum. Quapropter effrenas hæreticorum istorum linguas impiissimæque scripta, ipsosque ad extremum in falsis suis opinionibus ac malitia perseverantes, optimo jure patri mendaciorum diabolo annumerantes dicemus: Vadite in lumine ignis vestri, et in flamma quam concepistis.

ἀθυροστόμους γλώσσας καὶ τὰς τούτων ἀσεβειστάτας τέλους ἐμμείναντας τῇ οἰκίᾳ κακοδοξίᾳ καὶ πονηρίᾳ, μετὰ πατρὸς τοῦ ψεύδους εἰκότως διαδόλου συναριθμοῦντες, ἐροῦμεν· Πορεύεσθε τῷ φωτὶ τοῦ πυρὸς ὑμῶν καὶ τῇ φλογὶ ἣ ἐξεκείσατε.

Ea tempestate Constantinopoli dives quidam cum B ægrotaret et mortem timoret, 30 libras argenti in pauperes erogavit. Restitutus autem præter spem suam honæ valetudini, fraude diaboli eo est inductus ut facti ejus ipsum pæniteret, hocque cuidam fideli ac diviti suo amico aperiret. Monet iste hominem ne huic malæ assentiatur cogitationi, Deumque irritet, qui eum propter istam largitionem miseratus sanitate donaverit: alioqui fore ut subita morte nondum mutato facto pereat. Cum non moveretur ille, sed magis magisque quiriraretur, amicus: Quando, inquit, salutare consilium non admitis, aliud tibi subjiciam. Poscenti hoc, 672 vere misericors ille: Agedum, ait, in templum abi, et non te, verum me istam in pauperes elargitum fuisse pecuniam dico. Ipse tibi statim 30 illas libras reddam. Consentiens infelix ille ad templum abiit, auroque accepto ita uti alter præceperat locutus est; inde egrediens ad ipsam templi portam mortuus concidit. Clericis ad rei novitatem stupentibus omnibusque aliis qui tum forte aderant, jubentibus alterum pecuniam recipere suam, ille non obtemperavit, sed omnem inter egenos divisit, quod diceret Deum non pati sannas. Promissa enim Deo non tantum pecuniam, sed verba etiam voluntatemque obligant; et quidquid homo Deo pollicitus fuerit, id præstare opus habet, virgo virginitatem, continens continentiam, qui in matrimonio vivunt, pudicitiam mutuumque amorem et honorem, denique omnes fidem Deo et religionem et justitiam et fortitudinem.

πρὸς ἀλλήλους τιμὴν καὶ ἀγάπην, καὶ τέλος πάντας τῶν ἀνδρίων.

Alexandriæ porro talis res accidit. Episcopus quidam admodum religiosus vicinum habebat quemdam philosophum, Evagrium nomine, Græcæ superstitioni addictum, qui in schola sodalis episcopo fuerat. Hunc episcopus a vesano falsorum numinum cultu ad fidem Christianam traducere cupiens identidem provocabat. cumque eo disputabat. Sed philosophus neque concedebat et magis magisque veræ religioni infensus reddebatur. Quodam die fertur episcopum in hæc verba allocutus: 673 Profecto, episcope, præter alia et hoc mihi

ματίζομεν καὶ τὴν ἄσεβῃ ἐπιστολῇ τὴν λεγομένην παρὰ Ἰβᾶ γεγράσθαι πρὸς Μάριν τὸν Πέρσην, τὴν ἀρνούμενην τὸν Θεὸν Λόγον ἐκ τῆς ἀγίας Παρθένου τῆς Θεοτόκου Μαρίας σαρκωθέντα ἄνθρωπον γεγενῆσθαι, καὶ τὸν θεσπέσιον Κύριλλον ὡς αἰρετικὸν διαβάλλουσαν, καὶ μεμφομένην μὲν τὴν ἐν Ἐφέσῳ πρώτην ἀγίαν σύνοδον ὡς χωρὶς κρίσεως καὶ ζητήσεως τὸν Νεστόριον καθελούσαν, καὶ τὰ ἱβ' κεφάλαια τοῦ μακαρίου Κυρίλλου διαπτύουσαν, ἐκδικούσαν δὲ Νεστόριον καὶ Θεόδωρον καὶ τὰ θεοστυγῆ αὐτῶν συγγράμματα τε καὶ δόγματα. Διὸ [P. 373] δὴ τοῖνον τὰς μὲν τῶν αἰρετικῶν τούτων καὶ πάντων συγγραφαίς, αὐτούς τε τοὺς αἰρετικούς τοὺς μέχρι

πατρὸς τοῦ ψεύδους εἰκότως διαδόλου συναριθμοῦντες, ἐροῦμεν· Πορεύεσθε τῷ φωτὶ τοῦ πυρὸς ὑμῶν καὶ τῇ φλογὶ ἣ ἐξεκείσατε.

Ἐν τούτοις τοῖς ἔτεσι πλούσιός τις ἐν Κωνσταντινου πόλει νοσήσας καὶ τὸν θάνατον δειλιάσας ἔδωκε τοῖς πένθσι χρυσίου λίτρας τριάκοντα. Καὶ παρὰ προσδοκίαν ὑγιάνας καὶ μεταμεληθεὶς ἐκ διαβολικῆς ἀπάτης θάρρει τοῦτο γνησίῳ καὶ πλουσίῳ φίλῳ αὐτοῦ. Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ Μηδαιῶς, ὦ ἄνθρωπε, παραδέξῃ τὸν πονηρὸν τοῦτον λογισμόν, καὶ λυπήσεις Θεὸν τὸν ἐλεῖσαντά σε καὶ ἀναστράξαντά διὰ τὴν ἐλεημοσύνην σου, καὶ ἐπάξει σοὶ θάνατον αἰφνιδιον, καὶ ἀπέλθῃς ἀμετανόητος. Τοῦ δὲ μὴ πειθόμενου, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀποδυσπετοῦντος, ἔφη πρὸς αὐτὸν ὁ φίλος. Ἐπεὶ συμβουλεύοντός μου τὰ πρὸς σωτηρίαν οὐ καταδέχῃ, εἴπω σοὶ ἑτέραν βουλήν. Ὁ δὲ φησι, Ποῖαν ταύτην; Καὶ ὁ ἀληθὴς ἐλεήμων ἀπεκρίνατο· Δεῦρο εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ εἰπέ· Οὐκ εἶμι ἐδῶ, Κύριε, ὁ ποιήσας τὴν ἐλεημοσύνην ἐκείνην, ἀλλ' οὗτός ἐστι, καὶ παρέξω σοὶ τὰς τριάκοντα λίτρας εὐθέως. Ὁ δὲ ταλαίπωρος ἐκεῖνος ἄνθρωπος συνθήμενος τοῦτο καὶ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἀπελθὼν, τὸ χρυσίον ἐν χερσὶ λαθὼν καὶ τὸν λόγον εἰπὼν, ἐν τῷ ἐξέρχεσθαι αὐτὸν πεισὼν παρὰ τὴν πύλην τῆς ἐκκλησίας ἀπέθανε. Τῶν κληρικῶν δὲ ἐκπλαγέντων καὶ πάντων τῶν εὐρεθέντων, προετρέποντο τὸν κύριον τῶν νομισμάτων λαβεῖν αὐτά. Ὁ δὲ οὐκ ἐπέιση, ἀλλὰ τοῖς πτωχοῖς ταῦτα διένειμεν εἰπὼν· Ὁ Θεὸς οὐ μνηστῆριζέται. Ἡ γὰρ πρὸς τὸν Θεὸν ἐπαγγελία οὐ μόνον ἄχρι χρημάτων ἀλλὰ καὶ μέχρι λόγου φθάνει καὶ προαιρέσεως. Ἀνάγκη τοῖνον ἀποδιδόναι πάντας τὰ ἐπιγγελεμένα πρὸς Θεὸν, τὴν μὲν παρθένον τὴν παρθενίαν, τὴν δὲ ἔγκρατὴ τὴν ἐγκράτειαν, τοὺς ἐν γάμῳ τὴν σωφοσύνην καὶ τὴν εἰς Θεὸν πίστιν, καὶ εὐλάβειαν, καὶ δικαιοσύνην, καὶ

Καὶ ἐν Ἀλεξανδίᾳ δὲ ἐγένετό τι τοιοῦτον. Ἐπίσκοπός τις εὐλαβὴς πᾶν πλῆσιον ἔχων τινὰ φιλόσοφον Εὐάγριον καλούμενον, ἑταῖρον μὲν αὐτοῦ γενόμενον ἐν τοῖς παιδευτηρίοις, Ἑλληνα δὲ τὴν θρησκείαν, ὃν ὁ ἐπίσκοπος μεταβῆναι βουλόμενος ἐκ τῆς εἰδωλομανίας πρὸς τὴν τοῦ Χριστοῦ πίστιν συνεχῶς προσεκαλεῖτο καὶ διελέγετο. Τοῦ δὲ μὴ πειθόμενου, ἀλλὰ καὶ σφοδρῶς δυσχεραίνοντος, εἰπεῖν λέγεται ἐν μιᾷ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον· Ὄντως, κύριε ἐπίσκοπε, [P. 384] καὶ τοῦτο μετὰ πάντων ἀπαρέσκει μοι, ὃ λέγετε οἱ Χριστιανοὶ, ὅτι συντέλεια τοῦ

κόσμου γίνεται, καὶ τῶν σωμάτων ἀνάστασις, καὶ ἀνταπόδοσις τῶν βεβιωμένων, καὶ ὅτι ὁ ἐλευθέρων πτωχῶν Οὐαὶ δανείζει καὶ ἑκατονταπλασίονα μετὰ ζωῆς αἰωνίου ἀπολύεται. Καὶ τοῦ ἐπισκόπου διαβεβαιουμένου μηδὲν ψεῦδος ἢ γλεύην ἐν τοῖς τῶν Χριστιανῶν εἶναι δόγμασιν, ἀνεχώρησεν Εὐάγριος πολλῶν ἔχων συζήτησιν ἐν ἑαυτῷ. Μετὰ δὲ τινα χρόνον, Θεοῦ συνεργούντος τῇ τοῦ ἐπισκόπου διδασκαλίᾳ, πιστεύσας ὁ φιλόσοφος ἐβαπτίσθη· ὃς αὐτίκα παρὰ τῶν ἐπισκόπων χρυσίου λίτρας τριακοσίας (ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα) λέγει· Δίξαι ταῦτα, ὦ ἐπίσκοπε, καὶ διαδοῦς πτωχοῖς ποιήσον μοι ἰδιόχειρον ὅτι λήψομαι αὐτὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ. Τοῦ δὲ ταῦτα δεξιμένου προθύμως καὶ τὸ γράμμα ποιήσαντος, διεδόθη παρ' αὐτοῦ τοῖς πένησι πάντα. Ἐριζήσας οὖν χρόνους τινας ὁ φιλόσοφος ἐν εὐσεβείᾳ καὶ ἀρεταῖς μεγάλας, παρήγγειλε τοῖς ἑαυτοῦ τέκνοις τελευτῶν ἐνθεῖναι τὸν χάρτην ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ καὶ οὕτω ταφῆναι. Καὶ τούτου γενομένου, μετὰ τρίτην ἡμέραν ἐπιφαίνεται κατ' ὄναρ ὁ φιλόσοφος τῷ ἐπισκόπῳ λέγων· Ἐλθέ εἰς τὸν τάφον μου, ὦ ἐπίσκοπε, καὶ λάβε τὸ ἰδιόχειρόν σου· ἀπέλαβον γὰρ τὸ χρέος ἑκατονταπλασίον, καὶ οὐδένα ἔχω λόγον πρὸς σέ, ἀλλὰ πρὸς τειλείαν πληροφορίαν σου ἰδιοχείρως ἐν αὐτῷ καθυπέγραψα. Τοῦ δὲ ἐπισκόπου πρῶτ' μεταστειλαμένου τοὺς υἱοὺς τοῦ φιλοσόφου, καὶ μαθόντος παρ' αὐτῶν ὡς συνετάφη αὐτῷ τὸ ἰδιόχειρον, ἀπέρχεται μετὰ τῶν κληρικῶν τῆς πόλεως, καὶ ἀνοίξαντες τὸν τάφον εὐρίσκουσι τὸν φιλόσοφον καθημένον καὶ τὴν χεῖρα μετὰ τοῦ γράμματος προτεινοντα. Τῶν δὲ κληρικῶν πειρωμένων λαβεῖν τὸν χάρτην οὐδενὶ τούτων ἔδωκε. Τοῦ δὲ ἐπισκόπου τὴν χεῖρα ἀπλώσαντος παραχρῆμα τὸν χάρτην ἐπιδοῦς ἀνέπεσε πάλιν ὄναρ ἀνυλίζας ἐπὶ πάντων, εὖρε νεωστὶ ὑπογεγραμμένον τῇ χειρὶ τοῦ φιλοσόφου οὕτως· Ἐγὼ Εὐάγριος φιλόσοφος σοὶ τῷ ὁσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ κυρίῳ μου Συνεσίῳ χαίρειν. Ἴσθι, Πάτερ, ὡς ἔλαβον τὸ χρέος ἑκατονταπλασίον, καὶ οὐδένα πρὸς σέ λόγον ἔχω περὶ τούτου. Πάντω ὄν τῶν ἀκουσάντων καταπλεγέντων σφόδρα, καὶ ἐπὶ πολλῷ κραζόντων τὸ, Κύριε ἐλέησον (43). ἐκέλευσεν ὁ ἐπίσκοπος τὸ τοῦ φιλοσόφου ἰδιόχειρον τηρεῖσθαι ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ.

Τῷ κζ' ἔτει, μηνὶ Αὐγούστῳ ιε', γέγονε σεισμὸς μέγας, ὡς πεισεῖν πολλοὺς οἴκους καὶ ἐκκλησίας καὶ λωετρὰ καὶ τὰ τεύχη μάλιστα τῆς Χρυσῆς πόρτης· καὶ πολλοὶ ἀπέθανον. Οὗτος ὁ σεισμὸς παγκόσμιος γέγονεν, ὥστε πᾶσαν τὴν οἰκουμένην σχεδὸν πτωθῆναι, καὶ τὴν θάλασσαν ἀναρριχᾶναι μίλια δύο, καὶ πολλὰ πλοῖα ἀπολέσθαι [P. 385] ἐν τῇ τοῦ ὕδατος ἀναχαίσει. Καὶ ἐν μὲν τῇ Ἀραβίᾳ, καὶ Παλαιστίνῃ, καὶ Μεσοποταμίᾳ, καὶ Ἀντιοχείᾳ κατεπτύθησαν πόλεις πολλὰ καὶ κῶμαι, καὶ συνελήφθησαν ἀνθρώπων πλῆθη καὶ ἀλόγων, πίπτως δὲ καὶ τῆς Νικομηδείας μέρος πολλὸν, καὶ ἐπεγράθησεν ὁ σεισμὸς ἡμέρας μ'. Γίνεται δὲ ἡ μνήμη τοῦ σειμοῦ τούτου κατ' ἔτος ἐν τῷ Κζμῳ λιτανεύοντος τοῦ λαοῦ.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(43) Vox a Græcis non adeo misericordiæ exquirendæ quam insoliti casus admirandi gratia vulgo pronuntiata. GOAR.

A improbatur, quod mundi finem fore vos Christiani dicitis, corpora resurrectura de mortuis et pro acta vita cuique mercedem redditum iri. Tum qui pauperi misericordia motus largiatur, eum sua apud Deum in favore ponere, recepturumque centuplum cum vita æterna. Episcopo nihil vanitatis aut ludibrii inesse Christianæ doctrinæ summopere affirmante, ita discessit Evagrius ut qui animi valde dubius esset. Aliquanto post tempore, Deo episcopi doctrinam adjuvante, credidit et baptizatus est; utque erat prædives, attulit ad episcopum 300 auri libras, quas ille pauperibus distribueret, data sibi cautione manu propria scripta Deum ista redditurum. Episcopus pecuniam accepit, eamque data syngrapha inter egenos divisit. Philosophus autem aliquot adhuc annos cum pie vixisset magnaque virtutum opera edidisset, moriturus suis liberis præcepit ut sibi in manum insererent syngrapham istam atque sic sepelirent. His ita factis tertio post die episcopo in somnis visus est Evagrius, ita alloquens: Accede ad sepulcrum meum, episcope et recipe syngrapham tuam. Redditum est enim mihi debiti centuplum, neque habeo quod a te exigam. Sed et quo plenius tibi cavaretur, manu mea subscripsi. Diluculo episcopus philosophi filios ad se vocavit, cumque ex iis rescivisset chirographum cum Evagrio fuisse sepultum, cum clero urbis ad 674 sepulcrum accessit. Quo aperto invenerunt philosophum sedentem. manumque cum charta protendentem. Quam cum vellēt clerici eximere, nemini eorum concessit: episcopo autem manu explicante eam statim dimisit, ac recubuit. Episcopus charta in conspectu omnium aperta, invenit recens manu philosophi subscriptum ita: Evagrius philosophus sanctissimo episcopo domino meo Synesio salutem. Scias, Pater, me centuplum debiti recepisse, neque eo nomine habere quod abs te exigam. Hoc audito, cum omnes vehementer attoniti aliquandiu vociferati essent: Miserere, Domine, jussit episcopus, philosophi manu scriptam schedam in armario asservari.

Anno vicesimo septimo, mensis Augusti die decimo quinto, magnus fuit terræ motus, qui multas domos, multa templa et balnea diriecit, et maxime muros ad Auream portam, multosque mortales perdidit. Per totum mundum ista concussio damna dedit, et mare ad duo milliaria æstus resorpsit, inque eo multæ sunt naves contractæ. In Arabia, Palæstina, Mesopotamiaque et Antiochia urbes multæ pagique sunt prostrati, obrutaque hominum et brutorum multitudo. Corruit etiam Nicomediæ magna pars. Obtinuit motus iste dies quadraginta. Quotannis ejus memoria celebratur, populo in Campo supplicante.

Anno vicesimo octavo, mense Julio, in conjunctione montis magnus fuit terræ motus; 675 et die 19 tonitrua et fulgura terribilia, ventusque Africus vehemens, quo deturbata est crux quæ stabat intra portam Auream.

Anno vicesimo nono Judæi et Samaritani mota seditione Cæsareæ, Palæstinæ urbe, multos Christianos interfecerunt et eorum bona diripuerunt. Quos imperator ministerio Adamantii suppliciiis affecit, capitibus truncavit, relegavit universosque e medio sustulit.

Anno tricesimo ignis in cælo apparuit lanceæ forma, ab aquilone usque ad occasum.

Anno tricesimo primo rursum varii fuerunt terræ motus, quibus læsi sunt muri Constantinopolis orientalis et occidentalis, multaque templa et domus solo æquatæ sunt, et suburbia, et Regium, adeo ut non possent agnosci. Etiam aliis in urbibus tanti terræ motus quanto eo sæculo nemo fuisse recordabatur, concutiebaturque terra noctes diesque continuas decem. Ideo mæstus imperator ad Natalitia et Theophania sine corona prodiit. Solemnia etiam duodecim dierum non egit, sed quod illis fuerat impendendum, pauperibus elargitus est. Mense Februario mortui sunt plurimi homines, præsertim juvenes, Cpoli, adeo ut cadavera per triduum insepulta jacuerint, ad ea efferenda non sufficientibus sandapilis templorum 676 et sacrarum ædium. Ideo imperator alias mille confecit; cumque ne hæc quidem satis essent, plurimos currus jussit apparari, jumenta que innumera dedit ad eam rem. Peste autem se intendente pleraque cadavera in littus projecta ad sextum diem inhumata jacuerunt, quod vivi iis sepeliendis non sufficerent, neque naves iis transvehendis. Sævit illa pestis menses duos Julium et Augustum. Fuerunt etiam tonitrua et fulgura terribilia admodum, quibus multi conflagrarunt.

εις τὸ διαπερῆν αὐτούς. Ἐκράτει ὅν τῆ ὀνήσις αὐτῆ βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ μεγάλαὶ καὶ φοβεραὶ σφόδρα, ὥστε πολλοὶ ἐπ' αὐτῶν κατακλιῖναι.

Anno tricesimo primo rursum lues lethalis grassata est, maxime in pueros, bubonibus eos necans. Duravit menses quatuor, neque minorem quam prior

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(44) Nescio quid sit hoc, nisi fortassis sub furcam mittere Sic infra in Pogonato ἐφούλισεν ἐν Σουχαῖς. Zonaras habet eos interfectos fuisse. Fortassis de ficis suspensos crederem, nisi Ficus esse suburbii Cpolitani nomen ex ejus Leontio didicissem. XYL. — Non suppliciiis quibuscunque, ut nutans interpres, sed suspendio furcare peremit. GOAR.

(45) Μετὰ φιλανίας haud dubie mendosum est, ut et pleraque sequuntur difficillima interpretatu, tum quia mendis non vacant, tum quia barbaris et semilatinis vocibus intermisti perspicuitate carent, ut et paulo ante. XYL.

(46) Κτητόρια quid sint, nescio sane. Apparet fuisse festos dies, initio imperio sive alteri rei destinatos, qui magno sumptu agerentur. Neque memini aliquid de iis alibi legisse. XYL. — Κτητόρια τοῦ δωδεκαήμερου convivia lætitiæque indicia per duodecim dies a Christo nato celebranda. Κλητόρια judi-

τῶ κτῆ εἶται, μὲν Ἰουλίῳ, ἐν τῇ συνάξει τοῦ ὄρους γέγονε σεισμός μέγας. Καὶ τῇ 19ῃ ἐγένοντο βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ φοβεραὶ καὶ ἄνεμος λίψ μέγας, ὡς πεσεῖν τὸν σταυρὸν τὸν ἰσταμένον ἔσωθεν τῆς Χρυσῆς πόρτης.

Τῶ κτῆ εἶται ἐστασίασαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ Σαμαριῆται ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης, καὶ πολλοὺς Χριστιανούς ἀνεῖλον, καὶ τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν διήρπασαν ὡς ὁ βασιλεὺς δι' Ἀδάμαντος ἐφούλικισε (44) καὶ ἀπεκεφάλισε, καὶ ἄλλους ἐξώρισε, πάντα δὲ ἤφάνισε.

Τῶ λ' εἶται ἐφάνη πῦρ ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς λόγχη, ἀπὸ ἀρκτου ἕως δυσμῶν.

Καὶ τῶ λα' εἶται ἐγένοντο πάλιν σεισμοὶ διάφοροι, ὥστε παθεῖν τὰ δύο τεῖχη Κωνσταντινουπόλεως, τὸ ἀνατολικὸν καὶ τὸ δυτικὸν, καὶ πολλὰ ἐκκλησιαὶ καὶ οἶκοι ἕως ἐδάφους κατέπεσον, ἀλλὰ μὴν καὶ τὰ προάστεια καὶ τὸ ῥήγιον, ὥστε μὴ γνωρίζεσθαι. Καὶ ἐν ἄλλαις δὲ πόλεσιν ἐγένετο ὁ σεισμός οὗτος, οἷον οὐκ ἐμνημόνευσεν ἄνθρωπος ἐν ταῖς γενεαῖς ἐκείναις. Καὶ ἐσεῖετο τῆ γῆ μετὰ φιλανίας (45) ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ ἐπὶ ἡμέρας δέκα. Διὸ καὶ λυπούμενος ὁ βασιλεὺς εἰς τὰ Γενέθλια καὶ Θεοφάνια χωρὶς στέμματος προῆλθε, καὶ τὰ ἐξ ἔθους κλητόρια (46) τοῦ δωδεκαήμερου οὐκ ἐποίησεν, ἀλλὰ τὰς ἐξόδους αὐτῶν δέδωκε τοῖς πτωχοῖς. Τῶ δὲ Φεβρουαρίῳ μὲν γέγονε ὀνήσις ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα τῶν νέων, ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὥστε μένειν ἀτάφους τοὺς ἀποθνήσκοντας ἐπὶ ἡμέρας τρεῖς διὰ τὸ μὴ ἐξαρκεῖν τοὺς κρηβάτους τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν εὐαγῶν οἰκῶν πρὸς τὸ ἐκφέρειν τοὺς τελευτώντας. Ὅθεν ποιήσας ὁ βασιλεὺς ἕτερα κρηβάτια χίλια, καὶ μετ' οὗτω ἐξαρκούντων, ἀμάξας προσέταξε πλείστας εὐτρεπισθῆναι, καὶ ἄλογα δέδωκε μυρία πρὸς τὸ ἐκφέρειν τοὺς νεκρούς. Ἐπιτεινομένης δὲ τῆς ὀνήσεως ἔβριπτον τοὺς πλειονας εἰς τὸν αἰγιαλὸν, καὶ ἔμμενον ἄταφοι ἕως ἡμέρας ἐξ διὰ τὸ μὴ ἐπαρκεῖν τοῖς ζῶσι θάπτειν τοὺς τεθνεῶτας, μῆτε δὲ τὰ πλοῖα ἐξαρκεῖν μῆνας δύο, Ἰούλιον καὶ Αὐγουστον. Ἐγένοντο δὲ τῶ λα' εἶται ἐπεγένετο αὐθις θανατικόν, καὶ μάλιστα τοῖς παιδίοις, ἀπὸ βουδωνικοῦ πάθους, μῆνας δ'. Καὶ οὐχ ἤττον διέφθειρε τεῦ προτέρου θανατικῷ

cat Meursius legendum, cui assentior Pauli Diaconi auctoritate ductus: *prandia, quæ ex more sunt in decem et novem accubitis cessare fecit. Theophanes primum ἔρστῃ vocaverat; eademque Luitprandus vi, 3 fusius describit: Est domus juxta Hippodromum, aquilonem versus, miræ et altitudinis et pulchritudinis, quæ Deca emea cubita vocatur. Quod nomen non ab re, sed ex apparentibus causis sortita est: δέκα enim Græce, Latine decem, ἐννία novem, cubita a cubando inclinata vel curvata possumus dicere. Hoc autem ideo quoniam quidem novemdecim mensæ in ea quæ secundum carnem est Domini Jesu Christi Nativitate apponuntur; in quibus imperator pariter et convivæ non sedendo, ut cæteris diebus, sed recumbendo epulantur; quibus in diebus non argenteis, sed tantum auris vasibus ministratur, etc. Videndus Leunclavius V. Conocloc. in Onomast. GOAR.*

πᾶσαν τὴν πόλιν καὶ τὰ πόρῳ ταύτης. [P. 386] Ἐν Ἀ Antiochia rursum terræ motu est concussa. Aliquanto post stellarum discursus fuit a vespera usque ad auroram, ita ut omnes perterriti dicerent stellas decidere. Fuerunt etiam passim in mundo populi seditiones, cædes, bella, morbique et mortes homines non faciebant missos. Antiochiæ post terræ motum stridor cæli horrendus supra modum exstitit, cujus metu multi extincti sunt.

Τῷ δὲ λβ' ἔτει τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ φιλο- καλουμένου τῶν τροῦλου (48) τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας (ἦν γὰρ διεβήγμενος ἐκ τῶν ἐπιγενομένων ἀλλεπαλλήλων σεισμῶν), ἔπεσε τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς προὔποστολης τοῦ ἁγίου θουσιαστηρίου, καὶ συνέτριψε τὸ κιθῶριον (49) καὶ τὴν ἁγίαν τράπεζαν B καὶ τὸν ἄμβωνα. Συνιδῶν οὖν ὁ βασιλεὺς ἤγειρεν ἄλλους πιντοὺς καὶ ἐδέξατο τὸν τροῦλον, καὶ οὕτως ἐκτίθη ὕψωθεὶς πλέον εἴκοσι ποδῶν εἰς ὕψος τοῦ πρώτου κτίσματος. Ἐποίησε δὲ καὶ τοὺς ἕξ τοῦ ναοῦ (50) κατέναντι τῶν ἑσῶ πινῶν (51) τέσσαρας κοχλίας (52), οὓς ἀπὸ γῆς φυτεύσας μέχρι τοῦ τροῦλου ἀνθεθίσασεν, ἔρεισμα τούτους τῶν ἁψιδῶν (53) κατεργασάμενος. Τότε ποιεῖ καὶ τὴν ἁγίαν τράπεζαν, ἔργον ἀμίμητον ἀπὸ τῆ γὰρ χρυσοῦ, καὶ ἀργύρου, καὶ λίθου παντοῖου, καὶ ξύλου, καὶ μετάλλου, καὶ εἴδους ἄλλου, ὅσα τε γῆ φέρει καὶ θάλασσα, καὶ πᾶς ὁ κόσμος, ἐκ πάντων συνάξας τὰ μὲν κρείττονα καὶ τιμιωτέρα πλείονα, τὰ δὲ ἐλάττω ἐνδεέστερα, τὰ τεκτὰ τέχνης καὶ ξηρὰ ἐπέβαλε, καὶ οὕτως εἰς τύπον ἐπιγίας ἀνεπλήρωσεν αὐτήν, ὅθεν καὶ ποικίλη φαινομένη θάμβος παρέχει τοῖς εἰς αὐτὴν ἀτενίζουσιν, C ἐπιγράψας γύρωθεν ταῦτα· Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν σοι προσφερόμεν οἱ δοῦλοι σου, Χριστὲ, Ἰουστινιανός

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(47) Puto eum vocare, eum populus contra magistratum insurgit. Notum est dictum ejus qui de-mocratiam suadenti respondit, domi suæ eum debere eam instituire, si eam formam vere probet. XYL. — *Partium et factionum*, de quibus supra, sese mutuo incursantium et tumultuantium cædes. GOAR.

(48) Forte, eum Justinianus in eo esset ut trullum reficeret. Xyr. — *Absoluto jam atque picturis, cælaturis et opere tessellato perfecte exornato trullo, quæ interpres omisit.* In voce τροῦλος alii λ geminant. GOAR.

(49) Trullus quatuor columnis ad altaris angulos situs fultus, illudque tegens et ambiens, quales plerumque veteres ecclesiæ Romanæ adhuc servant, κιθῶριον est. Germanus in Mystagogia, Codinus de templo S. Sophiæ, et nos ex eis plura circa Græcarum ecclesiarum descriptionem. GOAR.

(50) Reliqua etiam reliqui, ne mihi et aliis nullo fructu essem molestus. Πιντοὺς pinnacula verti. Apud Suidam est, πισὸς καὶ πινσὸς, πισὸς δὲ παρὰ Ἡροκλίφ. Ex Zonara sane liquet, cum magnum templum ab imperatore esset jam absolutum (huc respicit vox φιλοκαλουμένου), casum hunc evenisse. XYL.

(51) A pisis et leguminibus ridicule lectores arcet Meursius, ubi pro voce πινσὸς pinsum et pium reponit. Insulse quoque pinnacula reddidit Xylander, quæ sustantacula sunt, pilæ nimirum et

stelæ quadræ grandiores concameratum tectum suffulcientes. Casui non absimili impediendo in S. domo Lauretana, quam reparando illi qui Cpoli obtigit, curam adhibitam describit Turselinus Lauretanæ historiæ l. III, c. 7: *Basilicæ testudo (trullus) stabat octo latericiis innixa pilis. Attamen sive superstructorum parietum altitudine. sive nimio impositi plumbi pondere degradante, succumbere onere et rimas agere repente cepit, novo cellæ ornamento cellæque cui imminere at fædam ruinam minitans (sacra cella sub tholo, ubi CP. ciborium eique suppositum altare erectum erat, locata est). Hinc quibusdam interjectis: confestim de communi sententia (Sangallus architectus cum Nerucio) pilas tanto oneri impares intentiore cura munire ac firmare aggreditur. Igitur validis trabibus testudinem protinus fulvit, et circum effossis strenue fundamentis pilas impigre convestit quadrato lapide, firmatque quatuor inter alternas pilas arcibus minoribus exstructis, qui superimposito oneri forent satis.* Uno verbo auctor noster ἤγειρεν ἄλλους πιντοὺς καὶ ἐδέξατο τὸν τροῦλον. GOAR.

(52) Gradus rotundi per gyrum in altum tendentes, quorum exterior structura pilas interiores communiebat et trullum subfulebat. GOAR.

(53) Quatuor nimirum arcuum quatuor pilas simul connectentium et concamerato tholo sive trullo, ad eum excipiendum, suppositorum. GOAR.

tuam gloriam auge ac tuere, intercedente sancta **B** καὶ Θεοδώρα, ἃ εὐμενῶς πρόσδεξαι, Ἰὴ καὶ Ἀδργ Deipara Virgine Maria. τοῦ Θεοῦ, ὁ σαρκωθεὶς ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ σταυρωθεὶς ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ἡμᾶς ἐν τῇ ὀρθοδόξῃ πίστει σου διατήρησον, καὶ τὴν πολιτείαν ἣν ἡμῖν ἐπίστευσας, εἰς τὴν ἰδίαν σου δόξαν αὐξήσον καὶ φύλαξον πρεσβείαις τῆς ἀγίας Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας.

Eodem anno Hunni, qui et Slavini dicuntur, Thraciam infestaverunt, multosque captivos abduxerunt, multos occiderunt, capto etiam praefecto ejus provinciae. Cumque partes quasdam muri Anastasiani terrae motibus prostratas invenissent, ingressi sunt, et in potestatem suam omnia redegerunt usque ad Dripeam et Nymphas et Chiti pagum. **678** Eo cognito, imperator multos de civibus ad Longum murum misit. Ibi commissa pugna multi Romanorum ceciderunt. Belisarium ergo Justinianus contra Hunnos mittit. Is equis civium sumptis, armata multitudine venit ad Chiti pagum; fossaque acta, quotquot Barbarorum cepit, eos necavit. Jussit etiam arbores caedi et post exercitum suum eas trahi: ita ventus magnum pulverem excitatum supra Hunnos evexit, qui putantes magnos adesse exercitus, usque Arcadiopolin profugerunt. Jubet ergo imperator naves bipupes parari, iisque in Danubio contra Hunnos uti. Quod ubi resciverunt Barbari, missis legatis petiverunt ut sibi tuto reditus per id flumen concederetur. Misit ergo imperator Justinum curopalatum, sorore sua natum, qui eos traduceret.

Anno 33 pontem in Sangario flumine condit, **C** quinque fornicibus. Prius ligneo ponte constratus fuerat. Condit etiam templum Deiparae in fonte.

Anno 34. eum ob dolorem capitis Justinianus in

XYLANDRI ET

(54) Hunnos Cotriguros vocat Agathias, quos sub Zaberga duce in Europam irrupisse refert l. v. GOAR.

(55) Is ipse mox Longus n.urus dicitur. Fuit autem exstructus ab Anastasio Dicoro imperatore. Ejus descriptionem qui volet. pelat ex Anastasio Silentiario Suidæ et ex Nicephori xvi, 39. XYL. — Ad Barbarorum excursus reprimendos ab Anastasio exstructi ad Chersonesi isthmum. Agathias citatus: *In hoc isthmo porrectior inædificatus est murus, in utrumque mare productus.* Μακρὸν τεῖχος sparsim in hac historia vocatur. GOAR.

(56) Nihil minus est quam fossam agere, juxta **D** Xylandrum, sed copias cogere, castra ponere. Φοσσάτον est στρατός, ut Glossæ Græco-Barbaræ docent; dicitur quoque de castris vallo munitis. GOAR.

(57) Actuaris naves multiplici remigio, et ipsas amphiproras, scribit Agathias. Actuaris sunt quæ remis aguntur, amphiproræ, quæ utrinque proram habent, sicut et δίπρυμναι, quæ utrinque puppim; quæ quandoque sine temone sunt, et non versæ hinc inde agi possunt. Amphiproras hujusmodi Zonaras accurate describit in Constantino: Πλοῖα δ' ἦσαν τὰ μὲν πλεῖστα μονήρη, ἔστι δ' ἃ καὶ δίπρυμνα. Καὶ τισὶν αὐτῶν καὶ ἐκ τῆς πρώρας καὶ ἐκ πρύμνης πηδάλια ἦσκητο, καὶ κυβερνήτας ἀνάτας τε διπλοῦς εἶχον, ὅπως καὶ ἐπεὶ πλέωσι καὶ ἀναχω-

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐπανέστησαν οἱ Οὐννοι (54) οἱ καὶ Σθλαβῖνοι τῇ Θράκη, καὶ ἠχγαλώτευσαν καὶ ἐφόνευσαν πολλοὺς, ἐκράτησαν δὲ καὶ τὸν στρατηλάτην καὶ τὸν στρατηγόν. Εὐρόντες δὲ καὶ τοῦ Ἀναστασιακοῦ τεύχους (55) τόπους πεπτωκότας ἐκ τῶν σεισμῶν εἰσῆλθον καὶ ἠχμαλώτευσαν ἕως Δριπέας καὶ Νυμφῶν καὶ Χίτου κώμης. Τοῦτο γνοὺς ὁ βασιλεὺς ἐδημότευσεν πολλοὺς, καὶ ἔπεμψεν εἰς τὸ μακρὸν τεῖχος. Καὶ συγκρούσαντες πόλεμον πολλοὶ τῶν Ῥωμαίων ἀπέθανον. Ἀπίσταιε δὲ ὁ βασιλεὺς κατ' αὐτῶν τὸν Βελισάριον, ὃς λαθὼν τοὺς ἴππους τῶν πολιτῶν καὶ ἐξοπλισκὸν λαὸν ἔλθεν εἰς Χίτου κωμην, καὶ ποιήσας φοσσάτον (56) ὄσους [P. 387] ἐκράτησεν ἐξ αὐτῶν ἀπέκτειναν. Ἐκέλευσε δὲ κοπήναι δένδρα καὶ σύρσθαι ὀπισω τοῦ ἐξερκετου αὐτοῦ, καὶ ἐγένετο ἐκ τοῦ ἀνέμου κονιορτὸς μέγας, καὶ ἀπήγαγεν αὐτὸν ἐπάνω τῶν Οὐννων. Οἱ δὲ νομισάντες πλῆθι, πολλὰ εἶναι ἔφυγον ἕως Ἀρκαδίου πόλεως. Κελεύει οὖν ὁ βασιλεὺς γενέσθαι πλοῖα δίπρυμνα (57) καὶ ἀπελθεῖν εἰς τὸν Δάνουβιον καὶ πολεμῆσαι αὐτοῖς. Ὅπερ γνόντες οἱ Βάρβαροι παρεκάλεισαν διὰ πρεσβευτοῦ ἀκίνδυνον παραχωρῆσαι αὐτοῖς τὴν τοῦ ποταμοῦ διάβασιν. Καὶ ἀπεστείλεν ὁ βασιλεὺς Ἰουστίνον τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ τὸν κυρποπαλάτην (58) διαβίβασαι αὐτούς.

Τῷ γ' ἔτει κτίζει τὴν γέφυραν τοῦ Σαγγάρως (59) ποταμοῦ, τὴν λεγομένην πενταγέφυρον, διὰ καμπερῶν (60) πέντε, ξυλίνην πρότερον οὔσαν. Κτίζει δὲ καὶ τὸν ἐν τῇ πηγῇ ναὸν τῆς ὑπέραγιας Θεοτόκου.

Τῷ λδ' ἔτει ἐφημίσθη ἐν τῇ πόλει ὅτι ὁ βασιλεὺς

ῥῶσι, μὴ ἀναστρεφόμενοι, καὶ τοὺς ἐναντίους ἐν τῷ πρόσπλῳ καὶ τῷ ἀπόπλῳ αὐτῶν σφάλωσι. GOAR.

(58) Vox composita. Est autem dignitatis appellatio, quod vel ex Zonara discas. Evagrius initio lib. V eam interpretatur, cum Justino dicit fuisse aulæ custodiam, hoc est palatii curam, commissam, quo munere fungentem Romani curopalatum vocant. Sic et Nicephorus xvii, 33. Sed et Iberiæ curopalates alibi memoratur. XYL. — A suspecta cura palatii, ut loquitur Cassiodorus in Var. et Marcellinus l. xxvi et xxxi. Quia curat palatium, Latinis cura palatii dicitur. GOAR.

(59) Sarum vocat Procopius l. v. *De Edif. Justiniani*, orat. 5, eumque ex Armeniæ montibus sua narratione deducit. *Agoreos* illi nomen imponit Paulus Diaconus, ac breviter de illo: *Cepit imperator, inquit, edificare pontem Agareos fluminis, convertens eundem amnem in alium alveum, voluitque arcus mirabiles quinque, et fecit eum meabilem, eum antea ligneus fuerit.* Alii Zacarim vocant, ad quem Nacolia Phrygiæ civitas sita est. Zacarim hodie dicunt Turcæ ex Leunclavio. GOAR.

(60) Ea vox curvum et flexum notat; poeta:

Hirtæ camaris sub cornibus aures. XYL.
Καμάρια vel aliis καμέρα fornix est, arcus, tholus concameratus, GOAR.

ἔτελεύτησε διὰ τὸ κεφαλαγεῖν καὶ μηδένα θεωρεῖν. **A** Καὶ τὴν ταραχὴν καὶ ἀρπαγαὶ εἰς τε τὰς προβολὰς (61) καὶ τὰ μαγκιπέια. Καὶ περὶ ὧραν θ' προσέταξε τῷ ἐπάρχῳ, καὶ ἀνῆψε φῶτα εἰς ὅλην τὴν πόλιν, ὅτι ὑγίανεν ὁ βασιλεὺς, καὶ συνεστάλη τὰ τῆς ταραχῆς. Τῷ Δεκεμβρίῳ μηνὶ γέγονεν ἐμπρησμὸς μέγας ἀπὸ τε τῶν Σοφῶν καὶ ἕως τῶν Ἡρόδου. Γέγονε καὶ θανατήριον μέγα ἐν Κιλικίᾳ καὶ Ἀναζάρβῳ καὶ Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ, καὶ σεισμοί. Συνέβαλλον δὲ κατ' ἀλλήλων οἱ ὀρθόδοξοι καὶ Σεβηριανοὶ, καὶ πολλοὶ φόνοι γέγονασιν. Καὶ ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς τοὺς ἀτάκτους ἐκόλασε.

Τῷ λβ' ἔτει γέγονεν ἐμπρησμὸς ἐσπέρας βαθείας ἐν τοῖς Καισαρίῳ ἕως τῆς Ὀμφακερᾶς, καὶ ἐκαύθη πάντα τὰ ἐργαστήρια καὶ πολυῶνες τοῦ Βοός. Ἰππικοῦ δὲ ἀγομένου γέγονε δημοτικὴ ταραχὴ, καὶ ἐπῆλθον οἱ Ἡράσινοι τοῖς Βενίτοις, καὶ πολλοὺς φόνους τειροῦσαν οὓς κρατήσας ὁ βασιλεὺς πολλὰς βασάνους ἐκόλασε.

Τῷ λγ' ἔτει γέγονε πάλιν στάσις δημοτικὴ ἐν τοῖς πιττακίοις, καὶ πολλοὺς αὐτῶν ὁ βασιλεὺς ἐτιμωρήσατο. Γέγονε δὲ ἀβροχία καὶ λειψὶς ὕδατος. Τότε ἐπινίκια ἦλθον ἀπὸ Ῥώμης ὡς Ναρσῆς ὁ πατρίκιος δύο πόλεις ὀχυράς τῶν Γόθων παράλαβε, Βιρίαν καὶ Βρίγκας (62). Ἐπιβουλῆς δὲ μελετηθείσης ὑπεβλήθη ψευδῶς παρὰ τῶν κρατηθέντων καὶ Βελισάριος, καὶ ὠρίσθη καθέζεσθαι ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἀπρότερος. Καὶ τῇ ιθ' τοῦ Ἰουλίου ἀθῶος φανείς πάλιν τὰ ἀφαιρεθέντα αὐτοῦ ἀπέλαβε.

Τῷ λδ' ἔτει γέγονεν ἐμπρησμὸς, καὶ ἐκαύθη τελεῖως ὁ ξενὼν τῶν Σαμψῶν καὶ τὰ ἔμπροσθεν τοῦ Γούφου οἰκῆμα καὶ τὸ μεσαύλιον (63) τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας τὸ λεγόμενον Γαρσονοστάσιον (64) καὶ τὰ δύο ἀσκητήρια τὰ πλησίον τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, καὶ τὸ μέρος τοῦ νάρθηκος αὐτῆς.

[388] Τῷ λη' ἔτει τελευταῖον Βελισάριος ὁ πατρίκιος ἐν Βυζαντίῳ. Τούτῳ τῷ ἔτει Εὐτυχῖος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως καθηρέθη καὶ ἐξωρίσθη ἐν Ἀμασίᾳ ὑπὸ Ἰουστινιανοῦ, καὶ γέγονεν ἀντ' αὐτοῦ Ἰωάννης ἀπὸ σχολαστικῶν. Εἰς δὲ τὰ τέλη αὐτοῦ Ἰουστινιανὸς τὸ περὶ φθαρτοῦ καὶ ἀφθάρτου κινήσας δόγμα, καὶ ἴδικτον πανταχοῦ καταπίμψας, ἀλλότριος τῆς εὐσεβείας Θεοῦ ἔτελεύτησε, βασιλεύσας ἔτη λη', μῆνας ζ', ἡμέρας ιγ'. Καὶ γίνεται τούτου διάδοχος ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Ἰουστίνος ὁ κουροκαλάτης. Ἡ δὲ Αὐγουστα Θεοδώρα προτετελεύτησεν.

conspicuum populi non prodiret, diditus est in urbe rumor de morte ejus. Itaque tumultuatum est, directæque tabernæ et mancipia. Circa horam nonam præfectus mandato imperatoris lumina per totam urbem succendit, quibus imperatorem saluum esse indicabatur. Ea res tumultum sedavit. Mense Decembri magnum fuit incendium, a Sophiæ usque ad Probi. Fuit et 679 magna pestis in Cilicia et Anazarbi et Antiochiæ magnæ, et terræ motus. Depugnauerunt etiam inter se orthodoxi et Severiani, et multæ sunt cædes factæ. Imperator autem ministris missis turbatores puniit.

Anno 35 magnum alta vespera fuit incendium in Cæsario, quod grassatum est usque ad Omphaceram. Officinæ omnes conflagrarunt, et vestibula Bovis. Certamine porro equestri commisso Prasini Venetos adorti sunt per tumultum populi, multasque ediderunt cædes; quarum auctores imperator multis suppliciis affectit.

Anno 36 rursus populi seditio fuit in Pittaciis. Ejus causa multos imperator puniit. Cum autem diu non pluisset, aquæ penuria ingruit. Victoriæ tum nuntius Roma allatus, Narsetem patricium duas munitas urbes de Gothis recepisse, Viriam et Brincas. Insidiis autem factis, et earum comprehensis auctoribus, falso ab iis delatum est Belisarii quoque nomen, isque jussus domi se continere. Qui 19 Julii innocentia sua detecta, in publicum prodiit et sua recuperavit.

Anno 37 incendio conflagravit hospitalis domus Samsonia, et quæ sunt ante Rufum ædificia, ac media aula magni templi, quæ Garsonostasium dicitur, item duo asceteria propinqua Sanctæ Paci, parsque marthecis ejus.

680 Anno 38 moritur Belisarius patricius Byzantii. Eodem anno Justinianus Eutychium patriarcham Cpolitianum sua spoliatus dignitate Amasiam relegat; eique sufficitur Joannes scholasticus. Ad extremum Justinianus opinionem de corruptibili et incorruptibili in medium protulit, edicto-que ea de re circummisso alienus a vera religione vita excessit, cum imperasset annos triginta octo, menses septem, dies tredecim. Successit ei Justinus curopalates sorore Justiniani natus, mortua jam ante Theodora Augusta.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(61) Fortassis scribendum προπωλάς. XYL. — Μαγκιπέια longe esse a mancipio significando jam superius insinuatam est. Pistrinum enim est, sive panis venum expositi officina. Προσελή vero officina quidem est, sed ea qua merces exponuntur, nil tamen in ea fit operis. Ἐργαστήριον tandem artificum est, qua industria humana opus quodcunque potest elaborari. Auctor infra ultimo Justiniani anno. GOAR.

(62) Nomina vitiosa. Et difficile conjectu quid sit restituendum. Res gestæ Narselis contra Gothos sunt apud Procopium libro ultimo Belli Gothici. XYL.

(63) Allusionem, non sensum notat Xylander circa μεσαύλιον, quod aream, atrium, patentem sub dio locum mœnibus tamen clausum indigitat; de quo jam superius. Hic vero tectum aliquid ædificium, et media in area locatum subindicat. GOAR.

(64) Ad vocem Γαρσονοστάσιον adnotatum est in margine: Ἐμοὶ δοκεῖ παιδοστάσιον γαρτζούσιον γὰρ παρὰ Λατίνοις τὸ παιδίον. Cæterum hæc vox Latina non est, sed Francica hodieque est. XYL. — Scribit idem Theophanes; verbumque est ex Italico Græcoque conflatum, et est pedisequorum statio, le parvis des garçons ou laquais. GOAR.

Justinus patria Trax, orthodoxus, imperavit annos tredecim. Statura fuit justa, latus grandis, subcæsius, subfulvus, rara barba, meticulosus, ad iram proclivis. Paulo post factus est elatior animi, stolidus, pleraque nullo concilio agens, condendi studiosus, magnificus in donando. Uxor ejus fuit Sophia. Coronatus est ab Joanne scholastico patriarcha. Cum autem pius esset, templa a Justiniano condita exornavit, ut magnum Apostolorum, et reliqua, donariis et instrumentis ea re dituque instruens largo. Misit etiam Photinum abbatem, Belisarii privignum, cum plena potestate pacem in Ecclesiis Ægypti et Alexandriæ conciliandi. Justinus hic cum crebro ægrotaret ac vertigine vexaretur neque in publicum prodire posset, potentes quidam, quia ad imperatorem querelæ de iis afferri non possent, nemini parcentes omnium facultates **681** diripuerunt. Cum vero imperator aliquando se recollegisset atque ad templum prodiisset, ii qui injuria fuerant affecti, misericordiam ipsius magna voce imploraverunt. Omnibus ergo in curiam convocatis, Justinus : Existimabam, inquit, vos omnes pietatem colere, vestrisque contentos nemini egenorum injuriam inferre. At vos et Deo et imperio nostro adversa patratu facinora. Hortor ergo vos ut pauperibus sua ultro reddatis, ne vestra ipsorum bona amittatis. Potentes his auditis, tamen consuetudine ducti, deteriora etiam prioribus adjecerunt : acris enim res est consuetudo, quæ etiam altera natura judicatur. Itaque cum imperator rursus ad procensum prodiret, plures eum invocabant. Rursus igitur in progressu convocato senatu dicit : Si me a Deo putatis imperatorem factum, ejus auxilio imperare, parete justis meis mandatis et injuria afficere pauperes desinite : solis namque piscibus moris est ut validior et major devoret minorem. Quod si meis præceptis non parere, sed in rapiendo aliena vestris obsequi vultis cupiditatibus, alium vobis vestro arbitratu deligite imperatorem : ego enim contumacibus, injustis ac aliena involantibus imperare nolo. Ibi quidam procerum, libertate dicendi sumpta, ita imperatorem alloquitur : Constitue me coram omnibus præfectum urbis, mandaque ne cujusquam rationem potiolem justitia habeam, utque mihi te de rebus necessariis monituro semper aditus pateat : recipio in me effecturum me intra mensem, ne ulla sit vel **682** illata in urbe vel accepta injuria. Quodsi quis proferet culpam quam ego mihi indicatam non puniverim, capite me plecti jubeo. Pergratum hoc imperatori fuit, eumque præfectum urbis constituit. Is ergo cum mane pro tribunali sederet, et quædam vidua quereretur se a magistro quodam omnibus suis facultatibus spoliata, mittit eam cum sigillo ad magistrum illum, jubetque eum ad

Ἰουστίνος ὁ ὀρθόδοξος, ὁ Θράξ, ἐβασίλευσεν ἑτη ἑξήκοντα τρεῖς. Οὗτος ἦν τῆ ἰδέᾳ εὐχλῆξ, πλατύς, εὐογκός, ὑπόγλαυκος, ὑπόξανθος, σπανίζων τὴν γενειάδα, δειλός, ὀξυθυμὸς μετ' ὀλίγον δὲ μεγαλόψυχος, ἀπνευστομένοσ, ἀσύμβουλος τὰ πλείω φιλοκτίστησ, μεγαλόδωρος. Τούτου γυνὴ Σοφία. Ἐστέφθη δὲ ὑπὸ Ἰωάννου πατριάρχου τοῦ ἀπὸ σχολαστικῶν. Εὐσεβὴς δὲ ὢν ἐπεκόσμησε τὰς ἐκκλησίας τὰς κτισθείσας ὑπὸ Ἰουστινιανῶ, τὴν τε Μεγάλην ἐκκλησίαν, τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους, καὶ τὰς λοιπὰς, χαρισάμενοσ αὐταῖσ κειμήλια καὶ ἑπιπλά (65) καὶ πᾶσαν πρόσδοον. Ἀπέστειλε δὲ τὸν ἀββᾶν Φωτεινὸν τὸν πρόγονον Βελισαρίου, δοὺσ αὐτῷ πᾶσιν ἐξουσίαν τοῦ εἰρηνεῦσαι τὰς Ἐκκλησίας Αἰγύπτου καὶ Ἀλεξανδρείασ. Οὗτοσ ὁ Ἰουστίνουσ συνεχῶσ νοσηλευόμενοσ καὶ σκοτοδινηῶν καὶ μὴ δυνάμενοσ προέρχεσθαι, ἐπει τινεσ κατὰ τῶν δυναστῶν ἐγκαλεῖν οὐκ εἶχον, οἱ δυνάσται τινὸσ μὴ φειδόμενοι τὰ πάντων διήρπαζον. Ἢ ποτε ἴσχυσε προσελθεῖν εἰσ τὴν ἐκκλησίαν, τούτῳ ἐπέδῶν οἱ ἀδικούμενοι ἐλίουσ τυχεῖν. Πάντασ τῶν ἐπὶ συγκλήτου προσκαλεσάμενοσ ἔφη· Ἐγὼ μὲν ὦμην ἅπαντασ ὑμᾶσ εὐσεβεῖσ εἶναι καὶ ἀρκεῖσθαι τοῖσ ἰδίοισ, καὶ μηδένα τῶν πτωχῶν ἀδικεῖν· ὑμεῖσ δὲ τάναντία τοῦ Θεοῦ πράττετε καὶ τῆσ ἐμῆσ βασιλείασ. Ἀλλὰ παρακαλῶ ὑμᾶσ, τὰ τῶν πτωχῶν ἀποδοτε ἐκόντεσ, μήπωσ καὶ τὰ ὑμῶν ἀπολέσθητε. Οἱ δὲ τοῦτο ἀκούσαντεσ χεῖρονα μᾶλλον ἢ πρότερον ἔπρατον, ὑπὸ συνηθείασ ἐλκόμενοι· δεῖνὸν γὰρ ἡ συνηθεια, ὥστε καὶ δευτέρα φύσισ λελόγησται. Αὐθισ δὲ τοῦ βασιλέωσ ἐπὶ πρόκεινον προϊόντοσ πλείονεσ ἐπέδῶν. Ὁ δὲ πάλιν ἐν τῇ προελείσει τὴν συγκλήτου προσκαλεσάμενοσ ἔφη· Εἰ μὲν ἐκ Θεοῦ με καὶ ἐν Θεῷ βασιλείαν ἔχειν οἴεσθε, τὰ παρ' ἐμοῦ δικαίωσ λεγόμενα πράττετε καὶ τοῦ ἀδικεῖν τοὺσ πτωχοὺσ παύσασθε· μόνοισ γὰρ ἴχθῶσι τοῦτο νενόμισται, τὸ τὸν δυνατώτερον καὶ μείζονα κατεσθεῖν τὸν ἑλάσσονα. Ἐ? δὲ τοῖσ ἐμοῖσ προστάγμασιν [P. 389] οὐχ ὑπέικετε, ἀλλὰ ταῖσ ἰδίοισ ἐπιθυμίαισ ἀλισκόμενοι πλεονεκτεῖτε, προχειρίσασθε ἕτερον ὢν ἄν βούλησθε ὑμῖν βασιλέα· ἐγὼ γὰρ ἀπειθῶν καὶ ἀδικῶν καὶ πλεονεκτῶν βασιλεύειν οὐ δύναμαι. Εἰσ δὲ τισ τῶν ἐν τείλει παρῤῥησιασάμενοσ φησι τῷ βασιλεῖ· Προχειρίστω με ἡ βασιλεία σου ἐνώπιον πάντων ἔπαργον, καὶ διορίστω μηδενοσ φείδεσθαι τοῦ δικαίου ἕνεκα, συγχωρεῖτω δὲ με εἰσέρχεσθαι πρὸσ σε ἀκωλύτωσ τοῦ τὰ ἀνήκοντα ὑπομιμνήσκαι τὸ κράτοσ σου· καὶ βεβαῖω μέχρσι τριάκοντα ἡμερῶν μὴ εὐρίσκεσθαι τὸν ἀδικούντα ἢ ἀδικούμενον. Εἰ δὲ τισ ὑπομνήσει περὶ τινοσ ὑποθέσεωσ ἧσ ἔκρουσα, ἐγὼ καὶ οὐκ ἐξεδικίησα, κεφαλικῶσ τιμωρηθήσομαι. Τοῦτο τοῦ βασιλέωσ ἀσμένωσ ἀποδεξάμενοσ, προχειρίσθη ἔπαρχοσ. Ἐωθεν δὲ ἐπὶ τῷ ἐπαρχικῷ βῆματι προκαθίσαντοσ, καὶ τινοσ αὐτῷ γυναικὸσ χήρασ προσελθούσησ κει φησάσησ ὡσ μάλιστα τισ καθήρπασεν αὐτῆσ τὴν οὐσίαν ἅπασαν, ἀπέστειλεν αὐτὴν μετὰ σφραγίδοσ εἰπεῖν τῷ

XYLANDRI ET GOARI NOTE.

(65) Ἐπιπλά, *aulæ, stragulæ, vela* proprie sunt *pepla*, non *instrumenta*, ut corrupte interpres. GOAR.

μαγίστρῳ παραγενέσθαι δικαιολογηθῆσόμενον. Τῆς δὲ ἀπελθούσης καὶ μάλλον τυφθείσης, ἕνα τῶν αὐτοῦ κουρσῶρων ὁ ἑπαρχὸς πρὸς τὸν μάγιστρον ἐπεμψε· κάκεινον παραλογισάμενος ἀπεπέμψατο. Τοῦ δὲ ἐπάρχου ἐν τῷ ἱππικῷ τὸν μάγιστρον ἐκδεχομένου, αὐτοῦ τε τοῦ μάγιστρον κληθέντος εἰς τὴν βασιλικὴν ἐστίασιν, ἦλθε καὶ ὁ ἑπαρχὸς πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ φησι πρὸς αὐτόν· Εἰ μὲν ἂ προστάξάς μοι, ὦ βασιλεῦ, φυλάττεις, τοῦ μὴ φείδεσθαι τῶν τοὺς πτωχοὺς ἀδικούντων, γνῶθι με τελειοῦντα τὴν ἐμὴν ὑπόσχεσιν. Εἰ δὲ μεταμελόμενος φίλους μάλλον σεαυτῇ ποιεῖς καὶ συνεστιᾷς, γνῶθι καμὲ παραιτούμενον. Καὶ ὁ βασιλεὺς· Εἰ ἐγὼ εἰμι ὁ ἀδικῶν, ἐξανάστησόν με τοῦ θρόνου. Ὁ δὲ αὐτίκα τὸν μάγιστρον βιαίως ἄρας ἐν τῇ λεγομένῃ Χαλκῇ παρεγένετο, καὶ ἀκριβολογησάμενος τὰ παρ' ἀμφοτέρων λεγόμενα, καὶ γνοὺς ὡς οὐ μικρῶς ἠδικήθη παρ' αὐτοῦ ἡ γυνή, τύψας αὐτόν, καὶ τὴν κεφαλὴν κείρας, καὶ γυμνὸν ὄντα ἐπικαθίσας διὰ μέσης τῆς πόλεως ἐθριάμβευσε, δοὺς τῇ γυναικὶ πᾶσαν τὴν περιουσίαν ἐκείνου. Καὶ ἐκ τούτου πάντες ἐσωφρονίσθησαν καὶ πρὸς ἀλλήλους πολυτρόπως εἰρήνευσαν, ὡς μέχρι τῶν ἡμερῶν μὴ εὐρίσκεσθαι ἐγκαλοῦντα ἢ ἐγκαλούμενον. Καὶ ὁ ἑπαρχὸς ἔφη τῷ βασιλεῖ· Νῦν, δέσποτα, ὑπερῷοι ἐπεσχόμην ἐτελείωσα. Τοῦ δὲ βασιλέως προελθόντος, ὡς οὐδεὶς ἦν ὁ ἐγκαλῶν, ὑποστρέψας πατρίκιον αὐτὸν ἐποίησε καὶ ὑπαρχὸν αὐτὸν μέχρι τέλους τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τούτου Ὁρμισδᾶς ἐπίσκοπος Ῥώμης καταλαβὼν τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἄμα πλείστοις ἐπίσκοποις, τοὺς ἀνθισταμένους τῇ συνόδῳ Χαλκηδόνος καθῆρεν Σεβήρον τὸν Ἀντιοχείας [P. 390] καὶ Φιλόξενον, βεβαιώσαντες τὴν αὐτὴν σύνοδον, καὶ περὶ τῶν δύο φύσεων τοῦ Χριστοῦ τὰ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας προσθέντες βήματα. Ὁ στατήρ δὲ νοητὸς, τὸ νόμισμα τὸ βασιλικόν, ὃ ἐν ἐνότητι ἀπλοῦς χαρακτήρ Χριστὸς ἑαυτὸν ὑπὲρ πάντων προσκακόμικεν εἰς ἀπάντων ζωῆς ἀντίλυτρον. Δύο δὲ φύσεις λέγοντες τὴν διαφορὰν σημαίνομεν τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ Λόγου διὰ τὸ ἀσύγχυτον. Ἡ γὰρ σύγχυσις ἀφανισμὸν τῶν δύο φύσεων ἀπεργάζεται. Ἡ δὲ ἄρρητος ἑνωσις ὁμολογουμένη καὶ ἀσυγγύτους φυλάττει τὰς φύσεις, καὶ ἕνα ἀποτελεῖ ἐξ ἀμφοῖν ὁμθέντα Χριστόν, Θεὸν ὁμοῦ τε καὶ ἄνθρωπον γενόμενον τὸν αὐτόν.

Τῷ β' ἔτει Αἰθέριος καὶ Αὔδιος καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς ἰατροὶ ἐπεβούλευσαν τῷ βασιλεῖ, καὶ γνωσθέντες ἀπέθνοντο ξίφει.

Τῷ γ' ἔτει μεταστειλαμένη Σοφία ἡ Λύγουστα πάντας τοὺς χρεωστούοντας ἀπέδωκε τοῖς κηρωσθημένοις πάντα τὰ ὀφειλόμενα, ἀντιστραφέντων τῶν ἐνεχύρων τοῖς ἰδίοις αὐθένταις.

Τῷ δ' ἔτει κτίζει τὸ παλάτιον τῶν Σοφιανῶν εἰς ὄνομα τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Σοφίας.

Τῷ ε' ἔτει κτίζει τὴν μονὴν τῆς Πρίγκηπος, προάστειον αὐτῆν οὖσαν.

Τῷ ς' ἔτει Ναρσῆς ὁ ἀγαπητὸς τοῦ βασιλέως ἐκτίθει τὴν οἰκίαν Ναρσοῦ καὶ τὴν μονὴν τῶν καθαρῶν.

A dicendam causam venire. Cum eam magister verberibus male multatam remisisset, mittit praefectus ad eum de cursoribus suis unum : hunc quoque is verbis delusum dimisit. Interim dum praefectus in Circo sedet magistrumque opperitur, hic ad convivium ad imperatorem vocatur. Eodem se praefectus quoque confert, aitque imperatori : Si in eo, imperator, persistis, quod mihi mandasti, ne cui eorum qui pauperes concutiunt parcam, scito me promissis meis satisfacturum. Sin eos tu poenitentia ductus amicos potius habes et conviviis adhibes, scias me quoque detrectare ea quae in me recepi. Imperatore respondente uti seipsum potius solio detraheret, si solum talis criminis sciret, praefectus illico magistrum vi abripuit, et in curiam quae Aerea dicitur cum eo abiit. Ibi diligenter utriusque sermone considerato, cum haud levibus injuriis ab eo affectam mulierem comperisset, verberibus impositis homini caput rasis, asinoque nudum impositum per mediam urbem veluti in triumpho duxit, et omnes ejus opes mulieri addixit. Hoc exemplum reliquos ita in viam redegit, ut ubique summa in pace viveretur, atque intra 30 diem neque actor ullus esset neque reus injuriarum. Tum praefectus imperatori significat se promissa implevisse ; et imperator in publicum progressus, cum nulla querela audiretur, reversus patricia dignitate eum ornat et per omnem vitam praefectum urbis esse jubet.

Justino imperante, Hormisdas Romae episcopus Cpolin cum plurimis episcopis profectus adversarios Chalcedonensis concilii damnat, Severum Antiochensem et Philoxenum ; ratumque esse jubent illud concilium, ac de duabus in Christo naturis haec Cyrilli Alexandrae episcopi addunt verba : Stater qui mente intelligitur, nomisma regium, simplex in unitate character, Christus seipsum pro omnibus obtulit, ut vitam omnium redimeret. Cum autem duas naturas dicimus, differentiam significamus carnis et Dei Verbi, quia illa confusa non sunt. Etenim commistio utriusque naturae abolitionem secum traheret. Sed ineffabilis illa quam conlitemur unitio, neque naturas confundit, et ex duabus unum Christum conficit, qui se exhibuit ; idemque et Deus est et homo.

Anno secundo Aetherius et Audius, medicique qui illis aderant, insidiati sunt imperatoris vitae, et re detecta gladio interempti.

Tertio anno Sophia Augusta, accitis omnibus qui aere alieno obstricti erant, debita eorum creditoribus persolvit et pignora suis dominis reddidit.

Quarto anno Justinus condit palatium Sophianorum, de nomine Sophiae conjugis suae.

Quinto anno edificat mansionem Principis feminae in suburbio.

Sexto anno Narses charissimus imperatori domum Narsis exstruxit et Catharorum mansionem.

Et Justinus inaudiens Augustum suum sobrinum ducem Alexandræ sibi insidias moliri, missis ministris, capite truncavit.

Septimo anno Justinus cœpit condere ædem Apostolorum Petri et Pauli, in loco qui a pupillis educandis Orphanotropheum dicitur. Addidit et templo quod est in Blachernis duos fornices, effecitque ut crucis formam referret. Eodem anno pugna inter Persas et Romanos ad Sargallum commissa, victoria fuit penes Romanos.

Nono anno Avares ad Danubium venerunt ac vicerunt Romanos. Et Artabanus Persa, in Romanorum ditionem facta incursione, multos captivos abduxit, captoque etiam Daras castro domum rediit. Justinus nuntio tantæ cladis accepto animo abalienatus est, petiitque ab Hormisda uti pacem componeret, quæ et in annum pacta est. Constitutum 685 sub eo est ut psalmus *Tua cœnæ mysticæ magna feria quinta caneretur*. Allata quoque tunc est imago nulla manu effecta Camulianis pago Cappadociæ, et veneranda ligna ab Apamea urbe Syriæ secundæ. Institutum etiam est ut hymnus Cherubicus cantaretur.

Anno 10 Justinus Tiberium cômitem excubitorum adoptavit ac Cæsarem creavit, imperiique collegam ascivit. Laborabat Justinus obstructione pedum, ac plerumque decumbebat.

Undecimo anno imperator extruxit duos inagnos aquæductus, alterum Valentis, alterum Adranem nomine, atque istis operibus magnam aquæ copiam urbi suppeditavit. Ædificavit etiam palatia in portu Juliani, ipsumque portum repurgavit; duasque in medio ejus collocavit statuas, alteram suam, alteram uxoris Sophiæ. Portum quoque ipsum Sophiam denominavit. Eodem etiam ædificavit templum principis ducum, cui ab Adda quodam ibi morato nomen est.

Anno 12 obiit Joannes episcopus Cpolitanus. Eum episcopatum anno 13 recepit Eutyches.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(66) Simocatta I, 3: Οὐνοὶ δὲ οὗτοι προσοικούντες τῷ Ἰστροῦ, ἀπιστότατον ἔθνος καὶ ἀπληστότατον. GOAR.

(67) Hunc Zonaras *Ardamanem* nominat, Evagrius I, v, *Adaarmanem*. XYL.

(68) *Rege Persarum Zonaræ*: nam Evagrius hunc quoque Chosroen facit. XYL.

(69) Sic vocat feriam quintam, seu diem Jovis malis, quæ proxime est ante Pascha, celebris institutione sacrosanctæ cœnæ, *der hoch oder grünen Donnerstag*. Sic et Zonaras in posteriore imperio Constantini Leonis filii. XVI.

(70) Modulus est in Basilii missa, communionis tempore cantandus. GOAR.

(71) Quam imaginem dicat, ignoro, nisi quis putet de linteo impressa a Christo et ad Abgarum Edessenum missa sui imagine accipiendum. XYL.

(72) Decantatur quotidie inter sacros liturgicos hymnos, cum a mensa propositionis dicta ad altare, solemnî processu, sacra dona, id est, panis et vinum, deferuntur. Arcudius opere de Concordia utriusque Ecclesiæ, Euchologium in notis ad Chry-

A Ἀκούσας δὲ Ἰουστίνος ὅτι ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Αὐγουστος, ὃς ἦν δοῦξ Ἀλεξανδρείας, συσκευὴν μελετᾷ κατὰ τοῦ βασιλέως, πέμψας αὐτὸν ἀπεκεφάλισε.

Τῷ ζ' ἔτει ἤρξατο Ἰουστίνος κτίζειν τὸν ναὸν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου ἐν τῷ Ὀρφανοτροφείῳ. Προσέθηκε δὲ καὶ εἰς τὸν ναὸν τῶν Βλαχερνῶν τὰς δύο ἀψίδας, καὶ ἐποίησεν αὐτὴν σταυρωτήν. Τῷ αὐτῷ ἔτει γέγονε πόλεμος περὶ τὸ Σάργαθον μετὰ Περσῶν καὶ Ῥωμαίων, καὶ ἐνίκησαν οἱ Ῥωμαῖοι.

Τῷ θ' ἔτει ἤλθον οἱ Ἀβάρες (66) εἰς τὸν Δάνουβιον, καὶ ἐνίκησαν τοὺς Ῥωμαίους. Καὶ ὁ Πέρσης Ἀρταβάν (67) ἐξήλασε κατὰ τῶν Ῥωμαίων, καὶ πολλὴν αἰχμαλωσίαν λαβὼν ὑπέστρεψεν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν, παραλαβὼν καὶ τὸ Δάρας. Τοῦτο μαθὼν Ἰουστίνος τῷ μεγέθει τῆς συμφορᾶς νόσφ παραφύρῳ περιβάλλεται καὶ σπονδὰς ποιῆσαι αἰτεῖται τὸν Ὀρμισδαν (68), ὅστις καὶ ἐνιαυσιαίας ἐποίησεν. Ἐπὶ τούτου ἐτυπώθη ψάλλεσθαι τῇ μεγάλῃ ε' (69)· Τοῦ δειπνοῦ σου τοῦ μυστικοῦ (70). Ἦλθε δὲ καὶ ἡ ἀχειροποίητος (71) ἀπὸ τῶν Καμουλιανῶν, κώμης τῆς Καππαδοκίας, καὶ τὰ τίμια ξύλα ἀπὸ πόλεως Ἀπαμείας τῆς δευτέρας Συρίας. Ἐτυπώθη δὲ ψάλλεσθαι καὶ ὁ Χερουδικὸς ὕμνος (72).

Τῷ ι' ἔτει Ἰουστίνος ὁ βασιλεὺς Τιθέριον τὸν κόμητα τῶν ἐξκουβιτῶρων [P. 391] υἱοποιησάμενος (73) Καίσαρα ἀνηγόρευσε καὶ συγκάθεδρον αὐτοῦ ἐποίησεν. Ἦν δὲ ὁ βασιλεὺς στυφόμενος τοὺς πόδας (74) καὶ τὸ πλεῖον κατακαίμενος.

Τῷ ια' ἔτει ἔκτισεν ὁ βασιλεὺς τὸν μέγαν ἀγωγὸν τοῦ Οὐάλεντος καὶ τὸν ἕτερον ἀγωγὸν τὸν λεγόμενον Ἀδράνην, καὶ ἐχορήγησε τῇ πόλει θαψίλειαν ὕδωτος. Κτίζει οὖν καὶ τὰ παλάτια τὰ ἐν τῷ Ἰουλιανοῦ λιμένι. Ἀποκαθαίρει δὲ καὶ αὐτὸν τὸν λιμένα καὶ στήλας δύο ἐν μέσφ αὐτοῦ ἵστησι, τὴν τε ἑαυτοῦ καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Σοφίας, μετονομάσας καὶ τὴν λιμένα Σοφίας. Ἐποικοδομεῖ δὲ καὶ τὸν ναὸν τοῦ ἀρχιστρατήγου (75), ὃς ἐκ τινος Ἀδδα ἐκεῖσε κατοικοῦντος, προσηγορεύετο.

Τῷ ιβ' ἔτει ἐτελεύτησεν Ἰωάννης ὁ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως. Τῷ ιγ' ἔτει Εὐτυχῆς (76

sostomi liturgiam. GOAR.

(73) Ad fores palatii *excubabant* illi et aditum observabant. Glossæ Basilicorum: ἐξκουβίτωρες τῶν παρεδόδων τοῦ παλατίου ὑπάρχοντες φύλακες. Simocatta quasi Cedreni scholiastes futurus III, 11, de Tiberio nostro scribit: Ἰουστίνος Τιθέριον υἱοθεσίᾳ κοσμήσας, καὶ τῆς βασιλείας κοινῶν ποιησάμενος ἀνηγόρευσε Καίσαρα. Ἦγεμῶν δὲ ἐτύγχανεν ὧν τῶν τοῦ βασιλέως σωματοφυλάκων καὶ ὑπασπιστῶν, ὃν κόμητα ἐξκουβιτῶρων τῇ συνήθει φωνῇ ἔθος Ῥωμαίοις καλεῖν. Isque idem forsitan est quem post memoratos *excubitores domesticorum comitem excubitorem* nomine recenset Marcellinus I. xx. GOAR.

(74) Zonaras eum ex pedibus laborasse ait. XYL.

(75) Ignorat Xylander *caelestis militiæ principis* Michaelis nomen, et pueriliter *principem ducum* appellat GOAR.

(76) *Euty chius* legendum ex Zonara et Nicephoro xvii, 36; et post paulo Cedrenus ita habet. XYL.

ἀπέλαθε τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀσθενήσας καὶ μικρὸν ἀνεθεὶς προσεκαλέσατο τὸν τε ἀρχιερέα καὶ τὴν σύγκλητον καὶ πάντας, καὶ ἀγαγὼν τὸν Καίσαρα Τιβέριον παρουσίᾳ πάντων προεβάλετο αὐτὸν βασιλέα, εἰπὼν· Ὁ Θεὸς ἀγαθὸν σε ποιήσας αὐτὸς, οὐκ ἐγὼ, τὸ σχῆμα τῆς βασιλείας σοι δίδωσι. Τιμησον αὐτὸ, ἵνα τιμηθῆς ὑπ' αὐτοῦ. Μὴ ἐπιχαίρης αἱμασι, μὴ κοινώνει φόνους. Μὴ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδώσης. Μὴ μηνιῆς τινί, ὡς κἀγὼ· κἀγὼ γάρ μηνιῶν ἔπταισα, καὶ σφαλεῖς ἀπέλαθον κατὰ τὰς ἀνομίας μου· ἀλλὰ δικάσομαι ἐν τῷ Θεῷ τοῖς ὑποβάλλουσί μοι ταῦτα. Μὴ ἐπαρθῆς ἐπὶ τιμῇ τῆς βασιλείας σου. Οὕτως ἔχε τοὺς πάντας ὡς ἐαυτὸν. Γνωθὶ τίς ἔστι καὶ τίς εἶ νῦν. Μὴ ὑπερήφανος ἦς τοῖς ὁμοφύλοις, καὶ οὐχ ἀμάρτης. Οἶδας τίς ἦμην καὶ τίς εἰμι νῦν, τὸν θάνατον ἐν ὀφθαλμοῖς ὄρων. Πάντες οὗτοι οἱ παριστάμενοι δοῦλοι εἰσι καὶ τέκνα σου. Τῷ στρατῷ πρόσεχε. Ἀνάνδρους καὶ ἀσυνέτους μὴ προχειρίζου. Μὴ σε πεισάτωσαν ὅτι καὶ οἱ πρὸ σοῦ οὕτως διεγένοντο. Ταῦτα παρεγγυῶ σοι καὶ παραίνῳ ἀφ' ὧν ἔπαθον. Περιουσίας οἱ ἔχοντες ἀπολαυέτωσαν αὐτῶν χρησίμως. Τοῖς μὴ ἔχουσι σε προσέμιγσα. Τὴν μητέρα σου, τὴν ποτὴ σου δέσποιναν γενομένην, σέβου καὶ τίμα· δοῦλος γὰρ ἦσθα πρότερον, νῦν δὲ γενοῦ υἱὸς αὐτῆς. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ βασιλέως, καὶ τοῦ Καίσαρος ἐν τοῖς ποσὶν αὐτοῦ πεσόντος (77), ἔφη ὁ βασιλεὺς· Εἰ θέλεις, εἰμί, εἰ οὐ θέλεις, οὐ ζῶ. Ὁ Θεὸς ὁ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ποιήσας, ἐμβάλη εἰς τὴν καρδίαν σου καὶ ἄλλα, ἃ ἐπελαθόμεν εἰπεῖν σοι. Τῆς νόσου δὲ τῆς βασιλείᾳ βραδέως ἐπιχειμένης μετ' οὐ πολὺ ἐτελεύτησε. Καὶ ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ἡρώφῳ Ἰουστινιανου, ἐν λάρνακι Προικοννησίῳ (78) μετὰ Σοφίας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ.

Ἐπὶ [P. 392] τοῦτου τοῦ εὐσεβεστάτου Ἰουστινίου Ἰουδαῖός τις ἐν τῇ πόλει ἑλεοφὸς παιδίον ἐκέκτητο μονογενὲς, ὃ παρέδωκε μαθάνειν γράμματα πλησίον τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἧς ὁ σκευοφύλαξ ἔχων λείψανα πολλὰ τῆς ἁγίας τραπέζης δίδωκε τοῖς παισὶ πρὸς τὸ δαπανῆσαι αὐτά. Μεθ' ὧν συνῆλθε καὶ τὸ Ἰουδαϊκὸν παιδίον· ὅπερ ἀπολυθὲν, πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτοῦ ἀπῆλθε. Καὶ φησὶν ὁ πατήρ αὐτοῦ· Ἴνα τί ἐβράδυνας, τέκνον; Ὁ δὲ πικρῶς ἀπεκρίθη· Μετὰ τῶν Χριστιανῶν παιδίων εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἔφαγον κἀγὼ, πάτερ. Ὁ δὲ δόλιος ἐκεῖνος θῆρ σφόδρα μανεῖς, μετὰ τὸ ἀριστῆσαι λαθῶν τὸ παιδίον καὶ ἀπελθὼν εἰς τὸ ἐργαστήριον αὐτοῦ ἐβρίψεν αὐτὸ εἰς τὴν κάμινον καὶ κλείσας τὴν θύραν ἀνεχώρησεν. Ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ τὴν κατὰ τοῦ παιδὸς μανίαν τοῦ ἀνδρὸς, αὐτῆς εἰδυῖα, ἀπελθοῦσα ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ καὶ διὰ τῆς ὀπῆς παρακύψασα ἤκουσε τῆς φωνῆς τοῦ παιδὸς καὶ εἰσελθοῦσα εὗρε

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(77) Adoptatos ad pedes adoptantium procidere docet ritus euchologicus. Præstat id Justino Tiberius, et Sophiam Justinii uxorem non jam dēσποιναν, *imperialicem*, sed *matrem* sibi commendatam agnoscit. Refertidem Simocatta loco citato; ipsum-

Imperator autem cum afflictâ valetudine utcumque se collegisset, patriarcham senatum et populum convocavit; productoque in conspectum omnium Tiberio Cæsare imperium ei commisit, hujusmodi oratione habita: Deus, qui te bonum fecit, is, non ego, hoc te ornat habitu. Hunc habitum reverenter habe, ut ab ipso **686** honore afficiaris. Noli gaudere fuso sanguine, neque homicidiorum particeps esto. Malum malo rependere noli, neque gravius cuiquam succensere; id quod ego cum fecissem, erravi ac peccatorum meorum accipi mercedem, quanquam Deus mei causa ulciscetur eos qui ista mihi suaserunt. Ne superbias ob imperii tui majestatem. Omnes eodem quo te loco habe. Cogita quis fueris et quis nunc sis. Noli superbe contra gentiles tuos efferrî, ne pecces. Scis qui fuerim et quis nunc sim, mortem ante oculos habens. Omnes hi qui circumstant, servi tui sunt et tui filii. Exercitus curam gere. Molles et imprudentes ne præficias. Neque eo tibi persuadeant, quod priores te imperatores tales fuisse dicent. Hæc tibi præcipio, meoque edoctus malo habor et iis stes. Qui locupletes sunt, opibus utiliter fruuntur. Prætulî te iis qui non habent. Matrem tuam, quæ domina aliquando tua fuit, cole ac reverere: servus enim ante, nunc filius ejus factus es. Hæc locutus imperator, cum ad pedes ejus se prostravisset Cæsar, addidit: Si vis, sum: Si non vis, non vivam. Deus qui cælum et terram condidit, in cor tuum indat alia etiam, quæ tibi dicere oblitus sum. Cæterum imperator morbo ingravescente haud multo post vitam conclusit. Corpus ejus in heroo Justiniani depositum est, in arca Proconnesia; juxtaque Sophia, uxor ejus.

Hoc Justino imperante quidam in urbe vitrorum conflator Judæus **687** unicum habuit filiolum, quem in scholam magno templo vicinam litterarum discendarum causa mittere solebat. Ejus templi ædituus cum haberet multas sacræ cœnæ reliquias, pueris illas consumendas dabat. Iis forte tum adfuit Judæus, quem dixi, puerulus. Hic dimissus cum domum rediisset, a patre causam tardioris domum reditionis postulatus respondit se cum Christianorum pueris in magno templo cibum sumpsisse. At Judæus pater, dolosa illa bestia, ingenti furore percitus, a prandio puerum in officinam abducit inque caminum abjicit, ac opertis foribus recedit. Uxor autem, quæ mariti in filiolum furorem cognovit haberet, ad officinam cum accessisset, per rimam introspicens pueri vocem exaudivit. Et ingressa invenit eum in furno integrum nihil ab igne passum. Qui a matre eductus, cum

que patriarcham adoptionis vota ex Euchologio legisse narrat, ad cujus preces etiam astantes bene sint apprecati. GOAR,

(78) Lapidis albi a Strabone l. XIII laudati, e Præconneso Propontidos insula eruti. GOAR.

interrogaretur quonam pacto illæsus a flammis mansisset, respondit venisse quamdam purpura amictam feminam, quæ et ignem exstinxerit et ipsum securo animo esse jusserit. Ad hanc narrationem stupore percussa mater cum filio Menam patriarcham accessit, reque narrata Christianam se fieri cupere dixit. Menas rem ad imperatorem detulit. Is patrem quoque pueri acciri jussit. Cumque Judæum re examinata multis adhortationibus ad Christianæ religioni dandum nomen frustra esset hortatus, in crucem agi eum jussit, ut qui suo ipsius filio necem iutulisset. Patriarcha mulierem et puerum baptizavit, illam monacham, hunc lectorem fecit.

δὲ γυναῖκα καὶ τὸ παιδίον βαπτίσας ὁ πατριάρχης τὴν στήν.

Anno mundi 6071, a natali Christi 571, Romanum imperium suscepit Tiberius orthodoxus, tenuitque annos 4. Fuit justa corporis statura, decore pectore et oculis, iisque aliquantulum cæsis, cæsarie et barba fulva, albus, et florida facie. Bonus fuit, et animo insigniter magno. Huic ascendenti de circo partes acclamaverunt Videamus, videamus Augustam Romanorum. Quibus imperator respondit templum quod e regione est situm publici balnei Diegistei, idem cum Augusta habere nomen. Proinde partes faustis acclamationibus Anastasiæ Augustæ multos vitæ annos sunt comprecati. Sophiæ animum, Justini viduæ, ea res perculit. Ignorabat enim Tiberio esse uxorem, atque ideo demeruerat hominem, Justino persuadens ut eum imperio præficeret, sperans se ei nuptiam atque Augustam mansuram. Eam Tiberius deduxit in palatium Sophiæ, addito cubiculario et aliis ministris qui eam servarent atque inservirent. Ipse eam non secus atque matrem omni officii genere coluit. Cum autem natalitium equestre certamen ageretur, partesque gestarent stolas imbricatas, succo narium purpuræ infectas chlamydesque imperatoris assimilés, prohibuit earum usum, ne pecunia intempestive prodigiretur, definiitque ut ornas tantummodo duorum digitorum latitudine ornatus causa gestarent.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(79) Quia templi illius et Augustæ unum erat commune Anastasiæ nomen. De templo jam plura nos cum auctore. GOAR.

(80) Divinavi hic; et ὄρνυς, qui non intelligam, reliqui. XYL.— Hic se divinasse affirmat interpres: Quidni, cum et falsi sint vates? Nullus tamen hic divinationi vel deceptioni locus, cum σωληνωταὶ στολαὶ non sint aliæ nisi vestes multisfido tæniolarum textilium ordine variegatæ, quæ sive directis canaliculis sive obliquis spiris distinctæ effulgeant, luxuriam tamen, levitatem profusionem aspectu suo prædicant. Σωλήν enim canalis et alveolus est, ex quo canaliculatum et alveolatum quodcumque opus σωληνωτόν vocant Græci, quod Galli *cannelé* pronuntiant. GOAR.

(81) *Textum multitiuum* est τὸ βλατίον, vel *sericus* quivis *pannus*: ubi enim in Nicetæ Choniata: Alexii Comneni l. iii una lectio habet ἕνα τῶν βλατίων,

τὸν παῖδα καθήμενον ἔσωθεν τῆς καμίνου ἀκατέφλεκτον. Ὁν ἐξαγαγοῦσα ἤρώτα αὐτὸν πῶς ἀκατέφλεκτος διέμεινεν· ὁ δὲ ἀπεκρίνετο· Γυνὴ πορφυροφοροῦσα ἦλθε καὶ τὴν φλόγα κατέσβεσε, λέγουσά μοι· Μὴ φοβοῦ, παιδίον. Ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ ταῦτα ἀκούσασα καὶ καταπλαγεῖσα ἀπῆλθε σὺν τῷ υἱῷ πρὸς τὸν πατριάρχην Μηνᾶν, καὶ πάντα ἀναγγεῖλασα παρεκάλει Χριστιανὴ γενέσθαι. Ὁ δὲ πρὸς τὸν βασιλέα ἀπήγαγε, καὶ ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς παραστήναι καὶ τὸν πατέρα τοῦ παιδίου, καὶ μετὰ τὴν ἐξέτασιν παρεκάλει τὸν Ἑβραῖον ὁ βασιλεὺς γενέσθαι Χριστιανόν. Καὶ πολλὰ παραινέσας αὐτὸν οὐκ ἔπεισεν. Ὅθεν καὶ προσέταξεν αὐτὸν ἀνασκολοπισθῆναι ὡς φονεὰ γενόμενον τοῦ ἰδίου παιδίου. Τὴν μὲν ἐποίησεν ἀσκήτριαν, τὸ δὲ παιδίον ἀναγνώστην.

Kόσμου ἔτος 'ζοα', τῆς θείας σαρκώσεως ἔτος φρζ', Ῥωμίων βασιλεὺς ὀρθόδοξος Τιβέριος ἔτι δ'. Ἦν δὲ τὴν τοῦ σώματος ἀναδρομὴν τέλειος, εὐστηθος, εὐόμματός τε καὶ ὀλίγον ὑπερλαυκος, ξανθὴν ἔχων τὴν τρίχα τῆς κεφαλῆς καὶ τὸ γένειον, λευκὸς τὴν χροιάν καὶ τὸ πρόσωπον ἀνθρῶς, ἀγαθὸς καὶ μεγαλόψυχος εἰς ὑπερβολὴν. Τοῦτου ἀνελθόντος ἐν τῷ ἱππικῷ ἀνέκραξαν τὰ μέρη· Ἴδωμεν, Ἴδωμεν τὴν Αὐγοῦσταν Ῥωμαίων. Ὁ δὲ ἐδήλωσεν (79)· Ἡ ἀντικρὺ τοῦ δημοσίου λουτροῦ Διτηγιστέως ἐκκλησία ὀμώνυμός ἐστι τῇ Αὐγοῦστη. Εὐφρόνησαν οὖν τὰ μέρη· Ἀναστασίας Αὐγοῦστης πολλὰ τὰ ἔτη. Ἡ δὲ Σοφία ἡ τοῦ Ἰουστίνου γυνὴ ἐπλήγη τὴν ψυχὴν· οὐ γὰρ ἤδει ἔχειν αὐτὸν γυναῖκα, καὶ διὰ τοῦτο προσεφιλίωθη αὐτῷ ὑπὸ Ἰουστίνου, πείσασα αὐτὸν προβαλέσθαι εἰς βασιλέα Τιβέριον, βουλομένη γῆμαι αὐτὸν [P. 393] καὶ μεῖναι Αὐγοῦστα. Ταύτην δὲ κατήγαγε Τιβέριος εἰς τὸ παλάτιον τῶν Σοφίων, κελύσας κουδικουλάριον καὶ ἑτέρους τινὰς εἶναι εἰς ὑπηρεσίαν αὐτῆς καὶ διτηρεῖν αὐτήν. Ἐτιμὰ δὲ αὐτῆν ἴσα μετρί, ποιῶν πᾶσιν θεραπείαν αὐτῆς. Γενεθλίου δὲ ἱππικῷ ἀγομένου, καὶ τῶν μερῶν φοροῦντων στολὰς σωληνωτάς (80) ἀπὸ βλατίου (81) ὄξυς (82) καὶ χλαμύδας παραπλησίας τοῦ βασιλικοῦ, ἔπαυσε ταύτας φορεῖν διὰ τὸ μὴ εἰς ἀκαίρους χρεῖας δαπανᾶσθαι τὰ χρήματα, ὀρίσας διδακτολίου ὄρνυς (83) ἐν ταῖς στολαῖς αὐτῶν κόσμου χέριν

altera ponit πλὴν τῶν σερικῶν νημάτων. Unde nugæ sunt et nullius momenti commenta, quæ circa *blatteum colerem*. id est, roseum vel purpureum, et Græcum βλατίον ex nominum allusione, velut e Delphico tripode, enuntiat sparsim Gretserus in Codinum. GOAR.

(82) Nusquam *acuti vel vivi*, cum Gretsero citato, sed cum Græcis modernis *violacei coloris vocem* indicium esse dixeris; ac si velis attentius auctorem examinare, ejusmodi violacei decertantium in circensibus ludis chlamydes fuisse affirmabis, quæ a purpura non omnino abessent, γλαμύδας nempe παραπλησίας τοῦ βασιλικοῦ: intellige χρῶματός vel σχήματος. GOAR.

(83) *Oras* sive *limbos* duorum digitorum latitudine. Ὅρνα vero dicitur, quia vestis *ora* vel *ornamentum* sit; ac propterea locus in quo sistebant vel se exornabant in Circo decertaturi, ὄρνατοῦ-

φορεῖν. Ἀγαθὴν δὲ Ἀναστασίαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ἔχουσαν ἐξ αὐτῆς καὶ θυγατέρας δύο Χαριτὴν καὶ Κωνσταντίναν, ἔστειλεν αὐτῇν Δύγουσταν, καὶ ἔβριψεν ὑπατεῖαν (84) πολλήν. Τούτῳ τῷ βασιλεῖ γέγονε θεῖα ὄμφη, ἀγγέλου κατ' ὄναρ εἰπόντος· Τάδε σοι λέγει τὸ Τριτάγιου, Ὅτι αὐρανὸς τῆς βασιλείας ἐπὶ σῶν οὐ φοιτησοῦσι χρόνον.

Τῷ β' ἔτει ἀπέστειλε πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα Περσῶν κατὰ τὸ ἔθος, μηνύων τὴν ἀναγόμεναι αὐτοῦ καὶ οὐ προσήκατο τὴν εἰρήνην ὃ τῶν Περσῶν βασιλεὺς. Ὁ δὲ Τιβέριος διασπείρας τοὺς βασιλικούς θησαυρούς πολλὰ στρατόπεδα ἐποίησε, χειροτονήσας Ἰουστινιανόν τινα στρατηγὸν Ἀνατολῆς, ὃς ἀναλαβὼν τὰς δυνάμεις ἐπὶ τὸ Δαρὰς (85) παραγίνεται. Καὶ τῆς παρατάξεως γενομένης τῶν Περσῶν καὶ Ῥωμαίων, εἰς λόγους ἤλθον καὶ πρὸς ἀλλήλους σπένδονται χρόνον τετραετῆ.

Τῷ γ' ἔτει, τοῦ τῶν Περσῶν βασιλέως μέλλοντος τὸν πόλεμον αὐτοῦργεῖν, ὃ Ῥωμαίων στρατηγὸς πρὸς τοὺς Πέρσας χωρεῖ. Καὶ τῆς κατασυστάδην μάχης γενομένης, βαθείας τῆς τῶν Ῥωμαίων φάλαγγος οὐσης ἢ τῶν Περσῶν καὶ Βαβυλωνίων τρέπεται πληθὺς, καὶ ἀναιροῦνται πλήθη πολλά. Λαμβάνουσι δὲ οἱ Ῥωμαῖοι καὶ τὸ τῶν Περσῶν τοῦλδον (86), καὶ τὸ βασιλικὸν σκηνοπήγιον, καὶ πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν ἐπίδηξον οὖσαν, καὶ τοὺς ἐλέφαντας, ἐξ ὧν τὰ ἐπίσημα πρὸς τὸν βασιλέα πέμπουσι. Τὴν αἰσχύνην τοίνυν ὃ τῶν Περσῶν βασιλεὺς μὴ φέρων νομοθετεῖ μηκέτι βασιλέα Περσῶν εἰς πόλεμον ἐξέρχασθαι. Ὁ δὲ Ῥωμαϊκὸς στρατὸς ἐπετίθετο ταῖς Περσικαῖς συμφορῆς, καὶ πρὸς τὰ ἐνδότερα τῆς Περσίδος ἐχώρησε, καὶ πολλὰ ἀίχμαλωσάν καὶ ἄλλωσιν ἐν Περσίδι πεποίηκε, φθάσας καὶ μέτρον τῆς Ὑρανικῆς θηλάσσης. Χειμῶνος δὲ γενομένου, ἐν Περσίδι παρεχίμασε.

Τῷ δ' αὐτοῦ ἔτει κτίζει Τιβέριος τὸ δημόσιον τῶν Βλαχερνῶν λουτρὸν, ἀναιροῖ δὲ καὶ ἐκκλησίας πολλὰς καὶ ξενώνας καὶ γυμνασίου, καταρροσμεῖ δὲ καὶ τὸν χρυσοτρίκλινον τοῦ παλατίου. [P. 394] Τότε κελεύει γράφασθαι αὐτὸν ἐν τοῖς συμβολαίοις (87) Τιβέριον Κωνσταντίνου. Τῷ δ' ἔτει τελευταῖον Εὐτύχιος ὁ πατριάρχης, καὶ μετὰ ἕξ ἡμέρας χειροτονεῖται Ἰωάννης διάκονος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ὁ Νηστευτής. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀγοράσας σώματα ἐθνικῶν κατέστησε στρατεύματα εἰς ὄνομα Ἰδίων, ἀμφιάσας καὶ καθοπλίσας αὐτοὺς χιλιάδας ε', δεδωκώς αὐτοῖς καὶ στρατηγὸν Μαυρικίον τὸν κόμητα τῶν

Produxit etiam Anaslasiam uxorem suam, ex qua duas habebat filias, Charitonem ac Constantinam, eamque augustali corona exornavit, multumque nomisma in populum sparsit. Huic in somnis angelus prædixit nomine sanctæ Trinitatis tyrannos ipso imperante imperium non invasuros.

Anno imperii sui secundo Tiberius legatos de more ad Persarum regem misit, nuntians se esse imperatorem creatum. Cæterum Persa pacem repudiavit. Tiberius ergo imperatoris thesauris multos conduxit exercitus et Justinianum quemdam Orienti præfecit; qui cum exercitu ad Daras profectus est. Ubi cum adversæ jam acies coirent, colloquium de pace intervenit, eaque in quadrienium pacta fuit.

Tertio anno, cum rex Persarum ipse bellum gesturus esset, dux Romanarum copiarum Persis obviam contendit. Commissa autem cominus pugna, Romanorum planx ordinibus stipata Persarum et Babyloniorum aciem pepulit, magnamque eorum stragem edidit. Ceperunt Romani etiam Persarum tuldum et regis tentorium omniaque impedimenta magno æstimata elephantosque. Quæ de præda ea quæ erant maxime insignia ad imperatorem miserunt. Sed Persarum rex dedecoris impatiens. 690 Iegem fert ne rex Persarum ullus posthac in bellum proficiscatur. Romanus vero exercitus rebus Persarum afflictis insultans in intimam usque Persidem pervenit, multosque ibi mirtales, multa oppida in potestatem suam redegit, et usque ad medium maris Hyrcani perrexit; ac hieme facta, in Perside hiberna habuit.

Quarto anno Tiberius publicum in Blachernis balneum ædificat, instauratque multa templa, domos hospitales et senibus fovendis factas. Exornat etiam aureum palatii triclinium. Tuuc etiam se in contractuum formulis scribi jussit Tiberium Constantinum. Eodem anno moritur Euty chius patriarcha, ac post sex dies in locum ejus suffectus est Joannes cognomento Jejunator, magni templi diaconus. Porro Tiberius emit barbarica mancipia ad millia quindecim, exque iis vestitis a se et armatis exercitum composuit, de suo nomine Tiberianum appellans; ducemque iis dedit Mauri-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

ριον dicitur apud Theophanem, ac imperatorem Philippicum εἰς τὸ ὄνατοῦριον τῶν Πρασίνων refert adduxisse Ruffum quemdam; quem locum eumdem ornatorium Prasinorum, ubi nimirum oris et limbis vestibibus attextis sese adornabant, dicit Paulus diaconus; quem eumdem ἀρματώριον Cedrenum vocasse contemplamur. GOAR.

(84) Intellego monetam consularem: nam imperatores consulatum quoque gessisse et in titulis suis commemorasse notum est. Infra quoque in Phoca ὄπτια pro donis missilibus et in populum sparsis ponitur, cum verbo ὀπτειν. XYL.

(85) Mesopotamiæ urbem ab Anastasio conditam: de qua in Anastasio. GOAR.

(86) Sic et infra. Credo fuisse signum aut vexillum præcipuum, sicut infra in Heraclio pro turma ponitur, *ein fanen*. XYL. — Somniat hic circa *tuldum* Xylander, et *vexillum* referre fingit, a quo semotum erat omne vexillum; ad conflictum siquidem deferebatur vexillum, cum sarcinis, jumentis, impedimentis, pueris, quæ τοῦλδον significat, nullum aut superfluum. Suidas: Σαγμάρια τὸ παρ' ἡμῖν λεγόμενον τοῦλδον, τὰ βαστάζοντα, ἀποσκευὴν, καὶ τὴν μετακομιδὴν τῶν ἐπιτηδείων. GOAR.

(87) *Diplomatis et litteris correctus* hic interpretare quam cum Xylandro, *contractuum formulis*. GOAR.

cium comitem fœderatorum, eique legatum addidit Narsetem, ac contra Persas emisit. Commissa pugna Persæ victi pulsique sunt, et rerepere Romani urbes et oppida ab iis Justiniano et Justino imperantibus occupata. Reversus Cpolin Mauricius ab imperatore est honorifice acceptus. Triumphavit etiam de Persis imperator, suis auspiciis a Mauricio victis; generumque hunc sibi ascivit, tradita filia sua Constantina. Germano duci alteram, nomine Charitonem, collocavit, 691 et utrumque Cæsarem designavit. Decima quarta die Augusti Tiberius cum cucurbitas serotinas vitiatas edisset, in tabeto incidit. Moriturus ergo Joannem patriarcham, senatum et exercitum vocat, eoramque iis Mauricio genero suo imperium tradit. Quod cum omnes faustis acclamationibus probassent, reversus in lectum suum vitam cum morte commutavit. Imperavit annos tres, menses decem, dies octo. Sepultus est in heroo in arca Prasina.

Mauricius orthodoxus imperium Romanum gubernavit annos viginti, menses tres, dies duos. Statura fuit mediocri, robustus, albus, facie rotunda, subrufus, recalvaster, naso et barba mediocri: barbam Romano more tondebat. Patria Capadox, jussit se in tabulis scribi Mauricius Tiberium. Coronatus est a patriarcha Joanne Jejunatore, ac paulo post nuptias habuit. Mense Aprili in foro incendia fuerunt, et ventorum procellæ, quibus multæ domus sunt perditæ. Decima Maii terræ motus fuit magnus et equestre certamen actum. Avars autem, qui non multo ante Sirmium Europæ nobilem urbem occupaverant, missis legatis ab imperatore postulant ut 80 auri millibus, quæ a Romanis quotannis accipiebant, alia 20 adjicerentur. Imperator pacis studiosus consensit. Postulabant ut sibi ad spectaculum mitteretur elephantus Indicus et aurea culcitra. Quæ missa remiserunt, contempta culcitra. 692 Postulaveruntque alia adhuc 20 millia sibi addi. Quod cum recusaret imperator, Chaganus expeditione suscepta Sigidonem aliasque urbes subegit et Anchialium, minatus se etiam Longum murum eversurum. Imperator ergo Elpidium patricium cum Comentiolo legatos ad Chaganum mittit; isque se pactis conventis staturum ac pacem servaturum pollicetur.

τὸν πατρικίον σὺν Κομμεντιόλφῳ πρέσβεις πρὸς τὸν συνθήκαις εἰρήνην ἄγειν καθωμολόγει.

Anno secundo imperator consul designatur magnasque urbi opes largitur. Idem sororem suam Gordiam Philippico in matrimonium dat, Orientique

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(88) Hem! *concurbitale* interpretis acumen *cucurbitam* legentis, ubi tantum *mori fructus* aliis colligere licet. GOAR.

(89) Ad proprium lectum moriturus reversus est Tiberius, cum senatum, exercitum et patriarcham de nuncupando imperii successore Mauricio fuit allocutus. Ἐπὶ τὴν ὑπαίθερον τῶν βασιλείων ἀλόγη

φοιδεράτων καὶ ὑποστράτηγον αὐτοῦ Ναρσῆν, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κατὰ Περσῶν. Πολέμου δὲ κροτηθέντος νικῶσι Ῥωμαῖοι κατὰ κράτος, καὶ ἀφείλοντο ἐκ τῶν Περσῶν πόλεις τε καὶ γῶρας ἕς ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ καὶ Ἰουστίνου παρέλαθον. Ἐπανελθὼν δὲ Μαυρίκιος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐδέχθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως μεγάλως, καὶ ἐθριάμβευσε Τιβέριος τὰς νίκας Μαυρικίου, καὶ προσελάβετο αὐτὸν γαμβρὸν εἰς Κωνσταντῖναν τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα· ὁμοίως δὲ καὶ Γερμανῶ στρατηγῶ ἐξέυξε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Χαριτῶν, ποιήσας ἀμφοτέρους Καίσαρας. Τῇ δὲ ἰδ' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς φαγῶν συκάμινά (88) ὄψιμα ἀξιοθέατα νενοθευμένα φθίσει περιπέσει. Καὶ μέλλων τεθνᾶναι προσκαλεῖται τὸν πατριάρχην Ἰωάννην καὶ τὴν σύγκλητον ἅμα τοῖς στρατεύμασι, καὶ Μαυρίκιον τὸν ἴδιον γαμβρὸν βασιλέα ἀναγορεύει. Πάντων δὲ εὐφημησάντων αὐτὸς ὑποστρέψας ἐν τῇ ἰδίᾳ κλίνῃ (89) τέθνηκε, βασιλεύσας ἔτη γ' μῆνας ἰ' ἡμέρας ἡ'. Καὶ ἐτάφη ἐν τῷ ἡρώφῳ ἐν λάρνακι Πρασίνῳ.

Μαυρίκιος ὀρθόδοξος βασιλεὺς Ῥωμαίων ἐβασίλευσεν ἔτη κ' μῆνας γ' ἡμέρας β'. Ἦν δὲ τῇ ἰδίᾳ μεσηλιξ, εὐσθενῆ, λευκόχρους, στρογγύλην ἔχων τὴν ὄψιν, πυρρόακρης, ἀναφάλας, εὐριν, εὐπῶγος, κειρόμενος τὸ γένειον, καθὰ Ῥωμαῖοις ἔθος ἐστίν. Ἦν δὲ Καππάδόκης. Ἐκέλευσε δὲ γράφεσθαι ἐν τοῖς συμβολαίοις Μαυρίκιος [καὶ] Τιβέριος. Ἐστέφη δὲ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, καὶ μετ' ὀλίγον τὸν γάμον πεποίηκε. Τῷ δὲ Ἀπριλλίῳ μηνὶ γεγόνασιν ἐν τῷ φόρῳ ἐμπρησμοὶ καὶ ἀνέμων καταγιγδεις, καὶ πολλὰς οἰκίας διώλεσαν. Καὶ τῇ δεκάτῃ τοῦ Μαΐου γέγονε σεισμὸς μέγας καὶ ἱππικὸν ἐτελέσθη. Πρεσβεύουσι δὲ οἱ Ἄδαρες πρὸς τὸν βασιλέα, οἱ πρὸ ὀλίγου τὸ Σίρμιον χειρωσάμενοι, πόλιν τῆς Εὐρώπης ἐπίσημον, καὶ ἤξιον ταῖς ὀδοθήκοντα χιλιάσι τοῦ χρυσίου, ἕς ἐτησίως ἐλάμβανον παρὰ Ῥωμαίοις, προστεθῆναι ἄλλας κ'. καὶ ὁ βασιλεὺς εἰρήνης ἐφιέμενος τοῦτο κατεδέξατο. ἤτησαν δὲ καὶ ἐλέφαντα, ζῶον Ἰνδικόν, ἐκπεμφθῆναι αὐτοῖς πρὸς θεᾶν, καὶ κλίνην χρυσοῦν ᾧν καὶ πεμφθέντων ἀμφοτέρω ἀνέστρεψαν, τὴν κλίνην εὐτελίσαντες. ἤτούντο δὲ πάλιν ἄλλας κ' πρὸς ταῖς ἑκατόν. Τοῦ δὲ βασιλέως μὴ καταδεξαμένου, [P. 395] στρατεύσας ὁ Χαγάνος τὴν Σιγιδῶνα πόλιν κατέστρεψε καὶ ἐτέρας πόλεις ἐχειρωσατο καὶ τὴν Ἀγχιάλον, ἠπειλεῖ δὲ καὶ τὰ Μακρὰ τεῖχη καταστρεῖψαι. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἐλπίδιον Χαγάνον ἀπέστειλε, καὶ ὁ Βάρβαρος ἐπὶ ταῖς τῶν πάκτων

Τῷ β' ἔτει ὑπατος ὁ βασιλεὺς ἀναγορεύεται, καὶ πολλοὺς θησαυροὺς τῇ πόλει δωρεῖται. Προβάλλεται δὲ Φιλίππικόν στρατηγὸν τῆς Ἐφῶς, ποιήσας αὐτὸν

ἦτις παρήνωται τῇ πολυστιβάδι τῶν ἀνακτόρων οἰκίᾳ, προκυλίῳ περιφανεῖ καὶ περιδόξῳ τῷ προσκηνίῳ φορέδῳ ἤχθη. Quæ Simocatæ i. i. verba minus proprie reddidit Pontanus. Πολυστιβάς enim οἰκία pro ædificiorum et habitationum superstructa coacervata congerie, non pro herbis et frondibus thorum sumitur. GOAR

γαμβρόν εἰς Γορδίαν τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν. Ο δὲ Φιλιππικὸς τοῖς Περσικοῖς ἀθρόως ἐπεισεσῶν καὶ πολλὴν αἰχμαλωσίαν λαβὼν εἰς τὴν τῶν Μήδων χώραν παραβάλλει, καὶ πολλὰ χωρία διασφειρας εἰς Ῥωμαϊαν (90) αὐθις ὑπέστρεψε. Τοῦ δὲ Χαγάνου τὴν εἰρήνην ἀθετήσαντος καὶ τῷ Μακρῷ τείχει ληϊζομένου, ὡς προσεπέλασεν ὁ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων Κομμαεντιόλος, τούτοις ἀθρόως ἐπεισεσῶν πολλὰ πληθῆ ἀνείλε καὶ τούτους ἀπήλασεν. Ἐλθὼν δὲ ἐν Ἀδριανουπόλει Ἀνδραγάστῳ περιπίπτει τῷ Σθαβίνων στρατηγῷ αἰχμαλωσίαν ἐπιφερομένῳ· καὶ τούτῳ ἐπεισεσῶν ὅτῃν αἰχμαλωσίαν διέσωσε καὶ νίκην μεγάλην περιεβάλετο. Τότε καὶ τινες Ἕλληνας ἐν οἴκῳ τινὸς ἀριστῶντες εἰς ὕβρεις καὶ ἀναθεματισμοὺς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου προήχθησαν. Καὶ οἱ μὲν Ἕλλοι παρ' αὐτὰ πονηροῖς πνεύμασι ληφθέντες δίκας ἀπειλύνουσι, ὁ δεσπότης δὲ τῆς οἰκίας εἶδε κατ' ὄναρ ἐπιστάσαν αὐτῷ τὴν Θεοτόκον καὶ βεργίῳ (91) τὰ αὐτοῦ γόνατα περιχράζασαν καὶ μηδὲ λόγου αὐτὸν ἀξιώσασαν. Ὁ δὲ εὐθὺς ἔξυπνος τοῖς πόνοις γενόμενος εὔρε τοὺς πόδας αὐτοῦ κεκομμένους, κάντεῦθεν λοιπὸν δημοσίᾳ φοράδην ἀγόμενος καὶ προκείμενος τὴν δικαιοκρασίαν ἐξωμολογεῖτο τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν τῆς παναμώμου Θεοτόκου κατ' αὐτοῦ ἀγανάκτησιν.

Τῷ γ' ἔτει Φιλιππικὸς ἐπὶ τὴν Περσικὴν ἐλθὼν, καταλαβὼν τὴν Ἀρξάνην μεγάλην αἰχμαλωσίαν ἐκράτησε, καὶ δειλίαν ἐμποιεῖ τοῖς Περσικοῖς στρατεύμασι. Νοσήσας δὲ τὸν ἀνεψιὸν χειροτονεῖ καθηγεῖσθαι τοῦ λαοῦ, καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν νοσῶν παραγέγνε. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐτέχθη τῷ βασιλεῖ υἱός, καὶ ὠνόμασεν αὐτὸν Θεοδόσιον.

Τῷ δ' ἔτει Φιλιππικὸς ἐξεληλυθὼς τῆς πόλεως πρὸς Πέρσας ὀπλιζέται, καὶ τούτοις συμβαλὼν νικᾷ τὸν πόλεμον. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ πάλιν ἀναλαβὼν Καρδαρίχας τὰς ἑαυτοῦ δυνάμεις πρὸς πόλεμον ὀπλιζέται, καὶ δευτέρου πολέμου κροτηθέντος νικῶσι πάλιν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἀναιροῦνται Πέρσαι πολλοὶ, χειροῦνται δὲ καὶ ζῶντες δισχιλίοι καὶ εἰς τὸ Βυζάντιον πέμπονται. Ὁ δὲ Καρδαρίχας προσέφυγεν εἰς τὸ Δαρὰς. οἱ δὲ τοῦ κάστρου Πέρσαι μεθ' ὕδρων [P. 396] τοῦτον ἀπεπέμψαντο. Ὁ δὲ Φιλιππικὸς τοὺς γενομένους τραυματίας εἰς τὰς πόλεις παρέπεμψεν ἰατρεύεσθαι, καὶ Ἡράκλειον τὸν τοῦ Ἡρακλείου τοῦ αὐτοκράτορος πατέρα, ὑποστράτηγον ὄντα, ἐπὶ κατασκοπῆν τῶν Βαρβάρων ἐξέπεμψεν. Αὐτὸς δὲ εἰς τὴν Βαβυλῶνα εἰσβάλλει, καὶ τὸ Χλόμαρον φρούριον παρακαθέζεται. Ὁ δὲ Καρδαρίχας στρατολογεῖ ἰδιώτας μεθ' ὑποζυγίων, καὶ δι' ὄχυρῶν τόπων ἐν ἀσελήνῃ νυκτὶ ἐπὶ τὰ νῶτα γίνεταί τῶν Ῥωμαίων, μηδαμῶς θαρρῶν χεῖρας αὐτοῖς ἐμβαλεῖν. Ῥωμαῖοι δὲ τῷ ἀκαίρῳ φόβῳ διασκηδασθέντες διὰ δυσδιεξεροδύτων τόπων μεγάλοις κινδύνοις περιέπεσον. Πρωῖας δὲ γενομένης, τῆς συμφορᾶς ἀπηλλάττοντο, καὶ τὸν στρατηγὸν καταλαβόντες ὕβρισιν ἀσχηστάς τούτου ἐβαλεν. Οἱ δὲ Πέρσαι ἐπίπλαστον νομίσαντες εἶναι τὴν φυγὴν διώ-

A eum præficit. Qui subito Persas magna vi adortus magna hominum præda parta in Mediam irrumpit, multisque ibi oppidis vastatis in Romaniam revertit. Cum autem Chaganus pace violata ad Longum murum prædando excurreret. Commentiolus dux Romani exercitus de improviso Barbaros adortus magna multitudine cæsa eos abegit. Inde cum ad Adrianopolim venisset, in Andragastum incidit, Slavinatorum ducem, qui prædam agebat. In hunc facto impetu prædam recepit, insigni potitus victoria. Eo tempore Græci quidam in domo cujusdam prandentes eo prolapsi sunt in Virginem Deiparam convicia atque exsecrationes jacerent. Horum reliqui illico a malis correpti spiritibus pœuas dederunt. Dominus autem domus istius per insomnium vidit sibi **☉☉** astare Deiparam, quæ alloqui ipsum non dignata pedes ejus virgula veluti notis impressis circumscrispsit. Ille autem præ dolore statim evigilans pedes suos incisos invenit. Gestatus in publicum ibique expositus justum Dei judicium et inculpata. Virginis Deiparæ contra se indignationem professus est.

Anno tertio Philippicus in Persiam expeditione facta Arxanam capit, magnaque potitur præda, et terrorem Persicis copiis incutit. Morbo inde correptus consobrinum suum exercitui præficit atque ipse Cpolin ægrotus revertitur. Eodem anno imperatori filius est natus ac Theodosius nominatus.

Quarto anno Philippicus urbe egressus armatum exercitum in Persas duxit, acieque congressus eos vicit. Postridie Cardarichas denuo instructo exercitu alteram pugnam commisit, rursusque penes Romanos victoria fuit; et multi Persæ occisi, capti bis mille, et Bysantium missi. Cardarichas ad Daras confugit, et a castris per eos qui præsidii loco id castrum tenebant, per ludibrium est repulsus. Philippicus saucios per urbes dimittit, ut corpora curarent; legatumque Heraclium, cujus filius Heraclius postea imperator fuit, ad explorandas res Barbarorum emittit. Ipse in Babyloniam impressione facta Chlomarum castellum obsidet. **☉☉** Cardarichas autem collecta tironum manu et jumentis, noctu cum luna sileret, per loca natura munita eo pervenit ut a tergo esset Romanorum, quibus cum consereremanum nequaquam audebat. Romani locorum imperviorum iniquitate et intempestivo terrore in summum periculum devenerunt. E quo tamen luce facta facile evaserunt, arreptumque dncem atrocissimis contumeliis exagitarunt. Persæ autem fugam eam simulari putantes non sunt ausi insequi. At Heraciius transmissio Tigri, quæcunque Mediæ erant nobiliora

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(90) In ditionem Romanorum, εἰς τὰ Ῥωμαίων Ζοναῶ. XYL.

(91) Apud Nic. xviii, 37, legitur vimine. XYL. —

Virga viminea, λόγω a Theocriti scholiaste vocata: Βεργίους ἤτοι λόγοις δῆσαι. GOAR.

oppida, ea incendit, atque ita ad Philippicum est magna cum præda reversus. Rursum inde ad Martyropolim commisso inter Persas ac Romanos prælio, vicerunt Romani. Cecidit eo in prælio Baruyas Persarum dux, captaque sunt tria millia, ac Persici exercitus ductores. Mille tantum de Persicis copiis homines clade evitata non absque periculis in Persidem redierunt. Romani ad imperatorem prædam mittunt Persicam, omnesque captivos una cum bandis. Mauricius porro Cariana rostra in Blachernis condit, inque eo omnem suam a pueritia usque ad imperatoriam dignitatem vitæ historiam depingit. Absolvit etiam publicum ibi balneum. Et constituit ut publica deprecatio, sive intercessio dicitur, in Parasceva a Blachernis ad Chalcoptatia duceretur.

καὶ τὸ ἐν αὐτῷ δημόσιον λουτρόν. Τοιοῦ δὲ καὶ τὴν ἑν (95) ἐν Βλαχέρναις τελεῖσθαι καὶ ἐν τοῖς Χαλκοκρατείοις πληροῦσθαι.

Anno sexto, Longobardi bellum Romanis intulerunt, et Maurus in 695 Africa magnos tumultus excitavit. In Perside locus custodiæ destinatus est, nomen Lethæ ab oblivione habens, in eo Persarum rex multos de variis populis captos incluse rat, una cum iis quos in castello Daras ceperat. Hi de salute sua desperabundi custodes adorti sunt, iisque cæsis Byzantium pervenerunt, suntque ab imperatore magno cum gaudio recepti. Ac rursum Commentiolus in Persidem ingressus victor multa spolia Byzantium misit.

Anno septimo, Chosroes, cum adversus eum Baramus in surgeret, coactus est ad Romanos confugere; et impetrato ab imperatore auxilio Baramus occidit Persidemque obtinuit. Metuens autem sibi ab insidiis, mille Romanos præsidii loco dari a Mauricio sibi petiit. Quod ipsum quoque imperator concessit, itaque Chosroes fassus est regnum Persis beneficio Romanorum concessum.

Anno octavo, in Paschate Theodosium Mauricii filium Joannes patriarcha Cpolititanus coronat, annos natum 4 s. Eodem anno Mauricius ædem 40 Sanctorum absolvit, a Tiberio inchoatam. Cumque in Oriente alta esset pax, exercitus in Thraciam transtulit.

Nono anno, cum imperator copias in Occidentem educeret, ab omnibus vetitus est bello operam impendere. Daonii mulier infantem peperit oculis, palpebris, manibus pedibusque carentem: ad coxas autem cauda piscis testa intecti enata erat. Eodem die canis quoque sex pedes habens et caput leoninum natus ac valde magnus factus est.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(92) Armeniæ urbem quadraginta militum martyrio illustrem. GOAR.

(93) Vexillis, puto militaribus, quæ nobis *baner* dicuntur. Suidas in Βάνδον· Οὕτω κλοῦσαι· Ῥωμαῖοι σημεῖον τὸ ἐν πολέμῳ. ΧΥΛ.

(94) Litaniam nimirum hic λιτή πρεσβεῖα dicitur, et Suidæ quoque λιτή est παράκλησις. Eamergo videtur

ἄσαι οὐκ ἐτόλμησαν. Ἡράκλειος δὲ διαπεράσας τὸν Τίγρη, ὅσα τῆς Μηδικῆς χώρας ἦσαν ἐπίσημα χωρία παρεδίδου πυρὶ, καὶ οὕτως πρὸς Φιλιππικὸν ἀνέστρεψε μετὰ σκύλων πολλῶν. Καὶ γίνεται πάλιν κατὰ τὴν Μαρτυρούπολιν (92) Ἡερσικὸς μετὰ Ῥωμαίων πόλεμος, καὶ κρατοῦσι Ῥωμαῖοι, καὶ ἀναίρειται ὁ τῶν Περσῶν στρατηγὸς Βαρουζᾶς, συλλαμβάνονται δὲ καὶ ζῶντες τρισχίλιοι καὶ οἱ τῶν Περσικῶν ταγμάτων ταξίαρχοι. Χίλιοι δὲ μόνοι τὸν ἀριθμὸν ἐσώθησαν, οἳ καὶ μετὰ κινδύνων ἐπὶ τὴν Περσίδα ἀνέστρεψαν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι πέμπουσι πρὸς τὸν βασιλέα τὰ Περσικὰ λάφυρα καὶ τοὺς ζωγρηθέντας ἅπαντας σὺν τοῖς βάνδοις (93). Ὁ δὲ Μαυρίκιος ἔκτισεν ἐν Καριανὸν ἔμβολον ἐν Βλαχέρναις, γράψας ἐν αὐτῷ διὰ ζωγραφίας τὰς ἑαυτοῦ πράξεις τὰς ἐκ παιδῶθεν μέχρι τῆς αὐτοῦ βασιλείας. Ἀνεπλήρωσε δὲ

λιτήν καλουμένην πρεσβεῖαν (94) κατὰ παρασκευ-

τῷ ἔτει οἱ Λογγίβαρδοι πόλεμον ἔφρανον κατὰ Ῥωμαίων, καὶ τὰ τῶν Μυρουσίων ἔθνη κατὰ τὴν Ἀφρικὴν μεγάλας ταραχὰς ἐποιήσαντο. Ἐν δὲ τῇ Περσίδι φυλακὴ ὑπάρχει ἡ λεγομένη Λήθη, ἐν ἣ πολλοὺς ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς ἀπὸ διαφορῶν ἐθνῶν ἐν ταύτῃ κατέκλεισε σὺν τοῖς αἰχμαλώτοις τῆς πόλεως Δαρᾶς. Οὗτοι οὖν ἀπογόνους ἑαυτῶν ἐπανίστανται κατὰ τῶν φυλασσόντων αὐτούς· οὐς καὶ ἀνελόντες εἰς τὸ Βυζάντιον ἔκαστι, καὶ ὑπέδξατο αὐτούς ὁ βασιλεὺς μετὰ χαρᾶς μεγάλης. Καὶ πάλιν Κομμεντίλος εἰς τὸν κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμον χωρεῖ, καὶ νικήσας πολλὰ λάφυρα ἐν Βυζαντίῳ πέμπει.

τῷ ἔτει, Βαράμ κατὰ Χοσρόου γενόμενῆς τοῦτον τοῖς Ῥωμαῖοις προσρυῆναι ἠνάγκασεν ᾧ δούς ὁ βασιλεὺς συμμαχίαν τὸν τε Βαράμ ἀπέκτεινε καὶ τὴν Περσίδα ἐκράτησε. Δεδοικῶς δὲ [P. 397] τὴν δολοφονίαν, ζητεῖ Μαυρίκιον εἰς φυλακὴν αὐτοῦ χιλίους Ῥωμαίους. Ὁ δὲ βασιλεὺς ποιεῖ καὶ τοῦτο, ὡς λέγειν τὸν Χοσρόην ὅτι Ῥωμαῖοι Πέρσαις τὴν βασιλείαν χαρίζονται.

τῷ ἔτει, τὸ Πάσχα Θεοδοσίος υἱὸς Μαυρικίου στέφεται ὑπὸ Ἰωάννου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, χρόνων ὑπάρχων τεσσαρῶν ἡμισυ. τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Μαυρίκιος τὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Τεσσαράκοντα, ὃν ἀπὸρῆξαι Τιβέριος, ἀνεπλήρωσε, καὶ τῆς Ἀνατολῆς εἰρήνην βαθεῖαν ἐγούσης τὰς δυνάμεις τῶν στρατευμάτων ἐπὶ τὴν Θράκην διεβίβασε.

τῷ ἔτει, τοῦ βασιλέως μετὰ τῶν στρατευμάτων ἐπὶ τὴν Δύσιν ἐξερχομένου, ἐκώλυτο παρὰ πάντων ὑπουργῆσαι τῷ πολέμῳ. Ἐν δὲ τῷ Δαονίῳ (96) ἔπειτα γυνὴ παιδίον μῆτε ὀφθαλμοὺς μῆτε βλέφαρα μῆτε χεῖρας μῆτε πόδας ἔχων, πρὸς δὲ τῷ ἰσχυρῷ ἰχθύος οὐρὰ προσφυῶς ὑπῆρχεν αὐτῷ ὀστρακόδερμος. Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ κύων ἐξάπους, κεφαλὴν ἔχων λεο-

litaniam instituisse, quæ fieret ab uno fano ad alterum, caterva populi et pontificum procedente. Supra λιτή, legebatur, minus recte. λιτά, notum est vocabulum vel ex Homero, quid denotet. ΧΥΛ.

(95) Parascevis singulis, sextis dictis feriis. GOAR.

(96) Thraciæ loco. GOAR.

τώδη, γεννηθεὶς ἐγένετο μέγας σφόδρα. Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ ὁ ἵππος τοῦ βασιλέως, ὁ τὸν χρυσοῦν περικείμενος κόσμον, ἀθρόως διεβράγη πεισών. Τούτοις πᾶσιν οἰωνισάμενος ὁ βασιλεὺς περίλυπος ἦν. Μαθὼν δὲ ὅτι πρόσβεις εἰς τὸ Βυζάντιον Περσῶν τε καὶ Φράγγων παρεγένοντο, ὑπεστρέφεν εἰς τὰ βασίλεια.

Ἀπὸ τῶν Ἱστορικῶν τοῦ Σιμοκάτου (97) λόγος Κοσρού βασιλέως Περσῶν πρὸς Ἰωάννην στρατηγὸν Ῥωμαίων, ἀποσκώφοντα εἰς αὐτὸν ὅτι ἀπεστάλη παρὰ τοῦ καιροῦ ἐτυραννοῦμεθα, οὐκ ἂν ἐθάρρησας, στρατηγὲ, τὸν μέγαν ἐν ἀνθρώποις βασιλεία βάλλειν τοῖς σκώμμασιν. Ἐπεὶ δὲ τοῖς παροῦσι μέγα φρονεῖς, ἀκούσῃ τί δῆτα τοῖς θεοῖς ἐσύτερον μεμελέτηται. Ἀντικατάρβυσαι, εὐ ἴσθι, εἰς τοὺς Ῥωμαίους ὑμᾶς δεινὰ, ἔξετε δὲ τὸ Βαβυλώνιον φύλον τῆς Ῥωμαϊκῆς πολιτείας κρατοῦν τριττὴν κυκλοφορικὴν ἑβδομάδα ἐτῶν. Μετὰ δὲ τοῦτο πεμπταίαν ἑβδομάδα ἐνιαυτῶν Ῥωμαῖοι Πέρσας δουλαγωγήσετε. Τούτων δὲ διηνησμένων τὴν ἀνίσπερον ἡμέραν ἐνδοιμῆν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ τὴν προσδοκωμένην λῆξιν ἀποβαίνειν τοῦ κράτους, ὅτε τὰ τῆς φθορᾶς παραδίδεται λύσει καὶ τὰ τῆς κρείττονος διαγωγῆς πολιτεύεται.

Τῷ ἴτερι, τοῦ Χαγάνου ἐπελθόντος κατὰ τὸ Σίρμιον, ὁ βασιλεὺς στρατηγὸν Εὐρώπης τὸν Ἡρίσκον χειροτονεῖ. Ὁ δὲ Ἡρίσκος Σαλβανιανὸν ὑποστράτηγον ποιήσας προτρέχειν ἐκέλευσε, καὶ κατὰ τῶν Βαρβάρων χωρήσαντες συγκροτοῦσι πόλεμον καὶ νικῶσι Ῥωμαῖοι. Ὁ δὲ Χαγάνος τοῦτο ἀκηκῶς, ἀναλαβὼν τὰς δυνάμεις ἐχώρει πρὸς πόλεμον, καὶ εἰς Ἀγγιλιον ἐλθὼν τὰς τῆν κατέκασεν. [P. 398] Ἔπειτα εἰς τὸ Δριζιν περῆ. Ὁ δὲ Ἡρίσκος, μὴ θέλων θεωρεῖν τὰ πλεθρὰ τῶν Βαρβάρων, εἰς Τζουρουλὸν εἰπελθὼν ἠσφαλισατο. Ὁ δὲ Βάρβαρος τὸν Ἡρίσκον πολιορχεῖν ἐπέχειρει. Ταῦτα δὲ ἀκηκῶς Μαυρικίος διηπόρει τί δράσει· εὐδουλίᾳ δὲ καταστρατηγεῖ τῆς ἀπείρου δυνάμεως, καὶ ἕνα τῶν ἐγκουβιτῶρων μεγάλας δωρεὰς καὶ ὑποσχέσεις πέθει ἐκοντὶ περιπεσεῖν τοῖς Βαρβάροις, καὶ δίδωσιν αὐτῷ πρὸς Ἡρίσκον γραφὴν περιέχουσαν τὰδε· Τῷ ἐνδοξοτάτῳ στρατηγῷ Ἡρίσκῳ. Τὴν ἀλιτηρίαν τῶν Βαρβάρων ἐγχείρισιν μὴ δειλιάσῃς· πρὸς γὰρ ἀπώλειαν αὐτῶν τοῦτο γέγονε. Γίνωσκε γὰρ ὅτι μετὰ πολλῆς ἀσχύνης ἔχει ὁ Χαγάνος ὑποστρέψαι εἰς τὴν ἀφιερωθεῖσαν αὐτῷ παρὰ Ῥωμαίων χώραν. Διὰ τοῦτο καρτερησάτω ἡ σὴ ἐνδοξότης ἐν τῇ Τζουρουλῶν περιεμβούσα αὐτοῦς. Πέμπω γὰρ διὰ θαλάσσης πλοῖα, καὶ αἰχμαλωτίζομαι τὰς φασίλλας αὐτῶν, καὶ ἀναγκάζεται μετ' αἰσχύνης καὶ ζημίας εἰς τὰ ἴδια ὑποστρέψαι. Ὁ δὲ Χαγάνος κρατήσας τὰ γράμματα καὶ ἀναγνοὺς γίνεται περιθελῆς, καὶ συνθήκας πρὸς τὸν Ἡρίσκον διαθεόμενος καὶ ἐρηνεύσας ἐπὶ δώροις ὀλίγοις καὶ ἀναξιολόγοις εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἐπανέστρεψε γῆν μετὰ φυγῆς κραταιᾶς.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(97) Σιμοκάτου apud Suidam duplici τ, estque cognomen Theophylacti sophistæ. Cæterum hæc

Ἐodem die equus etiam imperatoris, qui aureis phaleris erat ornatus, concidit subito atque ruptus est. Hæc omnia imperator ominis loco ducens animi angebatur ; et cognito legatos Persarum ac Francorum Byzantium appulisse, in regiam rediit.

Sequitur ex Historiis Simocati oratio Chosroë Persarum regis ad Joannem ducem Romanorum, qui missus ei opitulatum a Mauricio imperatore sannas in regem jecerat. Nisi, inquit, ipsa temporis ratio in nos tyrannidem exerceret, nunquam profecto tu, o dux, auderes magnum inter homines regem subsannare. Nunc quia præsens rerum status te superbum reddit, audi quid de futuro dii statuerint. Sic habe, calamitates in vos Romanos redundabunt, ac per tres circulares septennales annorum conversiones Babylonica gens Romanæ reipublicæ dominabitur. Inde per quinque annorum septenarios Romani Persas servitio premetis. His circumactis dies vesperæ expers hominibus illucescet exspectatumque regnum inibit : tunc interitus nulla erit memoria, et vita melioribus institutus agetur.

Anno decimo, cum Chaganus apud Sirmium irrueret, imperator 697 præfectum Europæ Priscum creat. Is Salvanianum legatum sibi asciscit, eumque præire jubet. Barbaros ergo aggressi cerserta pugna eos vincunt. Chaganus re cognita copiis collectis ad bellum proficiscitur. Cumque Anchialum venisset, urbem eam incendit : inde Drizinem trajicit. Priscus vero multitudini Barbarorum occurrendum non ratus Tzurulum petiit, ibique loci opportunitate se tutatus est. Quem mox Chaganus obsedit. Id cum Mauricius intellexisset, quid faceret dubius, calliditate vim infiniti exercitus hoc pacto eludit. Excubitorum quemdam magnis et muneribus et pollicitationibus eo permovet, uti cum litteris, quas ipse ad Priscum dabat, dedita opera in Barbarorum manus se conjiceret. Litterarum hæc erat sententia : Prisco duci gloriosissimo S. Formidare sceleratum Barbarorum conatum noli, ipsis exitio suo staturum : magno enim suo cum dedecore Chaganus in terram sibi a Romanis concessam revertetur. Tua ergo præstantia eos otioso animo sustineat in Tzurulo. Ego enim per mare missis navigiis eorum familias captivas abduco, ut cum dedecore et damno suo domum redire opus habeat. Chaganus cum in litteras incidisset easque legisset, in magnum venit metum ; ac paucis quibusdam et nullius pretii donis acceptis, pace composita domum versus fugam quantum potuit fecit.

Chosroë prædictio lucidior fere est apud Zonaram et Nicephorum ; xviii, 27. XvL.

Anno undecimo, Priscus rem contra Slavinos A præclare gessit, magna Barbarorum edita strage. Eodem anno Paulus imperatoris pater mortuus est Cpoli; et Anastasia Augusta, socrus Mauricii, uxor Tiberii, sepulta est juxta virum.

Anno 12, Priscus rursus Danubium occupat, Slavinorum agros populatur, magnamque imperatori prædam mittit, atque ab eo in hostico hiemare jubetur. Eodem anno Philippicus Chrysopoli mansionem Deiparæ condit, et palatium ad imperatorem ejusque liberos excipiendum. Piscinam quoque et hortos facit, et Cpoli domum ædificat, quæ ab eo Philippici domus dicitur.

Anno 13, Byzantii in suburbio monstra sunt nata, infans quadrupes et alius biceps. Ferunt hæc nihil boni portendere urbibus in quibus nascuntur. Imperatori Prisco munus ducendarum copiarum abrogat, idque fratri suo Petro demandat.

Hic, anno 14, Slavinos adortus est, qui captivos ex Romanorum ditione abigebant. Ii captivis necatis fugæ se dederunt; et Romani paucis eorum captis ad sua redierunt. Hoc anno imperator solarium Magnauræ rotundum fecit, et in media aula suam collocavit statuum. Atque ibi armamentarium constituit. Condidit etiam in loco qui Erii dicitur domum in qua senes morborum alerentur, quod vivarium sumptuosum dicitur, eo quod a Slavinis crematum id fuerat, quod ligno erat tectum. Multos ei suppeditavit sumptus ad sustentandos morbis confectos fratres.

Anno 15, imperator Petrum, quod ejus culpa exercitus a Slavinis esset deletus, loco movet, rursusque Priscum cum imperio in Thraciam mittit.

Anno 16, Petrus imperatoris frater ædem Deiparæ Areobindicam condidit, et Cyriacus, qui Joanni Jejunatori successit, Diaconissæ.

Anno 17, contractis suis copiis Chaganus in Dalmatiam profectus Balbam et vicinas circum 40 urbes occupat ac diripit. Qua de re certior factus Priscus Gunduem exploratum mittit. Is cum in Barbaros incidisset per fauces iter facientes, duos ex iis vino obrutos capit; ex iisque discit Chaga-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(98) Luitprandus, vi, 2: *Est Cpoli domus palatio contigua miræ magnitudinis ac pueritudinis, quæ a Græcis, ρ loco λ posito, Magnaura, quasi magna aura, pro aula, dicitur.* GOAR.

(99) Ἀρμαμέντον δημοσίων ὀπλων locus. Justinianus, Nov. 85. GOAR.

(1) Λωδῶν pro lepra sæpe Noster sumit, ut in Constantino etiam annotavimus. Itaque vertere

τῷ ια' ἔτει, Ἡρίσκος μεγάλως ἐπὶ τοῖς Σθλαβίνους ἠνδραγάθησε καὶ φόνον πολλὸν τῶν Βαρβάρων εἰργάσατο. Τῷ αὐτῷ ἔτει Παῦλος ὁ τοῦ βασιλέως πατὴρ ἐτελεύτησεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ Ἀναστασία Αὐγούστα ἡ πενθερὰ Μαυρικίου, γυνὴ δὲ Τιβερίου, καὶ ἐτάφη μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς.

Τῷ ιβ' ἔτει, τοῦ Πρίσκου πάλιν τὸν Ἴστρον καταλαβόντος καὶ τὰ Σθλαβίνων ἔθνη πραιδεύσαντος καὶ πολλὴν αἰχμαλωσίαν τῷ βασιλεῖ πέμφαντος, γράφει αὐτῷ ἐκείσε παραχειμάσαι. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Φιλίππικὸς κτίζει τὴν ἐν Χρυσουπόλει μονὴν τῆς παναχράντου Θεοτόκου καὶ τὰ παλάτια πρὸς τὸ ὑποδέχσθαι τὸν βασιλέα καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ, ποιήσας καὶ ἰχθυοστροφεῖον καὶ παραδείσους. Καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲ ἔκτισε τὸν οἶκον τὸν λεγόμενον τοῦ Φιλίππικου.

Τῷ ιγ' ἔτει, εἰς τὰ τοῦ Βυζαντίου προάστεια τίκονται τέρατα, παιδίον τετράπουν καὶ ἄλλο δικόρυφον· λέγεται δὲ μὴ σημαίνειν ἀγαθὰ ταῖς πόλεσιν ἐν αἷς γίνονται ταῦτα. Καὶ ὁ βασιλεὺς Πρίσκον τῆς στρατηγίας ἀποπαύει. Πέτρον δὲ τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν στρατηγὸν τῆς δυνάμεως Ῥωμαίων ποιεῖ.

Τῷ ιδ' ἔτει, Πέτρος ὁ στρατηγὸς τοὺς Σθλαβίνους ἐπιφερομένους Ῥωμαϊκὴν αἰχμαλωσίαν τρέπει, καὶ οἱ Βάρβαροι τὴν αἰχμαλωσίαν ἀποσφάζαντες ἔφυγον· ὀλίγους δὲ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι κρατήσαντες ἐπὶ τὰ Ῥωμαϊκὰ ὑπέστρεψαν. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἔκτισεν ὁ βασιλεὺς τὸν στργγύλον ἡλιακὸν τῆς Μαγνάρας (98), στήσας ἐν τῷ μεσσαλίῳ τὴν ἰδίαν στήλην, καὶ ἀπέθηκεν ἐκεῖ τὸ ἀρμαμέντον (99). [P. 399] ἔκτισε δὲ καὶ τὸ λωδῶν (1) γηροκομεῖον εἰς τὰ Ἱέρου, τὸ λεγόμενον τοῦ ζωτικῆς ἐγγόρηγον (2), διὰ τὸ ὑπὸ τῶν Σθλαβίνων κατῆναι ξυλόστεγον ὄν, καὶ πολλὰ ἐν αὐτῷ ἐχορήγησε πρὸς θεραπείαν τῶν λωδῶν ἀδελφῶν.

Τῷ ιε' ἔτει Πέτρος κακῶς ὑπὸ τῶν Σθλαβίνων τὸ στράτευμα ἀφανίσας διαδίδχεται ὑπὸ τοῦ βασιλέως, καὶ πάλιν Ἡρίσκος στρατηγὸς Θράκης ἀποστέλλεται.

Τῷ ις' ἔτει Πέτρος ὁ ἀδελφὸς Μαυρικίου ἔκτισε τὸν ναὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ Ἀρεοβίνδου. Ὁμοίως καὶ Κυριακὸς ὁ πατριάρχης τὰ Διακονίσσης (3), διάδοχος γενόμενος Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ.

Τῷ ιζ' ἔτει συναθροίσας ὁ Χαγάνος τὰς περὶ αὐτὸν δυνάμεις ἐπὶ τὴν Δαλματίαν ἐχώρησε, καὶ καταλαβὼν τὴν Βάλθην καὶ τὰς περὶ αὐτὴν τεσσαράκοντα πόλεις ταύτας ἐπόρθησεν. Ὁ δὲ Πρίσκος ταῦτα μαθὼν Γουνδοῦην ἐπὶ κατασκοπῇ τῶν πρᾶκτομένων ἀπέστειλεν ὅς καταλαβὼν τοὺς Βαρβάρους διὰ δυσ-

possis leprosos senes et fratres. Verum ergo in his omnibus, quod essent obscura, verbum verbo extulit, ut peritoribus conjectandi esset materia. XYL. — Repone *leprosorum*. GOAR.

(2) *Sumptuum ad vitam necessarium penum.* GOAR.

(3) Areobindi et Diaconissæ templorum meminit et Niceph., xviii, 42. XYL.

βάτων χωρίων βαδίζοντας, περιτυγχάνει δύο ἐξ αὐτῶν τῆ οἴῃ κεκαρωμένους, οἱ καὶ ἔφασαν δισχιλίους ὀπίσταις τὴν αἰχμαλωσίαν τὸν Χαγάνον παραδεδωκέναι καὶ πρὸς τὰ οἰκεία ἀποστείλαι. Ταῦτα ὁ Γουνδοῦς μεμαθηκῶς κρύπτεται ἐν μικρῇ φάραγγι, καὶ ἐπιθὸς ἐπὶ τὰ νῶτα τούτων γενόμενος ἀθρόως πάντας ἀνείλε καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν πρὸς τὸν Πρίσκον ἤγαγεν. Ὁ δὲ Χαγάνος τὰ τῆς ἀποτυχίας μαθὼν εἰς τὴν ἐκυτοῖα ἐπανεζεύξε χώραν, καὶ ὁ Πρίσκος ὑπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια.

Καὶ τῆ ἰη' ἔτει λαβὼν τὰς δυνάμεις ἐπὶ τὴν Σιγιδῶνα παραγίνεται. Ὁ δὲ Χαγάνος συναθροίσας τὴν ἐκυτοῖα δυνάμιν ἄφνω τῆ Μυσία ἐφίσταται. Τῆς δὲ ἑορτῆς τοῦ Πάσχα καταλαβούσης ἀμφοτέροι μετ' ἐρήνης ἡσύχασαν καὶ τῆς ἑορτῆς πληρωθείσης διαχωρίζονται ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων οἱ Βάρβαροι, καὶ ποικίλον διωγμοῦ ἐξ ἀλλήλων τῶν μερῶν γενομένου πληθὸς Ῥωμαίων τὸ μὲν κατασφάττεται, τὸ δὲ αἰχμαλωτίζεται. Τότε δὲ ὁ Χαγάνος κατὰ Μαυρικίου ὡς αἰτίου τῆς σφαγῆς τοῦ λαοῦ καταβῶν εἶπε διδόναι τοὺς αἰχμαλώτους ἀνὰ νομίσματος, καὶ πάλιν δύο τοῦ νομίσματος, καὶ πάλιν ἀνὰ κεράτια δ' (4). Ὁ δὲ Μαυρίκιος οὐδὲ οὕτως τούτους ἠθέλησεν ἀγοράσαι. Ὅθεν θυμωθεὶς ὁ Χαγάνος πάντας ἀπέκτεινεν. Ἦσαν δὲ χιλιάδες ἰβ', ἀνεβιάζετο δὲ ἡ τιμὴ αὐτῶν ἀνὰ μιλιαρσιῶν δύο ἰβθλγ' (5). Καὶ οὕτως ποιήσας ὁ Χαγάνος εἰς τὰ ἴδια ὑπέστρεψε, ἢ χιλιάδας ταῖς Ῥωμαίων σπονδαῖς ἐπιθείς. Ὁ δὲ στρατὸς ἐπεμψε κατὰ Κομμεντιόλου ὡς προδοσίαν ἐν τῇ πολέμῳ ποιήσαντος, ἐν οἷς ἦν καὶ Φωκάς, ὃς διαλεγόμενος πῶ βασιλεῖ βριαρῶς τούτῳ ἀντέλεγεν ἐν τῇ σελεντίῳ (6). Καὶ τις τῶν πατρικίων τούτου [P. 400] ἐβράβησε καὶ τὸν πύγωνα ἐξέτιλεν, ὃ δὲ βασιλεὺς τούτου ἀπρακτὸν ἀπέλυσεν. Ἐκ τούτου καὶ ἡ τοῦ βασιλέως ἐπιβουλή ἀρχὴν ἐλάμβανε. Κατὰ τούτου τὸν χρόνον ἐν τῇ Αἰγύπτῳ Μηναῖ τοῦ ἐπάρχου ἐν τῇ Νείλῳ ποταμῷ (7) μετὰ τοῦ λαοῦ πορευομένου, ἐν τόπῳ τῷ ἐπιλεγόμενῳ Λέλλα, ἡλίου ἀνίσχοντος ζῶα ἀνθρωπόμορφα ἐν τῷ ποταμῷ ἐφάνησαν, ἀνὴρ τε καὶ γυνή· καὶ ὁ μὲν ἀνὴρ εὖστολος, εὖστερνος, καταπληκτικὸς τὴν ὄψιν, ξανθὸς τὴν κόμην, μισοπόλιος, καὶ μέγχι· τῆς ὀφρύος ἐγύμνου τὴν φύσιν, τὰ δὲ λοιπὰ μέγρη τοῦ σώματος τὸ ὕδωρ ἐκάλυπτε. Τούτου ὁ ἐπαρχὸς ὄρκοις ἐβλάλλε μὴ καταλῦσαι τὴν θεωρίαν, πρὶν ἅπαντας ἐμφορηθῆναι τῆς παραδόξου ταύτης ὀρασεως. Ἡ δὲ γυνὴ τοὺς τέ μασθοὺς εἶχε καὶ τὴν ὄψιν λεῖαν καὶ κόμην βαθείαν. Καὶ μέχρις ὥρας θ' πᾶς ὁ λαὸς ἐθαύμασεν, ὁρῶν τὰ ζῶα ταῦτα, καὶ τῆ θ' ἔδυσαν ἐν τῷ ποταμῷ. Καὶ ἰδοὺ καὶ κροκοδείλων

num bis mille armatis prædam domum abducendam commississe. Eo cognito in angusta quadam se abdit convalle, ac mane a tergo eos adortus universos interficit, prædamque ad Priscum adducit. Chaganus frustratum se successu sentiens domum abiit. Idem et Priscus fecit,

Anno 18, Priscus copias ad Sigidonem ducit. Chaganus vero suo 700 exercitu collecto repente in Mysiam irruit. Solemnitas Paschatis interveniens effecit ut utrinque pacati quiescerent. Ea finita induciæ quoque dissiluerunt. Cumque multis sese mutuo cladihus affecissent, tandem exercitus Romanus partim cæsus, reliqui capti sunt. Tum Chaganus in Mauricum cædis populi culpam conferens, paratum se ait captivos accepto in singula capita nummo, rursusque binos uno nummo, denique singulos quatuor ceratiis acceptis dimittere. Cum ne sic quidem eos redimere vellet Mauricius, iratus Chaganus omnes occidit. Fuere autem duodecim millia. Æstimabantur, supputatis in singulos duobus miliarisiis, 2933. Chaganus interfectis, ut dixi, captivis Romanorumque tributo adjectis insuper quinquaginta millibus, domum rediit. Exercitus porro misit qui Comentiolum prodicionis accusarent. Ac fuit inter legatos etiam Phocas, qui in cætu verbis imperatori duriter se opposuit. Quidam vero patriciorum depalmavit Phocam, et barbam ei evellit; atque eum imperator re infecta dimisit. Hoc initium fuit insidiarum adversus imperatorem. Eodem tempore, cum in Ægypto Menas præfectus in Nilo amne iter faceret cum populo in loco qui Delta dicitur, sole oriente in flumine visa sunt animalia specie hominis, mas et femina. Mas erat bene compositus, pecclore amplo, terribili aspectu, fulvo crine intermistis canis, usque ad lumbos nudus, cæteras partes aqua tegente. 701 Hunc præfectus adjuravit ne prius ex conspectu discederet quam omnes eo se tam raro exsaturasset spectaculo. Mulier et mammas habebat et levem faciem ac dimissos crines. Usque ad nonam horam populus cum admiratione animalia ea spectavit. Hora nona fluvium ea subierunt. Ecce autem, crocodilorum multitudo apparuit. Crocodilus animal est terrestre juxtaque aquaticum, vasto corpore. Dorsum ejus saxum nigrum colore refert,

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(4) Κεράτια τέσσαρα sunt numismatis sextans. Numisma enim 24 ceratiis, 12 vero miliarisiis æstimatur: unde κεράτιον miliarisii medium, folles 12. Scholiastes Basilic. Eclog. xxiii. Χρη γινώσκειν ὅτι τὸ ἐν κεράτιον φύλλεις εἰσὶ δώδεκα ἤτοι μιλιαρσιῶν τὸ ἥμισυ. Τὰ οὖν δώδεκα κεράτια εἰσιν, νομίσματος ἥμισυ· τὸ γοῦ, ἀκέραιον νόμισμα ἔχει μιλιαρσία ἰβ', κεράτια κδ'. GOAR.

(5) Hunc locum prorsus non intelligo, quod neque de nummo satis constat quid valuerit, neque de notis ἰ' θ' λ' δ'. Miliarisium numismatis decimam partem facere annotavit Suidas: sed id rem non explicat. Videre potes infra finem Leonis Icono-

machi. XYL.

(6) Concilium, cætus, judicium, consulatio est σιλέντιον sive σιλέντιον. Auctor in Leone Isauro: Σιλέντιον κατὰ τῶν ἁγίων ἐκόνων. Latine quoque silentium pronuntiavit Paulus Diaconus in eodem Leone: Silentium contra sanctas ac venerabiles celebravit iconas. Zonaras Leonem alterum, philosophum, ita morbo iliaco detentum narrat ὡς μὴ δὲ δυναθῆναι διαλεχθῆναι τῇ συγκλήτῳ περὶ νηστείας τὴν συνήθη διάλεξιν, ἢ καλεῖται σιλέντιον. GOAR.

(7) Quæ sequitur de viso in Nilo amne monstro, desumpta videntur ex Niceph. xviii, 36. XYL.

venter est albus; pedes habet quatuor, caudam magnam atque asperam: quippe ea finis est spinæ dorsi unico osse constantis, ac superne in modum dentium serræ incisa. Ferit autem cauda et vulnerat. Caput humeris contiguum est, iisque æquatur, et capitis formam tenet, quamdiu non hiat: ubi hiat, totum caput oris loco est et usque ad humeros panditur. Aliud animalculum est nomine hydris, quod et hylus dicitur, forma canina. Ea hydris luto sese obvolvens, in crocodili dormientis (eam enim opportunitatem caplat: crocodilus enim hiat, cum somnum capit) os insilit, et corrosio ejus ventre, itaque bestia enecata, per anum exit.

εἰσπῆδῶ διὰ τοῦ στόματος αὐτοῦ (καχηνῶς γὰρ ὁ κροκόδειλος καθεύδει) εἰς τὴν γαστέρα τοῦτου χωρούσα καὶ ταύτην διαβρῆσσοῦσα ἐξέρχεται διὰ τῆς ἕδρας ἀπονεκρούσα αὐτόν.

Anno 19, die Paschatis, Sophia Augusta uxor Justini et Constantina uxor Mauricii pretiosam admodum coronam confecerunt ac imperatori obtulerunt. Quam cum spectasset imperator, in magnum templum detulit, ibique supra sacramentam Deo dedicans suspendit Pace 702 autem cum Barbaris confusa, rursum Chaganus fines Romanorum intravit, et quatuor suis filiis exercitus tribuit, quibus transitum Istri custodirent. Sed Romani ratibus confectis fluvium transmiserunt; prælioque congressus cum Chagani filiis Priscus, quod ab aurora ad vesperam usque duravit, quatuor Barbarorum millia occidit, 300 suorum desideratis. Postridie ejus diei rursus 8 millia Barbarorum interfecit. Tertia die Romani de superiore loco in Barbaros irruerunt, eosque fusos in paludem compulerunt, multosque ibi suffocarunt, inter quos fuere Chagani etiam filii. Illustri victoria tum C potitis Romanis, rursum Chaganus magno contracto exercitu adversus eos proficiscitur; quem Priscus congressus pugna fudit, illustrioremque priore victoriam reportavit. Idem Priscus quatuor millia instruxit, ac Tissum amnem transire jussit, tentoria Barbarorum speculatum. Barbari tum eorum quæ gesta erant ignari festos dies agebant ac comptabant. Itaque eos inopinantes adorti Romani ingenti clade affecerunt: cæsis enim 30 millibus Gepidarum aliorumque Barbarorum, magna cum præda ad Priscum sunt reversi. Chaganus denuo reparatis copiis, ad Istrum cum accederet, pugna victus est, Barbarique in fluvio submersi, et cum his magna Slavinorum multitudo. Vivi in potestatem Romanorum venerunt 3200 Avars, Barbari 703 2000. Chaganus cum legatos repetundorum captivorum causa misisset, Mauricius nondum accepto tam illustris victoriæ nuntio reddi eos jussit.

ρας μὲν γσ', Βαρβάρους δὲ β'. Ὁ δὲ Χαγάνος πρέσβεις γρηθέντας βουλόμενος. Ὁ δὲ Μαυρίκιος μήπω μαθὼν σκῆψ ἀποδοῦναι τῷ Χαγάνῳ τοὺς Βαρβάρους καὶ μόνους.

Eodem anno, monachus quidam, cujus vitæ exercitatio illustris erat, strictum gladium tenens

πλήθος ἀνεφάνη. Ὁ δὲ κροκόδειλος θηρίον ἐστὶν ὁμοῦ καὶ ἰχθύος μέγας, ἀμφίβιος δέ. Καὶ ἡ μὲν χροιά τοῦ νώτου αὐτοῦ πέτρα ἔοικε μελαίνη, ἡ δὲ γαστήρ λευκὴ, πόδες δὲ δ', καὶ οὐρὰ μεγάλη καὶ τραχεῖα τῆς βράχειας γάρ ἐστὶν ἐνδὸς ὀστέου τελευτή. Ἐντέμνηται δὲ ἄνωθεν ὡς αἱ τῶν πριόνων ἀκμαί, καὶ τύπτει ἐν ταυτῷ καὶ τραυματίζει. Ἡ κεφαλὴ δὲ προσηρμοσμένη τοῖς ὤμοις καὶ ἐξισουμένη· καὶ ἐφ' ὅσον μὲν οὐ κέχνηε, θηρίου κεφαλὴ ἐστὶν, ἐπὰν δὲ χάνη, δὴ γίνεται στόμα μέχρι τῶν ὤμων ποιοῦσα τὸ χάσμα. Ζῶν δὲ ἐστὶ μικρὸν ἢ ὕδρις, ἧτις καὶ ὕλλος λέγεται, κυνὸς ἔχουσα μορφήν. Αὕτη εἰς πηλὸν κυλισμένη, ἐπιτηροῦσά τε τὸν κροκόδειλον καθεύδοντα,

τῷ ἰθ' ἔτει, τοῦ ἀγίου Πάσχα, Σοφία Αὐγούστα ἡ γυνὴ Ἰουστίνου, ἅμα Κωνσταντίνῳ τῇ γυναικὶ Β Μαυρικίου, στέμμα κατασκευάσασαι ὑπέριτον τῷ βασιλεῖ προσήγαγον. Ὁ δὲ βασιλεὺς τοῦτο θεασάμενος, ἀπελθὼν ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τῷ Θεῷ τοῦτο προσήγαγε, κρεμάσας ἐπάνω τῆς ἁγίας τραπεζῆς. Αὐθείτης δὲ τῆς πρὸς τοὺς Βαρβάρους εἰρήνης, πάλιν ὁ Χαγάνος ἐπὶ τὰ Ῥωμαϊκὰ χωρεῖ. Τοῖς δὲ τέσσαρσιν αὐτοῦ υἱοῖς παραδοὺς ἐτέρας δυνάμεις παρέστῃσε φρουρεῖν τὰς διαβάσεις τοῦ Ἰστροῦ. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι σχεδίας ποιήσαντες τὸν ποταμὸν διεπέρασαν· καὶ μετὰ τῶν υἱῶν τοῦ Χαγάνου συμβαλὼν ὁ Πρίσκοσ ἀπὸ πρῶτῃ ἕως ἐσπέρας, τριακοσίων Ῥωμίων ἀναιρεθέντων, τέσσαρας χιλιάδας τῶν Βαρβάρων ὤλεσε, καὶ τῇ ἐπιούσῃ πάλιν ὀκτώ χιλιάδας τῶν Βαρβάρων ἀνεῖλε. Τῇ δὲ τρίτῃ ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς τοὺς [P. 401] Βαρβάρους ἐχώρησαν καὶ τοῦτους τρέψαντες ἐπὶ τὰ ὕδατα τῆς λίμνης ἤλασαν, πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ἀποπνίξαντες, ἐν οἷς καὶ οἱ τοῦ Χαγάνου παῖδες ἀπεπνίγησαν, καὶ νίκην οἱ Ῥωμαῖοι περιφανῆ ἀνεδήσαντο. Ὁ δὲ Χαγάνος πάλιν συναθροίσας δυνάμεις πολλὰς, κατὰ Ῥωμάλων ἦλθε. Πολέμου δὲ κροτηθέντος τρέπονται οἱ Βάρβαροι καὶ νίκην ποιοῦνται Ῥωμαῖοι πασῶν ἐπισημοτέρων. Ὁ δὲ Πρίσκοσ τέσσαρας χιλιάδας συντάξας τὸν Ἰστρον ποταμὸν περᾶσαι ἐκέλευσεν εἰς τὸ κασσοκοπῆσαι τὰ τῶν Βαρβάρων σκηνώματα. Οἱ δὲ Βάρβαροι, μηδὲν τῶν γεγονότων ἐγνωκότες, ἐροτάζοντες ἐσυμποσίαζον. Τούτοις οἱ Ῥωμαῖοι ἀπροόπτως ἐπεισπεσόντες μέγιστον φόνον εἰργάσαντο· τριάκοντα γὰρ χιλιάδας Γηπέδων καὶ ἐτέρων Βαρβάρων ἀπέκτειναν, καὶ πλείστην αἰχμαλωσίαν λαβόντες πρὸς τὸν Πρίσκοσ ὑπέστρεψαν. Ὁ δὲ Χαγάνος πάλιν δυνάμεις ἀθροίσας ἐπὶ τὸν Ἰστρον παραγίνεται, καὶ συμβαλόντες πόλεμον ἤρτωνται οἱ Βάρβαροι καὶ εἰς τὸν ποταμὸν ἀποπνίγονται. Συναπόλλονται δὲ τοῦτοις καὶ Σθλαβίνων πλήθη, Ζῶντες δὲ ἐκράτησαν Ἀβα-

τῷ αὐτῷ ἔτει, μοναχὸς τις ἐν ἀσκήσει διαλάμπων σπάθην (8) γυμνὴν κρατῶν, ἀπὸ τοῦ φόρου μέχρι

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(8) Isidorus, xviii, 6: *framea, gladius ex utraque parte acutus quam vulgo spatham vocant, ipsa est rhomphæa.* GOAR.

τῆς Χαλκῆς ξιφῆρης διαδραμῶν τὸν αὐτοκράτορα τοῖς πᾶσιν ἐν φόνῳ μαχαίρας τελομένησθαι προηγόρευσε. Ὁμοίως καὶ Ἱπρωδιανὸς Μαυρικίῳ εἰς τὸ φανερόν προσανήγγειλε τὰ τούτῳ συμβησόμενα. Τότε καὶ οἱ δῆμοι ἄνδρα παρόμοιον τῷ Μαυρικίῳ Μαῦρον, περιβαλόντες σάγον καὶ στέφανον πλέξαντες ἀπὸ σκορόδων καὶ τῆ αὐτοῦ περιθέντες κεφαλῇ, ὄνῃ τε τοῦτον ἐπικαθίσαντες ἐπαιζον, Εὐρηκε, λέγοντες, τὴν δαμάλην ἀπαλὴν, καὶ ὡς τὸ καινὸν ἀλεκτόριον πεπήδηκεν αὐτῆν, καὶ ἐποίησε παιδία ὡς τὰ ξυλοκώδωνα (9). Ἄγιέ μου. ἄγαι, δὸς αὐτῷ κατὰ κρανίου, ἵνα μὴ ὑπεράρῃται· κἀγὼ σοι τὸν μέγαν βοῦν προσαγάγω εἰς εὐχὴν. Ταυαῦτα μὲν τὰ παρὰ τοῦ δήμου. Καὶ οὐ περιττῶς ὑπεμνηματίσθη, ἀλλ' ἵν' εἰδῶμεν ὡς ἐπειδὴν τις παροξύνῃ τὸν δεσπότην, τοῖς αὐτοῦ παίγνιον γίνεται συνδούλοις·

Τῷ εἰκοστῷ ἔτει, Θεοδόσιον τὸν υἱὸν αὐτοῦ συνῆψε πρὸς γάμον τῇ θυγατρὶ Γερμανοῦ τοῦ πατριάρχου. Τῷ αὐτῷ ἔτει Μαυρίκιος ἐν αὐτῷ γενόμενος, καὶ ἐνοήσας ὅτι οὐδὲν τὸν Θεὸν λανθάνει, ἀλλὰ πᾶσιν ἀποδίδωσι κατὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ ἐπιλογισάμενος τὸ σφάλμα ὃ ἐποίησεν εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν, μὴ ἐξαγοράσας αὐτῆν, συμφέρειν ἔκριεν αὐτῷ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ ἀπολαβεῖν τὴν ἁμαρτίαν [P. 402] καὶ μὴ ἐν τῷ μέλλοντι. Καὶ ποιήσας δεήσεις ἐγγράφους ἀπέστειλε πρὸς πάντα πατριάρχην καὶ μοναχὸν εἰς πάντα τὰ μοναστήρια καὶ εἰς τὰ Ἱερουσόλυμα, ἵνα αἰτῆσωνται τὸν Θεὸν ἐνταῦθα καὶ μὴ ἐκεῖ τοῦτον κολασθῆναι. Ἐσκυδαλίζετο δὲ καὶ εἰς Φιλιππικὸν τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ, ὡς τὸ φῖ ἔχειν εἰς χρηματισμὸν τὸν τοῦτον ἀναιρήσοντα, καίτοι διαφόρως αὐτῷ Φιλιππικῷ ὀμνυμένου μὴ ἔχειν ἐξ αὐτοῦ φόβον τινά. Πάντων οὖν περὶ τούτου εὐχομένων, εἶδεν ὁ Μαυρίκιος ἐν μιᾷ νυκτὶ ὡς εἰς τὴν χαλκῆν πύλην τοῦ παλατίου ἱστίμενον ἑαυτὸν ἔμπροσθεν τῆς εἰκόνης τοῦ Σωτῆρος, καὶ λαὸν πολλὸν σὺν αὐτῷ τῶν αἰχμαλώτων ἐγκαλούστων. Καὶ φωνῇ γέγονεν ἐκ τοῦ ἄγλου χαρακτήρος λέγουσα· Δότε Μαυρίκιον. Καὶ οἱ δῆθεν ὑπῆρέται κρατήσαντες αὐτὸν παρέστησαν ἐν τῷ πορφυρῷ ὀμφαλίῳ (10) τῷ ἐκεῖτε. Καὶ φησι πρὸς αὐτὸν ἡ θεία φωνή· Ποῦ θέλεις ἀποδώσω σοι; Ὡδε, ἢ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι; Ὁ δὲ ἔφη· Φιλάνθρωπε Δέσποτα, δικαιοκρίτα, ὦδε μάλλον, καὶ μὴ ἐν τῷ μέλλοντι. Καὶ εὐθέως ἐκέλευσεν ἐκδοθῆναι αὐτόν τε καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν Φωκᾷ τῷ στρατιώτῃ. Διυπνισθεὶς οὖν ἀπέστειλεν εὐθὺς τὸν παρακοιμώμενον αὐτοῦ ἀγαγεῖν Φιλιππικόν· ὃς αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἰδὼν τὸν παρακοιμώμενον καὶ τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς ἀπογνοῦς ἠτήσατο κοινωθῆσαι (11), καὶ οὕτως ἀπῆει πρὸς τὸν βασιλέα,

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(9) Fatue omnino et imperite lusisset in Mauricum populus, si utcunque, juxta Xylandri sensum, eum nolarum lignearum instar filios suscepisse effutivisset. Ξυλοκώδωνον itaque, cujus vice Theophanes ξυλοκόκουδον scribit, cum nil aliud sit præter lignum crepitaculum vel globulus ligneus concavus et un-lequaque perforatus, in quo nuclei vel tintinabula includuntur, ut perstrepero ejus sonita reereentur pueri, et populus ad ludicrorum istiusmodi

A a foro usque ad Æneam portam procurrit, omnibus prædicens imperatorem gladio occisum iri, Sed et Herodianus Mauricio palam, quæ ipsi eventura essent, denuntiavit. Tunc etiam populus Maurum quemdam, hominem Mauricii similem, sago indutum coronaque ex aliis conserta redimitum, in asinum imposuit, ac per jocum et lasciviam acclamavit: Invenit buculam teneram, et sicut novus gallulus insiliit in eam, ac procreavit liberos instar lignearum nolarum. Sancte mi, sancte, feri ejus caput, ne superbius efferatur: tum ego tibi voti reus bovem offeram. Hæc populus. Quæ non otiose retuli, sed ut intelligamus, ubi quis dominum irritavit, eum ludibrio haberi ab his qui eadem cum ipso conditione serviunt.

B Anno 20, Mauricius filio suo Theodosio Germani patricii filiam despondit. Eodemque anno in se descendens, ac memoria repetens Deum nihil clam esse, eumque pro meritis cuique suis bona aut mala tribuere, 704 tum secum cogitans quam graviter abs se peccatum esset quo tempore captivos redimere noluit, præstare existimavit uti in hoc potius quam in futuro sæculo pœnas Deo dependeret. Itaque deprecationes litteris consignatas ad omnes patriarchas et monachos, in omnia monasteria, etiam Hierosolyma misit, ut a Deo peterent ut ipsi non in altero sed in hoc sæculo pœnas imponeret. Quin et in Philippicum impegit, sororis suæ maritum, ab eo cædem sibi parari suspicans ex vaticinio quodam, quod percussoris nomen a littera PH ordini monebat, cum quidem Philippicus insidias omnibus modis ejurare. Cæterum Mauricius, cum pro eo proces passim fierent, quadam nocte in somnis imaginatus est se astare coram imagine Servatoris, in porta palatii œrea, multamque secum turbam captivorum ipsum accusantium: tum vocem de sacra imagine exiisse, quæ Mauricum sisti juberet. Ita se a ministris correptum, inque porphyretico ibi umbilico constitutum a divina voce interrogatum fuisse, ubinam sibi rependi vellet. Se autem dixisse: Domine humanissime, judex juste, hic malo quam in altera vita. Statimque mandatum fuisse ut cum uxore sua et liberis totaque familia Phocæ militi dedatur. Experrectus statim accubitorem suum misit qui D Philippicum adduceret. Qui desperata ob id vita prius communionem sacram expetiit, eaque percepta ad imperatorem abiit, uxorem relinquens, quæ 705 saccum induta et cinere conspersa ejulabat.

instar Mauricii filios se tenere proclamet. Summum in eos patremque Mauricum manifestat contemptum eorumque mortem ludum, gemitus ludicrum strepitum sese habiturum minatur. Κόκουδον porro nucleus est et globulus, ξυλοκόκουδον lignum streperis hujusmodi globulis plenum Annon Xylander vir ligneus et puerorum ξυλοκόκουδον? GOAR.

(10) Signo rotundo in aræ medio fixo. GOAR.

(11) Non dissimulabo me hic secutum esse

Ut ad imperatorem venit, se ad pedes ejus provolvit. Sed imperator, accubitore exire foras jussu, ad Philippici pedes accidit, inquit: Ignosce mihi, frater, atroces, quas tibi intuli, injurias. Suspica- bar te vitæ meæ insidiari: sed nunc te insontem esse cognovi. Hortor autem ut dicas mihi, si quem Phocam militem in exercitu nosti. Novi, ait ille, quemdam, qui pridem ab exercitu missus cum tua majestate jurgavit. Ac quærenti quo is esset ingenio, respondit hominem esse timidum ac ferocem. Tum imperator: Si, inquit, timidus est, homicida est, Narra- vitque Philippico insomnium. Vides ergo, ait ille, domine, Deum nulla littera excidere. Ea nocte in cælo visus est cometa, qui a gladii forma Xiphias dicitur. Postridie magisterianus, quem ad hoc ablegaverat Mauricius, venit, a sanctis hoc responsum ferens: Probat Deus resipiscentiam tuam, et animam salute donat, teque cum tota familia inter sanctos reponit: sed imperium cum dedecore et periculis amittes. His auditis Mauricius Deum mag- nopere prædicavit. Cæterum Petrum, qui exerci- tum ductabat, missis litteris cum juberet Istro trajecto in hostico milites in hibernis habere, multi- tudo ea re cognita seditionem movit; et Pho- cam centurionem in scutum sublatum ducem exerci- tus creavit atque faustis acclamationibus salutavit. Quod ubi sensit Petrus, Byzantium elapsus certio- rem 706 de ea re imperatorem fecit. Ergo Mauricius media nocte habitu privati celocem conscendit cum uxore et liberis, ac urbe profugit; atque orta tempestate ægre ad sanctum Autonomum salvus delatus est. Eademque nocte eum arliculo- rum dolor et podagra corripuere. Prasini vero in Regium egressi magnis gratulationibus tyrannum Phocam honoraverunt, persuaseruntque ut in Hebdomum veniret. Eo patriarcha Cyriacus cum senatu exiverunt. Et patriarcha ab eo sponsionem exegit, qua confessionem veræ fidei stabiliret, affirmaretque se Ecclesiam a turbis immunem conservaturum. Ita ergo Phocas in Joannis Baptistæ æde imperator renuntiatur, hominique malo et

καταλιπὼν τὴν γυναῖκα ἐπὶ σάκκου καὶ σποδοῦ θρηνοῦσαν. Ἐλθὼν δὲ πρὸς τὸν βασιλέα ἔπεσεν ἐπὶ τοῖς ποσὶν αὐτοῦ. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐξελεῖν ἐκέλευσε τὸν παρακοιμώμενον, καὶ αὐτὸς ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας Φιλιππικοῦ, λέγων· Συγχώρησόν μοι, ἀδελφε, ὅτι ἤμαρτόν σοι πολλά. Σὲ γὰρ ὑπενόουν τῇ ζωῇ μου ἐπιβουλεύσαι· ἀλλὰ νῦν ἔγνω ἀθῶον εἶναι. Παρακαλῶ οὖν σε εἰπεῖν μοι εἰ γινώσκεις ἐν τοῖς τάγμασι Φωκᾶν τινὰ στρατιώτην. Ὁ δὲ Φιλιππικὸς ἔφη· Ἐνα γινώσκω, ὃς πρὸ καιροῦ πεμψθεὶς ἐκ τοῦ στρατοῦ ἀντέλεγε τῷ κράτει σου. Καὶ ὁ βασιλεὺς ἔφη· Ποίας ἐστὶ γνώμης; Ὁ δὲ ἔφη· Δειλὸς καὶ θρασὺς. Καὶ ὁ βασιλεὺς ἔφη· Εἰ δειλὸς, καὶ φονεὺς. Καὶ διηγήσατο ὁ βασιλεὺς τὸ ἐνόησιον. Ὁ δὲ εἶπε· Ἴδε, δεσποτα, πῶς οὐ λείπει τὸν Θεὸν γράμμα. Τῇ δὲ νυκτὶ ἐκείνῃ ἐφάνη ἀστὴρ κομήτης ἐν τῷ οὐρανῷ ὁ λεγόμενος ξιφίας. Καὶ τῇ ἐπιόσῃ ἡμέρᾳ ἔφθασεν ὁ ἀποσταλεὶς μαγιστριανὸς (12), φέρων ἀπόκρισιν ἐκ τῶν ἁγίων, ὅτι, Ὁ μὲν Θεὸς δεξιόμενος τὴν μετάνοιάν σου σωζει τὴν ψυχὴν σου καὶ μετὰ τῶν ἁγίων κατατάττει σε πανοικί, τῆς δὲ βασιλείας μετὰ ἀτιμίας καὶ κινδύνων ἐπίπτεις. Ταῦτα ἀκούσας Μαυρίκιος μεγάλως τὸν Θεὸν ἐδόξαζε. Τῷ δὲ Πέτρῳ στρατηγῷ ὄντι γράφει Μαυρίκιος τὸν Ἴστρον διαπερᾶσαι καὶ [P. 403] ἐν ξένη χωρῇ τὸν λαὸν παραχειμάσαι. Ὅπερ ἀκούσαν τὸ πλῆθος ἐστασίασε, καὶ προβάλλοντα ἔξαρχον (13) Φωκᾶν τὸν κένταρχον, καὶ ἐπὶ ἀσπίδι τοῦτον ὑψωσαντες εὐφημήσαν ἔξαρχον. Τοῦτο ὁ Πέτρος ἀκηχώως εἰς τὸ Βυζάντιον φεύγει καὶ πάντα ἀναγγέλλει τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ Μαυρίκιος μεσοῦσης νυκτὸς ἰδιωτικὴν περιβαλόμενος ἐσθῆτα, εἰς δρόμον (14) εἰσελθὼν μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ ἀποδιδράσκει. Λαίλαπος δὲ γενοῦσας μόλις διασώζεται εἰς τὸν ἅγιον Αὐτόνομον. Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ νυκτὶ ἀρθρῆτις καὶ ποδάγρα ἐπιπίπτει αὐτῷ. Οἱ δὲ Πράσινοι ἐξεληθόντες εἰς τὸ Πήγιον (15) μεγάλας εὐφημίαις ἐτίμων τὸν τύραννον Φωκᾶν, καὶ πείθουσιν αὐτὸν ἐν τῷ Ἐβδόμῳ παραγενέσθαι. Ἐξέρχονται οὖν ὁ τε πατριάρχης Κυριακὸς καὶ ἡ σύγκλητος πρὸς αὐτὸν, καὶ ἀπαιτεῖ αὐτὸν ὁ πατριάρχης ὁμολογίαν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ τοῦ ἀτάραχον

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

nihil præter conjecturam, neque aliud tum ad animum accidisse. Si cui non satisfacio, excogitet aliquid commodius. Sane postea Theodosius quoque Mauricii filius cum ad supplicium jussu Phocæ traheretur, παρεκάλεσε πρότερον μεταλαβεῖν τῶν θείων μυστηρίων. XYL. Timet Xylander hominis de vita desperati et Eucharistiam postulantis pietatem fateri in suis notis. GOAR.

(12) Hic alias μαγιστριανός dictus, et apud Theophanem προτοκοῦρσωρ, in glossis Basilicorum vocatur μανδᾶτωρ ἐπιμεροδρόμος. Lexicon anonymum bibl. Regiæ: Ἡμεροδρόμος σῆλιος καὶ ὁ πεζοδρόμος λέγονται, καὶ οἱ ταῖς βασι-ικαῖς διατάξεις ταχῦτα διακονοῦμενοι διὰ τὸν βορέαν. Leo Constit. 3: Μανδᾶτωρ δὲ εἰσὶν οἱ τα μανδᾶτὰ ἀπὸ τῶν ἀρχόντων πρὸς τοὺς στρατιώτας ὀξέως διακομίζοντες. Hinc eos expertos, vigiles, variarum linguarum guaros expetit Mauricius, addit quoque voce sonora dotatos, ad jussa quæque publice efferenda; unde inter Justinianum et factiones *mandator* ut utriusque partis interpret et mediator eloquitur apud Theo-

phanem: hic vero *missus* est, et responsa fert ad imperatorem, auctor iterum in Justiniano Rintmeto statim sub initio. GOAR.

(13) Similibus verbis prius fuerat usus Simocata viii, 7: Τὰ πλῆθη ἔξαρχον τὸν ἑκατόνταρχον Φωκᾶν προεστήσαντο. Quia nondum imperii nomen vel insignia ei detulerant, sed, ut sit in tumultu, *caput et ductorem*, datu imperii potiundi spe, sibi præposuerant. GOAR.

(14) Δρόμον, sicut et infra usurpatur hoc vocabulum, navis est cursui, hoc est celerrimæ navigationi, apta: est enim δρόμος cursus, tales fuisse quas Latini celoces appellant, ex Nonio Marcello et iis quæ adducit scriptorum locis apparet, suffragante etiam primæ syllabæ quantitate. Vide ad hanc historiam quæ habet Nicephorus xviii, 40. XYL.

(15) Πήγιον, Thraciæ urbs in Propontide, Hebdomo ad meridiem inferior, in qua Leo Philosophus pontem ædificavit, de qua Constantinus *De admin. imp.*, c. 51. GOAR.

φυλάξει τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἀναγορεύεται τὸ κα-
κὸν, καὶ κύριος τῶν σκῆπτρων ὁ τύραννος προχει-
ρίζεται, καὶ κρατεῖ τῆς εὐδαίμονος ἢ συμφορᾶ, καὶ
λαμβάνει τὴν ἔναρξιν τὰ μεγάλα τῶν Ῥωμαίων ἀτυ-
χήματα, καὶ ἀναγορεύεται ἐν τῇ ναῦ τοῦ Ἡροδρόμου,
καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ἐπὶ βασιλικῆς ἀμάξης καθ-
εζόμενος εἰς τὰ βασίλεια εἰσέρχεται. Τῇ δὲ ε' ἡμέρᾳ
Λεοντώ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἔστεψεν Αὐγουῦτταν. Εἰς
δὲ τὸ ἱππικὸν ἀνεληθόντος τοῦ τυράννου, καὶ στάσεως
γενομένης περὶ προτιμήσεως τόπου τοῖς μέρεσιν,
ἔκραξαν οἱ δῆμοι· Ὁ Μαυρίκιος οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ
ζῆ· ἔρωτηθῆτω. Ὁ δὲ ἀλάστωρ κινεῖται πρὸς τὸν φό-
νον Μαυρικίου, καὶ ἀποστελεῖται ἡγάγε τὸν τοιοῦτον εἰς
τὸν Κῦτροπίου λιμένα· καὶ προαναίρουσιν οἱ τούτου
πάντε ἄβρηνες παῖδες ἐπ' ὄψεσιν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μαυ-
ρίκιος φιλοσοφῶν τῷ δυστυχήματι συνεχῶς ἐπεφθέγγετο·
Δίκαιος εἶ. Κύριε, καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις σου.
Γίνεται τοίνυν τῶν παίδων ὁ θάνατος τοῦ πατρὸς
ἐπιτάφιον, ἐπιδειξαμένου τὴν ἀρετὴν ἐν τῷ μεγέθει
τῆς συμφορᾶς· τῆς γὰρ τιθῆνης αὐτοῦ κλειψάστῃς ἕνα
τῶν βασιλικῶν παίδων καὶ τὸ ἑαυτῆς ἐπιδούσης εἰς
σφαγὴν, ὁ Μαυρίκιος οὐ κατεδέξατο, ἀλλὰ τὸ ἴδιον
ἐπέζητησε. Φασὶ δὲ τινες ὅτι τούτου σφαγέντος γάλα
σὺν τῷ αἵματι ἔβρυσεν, ὡς πάντας τοὺς ὄρωντας
θρηνησαι δεινῶς. Οὕτω μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς νόμων
φύσεως ὑψηλότερος γεγωνῶς καὶ αὐτὸς ὑπαλλάττει
τὸν βίον. Τούτων δὲ τὰς κεφαλὰς ἐν τῷ κάμπῳ τοῦ
τριβουναλίου (16) ἔβριψαν. Μετὰ δὲ τὸ ἐποζῆσαι
αὐτάς, ὥρισε τοῖς θέλουσι λαβεῖν αὐτάς· ἄς καὶ τοῖς
σώμασιν αὐτῶν προσέμιξαν οἱ φιλόχριστοι, θάψαντες
ἐν τῇ ναῦ τοῦ Ἁγίου Μάμαντος, πλησίον τῆς Ξυλο-
κέρκου πόρτης (17). Ἐπέγραψαν δὲ τῷ τάφῳ αὐτῶν
ἔλεγειον τόδε·

[P. 404] Ἄδ' ἐγὼ ἢ τριτάλαινα, καὶ ἀμφοτέρων
βασιλῆων,

Τιβερίου θυγάτηρ Μαυρικίου τε δάμαρ,
Ἡ πολὺπαις βασίλισσα, καὶ ἡ δεξιάσα λοχείην,
Ὡς ἀγαθὸν τελέθει καὶ πολυχοιρανίη,
Κεῖμαι σὺν τεκέεσσι καὶ ἡμετέρῳ παρακοίτῃ
Ἀήμου ἀτασθαλίῃ καὶ μανίῃ στρατιῆς.
Τῆς Ἐκάθης ἔτλην πολὺ χείρονα, τῆς Ἰου-
κάστης,

Ἄτ' αὖ τῆς Νιόβης ἔμπνοός εἰμι νέκυς.
Ναὶ ναὶ τὸν γενέταν· τί μάτην τὰ νεογνὰ
ἔκτειναν,

Ἀνθρώπων κακίης μηδὲν ἐπιστάμενα·
Πμετέροισι πετάλοισι κατὰσκιος οὐκέτι Ῥώμη·

Ῥίξαι γὰρ ἐκκλάσθη Θρηικίους ἀνέμοις.

Ὁ δὲ Φιλιππικὸς ἀποκειράμενος καὶ ἰερωσύνην λαβὼν,
ἐν Χρυσουπόλει διατελῶν ἡσύχως ἐτελεύτησεν.

Ἐξ ἐκεῖνου οὖν τοῦ καιροῦ οὐ διέλιπε τὴν Ῥω-
μανίαν δυστυχήματα ποικίλα καὶ ἐξάλισα. Ὁ γὰρ
τῶν Ἡερσῶν βασιλεὺς Χοσρόης τὴν εἰρήνην διέλυσε,
καὶ οἱ Ἄβαρες τὴν Θράκην διώλεσαν, καὶ ἄμφω τὰ
στρατόπεδα τῶν Ῥωμαίων διεφθάρησαν, ὥστε ὀπη-
νίκα Ἡράκλειος ἐβασίλευσε καὶ ἐξέτασιν ἐποιήσατο
εἰς ἀκρίβειαν τοῦ ὀπλιτικοῦ, ἐκ πάσης τῆς πληθῆος

XYLANDRI ET GOARI NOTE.

(16) Eo nempe urbis campo, quo exstructum erat
palatium dictum *Tribunalium novemdecim accubito-
rum*. GOAR.

A tyranno sceptrum committitur, et calamitas patriæ
felix imperium occupat; quod initium fuit ma-
gnorum, quibus res Romana attrita est, malorum.
Biduo post Phocas curru imperiali in regiam ad-
ductus est, ac quinta die Leontonem uxorem suam
corona imposita Augustam nuncupavit. Cum au-
tem tyrannus in Circo esset, ac de loci præro-
gativa inter partes contenderetur, populus in
tumultu vociferatus est: Interrogetur Mauricius:
non enim mortuus est, sed vivit. Eo Phocas ad
cædem Mauricii excitatus, missis famulis, eum ad
portum Eutropii adduci jubet. Primo quinque filij
masculi patre Mauricio intente necati sunt. Qui
in calamitate ista veram adhibens philosophiam,
identidem verba hæc repetebat: Justus es, Domi-
ne, et judicia tua justa sunt. Ita ergo Mauricius
epitaphii loco habuit liberorum 707 cædem. In
tanta autem calamitate virtutem suam exseruit:
cum enim nutrix unum de regiis pueris suffurata
suum pro eo jugulandum exhiberet, non est hoc
passus Mauricius, sed suum promi jussit. Ac ferunt
quidam eo jugulato puero cruori mistum lac ef-
fluxisse de vulnere, quæ res luctum omnibus gra-
vem attulerit. Tandem ipse quoque Mauricius, cum
lege naturæ superiorem se gessisset, occisus est.
Capita eorum in campum juxta tribunal abjecta,
cum jam fæterent; tolli Phocas permisit, si quis
eam rem curaret. Christiani ergo ea cum truneis
humarunt in fano Sancti Mamantis, prope por-
tam Xylocercam. Sepulcro inscripserunt hanc
elegiam:

Induperatorum nimis heu miseranda duorum.

*Uxor Mauricii, filia Tiberii,
Quæ demonstravi numerosa splendida prole
Esse etiam multos utiliter dominos.
Hic nunc cum natis sita sum miseroque marito,
Stultitia populi, militis et rabie.
Deteriora tuli Cisseide sive Jocasta:*

*Sum Niobæ spirans (proh dotor!) effigies.
Sons fuerit genitor: quid natos cædere frustra,*

*Humanæ fraudis nescia corda, juvat?
708 Non jam, Roma, meis quæras sub frondibus
[umbra]m:*

D *Nam stirpem turbo diffidit Odrysius.*

Philippicus tonso capillo sacerdotium iniiit Chryso-
poli, ibique vitam ad finem usque quietam duxit.

Enimvero ab interitu Mauricii res Romana conti-
nentibus atque atrocibus est afflictata calamitatibus.
Nam et rex Persarum Chosroes pacem rupit, et
Avares Thraciam pessumdederunt, et uterque Ro-
manorum exercitus periit. Ac usque adeo milites,
qui Phocam ad tyrannidem evexerant, sub eo sunt
consumpti, ut cum Heraclius imperator creatus

(17) Ad imam sinus partem versus occidentem
est Ξυλόκερκος porta, a palis in ejus fundamento
fixis sic dicta. (Leunclavius.) GOAR.

accuratam militum recensionem ageret, de universa militum multitudine quos a Mauricio conscriptos Phocas acceperat, tantum duo superfuerint.

Phocas imperium accepit anno mundi 6095, a Christo nato 595, et tenuit per octennium. factus de centurione imperator. Statura fuit mediocri, deformis, terribilis aspectu, rubente capillo, superciliis coeuntibus, mento raso, cicatrice in mala notatus, quæ ipso irascente denigrabatur; vinosus, mulierosus, sanguinarius, rigidus, in dicendo ferox, a miseratione alienus, moribus feris, hæreticus. Uxor ejus Leonto iisdem fuit moribus prædita. Illius ætate omnis generis mala in humanum genus quasi exundarunt. Nam et hominum bestiarumque mortua est 709 immensa multitudo; et terra fruges negante fames, tum gravissimæ pestes obortæ sunt, hiemesque fuerunt adeo sævæ ut congelaverit mare ac pisces perierint. Cum Phocas circenses ludos edidisset, ac sub vesperam vino se ingurgitasset, et tardius rediret, clamavit populus: Exorire, Phoca. Cumque non statim ad spectaculum procederet, vociferati sunt: Rursus vinum bibisti, rursus mentem amisisti? Obquod convicium insaniam correptus multis membra præcidit, multos necavit. Populo autem ignem in prætorium injiciente, profugerunt omnes vinciti. Idem Phocas ornamentarum exstruxit Magnauræ propinquum, statua supra id collocata.

Fama obtinet Theodosium Mauricii filium ad Chosroen legatum, missis a Phoca ministris Nicææ captum jussunque necari, cum ad locum cui nomen est Leucactæ pervenisset. Theodosium porro petivisse ut priusquam necaretur, divinis impertiri posset mysteriis. Quod postquam impetraverit, actis Deo gratiis lapidem a terra sustulisse, eoque terpectus suum percussisse, ita orantem: Domine Jesu Christe, tu scis me nulli hominum injuriam fecisse. Nunc ergo mihi eveniat ut tua jubet potentia. Hæc fato caput fuisse amputatum. Alii eum a patre cum litteris ad Chosroen Persarum regem missum intercidisse aiunt.

710 Porro Alexandræ calligraphus quidam, vir pious, cum ab excubiis nocturnis domum rediret,

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(18) Progredere. Sic apud Cicer. 1 *De Nat. deor*: Cum subito a læva Roscius exoritur. XYL.

(19) Solem meridie quærit Xylander, et an hæc verba communionem sacram indicent nutat. GOAR.

(20) Si non sit proprium, pictorem significat. Paulo aliter historiam refert Niceph., xviii, 41, et in margine Nostri ascriptum est per genios in aere versantes (ἐνεπρίων πνευμάτων) fuisse ista Alexandræ nuntiata. XYL. — Nec proprium nomen est, nec pictorem, ut Xylander innuit, significat. Simocatta exponit, viii, 13: Ἄνδρα τινὰ τῶν εἰς κάλλος γραφόντων, ὃν ἐν συνθέσει φωνῆς καλλιγράφου ὀνομάζει: τὰ πλῆθη. De tachygraphis

Ἀ τῆς εὐρεθείσης τῶ Μαυρικίῳ ἐπὶ τῆς τυραννίδος Φωκά οὐχ εὐρε παραιτέρω δύο ἀνδρῶν· οὕτως οἱ τὸν τύραννον προστησάμενοι ἐπὶ αὐτοῦ ἀνγλώθησαν.

Κόσμου ἔτος, ς'ε', τῆς θείας σαρκώσεως τ'ε' Φωκάς ὁ τύραννος ἐβασίλευσεν ἔτη η'. Οὗτος κεντηρίων ἦτοι κένταρχος, τὴν τοῦ σώματος ἀναδρομὴν μέτος, δύσμορφος, ἐκπληκτικὴν ἔχων τὴν ὄψιν, τὴν τρίχα πυρρίζουσαν, σύνοφρός τε καὶ τὸ γένειον κειρόμενος, ἔχων οὐλὴν ἐπὶ τῆς περιεῖας αὐτοῦ, ἦτις ἐν τῷ θυμοῦσθαι αὐτὸν ἐμελαινετο, οἰνοβαρῆς, αἰμοχαρῆς καὶ πρὸς γυναῖκας ἐπτοημένος, βριαρὸς καὶ θρασὺς ἐν τῷ φθέγγεσθαι, ἀσυμπαθῆς καὶ θηριώδης τὸν τρόπον καὶ αἰρετικὸς. Τούτου γυνὴ Λεοντῶ δμότροπος αὐτῷ. Ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ πάντα ἐπερίσσευσε τοῖς ἀνθρώποις τὰ κακὰ, θνήσις ἀνθρώπων καὶ κτηνῶν πολλὴ καὶ ἀναριθμητος, ἀφορίζι τῆς γῆς, καὶ λιμοὶ καὶ λοιμοὶ χλαπετώτατοι, καὶ χεϊμῶνες τηλικούτοι ὡς καγῆναι τὴν θάλασσαν καὶ τεθνάναι τοὺς ἰχθύας. Ποιήσαντος δὲ αὐτοῦ ἱππικὸν, καὶ τῇ ἑσπέρᾳ πολλῶ τῶ οἴνῳ χρισσαμένου καὶ βραδεύσαντος ἀνελεθεῖν, ἔκραξεν ὁ δῆμος. Ἀνάτειλον (18), Φωκά. Μὴ ἐξερχομένου δὲ αὐτοῦ τῆσιον πρὸς τὴν θέαν, ἔφη ὁ δῆμος· Πάλιν τὸν οἶνον ἔπιες, πάλιν τὸν νοῦν ἀπώλεσας; Ἐφ' οἷς μανείς πολλοὺς ἠκρωτηρίασε καὶ πολλοὺς [P. 405] ἐφόνευσε. Τοῦ ὄχλου δὲ πῦρ εἰς τὸ πραιτώριον βαλόντος, ἔφυγον πάντες οἱ δέσμοιοι. Ὁ δὲ αὐτὸς Φωκάς κτελεῖ ἀρμαμέντον τὸ πλησίον τῆς Μαγναύρας, στήσας τὴν στήλην ἐπάνω αὐτοῦ.

Θεοδόσιον δὲ τὸν τοῦ Μαυρικίου υἱὸν, ὡς λόγος κρατεῖ, πρὸς Χοσρόην ἀποσταλέντα, ἀποστείλας ὁ Φωκάς κατέλαβεν ἐν Νικαίᾳ, καὶ ἐν τῷ Λευκάκῃ ἐλθόντα ἐκέλευσεν ἀναιρεθῆναι· ὃς καὶ παρεκάλεσε πρότερον μεταλαβεῖν τῶν θείων μυστηρίων (19), εἰθ' οὕτως ἀναιρεθῆναι. Ὡς δὲ μετέλαβεν, εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ ἔλαβε λῆθον ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ τῆσας τρίτον εἰς τὸ στήθος αὐτοῦ ἤρξατο λέγων· Κύριε. Ἰησοῦ Χριστέ, σὺ ἐπίστασαι ὅτι οὐκ ἠδίκησα ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς. Νῦν ὡς κελεύει τὸ κρῶτος σου, γενέσθω ἐπ' ἐμοί. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπέτημήθη. Οἱ δὲ φασιν ὅτι οὗτος ὁ Θεοδόσιος ἀποσταλεὶς παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Μαυρικίου πρὸς Χοσρόην τὸν βασιλέα Περσῶν μετὰ γραμμάτων ἀφανῆς γέγονεν.

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καλλιγράφος (20) εὐλαβῆς, ἐκ παννουχίδος (21) οἰκᾶς πορευόμενος μεσοῦσης νυ-

et calligraphis Origenis historiam ecclesiasticam. Illi notarii erant, et ut celeriter, ita minus belle; hi tardius, at elegantissime pingebant, litterasque coloribus et auro distinguebant; ac propterea χρυσογράφους dictos nonnunquam reperies. GOAR.

(21) Convivio autem etiam sacro nocturno licebat vertere. XYL. — Non a quibuscunqve exxubiis, sed quas cum amicis nocturnus conviva peregisset domum repetebat calligraphus Simocatta, qui quem morem memorat Alexandrinorum, ut natis maribus diem septimum solemnem agentes, noctem, quam longa est, luxu et convivio traducant. De eo Euchologium post baptismatis officium. GOAR.

κτὸς, ἀκούει ἐκ τῶν βώμων (22) τῶν ἀνδριάντων λεγόντων ἀναίρεθῆναι Μαυρίλιον καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ἐν Βυζαντίῳ πραχθέντα συμπτώματα. Πρωίως δὲ ἐπανελθὼν τῷ Αὐγουσταλίῳ (23) διηγήσατο. Ὁ δὲ πρὴγγειλεν αὐτῷ σιωπῆσαι, σημειωσάμενος δὲ τὴν ἡμέραν ἀπεκαρᾶδῶσαι τὴν ἔκβασιν, ἥτις μετὰ θ' ἡμέρας ἠκούσθη.

Τῷ β' ἔτει προσῆλθε Φωκᾶς ἐν ταῖς ἑορταῖς, ριψᾶς ὑπατείας πολλήν. Χοσρόης δὲ ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν δύναμιν πολλήν κατὰ Ῥωμαίων ἐξαστείλει. Τοῦ δὲ Λερμανοῦ πλῆγόντος ἐν τῷ πολέμῳ, ἠτῶνται Ῥωμαῖοι, τῇ ι' δὲ ἡμέρᾳ τελευτᾶ Γερμανός. Ὁ δὲ Φωκᾶς τῷ Χαγάνῳ τὸ πάκτον ἐπαυξήσας (24), νομίζων ἡρεμεῖν τοὺς Βαρβάρους, τὰς δυνάμεις ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ἔλῶν ἐπὶ Πέρσας ἀπέστειλεν ὑπὸ Ναρσῆ στρατηγῷ· συμβαλὼν δὲ τοῖς Πέρσαις, ἠτῶνται καὶ πλῆθος ἀπόλλυσι πολὺ. Τοῦτο Φωκᾶς ἀκούσας Δομεντζιολαν τὸν ἀδελφὸν κουρπαλάτην ποιήσας χειροτόνεϊ στρατηγόν.

Τῷ γ' ἔτει, πολλὰς τῶν Ῥωμαίων πόλεις οἱ Πέρσαι ἤρᾶνισαν. Ὁ δὲ Δομεντζιολας λόγον δοὺς τῷ Ναρσῆ, καὶ ὄρκους πολλοὺς πείσας αὐτὸν μηδεμίαν ἀδικίαν παρὰ τοῦ Φωκᾶ ὑπομῖνειν, ἀπέλυσεν αὐτὸν πρὸς Φωκᾶς. Ὁ δὲ Φωκᾶς μὴ φυλάξας τοὺς ὄρκους τοῦτον πυρὶ κατέκαυσεν. Ἐν λύπῃ οὖν μεγάλῃ γεγόνασιν οἱ Ῥωμαῖοι, ὅτι φόβον μέγαν εἶχεν εἰς Πέρσας ὁ Ναρσῆς, ὥστε τὰ τέκνα αὐτῶν διὰ τοῦ Ναρσῆ ἐκροβεῖν.

Τῷ δ' ἔτει ἡ Αὐγούστα Κωνσταντίνα σὺν ταῖς τρισὶ θυγατράσιν [P. 406] αὐτῆς εἰς τὴν ἐκκλησίαν προσφεύγει. Πέμπει οὖν ὁ Φωκᾶς ἐξελεῖν τὰ γύναια. Ὁ δὲ πατριάρχης Κυριακὸς τοῦτο οὐκ ἐπένευσεν, ὄρκους δὲ βεβαιωθεὶς ὑπὸ τοῦ Φωκᾶ ἐν μοναστηρίῳ ἐγκλείει. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει οἱ Πέρσαι παρέλαβον τὸ Δαρὰς καὶ πᾶσαν τὴν Μεσοποταμίαν καὶ Συρίαν, αἰχμαλωσίαν λαβόντες ἧς οὐκ ἦν ἀριθμὸς. Τοῦ πατριάρχου Κυριακοῦ τελευτήσαντος, χειροτονεῖται Θωμᾶς διάκονος καὶ σακελλάριος (25) τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Τῷ ε' ἔτει πολλοὺς φίλους τοῦ Μαυρικίου ὁ τυραννός ἀπέκτεινε καὶ πυρὶ παρέδωκε, τὴν δὲ Κωνσταντίναν σὺν ταῖς τρισὶ θυγατράσιν αὐτῆς ἐν τῷ μόλῳ (26) Εὐτροπίου, ἐνθα καὶ Μαυρίκιος ἀνηρέθη, ξίφει ἀπέτεμε, καὶ ἄλλους μὲν τῶν ἐνδόξων τοῦ παλατίου πολλοὺς, τῶν δὲ κατωτέρω ἀναριθμήτους. Τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ οἱ Πέρσαι τὸν Εὐφράτην διαβάντες πᾶσαν τὴν Συρίαν καὶ Παλαιστίνην καὶ Φοινίκην ἠγχαλώτευσαν.

Τῷ ς' ἔτει Κρίσπος (27) ὁ πατριχίος μὴ φέρων

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(22) Interpres : ab altaribus. Inepte : non enim in altaribus, ut ab iis loquerentur, erant simulacra. Sed nec cuilibet simulacro suum erat altare. Respono ex basibus suis. βωμός enim ut altare ita et simulacri basim, eo quod altaris exhibet figuram, significat. Suffragatur Simocatta. GOAR.

(23) Augustalem puto ab Augusto missum urbis præfectum intelligi. XYL.

(24) Aucto tributo : Non enim modo parta et conventa, sed et tributum pactamque tributi pen-

modia nocte, audivit simulacra ab altaribus dicentia Mauricium cum liberis esse trucidatum, et quæ præterea Byzantii contigerant. Id is summo mane Augustali narravit. Qui eum silentio rem tegere jussit, annotatoque die exitum exspectavit, estque de eo die post nono certior factus.

Secundo anno, Phocas ad solemne festum progressus in publicum magnam pecuniam in populum sparsit. Chosroes autem magnas copias adversus Romanos misit, et Germano in pugna vulnerato victi sunt Romani. Undecima post die moritur Germanus. Phocas vero tributo, quod Chagano pendebat, aliquid addidit, sperans ita Barbarum quieturum ; copiasque suas ex Europa in Persas misit, Narsete duce. Is prælio cum Persis congressus victus est, ingenti cum suorum clade. Phocas nuntio rei ejus accepto Domentziolam fratrem curopalatem creat et exercitui præficit.

Anno tertio, Persæ multas Romanorum urbes deleverunt. Domentziolas autem Narseti oratione ad præstito juramento persuasit ut ad Phocam is profisceretur, promittens eum nulla ab imperatore injuria affectum iri. Sed Phocas Narsetem juramento violato vivum combussit. Magnum hoc Romanis attulit dolorem : nam ita formidolosus fuerat Persis Narses, ut pueros ii quoque suos nominando Narsete terrent.

Anno quarto, Constantina Augusta cum tribus suis siliabus in templum profugit. Eo mittit Phocas qui evocent mulieres. Sed Cyriacus patriarcha id non est passus : juramento tamen a Phoca accepto eas in monasterium includit. Eodem anno Persæ Daras ceperunt et totam Mesopotamiam atque Syriam depopulati sunt, innumerabili præda abacta. Vita functo patriarcha Cyriaco, subrogatur publicis suffragiis Thomas diaconus et sacellarius Magni Templi.

Anno quinto, Phocas multos Mauricii amicos necavit et cremavit. Constantinam cum tribus siliabus in portu Eutropii, ubi et Mauricius fuerat occisus, capitibus truncavit ; multos quoque insignes viros de palatio, et inferioris ordinis innumeros interfecit. Eodem tempore Persæ Euphratem transgressi ex universa Syria, Palæstina et Phœnicia prædas captivosque abduxerunt.

Anno sexto, Crispus patricius, injustas cædes

dendi gratia pecuniam πάκτον indicat. Aucto in Phoca anno 4 : Ὁρῶσαι καὶ λαμβάνειν πάκτα. GOAR.

(25) Sacellæ præpositus et ecclesiæ ærario. GOAR.

(26) Non in portu ipso, sed ad portum ; hoc est in aggere portum, ubi nimis aperta sunt ejus ostia, circumambiente, et fluctus ventosque violentius irrupentes retundente. GOAR.

(27) Priscus Zonaræ, Nicephoro, aliis, quanquam generum Phocæ Crispum Zonararum in Heraclio vocat, ut quidem legitur. XYL.

aliaque Phocæ facinora intueri non sustinens, scribit ad Heraclium patricium, Africæ præsidem, hortaturque ut suum filium Heraclium et Nicetam patricium 712 Gregoræ filium, ejus legatum, mittat adversus Phocam tyrannum. Audiebat enim hos rebellionem moliri.

Anno septimo, Persæ duce Cardaricha expeditionem fecere, occuparuntque Armeniam et Cappadociam, Romanumque exercitum fuderunt: politii sunt etiam Galatia et Paphlagonia, et ad Chalcedonem usque progressi sunt, omnia populando. Interim Persis foris grassantibus, Phocas rei publicæ domi graviora intulit damna.

Anno octavo, Hebræi qui Antiochiæ degebant, seditionem adversus Christianos moverunt, interfeceruntque Anastasium magnum patriarcham ejus urbis, pudendis ejus in os ipsius etiam insertis, ac cum eo multos cives trucidaverunt. Ibi Phocas Bonosum Orientis comitem, Copanam exercitus ductorem creat, eosque contra Judæos mittit. Ii magnam Judæorum cædem eo delati ediderunt, multis membra extrema amputarunt et eos urbe expulerunt. Interim Heraclius cum magna et armata classe Cpolin appellit, secum ferens etiam Servatoris nostri imaginem nullo manus ministerio factam. In portu Sophiæ navali prælio commisso inter Heraclium et Phocam, flagitiosus Phocas superatus in regiam confugit. Tum Photinus quidam, cujus uxori Phocas stuprum intulerat, in regiam cum militibus irrumpit, Phocam ignominiose solio dejecit, imperatoria veste spoliatur, nigraque circumdatum veste et numellis 713 inclusum contemptim ad Heraclium deducit. Qui ut primum conspexit Phocam: Miser, inquit, itane rem publicam gubernasti? At deploratus Phocas respondit: Tuum est rectius eam gerere. Illico autem Heraclius jubet manus et pedes, mox humeros et pudenda amputari, tandem et caput. Trunci quod reliquum fuit, milites in foro Bovis combusserunt. Adjuvat Heraclii conatum etiam Crispus, gener Phocæ, quem imperio potitus Heraclius Cappadociæ præsidem fecit. Sed cum Crispus ibi seditionem moveret, Heraclius eum in senatum produxit; manum tenens chartam in qua indicia Crispi insidiarum in Heraclium erant scripta, ea caput Crispi pulsavit, dicens: D

Ἰρᾶν τοὺς ἀδίκους φόνους καὶ τὰ δεινὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Φωκᾶ γινόμενα, γράφει πρὸς Ἡράκλειον τὸν πατρικιον καὶ στρατηγὸν Ἀφρικῆς (28), ὅπως ἀποστείλῃ Ἡράκλειον τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ Νικήτην τὸν υἱὸν Γρηγοῦρα πατρικιον, τὸν ὑποστράτηγον αὐτοῦ, ὅπως ἔλθωσι κατὰ τοῦ τυράννου· ἔκρουε γὰρ κατ' αὐτοῦ μελετωμένην παρ' αὐτῶν ἀνταρσίαν.

Τῷ ζ' ἔτει, οἱ Πέρσαι ἐξῆλθον σὺν τῷ Καρδαρίχῃ καὶ παρέλαβον Ἀρμενίαν καὶ Καππαδοκίαν, ἔτρεψαν δὲ καὶ τοὺς Ῥωμαίους. Παρέλαβον δὲ καὶ τὴν Γαλατίαν καὶ Παφλαγονίαν, καὶ ἦλθον μέχρι Χαλκηδόνος λυμαινόμενοι ἀφειδῶς πᾶσαν ἡλικίαν. Καὶ οἱ μὲν Πέρσαι ἔξω τῆς πόλεως ἐτυράνουν, ὁ δὲ Φωκᾶς ἔνδον χεῖρονα αὐτῶν ἐποίει.

Τῷ η' ἔτει, αὐτοῦ ἀτακτήσαντες οἱ Ἀντιοχεῖς Ἑβραῖοι στάσιν ἐποίησαν κατὰ Χριστιανῶν, καὶ ἀποσφάτιουσιν Ἀναστάσιον τὸν μέγαν πατριάρχην Ἀντιοχείας, βαλόντες τὴν φύσιν αὐτοῦ ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. Σὺν αὐτῷ καὶ πολλοὺς τῶν Ἀντιοχείων κατέσφαξαν. Ὁ δὲ Φωκᾶς Βόνουσον κόμητα Ἀνατολῆς (29) καὶ Κοπανᾶν στρατηλάτην ποιήσας ἀπέστειλεν αὐτοὺς κατ' αὐτῶν· οἷς ἐπελθόντες πολλοὺς ἐφόνευσαν καὶ ἠκρωτήρισαν καὶ τῆς πόλεως ἐξώρισαν. Ὁ δὲ Ἡράκλειος, πλοῖα πολλὰ ἐξ Ἀφρικῆς ἐξοπλίσας καὶ στρατὸν, τὴν Κωνσταντινούπολιν κατέλαβεν, ἐπιφερόμενος καὶ τὴν ἀχειροποιήτων εἰκόνα (30) τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ πολέμου συβράγέντος εἰς τὸν λιμένα τῆς Σοφίας (31) μεταξύ Φωκᾶ καὶ Ἡρακλείου, ἡττηθεὶς ὁ ἀλιτῆριος ἔφυγεν εἰς τὰ βασίλεια. Φωτεινὸς δὲ τις ὑπὸ Φωκᾶ εἰς τὴν σύζυγον ἀδικηθεὶς, εἰσελθὼν μετὰ στρατιωτῶν [P. 407] εἰς τὰ βασίλεια, ἀτίμως τοῦ θρόνου τοῦτον ἀναστήσας καὶ τῆς βασιλικῆς ἐσθῆτος ἀπογυμνώσας, καὶ μέλανα ἐνδύσας καὶ κλοιὰ περιθεὶς, ἄτιμον πρὸς Ἡράκλειον ἀπήγαγεν. Ὁν θεασάμενος εἶπεν· Οὕτως, ἄθλιε, τὴν πολιτείαν διψήσας; Ὁ δὲ ἀπεγνωσμένος ὦν ἔφη· Σὺ κάλλιον ἔχεις διοικῆσαι. Καὶ παρευθὺς κελεύει Ἡράκλειος πρῶτον μὲν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐκκοπήναι, εἶθ' οὕτως τοὺς ὤμους καὶ τὰ αἰδοῖα, ἔπειτα τὴν κεφαλὴν. Τὸ δὲ καταλειφθὲν σῶμα αὐτοῦ οἱ στρατιῶται λαβόντες ἐν τῇ τοῦ Βοῦς ἀγορᾷ ἔκαυσαν· συνέπραττε δὲ τούτοις καὶ Κρίσπος ὁ γαμβρὸς τοῦ Φωκᾶ, ὃν καὶ στρατηγὸν Καππαδοκίας Ἡράκλειος βασιλεύσας ἐποίησεν· ἐκεῖσε δὲ ἀνταρσίαν μελετήσαντα ἦγαγεν ἐπὶ συγκλήτου, καὶ τὰ πρὸς Ἡρά-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(28) Στρατηγὸν hic præfectum interpretor. Cum enim Africa a vicariis primo gubernata anno 439 in potestatem Vandalorum transiisset, iis demum post 95 annos profligatis a Justiniano, vicario abolito, proprium præfectum ab imperatore accipiebat, cui substitutus ὑποστράτηγος hic memoratus is potest esse qui prius regebat, vicarius. Pancirolus in *Notitia Imp. Occid.* GOAR.

(29) Comes Orientis sub sua dispositione Orientis provincias a Marcellino et *Imperii Notitia* relatas habebat. Dignitatem ejus militarem statuit Ambrosius ep. 29 ad Theodosium civilem Valesius in Marcellini l. xxiv. Cui Zosimus ab ipso relatus inclinatur, et apprime favet auctor civilia negotia ab

eo pertractata et Antiochensium Hebræorum seditionem ab eodem pœnis inflictis coercitam enarrans. GOAR.

(30) Quam non Edessenam postmodum inveniam, sed Camulianensem vel etiam miraculose expressam aut ad prototypum non manufactam a pictore effictam ac ideo ἀχειροποίητον quoque dictam scribit Gretserus Opusc. *De Imag. non manu factis* e. xv. De illa quoque Damascenus Studites in *The-sauro*. GOAR.

(31) Portus CP. capacissima pars est ex parte Galatæ, Σοφία a Justino de uxoris nomine nuncupata. Vide auctorem Justini anno 2 GOAR.

γλιον γενόμενα ἔγγραφα αὐτοῦ κατέχων ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ χειρὶ, κρούσας Κρίστιον τὴν κεφαλὴν μετὰ τοῦ χάρτου, ἔφη Ταλαίπωρε, γάμβρόν σου ἐποίησας· φίλον ἀληθῶς πῶς ποιήσεις; Ποιεῖ οὖν αὐτὸν κληρικόν, καὶ ἐν τῇ μονῇ τῇ τῆς χώρας περιορίζει, κάκει τελευτᾷ. Μοναχὸς δὲ τις ἅγιος ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Φωκᾶ πρὸς τὸν Θεὸν διαδικαζόμενος ἔλεγε· Κύριε, διὰ τί τοιοῦτον παράνομον βασιλεῖα δέδωκας τοῖς Χριστιανοῖς; Καὶ ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ ἀοράτως· Ὅτι χεῖρονα τούτου οὐχ εὔρον πρὸς τὴν κακίαν τῶν νῦν κατοικούντων ἐν τῇ πόλει.

Κόσμου ἔτος ςργ', τῆς θείας σαρκώσεως χθ', Ἡράκλειος βασιλεὺς Ῥωμαίων ἐβασίλευσεν ἔτη λα', στεφθεὶς ὑπὸ Σεργίου πατριάρχου ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ ἁγίου Στεφάνου (32) ἐν τῷ πιαλίῳ· ἐστέρθη δὲ ἅμα αὐτῷ καὶ ἡ μεμνηστευμένη αὐτῷ Φαβία ἢ καὶ Εὐδοκία μετονομασθεῖσα Αὐγούστα. Οὗτος ὁ Πράκλειος ἦν τὴν ἡλικίαν μεστῆλιξ, εὐσθενής, εὔστερνος, εὐόφθαλμος· ὀλίγον ὑπόγλαυκος, ξανθὸς τὴν τρίχα, λευκὸς τὴν χροιάν, ἔχων τὸν πύγωνα πλατὺν καὶ πρὸς μῆκος ἐκκρεμῆ. Ὀπηνίκα δὲ πρὸς τὸ τῆς βασιλείας ἦλθεν ἀξίωμα, εὐθέως ἐκείρατο τὴν κόμην καὶ τὸ γένειον τῷ βασιλικῷ σχήματι (33). Τούτῳ τῷ ἔτει παρέλαβον οἱ Πέρσαι τὴν Ἀπάμειαν Συρίας καὶ Ἑδεσαν, καὶ ἦλθον ἕως Ἀντιοχείας· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι πολεμήσαντες αὐτοῖς ἠττήθησαν, καὶ διωλέσθη πᾶς ὁ λαὸς τῶν Ῥωμαίων πλὴν ὀλίγων.

Τῷ β' ἔτει Ἡρακλείου παρέλαβον οἱ Πέρσαι Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας, καὶ πολλὰς μυριάδας ἐν αὐτῇ ἠχμαλώτευσαν. Παραλαβὼν Ἡράκλειος, καθὰ εἴρηται, τὰ τῆς πολιτείας τῶν Ῥωμαίων πράγματα παραλελυμένα εὖρε τὴν τε γὰρ Εὐρώπην οἱ Ἀβάρεις ἠρήμωσαν, καὶ τὴν Ἀσίαν οἱ Πέρσαι πᾶσαν κατέστρεψαν καὶ πόλεις ἠχμαλώτευσαν. Καὶ ταῦτα οὗτος θεώμενος ἐν ἀπορίᾳ ἦν, τί δράσει διαλογιζόμενος. Τούτῳ [P. 408] τῷ ἔτει ἐτέλθη τῷ βασιλεῖ υἱὸς ἀπὸ Εὐδοκίας Ἡράκλειος ὁ μικρὸς, ὁ νέος Κωνσταντῖνος, μὴνὶ Μαΐῳ τρίτῃ. Τῷ αὐτῷ ἔτει, ἐτελεύτησεν Εὐδοκία ἡ Αὐγούστα,

Τῷ γ' ἔτει, ἐστέρθη Ἐπιφανία (34) ἡ θυγάτηρ Ἡρακλείου καὶ Ἡράκλειος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ νέος Κωνσταντῖνος ὑπὸ Σεργίου πατριάρχου. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐπεστράτευσαν Σαρακηνοὶ κατὰ Συρίας, καὶ λυμηνάμενοι χωρὶα ἱκανὰ ὑπέστρεψαν.

Τῷ δ' ἔτει, παρέλαβον οἱ Πέρσαι τὴν Δαμασκὸν καὶ ἠχμαλώτευσαν αὐτήν. Ὁ δὲ Ἡράκλειος προσέειπε πρὸς Χοσρόην ἀπέστειλε, φήσας αὐτῷ παύσασθαι τοῦ ἐκχέειν αἷματα ἀνθρώπων ἀνηλεῶς, καὶ ὀρίσαι καὶ λαμβάνειν πᾶντα. Ὁ δὲ οὐδένα λόγον τούτων ἐποίησατο. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Ἡράκλειος ἔγημε Μαρτίναν, καὶ ἀνηγόρευσε αὐτὴν Αὐγούσταν, στέψαντος αὐτὴν Σεργίου (35) τοῦ πατριάρχου.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(32) Sacrum illud oratorium translatis S. Stephani reliquiis condidit Theodosius. GOAR.

(33) Morem illud antiquum præcessor Mauricius renovare studuit. Auctor ejus Vitæ anno 1. GOAR.

(34) Prima hæc ex impp. filibus ob Au-

Miser, qui ne socero quidem fidem præstiteris, quod faceres amico? Clericum ergo eum redigit ac solum vertere jubet, isque in exsilio mortuus est. Porro quidam sanctus monachus, Phoca imperante, Deum ad disceptationem provocans, quæsit cur tam impium Christianis imposuisset imperatorem. auditque vocem, cum quidem neminem videret, sibi dicentem deteriore alium inveniri potuisse nullum, ac hoc meruisse Cpolitianorum flagitia.

Anno mundi 6103, Christi incarnati 609, Heraclius imperator factus est Romanorum, imperiumque gessit per annos 31. Coronatus est in oratorio Stephani, quod est in palatio, a Sergio patriarcha, simul etiam desponsatæ ei Fabiæ, cuius in Eudociam mutatum nomen est, corona 714 et titulo Augustalis indita. Fuit Heraclius statura mediocri, robustus, firmo pectore, oculis elegantibus ac non nihil cæsiis, fulvo crine, albus, barba lata atque proluxa. Sed imperator factus extemplo comam totondit ac mentum rasit, qui est imperatorum habitus. Eo anno Persæ occupaverunt Apameam Syriæ et Edesam, et usque ad Antiochiam pervenerunt. Romani autem pugna cum iis congressi sunt, ac paucis demptis occisione cæsi.

Anno Heraclii secundo, Persæ ceperunt Cæsaream Cappadociæ, multaque hominum millia captiva inde abduxerunt. Enimvero adeptus imperium Romanum Heraclius res Romanas, ut diximus, labefactas ostendit, cum et Europam Avares vastassent et Asiam Persæ subegissent, in servitutem redactis urbibus. Qui eum status rerum consilii inopem incertumque animi reddidit. Hoc anno Eudocia imperatori filium peperit, Heraclium minorem, qui et Constantinus junior dicitur, tertia die Maii. Eodemque anno, Eudocia Augusta decessit.

Anno tertio, Sergius patriarcha Epiphaniam filiam et Heraclium filium Heraclii coronavit. Eodem anno Saraceni in Syriam cum exercitu profecti magno regioni damno dato domum reverterunt.

Quarto anno, Persæ Damascus ceperunt et incolas in servitutem 715 redegerunt. Heraclius autem missis legatis Chosroem hortatus est ut finem faceret crudeliter sanguinis hominum fundendi, secumque pactum iceret. Sed id Chosroes pro nihilo duxit. Eo ipso anno, Heraclius Martinam duxit Augustamque salutavit, coronatam a Sergio patriarcha.

gustæ matris mortem Augusta fuit coronata. GOAR.

(35) Non ab ipso modo imperatore, ut a Justino primo factitatum narrat auctor, sed a patriarcha quoque coronabatur Augusta. GOAR.

Quinto anno, Persæ Jordane occupato Palæstinam et urbem sanctam vi expugnarunt, et in urbe per Judæos interfecerunt ad 90, ut fertur, hominum millia. Judæi enim quisque pro suis facultibus Christianos a Persis emerunt atque necaverunt. Zacharias patriarcha Hierosolymitanus et veneranda crucis ligna cum ingenti præda ac captivorum numero in Persidem sunt abducta. Eodem anno Martina Heraclio alium Constantinum peperit, qui in Blachernis est a Sergio patriarcha baptizatus.

Sexto anno, Persæ universam Ægyptum, Alexandriam, Africamque, et omnia ad Æthiopiā usque occupaverunt, ac plurimis abductis captivis, ingenti cum præda et pecunia domum redierunt, relictis qui Carthaginem frustra a se tentatam obsiderent.

Septimo anno, Constantinus Heraclius consul fuit, Cæsaremque fecit fratrem suum Constantinum minorem, Heraclii et Martinæ filium.

716 Octavo anno, rursus Heraclius legatis in Persidem ad Chosroem missis pacem petiit. Chosroes denuo eos repulit, negans se Romanis velle parcere, nisi crucifixum diffiteantur, quem ipsi Deum esse dicant, et nisi adorent solem.

Nono anno, Avars in Thraciam cum exercitu venerunt. Mittit ergo Heraclius pacem petiit; cumque eam se compositurum Chaganus promitteret, ei extra Longum usque murum occurrit cum magno imperatorio comitatu, magnisque et multis donis Chaganum ad pacem fide ultro citroque data firmandam hortatus est. Sed Barbarus pactis ac juramento conculcatis subito hostilem impetum in Heraclium dedit, ita ut re inopinata is percussus fuga in urbem se receperit. Chaganus impedimentis imperatoris, et quos potuit, hominibus aliquot captis, multa Thraciæ oppida spe pacis ab eo ostensæ, nihil tale exspectantia, deprædatus domum abiit.

Anno decimo, iterum Heraclius ad eum legatos mittit, per quos et contra fœdus ab eo facta reprehendit et denuo ad pacem hortatur. Nam bellum Persicum animo agitans ejus causa cum Chagano cupiebat pacem habere. Barbarus humanitatem Heraclii reveritus promisit se facta mutare, atque postmodo pacem culturum. Ita legati imperatoris **717** cum pacta firmassent, pace composita, domum profecti sunt, eo anno etiam Persæ Ancyram Galatiæ urbem expugnaverunt.

Anno 11, Heraclius divino Christianos defendendi ardore animi incitatus, constituta, ut putabat, cum Avaribus pace, exercitus ex Europa in Asiam transtulit, cogitavitque, Deo adjuvante conatum suum, in Persidem ducere.

Anno 12, qui fuit ab initio mundi 6131, tertia mensis Septembris, septimanæ quinta die, Stephanus Alexandrinus Saracenis ex astris petita divi-

Τῷ ε' ἔτει παρέλαβον οἱ Ἡέροι τὸν Ἰορδάνην, καὶ τὴν Παλαιστίνην, καὶ τὴν ἀγίαν πόλιν πολέμῳ, καὶ ἀπέκτειναν ἐν αὐτῇ διὰ χειρῶν τῶν Ἰουδαίων ὡς φασὶ τινες, μυριάδας θ'. αὐτοὶ γὰρ ὠνούμενοι τοὺς Χριστιανούς, καθ' ἕκαστος ἠύπῳρει, ἀπέκτεινον αὐτούς. Ζαχαράϊαν δὲ τὸν πατριάρχην Ἱεροσολύμων καὶ τὰ τίμια ξύλα λαβόντες σὺν αἰχμαλωσίᾳ πολλῇ ἐν Περσίδι ἀπήγαγον. Τῷ αὐτῷ ἔτει ἐτέχθη τῷ βασιλεῖ ἀπὸ Μαρτίνας Κωνσταντίνος ἕτερος, καὶ ἐβαπτίσθη ἐν Βλαχέρναις ὑπὸ Σεργίου πατριάρχου.

Τῷ ς' ἔτει, παρέλαβον οἱ Πέρσαι πᾶσαν τὴν Ἀἴγυπτον, καὶ Ἀλεξάνδρειαν, καὶ Λιβύην, καὶ ἕως Αἰθιοπίας, καὶ λαβόντες αἰχμαλωσίαν πολλὴν καὶ λάφυρα καὶ χρήματα ὑπέστρεψαν. Τὴν δὲ Καρχηδόνα μὴ δυνηθέντες παραλαβεῖν, πολιορκητὰς ἐάσαντες, ἀνεχώρησαν.

Τῷ ζ' ἔτει, ὑπάτευσεν Κωνσταντῖος Ἡράκλειος, καὶ προεβίβητο Καίσαρα Κωνσταντῖνον τὸν μικρὸν Ἰδιον ἀδελφόν, σὺν ἐξ Ἡρακλείου καὶ Μαρτίνας γεννηθέντα.

Τῷ η' ἔτει πάλιν Ἡράκλειος ἀπέστειλεν ἐν Περσίδι πρέσβεις πρὸς Χοσρόην, αἰτούμενος εἰρήνην. Ὁ δὲ Χοσρόης καὶ πάλιν αὐτὸν ἀπεπέμψατο, εἰπὼν ὅτι Οὐ φείσομαι ὑμῶν, ἕως ἂν ἀρνήσησθε τὸν ἐσταυρωμένον, ὃν λέγετε Θεὸν εἶναι, καὶ προσκυνήσητε τῷ ἡλίῳ.

Τῷ θ' ἔτει, ἐστράτευσαο οἱ Ἀβάρες κατὰ τῆς Θράκης. Ἀποστείλας δὲ Ἡράκλειος ἠτέτο εἰρήνην καὶ συνθεμένον τοῦ Χαγάνου τάς τιν ποιεῖν, ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς ἔξω τοῦ Μακροῦ τείχους μετὰ πολλῆς δορυφορίας βασιλικῆς καὶ δώρων πολλῶν μεγάλων ὑποδέξασθαι τὸν Χαγάνον καὶ λαβεῖν τὰ πιστὰ παρ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ Βάρβαρος [P. 409] τὰς τε συνθήκας ἀθετήσας καὶ τοὺς ὄρκους ἄφρων τυραννικῶς κατὰ τοῦ βασιλέως ἐχώρησεν. Ἐκπλαγεῖς δὲ ὁ βασιλεὺς τῷ ἀπροσδοκῆτῳ φυγὰς ἐπὶ τὴν πόλιν ὑπέστρεψε. Λαθῶν δὲ ὁ Βάρβαρος τὴν τε βασιλικὴν ἀποσκευὴν καὶ ὄσους ἐδυνάθη καταλαβεῖν ὑπέστρεψε, πολλὰ χωρὶα τῆς Θράκης ληίσάμενος ἐκ τοῦ ἀπροσδοκῆτως ἀπατήσαι τῇ ἐλπίδι τῆς εἰρήνης.

Τῷ ι' ἔτει Ἡράκλειος πρὸς Χαγάνον πρέσβεις ἀπέστειλεν ἕνεκα περὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ γεγονόντων ἀθέτων, καὶ πάλιν πρὸς εἰρήνην προετρέπετο· ἐπιστρατεῦσαι γὰρ διανοούμενος κατὰ Περσίδος εἰρηνεύειν μετὰ τοῦ Χαγάνου ἔθελεν, ὃς καὶ ἀθέσθεις τὴν τοῦ βασιλέως ἀγάπην μετανοεῖν ἐπηγγέλλετο καὶ ἀγάπην ποιεῖν· καὶ στοιχήσαντες πάντα ὑπέστρεψαν οἱ πρέσβεις μετ' εἰρήνης. Τούτῳ τῷ ἔτει παρέλαβον οἱ Ἡέροι πολέμῳ Ἀγκύραν Γαλατίας.

Τῷ ια' ἔτει, Ἡράκλειος ζῆλον θεῖον ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν ἀναλαθῶν, μετὰ τῶν Ἀβάρων εἰρηνεύσας, ὡς ἐνόμισε, μετήνεγκε τὰ στρατεύματα τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τὴν Ἀσίαν, καὶ διενεοῖτο τῇ τοῦ Θεοῦ συνεργίᾳ κατὰ Περσίδος χωρεῖν.

Τῷ ιβ' ἔτει, ἔγουν τῷ ςρλ' ἀπὸ κτίσεως κόσμου, μηνὶ Σεπτεμβρίῳ γ', ἡμέρᾳ ε', ἐγένετο θεμάτιον τῶν Σαρακηνῶν παρὰ Στεφάνου Ἀλεξανδρέως τοῦτοῦ

κανονίστατος κρατῆσαι ἐν ἰσχύει μὲν ἔτη τθ', ἐν δὲ A
 συστροφῇ καὶ ἀκατασίᾳ καὶ φουφορᾷ ἕτερα ἔτη
 νς, ὡς εἶναι τὴν διακράτησιν αὐτῶν ἀπαρτῶν εὐτυ-
 χούστων καὶ δυστυχούσων ἔτη τξε', ἐν τῷ ξ' ἐνιαυ-
 τῷ (36), καθὰ φησι καὶ ὁ προφήτης 'Ισαίας· Τάδε
 λέγει Κύριος· Ἐτι ἐνιαυτὸς ὡς ἐνιαυτὸς μισθοῦ,
 καὶ ἐκλείψει ἡ δόξα Κηδᾶρ, καὶ τὸ κατάλοιπον τῶν
 τοξομάτων υἱῶν Κηδᾶρ τῶν ἰσχυρῶν ἔσται ὀλίγον.
 Λεῖπει οὖν ἕως τῆς (37)..., ἐὰν ἄρσ καλῶς ἐθεμάτισεν
 ὁ ἀστρονόμος Στέφανος· ἀλλ' ὡς οἶμαι λεπτόν παχὺ
 ἔλαθεν ἐκείνῳ. Χρῆ δὲ εἰδέναι ὅτι ὁ Κηδᾶρ δεύτε-
 ρος υἱὸς τοῦ 'Ισμαὴλ ἦν. Τούτῳ τῷ ἔτει τέλεσας ὁ
 βασιλεὺς 'Ηράκλειος τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα, εὐθέως
 τῇ δευτέρῃ ἐσπέρῃ ἐκίνησα κατὰ Περσίδος, λαβὼν
 ἀπὸ τῶν εὐαγῶν οἰκῶν καὶ ἐκκλησιῶν χρήματα ἐν
 δανείῳ (ἀπορίαν γὰρ εἶχε τὸ παλάτιον· καὶ ταῦτα
 ἐχάροξε νομίματα καὶ μιλιαρσία), καταλιπὼν τὸν
 ἴδιον υἱὸν σὺν τῷ πατριάρχῃ Σεργίῳ ἐν Κωνσταντι-
 νουπόλει διοικεῖν τὰ πράγματα, σὺν Βόνῳ (38) τῷ
 πατρικίῳ, ἀνδρὶ ἐχέφρονι καὶ τὰ πάντα συνετῷ καὶ
 πεπειραμένῳ. Ἐγραψε δὲ καὶ πρὸς τὸν Χαγάνον
 παρακλήσεις τοῦ ἐπικουρεῖν τὰ τῶν 'Ρωμαίων πράγ-
 ματα ὡς [P. 410] φίλων σπεισάμενον πρὸς αὐτόν,
 καὶ ἐπιτροπὸν τοῦ ἰδίου υἱοῦ τοῦτον ὠνόμασεν. Ὁ
 Χοσρόης δὲ Σάτην τὸν ἡγεμόνα μετὰ πολλῆς δυνάμεως
 κατὰ 'Ρωμαίων ἀποστείλας πᾶσαν τὴν Ἀνατολὴν ἠφά-
 νισεν. Ἐλθὼν δὲ ἐν Χαλκηδόνι ἱκανὸν χρόνον παρέκά-
 θισεν. Ὁς τὸν 'Ηράκλειον μεθ' ὑποκρίσεως προσκαλε-
 σάμενος τὰ πρὸς εἰρήνην ὠμίλησεν· ὁ δὲ τοῖς δολίοις
 λόγοις πιστεύσας αὐτοῦ ἐκπέμπει σὺν αὐτῷ πρέσβεις
 μεγιστάνους πρὸς Χοσρόην ο', οὓς παραλαβὼν ἀτίμους
 καὶ δεσμίους ἀπήγαγεν ἐν Περσίδι. Ὁ δὲ Χοσρόης C
 τὸν μὲν Σάτην ὡς τὸν 'Ηράκλειον ἰδόντα καὶ μὴ συλ-
 λαβόντα ἐκδαρῆναι ἐκέλευσε, τοὺς δὲ πρέσβεις ἐν
 φρουραῖς καὶ κακουχίας κατεδίκασεν· ὑπὲρ ὧν
 ἀθυμία καὶ ὀλίψις πολλὴ κατέσχε τὸν βασιλέα. Εἶτα
 πάλιν Χοσρόης ἀπέστειλεν ἕτερον ἄρχοντα κατὰ
 'Ρωμαίων, ὀνόματι Σάρβαρον, ὃς μετὰ πλείστης
 δυνάμεως ἦλθε πρὸς τὴν Ἀσίαν, τὴν 'Ρωμανίαν
 ληϊζόμενος. Ὁ δὲ βασιλεὺς βουλόμενος πρὸς Περσί-
 δα χωρεῖν τάδε πρὸς τὸν [πατριάρχῃ] ἔφη· Εἰς χεῖρας
 τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Θεομητέρας, καὶ σοῦ ἀφίγμι τὴν
 πόλιν ταύτην καὶ τὸν υἱὸν μου. Καὶ εἰσελθὼν εἰς
 αὐτὴν Μεγάλῃν Ἐκκλησίαν, μέλανα ὑποδήματα περι-
 βαλόμενος καὶ πηγνῆς πεσῶν ἔβη οὕτως· Δέσποτα
 Θεέ, καὶ Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, μὴ παραδίῃς ἡμᾶς εἰς
 ὄνειδος τοῖς ἐχθροῖς σου διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν. D
 ἀλλ' ἐπιβλέψας ἐλέησον, καὶ τὴν κατὰ τῶν ἐχθρῶν
 σου νίκην δὸς ἡμῖν ὅπως μὴ καυχῶνται οἱ ἀλά-
 στοσεσ κατὰ τῆς σῆς κληρονομίας ἐπαρόμενοι. Ὅν
 ἰδὼν Γεώργιος ὁ Πισσιδῆς μετὰ τοιαύτης ταπεινώσεως
 ἔφη· Ὁ βασιλεῦ, μελεμθαφὲς πέδιλον εἰλξας πόδα,
 βάψαις ἐρυθρὸν Περσικῶν ἐξ αἱμάτων. Λαβὼν δὲ

¹³ Isa. xxii 16.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(36) Locus mutibus et divitoris egens. XYL.

(37) Librarius in margine ascripsit: Ζητητέον
 ἕως ποτε, ὅτι οὐδὲ εἰς τὸ ἀντίγραφον ἔκειτο τι περὶ
 τούτου. XYL.

nandi ratione vaticinatus est fore eorum potentiam
 ac dominationem validam per annos 209, inde alios
 56 eam turbis, tumultibus accalamitatibus vexatum
 iri. Rerum itaque eos potituros annos in universum
 utraque fortuna 365. In anno 60, sicut et vates
 Isaias prenuntiat : Hoc futur Dominus : annorum
 summa erit, quanta est anno mercenarii. Tum gloria
 Cedaris interibit, exiguæque erunt reliquæ
 jaculationum filii Cedaris robustis ¹³. Desunt ergo
 usque ad... siquidem astrologus ille Stephanus the-
 ma legitime constituit. Quamquam mea fert opinio
 aberrasse eum scrupulo valde magno. Noris autem
 Cedarem secundum esse Ismaeli filium. Hoc anno
 Heraclium solemnitate Paschatis peracta, statim
 postridie sub vesperam adversus Persas movit.
 B Sumpsit ad eam expeditionem de domibus religio-
 sis et templis mutuam pecuniam, fisco imperatoris
 inopia tum laborante : et ex ea cudit monetam
 718 et miliarisia. Ad urbem filium suum cum
 Sergio patriarcha reliquit rebus gubernandis, ad-
 dito Bono patricio, viro cordato variaque prudentia
 et usu rerum instructo. Chaganum quoque per
 litteras hortatus est ad opitulandum rebus Roma-
 nis, ut cum quo societatem firmasset, cumque filii
 sui tutorem appellavit. Interim Saes a Chosroe cum
 magno exercitu contra Romanos missus universum
 Orientem vastat ; cumque ad Chalcedonem usque
 pervenisset, ibi aliquandiu assedit. Idem Hera-
 clium simulata pacificationis spe ad colloquium
 de pactis invitavit. Et imperator Sais fallacibus
 verbis deceptus mittit cum eo 70 de proceribus
 suis legatos ad Chosroem, quos Saes victos cum
 contumelia in Persidem abduxit. Sed Chosroes
 Sai, quod Heraclium vidisset neque cepisset, cu-
 tem detrahi, legatos Romanos in custodiam dari
 maleque tractari jussit. Alium deinde adversus
 Romanos ducem emittit, nomine Sarbarum. Qui
 maximis cum copiis Asium ingressus Romanorum
 ditiones deprædatus est. Cæterum Heraclius in
 Persidem iturus ita compellat patriarcham : In
 manibus Dei, Deiparæ et tuis relinquo urbem hanc
 et filium meum. Inde magnum templum ingressus
 atratus calceos, pronus procubuit, itaque est pre-
 catus, Domine Deus, et Jesu Christo, ne eos prop-
 ter peccata nostra hostibus tuis irridendos præ-
 beas : sed intueri 719 in nos ac miserere nos-
 trum, ac victoriam de hostibus tuis concede, ne
 glorientur scelerati et tuæ insultent hæreditati.
 Hunc ita animo demisso orantem videns Georgius
 Pissidensis ita allocutus est :

*Nigrum imperator nunc indute calceum,
 Rubefacies, tinctum cruore Persico.*

Inde Heraclius in manus sumpta Christi imagine,

quam sine manuum opera effictam supra retulimus A
 Euxinum mare adversus Persas navigavit, asciscens Turcorum et aliarum nationum auxiliares copias. In itinere ex Romanis provinciis copias contraxit, novo etiam scripto exercitu. Hunc ad pugnam exercuit, in duas divisum acies, mandatoque ut incruento congrederentur praelio, clamorem militarem ac pœnas et strepitum ederent; eoque animos eorum excitavit, ut ne pugnae tempore rem insolentem exhorrescerent, sed hostes audacter et quasi ludum agentes aggredierentur. Ipse venerandam illam Christi imaginem manibus tenens certamina princeps obibat, fide data multitudini promittens se ipsis ad mortem usque in pugna adfuturum, eosque instar liberorum tutaturum: volebat enim imperium potius favore quam metu suorum stabiliri. Cum autem in exercitu reperiret omnia metus, dissensionum confusionisque plena, eum in multas ante partes dissipatum compendio 720 in unum collegit, correctisque militum animis fiduciam auxit, et in Barbaros inflammavit, hortatus ut injustitia repudiata pietatem colerent. Ut Armeniæ fines intravit, occurrere sibi intellexit turmam equitum Persarum, quibus animus erat subito ipsum adoriri. Sed Romani qui in primo erant agmine, cum in hos incidissent, multis cæsis ducem eorum vinctum ad Heraclium adduxerunt. Ingruente hieme in Ponticam regionem defixit Heraclius; cumque cum ibi hiematurum Persæ opinarentur, clam ipsis reversus in Persidem irrui, Hoc auditum Barbarorum animos dejecit. Et eorum ductor, cum Romanorum avertendorum causa in Ciliciam duxisset, rebus suis metuens, necesse habuit Romanos a tergo subsequi. Cumque statuisset nocte quadam obscura furtim hostes lædere, accidit forte ut luna ea nocte emergeret, itaque Romanos aggredi non ausus montes occupat; atque inde degresus levia committit prœlia in quibus omnibus Romana res fuit superior. Animos exercitui auxit imperatoris alacritas, qui audacter in primam aciem prosiliebat ac pro suis propugnabat. Justa deinde concerta pugna victores Romani Persicum exercitum deleverunt, tantum paucis quibusdam fuga elapsis, omnibusque hostium impedimentis potiti sunt. Ob hæc Romani Deo et imperatori gratias egerunt. Cæterum Heraclius 721 exercitu cum duce in Armeniam in hiberna dimisso Byzantium rediit.

μαῖοι, καὶ πᾶσιν τὴν ἀποσκευὴν αὐτῶν λαμβάνουσι, σφάζουσι δὲ ἅπαν τὸ Περσικὸν πλῆθος, ὀλίγων τιῶν διαδράντων. Ὅθεν οἱ Ῥωμαῖοι τῆ θεῶ καὶ τῆ βασιλεῖ ἠύχαριστουν. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν στρατὸν σὺν τῆ στρατηγῆ καταλιπὼν εἰς Ἀρμενίαν παραχειμάσαι, αὐτὸς εἰς τὸ Βυζάντιον ὑπέστρεψε.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(39) Hic primo Turci nomen legitur in auctore de quibus jam p. 341: Τοῦρκοι τῆς Ἑώας, οὗς καὶ Χαζάρους ὀνομάζουσιν. GOAR.

(40) Thematos nomen hucusque auctori innominatum, antiquis quo nunc capitulæ sensu, ignotum. Significat autem primo legionem alicui provinciae vel genti impositam. Constantinus Themat. Orient.: Πρώτη καὶ κατ' ἀρχὰς τάγματά τινα καὶ λεγεῶνες ὀπληρχον ἀναγεγραμμένα κατ' ἔθ-

μετὰ χεῖρας τὴν θεανδρικήν ἄχειροποίητον μορφήν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν, κατὰ Ηερσῶν ἐστράτευσε μετὰ πλοίων διὰ τοῦ Εὐξείνου πόντου, προσλαβόμενος εἰς συμμαχίαν πλῆθη Τοῦρκων (39) καὶ ἄλλων ἐθνῶν. Ἀπάρας τοίνυν τῆς βασιλίδος πρὸς Περσίδα χωρεῖ, καὶ διὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν θεμάτων (40) διερχόμενος συνέλεγε στρατόπεδα, προστιθείς αὐτοῖς καὶ νέον στρατὸν, οὗς καὶ γυμνάζων τὰ πολεμικὰ ἔργα ἐξεπαίδευσε. Λιχῆ γὰρ διελὼν τὰς παρατάξεις σὺν βοῆ πρὸς ἀλλήλους ἀναιμωτὶ ποιεῖν ἐκέλευε, κραυγάζειν τὸ πολεμικὸν καὶ παιᾶνας καὶ ἀλαλαγμὸν. Καὶ διέγερσιν ἔχειν τούτους ἐδίδασκεν, ἵνα κἄν ἐν πολέμῳ εὐρίσκωνται, μὴ ξενίζωνται, ἀλλὰ θαρρόυντες ὡς εἰς παίγνιον κατὰ τῶν Περσῶν χωρῶσιν. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν σεβασμίαν εἰκόνα τῆς θεανδρικής μορφῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν ταῖς χερσὶ κατέχων ἀπήρξατο τῶν ἀγώνων, πιστὰ δούς τῆ λαῶ ὡς σὺν αὐτοῖς μέχρι θανάτου ἀγωνίσσεται καὶ ὡς τέκνα οἰκεῖα τούτους περιθάψει. Ἐδούλετο γὰρ τὴν ἐξουσίαν οὐ φόβῳ, ὅσον [P. 411] ἐν πόθῳ ἔχειν. Εὐρῶν δὲ τὸν στρατὸν εἰς φόβον πολὺν καὶ διχόνοιαν ἀτάξιν τε καὶ ἀκοσμίαν, καὶ εἰς πολλὰ μέρη διεσπαρμένον, ὕντομῳ παντας εἰς ἓν συνήγαγε, καὶ νοουθήσας πολλὰ τούτων τὸ φρόνημα ἀνέστησε καὶ κατὰ τῶν Βαρβάρων ὥπλισε. παραγγεῖλας ἀδικίας μὲν ἀπέχεσθαι, εὐσεβείας δὲ ἀντέχεσθαι. Παραγενόμενος δὲ ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Ἀρμενίας προαρέχειν πλῆθος ἰππέων Περσικῶν ἤκουσε πρὸς τῆ ἐπιπεσεῖν ἄφνω τῆ βασιλεῖ Ῥωμαίων. Οἱ δὲ προτρέχοντες πάλιν Ῥωμαῖοι τούτους συναντήσαντες τὸν τε στρατηγὸν αὐτῶν δεσμώτην ἤγαγον πρὸς Ἡράκλειον καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀνείλον. Ἐπεὶ δὲ χειμῶν κατέλαθεν, ἀπικλίνας ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸ τοῦ Πόντου κλίμα ἔδοξε τοῖς Βαρβάρους ἐν τούτῳ παραχειμάζειν. Λατῶν δὲ τοὺς Πέρσας καὶ ἐπιστραφεῖς εἰς τὴν Ηερσίδα εἰσβάλλει. Τοῦτε μαθόντες οἱ Βάρβαροι εἰς ἀθυμίαν ἤλθον. Ὁ δὲ στρατηγὸς αὐτῶν ἔρχεται ἐν Κιλικίᾳ, ὅπως ἐπὶ Ῥωμανίαν ἐξελθὼν τούτους περιτρέψῃ. Φοβηθεὶς δὲ πάλιν ἠναγκάσθη ἀκολουθεῖν ὀπίσω τοῦ Ῥωμαίων στρατοῦς, κλέψαι τὸν πόλεμον μεριμνῶν διὰ νυκτὸς ἀφεγγοῦς. Ἡ δὲ σελήνη ὑπέστη (41) κατ' αὐτὴν τὴν νύκτα ἐκ τοῦ συμβεβηκότος. Κάκ τούτου δειλῶν τῆ βασιλεῖ προσθαλεῖν τὰ ὄρη καταλαμβάνει. Ἐκεῖθεν δὲ κατερχόμενος λάθρα συμπλοκὰς μερικὰς ἐποιεῖτο, καὶ ἐν πάντι οἱ Ῥωμαῖοι ἐπρώτευσον καὶ θάρσος ἔλαβον ὁ στρατὸς τὸν βασιλέα ὀρῶν προπηδῶντα εὐτόλμῳ καὶ προπολεμοῦντα. Καὶ δὴ συμβολῆς κάρτεράς γενομένης νικῶσι Ῥωμαῖοι.

νος. Ipsa vero provinciae temporis processu themata sunt vocabantur, ac ne longius testimonio petamus, scribit hic auctor: διὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν θεμάτων διερχόμενος. Plura Rigaltius et Meursius. GOAR.

(41) Quod scipsi lunam emersisse, ὑπέστη erat in Græco: sed conjecturam ex circumstantiis feci. XVI.

Τῷ ἰγ' ἔτει ἀπάρας τῆς βασιλευούσης κατὰ τάχος Α εἰς Ἀρμενίαν ἀφίκετο. Χοσρόης δὲ ἀπέστειλε τὸν Σαρβαραζᾶν σὺν τῷ ἑαυτοῦ στρατῷ κατὰ Ῥωμανίας. Ἡράκλειος δὲ Χοσρόῃ ἐδήλου εἰρήνην ποιῆσαι· ὁ δὲ λόγον οὐδένα τούτου ἐποίησατο. Καὶ ὁ βασιλεὺς εἰσέβαλεν εἰς τὴν Περσίδα. Ὅπερ μαθὼν Χοσρόης τὸν Σαρβαραζᾶν ὑποστρέφει ἐκέλευσε. Καὶ ἐπισυνάξας πάντα τὰ Περσικὰ στρατεύματα παραδίδωσιν αὐτὰ τῷ Σαῖν· δς κατὰ τάχος ἐνωθεὶς τῷ Σαρβαραζᾷ, χωροῦσι κατὰ τοῦ βασιλείως. Ὁ δὲ λόγος παραινετικοὺς τὸν λαὸν διεγείρας ἐν τῇ ἐνδοτέρῃ Περσίδι χωρεῖ, πυρὶ ἀφανίζων τὰς πόλεις καὶ τὰς κώμας. Ἀκούσας δὲ ἐν Γαζακῷ (42)... ὄρμη κατ' αὐτοῦ. Καὶ προπέμψας τινὰς τῶν ὑπ' αὐτὸν Σαρακηνοὺς προτρέχειν, συναντῶσι τῇ τοῦ Χοσρόου βίγλα (43), καὶ [P. 412] τούτων τοὺς μὲν ἀνελόντες, τοὺς δὲ κρατήσαντες σὺν τῷ στρατηγῷ αὐτῶν τῷ βασιλεῖ προσήγαγον. Τοῦτο μαθὼν Χοσρόης φυγῇ ἐχρήσατο. Ὁ δὲ βασιλεὺς καταδιώξας τοὺς μὲν πολεμιστὰς ἀνεῖλα, τοὺς δὲ φεύγοντας διεσκέδασε. Καὶ καταλαβὼν τὴν Γαζακὸν πόλιν, ἐν ἣ ὑπῆρχεν ὁ ναὸς τοῦ Ἡυρὸς, καὶ τὰ χρῆματα Κροίσου τοῦ Λυδῶν βασιλείως, καὶ ἡ πλάνη τῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰσελθὼν ἐν αὐτῇ εὗρε τὸ μυσαρὸν εἶδωλον τοῦ Χοσρόου, τὸ τε ἐκτύπωμα αὐτοῦ ἐν τῇ τοῦ παλατίου σφαιροειδεῖ στήθῃ ὡς ἐν οὐρανῷ καθήμενον, καὶ περὶ τοῦτο ἥλιον, καὶ σελήνην, καὶ ἄστρα, οἷς ὁ δεῖσιδαίμων ὡς θεοὶς ἐλάτρευε, καὶ ἀγγέλους αὐτῷ σκηπετροφόρους περιέστρεψεν. Ἐκεῖθεν τε σαγόνας στάζειν ὡς ὕετοὺς καὶ ἦχος ὡς βροντὰς ἐξηχεῖσθαι ὁ θεομάχος ταῖς μηχαναῖς ἐπετεχνάσατο. Ταῦτα γοῦν πάντα πυρὶ ἀναλώσας, καὶ τὸν τοῦ Ἡυρὸς ναὸν κατακαύσας καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν, συντόμως κατεδίωκεν ὀπίσω Χοσρόου ἐν τοῖς στενοῖς τῶν Μήδων χωρίοις, ἐν οἷς καὶ πολλὰς πόλεις καὶ χώρας ἐπόρησε. Συμβούλιον δὲ ποιήσας τοῦ παραχειμάσαι, ἀγνίζει τὸν λαὸν ἐπὶ ἡμέρας τρεῖς, καὶ ἀνοίξας τὰ τοῦ Θεοῦ ἄχραντα Εὐαγγέλια (44) εὗρεν ἐπιτρέποντα ἐν Ἀλβανίᾳ παραχειμάσαι. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τῆς ὁδοῦ ἔχον σὺν αὐτῷ πολλὴν αἰχμαλωσίαν Περσικὴν, ὥσει πεντήκοντα τῶν δεσμῶν ἔλυσε.

Τῷ ιδ' ἔτει Χοσρόης ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς Σαρβαραζᾶν ἄλλον στρατηγὸν ἐξοπλίσας μετὰ λαοῦ πρὸς Σαρβαραζᾶν ἀπέστειλεν, ὡς ἐνωθέντας ἀμφοτέρους πολεμῆσαι Ῥωμαίοις. Τοῦτο γνοὺς ὁ βασιλεὺς ἔσπευσε συμβαλεῖν πόλεμον μετὰ Σαρβαραζᾷ πρὸ τοῦ ἐνωθῆναι αὐτὸν τῷ Σαρβαραζᾷ, καὶ πολλὰς ἐκδρομὰς κατ' αὐτοῦ ποιησάμενος εἰς δεξιὰν αὐτὸν ἐνέβαλεν. Ὅπισθεν δὲ ἀμφοτέρους ἐλάσας κατὰ Χοσρόου μετὰ σπουδῆς ἤλαυνεν. Αὐτομολοῦσι δὲ δύο

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(42) Locus est mutilatus. XYL.

(43) βίγλα vox Latina Græco more posita. Sic sæpe apud Nicetam. XYL, βίγλα *excubiæ militares*. Ἐπισκοπὴν vocavit Simocatta II, 9, *exploratum* scilicet, et secretam latentemque hostium disquisitionem, Cedrenus in Mauricio *κατασκοπήν*. GOAR.

(44) Nimirum ut inde sortes captaret. Divinandi hoc genus superstitiosum et impium, quod et

Anno decimo tertio in Armeniam se contulit. Cum vero Chosroes Sarbarazam cum copiis in Romaniam emitteret, et ab Heraclio ad pacem componendam provocatus contemptim legatos audivisset, Heraclius in Persidem irrumpit. Quo cognito Chosroes Sarbarazam revocat, contractosque quotquot habebat Persicos exercitus Saino tradit: isque statim se cum Sarbaraza conjunxit, atque una ambo adversus imperatorem duxerunt. Sed Heraclius animos militum oratione exhortatus in Persidem interiorē perrexit, urbes et oppida incendio perdens. Cumque inaudivisset Chosroem Gazaci esse, contra eum contendens quosdam Saracenorum, quos secum ducebat præcurrere jussit; qui in Chosroem excubitores inciderunt, hostesque partim interfecerunt, alios cum duce captos ad imperatorem adduxerunt. Chosroes ea re percepta fugam fecit. Heraclius persequens bellatores interfecit, fugientes dissipat, urbemque Gazacum capit. Ea in urbe fuit fanum Solis, thesaurus Cræsi Lydorum regis, et impostura carbonum. Ingressus autem in eam abominandum offendit Chosroem simulacrum et effigiem ejus in globi formam, referente palatii tholo tanquam in cælo sedentem. Circum erant sol, 722 luna et astra. quibus ille superstitiosus tanquam diis serviebat, circumstantibus sibi angelis sceptrigeris. Machinas porro impius paraverat. quæ ex eo loco guttas pluvie instar emitterent sonitumque tonitrus æmulum ederunt. Hæc omnia ipsamque Ignis ædem et totam urbem combussit Heraclius; propereque Chosroem per angustias Mediæ insecutus multas urbes et multos agros vastavit. Deinde cum de hibernis deliberaret, triduo exercitum lustrat, apertisque postea inviolatis Dei Evangelii invenit sibi mandari ut in Albania hiemet. In itinere porro captivos Persas, quos secum ducebat ad quinquaginta millia, ut erat homo misericordis, ductus miseratione vinculis solvit.

χιλιάδας, τούτους τῇ συμπαθεῖ αὐτοῦ ψυχῇ ἐλέησας (45)

Anno decimo quarto Chosroes Persarum rex Sarbarazam alium ducem copiis instruit, mittitque ad Sarbaraneam, ut conjunctis viribus ii bellum contra Romanos gerant. Quod ut rescivit imperator, cum Sarbaranca prælio congredi studuit, antequam se ei Sarbarazas conjungeret. Itaque eum crebris impressionibus exterruit. Porro utroque post se relicto Chosroem festinanter insecutus est. Tum duo Romani ad Persas transfugientes iis

D. Augustinus memorat atque improbat, fine epistolæ 119, ad Januarium. Sic profani Virgilianas sortes consulebant, cujus rei exemplum est in Adriano Spartiati et alia alibi. XYL.

(45) In margine: Ὁ δὲ ἐμὸς βασιλεὺς Ἰσάκιος ὁ Ἄγγελος, καὶ οὐς ἐπ' αὐτοφωρῶν εὗρε καθ' ἑαυτοῦ, καὶ ἐφιλοτιμήσατο καὶ ἀξιωματῶν ὑφεί ὑπερβίβασεν. XYL.

persuadent Romanis fugæ causam esse metum. Simul et rumor affertur Sain Persarum ducem novo cum exercitu advenire, suis auxilio missum. His cognitis Sarbarancas et Sarbarazas in 723 id incubuerunt, ut cum Heraclio confligerent prius quam Sais superveniens ad sese victoriæ laudem transferret. Fidem quoque transfugarum sermone habentes ad Heraclium accesserunt, et in propinquo castra posuerunt, in animo habentes prima luce manum conserere. Heraclius autem motis sub vesperam castris per totam noctem iter fecit, proculque ab hostibus in campum virentem progressus ibi castra posuit. Quem Barbari præ metu fugisse rati confuso agmine persecuti sunt. Heraclius autem iis occurrit, pugnaque commissa divinitus adjutus eos fudit, insecutusque per convalles magnam stragem hostium edidit. Durante adhuc eo certamine, Sainus quoque suo cum exercitu supervenit: sed et hunc fudit Heraclius. Multaque cæde hostium facta palantes reliquos in fuga dissipavit, capto etiam tuldo hostium.

Inde Sabarazas cum Saino conjungit se, cumque reliquos Barbaros collegissent, denuo adoriri Heraclium statuunt. Verum is per aspera et transitu difficilia habentia loca ad Hunnorum regionem contendit, insequentibus a tergo Barbaris, cum quidem Lazi et Abasgi formidine correpti desertis Romanis domum discesserunt. Quo facto delectatus Sainus audacter cum suis in Heraclium ivit. Imperator autem animos suorum tali oratione excitavit: Nolite, fratres, hostium multitudinem terri: unus enim nostrum, Deo ita volente, mille viros fugabit. Immoletus 724 nos Deo fratrum nostrorum salute, coronasque martyrum adipiscamur, ut posteritas nos laudet. His aliisque pluribus cohortatus suos læto vultu aciem instruit. Constituerunt adversæ acies exiguo interjecto spatio, et usque ad vesperam conflictu abstinerunt. Vespera ingruente, imperator in itinere perrexit, rursus Barbaris a tergo sequentibus. Qui cum mutata profectione antevertere conarentur, inciderunt in palustria loca, indeque exire rursus coacti sunt. Imperator autem cum juxta Persarmeniam duceret, eaque regio Persis subesset, multi ex ea ad Sarbarazam profecti copias ejus auxerunt: sed hieme appetente domum quisque suam discesserunt. Eo comperto Heraclius noctu statuit hostes aggredi. Itaque delectos equites robore præstantissimos et militem fortissimos præcedere jubet, ipse cum reliquis subsequitur. Ita Romani festinantes castellum Albanorum hora noctis nona occupant. Quibus cum Persæ, adventu eorum cognito, occurrerent, occi-

XYLANDRI ET GOARI NOT.Æ.

(46) *Castra posuit.* Hanc esse hujus vocis significationem, ex frequente ejus usu apud nostrum deprehendi, rei notitia barbarum vocabulum explicante. XL. — Ἐπλήκυσεν. *Castra appli-*

τῶν Ῥωμαίων πρὸς τοὺς Πέρσας, καὶ πείθουσιν αὐτοὺς ὅτι ἐκ δειλίας φεύγουσιν οἱ Ῥωμαῖοι. Ἦλθε δὲ αὐτοῖς καὶ φήμη τὸν Σαῖν στρατηγὸν Περσῶν καταλαμβάνειν μεθ' ἑτέρου στρατεύματος εἰς βοήθειαν. Τοῦτο μαθόντες Σαρβαραζᾶς τε καὶ Σαρβαραζᾶς ἠγωνίσαντο συμβαλεῖν πόλεμον Ἡρακλείῳ πρὸ τοῦ φθάσαι τὸν Σαῖν, καὶ τὴν νίκην ἐπ' αὐτοὺς μετενεγκεῖν. Πιστεύσαντες δὲ καὶ τοῖς αὐτομόλοις ἐχώρησαν κατὰ Ἡρακλείου. Καὶ πλησιάσαντες αὐτῷ κατεσκήνωσαν, βουλόμενοι ἅμα πρῶτῳ συμβαλεῖν. Ὁ δὲ Ἡράκλειος ἀπάρας ἄφ' ἑσπέρας ᾤδευσε δι' ἄλλης τῆς νυκτός, μακρὰν τε γενόμενος ἀπ' αὐτῶν, εὐρὴν πεδίον χλοηφόρον, ἠπλήκυσεν (46). Νομίσαντες δὲ οἱ Βάρβαροι αὐτὸν ἐκ δειλίας φεύγειν ἀκόσμως ἐδίωκον· αὐτὸς δὲ ὑπαντιάζας αὐτοῖς ἐκρότησε πόλεμον, καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ συνεργίᾳ τρέπει τοὺς Βαρβάρους, καὶ τούτους [P. 413] διὰ τῶν φαρμάκων διώξας πλήθην πολλὰ ἀνείλεν. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τῶν ἀγώνων ὄντων ἔφθασε καὶ ὁ Σαῖν σὺν τῷ ἑαυτοῦ στρατῷ. Συμβαλὼν δὲ καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς, καὶ τοῦτον τρέψας πολλοὺς ἀνείλε καὶ τοὺς λοιποὺς διέπειρε φεύγοντας, παρέλαβε δὲ καὶ τὸ τοῦδον αὐτῶν.

Ὁ δὲ Σαρβαραζᾶς ἐνωθεὶς τῷ Σαῖν ἐπισυνῆξε τοὺς ὑπολειφθέντας Βαρβάρους, καὶ πάλιν διενεοῦντο κατὰ τοῦ βασιλείου χωρεῖν. Ὁ δὲ Ἡράκλειος ἐπὶ τὴν τῶν Οὐννων Χώραν καὶ ταῖς τούτων δυσχωρίας ἤλαυνεν ἐν τόποις τραχεῖσι καὶ δυσβάτοις. Οἱ δὲ Βάρβαροι ὀπισω αὐτοῦ ἠκολούθουν. Οἱ μὲντοι Λαζοὶ ἅμα τοῖς Ἀβασγοῖς δειλιάσαντες ἀπέσπασαν ἑαυτοὺς τῆς τῶν Ῥωμαίων συμμαχίας καὶ οἴκτιζε ἀνεχώρησαν. Ὁ δὲ Σαῖν ἠσθεὶς ἐπὶ τούτῳ θυμῷ πολλῷ σὺν τοῖς Βαρβάροις ἐχώρει κατὰ Ἡρακλείου. Ὁ δὲ βασιλεὺς λόγοις τὸν στρατὸν ἀναπτέρωσας παρῆνει λέγων· Τὸ πλῆθος ὑμᾶς, ἀδελφοί, μὴ παραττέτω· Θεοῦ γὰρ θέλωντος εἰς διώξει χιλιούς. Θύσωμεν οὖν τῷ Θεῷ ἑαυτοὺς ὑπὲρ τῆς τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν σωτηρίας. Λάθωμεν στέφη μαρτύρων, ἵνα ὁ μέλλων ἡμᾶς ἐκαινέση χρόνος. Τούτοις καὶ ἄλλοις πλείοσι παραθάρβύνας τὸν στρατὸν φειδρῶ τῷ προσώπῳ ἔξαρτύει τὸν πόλεμον. Καὶ στάντες ἐπ' ἀλλήλοισι ἀπὸ μικροῦ διαστήματος ἔωθεν μέχρις ἑσπέρας ἀλλήλοισι οὐ συνέβαλον. Ἐσπέρας δὲ καταλαβούσης ὁ βασιλεὺς τῆς ὁδοιπορίας εἴχετο, καὶ οἱ Βάρβαροι πάλιν ὀπισω αὐτοῦ ἠκολούθουν. Ἐναλλάξαντες δὲ τὴν ὁδὸν, προλαβεῖν τοῦτον βουλόμενοι, ἐμπίπτουσιν εἰς τόπον τελευματώδη, καὶ ἠναγκάσθησαν ἐξελεῖν. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν γῆν Περσαρμενίας παρέτρεχε. Τῆς γῆς δὲ ἐκείνης ὑπὸ τῶν Περσῶν κρατουμένης πολλοὶ συνέτρεχον τῷ Σαρβαραζᾷ, καὶ ἠύξειτο ὁ λαὸς αὐτοῦ· χειμῶνος δὲ ἐπιγενομένου ἐσκορπίσθη ἕκαστος εἰς τὸν ἴδιον τόπον. Τοῦτο μαθὼν ὁ βασιλεὺς διανοεῖτο ἐν νυκτὶ κλέψαι τὸν πόλεμον. Καὶ ἐπιλιξάμενος ἵππους εὐσθενεῖς, καὶ τοῦ στρατοῦ τοὺς ἀνδρειοτέ-

cuit, admovit, posuit, fixit. Ita Paulus Diaconus. Verbum a Latina lingua tractum est τὸ ἀπλήκω, *castra metor.* GOAR.

ρους διελὼν, προάγειν τοὺς μὲν ἐκέλευσε κατὰ τοῦ Βαρβάρου, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς ἑτέροις ὀπίσω τούτων εἵμετο. Σπεύσαντες δὲ κατέλαβον χωρίον Ἀλθανῶν ὧρξ θ' τῆς νυκτός. Τῶν δὲ Περσῶν γνόντων τὴν ἐφοδὸν καὶ ὀρμησάντων κατ' αὐτῶν, οἱ Ῥωμαῖοι τούτους πάντας ἀνείλον. Πάρει ἐνός, τὸ τοῦ λόγου, πυρφόρου, ὃς καὶ τῷ Βαρβάρῳ ἐμήνυσεν. Ὁ δὲ Βάρβαρος γυμνὸς καὶ ἀνυπόδετος ἵππῳ ἐπιβάς φυγῇ τὴν σωτηρίαν ἐπορίζετο. Τούτου τὰς γυναῖκας καὶ πᾶς τὸ Περσικὸν ἄνθος, ἄρχοντας τε καὶ σατράπας καὶ στρατιώτας ἐπιλέκτους καταλαβῶν ἀνελεθόντας ἐπὶ τῶν δωμάτων καὶ πόλεμον κροτοῦντας, διὰ πυρὸς καθεῖλε, καὶ οὓς μὲν ἔκτεινεν, οὓς δὲ πυρὶ ἀνάλωσεν, οὓς δὲ αἰχμαλωτούς ἔλαβεν· ὀλίγοι δὲ πάνυ φυγόντες ἐσωθησαν. Ἐλαβε δὲ καὶ τὰ ὄπλα [P. 414] τοῦ Βαρβάρου, τὴν τε χρυσῆν ἀσπίδα, καὶ μέχαιραν, καὶ δόρυ, καὶ τὴν χρυσῆν καὶ διάλιθον ζωνην, καὶ τὰ ὑποδήματα αὐτοῦ. Ταῦτα δὲ λαβὼν χωρεῖ κατὰ τῶν διεσπαρμένων ἐν τοῖς χωρίοις, οὓς καὶ διωξας πολλοὺς ἔκτεινε καὶ δαιμίους ἔλαβεν. Ἔτα ἐπισυνάξας τὸ ἐαυτοῦ στρατόπεδον μετὰ χαρᾶς ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις παρεχρίμασε.

Τῷ μὲν αὐτῷ, ὁ βασιλεὺς Ἡράκλειος μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ τὴν τῶν Σύρων ὁδὸν τὴν ἐπὶ τῷ Ταύρῳ ὑπερβάς, ἐν ἑπτὰ ἡμέραις κόπῃ πολλῇ καταλαμβάνει τὸν Τίγριν ποταμὸν, εἶτα τὴν Μαρτυρόπολιν καὶ τὴν Ἀμιδαν· καὶ διαναπαύονται ὅτε στρατὸς καὶ ἡ αἰχμαλωσία. Ἐντεῦθεν γραμματα πρὸς τὸ Βυζάντιον ἐξαπίσσειεν ὁ βασιλεὺς, καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν πάντα ἐδήλωσε, καὶ χαρὰν τῇ πολει ἐνεποίησεν. Ὁ δὲ Σαρβαραζᾶς ἐπήλθε κατ' αὐτοῦ. Ἐπιλεξάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς ἴλην στρατιωτῶν ἀπέστειλε φυλάττειν τὰς πρὸς αὐτὸν ἀγούσας κλεισοῦρας, καὶ αὐτὸς τὰς πρὸς Ἀνατολὴν ἐκδραμῶν διεξόδους ἀντιπρόσωπος ἦει τοῖς Βαρβάροις, καὶ περάσας τὸν Νυμφίον ποταμὸν κατέλαβε τὸν Εὐφράτην, ἐν ᾧ ἡ πλεκτηὶ γέφυρα ἐκ σχοινίων καὶ ἐρίων ἦν, ἣν ὁ Σαρβαραζᾶς λύσας ἐπὶ τὴν ἑτέραν γῆν πᾶσαν μετήγαγε. Παραδραμῶν δὲ ὁ βασιλεὺς τὸν ποταμὸν εὗρε πόρον, καὶ ἀκινδύνως τοῦτον ἐπέρασε παραδόξως τῷ Μαρτίῳ μηνί. Καὶ καταλαβὼν τὰ Σαμόσατα, πάλιν τὸν Ταῦρον διαβάς εἰς Γερμανικίαν ἀφίκετο, καὶ περᾶσας τὴν Ἀδαναν ἦλθεν εἰς τὸν Ταῦρον ποταμὸν. Ὁ δὲ Σαρβαραζᾶς τὴν γέφυραν πάλιν ἐκτείνας τὸν Εὐφράτην ἐπέρασε καὶ ἠκολούθει ὀπίσω αὐτοῦ. Ὁ δὲ βασιλεὺς περᾶσας τὸν Σάρον διανέπαυσε τὸν στρατὸν. Καταλαμβάνει δὲ καὶ ὁ Βάρβαρος εἰς τὸ ἀντίπεραν μέρος. Εὐρῶν δὲ τὸν ποταμὸν καὶ τὴν γέφυραν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ προπύργια κρατηθέντα ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἠπλήκειυσεν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἀτάκτως ἐκτρέχοντες διὰ τῆς γεφύρας πολλὸν φόνον ἐποιοῦντο Περσῶν· οἳ ὁ βασιλεὺς παρήγει μὴ ἐκτρέχειν ἀτάκτως, μήπως γένωνται τοῖς ἐναντιοῖς ὀδός. Οἱ δ' οὐκ ἐπέιθοντο, καὶ μετ' οὐ πολὺ δίκην ἔτισαν τῆς παρακοῆς, τοῦ Βαρβάρου ἐνέδρας κατ' αὐτῶν ποιησαμένου. Οὓς ὁ βασιλεὺς ἐωρακῶς ἀναριουμένους συνεπημόνατο. Ἀνὴρ δὲ τις γιγαντιαῖος μέσον τῆς γεφύρας τῷ βασιλεῖ συναντήσας προσέβαλεν· ὃν καὶ πατάξας ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ βέλῳ ἐβρίψεν. Οὗ πεσόντος, οἱ Βάρβαροι εἰς φυγὴν ἐτρέπτησαν, καὶ τῷ στενωπῷ τῆς γεφύρας εἰς τὸν ποταμὸν ἐβρίπτοῦντο. Ἄλλοι δὲ ξίφεσιν ἀνηροῦντο, τοῦ βασιλέως μετ' ὀλίγων τινῶν γενναίως ἀπομαχομένου ὑπὲρ ἄνθρωπον, ὡς καὶ τὸν Σαρβαραζᾶν

A dione a Romanis cæsi sunt, solo, ut proverbio dici solet, facigero superstite. qui cladem Barbaro indicavit. Barbarus nudus et sine calceis equo insiuit, fugaque sibi consuluit. Hujus uxores et Persicum florem omnem, principesque et satrapas et delectos milites, cum super lecta domorum 725 confugisse ac defensionem moliri videret, igne coniecto depulit, aliosque interfecit, quosdam cremavit, reliquos cepit, perpaucis fuga elapsis. Potitus est etiam armis Barbari, aureo scuto et gladio et hasta ac cingulo aureo gemmato et calceis. Inde in eos duxit qui per agros dispersi erant; eosque insecutus multos occidit, multos cepit. Exin contractis hilari animo copiis ibi hiemavit.

τοῦ Βαρβάρου, τὴν τε χρυσῆν ἀσπίδα, καὶ μέχαιραν, καὶ δόρυ, καὶ τὴν χρυσῆν καὶ διάλιθον ζωνην, καὶ τὰ ὑποδήματα αὐτοῦ. Ταῦτα δὲ λαβὼν χωρεῖ κατὰ τῶν διεσπαρμένων ἐν τοῖς χωρίοις, οὓς καὶ διωξας πολλοὺς ἔκτεινε καὶ δαιμίους ἔλαβεν. Ἔτα ἐπισυνάξας τὸ ἐαυτοῦ στρατόπεδον μετὰ χαρᾶς ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις παρεχρίμασε.

B Anno 15, Heraclius cum exercitu, itinere quod per Taurum montem in Syriam ducit superato, septimo die post exhaustum magnum laborem ad Tigrim fluvium pervenit. Inde per Martyropolin et Amidam urbes itinere facto exercitum et captivos quiete refecit. Indeque litteras de rebus suis Byzantium misit, quæ magnum in urbe gaudium excitaverunt. Sabarazas porro adversus eum tendebat. Ideo Heraclius misso militum agmine claustra, quibus ad eum iter erat, servare jubet; et ipse per exitum profectus qui versus Orientem sunt, adversum se Barbaris fert. Tum Nymphio amne trajecto ad Euphraten pervenit. Erat is ponte ex funibus et lana contexto intratus; quem Sarbarazas solutum in alteram partem totum transtulit.

C Cæterum Heraclius vadum fluminis reperit, dum ad ripam ejus decurrit: itaque præter omnium opinionem Euphraten transit mense Martio. Inde occupatis Samosatis rursus Taurum 726 transit et Germaniciani pervenit, Adanaque peragrata ad Taurum amnem accedit. Interim Sarbarazas rursus, ponte extento, Euphraten trajicit Romanosque insequitur. Imperator Saro transmisso exercitum quiete relaxat. Venit et Barbarus ad alteram fluminis partem, cumque cerneret amnem, pontem et propugnacula in eo a Romanis occupata, castra posuit. Romani porro incomposito agmine per pontem excurrentes multos Persas interfecerunt, nequidquam imperatore monente ne ita nullo ordine evagarentur atque insidiis se hostium exponerent. Itaque non inulto post a Persis per insidias circumventi pœnas suæ contumaciæ ac temeritatis dederunt. Ipse tunc imperator suis in periculo constitutis opem tulit, ac quemdam gigantiformem in medio pontis secum congressum feriit inquam profluentem deturbavit. Cujus casu reliqui etiam Barbari territi cum fugam facerent, obsistente pontis angustia, alii in amnem dejecti, alii gladiis interfecti sunt. Imperator eo tempore paucis quibusdam stipatus pugnam obiit, fortitudine quam pro hominis natura majore, adeo

quidem ut Sarbarazas admiratione percussus A cuidam Magaritæ dixerit : Videsne, o Cosma, Cassarem? Agnoscebatur autem insignibus imperatoris. Quanta is audacia prælium subsistit, solusque contra tantam multitudinem certat? Nox superveniens prælium 727 diremit Barbarus autem sibi metuens retro abiit. Imperator porro suos ad Sebasteam adducit, ac trajecto Haly flumine, ibi hiemat. At Chosroes insania percitus donaria omnium ecclesiarum quæ sub Persis erant abstulit; utque Heraclio ægre faceret, Christianos omnes ad societatem Nestorianæ religionis redegit.

Anno decimo sexto, Chosroes novum conscribit exercitum de peregrinis, civibus et servis, omnique hominum sorte. Ex his delectos Saino ducendos mandat, additis de Sarbari exercitu 50 millibus, quos et Chrysolochas nominat, quasi aureum agmen, eumque adversus Heraclium mittit. Sarbarum eum reliquis copiis ad Cpolin proficisci jubet, ut initis pactis cum Hunnis occidentalibus, qui et Avares nominantur, ac Slavinis et Gepidis, urbem obsidere atque oppugnare curet. His perceptis Heraclius in tres partes suum exercitum dividit. Harum unam urbi præsidio mittit, alteram Theodoro fratre suo duce adversus Sainum rem gerere jubet: ipse eum tertia Lazorum ditionem petit Turcorumque orientalium, quos et Chazaros appellant, auxilia ambit. Sainus cum recenti suo exercitu in Theodorum Heraclii fratrem incidens ad pugnam se parat. Qua conserta impetratum est Dei auxilium Deiparæ intercessione, ita ut grando inopinata in Barbaros deferretur multosque eorum 728 feriret, cum interim omnis tempestatis expertus esset Romanus exercitus. Fusi eo prælio sunt a Romanis Persæ, magnaque clade affecti. Chosroes ea de causa gravem in Sainum iram concepit; atque hic præ mœre in morbum incidit, eoque est exanimatus. In cadaver Chosroes variis contumeliis desæviit Cæterum Chazari, perruptis Caspiis portis, in Persidem impressionem faciunt, in Androegæ regionem, duce Zebeelo qui dignitate erat a Chagano proximus. Quacunque eos impetus tulit, Persas captivos abducunt, pagos urbesque incendunt. His Heraclius ex Lazis movens occurrit, estque eum suo exercitu peramicæ et hilariter a Zebeelo salutatus; qui filium suum belli socium imperatori relinquens domum versus abiit. Imperator his auctus auxiliis in Chosroem contendit. Interim Sarbarus Chalcedonem adoritur. Et Ava-

ἐκπλαγῆναι καὶ πρὸς τινὰ Μαγαρίτην εἰπεῖν (47): Θρᾶς τὸν Καίσαρα, ὦ Κοσμά, πῶς θρασὺς πρὸς τὴν μέγαν Ἰστασι καὶ πρὸς τοσοῦτον πλῆθος μόνος ἀγωνίζεται; Ἐκ γὰρ τῶν βασιλικῶν [P. 415] παρασῆμων ἐγνωρίζετο. Καταλαβούσης δὲ τῆς ἐσπέρας ἀπ' ἀλλήλων διέστησαν, καὶ ὁ Βάρβαρος φοβηθεὶς διὰ τῆς νυκτὸς εἰς τοῦτο πλῆθος ὑπέστρέψεν, ὁ δὲ βασιλεὺς μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ πρὸς Σεβάστειαν ὤρμησε, καὶ τὸν Ἄλυν περάσας ἔκει παρεχείμασεν. Ὁ δὲ Χοσρόης μαγεὶς ἔλαβε τὰ κειμήλια πασῶν τῶν ὑπὸ Πέρσης ἐκκλησιῶν, καὶ ἠνάγκαζε τοὺς Χριστιανούς κοινωνῆσαι τῇ τοῦ Νεστορίου θρησκείᾳ (48), πρὸς τὸ πλῆξαι τὸν βασιλέα.

Τῷ ἰσ' ἔτει, ὁ Χοσρόης νέον ἐποιήσατο στρατιᾶν ἀπὸ τε ξένων καὶ πολιτῶν καὶ οἰκετῶν καὶ παντὸς γένους, καὶ ἐκ τούτων ἐκλεξάμενος καὶ τῷ Σαῖν παραδούς στρατηγῶν, ἄλλας τε ἢ χιλιάδας ἐκ τῆς φάλαγγος τοῦ Σαρβάρου τούτοις συνῆψεν, οὓς καὶ Χρυσολόχας ὠνόμασε, καὶ κατὰ τοῦ βασιλέως ἀπέστειλε. Τὸν δὲ Σάρβαρον σὺν τοῖς λοιποῖς αὐτοῦ στρατεύματι κατὰ Κωνσταντινουπόλεως ἐπεμψεν, ὅπως τοῖς ἐκ Δύσεως Οὐννοῖς, οὓς καὶ Ἄδαρας καλοῦσι, μετὰ καὶ Σθλαβίνων καὶ Γηπέδων συμφωνήσας κατὰ τῆς πόλεως χωρήσασιν καὶ ταύτην πολιορκήσασιν. Γνοὺς δὲ τοῦτο ὁ βασιλεὺς τὸν ἑαυτοῦ στρατὸν εἰς τρεῖς διαιρέσεις ἐχώρισε, καὶ τοὺς μὲν ἐπεμψεν εἰς φυλακὴν τῆς πόλεως, τοὺς δὲ παραδούς Θεοδώρω τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ κατὰ τοῦ Σαῖν πολεμεῖν ἐκέλευσε. Τὸ δὲ τρίτον μέρος αὐτὸς λαθὼν ἐπὶ Λαζικῆν ἐχώρει, καὶ τοὺς Τούρκους τῆς Ἐφῆς, οὓς καὶ Χαζάρους ὀνομάζουσι, εἰς συμμαχίαν ἐκάλει. Ὁ δὲ Σαῖν σὺν τῷ νεολέκτῳ στρατῷ τὸν τοῦ βασιλέως ἀδελφὸν Θεόδωρον καταλὼν πρὸς πόλεμον ὤπλισατο. Τοῦ δὲ Θεοῦ διὰ πρεσβειῶν τῆς Θεοτόκου συνεργήσαντος, πολέμου κροτηθέντος χάλαζα παραδόξως κατὰ τῶν Βαρβάρων κατηνέχθη καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἐπάταξεν, ἡ δὲ τῶν Ῥωμαίων παράταξις γαλήνης ἀπήλαυσε. Τρέπουσι δὲ Ῥωμαῖοι τοὺς Πέρσας, καὶ ἀναιροῦσι πλῆθη πολλά. Ὅπερ μαθὼν ὁ Χοσρόης ὀργίζεται κατὰ τοῦ Σαῖν, ὃς ἐκ πολλῆς ἀθυμίας νόσφ περὶ πεσῶν τελευτᾷ. Τούτου τὴν νεκρὸν Χοσρόης πολλὰς αἰκίας ὑπέβαλεν. Οἱ δὲ Χάζαροι διαβρῆξαντες τὰς Κασπίας πύλας τῇ Περσίδι εἰσβάλλουσιν ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Ἀνδρογγᾶ σὺν τῷ στρατηγῷ αὐτῶν Ζεβεῖλ, δευτέρῳ δντι τοῦ Χαγάνου τῇ ἀξίᾳ καὶ ἐν οἷς ἂν τόποις διέβαινον, τοὺς τε Πέρσας ἠχμαλώτευσον καὶ τὰς κώμας καὶ πόλεις πυρὶ παρεδίδουν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπάρας ἀπὸ Λαζικῆς τούτοις συνήντησεν. Ὁ δὲ Ζεβεῖλ μετὰ πολλῆς ἀγάπης καὶ χαρᾶς ἠσπάσατο τὸν βασιλέα καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. Προσῆνεγκε δὲ καὶ τὸν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(47) Quem moderni Græci ἀρόπιστον vocant, is est qui abnegata fide fœdo gentilitatis ritu sese inquinavit et polluit. Μαγαρίζω namque est, inquinare, contumino, sordibus impleo, et metaphoricè legem violo et turpi desertione Christianam religionem fœdo. Theophanes. Ἐκώλυσεν Οὐμαρ οἶνον ἀπὸ τῶν πόλεων, καὶ μαγαρίζειν τοὺς Χριστιανούς, ἠνάγκαζεν. Paulus Diaconus uno verbo complexus est, apostatizare. Hinc μαγαρίτης qui fidem ab-

negavit; quam vocem ad eum quoque qui profano vitioque cibo se polluit Ecclesia Græca extendit. GOAR.

(48) Persam Nestoriano errori socium atque patronum fuisse equidem non credet qui vel quæ ante dicta sunt de ejus superstitione recordetur. Sed tamen infra in anno Heraclii 19 scribit noster Edessæ Ecclesiam sub Chosroa fuisse a Nestorianis occupatam. ΧΥΙ.

υἰὸν αὐτοῦ τῷ βασιλεῖ πρὸς συμμαχίαν, καὶ αὐτὸς ὑπέστρεψεν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν. Λαθῶν δὲ τούτους ὁ βασιλεὺς κατὰ Χοσρόου ἐχώρει. Ὁ δὲ Σάρδαρος τῆ Χαλκηδόνι προσβαλὼν, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἄθαρες ἐκ τῆς Θράκης τῆ πόλει πλησιάζοντες, τρυτὴν ἐλεῖν ἐβούλοντο, μηχανὰς κατ' [P. 416] αὐτῆς ποιήσαντες. Πληθὺς τε ἄπειρον καὶ ἀριθμοῦ κρείττον ἐκ τοῦ Ἰστρου ἐνέγκαντες σκαφῶν γλυπτῶν (49) τὸν κόλπον τοῦ Κέρατος (50) ἐπλήρωσαν. Δέκα δὲ ἡμέρας τῆ πόλει πρᾶταξάμενοι διὰ τε γῆς καὶ θαλάσσης τῆ τοῦ Θεοῦ δυνάμει καὶ συνεργίᾳ καὶ τῆ τῆς ἀχράντου Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου πρεσβείᾳ ἠτήθησαν, καὶ πληθὴ πολλὰ ἀποβαλόντες ἐν τε γῆ καὶ θαλάσῃ μετὰ μεγάλης αἰσχύνῃς ὑπέστρεψαν. Τοιοῦτον γὰρ συνέβη αὐτοῖς· εἶδον οἱ Βάρβαροι, πρῶτας οὔσης καὶ τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος, ἅπὸ τῆς πόρτης τῶν Βλαχερονῶν ἐξεληθῶσαν γυναῖκα περιφανῆ, μετὰ καὶ εὐνούχων τινῶν. Ὑπολαθόντες δὲ τὴν βασίλισσαν εἶναι τὴν τοῦ Ἡρακλείου γυναῖκα, καὶ πρὸς τὸν ἄρχοντα αὐτῶν ἐξέρχεσθαι εἰρήνης ἕνεκα διὰ τὸ μὴ εἶναι τὸν βασιλεῖα ἐν τῆ πόλει, πάροδον αὐτῆ ἐποίησαν, ἵνα καὶ λαὸς ἕτερος ἐξεληθῶν ὑποχείριος αὐτοῖς γένηται. Εἶτα ὡς εἶδον αὐτὴν τὴν τοῦ φορσάτου περιοχὴν ἐξεληθῶσαν καὶ μὴ ἀπελοῦσαν πρὸς τὸν ἄρχοντα αὐτῶν, διώκουσιν ἐπισθεν αὐτῆς· καὶ ὡς δῆθεν ἐπλησίασαν αὐτῆ κατὰ τόπον τῆς λεγομένης Παλαιᾶς πέτρας (51), αὐτὴ μὲν καὶ οἱ σὺν αὐτῇ ἄφαντοι γέγονασιν, αὐτοὶ δὲ ἀλλήλοις συμπλακέντες θορόδου μεστὸν ποιοῦσι τὸ πλῆθος καὶ ἀλλήλους κατασφάζουσιν ἕως ἐσπέρας. Πρῶτας δὲ γενομένης τὴν αἰτίαν ζητήσας ὁ ἄρχων αὐτῶν, ἐπεὶ τὸ πλεῖον τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἐμφυλίως ἀνα-

λωθῆν εὔρεν, ὑποστρέφει μετ' αἰσχύνῃς εἰς τὰ ἴδια. Οἱ δὲ τοῦ πλοῖμου καὶ αὐτοὶ τούτους ἰδόντες ὑποχωρήσαντας εὐθὺς ἀνεχώρησαν· οὐς κατὰ τὸν Εὐξείνιον πόντον ἀφίησιν. Ὁ δὲ Σάρδαρος ἐπὶ τούτοις ἀχθεσθεὶς ὁμοῦς τὴν Χαλκηδὸνα πρᾶκκαθήμενος οὐ μετέστη, ἀλλ' αὐτοῦ ἐχείμασε, πρᾶιδεύων τὰ περσικὰ μέρη καὶ ἀφανίζων τὰς πόλεις αὐτῶν.

Τῷ ιζ' ἔτει εἰσβαλὼν ἐν Περσίδι ὁ Ἡρακλείος σὺν τοῖς Τούρκοις ἀπροσδοκῆτως διὰ τὸν χειμῶνα εἰς ἔκστασιν ἐνέβαλε τὸν Χοσρόην. Οἱ δὲ Τούρκοι τὸν τε χειμῶνα ὀρίωντες καὶ τὰς συνεχεῖς ἐκδρομάς τῶν Περσῶν, τῷ τε βασιλεῖ μὴ φέροντες συγχοπιᾶν, ἤρξαντο κατ' ὀλίγον ὑποβρέειν, καὶ πάντες ἀφέντες αὐτὸν ὑπέστρεψαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς διελάλησε τῷ λαῷ αὐτοῦ, λέγων· Γνωτῶτε, ἀδελφοί, ὅτι οὐδεὶς ἡμῶν συμμαχήσαι θέλει, ἀλλ' ἢ μόνος ὁ Θεὸς καὶ ἡ τοῦτον τεκοῦσα ἀσπύρος Θεοτόκος. Τοῦτο δὲ γίνεται ὅπως δείξῃ ἐν ἡμῶν καὶ πᾶσι τούτοις τὴν ἑαυτοῦ δυναστείαν, καταπέμψας ἡμῶν τὴν αὐτοῦ βοήθειαν. Ὁ δὲ Χοσρόης ἐπισυναξάς πάντα τὰ στρατεύματα αὐ-

τοῦ προβάλλεται αὐτοῖς στρατηγὸν Ῥαζάστην, ἄνδρα πολεμικώτατον καὶ ἀνδρείον, καὶ κατὰ Ἡρακλείου πέμπει. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὰς τε πόλεις καὶ κώμας

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(49) Naviculæ fluviatiles uno ligno excavato tumultuario præparatæ, μονόξυλα dictæ, σκαφαὶ γλυπτῆ, *exsculptatæ* nimirum et scalpello rudiori trunco efformatæ. Auctor de iisdem sexcentis in locis, ubi de Russis et Patzinacis mentionem agit. Usus earum, et qua ratione per terram trahi vel hominum humeris soleant transportari, enarrat fusissime Constantinus *De admin, imp. c.*

res ex Thracia effusi Cpolin obsident, machinis ad oppugnandum aptatis; accitaque innumera sculptarum navium ex Istro multitudine sinum qui in Cornu erat iis opplent Cum autem per decem dies terra marique urbem oppugnassent, vi et auxilio Dei ac inviolatæ Virginis Deiparæ intercessione victi, amissis terra manique ingenti numero suis, magno cum dedecore discesserunt. Tale enim eis quidpiam usu venit. Viderunt Barbari 729 prima luce, cum sol oriretur, mulierem quamdam illustrem ennuclis comitatam porta Blachernarum exeuntem Quam cum opinarentur Heraclii uxorem esse, et ad suum principem ob mariti absentiam ire pacis petendæ causa, transitum ei concesserunt, subsequentem ex urbe hominum turbam ipsi adorturi. Ut vero fossæ ambitum egressam non ire ad principem viderunt, insecuti sunt usque apud locum cui Veteris saxi nomen est: ibi cum fere jam essent assecuti, illa cum suis ex oculis et conspectu eorum evanuit. Ipsi autem tumultu concitato inter se congressi ad vesperam usque mutuo strages ediderunt. Mane insequentis diei dux causam inquirens, quod majorem suorum partem intestino conflictu periisse videret, turpiter domum rediit. Statim quoque classis ab obsidione recessit; quam domum revertentem in Euxino mari oborta tempestas ita afflixit ut perpauca ad suos redierint. Sarbarus, tametsi hæc ei molesta acciderant, tamen obsidionem Chalcedonis non solvit, sed hiemavit ibi, populans transmarina et urbes

evertens. Ζάλη καταλαβοῦσα ὀλίγους τινὰς ἀπελεθῆν εἰς τὰ ἴδια

Anno decimo septimo, hieme in Persidem Heraclius cum Turcis ingressus improviso Chosroem perterruit. Sed Turci hiemem ac crebras Persarum excursiones ægre ferentes, neque tolerandis ærumnis socios 730 se imperatori præbere sustinentes, paulatim ex castris dilabi, tandemque universi desertis Romanis domum reverti cœperunt. Tum imperator suos ita est allocutus: Videtis, fratres, neminem nobis adesse velle præter unum Deum et quæ eum sine semine peperit Virginem. Ideo sit ut cœlitus nobis misso auxilio in nobis ac omnibus istis suam demitret potentiam. Chosroes omnibus suis exercitibus contractis præficit Razasten, virum bellicosissimum ac insigni fortitudine, eumque adversus Heraclium mittit. Heraclius pagis urbibusque Persidis igne evastatis, et Persis, quos

viii, de Patzinacarum ἐν μονοξύλοις navigatione. GOAR.

(50) Portum Cpolitatum. GOAR.

(51) Exinde illuc loci fiebat secundum antiquum typum processio, cujus ritum et preces exhibet Eûchologium recens editum. Petra illa prægrandis est, versus portam Adrianopolis nomine dictam. GOAR.

cepisset, gladio interfectis, Octobri mense Chamaita regionem occupat, ibique 7 dierum quiete exercitum reficit. Insequatur a tergo Razastes, sed, quod Romani alimenta omnia absumebant, fame urgebatur, eaque multa ipsius jumenta peribant. Prima Decembris die Heraclius Zaba flumine trajecto haud procul Ninive castrametatur, eodemque Razastes supervenit. Tum imperator Boanem exercitus ducem cum delectis militibus paucis emittit. Is in bandum Persicum incidens; reliquis occisis, 26 captos ad Heraclium adducit, afferens una caput comitis eorum et ejus pugionem ex solido auro, ac Razastæ armigerum. Hic indicat Heraclio decrevisse Razastem prælio congreri, ac tria armatorum millia ei a Chosroe missa, nondum tamen 731 advenisse. His cognitis imperator tuldum præmittit, atque ipse subsequitur; nactusque locum opportunum statuit pugnam committere, priusquam ad Razastem tria ista millia accederent. Ita ante alios omnes prosiliens ductori cuidam Persarum vasto homini occurrit, eumque Dei et Deiparæ auxilio dejicit: tum alium ac porro tertium, qui ei hasta labium sauciat. Ita tum acri prælio conserto, Razastes, ac qui cum eo erant ductores, prope omnes ceciderunt majorque exercitus eorum pars. De Romanis ceciderunt quinquaginta, ex quibus decem mortui sunt. Duravit pugna a prima luce usque ad vesperam. ac neutri loco cesserunt. Nox ea quieta fuit. Sed circa horam noctis octavam Persæ suis rebus diffidentes evulsum vallum in montis asperi pedem transtulerunt. Romani invento Razastæ cadavere clypeum ejus totum aureum, tum loricam et brachiorum integumenta ac sellam, omnia ex solido auro confecta, abstulerunt, necnon scaramangium ejus. Multi etiam Persæ vivi in potestatem hostium venerunt. Imperator postquam suorum militum animos oratione confirmavit, in Chosroen ducit, uti hunc terrore objecto eo adiget ut is ab obsidione Byzantii Sarbarum revocet. Transgressus ergo parvi Zabæ pontes in ædibus Jesdemonis divertit, ibique Christi Natalem celebravit. Hinc ad aliud Chosroæ palatium venit, quod Rusa dicebatur, idque evertit. Inde aliud occupat palatium, nomine 732 Beclamum. In eo erat circus et altius struthiones tres, capreæ quingentæ, apri cen-

A Περσίδος ἐπιρρόπει, καὶ τοὺς κρατουμένους Πέρσας ἀνείλεν ἐν ῥομφαίᾳ. [P. 417] Τῷ Ὀκτωβρίῳ δὲ μὴν κατέλαβεν εἰς τὴν χώραν Χαμαίθᾶ, καὶ διανέπασσε τὸν λαὸν ἐβδομάδα μίαν. Ὁ Ῥαζάστης δὲ ἐλθὼν ἠκολούθει ὀπισθεν, καὶ τῶν Ῥωμαίων ἀναλασκόντων τὰς τροφὰς ὀπισθεν αὐτὸς πεινῶν ἠκολούθει, ὡς πολλὰ τῶν ἀλόγων αὐτοῦ διαφθορῆσαι. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῆ πρώτῃ τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς διαβάς τὸν Ζαβᾶν ποταμὸν πλησίον τῆς πόλεως Νινευτὶ κατεσκήνωσε. Κατέλαθε δὲ καὶ ὁ Ῥαζάστης. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀποστέλλει Βοάνην τὸν στρατηλάτην μετ' ἐπιλέκτων στρατιωτῶν ὀλίγων. Ὁ δὲ εὗρε βάνδον (52) τῶν Ἡερσῶν, ἐξ ὧν καὶ κρατήσας ἤνεγκε πρὸς τὸν βασιλέα, τοὺς ἄλλους φονεύσας. Ἦνεγκε δὲ καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ κόμητος αὐτῶν καὶ τὸ σπαθίον αὐτοῦ ὀλόχρυσον καὶ τὸν σπαθᾶριον τοῦ Ῥαζάστου, ὃς καὶ εἶπε τῷ βασιλεῖ, ὅτι Ὀρισμένος ἐστὶν ὁ Ῥαζάστης πολεμῆσαι σοι, καὶ τρισχιλίους ὀπλισμένους ἀπέστειλεν αὐτῷ Χοσρόης, ἀλλ' ἀκμὴν οὐκ ἔφθασαν. Ταῦτα μαθὼν ὁ βασιλεὺς προαπέστειλε τὸ τουλδὸν ἔμπροσθεν καὶ αὐτὸς ἐπηκολούθει. Εὐρῶν δὲ τόπον ἐπιτήθειον ἠθέλησε συμβαλεῖν πόλεμον μετὰ Ῥαζάστου πρὸ τοῦ ἐνωθῆναι τοῖς τρισχιλίοις. Καὶ προπηδήσας πάντων ὁ βασιλεὺς ἄρχοντι μεγάλῳ τῶν Ἡερσῶν συναντῆ, καὶ τῆ τοῦ Θεοῦ δυνάμει καὶ τῆς Θεοτόκου καταβάλλει τοῦτον. Ἔπειτα καὶ δεῦτερον ὁμοίως καὶ τρίτον, ὅστις ἔδωκε τῷ βασιλεῖ μετὰ δόρατος εἰς τὸ χεῖλος. Μάχης οὖν κροτηθείσης σφοδρᾶς πίπτει ὁ Ῥαζάστης καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτοῦ σχεδὸν πάντες καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ. Ἔπεσον δὲ Ῥωμαῖοι πενήτηκοντα, ἐξ ὧν δέκα ἀπέθονον. Ἰστατο δὲ ὁ πόλεμος ἀπὸ πρωΐας ἕως ὥρας ἐνδεκάτης, καὶ τροπὴ οὐκ ἐγένετο. Καὶ τὴν μὲν νύκτα ἠσύχασαν, περὶ ὥραν δὲ ἡ τῆς νυκτὸς λαθόντες οἱ Πέρσαι τὸ φασάτον αὐτῶν ἠπλήκυσαν εἰς πόδας ὄρους τραχεινοῦ ἔμφοβοι. Οἱ Ῥωμαῖοι δὲ εὐρόντες τὸν τοῦ Ῥαζάστου νεκρὸν ἔλαβον τὸ σκουτάριον αὐτοῦ ὀλόχρυσον καὶ τὸ λωρίον (53) καὶ τὰ βραχιόνια (54) αὐτοῦ καὶ τὴν σέλλα, πάντα ὀλόχρυσά καὶ τὸ σκαραμάγγιον (55) αὐτοῦ. Κωεσχέθησαν δὲ καὶ ζῶντες πολλοί. Ὁ δὲ βασιλεὺς θαρσοποιήσας τὸν στρατὸν κατὰ Χοσρόου ἤλαυνεν, ὅπως τοῦτον ἐκφοβήσας πείσῃ ἀποστειλαὶ πρὸς Σάρδαρον ἀναχωρῆσαι τοῦ Βυζαντίου. Διεπεράσας δὲ ὁ βασιλεὺς τὰς γεφύρας τοῦ μικροῦ Ζαβᾶ κατεσκήνωσεν εἰς τοὺς οἴκους τοῦ Ἰεσδεμόν, ἱερτάσας ἐν αὐτοῖς τὴν Χριστοῦ γέννησιν. Ἐκεῖθεν δὲ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(52) Βάνδον significare vexillum facile est Simocattam legenti agnoscere, III, 6. Sic Paulus Diaconus Latine vocat. Addit Rigallius etiam τάγμα bande, troupe indicare. Assentiar, si modo cohortem vel agmen illud intelligat, quo sub uno bando sive vexillo, unde nomen accepit, militat, une compagnie GOAR.

(53) Nusquam lorica est, sed, balteus, ex quo scutum vel ensis pendet, lorum. Germanus in *My-stagogia* GOAR.

(54) Trito magis verbo legit Theophanes βραχιόλια, quæ sunt ad brachia, armillæ. Ad sartoses brachiorum indumenta Xylandri. GOAR.

(55) Scaramangium quid sit, cognosci posse puto ex iis qui linguam Græcam corruptam callent. Audio ea lingua editam esse Iliadem Homeri, quam utinam nancisci possem. Utinam vero lexicon ejus linguæ edatur, quo posteriorum temporum notitia apertior fieret. XYL. (τὸ σκαραμάγγιον) Achmes c. 131 interpretatur καββάδιον. Est autem καββάδιον sive καββάδιον tunica exterior: stricta quidem et corpori adhærens, at brevior et globis antepectus juncta, nec sago militari omnino absimilis est GOAR. — Vide Indicem nostrum ad Constantinum Porphyrogenitum *De cærimoniis*, tom. CXII. Edit. PATA.

διελθὼν ὁ βασιλεὺς κατέλαθεν ἕτερον παλάτιον τοῦ κοσρέου λεγόμενον Ῥούσα, καὶ τοῦτο κατέστρεψεν. Ἐξ ἐκείνου δὲ εἰς ἕτερον κατέλαθε παλάτιον τὸ λεγόμενον Βεκλάμ, ἐν ᾧ καὶ ἵπποδρόμιον ἦν καὶ στρουθίωνες τρεῖς σιτευτοὶ καὶ δορκάδες φ' καὶ σῦαργοι ρ', πρόβατα δὲ, καὶ χοῖροι, καὶ βόες ὧν οὐκ ἦν ἀριθμὸς. Καὶ [P. 418] πάντα δέδωκε τῷ λαῷ. Τινὲς δὲ τῶν συνόντων τοῖς Πέρσαις Ἀρμενίων προσήλθον τῷ βασιλεῖ λέγοντες ὅτι ὁ Χοσρόης μετὰ τῶν ἐλεφάντων καὶ τοῦ ἰδίου στρατοῦ πλησίον τοῦ παλατίου αὐτοῦ Δυσταγέρδην κασεσκήνωσεν ἐκδεγόμενος συναχθῆναι πάντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ τοῦ πολεμῆσαι σοι. Καὶ εὐθὺς πυρπολήσας πάντα ὁ βασιλεὺς ἔρχεται πλησίον τοῦ παλατίου αὐτοῦ Δυσταγέρδην, ἐν ᾧ καὶ εὖρε βάνδα Ῥωμαίων, ἄπερ ἐν διαφόροις χρόνοις ἔλαβον οἱ Πέρσαι, καὶ εἶδη τινα, οἷον ἀλόην πολλήν καὶ ξύλην μέγαλα ἀλόης (56), μέταξάν (57) τε καὶ πέπερι, καὶ καρδάσια (58) καμίσια ὑπὲρ ἀριθμὸν, σχοαρ καὶ ζιγγίβερ καὶ ἄσσημον (59), ὀλοσηρικά τε ἱμάτια, νακοτάπητά (60) τε καὶ τάπητας ἀπὸ βελόνης, πλῆθος πολὺ. Ταῦτα διὰ τὸ βάρως κατέκτισαν. Προσέφυγον δὲ τῷ βασιλεῖ πολλοὶ αἰχμάλωτοι, Ἐδσηνοὶ, καὶ Ἀλεξανδρινοὶ καὶ ἀπὸ ἄλλων ἐθνῶν πλῆθος πολὺ.

Ἐποίησε δὲ ὁ βασιλεὺς ἐνταῦθα τὴν ἑορτὴν τῶν ἀγίων Θεοφανίων (61), καταστρέφων τὰ τοῦ Χοσρόου παλάτια ὑπὲρτιμα καὶ θαυμαστά κρὶ ἐκπλήξεως γέμοντα ἕως ἐδάφους, ἵνα μαθη, φησὶν ὁ Χοσρόης οἷον πόνοι εἶχον οἱ Ῥωμαῖοι τῶν πόλεων αὐτῶν πυρπολουμένων ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ Χοσρόης πρὸ τοῦ καταλαθεῖν τὸν βασιλέα εἰς Δυσταγέρδην τρυπήσας τὸ τεῖχος τῆς πόλεως ἐξῆλθεν ἀγνοούντων πάντων μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ. Καὶ ὁ μὴ δυνάμενος ποιῆσαι εἰς ὁδὸν μίλια πέντε τὴν ἡμέραν ἀπῆλθε φεύγων κε, καὶ διελθὼν τὴν Κτησιφώντα πέραν τοῦ Τυγριδος ποταμοῦ εἶς τι ὠρύριον εἰσῆλθε μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τριῶν θυγατέρων αὐτοῦ. Τινὲς δὲ τῶν Περσῶν διέβαλον τὸν Σάρβαρον πρὸς Χοσρόην ὡς τὰ Ῥωμαίων φρονοῦντα. Καὶ ἀποστέλλει σπαθάριον αὐτοῦ πρὸς Καρδαρίχην τὸν συστράτηγον τοῦ Σαρβάρου εἰς Χαλκηδόνα, ἵνα τὸν Σάρβαρον ἀποκτείνῃ καὶ τὸν λαὸν ἀναλαβόμενος σπεύσῃ εἰς Περσίδα. Ὁ δὲ τὰ γράμματα κοκίζων συλλαμβάνεται περὶ τὴν Γαλατρίαν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, οἵτινες εἰς τὸ Βυζάντιον αὐτὸν ἀπήγαγον πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως. Ὁ δὲ παραχρῆμα μεταπέμπεται Σάρβαρον, καὶ δείκνουσιν αὐτῷ τὴν πρὸς Καρδαρίχην (62)

tum, multitudo innumera ovium, porcorum et boum. Hæc omnia populo dedit. Quidam vero Armenii, qui cum Persis degebant, ad Heraclium se conferunt, nuntiantque Chosroem cum elephantis coisique suis commorari apud palatium suum, nomine Dystagerdam, pugnamque differre dum reliquos milites contrahat. Imperator ergo igni omnia statim vastans ad palatium Dystagerdam accedit. In eo invenit banda Romanorum, quæ diversis temporibus Persæ ceperant: tum varias rerum species, ut aloen et magna aloes ligna, nec non metaxam, piper, carbasinas camisias innumeras, saccarum, gingiber, argentum, vestes holose-ricas, pelliceam vestem stragulam, tapetes acupictos, magna copia. Hæc omnia, quia ob pondus erant molesta futura, igne cremaverunt. Confugerunt etiam ad Heraclium multi captivi Edesseni, Alexandrini, aliarumque nationum ingens multitudo.

Ibi Theophania festum diem egit. Palatia autem Chosroæ pretiosissima, admirabilia, et rerum stuporem incutientium plena funditus diruit, ut doceret (sic enim aiebat) Chosroem, quantum doloris Romæi percepisset ipso eorum urbes incendente. At vero Chosroes, antequam Dystagerdam Heraclius pervenisset, omnibus insciis perforato urbis muro cum uxoribus et liberis exiverat. 733 Et qui uno die quinque millia passuum iter facere nequiverat, tunc fuga viginti quinque millia confecit; cumque transivisset Ctesiphontem et ultra Tigrim fluvium pervenisset, in castellum quoddam se cum uxore et tribus filiabus suis abdidit. Cum autem quidam Persæ Chosroæ per calumniam significarent Sarbarum rebus Romanis studere, rex satellitem suum ad collegam ejus Cardaricham mittit, qui tum apud Chalcedonem erat, eique mandat ut Sarbarum occidat exercitumque recepto in Persidem contendat tabellarius iste in finibus Galatiæ a Romanis interceptus fuit, et Byzantium ad imperatoris filium abductus. Is Sarbaro confestim accito litteros ad cardaricham scriptas demonstrat. Sarbarus re certo cognita cum im-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(56) Ξυλαλόη vulgo, medicis autem Agallochon dicta. Ubi enim Discoridis codex Græcus περὶ ἀγαλλόγου, marginis annotatio τὸ νῦν ξυλαλόη scribit. Addit Matthiolus optimum e Calecut emporio Lusitanos advehere, quod igni succensum suavissimum perfleret odorem GOAR.

(37) Metaxa genus est panni serici. Vide quæ annotavit Langus in Nicephori xvii, 32. XYL. — Μεταξαρ. *fla serici* sive *sericum infectum*, non pannum ex eo textum significat GOAR.

(58) Carbasinas camisias interpretatur Xylander. Feliciter. Is tamen lineas subtiliores bombycinasque, ad nitorem delicias et ostentationem ab Orientalibus gestari consuetas, velim hic intellectas. GOAR.

(59) Asemum quid sit nescio, nisi forte argentum non signatum seu (ut Maro loquitur) infectum

significat. XYL. — Argentum nullo adhuc caractere cusum et signatum. GOAR.

(60) Νάκος quidem vellus refert, at non ideo νακοτάπητα vestis stragula est, ut conjicit Xylander, sed *aulæum* vel *lapes* e serico vel lana villosus, tapes Persicus vel Armeniacus vulgo vocatus, cujus villi vellus quodammodo referunt. GOAR.

(61) Theophania sunt id quod hodie Epiphaniam vocant, *der heiligen drey Kønig tag*, sic dicta, quod Christo baptizato et Pater se audiendum et Spirituo sanctus in columbæ specie cernendum præbuerit. Dastagerdum et Dystagerdum et Dystagerda idem sunt. XYL.

(62) Καρδαρίχην legit Theophanes, scribitque: Καρδαρίχας οὐκ ἔστι κρύσιον ὄνομα, ἀλλ' ἀξία μεγάλη παρὰ Πέρσαις τοῦ τῶν Περσῶν στρατηγού. GOAR.

peratoris filio et patriarcha pacem componit; literisque Chosroæ adulteratis, alios quadringentos satrapas principes ac tribunos militum inscribit, quasi eos secum interfici rex jussisset. Tum toto exercitu et Cardaricha convocatis epistolam recitat, Cardarichamque interrogavit hocne sibi agendum putaret. Principes eam ob rem ira perciti Chosroæ regnum abrogant, et cum imperatore pacem faciunt, ea conditione uti absque maleficio domum discedant. Heraclio autem per litteras pacificationem requirenti, eam Chosroes cum denegaret, odia sui populi in se concitavit. Rursum inde subditorum suorum exercitum cogit, eumque jubet se cum Razastis copiis conjungere **734** et ad Narbam amnem consistere, ac pontem simul ac Heraclius transiisset, rescindere. Heraclius his intellectis ad Siazur (loci nomen id est) redit, urbesque et totam regionem incendio vastat. Ibi se ei conjungit Gondulfundus, qui sub Sarbaro tribunus militum fuerat, cum aliis multis, et indicat Chosroem statuisset Merdasam filiorum suorum minimum regno inaugurare: Siroen natu maximum id concedere nolle, se aliosque viginti duos comites et magnam hominum multitudinem sibi adjunxisse, et Chosroæ exitium moliri; quem si possint interficere, pergratum ipsis fore: sin vero, universos ad Romanos defecturos. Hæc Heraclius cum probasset hominem comiter tractatum ad Siroen remisit, eique nuntiavit ut aperlis carceribus Romanos educat eosque armatos in Chosroem ducat. Siroes ita uti monitus erat egit, patremque suum Chosroem patricidam adortus cepit, numellaque imposita in tenebrosam carcerem includit, paneque exiguo et aqua præbibus fame enecat. Satrapæ quoque omnes a Siroe acciti faciem Chosroæ conspuerunt. Filios et liberos ejus, ipso inspicente, Siroes omnes jugulavit, atque ipsum quinto decimo post die sagittis confecit. Inde missis ad Heraclium litteris de interitu scelerati Chosroæ nuntiat, perpetuam pacem cum eo componit, et captivos, quotquot in Perside erant, omnes reddit, una cum patriarcha Zacharia et venerandis lignis, quæ Sarbarazas Hierosolymis abstulerat.

735 Anno 18 Heraclius, pace inter Romanos et Persas facta, fratrem suum Theodorum cum litteris et Persis, quos captivos habuerat, ad Siroen mittit, regem Persarum, postulans ut Persæ, qui Edessæ et in Palæstina aliisque erant urbibus, fide publica per Romanorum ditionem domum reverterentur. His mysticum aliquid considerare par est. Quemadmodum namque Deus sex dierum spatio omnibus rebus conditis septima quievit; ita Heraclius sexennio debellata Perside septimum annum pacatum egit, lætusque Coplin rediit. Occurrit ei populus cum Constantino Cæsare, Hera-

A ἐπιστολήν. Ὁ δὲ πληροφορηθεὶς ποιεῖς συνθήκας μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ πατριάρχου, καὶ φασεύσας τὴν ἐπιστολήν Χοσρόου ἐντίθησι σὺν αὐτῷ καὶ ἄλλους τετρακοσίους σατράπας καὶ ἄρχοντας καὶ χιλιάρχους ἀποκτάναι. Συναθροίσας οὖν ἅπαντας καὶ τὸν καρδαρίχαν, καὶ ἀναγνοὺς τὴν ἐπιστολήν, ἔφη τῷ καρδαρίχῃ: Συνορῶς τοῦτο ποιῆσαι; Οἱ δὲ ἄρχοντες θυμοῦ πλησθέντες τὸν Χοσρόην ἀπεκρήρυττον, πρὸς δὲ τὸν βασιλέα συνθήκας ἐποίησαν εἰρηνικὰς, ἵνα [P. 410] μηδὲν λυμηνάμενοι ἐπὶ τὰ ἴδια ἀπέλωσιν. Ὁ δὲ Ἡράκλειος ἔγραψε τῷ Χοσρόη περὶ εἰρήνης· ὁ δὲ οὐ κατεδέξατο, καὶ διὰ τοῦτο ὁ λαὸς ἐμίσησε τὸν Χοσρόην. Ὅς πάλιν ἐστράτευσε τοὺς ἀνθρώπους τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, καὶ ἀπέστειλεν ἐνωθῆναι τῷ στρατῷ τοῦ Ῥαζάστου καὶ στήνα, εἰς τὸν Ναρβά ποταμὸν, καὶ ἅμα τῷ περᾶσαι τὴν βασιλέα κόψωσι τὰς γεφύρας. Ὅπερ μαθὼν ὁ βασιλεὺς ἀνέρχεται εἰς τὸ Σιαζούρ, καὶ ἐμπιπρῶ πᾶσαν τὴν χώραν καὶ τὰς πόλεις. Προσεβρόη δὲ αὐτῷ Γουδουφούνδος ὁ χιλιάρχος Σαρβάρου καὶ ἄλλοι πολλοί· οἱ καὶ εἶπον τῷ βασιλεῖ, ὅτι Ὁ Χοσρόης μέλλει στέψαι τὸν ὕστατον υἱὸς αὐτοῦ Μερδαζάν, καὶ γνοὺς τοῦτο ὁ πρῶτος υἱὸς αὐτοῦ Σιρόης οὐ κατεδέξατο, ἀλλὰ προσλαβόμενος ἐμὲ καὶ ἄλλους β' κόμητας, καὶ πληθὺς λαοῦ, εἰ μὲν δυνηθῶμεν ἀποκτείναι Χοσρόην χάρις, εἰ δ' οὐ, πάντες προσρῶμεν τῇ βασιλείᾳ σου. Ταῦτα ἀποδεξάμενος ὁ βασιλεὺς καὶ φιλοτιμησάμενος αὐτὸν πάλιν πρὸς Σιρόην ἀπέστειλε, δηλώσας αὐτῷ ἀνοῖξαι τὰς φυλακὰς καὶ τοὺς Ῥωμαίους ἐξαγαγεῖν καὶ δοῦναι αὐτοῖς ὄπλα καὶ οὕτω κατὰ Χοσρόου κινήσαι. Ὁ δὲ Σιρόης οὕτω ποιήσας ἐπῆλθε τῷ πατροκτόνῳ πατρὶ Χοσρόη (53), καὶ κρατήσας αὐτὸν καὶ κλοιὰ περιθεὶς εἰς σκοτεινὸν κατέκλεισε, καὶ ἄρτον ὀλίγον καὶ ὕδωρ διδοὺς αὐτῷ ἐλιμαγχόνησεν αὐτόν. Ἀπέστειλε δὲ πάντας τοὺς σατράπας, καὶ ἐνέπτυσεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Τοὺς δὲ υἱοὺς αὐτοῦ καὶ τὰ λοιπὰ τέκνα αὐτοῦ ἐνώπιον αὐτοῦ κατεσφαξε. Μεθ' ἡμέρας δὲ ἑ' καὶ αὐτὸν τόξοις ἀνείλε. Τότε γράφει Σιρόης πρὸς Ἡράκλειον τὴν τοῦ μισροῦ Χοσρόου ἀναίρεσιν, καὶ εἰρήνην ἀειπαγῆ πρὸς αὐτὸν ποιησάμενος πάντας τοὺς ἐν Περσίδι ἀχμαλώτους ἀπέδωκεν αὐτῷ σὺν τῷ πατριάρχῃ Ζαχαρίᾳ καὶ τοῖς τιμίοις ξύλοις τοῖς ἐξ Ἱεροσολύμων ληφθεῖσιν ὑπὸ Σαρβάραζᾶ.

Τῷ ἱ' ἔτει, εἰρήνης γενομένης μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Περσῶν, ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς Θεόδωρον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μετὰ γραμμῶν τὴν Σιρόην τῷ βασιλεῖ Περσῶν καὶ ἀνθρώπων αὐτοῦ, ὅπως τοὺς ἐν Ἐδέσῃ καὶ Παλαιστίνῃ καὶ ταῖς λοιπαῖς πόλεσι Πέρσας μετ' εἰρήνης ἀποστρέψωσιν ἐν Περσίδι καὶ ἀβλαβῶς παρέλθωσι τὴν τῶν Ῥωμαίων γῆν. Μυστικὸν δέ τι ἐνταῦθα θεωρεῖται· τὴν γὰρ κτίσιν πᾶσαν ὁ Θεὸς ἐν ἕξ ἡμέραις ἐποίησε καὶ τῇ ζ' ἀνεπαύσατο καὶ ὁ βασιλεὺς ἐν ἕξ ἔτεσι τὴν Περσίδα καταπολεμήσας τῷ ζ' εἰρήνευσε, καὶ μετὰ χαρᾶς τὴν Κωνσταντινούπολιν καταλαμβάνει. Ὁ δὲ λαὸς τῆς πόλεως, μετὰ τοῦ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(63) Nam Hormisda patre capto et in vinculis necato regnum obtinuisse fertur. Χλ.

βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἡρακλείου καὶ τοῦ πατριάρχου Σεργίου, μετὰ κλάδων [P. 420] ἐλαίων καὶ λαμπάδων τοῦτον ὑποδεξάμενοι εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ εἰς βασιλεία εἰσήγαγον.

Τῷ ιθ' ἔτει ἅμα ἔαρι ἀπάρας ὁ βασιλεὺς τῆς βασιλείδος ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ἐπορεύθη, καὶ ἀπήγαγε τὰ τίμια καὶ ζωοποιὰ ξύλα, καὶ ἀποδοὺς τῷ Θεῷ τὴν εὐχαριστίαν ἀποκατέστησε τὸν πατριάρχην Ζαχαριαν. Ἀπῆλθε δὲ πάντας τοὺς Ἑβραίους τῆς ἀγίας πόλεως, ὅρισας μὴ ἔχειν αὐτοὺς ἐξουσίαν ἀπὸ τριῶν μιλίων πλησιάζειν. Τὴν Ἔδεσαν δὲ καταλαβὼν ἀποδέδωκε τὴν ἐκκλησίαν τοῖς ὀρθόδοξοις, ὑπὸ Νεστοριανῶν κατεχομένην ἀπὸ Χοσρόου. Ἐλθὼν οὖν εἰς Ἱεράπολιν ἤκουσεν ὅτι Σιρόης τέθνηκεν ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς, καὶ ἐκράτησεν Ἀδεσῆρ ὁ τούτου υἱὸς μῆνας ζ', ὃν καὶ ἀναίρει Βαραζᾶς βασιλεύσας μῆνας ἑπτὰ. Τούτων δὲ ἀνελόντες οἱ Ἡέρσαι τὴν θυγατέρα Χοσρόου Βαράμ συνιστῶσι βασιλίδα, ἥτις καὶ ἐκράτησε μῆνας ζ' καὶ διαδέχεται παρὰ Ὀρμισδα. Τούτου ὑπὸ Σαρακηνῶν διωχθέντος γίνεται ἡ βασιλεία τῶν Περσῶν ὑπὸ τοὺς Ἀραβας μέχρι τῆς σήμερον.

Τῷ κ' ἔτει, ὄντος Ἡρακλείου ἐν Ἱεραπόλει, ἔρχεται πρὸς αὐτὸν Ἀθανάσιος, ὁ πατριάρχης τῶν Ἰακωβιτῶν (64), δεινὸς ἀνὴρ καὶ κακοῦργος τῆ τῶν Σύρων ἐμφύτῃ πενουργίᾳ, καὶ κινεῖ πρὸς τὸν βασιλέα λόγους περὶ πίστεως, καὶ ὑπισχνείται αὐτῷ Ἡράκλειος, εἰ τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ἀποδέξει, πατριάρχην αὐτὸν ποιῆσαι Ἀντιοχείας. Ὁ δὲ ὑποκριθεὶς ἐδέξατο τὴν σύνοδον, ὁμολογήσας τὰς δύο ἐν Χριστῷ ἡνωμένας φύσεις ἠρώησέ τε τὸν βασιλέα περὶ τῆς ἐνεργείας καὶ τῶν θελημάτων, πῶς δεῖ ταύτας λέγειν ἐν Χριστῷ, διπλᾶς ἢ μοναδικάς. Ὁ δὲ βασιλεὺς γράφει πρὸς Σέργιον τὸν Κωνσταντινουπόλεως, προσκαλεῖται δὲ καὶ Κύρον τὸν Φάσιδος (65), Μονοθελήτας ἀμφοτέροις οὔσι, καὶ εὔρεν αὐτοὺς ὁμόφρονας Ἀθανασίου. Γράφει οὖν πρὸς Ἰωάννην τὸν πάπαν Ῥώμης ἀμφοτέρων τὴν γνώμην ὁ δὲ οὐ κατεδέξατο. Γεωργίου δὲ τοῦ Ἀλεξανδρείας τελευτήσαντος Κύρος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας γίνεται, καὶ ἐνωθεὶς Θεοδώρῳ τῷ ἐπισκόπῳ Φαράν (66), ἐποίησαν τὴν ὑδροβαφῆ (67) ἐκείνην ἔνωσιν, μίαν καὶ αὐτοὶ γράψαντες ἐν Χριστῷ φυσικὴν ἐνέργειαν. Ἐν τούτοις ὄντων τῶν πραγμάτων Σωφρόνιος Χειροτονεῖται ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων καὶ συναθροίσας τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπους τὸ μονοθέλητον δόγμα ἀνεθεμάτισε, καὶ συνοδικῶς Σεργίῳ τῷ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἰωάννῃ τῷ Ῥώμης ἀπέστειλεν. Ἀκούσας δὲ ταῦτα Ἡράκλειος ἠσχύνθη, καὶ κάταλσαι μὲν τὰ οἰκεία οὐκ ἠθέλησε, καὶ πάλιν τὸν ὀνειδιζόμεν

clii filio, et patriarcha Sergio, frondes oleagineas gestans et faces, gratiisque Deo actis exceptum in regiam deduxit.

Anno 19 vere vere ineunte Heraclius Hierosolyma Cpoli proficiscitur, et avehit venerabilia ac vivifica crucis ligna; votisque Deo persolutis patriarcham Zachariam restituit. Omnes porro Hobræos ea urbe exigit, edicto ne iis intra tertium milliare accedere liceret. Edessa etiam recepta ecclesiam orthodoxis reddit, quam a Chosroa Nestoriani tenuerant. Ut Hierapolin venit, nuntium de Siroæ Persarum regis morte accipit. Successit huic Adeser filius, et regnavit menses septem. Eum interfecit Barrazas, regnumque menses octo tenuit. Hunc Persæ necaverunt, et regnum filii Chosrois Baramæ tradiderunt, quod ea gessit 736 menses septem. Successit ei Hormisdas; quo a Saracenis pulso Persicum regnum Arabibus subjectum est, inque hunc usque diem ita manet.

Anno vigesimo, cum degeret Hierapoli Heraclius, venit ad eum Athanasius Jacobitarum patriarcha, homo callidus et ut sunt Syri omnes natura ad mala facinora versutia instructus, is cum imperatore de fide colloquitur, eique imperator promittit secum, modo Chalcedonensis concilii decreta approbet, Antiochiæ episcopum creaturum. Athanasius id simulat, ac fatetur duas in Christo esse unitas naturas. Simul Heraclio quæstionem proponit de actionibus et voluntatibus, utrum eæ duplices in Christo an vero simplices dicendæ sint. Ea de re imperator ad Sergium Cpolitanum et Cyrum Phasidis episcopum scribit. Quorum cum uterque a secta Monothelitarum esset, hoc est, eorum qui unicam Christo voluntatem assignant, invenit eos idem cum Athanasio sentire. Quorum sententiam cum ad Joannem papam Romanum prescriberet, est hæc ab eo improbata. Interim Georgio Alexandriæ episcopo mortuo Cyrus sufficitur. Hic in societatem ascito Theodoro Pharanæo episcopo unitatem illam aqua submergendam constituit, unicam Christo naturalem actionem decernens. Hoc rerum statu Sophronius Hierosolymorum episcopus deligitur. Hic convocatis episcopis, quibus præerat, decretum Monothelitarum condemnat; actaque concilii sui ad Sergium Cpolis et 737 Joannem Romæ episcopos mittit. His auditis Heraclius pudore affectus, cum neque sua rescin-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(64) Qui Jacobi Syri cujusdam monachi sequaces, ac Eutychis et Dioscoridis in plerisque assensu. Lege vero annum 20, non 23, ut annorum series non interturbetur. GOAR.

(65) Phasclidis habet Paulus Diacon. l. xviii, ut in 7 centuria historiæ Ecclesiasticæ novæ citatur: Est autem Phaselis Pamphylis urbs maritima, Lyciæ propinqua. Et hanc lectionem præfero, quauquam Phasidis etiam Zomars habeat. XYL. To-

to spatio a Phaside Lazorum Colchidos urbe et fluvio ad Phaselim Pamphylis aberrat Xylander in notis. GOAR.

(66) Urbs est inter Ægyptum et Arabiam media. GOAR.

(67) Aqua submergendam fortasse diluta et inepta ac futulis. XYL. — Correctius *leniter tinctam; futilem et fucatam* rectius dixeris quam *aqua submergendam*. GOAR.

dere vellet et exprobatōnes non sustineret, edicto sancit ne vel unicam vel duas in Christo actiones quisquam consteatur, Sergio mortuo, Pyrrhus episcopatu Cpolitano præficatur. Et Joannes papa Romanus synodo congregata Monothelitarum hæresin detestatur. Idem factum in Africa Byzaca Numidia Mauritania. Joanni papæ Romæ mortuo Theodorus subrogatur. Cpolitano autem episcopatu Paulus præponitur, ipse quoque hæreticus. Sub Theodoro illo Romæ actæ sunt causæ Pyrrhi et S. Maximi, discipulorum ejus, et Martini, sanctissimi papæ Romæ, qui Joanni successit et Chersonem fuit relegatus. Hujus successor Agatho Monothelitas damnat. Enimvero ad hunc modum Ecclesia et ab regibus et ab impiis sacrorum antistitibus conturbata, erexit se Amalecus solitudinis cultor, feriens nos qui populus Christi sumus. Prima clades tunc accidit Romani exercitus ad Gabithanem et Jermuchamum, sanguisque effusio injusta. Deinde Palæstini Cæsareenses et Hierosolymitani capti sunt. Post Ægypti subsecutum excidium, ac deinceps mediterranea, insulæ, omnisque Romana ditio in potestatem hostium venerunt. Additur his Romani exercitus ac classis in Phœnicia interitus, omniumque Christianorum populorum et 738 locorum evastationes. Quarum finis nullus fuit, donec Ecclesiæ persecutor infelici morte affectus est, occisus in Sicilia in balneo Daphnes. Ἐκκλησίας διούκτης (73) ἐν Ρικελίᾳ κακῶς ἀνηρέθη ἐν τῷ βαλανίῳ τῆς Δάφνης.

Anno 21 extinctus est Moamedus Sarracenorum dux, qui se vatem falso perhibuerat, mandata rei sunma cognato suo Abubachari. Cæterum Hebræi, in errorem abducti ii, cum primum ille exstitit, existimarunt esse eum Messiam, quem ipsi expectabant, adeo quidem ut decem numero viri inter eos primarii ad Moamedum se contulerint, desertaque Mosis, cui se videndum Deus præbuerat, religione ipsius amplexi superstitiosam impietatem, usque ad cædem ejus ipsi adhæserint. Verum hi videntes cum carne cameli vesci, senserunt non esse id quod opinati fuerant. Res ipsa postulare videtur ut de origine ejus dicam.

Moamedus, qui et Muxhumeli nomen gerit, genere ac tribu Ismaelita fuit, ad Ismaelum Abrahami fillum genus referens. Nam ab omnibus illis princeps creatus fuit Nizarus, unus de Ismaeli

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(68) In margine δόγμα ἐπὶ δόγματι ἀδογμάτιστον. Credo hoc voluit, edictum ineptum ineptæ sententiæ tuendæ causa factum fuisse. Sed et hæc sunt ibidem annotata: "Ὅρα ὅπως ὁ ἀνδρικώτατος οὗτος βασιλεὺς τοῖς αἰρετικοῖς περιέπιπτεν, οὐκ οἶδα δὲ εἰ καὶ αὐτοθελῶς. XYL.

(69) S. Maximus abbas fuit in Africa, quem, et ejus duos discipulos, quod Monetheletis se opponerent, Constans Heraclii N. imperator necavit, ut ex Zonara etiam liquet, et Noster ad annum ejus 16 non dissimulavit. Locus est confusus. Alii (Diaconus I. xviii et xix) Theodorum Cpoleos faciunt episcopum. XYL. — Particula καὶ his verbis τοὺς μαθητὰς præposita, historiæ veritas ac auctoris sen-

α μὴ φέρων ἐκτίθεται ἴδικτον (68) [P. 421] περιέχον μῆτε μίαν μῆτε δύο ἐνεργείας ὁμολογεῖν ἐκ Χριστοῦ. Μετὰ δὲ τελευταίην Σεργίου Πύρρος τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως διεδέξατο. Ἰωάννης δὲ ὁ Ῥώμης ἐπίσκοπος σύνοδον ἀθροίσας τὴν τῶν Μονοθελητῶν ἀρρεῖσι ἀνεθεμάτισεν. Ὁμοίως καὶ ἐν Ἀφρικῇ, καὶ Βυζάντῃ, καὶ Νουμιδίᾳ, καὶ Μαυριτανίᾳ. Ἰωάννου δὲ τοῦ Ῥώμης κοιμηθέντος Θεόδωρος χειροτονεῖται πάπας ἀντ' αὐτοῦ. Ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲ Παῦλος χειροτονεῖται, καὶ αὐτὸς αἰρετικός. Ἐπὶ αὐτοῦ Θεοδώρου τοῦ πάπα Ῥώμης τὰ κατὰ Πύρρον ἐν Ῥώμῃ γενόμενα, καὶ τὸν ἅγιον Μάξιμον (69), καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ Μαρτίνον (70) τὸν ἀγιώτατον πάπαν Ῥώμης, τὸν μετὰ Ἰωάννην γενόμενον καὶ ἐν Χερσῶνι ἐξορισθέντα, ἐπράχθησαν. Τοῦτον Ἀγάθων διαδεξάμενος τὸ μονοθέλητον ἀποκηρύττει. Β Οὕτω τότε ὑπὸ τε τῶν βασιλέων καὶ τῶν δυσσεβῶν ἱερέων τῆς Ἐκκλησίας ταραττομένης, ἀνέστη ὁ ἐρημικός Ἀμαλῆκ (71) τύπτων ἡμᾶς τὸν τοῦ Χριστοῦ λαόν, καὶ γίνεται πρώτη πτώσις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ ἢ κατὰ τοῦ Γαβιθάν καὶ Ἰερμοχάμ (72), καὶ ἡ ἀθροισμὸς αἱματεκχυσία, μεθ' ἣν ἡ Παλαιστίνων, καὶ Καισάρειων, καὶ Ἰεροσολυμιτῶν ἄλωσις, εἶτα ὁ Αἰγύπτιος ὕλεθρος, καὶ καθέξῃς ἡ τῶν μεσογείων, καὶ νήσων, καὶ πάσης Ῥωμανίας αἰχμαλωσία, καὶ ἡ ἐν Φοινίκῃ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ καὶ στόλου ἀπώλεια, καὶ πάντων τῶν Χριστιανῶν λαῶν καὶ τόπων ἐρημώσεις, αἵτινες οὐκ ἐπαύσαντο ἄχρις ἂν ὁ τῆς βαλανεῖα τῆς Δάφνης.

Τῷ καὶ ἔτει ἀπεβίω Μωάμεδ ὁ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγὸς ψευδοπροφήτης, προχειριστάμενος Ἀβουδάχαριτὸν συγγενῆ αὐτοῦ. Οἱ δὲ πεπλανημένοι Ἑβραῖοι ἐν ἀρχῇ τῆς παρουσίας αὐτοῦ ἐνόμισαν αὐτὸν εἶναι τὸν παρ' αὐτοῖς προσδοκώμενον Χριστὸν, ὡς καὶ τινας τὸν ἀριθμὸν δέκα προύχοντας αὐτῶν προσελθεῖν αὐτῷ, ἀφείκαί τε τὴν τοῦ θεόπτου Μωσέως καὶ δέξασθαι τὴν αὐτοῦ θρησκείαν, καὶ σὺν αὐτῷ διάγειν μέχρι τῆς σφαγῆς αὐτοῦ. Θεωρήσαντες δὲ αὐτὸν ἐσθλοντα ἀπὸ καμῆλου ἔγνωσαν ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτὸς ὃν ἐνόμισαν. Ἀναγκαῖον δὲ εἰπεῖν περὶ τῆς τοῦτου γενεᾶς.

Οὗτος ὁ Μωάμεδ ὁ καὶ Μουχούμετ ἐξ Ἰσμαήλ ἦν τοῦτου τὴν φυλὴν κατάγων, υἱοῦ Ἀβραάμ. Νίζαρὸς γὰρ ὁ τοῦ Ἰσμαήλ ἀπόγονος παρὰ πάντων αὐτῶν ἀναγορεύεται. Οὗτος οὖν γεννᾷ υἱοὺς δύο, Μούσα-

sus habetur legitimus. Pyrrhus enim et Maximus Theodori Romani pontificis non fuere discipuli: sed sub Theodoro quæ circa Pyrrhum et Maximum necnon Maximi discipulos acta sunt, contigere. GOAR.

(70) Historiæ inversus ordo, ut summatim plurima proponantur. GOAR.

(71) Mahometus.

(72) Gabithana et Jermochtia clades paulo inferior commemorantur. XYL. — Γαβιθάν Syriæ urbem. De prælio ad eam commisso inferiori Heraclii an 24. Legit auctor an. 25, Ἰερμοχθάν, ac Syriæ fluvium esse commonstrat. GOAR.

(73) Is fuit Constans Heraclii nepos. XYL.

ρον καὶ Ῥαβίαν. Ὁ δὲ Μούδαρος τίκτει Κούσαρον καὶ Καῖτον καὶ Θεμίνην καὶ Ἀσσαδὸν καὶ ἄλλους τινὰς ἀνωμόμους. [P. 422] οἱ τὴν Μαδιάμ καὶ τὴν ἔρημον κληρωσάμενοι ἐκτηνοτρόφου ἐν σκηναῖς κατοικοῦντες· εἰσι δὲ καὶ οἱ ἐνδότεροι αὐτῶν ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰεκτάν, οἱ λεγόμενοι Ἀμανῖταί, τουτέστιν Ὀμηρῖταί, οἱ καὶ ἔμποροι. Ἀπόρου δὲ ὄντος τοῦ Μωάμεδ, εἰσῆλθε πρὸς τινα γυναῖκα πλουσίαν συγενίδα αὐτοῦ, ὀνόματι Χαδιχᾶ, μισθωτὸς ἐπὶ τῶν καμηλεύειν καὶ πραγματεύεσθαι. Κατ' ὀλίγον δὲ παρῶντασάμενος ὑπεισῆλθε τῇ γυναικὶ χήρᾳ οὕτῃ, καὶ ἔλαβεν αὐτὴν γυναῖκα. Ἐρχόμενος δὲ ἐν Παλαιστίνῃ συναναστρέφετο Ἰουδαίοις καὶ Χριστιανοῖς, καὶ ἐθήρα ἐξ αὐτῶν τινα Γραφικά. Ἐπεὶ δὲ δαιμονίων ἦν, ἐνόσησε δὲ καὶ ἐπιληψίαν, ἰεράπευε τὴν γυναῖκα λυπούμενῃν σφόδρα ὅτι ἦν εὐγενὴς καὶ ὅτι συνήφθη τοιοῦτω ἀπόρῳ καὶ δαιμονίωντι, λέγων· Ἀγγέλου ὄπτασίαν λεγομένου Γαβριὴλ θεωρῶ καὶ πίπτω. Αὕτη δὲ ἔχουσα μοναχὸν διὰ κακοπιστίαν ἐξόριστον ἐκαίσε ὄντα, φίλον αὐτῆς· ἀνήγγειλεν αὐτῷ πάντα καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀγγέλου· κάκεινος θέλων πληροφορησάμενος αὐτὴν εἶπεν, ὅτι Ἀληθῶς λέγει· οὗτος γὰρ ἀγγελος πέμπεται πρὸς πάντα προφήτην. Καὶ αὕτη πιστεύουσα τῷ λόγῳ τοῦ ψευδαββᾶ ἐκήρυξε καὶ ἄλλαις γυναῖξιν ὁμοφύλοις αὐτῆς, καὶ οὕτως ἐκ γυναικῶν ἤλθεν εἰς ἄνδρας. Καὶ πρῶτον Ἀβουδάχαρ διάδοχον κατέλιπε. Καὶ ἐκράτησεν ἡ αἰρεσις αὐτοῦ τὰ μέρη τοῦ Αἰθιοπίου ἕως τοῦ ἐσχάτου πολέμου, πρῶτην μὲν κρυπτῶς ἔτη δέκα, καὶ διὰ πολέμου ὁμοίως δέκα, καὶ φανερώς θ'. Οὗτος ὁ θεομιστὴς καὶ ἐμβρόντητος περιτυχῶν Ἑβραίοις καὶ Ἀρειανοῖς καὶ Νεστοριανοῖς, καὶ πάντοθεν ἑρανισάμενος, ἐξ Ἰουδαίων μὲν μοναρχίαν, ἐξ Ἀρειανῶν δὲ Λόγον καὶ Πνεῦμα κτιστὰ, ἀπὸ δὲ Νεστοριανῶν ἀνθρωπολατρείαν, ἐαυτῷ θρησκείαν περιποιεῖται, καὶ προφάσει θεογνωσίας εἰσποιησάμενος τὸ ἔθνος ἐδίδαξεν αὐτοὺς περιτέμνεσθαι καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας καὶ ἓνα μόνον προσκυνεῖν Θεόν, τὸν δὲ Χριστὸν τιμᾶν ὡς Λόγον Θεοῦ, οὐχ ὡς Ἰδὸν δὲ, ἀλλ' ὡς ἐκ Ἡνεύματος ἀγίου γεγεννημένον· λόγον δὲ καὶ πνεῦμα προφορικῶν καὶ εἰς ἀέρα χεόμενον ὑπονοεῖν, οὐκ ἐνυπόστατα οὐδὲ τῷ Γεννήτορι ὁμοούσιον· τὴν δὲ ἀγίαν Παρθένον Μαρίαν μὴ λέγειν Θεοτόκον, ἀλλὰ τὴν Ἄαρων καὶ Μωσέως ἀδελφὴν· μὴ δὲ βαπτίζεσθαι, μὴ δὲ σαββατίζειν, μὴ τε δὲ τοῖς νομικοῖς ἢ εὐαγγελικοῖς ἔθεσιν ἐπακολουθεῖν, ἀλλὰ βδελύττεσθαι τὸν σταυρὸν, καὶ τὴν σκιάν ἐσταυρωσθαι τοῦ Χριστοῦ ὁμολογεῖν. Παρηγγυήσατο δὲ αὐτοῖς καὶ τῶν καθόλου ἀπηγορευμένων τῷ νόμῳ [P. 425] μετέχειν, πλὴν κρεῶν χοιρείων, οἷον δὲ παντάσῃ μὴ χρῆσθαι. Τοιοῦτόν τι μυθευσάμενος ἐκυσὶν φησι κλειδοῦχον γεγενῆσθαι τοῦ παραδείσου, καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, μετὰ τὸ παραστῆναι τὸν Μωσέα σὺν τοῖς Ἰσραηλίταις καὶ ὡς παραβάτας τοῦ νόμου τῇ κολάσει τοῦ πυρὸς παραδοθῆναι, αὐθις Ἰησοῦν παραστῆναι [καὶ] ἀρνησάμενον ἔμπροσθεν Θεοῦ ὅτι οὐκ εἶπεν ἐαυτὸν εἶναι Ἰδὸν Θεοῦ, τοὺς δὲ Χριστιανούς, ὡς τοιοῦτον τολμήσαντας προστρίψαι τῷ Χριστῷ ὄνομα καὶ Θεὸν αὐτὸν καὶ Ἰδὸν Θεοῦ καὶ Λόγον σισαρκωμένον καὶ σταυ-

A posteris. Is duos procreavit filios Mudarum et Rabiam. Mudaro geniti sunt Cusarus, Caitus, Theminus, Asiadonus aliique aliqui, quorum nomina non exstat. Iis cum sorte obtigisset Madianicum solum et solitudo, in tabernaculis vitam tolerantibus pecuariæ rei studuerunt. Interioribus iis ex Jectani tribu sunt, qui Amitæ appellantur, quod valet Homeritas, et negotiatores. Moamedus autem cum esset pauper, mercede operam suam locavit cuidam suæ gentili mulieri locupleti, nomine Chaida, ut camelos 730 pasceret eaque re lucrum quaereret. Paulatim autem liberiore ejus utens consuetudine, ut erat vidua, se in gratiam ejus insinuavit, uxoremque adeo eam duxit. Profectus porro in Palæstinam inter Judæos ac Christianos versatus est, et quædam de sacris Litteris venatus. Cum autem et dæmone exagitaretur et comitali morbo laboraret, uxorem suam, quæ gravem ex eo capiebat dolorem, quod nobilis ipsa egeno et dæmonis vexationibus obnoxio homini nupsisset, ita demulsit, quod diceret se ad conspectum angeli Gabrieli sibi apparentis concidere. Erat amicus ei mulieri monachus quidam, qui ob falsam fidem relegatus ibi vivebat. Huic mulier totam rem aperit, angeli etiam nomine prolato. Is autem monachus, uti opinionem eam prorsus in animo mulieris confirmaret, vere Moamedum hæc dicere ait: eum enim angelum ad quemvis vatem mitti. Mulier fidem verbis impostoris illius monachi habens aliis suis gentilibus mulieribus fabulam narravit; ab his porro ad viros ea emanavit. Primum successorem Moamedus reliquit Abubacharem. Obtinuitque ea hæresis in partibus Æthiopiæ usque ad bellum postremum, primo decennium occulte, aliud inde bello, et aperte novem annos. Invisus ille Deo ac vesanus Moamedus, Hebræorum, Arianorum et Nestorianorum utens consuetudine, atque undique aliquid stipis corradens, a Judæis sumpta de uno Deo doctrina, ab Arianis Verbo et Spiritu creatis, a Nestorianis cultu divino hominibus exhibendo, novam sibi religionem conflinxit, ac sub prætextu cognitionis divinæ populi animis sibi devinctis auctor iis fuit, ut cum mares tum feminæ circumciderentur, 740 ut unum tantum Deum adorarent, ut Christum venerarentur, non quasi Filium, sed tantum pro Verbo Dei nato ex Spiritu sancto; ut verbum et spiritum quod profertur et in aerem effunditur opinarentur, non quæ in divina subsisterent essentia aut ejusdem cum Genitore essent naturæ; ne beatam Mariam dicerent Dei Genitricem, sed sororem Moises et Aaronis; ne baptizarentur aut Sabbatum agerent, neque legis Evangelicæ instituta tenerent; sed crucem abominarentur, umbramque Christi in crucem actam faterentur. Quin et omnium eorum usum iis concessit, quibus lex interdicit, excepta porci carne. Vino prorsus abstinere jussit. Porro autem fabulam talem commentus est. Sibi ait claves paradisi commissas fuisse. Die judicii, post-

quam Moses cum Israelitis ad tribunal astitit, et ii ut qui legem violassent flammæ supplicii addicti fuerunt, rursum Jesum se stitisse, ac coram Deo negasse unquam se nomen Filii Dei sibi arrogasse. Ideo Christianos, qui talem Christo titulum imponere ausi fuissent, eumque Deum, Dei Filium et Verbum incarnatum ac crucifixum pronuntiassent, in geennam ignis deditos. Secundum hæc se a Deo vocatum fuisse admodum pium et laudatum, qui toti genti pietatis auctor esset, ideoque claves paradisi sibi mandatas. Postquam paradisum aperuisset, secum intrasse segtuaginta millia hominum, 741 qui eo pergere valuissent. Reliquos judicatum iri. Jam justos voluptate extrullam controversiam frui: quos vero deprehensum sit peccasse, eos ad colla sua pittaciis alligatis in paradisum intrare, vocarique liberos Dei ac Muchumeti. Præterea nugatur in paradiso tres esse paradisos, unum mellis, alium lactis, vini tertium; et iis impleri licere. Una esse mulieres, ac comas ornare, et corpora voluptatibus dedita colere. Judæos et Christianos ligna ad ignem fovendum factos esse. Relictos Samaritas, ut fimum ex paradiso egerant, ne fetor in eo existat. Quemvis, qualem vitam egerit in opibus, pauperie aut infamia, sic et isthic habere. Ad hæc prodigiose nugatus est omnis et boni et mali Deum esse auctorem. Latrones, veneficos aliosque vetiti facinoris convictos a Deo ad hoc certo consilio destinatos fuisse, ut sic morerentur.

Miretur sane aliquis tantam Deo repugnantis atque vani hominis imposturam, quæ tanto tempore duravit, aut extremam potius ac belluinam eorum dementia, qui in hunc usque diem ejus fallaciis mancipati sunt, ac pro divina eam et valida re ducunt. Excæcati enim et fatui homines veram, sacram ac divinitus traditam fidem caligantibus animi oculis prætereunt, falso autem nomine insignitam religionem commentaque 742 præstigiatoris istius amplectuntur miseri atque stupidi. Ac verum quidem Deum, quem lex et vates divini perspicue prædicaverunt eique fidem habuerunt, illi repudiant atque improbant: Deo autem adversum, insanum, palamque a furiis exagitatum et earum instinctu loquentem vesani atque rabiosi cum gaudio amplectuntur. Quæ enim a Deo inspirata Scriptura de impio et vecorde Muchumeto aliquid præcepit? aut quis divinorum vatum eum pietatis doctorem fore prædixit? Respondeant mihi isti omnis sacræ inspirationis et initiationis exsortes, cur, cum omnes jam inde ab Adamo usque ad Christi adventum vates non inviti agnoscant, interim Christum Deum, de quo illi perspicue vaticinati sunt, abnegent, pessimum autem illum et vitiosum hominem, cujus nulla prorsus ab iis facta est mentio, pro sacræ religionis initiatore præstantissimoque verissimæ fidei magistro existiment, ac tanquam benefactori divinus honores deferant, impii ipsi atque infandi. Examinent

Αρωθέντα δογματίσαντας, τῇ τοῦ πυρὸς γέννη παραδοθῆναι. Εἶτα ἐκυτόν φησιν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κεκλιῆσθαι μάλα θεοσεβῆ, ὡς τοῦ παντὸς αὐτὸν εθνους αἴτιον θεοσεβείας ὑπάρξαντα ἐπαινείσθαι, καὶ τούτου χάριν κλειδοῦχον τοῦ παραδείσου γεγενῆσθαι. Καί γε μετὰ τὸ ὑπ' αὐτοῦ τὸν παράδεισον ἀνεφχθῆναι συνεισελεθῆν αὐτῷ ἐβδομήκοντά χιλιάδας τοὺς δυναμένους ἐφορμῆσαι πρὸς τοῦτο. Τοὺς δὲ λοιποὺς κριθῆσθαι φάσκει, καὶ τοὺς μὲν δικαίους ἀναμφιβόλως τῆς τρυφῆς ἀπολαῦσαι, τοὺς δὲ εὐρισκομένους ἀμαρτωλοὺς πιττάκια ἐν τοῖς τραχήλοις περιέχοντας δεδεμένα εἰς τὸν παράδεισον αὐτοὺς εἰσελεθῆν, καὶ τούτους ὀνομάζεσθαι ἀπελευθέρους τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Μουχοῦμετ. Εἶναι δὲ τρεῖς παραδείσους ἐν τῷ παραδείσῳ φλυαρεῖ, ἓνα μέλιτος καὶ ἕτερον γάλακτος καὶ ἕτερον οἴνου, πρὸς τὸ μετ' ἐξουσίας ἐμπιπλάσθαι αὐτῶν. Τὰς δὲ γυναῖκας αὐτοῖς συνεῖναι καὶ φιλοκαλεῖν τὰς κόμας αὐτῶν καὶ θεραπεύειν τὰ φιλήθονα σώματα. Τοὺς δὲ Ἰουδαίους καὶ Χριστιανούς ξύλα τοῦ πυρὸς γενομένους, ὑπολειφθῆναι τοὺς Σαμαρείτας λέγων πρὸς τὸ ἐκφέρειν τὴν κόπρον αὐτῶν ἐκ τοῦ παραδείσου, ὅπως μὴ ἐποξέσῃ ὁ παράδεισος. Ἐκαστον δὲ, ὡς ἂν ἐβίω, εἴτ' ἐν πλούτῳ ἢ πενίᾳ καὶ ἀδοξίᾳ, τὸν αὐτὸν κάκειτε διάγειν τρόπον. Οὗτος οὖν ὁ θεοστρυγῆς καὶ παμμίαρος παντὸς ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ τὸν Θεὸν αἴτιον ὑπάρχειν ἑτεροτολόγησε: καὶ τοὺς ληστὰς καὶ φαρμακοὺς καὶ τοὺς ἄλλαις ἀπηγορευμένοι πράξεσιν ἀλόντας, οὕτως φλυαρεῖ ὁ ἄθεος, ἔγραψεν αὐτὸς ὁ Θεός, καὶ προώρισεν ἀποθανεῖν αὐτούς.

Θαυμάσειε δ' ἂν τις τὴν τοσαύτην καὶ τηλικαύτην διαρκῆ ἀπάτην τοῦ θεομάχου καὶ ματαιόφρονος, μάλλον δὲ ἐσχάτην παράνοιαν καὶ κτηνωδίαν τῶν μέχρι νῦν τῇ τούτου πλάνῃ δεδουλωμένων καὶ ὡς ἰσχυρὰν καὶ θεῖαν ἀφρόνως ταύτην ἡγουμένων. Πρὸς γὰρ τὴν ὄντως ἀληθῆ τε καὶ ἱερὰν καὶ θεοδράβευτον πίστιν ἐναργῶς ἀποτυφλώττουσιν οἱ ἐσκοτισμένοι καὶ ἀσύνετοι, πρὸς δὲ τὴν ψευδώνυμον λατρείαν καὶ πλαστολογίαν τοῦ φένακος προσέχουσι οἱ δειλαῖοι καὶ βαρυκάρδιοι. Τὸν γὰρ ὄντως ὄντα Θεὸν, τὸν διὰ νόμου καὶ προφητῶν ἐκδέχλους κτηνωτόμενον τε καὶ πιστευόμενον ἀπωθοῦμενοι καὶ καταψηφίζόμενοι, τὸν ἀντίθεον καὶ μεμηνόμενον καὶ φανερωτῶ [P. 424] ὑπὸ τῶν Ἐρινύων ἐνεργούμενον καὶ φθεγγόμενον οἱ κακόφρονες καὶ λυσσῶδεις ἐρασιμῶς καὶ γεγηθότῳς προσίενται. Ποία γὰρ θεόπνευστος Γραφή περὶ τοῦ δυσσεβοῦς καὶ παραπαίοντος Μουχοῦμετ προδιεστειλάτο; ἢ ποῖος θεοπέσιος αὐτὸν προφήτης ὡς διδάσκαλον εὐσεβείας προσηγγεῖλεν; Οὐκοῦν εἰπάτωσαν οἱ ἀμέτοχοι πάσης ἱερᾶς ἐπιπνοίας καὶ μυήσεως, πῶς τοὺς ἀπὸ Ἀδάμ καὶ μέχρι τῆς Χριστοῦ παρουσίας προφήτας ἀσμένως δῆθεν ἀποδεχόμενοι τὸν μὲν ὑπ' αὐτῶν διαβρήθην προαναφωνούμενον Χριστὸν τὸν Θεὸν ἀρνοῦνται, τὸν δὲ κάκιστον καὶ μοχθηρὸν καὶ μετὰ τὸ σύνολον ὑπ' αὐτῶν μνημονευόμενον ὡς θεομύστην καὶ ἐξοχήτατον καὶ ἀληθεστάτης πίστεως διδάσκαλον ἀποδέχονται καὶ ὡς εὐεργέτην ἐκθειάζουσι οἱ ἀνόσιοι καὶ δυσώνυμοι. Ἀνακρινέτωσαν δὲ οἱ ἀδιάκρι-

τοι καὶ μανιώδεις καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ μανιωδῶς καὶ
 δυσσεβῶς ῥηθέντα ληρήματα, καὶ λεγέτωσαν ποίαν
 συμφωνίαν ἔχουσι τὰ θεοπαράδοτα λόγια. Ὁ μὲν γὰρ
 θεῖος λόγος ἀναφανδὸν διδάσκει τὸν Θεὸν ὑπάρχειν
 ἀναίτιον παντὸς κακοῦ καὶ τὸν ἄνθρωπον αὐτεξούσιον
 εἶναι τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας καὶ ἀπωλείας· ὁ δὲ τρις-
 ἀθλιος καὶ τρισκατάρατος καὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν
 ἀνθρώπων ἄσπονδος ἐχθρὸς, ἐκ σκαιότερου καὶ λαο-
 πλάνου δαίμονος ἐνηχούμενος καὶ ἐνεργούμενος,
 παντὸς ἀγαθοῦ καὶ πονηροῦ τὸν Θεὸν αἴτιον τολμη-
 ρῶς ἀποφθέγγεται, καὶ πᾶν ὅπερ ἂν ἐπέλθῃ τῷ
 ἀνθρώπῳ, κἄν ἐξ ἐπιτηρείας τοῦ πονηροῦ κἄν ἐξ
 οἰκειᾶς βλάβης καὶ ἀδιακρισίας, τῆς θείας τοῦτο
 τυγχάνει προνοίας ὁ ἀλιτήριος ἀποφαίνεται. Καὶ
 ὁ μὲν περιφρονεῖν πλοῦτου καὶ ταπεινοφρονεῖν καὶ
 τὸν ἐν ἡδονῶν βίον ἀποσεῖσθαι καὶ μὴ ἀποδοῦναι κα-
 κῶν ἀντὶ κακοῦ παρακελεύεται, ὁ δὲ πλουτεῖν καὶ
 ὕψιλοφρονεῖν καὶ πᾶσαν ἡδονὴν ἐκ περιουσίας
 ἀσπάζεσθαι καὶ ἀντεπεξίναμι σφόδρα τοῖς ἀντιπί-
 πτουσιν ὡς ψυχικὸν σωτήριον καὶ τοῦ παραδείσου
 πρόξενον. Ἄλλ' ὡς τῆς ἀπονοίας καὶ παραπληξίας
 καὶ χλεύης τοῦ γόητος καὶ παλαμναίου, καὶ τῆς
 παραφροσύνης καὶ ἀπωλείας τῶν παρ' αὐτοῦ δεινῶς
 ἐξανδραποδιθέντων καὶ μέχρι νῦν παρασυρομένων
 καὶ ἀπατωμένων! Οὐδὲ γὰρ συνιοῦσιν οἱ ἄγαν
 μοχθηροὶ καὶ θηριώδεις καὶ λίαν ἀσύνητοι εἰς οἶον
 χλεπὸν χάος καὶ Σατανικὴν Χάρυδιν κατεποντί-
 σθησαν καὶ τέλειον κατεπόθησαν, καὶ εἰς οἶους ἀφύ-
 κτους καὶ ἀδιεξοδεύτους λαβυρίνθους καὶ δυσβάτους
 ἀτραπούς καὶ ψυχροφόρους φρενακισθέντες ἐλεινῶς
 ἐξεκυλίσθησαν καὶ συνσχεθήσαν ὑποφθαρέντες εἰς
 τέλος. Διὸ καὶ θυμίζειν λίαν ἔπεισέ μοι τὴν τοσαύ-
 τῃ ἀλογίᾳ καὶ ἀναίσθησίᾳ αὐτῶν, καὶ περ οἰομέ-
 νων ἐντρεχεστάτους ἑαυτοὺς εἶναι καὶ λογιωτάτους,
 πῶς οὐ κατανοοῦσι τῆς κενῆς ἀπάτης [P. 425] αὐτῶν
 τὸν δλισθόν. Ἔδει γὰρ, ἔδει τοὺς ὄντως ἄφρονας
 καὶ βοσκηματώδεις ἐπιγῶναι τὸν περὶ τῆς ἀναστά-
 σεως αὐτῶν πρόβηλον καὶ μυστῆρον βρόχον, ὅτι περ
 διὰ βρώσεως καὶ πόσεως ἐν μετουσίᾳ τυγχάνοντες
 ἀφθαρτοι καθόλου καὶ ἀθάνατοι διαμένουσι. Καὶ πότε
 καὶ ποῦ λοιπὸν τὴν ἀποκαταδοκουμένην ζωὴν
 αἰώνιον καὶ ἀκράτον τοῖς πιστοῖς κατὰ τὰς θείας
 Γραφὰς οἱ θνητοὶ καὶ ψυχῇ καὶ σώματι τεύχονται;
 Καὶ πρὸς τοῦτ' ἴστωσαν οἱ ἀλόγιστοι καὶ τάλανες
 ὡς οὐδέπω μέχρι καὶ τῆμερον τῆς παλαιᾶς αὐτῶν
 καὶ ἀθέου πλάνης ἀπηλλάγησαν, ἀλλ' ἐν προσχή-
 ματι θεοσεβείας εἰδωλοατροῦσι λεληθότως, καὶ τὸν
 ἐγκεκρυμμένον τῆ θρησκείᾳ αὐτῶν δόλον τοῦ ἀρχε-
 κάκου δαίμονος οὐδ' ὄλως οἱ ἀνούστατοι καὶ ἀπόπλη-
 κτοι ἐπιγινώσκουσι. Πάλαι μὲν γὰρ εἰδωλοατροῦν-
 τες καὶ τῆ παρ' Ἑλλήσιν Ἀφροδίτῃ λεγομένην,
 τουτέστι τῇ ἡδονῇ, προσκυνούντες, καὶ τὸν ἀστέρα
 ταύτης τὸν Ἐωσφόρον εἶναι μυθολογοῦσιν, ἦν δὲ
 καὶ Κουβάρ τῇ ἑαυτῶν κακεμφάτῃ γλώσση ἐπονο-
 μάσαντες, ὅπερ ἐστὶ μεγάλη, διέμειναν ἕως ἄρτι
 τὴν Ἀφροδίτῃν θεὸν ὀνομάζοντες. Ἴνα δὲ μὴ δόξω-
 μέν τισι ψευδολογεῖν, σαφηνίσωμεν τὸ μέγα αὐτῶν
 μυστήριον. Ἐχει δὲ ἡ λέξις τῆς μυστῆρας αὐτῶν καὶ
 παμδεβήλου προσεσχῆς οὕτως. Ἄλλᾶ, Ἄλλᾶ, Οὐά

A furiosi isti ac rerum discrimina confundentes
 impia et rabiosa illius deliria, et explicent qui
 cum sacris oraculis ea convenient. Nam sacræ
 Litteræ dicent Deum nullius esse mali causam,
 hominem sua voluntate sibi vel salutem parare
 vel exitium. At miserrimus ille omnibusque modis
 detestandus et implacabilis Dei hominumque hostis
 Muchumetus, a pravissimo et multitudinis deci-
 piendæ artifice dæmone inspiratus 743 atque
 agitated, omnis et boni et mali auctorem Deum
 audacter pronuntiat; atque omnia, quæcumque
 homini eveniunt vel diabolici fraude vel sua ipsius
 socordia atque imprudentis, divinæ providentiæ
 jussu evenire flagitiose asserit. Eadem sacræ Lit-
 teræ contendere opes, demisso esse animo, volu-
 ptariam vitam fugere, neque pro malo malum
 reddere jubent. Ille divitiis studere, superbire,
 abunde omnes expetere voluptates, omnique conatu
 ulcisci adversarios præcipit, salutaria hæc animæ,
 et paradiso immittere docens. O dementia atque
 vecordiam et ludibria scelestissimi impostoris! o
 stultitiam atque exitium eorum quos ille in mise-
 ram servitutem egit, et in hunc usque diem a vero
 abducit atque decipit! Neque enim perversissimi
 isti ac bruti et stolidissimi homines intelligunt in
 quam grave chaos ac quam in satanicam Charyb-
 din demersi atque omnino absorpti sint, in quam
 inexplicabiles et exitum nullum habentes labyrinthos
 difficilesque et ad exitum animæ ducentes
 calles per fraudem inducti voluntur misere, et ad
 extremam perniciem detineantur. Atque mihi sane
 subit mirari tantam eorum stultitiam atque stupo-
 rem; qui cum se callidissimos esse atque inge-
 niosissimos putent, lubricitatem tamen vanæ
 imposturæ illius non animadvertunt. Oportebat
 enim omnino stultos eos et belluinos homines
 saltem apertam illam et abominandam de resurre-
 ctione fallaciam perspicere, 744 qua decepti exi-
 stimant se interitus expertem vitam atque immor-
 talem inter pocula et convivia acturos. Ubi autem
 et quando æterna et incorrupta vita, quam sacris
 Litteris promissam pii certa spe expectant, isti et
 corpore et anima mortales adipiscuntur? Hoc
 quoque fatui illi atque miseri sciant, quod etiam-
 num veteri suo et impio errore liberati non sunt,
 sed sub religionis prætextu falsa colunt numina,
 ac in ea abditum dæmonis omnium malorum au-
 ctoris dolum præ nimia dementia ac stupore nullo
 modo animadvertunt. Cum enim antiquitas falsa
 superstitione seducti Venerem Græcorum, id est
 voluptatem, divinis honoribus coluerint, stellamque
 ejus Luciferum esse fabulati sint, quam etiam a
 magnitudine Kubar sua inepta lingua appellave-
 runt, in hunc usque diem Veneri nomen Dei
 tribuunt. Quod ne cui videamur fingere, explicabi-
 mus magnum eorum mysterium. Verba obscenæ
 eorum et profanissimæ precatationis hæc sunt: Alla
 Alla Ua Kubar Alla. Alla Alla, si interpreteris, est
 Deus Deus. Ua major. Kubar magna, sive luna et

Venus. Ita ergo habet : Deus Deus major et magna, nimirum Venus Deus : atque hoc Alla in fine adjectum indicat ; quæ omnia proprietate sui sermonis occultata pronuntiant. Sed oratio nostra, missos faciens porcinos istos et belluinos homines, qui præter voluptatem et otium nihil sciunt ac sine sensu laborant, historiæ reliquum pertexas.

καὶ ταλματώδεις καὶ μηδὲν πλέον τῆς ἡδονῆς καὶ βρασιώδους εἰδότας ἀφέμενος ὁ λόγος, ὡς ἀνεπαίσθητως νοσοῦντας, πρὸς τὰ ἐξῆς τῆς ἱστορίας χωρεῖται.

745 Postquam Muchumetus ille dirus mortem obiit, media die visus est cometa, quem a trabis forma Græci Dociten nominant, Arabum prænuntians imperium. Duravit dies triginta, a meridie ad septentrionem pertingens. Habuit gladii formam.

Anno vigesimo quarto moritur Abubachar, cum ameras (id imperii nomen est) fuisset annos duos s. Succedit ei Umarus. Hic Bostram aliasque urbes cepit et usque ad Gabitham progressus est Cum hoc prælio commisso Theodorus Heraclii frater victus ad imperatorem Edessæ tum agentem venit. Imperator copiis Boanem ejus loco præficit. Theodorum porro sacellarium cum exercitu Romano adversus Arabes mittit. Ei, cum ad Emesam venisset, occurrit ameras cum multitudine Sarracenorum, castraque locat ad Bardanisium fluvium. Itaque Heraclius, rebus desperatis, Syriam deserit : sublatisque Hierosolymis venerabilibus lignis, Constantinopolin abit Boanem autem a Damasco Emesam divertere jubet, et Theodorum sacellarium cum exercitu quadraginta millium. Hi Arabes ab Emesa Damasco usque persequuntur.

Anno vigesimo quinto Sarraceni multitudine Arabum stipati bellum inferunt, factaque pugna Romanos vincunt. Porro milites Baanis seditione mota, Heraclio imperium abrogant, Baanemque imperatorem designant. Interim sacellario cum suis recedente, Sarraceni licentiam nacti, bellum Baani **746** faciunt, eumque vincunt. Nam Romani, cum vehemens auster iis esset adversus, ita ut præ multitudine pulveris hostes cernere nequirent, magna cum clade fusi, se ipsos in fuga in amnis Jermochthæ angustias præcipitarunt ; atque hoc modo illa quadraginta millia perierunt. Sarraceni autem Damasco insuper potiti sunt ac Phœnicia, ibique habitare cœperunt. In Ægyptum quoque facta expeditione, eam occupaverunt, ibique sedes **D** posuere.

Anno vigesimo sexto Umarus, in Palæstinam cum infesto exercitu ingressus, sacram urbem certis conditionibus in potestatem accepit, Sophronio tum patriarchæ munere fungente. Ut in eam pervenit, vestem ex camelorum pilis contextam indutus atque sordidatus, satanicamque simulationem adhibens, templum Judæorum a Solomone constructum quæsiuit, ut in eo suæ sacrilegæ superstitionis domicilium constitueret. Hunc videns Sophronius, ait : « Profecto hoc est abominandum illud vastationis argumentum, stans in loco sancto ! » multoque cum fletu rem Christianam lamentatus

A Κουβάρ 'Αλλᾶ. Καὶ τὸ μὲν 'Αλλᾶ ἐρμηνεύεται ὁ Θεὸς ὁ Θεός, τὸ δὲ Οὐά μείζων, τὸ δὲ Κουβάρ μεγάλη ἦτοι σελήνη καὶ 'Αφροδίτη. "Ὅπερ ἐστὶν οὕτως· Ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς μείζων καὶ ἡ μεγάλη, εἴτ' οὖν 'Αφροδίτη, Θεός. Καὶ τοῦτο σαφηνίζει ἡ ἐπαγωγή τοῦ τελευταίου 'Αλλᾶ. "Ἄπερ ἅπαντα ἐπικεκρυμμένως τῇ ἰδιότητι τῆς ἑαυτῶν γλώττης λαλοῦσιν. 'Αλλὰ τοὺς μὲν χοιρώδεις

Μετὰ δὲ γε τὸν θάνατον τοῦ θεηλάτου Μουχοῦμετ ἐφάνη κατὰ μεσημβρίαν ἀστὴρ ὁ λεγόμενος Δοκίτης, προμηνῶν τὴν τῶν 'Αράβων ἐπικράτειαν. Ἐμεινε δὲ ἐπὶ ἡμέρας τριάκοντα, διατείνων ἀπὸ μεσημβρίας ἕως ἄρκτου. Ἦν δὲ ξιφοειδής.

Τῷ κδ' εἴτει 'Αβουδάχαρ τελευταῖ, ἀμηρεύσας ἐτὶ **B** δύο ἤμισυ, καὶ ἀντ' αὐτοῦ κρατεῖ Οὐμαρος, ὃς παρέλαβε Βόστραν τὴν πόλιν καὶ ἄλλας πολλὰς, καὶ ἦλθε μέχρι τοῦ Γαθιθᾶ. Τούτῳ συμβαλὼν Θεόδωρος ὁ τοῦ Ἡρακλείου ἀδελφὸς καὶ ἠττηθεὶς πρὸς τὸν βασιλεῖα ἔρχεται ἐν 'Εδέση. Ὁ δὲ βασιλεὺς προχειρίζεται ἕτερον στρατηγὸν Βοάνην, τὸν δὲ στελλᾶριον Θεόδωρον μετὰ Ῥωμαϊκῆς δυνάμεως πέμπει κατὰ 'Αράβων. Παραγενόμενος δὲ εἰς Ἐμεσαν συναντᾷ πλῆθος Σαρακηῶν καὶ τὸν ἀμηρᾶς αὐτῶν, καὶ εἰς τὸν [P. 426] Βαρδανίσιον ποταμὸν παραφροσάτεται. Ἡράκλειος δὲ ἀπελπίσας καταλιμπάνει τὴν Συρίαν, καὶ ἄρας τὰ τίμια ξύλα ἀπὸ Ἱεροσολύμων ἐπὶ Κωνσταντινούπολιν ἀπῆει. Βοάνην δὲ ἀπὸ Δαμασκοῦ εἰς Ἐμεσαν στρέφει, καὶ Θεόδωρον σακελλάριον ἔχοντα στρατὸν χιλιάδας μ'. Καὶ διώκουσι τοὺς Ἀραβας ἀπὸ **C** Ἐμέσης ἕως Δαμασκοῦ.

Τῷ κς' εἴτει ἐπιστρατεύουσιν οἱ Σαρακηνοὶ μετὰ πλῆθους Ἀράβων, καὶ συμβολῆς γενομένης ἠττῶνται Ῥωμαῖοι. Στασιάζσαντες δὲ οἱ περὶ Βαάνην Ἡράκλειον ἀποκηρύττουσι καὶ Βαάνην ἀναγορεύουσιν βασιλεῖα. Ἐν τούτοις ὑποχωροῦσιν οἱ περὶ τὸν σακελλάριον, καὶ οἱ Σαρακηνοὶ εὐρόντες ἀδειαν συμβάλλουσι μετὰ Βαάνους πόλεμον καὶ ἠττῶσιν αὐτὸν· ἀνέμου γὰρ πνεύσαντος βιαίου νότου κατὰ Ῥωμαίων, καὶ μὴ δυναμένων τοὺς ἐχθροὺς ἀντωπῆσαι διὰ τὸν πολὺν κοινορτόν, δεινῶς τρέπονται, καὶ ῥίπτοντες ἑαυτοὺς εἰς τοὺς στενωποὺς τοῦ ποταμοῦ Ἱερμογγθᾶ διεφθάρησαν αἱ τεσσαράκοντά χιλιάδες. Παρέλαβον δὲ καὶ τὴν Δαμασκὸν καὶ τὰς χώρας τῆς Φοινίκης, καὶ οἰκίζονται ἐκεῖ. **E**ἶτα στρατεύονται κατ' **D** Αἰγύπτου, καὶ λαβόντες καὶ αὐτὴν κατοικοῦσιν ἐν αὐτῇ.

Τῷ κς' εἴτει, στρατεύει Οὐμαρος κατὰ Παλαιστίνης, καὶ παραλαμβάνει λόγους τὴν ἁγίαν πόλιν Σωφρονίου πατριάρχου ὄντος. Εἰσελθὼν δὲ Οὐμαρος εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν τριχίνοις ἐκ καμήλου ἐνδύμασιν ἡμφιεσμένος ἐβρύπωμένοις ὑπόκρισιν τε Σατανικὴν ἐνδεικνύμενος, τὸν ναὸν ἐζήτει τῶν Ἰουδαίων, ὃν ψυχοδόμησε Σολομῶν, προσκυνητήριον ποιῆσαι τῆς αὐτοῦ βλασφημίας. Τοῦτον ἰδὼν Σωφρόνιος ἔφη· « Ἐπ' ἀληθείας τοῦτο ἐστὶ τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, ἐστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ ! » πολλοῖς τε δάκρυσι τοὺς Χριστιανοὺς ἀπωδύρευτο. Παρεχάλεστο οὖν αὐτὸν λαθεῖν σινδόνα καὶ ἐνδύσασθαι· ὁ δὲ οὐκ

στο. Μόγισ οὖν ἐπέισθη, καὶ πλουθέντων τῶν
 πάλιν ἀπέστρεψε τὰ τοῦ πατριάρχου. Ἐν
 ἰς ἀπεβίω Σωφρόνιος, πολλὰ κατὰ Ἡρακλείου
 ὄν ὁμοφρόνων αὐτοῦ Σεργίου καὶ Πύρρου τῶν
 ἱελητῶν ἀγωνισάμενος. Τούτῳ τῷ ἔτει ἀπολύει
 ἰος τὸν Ἰὰδ εἰς Συρίαν, καὶ ὑπέταξε πᾶσαν τοῖς
 ἡνωῖς.

ἰ δὲ γε τῆς ἀγίας γῆς ὁ θεσπέσιος ἔλεγε Μωϋ-
 ρός τὸν Ἰσραήλ· Ἰδοὺ Κύριος ὁ Θεός σου εἰσ-
 εἰς γῆν ἀγαθὴν καὶ πολλήν, ἧς χεῖμαρροι ὑδά-
 ται πηγαὶ ἀβύσσου ἐκπορευόμεναι διὰ τῶν πε-
 ς καὶ τῶν ὀρέων. Γῆ πυροῦ καὶ κριθῆς, ἄμπε-
 λισκαὶ καὶ βόαι· καὶ φοίνικες· γῆ ἐλαίου καὶ
 ἰς· γῆ ἐφ' ἣν οὐ μετὰ πτωχείας φάγη τὸν ἄρτον
 ἢ ἧς οἱ λίθοι σίδηρος, καὶ ἐκ τῶν ὀρέων αὐ-
 ταλλεύσεις χαλκόν· γῆ ῥέουσα [P. 427] γάλα
 λι· γῆ ἦν Κύριος ὁ Θεός σου ἐπισκοπεῖ, ἧτις
 ἡμένη ἐστὶ καὶ καρποφόρος ὑπὲρ πᾶσαν τὴν
 καὶ τῷ παραδείσῳ τοῦ Θεοῦ παρικαζομένη.
 ιαρτυρεῖ δὲ τούτοις καὶ ὁ σοφώτατος Ἀριστο-
 λέγων· Καὶ γὰρ πολυάνθρωπός ἐστιν ἡ γῆ τῆς
 ἰλλίας, καὶ παντοίους καρποῖς εὐθηνούσα, ἄμπέ-
 ς· καὶ ἀκροδρύων καὶ φοινίκων πλῆθος ἄπλετον,
 ἡνὴν πάμπολλα καὶ διάφορα, καὶ δαψιλῆς ἡ
 ν νομὴ δι' ὄλου τοῦ χρόνου γίνεται διὰ τὴν
 ν εὐκρασίαν τῆς γῆς καὶ πίστητά· περὶ δὲ
 ς καὶ τῶν ἀρωμάτων καὶ λίθων πολυτελῶν
 ρουσὸ παρακομιζομένου διὰ τῶν Ἀράβων·
 ως οὖν καὶ Ἰώσηπος ἔφη· Πάμπορος γὰρ οὖσα
 ρατον ἀέρα καὶ πολλὴν πίστητά χειμῶνος ὥρα
 ἰ κάρυα καὶ ἐν κάρυατι φοίνικας, καὶ πλείστον
 εἰ ἔλαιον. Καὶ σταφυλὴν μὲν καὶ σύκα διὰ
 δέκα ἐσθίουσιν οἱ ἐκεῖσε, τοὺς δὲ λοιποὺς
 ς δις τοῦ ἐνιαυτοῦ τρυγῶσι. Τὸ δὲ μέγεθος
 ἰοτρύων τῆς σταφυλῆς ἐκείνης ἐδήλωσεν ἡ
 λέγουσα περὶ τῶν κατασκόπων ὧν ἀπέστειλε
 ἦς, ὅτι ἦλλον ἕως φάραγγος βότρυος, καὶ κό-
 ἐκεῖθεν κλήμα καὶ βότρυν σταφυλῆς ἕνα,
 ἰτὸν ἐπ' ἀναφορεῦσιν· ἐν ξύλῳ γὰρ ἐσχημα-
 ψ πλαγίως μέσον κρεμασθεῖς, καὶ ἐπ' ὤμων
 δρῶν βαστάζομενος, πᾶσιν ἐδήλου τῆς ἀγίας
 καίνης τὴν εὐκαρτίαν. Δι' ἧς Ἀλέξανδρος ὁ
 διαπορευόμενος, καὶ ξύλα καρποφόρα, ἐν οἷς
 ἡγανον θεασάμενος τὸ ὕψος καὶ πλάτος ἐφ-
 ὄν συκῆς, ἐθαύμασε σφόδρα τῆς γῆς ἐκείνης τὴν
 εἶαν τε καὶ πίστητά· Ἀλλὰ μὴν καὶ ὀποβάλ-
 γεωργεῖ πλείστον, καὶ ἕτερα πολλὰ δυσπό-
 καὶ ἀνθρώποις ἐπέραστα. Κάντεῦθεν τοίνυν,
 ἰαίρετον καὶ διαφέρουσαν ἀσυγκρίτως πᾶσις
 ἰς, εἰκότως ἔδωκεν αὐτὴν ὁ Θεός τῷ ἡγαπη-
 καὶ πρωτοτόκῳ υἱῷ αὐτοῦ εἰς κληρονομίαν τε
 τόλαισιν. Εἰσῆγαγε γὰρ αὐτοὺς, φησὶν, εἰς
 γιάσματος αὐτοῦ, ὅρος τοῦτο ὃ ἐκτίσατο ἡ
 ἰτοῦ. Τοιγαροῦν ἐν τῇ ἀγίᾳ ταύτῃ καὶ μα-
 γῆ καὶ ἀγαθῇ τῆς ἐπαγγελίας πολυμερῶς καὶ
 ἰόπως πάλαι ὁ Θεός Λόγος τοῖς προφήταις

A est. Hortatus itaque eum est, ut sindone se in-
 dueret: verum is renuit. Vix tandem assensus,
 lotis suis vestibus, patriarchæ suas reddidit. Ea
 tempestate diem suum obiit Sophronius, cum diu
 multumque adversus Heraclium, et cum eo sen-
 tientes Sergium ac Pyrrhum monotheletas decer-
 tasset. Hoc anno Umarus Jadum in Syriam mittit,
 totamque in Sarracenorum potestatem redigit.

747 Cæterum de terra sancta Moses ita Is-
 raelitis est vaticinatus: Ecce Dominus Deus tuus
 introducet te in regionem bonam et amplam,
 cujus aquæ torrentes et fontes abyssi exeunt ex
 planitiibus et montibus: terram tritico et hordeo
 abundantem, vitibus, ficibus, malis punicis, pal-
 mis; terram oleo et melle affluentem, in qua
 B pane tuo absque penuria vescaris: terram cui pro
 lapidibus est ferrum, et cujus ex montibus æs
 effodias: terram lacte et melle manantem: terram
 quam Dominus Deus tuus procurat, cui divinitus
 prosperitas est collata, ut fertilitate omnes alias
 terras superet, ac paradiso Dei sit assimilis. Suf-
 fragatur his etiam sapientissimus Aristoteles his
 verbis: Nam terra promissionis et hominum et
 omnium frugum copia abundat. Immensa ibi
 multitudo vitium, glandium et palmarum: tum
 omnis generis pecus, omnique anni tempore pascua
 iis abunde suppeditantia, propter optimam soli
 temperiem atque pinguedinem: magna etiam ibi
 multitudo aromatum, lapidum pretiosorum auri que
 ex Arabia importatorum. In hunc modum et Jose-
 phus ait: Fecundissima enim cum sit ea regio,
 C ob aerem bene temperatum, ac multam pinguedi-
 nem, hieme nuces profert, æstu dactylos, et plu-
 rimum ibi olei colitur. Qui ibi vivunt, decem inte-
 gros menses uvis ac ficibus vescuntur: reliqua-
 rum frugum toto anno est collectura. Jam magni-
 tudinem botrorum vitis istius Scriptura indicans,
 de a Mose missis 748 exploratum narrat eos
 usque ad vallem uvarum pervenisse, ibique palmi-
 tem cum unica uva resectum vecti impositum por-
 tasse: quippe de ligno figurato medius suspensus
 ille racemus, ac duorum virorum humeris gesta-
 tus, ubertatem sacræ istius terræ omnibus demon-
 stravit. Per hanc iter faciens Alexander, arbores-
 que videns frugiferas, atque inter alia rutam
 altitudine ac amplitudine ficui æmulam, vehementer
 soli illius fertilitatem atque pinguedinem est,
 D admiratus Præterea plurimum ibi opobalsami est
 ex cultura proventus, aliorumque multorum quæ
 paratu difficilia, hominibus sunt charissima. Hanc
 itaque terram, ut eximiam et cui conferri nulla
 alia mereatur, convenienter Deus dilecto suo atque
 primogenito filio hæreditatis loco possidendam
 fruendamque dedit. Introduxit enim eos, inquit
 Scriptura, in eum montem quem dextra ipsius
 condiderat¹⁴. Itaque ergo in sancta hac et beata
 bonaque terra promissionis multifariam ac variis

modis olim Deus Verbum vatibus sese videndum exhibuit, suæque essentiæ convenienter apparitiones Dei, operatus, ita dixit: Ego apparitiones multiplicavi, et inter manus vatum initiatus sum ¹⁵. Idem ad extremum carnem gestans, inter homines perspicue est versatus. id quoque oraculum implens: Mater Sion, dicet homo, et homo in ea natus est. Ipse Altissimus fundamenta ejus locavit ¹⁶. Eadem in regione salutare obiit supplicium, eoque toti mundo salutem paravit. Ipse adeo Dominus Hierosolyma cor **749** terræ appellavit, cum diceret: Sicut enim Jonas in ventre ceti fuit tres dies totidemque noctes, sic et Filius hominis in ventre terræ tantumdem temporis morabitur ¹⁷. Inde et divus Chrysostomus hæc verba explicans, *Ex Sione decor venustatis ejus*, ita scribit: Nam et vetere durante fœdere inde decus Dei sese exseruit, ut ara, ut penetrale sacrarium omnesque cæremoniæ et antiquæ legis administratio, tum multitudo sacerdotum, sacrificium, solida hostia, sacra carmina, cantiones psalmodiarum. Quin et futura quæcunque essent, inde perscripta sunt oraculis. At postquam promissorum veritas exhiberi cœpit, ejus quoque rei initia ibi fuerunt. Inde crux effulsit, inde innumera illa pulcherrima facinora. Idcirco et de posteriore Christi legum latrone magnus ille Isaias sic fatur: Ex Sione lex prodibit, et sermo Dei ex Hierosolymis, ac iudicium inter gentes feret ¹⁸. Sionis enim nomine ibi totam intelligit regionem ac ei adjacentem Judææ primariam urbem. Inde, veluti carceribus ad cursum idonei atque parati quidam equi, in universum orbem emissi sunt apostoli: inde miracula cœperunt edere. Ibi salutaris perpessio, resurrectio et in cælum assumptio fuerunt, ibi exordia et principium nostræ salutis; ibi cæptum est arcanam doctrinam promulgare; ibi primum patefactus est Pater, et innotuit unigenitus Filius, tantaque Spiritus sancti gratia donata; ibi de **750** incorporis rebus exercuerunt disputationem, ac promissiones de donis, facultatibus et futuris bonis; quæ omnia venustates Dei appellat. Pulchritudo enim Dei et venustas, bonitas ejus est et humanitas et erga universos beneficentia. Ibi igitur et Adami casum correxit, et celerrimum ac quasi cum volatu futurum conventum sanctorum, sibi secundum adveniendi occurrurum, præmonstrans, Ubi, inquit, cadaver, ibi congregabuntur aquilæ. In hunc modum etiam magnus Athanasius de supplicio Christi loquitur: Idcirco, ait, non alibi supplicium subit Christus, neque alio in loco in crucem agitur, quam in loco Cranii, ubi doctores Hebræorum Adami sepulcrum esse dicunt, affirmantes ibi eum, postquam eum exsecratus est Deus, humatum fuisse. Propterea loci proprietatem miror. Oportebat nimirum Dominum, cum is renovare primum hominem vellet, ibi mortem obire. Et quoniam

ἀραθεῖς, θεοπρεπῶς τε τὰς θεοφανίας ποιησάμενος, ἔλεγεν· Ἐγὼ ὀράσεις ἐπλήθυνα καὶ ἐν χερσὶ προφητῶν ἐμυήθην. Ἐπ' ἐσχάτων δὲ σαρκοφόρος ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη, πληρώσας καὶ τὸ Μήτηρ Σιών, ἐρεῖ ἄνθρωπος, καὶ ἄνθρωπος ἐγεννήθη ἐν αὐτῇ, καὶ αὐτὸς ἐθεμελίωσεν αὐτὴν ὁ Ὑψίστος. Ἐν ἧ καὶ τὸ σωτήριον ὑπομέννας πάθος τὴν περικόσμιον εἰργάσατο σωτηρίαν. Αὐτὸς γὰρ ὁ Κύριος καρδίαν τῆς γῆς ἐκάλεσε τὴν Ἰερουσαλήμ· Ὡσπερ [P. 428] γὰρ τὴν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους ἡμέρας τρεῖς καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. Ὅθεν καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος εἰς τὸ ἑσσκον βήτην, Ἐκ Σιών ἡ εὐπρέπεια τῆς ὠραιότητος αὐτοῦ, φησί· Καὶ γὰρ ἐπὶ τῆς παλαιᾶς ἐκεῖθεν γέγονε ἡ τοῦ Θεοῦ εὐπρέπεια, οἷον ὁ βωμὸς, τὰ Ἰαυτῶν ἁγίων, ἡ λατρεία πᾶσα καὶ ἡ πολιτεία τῆς παλαιᾶς νομοθεσίας, καὶ ἱερέων πλῆθος καὶ θυσία καὶ ὀλοκαύτωσις καὶ ὕμνοι ἱεροὶ καὶ ψαλμοὶ καὶ πάντα τὰ ἐκεῖθεν, καὶ τὰ μέλλοντα προδειγμένοντα. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ ἀλήθεια παραγέγονεν, ἐκεῖθεν τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν, ἐκεῖθεν ὁ σταυρὸς ἔλαμψεν, ἐκεῖθεν τὰ μυρία κατορθώματα. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ δευτέρας νομοθεσίας ὁ μέγας Ἡσαΐας λέγει· Ἐκ Σιών ἐξελεύσεται νόμος, καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἰερουσαλήμ, καὶ κρινεῖ ἀνά μέσον τῶν ἐθνῶν. Σιών γὰρ ἐνταῦθα ὀλόκληρον λέγει· τὸ χωρίον καὶ τὴν παρακειμένην αὐτῇ μητρόπολιν τῶν Ἰουδαίων. Ἐκεῖθεν τοίνυν, ὥσπερ ἐκ βαλβιδῶς τινος εὐδρόμοι καὶ εὐσταλείς ἵπποι, εἰς τὴν οἰκουμένην ἅπασαν οἱ ἀπόστολοι ἐξεπέμφθησαν, ἐκεῖθεν τὰ σημεῖα ποιεῖν ἤρξαντο· ἐκεῖ γέγονε τὸ σωτήριον πάθος καὶ ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ἀνάληψις, ἐκεῖ τὰ προοίμια καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας. Ἐκεῖ τὰ ἀπόρρητα δόγματα κηρύττεσθαι τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν. Ἐκεῖ πρῶτον ἀπεκαλύφθη Πατὴρ καὶ ἐγνωρίσθη μονογενὴς Υἱὸς καὶ ἐδόθη τοσαύτη Πνεύματος ἁγίου χάρις. Καὶ τὸν περὶ τῶν ἀσωμάτων λόγον ἐκεῖ ἐγύμναζον, καὶ δωρεῶν καὶ δυνάμεων καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν τὰς ἐπαγγελίας, ἅπερ ἅπαντα ὠραιότητος τοῦ Θεοῦ λέγει· κἀλλη γὰρ Θεοῦ καὶ ὠραιότης ἡ ἀγαθότης καὶ φιλανθρωπία καὶ ἡ εἰς πάντα εὐεργεσία. Ἐκεῖ τοίνυν καὶ τὸ πτώμα καὶ πταῖσμα τοῦ Ἀδάμ θεραπεύσας, καὶ τὴν ταχίστην, ὥσπερ καὶ ὑπόπτερον, τῶν ἁγίων συνέλευσιν καὶ ὑπάντησιν ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ παρουσίᾳ προὑπεμφαίνων, ἔλεγεν· Ὅπου τὸ πτώμα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἄετοί. Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος εἰς τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ λέγει· Διόπερ οὐκ ἀλλάξασε πάσχει Χριστὸς οὔτε μὴν εἰς ἄλλον σταυροῦται τόπον ἢ εἰς τοῦ Κρανίου τόπον, ἐν ᾧ δὴ τῶν Ἑβραίων οἱ διδάσκαλοι φασὶ τοῦ Ἀδάμ εἶνα· τὸν τάφον· ἐκεῖ γὰρ αὐτὸν μετὰ τὴν κατάραν τεθάρθθαι διαβεβαιοῦνται. Διὰ τοῦτο θαυμάζω τοῦ τόπου τὴν οἰκείτητα. Ἐδει γὰρ τὸν Κύριον ἀνανεῶσαι θέλοντα τὸν πρῶτον ἄνθρωπον, ἐν ἐκείνῳ παθεῖν τῷ τόπῳ. Καὶ ἐπειδὴ ἤκουσεν Ἀδάμ· Γῆ εἰ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ, τούτῃ [P. 429] πάλιν ἐκεῖ τέθειται, ἵνα ἐν ᾧ

¹⁵ Osee. xii, 10. ¹⁶ Isa xiv, 32. ¹⁷ Matth. xii, 40. ¹⁸ Isa. ii, 3.

τοπῶ τὴν κατάραν ἔλαβεν, ἐκεῖ καὶ τὴν λύσιν ταύτης ἀδέχηται.

Ὅντι δὲ τῶ βασιλεῖ Ἡρακλεῖ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐγεννήθη αὐτῶ υἱὸς ὁ Δαβὶδ. Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐτέχθη καὶ Κωνσταντῖνῳ τῶ υἱῶ Ἡρακλείου, Ἡράκλειος, ὃς ἐβαπτίσθη ὑπὸ Σεργίου τοῦ πατριάρχου. Τῶ δ' αὐτῶ ἔτει ἐπανέστησαν οἱ Πέρσαι κατ' ἀλλήλων, καὶ πολλοὶ διεφθάρσαν. Τότε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰνδῶν πέμπει συγγάρια τῶ βασιλεῖ, μαργαρίτας καὶ λίθους τιμίους πολλούς. Ἦν δὲ ὁ Μωάμεδ προτελευτήσας, ὃς ἔσθησε τέσσαρας ἀμηράδας πολεμῆν τοῖς ἐξ Ἀράβων γενομένοις Χριστιανοῖς. Καὶ ἦλθον κατέναντι Θεοδώρου κουβικουλαρίου, καὶ συμβαλόντες πόλεμον ἀναιροῦνται οἱ τρεῖς ἀμηράδες καὶ πλῆθος πολλὸν ἐξ αὐτῶν. Ἐξῆλθε δὲ καὶ ὁ εἰς ἀμηρᾶς ὁ Χάλεβος, ἐν λέγουσιν μάχαιραν τοῦ Θεοῦ. Ἦσαν δὲ τινες τῶν πλῆσιον Ἀράβων λαμβάνοντες παρὰ τῶ βασιλεῖ Ῥωμαίων ῥόγαν (74) πρὸς τὸ φυλάττειν τὰ στόμια τῆς ἐρήμου. Ἐν αὐτῶ δὲ τῶ καιρῶ ἐλθόντες οὐκ ἔλαβον τὴν ῥόγαν, ἀλλ' ἐδιώχθησαν. Λυπηθέντες δὲ ἀπῆλθον πρὸς τοὺς ὁμοφύλους, καὶ ὠδήγησαν αὐτοὺς ἐπὶ τὴν χώραν Γάζης, στόμιον οὖσαν τῆς ἐρήμου κατὰ τὸ Σίναιον ὄρος, πλουσίαν σφόδρα. Οἱ καὶ παρέλαβον τὴν Ἦραν καὶ πᾶσαν τὴν χώραν Γάζης. Ἐλθὼν δὲ Σέργιος ἀπὸ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης σὺν ὀλίγοις στρατιώταις κτείνεται πρῶτος σὺν τῶ στρατῶ. Οἱ δὲ λαβόντες αἰχμαλωσίαν πολλὴν ὑπέστρεψαν.

Τῶ κζ' ἔτει ἦλθεν Ἰωάννης ὁ Κατζᾶς, ἐπίτροπος Ὁσροηνῆς, πρὸς Ἰάδ εἰς Χαλκηδόνα, καὶ ἐστοίχησε οἰδόναι αὐτῶ δέκα μυριάδας νομισμάτων πρὸς τὸ μὴ περᾶσαι τὸν Εὐφράτην μήτε εἰρηνικῶς μήτε πολεμικῶς. Ἡράκλειος δὲ τοῦτο μαθὼν ὡς ἄνευ εἰδήσεως αὐτοῦ τοῦτο πεποίηκε, τοῦτον ἐξώρισε καὶ ἀντ' αὐτοῦ Ἡτολεμαῖον στρατηγὸν ἐπεμψε.

Τῶ κη' ἔτει παρέλαβον οἱ Ἀραβες τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ ἐπέμφθη Μαβίας ὑπὸ Οὐμάρου στρατηγὸς καὶ ἀμηρᾶς πάσης τῆς ὑπὸ τοὺς Σαρακηνοὺς χώρας ἀπὸ Αἰγύπτου ἕως Εὐφράτου.

Τῶ κθ' ἔτει παραλαμβάνει Ἰάδ τὴν Ἐδεσαν λόγους, τὴν δὲ Κωνσταντιανὴν πολέμῳ, ὁμοίως καὶ τὸ Δαρὰς, καὶ πολλοὺς ἐν ταύτῃ ἀπώλεσε. Καὶ οὕτως παρέλαβεν Ἰάδ πᾶσαν τὴν Μεσοποταμίαν.

Τῶ δὲ λ' ἔτει ἐπεστράτευσαν οἱ Σαρακηνοὶ κατὰ Περσίδος, καὶ νικήσαντες πάντας τοὺς Πέρσας ὑπέταξαν. Ὁρμισδάς δὲ ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν φυγῆ χρησάμενος ἐπὶ τοὺς ἐνδοτέρω Πέρσας κατα-

¹⁹ Gen. iii. 19.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(74) Ex Choniata didici hoc esse quod Græci μισθὸν dicunt. Ac multo clarius ex nostro in Leone Iconomacho sub finem, ubi verbum est ῥογέυεσθαι. Et non procul a fine Nicephori ἀπὸ γενικῶν Saraceni stipendia militum intercipiunt, centenariorum 13 rogam. Ac in Constantino Leonis filio ῥόγα ex-

dictum est Adamo, Terra es, et in terram redihis, ibi is reconditus fuit, ut quo in loco damnationis sententiam percepit, eo et absolutionem adipiscetur ¹⁹.

Heraclio in Oriente degenti filius nascitur Davidus. Eademque die Constantino Heraclii filio nascitur Heraclius, quem Sergius patriarcha baptizavit. Eodem anno Persæ, inter sese mota seditione, magnam sibi ipsis cladem intulerunt. Tum temporis Indorum rex munera gratulationis erga imperatori misit, uniones et gemmas multas. Decesserat jam **751** tum Moamedus, constitutis quatuor ameradis, qui Arabibus Christianam religionem complectentibus bellum facerent. Hi adversus Theodorum cubicularium profecti cumque eo prælio congressi sunt. Sed eo in prælio tres amerades magnaque cum his multitudo occubuerunt. Exivit etiam reliquus ameras, Chalebus nomine, qui gladius Dei appellabatur. Erant quidam vicini Arabes, qui ab imperatore Romano stipendium tuendarum solitudinis faucium causa accipere solebant. Hoc cum isti id temporis petium venissent, repulsam passi ejectiveque sunt. Quod indigne ferentes gentilibus se suis conjunxerunt, eisque ad Gazæam regionem duces itineris se præbuerunt, quæ aditum tenet in solitudinem juxta Sinæum montem, estque admodum dives. Hoc modo ab iis Era omnisque Gazæ ditio capta est. Sergius autem Cæsarea Palæstinæ veniens cum exigua militum manu, primus ipse cum exercitu interficitur. Barbari magna præda potiti discedunt. -

Anno 27 venit Joannes cognomento Catzas, Osroenæ præfectus, Chalcedonem ad Jadum, eique centum millia numismatum daturum se promisit eo pacto ne is vel belli vel pacis gratia Euphratem transeat. Heraclius vero, ubi id Catzam se inscio pepigisse intellexit, hominem relegavit, ejusque loco exercitui Ptolemæum præfecit.

Anno 28 Arabes Antiochiam ceperunt. Missus quoque ab Umaro **752** est Mavias ductor et ameras omnis quæ Sarracenis suberat regionis ab Ægypto usque ad Euphraten.

Anno 29 Jadus Edessam colloquio, Constantiam vi capit, itemque Daras, in quo multos interfecit. Atque sic Jadus totam subegit Mesopotamiam.

Anno 30 Saraceni Persidi bellum intulerunt, victosque Persas omnes sibi subjugarunt. Hormisdas Persarum rex fuga ad interiores Persas evasit. Sarraceni Chosroæ filias captivas cum omni

ponitur συνήθης διανομῇ τῶν στρατευμάτων. Et in fine Romani Argyri ῥόγας συγκλητικῶν refertur διανομῇ. Denique Suidas etiam ῥόγαν interpretatur βασιλείων εὐσέβειαν καὶ φιλοτιμίαν. Paulo ante συγγάρια conjeci παρὰ τὸ συγγαρίων dicta, *glückwünschung*, munera gratulatoria. ΧΥΛ.

regia supellectili ad Umarum abduxerunt. Eo ipso tempore Umarus censum egit per omnes suas ditio- nes, hominum, pecoris et stirpium.

ποιεῖ ἀναγραφὴν Οὐμαρος πάσης τῆς ὑπ' αὐτὸν οἰκουμένης, τῶν τε ἀνθρώπων καὶ κτηνῶν καὶ φυτῶν.
Anno 31 Heraclius, die 11 Martii ex hydrope moritur, cum imperasset annos 30, mensis 10. Hic ab Athanasio Jacobitarum et Sergio Syro Cpolis patriarchis seductus, ad hæresim Monotheletarum devolutus fuit. Postea in aquæ intecutis morbum delapsus qui et necavit eum atroces pœnas dedit. Adeo enim malum increvit, ut lotium redditurus inferiori ventri tabulam imponere opus habuerit, eo quod veretrum ipsius inversum urinam sursum versus faciem emitteret. Hoc erat argumentum flagitii, quod perpetravit juncta sibi incestissimis nuptiis consobrina sua Martina. Corpus ejus in arcam repositum per 4 dies 753 sine tegmine mansit. Una sepulta est etiam aurea corona, sicque tectus fuit.

Post eum filius ipsius Constantinus imperium gessit per menses 4. Corpore fuit languido, quotidie propemodum ægrotans. Is a quibusdam admonitus coronam, qua regno inauguratus fuerat, cum patre esse sepultam, Callinico cubiculario mandat uti eam sibi afferat. Abit ille, et sepulcro recluso cadaver Heraclii aquæ instar dissipatum reperit, coronamque capiti adhærescentem. Eam cum crinibus revellit mœstus atque lamentans, et Constantino affert. Is solvi ac æstimari jubet coronam, et æstimata est libris septuaginta. Constantinum hunc Martina noverca et Pyrrhus patriarcha veneno necaverunt, cadaverque ejus in fano Beatorum Apostolorum repositum est. Uxorem habuit Anastasiam, quæ post mortem juxta maritum est condita.

Imperium deinde Heraclonas cum matre Martina tenuit menses 6. Is ad templum Sanctæ Sophiæ protulit coronam, quam Constantinus ex sepulcro patris abstulerat. Legatum quoque Constantini fratris militibus viritim tria nomismata distribuit. Hoc anno Mabias Cæsarem Palæstinæ occupat, septem annos oppugnatam; ac in ea septem Romanorum millia interficit. Eodem anno senatus Heraclonam cum matre sua 754 et Valentino dejicit, et Martinam exsecta lingua, Heraclonam naso mutilatum extorres agit: Constantem Constantini filium Heraclii nepotem imperio præficiunt. Tenuit hoc annos 27. Cæterum Heraclonas non est imperatoria sepultura affectus, sed regno ejectus; privatamque agens vitam, cum matre Martina humatus est in dominico monasterio. Pyrrho etiam profligato patriarcha Cpolis creatur Paulus presbyter et dispensator, qui episcopatum gessit annos. 12.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(75) Idem est apud Zonarum in Constante Heraclii N. In Chronologia Nicephori archiepiscopi

φραύγει. Οἱ δὲ Σαρακηνοὶ αἰχμαλώτους τὰς τοῦ Χοσρόου θυγατέρας [P. 430] ἅμα τῇ βασιλικῇ ἀποσκευῇ ἄγουσι πρὸς Οὐμαρον. Τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ οἰκουμένης, τῶν τε ἀνθρώπων καὶ κτηνῶν καὶ φυτῶν.

Τῷ λα' ἔτει τελευταῖ Ἡράκλειος βασιλεὺς ὑδεριάσας, μηνὶ Μαρτίῳ ια', βασιλεύσας ἔτη λ', μῆνας ι'. Οὗτος ὑπὸ Ἀθανασίου πατριάρχου τῶν Ἰακωβιτῶν καὶ Σεργίου τοῦ Σύρου Κωνσταντινουπόλεως ἀπατηθεὶς εἰς τὴν ἀῖρσιν τῶν Μονοθελητῶν ἐξεκουλίσθη, καὶ δὴ μετὰ ταῦτα νόσῳ περιπεσὼν ὑδερικῆ, δι' ἧς καὶ τέθνηκε, δεινῶς ἐτιμωρεῖτο· ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ τὸ πάθος ἐπεκτάθη, ὡς ἤνικα ἀπουρεῖν ἐμῆλλε, σπινθὶα τίθεσθαι κατὰ τοῦ ἤτρου διὰ τὸ στρέφεσθαι τὸ αἰδοῖον αὐτοῦ καὶ κατὰ τοῦ προσώπου τὸ οὖρον ἀναπέμπειν. Ἐλεγχος δὲ ἦν τοῦτο τῆς ἑαυτοῦ παρανομίας ἕνεκεν τοῦ εἰς τὴν ἰδίαν ἀνεψίαν Μαρτίναν παρανομώτατου γάμου. Ἐτέθη δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν λάρναι, καὶ ἔμεινεν ἀσκεπὲς ἡμέρας δ'. Συνετάφη δὲ αὐτῷ καὶ στέμμα χρυσοῦν καὶ οὕτως ἐσκεπάσθη.

Μετὰ τοῦτον βασιλεύει Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ μῆνας, δ'. Ἦν δὲ ἀσθενὴς τὸ σῶμα, καθ' ἐκάστην, ὡς εἰπεῖν, νοσηλεύμενος. Τούτῳ τινὲς λέγουσιν, ὅτι τὸ στέμμα, ἐν ᾧ ἐστέφθη, σὺν τῷ πατρὶ σου ἐτάφη. Καὶ ἐκέλευσε Καλλινίκῳ κουβικουλαρίῳ κομίσαι αὐτό. Ἀπελθὼν οὖν καὶ ἀνοίξας εὔρε τὸ σῶμα διαλυθὲν ὡσεὶ ὕδωρ, τὸ δὲ στέμμα συμπαγὲν τῇ κεφαλῇ. Καὶ ἀνέσπασεν αὐτὸ σὺν τῇ κόμῃ, πενθὼν καὶ ὀδυρόμενος, καὶ ἀπήγαγε τοῦτο τῷ Κωνσταντίνῳ. Ὁ δὲ ἐκέλευσε τοῦτο παραλυθῆναι καὶ τιμηθῆναι· ὃ καὶ διετιμήθη λίτρας σ'. Τελευταῖ δὲ Κωνσταντῖνος φαρμακευθεὶς ὑπὸ Μαρτίνης τῆς αὐτοῦ μητροῦς καὶ Πύρρου πατριάρχου· καὶ τίθεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ἡρώφῳ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Γυνὴ δὲ τοῦτον Ἀναστασία, ἥτις μετὰ τελευταίην συνετάφη τῷ ἰδίῳ ἀδελφῷ.

Βασιλεύει δὲ Ἡρακλωνᾶς σὺν μητρὶ Μαρτίνῃ μῆνας ς'. Οὗτος προσήγαγεν εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν τὸ στέμμα ὅπερ ἀφείλετο Κωνσταντῖνος ἐκ τοῦ μνημείου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, δοὺς καὶ ἐκάστῳ στρατευομένῳ λεγάτον, νομίσματα τρία, ὑπὲρ Κωνσταντίνου ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Τούτῳ τῷ ἔτει παραλαμβάνει Μαβίας Καισάρειαν τῆς Παλαιστίνης μετὰ ἑπτὰ ἔτη τῆς πολιορκίας αὐτῆς, καὶ κτείνει ἐν αὐτῇ Ῥωμαίων χιλιάδας ἑπτὰ. Τούτῳ τῷ ἔτει ἀπόσπτο ἡ σύγκλητος Ἡρακλωνᾶν ἅμα Μαρτίνῃ τῇ μητρὶ αὐτοῦ καὶ Βαλεντίνῳ, καὶ γλωσσοκοπήσαντες Μαρτίναν καὶ ῥινοκοπήσαντες Ἡρακλωνᾶν ἐξώρισαν ἀμφοτέρους. Καὶ ἀνεβίβασαν Κωνσταντὰ τὸν υἱὸν Κωνσταντίνου, ἕγγονον Ἡρακλείου, ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, ὃς ἐκράτησεν [P. 431] ἔτη κζ'. Ὁ δὲ Ἡρακλωνᾶς οὐκ ἐτάφη βασιλικῶς, ἀλλὰ διωχθεὶς ἐκ τῆς βασιλείας καὶ ἰδιωτεύων ἐτάφη ἐν τῷ μοναστηρίῳ σὺν τῇ μητρὶ Μαρτίνῃ. Πύρρου δὲ ἐκβληθέντος Χειροτονεῖται πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Παῦλος πρεσβύτερος καὶ οἰκονόμος, ἐπισκοπήσας ἔτη β' (75).

GOARI NOTÆ.

Cpolitani legitur anni 2 d. 26. Eam Græcam ipse non vidi: Latine edita est, versa a Germaniis

Κόσμου ἔτος ερλδ', τῆς θείας σαρκώσεως ἔτος χμ'. Α Ῥωμαίων βασιλεὺς Κωνσταντὸς ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου υἱοῦ Ἡρακλείου, αἰρετικὸς, ἔτη κζ'. Ὁς παρακλητικοῖς λόγοις πρὸς τὴν σύγκλητον ἐχρήσατο, ἐπαινέσας αὐτὴν ὑπὲρ τοῦ μίσους Ἡρακλιωνᾶ καὶ Μαρτίνου ὡς φονέων γεγονότων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ δωρεαῖς φιλοτιμησάμενος ἀπέλυσε.

Τῷ β' ἔτει ἤρξατο Οὐμαρὸς οἰκοδομεῖν τὸν ναὸν Ἱεροσολήμων, καὶ οὐχ ἴστατο τὸ κτίσμα. Ἡυδομένου δὲ τὴν αἰτίαν εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ κατήγαγον τὸν σταυρὸν τὸν ὄντα ἐπάνω τοῦ ναοῦ τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν, καὶ οὕτως συνέστη αὐτῶν ἡ οἰκοδομή. Διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν πολλοὺς σταυροὺς κατήγαγον οἱ μισόχριστοι.

Τῷ γ' ἔτει γέγονεν ἔκλειψις ἡλίου.

Τῷ δ' ἔτει γέγονεν ἄνεμος βίαιος, καὶ πολλὰ δένδρα παμμεγέθη ἔπεσον, καὶ στόλους ἔρριψε. Β

Τῷ ε' ἔτει ἐπιστράτευσεν Μαβίας εἰς Κύπρον, ἔχων σκάφη ἀψ', καὶ παρέλαβε Κωνσταντιανὴν καὶ πᾶσαν τὴν νῆσον.

Τῷ ς' ἔτει Μαβίας τὴν Ἀραδὸν σφοδρῶς πολεμήσας ταύτην λόγῳ παρέλαβε καὶ ἀπετείχεσε καὶ ἐνέπηρσε, καὶ τὴν νῆσον ἄνοιον ἐποίησεν ἕως τοῦ νῦν. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει γέγονεν ἐν Ῥώμῃ σύνοδος ὑπὸ Μαρτίνου κατὰ τῶν Μονοθελητῶν.

Τῷ ια' ἔτει κόνις ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατηνέχθη.

Τῷ ιβ' Μαβίας καταλαβὼν τὴν Ῥόδον καθείλε τὸν κολοσσὸν μετὰ ατξ' ἔτη τῆς αὐτοῦ ἰδρύσεως ὃν ὠνησάμενος ἔμπορος ἐννακόσια καμήλια ἐφόρτωσε τὸν χαλκόν. Καὶ γὰρ οἱ Ῥόδιοι θαλασσοκρατήσαντες ἀνέστησαν ἀνδριάντα χαλκοῦν τῷ Ἠλίῳ πηχῶν κ', ὡς λέγει τὸ ἐν αὐτῷ ἐπίγραμμα. C

Τὸν ἐν Ῥόδῳ κολοσσὸν ὀκτάκις δέκα

Ἀλάχης ἐποίησε πῆχων ὁ Λίνδιος.

Ὅν διὰ τὸ μέγεθος ἐκάλεσαν κολουσσὸν, ἀφ' οὗ καὶ αὐτοὶ Κολοσσαεῖς (76) ὠνομάσθησαν.

Τῷ ιγ' ἔτει Μαβίας ἐξόπισιν ἐν Τριπόλει ἐποίησε μεγάλων πλοίων τὸ ἀνελεῖν κατὰ Κωνσταντινουπόλεως. Τοῦτο θεασάμενοι δύο ἀδελφοὶ φιλόχριστοι, υἱοὶ βυκινάτορος, ζήλω θεῶν τρωθέντες [P. 432] ἐπὶ τὸ δεσμοτῆριον παρεγένοντο, καὶ τὰς πύλας διαβρῆζαντες καὶ τοὺς δεσμίους λύσαντες τὸν ἀμνηρᾶς Τριπόλεως ἀπέκτειναν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, καὶ τὴν ἀποσκευὴν πᾶσαν ἐμπρήσαντες ἐπὶ Ῥωμανίαν ἀπέπλευσαν. Καὶ ὁ μὲν Μαβίας στρατεύει Καίσαρειαν τῆς Καππαδοκίας, Ἀβουλαοῦρα δὲ ἀρχηγὸν κατέστησε τῶν πλοίων ὃς παραγενόμενος εἰς τὸν Φοίνικα τῆς Λυκίας, ἐνθα ἦν ὁ βασιλεὺς μετὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου, ναυμαχεῖ μετ' αὐτοῦ. Τῇ οὖν πρὸ τοῦ παλέμου ἰσπέρα θεωρεῖ κατ' ὄναρ ὁ βασιλεὺς ὅτι ἦν ἐν Θεσσαλονίκῃ. Διυπνωθεὶς δὲ διηγήσατο τῷ ὄνειροκρίτῃ. Ὁ δὲ ἔφη· Ὁ βασιλεῦ, εἴθε μὴ ὑπνωσας τῇ νυκτὶ ταύτῃ, μήτε ὄνειρον θεάσῃ! τὸ γὰρ εἶναι σε ἐν Θεσσαλονίκῃ, D

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

eximio ornamento et bonarum litterarum columine Camerario, quem honoris causa nomino. Xyl.

(76) Errorrem sequitur a geographicarum rerum et nominum ignoratione propagatum, de quo alias. Et Colassenses paulo post, ubi de Paulicianorum

Anno mundi 6134, anno divinæ Incarnationis 640, Constans Romanorum imperium adoptus est, idque gessit annos 27, Constantini filius, Heraclii nepos hæreticus. Is senatum oratione blanda compellavit, collandans eos ob insectationem Heraclonæ et Martinæ, a quibus patrem suum interfectum dicebat; liberaliterque donatos dimisit.

Anno hujus altero Umarus ædificare templum Hierosolymitanum cœpit; cumque ædificia non consisterent. Judæi causam rogati eam exposuerunt, ac crucem quæ templo montis Olearum imposita erat deposuerunt. Ita demum ædificia firmata sunt. Atque hæc res Christi osoribus occasio nem præbuit multas cruces deturbandi.

Anno tertio defectus solis fuit.

Anno sexto ingens ventus multas prægrandes arbores ac columnas dejecit.

755 Anno 7 Mabias in Cyprum expeditionem fecit, navibus 1700, occupavit Constantiam et totam insulam.

Anno 8 Mabias Aradum post acrem oppugnationem pacto cepit, murisque dejectis incendit, fecitque ut insula in hunc usque diem habitatoribus careat. Eo ipso anno Romæ Martinus concilium egit contra Monotheletas.

Anno 11 pulvis de cælo est delatus.

Anno 12 Mabias Rhodo potius colossus evertit, anno postquam is positus fuerat 1365. Quem cum quidam mercator emisset, ære illo 900 camelos oneravit. Etenim Rhodii maris imperium obtinentes æream Soli statuam posuerunt, altam cubitos 80, quod inscriptio ejus docet:

Qui stat Rhodi colossus, octies decem

Fecit Laches hunc altum cubitos Lindius.

A magnitudine ei Colossi nomen indiderunt; et ab eo ipsi quoque Colossenses sunt denominati.

Anno 13 Mabias ajud Tripolim magnas instruxit noves, Cpolim petiturus. Id cernentes duo Christiani fratres, buccinatoris filii, divino animi fervore exagitati ad carcerem accurrerunt effractisque foribus, et qui captivi erant liberatis, ameram Tripolitanum et eos qui ipsi aderant occiderunt; universoque apparatu cremato in Romaniam navigio abiverunt. 756 Porro Mabias Cæsaream Cappadociæ bello petens elassi præficit Abulavarem. Is ad Phœnicem Lyciæ cum appulisset, ubi imperator eum Romana classe erat, navali pugna cum eo congregitur. Quæ eam pugnam proxime antecessit vespera, ea imperator per somnum imaginatus fuerat se esse Thessalonicæ; idque insomnium conjectori proposuerat. Atque hic, Utinam, ait, o imperator, hac nocte neque dormivisses, neque insomnium tibi esset oblatum! Quod enim tibi visus es apud Thessalonicam esse, id

hæresi dieit, cum Asianis numerantur. Xyl. — Non Rhodii modo, sed et Choniata Phrygii, qui et Passalenses, sunt Colossenses; quod adnotasse debuerat Xylander, ne impingeret. Goar.

significat *Thes allo nicam*: Alteri cede victoriam. Proinde ad hostes victoria inclinatur. Atque ita quidem evenit. Eo enim prælio victi sunt Romani, eorumque sanguis mari permistus. Imperator tum alium quemdam suis vestibus induit. Insiliens autem in navim is cuius paulo ante mentionem fecimus buccinatoris filius, abreptum imperatorem in aliud navigium transfert. præterque hominum opinionem servat. Ipse imperatoriæ navi insistens, fortissime pugnando, multis dejectis, tandem ipse quoque cadit. Imperator vix ægre salutis compos cum dedecore Cpolin redit.

Circa hoc tempus exstitit Constantinus quidam, qui et Silvani nomen usurpabat, Paulicianorum sectæ princeps. Ejus hæreseos hæc est historia: Manichæi Paulicianorum nomen sibi sumpserunt a Paulo quodam Samosateno, Manichææ cujusdam mulieris Callinices nomine filio. Ea cum haberet duos filios, Paulum scilicet et alium Joannem, 757 Manichæa eos hæresi instituit, Samosatisque in Armeniam emisit, uti ibi eam hæresim promulgarent. Id quod ii fecerunt in vico quodam Phanaræw. Exinde vico Episcparidis, sectatoribus Paulicianorum nomen factum fuit. Hi longo post hunc Paulum tempore magistrum habuerunt alium, Constantinum illum qui cognomentum Silvani gessit. Hunc principem suarum doctrinarum agnoscunt, non Paulum. Hic enim iis opiniones quas sectantur, absque scripto per traditiones exhibuit, Evangelium quidem ex traditione. Apostolum autem scripto. Tradidit autem ita ut nihil a Scriptura differret apud nos recepta, sed singula capita ad suam detorsit hæresin. Nam et hanc ipsis legem posuit, ne præter Evangelium et Apostolum ullum alium librum legerent. Secundum post Constantinum illum Silvanum alium habuerunt præceptorem, Simeonem nomine, sed qui se Timotheum vocaret. Quartum Josephum, qui sibi Epaphroditi appellationem imposuit. Ab hoc Zachariam, quem tamen veluti mercenarium et non verum pastorem quidam ipsorum repudiant. Sextum Baanem, cognomento Sordidum. Septimum Sergium, qui Tychicum sese denominavit. Ac Manetem quidem, Paulum, Joannem, et alios quicumque ipsis proponantur, libenter ii damnant: Constantinum autem, 758 Silvanum, Simeonem qui Titi, Genesisium qui Timothei, Josephum qui Epaphroditi, Baanem Sordidum, et Sergium qui Tychici titulo se insignibat, nequaquam damnant, quippe eos pro suis agnoscentes magistris: sed eos loco apostolorum Christi habent. Nominant sex Ecclesias in sua confessione, Macedoniam, quæ est castrum coloniarum, Cibosam, quam

Α Θες ἄλλω τὴν νίκην, κρίνεται. Πρὸς τὸν ἐχθρὸν σου ἡ νίκη τρέπεται. Καὶ δὴ τοῦτο καὶ ἀπέβη· συμβαλόντες γὰρ πόλεμον ἤττωνται Ῥωμαῖοι, καὶ συγκιρνᾶται ἡ θάλασσα τῷ αἵματι τῶν Ῥωμαίων. Ἐνδύει δὲ ὁ βασιλεὺς ἄλλο τὴν ἐσθῆτα αὐτοῦ, καὶ εἰσπηδήσας ὁ προλεχθεὶς υἱὸς τοῦ βυκινάτορος (77) τὸν βασιλέα ἀφαιρᾶζει καὶ εἰς ἕτερον σκάφος μεταβάλλει καὶ παραδόξως διασώζει. Αὐτὸς δὲ ἐπιστὰς τῇ βασιλικῇ νηὶ πολλοὺς ἀνεῖλεν ὁ γενναϊότατος, ὕστερον δὲ ἀναιρεῖται καὶ αὐτός. Ὁ δὲ βασιλεὺς μόλις διασωθεὶς ὑπέστρεψε μετ' αἰσχύνης ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ἐφ' ὧν χρόνων καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἡαυλικιάνων ἀνεφάνη Κωνσταντῖνος, ὁ καὶ Σιλουανὸν αὐτὸν ὀνομάσας. Ἔστι δὲ ἡ ἀίρεσις αὐτῶν οὕτως· Ἡαυλικιάνοι, οἱ καὶ Μανιχαῖοι, Μετωνομάσθησαν δὲ ἀντὶ Μανιχαίων Ἡαυλικιάνοι ἀπὸ Παύλου τινὸς Σαμοσατέως, υἱοῦ γυναικὸς Μανιχαίας Καλλιπικῆς τοῦνομα, ἧτις δύο υἱοὺς ἔσχε, τοῦτον τὸν Παῦλον καὶ Ἰωάννην. Τοῦτους οὖν τὴν Μανιχαϊκὴν αἵρεσιν διδάξασα ἐκ τοῦ Σαμοσατοῦ εἰς Ἀρμενιακοῦς κήρυκας τῆς αἵρέσεως αὐτοῦ ἀπέστειλεν· οἵτινες ἐλθόντες εἰς κώμην τινὰ τῆς Φαναβρόλας ἐκείσε τὴν ἑαυτῶν αἵρεσιν ἐπέσπειραν. Ἐκτοσε οὖν ἡ μὲν κώμη μετωνομάσθη Ἐπίσπαρις, οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτῶν Ἡαυλικιάνοι ἐκλήθησαν. Οὗτοι μετὰ χρόνους πολλοὺς τῆς διαδοχῆς τοῦδε τοῦ Παύλου ἕτερον ἔσχον διδάσκαλον Κωνσταντῖνον καλούμενον, τὸν πόρρηθέντα Σιλβανόν. Τοῦτον ἔχουσι ἀρχηγὸν τῶν διδασκαλιῶν αὐτῶν, καὶ οὐχὶ τὸν Παῦλον. Οὗτος γὰρ αὐτοῖς παρέδωκε τὰς αἵρέσεις αὐτοῦ ἀγράφως κατὰ παραδόσιν, τὸ Εὐαγγέλιον μὲν κατὰ παράδοσιν, τὸν δὲ Ἀπόστολον ἐγγράφως, ἀπαράλλακτα μὲν τῇ Γραφῇ καὶ τοῖς λόγοις ὡς καὶ τὰ παρ' ἡμῖν ὄντα παρὰ τοῦ, διαστρέψας δὲ ἕκαστον κεφάλαιον πρὸς τὰς ἑαυτοῦ αἵρέσεις, νομοθετήσας αὐτοῖς καὶ τοῦτο, μὴ δεῖν ἑτέραν βίβλον οἰανοῦν ἀναγινώσκειν εἰ μὴ τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὸν Ἀπόστολον. Μετὰ [P. 433] δὲ Κωνσταντῖνον καὶ Σιλβανόν δεύτερον ἔσχον διδάσκαλον Συμεῶνα (78) καλούμενον, μετωνομάσαντα δὲ ἑαυτὸν Τιμόθεον. Τέταρτον δὲ Ἰωσήφ μετωνομάσαντα ἑαυτὸν Ἐπαφρόδιτον, καὶ μετὰ τοῦτον Ζαχαρίαν. Ἀλλὰ τοῦτον ὡς μισθωτὸν καὶ οὐκ ἀληθῆ ποιμένα ἀποβάλλοντα ἔνιοι ἐξ αὐτῶν. Ἐκτον τὸν Βαάνην τὸν ῥυπαρὸν, καὶ ἑξοκτον τὸν Σέργιον τὸν καὶ Τυχικὸν ἑαυτὸν μετωνομάσαντα. Μάνεντα τοίνυν καὶ Παῦλον καὶ Ἰωάννην, καὶ ἄλλους οὓς ἐάν τις εἴπῃ αὐτοῖς, προθύμως ἀναθεματίζουσι· Κωνσταντῖνον δὲ τὸν καὶ Σιλβανὸν ἐπικληθέντα, καὶ Συμεῶνα τὸν καὶ Τίτον, καὶ Γενέσιον τὸν καὶ Τιμόθεον, καὶ Ἰωσήφ τὸν καὶ Ἐπαφρόδιτον, καὶ Βαάνην τὸν ῥυπαρὸν καὶ Σέργιον καὶ Τυχικὸν ὡς διδασκάλους αὐτῶν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(77) Βούκινον αὐτὸ βούκινον *buccina* est corneum et recurvum instrumentum. vento in bellis inflantur. Differt a *tuba*, quæ minor est, et Leoni Const. 7 dicitur μικρὸν βούκινον· *buccina* vero juxta Nicetam in Manuele Comneno ἐπιμήκης αὐλὸν est, ac ideo μακρὸν ὡσεὶ βούκινα scripsit l. 6. Hinc σάλπιγγα sive τούβαν a *buccina* sæpius di-

stinetam legas, quamvis Leo citatus etiam hanc cum illa confundat, cum ait signum fieri τῇ τούβῃ ἢ νῦν λέγουσι βούκινον. GOAR.

(78) Locus est mutilus, et ut ex sequentibus fiquet, sic legendum: Simeonem nomine, sed qui se Titum nuncupari vellet. Post hunc Genesisium, qui tamen se Timotheum, etc. Χπ.

οὐδαμῶς ἀναθεματίζουσιν, ἀλλ' ἔχουσιν αὐτοὺς ὡς περ ἀποστόλους Χριστοῦ. Λέγουσι δὲ καὶ ἐξ Ἐκκλησίας ἐν τῇ ὁμολογίᾳ αὐτῶν, τὴν Μακεδονίαν, ἥτις ἐστὶ Κάστρον κολωνείας, τὴν Κίθωσαν, ἣν ἐμαθήτευσεν Κωνσταντίνος ὁ καὶ Σιλβανὸς καὶ Συμεῶν ὁ καὶ Τίτος, τὴν Ἀχαΐαν, ἥτις ἐστὶ κώμη Σαμοσάτου, τὴν Μάναλιν, ἣν ἐμαθήτευσεν Γενέσιος ὁ καὶ Τιμόθεος, τὴν τῶν Φιλιππησίων, τοὺς μαθητὰς λέγοντες Ἰωσήφ τοῦ καὶ Ἐπαφροδίτου καὶ Ζαχαρίου τοῦ μισθιωτοῦ ποιμένος παρ' αὐτῶν λεγομένου, τὴν τῶν Λαοδικέων, λέγουσι δὲ Κυνοχωρίτας. Τὴν μέντοι τῶν Ἐφεσίων, τοὺς ἐν Μόψου ἐστὶν καὶ τὴν τῶν Κολοσσαίων λέγουσιν ὡς Σέργιος ὁ καὶ Τυχινὸς ἀνεθεμάτισε. Τοῦτους οὖν τοὺς ἐπτὰ διδασκάλους αὐτῶν καὶ τὰς ἐξ Ἐκκλησίας ἔχουσιν ἐντίμως· οὐκ αὖ ἐπίη αὐτοῖς, καὶ ἀναθεματίζουσι καὶ ἀποβάλλονται. Ἐχουσι δὲ πρώτην αἵρεσιν τὴν τῶν Μανιχαίων, δύο ἀρχὰς ὁμολογοῦντες ὡς κακάϊνοι. Λέγουσι δὲ οὗτοι, ὅτι Ἐν ἐστὶ μόνον τὸ διαχωρίζον ἡμᾶς ἐκ τῶν Ῥωμαίων, ὅτι ἡμοῖς μὲν ἕτερον Θεὸν λέγομεν ὁπάρχειν τὸν Πατέρα τὸν ἐπουράνιον, ὃς ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν, ἀλλ' ἐν τῷ μέλλοντι, ἕτερον δὲ Θεὸν τὸν κόσμου ποιητὴν, ὃστις ἔχει τοῦδε τοῦ παρόντος τὴν ἐξουσίαν· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι, φασίν, ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἶναι καὶ Πατέρα τὸν αὐτὸν ἐπουράνιον καὶ τοῦ κόσμου παντὸς ποιητὴν. Καλοῦσι δὲ ἑαυτοὺς μὲν Χριστιανούς, ἡμᾶς δὲ Ῥωμαίους. Λέγουσι δὲ πρὸς τοὺς ἀγνοοῦντας αὐτοὺς προθύμως. Ἡστεύομεν εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, τὸν ἐπουράνιον Πατέρα καὶ ἀνάθεμα, φασί, τῷ μὴ οὕτως πιστεύοντι, μεμελετημένως λίαν τὴν ἑαυτῶν κακίαν μεθοδεύοντες. Οὐ γὰρ προστιθέσαι, ὅτε λέγουσι τὸν Πατέρα τὸν ἐπουράνιον, ὅτι τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς. Χρὴ δὲ τὸν προσδιαλεγόμενον ὀρθόδοξον αἰτεῖν τὸν Μανιχαῖον τοῦ εἰπεῖν τὸ σύμβολον [P. 434] τῆς πίστεως, τὸ, Πιστεύω ἓνα Θεὸν, Πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀορατῶν, καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐπειτα δὲ βλασφημοῦσι μὲν εἰς τὴν παναγίαν Θεοτόκον ἄμετρα· εἰν δὲ βιασθῶσι παρ' ἡμῶν ὁμολογῆσαι αὐτὴν, ἀλληγορικῶς λέγουσι· Πιστεύω εἰς τὴν ἁγίαν Θεοτόκου, ἐν ἣ ἐισῆλθε καὶ ἐξῆλθεν ὁ Κύριος. Λέγουσι δὲ τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἐν ἣ πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθε Χριστὸς, καθὼς φησιν Ἀπόστολος, καὶ οὐ λέγουσι κατὰ ἀλήθειαν τὴν ἁγίαν Μαρίαν Θεοτόκον, οὐδὲ ἐξ αὐτῆς σαρκωθεῖν τὸν Κύριον.

Βλασφημοῦσι δὲ καὶ εἰς τὰ θεία μυστήρια τῆς ἁγίας κοινωνίας τοῦ τιμίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, λέγοντες ὅτι τὰ ῥήματα πύτου ὁ Κύριος διδοὺς τοῖς ἀποστόλοις ἔλεγε· Λάβετε, φάγετε καὶ πίετε, οὐκ ἄρτον καὶ οἶνον· καὶ οὐ χρῆ, φησὶ, προσάγεσθαι ἄρτον καὶ οἶνον· Βλασφημοῦσι δὲ καὶ εἰς τὸν τίμιον σταυρὸν, λέγοντες ὅτι σταυρὸς ὁ Χριστὸς ἐστίν, οὐ χρῆ δὲ προσκουεῖσθαι τὸ ξύλον ὡς κακατηραμένον ὄργανον. Τοὺς δὲ προφήτας καὶ λοιποὺς ἁγίους ἀποβάλλονται. Ἔτι δὲ τὸν ἅγιον Πέτρον, τὸν μέγαν πρωταπόστολον, πλέον πάντων καὶ δυσφημοῦσι καὶ ἀποστρέφονταν, ἐξ αὐτῶν μηδένα τινὰ ἐν μέρει τῶν σωζομένων

docuit Constantinus, Silvanus et Simeon Titus, Achaïam, qui est vicus Samosatorum, Manalin, quam instituit Genesis Timotheus, Philippensem, dicentes in ea esse discipulos Josephi Epaphroditii et Zachariae, quem ipsi mercenarium pastorem appellant, Laodicensem, quos Cynochoritas vocant, quasi a canum regione. Sed Ephesiam, eam quæ est Mopsuestiæ, et Colossensem a Sergio Tychico damnatas dicunt Hos ergo septem ipsorum doctores et sex Ecclesias in honore habent ac venerantur, reliquos omnes, quoscunque ipsis nominibus, damnant atque respuunt. Servant primam Manichæorum hæresin, duo principia eum ipsis affirmantes. Unum tantum esse aiunt, quod ipsos a Romana Ecclesia disjungat : se enim sentire alium esse Deum Patrem cælestem, qui in hoc mundo nihil habeat potestatis, habeat autem in futuro. alium Deum mundi conditorem, cui in præsentem mundum jus sit, Romanos autem profiteri esse unum Deum, eundemque Patrem cælestem et universi factorem. 759 Se Christianos, nos Romanos appellant. His quibus ignoti sunt, alacriter dicunt credere se in Patrem, Filium et Spiritum sanctum, cælestem Patrem ; exsecranturque adeo eum qui non hoc modo credat. Sed nimis mendacitate suam malitiam consecantur. Cum enim Patrem cælestem nominant, non addunt : Solum verum Deum, Conditorem cœli et terræ atque omnium quæ in iis sunt. Enimvero Christianus cum Manichæo disputans postulare ab eo debet ut symbolum fidei recitet hoc : Credo in unum Deum Patrem omnipotentem, qui fecit cælum et terram, omnia quæ et videntur et visu non deprehenduntur, et cætera. Deinde immoderate maledicendi impietate sanctissimæ Deiparæ obtrecent. Cunque a nobis coguntur eam fateri, verbis aliud significantibus dicunt : Credo in sanctissimam Deiparam, in quam intravit et ex qua exivit Dominus. His verbis occulte notant Hierosolymorum urbem supernam, in quam præcursor nostri causa intravit Christus, ut ait Apostolus. Neque vere appellant beatam Mariam Deiparam, neque Dominum ex ea carnem assumpsisse.

Impie quoque de divinis mysteriis sanctæ communionis pretiosæ corporis et sanguinis Domini nostri Jesu Christi garriunt, dicentes Dominum verba sua apostolis dedisse, eaque jussisse accipere, edere atque bibere, non panem et vinum, quæ quidem etiam adhibenda negant. Quin et venerandæ cruci scelerate detrahunt, 760 Christum esse crucem dicentes, neque adorandum esse lignum, exsecrationibus deditum instrumentum. Vates quoque divinos et reliquos sanctos explodunt. Beatum Petrum, magnum illum apostolorum principem, gravius reliquis omnibus et infamant et prorsus a se rejiciunt, negantes eum in ullam

salutis partem venire. Concilia sua Ecclesiam catholicam nominant in suis ad nos allegoriis : inter se enim a precibus ea proseuchas appellant. Pro baptismo habent verba Evangelii, quia Dominus dixerit se esse aquam ²⁰ vivam. Omnia hæc atque etiam plura, ubi deprehensi tenentur, aliud recte significantibus verbis (id enim voco allegoriam) involvunt. Oportet autem attente et distincte de singulis contra eos disputare. Nam et mentiri iis in promptu est, ita ferentibus ipsorum legibus, et cum alias semper, tum præcipue ubi urgentur, mendacio interposito elabuntur, affirmantes quidquid imperetur. Neque ob tale mendacium in aliqua apud suos sunt culpa, quia nimirum hoc fecit Manes. Is enim dixit non se inhumanum esse instar Christi, dicentis se vicissim eos abnegatum a quibus fuisset negatus ²¹ : se eos qui ipsum coram hominibus diffessi fuissent eoque mendacio sibi salutem quævisissent, tanquam non diffessos cum gaudio recipere, revocationemque et mendacium non magis culpæ quam si ipsum professi fuissent. Similiter tamen seniores et sacerdotes reliquos nostrates avocantur. Suos peregrinationis **761** suæ socios vocant et notarios ; hique a cæteris nulla prorsus re, non habitu, non victus ratione, non reliquo vitæ apparatu differunt. Omnia Evangelii et Apostoli dicta habent perversa et nostris sententiis contraria, ab ipsis ita composita et qui suis ea erroribus accommodarent. Nam quomodo ea scripta sunt atque sonant, ita apud ipsos habentur, nihil prorsus a nostris deflexa : sed sententias pervertunt, sicut alibi copiose est a me de tota hac re dictum. Nostrum Evangelium adorant ubi occasio tulit, dicentes non in cruce esse Christi verba, sed in tibro, ideoque hunc a se adorari. Quidam ex ipsis cum morbis doloribusve premuntur, crucem sibi imponunt ; eandemque recepta sanitate confringunt, in ignem abjiciunt ac cremant, aut etiam conculcant. Sunt inter eos qui infantes suos a nostris presbyteris baptizari curent. Alii in nostram orthodoxorum Ecclesiam cum veniunt, occulte communicant, ut eo facilius simplicioribus imponant. Pujusmodi artibus ac simulationibus ii utentes, interim absque ullo discrimine et metu omnis generis libidini et obscenitati vacant, promiscue utrumque sexum lascivia sua fœdantes, quando nonnulli de eorum corpore tantum parentibus, et quidem propriis, abstinendum perhibent.

Anno 16 imperator in Slavinos expeditionem fecit, multisque captis et imperio suo subactis do-

²⁰ Joan. iv, 10. ²¹ Matth. x, 33.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(79) Credo eum innuere librum aliquem theologicum a se conscriptum ; qui fortassis non magna cum rerum jactura intercidit. Quid si fuit δογματικὴ πανοπλία, armatura (puto) contra pravas opiniones de rebus sacris, quæ supra, ubi de Mahometi deliriis narrat, in margine citatur, ita quidem

εἶναι λέγοντες. Καθολικὴν Ἐκκλησίαν τὰ ἐαυτῶν συνᾶδρα, πρὸς ἡμᾶς ἐν τῇ ἀλληγορίᾳ αὐτῶν λέγοντες· πρὸς ἑαυτοὺς γὰρ ἐκεῖνοι προσευχὰς αὐτὰ λέγουσι. Βάπτισμα δὲ τὰ ῥήματα τοῦ Εὐαγγελίου, καθὼς φησὶν ὁ Κύριος· Ἐγὼ εἰμι τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν. Ταῦτα πάντα, καὶ πλείω τούτων, δε φωραθῶσιν, ἀλληγοροῦσιν. Ἀλλὰ χρὴ νουεχῶς καὶ διωρισμένως αὐτοῖς εἰς πάντα διαλέγεσθαι. Καὶ γὰρ καὶ τὸ ψεῦδος προχειρῶς ἔχουσιν ὡς νόμον οἰκεῖον, πάντοτε μὲν, μάλιστα δὲ δταν βιασθῶσι, διαψευδόμενοι καὶ λέγοντες καθὼς ἐὰν προσταχθῶσιν ἢ προτραπῶσι, ἀνέγκλητοι ὄντες παρ' ἑαυτοῖς. Οὕτως γὰρ ὁ Μάνης αὐτοῖς παρέδωκεν, ὅτι οὐκ εἰμι ἐγὼ ἀσπλαγχνος, φησὶν, ὡς ὁ Χριστὸς ὁ εἰπὼν· Ὅστις με ἀρνήσεται, ἀρνήσομαι αὐτὸν κἀγώ. Ἀλλ' ἐγὼ λέγω, τοῦ ἀνούμενου με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῷ ψεύδει τὴν οἰκειαν σωτηρίαν ποριζομένους, ὡς μὴ ἀνούμενου, μετὰ χραῶς δέχομαι καὶ τὴν ἀνάκλησιν καὶ τὸ ψεῦδος ὡς τὴν πρὸς ἐμὲ ὁμολογίαν ἀνευθύνως. Ὅμοιωσ μέντοι καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ λοιποὺς ἱερεῖς τῶν παρ' ἡμῖν ἀποβάλλονται. Ἐκεῖνοι δὲ καὶ τοὺς ἱερεῖς αὐτοὺς συνεκδήμους λέγουσι καὶ νοταρίους, ἀδιαφόρους πᾶσιν αὐτοῖς ὄντας καὶ τοῖς σχήμασι καὶ ταῖς διαταῖς καὶ πάσῃ τῇ [P. 435] τοῦ λοιποῦ βίου κατασκευῇ. Ἐχουσι δὲ πάντα τὰ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τοῦ Ἀποστόλου ῥήτὰ διάστροφα, πρὸς τὰ παρ' ἡμῖν ὄντα ἐναντία, παρ' αὐτῶν δὲ συντεθέντα ὡς δῆθεν ἀρμόζοντα ταῖς οἰκειαῖς αὐτῶν αἰρέσεσιν. Ὡς γὰρ εἴρηται τῇ Γραφῇ καὶ τοῖς λόγοις, οὕτως εἰσὶν ἑς καὶ τὰ παρ' ἡμῖν ἀπαράλλακτα, τὰ δὲ νοήματα διαστρέφουσι καθὼς ἐν τοῖς διὰ πλάτος (79) μοι λέλεκται περὶ τούτων σαφέστερον. Προσκυνοῦσι δὲ τὸ παρ' ἡμῖν Εὐαγγέλιον, ὅτε τύχη, οὐκ ἐν τῷ σταυρῷ, ἀλλ' ἐν τῷ βιβλίῳ, λέγοντες, ὅτι λόγοι τοῦ Χριστοῦ εἰσι καὶ διὰ τοῦτο αὐτοῖς προσκυνοῦμεν. Ἐν ἀσθενείᾳ δὲ καὶ πόνῳ τινὲς ἐξ αὐτῶν ὅτε περιπέσωσι, τὸν σταυρὸν ἐπιτιθέασιν ἑαυτοῖς· καὶ ὑγιείας τυγχάνοντες πάλιν αὐτὸν συγκλῶσι καὶ εἰς πῦρ βάλλουσι καὶ καίουσιν ἢ καταπατοῦσιν αὐτόν. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν τὰ παιδία ἑαυτῶν βαπτίζουσιν ὑπὸ τῶν ἡμετέρων πρεσβυτέρων. Ἄτεροι δὲ εἰσερχόμενοι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐκκλησίᾳ τῶν ὀρθοδόξων λεκτιθῶτως μεταλαμβάνουσι (80) πρὸς πλείονα ἐξαπάτησιν τῶν ἀπλουστέρων. Ταῖς τοιαύταις μεθοδεῖαις καὶ ὑποκρίσεσι χρώμενοι, πάσῃ ἀκολασίᾳ καὶ μiasμῷ ἑκατέρας ἀνθρώπων φύσεως ἀδιαφόρως καὶ ἀδεῶς χρῶνται. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ μόνον ἑαυτῶν διαφέρεσθαι λέγουσι.

Τῷ ἰς' ἔτει ἐπεστράτευεν ὁ βασιλεὺς κατὰ Σκλαβίων (81), καὶ πολλοὺς αἰχμαλωτίσας ὑπέστρεψεν.

ut plura iis quæ ibi referantur in illa sis inventurus. Xyl.

(80) Accedunt ad mensam dominicam. Xyl.

(81) Supra in Justiniani anno 31 Sthlavini scribuntur, et deinde aliquoties. Xyl.

Οὗτος ὁ Κώνστας μὴ δυνηθεὶς τὸν ἅγιον Μάξιμον εἰς τὴν ἑαυτοῦ κακοδοξίαν μετενεγκεῖν, τὴν τε γλῶσσαν καὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἀπέκοψε. Καὶ τὸν ἅγιον Μαρτῖνον πάπαν Ῥώμης ἐξώρισε διὰ τὸ ἐλέγχεσθαι ὑπ' αὐτῶν τὸ μονοθέλητον αὐτοῦ δόγμα.

Τῷ ιζ' ἔτει Μαβίας ὁ τῶν Ἀράβων ἀρχηγὸς μετὰ ταῦτα ἐπρέσβευε περὶ εἰρήνης πρὸς Κώνσταντα διὰ τὴν εἰς αὐτὸν γενομένην ὑπὸ τῶν Ἀράβων ἀνταρσίαν, καὶ ἵνα τελευτήσῃ ὑπὲρ τῆς τοιαύτης εἰρήνης τοῖς Ῥωμαίοις οἱ Ἀραβες καθ' ἡμέραν νομίσματα χίλια καὶ ἕκκοντα καὶ δούλον. Ὁ δὲ οὐκ ἐπίσθη.

Τῷ ιη' ἔτει ἀνείλε Κώνστας ὁ βασιλεὺς Θεοδοσίον τὸν ἴδιον ἀδελφόν· σκηνδαλιζόμενος γὰρ εἰς αὐτὸν ἔκειρε πρότερον αὐτὸν διὰ Παύλου πατριάρχου διάκονον, ὃς καὶ μετέδωκε τῷ βασιλεῖ τῶν ἀχράντων μυστηρίων ἐν ἀγίῳ ποτηρίῳ. Ὅς μετὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ καθ' ὕπνου συχνῶς ἐφαίνετο αὐτῷ, διακόνου φορῶν στολὴν, καὶ ἐπιδιδούς ποτήριον αἵματος ἔλεγε· Πῆε, ὦ ἀδελφέ. Ὅθεν ἐκκαθήσας ὁ ἄθυμος ταῦτα ὄρῃ ἐσκέφατο κατελθεῖν ἐν Σικελίᾳ. Καταλιπὼν οὖν ἐν τῇ πόλει τὴν τε γυναῖκα καὶ τοὺς τρεῖς υἱούς, καὶ εἰσελθὼν εἰς ἕνα τῶν δρομῶνων καὶ ἀναχωρῶν, στραφεὶς ἐνέπτυσσε τῇ βασιλευσούσῃ πόλει, καὶ οὕτως ἀπέπλει. Ἄλλ' οὐδὲ [P. 436] ἐν Σικελίᾳ διατρίβοντι ἀπέπτη ὁ ὄνειρος ἀπ' αὐτοῦ. Καταλαβὼν δὲ Συράκουσαν πόλιν τῆς Σικελίας διέτριβεν ἐν αὐτῇ, βουλόμενος ἐν Ῥώμῃ τὴν βασιλείαν μεταστῆσαι διὰ τὸ μισηθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ὡς Μονοθελήτην καὶ κακόδοξον. Πέμπει οὖν ἀγαγεῖν τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς υἱούς αὐτοῦ· οἱ δὲ Βυζάντιοι οὐκ ἀπέλυσαν αὐτούς.

Τῷ κς' ἔτει ἀπέλυσε Μαβίας τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἐζήδ μετὰ Βαρθάρω πολλῶν κατὰ Ῥωμαίων καὶ ἐλθόντες εἰς Χαλκηδόνα ἠχμαλώτευσαν πολλούς. Παρέλαβον δὲ καὶ τὸ Ἀμύριον τῆς Φρυγίας, καὶ ἀφέντες εἰς φυλακὴν αὐτοῦ χιλιάδας πέντε ἄνδρας ἐνόπλους ἀνεκάμφαν εἰς Συρίαν. Χειμῶνος δὲ γενομένου πέμπει ὁ βασιλεὺς τὸν κουβικουλάριον Ἀνδρέαν. Καὶ πολλῆς οὕσης χιόνος ἐν νυκτὶ καταλαμβάνει, καὶ διὰ ξύλων ἀνέρχεται ἐπὶ τὸ τεῖχος, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ Ἀμύριον, καὶ κτείνει τὰς πέντε χιλιάδας τῶν Ἀράβων ὡς μὴ ὑπολειφθῆναι ἕνα ἐξ αὐτῶν.

Τῷ κς' ἔτει ἐδολοφονήθη ὁ βασιλεὺς Κώνστας ἐν Συρακούσῃ τῆς Σικελίας, ἐν τῷ βαλανεῖῳ ὃ λέγεται Δάφνῃ. Συνεῖσηλθε γὰρ τις αὐτῷ Ἀνδρέας, καὶ ὡς ἤρξατο σμήχεσθαι ὁ βασιλεὺς, δέδωκεν αὐτὸν μετὰ τοῦ κρόδου κατὰ τῆς κορυφῆς καὶ ἀπέκτεινε. Τὸν δὲ θάνατον αὐτοῦ αὐθημερὸν ἤκουσαν ἐν τῇ πόλει, φωνῆς ἐκ τοῦ ἀέρος ἐνεχθείσης. Καὶ προβάλλοντα οἱ Συρακούσιοι Μιζίζιον Ἀρμένιον βασιλεῖα, βιασάμενοι αὐτὸν, ὄντα λίαν εὐπρεπῆ καὶ ὠραιότατον. Ἀκούσας δὲ Κωνσταντῖνος τὴν τοῦ πατρὸς ἀποθίωσιν μετὰ πλείστης ναυστολίας καταλαμβάνει τὴν Σικελίαν, καὶ Μιζίζιον ἀναρεῖ σὺν τῷ φονεῖ τοῦ ἰδίου πατρὸς. Καὶ κατστῆσας τὰ Ἐσπέρια ἐπὶ Κωνσταντινούπολιν ἔρχεται, ἀποκομίσας καὶ τὸν νεκρὸν τοῦ ἰδίου πατρὸς. Καὶ τοῦτον μὲν ἐν τῇ νυκτὶ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων μετὰ Κωνσταντῖνου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κατατίθησιν,

A mum rediit. Idem Constans sancto Maximo, cum eum ad pravæ sententiæ societatem perducere nequirit, linguam 702 et manum abscidit; ac sanctum Martinum Romæ episcopum relegavit. Causa indignationis in utrumque fuit improbata Monotheletarum, cui ipse favebat, sententia.

Anno 17 Mabias, Arabum princeps suorum seditione compulsus, de pace ineunda ad Constantem misit, ejus pacis nomine in singulos dies ab Arabibus mille nummos depensum iri promittens, et equum servum. Verum id Constans non admisit.

Anno 18 Constans germanum suum fratrem Theodosium interfecit, cum quidem ante offensus ab eo opera Pauli patriarchæ tonsuræ diaconi munere affecisset, ab eoque ipse sancto poculo sacrosanctis mysteriis impertitus fuisset. Is ergo Theodosius a morte sua Constanti crebro per quietem visus est, habitu diaconi, poculum sanguine plenum porrigens atque dicens; Bibe, frater. Ejus visi acerbitate victus infelix imperator statuit in Siciliam abire. Itaque in urbe relinquens uxorem et tres filios celocem conscendit; cumque solvisset, conversus retro urbem imperii cedem conspuit, Sed ne in Sicilia quidem insomnium illud vexare Constantem desiit. Syracusas sibi delegit, ubi vitam ageret. Statuit imperium Romam transferre, cum invisus Byzantiis esset ob Monotheletarum hæresin aliasque pravæ de religione sententias. Misit ergo 703 qui uxorem et liberos abducerent: sed hanc cum liberis Byzantii detinuerunt.

Anno 26 Mabias filium suum Izedum cum magnis barbarum copiis adversus Romanos misit. Hi cum venissent Chalcedonem, multos captivos abduxerunt. Potiti etiam sunt Amorio Phrygiæ urbe; ibique pro præsidio relictis 600 armatis viris in Syriam redierunt. Hieme facta imperator Andream cubicularium mittit, cum nix plurima jaceret. Is noctu per ligna in murum evadit Amorii, urbemque occupans occidit præsidium interfecit, ne uno quidem de 600 istis superstite.

Anno 27 imperator Constans Syracusis in balneo, cui Daphne nomen, interficitur dolo. Quidam enim Andreas balneum una ingressus imperatorem, dum is se tergere incipit, cado graviter capiti inflicto necat. De morte Constantis, ea ipsa qua exstinctus est die, in urbe cognitum est voce ex aere delata. Syracusani Mizizium Armenium imperatorem creant, invitum quidem et per vim. Fuis is homo longe præstantissimus forma. Constantinus morte patris sui cognita cum maxima classe Siciliam occupat, Mizizium et patris una percussorem interfecit, rebusque Occidentis constitutis Byzantium redit, allato secum patris cadavere; atque hoc in fano Apostolorum juxta patrem ejus condidit. 704 Ipse Romanum imperium tenet, collegis Tiberio et Heraclio fratribus. Justinanum.

patricium sancti Germani patriarchæ patrem capite truncavit hic, et Germanum ferocius se gerentem eviravit, cui Georgius in patriarchæ dignationem successit.

Constantinus Constantis filius cognomento Pogonatus, quæd a barba est ductum, veræ religionis professor, imperavit annos 17. Annos imperii ejus primo Saraceni bello Africæ illato 80 hominum millia captivos abduxerunt. Qui vero orientaliū populorum principes erant, ii Chrysopolin venientes dicebant, quia in Trinitatem crederent, ideo se duobus fratribus Pogonato adjunctis tres velle habere impeccatores. Ea res Constantinum perturbavit, cum solus ipse coronatus fuisset, neque fratrum ejus Tiberii et Heraclii ulla esset dignitas. Missis igitur ministris primores eorum comprehendit, ac in Sycis (Ficus dixeris, suburbium terruit, iique fugam fecerunt. Fratribus porro nasos

Anno secundo hiemis vehementia multos homines et bruta animalia interemit.

Anno 4 iris in cælo talis apparuit ut vulgo diceretur finis mundi instare. Saraceni autem magna instructa classe in Ciliciam delati Smyrnæ hiemaverunt.

Anno 5 illa Dei adversariorum classis ad fines Thraciæ appulit, occupato quod ab Hebdomo est usque ad Cyclobium spatio. Singulis 765 diebus pugnatum est a diluculo usque ad vesperam, ab Aureæ portæ brachiolo usque ad Cyclobium, ab Aprili usque ad Septembrem n.ensem. Inde barbari revertentes Cyzicum occupaverunt, atque ibi hiemarunt; et vere rursum Christianis bellum fecerunt. Hoc modo septem annos se gessere. Tandem Dei et Deiparæ auxilio nostros juvante, magna suorum multitudine amissa, ingenti cum dedecore domum discesserunt. Et classis ista cum ad Sylæum trajiceret, hierno æstu et procellis afflicta tota periit. Porro autem Suphanus, Aphii filius cum Floro Petrona et Cypriano (hi Romanas copias ducebant) pugnam commisit, in qua triginta Arabum milia occubuerunt. Eo tempore Callinicus architectus ab Helio poli Ægypti urbe cum ad Romanos transfugisset, ignem maritimum paravit, eoque accensas barbarorum apud Cyzicum naves una cum hominibus demersit. Hic est ergo ignis maritimi inventor. Ab

αὐτὸς δὲ βασιλεὺς Ῥωμαίων μετὰ Τιβερίου καὶ Ἡρακλείου τῶν ἰδίων ἀδελφῶν. Ἀπέτεμε δὲ καὶ Ἰουστινιανὸν τὸν πατρίκιον, τὸν πατέρα τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ τοῦ πατριάρχου. Τὸν δὲ Γερμανὸν τραχύτερον ὄντα εὐνοῦχισε· τὸν δὲ τῆς πατριαρχείας θρόνον Γεώργιος εἶχε.

Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς Κωνσταντοῦ ὁ Πρωγονάτος (82), ὀρθόδοξος, ἐβασίλευσεν ἔτη ιζ'. Τοῦτου τῷ α' ἔτει ἐπεστράτευσαν Σαρακηνοὶ τὴν Ἀφρικὴν, καὶ ἤχμαλυναν χιλιάδας π'. Οἱ δὲ τοῦ θέματος τῶν Ἀνατολικῶν ἦλθον ἐν Χρυσοπόλει λέγοντες, ὅτι Κίς Τριάδα πιστεύομεν, τοὺς τρεῖς στέψωμεν. Ἐταράχθη δὲ Κωνσταντῖνος· μόνος γὰρ αὐτὸς ἦν ἑστεμμένος, οἱ δὲ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Τιβέριος καὶ Ἡράκλειος οὐδεμίαν εἶχον ἀξίαν. Καὶ ἀποστείλας ἐκράτησε [P. 437] τοὺς πρώτους αὐτῶν, καὶ ἐφοῦλκισεν (85) ἐν Συκαίς· οἱ δὲ λοιποὶ ἔφυγον. Ὁ δὲ βασιλεὺς τοὺς ἀδελφοὺς ἐβρίνοκίησεν.

præ Byzantii) supplicio affecit: ea res reliquos est turbavit.

Τῷ β' ἔτει χειμῶν ἐγένετο μέγας ὡς ἀποθανεῖν πολλοὺς ἀνθρώπους καὶ θηρία.

Τῷ δ' ἔτει ἐπένη ἴρις ἐν τῷ οὐρανῷ τοιαύτη ὡς λέγειν πάντας ὅτι συντέλειά ἐστιν. Οἱ δὲ Σαρακηνοὶ μέγαν στόλον ἐξαρτήσαντες, καὶ παραπλεύσαντες εἰς Κιλικίαν, παρεχέμισαν εἰς Σμύρνην.

Τῷ δ' ε' ἔτει, τῶν θεομάχων στόλος ἐλθὼν προσώρμησεν ἐν τοῖς Θρακίσις μέρεσιν ἀπὸ τε τοῦ Ἑβδομοῦ μέχρι τοῦ Κυκλοβίου (84), καὶ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν πόλεμος ἐκροτεῖτο ἀπὸ πρωτῆς ἕως ἑσπέρας, ἀπὸ τοῦ βραχίολου τῆς Χρυσῆς πόρτης (85) ἕως τοῦ Κυκλοβίου, ἀπὸ μηνὸς Ἀπριλλίου εἰς Σεπτέμβριον. Καὶ ὑποστρέψαντες ἐν Κυζίκῳ ταύτην παραλαβόντες, καὶ χειμάζουσιν ἐκεῖ. Καὶ κατὰ ἕκαστον ὁμοίως ἐπολέμουν μετὰ τῶν Χριστιανῶν ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη. Τῇ βοήθειᾳ δὲ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου πλήθος πολὺ ἀποβαλόντες μετ' αἰσχύνῃς μεγάλης ὑπέστρεψαν. Ἐκπορίζων (86) δὲ ὁ τοιοῦτος στόλος ἐπὶ τὰ μέρη τοῦ Συλαίου, ὑπὸ χειμερίου ζάλῃς καὶ καταγιγδοῦς συντριβείας ὀλοκλήρως ὤλετο. Σουφίαν δὲ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀφ συνέβλε πόλεμον μετὰ Φλώρου καὶ Πετρονῶ καὶ Κυπριανοῦ ἐχόντων δύναμιν Ῥωμαϊκὴν, καὶ κτείνοντες Ἄρσος χιλιάδας λ'. Τότε Καλλίνικος ἀρχιτέκτων ἀπὸ Ἡλίου πόλεως τῆς Αἰγύπτου προσφυγὼν τοῖς Ῥωμαίοις, πῦρ θαλάσσιον κατασκευάσας τὰ τῶν Ἀράβων σκάφη κατέπρησεν ἐν Κυζίκῳ, σύμφυχα καταποντίσας αὐτὰ. Αὐτὸς οὖν ἐστὶν ὁ τὸ θαλάσσιον πῦρ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(82) A promissa barba, quam e Sicilia redux Cypolitanis ostentavit, cum ex urbe digressuro primo lanugo circa genas exoriretur. GOAR.

(83) Furca suspensioque damnavit, mutato ρ in λ pro ἐφοῦρχικεν· non in suburbio, ut Xylander, verum ut Strabo l. vii. ἐπὶ τὸν ὑπὸ τῇ συκῇ καλούμενον λιμέναν, in Syces portu, qui nunc Galatæ, GOAR.

(8) Septem itaque millibus passuum, ab Hebdomo cui est septimus ab urbe lapis, ad Cyclobium portus CP locum, extendebatur navium Saracenicarum

ordo. GOAR.

(85) Est Aurea porta versus Blachernas in imo sinu τοῦ κέρατος, sinus CP. Βραχίολιον est flexus ipsius sinus, Κυκλοβίον ejusdem sinus fauces, sive CP. extrema pars versus Hellespontum. GOAR.

(86) Zonaras, γενομένου τοῦ στόλου κατὰ τὸ Σύλαιον. Verbum ἐκπορίζειν hoc modo usurpatum alibi non observavi. Pro Sylæo Melanchthon Maleam habet. XVI — Sylæum secundæ Pamphylis urbs. GOAR.

ἐφευρών. Ἐκ τούτου κατέγεται ἡ γενεὰ τοῦ Λαμπροῦ τοῦ νυνὶ τὸ πῦρ ἐντέχνως κατασκευάζοντος. Ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις ἦν καὶ ὁ φρονιμώτατος ἄνθρωπος Ἰωάννης ὁ Πιτζικαύδης.

Τῷ γ' καὶ θ' ἔτει εἰσῆλθον οἱ Μαρδαῖται εἰς τὸν Αἰθῶνον, καὶ ἐκράτησαν ἀπὸ τοῦ Μαύρου ὄρους εἰς τῆς ἁγίας πόλεως, καὶ ἐχειρώσαντο τὰς τοῦ Λιβάνου περιωπίας. Καὶ πολλοὶ δοῦλοι καὶ αἰχμάλωτοι καὶ αὐτόχθονες πρὸς αὐτοὺς ἐχώρησαν, ὥστε δι' ὀλίγου χρόνου εἰς πολλὰς χιλιάδας γενέσθαι. Ταῦτα μαθὼν ὁ Μαβίας καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐφοβήθησαν, καὶ συλλογισάμενοι ὡς τὸ τῶν Ῥωμαίων βασιλεῖον ὑπὸ Θεοῦ φρουρεῖται, πέμπουσι πρέσβεις πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον ὑπὲρ εἰρήνης. Ὁ δὲ ἀποστέλλει τὸν Πιτζικαύδην, καὶ ποιεῖ ἐγγράφως εἰρήνην μετὰ τῶν Σαρακηνῶν, ἐτησίως παρέχειν αὐτοὺς πρὸς τοὺς Ῥωμαίους χρυσίου χιλιάδας ι' (87) καὶ ἄνδρας αἰχμάλωτους ρ' καὶ ἵππους εὐγενεῖς ν' ἐπὶ χρόνοις λ'. Ταῦτα μαθόντες οἱ τὰ Ἑσπερία οἰκοῦντες δῶρα στείλαντες [P. 438] τῷ βασιλεῖ εἰρήνην ἤτησαν· οἷς ἕξας ὁ βασιλεὺς ἐκύρωσε ταύτην, καὶ γέγονε ἀμεριμνία μεγάλη ἐν τε τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Δύσει.

Τῷ ι' ἔτει οἱ Βούλγαροι ἐπῆλθον τῇ Θράκῃ, καὶ τοῦ βασιλέως κατ' αὐτῶν στρατεύσαντος ἠττώνται Ῥωμαῖοι καὶ πολλοὶ πίπτουσι. Βουλόμενος δὲ ὁ βασιλεὺς ἔχειν εἰρήνην μετὰ πάντων στοιχεῖ πάντα, καὶ ὑποχωρεῖ εἰς ἀσχύνην τὰ τῶν Χριστιανῶν τῇ τούτου ἀβελτηρίᾳ.

Ἡ δὲ ἁγία καὶ οἰκουμένη κ' σ' σύνοδος γέγονεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, συνελθόντων σπθ' ἁγίω Πατέρων, ἐν τῷ ιγ' ἔτει τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ πατρὸς Ἰουστινιανοῦ· ἧς ἠγοῦντο τοποτηρηταὶ Ἀγάθωνος πάπα Ῥώμης Θεόδωρος καὶ Γεώργιος πρεσβύτεροι καὶ Ἰωάννης διάκονος, ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Γεώργιος, Θεοφάνης Ἀντιοχείας, ὑπ' αὐτῆς χειροτονηθεὶς τῆς συνόδου διὰ τὸ τὸν προηγούμενον Μακάριον καθιζεῖσθαι τότε ὡς ἔντενεχθέντα τοῖς ὑπ' αὐτῆς ὀρθόδοξως δογματιζομένοις. Τῆς δὲ διοικήσεως Ἀλεξανδρείας Πέτρος μοναχὸς (88), τῆς δὲ τῶν Ἱεροσολύμων οὐδεὶς διὰ τὸ τοῦ θρόνου χηρεῖν πατριαρχῶν κατασχεθέντας τῆνικαῦτα ὑπὸ Σαρακηνῶν. Σινηθροίσθησαν δὲ κατὰ Θεοδώρου τοῦ τῆς Φαράν ἐπισκόπου, Ὀνωρίου Ῥώμης, Κύρου Ἀλεξανδρείας, Σεργίου δὲ καὶ Πύρρου καὶ Παύλου καὶ Πέτρου ἐπισκόπων Κωνσταντινουπόλεως γεγονόντων, ἔτι δὲ καὶ κατὰ τῶν ἀναγκαισίντων τῆν αἵρεσιν τούτων, Μιχαήλου τοῦ ὀνομασθέντος Ἀντιοχείας προέδρου, Σεφάνου μαθητοῦ αὐτοῦ καὶ Πολυχρονίου (89) τοῦ νηπιόφρονος γέροντος, λεγόντων ἐν θέλημα καὶ

A hoc genus ducit Lamprus, is qui hodieque ignem artificiose struit. Tunc etiam vixit prudentissimus homo, Joannes Pitzicauda.

Annis octavo et nono Mardaitæ Libanum ingressi occupaverunt quidquid a Mauro monte est usque ad sacram urbem, et speculas etiam Libani obtinuerunt. Multi ad eos se contulerunt servi, captivi atque indigenæ, adeo ut exiguo tempore ad multa excreverint millia. Hæc 766 Maviam et qui cum eo erant terruerunt, ita quidem ut cogitantes Romanum imperium divino prasidio defendi legatos ad Constantinum pacis petendæ causa miserint. Is Pitzicaudam ad Saracenos mittit, perque eum pacem cum eis componit ac tabulis consignat, ea conditione ut per annos triginta quotannis Saraceni Romanis penderent auri millia 40, servos 100, equos generosos 50. Hæc ubi perceperunt ii qui Occasum incolebant, missis ad imperatorem donis pacem petiverunt. Quam is eorum concedens petitioni sanxit. Ita et in Oriente et in Occidente magna fuit quies.

Anno decimo Bulgari Thraciam invaserunt. Cumque adversum eos imperator duxisset, Romani victi sunt, multique desiderati. Cum iis imperator pactum icit, omnia cupiens habere pacata; ejusque stoliditate res Christiana dedecus accepit.

Anno Constantini hujus, qui filium habuit Justinianum, supra decimum tertio, sexta sancta et universalis synodus Cpoli fuit, collectis eo 289 sanctis Patribus. Principes fuerunt Agathonis papæ Romani locum tenentes, Theodorus ac Georgius presbyteri et Joannes diaconus, tum Georgius Cpolititanus et Theophanes Antiochiæ archiepiscopi, hic ipsius tum concilii suffragiis delectus, moto dignitate Macario, quod ejus se sanæ religioni congruentibus decretis opponeret. Gubernabat tum Alexandrinam 767 Ecclesiam Petrus monachus, Hierosolymorum nemo, soliis patriarcharum sessione tum vacantibus, quod erant a Sarracenis occupata. Coactum fuit hoc concilium contra Theodorum Pharanis, Honorium Romæ, Cyrum Alexandriæ episcopos, et Sergium, Pyrrhum, Paulum ac Petrum, qui Cpolititanæ Ecclesiæ fuerant episcopi, itemque adversum eos qui horum hæresin renovabant, quorum fuit Macarius nomine Antiochiæ præses, Stephanus ejus discipulus, et Polychronius puerili fatuitate senex. Affirmabant hi

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(87) Zonaras habet *tria*. Notæ numerorum ι' pro Γ' affines habent figuras. Servos quoque habet tantum 8. XYL.

(88) Verbum in Græco deficit; et vero Zonaras diserte scribit Alexandriam tunc archiepiscopo caruisse, a Saracenis, ut et Hierosolyma, occupatam. Sed in Actis hujus synodi, quæ et citantur centuria Historiæ Ecclesiasticæ novæ septima,

exstat Petrum presbyterum et monachum locum tenuisse archiepiscopi Alexandrini. XYL.

(89) Nomen monachi, qui mentitus visionem divinam, hæresim suam ut defenderet, mortuum sese in vitam revocaturum scheda suæ professionis imposita jactavit; et cum ad rem ventum esset, turpiter sese dedit, neque tamen ab errore destitit. Acta Synodi. XYL.

unicam Jesu Christi esse cum voluntatem tum agendi vim. Quos synodus damnans, pronuntiavit duas naturales voluntates totidemque naturales agendi facultates se uno Domino nostro Jesu Christo demonstrari. Similiter de sacris Domini nostri in carne administrationis symbolis ita statuit: In quibusdam venerandarum imaginum picturis agnus exprimitur, digito Præcursoris monstratus; qui et pro exemplari gratiæ acceptus est, præmonstrans per legem nobis verum Agnum Christum. Itaque vetera simulacra et umbras, uti veritatis tesseras ac propositas multo ante effigies, traditas Ecclesiæ amplectentes, his tamen præferimus gratiam atque veritatem, quam ut legis implectionem accepimus. Proinde ut perfectum sit id quod etiam in colorum picturis omnium conspectui exponitur, statuimus ut porro loco veteris agni humana Christi, qui Agnus mundi peccata sustulit, effigies in **768** imaginibus ponatur, ex ipsa humilitate altitudinem Verbi intelligentes, tum ad rei in carne a Domino gestæ supplicii que ab eo tolerati et salutaris mortis et liberati per hanc mundi memoriam ut quasi manu ducamur.

Tenendum est etiam alias fuisse certis in locis synodos, quarum decreta habemus, tametsi eorum in numero sex istorum conciliorum non exstant. Tale fuit quod Ancyræ actum est, item Neocæsareæ, Gangris, Antiochiæ, Laodicæ, Sardicæ, Carthagine. Hæc enim coacta sunt ob quæstiones certis locis obortas, neque jussu imperatorum, neque iis præsentibus: quin etiam horum quædam habita sunt priusquam Christiani existerent imperatores. Cæterum illæ œcumenicæ fuerunt, sic dictæ, quia jussu imperatorum summi pontifices, quotquot per imperium Romanum erant, convocarentur, et quia in quavis earum, præsertim vero sex istis, de fide fuit quæsitum suffragiisque actum et definitiones seu decreta edita. Prima etenim cum definivisset Filium Patri esse æqualem essentiali, simul etiam in sanctum Spiritum credi jussit. Secunda Spiritum ejusdem cum Patre et Filio naturæ esse perspicue decernens, eundem juxta adorari voluit. Tertia Dominum nostrum Jesum Christum perfectum cum divina tum humana præditum natura pronuntians, unum et non duos Filios esse statuit. Quarta prædictas sententias **769** ratas jubens, expresse mandavit in Filio duas naturas absque confusione et divulsionem credi. Quinta eadem hæc confirmans, Christum secundum utramque naturam voluntate et efficacitate præditum agnosci præcepit. Sexta omnium conciliorum decreta recensens atque approbans, ipsa quoque Christum perfectum et Deum et hominem esse professæ est. Porro a primo concilio usque ad secundum anni fluxerunt 56, a secundo concilio ad tertium 50, a tertio ad quartum 30, a quarto ad quintum 102, a quinto ad sextum 129, a sexto ad septimum 122.

Ea tempestate, cum quidam solus, cane comi-

μίαν ἐνεργεῖαν ἐπὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οὕτως ἀναθεματίσασα ἐξεφώνησε δύο θελήματα φυσικὰ ἴσθαι θελήσεις καὶ δύο φυσικὰς ἐνεργείας ἐπὶ τοῦ ἐνὸς δεικνύσθαι Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Ὡσαύτως καὶ περὶ τῶν ἱερῶν τῆς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν οἰκονομίας συμβόλων ἐξέθετο οὕτως· Ἐν τισὶ τῶν σπηταίων εἰκόνων γραφαῖς ἀμνὸς δακτύλῳ τοῦ Προδρόμου δεικνύμενος ἐγχαράττεται· ὅς καὶ εἰς τύπον παρελήφθη τῆς χάριτος, τὸν ἀληθινὸν ἡμῖν διὰ νόμου προὑπεμαρτίνων Ἄμνον Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν. Τοὺς οὖν παλαιούς τύπους καὶ σηκνάς ὡς τῆς ἀληθείας σύμβολά τε καὶ προχαράγματα τῇ Ἐκκλησίᾳ παραδεδομένους κατασπαζόμενοι τὴν χάριν προτιμώμεν καὶ τὴν ἀλθυσίαν, ὡς [439] πληρῶμα νόμου ταύτην ὑποδεξάμενοι. Ὡς ἂν οὖν τὸ τέλειον κἀν ταῖς χρωματουργίαις ἐν ταῖς ἀπάντων ὄψεσιν ὑπογράφεται, τὸν τοῦ αἵροντος τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου Ἄμνον Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον χαρακτῆρα καὶ ἐν ταῖς εἰκόσιν ἀπὸ τοῦ νῦν ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ ἀμνοῦ ἀναστηλοῦσθαι ὀρίζομεν, δι' αὐτοῦ τὸ τῆς ταπεινώσεως ὕψος τοῦ Θεοῦ Λόγου κατανοοῦντες, καὶ πρὸς μνήμην τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας τοῦ τε πάθους αὐτοῦ καὶ τοῦ σωτηρίου θανάτου χειραγωγούμενοι καὶ τῆς ἐντεῦθεν γινομένης τῆ κόσμῳ ἀπολυτρώσεως.

Ἰστέον δὲ ὡς καὶ ἕτεροι γεγόνασι τόποι καὶ σύνοδοι, καὶ κανόνες τούτων κατέχομεν, εἰ καὶ μὴ κυριώως καὶ τῷ ἀριθμῷ τῶν ἐξ ἀριθμοῦνται συνόδων· ἢ ἐν Ἀγκύρᾳ, ἢ ἐν Νεοκαισαρείᾳ, ἢ ἐν Γάγγραις, ἢ ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἢ ἐν Λαοδικείᾳ, ἢ ἐν Σαρδικῇ, ἢ ἐν Καρταγίνῃ. Αἱ μὲν γὰρ τοπικῶν ζητήσεων ἐνεκα συνῆστησαν, μῆτε βασιλέων συνεδρετοσάντων αὐταῖς μῆτε προσταξάντων, τινῶν δὲ αὐτῶν καὶ πρὸ τῆς καταστάσεως τῶν Χριστιανῶν βασιλέων γεγεννημένον. Αἱ δὲ οἰκουμηνικαὶ γεγόνασιν. Ἐκλήθησαν δὲ οἰκουμηνικαὶ, διότι ἐκ κελεύσεως βασιλικῶν οἱ κατὰ πᾶσα τὴν Ῥωμαίων πολιτείαν ἀρχιερεῖς μετεκλήθησαν, καὶ ὅτι ἐν ἐκάστη, καὶ μάλιστα τῶν ἐξ τούτων συνόδων, περὶ πίστεως ἢ ζήτησις γέγονε καὶ ψῆφος ἦτο ὄρος δογματικὸς ἐξενήνεκτο. Ἢ μὲν γὰρ πρώτη ὄρισασα ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ τὸν Υἱὸν, παρηγγύησε καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον πιστεύειν· ἢ δὲ δευτέρα ὁμοούσιον τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα ὄρισασα τρανώς συμπροσκυνεῖσθαι ἐθισπισεν· ἢ δὲ τρίτη τέλειον ἐν θεότητι καὶ τέλειον ἐν ἀνθρωπότητι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ὄρισασα, ἕνα καὶ οὐ δύο Υἱοὺς ἐδογματίσεν. ἢ δὲ τετάρτη τὰ προλεχθέντα κυρώσασα, δύο φύσεις ἐν αὐτῷ γνωρίζεσθαι ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαίρετως τρανώς διηγόρευσε· ἢ δὲ πέμπτη ταῦτα βεβαιώσασα, καθ' ἑκατέραν φύσιν θελητικὸν καὶ ἐνεργητικὸν αὐτὸν εἶναι τε καὶ γνωρίζεσθαι σαφῶς ἀπέφηνε· ἢ δὲ ἕκτη τὰ τῶν ὄλων συνόδων ἐπέλεθοῦσα καὶ βεβαιώσασα, τέλειον καὶ αὐτῇ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν θεότητι καὶ ἐν ἀνθρωπότητι ἐξεφώνησεν. Ἀπὸ γοῦν τῆς α' συνόδου ἕως τῆς δευτέρας ἕτη ν', ἀπὸ τῆς β' ἕως τῆς γ' ἕτη ν', ἀπὸ τῆς γ' ἕως τῆς δ' ἕτη λ', ἀπὸ τῆς δ' ἕως τῆς ε' ἕτη ρβ', ἀπὸ τῆς ε' ἕως τῆς ζ' ἕτη ρκθ', καὶ ἀπὸ τῆς ζ' ἕως τῆς ζ' ἕτη ρκβ'.

Ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις ἀνθρώπων τινὶ ὀδεύοντι

μόνη κίων ἠκολούθει. Ληστής δὲ ἐνόδιος τὸν ἄνθρωπον ἀποκτείνας ἀπέδρασε, τοῦ κυνὸς μείναντος ἐν τῷ τόπῳ καὶ φυλάσσοντος τὸ σῶμα τοῦ δεσπότου αὐτοῦ. Ἐτερος δὲ τις ἄνθρωπος κατὰ συγκυρίαν ἀνά τὴν ὁδὸν ἐκείνην διερχόμενος, τὸ σῶμα ἰδὼν νεκρὸν ἐξήριμμένον καὶ σπλαγχνισθεὶς, ὀρύξας ἔθαψεν αὐτὸ ἐν τῇ γῆ. Τοῦτο ἰδὼν ὁ κύων καὶ ἀποδεξάμενος ἠκολούθει τῷ θάψαντι, εὐνοϊκῆν δουλείαν ἀποπληρῶν. Ἦν δὲ τὸ ἐπιτιγδευμα τοῦ ἀνθρώπου κάπτελος, πάντας [P. 440] δὲ τοὺς εἰσιόντας καὶ ἐξιόντας ἔσαινεν ὁ κύων. Χρόνου δὲ παρφηγηκὸς συνέθη καὶ τὸν φονέα εἰσελθεῖν τοῦ πιεῖν εἰς τὸ καπηλεῖον, ὃν ἐπιγνοὺς ὁ κύων ὠλάκει καὶ ἐπεπύδα εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Τοῦτο δὲ πολ- λάκις γινόμενον εἰς ὑποψίαν πολλοῦς θείῳ κινήματι ἤγαγε, καὶ συσχεθεὶς εἰς κρίσιν παρεδόθη, καὶ τὸ πραχθὲν ὁμολογήσας μετὰ πάσης ἀληθείας ἀνῆρέθη, τῆς θείας δίκης ἀμυναμένης αὐτόν.

Τῷ ἰα' ἔτει, τὸ τῶν Βουλγάρων ἔθνος διαπερᾶσαν τὸν Δάνουδιν, καὶ ἀποχωρισθὲν τῶν ὁμοφύλων αὐτοῦ, ἐσκήνωσεν ἐν Βίρναϊς ἐν τισὶ ὄχμαϊς καὶ ὄρεσι. Τοῦ δὲ βασιλέως ἐξεληθόντος σὺν ναυαί καὶ στρατῷ, καὶ δὴ καὶ ἐπελθόντος κατ' αὐτῶν, οἱ Βούλγαροι τοῦτο ἀθρόως θεασάμενοι, τὴν ἑαυτῶν ἀπεγνωκότες σωτηρίαν, εἰς τὴν ὄχρωμα καταφεύγουσι καὶ ἑαυτοὺς ἀσφαλίζονται. Τῶν δὲ Ῥωμικῶν μὴ δυναμένων συνάψαι πόλεμον διὰ τὰ πάλματα (90) καὶ τὴν τοῦ τόπου δυσχωρίαν ἐθραύθη τὸ μικρὸν ἔθνος. Συνέθη δὲ . . . καὶ τὸν βασιλέα φεύγειν διαφημίσαντες φυγῇ ἐχρήσαντο μηδενὸς διώκοντος. Ὅπερ θεασάμενοι οἱ Βούλγαροι ἐδίωξαν ὀπισθεν αὐτῶν καὶ πολλοὺς ἀνεῖλον. Καὶ ἔκτοτε διαπεράσαντες πάντες καὶ θρασυθύντες καὶ ἐμπλατυνθέντες τὴν Ῥωμικὴν χώραν ἤχμαλώ- τιζον. Ὅθεν καὶ ἀναγκασθεὶς ὁ βασιλεὺς εἰρήνευσε μετ' αὐτῶν, ὡς λέλεκται. Ἠρεμήσας δὲ ἐκ πάντων ἦνωσε τὰς Ἐκκλησίας, καὶ τὴν προλεχθεῖσαν ἀγίαν ἔκτῃ σὺνδοκῶν συναθροίσας ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν τῶν Μονοθελητῶν αἵρεσιν ἀνεθεμάτισε.

Τῷ δὲ ιγ' ἔτει ἀπώσατο τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τῆς βασιλείας, καὶ μόνος ἐβασίλευσε σὺν Ἰουστινιανῷ τῷ υἱῷ αὐτοῦ.

Τῷ ιε' ἔτει ἐτελεύτησεν ὁ εὐσεβὴς Κωνσταντῖνος, κρατήσας ἔτη ιε', καὶ ἐβασίλευσεν Ἰουστινιανὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ.

Ἰουστινιανὸς ὁ υἱὸς τοῦ Παγωνιάτου, ὁ βίνότημος, ἐβασίλευσεν ἔτη ι'. Οὗτος ἦν ἄνθρωπος ἀκάθεκτος τὴν ὁρμὴν καὶ ἀσυλλόγιστος ἐν παντὶ πράγματι.

Τούτῳ τῷ ἔτει (91) ἀποστέλλει Ἀβιμέλεχ πρὸς αὐτὸν βεβαιῶσαι τὴν εἰρήνην. καὶ ἐστοιχίθη ἵνα παύσῃ ὁ βασιλεὺς τὸ τῶν Μαρδαϊτῶν (92) τάγμα ἐκ τοῦ Λιβάνου καὶ κωλύσῃ τὰς ἐπιδρομὰς αὐτοῦ, καὶ παρέχῃ καθ' ἑκάστην ἡμέραν νομίσματα χίλια καὶ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(90) Πάλματα quid sint, nescio. Et post συνέθη deest aliquid XYL. — Πάλματα, *salebræ*, *scopulorum asperitas*. GOAR.

(91) Nota numeri omitta ; sed actum hoc fuisse primo anno. ex sequentibus liquet. — Cæterum Abimelechus hic Arabum fuit princeps, Maniæ successor. XYL.

PATROL. GR. CXXI.

tante, iter faceret, est a latrone, quales itinera solent insidere, interfectus. Latrone fuga se subducente, canis eo in loco permansit domini cadaver custodiens. Forte alius quidam ea pergens super- venit, cadaverque projectum cernens, motus misericordia, tellure effossa sepeliit. Canis id officium pergratum habuit, seque ultro homini comitem ac servum adjunxit. Erat autem is homo conditione caupo, et solebat canis iis qui cauponam intrarent exirentque adulari. Post aliquantum temporis is etiam latro, cujus meminimus, in eam cauponam bibendi causa intravit. Quem canis agnoscens al- latravat, inquit ejus faciem insulit. Hoc sæpius factum Dei instinctu apud multos suspicionem excitavit ; comprehensusque latro et coram iudice constitutus, cum facinus uti erat ab eo perpetratum confiteretur, divinæ vindictæ pœnas dedit.

Anno 11 Bulgari, Danubio trajecto, a suis popula- ribus, separati, in Barnis habitaverunt, in saltibus quibusdam et montibus. Contra hos imperator classem exercitumque duxit. Sed Bulgari primo Romanorum impetu sua salute desperata in munitionem quamdam recesserunt, ibique se in tuto collocarunt ; cumque eos adoriri Romani ob ini- quitatem locorum non possent, ferociores facti sunt. Accidit autem... et sparso rumore imperato- rem fugisse, nemine urgente fugam fecerunt. Hoc animadvertentes Bulgari a tergo eos insecuti sunt, multosque occiderunt. Inde aucta fiducia universi in Romanas provincias effusi magnas prædas ege- runt. Itaque imperator coactus est cum iis pacem, uti diximus, componere. Pacatis rebus omnibus Ecclesiarum concordiam constituit. dictumque sac- rum sextum concilium Cpolin cogens Monothele- tarum hæresin damnavit,

Anno 13 fratres suos imperio detrusit, solusque cum filio suo Justiniano imperavit.

Anno 17 mortuus est Constantinus Pius, cum 17 annos imperasset. Successit ei filius Justinianus.

Justinianus Pogonati filius, is qui a præ- ciso naso deinde Rinotmetus fuit cognominatus, imperavit annos decem. Homo fuit impotens animi, D nulliusque ulla in re consilii.

Primo ejus anno Abimelechus ad eum nuntios mittit confirmandæ pacis causa ; convenitque ut imperator Mardaitarum agmen coereret in Libano ejusque impressiones compesceret, eoque nomine Arabes Romanis (93) penderent in singulos

(92) Mardaitæ sunt a lege Saracenicæ apostatæ, ipsis Saracenis infensissimi. Nominis cum Hebræo- rum Maranis communis est radix. (Leunclavius) GOAR.

(93) Hoc in Græco mutilum est. Sed ex Zonara complevi. XYL.

dies nummos 1000, equum et servum. Imperator Paulum Magistranium ad Abimelechum mittit pacti confirmandi gratia; idque scripto et testibus est comprehensum. Proinde imperator misso legato duodecim millia Mardaitarum revocat. Quo quidem facto Romanam potentiam accidit. Quidquid enim hodie Arabes tenent a Mopsuestia usque ad quartam Armeniam, id omne infirmum erat cultoribusque vacuum ob incursiones Mardaitarum. Quibus repressis ingentia damna Arabes Romano imperio in hunc usque diem intulerunt. Enimvero Justinianus annos non totos sexdecim natus inconsulte rem gerebat.

Anno 2 profectus in Armeniam recepit Mardaitas in Libano degentes, ahenum murum destruens. Pacem quoque cum Bulgaris factam confudit, formam a patre conscriptam perturbans, et equestres exercitus in Thraciam traduxit.

Anno 3 Justinianus expeditionem in Slavinos et Bulgaros suscepit. Atque hos quidem obviam sibi factos cum pepulisset, excursionem ad Thessalonicam usque facta, multas Slavinorum multitudines partim ad se deficientes partim bello superatas subegit, inque Opsicianam regionem deportavit. In reditu autem a Bulgaris intra fauces angustiarum interceptus, multis suorum amissis, sægre evasit.

Anno 5 Arabia omni bello liberata est, omnibus ab Abimelecho subjugatis.

Anno 6 Justinianus stolidæ fœdus cum Abimelecho pactum confudit. Nam et in Cypriam insulam nulla ductus ratione volebat coloniam deducere; et nomisma ab Abimelecho missum, quia inusitate erat signatum, respuit.

Anno 7 ex Slavinis, quos ab eo deportatos fuisse diximus, novum exercitum 30 millium conscripsit, quem nomine populi peculiaris affecit. His fretus Arabicum fœdus rupit, et cum his et equestribus copiis juxta mare Sebastopolin profectus est. Arabes inviti, tamen pacem infringere Justiniani temeritate et injuria coacti, armis sumptis denuo ad eum accesserunt, obstantes Deumque ultorem hujus facinoris invocantes. Cumque imperator audire ista nollet pugnamque acceleraret, tabulis pacis de conto suspensis Romanis se obvios dederunt, duce Moamedo. Victi sunt primo prælio. Cæterum Mosmedus Slavinorum duci

ἵππον καὶ δοῦλον. Καὶ ἐπεμψεν ὁ βασιλεὺς τὸν μαγιστριανὸν Παῦλον πρὸς Ἀβιμέλεχ ἀσφαλίσασθαι τὰ στοιχηθέντα, καὶ γεγόνατιν ἔγγραφα ἱμμάρτυρα. Πέμψας οὖν ὁ βασιλεὺς ἀνελάβετο τοὺς Μαρδαίτας χιλιάδας ἑβ', τὴν Ῥωμαϊκὴν δυναστείαν ἀκρωτηριάσας· πᾶσαι γὰρ αἰ νῦν οἰκουμένας παρὰ τῶν Ἀρίθων, ἀπὸ Μοψουεστίας ἕως τετάρτης Ἀρμενίας, ἀνίσχυροι καὶ ἀνοίκτοι ἐτύχχανον διὰ τὴν ἔφοδον [P. 411] τῶν Μαρδαϊτῶν, ὧν παρασταλέντων πάνδεινα κατὰ πέπονθεν ἡ Ῥωμαίων ὑπὸ τῶν Ἀράθων μέχρι τοῦ νῦν. Νεώτερος γὰρ ὢν Ἰουστινιανός, ὡς ἐτῶν ἰς', ἀδούλωσεν τὰ κακ' αὐτὸν διψῆκει.

Τῷ β' ἔτει ἔλθων ὁ βασιλεὺς εἰς Ἀρμενίαν ἐδίεξάτο τοὺς ἐν τῇ Λιβάνῳ Μαρδαίτας χάλκιον τεῖχος (94) διαλύσας. Παρέλυσε δὲ καὶ τὴν μετὰ τῶν Βουλγάρων εἰρήνην, διαταράξας τοὺς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τύπους, καὶ διαβιδάζει ἐπὶ τὴν Θράκην τὰ καθάλλαρα καὶ θέματα (96).

Τῷ γ' ἔτει, ἐπεστράτευσεν Ἰουστινιανὸς κατὰ Σλαβίων καὶ Βουγκάρων. Καὶ τοὺς μὲν Βουλγάρους προστηπαντηκότας ὤθησε, μέτρι δὲ Θεσσαλονίκης ἐκδρομῶν πολλὰ πλῆθη τῶν Σλαβίων τὰ μὲν προσρῶντα τὰ δὲ πολέμῳ παρέλασε καὶ εἰς τὰ τοῦ Ὀψικίου (96) κατέκτισε μέρος. Ἐν δὲ τῷ ὑποστρέψει αὐτὸν ὠδοστατήθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἐν τῷ στενῷ τῆς κλειτούρας (97), καὶ μόλις ἠδυνήθη παρελθεῖν, πολλοὺς τῶν οἰκείων ἀποβαλῶν.

Τῷ ε' ἔτει ἀπὸ τῆς παντὸς πολέμου ἡ τῶν Ἀράθων ἀρχὴ, πάντας ὑποτάξαντος τοῦ Ἀβιμέλεχ.

Τῷ ζ' ἔτει τὴν πρὸς Ἀβιμέλεχ εἰρήνην Ἰουστινιανὸς ἐξ ἀνοίας ἔλυσε· καὶ γὰρ τὴν Κυπρίων νῆσον (98, ἀλόγως μετοικίσει ἐσπούδασε, καὶ τὸ σταλὴν χίραγμα παρὰ Ἀβιμέλεχ νεοφανὲς ὃν οὐ προσεδέξατο.

Τῷ ζ' ἔτει Ἰουστινιανὸς ἐπεδίεξατο ἐκ τῶν μετοικισθέντων ὑπ' αὐτοῦ Σλαβίων καὶ ἐστράτευσεν χιλιάδας λ', οὓς ἐπιωνόμισεν λαὸν περιούσιον. Τοῦτοῖς θορῶντας λύει τὴν Ἀράθων συμφωνίαν· παραλαβὼν γὰρ τὸν περιούσιον λαὸν καὶ τὰ καθάλλαρα καὶ θέματα ἐπορεύθη ἐν Σεβαστοπόλει (99) τῇ παρὰ θάλασσαν. Τῶν δὲ Ἀράθων μὴ βουλομένων λύειν τὴν εἰρήνην, ἀλλὰ τῇ βασιλικῇ ἀτίμῳ καὶ προπετιᾷ τοῦτο πράξει ἀνγκυζομένους, ὀπλισθέντες καὶ αὐτοὶ παρεγένοντο πάλιν τῷ βασιλεῖ, μετρυρόμενοι· καὶ τὸν θεὸν ἐκδικητὴν τούτων προκχλούμενοι. Τοῦ δὲ βασιλέως μετὰ ἀκοῆς δέξασθαι ταῦτα ἀνασχομένου, ἀλλὰ πρὸς μάχην μᾶλλον καταπειρόντος, τὸν τῆς εἰρήνης ἔγγραφον χαρ-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(94) Mardaitarum agmen, quo velut æneo muro objecto Saracenorum irruptiones reprimebantur. GOAR.

(95) Sic Blondus et Diaconus. XYL.

(96) Quandoque obsequium, frequentius provinciam et agmen militum refert vox ὀψικίου. Legionem significat, ubi tum apud auctorem tum Theopphanem, τοὺς τοῦ Ὀψικίου, κόμητα Ὀψικίου et similia leges. Provinciam Asiæ, Bithyniam nimirum, designat in Leone Philosopho: Ἐτάξατο δὲ κόρην ἐκ τοῦ Ὀψικίου. In Romano Lecapeno: Περιεπόσει

τὸ Ὀψικίου. In Zoe: Ἐν τοῖς τοῦ Ὀψικίου κτήμασιν αὐτοῦ. GOAR.

(97) Suidas κλειτούρα: οὖνω καλοῦνται τὰ ὄχυρῶματα τῶν διαβάσεων τῆς πατρίδος τῶν Ῥωμαίων φωνῆ. Clusas vocant Francorum annales. Loci quoque præfectura κλειτούρα est Constantinus De athen. imp.: καὶ ἐγένετο κλειτούρα. Præfectus ipse κλειτούραρχος GOAR.

(98) Haud scio an Cyprium. XYL.

(99) Ponti Cappadocii urbe, de qua Ptolemaeus v, 6. GOAR.

την ἐπὶ φλαμουλίου (1) κρεμάσαντες καὶ προάγοντες κατὰ τῶν Ῥωμαίων ὄρμησαν, Μωάμεδ στρατηγὸν ἔχοντες. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἠττήθησαν Ἀραβες, ὁ δὲ Μωάμεδ τῷ στρατηγῷ τῶν Σηλαβῶν (1*) κοῦκουρον (2) γέροντα νομισμάτων πέμψας, καὶ πολλαῖς ὑποσχέσεσι τοῦτον ἀπατήσας, πείθει προσφυγεῖν αὐτῷ μετὰ ἑκοσι χιλιάδων Σηλαβῶν, καὶ οὕτω Ῥωμαίους τὴν τροπὴν περιποιήσατο. Ὅθεν Ἰουστινιανὸς τὸ τούτων Νικομηδείαν Λευκάκτη.

Τῷ ἡ' ἔτει, Σαββάτιος (3) ὁ Ἀρμένιος μαθὼν τὴν τῶν Ῥωμαίων ἤταν, τὴν Ἀρμενίαν παρέδωκε τοῖς Ἀραβίν. Ἰπετάγη δὲ αὐτοῖς καὶ ἡ ἔσω Περσίς ἡ λεγομένη Χοροσάν.

[P. 442] Τῷ θ' ἔτει γέγονεν ἔκλειψις ἡλίου ὡς ἀστέρων φανῆναι. Τῷ αὐτῷ ἔτει ἐπιστρέψασε Μωάμεδ τῇ Ῥωμαίων γῆ, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς πρόσφυγας Σηλαβῶν ὡς ἐμπείρους τῆς λώρας, καὶ πολλοὺς ἤχμαλώτευσεν. Ἰουστινιανὸς δὲ τῶν κτισμάτων ἐπιμελούμενος κτίζει τὸ Ἰουστινιανῶν λεγόμενον τρικλίσιον καὶ τὰ τοῦ παλατίου περιτειχίσματα. Ἐπίστησε δὲ τούτοις Στέφανον τὸν Πέρσιν, σακελλάριον ὄντα καὶ πρωτευνοῦχον, κύριον καὶ ἐξουσιαστὴν (4), λίαν ὄντα αἰμοδόρον καὶ ἀπηνῆ, καὶ ἀνηλεῶς ἔτυπτε τοὺς ἐργολάβους καὶ ἐλιθοδόλοι. Τοῦ δὲ βασιλέως ἀποδημήσαντος καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ Ἀναστασίαν τὴν Αὐγουστὴν δι' ἀδελφῶν (5) ἐμαρτύρωσεν. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀδελφὸς Θεόδωτος (6) ὁ ποτε ἔγκλειστος, γενικὸς λογοθέτης κατασταθεὶς, πολλοὺς τῶν ἐμφανῶν ἀρχόντων ἀνατιῶς ἐτιμωρεῖτο καὶ δημεύσει ὑπέβαλλε καὶ σχολοῖν κρήμων κατὰ κεφαλῆς ἀχῆροις ἐκάντιζεν. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἑπαρχος βασιλικῆς κελύσει πλείστους ἐναποκλείστους ἐποίησε. Ταῦτα πάντα τῷ ἔξῃ, τὸ πρῶτον τὸν βασιλέα μῖσον τοῦ λαοῦ. Πλησίον δὲ τοῦ παλατίου βουλόμενος βάρβαρον τῶν Βενέτων καὶ φιλῶν (7) κτίσαι εἰς τὸ τελεῖσθαι ἐκεῖ τὸ σαξιμοδέ-

pharetram nomismate refertam misit, multisque inducto promissionibus persuasit uti ad se cum Slavinorum viginti millibus transfugeret. Quo facto Romani victi pulsique sunt. Ob hoc Justinianus, quidquid Slavinorum reliquum fuit, una cum mulieribus et liberis interfecit in Leucacta Nicomediae.

ἐγκατάλειμμα ἀνεῖλε σὺν γυναίξιν καὶ τέκνοις ἐν τῷ πρῶτον

Anno 8 Sabbatius Armenius cognita Romanorum clade Arabibus Armeniam tradidit. Subdita etiam iis est interior Persis, cui nomen Chorosan.

Anno 9 tantus fuit solis defectus ut astra visa fuerint. Eodem anno Moamedus Romanorum ditionem bello petiit, comitatus transfugis Slavinis ut regionum peritis, multosque mortales abduxit. Justinianus vero aedificiis intentus condidit triclinium ab ipso denominatum et mœnia palatii. Operi huic praefecit Stephanum Persam cum plena potestate, sacellarium et eunuchorum principem. hominem nimis quam sanguinarium et crudelem, qui absque ulla misericordia operarios verberabat atque lapidabat. Atque adeo imperatore perægrecto profecto matrem ejus Anastasiam Augustam loris flagellavit. Itidem et Theodotus monachus, pridem in claustris vitam degens, tum generalis logotheta constitutus, multos procerum nulla ipsorum culpa suppliciis affecit, bona eorum publicavit, 774 funibusque ita suspensus ut capita deorsum verterent palearum fumo vexavit. Sed et urbis praefectus plurimum mandato imperatoris in carcerem compegit. Quibus omnibus odia populi in imperatorem creverunt. Erat vicina palatio aedes Deiparæ Virginis, Metropolitana dicta: eam demoliri Justinianus

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(1) Zonaras δόρατι. Apud Nicetam significat σημάδιον. Hostile ergo vexillum fuit, et pro signo militari fœderis litteras Arabes gestarunt. XYL.—Φλαμουλίου. In ipso conto, unde *flamula*, præliantium signum sive *vexillum* dependebat. De *flamula* plurima Rigaltius. GOAR.

(1*) Σηλαβῶν lege hic et infra.

(2) Apud Nicetam hoc pro γωρωτός positum est. Inde nostrum Teutonicum *kocher*: aut potius hoc a nostro desumptum. XYL.

(3) *Sabbis patricius*, et *Cerasa* est apud Diocenum. XYL.

(4) Quæ infra in Basilio et Constantino Romani FF dicitur Ἐπίκτης, qui præest operis, et eas urget. GOAR.

(5) Habenis puto Apud Suidam est μάστιγας αὐτῆς ἐν δόξματι: ὡς οἱ γράμμασι: σαρὰ πασίαν ἐπιθέμενος. XYL.—*Scutiris*, quales sunt equorum *habenæ*. Meursius de illis docte verbo ἀβίαι vel ἀβίνας. GOAR.

(6) Sic et supra de monacho qui Mahometis Gabrielum suo testimonio comprobavit. Et alias etiam. De generali logotheta supra adnot. 1. XYL.

(7) Phialam puto dicere eum, quod alias est amphitheatrum, in quo sedens populus ludos spectaret. Suidas non videtur abludere in ἀμφίθετος φιάλη. Diacon I. XIX ait phialam ideo exstructam, ut ibi populus imperatorem exciperet; quos huic sententiæ non repugnat. Nam σαξιμοδέσιον quid sit,

sciunt opinor barbari. XYL.— Πλησίον δὲ τοῦ παλατίου. Ex regiæ CP. descriptione, penetrata obvii primum muri porta, amplissimum atrium fidelissimo satellitio munitum popularibus turbis pervium et concessum occurrisse liquet. Ibi Venetæ parti, cui propensius affecti erant imperatores ob rebelliones a Prasina ceu potentiore sæpius excitatas, Justinianus hic sedes lapideas, quibus sese redeuntem vel egressurum faustis acclamationibus exceptura consisteret, exstruere moliebatur. Vicini nihilominus templi religione deterritus, ne se populi querelis objiceret, patriarchæ Callinici vota cæptis auxiliari expetiit. Ille non deieccendis sed dedicandis templis cum preces ab Ecclesia statutas primo respondisset, mox imperatoris auctoritate victus, vim factam et assensum violenter extortum novo Dei præconio adinvento manifestavit apertius Βάρβαροι porro τῶν Βενέτων *lapideæ sedes* erant *Venetæ factioni parandæ*. et, ut loquitur Paulus Diaconus, *bases populi construendæ. ut illic imperatorem susciperent*. Nam et ibidem vel juxta constituisse Prasinos, colligo ex Leone Grammatico in Theophilo scribente. τὰς ἀναβάρβαρος ἐνθα οἱ δῆμοι ἵσταται. Alium nihilo secius locum a Prasinis Venetos delegisse Simocatta, ubi de coronatione Leontis Phocæ tyranni uxoris, scribit VIII, 2. Τὴν φιάλην. Machina, quæ et status marmoris, metallicis fistulis vel apertis tubis profunditur, spargitur, in altum evibratur, ac tum oculorum cu-

locoque ejus gradus Venetorum et phialam ædificare volebat, ut ibi saximodeximum ageretur. Ideo a Callinico patriarcha postulabat ut ejus ædis destruendæ causa Deum is oraret. Respondit patriarcha votum sibi esse, quod templi erigendi causa faceret: nullum dejiciendi gratia receptum esse. Sed vi adactus tandem lacrymabundus ita ait: Gloria Deo, qui omnia perfert, nunc et semper et in æternum. His auditis destructa est ædes et phiala condita, Templum nomine Metropolitanum imperator in Petrino fecit.

Decimo anno Moamedus in quartam Armeniam exercitum duxit, multisque abductis domum rediit. Eodem anno Justinianus imperio pulsus est hoc pacto: Mandavit Stephano patricio et Rusio duci ut noctu populum Cpolititanum necarent, cædis initio a patriarchis facto. Sub hoc ipsum tempus Leontius patricius, qui cum dux Orientalium fuisset, re bello præclare gesta per calumniam delatus trienniumque in carcere detentus erat, subito evocatus inde fuit ac dux Græciæ factus, jussusque suis in tres celoces impositis eo ipso die urbe evehi. Ea nocte in 775 Sophiæ portu tempus navigandi præstolans cum amicis suis negotia sua componebat. Inter eos qui ipsum vere amabant, summa vaticinabantur ipsi Paulus præsertim monachus claustris Calli-tratici, astronomiæ peritus, et Gregorius Cappadox claustris Floriani princeps. Quibus eum diceret Leontius captivo sibi imperium ab ipsis promitti, vitæque dubio ac mortem singulis horis expectanti, ii graviter eum rem aggredi jusserunt jam nunc implendam. Ergo Leontius suis armatis secum sumptis tacite ad prætorium venit, pulsatisque foribus simulat eo imperatorem venire, ut de quibusdam qui ibi erant statueret. Cum præfecto id indicatum esset, actutum prodiit, portasque cum aperuisset, est a Leontio viuctus. Tum Leontius carceribus reclusis milites diu in iis detentos eduxit atque armavit, cumque iis in forum prodiit, vociferans: Quicunque Christiani sunt, ad ædem sanctæ Sophiæ præsto sint. Dimisit etiam qui idem per omnes regiones proclamarent, Turbata multitudo confestim

ξίμον (8), ἐπεὶ νὰς ἦν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῶν μητροπολιτῶν, ἀπῆει Καλλίνικον τὸν πατριάρχην ποιῆσαι εὐχὴν, ἵνα καταλύσῃ τὴν τοιαύτην ἐκκλησίαν. Ὁ δὲ πατριάρχης ἔλεγεν ὅτι Εὐχὴν ἐπὶ συστάσει ἐκκλησίας ἔχομεν, ἐπὶ δὲ καταλύσει οὐ παρελάθουμεν Βιασθεῖς δὲ εἶπεν ὁ πατριάρχης μετὰ δακρύων· « Δόξα τῷ Θεῷ ἀνεχομένῃ πάντα νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. » Τοῦτο ἀκούσαντες κατέλυσαν τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐποίησαν τὴν φιάλην. Ἐποίησε δὲ εἰς τὸ Πेत्रῖν ἐκκλησίαν (9), ἣν ἔλεγε τῶν Μητροπολιτῶν.

Τῷ ἴ ἔτει ἐπεστράτευσεν Μωάμεδ τὴν τετάρτην Ἀρμενίαν, καὶ αἰχμαλωτέσας πολλοὺς ἀνέστρεψεν. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ ἔτει Ἰουστινιανὸς ἐξεβλήθη τῆς βασιλείας τρόπῳ τοιῷδε· Ἐκέλευσε Στεφάνῳ πατρικίῳ καὶ στρατηγῷ τῷ Ρουσίῳ νυκτὸς ἀποκτείνειν τὸν δῆμον Κωνσταντινουπόλεως, ἀρξασθαι δὲ ἀπὸ τῶν πατριαρχῶν. Λεόντιος δὲ πατρικίος καὶ στρατηγὸς τῶν Ἀνατολικῶν (10) γενόμενος, ἐν πολέμῳ εὐδοκίμησας καὶ κατηγορηθεὶς, ἐν φρουρᾷ κατεκλείσθη ἐπὶ τριετῷ χρόνον. Ἐξάπινα δὲ ἀνακλιθεὶς στρατηγὸς Ἑλλάδος προεβλήθη, ἐκελεύσθη δὲ ἐμβληθῆναι δρόμωνας καὶ αὐθημερόν ἀποκινῆσαι τῆς πόλεως. Ταύτη δὲ τῇ νυκτὶ ἐν τῷ τῶν Σοφιῶν λιμένι πρὸς τὸ ἐκπλωίσειν προσορμίσας συνετάσσετο τοῖς φίλοις αὐτοῦ. Ἐν οἷς καὶ οἱ γνησίως αὐτὸν φιλοῦντες χρησιμῶσαν αὐτῷ ἰδίῳ δυν, ὃ τε Παῦλος μοναχὸς καὶ ἀστρονόμος τῶν [P. 443] Καλλιστράτων (11), καὶ Γρηγόριος Καπαδόκης ὁ κλεισουριάρχης μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τῶν Φλώρου. Λέγει οὖν ὁ Λεόντιος πρὸς αὐτούς· « Ἔμεῖς δευεβαιοῦσθὲ με ἐν τῇ φυλακῇ περὶ βασιλείας, καὶ νῦν ἡ ζωὴ μου ἐν κακοῖς τελειοῦται· καὶ ὡρὰν γὰρ τὸν θάνατόν μου ἐκδέχομαι. Οἱ δὲ εἶπον· Σὺ μὴ δυνήσῃς, καὶ τοῦτο ἰδοὺ πληροῦται. Καὶ λαθὼν ὁ Λεόντιος τοὺς ἀνὸ ὡπου αὐτοῦ μετὰ ἀρμάτων (12) ἀνῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον μετὰ σιγῆς, καὶ κρούσαντες τὴν πύλην προεφασίσαντο τὸν βασιλέα παραγενέσθαι ἐπὶ τῷ διοικητικῷ τινος τῶν ἐκεῖσε ὄντων. Μηνυθέντος δὲ τοῦ ἐπίρχου καὶ συντόμως ἐλθόντος καὶ ἀνοίξαντος, εὐθὺς διαμείττει ὑπὸ Λεοντίου. Ἀνοίξας δὲ ὁ Λεόντιος τὰς φυλακὰς τοὺς ἀποκεκλεισμένους χρόνοις πολλοὺς

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

pidine satiata ad concurrentis populi sublevandam situm et extinguendos ardores fervatur et ultro liberaliter aqua exhibetur, φιάλη est quasi phiala, lymphis exhibendis vas idoneum. Hujusmodi phialis ædes publicæ, templa. nec non palatia semper abundare exquisiverunt; de quibus Euchologica et doctissimus Allatius. GOAR.

(8) At qui celebrabatur istud σαξίμοδεξιμον, ut perficiendo locus ecclesiæ foret necessarius? Vocabulum obscurum et difficile iucis enodat Leo Grammaticus in Theophilo: Φιάλην (forsam φιάλην) ἐν ᾧ γίνεταὶ τὸ σαξίμοδεξιμον λεγόμενον, τῶν ἵππων ἀποτέρων τῶν μετὰ δειρομένων μετὰ γρωπῶν σαξίματων. Partes itaque in circo decertaturæ, vel præcedentem imperatorem (facta toties in historicis decantata προελεύσει sive προόδῳ, hoc est cum solemnī pompa processu) comitaturæ in Saxi-

modeximotectos aureis stragulis equos ostentabant et eo digressæ capessebant viam. Locus forsau ita dictus, quod esset εὐχῆς δῆμων δεξιόμενον partium populi imperatorem excepturarum introductio. GOAR.

(9) Ad destructam compensandam. Hieron sæpius in hoc opere nuncupatur. GOAR.

(10) Στρατηγὸς τῶν Ἀνατολικῶν, comes Orientis est, de quo Notitia Imperii. Στρατηγὸς τῆς Ἑλλάδος proconsul Achaïæ est sive Græciæ, Illyrici præfecto quondam subjectus Notitia Imperii, et in eam Pancirollus c. 103. GOAR.

(11) Meminit Zonaras in Philip. XYL.

(12) Non video quam huc commodi fuerint currus. Forte ἄρῳων, ut multa Latine. Sed et infra in Monomacho in Catalini Patzinacæ historia ἄρματα pro armis diserte ponuntur, neque id semel. XYL.

στρατιώται: ἔλυσε καὶ ὤπλισε, καὶ σὺν αὐτοῖς εἰς τὸν φόρον κρέζων ἐξήλθεν. Ὅσοι Χριστιανοί, εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν· καὶ πέμψας καθ' ἕκαστον ῥεγείωνα, τὴν αὐτὴν φωνὴν ἀνέκρασαν. Τὸ δὲ πλῆθος τῆς πολειῶς θορυβηθὲν σπουδῆ εἰς τὸν λουτήρα (13) τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας συνηθροίσθη, καὶ ὁ πατριάρχης τούτοις συνῶν ἐφώνει: Ἀύτη ἡ ἡμέρα ἦν ἐποίησεν ὁ Κύριος. Τὸ δὲ πλῆθος ἤρην φωνήν· Ἀνασκαφῆ (14) τὰ ὅσα Ἰουστινιανῶ. Καὶ οὕτως ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ ἐξέδραμε πᾶς ὁ λαός· Ἡμέρας δὲ γενομένης ἐξήγουν τὸν Ἰουστινιανὸν εἰς τὸ ἱπποδρόμιον διὰ τῆς σφενδόνης, καὶ βίνοκοπήσαντες αὐτὸν ἐξώρισαν ἐν Χέρτωνι. Θεόδοτον δὲ τὸν μοναχὸν καὶ Στέφανον τὸν σκαλλᾶριον σχοίνοις ἐκ ποδῶν (15) καταχρώντες κατακάλουσι. Καὶ οὕτως Λεόντιον βασιλέα εὐφημῶσι. Τὸν δὲ τῆς πατριαρχίας θρόνον διαίπα Καλλίνικος.

Κόσμου ἔτος ς' κπ', τῆς Χριστοῦ παρουσίας ἔτος χ' δ', Λεόντιος βασιλεὺς Ῥωμαίων ἔτη γ'. Τούτου τῷ α' ἔτει πάντοθεν εἰρηνικῶς διετέλεσε.

Τῷ β' ἔτει ἐπεστράτευσεν Ἀλιδὶ (16) τὴν Ῥώμην, καὶ πολλοὺς αἰχμαλωτίσας ὑπέστρεψεν. Ἐστατίσας δὲ καὶ Σέργιος ὁ πατριάρχης τῆς Λαζικῆς (17), καὶ ταύτην τοῖς Ἀραβῶν ὑπέταξε.

Τῷ γ' ἔτει ἐπεστράτευσαν οἱ Ἀραβες τὴν Ἀφρικὴν, καὶ ταύτην παρέλαβον. Ὁ δὲ Λεόντιος ἀποστέλλει τὸν πατρίκιον Ἰωάννην ἰκανὸν ὄντα μετὰ πάντων τῶν Ῥωμαϊκῶν πλοῦμων, ὃς τοὺς ἐχθροὺς τρέψας ἐδίωξε καὶ ἅπαντα τῆς Ἀφρικῆς τὰ κάττρα ἠλευθέρωσε. Καὶ καταλιπὼν ταξάκιον (18) ἴδιον τῷ βασιλεὶ ταῦτα ἐδήλωσε, καὶ ἐκεῖ ἐχέμασεν. Ὁ δὲ πρωτοσύμβουλος (19) τῶν Ἀράβων τοῦτο μαθὼν, πολλῶν πλείω καὶ δυνατώτερον τοῦ πρώτου στόλον ἀποστείλας τὸν Ἰωάννην ἐκδίωκει, καὶ ἐκεῖ φροστακτικῶς ἀπληκτεύει (20). Ὁ δὲ στρατὸς εἰς σύστασιν ἑλθὼν Ἀψίμαρον ἀναγορεύουσι βασιλέα, δρουγγάριον (21) τῶν Κιβυρραίων ὄντα καὶ ἐκεῖσε

²² Psal. cxvii, 24.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(13) *Baptisterium* Magnæ Ecclesiæ, alias λουτήρον, κολυμβήθρα, βπτιστήρ dictum. GOAR.

(14) *Obscurum* quid sibi hoc velit. Ego tamen arbitror his verbis significari Justiniano huic Rhinotmeto abrogari imperium, neque volui mutare quidquam, tametsi prope constet mendum subesse, et non satis pateat quid sit viventis ossa refodi. Certe sic infra est in eodem iterum impetrante, bisque positum, ἀνέσκαψιν τὸν Ἰουστινιανὸν abrogarunt ei imperium Quod credo factum ita esse, ut statum imperatori positum simul everterentur. Idem est in Artem, et in Calaphate. Et hic paulo post nomen ἀνασκαφῆς ponitur pro abrogatione imperii. XYL.

(15) Βουόν pro βοῦν mendose habet codex quod vel ex Zonara liquet Meminit hujus fori sæpe supra etiam Noster. Vide Zonar. in fine Phocæ. XYL. — Βουόν, *Montem*, locum Cpolis ita vocatum. *Taurum* scribit Paulus Diaconus, Xylander *Bovem*, sed ignare: quamvis βουόν in neutro modernis *carnem bubulam* sonet. GOAR.

(16) Diaconus *Senalidus*. Pro Ῥώμην haud dubie legendum Ῥωμαίαν. vel saltem hoc per illud intelligendum, ut post in Apsimaro. Pro πα-

ad lavacrum Magnæ Ecclesiæ coivit: præ usque una pontifex summus hunc esse diem illum a Domino factum ²² clamavit. Et populus sublato clamore vociferabatur: Refodiantur ossa Justiniani. Hoc modo universus populus in circo discurrebat. Prima luce Justinianum per Fundam in circum producunt, nasoque truncatum Chersonam relegant. Theodotum 776 vero monachum et Stephanum sacellarium, funibus ad pedes alligatis, per viam publicam ad Bovem pertractos comburunt. Atque ita faustis acclamationibus Leontium imperatorem salutant, Callinico solium patriarchæ occupante.

δῆσαντες σότουσι διὰ τῆς λεωφόρου, καὶ εἰς τὸν Βουόν (15) καταχρώντες κατακάλουσι. Καὶ οὕτως Λεόντιον βασιλέα εὐφημῶσι. Τὸν δὲ τῆς πατριαρχίας θρόνον διαίπα Καλλίνικος. Anno mundi 6188, ab adventu Christi 694 Leontius imperator Romanorum factus imperavit annos 3. Primo ejus anno cuncta ubique pacata fuerunt.

Anno secundo Alidis in Romanam ditionem fecit impressionem. multisque abductis captivis retro abiit. Sergius quoque patricius Lazicæ defecit, ac Lazicam Arabibus tradidit.

Anno tertio Arabes expeditione facta Africam ceperunt. Eo Leontius Joannem patricium virum strenuum mittit cum universa Romanorum classe; qui, fusis pulsisque hostibus, omnia Africæ castra cepit, relictoque suo ibi legato, de re gesta imperatorem certiore fecit atque in Africa ipse hiemavit. At Arabum princeps (qui protosymbulus, quasi consul vel concilii princeps ab iis usurpatur, re cognita, multo majore ac quam fuerat prius validiore classe missa Joannem inde profligat, castraque fossa munita locat. At Romanorum exercitus, mota seditione, Apsimarum imperatorem creat, drungarium Cibirrhæotarum, statimque Tiberium nominat

τριάρχης πατρίκιος ex eodem scribe XYL.

(17) Colchidis regionis. GOAR.

(18) Ταξάκιον καταλιπὼν quid sit, nondum didici. XYL — *Taxationem* jureconsulti interpretantur: sed alia est hic vocis interpretatio, inquit Meursius. Certe, subdit ille, Xylander non satis bene *legatum*: debuerat potius *præsidium* ponere, tuendo nimirum ipsi Joanni concessum ταξάκιον ἴδιον. Sic apud Const. *De admin. imp*: Κρατούντος τοῦ Ἀβιμέλεχ ἐπεστράτευσαν οἱ Ἀραβες τὴν Ἀφρικὴν, καὶ ταύτην παρέλαβον, καὶ ἐκ τοῦ οἰκείου στρατοῦ ταξάκιον ἐν ταύτῃ κατέστησαν. GOAR.

(19) Apud Zonaram protosymbulus legitur, vitiose puto. XYL.

(20) Interpretor: *juxta militiæ leges exercitum viresque omnes admovet*. GOAR.

(21) Drungarius est tribunus militum, ut ex Eliano et libello *De Officiis Palatii* Wolfius annotavit. Vide Turnebum etiam, xxiv, 25 Adver. Cibirræ in Cilicia sunt. XYL. — Δρουγγάριον τῶν Κιβυρραίων. Erant in exercitu Romanorum navales turmæ sicut et terrestres, proprio provinciarum nomine dictæ. Nominatissima fuit Cibirrhæotarum a Cibirra sive Cibra Carisæ urbe

At ut urbe lues bubonum grassata quatuor mensium **777** spatio magnam vim hominum sustulit. Apsimarus interim cum sua classe ad Sycas seu Ficus appellit; et in urbem per prodicionem admisso Leontium, præciso naso, in Dalmatæ monasterio asservari jubet, amicosque ejus publicatis eorum bonis relegat. Tum germanum suum fratrem Heraclium omnibus pedestribus equestribusque copiis præficit solum ut rei gerendæ maxime idoneum, mittitque ut partes Cappadociæ et claustra percurrat, ac quid hostis moliat observet.

Θεμάτων προβαλόμενος, ἐπὶ τὰ μέρη Καππαδοκίας ἐχθρῶν ποιεῖσθαι φροντίδα ἀπέστειλεν.

Apsimarus, qui et Tiberius, imperavit annos 7. B Primo ejus anno Abderachman, mota seditione in Perside, regnum in ea Chagano ejecto obtinuit.

Anno secundo pestis fuit. Et Moamedus cum Arabum copiis bellum Abderachmani facit. Comque ingressus Persidem esset, cum Chagano se conjungit. Eo bello Abderachman cæsus et Persis Chagano restituta est. Romani autem Syriam ad Samosata usque pervagati, vicinasque regiones populati, ad millia, ut fertur, ducenta Arabum interfecerunt; spoliisque et præda amplissimis potiti magno sui metu excitato reverterunt.

Tertio anno Abdelas Romanos bello adortus, Antarado frustra oppugnatas, re infecta abiit, et Mopsuestiam condidit, imposuitque ei præsidium.

778 Anno 4 Baanes, cognomine Heptadæmon a septem dæmonibus, quartam Armeniam Arabibus tradidit. Apsimarus Philippicum patricium Niceplori filium relegavit, quod is ex insomnio (aiebat enim per quietem et imaginatum caput suum ab aquila obumbrari) imperium sibi speraret.

Quinto anno principes Armeniæ, concitata adversus Sarracenos seditione, iis interfectis, ab Apsimaro missis legatis auxilium petunt. Sed Moamedus facta expeditione, multis cæsis, Armenios rursus Sarracenis subdit, proceresque Armenios omnes uno in loco vivos cremat. Eodem anno Azar decem milia ducens Ciliciam invadit. Quem D adortus imperatoris frater Heraclius majorem ho-

υπάργοντα, Τιβέριον [P. 444] αὐτὸν μετονομάσας. Ἐν δὲ τῇ πόλει ἢ τοῦ βουβῶνος λύμη ἐνέσκηψε, καὶ ἐν τέσσαρσι μῆσιν ἀπώλετο πλῆθος πολὺ. Καταλαμβάνει δὲ Ἀψίμαρος ἅμα τῷ συνόντι αὐτῷ στόλῳ, καὶ προσώρμησεν ἐν Συκαῖς (22), καὶ προδοτικῶς γενομένης εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. Καὶ τὸν μὲν Λεόντιον ῥινοκοπήσας ἐν τῇ τοῦ Δαλμάτου μονῇ φυλάττεσθαι προσέταξε, τοὺς δὲ φίλους αὐτοῦ δημεύσας ἐξώρισεν. Ἡράκλειόν τε τὸν γνησίον αὐτοῦ ἀδελφόν, ὡς λίαν ἱκανώτατον, μονοστράτηγον (23) πάντων τῶν ἔξω καθ' ἑαυτοῦ καβαλλοκῶν (24) καὶ τῶν κλεισσοῦν διατρέχειν καὶ τὴν κατ' ἐχθρῶν

Ἀψίμαρος ὁ καὶ Τιβέριος ἔτη ζ'. Τοῦτου τῷ α' ἔτει ἐστασίασεν Ἀβδερραχμάν ἐν Περσίδι, καὶ ἐκυριεύσει αὐτῆς, καὶ ἐδίωξε τὸν Χαγάνον ἀπ' αὐτῆς.

Τῷ β' ἔτει, γέγονε θανατικὸν μέγα. Καὶ ἐπεστράτευσεν Μωάμεδ σὺν τῷ πλῆθει τῶν Ἀράβων κατὰ τοῦ Ἀβδερραχμάν. Καὶ καταλαβὼν τὴν Περσίδα ἐνοῦται τῷ Χαγάνῳ, καὶ πολεμήσαντες τῷ Ἀβδερραχμάν κτείνουσιν αὐτὸν, καὶ πάλιν τῷ Χαγάνῳ τὴν Περσικὴν ἀρχὴν ἐχειρίζουσιν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι κατεδραμον Συρίας ἕως Σαμοσάτου, καὶ προνομοῦσαντες τὴν περίεχ χώραν ἀπέκτειναν, ὡς ἑσσι, χιλιάδας διακοσίας Ἀράβων, πλεῖστά τε σκῦλα καὶ αἰχμαλωσίην πολλὴν λαβόντες ὑπέστρεψαν, φόβον μέγαν ἐμποίησαντες αὐτοῖς.

Τῷ γ' ἔτει ἐπεστράτευσεν Ἀβδελᾶς (25) κατὰ Ῥώμης, καὶ πολιορκήσας Ἀντάραδον καὶ μηδὲν ἄνυσας ὑπέστρεψε, καὶ φηκιδόμεναι τὴν Μοψουεστίαν, καὶ ἔθετο ἐν αὐτῇ φυλακὴν.

Τῷ δ' ἔτει Βαζάνην ὁ Ἑπταδαίμων τὴν τετάρτην Ἀρμενίαν τοῖς Ἄραβιν, ὑπέταξεν. Ἀψίμαρος δὲ Φιλιππικὸν τὸν υἱὸν Νικηφόρου πατρικίον ἐξώρισεν ὡς ὄνειροπολούμενον βασιλεῦσαι· ἔφασκε γὰρ ἑωρακέναι κατ' ὄναρ ὅτι ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐσκιάζετο ὑπὸ ἀετοῦ.

Τῷ ε' ἔτει ἐστασίασαν οἱ ἄρχοντες Ἀρμενίας κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, καὶ τοὺς ἐν Ἀρμενίᾳ Σαρακηνούς ἀπέκτειναν. Καὶ αὖθις πρὸς Ἀψίμαρον πέμπουσι καὶ Ῥωμαίους εἰς τὴν αὐτῶν χώραν φέρουσιν. Ὁ δὲ Μωάμεδ ἐπιστρατεύσας κατ' αὐτῶν πολλοὺς κτείνει, καὶ τὴν Ἀρμενίαν Σαρακηνοῖς ὑποτάσσει, τοὺς δὲ μεγιστᾶνας τῶν Ἀρμενίων ζωοκαύτους ἐν ἐνὶ τόπῳ ἐποίησε. Τοῦτῳ τῷ ἔτει ἐπεστρά-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

magna Straboni l. xiii vocata, cui præfectus δρουγγίριος dictus imperabat. Δ οὐγγος autem totius classis erat pars tertia vel quarta. δρουγγίριος hujusmodi *militum globi* ductor. Hinc sicut δρουγγίριος scribit Mauricius l. i *Strategicorum* μέρος ἐστὶ, τὸ ἐκ τριῶν συγκεμένων ἀθροίσμα, drungarios totidem fuisse sequitur. Leo in Naumachicis οἱ τῶν ἄλλων θεμάτων πλώϊμοι στρατηγοὶ δρουγγίριοι ἐκλούοντο ποτε τοῖς ἔνω χρόνοις. Theophrastus στολῶν τῶν Κιβουρῶνων memorat in Copronymo. GOAR.

(22. In loco *Gulata* nunc dicto, de quo Stephanus: *Sycæ*, inquit, *est civitas e regione novæ Romæ*. Idem habet Socrates II, 30. GOAR.

(23) Hic drungario opponitur, qui solus acieῖ imperat. GOAR.

(24) Ex Zonara videtur legendum, quod secutus sum, τῶν πεζῶν καὶ καθ' ἑαυτὸν, XYL.

(25) Legitur et Ἀβδελᾶς. Sed illud prætulī, cum Diaconus hunc vocet Abdallam Saracenorum ducem, l. 20. Sed quod ibi legitur Tarentum obsidisse, perspicue est mendosum, legendumque ut Noster recte habet, et apud hunc et apud alios Autaradum, quæ insula est inter Cyprum sita et Syriam. Sed et reliqua Noster plenius, utiliter eum aliis comparandus. XYL.

τευσεν Ἀζίδρον τὴν Κιλικίαν μετὰ χιλιάδων δέκα, καὶ περιτυχῶν αὐτοῖς Ἡράκλειος ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τοὺς πλείους ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ λοιποὺς, δεσμίους τῷ βασιλεῖ ἐξέπεστείλε.

Τῷ δ' ἔτει Ἀζίδρος ὁ τοῦ Χουνεῖ ἐπεστράτευσεν τὴν Κιλικίαν, καὶ πολιορκήσας τὸ Σίσιον κάστρον κατέβαλεν· ὃν ἐπιφθίτας ὁ τοῦ βασιλέως ἀδελφὸς καὶ πολεμίστας κτείνει δώδεκα χιλιάδας Ἀράβων. Τοῦ Ἰουστινιανοῦ δὲ ἐν Χερσῶνι διάγοντος καὶ λέγοντος πάλιν [P. 445] ἐκυτὸν βασιλεύειν, οἱ τῶν ἐκείσε οἰκίτορες τὸν ἐκ τοῦ βασιλέως κίνδυνον φοβηθέντες ἐβουλεύσαντο τοῦτον ἀνελεῖν ἢ τῷ βασιλεῖ περὶπέμψαι. Αὐτὸς δὲ τοῦτο διεγνώσκως ἠδυνήθη ἐκφυγεῖν, καὶ εἰς τὸ Δαρὰς ἐλθὼν ἤτησεν τὸν τῶν Χαζάρων (26) Χαγάνον ἰδεῖν. Καὶ ὅς ἐδέξατο αὐτὸν μετὰ τιμῆς, καὶ ἐξέδοτο αὐτῷ εἰς γυναῖκα Θεοδώραν τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ. Καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον προτροπῇ τοῦ Χαγάνου κατέβηεν εἰς Φαναγουρίαν (27), κακεὶ διέτριβε μετὰ Θεοδώρας. Ταῦτα ἀκούσας Ἀψίμαρος πέμπει πρὸς τὸν Χαγάνον ὑποσχόμενος αὐτῷ δῶρα πολλὰ, εἰ τὸν Ἰουστινιανὸν ζῶντα αὐτῷ παραπέμψει, ἢ κτὴν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Ἐῴζαντος δὲ τοῦ Χαγάνου παραφυλακὴν αὐτῷ δέθεν ἐπέμψεν διὰ τὸ μηδ' ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων ἐπιβουλεύθῃναι, ἐντελέμενος τοῖς αὐτοῦ ἴν' ὅταν δηλωθῇ αὐτοῖς, ἀνέλωσιν Ἰουστινιανόν. Τοῦτων δὲ δι' οἰκίτου τοῦ Χαγάνου τῇ Θεοδώρᾳ μνησθέντων καὶ τῷ Ἰουστινιανῷ γνωσθέντων, προσκαλεσάμενος τοὺς ἐκ Χαγάνου φύλακας τούτους ἐφόνευσεν. Εὐθέως δὲ ἀποστέλλει Θεοδώραν εἰς Χαζάριαν. Ἀπὸ δὲ Φαναγουρίας αὐτὸς δραπέτευσας εἰς τὸ στόμιον κατέβη, καὶ πλοῖον ἐπιβὰς ἔρχεται μέχρι Συμβόλου, πλησίον Χερσῶνος, καὶ ἀποστείλας ἐν αὐτῷ κρυπτῶς ἀναλαμβάνεται Βασθακούριον καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ τὸν Στέφανον καὶ τὸν Μητρόκυλον· καὶ σὺν αὐτοῖς ἀποπλεύσας διέβη τὸν φάρον Χερσῶνος καὶ τὰ Νεκρόπυλα τὸ στόμιόν τε τοῦ Ἀνάπρι καὶ τοῦ Ἀνάστρι. Καὶ κλύδωνος γεγονότος ἀπεργωσαν πάντες τὴν αὐτῶν σωτηρίαν. Μυζίκης δὲ ὀικειακὸς αὐτοῦ ἄνθρωπος ἔφη αὐτῷ· Ἴδου ἀποθνήσκωμεν, δέσποτα. Τάξαι τῷ Θεῷ περὶ τῆς σωτηρίας σου, ἴνα, ἐὰν ὁ Θεὸς ἀποδώσει σοὶ τὴν βασιλείαν σου, μηδὲν ἀμύνη τῷ ἔθρῳ σου. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ λέγει ἐν θυμῷ· Ἐὰν φίλωμαι τις ἐξ αὐτῶν, ὁ Θεὸς ἐνταῦθά με καταποντίσει. Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν Δάνευθιν ποταμὸν ἀποστέλλει Στέφανον πρὸς Τέρβελιν τὸν ἄρχοντα Βουλγαρίας ἐπὶ τῷ δοῦναι αὐτῷ σῶμασιν, ὅπως κρατήσῃ τῆς προγονικῆς αὐτοῦ βασιλείας, ὑποσχόμενος δῶρα πολλὰ καὶ τὴν ἐκυτοῦ θυγατέρα εἰς γυναῖκα. Αὐτοῦ δὲ πάντα ποιεῖν μεθ' ὅρων ὑποσχόμενου, συγκινεῖ πάντα τὸν λαὸν τῶν Βουλγάρων καὶ Σθλάβων, καὶ ὀπισθέντες ἐπὶ τὴν βασιλίδαν ἔρχονται ἅμα τῷ Ἰουστινιανῷ Ἰπλήκωσαν δὲ εἰς τὴν Χαρσίου πόρταν καὶ ἕως τῶν Βλαχερνῶν. Καὶ ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις προσλαλῶν τοῖς ἐν τῇ πόλει

stium partem cædit, reliquos vinctos imperatori mittit.

Anno sexto Azidas Chunci filius Ciliciæ bellum infert castrumque Sisium expugnatum evertit. Hunc assecutus Heraclius et pugna congressus, duodecim millia Arabum occidit. Interim Justinianus Chersona degens cum se imperium recepturum diceret, oppidani sibi ab imperatore eo nomine metuentes vel interficere illum vel imperatori mittere statuerunt. Quo animadverso Justinianus fuga sibi consuluit; cumque Daras pervenisset, Chagani Chazarorum reguli congressum petiit. Is 779 eum honorifice excepit, data in matrimonium sorore sua Theodora; pauloque post persuasit ut cum Theodora Phanagoræam se conferret ibique degeret. Quod Apsimarum ut cognovit, mittit ad Chaganum qui magnis pollicitationibus ei persuaderent ut vel vivum Justinianum vel caput cæsi sibi mitteret. Assensit Chaganus, misitque custodes, uti simulabat, Justiniano, qui eum a popularibus suis tutum præstarent. Mandaverat autem iis ut Justinianum, quo tempore id juberet, interficerent. Hæc cum famulus Chagani Theodoræ aperuisset, Justinianus ab ea certior factus custodes a Chagano missos ad se vocat atque interficit, statimque Theodoram in Chazariam remittit. Ipse Phanagoræa profugiens ad fauces, atque inde conscenso navigio ad Symbolum venit prope Chersonem. Atque eo clam missis ministris Bascacurium et fratrem ejus Stephanumque et Metropaulum ad se evocavit. Cum his abnavigans speculam Chersonensem, Necropylla et ostia Danaprium atque Danastrium evasit. Orta autem tempestate, cum de salute sua omnes desperassent, Myaces Justinianum, cujus erat domesticus, ita compellat: Cernis, domine, mortem nobis impendere. Vove itaque Deo te, si Deus tibi restituat imperium, inimici injurias non ulturum. Respondit Justinianus irato animo: Hic me Deus submergat, si ulli inimicorum parsurus sum. Proinde ingressus Danubium, Stephano ad Terbelin Bulgarorum 780 principem misso auxilium ab eo ad recuperandum avitum imperium flagitat, eoque nomine cum multa doma, tum filiam suam se ei nuptum traditurum pollicetur. Terbelis omnia se facturum juravit, omneque Bulgarorum et Slavorum multitudinem armavit. Cum his Justinianus ad Cpolin venit, ac castra a Charsii porta ad Blachernas usque posuit. Triduum eum oppidanis habito colloquio, cum magis magisque contumeliis affliceretur, paucis stipatus Romanis, per aqueductum in urbem evasit, eoque perfosso mox in palatio Blachernensi tentorium posuit. Eo cognito, Apsimarum cum magna

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(26) Chazari populi sunt juxta Danubium et Palzinacas. quorum princeps *chaganus* et *pech* appellatur. Constantinus *De admin. imp.* c. XLII. Ὁ γὰρ Χαγάνος ἐκεῖνος καὶ πᾶς Χαζάριας. GOAR.

(27) Φαγουρίαν male legebatur, et melior lectio supra scripta est. Urbs est ad Bosporum Cimmericum. Xvi.

vi pecuniæ Appolloniadem profugit. Justinianus ita imperium recuperavit, patriarcha urbis Gallinico.

σεν ἐν τῷ παλατίῳ Βλαχερνῶν. Ὅπερ μαθὼν Ἀψίμαρος φυγὰς εἰς Ἀπολλωνιάδα (28) ἀφίκετο, ἄγων μεθ' ἑαυτοῦ χρήματα πᾶμπολλα. Ἰουστινιανὸς δὲ ἀπέλαβε τὴν βασιλείαν. Τὸν δὲ τῆς ἀρχιερωσύνης θρόνον κατεῖχε Καλλίνικος.

Justinianus, recepto imperio, potitus est per annos 6. Is Terbelim donis multis ac regia suppellectile et parte ditionis Romanæ, ea cui nunc Zagoria nomen est, remuneratus pacifice dimisit. Apsimarus autem Apolloniade ex fuga ad Justinianum retrahitur, itemque ex Thracia Heraclius, cum aliis quibusdam principibus. Hos omnes in muro supplicio affecit. Dimissis etiam per mediterranea ministris amplius recentis repertos eorum socios omnes necavit. Apsimatum vero et Leontium vinctos per urbem in pompa duxit; iique ludis Circensibus vincti ad pedes imperatoris projecti sunt. Quorum cum hic cervices calcaret, 781 tantisper dum primum baium mitteretur, acclamavit populus: Super aspidem et basiliscum ambulabis, ac reliqua. Inde eos in Cynegium missos capite truncari iussit. Callinico patriarchæ oculos eruit, eumque ita Romam relegavit. Patriarcham vero Cpolis constituit Cyrum, qui in Amastridam insula monachus fuerat, quod hic sibi recuperationem imperii prædixisset. Innumquam porro cum civium tum militum multitudinem interfecit; quamobrem magnus omnes pavor invasit. Misit etiam classem ad revocandam e Chazaria uxorem; de qua multæ naves una cum vectoribus perierunt. Quod cum intellexisset Chaganus, hæc ad eum mandare: Fatue, nonne duabus tribusve navibus uxorem tuam repetere poteras, tantarum multitudinis exitio carere? Num hanc quoque bello te recipere putas? En et filius tibi natus est. Mitte qui eos traducant. Misit ergo Justinianus adductum Theodoram et filium ejus Tiberium, atque utrique coronam imposuit.

Anno tertio Justinianus pacem quæ erat inter Romanos ac Bulgaros rupit; trajectisque in Thraciam equestribus copiis, classe etiam armata, in Terbelim profectus est, occupata Anchialo. Bulgari autem cum Romanos castra incaute locasse nulloque ordine sparsim vagari cernerent, impetu facto magnam cædem ediderunt, multosque ca-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(28) Urbem in Parnasso juxta Delphos. (Stephanus.) GOAR.

(29) Apud Zonaram ἐν ξύλοις παρὰ τοῦ τείχεσιν ἀπηώρησε. Quo ex loco conjicere datur, φορλαίζειν esse in crucein agere aut in furcam: id est, quod de ligno suspendere, hencken. XYL.

(30) Βαία esse ramos, vel ex D. Joan. Evang. c. xii notum est. Puto significari primam partem ludorum, et an singulas decursiones certantium signum Ramo datum fuisse. XYL. — Finis et dimissio cujuscunque operis, et maxime celebritatis ἀπόλυσις est: βαίον autem hic laurea est, victori certaminis data. Ad completum igitur primum usque certamen Leontii et Apsimari colla pedibus calca-

μαλλον ὑβρίζετο. Ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς μετ' ὀλίγων Ῥωμαίων διὰ τοῦ ἀγωγῶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ θόρυβον ἀνασκαφῆς βαλὼν πρὸς βραχὺ ἐσκήνω-

σε τὴν πόλιν, καὶ θόρυβον ἀνασκαφῆς βαλὼν πρὸς βραχὺ ἐσκήνω-

[P. 446] Ἰουστινιανὸς τὸ δεύτερον ἔτη ς'. Παραλαβὼν τὴν βασιλείαν, δῶρα πολλὰ δοῦς τῷ Τέρβελ' καὶ βασιλικὰ σκεῦη καὶ χώραν τῆς Ῥωμικῆς γῆς κόψας τὰ νῦν λεγόμενα Ζαγόρια, ἀπέλυσε αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ. Ἀψίμαρος δὲ φυγὼν εἰς Ἀπολλωνιάδα συλλαμβάνεται καὶ πρὸς Ἰουστινιανὸν ἄγεται, ὡσαύτως δὲ καὶ Ἡράκλειος ἀπὸ Θράκης μετὰ τινων ἐτέρων ἀρχόντων καὶ ἐν τῷ τείχει πάντας ἐφοῦλκισεν (29).

Ἀποστείλας δὲ καὶ εἰς τὰ μεσόγεια πάντα, πλείους ἐξ αὐτῶν εὐρῶν ἕως τριακοσίων, πάντας ἀπέκτεινε. Τὸν δὲ Ἀψίμαρον καὶ τὸν Λεόντιον πομπήσας δεδμεμένους ἐν τῇ πόλει, ἵππικῶ γεινομένου ἤχηρον δεδμεμένους καὶ ἐβρίψαν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ. Πατήσαντος δὲ εἰς τοὺς τραχήλους αὐτῶν ἄχρις ἀπολύσεως τοῦ πρώτου βαίου (30) ἐπέθορα ὁ δῆμος. Ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον ἐπέθηκε, καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ ἀποστείλας αὐτοὺς ἐν τῷ Κωνηγίῳ ἀπεκαθάρισεν. Καλλίνικον δὲ τὸν πατριάρχην ἐκτυφλώσας ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐξώρισεν. Ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲ Κύρον τὸν ἐν τῇ νήσῳ Ἀμάστριδι ἐγκλείστον, ὡς προσημάναντα αὐτῷ τὴν τῆς δευτέρας βασιλείας ἀποκατάστασιν, πατριάρχην προεβάλετο. Ἀναριθμητὸν δὲ πλῆθος ἔκ τε τοῦ πολιτικοῦ καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ κταλόγου ἀπώλεσεν. Ἐντεῦθεν φόβος μέγας συνέειχε πάντας. Ἀπέστειλε δὲ στόλον πρὸς τὸ ἀγαγεῖν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἀπὸ Χαζαρίας, καὶ πολλὰ σύμψυχα ἀπώλοντο. Ἀκούσας δὲ τοῦτο Χαγάνος δηλοῦν αὐτῷ ἠρόνῃ, οὐκ ἦν διὰ δύο ἢ τριῶν πλοίων λαθεῖν σου τὴν γυναῖκα καὶ μὴ ἀπολέσαι τοσοῦτον πλῆθος; Ἢ δοκεῖς εἶναι καὶ ταύτην πολέμῳ λαμβάνειν; Ἰδοὺ ἐτέθη σοι καὶ υἱός, καὶ ἀπόστολον λαθεῖν αὐτούς. Καὶ ἀποστείλας ἤγαγε τὴν Θεοδώραν καὶ Τιβέριον τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ ἔστειλεν αὐτούς.

Τῷ γ' ἔτει Ἰουστινιανὸς τὴν μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Βουλγάρων εἰρήνην διέστρεψε, καὶ διαπεράσας τὰ καθάλληρα θέματα εἰς τὴν Θράκην, ἐσοπίσας καὶ στόλον, κατὰ τοῦ Τέρβελι ἐχώρησε, καταλαβὼν τὴν Ἀρχιάλον. Καὶ ἀφυλάκτως τοῦ στρατοῦ ἀπληκέυσαντος, ὡς εἶδον αὐτὸν οἱ Βούλγαροι ἀσυντάκτως διασκορπιζόμενον, ἐπιβρίψαντες πολλὴν ἀίχμηλωσάν

bat Justinianus. Indignum porro, qui purpuram tulerant, tulerant deinde supplicium in Circo, in quo non adeo dilata ignominia, necdum editis spectaculis, multatos quondam servos legitimus apud Livium l. ii: *Servum quidam paterfamilias, nondum commisso spectaculo, sub furca casum medio egerat Circo.* Apud Ciceronem *De divin* 1: *Servus per Circum cum virgis caederetur.* Apud Lactantium 1, 7: *Autronius Maximus diverberatum sub furca medio Circo ad supplicium egerat.* Ad Βαίον redeo. Lexicon anonymi bibl. Regiæ vocabulum περιβίτον exponit τὸ ὑπὲρ τιμῆς διδόμενον *quod honoris causa datur* βραβεῖον. Sane πρῶτον βαίον non longe ab eo distat. GOAR.

καὶ φόνον ἐποίησαν. Ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς σὺν ὀλίγοις
 τισὶν ἐν τῷ κάστρῳ καταφυγὼν ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις
 ἀπέκλεισε τὰς θύρας. Θεασάμενος δὲ τὴν τῶν Βουλ-
 γάρων ἐπιμονὴν, τοὺς ἵππους αὐτοῦ νευροκοπήσας,
 διὰ τῆς νυκτὸς τοῖς πλοίοις ἐπιβὰς λαθραίως ἔφυγε
 καὶ μετ' αἰσχύνῃς ἐν τῇ πόλει παρεγένετο. Ἰουστι-
 νιανὸς δὲ ἐπιμνηθεὶς τὴν κατ' αὐτοῦ τῶν Χερσωνι-
 τῶν καὶ Βοσποριανῶν καὶ λοιπῶν ἐπιβουλὴν, πᾶσαν
 ναὺν ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλῃς ἀπέστειλε, προστάξας
 πάντας τοὺς οἰκοῦντας ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις ξίφει
 ὀλοθρεῦσαι [P. 447] καὶ μηδὲν ζωογονίσαι. Οἱ δὲ
 πεμφοθέντες καταλιθόντες, καὶ μηδενὸς αὐτοῖς ἀντι-
 στάντος, πάντας τῷ ξίφει ἀνείλον, τῶν μικρῶν νη-
 πίων μόνον φεισάμενοι ὡς πρὸς δουλείαν περικοτη-
 βέντων. Καὶ τοὺς μὲν πρωτεύοντας Χερσῶνος μὲν
 ὄντας φημιλικῶς (31) πρὸς τὸν βασιλέα ἐξαπέστει-
 λαν· ἑτέροισ δὲ ἐπὶ τὰ ξυλίβαιν σοῦδλαῖς προσαναρ-
 τήσαντες ἐπὶ πύρῃς ὤπτισαν, καὶ ἄλλους τῇ θαλάσῃ
 ἐναπέβριψαν· Μαθῶν δὲ ταῦτα Ἰουστινιανὸς ἐπὶ τῇ
 τῶν νηπίων σωτηρίᾳ ἐμήνη. Τοῦ δὲ στόλου πρὸς
 τὴν πόλιν ἀναπλέοντος τὸ πλοῖον ἐκινδύνευσεν. Ἡρι-
 θμήθησαν δὲ οἱ ἀποθνήσκοντες, καὶ εὐρέθησαν χιλιά-
 δες οἶα. Τοῦ δὲ Ἰουστινιανοῦ, μᾶλλον ἐπὶ τούτῳ χα-
 ροποιηθέντος, πάλιν ἕτερον ἐκπέμπε· στόλον, ἀροτριᾶν
 ἅπαντα καὶ ἐκδοφίξιν (31) κελύσεις, καὶ κατα-
 σφάζειν ἅπαντας ἕως οὐρούντα πρὸς τοῖχον. Ταῦτα
 ἀκούσαντες οἱ τῶν κάστρων ἐκείνων ἑαυτοὺς κατα-
 τραπελίσαντο, καὶ πρὸς Χαγάνον εἰς Χαζαρίαν ἐπεμψαν
 στείλαι λαὸν εἰς φυλακὴν αὐτῶν. Καταλιθόντων δὲ
 τῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐκείνοι τὰς μὲν κεφαλὰς (32)
 αὐτῶν κρατήσαντες ἔσωθεν τῶν κάστρων ἀπέκτειναν
 οἱ Χερσωνίται, τὸν δὲ λοιπὸν λαὸν αὐτῶν τοῖς Χα-
 ζάροις παρέδωκαν. Οἱ δὲ τῆς Χερσῶνος καὶ τῶν
 λοιπῶν κάστρων τὸν μὲν Ἰουστινιανὸν ἀνέσκαψαν,
 τὸν δὲ ἐκεῖσε ἐξόριστον Βαρδάνην τὸν καὶ Φιλιππι-
 κὸν βασιλέα εὐφρήμισαν. Ταῦτα μαθὼν Ἰουστινιανὸς
 ἕτερον στόλον ἀπέστειλε μετὰ τειχομαχικῶν ἐργα-
 λείων καὶ κριῶν. Καὶ ὡς τοὺς κρείττους πύργους
 Χερσῶνος κατέβαλον, ἀταφάντες οἱ Χαζάροι τοῦ-
 τος ἐκόλυσαν τοῦ ἐγχειρήματος, ὁ Βαρδάνης δὲ
 ἔκφυγὼν πρὸς τὸν Χαγάνον ἔφυγε. Ἀπράκτου δὲ
 γεγονότος τοῦ στόλου, καὶ πρὸς Ἰουστινιανὸν μὴ
 τολμῶντος ἀνακίμψαι διὰ τὸ ἀπάνθρωπον ἐκείνου
 καὶ ὀμόν, τὸν μὲν Ἰουστινιανὸν ἀνέσκαψαν, τὸν δὲ
 Βαρδάνην βασιλέα εὐφρήμισαν, τὸν δὲ Χαγάνον ἠτή-
 σαντο δοθῆναι αὐτοῖς τοῦτον. Τοῦ δὲ Χαγάνου ἀπαι-
 τήσαντος αὐτοὺς λόγου τοῦ μὴ προδοθῆναι ὑπ' αὐτῶν
 καὶ τοῦ κομίσασθαι κατὰ ἀνδρα νόμισμα ἐν, αὐτὸ
 παραχρῆμα ταῦτα δόντες παρέλαβον Βαρδάνην τὸν
 καὶ Φιλιππικὸν βασιλέα. Ἐν δὲ τῷ χρονίζειν τὸν
 στόλον καὶ ἀναφορὰν μὴ ἔργεσθαι ἐποχίστατο Ἰου-
 στινιανὸς τὴν αἰτίαν, καὶ λαθῶν σὺν αὐτῷ τοὺς τοῦ
 Ὀψικίου καὶ μέρος Θρακησίων ἀντήλθεν ἕως Σινώπης,

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ

(31) Φημιλικῶς. cum famulis, puto. Sic et Cus-
 pin. f. 199. Σοῦδλαῖς forte sunt sublicæ. Xyl. —
 Σοῦδλας *verna* vel *palos* optius quam *sublicas* inter-
 pretahere. Hoesychius quasi scholiastes: Σκόλοψιν
 ὡς ὀπτισιν· τοὺς γὰρ παλαιούς κακουργουμένους ἀν-
 εσκολοπίζον ὀζόνοντες ξύλον διὰ βίχως καὶ τοῦ νώ-

ptivos abduxerunt. Justinianus cum paucis qui-
 busdam in castrum evasit, ibique triduum objectis
 portis se continuit. Sed Bulgaros obsidendi causa
 perseverare 782 videns, equorum suorum nervis
 incisis, noctu navigia conscendit, furtimque elapsus
 cum dedecore domum rediit. Secundum hæc me-
 moria recolens insidias sibi a Chersonensibus
 Bosporanis aliisque paratas, adversum eos naves
 suas a minima ad maximam omnes in sit. mandato
 ut quicumque ea loca habitarent, universi gladio
 trucidarentur, neque vitæ cujusquam parceretur.
 Missi eo hoc perfecerunt, nemine ipsis resistente :
 solum infantium cæde abstinerunt, quippe in
 servitute mancipandis. Principes Chersonensium,
 viros, numero 42, addita custodia ad imperatorem
 miserunt, alios septem ligneis sublicis in altum
 suspensos igni assarunt, alios in mare abjece-
 runt. His cognitis Justinianus ob servatos infantes
 insaniit. Cum in reditu elassis jam Byzantio appro-
 pinquaret, periclitata est Mortuorum numerus ini-
 tus, repertusque millium 73. Id gaudium Justiniani
 auxit. Misitque aliam classem, quæ omnia solo æ-
 quaret solumque aratro procinderet interficeretque
 omnes usque ad mingentem in parietem. Quod cum
 intellexissent qui castra ista obtinebant, munive-
 runt sese, missisque in Chazariam ad Chaganum
 legatis præsidium sibi ab eo dari flagitarunt. Cum
 appulisset Justiniani classis, primores eorum nact
 intra eastrâ Chersonenses trucidarunt. 783 reli-
 quam multitudinem Chazaris tradiderunt. Proinde
 qui Chersonem et reliqua castra tenebant, Justi-
 niano imperium abrogant, et Philippicum, cui
 et Bardanes nomen fuit, imperatorem faustis
 acclamationibus designant. Justinianus hoc perce-
 pto aliam classem mittit, arietibus aliisque ad op-
 pugnationes facientibus machinis instructam.
 Cujus milites cum jam potiores Chersonis tures
 prostravissent, supervenientibus Chazaris sunt
 repressi. Bardanes fuga ad Chaganum evasit. Sed
 et classarii re infecta cum ad Justinianum redire
 non auderent, nota ipsis hominis impni crudelitate,
 Justiniano imperium abrogant, Bardanem
 imperatorem nominant, eumque a Chagano re-
 poscunt. Qui cum postularet sibi de non prodendo
 ab ipsis Philippico caveri, et a singulis unum
 nomisma pendi, milites pecunia statim depensa
 Bardanem Philippicum recepere imperatoremque
 salutarunt At Justinianus moræ classis causam
 conjiciens, cum militibus Opsicianis ac parte
 Thracensium Sinopem usque ascendit : cernensque
 classem cur-um versus Cpolin intendisse, rugitu
 leonino edito ipse quoque urbem petiit, cumque
 eam præocupasset jam Philippicus, Damatrya se

του, καθάπερ τοὺς ὀπτωμένους ἰχθῦς ἐπὶ ὀβαλί-
 σκων. GOAR.

(31*) Rectius ἐδαρίζειν.

(32) Valde dubito de hujus loci sententia. Κε-
 φαλάς capitaneos, ut loquitur, intellexi. Xyl.

contulit. Philippicus confestum Eliam populo stipatum in Justinianum, et Maurum patricium contra Tiberium emittit. Hic apud Blachernas in Tiberium incidit, veneranda ligna crucis et sacram mensam amplexum. Extra gradus astabat. Anastasia, Justiniani 784 mater, nullis verbis a corde Tiberii dehortans. Supervenit autem Joannes, vique a gradibus avulsum Chazaricæ mulieris filium Tiberium ad vestibulum portæ Callinici extraxit, ibique instar pecudis faucibus præcisis necavit. Elias, ut in colloquium cum militibus Justiniani venit, eos promissa securitate ad sese perduxit, desertumque ab omnibus Justinianum iracunde collo apprehendit, et gladio, quem femori alligatum gestabat, caput amputavit, hocque ad Philippicum, isque Romam usque misit.

πρὸς αὐτὸν ἐλκυσε. Μόνου δὲ ὑπολειφθέντος Ἰουστινιανοῦ, ἐν θυμῷ δραχάμενος τοῦ τραχήλου αὐτοῦ Ἠλίεος τῷ παραμηρίῳ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐξέτεμε καὶ μὴς ταύτην ἐξέπεμψεν.

Cæterum is de quo ante diximus Callistraticus monachus, hæreticus et astronomus, cum Philippico imperium vaticinio promitteret, hoc quoque ab eo stipulatus fuerat, ut eo politus sextam synodum, quippe prave actam, aboleret : ita imperium ei diuturnum validumque fore. Juravit hoc se facturum Philippicus, et imperio potitus, uti jussus fuerat ab impostore monacho, falso episcoporum indicto concilio, sanctam et universalem sextam synodum irritam pronuntiavit. Quo tempore vanus homo etiam est excæcatus. Cyro quoque patriarcha exturbato, Joannem suæ impietatis socium ei solio præfecit.

Fuit hic Philippicus, cognomento Bardanes, in colloquio facundus atque prudens habitus, sed in actionibus suis absque gravitate et industria ulla versans ; turpiterque vivens extremam sibi infamiam paravit. 785 Insania quadam contra sacrum sextum concilium incitatus in id incubuit, ut omnia ejus sacra decreta aboleret, nactus ad hoc secum sentientes cum Joannem istum a se patriarcham creatum, tum alios quosdam, qui et detestati scripto istam synodum sunt. Eodem tempore Bulgari, duce Philea, occulte per fauces ingressi usque ad auream urbis portam incursionem fecerunt. Numerus occisorum ab iis et captorum major est quam efferri ut possit. Ipsi illæsi domum redierunt.

Anno secundo placuit Bardani cum nonnullis civium prandere. Cæterum sabbato Pentecostes Philippicum meridianam Ruffus Opsicianorum præfectus, cum Thracibus quos secum ducebat,

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(33) Bithyniæ urbem ; de qua iterum auctor in Monomacho. p. 643. GOAR.

(34) Παρακλίσιον scripsit auctor p. 143, posticum videlicet, sive minorem ad majoris alterius latus portam. Sic παρεκκλησίον est minor ecclesia sive capella ad majorem sita, παρακλίσιον minus monasterium juxta majus, et ab eo dependens. GOAR.

καὶ βλέπει τὸν στόλον ἐπὶ τὴν πόλιν ἐσχόμενον. Καὶ βρόξας ὡς λέων καὶ αὐτὸς ἐπὶ τὴν πόλιν ὤρμησε. Τοῦ δὲ Φιλιππικοῦ προλαθόντος καὶ τὴν πόλιν κρατήσαντος, αὐτὸς εἰς τὸν Δαματρία (33) ἀνῆλθεν. Ὁ δὲ Φιλιππικὸς εὐθὺς ἀποστέλλει τὸν Ἡλίαν μετὰ λαοῦ κατὰ Ἰουστινιανοῦ, Μαῦρον δὲ τὸν πατριχίον κατὰ Τιβερίου. Ὅς ἐν Βλαχέρναις πορευθεὶς εἶρε Τιβέριον κρατῶντα τὰ τρίμια ξύλα καὶ τὴν ἁγίαν τράπεζαν, ἐξωθεν δὲ τοῦ βήματος Ἀναστασίαν τὴν τοῦ [P. 448] πατρὸς αὐτοῦ μητέρα, ἥτις πολλὰ ἐδυσώπει αὐτὸν μὴ ἀνελεῖν Τιβέριον. Ἐν τούτοις Ἰωάννης ἐλθὼν βίβρα ἀφαρπάζει τοῦ βήματος τὸν ἀπὸ τῆς Χαζάρας Τιβέριον, καὶ ἐν τῷ τῆς Καλλινίκου παραπορτίῳ (34) ἐκβαλὼν δίκην προβάτου ἐλθρογγυτόμησεν. Ὁ δὲ Ἠλίεος εἰς λόγους ἐλθὼν τῷ μετὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ στρατῷ καὶ λόγον ἀπαθείας δούς αὐτῷ πρὸς Φιλιππικὸν ἀπέστειλεν. Αὐτὸς δὲ ἄχρι Ῥώ-

Ἁ Ὁ δὲ προλεχθεὶς μοναχὸς, ὁ αἰρετικὸς καὶ ἀστρονόμος τῶν Καλλιστράτων, πρὸ τοῦ βασιλεῦσαι Φιλιππικὸν ἐχρησιμοδοτεῖ αὐτῷ λέγων· Ἐπει ἡ ἕκτη σύνοδος κακῶς ἐγένετο, ἐὰν βασιλεύσης, ῥίψον αὐτήν, καὶ γενέσθαι σοι ἔχει ἡ βασιλεία πολυχρόνιος καὶ κραταιά. Ὁ δὲ συνέθετο μὲθ' ὄρκου τοῦτο ποιῆσαι. Βασιλεύσας δὲ ἐποίησε ψευδοσύνοδον ἐπισκόπων κατὰ τὸν λόγον τοῦ ψευδαδβᾶ, καὶ ἔρριψε τὴν ἁγίαν καὶ οἰκουμένην ἕκτην σύνοδον. Καὶ εἰς αὐτῷ χρόνῳ ἐτυφλώθη ὁ μάταιος. Κῦρον δὲ τὸν πατριάρχην ἐξωθήσας τῆς Ἐκκλησίας. Ἰωάννην τὸν αὐτῶν συμμύστην καὶ συναρειτικὸς προεδβάλετο.

C Οὗτος ὁ Φιλιππικὸς ὁ καὶ Βαρδάνης ἐν μὲν ταῖς διαλαλαῖς αὐτοῦ λόγιος καὶ ἐχέφρων ἐλογίζετο, ἐν δὲ ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ ἀσέμνως καὶ ἀνικάνως καὶ αἰσχροῦς τὸν βίον αὐτοῦ διατελῶν πάντῃ ἀδόκιμος ἐδείκνυτο. Ἐμμανῶς γὰρ κινηθεὶς κατὰ τῆς ἁγίας ὁ συνόδου ἀνατρέπειν ἔσπευδε τὰ ὑπ' αὐτῆς δογματισθέντα θεῖα δόγματα. Εἶρε γὰρ ὁμόφρονος αὐτοῦ αὐτὸν τε τὸν Ἰωάννην, ὃν ἐποίησε πατριάρχην, καὶ ἄλλους ὁμόφρονος αὐτοῦ, καὶ ἐγγράφως ἀνεθεματίσαν αὐτήν. Τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ οἱ Βούλγαροι διὰ τοῦ Φιλέα (35) λάθρα τῷ στενωφὶ ἐπιβίβαντες ἕως τῆς Χρυσῆς πόρτης διέδραμον. Τὸν δὲ ἀριθμὸν τῶν σφαγέντων καὶ αἰχμαλωτισθέντων, ὑπὲρ ἀριθμὸν ὄντα, λέγειν οὐκ ἔχομεν. Αὐτοὶ δὲ ἀβλαβεῖς εἰς τὴν χώραν αὐτῶν ὑπέστρεψαν.

D Τῷ β' ἔτει ἔδοξε τῷ Φιλιππικῷ μετὰ τινων πολιτῶν ἀριστῆσαι. Ἐν δὲ τῷ σαββάτῳ τῆς Πεντηκοστῆς μεσημβριάζων, ἐξάπινα διὰ τῆς χρυσῆς πόρτης εἰσελθὼν Ῥούφος πρωτοστράτηγος τοῦ Ὀψικίου, μεθ'

(35) Aut per Phileam, ut loci sit nomen : nihil enim habeo certum. Certe Suidas loci meminit hoc nomine : ubi autem locorum sit non habetur. XYL. -- Locum, non hominem hic interpretari ipsa dictionis constructio postulat : est autem ad latus urbis regiæ oppidum, inter ipsam et Ponti Euxini fauces medium. GOAR.

ὧν εἶχεν ἐν τῇ Θράκῃ, καὶ εἰσδραμῶν εἰς τὸ παλάτιον ἤρπασε τὸν Φιλιππικὸν καὶ ἤγαγεν εἰς τὸ ἀρματώριον (36) τῶν Πρασίνων, καὶ ἐτόφλωσεν αὐτὸν μηδενὸς γνόντος. Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἤγουν τῇ Κυριακῇ τῆς Πεντηκοστῆς, συναχθέντος τοῦ λαοῦ ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἐπέφθη Ἀρτέμιος ὁ πρωτοαρχιεπίσκοπος (37), μετονομασθεὶς Ἀναστάσιος, ὑπὸ Ἰωάννου πατριάρχου αἰρετικοῦ (38), ἔτη β'.

Ἀρτέμιος ὁ καὶ Ἀναστάσιος ἔτη β'. Οὗτος λογιώτατος ὧν [P. 449] προεβάλετο στρατηγὸν ἰκανώτατον εἰς τὰ καθάλλαρια, λέοντα τὸν Ἰσαυρὸν, καὶ ἕτερον λογιώτατον εἰς τὰ πολιτικά, καὶ τούτου ἐν ἀδείᾳ διετέλει. Οὗτος Θεόδωρον καὶ Γεώργιον τοὺς πατρικίους ἐκτυφλώσας εἰς Θεσσαλονικὴν ἐξώρισε. Τῶν δὲ Ἀράβων ὀπλιζομένων κατὰ Ῥωμανίας διὰ τε γῆς καὶ θαλάσσης, ἀπηγγέλη τῷ βασιλεῖ κατὰ τῆς πόλεως τούτους παραγίνεσθαι. Ὁ δὲ ἤρξατο κτείνε δρόμωνας καὶ διήρει, καὶ τὰ παράλια τεῖχη ἀνακαίνιζεν καὶ τὰ χερσαῖα, καὶ γεννημάτων τὰ ὠρεῖα ἐπλήρωσεν. Ἐπὶ τούτου Γερμανὸς ἔκ μητροπόλεως Κυζίκου μετατίθεται εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ κίτατόριον (39) μεταθεσίμου ἐκπεφώνηται. Ψήφου καὶ δοκιμασίᾳ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων ἡ θεία χάρις (40) ἡ πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα μετατίθησι Γερμανὸν τὸν ὀσιώτατον πρόεδρον τῆς Κυζικηνῶν μητροπόλεως εἰς ἀρχιεπίσκοπον ταύτης τῆς θεοφυλάκτου καὶ βασιλίδος πόλεως ἐπὶ Ἀρτεμίου βασιλείας. Μαθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ὅτι στόλος ἐξῆλθε Σαρακηνικὸς πρὸς τὸ κόψαι ξύλα εἰς τὸν Φοίνικα (41), ἐξαρτύσας στόλον ἐξέπεσται εἰς πρὸς τὸ καῦσαι τὴν τοιαύτην ξυλὴν. Ἐλθόντος δὲ τοῦ στόλου ἐν τῇ Ῥόδῳ, ἐστασίασε, καὶ τὸν μὲν βασιλεῖα ἀνέσκαψαν, τὸν δὲ στρατηγὸν αὐτὸν Ἰωάννην ῥομφαίᾳ ἀνείλον, καὶ εὐθὺς κατὰ τῆς βασιλίδος ἀνέπλευσαν, Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν ἐν τῷ Ἀτραμυτίῳ, εὗρον ἐκεῖσε Θεοδοσίον διοικητὴν εὐσεβῆ καὶ ἀπράγμονα, καὶ ἀνηγόρευσαν αὐτὸν βασιλεῖα. Ὁπερ μαθὼν Ἀρτέμιος, τὴν πόλιν ὀχυρώσας ἐν Νικαίᾳ τῇ πόλει κατέφυγεν. Ὁ δὲ τῆς πόλεως στόλος καὶ ὁ τοῦ Θεοδοσίου μέχρι μηνῶν ἕξ ἀλλήλοις κατεπολέμουν. Ὁ δὲ Θεοδοσίος διαδὰς ἐπὶ τὰ Θρακίᾳ μέρη ἐν ὄχλῳ βαρεῖ τὴν πόλιν καταλαμβάνει, καὶ τοὺς ἐν τῷ τείχῃ τῶν Βλαχερνῶν φύλακας ὀύροις διαθεύειρας τὴν ἑσόδον ἔσχε. Τὴν δὲ πόλιν οἱ πλώτμοι πραιδέσαντες μεγίστην εἰργάσαντο ἄλωσιν, μηδενὸς φεισάμενοι. Τὸν δὲ πατριάρχην Γερμανὸν καὶ τοὺς ἀρχοντας Ἀρτεμίου συλλαβόμενοι ἐν Νικαίᾳ

A subito per Auream portam irrumpens inque palatium procurrens, abripuit, inque armamentarium Prasinorum producto oculos nemine sciente effodit. Postridie, nempe ipsa Pentecostes Dominica die, populo in magnum templum collecto, ab Joanne patriarcha hæretico inauguratus est regno Artemius princeps secretariorum, et Anastasii nomen ei inditum.

Artemius Anastasius imperavit annos 2. Is erat homo doctissimus. Equestribus copiis præfecit Leonem Isaurum, præstantissimum virum. Sed et alium rebus civilibus hominem aptissimum præposuit. Itaque securus porro vixit. Idem Theodorum et Georgium patricos oculis 786 spoliatis Thessalonicam deportavit. Cum Arabes terra marique Romanis bellum facerent, nuntiareturque eos urbem petituros, celoces bimeresque condere instituit, muros maritimos terrestresque refecit. et frugibus horrea implevit. Sub hoc e metropoli Cyzico Cpolin translatus est Germanus; editumque decretum sanctissimorum consensu episcoporum, quo id permittebatur, in hanc sententiam divina gratia, quæ ubique infirma sanat et mutila integrat, transiit Germanum sanctissimum Cyzicena metropolis ad archiepiscopatum imperatricis atque a Deo custoditæ urbis, Res gesta Artemio imperante. Porro Artemius cum intellexisset, Sarracenos lignorum secundorum causa classem in Phœniciam adduxisse, classem emisit quæ ligna ista combureret. Verum ea cum Rhodum attingisset, classarii, seditione coorta, imperium Artemio abrogant, Joannem ducem suum ferro trucidant, rectaque Byzantium versus navigant. Adramytium vero delati inveniunt ibi Theodosium quemdam procuratorem, pium hominem et a rebus gerendis alienum: eum imperatorem creant. Artemius certior hac de re factus, urbe munita, Nicæam profugit. Per sex menses inter classem Cpolitianam et Theodosianam certamen fuit. Theodosius tandem in Thraciæ partes digressus cum magnis copiis urbem aggreditur, corruptisque murorum ad Blachernas 787 custodibus in eam intrat. Classarii eam diripuerunt, nemini que parcentes ingentem prædam abstulerunt. Germanum deinde patricium et præfectos Artemii comprehensos ad Nicæam adduxerunt. Quo viso D Artemius securitate promissa monachi habitum

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(36) Neque satis scio quid armatorium sit. an ab armis, an ab ἄρμα. Læve scriptum reperi. XYL. — *Orotorium Prasinorum* scribit Paulus Diaconus; aptius ὀρνυτοῦριον Theophanes, locum vindelicet in circo, quo vestibus et armis Prasini decertaturi se adornabant, ἀρματώριον a sumendis ibidem armis vocat Codrenus. GOAR.

(37) Paulus Diaconus interpretatur *primum a secretis*. Codinus in Orig. Cpolit. ἐπιστολογράφον *amanuensem* institutum refert. Idem rursus ei juris dicendi potestatem supremam assignat de Off. c. 5: τὸ τοῦ πρωτοαρχιεπίσκοπος (sic enim scribit) ὑπερέτημα δηλον καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος.

πρῶτος γὰρ τῶν σεκρέτων λέγεται (alia lectio apud Meursium habet τῶν κριτῶν). Ἔστι δὲ ὅτε συγκρίνουσι μετ' αὐτοῦ βασιλικῆ ὀρισμῶ καὶ ἕτεροι ἐντιμότεροι τούτου. GOAR.

(38) Lego genitivo casu αἰρετικοῦ: nam Zonaras satis ostendit pium fuisse, et alii. XYL.

(39) Κίτατόριον, *tabella*, e qua pontificis institutio a consecrante legitur. (Euchologium.) GOAR.

(40) Verba quæ instituendo, eadem in aliam sedem transferendo pontifici apud Græcos deseruiunt. (Ibidem.) GOAR.

(41) Sic Zonaras, in Phœniciam. XYL.

induit et Thessalonicam est deportatus. Cæterum Leo Isaurus Orientalium dux, pro Artemio propugnans, Theodosio non paruit, socium habens Artabasdam Armenium ducem, cui et filiam nuptum se daturum suam sponponderat.

ζόμενον Ἀρτάβασδον Ἀρμένιον στρατηγὸν τῶν Ἀρμενιακῶν, ᾧ καὶ δοῦναι συνέθετο τὴν ἰδίαν θυγάτηρα.

Theodosius imperium Romanum tenuit annos 2. Eo imperante Masalmas Sarracenorum princeps Romanorum ditioni bellum intulit. Cumque ad Amorium pervenisset, Leoni Isauro in hanc scripsit sententiam: Ad te pertinet Romanum imperium: veni, et de pace colloquemur. Misit ergo ad eum legatos Leo pacemque composuit; et imperator salutatus maximo cum exercitu ad Nicomediam venit: ibique Theodosii filium offendens, pugna congressus, hunc cum omni imperatoris supellectile ac palatii proceribus in suam potestatem redegit. Inde Chrysopolin venit. Theodosius autem ab eo sibi securitatem stipulatus imperio cessit, factusque est una cum filio clericus. Fuit hic etiam auri scriptor. Mortuus est Ephesi, et infra terram conditus in fano sancti Philippi. 788 Inscrisit suo sepulcro: *Sanitas*. Quidam incolarum aiunt eum miracula edidisse.

Porro Masalmas Pergamum adortus cepit. Nam oppidani magi cujusdam instinctu prægnantem mulierem dissecurerant, fœtuque in carabo elixato quotquot militare vellent, in exsecrando hoc sacrificio manicas dextrarum suarum intexerant. Eapropter justo Dei judicio hostibus sunt traditi.

Anno mundi 6209, incarnationis divinæ 703 Leo Isaurus, qui et Conon et ob dejectas imagines Iconomachus cognominatur, imperium iniiit, tenuitque annos 24. Paucis antequam imperare Leo cæpit annis, Hebræi quidam Laodicea Phœnicia oriundi Izethum Arabum principem adiverunt, promittentes ei 40 annos duraturum in Arabas imperium, si venerandas et in templis Christianorum honore cultas imagines per omnem suam ditionem detruret. Persuasum hoc est fatuo Izetho et decretum universale contra venerandas imagines composuit. Sed favore Dei et deprecationibus Deiparæ omniumque divorum effectum est ut celeri morte præventus (ante exitum quippe anni divina eum vindicta attigit) id per suam ditionem non dimitteret. Filius regno potitus Hebræos dimissos ut impostores necare voluit; quod illi sentientes profugi in Isauriam deflexerunt. Ibi cum se ad fontem quemdam refrigerarent, 789 supervenit Leo adolescentulus etiamnum formosus

ἀπήγαγον. Οὗς θεασάμενος Ἀρτέμιος, λόγον τε ἀπαθείας λαβὼν, τὸ μοναδικὸν περιέβαλετο σχῆμα, καὶ εἰς Θεσσαλονίκην ἐφορίζεται. Λέων δὲ ὁ Ἰσαυρὸς τῶν Ἀνατολικῶν στρατηγὸς (42) ὢν, Ἀρτεμίου ὑπερμαχῶν οὐχ ὑπετάγη Θεοδοσίῳ, ἔχων συναγωνι-

Θεοδόσιος βασιλεὺς Ῥωμαίων ἔτη β', ἐφ' οὗ Μασαλμᾶς ὁ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγὸς ἐπεστράτευσε κατὰ Ῥωμαίων. Καὶ πρὸς τὰ μέρη τοῦ Ἀμορίου γενόμενος γράφει πρὸς Λέοντα τῶν Ἀνατολικῶν στρατηγὸν Ἡ βασιλεία τῶν Ῥωμαίων σοὶ ἀρμόζει. Ἐλθὲ οὖν [P. 430] καὶ λαλήσομεν τὰ πρὸς εἰρήνην. Ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν ἀποστείλας ὑπάτουσ καὶ λόγου εἰρήνης ποιησάμενος, καὶ ὡς βασιλεὺς φημισθεὶς, ἐπὶ τὴν Νικομηδείαν ἔρχεται μετὰ πλείστου στρατοῦ. Ἐν ἧ τῷ τοῦ Θεοδοσίου υἱῷ περιτυχῶν ἐν πολέμῳ καὶ χειρωσάμενος μετὰ τῆς βασιλικῆς ὑπηρεσίας (43) πύτῃ καὶ τῶν ἐν τέλει τοῦ παλατίου, καταλαμβάνει τὴν Χρυσόπολιν. Ὁ δὲ Θεοδόσιος λόγου ἀπαθείας παρ' αὐτοῦ λαβὼν παρεχώρησεν αὐτῷ τῆς βασιλείας, κληρικὸς σὺν τῷ υἱῷ γενόμενος. Οὗτος ἦν καὶ χρυσογράφος (44). Τελευτᾷ δὲ ἐν Ἐρέσῳ, καὶ τίθεται ἐν τῷ ναῦ τοῦ Ἀρίου Φιλίππου ὑπὸ γῆν, γράφει δὲ ἐν τῷ τάφῳ αὐτοῦ Ἰγεία. Λέγουσι δὲ τινες τῶν ἐντοπίων θαυματουργεῖν αὐτόν.

Ἐλθὼν δὲ Μασαλμᾶς ἐν Περγάμῳ τούτην παρέλαθεν εἰσηγῆσαι γάρ τινος μάγου ἐνέγκαντες οἱ τῆς πόλεως ἔγκυον γυναῖκα τούτην ἀνέτεμον καὶ τὸ βρέφος ἐν κακῶν ἐψήσαντες εἰς τὴν τριαυτην θεοδέλυκτον θυσίαν πάντες οἱ πολεμῆν βουλόμενοι τὰ μανίκια τῆς δεξιᾶς χειρὸς αὐτῶν ἔβαψαν. Κάντεθθεν δὲ κατὰ τοῦ Θεοῦ κρίσει τοῖς ἐχθροῖς παρεδόθησαν.

Κόσμου ἔτος 788, τῆς θείας σαρχώσεως ψγ', Λέων ὁ καὶ Κόνων, ὁ Ἰσαυρὸς καὶ ἑκονομάχος, ἐβασίλευσεν ἔτη κδ'. Πρὸ ὀλίγων τινῶν χρόνων τῆς βασιλείας Λέοντος Ἑβραῖοι τινες ἐκ Λαοδικείας τῆς Φοινίκης ἦλθον πρὸς Ἰζῆθ τὸν ἀρχηγὸν Ἀράδων, ἐπαγγελλόμενοι αὐτῷ ἔτη μ' κρατῆσαι τῆς Ἀράδων ἀρχῆς εἰ τὰς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῶν Χριστιανῶν τιμωμένας σεπτὰς εἰκόνας ἐν πάσῃ τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ καταλύσει. Τούτοις πεισθεὶς ὁ ἀνόητος Ἰζῆθ δόγμα καθολικὸν ἐψηφίσαστο κατὰ τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν εἰκότων. Ἀλλὰ χάριτι Χριστοῦ καὶ ταῖς πρεσβείαις τῆς πανάγνου Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων συντόμως τεθνηκῶς οὐ διαπέμψαι αὐτὸ ἔδυνάθη εἰς τὴν ἐπιγράσειν αὐτοῦ· οὕτω γὰρ διῆλθεν ἐν αὐτοῦ, καὶ ἡ θεία δίκη μετέλθεν αὐτόν. Οὗ ὁ υἱὸς τὴν ἡγεμονίαν δεξιόμενος ὡς ψευδομάντις αὐτοῦ ἐβουλόθη ἀποκτεῖναι. Ὅπερ μαθόντες ἀνεκάμψαν ἐν τοῖς Ἰσαυρικοῖς μέρεσιν. Εἰς πηγὴν δὲ τινα ἀναψυχόντων αὐτῶν, ἰδοὺ οὗτος ὁ Λέων νεανίσκος ἔτι ὢν, καλὸς τῷ εἶδει καὶ εὐμήχης τῷ σώματι, βάναιστος τὴν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(42) Nuper στρατηγὸς εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς καὶ dictus, primo σπαθίριος· ὁ σωματοφύλαξ ἐστὶν GOAR.

(43) Zonaras ἀποσκευῆ. GOAR.

(44) Ad verbum hæc obscura. Zonaras quidem vectigalium publicorum exactorem ante imperium fuisse ait. Sed hic credo aliud notari. XYL.

τέχνην καὶ ἐξ αὐτῆς τὴν ζωὴν ποιεῖσθαι, καὶ ἐκ αὐτοῦ ὑποζυγίου τὸν φόρτον περιελόμενος ἐκάθισεν καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῇ πηγῇ ὡς ἀριστήσιον. Κίττα οἱ τῶν ἔγγαστριμύθων μύσται τοῦ κατάρχει τῆς Ῥωμαϊκῆς βασιλείας τῶν σκήπτρων τούτῳ προλέγουσι. Τοῦ δὲ Δέοντος ἀναβαλλομένου, πληροφορεῖται ὑπ' αὐτῶν. Οἱ καὶ αὐτοῖσιν ὄρκον, εἰ εἰς πέρας ἔλθῃ τοῦτο, δπερ ἂν αἰτήσωνται ποιήσιν. [P 451] Πλησιάζοντος δὲ ἐκαίσε ναοῦ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου διμυσιν αὐτοῖς. Ὑποχωρησάντων οὖν ἀμφοτέρων, ὑπὸ Σισινίου πατρικίου στρατολογεῖται ὁ Λέων. Καὶ ἐν ὀλίγῳ ὑπὸ Ἰουστινίου τοῦ Ῥινοτιμήτου σπαθῆριος (45) γενόμενος εἰς τὰ Ἐσπέρια πέμπεται, καὶ νικήσας ὑπὸ Θεοδοσίου στρατηγὸς Ἀνατολῆς γίνεται, καὶ τῆς βασιλείας κρατεῖ τῷ προειρημένῳ τρόπῳ.

Τῷ β' ἔτει κατελαβε Σουλεϊμάν μετὰ στόλου καὶ ἀμυράδων, καὶ διεπέρασεν ἐξ Ἀβύδου ἐν τῇ Θράκη. Ὁ δὲ τελευταῖος γενομένου ἐν τῇ Θράκῃ, ὡς ἐπὶ ἡμέρας ἑκατὸν μὴ φανῆναι γῆν ἐκ τῆς κρυσταλλωθεῖστος χιόνος, πλῆθος ἴππων τε καὶ κριμῶν καὶ λοιπῶν ζώων τῶν ἐχθρῶν τεθνήκασι. Τῷ δὲ ἐπιρὴν καιρῷ κατελαβε Σουφιάμ μετὰ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ κτισθέντος στόλου, καὶ προσώρμισεν εἰς τὸν τοῦ Καλοῦ Ἀγροῦ λιμένα. Μετ' οὐ πολὺ καὶ Ἰζήθ μεθ' ἑτέρου στόλου κτισθέντος ἐν Ἀφρικῇ καὶ αὐτὸς προσώρμισεν εἰς τὸν Σάτυρον καὶ τὸν Βρύαντα καὶ ἕως Κάρτου λιμένος. Οἱ μὲντοι τῶν δύο τούτων στόλων Αἰγύπτιοι καθ' ἑαυτοὺς βουλευσάμενοι ναυκὸς εἰσέλθον ἐν τῇ πόλει τὸν βασιλέα εὐσημοῦντες (46), ὥστε ἀπὸ τῆς Ἱερείας μέχρι τῆς πόλεως (47) ὀλόξυλον φαίνεσθαι τὴν θάλασσαν. Ἐκαστος δὲ τῶν τοιούτων στόλων στρατὸν εἶχεν ἀναρίθμητον καὶ πλοῖα καὶ ὄπλα ἀριθμῷ μὴ ὑποδαλλόμενα. Καὶ ταῦτα πάντα διὰ τῆς βοήθειας τοῦ εὐσεπλάγγνου Θεοῦ καὶ τῶν πεσθειῶν τῆς Θεοτόκου κατὰ τὸν τόπον τὰ μὲν ἐδοθήσθησαν ὑπὸ ἀνέμων, τὰ δὲ ἐνεπρήσθησαν, καὶ πάντες μετὰ τῶν πλοίων αὐτῶν ἄρδην ἀπώλοντο, πολεμοῦντες τὴν πόλιν ἐπὶ ἕτη δύο. Πάλιν δὲ τοῦ Μερδασῆ σὺν τῷ στρατῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν πυλῶν ἕως Νικαίας καὶ Νικαυμυδείας ἀνατρέχοντες, οἱ ἐν τῷ Λίβα καὶ τῷ Σόφ. νι δίκην Μαρδασιῶν κρυπτόμενοι Ῥωμαῖοι ἐξαίφνης τοῦτους ἐπιβρίπτοντες καὶ πολλὸν φόνον καθ' ἑκάστην ποιοῦντες ἀπεδίωξαν. Ἄλλως τε καὶ λιμῶν αὐτοὺς καταλαβόντες σφοδρῶς πάντα τὰ θνήσκοντα ζῶα κατέσθιον. Φασὶ δὲ ὅτι ἀνθρώπους τεθνεῶτας καὶ τὴν ἐαυτῶν κόπρον σὺν βίβαις βοτάνων τεθρυμμέναις ἔψοντες ἤσθιον. Ἐνέσκηψε δὲ αὐτοῖς καὶ λοιμικὴ νόσος, καὶ ἀναρίθμητα πλῆθη ἐξ αὐτῶν ὤλεσε. Συνῆψαν δὲ πρὸς αὐτοὺς καὶ οἱ Βούλγαροι πόλεμον, καὶ κατέσφαζαν χιλιάδας εἰνοσιδίου

XYLANDRI ET

(45) Hic non armigerum, sed dignitatem aliam ordinemque militare, significari apparet. Nam et protospathariorum exstat mentio sæpe iterata, et Sergius, qui contra Leonem Isaurum in Sicilia seditionem movit, protospatharius dicitur infra. Et in Michaelo Balbo duo protospatharii sunt, Photinus ac Damianus, aliique alibi. Ameras seu Amerades videntur dici, quos Vuaschas nunc usur-

ac procero corpore, qui se sordida arte alebat, et prandendi gratia fonti ipse quoque assidens iumentum onere levat. Huic illi genio vaticinium suggerente prædicunt fore ut Romanorum imperio potiat, negantique prorsus fidem rei faciunt. Interim juramento eum adigunt si hunc eventum res ejus habuerint, factorum quod ab eo ipsi postulaturi essent. Juravit eis hoc ad fanum beati Theodori, quod erat in proximo. Digressis iis Leo a Sisinnio patricio in exercitum asciscitur, neque multo post a Justiniano Rinotmeto spatharius factus, potitus victoria, a Theodosio deinde Orientis dux creatus, imperium quo diximus modo consecutus est.

Anno secundo Solyman cum exercitu et præfectis ab Abydo in Thraciam est profectus. Eo mortuo ameras (is summæ rei præest) successit Umarus. Cum autem vehementissima esset in Thracia hiems, ita ut præ nive in glaciem durata per centum dies terra videri nequiret, magna hostilium equorum, camelorum aliorumque animalium multitudo interiit. Verno tempore Suphiamus cum parata in Ægypto classo ad portum appulit, qui Boni Agri dicitur. Paulo post Izethus cum alia classe in Africa collecta Satyrum, Bryantem et loca quæ sunt usque ad Carti portum occupavit. Ægyptii autem qui in utraque classe erant, seorsim inito consilio, noctu ad urbem accesserunt, imperatorem faustis clamoribus compellenteo. adeo ut mare ab Hierea usque ad urbem totum ligneum videretur. Utraque classis exercitum vehebat innumerabilem, navesque et arma quorum summa iniri non posset. Atque hoc omnia auxilio misericordis Dei et intercessione Deiparæ eodem loco partim demersa sunt a ventis partim incensa: omnesque cum suis navibus protinus perierunt, cum biennium urbem oppugnassent. Rursus Merdasane cum suis copiis a Pylis Nicram usque et Nicomediam incursionibus grassante, Romani qui in Liba et Sophone Mardaitarum erant in morem absconditi, subito eos invadentes magnaque quotidie clade afficientes profligarunt. Arabibus præter hæc tanta etiam fames incubuit, ut omnia ventia animalia devorarint. Sunt qui hominum quoque cadavera suaque ipsorum stercora cum radicibus herbarum Iritis elixa vorasse dicunt. Pestis quoque eos corripuit et multitudinem innumeram perdidit. Ad hæc Bulgari bello moto, Arabum 22 millia interfecerunt. Multæ porro aliæ calamitates iis evenerunt, ut satis ipsa experientia

COARI NOTÆ.

pant, præfecti. Xvi.

(46) Locus obscurus. Ex Pauli Diaconi l. xxi colligitur quid sibi velit. Is enim scribit Ægyptias classes cum frumento transfugisse Cpolin. Videtur aliquid desse Xvi.

(47) A Propontidos supra urbem faucibus. Ἱερὸν Straboni l. vii et Ἱερὸν στραμ dictis, sex milliarium spatio ad ipsam usque urbem. GOAR.

testata sit urbis hujus Deum et dominam Deiparam custodes esse, neque a Deo deseri, qui ipsum vere invocant, etsi aliquantulum ob peccata nostra castigamur.

Hoc anno Sergius spathariorum princeps ac Siciliae praefectus, 791 audito urbem a Sarracenis obsideri, de suorum clientum numero Basilium quemdam civem, Onomaguli filium, mutato ejus in Tiberium nomine, imperatorem creat; qui consilia Sergii secutus magistratus et praefectus a se constituit. Hoc ubi imperator cognovit, Paulum domesticum suum cum copiis mittit. Is cum Siciliae attigisset populoque imperatoris mandata ex scripto recitasset, hoc consecutus est ut statim imperium Leoni faustis acclamationibus confirmaretur. Basilius autem Onomagulus cum suis vinciti ipsi dederentur; quorum ille abscidit capita, eaque imperatori misit. Sergius, securitate promissa, ad Paulum concessit. Ita Occidens pacatus. At naves Arabum, quae cum Umario ad obsidionem urbis remanserant, 15 Augusti die magno cum dedecore domum discedere conatae, immisso divinitus turbine partim ad Proconnesum partim ad Apostrophos et reliqua littora submersae sunt. Superstitibus cum in mare Aegaeum pervenisent, ignea grando immissa ebullire mare fecit; ac pice liquata solis quinque navibus in Syriam perlatis, reliquae omnes cum vectoribus perierunt, potentiam Dei nostri testatae.

Anno Leonis primo magnus in Syria fuit terrae motus. Umarus autem Christianos Mahometicam impietatem amplecti jussit, et parentes decreto immunitate tributorum donavit, qui non obedirent, eos trucidavit, multosque ita martyres fecit. Lege quoque lata Christianos testimonii 792 contra Sarracenos dictione prohibuit. Leonem quoque imperatorem per litteras ad Mahometicam superstitionem colendam hortatus est.

Tertio anno Leoni impissimus filius ac Antichristi praecursor natus est Constantinus Caballinus. Die Octobris vicesima sexta Maria uxor Leonis in triclinio Augustali coronata est, votisque apud vestibulum sacrae arae factis ad magnum baptisterium transiit. Ibi cum a Germano patriarcha Constantinus paterni regni ac malitiae

(48) Codinus *De off. curiae Const.* c. 5: Τὸ παλαιὸν πρῶτος τῶν σπαθηρίων παραμονῶν. Ensem imperatori accingebat. GOAR.

(49) *Asini genam habentis.* Ita vulgaris fert dictio. GOAR.

(50) Supra sub finem Justiniani, pro voce προβολῆς suspicabar προκωλῆς legendum. Sed si ex hoc loco conjecturam sumere velimus, προβολῆς a Cedreno pro magistratibus scriptum fuisse, locus ille fortassis ita fuerit accipiendus, ut intelligantur per tumultum non mancipia modo, sed et procerum res familiares direptionem passae. XYL.

(51) Proprium alicujus promontorii aut littoris

Ἀράβων. Καὶ ἄλλα πολλὰ συνέβη αὐτοῖς δεινὰ, ὡς ἐπιγῶναι τῇ πείρᾳ τὸν Θεὸν καὶ τὴν Λέσποιναν Θεοτόκον φρουροὺς εἶναι ταύτης τῆς πόλεως· καὶ οὐκ ἔστιν ἐγκατάλειψις τελεία Θεοῦ ἐν τοῖς ἐν ἀλθθείᾳ ἐπικαλουμένοις αὐτὸν, εἰ καὶ πρὸς βαρὰ καὶ παιδεύματα διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν.

Τούτῳ τῷ ἔτει Σέργιος πρωτοσπαθῆριος (48) καὶ στρατηγὸς Σικελίας, ἀκούσας ὅτι οἱ Σαρρακηνοὶ παρακαθίζονται τὴν πόλιν, ἔστειψεν ἴδιο βασιλεῖα ἐκ τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ Βασίλειον πόλιτην, [P. 452] τὸν υἱὸν Ὀνομαγούλου (49), μετονομάσας αὐτὸν Τιβέριον. Ἐποίησε δὲ προβολὰς καὶ ἰδίους ἄρχοντας (50) μετὰ βουλαῖς Σεργίου. Ὁ δὲ βασιλεὺς ταῦτα ἀκούσας ἀποστέλλει Παῦλον τὸν οἰκεῖον αὐτοῦ μετὰ δυνάμει, ὃς καταλαβὼν τὴν Σικελίαν καὶ τὰς βασιλικὰς προσταῖας ὑπαναγνοὺς τῷ λαῷ, εὐθύς τὸν μὲν Λέοντα βασιλεῖα εὐφύμησαν, Βασίλειον δὲ τὸν Ὀνομαγούλον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ δεσμίους τῷ Παύλῳ παραδεδώκασιν, οὓς καρατομήσας τὰς κεφαλὰς αὐτῶν τῷ βασιλεῖ ἐξάπεστειλεν. Ὁ δὲ Σέργιος λόγους ἀπαθείας λαβὼν ἐξῆλθε πρὸς τὸν Παῦλον, καὶ οὕτως εἰρήνευσαν τὰ Ἑσπέρια. Τὰ δὲ ἐναπομείναντα πλοῖα τῶν Ἀράβων καὶ Οὐμάρου τῇ 15 τοῦ Αὐγούστου μηνὸς μετ' ἀσχύνῃ πολλῆς ἀνακάμψαι βουληθέντα, λαίλαψ ἐκ Θεοῦ ἐνσχέψας τὰ μὲν ἐν Προκωνήσῳ, τὰ δὲ ἐν τοῖς Ἀποστρόφοις (51) καὶ ταῖς λοιπαῖς ἀκταῖς κατεπόντισε τοῖς δὲ περιλειφθεῖσιν ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει χάλιζα πύρινη ἐνσχέψασα ἀναθράσαι τὴν θάλασσαν πεποίηκε. Καὶ τῆς πίστεως λυθείσης αὐτάνδρα ἀπέλωλοντο, μόνων πέντε εἰς Συρίαν διασωθέντων, τὴν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν δυναστείαν ἀπαγγέλλοντα.

Τούτου τῷ ἔτει σεισμός μέγας ἐγένετο ἐν Συρίᾳ. Ἰνᾶγκασε δὲ Οὐμαρος τοὺς Χριστιανούς μαγαρίζειν, καὶ τοὺς μὲν πειθομένους αὐτῷ ἀτελεῖς ἐποίησε, τοὺς δὲ μὴ πειθομένους ἀνήρει· ὄθον καὶ πολλοὺς μάρτυρας ἀπειργάσατο. Ἐθέσπισε δὲ καὶ Χριστιανῶν κατὰ Σαρρακηνῶν μὴ μαρτυρεῖν. Ἐγόραψε δὲ κα πρὸς τὸν βασιλεῖα Λέοντα τοῦ μαγαρίσαι (52) κα αὐτόν.

Τῷ γ' ἔτει ἐτέχθη τῷ βασιλεῖ Λέοντι υἱὸς δυσσεβέστατος καὶ τοῦ Ἀντιχρίστου πρόδρομος, Κωνσταντῖνος ὁ Καβαλλῖνος (53). Τῇ δὲ 16 τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς ἐπέφηθη Μαρία ἡ γυνὴ Λέοντος ἐν τῷ τρικλίνῳ τοῦ Αὐγουστῆως (54), καὶ εὐξήμενη πρὸς τῆς εἰσόδου τοῦ ἁγίου θυσιαστρίου μετέβη εἰς τὸν μέγαν βαπτιστήρα (55) καὶ βαπτίσαντος ἑκάεστε

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

puto esse, ab avertendo vel reflectendo dictum. XYL. — Non montem aut promontorium, sed *ficuosos et retortos sinus* hæc indicant. GOAR.

(52) Ex Paulo Diacono et quidem re ipsa vocem hanc intellexi. XYL.

(53) Quem alii Copronymum vocant a sordibus in baptisterium excretis. XYL.

(54) Triclinium hoc ubi Mauricii et Constantinae nuptias refert celebratas, depingit Simocatta x. 1. Αὐγουσταλὸν vocat Euchologium in coronatione imperatricis. GOAR.

(55) Respectu minoris. De utroque Euchologium. GOAR.

Γερμανοῦ τοῦ πατριάρχου τὸν τῆς κακίας αὐτοῦ καὶ βασιλείας διὰδοχὸν Κωνσταντῖνον, δεινὸν καὶ δυσῶδες ἐκ νηπιότητος αὐτοῦ προσημάνατο τεκμήριον· καὶ γὰρ ἀφώδευσεν ἐν τῇ ἀγίᾳ κολυμβήθρα. ὡς εἰπεῖν τὸν πατριάρχην προφητικῶς ὅτι μέγιστον κακὸν Χριστιανοῖς καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ δι' αὐτοῦ γενήσεται. Τοῦτον ἀνεδέξαντο (56) οἱ προὔχοντες τῶν θεμάτων καὶ τῆς συγκλήτου. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Νικήτας ὁ Ξυλινίτης γράφει πρὸς Ἀρτέμιον ἐν Θεσσαλονίᾳ ἀπελθεῖν πρὸς Τέρβελιν τοῦ ἀναλαβεῖσθαι συμμαχίαν Βουλγαρικὴν καὶ ἔλθεῖν κατὰ Λέοντος. Τοῦ δὲ ἀπελθόντος, δίδωσιν αὐτῷ στρατὸν ὁ Τέρβελις καὶ πεντήκοντα κεντηνάρια χρυσοῦ. Ἔρχεται γοῦν πρὸς Κωνσταντινούπολιν ὁ Ἀρτέμιος. Μὴ δεξαμένης δὲ αὐτὸν τῆς πόλεως, οἱ Βούλγαροι τοῦτον τῷ Λέοντι παραδεδώκασι καὶ φιλοφρονηθέντες παρ' αὐτοῦ [P, 453] ὑπέστρέψαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν Ἀρτέμιον σὺν τῷ Ξυλινίτῃ ἀνεῖλε, δημεύσας τὴν Ξυλινίτου οὐσίαν· μάγιστρος γὰρ ὢν πλούσιος πάνυ ὑπῆρχε. Σὺν αὐτοῖς ἀπεκεφάλισε καὶ τὸν ἀρχιεπίσκοπον Θεσσαλονίκης καὶ ἄλλους πλείστους, πλείονας δὲ ἐρρίνωτόμυσε καὶ ἐξώρσε.

Τῷ δ' ἔτει, τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα, ἐστέφη Κωνσταντῖνος ὁ Καβαλλῖνος ὑπὸ Λέοντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν τῷ τριβουναλίῳ (57), ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ. Τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει ἀπέδωκε Οὐμυρος, ἀμηρεύσας τῶν Ἀράβων ἔτη δύο μῆνας δ'. Καὶ ἀμηρεύει Ἰζήδ. Τυραννεῖ δὲ καὶ ἐν Περσίᾳ· ἄλλος Ἰζήδ Μουαλαβί, καὶ συναπλήθον αὐτῷ πολλοὶ τῆς Περσίας. Ὁ δὲ Ἰζήδ ἀνείλεν αὐτὸν καὶ τὴν Περσίδα ὑπέταξεν.

Τῷ ε' ἔτει ἐφάνη τις Σύρος ψευδόχριστος, καὶ ἐπλάνησε τοὺς Ἑβραίους λέγων ἐκτυτὸν εἶναι Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ.

Τῷ ζ' ἔτει ἠνάγκασεν ὁ βασιλεὺς τοὺς Ἑβραίους καὶ τοὺς Μοντανούς βαπτίζεσθαι. Οἱ δὲ Ἑβραῖοι ἀπροαιρέτως βαπτίζόμενοι ἀπελούοντο τὸ βίπτισμα, καὶ ἐσθίνοντες μετελάμβανον τῶν ἁγίων μυστηρίων. Οἱ δὲ Μοντανοὶ διαμαρτυρούσαντες ἑαυτοὺς, θεωρήσαντες ἡμέραν, εἰσῆλθον εἰς τοὺς ὠρισμένους οἴκους τῆς πλάνης αὐτῶν καὶ κτεκκυσαν ἑαυτούς.

Τῷ ζ' ἔτει ἔλθον, καθὼς προείρηται, οἱ μάντιες οἱ χρησμοδοτήσαντες τῷ Λέοντι τὴν βασιλείαν, καὶ ἀπατοῦσι παρ' αὐτοῦ τὴν ὑπόσχεσιν ἤγουν τὴν τῶν ἁγίων εἰκόνων καθάρσεις, ὑποσχόμενοι τῷ ἄσβεστῷ ποιήσαντι οὕτως βιώσειν χρόνους ἑκατόν. Τούτοις πεισθεὶς ὁ ἀλάττωρ πολλῶν κακῶν αἵτιος γέγονεν ἡμῖν τοῖς Χριστιανοῖς. Εὐρῶν γὰρ τινὰς ὁμοφρονούντας αὐτῷ καὶ τὴν Ναχωλείας ἐπίσκοπον, οὐ μικρῶς τὴν πίστιν ἠλυμῆνατο.

Ἰσθόρηται δὲ ὅτι ἔθος ἦν τὸν ῥῆγα Φραγγίας κατὰ γένος ἄρχειν, καὶ μηδὲν διοικεῖν πλὴν ὅτι ἀλόγως ἐσθίειν καὶ πίνειν, κατὰ δὲ τὸν Μάιον μῆνα προκαθ-

hæres baptizaretur, ipsa in sua infantia dirum ac fœdum futuræ vitæ indicium edidit, oleto in sacrum lavacrum emisso. Itaque vaticinatus est patriarcha magna Christianis et Ecclesiæ mala eum daturum. Susceperunt eum ordinum et senatus principes. Eodem anno Niceta Xylinites Artemium Thessalonicæ degentem per litteras hortatur ut ad Terbelin se conferat, auxilioque Bulgarico instructus contra Leonem tendat. Venienti Terbelis exercitum et quinquaginta auri centenarios dedit. Cum his Artemius ad Cpolim est profectus. Sed eum cum cives non reciperent, Bulgari Leoni tradiderunt, amiceque tractati domum abierunt. Leo Artemium Xylinitamque interfecit, publicatis etiam Xylinitæ bonis: fuerat enim, utpote magister, prædives. Cum his archiepiscopum quoque **793** Thessalonicenum et alios permultos capitibus truncavit, pluribus nasos amputavit, et solum exsillii causa vertere jussit.

Quarto anno. festo Paschatis die, Constantinum Caballinum Leonis patris jussu S. Germanus pro tribunali coronavit Eodem anno vita defunctus est Unarus, cum Arabum ameras fuisset per annos 2 menses 4; successit ei Izedus. Sed et alius Izedus in Perside tyrannidem occupavit, cognomine Mualabis, atque huic multi ex Perside se conjunxere. Verum Izedus eum interfecit Persidemque subegit.

Quinto anno exstitit quidam Syrus, falso Christum sese jactans esse, Filium Dei, Hebræosque decepit.

Anno sexto imperator Hebræos ac Montanos ad baptismum adegit. Atque Hebræi quidem contra animi sui sententiam baptizati abluerunt baptismum, ciboque ante percepto sacrorum mysteriorum participes se fecerunt. Montani autem sibi invicem vaticinati constituta die domos errori suo destinatas intrarunt, ac sese combusserunt.

Anno septimo vates isti, quos supra dictum est Leoni imperium prædixisse, venerunt, promissamque sibi ab eo sacrarum imaginum subversionem postularunt, pollicentes ei, si satisfacisset, vitam 100 annorum. His scelerosus iste fidem adhibens multa nobis Christianis mala **794** paravit; nactus enim quosdam secum sentientes. interque hos episcopum Nacoliæ, religionem haud leviter poluit.

Memoriæ proditum est. regem Franciæ consuetudine sic obtinente, regnum per stirpem a majoribus suis ad se delatum gerere, nulli alii negatio

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(56) Nempe ex baptismo. Ordinum principes dixi θεμάτων προύχοντας, quia et infra θέματα Artabasduim pro Cōpronimo imperatorem creasse dicuntur. Ponitur vox ea etiam pro exercitibus, ut duces intelligere liceat. Xyl.

(57) Interpres pro tribunali. Errat vocis ad Lati-

nani allusione male ductus; *Tribunalium* enim palatium erat augustissimum. Favet et Cedrenum explicat Himerius: Ἐν τῷ παλατίῳ τῷ τριβουναλίῳ Εὐδοκίας γυναικὸς Θεοδοσίου τοῦ ἐκγόνου Θεοδοσίου. Dicebatur idem novemdecim Accubitorum, de quo p. 307. GOAR.

intentum quam brutæ voracitati atque poculis. Eundem Maio mense in conspectu totius gentis præsidere, gentemque adorare, et vicissim ab ea adorari, atque ultro tum de more citroque dari dona. Præfectum domus sive aulæ regis rerumque gentis ejus omnium curam gerere. Qui ea stirpe prognati erant, cristati dicebantur, quod Græce dicitur trichorachati, quia instar porcorum ex spina dorsi enascentes pilos habent.

Anno nono Leo impius cœpit de sacris imaginibus evertendis mentionem facere. Quo cognito, Gregorius Romæ papa tributo Italiæ et Romæ eum prohibuit, missa etiam decretali epistola monens non esse imperatoris de fide statuere aut vetera Ecclesiæ decreta a sanctis Patribus facta convellere. Eodem anno etiam torrens in urbem Edesam exundans multos interemit.

Anno decimo Masalmas Cæsaream Cappadociæ expugnavit. Pestis quoque in Syria fuit. Æstate ejus anni inter Theram et Therasim insulas per aliquot dies ex profundo maris sursum se extulit caligo, quasi **795** ab ardente fornace surgens: qua paulatim densata inque lapidem concreta, igniti incendii vi totus et locus et aer igneum aspectum prætulere. Ei ob crassitiem terræ materiam magni pumices lapidum instar per totam Asiam minorem, Lesbum. Abydumque et maritimam Macedoniam disjecti sunt, ita ut universa facies ejus maris pumicibus in summo jacentibus tecta fuerit. In medio ignis hujus insula in terram constipata Hieræque in-ula aggesta est; quæ ante nunquam fuit, sed quomodo olim Thera et Therasia eruperunt, ita et isthæc ætate Thera adversi Leonis. Cæterum Leo quantum in se Dei iram concitasset reputans, impudentius venerandis imaginibus bellum movit. Quare populus regiæ urbis vehementi dolore percitus cum ipsum Leonem statuit invadere, tum multos ipsius domesticos trucidavit, atque eos etiam qui impostam magnæ æræ portæ imaginem Domini abstulerant. Quo factum est ut multi pro pietate propugnantes supplicii afficerentur, alii membris mutilati, alii flagellis, exsiliis et multis puniti; utque pia scholarum doctrina cessaret. Nam apud regiæm cisternam palatium erat venerabile, in quo juxta antiquam formam œcumenicus magister sedebat, **D** duodecim habens discipulos eruditione et vita graves. Ii cum omnem dicendi scientiam celeritate et amplitudine ingenii percepissent, ecclesiasticam divinarum rerum sapientiam acri studio tractabant:

XYLANDRI ET GOARI NOÏÆ.

(58) *Domus regiæ majorem* apud Gregorium Turonensem, apud Paulum Æmilium magistrum militum dictum reperies; cui parem non officio sed nomine Græci habuerunt *ραϊκίωρα*. Rectorem eomus vocat Luitprandus e. ult. Hist. GOAR.

(59) Vel sit proprium, *Chimarus*. Torrentes autem sua exundatione non parvis aut male ædificatis pagis, sed urbibus quoque minime contemnendis

ἔξεσθαι ἐπὶ παντός τοῦ ἔθνους, καὶ προσκυνεῖν αὐτοῖς καὶ ἀντιπροσκυνεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν, δωροφορεῖσθαι τε κατὰ συνήθειαν καὶ ἀντιδιδόναι αὐτοῖς, ἔχειν δὲ προοικον (58) γνώμην αὐτοῦ καὶ τοῦ ἔθνους εἰς τὸ διοικεῖν πάντα τὰ πράγματα. Ἐλέγοντο δὲ οἱ ἐκ τοῦ γένους ἐκείνου καταγόμενοι: κριστατοί, ὃ ἐρμηνεύεται ἀριχοραχάτοι· εἶχον γὰρ κατὰ τῆς βίβλου αὐτῶν τρίχας ἐκφυομένας ὡς χοῖροι.

Τῷ ὅ' ἔτει ἤρξατο ὁ δυσσεβὴς Λέων τὸν κατὰ τῆς τῶν ἁγίων εἰκόνων καθαιρέσεως λόγον ποιεῖσθαι. Γρηγόριος δὲ ὁ πάπας Ῥώμης τοῦτο μαθὼν τοὺς φόρους τῆς Ἰταλίας καὶ Ῥώμης ἐκώλυσε, γράψας καὶ πρὸς Λέοντα ἐπιστολὴν δογματικὴν, μὴ δεῖν βασιλέα λόγον περὶ πίστεως ποιεῖσθαι καὶ καινοτομεῖν τὰ ἀρχαῖα [P. 454] δόγματα τῆς Ἐκκλησίας τὰ ὑπὸ τῶν ἁγίων Πατέρων δογματισθέντα. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἔπει καὶ ὁ χεῖμαρρος (59) πλημμυρῆσας ἐπέληθεν εἰς Ἐδεσαν, καὶ τὴν πόλιν καὶ πολλοὺς ἠφάνισε.

Τῷ ε' ἔτει ἐπεστράτευσεν Μασαλιμᾶς τὴν Καισάρειαν Καππαδοκίας καὶ παρέλαθεν αὐτήν. Γέγονε δὲ καὶ θανατικὸν εἰς Συρίαν. Ἐν αὐτῷ τῷ ἔτει, ὡς φησὶ Ἰσίδωρος, ἀτμὶς καμίνου πυρὸς ἀνέβρασεν ἀνὰ μέσην Θήρας καὶ Θηρασίας τῶν νήσων ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης ἐπὶ ἡμέρας τινὰς, καὶ κατὰ βραχὺ παχυνομένης καὶ ἀπολίθουμένης τῇ πυρώδει ἐκκρύσει ὅλος ὁ τόπος καὶ ὁ ἀὴρ πυροφανὴς ἐδείκνυτο. Τῇ δὲ παχύτητι τῆς γεώδους οὐσίας πετροκιστήρους μεγάλους ὡς λίθους τινὰς ἀναπέμψαι καθ' ὅλην τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ Λέσθου καὶ Ἀβύδου καὶ τῆς πρὸς θάλασσαν Μακεδονίας, ὡς ἄπην τὸ πρόσωπον τῆς θαλάσσης ταύτης κιστήρων ἐπιπολαζόντων γέμειν. Μέσον δὲ τοῦ τελλικοῦτου πυρὸς νῆτος ἀπογεωθεῖσα τῇ λεγομένην *ισαῖ νήσῳ* συνήφθη, μήπω τὸ πρὶν οὕτω, ἀλλ' ὡς αἱ προῤῥήθεισι Θήρα τε καὶ Θηρασία ποτὶ ἐξεδράστησαν, οὕτω καὶ αὕτη νῦν ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ θεομάχου Λέοντος. Ὅς τὴν κατ' αὐτοῦ θείαν ὄργην ὑπὲρ αὐτοῦ λογισάμενος ἀναιδέστερον κατὰ τῶν ἁγίων σεπτῶν εἰκόνων ἤγειρε πόλεμον. Οἱ μὲντοι κατὰ τὴν βασιλίδαν πόλιν ὄχλοι σφόδρα λυπούμενοι αὐτῷ τε ἔμελλον ἐπελθεῖν καὶ πολλοὺς βασιλικούς ἀνθρώπους ἀνείλον, τοὺς τε καθελόντας τὴν ἐπὶ τῆς μεγάλης χαλκῆς πύλης τοῦ Κυρίου εἰκόνα, ὡς πολλοὺς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας τιμωρηθῆναι μελῶν τε ἐκκοπαῖς καὶ μάστιγι καὶ ἐξορίας καὶ ζζημίσις ὑποβλήθη, καὶ σθεσθῆναί τε τῶν παιδευτῶν τὴν εὐσεβῆ διδασκαλίαν. Πρὸς γὰρ τῇ λεγομένην βασιλικῇ κινστέρνῃ παλάτιον ἦν σεμνὸν, ἐν ᾧ κατὰ τύπον ἀρχαῖον οἰκουμένης (60) ἐκάθητο διδάσκαλος, ἔχων μαθητὰς λόγῳ καὶ βίῳ σεμνοῦς τὸν ἀριθμὸν δώδεκα. Οὗτοι πᾶσαν λογικὴν ἐπιστήμην τάχει τε καὶ μεγί-

magnas clades inferre vel Basilea docere potest. Δογματικὴν παρῶ ἐπιστολὴν ad verbum decretalem verti. XYL.

(60) Œcumenicum magistrum dictum puto, quasi cujus doctrina totus terrarum orbis illustraretur, aut cujus per omnem Christianitatem vigeret auctoritas. XYL.

θαι φύσεως μετερχόμενοι οὐχ ἤκιστα τὴν ἐκκλησιαστικὴν μετήθεσαν θεοσοφίαν· ὧν τῆς γνώμης χωρὶς οὐ θεμιτόν τι ποιεῖν ἐδόκει οὐδὲ τοῖς βασιλεῦσιν αὐτοῖς. Τοῦτους ὁ Κόνων συγνώως προσκαλούμενος ἐπέραζε πείσαι τῇ αὐτοῦ αἵρέσει. Καταθέσθαι δὲ μὴ καταδεχομένους ἀλλ' ἀντιπίπτοντας ἀτίμως κατακλεισθῆναι διεκελεύσατο ἐκείσε, διὰ δὲ τῆς νυκτὸς πῦρ κυκλόθεν ὑφάψας αὐταῖς ἐστῖαις καὶ βίβλοις πολλαῖς καὶ καλαῖς καὶ σκεύεσιν ἱεροῖς ὁ μισθὸς κατέκαυσεν. Ἐντεῦθεν στασιάζουσι κατ' αὐτοῦ μεγάλη ναυμαχίη συμφωνήσαντες Ἑλλαδικοὶ τε καὶ οἱ τῶν Κυκλάδων νήσων, οἱ καὶ προσπελάσαντες τῷ Βυζαντίῳ ἤττωνται, ἐμπρησθέντων αὐτῶν ἐντὸς νηῶν τῷ κατα τῆς εὐσεβείας τὸν διωγμὸν ἐπιτείνων.

Τῷ [P. 453] δ' αὐτῷ ἔτει, κατὰ τῆς Βιθυνῶν Νικαίας παρατάττεται Ἄμερ ἐν χιλιᾷσι ἐ' μονοζώνων προδραμῶν καὶ ἀπαρασκευάστον κυκλώσας τὴν πόλιν, καὶ Μαβίας ἐπακολουθῶν ἐν ἄλλαις ὀκτώ ἡμισυ μυριάσιν· οἱ μετὰ πολλὴν πολιορκίαν καὶ καθάρσεων μερικὴν τῶν τειχῶν, δι' ὀπτασίας τῶν ἐν αὐτῇ τιμωμένων ἁγίων Πατέρων ἀίσχυνθέντες, ἀπρακτοὶ ὑπεχώρησαν. Κωνσταντῖνος δὲ τις στρατώρ (61) τοῦ Ἀρταβασδοῦ, ἰδὼν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου ἐστῶσαν, λαθῶν λίθον ἔρριψε κατ' αὐτῆς καὶ συνέτριψεν αὐτὴν καὶ πεσοῦσαν κατεπάτησε. Θεωρεῖ οὖν ἐν δράματι περσιτώσαν αὐτῷ τὴν Δέσποιναν καὶ λέγουσαν αὐτῷ· Οἶδας ποῖον πρᾶγμα γενναῖον εἶράσω εἰς ἐμέ; Ὅντως κατὰ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς τοῦτο ἐποίησας. Τῇ δὲ ἐπαύριον προσβαλόντων τῶν Σαρακηνῶν τῷ τελεῖται καὶ πολέμου κροτηθέντος, δραμῶν εἰς τὸ τελεῖται ὁ ταλαίπωρος βέβληται τῷ ἐκ τοῦ μαγγανικοῦ λίθου (62), ὃς συνέτριψεν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπον ἀξίον τῆς αὐτοῦ δυσσεβείας κομισάμενος τὸ ἀνταπόδομα.

Ὁ μὲντοι βασιλεὺς Λέων οὐ μόνον περὶ τὴν σχετικὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ὁ δυσσεβῆς ἐσφάλλετο προσκύνησιν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν προσδεῶν τῆς πανάγου Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων καὶ τὰ λείψανα δὲ τῶν ἁγίων ὁ πρῶτος, ὡς οἱ διδάσκαλοι αὐτοῦ Ἀραβες, ἐδδελύττετο. Ἐκ τοῦδε τοίνυν τοῦ χρόνου ἀναιδῶς τῷ μακαρίῳ Γερμανῷ προσετίθετο, ὅν και μετρηστέλαμενος ἤρξατο λόγους τινὰς κινεῖν μεθ' ὑπουλίας καὶ καταγινώσκων πάντων τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων καὶ ἱερέων ὡς εἰδωλολατρῶν ἐν τῇ προσκυνήσει τῶν ἁγίων εἰκόνων. Ὁ δὲ μέγας ἔφη Γερμανός· Ἄκουσον, βασιλεῦ. Τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ σαρκὸς ἐπιφανέντος πᾶσα εἰδωλολατρία ἐκποδῶν γέγονε καὶ πᾶν ἄγαλμα εἰδωλικὸν ἠφάνισται καὶ ἐξωστράχισται, ὡς φησὶν ὁ προφήτης Ζαχαρίας, ὅτι, Λέγει Κύριος Σαβαώθ· Ἐξολοθρεῦσω τὰ ὄνοματὰ τῶν εἰδώλων ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ οὐκέτι αὐτῶν ἔσται μνηεῖα, Πλὴ τὴν καθαίρεσιν τῶν ἱερῶν εἰκόνων ἀκούομεν μέλλειν ἔσεσθαι, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῆς σῆς βασιλείας. Τοῦ δὲ βίαιου εἰπεῖν ἐπὶ ποίας, ἔφη ὁ ἄγιος· Ἐπὶ Κόνωνος. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς ἔφη· Ὅντως ἐγὼ εἰμι· τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ βα-

²² Zach. xiii, 2.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(61) Ἴπποκόμος, qui equorum curam gerit, equiso. GOAR.

(62) Apparet machinam sic vocare, quæ magnum

A absque horum consilio 796 quidquam agi, ipsis quoque imperatoribus nefas putabatur. Hos Conon ad se vocans identidem in suam hæresin pertrahere satagebat: recusantes autem et sese opponentes ignominiose in sua illa schola concludi jussit, noctuque igne circumdatos cum domo librisque multis et pretiosis ac sacra supellectile combussit. Ob id magna classe coacta Græci, et qui Cyclades insulas tenebant, bellum ei faciunt. Sed Byzantio jam propinquantium artificioso igni naves una cum ipsis succensæ perierunt. Porro autem impius Leo pietatem impensius persequi perrexit.

B Eodem anno, Amer cum 15 millibus levis armaturæ militibus excursionem faciens, Nicæam Bithyniæ improvise obsidet. Cui se adjungit Mabias, cum 85 millibus subsecutus. Verum hi diu urbe oppugnata, murorumque partibus dejectis, apparitione sanctorum qui ibi coluntur Patrum deteriti re infecta turpiter discesserunt. Quidam Constantinus, Arlabasdi strator, imaginem Deiparæ stantem cernens, correpto lapide petiit dejectamque conculcavit. Cui Domina per visionem astitit, obnuntiavitque præclari hujus in ipsam faminoris suo eum capite pœnas daturum. Postridie itaque Sacracenis murum oppugnantibus, et certamine 797 commisso, miser in murum accurrens, tormenti lapide caput faciemque contritus, dignam suæ impietatis mercedem tulit.

(62), ὃς συνέτριψεν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπον

C Enim vero imperator Leo non tantum in errore de venerandarum imaginum debita adoratione versatus est, sed etiam de Deiparæ omniumque sanctorum intercessionibus impie sensit, sanctorumque reliquias more Arabum suorum præceptorum abominatus est. Ab eo itaque tempore impudenter beato Germano infensus fuit. Vocavit quoque eum ad se, illatoque subdole sermone, damnare cœpit omnes qui se antecessissent imperatores atque pontifices, quod ii imaginibus sacris adorandis, cultum soli Deo debitum, impie alio transtulissent. Ad hæc magnus ille Germanus: Audi, inquit, imperator. Christo in carne exhibito, omnis profanorum simulacrorum cultus abolitus, omnisque impia imago sublata est et explosa. Quomodo Zacharias vates prædixit, Sic ait, dicens, Dominus exercituum: Exscindam e terra nomina simulacrorum, neque ulla in posterum erit eorum memoria ²². Cæterum sacras quoque imagines audivimus abolitum, iri, non tamen te imperante. Et coactus ab imperatore, eum nominare, quo rerum potiente hoc esset futurum: Cononem, dixit. Tum Leo:

Omnino, inquit, is ego sum. Conon enim est meum nomen, mihi in baptismo inditum. Quem sermonem Germanus excipiens: Absit, ait, domine. ut hoc tam invisum Deo facinus te imperante 798 perpetretur. Sed tyrannus Deo adversus, auditis his verbis graviter indignatus, leonium rugiit: Germanumque simulacricolam appellans, suaque manu alapam infligens, regia exturbavit. Facto deinde contra sacras imagines edicto, Germanum rursus accersit, persuasurum ei se sperans ut subscriberet. At Germanus nequaquam vel adulationi vel minis tyranni concessit: imo autem pactorum eum ante acceptum imperium initorum admonuit, in quibus is Deo fidejussore ascito promiserat nihil se verorum decretorum labefacturum. Sed tantum abfuit ut cæpti miserum Leonem puderet, ut præterea in hoc incubuerit ut Germanum suis in verbis caperet, atque ita non ut confessorem, sed ut seditiosum, solio detruderet. Eam ad rem adiutorem nactus est Anastasium Germani syncellum, quem successionis in patriarchæ munus spe allegerat. Hunc beatus ille non ignorans esse alterum Iscariotam, sapienter de prodicione commonuit. Aliquando Germani in regiam euntis stolæ oram Anastasius calcavit. Cui Germanus: Noli festinare. Diippus te manet. Quindecim post annis Constantinus Ecclesiam persecutor, inter Artabasdam generum suum aliosque suos hostes, hunc quoque Anastasium plagis in circo multatum et facie retrorsum versa equo impositum ac nudum per Diippum jussit pro spectaculo duci, quod sibi derogato imperio Artabaso diadema detulisset. Atque sic impletum est Germani vaticinium. Proinde Byzantii defensor veræ religionis fuit 799 divinus iste Germanus, quotidie adversus Leonem feræ cognominem ut feram bestiam ejusque stipatores depugnans; Romæ autem Gregorius, apostolicus vir et Petri apostolorum coryphæi assessor, qui ob divinas suas lucubrationes Dialogi cognomen adeptus est. Is a Leone ob ejus impietatem defecit, et pacto cum Francis icto tributa Leoni denegavit, Anastasium ac socios

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(63) Φατριάν esse aliquid tribus aut curiæ simile, dum aliunde, tum ex Suida apparet. Ego secutus sum conjecturam. XVL

(64) Xyländri de syncello scripta suarum adnotationum prima præsentis loco congruunt. Presbyteris enim quibusdam in contubernii vitæ familiaritatisque consortium a patriarcha receptis nonnunquam, eo vita functo, patriarchæ dignitas deferebatur; ac processu temporis non officio, quod fingit Xyländer, sed syncelli concellaneive honore et nomine patriarchæ successor designatus, ornabatur. Legendus hic auctor in Michaelis Theophili filio, ubi de Janne. Attendenda quoque Theophanis verba: 'Ο Αίτων ἔγων ἐν τούτῳ σύμμαχον καὶ συμμίτοχον Ἀναστάσιον μισητὴν καὶ σύγκλιλον αὐτοῦ, συνταξάμενος αὐτῷ, ὡς τῆς ἀσθείας ὁμόφρονι, καὶ τοῦ θρόνου μοιχῶν καὶ διάδοχον γενέσθαι. Unde et Stephanus Basilii filius cum Photio educatus, et syncelli dignitate promotus, nullo discrimine in ejus locum est subrogatus. Auctor infra in Leone

πιστικόν μου. Καὶ ὁ μέγας Γερμανὸς ὑπολαβὼν ἔφη· Μὴ γένοιτο, δέσποτα, ἐπὶ τῆς σῆς βασιλείαςπραχθῆναι τὸ θεοστυγὲς τοῦτο κακόν. Ὁ δὲ θεομάχος τύραννος τοῦτο ἀκούσας, σφόδρα χαλεπῶς καὶ λέοντειον βρόξας, εἰδωλολάτρην τε ἀποκαλέσας καὶ ταῖς ἰδίαις χερσὶ ῥάπιστας τῶν βασιλείων ἐξελαύνει. Σιλέντιόν τε ποιήσας κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων προσκαλεῖται πάλιν τὸν ἅγιον Γερμανόν, οὐόμενος πείσαι αὐτὸν ὑπογράψαι. Ὁ δὲ οὐδ' ὄλιως εἶξε τῇ θωπέῳ ἢ τῇ ἀπειλῇ τοῦ τυράννου. [P. 456] Μᾶλλον μὲν οὖν ἀνέμνησεν αὐτὸν ὁ μακάριος τῶν πρὸ τῆς αυτοκρατορίας συνθηκῶν, ὅπως αὐτὸν Θεὸν ἐγγυητὴν δέδωκε μὴ παρασχευῆσαι τι τῶν τῆς ἀληθείας δογματῶν. Ἄλλ' οὐδ' οὕτως ἤτχόνθη ὁ ἅγιος· μᾶλλον δὲ καὶ ἠγωνίζετο, εἴ ποῦ αὐτὸν ἐν λόγοις συλλήψεται, ἴν' ὡς φατριαστὴν (63) καὶ οὐχ ὡς ὁμολογητὴν καθέλη τοῦ θρόνου. Εὗρεν οὖν εἰς τοῦτο σύμμαχον Ἀναστάσιον σύγκλιλον (64) τοῦ ἁγίου, συνταξάμενος αὐτὸν τοῦ θρόνου διάδοχον εἶσεσθαι. Ὅν ὁ μακάριος οὐκ ἀγνοῶν, ὡς ἄλλον Ἰσκαριώτην, σοφῶς τὰ περὶ προδοσίας ἀνεμίμησκε. Καὶ ποτε εἰσερχομένου πρὸς τὰ βασιλεια, ἐπάτησεν ὁ Ἀναστάσιος τὰ ὀπίσθια τῆς στολῆς τοῦ ἁγίου· πρὸς δὲ ὁ ὁσιος ἔφη· Μὴ σπεύδεις τὸ Δίππῶν (65) ἐκδέχεσθαι σε. Μετὰ δὲ ἔτη ε' Κωνσταντίνος ὁ διώκτης μετὰ τοῦ γαμήριου αὐτοῦ Ἀρταβασίου σὺν ἄλλοις ἐχθροῖς αὐτοῦ τοῦτον τύψας ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ, διὰ τοῦ Δίππου γυμνὸν ἐπ' ὄνου καθέσας ἐξ ἀντιστόφου ἐπόμπευσε διὰ τὸ ἀνασκαψαί μὲν τὸν βασιλεῖα Κωνσταντίνου, στέψαι δὲ τὸν Ἀρταβασίον· κἀντεῦθεν ἢ πρόβρῆσις ἀπέβη τοῦ ὀσιωτάτου Γερμανοῦ. Ἐν μὲν οὖν τῷ Βυζαντίῳ πρόμαχος τῶν ὑπὲρ εὐσεβείας δογματῶν ὁ ἱερὸς οὗτος καὶ θεοπίσιος ἤμας Γερμανὸς, θηριομαχῶν (66) καθ' ἐκάστην πρὸς τὸν φερώνυμον Λέοντα καὶ τοὺς αὐτοῦ συνασπιστάς· ἐν δὲ τῇ πρεσβυτέρῳ Ῥώμῃ Γρηγόριος ἀποστολικὸς ἀνὴρ καὶ Πέτρου τοῦ κορυφαίου σύνθερος, ὃς διὰ τὰ ὑπ' αὐτοῦ γινόμενα θεῖα πονήματα Διάλογος ἐκλήθη (67). Οὗτος ὁ ἅγιος διὰ τὰς ἀνοσιουργίας Λέοντος ἀφηνίασε, καὶ πρὸς τὸν Φράγγον σπονδῆν εἰργικὴν ποιησάμενος τοὺς τε φόρους ἐκώλυσε καὶ Ἀναστάσιου καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἀνεθεμάτισε. Τὸν δὲ βασιλεῖα δι' ἐπιστολῶν αὐτοῦ πολλῶν πολλοῖς ἔγνω.

statim sub initio, necnon inferius, ubi Euthymium Nicolai quoque syncellum in patriarcham postmodum provectum narrat. Ac denique disertis idem verbis hoc aliquando positum in more, ut syncellus esset qui deinde patriarcha explicat in Constau-tino Monomacho p 775 GOAR.

(65) Diippus videtur fuisse appendix circi. Zonaras habet δίππιον. Apparet locum significari equestribus decursionibus destinatum. XVL. — Circi stadium, quo bigæ quadrigæve excurrunt. Duppiim reddidit Paulus Diaconus, sed mendose. GOAR.

(66) Alludit ad id quod Paulus de se commemorat, H. Corinth xi. XVL. — Ad Leonis ferocis imperatoris nomen, non ad Pauli verba, ut scripturil Xyländer, auctor alludit GOAR.

(67) Ab auctoris sententia recedunt nonnulli, qui Gregorium Magnum, nominis hujus primum, Διάλογον ob scriptos ab eo dialogos vocitatum, scribunt. GOAR.

σμένων ἀριδύλως ἐλέγχει. Ἐν δὲ τῇ κατὰ Συρίαν **A** Διμασκῶ Ἰωάννης μοναχὸς καὶ πρεσβύτερος, ὁ Ὑρσορρόβος (68) ὁ τοῦ Μανσοῦρ, ὃ ἐρμηνεύεται Λέντραβος, ὃνπερ ὁ δυσσεβῆς Μανζήρ Ἰουδαϊκῶ φρονήματι μετωνόμασεν. Οὗτος ὁ ὕσιος Ἰωάννης καὶ μελωδὸς (69) ὠνομάσθη μετὰ Κοσμᾶ ἐπισκόπου τοῦ Μαΐουμᾶ καὶ Θεοφάνους ἀδελφοῦ Θεοδώρου τῶν γραπτῶν (70), διὰ τὸ αὐτοῦς μελωδῆσαι τὰ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῶν Χριστιανῶν τετυπωμένα ψάλλεσθαι. Ἦν γὰρ ὁ ἅγιος Ἰωάννης οὗτος τῆ τε βίῃ καὶ τῆ λόγῃ διδάσκαλος ἀριστος, πάσης γνώσεως θείας τε καὶ ἀνθρωπίνης ἐμπεπλησμένος. Ἀλλὰ Γερμανὸν μὲν ὡς ὑπ' αὐτὸν ὄντα ὁ Λέων ἐκβάλλει τοῦ θρόνου, ὃς τὸ ὠμόφορον ἐν τῇ ἀγίῃ τραπέζῃ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας θεῖς ἀπετέλατο τῇ ἱερωσύνῃ καὶ ὑπεχώρησεν. Ὁ δὲ θεομάχος ἀντ' αὐτοῦ χειροτονεῖ Ἀναστάσιον τὸν προλε- **B** γόντα σύγκελλον, συνθέμενον τῇ ἀσεβείᾳ αὐτοῦ βουλήν καὶ αἰρέσει. Ὁ δὲ ὄσιος Γερμανὸς [P. 457] ἐξερχόμενος μεθ' ἐτέρων διδασκαλικῶν λόγων ἔφη. Ἐάν εἴμι ἐγὼ Ἰωνᾶς, βλάψετε με εἰς τὴν θάλασσαν· χωρὶς γὰρ οἴκουμενικῆς συνόδου κινωτομησάμενος πίστιν, ὡ βασιλεῦ, ἀδυνατῶ. Καὶ ἀπελθὼν ἐν τῇ γονικῇ αὐτοῦ οἰκίᾳ τοῦ Πλατανίου ἡσύχασεν, ἀρχιερέυσας ἔτη ἰδ' μῆνας ε' ἡμέρας ζ'.

Τῷ ἰδ' ἔτει, ἐπεστράτευσεν Μάσαλμας τῇ Ῥωμανίᾳ, καὶ ἐλθὼν εἰς Καππαδοκίαν παρέλαβε δόλῳ τὸ Χαρσιανὸν κάστρον.

Τῷ ἰδ' ἔτει Λέων ὁ βασιλεὺς τὴν θυγατέρα χαγᾶ- **C** νου τοῦ τῶν Σκυθῶν δυνάστου τῷ υἱῷ Κωνσταντίνῳ ἐνυμφεύσαστο, ποιήσας αὐτὴν Χριστιανὴν καὶ ὀνομάσας Ἐβρήνην· ἥτις ἐκμαθοῦσα τὰ ἱερὰ Γράμματα διέπρεψεν ἐν εὐσεβείᾳ, τὴν τῶν ἀθῶν δυσσεβείων ἐλέγχουσα. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐμίνετο κατὰ τοῦ πάπα καὶ τῆς ἀποστάσεως Ῥώμης καὶ Ἰταλίας, καὶ ἐξοπλίσας στόλον μέγαν ἀπέστειλε κατ' αὐτῶν. Ἠσχύθη δὲ ὁ μάλιστα ναυαγήσαντος τοῦ στόλου εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος. Ἐκμανεῖς οὖν ἐπὶ τούτῳ πλέον ὁ θεομάχος φόρους κεφαλαιῶς τῷ τρίτῳ μέρει Σικελίας καὶ Καλαβρίας τοῦ λαοῦ ἐπέθηκε. Τὰ δὲ λεγόμενα πατριμῶνα τῶν ἐν Ῥώμῃ ναῶν τῶν ἁγίων καὶ κορυφαίων ἀποστόλων ἐκπαλαί τελοῦμενα, τάλαντα τρία ἕμισυ, τῷ δήμοσιφ λόγῳ τελεῖσθαι προσέταξεν, **D**

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(68) Auro fluens, hoc est aureum orationis flumen fundens; quam laudem Aristoteli tribuit Cicero. Diaconus Chrysaoram minus apte videtur vocare, aureo ense armatum: tametsi ob acrem idolorum defensionem videri queat hoc titulo cohonestatus. Lentrabus autem quid Græcis significet, non magis video quam quid Manzur. De quo aliquid poterat conjici, si Λέντραβος. Græcum esset. Manzer fortasse est Momzer מנזר, quod et in sacris Litteris et in Aramæa lingua spurium significat; atque ea vox est in Hispano idiomate retenta. Mansuris filium credo dici. In actis Cpolitaneæ synodi est fuisse Manzurem ignominiosæ causa a Patribus ibi dictum. XYL. Paulus Diaconus: *et pro Manzur, quod ejus avitum nomen est, quodque redemptus*

anathemate feriit, imperatoremque multis epistolis et a multis lectis manifesto redarguit. Damasci Syriæ fuit Joannes monachus et presbyter, Chrysorrhoas cognomento, Mansuris filius, quod Græce sonat Lentrabum, quem impius Judaico sensu Manzerem appellavit. Hic S. Joannes, una cum Cosma Majumensi episcopo et Theophane fratre Theodori Graptorum episcopi, melodi sive cantores sunt agnominati, eo quod melodiis comprehendissent eas cantilenas quæ in ecclesiis Christianorum canuntur, prout ab eis compositæ formatæque sunt. Erat enim S. hic Joannes et vita et oratione magister optimus, omni divina humanaque cognitione repletus. Sed Germanum quidem Leo ut suæ potestati subditum patriarchæ solio dejecit. Isque humerale in sacra mensa Magni Templi deponens resignavit munus suum atque discessit. Impiusque Leo ei suffecit Anastasium syncellum impio ipsius consilio et hæresi consentientem. Digrediens vero Germanum inter alia ad docendum composita verba hoc quoque dixit: Si ego sum Jonas, **SOO** projicite me in mare: nam extra universalem synodum novi aliquid de fide statuere nequeo, o imperator. Ac digressus Platanii in domo sua gentilitia quietus vixit, cum gessisset summum pontificatum annos 14, menses 5, dies 7.

Anno 14 Masalmas in Romanam ditionem bello illato, cum in Cappadociam venisset, Charsianum castrum fraude cepit.

Anno 16 Leo filiam Chagani Scytharum principis filio suo Constantino nuptui dedit, cum Christianam eam fecisset Irenamque nominasset. Ea sacris Litteris studiose cognitis illustris pietate fuit, refutavitque a Deo alienorum impietatem. Imperator autem contra Papam Romæque et Italiæ defectionem sæviens, contra eos ingentem classem armavit atque emisit. Sed turpiter se dedit vanus homo, classe in Adriatico mari naufragio amissa. Inde furore percitus majore homo adversus Deum pugnans, tertiam Siculi ac Calabri populi parti tributum in singula hominum capita imposuit. Patrimonia quoque templorum Romæ principibus apostolis consecratorum, quæ pecunia quotannis antiquitus pendebatur talentorum trium semis, in **D**

interpretatur, sensu Judaico, novumque ecclesiæ magistrum. Manseron (spurium expone) mutato nomine vocitabat. Chrysorrhoas sacris viris dicitur, denomine fluvii Damascum patriam præterfluentis. GOAR.

(69) *Hymnorum ecclesiasticorum auctor apud Græcos. GOAR.*

(70) Proprium putavi; et Graptensem episcopum feci, valde dubius. Sed res non magna. -- XYL. Nil magnum equidem et momento dignum Xylandrum errasse; et tituli *inscriptorum* vice, ob iambos utriusque fratris ab impio Theophilo frontibus inscriptos. Theodorum *Graptorum episcopum* pro ingenti captu instituisse. De dira illa inscriptione auctor in Theopilo. GOAR.

ærarium publicum conferri jussit. Et mandavit inspici atque describi infantes qui nascebantur, ut census iste de singulis capitibus (Cephaletionem vocant) exigi posset.

Annis 18, 19 et 21, Suleiman Isami filius factis in Asiam incursionibus multos captivus abduxit. Fuit inter hos etiam Pergamenus 801 quidam qui se dicebat Tiberium esse Justiniani filium. Hunc Isamus in honorem filii sui, utque terrorem imperatoribus objiceret, regio in honore habuit, exercitui præfecit, utque ab omnibus videri posset, Hierosolyma cum ac per totam Syriam misit.

Idem Suleimam anno 23 imperii Leonis exercitum 90 millium in Romanos duxit; captisque multis et oppidis et hominibus, ferreo etiam castro (id enim est Siderocastrum) vastato, illæsus rediit domum.

Anno 24 ab Hieracitis tubernæ sunt incensæ, multique eorum supplicio affecti. Die Octobris 2e, quæ D. Demetrio sacra est, feria 4, hora 8, terræ motus ingens atque terribilis Cpoli fuit, qui templa, monasteria, domosque multas prostravit, multosque homines. Corruit etiam Arcadii statua in Xerolopho et aliæ multæ, atque muri etiam terrestres urbis, et in Thracia urbes atque castella, nec non Nicæa, Nicomedia et Prænetus, quin et mare quibusdam in locis a limitibus suis refugit. Obtinuit terræ motus iste menses 11. Imperator ruina murorum cogita cives ita est allocutus: Vos muris urbis reficiendis cum non sitis pares, nos quæstoribus nostris negotium dedimus ut ultra constitutum tributum in singula nomismata accipiant miliarisium unum, idque in ærarium nostrum conferant ex quo nos muros condamus. Exinde obtinuit ut dicerata seu bina ceratia quæstoribus solverentur. Ceratia autem appellantur 12 folles sive nummi, sic dicti a Numa Romæ 802 rege, qui primus obolos sua ipsius effigie signavit, ideoque nummos de suo nomine nuncupavit. Idem et officium quoddam constituit, quod quidam ipsius famulorum gens ab unoquoque eorum qui a palatio stipendium sumebant, accipiebat folles 12 seu unum ceratium. Itaque et ceration dicebatur. Faciebat hoc ad ineundum numerum eorum quibus stipendia dabantur: neque enim eo tempore census Romæ agebatur. Vixit is Numa eo tempore quo primum Israelus captivus abductus fuit, annis a mundo

creato 4780. Leo Isaurus, qui et Conon, imperium gessit annos 24, menses 2, dies 25. Mortuus est ex intestinorum morbo, anima cum corpore pereunte. Infelix

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(71) Hieracitæ qui fuerint, nondum scio. Novi ea tempestate in Italia γυναικοκέρκας fuisse. Sed hi nihil huc. XYL — Τὸ Ἱερὸν fauces Propontidos, a quibus Hieracitæ. GOAR.

(72) Columna est qualis Trajana vel Antoniniana Romæ, ex uno solo lapide ac ideo incolis μονόπετρα vocata, e cujus radicibus grælus cochlear is per medium ad ejus summa ascendit. Ξηρολόφος

ἄποπτέειν τε καὶ ἀνιγράψασθαι τὰ τικτόμενα βρίφη πρὸς τὸ ἀπαιτεῖσθαι τὸν λεγόμενον κεφαλητίωνα.

Τῷ ιη', καὶ ιθ', καὶ κ' ἔτει Σουλεϊμὰν ὁ υἱὸς Ἰσάμ τὴν Ἀσίαν καταδραμὼν πολλοὺς αἰχμαλώτους ἐποίησεν. Ἦχμαλώτευσεν δὲ καὶ τινὰ Περγαμῶν, ὃς ἔλεγεν ἑαυτὸν Τιβέριον εἶναι υἱὸν Ἰουστινιανοῦ. Τοῦτον Ἰσάμ εἰς τιμὴν τοῦ ἰδίου παιδὸς καὶ τῶν βασιλέων ἐκρόδησιν μετὰ τιμῆς βασιλικῆς καὶ στρατευμάτων εἶχεν ὃν ἐκπέμπει εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ εἰς ἄλλην τὴν Συρίαν πρὸς θεῶν πάντων.

Τῷ κγ' ἔτει ἐπεστράτευσεν Σουλεϊμὰν κατὰ Ῥωμαίων, ἔλων μυριάδας 4'. Καὶ πολλὴν ἄλωσιν καὶ αἰχμαλωσίαν ποιησάμενος, πορθήσας καὶ τὸ Σιδιτρόκαστρον, ἀβλαβῆς ὑπέστρεψε.

Τῷ κδ' ἔτει ἐκκύθησαν αἱ ἀγοραὶ ὑπὸ τῶν Ἱερικιτῶν (71), καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐφουκίσθησαν. Τῇ κς' τοῦ Ὀκτωβρίου πηγῆς, τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἡμέρα 3' ὥρα η', σεισμὸς μέγας γέγονε καὶ φοβερὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἐπτώθησαν ἐκκλησῖαι καὶ μοναστήρια καὶ οἶκοι, καὶ λαὸς πολλὸς ἀπέθανεν. Ἐπεσε δὲ καὶ ἡ στήλη Ἀρκαδίου ἐν τῷ Ξηρολόφῳ (72) καὶ ἄλλαι πολλαί, καὶ τὰ χερσαῖα τῆς πόλεως τείχη, καὶ πόλεις καὶ χωρία ἐν τῇ Θράκη, ἡ [P. 458] τὰ Νίκαια καὶ Νικομήδεια καὶ Πραίνετος. Ἀπέφυγε δὲ καὶ ἡ θάλασσα τῶν ἰδίων ὄρων ἐν τισὶ τόποις. Ἐκράτει δὲ καὶ ὁ σεισμὸς μῆνας 11'. Ἰδὼν δὲ ὁ βασιλεὺς τὰ τεῖχη τῆς πόλεως πτωθέντα, διελάλησε (73) λέγων, ὅτι, Ὑμεῖς οἱ τῆς πόλεως ἀδυνατεῖτε τὰ τεῖχη κτίειν, ἀλλὰ προσετέξμεν τοῖς διοικηταῖς (74) τῶν θεμάτων ἀπαιτεῖν εἰς τὸν κανόνα κατὰ νόμισμα μιλιάρσιον ἓν, καὶ λαμβάνει αὐτὸ ἡ βασιλεία, καὶ κτίζει αὐτά. Κάντεῦθεν ἀπεκράτησεν ἡ συνθήκη παρέχειν τὰ δικέρατα τοῖς διοικηταῖς. Κεράτια δὲ αἱ β' φύλλοις ὠνομάσθησαν, ἤτοι νοῦμμοι ἀπὸ Νουμᾶ βασιλέως Ῥώμης, ὃς καὶ πρῶτος τοὺς ὄσολοὺς τῇ ἰδίᾳ εἰκόνι ἐγράψε καὶ νοῦμμοὺς αὐτοῦς κατὰ τὸ ἴδιον ὄνομα ἐκάλεισεν. Οὗτος καὶ ὀφθαλμὸν ἐτύπωσεν, ὃπερ εἰς τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ ἔλων ἐλάμβανεν ἐξ ἐκάστου τῶν ἀπὸ τοῦ παλατίου ῥογευομένων φύλλοις β' ἤτοι κεράτιον ἓν. Διὸ καὶ ἐλέγετο ὁ κεράτιον. Τοῦτο δὲ ἦν ὡς ἐν τύπῳ ψήφου τῶν ῥογευομένων ἀπὸ τοῦ παλατίου οὕτω γὰρ τότε ἀπογράφαι κατὰ Ῥώμην ἔσχον. Ἐν δὲ τῇ πρώτῃ αἰχμαλωσίᾳ τοῦ Ἰσραήλ οὗτος ὁ Νουμᾶς ἐγένετο, ἐν τῷ ὄψι' ἔτει τῆς κόσμου κτίσεως.

Ἐβατίλευσεν οὖν Λέων ὁ καὶ Κόνων, ὁ Ἰσαυρος, ἔτη κδ' μῆνας β' ἡμέρας κ'. Καὶ θνήσκει σὺν τῷ σωματικῷ καὶ τὸν ψυχικὸν θάνατον, νόσῳ δυσεντε-

quasi moles arida vocatur. Pluribus de illa Suidas et Codinus in Orig. CP. GOAR.

(73) Διαλαλεῖν non est cives alloqui, verum edictum promulgare, voce præconis jubere. GAR.

(74) Qui a singulis ordinibus tributum exigent. Κάνονος vox hodieque pro constituta pecunia usurpatur vulgo. quæ annua solvatur. XLY. — Tributum capitatum edicto posito pendendum. GOAR.

ρίας βλῆθεις· καὶ τίθεται τὸ δόστηνον αὐτοῦ σῶμα ἐν τῷ νῆρ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων. Ὅσα δὲ καὶ ὅσα κατὰ Χριστιανῶν συνέδοσαν ἐν ταῖς ἡμέραις τούτου τοῦ δυσσεβεστάτου καὶ ἀπανθρώπου Λέοντος, περὶ τὴν ὀρθόδοξον ἡμῶν πίστιν καὶ περὶ τὰς τῶν πολιτικῶν διοικήσεις αἰσχροῦ κέρδους καὶ φιλαργυρίας ἐπινοία ; κατὰ τε παντὸς κόσμου καὶ τῶν Χριστιανῶν, σεισμῶι καὶ λιμοῖ καὶ λοιμοῖ καὶ ἐθνῶν ἐπαναστάσεις καὶ θάνατοι, ἀπορῶ μνημονεῦσαι· ὑπερβαίνουσι γὰρ πάντα νοῦν καὶ λόγον καὶ δianoian. Ἄξιον δὲ λοιπὸν ἐφεξῆς καὶ τοῦ δυσσεβεστάτου καὶ παναθλοῦ παιδὸς αὐτοῦ τὰς ἀθεμίτους διεξελθεῖν πράξεις ἀνοσιουργοτέρως καὶ θεομισήτους οὔσας.

[P. 459] Κόσμου ἔτος 459, τῆς θείας σαρκώσεως ἔτος ψλθ', Κωνσταντῖνος ὁ Καβαλλῖνος Εἰκονομάχος ἐβασίλευσεν ἔτη λβ', ἐκ δεινοτάτου λέοντος φανεῖς ποικιλότητος πέρδαλις καὶ ἐκ σπέρματος ὄφως ἀσπίς καὶ ὄφεις πετόμενος. Οὗτος τὴν πατρίδα βασιλεῖν τε καὶ δυσσεβείαν διαδεξάμενος ἐκ Θεοῦ πλεῖον δίστατο καὶ τῆς Θεομητόρος καὶ πάντων τῶν ἁγίων, κἀνεῦθεν λοιπὸν μαγαλαῖς καὶ ἀσελγείαις καὶ δαιμόνων ἐπικλήσεσι καὶ σπλάγγων ἀνατομαῖς καὶ ἄλλοις πονηροῖς ἐπιτηδεύμασι κωνηγεσίαις τε καὶ ἱπποδρομαῖς σχολῶν δργων ἐπιτηδεῖον τοῦ Ἀντιχριστοῦ γέγονεν, ὡς καὶ βασιμὸν καθολικὸν ἐκθέσθαι, μὴ λέγεσθαι τινα (75) τὸ παράπαν ἅγιον, ἀλλὰ καὶ τὰ λείψανα τούτων εὐρισκόμενα διαπτύεσθαι, καὶ μηδὲ προσδεῖαν αὐτῶν ἐξαιτεῖν· « Οὐδὲν γὰρ, ἔλεγεν, ἰσχύουσι, » προσθεῖς ὁ παμμύρατος· « Μηδὲ τὴν τῆς Μαρίας ἐπικαλεῖσθαι τις προσδεῖαν· οὐ γὰρ δύνανται τι. » Ἀλλὰ μηδὲ θεοτόκον αὐτὴν ὀνομάζεσθαι. Λαβῶν γὰρ ἐν χειρὶ πλῆρες χρυσοῦ βαλάντιον καὶ ὑποδείξας αὐτὸ πᾶσιν, ἤρετο τίνας ἄξιόν ἐστι τῶν δὲ, « Πολλοῦ, » εἰπόντων, κενώσας πάλιν τὸ χρυσοῦν ἤρετο τίνας ἐστὶν ἄξιον, καὶ λέγουσιν. « Οὐδένος. » — « Οὕτως, ἔφη, καὶ ἡ Μαρία, ἕως μὲν εἶχε τὸν Χριστὸν ἐν αὐτῇ, τετιμημένη ἦν, ἀφ' οὗ δὲ τοῦτον ἀπέτεκεν, οὐδὲν τῶν λοιπῶν γυναικῶν διενόχοι. » Φεῖσαι ἡμῶν, Κύριε (76). Ἐκ τούτου οὐ μικρὰ τις ἀθυρία τοῖς Χριστιανοῖς κατέλαθεν, ὥστε παρὰ πάντων [P. 460] μισθῆναι καὶ Ἀρταβάτῳ κουροπαλάτῃ καὶ γαμβρῷ ἐπ' ἀδελφῇ αὐτοῦ προστεθῆναι.

Ἐξεληθὼν δὲ ὁ Κωνσταντῖνος ἐν τοῖς τοῦ Ὀψικίου μέρεσι κατὰ τῶν Ἀράβων ὑπεβλέπετο κακῶσαι Δ Ἀρταβάσδον, ὄντα ἐν τῷ Δορυλαίῳ. Ὁ δὲ τοῦτο γνοὺς κινεῖ κατ' αὐτοῦ, καὶ τὸν μὲν πατρικίον Βίστρον, τὸν συμμύστην Κωνσταντῖνου, ῥομφαλῶ ἀνεῖλεν, ὁ δὲ Κοπρώνυμος φοβηθεὶς, ἐπιβὰς παρικπίου (77),

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(75) Hunc locum ex suidas restitui. XYL.

(76) Cedreni immanem blasphemiam abominantis verba. Sed in margine ascriptum : Ἐν δὲ τις μύρον πολῦντιμον εἰς ἀλάστρον ἐμβάλη. Λοιζωδέτατα, εἴτα κενώσῃ αὐτὸ, οὐ πάλιν ἡ εὐωδία τοῦ μύρου τῷ ἀγγεῖῳ προσμένει ; XYL.

(77) Quid sit παρικπίου, non satis novi. Credo

A ejus cadaver reconditum est in fano apostolorum. Subterfugit animus commemorare quæ et quales adversæ res Christianis evenerint imperio impiissimi atque inhumanissimi hujus Leonis, quantum et rectæ fidei offecerit, et sædi lucri studio atque avaritia excogitalis contra totum orbem et Christianos fraudibus, reipublicæ administrationem detrivertit, tum quid terræ motuum, famis pestilentiæ, rebellionum ac cladum contigerit. Nam neque satis cogitari ista nec explicari possunt. Par esse videtur ut porro impiissimi ac miserrimi ejus filii nefaria acta, sceleratiora illa et Deo invisâ, recenseam.

803 Anno mundi 6236, qui ac incarnatione divina fuit 739, potitus imperio Constantinus Caballinus Iconomachus. præfuit ei annos 35. Is ex sævissimo leone versutissima pardalis, et ex semine serpentis aspis et anguis volans, ut primum in patriam regnum et impietatem successit, longius etiam a Deo, Deipara omnibusque sanctis se abalienavit ; ac deinceps veneficiis, libidinibus, dæmonum invocationibus viscerum exsectionibus aliisque malis studiis, tum venationibus et ludis circensibus deditus, idoneum se Antichristo instrumentum præbuit. Atque adeo universali edicto vetuit ne quis in universum Domini servorum sancti titulo cohonestaretur : quin imo conspui eorum inventas reliquias jussit, prohibuitque eorum intercessionem postulari : quod eos nihil posse diceret. Atque addidit scelestus Mariæ quoque Virginis intercessionem non esse implorandam : nihil enim eam præstare posse. Quin et Deiparam hanc noluit appellari. Sumptis enim in manus auro plenis oculis, ac præsentibus 804 demonstratis, sciscitatus est quanti eos putarent esse pretii Cum responsum esset « Magni, » evacuato auro rursus interrogavit quanti loculos æstimarent. Cumque responsum esset : « Nihili. » — « Ita inquit, Maria quoque dum Christum gestavit utero, in honore fuit ; postquam eum peperit, nihilo reliquis mulieribus præstantior est. » Parce nobis, Domine. Hæc Christianos in gravem conjecerunt mærorem ; omnesque eum exosi Artabasdo curopalatæ (sororem is Copronymi matrimonio habebat) sese adjunxerunt.

Interea Constantinus adversus Arabes in regionem Opsicianam profectus, de Artabasdo, qui tum Dorylæi degebat, opprimendo occasiones circumspicit. Qua re cognita Artabasdos arma contra Constantinum sumit, et patricium Biseram, ejus sacrorum socium. ferro obtruncat. Copronymus

fuisse rhedam aut vehiculum cursui idoneum, quod aliquis eques comitaretur. Quid si veredus ita appellatur ? XYL. — Pancirolus de cursu publico : Concessa evectrone unus aut alter equus permitti censebatur : cum vero tertius veredus indulgebatur, parhippus aut paraveredus dicebatur. Est itaque parippus cursus publici equus. GOAR.

perterritus equo Amorium profugit, Longinumque Orientalium ducem magnis demeritis pollicitationibus per eum in tuto fuit. Hinc calamitosissima subditorum bella, utroque imperatore creato. Artabasus urbem ingressus statim ubique per eam sacras reposuit imagines, eumque ordines imperatorem salutarunt. Cæterum Anastasius, qui falso titulum patriarchæ gerebat, manutens veneranda atque vivifica crucis ligna, eum qui iis affixus fuerat juravit ad populum, Copronymum imperatorem hæc sibi verba dixisse: « Quem Maria peperit Christum, hunc tu Filium Dei ne censueris, neque quidquam præter hominem: ita **805** enim eum Maria peperit ut et me mater mea Maria. » Hoc audito populus Constantino imperium abrogavit.

Anno ejus imperii secundo Isamus Arabum princeps moritur. Hic, cum sanctissima Antiochiæ Ecclesia per quadraginta annos patriarcha caruisset, Arabilus constitui aliquem vetantibus, cum haberet charum sibi Syrum quemdam monachum, nomine Stephanum, pium hominem sed rusticum, Antiochensibus significavit, siquidem cupiant sibi patriarcham concedi, ut id muneris huic Stephano committant. Ii divinitus hoc fieri rati Stephanum Theopolis throni patriarcham elegerunt. Hoc anno et Constantinus et Artabasus per legatos auxilia ab Isamo petierunt. Magna quoque siccitas fuit et multi terræ motus variis locis; adeoque et montes in solitudine Saba inter se coiverunt, et pagus terra absorptus est. Eodem anno Cosmas Alexandriæ patriarcha cum civibus ab errore Monotheletarum ad veram religionem transivit. Eodem anno signum in cælo visum est. Validus autem Petro sanctissimo Damasci metropolitæ, quod is Arabum et Manichæorum errores argueret, linguam præcidit, et in Arabiam Felicem relegavit; ubi cum Christo testimonium perhibuisset ac clara voce liturgiam cecinisset, supplicio affectus obiit. Hoc anno civilia fuere bella, qualia non ante ab origine mundi.

Anno tertio versus Boream apparuit signum, ac cælitus in quædam **806** loca pulvis delatus est. Terra quoque ad Caspias portas motu tremefacta. Et Validus ab Arabibus necatus, cum eorum princeps unum fuisset annum. Ei successit Izidus Leipsus. Eo anno Constantinus per Abydum trajicit, et apud terrestrem Cpolis murum castra ponit, excurrens etiam usque ad Auream portam, ut se multitudini ostentaret. Artabasus autem urbe egressus prælio commisso victus fususque est. Cumque Copronymus navium esset potitus, fames gens in urbe exstitit, ita ut modius hordei ad 12

φύγει εις τὸ Ἀμώριον. Δεξιούται δὲ Λογγίνου στρατηγὸν τῶν Ἀνατολικῶν μεγάλας ὑποσχέσεις, καὶ σώζεται παρ' αὐτοῦ. Ἐντεῦθεν μάχαι δεινότητες τοῖς ὑπῆκόοις, ἐκατέρων βασιλέων ἀναγορευομένων. Εἰσῆλθε δὲ Ἀρτάβασδος ἐν τῇ πόλει, καὶ παρευθὺ κατὰ πᾶσαν αὐτὴν τὰς ἱεράς ἀνεστῆλωσεν εἰκόνας, ἀνηγορεύθη δὲ παρὰ τῶν θεμάτων βασιλεύς. Ἀναστάσιος δὲ ὁ ψευδώνυμος πατριάρχης, κρατήσας τὰ τέμνια καὶ ζωοποιὰ ξύλα, ὤμοσε τῷ λαῷ, ὅτι « Μὴ τὸν προστλαθέντα ἐν αὐτοῖς, οὕτως μοι εἶπε Κωνσταντῖνος ὁ βασιλεύς, ὅτι Μὴ λογίσῃ γιὸν Θεοῦ εἶναι ὃν ἔτεκε Μαρία, τὸν λεγόμενον Χριστὸν, ἀλλὰ φιλὸν ἄνθρωπον· ἡ γὰρ Μαρία οὕτως αὐτὸν ἔτεκεν ὡς καὶ ἐμὲ ἡ μήτηρ μου Μαρία. » Καὶ τοῦτο ἀκούσκυτες οἱ λαοὶ ἀνέσκαψαν αὐτόν.

Τῷ β' ἔτει τέθνηκεν Ἰσάμ ὁ τῶν Ἀράβων ἀρχηγός. Οὗτος τὴν ἀγιωτάτην Ἐκκλησίαν Ἀντιοχείας ἐπὶ τεσσαράκοντα χρόνους χηρεύουσαν, κωλυόντων τῶν Ἀράβων πατριάρχην γενέσθαι ἐν αὐτῇ, ἔχων τινὰ προσφιλεῖ μναχὸν Σύρον ὀνόματι Στέφανον, ἄγροικον, εὐλαβῆ δὲ μόνον, καὶ εἶπερ θέλοιεν συγχωρηθῆναι αὐτοῖς πατριάρχην ἔχειν, ψηφίσασθαι αὐτὸν τὸν Στέφανον. Θεόθεν τοῦτο νομίσαντες γίνεσθαι χειροτονοῦσιν αὐτὸν ἐν τῷ θρόνῳ Θεουπόλεως (78). Τούτῳ τῷ ἔτει ἀπίστευτε Κωνσταντῖνος πρὸς Ἰσάμ, ὡσαύτως καὶ Ἀρτάβασδος, συμμαχίαν αἰτοῦντες ἀμφοτέροι. Γέγονε δὲ ἀβροχία πολλή καὶ σεισμοὶ κατὰ τόπους, ὡς ἐνωθῆναι ὄρη πρὸς ἀλληλα κατὰ τὴν ἔρημον Σαβᾶ, καὶ κώμην ὑπὸ γῆν καταποθῆναι. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Κοσμάς ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας ὠρθοδόξῃσιν σὺν τῇ πόλει αὐτοῦ ἐκ τῆς τῶν Μονοθελητῶν κακοδοξίας. Τούτῳ τῷ ἔτει ἐοικὴν σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ (79). Οὐαλιδ (80) δὲ Πέτρον τὸν ἀγιώτατον μετροπολίτην τοῦ Δαμασκοῦ, ὡς ἐλέγχοντα τὴν τῶν Ἀράβων καὶ Μανιχαίων κακόνοιαν, ἐγλωσσοτόμησε καὶ ἐξώρισεν εἰς τὴν Εὐδαίμονα Ἀραβίαν, ἐνθα καὶ τελειοῦται μαρτυρήσας ὑπὲρ Χριστοῦ καὶ τρανώς ἐκφωνήσας τὴν θεῖαν λειτουργίαν. Τούτῳ τῷ ἔτει γεγονῶσιν ἐμψύλοι πόλεμοι οἱ οὐκ ἐγένοντο ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.

[P. 461] Τῷ γ' ἔτει κατὰ Βορρᾶν ἐφάνη σημεῖον, καὶ κόνις κατῆλθεν εἰς τόπους. Γέγονε δὲ καὶ σεισμός εἰς τὰς Κασπίας πύλας καὶ ἀνηρέθη Οὐαλιδ ὑπὸ τῶν Ἀράβων, ἄρχας ἔτος α'. καὶ κρατεῖ τῆς ἀρχῆς Ἰεῖδ ὁ Λειψός. Τούτῳ τῷ ἔτει ὁ Κωνσταντῖνος περᾶ διὰ τῆς Ἀβύδου, καὶ τῷ χερσαίῳ τείχει τῆς πόλεως παρεκάθισε, διέδραμε δὲ καὶ ἕως τῆς Χρυσῆς πόρτης, ἐπίδεικνύων ἑαυτὸν τοῖς ὄχλοις. Ὁ δὲ Ἀρτάβασδος ἐξεληθὼν τῆς πόλεως καὶ συμβαλὸν πόλεμον ἤτηθη κατὰ κράτος. Τοῦ δὲ Κοπρονύμου τὰ πλοῖα κρατήσαντος ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς ἐν τῇ πόλει, ὥστε πραθῆναι τὸν μύδιον τῆς κρηθῆς

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(78) Hoc est cognomentum magnæ Antiochiæ et apud Nostrum et alios. XYL. — Car Antiochia Θεούπολις, scripsit auctor anno Justiniani 2. GOAR.

(79) Nimirum crucis, qualis Magno Constantino apparuerat. XYL.

(80) Hali hic vocatur a Diacono I. xxi. et aliis, princeps Saracenorum. Et Izidus Gizid, qui aliquanto post Βακτάγγιος legitur, is Βίκταγμος est apud Zenaram. XYL.

εις νομίματα β' και τὰ λοιπὰ ὁμοίως. Τοῦ δὲ λαοῦ θνήσκοντος και ἀπολλυμένου ἤναγκάσθη Ἀρτάβασδος ἀπολύειν αὐτὸν και ἐξέρχεται ἀπὸ τῆς πόλεως. Νικήτας δὲ ὁ υἱὸς Ἀρταβασδοῦ ἐπισυνάξας λαὸν ἱκανὸν ἦλθεν ἕως Χρυσουπόλεως (81). Καὶ περίσας ὁ Κοπρώνυμος ἐδίωξεν αὐτὸν και καταλαδῶν ἐχειρώσατο. Καὶ τοῦτον πεδήσας, ἔλθων διὰ τοῦ τείχους, τῷ πατρὶ ἐπεδείκνυσεν ὁ. Ἄφνω δὲ παραταξάμενος διὰ τοῦ χειρταίου τείχους τὴν πόλιν παρέλαθε, και χειρωσάμενος Ἀρταβασδοῖ και τοὺς σὺν αὐτῷ, τοῦτον μὲν σὺν τοῖς θυσιῶν υἱοῖς ἐτύφλωσε, τὸν δὲ Βάκταγμον χειροκοπήσας ἐν τῷ Κυνηγίῳ ἀπεκεφάλισε, πολλοὺς δὲ και ἄλλους τῶν προϋχόντων ἀνεῖλε, και τὰς οὐσίας αὐτῶν ἐδήμειυσεν. Ἰππικὸν δὲ ποιήσας ἐσήγαγε τὸν Ἀρτάβασδον σὺν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ και τοῖς φίλοις δεδεμένοις ἅμα Ἀναστασίῳ τῷ ψευδώνυμῳ πατριάρχῃ τυφθέντι δημοσίως και ἐπὶ ὄνῳ ἀντιστρόφως καθεζομένῳ. Τοῖς δὲ σὺν αὐτῷ ἔλθουσιν ἐξωτικοῖς ἐκέλευσεν εἰσερχέσθαι εἰς τοὺς οἴκους και διαρπάζειν τὰς οὐσίας τῶν πολιτῶν. Τὸν δὲ ψευδώνυμον πατριάρχην ὡς ὁμόφρονα αὐτοῦ, ἐκφοβήσας και δουλώσας, πάλιν ἐν τῷ θρόνῳ τῆς Ἱερουσάλῃς ἀποκατέστησε.

Τῷ δ' ἔτει ἐφάνη κομήτης μέγας κατὰ τὴν Συρίαν, και Μαρουὰμ τῶν Ἀράβων ἐκράτησε, και παρακλήσει τῶν ἐν τῇ Ἐφῶ Χριστιανῶν συνεχώρησε χειροτονιθῆναι Θεοφύλακτον πρεσβύτερον Ἐδεσσηνὸν πατριάρχην Ἀντιοχείας, κοιμηθέντος Στεφάνου. Καὶ τοῦτον γράμμασι καθολικῶς τιμᾶσθαι παρὰ τῶν Ἀράβων προσέταξε.

Τῷ ε' ἔτει ἄδειαν εὐρῶν ὁ Κοπρώνυμος ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὡς τῶν Ἀράβων πρὸς ἄλλήλους μαχομένων, Γερμανικεῖαν (82) παραλαμβάνει και ἐπιστρατεύει Δουλιχίᾳ (83) και Ἀσσυρίᾳ. Προσελάθετο δὲ και τοὺς πρὸς μητρὸς συγγενεῖς, και ἐν Βυζαντίῳ μετώπισσε, σὺν αὐτοῖς δὲ και πολλοὺς Σύρους Μονοφυσίτας. Γέγονε δὲ ἀπὸ τῆς Αὐγούστου ἕως τῆς σκέτους ὁμιχλώδες.

[P. 462] Τῷ ς' ἔτει ἐγένετο σεισμὸς μέγας ἐν Παλαιστίνῃ και ἐν τῷ Ἰορδάνῃ και ἐν πᾶσιν τῇ Συρίᾳ. μηνὶ Ἰανουαρίῳ εἰς τὴν 17, ὥρα δ', και ἀναριθμητοὶ μυριάδες τεθνήκασιν, ἐκκλησίαι τε και μοναστήρια πεπτώκασιν, και μάλιστα κατὰ τὴν ἔρημον τῆς ἁγίας πόλεως. Τῷ αὐτῷ ἔτει λοιμώδης θάνατος ἀπὸ Σικελίας και Καλαβρίας ἀρξάμενος οἶόν τι πῦρ ἐπινεμόμενον ἐπὶ τὴν Μονεμβασίαν και Ἑλλάδα και τὰς παρακειμένας νήσους ἦλθε δι' ὅλης τῆς ἐδ' Ἰνδικτιῶνος. Τῇ δὲ 16 ἤρξαντο ἐν τῇ βασιλίδι πόλει ἀφῆνης ἀοράτως γίνεσθαι ἐν τε τοῖς τῶν ἀνθρώπων ἱματίοις και ἐν τοῖς τῶν ἐκκλησιῶν ἐπίπλοις (84) σταυρία ἐλαϊώδη πλεῖστα. Ἐγένετο οὖν ἐντεῦθεν τοῖς ἀνθρώ-

A nomismata venderetur, eademque esset reliquæ annonæ caritas. Oriente ergo et pereunte populo, coactus est Artabasus eo dimisso Copoli excedere. Sed filius ejus Nicetas collecto non penitendo exercitu usque ad Chrysopolin pervenit. Et Copronymus suis copiis trajectis eum profligavit, inque fuga cepit et compedibus vincitum ad murum aggressus patri ostendit. Subitoque a terrestri muro adortus urbem cepit. Ita Artabasdo in suam potestatem redacto, et iis qui eum comitabantur, ipsi duobusque ejus filiiis oculos effodit; Bactagmum, manibus prius amputatis, in Cynegio capite truncavit. Multos quoque proceres e vita sustulit et eorum bona publicavit. Inde equestres ludos edens, Artabasdam filiosque et amicos ejus victos introduci jussit, una cum Anastasio, qui se falso pro patriarcha gerebat, et tunc publice verberatus asino præpostere impositus sedebat. Extraneis quos secum adduxerat, mandavit ut domos civium diriperent. Sed patriarcham illum sui erroris sectatorem, territum atque subactum, rursus in pristino solio collocavit.

Anno 4 in Syria magnus cometa apparuit, et Maruamus in Arabes imperium cepit. Hic Christianorum qui per Orientem sunt cohortationibus persuasus, concessit ut Theophylactus Edessenus presbyter Antiochiæ designaretur patriarcha, mortuo tum Stephano, eumque publico edicto jussit ab Arabibus in honore haberi.

Anno 5 Copronymus nactus occasionem rei in Oriente gerendæ, inter Arabes civili vigente bello, Germaniciam recipit, exercitumque ad Dulichiam et in Assyriam ducit. Matris quoque suæ cognatos sibi adsciscit, et Byzantium eos transfert, multosque cum his Syros, Christo unicum affingentes naturam qui dicuntur Monophysitæ. A 10 usque ad 15 diem Augusti tenebræ fuerunt caliginosæ.

Anno sexto magnus fuit in Palæstina terræ motus, et ad Jordanem perque universam Syriam, die mensis Januarii 18. hora 4, innumeraque hominum perierunt millia, corruerunt templa et monasteria, maxime per solitudinem urbis sanctæ. Eodem anno pestis, ab Sicilia et Calabria sumpto initio, veluti ignis proxima corripens Monembasiam usque et in Græciam sese propagavit insulasque circumjacentes. Per totam 808 indictionem 14 et initio 15 Copoli subito et visu non observante existere in hominum vestibis et in ecclesiæ suppellectile plurimæ cruces, quasi ex oleo factæ, cæperunt. Quo signo quid portenderetur, cum homines non

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(81) Chrysopolis, urbs Asiæ trans Propontidem, e regione Cypoleos, *Scutari* nunc Turcis dicta, perperam a quibusdam cum Chalcedone confunditur. GOAR.

(82) Γερμανικεῖαν, Syriæ urbem. (Ptolem.) GOAR.

(83) Δουλιχία altera Syriæ urbs est, *Dolichæ*

Ptolemæo dicta. GOAR.

(84) Ἐπίπλοις, *peplis et velis sacræ*. Simeon Thesal. de templo ἱερὸν ἐπιπλὸν τῆς ἁγίας τραπεζῆς vocat altaris indumentum, id est *mappam*. GOAR.

assequerentur, in magnum mœrorem atque sollicitudinem inciderunt. Sed et varia mala Dei ira immissa populum confertim absumebant, non in urbe modo, sed in universa vicinia. Visa quoque hominibus oblata sunt, ita ut multi hominum ab alienati putarent se cum peregrinis quibusdam et terribili vultu præditis hominibus iter facere, qui occurrentes sibi tanquam amicos compellarent atque cum iis colloquerentur; ac cum annotassent quæ ab iis dicebantur, tum demum narraverunt, cum ea jam exitus comprobasset. Videbant autem eos in ædes intrare, aliosque intus suspendere, alios gladio ferire. Eventus pleraque ab ipsis dicta vera ostendit. Verno tempore primæ indictionis malum magis sese intendit, prorsusque exarsit æstate, adeo ut et totæ domus concluderentur, et deessent qui cadavera humarent, neque etiam satis esset grabatorum ad ea efferenda, sed jumenta ad hoc et vehicula adhiberentur, atque illa in propugnaculis, suburbiis, cisternis siccatis ac lacubus sepelirentur; quibus impletis vineæ quoque et horti effossi vix obtegendis cadaveribus suffecerint. Interim Copronymus, omnibus propter ipsius impietatem familiis evastatis, omnes oppidanorum facultates § 99 corrasit inque palatium congescit. Agarenorum quoque ea tempestate classis ad Cyprum appulit. Erat ibi Romana etiam classis, cujus ductor portus faucibus occupatis subito adortus hostes occisione delevit, tribus tantum dimissis qui indicium perferrent.

καὶ τὸ στόμα τοῦ λιμένος κρατήσας, ἄρδην ἀπόλωσε πάντας, τρεῖς μόνους ἐλευθερώσας διὰ τὸ μή-
νυμα.

Anno Constantini nono Maruamus a Mauropho-
ris, qui et Chrysaronitæ, invaditur, gravissimaque
commissa pugna occiditur. Die vicesima quinta
Januarii mensis Constantino ex Chazara Irena
filius nascitur, cui Leoni nomen fecit. Eodem tem-
pore in Syria gravis terræ motus terribiles edidit
ruinas, quibusdam urbibus prorsus, quibusdam ad
mediam partem prostratis, nonnullis etiam a mon-
tanis in subjectas planities cum muris et ædificiis
absque ullo damno trajectis usque ad sex milliaria.
Porro in Mesopotamia terra in longum ad duo
millia passuum rupta est, exque ejus imo terra
albissima atque arenosa egesta, de cujus medio
animal muli forma ascendit, humana voce loquens
et prædicens populum quemdam e solitudine
in Arabas incursionem facturum: quod et sic
evenit.

Anno sequenti, quartæ indictionis ipso Pente-
costæ festo die, Caballinus filium suum Leonem
imperio inauguravit, coronam ei imponente Ana-
stasio, falso patriarcha et socio impietatis ejus.

§ 10 Anno 10 diem suum obiit Theophylactus,
sanctissimus Antiochiæ patriarcha.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(85) *Chrosanitas* Diaconus vocat l. xxii, populum orientalis Persidis. Xyl.

ποις λύπη καὶ ἀθυμία πολλή τῇ τοῦ τοιοῦτου ση-
μεῖου ἀπορίᾳ. Ἐγένετο δὲ καὶ θεομηνία ποικίλων
παθῶν, ἀφειδῶς τοὺς λαοὺς ὀλοθρεύουσα, οὐ μόνον
τοὺς ἐν τῇ πόλει, ἀλλὰ καὶ πάση τῇ περιχώρῳ. Ἐγί-
νοντο δὲ καὶ φαντασίαι, ὡς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων
ἐν ἐκστάσει γινομένους νομίζειν ξένοις τισὶ καὶ βρια-
ροῖς προσώποις συνοδεύειν, καὶ τοὺς ἀπαντῶντας
αὐτοῖς ὡς δῆθεν φίλους προσαγορεύοντας καὶ διαλε-
γόμενους. Σημειούμενοι δὲ τὰ παρ' αὐτῶν λαλού-
μενα ἔσχατον ἐξηγοῦντο γινόμενα. Ἐώρων δὲ τοὺς
αὐτοὺς εἰς οἴκους εἰσερχομένους, καὶ τοὺς μὲν
τοῦ οἴκου κρεμύοντας, τοὺς δὲ ξίφει τιτρώσκοντας.
Συνέβαινε δὲ τὰ πλείστα τῶν παρ' αὐτῶν λεγομένων
γίνεσθαι οὕτως καθὼς ἤδον. Τῷ δὲ ἑαρινῷ καιρῷ τῆς
πρώτης ἰνδικτιῶνος ἐπέτεινε μειζρόνως. Τῷ δὲ θε-
ρινῷ ἔξαναύθῃ εἰσάπαξ, ὥστε καὶ ὀλοκλήρους οἴκους
κλεισθῆναι παντελῶς, καὶ μὴ εἶναι τοὺς ὀφείλοντας
θάπτειν τοὺς νεκροὺς, ὥστε μὴ ἔξορκεῖν τοὺς κραθ-
βάτους εἰς τὴν τούτων ἐκκομιδὴν, ἀλλὰ καὶ διὰ
ἀλόγων καὶ διὰ ἀμαξῶν ἐκφέρειν τοὺς τεθνεῶτας,
καὶ ἐν τοῖς προτειχίσμασι καὶ προσταίῳσι καὶ κιν-
στέρνασι ἀνδρῶν καὶ λάκκοις θάπτεσθαι αὐτοὺς,
ὧν πληρωθέντων τοὺς ἀμπελώνους καὶ κήτους δι-
έσκαπτον, καὶ μόλις τούτους ἴσχυσαν ἐπικαλύψαι.
Παντὸς δὲ οἴκου διασθερέντος διὰ τὴν ἀσέβειαν τοῦ
Κοπρωνύμου, πάντα τὸν πλοῦτον τῶν οἰκητόρων
τῆς πόλεως εἰσκομίσας ἐν τῷ παλατίῳ ἀπέθετε. Κατ-
έλαβε δὲ καὶ ὁ τῶν Ἀγαρηῶν στόλος ἀπὸ Ἀλεξ-
ανδρείας εἰς Κύπρον, ἐνθα τῶν Ὁρωματικῶν στό-
λος ἐπιπεσὼν δὲ αὐτῷ ὁ τῶν Ὁρωματικῶν στρατηγός,

Τῷ θ' εἶται καταδιώκεται Μαρουάμ ὑπὸ τῶν Μαυ-
ροφόρων τῶν λεγομένων Χρυσαρωνιτῶν (85), καὶ βα-
ρυτάτου πολέμου κροτηθέντος κτείνεται. Τῇ δὲ κα'
τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς γεννᾶται τῷ ἀσθεῖ Κωνσταν-
τίνῳ υἱὸς ἐκ τῆς Χαζάρας Εἰρήνης, ὃν ἐπωνόμασαν
Λέοντα. [P. 463] Τῷ αὐτῷ χρόνῳ γέγονε σεισμός
ἐν Συρίᾳ καὶ μεγάλη καὶ φοβερά πτώσις, ὅθεν αἱ μὲν
τῶν πόλεων ὀλοκλήρως ἠφανίσθησαν, αἱ δὲ μέτωσις.
Ἐπέραν ἀπὸ τῶν ὄρειων εἰς τὰ ὑποκαίμενα πεδία
σὺν τοῖς τέχεσι καὶ τοῖς οἰκήμασι ὀλόκληροι σώσι
μετέστησαν ὡς ἀπὸ μιλίων ἕξ. Ἐν Μισσοποταμίᾳ δὲ
εἰς μῆκος μίλια δύο ἐβράγη ἡ γῆ, καὶ ἐκ τοῦ βυθοῦ
αὐτῆς ἀνήχθη γῆ λευκοτάτη καὶ ἀμμώδης, ἧς ἐκ
μέσου ἀνῆλθε ζῶον μουρικὸν ἄπιλον, λαλοῦν ἄνθρω-
πίνῃ φωνῇ, προμηνύον ἔθνους ἐπιδρομῆν ἐκ τῆς ἐρήμου
κατὰ τῶν Ἀράβων· ὃ καὶ γέγονε.

Τῷ δὲ ἐπομένῳ χρόνῳ τῆς δ' ἰνδικτιῶνος τῇ ἑορτῇ
τῆς Πεντηκοστῆς, ἔσπεψεν ὁ δυσσεβὴς Καβαλλίνος
τὸν υἱὸν αὐτοῦ Λέοντα εἰς βασιλέα διὰ Ἀναστασίου
τοῦ ψευδωνύμου πατριάρχου καὶ σύμφρονος αὐ-
τοῦ.

Τῷ ι' εἶται ἐκοιμήθη Θεοφύλακτος ὁ ἀγιώτατος πα-
τριάρχης Ἀντιοχείας.

Τῷ ια' ἔτει Κωνσταντῖνος τὴν Θεοδοσιούπολιν παρέλαθεν ἅμα τῇ Μελιτηνῇ, ἀίχμαλωτίσας πάντας τοὺς ἐκεῖσε. Καὶ πρῶτα τοῦ θανατικοῦ προσλαβόμενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ Ἀρμενίους καὶ Σύρους αἰρετικούς· εἰς τε τὸ Βυζάντιον μετέφερε καὶ τὴν Θράκην· οἱ μὲχρι τοῦ νῦν τὴν αἵρεσιν τοῦ τυράννου διακρατοῦσιν. Τῷ ὧν καὶ ἐπλατύνθη ἡ αἵρεσις τῶν Πυυλικιανῶν.

Τῷ ιβ' ἔτει ὁ δυσσεβὴς Ἀναστάσιος, ὁ ἀνὴρ, τέθνηκε σὺν τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σώματι οὐκίστῳ πάθει τῷ λεγομένῳ χρῆσθῆψι, κόπρον διὰ στόματος ἐμέτας, ἀξίαν τίσας δίκην ὑπὲρ τε τῆς κατὰ Θεοῦ καὶ τοῦ διδρακτέλου (86) τόλμης.

Τῷ ιγ' ἔτει Κωνσταντῖνος ὁ δυσσεβὴς κατὰ τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν εἰκόνων παράνομον συνέδριον τλῆ' ἐπισκόπων συνέλεξε ἐν τῷ τῆς Συρίας παλατίῳ (87), ὧν ἐξήρχε Θεοδόσιος ὁ υἱὸς Ἀψιμάρου ὁ Ἐφέσου καὶ Παστῆλας ὁ Πέργης. Οἱ καθ' ἑαυτοὺς τὰ δόξαντα δογματίσαντες, μηδενὸς παρόντος ἐκ τῶν καθολικῶν θρόνων (Ῥώμης, Ἰερουσαλὴμ), καὶ ἀπὸ ἰ' τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς ἀρξάμενοι διήρκεσαν ἕως τῆς Δύγουστου τῆς αὐτῆς ἡμετέρας. Καθ' ἣν ἐν Βλαχέρναις ἐλθόντες οἱ τῆς Θεοδόκου πολέμιοι, ἀνῆλθε καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Καβαλλῖνος ἐν τῷ ἁμῶνι, κρατῶν Κωνσταντῖνον μοναχόν, ἐπίσκοπον γενόμενον τοῦ Σουλαίου καὶ ἐπευξάμενος ἐση μεγάλη τῇ εὐωχῇ· « Κωνσταντῖνου οἴκουμεικοῦ πατριάρχου πολλὰ τὰ ἔτη. » Καὶ μετὰ ταῦτα ἀνῆλθον ἀμφοτέρω ἐν τῷ φόρῳ, καὶ ἐξεφώνησαν τὴν αὐτῶν κακόδοξον αἵρεσιν ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, ἀναθεματίσαντες [P. 464] τὸν ἁγιώτατον Γερμανὸν καὶ Γεώργιον τὸν Κύπρου καὶ Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν, ἀνδρας ἁγίους καὶ ἀδελφίμους διδασκαλους. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐξήγησαν οἱ Βούλγαροι πάντα διὰ τὰ κτισθέντα κάστρα, καὶ τοῦ βασιλέως ἀτιμάσαντος τὸν ἀποκριστῆριον (88) αὐτῶν ἐξῆλθον ἕως τῶν μακρῶν τειχῶν, καὶ πολλὴν αἰχμαλωσίαν ποιήσαντες ὑπέστρεψαν ἀβλαβεῖς.

Τῷ ιθ' ἔτει ὁ βασιλεὺς ἐπεστράτευσεν κατὰ Βουλγάρων, καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν κλεισοῦραν Βερεγῶδαν, πολλοὺς ἀπολέσας, ὑπέστρεψε μετ' αἰσχύνης.

Τῷ κ' ἔτει δοκίτης ἀστὴρ ἐφάνη κατὰ τὴν ἑφάν, λαμπρότατος, ἐπὶ ἡμέρας ἰ', καὶ αἴθρις πρὸς δύοσιν ἡμέρας κα'.

Τῷ κα' ἔτει Ἀνδρέαν τὸν ἀοίδιμον μοναχόν, τὸν Δ λεγόμενον Καλυβίτην, ἐν Βλαχέρναις ἐλέγχοντα αὐτοῦ τὴν ἀσέβειαν ἀπέκτεινε διὰ μαστίγων ὁ Κοπρῶνυμος.

Τῷ κγ' ἔτει γέγονε ψῦχος μέγα καὶ πικρότατον κατὰ τὴν βασιλίδα καὶ τὴν ἀνατολὴν καὶ ἄρκτον καὶ δύοσιν, ὥστε τὴν ἄρκτιψαν τοῦ Ἠόντου παραλίαν ἐπὶ ἑκατὸν μίλια τὸ πέλαιος ἀπολιθωθῆναι καὶ ἐπὶ λ' πήχεις τὸ πάθος παρῆναι· οὐπὲρ χιονισθέντος

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(86) Germanum puto, cujus fuit syncellus. XYL.

(87) Locus fuit haud dubie Cpoli. Acta hujus concilii, quod vii Cpolitanum dicitur, palatio Hieris

Annō 11 Constantinus Theodosiopolin et Melitenam recepit, captis quotquod ibi erant omnibus; ususque pestis præscriptione cognatos suos Armenios et Syros hæreticos ad se receptos Byzantii et in Thracia collocavit; qui in hunc usque diem in hæresi tyranni persistunt. Ab iisdem et Paulicianæ hæresis est propagata.

Annō 12 impius et profanus ille pontifex Anastasius anima cum corpore pereunte mortuus est, ex miserimo morbo qui chordapsus dicitur, stercus per os egerens, dignasque dedit pœnas suarum in Deum et præceptorem injuriarum.

Annō 13 Constantinus impium 338 episcoporum concilium adversus sacras imagines coegit in palatio Syriæ. Principes erant Theodosius Apsimari filius Ephesi et Pastelas Pergæ episcopi. Hi suas sententias propria auctoritate ratas esse jubentes, nemine a catholicis solliis (Romam dico, Alexandriam, Antiochiam et Hierosolyma) præsentē, a decima Februarii usque ad octavam Augusti diem ejusdem anni synodum continuarunt. Ea die cum in Blachernense fanum convenissent Deiparæ illi adversarii, conscendit ambonem Caballinus, Constantinum monachum tenens, qui Sylæi fuerat episcopus: precatusque magna voce: « Multi sint, inquit, anni vitæ Constantino œcumenico patriarchæ. » His gestis imperator cum novo patriarcha iu forum est progressus, ac coram universo populo pravam suam hæresin proclamaverunt, anathemate ferientes sanctissimum Germanum, Georgium Cypri episcopum et Joannem Damascenum, viros sanctos et venerabiles doctores. Hoc ipso anno Bulgari propter quædam castra exstructa postulant nova pacta. Cumque eorum legatum Constantinus ignominiose tractasset, excursionē usque ad Longum murum facta, ingenti præda potiti, incolumes domum redeunt.

Annō 19 imperator expeditionem in Bulgaros fecit. Cumque ad angustias usque quibus Beregaba nomen, venisset, multis suorum amissis domum cum dedecore revertit.

Annō 20 cometa, qui a trabis forma Græcis dociles dicitur, fulgentissimus apparuit per 10 dies in parte orientali, rursusque occasum versus alios 21.

Annō 21 Copronymus Andream cognomento Calybiten, celebrem in Blachernis monachum, flagris interfecit, quod is ipsius impietatem reprehendisset.

Annō 23 ingens fuit et sævissimum frigus Cpoli, ac versus ortum, septentrionem et occasum. Id mare septentrionale a terra ad 100 usque milliaria in lapidem redegit, crassitie 30 cubitorum. Et nive glaciæ superfusa aucta est crassities aliis 20 cubi-

legunt. XYL.

(88) Latinis quoque vox hæc familiaris pro legato, placita responsave hinc inde ferente. GOAR.

tis. Itaque mare protinus terræ **812** æquale fuit, pedestrique itineri hominum, ferarum ac domesticorum animalium glacies locum dedit, a Zachia usque ad Danubium et Capham fluvium ac Danastri et Danaprin et Necropyla reliquumque littus usque ad Mesemtriam et Masiam. Februario mense glacies ista Dei jussu in plurima montium similia frustra discessit, quæ ventorum vi ad Hierum (fanum Latine) delata inde per angustias ad urbem deveniunt, littusque omne ad Propontidem usque et Abydum et insulas obtexerunt. Erant iis immixta ferarum et circum animalium cadavera. Licebat veluti in terra pedibus iter facere a Sophianis usque ad urbem et a Chrysopoli usque ad divi Mamantis et Galatas. Unum de his frustis allisum arcis scalæ eam confregit. Aliud muro allisum vehementer eum concussit, sentientibus tremorem iis etiam qui intus habitabant. Inde in tres ruptum partes urbem cinxit, a Manganis usque ad Bosporium, altitudine muros superans. Martio mense confestim stellæ de cælo ceciderunt, ita ut vulgo dicitur: finis mundi appetiisse: siccitasque fuit ingens, qua et fontes et flumina exaruerunt. Quæ impius ille cernens atque inaudiens, non sensit a Deo has immitti plagas ipsius a profanis conatibus avertendi gratia. Quinimo vocatum ad se patriarcham interrogavit: « Ecquid mali nobis inde erit, si pro Deipara Christiparam dicamus? » **813** Patriarcha imperatorem amplexus: « Miserere, ait, domine, neque hoc in animum tuum venire patiaris. Nonne enim vides quibus damnationibus et anathematibus infamis ab anversa Ecclesia sit factus Nestorius? » Tum Constantinus discendi causa se quæsisisse ait, mandatque ne hunc sermonem ulli hominum aperiat. Neque multo post dignam a se constituto patriarchæ mercedem rependit, ut paulo inferius ostendemus.

Anno 24 Constantinus pace cum Pagano Bulgarorum principe facta subito est ab urbe cum exercitu profectus; claustrisque custodibus ob pacem nimirum istam fraudulentam vacuis inventis, in Bulgariam Tutzam usque progressus, turguriis in

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(89) Apparet fluvii nomen esse Ζυχίας. Et multo hoc emendatius legi puto quam Lyciam in Diacono hanc ipsam historiam totidem prope verbis referente l. xxii. Cæterum ex hoc loco lector in permultorum priorum nominum notitiam pervenire potest, quibus loca Cpoli vicina notantur, et quæ in his historiis passim occurrunt. Idem pro Capha habet Euphram. Danastri et Danapris mentio supra facta est in Rhinotmeto: non procul Euxino Ponto fuisse inde liquet. Masiam ex Diacono vicissim sumpsit, cum meus habeat Mediam, Μηδίας. XVL.

(90) Galata urbs nominatissima ex adverso portus CP. ex cujus parte erant palatia Sophiana, et ab iis gelu mari compacto, sicut ex opposita Asiae Chrysopoli, transitus facilis erat, usque ad D. Mamantis in CP. intimo cornu situm. GOAR.

ηύξηθη ἐπὶ ἄλλας κ' πήχεις, ὥστε συμμορφωθῆναι τὴν θάλασσαν τῇ θηρῇ, καὶ πεζοπορεῖσθαι ὑπερθιν τοῦ κρούου παρά τε ἀνθρώπων καὶ ζῶων τήμερων τε καὶ ἀγρίων τὸ πέρατος, ἀπὸ τε Ζυχίας (89) μέχρι Δανούβειας καὶ τοῦ Κούφη ποταμοῦ τοῦ Δανάστρειός τε καὶ Δανάστρου καὶ τῶν Νεκροπόλων καὶ τῆς λοιπῆς ἀκτῆς μέχρι Μεσημβρίας καὶ Μηδείας. Τῷ δὲ Φεβρουαρίῳ μηνὶ τοῦ τοιοῦτου πάγου κατὰ κέλευσιν Θεοῦ εἰς πλεῖστα ὄρεσφανῆ τμήματα διαιρεθέντος, καὶ τῇ τῶν ἀνέμων βίᾳ ἐπὶ τὸ Ἱερὸν κατενεχθέντος, διὰ τοῦ στενοῦ ἐπὶ τὴν πόλιν ἐφθασεν, καὶ μέχρι τῆς Προποντιδος καὶ τῶν νήσων καὶ Ἀβύδου πᾶσαν τὴν παραλλαν ἐπλήρωσαν, ἐν οἷς ὑπῆρχε καὶ ζῶα ἄγρία τε καὶ ἡμερὰ τεθνεῶτα. Πᾶς γὰρ ὁ βυυλόμενος ἀπὸ Σοφιανῶν ἕως τῆς πόλεως καὶ ἀπὸ Χρυσουπόλεως ἕως τοῦ Ἀγίου Μάμαντος καὶ τῶν Γαλατῶν (90) ἀκωλύτως ὡς ἐπὶ ξηρᾶς ἐβάδιζον. Ἐν δὲ ἐξ αὐτῶν προσφάξαν τῇ τῆς ἀκροπόλεως σκάλα (91) συνέτριψεν αὐτήν. Ἐτερον δὲ τῷ τείχει προσραγὲν τοῦτο μεγάλως ἐδόνησεν, ὡς καὶ τοὺς ἐνδοθεν οἰκοῦντας συμματασχεῖν τοῦ σάλου. Εἰς τρία δὲ ῥαγὲν ἔξωσε τὴν πόλιν ἀπὸ τῶν Μαγγάνων ἕως τοῦ Βοσπορίου, οὐτινος τὸ ὕψος ὑπερεῖχε τῆς πόλεως. Τῷ δὲ Μαρτίῳ μηνὶ ἀστέρες ἀθρόως ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιπτον, ὡς λεγὲν πάντας συντέλειαν εἶναι. Αὐχμὸς τε πολλὸς γέγονεν ὡς ξηρανθῆναι πηγὰς καὶ ποταμούς. [P. 465] Ἄτινα βλέπων καὶ ἀκούων ὁ ἀνόσιτος οὐκ ἠσθάνετο μάστιγας εἶναι τοῦ Θεοῦ πρὸς ἐπιστροφὴν τῶν βεβήλων αὐτοῦ καὶ αἰσχίστων πράξεων, ἀλλ' ἀγαγὼν μᾶλλον τὸν πικριάρχην λέγει αὐτῷ: « Τί ἡμᾶς βλέπτει, ἐὰν λέγωμεν τὴν Θεοτόκου Χριστοτόκον; Ὁ δὲ περιπτωξάμενος αὐτὸν λέγει: « Ἐλίττον, δέσποτα, μηδὲ εἰς ἔνοιαν σου ἔλθῃ οὗτος ὁ λόγος. Οὐχ ὄρθς ὅσα στηλιτεύεται καὶ ἀνθεματίζεται Νεστόριος ὑπὸ πάσης τῆς Ἐκκλησίας; » Καὶ ὁ βασιλεὺς, « Ἐγὼ μαθεῖν θέλων ἡρώτησα, φησί, ἕως δὲ σοῦ ἔστω ὁ λόγος. » Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ ἄξις εἰς τὸν χειροτονηθέντα ὑπ' αὐτοῦ πατριάρχην διεπράξατο, ἄτινα μετ' ὀλίγον ἐροῦμεν.

Τῷ κδ' ἔτει ἀγάπην δῆθεν ποιήσας μετὰ Παγάνου τοῦ κυρίου Βουλγάρων, ἐξείφνης ἐξελθὼν τῆς πόλεως καὶ ἀφυλάκτους εὐρῶν τὰς κλεισοῦρας διὰ τὴν ἀπατηλὴν εἰρήνην, εἰσῆλθεν εἰς Βουλγαρίαν ἕως Τοῦμτζας (92), καὶ βαλὼν πῦρ εἰς τὰς αὐλὰς

(91) Σκάλα climacem quidem et gradus quoscunque nonnunquam significat: hic autem a scalæ sensu deturbanda est dictio, et navali seu ei portus loco ad quem e navibus morces efferuntur et descendunt navæ affigende, Ὁρμον proprie vocat Moschopolus, τὸ μέρος τοῦ λιμένος, εἰς ὃ ἐλκόμεναι πῆνες δεδόνται, ὃ οἱ κοινοὶ σκάλαν λέγουσι. De scalis maritimis CP. pluribus Pancirollus opusce de 14 urbis ejusdem regionibus. GOAR.

(92) Zitas habet Diaconus, et hæc paulo fusius refert. Ubi quod legitur misso igne in cohortibus mendum est: quid enim est ignem cohortibus injicere? potest autem corrigi, si pro cohortibus legas cortes: nam No-ter αλάς vocat, nos tuguria. Stephanum monachum νέον vocat, quod epithetum apud alios abest. XVL.

ἄς εὖρε, μετὰ φόβου ὑπέστρεψε, μηδὲν γενναῖον ἀποιήσας.

Τῷ κε' εἶτε ἐκμανῆς γενόμενος ὁ δυσσεβὴς βασιλεὺς κατὰ πνυτὸς φοβούμενου τὸν Θεόν, Στέφανον τὸν νέον αἰδέτιμον ὄντα τοῖς πᾶσι διὰ τὸ ἐν ἀρεταῖς ποικίλαις ἐκλάμπειν (ἐξήκοντα γὰρ χρόνους ἐποίησεν ἐν τῷ βουνῷ τοῦ ἁγίου Αὐξεντίου Ἐγκλειστος) ποικίλως τιμωρησάμενος ἀπέκτεινε. Πολλῶν δὲ ἀρχόντων καὶ στρατιωτῶν διαβληθέντων προσκυνεῖν τὰς εἰκόνας διαφόροις τιμωρίαις τούτους ἀνάλωσεν. Ὁρκον δὲ καθολικὸν πάντας τοὺς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν ὄντας ἀπήτησεν, εἰκόνη μὴ προσκυνῆσαι τι. Μεθ' ὧν καὶ Κωνσταντῖνον τὸν ψευδώνυμον πατριάρχην ἐπὶ ἄμβωνος ἀνελεθεῖν καὶ ὑψώσαντα τὰ τρίμα ξύλα ὁμόσαι πεποίηκεν ὡς οὐκ ἔστι τῶν προσκυνούτων τὰς εἰκόνας· καὶ τοῦτον παραυτὰ στεφανίτην (93) ἀντὶ μοναχοῦ ἔπεισε γενέσθαι καὶ κρεῶν μεταλαμβάνειν καὶ κιθαρωδῶν (94) ἀνέχεσθαι ἐν τῇ βασιλικῇ τραπεζῇ (95). Ἄλλ' οὐκ εἰς μακρὰν ἡ δίκη τοῦτον ταῖς τοῦ μαιφόνου χερσὶ παραδέδωκε. Μαθὼν γὰρ ὁ ἀλάστωρ ὅτι ὁ πατριάρχης πολλοὺς ἐπληροφόρησεν εἰπεῖν τὸν βασιλεῖα πρὸς αὐτόν, ὅτι οὐκ ἔστι Θεὸς ὁ Χριστὸς, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ τὴν μητέρα αὐτοῦ ἔχω Θεοτόκον, ἐξεμάνη κατ' αὐτοῦ ὡς τὸ μυστήριον αὐτοῦ θριαμβεύσαντος. Καὶ ἐπιθεῖς αὐτῷ πολλὰς πλῆγὰς ἐθρίαμβευσεν ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ ἐμπυρόμενον καὶ σπρόμενον. Εἶτα ἀσφροσάμενος (96) αὐτὸν ἀποστέλλει πρὸς αὐτὸν πατριάρχους, καὶ φησὶ· « Τί λέγεις ἄρτι περὶ τῆς πίστεως ἡμῶν καὶ τῆς συνόδου ἧς ἐποιήσαμεν ; » Ὁ δὲ ματαιωθεὶς ταῖς φρεσίν, οἰόμενος αὐτὸν πάλιν ἐξευμενίσασθαι, [P. 466] ἀποκριθεὶς εἶπε· « Καλῶς ἐποίησας τὴν σύνοδον, καὶ καλῶς πιστεύεις. » Οἱ δὲ ἐπιγελάσαντες εἶπον πρὸς αὐτόν· « Ἡμεῖς τοῦτο μόνον ἠθέλομεν ἀκοῦσαι παρὰ τοῦ μισροῦ σου στόματος, » καὶ παραχρῆμα ἐξαγαγόντες αὐτὸν ἀπεκεφάλισαν, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐξέριψαν εἰς τὸ πέλαγος, ἐνθα πρῶτον ὑπῆρχεν ὁ τῆς Ἀγίας Πελαγίας (97) ναὸς, ὃν ὁ θεομισθὴς κατακλύσας καὶ τάφον καταδίκων ποιήσας ἐκάλεισε τὸ Πελάγιον. Ἀντιχειροτονεῖ δὲ πατριάρχην Νικήταν εὐνοῦχον καὶ Σθλάβον. Ὁσάτωρ δὲ καὶ Πέτρον τὸν ἱερὸν καὶ τὸν θεοφόρον

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(93) Hoc quid sit, nescio. XYL. — Hoc est, *nuntio monachali vitæ remisso uxorem ducere suasit*. Abhorruerunt Theophanes, Paulus Diaconus, auctor et alii a tam fædo scelere palam evulgando, nec nisi metaphora, conjugiiisque honestioribus insignibus velatum. edicere decreverunt. Nam cum sine coronis sponsalia Græsi non celebrent, idem est apud eos *coronari et nuptias contrahere*, nuptiæ siquidem ipsæ *στέφανωμ* vocantur ; earumque et coronationis sponsorum ritum perspicuum videre est in recenti Euchologio. Coronatus ergo pro monacho cum processit patriarcha sponsaliorum iugo se subdere commonstravit, jejuniorumque rigor simul illi relaxatus est, nec ulla fuit amplius voluptas a qua sibi duceret abstinendum. Confirmat expositionem allatam tetrum imperatoris, de quo memorat auctor, facinus : nam et *monachorum habitum sive studium ignominiose traduxit, et publicæ contumeliæ in circo exposuit, jubens unumquemque eorum manu ducentem mulierculam in medium pro-*

quæ incidebat incensis, metuens sibi domum rediit, nullo præclaro facinore edito.

Anno 25 insania contra omnes Deum timentes percitus, Stephanum juniorem, omnibus obillustres virtutes cultum (sexaginta enim annos inclusus elastro, quod est in colle sancti Auxentii, exegerat), varie excruciatum necat. Multos etiam procerum atque militum supplicis diversis sustulit, delatos quod imaginibus supplicassent. Exegitque ab omnibus suo imperio subjectis juramentum, quo confirmarent nulli se imagini supplicaturos. Quos inter fecit etiam ut Constantinus falso patriarcha dictus suggestum conscenderet, elevatisque venerandis crucis lignis adoratorem imaginum sese esse jurejurando interposito diffiteretur. Statimque §14 huic persuasit ut pro monacho stephanita fieret, carne vesceretur, inque regia mensa fidicines audire sustineret. Sed non multo post divina vindicta hunc in manus cruenti homicidæ tradidit. Etenim Constantinus, certior factus patriarcham multis hominibus pro certo persuasisse imperatorem sibi dixisse, se Christum pro Deo et proinde Matrem ejus pro Deipara nequaquam habere, furore adversus eum, ut qui secretum ipsius publicatum traduxisset, incensus est. Itaque multis verberibus multatum in triumpho per circum duci curavit, consputum atque raptatum. Inde cum eum in custodiam dedisset, mittit ad eum patricios, qui scitarentur quidnam adhuc de imperatoris religione ac synodo ab ipso celebrata sentiret. At vanus animi ille, sperans hoc pacto se imperatorem placaturum, respondit, recte eum instituenda synodo egisse, recteque de fide sentire. Qui missi erant, irridentes hominum, hocque unum se ex impuro ipsius ora voluisse audire dicentes, statim eductum capite truncaverunt, cadaverque in Pelagium projecerunt. Fanum fuerat sanctæ Pelagiæ : id Constantinus demolitus sepulchræ capitis damnatorum destinavit Pelagioque nomen fecerat. In ejus locum imperator patriarcham designat Nicetam eunuchum, genere Slavum. Petrum quoque sanctum virum, et divino

dire. Lachonodraco impietatis æmulus ad ejus nuntium in provincia sibi demandata edixit, ut inferius jacet, qui mihi et imperatori vult obsequi, is ornatum sæcularem inducat hacque ipsa hora uxorem ducat. GOAR.

(94) Quod ad citharædos attinet, alii habent, eos ut adhiberet suæ mensæ imperator permisisse patriarcham. Sed quomodo ego verti. ita videntur postulare verba ; et sententia est melior. Non enim crediderim imperatoribus usu musices interdictum fuisse : sed monacho fidicines, ut luxuriam provocantes, scilicet, non erant audiendi. XYL.

(95) Exauctorationis Cyrilli, nuper CP. patriarchæ, causa crimine multis fuit unum, quod velito carnium esu patriarchium ἐμαγάρισεν inquinaverat. GOAR.

(96) Non dissimile illud Lucæ Act. xvi : τοὺς πόδας αὐτῶν ἠσφαλίσατο εἰς τὸ ξύλον. XYL.

(97) Marem hunc facit Zonaras. XYL.

Spiritu præditum Stephanum monachum Auxentianum, post multos contumeliosos cruciatus necatos trahi et in Pelagium abjici jussit; multosque etiam alios principes viros se monachos sacrarum imaginum causa crudeliter e vita sustulit. Monachorum quoque habitum traduxit et contumeliæ in circo exposuit, jubens unumquemque eorum manu ducentem mulierculam in medium prodire; atque ita ii ab omnibus consputi et ignominis affecti sunt. Expeditionem quoque in Bulgaros fecit terra marique, missis ad Anchialum chelandiis (navigii hoc est nomen) 2600. Quæ, paucis demptis, omnia aquilonis flatu sunt submersa; et ipse cum dedecore in urbem rediit. Quin et reliquias sanctæ atque laudatissimæ Euphemie cum cista in mare abjecit; quæ Dei gratia incolumis Lemnum appulit, ac deinde Constantino et Irena piis imperantibus digna cum veneratione in suum est reduca templum, quod ii repurgatum denuo dedicarunt. cum Copronymus, sacrorum aut suæ potius ipsius animæ hostis, ex eo armamentum et locum simo deponendo fecisset. Idem præfectus ejusdem secum sententiæ atque malitiæ idoneos administratos constituit Michaelum, Melissenum Orientis ducem, et Michaelum Lachanodraconem Thraciæ, et Manetem, cujus nomen perversitatem indicat, bucellarium. De his Lachanodraconem magistrum imitatus, omnes monachos monachasque qui in Thracensi erant præfectura Ephesum conducit, itaque alloquitur. « Qui imperatori et mihi obedire vult, stolam in induat, hacque ipsa hora uxorem ducat: qui recusaverit, is erutis oculis Cyprum deportabitur. » Et rem illico exsequitur. Itaque multi eo die exstiterunt martyres. Idem omnia monasteria, omnia sacramenta supplectilem, libros, animalia omnemque prorsus habitum eorum dividit, et pretium imperatori tradidit; libros etiam Patrum et reliquias sanctorum quotquot reperit, cremavit, unaque eos penes quos ista invenerat ut impios. Varios necis modos adhibuit, quorumdam capita pice et oleo illita incendit. Quod si quis usquam nomen Deiparæ invocans aut pie vivens aut juramenti religionem servans reperiretur, is tanquam imperatoris hostis supplicio afficiebatur. Ita factum ut in tota ipsius provincia post exiguum tempus nullus omnino esset monachus. Imperator ubi hoc rescit

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(98) Zonaras *triremes* habet, et apud Mesembriam naufragium passas scribit. XYL. — Navigium minus, inter scaphas et lintres a Paulo Diacono numeratum. *Omnes naves*, ait in Justiniano, *dromones videlicet, trieres, scaphas, chimæras et lintres usque ad chelandia collegit* GOAR.

(99) Manetis hæretici nomen merito infame est; quod in hoc quasi omen fuisse perversitatis innuit Cedrenus tom. 3 fol. 96. Diaconus l. 21 Manetis Cybiorensium sub hujus patre ducis meminit. XYL.

(1) Quid officii sit τὸ βουκελλάριον; ignoro. Et sane hic loci potius nomen videtur. Et in Romano Argyro *monasterium nominatur Mantineum*,

Α Στέφανον τὸν τοῦ Αὐξεντίου μετὰ πολλὰς αἰκίας φρονέουσας εἰς τὸ πέλαγος συρέντας βίβηναι προσέταξε. Πολλοὺς δὲ καὶ ἐτέρους ἀρχοντας καὶ μοναχοὺς διὰ τὰς ἱερὰς εἰκόνας δεινῶ θανάτῳ παρέδωκεν. Ἔστηλίτευσε δὲ καὶ ἤτιμασε τὸ σπῆμα τῶν μοναχῶν, ἐπὶ ἰπποδρόμου παρακλεισάμενος ἕνα ἕκαστον ἀδῆβᾶν χειροκρατοῦντα γυναῖκα παρέρχεσθαι μέσον τοῦ λαοῦ, οἷς ἐνέπτουν καὶ ὕβριζον πάντας. Ἐστράτευσεν δὲ κατὰ Βουκγάρων περὶ τε καὶ πλωϊτῆν, καὶ ἀπέστειλεν ἐπὶ Ἀγγιᾶλον χελάνδια (98) βχ'. Βορβᾶ δὲ πνεύσαντος ἀπώλοντο πάντα πλὴν ὀλίγων, ὑπέστρεψε δὲ ἐν τῇ πόλει ἀδόξως. Ἀλλὰ καὶ τὸ τίμιον λείψανον τῆς ἀγίας καὶ πνευρήμου Εὐφημίας ἐδύθη: σὺν τῇ λάρναι, ὅπερ Θεοῦ χάριτι ἐν τῇ νήσῳ τῇ Λήμνῳ εὐπλοῦσαν ἐγένετο, καὶ πάλιν ἐπὶ Κωνσταντινίου καὶ Εἰρήνης τῶν εὐσεβῶν βασιλέων μετὰ τῆς προεπούσης τιμῆς ἐπανήλθεν ἐν τῷ τεμένει αὐτῆς, ὅπερ ὁ τῶν ἐκκλησιῶν ἐχθρὸς, μᾶλλον δὲ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, ἀρμάμεντον καὶ κοπροθέσιον ἐποίησεν, αὐτοὶ δὲ ἀνακαθάραντες πάλιν καθέλωσαν. Οὗτος ὁ δυσσεβὴς προεδάλλετο στρατηγούς ὁμόφρονας αὐτῷ καὶ τῆς κακίας αὐτοῦ ἐπαξίως ἐργάτας Μιχαῆλ μὲν τὸν Μελεσιθὸν στρατηγὸν τῶν Ἀνατολικῶν, Μιχαῆλ δὲ τὸν Λαλανοδράκοντα εἰς τὴν Θράκην καὶ Μάνην (99) τὸν τῆς κακίας ἐπώνυμον εἰς τὸ βουκελλάριον (1). Μιμησάμενος τοίνυν ὁ Λαχανοδράκων τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ πάντα μοναχὸν καὶ μοναστήριον τοὺς ὑπὸ τὸ θέμα τῶν Θρακισίων ὄντας συνῆξεν εἰς Ἐφεσον, καὶ φησι πρὸς αὐτούς: « Ὁ βουλόμενος τῷ βασιλεῖ καὶ ἡμῖν πειθαρχεῖν ἐνδυσάσθω στολὴν, καὶ λαδῆτω γυναῖκα τῇ ὥρᾳ ταύτῃ. Οἱ δὲ τοῦτο μὴ ποιοῦντες τυφλοῦμενοι εἰς Κύπρον ἐξορισθήσονται. » Καὶ ἅμα τῷ λόγῳ τὸ ἔργον ἐξετελεῖτο, καὶ πολλοὶ μάρτυρες τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεδείχθησαν. Οὗτος πάντα τὰ μοναστήρια πέπρακε καὶ πάντα τὰ ἱερὰ σκεύη καὶ βιβλία καὶ ζωὰ καὶ πάσας τὰς ὑποστάσεις αὐτῶν, καὶ τὰς τιμὰς τούτων εἰσεκόμισεν τῷ βασιλεῖ. Ὅσα δὲ εὖρε Πατριεῖα βιβλία ἢ λείψανα ἀγίων, κατέκαυσε, καὶ αὐτοὺς τοὺς αὐτὰ ἔχοντας ὡς ἀσεβοῦντας ἐκόλασε καὶ ποικίλως ἀνήρει. [P. 467] καὶ πίσση καὶ ἑλαίῳ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἐπιχρίων ὑψήπτε πυρὶ. Εἴ μου δὲ τις εὐρέθῃ τὸ τῆς Θεοτόκου ὄνομα ἐπιθεώμενος ἢ εὐλαβεῖα συζῶν ἢ ὄρκους αἰδοῦμενος, ὡς ἐχθρὸς τοῦ βασιλέως ἐτιμωρεῖτο. Ὄστε ἐν ὄλῳ τῷ ὑπ' αὐτὸν θεματι μὴ εὐρίσκεισθαι τινα ἐν ὀλίγῳ συνέβη

Δ μοναχόν. Ὁ μαθὼν ὁ μισάνθρωπος βασιλεὺς ἔγρα-

situm in Buccellario. Et hiatus in Buccellariis terræ motum subsequutus in Michaele Paphlagon^o refertur. Cum his confer quæ habet Suidas, a^c Turneb. 24, 16 Advers., ubi Buccellarium officii nomen fuisse docetur. Buccellariorum præfecti mentio, præter Nostrum, est etiam apud Zonaram in Irena. tom. 3 f. 96. XYL. — Regionem vocabulum indigitare nullus negaverit. Ea est Galatia et Gallugræcia, juxta Suidam: Βουκελλάριοι οἱ Ἑλληνογαλάται, καὶ ἡ τῶν Βουκελλαρίων χώρα ἡ Γαλλογραικία. Plura de Buccellariis erudite tractat Rigaltius, sed quæ sensum allatum dictioni tribuendum non evertant. GOAR.

φεν εὐχαριστῶν αὐτῷ, ὅτι, Εὐρὸν σε ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὅς ποιεῖς πάντα τὰ θελήματά μου. Τοῦτον μιμησάμενοι καὶ οἱ λοιποὶ τὰ ὅμοια δι-επράττοντο. Ὁ δὲ Κοπρώνυμος τὰ εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ καταφυγὴν τῶν σωζομένων μοναστήρια τοῖς ὁμόφροσιν αὐτοῦ στρατιώταις ἐδίδου, καὶ τὸ μονα-χικὸν τάγμα ἐξαφανίσαι ἐπορεύσας, τῷ αὐτῷ ἔπει Νικητῆς ὁ ψευδώνυμος πατριάρχης τὰς ἐν τῷ μικρῷ σεκρέτῳ τοῦ πατριαρχείου εἰκόνας (2) διὰ ψιφιδίων οὖσας ἔξεσε, καὶ τὰς λοιπὰς εἰκόνας τὰς ἐν ὄλῳ τῷ πατριαρχείῳ.

τῷ κη' ἔπει ἔστρεψε τὴν αὐτοῦ γυναικῆ Εὐδοκίαν τρίτην οὖσαν Αὐγουστῶν, καὶ τοὺς δύο αὐτοῦ υἱοὺς Χριστοφόρον καὶ Νικηφόρον ἐποίησε Καίσαρας τοῦ πατριαρχίου ποιήσαντος εὐχὴν (3).

τῷ κθ' ἔπει ἐγένετο καταλλαγή εἰς Συρίαν (4), ἄνθρωπος πρὸς ἄνθρωπον. Τούτῳ ἔπει ἦλθεν Εἰρήνη ἐξ Ἀθηνῶν, καὶ ἐστῆθη (5) ἐν τῷ Ἀγίῳ Στεφάνῳ πρὸς γάμον Λέοντι βασιλεῖ τῷ υἱῷ τοῦ Κοπρώνυμου.

τῷ λβ' ἔπει εἰσῆλθεν ὁ Φαδάλ εἰς Ῥώμην, καὶ ἔλαβεν αἰχμαλώτους φ'. Τούτῳ συναντήσαντες οἱ Μοψουεστῆς τῶν μὲν Ἀράβων χιλίους ἀπέκτειναν, τὴν δὲ αἰχμαλώτους φ'. Τούτῳ συναντήσαντες οἱ Μοψουεστῆς τῶν μὲν Ἀράβων χιλίους ἀπέκτειναν τὴν δὲ αἰχμαλωσίαν ἔλαβον.

τῷ λγ' ἔπει ἐκίνησε Κωνσταντῖνος στόλον κατὰ Βουλγάρων, καὶ ποιήσας εἰρήνην ὑπέστρεψε. Καὶ τῶν Βουλγάρων δώδεκα χιλιάδας πεμπόντων εἰς Βερζητίαν (6), ἀκούσας ὁ βασιλεὺς καὶ ἐξεληθὼν εἰς τὴν λεγομένην Λιθοσωρλίαν, ἐπέπεσον αὐτοῖς, καὶ πάντας ἀνελὼν ὑπέστρεψεν εἰς τὴν πόλιν. Τοῦτον τὸν πόλεμον ὠνόμασεν εὐγενῆ, ὡς μηδενὸς σφαγῆντος Χριστιανοῦ. Ὁ δὲ τῆς Βουλγαρίας κύριος Ἐλέριχος, γνοὺς ὅτι ἐκ τῶν οικείων αὐτοῦ προδίδεται, γράφει τῷ βασιλεῖ « Βουλῆν ἔχω τοῦ φυγεῖν καὶ τίνες ἔχεις φίλους ὧδε, ἵνα θαρσύνω αὐτοῖς καὶ συνδρά-μωσί μοι. » Ὁ δὲ κοῦφος ὢν καὶ ἀνόητος συναπῆχθη τῇ ἀπάτῃ τοῦ Βουλγάρου, καὶ γράφει αὐτῷ, κά-κινους μαθὼν πάντας ἀπώλεσεν. Ὅπερ ὁ Κοπρώνυμος ἀκούσας τὴν γενειάδα (7) αὐτοῦ ἐξέτιλε.

τῷ λδ' ἔπει ἐκστρατεύει Κωνσταντῖνος κατὰ Βουλγάρων, καὶ θελάτῳ ὄργῃ κατὰ τῶν σκελῶν ἀνθρακωθεῖς (8) καὶ πυρετῷ λάθρῳ καὶ διακασί

vit, per litteras ei gratias egit, affirmans se eum deprehendisse hominem ex animi sui sententia suæque per omnia voluntati satisficientem. Hunc imitati etiam reliqui eodem modo egerunt. Copronymus monasteria. quæ ob honorem Dei et refugium salutem consecutorum condita fuerant, suis suam amplectentibus sententiam militibus tradidit, utque monachicum ordinem excinderet operam dedit. Eodem anno Niceta titulo tenus patriarcha imagines quæ in parvo domus patriarchæ secreto erant lapillis ornatae rasis, aliasque etiam omnes per totam patriarchæ domum.

Anno 28 Constantinus Eudociam, tertiam suam conjugem, Augustam coronavit, filiosque suos Christophorum et Nicephorum Cæsares fecit patriarcha votum faciente.

§17 Anno 29 permutatio hominum in Syriam facta est, singulis pro singulis datis. Hoc anno Irene Athenis venit, et in æde S. Stephani (9) coronata Leoni imperatori matrimonio est juncta, primo natu Copronymi filio.

Anno 32 Phadalus in Romanorum ditionem impressione facta 500 homines captivos abducit. Hoc Mopsuestienses obviam profecti, 1000 Arabibus occisis, prædam potiuntur.

Anno 33 Constantinus cum expeditionem fecisset in Bulgaros, composita pace rediit. Cum autem Bulgari 12 millia in Berzetiam mitterent, cognita re Lithosoream contendit, ibique eos obruit; et universis occisis in urbem est reversus. Hoc bellum nobile appellavit, quod eo nullus Christianus periisset. Cæterum Elerichus Bulgarorum princeps, a suis familiaribus prodi se intelligens, in hanc sententiam Constantino scribit: « Constitui profugere et me ad te recipere. Itaque mihi omnia tuta fore litteris missis confirma; ac significa quos hic habeas amicos, ut eorum fidei me credens una cum ipsis ad te perveniam. » Hac fraude Bulgari vanus ac stolidus iste circumventus nomina amicorum perscribit; quos Elerichus omnes perdidit. Ea re nuntiata Copronymus barbam sibimet evellit.

Anno 35 in Bulgaros cum suscepisset expeditionem, irato Deo carbunculi pedes ejus invaserunt, ac febris præterea vehemens eum et §18

XYLANDRI ET GOARI NOTE.

(2) Quot de idolis in domo patriarchæ sequitur ad verbum reddidi. Credo cum sustulisse gemmas (ψιφιδιάς hoc intelligo) quibus ea fuerant ornata. XYL.

(3) Nullum officium, nullam dignitatem oratione non præmissa suscipiunt Græci: creando Cæsari idonea, de qua hic sermo, habetur in Euchologio recens cuso versus finem. GOAR.

(4) Quod de permutatione Syriaca refertur, ob brevitatem est obscurum. Constat tamen Syris delectatum fuisse Copronymum, ut fortassis quosdam ex Syria in Thraciam acciverit, aliis in eorum loca missis. XYL.

(5) Mutilè interpres coronata, quam nuptiarum contrahendarum causa coronatam scribere debuisset, iterato siquidem copronymus imperatoris ornabatur, semel ut tōri, secundo ut imperii consortes.

Secundas coronas numeravit auctor plerisque locis: primas hic recenset, easdemque fusissime describit Simocatta 1, 19 GOAR.

(6) Diaconus habet *Beritiam*, et pro Lithosoreæ *Lithosoriam*. Apparet nostra esse emendatiora. Idem pro Elericho habet *Telericum*. XYL.

(7) Adversa fortuna mulieres capillos, viri barbam etiam hodie sibi detrahant Orientales GOAR.

(8) *Bubones igniti extumuerunt et exarserunt in ejus inguinibus*. Ita proprie reddendus auctor juxta Theophanis scripta. GOAR.

(9) Vel potius corona sacræ, ἐν τῷ ἁγίῳ στεφάνῳ. Quæ autem sit illa corona sacræ, incertum. Fuit quædam a Mauricio dedicata, quam suo fratre Leo hujus filius sibi sumpsit, nescio an ea ad hujusmodi officium usus adhibita. XYL. — In palatii oratorio. GOAR.

ardentissima corripuit. Quare lectica ab Arcadiopoli reportatus Selybriam, indeque navigio usque ad castellum Strogylum vectus, ibi et animæ et corporis mortem obiit, vociferans atque dicens vivum se inextinguibili igni traditum esse propter Mariam Deiparam, jubensque eam exinde honorari ac celebrari ut vere Deiparam. Moriens suamque ultimam voluntatem testatam faciens hæc pronuntiavit: « Incolume esto magnum templum, divina Sophia; incolumis esto ædes sanctissimæ Deiparæ in Blachernis; incolume esto fanum ejusdem in Chalcopratiis, incolumis esto ædes Sanctorum Apostolorum; incolumis esto urbs et senatus; incolumis esto, fili mi imperator, atque tu etiam, o Theophanes, cui magnum meum arcanum credidi. » Finito luctu, imperator Leo ex Theophane quæsitum quodnam esset gvande illud patris secretum, ipsi soli cognitum. Respondit is: « Fortasse patrem tuum ejus rei pœnituit, quam nos occulte egimus: ideoque me allocutus est. 500 enim centenarios defodimus quodam in loco in usum fratrum tuorum Cæsarum et nobilissimorum. » Leo omne illud famulis missis abstulit, nihilque fratribus reliquum fecit. Corpus Copronymi sepultum in æde Sanctorum Apostolorum, imperante Michaelo Theophili filio inde jussu hortatuque Cæsaris amotum et in foro Amastriano crematum est. Archiepiscopatum Cpolis gesserunt Anastasius et post hunc Constantinus, is cui caput tandem fuit amputatum, atque ab eo Niceta, hæretici omnes.

§ 19 Leo Copronymi ex Chazara filius imperavit annos 5. Primo imperii anno Tellerigus Longobardorum rex ad eum Cpolin confugit; quem is susceptum muneribus sibi devinxit. Visus est aliquandiu pietatem colore, Deiparæque et monachorum esse amicus; itaque etiam primis temporibus metropolitanas ecclesias monachis credidit. Postulante exercitu filium suum Constantinum coronat.

Anno 2 Pellerigus Bulgarorum princeps ad Leonem confugit, ab eoque patricius creatur, tradente etiam sororis uxoris suæ filiam ei in matrimonium; susceptusque ab eo ex sacro lavacro magnopere charus honoratusque ei habetur.

Anno 3 Romanus exercitus ad Germaniciam profectus multitudinem magnam Syrorum Jacobitarum captivos abduxit; quos imperator in Thracia collocavit.

Anno 5 Nicetas e Slavo patriarchæ dignitatem adeptus eunuchus moritur. Subrogatur ei venerabilis Paulus anagnosta Cyprius. Media Jejuniorum

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(10) Correctius reddo *vale* quam *incolumis esto*. GOAR.

(11) Ubi ærea quæque supplex venum exponebatur. GOAR.

(12) Nobilissimorum titulo exornabantur qui Cæsarem natu majorem filium sequebantur. Dempterus in Antiquitatibus Romanis. GOAR.

Α συσχεθείς κατά την Ἀρκαδιόπολιν ὑπίστρεψεν ἐγκλίσιος. [P. 468] Καί ἔλθων ἐν Σηλυβρία καί διηπλωσάμενος μέχρι τοῦ Στρογγύλου καστελλοῦ θνήσκει ψυχῇ καί σώματι, βοῶν καί λέγων ὅτι ζῶν πρὸς ἀσθέατη παρεδόθη διὰ τὴν Θεοτόκου Μαρτίν. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ νῦν τιμάσθω καί ἀνυμνεῖσθω ὡς Θεοτόκος ἀληθὴς οὐσα. Τελευτῶν δὲ καί διατυπούμενος ἔλεξε τάδε: « Σώζου (10) ὁ ναὸς ὁ μέγας ἡ Ἁγία Σοφία· σώζου ὁ ναὸς τῆς παναγίας Θεοτόκου τῶν Βλαχερνῶν· σώζου ὁ ναὸς τῆς Θεοτόκου ἐν τοῖς Χαλκοπρατιοῖς (11)· σώζου ὁ ναὸς τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων· σώζου πόλιν καί σύγκλητον· σώζου, υἱέ μου βασιλεῦ· σώζου καί σὺ, Θεόφανες, τὸ μέγα μου μυστήριον. » Μετὰ γοῦν τὸ παρελθεῖν τὸ πένθος λέγει πρὸς Θεοφάνην ὁ βασιλεὺς: « Τί ἐστὶ τὸ μέγα μυστήριον τοῦ πατρὸς μου, ὃ σὺ μόνος γινώσκεις; » Ὁ δὲ εἶπε: « Τάχα ἐν μεταμέλῃ γέγοναν ὁ πατήρ σου, καί διὰ τοῦτο πρὸς ἐμὲ ἐφθέγγετο, ἵνα φανερώσω ἅπερ μυστικῶς ἐποιήσαμεν· ὅ γὰρ κέντηνάρια ἐχούσαμεν εἰς τινὰ τόπον, λόγῃ τῶν ἀδελφῶν σου, τῶν Καιτάρων καί νοβελισσίων (12). » Καί ἀποστειλας λέων ἔλαβε πάντα, μηδὲν αὐτοῖς κτελιπίων. Τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ τεθὲν ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ἐν ταῖς ἡμέραις Μιχαήλ υἱοῦ Θεοφίλου βουλή καί παραινίσει τοῦ Καίσαρος ἀπαχθὲν ἐν τῇ ἀγορᾷ τοῦ Ἀμαστριανοῦ ἐκπύθη. Τὸν δὲ τῆς ἄρχιερωσύνης θρόνον κατεῖχεν Ἀναστάσιος, καί μετὰ τοῦτον Κωνσταντῖνος ὁ ἀποκεφαλισθεὶς, καί τρίτος Νικήτας, πάντες αἵρετικοί.

С Λέων ὁ ἐκ τῆς Χαζάρας υἱὸς αὐτοῦ ἐβασίλευσεν ἔτη ε'. Τοῦτου τῷ α' ἔτει προσέφυγε Τελλέριγος ὁ τῶν Λογγυθάρδων (13) ῥήξ τῷ βασιλεῖ ἐν τῇ πόλει· ὃν προσδεξάμενος ἐξευμενίστατο δώροισι. Ἐδοξε δὲ πρὸς ὀλίγον ὁ βασιλεὺς εὐσεβεῖν φίλος τε εἶναι τῆς Θεοτοκου καί τῶν μοναχῶν· ὅθεν καί ἐν τοῖς πρώτοις χρόνοις μοναχοὺς προεβάλλετο μητροπολίτας (14). Στέφει δὲ Κωνσταντῖνον τὸν υἱὸν αὐτοῦ τῇ αἰτήσει τοῦ στρατοῦ.

Τῷ β' ἔτει προσέφυγε Πελλέριγος ὁ κύριος τῶν Βουλγάρων τῷ βασιλεῖ. Καί ποιήσας αὐτὸν πατρικιον ζεύγνυσι τῇ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Εἰρήνης ἐξ ἀδελφῆ, καί δεξάμενος αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἁγίας κολυμβήθρας μεγάλως καί ἡγάπησε καί ἐδόξασε.

Τῷ γ' ἔτει ὁ στρατὸς τῶν Ῥωμαίων εἰς Γερμανίαν ἀπελθὼν ἠχημαλώτευσεν Σύρους Ἰακωβίτας πλῆθος πολὺ· οὗς ἐνώκησεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν Θράκην.

Τῷ ε' ἔτει τέθνηκε Νικήτας πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ἀπὸ Σθλάβων εὐνοῦχος, καί προχειρίζεται Παῦλος ὁ τίμιος ἀναγνώστης Κύπριος.

(13) Falsum esse hoc puto, et inculcatum a Bulgaro de quo sequitur: longe alio enim loco tum fuit res Longobardica quam ut Byzantii opem implorarent. XVI. — Infra, anno 2, Πελλέριγος. Εδπ. ΡΑΤΗΟΛ.

(14) Ab antiquo monachos in pontifices evehunt Græci, aliis rarissimè. GOAR.

Τῆ δὲ μέσῃ ἑβδομάδι τῶν Νηστειῶν εὗρεν ἐν τῷ Ἀ προσκεφαλαίῳ Εἰρήνης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ εἰκόνας δύο, ἃς θεωρήσας καὶ ἀνακρίνας εὗρεν ὅτι ὁ παπίας τοῦ παλατίου (15) εἰσεκόμισεν αὐτάς καὶ τινες ἄλλοι τῶν πριμικηρίων (16) [P. 469] οὓς βασάνοις πλείσταις καὶ τιμωρίαις καθυπέβαλε. Τὴν δὲ γυναῖκα αὐτοῦ Εἰρήνην σφοδρῶς ἐπιπλήξας ἐξουδένωσεν εἰπὼν· « Οὕτως ὠμίσασι τῷ πατρὶ μου τῷ βασιλεῖ ἐπὶ τῶν φρικτῶν καὶ ἀχράντων τῆς πίστεως μυστηρίων ; » Αὐτὴ δὲ δισχυρίσαστο μὴ ἐωρακίναται αὐτάς. Αὐτὸς οὖν ἀπόσπαστο αὐτὴν, μὴ ἐγνωκῶς αὐτὴν εἶτι. Λιθομανῆς δὲ λιαν ὑπάρχων ἡρώστη τοῦ στέμματος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὅπερ ἦν Ἡρακλείου. καὶ λαβῶν ἐφόρυσεν αὐτὸ καὶ προτίλθεν. Ἰποστραφέντος δὲ ἀπηνθρακώθη δεινῶς ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ, καὶ σφοδρῶτά τε πυρετῶ συνεχόμενος κακὴν κακῶς τὴν ψυχὴν ἀπέβριξε, τῆς ἱεροσυλίας κομισάμενος τὰ ἐπίχειρα.

Κόσμου ἔτος ρσογ', τῆς θείας σαρκώσεως ψοθ'. Κωνσταντῖνος σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ Εἰρήνῃ ὀρθόδοξοι ἐθασίλευσαν ἔτη ι'. Τοῦτῃ τῷ ἔτει ἡ εὐσεβεστάτη Εἰρήνη ἅμα τῷ υἱῷ Κωνσταντίνῳ θεοθῆν παραδόξως τὴν βασιλείαν ἐγχειρίζεται. Μετὰ δὲ μ' ἡμέρας τινὲς τῆς συγκλήτου ἠθέλησεν προβαλεῖσθαι Νικηφόρον τὸν ἀπὸ Καισάρων εἰς βασιλείαν οὓς κρητίσασα ἡ βασιλὶς ἔτυψε καὶ ἐξώρισε. Τοῦς δὲ ἀνδραδέλφους αὐτῆς Καισαρὰ καὶ νωδελ:σίμους ὄντας ἀποκείρασα ἱερταεῦσαι καὶ μεταδοῦναι τῷ λαῷ πεποίηκε τῇ ἑορτῇ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως· ἐν ἧ καὶ προσελθοῦσα σὺν τῷ υἱῷ δεκαεταὶ ὑπάρχοντι προσήνεγκε τῇ ἐκκλησίᾳ τὸ ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἀρῆν στέμμα, ἐπικαλλωπίσασα διὰ μαργάρων. Τῷ αὐτῷ χρόνῳ οἱ Ἀραβὲς μετὰ Ῥωμαίων συμβαλόντες ἠττώνται. Ἀρχεται δὲ ἡ εὐσεβεία καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ πλατύνεσθαι, καὶ πᾶν ἀγαθὸν σωτηριῶδες ἐφανεροῦτο. Τότε καὶ τῆς πανευφήμου μάρτυρος Εὐφρημίας τὸ λείψανον, ὅπερ ἀέννον μύρον βλύζον διετέλει, ἀπὸ τῆς Λήμνου ἡ θεοφιλῆς Εἰρήνην ἐκόμισε, καὶ τὸν πλυσίον τοῦ ἵπποδρόμου ναὸν αὐτῆς περικαθάρατα ἐκεῖ αὐτὸ κατέθετο. Ταῦτα δὲ γέγονεν, ὡς ἂν θαυμαστωθῆ ὁ Θεός, οὐκ ἐν δυνάμει ἀνδρῶν καὶ συνέσειωσ περιουσίᾳ, ἀλλ' ἐν ἀσθενείᾳ γυναικὸς μετὰ παιδὸς ὀρφανοῦ καθαιρούσης τὴν ἡμετρον κατ' αὐτοῦ καὶ τῶν θεραπόντων αὐτοῦ δυσσεβείαν. Τοῦτῃ τῷ ἔτει ἐν τοῖς μακροῖς τεύχεσι τῆς Θράκης ἀνθρωπὸς τις ἀρύσσαν εὗρε λάρανακα, καὶ ταύτην ἀποκαθάρσας καὶ ἀποσκεπάσας εὗρεν ἄνδρα κείμενον μέγαν καὶ γράμματα ἐγκεκολαμμένα ἐν τῇ λάρακι περιέχοντα· « Χριστὸς μέλλει γεννηῖσθαι ἐκ Παρθένου, καὶ πιστεύω εἰς αὐτόν. Ἐπὶ δὲ Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης πάλιν, ὦ ἤλιε, ὄφει με. »

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(15) Primus inter palatinos sacerdotes erat papias, et custos palatii cui tum ex religione tum ex auctoritate facile fuerat imperatrici sacras imagines subministrare. De papia commodius alibi. GOAR.

(16) Primicerios istos ecclesiasticos autumo, non palatinos, quos religionis fideique sensus

septimana imperator duas imagines reperit in pulvinari uxoris suæ Irenes; quas cum diligenter esset contemplatus, inquisitione facta deprehendit eas a papia palatino aliisque nonnullis primiceriorum fuisse illatas. quos et cruciatibus suppliciiisque gravissimis addixit In uxorem quoque Irenam acriter est invecus, eamque nauci esse dixit, 820 « quæ suo patri imperatori horribilibus atque intemeratis fidei mysteriis prolatis diversum plane jurasset. » Constanter asseverantem a se eas non visas repulit, neque postea rem cum ipsa habuit. Cum autem insano pretiosorum lapidum amore ageretur, coronam quoque Heraclii in magna æde dedicatam adamavit, ablatamque gestavit in publicum progressus. Inde domum reversi caput carbunculis graviter est affectum, vehementissimaque eum invasit febris; itaque malam animam infeliciter exhalavit, præmium sacrilegii justum consecutus.

Anno mundi 6273, incarnati Verbi 779, Constantinus et mater ejus Irene orthodoxi imperium iniverunt, idque decennium gesserunt, divinitus ac præter hominum opinionem summæ rerum præfecti. Post dies 40 nonnulli senatorum consilia iniverunt de evehendo ad imperium Nicephoro Cæsare: sed eos imperatrix captos verberibusque multatos relegavit. Mariti sui fratres Cæsares et nobilissimos raso capite in ordinem sacerdotum redegit, qui natalitio Christi festo sacris populum impertirent. Quo die ipsa quoque cum filio 40 annos nato progressa ecclesiæ obtulit a merito suo sublatam coronam, margaritis a se ornatam. Eodem tempore Arabes cum Romanis prælio congressi vincuntur. Incipit autem et pietas et verbum Dei amplificari, omniaque salutaria bona sese proferre. Tunc et Euphemie laudatissimæ martyris reliquias, 821 perenne unguentum sine intermissione stillantes, a Lemno Irena retulit, inque fano quod circo est propinquum, expurgato deposuit. Hæc, ut admiratio Dei excitaretur, gesta sunt, non potentia virorum neque prudentiæ abundantia, sed imbecillitate mulieris, quæ cum puero patre orbo immodicam in Deum et ejus famulos impietatem repressit. Eodem anno apud longos Thraciæ muros fodiens quidam in cistam incidit; qua purgata et reclusa invenit intus recubentem virum magnum, litterasque cistæ insculptas, quæ hanc sententiam comprehendebant: « Christus e Virgine nascetur, inque eum ego credo. Constantino et Irena imperantibus, sol, me rursus videbis. »

non ita proxime tangebatur. De his imperii Notitia, de illis ordinus c. 1 et Euchologium de Offic. Ecclesiæ CP. Lexicum anonymum bibl. Regiæ πριμικηρίου uno verbo exponit πρωτοτάξιων. ordinis cujuslibet primum. Hi quos ecclesiastico autumo, primi cantorum in choro recensabantur. GOAR.

Anno 2 Irena ad Carolum Francorum regem missis legatis filiam ejus nomine Erythro Constantino filio suo in matrimonium postulavit, pactisque conventis et jurejurando firmatis, Elisæus eunuchus et notarius apud Carolum remansit, ut puellam Græcis litteris ac sermone et moribus Romani imperii institueret.

Anno 3 Irene pace cum Arabibus facta Stauracium patricium et logothetam contra Slavinos mittit; qui et omnes eos imperio Irenæ subegit, atque ei magnam ex Peloponneso prædam multaque spolia attulit.

822 Anno 4 Paulus sanctissimus patriarcha morbo affectus solio relicto caput rasit, seque in monasterium Flori abdidit. Imperatrix tristis eum convenit, causam facti quærens. Cui Paulus: « Utinam vero, inquit, solio pontificali nunquam insedissem. Ecclesia Dei per tyrannidem oppressa atque ab aliis catholicis solis avulsa anathemate quo notata. Quod nisi œcumenica instituitur synodus et hæcenus errata corriguntur, nulla est vobis salus. » Quærenti ulterius Irenæ cur ergo patriarcha designatus subscripserit se imagines non adoraturum: « Hoc ipsum est, ait, quod lugeo, et ad pœnitentiam confugio, Deum deprecans ne me velut pontificem puniat, qui hucusque tacuerim metuque furoris vestri veritatis præconio abstinerim. » His ita actis ille vitam cum morte feliciter commutavit. Exinde libere ab omnibus verba de sacris imaginibus fieri.

Anno 5 Irene senatu populoque convocatis sententiam de novo patriarcha creando rogavit. Ab omnibus sibi id munus delatum Tarasius secretarius recusavit, populorum et Ecclesiarum causatus dissensionem, conciliumque cogi postulans. Quod cum annuissent imperatrix et populus, ita demum sanctus Pater noster Tarasius patriarcha Cpolititanus declaratur, 25 die Decembris, indictione 8. Missisque Romam de concilio litteris et fidei suæ confessione, est ab Adriano papa approbatus.

823 Anno 6, cum esset concilium indictum in ædem Apostolorum, eodem convenerunt etiam Satanæ administri, gladiisque armati intraverunt. Quo perterriti alteri inde re infecta discessere.

Anno 7 aperta est Nicæa catholica. Nona Septembris, quæ dies fuit septimanæ prima, hora quinta, maximus solis defectus fuit.

Anno 8 septimum œcumenicum concilium Ni-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(17) Indictione 8. Ita signum illud hic interpretor, de quo supra: nam Diaconus annum proximum, quo synodus Byzantii tentata fuit, indictionem novam videtur liquido vocare, l. xxiii. De armatis autem eam turbantibus locus est in Nostro

Τῷ β' ἔτει ἀπέστειλεν εἰρήνην πρὸς Κάρουλον τὸν ῥήγα Φραγγίλας, [P. 470] καὶ ἐνομφεύσατο τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ἐρυθρῶ λεγομένην Κωνσταντίνην τῷ υἱῷ αὐτῆς. Καὶ γενομένων συμφώνων καὶ ὄρκων κατελείφθη Ἐλισσαῖος ὁ εὐνοῦχος καὶ νοτάριος εἰς τὸ διδάξαι αὐτὴν τὰ τε τῶν Γραικῶν γράμματα καὶ τὴν γλῶσσαν, καὶ παιδεῦσαι αὐτὴν τὰ ἥθη τῆς Ῥωμαίων βασιλείας.

Τῷ γ' ἔτει εἰργενέσασα Εἰρήνη μετὰ τῶν Ἀράβων ἀποστῆλλαι Σταυράκιον πατρίκιον καὶ λογοθέτην κατὰ τῶν Σθλαβίνων· ὅς καὶ κατελθὼν ὑπέταξε πάντας καὶ ὑποφόρους ἐποίησε τῆς βασιλείδος, Ἐλθὼν δὲ ἐν Πελοποννήσῳ καὶ πολλὴν αἰχμαλωσίαν καὶ λάφυρα λαβὼν ἤγαγε τῇ βασιλείῳ.

Τῷ δ' ἔτει Παῦλος ὁ ὄσιος καὶ ἀγιώτατος πατριάρχης ἀσθενήσας κατέλιπε τὸν θρόνον καὶ ἐν τῇ μονῇ τῶν Φλώρου ἀπεκάρη. Ἔρχεται οὖν πρὸς αὐτὸν βασιλίςσα λυπούμενη, καὶ φησι. « Τί τοῦτο ἐποίησας; » Ὁ δὲ μετὰ θρήνων ἔφη· « Εἴθε μὴδὲ ἐκίθισα ἐν τῷ τῆς ἱερωσύνης θρόνῳ, τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ τυραννουμένης καὶ ἐτχισμένης ἐκ τῶν λοιπῶν καθολικῶν θρόνων καὶ ἀναθεματιζομένης. Καὶ ἐν μὴ σύνοδος γένηται οἰκουμένη καὶ τὰ ἐν μέσῳ σφάλματα διορθωθῆ, οὐκ ἔχετε σωτηρίαν. » Ἢ δὲ εἶπεν αὐτῷ· « Καὶ ἵνα τί ὑπέγραψας ἐν τῷ χειροτονεῖσθαί σε τοῦ μὴ προσκυνεῖν εἰκόνας; » Ὁ δὲ ἔφη· « Καὶ διὰ τοῦτο θρηγῶ καὶ πρὸς μετάνοιαν καταφεύγω, δεόμενος τοῦ Θεοῦ ἵνα μὴ ὡς ἱερέα με κολάσῃ, σιγήσαντα ἕως τοῦ νῦν καὶ μὴ κηρύξαντα τὴν ἀλήθειαν τῷ φόβῳ τῆς μανίης ὑμῶν. » Ἐν τούτοις ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνῃ. Ἐκτοτε οὖν ἤρξατο λαλεῖσθαι ὁ περὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων λόγος παρῆρσις ὑπὸ πάντων.

Τῷ ε' ἔτει συναγαγούσα ἡ βασιλίς Εἰρήνη πᾶσαν τὴν σύγκλητον καὶ τὸν λαὸν ἐξήτει τίς γενήσεται πατριάρχης, καὶ πάντες ἐξεφώνησαν Ταρασίον τὸν ἀσκηρῆτις. Ὁ δὲ παρητεῖτο, τὴν τῶν λαῶν καὶ τῶν ἐκκλησιῶν προβαλλόμενος διχοστασίαν, καὶ σύνοδον ἐξαιτῶν γενέσθαι. Τῆς δὲ βασιλίσεως καὶ τοῦ λαοῦ τοῦτο κατανευσάντων, τῇ κε' τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς τῆς ἡ' Ἰνδικτιῶνος (17) χειροτονεῖται ὁ ὄσιος Πατὴρ ἡμῶν Ταρασίος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ ἀποστειλας ἐν Ῥώμῃ τὰ συνοδικὰ καὶ τὸν λίβελλον τῆς πίστεως αὐτῶν ἀπεδέχθη παρὰ τοῦ πάπα Ἀδριανοῦ.

Τῷ ζ' ἔτει, συνόδου κερυχθείσης ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, συνηθροίσθησαν καὶ οἱ ὑπηρέται τοῦ διαβόλου, καὶ μετὰ ξιφῶν εἰσελθόντων σὺν αὐτῷ ἐταράχθησαν καὶ ὑπέστρεψαν.

Τῷ ζ' ἔτει ἠνοίχθη ἐν Νικαίᾳ ἡ καθολικὴ (18). Τῇ δὲ θ' τοῦ Σεπτεμβρίου, ἡμέρᾳ α' ὥρα ε' ἔκλειψις γέγονεν ἡλίου μεγίστη.

Τῷ δὲ ἡ' ἔτει, παρελθόντων ἀπὸ τῆς ζ' συν-

mutilus. XYL.

(18) Templum puto dici, in quod conveniretur ac synodum celebrandam. In templo Sophiæ id factum acta ejus docent. XYL.

ὁδὸν χρόνων ραβ' [P. 471] γέγονεν ἐν Νικαίᾳ οἰκουμένηκῃ ζ' σίνδος, καὶ ἀπέλαβεν ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία διὰ Τραπείου τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου τὸν ἀρχαίον κόσμον αὐτῆς, συνελθόντων Πατέρων ἐν Νικαίᾳ τὸ δεύτερον τν', οἱ τὰς εἰκόνας σὺν τῷ σταυρῷ διορίσαντες προσκυνεῖσθαι, οὐδὲν καινὸν δογματίσαντες ἀλλὰ τε τῶν ἁγίων καὶ μακαρίων Πατέρων δόγματα ἀσάλευτα φυλάττεσθαι, καὶ τὴν νέαν ἀρεσὶν ἀποκηρύξαντες, τοὺς τρεῖς ψευδώνμους πατριάρχας ἀνεθεμάτισαν, Ἀναστάσιον, Φημί, καὶ Κωνσταντῖνον καὶ τὸν Νικήταν εὐνοῦχον. Ὑπέγραψε δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐν τῷ τόμῳ, καὶ ἐβίβησεν ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία, εἰ καὶ ὁ ἐχθρὸς τὰ ἑαυτοῦ ζιζάνια ἐν τοῖς ἰδίοις ἐργάταις σπεῖρειν οὐ παύεται. Ἀλλ' ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία τῇ αὐτοῦ

τῷ θ' ἔτει λύσασα ἡ βασίλισ Εἰρήνη τὴν πρὸς τοὺς Φράγγους συναλλαγὴν ἤγαγε κόρην ἐκ τῶν Ἀρμενικῶν ἀπὸ Ἀμνείας, ὀνόματι Μαρτίναν, καὶ ἔξευξεν αὐτὴν Κωνσταντίνῳ τῷ υἱῷ αὐτῆς μὴ θέλοντι, καὶ ἐποίησε τοὺς γάμους.

τῷ ι' ἔτει γέγονε σεισμός φοβερώτατος. Φθόνῳ δὲ τινες φερόμενοι τῶν προσφιλῶν Εἰρήνης, καὶ βουλόμενοι οὗτοι τὰ πράγματα διοικεῖν, σενέβαλον τὴν μητέρα κατὰ τοῦ υἱοῦ, πείσαντες αὐτὴν. ὡς οὐκ ἔστιν ὠρσιμένον παρὰ Θεοῦ κρατῆσαι τὸν υἱὸν σου· σὴ γὰρ ἔστιν ἡ βασιλεία. Αὕτη δὲ, ὡς ἄτε γυνή, ἐξαπατηθεῖσα, στέργουσα δὲ καὶ τὸ φίλαρχον, ἐβδαιώθη τῷ νοῦ ὡς τῶς εἶναι. Ὁ γοῦν βασιλεὺς εἰκοσαετῆς ὢν καὶ ῥωμαλεώτατος πάνυ καὶ ἱκανὸς ἐν τοῖς πολέμοις ἐλυπεῖτο μηδενὸς ἐξουσιάζων καὶ ἐμελέτα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Ἡ δὲ τοῦτο μαθοῦσα παρὰ τοῦ Σταυράκιου, τοὺς μὲν οἰκείους ἀνθρώπους αὐτοῦ πάντας τύψασα ἐξώρισε, τὸν δὲ μάλιστα καὶ Θεόδωρον πατρίκιον τὸν Καμουλιανὸν καὶ ἑτέρους τῶν ἐν τέλει ἐξώρισεν ἐν Κιτίστῳ. Τὸν δὲ υἱὸν αὐτῆς πολλὰ λοιδορήσασα ἀπρότῳ ἐποίησεν ἐφ' ἡμέρας ἱκανάς. Πάντα δὲ τὸν στρατὸν καὶ πάντας τοὺς ἐν τέλει ὁμοῦσαι πεποίηκεν, ὅτι Ἔως οὐ ζῆς, οὐ καταδεξόμεθα τὸν υἱὸν σου κρατῆσαι. Ἀρμενιοὶ δὲ μόνον τοῦτο οὐ κατεδέξαντο, ἀλλὰ Κωνσταντῖνον καὶ Εἰρήνην ὡς ἐξ ἀρχῆς εὐφύμουν, τοῦ διαδόλου τὴν τοιαύτην ἐπιτοκίαν καὶ ἄρνησιν ὑποβάλλοντος τοῖς ἀνθρώποις. Συναχθέντες δὲ οἱ θεματικοὶ ἐν τῷ Ἀτρώῳ πάντες κοινῇ γνώμῃ ἐξήτησαν Κωνσταντῖνον βασιλέα. Φοβηθεῖσα δὲ ἡ Εἰρήνη τὸ ὄραμα τοῦ λαοῦ, ἀπέλυσεν αὐτόν. Καὶ αὐτὸς μὲν τὴν μητέρα τοῦτου ἀπεκήρυξεν, τὸν δὲ Κωνσταντῖνον αὐτοκράτορα εὐφύμησεν. Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ πόλει πάντας τοὺς οἰκειακούς τοῦ πατρὸς (19) αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸν Σταυράκιον δείρας καὶ κουρεύσας ἐξώρισε, [P. 472] τὴν δὲ μητέρα αὐτοῦ μετὰ τῆς ἀπαθείας αὐτῆς ἐκάθισεν ἐν τῷ παλατίῳ τῶν Ἐλευθερίου, ὃ αὐτὴ φροδομήσεν. ἐν ᾧ τὰ πλείστα χρήματα κατέκρυψεν. Ἐγένετο δὲ ἐμπρησμός, καὶ ἐκλύθη ὁ τε τρίκλινος τοῦ πατριαρχείου, ὃ λεγόμενος Θωμαίτης, καὶ αἱ ὑποκάτω αὐτοῦ κελύμναι, ἔνθα ἀπέκειτο τὰ σχέδια πάσης Γραφῆς, ἃ ἡρμή-

cæse fuit, elapsis ad id a sexto annis centum viginti duobus. Tuncque Tarasii sanctissimi patriarchæ opera pristinum suum ornatum recepit. Convenerunt eo Patres 350, qui imagines cum cruce adorandas statuerunt, nihil ii novum decernentes, sed sanctorum Patrum decreta immota relinqui jubentes. Iidem, nova hæresi damnata, anathemate detestati sunt tres istos falso patriarchas habitos, Anastasium, Constantinum et Nicetam. Subscripserunt Actis concilii imperator materque ejus. Juxta pax tum Ecclesiæ Dei fuit, tametsi inimicus per suos ministros zizania sua serere non cesset. Vincit tamen semper Dei Ecclesia ejus favore.

Anno 9 imperatrix pacto cum Francis rescisso ex Armenia ab Amnea puellam nomine Marinam duxit filioque suo Constantino, licet invito, copulavit, et nuptias confecit.

Anno 10 terræ motus fuit oppido terribilis. Interim quidam de amicis Irenæ invidia ducti, et ut sibi rerum administrationem vindicarent, matrem cum filio committunt, persuadentes Irenæ Imperium ipsius proprium esse, neque id filio a Deo destinatum. Quo dolo ilia, utpote mulier, decepta, cupiditate etiam imperandi alioquin urgente, ita rem habere apud animum suum pro certo statuit. At imperator annum jam agens vigesimum, viribusque vaientissimus et ad bella idoneus, nullius se rei potestatem habere indigne ferebat, et contra matrem suam jam quædam machinabatur. Quod cum ex Stauracio intellexisset Irene, domesticos filii omnes verberibus multatos relegavit; magistrum et Theodorum patricium Camulianum aliosque proceres Quæstoriam deportavit. Filium quoque acriter conviciis insectata complures dies in publicum prodire vetuit. Juramento quoque exercitum et senatum obstrinxit, eos ipsa vivente filio imperium non delaturos. Soli Armeniaci milites id recusarunt. Constantinum et Irenam, sicut ab initio imperatores salutantes, quod et reliquæ legiones sunt æmulatæ, diabolo hæc perjuriam et abnegationes hominibus suggerente. Omnes igitur legiones in Atroam congregatæ uno consensu Constantinum imperatorem requisiverunt. Itaque metuens multitudinis impctum Irena, filium dimisit; quem illi statim faustis acclamatinibus imperatorem salutarunt, abrogato Irenæ imperio. Constantinus imperator in urbem intrans omnes patris sui domesticos atque ipsum Stauracium verberatos atque rasos deportavit; matrem in palatio Eleutherii, quod ipsa exstruxerat, securitate data collocavit, quo et plurimum ea auri abdidit. Incendium quoque triclinium patriarchæ domus, quod Thomastes appellabatur, et ei subjectas cameras absumpsit,

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(19) Mallein matris. Atroa et Quæstoria qui loci sint, videndum. Xyl.

PATROL. GR. CXXI.

ubi repositæ erant schedæ universæ Scripturæ, quibus eam sanctus Joannes Chrysostomus fuerat interpretatus; grassatumque est usque ad miliarium et quæstorium, omnibus quæ in medio erant exustis. Imperator porro expeditionem in Bulgaros facta victor rediit. Tarsum quoque magno cum exercitu adversus Arabas profectus multis captis reversus est. Matri vero, ejus desperatione et multorum summorum virorum intercessionem motus, imperatoriam dignitatem reddidit. eamque ut ab initio imperatricem salutari jussit; cui mandato soli Armeniaci refragati sunt, et Alexium Mosolem depoposcerunt. Quem hac de causa, ac quia eum quidam ferebant imperio potiturum, Constantinus verberatum ac rasum in custodiam dedit.

Anno 2 in Bulgaros exercitum ducens Cardamæ corem domino occurrit; amissoque militum magno numero et multis ducibus ipsaque etiam cohorte et omnibus impedimentis atque equis, ægre fuga in urbem elapsus est. Eodem mense calumniis quorundam adductus exivit in ædem Sancti Mamantis, ibique Nicephorum et Christophorum patruos suos excæcat. Alium Christophorum Nicetam Anthimum et Eudocimum linguas excisis mutilat; Alexio quoque Mosolæ oculos eruit. Neque diu horum ultionem Dei justitia distulit. Post quinquennium enim eodem mense ac die ipse etiam Constantinus oculis privatus est. Armeniacis bello subactis, de eorum ducibus pœnas sumpsit, nigris notis faciei cujusque impressis, quæ erant: Armeniacus insidiator; eosdemque in Siciliam et alias iugulas relegavit. Deinde cum in Marinam conjugem suam concepisset odium ob sinistras quasdam de ea suspiciones, matris instinctu, quæ imperii cupida filium invisum subditis reddere volebat, eam in monasterium detrusit, et Theodotam, matris suæ cubiculariam, illicitis sibi nuptiis copulans coronavit. Cumque Tarasius patriarcha se opponeret, minatus ei est se, nisi hanc rem perficeret, profanorum simulacrorum fana aperturum. Itaque territus patriarcha concessit, ad multos dicens imperatorem nequaquam placide moriturum. Per quadrimum nuptias egit imperator in sancti Mamantis palatio. Cæterum hujus conjugii causa communionem patriarchæ sese abstinerunt Studiani collegii princeps atque alii, quos imperator varie vexavit, defensante eos Irena.

ἡγρόμενος καὶ λοιποὶ διὰ τὸν παράνομον γάμον τοῦ βασιλέως. Ἐς οὓς καὶ πολλὰς θλίψεις ἐργάζετο ὁ βασιλεὺς· ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ ὑπερησπίζετο αὐτῶν.

Anno 6 Cardames Bulgarorum princeps Constantino ita scripsit: « Aut solve mihi quod pactum est, aut usque ad Auream portam veniam. » Re-

νευσεν ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος. Καὶ διέληθεν ἡ φλοξ ἕως τοῦ μιλίου καὶ τοῦ κοιμιστωρείου ταυταχόσε ἐπινεμομένη, ἕως οὗ πάντα κατέκλυσε. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐξῆλθε κατὰ Βουλγάρων, καὶ τούτους νικησάς ὑπέστρεψε. Ἐσαύτως καὶ ἐν Ταρσῶ μετὰ στρατοῦ πολλοῦ ἀπέλθε κατὰ Ἀράβων, καὶ ἀχμαλωτίσας πολλοὺς ὑπέστρεψε. Παρακληθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τῆς ἰδίας μητρὸς καὶ πολλῶν τῶν ἐν τέλει αὐτοῦ ἀναγορεύει αὐτὴν, καὶ εὐφημεῖσθαι (20) ὡς ἐξ ἀρχῆς διεκαλεύετο· Πάντων δὲ πειθαρχούντων μόνον οἱ Ἀρμενιοὶ στασιάζουσι, καὶ ἐπιζητοῦσιν Ἀλέξιον τὸν Μωσιλῆ. Τοῦτον οὖν καὶ διὰ ταύτην τὴν ζήτησιν, καὶ διὰ τὸ λέγειν τινὰς ὡς μέλλει βασιλεύειν, δείρας καὶ κουρεύσας ἐφυλάκισε.

Τῷ β' εἰς ἐπιστρατεῖαι κατὰ Βουλγάρων, καὶ συναντήσας Καρδάμη τῷ κυρίῳ Βουλγάρων, πλῆθος λαοῦ καὶ ἀρχόντων ἀποβαλὼν καὶ τὴν κόρτην (21) καὶ πᾶσαν τὴν ὑπουργίαν καὶ τοὺς ἵππους, μόλις αὐτὸς διαφυγῶν εἰσῆλθεν ἐν τῇ πόλει. Τῷ δ' αὐτῷ μηνὶ ἐκ συκοφαντίας τινῶν ἐξεληθὼν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ Ἁγίῳ Μάμαντι ἐκτυφλοῖ Νικηφόρον καὶ Χριστοφόρον τοὺς θεῖους αὐτοῦ, υἱοὺς Κωνσταντίνου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Χριστοφόρον δὲ ἄλλον καὶ Νικήταν, ἄνθιμον καὶ εὐδόκιμον ἐγλωσσοκόπησε, καὶ Ἀλέξιον τὸν Μωσιλῆ ἐτύφλωσεν. Ἄλλ' οὐκ εἰς μακρὰν ἡ τοῦ Θεοῦ δίκη ἀνεκδικήτους αὐτοὺς εἴπαι· μετὰ γὰρ εἴτη τῷ αὐτῷ μηνὶ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τυφλοῦται ὁ αὐτὸς Κωνσταντίνος. Ὑποτάξας δὲ καὶ τοὺς Ἀρμενιοὺς πολέμῳ, τοὺς ἀρχοντας αὐτῶν ἐποινάζει· ἐπιγρίψας εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῶν μέλανι κεντητῶν « Ἀρμενιοὺς ἐπιβουλοῦς » οὓς καὶ ἐξώρισεν ἐν τῇ Σινελλίᾳ καὶ ταῖς λοιπαῖς νήσοις. Μισήσας δὲ ὁ βασιλεὺς τὴν ἑαυτοῦ γυναικίκα Μαρῖναν ὑποβολῆ τῆς ἑαυτοῦ μητρὸς, ἐπιεμένης τῆς ἀρχῆς πρὸς τὸ μισθῆναι αὐτὸν (ἔσχε γὰρ ὁ βασιλεὺς πονηρὰς ὑπολήψεις κατὰ τῆς Μαρῖνης) πείθει αὐτὴν γενέσθαι μοναχὴν. Ἔστειψε δὲ Θεοδότην κουβικουλαρίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἥ καὶ ἐμνηστεύθη παρανόμως, Ἐπὶ τοῖτοις τοῦ πατριάρχου Ταρασίου ἀντιπίπτοντος δὲλαῖ αὐτῷ Κωνσταντίνος· « Εἰ μὴ τοῦτο γένηται, τοὺς ναοὺς τῶν εἰδώλων ἀνοίγω. » Ὅθεν ὁ πατριάρχης φοβηθεὶς εἶπεν αὐτὸν, εἰπὼν πρὸς πολλοὺς ὅτι οὐ καταλύσει τὸν βίον ἐρηνικῶς. [P. 473] Καὶ ἐποίησε τὸν γάμον αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ Ἁγίου Μάμαντος ἡμέρας δ'. Ἀπέτρισαν δὲ τοῦ πατριάρχου τῆς κοινωνίας ὁ τοῦ Στοῦδίου

τῷ ε' εἰς Καρδάμη τὸ κύριον Βουλγάρων ἔγραψε τῷ βασιλεῖ· « Ἡ τέλειτόν μοι πάντα, ἡ ἔρχομαι ἕως τῆς Χρυσῆς πόρτης » Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπίστευεν

ἡμεῖς ἐπὶ Καρδάμη τὸ κύριον Βουλγάρων ἔγραψε τῷ βασιλεῖ· « Ἡ τέλειτόν μοι πάντα, ἡ ἔρχομαι ἕως τῆς Χρυσῆς πόρτης » Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπίστευεν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(20) Ut multos annos et apprecarentur tum in popularibus tum in ecclesiasticis conventibus, ac nomen ejus ubique cum filii imperatoris nomine celebraretur. ГОАР,

(21) Κόρτην cohortem esse ex aliis locis didici, ut in Nicephoro de Bardanio. Credo ergo prætoriam

hic aut aliam nobilem notari. ХУЛ. — Тὴν κόρτην. Ervat, ubi frequenter alludit interpres, et κόρτην putat esse cohortem. Corrigit errorem Codinus de Ollic. Cur. CP. scribens εἰς τὴν τοῦ βασιλέως σκηνὴν, ἥτις κόρτη ὀνομάζεται. Tentorium itaque, non cohors imperatoris est κόρτη. ГОАР.

αὐτῶ (22) εἰπὼν, ὅτι « Οἷα δὴ πρέπει σοι πάντα ἀπίσταιλα. Γέρον δὲ εἶ, καὶ οὐ θέλω κοπωθῆναι σε ἕως τῶν ὠδῶ, ἀλλ' ἐγὼ ἔρχομαι πρὸς σέ, καὶ εἴ τι κρίνει ὁ Θεός. » Συναθροίσας δὲ ὁ βασιλεὺς λαὸν ἐξήλασε κατ' αὐτοῦ καὶ ἐδίωξεν αὐτὸν ἕως εἰς τὰ ἴδια.

Τῶ ζ' ἔτε: ἐξήλθεν ὁ βασιλεὺς σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἐν τῇ Προύσῃ (23) θερμῆσαι, καὶ μεθ' ἡμέρας ὀλίγας ἐτέθη τῶ βασιλεὶ υἱός, ὃν ἐπωνόμασε Λέοντα. Ὅπερ μαθὼν ὁ βασιλεὺς καταλιμπάνει τὴν μητέρα αὐτοῦ σὺν τῇ βασιλικῇ πάτῃ τάζει καὶ τοῖς ἄρχουσι, καὶ ὑποστρέφει ὀρομαῖος ἐπὶ τὴν πόλιν. Εὐρούσα δὲ ἄδειαν ἢ τοῦτου μήτηρ πάντας ὑποσύρει τοὺς τῶν ταγματῶν ἄρχοντας πρὸς τὸ καθελεῖν τὸν υἱὸν αὐτῆς καὶ μονοκρατορῆσαι. Καὶ δὴ παραγενόμενον ἐν τῷ παλατίῳ, τῆς μητρὸς αὐτοῦ μὴ παρούσης, ἀπέκλεισαν αὐτὸν οἱ μεγιστᾶνες ἐκ συμβουλῆς τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἐν τῇ Πορφύρᾳ (24) ἐν ἣ ἐγεννήθη, καὶ ἐκτυφλοῦσιν αὐτὸν δεινῶς καὶ ἀνιάτως πρὸς τὸ τεθνᾶναι τῇ γηώμῃ τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Ἐπκοτίσθη δὲ ὁ ἡλιος τότε ἐπὶ ἡμέρας 17, καὶ οὐκ ἔδωκε τὰ ἀκτῖνας αὐτοῦ, ὡς πάντας λέγειν ὅτι διὰ τὴν τοῦ βασιλέως τύφλωσιν τοῦτο ἐγένετο τοιοῦτον γὰρ σκότος ἐγένετο ὥστε καὶ τὰ πλοῖα πλανᾶσθαι. Ἄλλ' ὄρα καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ ἀνεξερεύνητα κρίματα· μετὰ γὰρ εἴτη τῶ αὐτῶ μηνὶ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐν ἣ ἀπετύφλωσε τοὺς θεοὺς αὐτοῦ, τυφλοῦται καὶ αὐτός. Ἐκράτησε δὲ Εἰρήνη ἢ μήτηρ αὐτοῦ μόνη ἔτη 5. Ἐστασίασαν δὲ οἱ ἀνδράδελφοὶ αὐτῆς, οὓς καὶ ἐξώρισεν ἐν Ἀθήναις· οἱ κάκεισε βουλευσάμενοι περὶ βασιλείας παρὰ τῶν ἐντοπιῶν ἀνῆρέθησαν, καὶ ἠφρανθή τοῦ τοῦ μαροῦ Κοπρωνύμου ἄπαν γένος (25). Τῇ δὲ δευτέρᾳ τοῦ ἁγίου Πάσχα ἀπελθούσα ἢ βασίλισσα ἐπὶ τῇ κατὰ τύπον γενομένη προελεύσει εἰς τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους, δειλῆς προήλθεν ἐν ὀχλήματι χρυσῶ, ἐποχομένη τέσσαρσιν ἴπποις, κρατουμένη ὑπὸ πατρικίων, βίψασα ὑπατεῖαν ἐν τῇ μέσῃ πολλῆν.

Τῶ γ' ἔτε Σταυράκιος τυραννίδα ἐμελέτησεν, ὅπερ μαθοῦσα ἢ βασίλισ ἐθέσπισε μὴ προσπελάζειν τινὰ Σταυρακίῳ· ὁ δὲ τῇ λύπῃ καταπονηθεὶς, αἷμα ἐκ τοῦ πνεύμονος ἀναγαγὼν, τέθνηκε.

[P. 474] Τῶ δ' ἔτε: ἢ εὐσεβῆς Εἰρήνη τοῖς Βυζαντινοῖς τοὺς πολιτικούς ἐχαρίσατο φόρους, τῆς δὲ Ἀβύδου καὶ τοῦ Ἰερῶ τὰ κομμέρικια (26) ἐκούφισε.

Τῶ ε' ἔτε: στάσιν κατὰ τῆς βασιλείας οἱ Ἀνατολικοὶ ἐμελέτησαν. Ἐφθασαν δὲ ἀπὸ Καρούλου τοῦ στεφθέντος βασιλέως Ῥώμης παρὰ Λέοντος τοῦ πάπα ἀποκριταῖοι πρὸς τὴν εὐσεβεστάτην Εἰρή-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(22) Zonaras habet, Constantinum pro tributo stercus jumentorum Bulgaro misisse. XYL.

(23) Asiæ civitate non longe a Nicomedia. GOAR.

(24) Porphyra locus est in palatio puerperis imperatorum, maxime Constantinorum, celebris; qui cognomen ab eo duxerunt, ut vocentur Porphyrogeniti. XYL. — Unde Porphyrogenitus. Luitprandus, 2: Porphyrogenitum autem non in purpura, sed in domo quæ Porphyra dicitur natum appello. Constantinus enim domum istam ædificari jussit, cui Porphyra nomen imposuit, voluitque successuram nobilitatis suæ sobolem istic in lucem prodire, qua-

scripsit imperator: « Quod decuit, ex pacto tibi misi. Senex es: ideo te fatigari nolo huc usque proficiscendo, sed ipse ad te veniam. Deus decernet; » contractoque exercitu iu eum duxit, profligatumque in suam usque ditionem est persecutus.

Anno 7 imperator cum matre Prusam ad thermas ivit. Cumque ei post paucos dies filius nasceretur, cui Leoni nomen ipse fecit, allato nuntio matrem cum omni imperatorio relinquens comitatu, in urbem recurrit. Ibi Irene licentiam nacta omnes ordinum principes corrumpit, ut filio imperium abrogent seque solam imperare sinant. Itaque Constantinum absente matre in ejus palatium venientem proceres in Porphyra, ubi natus fuerat, de sententia Irenes includunt, oculosque ei ita effodiunt ut nullus medicinæ locus superfuerit actantum non in eorum manibus exspiravit. Sol tunc per 17 dies obscuratus est, nullos emittens radios; et vulgo id ob excæcationem imperatoris evenisse ferebant. Tantæ autem fuerunt tenebræ ut naves quoque a cursu suo aberraverint. Sed hic imperscrutabilia Dei judicia considera: nam post quinquennium ab eo die quo patris oculos eruit, eodem anni et mensis die ipse quoque oculis multatus est. Irena mater ejus sola imperium tenuit annos 5. Cumque fratres mariti ejus seditionem moverent, ab ea sunt Athenas relegati, ibique, cum de occupando regno consilia agerent, ab incolis sunt interfecti. Sic Copronymi genus extinctum est. Postridie sancti Paschatis Irena in processione, quæ ex statutis ecclesiasticis fit, in ædem Apostolorum ivit; atque sub vesperam in publicum aureo curru a quatuor equis provecta est, tenentibus currum patriciis, multumque pecuniæ in populum sparsit.

Anno 3 Stauracius tyrannidem est molitus; quod cum rescivisset Irena, omnibus ejus consuetudine interdixit. Isque mærore oppressus sanguinem ex pulmonibus eructans perit.

Anno 4 pia Irene Byzantinis civile tributum remisit, Abydique et Hierii commercia sublevavit.

Anno 5 seditionem contra Irenam machinati sunt Orientales. Venerunt etiam a Carolo, quem Leo Romæ papa imposita coroua imperio Romano inauguraverat, legati ad Irenam, eam Ca-

tenus qui suo ex stemmate nascerentur, luculentæ hac appellatione Porphyrogeniti appellarentur. Hæc ille rerum Græcarum in sua legatione testis oculatus GOAR.

(25) Copronymi genus extinctum. Nam Leo Constantini F. mortuus fuerat jam ante (Zonaras) XYL.

(26) Fauces Propontidos sunt infra, versus Ægæum mare; Sestos et Abydos, supra, versus Pontum Euxinum, τὸ Ἰερόν, ex Thraciæ parte His in faucibus, ne Cpoli defructetur, penditur vectigal, quod ab Eirene minutum auctor memorat. GOAR.

rolo in uxorem ambientes, ut sic Oriens cum Occidente uniretur. Et fuisse sane assensura, nisi Actius obstitisset, qui imperium suo fratri cogitabat parare. Imperatrix cætera omnia prudenter cordateque gessit, et quo modo prorsus optandum foret. Hanc unam culpam sustinuit, quod miserimum filium imperio et oculis spollavit, divino alioqui sacrarum studio rerum et recta fide prædita. Sacrum enim concilium vii et venerationem imaginum 829 sacrarum ipsa confecit, multaque alia præclarissima facinora edidit. Berrhæam quoque apud Thessalonicam refecit, suoque de nomine Irenopolin dixit; et Anchialum instauravit. Sed eunuchorum turba, interque hos præcipui Stauracius et Leo cognomine Cloacas, inter se dissidentes, imperium ei abrogaverunt, et loco ejus Nicephorum in solio imperatorio collocarunt. Ita pessimorum eunuchorum consilia suos dominos atque benefactores pessumdant, ut recte Chrysaorius, maximi apud veteres vir nominis, summo cuidam viro dixerit: « Si habes eunuchum, occide eum: si non habes, eme et neca. » Irenam ergo imperio deturbat Nicephorus opera Leonis Cloacæ, Nicetæ patricii et Sisinii fratrum, perjuratorumque et dolosorum Triphylliorum, et Leonis patricii Tessaracontapechis (cognomento a 40 cubitis ducto), et Gregorii patricii qui et Muselaces, et aliorum quorundam procerum. Hi quarta noctis hora ad Chalcem venientes (ea est ærea porta) custodibus astu persuadent missos se ab Augusta, ut Nicephorum imperatorem designent. Custodes mendacio huic fidem adhibentes, ipsi quoque Nicephorum imperatorem dicunt Mirati sunt multi cur Deus passus sit eam, quæ pro vera religione martyris in morem decertavisset, tam tyrannicæ ab impio homine dejici. Quidam id ejus in filium sceleri imputarunt, alii alias obtrectarunt. Cæteram Nicephorus palatium Eleutherianum (ibi enim 830 tum degebat Irene) custodibus cinxit, manequam in palatium ductam inclusit, itaque in templum progressus est, uti coronaretur, Tarasio adhuc patriarcha. Populus autem et coronantem et coronatum tyrannum diris egit, hunc scelestum appellans.

Nicephorus patricius et generalis logotheta imperavit annos 8, dies 9. Postridie quam imperium accepit, quibusdam patriciis comitatus ad Irenam se contulit, quæ a custodibus adservabatur, bonitatemque simulans bono eam animo esse jussit,

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(27) Quasi vero atrocius hoc et magis nefarium atque impium excogitari quippiam potnerit. Itaque non inepte librarius: Ταλαντα Κεδρηνέ. καί τί τούτου γέρον; ποῖον γάρ θηρίου ἐπιβουλεύει τοῖς ταυτοῦ ἐγγόνιοις; « Stultissime, inquit Cedrene quid hoc ipso sit deterius? » quæ enim vei fera suo insidiatur fetui? et rursus cum juste hoc factum ait Cedrenus in secundis, Michaelis Balbi nuptiis, annotavit: « Qui hoc jus est factum, sive Cedrene? »

Α νην, αἰτούμενοι ζευχθῆναι αὐτὴν τῷ Καρούλφῳ πρὸς γάμον καὶ ἐνώσαι τὰ ἔφα καὶ τὰ ἐσπέρια· ἦτις ὑπέγκουσαν ἄν, εἰ μὴ ἁέτιος ἐκώλυσε, τὸ κράτος εἰς τὸν ἴδιον ἀδελφὸν σφετεριζόμενος. Ἡ βασιλὶς δὲ τὰ μὲν ἄλλα φρονίμως καὶ συνετῶς διέφκισε πράγματα καὶ ὡς ἄν τις εἰζάιτο, μόνην δὲ ταύτην (27) ἔσχεν αἰτίαν, τὴν ἐκπτωσιν καὶ τύφλωσιν τοῦ δυστυχεστάτου υἱοῦ αὐτῆς, καίτοι ζῆλον θεῖον ἔχουσα καὶ πίστιν ὀρθόδοξον. Τὴν τε γὰρ ἀγίαν ἐδδόμην σύνοδον καὶ τὴν τῶν ἱερῶν εἰκόνων προσκύντησιν αὐτῆ παρεσκεύασε, καὶ πολλὰ αὐτῆς καὶ μυρία τὰ κατορθώματα. Αὕτη καὶ τὴν ἐν Θεσσαλονικῇ Βεβρόιον ἐκτίσεν, Ἐργηπόλιον μετονομάσασα. Ἐκτίσεν δὲ καὶ τὴν Ἀγχάλον. Ἄλλ' ὁ πολὺς τῶν εὐνούχων ἔσμός καὶ οἱ τούτων ἐξέχοντες, ὁ τε Σταυράκιος καὶ ὁ Λέων ὁ Κλόκας πρὸς ἀλλήλους διαφερόμενοι, τῆς βασιλείας ταύτην ἀπεγύμνωσαν, καὶ Νικηφόρον ἀντ' αὐτῆς ἐπὶ τῶν θρόνων βασιλεία καθίδρυσαν. Οὕτως αἱ τῶν κακίστων εὐνούχων βουλαὶ τοὺς οἰκειοὺς δεσπότας καὶ εὐεργέτας διαλυμαίνονται, ὥστε Χρυσάοριον τὸν πάλαι θαυμασιώτατον εἰπεῖν πρός τινα τῶν μεγάλων, ὅτι « Εἰ μὲν ἔχεις εὐνούχον, φόνευσον, εἰ δ' οὐκ ἔχεις, ἀγόρασον καὶ φόνευσον. » Ἐκβάλλει τοίνυν Εἰρήνην ὁ Νικηφόρος σπουρῆ Λέοντος τοῦ Κλόκα καὶ Νικήτα πατρικίου καὶ Σισινίου τῶν αὐταδέλφων καὶ τῶν ἐπιόρκων καὶ δολερῶν Τριφυλλίων καὶ Λέοντος πατρικίου τοῦ Τεσσαρακονταπήχους καὶ Γρηγορίου πατρικίου τοῦ Μουσιλίχη καὶ ἑτέρων τινῶν τῶν ἐν τέλει οἷτινες ἐλθόντες ἐν τῇ Χαλκῇ ὄρα τετάρτη τῆς νυκτός, καὶ τοὺς φύλακας ἐξαπατήσαντες, ἔπεισαν ὅτι πρὸς τῆς Αὐγούστης ἀπεστάλησαν ἀναγορευσαὶ βασιλεία τὸν Νικηφόρον. Οἱ δὲ πιστεύσαντες τῷ τηλικούτῳ ψεύσματι συνανηγόρευσαν καὶ αὐτοὶ βασιλέα τὸν τύραννον. Πολλοὶ γοῦν ἐθαύμαζον πῶς ὁ Θεὸς συνεχώρησε τὴν ὑπὲρ τῆς ὀρθῆς πίστεως μαρτυρικῶς ἐναθλήσασαν ὑπὸ ἀσεβοῦς οὕτω τυραννικῶς ἐκδιτθῆναι. Ἄλλοι τὴν εἰς τὸν υἱὸν αὐτῆς ἁμαρτίαν προεβάλλοντο, καὶ ἄλλοι ἄλλως ἐδυσφημον καὶ κατεγόγγυζον. Φύλακας τοίνυν ἐν τῷ παλατίῳ τῶν Ἐλευθερίου περιστήσας (ἐκεῖσε γὰρ ἔτυχε τυγχάνουσα ἡ βασιλὶς) ὀρθῶς ἀγαγὼν αὐτὴν ἐν τῷ παλατίῳ ἀπέκλεισε, καὶ οὕτως προῆλθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπὶ τὸ στεφθῆναι, Ταρσίου ἔτι τὸν θρόνον κατέχοντος. Οἱ δὲ ὄχλοι κατηρώντο καὶ τὸν στέφοντα καὶ τὸν στεφόμενον τύραννον, καὶ ἀπεκάλουν ἀλιτήριον.

[P. 475] Νικηφόρος πατρικίος καὶ γενικὸς λογοθέτης ἐβασίλευσεν ἔτη ἡ' ἡμέρας θ'. Τῇ ἐπαύριον δὲ παραλαβὼν τινας τῶν πατρικίων ἀνῆλθε πρὸς τὴν βασιλίσσαν φρουρουμένην, καὶ χρηστότητα ὑποκριθεὶς παρηγόρει αὐτὴν λέγων· « Πᾶσάν σου ἀνάπαυ-

Πῶς λέγεις δικαίως, ἄγριε Κεδρηνέ; Idem ad Chrysaorii sententiam de eunuchis ascripsit: Εἴθε πάντες ἐπιόλου κατα τὴν σὴν παραίνεσιν, Χρυσάοριε, εἰς τοὺς παμβεβήλους εὐνούχους. Id est: « Utinam. Chrysaori, omnes huic de tuo turpissimis eunuchis consilio paruisent! » Stauracius oportuit esse duos, aut altero loco falsum esse nomen. ΧΥ.

σιν ποιήσω, εἰ τοὺς θησαυροὺς σου καταμνηστέω μοι. » Ἡ δὲ συνετῶ τῷ φρονήματι πρὸς τὸν χθὲς μὲν δοῦλον ἐπίσκοπον, σήμερον δὲ τύραννον ἔφη· « Ἐγὼ μὲν, ὡ ἀνθρώπε, θεὸν ἠγγύμαί τὸν ὑψώσαντά με εἰς τρυφήν τὴν βασιλείαν, ταῖς δ' ἐμαῖς ἀμαρτίαις τὴν καθαίρεσιν ἐμαυτῆς προσάπτω· ἐν πᾶσι δὲ τοῦτοις εἶη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον. Οὐ μὲν δὲ ἀγνοεῖς τὰς κατὰ σοῦ μηνυθείσας ἐπιβουλάς, αἷς εἰ συνοπήχθην, ἀκωλύτως εἶχον τοῦ ἀνελεῖν σε. Ἄλλὰ τὸ μὲν τοῖς σοῖς ὄρκοις πειθομένη, τὸ δὲ φειδομένη σου πάντα παρελογοισάμην, τῷ θεῷ ἀποδιδούσά σε, δι' οὗ βασιλεῖς βασιλεύουσι καὶ δυνάστηαι κατεξουσιάζουσι. Καὶ τὰ νῦν ὡς εὐσεβῆ σε καὶ ἐκ θεοῦ προβληθέντα βασιλεία προσκυνῶ, καὶ αἰτοῦμαι φείσεσθαί μου τῆς ἀσθενείας καὶ συγχωρήσαι με εἰς τὸν ὑπ' ἐμοῦ κτισθέντα τῶν ἐλευθερίου οἴκον, εἰς ψυχῶν ἀγωγίαν τῆς ἀσυγκρότου μου συμφορᾶς. » Ὁ δὲ ἔφη· « Καὶ εἰ τοῦτο θέλεις σοὶ γενέσθαι ἕμισόν μοι μὴ ἀποκρύψαι τι τῶν θησαυρῶν, καὶ πᾶσιν σου θεωρασίαν ποιῶ. » Ἡ δὲ ὡμοσεν αὐτῷ, ὑποδείξασα καὶ πλοῦτον πολύν. Ὁ δὲ τοῦ ποθομένου τυχῶν παρ' αὐτῆς ἐξώρισεν αὐτὴν ἐν τῇ Πριγκήπῳ (28), εἰς ἣ αὐτῇ ὑποδόμησε μοναστήριον. Ἰδὼν δὲ πάντας τοὺς ἐν τέλει λυπούμενους ἐπ' αὐτῇ διὰ τὴν ἀπλησίαν αὐτοῦ, φρονηθεὶς μὴ ποτε οἱ λαοὶ μεμνημένοι τῶν εὐεργεσιῶν αὐτῆς μέλλωσι πάλιν αὐτὴν ἀναγορεύειν, χειμῶνος ἐπιεικισμένον βαρυτάτου οὐκ ἔκτειρεν αὐτὴν, ἀλλ' ἐξώρισεν εἰς Μιτυλήνην, φρουρεῖσθαι αὐτὴν προστάξας. Τῇ δὲ θ' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ἐκ λύπης καὶ ἀθυμίας ἐτελεύτησεν ἐν τῇ αὐτῇ Λέσβῳ. Μετακείμετε δὲ τὸ σῶμα αὐτῆς ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ μονῇ τῆς Πριγκήπῳ ἢν αὐτῇ ὑποδόμησε. Σφόδρα γὰρ εὐσεβὴς καὶ φιλάρετος οὕτα πολλὰ ξενοδοχεῖα καὶ γηρυκομεῖα καὶ μοναστήρια κατασκεύασε, καὶ φέρων κορυφαίων καὶ ἄλλα πλείστα καταρθώσατο. Κωνσταντῖνον δὲ τὸν υἱὸν αὐτῆς, φιλαρχυρῆα μᾶλλον ἀγόμενος ἢ οὐκ, προτελάζετο συνέστιον αὐτῷ, οἰόμενος πλοῦτον ἐγκραυμένον φανερώσει αὐτῷ. Ὁ δὲ φιλοσοφούμενος ὑπ' αὐτοῦ κορυφαίῳ γνώμης ὑπέδειξεν αὐτῷ τὸν ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ, ὃ νῦν λέγεται Σίγμα, θησαυρῶν ἀνακτισθέντα δι' ὀρθομαρμαρῶσεως (29). Καὶ τοῦτον ἀφελόμενος καὶ αὐτὸν ὁμοίως τῇ μητρὶ αὐτοῦ παρέδωκε. [P. 476] Νικήταν τε τὸν Τριφύλλιον ἀξίως τῆς αὐτοῦ γνώμης ἀμειβόμενος, ὡς συναγωνισθέντα αὐτῷ εἰς τὸ κατασχεῖν τὴν βασιλείαν, φαρμάκῳ ἀνείλεν, εὐ γὰρ τῆς ἀξίας ἀναποδιδούς.

non secus ac matrem neglexit. Nicetam vero Triphyllium, cujus strenua opera in imperio acquirendo usus fuerat, præclare scilicet relata gratia, veneno sustulit.

Βαρδάνιος δὲ τῆς Ἀνατολῆς στρατηγὸς ὢν ἐν αὐτῷ ἐφρόντιζε τῆς βασιλείας ἐπιλαθέσθαι. Τὴν διατριβὴν δὲ ἐν τῷ Φιλομηλίῳ ποιούμενος μοναχῷ τινι τῶν προγονώσεως ἡξιωμένων τὰ τῆς βουλῆς ἀνακοινοῦται, συνίστορα ἔχων λέοντα τὸν Ἀρμένιον. Ἀκούσας δὲ οὗτος ὁ Βαρδάνιος παρὰ τοῦ μοναχοῦ τὴν τῆς αὐτοῦ

XYLANDRI ET

GOARI NOTÆ.

σῖγμα C refert, et junctis inter se marmoribus construitur. Sub erectis marmoribus constructus murus inconditum est Xylandri ædificium. GOAR.

σῖγμα C refert, et junctis inter se marmoribus construitur. Sub erectis marmoribus constructus murus inconditum est Xylandri ædificium. GOAR.

A promittens, si de thesauris suis certiorum ipsum redderet, de summa se ei quiete prospecturum. Illa autem prudente animo eum qui heri perjurus servus fuerat, hodie tyrannidem gerebat, sic affata est: « Heus tu, Deum ego agnosco fuisse qui me ad imperium hoc evexerit, me vero meis delictis meruisse, ut eo exciderem. In his omnibus laus sit divino nomini. Neque vero tu nescis delata ad me fuisse de tuis insidiis indicia, quibus si credidissem, nemine vetante interficere te poteram: sed partim juramentis tuis fidem adhibens, partim tibi parcens, ista omnia neglexi. Deo te relinquens, quo auctore reges regnant et principes dominantur Nunc etiam tibi ut pio et a Deo ad imperium evecto imperatori supplico, petens ut meæ imbecillitatis rationem habens, patiaris me inhabitare domum Eleutherianam a me conditam, quo incomparabilem meam consolere calamitatem.» Ad hæc Nicephorus respondit, quando ita cupiat, se per omnia ei liberalissime gratificaturum: **331** juraret modo nullum se thesaurum celaturam. Juravit Irena, et magnas ei opes commonstravit. Sed Nicephorus optatis potitus, statim eam relegavit in monasterium quod in Principis appellata in sula ipsa condiderat. Cernens deinde insatiabilem suam avaritiam omnibus proceribus molestam esse, in metum venit ne populus aliquando Irenam, memoria acceptorum ab ea beneficiorum motus, ad imperium revocaret; idcirco eam absque omni miseratione Mitylenem relegavit, gravissima imminente tempestate. Atque ibi illa in Lesbo insula ex animi ægritudine decessit, 9 Augusti die. Corpus ejus imperator in monasterium Principis retulit, quod ab ea fuisse ædificatum ostendimus. Nam pro insigni pietate ac virtute sua multa pro recipiendis peregrinis et fovendis senibus ædificia, multa monasteria condiderat, annonam quoque leviolem redegerat, aliaque multa præclara facta ediderat. Porro Nicephorus Constantinum Irenes filium, avaritia magis ductus quam misericordia, in suum contubernium recepit. spe thesaurorum ab eo percipiendi indicia: et quidem comiter ab eo tractatus Constantinus, ut erat futili ingenio, demonstravit ei thesaurum in Semicirculo (Sigma hodie vocant) abditum, sub erectis marmoribus constructo muro; quem nactus Nicephorus istum

332 Eo tempore Bardanius quidam Orientis dux, de imperio sibi vindicando cogitans, cum degeret Philomeli, consilium suum monacho cuidam, quem futurorum præscientia Deus dignatus fuerat, aperit, conscio rei Leone Armenio. Prædixit ei monachus, si imperium affectaret, et opibus

suis et oculis spoliatum iri. Cum tristis discederet Bardanius famulique equos adducerent in hos intuitus monachus reverti ad se Bardanium jussit, sperantique aliquid se eorum quæ cupiebat auditurum, denuo præcepit ne de potiundo imperio quidquam cogitaret : nam sive id ultro sive aliter tentaturus esset, fore ut cum opibus oculos amittat; cæterum ex iis qui equos adduxissent, primum et secundum diademate potituros : tertium quoque imperatorem declaratum iri, sed statim periturum, minime consecutum quod cupiverat. Bardanius hoc responsum Leoni, Michaelo et Thomæ recitavit : « Tu quidem, o Leo, inquis, imperator, et Thomas imperator designatus, a Michaelo interficiemini, isque imperium tenebit : sic enim mihi monachus vaticinatus est. » Non multo post tempore aliquot exercitus crebris Nicephori exactionibus coacti ab imperatore desciverunt, Bardaniumque cognomento Turcum imperatorem crearunt. Qui tametsi metu periculi sibi denunciati **ΣΣΣ** recusaret, compulsus tamen et effugiendi facultate destitutus Chrysopolin venit, ibique salutatus est imperator. His factis, Leo et Michaelus ad Nicephorum se contulerunt : horum alter fœderatorum, alter comitis cohorti præficitur. Thomas vero ut fidem domino suo servaret, nullum periculum reformidavit ; mox autem Bardanius, ut erat dei metuens, veritus ne civili bello causam præberet, missis clam ad Nicephorum nuntiis impunitatem postulat, eaque impetrata per noctem navigio profugit, et in monasterium Heracclii, quod est in Catabolio, delatus ibi monachus est factus. Populus, qui sub eo fuerat, domum discessit. At imperator missa celoce simulat se Bardanium Cpolin evocare ; qui cum venisset in Protam insulam, ad monasterium quod ibi in suburbano construxerat, ex mente voluntateque imperatoris oculi ei a Lycaonibus quibusdam eruuntur. Et Nicephorus id factum sibi dolere simulans juramento omnibus confirmat se in culpa ejus non esse, cum ne alias quidem unquam verum jurasset.

άστειον ούσαν αὐτοῦ, ἐκτυφλοῦται ὑπὸ Λυκαόνων τινῶν ὑποκρίσει δῆθεν λυπηθεὶς, πάντας μεθ' ὄρκων ἐπληροφόρησεν ἀναίτιον αὐτὸν εἶναι τοῦ τοιοῦτου δράματος ὁ μὴδέποτε εὐορκήσας.

Anno 2 Stauracium filium suum coronat, hominem neque forma neque animo neque viribus nobilem. Eodem anno in Arabes exercitum duxit ; victusque et propemodum ab hostibus captus (quidam enim ducum fortissimi ægre eum eripuerunt) cum dedecore domum rediit.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(30) *Exercitus*. quod provincias etiam alias designat. Sed Zonaras scribit Ἐῷα τάγματα, exercitus Orientis, eum creasse imperatorem. XYL

(31) Pro φοιβεράτων, quod nihil (puto) significat, φοιδεράτων ex conjectura legi, quanquam rursus in Leone Armenio φοιβεράτων legatur. Sed ibi Zonaras φοιδεράτων habet. XYL.

(32) Qui comes *cortinariorum* a Codino dicitur : ὑπηρετοῦσι δὲ οἱ κορτινάριοι εἰς τὴν τοῦ βασιλέως σκηνήν. Et iterum : εἶσι καὶ κορτινάριοι ἔχοντες καὶ

περιουσίας ἀφαίρεσιν καὶ τῶν δεσπλμῶν τὴν πῆρωσιν, εἰ τοῦτο κατατολμήσειεν ὑποστήσεσθαι, μετὰ λύπης ὑπέστρεψεν. Ὡς δὲ τοὺς Ἴππους αὐτῷ προσεκόμεσαν οἱ τοῦτῳ ἐξυπηρετούμενοι, τοῖσι δὲ μοναχὸς ἐντενίσας ὑπονοστεῖν προσφωνεῖ τὸν Βαρδάνιον. Ὁ δὲ προσδοκῆσας τι τῶν αὐτῷ καταθυμίων μελλεῖν εἰπεῖν τὸν μοναχόν, ἤκουσε παρ' αὐτοῦ τοῦ « Μιδέν σοι πεφροντισμένον ἔστω περὶ τῆς βασιλείας. Κἂν τε γὰρ ἔκοντι κἂν τε μὴ, μὴ τοῦτο κατατολμήσεις. Εἰ τοῦτο δὲ πειραθῆς, τῶν σῶν ὀμμάτων, ὡς ἔφην, καὶ τῆς ὑπάρξεως ὑποστήσῃ τὴν ἀλλοτριωσιν. Οἱ δὲ τοὺς Ἴππους σου κομίσαντες, τούτων ὁ πρῶτος καὶ ὁ δεύτερος διαδραματοφορήσουσι, καὶ ὁ τρίτος ἀναγορευθεὶς ταχέως ἀπολείται, μὴ τυχῶν ὧν ἐφέεται. » Ὁ τοῖνον Βαρδάνιος τὰ τοῦ λογιζομένου αὐτῷ τε τῷ Λέοντι καὶ Μιχαῆλ καὶ Θωμᾷ παρεδήλου, φάσκων τοιαύδε :

« Σὺ μὲν, ὦ Λέον, βασιλεύσας, καὶ ὁ Θωμᾶς ἀναβῆθης, παρὰ Μιχαῆλ φονευθήσεσθε (οὕτω γὰρ ὁ μοναχὸς ἐξείπέ μοι), μόνου τοῦ Μιχαῆλ διαφυλαχθησόμενου ἐν τῇ βασιλείᾳ. » Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ τῶν θεμάτων (30) πολλὰ καταναγκάζομενον διὰ τὰς ἐπιτεθείσας αὐτοῖς ἀπαιτήσεις παρὰ Νικηφόρου ἀποσκιρτήσαντες ἀνηγόρευσαν βασιλέα Βαρδάνιον, ᾧ ἐπικλῆν Τούρκος. Ὅς γε δυσφορῶν ἐπὶ τοῦτῳ παρητεῖτο, μὴ δυνηθεὶς δὲ διαδρᾶναι βιαζόμενος ὑπ' αὐτῶν κατῆλθεν ἐν Χρυσουπόλει εὐφρομούμενος. Τοῦτων δὲ γενομένων, Λέων καὶ Μιχαῆλ τῷ βασιλεῖ προσεβῆσαν, ὧν ὁ μὲν τῆς τῶν φοιδεράτων (31), ὁ δὲ τῆς τοῦ κόμητος κέρτης (32) τὴν ἀρχὴν ἐγγχειρίζονται. Θωμᾶς δὲ μέχρι κινδύνων τῷ ἰδίῳ δεσπότη ἀφοσιῶσι τὰ τῆς πίστεως. Εἶτα τὸν τοῦ Θεοῦ φοβὸν ἐν καρδίᾳ κεκτῆμένος ὁ Βαρδάνιος, καὶ δεδιὼς μήπως δι' αὐτὸν ἐμφύλιος γένηται πόλεμος, λάθρα πρὸς τὸν βασιλέα ἐκπέμπει λόγους ἀπαθείας ζητῶν καὶ λαδῶν ναυσιπῶρος διέδρα νυκτὸς, καὶ ἀπεληθὼν ἐν τῷ Καταβολίῳ (33) εἰς τὴν τοῦ Ἡρακλείου μονῆν γέγονε μοναχός. Ὁ δὲ μετ' αὐτοῦ λαὸς οἰκᾶδε ᾤχετο. Σχηματιστάμενος δ' ὁ βασιλεὺς ἀγαγεῖν τὸν Βαρδάνιον ἐν τῇ πόλει δρόμωνα ἐξάπτεστέλε. Τοῦ δὲ παραγενομένου ἐν τῇ Πρώτῃ (34) νήσῳ πρὸς τὴν μονῆν ἦν αὐτὸς κατεσκεύασσε, προνόμη τοῦ βασιλέως. [P. 477] Διὸ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ

Τῷ β' εἶτε ἔστρεψε τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σταυράκιον, ἀπόλητον (35) ὄντα τῇ τε ἰδέᾳ καὶ γνώμῃ καὶ ῥώμῃ. Τοῦτῳ τῷ εἶτε ἐξῆλθε κατὰ Ἀράβων, καὶ μετ' αἰσχύνης ἔττηθεὶς ὑπέστρεψε, παρὰ μικρὸν συσχεθεὶς καὶ αὐτὸς, εἰ μὴ τινες τῶν ἀρχόντων ἀνδρείοτάτοι τοῦτον μόλις περιεσώσαντο.

οὔτοι ἔνοχον, ὅς κόμης καλεῖται. GOAR.

(33) Si non proprium, portum aut stationem navium denotare videtur. XYL — Ciliciæ urbs est. Anton. GOAR.

(34) Juxta urbem, Propontidos insula. GOAR.

(35) Ineptum, nullius pretii, *ungemacht* oder *ungeschaffen*, ut nos loquimur. Zonaras rem explicavit disertius. XYL. — *Fatum* et *inertem*, qui ne quidquam agere aut moliri potest. GOAR.

Τῷ γ' ἔτει εὐρών μικρὰν ἄδειαν ἔκτισεν Ἀγκυ-
ραν Γαλατίας καὶ τὴν Ἀνδρασόν.

Τῷ δ' ἔτει Ταράσιος ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης Κων-
σταντινουπόλεως ἀπέβίω ἐνδόξως, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ
ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντι μοναστηρίῳ ἐν τῷ Στενῷ. Τῇ δ'
τῆς πρώτης ἑβδομάδος τῶν Νηστεϊῶν καὶ τῇ μεγάλῃ
Κυριακῇ ἐχειροτονηθὴ Νικηφόρος ὁ ἀγιώτατος πα-
τριάρχης ἀπὸ ἀθηκρητικῶν, ψήφῳ παντὸς λαοῦ καὶ
τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἱερέων. Ἠλάτων δὲ καὶ Θεό-
δωρος ἠγοούμενος τῶν Στουδίου οὐ συνηυδόκησαν τῇ
χειροτονίᾳ Νικηφόρου, ἀλλὰ καὶ σχίσμα ἐποίησαν,
αἰτίαν δὴθεν εὐλογον ἔχοντες τὸ μὴ δεῖν ἀπὸ λαϊκῶν
ἄθρων εἰς ἐπίσκοπον ἀνατρέχειν· οὗς ὁ βασιλεὺς
τῆς πόλεως ἀπελάσσει βουλευθεῖς ἀνετρέπη παρά τι-
νων. Καὶ οὐκ ἦν τὸ πρᾶγμα ξένον οὐδὲ προσφάτως
ἐπινοηθὲν, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀπὸ λαϊκῶν ἐπ-
εσχόπησαν, ἀξίως τῷ Θεῷ ἱερατεύσαντες. Τοῦτο γὰρ τῷ
ἔτει Ἀαρῶν τῶν Ἀράβων ἀρχηγὸς ἐπεστρατεύε
κατὰ Ῥωμαίους μετὰ χιλιάδων τ', καὶ ἐλθὼν εἰς τὰ
Τύανα ἐκοδόμησεν οἶκον τῆς βλασφημίας αὐτοῦ,
καὶ παρέλαθε κίστρα ἄπειρα. Ἀπέστειλε δὲ κοῦρ-
σον (36) ἑξ' χιλιάδας ἑως Ἀγκύρας, καὶ ἀρνήσας
πάντα ὑπέστρεψεν. Ἐξῆλθε δὲ καὶ ὁ Νικηφόρος ἐν
ἀπογνώσει τὰ γενναῖα τῆς ταλαιπωρίας ἐπιδεικνύ-
μενος, καὶ δὴ σκεψάμενος πέμπει πρὸς αὐτὸν εἰρή-
νην γενέσθαι, δηλώσας οὕτως· « Ἴνα τί ἐπιχαίρεις
ταῖς ἀδικίαις καὶ ταῖς αἰματεκχυσίαις, μὴ ἀκούμενος
εἰς τὰ ἔθια, ἀλλὰ παραβάνεις ἔρκους ἀρχαίους καὶ πα-
τρῶν; ποῖος γὰρ σοι προφήτης θεῖος ταῦτα ποιεῖν
ἐῖργεν; Οὐχὶ Μουχούμετ ὁ προφήτης σου παρηγγεί-
λεν ὡς ἀδελφὸν ἔχειν Χριστιανὸν πάντα καὶ λέγειν·
Μὴ γὰρ ὁ πάντων Θεὸς, ὁ δημιουργὸς καὶ προνοητὴς
ἀμφοτέρων. ἄμικρον ἀνθρώπων ἀδικίως ἐκχυνομένοις
χειρεῖ; Μὴ γένοιτο! Ἡ ἀργύριον καὶ χρυσίον καὶ τῶν
λοιπῶν ὑπερούμενος ἐξῆλθες ἀδικῆσαι τοὺς μηδὲν
ἀδικήσαντάς σε; Καίτοι γε τὰ καλλίστα καὶ ἡμῖν δυσ-
πόρητα καὶ ἐπέριστα κατακόρως ἔχεις. Εἰ δὲ τινος
τῶν ἡμετέρων ἐνδείξῃ εἶ, αὐτίκα παρέξομεν φιλο-
στοργίας τρόπῳ. [P. 478] Μὴ τοίνυν ὡς ἀθάνατοι
καὶ ἄθεοι κατ' ἀλλήλων στρατεύομεθα, καὶ τὸν ἐκ
δαιμόνων κατ' ἀνθρώπων πόλεμον ἐν φθόνου μιμώ-
μεθα, γινώσκοντες ὅτι μικρὸν ὑπερον τελευτήσομεν
καὶ πρὸς κριτὴν ἀδέκαστον ἀπελευσόμεθα, ὃς ἀπο-
δώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, » Ταῦτα τοῦ
βασιλέως Νικηφόρου ἐπιστείλαντος μετὰ δώρων τι-
νῶν, ὁ Ἀραβὶς ἀγαθὸνθεὶς καὶ ἀνταποστείλας δῶρα
πλείστα τε καὶ θαυμάσια μετ' εἰρήνης ὑπέστρεψε,
τὴν Νικηφόρου σύνεσιν ὑπερβαυμάζων. Καὶ στοιχί-
σας κατ' ἔτος τελεῖσθαι αὐτοῖς νομίματα χιλιάδας
λ', καὶ ἀνὰ τρία νομίματα αὐτὸν τὸν βασιλεῖα καὶ τὸν
υἱὸν αὐτοῦ, ἐν ταῖς κεφαλητίωνος (37), καὶ μηδὲ τὰ
παραληφθέντα ὑπ' αὐτοῦ κίστρα κτισθῆναι, ἀπήει.
Τούτων δὲ ὑποστρεψάντων εὐθέως ὁ βασιλεὺς ἔκτι-
σεν αὐτὰ καὶ κατωχόρησεν. Ὅπερ μαθὼν ὁ Λα-
ρῶν ἀποστείλας πάλιν εἶλε τὴν Θύβαν, καὶ πέμψας
στόλον εἰς Κύπρον τὰ, τε ἐκκησίσας κατέστρεψε καὶ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(36) Κοῦρσος *piraticum navale*. GOAR.

(37) Videatur auctor p. 467 anno Leonis Isauri 16. GOAR.

334 Anno 3, aliquantulum otii nactus, Ancy-
ram Galatiæ Thebamque et Andrasum condidit.

Anno 4 Tarasius sanctissimus Cpolis patriarcha
honeste vitam clausit, sepultusque est in monaste-
rio quod ipse extruxerat in Angustiis. Quarta die
primæ septimanæ Jejuniorum, et magna Dominica
Nicephorus secretarius creatur sanctissimus patri-
archa, totius populi, imperatoris et sacerdotum
suffragiis. Plato autem et Theodorus Studiani col-
legii præfectus eam electionem improbaverunt et
discessionem fecerunt, probabili usi argumento,
non debere scilicet subito aliquem de laico episco-
pum fieri. Quos imperator urbe eiecisset nisi con-
siliium ejus quidam inflexissent. Sane id neque no-
vum neque recens excogitatum fuit factum, cum
multi etiam alii de laicis episcopi creati Deo conve-
nienter se in eo munere tractaverint. Hoc anno
Aaron Arabum dux in Romanam ditionem trecenta
millia duxit, cumque Tyana pervenisset, ædem ibi
suæ impietati posuit. Infinita castra cepit; emisit-
que sexaginta millia, qui incursionibus Ancyram
usque vagati sunt, evastatisque in quæ incideret
omnibus, domum rediit. Eduxit suos etiam Nice-
phorus, desperatis jam rebus suam virtutem osten-
dens; initoque consilio ad Arabem pacis impe-
trandæ causa litteras scripsit, quarum exemplum
sequitur: « Quorsum injustitia et cædibus gaudes non
contentus tuis. finesque veteres et paternos transis?
Quisnam divinus vates hæc te 335 agere jussit?
Nonne Muchemetus tuus vates omnem Christianum
te pro fratre habere atque agnoscere jubet? An
omnium opifex, Deus, et utrumque curam gerens,
sanguine hominum injuste fuso delectatur? Ab-
sit! An ideo existi domo, injuria affectum eos a
quibus læsus non es, quia auro, argento aliisque
rebus indigeas? Atqui pretiosissima quæque et
nobis magni æstimata paratuque difficilia abunde
possides. Quodsi qua re nostra opus habes statim
nos eam tibi amanter prebebimus. Non ergo, pe-
rinde ac si immortales essemus nllique Deo sub-
diti, inter nos depugnemus, malorum dæmonum
bella adversus homines imitati, cum sciamus paulo
post nos morituros, et coram judice, qui corrumpi
se non patitur, comparituros, qui cuius dignam
suorum factorum mercedem reddet. » His litteris,
Arabs plurima et mirabilia munera vicissim Nice-
phoro misit, admiratus ejus acumen, et pace facta
discessit. Pactum autem fuit ut Romani Arabibus
quotannis triginta millia nomismatum penderent, et
terna ipse imperator ejusque filius nomismata, loco
census in capita, neve Romani castra ab Arabibus
capta rescicerent. Enimvero Arabibus digressis sta-
tim ea Nicephorus instauravit atque munit. Quo
cognito Aaron rursus misso exercitu Thebam cepit
missaque in Cyprum classe templa evertit et

Cyprios pepulit, magnaque parta præda pacem A discidit.

836 Anno sexto Arabes cum classe Rhodum appulerunt, multisque captis hominibus castellum occupare nequiverunt. In reditu cum Myra venissent, conati sacram divi Nicolai cistam confringere. aliam prope sitam ejus loco comminuerunt. Statimque classem magna ventorum procella et maritimorum fluctuum impetus tonitruumque et fulgurum promiscua tempestas invasit. multasque naves contrivit, ita ut sancti viri potentiam multitudo intellexerit et præter spem exitium evitavit.

Anno 7 Theodorus Studiani collegii præfectus ejusquefrater Josephus Thessalonicæ archiepiscopus, cum Platone incluso et reliquis monachis, se a B commercio beati patriarchæ Nicephori absciderunt propter Josephum dispensatorem, quod is contra leges Constantinum et Theodotam coronasset. Imperator ea arrepta occasione, multis episcopis et primariis viris convocatis, effecit ut contra illos concilium haberetur; quod eos et monasterio et urbe ejecit atque relegavit. Eodem anno cum ad Strymonem stipendia multitudini solverentur, Bulgari subito irruentes ea interceperunt, auri libras 1100, ducemque cum exercitu occiderunt, et rapto tuldo discesserunt. Eo ipso tempore Crumus Bulgarorem princeps Sardicam cepit et sex millia militum necavit. Nicephorus autem expeditione contra eum facta magnum et memorabile nihil egit. **837** Elapsos quidem fuga duces veniam poscentes, ea non dignans, transfugere ad hostes coegit. Fuit inter eos Euthymius spatharius mechanicus. Orta contra se C seditione, plerosque donis delinitos postmodo publicationibus bonorum et exsiliis ultus est. Idem ut exercitus deprimeret, quod non mali excogitavit adversus Christianos? Primo enim Christianos ex omnibus regionibus in Slaviniam coegit demigrare, et eorum habitationes dividit; quæ res nihil ab hostili captivitate abfuit, omnibus in summas angustias conjectis. Secundum maleficium, imperavit ut egeni militarent, iisque a vicinis arma et stipendia in singulos 18 nomismatum darentur, ac census

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(38) Ante hæc verba haud dubie aliquid excidit. D Nam neque Josephus æconomus neque Nicephorus patriarcha sed hujus antecessor Tarasius patriarcha Theodotam a Constantino repudiata Marina ductam coronavit. Sed jam tum Platonem communionem Tarasii abstinere cœpisse scribit, rursumque Nicephori subrogationem deinde improbasse, nimirum ambitione impulsus; quod Zonaras non dissimulat. Ergo imperator, qui ante ob dissidium cum Tarasio hunc Platonem sciret a Constantino in carcerem (quod annotavit idem) conjectum, tum quoque de eo cum sociis tandem ejiciendo per occasionem egit. Josephus autem æconomus quid ad eam rem conduxerit, non liquet. XYL. — Proprie: quod is. *adversant legum sacrarum jure. nupt alibus coronis impositis Constantinum et Theodotam conjugio copulasset.* Non is ipse vero Nicephorus nuptiis interfuit aut benedixit, sed Josephus æconomus ab auctore vocatus, a Theophane *monasterii*

α τους Κυπρίους μετέστησε, και πολλήν ἔλωσιν ποιήσας τὴν εἰρήνην διέστρεψε.

Τῷ ς' ἔτει οἱ Ἄραβες μετὰ στόλου τὴν Ῥόδον κατέλαβον, και πολλοὺς αἰχμαλωτίζσαντες τὸ φρούριον κρατῆσαι οὐκ ἴσχυσαν. Ἐν δὲ τῷ ἐπανέρχῃ αὐτοὺς ἐλθόντες εἰς τὰ Μύρα, τὴν ἱερὰν τοῦ ἁγίου Νικολάου λάρνακα πειραθέντες συντριψαί, ἄλλην ἀντ' ἐκείνης πλῆσιον κειμένην συνέτριψαν· αὐτίκα τε πολλὴ ἀνέμων θύελλα και θαλατῶν κυμάτων φορὰ βροντῶν τε και ἀστραπῶν ἀνωμαλία τὸν στόλον κατέλαβεν, ὡς ἱκανὰ συντριβῆναι σκάφη, αὐτὸν τε τὸν λαὸν ἐπιγυῶναι τὴν τοῦ ἁγίου δύναμιν, και παρ' ἐλπίδα τὴν κάκωσιν ἐφυγεῖν.

Τῷ ζ' ἔτει Θεόδωρος ὁ ἠγούμενος τῶν Στουδίου και Ἰωσήφ ὁ αὐτᾶδελφος αὐτοῦ ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, ἅμα Πλάτωνι ἐγκλείστω και τοῖς λοιποῖς μοναχοῖς, τῆς κοινῆς Νικηφόρου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου ἀπέσχισαν διὰ Ἰωσήφ τὸν οἰκονόμον ὡς παρανόμως στεφανώσαντα Κωνσταντῖνον και Θεόδωτον (38). Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀφορμῆς δραξάμενος, ἐπισκόπους πολλοὺς και ἠγουμενοὺς ἀθροίσας, σύν-οδον κατ' αὐτοῦ κροτηθῆναι ἐκέλευσε, δι' ἧς ἐξεβλήθησαν τῆς μονῆς και τῆς πόλεως, ἐξορίᾳ παραπεμφθέντες. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει βόγας διδομένῃς τῷ λαῷ ἐν Στρυμόνι, ἐπιπεσόντες οἱ Βούλγαροι ταύτην ἀφείλοντο, χρυσοῦ λίτρας χιλίας ἑκατὸν, και τὸν στρατηγὸν ἅμα, τῷ λαῷ κατέσφαξαν, και λαθόντες τὸ τοῦλδον ὑπέστρεψαν. Τῷ αὐτῷ χρόνῳ Κροῦμος ὁ τῶν Βουλγάρων ἀρχηγὸς τὴν Σαρδικὴν παρέλαβε, και χιλιάδας ς' στρατιωτῶν κατέσφαξεν. Ὁ δὲ Νικηφόρος δῆθεν κατ' αὐτοῦ ἐξελοῦν ἀξιόλογον μὲν οὐδὲν ἐποίησε, τοῖς δὲ περισυθεῖσιν ἐκ τῆς φυγῆς ἄρχουσιν αὐτοῦσι λόγον σωτηρίας μὴ δοῦς τοῖς ἐχθροῖς προσφυγεῖν ἐβιάσατο, ἐν οἷς ἦν Εὐθύμιος σπάθARIOS μηχανικός, [P. 479] Στάσιως δὲ ἐπ' αὐτῷ γινομένης, δῶροις τοῦς πλείονας ὑποκλήψας ὑστερον ἐκάκωσε δημεύσει και ἐξορίας καθυποβλήτων. Σκεψάμενος δὲ ταπεινώσαι τὰ στρατεύματα, ποῖον δεινὸν κατὰ Χριστιανοῶν οὐκ ἐπένοησε (39); Προσέταξε γὰρ τοῦς Χριστιανοὺς ἐκ παντὸς θήματος ἐπὶ τὰς Σθλαβινίας μετακίτῃσθαι, τὰς δὲ τοῦτων στάσεις πειράσασθαι· και ἦν αἰχμαλωσίαις οὐκ ἔλαττον τὸ πρᾶγμα· Ἐν ἀμυχανία τοῦς

Concaratæ monachus et abbas. qui jussu Tarasii vi a Constantino compulsus nuptialis benedictionis ritum est exsecutus. Quem quia Nicephorus Tarasii successor et fautor protegeret ac ecclesiasticæ communionis socium faceret, Plato et Studitis monachi, nefandæ illius copulæ perpetui adversarii, velut ecclesiastici juris violatorem habebant, nec ullum deinceps sacramenti consortium cum eo vel cum Nicephoro retinere decreverunt. His attentis cuncta Xylandri diluuntur dubia quidque in eo conjugio Josephus præstiterit liquet. Modus porro loquendi de nuptiis sub coronationis voce iterum observandus. GOAR.

(39) Paulo post. cum Cedrenus decem invectas imperio calamitates a Nicephoro memorat, libarius annotavit sub eo quoque decem plagas Romanorum imperio immisas, respiciens nimirum ad Ægyptias: "Ὁρα και ὑπὸ Νικηφόρου τῇ Ῥωμανίᾳ ἐπενεχθεῖσιν δέκαπληγον. XYL.

πάντας γεγονότας, δευτέραν σὺν ταύτῃ κίκωσιν προσέταξε στρατεύεσθαι πτωχοὺς, καὶ ἐξοπλίεσθαι αὐτοὺς παρὰ τῶν ὁμοχώρων, παρεχόντων ἀνὰ τῆ νομίσματα καὶ πρὸς τὸν δημόσιον ἀλλεγγύως τὰ δημόσια αὐτῶν. Τρίτη κακόνου ἐποπτεύεσθαι πάντας, καὶ ἀναβιβάζεσθαι τὰ τούτων δημόσια τέλη, παρέχοντας καὶ χερτιατικοῦ (40) ἕνεκα ἀνὰ κεράτια δύο. Τετάρτη πλιγγή, τοὺς κουρισμοὺς πάντας ἀναβιβάζεσθαι προσέταξε. Πέμπτη συμφορά, τοὺς τῶν εὐγαῶν οἴκων παροίκους, τοῦ τε ὄρφανοτροφείου, ξενίωνων, γηρωκομείων, ἐκκλησιῶν, μοναστηρίων, βυτιλικῶν, τὰ καπνικὰ (41) ἀπαιτεῖσθαι ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς αὐτοῦ τυραννίδος, τὰ δὲ κρεῖττονα τῶν κτημάτων εἰς τὴν βασιλικὴν κουρατωρίαν (42) ἀφαιρεθῆναι, τὰ μέντοι τέλη αὐτῶν ἐπιτεθεσθαι τοῖς ἐναπομείνανσιν εἰς τοὺς αὐτοὺς εὐγαγεῖς οἴκους, ὡς διπλοῦσθαι πολλῶν τὰ τέλη, τῶν οἰκισίων στενουμένων, καὶ τῶν χωρίων καὶ ἐξοικεῖν. Ἑκτὴ τυραννίς, σκοπεῖσθαι παρὰ τῶν στρατηγούντων τοὺς ἀθρόως ἐκ τῆς πτωχείας ἀνακτισθέντας, καὶ ἀπαιτεῖσθαι χρήματα ὡς εὐρετὰς θησαυρῶν. Ἑβδόμη κίκωσις, τοὺς πρὸ κ' χρόνων εὐρηκτότας καὶ μέχρι τῆς δευροπίθου ἢ σκευος ὄτιον καὶ αὐτοὺς ἐξαργυρίζεσθαι. Ὀγδοὴ ἀδικία, τοὺς ἐκ πάππων ἢ προπάππων κληρονομήσαντας διαιρεθέντας ἐκ τῶν αὐτῶν κ' χρόνων ἐξαναδιδόναι τῷ δημοσίῳ, καὶ τοὺς ὠνησαμένου ἔξω τῆς Ἀβύδου σώματα οἰκετικὰ ἀνὰ δύο νομίσματα τελεῖσαι προσέταξε, μάλιστα τοὺς κατὰ τὴν Δωδεκάνησον (43). Ἐνάτη παράνοια, τοὺς τὰς παραθαλασσίους οἰκοῦντας, μάλιστα τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ναυκλήρους, μηδέποτε γηρονικῶς ζήσαντας, ἄκοντας ὠνεῖσθαι ἐκ τῶν καθαρχαγόντων παρ' αὐτοῦ κτημάτων, ὡς ἂν ἐκτιμηθῶσι παρ' αὐτῶν. Δεκάτη ἀθεΐα, τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπιστήμους ναυκλήρους συναγαγῶν δέδωκεν ἐπὶ τόκῳ στρατάρχου τοῦ νόμισμα ἀνὰ χρυσίου λίτρας δώδεκα, τελοῦντας καὶ τὰ συνήθη κομμέρκια (44). Ταῦτα ἐκ τῶν πολλῶν ὡς

A præterea publicus eorum nomine penderetur. Id Allengyrum vocabatur, quod alteri pro alteris tributi nomine spouses essent. Tertio omnium bona in publicum censum in publicum exigi jussit, nomine chartiatici præterea exactis in singulos duobus ceratiis Quarto omnes onerum relaxationes sustulit. Quinta calamitas, quod ab omnibus sacris ædibus, paræciis, pupillis educandis destinata domo, hospitalibus, ad senes fovendos factis ædibus, fumarium tributum exegit inde ab initio sui imperii. Meliora de eorum bonis in fiscum suum transferri jubebat: nihilominus tamen tributum de his pendendum iis imponebatur quæ reliquerat in iis ipsis sacris domibus, ut multis tributum duplicaretur, interim habitationibus ita exinanitis. ut B inde emigrare cogentur. Sextum tyrannicum institutum, quod a prætoribus inspicere res eorum jussit qui ex pauperie subito ad opes pervenissent, ab iisque, veluti qui thesauros invenissent, pecuniam postulari. Septimum, quod emunxit etiam hos pecunia qui a viginti retro annis ad præsens usque tempus dolium aut vas aliquando aliquando reperissent. Octavum, qui ab avis vel proavis hæreditatem percipissent, etsi ea divisa jam inde a 20 annis esset, eos pensionem in publicum conferre coegit. Utque ii qui extra Abydum mancipia emebant, de singulis duo nomismata solverent, maxime Dodecanesum (ita duodecim insularum civitas vocatur) incolentes. Nonum, naucleros maritima, præsertim minoris Asiæ, inhabitantes, et nunquam agriculturam expertos, invitos coegit emere prædia quæ aliis ipse eriperat, indeque tributum solvere. Decimum, illustres Cpoli naucleros in unum conduxit, iisque duodecim cuique libras auri tradidit ea lege, ut in singula nomismata usuræ nomine quatuor ceratia solverent, cum nihilominus reliqua etiam vectigalia navigiorum ab iis penderentur. Hæc ex multis pauca compendio annotavi, ex quibus ejus ad omne lucri

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(40) Chartiaticum quid sit, sane ignoro. Fortassis exactio fuit ad sustentationem scribarum et cancellariarum, ut vocant. XYL.

(41) *Fumarium tributum. Rauchsteuer.* Puto de singulis focis exactum fuisse. in quibus ignis fieret. Omnia hæc sane sunt obscura. Quod ad octavum attinet, sic divino, voluisse eum ut quisvis avi sui aut proavi modo censeretur ac tantumdem atque ille solvisset tributi penderet. etiamsi eorum bona inter varios hæredes divisa singulis longe minorem censum reliquissent. Ex historia cerularii. decimum sui auri partem ademptis reliquis domum referente, si cum Zonara comparatur, videbitur aureus vel nomisma aureum decima libræ pars fuisse; quod fuit annotandum. Sed et in Joanne Tzimisca, ubi capnicum ab eo scribitur abolitum. animadvertere licet obolum fuisse argenteum. nomisma aureum. Ηερισπασμόν sollicitudinem verti; quod scilicet humanissimus imperator non ignorans curas cum opibus augeri. et locupletes in magna esse sollicitudine. cerularium istum voluerit molestia liberare, privatum tam anxie possidendo auro XYL.

(42) Τὴν βασιλικὴν κουρατωρίαν non *ærarium* vel *fiscum* quomodolibet, sed *privatum principis*

peculium ac *dominium* interpretor. Hujus præfectus κουράτωρ, quem Harmenopolus λογοθέτην vocat de quo Agathias l. v; Ἀνατόλιον μόνον φθαρήναι ξυνέδη, ἀνδρα τῆ τε τῶν ὑπᾶτων ἀξία τετιμημένον, καὶ πρὸς γε τὸ φροντίδα τίθεσθαι καὶ ἐπιμέλειαν τῶν βασιλέως οἴκων τε καὶ κτημάτων ἀρχὴν εἰληχότα. Κουράτωρας δὲ τούτους κηλοῦσι Ῥωμαῖοι. Ac ne ab auctore discedamus: ipse pinguiores agros et uberiores monasteriorum possessiones, τὰ κρεῖττονα τῶν κτημάτων, in regiam suam *curatoriam* et *dominium* Nicephorum retulisse dilucide narrat. Memorat quoque Theophanes in Justiniano κουράτωρα τῶν κουρατωριῶν, et in Mauricio Ἀριστόβουλον κουράτωρα τῶν βασιλικῶν οἴκων. GOAR.

(43) Ruit hic simul cum Xylandri versione *duodecim insularum ficta civitas* si Δωδεκάνησον *duodecim Cyclades insulas* (quarum una erat præfectura et dispositio) interpreteris quas Strabo quoque duodenario numero comprehendit, quibus et alias accessisse asseverat l. x. GOAR.

(44) *Commerciorum vectigalia*, et tributa quævis pro mercium asportatione fisco pendenda. Auctor supra in Irene: Ἀβύδου καὶ τοῦ Ἱεροῦ τὰ κομμέρκια ἐκούφισε. GOAR.

genus commentorum multiplex varietas cognosci possit. Omnis enim quas in reg a urbe summi, medii et infimi loci atque conditionis hominibus intulit injurias, plures quam ut prescribi possint. Cujus generis sunt, quod divitum servos subornavit, qui falso suos dominos crimine accusarent, delatoribusque honorem habuit, calumnia circumventos argento multans. Quin et eo rapinarum processit ut quemdam **333** mellis ceræque institorum in foro degentem, qui suo labore sufficientes sibi opes paraverat, ad se vocatum jusserit manum capiti imperatoris imponere, itaque juratum edicere quantum possideret auri. Cumque is centum auri libras sibi esse fateretur, statim ut eas afferret mandavit. Quo facto. « Quorsum inquit, tibi sollicitudine ista opus est? Prande mecum, centumque nomismatibus tecum domum ablatis contentus esto. »

Anno 9 suis contra Christianos commentis magis magnisque incubuit, impias opum inspectiones exercens, coemptiones injustas omnium animalium brutorum et pecoris, publicationes bonorum et multas procerum, usuras de navigiis captatas, cum interim re sœnebris aliis omnibus interdixisset, aliaque infinita mala excogitans, quæ cupientibus res gestas compendio cognoscere molestus sit futurus, si quis velit singulatim recensere. Fuit etiam summo studio deditus Manichæis iis qui nunc Pauliciani et Athingani dicuntur per Phrygiam et Lycaoniam degentibus et sibi vicinis (inde enim ortus erat), oraculis eorum et sacrificiis gaudens. Ii ergo ipso imperante licentiam nacti suo more vivendi multos futiles ingenii homines nefariis suis opinionibus infecerunt. Fuit tum in exteriori columella Nicolaus quidam falso eremita nomine præditus, qui cum suis sociis veræ religioni et venerandis imaginibus impie obloquebatur. Eos imperator amplectens patriarchani aliosque pios vexabat. Itaque in **340** eum sæpe indignabundus patriarcha invehebatur. At Nicephorus magnum ex mutuis odiis percipiebat gaudium; utque erat divinorum eversor mandatorum, ludibrio habebat omnes proximorum suum diligentes Christianos. Duces quoque exercituum jussit episcopis et clericis mancipiorum loco uti, pro sua auctoritate in ædibus episcopalibus et monasteriis divertere. eorumque rebus pro arbitrio abuti. Vituperabat eos qui ab omni ætate Deo aurea vel argentea vasa consecrassent, et res templorum sacras in profanos debere usus converti statuebat. Omnes ante ipsum imperatores ut gubernandi nescios culpabat, Providentiam in universum tollens, affirmansque neminem imperatore

ἐν κεφαλῇ μικρὰ μοι ἐστηλογράφηται, δηλοῦντα τὸ πρὸς πᾶν εἶδος πλεονεξίας αὐτοῦ πολυμήχανον. [P. 480] Τὰ γὰρ κατὰ τὴν βασιλίδι τοῖς ἐν τέλει καὶ μέσοις καὶ εὐτελείσιν ἐνδειχθέντα δεῖνὰ πρὸ αὐτοῦ πέρα συγγραφῶν ὄντα παρελίπομεν, ὅπως τοὺς πονηροὺς τῶν οἰκετῶν καθυπέβαλε συκοφαντεῖν τοὺς ἐαυτῶν δεσπότας. ὅσοι δηλαδὴ ἐν εὐπορίᾳ ἔτυχον, τοὺς μὲν διαβάλλοντες τιμῆς ἀξίων, τοὺς δὲ διαβαλλομένους ἐζαργυρίζων. Ὡστε καὶ τινα κηρουλάριον ὄντα ἐν τῷ φόρῳ, ἀνευθεὶ τυγχάνοντα ἐκ πόνων ἰδίων, μεταστειλόμενος ὁ παμφάγος φησὶ « Ἦες τὴν χεῖρά σου ἐπὶ τὴν κεφαλὴν μου, καὶ ἴδουσον πόσος χρυσὸς σοὶ ἐστίν. » Ὁ δὲ λίτρας ἑκατὸν ἐξείπεν ἔχειν. Ὁ δὲ ἀγαγεῖν ταύτας κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν ἔφη. Ὡν ἐνεγθέντων φησὶν ὁ ἔσκαυτός· « Σὺ τί χρεῖαν ἔχεις περισπασμοῦ; Συναρτίστησόν μοι, καὶ ἄρας νομίσματα ἑκατὸν πορεύου ἀρκούμενος αὐτοῖς. »

Τῷ θ' ἔτει τὰς κατὰ Χριστιανῶν ἐπινοίας ἐπίτεινεν, ἐποψίας ἀθίους, ἐπαγορατμοὺς παντοίων ἀλόγων βουκαλιῶν τε καὶ κερπῶν, ἀδίκους διμυσίαις καὶ ζημίας τῶν ἐν τέλει, τοκισμοὺς ἐν πλείοις ὁ πᾶσι νομνητῶν τὸ μὴ τοκίζεῖν, καὶ ἄλλας μυρίας κακῶν ἐπινοίας, ὧν ἡ κατὰ μέρος ἱστορία φορτικῆ τοῖς ἐπιτετημένως ζητοῦσι μανθάνειν τὰ πραγματὰ πέφυκε. Τῶν δὲ Μανιχαίων, τῶν νῦν Παυλικιανῶν καὶ Ἀθιγκάνων, τῶν κατὰ Φρυγίαν καὶ Λυκαονίαν ἀγγιχειτόνων αὐτῷ (ἐκεῖθεν γὰρ ἐγεγόνει) φίλος ἦν διάπυρος, χρησμοῖς καὶ τελεταῖς αὐτῶν ἐπιχαίρων. Οὗτοι χώραν ἔλαβον ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἀπόδωκε πολιτεύεσθαι, καὶ πολλοὶ τῶν κουφοτέρων ταῖς ἀθεμίτοις αὐτῶν διεφάρησαν δόξαις. Ἐν δὲ τῷ Ἐξωκίονῳ (45) ψευδερμητίτῃς ἦν Νικόλαος τοῦνομα ὃς σὺν τοῖς σὺν αὐτῷ κατὰ τοῦ ὁρθοῦ λόγου καὶ τῶν σεπτῶν εἰκότων ἐβλασφήμουν. Ὡν ἀντιποιούμενος ὁ βασιλεὺς ἐλόπει τὸν ἀρχιερέα καὶ πάντας τοὺς κατὰ θεὸν ζῶντας. Πολλάκις γὰρ κατ' αὐτοῦ ἐγκλητῶν ἡγνυκτέθη, τοῖς πρὸς ἀλλήλους ἐχθροῦνται σφόδρα συγχαίρων, καὶ ἐπιτωθάζων παντὶ Χριστιανῷ φιλοῦντι τὸν πλησίον ὡς ἀνατροπέως τῶν θείων ἐντολῶν. Τοὺς στρατιωτικοὺς ἄρχοντας δουλικῶς χρῆσθαι τοῖς ἐπισκόποις καὶ κληρικοῖς ἐκίλευε, καταγομένους ἀθηντικῶς ἐν τοῖς ἐπισκοπείοις καὶ μοναστηρίοις, καὶ καταχρῆσθαι τὰ αὐτῶν. Τοὺς ἀπ' αἰῶνος ἀναθεμένους τῷ θεῷ χρυσᾷ ἢ ἀργυρᾷ σκεύῃ ἔψεγε, καὶ τὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἱερὰ κοινοῦσθαι ἄξιον ἔδογματίζε. Τοὺς πρὸ αὐτῶν βασιλεῖς ἄπαντας ὡς ἀκυβερνήτας ἐμέμφετο, καθόλου τὴν Ὀρθόδοξον ἀναίρων, καὶ μηδένα λέγων γίνεσθαι τοῦ κρατοῦντος δυνατώτερον, εἰ βούλοιο ὁ κρατῶν ἐν τρεχῶς ἄρχειν. [P. 481] Καὶ ἐματαιώθη ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτοῦ ὁ ἀνόητος καὶ θεομιστής. Τῷ γὰρ πρώτῳ σαββίτῳ τῶν Νηστειῶν τῆς δ' Ἰνδικτιῶ-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(45) Supra conjecturam meam exposui. Sed et hoc suspicari licet, extra urbem in aliquo suburbio hunc, simulata a mundo discessione, in columna aliqua constitisse, quales supra Daniel Stylites

aliique sunt commemorati, In autographo ἔξω est sine accentu, ut quasi cohærere et coaluisse in unam vocem cum κιονίῳ videatur. Quæ sequuntur, prorsus sunt confusa. XYL.

νος ὑπαντήσαντες Σαρακηνοὶ εἰς τὰ Εὐχάεττα (46) Α Λέοντα στρατιγόν τῶν Ἀρμενιακῶν σὺν τῇ ρόγῃ τοῦ θέματος, ταύτην ἔφειλοντο σὺν πολλῷ πλήθει λαοῦ, κεντηνάρια ἰγ' οὖσαν. Ἐπὶ τούτοις οὖν ὁ νέος Ἀχαῖβ μὴ παιδευθεὶς, ὁ Φαλάριδος καὶ Μίδου ἀπληστότερος κατὰ Βουλγάρων παρατάτταται ἅμα Σταυρακίῳ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. Καὶ ἐξελὼν τῆς βασιλείδος ἐκέλευσε Νικήταν πατρικίον καὶ γενικὸν λογοθέτην (47) τὰ δημόσια τέλη τῶν ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων ἀναβιβάζσαι, καὶ ὀκτῶ ἐτῶν ὀπισθοτέλειαν τοῦς τῶν ἀρχόντων ἀπαιτηθῆναι οὐκούς. Καὶ ἦν θρῆνος μέγας ἐν τῇ πόλει. Ἐπὶ τούτοις ἐγκαλούμενος ὑπὸ Θεοδοσίου πατρικίου τοῦ Σαλιβαρῆ, τοῦ γνησίου αὐτοῦ θεράποντος, ὅτι « Παντες καταδοῶσιν ἡμῶν, δέσποτα, καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ πάντες ἐπιχαρίζονται τῇ πτώσει ἡμῶν, » ἔφη πρὸς αὐτόν « Εἰ ὁ θεὸς σκληρῶν ἐσκληρῶνε τὴν καρδίαν μου ὡς τοῦ Φαραῶ, τί ἀγαθὸν ἔσται τοῖς ὑπὸ χειρᾶ μου ; Παρὰ Νικηφόρου, Θεοδόσιε, μὴ ἐκδέχου πλὴν τῶν ὀρωμένων σοι. » Ἐπισυνάξας δὲ τὰ στρατόπεδα Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, καὶ πολλοὺς πένητας ἰδίους ὀψωνίους, σπενδόναις καὶ ῥάβδοις ὠπλισμένους, βλασφημοῦντας ἅμα τοῖς στρατεύμασιν, ἔλασε κατὰ Βουλγαρίας. Κρούμος δὲ τὰ πλῆθη φοβηθεὶς, ὄντων αὐτῶν ἐν Μαρκέλλῃ, ἤτειτο εἰρήνην. Ὁ δὲ ταῖς οἰκείαις κακοβουλαῖς καὶ ταῖς τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ συμβούλων διεκωλύθη. Εἰσέρχεται δὲ εἰς Βουλγαρίαν τῇ κ' τοῦ Ἰουλίου μηνός. Κυνὸς ἦν ἐπιτολὴ πανωλεθρίου. Καὶ προλέγων τὴν αὐτοῦ πανωλεθρίαν συγχῶς ἐπεφθέγγετο « Τίς πορεύεται καὶ ἀπατήσει τὸν Ἀχαῖβ ; Ὅτι κἄν ὁ θεὸς, κἄν ὁ ἀντικείμενος, ἔλκει με ἔκοντα. » Μετὰ γοῦν τὰς πρώτας συμβολὰς δόξας κατευδοῦσθαι, οὐ τῷ θεῷ τὰ τῆς νίκης ἀλλὰ τῇ τοῦ Σκυρακίου εὐτυχίᾳ ἐκήρυττε. Καὶ τοῖς κωλύουσι τὴν εἴσοδον ἄρχουσιν ἠπέλει. Ἡστῶν δὲ ἡλικίαν, ἕως καὶ βρεφῶν αὐτῶν, ἀνγλιῶς φονεύεσθαι προσέταξε. Καὶ τὰ τῶν ὁμοφύλων (48) νεκρὰ σώματα αταρα εἶα, μόνης ἐπιμελούμενος τῆς τῶν σκύλων συλλογῆς. Κλειῖθρα δὲ καὶ σφραγίδας τοῖς τραπεζοῖς (49) Κρούμου ἐπιθεῖς ὡς ἴδια λοιπὸν ἡσπαλίσατο. Ὡτα γοῦν καὶ ἕτερα μέλη Χριστιανῶν ἀπέτεμεν ἀψαμένων τῶν σκύλων καὶ τὴν λεγομένην αὐλὴν τοῦ Κρούμου ἐνέπρησεν, ἐκαίνοσφοδρα τεταπεινωμένως διγλοῦντος, ὅτι « Ἰδοὺ νενίκηκας λάβε εἴ τί σοι ἀρεστόν ἐστι, καὶ ἐξέλθε ἐν εἰρήνῃ. » Ὁ δὲ τῆς εἰρήνης ἐχθρὸς ταύτην οὐ προσήκατο. [P. 482] Ἐφ' οἷς χαλεπήνας ὁ Κρούμος τὰς τῆς χώρας εἰσόδους καὶ ἐξόδους περιέφραξεν ὀχυρώμασι ξυλίνους. Ὁ δὲ Νικηφόρος τοῦτο γνοὺς

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(46) Helenopolis antiquis dicta, demum Theodoropolis, a Joanne Zimisce ob corpus Theodori martyris in ea conditum reparata, Asiæ urbs est. GOAR.

(47) Ex præsentī loco γενικὸν hunc λογοθέτην pro eo quæm cancellarium dicimus sumi non posse liquet. Quin potius τὰ δημόσια τέλη, quod hic exsequitur, ἀναβιβάζσαι, et alia fisco obvientiæ ἀπαιτῆσαι, ad *ærarii publici* (γενικῶ) *præfectum*

spectat. Vide auctorem infra p. 568, Curopalata ad calcis extrema. GOAR.

(48) *Corpora Bulgarorum*. Quod si ad Christianos referas, sensus erit eum adeo spoliis colligendis fuisse intentum, ut ne suis quidem humanis tempus dederit. XYL.

(49) In quibus videlicet bona Crumi conderentur. Aula principis habitationem significat. Zonaras. XYL.

irritatus aditus exitusque suæ ditionis ligneis munitionibus occlusit. Et Nicephorus cladem præsa-giens suis dixit: « Nemo nostrum perniciem evitabit, ne si volucres quidem flamus. » Biduo post Barbarus populo collecto tentorium Nicephori aggressus est. Ibi Nicephorus miserabiliter obtruncatus est, omnesque cum eo duces et infinita militum multitudo, omnibusque impedimentis potiti sunt Bulgari. Caput Nicephori præcisum Crumus conto præfixit omnibusque demonstravit. Deinde oscranii nudatum argento inclusit, jussitque principes Bulgarorum ex eo bibere, atque insultare Nicephoro ut inexsatiabili et pacem detrectanti. Nullum tempus Christianis calamitosius hoc Nicephori imperio fuit: adeo crudelissimos quoque suos antecessores inhumanitate superavit. Cujus si quis maleficia singulatim perscribere velit, neque tempus sufficiet et manus fatigabitur. Sed ex ipsa ora satis potest de texto judicari.

Gravissimum etiam vulnus accepit Stauracius In vertebram, ægreque ex pugna vivus evasit. Et cum Adrianopolim pervenisset, imperator etiam dictus. Et quia equo vehi non poterat, lectica est in urbem delatus; 843 atque ob vulnus in publicum prodire non valens in palatio decubuit. Statuerat Michaelum curopalatum, sororis suæ maritum, oculis privare, imperiumque uxori suæ Theophanoni relinquere. Sed Michaelus cognito consilio effecit ut ipse statim in Circo a senatu et exercitibus imperator declararetur, nimirum spe omni jam de Stauracio abjecta. Hoc ut rescivit Stauracius, palatio egressus se et uxorem monastico habitu induit, inque monasterio Braca diem obiit, estque in Satyri monasterio sepultus. Patriarcha tum fuit sanctissimus Nicephorus.

Michaelus curopalates, cognomento Rancabes' gener Nicephori imperatoris, a senatu populoque delatum sibi imperium principio recusavit, imparem se tantæ rerum moli tractandæ causans, idque Leoni patricio, natione Armenio, Orientalium copiarum duci concedens, qui animosus vir strenuusque habebatur. Sed Leo renuit, quod indignum se imperatorio solio diceret, idque ad Michaelum pertinere. Quem cohortatus est ad suscipiendam rerum gubernationem, promittens, ac promissa gravissimis juramentis sanciens famulum se ipsius per omnem vitam fidelissimumque et alacerrimum administrum fore. Ita Michaelus contra animi sui propositum imperii habenas tractandas suscepit. At Crumus Bulgarorum princeps, successibus elatus, cum videret suis quoque animos 844 recenti victoria auctos, incendiis et populationibus Occidentem vastabat. Huic bello occurrentibus reprimendasque ejus quantum fieri posset incursiones Michaelus judicans, celeriter dimissis in omnes partes edictis exercitus colligit. Sed et Crumus de imperatoris expeditione certior factus, suos

Α τοῖς συνοῦσι τὰ τῆς ἀπωλείας προέλεγεν, ὅτι « Κἂν πτερωτοὶ γενώμεθα, οὐδεὶς ἐκφύγη τὸν ὄλεθρον. » Καὶ μεθ' ἡμέρας δύο συναθροίσας λαὸν ὁ Βάρβαρος ἐπέλθε κατὰ τῆς τοῦ Νικηφόρου σκηνῆς. Καὶ τοῦτον ἀναירוῦσιν οἰκτρῶς καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ ἄρχοντας καὶ τοῦ λαοῦ πλῆθη ἄπερα, καὶ πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν ἀνελεῖβοντο. Τὴν δὲ κεφαλὴν τοῦ Νικηφόρου ὁ Κρούμος ἐκκόψας ἐπὶ ξύλου ἀνήρτησεν εἰς ἐπίδειξιν πάντων, εἴθ' οὕτως γυμνώσας τὸ ὄσπουν καὶ περιαργυρώσας πῆριξ πίνειν εἰς αὐτὸ τοὺς Βουλγάρων ἄρχοντας ἐκέλευσεν, ἐγκαυχιωμένους κατ. αὐτοῦ ὡς ἀπλῆστου καὶ τὴν εἰρήνην μὴ θελήσαντος. Τοῦτου τοῦ Νικηφόρου τῆς ἀρχῆς Χριστιανοὶ βαρύτερον οὐδενὶ χρόνῳ ἠτύχησαν· πάντας γὰρ τοὺς πρὸ αὐτοῦ ὠμοτάτους βασιλεῖς τῆ ἀπανθρωπιᾷ ὑπερ-τηκόντισεν οὗτος, οὐπερ εἰ κατὰ μέρος τις βουληθῆ διεξέναι τὰ πονηρὰ ἐπιτηδεύματα, ὁ χρόνος ἐπιλείψει καὶ ἡ χεὶρ ἀτονήσει. Πλὴν ἐκ τοῦ κρασπέδου τὸ ὑφάσμα πρόδηλον.

Τιτρῶσκειται δὲ καὶ Σταυράκιος ὁ υἱὸς αὐτοῦ καιρῶς κατὰ τοῦ σπονδύλου. Καὶ μόλις τῆς μέχης ἐξῆλθε ζῶν, καὶ καταλαβὼν τὴν Ἀδριανούπολιν ἀναγορεύεται. Καὶ μὴ δυνάμενος ἐποχεῖσθαι φορεῖ τὴν πόλιν κατέλαθεν. Ὅς διὰ τὴν πληγὴν ἐν τῷ παλατίῳ κείμενος ἀπρόσιτος ἦν, ἐδοῦλετο δὲ τὸν κουροπαλάτην Μιχαῆλ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ ἐκτυφλῶσαι, τῆ δὲ γαμετῇ Θεοφανοὶ τὴν βασιλείαν καταλιπεῖν. Γνωὺς δὲ τοῦτο ὁ Μιχαῆλ ἐξαίφνης ἀναγορεύεται βασιλεὺς ἐν τῷ ἵπποδρομίῳ παρὰ τῆς συγκλήτου καὶ τῶν ταγμάτων ὡς ἤδη ἀπεργωσμένου τοῦ Σταυρακίου. Ὅπερ μαθὼν Σταυράκιος τοῦ παλατίου ἐξελεθὼν, τὸ μοναδικὸν αὐτίκα σὺν τῇ γυναικὶ αὐτοῦ Θεοφανοὶ περιθέμενος, εἰς τὰ Βρακᾶ μοναστήριον ἐτελεύτησε, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ μονῇ τοῦ Σατύρου. Τὸν δὲ τῆς ἀρχιερωσύντης θρόνον κατεῖχεν ὁ ἀγιώτατος Νικηφόρος.

Μιχαῆλ δὲ ὁ κουροπαλάτης καὶ γαμβρὸς τοῦ βασιλέως Νικηφόρου, ᾧ Ραγκαβὴ ἦν ἡ προσηγορία, ἐγκρατῆς τῶν Ῥωμαϊκῶν διὰ τοῦ δήμου καὶ τῆς συγκλήτου ἀναδείκνυται σκηπτρων, ἀπωθούμενος μὲν τὴν ἀρχὴν, καὶ μὴ ἱκανὸς εἶναι λέγων ὄγκον τοσοῦτων πραγμάτων προσαναζώσασθαι· τῷ πατρικίῳ δὲ Λέοντι τῷ ἐξ Ἀρμενίων, ἀνδρὶ θυμοειδεῖ δοκοῦντι καὶ δραστηρίῳ καὶ τοῦ στρατεύματος τῶν Δ' Ἀνατολικῶν ἄρχοντι τηνικῶτα, παρεχώρει τῆς ἐξουσίας, κἂν ἐκεῖνος διδομένην λαβεῖν οὐκ ἠθέλησεν, ἀνάξιον ἑαυτὸν ἀποκαλῶν τοῦ βασιλικοῦ θρόνου. Προὔρτεπετο δὲ μᾶλλον τὸν Μιχαῆλ ὡς αὐτῷ πρόπον ἀναδέξασθαι τὸ κράτος, καὶ αὐτῶς ὑπισχεῖτο οἰκείτης ἔσεσθαι διὰ βίου καὶ λειτουργῆς πιστότατός τε καὶ δραστικώτατος, καὶ ὄρκους φρικωδέστατους ἐπέδου τὰς ὑποσχέσεις. [P. 483] Οὕτω δὲ τοῦ Μιχαῆλ καὶ παρὰ τὸν οἰκεῖον σκοπὸν τὰς ἡνίας ἀναδέξαμένου τῆς βασιλείας. Κρούμου τε τοῦ βουλγάρων ἄρχοντος ταῖς ἐμπροσθεν εὐτυχίαις ἐπαρθεύοντος, καὶ τῶν Βουλγάρων φρονιματισθέντων ταῖς νίκαις, τὰ τῆς Δύσεως ἐπυρόβουν τε καὶ ἐληθόντο. Ἐδοξεν οὖν τῷ βασιλεῖ Μιχαῆλ ἐκστρατεῦσαι κατ'

αὐτῶν καὶ καθ' ὅσον οἶόν τε ἐπισχεῖν καὶ ἀναχαιτίσαι. Ἡ Βουλγαρικὰ προνομία. Ταχύ τε οὖν διατάγματα ἐπέμποντο πανταχοῦ καὶ ταχύ τὰ στρατεύματα συνθηροῦζοντο. Καὶ ὁ Κροῦμος δὲ τὴν τοῦ βασιλέως πυθόμενος κίνησιν, τὸν ἑαυτοῦ λαὸν ἐκ τῆς προνομίης ἀνακαλεσάμενος καὶ ὕψ' ἐν συναθροίσας, στρατόπεδον τὸν κατερεὸν μάλα ἐπέζητο καὶ ἐπιόντα προσέμενε τὸν βασιλέα. Ὡς δὲ καὶ οὗτος ἀφίκετο καὶ παρεστρατοπέδευσε τῷ Κρούμῳ ἀγχοῦ που τῆς Ἀδριανουπόλεως αὐλιζομένῳ, ἀκροβολισμοὶ μὲν ἐγίνοντο συνεχεῖς καὶ ὅσον ἐν ἐκτιβολίαις μάχη, καὶ ἐν πάσαις αὐταῖς ἐπικρατέστερα τὰ Ῥωμαίων ἐφαίνετο, ὡς καὶ φυτθθέντας διὰ τοῦτο τοὺς στρατιώτας ὀρμῆν καὶ σφαζάξιν πρὸς ἀγχιμάχον καὶ καθολικὴν συμπλοκὴν. Ἐπέχοντος δὲ τοῦ βασιλέως καὶ διατρέποντος, εἶτε διὰ δειλίαν, ὥσπερ ἐλέγχετο, εἶτε καὶ καιρὸν ζητούντος τὸν ἐπιτήδειον, εἰς ἀνασχυντήριον τὸ πληθὸς ἐτρέπη, καὶ κατεβῶν εἰς πρόσωπον τοῦ βασιλέως, καὶ εἰ μὴ ἐξείξει, ἠπειλοῦν αὐτοὶ τε διαβρῆξαι τὸν χάρακα καὶ συμβῆξαι τοῖς ἐναντίοις. Τοῦτοις κατακλασθεῖς τοῖς λόγοις ὁ βασιλεὺς ἀνοίγουσι τε τὰς πύλας τοῦ στρατοπέδου καὶ πρὸς παράταξιν ἴστατο. Τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ ὁ Κρούμος εἰργάσατο, καὶ τὸν ἑαυτοῦ συντάξας λαὸν ἀντιβῆσθαι ἐστὶ τῷ βασιλεῖ. Πολλὰ δ' οὕτως τε καὶ αἰεὶ τὸν ἑαυτοῦ ἕκαστος παρακαλέσας λαὸν, καὶ λόγους ἐπαγωγούς καὶ παραινέσεις εἰπόντες παρακαλέσας δυναμένους πρὸς ἀλκὴν, τέλος τὸ πολεμικὸν ταῖς σάλπιγγι σημηνάμενοι ἀλλήλοισι προσέβραξαν. Εὐρώτως δὲ τῶν Ῥωμαίων ὑποστάντων τοὺς πολέμους, ἡρωϊκῶς τε καὶ ἀνδρείως ἀγωνιζομένων, ἐδαπκῶν τὰ τῶν Βουλγάρων, καὶ εἰς παντελῆ ἄν ἀπειδὴν ὑπαγωγὴν (ἤδη γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ Κρούμος ἀπέκαμιν ἀπανταχοῦ ἐξίπαζόμενος καὶ τὰ πονουμέντων στρατευμάτων ἀναλαμβάνων), εἰ μὴ Λέων ὁ τῶν Ἀνατολικῶν στρατηγὸς τῆς βασιλείας ἐρῶν καὶ τὰ ὑπ' αὐτὸν διαφθεῖρας τάγματα, σὺν αὐτοῖς τὴν τάξιν ἀπολιπὼν φῆχτο φεύγων αἰτίας χωρὶς. Τοῦτο δὲ καὶ ὁ λοιπὸς στρατὸς κατιδὼν ἐξεπλάγη καὶ τὸν τόνον τῆς ἀνδρείας ἐχάυνον. Καὶ οἱ Βούλγαροι ὅσον οὐδέπω φυγεῖν ἐπίδοξοι ὄντες, ἀναθάρσυναντες ἐπῆλθον μετ' ἀλαλαγμοῦ τοῖς Ῥωμαίοις καὶ πλίντροπον τὴν νίκην εἰργάζοντο. Τῷ συμβάντι γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι καταβλήθοντες τὰς ψυχὰς τὴν τῶν Βουλγάρων οὐκ ἐδέξαντο προσβολὴν, ἀλλ' εὐθὺς πρὸς φυγὴν ἐτρέπησαν. Ἀπώλοντο μὲν οὖν καὶ τῶν στρατιωτῶν πολλοί, πίπτουσι δὲ καὶ τῶν στρατιῶν οὐκ ὀλίγοι, ἐν οἷς καὶ Μιχαήλ μέγιστος ὁ Λακκανοδράσιος. [P. 484] Ὁ δὲ βασιλεὺς μόλις μετὰ τινος μέρους ἀθραύστου εἰς Ἀρκαδιούπολιν ἀνατῶζεται, ἐκεῖθεν τε τὴν βραχίδια καταλαμβάνει, τὸν εἰρημένον Λέοντα μετὰ τῶν ἀμφ' αὐτὸν ἐν Θράκη καταλιπὼν, ὥστε προσμένειν ἀνακόπτειν.

Ὁ δὲ καθ' ἑαυτὸν ἄρτι γενόμενος, ἦν ὠδινεν ἐν τῷ κρυπτῷ, εἰς φῶς ἐξίγει ἀποστασίαν. Κοινωσάμενος γὰρ τοῖς αὐταῦ θιασώταις, καὶ καιρὸν ἐπιτήδειον εἶναι φήσας εἰς τὸ πληρῶσαι τὸ σπουδαζόμενον, καὶ δι' αὐτῶν λόγους ὑποσπίρας ἄπαντι τῷ στρατῷ ὡς τῇ ἀφελείᾳ τοῦ βασιλέως καὶ τῇ πρὸς τὰς στρατηγικὰς μελέτας ἀνακνήσας τὰ τε Ῥωμαϊκὰ ἠφάνισθη πλῆθῃ καὶ ἡ πάλαι δόξα καὶ εὐκλεία φῆχτο τῶν Ῥωμαίων, καὶ οὕτω διαφθεῖρας τοὺς στρατιώτας ἄρτι σπορίδας ἐκ τῆς τροπῆς ἐπανερχομένους πεζοῦς καὶ γυμνοῦς καὶ μινυμένους τῷ σὺν αὐτῷ στρατεύματι, πείθει πρὸς ἀνεστῆσαν ἰδεῖν. Ἐκ μιᾶς γὰρ

ex prædationibus revocatos in unum conducit, castrisque egregie munitis adventum ejus præstolatur. Ut venit imperator, castraque Crumi castris opposuit haud procul Adrianopoli, levibus præliis subinde certatum est eminusque telis pugnatum. Quibus cum semper superior esset res Romana, inflati milites justum prælium ardentè appetere atque postulare cœperunt. Cumque imperator sive metu, ut ferebatur, sive occasionem captans idoneam inhiere moramque injiceret, ad impudentiam prolapsi, in faciem imperatorem importunis clamoribus objurgarunt nisi educeret, castra se rupturos inque hostem impetum facturos minantes. Iis minis fractus imperator, portis castrorum apertis, suos in aciem educit ordinesque instruit. Idem et Crumus facit. Cum uterque multis suos ad fortitudinem esset exhortatus, tandem classicum canit, et intestæ acies concurrunt. Jamque Bulgarica res atterebatur et ad fugam protinus spectabat, quod et Romani fortiter hostes subsistebant atque heroica virtute pugnam obibant, et ipse jam Crumus undique circum equitando et ordines laborantes reficiendo defatigatus erat. cum Leo dux Orientalium. imperii cupidus, suos dictis corruptos ab acie reliqua avellit, nullaque urgente necessitate fugam facit. Hoc visum reliquorum animos perculit vigoremque fortitudinis retudit. Et Bulgari, qui jamjam in fugam se conjecturi videbantur, animis receptis ac elamore et strepitu sublato in Romanos irruerunt. Ita victoria in alteram transiit partem. Nam Romani suorum discessionem animos dejecti, impetum Bulgarorum non sustinuerunt, sed statim terga dederunt. Multi ibi milites et non pauci duces ceciderunt. Imperator ægre cum parte exercitus integra Adrianopolin pervenit, atque inde Constantinopolin rediit. Leonem cum suis in Thracia relinquens, ut præsidio regioni esset incursionesque Bulgarorum reprimere.

οὐδέπω φυγεῖν ἐπίδοξοι ὄντες, ἀναθάρσυναντες ἐπῆλθον μετ' ἀλαλαγμοῦ τοῖς Ῥωμαίοις καὶ πλίντροπον τὴν νίκην εἰργάζοντο. Τῷ συμβάντι γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι καταβλήθοντες τὰς ψυχὰς τὴν τῶν Βουλγάρων οὐκ ἐδέξαντο προσβολὴν, ἀλλ' εὐθὺς πρὸς φυγὴν ἐτρέπησαν. Ἀπώλοντο μὲν οὖν καὶ τῶν στρατιωτῶν πολλοί, πίπτουσι δὲ καὶ τῶν στρατιῶν οὐκ ὀλίγοι, ἐν οἷς καὶ Μιχαήλ μέγιστος ὁ Λακκανοδράσιος. [P. 484] Ὁ δὲ βασιλεὺς μόλις μετὰ τινος μέρους ἀθραύστου εἰς Ἀρκαδιούπολιν ἀνατῶζεται, ἐκεῖθεν τε τὴν βραχίδια καταλαμβάνει, τὸν εἰρημένον Λέοντα μετὰ τῶν ἀμφ' αὐτὸν ἐν Θράκη καταλιπὼν, ὥστε προσμένειν ἀνακόπτειν.

At Leo, digressio imperatore, quam diu occulte parturiverat, defectionem in lucem edidit Re enim cum suis satellitibus communicata, 346 jamque tempus optatæ rei conficiendæ appetiisse inquires, eorum opera rumorem per universum exercitum spargit, imperatoris simplicitate et bellicarum curarum imperitia Romanas copias deletas, veteremque gentis gloriam atque famam periisse. Hoc modo animis militum corruptis, qui ex fuga sparsim pedites nudique revertentur, eos suis permiscuit, persuasitque ut a Michaelo desciscerent. Ergo milites uno omnes impetu tentorium Leonis

cingere, turpes et impudentes de imperatore sermones jactare, timidum eum et effeminatum appellare, qui sua fatuitate Romanos perdidisset exercitus pristinamque imperii gloriam obscurasset, contra Leonem palam faustis acclamationibus imperatorem Romanorum salutare. Simulante tertiusversantem et imperium detrectantem Michaelus Amorio oriundus, cognomento Balbus, dux et ipse cum usdam Romanæ legionis, stricto gladio, jussisque idem facere cæteris sociis, minatus est se interfectorum, nisi volens imperium susciperet. Ita ergo Leo diadema sumit et imperator Romanorum declaratur. Antequam hæc ita gererentur, redeunti ex fuga Michaelo imperatori jamque Cpoli proximo Joannes Exabulius occurrens, eadem forti animo ut ferret hortatus est; simulque percontatus quem copiis præfectum reliquisset, et **S. 17** imperatore dicente, curam eam se commisisse Leoni Orientalium duci, viro prudentissimo animoque erga se amico, Exabulius. « Videris, inquit, mihi, o imperator, admodum falli iudicio de istius hominis voluntate. » Enim vero nondum regiam Michaelus intraverat, cum ei annuntiatum Leonem imperatorem esse declaratum. Qua fama perterritum, et quid agendum foret deliberantem, hortati quidam sunt ut omni conatu imperium retineret, tyrannoque pro virili se opponeret. Verum Michaelus, ut erat ingenio pacis studioso, conicere se in discrimen tantæ rei nolens, acriter eos reprehendit, a quibus ad civiles cædes committendas instigaretur: et suorum quemdam intemorum ad Leonem cum diademate, purpura ac calceis coccineis (hæc imperii sunt insignia) misit. imperio se ei cedere indicans. quod vel vitam amittere potius censeret quam guttulam unam Christiani sanguinis fusam cernere, jubensque eum sine ullo metu aut dubitatione venire et regiam occupare. At Procopia imperatoris uxor contra niti, immorandumque imperio dicere; cumque maritum a proposito non deduceret, rem omni indignitate indigniorem affirmare, si tyranni uxor imperatorio modio se induturam esset, quam et Barcam nomini illudens appellabat; itaque meditari quid de suis rebus statuerent. **S. 18** Interim Leo tyrannus per Auream portam ingressus, exercitu. populo senalique faustis acclamationibus prosoquente, ad eundem Joannis Baptistæ Studianam pervenit, indeque **D** stipatus in regiam invadit. Cum autem in aureo triclinio votum pro felici introitu reddere Deo

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(50) Mundum imperatricis apparet fuisse. Xyl. — *Modiolum* muliebris ejusdemque regie vestis genus esse. ut indubium textus ipse manifestat; cujus forma, si bene sim assecutus ex veteribus imperatricum figuris, sacco virili imperatorio non fuit absimile. Distentum enim erat undequaque indumentum; et absque sinibus rigidum, circa lumbos astrictum. ad pedes nonihil amplius, et formæ pene deformis. De manicis ita laxis ut terram usque defluerent taceo: satis quippe est invenustum illud quale cunque vocasse *modiolum*, ad

A δρωμης τὴν σκηνὴν τούτου περιστοιχίσαντες λόγους μὲν ἀπρεπείς καὶ ἀναισχύντους ἀπεβρίπτουσι εἰς βασιλέα, δειλὸν αὐτὸν ἀποκαλοῦντες καὶ ἀνανδρὸν καὶ ἐξ ἀφειλείας τὰ τε Ῥωμαϊκὰ ἀπολλύοντα στρατεύματα καὶ τὸ κλέος καὶ τὴν δόξαν ἀχρεϊοῦντα τῆς βασιλείας, αὐτὸν δὲ ἀναφανδὸν εὐφύμου καὶ βασιλέα Ῥωμαίων ἐλέησαν. Θρυπτομένου δὲ τούτου καὶ τὴν ἀρχὴν ἀποτειομένου, Μιχαὴλ ὁ ἐξ Ἀμωρίου ὁ Τραυλός, τάγματός τινος καὶ αὐτὸς Ῥωμαϊκοῦ ἐξηγούμενος, τὸ ξίφος σπασάμενος, τοῦτο δὲ καὶ ἄλλοις τοῖς τοῦ ἔργου μετόχοις ποιεῖν ἐπιτρέψας, ἀναρῆσειν ἠπέλλει, εἰ μὴ ἐκουσίως προσδέξοιτο τὴν ἀρχὴν. Καὶ οὗτος μὲν οὕτως διάδημά τε περιτίθηται: καὶ βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀναγορεύεται. Πρὶν ἢ δὲ ταῦτα γενέσθαι, ἐκ τῆς τροπῆς ἐπανήκοντι τῷ βασιλεὶ Μιχαὴλ καὶ γενομένη τῆς βασιλίδος ἄγχιστα Ἰωάννης ὁ Ἐξαβούλιος συναντήσας αὐτῷ τὸ τε ἀτύχημα εὐγενῶς φέρειν καὶ μεγαλοψύχως παρῆναι, καὶ ἐπυθάνετο τίνα εἴη καταλιπὼν τοῦ στρατεύματος ἐξηγούμενον. Ὁ δὲ Λέοντα εἶπε, τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀνατολικῶν, ἄνδρα τε ἀγχινοῦστατον καὶ εὖνον τῆ βασιλείᾳ. Ὅπερ ἀκούσας ὁ Ἐξαβούλιος, « Φαίνη μοι, ὦ βασιλεῦ, ἔφη, πολὺ διαμαρτάνειν τῆς τοῦ ἀνδρὸς διανοίας. » Καὶ ὁ μὲν εἶπε ταῦτα, οὕτω δὲ ὁ βασιλεὺς ἔφθη τοῖς βασιλείοις ἐπιθῆναι, καὶ ἡ τοῦ Λέοντος ἀνάβητις κατηγγέλλετο. Διαταραχθέντος δὲ τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς τὸν ἀκοτὴν καὶ σκοπομένου τὸ ποιητέον, τινὲς μὲν παρῆνον πᾶσι τρόποις ἔχουσαι τῆς ἀρχῆς καὶ τῷ τυράνῳ ὡς ἀνυστὸν ἀντικαθίστασθαι: οὗτος δὲ εἰρηνικῶς τις ἄνθρωπος ὢν, καὶ πράγμασιν ἑαυτὸν ἐπιβρίψας: μὴ θέλων ἄθλον ἔχουσαι ἀποτελεσμα, τοῖς μὲν οὕτω λέγουσιν ἐπέτιμα, μὴ ἐρεθίζειν αὐτὸν πρὸς ἐμφύλιον χωρήσει μαιφονίαν, [P. 485] τινὰ δὲ τῶν οἰκειοτάτων ἐξέπεμψε πρὸς τὸν Λέοντα, τὰ τῆς βασιλείας ἐπαγόμενον σύμβολα, τὸ διάδημα, τὴν ἀλουργίδα καὶ τὰ κοκκοβαφῆ πέδιλα, αὐτὸς μὲν ὑπισχνούμενος παραχωρῆσαι τούτῳ τοῦ θρόνου, καὶ βέλτιον εἶναι κρίνων καὶ αὐτῇ προήχασθαι τὴν ζωὴν ἢ χρομένην ἰδεῖν ῥάνιδα μικρὰν ἀμάρτος Χριστιανικοῦ, αὐτὸν δὲ πᾶσαν ἀποθέμενον ποιεῖν καὶ δεσταγμὸν ἐλθεῖν καὶ παραλῆψασθαι τὰ βασιλεία. Προκοπία δὲ ἡ βασιλὶς ἀντιπράττουσα τοῖς δρωμένοις, καὶ καλὸν ἐντάφιον τὴν βασιλείαν λέγουσα εἶναι, ἐπεὶ μὴ ἔπειθεν, ἔσχατον ἔπειπούσα λόγον ὅτι δεινὸν καὶ πέρα δεινοῦ εἶπερ ἡ τοῦ τυράννου σύζυγος περιβάλοιτο τὸν βασιλικὸν μοδίολον (50), ἐπισκώψασα καὶ πρὸς τὸ ταύτης ὄνομα καὶ Βάρκαν (51) αὐτῇ ὀνομάσασα, ἐσκέπτετο πῶς ἂν διάθοιτο τὰ κατ' αὐτήν. Καὶ οἱ μὲν περὶ τὸν βασιλέα ἐν τούτοις

modioli vasis poterii ad summum elati, ut Vitruvius loquitur, et rursus ad imum revertentis imitationem compositum. An quia *modimperator* vocaretur, qui leges convivis inter pocula diceret, ac propterea Græce imperatrices *modiolum* sibi vindicare decreverint, mihi incomperum est. Alii *mitram* exponunt: at cum περιβάλλειν, non de capite sed de corpore efferatur, ab allata de veste sententia non discedo. GOAR.

(51) Jocum autem in nomine Barce non intelligo, quo uxorem Leonis notarit. Xyl. — Quibus scom-

ἦσαν, ὁ δὲ τύραννος διὰ τῆς Χρυσῆς πόρτης εὐφη-
 μούμενος ὑπὸ τε τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ δήμου καὶ τῆς
 συγκλήτου ἦλθεν εἰς τὸν ἐν τοῖς Στουδίου τοῦ Προ-
 δρόμου ναόν, κάκειῃθεν δορυφορούμενος κατέλαθε τὰ
 βασίλεια. Μέλλων δὲ ἐπιβατήριον εὐχὴν (52) ἐν τῷ
 χρυσοῦ τρικλίνῳ ἀποδοῦναι τῷ Θεῷ, ἐκδυσάμενος ἦν
 ἔτυχε φορῶν ἐσθῆτα παρέτρετο τῷ τῶν ἱπποκόμων
 στρατεύοντι Μιχαήλ. Τοῦτου δὲ αὐτὴν ἐξ αὐτῆς
 ἀμφιασμένον, οἰωνὸς ἔδοξε τὸ γεγονός τοῖς θιασα-
 μένοις ὡς μετὰ Λέοντα τῆς βασιλείας αὐτὸς ἐπιβήσεται.
 ἀπίοντος εἰς τὸν ἐν τῷ παλατίῳ νεών. ὅπισθεν ὁ Μιχαήλ
 τὸ ἄκρον τῆς βασιλικῆς ἐσθῆτος ἐπάτησε· τοῦτο κακὸν
 αὐτοῦ καθυπώπτυσεν·

Εἰσελθόντος δὲ ὅμως τοῦ τυράννου εἰς τὰ βασίλεια
 καὶ τὴν ἀπραγμόνως διδομένην αὐτῷ βασιλείαν μετὰ
 πραγμάτων καὶ παραχῆς οὐ μικρᾶς κατεστηκότος,
 Μιχαήλ ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ σύνευνος Προκοπία σὺν τοῖς
 σφετέροις παισὶν εἰς τὸν τῆς Θεοτόκου ναόν ὃς Φάρος
 κατονομάζεται προσφυγόντες ἰκέται γίνονται. Οὓς
 ἐκείθεν ἀποσπίας ὁ τύραννος ἀπ' ἀλλήλων δέιστησε,
 καὶ Μιχαήλ μὲν ὑπερόριον ἐν τῷ κατὰ τὴν νῆσον
 Πρώτην μοναστηρίῳ ἐποίησεν, ἐν ᾧ τὴν κοσμητὴν
 ἀποθήμενος τριγὰ τὴν λοιπὴν τῆς ζωῆς διήνοσε
 χρίνον, Θεοφύλακτον δὲ τὸν πρεσβύτερον τῶν τούτου
 υἱῶν ἐκτεμῶν συνήμα τῇ μητρὶ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς
 ἐξορίτ' ἀπέπεμψεν. Οὐ παρέλκον δὲ ἴσως ἱστορήσαι
 καὶ ὅπως τῷ βασιλεῖ Μιχαήλ προδεδήλωται ἡ τῆς
 βασιλείας ἀποβολή.

Παιδίσκη τις ἦν οἰκογενῆς τῷ Μιχαήλ· αὕτη κατὰ
 τὰς σεληνιακὰς συνόδους παθεῖ μανίαν ἠλισκετο·
 Ὅποτε γοῶν ἀλφῆ τῷ πάθει, εἰς τόπον ἐρχομένη
 ἐν ᾧ βουῶς τε καὶ λέων ἴδρυνται λίθινον (κακὰ τούτων
 ἔχει τὴν προστηγορίαν ὁ τόπος, Βουκολέων ὀνομαζό-
 μενος) ἰδὸν γεγονοτέρραφον ἡρὸς τὸν βασιλεῖα· «Κί-
 ελθε, κάτελεθε, ὑποχώρει τῶν [P. 486] ἀλλοτριῶν.»
 Τοῦτο πολλὰκις γινόμενον θάμβος ἐνεποίησε τῷ βασιλεῖ,
 καὶ εἰς φροντίδας οὐ τὰς τυχοῦσας ἐνέβαλε. Διὸ καὶ
 κρινολογεῖται περὶ τοῦ πράγματος τῶν συνθηθῶν τινῶν
 καὶ οἰκίαν Θεοδότου τῷ υἱῷ Μιχαήλ πατρικίου τοῦ
 Μελισσηνοῦ, ὃν δὴ καὶ Κασσιτερῶν κατονομάζον,
 καὶ διάπειραν ἐσπευσε τῶν λεγομένων λαβεῖν. Ὁ δὲ
 γνώμων δίδωσι τοιάνδε, ἴν, ἐπειδὴν κάτοχον τῆ
 μανίαν γένηται τὸ κοράσιον κατασθεθῆ, καὶ διερωτηθῆ
 τίνι προσήκουσα ἡ οἰκία τοῦ παλατίου ἐστὶ, καὶ
 ὅποιον εἴη τούτῳ τὸ γινώρισμα. Ἐγένετο τοῦτο, τοῦ
 Θεοδότου τῆ πράξει ὑπηρετοῦντος. Καὶ τὸ τῆ κατοχῆ
 κατάσχετον γύναιον ἐρωτηθῆν τὴν τε κλησὶν ἐμφανίει
 τοῦ Λέοντος καὶ τὸν Χαρκατῆρα καὶ τὴν μορφῆν,
 προστιθῆσθαι τε ἀπελθεῖν κατὰ τὴν ἀκρόπολιν, ἐν ᾗ
 συναντήσῃσι δυσὶν ἀνδράσι, ὧν ὁ τῷ ἡμίονῳ ἐποχος
 ἐπιβήσεται πάντως τῆς βασιλείας. Ἴπ μὲν οὖν εἶπε,

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

matis Leonis uxorem impeteret Procopia impera-
 trix, non exponit auctor: tantum circa nomen ejus
 multis lusi-se innuit. Nec difficili negotio; illi
 namque proprium cum *barca* (navigii genus intel-
 lige) nomen erat commune. GOAR.

(52) Scribit Xylander *votum pro felici* in urbem
introitu, quam pro suscepto imperio et regio throno
 conscenso fecit patriarcha Nicephorus precem. In

vellet, vestem qua forte indutus erat deponens,
 Michaelo equisonum præfecto tradidit; qui et illico
 eam induit. Quod qui viderunt, omen esse gerendi
 post Leonem Michaelo imperii censuerunt. Et cum
 Leo alia veste amictus in templum Palatinum per-
 geret, sequens a tergo idem Michaelus, dum in-
 cautius et temere graditur, oram imperatoriae ve-
 stis calcavit. Quod pro sinistro omine Leo accepit,
 novas hunc aliquando res moliturum præsigniens.
 Ἐτέραν δὲ μεταλαβόντος ἐσθῆτα τοῦ βασιλέως καὶ
 (53) ἐπόμενος καὶ ἀπροσέκτως βαίνων καὶ προπετῶς
 οἰωνὸν ὁ Λέων ἤγγαστο, καὶ νεωτερισμὸν ἐσεσθαι ἐξ

Ingresso in regiam Leone, sibique placide obla-
 tum imperium non sine negotiis et magno tumultu
 occupante, Michaelus Rancabes cum uxore Proco-
 pia et liberis in fanum Deiparæ, quod Pharus di-
 citur, supplicandi causa se contulerunt. Quos inde
 avulsos Leo sejunxit, ac Michaelum quidem in
 Protæ insulæ monasterium deportavit ubi is coma
 rasa, huic sæculo valedicens, reliquum vitæ exe-
 git; Theophylactum autem natu majorem ejus
 filium castratum cum matre et fratribus relegavit.
 549 Fortassis supervacaneum non fuerit narrare
 quo pacto Rancabæ imperii amissio fuerit prædi-
 cta.

Habebat vernam quamdam puellam, quæ sub lunæ
 cum sole coitu furore perciebatur. Quo modo affecta
 ad locum cui Bucoleoni a bove 550 et leone saxeis
 ibi dedicati nomen est, se conferens, contenta voce
 ad imperatorem clamabat: « Descende, descende,
 cede alienis » Hoc sæpenumero factum imperatori
 metum sollicitudinemque haud mediocrem injecit.
 Itaque rem cum familiari ac domestico suo quo-
 dam Theodoto Michaeli filio patricii Melissenii,
 cui et Cassiteræ cognomentum fuit, communicat,
 cupiens eorum quæ prædicebantur periculum
 facere. Is 551 consulit ut puella, furore jam cor-
 ripiente, comprehendatur interrogeturque ad quem-
 nam domus palatina pertineat, quibusque is notis
 agnosci queat. Hoc consilium ipsius Theodoti opera
 imperator est exsecutus. Ergo puella cum fureret
 comprehensa et interrogata Leonem nominatim
 indicavit ejusque notas et formam descripsit. Quin
 et præterea Theodotum descendere ab arce jussit:
 ibi ei duos viros obviam futuros, quorum
 alter mulo insidens omnino sit imperio poti-
 turus. Theodotus ad indicatum sibi locum ivit
 rei explorandæ causa, hominemque ibi iis quas

malam partem de eo qui rem alienam occupat,
 potest et in bonam sumi. Sic ἐπιτήρεια θύσαι,
 qui naves conscensuri sacrificabant, dicebantur.
 Leo vero ita Paulus Diaconus, scripserat *Nicephoro de fide sua. petens etiam ut cum oratione et
 nutu ejus imperium sumeret.* GOAR.
 (53) Is est Michael Balbus. XYL.

puella docuerat ex notis agnovit, eamque sensit minime falsum prædicere. Neque tamen imperatori rem aperuit, sed nugari mulierculam vanaque ejus verba nullum veritatis vestigium continere dixit. Ipse Leonem manu apprehensum in ædem divi Pauli apud orphanotropheum (sic vocatur domus pupillis fovendis destinata) deducit, dataque et accepta fide, puellæ historia dissimulata, divina quadam patefactione se certo cognovisse ait Leonem Romanorum imperatorem haud dubie fore; petitque ut hanc prædictionem eventu comprobante, se hujus tam lætæ rei nuntium remuneratum is polliceatur. Stipulatur Leo, siquidem exitus his verbis sit responsurus, Theodotum a se nihil frustra petiturum. Atque ita quidem inter hos tum pactum est.

Cæterum bellum inter Romanos et Bulgaros, quo cladem passos nostros imperante **852** Rancabademonstravimus, cum aliis de causis conflatum fuerat, tum eam vel præcipuam habuit quam referemus. Bulgarica quædam gens, paternis sedibus relictis, in ditionem Romanam immigraverat, ac concedente imperatore Rancaba, hinc inde sedes posuerat. Sed et Romanorum quidam superioribus bellis a Bulgaris capti ruptis vinculis domum redierant. Eos universos Crumus Bulgarorum princeps dedi sibi postulaverat. Et sane quidam Romanorum dedendos judicaverant, in eamque sententiam et imperator et magni aliquot nominis monachi concesserant: perfugarum enim ditione se barbaricis prædationibus liberatum iri sperabant. Alii autem eam sententiam improbaverant, quorum princeps Nicephorus patriarcha et Theoctistus magister, sua ætate virtute et prudentia præstantissimus, aliique non pauci. Nam hi Deo committendam suam salutem judicabant, neque transfugarum ditione Barbarorum placandam superbiam, omnipotenti auxilio Dei posthabito. Proinde Crumo repulsam passo bellum id exarsit, quo ingens Romanorum accidit clades, aliud nimirum Deo jam tum aliquod præmoliente.

At Leo imperio potitus Thomam, unum ex tribus iis quos Bardanio adfuisse narravimus, cum is Philomelii monachum consuleret juvenem **853** D acris animi, turmæ ordinis fœderatorum præficit; Michaelum vero Balbum, hunc quoque ex iis tribus unum, cujus filium ex sacro lavacro susceperat, patricium creat et comitem scholæ excubitorum facit, reliquasque imperii res pro suo arbitrio constituit. Interea Bulgari recenti adhuc de Romanis victoria inflati in Thraciam incursiones faciebant, et obvia quæque deprædando populandoque vastabant. Visum ergo est imperatori legatos pacis componendæ causa ad Bulgarum mittere:

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ

(54) Φοιδεράτου legendum aliqui putant: retines φοιδερατου, de agmine dictum a fœderatis diverso; de quo auctôr p. 798 D et nôs ibidem. GÖAR.

καὶ Θεόδοτος ἤκριβώσατο εἰς τὸν εἰρημίνον ἀπαλλθῶν τόπον, τὸν ἄνδρα τε κατεφώρασεν ἐκ τῶν γνωρισμάτων, καὶ κατ' οὐδὲν διαψεύδεσθαι ἔγνω τὴν ἄνθρωπον. Τῷ μὲν οὖν βασιλεῖ ἀπήγγειλε τῶν ἔγνωσμένων οὐδὲν, κενολογίαν δὲ τὰ τῆς γυναῖκος ἐκάλει ῥήματα καὶ φλυασίαν μηδὲν ἔχνος φέρουσαν ἀληθείας. Τὸν Λέοντα δὲ λαθῶν τῆς χειρὸς, καὶ εἰς τὸν ναὸν εἰσελθῶν Παύλου τοῦ Ἀποστόλου κατὰ τὸ ὄργανοτροφεῖον, καὶ πιστεῖς δοὺς αὐτῷ καὶ λαθῶν, ἀνακαλύπτει τὰ ἔκφορα, τὴν μὲν ἀλήθειαν ἀποκαλύπτει, εἰπὼν δ' ἐν θείας ἀποκαλύψεως πεπληροφορηθεῖσαι ὡς τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας πάντως ὁ Λέων γενήσεται ἐγκρατής. Ἐκκεδνικῆς δὲ τῆς προῤῥήσεως ἐζητεῖ μὴ ἄμισθον αὐτῷ γενέσθαι τὸ εὐαγγέλιον. Καὶ ὁ Λέων, εἰ ὁ λόγος εἰς ἔργον ἐκβαλεῖ, ὑπέσχετο ὡν **B** δέοιτο μὴ ἀτυχήσειν αὐτόν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν συνετίθετο οὕτως.

Συνέβη δὲ καὶ δι' ἄλλης μὲν αἰτίας Ῥωμαίοις τε καὶ Βουλγαροῖς ἀναβρίπισθῆναι τὸν προῤῥηθέντα πόλεμον, οὐχ ἥμισα δὲ καὶ διὰ τὴν ῥηθῆσθαι μίλλουσαν. Βούλγαροί τινες ἐξ ἡθῶν ἀνσταντες τῶν πατρῶων τὴν Ῥωμαίων καταλαμβάνουσι παγγενεῖ, καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως προσδεχθέντες Μιχαὴλ ἐν διαφόροις ἐγκατοικίζονται χώραις. Καὶ τινες δὲ Ῥωμαῖοι τῶν ἐν τοῖς προηγησαμένοις αἰχμαλωτισθέντων πολέμοις τὰ δεσμὰ διαῤῥήξαντες εἰς τὰς ἑαυτῶν ἐπανήκον πατρίδας. Τούτους ἅπαντας ὁ τῶν Βουλγάρων ἀρχηγὸς Κρούμος ἐκδοθῆναι οἱ ἀπῆται. Τισὶ μὲν οὖν τῶν Ῥωμαίων ἐπαινετὴ ἔδοκει ἡ ἐκδοσις, ἦτις καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ τινες ἀξιόλογοι συγκατετίθεντο **C** μοναχοί· ὦντο γὰρ διὰ τῆς τῶν προσφύγων ἐκδόσεως τῆς Βαρβαρικῆς ἀπαλλαγῆσθαι Λεηλασίας. Τινὲς δ' ἀπῆρέσκοντο πρὸς τὴν γνώμην, [P. 487] ὡν κορυφαῖος ἐτύγγανε Νικηφόρος ὁ πατριάρχης καὶ ὁ μάγιστρος Θεόκτιστος ἐπ' ἀρετῇ καὶ συνέσει πρωτεύων τῷ τότε, καὶ ἄλλοι δὲ οὐκ ὀλίγοι, ἐφείναι λέγοντες τὰ καθ' ἑαυτοὺς τῷ Θεῷ, καὶ μὴ διὰ προσφύγων ἐκδόσεως τὴν τοῦ Θεοῦ παραλιπόντας πανακτῆ βοήθειαν τὴν τοῦ Βασιλέως ἐξευμενίζεσθαι ἀλαζονείαν. Μηδαμῶς δὲ συμβάσης τῆς τοιαύτης ἐπιτάσεως τοῦ Κρούμου, ὁ προλεχθεὶς ἀνεβρίπισθη πόλεμος, καὶ ἡ τροπὴ καὶ ὁ πολὺς φθόρος τῶν Ῥωμαίων ἐπικροισθήσεν, ἄλλο τι τοῦ Θεοῦ, ὡς εἶπαι, προοικονομοῦντος.

Τέως δὲ τὴν βασιλείον ἀρχὴν περιζωσάμενος ὁ Λέων Θωμᾶν μὲν, ἕνα τῶν τριῶν ὄντα οὐς ὁ λόγος ἱστόρησε φθάσας συνεῖναι τῷ Βαρδανίῳ ὀπτηνικῆ πρὸς τὸν μοναχὸν ἐν τῷ Φιλομηλίῳ ἐφοίτησεν, ἄνδρα νέον καὶ ὀρμητίαν τουρμάρχην ἀνέδειξε τοῦ φοιδεράτων (54) τάγματος, Μιχαὴλ δὲ τὸν Τραυλὸν, καὶ αὐτὸν ἕνα τῶν τριῶν ὄντα, οὐ τὸν υἱὸν ἐκ τῆς ἀγίας ἀνεδέξατο κολυμβηθρας, πατρίκιον ἀνείπει καὶ κόμητα τῆς τῶν ἐξκουσίτων σχολῆς, καὶ τὰλλα διεπόνει τῆς βασιλείας καθώσπερ ἦν αὐτῷ βουλευτόν. Οἱ Βούλγαροί δὲ πλείον τῇ πρὸ μικροῦ τῶν Ῥωμαίων ἦττη ἐκφυσθέντες τὴν Θρακίαν κατέτρεχον καὶ τὰ ἐν πεσῖν ἐδήρουν καὶ ἐλῆζοντο. Ἐδοξεν οὖν τῷ βασιλεῖ πρεσβεῖαν

στείλαι καὶ λόγους κινήσαι περὶ εἰρήνης· Τοῦ δὲ Βουλγάρου φρουραμένου καὶ τὴν εἰρήνην παρωσαμένου, ἐδέησε μάχης ἐξ ἀνάγκης τῷ βασιλεῖ. Καὶ γούν καὶ συναθροισθέντων τῶν στρατευμάτων μάχη συνέστη κρατερὰ, καὶ πάλιν ἠττηθῆ τὰ Ῥωμαϊκὰ στρατεύματα. Τῶν δὲ Βουλγάρων τῇ διώξει ἐπικειμένων, ὁ βασιλεὺς ἔν τινι ὑπερδέξῳ τόπῳ ἐστῶς μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν ἑταιρείας κατεσκόπει τὰ δρώμενα. Καὶ κατανοήσας ὡς ἰσύντακτοι καὶ πᾶσαν τάξιν ἀπολείποντες οἱ Βούλγαροι ἐπιδιώκουσι τοὺς φεύγοντας, παρακαλέσας τοὺς ἄμφ' αὐτὸν καὶ ἄνδρας ἀγαθοὺς γενέσθαι καθικετεύσας καὶ μὴ τῶν Ῥωμαίων εὐκλείαν περιιδεῖν χωροῦσαν εἰς τὸ μηδὲν, ἐπιτίθεται ἀγδαίως αὐτοῖς. Καὶ τῷ παραδόξῳ τῆς ἐπιθέσεως τρεψάμενος τοὺς παρατυχόντας, καὶ τὸ λοιπὸν τῶν Βουλγάρων στρατεύματα τῷ αἰφνιδίῳ κατέπληξε καὶ ταραχῆς καὶ φόβου ἐνέπληξε, καὶ ἀκτῆς οὐδεὶς ἐμέμνητο. Τούτων ἔπεισον μὲν ἐν τῇ προσβολῇ πολλοί, καὶ αὐτὸς ὁ τῶν ὄλων ἀρχηγός, εἰ καὶ ταχέως ὑπὸ τῶν οἰκειῶν ἴπκῳ κέλῃτι ἀναχθεὶς δρασμῷ τὴν σωτηρίαν ἐπραγματεύσατο, ἐάλωσαν δὲ καὶ τῶν πεσόντων πολλῶν πλείους. Τοῦτο τὸ ἔργον τὰ μὲν τῶν Βουλγάρων ἑταπεινώσε φρονήματα, τὰ δὲ τῶν Ῥωμαϊκῶν κεχυφότα καὶ πρὸς γῆν νεύοντα ἀναθάρρῆσαι πεποίθηεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς μετὰ λαμπρῶν τῶν τροπαίων καὶ λαίας ὅτι πολλῆς τὴν βασιλίδα καταλαβῶν τῶν ἐν χερσὶν εἶχετο πραγμάτων.

Ἄρτι δὲ καὶ εἰς μνήμην ἑλθὼν τοῦ κατὰ τὸ Φιλομήλιον μοναχοῦ, ἔγνω δύοις καὶ ἀναθήμασιν αὐτὸν τῆς ἐπ' αὐτῷ προφητείας ἀμείψασθαι. [P. 488] Ἐξαπέστειλε γούν τινα τῶν πιστοτάτων, ἀναθήματα εἰς αὐτὸν κομιζόντα καὶ ἔπιπλα καὶ σκεύη ἀργυρὰ καὶ χρύσεια καὶ εἶδη εὐώδη τῶν εἰς ἡμᾶς ἐξ Ἰνδίας κομιζομένων. Ἄλλ' ἐκεῖνος μὲν ὁ μοναχὸς ἔτυχε προαποθανεῖν, κατέστη δὲ τῇ κέλῃ (55) αὐτοῦ διάδοχος μοναχὸς τις ἄλλος, τὴν κλῆσιν Σαββάτιος, τῆς ἀθέου τῶν εἰκονομάχων αἰρέσεως ἀνάπλευς ὢν. Ἐς τοῦτον ὁ παρὰ βασιλέως πεμφθεὶς ἀφικόμενος τὰ τε ἀπεσταλμένα τῷ αὐτοῦ καθιγητῇ παρὰ βασιλέως δῶρα δεξασθαι παρηγγύα, καὶ γράμματα καὶ εὐχαῖς τὸν πέμψαντα ἀνταμείψασθαι. Ὁ δὲ τὰ μὲν ἀπεσταλμένα λαβεῖν οὐκ ἠθέλησεν, αὐτὸν δὲ ὀπισθορμητὸν ἀπέναι παρεκελεύσατο, ἀνάξιον εἶναι λέγων καὶ τὸν βασιλῆα τῆς ἀλουργίδος ὡς εἰδῶλοις προστετηκότα καὶ τοῖς λόγοις ἐπόμενον Εἰρήνης τῆς βασιλίδος καὶ Ταρασίου τοῦ πατριάρχου ὧν τὴν μὲν παρδῶ καὶ θυάδα τὴν Εἰρήνην, τὸν δὲ ἐν πατριάρχαις ἀοιδίμον Ταράξιον κατωνόμαζεν ὁ παμμίαρος. Ἡπέλει δὲ καὶ ταχεῖαν ἔκπτωσιν τῆς βασιλείας τῷ βασιλεῖ καὶ τοῦ βίου καταστροφὴν, εἰ μὴ θᾶττον τοῖς αὐτοῦ λόγοις πεισθεὶς τὰς θείας καταστρέψειε στηλογραφίας. Δεξάμενος δὲ τὰ γράμματα ὁ αὐτοκράτωρ, καὶ παρὰ τοῦ ἀγγέλου δὲ μαθὼν ὅσα τε ὁ μοναχὸς εἶπε καὶ ὅσα αὐτὸς ἤκουσε, καὶ ταραχῆς ἀνάπλευς γεγονῶς, Θεόδοτον μετεπέμψατο τὸν Μελισσηνὸν καὶ περὶ τοῦ σκέμματός ἀνεκοινοῦτο τὰ ποιητέα. Ὁ δὲ καὶ πάλαι τῇ τοιαύτῃ αἰρέσει κατεσχήμενος, καὶ καιρὸν ζητῶν παρῆ-

XYLANDRI ET

(5.) Cellæ Græcorum monachorum sunt tuguria sibi invicem juncta, circa mediam arcam, in cujus

PATROL. GR. CXXI.

sed eo ferociente ac pacem superbe recusante, coactus est bello decernere. Commisso autem grandi prælio, cum denuo Romani exercitus vincerentur Bulgarique iis persequendis se darent, Leo cum suo sodalitia eminenti loco stans animadvertit Bulgaros ordinibus suis solutis effuse persecutioni se dedisse. Ibi tum cohortatus suos, obtestatusque ut fortes et strenuos se præberent neque Romanorum gloriam ad nihilum redigi paterentur, magno cum impetu hostes adoritur; et obvius improvisa impressione pellens, subita re Bulgarorum omnem exercitum perterret, eamque trepidationem inter eos excitat ut virtus omnibus animis eorum abierit. Ceciderunt eo in prælio complures Bulgari, atque ipse etiam imperator: sed is celeriter a suis in equum liberum impositus fuga salutem consecutus est. Multo plures capti sunt quam 854 interfecti. Hoc præclarum facinus Bulgarorum insolentiam depressit, et animos Romanorum demissos atque prostratos confirmavit et erexit. Imperator amplissimo cum triumpho et spoliis in urbem reversus ad alia negotia animum adjecit.

Quo tempore etiam monachi Philomeliensis recordans, vaticinationem ejus de se constituit muneribus atque donariis compensare. Mittit ergo suorum quemdam fidelissimum qui ad eum deferret donaria, supellectilem, vasa argentea et aurea ac species odoratas, quales ad nos ex India afferuntur. C Verum is monachus jam tum vitam cum morte commutarat, successeratque ei Sabbatius quidam totus impiæ imaginiperdarum hæresi immersus. Ad eum cum venisset legatus imperatoris, hortatus est ut munera præceptori suo missa acciperet, litterisque et precibus imperatorem remuneraretur. At Sabbatius munera respuere, ipsum retro abire jubere, adeoque imperatorem dignatione ista indignum dicere, imaginum cultui deditum et Irenæ imperatricis Tarasiique patriarchæ statutis obtemperantem. Irenam impurissimum hominem pardalim et baccham, Tarasium vero nobilem in patriarcharum numero, Taraxium quasi turbatorem, denominabat. Celerem quoque imperii et vitæ amissionem 855 Leoni minari, nisi quamprimum sibi parens sacras dejiceret imagines. Imperator iis litteris acceptis, cum ex legato intellexisset quæ ex monacho audivisset, animo majorem in modum perturbato Theodotum Melissenum ad se vocat, cumque eo quid agendum sit deliberat. At vero Theodotus jam pridem hæresi ista infectus, occasionemque palam impietatem profitendi præstolatus hoc consilii dat imperatori, in Dagistensi monasterio degere monachum quemdam mirabilia edentem facinora: cum hoc rem communicandam, ejus-

GOARI NOTE.

iterum meditullio est ecclesia. Demortui itaque alterius cellam hic occupabat. GOAR.

30

que sententiæ obtemperandum. Hæc cum Leone locutus statim ab hoc ad monachum eum se confert, indicatque imperatorem vili habitu ad ipsum proxima nocte venturum, et de religione consulturum aliisque gravissimis negotiis. Proinde meminisset ei præsentem imperii vitæque amissionem denuntiari, nisi ultro Leonis Isauri imperatoris decretum amplectens idola (sic sacras imagines appellabat) divinis ædibus exturbaret: sin hoc fecisset, fore dominationem vitamque ejus diuturnam atque felicem. Hoc modo subornato monacho, et quæ cum imperator loqui deberet instructo, abiit. Paulo post noctu imperatorem vili habitu velatum ad monachum adducit. Ibi § 56 jam inito colloquio, monachus proxime ad imperatorem assistens, veluti qui divino instinctu imperatoriam majestatem adesse sentiret: Non recte, inquit, abs te factum est, imperator, quod nos privati habitu decepisti, intus occultans tuam personam. Sed quanquam tu hoc agis, nos tamen gratia divini Spiritus non diutius est passa a te falli. Hoc ut audiit imperator, seque frustra conatum vili habitu imperatoriam dignitatem celare putavit, animum percussus est, ut par erat istius machinationis ignarum; monachumque divinum hominem esse fassus, imperata ab eo obediens et sine mora se facturum promittit, atque ita venerabilium imaginum ab eo mandatam dejectionem suo suffragio probat. Principio deinde cogitavit quo pacto promissa occulte impleret, ne quam ea res in Ecclesia excitaret seditionem. Sed post publice quoque decretum ea de re proposuit, proceribus et ecclesiasticis partim ultro partim contra animorum suorum sententiam obtemperantibus. Magnum quoque et inter patriarchas celebrem Nicephorum cogere voluit ut edicto ei subscriberet, nulloque modo parentem Proconnesum relegavit. Multo ante is Leonis perversitatem præsen- serat, ab eoque res Ecclesiæ agitata turbatumque iri. Nam quo tempore diadema capiti ejus imposuit, visus § 57 sibi fuerat spinis ac tribulis manum compungi, idque omen eorum quæ postea eventura essent malorum interpretatus fuerat. Cum autem Proconnesum abduceret, Theophanes confessor, monasterii magni Agri præfectus, eum navigio prætervehi divino instinctu sentiens, cum in parte pradii quadam ipse ageret, suffitu et cereis persecutus est. Sed et Nicephorus intentis manibus vicissim Theophanem salutavit, flexisque genibus summe veneratus benedixit, cum quidem neuter alterum videret, sed acie spiritus mutuo sese cernentes dignum invicem honorem exhibuerunt. Et cum quidam una navigantium quæreret quemnam ita manibus in sublime elevatis salutaret, « Sanctissimum, respondit, Theophanem confessorem et Agri præpositum, qui nos facibus et suffitu excepit. » Neque multo post exitus veram Nicephori prædictionem ostendit. Nam mox cum multis aliis Theophanes quoque Ecclesia ejectus in finitibus vexatus modis confessionis

σίσασθαι τὴν ἀσέβειαν, ὑποτίθῃσι τῷ βασιλεῖ τοι-
άνδε τινὰ συμβουλὴν. Μοναχὸν τινὰ φήσας εἶναι
ἔργων παραδόξων δημιουργὸν, τὰς οἰκίσεις ποιού-
μενον ἀνὰ τὸν Δαγιστέα, « Τούτω δεῖ, φησὶ, προσ-
αναθέσθαι τὴν πρᾶξιν, καὶ ὅπερ ἂν ἐκεῖνος ὑπόθοιτο,
τοῦτο δεῖ καὶ ποιῆσαι. » Καὶ ταῦτα μὲν εἶπε πρὸς
τὸν βασιλέα, ἐκεῖθεν δὲ ἐξελθὼν ἄπεισε ταχέως πρὸς
τὸν μονάζοντα, καὶ φησι πρὸς αὐτόν, ὡς « Τῇ ἐπιούσῃ
νυκτὶ ἐλεύσεται σοὶ ὁ βασιλεὺς ἐν εὐτελεῖ τῇ περι-
βολῇ, ἐρωτήσων περὶ τῆς πίστεως καὶ ἄλλων ἀνγκυ-
καιοτάτων πραγμάτων. Σὺ δὲ ἀλλὰ μέμνησο τα-
χεῖάν τε τοῦ βίου καταστροφὴν καὶ τῆς βασιλείας
ἐκπτώσιν ἀπειλῆσαι αὐτῷ, εἰ μὴ ἐκὼν γε αἰροῖτο τῷ
τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ ἐξ Ἰσαυρίας προστεθῆναι
δόγματι καὶ τὰ εἶδωλα τῶν θεῶν σηκῶν ἐξορῆσαι
B (τὰς θείας εἰκόνας οὕτω καλέσας), ἐπαγγελιασθῆναι τε
τοῦ εἰρημένου βίου γενομένης ζωῆς τε μακρὰν βιοτήν
καὶ τῆς βασιλείας κυβέρνησιν εὐτυχῆ τε καὶ πολυ-
χρόνιον. » Οὕτω παιδαγωγήσας τὸν μοναχόν, καὶ ἔ-
μέλλει λέγειν ἐς βασιλέα παιδεύσας, ἐπάνεισι. Μετὰ
μικρὸν δὲ καὶ τὸν βασιλέα νυκτὸς ἐν ταπεινῷ τῷ
σλήματι προσλαβόμενος ἔρχεται πρὸς τὸν μοναχόν,
καὶ τῆς διαλέξεως ἤδη λαμβανούσης ἀρχὴν ἐγλίεσα
τὸν βασιλέα παραστησάμενος ὁ μοναχὸς ὡς τάχα
προεγνωκῶς ἐκ θείας ἐπινοίας τὸ βασιλικὸν ἀξίω-
μα· « Οὐκ εὐλογα, ἔφη, ποιεῖς, ὦ βασιλεῦ, [P. 489]
παραλογιζόμενος ἡμᾶς τῇ ἰδιωτικῇ ἀμπεχόνῃ, καὶ
τὸν ἔνδον αὐτῆς κρυπτόμενον ἐπικαλύπτων βασιλέα.
Ἄλλ' εἰ καὶ σὺ μὲν οὕτως, ἀλλ' ἡ τοῦ θεοῦ ἰνεύ-
ματος χάρις ἡμᾶς οὐκ εἴχεν ἐπὶ πλέον οὕτω κατα-
C σοφίζεσθαι ὑπὸ σοῦ. » Τοῦτο ὡς ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς,
καὶ ὡς οὐκ ἔλαθεν ἐν εὐτελεῖ προσήματι τὸ βαι-
λικὸν κρύπτων ἀξίωμα, κατεπλάγη τε, ὡς ἦν εἰλὸς,
τὸν τὸ σκαιώρημα ἀγνοοῦντα, καὶ τὸν τε μοναχὸν ὡς
θεῖον ἄνδρα ἐγνώρισε, καὶ τὰ προστατόμενα περ
αὐτοῦ εὐπειθῶς καὶ μετὰ ταχύτητος ποιήσιν ἐπήγ-
γέλτο, καὶ τῶν σεβασμίων εἰκόνων ἐπιψηφίζεῖ καθ'
αἴρεσιν. Καὶ πρότερον μὲν ἐν τῷ λεληθότι διεσκο-
πεῖτο πῶς ἂν αὐτῶν ἐκτελεσθῆ τὸ σπούδασμα, καὶ
μὴ τις στάσις ἀνεγερθῆ περὶ τὴν Ἐκκλησίαν· ἔπειτα
καὶ εἰς τοῦμφανὲς τὸ δόγμα ἐξήνεγκε, καὶ τῶν ἐν
ἐτέλει καὶ τῶν τῆς Ἐκκλησίας οἱ μὲν ἔκόντες οἱ δὲ
ἄκοντες ὑπέκυπτον τῷ προστάγματι. Ἐναγκάζετο
δὲ καὶ ὁ μέγας ἐν πατριάρχαις ἀοίδιμος Νικηφόρος
ἐν τῷ τῆς καθαιρέσεως τῶν ἁγίων εἰκόνων ὑποση-
μήνασθαι τόμῳ· ὃν μεθ' αὐτῶν πειθαρχήσαντα ὑπερ-
D ὄριον ἀνὰ τὴν Προικόνησον τίθῃσι, πάλαι προαισθό-
μενον τὴν τοῦ Λέοντος σκαιοτροπίαν, καὶ ὡς κυκῆ-
σει οὗτος καὶ συνταράξει τὰ τῆς Ἐκκλησίας. Ἐδοξε
γάρ τῷ μακαρίτῃ Νικηφόρῳ, ὀπηγίκα τὸ διάδημα
περιετίθει τῇ τοῦ Λέοντος κεφαλῇ, ἀκάνθαις καὶ
τριβόλοις τὴν χεῖρα περιπαρῆναι· καὶ τοῦτο σύμ-
βολον καὶ οἰωνὸν ἔθετο τῶν μετὰ ταῦτα συμβεβη-
κότων κακῶν. Ἀπαγομένη δὲ τῷ μεγάλῳ πρὸς τὴν
ὑπερορίαν ὁ ὁμολογητῆς Θεοφάνης ὁ τῆς τοῦ Μεγά-
λου Ἀγροῦ μονῆς καθηγούμενος, αἰσθόμενος ἐξ
ἐπινοίας θεϊκῆς τὴν διέλευσιν τούτου, κατ' ἄγρον
τινα ἐνδιατρέψων, θυμιάμασι καὶ κηροῖς προδυσμεν
αὐτόν μετὰ τῆς νηὸς διιδόντα. Αὐτός τε ὁ πατριάρ-

χης προσκυνήσεσιν ἐσχάταις ἐδειξιούτο καὶ ἐκτάσει χειρῶν καὶ εὐλογίαις αὐτὸν κατησπάζετο, μὴ θεώμενος μὴ θεώμενον, ἀλλὰ τοῖς πνευματικοῖς ὀφθαλμοῖς ἀλλήλους ἰδόντες, καὶ τὸ προσήκον ἕκαστος ἑκάστῳ ἀπονέμοντες σέβας. Τῶν συμπλεόντων δέ τινος εἰρηκότος τῷ πατριάρχῃ, « Πρὸς τίνα, ᾧ δέσποτα, τὰς χεῖρας ἀφρων εἰς ὕψος τὸν ἀσπαζμὸν ἐποίου; » — « Πρὸς τὸν ὀσιώτατον, ἔφη, καὶ ὁμολογητὴν Θεοφάνην, τὸν καθηγητὴν τοῦ Ἀγροῦ, λαμπάτι καὶ θυμιάμασιν ἡμᾶς δεξιούμενον. » Μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ ἡ τοῦ πατριάρχου ἐξέβη εἰς ἔργον πρόβρῃσις· μετὰ πολλῶν γὰρ καὶ ἄλλων ἐν οὐ μακρῷ τῆς κακώσεσιν ὑποβληθεὶς τὸν τῆς ὁμολογίας ἀνεδήσατο κακώσεσιν ὑποβληθεὶς τὸν τῆς ὁμολογίας ἀνεδήσατο ἀρχὴν ἀξιώθει, ἵνα μηδ' ἐν τούτῳ διαπέση ἡ τοῦ πατριάρχου παρπεμφθέντος, ὡς εἶπομεν, ἀνείσιν ἀναξίως εἰς τὸν τῆς ἀρχιερωσύνης θρόνον, κατ' αὐτὴν τὴν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἡμέραν, Θεόδοτος ὁ ἐπιβάς, ἔχων δὲ συνεπαρήγουσαν καὶ τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν, οὐκ ἐν σκότει καὶ γωνίαις ἔτι, ἀλλ' ἐν ἐπιβάς, ἔχων δὲ συνεπαρήγουσαν καὶ τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν, οὐκ ἐν σκότει καὶ γωνίαις ἔτι, ἀλλ' ἐν ὑπαίθρῳ καὶ παρῤῥησίᾳ τὴν αἴρεσιν τῶν εἰκονομάχων ἐδημοσίευσεν.

Λέων δὲ ὁ βασιλεὺς τῇ τε προηγησαμένη κατὰ Βουλγάρων νίκῃ ἐξωγκωμένος, καὶ κατὰ τῶν Ἀράβων δὲ μικρῷ πρότερον εὐτυχήσας, ἀκατάσχετος ἦν τὸ φρόνημα καὶ πρὸς τὸ σκληρὸν ἀπένευε καὶ ὠμότερον ἀπραϊτήτος· τε γὰρ τὴν ὀργὴν ἐγεγόνει, καὶ τῶν ἀπαρτημάτων κολαστῆς αὐστηρότατος, τοῖς τε ἐντυγχάνειν ἐθέλουσιν ἀνέντευκτος καὶ δυσζήμβουλος, ἐπὶ τε μικροῖς ἀμαρτήμασι μεγάλας ἐπιφέρειν τὰς καταδικάς, ὧν μὲν χεῖρας ἀφαιρούμενος ὧν δὲ πόδας ὧν δὲ τινα ἕτερα τῶν καιριωτάτων μελῶν, ἄπερ ἀποτέμνεσθαι ἀποφαινόμενος ἀνά τὴν λεωφόρον ἀνακρεμαννύειν ἐκέλευσεν εἰς κατάπληξιν τάχα τῶν ὀρώντων καὶ δέος. Ἐκ τούτου μισητὸς κατέστη τῷ ὑπὸ χεῖρα παντί. Μιλέων δ' ἐπέτεινε τὸ μῖσος τὰ πετὰ ταῦτα· οὐ μόνον γὰρ κατὰ τῶν ὁμοτίμων τὴν φύσιν ἀνθρώπων ἐπῆρτο καὶ ἡγριαίνετο, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτῆς ἐκορυβαντία τῆς εὐσεβοῦς πίστεως καὶ τοῦ Θεοῦ. Ὅργανον δ' ἐπιτήδειον πρὸς τοῦτο ἔσχεν ἄνδρα τινὰ διαδόχον ἐπὶ πονουργίᾳ, τοῦ τάγματος τῶν ἐν τῷ παλατίῳ ψαλλόντων τὴν ἀρχὴν ἔχοντα, ἐξωθεν μὲν ἱεροπρεπῆ φαινόμενον καὶ θεοσεβῆ, ἐνδοθεν δὲ ὡς ἐν βραχίονι κωδὶψ τὸν λύκον ἐπικαλύπτοντα. Οὗτος ὁ βέβηλος καιρὸν ἐπιτήδειον εὐρηκῶς, καθ' ὃν εἰς ἐπήκοον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ εἴωθεν ἡ τοῦ μεγαλοφωνοτάτου Ἡσαίου ἀναγιώσθαι προφητεία ἡ λέγουσα, « Τίνοι ὁμοιώσατε Κύριον; καὶ τίνοι ὁμοιωσατέ αὐτόν; Μὴ εἰκόνα ἐποίησε τέκτων, ἢ χρυσοχόος χωνεύσας χρυσαῖον περιεχύρωσεν αὐτήν, ἢ ὁμοιωματι κατεσκεύασεν αὐτήν; » καὶ τὰ λοιπὰ τῆς προφητείας· παραστάς οὖν πρὸς οὓς λέγει τῷ βασιλεῖ· « Σύνεε τοῖς λεγομένοις, ᾧ βασιλεῦ, καὶ μὴ λίσση σε τὸ ἀληθές, καὶ τοιαύτης ἔχου λατρείας ὅποιαν σοι ὑποτίθουσιν ὁ προφήτης. » Τοιαῦτα εἰπὼν ἐνέσταξε τῇ δικαιοῦσι τοῦ βασιλέως πλείονα τῶν τῆς αἰρέσεως, ὡς ἦν πρότερον μετὰ φειδοῦς καὶ ἐνδοιασμοῦ κηρύττειν ἠπειγέτω λατρείαν, ταύτην ἀνακαταλυμένην προσώπῳ καὶ ἀναιδῶς, εἰπεὶν πλέον μετὰ ἀπειλῶν καὶ κινδύνων αἰρεῖσθαι ἠνάγκαζεν. Ὅσοι μὲν οὖν ἦσαν οἱ μὴ κειθαρχοῦντες δὲ τῷ αὐτοῦ δυσσεβεστάτῳ προστάγματι ἀνηκέστοις χίμαιραις καὶ συμφοραῖς παρεδίδοντο.

Καίπερ δὲ οὕτως ἔχων δυσσεβείας καὶ παρανο-

coronam reportavit; neque ei datum est patriarcham porro videre, ne ejus vel hac in parte falleret vaticinium. Relegato Nicephoro solium archiepiscopale indigne conscendit ipso Resurrectionis Dominicae die Theodotus Melissenus, quem et Cassiteran dictum supra monuimus. Is eo evectus, et imperatoris potentiam \$\$\$ sibi habens adjumento, non jam in tenebris et angulis sed palam et pleno ore imaginiperdarum promulgavit hæresim.

At Leonis impetus animi prorsus erant effrenes, recenti de Bulgaris victoria ac paulo ante re contra Arabes feliciter gesta inflati. Itaque durior jam esse et ad crudelitatem prolabi, iras implacabiles genere, et delicta severissime punire; congregi aut consulere volentibus difficilem se præbere! pro parvis delictis graves imponere pœnas; manus nonnullis, aliis pedes, aliis alia corporis præstantiora membra amputari eaque in via regia suspendi jubere, quo terrorem videntibus metumque incuteret. Ob hæc nulli non subditorum invisus, iis quæ subsecuta sunt facinoribus odia in se auxit. Non enim contra homines tantum ejusdem secum naturæ et dignitatis efferebatur atque sæviebatur, sed adversus ipsam etiam pietatem Deumque furebat.

Ad hæc nactus est aplissimum instrumentum virum quemdam nobilis versutiæ, cohorti eorum qui in palatio psallerent præfectum; qui præ se sanctimoniam ferens atque pietatem intus sub densa lana lupum abditum gestabat. Impurus iste tempus adeptus opportunum, quo ad aures Ecclesiæ usurpatum est recitari magniloquentissimi Isaiæ vaticinium: « Cui assimilabit Dominum? \$\$\$ unum opifex effigiem faciet, aut aurifaber conflat auro eam integet? » etc., tunc ergo ille imperatori astans in aurem: « Animadvertite, inquit, hæc verba ut ne te lateat veritas: amplectere hanc religionem, quam tibi vates dictat. » His dictis væsano imperatori acrius hæresis venenum instillavit, ita ut is quam prius religionem parce ac dubitanter prædicari mandaverat, jam aperte impudenterque omnes amplecti jusserit, ni facerent, gravissima minatus mala. Quotquot ergo mollitia victi tunc veritatem prodiderunt, iis omnia tuta erant. Qui autem impiissimo mandato non parerent, in gravissimos cruciatus ac calamitates deveniebant.

At enim Leo, quanquam hujusmodi impietate

atque injustitia fœdus, vigilantissimus tamen in re publica corrigenda fuit, nihilque omnino rerum necessariorum atque utilium incuratum reliquit. Ac fertur eo mortuo Nicephorum patriarcham dixisse rempublicam Romanam impio quantumvis, magno certe præside orbatam. Præter vigilem accuratamque republicæ gubernationem summa fuit in eo in flagitiosos severitas; cujus rei exemplum referam. Exeuntem aliquando palatio accessit quidam, querens suam sibi uxorem a senatore quodam raptam, idque facinus se ad urbis præfectum detulisse, neque tamen suum jus consecutum.

560 Leo statim mandavit ut redeunti sibi sisterentur actor, reus tam atrocis flagitii, et urbis præfectus Quo facto actorem proponere suam causam jussit. Qui cum rem ab initio ad finem usque exposuisset, reus convictus probationibus, cum nullum inveniendi criminis locum inveniret, scelus professus est. Et præfectus causam interrogatus cur flagitium digna pœna ultus non esset, inops excusationis obmutuit. Hunc ergo imperator statim munere suo exuit, et adulterum ex legibus puniendum dedit. Plerumque responsa dabat in Lausiaco sedens triclinio. Duces exercituum, milites magistratusque legit optimum quemque et a numerum captura alienissimum, pecuniæ contemptor ipse summus. Studuit etiam vocis elegantiae, quamquam natura ad eam rem ineptus e a musica concinnitate alienus. Solebatque ipse cantum auspicari, cum in Dei laudationibus psalmi cantarentur, maxime cum natalitio Christi festo canones psallebantur: tunc enim grandiore ac agresti voce carmen intonabat. Risumque auditoribus movit, cum septimum odam inciperet, in cuius tractu est hoc, « Sprevere summi cuncta amore principis, » cum ipse metum

561 Dei abjiceret et diabolorum in partes concederet venerandissimis imaginibus tollendis. Atque hoc modo res imperatoris habebant. ἐξάρχειν τῶν αἰῶνων, καὶ μάλλον ὅτε ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ Γεννήσει οἱ τῆς ἑορτῆς κανόνες ἐψάλλοντο· ἐξήρχε γὰρ τῶν ψῶδων τρωτέρᾳ καὶ ἀγρίᾳ φωνῇ, καὶ ὅτε τῆς ζ' ψῆδος κατήρχετο τοῦ εἰρμῶ (56) τοῦ λέγοντος. « Τῷ παντάνακτος ἐξεφάλισαν πόθῳ, » Ὁ δὲ καὶ γέλωτα ὠφλίσκανε παρὰ τοῖς ἀκούουσι, τὸν τοῦ Θεοῦ ῥόθῳ ἐκφραυλίσας καὶ τῇ τῶν δαιμόνων μερίδι Κεὶ τὰ μὲν τοῦ βασιλέως ἐν τούτοις.

At Michaelus Amoriensis cum semper ad ulteriora ac majora pergeret, majestatis accusatus, cum se difficulter admodum purgasset, ab imperatore missus est ut disciplina ordinum exercitus institueret. Fuit is homo non cæteris modo vitiis depravatus, sed et linguam habuit effrenem, arcana cordis identidem effutens et quod in buccam

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(56) Habetur tractus ille iambis compositus in officio Laudum matutinarum, die Natalitii Christi consecrato. De εἰρμῶ significatione ecclesiasticorum rituum expositores Arcudius, Allatius, Euchologium, Goar.

(57) Quod vocabulum ex aliis locis permultis didici sive majestatis sive etiam structurarum imperatori insidiarum crimen notare. Et quod de uxoris nuptiis sequitur minatum Balbum, obscurum est

ἄ μιας, ἀλλὰ γε πρὸς τὴν τῶν δημοσίων πραγμάτων ἀντίληψιν ἀγρυπνότατος ἦν, ὡς μηδὲν τι τῶν ἐδόντων καὶ ὄνησιφόρων ἔφν ἀτημέλητον. Φασὶ γὰρ τοὶ μετὰ τὸν ἐκείνου θάνατον Νικηφόρον εἰπεῖν τὸν πατριάρχην ὡς ἡ πολιτεία Ῥωμαίων ἔρα, εἰ καὶ δυσσεβῆ, ἀλλὰ γε μέγαν προστάτην ἀπώλεσε. Πρὸς τῷ ἐπιμελῶς δὲ καὶ ἀγρύπνως τὰ δημόσια διοικεῖν, καὶ τοῖς ἀδικοῦσι λῆαν ἐπαχθέστατος ἦν. [P. 491] Ἐξιώντι γοῦν ποτε τοῦ παλατίου τῷ βασιλεῖ προσήκει τις ἐγκυλῶν ὡς τὸ αὐτοῦ γόναιον ἀρπαγίη ὑπὸ τινος τῶν συγκλητικῶν. « Ἐμοὶ δὲ, φησί, καὶ τῷ ἐπάρχῳ τῆς πόλεως περὶ τούτου ἐγκαλέσαντι οὐδεμία ἐπηκολούθησεν, ἐκδίκησις. » Ὁ γοῦν βασιλεὺς τὸν τοῦ ἀνδρὸς λόγον ἐνωτισθεὶς εὐθέως προσέταξεν ὡς παρασταίη ἐπανιόντι αὐτῷ εἰς πρόσωπον ὁ ἐγκαλούμενος συγκλητικός. Ἦδη δὲ καὶ ἐπαναζευγόντος τοῦ βασιλέως παρίστησαν ἐνώπιον αὐτοῦ ὁ τε παθὼν καὶ τὴν ἐκδίκησιν ἐκζητῶν καὶ ὁ τὸ ἐξάγιστον δράσας ἔργον καὶ αὐτὸς ὁ ἐπαρχος, καὶ τοῦ βασιλέως κελεύσαντος λέγειν τῷ δεομένῳ ἢ πεπόνθει, ὁ μὲν διεξήει τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ὁ δ' ἔνογος τῷ ἐγκληματι, ἐπειδὴ μὴ οἷός τε ἦν τοὺς ἐλέγχους διαδιδράσκειν ταῖς ἀποδείξεσι πάντοθεν συνειλημμένος, ὠμολόγησε τὸ ἀνοσιούργημα. Ἐρομένου δὲ τοῦ βασιλέως καὶ τὸν ἐπαρχον διὰ τί μὴ πρέπουσαν ἐπενέγκοι τῷ ἀτοπήματι τὴν ἐκδίκησιν, ἔπει καὶ οὗτος ἐνεὸς ἐγεγόνει πρὸς τὴν ἀπολογία, τοῦον μὲν μετέστησε τῆς ἀρχῆς, τὸν δὲ μοιχὸν ταῖς τοῦ νόμου παραδέδωκε τιμωρίας. Ἐχρημάτιζε δὲ τὰ πλείω καὶ ἐν τῷ Λαυσιακῷ καθήμενος τρικλίνῳ, προσβάλλετό τε στρατηγούς καὶ στρατιώτας καὶ ἄρχοντας τῶν ἐξιολογωτάτων καὶ ἀδωροτάτων, χρημάτων ὑπερδότης ὢν καὶ αὐτὸς ἀκριθέστατος. Ἐφιλοτιμεῖτο δὲ καὶ περὶ τὴν ἐκτουτοῦ φωνῆν, εὐρυθμός τις εἶναι βουλόμενος, εἰ καὶ μὴ τὴν φύσιν συνάδουσαν εἶχεν. ἄβρῦθος γὰρ ἦν καὶ πρὸς τὰ ἐν ἀρμονίᾳ μέλη ἀνεπιτήδειος. Εἰώθει γὰρ κἀν ταῖς ψαλμωδίαις

Χριστοῦ Γεννήσει οἱ τῆς ἑορτῆς κανόνες ἐψάλλοντο· ἐξήρχε γὰρ τῶν ψῶδων τρωτέρᾳ καὶ ἀγρίᾳ φωνῇ, καὶ ὅτε τῆς ζ' ψῆδος κατήρχετο τοῦ εἰρμῶ (56) τοῦ λέγοντος. « Τῷ παντάνακτος ἐξεφάλισαν πόθῳ, » Ὁ δὲ καὶ γέλωτα ὠφλίσκανε παρὰ τοῖς ἀκούουσι, τὸν τοῦ Θεοῦ ῥόθῳ ἐκφραυλίσας καὶ τῇ τῶν δαιμόνων μερίδι προσθέμενος διὰ τῆς τῶν πανσέπτων εἰκόνων ἀρνήσεως.

Μιχαὴλ δὲ ὁ ἐξ Ἀμωρίου αἰεὶ τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, ἐπὶ τὸ μείζον προβαίνων, διαβολὴν ἔσχε κατοσιώσεως (57)· ὅς ταύτην εἰ καὶ δυσχερῶς, ὁμως ἀποσεισάμενος ἐκπέμπεται παρὰ βασιλέως τακτικὰ διδάσκειν τὸν ὑπὸ χεῖρα λαόν. Ἦν δὲ ὁ Μιχαὴλ οὐ ταῖς ἄλλαις πάσαις κακίαις ἐπιρῥεπῆς μόνον, ἀλλ' ἐνόσει καὶ γλώσσης ἀκολασίαν, καὶ τὰ

vel ob ambiguitatem τοῦ αὐτοῦ. Fortassis statuit Theodosiam Leone cæso ducere. Quod de linguæ morbo dicit, alludit ad Tantalum Orestis Euripidei. Mox ubi scribitur quomodo Theodosia Balbum supplicio jam imminente eriperet, in margine est annotatum: Ὅρα πῶς οὐ λείπει μέθοδος τὸν Θεόν, ὅτε βούλεται συντηρεῖν τινα. Est sane exemplum hoc memorabile παραδόξον σωτηρίας. ΧΥΛ.

ἔνδον τῆς καρδίας ἐκπαυλίξειν δυναμενος μυστήρια. Ἐλάλει γὰρ πᾶν τὸ παριστάμενον εἰς τούφανες, ἀπεβρίπτει δὲ καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως λόγους οὐκ εὐπρεπεῖς, ἀπειλῶν αὐτῷ τε καθαιρεῖν τῆς βασιλείας καὶ τῇ αὐτοῦ συζύγῳ γάμον ἐπισείων ἀνόσιον. Ἄπερ ὁ βασιλεὺς πυνθανόμενος πρῶτον μὲν εὐμηχάνως ἐπειρᾶτο παραπροσποιούμενον τὴν γνώσιν, ἀποστῆσαι τοῦτον τῆς ἀθυρογλωσσίας καὶ τῶν κακῶν βουλευμάτων βουλόμενος. [P. 492] Ἦδει γὰρ αὐτὸν αἰσχίστη νόσῳ ἀκολάτῃ γλώσση δουλεύοντα. Ὡς δὲ καὶ παραινέσει καὶ ἀπειλαῖς ὅπῃ παρεῖκοι χρώμενος εὐθὺς μὲν ἐξαρνούμενον εὐρίσκει τὰ λεγόμενα, ἀδείας δὲ πάλιν τετυχηκότα τῶν κατὰ σκοπὸν μὴ ἀφιστάμενον, ἐπαφίησιν αὐτῷ σκοποὺς καὶ ὠτακουστὰς λεληθότως, οἵτινες πολλὰκις ἐν εὐωχίαις καὶ μέθαις μετακινούμενον τῶν φρενῶν ὑπὸ τοῦ οἴνου καταλαβόντες καὶ τοῖς πρότεροις μάλα προθύμως ἐπιτιθέμενον κατάδηλον ποιοῦσι τῷ βασιλεῖ. Ἐγένετο δὲ προσθήκη πίστεως τῶν διαβαλλομένων τῷ Μιχαήλ καὶ ὁ Ἐξαβούλιος, ἀνὴρ φρενήρης καὶ συνήθης τῷ βασιλεῖ, οὐκ ἄγνωστος δὲ καὶ τῷ Μιχαήλ. Οὗτος πολλάκις ἐπισχεῖν αὐτὸν τῆς ἀθοροστομίας ἐπιχειρήσας, καὶ παραινέσας σιγᾶν, καὶ μὴ οὕτως ἀκαίρως παβήσιάζεσθαι καὶ εἰς προὔπτον ἐκρυτὸν συνωθεῖν κίνδυνον παρακαλέσας, ἐπειδὴ μὴ ἔπειθε, δῆλα πάντα τὰ κατ' αὐτὸν τίθησι τῷ βασιλεῖ. Καὶ δὴ πρὸ μιᾶς ἡμέρας τῆς κατὰ σάρκα Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν γεννήσεως δεξιόμενος τὰς μηνύσεις ὁ βασιλεὺς ἐπὶ βήματός τε ἐν τοῖς ἀσηκρητείοις (58) ἐκάθισε, καὶ ἀκριβῆς ἐξεταστὴς τῶν μηνυθέντων ἐγένετο. Ἀλλίσκεται τοίνυν τυρανίδος ὁ Μιχαήλ, αὐτὸς καταθέσθαι ὑπὸ τῆς ἐναργείας τῶν ἐλέγχων ἀναγκασθεὶς καὶ ψῆφος ἐκφέρεται κατ' αὐτοῦ πυρὶ καταστρέψαι τὴν ζωὴν, ἐμβληθέντος ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἐν τῷ παλατίῳ λουτροῦ, εἶναι δὲ καὶ αὐτὸν θεωρῶν τὸν βασιλέα τοῦ δράματος. Πηγετο μὲν οὖν τὴν ἐπὶ θάνατον δεσμώτης, εἴπετο δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς θεατῆς εἶναι ὀριγνώμενος τοῦ δρωμένου. Ἐν ὅσῳ δὲ τὸ μεταξὺ παρήμειβον διάστημα, ἡ βασιλις Θεοδοσία, τὸ τοῦ Ἀρσαβήρ θυγάτριον, μαθοῦσα τὸ μέλλον πραγθῆναι ἔξεισι μετὰ σπουδῆς ὅτι πολλῆς τοῦ θαλάμου, παράδοσχόν τι καὶ μανικὸν κινουμένη, τὸν βασιλέα τε καταλαβοῦσα ἀλάστορά τε καὶ θεομάχον ἀπέκάλει οἷς οὐδὲ τὴν θείαν ἡμέραν ἄγει διὰ φειδοῦς, τοῦ θεοῦ μέλλων σώματος μετασχεῖν, καὶ τῆς ὀρμῆς διεκώλυεν. Οὗτος δὲ τῷ Θεῷ μὴ προσκροῦσαι δεδοικώς, ἰδὲ τὸ μὲν παρακρήμα παλιντροπον αὐτῷ τὴν σωτηρίαν ἐβράβευσε, σίδηρον δὲ τοῖς ποσὶ περιθεῖς τοῦ Μιχαήλ, καὶ τῆς κλειδὸς ἐκρυτῶν τὴν φρουρὰν ἐπιτρέψας, τῷ πατρί τὴν αὐτοῦ φυλακὴν ἀνατίθησι. Πρὸς δὲ τὴν σύζυγον ἐπιστραφεὶς ἔφη· « Ἐγὼ μὲν, ὦ γύναι, ταῖς σαῖς βακχεῖαις πείσθεις ἐποίησα ὡς ἐκέλευσας· σὺ δὲ οὐκ εἰς μακρὰν ἐπόψει, καὶ τὰ τῆς ἐμῆς νηδύος βλαστήματα, τὰ ἀποθησόμενα, εἰ

A veniret proferens. Ita et de imperatore quædam parum honeste dixerat, minans ei imperii privationem et uxori illicitas nuptias. Ea cum essent ad se allata, imperator principio statuit arte eum a maledicentia ac pravis consiliis detrahere (norat enim eum turpissimo linguæ immoderatæ morbo laborare), dissimulata eorum quæ in se erant dicta notitia. Cum autem interminatus ususque admonitionibus deprehenderet eum in præsentia maledicta infitiri, rursusque nactum licentiam ab incepto non desistere, submittit occulte auscultatores, qui observarent hominem. Ii cum notassent eum sæpenumero in conviviis atque inter pocula vino mente alienata magno conatu propositum suum persequi, rem imperatori **562** exponunt. Plurimum delatoribus Michaeli fidei conciliavit Exabulius, homo prudens regique familiaris ipsique Michaelo non ignotus. Quem is cum sæpe ab immodica dicendi licentia esset dehortatus, monuissetque ut taceret neque tam intempestiva libertate oris in præsens periculum se conjiceret, cum non persuaderet, omnia ejus studia imperatori declaravit. Pridie itaque natalitiorum Christi imperator perceptis indiciis in archivo pro tribunali considet ipse de iis inquisiturus. Ibi Michaelus re accurate explorata affectatæ tyrannidis reus peragitur, ipse etiam confiteri scelus ob probationum perspicuitatem coactus; ferturque in eum sententia, ut in caminum lavacri, quod est in palatio, vivus conjectus cremetur, inspiciente imperatore. Cum jam vincus ad supplicium duceretur, idque imperator coram cernere gestiret, interim dum spatium quo ad locum pænæ venitur perambulant, imperatrix Theodosia, Arsaberi filiola illa, quid agendum esset cognito, celeriter thalamo exit, bacchæ cujusdam instar motu furioso sece agens, imperatoremque apprehensum flagitiosum ac Deo adversantem appellat, qui ne sacræ quidem diei parceret, Dominicum corpus percepturus. Ita imperatoris impetum ea inhibuit, ut metuens ne Deum offenderet, in præsentia salute **563** Michaelum donarit, compedibus modo ferreis inclusum; quarum clave sibi retenta, hominem papæ custodiendum mandavit. Ad uxorem vero conversus: « Feci, inquit, quod jussisti, mulier, tuis persuasus bacchationibus: sed tu mox cernes, et prolos nostra, quid eventurum sit, etiam si me hodie a peccato abstinuisti. » Atque hoc quidem ille, quanquam a fatidica inspiratione alienissimus, vere vaticinatus est. Fertur et oraculum jam olim accepisse, quo monebatur esse in fatis ut natalitio Christi festo cum imperio vitam amittat. Fuit hoc oraculum Sibyllinum, inscriptum libro cuidam bibliothecæ imperatoris, quo non oracula modo continebantur sed et figuræ imperatorum coloribus

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(58) In palatio augustiore, juri dicundo designato ad Hippodromon extracto. Πρὸς τὸν ἱππόδρομον κατὰ τὰ ἀσηκρητεία. Ἐκείσε γὰρ τότε τὸ

τῶν ἀσηκρητῶν τὴν καταγωγήον. Successu temporis, ut hinc liquet alio translatum fuit. GOAR.

expictæ. In eo libro depicta erat fera leo, cui superne in dorso littera χ ad ventrem usque erat inscripta; et a tergo vir quidam accurrens leonem hasta per ipsam litteram configebat. Cumque id oraculum obscurum videretur, solus eo tempore quæstor interpretabatur, Leonem dicens olim imperatorem fore, qui ipso Christi Natali mala morte esset interiturus. Neque minus Leonem perterrebat matri ejus oblata visio. Ea enim dormiens videre sibi visa fuerat se, cum in ædem sacram Deiparæ Blachernensem crebro commearat, virgini cuidam occurrere albatis viris stipatæ; porro ædem **864** se videre sanguine repletam, et virginem istam cuidam albatorum mandare ut ollam sanguine impleret matricque Leonis bibendum porrigeret; se autem multorum annorum viduitatem præterdere, cujus gratia neque carnes neque quidquam sanguine præditum gustasset, ideoque olla etiam hæc abstineret. Tum virginem iratam dicere, « Qui ergo filius tuus non desinit se multo cruore oplere, eoque me et Filium Deum meum irritare? » Atque ab eo tempore mater visionem istam tragice referens, non destiterat Leonem hortari ut imaginiperdarum hæresi obsisteret. Perturbabat et alia haud modice visio. Nam per quietem visus sibi fuerat audire Tarasium patriarcham nobilem illum, qui jamdudum vitam cum morte commutaverat, Michaelum quemdam nominatim exhortari atque impellere ut in Leonem impetum faceret letalique ictu sterneret. Exagitabat etiam monachi apud Philomelium prædictio, et vestis suæ a Michaelo indutæ recordatio, quam rem supra exposuimus. His omnibus terroribus actus imperator metu concutiebatur atque animo fluctuabat, eamque noctem insomnem exigens sapientius quam sibi commodius consilium iniit. Nam perrupta qua ad papiam ibatur portula, domum ejus intravit, speculatum quid ibi gereretur. Ingresso domum eam spectaculum oblatum est, quod eum haud vulgariter perterruit. Vidit namque damnatum alto ac magnifice admodum exstructo toro jacere, papiam in nudo pavimento recumbente. **865** Curiosiusque aggressus, ut deprehenderet num Michaelus, quod solent anxii et in vitæ discrimine constituti, somnum ancipitem ac curis plenum, an contra securum atque suavem duceret, sensit eum profundo sopori deditum, adeo ut ne contrectando quidem eum potuerit excitare. Hoc tam insperato spectaculo ira acrius incensa discessit, per otium non Michaelo tantum sed ipsi quoque papiæ exitium structuris. Neque hæc res papiam fefellit, quod quidam Michaeli excubitorum ex puniceis cothurnis imperatorem agnoverat, ipsique quid actum esset perspicue indicaverat. Itaque papias cum suis, animo gravissime perturbati, ac prope extra se rapti, de periculo effugiendo deliberant. Jamque illucescebat, cum Michaelus hoc consilii capit: Simulat se opera Theoclisti, quem postea ad caniclei dignitatem evexit, quas-

καὶ σήμερον με τοῦ ἀμαρτήματος ἡλευθέρωτας. » Οὕτω τὸ μέλλον, εἰ καὶ πόρρω προφητικῆς ἦν ἐπιπνοίας, ἀληθῶς ἀπεφοίβασε. Λέγουσι δ' ὅτι καὶ χρησμὸς ἦν ἄνωθεν αὐτῷ δεδομένος ὡς κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν κατὰ σάρκα γεννήσεως πέπρωται αὐτῷ τὴν τε βασιλικὴν εὐδαιμονίαν ἀποβαλεῖν, προσαπολέσει δὲ καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν. [P. 493] Σιβυλλιακὸς δὲ ἦν ὁ χρησμὸς, ἔν τινι βιβλίῳ τῆς βασιλικῆς βιβλιοθήκης ἐγγεγραμμένος, οὐ χρησμοὺς μόνον ἀπλῶς ἐχούσῃ, ἀλλὰ καὶ μορφὰς καὶ σχήματα τῶν βασιλέων διὰ χρωμάτων. Ἦν οὖν θηρίον μεμορφωμένων ὁ λέων ἐν τῷ βιβλίῳ, ἄνωθεν δὲ τῆς αὐτοῦ ῥάχως ἐπεγέγραπτο τὸ χι̅ στοιχείον μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς γαστροῦς, κατόπιν δὲ τις ἀνὴρ ἐπιθέων δόρατι καιρίαν ἐδίδου πληγὴν τῷ θηρίῳ διὰ μέσου τοῦ χι̅. Ἀσάφειαν δ' ὑποφαίνοντος τοῦ χρησμοῦ, μόνος ὁ τηνικαῦτα κοιμιστῶρ αὐτὸν διετρανοῦ, λέοντα μέλλειν φήσας τινὰ βασιλέα κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως θανάτῳ ἀλευθρίῳ παραδοθῆναι. Ὑπέθραπτε δὲ οὐδὲν ἤττον τὸν βασιλέα καὶ ἐξεδειμάτου καὶ ἡ τῆς οἰκείας μητρὸς ὄψις. Ἐβοῆε γὰρ αὕτη κατὰ τὸν ἐν Βλαχερνῶν θεῖον ναὸν τῆς Θεοτόκου φοιτῶσα συνεχῶς κόρη τινὶ συναγῶν λευχειμοσιν ἀνδράσι δορυφορουμένῃ, ἑώρα δὲ καὶ τὸν θεῖον ναὸν αἵματος πεπλησμένον. Προσέειπε δὲ τὴν θεαθεῖσαν κόρην ἐνὶ τῶν λευχειμόνων ἀνδρῶν χύτραν τινὰ πλήσαντι αἵματος τῇ μητρὶ τοῦ λέοντος ἐπιδοῦναι πιεῖν αὐτῆς δὲ πολυετῆ χηρείαν προβαλλομένης, δ' ἦν μήτε κρεῶν μήτε τινὸς τῶν ἐνάμιων γεύσασθαι, καὶ διὰ τοῦτο μηδὲ ταύτης τῆς χύτρας ἄψασθαι, « Καὶ πῶς, ἔφη, σεν ἡ κόρη μετὰ θυμοῦ, οὐ παύεται ὁ σὸς υἱὸς πολλῶν ἐμπιπλῶν αἱμάτων ἐμὲ καὶ τὸν ἐμὸν παροργίζων Ἰδὼν καὶ Θεόν; » Πολλὰ τε ἔκτοτε τὸν ἐαυτῆς ἐξελιπέρει υἱὸν τῆς τῶν Εἰκονομάχων ἐκστῆσαι αἰρέσεως, τὴν ὄψιν ἐκτραχυδύσασα. Καὶ ἑτέρα δὲ τις ὄψις οὐ μικρῶς συνετάρασε. Ταράσιος γὰρ ὁ αἰοιδίμος πατριάρχης, πάλαι τὸν βίον μεταλλαχῶς. Μιχαὴλ τινὰ ἐδόκει κτελεῖν ἐξ ὀνόματος ἐν ὄνειροις, ἐπιπηδῆσαι προτρέπόμενος τῷ λέοντι καὶ καιρίαν πληγῆσαι αὐτόν. Ἐστρόβει δὲ αὐτὸν καὶ ἡ τοῦ κατὰ τὸ Φιλομυλιον μοναχοῦ πρόβησις καὶ ἡ τῆς ἐσθῆτος μεταμφίαισι, ἦν ὁ Μιχαὴλ ἐποίησατο, ὡς που φθάσαντες ἱστορήσαμεν. Οἷς ἅπασι δειματούμενος ὁ βασιλεὺς ἐπέλασσε τε τῷ δέει καὶ τὴν ψυχὴν ἐκυμαίνετο. Διὸ καὶ ἄγρυπνος διετέλει παρ' ὄλην τὴν νύκτα. Σοφώτερα τοίνυν ἡ βασιλικῶνερα βουλευσάμενος, τὴν ἐπὶ τὸν παπῖαν φέρουσαν πυλῖδα διαβρόχης κατεσκόπει τὰ ἔνδον. Εἰσελθὼν δὲ εἰς τι δωμάτιον θέαμα ὄρῃ εἰς ἐκπληξιν οὐ τὴν τυχοῦσαν ἄγον αὐτόν· εἶδε γὰρ τὸν μὲν κατάκριτον ἐπὶ στιβάδος ὑψηλῆς πάνυ μεγαλοπρεπῶς ἀνακείμενον, τὸν δὲ παπῖαν ἐπὶ ξηροῦ κατακλινομένον τοῦ ἰδάφους. Περιεργότερον δὲ προσελθὼν ἐπισκόπει τὸν Μιχαὴλ, εἰ ὅπερ φιλεῖ ἐν τοῖς κυμαινομένοις καὶ τὴν ζωὴν ἀμφίβολον ἔχουσι γίνεσθαι, ἐπιτόλαιόν τινα καὶ ἐμμέριμον ὑπνώττει ὕπνον ἢ τούναντίον ἀφρόντιδα καὶ ἡδύν. [P. 494] Ὡς δ' εὔρεν ἀνέτιος ὑπνοῦντα (καὶ γὰρ οὐδ' ἐπαφώμενος αὐτὸν διυπνῶσαι ἴσχυσεν), εἰς μέζονα ἀνήψθη θυμὸν

τοῖς παρ, ἐλπίδα τούτοις θεάμασι, καὶ ἀπῆει κατὰ σχολὴν, δεινὸν οὐκ αὐτῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ πατρί εὐσεύων. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ βασιλεὺς. Οὐκ ἔλαυε δὲ ταῦτα τοὺς περὶ τὸν πατέρα, ἀλλὰ τὶς τῶν προκοίτων τοῦ Μιχαὴλ ἐκ τῶν φοινικῶν φωραστάμενος ἐμβάδων ἀπήγγειλε πάντα σαφῶς. Οἷς ἐκπαθεῖς καὶ μικροῦ δεῖν ἔκφρονες οἱ περὶ τὸν πατέρα γενόμενοι ἐσέπτοντο πῶς ἂν τὸν κίνδυνον διαφύγοιεν. Ὑπέλαμπεν ἄρτι ἡμέρα, καὶ σκέπτεται σκῆψιν τοιάνδε ὁ Μιχαὴλ, ὡς ψυχικὰς τινὰς κηλίδας βούλεται τινὶ τῶν Θεοφίλων ἐξαγορεύσαι διὰ Θεοκτίστου, ὃν μετὰ ταῦτα τῷ τοῦ κανικλείου τετιμηκεν ἀξιώματι (59). Ἐπειτέτραπτο γοῦν τοῦτο γενέσθαι παρὰ βασιλέως. Ὁ δὲ Μιχαὴλ ἀδείας λαβόμενος λέγει πρὸς τὸν Θεοκτίστον « Καίρως, ὦ Θεοκτίστε, τοῖς συνωμόταις ἐπάπειλῆσαι, ὡς εἰ μὴ τάχιον σπεύσουσιν ἐξελεῖσθαι τοῦ κινδύνου ἡμᾶς, πάντα τὰ τῆς πράξεως ἀνακαλύψαι τῷ βασιλεῖ. » Καὶ τοῦ Θεοκτίστου ὡς ἐκελεύσθη ποιήσαντος, εἰς ἀγωνίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐπέπεσον οἱ συνίστορες, καὶ διεσκοποῦντο πῶς ἂν αὐτοὶ τε σωθεῖεν καὶ τὸν ὄσον οὐδέπω θανεῖν κινδυνεύσαντα διασώσαιεν. Ῥάπτουσιν οὖν βουλήν ἥτις αὐτοὺς τε ἐβρόσατο καὶ τῷ Μιχαὴλ πρὸς τῆ βασιλείᾳ καὶ τὴν ζωὴν ἔχαρισατο. Ἔθος ἔπεκράτει τότε, μὴ, ὡσπερ νῦν, ἔνδον τῶν βασιλείων ἔκτοτε λαβὼν τὴν ἀρχὴν, μένειν τοὺς τῆ ἐκκλησίᾳ τοῦ παλατίου ψάλλοντας κληρικούς, ἀλλὰ τοῖς ἰδίοις οἴκοις, περὶ δὲ τρίτην φυλακὴν τῆς νυκτός (60) ἀγείρεσθαι κατὰ τὴν Ἐλεφαντινὴν, κάκειθεν ἀπείναι πρὸς τὴν ἐκκλησίαν καὶ τῷ Θεῷ τὰς ἐωθινὰς ἀποδιδόναι εὐχὰς. Τούτοις οἱ συνωμόται ἐγκαταμικθέντες τότε, ὑπὸ μάλης ἐγχειρίδια ἔχοντες, συνεισήσαν, καὶ ἔν τινι σκοτεινῷ τῆς ἐκκλησίας λοχῆσαντες τόπῳ τὸ σύνθημα ἐξεδέχοντο. Ὡς δ' ὁ ὕμνος διεπεραίνεται, ἤδη δὲ παρῆν καὶ ὁ βασιλεὺς, καὶ τῆς ὕμνωδιᾶς ἐξῆρχεν, ὡς ἔθος, « Τῷ παντάνακτος ἐξεφαύλισεν πόθῳ » (εἶχε γὰρ, ὡς ἔπομεν, τωρωτέραν φωνήν), τότε δὲ εἰσπηδήσαντες ἀθρόον οἱ συνωμόται ἐκ μὲν τῆς πρώτης ἡμάρτανον προσβολῆς, πρὸς τὸν τοῦ κλήρου ἔξαρχον ἀποπλαγῆθέντες, εἴτε παρόμοιόν ὄντα τῷ βασιλεῖ κατὰ τὴν σωματικὴν ἐμφέρειαν, εἴτε τῆ περὶ τὴν κεφαλὴν ὁμοίᾳ περιβολῇ ἦν γὰρ ἡ ὠρα κρυμώδης τε καὶ χειμέριος, καὶ διὰ τοῦτο ἐν περιβλήμασι πάντες διεκαρτέρουν στεγανωτέροις, πῖλοις τὰς κεφαλὰς δξυτάτοις περικαλύπτοντες. Ἄλλ' ὁ μὲν τοῦ κλήρου καθηγεμῶν τὸν κίνδυνον ἀπέωσατο, τὸν πῖλον τῆς κεφαλῆς ἀφελὼν καὶ τῆ φαλάκρᾳ τὴν σωτηρίαν

Adam animæ suæ mendas quibusdam religiosi hominibus velle aperire. Cumque id imperator permisisset, licentiam nactus Theoctisto indicat tempus poscere ut sociis conjurationis minetur, nisi ipsum celerrime discrimini eripent, se totam rem imperatori enuntiatum Hoc mandatum exsequente Theoctisto, conspirationis populares non mediocris incessit sollicitudo, anxieque consultaverunt quomodo et suam et Michaeli jam in extremo de vita sua periculo versantis salutem conservarent. Tandem consilium componitur, quod et ipsos incolumes reddidit et Michaelo cum vita imperium 566 paravit. Mos tunc erat non is qui nunc tenetur, ab illo tempore receptus, ut qui in Palatino templo psallunt clerici, in regia habitent: sed quisque domi suæ degens circa tertiam noctis vigiliam ad portam Elephantinam seu eburneam conveniebant, indeque in templum progressi Deo matutina vota nuncupabant. Iis tum conjurati se permiscentes, pugionibus subter alas occultatis, una intrabant, abditique in obscuro templi loco tesseram expectabant. Hymno absoluto, venit etiam imperator, ac pro more suo voce grandiore intonavit carmen: » Sprevere sumni cuncta amore principis. » Tum conjurati confertim impetum dederunt, qui eos initio per errorem in cleri magistrum tulit, sive quod is corpore imperatori adsimilis erat, sive quod caput simili veste velaverat erat enim tempore eo magnum gelu, ideoque quivis caput suum densiore pileo tectum non denudabat. Sed is quidem pileo capiti detracto, ostensa calvitie, periculo se subtraxit. Imperator insidias sentiens in penetrabile altaris se subduxit, dereptaque thuribuli catena, aut ut alii perhibebent, diva cruce, ictus percussorum excepit. Verum ii non singuli sed facto cuneo irruentes, alius capiti, ventri alius, alius alii corporis 567 parti plagas intentabant. Leo aliquandiu cruce se defendit, ictibus gladiatorum repulsis, donec feræ instar undiquaque impetitus succubuit. Tandem quemdam immani corpore gigantem similem inferre ictum cernens. per inhabitantem fanum illud gratiam juratum obsecratus est ut sibi parceret. Fuit nobilis iste Crambonitarum stirpe oriundus; ac dicens non juramentorum esse hoc, sed cædis tempus gravi ictu manum Leonis clavicula abscidit, simulque cornu crucis. Tandem vulneribus victo

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(59) Κανικλείου ἀξιωμα quid sit, nescio. Fit mentio etiam apud Nicetam in Manuele Comneno. XYL. — De caniclei præfecto post Meursium Greiserus plurima tum in comm. Codini, tum in Addendis, nil tamen quod caniclei nomen vel officium exponat. Utrumque breviter exsequor. Κάνιον explicat Glossæ Græcobarbaræ, ἀλάδαστρον, φωκίδιον, μυροθήκη, vas unguentis condendis ex alabastro vel pretioso fictili metallove confectum: κλέος autem cum gloriam sonet, κανικλείον erit vasorum hujusmodi nobilissimum. Illudque erat, quo rubeus liquor sive cinnabaris imperatori chrysobulla scripturo servabatur et proferabatur. Vasisque hu-

jusmoei custoe erat ὁ ἐτι τοῦ κανικλείου. Dictis suggerit auctoritatem Nicetas in Manuele Comneno 1, 4, ubi cum Stypio natua quemdam Theodorum εἰς τὴν τοῦ κανικλείου μεγαλυπρεπῆ προβιδαζόμενον τιμὴν asseruisset, Joannem Hagiotheodoriten ideo invidia motum suhdit ejusdem Manuelis 3, 4: Ἐκ τοῦ τῷ Στυπειώτῃ δοθῆναι δοχεῖον ἐρυθροδάχνου διάλιθον χρύσειον καὶ τοῖς ὄρκοις τούτου ἐπιστατήσαι GOAR.

(60) Auctor paulo infra: ὦρξ ἦν ὡς δεκάτη τῆς νυκτός, a principio noctis horarum et vigiliarum. quarum tertiam circa decimam terminatur, ducto numero. GOAR.

et ad terram subsidenti quidam caput amputavit. Hunc finem vitæ sortitus est Leo, mense Decembri hora noctis prope decima, cum imperium annos 7 menses 5 gessisset, et majori quam ullus antecessor crudelitate atque impietate usus diligentiam in re publica procuranda inque rebus bellicis fortitudinem suam obscurasset. Aiunt vocem quoque cælitus statim editam, quæ lætum de ejus morte nuntium multis patefecerit ac navicularios quosdam qui eam audivissent, notato tempore et nocte ea, ratiocinando eam veracem deprehendisse. Interfecti Leonis cadaver percussores crudeliter per spolia in circum traxerunt, omnimetus vacui, quod suis armis regiam undiquaque cinxissent. Aula quoque Augustam ejecerunt cum quatuor filiis ejus, Sabatatio, qui imperator **SSS** designatus Constantini nomen susceperat, Basilio, Gregorio et Theodosio; quos omnes in lembum impositos in Protam insulam avexerunt. Ibi omnes castrati sunt, et Theodosius vita defunctus una cum patre est sepultus.

ἤδη καταπεπονημένου ταῖς πληγαῖς καὶ δκλάσαντος. Τοιοῦτον μὲν βίου τέλει ὁ Λέων ἐχρήσατο, κατὰ τὸν Λεξιμβριον μῆνα, ὥρα ἦν δεκάτη τῆς νυκτός, ἐπ' ἑτῆ βασιλεύσας ζ' καὶ μῆνης ε', ὠμότετος, εἴπερ τις ἄλλος, γεγονώς, καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ πάντων ὁ ἀσβεστάτος, οἷς τὴν τε προσοῦσαν αὐτῶν ἐν τοῖς κοινοῖς ἐπιμέλειαν καὶ τὴν ἐν χερσὶ γενναϊότητα ἀπημαύρωσε. Λέγεται δὲ καὶ φωνὴν οὐρανόθεν καταβράχνηναι εὐθὺς τὴν αὐτοῦ κατάλευσιν εὐαγγελιζομένην πολλοῖς· ἦς καὶ τινες ἀκηκοότες ναυτιλοὶ τὸν καιρὸν τε καὶ τὴν νύκτα καταγραφάμενοι, ἐκ τοῦ μετὰ ταῦτα συμπεράσματος εὗρον οὕσαν ἀληθινήν. Ἀνηρημένου δὲ τοῦ Λέοντος, οἱ ἀνηρηκότες σύροντες τὸν τοῦτου νεκρὸν ἀνηλεώς διὰ τῶν Σκύλων (61) εἰς τὸν ἱππόδρομον ἐξήγαγον, παντὸς αὐτοῖς περιηρημένου φόβου διὰ τὸ τὴν βασιλείον αὐτῶν ὄψιν οἰκεῖος πάντοθεν περιφραχθῆναι. Κατέσπασαν δὲ τῶν βασιλείων καὶ τὴν αὐτοῦ γαμετὴν σὺν τοῖς τέσσαρσι τέκνοις αὐτῆς. Σαββάτιον τὸν μετονομασθέντα κατὰ τὴν ἀνάβρῃσιν Κωνσταντίνον, Βασιλείον τε καὶ Γρηγόριον ἕμα Θεοδοσίῳ οὐς καὶ ἀκατίῳ ἐνθόντες πρὸς τὴν Πρώτην νῆσον ἀπήγαγον, κακείσε τῶν πάντων ἐκτεμηθέντων συνέβη τὸν Θεοδοσίον τὴν ἑαυτοῦ καταλύσαι ζωὴν καὶ ταφῆς τῷ ἰδίῳ κεκοινωνημέναι πατρὶ.

At Michaelus papæ custodia liberatus, ita ut pedes adhuc in ferreis habebat compedibus inclusos (earum enim claves in sinu Leonis asservabantur), imperatorio solio concedit, estque ab omnibus qui tum in palatio aderant imperator salutatus atque adoratus. Sub meridie vero fama jam undiquaque dissipata, malleo per vim diffissis compedibus, neque manibus ablutis, neque Dei metu in animum suum inducto, neque ulla alia re quam decebat fieri peracta, ad magnum Sanctæ Sapientiæ templum prodiit, cupiens manu patriarchæ coronari et ab universo populo imperator salutari, solis fidens conjurationis sociis et Leonis percussoribus. Utriusque hic miretur aliquis perversitatem: Leonis, quod adeo nullum habuit sui defensorem de tot tantisque assentatoribus, qui tum omnes reptantium bestiarum in morem in foramina se sua abdidergnt; Michaeli vero impudentiam, qui in ædem intraret non ut homicida aliquis aut carnifex sanguine pollutis manibus, sed veluti victor

πραγματευσάμενος· ὁ δὲ βασιλεὺς συναισθόμενος τῆς ἐπιβουλῆς εἰς τὰ ἄδυστα τοῦ θυσιαστηρίου εισέδου, καὶ τὴν τοῦ θυμιατηρίου σειρὰν διαρπάσας, ἦ, ὡς τινες λέγουσι, θεῖον σταυρὸν, τὰς βολὰς τῶν πληττότων εἰδέχετο. [P. 495] Ἄλλ' οἱ συνωμοταὶ ἀθροοὶ καὶ οὐ καθ' ἓνα ἐπιδραμόντες, ὁ μὲν κατὰ τῆς κεφαλῆς, ἄλλος κατὰ τῶν σπλάγγων καὶ ἄλλος ἀλλαχόθεν τοῦ σώματος κατετίτρωσκον. Καὶ χρόνον μὲν τινα ἀντίσχε, τῷ θεῷ σταυρῷ τὰς τῶν ξιφῶν ὀρμὰς ἀποκρουόμενος· πάντοθεν δ' ὡς θηρίον βαλλόμενος καὶ πρὸς τὰς τρώσεις ἀποκαμῶν, τελευταῖον ἓνα τινα γιγαντιαῖον ἐπιφέροντα ἰδὼν τὴν πληγὴν, ὄρακ τῆς τῷ ναφ ἐνοικούσης καταδέσμαι χάριτος καὶ φείσασθαι ἐξελιπάρει· τῆς τῶν Κραμβωνιτῶν οὗτος ὁ γεννάδας ὄρμητο γενεᾶς. Ἄλλ' ὁ γε, « Ὁδχ ὄρακων, εἰπῶν, ἀλλὰ φόνων καιρὸς, » παίει κατὰ τῆς χειρὸς διανταίαν πληγὴν, ὡς μὴ μόνον τῆς κλειδὸς ταύτην ἀποτεμεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ κέρασ συναποτεμεῖν τοῦ σταυροῦ. Ἀποτεμεῖν δὲ τις αὐτοῦ καὶ τὴν κεφαλὴν.

Ὁ δὲ Μιχαὴλ τῆς ἐκ τοῦ παπῆα φρουρᾶς ἀνεθεῖς, ἔπει τοὺς πόδας ἐν σιδηροπέδαῖς ἔχων κατισχημένους διὰ τὸ τὴν κλεῖν τῶν σιδήρων ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Λέοντος φυλάττεσθαι, οὕτως ὡς εἶχε μετὰ τῶν σιδήρων ἐπὶ τὸν βασιλείον ἐκάθισε θρόνον, καὶ παρὰ πάντων τῶν τέως ὄντων ἐν τῷ παλατίῳ ἀναγορευθεῖς προσεκλήθη. Ἦδη δὲ μεσοῦσης ἡμέρας, πανταχοῦ τῆς φήμης διαδραμούσης, τῶν δεσμῶν θλασθέντων ὑπὸ σφύρας βιαίως, ὁὐ χεῖρας ἀπονεψάμενος, οὐ τὸν θεοῦ φόβον ἐπὶ νοῦν εἰληφώς, οὐκ ἄλλο οὐδὲν τῶν δεόντων πράξας, πρὸς τὸν μέγαν τῆς Ἀγίας Σοφίας ναὸν προελήλυθε, χειρὶ τοῦ πατριάρχου στεφθῆναι βουλόμενος, καὶ γλιχόμενος καὶ τῆς πανδημοῦ τυχεῖν ἀναρρήσεως, ἐκείνοις μόνοις τοῖς τὸν φόνον ἐξτυγκόσι συνωμοταῖς θαρρῶν. [P. 496] Ἐνθα καὶ τις θαυμάζεεν ἀμφοτέρων τὸ κακόγνωμον· τοῦ μὲν ἀπελθόντες, ὅπως οὐδένα ἔσχε τὸν βοτθοῦντα ἐκ τῶν τοσοῦτων καὶ τηλικούτων κολάκων, ἐρπετῶν δίκην ἀπάντων καταδεδοκῶτων εἰς χηρμούς· τοῦ δὲ μετ' ἐκεῖνον τὸ ἀναιδὲς καὶ ἀνάσχυτον, ὅς εἰς τὴν ἐκ-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(61) Διὰ σκύλων susseptum. Nomen est loci proprium, et verti non debuit. Infra, ubi describitur in Michaelo Theophili filio Theoctisti interitus, eadem vox reperitur. XYL.—Præsentī vocabulo nusquam spolia cum Xylandro intelliges, sed custodiæ carcerisque publici locum, quo majoris infa-

miæ causa trucidati Leonis cadaver ignominiose tractam fuit. Auctor infra p. 543 Theoctistum jamjam neci tradendum eo ductum et asservatum narrat: Ἦγετο μὲν οὖν πρὸς τὰ σκύλα, φρουρᾶ τῶς παρδοθησόμενος GOAR.

κλησίαν εἰσθεὶ οὐχ ὡς τις φονεὺς καὶ δῆμιος ἡμα-
 μένας ἔχων τὰς χεῖρας, ἀλλ' ὡσπερ τις ἀθλοφόρος καὶ
 νικητῆς, ἐπὶ τῷ γεγονότι γαννύμενος, ἐμφύλιον
 ἐκχέας αἷμα οὐκ ἐπὶ τοῦ τυχόντος τόπου, ἀλλ' ἐν τῷ
 θεῖῳ θυσιαστηρίῳ, ἔνθα τὸ Δεσποτικὸν καθ' ἡμέραν
 ἐκχέεται τῶν ἡμετέρων ἕνεκα λύτρων ἀμαρτιῶν.

Τοῦτον τὸν Μιχαὴλ ἤνεγκε μὲν ἡ κατὰ τὴν ἄνω
 Φρυγίαν πόλις Ἀμώριον, οὕτω καλουμένη, ἐν ἣ Ἰου-
 δαίων καὶ Ἀθιγγάνων καὶ ἐτέρων ἀσεβῶν πλῆθος
 ἐκπαλαί τῶν χρόνων ἐγκατοικίχεται. Καὶ τις δὲ αἰρε-
 σις ἐκ τῆς ἀλλήλων κοινωνίας καὶ διτνεκοῦς ὀμιλίας
 καινὸν ἔχουσα τὸν τρόπον καὶ ἀλλόκοτα δόγματα ἐπι-
 φύεται, ἧς καὶ αὐτὸς μέτοχος ἦν, πατροπαράδοτος θρη-
 σκεῖαν ἀποπληρῶν. Αὕτη τοῦ μὲν βεῖου λουτροῦ καὶ
 σωτηριώδους τοῦς τελουμένους μεταλαγχάνειν ἀνήσι,
 τὰλλα δὲ πάντα σώζει, φυλάττουσα τὸν νόμον τὸν Μω-
 σαϊκὸν πλὴν τῆς περιτομῆς. Ἔιχε δὲ διδάσκαλον ὁ
 Μιχαὴλ καὶ οἶον ἕξαρχον, ὅπ' αὐτοῦ μεμυσταγωγημέ-
 νος, Ἑβραῖόν τινα ἢ Ἑβραῖδα κατὰ τὸν ἑαυτοῦ οἶκον,
 οὐ μόνον τὰ ψυχικὰ (62), ἀλλὰ δὴ καὶ τὰς κατ' οἶκον
 οἰκονομίας αὐτὸν ἐκπαιδεύοντα. Ἰφ' οὐ προληφθεὶς
 οὐδὲ ἀκέραιον ἔσωζεν, ἀλλ' ἦν ἀπιστίας τις σύν-
 οδος, τὰ τε Χριστιανῶν παραχαράξας, τὰ Ἰουδαίων
 κίβδηλεύσας καὶ τὰλλα παρανοθεύσας, καὶ τοιοῦτος
 τὴν πίστιν γενόμενος, ποικίλος τε καὶ πολύμορφος,
 ὁποῖα φασὶ τὰ ἐν Αἰθιῶν γίνεσθαι θηρία διὰ τὴν τοῦ
 ὕδατος ἔνδειαν συναγόμενα καὶ ἀλλήλοις ἐπιμιγνό-
 μενα. Ὡς δὴ καὶ εἰς τὴν βασιλείον ἀνήχθη ἀρχὴν,
 ἐσεμνύνετό τε καὶ ὠραίχτετο [ἢ] τῷ διαδήματι καὶ τῇ
 ἀλουρηθῆ, λόγον δὲ καὶ μάθησιν ὡς τὰ αὐτοῦ ἀνατρέ-
 ποντα καὶ δυνάμενα μεταδιδάσκειν τὰ κραιττονα ἀπ-
 εβάλλετο καὶ ἠτιμάζεν. Ἐτίμα δὲ τὰ οἰκεία διαφερό-
 τως· τὰ δὲ ἦν, συῶν μὲν τῶν ἀρτί τόνων προλέγειν ὅσοι
 τε ἔσονται εὐτραφεῖς καὶ σωματίων μεγέθους οὐκ
 ἀμοιρήσουσι, καὶ ὅσοι τοῖς ἐναντίοις περισχεθῆσονται,
 καὶ ἵππον μὲν ἐγγὺς ἐστάναι τῶν λακτιζόντων
 εἰδέναι, ὄνους δὲ τοὺς λακτιζόντας ὡς πορῶν τῶν
 ἐκτρέπεσθαι εὐφυῶς. Ἡμιόνων τε κριτῆς ἄριστος
 ἦν, καὶ τούτων ὅσοι μὲν πρὸς φόρτον ἐπιτήδειοι εἰσι
 διακρίνειν, ὅσοι δὲ τοὺς ἐπιβάτας εὐφόρως φέρειν
 δύνανται, καὶ μὴ τινι ποίῳ περιδεεῖς γινόμενοι
 ἐκτραχηλίζοιεν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοὺς ἵππους ὀ-
 φθαλμῶν μόνον κρίνων ἐπιβολαῖς, ὅσοι τε πρὸς δρό-
 μον εὔτονοι καὶ ταχεῖς καὶ ὅσοι πρὸς πόλεμον τὸ
 καρτερικὸν διασώζουσι· [497] προβάτων τε καὶ
 βοῶν εὐτοκίας, καὶ τὴν τοῦ γάλακτος ὅσαι σαφίλειαν
 ἐκ φύσεως ἔλαγον· τῶν τε ἀρτιγενῶν γεννημάτων
 εἰδέναι διακρίνειν ποῖον ὁποῖας ἐστὶ μητρός. Καὶ τὰ
 μὲν τῆς πρώτης ἡλικίας, εἰπεῖν δὲ καὶ τῆς τελευ-
 ταίας, ταῦτα δὴ τὰ μὲν ἡμέτερα καὶ σεμνολογήματα·
 ὡς δὲ ἤματι εἶδη, τὸν πένητα βίον διαβλῶν καὶ
 καρτερῶν, ἔσπευδε τοῦτον πάσῃ ἀποτρίψασθαι μη-
 χανῆ. Καὶ ποτε τῷ ἑαυτοῦ παραστάς στρατηγῷ
 ἑαυτὸν ὑπέφαινε, τῇ τῆς γλώττης τραυλότῃ τὸν
 ἄρχοντα ἐκκαλούμενος. Τῶν δὲ Ἀθιγγάνων τις,
 γνωστὸς ὑπάρχων τῷ στρατηγῷ, αὐτὸν τε τοῦτον

A 869 ac qui palmam meruisset, eo facinore super-
 biens, cum quidem civilem sanguinem non quo-
 vis loco fudisset, sed ad sacram aram, ubi quoti-
 die Dominicus sanguis pro peccatis nostris ex-
 piandis funditur.

Fuit hic Michaelus Amorii natus, superioris
 Phrygiæ urbe; in qua ab antiquis temporibus Ju-
 dæorum, Athinganorum aliorumque impiorum mul-
 tudo habitabat; et quædam ibi hæresis ex isto-
 rum diuturna atque continenti inter se conflata
 consuetudine enata erat, nova prorsus et inusi-
 tatis constans opinionibus; a qua et ipse erat
 imperator, traditæ a majoribus superstitioni inhæ-
 rens. Ea hæresis suos ad divinum ac salutare
 baptismi lavacrum admittit quidem, in reliquis
 autem omnibus, dempta circumcissione, Mosaicam
 legem tenet. Erat Michaelo præceptor, qui cum
 iis sacris initiaverat, et quasi præfectus, Hebræus
 quidam (sive is femina potius Hebraica fuit), quem
 domi fovebat, ab eoque non ad religionem modo,
 sed et ad rem domesticam pertinentibus rebus
 instituebatur. Ab eo præoccupatus nihil integrum
 servaverat, sed erat pravæ religionis in eo quasi
 colluvio quædam, cum et Christianæ fidei de-
 creta adulteraret et Judaicam religionem spuris
 opinionibus pollueret. Fuitque omnino, quod ad
 pietatis professionem attinet, talis in eo varietas
 et confusio, qualis fertur Libycarum esse bestia-
 rum natura, quæ ex diversis animalibus ob aquæ
 defectum congressis nascuntur. Is ergo potitus
 imperio nulla re alia quam diademate et purpura
 se ostentavit, 870 omni doctrina et disciplina
 ignominio se repudiata, quod inde sua everti et se
 melius aliquid doceri posse metueret. Sua vero
 maximi ducebat, quæ erant prædicere porcorum
 recens natorum qui præclare adulturi essent aut
 contra, posse equis calcitrantibus prope assistere,
 asinos calcitrantes arte quam longissime vitare;
 de mulis optime judicare, et discernere qui one-
 ribus aut qui sessori commodissime ferendo apti
 forent, ut nullo pavore consternati eum excute-
 rent; equos solo intuitu dignoscere, qui ad cur-
 sum robusti et celeres vel bellica fortitudine mobi-
 les essent futuri; item de ovium et boum fecun-
 ditate ac lactis abundantia et de recenti fetu judi-
 care, cujus quivis matris esset. Hæc ejus fuerunt
 prima ætate studia, quibus et postremis suis sese
 jaclavit temporibus. Cum autem paupere vita tole-
 randa adolevisset, omni conatu nixus est ea sese
 liberare; et aliquando suum tribunalum adiit, balba,
 ut erat, voce eum idcirco compellans. Ibi Athin-
 ganus quidam notus tribuno affirmavit paulo post
 hunc Michaelum et quemdam alium illustrem fore,
 ac imperio ipso Romanorum potiturum. Ad quam
 prædictionem tribunus animo ita incaluit ut qui

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(62) Non ad religionem solum, sed universim ad animam pertinent. GOAR.

futurum jam quasi in speculo ante oculos cerne-
ret; et 871 occasionem nequaquam repudiandam
ratus, quam non facile rursus esset consecuturus,
e vestigio aliis omnibus qui et generis splendore
et dignitatibus florebant postpositis, hos viros
convivio adhibuit, ac vigente computatione filias
adducens iis in matrimonium d'spondit, ad novam
quidem et inopinatam rem principio stupentes,
assentientes tamen et paciscentes nuptias, ut
qui non hominis, sed Dei hoc esse opus puta-
rent.

ξένω μὲν καὶ παραδόξω τοῦ πράγματος ἐν ἑκστάσει
συγκατατιθεμένους, καὶ Θεοῦ ἔργον τὸ τοιοῦτον, οὐκ ἀνθρώπου ὁμολογοῦντας.

Enimvero Michaelus Athingani istius vocem ita B
auribus hausit, ut qui eam divinæ prædictionis
loco reputaret. Altero deinde omine confirmatus,
monachi nempe apud Philomblium vaticinio, quod
supra retulimus, eo audacius ac ferocius cædem
Leoni molitus est. Male se gesserat adversus pri-
mum suum benefactorem Bardanium; pejus se
gessit adversus secundum, Leonem inquam, qui
etiam filium Michaeli ex sacro lavacro susceperat.
Quamvis autem Leonem atrocissima nece
sustulit, portionem tamen quamdam ad vitæ sus-
tentationem filiis ejus et uxoris ex publicatis ipsius
bonis atque possessionibus decedit, pueros quoque
de suis aliquot eis donans, quorum uterentur
ministerio. Uxorem namque Leonis in monaste-
rium quod dominorum dicitur inclusit, filios ma-
res in 872 Prota insula. Qui cum ibi castraren-
tur, Theodosius in fata concessit, Constantinus
autem, qui alio nomine Basilius dicitur, vocis
usu ab exsectione virilium privatus, ejus restit-
tionem cum Deum flagitavit, tum Gregorium
theologiæ nomine illustrem, cujus ibi forte quæ-
dam erat statua. Exaudiit eum sanctus ille, visa-
que est ei imago sacra mane jubens coram quam
porrigebat legere. Ac Basilius fidem dicto habens,
ingressus fanum, clara purissimaque voce re-
citatit hæc: Rursum, Jesus meus. Voce ita-
que recepta traditam a patre sibi impietatem
abominatus, gratum se erga sacras imagines
præbuit.

Verum hæc aliquanto post evenerunt. Cæterum
ad Michaelum imperio ita potitum, resque suo
arbitratu constituentem Nicephorus nobilis patriar-
cha epistolam mittit, petens ea sacrarum imaginum
instaurationem et pietatis revocationem. Respondet
Michaelus se neque ullum decretorum de fide con-
vellere statuisset, neque etiam quidquam eorum
quæ tradita jam et confessa haberentur damnaturum

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(63) Ἀθιγγάνους πλῆθοςκόποις, λεκανομάντεσι,
νεφοδόκτοις, γυτευταῖς annumerat Balsamon in
canonem 61 Trullanum; et in 65 οἰωνοσκόποις,
γνώστους καὶ ἐγγαστριμύθοις, quasi profanis vaticini-
is et superstitiosis divinationibus deditos. Serpentes in sinu gestare, futura prædicere et plu-

A τὸν Μιχαὴλ καὶ τινα ἕτερον περιβοήτους ἔσεσθαι
μετ' οὐ πολὺ διηγόρευς, καὶ βασιλείας αὐτῆς ἐπιτυ-
χεῖν οὐκ ἐν μακρῷ τῷ χρόνῳ. Τούτοις ὁ στρατηγὸς
τὴν ψυχὴν ἐκθερμανθεὶς, καὶ τὸ μέλλον ὡσπερ ἐν-
οπτριζόμενος, οὐκ ἔγνω βραδυτῆσι παρῶσασθαι τὸν
κέρρον, οὐ πάλιν τυχεῖν οὐ βῆδον. Τράπεζα οὖν παρα-
χρήμα, καὶ τοὺς ἄλλους πάντας καταλιπὼν, τοὺς καὶ
γένει καὶ ἀξιωμασι διαφανεστέρους, τούτους δὲ τοὺς
ἄνδρας εἰς ἐστίασιν συγκαλεῖ, καὶ τοῦ πότου ἀκμά-
ζοντος τὰς θυγατέρας ἄγων ἰδίδου τοῖς ξένοις ὁ
στρατηγός, καὶ νυμφίους ἔχειν καθωμολόγει, τῷ
πρότερον γενομένους, ἀποδεχομένους δὲ ὁμως καὶ

B 'Ἐλλὰ ταῦτα μὲν ἐπράττετο οὕτως· τὴν δὲ τοῦ
ῥηθέντος Ἀθιγγάνου (63) φωνὴν ὡς τινα θεῖαν πρόβ-
ῤῃσιν ἐνηχηθεὶς ὁ Μιχαὴλ, δεύτερον δ' οἰωνὸν εἰλη-
φῶς καὶ τὴν κατὰ τὸ Φιλομίλιον τοῦ μοναχοῦ προ-
αγόρευσιν, ὡς ἤδη φθάσαντες εἴπομεν, τῷ τοῦ Λέον-
τος φόνῳ ἰταμώτερον ἐπέθετο καὶ θρασύτερον, κα-
κὸς μὲν περὶ τὸν πρῶτον εὐερέτην φανεῖς, ἐκείνων
δὲ τὸν εἰρημένον Βαρδάνιον, κακίαν δὲ περὶ τὸν
δεύτερον, φημὶ δὲ τὸν Λέοντα, ὃς καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ
ἐκ τοῦ θεοῦ βαπτίσματος υἱοθετησάμενος ἦν (64).
Ὅμως δὲ καὶ τὸν Λέοντα, οἰκτίστῳ θανάτῳ καταρ-
γασάμενος ἀπόμοιραν τινα χορηγίας τοῖς τοῦ Λέοντος
ἑναποτάττει πικρῶ καὶ τῇ τούτων μητρὶ ἐκ τῶν
δημευθέντων κτημάτων αὐτοῦ, καὶ τινὰς τῶν ἑαυτοῦ
παίδων πρὸς ὑπηρεσίαν αὐτοῖς δωρησάμενος, καὶ
τὴν μὲν τοῦ Λέοντος γαμετὴν εἰς τὴν οὕτω λεγο-
μένην τῶν Δεσποτῶν μονὴν ἐνασφαλίζει κελεύσας,
τοὺς ἄλλους δὲ τῶν παίδων ἐν τῇ Ἡρώτῃ νήσῳ,
ὡς εἴρηται. Ὡς καὶ αὐτὴν εὐνουχισθέντων Θεοδό-
σιος μὲν ἀπεβίω, Κωνσταντῖνος δ' ὁ μετονομασθεὶς
Βασίλειος ἀφωνία μετὰ τὸν εὐνουχισμὸν κατασχεθεὶς
ἰδεῖτο μὲν τοῦ Θεοῦ τὴν ἑαυτοῦ λυθῆναι φωνήν,
ἰδεῖτο δὲ καὶ τοῦ ἐν θεολογίᾳ περιωνύμου Γρηγο-
ρίου, ἐκείσε που ἀνεστηλωμένου τυγχάνοντος [P. 498].
Ἵπῆκουσεν οὖν τῆς αὐτοῦ δεήσεως ὁ ἄγιος, καὶ
ὠράθη τῷ Κωνσταντίνῳ φάσκων ὁ θεὸς τύπος· « Κατὰ
τὸν ὄρθρον τουτοῖ τὸν κέρρον λαβὼν ἀνάγνωθι. »
Ὁ δὲ πιστεύσας τοῖς λεγομένοις, εἰσελθὼν ἀνέγνω
λαμπρῶ καὶ καθαρῶτῳ φωνῇ, τὸ « Πάλιν Ἰησοῦς
ὁ ἐμὸς. » Τῆς φωνῆς δὲ λυθείσης αὐτοῦ τὴν τε πα-
τροπαράδοτον ἐβδελύξατο ἄνοιαν, καὶ περὶ τὰς θείας

D εἰκόνας τὴν εὐγνωμοσύνην μετέθετο.

'Ἐλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον· ἤδη δὲ τὴν αὐτοκρά-
τορα τοῦ Μιχαὴλ ἐπανελομέλιου ἀρχὴν καὶ τὰ κατ'
αὐτὴν ὡς ἐβούλετο διοικοῦντος, ἐπιστολὴν ὁ ἀοιδίμος
Νικηφόρος ὁ πατριάρχης ἐκπέμπει, παρακαλῶν ἀπο-
λαθεῖν τὸν ἀσπασμὸν τὰς θείας εἰκόνας καὶ ἀνά-
κλησιν γενέσθαι τῆς εὐσεβείας. Ἄλλ' ὁ Μιχαὴλ ἀπ-
εκρίνατο μήτε τι κακουργήσεων ἐλθεῖν τῶν περὶ πί-
στεως ἐκτεθειμένων, μήτε μὴν τῶν ἤδη παραδοθέν-

rima nugari refert, quæ ne scriptis quidem tradan-
tur digna sunt. GOAR.

(64) Susceperat e baptismo et adoptarat. Secundum
omisit Xylander, cujus ecclesiasticum ritum habet
Euchologium. GOAR.

των καὶ ἀνομολογηθέντων καταδρομῆν τινα ἐργάζεσθαι καὶ καθαιρέσιν. « Ἐκαστος οὖν, φησὶ, τὸ δοκοῦν αὐτῶ ποιεῖτω καὶ ἐφετὸν, ἀπαθὴς πόνων καὶ ἀγευστος λύπης διατελῶν. » Πλὴν οὐ μέχρι τέλους ταύτην ἐτήρησε τὴν προαίρεσιν ὁ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἀληθῆς Χριστιανὸς γεγονώς· ἀλλ' ὅσον τὰ τῆς βασιλείας αὐτῶ ἐκρατύνετο, τοσοῦτον κκοδαίμονι φύσει καὶ ὠμότητι τὸν κατὰ τῶν Χριστιανῶν καὶ τῶν ὁμοφύλων (65) ἀνεβρίπιζε πόλεμον, νῦν μὲν τοὺς μόναχους διαπτύων καὶ παντοίοις περιβάλλων δεινοῖς, καὶ ποιναῖς ἐξευρίσκων ποινὰς, νῦν δὲ τοὺς ἄλλους πιστοὺς ἐγκλείων φρουραῖς καὶ ὑπερορίους τιθείς. Ἐντεῦθεν καὶ Μεθόδιον τὸν μετὰ βραχὺ πατριαρχικοῦ θρόνου ἀξιοθέοντα καὶ Εὐθύμιον τὸν τριηκοῦτα τῶν Σάρδεων προεδρεύοντα, τῶ αὐτοῦ θελήματι μὴ ὑπέικοντας μηδὲ τὴν τῶν θεῶν εἰκότων ἐξαρνούμενους τιμῆν, τῆς πόλεως ἐξῴθει, καὶ τὸν μὲν βεῖον Μεθόδιον φυλακῇ παραδίδωσι κατὰ τὴν νῆσον τοῦ Ἀκρίτου (66), τὸν δὲ μακκρότην Εὐθύμιον διὰ Θεοφίλου τοῦ οἰκείου υἱοῦ θανάτῳ παραδίδωσι, βουεῦροις τυπτόμενον ἀφειδίως. Ὅσον δὲ τὴν Χριστοῦ κληρονομίαν ἐπίεζε, τοσοῦτον τοὺς Ἰουδαίους ἀνέτους φόρων καὶ ἐλευθέρους ἐτίθει, ἀγαπωμένους καὶ στεργόμενους αὐτῶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων διαφερόντως. Προὔβάλλετο δ' ὥσπερ τι προκέντημα καὶ ἀρχέτυπον τοῦ οἰκείου βίου πρὸς μίμησιν τὸν τοῦ Κοπρωνύμου βίον, καὶ τοῦτον μιμῆσθαι εἰς ἄκρον ἐσπούδαζε. Διὸ καὶ πρὸς τὴν ἀκρόπολιν ἔφθασε τῆς ἀσεβείας, ἅσπερ μὲν Σάββατον νηστεύειν νομοθετῶν (67), ἅσπερ δὲ κατὰ τῶν θεῶν προφητῶν τὴν γλώτταν ἐξακωνῶν, ἅσπερ δὲ τὴν μέλλουσαν ἀνάστασιν ἀθετῶν καὶ τὰ ἐκείθεν ἐπηγγελμένα ἀγαθὰ διασύρων, διάβολόν τε μὴ εἶναι ὀλωσισχυρίζομενος ἅτε μὴδ' ὑπὸ Μωσέως τούτου παραδεδωμένου. Πορνεῖαν δὲ κατησπάζετο, καὶ τὸν ἐπὶ πᾶσι δεῖν ὁμνῶναι Θεὸν ἐνομοθίται (68), καὶ τὸν Ἰουδαὶν ἀκολάστῳ γλώσση τάττων μετὰ τῶν σωζομένων. Τὴν [P 499] ἑορτὴν τοῦ σωτηρίου Πάσχα κακῶς καὶ παρὰ καιρὸν χλευάζων τιμᾶσθαι, καὶ ὡς Ἑλληνικὴν τάχα παιδεύειν διαπτύων τὴν ἡμετέραν καὶ θεῖαν παιδεύειν τοσοῦτον ἀποστρεφόμενος ὡς μηδὲ τοὺς νέους παιδοτριβεῖσθαι που συγχωρεῖν, ἵνα μήτε τῆ αὐτοῦ ἀλυγία ἀντιστῆναί τις ἔχη ποτὲ καὶ διελέξαι, μήτε πάλιν τῶ τάχει τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῆ τῆς γλώττης ῥύμη φερόμενος διὰ τῆς παιδεύσεως τὰ δευτερεῖα τοῦτον φέρειν κατανανγκάσειε. Τοσοῦτος καὶ τὴν τῶν συλλαβῶν ἀνάγνωσιν, ὡς ῥῆον ἂν τις τοῦ οἰκείου στοιχεῖα ὀνόματος.

Ἄλλὰ ταῦτα μὲν παρεῖσθω ὡς καὶ ἄλλοις ἱκανῶς ἐστηλιτευμένα, ἢ δ' ἱστορία ἐχέσθω τῶν ἐφεξῆς. Κατὰ γὰρ τὸν καιρὸν τοῦτον ὁ ἑμφύλιος πόλεμος ἀρχὴν εἰληφώς ἐξ Ανατολῆς παντοίων ἐνέπλησε τὴν οἰκουμένην κακῶν, φθόρον δὲ πολὺν τῶν ἀνθρώπων καὶ παρὰ τοῦτο ὀλιγανδρίαν εἰργάσατο. Θωμᾶς ἦν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(65) *Gentilibus eorum*, vel suis gentilibus: nam de Judæis intelligi non posse, ex sequentibus liquet. *XYL.*

(66) In Propontide, juxta Protēam dictam. *GOAR.*

(67) Sabbato jejunare nefas Græci ducunt ex ca-

A vel mutaturum: quivis secure id sequeretur atque ageret quod sibi probaretur atque liceret. Non tamen in hoc proposito perseveravit, quippe qui ne initio quidem verus fuit Christianus. Sed quamdiu imperium tenuit, bellum **573** Christianis et gentilibus eorum animo malo atque crudelissimo movit, modo monachos despuens, eosque varie affligens, aliaque in eos super alia statuens supplicia, modo alios pios in carceres conjiciens extorresve agens. Inter hos Methodium, qui non multo post ad solium patriarchæ evector est, ac Euthymium, eo tempore Sardium præsulē, quod suæ voluntati non obsequerentur neque sacris imaginibus deberi honorem diffiterentur, urbe ejecit. Et Methodium quidem in insula Acritæ iu custodiam dedit, beatum vero Euthymium opera filii ejus Theophili flagris necavit. Quantum vero Christi patrimonio incommodi dabat, tantum tributū immunitatis et libertatis donationibus Judæos sublevabat, sibi supra omnes homines dilectos. Exempli loco quod imitaretur ac pro stimulo quasi haberet, vitam Copronymi sibi proposuit, summoque eam studio æmulatus ad summum impietatis perrexit. Itaque modo Sabbati jejunium præcipere, modo linguam contra divinos vates acuerē, modo futuram resurrectionem infirmari et bona quæ ex ea nobis promittuntur deridere, modo diabolū ullum esse negare, quod nihil de eo Moses tradiderit. Idem et scortationes magni fecit, et de Deo qui supra omnia est jurando legem tulit, et inter beatos Judam effreni lingua numeravit. **574** Quin et Pascha male et intempestive a nobis festum celebrari dixit, et omnino nostram rerum sacrarum institutionem ut Græcanicam est detestatus. Litteraturam quoque adeo est aversatus ut ne pueros quidem ea permiserit erudiri, ne vel vœsaniæ ipsius coarguendæ atque refellendæ instrumenta alii inde pararent, vel disciplina adjuti, cum oculorum ac linguæ velocitate in legendo uterentur, ipsi palmam ejus rei præriperent. Adeo enim in litteris componendis tardus erat et syllabis conficiendis, ut librum alius facilius perlegeret quam ipse sui nominis elementa recenseret.

γὰρ ἦργει πρὸς τὴν μίξιν τῶν γραμμάτων ἐκείνη λθε βιβλίον ἢ αὐτὸς τῆ βραδυτῆτι τοῦ νοῦ τὰ

D Sed his omissis quæ in ejus opprobrium sunt ab aliis satis copiose exposita, historiam pertexamus ac bellum civile narremus, quod eo tempore in Oriente exortum, omnis generis mala orbi terrarum intulit, magnaque mortalium internecone edita hominum penuriam effecit. Princeps ejus

nonum apostolorum nomine evulgatorum **66**. *GOAR.*

(68) Hoc ita intelligo, noluisse eum Christum in formula juramenti et sanctos nominari, sed Judaico more Creatorem mundi voluisse, illo circumscripto, jurari. *XYL.*

fuit Thomas, de quo duplex fertur sermo. Quidam hunc obscuris majoribus ortum atque pauperibus ferunt, iisque barbaris; diuque in paupertate vixisse, victum labore manuum suarum parantem, nonnunquam etiam servilibus ministeriis. Deinde patria relicta eum Cpolin venisse, ibique famuli loco a quodam senatorii ordinis assumptum eo libidinis ac fœditatis progressum, ut heri quoque lectum polluere ausus 875 fuerit. Qua re detecta, cum ignominiam non ferret ac pœnas præterea talia facinora aggressis constitutas metueret, ad Agarenos perfugisse: quibus cum se satis probasset continentibusque actionibus per longum tempus fidem confirmasset (annos enim 25 apud eos exegit, sancta Christianorum ejurata religione Moamedicam detestabilem impietatem amplexus), ab iis bellicæ cuidam phalangi præfectum ac contra Christianos missum fuisse, pollicitum se Romanum imperium in illorum potestatem redacturum. Ac ne Romani fraudem struenti ut alienigenæ et diversam religionem colenti fidem non haberent, Constantinum sese eum nominasse, Irenes filium, quem ob ingenii morumque perversitatem et malitiam mater jam pridem oculis imperioque orbaverat morsque jam tum vivis exemerat. Hæc prior est et multis credita narratio. Alii hunc Thomam eum affirmant qui quondam in familia Bardanii fuerit, ac de 876 quo monachus Philomeli sit vaticinatus, et quem Leo imperator fœderatorum cohorti præposuerit. Eum ergo Thomam, cum interfectum a Michaelo Leonem cognovisset, partim ut benefactorem ulcisceretur, partim ut suum animum exsatiaret (nam ab adolescentia usque ei cum Michaelo inimicitia intercesserant), simul et monachi istius de eo prædictionis metuentem exitum, arma contra Michaelum sumpsisse. Primo Orientales copias, apud quas degebat, concitavit, exercitumque minime imbellem aut exiguum, sed grandem fortemque collegit, omnibus qui quocumque modo arma ferre possent ad militiam vocatis. Horum alii vi coacti castra Thomæ sequebantur, alii benevolentia erga cum ducti, nonnulli spe prædæ, quidam etiam odio in Michaelum. Is enim omnibus invisus erat ob morum perversitatem, et quod se ducem Athinganæ sectæ præbebat, nec non propter linguæ balbutiem et mollitiem. Nam Thomas tametsi alterum pedem habebat mutilum ac genere barbarus erat, tamen ob canitiem venerabilis, aditu et in congressu facilis atque civilis, quæ gratissima sunt militari multitudini, neque quoquam corporis fortitudine posterior habebatur. Is ergo Oriente occupato,

XYLANDBI ET

(69) Verba *fraudem struenti* in interpretatione de meo addidi connectendæ historiæ causa. Videtur enim, si modo nihil excidit et narratio integra est, Thomas hoc egisse, ut a Romanis summæ rerum præfectus exercitus eorum aut urbes et provincias Agarenis proderet. XYL. — Falso Xylander, *imperiumque Romanum ipsis*, id est, Agarenis,

Α τῆς ἀποστάσεως ἔρχομαι, περὶ οὗ διττοὶ φέρονται λόγοι, ὧν ὁ μὲν εἰς ὀρμαῖσθαι τοῦτόν φησιν ἐξ ἀσημῶν γονέων καὶ πενιχρῶν καὶ τὸ γένος βαρβάρων, ἐπὶ πολὺ δὲ πενίχ συζῆν, διὰ τῆς τῶν χειρῶν ἐργασίας τὰ πρὸς τὸ ζῆν ποριζόμενον, ἐνίοτε δὲ καὶ θητεύοντα· εἶτα τὴν ἐνεγκοῦσαν ἀπολιπόντα καὶ πρὸς τὴν μεγαλόπολιν ταύτην πεφοιτηκότα, καὶ τινι τῶν συγκλητικῶν εἰς ὑπηρεσίαν προσληφθέντα, ἕς τοσοῦτον ἀκολασίας ἐλλαχάναι καὶ ὑβριεως ὡς καὶ αὐτὴν κατατολμῆσαι τὴν δεσποτικὴν καθυβρίσαι εὐνήν. Καὶ ἐπεὶ ἐφωράθη, μὴ οἶός τε ὧν τὰ ὄνειδος φέρειν, δεδοικώς δὲ καὶ τὰς ἐκπηρημένους πονίας τοῖς τῶν τοιοῦτων τολμηταῖς, φυγὰς πρὸς τοὺς Ἀγαρηνοὺς γίνεται· καὶ τούτοις πίστιν ἱκανὴν δεδοκῶς ἕκ τε τοῦ καταλλήλαις χρᾶσθαι πρόξεισι καὶ ἐκ τοῦ χρόνου βεβαιῶσαι τὰ ἔργα (ἔτος γὰρ πέμπτον καὶ εἰκοστὸν διηρῆσθη τούτῳ ἐν τῇ πρὸς ἡμῶν διακριθῆ) καὶ ἐκ τοῦ τὴν ἱερὰν τῶν Χριστιανῶν ἀπομόσασθαι θρησκείαν καὶ τῇ τοῦ ἐπαράτου προστεθῆναι Μωαμέδ, πολεμικῆς τινος φάλαγγος ἀποδείκνυται ἀρχηγός καὶ κατὰ Χριστιανῶν ἐκπέμπεται, τὴν τῶν Ρωμαίων βασιλείαν ὑπὸ τὴν αὐτῶν θείναι χεῖρα καθυποσχόμενος. Καὶ ἵνα μὴ τινα ὡς ἀλλόφυλος καὶ ἀλλόπιστος ἐμποδισπὸν ἔχη ἀπιστούμενος ὑπὸ Ρωμαίων (69), Κωνσταντῖνον ἑαυτὸν ἐπεφήμιζεν εἶναι τὸν τῆς Ἑβραίων υἱὸν, ὃν ἡ μήτηρ διὰ τὸ κακόνουον καὶ τὸ τοῦ τρόπου ὑποῦλον καὶ κακὸςθεος πάλαι μετὰ τῆς βασιλείας καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἀπεστέρησε, τῆνικαῦτα δὲ καὶ τὸν βίον ἐτύγχανε καταστρέψας. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος καὶ πολλὸς οὕτως ἔχειν περὶ τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως πιστεύεται λόγος·

Γ ἄτερος δὲ τοῦτον εἶναι φησὶ τὸν Θωμᾶν τὸν τῷ Βαρδανίῳ πάλαι συνόντα, περὶ οὗ καὶ ὁ ἐν τῷ Φιλομυλίῳ μοναχὸς τὴν πρόβρῆσιν ἀπεφοίβασε, [P. 500] παρὰ τοῦ βασιλέως δὲ Λέοντος ἀναχθέντα εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ τῶν φοιδεράτων τάγματος. Ὅς ἐπεὶ μακροὶ τὸν Λέοντα ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ ἀνερῆσθαι, ἐκδικῶν τάχα τὸν εὐεργέτην, ὁμοῦ δὲ καὶ θυμὸν ἴδιον ἐμπιπλᾶς (ἐτύγχανε γὰρ πῶς ἐξ ἡλικιωτῶν διαφερόμενος πρὸς τὸν Μιχαὴλ), ἅμα δὲ καὶ τὰς περὶ αὐτοῦ τοῦ ἐν τῷ Φιλομυλίῳ μοναχοῦ πρόβρῆσεις φοβούμενος, χεῖρα ἐναντίαν κινεῖ, τοῦ τῶν ἀνατολικῶν ἀρξάμενος θέματος, δητὴ δὴ καὶ διέτριβε, ὑνάμειν οὐκ ἀγεννῆ τινα καὶ μικρὰν, ἀλλὰ βαρείαν καὶ ἀνδρώδη συνθηρωκῶς, πάντα τὸν ὄπλον τὸ οἰονοῦν κινεῖν δυνάμενον ἐπεσθαι οἱ καταναγκάσας, ὃν μὲν βίβλ, ὃν δὲ φιλίᾳ τῇ πρὸς αὐτόν, ὃν δὲ καὶ ἐπιθιδι διαρπαγῆς λαφύρων, ὃν δὲ καὶ τῷ πρὸς τὸν Μιχαὴλ μίσει· ἐτύγχανε γὰρ οὗτος ὑπὸ πάντων διὰ σκαιοτροπίας μισούμενος, καὶ διὰ τὸ τῆς τῶν Ἀθιγγάνων θιασώτην εἶναι· αἰρέσεως, καὶ διὰ τὴν τῆς γλώττης τραυλότητα, καὶ δι' ἀνανδρίαν καὶ μαλακίαν

GOARI NOTE.

subjecturum. Quibus enim deinceps Romanus imperaret, aut quo commodo ductus se Saracenis subijceret? Verius reponendus, post proditos Saracenis Romanos fines tyrannum *Saracenorum principum principatum ipsis solummodo subjectum relicturum promississe*, ne quam in posterum a Romanis molestiam paterentur. GOAR.

συμπεισθέντων αὐτῶν συστρατεύεσθαι. Ὁ Θωμᾶς γὰρ εἰ καὶ τὸν ἕτερον τῶν ποδῶν εἶχε πεπηρωμένον καὶ τὸ γένος βάρβαρος ἦν, ἀλλ' οὐν τῇ γε πολιᾷ αἰδέσιμος ἐτύγγανεν ὧν καὶ τὸ εὐπροσήγορον καὶ ἀστεῖον εἶχεν, ἅπερ φιλεῖ ὁ στρατιώτης λαὸς, ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ γενναιότητα σώματος οὐ τινος ἐφαινετο δεύτερος. Οὗτος τοίνυν ὁ Θωμᾶς πᾶσαν τὴν Ἑὼ παραλαβὼν, καὶ τοὺς τῶν δημοσίων πράκτορας φέρων ὅφ' ἑαυτὸν ποιησάμενος, καὶ μεγαλοφροσύνη καὶ ἐπιδόσει ἄκρα χρησάμενος, πολὺς ἐκ μικροῦ γέγονε καὶ ἐξ ἀσθενοῦς ἰσχυρὸς τοὺς μὲν γὰρ ᾔγε παῖθοι καὶ φιλία, ὁπόσοις ὁ τῶν καινῶν πραγματῶν καὶ τοῦ φιλοπλουτεῖν ἔρωσ ἐνῆν; τοὺς δὲ ἀνάγκη καὶ βίβη ὑπέγετο, ὅσοις δὴ τὰ τῶν ἐμφυλίων στάσεων κατὰ ἐμισεῖτο. Ἐντεῦθεν οἱ ἐμφύλιοι ἀναβρήγνυμνοι πόλεμοι, καὶ οἷόν τινες ποταμοῦ καταβράκται φερόμενοι, οὐχ ὕδασι, ἀλλ' αἵμασι τὴν γῆν κατέκλυζον. Πᾶσα μὲν οὖν ἡ Ἀσία πορθουμένη καὶ ληζομένη ἐδυσθανάτα, τῶν ἐν αὐτῇ πόλεων τῶν μὲν προστιθεμένων τῷ Θωμᾷ διὰ τὸν φόβον, τῶν δ' ὅσαι τὰ πιστὰ τῷ κρατοῦντι ἐτήρουν λεηλατουμένων καὶ ἀνδραποδιζομένων. Καὶ τὰ μὲν τῆς Ἀσίας ἅπαντα ὑπέγκω γέγονε τῷ ἀποστάτῃ, ἐξηρημένου τοῦ θέματος τοῦ Ὀφικίου (τούτου γὰρ στρατηγῶν ὁ Κατάκτηλας διετήρησεν ἄχρι τέλους τῷ βασιλεῖ εὐνοίαν), ἔτι δὲ καὶ τοῦ τῶν Ἀρμενικῶν καὶ τούτου γὰρ στρατηγὸς ὧν ὁ Ὀλβιανὸς εὐνοίαν ἐτήρησε τῷ βασιλεῖ. Οἵσισιν ἀπονέμων ἀμοιβὰς ὁ βασιλεὺς τὸ εἰς τὸ βασιλικὸν ταμιεῖον εἰσαγόμενον δημόσιον τέλος, ὃ καπνικὸν καλεῖν εἰώθασιν, ἐδωρήσατο. Μανθάνουσι δὲ τοῖς Ἀγαρηνοῖς τὴν ἐμφύλιον στάσιν χαίρειν ἐπῆει καὶ σκιρτῆν· καιροῦ γὰρ λαβόμενοι πᾶσαν νῆσον καὶ χῶρον κατέτρεχον ἀδεῶς. [P. 501] Δεῖσας οὖν ὁ Θωμᾶς ὡς μὴ πτοηθέντες οἱ σὺν αὐτῷ στρατιῶται τὴν τῶν Ἀγαρηνῶν ἔφοδον, λείαν, ὡς εἴρησαι, ποιουμένων πάντα τὰ ἐν ποσὶ καὶ αἰχμαλωτιζόντων τὰ προστυχόντα, καταλιπόντες αὐτὸν οἰχθήσονται, δεόν ἐγκώκει τέως ἀναχαιτῆσαι τὴν αὐτῶν ὁρμὴν δι' ἐπιφανείας αὐτοῦ, καὶ τῷ πλῆθει τῶν ἐπομένων δυνάμεων ἐκπλήξαι τε καὶ πρὸς εἴρησιν αὐτοὺς ἐκκαλέσασθαι. Ὁ καὶ συνέδη' ἄρτι γὰρ τοῖς Σαρακηνοῖς τὴν Ἑὼ ληζομένους αἰφνίδιος ἐπιφανείας ἐξέπληξε, καὶ εἰς λόγους ἔλθων ἐσπέισατο, ὑποσχόμενος προδοῦναι τούτοις τὰ Ῥωμαίων ὄρια, καὶ τὴν αὐτῶν αὐτοῖς ὑποχείριον θέσθαι ἐρχήν. Ἀπαλαγεῖς δὲ τοῦ ἀπὸ τούτων δέως βασιλέξ ἑαυτὸν ἀνεῖπε καὶ διάδημα τῇ κεφαλῇ περιέθετο, καὶ ἀτοκράτωρ ἐν Ἀντιοχείᾳ ἀναγορεύεται παρὰ τοῦ τηλικαῦτα τὴν ἐκείσε ποιμαίνοντος Ἐκκλησιαν Ἰώβ. Χεῖρα δὲ πολλὴν αὐτός τε συλλέγει καὶ παρὰ τῶν Ἀγαρηνῶν λαμβάνει, οὐ μόνον δὲ τῶν προσοικῶν ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐκ τῆς περαιᾶς Λίγυπτιῶν, Ἰνδῶν, Περσῶν, Ἀσσυρίων, Ἀρμενίων, Χαλδαίων, Ἰβήρων, Ζιχῶν (70) καὶ Καθήρων (71). Τούτοις ἅπασιν κατοχυρωθεῖς καὶ ἑαυτὸν

publicorum tributorum exactoribus in suam redactis potestatem, animi magnitudine **377** et rebus secundissimis usus, magnus de parvo deque imbecillo potens factus est, alios favore sibi et persuadendo adjungens, quos rerum novarum et opum cupiditas ei conciliabat, alios vi subigens, quibus civilium bellorum mala exosa erant. Eo initio civilia bella erupere et quasi fluminis præcipites decursus ruentia, non aqua sed sanguine terras inundaverunt. Tota Asia vastationibus ac deprædationibus misere affligebatur, urbibus aliis Thomæ se ob metum adjungentibus, aliis quod fidem imperatori servarent direptis atque in servitutum actis. Potitus est auctor rebellionis tota Asia, solis Opsicianis et Armeniacis demptis, quorum his Olbianus, illis Catacelas præfecti ad extremum usque in fide imperatoris perseveraverunt. Ideoque imperator referendæ gratiæ causa publicum vectigal, quod Fumarium dicitur et in ærarium principis inferri solebat, iis dono dedit. Interim Agareni bello civili Romanorum cognito gaudio exsultare, eamque occasionem suam facere, et omnes regiones secure incursionibus infestare, obvia quæque deprædari et capere. Itaque metuens Thomas ne a suis metu impetus Agarenorum territis deseretur, reprimere eos, iisque cum **378** tantis suis copiis superveniendo terrere adque pacem componendam adigere intendit. Atque id consilium successit: subito enim superveniens Agarenis Orientem populantibus eos terruit, habitoque colloquio pacem pepigit, pollicitus se fines Romanorum ipsis subjectaditurum imperiumque Romanum ipsis subjectatum. Proinde metu Agarenorum liberatus imperatoris nomen sibi arrogavit, diadema suo capiti imposuit, estque Antiochiæ ab ejus temporis pastore Ecclesiæ Antiochenæ Jobo imperator declaratus. Manum porro militum validam cum ipse coegitum ab Agarenis accepit, non ex nostris modo vicinis collectam, sed etiam ex remotioribus, Ægyptiis, Indis, Persis, Assyriis, Armeniis, Chaldæis, Iberis, Zichis, Cabiris. His omnibus munitus atque stipatus optimum factum existimavit eum in flium adoptatum imperii socium adjutoremque asciscere et nomen mutare Inde profectus totum ferebat agebatque Orientem. Imperator his cognitis; se quoque ad resistendum bello paravit, copiasque nequaquam certamini pares cum duce emisit; quas congressus prælio Thomas penitus dissipavit, parte occisa, parte in fugam conjecta. Post hæc licentiam nactus suas validius confirmavit, naves ad pugnam aliasque frumento et equis vehendis aptas construens. Quin et imperatoriam **379** classem in suam potestatem redegit, omnesque naves ad Lesbum congregavit. Deinde cum octoginta hominum

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(70) Inter Sarmatas Asiaticos Ζίγγους numerat Ptolemæus Geogr. 5, 9. Russis, Chasaris et Patzinacibus Chersonesis vicinos locat Constantinus c. 6, eosque Ζίγγους vocat. GOAR.

(71) Hos Scythias adjungit Stephanus ex sententia Eudoxi. Cabaros vocat Constantinus c. 39 et 40 GOAR.

millibus Abydum petiit, inde trajecturus, in itinere omnia populatus, inque cinerem redactis non humilibus modo et captu facilibus, sed et loco optimo sitis ac expugnatu difficilimis castris. Erat quoddam castellum munitum loci natura, quod imperatori fidem servabat. Ad hoc capiendum adoptivus ille filius Thomæ a patre missus, dum audacius et nullo suorum instructo ordine equitat, hostibus nudum castellum opinatus, in insidias Olbiani delapsus atrox temeritatis pœnas dedit. Nam captus ejus præsectum Olbianus ad imperatorem, isque ad Thomam ferociter ac superbe invadentem misit. Thomas filii capite accepto nihil de ferocia diminuens, a loco cui Horcosium (a juramentis, ut videtur) nomen est in Thraciam trajicit, nocte ad hoc usus, qua luna ob suum cum sole coitum non lucet. Verum ea res Michaelo curæ fuerat; utque ejus adventum præveniret, urbes refecerat, milites confirmaverat, et loca infirmiora muniverat. Quamquam nullum ejus diligentis fructum cepit. Simul enim atque ad urbem rediit et in Thraciam Thomas appulit, universi ab imperatore ad Thomam deferunt parati cum eo Cpolin oppugnatum proficisci. Imperator, quantum ejus fieri potuit, exercitum copiasque, **SSO** ut videbatur, non contentendas conduxit; easque ducibus Catacela et Olbiano factis tyranno obviam misit. Res quoque maritimas summo conatu procuravit. Sed instar torrentis alto monte decurrentis irruens tyrannus Thomas terra marique exercitus imperatoris profligavit, tantumque ei terrorem incussit, ut is ferream catenam ab arce ad oppositum oppidulum extenderit, ut interiore hostem mari arceret. Vivebat tum Scyri, quæ una Cycladum insularum est, quædam Leonis imperatoris consobrinus, eo relegatus a Michaelo, quod ei eadem Leonis sæpius libere in faciem exprobasset. Hunc in societatem suam adscitum Thomas duodecim milibus terræstrium copiarum præficit. Classem quoque adornat aliumque ei ducens præficit. Utrumque ad tentandam Cpolin mittit quasi præcursores, ex re fore judicans, si urbs simul terra marique oppugnaretur. Cum et terrestres et navales copiarum simul ad Blachornensem portum pervenissent, perrupta ferrea ista catena urbs undique oppugnari cœpta est. Supervenit paulo post etiam Thomas. Quamvis autem urbem undique strenue oppugnaret, nihil tamen memorabile effectum est, iis qui intus erant fortiter propugnantes et machinas **SSI** oppugnatorias repellentibus. Spera-
verat enim Thomas sibi, simul atque ad urbem accessisset, a civibus odio Michaeli portas reseratum iri; itaque et Gregorium præmiserat, uti retulimus, ipseque cum omnibus copiis et adoptio filio suo Anastasio, qui recens vita monastica deserta ad profanam desciverat, subsecutus fuerat.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(72) Quemnam? et quidem mox rursus mentio fit hujus adoptati filii. Sed ne Zonaras quidem cum

A περιφράξας ἔριστον ἐνόμισεν εἶναι καὶ βοηθὸν καὶ συνεργὸν τῆς ἀρχῆς προσλαβέσθαι, τὴν τε ἑαυτοῦ κλιῖσιν ἀλλάξασθαι καὶ υἱὸν εἰσποιησασθαι (72). Ἐκεῖθεν ὀρμηθεὶς ἄπασαν ἐδῆου καὶ ἐπέρθει τὴν Ἀνατολίην. Ἄ δὲ ὁ βασιλεύων ἀκηχοῦς καὶ αὐτὸς πρὸς ἀνιπαράταξιν ἡύτρεπίσθη. Καὶ στρατιᾶν καὶ στρατηγὸν οὐκ ἀξιόμαχον πρὸς αὐτὸν ἀποστέλλει, ἦ-
τινι συμβάγεις ὁ Θωμᾶς ἄρδην ἠφάνισε, μέρος μὲν τῆς δυνάμεως ἀνελών, τὸ δ' ἄλλο τρεψάμενος εἰς φυγὴν. Καὶ λοιπὸν ἀδείας τυχῶν διετίθετο τὰ καθ' ἑαυτὸν κραταιότερον, ναῦς ἐξαρτύων κυλεμικᾶς καὶ ἐτέρας σιταγωγούς καὶ ἱππαγωγούς. Γίνεται δὲ καὶ τοῦ βασιλικοῦ στόλου κύριος, καὶ πρὸς τὴν Λέσβου ἄπαν ἀθροίζει τὸ ναυτικόν. Αὐτὸς δὲ ὀκτώ μυριάδων ἄρχων στρατοῦ ἐπὶ Ἄβυδον ἦκει ὡς ἐκεῖθεν εἰς τὴν περσίαν διαβησόμενος, πάντα τὰ ἐν παρόδῳ καταδραμῶν, καὶ σποδὸν ποιήσας οὐ τὰ ταπεινὰ καὶ εὐ-
χείρωτα καὶ εὐάλωτα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπικρότατα καὶ δυσάλωτα. Ἦν δὲ τι χωρίον ἐρυμνὸν τὴν εἰς τὸν βασιλέα πίστιν τηροῦν, καὶ ἐπ' αὐτῷ τὸν εἰσποίητον ἐκπέμπει υἱὸν ὁ δὲ θρασύως ἱππαζόμενος καὶ ἀτάκτως τῷ οἴεσθαι γυμνὸν ἀντιπάλων εἶναι τὸ χωρίον λόγῳ δὴ τινι περιπίπτει τοῦ Ὀλβιανοῦ, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐποτμηθεὶς ἔματε μὴ θρασύνεσθαι. Τὴν μὲν κεφαλὴν τοῦ διελαίου ἐκείνου ἐπεμψε τῷ βασιλεῖ ὁ Ὀλβιανὸς οὗτος δὲ πάλιν Θωμᾶ τῷ ἐκείνου πατρὶ μετὰ βρυάγματος βαίονται καὶ μεγαλυ-
χουμένῳ. Ἦνπερ οὗτος δεξάμενος, καὶ νατὰ μηδὲν τοῦ φρονήματος ὑπενδύς, πρὸς τὴν θράκην ἀπὸ τοῦ χωρίου ὃ καλοῦσιν Ὀρκώσιον περαιούται, νύκτα κατατηρήσας συνοδικήν. [P. 502] Ἐμελε δὲ περὶ τούτου τῷ βασιλεῖ Μιχαήλ, καὶ τὴν ἐκείνου προλαβῶν περαιῶσιν αὐτὸς τὰ τε πόλεις ἀνελάμβανε καὶ τοὺς στρατιώτας ἐστήριζε καὶ τὰ ἀσθενῆ τῶν χωρίων ὠχύρου, κἂν μηδὲν ἐκ τῆς τοιαύτης σπουδῆς ἀπάντα, ἅμα τῇ ἐκείνου πρὸς τὴν πόλιν ὑποστροφῇ καὶ τῇ τοῦ Πλωμᾶ περαιώσει πάντων τὴν ἐκείνου πίστιν ἀπαρνησαμένων καὶ προσχωρηκότων τῷ ἀποστάτῃ καὶ μετ' αὐτοῦ στρατεύεσθαι κατὰ τῆς βασιλίδος προθυμουμένων. Ὁ δὲ βασιλεὺς κατὰ τὸ ἐγγυρωῦν στρατὸν ἀγροχῶς καὶ δύναιμι τῷ δοκεῖν ἀξιόλογον συστησόμενος, στρατηγούς τε ἐπιστήσας αὐτῇ τὴν τε βῆθιντα Κατάκην καὶ τὸν Ὀλβιανόν, ἐπαφίτῃσι κατὰ τοῦ τυραννοῦ. Ἐπεμελεῖτο δὲ καὶ τῶν κατὰ θάλασσαν, ὡς ἀνυστὸν ἦν. Ὅσπερ δὲ τις χεῖμῆρος ἐξ ὑψηλῶν ὀρέων ὁ τύραννος ἐπαλθὼν τὴν τε κατὰ χέρσον δύναιμι καὶ τὴν κατὰ θάλασσαν διεσκέδασε, καὶ τσαύτην ἐπέθηκε πτολῶν τῷ βασιλεῖ ὡς καὶ σιδηρᾶν ἄλυσιν ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως εἰς τὸ καταντικρὺ πολίχνιον ἀποτεῖναι, τὴν ἐσωθεν ἄβατον τηροῦσαν θάλασσαν. Ἦν δὲ τις στρατηγὸς ὑπερόριος ἐν Σκύρω τῇ νήσῳ (μία δὲ αὕτη τῶν Κυκλάδων), ἀδελφιδουῦς μὲν τυγχάνων Λέοντος τοῦ βασιλέως, τυύτου δὲ ἀνακρεθέντος παρρησιασόμενος ποκλάκις καὶ τὸν Μιχαήλ εἰς πρόσωπον ὀνειδίσας διὰ τὸν φόνον, καὶ διὰ τοῦτο τὴν ὑπερορίαν κατα-

nominat. Id quidem ait, Balbum sibi Constantini nomen sumpsisse. XYL.

κριθείς. Τούτον προσεταιρισάμενος ὁ Θωμᾶς στρα-
τεύματός τινος κατὰ γῆν ὡσεὶ χιλιάδων δέκα ἀνα-
δείκνυσι στρατηγὸν καὶ τὸν κατὰ θάλατταν δὲ στό-
λον εὐτρεπισάμενος καὶ ἕτερον αὐτῷ ἐπιστήσας
στρατηγὸν, οἷόν τινος προδρόμους ἐξέπεμψε κατὰ
τῆς βασιλίδος, διὰ τε γῆς καὶ θαλάσσης ὠφέλιμον
εἶναι κρίνας ποιῆσθαι τὰς προσβολάς. Οὐ γανομέ-
νου, καὶ κατὰ ταυτὸν ἀναφανέντων των τε ναυτικῶν
καὶ πεζικῶν δυνάμεων ἐν τῷ πρὸς Βλαχέρναις
κόλπῳ, ἀντισχεῖν ὄλως μὴ δυναθείσης, ὡς εἴρηται,
τῆς ἐκτεταμένης σιδηρᾶς ἀλύσεως, προσβολαὶ τοῖς
τείχεσι πανταχόθεν ἐγίνοντο. Ἐπῆλθε δὲ μετ' ὀλίγον
καὶ ὁ Θωμᾶς, καὶ ἐνεργὸς πάντοθεν ἐγίνετο ἡ πο-
λιορκία. Οὐδὲν δὲ ὁ τι καὶ λόγου ἄξιον ἐπράττετο,
τῶν ἔνδον εὐρώστας ἀμυνόμενων καὶ τὰς ἐλεπόλεις
ἐκκρουόμενων. Ἦτο μὲν γὰρ ὁ Θωμᾶς ἅμα τε
ἐπιφανῆναι τῇ βασιλίδι καὶ ἅμα τοὺς πολίτας ἀνα-
πειτάσει αὐτῷ τὰς πόλεις διὰ τὸ πρὸς τὸν Μιχαήλ
μῖσος, καὶ διὰ τοῦτο τὸν τε Γρηγόριον (73), ὡς
εἴπομεν, πρότερον ἔπεμψε, καὶ αὐτὸς πανσὺδι μετὰ
καὶ τοῦ υἱοθετηθέντος αὐτῷ Ἀναστασίου, ἄρτι τὸν
μοναχικὸν ἀρνησαμένου βίον καὶ πρὸς τὸν κοσμικὸν
ἀποκλίναντος, κατόπιον ἐπηκολούθησεν ὡς δὲ οὐδέ,
τῶν κατ' ἐλπίδας αὐτῷ ἀπήνησεν, ἀλλὰ καὶ ὕβρεις,
μᾶλλον ὑπὸ τῶν ἔνδον ἐπλύνετο, τότε μὲν παρεμ-
βολῆν ἐν τοῖς Παυλίνου, ἔθα τὸ τῶν θαυματουργῶν
Ἀναργύρων (74) τέμενος ἴδρυται, [P. 503] ὄχυράν
ἐπήξατο, λαὸν δὲ πεπομφῶς ἄχρι τοῦ Εὐξείνου πόν-
του καὶ τοῦ Ἰεροῦ ἀπεπειράτο τῶν πολιχνίων, εἰ
πῶς αὐτὰ προσαγάγοι καὶ μὴ τινα κατὰ νότου ἔχοι,
ἐχθρόν. Ταῦτα δὲ κατιστησάμενος, καὶ τινος ἡμέ-
ρας εἰς παρασκευὴν δοὺς ἑαυτῷ, ὡς ἔκ τινος ἀπό-
πτου κατεῖδε τὸν μὲν Μιχαήλ τὸ πολεμικὸν σημεῖον
ἐπὶ τοῦ στέγους τοῦ τῆς Θεοτόκου τοῦ ἐν Βλαχέρναις
πεπηγότα ναοῦ, κάκειθεν τῆν κατὰ τῶν ἐναντίων
ἰσχὺν ἐξαιτούμενόν τε καὶ προσλαμβάνοντα, τὸν
υἷον δὲ αὐτοῦ Θεόφιλον πάντα τὸν τῆς πόλεως περι-
βολον μετὰ τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ ὑπ' αὐτὸν τάγ-
ματος περικυκλοῦντα, τὸ τε ζωοποιὸν τοῦ σταυροῦ
ξύλον ἐπιφερόμενον καὶ τὴν ἑσθῆτα τῆς πανάγου
Θεοτόκου (75), εἰς πολλὴν τῶν πραγμάτων ἐνέπιπτε
δυσελπιστίαν καὶ παντοῖος ταῖς γνώμας ἐγίνετο.
Οὐκ ἔχων δ' ὁ τι ναὶ πράξειεν, ἄλλως τε δὲ καὶ
ὄχλῳ τοσοῦτῳ θαρβῶν τὸ δλον διὰ μάχης κρι-
θῆναι ἠπείγετο. Ὅθεν τῇ ἐξῆς ἅμα φωτὶ σημάνας
τὸ ἐνοάλιον τοὺς ἄνδρας ἐξῆγε. Καὶ τῷ μὲν υἱῷ
τὸν κατὰ τὸ χερσαῖον τεῖχος ἐπέτρεψε πόλεμον,
αὐτὸς δὲ τὸ πολὺ τῆς δυνάμεως ἔχων καὶ τὰς
καρτερὰς ἐλεπόλεις καὶ μηχανὰς κατὰ τοὺς τῶν
Βλαχερνῶν πύργους ἐποιεῖτο τῆν προσβολήν,
κλίμακας τε προσφέρων τοῖς τείχεσιν ἀναλό-
γους τῷ ὕψει, καὶ ἀλλαχοῦ μὲν χελώνας, ἀλλαχοῦ
δὲ κριούς τοξεύμασι δὲ καὶ πετροβόλοις πανταχόθεν

A Ut vero nihil expectationi ejus consentaneum
evenit, sed contumeliis quoque est ab oppidanis
affectus, ibi tum castra in loco qui Paulini dicitur,
ubi mirificorum Anargyrorum templum est, admo-
dum munit, misitque exercitum ad mare usque
Euxinum et ad Hierum, oppidula ad defectionem
sollieitans ne quem a tergo hostem relinqueret. His
ita constitutis, dum apparatus aliquot dies impendit,
ex specula quadam videt Michaelum in tecto
ædis Deiparæ Blachernensis signum belli desfigere,
indeque vires contra hostem deopscere atque ex-
spectare, filium autem ejus Theophilum tota urbis
mœnia circumire cum patriarcha et sacro ordine,
eosque secum circumferre lignum crucis, et intactum
Deiparæ vestem. Hoc spes ejus de summa rerum
valde labefactavit, variisque distractus cogitatio-
nibus et consilii incertus, tandem multitudini suo-
rum confusus pugna decernere statuit. Itaque po-
stridie prima luce classicum canere jubet, **SSS**
suos castris educit, filio terrestris muri oppugna-
tionem demandat: ipse cum majori copiarum parte
validioribusque machinis et tormentis turres Bla-
chernenses aggreditur, scalas muris altitudine
æquales applicans, alibi testudines, alibi arietes
adhibens, tormentisque saxa jactantibus undique
utens. Denique omni arte ac conatu nititur oppi-
danos perterrere urbemque capere. Reliquos etiam
muros navalibus copiis cingit, igne et missilibus
terrens Neque tamen quidquam tanta vi atque
apparatu consecutus est. Classe enim illico ventus
adversus dissipavit, aliaque alio navigia disjecit,
C tempestate vehementi oborta, terra quoque oppi-
denis fortiter pugnantibus machinasque ei inutiles
redigentibus. Itaque omni spe ad irritum recidente
receptui canit. Et qui in urbe erant, oppugnatione
soluta animos receperunt; tantumque eis accessit
fortitudinis, ut quibusdam etiam portulis apertis
eruperint manumque cum Thomæ militibus con-
suerunt. Ex eo statuit Thomas ex Thracia disce-
dere, quod frigidior ea est per hiemem regio,
exercitumque in hiberna per regiones calidiores
dispargere. Quam sententiam exsecutus ineunte
vere rursus terra marique Cpolin oppugnare in-
tendit. Neque **SSS** vero Michaelum qualem antea,
sed jam et terrestri collecto exercitu instructum
et nova classe invenit. Rursus ergo eamdem quam
D prius urbis partem aggreditur apud sinum Blacher-
nensem, dataque irruendi tessera omni vi muros
machinis adductis concutere tentat. Dum hæc ge-
runtur Michaelus cum quibusdam Thomæ militibus
colloquendi opportunitatem nactus oblivionem in-
juriarum multaue beneficia promittit, si ad se
transirent sanguisque civilis pollutione abstine-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(73) Is Leonis, iste Scyri exsulans consobrinus videtur fuisse. Sic enim verto ἀδελφιδούν, vocem varie de cognatis usurpatam. Paulo post hæc opinio perspicue confirmatur. XYL.

(74) Plures a Græcis coluntur Ἀναργυροί me-

dici a mercede capienda alieni. Nominatissimi sunt Gosmas et Damianus, quorum templum ἐν τοῖς τοῦ Παυλίνου. GOAR.

(75) De qua auctor Leonis anno 17. GOAR.

rent. Verum hoc frustra fuit, ferocioribus etiam ista petitione factis illis, et quod metu hostium liberati essent, Thomæ eo fidelioribus. Hoc itaque desperato conatu Michaelus multis verbis suos cohortatur ut se fortiter gerant neque scelerato tyranno libertatem probant: tum subito multis portis effundens suos hostem nihil tale expectantem adoritur, subitoque impetu perterritum magna clade afficit, adversosque fundit, ac victoriam præclaram reportat. Sed et classis Thomæ infortunium habuit. Cum enim imperatoriæ triremes proveherentur, jamque pugnae conserendæ tempus esset, hostium naves metu quodam et tumultu consternatæ retro ad terram profugerunt. Classiarii pars ad imperatorem abierunt, pars terra in sua castra profugerunt. Sic absque labore classis Thomæ distributa **SS4** est. Id videns Gregorius Leonis consobrinus, Thomamque intelligens exiguæ auctoritatis esse, suspicansque paulo post plus etiam ei existimationis decessurum, re opera cujusdam monachi de collegio Studii cum imperatore communicata, cum parte sui exercitus a reliquis se avellit, ita ut eum jam Thomas a tergo haberet. Hoc et hominis perterrendi et imperatoris placandi et uxorem liberosque (nam a Michaelo captivi detinebant ex quo iste ad Thomam desciverat) servandi studio faciebant. Sed neque res adhuc erat imperatori audita, et Thomas metuens ne subito magna fieret Gregorii auctoritas, simulque ut suis metum injiceret, castra ab urbe non dimovit, veritus ne hostis se at ergo sequeretur: milites quantos ad debellandum Gregorius suffecturos judicabat, assumens in hunc duxit, prælioque fuscum et in fuga comprehensum necavit. Inde celeriter ad relictos ad obsidendam urbem exercitus reversus litteras in omnes partes dimittit, quibus falso jactabat se victoria politum fuisse; classemque quæ apud Græciam erat, statim ad se vocat veluti rem mari continuo gesturus. Atque hæc quidem, quod rectum cursum tenuisset, absque mora ad locum qui Beridi dicitur appulit. Constabat navibus pugnae frumentoque vehendo aptis 350. At imperatoriæ classis **SS5** præfecti cognito hujus adventu, noctu hostiles naves in statione adorti, subito impetu classiariis perterritis multas cum ipsis vectoribus ceperunt, quasdam artificioso igni combusserunt, paucis admodum periculo ereptis, quæ celeri fuga ad portum Blachernensem avertæ ibi se cum terrestribus copiis conjunxerunt. Hoc modo res mari gesta. At terra continenter levia prælia fiebant modo Michaelo modo filio ejus Theophilo cum Catacela et Olbiano adversus hostem suos educante. Horum præliorum varia fuit in utramque partem fortuna. Justa autem pugna decertatum nunquam est, quod imperator cum hoste, cujus multo erant numerosiores copiae, congredi acie non audebat. Hoc rerum statu Mortagon Bulgarorum rex fana, quæ totum orbem terrarum pervaserat, Romanorum imperatorem muris inclusum obsideri, excitus, clam ad Michae-

A χρώπινος ἤπειγτο παντοῖος φαινόμενος καταπλήξει μὲν τοὺς πολίτας, κρατῆσαι δὲ τῆς πόλεως, περιστοιχίσας καὶ τὰ λοιπὰ τείχη τῆ ναυτικῆ δυνάμει, πυρὶ τε καὶ τοξεύμασιν ἐκφοβῶν. Ἄλλ' οὐδὲν τῶν εἰς ὄνησιν φερόντων αὐτῷ ἢ τοσαύτη δύναμις καὶ φαντασία κατεπράξατο. Τὸ μὲν γὰρ ναυτικὸν εὐθὺς τις ἐπιπνεύσας ἐναντίος ἀνεμὸς διέλυσε τε καὶ ἄλλην ἄλλην διασπαρῆναι ἐποίησε τῶν σκαφῶν ἅτε καὶ χειμῶνος ἐξαισίου ὑπάρχοντος· κατὰ δὲ τὴν ἤπειρον γενναίως τῶν ἀπὸ τῆς πόλεως ἀγωνιζομένων καὶ ἀχρήστους αὐτῷ ποιοῦντων τὰς μηχανὰς, διαπορηθεὶς τοῖς πᾶσιν ἀνέβουξε, καὶ ἡ πολιορκουμένη πόλις ἀνεβάρησε, καὶ τοσοῦτον ἀνδρικώτερον ἐπιτίθετο τοῖς τοῦ ἀποστάτου ὡς καὶ τινὰς τῶν ἔνδον πυλίδας ἀνοηγνύοντας τῆς πόλεως ἐξίεναι καὶ τοῖς πολεμίοις συμπλέκεσθαι. Ἐγὼ οὖν ὁ ἀποστάτης διὰ τὸ τῆς θράκης χειμέριον ἐπὶ παραχειμασίαν τραπῆναι καὶ τὸν λαὸν σκεδάσαι ἐν ἀλεινοτέροις χωρίοις. Ὁ δὲ καὶ ποιήσας, ὡς ἤδη τὸ ἔαρ ἐπέλαμπεν, ἀμφοτέρωθεν αὐθις κατὰ γῆν τε καὶ θάλασσαν ἐκρινε προσβάλλειν τῇ Κωνσταντινῶν. Ἄλλ' ἤδη καὶ τὸν Μιχαὴλ οὐχ ὡς τὸ πρότερον, ἄρτι δὲ στρατιωτικὴν τινα δύναμιν εὗρισκε συλλεξάμενον καὶ ἐτέραν κατὰ θάλασσαν ναυτικὴν. Κατ' ἐκεῖνο γοῦν πάλιν ἦει τὸ μέρος ὀπλισάμενος ἢ καὶ πρότερον, τὸν κόλπον τῶν Βλαχερνῶν, καὶ σύνθημα δοὺς τὸ πολεμικὸν ἐνεργὸς ἦν τὰς μηχανὰς προσάγων καὶ τὰ τείχη καταστῆναι πειρώμενος. [504] Ἐν τῷ δὲ ταῦτα ἐπράττετο, εἰς λόγους ὁ Μιχαὴλ ἤλθε· τισὶ τῶν στρατευομένων τῷ ἀποστάτῃ, ἀμνηστίαν τε κακῶν αὐτοῖς ἐπαγγελόμενος καὶ καθυπισχνούμενος δώσειν ἀγαθὰ πολλὰ, εἰ μόνον δὴ μετατάξαιτο καὶ αἵμασιν ἐμφυλίοις ἀπόσχοιντο κραίνεσθαι. Ἐπέραινε δὲ οὐδὲν, ἀλλὰ θάρσυνεωτέρους, ὅτι δὲ καὶ παρακαλοῖντο, τοὺς ἀκούοντας ἐποίησε, καὶ τῆς ἐκ τοῦ φόβου συστάσεως λελυμένους καὶ βεβαιωτέρους τῷ ἀποστάτῃ εἰργάσατο. Τῆς τοιαύτης δὲ πείρας ἀπεγνωκῶς, καὶ πολλὰ τοὺς σὺν αὐτῷ παρακλήσας ἀνδράς ἀγαθοὺς γενέσθαι καὶ μὴ προέσθαι ἀλάστορι τυράννῳ τὴν ἐλευθερίαν, ἄφνω ἐκ πολλῶν πυλίδων ἐξεληθῶν ἀπροσδοκῆτως ἐπιτίθεται τοῖς ἐναντίοις· καὶ τῷ παραδόξῳ καταπληξάμενος τοὺς ἀντιτεταγμένους ἐτρέφετο, φθόρον ἰκανὸν ἐργασάμενος καὶ νίκην λαμπρὰν ἐνεγκάμενος. Καὶ τὰ ναυτικὰ δὲ κακῶς ἠνέχθη τοῦ ἀποστάτου· ὡς γὰρ αἱ βασιλικαὶ τριῆρεις ἀνήγοντο καὶ ἤδη συμπλέκεσθαι ἔμελλον, δειμασί τισι καὶ θορύβοις περικυπηθέντος τοῦ ἐναντίου στόλου πρύμναν αἱ νῆες ἐκρούσαντο καὶ πρὸς τὴν χέρσον κατήγοντο, καὶ οἱ μὲν τῶν ἀνδρῶν ὑποτόμῳ πρὸς βασιλέα, οἱ δὲ πρὸς τὸ οἰκεῖον στρατόπεδον τὸ κατὰ γῆν ἀπεδίδρασκον. Καὶ οὕτω μὲν ἀπονητὶ διελύθη τοῦ τυράννου τὸ ναυτικόν. Ὅθεν καὶ Γρηγόριος, ὁ τοῦ βασιλέως ἀδελφιδουὺς Λέοντος, συνεωρακῶς εὐκταφρόνητον ὄντα τὸν Θωμᾶν (ὑπετόπαξε δὲ καὶ προΐοντος τοῦ χρόνου γεννησόμενον ἐπὶ πλείον), διὰ τινος μοναχοῦ τῶν ἀπὸ τῆς μονῆς τῶν Στουδίου κοινωνολογησάμενος τῷ βασιλεῖ, μοῖραν τινα τοῦ ὕψ' ἐαυτὸν τάγματος εἰληφῶς ῥῆξιν ἐνοεῖ καὶ κατὰ νότον γίνεται τῷ τυράννῳ, ὁμοῦ μὲν τοῦτον ἐκδει-

ματῶν, ἄμοῦ δὲ καὶ τὸν βασιλέα ἐξίλασκόμενος, ἄμοῦ δὲ καὶ γυναῖκα καὶ τέκνοις (ἔτυγον γὰρ καθειργμένοι: τούτου τῷ Θωμᾷ προσχωρήσαντος) σωτηρίαν πραγματευόμενος. Ἄλλ' οὔτε ὁ βασιλεὺς ἐξῆσσε διακοῦσι, καὶ ὁ Θωμᾶς τὸ μὴ πολὺν ἐξαίφνης τούτον γενέσθαι κατοβρώδων, καὶ φόβον τοῖς ἑαυτοῦ ἐμποιῆσαι βυυλόμενος. τὴν μὲν στρατοπεδεῖαν τῆς πόλεως οὐ μετεκίνησε, τὸ μὴ διωχθῆναι ἐξόπισθεν δεοδικῶς, ὅσους δὲ ἦδει ἀξιομάχους εἶναι τῆς πρὸς τὸν Γρηγόριον συμπλοκῆς παραλαβῶν στρατιώτας ἐξῆει πρὸς αὐτόν, καὶ μάχη τρεψάμενος φεύγοντα καταλαβῶν ἀναιρεῖ. Καὶ αὐθις διὰ ταχέων πρὸς τὰς προσεδρευούσας τῇ πόλει δυνάμεις ἐπάνεισι, καὶ γράμμασιν ἐπιστέλλων ἀπανταχοῦ ἐπεφήμιζεν ὡς εἴη νενικηκῶς, ὅπερ οὐκ ἦν, καὶ ὅπερ εἶχε κατὰ τὴν Ἑλλάδα ναυτικὸν ταχέως ἐκέλευεν ἀναχθῆναι ὡς αὐθις τῶν κατὰ θάλατταν ἀνθεξόμενος πραγμάτων. Καὶ τὸ μὲν ναυτικὸν εὐθυπλοῦσαν ταχέως ἀνάγειται καὶ τῷ χωρίῳ προσορμίζεται τῶν Βηρίδου, ἐκ ν' καὶ τ' συνιστάμενον πλοίων πολεμικῶν τε καὶ σιταγωγῶν [P. 503] οἱ δὲ τοῦ βασιλικοῦ στόλου κατάρχοντες τὴν τούτων ἐπιγνώκότες ἔλευσιν νυκτὸς ἐπιτιθέμενοι ναυλοχοῦσι τοῖς ἐναντίοις, καὶ τῷ ἀφινδῖφ καταπληξάμενοι πολλὰς μὲν αὐτάνδρους ἔσχον τῶν νηῶν, τινὰς δὲ καὶ τῷ σευαστῷ πυρπολοῦσι πυρῇ, ὀλίγων παντελῶς ἐξω γενομένων τοῦ πάθους καὶ πρὸς τὸν κόλπον τῶν Βλαχερνῶν καταραὶ ἐπιγομένων, ὡς ἂν εἶεν ἡνωμένοι τῇ κατὰ γῆν στρατιᾷ· ὁ δὲ καὶ γέγονε. Καὶ τὰ μὲν κατὰ θάλατταν τούτου εἶχε τὸν τρόπον κατὰ γῆν δὲ ἀκροβολισμῶν συνεχῶν γινομένων, νῦν μὲν τοῦ Μιχαήλ, νῦν δὲ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Θεοφίλου ἐπεξίοντος τοῖς ἀποστάταις μετὰ τοῦ Ὀλβιανοῦ καὶ τοῦ Κατακήλα, ποτὲ μὲν τὰ τοῦ βασιλέως ἐπικρατέστερα ἦν, ποτὲ δὲ τὰ τοῦ ἀποστάτου, οὐ μὴν ἀγῶνές τινες λαμπροὶ καὶ νεανοὶ ἐκ παρατάξεως συνέστησαν, ἅτε δὲ πολλῶν τοῦ βασιλέως ἐλαττωμένου τῷ πλήθει καὶ μὴ πρὸς τὴν τοῦ τυράννου δύναμιν ἀντιτάττεσθαι δυναμένου. Ἐν τούτοις ὄντων αὐτῶν, Μορτάγων ὁ τῶν Βουλγάρων βασιλεὺς (καὶ γὰρ ἐφθασεν ἡ φήμη πληρῶσαι τὴν οἰκουμένην ὡς ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων συγκατεσθεῖς τειχίτης ἐστὶ καὶ πολιορκεῖται) λείβρα τινὰ πεπομφῶς ὡς αὐτὸν ἐξαποστεῖλαι βοήθειαν αὐτομάτῳ ἐπιγγέλλετο γνώμη καὶ συμμαχίαν. Ὁ δὲ Μιχαήλ, εἴτε τῇ ἀληθείᾳ τὸ τῶν ὁμοφύλων οὐκ εἰρων πλῆθος εἴτε καὶ χρημάτων φειδόμενος (ἐτύγχανε γὰρ τῶν πώποτε βασιλείων σμικρολογώτατος), τὴν μὲν γνώμην τοῦ Βουλγάρου ἡξίου ἀκροδοχῆς, τὴν δὲ βοήθειαν παρητεῖτο. Ἄλλ' ὁ γε Μορτάγων χαίρων μὲν καὶ ἄλλως πολέμοις καὶ τὰς ἐκ τούτων λείας κερπούσθαι φίλων, καὶ τὰς πρὸς τὸν βασιλέα δὲ τριακοντούτεϊς σπονδὰς παρὰ τοῦ προδεβασιλευκότος λέοντος γεγεννημένας ἐπιθεβαιῶσαι καὶ ἰσχυροτέρως ποιῆσαι ζῆτῶν, τὴν κατὰ τοῦ τυράννου στρατιάν ἡύτρεισε, καὶ δὴ τῶν Ῥωμαίων ὄρων ἔντοσθε γεγονῶς κατὰ τὸν κηδούκτου χώρον οὕτω καλούμενον τὴν παρεμβολὴν ἐπέζητο. Ἦνούετο δὲ, καὶ λαθεῖν ταῦτα τὸν ἀποστάτην οὐκ ἦν. Καὶ ἐδονήθη μὲν, ὡς εἰκός, καὶ τὰς φρένας κατακτυπήθη, ἐν ἑαυτῷ δ'

lum mittit, eique ultro pollicetur se auxilium supplicasque missurum. Imperator, sive quod re vera civiles miseraretur multitudines, sive pecuniæ parcens (neque enim eo alius imperator sordidior fuit), laudata Bulgari voluntate subsidium recusavit. Sed Mortagon ut qui alioqui bellis prædisque per ea partis gauderet, et fœdus tricennale cum Leone Armenio pactum confirmare cuperet, nihilominus contra Thomam expeditionem suscepit; cumque in fines Romanorum pervenisset, ad locum cui Cedoctus nomen, castraposuit. Ibi Thomas, quem Bulgarorum adventus minime fefellerat, graviter, ut par erat, animo perturbatus, ut se ex æstuatione collegit, arma suos sumere jubet. Cumque videret se imbecillum victuque facilem fore, siquidem in duas partes suas copias diduxisset (nam et ad Cprolin oppugnandam nonnisi numerosissimus et magnæ virtutis exercitus requirebatur, eo magis quod jam imperator haud contemnendum et qui in faciem hosti resistere posset exercitum paraverat, et contra Bulgarorum copias nonnisi magno validoque cum exercitu pugnari poterat), potius existimat ab urbe in Bulgaros ducere, quibus se parem esse putabat. Itaque apud Cedoctum instructa acie cum iis congregitur. Verum eo in prælio magna cum suorum strage superatur, iis qui fuga salutem paraverant in locum quemdam accessus habentem difficiles congregatis, et quid futurum esset speculantibus. Bulgarus captivis et spoliis amplissimis abductis domum redit, elatus superbiensque victoria. Sed classii, quam ad obsidionem reliquerat Thomas, suorum audita clade tota ad imperatorem defecit. At Thomam dæmones, puto, quos belli istius socios habebat, et regni quod adhuc somniabat potiundi cupiditas eo recordiæ adegerunt, ut undique attritus, deque amplissimis rebus in angustias compulsus, tamen ab obsidione non desisteret. Tandem frustra se laborare sentiens, in campum quemdam cui Diabasis nomen, omnes suas copias traducit, aliquot multis ab urbe stadiis dissitum, sed excursionibus aptum et ob aquarum affluentiam idoneum, ibique castra locat; a que inde factis excursionibus omnem suburbiorum elegantiam corrumpit, non, ut ante, in conspectum eorum qui in urbe erant suos educens. Hoc ubi intellexit imperator, egregium exercitum comparat, eique Catecelam et Olbianum duces præponit; ipseque scholas quæ vigiliis in palatio obeunt, sodalitatesque assumens, contra Thomam ducit, rem collatis signis decreturus. Fortiter eum Thomas sustinuit. Cumque, ut apparere, arte vincere hostes studeret, primo congressu terga suos dare, rursusque persequentibus hostibus sese adversos objicere inopinataque conversione in fugam conjicere jubet. Hoc quidem ille præcipiebat: sed non erat futurum ut ei hoc consilium succederet. Milites enim ejus, qui ipsius causa diu jam uxoribus liberisque suis caruerant, manusque gentilium sanguine contaminave-

rant, simul et temporis mora confecti (jam enim triennium exactum erat) et exitu carentem conatum se suscepisse sentientes, qui insanis atque cupiditati unius viri servirent, præceptum illud divinitus oblatis commodi loco ducentes, ut primum tubæ cecinerunt classicum aciesque congressæ sunt, non fingentes, ut erant jussi, fugam, effuse nullaque cum convenientia ordines solverunt ac dissipati sunt; atque ita pauci modo, mox complures ad imperatorem transfugerunt. Thomas cum paucis quibusdam Adrianopolin salvus pervenit; et filicius ille ejus filius Anastasius ex fuga castellum Bizyæa occupavit. Hos evestigio subsequens imperator primo obsidere Thomam decrevit. Quam ad obsidionem non machinas, non tormenta adhibuit, cum quod belli civilis damna cuperet devitare, tum quod Adrianopoli vicinos Scythas nolebat instrumentorum quibus urbes oppugnantur notitiam consequi: sed fame ac penuria rerum ad vitam necessariorum statuens eum in suam potestatem redigere, vallo ac fossa circumventum urbem acriter obsedit. Thomas primo omnes qui per ætatem bello idonei non erant et omne animal inutile urbe expulit. Deinde ingravescente fame ac salute desperata, qui cum ipso erant, per portulam quamdam furtim elapsi, nonnulli etiam noctu per funes de muro demissi, alii imperatori sese dederunt, alii Bizyam ad Anastasium filium naturalem profugerunt. Tandem cum obsessi omnia victu apta consumpsissent, jamque ad inusitatos cibos et usque ad putrefactorum coriorum esum necessitas perpulisset, occulte cum Michaelo collocuti, pactique delictorum veniam, Thomam in compedibus imperatori tradiderunt. Is morem qui jam pridem imperatoribus placuerat receptusque consuetudine erat, primo omnium servans, porrectum in pavimento jacere jussit, cervicemque ejus pedibus suis calcavit; tum pedibus manibusque mutilatum et asino impositum spectaculi loco per castra circumduci jussit, nihil aliud vociferantem quam: « Miserere mei, qui verus es rex! » Cumque res percontaretur an ex aulicis quoque conscios quosdam summæ seditionis et socios habuisset, fuerat haud dubie multos delaturus, nisi Joannes Exabulius patricius monuisset imperatorem non convenire, sed prorsus rationi repugnare, inimicis fidem habere amicos accusantibus. Qua ille voce multis miserorum civium amicorumque imperatoris supplicii ansas præcidit. Thomas lentis confectus supplicii tandem animam exhalavit, medio Octobri mense, homo qui initio quidem magna conatus animosusque et propositi strenuus persecutor, in progressu multo se ipso deterior minimeque respondens expectationi de se conceptæ visus est. Quos Bizyam pervenisse diximus, ii quoque periculi metu sententiam mularunt; et accepto de

δύμωσ πάλιν γενόμενος τὴν ἑαυτοῦ στρατιάν ἐξώπλιζεν. Ἐπει δὲ εἰς δύο μεριζόμενος ἐδόκει παντελῶς ἀσθενῆς τε εἶναι καὶ εὐχείρωτος (ἦ τε γὰρ βασιλεὺς τῶν πόλεων οὐκ εὐαριθμητῶς, ἀλλὰ πλείστον καὶ ἀξιολόγου στρατοῦ ἐδέετο πολιορκουμένη, ἤδη καὶ τοῦ βασιλέως συνειλοχότος δυνάμεις οὐκ ἀγενεῖς καὶ κατὰ πρόσωπον ἴσασθαι δυναμένας, καὶ ἡ τῶν Βουλγάρων δὲ δύναμις οὐ μικρὰς τινος, πολλῆς δὲ καὶ οὐ τῆς τυχοῦσης ἐδέετο ἀντιπαράταξως), ὡς ἂν μὴ εἰς δύο τιὰ διαιρούμενος εὐχείρωτος γένεται, ἀπαίρει μὲν τῆς πόλεως πρὸς τὸν Βούλγαρον δὲ ἀξιόμαχον κρίνας ἑαυτὸν κατὰ τὸν εἰρημένον ἀντιπαράτασσει τόπον. [P. 506] Καὶ δῆτα συμβολῆς γενομένης ἤτταται κατὰ κρατος ὁ τύραννος, καὶ φόνοσ γίνεται πολὺσ τῶν περὶ αὐτόν· οἱ δὲ περισωθέντεσ φυγῆ τὴν σωτηρίαν πορίζοντα, καὶ ἔν τινι χώρῳ δυσθάτῳ συναχθέντεσ τὸ μέλλον ἐσκόπουν. Ὁ δὲ τῶν Βουλγάρων ἀρχηγὸσ τὰ τε σώματα, ὧν ἐγένετο κύριοσ, καὶ λείαν πολλῶν προσαδόμενοσ πρὸσ τὴν οἰκειάν ὑπέστρεψε χώραν, τῇ νίκῃ ἐπαίρομένοσ τε καὶ γαυριῶν. Τὸ δὲ καταλειφθὲν ναυτικὸν ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆσ πόλεωσ, πυθόμενοσ τὴν ἤτταν τοῦ ἀποστάτου, προσκεχώρηκεν ἅπαν τῷ βασιλεῖ. Ὁ δ' ἀποστάτησ εἰσ τοῦτο ἀφίκετο μανίασ παρὰ τῶν συμμαχοῦντων αὐτῷ, ὡσ ἔοικεν, δαιμόνων, καὶ τὴν τῆσ βασιλείασ εἰστί ὠνειροπόλει κατάσχεσιν, ὅτι πάντοθεν συντριβόμενοσ καὶ μικρὸσ ἐκ μεγάλου γινόμενοσ ἔτι προσελπίρει τῇ πολιορκίᾳ. Ὡσ δ' ἐγνώκει μάτῃν πονῶν, ἄρασ παντὶ τῷ στρατῷ εἰσ τι πεδίων Διάθασιν κατονομαζόμενοσ, σταδίουσ ἀπέχον τῆσ πόλεωσ ἱκανούσ, εὐφυῶσ ἔχον πρὸσ τε νομάσ καὶ ὑδάτων ὑποβόροσ, στρατοπεδεῖν ἐπέτρεξε, κάκειθεν ποιούμενοσ προνομάσ τῶν τῆσ πόλεωσ προαστειῶν τὰσ ἀγλαίασ ἀπέκειραν. Ἐνεφανίζετο δὲ τοῖσ κατὰ τὴν πόλιν ὡσ ὁδὸ πρότερον οὐδαμῶσ. Τοῦτο δὲ συνείσ ὁ Μιχαήλ, ἀξιολόγουσ συστησάμενοσ στράτευμα καὶ στρατηγούσ ἐπιστήσασ αὐτῷ τὸν Κοτάκηλαν καὶ τὸν Ὀλβιανόν, αὐτόσ τε τὰσ φυλαττούσασ ἐν τῷ παλατίῳ σχολάσ εἰληφώσ καὶ τὰσ ἐταιρείασ (76) ἔξεισ κατὰ τοῦ τυράννου, διὰ σταδαίασ μάχησ κρίναι τὸ πᾶν βουλγηθείσ. Ἐνθα δὲ καὶ ὁ τύραννοσ κατεστρατηπεδευμένοσ εὐρώστωσ ὑπεδέξατο τὸν βασιλέα, καὶ συμπλοκῆσ γενομένησ καταστρατηγῆσαι τάχα τοῦσ ἀντιπάλουσ βουλόμενοσ ὁ θωμάσ ἅμα τῇ συμβολῇ νῦτα δοῦναι τοῖσ περὶ αὐτόν προσέταξε, εἰτα τῶν ἐναντίων εἰσ διωγμὸν τραπέντων ἐκ παλινδιώξεωσ ἐπιστραφῆναι τούτουσ καὶ τῷ παραδόξῳ τρέψασθαι τῆσ υποστροφῆσ. Καὶ ἦν μὲν αὐτῷ τοιαύτη παραγγελία, οὐκ ἔμελλε δὲ ἄρα εἰσ ἔργον ἐκβῆναι τὰ μεμελετημένα. Οἱ γὰρ σὺν αὐτῷ στρατιῶτασ πολὺν χρόνον γυναικῶν καὶ τέκνων στερόμενοσ δι' αὐτόν καὶ τὰσ χεῖρασ χραίνοντεσ ὁμογνίοισ αἱμασιν, ἅμα δὲ καὶ τῷ χρόνῳ πεπιεσμένοι (τρίτον γὰρ ἐξηνύετο ἔτοσ, καὶ ἀνηνύτοισ ἐδόκουσ ἐπιχειρεῖν ἀνδρόσ ἐνὸσ ἀπονοίᾳ καὶ ἐπιθυμίᾳ δουλεύοντεσ), τὸ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(76) *Exteros belli socios. GOAR.*

καλυθεν ὡς ἑρμαιῖον τι λαβόντες, τῆς σάλπιγγος ἠχησάσης τὸ ἐνούλιον καὶ εἰς χεῖρας συμπλοκῆς τῶν ταγματῶν ἐλθόντων, οὐ δοικῆσαι τὴν τροπὴν, ὡς παρηγγέθησαν, ἐποιούντο, ἀλλ' ἀτάκτως καὶ κόσμου χωρὶς τὴν τάξιν διαλευκότες ἐσκεδάννυντο. Καὶ οὕτως νῦν μὲν ὀλίγοι, αὐθις δὲ πλείους τῷ βασιλεῖ προσχωροῦσιν. Ὁ δὲ Θωμᾶς σὺν ὀλίγοις τισὶν εἰς Ἀδριανουπόλιν περιώζεταί. Ὁ δὲ τούτου παράγραπτος καὶ νόθος υἱὸς (77) Ἀναστάσιος τὸ τῆς Βιζύης φεύγων κατέσχε φρουρίον. [P. 507] Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκ ποδῶν τούτοις ἐπόμενος πρῶτον ἔγνω πολιορκεῖν τὸν Θωμᾶν. Ὅθεν ἐπάγει αὐτῷ πολιορκίαν, οὐ διὰ μηχαίων καὶ ἐλεπόλεων σπουδᾶζων αὐτὸν καθελεῖν, ἅμα μὲν τὸν ἐμφύλιον εὐλαβοῦμενος πόλεμον, ἅμα δὲ καὶ τοὺς προσοικουῦντας τῇ Ἀδριανουπόλει Σκύθας μὴ ἐθέλων τῶν πολιορκητικῶν ὀργάνων πείραν λαβεῖν, ἀλλὰ λιμῶ καὶ ἀνάγκῃ τῶν ἐπιτηδείων ἐπιγόμενος τὸν ἀντίπαλον παραστήσασθαι· καὶ δὴ παρακαθίσας τὴν Ἀοριζουπόλιν καὶ χάρακι καὶ σταυρώμασι στεφανώσας ἐνεργῶς ἐπολιόρκει. Ὁ δὲ Θωμᾶς πρῶτον μὲν πᾶσαν ἄρχηστον ἡλικίαν καὶ πᾶν ζῶον ἀνεπιτηδεῖον τῆς πόλεως ἐξῶθει, ἔπειτα, ὡς ἤδη ἤκμαζεν ὁ λιμὸς καὶ σωτηρίας ἐλπὶς οὐδαμοῦ, οἱ μὲν τῶν συνόντων αὐτῷ λάθρα διὰ τῶν πυλίδων κλέπτοντες τὴν ἐξέλευσιν, οἱ δὲ διὰ τῶν τειχῶν καθιμώμενοι νύκτωρ φέροντες ἑαυτοῦς τῷ βασιλεῖ παρεδίδοσαν, ἄλλοι δὲ πρὸς τὸν τοῦ ἀποστάτου νόθον υἱὸν Ἀναστάσιον εἰς τὸ Βιζύης πτολίεθρον ἀπεδίδρασκον. Ἐπεὶ δὲ τοῖς πολιορκουμένοις ἤδη τὰ ἀναγκαῖα κατεδήδοτο, ἤψαντο δὲ κατινῶν ἀθήτων βρωμάτων, ἐχώρει δὲ ἡ ἀνάγκη καὶ μέχρι τῶν σεσημμένων σκυτῶν καὶ τῶν καττυμάτων, καὶ τούτοις ἀναγκαζόμενοι ἐσιτοῦντο, λάθρα πρὸς λόγους ἐλθόντες τῷ Μιχαῆλ, καὶ τῶν ἡμαρτημένων συγχώρησιν ἐξαιτήσαντες καὶ λαβόντες, τὸν Θωμᾶν πεδότην προσάγουσι τῷ ἐχθρῷ. Ὁ δὲ τὸ δόξαν πάλαι τοῖς βασιλεῦσι καὶ εἰς συνήθειαν ἤδη ἐλθὼν πρῶτον τελέσας, καὶ ἐπ' ἐδάφους ἀπλώσας αὐτὸν καὶ τοῖς ποσὶ τὸν αὐχένα τούτου πατήσαι, ἀκρωτηριάζει ποδῶν αὐτὸν καὶ χειρῶν, ὅπως τε ἐπικαθίσας θεατρίζει διὰ τοῦ στρατοπέδου, οὐδὲν ἄλλο ἐπιβουόμενον ἀλλ' ἢ. « Ἐλέησόν με, ἀλθῶς βασιλεῦ! » Ἐρομένου δὲ τοῦ βασιλέως εἴ τινας τῶν αὐτῶν συνόντων καὶ ἕτεροὶ εἶεν τὰ αὐτοῦ φρονούντες, τάχα ἂν κατεῖπε πολλῶν, εἰ μὴ ὁ πατρικίος Ἰωάννης ὁ Ἐξαβούλιος. « Οὐδέον, ἔφη, ὦ βασιλεῦ, ἀλλὰ καὶ λίαν ἀλογιστον, ἐχθροῖς πιστεύειν κατὰ τῶν φίλων, » καὶ τούτῳ τῷ λόγῳ διέλυσε τὰς κατὰ τῶν ταλαιπώρων πολιτῶν καὶ φίλων αὐτοῦ μελλούσας ἐγείρεσθαι τιμωρίας. Καὶ ὁ ἀποστάτης δὲ κατέλυσε τὸν βίον ἀποβόρῃς τὸ πνεῦμα ταῖς κατὰ μικρὸν ποιναῖς, μεσοῦντος Ὀκτωβρίου μηνός, κατὰ μὲν τὰς ἀρχὰς μεγαλεπήβολος δοκῶν γενέσθαι καὶ τολμηρὸς καὶ τοῦ προτεθέντος ἐξεργαστικὸς, προβαίνων δὲ ἐπὶ τὰ ἔμπροσθεν πολὺ καταδειέστερος ἑαυτοῦ φανείας καὶ τῆς τῶν ἐκτὸς προσδοκίας. Καὶ οἱ ἐκ Βιζύης δὲ τοῦ φρουρίου ἑτέρας ταχέως ἐγένοντο γνώμη, τὸν ἐπηρητημένον ὑφορώμενοι κίνδυνον· ἅμα γὰρ τῷ πυθέσθαι τὰ κατὰ τὸν Θωμᾶν ἀτυχήματα, τὰ ὅμοια πεποιηκότες καὶ τὸν Ἀναστάσιον συσχόντες δεδεμένον χεῖρας καὶ τὸν πόδας προσήνεγκαν τῷ βασιλεῖ. [508] Πάπινθε δὲ καὶ οὗτος τὰ παραπλήσια τῷ νῦν χεῖρας καὶ τὸν βίον βιαίως μετέλλαξε. Καὶ τῶν τυράννων δὲ καθαιρεθέντων αἱ παράλιοι τῆς Θράκης πόλεις, τὸ τε Πάριον καὶ ἡ Πράκλεια, ἔτι τὰ τοῦ τυράννου φρονούσαι ἀντεῖχον, μίσει τε τῷ πρὸς Μιχαῆλ καὶ διὰ τὸ μὴ θέλειν τοῦτον τὰς θείας ἀνεστῆλῶσαι εἰκόνας. Καὶ τὸ μὲν Πάριον ἐξῶ τοῦ τείχους καταβληθέντος ἀπὸ τινος γενομένου σεισμοῦ, ἡ δ' Ἡράκλεια ἐκυριεύθη ἀπὸ τῶν τῆς θαλάσσης μερῶν.

Καὶ τὰ μὲν κατὰ Θωμᾶν τοιοῦτον ἔσχε τὸ τέλος, καὶ οὕτως ὁ βασιλεὺς τροπαιοφόρος ἐκ τῶν κατὰ Θράκην ἔρχεται πόλεων, οὐδὲν ἕτερον κατὰ τῶν συναποστατησάντων τῷ Θωμᾶ ἔννοησας καὶ τῷ πολέμῳ ὄλοντων, ἀλλ' ἰπποδρομίας γενομένης ὄνοις ἐποχουμένους περιαχθῆναι καὶ ἐξορίᾳ παραδοθῆναι. Ἐμείνε δὲ ζῶπυρον τῆς ἀποστασίας τὸ φρούριον ἢ Καβάλα καὶ ἡ Σανίανα, ὧν τὴν μὲν ὁ Χοιρέας κατεῖχε, τὸ δ' ὁ Γαζαρηνός, ἐξ ὧν ὁρμώμενοι ληστείας ἐποιούντο καὶ προνομίας. Ἀλλὰ καὶ οὗτοι ὡς οὐκ ἐδέξαντο τὰς ἀθουώσας αὐτοῦς βασιλικὰς συλλαβὰς καὶ τὰ πεμφθέντα ἀξιώματα (καὶ ἄμφω γὰρ μαγίστρω πεποίηκεν ὁ βασιλεὺς), ὑποφάρντων τῶν ἔνδον, ὡς ἐξήλθον οὗτοι πρὸς τὰς συνήθειας διαρπαγὰς, ἐκλείσθησαν τῶν φρουρίων αἱ πύλαι αὐτοῖς,

Thomæ calamitate nuntio, imitati Adrianopolitas. Anastasius manus pedesque vincuntur imperatori attulerunt. Isque eodem quo pater modo tractatus violentamorte periit. Tyrannis sublatis, Parium et Heraclea maritimæ urbes Thraciæ adductiis faventes resistebant imperatori, cum odio ejus, tum quod sacras reponere imagines nolebat. Ac Parium quidem captum est, muris terræ motu coorto prostratis. Heraclea autem a partibus quibus ad mare spectat, expugnata est.

πολιορκεῖν τὸν Θωμᾶν. Ὅθεν ἐπάγει αὐτῷ πολιορκίαν, οὐ διὰ μηχαίων καὶ ἐλεπόλεων σπουδᾶζων αὐτὸν καθελεῖν, ἅμα μὲν τὸν ἐμφύλιον εὐλαβοῦμενος πόλεμον, ἅμα δὲ καὶ τοὺς προσοικουῦντας τῇ Ἀδριανουπόλει Σκύθας μὴ ἐθέλων τῶν πολιορκητικῶν ὀργάνων πείραν λαβεῖν, ἀλλὰ λιμῶ καὶ ἀνάγκῃ τῶν ἐπιτηδείων ἐπιγόμενος τὸν ἀντίπαλον παραστήσασθαι· καὶ δὴ παρακαθίσας τὴν Ἀοριζουπόλιν καὶ χάρακι καὶ σταυρώμασι στεφανώσας ἐνεργῶς ἐπολιόρκει. Ὁ δὲ Θωμᾶς πρῶτον μὲν πᾶσαν ἄρχηστον ἡλικίαν καὶ πᾶν ζῶον ἀνεπιτηδεῖον τῆς πόλεως ἐξῶθει, ἔπειτα, ὡς ἤδη ἤκμαζεν ὁ λιμὸς καὶ σωτηρίας ἐλπὶς οὐδαμοῦ, οἱ μὲν τῶν συνόντων αὐτῷ λάθρα διὰ τῶν πυλίδων κλέπτοντες τὴν ἐξέλευσιν, οἱ δὲ διὰ τῶν τειχῶν καθιμώμενοι νύκτωρ φέροντες ἑαυτοῦς τῷ βασιλεῖ παρεδίδοσαν, ἄλλοι δὲ πρὸς τὸν τοῦ ἀποστάτου νόθον υἱὸν Ἀναστάσιον εἰς τὸ Βιζύης πτολίεθρον ἀπεδίδρασκον. Ἐπεὶ δὲ τοῖς πολιορκουμένοις ἤδη τὰ ἀναγκαῖα κατεδήδοτο, ἤψαντο δὲ κατινῶν ἀθήτων βρωμάτων, ἐχώρει δὲ ἡ ἀνάγκη καὶ μέχρι τῶν σεσημμένων σκυτῶν καὶ τῶν καττυμάτων, καὶ τούτοις ἀναγκαζόμενοι ἐσιτοῦντο, λάθρα πρὸς λόγους ἐλθόντες τῷ Μιχαῆλ, καὶ τῶν ἡμαρτημένων συγχώρησιν ἐξαιτήσαντες καὶ λαβόντες, τὸν Θωμᾶν πεδότην προσάγουσι τῷ ἐχθρῷ. Ὁ δὲ τὸ δόξαν πάλαι τοῖς βασιλεῦσι καὶ εἰς συνήθειαν ἤδη ἐλθὼν πρῶτον τελέσας, καὶ ἐπ' ἐδάφους ἀπλώσας αὐτὸν καὶ τοῖς ποσὶ τὸν αὐχένα τούτου πατήσαι, ἀκρωτηριάζει ποδῶν αὐτὸν καὶ χειρῶν, ὅπως τε ἐπικαθίσας θεατρίζει διὰ τοῦ στρατοπέδου, οὐδὲν ἄλλο ἐπιβουόμενον ἀλλ' ἢ. « Ἐλέησόν με, ἀλθῶς βασιλεῦ! » Ἐρομένου δὲ τοῦ βασιλέως εἴ τινας τῶν αὐτῶν συνόντων καὶ ἕτεροὶ εἶεν τὰ αὐτοῦ φρονούντες, τάχα ἂν κατεῖπε πολλῶν, εἰ μὴ ὁ πατρικίος Ἰωάννης ὁ Ἐξαβούλιος. « Οὐδέον, ἔφη, ὦ βασιλεῦ, ἀλλὰ καὶ λίαν ἀλογιστον, ἐχθροῖς πιστεύειν κατὰ τῶν φίλων, » καὶ τούτῳ τῷ λόγῳ διέλυσε τὰς κατὰ τῶν ταλαιπώρων πολιτῶν καὶ φίλων αὐτοῦ μελλούσας ἐγείρεσθαι τιμωρίας. Καὶ ὁ ἀποστάτης δὲ κατέλυσε τὸν βίον ἀποβόρῃς τὸ πνεῦμα ταῖς κατὰ μικρὸν ποιναῖς, μεσοῦντος Ὀκτωβρίου μηνός, κατὰ μὲν τὰς ἀρχὰς μεγαλεπήβολος δοκῶν γενέσθαι καὶ τολμηρὸς καὶ τοῦ προτεθέντος ἐξεργαστικὸς, προβαίνων δὲ ἐπὶ τὰ ἔμπροσθεν πολὺ καταδειέστερος ἑαυτοῦ φανείας καὶ τῆς τῶν ἐκτὸς προσδοκίας. Καὶ οἱ ἐκ Βιζύης δὲ τοῦ φρουρίου ἑτέρας ταχέως ἐγένοντο γνώμη, τὸν ἐπηρητημένον ὑφορώμενοι κίνδυνον· ἅμα γὰρ τῷ πυθέσθαι τὰ κατὰ τὸν Θωμᾶν ἀτυχήματα, τὰ ὅμοια πεποιηκότες καὶ τὸν Ἀναστάσιον συσχόντες δεδεμένον χεῖρας καὶ τὸν πόδας προσήνεγκαν τῷ βασιλεῖ. [508] Πάπινθε δὲ καὶ οὗτος τὰ παραπλήσια τῷ νῦν χεῖρας καὶ τὸν βίον βιαίως μετέλλαξε. Καὶ τῶν τυράννων δὲ καθαιρεθέντων αἱ παράλιοι τῆς Θράκης πόλεις, τὸ τε Πάριον καὶ ἡ Πράκλεια, ἔτι τὰ τοῦ τυράννου φρονούσαι ἀντεῖχον, μίσει τε τῷ πρὸς Μιχαῆλ καὶ διὰ τὸ μὴ θέλειν τοῦτον τὰς θείας ἀνεστῆλῶσαι εἰκόνας. Καὶ τὸ μὲν Πάριον ἐξῶ τοῦ τείχους καταβληθέντος ἀπὸ τινος γενομένου σεισμοῦ, ἡ δ' Ἡράκλεια ἐκυριεύθη ἀπὸ τῶν τῆς θαλάσσης μερῶν.

Pic rerum Thomæ finis fuit, et Michaelus ex Tracia triumphans in urbem rediit. In socios autem defectionis Thomæ et captos bello nihil aliud statuit quam quod asinis eos impositis ludis Circusibus circumduci solumque exsilii causa vertere jussit. Supererant adhuc defectionis istius quasi fomites duo castella, Cabala et Saniana; quorum alterum Chæreas, alterum Gazarenus tenebat, iisque ex arcibus prædationes ac latrocinia exercebant. Sed hi quoque cum impunitatis pacta ab imperatore missa, obdormamque dignitatem (nam utrumque magistrum **SS** imperator creabat) respuerent, corruptis castellorum præsiidiis, cum ad consueta latrocinia exivissent, portis castellorum objectis exclusi, cumque in Syriam fuga contenderent, a

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(77) *Illegitima adoptione Thomæ ascriptus. GOAR.*

præfectis limitum comprehensi inque crucem acti sunt.

Ita demum defectio omnino exstincta. Neque vero malorum impetus hoc cardine cessaturus erat: sed cum duæ continentēs, Europam dico atque Asiam, veluti caput et cauda, divinitus castigarentur, tametsi id non intelligerent, ira Dei eis cædes, incendia, terræ motus, latrocinia, civiles turbas, urbium insperata excidia signa in cælo et in aere immittente, tandem miseris quoque insulas, veluti medicum corporis, ne ulla ejus pars plagis careret, invaserunt. Sed nimirum corrigi non poterant, qui Dei hominis formam adorandam negarent. Quo tempore novas res moliri Thomas cœpit, fama rei in omnes partes divulgata, Agaremi, qui occiduum Iberiæ sinum accolunt Oceano finitimi, quos et Hispanos nominant, aucti hominum multitudinie, suamque terram parum fertilem atque opulentam sentientes ideoque ipsis alendis non sufficere, principem suum Apochapsum (ipsi sua lingua amerimum nem dicunt) accesserunt, utque colonia deduceretur poposcere, quia et ob multitudinem anguste habitarent et rebus necessariis destituerent. **§§** Princeps, cui is sermo pergratus erat, longas confestim naves paravit, easque instructas, consilio suo etiamnum celato, prædatum ad insulas Orientis, quæ nostræ erant ditionis, emisit, simul et rem subditis gratam facturum, quorum cupiditatem alienis opibus satiaret, et exploraturus, esset ne aliqua ferax insula, in quam commode suorum posset deducere coloniam. Navigatione inito vere suscepta, multis appulsus insulis neminem sibi resistentem invenit: omnes enim præsidio orbatae erant quod classis tota iis custodiendis destinata Thomam tunc adjuvabat. Ingentem itaque prædam ex omnibus quas attigit insulis retulit. Hoc modo et in Cretam venit; quam cum prædatus populatusque esset pro virili, insulæ perspecta bonitate atque amœnitate, suis hoc unum dicens: « En terram lacte ac melle fluentem, » navibus omnis generis præda oneratis domum repetiit. Finita deinde hieme ac vere ineunte naves quadraginta oneravit viris bellicosis; observatoque secundo vento, reliquas insulas fere absque maleficio prætervehens, ad Cretam appulit castraque ad promontorium cui Charay nomen imposuit. Cum autem neminem neque in excensione, neque dum suos deduceret hostem inveniret, **§§** castris communitis eos qui ad excursionem apti erant emisit: ipse cum reliquis, cum isti ad decem jam aut undecim stadia abiissent et ventus invalisset, naves ad unum omnes injecto

και φεύγοντες πρὸς Συρίαν ὑπὸ τῶν τὰς ἄκρας διεκόντων στρατηγῶν κατασχεθέντες ἀνεσκοπισθῆσαν.

Καὶ οὕτω μὲν τὰ τῆς ἀποστασίας ἀπέστῃ, τίλειον καὶ ψῆχτο, οὐκ ἔμελλε δὲ ἄχρι τούτων στῆσεσθαι: ἡ φορὰ τῶν κακῶν, ἀλλὰ τῶν δύο ἡπειρωτῶν, Ἀσίας, φαιμένων, καὶ Εὐρώπης, ἐν θυμῷ Κυρίου οἶόν τινας κεφαλῆς καὶ οὐρᾶς, εἰ καὶ μὴ συνίεσαν, παιδευθεῖσάν φόνους, ἐμπρησμοῖς, σεισμοῖς, ἀρπαγαῖς, ἐμφυλίοις καταδρομαῖς, πόλεων ἀνεπίστοις μεταναστάσεσι, σημείοις ἐξ οὐρανοῦ, σημείοις ἐξ ἀέρος, τέλος καὶ ταῖς ταλαιπώροις νήσοις, οἶόν τινα μέσσην, ἴν' ὀλοσώματρός εἴη ἡ πληγὴ, ἐπέδραμε τὰ δεινὰ. Ἄλλ' οὐκ ἦν παιδευθῆναι τοὺς τὴν θεάνθρωπον ἐξηρηνημένους μορφήν προσκυνεῖν. Ἄρτι γὰρ τοῦ κατὰ τὸν Θωμᾶν ἄρξαντος νεωτερισμοῦ, ἐπὶ ταῦτα ἤκουετο πανταχοῦ, οἱ τὸν ἐσπέριον κόλπον τῆς Ἰθρηρίας οἰκοῦντες Ἀγαρηνοὶ, πρόσχωροι τῷ Ὀκεανῷ ὄντες (Ἰσπανίους τοῦτους κατονομαζοῦσιν), εἰς εὐανδρίαν ἐληλακίνας, καὶ ἤλ' ἔσκον γῆν λυπρὰν οὖσαν καὶ μετρίως εὐδαίμονα ἀρῶντες καὶ διὰ τοῦτο τρέφειν μὴ δυναμένην αὐτοὺς, προσελθόντες τῷ ἑαυτοῦ ἀρχοντι Ἀπόχαψ (αμερμουμην (78) οἶδε τοῦτον ἡ ἐγγύριος γλωσσοκλείν) ἀποικίαν καὶ γῆς μετανάστασιν ἀπῆτουν γενέσθαι αὐτοῖς πλήθει τε στενοχωρουμένοις καὶ τῶν ἀναγκαίων σπανίζουσι. [P. 509] Ὁ δὲ ἀστασίας νὸν λόγον δεξάμενος, πλοῖα εὐθέως ἐπισκευάσας μακρὰ καὶ δύναντα τοῦτοις ἐξ αὐτῶν ἐμβιβάσας, ἐπὶ ληστειᾶν τέως, λαθάνουσαν ἔχων τὴν ἔνοιαν, τῶν πρὸς τῇ ἔφ κειμένων νήσων καὶ ἡμετέρων ἐτρέπετο, ὁμοῦ μὲν τὸ τοῖς ὑπηκόοις ὀρεκτὸν ἐκπληρῶν καὶ ἐκ τῶν ἀλλοτριῶν αὐτοὺς κορευνὺς, ὁμοῦ δὲ καὶ μετασκεψόμενος εἰ τίς ἐστιν εὐφορος τῶν νήσων καὶ πρὸς μετοικίαν ἐπιτηδεῖα αὐτοῖς. Ποιησάμενος δὲ τὸν ἀπόπλουον ἕκρος ὄρα, καὶ πολλὰς ἐπιῶν τῶν νήσων, οὐδένα εὕρισκε τὸν ἀντιπαρατατόμενον: ἐχῆρευον γὰρ πᾶσαι βοθηλας, τοῦ εἰωθότος φυλάττειν στόλου παντὸς συστρατευομένου τῷ Θωμᾷ. Διὸ καὶ μεγάλας ὠφελείας ἐκ πασῶν, αἷς καὶ προσώρμιζεν, ἔκαρπούτο. Ἦνε δὲ ποτε καὶ εἰς Κρήτην, καὶ ταύτην καταδραμὼν καὶ ἀνδραποδισάμενος ὡς ἐνῆν, καὶ τὴν τῆς νήσου καταμαθῶν ἀρετὴν καὶ χάριν, τοῦτο ἔφη πρὸς τοὺς ὑπηκόους. « Ἴδού γῆ ρέουσα γάλα καὶ μέλι. » Καὶ τότε μὲν ἔφη πλέον οὐδὲν παντοίων δὲ τὸν στόλον ἐμπειληκῶς ἀγαθῶν τῶν ἐπ' οἶκον νόστων ἐμείμνητο. Ὡς δ' ὁ λειμῶν ὑπέληγε καὶ τὸ ἔαρ ἐπέλαμπε, τεσσαρῆκοντα **Π** ναῦς πληρώσας ἀνδρῶν μαχιμῶν καὶ οὐριον ἄνεμον ἐπιτηρήσας πρὸς Κρήτην ἀπέπλει, τὰς ἄλλας τῶν νήσων παρατρέχων ἐπισικῶς. Καταλαβὼν δὲ τὴν νῆσον τῷ ἀκρωτηρίῳ τῷ λεγομένῳ Χάρακι προσορμίζεται. Ὡς δ' οὐδὲν αὐτῷ οὔτε κατὰ τὴν ἀπόδοσιν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(78) Leunclavius Onomastico 3: *Emir Mumini*, inquit, *dominus est cærimoniarum aut princeps sacrorum* inter Saracenos. A *Græcis Amermumnes* scribitur in eorum historiis. Idem alibi: *Amermumnes, Græcorum in historiis ἀμερμούμνης, factum est ex Emir et Mumini; quorum illud dominum significat aut principem, hoc ritus sive cærimonias*

sive cultus et θρησκείας. Nam proximi secundum Haliphas ita nominabantur, velut principes sacrorum aut reges sacrorum, more Romano. Jovius interpres-tatur optime credentium in religione principes: sed potius dicere debuit, rectæ religionis nūt ὀρθοδοξίας aut virorum sacrorum principes. GOAR.

οὔτε κατὰ τὴν καταγωγὴν ἐφάνη πολέμιον, παρεμβολὴν πηξάμενος ὄχυρὰν, τοὺς μὲν ἐπιτηθείους εἰς προνομίην ἐξαπέστειλεν, αὐτὸς δὲ τοὺς λοιποὺς ἔχων ἄρτι· δὴ τοῦ πνεύματος ἐπακμάζοντος, κάκεινων πορρωτέρω σταδίων δέκκι ἢ καὶ εἰς γενομένων, πῦρ ἐμβαλὼν ταῖς ναυσὶ τὰς πάσας κατέφλεξε, φεισάμενος τὸ παράπαν οὐδεμίας. Ὁ δὲ στρατὸς (καὶ γὰρ ἐπαλινόστου ἐθῆως ἐκδειματωθέντες, τῷ παραδόξῳ τοῦ θεαθέντος πράγματος καταπλαγίντες) τὴν αἰτίαν ἐπυθάνοντο καὶ εἰς λόγους ἤλθον νεωτερικοῦς. Ἐπεὶ δὲ ἤγονον ἅ πάσαι ὠδινον, ὡς αὐτοὶ τε τούτων ὑμεῖς ἄτιοι, ἀποικίαν ζητοῦντες καὶ γῆν ἀγαθὴν, ἐμοὶ δὲ ταύτης οὐδετέρα νενόμισται κρείττων, εἰς ταύτην ἤλθον τὴν ὁδόν, τὰ ὑμῖν τε θυμῆρη πράττων καὶ ἐμυτὸν τῆς ἐξ ὑμῶν ἀπαλλάττων ὀχλήσεως. » Ὡς δὲ καὶ γυναικῶν καὶ παίδων ἐμέμνητο, « Καὶ γυναῖκες, ἔφη ὁ Ἀπόχαψ, ὦδε, ἡμέτεραι αἰχμάλωτοι, καὶ παῖδες μετὰ μικρὸν ἐξ αὐτῶν. » Τούτοις τοῖς λόγοις κατασιγασθέντες, καὶ ἀποδοχῆς ἕξει κρίναντες τὰ λεγόμενα, τάφρον μὲν ἠγειραν πρῶτον βαθεῖαν, καὶ χάρακας ἐν ταύτῃ καταπιξάντες, ἐνθα καὶ νῦν λαβὼν τὴν ἐπωνυμίαν ὁ τόπος σώζει τὴν προσηγορίαν, Χάνδαξ (79) ὀνομαζόμενος. ἐκείσε διενυκτέρευον. Χρόνος οὐκ ἐβρόη πολὺς, καὶ τὰ πραττόμενα ἡ φήμη τὸν βασιλέα ἐδίδασκε. Καὶ ὅς τῷ πρωτοσπαθαρίῳ Φωτεινῷ (80) τῶν Ἀνατολικῶν στρατηγούντι τὰ τῆς Κρήτης ἅπαντα ἀνατίθησιν. [P. 510] Οὗτος ἐκείσε παραγεγόμενος καὶ τὰ πάντα καταμαθὼν τὸν βασιλέα ἀνεδίδασκε τὰ πραττόμενα, καὶ δύναιμι ἡξίον πέμπειν τὴν ἐκείθεν ἀποσοδήσουσαν τοὺς ἐχθροὺς. Δαμιανὸν γοῦν τινα ὄντα κόμητα τοῦ βασιλικοῦ ἵπποστασίου (81) καὶ πρωτοσπαθᾶριον μετὰ πολλῆς δυνάμεως καὶ παρασκευῆς ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλεν εἰς βοήθειαν τοῦ στρατηγῶ Φωτεινοῦ, ὃ καὶ ἐνωθέντες κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ὠπλίζοντο. Εἰς οὐδὲν δὲ χρήσιμον αὐτοῖς τὸ τέλος ἐνεπεράθη· αὐτὸς τε γὰρ ὁ Δαμιανὸς κατὰ τὴν πρώτην προσβολὴν καιρίαν πληγείς καὶ θανὼν καὶ τοῖς λοιποῖς τροπῆς γέγονεν ἄτιος, καὶ ὁ Φωτεινὸς μόλις ἐν δρόμῳ διασώζεται καὶ τῷ βασιλεῖ τῶν πραχθέντων αὐτάγγελος γίνεται. Ἄλλ' οὗτος μὲν, ἐπεὶ διὰ τιμῆς ἤγετο τῷ βασιλεῖ πάντως, τὴν τῆς Σικελίας στρατηγίαν αὖθις τῆς Κρήτης ἀλλάσσεται· τοῖς δὲ Σαρακηνοῖς (82) ἐν ταραχῇ καὶ μερίμνῃ δι-ἀγρυσιν ἔτι μοναχὸς τις ἐκ τῶν ὀρέων τῆς νήσου ἐπικαταβὰς ἀμαρτάνειν ἔφησεν, εἰ ἀσφαλῶς οὔντα ἐξείν ἰδρῦθέντες ἐν τῷδε τῷ τόπῳ, καὶ ἅμα λέγων τὸν Χάνδακα τούτοις ὑπέδειξε, δεξιὸν τόπον κα εὐφυῆ πρὸς πᾶσαν εὐετηρίαν. Ἐν τούτῳ πόλιν ἰδρῦσαντες καὶ οἶόν τινα πάσης ἀκρόπολιν τῆς νήσου, καὶ ἐκ ταύτης ὀρμύμενοι τὴν ὄλην κατέτρεχον νῆσον καὶ τὰς λοιπὰς. Ἐδουλώσαντο δὲ τοὺς αὐτόχθονας καὶ τὰς ἐν τῇ Κρήτῃ πόλεις πλὴν μιᾶς. Τότε δὴ καὶ ὁ Κύριλλος ὁ Γορτύνης πρόεδρος στέφει τελειοῦται μαρτυρικῷ, μὴ θελήσας ἀρνήσασθαι τὸν Χριστόν. Καὶ Κρήτη μὲν ἐάλω τοῦτον τὸν τρόπον.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ

(79) Idem modernis Græcia χανδάκιον, et correctius χάνδαξ, ac χάρξ antiquis, scilicet fossa, vallum, unde universæ insulæ Candia nomen deinceps est inditum. GOAR.

(80) Locus erat mutilus. Supplevimus ex Scylitze. GOAR.

(81) Hunc nullo negotio comitem stabuli, ut veteres Franci loquebantur, intelligere possumus,

agni combussit. Quo subito incendii spectaculo perterritus exercitus cum illico ad castra rediisset, causamque crematæ classis ferocius etiam postularet, dux respondit ea nunc peracta quæ ipsi diu ardentem desiderassent: ipsos huic rei causam præbuisse, qui coloniam in locum felicem duci flagitassent: se, quia meliorem alium nullum sciret, huc duxisse, ut et ipsorum voluntati satisfaceret et interpellationibus sese ipsorum exoneraret. Cumque uxorum et liberorum inferrent mentionem, respondit Apochapsus in promptu esse captivas mulieres, quibus pro uxoribus uterentur, ac paulo post liberos tollerent. His illi verbis sedati, et approbatione digna rati, altam egerunt fossam, ibique vallum jecerunt, unde adhuc loco Chandax nomen servatur, atque iis castris pernoctarunt. Brevi admodum tempore fama rei certiorum fecit imperatorem, qui Photino protospathario orientalis exercitus duci summam rei ad Cretam pertinentis commisit. Hic eo profectus omnique re cognita imperatorem edocuit, copiasque ad profligandos ex insula hostes petiit. 804 Imperator ergo Damianum sui equilis comitem ac protospatharium magnis cum copiis atque grandi apparatu suppetias Photino mittit, iique conjunctis viribus contra Agarenos se armant. Sed nihil est profectum, quod cum Damianus primo in congressu letali vulnere accepto periisset, reliqui eam fugæ causam habuerunt; et Photinus ægre celoce evasit ad imperatorem, eique eladis nuntium attulit. Quem imperator, quod summo apud se esset in honore, pro Creta Sicilia præfecit. Saracenos autem, adhuc intercuras ac turbas versantes, monachus quidam ex insulæ montibus degressus docuit errare, si hoc loco tuto se consedisse crederent; simulque eis Chandacem demonstravit, opportunum locum ad quasvis commoditates. Ibi illi urbem condiderunt veluti totius insulæ arcem, ex eaque in totam insulam incursiones fecerunt, ac vicinas etiam, actis in servitatem incolis, ubriusque Cretæ una dempta captis omnibus. Tum temporis etiam Cyrillus Gortynis episcopus martyrii coronam supplicio est consecutus, quod Christum diffiteri noluisset. Hoc modo Creta in servitutem devenit.

ἐπικαταβὰς ἀμαρτάνειν ἔφησεν, εἰ ἀσφαλῶς οὔντα ἐξείν ἰδρῦθέντες ἐν τῷδε τῷ τόπῳ, καὶ ἅμα λέγων τὸν Χάνδακα τούτοις ὑπέδειξε, δεξιὸν τόπον κα εὐφυῆ πρὸς πᾶσαν εὐετηρίαν. Ἐν τούτῳ πόλιν ἰδρῦσαντες καὶ οἶόν τινα πάσης ἀκρόπολιν τῆς νήσου, καὶ ἐκ ταύτης ὀρμύμενοι τὴν ὄλην κατέτρεχον νῆσον καὶ τὰς λοιπὰς. Ἐδουλώσαντο δὲ τοὺς αὐτόχθονας καὶ τὰς ἐν τῇ Κρήτῃ πόλεις πλὴν μιᾶς. Τότε δὴ καὶ ὁ Κύριλλος ὁ Γορτύνης πρόεδρος στέφει τελειοῦται μαρτυρικῷ, μὴ θελήσας ἀρνήσασθαι τὸν Χριστόν. Καὶ Κρήτη μὲν ἐάλω τοῦτον τὸν τρόπον.

quem posteriorem Græci κοντεστῦλον, nostri constabulum et constabularium vocaverunt. GOAR.

(82) Promiscue, ut et alii, Agarenos Saracenosque ponit. Quod autem de Chandace præcessit et sequitur, omnino iuter se pugnat; nisi in media historia aliquid excidit, aut in nominibus erratum est. Qui enim jubeuntur castra in Chandace ponere, ubi ea jam ante jacebant? XYL.

Ceterum imperator Michaelus bellis civilibus liberatus non Deo, sed suæ prudentiæ atque solertiæ victoriam imputavit. Itaque et fastu turgens effrenibus animi ferebatur impetibus. Proinde uxore mortua, §95 simulans se vitam viduam amplecti, occulte cum principibus senatus rem composuit, ut ; ii sibi alterius uxoris ducendæ auctores essent, ac nisi pateretur persuaderi sibi, vim minarentur, hoc honesto utentes prætextu, non convenire ut, ipsis imperatori subditis, uxores eorum domina atque imperatrice careant. Ita ergo fictis eorum sermonibus ad extremum cessit. Ac primum quidem subditos manu sua ipsi se obligare mandavit, futuram imperatoris uxorem, et quos esset ea editura liberos, summo in honore ab ipsis habitum iri, ita ut eam ipso mortuo imperatricem, de filiis unum imperatorem agnoscant. Adeo non in hoc modo ævo, sed post mortem quoque suam se imperatorum existimabat. Deinde commentitiis istis senatus precibus persuasus scilicet uxorem ducit jam pridem desponsam Christo, et monasticum amplexam vitæ genus, inque principis dicto monasterio id a pueritia exercentem, nomine Euphrosynam. Ferebatur ea filia esse Constantini imperatoris, ejus quem mater Irena sua propter scelera juste oculis spoliaverat.

Aliam quoque classem Michaelus contra Saracenos Cretam obtinentes emisit, duce Cratero Cibræotarum præfecto. Is cum septuaginta suis et omnibus reliquarum insularum biremibus ferox admodum §96 Cretam applicuit, inciditque in Agarenos nequaquam pugnam subterfugientes, sed fortiter admodum eam subsistentes. A prima luce usque ad meridiem acerrime utrinque fuit dimicatum, neutra parte inclinata, sed utrisque animose perdurantibus. Jam vergente ad vesperam die superati demum Cretenses fugam fecerunt. Horum multi in pugna occisi sunt, plures abjectis armis capti. Eademque die videtur urbs quoque eorum capi potuisse, nisi nox ingruens obstitisset. Atque ea quidem nox Romanis exitiosa fuit. Namque ut victores, et qui superstites paucos postridie nullo negotio se in suam potestatem redacturos sperarent, perinde ac si non in hostico, sed domi suæ agerent, potationibus et luxuriæ sese dederunt, neque excubiarum, neque ullius salutaris rei curam habentes, de solo somno ac quiete et socordia facile omnia evertente cogitantes. Ergo Cretenses, qui excubitorum inopia ipsi vigiliis munere fungebantur, Romana castra vino somnoque capta deprehendentes media nocte magno cum strepitu irruerunt, inque ebrios incidentes, universos ne nuntio quidem, ut proverbio dicitur, superstite interfecerunt. Solus dux Craterus mercatorio usus navigio salutis suæ consuluit. Quem cum Saracenum dux diu multumque et inter cadavera et inter captivos quæsitum non inveniret, ac fuga elapsum perciperet, misit qui §97 eum perse-

Τῶν ἐμφυλίων δὲ πολέμων ἀπαλλαγείς ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ οὐ τῷ Θεῷ τὴν νίκην ἐπέγραφεν, ἀλλὰ τῇ ἑαυτοῦ φρονήσει καὶ στρατηγίᾳ· διὸ καὶ ὑπὸ φρονήματος φουστῆεις ἀκάθεκτος ἦν τὴν τὴν δρμὴν. Τῆς γαμ- τῆς οὖν τελευτησάσης αὐτοῦ ὑπεκρίετο μὲν τὸν ἄζυγα βίον, λάθρα δὲ πρὸς τοὺς προὔχοντας τῆς συγκλήτου πέμπων ἀνέπεισε παρ' αὐτῶν παρακα- λεῖσθαι ἑτέρα συζυγῆσθαι γυναικί, εἰ μὴ πεισθείη δὲ καὶ βίαν ἐπενεγεῖν ἀπειλούντων, πρόφασιν δῆθεν εὐσχημῶν προτεινομένων, ὡς οὐ δέον αὐτοὺς μὲν ὑπὸ βασιλεῖ τάττεσθαι, τὰς δὲ αὐτῶν γυναῖκας δεσποίνης στερεῖσθαι καὶ βασιλίδος. Ἐπέπειστο οὖν ὀψέ ποτε διὰ τῶν ἐπιπλάστων λόγων, καὶ πρῶτα μὲν ἀπῆται χειρόγραφα τοὺς ὑπηκόους εὐνοίας, ὡς αὐτὴν τε τὴν ἰσομένην αὐτῷ γυναῖκα καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς τεχνησόμενα μετὰ τὸν αὐτοῦ θάνατον ὑπερβαλλόντως τιμῆσουσι, καὶ μετ' ἐκείνον βασιλέας ἔχοιεν κάκει- νην δέσποιναν. Οὕτως οὐ τοῦ κατ' ἐκείνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν ᾤετο κρατήσιν αἰῶνος. Εἶτα καὶ ταῖς μετὰ τέχνης αἰτήσεσι πείθεται τῆς συγκλήτου. [P. 511] καὶ ἡγάγετο πρὸς γάμον γυναικί τινα κά- λαι νομφευθεῖσαν Χριστῷ καὶ τὸν μοναδικὸν ἀσπα- σαμένην βίον κἀν τῷ ἐν τῇ Πριγκήτῳ μοναστηρίῳ μονάζουσαν ἐκ παιδός· Εὐφροσύνη ταύτης ἡ κλησις, παρὸς δὲ λέγεται εἶναι Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως, ὃν ἡ μήτηρ Εἰρήνη δικαίως διὰ τὰς σφετέρους ἀπ- ετύφλωσεν ἀκολασίας. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπράττετο τῆδε·

Ὁ δὲ Μιχαὴλ ἕτερον στόλον ἐκπέμπει κατὰ τῶν ἐν Κρήτῃ Σαρακηνῶν, στρατηγὸν ἐπιστήσας αὐτοῖς Κρατερόν τὸν τῶν Κιβυβραίων δέποντα τὴν ἀρχὴν· ὃς ἐβδομήκοντα διηδεῖς τὰς ὑφ' αὐτὸν λαβὼν καὶ τὰς ἐκ τῶν ἄλλων νήσων ἀπάσας, ἐν τῇ Κρήτῃ γενόμενος μετὰ μεγίστου φρουράματος οὐδὲ τοὺς Ἄγαρηνούς ὑποκλινομένους εὗρεν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς γενναίως ὑποστάντας τὸν κίνδυνον. Συμ- πλοκῆς δὲ γενομένης, ἤδη τοῦ ἡλίου τὰς ἀκρωρείας ἀυγάζοντος ἄχρι μεσοῦσης ἡμέρας, οὐδέτερον μέρος ἀπέκλιεν, ἀλλὰ γενναίως ἀντέχοντες ἐκατέρωθεν. Ἄρτι δὲ τῆς ἡμέρας κλινοῦσης πονήσαντες οἱ Κρη- τες ἐνέδωκαν εἰς φυγὴν, καὶ πολλοὶ μὲν αὐτῶν ἐν τῷ πολέμῳ ἀπέθανον, πλείονες δὲ τὰ ὄπλα βίβαντες ἤχμαλτίσθησαν. Τάχα δ' ἂν ἐάλω καὶ ἡ πόλις αὐθι- μερόν, εἰ μὴ νύξ ἐπιγενομένη ἀνέτριψε τέλειον τὰ πράγματα. Ῥωμαῖοι μὲν γὰρ ὡς ἤδη τάχα νεικη- κότες, καὶ πάντας αὐροῖον ἐν βραχεῖ βραχεῖς ὄντας ἐλπίσαντες συλλαβεῖν, ὡς ἐν οικίᾳ, ἀλλ' οὐκ ἐν ἀλλοτρίᾳ διάγοντες, πρὸς πότους καὶ τρυφὰς ἐξ- εβάχχευον, μήτε τινὸς φυλαχῆς, μήτ' ἄλλης ἰωτηρίας φροντίσαντες, ὕπνου δὲ μόνου καὶ τῆς πάντα βῆδῶς ἀνατρεπούσης ἀναπαύγης τε καὶ βῆδῶν. Ὅθεν περὶ μέσας νύκτας οἱ Κρηῖτες, ἐπειδὴ τῶν ἑαυτῶν φυλάκων ὡς ἐν ἀπορίᾳ ἀγρυπνοῦντες οἴνω καὶ ὕπνῳ τοὺς τῆς Ῥωμαϊκῆς παρεμβολῆς ἐμάνθανον καταχο- μένους, αὐθωρῶν ἐπιπεσόντες μετ' ἀλαλαγμοῦ καὶ μέ- θηκατεσχημένους εὐρόντες ἅπαντας ἄρδην ἀπώλεσαν, ὡς μηδ' ἄγγελον, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου, περιλεφθῆναι. Μόνος δ' ὁ στρατηγὸς ἐμπορικῶς τινος πλοίου ἐπιβὰς τὴν σωτηρίαν ἑαυτῷ ἐμνηστεύετο. Ὡς δὲ πολλὰ ζητήσας ὁ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγὸς τοῦτον οὐχ εὐ-

ρισκεν οὐτ' ἐν τοῖς πεσοῦσιν οὐτ' ἐν τοῖς αἰχμαλώ- A
 τοις, ἔμαθε δ' ὅτι φυγὰς ᾤχετο, τοὺς καταδιώξοντας
 ἔπεμψεν· οἱ καὶ καταλαβόντες αὐτὸν ἐν Κῶ τῆ νήσῳ
 ξύλῳ κρεμάσαντες ἀπέκτειναν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνὴρ
 οὐκ πολεμικὸς καὶ φρονήσεως καὶ ἀγχινοίας οὐκ
 ἄμοιρος, τὸ ἐπώνυμον Ὀρύφας, στρατὸν τινα προσ-
 τάξει ἀβροίσας βρασιλικῆ, τὸν τεσσαρακοντάριον τότε
 καλούμενον ἐκ τοῦ διανεμηθῆναι αὐτοῖς ἀνὰ τεσσα-
 ράκοντα χρυσίνους, τὰς τε ἀλλὰς νήσους ἐπιῶν
 ἀνῆρει τοὺς προνομιούοντας [P. 512] Ἀγαρηνοὺς,
 τοῖς μὲν λόγους ἐπάγων, τοῖς δὲ φανερώς πολεμῶν, καὶ τοὺς Κρήτας συνέστειλε καὶ τῆς πολλῆς καὶ ἀσχετοῦ
 δρμητὸς ἀνεχαίτισε. Καὶ ταῦτα μὲν συνηλέθη τῆδε.

Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν Εὐφῆμιος τις ἀνὴρ κατὰ
 Σικελίαν λαοῦ τινοῦ ἐξηγούμενος, ἐρασθεὶς παρθένου
 τινὸς τὸ μοναδικὸν ἐκ παιδὸς ἀναλαβούσης σχῆμα, B
 περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο τὸν οἰκεῖον ἔρωτα εκπληρῶσαι,
 τῶν νόμων οὐδὲ φροντίζων ὄλως, ἀλλ' ὡς εἰς παρά-
 δεῖγμα μόνον ἀποβλέπων τὸν βασιλέα, τοιοῦτόν τι
 τολμήσαντα καὶ αὐτόν. Ἀρπάζει γοῦν τὴν παρθένον
 τοῦ ἀσκητηρίου καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἄκουσαν ἄγει. Τὰς
 οὖν οἱ ἀδελφοὶ προσίαισι τῷ Μιχαήλ, τὰ τοῦ δρά-
 ματος διηγούμενοι· ὁ δὲ κελεύει τῷ στρατηγῷ, εἰ
 οὕτως καταλάβοι ἔχουσαν τὴν ἀλήθειαν, τὴν ἴναι τοῦ
 τετοληκτότος Εὐφημίου ἀποτεμεῖν. Ὅπερ μαθὼν ὁ
 Εὐφῆμιος, συνωμότας λαβὼν τούς τε ὑπὸ τὴν αὐτοῦ
 χεῖρα καὶ τινὰς τῶν συντουρμαρχῶν (83), τὸν στρα-
 τηγὸν ἐπὶ τούτῳ παραγερόμενον ἀπελαύνει καὶ πρὸς
 τὸν τῆς Ἀφρικῆς ἀποδιδράσκει ἡγούμενον, πᾶσιν
 τὴν Σικελίαν ὑπ' ἑκείνου ποιῆσαι καθυπισχυρούμενος
 καὶ διδόναι φόρους αὐτῷ πολλοὺς, εἰ μόνον ἀναγο-
 ρουθεῖη Ῥωμαίων βασιλεὺς. Δεξάμενος οὖν τὸν λό- C
 γον ὁ ἀμηρᾶς ἀναγορεύει τοῦτον βασιλέα Ῥωμαίων
 καὶ λείρα διδῶσι πολλήν, καὶ τῆς Σικελίας γίνεται
 ἐγκρατῆς, παρ' αὐτοῦ τούτου λαβὼν αὐτήν. Πλὴν ὁ
 μὲν Εὐφῆμιος οὐ πολὺν χρόνον τοῦ βασιλικῷ ἀπο-
 λύσας ἀξιώματος ἀφαιρεῖται τὴν κεφαλὴν, τῆς οἰ-
 κείας ἀποστασίας καὶ παρανομίας τοῦτον λαβὼν τὸν
 μισθόν. Ἄξιον δὲ καὶ τὸν τρόπον εἰπεῖν τῆς αὐτοῦ
 ἀναίρεσεως. Ὡς γὰρ ἐν σχήματι βασιλικῷ περιῆει
 τὴν Σικελίαν ἀνευφημούμενος, ἀπῆει κατὰ Συρακού-
 σαν. Ἀποθεν δὲ γενόμενος τῆς ἑαυτοῦ τάξεως καὶ
 τῶν δορυφόρων, καὶ ὅσον ἀπὸ τόξου βολῆς τῆ πόλει
 προσεγγίσας, ὠμίλει τοῖς πολίταις καὶ πρὸς ἑαυτὸν
 λόγοις τὴν ἐκείνων ἐφέλικτο εὖνοϊαν. Μεμονωμένον
 δὲ τοῦτον ἰδόντες ἀδελφοὶ δύο Συρακοῦσιοι, πρὸς ἑα-
 τοὺς βουλευσάμενοι καὶ σύμπνοοι γενόμενοι καὶ τὸ ἔν D
 φρονήσαντες προσέρχονται τούτῳ εἰρωνικῶς τε καὶ
 τωσαστικῶς, ὡς βασιλεῖ τάχα τὴν προσήκουσαν τι-
 μὴν ἀπενέμουντες. Ὁ δὲ Εὐφῆμιος μὴ συνείς τὸν
 δόλον, τὴν παρ' αὐτῶν ἀναγόρευσιν καὶ τὸν ἀσπασμὸν
 προσδεξάμενος, προσεκάλει τούτους μετὰ φιλοφρο-
 σύνης ὡς καὶ αὐτὸς τὸν οἰκείον ἀσπασμὸν ἀποδώσων.
 Καὶ δὴ κλίνας τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ στόμα προσερεί-
 σας τῷ στόματι θατέρου τῶν ἀδελφῶν, θριξί μὲν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(83) Τοῦρμα agmen est tribus ordinibus, sagitta-
 riorum videlicet, peltastarum et lanceariorum,
 constans : hi ad centum, isti ad trecentorum, alii
 ad quingentorum numerum ascendebant, quibus

τουρμάχης exercitus duci subjectus præerat.
 Hæc pauca e pluribus a Rigallio docte collectis.
 GOAR.

tenetur, alter ei caput amputat. Has suæ improbitatis pœnas luit Euphemius.

Agareni porro non Siciliam ex eo tantum, sed et Calabriam et plerasque Italiæ partes occupaverunt, omnia incursionibus ac populationibus infestantes. Michaelus vero cum imperium annos 9, menses 8 gessisset, ex dysenteria mortuus est, cum sua in Deum impietate, inque rebus gerendis perversitate Romano imperio tot tantaque intulisset mala, quæ commemoravimus. Defecit sub eo etiam tota Dalmatia. Et ferebatur de eo antiquum oraculum in hanc sententiam :

*Hoc initium malorum telluri accidet ;
Rerum potietur cum Babylonius draco,
Linguae impeditæ, et auri cupientissimus.*

Cadaver ejus repositum est in magno Justiniani sacello, ad fanum Apostolorum, in cista viridi Thessalica.

Huic mortuo filius ejus Theophilus jam virili ætate successit, mense Octobri, indictionis 8. Is præ se ferebat justitiæ ferventissimum studium et legum civilium accuratam custodiam, cum re ipsa illa simularet, ut ab insidiis se tutum præstaret, neque ulli contra se aliquid molendi ❸❸❸ ansam præberet. Principio imperii sui omnes, a quibus pater ipsius in Leone interficiendo imperioque occupando fuerat adjutus, perdere statuens, edicto proposito universos qui ab imperatore honores aut beneficia haberent cujuscunque modi, ad Magnauram, quod et a quinque turribus Pentapyrgium dicitur, convenire jussit. Qui cum ad dictum locum frequentes confluxissent, dissimulata animi sævitia, leni ac placida voce : « Voluit, » inquit, « pater meus beatæ memoriæ eos qui auxilium ipsi tulerant ac pro imperio propugnauerant, magnis honoribus atque donis remunerari : sed morte præventus, ne ingratus erga bene meritos videretur, me successorem suum ejus debiti solutorem reliquit. Proinde amici paterni, secedentes ex multitudine, nobis sese ostendant, ut eis dignam mercedem rependam. » Hac oratione decepti miseri, quotquot Leonis cædem adjuverant, se ipsos indicaverunt. At Theophilus præda intra casses inclusa urbis præfectum civiles exsequi leges jussit, « Jam nunc » inquit, « præfecte, judicandi potestatem Deo et me tibi mandantibus, dignam his mercedem factorum persolve, qui non tantum humano sanguine manus contaminarunt, sed et unctum Deo intra sacrarium interfecerunt. » Atque hæc fati primam istam admirabilem ❸❸❸ concionem dimisit. Miseri vero illi a præfecto arrepti homicidarum more supplicii sunt affecti. Novercam quoque suam Theophilus aula pulsam in monasterium

κατέχεται ισχυρῶς παρὰ τούτου, πρὸς δὲ τοῦ ἐτέρου τῶν ἀδελφῶν τὴν κεφαλὴν ἀποτέμεται. Καί· οὗτος μὲν ταύτην ἔτισε δίκην τῆς οἰκειᾶς ἀπονοίας.

Οἱ δὲ Ἀγαρηνοὶ οὐ τῆς Σικελίας μόνον ἔκοτε, ἀλλὰ καὶ [P. 513] Καλαβρίας καὶ τῶν πλειόνων τῆς Ἰταλίας ἐγένοντο ἐγκρατεῖς, πάντα κατατρέχοντες καὶ διαπορθοῦντες. Ὁ Μιχαὴλ δὲ ἐπὶ μῆναι ἡ' καὶ ἔτη θ' τῆς βασιλείας γενόμενος ἐγκρατής, δυσεντερίας ἀλόους ἀρρώστῃματι καταστρέφει τὸν βίον, τοσοῦτων παραίτιος τῇ πολιτείᾳ Ῥωμαίων γενόμενος κακῶν δι' ἣν εἶχεν ἀσέβειαν πρὸς Θεὸν καὶ πρὸς τὰ πράγματα μοχθηρίαν ὅσων προλαβὼν ἐπιμενήσθη ὁ λόγος. Ἀπεστάτησε δὲ ἐπ' αὐτοῦ καὶ πᾶσα ἡ Δαλματία. Ἐφέρετο δὲ καὶ Χρησμός παλαιὸς περὶ αὐτοῦ, ἔχων οὕτως·

B Ἀρχὴ κακῶν δὲ προσπεσῆται τῇ χθονί,
Ὅταν κατάρξῃ τῆς Βαβυλωνῶνος δράκων,
Δύσγλωττος οὗτος καὶ φιλόχρυσος λίαν.

Ἐτάφη δὲ ὁ τούτου νεκρὸς ἐν τῷ κατὰ τοὺς Ἀγίους Ἀποστόλους μεγάλῳ ἡρώφῳ Ἰουστινιανοῦ, ἐν λάρνακι πρασίῳ Θεταλικῇ.

Μετὰ δὲ τὸν τοῦ Μιχαὴλ θάνατον ὁ υἱὸς αὐτοῦ Θεόφιλος, ἀνδρὸς ἤδη ἡλικίαν ἔχων, διεδέξατο τὴν πατρῴαν ἀρχὴν, κατὰ τὸν Ὀκτώβριον μῆνα τῆς 7' Ἰνδικτιῶνος, λόγῳ μὲν τῆς δικαιοσύνης ἔμπυρος ἐραστὴς καλεῖσθαι βουλόμενος νόμων τε φύλαξ πολιτικῶν ἀκριθῆς, τῇ δ' ἀληθείᾳ ἔβωθεν ἑαυτὸν τῶν ἐπιβουλεύόντων διατηρῶν, ὡς ἂν μή τις κατ' αὐτοῦ νεανικὸν τολμήσειε, ταῦτα ὑπεκρίνετο. Εὐθύς οὖν ἐκ προομιῶν τοὺς τῷ πατρὶ αὐτοῦ συναραμένους εἰς τὸν τοῦ Λέοντος θάνατον ἔγνω πάντας ὀλέθρῳ δοῦναι καὶ ἀπωλεῖν. Ὅθεν ἐξέθετο δόγμα τοὺς τῶν βασιλικῶν ἅπαντας ἀπολαύοντας φιλοτιμιῶν, προσῆτι δὲ καὶ βασιλικῆς τιμῆς μετασχόντας τῆς οἰασοῦν, κατὰ τὴν Μαγναύραν ἦτοι τὸ Πενταπύργιον (84) συναθροισθῆναι. Ὡς δὲ τοῦτο ἐγένετο καὶ πάντες ἰθροίσθησαν ὡς ἐκέλευεν, ὡς ἐν σκότῳ τῶς τὴν τῆς ψυχῆς κρύψας θηριωδίαν, πρᾶξι καὶ ἡρεμίᾳ φωνῇ ἔφη πρὸς τοὺς συνειλεγμένους· « Ἐβούλετο μὲν καὶ δι' ἐπιθυμίας εἶχε, ὡ λαὸς καὶ κληρὸς ἐμὸς, ὁ ἐμὸς μακαρίτης πατὴρ τοὺς ἀντιλαβομένους καὶ τῆς βασιλείας ὑπερμαχήσαντας πολλῶν μὲν τιμῶν, πολλῶν δὲ τούτους ἀγαθῶν καὶ ἐτέρων καταξιώσαι γερῶν, καταχθεῖς δ' ὑπὸ τοῦ γρεῶν ἐμὲ τὸν τῆς βασιλείας διαδόχον, ἵνα μὴ ἀχάριστος δόξῃ τοῖς εὐεργέταις, ὀφειλήτην κατέλιπε. Διὸ ἕκαστος χωρισθεὶς τοῦ πλήθους δεικνύτω ἑαυτὸν ἡμῖν ἐμφανῆ, ἵνα γνόντες τοὺς φίλους ἀξίως ὑμᾶς ἀμειψαίμεθα. » Τούτοις τοῖς λόγοις παρακλαπέντες οἱ δειλαιοὶ καὶ συλαγωγηθέντες τὸν νοῦν, ἕκαστος τῶν ὄσοι τῷ φόβῳ συνήργησαν τοῦ Λέοντος ἑαυτὸν παρεγγύμου. Εὐθύς οὖν ὁ Θεόφιλος, ἐντὸς σαχῆνης ἔχων τὴν θῆραν, ἐγχελεῖται τῷ ἐπέρχῳ τοῖς πολιτικοῖς χρήσασθαι νόμοις, οὕτως εἰπὼν· « Ἄγε δὴ, ὡ ἔπαρχε, ἐκ Θεοῦ καὶ τῆς ἡμῶν γαληνότητος, τὸ κρίνειν λαβῶν, τούτοις ἕξιας τῶν ἔργων ἀπόδος τὰς ἑμαῖθας, οὐχ ὅτι τὰς χεῖρας ἐμει-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(84) Quatuor rotundis in quatuor angulis, et una in medio quadrata turri exstructum. GOAR.

ναν αἵματι ἀνθρωπίνῳ, ἀλλ' ὅτι καὶ χριστὸν Κυρίου ἀνεῖλον ἐνδὸν θυσιαστηρίου. » [P. 514] Ταῦτα φθεγγόμενος διέλυσε τὸν θαυμαστὸν ἐκεῖνον καὶ πρῶτον σύλλογον, οἱ δ' ἄθλιοι ἐκεῖνοι συλληφθέντες παρὰ τοῦ ἐπάρχου πονηρῶς καθυπεβλήθησαν ἀνδροφόνων. Ὁ δὲ Θεόφιλος καὶ τὴν αὐτοῦ μητριαν ἀπελάσας τῶν βασιλείων εἰς τὸ μοναστήριον ἠνάγκασεν ἀπελθεῖν, ἐν ᾧ τὸ πρῶτον τὴν κοσμητικὴν ἀπέθετο τρίχα, μηδὲν ὠφελήσαντων τῶν ὄρκων οὐς ἡ σύγκλητος πρὸς τὸν Μιχαὴλ ἐποιήσατο.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν προομιῳ τῷ Θεοφίλῳ, τὰ δ' ἐξῆς οὐκ ἐπαίνων ἀνάξια ἀντιποιούμενος γὰρ τῆς δικαιοσύνης ἀπασιν ἦν τοῖς πονηροῖς φοβερός, τοῖς δὲ ἀγαθοῖς θαυμαστός, τοῖς μὲν ὅτι μισοπρόνός τε καὶ δίκαιος ἐδόκει, τοῖς δ' ὅτι ἐμβροθής τε καὶ αὐστηρός. Οὐκ ἦν δὲ πάντως αὐτὸν πάντων τῶν κακῶν καθαρεύειν. Ἐΐχετο μὲν γὰρ τῆς ἐπὶ Θεὸν πίστεως, εἶχετο δὲ πλέον τῆς πατροπαράδοτου μιαιῶς τῶν Εἰκονομάχων αἰρέσεως, καὶ τὸν εὐσεβῆ καὶ πανάγιον ἐκάρχου λαόν, παρὰ πάντα τὸν τῆς βασιλείας αὐτοῦ χρόνον ἠρεμεῖσαι μὴ συγχωρήσας. Ὅθεν οὐδ' ἐν πολέμοις εὐτόχῳσέ ποτε, αἰεὶ δὲ ἤττητο καὶ οὐ κατὰ βασιλεία ὑπέστρεφεν. Ἐχόμενος δ' οὖν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς πρὸς Χριστὸν καὶ τὴν αὐτοῦ Μητέρα, ὡς φέτο πίστεως καὶ προθυμίας, ἀπῆει ἐκάστης ἐβδομάδος ἔορπος διὰ τῆς λεωφόρου ἐπὶ τὸν ἐν Βλαχέρναις τῆς Θεομήτορος θεῖον ναόν, ὑπὸ τῶν δορυφόρων παραπεμπόμενος. Ἀπῆει δὲ πᾶσι μὲν, προηγουμένως δὲ τοῖς ἀδικουμένοις διδοὺς ἑαυτὸν, ὡς ἂν ἔχοιεν τὰ αὐτῶν ἐκτραγυθεῖν ἀδικήματα καὶ μὴ παρὰ τινῶν κωλοῦντο ἀδίκων ὑφορωμένων τῆν ἐξ αὐτοῦ τιμωρίαν, εἶθ' ἵνα καὶ κατὰ τὴν ἀγορὰν διερχόμενος θεατῆς γένοιτο τῶν ὀνίων. Πρῶτα οὖν περὶ ἐκάστου τῶν πιπρασκομένων, πόσου πωλεῖται, γινόμενος κατὰ τὴν ἀγορὰν. Ἠρώτα δὲ οὐ παρέργως, οὐδ' ἐν ἐνὶ εἴδει, ἀλλ' ἐπὶ τε τοῖς βρωτοῖς καὶ τοῖς ποτοῖς καὶ τοῖς εἰς θάλασσαν ἐπιτηδεύουσιν ἀμφιάσμασι καὶ πᾶσιν ἀπλῶς τοῖς κατὰ τὴν ἀγορὰν προκειμένοις. Καὶ διὰ πάντων πολλὴν ἐπεδείκνυτο σπουδὴν καὶ ἐπιμέλειαν πρὸς τὰ κοινὰ, νῦν μὲν ἐν κριτηρίοις, νῦν δὲ, ὡς εἴρηται, κατὰ τὰς προόδους τῆς ἐβδομάδος. Καὶ ποτε δὲ καὶ ψυχαγωγίας χάριν προκύπτων ἀπὸ τῆς πρὸς θάλασσαν τοῦ παλατίου τειχῶν ἐθεάσατο ναῦν τινὰ μυριοφόρον ἐξ οὐρίας πλέουσιν ἀναπεπταμένοις δὴ τοῖς ἰστίοις, μεγέθει τε ἀνυπέβλητον καὶ ἀπαράμιλλον κάλλει· ἦν θεασάμενος εἰς θάμβος ἐνέπιπτεν. Ἠρώτα δ' ὅμως τίνος τε ἡ ὀλκάς εἴη καὶ ὅτι φέροι τῶν ἀγωγίμων. Ὡς δὲ τῆς Αὐγούστης εἶναι ἐμάνθανε, τότε μὲν ἐφυσόχασε καὶ παρέπεμψε τὴν καιρὸν ἄχρι καὶ τῆς εἴωθεν ἡμέρας ἀπίεναί· πρὸς τὸν ἐν Βλαχέρναις θεῖον ναόν. Ὡς δ' ἤδη παρῆν ἡ κυρία καὶ ὁ τοῦ πλοίου ὄρμος δῆλος ἐγεγόνει τῷ βασιλεῖ πυθόμενῳ παρὰ τίνος, τῆς εἰς αὐτὸ φερούσης ὁδοῦ εἶχετο, καὶ πλησιάζας ἔστη παρὰ τὴν πρόμνην, καὶ τοὺς παρόντας ἠρώτα πολλάκις ὅπου τις ἔχει χρεῖαν τῶν ἀγωγίμων, σίτου τυχόν ἢ οἴνου ἢ ἄλλου τινὸς εἴδους. [P. 515] Ὡς δὲ πολλάκις ἐρωτηθέντες ἀπαξ ἀπεκρίθησαν καὶ μάλιστα μηδενὸς λείπεσθαι τοὺς ὑπὸ τῆς σῆς προμηθουμένουσιν δεσποτείας καὶ βασιλείας, « Ἄλλ' οὐκ ἴστε δὴ, ἔφη ὁ βασιλεὺς « ὅτι με ὑπὸ Θεοῦ βασιλεία γεγεννημένον ἡ Αὐγούστα μου καὶ σύμβιος ναύκληρον ἀπειργάσατο ; » Προσέθετο δὲ μετὰ πικρίας καὶ τοῦτο· « Τίς ποτε βασιλεὺς Ῥωμαίων ἢ τὴν αὐτοῦ

Hæc Theophili principia. Quæ secuta sunt laudem non merentur. Sane justitiam colens omnibus malis metui bonisque admirationi erat ; his, quod eum bonum ac malis infestum ; illis, quod gravem austerumque judicaret. Sed non potuit omnibus carere vitiis. Nam tametsi veram amplecteretur religionem, magis tamen a patre ad se devolutæ impuræ imaginiperdarum hæresi deditus erat, piosque omni sui imperii tempore exercuit malefelicis, nullam iis quietem permittens. Itaque et in bello nunquam vicit. sed semper succubuit ac domum non convenienter imperatoriæ dignitati rediit. Justitiam ergo colens et, ut putabat, erga Christum ejusque Matrem pietatem singularis septimanis per viam publicam satellitibus stipulatus ad Blachernense Deiparæ fanum equitabat ; interque equitandum omnibus maxime injuriis affectis vacabat, ut ii suas querelas proponere possent, neque ab sontibus et pœnam metuentibus impedirentur. Simul et per forum equitans res venales ☉☉ inspiciebat, ac de pretio interrogabat, neque obiter hoc, aut una tantum aliqua re, sed de iis quæ esui sunt ac potui de vestibus fovendo corpori aptis, et in universum omnibus quæ in foro proslabant mercibus. Omnibus autem in rebus magnam in curanda re publica diligentiam ostendit, non in his in publicum modo septimanatim progressibus, sed etiam in judiciis. Aliquando animi causa prospiciens de muro palatii qui est versus mare, navim onerariam vidit plenis velis ac secundo vento appellere, mole ac magnitudine parem nullam sibi habentem. Eam cum admiratione contemplatus, cujusnam esset et quid rerum adveheret interrogavit. Cum eam Augustæ esse didicisset, acquievit in præsentia, et diem expectavit quo ad Blachernensem ædem iturus erat. Cumque ea appetisset, deduci se ad navis ejus stationem jussit, puppique assistens eos qui aderant aliquoties percontatus est, cibone aliquis ipsorum aut vino aut ulla alia re destitueretur. Cum sæpe interrogati vix tandem responderent, ita sibi imperatoris solertia prospectum esse ut nullius rei sentiant penuriam, « Nescitis vero, » ait, « quod me divinitus ☉☉ imperatorem factum uxor mea et Augusta nauclerum reddidit ? » addiditque indignanter. « Fuite illa unquam Augusta, quæ maritum suum mercatorem viderit ? » Hæc fatus confestim homines nave egredi jussit, nulla re exportata, navemque comburi ipsis cum velis et omnibus mercibus. Acriter autem Augustam objurgavit, minatus ei exitum, si porro aliquid tale fecisset,

γαμετήν ἔμπορον ἐθέσαστο ; » Ταῦτα δὲ εἰπὼν ἐκέλευσεν αὐθωρὸν μόνους ἐξελεῖν τοὺς ἀνθρώπους, τὴν δὲ ναῦν ἐκείνην παραδοῦναι πρὸς αὐτοῖς ἰστέοις καὶ τοῖς ἄλλοις ἄσασιν ἀγωγίμοις. Περιέβαλε δὲ καὶ τὴν δέσποιναν ὕδρσι, καὶ τῆς ζωῆς ἐξαγαγεῖν ἠπειλήσεν εἰ φωραθεῖ ἔκτοτε τοιοῦτόν τι ποιοῦσα.

Nomen Augustæ fuit Theodora, patria Paphlagonia: A parentes Marinus vir non ignobilis, et Theoctista cognomento Florina, pie uterque educatus, neque divinarum imaginum venerationem diffitens, sed ardentissimo eam colens studio. Coronata Theodora, mater quoque ejus Theoctista zotæ et patriciæ dignitate ornata est. Ea domum habuit proximam Gastriis. Et filias Theodoræ ad se crebro invitans (quinque erant numero, Thecia, Anna, Anastasia, Pulcheria et Maria) ac variis muneribus, quibus demulceri is sexus solet, blandiens, seorsim exhortata est ut supra suum sexum saperent, animosque viriles et materna fortuna dignos sumerent, abominatæque patris hæresin sacras amplecterentur imagines. Simul et ex cista quadam depromptas eas in manus puellis dedit, facieque et labiis admovit, ut earum amorem excitaret. Hoc cum illa identidem ageret, ut desiderium cultus venerabilium imaginum in neptibus accederet, non fefellit Theophilum. Nam is aliquando cum filias interrogaret quidnam ab avia donorum accepissent, aut quid scitum egissent, reliquis interrægationem ejus veluti ansam constanter declinantibus. Pulcheria tenellæ ætatis simplicitate ducta, quam blande tractatæ essent ac quam variis fructibus donatæ exponens, imaginum quoque adorationem prodidit, aviæ in cista multas esse Puppas dicens, quas ipsarum capitibus et vultibus ea post oscula applicuerit. Ob hæc furore percitus imperator durius tamen in socrum statuere nihil ausus est, reverentia uxoris et multo magis ipsius Theoctistæ libertate impeditus (nam generum ea palam insectabatur, reprehendebatque propter quotidianas confessorum vexationes hæresimque, et ferre sola universorum in eum odia patefaciebat): tantum filibus aviæ aditu in posterum interdixit.

το, τῆ τε πρὸς τὴν γυναῖκα αἰδοῖ καὶ εὐλαθεῖα καὶ πλεον ἢ ἐκέχρητο παββήσιζ εἰργόμενος (καὶ γὰρ ἦν ἀριδύλως ἐπισκώπτουσα τοῦτον καὶ διελέγουσα ἐπὶ τε τοῖς καθ' ἡμέραν τῶν ὁμολογητῶν διωγμοῖς καὶ τῆ δηλωθείση αἰρέσει, [P. 516] καὶ μόνη μικροῦ φανεράν ποιοῦσα τὴν πρὸς αὐτὸν τῶν ἀπάντων ἀπέχθειαν), ἐκώλυε δὲ μόνον τὴν πρὸς τὴν Θεοκτίστην τῶν θυγατέρων αὐτοῦ ἀφιξίν.

Similis casus Augustæ obtigit. Alebatur in aula homuncio fatuus et Homerici Thersitæ persimilis

Ἄσμητο δ' ἡ βασιλεὺς Θεοδώρα ἐκ τῆς χώρας τῶν Παφλαγόνων, γεννήτορας αὐχούσα Μαρίνον οὐκ ἀσημον ἄνδρα καὶ μητέρα Θεοκτίστην τὴν οὕτω Φλωρίναν κατονομαζομένην, ἀμφοτέρους εὐσεβεῖα ἐνθεθραμμένους καὶ τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων προσκύνησιν οὐκ ἐξαρνομένους ὡς κατ' ἐκεῖνο πάντες χειροῦ, ἀσπαζομένους δὲ καὶ ἐνστερνιζομένους ὑπερφῶς. Διχδήματι δὲ τῆς Θεοδώρας κατασπερθείστης καὶ ἡ ταύτης μήτηρ Θεοκτίστη ζῶσθι τε καὶ πατρικία (85) τετίμητο. Αὕτη δ' οὖν ἡ Θεοκτίστη κατὰ τὸν ἑακτῆς οἶκον ἔγγιστα διακαίμενον τῶν Γαστριῶν, τὰς τῆς Θεοδώρας μετακαλουμένη παῖδας (πάντε δὲ ἦσαν τὸν ἀριθμὸν, ἦ τε Θέκλα, Ἄννα, Ἀναστασία, Πουλχερία τε καὶ Μαρία) ἄλλαις τε δωρεαῖς αἷς ὑπέρσυσσαι τὸ θῆλυ πέφυκεν ἐδεξιοῦτο, καὶ ἰδίᾳ παραλαμβάνουσα μὴ μαλακίζεσθαι μηδὲ μένειν θηλείας, ὅπερ ἦσαν, ἐξελιπαρεῖ, ἀνδρίζεσθαι δὲ καὶ τῆς μητρῶς θηλῆς ἀξία διανοεῖσθαι καὶ γέγοντα. τὴν πατρῶαν μὲν αἴρεσιν μυσαστομένης, κατασπαζομένης δὲ τὰς τῶν ἁγίων εἰκόνων μορφάς. Καὶ ἅμα ταύτας εἰς χεῖρας ἐμβάλλουσα (ἐφύλαττε δὲ ἐν τινι κισθώτῳ) τῷ τε προσώπῳ καὶ τοῖς χεῖλεσιν αὐτῶν ἐπιτιθεμένη ἠγίαζε, καὶ πρὸς τὸ ἐκείνων ἀνηρέθιζε φίλτρον. Τοῦτο οὖν ἐνδελεχῶς ποιοῦσα, καὶ ταῖς ἐγγόνις τὸν περὶ τὰς θείας εἰκόνας πόθον ἀνάπτουσα οὐκ ἔλαθε τὸν Θεόφιλον πυνθανόμενον ὅτι ἴτε αὐταῖς παρὰ τῆς μήμης δεδωρηται καὶ ὅτι χάριτος ἐξείργασται ἄξιον. Αἱ μὲν οὖν ἄλλαι τὰς τοῦτου πεύσεις, σταθῆρὸν ἔχουσαι: φρόνημα, ὡσπερ τινὰς λαβὰς ἐββωμένως παρέτρηγον ἡ δὲ Πουλχερία κατὰ τὴν ἡλικίαν νηπισζουσα τὰς τε φιλοφροσύνας κατέλεγε καὶ τὸ πλῆθος τῶν ὀπωρῶν, προσετίθει δὲ καὶ τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων προσκύνησιν, οὕτω δὲ ἀπαλὰ φρονοῦσα καὶ λέγουσα, ὡς νινία πολλὰ εἶη αὐτῆ κατὰ τὸ κισθώτιον, καὶ ταῦτα τῆ κεφαλῇ καὶ τοῖς προσώποις ἡμῶν ἐπιτίθησι μετὰ τῆ φιλήματα. Ταῦτα τὸν βασιλεῖα εἰς μανίαν ἐδήγειρε, πρᾶξι δὲ τι τῶν δραστηκωτέρων εἰς αὐτὴν ἐκωλύετο.

Τούτοις παραπλήσια συμβέβηκε καὶ τῆ βασιλίδι Θεοδώρα. Ἐτρέφετο παρὰ τοῖς βασιλεῖοις ἀνδράριον

XYLANDRI ET GOARI NOTE.

(85) Supra *zotes* sive *cinctæ* privilegio et *patriciæ* nomine augetur Theoctista Theodoræ mater. Amibierunt enim etiam feminæ sublimiorum et viris solummodo concessarum appellationes dignitatum, quidni et insignia, quæ nullam anguerunt in viris jurisdictionem, solam indicarent sublimitatem et honorem? patriciatus autem dignitas jurisdictione, qua solitaria est, vacat, gloriæ fere supremus est gradus. ad quem proinde feminas sibi conjunctiores potuerunt imperatores evehere, necnon patriciatus virilis insignibus exornare, *cingulo* nimirum. Hujus conjecturæ Cassiodorus auctorem se prodit Var. 6, 2. Cujus verba sunt: *Hinc est quod patriciatus*

D honor ipse cinctus est, cum vacaret, nihil jurisdictionis habens et judicantis cingulum non deponens - morte quippe non exstinguitur honor hujusmodi Subdit propterea: *ornatus individuus, cingulum fidele, quod nescit ante deserere quam de mundo exire; unigue tantum cedit (coronæ) fulgori, quem interdum etiam a nobis constat assuui.* Ita formula ex principis persona. Ex quibus quam vicinus fuerit imperatorio Theoctistæ ceu socrum delatus honor non difficile est colligere. Secundam *zotem* leges p. 850, tertiam p. 501. Ζώνης ὑπεροχὴν, sicut et ob crimen ἀφαίρεσιν, memorat liber Leonis et Constantini AA. tit. vii, tom. II, Juris GR. GOAR.

παρακεκομμένον (86) καὶ τῶ Ὀμηρικῶ Θεοστῆ A παρόμοιον, Δένδερικ (87) ὄνομα τούτῳ, ἄσημά τε φθεγγόμενον καὶ γέλωτα κινουῦν καὶ θυμηδίας ἔνεκεν τοῖς βασιλείοις ἐνδαιτώμενον. Τοῦτο γοῦν εἰσηγήσάν ποτε κατὰ τὸν τῆς Αὐγούστης κοιτωνίσκον θείας εἰκόνας κατέλαβεν αὐτὴν περιπτυσσομένην. Ταύτας ἰδὼν οὗτος ὁ παραπαίων τί τέ εἰσιν ἐπυθάνετο, καὶ πλησιέστερον ἔλθων κατεμάνθανεν. Ἡ δὲ βασιλίς. « Τὰ καλὰ μου, ἔφησεν ἀγροικικῶς, νινία (88), καὶ ἀγαπῶ ταῦτα πολλά. » Εἰσιτιᾶτο τῆνικαῦτα ὁ βασιλεὺς, καὶ δὴ πρὸς αὐτὸν διαβάνα τὸν αἰσχρὸν τοῦτον Δένδερικ ἤρετο ὅποι ποτὲ ἐτύγχανεν ὧν ὁ δὲ παρὰ τὴν μάνναν (89) ἔφησεν εἶναι, τὴν δέσποιναν οὕτω καλῶν Θεοδώραν, καὶ θεάσασθαι αὐτὴν καλὰ νινία τοῦ προσκεφαλαίου ἐξείρουσαν. Συνῆκεν οὖν ὁ βασιλεὺς, καὶ πλήρης ὀργῆς γενόμενος ἐξάνεστη τῆς τραπέζης καὶ πρὸς αὐτὴν ἀπῆλθεν εὐθύς, ἅλαις τε πολλαῖς ὕβρεισι κλύων καὶ εἰδωλολάτρην ἀκολάστῳ γλώσση ἀποκαλῶν καὶ ἅμα διεξῆρι τοὺς λόγους τοῦ μουσαροῦ. Ἡ δὲ τέως μὲν τὸν θυμὸν καταστορενῦσα τοῦ βασιλέως, « Κακῶς ὑπέλιπας, ἔλεγεν, ὦ βασιλεῦ· οὐχ ὡς ὀπώπτεισας ἔχει καὶ ἡ ἀλγίθεια. Τῷ δὲ κατόπῳ μου ἤμην ἐνατενίζουσα μετὰ τῶν θεραπαίνιδων, καὶ τὰς τιχομένους ἰδὼν ὁ Δένδερικ ἐκ τούτου μορῶς ἐλθὼν ἀπήγγειλεν ἀφρόνως τὰ μηνυθέντα. » Καὶ τὸν μὲν τοῦ βασιλέως θυμὸν τοῖσδε κατεπράυνε τοῖς λόγοις, τὸν Δένδερικ δὲ παιδείᾳ καθυπέβαλε προπούση, πείσασα μὴ ποτε λέγειν περὶ τῶν νινίων τί. Διὸ τῆς δεσποίνης κατεπαιρόμενός ποτε ὁ Θεόφιλος ἠρώτα τὸν Δένδερικ εἰ πάλιν ἄρα σιν ἐπιθείς τὴν δεξιάν, « Σίγα, σίγα περὶ τῶν νινίων, ὠδε.

στρατιώτου δὲ τινος Χεῖρά τε νεανικὴν καὶ ἵππον C ἔχοντος δεξιὸν, ὁ στρατηγὸς ὕφ' ὃν οὗτος ἐτέλει, ἔρωτι κατασχεθεὶς τοῦ ἵππου ὕφ' οὗ πολλὰκις ὁ ἀνθρώπος ἐκ πολέμου ἐρρύσθη, ἐζήτει τοῦτον, καθυπισχνοῦμενος δῶσειν πολλά. Ἀπαναινομένου δὲ ἐκείνου καὶ βίαν προσῆγε. Μῆδ' οὕτω δὲ πείθων ἀποδοθῆναι οἱ τὸν ἵππον, ἀνανδρίας ἐγκλημα προσάψας εἰς βασιλέα μετεκίνησε τοῦτον ἧς μετῆι στρατείας. Ἐγένετο ζήτησις παρὰ Θεοφίλου περὶ ἵππου ἀκροφουῶς, καὶ διατάγματα ἐπέμποντο πανταλοῦ τοιόνδε ἵππον εὔρεθῆναι καὶ πεμφθῆναι αὐτῷ. Τοῦτο δραξάμενος ἀφορμῆς ὁ στρατηγὸς ἀφαιρεῖται καὶ ἄκοντι τὸν τοῦ ἀνδρὸς ἵππον, [P. 517] καὶ πρὸς βασιλέα ὡς οἰκεῖον ἐκπέμπει κτήμα. Χρείας δὲ γενομένης ἐν πολέμῳ πλειόνων στρατιωτῶν, καὶ τοῦ βασιλέως κελεύσαντος ἀπαξελπῶς πάντα στρατεύεσθαι τὸν ὄπλα κινεῖν D δυνάμενον, ἐστρατεύσατο καὶ ὁ ῥηθεὶς στρατιώτης τροπῆς δὲ γενομένης ἔπεσε μὴ ἔχων ἵππον τὸν σῶσαι

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(86) Ut factus, ita et tote corpore truncus. nanus, atque etiam excisus virilibus. ennuclus. Alias quantumvis fatuus in mulierum contubernium non fuisset admissus. GOAR.

(87) Turcica dictio; hominemque, ut aiunt Græci, τρεμουλιάρην, humeris et capite subsilientem et tremulum refert. GOAR.

(88) Ex hoc loco facile est Cuspiniani locum

Denderis nomine, impeditæ linguæ, 905 risus excitator, ac in regiam joci causa adhibitus. Is aliquando subito in cubiculum Augustæ intrans deprehendit eam sacras amplectentem imagines, easque videns quidnam rei esset quæsivit, propiusque accedens percepit. Augusta subrustice respondit suas pulchras puppas esse, valde sibi amatas. Erat tum in convivio imperator, et turpem istum Denderim ad se inde venientem interrogabat ubi fuisset. Respondit is apud manam (sic appellabat Augustam) se fuisse, vidisseque eam ex pulvinari pulchras puppas depromentem. Intellecta re imperator iræ plenus de mensa surrexit, statimque uxorem adiit, multisque ingestis conviciis eam imaginicolam effreni lingua nominavit, simul Denderidis indicium exponens. Sed Theodora ut mariti iram sedaret in præsentia, falso id eum suspicatum esse dixit, et rem secus habere eum ipse putasset: se cum ancillis in speculo sese contuitam, ac Denderim imagines in eo conspicatum stulte indicium de visis puppis attulisse. His illis verbis cum demitigasset virum. Denderim dignis modis castigavit, docuitque in posterum nihil de puppis loqui. Ideoque aliquando imperatrices accedente, Theophilus eum cum interrogaret ane domina rursus 906 pulchras suas puppas amplexaretur, Denderis manu dextra labiis imposita « Tace, inquit, o imperator, de puppis. » hæc ita gesta.

τὰ καλὰ νινία ἡ μάννα ἠσπάζετο· ὁ δὲ τοῖς χεῖλεσιν ἀντέφησεν, ὦ βασιλεῦ. » Καὶ ταῦτα μὲν συνεκύρησε

Porro miles quidam manu promptus equum habuit egregium, qui ipsam sæpe ex prælio incolumem extulerat. Hujus equi amore captus dux sub quo is militabat, cum neque pollicitationibus neque minis impetraret, hominem timiditatis accusatum apud imperatorum exauctorat. Cum autem Theophilus equum insigni virtute cuperet habere, et missis in omnes partes mandatis talem sibi quæri atque afferri juberet, eam nactus occasionem dux iste militi ei equum invito adimit et tanquam suum imperatori mittit. Post eum necessitas bellica plures milites requireret, mandatoque imperatoris omnes qui arma ferre possent in exercitum allegerentur, ille etiam miles arma sumpsit, et in prælio fuis suis, quod equum a quo servari consueverat non haberet, occubuit, uxore et liberis relictis. Vidua amissi mariti desiderio accensa, et quod necessaria pu-

emendare, quem καλάμου legisse apud Zonaram puto ὕφην, cum μόν sit pronomen encliticum; et quid calaminina sint, merito quærat, atque (ut puto) non immerito etiam quid thalami esse possint nimia. Multa sunt talia apud Cuspinianum, quæ ex nostro et Zonara facile suæ restituantur integritati. XYL.

(89) Matrem, vulgaris idiomatis vocabulo. GOAR.

pillis suppeditare nequibat, justitiæ imperatoris fama instigante Cpolin venit, Theophilumque ad templum Blachernense equitantem de more conspicata mariti sui equo vehi, concitato cursu aggressa frenum equi apprehendit, suum hunc esse vociferans, et non 907 alium, sed ipsum imperatorem cædi mariti sui causam præbuisse. Perterritus imperator manere eam jubet dum in palatium ipse rediret; ac reversus statim ad se vocat, ac de re tota accuratius inquirat. Quam cum ea a principio ad finem usque recitaret, illico etiam dux iste sistitur, et muliere jussu imperatoris occultata de equo acriter interrogatur; quem cum asseveraret suum fuisse neque raptu paratum, producit extra velum mulier, reum de vi peractura. Qua is conspecta dirigit et aliquandiu mutus adstitit; tandemque ad se reversus supplex pedibus imperatoris sese advolvit, lacrymans ac peccatum confitens. Ergo imperator ejus facultates viduæ ejusque liberis quasi jure hæreditario ex æquo addicit, ipsumque dignitate spoliatum exilio perpetuo damnat. Adeo infensus erat et iis qui injuste opes parere intenderent.

Θεασάμενος ἀπεπάγη καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἴστατο ἐνεὸς τοῦ βασιλέως μετὰ κλαυθμοῦ, καὶ ἰκέτης ἐλεεινὸς γίνεται, τὴν ἀμαρτίαν ἀγαποῦσας. Τί οὖν ὁ βασιλεὺς; Τὴν μὲν γυναῖκα μετὰ τῶν παίδων ἀδελφοῦ ἐξ ἴσου καὶ κληρονόμους τῆς ἐκείνου δεῖκνυσιν ὑποστάσεως, αὐτὸν δὲ τῆς ἀρχῆς παραλύει καὶ ὑπεροβῆ διηνεκεῖ δίδωσιν. Οὕτω φιλαπεχθῆμων ἦν πρὸς τὰς ἀρπαγὰς καὶ τοὺς ἐξ ἀδικίας πλουτεῖν ἐθέλοντας.

Ædificiis quoque hic imperator operam dedit, C murosque urbis summo studio refecit, humilioribus dejectis et exstructis altioribus, qui ab hostibus conscendi non possent; qui etiamnum stant, nomine ejus inscripto. Quin et meretrices quibusdam cellulis exturbavit, domumque 908 eam totam expurgatam xenonem (hoc est ædes peregrinis excipiendis destinatas) fecit, a se denominatum, insigni amplitudine atque pulchritudine. Nunc est monasterium mullebre. Ex eo liquet quam fuerit scortationi inimicus. Fertur sane semel dissolutius tum viventem ancillæ pulchritudine, quæ erat imperatricis pedisequa, deceptum, cum ea rem habuisse: sed agnito mox delieto, cum videret ob id Theodoram in summo esse mærore, culpam confessum manibus ad Deum sublatis jurasse, non nisi hac vice lapsum se esse, veniamque ejus ab uxore petiisse. Palatia etiam filiabus suis condidit, ea regione quæ Cariani dicitur; quorum tempore subrutorum nostra etiamnum ætate exstant reliquæ. 909 Bryantis quoque palatium ædificavit, ad similitudinem Seracenicarum ædium.

Atque his quidem in rebus magnifici nomen admirationemque meruit Theophilus. Sed in eos qui cultum divinis imaginibus præstarent, nimis durum se atque inhumanum præbuit, omnes qui ante ipsum fuere tyrannos crudelitate vincere contendens. Nam Michaelus 910 pater ejus edixerat ne ulli pictæ imagini, ubicunque ea esset, nomen

δύναμενον αὐτόν. Ἔπεσε δὲ γυναῖκα καταλοικῶς καὶ τέκνα· ἦτις τὸ φιλοδίκαιον τοῦ βασιλέως ἀκούσασα, ἐκκαιομένη δὲ καὶ τῆ τοῦ ἀνδρός φίλτρῳ, καὶ τοῖς τέκνοις ἐπιχορηγεῖν ἀτονοῦσα τὰ ἀναγκαῖα, τὴν βασιλῖδα καταλαμβάνει. Καὶ τὸν Θεόφιλον καθ' ἡμέραν εἴθιστο ἀπιέναι πρὸς τὸν ἐν Βλαχέρναις θεῖον ναὸν, ἔποχον τῆ τοῦ ἀνδρός αὐτῆς ἵππῳ κατιδοῦσα δρόμῳ πολλῶ τὸν χαλινὸν κατέχει τοῦ ἵππου, οὔνεον εἶναι τοῦτον λέγουσα, καὶ μὴ ἄλλον τινὰ πᾶτιον ἀλλ' αὐτὸν ὑπάρχειν τὸν βασιλέα τῆς τοῦ ἀνδρός αὐτῆς σφαγῆς. Ἐκπλαγεῖς οὖν ὁ βασιλεὺς τέως μὲν αὐτὴν προσμένειν διωρίαστο ἄχρι τῆς ἐπὶ τὰ ἀνάκτορα ἐπανόδου αὐτοῦ, ἥδη δὲ ἐπαναδραμῶν εὐθὺς αὐτὴν παρεστήαστο, καὶ διεπυθάνετο σαφέστερόν τι περὶ τῶν λεγομένων μαθειν. Ἀναλαβοῦσα δὲ ἡ γυνὴ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἀναδιδάσκει τὸν βασιλέα.

Μαρσετήαστο γοῦν εὐθὺς τὸν στρατηγὸν, καὶ ζήτησιν ποιεῖται περὶ τοῦ ἵππου νεανικῆν, τῆς γυναικὸς τέως προστάξει βασιλικῆ κρυπτομένης. Ἐνισταμένου δὲ τοῦ στρατηγοῦ οἰκτεῖον εἶναι τὴν ἵππον καὶ μὴ ἐξ ἀρπαγῆς κτηθέντα αὐτῷ, ἐξάγει παραχρῆμα τοῦ παραπετάσματος τὴν γυναῖκα, ἔλεγχον ἀψευδέστατον καὶ κατήγορον τῶν λεγομένων. Ἦν ὁ στρατηγὸς μόλις δ' οὖν εἰς ἑαυτὸν γενόμενος τῶν ποδῶν ἀπτεται

Ἐνέκειτο δὲ καὶ ταῖς οἰκοδομαῖς ὁ αὐτὸς βασιλεὺς, καὶ τῶν τειλῶν τῆς πόλεως μεγίστην ἐνεδείξατο ἐπιμέλειαν, τὰ χθαμαλώτερα καταστρέψας καὶ ἀνυψώσας καὶ ἄβατα πεποιηκῶς τοῖς ἐχθροῖς· ἃ καὶ νῦν ἴστανται, τὴν ἐκείνου προσηγορίαν ἐν γράμμασιν ἔχοντα. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πόρονας ἀπελάσας ἐξ οἰκημάτων τινῶν, καὶ καθάρας ὅλον ἐκείνον τὸν χώρον ξενώνα πεποίηκε τὴν ἐκείνου προσηγορίαν φέροντα, κάλλει τε κάλλιστον καὶ μέγιστον κατασκευάσας, ὅπερ ἐστὶν ἄρτι γυναικίον μοναστήριον. Οὕτως ἐκείνος εἶχε πρὸς τὴν πορνείαν. Πλὴν ὅτι γέ φασιν αὐτὸν κάλλει ποτὲ θεραπευνίδος ἀλόνα, ὑπηρετούσης τῆ βασιλίδι, συμφορῆσαι αὐτῇ, ἔφθμάως τότε βιοῦντα. Ἐπεὶ δὲ ἦσθετο ὠλισθηκῶς, ἔγνω δὲ καὶ τὴν Θεοδώρην ὄλην γενομένην τοῦ πύθους καὶ κτηφιῶσαν, [P. 518] φασὶν ἐξείπειν ἐπομνύμενον καὶ τὰς χεῖρας ἀίροντα πρὸς θεὸν ἢ μὴν τότε μόνον διολισθῆσαι, καὶ συγγνώμην αἰτεῖν παρὰ τῆς ἑαυτοῦ γυναικός. Κατεσκευάσε δὲ καὶ ἀνάκτορα ταῖς ἑαυτοῦ θυγατράσι παρὰ τὸν οὕτω καλούμενον χώρον τὰ Καριανοῦ, ὡς καὶ ἐς ἡμᾶς τῷ χρόνῳ καταργασθέντων λείψανα περισώζονται. Ἐκτισε δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ τὰ τοῦ Βρύαντος ἀνάκτορα, πρὸς τὴν τῶν Σαρακηνικῶν οἰκημάτων ὁμοίωσιν κατασκευάσας αὐτά.

Καὶ περὶ μὲν τὰ τοιαῦτα ἐδόκει τε καὶ ἐνομιζέτο μεγαλοκρητῆς ὁ Θεόφιλος καὶ θαυμαστός, περὶ δὲ τοὺς τὰς θείας καὶ ἀχράντους προσκυνοῦντας εἰκόνας λίαν βαρὺς τις καὶ αὐστηρὸς καὶ πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ τυράννους ὠμότῃτι παρελάσαι φιλονεικῶν. Οἱ μὲν γὰρ προλαβόντες Λέων τε ἦσαν καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Κοπρώνυμος καὶ Μιχαὴλ ὁ τοῦτου κατῆρ ὁ

Τρωυλός. Ὁ μὲν ἐθέσπισε μὴ τινὲ τῶν γεγραμμένων εἰκόνων, κἄν ποὺ γραφόμεναι τύχοιεν, Ἁγίος, φωνὴν ἐγχαράττεσθαι, ὡς οὐκ ἄλλω τινὲ τῆς τοιαύτης ἀρμοζούσης φωνῆς ἢ μόνῃ τῷ Θεῷ, οὐκ εὐστόχῃ βαλὼν τῷ νῦν! τῆς γὰρ, Θεός, φωνῆς τοῖς ἀνθρώποις μεταδιδοῦς ὁ Θεός, ὑψηλοτέρως οὕσης παρὰ τὸ, Ἁγίος, πρόσρημα, ταπεινοτέρας οὕσης τῆς, Ἁγίος, κατὰ πολὺ, οὐκ ἂν τοῦτους ἀποστερήσειε. Πλὴν τοῦτο μὲν οὕτως ἐθέσπισεν, ὁ πρὸ αὐτοῦ δὲ Λέων καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, Κωνσταντίνος τὸ μὴδὲ προσκυνεῖσθαι ὅλως αὐτάς· Θεόφιλος δὲ τὸ μὴδὲ χρώμασι τῶν μορφῶσθαι· Λαμαζήλον γὰρ τὸ πρὸς τὰ τοιαῦτα ἐπιτοῆσθαι, μὴ νῦν δὲ σκοπεῖν τὴν ἀλήθειαν. Καθηροῦντο μὲν οὐ- ἐντεῦθεν κατὰ πᾶσαν τὴν ἐκκλησίαν αἱ θεῖαι μορφαί, θηρία δὲ καὶ ὄρνιθες ἀντι τοῦτων ἀνεστηλοῦντο τὴν τοῦτου θηριώδη καὶ ἀνδραποδώδη ἄνοιαν ἐξελέγχοντα. Ἐντεῦθεν βεδήλοις χερσὶ τὰ ἅγια καὶ ἱερὰ κειμήλια ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ἐβρίπτουντο καὶ ἐφουδρίζοντο. Ἐντεῦθεν τὰ τῶν κακούργων ἐπληροῦτο δεσμοτήρια τῶν διὰ τιμῆς ἀγόντων τὰς θείας μορφάς, μοναζόντων, ἐπισκόπων, ποιμαζομένων, καὶ τῶν γραφόντων αὐτάς. Πλήρη δὲ καὶ τὰ ὄρη καὶ τὰ σπηλαία τῶν ὡς κακούργων λιμῶ ἀναιρεθέντων καὶ δίψαι. Ἀβάτους γὰρ τηρεῖσθαι τὰς πόλεις τοῖς μοναχοῖς ἐγκελευσάμενος, καὶ πάντα τρόπον αὐτοὺς ἀπελαύνεσθαι θεσπίσας, μᾶλλον δὲ μὴδὲ κατὰ χώραν ὄρεσθαι τολμᾶν, εἰργάσατο τὰ μοναστήρια καὶ ἡσυχαστήρια περιφανῆ πολυάνδρια, τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν προδοῦναι τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ ἱερὸν ἔνδυμα μὴ βουλομένων, λιμῶ δὲ καὶ κακουχίαις προσιρουμένων τὴν ζωὴν καταστρέφειν, ἐνίων δὲ περιβολῆς κατολιγωροῦντων (90), καὶ παρὰ τοῦτο ἀπολλυμένων. Πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ῥαθυμότερον διαζώντων τὸν ἄνετον καὶ ἐκλελυμένον ἡσπάζσαντο βίον, ὕμνων θεῶν καὶ ψῶδων καὶ αὐτοῦ τοῦ σχήματος [P. 519] ἀφειδήσαντες· καὶ γὰρ οὐδὲ τούτους τελεῖσθαι τοὺς συλλόγους ὁ τύραννος συνεχώρησεν, οἱ πολλαίς καὶ μόνοι δύνανται τηρεῖν καὶ οἷον χαλινός τις εἶναι τοῖς πρὸς τὰ πάθη ἀλόγως κατολισθαίνουσι. Πλὴν οὐ παντάπασι τῶν ἀνθρώπων οὐδὲ τότε τὸ παβήσιαστικόν τε καὶ ἐλευθέριον ἀπεφοίτησεν. ἀλλὰ τινες τῶν θερμότερων, πολλοὶ μὲν καὶ καθ' ἕκαστον, τινὲς δὲ καὶ κατασυστάδην, ὡσπερ οἱ τῆς τῶν Ἀβραμιτῶν ὁρμώμενοι μονῆς μοναχοί, μετὰ παβήσιας ὀφθέντες αὐτῷ λογικῶς ἔκ τε τῶν τοῖς ἁγίοις Πατράσιν ἡμῶν εἰρημένων, Διονυσίῳ τῷ μεγάλῳ, Ἰεροθέῳ καὶ Ἐρημίῳ, ἀπεδείκνυσαν ὡς οὐ χυθὲς καὶ πρώην ἢ τῶν μοναχῶν πολιτείαν τε ἐφεύρηται καὶ κατάστασις, παλαιὰ δὲ τις καὶ ἀρχέγονος. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν θεῶν εἰκόνων μορφώματα ἀπεδείκνυσαν σύντροφά τε τοῖς ἀποστόλοις καὶ ὁμοδίατα, εἴγε Λουκάς μὲν ὁ θεῖος ἀπόστολος τὴν τῆς Θεοτόκου μορφήν ἀνετύπωσεν, αὐτὸς δὲ Χριστὸς ὁ Δεσπότης ἡμῶν καὶ Θεὸς τὴν ἑαυτοῦ ἐπὶ τινος ὀβόνης ἀπομαζάμενος ἀχειρότευκτον ἡμῖν καταλείπειν. Οὗτοι γοῦν αἱ θεῖοτατοι ἄνδρες τὴν τοῦ τυράννου ἄνοιαν ἐξελέξαν-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(90) Locus est obscurus. Cæterum Hierotheus, cujus mentio paulo post fit, sodalis fuit Dionysii

A sanctus imprimeretur, quod id nulli rei præterquam soli Deo congruere putabat, errore quidem opinionis. Cum enim Deus nomen Deus, multo quam vox Sanctus sit augustius, homini tamen tribuat, quomodo id quod multo vilius est denegaret? Leo autem et filius ejus Copronymus omni earum adoratione prorsus interdixerant. Theophilus autem ne pingi quidem eas coloribus concessit, abjecti dicens animi esse talium rerum admirationem, ipsamque solam spectandam esse veritatem. Itaque divinæ imagines omnibus in templis dejiciebantur, earumque loco bestiarum et avium simulacra figebantur, belluinam et servilem Theophili argumenta vesaniam. Ex eo sacrosancta donaria in foro impuris manibus jactabantur atque ignominiose tractabantur; ac sontibus debiti carceres iis implebantur, qui divinas imagines colebant, monachis, episcopis, subditis, earumque pictoribus: montes quoque et speluncæ iis replebantur qui flagitiosorum loco fame ac siti necabantur. Edixerat enim Theophilus ne monachis ullam urbem intrare liceret, jussissetque omni modo eos arceri, atque adeo non tutum erat iis conspici ea in regione. ¶¶¶¶¶ Quin et monasteria atque otii sacri causa conditas ædes profanis hominibus frequentabat. Interim pii homines, qui prodere virtutem sacrumque vestitum nollent, fame ac cruciatibus mori malebant. Nonnulli neglecto habitu peribant: multi etiam, quibus minus erat virtutis studium, hymnis ac cantionibus sacris ipsoque etiam vestitu dimissis, liberæ ac solutæ vitæ esse dederunt. Nam hos quoque cætus imperator dissipavit, qui soli ad refrenandas cupiditates hominum faciebant. Neque tamen eo tempore prorsus dicendi libertas ex hominibus sublata fuit, sed quidam animo calidiores, vel singuli vel etiam facto agmine, principem reprehenderunt. Horum præcipui fuere Abramitæ monachi, qui libere in conspectum ejus progressi ex sanctorum patrum dictis, magni videlicet Dionysii, Hierothei et Irenæi, demonstrarunt non nuper vivendi rationem institutionemque monasticam exstitisse, sed perantiquam esse, sed et sacras imagines ipsis fuisse apostolis familiares, quando et Ducas divinus apostolus Deiparæ formam depinxerit, et Christus Dominus Deusque noster linteo impressam sui effigiem nullo manus ministerio elaboratam nobis reliquerit. Hoc modo divinissimi isti viri cum tyranni ¶¶¶¶ inscitiam atque sævitiam redarguisent, ob summam dicendi libertatem multos cruciatus atque tormenta passi, urbe etiam in exsilium relegati sunt. Qui cum ad fanum Joannis Baptistæ, quod Terribile cognomento dicitur estque in Euxino ponto situm, pervenissent, flagellorum plagis prorsus confecti cœlitum cætum abierunt. Eorum cadavera insepulta in solum projecta diu admodum integra manserunt, donec pii quidam ea humave-

Areopagitæ; de quo videre potes Nicephorum II, 20. XVI.

runt, et eodem quo Christi martyres honore dignati sunt. Fermana his sunt facinora monachi cujusdam jam ad sacerdotium proVecti. Is divino mentis ardore excitus in faciem tyranno restitit, et eum alia multa disseruit, tum illud Pauli (Gal. 1) dictum protulit; Exsecrabilis esto, quicumque aliud ab eo quod accepistis evangelium vobis tradit. Sed hunc quoque multis verberibus multatum imperator, cum in colloquio constantiorem videret, ad Jannem, suum quondam præceptorem ac magistrum, misit, mandato ut iis monachum dialecticis demonstrationibus a proposito diduceret. Istum quoque Jannem præclarus iste certator non dialecticis aut sophisticis ratiocinationibus, sed apostolicis evangelicisque dictis pisce magis mutum rededit. Ac tum denuo multis affectus verberibus solum vertere jussus est. Post vero cum magno Ignatio aliquandiu conversatus ac de subsecuturis vaticinationis imperatoribus

913 (nam et dono præscientiæ futurorum Deus eum dignatus fuerat) ad Dominum commigravit.

δείξει τοῦτον πείσαι ἐγκελευσάμενος. Ἄλλὰ καὶ τοῦτον ὁ γενναῖος ἀγωνιστὴς οὐ σοφιστικαῖς καὶ διαλεκτικαῖς ἀποδείξει, ἀποστολικαῖς δὲ καὶ εὐαγγελικαῖς ῥήμασιν ἀφωνότερον ἰχθύων ἀπέδειξε. Καὶ τότε μὲν οὐκ ὀλίγας πάλιν λαβῶν ἐξοστρακίζεται, ὑστέρον δὲ τῷ μεγάλῳ συστάς Ἰγνατίῳ καὶ χρόνον τινα συνδιατρίψας αὐτῷ καὶ περὶ τῶν μελλόντων ἀναδιδάξας βασιλέων (ἦν γὰρ καὶ προορατικῶς ἡξιωμένως χρισμματος), πρὸς Κύριον ἐξεδήμησε.

Enimvero Theophilus animo in imagines infensissimus statuit omnes pietores e medio tollere, vitam non aliter servaturos quam si ea conspuerent et ut profana humi conculcarent. Inter alios captus ea de causa fuit etiam Lazarus monachus, eo tempore ob artem pingendi nobilis. Atque hunc primum imperator blandis verbis subigere intendit: post ubi hominem adulando capi nequire sensit, ad vim sibi familiarem conversus, tormentis ita excarnificatum ut vita excessurus putaretur in carcerem conjecit. Cumque eum ægritudine sublevatum denuo sacras formas pingere audiret, laminas ferreas ignitas palmis ejus applicari jussit, quæ carnes eatenus depastæ sunt, dum victus malo semianimus jacuit. Tum, quia eum posteris servare volebat divina elementia, tyrannus animam eam jam agere audiens, deprecationibus uxoris atque hujus intimorum motus eum ex carcere dimisit. Ita is deinde in fano Prodrumi, quod Terribile dicitur, occultatus imaginem Prodrumi, utcunque saucio corpore, depinxit tamen; quæ diu duravit morbosque 914 sanavit. Et post mortem Theophili vera religione rursus effulgente imaginem Jesu Christi Dei et hominis, quod est in calce, suis manibus condidit. Idem ornatus a Theodora præclarissima imperatrice ut marito suo ignosceret veniamque a Deo impetraret. Non est, ait, o Augusta, Deus ita injustus, ut nostræ dilectionis et ipsius causa tole-

τες καὶ τὴν θηριωδίαν τῷ σφόδρα παρρησιασθῆναι ἐκκαλεσάμενοι μετὰ πολλὰς αἰκίας τε καὶ βασάνους τῆς πόλεως ἐξωρίσθησαν, τὸν δὲ τοῦ Προδρόμου καὶ τὸν οὕτω καλούμενον τοῦ φοβεροῦ καὶ τῷ Ἐξείνῳ διακείμενον πόντῳ καταλαβόντες, καὶ ταῖς ἐκ τῶν μαστίγων πληγαῖς τελείως καταπονθέντες, τῆς ἄνω λήξεως ἡξιώθησαν. Ὡς καὶ τὰ τέμια σώματα ἄταφα ἐβρίμμενα εἰς τοῦδαφος οἶα ἐπὶ πλείστον διετηρήθησαν χρόνον, μέχρι τοῦ πιστοὶ τινες ἀναλαβόντες ταῦτα ἐκίδευσαν καὶ καταλλήλως ἐτίμησαν τοῖς ὑπὲρ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ μαρτυρήμασιν. Ἐφάμιλλα τοῦτοις καὶ ἀδελφὰ καὶ τις μοναχὸς ἕτερος ἐπεδείχθη, πρὸς ἀρχὴν ἱερωσύνης ἄρτι ἀναδραμών ζήλου γὰρ Θεοῦ πλησθεὶς κατὰ πρόσωπον ἔστη τοῦ τυράννου καὶ ἄλλα μὲν διεξίων οὐκ ὀλίγα, καὶ τὸ

τοῦ ἀποστολοῦ δὲ Παύλου ῥητόν. τοῦτο δὴ τὸ φάσκον « Ἐἴ τις ὑμῖν εὐαγγελίζεται παρ' ὁ παρελάβετε, ἀνέθεμα ἔστω. » Ἄλλὰ καὶ τούτῳ πληγὰς ἐπιθεῖς οὐκ ὀλίγας, ἐπειδὴ σταθηρότερος ἔδοξεν ἐν τῇ διαλέξει, πρὸς τὸν Ἰανῶν ἐξαποστέλλει, καθηγητὴν τοῦ τυράννου γεγονότα καὶ διδάσκαλον, διαλεκτικαῖς ἀπο-

[P. 520] Ταῖς δὲ θείαις εἰκόσιν ὁ τύραννος ἀπεχθανόμενος ἔσπευδε πάντας ζωγράφους ἐξ ἀνθρώπων ἀφανίσαι, ἢ τὸ ζῆν αἰρουμένους ἐμπτεύειν τε ταύταις καὶ ὡς βέβηλά τινα ἐπ' ἰδάφους καταπατεῖν. Πρὸς τοῖς ἄλλοις δὲ συγκατεσχέθη καὶ ὁ μοναχὸς Λάζαρος, περιδότης τῆς κατὰ τὴν ζωγραφικὴν ὑπάρχων τέχνης. Καὶ πρῶτα μὲν ὁ θεομάχος θωπείαις αὐτὸν ἐπειράτο ὑποποιεῖσθαι: ὡς δὲ κρείττονα τοῦτον ἑώρα κολακείας ἀπάσης, πρὸς τὴν σύντροφον ἀπέειδε βίαν, καὶ τοσοῦτον αὐτὸν ταῖς βασάνοις κατήκτισεν ὡς μηδὲ περιγενέσθαι ἐκ τούτων νομίζεσθαι. Καὶ οὕτως ἔχοντα πονήρως τοῦ σώματος δεσμοωτήριον καθείργουσιν. Ἐπεὶ δὲ ἐπέθετο ὡς ἀναβράσας αὐθις ἀναστῆλοῖ τὰς θείας μορφὰς, ἐκέλευσε πέταλα σιδηρὰ ἀπανθρακωθέντα ταῖς παλάμαις αὐτοῦ ἐπιτεθῆναι. Ἐβόσκητα οὖν τὸ πῦρ τὰς σάρκας, ἄχρι ποτὲ ἀπαγορεύσας ὁ ἀθλητὴς ἔκειτο ἡμιθανής. Ἄλλ' ἔδει τοῦτον ὑπὸ τῆς θείας χάριτος διατηρεῖσθαι καὶ τοῖς ὑστέρον ἔναυσμα, ὅθεν ὁ τύραννος ἐπειδὴ τὰ τελευταῖα πνεῖν ἐμάνθανεν, ἰκεσίαις τῆς δεσποίνης καὶ τινῶν ἄλλων γνωσιωτάτων αὐτῇ ἀπολύεται τῆς εἰρκτῆς, καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν τοῦ ἁγίου Προδρόμου τὸν οὕτω καλούμενον τοῦ φοβεροῦ ἀναπεκρόβη, καὶ οὕτως ὡς εἶχε πληγῶν εἰκόνα διετύπωσε τοῦ Προδρόμου μέχρι πολλοῦ διασωζομένην καὶ ἰάσεις ἐπιτελοῦσαν. Καὶ ταῦτα μὲν τότε, μετὰ δὲ τὴν τοῦ τυράννου κατάλυσιν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἀναλαμψάσης τὴν ἐν τῇ Χαλκῇ (91) εἰκόνα τοῦ θεανθρώπου

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(91) Duplex Chalce Cpoli a portis æreis dicta, una palatii, altera fori: hæc fuit ecclesia ad forum ex Zonara in Monomacho, illa palatii ingressus.

Utrique Salvatoris imago ad excitandam populi palatinorumque devotionem superpicta fuit. GOAR.

Ἰησοῦ Χριστοῦ οἰκείαις χερσίν ἀνεστήλωσεν. Οὗτος ὁ μακάριος Λάζαρος παρακαλούμενος ὑπὸ τῆς θυμαστῆς Θεοδώρας τῆς βασιλίδος συγγνώμην δοῦναι τε καὶ αἰτήσασθαι τῷ ταύτης ἀνδρὶ, « Οὐκ ἄδικος ὁ Θεὸς (92), ἔφη, ὦ βασίλισσα, ἐπιλαθέσθαι τῆς ἡμῶν ἀγάπης καὶ τῶν πρὸς αὐτὸν κόπων, ἐκείνου δὲ τὸ μῖσος καὶ τὴν ὑπερβάλλουσαν μανίαν προτιμῆσαι. »

Ἄλλὰ τοῦτα μὲν ὕστερον ὁ δὲ μιὰρὸς τύραννος τὸν ὁμολογητὴν Θεοφάνην καὶ Θεόδωρον τὸν αὐτοῦ ἀδελφόν, ἐπὶ σοφίᾳ διαφέροντας ἰδὼν τῶν πολλῶν, κατὰ τὸν τοῦ Λαυσιακοῦ τρίκλινον παρεστήσατο δημοσίᾳ διαλεξομένους περὶ τῆς πίστεως. Καί, « Ἄγε δὴ, φησὶν, ὑμεῖς, ὦ κατάρτοι, τίσι κειθόμενοι ῥήσσει τῆς Γραφῆς τὰ εἶδωλα » (τὰς ἀγίας εἰκόνας ἀκολάστῳ γνῶμῃ καὶ γλώσσει καλῶν οὕτω) « προσκυνεῖτε, καὶ τοὺς πολλοὺς καὶ μὴ ἀκαίρους οὕτω ποιεῖν ἀναπειθετε ; » Προσετίθη δὲ καὶ ἄλλ' ἄττα βλάσφημα καὶ ἀπηχῆ κατὰ τῆς ἀγίας εἰκόνας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀναιδεστέρῳ φωνῇ. Οἱ δὲ μακάριοι, « Ἐμφραχθεὶς τὸ στόμα, εἶπον, τὸ λαλοῦν κατὰ τοῦ Θεοῦ ἀνομίαν. » Ὁ δὲ κρύπτει μὲν τῶς τὴν λεοντήν, τὴν δὲ ἀλωπεκῆν ὑποκρίνεται, καὶ χρήσεις προφητικὰς ἀπῆται καὶ μαρτυρίας τὰς εἰκόνας ἐπιτρεπούσας προσκυνεῖσθαι. [P. 521] Θατέρου δὲ τῶν ἀδελφῶν τοῦ μακαρίου Θεοφάνους ῥῆσιν τινα ἐκ τῆς τοῦ Ἰσαίου προφέροντος προφητείας, οὐκ ἔχειν οὕτω ταύτην ἀντέλεγεν ὁ Θεόφιλος, καὶ ἅμα τὴν αὐτοῦ βιβλίον ἀνελίττων εἰδείκνυ τάχα τοὺς λόγους πιστοῦς. Ὡς δὲ νενοθεῦσθαι ὑπ' αὐτοῦ οὐ μόνον δὴ ταύτην ὁ ἅγιος ἐπέβρα, ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς ὅσας εἰς τὴν αὐτοῦ ἐλθοῦσαι ἔτυχον χεῖρα, ἐκείνην ἔλεγε προτιθεὶς ἰέναι πρὸς αὐτὸν τὴν βιβλίον τὴν κατὰ τὴν πατριαρχικὴν ἐν τῷ Θωμαίτῃ κατὰ τὴν ἑσιν κειμένην βιβλιοθήκην εἰς πίστιν τῶν λεγομένων. Ἐπεὶ γοῦν τις ἀπίσταλτο καὶ θᾶττον ἢ λόγος ἤγαγε τὸ βιβλίον, ἐκὼν μὲν ἀνελίττων ὁ βασιλεὺς ἡμάρτανε τοῦ βιβλίου, καὶ αἰσχυνόμενος ὑπερπέδη μὲν τὴν ζητομένην φράσιν, ἐν ἄλλοις δὲ καὶ ἄλλοις ἐποιεῖτο τὴν ζήτησιν. Ὡς δ' ὑπὸ τοῦ μακαρίου Θεοφάνους ἀνεδιδάσκατο δακτυλοδεικτοῦντος, ὡς « Ἐπὶ τρίαφύλλα διαβιβάσας τὸ ζητούμενον καταλάβῃς, » τότε δὴ μὴ φέρων τοὺς τῆς παρῆρησίας ἐλέγχους, συνειδὼς δὲ καὶ τὴν ἀλήθειαν ἔχουσαν οὕτως, τὸ ἕως τότε ἀποβρίψας μακρόθυπον καὶ τὸν θῆρα ἀνακαλύψας, « Οὐ δίκαιον, ἔφησε, βασιλεῖα ὑπὸ τοιούτων ἀνδρῶν ἐνυβρίζεσθαι, » καὶ λοιπὸν προσέταξε τῷ τοῦ Λαυσιαχοῦ μεσοκηπίῳ αὐτοὺς ἀπαχθέντας ῥαβδισθῆναι ῥάβδων σορτῆς βρυτάταις ἄχρι τῶν δυσκοσίων, καὶ τοῖς μετώποις αὐτῶν ἐπιγραφῆναι βαρβαρικῶς ἐγκεντηθέντα οὐς συντέθεικε λήρους λάμβους. Εἰσὶ δὲ οὗτοι:

Πάντων ποθοῦντων προσρέχειν πρὸς τὴν [πολιν]

Ὅπου πάναγνοι τοῦ Θεοῦ Λόγου πόδες
Ἔστησαν εἰς σῆσασιν τῆς οἰκουμένης,
Ἐφθῆσαν οὗτοι τῷ σεβασμίῳ τόπῳ
Σκευὴ πονηρὰ δεισιδαιμόνος πλάνης.
Ἐκαῖσε πολλὰ λοιπὸν ἐξ ἀπιστίας.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(92) Videtur monachus alludere ad Apostoli dictum in Epistola ad Hebræos c. 6, idque ad se accommodare. Prodomus D. Joannis Baptistæ epitheton est, quod is Christi præcursor fuit. Quem autem locum Esaiæ confessores isti, quos mox Ce-

ratarum ærumnarum obliviscatur, iisve Theophili odium et nimium furarem præferat.

Cæterum impurus tyrannus eum sentiret Theophanem confessorem et fratrem ejus Theodorum alii sapientia multum antecellere, ad Lausiæ triclinium se sistere eos jussit, publice de religione disputaturos. Atque ibi, « Agedum, inquit, execrabilis, quibusdam sacrarum litterarum sententiis persuasi, idola (sic sacras imagines animo et ore impotenti vocabat) adoratis, multitudinemque hominum imperitorum eo adducitis ut idem faciant? » Sed et impudentissima voce alia quædam impie contra sacram Christi imaginem effutivit. Ad hæc beati illi dixerunt: « Sed Theophilus aliquandiu occultata leonina vulpinam pellem præ se tulit, ac oracula divorum vatum et testimonia sibi proferri postulavit imaginum venerationem concedentia. Et cum Theophanes loeum ex Esaiæ vaticiniis adduceret, 915 respondit Theophilus cum locum non ita habere, simulque suum librum explicavit. Ibi Theophanes vociferari non hunc modo librum, sed omnes quotquod in manus Theophili pervenissent, corruptos esse, postulare ut ex patriarchæ bibliotheca Thomaitica codex (simulque demonstrabat quo is loco esset repositus) afferretur, dictorum veritatis indagandæ causa. Celerrime eo missus quidam codicem attulit, quem sponte sua revolvens imperator studiosè a proposito aberravit, verecundia ductus, et locum de quo agebatur transiliens alibi quæsit. Cum autem Theophanes intento digito eum doceret, si tres paginas revolvisset, fore ut in locum quæsitum incideret, imperator libertatem reprehensionis non ferens, et veritatis conscius, patientiam eo usque servatam abjecit feramque patefecit. Indignam enim esse rem dicens imperatori a talibus hominibus illudi, abduci eos in hortum Lauciæ interiorè jussit, ferulisque usque ad 200 ietus gravissime concidit. Quin et frontibus eorum barbarico more notis impressis inscribi jussit ineptos hos a se compositos iam-bos :

Cunctis ad urbem accurrere affectantibus,

*Castissimos in qua Dei Verbum pedes
916 Fecit, generi salutem ut humano daret,
Apparere et isti venerando in loco,
Superstitiosi erroris vasa pessima.
Et inde multa postquam perfidi Deo*

drenus prædicat, ad confirmandum simulacrorum usum cultumque produxerint, sane conijcere non potui. Eos quidem videntur iambi Theophili indicare, prius Hierosolymis quoque exulare jussos Byzantium venisse. Xyl.

*Facinora patravissent turpia impie,
Ut desertores vertere jussi sunt solum;
Fugaque in urbem hanc delati, imperii caput,
Non destilere ab impia vecordia.
Compuncti igitur, facinorosi velut, notis,
Ex urbe damnati pelluntur hac quoque.*

His ita statim peractis, isti quidem confessionis et constantiæ reportaverunt coronam, suntque inscriptis frontibus istis versibus in exsilium acti. Ac ferox imperator, omnibusque miserior miseris, ab omnibus judicatus est impie Deo obtrectare, pius persequi, et quotquot unquam perverse de rebus sacris senserunt, eorum superare perversitatem.

Ante hos etiam sanctus Methodius in quamdam insulam relegatus, vivus eum duobus latronibus in sepulcrum inclusus fuerat, in eoque a piscatore quodam nutriebatur; in quem piscatorem cum incidissent Theophanes ac Theodorus, et Methodii rerum quis esset status ex eo cognovissent, per eundem in hanc sententiam scribunt ad eum:

*Qui vivus inter vivos esse desiit,
Vitamque præbet mortuus, terram incolens,
Polumque obit, vinclo gravati vinculis,
Frontes ei scribuntque inscripti litteris.*

Rescripsit Methodius opera ejusdem piscatoris:

*Quorum libris inscripta sunt cœlestibus
Nomina, piæque frontes compunctæ notis,
Hos qui sepultus ante funus est suum,
Vinclos salutat, et ipse vinculis gravis.*

Theophilus præterea beatum quoque Michaelum, ecclesiæ quæ est in sancta urbe syncellum, una cum multis aliis monachis in carcerem compegit, diuturna miseria eos se subacturum sperans.

His ergo in pios facinoribus eum qui verus Deus propter nos humanam naturam induit, contumelia affecit, genuinos ejus famulos non exiguo tempore circumscribens, sed per omnem vitam suam eos vexans ac extremis affligens malis. Impendit quoque cantilenas operam, hymnos quosdam et carmina componens ac canere ea jubens. De quibus est: «Benedicite» quarti toni, quod ex «Audi filia» octavi toni translatum a se atque concinnatum in Ecclesia Dei clara voce cani mandavit. Ac ferunt eum carminis amore illectum, in solemnibus ad magnam ædem conventibus, ne manus quidem ad cantum artificiosam agitationem detrectasse, 918 clerumque musicæ exercendæ causa centum libris argenti donasse. Quidam ejus ingenii fetum etiam carmen quo festo Palmarum die cantatur ferunt, cujus initium: «Exite gente, exite populi.»

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(93) Verto, sacri quoque poetæ nomen ambit; μελωδοί namque Græcis sunt non qui cantui, sed sacræ poesi vacant, quales fuerunt Cosmas, Majumensis, Damascenus, Timocles Theophanes et alii. GOAR.

(94) Versus, proprie: genus carminum in ecclesia concinendorum. GOAR.

(95) Intellego eum manus agitatione cantum rixisse, mensuramque, ut vocant, præscripsisse, ut ad manus motum tempora carminis quod caneba-

A Πράξαντες αίσχρὰ δεινὰ δυσσεβοφρόνως,
Ἐκείθεν ἠλάθησαν ὡς ἀποστάται.
Πρὸς τὴν πόλιν δὲ τοῦ κράτους πεφευγότες
Οὐκ ἐξαφῆκαν τὰς ἀθέσμους μωρίας.
Ὅθεν γραφέντες ὡς καλοῦργοι τὴν θέαν
Κατακρίνονται καὶ διώκονται πάλιν.

Τούτου δὲ θάπτον γενομένου ἐκείνοι μὲν τὸν τῆς ὁμολογίας καὶ καρτερίας ἀνεδήσαντο στέφανον, οὗτος δὲ ὁ σοβαρὸς καὶ πάντων ἀθλίων ἀθλιώτερος πᾶσιν ἀνεδείχθη καὶ βλάβασμος διώκτης καὶ τῶν πτώποτε κακοδόξων κακοδοξότερος.

Μετὰ τὸ γραφῆναι τοίνυν τὰς ὄψεις οἱ ὁμολογηταὶ εἰς ὑπερορίαν ἐστάλησαν. Πρὸ τούτων δὲ καὶ ὁ ἅγιος Μεθόδιος εἰς τινα νῆσον ἐν τάφῳ καθείρχθη, ζῶν, ἅμα δυτὶν ἀνδροφόνους, ἐν ᾧ τάφῳ διὰ τινος ἐτρέφετο ἀλιέως. Ὅν δὲ ἀλιέα εὐρόντες οἱ ἄγιοι Θεοφάνης καὶ Θεόδωρος, καὶ τὰ κατ' αὐτὸν πυθόμενοι διὰ τοῦ τοιοῦτου ἀλιέως γράφουσι τῷ [522] μεγάλῳ Μεθοδίῳ τάδε:

Τῷ ζῶντι νεκρῷ καὶ νεκρῷ ζωηφόρῳ,
Ναίοντι τὴν γῆν καὶ πατοῦντι τὸν πόλον,
Γραπτοὶ γράφουσι δέσμιοι τῷ δεσμῷ.

Πρὸς οὓς καὶ αὐτὸς ἀντέγραψε διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀλιέως:

Τοὺς ταῖς βίβλοισιν οὐρανῶν κλησιγράφους
Καὶ πρὸς μέτωπα σωφρόνως ἐστιγμένους
Προσεῖπεν ὁ ζῶθαπτος ὡς συνδεσμίους,

Πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ τον μακαρίτην Μιχαῆλ, τὸν σύγκελλον τῆς κατὰ τὴν ἀγίαν πόλιν Ἐκκλησίας, σὺν ἑτέροις πολλοῖς ἀσκηταῖς τῇ φυλακῇ καθείρξε, τῇ πολυχρονίῳ κκώσει ὑπέξει τούτους παραδοκῶν.

Καὶ τὰ μὲν κατὰ τῶν ἀγίων τοιαῦτα αὐτῷ νεανεύματα, καὶ οὕτως τὸν δι' ἡμᾶς ὀφθέντα ἄνθρωπον θεὸν ὄντα ἀληθινόν, ὕβριζε, καὶ τοὺς αὐτοῦ ἀληθινούς θεράποντας οὐ βραχεῖ χρόνῳ καὶ περιωρισμένῳ κατὰ πάντα δὲ τὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον ἐξάκου καὶ ἀνηκέστοις καθυπέβαλλε συμφοραῖς. Ἐπιλοτιμεῖτο δὲ καὶ μελωδὸς εἶναι (93) διὸ καὶ ὕμνους ποιῶν τινὰς καὶ στιχηρὰ (94) μελιζῶν ξδεσθαι προετρέπετο· μεθ' ὧν καὶ τὸ τοῦ τετάρτου ἴχθου, «Εὐλογεῖτε,» ἐκ τοῦ κατὰ τὴν ἠΨόδην, «Ἄκουε, Κύριε,» μεθαρμοσάμενος, καὶ βυθμὸν ἕτερον παρασχών, ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ εἰς ἐπήκοον ᾄδασθαι διωρίσαστο. Φερεται δὲ καὶ τις λόγος ὡς ἔρωτι τοῦ μέλους βαλλόμενος κατὰ τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἐν φαιδρᾶπανηγύρει οὐ παρητήσαστο τὸ χειρονομεῖν (95), δοὺς τῷ κλήρῳ ὑπὲρ τοῦτου χριστοῦ λίτρας ἐκτόν. Καὶ τὸ στιχηρὸν δὲ τὸ κατὰ τὴν Βασιφόρον, τὸ, «Ἐξέλθετε, ἔθνη (96), ἐξέλθετε, καὶ λαοί,» τῆς ἐκείνου φασὶν εἶναι τόκον ψυχῆς.

tur responderent. Ita Horatius vult virgines Apollinem et Dianam Sapphico carmine celebrare, ipso præeunte, 4 od. 6: *Lesbium servate pedem, meique pollicis ictum.* Τὸ στιχηρὸν carnem est, Βασιφόρον festum (ut vocant) Palmarum. Librarius adscripsit οὐκ οἶμαι, non putare se hunc esse auctorem. XYL.

(96) De his consulendum Græcorum Triodion. GOAR.

Ἐπὶ δὲ καὶ τὰς περὶ τὴν κεφαλὴν τρίχας ὀλίγας ἀκροῦσας εἶλεν, ἀναφάλας τις ὢν, θέσπισμα ἐθέτετο πανταχοῦ ἐν χροῖ τὰς τρίχας ἀποκείρειν καὶ μὴ τινα Ῥωμαίων ὄντα περαιτέρω ταύτας τοῦ τραχήλου φέρεσθαι συγχωρεῖν, τὸν δὲ τὸ δόγμα παρορῶντα πολλαῖς αἰκίζεσθαι μάστιγι, τὴν τῶν προγόνων Ῥωμαίων ἀρετὴν ἐπανάγειν βρενθυόμενος.

Πέντε δὲ θυγατέρων ὑπάρχων πατήρ, ὡς προλαβὼν ὁ λόγος ἀπέφηνε, καὶ ἄρβενος ἔρημος γονῆς, τὴν πασῶν ἐσχάτην Μαρίαν ὑπερβαλλόντως ἀγαπυμένην αὐτῷ δεῖν ψύθη συζευῆαι ἀνδρὶ. Ὁ νυμφίος δὲ ἦν τῆς τῶν Κρηνητιῶν (97) γενεᾶς, χῶρας τῶν Ἀρμενίων, Ἀλέξιος τοῦνομα, Μωσηλὲ τὴν ἐπωνυμίαν, τῷ εἴδει ὠραῖος, ἀκμάζων τὴν ἡλικίαν. Πρῶτα μὲν τῆ τῶν πατρικίων καὶ ἀνθυπάτων τιμῆσας ἀξίῳ, εἶτα καὶ μάγιστρον καὶ ὕστερον Καίσαρα, στρατεύματά τε δούς αὐτῷ ἱκανὰ πρὸς τὴν Λογγιβαρδίαν ἐξέπεμψε χρεῖας κατεπειγούσης τινός. Καὶ ὁ μὲν ἀπῆει καλῶς τὰ κατ' αὐτὴν ἐξανύων, καὶ ὡς ἐδόκει τῷ βασιλεῖ. [P. 525] Διὸ καὶ ἠκμαζε μὲν ὁ πρὸς αὐτὸν πόθος, συνῆκμαζε δὲ καὶ ὁ ἐξ ἀνθρώπων φθόνος, καὶ διεβαλλον αὐτὸν ὡς τῆς βασιλείας ἐπιθυμοῦντα, προστιθέντες ὡς δὴ ποτε τὸ (α) τοῦ (θ) (98) κατακυριεύσαι. Ἄπερ δὴ πυνθανόμενος ὁ Καίσαρ, καὶ τοῦ φθόνου ὡσπερ ἀκροῦμενος, πολλὰ τοῦ βασιλέως ἐδέετο συχωρηθῆναι αὐτὸν πρὸς τὸν μονήρη μετατάξασθαι βίον. Ἄλλ' τοῦτο μὲν ὁ βασιλεὺς οὐκ ἐπέτρεψε, τὴν χηρείαν τῆς θυγατρὸς εὐλαβοῦμενος, καὶ ὁ Καίσαρ ἔμεινε ἐφ' ἡσυχίᾳ τοῖς δημοσίοις ἑνασχολούμενος. Ὡς δ' ἀπετέθη τῷ βασιλεῖ ὁ Μιχαὴλ καὶ ἡ τοῦ Καίσαρος γαμετὴ Μαρία τὸν βίον μετέλλαξε, ταύτην μὲν οὕτως ἐτίμησεν ὡς τὸν νεκρὸν αὐτῆς ἐν λάτρωναι θεῖναι περιηργυρωμένη, καὶ ἀσυλίαν δοῦναι τῷ τάφῳ τοῖς ἐφ' οἷοις δὴ ποτε ἐγκλήμασιν ἀλοῦσιν ἀνθρώποις. Τὸν δὲ Ἀλέξιον λάθρα μετατάξασθαι καὶ τὸ μοναχικὸν ἀμφιπέρας σχῆμα, ἐπεὶ μὴ ἐπειθε τοῦτο ἀποβαλεῖν, μόλις ἔπειτα, δωδωκῶς αὐτῷ εἰς ἐνδιατημα τό τε κατὰ Χρυσούπολιν βασιλικὸν μοναστήριον, εἶτι δὲ καὶ τὸ τοῦ Βρύσεως καὶ τὸ κατὰ τὴν Ἐλαίαν. Ἐκεῖνος δὲ τῷ κατὰ τὴν Χρυσούπολιν ὄντι ἐνδιατιώμενος, ἐπεὶ ποτε περιπάτου ἐδέετο καὶ κατὰ τὸν Ἀνωμεῖου λεγόμενον τόπον ἐγένετο, εἴλετο τοῦτον διὰ βασιλικῆς προσταξέως ἐξωνήσασθαι ἐν τῷ καὶ μοναστήριον κατασκευάσας πολυτελεῖς, τὸν βίον ἐκλιμπάνων ἐτίθη ἐκεῖσε, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ὁ τοῦτου ἀδελφὸς Θεοδόσιος ἐς πατρικίους τελέσας, πολλὰ γνωρίσματα τῆς αὐτοῦ ἀρίστης βιοτῆς ἐν τῷ μοναστηρίῳ καταλίπων.

Τοῦ δὲ ἀρχηγῶ τῶν Ἀράβων Ἰμπραήλ κατὰ Ῥωμαίων ἐκστρατεύσαντος καὶ ὁ Θεόφιλος ἀντιφιλοτιμούμενος ἔξεισιν, ἄπαν δέος ἀποβαλὼν. Εἰ γάρ τι καὶ προσῆν, ἀλλ' ἡ τῶν συνόντων αὐτῷ ἀνδρῶν κατὰ πολέμου πείρα καὶ γενναϊότης ὡς πορρωτάτω τοῦτο εἴθι. Θεόφοδος οἱ ἄνδρες ἦσαν καὶ Μανουὴλ.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ,

(97) Apud Zonaram per i legitur Κρηνητιῶν, Crinitarum seu Crinitorum. Xyl.

(98) Alexius in Theophilum. Xyl.

ATROL. GR. CXXI.

Quia vero a natura paucos capitis capillos habebat, et erat recalvaster, ideo edicto edito jussit crines ab omnibus tonderi neque ab ullo Romano ultra collum demissos gestari; sanxitque edictum gravi flagrorum supplicio, priscorum Romanorum virtutem revocare studens.

Cumque haberet, ut supra memoravimus, quinque filias, et mascula prole careret, ex iis minimam natu et impensius sibi reliquis dilectam, nomine Mariam, statuit viro nuptum tradere. Maritum ei delegit Alexium cognomento Moselem, Armenium gente, ex Crenitarum natione, forma elegantem ac florentem ætate. Huic patricii primum, deinde proconsulis honorem contulit, deinde magistrum ac tandem Cæsarem fecit, exercituque copioso instructum in Longobardiam misit, rebus ita poscentibus. Eo profectus Alexius rem præclare gessit et ex sententia soceri. Quo factum est ut crescente ejus desiderio simul invidia quoque augeretur; criminabanturque eum nonnulli ut imperii cupidum. Addebantque, fore ut in imperium aliquando occuparet. Cæsar ubi ea ad ipsum sunt allata, vocesque æmulorum audivit, multis ab imperatore contendit precibus ut sibi permetteret ad vitam monasticam transire. Sed Theophilus filiam marito viduare non sustinens, id denegavit. Proinde Alexius suum statum tenuit, tutusque et securus rempublicam gessit. At postquam imperatori filius Michaelus natus est, et Cæsaris uxor diem suum obiit, Theophilus tantum filie defunctæ honoris detulit, ut cadaver in arca argento obducta reposerit et cujuscunque flagitris sepulcrum ejus asylum constituerit. Alexium vero clam vitam habitumque monasticum amplexum cum ab instituto suadendo non deduceret, ægre missum fecit, eique dono dedit regium quod erat Chrysopoli monasterium, Brysei quoque, et quod erat ad Elæam, in quibus vitam degeret. Alexius in Chrysopolitano vixit. Cumque aliquando deambulandi gratia ad locum venisset qui Anthemii dicitur, imperatoris mandato impetrato eum emit, sumptuosumque ibi condidit monasterium; in quo post mortem sepultus est, et cum ipso frater ejus Theodosius, qui patriciam dignitatem consecutus multa optimæ suæ vitæ documenta eo in monasterio reliquerat.

Cum autem Impraëlus Arabum dux expeditiones contra Romanos suscepisset, Theophilus quoque adversus eum copias suas eduxit, omni metu abjecto. Nam etsi aliquid timoris subesset, eum tamen facile profligabat comitum imperatoris virtus ac peritia, Theophobi, inquam, et Manuelli.

Quorum ejus fortitudo ipsis quoque hostibus nota erat, cum is sub Leone Orientalibus copiis praefectus et Michaelis Rangabæ equisonum princeps fuisset, quem protostratorem Græci nominant. De Theophobo etiam dicendum, quomodo Persica oriundus familia in notitiam pervenerit imperatoris ejusque sororem matrimonio sibi junxerit. Quidam regia Persarum stirpe natus aliquando Cpolin legatus venit: is non legitimo conjugio, sed occulto coitu Theophobum genuit, atque discessit. Quia vero lex apud Persas inviolabilis est, ne quis in eos regnum occupet nisi regia progenie ortus, cum continentibus bellis regum genus ab Agarenis pulsum defecisset, Persæ hunc Theophobum Cpoli abducere regemque suum facere eupientes, ejus causa aliquoties ad Theophilum legatos miserant, pacta simul pacis offerentes. Neque tamen persuaserant imperatori ut Theophobum ipsis dederet, sed eum potius patricii dignitate ornatum sorori suæ matrimonio copulavit, lege 921 etiam lata quæ Persis conjugiorum cum Romanis licentiam concederet. Cumque multos ea ratione Persas sibi conciliasset eosque dignitatibus cohonestasset, in codices militiæ eorum nomina retulit, legionemque nomine Persicam conscripsit, eamque cum Romanis legionibus in bellum contra Agarenos proficisci jussit. His ergo duobus fretus Theophilus, Manuelo atque Theophobo, in Agarenos duvit. Cum prope hostem 922 perventum esset, re in deliberationem vocata, Manuelus censuit indignum esse imperatorem Romanorum acie congressi cum amermumna: unum aliquem cum parte ducum et exercitus ei debere occurrere. Theophobus vero ipsum imperatorem pugnæ interesse voluit, suasitque ut cum peditatu hostes per noctem adoriretur, equitibus, ubi necessitas postulasset, opem laturis. Multi nocturnum bellum suaderi ab eo dicebant, ut Romanorum gloriam suam faceret; ideoque improbatore ejus consilio, imperator aperto Marte interdiu statuit cum hoste configere. Cæterum Impraelus amermumna, arrogantia ductus an imperatoris metu incertum, cum parte exercitus sui discessit, relicto cum octoginta millibus ad pugnam Abuzachare quodam suorum ducum. Commisso prælio, cum utrinque multi cecidissent, tandem cohortes (scholas ipsi vocabant) una cum domestico (officii hoc nomen est) inclinatæ cesserunt Agarenis. Imperator cum cohorte prætoiria et duobus Persarum millibus ac Theophobo in collem quemdam evasit: quem Agareni cinxerunt, et usque ad vesperam acriter est dimicatum, iis

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(99) Cum plures iidemque varii posterioribus sæculis apud Græcos fuerint domestici, quis eorum hic intelligatur dubium est. Nam quamvis vox *δομέστικος* idem indicarit primævo tempore quod *οικεικός*, ad familiam vel quasi ad familiam spectans, deinceps tamen ad *præpositum ducem* et cujusvis ordinis *primum* significandum traductam testis est

Ἄλλ' ὁ μὲν Μανουὴλ δῆλος ἦν ἐπ' ἀνδρὶα καὶ αὐτοῖς τοῖς ἐναντίοις, τοῦ στρατοῦ τῶν Ἀνατολικῶν κατάρξας ἐπὶ τοῦ Λέοντος, καὶ τοῦ πρὸ αὐτοῦ Μιχαὴλ ἱποκόμων ὁ πρῶτος γενόμενος· πρωτοστράτορα τοῦτον φασί. Δηλώσει δὲ καὶ τὸν Θεόφοβον ὁ λόγος, ὅθεν τε καὶ ὅπως ἐκ Περσῶν καταγόμενος τῷ βασιλεῖ γέγονε γινώριμος καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ εἰς γάμον ἤρμόσατο. Εἰς πρεσβείαν τίς ποτε τῶν ἐκ βασιλικῆς σειρᾶς Περσῶν ἀφικόμενος εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν, οὐκ ἐκ νομίμου συναφείας ἐκ λαθραίας δὲ καὶ κρυφίας τοῦτον ἀποτεκῶν ἀπεδήμησεν. Ἐπεὶ δὲ νόμος ἀπαράβατος τοῖς Πέρσαις ἐστὶ μὴ τινα τῆς αὐτῶν ἀρχῆς ἐγκρατῆ γενέσθαι μὴ τῆς βασιλικῆς οὐτα σειρᾶς, ἐξέλιπον δὲ ἐκ τῶν συνεχῶν πολέμων ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐλαθέντες οἱ τῆς βασιλικῆς σειρᾶς, τοῦτον τὸν Θεόφοβον πολλακίς ὀρμήσαντες οἱ Πέρσαι· ἀναλαβέσθαι ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως τοῦ βασιλευσῶσαι ἐπ' αὐτοῖς, [P. 524] καὶ πρεσβείαν διάφορον ποιήσαντες πρὸς Θεόφιλον, καὶ εἰρηναίως σπονδὰς ὑποσχόμενοι δι' αὐτοῦ γενέσθαι, οὐκ ἔπεισαν τὸν Θεόφιλον τοῦτον ἐκδοῦναι, ἀλλὰ μάλλον διὰ τοῦτο ἀνάγει αὐτὸν ὁ Θεόφιλος εἰς τὴν τῶν πατρικίων τιμὴν καὶ τῇ ἑαυτοῦ ἀδελφῇ συνοικίσει, ἕκαστόν τε τῶν Περσῶν νομοθετεῖ κατ' ἐπιγαμίαν συνάπτεσθαι τοῖς Ῥωμαίοις. Πολλοὺς δὲ ἐκ τούτων ἐμπρέπειν τοῖς βασιλικοῖς ἀξιώμασι πεποιθῶς κώδιξι στρατιωτικοῖς ἀναγράφεται, τάγμα Περσικὸν τούτους ὀνομάσκει, καὶ τοῖς κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐξιοῦσι Ῥωμαῖοις συναριθμείσθαι προσέταξε. Τούτοις τοῖνυν τοῖς δυσὶ θαρβύχαις Θεόφιλος, τῷ τε Μανουὴλ καὶ τῷ Θεοφόβῳ, ἔξεισι κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν. Ἐγγὺς δὲ γενομένων ἀλλήλοισι τῶν στρατευμάτων ἐδέξασθαι βουλήσκει. Καὶ ὁ μὲν Μανουὴλ οὐ δίκαιον ἔλεγε βασιλέα Ῥωμαίων πρὸς ἀμερμουμνῆν πολεμεῖν, ἀλλὰ τινα μέρος λαβόντα τῶν στρατηγῶν ἐξέταται κατὰ πρόσωπον τῶν ἐχθρῶν· ὁ Θεόφοβος δὲ καὶ αὐτὸν ἐπὶ παρατάξιος εἶναι τὸν βασιλέα ἐβούλετο, καὶ νύκτωρ ἐπιθήσασθαι τοῖς ἐχθροῖς μετὰ τοῦ περσικοῦ συνεβούλευε, συνεπιθήσασθαι δὲ, ὅτε δεήσει, καὶ τὸ ἱππικόν. Ἄλλ' οὐκ ἔπεισε τὸν βασιλέα, πολλῶν εἰπόντων συνεπεριζέσθαι τὸν Θεόφοβον τὴν τῶν Ῥωμαίων δόξαν καὶ διὰ τοῦτο βούλεσθαι ἐν νυκτὶ πολεμεῖν. Ἐδοξεν οὖν εἰς τούφανες μεθ' ἡμέραν συβῆξαι τὸν πόλεμον. Ὁ μὲν οὖν ἀμερμουμνῆς Ἰμπρατῆλ, εἴτε ἄλλως καταλαζόν εὐόμενος, εἴτε δὴ καὶ τὸν βασιλέα κατορβωδῆσας, μέρος τῆς στρατιᾶς αὐτοῦ λαβῶν ἀνεχώρησεν, Ἀβούζαχαρ δὲ τινα τῶν ἑαυτοῦ στρατηγῶν πρὸς τὸν κατὰ βασιλέως πόλεμον μετὰ μυριάδων ὀκτῶ ἐξαπέστειλεν. Ἐγγισάντων δὲ τῶν στρατευμάτων καὶ συμπλοκῆς γενομένης καὶ πολλῶν ἐκατέρωθεν πιπτόντων, τέλος ἔκλιναν αἱ σχολαὶ μετὰ τοῦ δομεστικοῦ (99) καὶ πρὸς ὑπαγωγὴν ἐκινήθησαν. Ὁ

Joannes Citri episcopus in Juris Græco-Romani volumine: Ἦ τοῦ δομεστικοῦ προσηγορίᾳ κατὰ Λατίνους τὸν ἐξάρχοντα, τὸν προηγούμενον, τὸν ἐπιστάτην δηλοῖ. Hinc in ecclesia chori dextri domesticus ac pariter sinistri, necnon alii: et quod militiam attinet, orientalium thematum, sicut et occidentalium, scholarum item domestici, ac tandem supre-

βασιλεύς δὲ μετὰ τῆς βασιλικῆς φάλαγγος καὶ δύο A
χιλιάδων Περσῶν, προσόντος αὐτοῖς καὶ τοῦ Θεοφό-
βου, ἐπὶ τινα βουνὸν ἄνεις, περιστουχισάντων τοῦ-
τον τῶν Σαρακηῶν. Καὶ ἄχρι μὲν ἐσπέρας πολὺς
ἦν ὁ περὶ αὐτῶν πόλεμος, τῶν μὲν ἐλπίζόντων αἰχμ-
άλωτον τοῦτον λαβεῖν, τῶν δὲ ἔμυνομένων καὶ μὴ
προδοῦναι τὸν βασιλέα ἀνεχομένων. Διὸ νυκτὸς ἐπι-
γενομένης κατεσοφίσατο τοὺς Σαρακηνοὺς ὁ Θεοφό-
βος, τοῖς στρατιώταις ἐγκελευσάμενος κρότοις τε καὶ
ἀλαλχημοῖς χρῆσθαι κινύρας τε καὶ χορδαῖς (1) καὶ
σαλπίγγων φωναῖς ὡς τάχα βοήθειας ἑτέρας προσ-
γινομένης αὐτοῖς. Τοῦτο γὰρ δὴ καὶ ὑποτοπίσαντες
οἱ Σαρακηνοὶ μίλια ἕξ ὑπεχώρησαν εἰς τούπισω, κύ-
κλωσιν κατορθώθησαντες. Ὅθεν ἀδείας τυχόντες
μικρᾶς οἱ περὶ τὸν βασιλέα φυγῆ χρησάμενοι τὴν
σωτηρίαν ἐπραγματεύσαντο καὶ πρὸς τὸ διαπεφυγὸς B
στρατόπεδον διεσώθησαν. [P. 525] Μεμψάμενος οὖν
τὸ προδεδωκὸς στρατεύμα μόνον ὁ βασιλεὺς, οὐδὲν
δὲ πλέον ἄχρι πρῆξας, χαρισί καὶ διαφερούσαις τι-
μαῖς τοὺς περὶ τὸν Θεόφοβον ἐγέραιρεν. Ὅθεν οἱ
Ἡέρσαι πλείονα τὸν πόθον πρὸς τὸν Θεόφοβον ἀν-
ῆπτον, καὶ μόνον μετ' αὐτοῦ τὸν κατὰ τῶν Ἀγαρηῶν
διεθεβαίουτο τὸν βασιλέα. Διὸ καὶ τοῖς λόγοις αὐτῶν κατακηλούμενος ὁ βασιλεὺς οὐδένα ἄλλον αὐτοῖς
ἀλλὰ τὸν Θεόφοβον ἡγεμονεύειν ἐβούλετο.

Τῷ δ' ἐπιόντι ἐνιαυτῷ ἕξεισι πάλιν ὁ βασιλεὺς
μετὰ τῶν δυνάμεων, καὶ κατὰ τὸ Χαρσιανὸν συμ-
πλακεῖς τοῖς Ἀγαρηνοῖς τρέπεται τούτους καὶ οὐκ
ὀλίγους χειροῦται, ἀχμαλώτους κατασχὼν ἄχρι τῶν
εἰκοσιπέντε χιλιάδων, καὶ μετὰ νίκης λαμπρᾶς
ἐπάνεισι πρὸς τὴν βασιλεύουσαν. Ἐλήφθη δὲ τις
αἰχμάλωτος τῶν Σαρακηῶν κατὰ χεῖρά τε γενναῖος C
καὶ χειρῶν εὐφυῶς ὀνομαίτος, ὃς γνωστὸς ἦν τῷ τῶν
σχολῶν δομestικῷ καὶ ἐμαρτυρεῖτο παρ' αὐτοῦ ὡς
εἶη τε δεξιὸς περὶ τὴν ἵππασίαν καὶ ὡς ἐν τῷ ἵπ-
πάζεσθαι δυσι δόρασι χρώμενος ἐντέχνως ἄγαν καὶ
εὐφυῶς καταβάλλει τοὺς ἐναντίους. Ἐρεῖ δὲ ἔδει
ἐν τῇ ἵπποδρομίᾳ τὸν τῆς νίκης θρίαμβον ἐκτελεῖν
τὸν δομestικόν, προηγείτο δὲ οὗτος τοῦ θριαμβίου,
θεασάμενος ὁ βασιλεὺς αὐτὸν καὶ τοῖς ἐπαίνους κλα-
πεῖ, ἵππου τε ἐπιβῆναι ἐκέλευσε, καὶ δόρατα λαβόντα
δύο τὴν ἀριστείαν καὶ εὐφυῶν ἀπάσῃ τῇ πόλει ἐν-
δείξασθαι. Τοῦτου δὲ γενομένου καὶ τοῖς ἀπειροτέ-
ροις τέρψιν παρέχοντος τῇ ὄρασει, Θεόδωρος ὁ τὴν
ἐπωνυμίαν Κρατερὸς, ὁ καὶ μετὰ βραχὸς τῆς τῶν
ἀγίων τεσσαρακονταδύο μαρτυρῶν φάλαγγος ἀρχ-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

mus omnium μέγας δομestικός, apud Codinum de D
Oflic. Cur. Const. c. 1 et seqq. ad propositum. Pro
Orientalium Occidentaliumve thematum præfecto
δομestικού vocem in præsentia ab auctore usurpatam
non asseret, sui scholas universas cum unico hoe
domestico in conflictu cessisse observaverit. Expo-
nenda itaque vel de magno domestico, totius exer-
citus sub imperatore duce, vel de solarum præto-
rianarum scholarum præfecto, δομestικός τῶν σχο-
λῶν penes Codinum vocato, cujus, ut asserit ipse
c. 5, n. 42, par ferme fuerat ac magni domestici
potestas, cum hic toti exercitui imperaret, ille Ro-
manas solum satellitum scholas duceret, φοιδερά-
τους autem, externos nimirum belli socios, comes

capere imperatorem Romanorum conantibus, Ro-
manis contra pro imperatore fortiter propugnans.
Nocte facta Theopholus Saracenos arte
delusit, militibus 924 mandato ut streperent
atque conclamarent, sonitunque cithararum et
chordarum tubarumque ederent, veluti adventante
ipsis aliunde subsidio. Et Saraceni hoc ipsum
fieri suspicantes, ne ab hostibus circumdarentur,
ad sex millia passuum recesserunt. Imperator cum
suis periculo aliquantum sublevati fuga salutem
quæsivere, atque ad exercitum qui fugam e prælio
fecerat pervenerunt. Quem imperator verbis modo
ob proditorem castigavit, neque in quemquam
durius quidquam statuit: Theopholo autem sum-
mam gratiam honoremque habuit. Auxit hoc
desiderium hominis in Persarum animis, suppli-
cesque ab imperatore contenderunt ut sibi seorsim
duce Theophobo bellum in Agarenos mandaret,
certam polliciti victoriam. Quorum verbis delini-
tus imperator neminem præter Theophobum eis
præesse voluit.

ὑποδοῦσθαι πόλεμον καθικέτευον, καὶ τρέπεσθαι τούτους
ὁ βασιλεὺς οὐδένα ἄλλον αὐτοῖς

Anno sequenti Theophilus rursus copias in
Saracenos eduxit, cum iisque apud Charsianum
congressus eos fudit, et ad viginti quinque millia
captivos abduxit, domumque illustri potitus vic-
toria rediit. Inter captivos Saracenos quidam
fuit manu promptus et manuum agilitate celebris
domestico scholarum notus ejusque testimonio
commendatus, 923 quod et eques præclarus
esset et inter equitandum duabus utens hastis
scite admodum adversarios dejiceret. Cum ergo
domesticus in circo triumphum victoriæ ejus agere
jussus ante reliquos hominem istum duceret, im-
perator laudationibus ejus inductus equum con-
scendere duabusque acceptis hastis artis suæ ac
præstantiæ specimen coram universis edere eum
jussit. Id cum fieret et imperitiores spectaculo
delectarentur, Theodorus cognomento Craterus,
is qui non multo post sanctorum quadraginta duo
martyrum cohortis princeps est factus, propius
regi astans subsannare Agarenum istum et affir-
mare nihil ab eo forte aut terribile agi. Imperator

fœderatorum, qualis hic Persarum ductor Theo-
phobus, sub sua dispositione, ut cum imperii No-
titia loquar, teneret. Vide infra Theophilum *fœde-
ratos* Persas eorumque agmina Romanis ducibus
suspicionem in Theophobum enata subjicientem.
GOAR.

(1) Minores citharas sinu quidem exiguo, verum
protenso manubrio. simul tribus aut quinque chor-
dis instructas, asperum et a militari non alienum
emittentes sonum, quales etiamnum hodie, forsitan
a Græcis olim acceptas, in castris animos exhila-
raturi Turcæ pulsant, Λορδὰς hic vocari existimo
GOAR.

ægre id ferre, Craterumque effeminatum et evir-
um increpare, qui taie præstare ipse nihil posset.
Contra Craterus duabus hastis se nescire uti:
neque enim hoc didicisse, quod his nugis in bello
nihil opus foret; se Dei auxilio fretum unica
hasta istum equo deturbaturum. Imperator his
verbis irritatus per suam ipsius caput jurare,
Cratero se vitam erepturum, nisi implet factum
quod verbis jactasset. Et Theodorus statim con-
sensus equo hastaque sumpta cum Saraceno ma-
num conseruit, citoque eum equo præcipitem
dejecit. Pudore quidem affectus est imperator,
ab eunucho dejectum cernens Saracenum: 925
tamen et virtutem hominis veneratus et suos re-
veritus amice compellatum Craterum vestibis
honoris causa donavit.

μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς καταβεβλημένος ἰδὼν τὸν Σαρακηνὸν ὑπ' ἀνδρὸς εὐνοῦχου, ὄμωσ τὴν ἀρετὴν αἰδέ-
σθεις τοῦ ἀνδρὸς λόγῳ τε ἐφιλοφρονήσατο, καὶ στολὰς καὶ περιβολὰς, τὴν καλλιτεῖαν αἰδοῦμενος, ἔδωκ' αὐτῷ.

Vere inito, Theophilus rursus contractis copiis
in Saracenos movet, revocato ab exilio sibique
adjuncto sancto Methodio. Solebat hoc in bellis
factitare, sive quo ejus sapientia in multis obscuris
atque intricatis rebus explicandis uteretur, sive
id cavens, ne rebellionem is se absente aliquam
concitaret ob sacrarum imaginum amolitionem.
Nam civium qui erant præcipui atque erga Deum
pii, magno in honore habebant Methodium: itaque
cum post se relinquere imperatori consultum non
videbatur. Enimvero tum commissa pugna Ismae-
litica res superior fuit, imperatorque circumventus
pene in manus hostium venit. Id Manuelus sen-
tiens, dux exercitus, animis suorum oratione re-
collectis, quod indignissimam rem fore judicaret
si Romanus imperator ab hoste caperetur, auda-
cter discrimen addiit. Cumque ad imperatorem per-
rupisset fatigatum jam et de salute desperantem,
tamen causantem fuga se suos prodere nolle,
hortatus est uti se sequeretur præsentem iterque
aperientem. Postquam ipsum crumpentem impe-
rator e vestigio subsecutus 926 non est, denuo,
et cum ne sic quidem Theophibus sequerentur,
tertium reversus, mortem et nisi comitaretur mi-
natus, vix tandem præsentem periculo eripuit. Ideo
honoribus cum donisque dignis imperator remun-
eratus est, benefactorem ac servatorem fassus.
Cæterum invidiæ tanta vis fuit ut per calumniam
de majestate accusato Manuele summum creaverit
periculum. Quod is sentiens, et certior factus a
fidelissimo quodam, qui aliquando ipsi serviverat,
tunc autem imperatori erat a poculis, fore ut
oculis ab hoc privaretur, defectionem conatus est
transiitque ad Agarenos. Magnus etiam apud hos
fuit ac summus honoribus affectus. Nam magno
instructum exercitu Agareni miserunt contra vi-
cinos suos hostes, qui vocantur Cermatæ. Manue-

τηγὸς (2) γεγονῶς, πλησίον τῷ βασιλεὶ παρεστῶς ἐ-
μυκτῆριζε τὸν Ἀγαρηνὸν, μηδὲν ἀνδρείον φάσκων
μηδὲ καταπληκτικὸν ἐνδεικνύμενον. Ὡ καὶ χαλεπή-
νας ὁ βασιλεὺς: Ἀλλὰ σὺ, ὦν θηλυδρία καὶ ἀνανδρεῖ,
δύνασαι τι τοιοῦτον ἐργάσασθαι; Ἰπολαβῶν δὲ ὁ
Κρατερός: « Δύο μὲν, βασιλεῦ, μὴ μολῶν οὐδὲ μετα-
χειρίσασθαι δόρατα δύναμαι: οὐδὲ γὰρ ἐν πολέμῳ
τοιαύτης φλυαρίας χρεῖα: ἐνὶ δὲ χρησάμενος τὴν
εἰς θεὸν πεποιθῆσιν ἔχω βεβαίαν ὡς κρημνίσω τι
τοῦτον καὶ τοῦ ἵππου καταβελῶ. » Ἐπὶ τῷ λόγῳ δὲ
θυμωθεὶς ὁ βασιλεὺς τῇ μὴν ἔφησε κατὰ τῆς ἐκτετοῦ
κεφαλῆς τὸν ὄρκον ἐπαγαγῶν, θανάτῳ παραδόντων
τὸν Κρατερόν, εἰ μὴ τοὺς λόγους εἰς ἔργον ἀγάγοι.
Ἀναβὰς οὖν εὐθὺς τὸν ἵππον ὁ Θεόδωρος καὶ δόρυ
λαβῶν συνεπλέκετο τῷ Σαρακηνῷ, καὶ ἐν οὐ μακρῷ

Β τῷ χρόνῳ τοῦ ἵππου αὐτὸν κατεκρήμνισεν. Ἡσχύνθη

[P. 526] Ἡδὲ δὲ τοῦ ἔαρος ὑπολάμποντος δύναμι'
πάλιν ἡθροικῶς ὁ Θεόφιλος ἐξείσι κατὰ τῶν Σαρα-
κηνῶν, καὶ τὸν ὄσιον Μεθόδιον ἐκ τῆς ὑπερορίας
ἀνακαλεσάμενος εἶχε μεθ' ἐκτετοῦ, εἰθισμένον αὐτῷ
ἐν τοῖς πολέμοις τοῦτο ποιεῖν, εἴτε τοῦ ἀσπῆ ἔνεκα
καὶ πολλοῖς ἄγνωστα διαλύειν διὰ τῆς ἐνυπαρχούσης
αὐτῷ σοφίας, εἴτε καὶ ἐπαναστάσεις φυλαττόμενος
παρ' αὐτοῦ τινὰς παθεῖν διὰ τὸν κατὰ τῶν θεῶν καὶ
σεπτῶν εἰκόνων πόλεμον: οὐ μικρῶς γὰρ ἐπέδειτο
τὸν ἄνδρα τὸ τῆς πόλεως ἔκκριτον καὶ φιλόθεον. Διὰ
τοῦτο καὶ κατόπιν ἔβην αὐτὸν οὐκ ἐφάνετο συμ-
φῆρον τῷ βασιλεὶ. Τίως δ' ὄμωσ συμπετόντων ἄλ-

λγίλοις τῶν στρατευμάτων, καὶ τῶν Ἰσμαηλιτῶν
C ὑπερτερούντων, κύκλωσιν ὑπέστη ὁ βασιλεὺς καὶ
ἦδη ἀλώσιμος ἦν. Ὁ δὲ καὶ μαθὼν Μανουὴλ ὁ τοῦ
στρατοῦ ἐξηγούμενος, καὶ δεινὸν ἠγγεσάμενος δο-
ρυάλωτον βασιλεὺς Ῥωμαίων ἰδεῖν, τοὺς περὶ αὐτὸν
ἀναθαρρῶνας εἰσῆει μετὰ θάρρους τὸν κίνδυνον. Ὡς
δ' εὔρε καμόντα τὸν βασιλεῖα καὶ τὴν σωτηρίαν ἀ-
εγνωκῶτα, προφασίζόμενον δὲ μὴ βούλεσθαι: τὸν λαὸν
φεύγοντα καταλιπεῖν. Ἄγε δὴ, φησὶν, ὦ βασι-
λεῦ, ἔπου μοι προπορευομένης καὶ τὴν ὁδὸν σοὶ εὐ-
ρίνοντι. » Ὡς δ' ὁ Μανουὴλ ἐξῆει, ὁ βασιλεὺς δὲ
κατεπτηγῶς οὐχ εἶπετο, πάλιν ἐκ δευτέρου ὑποστρέ-
ψαι ἠναγκάσθη. Ὡς δὲ καὶ πάλιν ἠστόχησε, τὸ τρί-
τον ἐπιστραφεὶς θάνατον ἠπέλιγσεν εἰ μὴ ἔπειτα,
καὶ οὕτως ὄψε καὶ μύλις τοῦ κινδύνου διεσωσε. Διὸ
D τιμῆς τοῦτον ἀνταξίως ἐδεξιώσατο καὶ δωρεαῖς ἐθε-
ράπευσεν, ἐεργέτην καὶ σωτῆρα ἀποκαλῶν. Ἀλλ'
ὁ φθόνος ἴσχυσε κατὰ τοῦ τοιοῦτου ἀνδρὸς, καὶ εἰς
καθρόσισιν ἐκ λοιδορίας κατεγκλήθη. Ὅθεν καὶ κίν-
δυνον οὐ μικρὸν ἑαυτῷ ἐνηγγημένον κατανοήσας,
καὶ διὰ τινος τῶν πιστοτάτων πληροφορηθεὶς, δού-
λου μὲν γεγονότος αὐτοῦ οἰνοχοοῦντος δὲ τότε τῷ
βασιβεῖ Θεοφίλῳ ὡς μέλλοι τοῦτον ἀποτυφλοῦν,
ἀποστασίαν τολμᾷ καὶ πρὸς Ἀγαρηνοὺς μετατίθε-
ται, μέγας καὶ παρ' αὐτοῖς ὄφθεις καὶ μεγίσταις τι-

XYLANDRI ET GOARI NOTE.

(2) Alio nomine τουρμάρχης de quo Rigaltius. Hoc autem 42 martyrem agmen ex Armeniis erat.
GOAR.

μαῖς γεραϊρόμενος. Στρατόν τε γὰρ ἐνεπιστεύθη πολὺν, καὶ κατὰ τῶν γειτονοῦντων ἐχθρῶν, οἷ οὕτω δὴ Κερμάται καλοῦνται, ἐπέμφθη. Ὅς μηδένα ἕτερον ἔπεσθαι οἱ θελήσας, ἀλλ' ἢ μόνον τοὺς ἐν φυλακῆς καθειργμένους Ῥωμαίους αὐτῷ συστρατεύεσθαι, νίκας μεγίστας καὶ καλλίστας ἠνέγκατο, ὡς καὶ αὐτὸ τὸ λεγόμενον Χωροσάν ἐκπολιορκῆσαι. Οὐ γὰρ μόνον τὸ κατ' ἀνδρῶν διαφέρειν ἐξέπληξε τοὺς ἐναντίους, ἀλλὰ καὶ ἡ τῆς διαλέκτου παραλλαγή καὶ ἡ τῶν σχημάτων μεταβολή καὶ ἡ τοῦ πολέμου παράδοξος ἐξελαχθῆ εἰς δεξιάν οὐ τὴν τυχοῦσαν συνέλασε τοὺς πολεμίους. Καὶ οὐ κατὰ τῶν ἐχθρῶν μόνον οὕτως ὤφθη γενναῖος, ἀλλὰ καὶ κατὰ θηρίων ἀγρίων πημαινομένων τὴν χώραν ἠνδρίσατο. Καὶ μεγαλύτερον αἰτίος αὐτοῖς καλῶν γεγονῶς αὐτῷ τε ἡγάπηθη διαφερόντως τῷ ἄρχοντι τῶν Σαρακηνῶν καὶ τῇ γεροσίᾳ αὐτῶν. [P. 527] Ταῦτα μανθάνων ὁ Θεόφιλος, ὡς εἰκὸς ἦν, ἠνιάτο, καὶ πάντα λίθον ἐκίνει ὡς ἂν τὸν ἄνδρα μετακαλέσειτο. Διὸ καὶ σταυρὸν καὶ χρυσόβουλλον διὰ τινος ἀγύρτου μοναχοῦ ἐπέμπει (3) τῷ Μνουήλ, ἐκκαλούμενος ἐπαναστρέψαι καὶ πᾶσαν ἀμνησίαν κακῶν αὐτῷ χαρίζομενος δι' αὐτῶν. Ἄ δὴ κομίσας ὁ εἰληφῶς εἰς Χεῖρας λαθῶν τίθησι τοῦ Μνουήλ. Καὶ δεξιόμενος οὕτως, καὶ οἶονεὶ τὴν ψυχὴν ἐκκαυθεῖς, ἤδη δὲ καὶ πιστευσάμενος ἐκ τῶν προτέρων ἔργων, μὴνύει τῷ ἄρχοντι τῶν Σαρακηνῶν ὡς πόθον τρέφει καὶ κατὰ Ῥωμαίων στρατεύσαι καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἀμύνασθαι οἷ κατεῖπον αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα, τὴν Καππαδοκίαν οἰκοῦντας. Συνεκπεμφθῆναι δὲ αὐτῷ ἡξίου καὶ τὸν τούτου υἱὸν εἰς πλείονα τῆς ὑπονοίας ἀναίρεσιν. Κατένευσε τοῖς ἀπὸ θεοῦ ὁ Ἰσμαήλ (4), καὶ δίδωσιν αὐτῷ τοῦ ἐκστρατεύειν ἄδειαν. Ὡς δὲ ἤγγισε τοῖς Ῥωμαίων ὄρτοις, δὴλα ποιεῖ τὰ κατ' αὐτὸν τῷ τῆς Καππαδοκίας στρατηγῷ καὶ τὴν ἐσαυθὶς ἐς Ῥωμανίαν ἐπ' ἀνοδὸν, καὶ ἅμα ἐδίδασκεν ὡς δεῖ κατὰ τὸν δαίμονα τὸν λόχον καὶ ἐνέδραν γενέσθαι, ἴν' ὅταν ἐλεύσῃ, φησὶ, γένωμαι, τοὺς μὲν Σαρακηνῶν προδρόμους ἐπ' ἄλλον τινὰ τόπον ἐξελεύσιν ποίησω, αὐτὸς δὲ πρὸς τὰ Ῥωμαίων ἦθη ἀναδραμοῦμαι. Ὁ καὶ γέγονεν. Ὡς γὰρ κατὰ τὸ σύνθημα τῷ ὀρισθῆναι ἐπλησιάζον τόπω, πολλὰ τὸν τοῦ Ἰσμαήλ υἱὸν κατὰ πρῶτον ἀμύνασθαι. Σὺ μὲν ὑγιῆς, ἔφη, ἄπιθι, τέκνον, πρὸς τὸν σὸν πατέρα· ἐγὼ δὲ ἀπελεύσομαι πρὸς τὸν ἐμὸν βασιλέα καὶ κύριον. » Διασωθεῖς δ' ἐκεῖθεν πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐντυγχάνει τῷ βασιλεῖ κατὰ τὸν ἐν Βλαχέρναις τῆς Θεοτόκου ναόν, καὶ μάγιστρος παρ' αὐτοῦ τιμᾶται καὶ σύντεκνος (5) ἔκτοτε χρηματίζεσθαι αὐτῷ.)

XYLANDRI ET GOARI NOTE.

(3) *Crucem et mittit*, ait Xylander. At quam crucem? quo fine? Tacet. Mysterium evulgo. Litteris secretiora revelantibus ac pollicita sive pacta addito juramento firmantibus solebant quondam in sacramenti testimonium crucem præfigere. Pontanus ex Phranzis Græco textu: *Vocatur in conspectum imperatoris Cpolitani, qui mecum ex Iberia legatus advenerat; et imperator manu sua eo vilente tres cruces cinnabari in fronte bullæ ad confirmationem pro consuetudine exprimit, bullamque auream in manus legato tradit.* Leo Grammaticus: ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ βασιλεὺς τοὺς τιμίους ὑπέγραψαν σταυροὺς ὄρωφ βεβαίουσιντες. Similem, vagi et mendicis monachi opera Theophilus usus, ne religionis

alios quam Romanos qui captivi in carceribus detinebantur, ducere noluit: horum exercitu composito magnas illustresque reportavit victorias, et ipsum quoque Chorosanem (castelli hoc nomen) expugnavit. Non enim insigni tantum fortitudine sua terrorem hostibus intulit, sed et sermonis novitate ac habitus et belli formæ inopinata mutatione non in parvum eos metum conjiciebat. Neque adversum hostes modo strenue se gessit, sed et contra feras regionem eam vastantes. Et ob multa bona quæ 927 ab eo accepere Saraceni, summe charus principi eorum ac proceribus fuit. Hæc Theophilus cum cognosceret, gravem, ut par erat, molestiam sensit; utque Manuelum ad se reduceret, nihil intentatum reliquit. Tandem opera cujusdam monachi, quales hinc inde per varias regiones vagari solent, crucem ei mittit et litteras, ad revertendum cohortans, oblivionemque omnium offensarum promittens. Manuelus iis sibi occulte redditus, animo accenso, cum jam fidem suam Saracenorum principi suis factis probasset, significat ei cupere se contra Romanos expeditionem suscipere et inimicos suos, a quibus apud imperatorem delatus fuisset, ulcisci, Cappadociam habitantes. Filium quoque principis secum mitti petit, quo magis institutum celaret. Assensit ejus petitioni princeps Ismaelus. Manuelus finibus Romanæ ditionis appropinquans præfectum Cappadociæ de suis rebus edocet; simulque certo loco eum insidias collocare jubet, ut ipse, cum eo pervenisset, præcursoribus Saracenorum alio dimissis in Romanorum ditionem ingredi possit. Ergo ubi ad eum locum pervenit qui constitutus erat, filium Ismaeli prolixè salutatum salvum redire ad suum patrem jubet, se ad imperatorem dominumque 928 suum reverti indicans. Salvus inde Constantinopolin pervenit, imperatoremque in Blachernensi templo accedit, ab eoque magistri honore afficitur et compater ipsius appellatur. Hoc modo Manueli res acta. Interim vita defuncto Theodoro Melissenno, quem supra ostendimus Cassiteram cognomento dictum, qui aliquandiu patriarcha Constantinopolis fuerat, Jannes pædagogus Theophili succedit, sacerdotium istud impietatis suæ atque perfidiæ præmium adeptus.

(4) *deesset species, ad Manuelem misit, ut sacris sive χρυσόβούλλῃ fides amplior adderetur.* Hinc σταυροπῆται; sacramenti hujusmodi violatores vocant moderni Græci, qui *crucem conculcant*, hoc est, juramentum ea primum in charta tabulis exarata firmatum intemeratum servare non verentur. His affinia crudelitissimus de Marca in patriis Annalibus. GOAR.

(5) Nescio an proprium sit hoc, an vero Ismaelitam significet, ut gentilitium. Mox rursum ita ponitur. XVI.

(5) *Compater.* Ex sententia et Zonara hoc dicit; qui scribit Michaelum Theophili F. a reduce Manuelo fuisse ex baptismo susceptum. (*Gevatter.*

Καὶ τὰ μὲν περὶ τοῦ Μανουὴλ ἔρχεν οὕτως· Θεοδότου δὲ τοῦ Μελισσηνοῦ, ὃν καὶ Κασσιτηρῶν προσαγορεύεσθαι ὁ λόγος ἐγνώρισεν ἄνωθεν, ἐφ' ἱκανὸν τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον κατεσχηκότος, ἄρτι δὲ καταλύσαντος τὸν βίον, ὁ τοῦ Θεοφίλου παιδαγωγὸς Ἰαννῆς τὸν ἐκείνου διαδέχεται θρόνον, ἄθλον τὴν ἱερωσύνην λαθὼν ἀπιστίας καὶ ἀσεβείας.

Porro Theophilus imperator accurate de suis A successoribus inquirens, mulierculam quamdam bello de Saracenis captam et vaticinandi gnaram accivit, ac de iis quæ volebat interrogavit, præcipue vaticinari eam jubens qui ab ipso essent imperio potituri. Ista ergo muliercula, sive divino instinctu sive dæmonica efficitate mota : « Tibi quidem » ait, « o imperator, filius tuus succedet, matre imperii socia. Post eum vero genus Martinaciorum per multos annos imperium tenebit. » Vix hæc dixerat illa, cum illico Theophilus Martinacem quamquam sibi dilectum, capite raso monachum facit, domumque ejus in monasterium redigit. Præter hoc alia quoque futura sunt ab illa muliere prædicta, 220 nimirum patriarcham Jannem suo patriarchatu exutum, sacrisque imaginibus suum cultum venerationemque redditum iri. Quare vehementi dolore concitus Theophilus sæpenumero Augustam et Theoctistum dromi logothetam hortatus est ac juramentis sibi religiosissimis devinxit, ne se mortuo Jannem patriarchatu dimoverent, neve idolorum (sic venerandas appellabat imagines) paterentur reduci cultum. Neque muliercula tantummodo vaticinata erat, sed et Jannes divinatione per pelvim usus successores imperatori perspicue demonstravit. Præter imperatorem aliis quoque ad interrogata respondit muliercula ista, quomodo et Constantino, cujus tum summa erat apud Triphyllios potentia, fore prædixit ut is cum filiis facultatibus privarentur habitumque clericorum induerent; quod etiam evenit Basilio impetrante. Et Georgio militiæ præfecto ostendit eum in funda circi interiturum; atque eo loco is, Basilio C

Ζητοῦντι δὲ τῷ βασιλεῖ Θεοφίλῳ ἐπιστατικῶς περὶ τούτων οἵτινες ἄρξουσι μετ' αὐτὸν, γύναιόν τι ληφθὲν ἐκ τῶν Ἀγαρηνῶν κατὰ τινα τῶν προηγησαμένων πολέμων, εὐφωῶς ἔχον περὶ τὰς τοιαύτας προβήσεις, παρέστη τῷ βασιλεῖ. Ἦρτο οὖν ὁ βασιλεὺς ἅδη καὶ ἐβούλετο, καὶ τίνων μακρὰν ἔσεσθαι τὴν διαδοχὴν τῆς βασιλείας ἀνειπεῖν προσέτατε. Τοῦτο δὲ τὸ γύναιον, εἴτε ἐξ ἐνθουσιασμοῦ, εἴτε καὶ ἐκ δαιμονικῆς ἐνεργείας κινούμενον, Σοῦ μὲν, ἔφη, ὦ βασιλεῦ, διάδοχος ἔσται ὁ σὸς υἱὸς συνάμα τῇ ἰδίᾳ μητρὶ, μετὰ δὲ τοῦτον τὸ τῶν Μαρτινακίων γένος διαρκέσει ἐπὶ πολὺ τῇ βασιλείᾳ. Ὁ δὲ ἅμα τῷ λόγῳ τὸν Μαρτινάκη, καίτοι στεργόμειον αὐτῷ, ἀπέκειρε μοναχὸν, καὶ τὸν αὐτοῦ οἶγον καταγώγιον ἀπέδειξε μοναστῶν. [P. 528] Οὐ τοῦτο δὲ μόνον τὸ ρηθὲν γύναιον, ἀλλὰ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν μελλόντων προεβέβησε· τὸν τε γὰρ πατριάρχην (6) Ἰαννῆν ἐκπεσεῖσθαι τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου προήγγειλε, καὶ τὰς σεπτὰς εἰκόνας τὴν προσήκουσαν τιμὴν καὶ προσκύνησιν δέξασθαι. Ἔφ' οἷς περιώδυνος γενόμενος ὁ Θεόφιλος παρεκάλει κολλάκις τὴν δέσποιναν καὶ τὸν τοῦ δρόμου λογοθέτην (7) Θεόκτιστον, καὶ ὄρκους κτεδέσμευε φρικωδέστατοις μετὰ τὸν ἑαυτοῦ θάνατον μήτε τὸν Ἰαννῆν (8) μεταστῆσαι τοῦ πατριαρχείου μήτε τὴν προσκύνησιν τῶν εἰδώλων ἰδεῖν ἀνασχέσθαι. Οὐ τὸ γύναιον δὲ μόνον προεφήτευσεν ταῦτα, ἀλλὰ καὶ Ἰαννῆς διὰ λεκανομαντείας καθαρῶς ἀπέδειξεν αὐτῷ τὸν μέλλοντα τὴν ἀρχὴν διαδέξασθαι. Οὐ τῷ βασιλεῖ δὲ μόνον τὸ γύναιον τὰς πύσεις διέλυσεν, ἀλλὰ καὶ Κωνσταντῖνον τῷ κατὰ τοὺς Τριφυλλίου μέγχι δυνάμεν τῷ τότε τὰ συμβησόμενα διετράνωσεν, αὐτὸν τε καὶ τοὺς υἱοὺς μέλλειν εἰπὼν ὑπάρξείως τε στερηθῆναι καὶ τὸ τῶν κληρικῶν ἀμφιάσασθαι

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

XYL.— Qua ratione scripsit Zonaras: Ἐκ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος τὸν τοῦ βασιλέως υἱὸν Μιχαὴλ ἐδέξατο. Hinc illi cum patre Theophilo compatriis commune nomen. GOAR.

(6) Ceu perditorum et perduellium ducem πατριάρχην Ἰαννῆν censuit auctor vocandum. Xylander, Iconomachi factus patronus, πατριάρχην legit et religiose colit. GOAR.

(7) Logotheta est cancellarius, ut vocamus, aut libellorum magister sive archivi præfectus. Pro δρόμου legerem, si liceret, δόμου, ut intelligeres domesticum imperatoris atque intimum secretarium. Noli tamen ex conjectura mutare, præsertim cum sic rursus legatur initio Michaeli Theophili F. et alibi frequenter, et Wolfius citet ex libro de Officiis palatii id munus jam tum, cum ille liber scriptus D fuit, ignotum fuisse. Interim non dissimulabo Himeriam, qui sub Leone Basilio F. (quem et philosopum nominant) rem contra Agarenum præclare gessit, a Nostro protoascretis, a Zonara dromi logothetam dici. Dissenserint ne scriptores, an duo hæc nomina idem officium notent, non est meum pronuntiare. Certe Zonaras hunc Theoctistum caniclii præfectum (τὸν ἐπὶ τοῦ κανικλείου) vocat, in fine

hujus Theophili; et Noster, ubi Theoctisti logothetæ mortem refert, eo sublato Bardam caniclii dignitatem in se transtulisse ait. XYL. — Intelligunt moderni quidam Græci Turcis edocti consuetudinibus, quas a suis majoribus acceptas putant, de bellici ærarii præfecto, vel de eo qui imperatoris iter facientis censeret expensas et necessariis providendis numeraret pecunias. At quia Codini tempore, quo nec bella nec itinera ab imperatoribus suscipienda desierant, antiquatum erat hujusmodi logothetæ ministerium, de eo potius qui Hippodromi, et ut contracte loquebantur, *Dromi* spectaculorum rationes tenebat, quique referente Turnebo *Dromi procurator* in antiquis inscriptionibus legitur, vel qui cursus publici expensis providebat, cujus proinde officium imminuto undequaque imperio nullius erat utilitatis, quam de quocunque alio intelligendus censebitur. GOAR.

(8) Ἰσοκοριστικῶς vice Ἰωάννου. Ita ludunt in nominibus etiamnum hodie Græci, ut *Mariæ* nomen novem modis efferant: *Μαρία*, *Μαροῦ*, *Μαροῦλα*, *Μαροῦλοῦ*, *Μαριετοῦ*, *Μαριετούλα*, *Ματερνίτα*, *Λουλοῦ*, *Λουλά*. GOAR.

σχῆμα· δ καὶ γέγονε μετὰ ταῦτα, τοῦ Βασιλείου τὴν ἀρχὴν δειβόντος. Προεῖπε δὲ καὶ Γεωργίῳ τῷ στρατιωτικῷ τὸν κατειληφῶτα αὐτὸν θάνατον ἐν τῇ τοῦ Βασιλείου βασιλεύοντος, ἀποστασίας ἐγκλήματι περιπεσῶν ἀπειτήθῃ.

Ἦδη δὲ τοῦ Ἰεροῦ διχλάμποντος οἱ τε Ἀγαρηνοὶ καὶ Θεόφιλος κατ' ἀλλήλων ἐξώρμησαν, ἀλλήλους δὲ πτοηθέντες ὑπέστρεψαν ἀπρακτοί. Ἰπποστρέφας δὲ ὁ Θεόφιλος πρεσβείαν ἐδέξατο τοῦ Χαγάνου Χαζαρίας, ἐξαιτουμένου κτισθῆναι τὸ Μάρκελ ὀνομαζόμενον φρούριον· τοῦτο γὰρ ἰδοὺ ἐρυμα καρτερόν εἶναι τῆς τῶν Πατζινακῶν ἐφόδου, διείργον αὐτοὺς πρὸς τὰ μέρη τοῦ Τανάϊδος ποταμοῦ. Οὗ ὑπακούσας τῇ αἰτήσῃ ὁ βασιλεὺς ἐξαιτέσειε τινα Πετρωνῶν, καὶ τὴν τούτων αἴτησιν εἰς πέρας ἤγαγεν. Οὗτος ὑποστρέφας γνώμην ἐδεδώκει τῷ βασιλεῖ ὡς οὐκ ἄλλως ἄρξει τῆς Χερσῶνος βεβαίως ἢ στρατηγὸν προχειρίζομενος ἴδιον· μέγρι γὰρ ἐκείνου τοῦ χρόνου οὐδεὶς τῶν ἡμετέρων ἄρξων ἐκείνων ἐστέλλετο, ἀλλ' ἐγγώριός τις πρωτεύων τὴν προσηγορίαν τὰ τῆς πόλεως ἦν διοικῶν. Προσδεξάμενος οὖν τὴν αὐτοῦ συμβουλὴν ὁ βασιλεὺς οὐκ ἄλλον ἀλλ' ἐκείνον αὐτὸν ἐξαιτέσειε στρατηγὸν τῆς χώρας, διατάγματα πέμψας τῷ τότε πρωτεύοντι καὶ τοῖς ἄλλοις αὐτόχθοις δυνατοῖς ὑπέκειν αὐτῷ ἀνευδοιάστως. Ἐκτοτε οὖν ἐκράτησε στρατηγὸς εἰς Χερσῶνα πέμπεσθαι.

Τῷ δ' ἐπιόντι ἐνιαυτῷ τῆς ἐαρινῆς ἐπιστάσης ὥρας ἐξείσι κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ὁ Θεόφιλος μετὰ δυνάμεως καὶ χειρὸς πολλῆς. Πρῶτοι δὲ πορρωτέρω τῆς Συρίας, κείρων ὁμοῦ τὴν γῆν καὶ πορθῶν καὶ πᾶν τὸ προστυχὸν ληϊζόμενος. Πόλεις τε γὰρ πολέμου νόμῳ κατέσχε δύο καὶ ἠνδραποδίσαστο, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν λεγομένην [P. 529] Σωζόπετραν ἐξεπολιόρχησε, πατρίδα τυγχάνουσαν τοῦ ἀμερμουμνῆ· ὑπὲρ ἧς πολλὰ κατεδείχθη διὰ γραμμῶν οὗτος, φείσασθαι ἐκλιπαρήσας τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος, εἰ καὶ μὴ προσέσχε τοῖς γραφομένοις ὁ βασιλεὺς. Καὶ ταῦτα διοικησάμενος ἐπάνεισι πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ὁ Θεόφιλος, τὸν Θεόφοβον κατόπιν λιπῶν ἐφ' ᾧ τε διαβῆσθαι τὰ τοῦ στρατοῦ καλῶς καὶ διὰ τάχους πρὸς αὐτὸν ἐπαναδραμεῖν. Ἄλλ' οἱ Πέρσαι διὰ τὴν τῶν σφῶν σιτηρεσίαν (10) ὑστέρησιν ὄντες περιάλγεις ἐν Σινώπῃ συσχόντες τὸν Θεόφοβον βασιλέα καὶ ἄκοντα ἀνεκίρρυσαν, πολλὰ λιπαροῦντα καὶ ποτινῶμενον ἀποσχέσθαι τῆς τοιαύτης ὀσμῆς, καὶ ἐπαπειλοῦντα δεῖν πείσεσθαι τούτους ὅσον οὕτω χάριν τοῦ τοιοῦτου τολμήματος. Ὡς δ' οὐ προσεῖχον αὐτῷ ἀλλ' ὄλη γνώμῃ καὶ προαιρέσει τοῦ ἐγχειρήματος εἶχοντο, λάθρα τὰ τελεσθέντα γνωρίζει τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐνόρως πληροφορεῖ ὡς οὐκ αὐτὸς, οἱ Πέρσαι δὲ τῶν τολμηθέντων αἴτιοι. Καὶ τότε μὲν τὴν ἐκείνου προαίρεσιν ὁ βασιλεὺς ἀποδέχεται, καὶ πρὸς τὰ βασιλεία αὐτὸν εἰσκαλεῖ, τὴν προτέραν εὐκληρίαν ἀποδιδούς, συγγνώμην δὲ ἅπασι τοῖς Πέρσαις δίδωσι καὶ κκῶν ἀμνηστία. Οὐκ καὶ πεισθέντας ταῖς ὑπο-

A imperante, capite est truncatus, cum delectionis esset accusatus.

Vere ineunte, Agareni et Theophilus ad bellum inter se gerendum facta expeditione alter alterius metu domum, nulla re gesta, redierunt. Reversus Theophilus legatos a Chagano Chazariæ regulo accepit, petente 930 ut castellum cui nomen Marcel conderetur: ea enim videbatur valida fore munitio ad Patzinacarum incursiones prohibendas, quos versus Tanain fluvium arceret. Horum postulatis acquiescens Theophilus Petronam quemdam misit, et quod isti petierant confecit. Petronas reversus imperatorem monuit non posse eum Chersonem tuto in sua potestate retinere, nisi eo peculiarem mittat praefectum. Nam ad id usque temporis nemo nostrorum eo missus fuerat, sed indigena aliquis nomine primarii civitatem gubernarat. Imperator approbato hoc consilio ipsi Petronæ provinciam hanc committit, mittitque eum eo cum mandatis ad primarium reliquosque indigenas proceres, Petronæ eos dicto sine tergiversatione audientes esse iubentibus. Ex eo obtinuit ut praefecti Chersonam mittantur.

Sequentis anni vere appetente, Theophilus magnis cum copiis adversus Agarenos profectus vastando ac deprædando obviam quæque longe est in Syriam progressus, duabus etiam urbibus expugnatis, hominibusque inde captivis abductis. Expugnavit ipsam quoque Sozopetram, amermumnæ patriam, frustra illo per litteras multum deprecato ut suæ patriæ parceret. His gestis imperator Cpolin redit, relicto Theophobo, 931 qui exercitus rebus constitutis quam primum et ipse eo recureret. Cæterum Persæ iniquissime ferentes tardius sibi solvi stipendia, Sinopæ comprehensum Theophobum imperatoris titulo afficiunt, reluctantem sane multisque verbis ac querelis eos ab instituto dehortantem, minantemque eos propter id haud multo post graves pœnas daturus. Quod cum frustra se facere videret, ipsis toto animo omnique conatu propositum urgentibus, occulte rem imperatori significat, jurejurando confirmans non se, verum Persas facinoris hujus auctores esse. Ac tum quidem Theophilus voluntatem Theophobi approbavit, et in aulam revocato pristinam dignitatem restituit. Persis quoque delicti gratiam fecit et injuriarum oblivionem promisit. Qui cum fidem pollicitis habentes Sinopa discederent, dividere eos statuit, ne tanta multitudo (nam summa eorum ad triginta millia surgebat) simul degeret; utilique consilio bina in singulas provincias millia divisit, qui sub earum praefectis essent. Hæc res

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(9) Funda, σφενδόνη, locus est in Circo, cujus et alibi apud Nostrum et Zonaram mentio, Xyl.

(10) Notum est ita apud historicos militum sti-

pendia vocari, quod maxima eorum in victu pars esset. Xyl.

et Persas suspectos fecit, et non multo post Theophobo necem attulit. Accessit tamen alia causa, suo loco nobis exponenda.

ἔκοροφούτο τῶν Περσῶν πλῆθος, καλῶς σκεψάμενος ἐκάστῳ θέματι χιλιάδας ἐξαπέστειλε δύο, ὑπὸ χεῖρα τελεῖν προστάξας τοῖς ἐν αὐτῷ στρατιγούσιν. Αὕτη ἡ αἰτία ὑπόπτους τε τοὺς Περσας ἐποίησε, καὶ μετ' οὐ πολὺ τὸν Θεόφωβον ἐξήγαγε τῆς ζωῆς. Ἐγένετο δὲ τις καὶ δευτέρα αἰτία, ἣν ὁ λόγος δηλώσει κατὰ τὸν οἰκεῖον καιρὸν.

Cæterum amermumnas excidio patriæ animum ingenti dolore saucius, undique ex Babylonia, Phœnicia, Palæstina, Cœlesyria, ulteriorque etiam Africa copias conduxit, militibus mandato ut quivis scuto suo Amorium inscriberet. Quo innuebat se Amorium aggredi velle. Apud Tarsum omnes ejus copiæ convenerunt. Theophilus quoque expeditione facta ad Dorylæum pervenit, quod tridui itinere abest ab Amorio. Fuere tum multi qui suaderent imperatori ut Saracenum majori quam quæ inhiberi possit vi ruentium impetum declinaret, incolasque Amorii alio transferret. Sed in infame ac parum virile ratus Theophilus, præclarumque ac forte statuens urbem communere et strenui ducis consilia servare, Aetium patricium Orientalium ducem cum manu ad profligandos hostes idonea mittit. Multitudine quoque præficit eos qui paulo post martyres facti sunt, Theodorum Craterum, Theophilum, Babutzicum et reliquos, qui non modo tunc missi exercitus, sed et cohortis quadraginta duorum martyrum fuerunt principes. Saracenum vero princeps postquam Tarsum toto cum exercitu venit, cum suis quid facto usus sit deliberat, divinatque non recta ad Amorium esse pergendum, sed mittendum cum parte exercitus filium, qui exercitum Romanum tentet. Sic enim ratiocinabatur, si quidem filius imperatorem vicisset, patrem quoque haud dubia potiturum victoria: si res secus caderet, præstaret quietem. Mittit ergo filium suum, et cum eo ameram qui eo tempore Melitenam gubernabat, et Turcorum ad decem millia, omnemque Armeniorum exercitum, et ducem ducum. Atque hic castra ad Dazymenum posuit. Contra hunc profectus Theophilus, exercitu ex Persis occidentalibus orientalibusque composito eoque nequaquam contemendo, ut ad locum venit cui nomen Anzin, statuit ante conflictum multitudinem adversariorum contemplari. Itaque a Manuele scholarum domestico in sublimissimam eductus speculam, indeque hostiles contuitus copias, eas suis esse

σχεῖσει καὶ τῆς Σινώπης ἀποδημήσαντας ἔγνω δεῖν ὁ βασιλεὺς διαστῆσαι καὶ μὴ τοσοῦτον πλῆθος ὁμοῦ διάγειν. Καὶ ἐπέπερ εἰς τρεῖς μυριάδας τὸ πᾶν ἐκάστῳ θέματι χιλιάδας ἐξαπέστειλε δύο, ὑπὸ χεῖρα τελεῖν προστάξας τοῖς ἐν αὐτῷ στρατιγούσιν. Αὕτη ἡ αἰτία ὑπόπτους τε τοὺς Περσας ἐποίησε, καὶ μετ' οὐ πολὺ τὸν Θεόφωβον ἐξήγαγε τῆς ζωῆς. Ἐγένετο δὲ τις καὶ δευτέρα αἰτία, ἣν ὁ λόγος δηλώσει κατὰ τὸν οἰκεῖον καιρὸν.

Ὁ δ' ἀμερμνῆς τοσοῦτον ἐτρόθη τὴν ψυχὴν ἐπὶ τῇ καταλύσει τῆς ἐκπορθηθείσης πατρίδος αὐτοῦ, ὡς πανταχοῦ θεοπίσαι πᾶσαν ἑλικίαν ἐκ τε Βαβυλωνίας, καὶ Φοινίκης, καὶ Παλαιστίνης, καὶ Κοίλης Συρίας, ἐτι δὲ καὶ τῆς πορρωτέρω Λιβύης ἀθροίζεσθαι. Πάντα δὲ τὸν στρατεύομενον σὺν αὐτῷ γράφειν πὶ τῆς οἰκείας ἀσπίδος, Ἀμώριον, ἐκέλευσε, τὴν κατ' αὐτοῦ ὁρμὴν αἰνιτίζομενος. Συνήχθη γοῦν αὐτῷ πᾶς ὁ στρατὸς ἀνὰ τὴν Ταρσόν. Ἐπέξῃει δὲ καὶ ὁ Θεόφιλος κατὰ τὸ Δορύλαιον, τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν Ἀμωρίου ἀπέχον. Πολλῶν οὖν συμβουλευόντων μετοικίσαι τὸν ἐν Ἀμωρίῳ οἰκούντα λαὸν καὶ ὑπεδουναί τῇ ἀσχετῷ φορᾷ τῶν Σαρακηνῶν, τοῦτο μὲν ἄδοξον ἐδόκει τῷ Θεοφίλῳ καὶ ἀνανδρον, καλὸν δὲ καὶ πρὸς ἀνδρίαν εὐδὸν τὸ μᾶλλον ἐποχυρῶσαι αὐτὸ καὶ στρατηγῷ γενναίου διασῶσαι βουλῇ. Ἐξαπέστειλε γοῦν Ἀέτιον τὸν πατρικίον καὶ τῶν Ἀνατολικῶν στρατηγόν, δοὺς αὐτῷ καὶ χεῖρα ἀρκοῦσιν εἰς ἀποτροπὴν τῶν ἐχθρῶν. Ἐδίδου δὲ καὶ ἡγεμόνας τοῦ λαοῦ τοὺς μετὰ βραχὺ μαρτυρήσαντας, Θεόδωρον τὸν Κρατερὸν, καὶ Θεόφιλον, καὶ τὸν Βουδοῦτζικον, καὶ τοὺς λοιποὺς, [P. 530] οἵτινες οὐ μόνον τοῦ πεμφθέντος τότε λαοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς φάλαγγος τῶν μβ' μαρτύρων (11) γεγονάσιν ἀρχηγοί. Ὡς δὲ κατὰ τὴν Ταρσόν ἐπέστη μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ ὁ τῶν Σαρακηνῶν ἡγεμὼν, βουλευσάμενος μετὰ τῶν συνόντων αὐτῷ καὶ μαντευσάμενος (12) ὅσον ἔκριναι μὴ εὐθὺς χωρεῖν πρὸς Ἀμώριον, ἀποπειράσαι δὲ πρότερον τῆς τοῦ βασιλέως δυνάμεως διὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ μέρος λαβόντος τοῦ στρατοῦ, τοῦτο λογισάμενος, ὡς εἰ περιγένηται τοῦ βασιλέως οὗτος, ἔψεται πάντως ἡ νίκη καὶ τῷ πατρὶ· εἰ δὲ μὴ, βίβλιον ἡσυχάζειν. Ταῦτα βουλευσάμενός τε καὶ κρίσις ἐξέπεμψε τὸν υἱὸν, λαβόντα μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ἄμερμν τὸν τηνικαῦτα διέποντα τὴν Μελιτηνίην, καὶ Τοῦρκους ὡσεὶ χιλιάδας δέκα, καὶ πᾶσαν τὴν ἐξ Ἀρμενίων στρατιάν καὶ τὸν ἄρχοντα τῶν ἀρχόντων (13) δὲ κατὰ τὸν λεγόμενον Δαζύμητον (14) γενόμενος παρεμβολὴν ἐπέξῃει. Ἀπῆει γοῦν καὶ ὁ Θεόφιλος κατ' αὐτοῦ, στρατόπεδον ἐπαγόμενος οὐκ ἀγεννῆ, ἐκ τε Περσῶν καὶ τῶν Δυτικῶν καὶ τῶν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(11) Zonaras: Οἱ τὸν τοῦ μαρτυρίου ὁρμὸν ἐξήνυσαν παρὰ τοῖς Ἀγαρηνοῖς τεσσαράκοντα δύο πάντες τυγχάνοντες. Festum eorum ab utraque Ecclesia 6 Martii celebratur. GOAR.

(12) Fortassis innuit cum non modo consultasse cum suis de re gerenda, sed etiam hariolis et divinationibus usum, quibus impii solebant. XYL.

(13) Summum prætorem. Sed qui ille aut quo inter Saracenos ordine ac officio fuisset, hic non exprimitur. XYL. — Appellatur, inquit Leunclavius Ouomast 2, a Græcis ille, quem Turci Beglerbeg in regno suo nominant ceu dominum dominorum, qui

videlicet alios sub se magistratus ac præsides tam civiles quam castrenses habet. Is autem Saracenus erat et Saraceno majori militabat, cujus nomen et filii gloria memoratur inferius p. 612. Inclinant in hanc sententiam Græca Turcicaque edocti. Quibus in provinciis vero princeps hic potestatem exercuerit, adhuc incognitum manet. GOAR.

(14) Memorat Strabo l. XII Daximonitidos felicis agrum in Ponto juxta Thermodontem fluvium, a quo Saracenicæ profectionis locus et loci nomen ab auctore scriptum non absonat. GOAR.

πρὸς ἀνίσχοντα ἤλιον συνιστάμενον. Γενόμενος δὲ κατὰ τὸν οὕτω λεγόμενον χώρον Ἀνζίν ἐπεθύμει κατασκοπεῖσαι πρὸ τοῦ πολέμου καὶ τῆς προσβολῆς τὸ τῶν ἐναντίων ἄθροισμα. Ἐῖς τινα δὲ ὑψηλοτάτην περιωπὴν ὑπὸ τοῦ δομestίκου τῶν σχολῶν ἀναχθεὶς Μανουήλ κατεσκόπει τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων, καὶ πῶς ἐκ στοχασμοῦ βαρύτερον ἐδόκει τὸ τῶν ἐναντίων πλῆθος. Ἄλλ' ὁ Μανουήλ. Μὴ πρὸς τὸ πλῆθος, ὡ βασιλεῦ, ἀπόβλεπε, πρὸς δὲ τὸν τῶν δοράτων διάθρε: καλαμῶνα (15) τῶν ἀμφοτέρων. Ἐπεὶ δὲ ἰσχυρότερος ἐδόκει ὁ τῶν ἐναντίων στρατός, ἔβουλεύετο ὅπως ἂν αὐτοῖς ἐπιθῆται μετὰ δόλου. Ὁ μὲν οὖν Μανουήλ ἅμα τῷ Θεοφόβῳ νυκτὸς ἐπιθέσθαι τοῖς παρήνει, οἱ δ' ἄλλοι τῶν στρατηγῶν ἡμέρας τὴν συμβολὴν γενέσθαι πρόετρεπον, οἷς ἐπέπειστο καὶ ὁ βασιλεὺς. Ταύτης δὲ ἐπικρατεστέρως γενομένης τῆς γνώμης, ὡς ἦδη ἡμέρα ἐπέλαμπε, μάχη συβρίγνυται φοβερά. Καὶ τῶν βασιλικῶν ταγμάτων εὐθύμως ἀγωνιζομένων οἱ Ἰσμαηλίται ἐνέκλιναν εἰς φυγὴν. Τῶν δὲ Τούρκων ἐπιμόνας χρωμένων τῇ τοξείᾳ καὶ τὸ καταδύκων τῶν Ῥωμαίων ἀνακεκρουκόντων, παλίντροπον συνέθη γενέσθαι τὴν μάχην· μὴ δυνάμενοι γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι τὰ τῶν Τούρκων φέρειν τοξεύματα τῷ βάλλεσθαι καρτερῶς, νῦτα δόντες τὸν βασιλέα κατέλιπον. Οὐ μὴν καὶ οἱ τῶν ταγμάτων ἔξαρχοι οὐδ' οἱ Πέρσαι τοῦτο ἠνέσχοντο δρᾶσαι, ἀλλὰ περιστάντες τὸν βασιλέα εὐρώστως σώζειν ἠπειγόντο. Καὶ κἄν ἀπώλοντο πανδημει οἱ περὶ τὸν βασιλέα, εἰ μὴ νύξ ἐπέλθε καὶ βραχὺς ἐξ οὐρανοῦ καταπέλας ἕτερος καὶ τὰς μὲν νευράς τῶν τόξων χαλαρὰς εἰργάσατο, τοῖς δὲ Ῥωμαίοις ἄνεσιν τὴν ἐκ τῶν βελῶν περιεποίησε καὶ σωτηρίας ἐνέδωκεν ἀφορμὰς. [P. 531] Βαθείας δὲ νυκτὸς γενομένης, ὡς ἰσχύλητο περὶ τὰς φυλακὰς ὁ Μανουήλ, γλώττη πῶς ἦσθετο τῶν Σαρακηνῶν τοὺς Πέρσας τοῖς Σαρακηνοῖς σπειδομένους καὶ τὸ στρατεύμα τῶν Ῥωμαίων προδοῦναι καὶ πρὸς τὴν ἐνεγκαμένην παλινδρομῆσαι. Ἀῆλα γοῦν εὐθὺς ταῦτα ποιεῖ τῷ βασιλεῖ, καὶ σώζειν ἑαυτὸν μετὰ τῶν λογάδων ἤξει, καὶ μὴ περιμένει τὴν ἄλωσιν. Τοῦ δὲ βασιλέως, « Καὶ πῶς τοῦτο ἔσται, ἐπερωτήσαντος, τῶν δι' ἐμὲ προσημνάντων ἀπολομένων (16); » ὑπολαβὼν ὁ Μανουήλ· Καὶ μόνον ἔγω, βασιλεῦ, ἔφη, τὸ σώζεσθαι ἐκ Θεοῦ, οὗτοι δὲ ταχέως τὰ κατ' αὐτοῦς διοικήσουσιν. Ὅψε γοῦν κατὰ τὸ περιήρθηρον τοῦ βασιλέως φυγῆ χρησαμένου καὶ οἱ λειποτάκται ὑπήντων αὐτῷ, καὶ ἀναξίους ἑαυτοὺς ἔφασκον τῆς ζωῆς βασιλέα ἐν πολέμῳ καταπρέντας, καὶ ἅμα τοῖς ἑαυτῶν ἔγυμνοῦντο ἕϊφισιν. Ἄλλ' ὁ Θεόφιλος τῷ θεάματι τρωθεὶς τὴν ψυχὴν· Ἐὶ ἐγὼ, φησὶ, σέσωσμαι ἐκ Θεοῦ, σωθήσεσθε καὶ ὁμεις. » Αὐτῇ ἡ τῶν Περσῶν πρὸς τοὺς ἐξ Ἄγαρ κρινολογία τοῖς Θεοφόβου ἔχθροῖς καὶ θάνατον αὐτοῦ ψηφίζομένοις δευτέρα τις γέγονεν αἰτία καὶ ἀφορμὴ εὐκαιρος εἰς διαβολὴν.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(15) Καλαμῶνα enim mihi videtur dixisse forma περιεκτικῶν (cujus est ἀμπελῶν, δαφνῶν, vinetum, lauretum et similia) culmetum collective, multitudinem hastarum, quia multis in segete culmis erectis stantibus similis quodammodo est acies hastis armata cum eas rectas tenentur: unde etiam poetas comparisonem duxisse novimus. Manuelus ergo videtur monuisse imperatorem fortassis non tot milites aut pugnam obituros esse in tanta multitudine. ΧΥΛ. — Καλαμῶνα, locum calamis con-

numerosiores conjecit, monente interim Manuelo ne multitudinem sed hastarum utriusque partis segetem consideraret. Postquam hostium exercitum robustiorem suo judicavit Theophilus, deliberatum est quomodo eum dolo aggredi posset. Id cum noctu faciendum Manuelus ac Theophobus censerent, reliqui duces interdum confligendum suasere, quibus et imperator assensit. Hac ergo sententia prælata, prima luce prælium acerrimum est initum. Quo in prælio cum imperatoris cohortes fortiter punarent, Ismaelici fugam se dederunt. Turcis 934 autem assiduo sagittarum usu instantibus Romanosque ab insecutione hostium repellentibus, mutata est pugna fortuna. Nam Romanæ legiones vim Turcicarum sagittarum non sustinentes, deserto imperatore, fugerunt, ducibus legionum et Persis nihil in se tale admittentibus, sed imperatorem cingentibus ac pro eo summa vi decertantibus. Et quidem tunc imperator cum suis occisione casus fuisset, nisi et nox ingruisset et pluvia exigua delata nervos arcuum Turcorum relaxasset: quo factum ut Romani sagittarum liberati metu, salutis parandæ occasionem haberent. Concubina nocte Manuelus dum excubias obit, Persas cum Saracenis ipsorum lingua sentit colliqui, pacisque cum iis de prodendo Romanorum exertu et repetenda patria. Id statim aperit imperatori, eumque hortatur ut cum delectis fuga sibi consulat, ne in hostium perveniat manus. Et respondenti imperatori fieri hoc vix posse, præsertim perituris qui nunc sui causa secum mansissent: Tibi modo, inquit Deus salutem concedat: reliqui mox rebus suis consulent. Imperatori sub ipsum demum diluculum fuga elapso et ad Chilio-comum perlato, milites quos ordinibus desertis terga dedisse commemoravimus occurrerunt, fassique se vita dignos non esse, qui imperatorem in pugna prodidissent, 935 jam ferrum in se ipsos stringebant, cum imperator spectaculo illo animum percussus, se divinitus servatum, proinde ipsos quoque salvos fore dixit. Cæterum hæc Persarum cum Saracenis collocutio inimicis Theophobi eique mortem machinantibus secunda fuit et oportuna ad calumniandum occasio.

πρὸς τὸ λεγόμενον Χιλιόκωμον (17) διασωθέντος, ἔφασκον τῆς ζωῆς βασιλέα ἐν πολέμῳ καταπρέντας, καὶ ἅμα τοῖς ἑαυτῶν ἔγυμνοῦντο ἕϊφισιν. Ἄλλ' ὁ Θεόφιλος τῷ θεάματι τρωθεὶς τὴν ψυχὴν· Ἐὶ ἐγὼ, φησὶ, σέσωσμαι ἐκ Θεοῦ, σωθήσεσθε καὶ ὁμεις. » Αὐτῇ ἡ τῶν Περσῶν πρὸς τοὺς ἐξ Ἄγαρ κρινολογία τοῖς Θεοφόβου ἔχθροῖς καὶ θάνατον αὐτοῦ ψηφίζομένοις δευτέρα τις γέγονεν αἰτία καὶ ἀφορμὴ εὐκαιρος εἰς διαβολὴν.

situm, arundinetum, cui melius quam maturæ Xylandri segeti conferta hastarum copia potest similis videri. GOAR.

(16) Convenientius interpretor: cum jam perierint qui mei gratia fortiter in acie constiterunt. Nisi legere malueris ἀπολέσθαι, et reddere: qui mei gratia usque ad integram internecionem conflictum sustinere paratos se exhibuerint. GOAR.

(17) Reponit Strabo Χιλιόκωμον πεδίων in Ponto, et penultimæ notæ confirmat conjecturam. GOAR.

At amermunnas suorum cognita victoria nihil jam cunctari, sed Amorium petere statuit. Collecto igitur suo exercitu, et filio ut idem faceret monito, iter iniit; cumque copias conjunxissent, castris vallo munitis Amorium profunda fossa circumvenit omnique vi oppugnare cœpit, Turcis continenter sagittas jaculantibus, et Saracenis machinas ad oppugnandum factas admoventibus, Romanis autem qui intus erant, animose urbem defendentibus machinasque prompte amolientibus. Durante ita obsidione, nullamque intercapedinem oppugnandi faciente hoste, interim Theophilus ægre ex fuga elapsus Dorylæum pervenit, ibique exitum opperitur. Et animum amermumnæ tentandum sibi ratus legatos cum muneribus pretiosis multisque pollicitationibus mittit, petens ut obsidionem solvat. Lique ut in castra Saracenorum pervenerunt et in conspectum amermumnæ venerunt, ea quæ imperator mandaverat exponunt. **936** verum is ira ob excidium patriæ implacabili ardens, imperatori timiditatem exprobrare, legationem deridere ac pro ludibrio habere, legatos in vinculis detinere, et finem rei præstolari, oppugnationem porro impensius urgere, divisioque in multas partes exercitu per vices urbem adoriri, sperare fore ut subinde aliis aliisque recentibus et integris viribus oppugnationi subeuntibus, qui intus erant, laboribus defatigati sese dedant. Sed oppidani fortiter se tuebantur, neque oppugnationibus quidquam efficiebatur. Omninoque capta urbs non fuisset, nisi proditio cujusdam Amoriensis intercessisset. Is Baditzes nomine, muneribus corruptus, ejurata ob contentionem quamdam Christiano religione, eo prolapsus est temeritatis ut patriam proderet, et occulte cum Saracenis collocutus monuit ut ab ea parte urbem oppugnant, qua facilius in muros evadi posse norat. Expugnata urbe quantæ cædes editæ sint et quot captivi facti, dicendo exprimi non potest. Nam Saraceni irati quod durante obsidione multos suorum illustres amisissent, nulla eorum in quos incidebant miseratione moti, viros obruncabant, mulieres cum infantibus et pueris rapiebant, pulcherrima quæque ædificia incendebant. Denique urbs Orientalium pulcherrima exiguo temporis spatio ita **937** periit ut nihil præter rudera esset reliquum. Captivi abducebantur cohortium ductores Callistus, Constantinus, Theodorus Cæterus, patricii, cumque his alii plurimi, præturis bellicis aliisque summis dignitatibus illustres.

διαπνευστέρα ἐκλελειμμένον ἐδείκνυτο ἐρείπιον. Ἦγόντο δὲ ζωγγραὶ καὶ οἱ τῶν στρατευμάτων ἐξάρχοντες, Κάλλιστος τε καὶ Κωνσταντῖνος καὶ Θεόδωρος ὁ Κρατερὸς οἱ πατρίκιοι, καὶ ἄλλοι πλείστοι τῶν ἐν στρατηγίαις διαφανῶν, μεγίστοις ἐμπρέποντες ἀξιώμασι.

Capto ad hunc modum Amorio, princeps Saracenorum veluti insultans rebus gestis inque iis superbe comessans, legatos imperatoris omnia inspicere jussos quæ acta essent, cladis nuntios ad dominum remittit. Quos ille rursus ad amermumnam misit, petens sibi captos in urbis expugnatione

τῷ δ' ἀμερμουμνῇ ἀκηκόετι τὴν νίκην ἔδοξε μὴ μέλλειν ἀλλ' ἀπιέναι πρὸς τὸ Ἀμώριον. Ἀγείρας οὖν τὸ οἰκεῖον στράτευμα, καὶ τῷ υἱῷ δὲ ἐπιστείλας παραπλησίως ποιεῖν, εἶχετο τῆς ὁδοῦ. Ἐνωθέντων οὖν τῶν στρατευμάτων χάραξ τε ἐπήγγυτο ὄχυρός, καὶ ἡ πόλις τάφρῳ βαθείᾳ ἐστεφανοῦτο, καὶ ἡ πολιορκία ἔμπρακτος καὶ ἐνεργὸς ἐγένετο, τῶν μὲν Τούρκων ἐπιμόνοις καὶ συνεχέσι χρωμένων τοξεύμασι, τῶν δὲ Σαρακηνῶν τὰς ἐλεσθῆεις προσηγόντων τοῖς τείχεσι, τῶν δ' ἔνδον τοῦ τείχους ἐναπέλημμένων Ῥωμαίων εὐψύχως καὶ ἡρωϊκῶς ἀγωνιζομένων καὶ τὸ νῆς πολιορκίας ἀποκρουομένων εὐπετῶς ὄργανα. Ἡ μὲν οὖν πολιορκία τῆς πόλεως ἐκ διαδοχῆς ἐνεργεῖτο καὶ συνεχῆς ἦν καὶ ἀδιάκοπος, Θεόφιλος δὲ ἐκ τῆς τροπῆς μόλις διαφυγὼν καὶ πρὸς τὸ Δορυλαῖον γενόμενος ἐκεῖσε πρὸς τεκμηρίῳ τὴν ἔκδοσιν ἐκδεχόμενος. Ἀπειρητὸ δὲ τῆς τοῦ ἀμερμουμνῆ γνώμης, εἰ πως δυναθῆι μεταστῆσαι τοῦτον τῆς πολιορκίας. Ἐκπέμπονται οὖν πρεσβευταὶ μετὰ δώρων τιμίων καὶ ὑποσχέσεων οὐκ ὀλίγων τοῦτον ἐκδυσωπήσαντες, οἱ δὲ καὶ τὸ στρατόπεδον καταλαβόντες τῶν Σαρακηνῶν καὶ εἰς ὄψιν ἐλθόντες τῷ ἀρχόντι τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως μηνυθέντα παρίστων. Ὁ δὲ θυμῷ κατεχόμενος ἀσχέτῳ διὰ τὴν τῆς πατρίδος ἄλωσιν τὸν μὲν βασιλέα τῆς δειλίας κατεκερτόμει, ἐξουθενεῖ δὲ καὶ τὴν πρεσβείαν καὶ ἐκωμῶδει, καὶ τοὺς πρεσβευτὰς ἐν δεσμοῖς κατεῖχε, περιμένων τὴν τῆς πράξεως ἔκδοσιν. Τὴν δὲ πολιορκίαν ἐπὶ πλέον ἐπέτεινε, εἰς πολλὰ μέρη διελθὼν τὸν στρατὸν καὶ ἐκ διαδοχῆς τὰς προσβολὰς ποιούμενος, [P. 532] ἵνα τῷ πληθῆι καὶ τῇ ἀκμαίότητι τῶν ὑπαλλομένων ἀποκαμόντες οἱ ἔνδον καὶ πρὸς τοὺς πόρους ἀπειρηκότες ἐνδῶσουσι. Καρτερῶς δὲ καὶ τῶν ἔνδον ἀμυνομένων ἀπρακτοὶ αἱ ἐπιχειρήσεις τῆς πολιορκίας ἐγένοντο. Ἐὰν διέφυγεν ἡ πόλις τὴν ἄλωσιν, εἰ μὴ τις τῶν εἰσὼ δώροις ὑποκλαπείας καὶ τὴν τῶν Χριστιανῶν ἐξομοσάμενος πίστιν διὰ τινὰ φιλονεικίαν, εἰς τοσοῦτον κίνδυνον ὀλισθήσας, προδυσίᾳ προῦδωκε τὴν πατρίδα. Βαδίτζης ὄνομα τῷ ἀνδρὶ. Οὗτος γὰρ λάθρα τοῖς Σαρακηνοῖς ἐνταχθῆναι, καὶ ἔνθα τὸ τεῖχος εὐέροδον ἦν, κωιδεῖσθαι τὰς προσβολὰς ὑποθέμενος, αἴτιος ἐγεγόνει τοῦ τὴν πόλιν ἄλωσαι. Ἦς δὲ πολέμου νόμῳ ληφθεῖσθαι, ποῖος ἱκανὸς λόγος ἐξεῖπεν τὸ πλῆθος τῶν ἀναιρεθέντων καὶ τῶν αἰχμαλωτισθέντων; Θυμῷ γὰρ βαλλόμενοι οἱ Σαρακηνοὶ διὰ τὸ πολλοὺς τῶν ἐπιφανῶν κατὰ τὸν καιρὸν τῆς πολιορκίας ἀναιρεθῆναι, οὐδένα οἶκτον τῶν προστυχόντων ἐλάμβανον, ἀλλ' ἀνηροῦντο μὲν ἄνδρες, ἔγοντο δὲ γυναῖκες σὺν μειρακίαις καὶ νεανίσκοις, ἐπυρπολοῦντο τὰ κάλλιστα τῶν οἰκημάτων, καὶ ἐν οὐ μακρῷ τῷ χρόνῳ ἡ τῶν ἐμῶν πόλεων

Οὕτω δὲ χειρωθείσης τῆς πόλεως τοὺς πρέσβεις ὁ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγὸς τῶν πραχθέντων ἕλαστον ἐπίσκοπῆσαι ἐγκλευσάμενος, ὥσπερ τις ἐντροφῶν καὶ ἐνευαχοῦμενος τοῖς πραχθεῖσιν, αὐταγγέλους τῆς συμφορᾶς ἐκπέμπει τῷ βασιλεῖ, Οὐς πάλιν ἐκαίνοσ πρὸς τὸν ἀμερμουμνῆν ἐξαπέστειλεν, ἀποδοθῆ-

ναί οἱ ζητῶν τοὺς τε ληφθέντας διαφανεῖς ἀνδρας ἐν τῇ πολιτοκρίᾳ καὶ τοὺς κατὰ γένος αὐτῶν προσήκοντας καὶ τοὺς λοιποὺς ἀρχιμυλῶτους, εἴκοσιν ἐπὶ τέσσαρασι κεντηναρίους δώσειν ὑπισχνόμενος ὑπὲρ λυτρῶν αὐτῶν. Ὁ δὲ τὴν πρεσβίαν δεξάμενος πάλιν τοὺς πρεσβεις μεθ' ὑβρεως ἀπέπεμψεν, ἀνόητος ἂν εἶναι εἰπὼν εἰ χίλια κεντηνάρια καταναλώσας ἐπὶ συλλογῇ τοῦ οἰκείου στρατοῦ τοσοῦτων ἀποδώσει τοὺς ἡλωκότας κεντηναρίων. Ἀπράκτων δὲ τῶν πρέσβειων ὑποστρεψάντων τῇ ἀπληστίᾳ τῆς συμφορᾶς πληγεῖς ὁ Θεόφιλος, πᾶσάν τε βρωσίν καὶ πόσιν ἀποστρεφόμενος καὶ σχεδὸν ἀπόσιτος γεγωνῶς, καὶ μηδὲν ἕτερον προσιέμενος ἢ τὸ ἐκ χιόνος ἀποθλιβόμενον ὕδωρ, δυσεντερίας ἐάλω νοσήματι. Ἀλλὰ καίπερ οὕτως εχών πονήρως οὐκ ἤρέμει, οὐδὲ μετρίως ἔφερε τὴν τοῦ Ἀμωρίου καταστροφὴν, ἀλλὰ κειρὸν καὶ τρόπον ἐζήτει πῶς ἂν ἀμύναιτο τὸν ἐχθρόν. Διὸ καὶ στέλλει πρὸς τὸν ρῆγα Φραγγίας (18) τὸν πατρικίον Θεοδοσίον, ἐκ τοῦ τῶν Βουβουτζικίων καταγόμενον γένους, ἐπικουρίαν τε ἐξαιτῶν πεμφθῆναι, [P. 533] καὶ ἀποστεῖλαι δύναμιν ἀξιόμαχον καὶ κακῶσαι μέρη τινὰ τῆς Λιβύης τῶ ἀμερμουμνῇ διαφέροντα. Ἀλλ' αὕτη μὲν ἡ πρεσβεία ἀπρακτος ἔμεινε, τοῦ Θεοδοσίου τὴν ζωὴν καθ' ὁδὸν καταστρέψαντος· ὁ Θεόφιλος δὲ καὶ ταύτης διεκπεσὼν τῆς ἐλπίδος ἐπὶ πλέον τε ὑπὸ τῆς νόσου σφιγγόμενος ἀνεῖσι κλινίρης πρὸς τὴν Μαγναύραν, ἐν ᾗ τὴν τε σύγκλητον ἐκκλησιάσας καὶ τὸ λοιπὸν ἐμφανὲς μέρος τῆς πόλεως (19) τὰ καθ' ἑαυτὸν ἐξετραγῶδει καὶ ὠλοφύρετο, καὶ τοὺς συνειλεγμένους ἐζήτει τὴν εἰς αὐτὸν ἀπομνημονεύειν εὖνοιαν ἐν τῶ πίστιν καὶ εὐμένειαν τηρῆσαι πρὸς τὴν αὐτοῦ σύζυγον καὶ τὸν παῖδα, καὶ διαφυλάττειν τούτοις τὴν βασιλείαν ἀνεπιβούλευτον. Ἐπικλασθέντων δὲ τῶν συνηθροισμένων τοῖς ἐλεεινοῖς τούτοις ῥήμασι τοῦ βασιλέως ὀδυρμὸς ἤρθη καὶ κωκυτὸς παρὰ πάντων· καὶ πάντες θεοκλυτοῦντες ἠύχοντο μὲν τῶ βασιλεῖ ὑγείαν τε καὶ ζωὴν, εἰ δ', ὅπερ ἀπευκτὸν ἦν αὐτοῖς, θάνατος, ἔλεγον, ἐπακολουθήσει, ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ γαμετῆς σφῶν δὲ δεσποίνης καὶ τῶν παίδων ὑπισχνούντο καὶ αὐτάς, εἰ δεῖξοι, προσέθαι τὰς ψυχὰς καὶ τηρῆσαι τούτοις τὴν βασιλείαν ἀδιὰλωθῆτον. Καὶ οἱ μὲν κατεπηγγειλάντο ταῦτα, ὁ δὲ βασιλεὺς Θεόφιλος ὑπὸ τῆς νόσου τελείως τακείας καὶ μικρὸν ἐπιβιούς τὸ κοινὸν ἀνεπλήρωσεν ὄφλημα, ἐπὶ δώδεκα ἔτεσι καὶ μησὶ τρισὶ τὴν βασιλείαν ἰθύνας. Ἐπεὶ δὲ, ὡς φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, χώραν ἔσχον οἱ διαβῆλλοντες τὸν Θεόφοβον ἀπὸ τῶν εἰρημένων αἰτιῶν, ὡς ἔγνω ὁ Θεόφιλος τὸ τέλος τῆς αὐτοῦ βιοτῆς, ἐν δεσμοματρίῳ τίθησι τὸν Θεόφοβον ζοφωδεστάτῳ κατὰ τὸν Βουκολέοντα. Καὶ ἤδη τοῦ τέλους ἐγγίζοντος προσέταξεν ἀποτεμεῖν τούτου τὴν κεφαλὴν καὶ αὐτῶ ἐνεγκεῖν. Ἦνπερ δεξάμενος, καὶ ταῖς χερσὶ τῶν τριχῶν ἐπαφώμενος, ἔσχατον εἶπε λόγον, ὡς, Ἀπὸ τοῦ

XYLANDRI ET GOARI NOTE.

(18) Occidentis imperatores regesve, prius Bulgarorum principem vicinum et infensum, βασιλέας vocare semper abhorruerunt Græci, ῥῆγας salutare contenti, unde hæc ad Ludovicum Pium imperatorem πρὸς ῥῆγα, non βασιλέα Φραγγίας missa legatio. Eaue forsā est de qua vita et actus Ludovici illius Anonymo auctore scribunt anno 833: *Compendii consistenti legatio imperatoris C. P., Marcus archiepiscopus Ephesi et protospatharius impe-*

A illustres viros sibi que genere propinquos et reliquos captivos reddi, promittensque pro eorum redemptione 24 centenaria. Hos quoque ignominiose remisit barbarus, stolidum se fore fatus. si captos tot centenariis redderet, cum ipse mille centenaria in comparandas copias impendisset. Legatis re infecta domum reversis, Theophilus mole calamitatis oppressus omnem pene cibum ac potum aversatus, tantumque aquam ex nive expressam admittens, in dysenteriam incidit. Sed tamen quanquam ita afflictum Amorii excidium quiescere nequaquam passum est; quod ægerrime ferens occasionem modumque ulciscendi hostem **938** circumspiciebat. Ea de causa Theodosium patricium, Bubutzica stirpe natum, ad regem Franciæ ablegat, auxilia-rias ab eo copias validas petens, hortansque ut is partes Libyæ ad amermumnam pertinentes infestet. Sed hæc quoque legatio irrita fuit, mortuo in itinere Theodosio. Theophilus hac quoque spe lapsus, ingravescente insuper morbo, in lectica se ad Magnaurum deportari jubet: eodemque convocato senatu et parte civitatis nobiliore, suarum rerum miseram conditionem tragice deplorat, cætumque hortatur ut memores suæ in ipsum benevolentis fidem uxori suæ porro filioque servent, iisque imperium ab insidiis tutum præstant. Miserabili imperatoris oratione fractis concionis animis eulatum universi sustulerunt, a Deoque omnes salutem ac vitam imperatori flagitarunt, simul polliciti, si quid ei humanitus accideret, quod ipsi quidem abominarentur, se tum pro uxore ejus, domina sua, et liberis ipsam quoque, si ita res postularet, vitam impensuros, iisque imperium incolume conservaturos. Secundum hæc Theophilus morbo plane consumptus paulo port debitum naturæ persolvit, cum imperium annos 12 et menses 3 gessisset. Cum autem ob prædictas causas locus esset **939** Theophobum apud imperatorem criminantibus, Theophibus vitæ fidem instare sibi sentiens Theophobum in carcerem obscurissimum compegit, qui est juxta Bucoleonem. Jamque moribundum caput ejus amputari sibi que afferri iussit. Manibusque crines ejus tangens hæc ultima verba extulit: Exinde neque ego Theophilus sum neque tu es Theophobus. Quidam tamen Orypham drungarium vigiliæ ferunt sua sponte et nemine **D** jubente Theophobo vitam eripuisse.

ratoris, ad patrem (Ludovicum) missa occurrit; munera sibi data obtulit (Lotharius), patri missa subtraxit. Quam ille licet ad patrem missam ad se tamen venientem suscepit, audivit, et tragædiam reportanem pene inaulitam remisit. GOAR.
(19) Principes populi, factionum δημάρχους, patriarcham et cleri præcipuos, quos in pari casu convocasse Mauriciū describit Simocatta statim sub historiæ initio. GOAR.

νῦν οὔτε ἐγὼ Θεόφιλος, οὔτε σὺ Θεόφοδος. Τινὲς δὲ τῷ Ὀρούφῃ δρουγγάρῳ (20) τῆς βίγλας τυγχάνοντι ἀνατιθέασιν τὴν τοῦ Θεοφώδου σφαγὴν, αὐθαιρέτως αὐτὴν ἐργασαμένην μηδενὸς κελεύσαντος.

Mortuo Theophilo filius ejus Michaelus septimum imperii tulit, consorte matre Theodora. Habuit autem tutores atque moderatores quos ei pater testamento præfecerat, Manuelum magistrum et scholarum domesticum, ac Theoclistum patricium et dromi logothetam. Hi statim a morte Theophili in circum progressi, vocato eodem ad concionem populo, verba mortui recens imperatoris commemoraverunt, ejusque benevolentiam commonefecerunt, ac multis blandis et ad animos conciliandos aptis verbis civium favorem novo imperatori paraverunt, promittentium se vel sanguinem suum pro ejus salute profusuros, et dicta sua confestim juramentis confirmantium. Theodora itaque cum filio summa rerum potita, imperio confirmato, nihil antiquius habuit quam ab initio 940 statim, quod pii homines hortabantur, de Imaginiperdarum hæresi deliberare, quæ ab imperio Leonis Armenii ad mortem usque Theophili per Romanam se propagaverat ditionem. Ad eam exstirpandam Theoclistus quoque se socium præbuit. Manueto aliquandiu nutante. Neque vero aperte quisquam aggredi audebat, cum major pars senatus et concilii atque ipse etiam patriarcha hæresi ei essent dediti. Solus hoc ausus est Manuelus, divina excitatus vi. Cum enim de negotio isto aliquandiu, ut diximus, anceps hæsitasset, tandem ut sero id susciperet, hanc habuit causam. Inciderat in gravissimum morbum, adeo quidem ut omni medicorum arte defatigata jam de vita ejus desperaretur. Eum accessere quidam pii monachi ex Studii monasterio, quibus nuntiatum fuerat esse mortuum; cumque ad lectum aggressi vivere adhuc et spirare sensissent, lætum ei de vita servanda pristinaque sanitate recuperanda nuntium prædicaverunt. Cum autem initio diffideret, tamen instantibus divinis istis hominibus, prohibentibusque ipsum dubitare de dono Dei et gloria ipsis patefacta, paululum se ex morbo colligens tenui ac imbecilla voce: Quomodo, inquit, divini Patres, hoc mihi contingat, cujus et animæ facultates defecerunt et corpus omnino confectum 941 exaruit, ita ut lotus exsiccatus solis reliquis ossibus jaceam, eoque tantum a cadavere differam, quod spiritum duco? qua ergo spe adducar ut credam me vires recepturum

Καταστρέψαντος δὲ τοῦ Θεοφίλου τὴν ζωὴν, ὁ πῆξ αὐτοῦ Μιχαὴλ τὰ σκήπτρα τῆς βασιλείας ἀναδέχεται: σὺν τῇ μητρὶ Θεοδώρᾳ, ἐπιτρόπους ἔχων καὶ βουμιστὰς οὓς αὐτῷ ἐνδιαθῆκως ἐπέστησεν ὁ πατὴρ, τὴν τε μάλιστα Μανουὴλ καὶ δομῆστικον χρηματίσαντα τῶν σχολῶν, λαί τὸν πατρικίον Θεόκτιστον καὶ λογοθέτην τοῦ δρόμου. Οἱ παραχρῆμα τοῦ θανεῖν τὸν Θεόφιλον ἐξεληθόντες εἰς τὸν ἵπποδρόμον, κάκεισε τὸν δῆμον ἐκκλησιάσαντες, λόγους τε διῆλθον τῆς πρὸς αὐτοῦ εὐνοίας ἀναμιμνήσκοντες τοῦ τελευτήσαντος βασιλέως, καὶ ἐπαγωγὰ πολλὰ καὶ θελκτικὰ λέξαντες τῶν ἀκούοντων εὐμένειαν ἐπεσπᾶσαντο, τὸ ἑαυτῶν ὑποσχομένων ἐκχεῖν αἷμα ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ βασιλέως Μιχαήλ. Καὶ ὄρκους εὐθύς ἐνεπέδουσαν τοὺς λόγους [P. 534] Ἐγκρατοῦς δὲ τῆς βασιλείας σὺν τῷ υἱῷ γενομένης τῆς Θεοδώρας, εὐθύς καὶ ἐκ προοιμίων ὑποθήκαις ἀνδρῶν εὐσεβῶν τὰ τῆς αἰρέσεως ἀνεσκοπεῖτο τῶν εἰκονομάχων, ἀπὸ τῆς βασιλείας Λιόντος τοῦ ἐξ Ἀρμενίων καὶ μέχρι τῆς τελευτῆς Θεοφίλου τὴν ὑπὸ Ῥωμαίους διανεσπᾶμένης. Συνεπειθότο δὲ τῇ γαλαριέσει: ταύτης γὰρ ὁ Θεόκτιστος. Ὁ δὲ Μανουὴλ ἐπὶ τινὰ καιρὸν ὀκλαζῶν ἦν, οὐδεὶς δὲ πρὸς ἑαυτὸν ἐτόλμα εἰς τοῦ μωφανεὶς ἐνεργεῖν λόγον περὶ τῆς ταύτης καταστροφῆς, τοῦ πλείστου μέρους τῆς συγκλήτου καὶ τῆς συνόδου (21) καὶ αὐτοῦ τοῦ πατριάρχου τῇ αἰρέσει κατεσχημένων. Μόνος δὲ τοῦτο ἐτόλμασε κινηθεὶς ἐκ θεῆς ἐνεργείας ὁ Μανουήλ. Πρῶτερον μὲν γὰρ, ὡς εἴρηται, ἐνδοιάζων ἦν περὶ τῶν τῶν σεπτῶν εἰκόνων προσκύνησιν, ὕστερον δὲ ταύτην ἠσπάζατο ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας: Νόσῳ κατεσχέθη χαλεπωτάτῃ, καὶ ἀπέγνωστο αὐτῷ ἡ ζωὴ, πάσης ἰατρικῆς τέχνης ἀποκαμούσης. Ἦλθον οὖν τινες εἰς αὐτὸν, ἀκηκόες τοῦτον τεθνήσκειν, εὐλαθεῖς μοναχοὶ ἀπὸ τῆς τοῦ Στουδίου μονῆς: προσεγγίσαντες δὲ τῇ κλίνῃ, καὶ γνόντες αὐτὸν ἔτι ζῆν τε καὶ ἔμπνεῖν, εὐαγγελίζονται τὴν αὐτῶν καὶ ἀνάρθρωσιν καὶ πρὸς τὴν ἔμπροσθεν ὑγίαιαν ἀποκατάστασιν. Ὁ δὲ πρῶτερον μὲν διηπίσκει: ὁμοῦς ἐνισταμένων τῶν θείων ἀνδρῶν, καὶ μὴ ἐνδοιάζειν λεγόντων πρὸς τὴν δωρεάν καὶ δόξαν τοῦ Θεοῦ τὴν ἀποκαλυφθεῖσαν αὐτοῖς, μικρὸν ἀνενεγκῶν τῆς νόσου οὕτως φησὶ πρὸς αὐτοὺς λεπτῶν καὶ ἀδρανεῖ τῷ ἄσθματι: Καὶ πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ὦ θεοὶ Πατέρες; Αἱ ψυχικαὶ δυνάμεις ἀπολελοῦσιν, τὸ σῶμα τέλειον ἐξήσθθηκα καὶ κατέσκληκα. Ἐγὼ δὲ καίμαι τεταρχου-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(20) Δρουγγάριος, *præfectus drungi*, βίγλα, *vigilia*, *excubiæ*, *hostium explorationes*, quæ puriore vocabulo *ἐπιστολήν* et *κατασκοπήν* vocat Simocatta plerisque locis. Qui hostes itaque exploratum ibat, excubias in exercitu ponebat et stantibus in excubiis præsciebatur. erat τῆς βίγλας δρουγγάριος. De illo Codinus habet: Πρὸ τοῦ περὶ αὐτῶν τὸ φρασάτον ἀπερχόμενος ὁ τῆς βίγλας μέγας δρουγγάριος καθίστασι τὸ λεγόμενον ἡμεροβίβλον, ὡς παρὰ τοῦ μεγάλου δομῆστικου προσετέθη. Ita diurnas: mox nocturnas describit vigilias: Πρὸς δὲ τοὺς αὐτῶν τὸν καιρὸν τῆς νυκτὸς βιγλίοντας ἀπερχόμενος οὕτως ὁ μέγας δρουγγάριος, πρὸ τῆς τοῦ δειλινοῦ ὥρας, λέγει

οὕτως « Ἄχοντες, ἐτοιμάσθητε, δειπνήσατε, καὶ δότε τροφὴν τοῖς ἵπποις. » Καὶ ὅταν ὁ τεταγμένος καὶ πρέπων τῆς βίγλης ἔλθῃ καιρὸς, ἐκβάλλει αὐτοὺς τοῦ στρατοπέδου. Leunclavius: Drengarius tribunus militum, Italii, Gallis. Germanis etiam colonello, Græcis χιλίαρχος, a drungo, inquit, baculo et regiminis insigni. GOAR.

(21) Paulo post rursus sic ponitur. Ego ordinem ecclesiasticum eo vocabulo intelligi arbitror. ΧΥΛ. — Ecclesiastici ve senatorii ordinis proceres intelligit. Vulgo namque præsules Cpoli reperti simul cum ejusdem ecclesiæ clero vocati σύνοδον dicuntur componere. GOAR.

μένος καὶ σκελετὸς, ἐν οὐδενὶ διαφέρων ἐτέρῳ τῶν τεθνηκότων ἢ μόνῳ τῷ ἀναπνεῖν. Τίς οὖν ἑλπίς ἢ ποῖος λόγος ἔσεται ὁ πείσων με ἀναρρώσθηναι καὶ εἰς τὴν προτέραν εὐεξίαν ἐλθεῖν; Ὑπολαβόντες οὖν οἱ ὀσιώτατοι ἐρῆσαν πρὸς αὐτόν· Πάντα θυνετὰ καὶ οὐδὲν ἀδύναται τῷ Θεῷ. Ἐῖ γοῦν σπουδαίσεις ἀναρρώσῃσι τὴν τῶν Εἰκονομάχων ἀποστῆσαι πυρκαϊάν καὶ τὰς ἱερὰς εἰκόνας κατὰ τοὺς παλαιούς καὶ πατρικούς θεσμούς ἀναστῆλῶσαι, εὐαγγελίζομεθά σοι τὴν ζωὴν. Ἐῖπον καὶ ὑπεχώρησαν. Καὶ εὐθὺς ἦ τὸ νότος, ἐξήλθισα καὶ αἱ φυσικαὶ ἐνέργειαι ἀκωλύτως ἐπιστελοῦντο, καὶ ἐν βραχεῖ τῷ χρόνῳ τελείαν τοῦ ἀρρώστῆματος ἐσχίχαι ἀπαλλαγὴν. Ῥῶων δὲ τῆς νόσου γενόμενος, ἐξῆπατάμενος εὐθὺς ἄπαισι πρὸς τὸ παλάτιον καὶ εἴσεισι πρὸς τὴν βασιλίδαν, καὶ πάντα τρόπον αὐτὴν παρεκίνει τὰς θείας ἀναστῆλῶσαι εἰκόνας, πάλαι καὶ αὐτὴν ἀφορμῆς δρᾶσθαι γλιχομένην, διὰ παντός ἐρεθίζομένην καὶ παρὰ τῆς οἰκείας μητρὸς εἰς τοῦτο καὶ τῶν μητραδέλφων τῶν πατρικίων. Ὅμως δὲ ἀντέπιπεν ἡ Θεοδώρα τοῖς λόγοις τοῦ Μανουὴλ, [P. 535] εἶτε τοὺς πρὸς τὸν ἄνδρα ὀρκους εὐλαδομένην, εἶτε, ὡς ἔφαμεν, καὶ τὸ πλῆθος δεδούκια τῶν τῆ αἰρέσει καταλημμένων. Ἐγκαίμενου δὲ τοῦ Μανουὴλ ἔφη ἡ Θεοδώρα, ὡς, Ὁ ἐμὸς, ὦ μάλιστα, ἀνὴρ τε καὶ βασιλεὺς ἀκριβείας ἦν ἐραστής, καὶ οὐδὲν ἀπερισκέπτως ἔπραξε πώποτε, καὶ τοῦτο τὸ δόγμα, εἰ μὴ ἀπγορευμένον ἦν τοῖς ἱεροῖς νόμοις καὶ ταῖς ἀγίαις Γραφαῖς, οὐκ ἂν ἐξῶσε τῆς Ἐκκλησίας. Τοῦτα δὲ ἐκείνης εἰπούσης, ταχεῖν ἠπειλήσει αὐτῇ κατατροφὴν τῆς ζωῆς καὶ τῆς βασιλείας ἐκπιπτῶν, καὶ οὐκ αὐτῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ταύτης υἱῷ, εἰ μὴ τὸν θεῖον κόσμον τῶν ἱερῶν εἰκόνων ἀποδοίῃ ταῖς Ἐκκλησίαις. Τοῦτου τοῖς λόγοις εἶτε ἐκδεικτωθεῖσα, εἶτε καὶ ἄλλως ἀρροκομένη, ὡς ἔπομεν, ἡ βασίλισς ὅλη τοῦ ἔργου γίνετα. Καὶ εὐθὺς ἀγείρεσθαι ἐν τοῖς σπηλαιῶσι τοῦ Θεοκτίστου προσέτατε πάντα τοὺς ἐπὶ συνέσει καὶ λόγῳ κεκοσμημένους ἐκ τε τῆς συνόδου καὶ τῆς συγκλήτου, καὶ λόγους κινεῖν καὶ πρὸςβάλλεσθαι περὶ ὀρθοδοξίας. Πάντων δὲ, ὡς ἔπος εἰπεῖν συναθροισθέντων καὶ λόγων πολλῶν ρυίντων, καὶ μνηστρυῶν ἀπὸ τῆς θείας Γραφῆς παρχοισῶν οὐκ ὀλίγων, τὸ εὐσεβὲς ὑπερίσχυσε μέρος καὶ δόγμα γέγονε τὰς θείας παρχοῖα ἀναστηλοῦσθαι εἰκόνας, τῶν ἀρχιερέων καὶ μοναχῶν καὶ συγκλητικῶν, ὅσοι τῷ πάθει κατείχοντο πρότερον, τῶν πλείων τὸ κρεῖττον μεταμαθόντων καὶ μεταστοιχείωθέντων πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ὅσοις δὲ δευροποιὰ καθίκετο ἡ τῆς εὐσεβείας βαφὴ καὶ ἀμεταθέτως εἶχον, ἀπεληλαμένων τῆς πόλεως καὶ ὑπερορίας παραπεμπθέντων. Καθηρέθη δὲ καὶ ὁ δυσσεβὴς φατριάρχης (22) Ἰαννῆς, καὶ τοῦ ἀρχιερατικῷ ὀνόματι ἀπληθήθη δι' ἀποστολῆς ἀξιολόγων ἀνδρῶν τῶν εἰς φυλακὴν τεταγμένων τοῦ παλατίου. Ὅς πρότερον μὲν κατελεθεῖν οὐκ ἐπέθετο, οὐδ' ἐκὼν γε αὐτοῖς τῆς ἐκκλησίας ἐκστῆναι διεβδαιούτο· ὡς δ' οὕτω ὑποστρέψαντες πρὸς τὴν πέμψασαν βασιλίδαν

ac pristinae valetudini restitutum iri? Respondere monachi Deum nihil non posse: quod si ergo sanitate recepta operam sit daturus ut incendium ab imaginiperdis excitatum restinguat sacrasque imagines secundum vetera majorum decreta restituat, se ei vitam certo promittere. Atque haec fati discesserunt. Statim vero et morbus remisit, et naturales facultates omni impedimento sunt liberalae, brevique temporis spatio infirmitate prorsus est solutus Manuelus. Sic ergo allevato corpore statim equo ad palatium it. ingressusque ad imperatricem eam summopere ad reponendas sacras imagines exhortatur. Ea vero jampridem occasionem hujus rei agendam quaerebat, subinde instigata a matre sua et avunculis patriciis. Nihilominus tamen verbis Manuelli Theodora tum se opposuit, sive juramenti marito praestiti religione, sive multitudinem, cujus mentionem fecimus, haeresis istius studiosorum reformidans. Et instante Manuele: Meus, inquit, o magister, maritus imperator accurationem amavit, nihilque unquam nisi re probe deliberata egit. Itaque decretum quoque de colendis imaginibus non fuerat Ecclesia ejecturus, nisi id legibus litterisque 942 sacris scivisset damnari. Haec locuta Manuelus praesentem imperii vitaeque finem, eademque filio minatus est, nisi divinum ornatum sacrarum imaginum Ecclesiis redderet. Quibus verbis Theodora sive perterrita sive alias, ut diximus, delectata, tota isti negotio sese dedit. Statim itaque in tabernacula Theoctisti omnes convenire jubet, qui de senatoribus vel concilio sapientia erant ac doctrina ornati, eosque de vera religione in medium consulere. Ibi omnibus, quantum ejus fieri potuit, congregatis, cum varii essent sermones habiti et non pauca sacrae Scripturae testimonia producta, patris partis sententia obtinuit, decretumque de sacris imaginibus statim reponendis factum. Eo in conventu principes sacerdotum, monachi ac senatorii viri, ante haeresi vitiatum, majoris partis sententia docti veritatem errore damnato amplexi sunt. Abrogatum etiam est patriarchae munus Janni, missique praestantes viri, quibus palatii custodia erat demandata, qui eum solio deturbarent. Jannes primo cessurum se aut omnino Ecclesia exiturum denegavit summa contentione. Quam ejus contumaciam cum, quos missos 943 ad eum diximus, Augustae indicassent, statim Bardas patricius mittitur, quaesitum ex eo an ob professionem verae religionis patriarchae loco cedere detrectaret. Sed Jannes, homo versutus et ut quisquam alius fraudis calumniave suendae gnarus, ventrem suum dorsumque et nates plumbo compungit, ut a quibusdam flagris caesus videretur; vociferansque ita se ab iis qui missi fuerant tractatum, tantum sibi temporis concedi flagitat donec vibices eluerentur.

XYLANDRI ET GOARI NOTAE.

(22) Φατριάρχης recte legitur, non πατριάρχης. GOAR.

Bardas autem vigiliæ drungarius, a quo se ita cæsum Jannes dicebat, impostura detecta, concitus, reluctantem etiam domo patriarchali ejicit. In ejus locum imperatrix sanctum ac divinum Methodium introducit, qui adhuc confessionis suæ et ob eam tolerati supplicii notas in carne sua gestabat, omnibus piis sacerdotibus, laicis ac monachis, et iis etiam qui in montibus exercebantur, summo cum gaudio ejus designationem approbantibus, ac confertim in urbem venientibus, unoque ore hæresim Imaginiperdarum damnantibus æterno anathemate. Hoc præclarum facinus incluta Theodora et filius initio imperii sui ediderunt. Impius vero Jannes 944 monasterio inclusus cuidam, cum in quadam ejus parte suffixam imaginem Christi Dei, Deiparæ et archangelorum cerneret, diaconum suum eo ascendere et venerabilium imaginum oculos eruere jubet, dicens eas facultate videndi non esse præditas. Hoc ut rescivit pia Augusta, divino animi fervore incensa ipsius effodi oculos jubet. Verum intercessione quorundam effectum est ne id fieret. Missis tamen stallitibus Theodora ducentis flagrorum ictibus eum multavit.

ἐν προοιμίῳ τῆ ἀοιδίῳ Θεοδώρῳ καὶ τῷ ταύτης Ἰαννῆς ἐν μοναστηρίῳ τινὶ κατειρχθεὶς, καὶ ἐν τινὶ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Θεομήτορος καὶ τῶν ἀρχαγγέλων, τῷ ἐξυτοῦ διακόνῳ προσέταξεν ἀναδάνει τῶν σεβασμίων εἰκόνων ἀνιρῶσαι τοὺς ὀφθαλμοὺς, εἰπὼν μὴ ἔχειν αὐτοὺς τὴν τοῦ ὄραῖν δύναμιν. Ὡς οὖν ἐπύθετο ταῦτα ἡ εὐσεβὴς δέσποινα, ζήλῳ θεῖῳ ἐκπυρωθεῖσα τοὺς αὐτοῦ προσέταξε διορυχθῆναι ὀφθαλμοὺς. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἐγένετο μεσιτευσάντων τινῶν, δορυφόρους δ' ἐκπέμφασα μάλιστα αὐτὸν κατηκίσατο λώρων διακρίων (23).

Natus fuit Jannes iste Cpoli, stirpe Morocharzaniurum. Et jam ad senectam ætatem accedens in præstantissimorum martyrum Sergii et Bacchi princeps fuit monasterio, ibi in Ecclesia veluti coluber quidam in antro delitescens. Paulatim deinde de progressus ad altiora fecit, per omnem vitam Imaginiperdarum hæresi impense deditus, præstigiarius studiosus et divinationum per pelvim. Charissimus fuit Michaelo Balho, sive ob hæresis societatem, sive ob doctrinæ opinionem, et præceptor Theophilo ejus filio datus. Theophilus imperio accepto primum ei cyncelli dignitatem contulit, deinde patriarcham creavit Cpollis. Solitus fuit ei pelvis vaticinio et præstigiis futura prædicere. Et enim aliquando 945 cum infida atque sæva quædam gens tribus ductoribus usa Romanam ditionem infestaret, eaque res Theophilum, uti par erat, sollicitum teneret, Jannes eum dimissa animi ægritudine optime de rebus sperare jusserrat, modo ipsius consilio parere vellet. Consilium tale erat: Inter æreas statuas, quæ erant in euripo circi,

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(23) *Tauræarum* hic erat supremus numerus, quem jam habes in superioribus recensitum. GOAR.

(24) Μεγλόπολις ob amplitudinem dicebatur Constantini urbs; Θεούπολις Antiochia ob id quod contigit Justiniani tempore miraculum, de quo ejusdem anno 2; Ἀγίοπολις Hierusalem Christi necesse consecrata. GOAR.

(25) Librarius hic ascripsit, quod recte multis

ἄγνωστα τεθεῖκασι τὰ τῆς ἀπειθείας, ὁ πατρικίος θάπτον ἐκπέμπαται Βάρδας, ὁ τῆς δεσποίνης ἀδελφός, τοῦ χάριτι πεισόμενος μὴ τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει τοῦ πατριάρχου οὐκ ἀπνίσταται. Ὁ δὲ Ἰαννῆς πανοῦργος ὢν καὶ συκοφαντίας βράβηι εἴπερ τις εἰδώς, μολιδὼν κατατίξας τὴν ἐξυτοῦ γαστέρα, καὶ τὰ νῦτα, καὶ τοὺς γλουτοὺς ὡς δοκεῖν μαστιχθῆναι παρὰ τινῶν, καὶ παρὰ τῶν πεμφθέντων ταῦτα παθεῖν κεκραγώς βαρβαρικῶς ἐπιθεμένων αὐτῷ, καὶ μᾶλλον παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ δρουγγαρίου τῆς βίγλας, ἠντιδῶσαι συγχωρηθῆναι πρὸς μικρόν, ἔστ' ἂν ἀρτισθεῖν αὐτοῦ τὰ στίγματα. Καὶ ὁ μὲν Ἰαννῆς ταῦτα ὁ δὲ Βάρδας τοῦ σκαιορήματος ἀπελεγχθέντος εἰς Ὀμόν κινηθεὶς καὶ ἄκοντα τοῦτον τοῦ πατριάρχου κατάγει. Οὐ καταχθῆτος ἡ δέσποινα ἀντιστήγαγε τὸν ἱερόν καὶ θεῖον Μεθόδιον, ἔτι τῆς ὁμολογίας καὶ τῆς μαρτυρίας ἐν τῇ σαρκὶ τὰ στίγματα περιφέροντα, ἀπάντων τῶν εὐσεβῶν ἱερέων, λαϊκῶν τε καὶ μοναχῶν, [P. 536] ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν τοῖς ὄρειν ἀσκουμένων μετὰ πολλῆς τῆς περιχαρείας ἀποδεξάμενων τὴν προσβολήν, καὶ ἀθρόον τὴν βασιλίδα κτηλαδόντων καὶ ὁμοφώνως αἰωνίῳ ἀναθέματι παραδεδωκότων τὴν ἀίρεσιν τῶν Εἰκονομάχων. Ταῦτα μὲν

οὐκ ἐπύθετο ταῦτα ἡ εὐσεβὴς δέσποινα, ζήλῳ θεῖῳ ἐκπυρωθεῖσα τοὺς αὐτοῦ προσέταξε διορυχθῆναι ὀφθαλμοὺς. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἐγένετο μεσιτευσάντων τινῶν, δορυφόρους δ' ἐκπέμφασα μάλιστα αὐτὸν κατηκίσατο λώρων διακρίων (23). οὐκ ἐπύθετο ταῦτα ἡ εὐσεβὴς δέσποινα, ζήλῳ θεῖῳ ἐκπυρωθεῖσα τοὺς αὐτοῦ προσέταξε διορυχθῆναι ὀφθαλμοὺς. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἐγένετο μεσιτευσάντων τινῶν, δορυφόρους δ' ἐκπέμφασα μάλιστα αὐτὸν κατηκίσατο λώρων διακρίων (23). οὐκ ἐπύθετο ταῦτα ἡ εὐσεβὴς δέσποινα, ζήλῳ θεῖῳ ἐκπυρωθεῖσα τοὺς αὐτοῦ προσέταξε διορυχθῆναι ὀφθαλμοὺς. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἐγένετο μεσιτευσάντων τινῶν, δορυφόρους δ' ἐκπέμφασα μάλιστα αὐτὸν κατηκίσατο λώρων διακρίων (23).

Ἦνεγκε δὲ τὸν Ἰαννῆν τοῦτον ἡ μεγαλόπολις (24) αὐτῆ καὶ πασῶν προκαθημένη τῶν πόλεων (25), τῆς τῶν Μωροχαρζανίων κατηργόμενον γενεᾶς. Ἀψάμενον δὲ ἡδὴ καὶ γεροντικῆς ἡλικίας, ἡ μονὴ τῶν κολινίκων μαρτύρων Σεργίου καὶ Πάχου (26) ὡσπερ τινὰ ὄρακοντα ἐν ἐκκλησίᾳ φωλεύσαντα εἶχεν ἠγούμενον ἐν αὐτῇ, ἐν δὲ ταῖς κατὰ μικρόν γενομένον ἀναβάσει τῇ τε τῶν Εἰκονομάχων ἀθέμει ἀίρεσει ἰσορῶς προστετηκότα, καὶ γοητείας προσσπένχοντα, καὶ λεκανομαντίας διὰ βίου παντὸς, διαφερόντως ἀγαπηθέντα τῷ πατρὶ Θεοφίλου Μιχαὴλ τῷ τραυλῷ, εἴτε τῷ κοινωνεῖν τῆς αὐτοῦ ἀίρεσεως, εἴτε καὶ τῷ λογίῳ κτήσασθαι δόξαν, τοῦ Θεοφίλου δὲ διδάσκαλον γεγονότα. Καὶ ἐπεὶ οὕτως τὰς τῆς βασιλείας κατέσχεν ἡνίας, σύγκελλον μὲν τοῦτον τιμῆ πρώτον, εἰθ' ὕστερον καὶ πατριάρχην ἀποκαθίστησι Κωνσταντινουπόλεως, προγνώσεις τινὰς διὰ λεκανομαντίας καὶ γοητείας αὐτῷ ἀπαγγέλλοντα. Κατέτρεχε ποτε τὰ Ῥωμαίων ἔθνος ἄπιστον καὶ σκληρόν (27), ὅφ' ἠγεμόσι τρισὶ στρατηγούμεγον· καὶ ὡς εἰκὸς ἐπὶ τούτῳ τοῦ Θεοφίλου ἀνωμένου, ἀποθέσθαι τὴν ἀθυ-

aliis locis, ac rectius multo quam hic, annotasset, Cedrenum scribendi nimirum materia destitutum hæc narrare: οὐκ εἶχε, ὡς εἶοικε, τί γράφειν ἀκρῶμαρ κεργόνε. ΧΥΛ.

(26) Justiniani hoc erat ædificium, de quo statim sub initio imperii ejus. GOAR.

(27) Abares existimo, quos pariter 1, 3 vocavit Simocatta ἀπιστότατον ἔθνος καὶ ἀπληστότατον. GOAR.

μίαν ὁ Ἰαννῆς παρικήσει καὶ θάρσους πληρωθῆναι, ἄ
 εἴγε μόνον τῆ αὐτοῦ συμβουλῆ πειθαρχήσειεν. Ἡ
 δὲ συμβουλὴ τοιαύτη ἦν. Ἐν τοῖς εἰς τὸν οὐρίπον
 τοῦ ἵππικοῦ ἱσταμένοις χαλκῆς ἀνδριάσι καὶ τις
 ἀνδρίας ἵστασθαι ἐλέγετο τρισὶ διατυπούμενος κε-
 φαλαῖς. Προσάττει τολῖνον ὁ Ἰαννῆς ἱσαρίθμους
 σφύρας χαλκευθῆναι ταῖς κεφαλαῖς, ἀνδράσι τε ταύ-
 τας ἐγχειρισθῆναι κατὰ χεῖρα γενναίοις, κατὰ τινα
 δὲ τετραγμένην ὥραν νυκτερινὴν ἅμα αὐτῶ γενέσθαι
 πρὸς τὸν εἰρημένον ἀνδριάντα, καὶ ἠνίκα τούτοις
 κελεύσειε, παλεῖν ἰσχυρῶς ταῖς σφύραις τὰς κεφα-
 λαῖς, μέχρις ἂν κατενεχθεῖεν εἰς γῆς ὡς ἐξ ἐνὸς
 κρούματός τε καὶ πλήξεως. Πισθεὶς οὖν τοῖς λόγοις
 ὁ βασιλεὺς οὕτω γενέσθαι προσέταξε. Καὶ γενομένων
 ἐκεῖσε τῶν ἀνδρῶν ἅμα τῷ Ἰαννῆ πόρρω νυκτῶν
 (ἦν δ' ὁ Ἰαννῆς μετὰ λαϊκοῦ τοῦ [P. 537] σχήματος, ἵνα
 μὴ κατάφωρος γένηται), τοὺς στοιχειωτικοὺς
 λόγους (28) ἐπειπὼν καὶ τὴν ἐνοῦσαν δύναμιν ἐν τῷ
 τοιοῦτῳ ἀνδριάντι ἀφελόμενος, παλεῖν τοὺς ἀνδρας
 ἐκέλευε νεανικῶς τε καὶ ἰσχυρῶς, καὶ οἱ μὲν δύο
 ἰσχυροτάταις χρησάμενοι ταῖς καταφοραῖς τὰς δύο
 τοῦ ἀνδριάντος ἀπέκόψαν κεφαλὰς, ὁ τρίτος δὲ μα-
 λακωτέραν ποιήσας τὴν πληγὴν μικρὸν μὲν κατέκλιεν,
 οἷς δὲ παραπλησίως καὶ τὰ κατὰ τοὺς ἡγδμόνας τοῦ ἔθνους
 ἐπηκολούθησε· στάσεως γὰρ τινος κρατικῆς ἐπισπ-
 πεσοῦσης τῷ γένει, ταύτη δὲ καὶ μάχης ἐμφυλίου ἐπακολούθησας,
 οἱ δύο τῶν ἡγεμόνων πίπτουσιν, ἐπλήγη
 δὲ καὶ ὁ τρίτος, οὐ μὴν γε καιρίως, ἤργησε δ' ὁμοῦς ἐκ
 τῆς πληγῆς, καὶ οὕτως τὸ ἔθνος ἡσθενηκὸς οἴκαδε ἀπε-
 νόστησε. Καὶ τὰ μὲν τῆς γοητείας οὕτως.

Τῷ δὲ γόητι τούτῳ Ἰαννῆ ἀδελφὸς ἦν σαρκικός,
 ὄνομα τῷ ἀνδρὶ Ἀρσαβῆρ, τὴν τύχην πατρικίος.
 Τοῦτῳ προάστειον ἦν κατὰ τὸ εὐώνυμον μέρος τοῦ
 Στενοῦ, ἔγγιστα τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Φωκᾶ, οἰκοδο-
 μὰς ἔχον πολυτελεῖς, στοάς τε καὶ βαλανεῖα καὶ
 διατριβὰς ἄλλας ἐπιστερεῖς. Ἐκείσε δὲ ὁ γόης
 συχρὰς ποιῶν τὰς καταγωγὰς, ὑπόγαίον τι κατα-
 σκευάσας ἐνδιαίτημα καὶ τῷ Τροφωνίου παρόμοιον,
 ὅπισθεν δὲ πυλίδας δημιουργήσας εἶσω τοὺς θέλοντας
 παραπέμπειν, τοὺς βουλομένους ἐδέχετο ἐν ἐκείνῳ
 τῷ πονηρῷ ἐργαστηρίῳ, καὶ νῦν μὲν ἐταμιεύοντο
 θαλαμηπολοῦμενοι (29) μονάζουσαί τε καὶ ἄλλως
 γυναικῆς τῷ κάλλει διαπρεπεῖς, αἷς συνεφεθέρετο, νῦν
 δὲ ἡπατοσκοπίαι, καὶ λεκανομαντεῖαι, καὶ γοητεῖαι
 καὶ νεκυομαντεῖαι ἐνηργοῦντο, δι' ὧν πολλὰκις
 συνεργεῖα δαιμόνων τινὰ τῶν μελλόντων προέλεγεν.
 Ἀλλὰ τοῦτο τὸ κτήμα ἐλθὼν ὕστερον εἰς τὸν παρα-
 κοιμώμενον εἰς ἔδαφος καταστρέφεται, καὶ εἰς μο-
 νὴν κατεσκευάσθη ἐπ' ὀνόματι Φωκᾶ τοῦ μεγαλομάρ-
 τυρος.

Καθ' ἰρίσει δὲ, ὡς εἶπομεν, οὗτος καὶ οἱ τούτου
 μέτοχοι καθυποβλήθιντες οὐδ' οὕτως ἔσυχιν ἦγον,
 ἀλλὰ κατὰ τῶν ἁγίων ἔτι ἐνεανιεύοντο εἰκότων καὶ
 πονηρὰ κατὰ τῶν εὐσεβῶν ἐμελέτων. Συκοφαντίαν
 γὰρ βιάψαντες κατὰ τοῦ μεγάλου Μεθοδίου ἐπειρώοντο
 διαβάλλειν τὸν ἀνεπίληπτον καὶ οὕτω τὸν ὀρθόδοξον

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(28) Στοιχεῖον moderna lingua Græci vocant se-
 cretam naturæ in hominibus ad quamcunque rem
 propensionem et aptitudinem. Frequentius pro
 larvis ac spectris noctu apparentibus ac domos in-
 festantibus, ac demum pro malis geniis, magorum

statua quædam exstare ferebatur triceps. Tres ergo
 malleos æreos fabricari jubebat Jannes, eosque
 tradi viris manu validis, qui constituta noctis hora
 secum ad statuam illam accederent, iisque, cum
 ipse mandasset, capita fortiter ferirent, dum ea
 veluti uno ictu atque impulsu in terram dejicerent.
 Gratum hoc consilium imperatori fuit, jussitque
 ita fieri. Ergo magna jam parte noctis exacta
 cum viris istis Jannes, qui ne agnosceretur, pro-
 fano habitu se induerat, ad statuam venit, magico-
 que carmine recitato, iisque robore quod inerat
 statuæ adempto, viros omni vi percutere capita
 statuæ jubet. Eorum duo validissimis ictibus duo
 capita statuæ decusserunt: tertius remissius ali-
 quanto feriens inclinavit quidem, non tamen a cor-
 pore totum avellit caput. Eodem modo cum gentis
 ejus ducibus actum fuit: nam seditione coorta,
 atque ea in pugnam intestinam evadente, 946 duo
 de ducibus ceciderunt, tertius vulnus accepit, sed
 non lethale. Nihilominus tamen rei gerandæ eo fa-
 cto inutili, gens ea viribus suis destituta domum
 rediit.

οὐ μὴν καὶ ὅλην τοῦ σύματος ἀπέτεμε τὴν κεφαλὴν.
 οἷς δὲ ἐπηκολούθησε· στάσεως γὰρ τινος κρατικῆς ἐπισπ-
 πεσοῦσης τῷ γένει, ταύτη δὲ καὶ μάχης ἐμφυλίου ἐπακολούθησας,
 οἱ δύο τῶν ἡγεμόνων πίπτουσιν, ἐπλήγη
 δὲ καὶ ὁ τρίτος, οὐ μὴν γε καιρίως, ἤργησε δ' ὁμοῦς ἐκ
 τῆς πληγῆς, καὶ οὕτως τὸ ἔθνος ἡσθενηκὸς οἴκαδε ἀπε-
 νόστησε.

Fuit huic Janni frater carnalis, nomine Arsa-
 verus, patriciis ordine. Is suburbanum habuit
 ad Steni sinistram partem, proxime Sancti Phocæ
 monasterium, ædificiis sumptuosius instructum,
 porticibus, balneis aliisque ad amœnitatem paratis
 operibus. Ibi Jannes crebro solens diversari sub-
 terraneum quoddam domicilium Trophoniano as-
 simile fecit, in cujus postico fores erant ad in-
 tromittendos homines. In istam sceleratam officina-
 nam modo monachas aliasque insignes forma
 mulieres condebat, cumque iis rem habebat; modo
 jecinorum inspectiones, divinationes per pelvim,
 præstigiasque alias et mortuorum evocationes
 exercebat ac sæpè numero dæmonibus adjuvantibus
 futura aliqua prædicebat. Hoc suburbanum postea
 temporis imperatoris cubicularius nactus solo æqua-
 vit, monasteriumque ibi a magno martyre Phoca
 denominatum condidit.

D

Cæterum Jannes hoc quo dixi pacto, ejusque
 socii eadem ratione dejecti, non se tamen conti-
 nuerunt quin et contra sacras imagines aliquid
 adhuc molirentur et piis iusidias struerent. Quo
 modo etiam interrimum, 947 Methodium ca-
 lumnia circumvenire et veræ religionis cultoribus

strigumque magistris, nsurpant. Unde στοιχειω-
 τικὸι λόγοι: verba sunt ad hujusmodi dæmones con-
 vocandos. GOAR.

(29) Virgines et nuptæ nobiliores in secretioribus
 thalamis custoditæ. GOAR.

dolorem afferre conati sunt. Res ea ita acta. Mulierem quamdam (mater ea fuit Metrophanis, qui postea Smyrnæ præsul factus est) multo auro pollicitationibusque corruptam subornant, quæ Augustæ et imperatoris tutoribus diceret a Methodio se esse stupratam. Statim ergo terribile iudicium ex civilibus et sacratis hominibus cogitur concilium. Astant pii, nostitiæ ac doloris pleni: non absunt impii, dedecus haud exiguum ea actione conciliatum iri piorum cœtui sperantes. Prodeunt calumniatores animis inflati, quod crimen id in promptu habero probationes fiderent, producta in medium muliercula, quæ composito iudicibus rem narraret. Iudices et præcipue Manuelus, tristi vultu assident, indigne ferentes unius hominis culpa cœtum piorum in periculum ludibrii venire. Quæ omnia sentiens Methodius. ut et spes impiorum et piorum ægritudinem aboleret neque ecclesiæ lapis offensionis esset, nihil multitudinem reveritus homo omni reverentia atque honore dignissimus, in conspectu omnium pudenda nudavit, quæ nemo non videbat morbo quodam emarcuisse omnique naturali vi esse privata. Pudore hoc factum opplevit calomniantes et malis gaudentes, pios autem lætitia; 948 qui ingenti cum gaudio Methodium cingentes salutabant atque amplectebantur, neque habebant quo modo voluptati suæ satisfacerent. Et quidam de notioribus placide aggressus ex eo quæsitit quonam modo virilia ejus ita emarcuissent. Cui is rem totam a principio narravit. Se, cum Romæ degeret, missus eo ad papam ob intentata Nicephoro sanctissimo patriarchæ crimina, vexatum fuisse a carnis studioso multo genio, sine intermissione dies noctesque ipsum titillante et rei Veneræ appetitum excitante. Itaque se ardentem ea cupiditate, ac tantum non ei succumbentem, Petro apostolorum principi sese dedere statuisse, multisque ab eo precibus contendisse uti se libidine ista liberaret. Hunc noctu astitisse, ac virilia sua manu dextra tangentem combussisse, simulque dixisse nihil esse quod in posterum sibi ab ista metueret voluptatis concupiscentia. Se ob vehementem dolorem somno excussum talem repertum fuisse qualem ipsi vidissent. Hæc cum ita narrasset patriarcha, Manuelus intolerabilem hanc fraudem indicans statuit muliercutam questionibus adhibere, ut quæ fuisset doli nectendi ratio intelligeret. Statim ergo gladius stringitur, virgæ igni cadentes afferuntur, carnificesque parati astant: quibus infelix ea territa rei veritatem 949 palam fatetur, quo pacto structæ insidiæ, utque auro et pollicitationibus corrupta et decepta fuerit, qui commenti auctores: denique totam fabulam refert, additque domi suæ aurum in sacculo repertum iri quadam in arcu frumenti plena. Et missus eo satellitum

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(30) *Manifeste impudens muliercula in omnium auditu criminis infamiam evulgabat.* Lexicon ano-

λυπήσα: λαόν. Χρυσίου γὰρ πολλοῦ ὑποχρῆσάντις τινα γυναικα καὶ ὑποσχέσειν, εἰ μόνον τούτοις συμῆσαι (μήτηρ δὲ τὸ γύναιον ἦν Μητροφάνους τοῦ μετέπειτα Σμύρνης προεδρεύσαντος), πείθουσι καταιπεῖν τοῦ ἀγίου πρὸς τε τὴν δέσποιναν καὶ τοὺς ἐπιτρόπους τοῦ βασιλέως ὡς εἴη αὐτῇ πεπλησιακῶς. Βῆμα γοῦν εὐθὺς φρίκης μεστὸν ἐκ πολιτικῶν καὶ ἱερῶν ἀνδρῶν συγκροτούμενον. Παρῆσαν οἱ εὐσεβεῖς καταφείας καὶ λύπης πεπληρωμένοι, οὐκ ἀπήσαν οἱ ἀσεβεῖς μῶμον ἐκ τῆς πράξεως οὐ τὸν τυχόντα [P. 538] προστριβῆναι τῇ τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησίᾳ οἰόμενοι. Παρῆσαν οἱ συκοφάνται μέγα φρονοῦντες ὡς τάχα τῆς κατηγορίας πρόχειρον ἐχούσης τὸν ἐλεγχον. Παρῆσαν εἰς μέσον τὸ γύναιον, καὶ ἂ ἐιδιδάχθη τοῖς δικάζουσιν ἐθριαμβεῦεν (30). Ἐπκυθρῶσ παζον οἱ δικασταί, καὶ τῶν ἄλλων πλέον ὁ μάλιστα Μανουήλ, εἰ δι' ἐνὸς ἀνθρώπου κινδυνεύσει τὸ τῶν ὀρθοδόξων πλήρωμα γέλωσ γενέσθαι τοῖς ἀντιθέτοις. Τούτων πάντων ἐπαισθόμενος ὁ ἱερὸς Μεθόδιος, καὶ τοὺς μὲν ἀσεβεῖς τῶν ἐλπίδων μεταστῆσαι βουλόμενος, τοὺς δ' εὐσεβεῖς ἀπαλλάξαι τῆς καταχούσης βραθυμίας καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ μὴ λίθος γενέσθαι προσκόμματος, μηδὲν τὸν ὄχλον ὑποστειλάμενος, ἀποσεισάμενος τὴν ἀναβολὴν ἐπ' ὄψει πάντων τῶν θεωμένων ἀπογυμοῖ τὰ ἀδοῖα ὁ πίστης αἰδοῦς καὶ τιμῆς οὐτως ἄξιος. Καὶ ἐφάνη τοῖς πᾶσι τοῦτα μαμαρσμένα ἀπὸ τινος νόσου καὶ τῆς φυσικῆς πνυτάπαιιν ἐνεργείας ἄμοιρα. Αἰσχυντες τὸ πρᾶγμα τοὺς χαιροκάκους ἐνέπλησε καὶ τοὺς συκοφάντας, εὐφροσύνης δ' ὅτι πολλῆς καὶ θυμηδίας τοὺς εὐσεβεῖς. Καὶ περιλαβόντες αὐτὸν μεθ' ὑπερβαλλούσης περιχαρείας κατασπίψοντο, περιεπλέκοντο, οὐκ εἶχον ὅπως τῷ πλῆθει χρῆσωνται τῆς χαρᾶς. Καὶ τις τῶν γνησιωτέρων προσελθὼν ἠρέμα ἐπηρώτα τὸν πατριάρχην, τὸν τρόπον μαθεῖν ἐθέλων τοῦ μαμαρσμοῦ τῶν μορίων. Ἀναλαβὼν δὲ οὗτος διηγεῖτο ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς, ὅτι περ' Ἐν Ῥώμῃ πεμφοεῖς πρὸς τὸν πίπαν διὰ τὰς κατὰ Νικηφόρου τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου ἀνεγερθείσας ἐπαγωγὰς, κάκεισε διάγων, ἡνωχλήθην ὑπὸ τοῦ φιλοσάρχου δαίμονος, ὃς οὐκ ἐνέλιπε νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν γαργαρίζων καὶ μίξιώσ μοι σαρκικῆς ἀνγκινῶν ἔρωτας. Ἀναφλεγόμενος δὲ τῷ πάθει, ὡς ἦδη καὶ ἠττώμενος, ἔγνω Πέτρῳ τῷ κορυφαίῳ τῶν ἀποστόλων ἀναθέσθαι ἑμαυτὸν, καὶ τοῦτον ἐξελιπέρον ἀπαλλάξαι με τῆς σωματικῆς ταύτης ὀρέξεως. Καὶ τὸν ἐπιστάντα νυκτὸς ἀψασθαι τῇ δεξιᾷ χειρὶ τῶν αἰδοίων καὶ καταπρῆσαι, ἐπειπόντα τοῦ λοιποῦ μὴ ποτεῖσθαι τὴν φιλήδονον ὄρεξιν. Διυπισθηεῖς δὲ μετὰ σφοδρᾶς ἀλγηδόνοσ εὐρέθην ἔχων ὡς ἐθεάσασθε. Ταῦτα τοῦ πατριάρχου εἰπόντος, οὐκ ἀνάσχετον ὁ Μανουήλ νομίσεσ τὸ τύρευμα ἔγνω ἐξετάσει δοθῆναι τὸ γύναιον ἐφ' ᾧ διασπαρῆσαι τὴν μαμαρσφόσασιν. Ἐίφοσ τε οὖν εὐθὺς τούτω ἐπανεταίνετο καὶ ῥάδοι ἐκομίζοντο ἡκανθωμένα, καὶ οἱ δήμοι: παρετίχκεισαν εὐτρεπεῖς. Οἷς ἐκδειματωθεῖσα ἡ δόστηνοσ τίθησιν ἐκπυστον τὴν ἀλτήθειαν,

nymum bibl. Reg.: Θριαμλεύω, κατάδηλον ποιῶ. GOAR.

τὴν μηχανὴν ὅπως ἐρύαφη, τὴν ἀπάτην ἣν ἠπατήθη ἄ διὰ τε τῆς δόσεως τοῦ χρυσοῦ καὶ τῶν πολλῶν ὑποσχέσεων, τὰ πράξαντα πρόσωπα καὶ τὴν δλτην σκευωρίαν τοῦ δράματος. Προσετίθεν δ' ὅτι καὶ εἰ ἀπέλθοι τις εἰς τὴν ταύτην οἰκίαν, εὐρήσει τὸ χρυσιον ἐν βλατανίῳ ἐν τινι κιβωτίῳ σίτου πεπληρωμένῳ, [P. 539] Εὐθὺς οὖν ἀποστέλλεται τις τῶν δορυφόρων, καὶ τὸ χρυσιον ἤχθη, καὶ ἠλέγχθη τὸ δραματούργημα. Καὶ κἀν οἱ συκοφάνται ταῖς προστηκούσαις ποιναῖς παρεδόθησαν, εἰ μὴ ἀνεξικακῶς ὁ πατριάρχης ἀφελθῆναι τούτοις τὸ ἔγκλημα ἐξητήσατο, τὸν οἰκτεῖον δεσπότην μιμούμενος, τοῦτο μόνον εἰς ἔκτισιν λαθῶν καὶ τιμωρίαν, τὸ ἀνὰ πᾶν ἔτος κατὰ τὴν τῆς ὀρθοδοξίας

πανήγυριν (31) αὐτὸς μὲν μετὰ λαμπάδων ἀπὸ τοῦ ἐν Βλαχέρναις τῆς παναχράντου ναοῦ πρὸς τὸν θεῖον τῆς Ἁγίας Σοφίας ἀφικνεῖσθαι ναὸν, αὐτοὺς δὲ οἰκείοις ἐνηγεῖσθαι ὡς τὸ ἀνάθεμα. Ὁ καὶ μέχρι τῆς αὐτῶν ἐταμειύθη ζωῆς. Καὶ ἡ μὲν τῶν Εἰκονομάχων αἴρεσις τοιοῦτον ἔσχε τὸν τρόπον τῆς καταλύσεως, ἡ δὲ τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησία τὸν οἰκτεῖον ἀπέλαβε κόσμον, τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀναστήλωσιν.

Ταύτην τῆς ὀρθοδοξίας τὴν ἑορτὴν ἄγουσά ποτε ἡ Β μακαρίτις βασίλισσα Θεοδώρα τὸ πληρωμα εἰστία τῆς Ἐκκλησίας (32) εἰς τὸ ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τῶν Κερνανῶν (33) ἀνάκτορον. Ἡριθμοῦντο τοῖς ἐστίατορσι καὶ Θεοφάνης καὶ ὁ τοῦτου ὁμαίμων Θεοδώρος οἱ γραπτοί. Τῆς εὐωχίας δὲ παρακμαζούσης καὶ τῶν τραγημάτων, πλακούντων δηλαδὴ καὶ πεμμάτων, παρὰ τιθεμένων, συνεχῶς ἡ βασίλισσα εἰς τὰ τῶν Πατέρων ἐνατενίζουσα πρόσωπα καὶ τὰ ἐνεστιγμένα τοῖς προσώποις αὐτῶν καταμανθάνουσα γράμματα στεναγμοῦς ἤφειε καὶ δάκρυα. Εἰς δὲ τῶν Πατέρων καταφωράσας τοῦτο τὴν αἰτίαν ἤρετο τῆς εἰς αὐτοὺς συνηθῆς ἀτενίσεως. Τῆς δὲ εἰπούσης, « Τὴν καρτερίαν ὑμῶν θαυμάζω, ὅπως ἐγκολαφθῆναι τοῖς προσώποις ὑμῶν τοσαῦτα ὑπεμείνατε γράμματα, ταλανίζω δὲ καὶ τὴν τοῦ ταῦτα δρᾶσαντος εἰς ὑμᾶς ἀπήνεια, » ὑπολαθῶν ὁ μακαρίτης Θεοφάνης, « Ἐπεὶ τζύτης, ὦ δέσποινα, τῆς γραφῆς, εἶπεν, ἐν τῷ τοῦ Θεοῦ ἀδεκάστῳ βήματι δικασθῆμεθα σὺν τῷ ἀνδρὶ σου καὶ βασιλεῖ. » Ἐπλήγη σὺν τῷ λόγῳ τὴν καρδίαν ἡ δέσποινα, καὶ μετὰ δακρύων ἔφη πρὸς τὸν ἅγιον « Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ὑπόσχεσις ὑμῶν καὶ αἱ δι' ἐγγρά-

quidam aurum statim attulit, detectaque res tota est. Dedissentque dignas facinoris sui pœnas calumniatores, nisi patriarcha, qua erat patientia, unam hanc ullionem petiisset, ut quotannis solemni orthodoxorum conventu sibi liceret a sanctissimo templo Deiparæ Blachernensi ad Sanctæ Sophiæ templum prælucentibus facibus ire et in ipsorum aures detestationem obnuntiare. Quod et per omnem eorum vitam facilitatum est. Hoc modo Imaginiperdarum hæresis eversa, et Ecclesia orthodoxorum sua ornamenta, nimirum sacrarum imaginum restitutionem recepit.

Qua de re festum agens diem Augusta Theodora, in palatio quod est in Cariansi regione cœtum ecclesiasticum convivio excepit. Fuere in convivarum numero Theophanes quoque et ejus frater Theodorus, quos a notis faciei impressis Graptos vocant. Vergente jam ad finem convivio, 950 cum placentæ et bellaria apponerentur, Augusta crebro horum frontes intuens, et quæ iis inscripta erant legens, egemiscebat ac lacrimatur. Quod alter eorum Patrum sentiens causam tam crebri obtutus ab ea quæsit. Cumque respondisset minari sese eorum patientiam quod tam multas sibi insculpi litteras sustinuisset, miserique ejus in ipsos odium impotens a quo hæc essent passi, Theophanes: « Hujus, inquit, scripturæ causam adversus imperatorem maritum tuum Deo incorrupto iudice diceptabimus. » Hoc dictum Theodoræ animum non mediocriter perculit, ploransque ad Theophanem ait: « Hæc ergo est vestra promissio et scripta obligatio, qui non tantum non ignoscitis, sed etiam in jus vocare vultis? » Eam patriarcha et pontificum cœtus ut consolaretur ac gravi dolore

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(31) Celebri clericorum et populi conventu agitur quotannis prima Quadragesimæ Dominica ὀρθοδοξίας solemnitas, restitutis imaginibus, sub Michaele Theophili filio et Theodora, a Methodio religiosissimo patriarcha primum instituta; in qua diris devoventur hæretici cuncti, maxime sacris imaginibus infensi, eorum nominibus subjuncto confestim anathemate pronuntiatis, justisque Deo optimo maximo pro hæresi quacunquē profligata persolutis gratiis. Rem gestam paulo aliter ab auctore narrat anonymus bibl. Reg.: Ἐμήνησε (Θεοδώρα) τῷ ἀγιωτάτῳ πατριάρχῃ Μεθοδίῳ τοῦ δηλοποιῆσαι καὶ ἐπισυνάξει πάντα ἀνθρωπον ὀρθόδοξον, ἀπὸ τε μητροπολιτῶν ἀρχιεπισκόπων ἡγουμένων, κληρικῶν καὶ κοσμικῶν, ὡς ἂν παραγεωνται ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ μετὰ τιμῶν σταυρῶν καὶ ἁγίων εἰκόνων τῇ πρώτῃ Κυριακῇ τῶν ἁγίων Νηστειῶν. Καὶ τούτων πάντων οὕτως γενομένων, καὶ ἀναριθμήτου πλήθους συναθρόντος ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, παραγίνεται δὲ καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Μεγάλῃ μετὰ τῆς ἁγίας καὶ ὀρθοδόξου αὐτοῦ μητρος καὶ πάσης τῆς συγκλήτου, ἀνὰ κηρὸν βασιλικῶν εἰς ἕκαστος αὐτῶν βαστάζων. Καὶ ἐνωθέντες τῷ ἀγιωτάτῳ πατριάρχῃ καὶ ὁμοῦ μετὰ λιτῆς ἀπάραντες

ἀπὸ τοῦ ἁγίου Θουσιατρῆου, μετὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων καὶ τοῦ τιμίου σταυροῦ καὶ τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου, κατήλθον λιτανεύοντες μέχρι τῶν βασιλικῶν πυλῶν τῶν λεγομένων Κτεναρίων. Καὶ τῇ καὶ ἐκτενοῦς εὐχῆς γενομένης, καὶ μετὰ κατανύξεως καὶ δακρύων πολλῶν καὶ στεναγμῶν τὸ, Κύριε, ἐλέησον εἰπόντων, ὑπέστρεψαν ἐν τῷ ἁγίῳ ναῷ μετὰ χαρᾶς πολλῆς καὶ λαμπρότητος, τὴν θεῖαν καὶ μουσικὴν λειτουργίαν ἐκτελέσοντες. Καὶ οὕτως ἀνεστηλώθησαν αἱ ἁγία καὶ σεπταὶ εἰκόνες ἐν τῷ τοῦ Θεοῦ ναῷ τοῦ τιμαῖσθαι καὶ σέβασθαι καὶ προσκυνεῖσθαι ὑπὸ πάντων τῶν πιστῶν. Οἱ οὖν εὐσεβοῦς κρατοῦντες μετὰ τοῦ σεβασμίου καὶ ἀγιωτάτου πατριάρχου. Μεθοδίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μητροπολιτῶν καὶ ὁσίων ἀσκητῶν τὸ τηρικαῦτα ἐθέσπισαν τοῦ ἐορτάζειν τὴν ἁγίαν καὶ σιδασμίαν ἑορτὴν ταύτην ἐτησίως λαμπρῶς ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῇ πρώτῃ Κυριακῇ τῶν ἁγίων Νηστειῶν, ἧτις καὶ μέχρι τῆς δεῦρο ἐορτάζεται. GOAR.

(32) Omnes pontificum, clericorum et monachorum ordines. GOAR.

(33) Ubi filiæ Theodoræ habitabaut et palatium exstruerat Mauricius. GOAR.

levaret, surgens statim dixit: «Nostra quidem promissa et pacta firma et immota manent, hujus vero contemptui valedicere expedit. • Atque sic dolor Augustæ mitigatus est, sub hoc tempus hæresis quædam Zilicum nomine exorta simul cum principe suo Zilico, qui a secretis dignitate erat, extincta et dissipata est, ipso et sectatoribus ad veram religionem conversis sacroque unguento delibutis et perfectis. Is fuit rerum urbanarum status.

τοῦνομα, ἐν τοῖς ἀσκησῆταις τελοῦνται, ἀπέσθη, καὶ διεβύβηκεν, αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἐπομένων αὐτῆ μετανεχθέντων εἰς θεοσέβειαν καὶ τῆ θείῃ μύρῳ χρισθέντων τε καὶ τελειωθέντων. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν μόλιν ἐφέρετο τῆδε.

951 Bogoris porro Bulgarorum dux, mulierem eum tenero puero imperium Romanum tenere audiens, ferocia sumpta, nuntiis ad Theodoram missis minatus est se rupto fœdere bellum illaturum. Theodora animo nequaquam muliebri aut abjecto respondit se bellum defensuram Deique nutu victoria potituram; quanquam eam, vel si ipsa, quod futurum non sit, succubuerit, suam futuram, non viro sed muliere a Bogoride victa. Hoc responso perturbatus barbarus quietem prætulit bello et antiqua fœdera renovavit. Rursum deinde utrinque missi legati. Theodora Theodosium cui cognomen Cupharas repetente, virum præclarum ac rei publicæ utilem, qui tum in Bulgaria captivus degebat, Bogoride sororem suam, quæ quadam excusione jam pridem capta in aula imperatoris asservabatur. Hæc ibi Christianæ religionis doctrina et litteris imbuta, postquam domum est remissa, nunquam cessavit fratri Christianam fidem prædicare et semina pietatis in animo ejus jacere initiati jam ante etiam a Cuphara. Sed Bogoris facta permutatione, redditoque Augustæ Cuphara et recepta sorore, tametsi rebus sacris institutus atque initiatus esset, tamen falsam suam religionem non deseruit. Verum postquam pestis vehemens Bulgariam infestavit, neque ullum **952** mali remedium fuit efficax, ibi tum Bogoris Deum Christianorum, cujus religioni a Cuphara et sorore esset initiatus, in auxilium vocavit, utque idem fecerent toti genti mandavit. Liberatique lue, veram fidem amplexi lavacroque regenerationis positi sunt. Principi nomen Michaeli de nomine imperatoris inditum a patriarcha, qui eo ad baptizandum eum missus fuit.

ἔθνος ποιεῖν παρεσκεύασεν ἅπαν. Καὶ τυχόντες ἀπαλλαγῆς, οὕτω δὴ πρὸς θεοσέβειαν μετατίθενται καὶ τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας καταξοῦνται, Μιχαὴλ κατονομασθέντος τοῦ ἀρχοντος κατὰ τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως τῶν Ῥωμαίων παρὰ τοῦ πρὸς αὐτὸν ἀποσταλέντος ἀρχιερέως καὶ τοῦ θεοῦ μεταδεδωκότος λουτροῦ.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(34) Locus obscurissimus. Ego sic intelligo: Stipulatos fuisse pontifices et scriptis confirmasse, et salutem imperatori Theophilo impetratos et veniam peccatorum suis ad Deum precibus; quod et fecisse eos Zonaras scribit. Eorum ergo promissorum ipsos admonet Augusta. Et respondent se iis staturos, et si Theophanes parum hoc curans mineatur se suas injurias Deo iudice prosecuturum. Zi-

φων ὁμολογίαι, ὡς μὴ μόνον οὐ συγκεχωρημέναι, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀγῶνας καλεῖν; » Ἀνακαλούμενος δὲ ταύτην ὁ πατριάρχης καὶ ὁ λοιπὸς τῶν ἀρχιερέων ἔσμος, καὶ τὸ πολὺ τῆς λύπης ἐπικουφίζοντες, ἀναστάντες εὐθὺς ἔφησαν. « Αἱ μὲν ἡμέτεραι, ὦ βασιλῆς, ὁμολογίαι τε καὶ συνθήκαι ἀδιάπτωτοι καὶ ἀμετακίνητοι, τούτου δὲ τὴν ὀλιγορίαν (34) ἐπὶ χαίρειν καλόν « Οὕτω μὲν κατεπραῦνθη τῆς δεσποίνης τὸ ἄλγος· ἀνεφύη δὲ τις τηρικαῦτα αἵρεσις τῶν Ζιλίκων λεγομένη, ἥτις ἅμα τῆ ἀρχιεργῆ Ζιλικῆ

τῆδε.

Γ Βόγορις δὲ ὁ Βουλγάρων ἀρχηγός, γυναῖκα ἀρχεὶν Ῥωμαίων ἀκηκῶς μετὰ παιδὸς ἀπαλοῦ, εἰς θράσος ἤετο· ὅθεν καὶ τινὰς ἀγγέλους ἀπέστειλε πρὸς τὴν βετιλίδα, ἀπειλῶν λύσειν τὰς συνθήκας καὶ ἐμβολὴν ποιῆσθαι κατὰ Ῥωμαίων. [P. 540] Ἦ δὲ βασιλῆς μὴδὲν ἀγεννὲς μηδὲ γυναικεῖον ἐννοήσασα, « Καὶ ἐμὲ εὐρήσεις, μὴνύει, ἀντιστρατεύουσαν, Θεοῦ δὲ νύσει καὶ κατιχύουσαν. Εἰ δ', ἔπειρ' οὐκ ἔνι, ὑπερέξεις αὐτὴ, καὶ οὕτως ἡ νίκη ἐμῆ· γυναῖκα γὰρ ἔση. ἀλλ' οὐκ ἄνδρα νενικηκίως. » Οἷς ὁ βεργχρος διαταραχθεὶς ἡσυχίαν ἠσπάσατο καὶ τὰς προηγησάμενας ἀνεέου σπονδὰς. Διεπροσέδυσαντο δὲ ἀλλήλοις πάλιν ἢ τε βασιλῆς καὶ ὁ ἀρχων. ἡ μὲν περὶ τινος θεοδοσίου τοῦ ἐπίκλην Κουφαρᾶ, ἀξιολόγου ἀνδρός καὶ χρησίμου τῆ πολιτεύματι, αἰχμαλώτου ὄντος ἐν Βουλγαρίᾳ, ὁ δὲ περὶ τῆς οἰκείας ἀδελφῆς, κατὰ τινα προνομίαν ληφθεῖσης καὶ τοῖς βασιλεῖσι διατριβούσης. Αὕτη γὰρ πρὸ πολλοῦ ἀχθεῖσα αἰχμαλώτος, τα Χριστιανῶν τε μυθεῖσα καὶ γραμμάτων μετασχοῦσα κατὰ τὸν τῆς αἰχμαλωσίας καιρὸν, ἄρτι τε τῆς αἰχμαλωσίας ἀπολυθεῖσα, οὐ διέλιπε πρὸς τὸν ἀδελφὸν τὰ Χριστιανῶν ἐκθειάζουσα καὶ τῆ αὐτοῦ καρδίᾳ πίστειως καταβάλλουσα σπέρματα, προμυηθέντος ἤδη παρὰ τοῦ Κουφαρᾶ τὰ θεῖα μυστήρια. Τοῦ ἀλλαγίου δὲ γενομένου καὶ τῆς γυναίκος ἀποδοθείσης τῆ ἀδελφῆ, ἀντιδοθέντος δὲ τῆ διασποῆνι τοῦ Κουφαρᾶ, εἰ καὶ προενήχθη ὁ ἀρχων καὶ προετέλεσθη τὰ θεῖα, ἀλλ' ἔτι τὴν αὐτὴν ἐφύλαττε ἀπιστίαν, τῆς οἰκείας θρησκείας ἐξηρημένους. Λιμοῦ δὲ σφοδροῦ τὴν χώραν τῶν Βουλγάρων κατεσχηκότος, καὶ πάσης βοήθειας ἀργούσης, τὸν τῶν Χριστιανῶν ὁ ἀρχων εἰς βοήθειαν ἐπεκαλεῖτο Θεὸν τὸν ὑπὸ τοῦ Κουφαρᾶ καὶ τῆς αὐτοῦ ἀδελφῆς αὐτῆ μυσταγωγηθέντα. Γὰρ αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ τὸ

θεὸν τὸν ὑπὸ τοῦ Κουφαρᾶ καὶ τῆς αὐτοῦ ἀδελφῆς αὐτῆ μυσταγωγηθέντα. Γὰρ αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ τὸ

θεὸν τὸν ὑπὸ τοῦ Κουφαρᾶ καὶ τῆς αὐτοῦ ἀδελφῆς αὐτῆ μυσταγωγηθέντα. Γὰρ αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ τὸ

Συνέβη δὲ καὶ ἕτερόν τι τὸ δδηγῆσαν καὶ βεβαιώσαν τὸν ἄρχοντα πρὸς εὐσεβείαν. Ἀπῆστως οὗτος ἔχων πρὸς τὰ κυνηγέσια, καὶ βουλόμενος τούτοις ἐντροφῆν μὴ μόνον δε πρὸς θήραν ἐξίσι, ἀλλὰ καὶ δε σχολάζοι, διὰ ζωγραφίας ἐντροφῆν τοῖς τοιούτοις, οἶκον δημιουργήσας νέον Μεθόδιόν τινα μοναχὸν Ῥωμαῖον τὸ γένος, ζωγράφον τὴν τέχνην, ἐκέλευσεν ἱστορίας πληρῶσαι τὸ οἶκμα. Ὡσπερ δὲ ὑπὸ τινος ἐπιπνοίας θείας ὀδηγούμενος οὐκ ἐπέσκηψε ῥητῶς ὅποια δὴ καὶ τίνα τῶν ζώων ἐξιστορήσοι, ἀλλ' ἐκέλευε γράφειν ἅττα καὶ βούλοιοτο, φοβερὰ μὲντοι εἶναι τὰ γραφόμενα καὶ πρὸς ἐκπληξίν καὶ δέος τῶν θεωμένων. Ὁ δὲ, μηδὲν ἕτερον εἰδὼς φρικωδέστερον τῆς δευτέρας τοῦ Χριστοῦ παρουσίας, ταύτην ἐκεῖ καθυπέγραψεν. Ἰδὼν δὲ ὁ ἄρχων ἔβηεν μὲν τῶν δικαίων τὸν χορὸν στεφανούμενον, ἐκεῖθεν δὲ τῶν ἀμαρτωλῶν κολαζόμενον, καὶ παρὰ τοῦ ζωγράφου συνείς τὸν νοῦν τῆς ζωγραφίας· εὐθύς τε τὴν οἰκίαν ἐξόμνυται θρησκείαν, καὶ καταγγιθεῖς, ὡς εἶπομεν, [P. 541] παρὰ τοῦ θεοῦ ἐπισκόπου τὰ θεῖα μυστήρια ἄωρι τῶν νυκτῶν τοῦ θεοῦ μεταλαμβάνει βαπτίσματος. Οἱ δὲ τοῦ ἔθνους ἄρχοντες καὶ τὸ κοινὸν τῆν τῆς θρησκείας ἐγνωκότες μεταβλήν κατεξανίστανται τοῦ ἄρχοντος καὶ ἀνελεῖν ἐσπούδαζον. Τούτους δ' ἐκείνος μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ὀλίγων ὄντων τρεψιμενος, τοῦ στυρικοῦ τύπου προηγουμένου, τῆ παραδόξῃ καταπλαγέντας Χριστιανίσει πεποίηκε. Μεταβληθέντος δὲ παντὸς τοῦ ἔθνους πρὸς θεοσεβείαν, γραφεὶ πρὸς τὴν δεσποιναν ἐξαιτῶν δοθῆναι οἱ γῆν, στενωχωρουμένων τῶν ὑπ' αὐτὸν, ὑπισχνουμένο, ἐνοποῦσαι τὰ ἔθνη καὶ εἰρήνην ἐργάσασθαι ἀίδιον τε καὶ ἀμετάβλητον. Ἡ δὲ βασίλις ἰλαρῶς λίαν τὴν ἰκταίαν προσήκατο, καὶ δέδωκεν ἔρημον οὔσαν τριηκῆα τὴν ἀπὸ τῆς καλουμένης Σιδηρᾶς, ὄριον τότε τυγχάνουσαν Ῥωμαίων τε καὶ Βουλγάρων, ἄχρι τῆς Δεβελτοῦ, ἣν οἱ Βούλγαροι Ζαγορᾶν (35) κατωνόμασαν. Τούτον οὖν τὸν τρόπον ἡ πᾶσα Βουλγαρία μετεβύθη πρὸς θεοσεβείαν, καὶ ἡ Δύσις εἰρήνης καθαρωτάτης ἀπέλαυσε. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἑσπέρην αἰθρία εἶχε, καὶ σταθερὰ εὐσεβεία ἐπολιτεύετο.

Ἀγαλλομένη δὲ ἡ βασίλις ἐπὶ τῶν γεγονότι καὶ τερπομένη, καὶ οἶον ἐπαυξῆσαι τὸ καλὸν σπουδάζουσα, τοὺς κατὰ τὴν Ἀνατολήν Μανιχαίους, οὓς δὴ καὶ Παυλικιάνους ἀπὸ τῶν αἰρεσιάρχων ἡ κωνολεξία οἶδε καλεῖν, μεταγαγεῖν ἐσπούδασε πρὸς θεοσεβείαν, ἢ, εἰ μὴ τοῦτο, ἐξᾶραι τελέως καὶ ἀπ' ἀνθρώπων ποιῆσαι. Ὁ δὲ καὶ πολλῶν συμφορῶν τὴν οἰκουμένην ἐνέπλησεν. Οἱ γὰρ ἐπὶ τῶν πράξαι τὸ πρόσταγμα ἐκπεμφθέντες (ὁ τοῦ Ἀργυροῦ δὲ ἦν Λέων καὶ ὁ τοῦ Δουκά Ἀνδρόκος, καὶ ὁ Σούδαλις) μὴ μετρίως ἀλλ' ἀγρίως τῆ ἐπιτάγματι γρώμενοι τοὺς μὲν ἔθλους ἀνίρτων, τοὺς δὲ ἔριφι παραδίδοσαν, ἔλλους δὲ ἄλλαις κακῶν ἰδέαις παρέπεμπον, καὶ ποικίλοις καὶ παντοδαποῖς κολάσεων τρόποις ὡς δέκα μυριάδας ἀνδρῶν ἀπόλεσαν καὶ τὰς ὑπάρξεις αὐτῶν ἐδημοσίευσαν, ὡς ἐτεῦθεν τὸ λοιπὸν ἐπαναγίνασθαι πλῆθος πρὸς ἀποστασίαν ἀπιθεῖν. Ἦ δὲ ἀρχὴ τῆς ἀποστασίας γέγονε τοῦτον τὸν τρόπον. Ἐστρατήγει τῶν Ἀνατολικῶν

Aliud quoque evenit, quod eum ad pietatem duxit in eaque confirmavit. Supra modum venationibus delectabatur, quibus cupiens non tantum cum venatum exiret perfrui, sed etiam in otio, novam domum ædificavit, et monachum Methodium Roma oriundum pingendique artificem, historiis eam totam exornare jussit. Divinoque instinctu factum est ut non diceret nominatim quæ animalia depingi vellet, sed pingere suo arbitratu, modo terribilis esset pictura, juberet. Monachus secundum Christi adventum depinxit, quod nihil eo terribilius sciret. Princeps ab hac parte videns justorum cætum expressum, ab altera impiorum supplicia perpetientium, edoctusque a pictore quid sibi ista vellent, illico 953 suam ejuravit superstitionem; institutusque, ut diximus, a sancto episcopo divinis arcanis, intempesta nocte baptizatus est. Contra eum proceres Bulgarorum ac populus insurrexerunt, et interficere conati sunt. Quos ille parva suorum manu, crucis signo prælato, fudit, reque inopinata territus ad fidem Christi perduxit. Tota gente Bulgarica Christianam religionem amplexa, per litteras Augustam orat ut suis locorum angustia pressis aliquid terræ largiatur, populos se uniturum pacemque æternam facturum promittens. Quam petitionem hilariter admodum Theodora accepit, deditque Bulgaris quidquid soli a Ferrea (loci nomen est, limes eo tempore ditionum Romanæ ac Bulgaricæ) usque ad Debeltum est, quod tum erat desertum. Eam terram Bulgari Zagoram nominaverunt. Hoc modo universa Bulgaria pietati se dedit, et in Occidente tranquillissima pax fuit veraque religio vi-

Quo successu gaudens seque oblectans Theodora, tantumque bonum veluti augere cupiens, Manichæos, qui per Orientem sunt et vulgo Pauliciani a principibus hæresis usurpantur, aut ad pietatem traducere, aut si hanc amplecti detrectarent, extirpare et ex hominum numero tollere instituit. Quæ res magnis orbem terrarum calamitatibus 954 implevit. Nam qui ad eam rem agendam missi fuerunt, Leo Argyri et Andronicus Ducæ filius ac Sudalis, non moderate sed crudeliter negotium aggressi, Manichæorum alios in cruces agebant, alios gladiis cædebant, alios aliis, quorum innumera adhibebant genera, suppliciis tollebant e medio. Centum hominum millia ea ratione interfecerunt, publicatis eorum bonis. Itaque reliqua multitudo necessitate ita urgente ad defectionem spectavit. Ejus tale fuit initium. Theodoto Melissa Orientalium præfecto inserviebat Carbeas quidam, protomandatoris

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(35) Mysiam inferiorem ad Hænum montem, ejus tractus ab incolis etiam Zagoria vocatur. Idem habet Zonaras. GOAR.

officium gerens, Manichæus secta. Is cum inaudisset patrem suum in palum actum idque facinus iniquissime ferret, profugus cum 5 millibus ejusdem secum religionis ad Amerem venit Melitenæ ameram, atque ab hoc ad amerummum. Ab hoc honorifice acceptus, dataque et accepta fide, paulo post Romanorum ditionem invadit, et urbes condidit, quarum nomina Argauum et Amara; cunisque eæ hominum multitudine auctæ essent, sensim eo confluentibus Manichæis qui se ob metum occultaverant, duabus urbibus erumpentes, et se cum nomine. His ex urbibus erumpentes, et se cum amera Melitenæ Amere et Alimo Tarsi præfecto conjungentes, nullam Romanorum ditionem incursionibus ac 555 populationibus vexandi intermissionem fecerunt. Sed Alimus in quamdam Armeniorum regionem profectus cum suo exercitu ibi periit. Et Amer civili bello implicatus, rebelante ei collega, qui Scleri, id est Duri, appellabatur, tantum cum suis habuit aliquandiu negotii, ut externo bello vacare nequiret. Postquam autem adversario superato otium nactus fuit, quietis alioquin homo impatiens cum Carbea se conjunxit, omnesque copias in Romanos duxit. Contra hunc expeditionem fecit Petronas Augustæ frater, domesticus scholarum munus gerens, quod ad fratrem ejus natu majorem Bardam pertinebat, sed a Petrona administrabatur, cum Bardas imperatoris tutelæ intentus ei præesse nequiret. Is ergo Petronas Thracensium ductor bellum contra Amerem et Carbeam gessit. Quomodo manus cum hoste contulerit, quidque egerit, suo loco dicemus.

πρεσβυτέρω αὐτοῦ ἀδελφῶ προσήουσιν Βάρδας, ἔργω λάξιν, ἀλλὰ περὶ τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ βασιλεως προσέχειν τὸν νοῦν. Οὗτος τοίνυν ὁ Πητρωνᾶς στρατηγὸς τυγχάνων τῶν Θρακησίων (38) ἀντιπαρατίθεται κατὰ τε Ἄμερ καὶ τοῦ Καρβεία. Ὅπως δὲ συνεπλάκη καὶ οἷα ἔδρασε, κατὰ τὸν οἰκεῖον τόπον ἢ ἱστορία δηλώσει.

Interea Michaelum jam ex ephēbis egressum et ad virilem ætatem accedentem cupiditas incessit rerum sua ipsius industria gerendarum, maxime ad hoc instigante Barda avunculo ipsius et curatore. Is enim imperandi amore flagrans in eam solum rem omne studium collocabat. 556 Res paulo altius repetenda est, ut lectori planior fiat. Intervenerat aliquid discordiæ Manuēlo cum logethæ Theoctisto, qui et ipsi imperatoris erant tutores inque aula debebant. Ex ea Manuelus cum majestatis crimen incurrisset, invidiam metuens statuit extra palatium vitam agere et continentibus congressibus atque administrationibus rerum se abstinere. Domum itaque suam se confert, quæ erat ad Asparis cisternam: quam postea in religiosæ domus formam redegit, pulveremque ibi deposuit. Inde quoties res postularet, ad tractanda

Θεόδοτος ὁ Μελισσηνὸς, ὑπηρέτει δὲ τούτῳ τὴν τοῦ πρωτομυνητάτορος (36) πληρῶν ἀρχὴν ἀνὴρ τις τὴν κλησίαν Καρβείας, τῇ πίστει τῶν Μανιχαίων κατὰ σχετος. Οὗτος τὸν ἑαυτοῦ πατέρα ἀνεσκολοπίσθαι μαθὼν, καὶ πέρα δεινοῦ τὸ πραχθὲν ἠγασάμενος, φυγὰς μετὰ καὶ ἐτέρων ὁμοπίστων πεντακισχιλίων πρὸς Ἄμερα (37) παραγίνεται τὸν τῆς Μελιτηνῆς ἀμηνῶν, κακίῳθεν πρὸς τὸν ἀμερμουμνῆν. Παρ' ἐκείνου δὲ μετὰ πολλῆς ἀποδεχθέντες τιμῆς, καὶ λόγους ἀσφαλείας καὶ δόντες καὶ λαβόντες, ἐξέρχονται μετ' οὐ πολὺ κατὰ τῆς τῶν Ῥωμαίων γῆς, πόλεις τε ἤρξαντο κτίζειν τὴν Ἀργαοῦν λεγομένην καὶ τὴν Ἀμαραν. Καὶ ἐπεὶ πρὸς πολυανδρίαν ἐπέδιδosan ἀεὶ σύβρεόντων τῶν διὰ τὸν φόβον ἀποκεκρυμένων Μανιχαίων, προσέθεσαν ταῖς δυσὶ ταῦταις πόλεσι καὶ τρίτην, ἣν Τερρικήν, κατωνόμισαν. [Ρ. 542] Ἐξ ὧν ὀρμώμενοι καὶ τῷ τῆς Μελιτηνῆς ἀμηνῶν συμμεινόμενοι Ἄμερι καὶ Ἀλειμ τῷ τῆς Ταρσοῦ, οὐκ ἔληγον ἀφειδῶς τὴν Ῥωμαίων κατατρέχοντες καὶ λυμαίνόμενοι γῆν. Ἄλλ' ὁ μὲν Ἀλειμ ἐν τινὶ τῶν Ἀρμενίων χωρῶν μετὰ τοῦ οἰκείου στρατοῦ ἀπελθὼν τὸν βίον κατέλυσε σὺν παντὶ τῷ αὐτῷ ἐπομένῳ στρατεύματι. Καὶ ὁ Ἄμερ δὲ πρὸς ἐμφύλιον ἐμπεισῶν στάσει τοῦ συνάρχοντος αὐτῷ ἐπαυσάντος (ὁ τοῦ Σκληροῦ οὗτος ἐλέγεται) πρὸς τοὺς οἰκεῖους εἶχε τὸν νοῦν καὶ ἐτέροις πολεμῆν οὐκ ἠὺκαίρει, μέχρις ἂν τὸν ἀντίπαλον καταγωνισάμενος ἀδείας ἔτυχε. Τότε γάρ ἑκεχειρίαν λαβὼν, καὶ ἄλλως οὐκ εἰδῶς ἤρεμειν, τῷ Καρβεία τε ἤνωτο καὶ κατὰ Ῥωμαίων ἐξεῖσι παμπληθεῖ. Ἀντιστρατεύει δὲ κατ' αὐτῶν ὁ τῆς βασιλίδος ἀδελφὸς Πητρωνᾶς, τὴν τοῦ δομωστικῆς τῶν σχολῶν ἀρχὴν διοικῶν, λόγῳ μὲν τῷ δὲ παρ' αὐτοῦ διοικουμένην τῷ μὴ ἐκείνου στρατοῦ δὲ Μιχαήλ ἤδη τὴν παιδικὴν παραμεΐψας καὶ τῆς ἀνδρικῆς ἀπτόμενος ἡλικίας ἡμίρειτο τῶν πραγμάτων δι' ἑαυτοῦ ἀντέχεσθαι, παραθηγόμενος εἰς τοῦτα παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου καὶ θεοῦ Βάρδας τοῦ τῆς βασιλίδος ἀδελφοῦ· οὗτος γάρ ἔρωτα περιεκαῖ τῆς βασιλείας ἐσχτικῶς οὐδὲν ἄλλο ἐπραγματεῖτο ἄλλ' ἦν τὰ πρὸς τὸ σπουδαζόμενον συμβαλλόμενα. Ἄλλ' ἵνα σαφέστερον τὸν λόγον τοῖς ἐντυγχάνουσι θήσωμεν, πρῶτωτέρω τοῦτον ἀγάγωμεν. Ἐγένετο δὲ τῷ Μανουήλ πρὸς τὸν λογοθέτην Θεόκτιστον, καὶ αὐτοῖς ἐπιτρόποις οὔσι τοῦ βασιλεως καὶ εἰς τὰ ἀνάκτορα διαιωμένοις, διαφορά τις, ἥ καθοσιώσως ἐγκλήματι ὑπέβαλε τὸν Μανουήλ· ὅπερ οὗτος εὐλαβούμενος, δεδιὼς δὲ καὶ τὸν φόβον, φήθη ἔξω δεῖν τοῦ παλατίου γενέσθαι καὶ τῶν συνεχῶν ἀποστῆναι ὀμιλιῶν τε καὶ διοικήσεων. Κάτεισι γοῦν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἰδρυμένον κατὰ τὴν κινιστέρναν τὴν Ἀσκαρος

XYLANDRI ET GOARI NOTE.

(36) Magistriānorū et præconū præfecti, de quo supra. GOAR.

(37) Ἄμερ proprium nomen ἀμηνῶν Saracenicæ dignitatis, id est ducis: ἀμερμουμνῆς est sacro-

rum principis non proprium sed appellativum. GOAR.
(38) Inferior scholarum domestico dux, qui partem tantum exercitus regeret, id est Thracicum thema. GOAR.

ὄν καὶ εἰς σεμνεῖον ὑπερον μετεσκεύασε καὶ τὸν A
 χροῦν ἐκεῖσε κατέθετο (39). Ἐκεῖθεν ἐκάστοτε ἀφ-
 ικνούμενος κοινωδὲς ἐγίνετο τῶν διοικήσεων. Ἀπο-
 σεισάμενος δὲ ὁ Βάρδας τὸν Μανουὴλ οὐ δι' αὐτοῦ,
 ἀλλὰ διὰ τοῦ Θεοκτίστου, ἔσπευδε καιροῦ δραξάμενος
 ἀνύσαι τὸ σπουδαζόμενον. Ἐμπόδιον δ' ἔχειν τὸν
 Θεοκτίστον εἰκότως οἰόμενος, ἔσπευδε καὶ αὐτὸν
 ποιήσασθαι ἐκποδῶν, τὸ πλεον δ' ὅτι ὠνείδιζεν
 αὐτὸν διὰ τὴν πρὸς τὴν οἰκίαν νύμφην λαθραίαν
 ὀμιλίαν. Ὁ δὲ τρόπος τῆς ἐγχειρήσεως εἴληψε
 τοιαύτην ἀρχήν. Ἐπιτῆρχε τῆ βασιλεῖ Μιχαὴλ παιδ-
 αγωγὸς ἀνάγωγός τε καὶ πονηρός· τοῦτον τῶν βα-
 σιλικῶς ἀξιωματῶν ἀνωτέρω ἀναγαγεῖν ἤξιον ὁ βα-
 σιλεὺς, [P. 543] καὶ εἰς μείζονα στῆσαι τιμὴν τὴν τε
 μητέρα παρεκάλει καὶ τὸν Θεοκτίστον. Οὐκ ἔπειθε
 δὲ τὸν Θεοκτίστον, « Ἐπαξίως, λέγοντα, ἀλλ' οὐκ
 ἀναξίως τὰ τῆς βασιλείας χρῆ διοικεῖσθαι. » Τοῦτον
 οὖν τὸν παιδαγωγὸν ὄργανον ὁ Βάρδας λαβὼν πονηρὸν
 οὐκ ἐπαύετο ζιζάνιά τινα κατὰ τοῦ Θεοκτίστου τῆ
 τοῦ βασιλέως ἐνσπεῖρειν ψυχῇ, νῦν μὲν λέγων, ὡς Οὐ
 καλῶς οἰκονομεῖται τὰ κοινὰ, νῦν δὲ, ὡς Βούλεται τὴν
 μητέρα σου ἀνδρὶ συναρμόσαι ἢ μίαν τῶν σὺν ἀδελ-
 φῶν, καὶ τοὺς σοὺς ἐξορύξαι ὀφθαλμοὺς, καὶ τῆς
 βασιλείας ἐξεῶσαι. Ταῦτα δὲ πυκνῶς ἐνηχῶν προσ-
 ετιθεὶ ὡς συνετωτάτης δεῖ καὶ ταχίστης βουλῆς. Ὡς
 δὲ πολκάκις περὶ τοῦ αὐτοῦ συνήρχοντο πράγματος
 καὶ σκίψεις προὔτιθεσαν, ἔγνωσαν, τελευταῖον τὸν
 Θεοκτίστον ποιήσασθαι ἐκπῆδῶν. Ἐδέδοκτο ταῦτα,
 καὶ πέραις ἐτυπώθη τοιοῦτον δοθῆναι τοῖς βουλευθεῖ-
 σιν, ἐν τῇ μέλλειν πρὸς τὸν Λαυσιακὸν ἐξέρχεσθαι
 τὸν Θεοκτίστον μετὰ τῆν τῶν ἀναφορῶν διοίκησιν (40)
 ἐπακολουθησά μιν τὸν βασιλέα, καὶ τοῦτο μόνον
 ἀνακραγεῖν « Ἄρατε αὐτόν. » Ὡς οὖν ὁ Θεοκτίστος
 προέκυπτεν ἐξίω τὸ τε δοθὲν σύνθημα ἔγνω, φυγῇ
 τὴν σωτηρίαν κραγαματεύσασθαι φήθη. Ἡ φυγὴ δὲ
 γέγονεν αὐτῷ πρὸς τὸν ἱππόδρομον κατὰ τὰ ἀσχηρη-
 τεῖα (41)· ἐκεῖσε γὰρ τότε σοῖς ἀσκηρήταις ἦν
 καταγώγιον. Ἄλλ' ὑπὸ πολλῶν ὁ εἰς συλληφθεὶς
 μένειν καταναγκάζετο, σπασαμένου τοῦ Βάρδα ξίφος
 καὶ παῖσιν ἐπαπειλούντος τὸν κωλύσειν ἢ βοηθήσειν
 ἐπιχειρήσοντα. Ἦγετο μὲν οὖν πρὸς τὰ Σκυλα,
 φρουρᾷ τέως παραδοθησόμενος, μέχρις ἂν τὰ κατ'
 αὐτὸν ἀποφῆωνται. Τέλος μὲν συμφέρον εἶναι κρί-
 ναντες αὐτοῖς τὸ ζῆν αὐτὸν δεῖε τῆς Αὐγούστης,
 ἐκπέμπουσι τινα τῶν τῆς ἐταιρείας (42) γυμνὸν ἐπισεῖσαι τὸ ξίφος αὐτῷ. Οὗτος ξιφήρη τὸν ἄνθρω-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(39) Credo ita intelligendam, voluisse Manuelum D
 ibi sepeliri. XYL.

(40) Quæ in senatu aut alias acta essent, Theo-
 ctistus Theodoræ erat indicaturus. Sic et Zonaras,
 quanquam ἀναφορὰ fortassis aliquid aliud potest
 significare, redivit nimirum publicos; quorum di-
 ligentem gressisse curam, et rei publicæ utilem,
 Theodoram, ex eodem liquet. Sed prius præfero,
 quia de Bardæ interitu cum agitur postea, eadem
 vox sic usurpata est. XYL. — Acta referendi gratia
 vertit Xylander. Quænam acta? non explicat.
 Deinde profecturo quidem ad palatium Lausiacum
 Theoctisto logothetæ mors erat parata: verum μετὰ
 τὴν διοίκησιν post administratum jam munus, non
 quasi in futurum acta in Lausiaco relaturus adhuc
 foret. Satis dixero Theoctistum hunc ut logothe-

negotia ibat. At Bardas, qui Manuelum opera
 Theoctisti sic summovisset, nactus occasionem,
 propositum suum perficere nititur. Cum sibi
 impedimento esse Theoctistum putaret, hunc quo-
 que amoliri intendit, maxime quod cum nuru
 propria incestam consuetudinem is sibi objicie-
 bat. Hominem adoriendi hanc arripuit causam.
 Pædagogus erat imperatori malus et intractabilis.
 Eum cum vellet imperator summis in aula hono-
 ribus atque dignitatibus ornare, mater et Theo-
 ctistus monebant imperii munera pro meritis et non
 in indignos esse conferenda. Ergo hunc pædagogum
 suæ nequitiam instrumentum nactus Bardas, non
 destitit in animum imperatoris pravus de Theo-
 ctisto inserere opiniones, modo significans rem
 B 57 publicam non recte administrari, modo
 hunc velle matrem aut unam sororum imperatoris
 nuptum dare et imperatorem oculis imperioque
 spoliare. Atque his vocibus aures imperatoris
 crebro personans, addebat opus esse celerrimo
 callidissimoque consilio. Cum sæpenumero de hac
 re conventum deliberatumque esset, tandem statum
 est tollendum esse e medio Theoctistum;
 itaque compositum negotium, ut cum ad Lausia-
 cum exiturus esset Theoctistus acta referendi
 gratia, pone imperator sequens hoc tantum vocife-
 raretur, « Tollite hunc. » Theoctistus exiens et
 aliquantulum progressus, ut cognovit signum
 datum, fuga salutem parare conatus versus Circum
 ad curiam (ibi enim tunc secretariis erat domus)
 cursu contundit. Sed unicus a multis comprehensus
 manere coactus est, Barda stricto gladio icturum
 C se minante, si quis obstare aut defendere hominem
 tentaret. Ad Scyla ergo ductus est, in custodia
 tantisper asservandus dum de ipso ferretur sen-
 tentia. Tandem cum non videretur ex usu ut diu-
 tius viveret, ne quid Augusta moliretur, quemdam
 ex sodalitate mittunt qui gladio hominem obrun-
 cet. Theoctistus 58 stricto ense hunc in se ire
 cernens evitandi ictus causa scamnum quoddam
 subiit: sed periit ventre ita vulnerato ut intestina
 effunderentur. Hujus interitu cognito Manuelus
 statim in aulam venit; ferturque ad Bardam quasi
 divino furore concitus dixisse:

Οὗτος ξιφήρη τὸν ἄνθρω-

D tam ærarium administrasse, atque ideo coram
 imperatore vel ejus consilio περὶ τῆς τῶν ἀναφο-
 ρῶν διοικήσεως de regis redivitibus et vectigalibus
 illisque recte administrandis disserere debuisset;
 quo peracto, μετὰ τὴν διοίκησιν τῶν ἀναφορῶν,
 administrato munere, in Lausiaco profecturus
 erat; quo in itinere mors parabatur. Ἀναφορῶν
 autem hic lego ἀπὸ τοῦ ἀν ἀφορὰ. Alia enim dictio
 ἀνάφορον, ejusque plurale ἀναφορῶν nullum sensum
 potest componere. Vide auctorem, p. 555. GOAR.

(41) Ubi secretarii conveniebant. XYL.

(42) Forte ex suis, qui in necem Theoctisti conspi-
 rassent. Alioquin ἐταιρεῖαι sunt sodalitates, id est cer-
 tus militum seu stipatorum aulicorum cœtus, quarum
 mentio non infrequens. XYL. — Xylander, ex sode-
 litate; ego ex confederatis imp. militantibus. GOAR.

πον ἐπιόντα ἰδὼν ὑπέδω σκάμνον τινὰ τῆς πληγῆν βουλόμενος ἐκφυγεῖν· ἀλλὰ καιρίαν κατὰ γαστέρα πληγείσ τῶν ἐγκάτων ἐκχυθέντων αὐτῷ παρεδόθη θανάτῳ. Καὶ ὁ μὲν Θεοκτίστος ἀνηρέθη τοῦτον τὸν τρόπον, τὴν δὲ ἀνάγκησιν αὐτοῦ πυθόμενος ὁ Μανουὴλ εὐθύς ἔθηκε πρὸς τὰ βασιλεία, καὶ ὡσπερ ἐνθουσιάζας εἰπεῖν λέγεται πρὸς τὸν Βάρδαν·

*Semel ense districto in Theoctisti necem,
Quotidianis accingere porro cædibus.*

A morte Theoctisti Bardas caniclei dignitatem in se transtulit. Theodora autem, facinore cognito, passis criminibus per regiam discurrit eamque implevit, filium et fratrem conviciis dirisque agens similemque eis interitum imprecans. Qui cum ejus non ferrent convicia, Bardas interim suum institutum urgente, de ea quoque tollenda cogitarunt, ut deinde libere ac nemine obstante pro suo omnia agere possent arbitrio. Quod cum deprehendisset Theodora, ut erat mulier sagax, resistendum non rata, quod cædes et sanguinis fusionem formidaret, statuit divitiarum in regiam congestarum summam senatui exponere, ut et filii profusionibus obstaret et suam administrationem prædicaret. Vocato ergo in concionem senatu, coram clara voce, «Auri» inquit, «P. C. centenaria mille ac 90, argenti ad ter mille in ærario imperatorio reposita sunt, partim a marito meo, partim post ejus obitum a me congesta. Multæ 959 quoque præterea et variæ opes. Id coram vobis in præsentia jacto, ut ne facile fides meo filio imperatori vestro habeatur, si post meum e regia discessum dicat me regiam inopem reliquisse.» Simul et quæstores ærarii adesse jussit, qui verba ipsius vera esse testati sunt. Proinde salutario senatu, omni se functione et administratione abdicavit palatioque excessit.

Ἔως καὶ ὑμέτερος βασιλεὺς ὡς ἐνδεῆ καταλείπει τὰ βασιλεία πλούτου, μὴ εὐχερῶς πιστεύεται. » Καὶ ἅμα λέγουσα τοὺς τῶν βασιλικῶν χρημάτων ταμίαις παρίστη (43) καὶ συγκατανεύοντας εἶχε πρὸς τὰ λεγόμενα. Καὶ ἡ μὲν βασιλὶς ἀσπασμὸν δοῦσα τῇ βασιλείᾳ πλούτου, καὶ πάσῃ ἐνεργείᾳ καὶ διοικήσει ἀποτα-

Sed opes regiæ tot tantæque in nullius momenti res a fatuo Michaelo sunt productæ. Cum enim aurigationibus impensissime delectaretur, neque agere equos in Circo ipse recusaret, eorum qui secum ludere ac certare isto ludicro solebant filiis e sacro baptismate suspiciendis fuscum exhauriebat, centum octoginta aut ad minimum quinquaginta largiendo singulis libras. Himerium quemdam (quasi mansuetum diceret: nam contrario sensu id nominis ei ob vultus feritatem factum fuit) patricii dignitate a se ornatum, qui adulando illum qui Tiberio affuit Himerium vinceret, et ad convivia scurrilibus gestibus turpibusque verbis luderet, impudenterque audiente imperatore et convivis pederet, ita ut ventris crepitu etiam cereum exstingueret, auri libris centum donavit. Et Cheilæ, uni de sociis suarum aurigationum, filium ex baptismo

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(45) Hinc insuper confirmo λογοθέτην esse supremum præfectum ærarii. Theoctisto namque eo munere fugente occiso, ut quid Theodora quæstores istos adesse juberet nisi ut quam memorato præfecto e vivis sublato, non poterat populus et

A Ἐίφος γυμνώσας εἰς Θεοκτίστου φόνον,
Ὅπλιζε σαυτὸν εἰς σφαγὰς καθ' ἡμέραν.

Μετὰ δὲ τὴν τοῦ Θεοκτίστου σφαγῆν ὁ Βάρδης τὴν τοῦ κανικλείου τιμὴν εἰς ἑαυτὸν ἀνελάμβανεν. Ἦ βασιλὶς δὲ Θεοδώρα ὡς ἤσθετο τῶν πεπραγμένων, λυσίκομὸς τις ἔθει καὶ ὄδυσμῶν ἐπιλήροῦ τὰ βασιλεία, ἀμφοτέρους τε τὸν τε υἱὸν καὶ τὸν ἀδελφὸν λόγους ὀνειδιστικοῖς καὶ ἀραιῖς ὑπέβαλλε καὶ τοιοῦτον θάνατον ὑποσχέειν κατηράτο. Οἱ δὲ τοὺς ὀνειδισμοὺς ταύτης μὴ φέροντες, ἅμα δὲ καὶ ὁ Βάρδης τῶν κατὰ σκοπὸν ἐχόμενος, ἐγνωσαν καὶ ταύτην ποιήσασθαι ἐκποδῶν καὶ λοιπὸν ἀδείως καὶ ἀνεμποδίστως τὸ δοκοῦν διαπράττεσθαι. Ὅπερ ἐκείνη καταφωρίσασα (καὶ γὰρ ἦν ἰδεῖν καὶ στοχάσασθαι δυνατόν) ἀντιπράττειν μὲν οὐκ ᾔετο δεῖν, [P. 544] φόνου:

B καὶ χύσεις αἱμάτων ἐκφεύγουσα, τὸν δ' ἐναποκείμενον τοῖς ἀνακτόροις πλοῦτον ἔκρινε τῇ συγκλήτῳ ποιήσασθαι φανερόν, τοῦ τε υἱοῦ τὴν ἀκρατῆ διαπύην κωλύουσα καὶ τὴν ἰδίαν οἰκονομίαν κτηρότουσα. Τὴν σύγκλητον οὖν ἐκκλησιάσασα καὶ εἰς ἐπιτήκοον στήσα τοιοῦτους ἀπέδωτο λόγους: «Χίλια μὲν, ὦ πατέρες, πρὸς τοῖς ἐννενηκοντα τῷ βασιλικῷ ταμείῳ χρυσοῦ ἐναπόκεινται κεντηνάρια, ἀργύρου δὲ ὡσεὶ τριῶν χιλιάδων, ὡς τὰ μὲν ὁ ἐμὸς ἀνὴρ ἐπορίσαστο. τὰ δὲ αὐτῇ μετὰ τὸν ἐκείνου συνέλεξα θάνατον, ἄλλος τε πλοῦτος πολὺς καὶ ποικίλος. Διὰ τοῦτο δὲ τοῦτον ἐκπομπέω ὑμῖν, ἵν' εἰ μετὰ τὴν ἐμὴν ἀπὸ τῶν ἀνακτόρων καθόδον ὁ ἐμὸς ἔχη λέγειν ἐπιτήκοον πλούτου, μὴ εὐχερῶς πιστεύεται.» Καὶ

C Ὁ δὲ τῶν βασιλείων πλοῦτος τοσοῦτος ὦν καὶ τηλικούτος εἰς οὐδεμίαν ἐχώρησεν ὄνησιν τῇ ἀπονολίᾳ τοῦ Μιχαήλ. Ταῖς γὰρ τῶν ἵππων ἀμιλλαις, εἴπερ τις ἕτερος, ἀγαλλόμενος καὶ ἡνιοχεῖν ἐκείσε αὐτὸς οὐ παραιτούμενος, τῶν συμπαίζόντων αὐτῷ καὶ συντηιοχούντων καὶ συναμιλλωμέων ἐκ τοῦ θείου υἰοθετούμενος τὰ τέχνα βαπτίσματος τὸν βασιλικὸν κατεκένου πλοῦτον, ἑκατὸν ὀδοσκόπον καὶ τουλάχιστον πεντήκοντα τῷ καθεκάστῳ παρεχόμενος λίτρας. Καὶ ποτὲ τινι ἀνδρὶ ὄν πατρικίον ἐτιμήσαστο (Ἰμέριος οὗτος ἐκαλεῖτο, διὰ τὴν τοῦ προσώπου αὐτοῦ οὕτω κελούμενος κατὰ ἀντίφρασιν ἀγριότητα), κολακείᾳ μὲν ὑπερβάλλοντι τὸν ἐπὶ Τιβερίου Ἰμέριον, βωμολοχοῦντι δὲ κατὰ τὴν πρᾶξιαν καὶ ἀσχρολογούντι καὶ ἀντιδῶς ἀποπέδοντι, ἀκούοντος δὲ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν συνδείπνων, ὡς καὶ κτηρὸν ἀποσθένυει τῷ ψόφῳ, χρυσοῦ δέδωκε λίτρας ρ'.

D senatus habere notitiam ærarii a filio Michaelae in sumptus inutiles dilapidandi, ipsa per quæstores, subjectos ærarii custodes ac ad manum administratos, aliunde fidem faceret? GOAR.

Καὶ Χειλᾶ δὲ τοῦ συνηγοροῦντος αὐτῶ τὸν υἱὸν ἐκ τοῦ θεοῦ βαπτίσματος ἀναθεξάμενος ἐδώρησατο χρυσοῦ λίτρας ρ'. Οὕτως ἐκεῖνος εἰς οὐδὲν δέον τὰ δημόσια καταπάνα τε καὶ ἀνήλισκεν. Ἐπεὶ δὲ ἐντὸς ὀλίγου ταῖς τοιαύταις ἀθέσμοις πράξεσι τὸν τοσοῦτον καταδαπάνησε πλοῦτον, ἦλθε δὲ ὁ τῆς διανομῆς τῶν βασιλικῶν δωρεῶν καιρὸς καὶ χρημάτων πόρος οὐκ ἦν, τήν τε χρυσῆς ἐκείνην καὶ πολυβόλητον πλάτανον καὶ τοὺς δύο χρυσοῦς λέοντας καὶ τοὺς δύο γρῦπας, χρυσοῦς καὶ αὐτοὺς σφυρηλάτους ὄντας, καὶ τὰ ὀλόχρυστα ὄργανα καὶ ἕτερα ἔργα, δι' ὧν ἡ Ῥωμαίων ἑθαυμάζετο βασιλεία, ὀλίγην ἔχοντα διακοσίων οὐκ ἔλαττον κεντηναρίων, χωνεύσας χαράξει δέδωκεν ἐν τῷ βασιλικῷ ταμιτίῳ. Παραπλησίως δὲ ἐποίησε καὶ ἐν στολαῖς βασιλικαῖς, ὧν αἱ μὲν ἦσαν ὀλόχρυστοι αὐτῶν χρυσοῦφαντοι, δωδωκῶς τῷ εἰδικῷ ὥστε καὶ ταύτας χωνεύσας (44). Οὐκ ἐφθασαν δὲ χωνευθῆναι, κἀκείνος ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, [P. 545] καὶ Βασίλειος τὴν ἀρχὴν διεδέξατο καὶ ταύτας ἀνεκαλέσατο ἐκ τοσοῦτο πλοῦτου μηδὲν εὐρηκῶς πλέον ἄλλ' ἢ χρυσοῦ μὲν κεντηναρία τρία, μιλιαρσίων δὲ σακκία ἐννέα· καὶ δημοσιεύσας ἐπὶ τῆς συγκλήτου ἀπωδύρετο τὴν ἀπορίαν καὶ τὸ πόθεν ἂν ἐκπληρωθεῖεν αἱ δημόσιοι χρεῖαι.

Ἔθος δ' ἐχούσης τῆς βασιλίδος Θεοδώρας ἀπέναι πρὸς τὸν ἐν Βλαχεῖνας τῆς Θεοτόκου θεῖον ναόν, ἅμα μὲν προσκυνήσεως χάριν, ἅμα δὲ καὶ λουτροῦ μετὰ τῶν ἑαυτῆς θυγατέρων, ἐπεὶ ποτε ἔγνω αὐτὴν ἐκεῖσε φοιτήσασαν ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ταύτης ὁμίλων Βάρδας, Πετρωνῶν ἐκπέμψαντες, ὃν αὐτῆς ἀδελφὸν εἶναι ἄνωθεν ὁ λόγος ἐγνώρισεν, ἀποκείρουσι μοναχὴν σὺν ταῖς θυγατέρας, καὶ ἐν τοῖς κατὰ τὰ Καρανοῦ ἀνακτόροις τῶς περιορίζουσιν, ἀφελόμενοι καὶ ἵν' εἶχον αἱ πᾶσαι πλοῦτον, ἰδιωτικῶς ζῆν ἄλλ' οὐ βασιλικῶς ἐπιτάξαντες. Ἄλλ' ἡ μὲν Θεοδώρα μετ' οὐ πολὺ τῶν τῆδε μεθίσταται· ἦς τὸν νεκρὸν μετὰ ταῦτα βασιλεύσας ὁ Βασίλειος, καὶ τὰς αὐτῆς θυγατέρας, πρὸς τὸ τῆς Μάμμις ἐξαπέστειλε μοναστήριον ἐνδικαιτᾶσθαι, ὃ Γάστρια κατονομάζεται. Ἦσαν δὲ τῆ τοιαύτη βασιλίδι ἑξήρεις μὲν ἀδελφοὶ δύο, ὃ τε μηχανορῥῆφος οὗτος Βάρδας καὶ ὁ Πετρωνῶς, ἀδελφαὶ δὲ τρεῖς, Σοφία, Μαρία καὶ Εὐρήνη, ὧν ἡ μὲν Σοφία Κωνσταντίνῳ συνῆθη τῷ Βαδουζίκῳ, εἰς μαγίστρους τελοῦντι, Εὐρήνη, δὲ Σεργίῳ πατρικίῳ, ἀδελφῷ τυγχάνοντι Φωτίου τοῦ μετὰ τοῦτα πατριάρχου, καὶ ἡ Μαρία Ἀρσαβήρ μαγίστρῳ, ἀνδρὶ γενναίῳ καὶ ἐν τοῖς τότε καιροῖς διαπρέποντι, αἱ πᾶσαι καλαὶ καὶ ἀγαθαὶ τὰς ὕψεις καὶ ρανούσας τοιαύτην ἀπολέλοιπε τὴν γενεάν.

Ἢ πᾶσα δὲ τῶν κοινῶν πραγμάτων διοικήσεις εἰς μόνον ἐξεκλήσθη τὸν Βάρδαν, ἐστέρητό τε διεφροντῶς παρὰ τοῦ βασιλέως. Ἐνθεν καὶ τὴν τοῦ κουροπαλάτου ἀναλαμβάνει τιμὴν, ἄθλον τάχα τῆς καθαιρέσεως τῆς αὐτοῦ ἀδελφῆς. Ἐκρίνε γοῦν ἅμα τῷ βασιλεῖ καὶ κατὰ τῶν Ἰσμαηλιτῶν ἐκστρατεύσαι καὶ τοῦ τῆς Μελιτηνῆς ἀμυρῶντος Ἄμερ, ἄρτι εἰς

XYLANDRI ET

(44) Forte sic; dedit eas privatis hominibus, qui cum eas restare ipsis permissum aut decorum non esset, de iis conflandis auroque in usus suos vertendo cogitarunt, ut τῷ ἰδικῷ sit pro ἰδιώταις.

A suscipiens auri libras totidem dono dedit. Ita ille pecuniam 200 publicam dilapidabat. Cumque brevi temporis spatio per nefas tanta opes prodigisset, ac dies imperatoris donationibus destinatus appetisset, et pecuniæ parandæ ratio deficeret, famosam illam auream platanum duosque aureos leones ac vultures, et ipsos ex auro malleis ductos, aliamque solido ex auro factam supellectilem, operaque cætera ob quæ Romani imperatoris in admiratione erat regia, conflare et ex iis cusam pecuniam in ærarium suum inferri jussit. Appendebant haud minus 200 centenariis. Eodem modo vestibus usus est imperatoris, quarum aliæ totæ aureæ, aliæ auro intertextæ erant. Nam et has conflandas dedit; quod ne fieret, morte præventus est, ut eas Basilius imperii successor recuperarit. Hic quidem rerum positus ex tantis divitiis nihil reliqui invenit præter auri centenarios tres et et miliariorum sacculos novem; quibus in senatum allatis deploravit inopiam, et unde publici defectus exsarciri possent deliberare jussit.

Præter hæc, cum Theodora consuevisset ad fanum Deiparæ Blachernense itare, partim precandam causam partim ut cum filibus suis lavaret, quodam tempore eo ipsam se contulisse animadvertentes imperator et Bardas, hujus avunculus, Petroum, quem ipsum quoque fratrem fuisse Theodoræ supra ostendimus, mittunt, qui eam et filias detonsis 61 crinibus monachas faciat. Itailæ in posterum in Cariani palatium relegatæ, omnibusque quas possidebant opibus spoliatæ, non regio, sed privatorum vitæ genere usæ sunt. Neque multo post Theodora e vivis discessit. Ejus cadaver Basilius imperator et filias ejus in aviæ monasterium transtulit, quod Gastria nominabatur. Habuit Theodora fratres duos, insidiosum hunc Bardam nimirum et Petronam, sorores tres. Sophiam, Mariam et Irenem. Ex his Sophia nupsit Constantino Babutzico, qui magistri honorem adeptus est; Irena uxor Sergii patricii fuit, fratris Photii ejus qui postmodo patriarcha est factus; Mariam duxit Arsaber magister. vir præclarus eoque tempore illustris. Omnes fuere forma eleganti et summa virtute præditæ. Et hanc quidem moriens Theodora progeniem reliquit. ἀρετῆς ἐλάσασαι πρὸς ἀκρόρειαν. Καὶ ἡ μὲν Θεοδώρα

D Suhlata Theodora, iis quos diximus fratribus et sororibus superstibus, omnis administratio rerum ad unicum Bardam devoluta est; quem adeo imperator dilexit ut curopalatæ eum affecerit dignitate, præmium scilicet ob summotam sororem ei hoc largiens. Succrescente jam primum imperatori languine, Bardas cum eo expeditionem in Ismaelicis et GOARI NOTÆ.

Quid si εἰδικῷ forte scripsit? et monetæ percussor, qui formam auro imprimeret, sic appellatur? sed neseio. XVL. — Privato ærario. GOAR.

Amerem Melitanæ præfectum suscipit. Postquam in hosticum progressi ad Samosata pervenerunt, urbem earum quæ juxta Euphratem 962 sunt opibus ac robore insignem, eam obsidione cingunt. Cumque Sarraceni metum simulantes se intus continerent neque in muros exsillirent, quasi Romanorum vires formidantes, exercitus imperatoris secure et sine custodia degere incipit. Tertio obsidionis die (erat is dominicus et feria prima) cum incruentum sacrificium perageretur, essentque divinis communicaturi mysteriis Romani, Sarraceni portis passis armati sese effundunt et undique Romanos adoriuntur. Qui inopinato hostium impetu perterriti illico fugæ se dederunt. Ipse Michaelus vix in equum evasit ægreque servatus est: omnia ipsius et exercitus impedimenta ab hoste capta, præcipua fuit eo conflictu virtus Darbæ Manichæorum ducis, qui non modo multos militum obscuros dejecit, sed et haud pauciores centum de illustribus ducibus atque turmarum præfectis vivos cepit; qui deinde numerato redemptionis pretio dimissi sunt. Solus Seon dux copiarum in custodia exspiravit. οὐκ ὀλίγους τῶν ἐπιφανῶν, στρατηγούς καὶ τουρμάρχας ἀπελύθησαν, μόνος δὲ Σηὼν ὁ στρατηγὸς τῇ φυλακῇ ἐναπέψυξε.

Biennio elapso, rursum Amer coacto triginta millibus haud minore exercitu, in Romanorum ingressus est ditionem. Michaelus, ut cladem prius acceptam victoria compensaret, collutis Thracum et Macedonum ad quadraginta quinque millibus ei obviam it. Sed Amer eo cognito, 963 per difficilia loca compendioso fato itinere, subito eum in vadit, copiasque hostiles fundit inque fugam conjicit. Venisset tunc in hostium potestatem Michaelus, nisi Manuelus scholarum domesticus phalange perrupta eum eripuisset, reliquis omnibus ut quisque poterat fuga dispersis. στικὸς τῶν σχολῶν τὴν φάλαγγα διακόψας αὐτὸν διεσώσατο, τῶν ἄλλων πάντων, ὡς περ ἔτυλεν ἕκαστος δυναθεις, διασπαρέντων.

Iterum biennio ab hac pugna exacto, Amer quadraginta millium exercitum educit, inque Romanas provincias impressione facta simul et Armeniam et maritima populatur atque vastat. Quo quidem tempore imitatum eum ferunt Xerxis factum, qui mare flagris cædis jusserat, quod ulterius sibi cum voluptate progrediendi facultatem admissit. Hæc graviter ferens Michaelus Petronam avunculum suum, qui tum Thracensibus præerat, cum Romanis exercitibus omni vi contra eum proficisci jubet. Degebat tum apud Ephesum Petronas. Cumque litteris acceptis in maximam incidisset sollicitudinem, illico ad montem Latram eques it, Joannemque monachum celebrem virtute ibi degentem de re consulit. Atque is extemplo ei respondit: « Proficiscere, fili, contra Sarracenos: Deum enim ductorem habebis. » Hujus armatus votis Petronas exercitum ad Lalacæonem (loci hoc est nomen) ducit, et indiquaque 964 positus inodiis Amerem ad pugnam provocat. Qui feræ instar indagine cinctus deque exitu anxius, de regionis locique in quo castra posuerat et fluvii præterlabentis nomine

ἄνδρας τελοῦντες ἐς ἀγενείων. Ὡς δ' οὖν τῆς τῶν ἐναντιῶν ἐπέβησαν γῆς καὶ κατὰ τὰ Σαμόσατα ἐγένοντο (πόλις δὲ τὰ Σαμόσατα τῶν παρευφράτειων, δυνάμει τε βριθοῦσα καὶ ἰσχύϊ), ταύτην ἐπεχειροῦν πολιορκεῖν. Ἐμποησαμένων δὲ τῶν Σαρακηνῶν δειλίαν καὶ συγκεκλεικότων αὐτοὺς ἔνδον, καὶ μηδενὸς ἐκπηδῶντος τοῦ τείχους τάχα διὰ δειλίαν τῆς βασιλικῆς δυνάμει, ἀμελῶς καὶ ἀφυλάκτως οἱ Ῥωμαῖοι διηγοῦντο. Κατὰ δὲ τὴν τρίτην τῆς ἐπεδρείας ἡμέραν (ἡ Κυρία δὲ ἦν καὶ πρώτη τῶν ἡμερῶν) τῆς ἀναμάκτου θυσίας ἐπιτελουμένης, ἐν ἧ τῶν θείων ἔμελλον μετασχεῖν μυστηρίων, τὰς πύλας οἱ Σαρακηνοὶ διαπετάσαντες καὶ μεθ' ὀπλῶν ἐκπετηδικοῦς πάντοθεν ἐπέτιθεντο τοῖς Ῥωμαίοις. [P. 546] Οἱ δὲ τῷ ἀδοκῆτῳ καταπλαγέντες τῆς ἐπιθέσεως εὐθὺς πρὸς φυγὴν ὤρμησαν. Ἐνθα καὶ Μιχαὴλ ὁ βασιλεὺς μόλις που τὸν ἵππον ἀναβάς ἐργαδῶς διεσώθη, τῆς ἀποσκευῆς πάσης τοῦ βασιλέως καὶ τῶν στρατιωτῶν ληφθείσης παρὰ τῶν πολεμίων, τοῦ τῶν Μανιχιῶν ἐξηγουμένου Καρβέα μᾶλλον τῶν ἄλλων ἀριστεύσαντος, καὶ καταβαλόντος οὐ μόνον πολλοῦς τῶν ἀφρανῶν τῆς στρατίας, ἀλλὰ καὶ ζωγρίας λαβόντος οὐκ ἐλάττους τῶν ἑκατῶν, ὧν οἱ μὲν ἄλλοι λυτρα δόντες

Χρόνων δὲ δύο παραδραμόντων πάλιν ὁ Ἄμερ στρατὸν ἐπαγόμενος, οὐκ ἔλαττον τρισμυρίων, ἐστρατεύει κατὰ Ῥωμαίων. Ὁ Μιχαὴλ δὲ τὴν προτέραν ἤτταν ἀνακαλέσασθαι βουλόμενος, στρατὸν καὶ αὐτὸς συναγροῦς ἔκ τε Θρακῶν καὶ Μακεδόνων περὶ τὰς τέσσαρας ἡμισυ μυριάδας, ἔξεισι κατ' αὐτοῦ. Ὅπερ μαθὼν Ἄμερ, διὰ τινῶν χωρίων δυσχωρῶν ἐπιτόμων δὲ τὴν πορείαν ποιησάμενος καὶ αἰφνίδιον προσπεσὼν, ἐτρέψατο κατὰ κράτος τὸν βασιλέα καὶ πρὸς φυγὴν ἠνάγκασεν ἀπειθεῖν. Μικροῦ δ' ἂν καὶ ἦλω αἰχμάλωτος, εἰ μὴ Μανουὴλ ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν τὴν φάλαγγα διακόψας αὐτὸν διεσώσατο, τῶν ἄλλων πάντων, ὡς περ ἔτυλεν ἕκαστος δυναθεις, διασπαρέντων.

Δεύτερος πάλιν μετὰ τὸν πόλεμον τοῦτον διήλθεν ἐνιαυτος, καὶ πάλιν ὁ Ἄμερ μετὰ τεσσαράκοντα χιλιᾶδων ἐστρατεύσας εἰσβολὴν ἐποίησατο κατὰ Ῥωμαίων, ὁμοῦ μὲν καὶ τὴν Ἀρμενικὴν, ὁμοῦ δὲ καὶ τὴν πρὸς θάλασσαν ἐκπορθῶν καὶ δηρούμενος, ὅτε φασὶν αὐτὸν παραπλησίως τῷ Ξέρξῃ πάθος παθεῖν, μάστιγι κελεύσαντος παλεῖν τὴν θάλασσαν, ὅτι μὴ περαιτέρω προήκατο τοῦτον χωρεῖν. Ἐφ' οἷς ἀσχάλλων ὁ Μιχαὴλ, καὶ πάλιν αὐτὸς ἀντιστρατεύσας πρὸς αὐτὸν μὴ τολμῶν, τὸν τῆς ἐαυτοῦ μητρὸς ἀδελφὸν Πετρῶναν, τῶν Θρακησίων διέποντα τὴν ἀρχὴν, τὰς Ῥωμαϊκὰς δυνάμεις ἐκέλευσε λαθεῖν καὶ παντὶ σθέναί χωρεῖν κατ' αὐτοῦ. Ἐτυχε δ' οὗτος διατρίβων τότε κατὰ τὴν Ἐφεσον. Δεξιόμενος δὲ τὰ γράμματα εἰς ἀγωνίαν ἐμπέπτει μεγίστην. Εὐθὺς οὖν ἐξίππασάμενος ἄπεισιν ἐν τῷ ὄρει τῷ Λάτρει πρὸς τὸν ἐκεῖσε ἀσκούμενον μοναχὸν Ἰωάννην, ἐπ' ἀρετῇ ὄντα τῷ τότε διαδόχῳ, καὶ περὶ τοῦ πράγματος ἐπυνθάνετο. Ὁ δὲ μηδαμῶς ἐμβραδύνας πρὸς τὴν ἐρώτησιν, « Ἀπιθι, τέκνον, » ἔφη, « κατὰ τῶν Σαρακηνῶν θεὸν γὰρ ἔξεις προπορευόμενον. » Τοῦτου καθοπλισθεὶς ταῖς εὐχαῖς ἄπεισι κατὰ τὸν

λεγόμενον Λαλακίωνα (45) τόπον, καὶ λόχους πανταχόθεν ἐπέστησε, καὶ πρὸς συμπλοκὴν ἐξεκαλείτο τὸν Ἄμερ. Πάντοθεν οὖν ὡς θηρίον περὶον περικλεισθεῖς ὁ Ἄμερ, καὶ περὶ τοῦ τέλους ἀγωνιῶν, τῶν αἰχμαλώτων τινὰ Ῥωμαίων προσκαλεσάμενος ἐπονθάνετο τὴν τε τῆς χώρας προσωυμίαν καὶ τοῦ τόπον ἐν ᾧ ἔτυχεν ἐστρατοπεδεκῶς, καὶ τοῦ παρῥέοντος ποταμοῦ. Ὡς δὲ τὴν μὲν χώραν Λαλακίωνα ἤκουσε λέγεσθαι, τὸν δὲ τόπον Πτώσοντα (46) καὶ Γύρην τὸν ποταμὸν, [P. 547] εὐθὺς κκῶς οἰωνὸς ἑαυτῷ γενόμενος ἐξεφοίβασε λαοῦ τε κάκωσιν σημαίνειν καὶ πτώσιν τὰ ὀνόματα, καὶ ὡς Ἀνάγκη γυρισθῆναι (47) ἡμᾶς ὑπὸ Ῥωμαίων. Ἄλλ' ὅμως μὴ ἀποκνητέον, φησὶν, ἀλλὰ διεγερτέον καὶ πρὸς τὸν αὐρίον γενησόμενον πόλεμον ἀνδριστεῖον, ἔφη πρὸς τοὺς παρόντας. Ἡμέρας δὲ ἄρτι διαλαμπούσης, ἐπεὶ πάντοθεν συγκαλείσθαι ἔγνω καὶ ἀνεπιχειρήτος ἦν ἡ ἐξοδος, συμφέρον ἔκρινε κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος χωρεῖν ὅπου τὸν Πετρωνᾶν εἶδε φυλάττοντα. Καὶ δὴ κρότῳ καὶ βοῇ τοῖς πολεμοῖς προσέβραξαν, Ἐπεὶ δὲ ἀνηνύτοις ἐπιχειρῶν, μικρὸν συσταλεῖς αὖθις σὺν ῥύμη ἐπεβάρει μετὰ δυνάμει, ἀπόδρασιν ἑαυτῷ μηχανώμενος. Ἠλίην δὲ ἀποτυχῶν καὶ τρὶς τοῦτον ἐπιχειρήσας τὸν τρόπον εἰς ἀμηχανίαν ἐνέπιπτεν. Ὡς δὲ πάντοθεν ἀναφονέντας καὶ ἐκπηδῶντας εἶδε τοὺς Ῥωμαίους ἔκ τε μεσημβρίας καὶ τῶν πρὸς ἄρκτον μερῶν, καὶ ἄφουκτα κατενόησε τὰ περὶ αὐτὸν εἶναι, τότε δὴ τὴν σωτηρίαν ἀπογνοὺς ἐμπίπτει τοῖς κατὰ μέτωπον ἀθρόως μετὰ σφοδρᾶς προσβολῆς. Ἐνθα καιρίαν πληγὴς αὐτὸς τε πίπτει, καὶ τῶν αὐτοῦ διασώζεται οὐδὲ εἰς. Πυθόμενος δὲ τὴν ἦταν ὁ τοῦτου υἱὸς, εἰς προνομᾶς μετὰ μέρους ἀποσταλεῖς τοῦ στρατοῦ, εὐθὺς πρὸς Μελιτηνὴν ἀπεθόδρασκεν. Ἀλλὰ καὶ τοῦτον ὁ τοῦ Χαρσιανοῦ καταδιώξας κλεισουράρχης χειροῦται μετὰ τοῦ στρατεύματος καὶ τῷ στρατηγῷ δίδωσι Πετρωνᾶ. Ὁ δὲ Πετρωνᾶς τοιοῦτον κατὰ τοῦ Ἄμερ στήσας τρόπαιον τὴν βασιλίδα καταλαμβάνει, ἐπαγόμενος καὶ τὸν τὴν νίκην αὐτῷ προθεσπίσαντα μοναχὸν, τὴν τε ἀρετὴν ἐκθειάζων αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα καὶ Βάρδα τὸν οἰκεῖον ἀδελφὸν ἐξυμνῶν τοῦτον καὶ μεγαλύνων. Τιμᾶται γοῦν δομέστικος τῶν σχολῶν, μετὰ μικρὸν δὲ καὶ ἀπεβίω. Ἐτελεύτησε δὲ πρὸ τούτου καὶ ὁ Μανουήλ, νόσῳ δὴ σινι κρατηθεῖς.

Μονωθεῖς δὲ ὁ Βάρδας ἔγγε καὶ ἔφερε πάντα, καὶ τὰς ἐκ βασιλείως ἡμεῖς συνεχῶς τιμᾶς, ἀνδοῖ δὲ καὶ εἰς τὴν Καίσαρος δόξαν τε καὶ τιμὴν, τοῦ Μιχαὴλ μηδενὸς ἐτέρου φροντίζοντος τῶν πολιτικῶν ἀλλ' ἡ θεάτρων καὶ ἵππων ἀμίλλης. Καὶ τὸ δὴ χεῖριστον, οὐκ ἠγάπα τεατῆς εἶναι μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἠγιοχεῖν καὶ παίγνιον τοῖς πᾶσι προκείσθαι καὶ γέλως. Καὶ ὁ μὲν ἐν τούτοις ἦν, ὁ Βάρδας δὲ διεῖπε τὰ πολιτικὰ καὶ τῆς βασιλείας κατεστοχάζετο ὡς αὐτὴν εὐκαίρως παραληψόμενος. Ἐπεμελήθη δὲ καὶ τῆς ἔξω σοφίας (ἦν γὰρ ἐκ πολλοῦ χρόνου παραβύσεισα καὶ πρὸς τὸ μηδὲν ὄλωσ Ζωρήσασα τῇ τῶν κρατούντων ἀγροικίᾳ καὶ ἄμαθίᾳ) διατριβᾶς ἐκάστη τῶν ἐπιστημῶν ἀφορίσας, τῶν μὲν ἄλλων ὅπη περ ἔτυχε, τῆς δ' ἐπὶ πασῶν ἐπόχου φιλοσοφίας κατ' αὐτὰ τὰ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(45) Vicina sunt Militenæ et Armeniæ loca hic enumerata. GOAR.

(46) Ex Zonara pro πτώσοντα legi πτώσοντα. Idem habet Λαλακίωνα, Dalacaonem. Videtur in hoc alluisse ad λαόν et κατείν. ΧΥ.

A quemdam e captivis Romanis interrogat. Cumque audiret regioni Lalacæonis, loco Ptosontis, amni Gyris nomen esse, statim male sibi ipsi ominatus prædicit ipsis verbis copiarum cladem, easque in gyrum inclusum iri a Romanis, denuntiari. Suos tamen monet uti ne desperent, sed fortiter se ad postridie futuram pugnam parent. Utiliuit, undique se inclusum ac nullibi exitum patere sentiens, eo ire decrevit ubi Petronam stationem tenere videbat, hosteque magno cum plausu et clamore invadit. Sed conatum suum irritum esse cernens paululum se recipit; rursusque inde impetum facit, effugiendi captans occasionem. Tertium hoc frustra conatus et in extremo constitutus discrimine, postquam undique ex insidiis sese proripere videt Romanos ab austrinis et septentrionalibus locis, rebusque suis consuli nullo modo posse intelligit, desperata salute in adversos hostes vehementi cum impetu irruit, ibique et ipse sternitur et exercitus ejus occisione perit. Filius cum parte copiarum populatum missus 965 nuntio cladis accepto statim Melitenam fuga petit. Sed hunc quoque et exercitum ejus Charsianis angustiis præfectus insecutus in potestatem redigit ac Petronæ tradit. Tam illustri de Amere victorio positus Peetronas Cpolin rediit, adducto secum qui eam prædixerat monacho, divinam ejus virtutem prædicans, imperatorique et Bardæsum opere commendans. Jam tum Manuelus ex morbo interierat. Itaque Petronas scholarum domesticus honoris causa creatur, pauloque post vita decedit.

C Itaque Petronas scholarum domesticus honoris causa creatur, pauloque post vita decedit. At Bardas solus superstes omnia exinde agere ac ferre, honores imperatorios subinde in alios atque alios transferre, adeoque Cæsaris quoque dignitatem sibi sumere. Michaelus interea nullam rei publicæ curam, gerere, theatris modo et equestribus vacare certaminibus, quodque erat deterrimum, non tantum ea spectare, sed et ipse equos agere omnibusque subsannandum se et ridendum exhibere. Interim Bardas negotia publica procurabat, imperiumque animo sibi destinabat, puod suo tempore adipisceretur. Idem profanas quoque litieras, quæ imperatorum barbarie atque inscitia jam a multis annis prorsus absolverant et evanuerant, recreavit, singulis scientiis certo loco suas scholas attribuens, supremæ autem omnium philo-

(47) Quadrat huic loco modernus hujus vocis usus, quo non modo *in gyrum includere*, sed et *in fugam vertere, retro amandare*. et his similla significat. GOAR.

sophiæ ad ipsam regiam in Magnaura. Itaque ex eo rursum florere scientiæ cœperunt, tametsi præstantissimum hoc celeberrimum factum vitiis Bardæ eluendis non suffecit. Philosophiam docebat magnus ille philosophus Leo consobrinus Jannis patriarchæ. Hic Leo episcopus cum esset Thessalonicæ, Imaginiperdis submotis ipse quoque munere suo privatus cum in otio degere, huic fuit negotio adhibitus. Verum ante in imperatoris Theophili notitiam hoc modo pervenerat. Cum omnis scientiarum generis perfecta cognitione non haberet sibi parem, vili quodam in domicilio quibus quisque vellet artibus homines instituebat. Aliquanto tempore, cum multi in scientiis progressus haud pœnitendos fecissent, forte juvenis quidam apud eum summam nactus geometriæ peritiam scriba sit cujusdam ducis, cumque eo in bellum profectus, fuis suorum copiis. vivus in hostium potestatem pervenit, et Sarraeno cuidam illustri in servitutem deditur. Ismaelitarum eo tempore princeps Mamumus cum aliis Græcis disciplinis vacabat, tum præcipue geometriæ erat deditus. Accidit aliquando ut ejus, de quo diximus, juvenis dominus de amermumna in mathemata et geometriam studio mentionem faceret. Ibi cupere se cum ipsiusque doctores audire mentionem juvenis ait, et quam adhiberent rebus geometricis diligentiam explorare. Mamumus hoc cognito juvenem lætus admodum ad se vocat, et an cognitam haberet eam disciplinam quærit, et aienti fidem derogat, eo tempore neminem præter suos magistros geometriæ gnarum esse contendens. Juvenis cupere se eorum scientiam examinare cum diceret, statim ii præsto fuerunt, figurasque trium et quatuor angulorum descripserunt, et in medium canones principiorum geometriæ adduxerunt, nomina figuram exponentes, nulla interim reddita causa aut prolata demonstratione. Eos cum animo elatos jactare sese ob descriptionem figurarum videret juvenis, « In omni, inquit, ratione atque re causam continens demonstratio principem obtinet locum. Qua vos omissa, cum esse rem tantummodo dicatis. præcipua ignorantes videmini mihi non leviter errare. » Hærentibus iis et ut causas ipse demonstraret petentibus, cur quævis figura hoc nomen et hanc delineationem haberet, ordine ostendit. Ii ad rei intelligentiam deducti hominem porro admirati interrogant, aliosme etiam tales Byzantium haberet. Et cum responderet plurimos, ac se discipulorum minimum, non ex magistrorum esse numero, Mamumus rursum de doctore quærit, quis ille et an adhuc viveret. Respondet Leonem esse in vivis adhuc, inopem et nulli alii rei quam scientiis deditum. Statim ergo ad hunc litteras in hanc sententiam Mamumus scribit : « Ex fructu arborem, ex discipulo magistrum agnovimus. Ergo, qui tanta rerum instructus scientia ignotus tuis civibus sapientiæ

βασιλέα ἐν τῇ Μαγναύρᾳ καὶ οὕτως ἐξ ἐκείνου ἀνηθίσκειν αἱ ἐπιστήμαι ἤρξαντο. Τοῦτο τὸ ἔργον κάλλιστον καὶ περιβόητον ὄν οὐκ ἴσχυσεν ἀποκλῦναι τὰς ἐνούσας ἄλλας τῷ Βάρδα κηλιῶς. Τῆς μὲν οὖν φιλοσοφίας ἐξηγεῖτο Λέων ἐκεῖνος ὁ μέγας τε καὶ φιλόσοφος, ἀνεψιὸς ὢν Ἰαννῆ τοῦ πατριάρχου, ὃς καὶ τὸν θρόνον ἔλαχε τῆς [Ρ. 548] Θεσσαλονίκης, ἄρτι δὲ τῶν εἰκονομάχων καθαιρεθέντων συγκατηρέθη καὶ αὐτὸς, καὶ σχολάζων εἰς ταύτην προεδιόζετο τὴν σχολήν. Ἐγένετο δὲ πρότερον γνῶριμος Θεοφίλῳ τῷ βασιλεῖ τοῦτον τὸν τρόπον. Πίσας γὰρ κατορθώσας τὰς ἐπιστήμας ὡς οὐδὲ μίαν ἕτερος, ἐν εὐτελεῖ τινι καταλύματι διάγων τοὺς βουλομένους ἐμυσταγῶγει ὅποیان ἕκαστος βούλοιοτο. Ὡς δ' ἤδη χρόνος παρετείνετο καὶ πολλοὶ κατὰ τὰς ἐπιστήμας προέκοπτον. συνέθη τινὰ νεανίαν τῆς γεωμετρικῆς ἐπιστήμης εἰς ἄκρον ἐλτλακότα ὑπογραφεία γενέσθαι τινὸς στρατηγῶ. Οὗ γενομένου κατὰ τινὰ πόλεμον εἶπετο καὶ αὐτὸς, καὶ τροπῆς γενομένης ζωγρεῖται καὶ τινι τῶν ἐπιφανῶν εἰς δουλείαν ἐκδίδοται. Ὁ δὲ κατὰ τόνδε τὸν καιρὸν τῶν Ἰσραηλιτῶν κατάρχων Μαμούμ ἄλλοις τε μαθήμασιν Ἑλληνικοῖς σχολάζων καὶ δὴ καὶ γεωμετρίας διαφερόντως ἐξεχόμενος ἦν. Λόγου δὲ ποτε κινήθητος παρὰ τοῦ τὸν νεανίαν ἔχοντος δεσπότου περὶ τῆς εἰς τὰ μαθήματα σπουδῆς τοῦ ἀμερμουμνῆ καὶ τῆς περὶ τὴν γεωμετρίαν ἐπιμελείας, « Ἀκοῦσαι τούτου, » εἶπεν ὁ νεανίας, « ἐπιθυμῶ καὶ τῶν αὐτοῦ διδασκάλων, καὶ ἦν ἔχουσι περὶ τὴν γεωμετρίαν κατανοῆσαι σπουδῆν. » Ἐμαθε τοῦτο ὁ Μιμούμ, καὶ μετὰ περιχαρείας ἐσκαλεῖται τὸν νέον πολλῆς, καὶ παραγνομήνων ἐκπυθάνετο εἰ γνῶσιν ἔχει τῆς τοιαύτης δυνάμεως. Συγκαταθεμένου δ' ἐκείνου ἤπισται ὁ βάρβαρος, καὶ διετείνετο μηδένα ἕτερον εἶναι πλὴν τῶν ἐκείνου διδασκάλων τῆς γεωμετρικῆς ἐπιστήμης εἰδήμονα κατὰ τὴν τότε ἡμέραν. Ἰμείρεσθαι δὲ φήσαντος τοῦ νεανίσκου τῶν αὐτοῦ διδασκάλων πείραν λαβεῖν, θάπτον ἢ λόγος οὗτοι παρίστανται, καὶ διεχαράττοντο σχήματα τρίγωνα καὶ τετράγωνα, καὶ κακόνες εἰς μέσον προὔθθεντο τοῦ στοιχειωτοῦ, τὸ μὲν, ὅτι τὸ σχῆμα τὸδε τήνδε φέρει τὴν κλήσιν καὶ τὸδε τήνδε, διδίσκόντες, αἰτίαν δὲ καὶ λόγον καὶ τὸ διέτι ἀπεδίδοσαν οὐδαμῶς. Ὡς οὖν ἐώρα γαυρομένους αὐτοὺς ὁ νεανίας καὶ μέγα φρονούντας ἐπὶ τῇ τῶν σχημάτων καταγραφῇ. « Ἐπὶ παντὸς λόγου, ὦ οὔτοι, ὁ νεανίας ἔφη, καὶ πράγματος τὸ διότι τὸ κῦρος ἔχει· ὑμεῖς δὲ τὴν ὑπερβῆν μόνην λέγοντες τοὺς δὲ λόγους παρατρέχοντες οὐχ ἤμιστά μοι διαμαρτάνειν δοκαῖτε, τὸ κυριώτερον ἀγνοοῦντες. » Τῶν δὲ διαπορησάντων καὶ τὰς αἰτίας τούτων διευκρινεῖν καὶ διδάσκειν παρακαλούντων, ἐπεὶ διερμηνεύοντα καὶ σαφηνίζοντα ταῦτας εὕρισκον, ὡς τὸδε μὲν διὰ τὸδε, τὸδε δὲ διὰ τὸδε τὴν εἰρημένης κλήσιν τε καὶ γραφὴν ἔχει, καὶ ἅμα ὁ νοῦς αὐτῶν διηνοίγετο καὶ τῶν λεγομένων συνέσταν, θάμβει λοιπὸν συσχεθέντες, εἰ καὶ ἄλλους ἔγει τοιοῦτους τὸ Βυζάντιον ἐπιφύτων. Εἰρηκότος δὲ τούτου πλείστους ἐν αὐτῷ εἶναι, καὶ ἑαυτὸν τὸν ἔσχατον τῶν μαθητῶν ἀλλ' οὐ τῶν διδασκόντων, περὶ τοῦ διδασκάλου κάλιν διεπυθῆ-

νοντο, τίς τε εἶη καὶ εἰ περίεστιν. Ὁ δὲ ὅστις τε εἶη ἀπεκρίνατο, καὶ ὡς ἔτι περίεστιν ἀκτῆμονα βίον ἄγων καὶ μηδὲ τισιν ἄλλοις ἀλλ' ἢ μόγαις ταῖς ἐπιστήμαις προσηλωμένον ἔχων τὸν [P. 549] τοῦν. Γράμματα γοῦν εὐθύς ὁ Μαρμὺμ (48) πρὸς ἐκεῖνον διαχράττει, τόνδε τὸν νοῦν ἔχοντα. « Ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον καὶ ἐκ τοῦ μαθητοῦ ἔγνωμεν τὸν διδάσκαλον. Ἐπεὶ γοῦν τιλικούτος ὢν περὶ τὴν τῶν ὄντων ἐπιστήμην ἄγνωστος εἰ τοῖς συμπολίταις, τῆς γνώσεως καὶ σοφίας καρπὸν μὴ ὀρεπόμενος, μὴ ἀπαξιώστης ἔλθειν πρὸς ἡμᾶς καὶ τῆς σῆς μεταδοῦναι σοφίας. Ἐρχομένῳ γὰρ σοι αὐχένα ὑποκλινεῖ γένος ἅπαν τὸ τῶν Σαρακηνῶν, καὶ πλούτου καὶ δωρεῶν ἀξιοθήσῃ ὢν οὐδ' εἰς πώποτε τῶν ἀνθρώπων ἤξιωται. » Ταῦτα τὰ γράμματα δοὺς τῷ νεανίσκῳ καὶ δώριος φιλοφρονησάμενος ἐκπέμπει πρὸς τὸν διδάσκαλον. Ὁ δὲ διασωθεὶς πρὸς τὴν βασιλεύουσαν καὶ ζῶντα τὸν φιλόσοφον εὐρηκῶς ἐπιδίδωσι ταῦτα τὰ γράμματα. Ὁ δὲ οὐκ ἀκίνδυνον εἶναι λογισάμενος εἰ γραφὴν ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν δέξοιτο εἰδήσεως ἄνευ βασιλικῆς, πρόσσεισι τῷ λογοθέτῃ τοῦ δρόμου (Θεόκτιστος οὗτος ἦν, ὁ παρὰ τοῦ Βάρδα μετὰ ταῦτα ἀναίρεθεὶς) καὶ διηγείται ὅπως τε ἀφίκετο πρὸς αὐτὸν ὁ ἀίχμαλιωτος μαθητῆς, καὶ ὅπως γράμμα αὐτῷ προσκεκόμικεν ἐκ τοῦ ἀμερμουμνῆ, καὶ ἅμα τὴν γραφὴν ἐκβαλὼν εἰς χεῖρας δίδωσιν. Ἀὕτη ἡ αἰτία τῷ φιλοσόφῳ Λέοντι πρὸς τὸν βασιλέα γνώσις γίνεται καὶ οἰκείωσις, καὶ ὁ λεχθεὶς μαθητῆς τὴν τοῦ Λέοντος σοφίαν ἔτι κρυπτομένην ἐδημοσίευσεν προσκαλεῖται γὰρ ὡς τάχος αὐτὸν ὁ βασιλεὺς καὶ πλουτίζει καὶ δημοσίᾳ διδάσκειν προτρέπεται κατοικητήριον ἀφορίσας αὐτῷ τὸν θεῖον ναὸν τῶν Τεσσαράκοντα καλλινίκων Μαρτύριον. Ὁ δὲ Μαρμὺμ ἀπογινὼς τὴν τοῦ φιλοσόφου ἀφίξιν ἀπορίας ἐκθιόμενος γεωμετρικῶν καὶ ἀστρονομικῶν ζητημάτων καὶ τινῶν ἄλλων μαθημάτων ἐκπέμπει, τὰς λύσεις σαφηνισθῆναι οἱ ἐξαίτησάμενος. Ὡς δ' ἐκάστην ὁ Λέων ζητήσιν διελύσατο ἀρμοδίως, προσέθετο δὲ καταπλήξεως χάριν καὶ τινα τῶν μελλόντων σημεία προγνωστικᾶ, καὶ τούτῳ ἐξέπεμψε, τότε δὲ ἐπὶ χεῖρας λαθόντα τὸν ἀμερμουμνῆν τρωθῆναι τῷ τούτου ἔρωτι, μέγα τε ἀνακραγεῖν τὸν ἄνδρα τῆς σοφίας ὑπεραγάμενον. Εὐθύς οὖν πρεσβείαν πρὸς τὸν Θεόφιλον καὶ γράμματα τοιαῦτα ἔχοντα τὴν διάνοιαν ἐκπέμπει. « Ἐβουλόμην μὲν αὐτὸς ἀφικέσθαι σοι, ἔργον γνησίῳ φίλου ἀποπληρῶν. Ἐπεὶ δὲ ἡ ἀνακειμένη μοι ἀρχὴ ἐκ Θεοῦ καὶ ὁ ὑπὸ τὴν χεῖρά μου τελῶν πλείστος κατεξουσίας λαὸς τοῦτο οὐ συγχωρεῖ, ὃν ἔχεις ἐπὶ φιλοσοφίᾳ καὶ ταῖς λοιπαῖς ἐπιστήμαις διαβόητον ἄνδρα, βραχὺν τινα χρόνον αἰτῷ ἐξαποστείλαί μοι, τῆς αὐτοῦ ἐπιστήμης μεταδώσοντά μοι ἐκκαίόμενῳ καὶ ταύτης ἔρωτικῶς ἔχοντι. Μὴ ἀναβολὴ δὲ διὰ τὸ σέβας καὶ τὴν τοῦ γένους ἀλλοτριότητα ἔσοιτο, ἀλλὰ μάλλον ὅτι τοιοῦτοις ἀξιοῖ φίλοις ἐπιεικίαι τε καὶ χρηστοίς, πέραις τὸ τάχος λαθέτω ἡ αἴτησις. Χάρις δὲ σοὶ ὑπὲρ τούτου καταβληθήσεται χρυσίου μὲν ἑκατὸν κεντηνῆρια, εἰρήνη δὲ καὶ σπονδαὶ ἀτελεύτητοι καὶ αἰδίοι. » Δεξάμενος δὲ τὰ γράμματα ὁ Θεόφιλος, ἄπονον κρίνας εἰ τὴν τῶν ὄντων γνώσιν, δι' ἣν τὸ Ῥωμαίων γένος θαυμάζεται, [P. 550] ἔκδοτον ποιῆσει τοῖς ἔθνεσι, πρὸς τὰ αἰτιθόντα καὶ ἀξιοθέντα οὐκ ἐπένευσε· τὸν δὲ Λέοντα διὰ μέζονος ἡγε τιμῆς καὶ τῆς Θεσσαλονίκης προχειρίζεται πρόεδρον, τὸν πατριάρχην ἀναπέσις Ἰάννην χειροτονῆσαι τούτον, καὶ αὐτῷ, ὡς ἤδη εἴπομεν, κατὰ γένος φκείωμενον.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(48) Is idem qui dignitatis nomine amermummi modo vocatus est. GOAR

fructum non fers, ne dedigneris ad nos venire tuaque nos doctrina impertire. Venienti enim tibi tota Sarcenica natio cervicem submittet, iisque divitiis et donis cumulaberis quibus nemo unquam hominum. » Has litteras juveni liberaliter donato dat Leoni tradendas. Isque Byzantium incolumis perlatas, cum Leonem adhuc vivum reperisset, ei litteras reddit. Leo periculosum sentiens litteras ab hoste accipere, nesciente id imperatore, Theoclistum logothetam dromi, quem deinde a Barda interfectum docuimus, accedit, et narrat quomodo discipulus suus captivus redierit litterasque sibi ab amermumna attulerit; simulque eas exhibet. Hoc modo Leonis in occulto versantem doctrinam discipulus in lucem produxit, atque hac occasione imperatori innotuit ac familiaris est factus Leo. Statim enim is eum accivit, ditatumque publice docere jussit, gymnasii in usum ei concedens ædem Quadraginta Martyrum. Sed Mamumus Leonis ad se adventu desperato, geometricas 669 aliquot astronomicasque et aliarum scientiarum quæstiones ad eum mittit, solutionem earum poscens. Quas cum Leo recte omnes discussisset, et admirationis excitandæ gratiâ simul quædam futura prædicendi signa adscripsisset, Mamumus litteris istis acceptis animum desiderio ejus sauciatas fertur magna voce exclamasse, admiratione tantæ ejus viri doctrinæ. Statim ergo ad Theophilum legatos mittit, cum litteris hæc significantibus: « Statueram, quod est genuini amici officium, ipse ad te venire; sed cum a Deo mihi commissum imperium populusque mihi subditus, cujus summa est potestas, id non concedant, peto ut virum quem philosophia aliisque scientiis celebrem habes, ad me mittas, ut exiguum tempus mecum degens sua me doctrina, cujus amore flagro, impertiat. Neque ob religionis et gentis diversitatem hoc differas, sed quod bonis amicis debetur, quamprimum præstes. Pro hoc officio tibi auri centenaria 100 reddemus, pacemque et sædus perenne componemus. » Has litteras cum accepisset Theophilus, absurdum ratus barbaris prodere scientias, ob quas Romana gens in admiratione esset, petitioni huic non annuit: Leonem vero majori porro in honore habet ac Thessalonicæ 670 episcopum creat, opere Jannis patriarchæ, cujus illum fuisse cognatum docuimus.

Leonem Thessalonicenses summopere sunt venerati, doctrinæ ergo et in rebus mathematicis solertiæ; præcipuam autem, cur ita admirarentur hominem, causam hanc habuerunt: Sterilis et infrugifera eo tempore erat tellus, quippe Thessalonicam et circumjacentia loca incolebant, fame premebantur; erantque in eo omnes periculo, ne aut patrium solum vertere aut penuria confici oporteret. Leo consolatus eos capto tempore, quod ei siderum certorum ortus atque emicatio indicabant, terram eos conserere jussit. Quo facto tantæ fertilitatis auctor fuit, ut ejus messis fructus ad multos annos suffecerint.

Litteris et poetis Leo, ut ipse ferebat, initiatus fuit Byzantii. Rhetoricam, philosophiam, arithmeti- cam, et reliquas scientias in Andro insula didicit. Ibi versatus cum Michaelo Psello, præstante viro, ab eoque principiis tantum et quibusdam præceptis occasionibusque discendi instructus, neque tantum quantum desiderabat adeptus, monasteria pervagatus est, librosque in iis repositos perquirens atque scrutans studioseque meditans ad tantæ doctrinæ fastigium evasit. Abunde ergo eruditio- nis 971 consecutus Cpolin rediit; et qui opera ipsius uti vellent, eos bonis artibus instituit. Verum hæc multo ante. Cæterum Imaginiperdarum hæresi profligata et ejus sectatoribus dejectis, in- terque eos Janne etiam patriarcha, Leo quoque deturbatus episcopatu fuit, eumque Bardas, ut retulimus, deinde scholæ philosophicæ præfecit. Idem Sergium Leonis discipulum, patrem hujus de quo verba fecimus juvenis, geometrico gymna- sio, et Theodegium, itidem ejus familiarem, arith- metico astronomicoque ludo præposuit. Large iis sumptus suppeditavit; utque erat studiosus bona- rum artium, sæpe ipse quoque scholam frequenta- vit, alacritatem discendum suo exemplo confirmans. Hoc pacto bonas litteras prorsus ante extinctas, ita ut ne vestigium quidem earum aut scintilla exstaret, brevi temporis spatio ad magnam evexit amplitudinem.

Idem Bardas Cæsar factus crebro judicia quæ in Circo agebantur visitabat, effecitque ut leges reflo- rescerent, cum horum quoque temporum vitio ac- curata observasset tractatio. Hæc tot tantaque Bardæ ornamenta nimia imperii cupiditas, veluti nævus quidam et innata macula, fœdavit atque obscuravit, ac præterea turbæ quas Ecclesiæ dedit; quibus factum est ut pro gloria infamiam reporta- ret. Etenim beatissimo Methodio, cum quatuor

(49) Ibidem fuisse ἀσκησιμότητα superius ex auctore p. 543 legimus. Σεκρήτου autem sive, ut cum Euse- bio VII, 30 loquar, Σεκρήτου nomine non *secretariorum*, ut veritit interpres, *curiam*, quin potius ipsorum judicium, censendam existimo. Et ut alia missa faciam, satis sit Nicetæ in Alexio Manuelis

Α Τούτον οἱ Θεσσαλονικεῖς μετὰ τὴν χειροτονίαν ὑπερβαλλόντως ἐτίμησαν διὰ τὴν ἐνούσαν αὐτῷ σοφίαν καὶ τὴν περὶ πάντα τὰ μαθήματα ἀκρίθειαν, ἐξαιρέτως δὲ ἐθαύμασαν ἀπὸ τῆσδε τῆς αἰτίας· "Δγὼνος ἦν ἡ γῆ καὶ ἄκαρπος κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, καὶ λιμὸς ἤγγχε τοὺς οἰκοῦντας Θεσσαλονικίην καὶ τὰ περὶ αὐτῆς, καὶ πάντες ἤ μετανάσται γενέσθαι τῆς πατρίδος ἢ λιμῷ καὶ ἐνδείᾳ τῶν ἀναγκαίων διαφθα- ρήσεσθαι ἤλπιζον. Ὁ δὲ Λέων τὴν ἀπορίαν τούτων παραμυθούμενος καιρόν τινα, ὃν ἡ τῶν ἀστρῶν ὑπε- τῆθη τούτῳ ἐπιτολῇ τε καὶ φάσις, παραδηλώσας αὐτοῖς, καὶ κατὰ τοῦτον τῇ γῇ καταβαλεῖν ἐπιτρέ- ψας τὰ σπέρματα, τοσαύτης γέγονεν εὐφορίας αἴτιος ὡς ἐπὶ πολλοὺς ἐπαρκέσαι χρόνους τοῖς ἐγχευρίοις τοὺς δρεφθέντας καρπούς.

Β Τὰ μὲν οὖν γραμματικὰ ἔλεγεν ὁ Λέων καὶ ποιη- τικὰ μυθῆναι κατὰ τὴν βασιλίδα, βητορικὴν δὲ καὶ φιλοσοφίαν καὶ ἀριθμῶν ἀναλήψεις καὶ τὰς τῶν λοιπῶν ἐπιστημῶν ἐφόδους κατὰ τὴν νῆσον Ἄνδρον γενόμενος. Ἐκείτῃ γὰρ σπουδαίῳ τινὶ ἐντυχῶν ἀνδρὶ Μιχαήλ τῷ Ψέλλῳ, καὶ τὰς ἀρχὰς μόνον καὶ τινὰς λόγους καὶ ἀφορμὰς λαβὼν παρ' αὐτοῦ, ἐπεὶ μὴ ὅσον ἐβούλετο εὔρισκε, περιενόσκει τὰ μοναστήρια, καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς ἀποκειμένας βιβλοὺς ἀνερευνῶν τε καὶ ποριζόμενος καὶ σπουδαίως ἐκμελετῶν πρὸς τὸ τῆς τοσάυτης γνώσεως ὕψος ἀνεβιβάσθῃ. Ἐἰς κό- ρον δὲ τῶν μαθημάτων μετεσχηκῶς πρὸς τὴν βσι- λεύουσαν αὐθις ὑπέστρεψε, τὰ σπέρματα τῶν ἐπι- στημῶν ταῖς τῶν βουλομένων διανοίαις κταβαλλό- μενος. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν πρότερον τῆς δὲ τῶν Εἰκο- νομάχων αἰρέσεως καταβληθείσης καὶ τῶν ταύτης ἔλομένων καθαιρεθέντων, καθαιρεθέντος δὲ καὶ Ἰαν- νῆ τοῦ πατριάρχου, συγκαθηρέθη καὶ οὗτος, ὃν ὁ Βάρδας, ὡς ἤδη φθάσαντες εἴπομεν, τῆς φιλοσόφου σχολῆς προστάτην ἀπέδειξε, καὶ τινὰ Σέργιον, φι- τητὴν αὐτοῦ γενόμενον (πατὴρ οὗτος τοῦ ἀνωθεν ρίου, καὶ Θεοδήγιον, συνήθη καὶ αὐτὸν τούτου ὑπάρχοντα, ἀριθμητικῆς καὶ ἀστρονομίας, δαφιλίαις αὐτοῖς τὰς χορηγίας ἐπιμετρῶν. Πολλάκις δὲ καὶ ἐπιφοιτῶν ἐκ φιλομαθείας, καὶ τῶν διδασκομένων τὰς προθυμίας ἐπιβρίωννύς, διὰ βραχίων εἰς αὔξη- σιν τὴν γνῶσιν ἀνήγαγεν, ἀπεισηχυῖαν τελέως προ τοῦ καὶ μηδ' ἔχνος δῶλος δεικνύσαν ἢ ζώπυρον.

Γ Ὁ δ' αὐτὸς Βάρδας καὶ Καῖσαρ γενόμενος συν- εχῶς ἐφοῖτα τοῖς τοῦ ἵπποδρόμου δικαστηρίοις (49), καὶ τοὺς νόμους ἀνέβην αἴτιος γέγονε, τοῦ χρόνου καὶ τὴν περὶ αὐτοὺς ἀκρίθειαν συγκαλύψαντος. [P. 551] Ἄλλὰ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα τῶν καλῶν τοῦ Βάρδα πλεονεκτημάτων ὁ τῆς φιλοπρωτίας ἔρωσ, οἷά τις ἐγγενὴς μολυσμὸς καὶ σπῖλος ἄκρατος ὢν, ἡμαζύρωσε καὶ ἠφάνισε, καὶ ἦν κατὰ τῆς Ἐκκλη- σίας ἀνήγειρε στάσιν, κυκῆσας αὐτὴν καὶ ταράξας.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

filio testimonium: τὸ τοῦ Θεοδώρου περικαλλῆς οἰ- κημα, ἐπάρχου ὄντος τῆς πόλεως καὶ τὸ τῶν οἰκει- κίων διέποντος σέκρετον, τῷ δικαιοδοτικῷ τε θρόνῳ ἐμπρέποντος. Basilius etiam infra renovat, τὸν ἵππο- δρόμον, τόπον δικαστῶ. GOAR.

Διὸ ἀντί τῆς κρείττονος δόξης τὰ ἐναντία ἠνέγκατο. Μεθοδίου γὰρ τοῦ τρισολβίου τὸν βίον μετῆλλαλότος, ἐπὶ τέσσαρας χρόνους μόνον τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως οἰκίσαντος θρόνον, Ἰγνάτιος ὁ Νικηφόρου μὲν τοῦ βασιλέως θυγατριδοῦς, υἱὸς δὲ Μιχαήλ τοῦ τῆς βασιλείας ἐκπεπτωκότος, μετὰ τὸ τῆς βασιλείας ἀποπεσεῖν καὶ τὰ παιδογόνα ἀφαιρεθῆναι μόρια μοναχὸς γεγονώς καὶ τῆς μονῆς τοῦ Σατύρου καθηγεμῶν (50), πρὸς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀνάγεται. Οὗτος τὸν Βάρδαν ἐπὶ τῇ τῆς γυναικὸς ἀναίτιφ ἀποβολῇ, τῇ δὲ τῆς οἰκείας νύμφης περιπλοκῇ (51) τῆς ἐκκλησίας ἀπεῖργεν, ἐπεὶ μὴ τῶν θείων ἡμέλει κανόνων. Ὅν ἐπεὶ πολλὰ λιτανεύων καὶ δυσωπιῶν ὁ Βάρδας συγχωρήσεως ἀξίωθῆναι οὐκ ἠδύνηθη, ἄλλων ἀπογόνους πρὸς ἄμυναν διανίσταται, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει, καὶ μετὰ πολλὰς κακώσεως καὶ ἀνυποίστους τελευταῖον τῷ τοῦ Κοπρωνυμοῦ τάφῳ ἀποκλείει, ἐπιστήσας αὐτῷ φύλακας δεινούς τε καὶ ὤμοστάτους. Ἀπεβίω δ' ἂν ὁ ἱερώτατος οὗτος ἀνὴρ ἀπὸ τῆς πολυιδύνου ταύτης κακώσεως, εἰ μὴ τις θεοσεβὴς ἄνθρωπος κατὰ τινὰς Χρείας τῶν φρουρῶν ἀποδημούντων ἐξῆγέ τε τοῦ τάφου καὶ ἐπιμελείας ἤξλου τῆς προσηκούσης. Ὅν μετὰ πολλὴν ὄσσην τὴν κάκωσιν ὑπερῖον ἐν Μιτυλήνῃ ποιεῖ. Ἐπαθον δὲ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ἐπισκόπων τὰ παραπλήσια τε καὶ χεῖρω, οἱ μὴ ἤρεσκοντο τοῖς γινόμενοις, μηδ' ἄλλον δέξασθαι διαβουόμενοι, κἄν εἴ τι γένηται. Ὅμως δ' ὑπενδόντες οἱ μὲν ἀπειλαῖς οἱ δὲ ὑποσχέσεσιν εἰκούσι τῷ τοῦ Βάρδα θελήματι, τῆς ἀρετῆς καὶ δόξης ἔρωτα χρημάτων καὶ λειποταξίαν ἀνταλλαξάμενοι. Ὁ δὲ Βάρδας Φώτιον, ἄνδρα ἐπὶ σοφίᾳ γνώριμον, πρωτασηκρήτην τηνικαῦτα ὑπάρχοντα, προχειρίζεται πατριαρχίην. Ἐπεὶ δὲ παρῆσαν καὶ τοποτηρηταὶ τοῦ πάπα Ῥώμης κατὰ τῶν Εἰκονομάχων σταλέντες, πείθουσι καὶ αὐτοὺς τῆς ἐκουτῶν γενέσθαι θελήσεως. Διὸ καὶ ἐν τῷ τῶν θείων Ἀποστόλων τεμένει συνέδοριον ἡθροικότες δεδημοσιευμένῳ καθαιρέσει καθυποβάλλουσι τὸν Ἰγνάτιον τῆς ἐξορίας μεταπεμφάμενοι. Ταῦτα μὲν τὰ τῆς φιλοπρωτίας τοῦ Βάρδα νεανειύματα.

Τὰ δὲ ἐν τῷ Εὐξείνῳ καὶ πᾶσιν τὴν αὐτοῦ παραλίαν ὁ τῶν Ῥώσ ἐπόρθει καὶ κατέτρεχε στόλος (ἔθνος δὲ οἱ Ῥώσ Σκυθικόν, περὶ τὸν ἀρκτῶν Ταῦρον κατὰ φημένον, ἀνήμερόν τε καὶ ἄγριον), καὶ αὐτῇ δὲ τῇ βιτιλίδι δεινὸν ἐπέσειε κίνδυνον· οἱ μετ' οὐ πολὺ τῆς θείας πειραθέντες ὄργῃς οἷαδε ὑπενόστησαν, πρεσβεῖα τε αὐτῶν τὴν βασιλίδα καταλαμβάνει, D [P. 552] τοῦ θείου μεταλαχεῖν βαπτίσματος λιτανεύουσα, ὃ καὶ γέγονε. Καὶ τῆς Κρήτης δὲ στόλος ἄλλος νῦν μὲν τὰς Κυκλάδας ἐδήλου, νῦν δὲ ἄχρι Προικοννήσου τὴν παράλιον ἄπασαν. Ἐγένοντο δὲ καὶ κλόνοι γῆς φρικωδέστατοι. Εἷς δὲ ὁ μέγιστος, καθ' ἣν ἡμέραν ἡ τοῦ Κυρίου ἀνάληψις ἐορτάζεται τὴν γῆν κατασεύσας, τό τε κατὰ τὸ Ἐξωκίονιον πρὸς γῆν ἠδάφισε τείχος, καὶ ναοὺς εὐπρεπεῖς καὶ οἴκους λαμπροὺς καὶ τὴν κατὰ τὴν Χρυσῆν πύλιν τῆς πό-

aduntaxat annos Cpolitani patriarchatus 972 solium tenuisset, vita defuncto, Ignatius Nicephori filia natus, Michaeli Rangabæ filius, qui imperii spe adempta insuper castratus fuerat monachusque et monasterii Satyri princeps, patriarcha creatus fuit. Is Bardam, quod hic uxorem sine causa repudiasset cumque sua nuru rem haberet, sacrorum canonum minime negligens Ecclesia arcet. Bardas cum multis deprecationibus veniam non impetraret, desperatis aliis remediis ad vindictam se confert, Ignatium ecclesia eiecit, variisque et intolerabilibus modis vexatum tandem in Copronymi sepulchrum includit, custodibus additis cævissimis. Et mortuus fuisset ibi homo divinissimo ex acerbissimo cruciatu, nisi pius quidam, custodibus suæ necessitatis causa alio digressis, eum sepulchro eduxisset et debita cura refecisset. Post multam vexationem tandem Ignatium Mitylenam Bardas relegat. Multi quoque tum alii episcopi eodem modo sunt tractati aut etiam deterius, quod acta non probarent, neque ullum alium, quocumque modo res caderet, patriarcham se admissurum asseverarent. Quidam tamen partim minis cedentes partim pollicitationibus inducti Bardæ voluntati obsecuti sunt, virtutis ac gloriæ amorem pecunia et desertione permutantes. Bardas ergo Photium, celebrem sapientia virum et secretariorum eo tempore principem, patriarcham creat. Cumque adessent Romani 973 papæ vicarii, adversus Imaginiperdas missi, hos quoque isti in suam pertrahunt sententiam, concilioque in ædem Apostolorum congregato Ignatium ab exilio evocatum publicata sententia damnant. Hæc sunt facinora quæ Bardas imperii obtinendi cupiditate impulsus edidit.

Interim quidquid est intra Euxinum pontum maritimarum regionum, Rossica incursionibus vexabat atque vastabat classis. Rossi gens est Scythica, ad septentrionalem incolens Taurum, fera atque immanis. Hi cum ipsa Cpolin in grave coniecissent periculum, paulo post Dei iram experti domum reversi sunt, legatisque in urbem missis divinum baptismum efflagitarunt impetraruntque. Alia poro Cretensis classis modo Cycladas modo maritimam ad Proconnesum usque infestavit regionem. Terræ motus quoque ea tempestate apprime horrendi fuerunt. Horum unus maximus die Christi in cælum Assumptionis festo accidit, qui solo concusso murum qui est ad Exocionium prostravit, templaque pulchra et domos splendidas et Victoriam ad Auream urbis portam collocatam subvertit, et quæ in Deutero ad

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(50) Improperie princeps, proprie superior et præpositus. GOAR.

(51) Et sic supra quoque, ubi de summovendo

Theoctisto Bardas dicitur cogitasse. Filium habuit Bardas Antigonum domesticum scholarum. XYL.

Divæ Annæ stabant, pagias decussit. Cujus casu Leo philosophus prædixit aperte designari obitum ejus qui ab imperatore esset potentia proximus. Quin et fluvii fontesque exaruerunt per id tempus, allaque passim multa portenta exstiterunt. De quibus omnibus cum inaudivisset imperator, totus equestribus certaminibus 974 incumberebat ad fanum Divi martyris Mamantis, quod in Steno erat exstructum. Operæ pretium autem est id quoque ejus decretum silentio non præterire, quod ipsius stoliditatem et superiorum imperatorum industriam demonstrat.

Hi Sarracenorum in Romanas ditiones volentes nequamquam ignorari incursiones, ne ex improvisis irruentes in regiones evastarent, incolis in pagis et agris deprehensis, castellum quoddam Tarso vicinissimum excelsissimo et natura munitissimo in colle ædificaverant Lulum nomine, in quo collocati custodes, ubi Saracenos incursionem moliri sentiebant, igne succenso signum dabant. Quo igne conspecto ii qui in Argæo colle excubabant idem faciebant. Eos excipiebant qui in Isamo colle, post hos qui ad Ægialum, et secundum hos qui upud Mamantem, inde qui in Circo, atque ab his qui ad Mocillum, denique post hos qui in Divi Auxentii colle stationem habebant, igne edito excubitoribus magni palatii incursionem hostium significabant. Hoc ignium ordine sese insequentium indicio et imperator momento temporis de hostium conatu certior reddebatur, et rustici nuntio percepto murise, claudebant et impetum hostium evitabant. Hac obtinente consuetudine accidit aliquando ut, dum Michaelus equis ad fanum Mamantis agendis sese parabat, ignis a pharo ederetur. Quem ut vidit imperator, timens ne aurigatio sua non 975 spectaretur diligenter, animis spectatorum adverso indicio percussis, in tantum venit metum quantus in periculo de vita constitutos invadere posset: tantum abfuit ut eum in theatro sese ostendat puderet. Atque adeo, ne quo adversarum rerum indicio animi hominum ad spectandum flerent languidiores, ignem ex speculis urbi vicinis in posterum edi vetuit.

Rursus (oportet enim vecordiam ejus magis illustrare) cum alio tempore in curru consedisset jamque equi essent carceribus emittendi (erat ipse venetum habitum indutus, prasinum logotheta dromi Constantinus, album Cheilas, et ruseum Crasas), nuntius allatus fuit Amerem Melitenæ ameram graviter populari Asiam, jamque ad Malagina per-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(52) In eadem porta labores Herculis sculpti usque hodie visuntur. (Leunclavius.) GOAR.

(53) Δεύτερον loci nomen est, ut et Hebdomum. Secundum veteres, ut et Stenum, quod mox sequitur, Angustias, nisi Græcum proprium retinere præstaret. Πάγια forte sunt πύγματα. XYL. — Obelisci et pyramides ad Deuteron erectæ. Lexicon

λέως ἰδρυμένην νίκην (52) καὶ τὰς ἐν τῷ Δευτέρῳ (53) κατὰ τὴν ἀγίαν Ἄνναν παγίας ἰσταμένως κατέστεισεν. τῆς τὴν πῶσιν ὁ φιλόσοφος λέων προσμαίνειν ἀνείπε φανερώς τὴν τοῦ μετὰ βασιλεία δυναστου κατοστροφῆν. Ἐγένοντο δὲ καὶ ποταμῶν ἀφάνειαι καὶ πηγῶν, καὶ ἄλλ' ἄττα παθήματα κατὰ πᾶσαν χώραν. Ἀ πάντα κτενωτισάμενος ὁ βασιλεὺς ὄλος εἶχετο τῶν ἱππικῶν ἀγῶνων κατὰ τὸν ἐν Στενῷ ἀνεγχεμένον ναὸν τοῦ ἀγίου μάρτυρος Μάμαντος. Ἄξιον δὲ καὶ τὸδε μὴ παραλείπειν τὸ λόγιον παραστατικὸν τυγχάνον τῆς τε τουτουῦ τοῦ βασιλείως ἀδελφείας καὶ τῆς τῶν προηγησαμένων ἐπιμελείας.

Τὰς τῶν Σαρακηνῶν κατὰ τῆς Ῥωμαίων χώρας ἐπιδρομὰς οἱ πάλαι βασιλεῖς διαδόχους ποιεῖν ἐθέλοντες, ἵνα μὴ αἰφνιδιοὶ εἰσπίπτωσιν ἐκπορευόντες τὰς χώρας καὶ ἐν ταῖς κώμαις καὶ τοῖς ἀγροῖς τοὺς ἐνοικοῦντας καταλομβάνοντες, φρούρον τι τῇ Τραπῇ ἀγγιθῶρον ἐπὶ τινος ὑψηλοτάτου λόφου καὶ ἐρυμνοῦ ἐδομήσαντο Λούλον τῷ φρουρῷ τὸ ὄνομα. Οἱ ἐν τούτῳ τοῖνον φρουροὶ τῆς ἐκδρομῆς λαμβάνοντες ἀσθησιν πυρσὸν ἀνῆπτον, ὃν βλέποντες οἱ ἐν τῷ Ἀργαίῳ κατοικοῦντες βουνῷ ἄλλον ἀνῆπτον, καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸν Ἰσαμον βουνόν. Τοῦτόν τε πάλιν ὁρῶντες οἱ κατὰ τὸν Αἰγιαλὸν ἔκασιν ἕτερον, καὶ αὖθις οἱ κατὰ τὸν λεγόμενον Μάμαντα. Ἐἴτα τοῦτον ὁ Κίρκος διαδεχόμενος, καὶ τοῦτον πάλιν ὁ Μόκκλος, ἐκείνον δ' αὖθις ὁ τοῦ ἀγίου Αὐξεντίου βουνός τοῖς ἐν τῷ μεγάλῳ παλατίῳ ἐπὶ τοῦτο ἀφωρισμένοι (54) διαταρτοῖς δὴλιν ἐτίθει τὴν προνομήν. Καὶ οὕτως κατὰ διαδοχὴν πυρσεύοντες γινώσιν ἐν ἀκαρεὶ παρεῖχον τῷ βασιλεῖ, καὶ οἱ τῶν χωρῶν κἀταικοῖ πυνθανόμενοι τειχίρεις ἐγίνοντο καὶ τὰς ἐπδρομὰς διεδίδρασκον. Τοιαύτης δὲ συνθηλας κρατούσης, συνέβη, ποτὲ τοῦ Μεγαλῆ κατὰ τὸν τοῦ μάρτυρος Μάμαντος ναὸν μέλλοντος ἠνιοχῆσαι τὸν ἐκ τοῦ φάρου ἀναφθῆναι πυρσόν, ὃν οὕτως θεασάμενος εἰς τοσοῦτον ἐνέπεσε φόβον, δέει τοῦ μὴ παροφθῆναι τὴν αὐτοῦ ἠνιοχείαν ὑπὸ τῶν θεατῶν διὰ τὴν ἀπαίσιον ἀγγελίαν, εἰς ὅσον ἄλλος τις ἤλθε κινδυνεύων ὑπὲρ ψυχῆς, οὕτως ἐκείνος θεατρζόμενος οὐκ ἠσχύνετο. Ἴνα δὲ μὴ τι τῶν προσπιπτόντων ἀνιάρων δηλοῦμενον μπλακωτέρους ποιήσῃ τοὺς [P. 553] θεατὰς προστάξῃ μηκέτι ἐνεργεῖν τοὺς τῇ βασιλείῳ γειτονοῦντας πυρσούς.

Ἄλλοτε πάλιν (δεῖ γὰρ ἐκφαντικωτέραν θέσθαι τὴν τοῦ ἀνδρὸς παράνοιαν) ἐφ' ἄρματος αὐτῷ ἰσταμένου καὶ τῆς ὑσπληγῆς μελλούσης ἀΐσθησι (ἐνδεδεῦτο δὲ τὸ βένετον (55), καὶ πράσινος ἦν ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου Κωνσταντίνος, λευκὸς δὲ ὁ Χειλαῖς, καὶ ρούσιος ὁ Κρασᾶς) ἀγγελία πεφοίτηκεν ὡς Ἄμερ ὁ τῆς Μελιτηνῆς ἀμνηρᾶς δεινῶς λεηλατεῖ τὴν Ἀσίαν

ms. bibl. Reg., Πάγοι αἱ ἐξοχαὶ τῶν ὁρῶν καὶ τῶν πετρῶν. GOAR.

(54) *Excubias perpetuas agentibus.* GOAR.

(55) En tibi quatuor factionum ludis in equestribus colores, cæruleus, viridis, albus, et roseus, quos alii nominibus Simocatta, Zonaras et alii vocant ἡσπάνιον, χλοῦζον, πορφυρῶν καὶ ἄσπρον. GOAR.

καὶ ἤδη πρὸς τοῖς Μαλαγίνοις ἐστὶ καὶ προσδοκῶνται ὅσον οὖπω δεινά. Ἦν πυθόμενος ὁ πρωτονοτάριος (56) ἀπελθὼν μετὰ κατηρείας ἀπήγγειλε τῇ βασιλεῖ, καὶ ἅμα ἐπὶ χεῖρας ἔχων τὰ τοῦ δομεστικοῦ τῶν σχολῶν γράμματ' ἐπέδιδου. Ὁ δὲ βλοσυρὸν εἰς αὐτὸν ἐνιδῶν καὶ τιτανῶδες, « Καὶ πῶς ἐτόλμησας, ὦ κακὴ κεφαλή, ἔφη, κατὰ τὸν ἀναγκαῖον ἀγῶνα τουτονὶ περὶ τοιούτων μοι διαλέγεσθαι, οὐδὲν ἄλλο σπουδάζοντι ἢ μὴ τὸν μέσον εὐωνύμων ἰδεῖν παρατετραμμένον, ὑπὲρ οὗ μοι πᾶς ὁ ἀγὼν ; » Τοιοῦτος ἦν ἔκφρορος καὶ τὸν λογισμὸν παρακεκινημένος.

Καὶ οὐχὶ τούτῳ μὲν τῷ πόθῳ ἢ πάθει ἤλπισκετο, τῶν δὲ ἄλλων τῶν ἀπρεπεστέρων ἀπέχετο, ἀλλὰ τὸ μέγριον τάχα ἀμέτρως ἦθος μεταδιώκων ἐξέπιπτε τοῦ προσήκοντος καὶ τῆς βασιλικῆς ἀξίας ἀξίου. Καὶ ποτε γυναικὶ συναντήσας ἐκ βαλανείου ἐπανιόντι καὶ κάλπην ἐπὶ χεῖρας ἔχοντι (ἔτυχε δὲ τὸν ταύτης παῖδα ἐκ τοῦ θείου λουτροῦ υἱοθετησάμενος), τοῦ ἵππου ἀποβάς τοὺς μὲν συγκαλητικούς, ὅσοι τούτῳ παρέποντο, κατὰ τὰ ἐκεῖσε ἀνάκτορα ἐξαπέστειλεν, ἃ δὲ προσηταιρίσατο καὶ παρέτρεψεν ἀκόλαστα καὶ πορνικὰ ἀνδράρια παραλαβὼν ἀπῆει μετὰ τῆς γυναικός, καὶ τὴν κάλπην τῶν ἐκείνης χειρῶν ἀφείλετο, καὶ « Ἄγε δῆτα, ὦ γύναι, εἶπε, θαρσύνουσα δίζηαι με ἐν τῇ οἰκίᾳ σου. ψωμοῦ (57) πιτυρώδους ἔφραυν ἔχοντα καὶ ἀθροιστοῦρου (58). » Ὡς δ' ἀπεπήγη πρὸς τὸν λόγον ἢ γυνὴ μηδὲν εὐποροῦσα τῶν πρὸς ὑποδοχῆν, ὁ Μιχαὴλ θάττον ἢ λόγος σινδὼνα λαβὼν, ἦν ἦνεγκε τὸ γύναιον ἐκ τοῦ βαλανείου ἐτι διάδροχον οὔσαν, ἀντὶ τῆς ὑπερρεπούσης τῇ τραπέζῃ ὀθόνης ἠπλου ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, καὶ τὴν κλεῖδα τὴν τῆς γυναικὸς ἀφελὼν αὐτὴς ἦν βασιλεὺς ἐστιάτωρ, μάγειρος, τραπεζοποιός, δαιτυμῶν. Συνδειπνήσας δὲ τῇ γυναικὶ περὶ καὶ βιάδην πρὸς τὰ ἀνάκτορα ἀπῆει, πολλῆς εὐθελείας καταγινώσκων καὶ τύφου τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων κοσμιότητος ἀντιποιοιμένων. Ταῦτ' οὖν ἅπαντα δικαίως ὑπεκρίνει ὀργήν.

Καὶ τὸ δὴ χεῖριστον ἢ τῶν παρεπομένων αὐτῷ κινεῖδων φερρία καὶ πρὸς πᾶσαν αἰσχουργίαν ἐπιτηδείων, οὗς ἐκείνος διὰ τιμῆς καὶ αἰδοῦς ἄγων, τὰ θεῖα διαπαίζων τε καὶ [P. 554] ἐξορχουμένος. Ἱερατικὰς στολὰς χρυσοῦφεῖς ἐνεδίδουκε καὶ ἐπωμίδας, καὶ ἀσχημόνως ἠνάγκαζε καὶ ἀνάγκως τελεῖν τὰ θεῖα τε καὶ πανάγια, τὸν ἔξαρχον τούτων (Γρύλλος αὐτῷ ὄνομα) πατριάρχην ἀποκαλῶν, τοὺς δὲ λοιποὺς δώδεκα μητροπολίτας. Ἐτίθει δὲ καὶ ἑαυτὸν ἓνα τῶν θυηπόλων, καὶ τῆς Κολωνείας ὠνομάζετο πρόεδρος (59). Ἐπεὶ δὲ ᾄδειν αὐτοῦς ἔχρῆν καὶ τελεῖν τὰ μυστήρια, διὰ κιθάρας τὰς ψῆδὰς ἐξεπλήρου, νῦν μὲν ἡρέμα πῶς καὶ λιγυρῶς ἐπηχοῦντες, νῦν δὲ διαπρωσίως, ὡς περ ἐν ταῖς ἱεραῖς λειτουργ-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(56) Ἰπογορμμάτων πρῶθος, ut loquitur Damasenus subdiaconus. GOAR.

(57) Ab hæc vice panem nsilatam ψωμί Græci nuncupant. Jus Xylander, sed insulse. GOAR.

(58) Caseum non extinctum ad verbum sonat : quid rei sit. malo alios judicare, id quidem apparet, caseum rûdem et minimi pretii fuisse. XYL. — Coagulum calci dilutæ densiori simile, unde audit ἀσβεστότυρον. Caseum non extinctum explicat Xy-

venisse, et imminere magnum malum. Eum nuntium protonotarius mæstus imperatori indicat, simul litteras domestici scholarum exhibens. Tum imperator torvo eum et titanico intuitus vultu, « Quomodo, inquit, ausus es, scelestè, mihi tam necessario certamine occupato istis de rebus interurbare, cum in hoc unum incunberem ut eum qui medium tenet, in lævam partem avertam, de quo mihi totum hoc certamen est ? » Tanta fuit ejus dementia.

Neque vero hoc tantum vitio laborans ab aliis indecoris rebus abstinuit, sed præterea immoderate modestiam sectans et imperatoris personam 976 conveniente gravitate excidit. Occurrit aliquando mulierculæ cujus filium ex sacro susceperat lavacro, a balneo redeunti et situlam manibus gestanti. Ibi equo descendens senatoriæ dignitatis viros qui comitabantur, ad palatium arbire jubet. Ipse cum impuris et libidinosis homuncionibus quos sibi asciverat, mulierculam secutus situlam e manibus ejus aufert, et. « Bono, ait, animo sis. o mulier, meque domo tua accipe, qui furfuraceum jus appeto et asbestotyrum. » Cum ad hæc verba diriguisset muliercula, ut cui ad convivium nihil esset parati, Michaelus dicto citius sindonem, quam e balneis adhuc madentem illa ferebat, mappæ loco in solo stravit ereptaque mulieri clave imperator ipse convivoris, coqui, mensam ponentis et structoris munitus obivit. Peracto eo convivio, pedes lento incessu palatium repetiit, magnâ stoliditatis et fastus damnans priores imperatores, qui elegantiam studuissent. Hæc igitur omnia eum invisum faciebant, contraque seipsum omnibus merito indignationem movebat.

Facinus vero deterrimum, quod cætum habebat secum cinædorum et ad omnem turpitudinem paratorum hominum; quos in honore ille habens, ut rebus sacris illuderet, vestibus eos sacerdotalibus aura intextis amiciebat, atque humeralibus, 977 cogebatque turpiter et impure sacras actiones æmulari; D principem ejus cætus Cyrillum patriarchæ nomine ornabat, reliquos duodecim metropolitaram : se ipsum quoque unum pontificum et coloniæ præsidem appellabat. Dum cantandum erat peragendis sacrificiis, citharam adhibebant, modo sensim eam tangentes ut subtilem ederet vocem, modo ut magnum sonitum exhiberet, sicut in sacrificiis sacerdotes contenta voce cantant. Aurea etiam et bac-

lander : an illi quandoque arsit coagulum ? Utinam proverbium perciperet, « Ὅστις ἐκάνη εἰς τὸ δξυνόγαλον, φυσῆ καὶ τὸ κορυκοῦτι. Pullem excusflat, qui coagula adustus est : in planis errans salebrosa non permearet, uno verbo, saperet. GOAR.

(59) Ad patriam Coloniam Asiæ urbem, 68 locum inter episcopatus apud Codinum nunc tenentem, alludebat Gryllus. GOAR.

cata gemmis vasa habebant: ea aceto et sinapi implebant et communicantibus impertiebant, hoc modo impolluta deridentes mysteria. Hic cœtus aliquando beato patriarchæ obviam est factus, cum is supplicationis causa cum clericorum pompa procederet. Quem ut conspexit Grillus, audacter admodum et impudenter absque ulla cunctatione, exemplum suum reliquis sequentibus, veste diducta pulsare citharam contentius cœpit et sanctis hominibus obscœne convicia facere.

Michaelus porro matrem suam Theodoram adhuc in palatio degentem aliquando ad se vocavit, quasi fausta ei precatur Ignatio patriarcha, quem adesse finxerat. Ut ergo sanctissima mulier venit et religiose in solum se prostravit, vota pro se concipi petens, ut quæ nihil sinistri suspicaretur, cum impurus Grillus eatenus barbam occultasset, Grillus **978** surgens crepitum ventris emisit et quædam ore suo digna blateravit. Theodora facinus hoc ægerrime ferens, detestata filium, vaticinataque est eum divinam indignationem brevi sensurum. Sed fieri non poterat ut semel a recta via aversus corrigeretur. Itaque et celerrime periit, atque ante ipsum Barda, hocque prior Theoctistus canicæi dignitate ornatus, qui indulgebant ipsi, et cum tutores ipsius essent, a pravus eum abstrahere studiis nolebant. Quomodo perierit Theoctistus, supra est expositum. Interitum Bardæ antecesserunt signa, cometarum nempe exortus et absurda insomnia. Namque is per quietem sibi imaginatus fuit se cum Michaelo ad solemnem quamdam festivitatem in Magnum Templum ire; quo cum jam appropinquassent, quosdam præire albis amictos vestibus, et se ab iis deduci ad cancellos tribunalis, ibique se nihil videre aliud quam solio patriarchæ residentem senem quemdam, quem ipse putaret Petrum esse apostolorum coryphæum: ad pedes ejus volutari Ignatium, et injuriarum suarum ultionem flagitare. Porro Petrum quidam adstantium ense tradere, et mandare ut Theorgistum (sic appellasse eum Cæsarem, quasi divinæ iræ obnoxium) inter eos qui a sinistris stant collocet, eoque ense membratim concidat, Asebotecnum autem (hoc nomine eum imperatorem notasse ut impium filium) inter **979** dextros constituat quidem, sed simile tamen supplicium denuntiet. Comprobaveritne exitus hoc insomnium, sequentia ostendent.

δίκην ἀπεκδέχεσθαι πρόσειπε. Καὶ ὁ μὲν ὄνειρος μετὰ ταῦτα.

Moliebatur Bardas una cum Michaelo expeditio-
XYLANDRI ET

(60) Orationibus, quas *collectas* vocamus, submissa voce perlectis, conclusiones sonora modulataque voce a sacerdote prolatae sunt ἐκφωνήσεις. GOAR.

(61) Obscura mihi. XYL. — *Casulam sacerdotalem*

ἄγαις οἱ ἱερεῖς τὰς ἐκφωνήσεις (60) ποιῶσι τῶν ἱερῶν. Εἶχον δὲ καὶ σκευὴ διάχρυσα καὶ διάλιθα, ταῦτα δὲ πληροῦντες ὄξους τε καὶ σινηπέως καὶ μεταλαμβάνουσι μετεδίδουσαν, τῶν ἀχράντων οὕτω καταπαίζοντες μυστηρίων. Τοῦτον τὸν μιὰρὸν θίψον συνέβη ποτὲ τῷ μακαρίτῃ συναντῆσαι κατὰ τὴν ὁδὸν πατριάρχῃ, μετὰ τοῦ ἱερατικοῦ κλήρου καὶ τῆς λιτῆς διερχομένῃ. Ὅν ἰδὼν ὁ Γρύλλος ἰταμῶς ἄγαν, καὶ ἀνευρυβριάσεως μὴδὲν ὑποστειλάμενος, φελοῦντ ἀναστείλας (61) μετὰ τῶν αὐτοῦ συμμυστῶν εὐτονωτέρους ἐχρήτη τοῖς κρούμασι, καὶ τοὺς εὐαγεῖς ἐκείνου λιοδορίαις καὶ ἀναιδέσιν ἔβαλλε ῥήμασιν.

Ὁ τοιοῦτος αἰσχιστος βασιλεὺς καὶ Θεοδώραν τὴν ἐαυτοῦ μητέρα ἐτι τοῖς ἀνακτόροις οὖσαν μετεκλέσατό ποτε, εὐλογοθησομένην τάχα παρὰ τοῦ πατριάρχου, πλασάμενος τοῦτον εἶναι τὸν μακαρίτην Ἰγνάτιον. Ὡς οὖν ἐξῆι μετ' εὐλαθείας ἡ σεμνοτάτη γυνὴ καὶ ἔβριψεν ἐαυτὴν εἰς τὸ ἔδαφος ἐξαιτουμένη εὐχλὴν μὴδὲν ὄλωσ ὑποτοπήσασα, τοῦ μιὰροῦ Γρύλλου τὴν γενειάδα τέως κρύπτοντος, ἀναστὰς ὁ Γρύλλος ἀπέπερδε καὶ ῥήματά τινα ἀπέειπε τοῦ οἰκείου στόματος ἄξια. Ἢ δὲ ἐπὶ τῷ γεγονότι δεινοπαθήσασα ἀραις ἔβαλλε τὸν υἱὸν, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας ἐκπεσεῖν ἀπεφοίβασε προφητικῶς τοῦτον οὐκ εἰς μακράν. Ἄλλ' οὐκ ἦν τὸν ἀπαξ παρατραπέντα τῆς βύθειας ὁδοῦ βελτωθῆναι. Ὅθεν καὶ ταχυτάτη κατελιθήκει τοῦτον καταστροφή, καὶ πρὸ αὐτοῦ μὲν τὸν Βάρδαν, καὶ πρὸ ἐκείνου τὸν κανικλείου Θεόκτιστον, τοὺς χαριζομένους αὐτῷ καὶ μὴ τῶν πονηρῶν ἀνακόπτειν ἐβελήσαντας διδαγμάτων ὡς ἐπιτρόπουσ. Καὶ ὅπως μὲν ὁ Θεόκτιστος ὤλετο, προλαβὼν ὁ λόγος ἐδήλωσε, σήμετα δὲ τὸν ὄλεθρον δηλοῦντα τοῦ Βάρδα προηγῆσατο τάδε: ἐπιτολαὶ κομητῶν, ὄψεις ὄνειράτων ἀλλόκοτοι. Ἐδοξε γὰρ καθ' ὑπνοῦς οὗτος πρὸς τὴν Μεγάλῃν ἐκκλησίαν μετὰ τοῦ Μιχαήλ ἀπελθεῖν ὡς τάχα πανηγύρεως οὔσης. Ὡς οὖν ἀφῆκοντο καὶ προσωτέρω ἐγίνοντο τοῦ θεῖου ναοῦ, ὁρῶν ἐδόκει λευκοφόρους τινὰς προηγουμένους, οἵτινες ὀδηγοῦντες αὐτὸν ἄγουσι πρὸς τὰς κιγκλίδας τοῦ θυσιαστηρίου (62), καὶ βλέπει μὲν ἄλλο οὐδὲν, περὶ δὲ τὸν θρόνον τοῦ πατριάρχου καθήμενόν τινα γηραιὸν (Πέτρον εἶκασε τοῦτον εἶναι τὸν κορυφαῖον τῶν ἀποστόλων), οὐ πρὸς τοῖς ποσὶν ὁ μακαρίτης ἐκυλινθεῖτο Ἰγνάτιος ἐκδίκῃσιν ἐξαιτῶν ὧν ἐπεπόνθει δεινῶν. [P. 555] Τὸν δὲ ἐνὶ τῶν παρεστῶτων μιὰρχαιραν δοῦναι καὶ εἰπεῖν: Τούτῃ τὸν θεόργιστον (οὕτω τὸν Καίσαρα κατονομάσαντα) τῇ τῶν εὐωνύμων χώρῃ ἐγκταστήσας μεληδὸν δίατμενε: τὸν δὲ ἀεθότεκνον (διὰ τοῦ τοιοῦτου προσρήματος τὸν βασιλέα δηλοποιήσαντα) κατἄλεγε μὲν τοῖς δεξιοῖς, τὴν δ' ὁμοίαν οὗτος: εἰ δὲ καὶ ἀπέβη τὰ θεαθῆντα, ὀηλώσει: τὰ

Ἄρτι κατὰ τῶν Κρητῶν ὁ Βάρδης πανδημεί μετὰ
GOARI NOTE.

totum hminem ambientem in brachia retorquens. GOAR.

(62) *Septum cancellatum*, sive *rete ligneum* populum a sacrario dirimens, sunt κιγκλίδες τοῦ θυσιαστηρίου. (Allatius.) GOAR.

τοῦ Μιχαήλ καθωπλιζέτο, καὶ πρὸς τὸν τῆς Θεοτόκου ναὸν τῶν Ὁδηγῶν φοιτήσας εἰσῆει μετὰ λαμπάδων τιν συντακτῆριον ἐκπληρῶν (63). Ὡς οὖν τοῖς ἀδύ- τοις προσήγγισεν, ἄφρων τῶν αὐτοῦ ὤμων ἡ χλαμὺς ὀλισθήσασα αἰσθήσθαι τοῦτον δεινότερων δεινῶν παρ- εσκεύασε. Καὶ αὐτὸς δὲ πρὸ μιᾶς ἡμέρας τοῦ μέλ- λειν ἀπαίρειν ἀπὸ τῆς πόλεως, εἴτ' ἀφ' ἑαυτοῦ εἴτε καὶ ἄλλως ὑπὸ τοῦ μέλλοντος ἐλαυνόμενος, συναγαγὼν εἰς ταυτὸ τοὺς φίλους καὶ συμποσιάζας μεμνησθαί τε τῆς αὐτοῦ παρῆναι φιλίας καὶ λεγάτα, ὡς τοῦ βίου ἔδη ἔξω γινόμενος, παρ- ἔσχετο. Ὡς οὖν κατὰ τῆς Κρήτης ἐξήρισαν καὶ τῆ θεματι τῶν Θρακησίων ἐπέβησαν, καὶ κατὰ τινα Χῶρον (64) τόπον οὕτω λεγόμενον οἱ τούτῳ ὑπηρε- τοῦντες προκαταλαβόντες τὰς σκηνὰς κατεπήγνουον ἀμιλλῆ χρώμενοι καὶ σπουδῇ, ἐνταῦθά που, εἴτε δὴ κατὰ πρόνοιαν εἴτε καὶ ἄλλως κατ' ἄγνοιαν, τὴν μὲν τοῦ βασιλέως ἐπὶ πεδινῷ χωρίῳ ἀύλαίαν ἐπέβησαν, εἰς τινα δὲ λόφον ὑπερανεστηκότα τὴν τοῦ Καίσα- ρος ἀνεπέτασαν. Ὅπερ ὡς ἔρμαιον λαβόντες οἱ τῆ Μιχαήλ προσκειμένοι καὶ προσπολεμοῦντες τῆ Κζί- σαρι κατατριώντο τὸ γεγονός καὶ τὰς κατ' ἐκείνου ἐξέκαιον συμβουλὰς. Ὑπέθρατε δ' ὅμως αὐτοὺς καὶ νωθροτέρους ἐποίει πρὸς τὴν ἐγχείρησιν ἡ τοῦ Καί- σαρος κραταιότερα ἰσχὺς· τὴν τε γὰρ τοῦ δομestί- κου τῶν σχολῶν ἀρχὴν ὁ τούτου εἶχεν υἱὸς Ἀντίγο- νος, καὶ οἱ λοιποὶ στρατηγοὶ αὐτῶ ἐπειθάρχουν, καὶ Συμβάτιος ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου, γαμβρὸς ἐπὶ τῆ θυγατρὶ αὐτοῦ τογχάνων, ἀναντιβῆθως τὰ ἐκείνου φρονεῖν ἐπιστεύετο. Ἄλλ' ἔλαθεν ὁ Συμβάτιος ὑπὸ τοῦ βασιλέως κλαπεῖς καὶ τὸν φόνον τοῦ πενθεροῦ ἐργασάμενος αὐτὸς, καὶ οὐκ ἄλλος σύνθημα τοῦ φό- νου εὐτρεπισθεῖς. Ἄρτι γὰρ ἐξῆει τὰς ἀναφορὰς ἀναγκοὺς, καὶ τὸ σημεῖον ἐδίβου τοῦ φόνου, σταυ- ρὸν εἰς τὸ ἑαυτοῦ πρόσωπον ἐγχαράξας. Ἀνεβῆλλοντο δ' ὅμως οἱ συνωμόται, τὴν ἑταιρείαν παρισταμένην ὀρώντες τοῦ Καίσαρος. Ὅπερ ὁ Μιχαήλ εὐλαβηθεῖς, μὴ πως κατάσφωρος γεοόμενος καθ' ἑαυτοῦ τὴν μά- χησαν ἐπισπάσεται, διὰ πιστοῦ τίνος ἰθαρσοπολεῖ τοὺς ἄνδρας ταῖς ὑποσχέσεσι. Καὶ παρῆλθεν ἂν τὸν κίνδυνον καὶ παρεκρούσατο ὁ Καῖσαρ τῶ δέξει κατα- πλυσσομένων καὶ κατεπτηχότων τῶν συνωμοτῶν, εἰ μὴ Βασίλειος ὁ μετὰ ταῦτα [P. 556] βασιλεὺς, παρακοιμώμενος (65) ὢν, διανέστη πρὸς τὴν ἐγχεί- ρησιν· οὗτος γὰρ ἀποβῆσαι τε πείθει τὸ δέος τοὺς συνωμότας καὶ πρὸς τὴν πρᾶξιν ἐπιρωννύει. Ξιφή- ρεις οὖν τοὺς ἄνδρας ἰδὼν ὁ Βάρδας ἐπιόντας ἀθρόως

A nem cum omnibus copiis in Cretenses. Itaque ad Deiparæ fanum quod Hodegon dicebatur, quod eam sibi itineris ductricem votis solerent conciliare, accessit, et facibus præluentibus intravit, ut se suaque Deiparæ commendaret. Cum ergo jam ad penetralia templi perrexisset, subito chlamys de humeris ipsius prolapsa malorum ei maximorum præsagium dedit. Idem Bardas pridie quam urbe erat discessurus, sive ultro sive futuræ rei urgente fato, amicis in unum conductis legata distribuit, veluti qui jam vita excederet. Inita ergo expeditione, ut in Thracensium provinciam perventum est ad locum quemdam cui Choro nomen, ministri Bardæ reliquis priores, dum certatim festinant, tabernaculum Cæsaris sive dedita opera sive im-
B prudentes in edito quodam colle figunt, tentorio ipsius imperatoris in planitie expanso. Hoc factum ii qui Michaelum contra Bardam concitare solebant, ut optimo casu oblatam commoditatem arripientes, calumniabantur, et consilia contra eum inita ut exsequeretur imperator instigabant. Cæsaris tamen potentia ingens inimicos turbabat et 980 ad audendum facinus segniores reddebat. Quippe et filius ejus domestici scholarum gerens munus Antigonis reliquos exercituum duces sibi habebat obsequen- tes; et Symbatius dromi logetheta Bardæ gener haud dubie ab ipsius stare partibus credebatur. Nam ignorabant eum a Michaelo Bardæ fur-
C tim sublatum adeo socero necem moliri, ut nemini alteri quam ipsi tessera facinoris sit credita. Proinde Symbatius simul et acta retulit, et faciem suam cruce signans inferendæ Bardæ cædis signum dedit. Cum autem conjurationis socii cunctarentur, quia sectatores Bardæ coram adstare videbant, Michaelus metuens ne illis tergiversantibus re de-
D detecta in se gladii stringerentur, misso suorum fidelium quodam, pollicitationibus eos confirmavit. Nihilominus tamen evasisset Cæsar, adeo conjuratos metus deterruerat a facinore, nisi Basilium imperatoris cui successit deinde, cubicularius ad id peragendum se proripuisset, suosque cohortatus esset ut abjecto metu propositum exsequerentur. Bardas cum eos strictis gladiis in se ruere eerneret mortemque sibi impendere, ad imperatoris pedes se abjicit. Unde abstractum ii membratim concidunt, et genitalia ejus conto præfixa per ludibrium
D ostentant. Ortum ex eo tumultum ingentem, qui

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(63) Zonaras τῆ Θεομήτορι συνναζόμενος, clarius. Sed supra D. Gregorius Theologus perhibetur oratione syntacteria habita discessisse ab Ecclesiæ gubernatione; quæ videtur de Ecclesiæ concordia et incolumitate constituenda fuisse. XYL.

(64) Χῶρον idem fere significat quod locus, τόπος. Sed tamen hoc non tam visum fuit accipere pro proprio quam illud. XYL.

(65) Is est qui superioribus sæculis κόμης τῶν ἐξουσίτων dicebatur, cujus nempe nomine Cræco reddito Romana ejus appellatio destitit in curia CP. Hujus vices ad tuendum palatium tutandamque rem privatam Luitprandus esse dicit III, 7. At non

id exsequeretur nisi perpetuus palatii foret excubitor vel excubitorum præcipuus. An vero ut excubitor, sic quoque cubicularius asserendus cum Xylandro? non censeo. Cubicularii etenim postremis sæculis semper eunuchi, Basilium παρακοιμώ- ματος vir integer exstitit. Ille in penetralibus, hic ad fores stabat Illi denique κοιτωνῖται, κουβικουλά- ριοι vel alio quovis nomine dicti; hujus nomen nil simile sonat. Quin potius ei subditi excubitores ut variam appellationem sic diversum munus nacti ostenduntur inferius p. 567, quia dicuntur παρα- κοῖται et ποτακοιμώμενου οἰκεῖται, familiares addicti, uno verbo sub ejus dispositione. GOAR.

ipsum quoque imperatorem in periculum conjiciebat. Constantinus biglæ drungarius subito magna cum 981 manu superveniens compescuit, imperatoremque faustis acclamationibus prosecutus, jure interfectum Bardam affirmavit. Hoc pacto Barda sublato imperator omissa Cretensi expeditione Byzantium rediit.

φανείς διέλωσαν, εὐφημίαις τε βάλλων τὸν βασιλέα καὶ δικαίως ἀποθανεῖν τὸν Βάρδαν διαβεβαιούμενος. Καὶ ὁ μὲν Βάρδας οὕτως ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, καὶ οὗτο ἡ κατὰ Κρητῶν ἐνστρατεία ἐλέλυτο τοῦ βασιλείως πρὸς τὸ Βυζάντιον ὑποστρέψαντος.

Atque hoc facinus Basilium ad imperatorium fastigium evexit. Nam Michaelus cum prole careret et solus rempublicam gerere non valeret, eum adoptavit magistri ornatum dignitate, et paulo post in Magno Templo diadema ei imposuit. Basilium tantum adeptus potestatis, imperatorem conatus quam longissime ab odiosis et infandis istis studiis abducere, imprudens gravi eum contra se inflammavit odio. Michaelus enim reprehensiones non ferens de eo interficiendo consilia iniit, ut suæ voluntatis impedimento. Et Basilicino cuidam imperatoriæ celocis remigi in medium producto purpuram diademaque circumdedit, manumque sua ad senatum educens, hanc habuit orationem: « Jampridem, amici, decreveram hunc potius virum ad imperii honorem summum evehere quam Basilium. Sunt enim in eo.

*Primum corona forma digna regia,
Deinde cognatum diadema est huic viro;
Suntque omnia dignitati convenientia.. »*

982 Hoc factum atque hæc oratio principium fuit interitus Michaeli. Accessit huc aliud quiddam. Mero sese cum obruisset Michaelus aliquando, per ebrietatem multa absurda præcepit, nempe ut quibusdam aures, aliis nares, nonnullis capita amputarentur. Quæ ne fierent, Basilium obstitit, non tam de aliis quam de se ipso sollicitus. Michaelus postquam hunc sibi obstare sensit, atroces struit insidias, subornato qui hastam feræ simulans ferendæ causa se mittere, in Basilium desigeret. Eæque detectæ sunt, cum is quem subornatum diximus fuisse, jam moriturus rem efferret. Ac misit sane hastam, sed a Basilio aberravit. Ergo Basilium ex insidiis servatus agere quam pati potius duxit. Estque Michaelus in palatio ad Divi Mamantis interfectus, anno ab origine mundi 6376. hora noctis tertia. Imperavit cum matre annos quatuordecim, solus undecim. Quanquam autem vitam egit dissolutam, non tamen prorsus nihil laudabile gessit. Obtulit enim Magno Templo poculum, quod disco-

A ἔγνωκέ τε τὸν θάνατον καὶ πρὸς τοὺς πόδας ἔρριψε τοῦ βασιλέως ἑαυτόν. Ἄλλ' ἀποσπῶσι τοῦτον ἐκείθεν καὶ μεληδὸν κατατέμνουσιν, εἶτα κοντῷ τὰ παιδαγόνα αὐτοῦ ἐπαιωρήσαντες μύρια παραδειγματίζουσιν. Ἦρθη δὲ θόρυβος πολὺς καὶ τῷ βασιλεὶ κίνδυνον ἐπισείων, ὃν ὁ τῆς βίγλας δρουγγάριος Κωνσταντῖνος μετὰ πολλῶν εἰς μέσον ἀθρόως ἐπι-

καὶ δικαίως ἀποθανεῖν τὸν Βάρδαν διαβεβαιούμενος. Καὶ οὗτο ἡ κατὰ Κρητῶν ἐνστρατεία ἐλέλυτο τοῦ βασιλείως πρὸς τὸ Βυζάντιον ὑποστρέψαντος.

Τοῦτο τὸ ἔργον εἰς βασιλεῖον ὕψος ἀνήγαγε τὸν Βασίλειον. Φυσικῆς γὰρ ἀπορῶν γοντῆς ὁ Μιχαήλ καὶ τὰ κοινὰ διεξάγειν οὐχ οἷός τε ὢν, εἰσποιεῖται τε αὐτὸν εἰς υἱὸν τῆ τῶν μαγίστρων ἀξίῃ τιμησας, καὶ διαδόημα μετὰ μικρὸν αὐτῷ περιτίθῃσι κατὰ τὴν Μεγάλῃν Ἐκκλησίαν γενόμενος. Ἐγκρατῆς δ' οὗτος τῆς ἀρχῆς γεγονώς ἀπεπειθᾶτο τὸν βασιλέα ὡς πορρωτάτω ἀπάγειν τῶν μιστῶν ἔργων καὶ ἐπιβόητων. Ἐλαθε δὲ διὰ τοῦτο αὐτοῦ καθοπλίζων τὸν φόβον. Μὴ σέρων γὰρ τοὺς ἐλέγχους ὁ Μιχαήλ, καὶ τὸν Βασίλειον ἐκποδῶν ποιῆσαι διανοούμενος ὡς τῶν αὐτοῦ θελημάτων ἐμποδιστῆν, Βασιλικῖνον τινὰ τοῦ βασιλικοῦ δρόμωνος (66) ἐρέτην ὑπέρχοντα εἰς μέσον ἀγαγὼν τὴν πορφύραν τε ἐνδύει καὶ τὸ διάδημα περιτίθῃσι καὶ πρὸς τὴν σύγκλητῶν ἐξέγειτεῖς χεῖρας ἔχων αὐτόν, καὶ ἐξαγαγὼν τοιοῦτων τινῶν ῥημάτων ἀπήρξατο· « Πάλαι μὲν ἔδει τουτονὶ τὸν ἄνδρα, ὦ φίλοι, εἰς τὸν περιβλεπτον κόσμον τῆς βασιλείας ἀναγαγεῖν ἢ τὸν Βασίλειον. Πρώσεσι γὰρ αὐτῷ

Πρῶτον μὲν εἶδος ἄξιον τυραννίδος.

Τὸ δεύτερον δὲ (67) συμφυῆς πέλει στέρος.

Ἄπαντα δ' ἀρμόζουσι πρὸς τὴν ἀξίαν.

C Αὐτὴν ἡ πράξις καὶ ὁ λόγος οὗτος ἀρχὴ γέγονε τῆς αὐτοῦ καταλύσεως. Ἐπισυνέβη δὲ τι καὶ ἄλλο, Ἀκρατοποτῶν γὰρ ὁ Μιχαήλ καὶ μεθυσκόμενος κατὰ τὸν τῆς μέθης καιρὸν πολλὰ καὶ ἄτοπα προσέταττε πράττεσθαι, τοῦ μὲν ἀφειρέσθαι τὰ ὦτα, ἄλλου τὴν ῥίνα, καὶ τὴν κεφαλὴν ἑτέρου· ἐκώλυε δὲ ταῦτα γίνεσθαι ὁ Βασίλειος, οὐ τοσοῦτον περὶ τῶν ἄλλων ὄσον περὶ αὐτοῦ δεδουκώς. Ὡς οὖν ἔγνω ὁ Μιχαήλ ἐμποδῖον αὐτὸν ἔχων, μεγάλην κατ' αὐτοῦ σὺββάπτει ἐπιβουλήν. Ἡ δὲ ἦν ὑποτίθῃσι τινὶ λόγῃ ἐκπαφῆναι λόγῳ μὲν κατὰ τοῦ θηρίου, ἔργῳ δὲ κατὰ τοῦ βασιλείου. Καὶ τοῦτο δῆλον γέγονε τοῦ καλεωθέντος ἐν τῷ μέλλειν ἀποθνήσκειν ἐξαγορεύσαντος. [P. 557] Ἀφῆκε μὲν οὖν οὗτος τὴν λόγῃν, διήμαρτε δὲ, καὶ σέσωπτο ὁ Βασίλειος. Καὶ σωθεὶς δρᾶσαι τι μᾶλλον ἐσπούδασεν ἢ παθεῖν· καὶ σοφίσσεται ὁ Μιχαήλ κατὰ τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ἁγίου Μάμαντος, ἐν ἔτει τῷ ςτος, ὧρα γ' τῆς νυκτός, ἔρξας μετὰ τῆς μητρὸς μὲν ἔτη 18', 1α' δὲ μοναρχήσας. Ἄλλὰ καὶ οὕτως ἐκμελώς καὶ ἀναγώγως βιώ-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(66) Ad Basilium hunc usque dromontibus vix utebantur imperatores, sed Agrariis. De utrisque Constantinus de Admin. Imp. toto c. 51 fusissime; Cassiodorus quoque Var. l. v, 16. GOAR.

(67) Senarius primus Enripidis est, medius integer, si legas καὶ δεύτερον ἐστ. Videtur autem alludere ad nomen Basilicini. Alioquin non video qui ex imperatoria credamus fuisse remigem familia. XYI.

σας οὐ παντάπασιν ἡμοίρῃσι τῶν ἔπαινετῶν· δι-
σχοποτήριον (68) γὰρ προσήνεγκε τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλη-
σίᾳ, καὶ πολυκάνδηλα (69) τὰ πρώην λίαν ὑπερελί-
σαντα.

Ἄναιρεθέντος δ', ὡς εἴπομεν, τοῦ Μιχαήλ, τὸ
τῆς βασιλείας ἀνεδέχσατο κράτος ὁ Βασίλειος. Ὅστις
δὲ οὗτος ἦν ἰ καὶ ὄθεν ὤρμητο, καὶ ποίας αἰτίας
εἰς τὴν βασιλείου ἀνῆει περιωπῆν ἐκ ταπεινῆς καὶ
ἀλαμποῦς ὀρμώμενος τύχης, ἀνωθεν διπλασθῶν ὁ λό-
γος διατρανώσει. Ἦνεγκε τοίνυν ἡ τῶν Μακεδόνων
χώρα αὐτὸν, εἴλακε δὲ τὸ γένος ἐξ Ἀρμενίων, ἐκ πάν-
τα λαμπρᾶς καταγόμενος τῆς τῶν Ἀρσακιδῶν σειρᾶς. ἐξ
ἧς μόνης νόμος ἦν βασιλεύεσθαι Πάρθοις καὶ Μήδοις
καὶ Ἀρμενίοις διὰ τὸ κλέος τοῦ πρώτου Ἀρσάκου τοῦ
ἀνακτησαμένου τοῖς Πάρθοις τὴν βασιλείαν ὑπὸ Περσῶν
ἐσφετερισμένην. Καὶ συνέβη μέχρι πολλοῦ τοῦ
Ἀρσάκου ἀπογόνους βασιλεύειν τῶν εἰρημένων ἐθ-
νῶν. Ἐσχατος δὲ τῆς βασιλείας ἐκπεσὼν Ἀρτάβα-
νος τῆς προγονικῆς, καὶ ὁ τούτου ἀδελφὸς Κλιένης
φυγάδες εἰς τὸ Βυζάντιον παραγίνονται. Λέων ὁ
μέγας τότε τὴν τῶν Ῥωμαίων ἴθυε βασιλείαν. Οὐ-
τομα οὖν τοὺς ἀνδρας ὑποδεξάμενος καὶ ἀξιοπρεπῶς
τιμῆσαι οἴκησιν τὴν προσήκουσαν ἐν τῇ βασιλείᾳ
ἀπένειμεν. Ὅπερ μαθὼν ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς
γράμμασιν αὐτοῦ μετεκαλεῖτο, εἰς τὴν πατρίαν
ὑπισχνόμενος ἡγεμονίαν ἐγκαταστήσαι. Δεξιμένω
δ' ἐκείνων τὰ γράμματα καὶ περὶ τοῦ πρακτέου
διασκοπούμενων, μὴνύεται διὰ τινος τῶν ὑπηρετουμέ-
νων αὐτοῖς πάντα τῇ βασιλείᾳ, καὶ ὅτι οἱ πλανῆται οὗ-
τοι καὶ ἐπὶ ἡλυσθε τῶν ἐπιστημοτέρων εἰσὶ. Καὶ εἰς τινα
πολίτην τῆς Μακεδονίας Νίχην ὀνομαζομένην μετὰ
γυναικῶν καὶ τέκνων αὐτοὺς κατοικίξει. Εἶτα πάλιν
τῆς Περσῶν βασιλείας ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν ἀνατρα-
πίσης, τὰ παραπλήσια καὶ ὁ τῆνικαῦτα ἀμερμου-
μῆς διεπράξατο, καὶ γράμμασι μετεκαλεῖτο τοὺς ἐν
Μακεδονίᾳ τῶν Ἀρσακιδῶν ἀπογόνους. Φωραθέντος
δὲ καὶ τούτου τοῦ δράματος Ἡρακλεῖφ τῷ βασιλεῖ,
καὶ ὅτι οὐκ εὐνοίᾳ τῇ πρὸς αὐτοὺς ἡ μετὰ κλησὶς
γίνεται, ἀλλ' ὥστε δ' αὐτῶν τὸ τῶν Ἀρμενίων καὶ
Πάρθων γένος ὑπήκουον γενέσθαι, εἰς Φιλίππου
αὐτοῦ (μία δὲ αὐτῆ τῶν Μακεδονικῶν πόλεων) με-
τοικίξει, εἶτα πάλιν ἐκείθεν εἰς Ἀδριανούπολιν. Εὐ-
θέτου δὲ τοῦ τόπου φανέντος τοῖς ξένοις, εἰς πλῆθος
κατέστησαν, ἀσύγχυτον τὸ γένος φυλάσσοντες. Χρό-
νοις δὲ ὕστερον, ἤνικα Κωνσταντῖνος σὺν Εἰρήνῃ τῇ
μητρὶ ἐβασίλευσεν, ἀνήρ τις Μαίκτης τοῦνομα, εἰς
τὸ τῶν Ἀρσακιδῶν ἀναφέρων γένος, κατὰ τινα χρεῖαν
εἰσῆει εἰς τὴν βασιλεύουσαν, [P. 558] ὅς ἀνδρὶ πε-
ριτυγχάνει τυχαίως ὁμογενεῖ λέοντι τοῦνομα, καὶ
εἰς ὀμιλίαν αὐτῷ καταστάς ὄλος τῆς τούτου φιλίας
ἐγένετο. Ὡς δὲ κατενόησε καὶ αὐτὸν τοῦ τῶν Ἀρ-
σακιδῶν αἵματος εἶναι, ἐν Ἀδριανουπόλει οἰκοῦντα,

A poterium dicitur, et polycandela plurimo præstan-
tiora.

Interfecto Michaelo, Basilius imperium accepit.
Is unde sumpto initio quaque usus occasione ex
humili et obscuro loco ad culmen imperii ascen-
derit, altius repetita re est explicandum. Fuit Ba-
silius patria 983 Macedo, natione Armenius, ex
illustri Arsasidarum stirpe, ex qua unica leges
sinebant Parthorum, Medorum Armeniorumque
reges deligi, ob gloriam primi Arsacis, qui Parthis
regnum a Persis surreptum recuperaverat. Diu
admodum hujus Arsacis progenies dictis gentibus
imperavit. Ultimus Artabanus ejusque frater Clie-
nes, avito exturbati regno, Byzantium exsules per-
venerunt, Leone magno tum Romanorum imperium
gerente. Is viros istos excepit, honoribusque dignis
afficiens habitationem in urbe iis convenientem
assignavit. Persarum rex cognita hac re missis
litteris eos revocavit, restitutum se in paternum
regnum promittens. Dum hi litteris iis acceptis
quid facto usus sit deliberant, quidam ipsorum
famulus totum negotium exponit, ostendens erro-
nes hos atque advenas esse ex illustrissimis homi-
nibus. Itaque Leo eos cum uxoribus et liberis
Nicom (oppidum est hoc Macedonia) transfert.
Rursum postea Persarum regno a Sarracenis everso,
ejus temporis amermumnes itidem litteris Arsaci-
das in Macedonia degentes revocavit. Quod cum
Heraclius tum imperator deprehendisset, intelligen-
terque eum non benevolentia impulsus ipso ac-
cessere, sed quod speraret eorum opera se Arme-
nios 984 posse et Parthos sibi subijcere, Philippos
(urbs et hæc est Macedonia) eos transportat, atque
inde Adrianopolin. Qui locus cum ipsis opportu-
nus videretur, auxerunt ibi se, genus suum secre-
tum ab aliis servantes. Aliquanto post tempore,
Constantino cum matre Irena imperium gerente,
Arsacides quidam nomine Maictes necessitatis suæ
causa Cpolin venit, inciditque in gentilem suum
Leonem, et arctissimam cum eo amicitiam con-
traxit. Qui cum ipsum Adrianopoli quidem habi-
tare, genus autem ab Arsacidis trahere intelligeret,
alienum solum patriæ ob viri præstantiam prætulit,
unamque ex ejus filiabus uxorem duxit. Hoc ex
conjugio natus est Basilii pater, viribus et corporis
habitu præstans; cui nobilis quædam matrona,
quæ a magno Constantino natales suos trahere
credebatur, filiam suam longe formosissimam
nuptum tradidit. His parentibus natus Basilius,
antequam nasceretur, multa habuit potiundi impe-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

Quale poculum sit discopoterium, non as-
sequor certo. Quid sit discus, alibi est explicatum.
Et polycandela suspicor esse corruptam ex semila-
tina vocem, ut sint πολυκάνδηλα candelabra mul-
tas recipientia candelas. Qua conjectura facile
patiar firmius aliquid monstrari Xyl.— Discus repo-

nendo pani eucharistico et calix vino consecrato
recipiendo, sunt discοποτήριον. GOAR.

(69) Ex pluribus auctoribus in Euchologio ad-
ductis repono πολυκάνδηλα. Funale variis lychnis
ornatum, e laqueari ecclesiæ pendens ac luminibus
eam totam illustrans. GOAR.

rii signa, estque liberaliter educatus. Quo autem tempore Crumus Bulgarorum princeps, victoriis quas a Romanis reportaverat inflatus, magna collecto exercitu Adrianopolin obsedit, tractaque aliquandiu obsidione, cum ob res secundas insuperabilis videretur neque quisquam se ei opponere auderet, eam necessariis rebus deficientibus 955 deditio cepit, omnesque in ea qui erant urbe, inter quos etiam Manuelus fuit episcopus, in Bulgariam deportavit, Basilio quoque parentes cum Basilio adhuc lactente eo commigrarunt. Ibi et inclytus ille episcopus et Basilio parentes et reliqua cum episcopo turba fidem in Christum sinceram conservantes, Bulgarorum multos ad veram religionem, quod ante id tempus nunquam fuerat factum, traduxerunt, passimque per Bulgariam Christianæ doctrinæ semina jecerunt. Crumo vita defuncto successit Chrytagon, longe antecessorem crudelior. Hic animadvertens Bulgaricam gentem paulatim ad Christianismum desciscere, inflamato ob eam rem animo, Manuelum et præcipuos ejus socios ad se vocat; ac primum mansueta oratione suadet ut Christianam fidem deserant, post, cum eos neque pollicitationibus neque minis flecti sentiret, acerbè excruciatos interficit. Hoc modo Manuelus multique sub eo illustres alii que sanguine juncti sua morte veræ religioni testimonium tulerunt. Tandem reliquis captivis Deus in patriam redeundi occasionem paravit. Nam princeps Bulgarorum sæpius cladem passus, cum jam 956 Romanorum viribus resistere nequiret, pacem bello prætulit captivosque dimisit. Quos cum congregatos jamque in patriam iter ingressuros contempleretur, Basilium tunc ex pueritia adolescentiam ingressum videt, elegantivultu præditum et suaviter subridentem atque circumsaltantem. Eum ad se vocat, manibusque apprehendit et osculatur, pomumque raræ magnitudinis donat, quod adolescentulus simplici audacia gentibus principis innitens accipit, morum minime fucata simplicitate indolis suæ ingenuitatem demonstrans. Itaque et miraculo attonitus fuit princeps, et subditi clanculum indignati sunt, tali adolescenti domum redeundi potestatem concedi. Sed tamen, Deo propitio, captivi omnes Romani incolumes domum dimissi abierunt, interque hos etiam Basilio parentes, charissimum secum ducentes filium suum.

Α προκρίνει τῆς ἰδίας τὴν ἀλλοτρίαν διὰ τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἀρετὴν, καὶ τὸ πρὸς αὐτὸν ἀσπασάμενος κῆδος μίαν τῶν αὐτοῦ θυγατέρων ἠγάγετο· ἐξ ὧν ὁ τοῦ ἱστορουμένου προῆλθε πατήρ, ῥώμη τε διαφέρων καὶ τῆ λοιπῇ τοῦ σώματος θέσει· ὃν γυνὴ τις εὐγενῆς, τῆς τοῦ Μεγάλου Κωνστανταίου, ὡς φασι, καταγομένη σειρᾶς, γαμβρὸν ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ ἄγεται θυγατρὶ λίαν εὐπρεπεστάτῃ, ἐξ ἧς ἐτέχθη Βασίλειος, πολλὰ πρὸ τῆς γεννήσεως φέρων τὰ τῆς βασιλείας σύμβολα. Ἐκ τῶν τοσούτων γεννητόρων προαχθεὶς ὁ Βασίλειος ἐλευθερίως ἀνήγετο. Ἐπεὶ δὲ Κροῦμος ὁ τῶν Βουλγάρων ἄρχων, ταῖς κατὰ Ῥωμαίων νίκαις πεφυγμένος, μέγα στρατόπεδον ἀγείρας ἐπολιόρκει τὴν Ἀδριανούπολιν, μηδενὸς χεῖρα ἀττάραι τούτῳ τολμῶντος ἀνυποστάτῳ τυγχάνοντι διὰ τὰς προηγησάμενας εὐτυχίας, χρόνον τῇ πόλει περικαθίστας ἐφ' ἱκανὸν ὠμολόγει ταύτην διὰ τὴν τῶν ἀναγκαίων ἐνδειαν παραστήσασθαι, πάντας τε τοὺς ἐν αὐτῇ, οἷς ἠριθμεῖτο καὶ ὁ τῆς πόλεως ἀρχιερεὺς Μανουὴλ, εἰς Βουλγαρίαν μετέστησε. Συνέβη μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοὺς τοῦ Βασιλείου γεννητόρας, ὑπομάζιον αὐτὸν ἐτι φέροντας, εἰς τὴν Βουλγάρων ἀπαχθῆναι γῆν. Ἐνθα αὐτὸς τε ὁ κλεινὸς ἀρχιερεὺς καὶ οἱ τοῦ Βασιλείου γεννητόρες καὶ τὸ σὺν τῷ ἀρχιερεὶ πλῆθος ἀνόθευτον τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν διατηρήσαντες πολλοὺς τῶν Βουλγάρων πρὸς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν μετήγαγον, μήπω τοῦ ἔθνους μετηγμένου πρὸς θεοσέβειαν, καὶ πολλαχοῦ τῆς Βουλγαρικῆς γῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας κατεδέβληντο σπέρματα. Ἀλλὰ Κροῦμος μὲν ἐφθῆ καταλύσασθαι τὴν ζωὴν, Κροτάγων δὲ ὁ τοῦτου διάδοχος πολλῶν τὸν ἀπελθόντα νικῶν εἰς θηριωδίαν, αὐτὸ τὸ γινόμενον οὐκ ἀγνοήσας, καὶ ὅτι τὸ τῶν Βουλγάρων γένος ἡρέμα πρὸς Χριστιανισμὸς μεταφέρεται, θυμοῦ πλήρης καθίσταται, καὶ τὸν τε θεῖον ἀρχιερέα Μανουὴλ καὶ τοὺς ἐξοχωτάτους τῶν περὶ αὐτὸν μετὰ θυμοῦ παραστησάμενος πρῶτον μὲν ἠπίως μεταστῆσαι ἐπειρᾶτο καὶ ὀμαλῶς τῆς ὀρθοδόξου καὶ ἀμωμήτου τῶν Χριστιανῶν πίστεως, ἐπεὶ δὲ κρείττους αὐτοὺς κατενόησε καὶ ὑποσχέσεων καὶ ἀπειλῶν, μετὰ πολλὰς αἰκίας τῷ διὰ μαρτυρίου παρέδωκε θανάτῳ. Καὶ Μανουὴλ μὲν ὁ κλεινὸς ἀρχιερεὺς οὕτῳ τῷ διὰ μαρτυρίου τέλει συνάμα τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἐμφανέσι τὴν ἑαυτοῦ ἐπισφραγίζου ζωὴν, καὶ πολλοὺς τῶν καθ' αἶμα συνέβη προσηκόντων μαρτυρικῆς εὐκλείας ἀξιοθῆναι· ἐπεὶ δὲ εἶδε ποτὲ καθόδου τυχεῖν τοὺς ὑπολειμμένους ἀίχμαλώτους, ἄνωθεν τοῦ Θεοῦ τὴν ἐξοδὸν αὐτοῖς πραγματοποιήμενου, ὄτων Βουλγάρων ἀρχηγὸς πολλάκις θραυσθεὶς καὶ μὴ δυνάμενος ἐπὶ πλέον πρὸς τὰς Ῥωμαϊκὰς δυνάμεις ἀντικαθίστασθαι εἰρήνην ἀντὶ τῆς μάχης ἀσπάζεται καὶ ἀπολύει τῆς αἰχμαλωσίας τὸν λαόν. Ἀρτι δὲ συναλιζομένων τῶν αἰχμαλώτων. [P. 559] καὶ μελλόντων ἤδη πρὸς τὰ πάτρια ἦθῃ παλικοστῆναι, καὶ ὁ ἄρχων θεωρὸς ἐγένετο τῶν αἰχμαλώτων, καὶ τὸν παῖδα κατιδὼν Βασίλειον ἤδη τὴν παιδικὴν παραλλάσσοντα ἡλικίαν καὶ τῆς ἐφ' ἑδῶ ἀπτόμενον πρὸς ἑαυτὸν μετεκαλεῖτο, ἐλευθερίον ἰδὼν ἐνορωντα καὶ χαρίεν ὑπογελῶντα καὶ περισκαίροντα, καὶ ἐγγὺς παραστάνρα ταῖς χερσὶν ἠθέλησε κατασχῆναι καὶ ἀσπασάσθαι καὶ μῆλον ὑπερφυῖς τὸ μέγεθος αὐτῷ παρασχῆναι· ὅπερ οὗτος ἀκάκως πάνυ καὶ θαρράλως τοῖς τοῦ ἄρχοντος ἐπηρεϊδόμενος γόνασι διδόμενον ὑπεδέξατο, ἐν τῷ ἀπλάστῳ ἦθει καὶ ἀπεριέργῳ τὴν ἑαυτοῦ εὐγένειαν ἐνδεικνύμενος, ὡς ἐκπλαγῆνα· μὲν τὸν ἄρχοντα, ἀγανακτεῖν δὲ ληληθῶτως τοὺς ὑπ' αὐτὸν, εἰ τοιοῦτος ὧν ὁ νέος συγχωροῖτο οἴκοι πολιοστῆναι. Ἄλλ' ἀπελύθη ὁμοως εὐμενέῳ Θεοῦ ὁ αἰχμάλωτος τῶν Ῥωμαίων λαὸς ἄκαθῆς, συνεξήλθον δὲ οἱ τοῦ Βασιλείου γονεῖς, τὸν φίλτατον ἑαυτῶν παῖδα προσεπαγόμενοι.

Multa feruntur indicia futuri imperii Basilio Φασι δὲ καὶ πολλὰ σημεῖα συνενεχθῆνα τούτῳ,

γνώριμον καθιστῶντι τὸν ἄνδρα, ὡς εἰς τὴν βασιλείον ἀναχθεῖν περιωπῆν. Ἄλλὰ τὰ μὲν ἄλλα παριτέον τῷ λόγῳ ὡς παρολκτὴν ἐμποιοῦντα· ὁ δ' οὐ θέμις παραδοῦναι σιγῇ, τοῦτο καὶ διηγήσομαι. Θέρους ἦν ἀκμή, καὶ οἱ τὸν παῖδα γεγεννηκότες ἐξῆλθον εἰς τὸν ἴδιον ἀγρὸν, τοὺς θειριστὰς πρὸς τὸ ἔργον ἐντείνοντες. Καὶ οὗτοι μὲν ἦσαν πρὸς τοῦτοις, τὸ δὲ παιδίον ἵνα μὴ ὑπὸ τοῦ θάλπους καταπλέγοιτο τοῦ ἡλίου, σκηνὴν τινα σχεδιάσαντες ἐκ τοῦ συνδέσμου τῶν ἀσταχίων ἐν ταύτῃ τοῦτον κοιμηθησόμενον ἔθεντο, ἅμα μὲν τῆς τοῦ ἡλίου θερμῆς τὸν καύσωνα ἀβλαβῶς διελθεῖν μηχανώμενοι, ἅμα δὲ καὶ ὡς ἀπερικόπως ὑπνώττη, μὴ ὑπὸ τινος ἔξωθεν ἐνοχλούμενος. Ἄλλ' ἐκεῖνοι μὲν τὴν στίβαν, ὡς ὁ καιρὸς ἐδίδου, σχεδιάσαντες καὶ τὸν παῖδα κατακαμήσαντες ᾤχοντο πρὸς τὸ ἔργον· τοῦ ἡλίου δὲ τὰς ἀκτῖνας ἐπαριέντος τῷ παιδί καὶ οὐ μικρῶς τούτῳ παρενοχλοῦντος, ἀετὸς ἐπικαταπτὰς ἠπλωμέναις ταῖς πτέρυξι τὸ παιδίον ἐσκίαζεν. Ἀρθείσης δὲ παρὰ τῶν ἰδόντων φωνῆς, μὴ τι καὶ πάθοι παρὰ τοῦ ζώου εὐλαβηθέντων, ἡ μήτηρ εὐθὺς πρὸς τὸν παῖδα δραμοῦσα, ὡς εὔρε ἐοῦτον ἡδέως καθεύδοντα ἰδοῦσα δὲ καὶ τὸν ἀετὸν τῷ παιδίῳ σκιάν ταῖς πτέρυξι περιποιούμενον καὶ μὴδὲ πρὸς τὴν ταύτης ἐκπλαγῆντα ἐπέλευσιν, ἀλλ' ὥσπερ καὶ χάριν ἀπαίουτος αὐτῆν, κατὰ μὲν τὸ πρόχειρον οὐκ εἰς νοῦν ἔβαλλε τὸ θεοπρόπιον, ἀλλ' ὡς εἶχε λίθον ἀπὸ τῆς γῆς λαβοῦσα τὸν ἀετὸν ἀπεδίωκε. Καὶ οὗτος μὲν μικρὸν ἀπέπτη, τῆς δὲ γυναικὸς πρὸς τὸν ἄνδρα ὑποστραψάσης πάλιν παρῆν ὁ ἀετὸς κατὰ τὸ πρότερον σχῆμα ἠπλωμέναις ταῖς πτέρυξι τὸ παιδίον ἐπισκίαζεν. Καὶ πάλιν ἤρτο φωνὴ παρὰ τῶν θεατῶν διωλύγιος, καὶ ἡ μήτηρ πρὸς τὸ παιδίον, καὶ λίθῳ πάλιν ὁ ἀετὸς ἀποσοβούμενος, καὶ ἡ τῆς μητρὸς πρὸς τοὺς ἐργαζομένους ὑποστροφή. Ὡς δὲ καὶ τρις καὶ πολλακις τοῦτο ἐγένετο, μόλις ποτὲ συναίσθησιν τοῦ θείου λαμβάνει συμβόλου, καὶ τεκμηριοῦνται διὰ τῶν προλαβόντων τὰ γενόμενα ὕστερον.

Ἐπρέπετο τοῖνον διὰ πάσης ἐπιμελείας ὁ παῖς ὑπὸ μόνους τοῖς φύσασιν. [P. 560] ἤδη δὲ αὐτοῦ τῆν τῶν νεανίσκων παραμείψαντος ἡλικίαν μετήλλαξε μὲν ὁ πατήρ τὸν βίον, χρεία δὲ περὶ τὴν μητέρα καὶ ὀρφανία περὶ τουτοῖν τὸν νεανίον καὶ ἐντεῦθεν ἀνίαι καὶ θλίψεις ἀπεφύοντο. Ἐπέρρει δὲ καὶ φροντίδων ἔσμος, τῆς περὶ τὸν οἶκον ἐπιμελείας καὶ τῆς μητρικῆς προνοίας καὶ τῶν ἀδελφῶν ἄρτι ἐφ' ἑαυτὸν ἐξημμένης, Ἐπεὶ περ ἡ γεωργία μικρὰ τις ἐπικουρία ἐδόκει αὐτῷ καὶ συνεργὸς πρὸς τὸν βίον, βουλευέται πρὸς τὴν βασιλεύουσαν εἰσελθεῖν κἀντεῦθεν ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς φιλάτοις ἐπαξίως ποριζεσθαι τὰ δεόντα. Καὶ τοῦτον μὲο εἶχεν ὁ πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἔρωσ, ἀνθεῖλκε δὲ καὶ κατεῖχεν ἡ μήτηρ, μὴ συγχωροῦσα ποιῆσαι τὸ βουλευόμενον, ἀλλὰ προσμένειν παρακαλοῦσα καὶ γηροτροφεῖν, ἀπελθοῦσαν δὲ παραπέμψαι ταῖς ἑαυτοῦ χερσὶ, καὶ οὕτω πορείαν στείλασθαι τὴν αὐτῷ καταθύμιον. Ἄλλὰ καὶ οὕτως αὐτῆν ἔχουσαν δυσἀποσπάστως αἱ βιωτικαὶ φροντίδες ἀναπέθουσιν ἀπολύσαι. Ἄρα οὖν ἐκ Μακεδονίας τὴν βασιλίδαν καταλαμβάνει· καὶ τὸ μεταξὺ διανύσας διάστημα, καὶ κατὰ τὰς Χρυσῆς πύλας τῆς βασιλίδος γενόμενος, καὶ δι' αὐτῶν εἰσελθὼν ἤδη πρὸς ἐσπέραν τῆς ἡμέρας οὐσῆς, ἐν τῇ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Διομήδους μονῆ, κατὰ τὰ ἐν τοῖς προαυλοῖς βάθρα πρὸ τοῦ πυλῶνος, κατακόπος ὢν, ἀτηπελῶς ὡς ἔτυχεν ἐπιρρίψας ἑαυτὸν ἀνεπάθετο. Πρὶν πρώτην δὲ φυλακὴν τῆς νυκτὸς ὄναρ

fuisse, quæ omittenda nobis sunt, ne longius a proposito abducamur. Unum tamen præterire nequaquam convenit. Messis tempore parentes ejus cum in agrum exissent, ut messorum operas urgent, Basilium, ne solis æstu læderetur, sub umbraculo quodam ex manipulis subito constructo reposuerunt, ut 987 simul et a radiorum solis fervore tutus esset et sine molestia dormiret, nulla re interurbante; ipsique ad opus sopito puero discesserunt. Cum vero sol radios ei imitteret et non parvam afferret molestiam, aquila eo devolvit et passis alis puerum obumbravit. Quod cum vidissent alii, et præ metu ne quid aquila puero mali faceret exclamassent, accurrit mater vidensque puerum suaviter dormire et aquilam ei umbram aliis suis præbere, neque ipsius adventu absterreri, sed quasi gratiam reoscere, in præsentia divinatione nulla ad animum accidente, lapide a terra sublato aquilam abegit, quæ paululum avolans digressa matre statim rediit, et ut ante Basilium obumbravit. Rursum ergo exclamatur a spectantibus, materque accurrens aquilam lapide a puero abigit, eaque ipsa digressa redit. Hoc aliquoties facta, tandem divinum hoc esse signum mater cognovit et ex præteritis futura collegit.

Accurate a parentibus educatus Basilium, cum jam ex ephebis excessisset, patrem amisit. Ita orbus ille patre, matre vidua, varie afflicti 988 cœpit ac de re familiari sollicitus esse quanquam in eam curam mater quoque et fratres incumbabant. Cumque in agricultura ad sustentandam vitam non satis esse præsidii putaret, statuit Cypolin proficisci ibique sibi et suis ad vitam necessaria parare. Hoc ejus studium impediēbat mater, manere secum et avum enutrire jubens, et se mortuam suis manibus efferre, atque ita demum proficisci quo vellet. Victa tamen hæc ejus retinendi cupiditas est necessitate victus tolerandi. Dimissus Basilium ex Macedonia Byzantium venit; et per Auream ingressus portam die jam ad vesperam inclinata, in sancti martyris Diomedis vestibulo sub gradus portæ propinquos, ut erat fessus ab itinere, non refecto corpore sese abjecit ac quieti dedit. Ibi circa primam ejus noctis vigiliam monasterii principi sanctus Diomedes in somnis assistit, jubens ad portam egredi Basiliumque nomine vocare secumque in monasterium adductum curare: hunc enim divinitus imperatorem designatum ejus monasterii instauratorem amplificatoremque fore. Monachus visum hoc inane ratus nihilque moratus somno se rursum dat. Cum autem denuo 989 idem insomnium oblatum ipsum, ut erat

segnis atque somniculosus, non excitasset, videt ad se tertium venire martyrem, non ut prius placide ista jubentem, sed graviter minas adhibentem, ac nisi mandata perageret, flagra intentantem. Ita demum monachus per metum sopore ignaviaque excussis portæ assistit, Basiliumque, ut erat divinitus jussus, vocat. Qui statim respondit, » En adsum, Domine : quid mandas servo tuo ? » Monachus eum in monasterium introducit, humanissime tractat, omni cura reficit. Stipulatus deinde arcanum eum sibi occultum servaturum neque evulgaturum, martyris vaticinium exponit, et obtestatur ut exitu hoc comprobante sui atque monasterii velit meminisse. Cum Basilus hæc ut se longe superiora aversaretur, idque potius a monacho postularet ut aliquem illustrium virorum dominum sibi conciliaret, perlibenter hanc ei ille navavit operam, et Basilium Theophilo (erat is Michaeli imperatoris et Bardæ Cæsaris cognatus, atque ob staturæ humilitatem Theophilites diminuto vocabulo appellabatur), qui isto monasterio familiariter utebatur, commendavit. Solebat hic Theophilites semper generosos, forma elegantis et fortitudine præstantes sibi quærere ●●● famulos, eosque sericis vestibus alioque habitu exornare. His insertum Basilium, cum videret animi corporisque fortitudine reliquis admodum antecellere, protostatorem eum creat. Et Basilus semper ad superiora tendens in dies sui amorem in animo domini auxit, sui que admirationem virtutibus suis excitavit : nam et manu erat promptus et animosus atque ad quævis mandata exsequenda celer ac idoneus.

κίας Θεοφιλιτζην ἐκάλουν, τούτῳ συνέστησε τὸν Βασίλειον ἀεὶ σπουδὴν ἔχοντι γενναίους καὶ εὐειδέεις καὶ ἐπ' ἀνδρῶν διαβολήτους κακῆσθαι περὶ αὐτὸν ὑπερήνας· τοιούτους γὰρ προσλαμβάνων Σηρικαῖς τε εὐθὺς ἐκόσμηε ἔσθῃσι καὶ τῇ ἄλλῃ καταστολῇ διαπρεπῶς κατελάμπρυνε. Τούτοις ἐγκαταλεγέντα τὸν Βασίλειον παὶ κατὰ πολὺ προὔχων τῶν ἄλλων δοκούντα κατὰ τὴν σωματικὴν βώμην καὶ ψυχικὴν ἀνδρίαν πρωτοστράτωρα τοῦτον προβάλλεται. Ἄει δὲ τοῖς ἐμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ἐπὶ πλέον ἡγαπᾶτο παρὰ τοῦ Θεοφίλου, καὶ ἐπὶ τοῖς οἰκείοις προτερήμασιν ἰθαυμάζετο ἦν γὰρ κατὰ τε χεῖρα γενναῖος καὶ κατὰ ψυχὴν θαρράλειος καὶ πρὸς πᾶν τὸ κελεύσμενον ὀξὺς τε καὶ ἐπιτήδειος.

Interim mater ejus, quomodo iter filio successisset et quem laborum finem sortitus esset, scire desiderans, dum animi angitur, insomnis imaginatur videre se in aula sua magnam plantam cupresso assimilem, aureo trunco, ramis aureis Basilium considerare. Ut evigilavit, insomnium hoc mulieri cuidam religiosæ proponit. Ea bono ipsam animo jubet esse filii causa, conjiciensque insomnium vim, eum Romanorum imperatorem fore pronuntiat. Ex eo mater Basilii, hoc futuræ filii felicitatis argumento prioribus addito, sollicita pro eo esse desiit animique læta optimas spes aluit.

Fortè per id tempus Basilii dominus Theophilus in Peloponnesum ●●● republicæ causa mittitur; una etiam Basilio proficiscente ac sua ministeria

τῆς τῆς μονῆς ἔγουμένῳ ὁ μάρτυς ἐφίσταται· Διομύδης, κελεύων ἐξελεῖν εἰς τὸν τῆς μονῆς πυλῶνα καὶ ὀνομαστὶ κλέσαι· Βασίλειον, καὶ τὸν ὑπακούσαντα εἰσαγαγεῖν εἰς τὸ μοναστήριον καὶ ἐπιμαλείας ἀξιώσαι· καχρισμένον γὰρ εἶναι τοῦτον βασιλέα παρὰ Θεοῦ, καὶ αὐτὸν μέλλειν εἰς ἀνοικισθῆναι καὶ αὔξῃ· τῆς παρούσης γενέσθαι μονῆς. Ὁ δὲ καθηγούμενος φάντασμα τὸ θεαθὲν εἶναι ὑπολογισάμενος ἐν οὐδενὶ λόγῳ τὰ λαληθέντα ἐποιήσατο, ἀλλὰ πάλιν ἑαυτὸν τῆς ὑπνῷ ἐπεδεδώκει. Τὰ ὅμοια δὲ πάλιν ἐκ δευτέρου θεασάμενος, ἐπεὶ μὴ ἀνέφερε, νοσήσας τις ὦν καὶ ὑπνώδης, ἐκ τρίτου βλέπει τὸν μάρτυρα οὐκέτι ἡσυχῶς καὶ πρῶως παρακελεύόμενον, ἀλλὰ καὶ λίαν σφοδρῶς ἀπειλοῦντα καὶ μαστιγᾶς τῆς δοκεῖν ἐπιφέροντα, εἰ μὴ θάπτον ὑπηρετήσῃ τοῖς λεγομένοις. Ἰότε δ' οὖν ἐμφόβος διυπνισθεὶς καὶ τὸν ὄκνον ἐκινε· ναξάμενος τῆς πυλῶνι ἐφίσταται, καὶ κατὰ τὸ θεῖον πρόσταγμα ἐκάλει· Βασίλειε. Καὶ ὅς εὐθὺς· Ἰδοὺ ἐγώ, κύριε· τί προστάσεις τῆς δούλης σου ; Εἶσω δὲ αὐτὸν τῆς μονῆς εἰσαγαγὼν δεούσης τε θεραπείας καὶ ἐπιμαλείας ἤξιωσε καὶ πάσης μετέδωκε φιλοφροσύνης. Εἴτ' ἔχεμυθεῖν ἀσφαλισάμενος καὶ μὴ ἐκπυστον πρὸς τινα θέσθαι, ἀλλὰ παρ' ἑαυτῷ φυλάττειν τὸ μυστήριον παρεγγυήσας, τὴν τοῦ μάρτυρος αὐτῶν ἐφανέρωσε πρόβρῃσιν, καὶ μετὰ τῆν ἔκδοσιν τῶν πραγμάτων ἑαυτοῦ τε καὶ τῆς μονῆς μεμνησθαι ἐδυσώπει. [P. 561] Τοῦ δὲ ὡς ὑπὲρ ἑαυτὸν τὸ πρᾶγμα ἀποσειομένου, καὶ μᾶλλον ἀξιοῦντος τὸν ἔγουμενον εἰσοικισθῆναι τινὶ τῶν ἐμφανεστέρων εἰς δουλείαν, ἀσπασίως ἑαυτὸν εἰς τοῦτον ἐκδέδωκεν ὁ ἔγουμενος, καὶ ἐπεὶ συνήθως εἶχε πρὸς τὴν τοιαύτην μονῆν ὁ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ καὶ τοῦ Βάρδα τοῦ Καίσαρος συγγενεὶς Θεόφιλος, ὃν ὑποκοριζόμενοι διὰ τὸ μικρὸν τῆς ἡλικίας

Καὶ ὁ μὲν Βασίλειος ἦν ἐν τούτοις, ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ ἐγγίχεται μαθεῖν πῶς αὐτῷ τὰ κατὰ τὴν ὁδὸν ἔσχε καὶ ποῖα τις αὐτὸν παῦλα τῶν πόνων ἐδέξατο. Δυσθυμοῦσα δὲ καὶ ἀσχάλλουσα ὄρᾳ καθ' ὑπνοῦς μέγα φωτὸν κυπαρίσσω προσεικὸς, ἔνδον τῆς αὐλῆς αὐτῆς ἴστηκός, χρυσοῖς πυκαζόμενον φύλλοις καὶ χρυσοῦς τοὺς κλάδους καὶ τὸ στέλεχος ἔχον, οὐ ἐφ' ὑπερθεὶν ὁ ταύτης υἱὸς Βασίλειος ἐκαθέζετο. Διυπνισθεῖσα δὲ διηγεῖται τὸ ὄραμα τινὶ τῶν εὐλαδῶν γυναικῶν ἡ δὲ εὐθυμεῖν τε ἐπέτραιεν ἐπὶ τῶν υἱῶν, καὶ τὸ ὄραθὲν ἐπικρίνουσα βασιλέα Ῥωμαίων γενέσθαι τὸν υἱὸν αὐτῆς ἀπεφαίνετο. Τοῖς προτέροις οὖν καὶ τοῦτο προσλαβοῦσα λοιπὸν ἡ μήτηρ οὐκέτι τὸ ἀπὸ τοῦδε περὶ αὐτοῦ ἐδυσφόρει, ἀλλ' ἔχαιρε καὶ Χρηστάς ἐπὶ τῶν υἱῶν ἔτρεφε τὰς ἐλπίδας.

Καὶ ὁ μὲν Βασίλειος ἦν ἐν τούτοις, ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ ἐγγίχεται μαθεῖν πῶς αὐτῷ τὰ κατὰ τὴν ὁδὸν ἔσχε καὶ ποῖα τις αὐτὸν παῦλα τῶν πόνων ἐδέξατο. Δυσθυμοῦσα δὲ καὶ ἀσχάλλουσα ὄρᾳ καθ' ὑπνοῦς μέγα φωτὸν κυπαρίσσω προσεικὸς, ἔνδον τῆς αὐλῆς αὐτῆς ἴστηκός, χρυσοῖς πυκαζόμενον φύλλοις καὶ χρυσοῦς τοὺς κλάδους καὶ τὸ στέλεχος ἔχον, οὐ ἐφ' ὑπερθεὶν ὁ ταύτης υἱὸς Βασίλειος ἐκαθέζετο. Διυπνισθεῖσα δὲ διηγεῖται τὸ ὄραμα τινὶ τῶν εὐλαδῶν γυναικῶν ἡ δὲ εὐθυμεῖν τε ἐπέτραιεν ἐπὶ τῶν υἱῶν, καὶ τὸ ὄραθὲν ἐπικρίνουσα βασιλέα Ῥωμαίων γενέσθαι τὸν υἱὸν αὐτῆς ἀπεφαίνετο. Τοῖς προτέροις οὖν καὶ τοῦτο προσλαβοῦσα λοιπὸν ἡ μήτηρ οὐκέτι τὸ ἀπὸ τοῦδε περὶ αὐτοῦ ἐδυσφόρει, ἀλλ' ἔχαιρε καὶ Χρηστάς ἐπὶ τῶν υἱῶν ἔτρεφε τὰς ἐλπίδας.

Συνέβη δὲ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ Θεόφιλον τὸν τοῦ Βασιλείου κύριον δημοσίων χάριν πραγμάτων ἀπεστολῆναι εἰς Πελοπόννησον. Ἐπέπετο τούτῳ καὶ ὁ Βα-

σ:λειος. τὴν ἀφωρισμένην αὐτῷ ὑπηρεσίαν ἀποπλή-
 ρῶν. Ἐλθόντων δὲ εἰς Ἀχαίαν εἰσῆαι μὲν ὁ Θεόφι-
 λος εἰς τὸν τοῦ πρωτοκλήτου Ἀνδρίου ναὸν προσευ-
 ξόμενος, οὐ συνεισῆλθε δ' αὐτῷ καὶ ὁ Βασίλειος τότε,
 τῇ οἰκείᾳ διακονίᾳ, ὡς ἔοικεν, ἀπασχοληθείς. Ὑστερον
 δὲ καὶ αὐτὸς τῷ ἀποστόλῳ ἀποπληρῶν τὰ καθήκον-
 τα, καιροῦ δραξάμενος, εἴσεισι μόνος εἰς τὸν ναόν.
 Ἐπλήθρευε δὲ τις τῷ θείῳ τεμένει τοῦ ἀποστόλου
 μοναχὸς ἀρετῆς ἀντιποιούμενος διὰ βίου. Οὗτος τὸν
 μὲν Θεόφιλον εἰσελθόντα μετὰ τοσαύτης δορυφορίας
 οὔτε ὑπέδεξάτο οὔτε ἀναστὰς κατησπάσατο οὔτε
 τινὸς ἤξιωσε μικρᾶς γούν προσθήσεως, ὕστερον δὲ
 τοῦ Βασιλείου εἰσερχομένου, ὡς εἴρηται, μόνου ὑπεξ-
 ἀνέστη τε ὡς τινὶ τῶν κρειτόνων, [P. 562] καὶ
 τὴν ἐξ ἔθους τοῖς βασιλεῦσι πρόπευσεν προφήνεγεν
 εὐφημίαν. Ὅπερ τῶν ἐκεῖσε παρατυλόντων ἰδόντες
 τινὲς τῇ κατὰ τοὺς τόπους ἐκείνους πρωτεύουσα κα-
 τὰ τε τρόπον καὶ εὐγένειαν γυναικί, ἣ Δανιηλὶς
 ἀπὸ τοῦ ταύτης ἀνδρὸς ὠνομάζετο, ἀπαγγέλλου-
 σιν. Ἐκείνη δὲ τὸ διοπτικὸν τοῦ μοναχοῦ, μηδ' ὅτι
 προσηρατικὸν χάρισματος ἤξιωται ἀγνοοῦσα, οὐκ
 ἐγένετο περὶ τὸ λεχθὲν ἀμελής, ἀλλ' ἅμα τε ἤκουσε
 καὶ προσκαλεσαμένη τὸν μοναχὸν ὀνειδιστικὰ πρὸς
 αὐτὸν διεξῆι ῥήματα, «Τοσαῦτος χρόνος, λίγουσα,
 πᾶτερ πνευματικῆ, ἐξ οὗ σοι γνῶριμος ἐγὼ καθέ-
 στηκα, καὶ οἰδᾶς με κατὰ τὸν τρόπον ἐν πᾶσι τῶν
 πολλῶν διαφέρουσαν, καὶ οὐδέποτε οὔτε ἐπηγέρθης
 θεασάμενός με οὔτε ἐπήξω μοι· ἀλλ' οὐδὲ τῷ ἐμῷ
 υἱῷ οὔτε ἐγγόνῳ τῇν τοιαύτην ἀπένειμας φιλοφροσύ-
 νην. Καὶ πῶς νῦν ἄνθρωπον εὐτελεῖ καὶ ξένον καὶ
 πένητα διανύοντα βίον ἰδὼν ὑπεξάνεστης καὶ ὡς
 βασιλέα ἐτίμησας; — Οὐχ ὡς ἕνα τῶν τυχόντων ἔδον
 τὸν ἄνδρα ἐγὼ, ἀντίφησεν ὁ μοναχὸς, ἀλλ' ὡς ἐκ
 Θεοῦ βασιλέα Ῥωμαίων ὑπὸ Χριστοῦ προκεχειρι-
 σμένον ἰδὼν ἐξανέστην καὶ ἐπευφήμησα· τοῖς γὰρ
 ἀπὸ Θεοῦ τετιμημένοις ὀφειλομένη πάντως ἐστὶ καὶ
 ἡ ἐξ ἀνθρώπων τιμή.»

Ὁ μὲν οὖν Θεόφιλος τὰ προσεταγμένα ἀνύσας
 εἶχετο πάλιν τῆς ἐπὶ τὴν βασιλίδα ὁδοῦ, ὁ δὲ Βασι-
 λειος ἀσθενεῖς συσχεθεὶς σώματος αὐτόθι καταλιμ-
 πάνετα· ἐπιμελείας δὲ τῆς προσηκούσης τυχῶν
 πρὸς τὴν ἀνοδὸν ἡτοιμάζετο. Ὅν μετακαλεσαμένη
 ἡ προβῆθεῖσα γυνὴ Δανιηλὶς δώροισ αὐτὸν καὶ με-
 γάλους δεξιούται χάρισμασι, μηδὲν ἕτερον ἐπιζητή-
 σασα παρ' αὐτοῦ ἢ πνευματικῆς ἀδελφότητος (70)
 συνδόσμφ συνδεθῆναι πρὸς Ἰωάννην τὸν ταύτης υἱόν.
 Ὁ δὲ πρὸς τὸ ἐκείνου ἀποβλέπων εὐτελες καὶ τὸ πε-
 ριφάνες τῆς γυναικὸς ὡς ὑπὲρ αὐτὸν μᾶλλον οὔσαν
 διωθεῖτο τὴν ἔντευξιν· κλειόμενα δὲ παράκλησιν δεξά-
 μενος ἐκλήροῖ τὸν ταύτης σκοπόν. Ἐκπληρωθείσης
 δὲ τῇ γυναικί τῆς ἐπίσεως, ἔδοξεν αὐτῇ μὴ ἐπικρύ-
 πταιν τὸ βούλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ δημοσιεύειν καὶ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(70) Ad instar adoptionis qua quis alterius ad-
 scribitur filius, ἀδελφοποίησιν, qua sibi alienum
 fraterno amore deinceps prosequendum, utriusque
 fortunæ participem. consiliorum ac subsidiij aucto-
 rem, perpetuo amicitiaē nexu devinciunt. excogita-
 vere Græci. Hæc tamen ut antiquis legibus ignota,
 familiis nocua, pravorum consiliorum origo ac

A obeunte. Cum in Achaiam ventum esset, Theophi-
 lus precandi gratia templum Divi Andreæ, qui pri-
 mus ad apostoli functionem est vocatus. intrat,
 Basilio tum non comitante, quod is nimirum suo-
 rum negotiorum causa abesse cogebatur. Post,
 Basilius quoque opportunitatem nactus solus in
 idem fanum se confert, apostolo debitum exhibi-
 turus cultum. Præsidebat tum ei fano monachus
 quidam, virtuti per omnem vitam deditus Hic cum
 ante ingressum tanto cum satellitum comitata
 Theophilum neque excepisset neque assurgens
 salutasset neque omnino per minimo alioquo di-
 gnatus esset, tunc Basilio intranti soli et assurrexit
 ut magistratui, et quomodo imperatores salutari mos
 est eum salutavit. Hoc cum vidissent nonnulli qui
 forte ibi aderant, mulieri quæ iis locis virtute et
 generis nobilitate principem tenebat dignitatem, a
 marito suo Danielis dicta, narrant. Ea perspicaciam
 monachi denuque in eo vaticinandi divinum non
 ignorans, nuntium eum nequaquam neglexit: sed
 illico monacho ad se vocato exprobravit quod sibi,
 quam, ut pater spiritualis, tanto tempore notam ha-
 beret omnibusque hominibus iis in locis longe
 præstare sciret, nunquam vel assurrexisset con-
 spectæ, neque votis prosecutus esset, ac ne filio
 quidem suo aut nepoti eum unquam habuisset hon-
 nozem, nunc autem homini pauperi, peregrino et
 vitam degenti inopem assurrexisset, et tan-
 quam imperatorem honorasset. «Atqui ego, re-
 spondit monachus. eum non ut communis condi-
 tionis aliquem vidi, sed ut a Deo destinatum impe-
 rio Romanorum gerendo et ad hoc a Christo de-
 lectum intuitus assurrexi, eique gratulatus sum.
 Omnino enim ab hominibus honor iis debetur,
 quos honore Deus dignatus est.»

Cæterum Theophilus confectis mandatis Cpolin
 reverti instituit, relicto ibi Basilio, cujus iter in-
 commoda valetudo impediēbat. Qui cum diligenter
 curato corpore sanitatem recepisset, et se jam ad
 reditum pararet, a Danielide evocatus et amplis
 bonis affectus est, nihil ab ipso requirente quam
 ut cum Joanne (hunc ea filium habebat) spiritua-
 lem fratris necessitatem contraheret. Quod cum
 ille et suæ tenuitatis conscius et illustrem mulie-
 ris statum considerans ut se altiore rem detre-
 ctaret, tandem pluribus ejus adhortationibus ce-
 dens perfecit. Dianelis impetrato quod volebat,
 statuit consilium Dei non occultare, sed quomodo
 sibi magnifica ejus voluntas denuntiata et patefacta
 erat, ita detegere Basilio. Seorsim itaque ei «Scito,

nefandorum facinorum adjutrix, posteris Ecclesiæ
 nec non imperii legibus proscripita fultet damnata:
 Antiquum tamen ejus in Ecclesia celebrandæ ritum
 Euchologium asservat; damnationis Jus Græco-
 romanum, Blastares, aliique Græcorum jurecon-
 sulti manifestum proferunt testimonium. GOAR.

inquit, filii, Deum te in sublimi imperii specula collocaturum, orbemque terrarum in tuam potestatem daturum. Hoc meum vaticinium ubi implebitur, nihil abs te aliud peto **993** quam ut mihi meisque liberis benevolus sis atque clemens. » Promisit Basilius se, exitu hoc vaticinium comprobante, operam daturum ut eam totius istius regionis dominam faciat. Et consulata Danielide Cpolin ad herum suum rediit. In Macedonia porro prædia multa emit ea pecunia quam ibi æquisivisset, effecitque ut suis omnium rerum suppeditaret copia. Ipse autem cum domino suo versabatur, eique inserviebat.

ωνησάμενος [P. 563] εἰς Μακεδονίαν κτήσεις ἱκανὰς κατέστησεν ἐπὶ εὐπορίας ἀπαντας τοὺς προσήκοντας θαψιλοῦς, συνῆν δ' ὁμῶς καὶ διηκόνει τῷ κυρίῳ αὐτοῦ.

Quodam die Antigonus scholarum princeps, B Cæsaris Bardæ filius, sumptuoso convivio apparato, primo loco patrem suum invitavit, isque secum multos alios de cognatis, amicis ac familiaribus adduxit; aderantque ei etiam Bulgari amici, qui tum forte Byzantii degebant. Neque aberat Theophilus Basili dominus, ut ipse quoque cognatus Cæsaris. Inter pocula de athleta quodam suo se jactabant, quem seculum habebant, robore corporis superbum; arroganterque gloriabantur neminem esse qui cum eo manus conferre auderet. Medio convivio Theophilus ad Cæsarem: Si tuæ, inquit, majestati placet, famulum habeo, qui cum glorioso isto Bulgaro decertet. Magnum enim dedecus Romanis fuerit istum invictum **994** in Bulgariam reverti. Probante sermone Cæsare et adolescentem (is erat Basilius) produci jubente, Constantinus patricius, Thomæ logothetæ pater, qui magnopere favebat Basilio, nimirum et ipse Armeniæ stirpis, locum in quo luctaturi erant humidum cernens, metuensque ne ob ejus lubricitatem Basilius caderet, pulvere ac scobe quæ serra scissis lignis fit ingesta locum contexit. Ita Bulgaro congressus Basilius puerulum instar compressit, constrictumque veluti manipulum herbæ aut gläubum lanæ facillime sublimem arripuit et super mansam abjecit, magnoque Romanos gaudio affectit, pudore Bulgaris oborto. Ab eo die fama Basili sese per urbem diffudit, cæpitque in ore et admiratione omnium esse.

Βασιλείος, καὶ ὡσπερ τι παιδίον νεογνὸν πῖσας καὶ περισφίγξας αὐτὸν, ὡσπερ τινὰ δεσμὸν χόρτου ἢ πόκον ἐρίου κούφως οὕτω καὶ ῥαδίως μετεωρίσας ἐπάνω τῆς τραπέζης. Τοῦτο γενόμενον γαρὰς μὲν τοὺς Ῥωμαίους, ἀσχύνης δὲ τοὺς Βουλγάρους ἐπέπλησεν. Ἀπ' ἐκείνης δὲ τῆς ἡμέρας ἐπὶ πλέον ἢ τοῦ Βασιλείου ἠπλοῦτο φήμη ἀνὰ τὴν βασιλεύουσαν, καὶ τοῖς ἀπάντων διεφέρετο στόμασι περιβλεπτος ἤδη καθεστηκώς.

Sed et aliud quippiam usu venit quod gloriam D hominis auxit. Erat imperatori Michaelo equus infrenis et contumax, cæteroqui statura, velocitate et pulchritudine omnes qui unquam admirationem meruerant superans. Is semel viuculis solutus aut alioqui dimissus, difficillime et non sine maximo equisonum labore capi atque teneri poterat. Huic insidens imperator venatum exit; cumque calamo leporem tetigisset, ab **995** equo desilit ut eum

φανερὰ τιθέναι τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ, οἷς οἶδε τρόποις προλεγόμενα καὶ δηλοποιούμενα. Ἰδίῃ τὸν ἰδὼν παραστησαμένη τὸν Βασιλείον, « Ἴσθι, ἔφη, ὦ τέκνον, ὡς ὁ Θεὸς σε ἐπὶ μεγάλῃς μέλλει τιθέναι τῆς σκοπιᾶς καὶ κύριον ἀποδεικνύειν πάσης τῆς γῆς. Εἰς ἔργον οὖν ἐκβάσης τῆς ἐμῆς προῤῥήσεως οὐδὲν αἰτῶ ἕτερον παρὰ σοῦ, ἀλλ' ἢ τὸ μόνον ἀγαπᾶσθαι καὶ εἰσεῖσθαι ἐμέ τε καὶ τοὺς ἐξ ἐμοῦ. » Ὁ δὲ, εἰ δοίη τελεσθῆναι Θεὸς τὰ μηνυόμενα, κυρίαν αὐτῆν ἀποφῆναι κατεπηγγέλματο πάσης, εἰ οἶδόν τε, ἐκείνης τῆς γῆς. Καὶ οὕτως ἀσπασάμενος τὴν γυναῖκα ἀνήει πρὸς τὴν βασιλεύουσαν καὶ τὸν ἑαυτοῦ κύριον. Ἀπὸ δὲ τῶν ἐντεῦθεν αὐτῷ προσγενομένων χρημάτων ἐ-

Ἐν τινὶ δὲ τῶν ἡμερῶν Ἀντίγονος ὁ τῶν σχολῶν ἀφηγούμενος, ὁ τοῦ Καίσαρος Βάρδα υἱός, ἐστίασιν πολυτελεῖ κατασκευασάμενος δαιτυμόνα εἶχε τὰ πρῶτα τῶν ἀνακειμένων τὸν ἑαυτοῦ πατέρα Βάρδαν τὸν Καίσαρα, ὃς πολλοὺς καὶ ἄλλους τῶν συγγενῶν καὶ φίλων καὶ συνήθων παρπλαθῶν πρὸς τὴν εὐωχίαν ἀπῆει. Συμπαρήσαν δ' αὐτῷ καὶ Βούλγαροι συνήθεις καὶ φίλοι, οὕτω παρατυχόν τῇ βασιλίδι ἐνδιατριβόντες. Οὐκ ἀπῆς δὲ τῆς πανδοχίας οὐδὲ ὁ Θεόφιλος ὁ τοῦ Βασιλείου κύριος, οἷα συγγενῆς καὶ αὐτὸς τοῦ Καίσαρος. Τοῦ δὲ πότου προϊόντος καὶ ἀκμαζούσης τῆς εὐωχίας, ἐπεὶ ἔτυγον οἱ Βούλγαροι ἔχοντες τινα μεθ' ἑαυτῶν ἄνδρα ἀθλητικὸν καὶ ἐπ' ἰσχύϊ σεμνονόμενον σώματος, ἐδόκουν ἐπ' αὐτῷ μέγα φρονεῖν καὶ ἑλαζονεύοντο καὶ μηδὲνα εἶναι τὸν εἰς χεῖρας αὐτοῦ συμπεσεῖν δυνάμενον ἐμεγαλαύχουν. Λέγει γοῦν περὶ μέσης τραπέζας ὁ Θεόφιλος πρὸς τὸν Καίσαρα, ὡς « Εἰ ἀρέσκει τῇ σῇ ἐξουσίᾳ, ἔστι τις τῶν ὑπηρετούντων μοι δυνάμενος συμπλακῆναι τῷ περιβοητῷ τούτῳ Βουλγάρῳ μέγα γὰρ ὄνειδος Ῥωμαίοις, εἰ οὕτως ἀκατῶν ἄνθρωπος ἐν Βουλγαρίᾳ παραγένηται. » Ἀποδεξαμένου δὲ τὸν λόγον τοῦ Καίσαρος, καὶ προστάξαντος εἰς μέσον ἄγεσθαι τὸν νεανίσκον, ὁ πατρίκιος Κωνσταντῖνος ὁ Θωμᾶ τοῦ λογοθέτου πατήρ, σφόδρα φιλέων πρὸς τὸν Βασιλείον διακειόμενος ἅτε καὶ αὐτὸς ἐξ Ἀρμενίων τὴν τοῦ γένους ἔλκων σείραν, καθύγρον ἰδὼν τὸν τόπον ἐν ᾧ περ ἔμελλον οἱ καλαισταὶ συμπλακῆναι, καὶ δέσας τὸν ἐκ τῆς ὑγρότητος δλισθόν, κόνιν καὶ πρίσμα ἀπὸ ξύλων ἐπιβράσινει τῷ ἐδάφει. Οὗ γενομένου συμπλακῆς τῷ Βουλγάρῳ ὁ

Συνέβη δὲ καὶ ἄλλο τι τὸ ἐπὶ πλέον δόξης ἐξῆραν αὐτόν. Ἴππος ἦν παρὰ τῷ βασιλεῖ Μιχαὴλ σκλητραύχην τε καὶ δυσήνιος, ἡλικίᾳ μὲν καὶ κάλλει καὶ τάχει καὶ ὠριότητι εἶδους τοὺς πώποτε θαυμαζόμενους ὑπερβαλλόμενος, ὃς εἰ ἔτυχε λυθεῖς τῶν δεσμῶν ἢ ἄλλως πως ἀφεθείς, λίαν ἦν δωσχερῆς εἰς χεῖρας αὐθις ἐλθεῖν καὶ πολλὰ πράγματα πρὸς τὸ κατασχεῖν παρεῖχε τοῖς ἵπποκόμοις. Τοῦτον ἐπικαθήμενος τὸν ἵππον ὁ βασιλεὺς πρὸς θήραν ἐξῆει, καὶ κατευστο-

χρήσις λαγωῦ τῇ βλάβῃ (71) τοῦ ἵππου καθήλατο A πρὸς τὸ σφάξαι τὸν λαγῶν. Ἄφετος δὲ ὁ ἵππος καταληφθεὶς ἀπεσκήρτα καὶ ἀπεπήδη· καὶ πολλῶν συνδραμόντων ἵπποκόμων τε καὶ ἀρχόντων καὶ τῶν λοιπῶν τῶν περὶ τὸν βασιλέα, οὐκ ἦν τινα δυνατὸν κτασχεῖν τὸν ἵππον, ὥστε θυμωθέντα τὸν βασιλέα κλεῦσαι [P. 564] εἰ κρατηθεῖη, διακοπήναι τοὺς ὀπισθίουσιν αὐτοῦ τῶν ποδῶν. Παρητεῖτο δὲ ὁ Καῖσαρ, καὶ ἔδεῖτο τοῦ βασιλέως μὴ διὰ μίαν κακίαν τσαύτην ἀρετὴν ἵππου μάτην παραπολεῖσθαι. Καὶ οἱ μὲν ἦσαν ἐν διαλογισμοῖς τοιοῦτοις, ὁ δὲ Βασίλειος παραδραμῶν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ, « Εἰ περιδράμω τὸν βασιλικὸν ἵππον, ἔφη, καὶ ἀπὸ τοῦ ἔμου ἔκτιναχθεὶς ἔποχος αὐτῷ γένομαι, ἀρὰ γε διὰ τὴν βασιλικὴν ἐφεστρίδα (72) καὶ τὸν κοκκοβαφῆ χαλινὸν ἀγανακτήσαι: ὁ βασιλεὺς κατ' ἔμου; » Τοῦ δὲ πρὸς οὓς ὑπομνήσαντος τὸν βασιλέα, κάκεινου κελεύσαντος τοῦτο γενέσθαι, εὐφυῶς ὁ Βασίλειος τὸν ἑαυτοῦ παρελάσας ἵππον, καὶ τῷ τοῦ βασιλέως κατὰ παράλληλον ἐξίσωσας γραμμῆν, ἤλατό τε εὐθέως καὶ πρὸς τὸν βασιλικὸν ἀπεπήδησεν ἵππον, μέγα θαῦμα ἐνεῖς τοῖς παρατυχοῦσι καὶ θεωμένοις. Θαυμάσας δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς τὴν μετ' ἀνδρίας εὐφυῖαν αὐτοῦ καὶ σύνεσιν, εὐθὺς ἀποσπάσας αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Θεοφιλίτζη ἐν τοῖς ἑαυτοῦ προσέταξε στρατορσιν (75). Ἠγάπα δὲ διαφερόντως αὐτὸν, καὶ ταῖς κατὰ μικρὸν προδόσις εἰς τὴν τοῦ πρωτοστράτωρος τάξιν ἀνήγαγε. Κυνηγετίας δὲ ποτε γενομένης τῷ βασιλεῖ κατὰ τὸ Φιλοπάτιον προεπορεύετο τούτου ὁ πρωτοστράτωρ ἐφιππος, ἐπιφερόμενος ἐπὶ ζώνης καὶ τὸ βασιλικὸν βαρδούκιον. Θορύβου δὲ καὶ βοῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ πληθους λόκος τῆς ὕλης ἐξέθορε παμμεγέθης. Ὀρμήσας δὲ κατόπιν αὐτοῦ ὁ Βασίλειος ἔβριψε κατ' αὐτοῦ τὸ βασιλικὸν βαρδούκιον (74), καὶ τυχῶν τοῦ θηρίου κατὰ τὸ μέσον τῆς κεφαλῆς ταύτην ἐδιχοτόμησεν. Ὅπισθεν δὲ τοῦ βασιλέως κατὰ τὸ σύνθημα ἐπόμενος ὁ Καῖσαρ, καὶ τὸ γεγονός θεασάμενος, εἰπεῖν λέγεται πρὸς τινα τῶν συνήθων ἐν μυστηρίῳ· « Τοῦτον, ὦ τῶν, ἡγοῦμεν τὸν ἄνθρωπον ὄλεθρον γενήσεσθαι ἀρδῆν τῆς ἡμῶν γενεᾶς. » Φασὶ δ' οἱ καὶ λέων αὐτῷ καλέσας καὶ σημεῖα ὑποφύνας τινα καὶ τῷ δακτύλῳ δείξας, καὶ τοῦτον ἔσεσθαι προεπιπῶν τῆς συμπάτης ὡμῶν ὡμῶν γενεᾶς τὸν ὄλεθρον. Ἐνήδρευσεν οὖν αἰὶ ὁ Καῖσαρ, ἦνευ δὲ οὐδὲν ἀκυρῶσαι γὰρ παγγάλεπον ἦν ἔπερ ἄπαξ τῇ ἡροσίᾳ γενέσθαι ἔδοκει.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(71) Sagitta, puto, aut spiculo missili. Sane apud D Latinos poetas calamum quoque pro sagitta poni observatum est, nimirum quod ex calamis fierent sagittæ. Virgilius :

Cum Daphnidis arcum.

Fregisti et calamos.

Horatius :

Calami spicula Gnosii. XYL.

(72) Ob religionem erga regia quæque, vel ne purpuræ insidens tyrannidis affectatæ aliis opinionem, sibi periculum induceret. GOAR.

(73) Ἴπποκόμοις, equisonibus. Hi πρωτοστράτορα præfectum habebant, τῶν ἵπποκόμων πρῶτον, non ut sub eo vilibus obsequiis equos curarent, sed ut stabulorum nobiliorem præfecturam gererent, et imperatori, si forsitan eques iret, obsequerentur. De quibus Codinus. GOAR.

necaret. Equus sessoris vacuus proripit se saltuque aufugit. Multisque concurrentibus equisonibus, nec non proceribus et reliquis qui erant in comitatu imperatoris, nemo fuit qui capere eum posset. Itaque animo affervescente imperator jubet ejus, ubi comprehensus foret, posteriores pedes disseccari, Cæsare dehortante et precante ne temere tantæ virtutis equus ob unum peccatum perderetur. His ita inter se colloquentibus, Basilius ad dominum suum accurrens: Si, inquit, meo equo vectus imperatoris equum cursu assequerem, et a meo delapsus in eum insilirem, numquam succenseret mihi imperator paludamenti regii et purpurati fræni gratia? In aurem hoc imperatori insurrat Theophilus, itaque is fieri jubet. Et Basilius solenter suo equo imperatoris equum assecutus a suo desilit inque imperatoris equum evadit, magna omnium qui spectabant cum admiratione. Atque imperator etiam ejus cum fortitudine prudentiam miratus, a Theophilite avulsum inter sus stratores recepit, summumque amore prosecutus ac paulatim evehens protostratorem deinde constituit. Cum autem aliquando imperator apud Philopatium venaretur, et ante eum eques iret protostrator ferens in balteo barducium imperatoris, tumultuque et clamore a 996 turba edito lupus ingens e silva procurrisset, Basilius eum insecutus imperatorio barducio petiit, atque eo caput ejus medium dissecuit. Equitabat post imperatorem de more Cæsar, qui cum hoc vidisset, ad familiarium suorum quemdam occulte dixisse fertur: Heus tu, existimo nostram familiam ab hoc homine extirpatam iri. Idem perhibet Bardæ prædixisse Leonem philosophum, qui Basilius signis quibusdam describens, nominans etiam et digito demonstrans, dixerit universæ imperatoris familiæ exitio futurum. Ex eo Cæsar semper Basilio insidias struxit, irritis conatus: difficillimum quippe est id rescindere quod divina semel statuit providentia.

τοῦτο προεθέσπισεν ὁ φιλόσοφος, ὀνομαστὶ τὸν ἄνδρα τούτου ἐσεσθαι προεπιπῶν τῆς συμπάτης ὡμῶν ὡμῶν γενεᾶς τὸν ὄλεθρον. Ἐνήδρευσεν οὖν αἰὶ ὁ Καῖσαρ, ἦνευ δὲ οὐδὲν ἀκυρῶσαι γὰρ παγγάλεπον ἦν ἔπερ ἄπαξ τῇ ἡροσίᾳ γενέσθαι ἔδοκει.

(74) Quid sit βαρδούκιον barducium, incertus sum. Credo fuisse balistam aut aliquod teli vel jaculi genus. XYL. — Βαρδούκιον securiculam interpretatur Meursius. Quo argumento? Quia ad zonam appenditur, quia projici potest, et feræ caput disseccare. Divinat, et nihil ad rem depromit. Diu ante me torsi antequam vocabuli hujus significatum exquirere possem, scribit Leunclavius Onomastico secundo. Ait vero ibidem: Bardac urceus, lagena figlini operis, aquæ gestandæ facta. Qui Barducium imperatoris gerit, intelligitur ille qui lagenam aqua plenam gestabat eques ad usum imperatoris. Retinuerint et Turci hoc officium: nam inter juvenes illos tres qui sultano sunt intimi cubicularii, unus est kimplar, qui potus sultani curam gerit et semper aquam pro sultano secum vehit eques in lagena, sicut olim ea solebat etiam pro imperatore Græco in barducio vehi. GOAR.

Rursus cum imperator venandi causa in Arma-
mentum trajecisset, et a venatione cum matre con-
naret Theodora aliisque necessariis quibusdam. in-
tro vocavit etiam prostrotratore. In quem Theo-
dora cum crebro oculos deflisset contemplandi homi-
nis causa et accuratius omnia perspicendi, qua-
siamque in eo notas et signa deprehendisset, subito
oborta vertigine examinata est et in terram corruit.
Ibi turbato imperatore et iis qui aderant, statim
aqua allata est et unguenta adorata. quibus Theo-
doram conspergentes recrearent. Aegre animo re-
cepto et 997 caligine discussa, interrogata a filio
quænam hujus casus causa fuisset, vix tandem ad
sese reversa ita respondit: Quem tu, filii, Basilium
nominas, is est nostræ gentis exitium. Conspexi
enim in eo notam olim a tuo patre mihi præmon-
stratam; eaque visa vertigine correpta humi con-
cidit. Imperator matrem partim sermone, partim
juramentis a metu revocavit, animumque ejus
æstuantem sedavit, asseverans Basilium hunc virum
esse generosum, robore insuperabili animique vir-
tute incomparabili, cæterum imperatori ejusque
familie apprimè benevolam ac fidissimam. Hoc
modo tum Basilium fortunæ injuriam evitavit. Erat
eo tempore imperatoris cubicularius Scythæ genere,
eunuchus, nomine Damianus, patricia dignitate
donatus. Is acta imperatoris ut parum convenien-
tia culpabat, præsertim vero Bardæ Cæsaris. Quo
factum est ut imperator, homo nimium alioquin
hebes adque rerum curam suscipiendam ignavus,
tandem irritatus quædam Bardæ acta rescinderet
atque corrigeret. Quod non ferens Cæsar, occulte
Damianum adortus, multisque calumniis et fucatis
crimibus imperatoris animum ita ab eo alienavit
ut cubicularii munus ei abrogaverit. Submoto Da-
miano aliquamdiu 998 officium cubicularii vaca-
vit: Cæsare autem ejusque sociis modo hunc modo
alium ei præficere conantibus, Dei providentia
occulte res suo arbitrio gubernans omnem calli-
ditatem ac versutiam irritam fecit. Aliquanto enim
post, imperator Basilium cubicularium creat, pa-
tricia etiam dignitate ornans; uxoremque ei copu-
lat formæ pulchritudine ac pudicitia omnibus
æqualibus præstantem, filiam prudentia et nobili-
tate inclytissimam Ingeris, stirpis Martinacæ. Hoc
facto, et amore imperatoris in Basilium subinde
crescente, videns ista Bardas, invidiaque stimula-
tus et de futuris sollicitus, sæpe ad eos quorum
hortatibus motus Damianum submoverat dicebat:
Vestris ego pravis consiliis obsecutus vulpem ejeci,
inque ejus locum induxi leonem, qui nos omnes
simul lanlabit.

κίοτητι, καὶ γυναίκα συζεύξας εὐπρεπείᾳ τε σώματος καὶ κάλλει καὶ σωφροσύνῃ πασῶν πρωτεύουσα
τῶν κατ' αὐτήν· αὕτη δὲ ἦν θυγάτηρ τοῦ παρὰ πάντων ἐπὶ φρονήσει καὶ εὐγενείᾳ διαβοήτου. Ἰγγερος,
τοῦ γένους καταγομένου τῶν Μαρτινακίων. Τοῦτου δὲ γενομένου, καὶ προσθήκη τῆς πρὸς τὸν Βασίλειον
τοῦ βασιλέως ἀγάπης ἐπιδοούσης αὐτῷ. ὄρων ὁ Καῖσαρ, καὶ τῷ φθόνῳ δακνόμενος καὶ περὶ τοῦ
μέλλοντος ὀρώων, ἔλεγε πολλάκις πρὸς τοὺς αὐτὸν ἀναπεισσάτας ἀποσκευάσασθαι τὸν Δαμιανὸν,
ὅτι ταῖς κακοβουλαῖς ὁμῶν, πιθήσας ἐγὼ, ἐξώσας ἀλώπεκα, λίοντα ἀντείστηγον, ἵνα πίνετε ἡμῶς
ἀθρόως λαφύεσθαι.

Ἡεράσαντος δὲ ποτε τοῦ βασιλέως κυνηγετοῦ χί-
ριν εἰς τὸ Ἄρμαμέντον, καὶ μετὰ τὴν κυνηγεσίαν
εὐωχομένου συνάμα τῇ μητρὶ Θεοδώρᾳ καὶ τισι
τῶν συγγενῶν καὶ οικειοτάτων, εἰσεκλήθη ὁ πρω-
τοστράτηρ τοῦ βασιλέως καλεώσωντος. Πρὸς δὲ ἢ
βασιλεῖς πυκνότερον ἐνητένιζε, κατανοοῦσα καὶ παρ-
επισκοποῦσα τὰ κατ' αὐτόν. Ἐπιγνοῦσα δὲ τι γνώ-
ρισμα καὶ σημεῖον ἐν αὐτῷ, εὐθίως ἠλίγγῃ κατα-
σχεθεῖσα καὶ λειποθυμίᾳ βληθεῖσα εἰς γῆν κατέπεσε.
Θορυβηθέντος δὲ τοῦ βασιλέως ἐπὶ τούτῳ καὶ τῶν
περὶ τὸν βασιλέα, ὕδωρ τε εὐθὺς ἐκομίζετο καὶ μύρα
τῶν εὐωδῶν, οἷς ἐπιβάλοντες τὴν δέσποιναν ἀν-
εκαλοῦντο τοῦ πτώματος. Μόλις δ' οὖν εἰς ἑαυτὴν
ἐλθοῦσα καὶ τοῦ σκότους ἀνενεγκοῦσα, [P. 565] ὡς
ἤρωτατο παρὰ τοῦ υἱοῦ καὶ βασιλέως ἐκ ποίας αἰ-
τίας ἐπενεχθεῖα αὐτῇ τοῦτι τὸ πάθος, μόλις ἐφ' ἑαυ-
τῆς γενομένη τάδε πρὸς τὸν υἱὸν ἀπεκρίνατο. « Ὁν,
ὦ τέκνον, τοῦτον λέγεις Βασίλειον, ὁ τῆς ἡμετέρας
ἐστὶν ἀφανισμὸς γενεᾶς· εἶδον γάρ ἐν αὐτῷ σημεῖον
πάλα μοι παρὰ τοῦ σοῦ ἐξηγηθὲν πατρός. πρὸς δὲ πρ
ἠιγγιάσασα εἰς γῆν κατώλισθον. » Ὁ δὲ βασιλεὺς
τοῦτο μὲν λόγῳ ἀποστρεπτικοῖς, τοῦτο δὲ καὶ πλη-
ροπορίας ἐνωμότοις ἀπῆγε τὴν μητέρα τοῦ δέου,
εἰς τὸ καθεστὸς ἐκπνάγων καὶ παραμυθούμενος.
« Τὸν ἄνθρωπον τοῦτον, λέγων, ἴσθι, ὦ δέσποινα
καὶ μῆτερ ἐμῆ, ἄνδρα μὲν εἶναι γενναῖον, ῥώμῃ τε
ἀνυπόστανον καὶ ψυχῆς εὐγενεῖᾳ ἀσύγκριτον, πιστὸν
δὲ τὰ εἰς ἡμᾶς καὶ εὖνον καὶ κατ' οὐδὲν ἡμῖν κα-
κονοῦσάτων. » Καὶ τότε μὲν τῆς τειχέως τύχης
ἐτήρειαν οὕτω οαρίδραμεν ὁ Βασίλειος· Δαμιανοῦ
δὲ τοῦ παρακοιμωμένου, ὅς ἐδουλόχος τε ἦν καὶ Σκύ-
θης καὶ τῆ τῶν πατρικίων ἀξία τετίμητο, τὰ πρᾶ-
τόμενα παρὰ τοῦ βασιλέως κακίζοντος ὡς οὐ κατὰ
τὸ δέον τελοῦμενα, ἐξαιρέτως ἐὰν τὰ παρὰ τοῦ θείου
αὐτοῦ Βάρδα τοῦ Καίσαρος, ἀνηρεθίσθη ποτὲ πρὸς
ἐπιστροφῆν ὁ βασιλεὺς, λίαν ἀμβλύς καὶ νοχληθῆς
πρὸς ἀντίληψιν πραγμάτων ὑπάρχων, καὶ ἐνίας
τῶν τοῦ Καίσαρος πράξεων ἀνέτρεπε τάχα καὶ διορ-
θοῦτο. Ὅπερ μὴ φέρων ὁ Καῖσαρ λαθρηδὸν κατὰ τοῦ
Δαμιανοῦ συσκευάζεται· καὶ πολλαῖς διαβολαῖς κατ'
αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα χρησάμενος, καὶ πιθανῶς
σοφισάμενος τὰς κατηγορίας, ἔσχυσε μεταστῆσαι
τὸν βασιλέα τῆς περὶ τὸν Δαμιανὸν εὐνοίας, ὡς καὶ
διαδέξασθαι δυνήθηται τῆς οικείας ἀξίας αὐτόν. Ἐξ-
ωσθέντος οὖν ἐκείνου ἐχρήρευε λοιμὸν ἐπὶ χρόνον τινὰ
τὸ τοῦ παρακοιμωμένου λειτούργημα· τοῦ Καίσαρος
δὲ καὶ τῆς περὶ αὐτὸν φιλίας ἄλλον καὶ ἄλλον εἰς
τοῦτο προβιβαζόντων, ἢ τοῦ Θεοῦ πρόνοια, ἀοράτως
ὡς αὐτῇ βουλητὸν τὰ πρᾶγματα διεξάγουσα, πᾶσαν
φρόνησιν καὶ πανουργίαν ἀπέδειξεν ἄπρακτον. Μετὰ
χρόνον γὰρ τινα προβάλλεται παρακοιμώμενον ὁ
Βασίλειος τὸν Βασίλειον, τιμήσας αὐτὸν καὶ πατρι-

Ἄρτι δὲ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ κατὰ Κρητῶν ἐξ-
 ελάσαντος μετὰ Βάρδα Καίσαρος τοῦ θεοῦ αὐτοῦ,
 καὶ σοβαρώτερον ἄπτομένου τῶν πραγμάτων τοῦ
 Βάρδα καὶ κατὰ μικρὸν ἀνιῶντος τὸν βασιλεῖα καὶ
 τοῖς περὶ αὐτὸν ὑπονοίας ἀφορμὴν διδόντος, ἐπεὶ ἐν
 τοῖς Κήποις ἐγένοντο (τόπος δὲ οἱ Κήποι κατὰ τὴν
 παράλιον, [P. 566] ἔνθα πρὸς τὴν θάλασσαν εἰσβολὰς
 ποιεῖται ὁ Μαιανδρὸς ποταμὸς), ἐνταῦθα δὴ τῆς
 συσκευῆς καὶ μελέτης γενομένης τοῖς περὶ τὸν βα-
 σιλεῖα, ἵνα μὴ καταταχθῆντες πάθωσι· μᾶλλον ἢ
 ὀρθώσωσιν, ἐπισπεύσαντες ἀναιροῦσι τὸν Βάρδαν,
 καθὼς ἄνωθεν ὁ λόγος διαβρόχῃ ἐδήλωσε, περι-
 πλεκνίκα τοῖς τοῦ βασιλέως ποσὶ. Πρώτην ἤγε τη-
 νικαῦτα μὴν ὁ Ἀπρίλλιος τῆς ἰδ' ἐπιμεμήσεως.
 Ἀποκτανθέντος οὖν τοῦ Βάρδα εὐθὺς ὁ βασιλεὺς
 τὴν τε στρατοπεδείην καταλύει καὶ νόστου πρὸς τὴν
 βασιλεύουσαν μέμνηται. Ἐπανελθὼν δὲ πρὸς τὸ
 Βυζάντιον, ἐπειπερ οἰκείας ἡμοίρει γονῆς, εἰσποεῖ-
 ται τε τὸν Βασιλεῖον καὶ εἰς τὴν τῶν μαγίστρων
 ἀναδιβάξει τιμὴν. Ὁ μὴ φέρων ὑπὸ φθόρου ὁ Συμ-
 βάτιος ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου, ὁ τοῦ Καίσαρος
 Βάρδα γαμβρὸς, προφασισάμενος τὸ μὴ δύνασθαι
 ζῆν ἐπὶ τῆς βασιλείδος τὴν τῶν Θρακησίων ἐξαίτε
 στρατηγίαν, καὶ δὴ καὶ λαμβάνει. Ὀλίγου δὲ και-
 ροῦ παρελθόντος καὶ τῆς βασιλείας ἐπισφαλῶς κυ-
 βερνωμένης, ἅτε τοῦ βασιλέως πρὸς ἄλλοις, ἀλλ' οὐ
 ταῖς τῶν πραγμάτων διοικήσας τὸν νοῦν ἔχοντος,
 καὶ τοῦ θανάτου δὲ τοῦ Βάρδα καθαρῶς ἐλέξαντος
 τὴν αὐτοῦ οὐθένειαν καὶ ἀφέλειαν (ἐκείνου γὰρ ἐπ-
 αγρυπνοῦντος ὡς κοινωνοῦ τῶν πραγμάτων, καὶ τῆς
 διοικήσεως καθ' ἑσὸν οἶόν τε ἀντεχομένου, τῆ τού-
 του ἐπιμελείᾳ καὶ σπουδῇ ἢ τοῦ βασιλέως οὐθένεια
 ἐκαλύπτετο· ἐπεὶ δ' ἐκεῖνος ἀπιστόγη καὶ ἡ πᾶσα
 τῆς βασιλείας φροντίς εἰς μόνον περιέστη τὸν βασι-
 λέα, τότε δὴ καθαρῶς τὸ αὐτοῦ ἀνεπιτήδειον καὶ
 πρὸς τὰς πολιτικὰς πράξεις ἀναπεπτωκὸς ἐξήλε-
 γχαστο), ἐγένοντο παρὰ τοῦ κοινοῦ συνεχεῖς διαγογ-
 γυσομοὶ κατὰ τοῦ βασιλέως, καὶ οὐθ' ἡ σύγκλητος
 οὔτε τὸ πλιτευμα τοῖς πραττομένοις ἠρέσκοντο,
 καὶ αὐτὸ δὴ τὸ στρατεύμα ἀνασεσθιμένον καὶ κε-
 κινημένον ἐτύγχανεν. Ἄτινα διὰ τῶν οἰκαιοτάτων ὁ
 βασιλεὺς ἐνωτιζόμενος, καὶ τὴν ἑαυτοῦ κατανοῶν
 πρὸς τὰς κοσμικὰς ἐπιχειρήσεις ἀδεξιόττητα, ἅμα
 δὲ καὶ ἐπανάστασιν εὐλαβηθεὶς, κοινωτὸν ἔγνω τῶν
 πραγμάτων προσλαβέσθαι καὶ τῆς ἀρχῆς. Καὶ ἐπεὶ
 πρὸ ὀλίγου, ὡς ἄνωθεν εἶπομεν, υἱοποιησάμενος ἦν
 τὸν Βασιλεῖον, ἦδει δὲ αὐτὸν καὶ ἀνδρὶ καὶ συνέσει
 τῶν πολλῶν διαφέροντα καὶ ἱκανὸν ἀναπληροῦν τὸ ἐν τῇ
 κυβερνήσει τοῦ κοσμικοῦ σκάφους ὑστέρημα, τὸ πλέον
 δὲ καὶ ὑπερτάτης δυνάμεως ἐναγούσης εἰς τοῦτο αὐτὸν, καὶ βασιλείας τιμῆ καὶ δόξης καὶ χρίσματι κατακοσμεῖ
 τὸν Βασιλεῖον, κατὰ τὴν ἱερὰν καὶ ἁγίαν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ἐν τῷ περιωνύμῳ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας ναῦ,
 δημοσίαν πρόδοον ποιησάμενος, καὶ τὸν Βασιλεῖον τῷ Βασιλεῖφ περιτίθησι στέφανον, ἕκτην πρὸς εἰκοσιν ἄγοντος
 τοῦ Μαῖου μηνὸς τῆς ἰδ' ἐπιμεμήσεως.

Τοῦτο μαθὼν ὁ Συμβάτιος μετρίως οὐκ ἤγεγεν, D
 ἀλλὰ συνεργὸν εἰληρῶς καὶ τὸν πατρικίον Πηγάνην
 (στρατηγέτης δὲ οὗτος τοῦ Ὀψικίου ἐτύγχανε) πρὸς
 ἀπόστασιν εἶδον, Μιχαὴλ μὲν εὐφρομῶντες τὸν βα-
 σιλεῖα, [P. 567] ὡς ἂν ἐκ τούτου τὰ πλῆθη ἐπάγοντο
 καὶ μὴ δοκοῖεν Χεῖρας αἰρεῖν κατὰ τοῦ αυτοκράτο-
 ρος, δυσφημοῦντες δὲ τὸν Βασιλεῖον καὶ μυρίαις

Postquam deinde Michaelus cum Barda avunculo
 expeditionem suscepit, et Bardas insolentius res
 tractare cepit, paulatimque imperatorem offen-
 dens sinisteris de se suspicionibus an-am præbuit,
 ut Cepos ventum est (Cepi, Latine hortos dixeris,
 loci nomen est maritimi, ubi Mæander fluvius in
 mare illabitur), imperator cum suis iniit consilia,
 ne a Barda præventi opprimerentur; et re compo-
 sita atque maturata ~~999~~ Bardas pedes imperato-
 ris amplexus trucidatus est; quæ res supra a nobis
 exposita. Actum hoc die prima Aprilis, indictione
 14. Interfecto Barda, imperator expeditione ommissa
 statim Byzantium rediit; et eo reversus, cum prole
 careret, Basilium ad magisterii dignitatem evectum
 adoptavit. Quod cum non ferret præ invidia Sym-
 batius dromi logetha, Bardæ gener, præterdens
 se Cpoli vivere non posse, petiit impetravitque ut
 Thracensibus præficeretur. Paulum effluxit tempo-
 ris, cum satis patuit imperium periculose guber-
 nari, quippe Michaelo aliis quam republicæ ge-
 rendæ negotiis intento, ejusque futilitate ac stulti-
 tia a Bardæ interitu palam innotescere. Etenim
 Barda, ut qui imperatoris collega esset, pro re
 publica excubante ac pro virili ejus administra-
 tionis intento, industria hujus atque diligentia igna-
 viam Michaeli occultarat. Sublato Barda, et omni
 imperii procuratioe in unicum incumbente Mi-
 chaelum, perspicue apparuit quam is esset homo
 ad rem publicam tractandam ineptus atque segnis.
 Itaque subditorum crebræ erant de imperatore
 querelæ, et neque senatui neque civibus acta pro-
 babantur, ipsique etiam exercitus ferociebantque
 exagitabantur. Quæ 1000 omnia Michaelus cum
 a familiarissimis sibi nuntiata percepisset, sentiens
 quam ipse esset ad tanti imperii gubernationem
 parum idoneus, simulque sibi a seditione metuens,
 collegam statuit sibi adsciscere. Et quia paulo ante,
 ut diximus, Basilium adoptaverat, sciebatquo eum
 reliquis fortitudine et prudentia antior, et posse
 implere quod sibi ad rempublicam temperandam
 dexteritatis deerat, maxime autem suprema pote-
 state eo ipsum impellente, imperatoris eum hono-
 ribus, insignibus atque opibus exornat, progressus
 hujus rei causa publice in nobile divinæ Sapien-
 tiæ fanum, ac Basilio coronam regiam imponit ipso
 sanctæ Pentecostes festo die, qui fuit dies Maii
 vigesima sexta, indictione decima quarta.

Hoc ubi rescivit Symbatius, inique tulit, nactus-
 que socium facinoris Peganem patricium, Opsicii
 præfectum, rebellionem est molitus. Michaelem ii
 imperatorem faustis vocibus probabant, ut multi-
 tudinem sibi conciliarent, neque viderentur contra
 suum imperatorem manus tollere, Basilium autem
 improbabant ac infinitis proscindebant conviciis.

Hæc æstate agebantur. Sed ut hiems iniit, dissipata est hæc coitio, ducibus sceleris fuga sibi salutem quærentibus. Symbatius Latum saxum 1001 (id est Asiæ castellum excelsum et munitissimum) intravit, Peganes Cotyæium obtinuit Uterque paulo post expugnatus in vinculis est ad imperatorem perductus. Oculi iis effossi, Symbatio dextra amputata, nasus Pegani, et relegati sunt.

ρονται τὸν βασιλέα· οἱ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς πηρωθέντες, ῥίνα δὲ ὁ Πηγάνης ἀποτμηθεὶς, ἐξορίαις παραπέμπονται.

Omnibus Romano imperio subditis grata fuit Basili designatio, cupientibus eum virum videre ad clavum reipublicæ sedentem, qui privati fortunam expertus non ignoraret quomodo humiles a potentibus tractarentur. Præterea molestum erat Michaeli imperium, dissoluti nimium, nullique rei quam comessationibus et crapulæ dediti atque aurigationibus scurrisque et aliis istis decantatis nugis, quarum supra obiter mentionem fecimus. Idem ærarium cum effusis in cinædos, sambucistras, saltatrices aliamque impurorum hominum catervam largitionibus exhausisset et in arctum rem Romanam coegisset, deinde inopia premente cum quo se verteret non haberet, injustas parandæ qua necessitatibus suis mederetur pecuniarationes excogitavit, manusque impias rebus nihil ad se pertinentibus intulit. Quin et cum cætu nefariorum atque obscenorum cinædorum rebus sacris illudebat, nullumque erat adeo infandum 1002 scelus quod is cum suis asseclis verbis reque non perpetraret. A quibus cum eum avertere studeret Basilius remque sæpius tentasset, non modo nihil effecit, sed et contra se Michaelium irritavit estque ab eo insidiis petitus, ut supra docuimus. Itaque continentibus imperatoris contra se machinationibus perterritus prævertere maleficio statuit tandem, reque cum quibusdam suis necessariis, cognatis ac excubitoribus palatii composita, illum in palatio Divi Mamantis interfecit.

ἐκδειματωθεὶς ὁ Βασίλειος δρᾶσαι τι μᾶλλον πρὸ τοῦ παθεῖν ἠγωνίσαστο· οὐκοῦν καὶ παρασκευασάμενος μετὰ τινων οἰκείων τε καὶ συγγενῶν καὶ τῶν παρακοίτων ἐν τοῖς βασιλείοις στρατιωτῶν ἀναίρει τὸν βασιλέα ἐν τοῖς παλατίοις τοῦ Ἁγίου μεγάλου μάρτυρος Μάμαντος.

Hunc finem Michaeli mollis ac dissoluta vita habuit. Eo sublato, statim Basilius primum a conjurationis sociis, deinde a senatu et cohortibus imperatoris et omni exercitu atque urbana multitudine imperator est declaratus. Ut primum occipit imperium, senatu ac magistratibus advocatis ærarium imperatoris aperuit, inque eo de tanta pecuniæ copia nihil reliquum invenit præter tria, ut diximus, centenaria. Quærens autem expensarum tabulas, et eas penes quemdam senem ennuclum reperiens, ubi deprehendit quorsum ea pecunia esset data, optimatibus rem deliberandam proposuit. Qui cum una sententia decrevisset debere 1003 eos qui pecuniam malis rationibus accepissent, eam ærario restituere, ipse mitigata sententia dimidium reddi jussit. Hoc modo trecenta auri centenaria ærario recuperata sunt. Inter recipien-

πλύνοντες ὕβρει. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπράττετο θέρου· χειμῶν δ' ἐπιστάς τὰς συστάσεις τούτων διέλυσε, τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἀπονοίας φυγῇ τὴν σωτηρίαν πραγματευσαμένων. Ὁ μὲν οὖν Συμβάτιος τὴν Ἰλατεῖαν πέτραν (φρούριον δὲ τοῦτο ἐρυμνὸν καὶ δυσάλωτον κατὰ τὴν Ἀσίαν διακείμενον) ἐπισείρχεται, ὁ δὲ Πηγάνης κατέσχε τὸ Κοτυαῖον. Ἄλλὰ μετὰ μικρὸν καταπολεμηθέντες δέσμοιοι πρὸς αὐτὸν ἀναφέκαὶ προσέτι τούτων τὴν μὲν δεξιὰν ὁ Συμβάτιος, τὴν

Ἄντες δ' ἠυφράνθησαν ἐπὶ τῇ ἀναβήσει τοῦ Βασιλείου οἱ τῆς Ῥωμαίων βασιλείας ὑπήκοοι, γλιχόμενοι ἄνδρα θεάσασθαι ἐπὶ τῶν οἰάκων τῆς βασιλείας καθήμενον ἰδιωτικῆς τε τύχης πεπειραμένον καὶ μὴ ἀγροοῦντα οἷα πάσχουσιν ὑπὸ τῶν δυνατωτέρων οἱ ταπεινότεροί. Ἐλόπει γὰρ αὐτοὺς καὶ ἡ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ ἀρχὴ λίαν ὑγρὰ καὶ ἐκδειρητημένη ὑπάρχουσα, καὶ μηδὲν ἄλλο ἔργον ἔχουσα ἄλλ' ἢ κώμους καὶ μέθας, καὶ εὐθηνούσα, ἵπποδρομῶν καὶ γελωτοποιῶν καὶ τὰς ἄλλας τὰς παρεξηγημένας τῶν πράξεων, ὧν ὡς ἐν παρόδῳ μνείαν ἔνωθεν ὁ λόγος διὰ βραχείων ἔθετο, τοὺς βασιλικούς θησαυροὺς κιναιδοὺς καὶ σαμβουκιστρίαις καὶ ὄρχηστρίαις καὶ ἀκολάστων ὄλων πληθῶν δικράνοις ὄλοις ἀποκενοῦντος. Ἄφ' ὧν τὰ μὲν Ῥωμαίων ἐστενωχωρεῖτο πράγματα, αὐτὸς δὲ στενωχωρούμενος ὑπὸ τῆς ἐνδείας, καὶ μὴ ἔχων ὅ τι καὶ δράσειεν, ἀδίκους πόρους ἐπενεοῖτο εἰς θεραπείαν τάχα τῆς χρείας, καὶ χεῖρας ἀνοσίους ἐπέβαλλε τοῖς κατὰ μηδὲν ὄλως αὐτῷ προσήκουσι. Κατέπειθε δὲ καὶ τῶν θεῶν μετὰ

μικρῶν καὶ ἀσελγῶν ἀνδρογύνων· καὶ οὐδὲν ἦν ἀβήρητοῦργημα ὃ μὴ δι' αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλως παρατρεφόμενων αὐτῷ καὶ ἐλέγετο καὶ ἐπράττετο. Ἀποτρέπειν δὲ τῶν τοιοῦτων ἀθεμίτων ἔργων τοῦτον βουλόμενος ὁ Βασίλειος πολλάκις τειραθεὶς οὐ μόνον οὐκ ἴσχυσε, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ πρὸς ὄργην ἀνηρέθισε, καὶ μελετῆν κατ' αὐτοῦ σκαιὰ καὶ ἀτοπα ἀνεκίνησε, καθὼς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴρηται. Ταῖς δὲ κατ' αὐτοῦ συνεχῶν ἐπιβουλαῖς καὶ μελίταις

καὶ ἀσελγῶν ἀνδρογύνων· καὶ οὐδὲν ἦν ἀβήρητοῦργημα ὃ μὴ δι' αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλως παρατρεφόμενων αὐτῷ καὶ ἐλέγετο καὶ ἐπράττετο. Ἀποτρέπειν δὲ τῶν τοιοῦτων ἀθεμίτων ἔργων τοῦτον βουλόμενος ὁ Βασίλειος πολλάκις τειραθεὶς οὐ μόνον οὐκ ἴσχυσε, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ πρὸς ὄργην ἀνηρέθισε, καὶ μελετῆν κατ' αὐτοῦ σκαιὰ καὶ ἀτοπα ἀνεκίνησε, καθὼς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴρηται. Ταῖς δὲ κατ' αὐτοῦ συνεχῶν ἐπιβουλαῖς καὶ μελίταις

Καὶ Μιχαὴλ μὲν οὕτω βιοὺς ἀνειμῶνος καὶ μαλακῶς τοιοῦτον καὶ τὸ τέλος ἐδέξατο, ἀναγορεύεται δὲ μόναρχος εὐθὺς ὁ Βασίλειος παρά τε τῶν συνωμοτῶν πρῶτον, εἶτα καὶ τῆς συγκλήτου βουλῆς καὶ τῶν βασιλικῶν ταγμάτων καὶ παντὸς τοῦ στρατεύματος καὶ τῆς πληθῆος τῆς [P. 568] ἀστικῆς.

Ἄμα δὲ τῷ παρελθεῖν ἐπὶ τὴν τῶν ὄλων ἀρχὴν, προσκαλεσάμενος αὐτίκα τὴν γερούσιαν καὶ τοὺς ἐν ἀξιώμασι προύχοντας, τὸν βασιλικὸν ἠνέφξε θησαυρὸν, καὶ οὐδὲν ἕτερον ἐκ τοσοῦτου τῶν χρημάτων πληθῆος εὐρέθη, εἰ μὴ, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται, τρία μόνον κεντηνάρια. Ζητήσας οὖν ὁ βασιλεὺς τὴν τῆς ἐξόδου ἀπογραφὴν, καὶ τὰύτην εὐρῶν παρά τινι γέροντι εὐνούχῳ, καὶ μαθὼν ὅπη ταῦτα ἐχώρησε, βουλὴν περὶ τούτου προὔθετο τοῖς ἀρίστοις. Ψήφου δὲ παρά πάντων δοθείσης ἐκείνους τοὺς κακῶς ταῦτα λαβόντας ἀντιστρέψαι τὰ ληφθέντα πρὸς τὸ δημόσιον,

ὁ βασιλεὺς τοῦ ἄγαν ὑπενδίδου τὰ ἡμίση ὧν ἕκα-
στος ἔλαθεν ἀντιστρέψαι πρὸς τὸ βασιλικὸν ταμειεῖον
ἔκλειυτε, καὶ οὕτως ἀπὸ τῶν τοιοῦτων συνήχθη τῷ
δημοσίῳ χρυσοῦ κεντηνάρια τριακόσια. Ἐποίησατο
δὲ καὶ πρόδοον ὁ βασιλεὺς δημοσίαν ἐπὶ τὸν μέγαν
τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου Σοφίας ναὸν, καὶ χρήματα πολλὰ
ἐν τῷ ὑποστρέφειν τῷ πλήθει διένειμεν, οὐκ ἐκ τῶν
δημοσίων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἰδίᾳ διαφερόντων αὐτῷ προσ-
εγένετο γὰρ αὐτῷ πλῆθος χρημάτων ἀπροσδόκητον
καὶ ἀπὸ θησαυρῶν κεκρυμμένων ἀναφανέντων τῆς
γῆς. Εὐρεθὴ δὲ καὶ ἐν τῷ εἰδικῷ (75) χρυσίον οὐκ
ὄλλγον, ὅπερ ὁ προδεβασιλευκὸς Μιχαὴλ συνέλεξε, τὴν
δύο δλοχρῶσους γρῦπας καὶ τοὺς δύο σφυρηλάτους
τῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης χρυσομαμάτων ἔργα διάφορα, καὶ
ἀποχρήσασθαι πρὸς τὰ αὐτῷ καταθύμια, φθάσαν δὲ τὸ
μὲν ὕστερον.

Ἄρτι δὲ τῆς ἀρχῆς ἐπιβὰς ὁ Βασίλειος πρῶτον
μὲν ἐπὶ τὰς ἀρχὰς ἀδωροτάτους λεγομένους προ-
θάλλετο καὶ μαρτυρουμένους τὰς ἰδίας χεῖρας καθ-
ρὰς παντοῦ διαφυλάττειν λήμματος, εἴθ' οὕτως δι-
καιοσύνης ἐπεμελεῖτο, καὶ ἰσονομίαν ἐμπολιτεύεσθαι
τοῖς ἀρχομένοις καὶ τὸ μὴ καταδυναστεύεσθαι ὑπὸ
τῶν πλουσίων τοὺς πενεστέρους ἐπραγματεύσατο.
Πανταλοῦ δὲ διατάγματα ἐξετίθει: τέλειον ἐξαρθῆναι
τὴν ἀδικίαν ὀρίζοντα. Δικαστὰς τε ἔταξε, σιτηρῶσι
καὶ φιλοτιμίαις παντοδαπαῖς αὐτοὺς μεγαλύνας, καὶ
τάξας διημερεύειν καὶ τὰς διανεξίεις δικαίειν τῶν
φιλονεικούντων, τόπους ἀφορίσας αὐτοῖς ἐπιτηδέλους,
τὴν τε Μαγναύραν καὶ τὸν καλούμενον Ἰππόδρομον
καὶ τὴν λεγομένην Χαλκῆν, χρόνῳ μογήσασαν καὶ
ἄσσην οὐδέπω πεσεῖν κινδυνεύουσαν ἐπισκευάσας καὶ
καιουργήσας. Ἐταξε δὲ καὶ τροφὴν τοῖς πενεστέ-
ροις τῶν τὰς δίκας ἔχόντων, ἵνα μὴ ὑπὸ ἐνδείας
πιεζόμενοι ταῖς δίκαις ἀπαγορεύοιεν. Ἐπεδίδου δὲ
καὶ ἑαυτὸν εἰς τὸ τοιοῦτον μέρος, ὀπηνίκα τῶν
στρατειῶν ἔτυχεν ἄγων σχολῆν καὶ τοῦ χρηματίζειν
ταῖς ἀπανταχόθεν πρεσβείαις, καὶ εἰς τὸ λεγόμενον
γενικόν (77) κατιῶν τοὺς εἰσπραττομένους ἐσκόπει

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(75) Locum videtur hæc vox significare, fortasse
in quem suum quasi peculium quoddam imperator
reconderet. XYL. — Legit Curopalates εἰδικῷ auctor
superiore p. 544 ἰδικῷ. Ex quibus conjecturam
non levem decerpo εἰδικῷ reponendum; et pro
privato, regio tamen ærario sumendum, in quo
non adeo servatur quam cuditur et signatur mo-
neta. Nil communius quam ærarium publicum et
commune, quo publica vectigalia, ut modo narra-
turus est auctor, exiguntur et communes omnium
redituum redduntur rationes, γενικόν vocari. Εἰδι-
κόν igitur γενικῷ respondeat oportet, sicut generi
species et privatam communi. At leve est, inquis,
acumen, ubi auctoritas vel ex historia locus deficit.
Utrumque dicto facturus fidem depremo. Leon et
Constantinus AA suis in legibus et II Juris Græco-
romani insertis ærarii ministros instructuri, præ-
cipuos memorant tit. 7, quæstorem, τὸν ἐνδοξότατον
κόμητα τῶν θεῶν εἰσοδίων, gloriosissimum comitem
sacrarum largitionum, qui logotheta est τοῦ γενι-
κού, qui mox adjungunt τὸν ἐνδοξότατον κόμητα
τῶν θεῶν εἰδικῶν, gloriosissimum comitem sacra-
rum privatarum, eum de quo in præsentī questio
movetur. Solidas ex auro machinas, arbores, ani-

dum, plurimum pecuniæ in multitudinem divisit,
non de publico sed de suo: insperata enim ei pe-
cuniæ copia obtigit ex occultis etiam thesauris e
terra emergentibus. Quin et in Eidico auri haud
parum inventum est, collectum a Michaelo: nempe
nobilis ista platanus, duo solide aurei grypes,
duo ex auro ducti leones, totum aureum instru-
mentum, et vasa mensæ aurea varia, ac impe-
ratoris vestes. Quibus is pro sua libidine cum
esset abusurus, morte præventus est istaque ad
Basilium devenerunt. Sed hæc postea acta sunt.

θρυλουμένην ἐκείνην πλάτανον χωνεύσας καὶ τοῖς
λέοντας καὶ τὸ δλόχρυσον ὄργανον (76) καὶ ἕτερα
βασιλικὰ καὶ Αὐγουστικὰ στολὰς, οἷσπερ ἐμελλεν
Χρεῶν εἰς Βασίλειον ταῦτα διεβιδάσθη. Ἀλλὰ ταῦτα

Cæterum Basilius principio sui imperii, magi-
stratus commisit iis qui a capiundis muneribus
perhiberentur quam maxime alieni, et quos testa-
tum esset manus omnis capturæ puras habere. De-
inde operam dedit ut justitia vigeret, et æquo jure
inter se viverent subditi, neque a divitibus inopes
opprimerentur, propositis passim decretis quibus
injustitia exterminabatur. Judices quoque consti-
tuit, amplisque stipendiis et honoribus auxit,
jussos per diem sedere pro tribunali et litigantium
causas 1004 adjudicare. Ad eam rem loca iis de-
signavit commoda, Magnauram, Circum et Chalcen
(Æream portam), quam temporis culpa laborantem
urinamque manantem ad hoc instauravit atque
adornavit. Alimenta etiam pauperioribus quibus
judicio erat disceptandum ordinavit, ne inopia co-
acti vadimonia desererent. Ipse etiam his rebus
operam dedit, quoties a bello et audiendis legatis
vacaret; et descendens ad Genicum, ubi reipub-
licæ nomine vectigalia et tributa accipiuntur,
prospexit ne ab ullo quidquam injuste exigeretur,
et injuriam passis opitulabatur. Ferunt eum, cum

malia, variam supellectilem repererat reconditam
in thesauris profusus Michael: nummos ex ea con-
flaturus χαράξαι δέδωκεν τῷ βασιλικῷ ταμειῷ.
Παραπλησίως δὲ ἐποίησεν, inquit auctor p. 556,
καὶ ἐν ταῖς στολαῖς βασιλικαῖς, ὧν αἱ μὲν ἦσαν δλό-
χρυστοι, αἱ δὲ χρυσοῦφαντοι, δέδωκεν τῷ ἰδικῷ (lego
correctius εἰδικῷ) ὥστε καὶ ταύτας χωνεύσαι. Cui?
nisi de quo nuper dixerat δέδωκε τῷ βασιλικῷ τα-
μειῷ, ut vocabulum παραπλησίως sensum eundem
consequatur. Non fuere tamen signata, eaque Basi-
lius imperium adeptus reperit. Ubi? ἐν εἰδικῷ scri-
bit Cedrenus, vel ut superius ἐν ἰδικῷ, Curopalates
ἐν εἰδικῷ. Uno verbo in privato ærario vel conila-
torio, quo principis εἶδος; species et vultus monetæ
imprimitur. Paucis Zonaras: Δέδωκεν εἰς τὸ κοπῆ-
ναι νόμισμα δι' αὐτῶν, ἅτινα ἐκείνου φησὶν ὅτι
ἔτει σωζόμενα ὁ μετ' αὐτὸν βασιλεύσας Βασίλειος
ἔνεκομίσατο. GOAR.

(76) Instrumentum musicum puto, ein Orgel oder
Instrument. De Genico annotatum est principio
operis. XYL.

(77) Τὸ λεγόμενον γενικόν, locus in quo τὰ δεγ-
μόσια τέλη, εἰσπράττονται. GOAR.

aliquando ad Diatribam (loci nomen est, in quo A judicia exercebantur) descendisset neminemque inveniret conquerentem, suspicatum esse arceri a certis hominibus eos qui ipsum compellere cuperent, et satellites per urbem dimisisse quæsitum, si qui essent imperatoris auxilio indigentes. Quibus reversis ac neminem se reperisse dicentibus, eum præ gaudio lacrymas emisisse egisseque Deo gratias.

Animadvertens porro occasionem maleficii pravis hominibus eo dari quod numeri, quibus verbi gratia semmissis, sextans, uncia et similia designantur, per notas recepta antiquitus consuetudine scriberentur, loco 1005 notarum litteris uti iussit. quas etiam rustici legere possent: et de suo sumptus in chartas litteras atque scribas ipse suppeditavit.

Res etiam ecclesiasticas correxit, pontificatu exturbans, auctoritate ad hoc congregati concilii, Photium, qui in eum se ingesserat; ac tantisper vacare iussit, dum Deus eum reduceret qui legitime patriarcha fuisset creatus. Reduxitque in locum Photii Ignatium a Barda injuste pulsum: itaque Ecclesiis Dei tranquillitatem restituit.

Sed et civiles leges videns multum habere confusionis atque obscuritatis, operam dedit ut iis convenientem faceret medicinam. Itaque abrogare inutiles, iisque amputatis multitudinem bonarum expurgare intendit. Sed mors ejus hoc institutum intercept, res a filio deinde perfecta est.

Anno primo Imperii Basilii insidiæ ipsi sunt factæ, Georgio et Symbatio patriciis auctoribus. Qui re detecta sceleris convicti oculis privati sunt: reliqua conjuratorum multitudo in pompa ludibrii causa circumducta inque exsilium acta est. Basilii, ut insidias amoliretur, 1006 Constantinum ac Leonem, ac tertio sui imperii anno Alexandrum quoque, filios suos, diademate insignit: natu minorem reliquis Stephanum ecclesiasticorum collegio ascribit. Et quatuor suas filias monasterio Sanctæ Euphemie martyris consecrat.

Τὸν δὲ νεώτερον πάντων Στέφανον ἱεροῖ καὶ τῆ ἔσαν αὐτῷ θυγατέρες, ἐν τῷ θείῳ σεμνείῳ τῆς ροῖ.

Ad hunc modum rebus domesticis satis, ut videbatur, commode constitutis, expeditionem etiam in Romani imperii hostes suscipere statuit. Cumque deprehenderet numerum militum a Michaelo imminutum, quod is stipendia accidisset, cohortes tironibus allectis implevit, et in Barbaros duxit.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(78) A publico exactore. GOAR.
(79) Nullum hic nomen proprium proprie loquenti Xylandro: *judicii locum* absque iudicio

παρὰ τοῦ δημοσίου (78), μὴ πού τις ἀδίκως εἰσπρίττειτο, καὶ οὕτως τοῖς ἀδικουμένοις [P. 569] ἐπήμιον. Λέγεται δ' ὅτι κατελθόντος αὐτοῦ εἰς τὴν εἰρημίνην διατριβὴν (79), ὡς οὐδεὶς ἔτυχεν ἐγκαλῶν, ὑποτοπάσας εἴργεσθαι ἀπὸ τινων τῆς εἰς αὐτὸν εἰσόδου τοὺς δεομένους, ἀπέστειλέ τινας τῶν δορυφόρων κατὰ πολλὰ μέρη τῆς πόλεως ζητῆσοντες εἴ τις ἐστὶ βοήθειας δεόμενος. Ὡς δ' ἐπανήλθον ἐκείνοι μηδὲνα μηδελῶς εὐρηκέναι λέγοντες, μεθ' ἡδονῆς τε ἀπέσταξε δάκρυον καὶ θεῶ τὴν εὐχαριστίαν ἀπέδωκεν.

Ὅρων δὲ ὅτι ἐστὶ τις τοῖς πονηροῖς εἰς τὸ ἀδικεῖν ἀφορμὴ διὰ τὸ σύντομον ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς ἀριθμοῖς μορίων, τοῦ ἡμίσεος, φημί, καὶ ἕκτου καὶ δωδεκάτου καὶ τῶν τοιούτων, χωρμένων τοῖς παλαιοῖς σημείοις τῶν γρασῶν, ἠθέλησε καὶ τὴν τοιαύτην τῶν ἀδικεῖν ἐλθμένων περιελεῖν ἀφορμὴν, καὶ διωρίσατο γράμμασι λιτοῖς, ἃ καὶ τοῖς ἀγροῖκοις ἀναγινώσκεσθαι ῥῥθιον, τὰ τοιαῦτα γράφεσθαι σημεία, οἴκοθεν κταθάλων καὶ τὴν τῶν χαρτίων δαπάνην καὶ τὴν τῶν γραμμάτων καὶ τὴν τῶν γραφῶν.

Ἐπιστροφὴν δ' ἐποίησατο καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ἐκβαλὼν μὲν τῆς ἀρχιερωσύνης μετὰ συνόδου συναθροισθείσης τὸν ἐπεισηδῆσαντα τῇ ἀρχῇ Φώτιον, σχολάζειν κελεύσας ἕως ἂν τὴν δικαίως ταχθέντα πρὸς αὐτὸν μεταστῆσι Θεὸς, ἀντεἰσαγαγὼν δὲ τὸν κκῶς καὶ παρανόμως ἐκβληθέντα παρὰ τοῦ Βάρδα Ἰγνάτιον. Καὶ οὕτω γαληνίῳ τὰς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας παρεσκευάσεν.

Ἄλλὰ καὶ τοὺς πολιτικὸς νόμους πολλὴν ἀσάφειαν καὶ σύγχυσιν ἔχοντας ἰδὼν, καὶ τούτους κατὰ τὸ προσήκον προσφόρως ἐπανεσώσασθαι ἐσπευσε, καὶ τὴν μὲν τῶν ἀνηρημένων ἀχρηστῶν περιελεῖν, τῶν δὲ κυρίων ἀνακλιθῆναι τὸ πλῆθος. Οὐκ ἔσχε δὲ καιρὸν προκαταληφθεὶς θανάτῳ. Ἦρξατο δὲ τοῦ ἔργου καὶ ἐξεπλήρωσε λέων ὁ υἱὸς αὐτοῦ μετὰ ταῦτα.

Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Βασιλείου ἐπιβουλὴ καὶ συσκευὴ τις ἐγένετο κατ' αὐτοῦ, ἐξαργόντων τῆς μελέτης Γεωργίου καὶ Συμβατίου τῶν πατρικίων. Φωραθέντος δὲ τοῦ κακουργήματος, προφανῶν δὲ γενομένων καὶ τῶν ἐλέγχων, οὗτοι μὲν ἐκκόπτονται τοὺς ὀφθαλμοὺς ὡς αἴτιοι πρωτουργοὶ τῆς συμβουλῆς, τὸ δὲ λοιπὸν ἔκαν πλῆθος τῶν συνωμωτῶν πομπικθῆντες ἐξωρίσθησαν. Ἀνακόπτιον δὲ τὰς ἐπιβουλὰς τῶν βασιλεύων, στέφει Κωνσταντῖνον καὶ Λέοντα τοὺς οἰκείους αὐτοῦ υἱοὺς. Τῷ δὲ τριτῷ ἔτει τῆς μοναρχίας ἀναγορεύει καὶ Ἀλέξανδρον τὸν τοῦ Θεοῦ καταλέγει Ἐκκλησίᾳ. Ἐπὶ δὲ καὶ τίσεσσι πανευφήμου μάρτυρος Εὐφημίας καὶ ταύτας ταῖσι-

Οὕτω δ' ὡς ἰδόμεν εὐ διαθεῖς τὰ οἰκεία, καὶ κατὰ τῶν ἀντιτασσομένων τῇ Ῥωμανίᾳ ἐσπευσεν ἐκστρατεῦσαι. Καὶ δὴ τοὺς στρατιωτικὸς καταλόγους ἐλαττωθέντας παρὰ τοῦ πρώην βασιλευσκότος Μιχαὴλ ἐκ τοῦ διακοπῆναι τὰς βόγας [P. 570] αὐτῶν καὶ τὰ σιτηρέσια, διὰ νέων συλλογῆς ἀναπληρώσας

notat, in ficta Diatriba. Planus auctoris sensus. Ad locum memoratum, γενικὸν nimiram, de quo illi sermo erat. GOAR.

τὰς φάλαγγας κατὰ τῶν Βαρβάρων ἱστράτευσε, καὶ πρῶτον μὲν κατὰ τῆς Τεφρικῆς (80), ἧς ὁ Χρυσόχειρ ἠγεῖτο, ἐπ' ἀνδρῶν καὶ συνέσει διαφέρειν δοκῶν καὶ σφόδρα τὰ Ῥωμαίων κατατρέχων καὶ ληϊζόμενος. Κατὰ τοῦτου καὶ τῆς πόλεως ἐσκρατεύσε ὁ βασιλεὺς. Τοῦ δὲ μὴ ὑποστάντος τὴν ἐπέλευσιν, ἀλλ' εἴσω τειχιῶν γενομένου, καταδραμῶν τὴν ὑπ' αὐτὸν ἄσασαν χώραν ὁ βασιλεὺς καὶ ληϊσάμενος, καὶ πρὸς αὐτῶν τῶν τείλει τῆς Τεφρικῆς ἔθετο τὴν παρεμβολήν, διὰ προσεδρείας μακρᾶς ἐλεῖν τὸ ἔρυμα οἰηθείς. Ἐπει δὲ κατενόησε πάντοθεν καταχωρωμένον αὐτὸ, καὶ ἀνέλπιστον ἦν ἀλωθῆναι πολιορκίᾳ (ἦδη γὰρ καὶ πάντα τὰ ἐν τῇ χώρᾳ ἀναγκάσια καταδύδοτο) ἔλυσε τὴν πολιορκίαν, τὰ πλεονάζοντα τῇ Τεφρικῇ φρούρια ἐκπορθήσας, τὴν Ἄθριαν, τὸν Κοπτὸν, τὴν ἐκείθεν ἐπανῆει μετὰ λαμπρῶν τῶν τροπαίων τε καὶ λαφύρων.

Ληϊζομένης δὲ τῆς περὶ τὴν Τεφρικὴν χώρας ἀπάσης καὶ ἐκπορθουμένης, ἡ γειτονοῦσα ταύτῃ πόλις τῶν Ἰσμαηλιτῶν ἢ Ταύρας ἡ ἐπωνυμία, ὁμαίχλιαν ἔχουσα καὶ κοινοπραγίαν μετὰ τῆς Τεφρικῆς, ὀρθωθήσασα τὸν κίνδυνον. πρέσβεις πέμψασα εἰρήνης ἡξίου τυχεῖν καὶ ταῖς συμμαχίαις ἐγγραφῆναι Ῥωμαίων καὶ δὴ ἔτυχε τοῦ βασιλέως μετὰ προσηλείας δεξαμένου τὴν πρεσβείαν. Προσεβρῦν δὲ καὶ ὁ Κουρτέριος, γένος ὦν Ἀρμένιος, δεσ κατεῖχε τὴν Λόκαναν καὶ τὰς ἐσχατιὰς τῶν Ῥωμαίων συνεχῶς ἐπόρθει καὶ κατατρέφετο, ἑαυτὸν παραδοὺς τῷ βασιλεὶ καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸν ὑπείκοντα αὐτῶν λαόν. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐπράττετο, λαὸν ὁ βασιλεὺς κατὰ Σαμοσάτιον καὶ τῆς λεγομένης Ζαπέτρας ἐπιλέκτων πολεμιστῶν ἐπέμψας εὐτεύχησεν, ἐξ ἐφόδου τὰ σκενὰ τοῦ στρατοῦ διεληθόντος αὐτῇ τε τῇ πόλει ἐξαίφνης ἐπισπεσόντος· κατεσχέθη τε γὰρ ἡ πόλις τῷ ἀπροσδοκῆτι, καὶ λαὸς ἀπεσφάγη πολὺς, καὶ αἰχμαλωσία ἐλήφθη ἄπειρος καὶ δέτιμοι Ῥωμαῖοι χρονίων δεσμῶν ἠλευθερώθησαν. Καταδραμῶν δὲ καὶ πυρπολήσας ὁ πεμφθεὶς λαὸς τὰ συμπαρακείμενα τῆς χώρας καὶ τὰ Σαμόσατα ἐξεπόρθησε, καὶ ὕμωβρον περαιωθεὶς τὸν Εὐφράτην καὶ πᾶσαν τὴν λωστίαν καὶ λάφυρα, ὑπέστρεψεν ἀσινῆς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, πρὸς τῷ Ἀτζαρνοῦ ποταμῷ τὴν παρεμβολὴν ἔχοντα.

Ἐντεῦθεν ἄρας ὁ βασιλεὺς μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ τὴν ἐπὶ Μελιτηνῆν ἄγουσιν ὠδεύει. Προσελάσας δὲ τῷ Εὐφράτῃ, καὶ ὥρᾳ θέρους πελαγίζοντα τοῦτον εὐρών καὶ παντελῶς ἄσκατον, γεφυρώσας τὸν ποταμὸν διεπέρασε. Καὶ πολλὰ τῆς χώρας λυμηνάμενος καὶ καταστρεψάμενος, ἐλὼν δὲ καὶ τὸ φρούριον ἢ Ῥαψάκιον λέγεται, μέρος δὲ τοῦ στρατοῦ τῇ μεταξὺ Ἀρσίνου τε καὶ Εὐφράτου χώρᾳ ἐπέμψας καταδραμῆν προσέταξεν, οἱ πᾶσας αὐτὴν ἀπτέρῃ τάχει διαδραμύντες, τὸ τε λεγόμενον Καρκίνιον καὶ τὸ Γλασχόν [P. 571] καὶ τὸ Ἄμαν καὶ τὸ Μουρήξ καὶ τὸ Ἀβδηλα εἶλον καὶ ἐξεπόρθησαν. Αὐτὸς δὲ τῇ Μελιτηνῇ προσβαλὼν, εὐανδρόσθη τότε καὶ πληθὺν Βαρβάρων γεγανωμένη; ἐπει τοῖς τείχεσιν ἐπλησίασε, βαρβαρικός ὑπεδέξατο φάλαγγας μετὰ φρουργάτων καὶ

A Prima expeditio ad Tephricam urbem fuit, cui Crysochir præerat, homo laudatæ fortitudinis atque calliditatis, qui rem Romanam crebris vexabat grassationibus. Is cum Romanos adventantes non subsisteret, sed muris clausus se contineret, Basilius omnem ipsius ditionem populatus Tephricam obsedit, diuturna obsidione se ea potiturum opinans. Sed ut eam sensit undique communitam, et spes obsidione potiundi evanuit, omnibus alimentis quæ in ea fuerant regione jam absumptis, obsidio soluto vicina Tephricæ castella vi expugnavit, 1007 Abaram, Coptum, Spatham aliaque multa; atque exercitum inde abduxit amplis partis poliis atque tropæis.

Σπέθην καὶ ἄλλα πολλά. Ἀγεῖρας δὲ τὸν στρατὸν B Evastata quæ est circum Tephricam regione, Tauras vicina Ismaelicorum urbs, confœderata cum Tephrica, periculum metuens, pacem a Basilio missis legatis fœdusque cum Romanis petiit. Eos imperator comiter acceptos acceptos voti fecit composites. Adjunxit se imperatori et Curterii genere Armenius, qui Locanam urbem tenebat et fines Romanos creceis incursionibus infestarat. Is et se et urbem et subditum sibi populum imperatori dedit. Interim Basilius selectorum militum manum ad Zapetram et Samosata mittit prospero plane conatu: nam il per augustias primo aditu penetrantes urbem de improviso ceperunt, magnaque peracta cœde immensam abstulerunt prædam; Romanique multi vinculis, in quibus diu captivi detenti fuerant, tum soluti sunt. Locis circumjacentibus incendio vastatis ac Samosatis pessumdatis, exercitus eodem impetu Euphratem transivit; et ulteriorem populatus regionem, multis, 1008 captivis abductis et parata maxima præda, incolumis ad imperatorem reddidit, qui tunc ad flumen Atzarnucum castra habebat.

παραλὸν αἰχμαλωτίσας καὶ πολλὴν συλλέξας αἰχμα- nam movit; cumque ad Euphratem pervenisset nunc (erat enim æstas) stagnantem et invium omnino, eum ponte constratum transivit, magna- que ejus regionis partem vastavit, capto etiam D Rapsacio castello. Inde partem exercitus mittit quæ inter Arsinem et Euphratem sita popularetur; qui eam regionem incredibili celeritate pervagati Carcinium, Glaschonem, Amanem, Murecem et Abdela exciderunt. Porro Melitenam ingressus, quæ tunc Barbarorum fortium copia florebat, ut appropinquavit muris, barbaricas cohortes habuit obvias, ferociter et sublato cum clamore incedentes. Cum quibus audacter congressus, ipse in prima acie constitutus, hostes repulit; idemque a reliquis

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(80) Urbs liæc et quæcunque in sequentibus loca memorata sunt Silicum versus Armeniam et Armeniæ minoris loca. Govra.

factum, et Barbari ad urbem usque cæsi atque A fugientes acti, ita ut solum quod interjacet cada-
veribus fuerit oppletum, multique vivi in potesta-
tem Romanorum venerint, et reliqui turpiter sese
mœnibus clauserint. Statuit ergo Basilius eam ur-
bem machinis adhibitis oppugnare. Sed cum et
turribus munitam eam cerneret et propugnatoribus
abundare, atque e perfugis cognosceret maxima
1009 ea rerum necessarium copia instructam,
ita ut diuturna obsidione ei nihil esset periculi,
motis castris inde ad Manichæorum ditionem duxit.
Eo in itinere omnia quacunquē iret incendio
in cineres redegit, interque hæc Argauthum, Cuta-
cium, Stephanicum et Arachacum castella. His re-
bus gestis Cpolin suos reduxit, et milites quorum
eo bello virtus præclara fuisset, honoratos dimisit.
Ipsi ad urbem reversus, cum in Thraciam traje-
cisset, ab Hebdomo publice per Auream portam
intravit, splendidissimumque duxit triumphum,
universo populo victoriæ gratulantibus vocibus
faustisque acclamationibus prosequente usque ad
ædem Sapientiæ, quæ ejusdem est cum Deo essen-
tiæ. Ibi actis Deo gratis, ab ignatio patriarcha co-
ronis redimitus in regiam rediit; cumque se pau-
lulum cum uxore et liberis oblectasset, rursus
se ad rempublicam gubernandam contulit.

στηρίους ἀποδοὺς ὕμνους, παρὰ Ἰγνατίου τε τοῦ
τῆ βασιλεία, μικρὸν τε συνηθείς τῆ γυναικὶ καὶ τοῖς τέκνοις τῶν πολιτικῶν αὐθὶς εἶχετο διοικη-
σεων.

Anno qui hunc proxime subsecutus est, cum Ma-
nichæi duce Chrysochire magno cum exercitu in
Romanorum ditionem impressionem fecissent eam-
que deprædarentur, imperator de more contra hunc
mittit scholarum principem. Is universum secum
ducens Romanum exercitum, cum de summa rerum
prælio decertare non auderet aliquandiu intervallo
interposito hostem insequitur, et obstat ne hinc
inde excurrere ac 1010 palando per loca dispergi
auderet. Sed ubi Barlarus quædam agens, partim
propositi impos domum redire intendit ac copiosa
cum præda iter illud inivit, domesticus scholarum
duobus ducibus, quorum unus Charsianis alter
Armeniæ præerat, præcipit ut cum iis quas du-
cebant cohortibus Chrysochire usque ad Bathyr-
rhacem pone sequantur, et si quidem is inde in
Romanos agros ac fines emittat militem, sibi id
significet, sin ab eo loco recta domum versus
proficiscatur, ipso omisso ad se revertantur. Sub
vesperam cum ad dictum locum (nomen est loco
ab altis inditum crepidinibus) Barbari in radice
montis consedisent, inter milites Romanorum,
qui superiores montis partes occupaverant, de
virtutis præstantia certamen incidit, utroque exer-
citu sibi primas fortitudinis arrogante. Augescente
contentione, et utroque exercitu ad majorem pro-

XYLANDRI ET

ἀλαλαγμῶν ἀπαντώσας αὐτῶ, οἷς νεανικῶς συμμί-
ξας καὶ πρῶτος τῆς φάλαγγος προϊστάμενος τοὺς
ἀντιτεταγμένους ἐτρέψατο, εἶθ' οἱ λοιποὶ τοὺς ἄλλους,
καὶ μέγρι τοῦ ἄστεως ἀναιροῦντες ἐδίωκον, ὡς κα-
ταστρωθῆναι τὸ μεταξὺ ἔδαφος καὶ πληρωθῆναι νε-
κρῶν, ἀλῶναι δὲ καὶ ζῶντας οὐκ ὀλίγους, τοὺς δὲ
λοιποὺς ἀγενῶς εἶσω τειχῶν συγκλεισθῆναι. Ἐβου-
λήθη μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς ἐλεπόλεσι καὶ μηχαναῖς
ἀποπειρᾶσθαι τοῦ χωρίου· ὡς δὲ ἑώρα τὴν πόλιν
εὐπυργον καὶ πληθεῖ τῶν ἀπὸ τοῦ τείχους ἀμυνομέ-
ων βρήθουσαν, ἐπέθετο δὲ καὶ παρὰ τῶν αὐτομολῶν
ἀφθονίαν ἔχειν πολλῶν τῶν ἐπιτιθείων καὶ μὴ δεδιέ-
ναι χρονίαν πολιορκίαν, ἄρας ἐντεῦθεν τῆ Μανι-
χαίων προσβάλλει γῆ, καὶ παντα τὰ ἐν ποσὶν ἐκτε-
φρώσας, τὸ Ἀργαοῦθ λεγόμενον φρούριον καὶ τὸ
Κουτακίου καὶ τὸ Στεφάνου καὶ τὸ Ἀραράχ ἐμπρή-
σας κατέσκαψεν. Ἐκεῖθεν ἀγείρας τὸν στρατὸν τῆς
ἐπὶ τὴν βασιλεύουσιν εἶχετο. Καὶ τοὺς μὲν ἀριστεύ-
σαντας τῶν στρατιωτῶν τιμήσας ἀπέλυσεν· αὐτὸς δὲ
τὴν βασιλίδα κατασχών καὶ περαιωθεὶς εἰς Θράκην,
ἐκ τῶ Ἐβόμου τὴν δημοσίαν ποιησάμενος πρόδοον,
διὰ τῆς Χουστῆς πόρτης εἰσελθὼν καὶ θρίαμβον κατ-
αγαγὼν μεγαλοπρεπέστατον, τοῦ δήμου παντὸς ἐπι-
νικίους φωναῖς καὶ εὐφημαῖς αὐτὸν μεγαλυνόντος
ἄχρι τοῦ ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐνουποστάτου Σοφίας
ἐγένετο. Ἐκεῖσε δὲ γενόμενος καὶ τῷ Θεῷ εὐχαρι-
στησάμενος πατριάρχου ταινιωθεὶς στεφάνους (81), ἐπανῆκεν εἰς

πατριάρχου ταινιωθεὶς στεφάνους (81), ἐπανῆκεν εἰς

τῷ δ' ἐπιόντι χρόνῳ τιῶ τῶν Μανιχαίων ἐξηγου-
μένου Χρυσόχειρος εἰς τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐμβαλόν-
τος βαρεῖ στρατῶ καὶ ταύτην ληίζομένου, ἀποστέλλει
κατ' αὐτοῦ συνήθως ὁ βασιλεὺς τὸν τῶν σχολῶν ἐξ-
ηγούμενον. Οὗτος δὲ, πάντα τὸν Ῥωμαϊκὸν στρατὸν
συμπαραληφῶς, ἐπειδὴ σταδαία μάχη κρίναι τὸ πᾶν
ἐδειλία, παρείπετο τέως αὐτῶ ἀπὸ τινος διαστήμα-
τος, καὶ τὰς μερικὰς ἀνεῖργε καταδρομὰς, καὶ οὐ
συνεχώρει κατὰ τῆς χώρας ἀδεῶς διασκήδνασαι.
Ὡς οὖν τὰ μὲν δρῶν τὰ δὲ ἀπρακτῶν, ὁ Βάρβαρος
ἤδη καὶ τῆς πρῶς τὰ οἴκοι ἐπανόδου ἐμέμνητο καὶ
μετὰ λείας συχνῆς ὑπέστρεψεν, ὁ δομέστικος τῶν
σχολῶν δύο τῶν στρατηγῶν ἀπώρισε, τὸν τε τοῦ
Χαρσιανοῦ (82) καὶ τὸν τῶν Ἀρμενικῶν, μετὰ τῆς
περὶ αὐτὸν δυνάμεως ἕκαστον συμπρομαρτεῖν τῷ
Χρυσόχειρι ἄχρι τοῦ λεγομένου Βαθυβρύακος, κἀκεῖ-
θεν εἰ μὲν ἐπαρήσει, φησί, κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν
ὀρίων στρατὸν δῆλα θέσθαι αὐτῶ τὰ περὶ τούτου,
[P. 572] εἰ δὲ οἴκαδε ἀμεταστρεπτεῖ βαδίσειεν, ἔασαν
τας τοῦτον αὐθὶς ἐπανελθεῖν πρὸς αὐτόν. Ἐσπέρας
οὖν καταλαβοῦσης, καὶ τοῦ βαρβαρικοῦ στρατεύμα-
τος γεγονότος κατὰ τὸν Βαθυβρύακα αὐλισσάμενος τε
κατὰ τὴν τοῦ δρους ὑπώρειαν, τῶν δὲ εἰρημένων
στρατηγῶν καταχόντων τὰ τούτου μετεωρότερα καὶ
τὸ μέλλον ἀποσκοποῦντων, ἐμπίπτει τις ἕρις περὶ
πρωτείων καὶ ἄμιλλα τοῖς τῶν δύο θεμάτων στρατιῶ-

GOARI NOTE.

(81) Semel suscipiens imperium, et secundo quan-
doque triumphans, coronabatur imperator. Primæ
coronationis insigne στέμμα est Codino, alterius

hujus τροπαιοῦχία eidem c. vi. Ita Georgius Core-
sius in Epistolis. GOAR.
(82) Cappadociæ loci. GOAR.

ταῖς οἱ μὲν γὰρ τοῦ Χαρσιανοῦ ἐαυτοῖς ἐνόσταντο τοῖς τῆς ἀνδρείας ἀρμόζειν πρωτεῖα, ἔμπαλιν δὲ ἑαυτοῖς οἱ Ἀρμενιοὶ. Ὡς οὖν ἐπὶ πλείστον ἐχώρει τὰ τῆς φιλοεικίας καὶ πρὸς τὸ μέγιστον ἐκάτερα ἔόρεπε τῶν ταγμάτων, ἐνταῦθα δὲ λέγεται παρατινος λεχθῆναι τοῦ τῶν Ἀρμενικῶν συστήματος, ὡς ἴνα τί μάλιστα, ὡς συστρατιῶται, ἀπρεπῶς θρασυνομέθεα ἐξὸν τοῖς ἐργοῖς ἀναμισθόγητον ἀρετὴν ἐπιδείξασθαι; Οἱ πολέμιοι γὰρ οὐ μικρὰν, καὶ ἔξοστιν ἐπὶ τῶν ἔργων φανῆναι τοὺς ἀριστεῖς. Τοὺς τοιοῦτους τοῖνον λόγους διενωτισθέντες οἱ στρατηγοὶ καὶ τὴν πρὸς ἀνδρίαν ὀρκίην κατανοήσαντες τοῦ λαοῦ, καταμαθόντες δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ τόπου βοήθειαν, ὅτι ἐξ ὑπερδεξίων μέλλουσιν ἐπιτίθεσθαι τοῖς πολεμίοις ἐν κοίλῳ καιμένῳ τόπῳ, διχῆ διαιροῦσι τὴν δύναν. Καὶ τὸ μὲν ἔκκριτον ταύτης ἄχρις ἐξακοσίων μετ' αὐτῶν γε τῶν στρατηγῶν προσβαλεῖν ἐκρίθη τῶν βαρβάρων στρατῶν· τὸ δὲ λοιπὸν καὶ εὐαρίθμητον τῆς Ῥωμαϊκῆς στρατιᾶς εἰς δόκησιν πλήθους αὐτοῦ σκευάσαντες πρὸς τὰ μετέωρα ἔστησαν. σύνθημα δόντες ἴν' ὅταν οὗτοι προσβάλωσι τοῖς ἐχθροῖς, κἀκεῖνοι σὺν ἀλαλαγμῷ μεγίστῳ καὶ σάλπιγγιν ἐκπληκτικὴν βοήθην ἀναρρήξωσι, συνεπηχοῦντων καὶ τῶν ὀρέων, καὶ οὕτως ἀφανῶς διὰ τῆς νυκτὸς τῆ στρατοπεδείᾳ τῶν ἐχθρῶν πλησιάζωσι. Καὶ τοιοῦτου δοθέντος συνθήματος, οὕτω τοῦ ἡλίου τὰς ἀκρωρειας ἀυγάζοντος, βοή σιβαρᾶ παίνισαντες καὶ τὴ Σταυρὸς νενίκηκε, συμβόησαντες ἐπιτίθενται τοῖς ἐχθροῖς, συνεπαλαζόντων ἀπὸ τοῦ ὄρου καὶ τῶν λοιπῶν. Εὐθύς οὖν οἱ Βάρβαροι τῶ ἀνελπίστῳ καταπλαγέντες, καὶ μήτε συστῆναι μήτε τὸ ἐπιὸν πλήθος ὅσον ἐστὶ λαθόντες καιρὸν ἰδεῖν, μήτ' ἄλλο τι σωτήριον ἑαυτοῖς ἐκ τοῦ περαχρήμα βουλευσασθαι, ὠρμησαν πρὸς φυγῆν. Τῶν οὖν σιωκόντων Ῥωμαίων καὶ τοὺς μὴ συνόντας ἐπιδομαμένων στρατηγούς καὶ τὰ τάγματα συντέτακτο, καὶ τῶν φευγόντων εἰς πλείονα συναλουμένων φόβον καὶ ταρχῆν, συνέβη μέχρι μιλίων τριάκοντα γενέσθαι τὴν δίωξιν καὶ τὸν μεταξὺ χώρον ἀπειροῖς κάταστρωθῆναι νεκροῖς.

Τότε δὲ καὶ ὁ ἀναιδὴς Χρυσόχειρ σὺν ὀλίγοις φεύγων τῶν μετ' αὐτὸν, ἐπεὶ καταδιώκειν ἔγνω Ῥωμαῖόν τινα Πουλᾶδην τὴν προσηγορίαν, ὃν ἀχμάλωτον ἔλαβέ ποτε κατὰ τὴν Τεφρικὴν καὶ διὰ ἀστείμῶν καὶ χάριτι συνήθη εἶχε καὶ γνώριμον, θεασάμενος αὐτὸν καὶ γνωρίσας, [P. 573] ἐπιστραφεὶς, Τί σοι, φησὶν, ὦ ἄθλιε Πουλᾶδη, διεπραξάμενη κακὸν, ὅτι με οὕτω καταδιώκεις μανιωδῶς ἐπιθυμῶν ἀνελεῖν; Ὁ δὲ συντόμως ὑπολαβὼν, Τῶν εὐεργεσιῶν σου, πάτρων (83), τὴν ἀμοιβὴν, ἔφη, ἀποδοῦναί κατὰ τὴν παρούσαν ἡμέραν πεποιθῶς εἰμι τῶ θεῷ. Ὁ μὲν οὖν προῆει οἷα τις ἐμβρόντητος καὶ βεβλαμμένος τὰς φρένας, ὁ δὲ ἐφείπετο μετ' εὐτολμίας νεανικῆς. Τάφρω δὲ βαθείᾳ ὁ διωκόμενος ἐντυχῶν, καὶ ὑπερηδῆσαι ταύτην τὸν ἵππον μὴ συγχωρῶν, βάλλεται κατόπιν παρὰ τοῦ Πουλᾶδου ρθάσαντος κοντῶ κατὰ

labente jactantiam, quemdam ex Armeniacis ferunt dixisse: Quorsum attinet, commilitones, tam indecenter ferocire? cum liceat factis virtutem testatam reddere, hostibus in proximo versantibus, reque ipsa detur demonstrare qui virtute sint primi. Ea verba cum ad aures ducum pervenissent, et alacritatem militum ad pugnam intelligerent, nec non ipsius loci opportunitatem sentirent sibi ad victoriam momentum **1011** haud leve afferre, quod e sublimi loco in hostes erant impetum daturi, qui in valle castra habebant, exercitum omnem in duas dividunt partes, ita ut selecti ad sexcentos milites cum ipsis ductoribus in hostem irruerent, reliqui numero non multi in sublimi starent, simulata multitudine; itaque rem componunt, ut cum illi hostem adorirentur, illico hi maximo cum plausu et tubis canentibus terribilem ederent vociferationem, reboantibus simul montibus. His ita compositis, occulte per noctem, antequam sol summa montium illustraret, ad castra hostium perveniunt, magnaque voce pœanem cantantes, et Vicit crux conclamantes, aggrediuntur hostem simul reliquis de monte militarem conclamationem edentibus. At Barbari subito re insperata perterri, et neque inter se coire, neque contemplandæ irruentium hostium multitudinis tempus habere, neque omnino quicquam salutare ex tempore consulere posse, sed fugæ se dare. Eos Romani insequi, et absentes simul legiones earumque duces accersere, cumque his domesticum scholarum, sicuti fuerat præceptum. Aucto fugientium pavore ac tumultu, Romani eos usque ad tricesimum miliare insequuntur, spatium intermedium innumeris hostium cadaveribus consternentes.

καὶ τὸν τῶν σχολῶν ἀφηγούμενον, καθάπερ αὐτοῖς Tunc etiam impudens ille Chrysochir, cum paucis suorum fugiens, cum instare sibi videret Puladem quemdam e Romanis, quem ipse olim, **1012** in bello apud Tephricam ceperat notumque et familiarem habuerat, agnoscens hominem et ad eum conversus, Quid, ait, miser Pulades, mali tibi feci, quod me tam furiose persequeris, interficere cupiens? Cui breviter Pulades, Deo, inquit, confido, hac die me tibi pro tuis meritis gratiam relaturum. Pergit exinde Chrysochir attonitus ac vecors, audacter insequente Pulade, donec ad altam fossam perventum est. Eam cum transilire equum Chrysochir non pateretur, conto latus a Pulade propere ictus doloris impatientia ab equo delabitur. Aderat quidam Diaconitzes nomine. Is statim a suo desiliens equo Chrysochirem curandum suscipit, ca

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(83) Non assequer bar quid sibi illud πάτρων vellet an parentes vel majores, quod vix quadrat, cum ab ipso Chrysochire captus dicitur Pulades, an patronum significaret, itaque eum σαρκάζων appelleret. Itaque omisi. XVL. — Chrysocheiris olim

captivus Pulades recte vocat eum πάτρωνα: ha^c namque voce ex Italica *patrone* deducta domino^s etiam hodie compellant Orientales captivi. Alia^s Hesychius: Πάτρωνες οἱ πρῶτοι τῶν ἀξιοθέντων τῆς Ῥωμαίων πολιτείας. GOAR.

putque suis genibus imponens, casum hunc deplorat. Interim Puladem alii socii assequuntur, et ab equis desillentes Chrysochiri jam deficienti atque moribundo caput amputant; Diaconitzen et reliquos vinciunt interque captivos statuunt. Statim rei feliciter gestæ munitius ad imperatorem una cum capite Chrysochiris mittitur. Atque hoc ita interfecto simul omnis Tephricæ vigor atque robur elanguit. Hunc ergo finem habuit Tephricana res, et ad summum elata gloriam Manichæorum multitudo unius horæ spatio in fumum abiit.

ὄν τοῦ Χρυσόχειρος συναπεμαρῆθη πᾶσα ἡ ἀνθρώσι τῆς Τεφρικής εὐανδρία. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν θύς ὡσεὶ καπνὸς διελύθη.

1013 Cæterum Ignatio patriarcha vita defuncto, B imperator Photio episcopatum reddidit. Eo tempore ad imperatorem relatum est de insidiis ipsi a conjuratis quibusdam structis, principe facinoris patricio Romano, cui cognomen Curcuas, Index unus eorum fuit qui conspiraverant. Comprehenso insidiatore, effossi Curcuæ oculi: reliquique verberati et tonsi relegati sunt. Idem imperator etiam Lulum castellum a Saracenis occupatum recepit. Et Melius castellum se ei dedit, eumque pro domino suo agnovit. Manichæorum porro metropolin Cameiam ipse excidit.

Veris initio, Basilius, assumpto filio suo Constantino natu maximo, expeditionem in Syriam suscepit; occupataque Cæsarea. quæ ad Argæum est prima Cappadociæ urbs, statim ibi habuit, cohortesque ordinum disciplina exercuit. Aliquam deinde partem exercitus speculatum emisit, ipse subsequens. Quos speculatum missos dixi, il per solitudines summa celeritate profecti Xylocastrum et Phyrocastrum castella evaslarunt, incolasque captivos abduxerunt. Qua re perterriti qui Phalacrum castellum tenebant, ultro se Romanis dederunt. At Ambronis filius Ababdeles, Anazarbi ameras, quamdiu procul abfuit Basilius, barbarice **1014** ferociens, ubi is appropinquavit, Melitenorum turmæ se immiscuit, cumque ea fugiendo salutis consuluit. Basilius Casamanem, Carbanem, Ardam et Eremosycæam excidit. Atque tum ad eum confugit Simas ille Tæli filius, qui Tauri montis angustias insidens in Romanorum fines solitus erat grassari. Secundum hæc imperator Onopnien fluvium et Sardum trajecit cum exercitu, pervenitque ad Cucussum, et, saltibus ibi repurgatis, in via loca itineribus commoda redegit, et quæ ibi erant insidiis apta loca in potestatem suam recepit. Inde ad Callipolin et Padaseam profectus, cum in transitu difficilia quædam lucidisset præcipitia, suos consolatus pedes lento gressu

τῆς πλευράς. Καὶ ὁ μὲν εὐθὺς περιδινηθείς τῷ ἀλγύματι καταβύθη τοῦ ἵππου, τῶν δὲ σὺν αὐτῷ τις (Διακονίτης τοῦ ἵππου τὸ ἐκώνομον) τοῦ ἵππου ῥίψας ἐκτὸν ἐπιμελείας ἤξιον τὸν πρῶτον, τοῖς τε οἰκείοις γόνασι τὴν ἐκείνου κεφαλὴν ἐπιθείς καὶ τὸ συμβῆν ὀδυρόμενος. Ἐν τοσούτῳ δὲ προσγίνονται τῷ Πουλῶν καὶ ἕτεροι, καὶ καθαλλόμενοι: ἐκ τῶν ἵππων τὴν τοῦ Χρυσόχειρος ἀποτέμνουσι κεφαλὴν ἤδη θανάτωντος καὶ ἐκλιμπέοντος. Δεσμῶσι δὲ καὶ τὸν Διακονίτην καὶ τοῖς ἄλλοις αἰχμαλώτοις συγκταλέγουσιν. Εὐθὺς οὖν εὐαγγέλια πρὸς τὸν βασιλέα ἐκπέμπονται. μεθ' ὧν ἦν καὶ ἡ τοῦ Χρυσόχειρος κεφαλὴ. Πρῶτος

μεθ' ὧν ἦν καὶ ἡ τοῦ Χρυσόχειρος κεφαλὴ. Πρῶτος

Ἰγνατίου δὲ τοῦ πατριάρχου τὴν παρούσαν μεταλλαζόμενου ζωὴν, ἀπέδωκεν αὐθις τὴν Ἐκκλησίαν Φωτίῳ ὁ βασιλεὺς. Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἐπιβουλὴ μνηστὴν τῷ βασιλεὶ παρά τινος τῶν συνιομοτῶν, ἔχρον ἔχουσα τὸν πατρικίον Ῥωμαίων τὸν Κουρκούαν. Καὶ δὴ συλληφθέντων τῶν ἐπιβουλεύσαντων ὁ μὲν Κουρκούας ἐπηρώθη τοὺς ὀφθαλμοὺς, οἱ δὲ λοιποὶ τυφθέντες καὶ κάρντες ἐξωρίσθησαν. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς καὶ τὸ Λούλον (84) φρούριον ὑπὸ Σαρακηνῶν κατεχόμενον ἀνεκτήσαστο. Προσέθετο δὲ αὐτῷ καὶ τὸ Μελοῦς, καὶ δεσπότην τὸν βασιλέα ἀνηγέρευσεν. Ἐξεπόρθησε δὲ καὶ τὴν τῶν Μανιχαίων μετρόπολιν τὴν Κάμεϊαν δι' αὐτοῦ.

Ἐαρος δὲ ἤδη λάμποντος τὸν πρεσβύτερον τῶν υἱῶν εὐλαφῶς Κωνσταντίνον ἐκστρατεύει κατὰ Συρίαν. Καὶ τὴν πρὸς τῷ Ἀργαίῳ (85) Καισάρειαν τὴν πρώτην καταλαβὼν τῶν Καππαδοκῶν, ἐκεῖσε τε αὐλισάμενος, τὴν μὲν ἄλλην πλῆθὺν τακτικαῖς ἐπένοι μελέταις, μοῖραν δὲ τοῦ στρατοῦ ἀποτεμὼν κατόπτας ἐξέπεμψεν. Αὐτὸς δὲ κατόπιν ἐφέπειτο. Οἱ δὲ πρόοπται καὶ πρόδρομοι τὰς ἐρήμους ὁδούς διαδραμόντες φρούριον τὸ λεγόμενον Ξυλόκαstron καὶ τὸ ἕτερον τὸ καλούμενον Φυρόκαstron ἐξεπόρθησαν, καὶ τοὺς ἐνοίκους τούτων ἠνδραποδίσαντο. Ἐφ' οἷς καταπλαγνέτες οἱ τὸ τοῦ Φαλακροῦ λεγόμενον κάstron οἰκῶντες ἐκουσίως προσεχώρησαν τοῖς Ῥωμαίοις. Ὁ δὲ τοῦ Ἀμβρωνος υἱὸς Ἀπάβδελος, ὁ τῆς Ἀναθέρζης ἀμνηστὴς ἕως μὲν μακρὰν ἀπέτρεχε ὁ βασιλεὺς, [P. 374] βαρβαρικῶς ἔθρασύνετο, ἐπεὶ δὲ ἤγγιζε, τῷ τῶν Μελιτηνῶν σίφει συμμίζας φυγὴν τὴν μετ' αὐτοῦ σωτηρίαν ἐπραγματεύσατο. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν τε Κατάμαν ἐξεπόρθησε καὶ τὴν Καρβάν τὴν Ἀρδαλίαν τε καὶ τὴν Ἐρημοσυκίαν, ὀπηνίκα καὶ Σίμας ἐκεῖνος ὁ τοῦ Ταίηλ, τὰς δυσχωρίας κατέχων τοῦ Ταύρου καὶ ἐξ ἐφόδου τὰς τῶν Ῥωμαίων λυμαινόμενος ἐλαχίας, πρὸς τὸν βασιλέα κατέφυγε. Μετὰ ταῦτα τὸν Ὀνοπνίτην λεγόμενον ποταμὸν καὶ τὸν Σάρδον διαπεράσας ὁ βασιλεὺς μετὰ τοῦ στρατοῦ ἦλθεν εἰς Κουκουσὸν καὶ τὰς ἐκεῖ λόχμας ἀποκαθάρας καὶ τὴν ἄβατον εὐπόρευτον πεποιχῶς τῶν ἐν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(84) Castellum munitissimum, Tarso vicinum de cujus situ et commodis auctor superius p 362, GOAR.

(85) Ptolemæus v, 6. Ὅρη ἐξίδογα διέκωκε τὴν Καππαδοκίαν, τὸ τε Ἀργεον. GOAR.

ταῦθα λόγων ἐκράτησε. Πρὸς δὲ τὴν Καλλιπόλιν καὶ Ἀαδασίαν φθάσας, δυσβάτοις δὲ περιτυχῶν καὶ ἀποκρήμνιοις ὁδοῖς, τοὺς ὑπὸ χεῖρα παραμυθούμενος πεζῇ καὶ βᾶδην αὐτὸς προεπορεύετο τοῦ στρατοῦ. Ὑπερβᾶς δὲ τὰ στενὰ τοῦ Ταύρου τῇ Γερμανικαῖα προσβάλλει. Ἐπει δὲ τὸ ἀνθιστάμενον ἅπαν τοῖς ταίχασιν συνεκλείετο, καὶ οὐδεὶς ἐτόλμα πρὸς χεῖρας ἔλθειν, τὰ πρὸ τῆς πόλεως κάλλη πείρας καὶ πυρὶ παραδόους πρὸς Ἀδίπαν (86) παρεγένετο τὴν πόλιν. Καὶ τῶν ταύτης δὲ ἐποίκων μὴ τολμώντων ἐν τοῖς ὑπάθροισι διαγωνίζεσθαι, ἀλλ' εἴσω συνελαθίνων ταίχων, τὰ ἔξω τῆς πόλεως λιγιστάμενος καὶ ἀποτεφρώσας, ἐκπολιορκήσας δὲ καὶ τὸ πολίχμιον ὁ Γέροντα ἐκάλων, καὶ διαρπίσαι ἐφαίετο τοῖς στρατιώταις, τελευταῖον αὐτοῖς προσβάλλει τοῖς ταίχασιν, καὶ παντοδαπὰ προσέφερε μηχανὰς, καὶ ἀνεργὸς ἦν ἐν τῇ πολιορκίᾳ, ἐπιτίδας οὐ μικρὰς ἔχων αἰρήσειν τὴν πόλιν διὰ τὸ τῆς περὶ αὐτὸν δυνάμειος βέρος. Εὐρώστους δὲ τοὺς ἔνδον εὐρῶν καὶ ἀδελῶς τὰ προσπίπτουτα φέροντας, ἀνοχῆν τῷ πολέμῳ δοὺς ἐπυθάνετο τῶν ἔνδον ἐπ' ὅτι πεποιθότες, τῆς πατρίδος αὐτῶν ἦδη, μελλούσης παραλαμβάνεσθαι, ὀλίγον αὐτοῦ λόγον ποιούμενοι φαίνονται· πρὸς δὲ ἀπερίνατό τις τῶν γεραιτέρων πληροφώραν ἐσχτηνέαι. Οὐκ ὑπὸ σοῦ πολιορκηθῆναι νῦν τὴν πόλιν, ἀλλ' ὑπ' ἐτέρου τινὸς πεπωμένον εἶναι ταύτην ληφθῆναι κατὰ γένος σοι προσήκοντος (Κωνσταντίνος τούτου τὸ ὄνομα), καὶ διὰ τοῦτο μὴ καταπλήττεσθαι τοῖς προσπίπτουσι. Τοῦ δὲ τὸν υἱὸν ἐπιδείξαντος καὶ ὡς Κωνσταντίνος καλεῖται εἰπόντος, οὐ τοῦτον ὁ ἐξηγούμενος ἔλεγεν εἶναι τὸν Κωνσταντίνον ὃς αὐτῶν μέλλει ποιῆσαι τὴν πόλιν ἀνάστατον, ἄλλον δὲ τινα μετὰ χρόνον συχρῶν καὶ τῶν ἀπογόνων τῶν σῶν. Ἐφ' οἷς ὁ βασιλεὺς ὀργισθεὶς, καὶ ἔργους ἐξελέγξει βουλευθεῖς ψευδὸς τὴν πρόβρῆσιν, συντονώτερον ἤπειτο τῆς πολιορκίας. Ὡς δὲ πάντων πονούντων μὴ προβαίνουσαν ἑώρα τὴν σπουδῆν, ἐπεγένετο δὲ κρότος ἀμήχανον, τοὺς ἐν ὑπάθρῳ σφοδρῶς λυμαινόμενον, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν [P. 875] Ἐν δὲ τῷ ὑποστρέφειν τὸ πολὺ τῶν αἰχμαλώτων διὰ τὸ βέρος ξίφει κελεύσας ἀποφορτίζεσθαι, τῆς πρὸς τὴν βασιλεύουσαν εἴχετο, πολὺ δέος τοῖς ἐκ τῆς Ἄγαρ καταλιπῶν. Προδοκῆσας δὲ ἐπιθήσεσθαι αὐτοῖς κατὰ τὰ στενὰ, λόχους ἐν τοῖς ἐπικαίροις ἀφείετο πολλοὺς τῶν ἐλλοχῶντων ἐζώγησε. Πρὸς ἄπερ Ἀβδυλομέλερ ὁ τοῦ τόπου κατάρχων ἀπειρηκῶς, πρόσθεις ἐκπέμψας ἀδελφὰς καὶ εἰρήνην εἶδετο τυχεῖν· οὐ τὴν δέησιν διεξάμενος ὁ βασιλεὺς σύμμαχον αὐτὸν τὸ ἀπὸ τοῦδε ἔσχε κατὰ τῶν ὁμοφύλων ἐθέλοντιν. Ἐκείθεν τὸν Ἀργαῖον διελθὼν, πρὸς Καισάρειαν γενόμενος ἐκ τε Κολωνίας καὶ Μεσοποταμίας ἐπιπικίους ἀγγελίας εἰδέξατο, κομισθέντων αὐτῷ λαφύρων καὶ αἰχμαλώτων πολλῶν Κουρῶν (87)

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(86) Apud Zonaram est *Adata*. Sed rursus Noster *Adapam* vocat in Constantino Leonis F., ubi eam expugnatam a Barda Phoca refert. Paulo ante pro *Ἀναβάρτης* legi *Ἀναζάρτης*, quæ est Dioscoridis medici patria, urbs Ciliciæ nota, etiam alias facta ipsius in re simili mentione motus. XYL.

(87) Forte Cretibus : nam Cretam quoque Agare-

ante exercitum ivit ; superatisque Tauri angustiis, ad Germaniciam accessit. Cumque hostes intra muros se continerent, nemoque manum conferre auderet, suburbiis direptis atque incensis, ad urbem Adapam venit. Cumque hic etiam oppidani mænibus se tuerentur, quæ extra urbem erant deprædatus incendit ; oppidulum cui nomen Geron expugnavit, militibusque diripiendum tradidit. Tandemque adhibitis machinis muros Adapæ aggressus oppugnationem undique acrem instituit : nam suarum copiarum robur in spem eum haud exiguam urbis potiundæ abducebat. Cum autem 1015 videret obsessos fortiter et impavide oppugnationem ferre, factis indutiis eos percontatus esse cuienam rei fidentes, patriæ imminentes exitio, tam securis essent animis. Respondit quidam de senioribus certos se esse urbem non ab ipso in præsentia, sed ab alio quodam genus ad ipsum referente, nomine Constantino, expugnatum iri : itaque se non terreri hac oppugnatione. Cumque Basilii filium iis suum demonstrasset, atque hunc Constantinum vocari dixisset, non hunc esse illum Constantinum collocutor iste respondit, urbis hujus eversorem, sed alium quemdam fore multo post tempore, ex posteritate Basilii. Ira commotus ob hæc imperator, falsumque esse hoc vaticinium re ipsa ostendere cupiens, majori quam antea vi oppugnationi incubuit : sed cum, defatigantibus se omnibus, nihil effici videret, simulque gelu ingens obortum sub dio versantes affligeret, obsidionem solvit domumque versus suos abduxit. Inter revertendum multitudinem captivorum, quod oneri erat, ferro obtruncari iussit. Itaque levato exercitu, iter ad urbem institutum prosecutus est. magno Agarenis terrore incusso. Quos cum insidias sibi in angustiis structuros præsagisset, suis militibus ad opportuna loca dimissis, insidiatorum multos vivos cepit. Quibus rebus Abdelomeleri, qui iis locis præerat, animus ita est fractus ut missis legatis veniam pacemque petiverit. Assensitque imperator, et hunc deinde spontaneum 1016 contra ejus gentiles socium habuit. Inde per Argæum profectus ad Cæsaream venit, ibique et ex Colonia et ex Mesopotamia nuntios rei feliciter gestæ accepit, allatis simul spoliis ac multis captivis Curtis atque Saracenis, quos omnes gladio occidi iussit : nam D exercitus jam ante spoliis onustus erat Syriacis atque Tephricanis, et nolebat imperator captivorum inutilem secum trahere catervam. Ut ad Mædæum pervenit, præmia iis quorum virtus in bello fuerat eximia divisit ; militibusque hiematum dimissis, ipse expedito cum comitatu Constantinopolin

nos tum tenuisse liquet. Nisi si quid est aliud : nam Turci, quod ad elementa, magis huc quadrent, quam quod ad rem. XYL. — Κουρῶν. *Curti* versus Coloniam et Mesopotamiam populi, exinde parta victoria in Cappadociam abducti, longe positi a Cretensibus, quos hic ob exilem et jejunam allusionem comminiscitur Xylander. GOAR.

reduit, ibique de more victoriæ coronam a patriarcha accepit, et populus ei cantilenis gratus est.

λετο καὶ τούτους ἔχειν δύσχρηστον παρακολούθημα. Ἐν Μεδαίῳ δὲ γενόμενος, καὶ τιμὰς διανείμας τοῖς ἀριστεύσει, καὶ πρὸς παρχειμασίαν ἐκπέμψας, αὐτὸς τὸ εἰωθὸς διὰ τοῦ πατριάρχου τὸν τῆς νίκης ἐδέξατο

Tephrica hoc modo abolita, Tarsensium vires florere ac invalescere cœperunt, rursumque ab his Romanorum fines graviter infestari. Contra hos Andreas Scythæ sæpenumero rem fortiter gessit, multosque eorum qui prædatum excurrerant interfecit aut cepit; itaque eum imperator patricia dignitate cohonestatum scholis præfecit. Atque Andreas nactus majorem jam potestatem, viribusque auctus, justi præliis aliquoties cum Melitenis ac Tarsensibus congressus victoriam reportavit. Misit aliquando Tarsi ameras superbas ad Andream litteras, plenas contumeliarum impiarum. Inter alia scripserat: Experiar an tibi sit commodaturus Mariæ Filius ejusque Mater, ubi meas copias adversus te 1017 eduxero. Eam epistolam Andreas imagini Deiparæ suspendit, ita fatus. Verbi ac Dei Genitrix, tuque Deus ejus Fili, vide ut conviciatus est et quam insolenter infremuit jactabundus ille barbarus contra te et peculiarem tuum populum. Statim deinde exercitum suum ad Tarsum duxit. Cumque ad locum cui Podando nomen est venisset, in adversos hostes incidit, pugnaque conserta, ingentem eorum stragem edidit, in primis ipso etiam amera interfecto, paucisque fuga Tarsum elapsis. Ibi tum suos humavit, et cadaveribus hostium in unum congestis acervum magnum tumulum ac columnam excitavit ad victoriæ memoriam; atque ad sua reversus multis cum captivis et ampla præda, imperatorem per litteras de re gesta certiore reddidit. Hic suum tenuit morem invidia; inventique maligni homines, qui Andream apud Basilium criminarentur, facile ei fuisse dicentes Tarso potiri, nisi ob ignaviam cunctando occasionem perdidisset. Atque his calumniis crebro inculcatis persuasum est imperatori ut imperium abrogaret Andream. In ejus locum suffecit Stypeiotam, statim se Tarsum occupaturum aliaque multa ferociter jactantem. Is ergo Stypeiota confestim exercitum ad Tarsum ducit, nulla prorsus imperatoria calliditate, nullo usus consilio; cumque Tarso appropinquasset, castra eo loco qui Chrysobolum dicitur ponit, neque 1018 fossa satis ea neque excubiis muniens. Cujus incuriam cum observasset Tarsenses, per noctem eum adoriuntur, tali commento usu. Qua accepta ab Andrea clade ad exiguum redacti numerum pugnae sustinendæ pares non erant, multis conductis equis ab eorum caudis sicca coria suspendunt, simulque eos ad varias castrorum Romanorum partes dimitunt: ipsi a tergo eorum, tubis ac tympanis sonitum edentes, strictis cum gladiis in media castra insiliunt. Orta proinde in exercitu Romano trepidatione, et per tumultum viris equisque in se

Α τε καὶ Σαρακηνῶν, οὓς ἀπαντας τῷ ξίφει ἀπεσκευάσαστο· ἦν γὰρ προκαταπεπλησμένον τὸ στρατεύμα λαφύρων ἀπὸ τῆς Συρίας καὶ Τερρικής, καὶ οὐκ ἐβούλευζωνος πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐφθασε, καὶ κατὰ στέφανον καὶ παρὰ τοῦ πλήθους τὰς ἐπινικίους φάδας.

Ἡδὴ δὲ τῆς Τερρικής ἀπομαρυνθείσης ἡ τῶν Ταρσιτῶν ἰσχύς θάλλειν καὶ ἀξάνεσθαι ἤρχετο, καὶ πάλιν ἀπὸ τούτων αἱ τῶν Ῥωμαϊκῶν ὀρίων ἐσχατιαὶ δεινῶς ἐπιέζοντο. Καθ' ὧν Ἀνδρέας ἐκεῖνος ὁ στρατηλάτης ὁ ἐκ Σκυθῶν πολλακίς ἠνδρίσαστο, καὶ πολλοὺς τῶν εἰς προνομὴν ἐκτρεχόντων ἀνήρει καὶ αἰχμαλώτους ἐλάμβανεν· ὃν ὁ βασιλεὺς πατρικιότητι

Β τε ἐτίμησε καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν σχολῶν προεδίαζει. Τότε δὲ μᾶλλον ὁ Ἀνδρέας ἀπὸ μεζονος ἐξουσίας τε καὶ δυνάμεως ἐμφανέσι μάχαις πολλακίς πρὸς τε τοὺς ἀπὸ Μελιτηνῆς καὶ τοὺς ἀπὸ Ταρσοῦ παρετάξατα καὶ νενίκηκε. Καὶ ποτε μετὰ φρουράματος γράμματα πέμψαντος τῷ Ἀνδρέῳ τοῦ ἀμηρεύοντος τῆς Ταρσοῦ, βλασφημίας ἀνάπλεα, δηλοῦντα, ὡς ἴδω εἴ σε ὁ τῆς Μαρίας ὠφελήσει· γιὸς καὶ ἡ τοῦτον τεκοῦσα, ὅταν ἐξέλθω κατὰ σοῦ μετὰ τῆς περὶ ἐμὲ δυνάμεως, τὸ λοιδορον γραμμάτων οὗτος δεξάμενος τῇ εἰκόνι τῆς Θεομήτορος ἀπεκρέμασεν, εἰπὼν· Ἴδε, ὦ Μήτηρ τοῦ Λόγου τε καὶ Θεοῦ, καὶ σὺ ὁ ταύτης γιὸς τε καὶ Θεός, οἷα ὠνείδισε καὶ ἐφρούρατο κατὰ σοῦ καὶ τοῦ σοῦ περιουσίου λαοῦ ὁ βάρβαρος οὗτος καὶ ἀλαζών. Ταῦτα δὲ εἰπὼν, ἄρας τὰς Ῥωμαϊκὰς δυνάμεις ἐπῆει κατὰ Ταρσοῦ. Καὶ δὴ κατὰ τὸ Ποδανδὸν

Γ γενόμενος κάκει τοῖς ἐναντίοις συμμαχίας τρέπετο φόνῳ πολλῷ τὸ τῶν βαρβάρων πλῆθος, πρότερον αὐτοῦ πεσόντος τοῦ ἀμηρᾶ· ὀλίγοι δὲ τινες μόγις πρὸς Ταρσὸν ἀποσώζονται. Θάψας δὲ τοὺς οἰκείους, καὶ τοὺς πολεμίους εἰς ἓνα χώρων [P. 576] συναγαγὼν, καὶ μέγαν ποιησάμενος κολωνὸν εἰς στήλην καὶ τοῖς μετέπειτα, πρὸς τὰ οἰκεία ὑπέστρεψε μετὰ λαφύρων καὶ αἰχμαλωσίας πολλῆς. Ἐγραψε δὲ καὶ τῷ βασιλεῖ δηλοποιήσας τὴν νίκην. Οἷα δὲ φιλεῖ ποιεῖν ὁ βόθνος, διαβάλλουσιν οἱ πονηροὶ τὸν ἄνδρα πρὸς βασιλέα, καὶ βῆδιόν οἱ κατασχεῖν λέγοντες τὴν Ταρσὸν, ὁ δὲ μελλήσει καὶ βῆθυμιά προήκατο τὸν κειρὸν. Ἐφ' ὧν πολλακίς λεγομένων ἀναπεισθεὶς ὁ βασιλεὺς παραλύει τῆς ἀρχῆς τὸν ἄνδρα, καὶ ἀντ' ἐκείνου προβάλλεται τὸν Στυπειώτην λεγόμενον, τὴν τε

Δ Ταρσὸν ἐξελεῖν ὑπισχνούμενον καὶ ἄλλα πολλὰ φρουαττόμενον. Ὅς αὐτίκα παραλαβὼν τὰς δυνάμεις ἦγε κατὰ Ταρσοῦ, μηδὲν στρατηγικὸν ἐνοήσας μηδὲ εὐδουλίαν ἐπάξιον. Πλησίον δὲ γενόμενος τῆς Ταρσοῦ αὐλιζέται κατὰ τινα τὸπον ὃς Χρυσόβουλλον λέγεται, μῆτε τάφρον ἀξιόλογον μῆτε στρατοπεδείαν ὄχυρὰν προστησάμενος. Ὅν κατανοήσαντες οἱ Ταρσεῖς ἀμυλῶς διακείμενον ἐπιτίθενται τούτῳ νυκτὸς στρατηγήματι χρησάμενοι τοιοῦτω· Ὅλιγανδρῶντες γὰρ οἱ τοιοῦτοι ἐκ τῆς πρὸς Ἀνδρέαν ἤττης καὶ μὴ ὄντες ἀξιόμαχοι πρὸς παράταξιν, ἵππους συναγαγόντες συχνούς καὶ βύρσας ξηρὰς ἐξάφαντες ἀπὸ τῶν ἵππων οὐρῶν, ὑφ' ἓν πρᾶγγελαμα κατὰ πολλὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοπέδου ἐπαφίῃσι μέρη, ὅπισθεν δὲ αὐτοὶ ταῖς σάλπιγγι καὶ τοῖς τυμπάνοις ἐπιδοῦκῆσαν-

τες μέσον τοῦ χάρκος γυμνοῖς τοῖς ξίφεσιν εἰσε πή-
δησαν. Ταραχῆς οὖν συμπεσοῦσης τῇ τῶν Ῥωμαίων
στρατεύματι, καὶ δειλίᾳ συνταραχθέντων ὁμοῦ καὶ
τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν ἵππων καὶ ἀλλήλοισ περιπιπτόν-
των, συνέβη τοὺς Βαρβάρους κρατῆσαι καὶ φόνον
ἄπειρον ἀπεργάσασθαι τῶν Ῥωμαίων, τῶν πλείστων
δυσκλεῶς συμπατουμένων καὶ συμπινομένων ὑφ' αὐτῶν.

Καὶ τὰ μὲν πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον οὕτως εἶχε, τὰ
δὲ πρὸς ἐσπέραν ἄπεισι λέξων ὁ λόγος. Καὶ τούτων
γάρ, ὁμοίως τοῖς λοιποῖς, ἐπὶ πλείον ἀμεληθέντων
ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Μιχαήλ, καὶ πάσης σχεδὸν
δση τῆ βασιλείᾳ Ῥωμαίων ἀνήκει Ἰταλίας, καὶ τῶν
πλείστων τῆς Σικελίας ὑπὸ τῆς τῶν Καρχηδονίων
δυνάμειως καταπολεμηθείσης καὶ ὑποφόρου τοῖς Βαρ-
βάρους γενομένης, ἔτε δὲ καὶ τῶν ἐν Παννονίᾳ καὶ
Δαλματίᾳ καὶ τῶν ἐπέκεινα τούτων διακειμένων
Σκυθῶν, Χρωδάτων (88), φημί, καὶ Σέρβων καὶ Ζα-
χλοῦδων, Τερβουνιωτῶν τε καὶ Καναλιτῶν καὶ Διο-
κλιτιανῶν καὶ Ῥεντανῶν, τῆς ἀνάκαθεν Ῥωμαίων
ἐπικρατείας ἀφηνιασάντων καὶ αὐτονομῶν καθεστη-
κότων, συνεπέθεντο μετὰ τοῦ καιροῦ καὶ οἱ ἀπὸ
Καρχηδόνας Ἀγαρηνοί. Καὶ ἄρχοντας ἐπιστήσαντες
τὸν Σολδανὸν καὶ Σάβαν καὶ τὸν Καλφούρ, ἐμπει-
ρίᾳ πολεμικῇ διαφέρειν μεμαρτυρημένους τῶν ὁμο-
φύλων, [P. 577] ἔξ καὶ τριάκοντα πλοίων πολεμικῶν
κατὰ Δαλματίας στόλον ἀπέστειλαν, ὑφ' οὗ διάφοροι
πόλεις ἐάλωσαν Δαλματῶν, οἷον ἦ τε Βούταμα, ἢ
Ῥῶσα καὶ τὰ κάτω Δεκάταρα. Προχωρούντων δὲ
κατὰ νοῦν τῶν πραγμάτων τοῖς Ἀγαρηνοῖς, ἦλθον
καὶ ὑπὸ τὴν τοῦ ἔλλου ἔθνος μητρόπολιν ἢ Ῥαούσιον
λέγεται, καὶ ταύτην ἐπὶ χρόνον ἐπολιόρκουν πολὺν,
ἐκθύμως τῶν ἔνδον ἀγωνιζομένων. Ἐπεὶ δὲ χρόνον
ταλαιπωρούμενοι οἱ Ῥαούσιοι εἰς τὰς ἐσχάτας συν-
ηλαύνοντο ἀπορίας, ἐμπουσι πρέσβεις ἐς βασιλεῖα
ὑπὸ τῆς ἀνάγκης στενοχωρούμενοι, ἐπαμῶναι παρα-
καλοῦντες τοῖς κινδυνεύουσιν ὑποχειρίοις γενέσθαι
τῶν ἀρνιτῶν τοῦ Χριστοῦ. Μῆπω δὲ τῶν πρέσβων
ἀφικομένων Μιχαήλ μὲν ὁ βασιλεὺς θνήσκει, κατα-
λμβάνουσι δὲ τὸν Βασίλειον οἱ πρεσβευταί. Ὡν ἐπι-
μελῶς ἀκροασάμενος καὶ ἔλλος τοῦ πάθους γενόμενος,
στόλον ἐξαρτυσάμενος νεῶν ἑκατὸν καὶ ἀνδρα τού-
τοις ἐπιστήσας ἐμπειρίᾳ καὶ συνέσει τῶν πολλῶν
διαφέροντα τὸν πατρίκιον Νικήταν καὶ δρουγγάριον
τῶν πλωτῶν (89) τὸν τὴν ἑπινομίαν Ἰωρόφραν,
κατὰ τῶν πολεμίων ἐπέμπει. Οἱ δὲ τῇ πολιορκίᾳ
τοῦ Ῥαουσίου προσμένοντες Ἀγαρηνοὶ διὰ τινῶν
αὐτομόλων μαθόντες τὴν πρὸς τὸν βασιλεῖα τῶν Ῥαου-
σίων πρεσβείαν, ἀπεγνωκότες δὲ καὶ τὴν σύντομον
ἄλωσιν, τοῦτο δὲ καὶ τὴν ἐκ βασιλείως φοβηθέντες
ἀφίξεσθαι μέλλουσαν βοήθειαν, λύουσι τὴν πολιορκίαν,
κατὰ δὲ τὴν Ἰταλίαν, ἢ νῦν Λαγγοβαρδία (90)

(88) Eos esse credo qui Crabatæ dicuntur, unde
Croatia sive Crabatia. Paulo infra hi Scythæ omnes
Salvini dicuntur. Ῥαούσιον est Ragusium, etiam
Zonaræ. ΧΥΛ. — Χρωδάτων φημί καὶ Σέρβων de
singulis hisce populis ac eorum a Romanis. De-
fectione longam historiam textit Constantinus im-
perator toto de Admin. Imp. commentario. GOAR.

A confuse incidentibus, factum est ut Barbari vince-
rent immensamque Romanorum cædem peragerent,
plerisque a suis ingloriæ obtritis atque suffocatis.
Tarsenses hac inopinata potiti victoria, et conciso
Romano exercitu, barbarica conclamatione et stre-
pitu psanem cecinerunt.

Οὕτω δὲ παραδόξως κραδόξως κρατήσαντες οἱ Ταρ-
σεῖς καὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἰσχὺν κατακόψαντες βαρβαρικοῖς ἀλαλαγμοῖς ἐπικιάνιζον.

Hic tum status rerum in Oriente fuit. Nunc res
in Occidente ut habuerint, exponemus. Cum has
quoque, perinde ac cætera omnia, Michaelus im-
perator neglexisset, omnis prope quæ ad Roma-
num pertinebat imperium Italia et pleræque Sicilia
partes a Carthaginensibus debellatæ et tributariæ
Barbaris factæ erant. Adhæc Scythæ, qui in Panno-
nia, Dalmatia ulterioribusque debebant regionibus,
Chrobatæ inquam, 1010 Servi, Zachlubi, Terbu-
niotæ, Canalitæ, Diocletiani atque Reutani Romani
imperii, cui antiquitus suberant, iugo excusso in
libertatem sese asseruerant. Quos capta occasione
adorti Carthaginenses Agareni, creatisque ducibus
Soldano, Saba et Calphuso, qui inter gentiles periti-
tiæ bellicæ primas absque controversia tenebant,
classe armata navium 36 emissa, multas Dalmatiæ
urbes ceperunt, inque his Butamam, Rosam et De-
cataram inferiorem. Ita prospere succedentibus
rebus Agareni Ragusium quoque totius gen-
tis caput aggressi longo tempore iobsederunt, for-
titer urbem defendentibus qui intus erant. Hi cum
ærumnis diu toleratis tandem in extremo essent
constituti discrimine, necessitate urgente legatos
ad imperatorem mittunt, petentes sibi subveniri,
ne in potestatem hostium Christum diffitentium re-
digantur. Antequam legati venirent, jam Michaeli
obitu imperium Romanum Basilius occupaverat.
Is legatos attente audivit, totusque eorum misera-
tione concitus, classem 100 navium comparat,
eamque, duce Niceta patricio et drungario rei na-
valis, cognomine Orypha, peritia ac prudentia sin-
gulari viro, in Barbaros emittit. Agareni, quos
in obsidenda urbe perseverasse diximus, cum ex
transfugis cognovissent Ragusinorum ad impera-
torem legatos 1020 ivisse, de urbe cito expu-
gnanda desperantes et auxilia missurum ei impe-
ratorem metuentes, obsidionem solvunt, et ad Ita-
liæ eam partem quæ Longobardia hodie dicitur
navigantes, Barin castrum occupant, ibique consi-
dent. Inde paulatim proxima quæque aggressi et
potiti, universam Longobardiam, et aliquando
quidquid ad ipsam usque Romam olim gloriosissi-
mam interest regionis, obtinuerunt.

ὠνόμασται, διαπεράσαντες τὸ κάστρον τῆς Βάρεως
XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(89) Leo in Naumach : Κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ βα-
σιλικοῦ πλωτῆρος καὶ οἱ τῶν ἄλλων θεμάτων πλωτί-
μοι στρατηγοὶ δρουγγάριοι ἐκαλοῦντο ποτε τοῖς ἄνω
χρόνοις. GOAR.

(90) Ex quo Ravennæ morati sunt ac in Longo-
bardia principatum exercuerunt Orientis imperato-
res, alium quemcunque locum in Italia sibi reli-

ἐξεπόρθησαν καὶ αὐτόθι κατασκηνώσαντες, καὶ τοῖς προσλαμβάνοντες, πᾶσαν τὴν Λαγγοβαρδῶν ἄχρῃ καὶ At Chrobati Servi reliquæque Scythicæ quas supra nominavimus gentes, cum vidissent quomodo, missis a Romano imperatore auxiliis, res in Dalmatia acta esset, missis ad eum legatis petunt rursus sub jugum Romanæ potestatis se recipi. Quorum honestam judicans petitionem Basilius humaniter assensit. Ita istæ gentes omnes sub imperium Romanum redierunt, iisque præfecti ex ipsarum corpora dati. Cum autem qui Ragusium obsederant Agareni adhuc per Italiam discursarent, eamque continentibus damnis attererent, Basilius de iis profligandis cogitans, sentiensque classem Oryphæ ad hoc conficiendum non satis habere virium, per legatos a Dolicho Franciæ rege et a papa Romano contendit ut sibi in exciscendis impiis hostibus auxilia præbeant. Slavinis quoque istis, quas paulo ante commemoravimus, gentibus præcipit, 1021 ac Ragusinis, ut institutum suum juvent. Hoc modo conjunctis viribus ingens est contractus exercitus; cumque classis Romanæ præfectus peritia rei bellicæ polleret, mox capta est Baris. Soldanum, et qui sub eo militabant Agarenos, Franciæ rex captivos secum abduxit. Hunc exitum prima Basilii in Occidentem expeditio habuit.

Soldanum autem a rege Franciæ Capuam captivus abductus toto biennio nunquam ridere visus est. Itaque rex ei qui effusum Soldano risum conciliasset, aureum munus promisit. Cum autem quidam regi narraret vidisse se Soldanum ridentem, testemque rei produxisset, vocavit ad se rex Soldanum, causamque mutationis quæsit. Ibi Soldanus, Currum, inquit, contemplabar ejusque rotas, ut earum aliæ partes imum aliæ in summum obverterentur; atque hanc ego incertæ inconstantisque hominum felicitatis imaginem sentiens risi, cumque in mentem mihi veniret quam instabili nos de re superbiremus tum simul etiam hoc fieri posse judicans, ut quomodo ex summo infimus sum factus, ita ex humili rursus loco ad

Τὸ δὲ γινόμενον ἐν Δαλματία παρὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικουρίας καὶ τὰ προμνημονευθέντα γίνη, τῶν Σκυθῶν θεασάμενα, οἱ τε Χρωδάτοι καὶ Σέρβοι καὶ οἱ Λοιποὶ, πρόσβεις πρὸς βασιλέα στέλλουσιν ἀξιούντες ζεύγλη τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐξουσίας ὑπεισελεθῆν ὧν ὡς εὐλόγου τῆς δεήσεως ἐπακούσας ὁ βασιλεὺς φιλοφρόνως αὐτοὺς προσεδέξατο, καὶ πάντες τῇ Ῥωμαϊκῇ ἐπανήλθον ἀρχῇ, δεξάμενοι ἄρχοντας τῶν οἰκείων καὶ δημοφύλων. Τῶν δὲ περικαθημένων Ἀγαρηνῶν τὸ Ῥαούσιον ἔτι περὶ τὴν Ἰταλίαν διαπερχόντων καὶ συνεχῶς κατατροπιδόντων αὐτῶν, φροντιζῶν ὁ βασιλεὺς ὅπως τούτους ἀποσκευάσθαι, ἐπεὶ ἐγένετο μὴ ἀξιόμαχον εἶναι τὸν μετὰ τοῦ Ἄωρύφου στόλον, πρὸς Δολίχον (91) τὸν ῥῆγα Φραγγίας καὶ τὸν πᾶσαν Ῥώμης διαπεσθόμεναι, συνεπικουρῆσαι ταῖς ἐκείνου δυνάμεσιν ἐξικτῶν καὶ μετὰ τούτων κατὰ τῶν ἀθῆων συμπαρατάξασθαι, καὶ τὰς ὀλίγην πρόσθεν μνημονευθείσας γῶρας τῶν Σθλαδωνῶν κλεύσας συνεπιλαβέσθαι τοῦ ἔργου καὶ τοὺς τοῦ Ῥαούσιου οἰκίητορας. Ἐν ἑαυτοῦ πάντων γεγεννημένων καὶ μεγάλῃς ἀθροισθείσας δυνάμεως, [578] ἐπεὶ καὶ ὁ Ῥωμαίων ναύαρχος ἐμπειρίᾳ στρατηγικῇ ἐκεκόσμητο. ἠπύκτον ἢ Βάρις ἀλλίσκεται. Τὸν δὲ Σολδάνον καὶ τὸν ὑπ' αὐτὸν λαὸν τῶν Ἀγαρηνῶν ὁ ἄρχων Φραγγίας (92) ἀναλαβόμενος αἰχμαλώτους ἐπ' οἶκον ἀπήγαγε. Καὶ ἡ μὲν κατὰ τὴν Ἑσπέραν πρώτη στρατεία τῷ Βασιλεῖφι τοιοῦτον πέραν ἐδέξατο.

Ὁ δὲ Σολδάνος αἰχμάλωτος, ὡς εἴρηται, παρὰ τοῦ βηγῶς ληφθεὶς καὶ ἐν Καπύῃ ἀχθεὶς, ἐπὶ διετίαν ὅλην ἐνδιετριψίς οὐδέποτε παρὰ τινος ὤφθη γελῶν. Ὁ δὲ βῆξ τῷ κατάφωρον αὐτὸν γελῶντα πεποιτικῶτι χρυσίου δόσιν καταπηγγεῖλατο. Προσηγγεῖλεν οὖν τίς ποτε τῷ βῆγι γελῶντα τὸν Σολδάνον θεάσασθαι, καὶ τούτου παρείχετο μάρτυρας. Ὅν καλέσας ὁ βῆξ τὴν μεταβολὴν τοῦ γέλωτος ἐπονθάνετο. Ὁ δὲ, « Ἄμαξαν, φησί, κατιδὼν καὶ τοὺς ταύτης κατανοήσας τροχούς, πῶς ὁ μὲν ταπεινὸς αἴρεται ὁ δὲ μετέωρος ταπεινοῦται, καὶ ὡς εἰκόνα ταύτην λαθῶν τῆς ἀσταθμότητος καὶ ἀβεβαίου τῶν ἀνθρώπων εὐδαιμονίας, ἐγίλασα, ἔμα μὲν ἐνθυμηθεὶς πῶς ἐφ' οὕτως ἀβεβαίως πράγματι ἐπαϊρόμεθα, ἄμα δὲ καὶ οὐκ ἀδύνατον οἰηθεὶς τὸ καὶ ἐμὲ, ὡς περ ἐκ μετεώρου γεγονότα ταπεινὸν,

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

ctum. Calabriam scilicet, Campaniam et Apuliam sive magnam Græciam, cujus Barium hic memorata civitas est, Λαγγοβαρδῶν nominaverunt Constantinus de Admin. c. xxvii, GOAR.

(91) Nolui mutare Δολίχον corruptum est ex Λολίχον aut simili: nam historiæ docent Ludovicum secundum tunc Occidentis imperatorem fuisse, quem Noster, qui suis amplius vellet tribui, regem modo Franciæ, sicut et Carolum Magnum supra, vocat, hujus avum. XYL. — Φράγγους a Francis sibi mage notis quoscunque Latinos vocant Græci; eoque maxime tempore quo vix a Francis distinguerentur Germani, Ludovicum secundum Germaniæ regem, Lotharii successorem, facile fuit auctori Φραγγίας ῥῆγα celebrare. De legatione porro Basilii Chronicon a Pithæo editum: Dicto anno (875)

mense Januario, circa Epiphaniam, Basilii Græcorum imperatoris legati cum muneribus et epistolis ad Ludovicum regem Ratisbonam venerunt, atque ei inter cætera xenia crystallum miræ magnitudinis, auro gemmisque pretiosis ornatum, cum parte non modica salutiferæ cructs obtulerunt, quæ honorifice suscepti et congrua responsione accepto renierunt ad sua, GOAR.

(92) Ludovicus junctis armis cum fratre Lothario Capuam, Beneventum, deinde Barinm Saracenis cripsit. Scodas quoque eorum princeps captus ac cum suis a Ludovico trucidatus refertur a Leone Ostiensi i. 37 et 38. Apud quem de quovis principe Saracenorum fortunæ ludibria irridente altum silentium. Veritatem historiæ require p. 142. GOAR.

οὕτως καὶ ἐκ τοῦ χαμηλοῦ ἐνδέχεται πάλιν ἐρῆ-
 ναι πρὸς τὸ μέγεθος. » Τοῦτου ἀκούσας ὁ ῥήξ καὶ
 ἔνοιαν τῶν οἰκείων λαβὼν, συνειτὼν τε τὸν ἄνδρα λο-
 γισάμενος διὰ τε τὴν προηγησαμένην ἀρχὴν καὶ τὸ
 γέρας καὶ τὸ εὐτυχίας τε ἔμα καὶ δυστυχίας πειρα-
 θῆναι, παρήσειας τε μετεδίδου αὐτῷ καὶ συνδιαιτή-
 σιας. Ὁ δὲ δόλοιοις ὡν καὶ πανοῦργος μηχανὴν βάρπαι
 κατὰ τοῦ ῥήγος, ἦτις τὸν μὲν ῥήγα τῆς Καπύης ἐδίω-
 ζεν, ἐαυτῷ δὲ τὴν πρὸς τὰ οἰκεῖα υποστρωφὴν ἐχαρί-
 σατο. Εἰδὼς γὰρ ὁ τοιοῦτος ὡς αἱ δύο Ἰταλικαὶ πό-
 λεις αὗται, ἧ τε Καπύη καὶ ἡ Beneventus, οὐ πρὸ
 πολλοῦ προσκτιθεῖσαι τῷ ῥήγῳ βεβαίαν οὐ φυλάτ-
 τουσι τὴν πρὸς αὐτὸν πίστιν, ἀλλ' αἰεὶ τὴν ἐλευθερίαν
 φαντάζονται, οὐκ ἀγνώων δὲ ὅτι καὶ διὰ φροντίδος
 ἐστὶ τῷ ῥήγῳ ἡ τοῦτων βεβαία καὶ ἀσφαλὴς κατήχε-
 ρσις. πρότεσι τῷ ῥήγῳ καὶ φησιν « Ὁρῶν σε διὰ παν-
 τὸς, ὡ βραβύ. ὤ μετιμῶντα καὶ φροντίζοντα πῶς ἔν
 ἀσφαλῶς καθέξεις τὰς Ἰταλικὰς ταύτας πόλεις, ἔργου-
 μι προσοίτων βουλήν. Ἴσθι οὖν, ὡ γεννησιότατε, ὡς
 οὐκ ἄλλως σοὶ ἀμετάπτωτος ἡ τῶν πόλεων τούτων
 κατήχεσις ἔσεται, εἰ μὴ τοὺς προύχοντας τούτων εἰς
 τὰ ἦθη μετακίσεις τῶν Φράγγων φύσει γὰρ τὸ ἀκού-
 σίως δουλοῦμενον ἀντέχεται τῆς ἐλευθερίας. καὶ κει-
 ροῦ λαδόμενον ἐκρήσσει τὸ σπουδαζόμενον. » Τοῦτοις
 ἤσει τοῖς λόγοις ὁ ῥήξ, καὶ λυσιστελεῖν αὐτῷ οἰη-
 θείς, ἐγνώκει οὕτω ποιεῖν. Κλοιοὶ τὸν ἔχαλκούντο
 καὶ δεσμὰ λεληθότως ὡς ἐπὶ τινι χρεῖα τάχα κατ-
 επειγοῦση. Οὕτω δὲ τὸν ῥήγα εὐμηχάνως ὁ Σολδάνος
 ἀγδραποδίσας πρόσσει τοῖς ἐξάρχουσιν τῶν πολιτῶν
 (καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῦτοις συνήθης ἐγένετο [P. 579]
 καὶ συνεχῶς ὁμιλῶν διετέλει) καὶ φησι πρὸς αὐτούς·
 « Ἀπόρρητόν τι ἐξενεγκεῖν βούλομαι πρὸς ὑμᾶς, δέ-
 δοικα δὲ μὴ ἐκπυστον γενόμενον ἐμοὶ τε δλεθρον καὶ
 ὑμῖν κίνδυνον προξενήση. » Τῶν δὲ διορισμένων
 ἐγμευθήσειν καὶ ἀνέφορον τήρῃσαι τὸ λαλῆθῆν, τὸν
 ῥήγα ἔφη βούλεσθαι πάντας ὑμᾶς πρὸς τὴν ἑαυτοῦ
 χώραν τῆς Φραγγίας σιδηροδεσμῶν ἐκπέμψαι, ὡς
 οὐκ ἄλλως οὕτως αὐτῷ ἀσφαλοῦς τῆς τῶν ὑμετέρων
 διακρατήσεως πόλεων. Τῶν δὲ ἐνδοιαζόντων καὶ μὴ
 πιστὰ τὰ λεγόμενα ἠγουμένων, ζητούντων δὲ σαφε-
 στέραν τῶν λεγομένων κατάληψιν, λαθόμενον τινος
 τῶν ἀρχόντων ἀπῆλθεν εἰς τοὺς χαλκείας, καὶ διερευ-
 νᾶσθαι παρεκελεύετο τίνα τὰ μετ' ἐπιτάσεως χαλκευό-
 μενα· ἐπεὶ δὲ μάθοι ὅτι ἀλύσεις εἰσι καὶ πέδαι, ἐπ-
 ανελθῶν πληροφορίαν ἐδίδου τοῖς ἀρχουσιν εὐνοϊκῶς
 τὸν ἄνδρα λαλεῖν, καὶ τὰ λαλούμενα ἀληθῶς τυγχάνειν
 καὶ ταῖς ἡμῶν σωτήρια πόλεις. Πληροφορηθέντες οὖν
 οἱ ἀρχοντες καὶ σύνεδροι τῶν βῆθαισῶν πόλεων τρό-
 πον ἐζήτουν ὅπως τὸν ῥήγα ἀμύνωνται. Καὶ δὴ πρὸς
 κινήσειον ἐξεληθόντος ποτὲ ἀποκλείουσι κατ' αὐτοῦ
 τὰς πόλεις καὶ οὐκέτι συγχωροῦσιν αὐτῷ τὴν εἰσοδόν.
 Ὁ δὲ μηδὲν ἐκ τοῦ παρηχρήμα δυνάμενος διαπρήξα-
 σθαι πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ὑπενώστησε χώραν. Πρόσεισι
 οὖν τοῖς ἀρχουσιν ὁ Σολδάνος τὴν χάριν τῆς μηνύ-
 σιας ἀπαίτων· ἡ δὲ ἦν τὸ ἀπολυθῆναι καὶ ἐλευθε-
 ρίως συγχωρηθῆναι ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα.
 Ἀπολυθείς οὖν, ὡς τάχα εὐεργετήσας, καὶ εἰς Καρ-
 χηδόνα γενόμενος καὶ τὴν ἰδίαν ἀνακτησάμενος ἐρ-
 χλῆν, ἐκστρατεύει κατὰ Καπύης καὶ τῆς Beneventus.

A prius attolar fastigium. His auditis rex de suo
 quoque statu cogitans, Soldanumque et ob gestum
 ante imperium et ob senectutem ac utriusque for-
 tunæ peritiam virum judicans **1022** sapientem,
 libere postmodo secum congregari ac versari per-
 misit. At Soldanus, homo vafer et versutus, dol-
 lum regi tendit, quo eum Capua expulit sibi que
 ad suos reditum confecit. Duas Italiam urbes, Ca-
 puam ac Beneventum, sciebat nuper a rege sub-
 actas in fide ejus constanter non permanere, sed
 adhuc libertatem somniare: neque ignorabat de iis
 certo tutoque retinendis regem esse sollicitum.
 Ergo regem compellans, Video, inquit, te assiduum
 meditari et curam impendere quomodo has duas
 urbes certo retineas in tua potestate. Ea de re
 consilium afferro. Scias itaque non aliter tibi fir-
 mum in eas fore imperium quam si earum prin-
 cipes in Franciam deportes. Natura enim ita com-
 paratum est ut qui inviti servint, si libertatem
 affectent, et quod cupiunt, ad id obtinendum
 capto tempore erumpant Hunc sermonem rex
 gratum habuit, esseque hoc in rem suam ratus
 statuit exsequi. Itaque jam occulte compedes
 aræ parabantur et vincula, veluti ad usus alios
 quosdam requirerentur. At Soldanus hoc com-
 mento regem ludificatus, principem civium (nam
 horum quoque familiaritatem ac crebram consue-
 tudinem sibi paraverat) aggressus habere se arca-
 num ostendit, quod ipsis indicet, nisi metuendum
 sibi sit ne si eo evulgato indicii exitium, sibi per-
 iculum **1023** creaturi essent. Ut jurejurando
 interposito taciturnitatem promiseret, constituisse
 omnino regem significat ipsos in vinculis ferreis
 in Franciam transmittere, quod judicaret se aliter
 in urbes ipsorum stabile imperium habere non
 posse. Dubitantibus et fidem dictis non adhiben-
 tibus, sed certius eorum argumentum quaerenti-
 bus, quemdam principium Soldanus ad fabros
 duxit, jussitque interrogare quidnam tanta operis
 contentione fabricarentur. Qui cum didicisset
 catenas et pedicas parari, ad suos reversus fidem
 eis fecit, Soldani verba a benevolentia erga ipsos
 profecta vera esse ac patriam ipsorum salutaria.
 Deinde principes istarum urbium rem ita habere
 persuasi, de ratione qua ulciscerentur regem cog-
 itant; egressumque aliquando venatum portis oc-
 clusis reditu arcent, isque cum in presentia nihil
 agere posset, urbibus iis exclusus tum in Franciam
 rediit. Soldanus autem principes adit, ab iisque
 mercedem indicii postulat; quæ erat ut liber in pa-
 triam redire sineretur. Id pro hoc beneficio con-
 secutus muneris, Carthaginem reversus, ac impe-
 rio pristino recepto, expeditionem contra Capuam
 ac Beneventum suscipit, urbesque eas validis cir-
 cumpositis castris omni vi oppugnat. Pressi obsidi-
 one oppidani ad regem legatos mittunt, veniam deli-
 cti petentes auxiliumque **1024** implorantes.
 Quos ille contumeliose dimisit, gaudio sibi fore ip-
 sorum exitium respondens. Legatis re infecta re-
 versis, obsessi quo se verterent non habentes, on-

pugnandoque in summas redacti difficultates, legato ad Basilium Romanorum imperatorem misso ut succurrat sibi flagitant. Assentit imperator; statimque legatum remittit, qui suos bono animo esse juberet, nuntiareque mox ad futura satis valida auxilia, quæ ipsos discrimini eriperent. Is legatus in reditu ab hostibus est captus. Eique Soldanus ad se adducto, Optio tibi, inquit, datur: delige quod est melius. Si salvus esse vis magnisque affici donis, dic iis qui te miserant, omnibus audientibus, denegasse imperatorem Romanum iis auxilia, sin verum renuntiabis, illico peribis. Promittit legatus se facturum quod jusserat ameras; et cum ad sagittæ ictum spatium ad mœnia accessissent, primos urbis prodire postulat. Qui ut præsto fuerunt, sic eos compellat: Tametsi mihi, o patres, certa mors impendit gladiusque ad jugulum est, non tamen celabo veritatem, et rogo ut uxori liberisque meis gratiam referratis. Ego, domini, quanquam nunc in manibus hostium **1025** sum, legationem meam feci, et mox adierit a Romano missum imperatore auxilium. Itaque state fortiter: venit enim qui ut non me, vos saltem eripiet. Hæc fatum illico ministri Soldani gladiis in exigua frusta disciderunt. Soldanus autem metuens sibi ab imperatoris, quoniam eum missurum cognoverat, exercitu soluta obsidione domum rediit. Capuæ et Benevento exinde societas ac sædus cum Romano imperatore fuit.

Αἰτῶ δὲ ἀποδοῦναι μοι τὴν κρήνην, ὡς κέρσιό μου, εἰ καὶ ταῖς τῶν πολεμίων κατέχομαι χερσίν, ἀλλὰ γὰρ τὴν πρεσβείαν μου ἐξεπλήρυσσα, καὶ συντόμως προσδέχεσθε τὴν ἐκ τοῦ βασιλέως τῶν Ῥωμαίων βοήθειαν, διὸ στήτε γενναίως. Ἔρχεται γὰρ ὁ βυζαντινὸς ἡμᾶς, εἰ καὶ μὴ ἐμέ. • Οὗτος μὲν οὖν τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα εἰπὼν εὐθέως ὑπὸ τῶν ὑπηρέτων τοῦ Σολδάνου τοῖς ξίφεσιν εἰς μικρὰ μέρη καὶ μόρια κατεμήθη: ὁ Σολδάνος δὲ τὴν ἐκ τοῦ βασιλέως ἐλθουμένην βοήθειαν ὀβριώδης ἔλυσεν τὴν πολιορκίαν καὶ οἰκαδὲ ὑπεχώρησεν. Αἱ δὲ εἰρημέναι πόλεις τὸ ἀπὸ τοῦδε διετέλεσαν φίλαι καὶ σύμμαχοι καθιστώσαι Ῥωμαίοις.

Circa hoc tempus Esman Tarsiameras, superiore inflatus victoria, maximas naves triginta, quales Saraceni cumparia vocant, adornavit, iisque urbem Euripum petiit. Sed quia hoc præviderat imperator, Græciæ præfectus Aeneiates hujus jussu, quantum urbis præsidio sufficeret populum ex universa Græcia introduxit, murosque convenienter munivit, balistis et saxa torquentibus machinis adornatis, omninoque nihil eorum quæ ad oppugnationem profligandam faciunt neglexit. Ut Tarsensium classis appulit, et muris appropinquans crebris telorum **1026** conjectibus repellere eos qui muros tuebantur intendit, ibi, qui Euripi in præsidio erant, animi robore impleti, machinis saxa jaculantibus et balistis atque arcubus lapidibusque manu mittentis ita pro urbe propugnauerunt, ut identidem multos Barbarorum dejecerint; ventoque secundo observato, suas triemes in hostem immiserunt, multasque hostium naves Græco igni combusserunt. Ob quæ animo æstuanus Esman, gnarus interim multos pecuniæ cupiditate mortem con-

καὶ χάρακα πύλας ὄχυρόν ἐνεργῶς ἐπολιορκεῖ τὰς πόλεις. Στενοχωρούμενοι δὲ ὑπὸ πολιορκίας οἱ πολῖται διαπρεσβεύοντα πρὸς τὸν βῆγα, συγγώμην τε τῆς ἀμαρτάνος αἰτοῦντες καὶ συμμαχίαν ζητοῦντες. Ἄλλὰ μεθ' ὕβρεως ἀποπέμπονται, ἐπιχαίρειν ἐπὶ νότος τῇ ἀπωλείᾳ αὐτῶν. Ἀπράκτων δὲ τῶν πρεσβευτῶν ἐπαναστρέψάντων διαπορούμενοι καὶ μὴ ἔχοντες ὅ τι καὶ δράσειαν, δεινῶς δὲ πιεζόμενοι καὶ ταῖς τῆς πολιορκίας ἀνάγκαις, στέλλουσιν ἄγγελον πρὸς Βασιλεῖον τὸν βασιλέα Ῥωμαίων, βοήθειαν ἐξαιτούμενοι. Οὗτος δὲ τὴν πρεσβείαν δεξάμενος θάπτον ἐκπέμπει τὸν πρεσβευτὴν, θαρρῆειν παρεγγυήσοντα ὡς μετὰ μικρὸν ἔξει τε αὐτοῖς ἀποχρώσα βοήθεια καὶ τῆς ἀνάγκης αὐτοῖς ἐξεκεῖται. Ὑποστρέψας οὖν ὁ πρεσβευτὴς αἰχμάλωτος ἐγένετο τοῖς ἐχθροῖς: ὃν καὶ παραστῆσάμενος ὁ Σολδάνος, « Δουτὶν, ἔφη, προκειμένοινοι ὁδοῖν ἐξεστὶ σοι τὴν ὠφελιμωτέραν ἐλεῖσθαι. Εἰ μὲν γὰρ θέλεις τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν δωρεῶν τε τυχεῖν καὶ χαρίτων πολλῶν, λάλησον πρὸς τοὺς πέμψαντας ἐν ἐπιτόκῳ, ὡς ἀπείρηται τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων ἢ πρὸς ἡμᾶς συμμαχία, καὶ σωθήσῃ τῶν δ' ἀληθινῶν ἐπαγγελιῶν ἐχομένων σοι ἔψεται ταχύτατος θάνατος. » Τοῦ δ' ἀγγελιαφόρου συνθεμένου τὸ θέλημα ποιῆσαι τοῦ ἀμηνᾶ, ἐπεὶ ὡς ἀπὸ τόξου βολῆς τῷ τεῖχει προσήγγισαν, τοὺς πρώτους ὁ πρεσβευτὴς παραγενέσθαι τῆς πόλεως ἐξητήσατο. [P. 580] Καὶ δὲ παραγενομένων, τοιούτων πρὸς αὐτοὺς ἤρξατο λόγων: « Εἰ καὶ πρόδηλός μοι τυγχάνει ὁ θάνατος, ὡ πατέρες, καὶ τὸ ξίφος ἐν τῇ σφαγῇ, ἀλλ' ὁμοῦ οὐκ ἀποκρίνεις εἰς τὰ ἐμὰ ἔκγονα καὶ τὴν σύννεον. Ἔγω γὰρ, καὶ ἄλλοι, ἀλλὰ γὰρ τὴν πρεσβείαν μου ἐξεπλήρυσσα, καὶ

Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον καὶ Ἐσμάν ὁ τῆς Ταρσοῦ ἀμηνᾶς, τῇ προηγησμένη ἐπαιρούμενος νίκη, τριάνκοντα πλοῖα (93) μέγιστα ἐξαρτυσάμενος (κουμπάρια ταῦτα καλεῖν εἰώθασιν οἱ Σαρακηνοὶ) τῇ πόλει ἐπιτίθεται τοῦ Εὐρίπου. Προγόντος δὲ τοῦτο τοῦ βασιλέως, ὁ στρατηγὸς τῆς Ἑλλάδος (ὁ Οἰνεάτης οὗτος ἦν) κελεύσει βασιλικῇ τὸν ἱκανὸν εἰς φυλακὴν τῆς πόλεως λαὸν ἀπὸ πάσης Ἑλλάδος ἐσθγάγε καὶ τοῖς τείχεσι τὴν προσήκουσαν παρασκευὴν προστινέγκατο, πετροβόλα τε ὄργανα καὶ τοξοβόλα τεκτηνήμενος, καὶ ἀπλῶ λόγῳ μὴδὲν τῶν δυναμένων ἀποσοθεῖν πολιορκίαν ἀμυντηρίων ἀπολιπῶν. Ἐπεὶ δὲ κατέλαβε καὶ ὁ τῶν Ταρσέων στόλος, καὶ τοῖς τείχεσιν ἤδη προσήγγιζε, καὶ βιλῶν ἀπέσει συχῶν ἀναστέλλειν ἡγωνίζετο τοὺς ἀπὸ τῶν τειχῶν ἀμυνομένους, θυμοῦ καὶ πρηνυμίας πλήρεις οἱ τοῦ Εὐρίπου γενόμενοι τοῖς πετροβόλοις τῶν ὀργάνων καὶ τοῖς καταπελιτικοῖς βέλεσι καὶ τοῖς τόξοις καὶ τοῖς ἐκ τῶν χειρῶν λίθοις ἀπὸ τῶν τειχῶν γενναίως ἡμύοντο, καὶ συχνοῦς τῶν Βαρβάρων καθ' ἐκάστην ἀνήλισκον. Ἐπιτηρήσαντες δὲ καὶ πνεῦμα ἐπιφόρον ἐπαφείκασιν τὰς ἑαυτῶν τρι-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(93) A Saracenis vocata κουμπάρια, inquit, ac inferius ἂ δὲ γαλέας κατονομάζειν εἰώθησι. GOAR.

ἤρεις ταῖς ἐναντίας, καὶ παλλὰς τῷ ὕγρῳ πυρὶ κατενέπρησαν. Πρὸς ἅπερ ἀμυγχανῶν ὁ βάρβαρος, καὶ εἰδὼς ὡς ἔφρασις καὶ ἔρωσις χρημάτων πολλοὺς παρασκευάζει καταφρονεῖν τοῦ θανάτου, ἀσπίδα μεγάλην πρὸ τοῦ χάρακος θεῖς καὶ χρυσοῦ ταύτην πεπληρωκῶς τοῦτο γέρας ἔφη δῶσειν, μετὰ καὶ παρθένων ἐπιλέκτων αἰχμᾶλωτιδῶν ἑκατόν, τῷ πρώτῳ ἐπιβάντι τοῦ τείχους καὶ τοῖς ἄμοφύλοις τὴν νίκην βραβεύσαντι. Ὅπερ οἱ ἐκ τῆς πόλεως θεασάμενοι, εὐθὺς τε τὸν νοῦν τῶν πραττομένων κατανοήσαντες, παρακλητικοῖς τε λόγοις καὶ διεγερτικοῖς πρὸς ἀλκὴν ἐκτουτοὺς παραθάρζοντες, καὶ ὑπ' ἐν σύνθημα τὰς πύλας τῆς πόλεως ἀνοίξαντες, ἀνδρείως κατὰ τῶν Βαρβάρων ἐξώρμησαν. [P. 581] Καὶ κατὰ τὴν πρώτην συμβολὴν καιρίαν δεξαμένου τοῦ ἀμηρᾶ πλῆγην καὶ πεσόντος, καὶ πολλῶν ἄλλων σὺν αὐτῷ ἀναιρεθέντων, οἱ διωκόντων μέχρι τῶν ὑπολοίπων νεῶν κατεσφαττοντο, καὶ φόβος ἐγένετο τῶν Βαρβάρων πολλός, οἱ δὲ περιλειφθέντες ὀλίγας πληρώσαντες τῶν νεῶν μετ' αἰσχύνης ἀπέφυγον πρὸς τὰ ἴδια. Καὶ ὁ μὲν ἐκ τῆς Ταρσοῦ στόλος τοιοῦτον ἔσχε τὸ πέρας.

Ἐτερος δὲ πάλιν ἀπὸ τῆς Κρήτης ἀντιγείρετο στόλος. Σαήλ γὰρ τοῦ Ἀπόχαψ ἀρχηγοῦ τῆς Κρήτης ὑπάρχοντος, Φωτίος τις ἀνὴρ πολεμιστῆς καὶ δραστήριος παρ' αὐτοῦ κατὰ Ῥωμαίων ἐπέλετο μετὰ ἑπτὰ καὶ εἴκοσι κρυματιῶν, ἃς δὴ γαλέας κατονομάζειν εἰώθασιν, ὃς ἐξορμήσας ἐκ Κρήτης τὰς ἐν τῷ Αἰγαίῳ νήσους καὶ τὰς παραλίους κατέληξετο, καὶ μέχρι τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ Προικοννήσου κατέλαβε, τὰ παρατυχόντα ἀνδραποδίζόμενός τε καὶ διαφθείρων. Τούτῳ συναντήσας μετὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου ὁ πατρίκιος Νικήτας καὶ δρουγγάριος πλωτῆμων ὁ Μορόφας, καὶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου κατάρχειν λαχῶν, περὶ τὸ στόμιον τοῦ Αἰγαίου παρὰ τὴν Καρδίαν, καὶ μάχην καρτεράν συστήσασθαι, εὐθὺς τὰ μὲν εἴκοσι τῶν Κρητικῶν σκαφῶν τῷ ὕγρῳ πυρὶ συγκατέφλεξε, καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς Βαρβάρους μάχαιρα καὶ πῦρ καὶ ὕδωρ διεμερίσαντο· ὅσα δὲ τὸν ἐκ τῆς νευμαχίας καὶ τὸν ἐκ τῆς θαλάσσης διέφυγον κίνδυνον, φυγὴν τὴν σωτηρίαν ἐπραγματεύσαντο. Ἀλλὰ καίπερ οὕτω δεινῶς θραυσθέντες οἱ Κρητικὸι οὐκ ἠγάπησαν ἡρεμεῖν, ἀλλὰ πάλιν τῶν κατὰ θάλασσαν ἀντείχοντο πραγμάτων καὶ ληστοῖδας ἐξαρτυσάμενοι ναῦς τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς κάτωθεν αὐτῆς νήσους ἐλύπουν, τὸν ἄνωθεν ῥηθέντα Φωτίον ναύαρχον ἔχοντες. Ἐξορμᾶ καὶ κατὰ τούτων ὁ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου ἐξηγούμενος Νικήτας πατρίκιος ὁ Μορόφας, ἐπιφόρῳ δὲ καὶ αἰσίῳ χρησάμενος πνεύματι δι' ὀλίγων ἡμερῶν καταλαμβάνει τὴν Πελοπόννησον καὶ τῷ λιμένι προσίσχει τῶν Κεγχρεῶν. Μαθὼν δὲ ὅτι τὰ τῶν ἐχθρῶν σκάφη τὰ δυτικώτερα μέρος Πελοποννήσου ληΐζεται, Μοθώνην καὶ Πύλον καὶ Πάτρας καὶ τὰ προσεχῆ Κορίνθου χωρία, βουλήν βουλευέται συνετὴν καὶ σοφὴν. Ἰλιγγιάσας γὰρ περιδεῦσαι τὴν Πελοπόννησον διὰ τε Ταινάρου καὶ Μαλέου καὶ χιλίων μιλίων μῆκος τηράλλως ἀναμετρήσασθαι καὶ τοῦ προσήκοντος ὑστερήσαι καιροῦ, ὡς εἶχεν, εὐθὺς ἐν νυκτὶ διὰ τοῦ κατὰ Κόρινθον ἰσμοῦ, πολυχειρὶς χρησάμενος, πρὸς τὴν ἐκείθεν θάλασσαν κατὰ τὸ ξηρὸν διαβιβάσει τὰς νῆς. Ἐμβιβάσας δὲ τὸν λαὸν ἐν αὐταῖς ἔργοι εἶχετο. Καὶ οὕτω μηδὲν πεπυσμένοι περὶ αὐτοῦ τοῖς πολέμοις

temnere, ante vallum aspidem magnam auro plenum ponit, atque hanc et centum captivarum virginum lectissimas præmii loco se ei daturum promittit, qui in murum primus evasisset suisque victoriæ auctor fuisset. Id eum viderent oppidani, ac statim quis scopus hujus rei esset sentirent, ad fortitudinem sese mutuo cohortati tessera data omnes portas aperuerunt et in Barbaros aerem impetum dederunt. Primo concursu ameras lethali accepto vulnere cecidit, multique cum eo occisi sunt: reliqui in fugam conversi instantibus Romanis usque ad reliquias naves ingenti cum clade suorum contenderunt. Superstites Barbarorum paucis navibus impletis cum dedecore domum versus aufugerunt. Hoc infortunium Tarsensis habuit classis.

λοιποὶ ἐτράπησαν πρὸς φυγὴν. Ἐπικειμένων δὲ τῶν Βαρβάρων πολλός, οἱ δὲ περιλειφθέντες ὀλίγας πληρώσαντες τῶν νεῶν μετ' αἰσχύνης ἀπέφυγον πρὸς τὰ ἴδια. Καὶ ὁ μὲν ἐκ τῆς Ταρσοῦ στόλος τοιοῦτον ἔσχε τὸ πέρας.

B 1027 Alia porro a Creta erupit classis, Etenim Saelus Apochapsi filius, Cretæ dominus, Photium bellicosum atque strenuum hominem cum viginti septem cumpariis, quas et galeas nominant, adversus Romanos misit. Qui insulas in Ægæo mari situs et maritima deprædans usque ad Proconnesum in Hellespontum perrexit, obvia quæque evastans. Huic cum Romana classe Nicetas Oryphas patricius et rei navalis drungarius ac classis præfectus occurrens in faucibus maris Ægæi apud Cardiam, acri prælio commisso, statim viginti Cretenses naves Græco igni combussit; classarios partim ferrum partim ignis aut aqua abolevit, reliquæ naves fuga salutem quæsiverunt. Hoc tam gravi accepto vulnere, Cretenses quiescere tamen adhuc non sustinuerunt, sed rursus maritimas res tentarunt, ac Photio eodem duce prædatoriis navigiis Peloponnesum et inferiores ea insulas infestarunt. Adversum hos Oryphas cum classe profectus, secundo vento commodum propellente, paucis diebus ad Peloponnesum appulit in Cenchreensem portum. Cognito autem hostes suis navibus versus occasum sitas Peloponnesi partes **1028** populari, Methonam Pylum, Patras et contigua Corintho loca, sapiens consilium cepit. Abhorrens enim a circumnaviganda per Tænarum et Maleam Peloponneso, ac incassum mille conficere milliaria, itaque occasionem rei gerendæ perdere nolens, ea ipsa qua primum applicuit nocte per Corinthiacum Isthmum, operarum usus multitudine, naves per continentem in alterius lateris mare transportavit, impositisque classariis statim rei gerendæ incubuit; hostesque, ad quos fama ipsius nondum pervenerat, subito adortus, eo ipso iis in metum ac trepidationem conjectis, coire eos et de vi propulsanda cogitare non est passus, sed effecit ut extemplo fugæ se darent Ergo aliis hostilium navium incensis, aliis demersis, Barbarisque aut ferro trucidatis aut in profundum depressis occiso etiam navium ductore, coegit reliquos hinc inde per insulas diffugere. Quos ipse postea opera

sua indagatos atque captos variis suppliciis affecit. A Quibusdam cutim omnem detraxit, maxime baptismum Christi diffidentibus, quod baptismum se illis diceret nihil proprium adimere; aliis lora ab occipitio ad talos usque magno ipsorum eum dolore evellit; alios funibus in sublime tractos in lebetes bullientes pice repletos demisit; alios aliis cruciatuum formis torsit. Atque hoc 1029 pacto effecit ut ad invadendam Romanorum ditionem timidiores atque segniore essent Agareni.

τῆς σαρκὸς δορὰν ἀφαιρούμενος, καὶ μᾶλλον τοὺς ἀρνησάμενους τὸ βάπτισμα (94) τοῦ Χριστοῦ, τοῦτο παρ' αὐτῶν αφαιρεῖσθαι λέγων καὶ οὐδὲν ἴδιον, ἐκ δὲ τῶν ἱμάντας ἀπὸ τοῦ ἵναι ἀχρι τῶν σφυρῶν μετ' οὐβνγς ἐξέλεων, ἄλλους σχολίοις αἰωρῶν, εἶτα πρὸς λήθητις πίστεως κηλαζούσης μεττοὺς καθιμῶν, καὶ ἄλλους παντοίοις ἔλλαις κακῶν καθυποβάλλων ἰδέαις. Καὶ ταῦτα διαπραξάμενος θέος εἰς αὐτοὺς ἐπέβαλε, καὶ ὀκνηροτέρους ἐποίησε μὴ κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατίας ἐκπέμπειν.

Cæterum alia Barbarorum classis veluti procella B quædam ab Occidente in Romanum imperium impexit. Nam Africæ princeps inusitata magnitudine navibus sexaginta confectis, grassando multosque captivos abducendo usque ad Cephalemiam et Zancyntum insulas progressus est. Idcirco statim Nasar, qui post Nicetam navalibus præerat cupiis, cum valida trirorium aliorumque navium velocium classe emittitur; isque ad festinationem navigationis secundo adjutus vento, parvo temporis spatio Methonam pervenit. Ne autem quam primum hostes adoriretur, hanc habuit causam. Haud pauci sociorum navalium periculum formidantes paulatim sese subduxerant; quam ob rem Nasar navibus suis remige vacuis non putans expedire pugnam, missis qui celeriter ad imperatorem venirent, oasum hunc exponit. Imperator dicto citius desertores istos conquisivit, ac reliquorum terrendorum causa simulavit se eos suppliciis afficere. Triginta quippe de captivis qui in prætorio asservabantur Saracenis, faciem fuligine oblitos in circum produci ibique flagris ignominiose cæsos in Peloponnesum emitti, tanquam ii fugæ auctores reliquis 1030 fuissent, atque istic unde profugissent interfici jussit. Ergo desertorum loco in palos suffixis in Peloponneso triginta istis Saracenis, Romanos classarios onnes ingens metus incessit; omnique mollitie excussa ultro ducem orabant ut se in hostes duceret. Proinde Nasar classiariorum lecto ex militibus Peloponnesiacis supplemento, et qui ibi erat præfecto in auxilium ascito, ad rem gerendam se parat Jam elati animis Saraceni ob cessationem antegressam Romanis summam timiditatem imputabant, ipsique secure e navibus suis egressi proxima quæque deprædabantur, eum subito classis Romanæ dux eos consecutus nihil tale expectantes per noctem dato signo invadit. Ita neque coeundi neque resistendi tempus concessum Barbaris, iique ingloria nece perierunt, navibus ipsorum una cum vectoribus

αἰφνίδιον ἐπιτίθεται, καὶ τῷ παρ' ἐλπίδες δεῖε συγχεῖς καὶ συνταράξας αὐτῶν τοὺς λογισμοὺς οὐδὲ συστῆναι καὶ ἀλακῆς μνησθῆναι συνεχώρησεν, ἀλλ' εὐθύς ἰδεῖν πρὸς φυγὴν. Τὰς μὲν οὖν πυρπολήσας, τὰς δὲ καταποντώσας τῶν πολεμίων νεῶν, [P. 582] καὶ τῶν κερβάρων τοὺς μὲν ἀνελῶν τῷ ξίφει, τοὺς δὲ ὑποβρυχιούς τῷ βυθῷ ποιησάμενος, καὶ τὸν τῶν νεῶν ἀρχηγὸν ἀνελῶν, τοὺς λοιποὺς διασκεδασθῆναι κατὰ τὴν νῆσον ἠνάγκασεν. Αὐτὸς δὲ σαγηνεύων ὑστερον καὶ ζωγρῶν διαφόροις τιμωρίαις ὑπέβαλε, τοὺς μὲν τὴν

Καὶ ἄλλη δὲ δύναμις ναυτικὴ ὡσπερ τις λεπίλαψ ἀπὸ τῆς Ἑσπίας ἐκαταίγῃς κατὰ τῆς Ῥωμανίας ἐπύλασεν· ὁ γὰρ τῆς Ἀφρικῆς ἡγεμῶν παμμιγέθεις ναὺς ἐξήκοντα τὸν ἀριθμὸν κατασκευασάμενος κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατίας ἐξώρμησε, καὶ τὰ μεταξὺ ληϊζόμενος καὶ πολλὰ σώματα λαμβάνων ἀγυμάλωτα ἄχρι Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου ἀφίκετο τῶν νήσων. Εὐθύς οὖν ὁ μετὰ τὸν Νικέταν τῶν ναυτικών κηλαζῶν δυνάμεων (Νάσαρ δὲ οὗτος ἦν) μετὰ δυνάμειος ἐκπέμπεται ἀδρᾶς τριήρων καὶ ἄλλων νεῶν ταχυναυτουσῶν. Σύντομον δὲ τὸν ἔκπλου ποιεσάμενος οὗτος, καὶ οὐρίῳ χρησάμενος πνεύματι, δι' ὀλίγου χρόνου τὴν Μεθώνην κατέλαβε. Θάπτον δὲ ἐπιθέσθαι τοῖς πολεμίοις διακυλώθη ἀπὸ τῆς τοιαύτης αἰτίας· τῶν γὰρ ἐρετῶν οὐκ ὀλίγοι πρὸς τὸν κίνδυνον ἀποδεδειάσαντες κατ' ὀλίγους λαθραίως ἀπέφευγον. Ἐν τῇ λειποταξίῃ τὸ προσέκον τάχος ἀφρηέθη, ὁ στρατηγὸς· οὐ γὰρ ἔκρινε θεόν ἐμφρόνως κεκρωμένων αὐτοῦ τῶν σκαφῶν ἐπεληεῖν τοῖς ἐχθροῖς. Μηγνίς δὲ τὸ συμβᾶν τυχυδρομίῃ τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ καὶ λόγου θάπτον τοὺς λειποτάκτας ἐξώργησε καὶ ποινην εἰς ἐκφρόδησιν τῶν λοιπῶν τῷ δοκεῖν ἐπιτίθαι, κελείσας νυκτὸς ἄνδρας τριάκοντα τὸν ἀριθμὸν ἀπὸ τῶν ἐν τῷ πραιτωρίῳ κατεχομένων Σαρακηνῶν ἀφελείσθαι, τούτων τε ἀσβόλη τὰ πρόσωπα ἀλλοιωῦσαι, κιν τῷ ἵπποδρόμῳ τε ἀγαγεῖν, διὰ μαστίγων τε ἐπεξελεθῆναι καὶ ἀτίμως ἐκπεμφθῆναι εἰς Πελοπόννησον ὡς τάχα πρωτοουργοὺς τῆς φυγῆς, κἀκεῖσε ἀναρεθῆναι· ὅθεν δὴ καὶ πεφεύγασιν. Ὁ δὴ καὶ γέγονε, καὶ ἀνεσκολοπίσθησαν οἱ λ' Σαρακηνοὶ ὡς δῆθεν οἱ λειποτάκται. Καὶ φόδος ἐγένετο μέγας εἰς πάντα τὸν Ῥωμαϊκὸν στόλον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἀπέθεντο καὶ τρυφῆν, καὶ ἄγειν ταχέως πρὸς τοὺς πολεμίους παρεκάλουν τὸν ἡγεμόνα. [P. 583] Ἐν τούτοις δὲ καὶ αὐτὸς τὴν λειπὸν τῆς στρατίας ἀπὸ τῶν ἐκ Πελοποννήσου στρατιωτῶν ἀναπληρωσῆς, καὶ τὸν στρατηγὸν τοῦ τόπου συνεργὸν προσλαβόμενος, πρὸς ἐπίθεσιν εὐτρεπίζεται. Τῶν δὲ Σαρακηνῶν καταφρουωμένων ἤδη καὶ πολλῆν δειλίαν καταγόντων τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου διὰ τὴν πρόσθε

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(94) Divinavi, verbis etiam obscuris interpretandis. Credo, quia baptismo ejurato fuissent Saraceni facti et recutiti, eum hoc voluisse dicere, cutim ipsorum propriam non esse sed religioni consecra-

tam. Altero supra versu κατὰ νῆσον verti par insulas: nondum enim erat recepta Creta. Nazar apud Zonaram vocatur Narsas. XVI.

ἀγλαν, καὶ ἐπ' ἀδείας πολλῆς ἐξεργομένων ἀπὸ τῶν οἰκείων νεῶν καὶ τὰ προσπίπτοντα ληϊζομένων, ἐξαίφνης πλησίον αὐτῶν ἐφάνη ὁ τῶν Ῥωμαίων ναύαρχος, καὶ σύνθημα θεοῦ ἐπιτίθεται τοῖς πολεμίοις ἀπροόπτως ἐν τῇ νυκτί. Καὶ μῆτε συστῆναι μῆτε πρὸς ἀλκὴν τραπῆναι σγόντες καιρὸν ἀκλειῶς ἀπεσφάττοντο, καὶ αἱ νῆες πυρὶ μετὰ τῶν ἐπιβατῶν παρεδίδοντο. Τὰς δὲ ληψθείσας ἀσιναίς ὡσπερ ἀνά θεμὰ τι ὁ στρατηγὸς Νάσαρ δίδωσι τῷ Θεῷ, τῇ κατὰ Μεθώνην ἐκκλησίᾳ αὐτὰς ἀποχορισάμενος. Ὅν ἐπὶ χερσὶν ἐκτελείτο. Ἐπὶ τοῖς προτέροις οὖν προτοξήμασι προθύμου τοῦ στρατοῦ τυγχάνοντος, διαπεραιούεται πρὸς Σικελίαν, καὶ τὰς ἐνταῦθα πόλεις, ὅσαι τοῖς Καρχηδονίοις ὑπῆρχον ὑπόφοροι, ἐπιὼν ἐπόρθει καὶ κατεστρέφετο, καὶ φορηγῶν νεῶν παμπόλλων ἐκράτησεν. ὧν ὁ φόρτος ἀλλὰ τε ἦν πολλὰ τῶν τιμητέρων καὶ δὴ καὶ ἔλαιον θαψιλές. Ἐς τοσοῦτον δὲ φασὶν εὖωνον τότε γενέσθαι τὸ ἔλαιον ὥστε ὁλόλου τὴν λίτρην πιπράσκισθαι.

Περαιωθείς δὲ καὶ πρὸς τὰ τῆς Ἰταλίας μέρη ὁ αὐτὸς στόλος, καὶ ταῖς ἐκεῖσε ἱππικαῖς Ῥωμαϊκαῖς δυνάμεσιν ἐνωθεὶς, ὧν Προκόπιος ἡγήετο ὁ τοῦ βασιλέως πρωτοδεστιάριος (95) καὶ Λέων πατρικίος ὁ Θρακῶν καὶ Μακεδόνων ἀρχηγέτης, ὃν ἀπὸ Στυπείου ἐκίλου, ἀξιεπίνα ἔργα εἰργάσατο· τὸν τε γὰρ ἐξ Ἀφρικῆς πάλιν ἐξελθόντα στόλον ἐν τῇ νήσῳ ταῖς Στήλαις συγκυρήσας κατεπολέμησε, καὶ τὰ ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν κατεχόμενα φρούρια ἐν τῇ Καλαβρίᾳ καὶ Λαγγοβαρδίᾳ πλὴν ὀλίγων τῆς βαρβαρικῆς χειρὸς ἠλευθέρωσε καὶ τῇ Ῥωμαϊκῇ ἐξουσίᾳ ἐπανεσώσατο. Καὶ ὁ μὲν Νάσαρ καὶ ὁ μετ' αὐτοῦ Ῥωμαϊκὸς στόλος τοιοῦτων τροπαίων ηὔμοιρησεν ἐκ Θεοῦ, καὶ μετὰ πολλῶν λαφύρων καὶ νικητικῶν στεφάνων ἐπανῆλθε πρὸς τὰ βασίλεια· αἱ δὲ κατὰ Λαγγοβαρδίαν πεζικαὶ δυνάμεις οὐ πάντῃ τὴν βάσκανον διέφυγον νέμειν, ἀλλ' ἔργα μὲν ἀνδρικὰ καὶ λαμπρὰ διεπράξαντο, ἐξ ἔριδος δὲ καὶ φιλονεικίας κατ' αὐτὸν συμπεσοῦσης τὸν ἀγῶνα ἀπολωλέναι συνήθη, τὸν μείζονα στρατηγόν. Τοῦ γὰρ Λέοντος κατὰ τι διενεχθέντος πρὸς τὸν Προκόπιον, καὶ πρὸ τοῦ διαλλαγῆναι συμβολῆς γενομένης πρὸς τοὺς ἔχθρους, συνέδη τὸν μὲν ἀπὸ Στυπείου μετὰ τῶν Θρακῶν καὶ Μακεδόνων κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος ἀγωνιζόμενον κρατεῖν τῶν ἔχθρῶν καὶ πολλὸν φόνον ἐργάζεσθαι τῶν Σαρρακηνῶν, κατὰ θάτερον δὲ τὸν Προκόπιον [P. 584] ἀντιταττόμενον μετὰ τῶν Σθλαβίνων καὶ δυτικῶν ὑπὸ τῶν ἐναντίων πιέζεσθαι. Μὴ πεμθεύσας δὲ παρὰ τοῦ στρατηγοῦ βοήθειας τῷ ποιοῦντι διὰ τὴν προηγησάμενην φιλονεικίαν, ἐνέκλινε πρὸς τροπὴν τὸ κατὰ τὸν Προκόπιον μέρος, καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος ἀπεσφάγη ἡρωϊκῶς ἀγωνισάμενος καὶ κατ' αὐτὸν τὸν ἀγῶνα πεσών. Ὁ δὲ Λέων θείων τι καὶ ἕτερον ἀπεργάσασθαι λαμπρὸν καὶ τὸ ἐκ τῆς ἔριδος συσπλάσαι συμβάν ἀτύχημα, τὸ οἰκτεῖον στρατεύματα λαδῶν, καὶ τοὺς διαπωθέντας ἐκ τῆς τροπῆς τῶν ταττομένων ὑπὸ τὸν Προκόπιον συμπαραλαβῶν, τὸ Τάραντον κάττον ἐπὶ παρὰ τῶν Ἀγαρηνῶν κατεχόμενον ἐξεπολιόρησε καὶ πάντα τὸν ἐν αὐτῷ λαὸν ἠνδραποδίστατο, ἐξ ὧν τό τε στρατιωτικὸν ὠφέληται ἀποχρόντως καὶ τῷ βασιλεῖ προσήγαγε λάφυρα. Ἄλλ' οὐκ ἐξίλεωσεν ἐν

(95) Rei vestiariæ præ reliquis hic præerat. Meursius de illo clare, docte, fuse v. Βεστιαριος. GOAR.

A combustis. Quæ sepererant naves, eas Nasar quasi donarium Deo offert, Methonæ dedicans ecclesiæ. Imperator eum collaudatum progere jubet. Alacri ergo ob partam victoriam exercitu in Siciliam trajicit Nasar, et quæ ibi Carthaginensibus erant stipendiariæ urbes, populatur atque vastat. Multas etiam naves onerarias capit, quæ cum alias pretiosas 1031 ferebant merces, tum oleum, tanta quidem copia ut libra olei tum obolo venderetur. τοῖς πεπραγμένοις ἐπαινέσας ὁ βασιλεὺς πρωτοτέρῳ ὡσπερ ἀνά θεμὰ τι ὁ στρατηγὸς Νάσαρ δίδωσι τῷ Θεῷ, τῇ κατὰ Μεθώνην ἐκκλησίᾳ αὐτὰς ἀποχορισάμενος. Ὅν ἐπὶ χερσὶν ἐκτελείτο. Ἐπὶ τοῖς προτέροις οὖν προτοξήμασι προθύμου τοῦ στρατοῦ τυγχάνοντος, διαπεραιούεται πρὸς Σικελίαν, καὶ τὰς ἐνταῦθα πόλεις, ὅσαι τοῖς Καρχηδονίοις ὑπῆρχον ὑπόφοροι, ἐπιὼν ἐπόρθει καὶ κατεστρέφετο, καὶ φορηγῶν νεῶν παμπόλλων ἐκράτησεν. ὧν ὁ φόρτος ἀλλὰ τε ἦν πολλὰ τῶν τιμητέρων καὶ δὴ καὶ ἔλαιον θαψιλές. Ἐς τοσοῦτον δὲ φασὶν εὖωνον τότε γενέσθαι τὸ ἔλαιον ὥστε ὁλόλου τὴν λίτρην πιπράσκισθαι.

B Eadem classis etiam ad Italiæ fines transvecta cum equestribus Romanorum copiis se conjunxit, quas Procopius ducebat, imperatoris protovestiaris, et Leo Patricius. Thraciæ ac Macedoniæ præfectus, quem a Stypeo vocabant, et laude dignas res gessit. Nam et classem ex Africa rursum progressam ad insulam cui Stelæ (id est columnæ) nomen devicit; et quæ in Calabria ac Longibardia ab Agareniis tenebantur castella, paucis demptis, omnia e Barbarorum manibus eripuit Romanæque ditioni restituit. Proinde Nasar, et quæ cum eo erat Romana classis, tot victoriis divino favore potiti, amplis cum spoliis et victoriæ coronis ad imperatorem redierunt. At quæ in Longibardia erant terrestres copiæ, invidiam fortunæ, prospera quæque carpere solitæ, non effugerunt. Etenim rebus præclare gestis, orta sub ipsius prælii tempus inter duces contentio, eorum dignitate prior perit. Ciderat Leoni aliquid cum Procopio discordiæ. Nondum autem redintegrata horum gratia pugnam cum hostibus committendæ se obtulit occasio. Ea in pugna Leo cum Thracibus et Macedonibus dextram aciei tenens partem Saracenos fudit, magnamque eorum stragem fecit. Ab 1032 altera autem parte Procopium Slavinos et Occidentales ducentem, hostes cum premerent neque ei a Leone discordiæ tenacæ subsidium mitteretur, evenit ut is inclinata suorum acie fortiter pugnans caderet. Leo ut præclaro facinore illatam ob dissidium cladem obliteraret, cum suo exercitu, iis etiam qui ex Procopianis militibus cladem evaserant ad se receptis, Tarentum castrum, quod Agareni adhuc tenebant, expugnavit, captis qui in eo erant omnibus; quo facto et milites præda haud parum juvat et spolia ad imperatorem attulit. Neque tamen imperatorem ea res placavit, sed is ubi cognovit causam Procopii interitus; Leonem dignitate sua exutum in Cotyæim, ubi habitare solebat, relegavit. Exinde Baianus, qui Leonis equisonum princeps erat, alique nonnulli olim Leonis famuli, actionem de majestate Leonis intendunt. Quod cum

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(95) Rei vestiariæ præ reliquis hic præerat. Meursius de illo clare, docte, fuse v. Βεστιαριος. GOAR.

rescivissent Bardas et Davidus, hujus filii, Bainum interficiunt; metuentesque sibi ab irato hujus facinoris causa imperatore, assumpto patre fugam in Syram moliantur. Imperator de re hac certior factus præfectum sodalitatibus cum quibusdam militibus mittit, celeriter insequi et comprehendere eos jubens. Hi nihil morali in Cappadocia eos assequuntur, 1033 in Syriam properantes. Cumque eos progressu prohiberent atque ii vi resisterent, ad manus ventum, et inter dimicandum filii Leonis ceciderunt. Leo captus et ad imperatorem perductus est. De eo legibus actum damnatumque alter oculorum effossus et altera manuum amputata: in Mesembriam relegatus ibi consenuit.

νουσιν αὐτοὺς ἐν Καππαδοκίᾳ συντόνωσας τὴν ἐπὶ Συρίαν ἐλαύνοντας. Μέλλοντες δὲ κωλύσαι τοῦτους προσωτέρω χωρεῖν εὖρον ἀνθισταμένους, καὶ συμπλοκῆς γενομένης οἱ μὲν δύο παῖδες αὐτοῦ μαχόμενοι πίπτουσιν, αὐτὸς δὲ ζωγρίας ληφθεὶς ἤχθη πρὸς βασιλεῖα καὶ τοῖς νόμοις ἐξεδόθη. Καταφθαρθεὶς οὖν ἐξεκύπη τὸν ἕνα τῶν ὀφθαλμῶν, ἀφῆρέθη δὲ καὶ τὴν μίαν τῶν χειρῶν, καὶ τὸ λοιπὸν ἐν Μεσημβρίᾳ ἐξόριστος κατεγήρασεν.

Dum imperatoris duces ea quæ retulimus in Occidente gerunt, interim qui ad meridiem incolunt Arabes otio deditum imperatorem putantes animum recipiunt, iterumque rem mari gerere statuunt. Itaque confectis apud Ægypti, Phœnicis et Syriæ maritimas urbes navibus expeditionem adversus Romanos parant, exploratoribus primo missis, ex quibus cognoscerent quo loco res imperatoris essent. Neque hoc institutum eorum fefellit Basilium, sed omnia quæ in Syria gererentur comperit. Et ipse classem magnam fabricatus ad urbem detinuit, futuris intentus. Interim ne clasiarii nihil agendo deteriores fierent, quando, ut ait poeta, inane nil boni producti otium, in ædificando quod tunc pone imperatoriam aulam substruebatur de nomine Jesu Christi templum, itemque cælestis militiæ ducem principis et Eliæ Thesbitæ fanis absolvendis eorum opera usns est, paratorum, ubi primum montibus 1034 sese emitteret Syriaca classis, navibus consensu ad eum debellandum avehi. At Saracenorum explorator cum Cypolin venisset omniaque parata invenisset, reversus ad suos quæ viderat retulit; iique ab instituto deteriri quieverunt.

ιδῶν, ἐπανελθὼν πρὸς τοὺς πέμψαντας ὄσα εἶδεν πησαν.

Cæterum Carthaginenses acceptis cladibus facti timidiore, cum nullis implicatum negotiis imperatorem percipissent, metuentes ne subito classis Romana in ipsorum emitteretur ditionem, multas naves fabricati, sub initium veris, cum ab imperatore nihil tale fieri sentirent, rati eumaliis hostibus impediri, Siciliam classe petiverunt, obsessisque Syracusis, quæ circum erant populati sunt. Ea de

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(96) Qui πρωτοστράτωρ, de quo alibi. GOAR.

(97) Ἐταιρείας ἄρχοντα uno vocabulo ἑταιριάρχῃ, vocat Codinus *confœderatorum ducem* de quo jam abunde superius. GOAR.

(98) In margine τυφλοσκοπιῶν. Est autem Home-

Α τοῦτοις τὸν βασιλεῖα, ἀλλὰ μαθὼν τὴν αἰτίαν τῆς τοῦ Προκοπίου σφαγῆς τῆς τε ἀρχῆς τοῦτον παρέλυσε καὶ ἐξόριστον εἰς τὸ Κοτυάειον, ἔθα τὴν οἴκησιν εἶχε, παρέπεμψε. Βαϊάνου δὲ τοῦ πρώτου τῶν ἱπποκόμων (96) αὐτοῦ καὶ τινῶν ἄλλων τῶν ἐξυπηρετησαμένων αὐτῷ γραφὴν καθοσιώωνεως ἐνστησάμενων κατ' αὐτοῦ, μαθόντες τοῦτο Βάρδας καὶ Δαβὶδ οἱ παῖδες αὐτοῦ τὸν μὲν Βαϊάνον ἀναιροῦσι, φοβηθέντες δὲ τὴν ἐκ βασιλείως ὄργην διὰ τὸ τόλμημά, ἀνελθόντες καὶ τὸν σφῶν πατέρα, ὤρμησαν πρὸς Συρίαν φυγεῖν. Ὅπερ πυθόμενος ὁ βασιλεὺς ἀπίσταιλε τὸν τῆς ἑταιρείας ἄρχοντα (97) μετὰ καὶ τινῶν στρατιωτῶν, ἐντειλάμενος καταταχῆσαι καὶ κατασχεῖν αὐτούς. Οἱ δὲ καὶ ἐπισπεύσαντες καταλαμβάνουσι αὐτούς. Οἱ δὲ καὶ ἐπισπεύσαντες καταλαμβάνουσι αὐτούς. Οἱ δὲ καὶ ἐπισπεύσαντες καταλαμβάνουσι αὐτούς.

Β Ἐν ᾧ δὲ οὕτω κατὰ τὴν Ἑσπέραν διὰ τῶν στρατηγῶν τῷ Βασιλεῖ καταπράττετο, οἱ ἐκ μεσημβρίας Ἄραβες σχολάζειν τὸν βασιλεῖα νομίσαντες ἀνεθέστησαν καὶ πάλιν τῶν κατὰ θάλατταν ἀπέστειλαν πρᾶγματων διέγνωσαν. Ναῦς οὖν τεκτηνᾶμενοι κατὰ τὴν Αἴγυπτον καὶ τὰς ἐν Φοινίκη καὶ Συρίᾳ παραλλοῦς πόλεις, κατὰ Ῥωμαίων ἐκτριτεύειν διανοοῦντο, σκοποὺς πέμψαντες πρότερον ἐφ' ᾧ μαθεῖν πῶς ἔχει τὰ βασιλείως. Ἄλλ' οὐδ' ἀλασκοπιῶν εἶχεν (98) ὁ βασιλεὺς, ἀλλὰ πάντα διέγνωστο αὐτῷ τὰ ἐν Συρίᾳ πρατόμενα. Ναυπηγήσας οὖν καὶ αὐτὸς στόλον ἀξιόμαχον συνεῖχεν ἐν τῇ βασιλίδι καὶ τὸ μέλλον ἐκαραδόκει. [P. 585] Ἴνα δὲ μὴ ἄργος ὑπάρχων ὁ στόλος ἀτακτος γένοιτο (τίκει γὰρ κατὰ τὸν ποιητὴν οὐδὲν ἐσθλὸν εἰκαῖα σχολῆ), ἐν τῇ ἀνοικοδομῇ τοῦ κατὰ τὴν βασιλείου ἀλλῆν ἐγειρομένου τότε ναοῦ εἰς ὄνομα τοῦ Σωτηρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀρχιστρατηγῶν (99) καὶ Ἥλιου τοῦ Θεοβίτου διωρίσατο αὐτούς ὑπουργεῖν, ἐτοίμους ὄντας ἵν' ὅταν ὑπερκύψῃ τῶν ὀρίων Συρίας ὁ στόλος, ἐμπαρσκειόους αὐτούς ἀποσταλῆναι πρὸς τὴν ἐκείνων ἀντιπαραταξίαν. Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ψυχονομήσατο οὕτως· ὁ δὲ τῶν Σαρακηνῶν σκοπὸς καταλαβὼν τὴν βασιλίδα καὶ πάντα εὐτρεπῆ καταπήγειλεν. Οἱ δὲ καταπηξάντες τὴν ἡσυχίαν ἐγά-

Καρχηδόνιοι δὲ πάλιν διὰ τὰς προηγησάμενας ἡττας δεδιότες τὴν ἡσυχίαν τοῦ βασιλείως μαθόντες, καὶ πτοηθέντες μὴ πως αἰφνίδιον Ῥωμαϊκὸς στόλος κατὰ τῆς αὐτῶν ἐκπεμθῆ χώρας, ναῦς ἰκανὰς ἐτεκτήναντο. Ἐπὶ δ' ἐπιλάμπωντος ὡς οὐδέμιν δύνανται ἐκ βασιλείως πεμφθεῖσαν ἐμῆθαννον, ὑποπτήσαντες πρὸς ἄλλους ἀσχολοῖν εἶναι τὸν βασιλεῖα ἐκστρατεύουσι κατὰ Σικελίας, καὶ δὴ πρὸς τὴν πόλιν

ricum Iliad. K. de Apolline et alibi XYL.

(99) Michaelis et Gabrielis cælestis exercitus ducum a Græcis simul præcipua veneratione cultorum. GOAR.

τὰς Συρακούσας προσσχόντες ταύτην ἐπολιόρκουν. καὶ τὰ ἐκτὸς ἐδήουν τῆς χώρας καὶ ἐληίζοντο. Τοῦ δὲ στρατηγῶ τῆς Σικελίας διῆλα ταῦτα θέντος τῆ βασιλεῖ, εὐθέως ἡ προεστρεπισθεῖσα ναυτικὴ δύναμις κἀν τῆ κτίσει τοῦ ναοῦ προσεδρεύουσα πρὸς Σικελίαν ἐκπέμπεται, Ἀδριανὸν τὸν πατρίκιον ἔχουσα ναύαρχον· ὃς τῆς βασιλίδος ἀπέρας, μὴ εὐθυπλοῶν δὲ, μόλις κατῆλθεν εἰς Ἡελοπόννησον, κατὰ δὲ τὴν Μονεμβασίαν ἐν τῷ καλουμένῳ λιμένι τοῦ Ἱερακοῦ προσορμίσας ἐπιφόρον προσεδέχετο πνεῦμα. Ἐπὶ πολὺ δὲ χρονοτριβοῦντος αὐτοῦ κατὰ τὸν εἰρημένον λιμένα, καὶ μὴ βουλομένου κατὰ τὰς νημείας εἰρεσίαις χρῆσθαι μὴδὲ πρὸς ἐναντίον παραβάλλεσθαι κύμα, τῶν Ἀγαρηῶν σφοδρότερον ἐπιχειμένων τῆ πολιορκίᾳ συνέβη τὴν πόλιν ἀλῶναι καὶ τῶν ἐν αὐτῇ φρόνον γενέσθαι πολὺν, τοὺς δὲ λοιποὺς αἰχμαλωτισθῆναι, κατασκαφῆναι δὲ καὶ τὴν πόλιν, καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ πυρποληθῆναι θελοὺς ναοὺς, περιδύητον καὶ λαμπρὰν μέχρι τοῦδε γενομένην καὶ πολλοὺς βερβαρικούς ἀποσεισασμένην πολέμους, ἐν ἀκαρεῖ δὲ χρόνῳ πᾶσαν ἀποβεβλήκυϊαν τὴν εὐκλειαν.

Τοῦ δὲ συμβάντος ἀσθησιν ἔλαθεν ὁ Ἀδριανὸς τοῦτον τὸν τρόπον· Τόπος ἐστὶ κατὰ τὴν Πελοπόννησον Ἑλος προσαγορευόμενος, διὰ τὸ συνηρεφῆς τῆς ἐκεῖσε ὕλης ταύτην λαχῶν τὴν προσωνομίαν. Ἐν τούτῳ τὸ τῶν Ῥωμαίων ἑυλίζετο ναυτικόν. Μιᾶ γοῦν τῶν νυκτῶν τῶν ἐκεῖσε κατοικούντων διαμόνων πρὸς ἀλλήλους διαλεγόμενων ἤκουσαν οἱ νομεῖς ὡς ἐάλω τὴν χθὲς ἡμέραν Συράκουσα καὶ κατέσκαπται. Ἐξ ἐτέρου δὲ πρὸς ἕτερον διαπορθευομένου τοῦ λόγου, ἔφθασε καὶ πρὸς Ἀδριανὸν τὸ διήγημα. [P. 586] Ὁ δὲ τοὺς ποιμένας μετακαλεσασμενος καὶ πολυπραγμονήσας εὔρε τὰ ακουσθέντα τοῖς ἐκεῖνων ἐπιβεβαιούμενα λόγοις. Βουληθεὶς δὲ καὶ αὐτῆκοος γενέσθαι, μετὰ τῶν ποιμένων ἐν τῷ τόπῳ γενόμενος καὶ δι' αὐτῶν ἐρώτησιν τοῖς δαίμοσι προσαγοχῶς ἤκουσεν ὡς ἤδη ἐάλω Συράκουσα. Ἀθημονία δὲ καὶ λύπη ληθεῖς πάλιν ἀνέφερε καὶ παρεμυθεῖτο αὐτὸν, μὴ χρῆναι πιστεύειν κρίνων λόγοις δαιμόνων ἀπατηλοῖς. Ἐσημειώσατο δὲ τέως τὴν ἡμέραν. Καὶ μετὰ δεκάτην ἤκον αὐτάγγελοι τῶν φυγάδων τὸ γεγονός ἀτύχημα διηγούμενοι. Ἀφ' ὧν πληροφορηθεὶς ὁ Ἀδριανὸς εὐθέως ἀνεξέγγυ, καὶ τὴν βασιλίδα ταχέως μετὰ τοῦ στόλου καταλαμβάσει, καὶ τῆ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἱκέτης προσέφυγεν. Ἀλλ' οὐδὲν αὐτὸν εἰς παντελεῆ ἀποφυγὴν ὤνησεν ἡ καταφυγὴ ἐκεῖθεν γὰρ ἀποσπασθεὶς ἐξωρίσθη.

Ἀποστέλλεται δὲ Στέφανος ὁ τὴν προσηγορίαν Μαξέντιος ὁ Καππαδόκης, μετὰ τε Θρακῶν καὶ Μακεδόνων καὶ Καππαδοκῶν ἐπιλέκτων, στρατηγὸς Λαγγοβαρδίας. Καὶ ταύτην καταλαβὼν καὶ δι' ἀνανδρίαν καὶ τρυφὴν μηδὲν ἄξιον λόγου διαπραξάμενος περαλύεται τῆς ἀρχῆς. Ἀποστέλλεται δὲ ἀντ' αὐτοῦ Νικηφόρος ὁ κατὰ τὸν Φωκῶν προσαγορευόμενος, ἀνὴρ γενναῖός τε καὶ δραστήριος. Ἐπήγετο δὲ μεθ' αὐτοῦ δύναμίν τε ἱκανὴν καὶ τάγμα Μανιχαίων, ἔξαρχον ἔχον τὸν Χρυσόχειρον Διακονίτζην (1). Καταλαβὼν οὖν τὸν τόπον καὶ ταῖς μετὰ τοῦ Στεφάνου

re imperator a præfecto Siciliæ certior factus, quamquam classarii tum essent templo ædificando occupati, tamen eos duce Adriano patricio in Siciliam mittit. Is cum rectum cursum non tenuisset, ægre ad portum qui Hierax dicitur, Monembasiæ in Peloponneso vicinus, naves applicuit, ibique secundum ventum præstolatus est. Dumque tempus ibi terit, nolens vento non spirante navigare aut contrariis se credere fluctibus, interim Agareni oppugnationi instantes Syracusis potiuntur; magnaque cæde edita, 1035 et qui supererant captivis abductis, urbem diruunt ac fana ejus incendio perdunt. Ita urbs ea, hactenus fama celebris, et quæ multa Barbarorum profligaverat bella, exiguo temporis spatio funditus periit.

Excidium Syracusanum Adrianus hoc modo cognovit. Locus est in Peloponneso, ab opacitate silvæ, qua est consitus, Helos appellatus. Eo loco Romanæ tum naves in statione erant. Quadam nocte pastores audivere dæmonum ibi degentium vocem inter se colloquentium et pridie captas excisasque Syracusas narrantium. Is sermo ab aliis ad alios pervagatus tandem etiam ad Adrianum pertigit. Isque ad se vocatis pastoribus et examinatis deprehendit rumorem ad se perlatum ipsorum verbis confirmari. Utque suis etiam auribus fidem rei probaret, perductus ad eum locum a pastoribus, dæmonesque eorum opera percontatus, captas jam esse Syracusas audivit. Quam ex eo indicio animi contraxerat ægritudinem, eo leniebat ac sese consolabatur quod fallacium dæmonum verbis fidem non adhibendam sentiret. Diem tamen ab iis indicatum annotavit. Decimo post die, qui e Syracusarum exitio fuga evaserant, nuntii ejus calamitatis venerunt. Adrianus nihil jam dubitans ea de re statim cum classe Cpolim rediit, supplexque in 1036 Magnam Templum confugit. Neque tamen omnino eum ea supplicatio liberavit, sed avulsus templo solum exsilio causa vertere coactus est.

Missus deinde ad gubernandam Longibardiam Stephanus cognomento Maxentius Cappadox, cum delecto Thracum, Macedonum ac Cappadocum exercitu, cum in provinciam venisset ac ob ignaviam et luxum nullum faceret operæ pretium, imperio exutus est. Ejus loco Nicephorus missus, cognomine Phocas, homo generosus et strenuus, cum idoneis copiis ei cohorte Manichæorum, quam Chrysochiris Diaconitzes ducebat. Is provincia occupata, cum sibi exercitus Stephani conjunxisset, multas de Sarracenis reportavit victorias. Primo

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ

(1) Credo filium Chrysochiris fuisse, ejus qui supra ostenditur interfectus. Alioqui famulum si-

gnificat vox, forma diminutiva, a diacono, ut Theophilites pro Theophilo. XYL.

enim prælio congressus eos fudit. Deinde urbes Amanthiam, Tropas et sanctam Severinam cepit, aliisque multis præliis ac dimicationibus superavit hostem. Hæc fere sunt res imperante Basilio bello gestæ.

πολλὰς καὶ ἀντιπαρατάξεις κατηγωνίστητο τοὺς ἀντιπάλους. Καὶ τὰ μὲν ἐν τοῖς καιροῖς τοῦ Βασιλείου γεγονότα πολεμικὰ ἔργα τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα.

Basilius porro celeberrimum in martyrurum numero Diomedem pretiosissimis ac splendidis donariis et prædiis amplis habentibus redditus locupletavit atque exornavit. Filium quoque Danielidis, quem sibi spiritualem fratrem fecerat, protospatharii dignitate summaque potestate auxit. **1037** Danielidem etiam anum ad se vocavit. Hæc cum equo vehi nequiret, in lectica recubuit, eamque 300 juvenibus robustis alternis vicibus gestandam mandavit. Hac ratione Cpolin perlata, cum de more in Magnaura convivium esset, ad imperatorem honorifice introducta munera magnifica obtulit; quæ singula recensere ineptum fuerit. Excepta ab imperatore ut studium ejus mereretur, et quandiu ipsa volebat in urbe morata, domum inde rediit. Mortuo etiam Basilio, et ejus filio Leone imperium adepti, rursus Cpolin similibus cum donis venit; cumque Imperatori gratulata esset eumque hæredem instituisset, domum reversa paulo post vitam cum morte commutavit.

καὶ πάλιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλίδαν τοῦ γὰρ Βασιλείου ἀποθανόντος καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Λέοντος διαδεξαμένου εἰσῆλθε πάλιν ἡ γραῦς μεθ' ὁμοίων τῶν δώρων, καὶ τοῦτον ἀσπασαμένη καὶ κληρονόμον τῆς ὑπάρξεως γράψασα, κατελοῦσα εἰς τὰ ἴδια μετὰ μικρὸν ἐτελεύτησεν. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον.

Idem Basillus multa templa terræ motibus superiorum temporum rupta ac concusso refecit, quædam etiam prorsus prostrata instauravit, aliis ornamenta et elegantiam adidit. Primum templi sapientiæ Dei occidentalem fornixem magnum atque sublimem, raptum multis in locis ac ruinam minantem, peritlia fabrorum munivit ac stabilivit. Inque eo collocavit imaginem Deiparæ, Infantem in ulnis tenentis, et a latere **1038** altero Petrum, ab altero Paulum, apostolorum coryphæos. Deinde reliqua etiam murorum rupta aut ruïnosa integravit. Cumque redditus ecclesiastici essent attenuati, et periculum esset ne penuria olei sacræ lucernæ exstinguerentur, amplissimi prædii cui Manciania nomen donatione et lucernis prospexit, et ejus e redditibus liberaliora cantoribus templi stipendia constituit. Apostolorum præterea fanum, quod pristinam pulchritudinem amiserat, fulcris et collapsarum partium refectione firmans redegit ædem, ut ait poeta, vigentem. Renovavit etiam Deiparæ quæ ad Fontem erat ædem, quæ antiqua elegantia exciderat. Aliud Deiparæ templum, cui Sigma nomen, terræ motu prostratum ex **1039** fundamentis refecit, stabilequod et priore pulchrius

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(2) Cujus templum ἐξώπορτα, extra urbem fuisse ostendit Euchologium. GOAR.

(3) Σπαθάριο: satellites sunt, at spatha armati:

δυνάμεισιν ἐνωθεὶς πολλὰ καὶ ἀξίειπαινα κατὰ τῶν Σαρακηνῶν ἐστῆσαντο τρόπαια· πρῶτον μὲν γὰρ ἀντιταξάμενος ἐπέβητο τοὺς ἐχθροὺς, ἐχειρῶσαντο δὲ μετὰ ταῦτα καὶ τὴν πόλιν Ἀμανθίαν καὶ τὰς Τρόπας καὶ τὴν ἁγίαν Σεβρίνην, καὶ μάχαις ἄλλαις

Ὁ δὲ τὸν μέγιστον ἐν μάρτυσι Διομήδην (2) κειμηλίοις πολυτιμοτάτοις καὶ ἀναθήμασι λαμπροῖς λαμπρῶς κατεκόσμησε καὶ κτημάτων ἐπιδόσει εὐπροσόδων ἐφιλοτιμήσαντο καὶ παντοίως ὑπερῆξε καὶ κατεπελούτησε. Καὶ τῆς Δανιηλίδος τὸν υἱὸν, ὃν ἀδελφότητος συνδέσμῳ πνευματικῆς φκειώσαντο, τῷ τῶν πρωτοσπαθάρων (3) ἐτίμησεν ἀξιώματι καὶ παβόρησις μεγίστης μετέδωκε. Καὶ Δανιηλὶδα τὴν γραῖν πρὸς ἑαυτὸν μετεστεύλατο, ἥτις ἐπεὶ μὴ οἶα τε εἶν ἵππῳ ἔποχος γενέσθαι, ἐπὶ σκίμποδος ἑαυτὴν ἀνακλίναςα καὶ τριακοσίους τῶν οἰκετῶν ἀπολέξασα νέους καὶ ἰσχυροὺς, βασταζομένη τῆς πορείας ἔχεντο ἀμοιβασθὸν ἀρόντων τὸν σκίμποδα. Καταλαβοῦσα δὲ τὴν βασιλίδαν τῶν πόλεων, δοχτῆς γενομένης ὡς ἔθος ἐν τῇ Μαγναύρῃ, εἰσῆλθη πρὸς βασιλέα ἐντιμῶς, εἰσαγαγοῦσα καὶ δῶρα πολυτελεῖ· ὧν ἕκαστον διεξιέειπε: ἀπειροκαλῶς γραφὴν [P. 387] παρεσιέγει. Ἀποδεχθεῖσα δὲ ἀναλόγως τῆς προθυμίας, καὶ ἐνδοκίμῃσιν τῇ βασιλίδι: ἐφ' ὅσον αὐτῇ φίλον ἦν, πρὸς τὴν οἰκίαν χιῶραν ἀνθυπενόστησε. Συνέβη δ' αὐτῇ

Βασιλείος δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ τῶν θείων ναῶν πολλοὺς ὑπὸ τῶν προηγνησμένων κλόνων διαβ' ἀγίνοντας καὶ κατασσεισθέντας, τινὰς δὲ καὶ τελῶς καταβληθέντας ἐπιμελείας ἤξιωσε, τοὺς μὲν ἐκ καινῆς ἀναστῆσας, τοὺς δὲ τὴν ἀσθένειαν ἐπιβ' ὤσας, τοῖς δὲ κάλλος καὶ ὠραιότητα χαρισάμενος. Πρῶτον μὲν γὰρ ὑψὸς τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας Σοφίας τὴν πρὸς δύσιν ἀψίδα τὴν μεγάλην τε καὶ μετάρσιον εἰς πολλὰ διαβ' ἀγέισαν καὶ πεισὶν κινδυνεύουσαν, ἐμπειρία τεχνιτῶν περισφίξας, ἀσφαλῆ καὶ μόνιμον ἀπεργάσαντο ἐν ἧ καὶ τὴν τῆς Θεομήτορος εἰκόνα βρέφος ἡγκλισμένην ἀνίστόρησε, καὶ Ἰεῖρον καὶ Παύλον τοὺς κορυφαίους τῶν ἀποστόλων παρ' ἑκάτερα ἀνιστήλωσεν. Καὶ τὰ λοιπὰ δὲ ῥήγματα καὶ τὰ σθρωμάτα τῶν τοίχων ἐπηνωρθώσαντο. Παρεμυθίσαντο δὲ καὶ τὰς προσόδους ἐλαττωθείσας, ἐνοεῖψ ἑλάου τῶν ἱερῶν λύχνων ἀποσβεσθῆναι: κινδυνουόντων, δωρεῆ μεγίστου κτήματος: ὁ προσαγορευόμενος Μανθία, τοῖς τε λόγνοις τὸ φῶς ἄσβεστον ἐχορῆγῆσε καὶ τοῖς ἁγιοπύλοις τοῦ θείου ναοῦ δεψίλεστερον χορηγέσθαι ἐποίησε τὰ ὀψώνια ἐκ τῆς προσόδου τοῦ κτήματος. Καὶ τὸν θεῖον δὲ τῶν ἀποστόλων ναὸν τῆς προτέρως εὐπρεπέως διαπεσόντα ἐρείσμασι καὶ ταῖς αἰῶν πεποννηκότων βοθηταῖς κατοχυρώσας

qui præest, πρωτοσπαθάριος, qui etiam imperatorem esse accingebat. GOAR.

θηκα νεών ἡδύωντα (4) κατὰ τὴν ποιησιν. Καὶ τὸν
 ἢ, τῇ Πηγῇ δὲ (5) τῆς Θεοτόκου ναὸν τὸ ἀρχαῖον
 ἀποβαλόντα κάλλος ἀνευώσατο. Καὶ τὸν ἕτερον δὲ
 τῆς Θεοτόκου ναὸν, ὃς τὸ Σίγμα κατονομάζεται,
 τέλεον ὑπὸ σεισμοῦ καταπεσόντα, ἐκ βάρων ἀνυκο-
 δόμησε καὶ ἑδραῖον καὶ ὠραδιότατον ἢ πρότερον
 ἀπειργάσατο καὶ τὸν ἐν Αὐρηλιαναῖς Στεφάνου τοῦ
 πρωτομάρτυρος ἄχρις ἐδάφους καταπεσόντα ἐκ θε-
 μελίων ἀνήγειρε. Καὶ τοὺς δύο δὲ τοῦ Βαπτιστοῦ
 σηκοὺς ἐν τῇ Στροβίλῳ καὶ Μακεδονιαναῖς τὸν
 μὲν ἐκ βάρων ἀνήγειρε, τοῦ δὲ τὸ πλεῖστον ἀνυκο-
 δόμησε. Καὶ τὸν τοῦ ἀποστόλου δὲ Φιλίππου, καὶ τὸν
 πρὸς ἑσπέραν αὐτοῦ κείμενον τοῦ εὐαγγελιστοῦ
 Λουκᾶ, πύλα πεσόντας δεῖνόν, ἐκ βάρων ἀνέκτι-
 σεν. Ἐπεποιήσατο δὲ καὶ τὸ μέγα τέμενος Μωκίου
 τοῦ μάρτυρος, καὶ τὸ ἄδυτον τούτου καταβλήθην
 ἄχει γῆς, ὡς καὶ τὴν ἱερὰν κατεῖξαι τράπεζαν,
 ἐπιμελείας ἤξιώσε καὶ τοῦ πτώματος ἤγειρε. Καὶ
 τὸν πλησιάζοντα δὲ τούτῳ Ἀνδρέου τοῦ πρωτοκλή-
 τὸν πλησιάζοντα δὲ τούτῳ Ἀνδρέου τοῦ πρωτοκλή-
 τὸν ναὸν πεσόντα εἰς τὸ ἀρχαῖον κάλλος ἀνήγειρε.
 [P. 588] Καὶ τὸν τοῦ ἀγίου Ῥωμανοῦ καὶ τὸν τῆς
 γίας Ἄννας ἐν τῷ Λευτέρῳ καὶ τὸν τοῦ μεγαλο-
 μάρτυρος Δημητρίου καὶ τὸν τοῦ μάρτυρος Αἰμιλι-
 ανοῦ τὸν ἐν τῇ Ῥάβδῳ ἐκ παλαιῶν νέους ἐργάσατο.
 Ἐπὶ τούτοις καὶ τὸν τοῦ ἀγίου Ναζαρίου καταπε-
 σόντα ἀνέστησε. Κάν τοῖς ἐμβόλοις τοῦ Δομνίου
 τὸν τῆς Χριστοῦ ἀναστάσεως καὶ Ἀναστασίας τῆς
 μάρτυρος περικαλλῆ ναὸν ἐπισκευάσας ἐλάμπρυνε,
 λιθίνῳ ἀντὶ ξυλίνῳ τὴν ὄροφὴν ἐργασάμενος. Καὶ
 Πλάτωνος τοῦ μεγάλου ἐν μάρτυρι πεσόντα ἀν-
 ἔστησε, καὶ τὸν ἐγγίζοντα τούτῳ τῶν καλλινίκων
 μαρτύρων ναὸν Ἐσπέρου τε καὶ Ζωῆς ἐπεποιήσατο.
 Καὶ τὸν τοῦ μάρτυρος Ἀκχιλοῦ ἐν τῷ Ἐπτακάλῳ
 πύσιν ἀπειλοῦντα ἐπισκευάσας τοῦ πτώματος ἤρ-
 πασε. Παραπλησίως καὶ τὸν τοῦ προφήτου Ἠλίου
 κατὰ τὸ Πετρίον ἀνεκτίσατο λαμπρῶς. Ἀνήγειρε
 δὲ καὶ ἐκ καινῆς ἐν ταῖς βασιλείαις ἀύλας εἰς ὄνομα
 τοῦ Δεσπότου Σωτῆρος Χριστοῦ καὶ τοῦ πρώτου τῶν
 ἀγγέλων Μιχαὴλ καὶ Ἠλίου τοῦ προφήτου. Ἐτι δὲ
 καὶ τῆς Θεομήτορος καὶ Νικολάου τοῦ περιουόμου
 ἐν ἱερᾷρχαῖς τὸν περικαλλῆ τουτοῦ ναὸν ἐν Νέαν ἐκκλησίαν κατονομάζουσιν, εἰς εὐπρέπειαν καὶ κάλλος
 καὶ ὠραιότητα μηδὲν ἑτέρῳ ὑπερβολὴν ἢ σύγκρισιν καταλιμπάνοντα, προσόδους τε ἔειξεν ἱκανὰς εἰς τε
 φωταγωγίαν καὶ Χρέϊαν τῶν δοξολογούντων. Καὶ τὶ δεῖ διεξιόντά ἐπὶ πλέον μηκύνειν; αὐτὸ τὸ ἔργον
 τοῖς θειωμένοις παρίστησι τὴν οἰκίαν καλλονὴν καὶ πολυτέλειαν. Καὶ ἄλλους δὲ πολλοὺς θεῖους ναοὺς
 ἐν τῷ πολανίῳ ἐδομήσατο, εἰς ὄνομα Ἠλίου τοῦ προφήτου καὶ τοῦ μάρτυρος Κλήμεντος καὶ τοῦ
 Σωτῆρος Χριστοῦ καὶ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου καὶ τοῦ ἀρχιερατήγου, ὧν τὴν ὠραιότητα παραστήσασθαι
 ποιητικῇ ἂν ἠτόνησε μεγαληγορία.

Πολλὰ δὲ κἀν τοῖς βασιλείαις ἀνέστησεν, ὡς ἂν τις
 εἴποι, βασιλειῶν βασιλεία· ταῦτά δὲ ἀριθμεῖσθαι
 οὐκ ἀναγκαῖον. Ἔργον δὲ τούτου τοῦ βασιλέως καὶ
 ὁ λεγόμενος οἶκος τὰ Μάγγανα καὶ ὁ ἕτερος ὁ νέος

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(44) Sane et scribendum ἡδύωντα. Qui error me
 monet ut pro νεών sententiam fortassis νέον, ut est
 apud poetam, scripsisse Cedrenum, aliquos suspi-
 caturus. Ego tamen allusisse modo eum ad locum
 Homeri suspicor, neque voluisse templum adolescen-
 tis nomie afficere. Sed νεών (hoc est ναόν) finitima
 appellatione dixisse: res est non magni momenti
 et elegantia non usquequaque elegans. Allusit autem

A extruxit. Hoc modo etiam instauravit ædem Ste-
 phani martyrum principis, quæ in Aurelianis con-
 dita humi procubuerat. Baptistæ fana duo, quo-
 rum hoc in Strobelo illud in Macedonianis, alte-
 rum majore sui parte reparavit, alterum e fonda-
 mentis substruxit. Itidemque Philippi apostoli, et
 quæ ab hac versus occasum solis sita erat. Lucæ
 evangelistæ ædem, gravem passas ruinam, nec
 non templum magnum Mocii martyris, ejusque
 penetræ solo æquatam, fracta etiam sacra mensa,
 e parietinis excitavit. Restituit et pristinæ pul-
 chritudini reffectam ex collapsa ædem Andreæ
 apostoli ante alios vocati, istis vicinam; item
 sancti Romani et sanctæ Annæ in Deutero, et mag-
 ni martyris Demetrii, martyris Æmiliani in Rabdo,
 de antiquis novas rededit. Restituit et sancti Na-
 zarii ædem collapsam: et in porticibus domini
 templum resurrectionis Christi, et Anastasiæ marty-
 ris reffectum ornavit fastigio, quod ligneum
 ante fuerat, lapideo. Platonis inclyti martyris fa-
 num, quod corruerat, erexit; vicinumque huic
 fanum nobili victoria insignium martyrum Hesperii
 et Zoæ condidit. Ruinæ, quæ imminabat, subtraxit
 Acacii quoque 10.40 martyris ædem in Hepta-
 scalo (Septigradium veteres), et Eliæ vatis fanum
 in Petrio splendide restituit. Instauravit et templa
 palatina Servatori Christo, Michaelo angelorum
 principii et Eliæ vati dedicata et Deiparæ: ac Nico-
 lai inter proceres ecclesiasticos celeberrimi, quod
 Novam nominant ecclesiam, insuperabili pulchri-
 tudine exornavit, redivitibus ad lucernas et neces-
 sitates eorum qui laudes divinas persolverent
 sufficientibus ditatam. De qua quid attinet prolixè
 narrare, cum ipsum opus pulchritudinem suam et
 sumptuum in id impensorum demonstraret magni-
 tudinem? Multa alia etiam delubra in palatio condi-
 dit, de nomine Eliæ vatis, Clementis martyris, Jesu
 Servatoris, Pauli apostoli, principis exercituum
 caelestium, quorum in declaranda venustate vel
 poetica deficeret magniloquentia.

Multa etiam in Palatio pro imperatoribus vere
 regia ædificia condidit; quæ omnia enumerare
 nihil attinet. Opus Basilii est etiam domus
 quæ Manganorum nomen gerit, et alia quæ

ad Phœnicis verba Iliad. ix: Οὐδ' εἴ κεν μοι ὄπο-
 σταίη θεὸς αὐτὸς Γῆρας ἀποξέσας θῆσειν νέον
 ἡδύωντα. Quod propter imperitiores annotato.

(5) Proprium puto, vel κατ' ἐξοχὴν. Paulo post
 plurali numero ἐν πηγῇ ad fontes verti. Δοξολο-
 γούντας paulo post verti doctores, conjecturam
 secutus, quod iis non minus quam cantoribus pro-
 babile sit aucta aut facta stipendia. Xyl.

Nova appellatur. Has, ut qui nollet publicos redditus in usus privatos vertere, ædificavit; et redditus eis ex agriculturæ emolumentis constituit idoneos, unde imperatorio **1041** convivio pro se, et iis qui toto anni decursu invitarentur, sufficientes et juste parti sumptus suppeditarent. Condidit etiam palatium ad Fontes, et id quod in Eriis erat decoravit, cisterna repurgata, quam Heraclius imperator terra ingesta complanata in hortum arboribus hac oleribus plantandis mutaverat, ut et cisternam eam quæ est ad Magnauram, et quæ inter triclinium Justinianum ac Lausiacum. Etenim prædictus Heraclius imperator, cum ei Stephanus philosophus examinato siderum qualis fuerat ipso nascente positu prædixisset aquam interitum ipsi allaturam, cisternas terra congesta operaverat. Itaque Basilus cisternam in Eriis repurgavit, locoque horti receptaculum aquæ copiosæ ac pellucidæ confecit. Et in foro ædificavit templum pulcherrimum Deiparæ sacrum, ut ibi negotiatores domum precibus faciundis aptam haberent, cum eo loco ob negotiationes commorarentur. Sancti Phocæ fanum in Steno adornavit, monasteriumque redegit, constitutis pro iis qui in eo religiosam exercerent vitam sufficientibus redditibus. Renovavit etiam magnum sancti Michaeli in Sosthenio templum, quod antea temporis corruerat, et ad eam qua hodie visitur elegantiam perduxit. μένων. *Ανεκαίνισε δὲ καὶ τὸν μέγαν τοῦ ἀρχιεπιστρατήγου ναὸν ἐν τῷ φαινόμενον κάλλος μετήγαγε.*

Multos etiam Judæorum munerum pollicitationibus atque exhibitionibus **1042** et donis ad baptismum allexit. Bulgarorum gentem, quæ recens Christianam pietatem amplexa erat, missis piis monachis et sacerdotibus virtute insignibus in fide confirmavit. Rossos pactis compositis ad salutaris baptismi communitatem pertraxit, iisque pontificum principem misit. Operæ pretium est hoc loco miraculum referre, quod eo missus pontifex edidit. Princeps ejus gentis ac proceres et universus populus falsa religione adhuc detenti, cum deliberarent eane retinenda an vero Christianæ fidei arcedendum esset, ad se missum pontificem in concilium advocant; eumque princeps interrogat quidnam rei esset quod profiteretur et ipsos docturus esset. Profert episcopus sacrum divini evangelii librum, et quedam miracula exponit a Deo, dum is in humana natura terras obit, edita. Ibi Rossus negare se aut suos ipsi fidem ullo modo habituros, nisi aliquid horum, præsertim servatorum in flagranti camino trium puerorum, simile vidissent. Ad hæc pontifex, fidens veraci ejus sermoni qui suis dixerat fore ut quidquid propter ipsum postulassent impetrarent, et qui ipsi fidem haberet, ipsius quoque opera iisque majora editurum, Tametsi, inquit, Deum tentare fas non est, tamen si ex animo statuistis ad Deum vos conferre, postulate **1043** quod vultis, et is omnino id præstabit propter fidem vestram, quanquam nos minimi sumus

καλούμενος· οὐς ἀπὸ τοιαύτης κατεσκευάσα προαιρέσεως. Μὴ βουλόμενος γὰρ τὰ δημόσια πράγματα εἰς οἰκείας κατανακίσκειν χρείας τοὺς τοιοῦτους ἀνυποκόδοι μισεν οἴκους, καὶ προσόδους ἐκ γεωργίας ἀπέταξεν αὐτοῖς ἱκανάς, ἀφ' ὧν ἡ βασιλικὴ πανδοσίᾳ αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἀνὰ πᾶν ἔτος ὑπ' αὐτοῦ κεκλημένων ἀφθονον καὶ δικαίαν τὴν χορηγίαν ἐμελλεν εἶχειν αἰεὶ. Ἐδομήσατο δὲ καὶ τὰ ἐν Ἡγγαῖς παλάτια, καὶ τὰ ἐν τοῖς Ἡρίοις ἐκαλλωπίσατο, ἀνακαθάρσας καὶ τὴν ἀπογεωθεῖσαν κινστέρναν, ἣν Ἡράκλειος ὁ βασιλεὺς προσχώσας παράδεισον φυτῶν καὶ λαχάνων εἰργάσατο. Ὅπερ ἐποίησε καὶ ἐν ταῖς οὐσαῖς ἐντὸς τοῦ παλατίου, τῇ τε πρὸ τῆς Μαγναύρας καὶ τῇ μεταξὺ Ἰουστινιανοῦ τοῦ τρικλινίου καὶ τοῦ Λαυσιακοῦ. Ὁ γὰρ εἰρημνός βασιλεὺς Ἡράκλειος παρὰ Στεφάνου τοῦ φιλοσόφου μαθὼν, [P. 589] τὴν γενεσιν αὐτοῦ πολυπραγγονήσαντος, ὡς ἐξ ὕδατος αὐτὸν δεῖ τελευτῆν, τὰς τῶν κινστερνῶν, ὡς εἴρηται, προσχώσας εἰργάσατο. Τὰ ἐν τοῖς Ἡρίοις οὖν ἀποκαθάρσας βασιλεία εἰς τὸ ἀρχαῖον σχῆμα ἀνήγαγε, καὶ ἀντὶ παραδείσου δοχεῖον ἀπειργάσατο ὕδατος ἀφθονοῦ καὶ διειδοῦς. Ἐδείματο δὲ καὶ τῷ φόρῳ ναὸν περικαλλέστατον ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου, ὡς ἦν ἔχοιεν αὐτὸν οἱ πραγματευόμενοι οἶκον προσευχῆς, ὅποτε ταῖς πραγματείαις ἐμβραδύνωσι. Καὶ τὸν τοῦ ἁγίου Φωκᾶ δὲ ναὸν ἐν τῷ Στενῷ ἐπισκευάσας καὶ καλλωπίσας οἰκητήριον μοναχῶν ἀπέτελεσε, τῆς προσόδους ἱκανάς εἰς διάρκειαν τῶν ἐν αὐτῷ ἀσκουμένων. *Ανεκαίνισε δὲ καὶ τὸν μέγαν τοῦ ἀρχιεπιστρατήγου ναὸν ἐν τῷ Σωσθενίῳ ἥδη προκατα*

Πολλοὺς δὲ καὶ τῶν Ἰουδαίων δωρεῶν ἐπαγγελίαις καὶ δόσεσι καὶ δώρων ἀνταλλαγῆς τοῦ Θεοῦ κατηξίωσε βαπτίσματος. Καὶ τὸ τῶν Βουλγάρων δὲ γένος ἀρτίπαγες ὄν πρὸς θεοσέβειαν μοναχῶν ἀποστολῇ εὐλαδῶν καὶ ἱερῶν ἀρετῇ κεκοσμημένων ἐβεβαίωσε πρὸς τὴν πίστιν. Καὶ τοῖς Ῥώσι δὲ συμβάσει· θέμενος ἐν μετοχῇ γενέσθαι τοῦ σωτήριου βαπτίσματος αἴτινος γέγονε, πεμφθέντος αὐτοῖς καὶ ἀρχιερέως. Ἄλλ' ἄξιον διηγήσασθαι καὶ τὸ γεγονός θαῦμα παρὰ τοῦ ἀρχιερέως τοῦ πεμφθέντος ἐκεῖσε. Ἔτι γὰρ τῇ δεισιδαιμονίᾳ κατεχόμενος αὐτός τε ὁ ἄρχων καὶ οἱ μεγιστᾶνες αὐτοῦ καὶ τὸ ἅπαν ἔθνος, κατασκοπούμενοι περὶ τε τῆς πρώην αὐτῶν θρησκείας καὶ τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως, εἰσκαλοῦσι τὸν ἄρτι πρὸς αὐτοὺς φοιτήσαντα ἀρχιερέα· ὄν ὁ ἄρχων ἐπηρώτα τινα τὰ παρ' αὐτοῦ καταγγελλόμενα καὶ αὐτοῖς διδάσκεσθαι μέλλοντα. Τοῦ δὲ τὴν ἱεράν τοῦ Θεοῦ βύαγγελίου προτεινάντος βίβλον, καὶ τινα θαύματα ἐξηγουμένου τῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ἐπιδημία τερατουργηθέντων, « Εἰ μὴ τι τῶν ὁμοίων τὸ πλῆθος, ἔφη, τῶν Ῥώσι καὶ ἡμεῖς θεασόμεθα, καὶ μάλιστα ὅποιον λέγεις ἐν τῇ καμίνῳ τῶν τριῶν παίδων γενέσθαι, οὐκ ἂν σοὶ ῥάδιως πιστεύσωμεν. » Ὁ δὲ τῷ ἀψευθεῖ πιστεύσας λόγῳ τοῦ εἰπόντος, « Ὁ ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματι μου, λήψεσθε, καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κακεῖνος ποιήσει καὶ μείζονα τούτων ποιήσει, » ἔφη πρὸς αὐτούς· « Εἰ καὶ μὴ ἔξεστιν ἐκπειράζειν Κύριον τὸν Θεόν, ὁμῶς εἰ ἐκ ψυχῆς διεγνώκατε προσελθεῖν

τῷ Θεῷ, αἰτήσαθε διαβούλευσθε, καὶ ποιήσαί τοῦτο πάντως διὰ τὴν πίστιν ὑμῶν ὁ Θεὸς, καὶ ἡμεῖς ἐσμεν ἐλάχιστοι καὶ ἀνάξιοι. » Οἱ δ' εὐθέως ἤτήσαντο τὴν τοῦ Θεοῦ Εὐαγγελίου πυκτὴν ἐν τῇ παρ' αὐτῶν ἀναφθεῖστη βίβλῳ: πυρκαϊῆ, καὶ εἰ ἀβλαβὴς αὕτη τηρηθῆι, προσελθεῖν καὶ αὐτοὺς τῷ παρ' αὐτοῦ κηρυσσομένῳ Θεῷ. Ἐδοξε δὲ ταῦτα, [P. 590] καὶ τοῦ ἱερέως πρὸς Θεὸν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπάρωντος καὶ, « Δόξατόν σου τὸ ἅγιον ὄνομα, Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, » εἰπόντος, ἐν ὀφθαλμοῖς τοῦ ἔθνους τουτουῖ ἐβίβη εἰς τὴν κάμινον ἡ τοῦ ἀγίου Εὐαγγελίου βίβλος. Ἐφ' ὧρας δὲ ἱκανὰς τῆς καμίνου ἐκκαυμένης, εἶτα καὶ τείλειον μαρμαριεύσας, εὐρίθη τὸ ἱερὸν πυκτὸν ἀπαθὲς καὶ ἀλώθητον διαμαρτυρῶν, μηδεμίαν ὑπὸ τοῦ πυρὸς δεξιζόμενον λύμην. Ὅπερ ἰδόντες οἱ Βάρβαροι, καὶ τῷ μεγέθει καταπλαγῆντες τοῦ θαύματος, ἀννδοιάτως πρὸς τὸ βάπτισμα ἠύτομόλουγ.]

Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Κωνσταντίνος ὁ πρεσβύτερος τῶν τοῦ βασιλέως υἱῶν τὸν βίον ἐξέλιπε νύμφη πυρετικῇ, πένθος ἀμόθητον καταλιπὼν τῷ πατρί. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὁ βασιλεὺς πράως ἤνεγκε, παρεμυθήσατο δὲ τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα. Ἀναγόμενος δὲ παρὰ τῶν προύσταμένων τοῦ δημοσίου ὁ βασιλεὺς ἐπόπτας εἰς τὰ θέματα ἐπέμφει, ὡς ἂν δυναμένων ἐκ τούτου τῶν δημοσίων συντελειῶν ἐπιδοῦναι, προσποιησάμενος ἀποδέχασθαι τὴν ὑπόμνησιν, ἐκλέξασθαι καὶ εὐτρεπίσαι προσέτεξε καὶ αὐτῷ προσαγαγεῖν τοὺς μέλλοντας τὸ τοιοῦτον ἔργον ἐπιτελέσαι κελῶς. Ἐπιλεξάμενος δὲ ὁ γενικὸς (ε) οὗς ἔδοκει διακονῆσαι πρὸς τὸ τοιοῦτον ἔργον ὀρθῶς, καὶ τὰς τῶν ἐκλεγέντων προσηγορίας προσαγαγῶν, πολλὰς ἐνομισθῆναι μέμψεως ἄξιος, εἰ τοιοῦτους οἷοιτο λειτουργοὺς ἔσθαι ἀξίους πρὸς τὸ τοιοῦτον λειτουργημα. Τοῦ δὲ μὴ εἶναι κρείττονας ἀνθυπενεγκόντος ἐν ὄλῳ τῷ πολιτεύματι, ὑπολαβὼν ὁ βασιλεὺς. « Τὸ τῆς προκειμένης διακονίας ἔργον τοιοῦτον παρ' ἐμοὶ κρίνεται ὥστε, εἴπερ οἶόν τε ἦν, αὐτὸν ἐμὲ πρὸς τὴν τούτου διοίκησιν ἐξελεῖν. Ἐπεὶ δὲ τοῦτό ἐστι καὶ ἀρεπὴς καὶ ἀδύνατον, ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ τοῖς δυοῖ τῆς πολιτείας magistris (7), οἱ καὶ χρόνῳ καὶ πείρῃ καὶ ταῖς πολλαῖς ἐν τῷ μακρῷ βίῳ τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν διοικήσασιν, ἐν αἷς ἐξητάσθησαν, ἀκίβδηλον καὶ κλοπρὸν τῆς ἀρετῆς ἐξετηνόχασιν τὸ δοκιμίον, τὰς ἐλπίδας σκεύω, καὶ τὴν διακονίαν ὑπὸ τούτων ἀνυπόβηται δεόντως θαρσύνω. Ἀπελθὼν οὖν αὐτὸς σὺ, φησὶν, ἀπάγγειλον αὐτοῖς τὸ τῆς διακονίας εἶδος καὶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν. Καὶ βουλομένων ἐξελεῖν ἐπευδοκῶ καὶ αὐτός. » Ὡς δ' ἀκούσαντες οἱ ἄνδρες ἤλθον εἰς ἐκκλησίαν, καὶ τὸ γῆρας ἀνὸ' ἱκετηρίας προὔβαλλον καὶ τοὺς προηγησάμενους ὑπὲρ τοῦ πολιτεύματος κόπους, καὶ παρενεχθῆναι ἐξ αὐτῶν

XYLANDRI ET

et indigni. Ii confestim postularunt ut codex Evangelii in rogum quem succenderat mitteretur, promittentes se, eo incolumi manente, Deo quem ipse prædicaret nomen daturus. Accepta hæc conditio; et pontifice manus oculosque ad Deum attollente, Jesumque obsecrante ut is sancti sui nominis gloriam ante oculos hujus gentis assereret, conjicitur in caminum liber evangelicus; cumque caminus per multas horas arsisset, tandemque materia consumpta extinctus esset. liber incolumis illæsusque omnino reperitur. Cujus miraculi magnitudine perculti Barbari, omni dubitatione abjecta, ad baptismum confugerunt.

Eo maxime tempore Constantinus, filiorum Basilii natus maximus, febris absumptus est, ineffabilem patri luctum relinquens. Hunc tamen casum imperator moderate tulit, uxoremque etiam et liberos consolatus est. Interim reipublicæ proceres imperatori suadent ut in provincias inspectores emittat, quod hoc dicerent ad incrementum reddituum publici ærarii facturum. Imperator probare se hanc sententiam simulans, deligi ad hoc munus homines aptos jubet et ad se adduci. Ibi cum generalis delegisset quos eam rem recte administraturos putabat, et eorum nomina ad imperatorem attulisset, in magnam apud eum reprehensionem incurrit, quod tales homines tanto negotio idoneos judicasset. Meliores se in tota civitate non invenire causanti, imperator, « Tantum, inquit, hoc munus existimo esse, ut si ita liceret, me ipsum ad id obeundum proficisci debere putem. Quod quia indecorum est, neque fieri potest, necesse habeo spem meam despondere duobus reipublicæ magistris, qui tempore et usu rerum multisque in longa vita gestis magistratibus fidei suæ integritatem et virtutem probarunt. Nam ab his negotium recte confectum iri fido Tu ergo abi, ait, et iis rationes hujus administrationis meamque voluntatem expone. Si volunt ad eam obeundam exire, mihi hoc probatur. » Magistri hoc nuntio perterriti supplices deprecantur ætatis suæ et laborum pro re publica jam ante exhausterum innitentes excusationi; petuntque ut hoc ministerium aliis imponatur. Generalis re infecta ad imperatorem redit eorumque excusationes exponit. Ad ea Basilii, « Quando, ait, fieri non potest ut ego exeam, et hoc munus illustrissimi recusant obire magistri, inspectorum

GOARI NOTE.

(6) Intellige λογοθέτην. GOAR.

(7) Plerisque magistri nomine passim in hac historia insignitis, aut afflictorum vel militiæ, etc., ubi vox occurrit, veniat intelligendus, potest oriri discrimen. At sane cum 24 posterioribus sæculis hac dignitate conspicuos fuisse referat Luitprandus alibi memoratus, πολιτείας magistris ab auctore vocatos, regii consistorii et secretioris consilii assessores conjiciendos semper sum ratur. Cui

conjectura non placebit. is, si potest, auctoris verba in alium sensum retorquet, sicut hæc alia Constantini c. de Admin. Imp., c. 51: Ἀέων ὁ βασιλεὺς φιλοτιμότερον πως πρὸς τοὺς magistris καὶ πατρικίους καὶ οικίους συγκλητικῶς διακείμενος, quibus dignitatem communem et rem publicam suis consiliis juvantem, qualis erat patricia et senatoria, magistreriam fuisse manifestat. GOAR.

hujusmodi constitutionem ego mitti volo: præstat quippe aliquos lucrum injustum 1045 ex publico præcipere, quam male metuere multam quas opprimat aliquam.» Hoc modo factum est ut subditi Romano imperio provinciales, quandiu ei Basilius præfuit, verbo quidem non sint ad æqualitatem census adacti, re ipsa autem liberi et ab exactio- nibus immunes manserint.

τοῦ δημοσίου μὴ καλῶς ἢ κακῶς ὑποπετεύειν ζημίαν τοῦτο παρὰ πάντα τὸν τῆς αὐτοκρατορίας αὐτοῦ χρόνον ἀδιάπρακτος ὁ ὑπὸ τῆν Ῥωμαϊκῆν ἐξουσίαν ἅπας τῶν ὄλων θεμάτων λαός.

Enimvero vita functo, uti retulimus, Constantino, tum amor et spes omnis in Leonem, qui huic natu proximus fuerat Basilius filius devoluta atrocitas ipsi odia perpererunt, quæ res planius est narrando explicanda. Erat quidam monachus, idemque sacerdos, eorum e numero quibus impensius imperator favebat plurimumque fidebat, nomine Sandabarenus. Is quanquam imperatori charus esset, tamen apud alios in mala erat existimatione, et idcirco a Leone illo sæpe traducebatur ut impostor ac præstigiator, qui imperatorem a sanis consiliis ad ungas otinuitales cogitationes averteret. Momordit hoc animum monachi, utque de ultio cogitaret impulit. Eapropter simulata erga Leonem benevolentia aliquando in hanc sententiam eum compellat: « Cum jam, o Cæsar, adoleveris patriques dilectus, qui sit quod cum eo venatum exiens neque ensem neque cultrum tecum fers, quem patri eo ad feras indigenti porrigas; aut si, quod sæpe usu venit, clandestinis insidiis 1046 petatur, in prompto habeas quo patris inimicos ulciscare? » Leo dolum non sentiens, neque suspicatus quorsum hoc commentum pertineret, consilium admittit: et persuaderi sibi patitur ut in ocrea cultrum secum efferat. Sandabarenus insidias sibi succedere intelligens, imperatorem convenit, indicatque vitæ ejus a filio insidias tendi. Si id non credat venatum egressus ocreas Leoni detrabi jubet: invento tum cultro intellecturum se recte monere. Hæc monachus. Statim Basilius venationem in licere, cum solito comitatu exire, cumque ad certum locum esset ventum, simulare sibi opus cultro esse, eumque vehementius exposcere. Ibi Leo, qui nihil de suspitione a patre concepta præscivisset, simpliciter cultrum quem secum ferebat depromere ac patri præbere. Confestim ergo Sandabareni præmonitio pro vera haberi, Leonis excusationes inanes judicari. Reversus domum imperator filium in feno animo ornamentis imperatoris spoliatum in quodam palatii conclave, cui Margarites nomen, includit, ibique detinet; ac nisi patriarcha et senatus prohibuissent, etiam oculos ei, (nam ad hoc a Sandabareno instigabatur) effossurus fuerat. Multum

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(8) Ἐξισωτής Suidæ Græcisque modernis est censor et exactor; juxta Blastarem is qui terras et agros inter vicinios possessores ex æquo dividit, quique tributis principi pendendi, perpensis uniuscujusque divitiis et possessionibus, mensu-

τὴν τοιαύτην ὑπηρεσίαν ἰκέτευσαν, ὁπίστρεψεν ἀπρακτος ὁ πεμφθεὶς, καὶ τῷ βασιλεὶ τὰ παρ' ἐκεῖ- νων λαλῆντα ἀπήγγειλεν. Ἄπερ ἀκούσας. « Εἰ τὸ ἐμὲ ἐξελεῖν δοκεῖ εἶναι ἀδύνατον, παραιτοῦνται δὲ τὴν λειτούργειαν οἱ λαμπρότατοι μάγιστροι, οὐδένα ἔχων τοῦ πράγματος διοικητὴν ἀξιοχρεῶν καταλει- φθῆναι τοῦτο ἀνεπίσκεπτον [P. 591] βούλομαι. Κρείττον γὰρ, φησί, παρακερδαίνειν τινὰς ἀπὸ τῶν τινὰς συντρέβουσιν αὐτοὺς καὶ συμπνίγουσαν. » Καὶ διὰ ἔμειναν ἀνεξίσωτος (8) ἡ φάνα μάλλον ἐλευθερος καὶ

Τοῦ πρεσβυτέρου δὲ τῶν υἱῶν τοῦ βασιλέως, Κων- σταντίνου, ὡς εἶπομεν, τὸν βίον μετρημένος, καὶ τοῦ φίλτρου καὶ τῶν ἐπιπέδων ἐπὶ τὸν δεύτερον υἱὸν Λέοντα μεταπεσόντων, δεινὸς ἡ φθόνος ὀπλίζεται κατ' αὐτοῦ καὶ ὅπως, τὰ ἐπόμενα δηλώσει τρανότερον. Μοναχὸς ἦν τις τῶν πάντων φιλομένων καὶ πι- στευομένων Βασιλείῳ τῷ βασιλεὶ. ἦν δὲ καὶ ἱερεὺς, ὃν Σανδαβερηνὸν κατωνομαζόν· ὃς εἰ καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως ἐστέρητο, ἀλλ' οὐκ εἶχε παρὰ τοῖς ἄλλοις ὄξιν χρηστὴν. καὶ διὰ τοῦτο καὶ πολὺ λάκις περὶ Λέοντος τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως διεκκιμφοῦτο ὡς ἀπατεῶν καὶ γόγης καὶ τὸν βασιλέα τῶν καθηρόντων ἐξίγων λογισμῶν καὶ εἰς ἃ μὴ δεῖ παρασύρην. Ἐφ' ὧν δακνόμενος ἐκεῖνος τὴν ψυχὴν, καὶ ἀν- αμύνασθαι σπεύδον τὸν λυποῦντα, φίλιαν ὑποκρίνε- ται πρὸς τὸν Λέοντα, καὶ ποτὲ φησι πρὸς αὐτόν· « Ἰνα τί ὦ βασιλεῦ, νεανίας ἦδη ὧν καὶ παρὰ τῷ πατρὶ σου φιλούμενος, μὴ ἐπιφέρῃ ῥομφαίαν ἢ μά- χαιραν, ὅταν κατ' ἀγροῦς συνειπλήξῃ σου τῷ πατρὶ, ἴνα καὶ αὐτῷ, εἰ κατὰ θηρίου σχῆν χρεῖται, ἐπιδηδῆς, καὶ εἴ τι λαθραῖον πολλακίς κατ' αὐτοῦ ἐπιβούλευμα γένηται, μὴ ἀνοπλὸς εὐρεθῆς, ἀλλ' ἔχη· τι μεθ' ὅτου δυνήσῃ τοὺς πατρικοὺς ἐχθροὺς ἀνταμύνασθαι; » Οὐχ ὑπειδόμενος δὲ τὸν δόλον ὁ Λέων, οὐδὲ συνοήσας τὴν μηχανήν, δέχεται τὴν συμβουλήν. καὶ μηχανῶν ἐντὸς τοῦ ὑποδήματος ἐπιφέρεισθαι πεῖθεται. Γινὸς δὲ Σανδαβερηνὸς εἰς ἔργον χωρήσασαν τὴν ἐκτουτοῦ σκευωρίαν, πρόσσεισι τῷ βασιλεὶ καὶ φησι· « Γνωστὸν σοι ἔστω, ὦ βασιλεῦ, ὡς ἐπιβουλεύει τῇ ζωῇ σου ὁ σὸς υἱός· καὶ εἰ ἀπιστεῖς, ὅταν κατὰ θήραν ἐξῆς, κέλευσον περιαιρεθῆναι· τὰ πέδιλα τῶν ποδῶν αὐτοῦ, καὶ εἰ εὐρεθῆι ξίφος ἐπιφερόμενος, ἔστι πάντως ἡ ἐμὴ συμβουλή συμφέρουσα. » Ἐλίχθη ταῦτα, ἐξῆδος κατιγγέλη βασινική, συνεξέλθεν ἅπαν τὸ εἰωθός, ἔξεισι καὶ Λέων ὁ τοῦ βασιλέως υἱός. Καὶ κατὰ τινὰ τόπον γενόμενος ὁ βασιλεὺς προσποικεῖται χρεῖται ἔχειν μάχαιρας, καὶ ἐπέξῃ τ' αὐτὴν μετ' ἐπιτάσσεως. Μολὲν οὖν τῶν ὑπονοουμένων τῷ πατρὶ προεὶδώς ὁ υἱός, ἀπονήρως ἐφαλκυσάμενος ἦν ἐπιφέρετο μά- χαιραν ἐπιδίδωσι τῷ πατρὶ. Τούτου γενομένου αἱ μὲν τοῦ Σανδαβερηνοῦ προυγγαλίαι εὐθὺς ἐπι- σταύοντο, αἱ δὲ παρὰ τοῦ Λέοντος ἀπολογίαι μάταιοι καὶ κεναί. Ὑποστρέψας οὖν ὁ βασιλεὺς εἰς τὰ βασι-

ram præfigit. Peræquatorem vectigalium in urbe regia vocat Cassiodorus, Var l. vi, form. 6 Ἀνεξίσωτος vero nulli hujusmodi subjectus est exactori vel peræquatori. GOAR.

λεία πρὸς ὄργην κατὰ τοῦ υἱοῦ διανίσταται, καὶ ἐν τιν: τῶν βασιλείων οὐκων, [P. 591] ὁ μαργαρίτης κτηνομάζεται, ἔμπροσθεν τοῦτον πεποίηκεν, ἀφαιρείται δὲ καὶ τὰ τῆς βασιλείας παράστημα διηρηθίετο δὲ παρὰ τοῦ Σανδαβερνοῦ καὶ τοὺς λύχνους ἀποσέσσει τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. Ἄλλὰ τοῦτο μὲν ἐκώλυθη ποιῆσαι ὑπὸ τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς συγκλήτου βουλῆς τῆς εἰρκτικῆς δὲ ὁμοῦ εἶχεν ἐντός. Χρόνου δὲ παραδραμόντος συχνοῦ, καὶ πολλάκις τῆς συγκλήτου βουλευθείσης διαπειροθεύσασθαι περὶ τούτου καὶ κατ' ἄλλην καὶ ἄλλην αἰτίαν ἄλλως καὶ ἄλλως κωλυομένης, πρόφασις δίδοται εὐλόγος, ἐξ ἧς ὠδηγήθησαν εἰς τὸ καταλύσαι τὰ σπουδαζόμενα. Ζῶον ἦν τι πτηνὸν ἐν κλωβῷ κατὰ τὰ βασιλεία αἰωρούμενον πρὸς θῆεν καὶ τέρψιν τῶν θεωμένων καὶ ἀκουόντων (ψιττακῆς ὄνομα τῷ ζώῳ), μιμητὸν καὶ πολύφρωνον ὅπερ εἶτε πρὸς τινῶν διδασκῶν εἶτ' ἄλλως πως ἐξ αὐτομάτου πολλάκις, « Α? αἰ, κύριε Λέον, » ἐφθέγγετο. Εὐωχίας δὲ ποτε τελουμένης τῷ βασιλεῖ καὶ τῶν πρώτων τῆς βουλῆς συνεστιωμένων αὐτῷ, καὶ τοῦ ὄρνιθος πολλάκις φηγεγομένου τὸ προῤῥηθῆν, ἐπιστυγνάντατες οἱ δαιτυμόνες τῆς εὐωχίας ἐπάσαντο καὶ ἐπὶ συνοίᾳ ἐκάθηοντο. ὅσπερ προσσχῶν ὁ βασιλεὺς τὴν αἰτίαν τῆς ἀποχῆς τῶν βρωμάτων ἐπήρετο. Οἱ δὲ δακρύων ὑποπλησθέντες τοὺς ὀφθαλμοὺς, « Τίνα ὦ δέσποτα, εἶπον, βηῶσιν φαγοῦμεθα, οὕτως ὑπὸ τῆς φωνῆς τοῦ ἀλόγου τούτου ὀνειδιζόμενοι. δοκοῦντες ἡμεῖς λογικοὶ τε καὶ φιλοδέσποτοι; ὅτι αὐτὸ μὲν τὸ ἄλογον ζῶον τὸν οἰκεῖον ἀνακλιεῖται δεσπότην, ἡμεῖς δὲ τρυφῶντες λήθην τοῦ μηδὲν ἀδικήσαντος ἐλάβομεν δεσπότη. Εἰ μὲν γὰρ ἀδικῶν ἐλέγχεται καὶ κατὰ τοῦ πατρὸς εὐτρεπίσας τὴν δεξιάν, αὐτόχειρες ἡμεῖς τούτου γενησόμεθα πάντες, τοῦ αἵματος αὐτοῦ μὴ λαμβάνοντες κρόνον· εἰ δ' ἐσ' οἷς ἐνεκλήθη, διαφεύγει τὸν ἔλεγον, μέχρι τίνος ἢ συκοφάντης γλώσσα κατ' αὐτοῦ δυναμοῦται; » Μαλαχθεῖς οὖν τοῖς τοιοῦτοις λόγοις ὁ βασιλεὺς τότε μὲν καθεσθῆναι τούτοις προσέταξε, σκοπεῖσαι δ' αὐτὸς περὶ τοῦ πράγματος ἐπηγγείλατο· μετ' οὐ πολὺ δὲ πρὸς τὴν φύσιν ἐπανελθὼν ἐξάγει τε φρουρᾶς καὶ εἰς ὄψιν ἄγει τὸν υἱὸν, καὶ τὴν πένθημον ἀμείβει στολῆν, καὶ τὸ περιττὸν τῆς ἐν τῇ λύπῃ τραφεύσης κόμης περιαιρεῖ, καὶ τὴν προτέραν τῆς βασιλείας τιμὴν ἀποδίδωσιν.

Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ. καὶ διαβροχίας νόσῳ ἀλλασσεται, καὶ κατὰ μικρὸν τῇ τοιαύτῃ τηκεδόνι καταμαραινέτο. Διαθεῖς δ' ὡς ἐδόκε: τὰ τῆς βασιλείας, καὶ τὸν κληρονόμον καὶ διάδοχον γνωρίζον ποιησάμενος, τὸν βίον ἀπέλιπε, συμβασιλεύσας μὲν τῷ πατρὶ αὐτοῦ Μεγαλὸν χρόνον ἕνα, ἑτέρους δὲ ἑννέα καὶ δέκα χρόνους περὶ τὴν αὐτοκράτορα τῆς βασιλείας διαπρέψας ἀρχὴν. Διὰδέχεται δὲ τὴν ἕλλην τῆς ἐξουσίας ἀρχὴν Λέων ὁ καθ' ἡλικίαν πρῶτος τῶν περιόντων υἱῶν.

[P. 593] Λέων δὲ τῶν ἑλίων γενόμενος κύριος, τῶν ἄλλων τῶν συμβαλλομένων τῷ πολιτεύματι ὀλίγα ἢ τὸ παράπαν μὴ φροντίσας, τῷ θυμῷ δὲ σφραδάζων καὶ τὴν παρὰ τοῦ Σανδαβερνοῦ κατ' αὐτοῦ συστάσιν σεσωρίαν ἔναυλον ἔχων, εὐθὺς διαναστῆναι ἔκρινε πρὸς ἐκδικήσιν, προκαταστησάμενος εὐλόγοφανεῖς αἰτίας, ὡς ἂν δόξειε τὰ πραττόμενα μετ' εὐλόγου πράττεσθαι ἀφορμῆς, καὶ τὰ ἐμπόδια ἐκ μέσου περιελῶν. Εἰδὼς γὰρ ὡς οὐκ ἂν τι δυναθείη φαῦλον ἐνελεσθαι κατὰ τοῦ Σανδαβερνοῦ, Φωτίου τὸν πατριαρχικὸν ἰθύνοντος θρόνον. (Προστέσθαι γὰρ αὐτῷ γενναϊότερον καὶ ἀντιλήψασθαι ὑπετόπισαι,

A ex eo lapsum est temporis, donec **1047** tandem senatu sæpenumero pro Leone intercedere conato, aliisque atque aliis de causis impedito, tandem propositi exsequendi talisese obtulit opportunitas. In palatio avis quædam humanæ vocis aliarumque imitatrix, nomine psittacus, in cavea suspensa degabat, ut spectatores atque auditores oblectaret. Ea avis sive fortuito sive ita a quodam docta, vociferari solebat: Heu heu, domine Leo. Quodam tempore cum ad convivium imperator senatores præcipuos vocasset, eamque vocem avis sæpiusculer ederet, mæstitia oborta convivæ cibo potuque omisso cogitabundi assederunt. Cumque id animadvertens imperator causam rei perquireret, ii oculos lacrymis oppleti, « Qui, inquit, imperator, cibum capian us, voce bestiæ hujus objurgati nos qui rationis comotes et minorum studiosi iudicati credimur? Bruta hæc avis domini sui nomen invocat: nos luxui dediti insontem oblivioni mandamus. Etenim si insidiarum patri structurarum convincitur Leo, omnes nos nostris eum manibus necare parati sumus, neque sanguis ejus nobis saturandis sufficiet. Sin crimina ei intentata non demonstrantur, quousque tandem calumniatrix lingua eum opprimet? » His, verbis demitigatus imperator bono animo esse in præsentia eos jubet, seque rem curæ habiturum promittit. **1048** Ac non magno post temporis intervallo, ad naturam reversus. Leonem carcere eductum in conspectum suum admittit, vestem lugubrem idemit, comæ superflua, quæ per luctum creverant, auferri jubet, dignitatemque Cæsaris pristinam reddit.

C

Haud multo post Basilius in alvi profluvium incidit; eoque morbo paulatim contabescens, cum res imperii pro suo arbitrio constitueret hæredemque et successorem suum declarasset, diem obiit. Imperavit cum Michaelo annum unum, solus unumdeviginti annos imperium præclare gessit. Successit ei Leo, filiorum superstitem maximus natu.

D Leo summa rerum ad se devoluta, initio cæterorum quæ ad rem publicam pertinebant aut exigua aut nullam curam gessit, sed præ ira tumultuans insidiasque in se Sandabareni recenti memoria animo observans statim ad exigendas de eo pœnas se accinxit, causas in speciem honestas ac probabiles prætexens, ut quæ agebantur omnia ratione recta fieri putarentur, et impedimenta amolens. Primo omnium de submovendo Photio patriarcha cogitatum, quod hoc pontificatum suum obtinente sentiret Sandabareno se male fatere non posse, quem a Photio acriter defensum

et contra vim propugnatum iri noverat. (Etenim **1049** id quoque jaclabatur, Photium in eo fuisse ut suorum cognatorum quemdam ad imperium eveleret; cumque id se perficere nisi sublato Leone nequire judicaret, Sandabareno idem sentienti in paradisi istis insidiis socium se prœbuisse.) Ergo imperator Andream magistrum, exercituum ducem, cum Joanne Hagiopolita magistro et dromi logotheta mittit in Magnam Ecclesiam, jubetque eos de suggesto ad aures multitudinis ex scripto recitare crimina Phctii, cumque in Harmonianorum monasterium relegare. E vestigio in ejus locum Leo fratrem suum Stephanum syncellum ingerit; quem, quia tum episcopus Heracleæ in vivis non erat, Theophanes præsides designavit. Celeriter etiam Euchaitam misit, qui inde Sandabarenorum Theodorum (is enim ejus urbis Ecclesiæ gubernacula tenebat) ad se adducerent.

θίντα τοῦ πρωτόθρονου. Πέμψας δὲ διὰ ταχέων εἰς τὴν εἰρημένην Ἐκκλησίαν πηδαλιουχοῦντα εἰσαγαγεῖν ὡς αὐτὸν προσέταξε.

Dum hæc geruntur, interim Andrea exercituum præfecto aliisque senatoriis viris multis Chrysopolin ad Philippici monasterium missis cum cætu sacerdotum, cereis, facibus atque aromatibus, cadaver Michaelis imperatoris trucidati sepulchro educi, in arca cupressina poni, imperatorioque splendore velatum Constantinopolin afferri jussit. Ibi cum cantu **1050** et hymnis exceptum, itaque usque ad ædem apostolorum deductum est, comitantibus pompam etiam fratribus imperatoris, Alexandro patriarcha et Stephano. Estque repositum in marmorea arca.

Idem Leo Stylianum Zautzani magistrum ac logothetam dromi creavit, cujus cum filia jam tum consuetudinem habebat, vivente etiamnum legitima uxore Augusta Theophanone; quæ etsi videbat inaudiebatque quid rei gereretur, nunquam tamen æmulatione ob violatam lecti fidem exarsit.

Eo ipso tempore Agareni urbem quæ ad Charsianum erat sublimem ceperunt, incolasque omnes captivos abduxerunt. Incendium quoque in urbis parte meridionali, loco cui Ferreæ nomen, cum alia absumpsit, tum apostoli Thomæ templum

καὶ μὴ συγχωρῆσαι τυραννικὸν τι παθεῖν· καὶ γὰρ οὐ καὶ ἐφέρετο λόγος ὡς αὐτὸς ὁ Φώτιος οἰκίειν συγγενεῖ μνηστευόμενος τὴν βασιλείαν καὶ τῷ Σανδαβάρην κοινολογητάμενος, καὶ δόξαν ἀμφοῖν μὴ ἄλλως ἐπιτυχεῖν τοῦ ἐπετοῦ εἰ μὴ ὁ Ἄβων ἐκποδῶν γένοιτο, τὴν προσηρμέντης ἐξέσπην κατ' αὐτοῦ συκοφαντήσαν.) Τοῦτον οὖν ἔγνω πρῶτον μετακινήσαι τοῦ θρόνου, καὶ ταχέως ἐκπέμψας τὸν μέγιστρον Ἀνδρέαν τὸν στρατηλάτην, ἅμα τῷ μαγίστρῳ Ἰωάννῃ καὶ γέγονότι λογοθέτῃ τοῦ δρόμου τῷ Ἀγιοπολίτῃ (9). κατὰ τὴν Μεγαλτὴν Ἐκκλησίαν ἀνελεῖν ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς ἐκκλησίας προσέταξε, καὶ τὰς τοῦ πατριάρχου Φωτίου ἀτίας πάντων εἰς ἐπὶ χροὸν ἀναγόντας τοῦ θρόνου τοῦτον καταγαγεῖν κἂν τῆ τῶν Ἀρμενιανῶν (10) περιορίσαι μονῆ. Κατὰ πόδας δὲ Στέφανον (11) σύγκελλον τὸν ἐαυτοῦ ἀδελφόν, ὁ βασιλεὺς πατριάρχῃν προβάλλεται, ὅτι μὴ τοῖς ζώσιν ἐνηριθμεῖτο ὁ Ἡρακλείας, ὑπο Θεοφάνους χειροτονη-

Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐπράττετο, τὸν στρατηλάτην Ἀνδρέαν καὶ ἄλλους συγκαλητικούς πολλοὺς εἰς τὸ ἐν Χρυσουπόλει τοῦ Φιλιππικοῦ μοναστήριον ἐκπέμψας μετὰ κλήρου καὶ κηρῶν καὶ λαμπάδων καὶ ἀρωμάτων ἐξαγαγεῖν τοῦ τάφου τὸν ἀναρεθέντα βασιλεὺς Μιχαήλ διωρίσαστο ἐν κυπαρισσίῃ τε λάρνακι καταθεῖναι, καὶ ἐντίμως καὶ βασιλικῶς περιστελεῖντα ἐν τῇ πόλει εἰσαγαγεῖν, κάκειθεν μετὰ ψδῶν καὶ ὕμνων ἄχρι τοῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων προπέμψαι, ἐπουμένων ἐκείσε καὶ τῶν τοῦ βασιλέως ἀδελφῶν Ἀλεξάνδρου καὶ Στεφάνου τοῦ πατριάρχου, καὶ ἐν λάρνακι θεῖναι μαρμαρίνην ὃ καὶ ἐγένετο.

Προεβίλλετο δὲ καὶ Στυλιανὸν τὸν Ζουτζᾶν μέγιστρον καὶ λογοθέτην τοῦ δρόμου ἥδη γὰρ ἤρξατο πλησιάζειν τῇ αὐτοῦ θυγατρὶ, ζώσης ἐτι τῆς κατὰ νόμον συνεξευγμένης αὐτῷ γυναικὸς τῆς Αὐγούστης Θεοφανούς. ἀκούσης καὶ βλέπουσης τὰ γινόμενα, καὶ μηδαμῶς τῷ τῆς ζηλοτυπίας πάθει ἀναφλεχθεῖσιν ποτὶ.

[P. 59i] Κατὰ πόδας δὲ παρελήφθη παρὰ τῶν Ἀγερηνῶν καὶ ἡ κατὰ τὸ Χαρσιανὸν διακειμένη πόλις ἡ ὕψηλή, καὶ ἠγματούσθη ἅπαρ ὃ ἐν ταύτῃ λαός. Ἐγένετο δὲ καὶ ἐμπρησμός κατὰ τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς πόλιος, ἐν τῇ λεγομένην Σιδηρῆ. Ἔργον

XYLANDRI ET GOARI NOTE.

(9) Apud hunc et similes scriptores sicut regia urbs Cpolis loco, ita et pro Hierosolymis sæpe urbs sancta κατὰ περίερασιν ponitur, quod animadvertas facile. Atque probabila est de Hagiapolita intelligendum Hierosolymæum. XYL.

(10) Zonaras non Ἀρμενιανῶν, ut Noster, sed Ἀρμενικῶν habet, Armenianorum. Ex hoc loco apparet jus designandi ac suffragiis eligendi patriarchæ Cpolitani fuisse penes Heracleæ episcopum. Præsides est πρωτόθρονος, principem in consensu locum habens, quales (puto) nostri decani. XYL.

(11) Hallucinatur Xylander sive interpres sive scholiastes; bifariam errans emendatur, ut interpres hoc pacto: E vestigio in ejus locum Leo fra-

trem suum Stephanum patriarcham designat ac promovet, quem quia tum episcopus Heracleæ non numerabatur inter vivos, Theophanes Cæsareæ primatiatis antiquæ vel præcellentioris sedis antist. s, ac ideo primas inter alios obtinens, ornavit et consecravit. Scholiastæ errorem veritas refellit, quæ imperatori patriarcham designandi jus ubique attribuit, reservata Heracleensî episcopo, quod ei primitus fuisset subjecta Constantinopolis sedes eum consecrandi auctoritate, in cujus locum eo morino Cæsariensis diocesis πρωτόθρονος ad hoc munus suffectus est. Qui enim antiquitus ante patriarchatum erectum ἐξάρχουι erant et primates, ii nunc πρωτόθρονουι. GOAR.

δὲ τούτου γέγονε καὶ ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου ἀποστόλου Ἀ
Θωμᾶ, ὃν τεφρωθέντα καὶ αἰθάλην γενόμενον ὁ βα-
σιλεὺς αὐθιγὰ πολυτελῶς ἀνεκαίνισεν.

Ἰσχυρήν δὲ καὶ ὁ Σανδαβερηνὸς εἰς τὴν πόλιν, καὶ
ὑπέθεντο τῷ βασιλεῖ Ἄνδρέας ὁ στρατηλάτης καὶ
Στεφανὸς μάγιστρος, οἱ πολλὰ παρὰ τοῦ Σανδαβα-
ρηνοῦ πρὸς Βασιλείον τὸν βασιλέα διαβληθέντες, ἐξ-
ετάσθη τὰ τῆς γενομένης κατ' αὐτοῦ τοῦ βασιλείως,
γροφῆς. Διεβεδαίουντο δὲ καὶ δυνατὸν εἶναι ἐξελεγ-
χθῆναι ὡς βουλόμενοι Φώτιος τε ὁ πατριάρχης καὶ
αὐτὸς ὁ Σανδαβερηνὸς τινὰ τῶν τοῦ Φωτίου συγγενῶν
εἰς τὴν βασιλείαν ἀναγαγεῖν τὸ μελετηθὲν ὑπεκρί-
νντο δρᾶμα. Μεμωθίντες οὖν τινες πρὸς βασιλείως
ἀγαγεῖν τὸν τε Φώτιον καὶ τὸν Σανδαβερηνὸν ἐν τοῖς
παλατίοις τῶν Πηγῶν ἐκελεύσθησαν. Ἰδίᾳ μόντοι
ἄριστο φρουρεῖσθαι ἐκάτερον. Ἐξέταστα δὲ καὶ
διαγνώμενες τῶν κατ' αὐτῶν κινουμένων αὐτὸς τε ὁ
στρατηλάτης ἐπέμπεθη, Ἄνδρέας καὶ ὁ μάγιστρος Στέ-
φανος, καὶ ὁ μάγιστρος ὁ Ἁγιοπολίτης, καὶ Κρατε-
ρὸς, καὶ Γούβερ, οἱ πατρικιοὶ. Ἀγαγόντες οὖν τὸν πα-
τριάρχην Φώτιον καὶ ἐντίμως ἐπὶ θρόνου καθ-
ίσαντες, καὶ αὐτοὶ καθεσθόντες, τὴν ἐξέτασιν ἐποι-
οῦντο. Καὶ φησὶν ὁ στρατηλάτης πρὸς τὸν πατριάρ-
χην: « Γνωρίζεις, ὦ δέσποτα, τὸν μοναχὸν Θεόδωρον; »
'Ὁ δὲ, « Μοναχὸς οἶδα Θεοδώρους πολλοὺς ποῖον
λέγεις; » Τοῦ δὲ Ἀνδρέου προσθεμένου τὴν τοῦ
Σανδαβερηνοῦ προσηγορίαν, ὁ πατριάρχης, « Γι-
νώσκων, ἔφη, τὸν ἄνδρα, ἐπίσκοπον τῶν Εὐχαίτων
ὑπάρχοντα. » Ἐνεχθέντος δὲ καὶ τοῦ Σανδαβαρ-
ηνοῦ, φησὶ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἄνδρέας: « Ὁ βασιλεὺς σοὶ
δηλοῖ. Ποῦ εἶσι τὰ χρήματα καὶ τὰ πράγματα τῆς
βασιλείας σου; » Ὁ δὲ ὑπολαβὼν « Παρ' ἐκείνοις οἷς
δέδωκε ταῦτα ὁ κατὰ τὴν ἡμέραν βασιλεὺς. Ἐπεὶ
δὲ νῦν ζητεῖ ταῦτα ὁ ἄρτι κ. αὐτῶν, ἐξουσίαν ἔχει
καὶ ζητεῖν ταῦτα καὶ λαμβάνειν. » Καὶ ὁ Ἀνδρέας:
« Εἰπέ τίως, σὺ τίνα ἐβουλεύου βασιλέα ποιῆσαι, τῷ
πατρὶ τοῦ βασιλείως ὑποτιθεὶς τοῦ οἰκείου παιδὸς
ἐξουσίαν τοὺς ἀφθαλμούς; σὸν συγγενῆ ἢ τοῦ πα-
τριάρχου; » Ὁ δὲ ἐξώμνητο μηδὲν ὧν πατηγορεῖτο
εἰδέναι. Καὶ φησὶν ὁ μάγιστρος Στέφανος: « Εἶτα, ὦ
πολύτροπος καὶ μηχανορράφος, πῶς ἐμήνυσας περὶ
τούτου τῷ βασιλεῖ ἐξελεῖξαι τὸν πατριάρχην; » Καὶ
ὁ, ὡς ἤκουσε τούτου τοῦ λόγου, εὐθίως ἐπιλαμβί-
νεται τῶν τοῦ πατριάρχου ποδῶν, « Ὁρκίζω σε, δέ-
σποτα, κατὰ τοῦ Θεοῦ, λέγων, πρότερόν με καθαιρή-
σαι, καὶ τότε γυμνὸν ἱερωσύνης παραλαβέτωσαν καὶ
κολαζέτωσαν ὡς κκοῦργον. [P. 595] Οὐδὲν γὰρ
τοιοῦτον σῶνοιδε ἐμαυτῷ, οὔτε τῷ βασιλεῖ ἐμή-
νυσαι. » Ὁ δὲ πατριάρχης ἀναλαμβάνων αὐτὸν καὶ τῶν
ποδῶν ἀνίστων, φησὶ: « Μὲ τὴν ἐμὴν σωτηρίαν, κύριε
Θεόδωρε, ἀρχιεπίσκοπος εἶ καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ
ἐν τῷ μέλλοντι. » Θυμωθεὶς δὲ Ἀνδρέας ὁ στρατηλά-
της: « Καὶ οὐκ ἐμήνυσας δι' ἐμοῦ τῷ βασιλεῖ, ἀπατε-
ῶν καὶ γόης, τὸν πατριάρχην περὶ τούτου ἐλέγξει; »
'Ὁ δὲ πάλιν ἀπερνέειτο περὶ τούτου μηδὲν εἰδέναι.
Ἰποστρεψάντων δὲ τῶν ἀρχόντων καὶ τὰ ἀκλιθῆντα
γνώριμα θεμένων τῷ βασιλεῖ, αὐτὸς τῷ θυμῷ
φλεγμαίνων, καὶ πλέον διὰ τὸ μὴ κατὰ τοῦ πατριάρ-
χου οὐλόγον αἰτίαν εὑρεῖν, ἀποστείλας ἐμάστιξε τὸν

in cinerem ac favillam redegit; quod magno de-
inde impendio imperator instauravit.

Interim Sandabareno Constantinopolin adducto,
Andreas exercituum dux et Stephanus magister,
quos Sandabareno apud Basilium multis calum-
niis gravarat, Leoni suadent ut de crimine ipsi
intentato inquisitionem instituat; affirmantque
feri posse ut certis demonstraretur indiciis quo
pacto Photius patriarcha et Sandabareno, ut
quemdam Photii cognatum ad 1051 imperium
evherent, fabulam istam commenti fuerint Mit-
tuntur ergo ab imperatore qui Photium et San-
dabarenum in palatium ad Fontes adducant: uter-
que seorsim in custodia habetur. Inquisitores et
cognitores criminum quæ obiciebantur deliguntur,
ille idem Andreas, Stephanus, et Hagiopolitita, ma-
gistri, Craterus et Guber, patricii. Hi patriarcham
Photium producant et in solio honorifice collo-
cant, et ipsi juxta assidentes examen instituunt.
Ibi Andreas ad Photium: « Nostin', domine, mona-
chum Theodorum? » Respondente Photio multos
se monachos Theodoros nosse, et de quo interro-
garetur nescire, nomen Sandabareni addidit An-
dreas; et Photius hunc sibi notum esse fatetur,
episcopum Euchaitanum. Adducitur etiam Sanda-
bareno. Huic Andreas: « Quærit, inquit, ex
te imperator ubi pecuniæ et res imperii sui sint? »
Respondet: « In eorum manibus, quibus impera-
tor hodie imperium gerens mandavit, habetque
potestatem, si ita vult, eas quærendi et recipiendi. »
Andreas porro: « Dic, ait, quis erat iste quem
imperatorem facere voluisti, quo tempore Basilio
auctor fuisti ut filio suo nunc imperanti oculos
erueret? Tibine fuit sanguine propinquus an
patriarchæ? » Sandabareno jurante nihil se sibi
eorum quæ subjicerentur esse conscium, Step-
hanus, « Quomodo 1052 ergo, ait, versute vete-
rator, de hac re indicium ad imperatorem detu-
listi, convicturum te patriarcham dicens? » Hæc
verba simulatque audivit Sandabareno, patriar-
chæ pedes amplexus, « Obtestor te, inquit,
domine, per Deum, ut mihi sacerdotalem prius
adimas dignitatem, atque tum exauctoratum me
ii arripiant et ut maleficum puniant. Nam mihi
ego nullius talis rei sum conscius, neque im-
peratori quidquam indicavi. » Eum patriarcha a
pedibus suis attollens, inquit: « Per salutem meam,
domine Theodore, et in hoc et in futuro sæculo
archiepiscopus es. » Ad hæc Andreas ira concu-
tus, « Hem, ait, impostor atque præstigiator, an-
non per me imperatori significasti te patriarcham
velle convincere? » Theodorus rursus inflatus
ire, et quidquam tale sibi cognitum negare.
Imperator, cum ad eum reversi inquisitores,
quid responsum esset retulissent, ira ardens,
maxime quod probabilem causam Photii male tra-
ctandi non inveniret, Sandabarenum flagris atrociter
cædi jussit, eoque facto Athenas cum relegavit.

Missisque post eum ministris, oculis spoliatum in Orientem deportavit. Longo autem post tempore cum revocavit, et alimenta ei ex Nova Ecclesia decrevit. Mortuusque est Theodorus post Leonis obitum, Zoa ejus uxore et Constantino filio imperantibus.

Annum secundum imperante Leone, Angreo Longobardiæ dux. 1053 regis Franciæ gener, cognita Basilli morte, a societate Romanorum descivit, sibique totam ditionem vindicavit. Contra eum Leo Constantinum patricium, mensæ præfectum, eum Occidentalibus mittit copias. Commissa pugna Constantinus succubuit, vixque cædem ipse evasit, exercitu suo occisione deleta.

Sub idem tempus sol hora diei sexta ita defecit ut stellæ viderentur. Exstiteret etiam vehementes ventorum flatus, fulgura, tonitrua terribilia et ardentia fulmina. quibus septem viri in gradibus sancti Constantini in foro icti perierunt. Tunc etiam Samus a Sarracenis obsessa est, incluso simul etiam prætore ejus, Constantino patricio, cognomine Paspala. At imperator Zoes amore impulsus Zautzam ejus patrem, nova dignitate excogitata, imperatoris patrem appellat. Nam Zoe ista cum facile omnium ea ætate mulierum forma esset præstantissima, nupserat patricio Theodoro Guniazitzæ: sed cum maritus ejus per dolum veneno necatus esset, imperator eam etiam superstitite adhuc ejus uxore in concubinato habuit, ut jam supra dictum fuit.

A Σανδαβαρηνός ἀπηνῶς καὶ ἐν Ἀθήναις ἐξώρισε, καὶ κατόπιν ἀποστείλας ἐτύφλωσε καὶ κατὰ τὴν Ἑω μετέβηκεν. Ἀνεκαλέσαστο δὲ τοῦτον μετὰ χρόνων πολλῶν παρολκῆν. καὶ σιτήσεις τοῦτω ἀφώρισεν ἀπὸ τῆς Νέας Ἐκκλησίας (12). Ἐτελεύτησε δὲ μετὰ θάνατον Λέοντος, ἐπὶ Ζωῆς τῆς αὐτοῦ γυναικὸς καὶ Κωνσταντίνου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ βασιλευόντων.

Τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας Λέοντος, Ἀγγαίων (13), ὁ Λαγγεβαρδίας δούξ, γαμβρός δὲ τοῦ βῆγος Φραγγίας, τὸν θάνατον πυθόμενος Βασιλείου τοῦ βασιλέως ἀπέστη τῆς πρὸς Ῥωμαίους φιλίας καὶ πᾶσαν τὴν χώραν ὑφ' ἑαυτὸν ἐποιήσαστο. Τούτου γνοὺς ὁ βασιλεὺς τὸν πατρικίον Κωνσταντῖνον, τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης (14), μετὰ τῶν Δυτικῶν ἐπέμπευε κατ' αὐτοῦ θεμάτων. Συμβολῆς δὲ γενομένης οἱ περὶ τὸν Κωνσταντῖνον ἠτήθησαν καὶ κτεκόπησαν, μόγις ἐκείνου περισωθέντος.

Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἐγένετο καὶ ἡλίου ἐκλειψις περὶ ὥραν ἕκτην τῆς ἡμέρας. ὥστε καὶ ἀστέραι φανῆναι, ἀνέμων τε βία τε πνοῆ καὶ ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ φρικώδεις καὶ σκηπτοὶ καυσώδεις, ὑφ' ὧν καὶ ἄνδρες ἐπτά ἐν τοῖς ἀνορθάθμοις τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου ἐν τῷ φόρῳ ἐκεραυνώθησαν. Ἐπολιόρχηθη δὲ καὶ ὑπὸ Σαρακηνῶν ἡ Σάμος, συμπαραληφθέντος καὶ τοῦ στρατηγούντος ἐν αὐτῇ Κωνσταντίνου πατρικίου τοῦ Πασπαλά. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῷ πρὸς Ζωῆν τὴν θυγατέρα τοῦ Ζουτζᾶ φίλτρῳ νικώμενος τιμᾷ τὸν ταύτης πατέρα βασιλεοπάτορα (15) αὐτὸς τὸ ἀξίωμα καινουργήσας μὴ πρότερον ὄν. Ἡ γὰρ Ζωὴ μέγιστον ἐπὶ γάλλει καὶ εὐπρεπέα τῷ τότε διαλάμπουσα συνέξευκτο μὲν ἀνδρὶ Θεοδώρῳ C πατρικίῳ τῷ Γουνιαζιτζῆ, ἐκείνου δὲ δολοφονηθέντος φαρμάκῳ ἐπαλλοκέετο τῷ βασιλεῖ καὶ ζώσης, ὡς εἴρηται, τῆς αὐτοῦ γυναικὸς.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(12) A patre Basilio in palatio in honorem D. Nicolai exstructæ et ubertim dotatæ, de qua p. 588. GOAR.

(13) Hagio Zonaræ; sed profecto qui per id tempus Francorum fuerunt reges, quod ego invenire possim. talem generum non habuerunt, et amplius inquirendum censeo. Hæc sane in Caroli Crassi imperium incidunt. paulo ante gesta quam eo mortuo Berengarius Ticini ex duce Fori Julii contra Arnulphum imperatorem Romanorum rex Italiæ est creatus Forte Hugo hic dux Longobardiæ dictus fuit. Sed nihil habeo comperti, nisi is est Hugo ille Lotharii regis Lotharingiæ ex pellice Vualdrada filii Lotharii imperatoris N quem constat ex historiis eo ipso tempore quo Leo non ita pridem imperator Cpolititanus factus est, Godefrido Frisiæ regi sororis suæ marito auctorem fuisse rebellis nis contra Carolum Crassum imperatorem Cæterum id notum est, Cpolitano imperio subjectos a nostro hic et alibi Romanos dici, neque eum imperatores Germanos pro imperatoribus aut Romanis agnoscere De qua re et supra monui, et nisi hoc observetur, multa absurde accipi oportet, ut (verbi gratia) quæ in primo anno Nicephori Phocæ de Italici opera Romanorum (sic vocat Cpolititanos) liberatis, etc. XYL. — Ἀγγαίων ὁ Λογγεβαρδίας δούξ. Bene quadrant hic Constantini De Admin imp. c. 27 verba: Ἰστῆν δὲ ἐν τοῖς παλαιῶν χρόνοις κατεκρατεῖτο ἡ πᾶσα ἐξουσία τῆς Ἰταλίας, ἡ τε Νεάπολις καὶ Καπὼν καὶ

Benevidens τό τε Σαλέρνον καὶ ἡ Ἀμέλη καὶ ἡ Γαίτη καὶ πᾶσα ἡ Λογγεβαρδία (sic scribit ille) πρὸς τῶν Ῥωμαίων δηλονότι. Hæc itaque Longobardia non Insubrum, sed Campanorum et Apulorum fuit regio, de qua alibi, cuius dux iste Angæon privatus princeps Etenim non nisi ævo sequente a Normanis tota Italia Græci penitus fuerunt ejecti. Γαμβρός etiam non generum modo, sed affinem quemcunque ex parte uxoris significat. GOAR.

(14) Tres imperatoris mensæ proxime serviisse manifestat Codinus c. 7, n. 21, quorum hic. ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης, tertius est. Παρίσταται πρῶτος οὗτος δὲ ὁ μέγας δομίστικος ἐγγὺς τῷ βασιλεῖ. μετὰ τοῦτον ὁ τῆς τραπέζης δομίστικος, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης Stat magnus domesticus proximus imperatori (honoris gratia), post eum domesticus mensæ (cibos divisurus) post isum præfectus mensæ (eosdem mensæ appositurus). N 33: Τὸ δὲ γε παναγίαςιον ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης λαβὼν ἐπάνω τίθησι τῆς τραπέζης. Hoc dapiferi officio Russorum dux, si fidem mereatur Nicephorus Gregoras l. vii, a Constantino fuit ornatus GOAR.

(15) Nomen illud dudum Julio et Tatiano benevolis sibi fratribus imposuerat Marcianus: Ἐὰν τοῦτο ἐκ Θεοῦ γένηται πατέρας ὑμᾶς ἀνακηρύξω. Et paulo infra: Τατιανὸν καὶ Ἰούλιον μεταπεμφίμενος πατέρας αὐτοὺς ἀνεκήρυξε. Verum benevolentiae gratitudinisque erga fratres, non muneri et dignitatis illis, velut Zautzæ, fuit appellatio. GOAR.

Τῷ δ' ἐπιόντι ἔκει Στέφανος ὁ τοῦ βασιλέως ἀδελ-
 φός καὶ πατριάρχης ἀπέλιπε τὴν ζωὴν, καὶ προ-
 χειρίσθη Ἀντώνιος ἀντ' αὐτοῦ πατριάρχης, ὁ τὴν
 ἑπωνυμίαν Καυλέας. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν πόλιν
 ἐφέρετο οὕτως. Συμεὼν δ' ὁ τῶν Βουλγάρων ἄρχων τὰς
 [P. 596] πρὸς Ῥωμαίους σπονδὰς διαλύσασθαι σπεύ-
 δων πρόφασιν εὔρε τοιαύτην. Δούλος ἦν εὐνούχος τῷ
 βασιλεὺσι Μουσικὸς καλοόμενος. Οὗτος συμφιλιω-
 θεὶς ἀνδράσιν ἐμπορικῶς καὶ φιλοκερδέσι, βουλόμε-
 νος κερδαίνειν αὐτοὺς, τῇ πρὸς τὸν Ζουτζᾶν χρη-
 σάμενος παρρησίᾳ τὰς ἐκ Βουλγαρίας ἐσαγομένας
 πραγματείας εἰς τὴν πόλιν εὐθέως μετέστησε, εἰς
 Θεσσαλονίκην, καὶ τοὺς εἰρημένους ἐμπόρους τελώ-
 νας ἐκαίτε κατέστησεν, οἵτινες κοκῶς διετίθεσαν
 τοὺς τὰς πραγματείας μετιόντας Βουλγάρους, βαρέα
 ἐσπραττόμενοι τελωνήματα. Τῶν δὲ Βουλγάρων ἀναγ-
 γελάντων ταῦτα τῷ Συμεὼν, καὶ τούτου ὄγλα τῷ
 βασιλεὶ καταστῆσαντος, ἐπαί τῇ πρὸς τὸν Ζουτζᾶν
 συμπαθείᾳ νινώμενος πάντα ὡς λῆρον ἠγήσατο καὶ
 οὐδεμίαν ἡξίωσεν ἐπιστροφῆς, μανεὶς ὁ Συμεὼν,
 καὶ ἄλλως, ὡς εἴρηται, πρόφασιν εὐπρόσωπον ζη-
 τῶν, ἀρρεὶ κατὰ Ῥωμαίων τὰ ὄπλα. Ὅπερ ἀκούσας
 ὁ βασιλεὺς καὶ αὐτὸς ἀνθοπλίζεται, καὶ Προκόπιον
 τὸν Κρηνίτην τὴν τοῦ στρατηλάτου μετιόντα λει-
 τουργίαν λαῶν πολλῶν καὶ ἄρχουσι καθοπλίσας, δοὺς
 τε αὐτῷ καὶ Κουρτίκιον τὸν Ἀρμένιον, ἐκπέμπει
 κατὰ τοῦ Συμεὼν. Συρράχεντων δ' ἐν Μακεδονίᾳ
 τῶν στρατευμάτων ἡττωνῶν Ῥωμαῖοι, καὶ κατα-
 σπῆττονται αὐτὸς τε ὁ Κρηνίτης καὶ ὁ Κουρτίκιος
 Ἀρμένιος καὶ ἄλλοι πολλοί, τῶν κατασχεθέντων ἀπὸ
 τῆς ἐταρείας τοῦ βασιλέως τοῦ Συμεὼν ἀποτειμό-
 νος τὰς βίνας καὶ εἰς τὴν πόλιν ἐκπετυμφοτός πρὸς
 ἀισχύνην Ῥωμαίων. Τῷ τριούτῳ δὲ πάθει καὶ τῷ
 προπηλακισμῷ τοῦ Συμεὼν περιαλγῆς γενόμενος ὁ
 βασιλεὺς Νικήταν πατρίκιον τὸν τὴν ἑπωνυμίαν
 Σκληρὸν διὰ τοῦ Ἰστρου πρὸς Τούρκους τοὺς Οὐγ-
 γρῶς καλούμενους (16) ἀπέστειλεν, ἐφ' ᾧ περαιώ-
 σασθαι τὸν ποταμὸν καὶ τὴν Βουλγαρίαν τὸν ἐνὸντα
 τρόπον λυμῆνασθαι. Ὁ δὲ τοῖς Τούρκοις συμμύζας
 καὶ πείτας κατὰ τῶν Βουλγάρων ὄπλα κινεῖν, ὁμῆ-
 ρους τε λαθῶν, εἰς βασιλέα ὑπέστρεψεν. Ἀλλὰ δὴ
 καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς διὰ τε γῆς καὶ θαλάττης ἐγνώ-
 κει Βουλγαροὺς πολεμεῖν. Διὰ μὲν οὖν θαλάσσης
 εὐστάθιον ἐκπέμπει τὸν πατρίκιον καὶ δρουγγάριον,
 διὰ δὲ γῆς τὸν πατρίκιον Νικήφρον τὸν Φωκᾶν,
 προβλατόμενος αὐτὸν μετὰ τὸν Ἀνδρέου θάνατον δο-
 μέσιον τὸν σχολίον. Ὡν μέχρι Βουλγαρίας ἀφικο-
 μένων ὁ βασιλεὺς ἐτι τὴν εἰρήνην στέργων τὸν κοιλι-
 στωρα (17) Κωνσταντινάκιον (18) ἐκπέμπει πρὸς
 Συμεὼν· ὃν οὕτως κατασχὼν τίθησιν ἐν φρουρᾷ,
 δολίως πρὸς αὐτὸς ἀφικέσθαι νομίσας. Ἀσχολουμένου

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(16) Quorum h. l. mentio fit Ungrorum (nam sic perspicue appellatur. ut et a Zunara quamvis alii Ugros legant, ii haud dubie sunt qui hodie Ungari dicuntur. XYL. — Turcos hic cum Ungaris confundit interpres, quos auctor particula conjunctiva καὶ prodit diversos. Eos autem intellige Scythas Chazaris vicinos, quorum contribules Monomacho

Anno insequenti Stephanus imperatoris frater moritur. Patriarcha in ejus locum ereatur Antonius cognomento Cauleas. Hic erat urbanarum 1054 rerum status. At Simeon. Bulgarorum princeps. fœderis Romani confundendi cupidus, hanc arripuit ansam: Erat eunuchus Zautzæ nomine Musicus. Is societate cum mercatoribus ac lucro intentis hominibus inita, rem cupiens facere, usus ad hoc libertate quæ ei apud Zautzam erat, negotiationes quas Cpoli habere solebant Bulgari, subito Thessalonicam transfert, mercatoresque istos ibi publicanos facit. Ii cum Bulgarorum negotiatores vexarent, ab iisque iniqua exigent vectigalia. Simeon a suis monitus ea de re apud Leonem queritur; et cum victus in Zautzam favore imperator pro nugis hoc negotium haberet neque ulla dignaretur cura, irritus, alioquin occasionem pacis rumpendæ honestam quærens, arma adversus Romanos capit. Leo ubi hoc percipit, ipse quoque ad bellum se parat; et Procopium Crenitam, cui tunc munus ducendorum exercituum impositum erat, magis cum copiis et ductoribus, addito etiam Curticio Armenio, contra Bulgaros mittit. In Macedonia adversæ acies concurrerunt, victique Romani et occisi sunt, interque hos Crenites etiam ac Curticius. Quos de exercitu Romano cepit Simeon, eos ludibrii causa naribus mutilatos in urbem remisit. 1055 Hac clade et contumelia Leo in summum animi conjectus dolorem, Nicetiam patricium cognomento Sclerum (id est, durum) per Istrum ad Turcos sive Ungros mittit, ab iisque petit ut flumine trajecto Bulgariam pro virili infestent Niceta cum Turcis congressus iis ut arma in Bulgaros moverent persuadet, obsidibusque acceptis ad imperatorem redit. Nec non imperator quoque bellum terra marique contra Bulgaros suscipit. classi præfecto Eustathio patricio et drungario, terrestribus copiis Nicephoro Phocæ patricio commissis, quem Andrea mortuo domesticum scholarum fecerat. Illic cum jam Bulgari appropinquasset. Leo adhuc pacis cupidus Constantinacium quæstorem ad Simeonem mittit. Quem barbarus dolose ad se legatum putans in custodiam datum detinuit. Dum ad Phocæ exercitum profligandum se parat Simeon, interim Turci fluvio transmissa universam Bulgariam populantur. Quod ubi annuntiatum est Simeoni, omissa Phoca in Turcos contendit; qui et ipsi cum Bulgari prælium committere cupidi Istrum transeunt, eosque pugna congressos devincunt. Simeon ægre Dorostolum, quod et Drista nominatur, fuga elapsus

regnante Persiam sibi subjecerunt. Auctor de illis fuse. nec non Constantinus *de Admin. Imp.* c. 38.

GOAR

(17) De eo prout ultimis temporibus officium administrabat, Jus GR. parte 2 latissime GOAR.

(18) Constantini ὑποκοριστικόν, quod Latinis Constantinulus. GOAR.

est. Turci victoria potiti ab imperatore petunt ut Bulgaros a se captos emat. Annuit imperator, **1056** civesque suos emptum mittit. Simeon fractus per drungarium Eustathium pacem ab imperatore petit. Is eam concedens Leonem cognomine Chærosphactam (occisorem porci id significat) ad conditiones pacis dandas accipiendasque mittit, Phocam scholarum domesticum et drungarium cum copiis domum redire jubet Simeon ad se venientem Chærosphacten ne alloquio quidem dignatus in carcerem conjicit. Inde magno cum exercitu in Turcos facta expeditione, cum ob subitam insperatamque rem auxilia eis mittere imperator non posset, in fugam eos pellit, eorumque regionem omnem deprædatur. Kam ob victoriam ferociens ad imperatorem scribit, se pacem non facturum nisi receptis captivis Bulgaris. Id quoque admittente imperatore, venit cum Chærosphacta Theodorus quidam Simeonis familiaris, et captivos omnes dimissos domum abducit.

Ἐκστρατεύσας δὲ βαρεῖ στρατῷ κατὰ τῶν Τούρκων, μὴ δυναθέντος τοῦ βασιλέως διὰ τὸ ἀφρονιδιὸν τε καὶ ἀπροσδόκητον βοήθειαν αὐτοῖς παρεσχεῖν, αὐτούς τε ἐτρέψατο καὶ τὴν χώραν πάντη κατέδραμε. Γαυριῶν δ' ἐπὶ τῇ νίκῃ καὶ φρουαττόμενος ἔγραψε πρὸς τὸν βασιλέα μὴ πρότερον ποιῆσαι εἰρήνην πρὶν ἢ ἀπολύψασθαι τοὺς αἰχμαλώτους Βουλγάρους. Ἐπένευσε δὲ πρὸς τοῦτο ὁ βασιλεὺς. Ἦλθεν οὖν μετὰ τοῦ Χοιροσφάκτου Θεόδωρος τις εἰκείος ὢν τῷ Συμείων, καὶ παρειλήφει πάντα.

Circa hoc tempus Nicephorum Phocam domesticum, imperatori percarum, Zautzas generum suum facere studuit; et recusantem, quod metueret ne eo facto imperatoris indignationem incurreret, iratus conficto crimine sua functione detrulit, eique suffecit Catacalon Abidelam magistrum. Nicephorus cum non diu in otio vixisset, mox Thracensibus **1057** præficitur. Omnibus quos gessit magistratibus præclara edidit facinora, multaque de Agarenis statuit et aliis gentibus tropæa; et provecissima ætate mortuus est, duobus relictis filiis, Barda et Leone.

Cæterum imperator Simeonem, quod is pacificationem abnueret, prorsus debellandum delendumque ratus, evocatis orientalibus exercitibus ac cohortibus, adornatis etiam occidentalibus aliaque haud exigua multitudine eos contra Bulgaros mittit duce Catacalone et comite huic addito Theodosio patricio protovestiario. Hi Simeoni obviam profecto occurrunt apud Bulgarophytum (plantam Bulgaricam), et pugna commissa vincuntur magna suorum cum clade, ipso etiam protovestiario turpiter amisso. Deinde cum imperator una cum Zoa in prædio ageret quod Damiani vocatur, et domesticus quibusdam aliis conspirantibus ei insidias strueret, Zoe murmura conjuratorum inaudivit. Statimque Leo excitatus consensu navigio a Fontibus in palatium trajecit. Ac Joannem quidem vigiliæ drungarium, quod ab eo indiligenter esset custoditus, loco movit: Zautzam vero aliquandiu aversatus est, donec eos **1058** Leo magister cognomine Theodaces, utriusque amicus, in gratiam reposuit.

δὲ περὶ τὸ στράτευμα τὸ περὶ τὸν Φωκῶν τοῦ Συμείων, οἱ Τούρκοι περαιωθέντες τὸν ποταμὸν πάντη τὴν Βουλγὰριαν ἐληθσαντο. Ὅπερ ὡς ἠγγέληται τῷ Συμείων, τὸν Φωκῶν ἀφείξας κατὰ τῶν Τούρκων ἐτρέπετο. Γλιχόμενοι δὲ καὶ αὐτοὶ συμπλακῆναι Βουλγάρους, περαιωθέντες τὸν Ἴστρον τούτοις προσβήλουσι καὶ νικῶσι κατὰ κράτος, μόλις τοῦ Συμείων ἐν Δοροστόλῳ σωθέντος, ὃ καὶ Δόξιστα καλεῖται. [P. 597] Νικήσαντες οὖν οἱ Τούρκοι ἤτσαντο τὸν βασιλέα τοὺς κατασχεθέντας ὑπ' αὐτῶν αἰχμαλώτους ἀντίσπασθαι: πρὸς δὲ καὶ κατανεύσας τοὺς πολλοὺς ἐξαπέστειλεν εἰς τὴν τούτων ἐξώνησιν. Θραυσθεῖς οὖν ὁ Συμείων διὰ τοῦ δρουγγαρίου Εὐσταθίου τὸν βασιλέα ἐκέλευε περὶ τῆς εἰρήνης: πρὸς ἣν ὑπέβηεν ὁ βασιλεὺς, καὶ τὸν Χοιροσφάκτην Λέοντα ἐπὶ τῷ ποιήσασθαι ἐξαπέστειλε τὰς σπονδὰς, καὶ ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν ὁ Φωκῆς καὶ ὁ δρουγγάριος ὑποστρέψαι μετὰ τοῦ λαοῦ ἐκελεύσθησαν. Ὁ δὲ Συμείων ἀπελθὼντα πρὸς αὐτὸν τὸν Χοιροσφάκτην Λέοντα ἐν εἰρηκῇ κατέσχε, μὴδὲ λόγου αὐτὸν ἀξιώνων. Ἐξόχως δὲ τὸν δομέστικον Νικηφόρον τὸν Φωκῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀγαπώμενον ὁ βασιλεὺς ἐπέστειλε Ζαουτζᾶς γαμβρὸν ἐσπούδαζε ποιῆσαι. Ἀπαναιόμενος δὲ πρὸς τοῦτο καὶ ὄργην ὑποπιεύοντος ἐκ βασιλέως, θυμωθεὶς ὁ Ζαουτζᾶς καὶ αἰτίαν κατ' αὐτοῦ ῥάψας παρέλυσε τούτον τῆς ἀρχῆς, πρυβιζόμενος ἀντ' αὐτοῦ Κατακλῶν μάγιστρον τὸν Ἀβιδηλιαν. Ἐπ' ὀλίγον δὲ σχολάσας ὁ Νικηφόρος στρατηγὸς τῶν Θρακησίων προβάλλεται. Ἀριστεῖς δὲ πολλὰς ἐν πάσαις ταῖς αὐτοῦ ἀρχαῖς διαπραξάμενος, καὶ πολλὰ κατὰ τῶν Ἀγαρηῶν καὶ ἄλλων ἔθνῶν στήσας τρόπαια, τελευτᾷ τὸν βίον ἐν γῆρᾳ βαθεῖ, δύο παῖδας καταλιπὼν Βάρδαν καὶ Λέοντα.

Ἐξόχως δὲ τὸν δομέστικον Νικηφόρον τὸν Φωκῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀγαπώμενον ὁ βασιλεὺς ἐπέστειλε Ζαουτζᾶς γαμβρὸν ἐσπούδαζε ποιῆσαι. Ἀπαναιόμενος δὲ πρὸς τοῦτο καὶ ὄργην ὑποπιεύοντος ἐκ βασιλέως, θυμωθεὶς ὁ Ζαουτζᾶς καὶ αἰτίαν κατ' αὐτοῦ ῥάψας παρέλυσε τούτον τῆς ἀρχῆς, πρυβιζόμενος ἀντ' αὐτοῦ Κατακλῶν μάγιστρον τὸν Ἀβιδηλιαν. Ἐπ' ὀλίγον δὲ σχολάσας ὁ Νικηφόρος στρατηγὸς τῶν Θρακησίων προβάλλεται. Ἀριστεῖς δὲ πολλὰς ἐν πάσαις ταῖς αὐτοῦ ἀρχαῖς διαπραξάμενος, καὶ πολλὰ κατὰ τῶν Ἀγαρηῶν καὶ ἄλλων ἔθνῶν στήσας τρόπαια, τελευτᾷ τὸν βίον ἐν γῆρᾳ βαθεῖ, δύο παῖδας καταλιπὼν Βάρδαν καὶ Λέοντα.

Ὁ δὲ βασιλεὺς, μὴ θελήσαντος τοῦ Συμείων τὰς σπονδὰς ἐκπληρῶσαι, ἔγνω δεῖν αὐτὸν καταπολεμῆσθαι καὶ τελείῳ ἀφανισμῷ παραδοῦναι. Διορισμένος τοίνυν πάντα περαιωθῆναι τὰ τῆς Ἀνατολῆς τάγματα τε καὶ θέματα, παρασκευάσας δὲ καὶ τὰ Δυτικὰ καὶ ἄλλον οὐκ ὀλίγον λαὸν, ἐπέμπευε κατὰ τοῦ Συμείων, ἔξαρχον αὐτοῖς ἐπιστήσας καὶ ἡγεμόνα τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν Κατακλῶν, συνεπόμενον ἔχοντα καὶ τὸν πατρίκιον Θεοδόσιον καὶ πρωτοβεστιάριον. Ἐρχομένῳ τοίνυν τῷ Συμείων συναντῶσι κατὰ τὸ Βουλγαρόφυγον, καὶ πολέμου κρυπτηθέντος τρέπονται Ῥωμαῖοι, καὶ πολὺς ἐγένετο φθόρος, ἀπώλετο δὲ καὶ αὐτὸς ὁ πρωτοβεστιάριος, ἀσχερῶς τοῦ δομεστίκου μετ' ὀλίγων τινῶν ἐν τῷ Βουλγαροφύγῳ περιωθέντος. Ἀπελθόντος δὲ τοῦ βασιλέως ἐν τοῖς λεγομένοις ἀγροῖς τοῦ Δαμιανοῦ μετὰ Ζωῆς τῆς τοῦ Ζαουτζᾶ, καὶ δόξαν αὐτῷ μείναι ἐκεῖ, ἐπιβουλήν συνεστῆσαντο κατ' αὐτοῦ ὁ τοῦ Ζαουτζᾶ υἱὸς Λέων, Χριστοφῆρος ὁ Τζάντζης καὶ τινες ἄλλοι. Τῆς δὲ Ζωῆς τὸν θόρυβον ἐνωτισθεῖσας ὁ βασιλεὺς διευκρίσθη [P. 598] καὶ εὐθὺς ἐν πλοίῳ εἰσελθὼν

ἀπὸ τῶν Πηγῶν διαπέρασε κατὰ τὰ βασιλεία. Καὶ Ἰωάννην μὲν τὸν τῆς βίγλας δρουγγάριον διεξέτατο ὡς ῥήθιμον τάχα περὶ τὴν ἑαυτοῦ φυλακίαν, τὸν δὲ Ζαουτζᾶν ἀπεστρέφεται μέχρι τινός, ἕως οὗ Λέων ὁ μέγιστος, ᾧ Θεοδοτάκης τὸ ἐπώνυμον, φίλος ὢν ἀμφοῖν, τούτους κατέλλαξε.

Τῆς δὲ Αὐγουστῆς Θεοφανοῦς τελευταίως στέρει Ἄ Μορτὺα Θεοφανὸν Augusta Leo imperator a mortua Theophanone Augusta Leo imperator augustalem coronam Zow Zautzæ filiæ imponit, proopera comprecante quodam clerico palatino. Clericus statim suo loco dejectus est. Zoe post designationem nonnisi annum cum besse supervixit. Cumque ad ejus cadaver reponendum arca pararetur, litteræ ei incisæ sunt, hanc sententiam notantes : « Filia Babylonis infelix. »

Βασίλειος δὲ ὁ ἐπιπέτης (20) τοῦ βασιλέως, ἀνεψιὸς ὢν τοῦ Ζαουτζᾶ, μελετῶν κατὰ τοῦ βασιλέως τὸ ἀπόρρητον ἐκινώσατο Σαμωνᾶ κουδικουλαρίῳ τῷ ἐξ Ἀγαρηῶν, πίστευε λαθῶν ὡς ἀνεκφορον διαφυλάξει τὸ μυστήριον. Δόντος δὲ πίστευε, ἐξέφηνεν αὐτῷ πάντα τὰ βουλευόμενα. Ὁ δὲ εὐθέως ἐξέπασσάμενος ἄπεισι πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἰδίῃ παραλαβὼν αὐτὸν, « θέλω τί σοι εἰπεῖν, ὦ βασιλεῦ, ὅπερ ἐμοὶ μὲν ῥήθην ἀκίνδυνον, σοὶ δὲ σιωπηθὲν θάνατον προφενεῖ. » Καὶ δὴ λῆθε πᾶσαν τὴν τοῦ Βασιλείου ἐπιβουλήν. Τοῦ δὲ βασιλέως διαπιστοῦντος, ὁ Σαμωνᾶς πληροφορήσας τοῦτον βουλούμενος δύο τινὰς τῶν οἰκιστῶν ἐξαποστείλαι πρὸς τὴν αὐτοῦ οἰκίαν ἤτησατο, ἀξιώσας ἐν ἀποκρύφῳ στήναι τούτους ὁπρὶν καὶ ὁ Βασίλειος ἀφίκηται πρὸς αὐτὸν, κάκειδὲν οὗτος παραγένηται καὶ ὁμιλῶσιν ἀλλήλοις, τὰ λεγόμενα παρ' ἀμφοῖν ἀπογράφει. Ἐδίετο τὸν λόγον ἡδέως ὁ βασιλεὺς, καὶ πέμπει Χριστοφόρον τὸν πρωτοβεσιτάριον καὶ Χαλοκυρὸν ἕνα τῶν ἑαυτοῦ προκοίτων (21), οἵπερ ἐν τῇ καταγωγῇ γενόμενοι τοῦ Σαμωνᾶ κάκεισε κρυβέντες προσέμενον τὸ μέλλον. Ἀπατηθέντος δὲ τοῦ Βασιλείου καὶ παραγενομένου πρὸς τὸν Σαμωνᾶν, τῆς διαλέξεώς τε ὁ Χωρὴν λαμβανούσης, ἐκφανίζομένως δὲ καὶ τῶν ἀπορήτων αὐτῷ, οἱ παρὰ τοῦ βασιλέως πεμφθέντες τὰ λεγόμενα ἀπεγράφοντο, καὶ τελευταῖον ἐκείνους ἀριστώντας καταλιπόντες κρυφίως τε ὑπέξελθόντες ἀπῆλθον πρὸς βασιλέα τὰ γραφέντα κομίζοντες.

XYLANDRI ET GOARINOTÆ.

(19) Imprecatio ex psalmo, ut videtur, cxxxvi desumpta. XYL.

(20) Hoc vocabuli quid significaret, non assequer bar quamquam, si conjicere libeat, putarem esse παρὰ τὸ ἐπίγειον, fortassis operarum exactorem. Nam ab urgendo quidem dicitur; sed quos homines aut quas res urserit, sciant alii. Zonaras πῆχτην scripsit. Quid autem est πῆχτης? Fabrum vix puto. Hic meam conjecturam exponam libere in re nullius aut non magni, ut apparet, momenti. Πῆχτης instrumentum est sive multarum chordarum sive alias varium concentum edens; quod non tam ex lexicis didici, quibus non temere credo, quam ex Plat. 3 πολιτειῶν. Verba sunt: Τριγῶνων αἴα καὶ περὶ τῶν καὶ πάντων ὀργάνων ὅσα πολύχρῳα καὶ πολυαρμῶνία δημιουργοῦς οὗ θ' ἐφομεν. Jam ea fuit Cedreni et hujus farinæ scriptorum liceatia dicam an audacia, ut citharædum aut musicum facile illis fuerit πῆχτην nominare. Ejus vitii (non enim est nisi vitium) exempla subinde iis legendis d'prehendes Quid si ergo is πῆχτης musicus fuit, atque adeo ille ipse musicus eunuchus (cui nomen Musici facile ab arte potuit fieri, si quidem Copro-

Porro Basilius imperatoris epeicta, consobrinus Zautzæ, cum cædem machinaretur imperatori, arcanum suum Samonæ exposuit cubiculario, origine Agareno. prius tamen ab eo taciturnitatem stipulatus. Samonas statim equo ad imperatorem profectus, seorsim monet habere se aliquid quod ipsi indicare velit, et quod sine suo periculo dicere, sed nonnisi ipsius exitio reticere possit. Simulque totam insidiarum rationem exponit: utque imperatori fidem narrationi deroganti, omnem eximeret dubitationem, duos imperator, quos intimos haberet, rogat ad se mittere, qui sub id tempus quo Basilius ipsum esset conventurus, in occulto delitescerent colloquium quod erat secum habiturus stylo exciperent 1059 atque annotarent. Probat hunc sermonem imperator, mittitque Christophorum protovestiarium et unum de excubitoribus Calocyrum. Hi in Samonæ domicilium cum venissent, abditū exitum operiuntur. Basilius in fraudem actus ad Samonam venit, et colloquii data opportunitate omnia sua arcana effudit. Quæ ii quos imperator miserat litteris mandantes, demum iis in prandio hærentibus occulte sese subducunt. et scripta offerunt. His lectis imperator illico Basilius in Macedoniam amandat, veluti Zow amitæ suæ e vivis egressæ ibi justa exhibiturum, et opera Stypeiotæ drungarium vigiliæ detinet: sodalitalis etiam præfectum Nicolaum urbe, occultato consi-

nymo Iconomacho et aliis potuit imperatoribus et aliis præterea summis viris ab aliqua actione imponi, aut vero καλεῖσθαι pro cognominari poni ab homine nihil minus quam proprietatis studioso) qui occasionem Bulgarico bello sua avarilia præbuit, fretus gratia in qua apud hunc Zautzani fuit; quod eo erat facilius, si cum generis propinquitate attigisset. Hæc ideo libuit annotare, quod scio hac diligentia adhibita doctos viros sæpe magnis bonorum scriptorum vulneribus medicinam fecisse. Interim nihil mutavi. ut si quis sciat Epictæ quid sit. dicere possit eo liberius. Hoc addo, cognomen tum epictæ infra poni Christifero Andronici filio in Basilio Romani filio de Duro oppresso. De Samonæ et omnium calumniatorum privilegio hic neque quærere volo, neque exemplis productis rem qualis sit explicare. XYL. — Ἐπιπέτης qui alio nomine ἐξουσιαστής, de quo auctor p. 442 et nos ibidem. Zonaras scribit πῆχτης, Leo ἐπῆχτης, uterque mendose. GOAR.

(21) Παρακοιμωμένων τοῦ κοιτῶνος, sacri cubuli custodum, scribit Godinus. GOAR.

lio. emittit. Atque his peractis Basilium e Macedonia revocatum inquisitioni subdit, convictum per mediam urbem in triumpho ducit, Athenasque relegat. Inde universo senatu convocato, quæ erant a Samona ipsi delata indicia exponit. Eumque senatores laudant, et summo dignum honore pronuntiant. Et Samonam Leo statim protospatharii munere decorat, sibique familiarem adsciscit,

τοῦ Σαμωνᾶ μηνυθέντα. Οἱ δὲ τοῦτο ἐπαινεσάντες μεγίστης εἶναι τιμῆς ἄξιον προσεβόησαν. Καὶ ὁ βασιλεὺς παρατίκα τῆ τοῦ πρωτοσπαθαρίου τοῦτον ἀξιοῖ τιμῆ, καὶ οἰκίον αὐτοῦ καταστήσαστο.

Mortuo patriarcha Antonio Nicolaus sufficitur mysticus, qui sapientia alios et prudentia anteire credebatur Porro imperator cum statutis præceptas invitationes peragere non posset, Augusta mortua, Annam 1060 filiam Zoes neptem Zautzæ coronat. Puellam quoque ex Opsicio ducit, nomine Eudociam, forma singulari, cui et ipsi augustalem imposuit coronam. Sed hæc in partu una cum fœtu perit. In honorem primæ suæ uxoris Theophanus pulcherrimum de ejus nomine templum Leo, vicinum ædi Sanctorum Apostolorum, ædificavit Ibidem aliud quoque fanum condidit. Divo Lazaro sacrum, inque eo Lazari et Mariæ Magdalænæ reliquias Epheso allatas reposuit. Enimvero classariis his molitionibus occupatis, interim Agarenorum classis Tauronomium Siciliae expugnant magna cum Romanorum cæde et Lemno potiti magnam multitudinem captivorum abducunt.

ἐγένετο φόνος. Κατεσχέθη δὲ καὶ ἡ νῆσος Λῆμος ὀλίγους.

Mos erat ut die Pentecostæ sacro pompa ad ædem S. Mocii deduceretur. Is ea etiam Leo imperator cum esset, jam ingressuro ei et sacris foribus succedenti homo quidam de suggesto prosiliens crasso ac valido fuste ictum in caput ingerit;

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ

(22) Διανομὴν ψυχικῶν sic verti in genere, ea quæ post mortem pro salute animæ defuncti a propinquis fierent. Fortassis fuit aliqua eleemosynæ distributio, quod διανομῆς vocabulum videtur velle. Et quia non est expressum quo gradu cognationis Zoam attigerit Basilius, speciei vocabulum, ut assolet, communiter potui. Certe nostram conjecturam de musico hic locus videtur valde approbare. XYL. -- Xylander, ut *justa persolverentur*; emendate: *ut eleemosynas a Zoe amita testamento relictas pauperibus distribueret*. Ψυχικόν enim eleemosyna est et quodcunque pietatis opus pro anima curanda susceptum. Vox quoque διανομῆς ignarum quemvis erudit. GOAR.

(23) Meursius civilem magistratum interpretatur, *senatorem nimirum secretioris consilii*; Junius, *secretarium*: mihi neuter arridet, licet ab eis ex integro non dissidiam. Longius autem a senatorio est μυστικοῦ munus, seu militare et militaribus aliis a Codino e. 2 annumeratum, ipse non nisi militiæ impenditur, seu μυστικὸς τῶν σχολῶν, *militiæ scholarumque mysticus*. Ejusdem quoque vestis c. 4 n. 33 nil senatore dignum refert; et si functio ab eodem Codino quærat, ex nomine, inquit c. 5 n. 41, patescit. Uno verbo μυστικὸς τῶν σχολῶν est qui *secreta principis ad stipatorum exer-*

Α' Αναγνοὺς δὲ τὰυτα τὸν μὲν Βασίλειον παρατίκα εἰς Μακεδονίαν ἀπέστειλεν, ἐπὶ διανομῆ τᾶλα ψυχικῶν (22) τῆς θείας αὐτοῦ Ζωῆς. κατέσχε δὲ καὶ τὸν τῆς βίβλας δρουγγάριον διὰ τοῦ Στυπειώτου, ὁπεξήγαγε δὲ καὶ τῆς πόλεως Νικόλαον τὸν ἐταιρειάρχην. Ἐἶτα ἀγαγὼν ἀπὸ Μακεδονίας τὸν Βασίλειον καὶ ἀνακρίνας, ἐν μέσῃ τε Θριαμβεύσας τῆ πόλει, ἐν Ἀθήναις ἐξώρισε. [P. 599] Συγκαλεσάμενος δὲ πᾶσαν τὴν σύγκλητον ἐπ' αὐτῶν, ἀνέγνω τὰ ὑπὸ

Τελευτήσαντος δὲ καὶ τοῦ πατριάρχου Ἀντωνίου, προχειρίζεται ὁ μυστικὸς (23) Νικόλαος. ἐπὶ συνέσει καὶ σοφίᾳ δοκῶν πρωτεύειν. Λέων δὲ ὁ βασιλεὺς μὴ δυνάμενος τὰ κατὰ τύπον ἐκτελεῖν κλητόρια (24) Αὐγουστῆς μὴ οὖσης, στέφει Ἄνναν (25) τὴν θυγατέρα Ζωῆς τῆς τοῦ Ζαουτζᾶ. Ἠγάγετο δὲ καὶ κόρην ἐκ τοῦ Ὀψικίου, ὠραίαν τε καὶ περικαλλῆ, τὸννομα Εὐδοκίαν, ἣν δὲ καὶ ἐστέφεν. Ἐγκύμων δὲ γενομένη καὶ μέλλουσα τικτεῖν ἀπίθανε καὶ αὐτῇ καὶ τὸ ἔμβρυον. Τιμῶν δὲ τὴν προτέραν αὐτοῦ γαμετὴν Θεοφανῶ ὁ βασιλεὺς ἐπ' ὀνόματι ταύτης ψευδοδόμησε ναὸν ἀγγυῶ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων περικαλλῆ. Ἀνηγήγει δὲ καὶ ναὸν ἄλλον κατὰ τοὺς τύπους εἰς ὄνομα τοῦ Ἁγίου Λαζάρου, ἐν ᾧ καὶ τὸ τοῦ ἁγίου μετακομίσας ἀπέθετο ὡμᾶ, καὶ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς, ἐξ Ἐφέσου μετακομίσας. Τοῦ δὲ στόλου ἐν ταῖς τοιαύταις κτίσεσιν ἀπασχολομένου. ὁ τῶν Ἀγαρηνῶν στόλος τὸ ἐν Σικελίᾳ ἐξεπυλὸρκεσε Ταυρομένιον, καὶ πύλος τῶν Ῥωμαίων ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν, καὶ ἠνδραποδίσθη κατὸς οὐκ

Сυνέθεος δὲ προσλεύσεως νενομένης κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Μωκίου, ἀπῆλθε μετὰ προόδου καὶ Λέων ὁ βασιλεὺς. Ἐν δὲ τῷ μέλλειν εἰσοδεύειν καὶ πλεῖστον γενέσθαι τῶν ἁγίων θυρῶν ἀνθρωπὸς τις ἐκπατηθῆκαὶς ἐκ

citique scholas defert. qui quietem et ordinem indidit, qui silentiarium vetustum inter modernas scholas agit. Idem Juris Græc. 1 2 Manuelis Comneni Novella 3 et Alexii Comneni 2 sici regii ex parte una et Ecclesiæ ministros ex altera de juriis suis dissidentibus conciliare jubetur: Εἰδύσεως ἀπροβεστάτης διδομένης τῷ κατὰ τὴν ἡμέραν μυστικῷ, ὅς καὶ ὀφείλει καὶ ἔμφω οἰκονομεῖν, regia nempe et ecclesiastica jura. Si violentius ex ecclesiarum prædiis aliquid illi exegerint, παρὰ τοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν μεγαλειφανιστάτου μυστικοῦ καταναγκάζομανος εἰς τὴν ἐπινεχθεῖσάν τινα τῶν ὑφ' ὧμᾶς κτήσεων βλάβην ἀποθεραπεύσουσιν αὐτῇ GOAR.

(24) Τύπους esse statuta, leges, etc., apud hos scriptores sæpe observatum est. κλητόρια hæc putò fuisse solemnia convivia sine epulas, quibus Augustus et Augusta et proceres interessent. In Justiniano magno ad annum ejus trigesimum mentio fit κτητορίων ὡδεκακήμετων, quæ hoc loco collato, si legas κλητορίων, duodecim dies durantia convivia videri possint. Hæc corriget aut auget, si cui res est notior. XYL. — Vide supra in Justiniano. GOAR.

(25) Filiam, qua præsentem velut Augusta, convivia de more celebrarentur. GOAR.

τοῦ ἄμωνος βιάδω πηλείη καὶ ἰσχυρῶ ἐπιεισεν αὐτὸν κατὰ κεφαλῆς. Καὶ ἐθανάτωσεν ἂν παρευθῶ, εἰ μὴ τὸ ἄκρον τῆς βιάδου τῷ ἀωρημένῳ λύχνῳ προσκεκρουκὸς τῆς βιαιᾶς μικρὸν ἀνετρίθη φορᾶς. Αἴματος δὲ σφοδρῶ ἐκ τῆς τοῦ βασιλέως καταβρίοντος κεφαλῆς ταραχῆ τε καὶ φυγῆ τῶν ἀρχόντων ἐγένετο. Ἀλέξανδρος δὲ ὁ τοῦ βασιλέως ἀδελφὸς νόσον σκηψάμενος οὐ πάρῃν ἐν τῇ εἰσόδῳ, καὶ δέδωκεν ὑπόνοιαν τοῖς πολλοῖς τὴν τοιαύτην ἐπιβουλήν αὐτὸς σβῆσαι. Ὁ δὲ τὸν βασιλέα πλήξας κατασχέεις καὶ πολλὰς ὑπομνήσας βεβήλους, ἐπεὶ μηδὲν καθωμολόγει συνίστορα, χεῖρας καὶ πόδας ἐκτμηθεὶς ἐν τῇ τοῦ ἱππικῶ ἐκαύθη Σπενδοῦν. Ἐσχόλας δ' ἔκτοτε καὶ ἡ τοιαύτη προέλευσις, καὶ ὁ σοφώτατος μοναχὸς Μάρκος, ὁκονόμος ὢν τῆς τοιαύτης μονῆς. ὁ τὸ τετραπόδιον (26) τοῦ μεγάλου σαββάτου ἀναπληρώσας τοῦ κυροῦ Κοσμᾶ, πολλὰ κατεδέθη τοῦ βασιλέως. Τοῦτου γὰρ δεομένου καὶ τοῦ βασιλέως ἀπαναινομένου, φησὶν ὁ μοναχός. « Μὴ ὄργῳ μῆδὲ χαλεπαίνε, [P. 600] ὦ βασιλεῦ· προγεγραμμένον γὰρ ἦν παθεῖν σε παρὰ τοῦ προφήτου Δαβὶδ, εἰρηκότος, Ὅσα ἐπονηρεύσατο ὁ ἐχθρὸς ἐν τῷ ἁγίῳ σου, καὶ ἐνεκαυχῆσάντο οἱ μισοῦντίς σε ἐν μέσῳ τῆς ἰουδαίας σου! Δεῖ οὖν σε, δέσποτα, ἀπὸ τοῦ νῦν ἐπ' ἄλλα δέκα ἔτη κατασχέειν τὴν βασιλείαν. » Ὁ δὲ καὶ γέγονεν· ἀπέθανε γὰρ μετὰ δέκα χρόνους κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἐν ἣ καὶ ἐπλήγη.

Ἠγάγετο καὶ τετάρτην γυναικα Λέων ὁ βασιλεὺς, Ζωὴν τὴν Καρθωνοψίνα, ἥτις ἐδίω χρόνον συχρὸν μετ' αὐτοῦ ἀστεφής (27). Τῶν δὲ βουλγάρων ταῖς ἐφόδοις Ῥωμαίους ἐπιτριβόντων, οἱ ἐξ Ἄγαρ μαθόντες τοῦτο στόλον ἐξαρτίσαντες κατὰ τῶν παραλίῳν τῆς ἀρχῆς Ῥωμαίων ἐκπέμπουσιν, ἐπιστήσαντες τῷ στόλῳ ναύαρχον Λέοντα τὸν Ἀτταλέα, τὴν Χριστιανῶν ἐξομοσάμενον πίστιν, καὶ τῇ Τριπόλει (28) οἰκῆσαντα καὶ αὐτῆς ἐληφότα τὴν προσήγοράν Ἐφθασε δὲ τὸν βασιλέα ἡ περὶ τοῦ Τριπολίτου ἀγγελία κατὰ τὸ ἐμπόριον τοῦ Βοαιτίου, ἐκαίετο γινόμενον ἐπὶ τῷ ἀνακαινίσαι τὴν μονὴν Χριστοφόρου πρωτοβεστιαρίου αὐτοῦ. Προσετίθεσαν δ' οἱ ἀγγελιαφόροι ὡς κατ' αὐτῆς ἔχει τὴν ὁρμὴν τῆς βασιλείδος. Πέμπει οὖν ὁ βασιλεὺς Εὐσταθίον τὸν τηνικῆτα δρουγγάριον τῶν πλωίμων μετὰ τοῦ στόλου. ὃς μὴ δυνηθεὶς ἀντιτάξασθαι τῷ Τριπολίτῃ ὑπεστράφη κενός. Ἐπίμνητος δὲ τούτῳ ὁ Τριπολίτης ἐπέστληεν εἰς τὰ στενὰ τοῦ Ἑλλησπόντου, καὶ ὡχρὶ τοῦ Παρίου κατέλαθεν. Ὅπερ τῷ βασιλεῖ ἀγγελοῦν εἰς μεγάλην ἐνέβαλεν ἀθυμίαν καὶ ταραχὴν, ἡμερῶν γοῦν τῷ πρωτοασκρητικῆς τὴν ναυτικὴν ἐγ-

²⁴ Psal. LXXIII, 1.

XYLANDBI ET GOARI NOTÆ.

(26) Tetraodium videtur hymnus quatuor partibus seu carminibus constans fuisse. Sed quid illud Cyri Cosmæ sit, viderint alii. Psalmi verba ex usitata versione apposui. ΧΥΛ. — Hymnus quatuor odibus constans sabbato magno cantandus in Triodio libro totum Quadragesimæ officium continente, qualis sit agnoscitur. Κυροῦ diminutive pro κυροῦ vox integra clarioribus, diminutiva κυρός inferioribus, κύρ humilibus conceditur. Cosmas hic Main-

A eoque ictu *imperatorum* necasset, nisi inter ferendum fuste in *suspensam* impacto caudalibrum, vulnere nonnihil remississet. Plurimum quidem sanguinis ex vulnere effluxit; interque proceres tumultuatum et fuga facta est. Ab ea pompa **1061** tum abfuit Alexander, imperatoris frater, adversam valetudinem causatus. Quare apud multos suspicio se insinuavit ipsum esse insidiarum auctorem. Sed pereussor deprehensus, multosque perpessus cruciatus, cum neminem facinoris conscium fateretur, amputatis manibus et pedibus in Funda Circi crematus est. Ex eo tempore pompa ista cessavit. Et quidem sapientissimus monachus Marcus. ejus monasterii dispensator, qui tetraodium magni sabbati complevit, quod habet Cyri Cosmæ, multis imperatorem deprecatus est. Et eo renuente: « Noli, inquit, hoc iniquius ferre aut irasci, o imperator. Nam vastes Davidus hoc tibi adversi eventurum prædixit, hoc versu: *Quanta malignatus est inimicus in sancto tuo, et gloriati sunt qui oderunt te in medio solemnitatis tue* ²⁴? Itaque oportet exinde te alios decem annos imperare. » Hoc monachi vaticinium exitus verum ostendit: decem enim post annis, eadem qua ictus fuerat die, suum obiit diem.

Quartam deinde uxorem duxit Leo, Zoem Carbonopsinam, quæ per multum temporis cum eo vixit antequam coronaretur. Cum vero Bulgari incursionibus rem Romanam attererent, Agareni ea occasione percepta classem adornarunt, et contra maritimam Romanorum ditionem emisere, duce Leone Attaleo, qui Christianam ejuraverat religionem, **1062** et quia Tripoli habitabat, inde Tripolites appellebatur. Ejus expeditionis nuntium mature accepit imperator, qui tum apud emporium Boæthii erat, dedicando Christophori protovestiarii monasterio intentus. Et abdebatur hoc a nuntiis, a Tripolita ipsam peti Cpolin. Emittit ergo Eustathium, drungarium rei navalis, cum classe Qui pugnae cum Tripolita commitenda impar re infecta rediit. Eumque inecutus Tripolita fauces Hellepontii intravit et usque ad Parium venit. Hujus rei indicium imperatori mærorem perturbationemque animi gravem attulit. Itaque Himerio secretariorum primario classem adversus Tripoliten ducendam committit. Is Abydum prætervectus, *Ægæo* mari emenso, ad Strobelum appellit;

mensis fuit episcopus, Damasceni præceptor et plurium sacrorum hymnorum auctor. GOAR.

(27) Secundas levioere pœnitentia multat, tertias etiam graviore subjiunt, quartas omnino reprobant ac damnant nuptias Græci. Nam ob rem ad coronam Augustarum more suscipiendam Zoem hanc Carbonopsinam nunquam admitti passa est Orientalis Ecclesia. GOAR.

(28) Syriæ. GOAR.

inde ad Imbrum applicat. Ac Samothraca superata, hostes Thasi cum sentiret naves in statione habere multitudine et alacritate suis superiores, ne appropinquare quidem eis ausus est. Tripolites autem retro aversus Thessalonicam expugnat, deprehenso in ea etiam Leone praefecto, cui Chatzilacius cognomentum; multumque ibi sanguinis facit, multosque captivos abducit. Forte quidam de cubiculariis, nomine Rhodophyllus, necessariae rei causa in Sicilia missus cum 100 auri libris, in itinere morbo correptus Thessalonicam se contulerat **1063** curandi corporis causa. Eum Tripolita ibi tum captum, ejus auri causa diu tortum, cum se quidquam habere pernegaret, necavit. Et vero aurum in itinere Rhodophyllus reliquerat, idque Simeon secretarius ea transiens sustulerat. Hic Simeon Tripolitam urbis eversionem animo agitantem hortatus est ut excidio abstinere eoque nomine aurum illud acciperet; ac persuasit. Quod Simeonis factum ita gratum fuit imperatori, ut eum patricii ac secretarii primarii dignitate ideo remuneratus sit. Himerius, cognito a Thessalonica Sarracenos recessisse, insequendis iis se parat. Verum hi ad Cretam appellunt, praedaeque parte Cretensibus data incolumes domum redeunt, otiosum Lemni relinquentes Himerium.

δι' ἑν. θί δὲ τῆ Κρήτη προσίχουσι, καὶ ἀπόμοιραν ἔτσαν, ἄπρικτον ἐν Ἀθήνῃ καταλιπόντες τὸν Ἰμέριον.

Secundum haec imperator duos fortissimos duces in Orientem emittit, Eustathium stirpis Argyrorum et Andronicum genere Ducam. Hi multas de Agarenis reportarunt victorias. Caeterum Samouas, is quem insidias imperatori detexisse docuimus, cum esset apud hunc in summo honore, simulans se ad monasterium suum exire, profugit cum pecunia et quis, ac dispositorum per singulas stationes publicorum equorum nervos iucidit. Leo igitur mittit quieum insequantur. Basilium sodalitiis praefectum, cognomine Camaterum (id est laboriosum) et Georgium **1064** Crenitam. Samonam jam Halyn fluvium transeuntem Nicephorus Caminas drungarius deprehendit, ac multis precantem, multa etiam dona ut dimitteretur promittentem detinet. Samonas cum missionem non impetraret, praetendit se voti causa ad Sirachanam crucem proficisci. Sed eum Constantinus Andronici Ducæ filius superveniens secum Cpolin abducit. Leo Samonam in Bardæ Cæsaris domo in custodio asservari jubet. Constantino, ex quo didicerat extra controversiam esse quod Samonas in Melitenam transfugere intendisset, mandat uti hoc in senatu dissimulet, et eum Siracham voti causa proficisci voluisse dicat: nam veniam Samonam consequi volebat. Postridie senatu advocato Constantinum in medium adducit, juratumque per Deum et imperatoris vitam interrogat.

XYLADRI ET GOARI NOTÆ.

29) Nempe ut sui insequendi atque ex fuga retrahendi commoditatem imperatoris ministris praeberet. Xyl. — Magis arridet uncis vel ferris acutis pedes et ungulas perforasse quam nervos equo-

A χειρίσας δύναιμι κατὰ τοῦ Τριπολίτου ἀπίσταιεν, ὃς Ἄβυδον διελθὼν καὶ τὸ Ἀγχιὸν πύλαγος Στροβίλῳ προσορμίζει, εἶτα καταίρει πρὸς Ἰμβρον. Σαμοθοάκην δὲ διαβάς κατάλαβε τοὺς πολέμιους ναυλοχοῦντας ἐν θάσῳ. Ἡλθὲν πληθὺν τε καὶ προθυμῆζ ὑπερέχοντας αὐτοὺς ἰδὼν οὐδὲ πλησιάζει τούτοις τετόλμηκεν. Ὁ δὲ Τριπολίτης ὁπισθόρμητος γεγονώς καὶ κατὰ Θεσσαλονίκην γενόμενος ταύτην ἐπολιόρησε, κατασχεθέντος καὶ Λέοντος τοῦ στρατηγῶ ἐν αὐτῇ, ᾧ Χατζιλόκος τὸ ἐπώνυμον. Ἐγένετο δὲ χύστις αἰμάτων πολλῆ καὶ αἰχμαλωσία. Ῥοδόφυλλος δὲ τις κουδικουλάριος κατὰ τινα χρυσίον ἐν Σικελίᾳ πεμθεῖς μετὰ χρυσίου λιτρῶν ἑκατὴν, νόσῳ περιπεσὼν ἐν Θεσσαλονίκῃ εἰσῆλθεν ἐφ' ᾧ ἐπιμελίας ἀξιοθεῖται. Ὅπως κατασχὼν ὁ Τριπολίτης καὶ πολλὰ βασανίσας διὰ τὸ χρυσίον ἀπέκτεινε μηδὲν ἔχειν ἰσχυρίζομενον· τούτο γὰρ ἔτυχε καταλιπὼν ἐν τῇ ἑδῇ, ὅπερ Συμεῶν ἀσηκρήτις διερχόμενος ἀνείλετο. Καὶ τοῦ Τριπολίτου βουλευθέντος καταστρέψαι τὴν πόλιν, ὁ Συμεῶν λαθεὶν αὐτὸν χρυσίον ἐμψυσε καὶ τῆς καταστροφῆς ἀποσχίσθαι. [P. 601] Ὁ καὶ γέγονε, καὶ λαθὼν τὸ χρυσίον ὁ Τριπολίτης ὑπενόστησεν. Ἀποδεξάμενος δὲ τὸν Συμεῶν τοῦ ἔργου ὁ βασιλεὺς πατρικίον καὶ πρωτοσηκρήτιν τούτον τετίμηκε. Πυθόμενος δὲ τὴν τῶν Σαρακηνῶν ἀποστροφὴν ὁ ναύαρχος Ἰμέριος πρὸς τὴν κατ' αὐτῶν διανίσταται δόντες τοῖς Κρησί τῆς λείας ἀβλαβεῖς οὐκάδε ἀπενό-

Ὁ δὲ βασιλεὺς πρὸς τὴν ἑω δὴ γενναϊότητι ἐκπέμπει στρατηγῶ, Εὐστάθιον τε τοῦ γένους τῶν Ἀργυρῶν καταδόμενον καὶ Ἀνδρόνικον τὸν ἐκ τοῦ Δουκὸς, οἵτινες πολλὰ τρόπαια ἐστήσαντο κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν. Σαμῶνας δὲ ὁ τὴν ἐπιβουλὴν καταμηνύσας νῦν βασιλεῖ, διαφερόντως τιμώμενος τῷ βασιλεῖ. ἐξελθεῖν ἐν τῇ αὐτοῦ μονῇ κρηματισίμενος φυγῇ ἐχρήσατο ἅμα χρήμασι καὶ καὶ ἵπποις τοὺς ἐν ἐκάστῳ σταθμῷ δημοσίους ἵππους ἀγκυλοκοπῶν (29). Ἀποστέλλει οὖν, ὁ βασιλεὺς καταδιώξει αὐτὸν Βασιλεῖον ἐταιρειάρχην τὸν Καματηρὸν καὶ τὸν Κρηνίτην Γεώργιον. Ἦδη δὲ τὸν Ἄλυν διαπερῶντα τὸν Σαμῶνα κατάλαβε Νικηφόρος δρουγγάριος ὁ Καμινῆς, καὶ κατέσχευεν ἱκετεύοντα πολλὰ καὶ ὑπισχνούμενον δώσειν. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔπειθεν, εἰς τὸν ἐν τῷ Σιρακᾷ καταφύγει σταυρὸν εὐχῆς χάριν ἐληλυθῆναι προφασισάμενος. Ἐλθὼν οὖν Κωνσταντῖνος ὁ τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Δουκὸς υἱὸς καὶ τοῦτον ἀναλαθὼν ἐν σῆ πόλει, ὑπέστρεψεν. Εἰσελθόντων δὲ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, τὸν μὲν ἐν τῇ τοῦ Καίσαρος τοῦ Βάρδα οἰκίᾳ φυλάττεσθαι προσέταξεν ὁ βασιλεὺς, Κωνσταντῖνῳ δὲ τῷ Δουκί, ἐπειπερ ἐπληροφόρηθη ὡς ταῖς ἀληθείαις προσφεύγων ἦν ἐν Μελιτηνῇ ὁ Σαμῶνας, παρήγγειλε μὴ τούτο ἐνώπιον τῆς συγκλήτου εἰπεῖν, ἀλλ' ὅτι τῷ Σιρακᾷ χάριν εὐχῆς ἀπῆει· ἐβούλετο γὰρ συγγνώμης τούτου τυχεῖν. Ἐωθεν δὲ προσκαλεσάμενος τὴν

GOARI NOTÆ.

rum Samonam praecidisse; fugam enim latere cupiebat, et vox ἀγκυλοκοπῶ a scissione est aliena. GOAR.

συγκλητον και εις μίσην τον Κωνσταντινον παραγα- A
γων ήρθετα μεθ' όρκων, ούτωσι λέγων. « Προς του
θεου και της έμης κεφαλής, έφευγεν εν Συρία ο
Σαμωνας ή ου, » 'Ο δε τους όρκους εύλαδθηεις
(παρηγγέθη γάρ έννευ όρκων πρώτων την άλήθειαν
άποκρύψασθαι) ώμολόγησε πάντων ένώπιον ότιπερ
εις την έαυτου πατριδα ήπει Μελιτηνήν. 'Ο δε
βασιλεύς τον μιν Κωνσταντινον μετ' όργης άπε-
πέμφατο, τον δε Σαμωναν έν τοις του Καίσαρος
έξεδλήθη και της προτέρας ήξιώθη τιμής.

Έτέχθη δε τῷ βασιλεὶ ἀπὸ Ζωῆς τῆς τετάρτης
αὐτοῦ γαμετῆς πικρὸν ἄρζεν, οὐπερ ἐν τῇ γεννήσει
κομήτης ἐφάνη, τὰς ἀκτίνες ἐπ' ἀνατολὰς ἀραιεὶς
καὶ λάμπων ἄχρι τισσαράκοντα [P. 602] ἡμερῶν.
'Εδάπτεισε δὲ τὸ παιδίον ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ Νικόλαος
ὁ πατριάρχης, ἀναδεξιμένῳ αὐτὸ ἀπὸ τοῦ ἀγίου B
βαπτίσματος Ἀλεξάνδρου τοῦ αὐταδέλφου τοῦ βασι-
λέως, τοῦ πατρικίου Σαμωνᾶ καὶ τῶν τῆς συγκλήτου
ἐξόχων. Εὐλόγηθη δὲ μετὰ Ζωῆς ὁ Λέων ὑπὸ Θωμᾶ
πρεσβυτέρου, ὅστις καὶ καθηρέθη (30), καὶ Αὐγού-
σταν αὐτὴν ἀνηγόρευσε. Διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰ-
τίαν (31) ὁ πατριάρχης εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐπέσχε-
σθαι ἐκώλυε τὸν βασιλέα, ὅθεν διὰ τοῦ δεξιῶν μέρους
διήρχετο εἰς τὸ μιτατώριον. Πραεβλήθη δὲ καὶ ὁ
πατρικίος Σαμωνᾶς παρακοιμώμενος (32), πρὸς
πᾶσαν παρανομίαν καὶ κακίαν συνεργὸς αὐτοῦ καθ'
εστῶς διεξώτατος. Παρασκεύασε γάρ τὸν βασιλέα
ἀναγκάσαι τὸν πατριάρχην καὶ ἄκοντα προσδέξασθαι
αὐτὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Ὁ δὲ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ
Φεβρουαρίου μηνὸς μεταπεμφόμενος αὐτὸν λιπαρῶς
εἶδειτο προσδεχθῆναι. Ἐπεὶ δὲ μὴ προσέιοτο τὴν C
ἐντευξίν, ἀπὸ τοῦ λεγομένου Βουκολιότορος πλοῖφ
μακρῶ ἐμβεδάσαντες διαπερῶσιν ἐν τῇ Ἱερειᾷ, ἀφ' ἧς
πεζῇ τὴν ὁδοπορίαν ποιούμονον ἄγουσιν εἰς τὸ περ'
αὐτοῦ κτισθὲν μοναστήριον τῶν Γαλακκηνῶν (32').
Οὐ πολὺς περῆθε καιρὸς, καὶ χειροτονεῖται πα-
τριάρχης ὁ σύγκελλος Εὐθύμιος, ἀνὴρ θεοσεβὴς καὶ
ἀρετῆς ἤκων εἰς τὸ ἀκρότατον. Φασὶ δ' ὅτι καὶ
ἀπαναινώμενος τὴν ἱερωσύνην θεῖα ἀποκαλύψει ἐπέ-
σθη αὐτὴν καταδέξασθαι. Διενόητο δὲ ὁ βασιλεὺς,
πολλῶν ἐλλογίμων ἀνδρῶν εἰς τοῦτο συνεργούντων
ταυτὸν (33) τρεῖς ἢ καὶ τετταρας γυναῖκας. Ἀλλὰ τοῦτο

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(30) Ab iis qui, ut præmiimus. quartas Leonis D
nuptias omnino illicitas censuerunt. GOAR.

(31) Nempe quod quatuor uxores unam post alteram duxisset: nam prior illa Zautzæa Zoe concubina nihil ei obfuit. Quid autem sit μιτατώριον miltatorium, nescio De mitatis dictum aliquid supra. Et fortasse fuit fani pars quædam, quasi profana, et iis etiam accessa qui sacrorum usu arcerentur. Nam quid antiquitus in ecclesia fieret, hic nolim disputare, cum apud leviticus Græcos subinde appareret aliquid mutatum. Mitatum nomen fuisse synagogæ Saracenæ, in Isaacio Angelo memorat Chouitatas. Sed id huc non multum facit, nisi quod horum quoque synagogas apparere possit certis metis fuisse inclusas. Non multo post rursus miltatorii hujus sit mentio. XYL. — Το μιτατώριον cubiculum ad latus altaris, in quo fessis a laboræ cantoribus mensa frugalis, panis scilicet et vinum, apponebatur. A mensa stiusmodi μισατώριον εἶνε μισατώριον cum eru-

in Syriam Samonas fugerit necne. Constantinus jurisjurandi (nam citra id jussus erat veritatem celare) motus religione coram omnibus profiteretur Samonam in Melitenam, quæ ejus erat patria, fugam instituisse. Imperator hunc iratus dimittit, Samonam autem in Cæsaris domo asservari mandat. Unde postea dimissus pristinæ est restitutus dignitati.

κάτεχεσθαι διωρίσαστο. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐκείθιν τε

Porro autem Zoe, Leonis quarta uxor, maritum suum mascula prole parentem fecit. In ejus partu cometa apparuit, radius versus Orientem 1065 projiciens, et ad quadraginta dies fulsit. Infantem in Sapientiæ templo baptizavit Nicolauspatriarcha, suscipientibus eum ex saero favacro fratre imperatoris Alexandro, patricio Samona, et primoribus senatus. Fausta comprecatus est Leoni Thomas presbyter, ideoque ordine suo excidit. Zoen porro Augustam imperator declaravit. Atque ob hoc factum patriarcha ei iutroitu templi cum interdiceret, coactus est per dextram partem in Mitatorium ire. At imperator Samonam cubicularium suum intimum creat, quod eo ad omne flagitium ministro uteretur commodissimo. Ejus enim instinctu vim intentavit patriarchæ, nisi vel invitus se in templum admitteret. Res ita acta. Principio Februarii mensis imperator patriarcham ad se vocat, et ab eo summis precibus contendit ut se ad sacra admittat. Recusantem a Bucoleone longa navi impositum in Hierojam trajicit; inde pedester ad Galacrenorum monasterium a se conditum deductus est. Non multo post Euthymium syncellum patriarcha creatur, homo pius et summæ virtutis; quem ferunt, cum id munus detrectaret, divina patefactione ad id suscipiendum fuisse impulsum. Omni studio hic impedivit ne imperator legem, ad quod 1066 multi illustres viri operam ipsi navabant, ferret, qua liceret viro tres simul aut quatuor uxores ducere.

σὺτῷ, νόμον θεῖναι τοῦ ἄγεσθαι τὸν ἄνδρα κατὰ μὲν πάτη σπουδῇ διεκώλυσε ὁ πατριάρχης.

ditissimo Allatio legendum putamus in Euchologii notis. Ad eum porro locum ceu sacris exclusus et excommunicatus a patriarcha habitus ne juri suo renuntiaret aut oppositum sentientes offenderet, preces facturus et saeris utcunque interfuturus secedebat imperator. GOAR

(32) Παρακοιμώμενον intimum verti cubicularium, qui prope imperatorem cubaret; atque sic alibi etiam versum vellem evidentiam causa. XYL.

(32') Γαλακκηνῶν lactis fontes sonat XYL.

(33) Κατὰ ταυτὸν est simul. Ego autem sane non puto hoc voluisse Leonem. ut simul tot uxores sed ut, una mortua, altera duceretur; quod ipsum fecisse atque ideo ut impium a patriarcha fuisse excommunicatum apparet. Nihil tamen voluit utare. Zonaras habet κατ' αὐτὸν ipsius, vel suo exemplo, id est ut quartæ Leonis nuptiæ non Leoni modo non vitio darentur, sed idem aliis imitari impune liceret. Post κηδεστήν affinem verti: quod genere an socer aut quid tandem fuerit, ignotum. XYL.

Junio mense Constantinus Afer in monasterium suum, quod prope fanum Apostolorum considerat, imperatorem invitavit, ut dedicationi ejus et prandio interesset. Ibi subito vehemens Africus exortus multa concussit ædificia hominesque exterruit, adeo ut omnes domibus relictis sub diem profugerint. Imber autem obortus eam procellam sedavit. Rursus classe Agarenorum contra Romanos provecta, suæ classi imperator Himerium dromi logothetam præficit, eique adjungit Andronicum Ducam. Hic Samonas, qui quod a Constantino ex fuga, ut monstravimus, retractus fuerat, implacabile in Ducas odium gerebat, quemdam Andronici familiarium subornat, eique persuadet ut occulte Andronicum per litteras moneat ne navim conscendat: nam imperatorem, a Samona eo petratum, Himerio ipsius excæcandi mandatam dedisse, et Andronicus litteris iis acceptis noluit cum Himerio in bellum ire. Himerius itaque solus coactus est sexta Octobris die cum hostibus confluere, eosque devicit et interfecit. Quo cognito, Andronicus desperatis suis rebus ac convasatis, cum necessariis ac servis suis castellum quoddam **1067** occupavit supra Iconium situm. Cabalam nomine, et ad defectionem spectavit. At Samonas arrepta occasione non desiit imperatorem verbis concitare atque irritare: se dudum sensisse Andronicum defectionem parturire, et esse ejus conatui advertendum: imperatorem cunctando optimam ejus rei occasionem amisisse, atque ita hostem e manibus evasisse. Sed vel sic aliquid conandum, ne quod ab eo accipiatur damnum. Hoc quasi stimulo incitatus Leo Iberitzam Gregoram scholarum domesticum et Andronici affinem cum valido exercitu contra Andronicum emittit. Andronicus ubi hoc rescivit, et Nicolaum patriarcham, quo maxime erat fructus, ecclesia cjectum esse, Gabala relicta ad Agarenos cum omnibus suis profugit; eumque amermunes honorifice admodum accepit. Imperator porro reputans quantum isto amisso ducem amisisset et qualem esset habiturus hostem, animiangebatur. et quomodo eum reduceret ad suos cogitabat. Scribuntur tandem litteræ imperatoris, quibus Andronico et offensarum omnium oblivio et reditus domum et pristina dignitas atque fortunæ et innumera dona ac beneficia offeruntur. **E**æ cereo inclusæ Sarraceno cuidam, e prætorianis captivis ad summum favorem producto, in Syriam Andronico perfereedæ traduntur. **1068** Descendentem Sarracenum Samonas seorsim compellens, « Scis, ait, quid portes? » ceram innuens. Neganti, « Cera, inquit, quam gestas, Syriæ est exitium; et tu, si qua tibi gentis et eandem tecum religionem colentium est cura, eam veziri in manus trade » Promittentem ita facturum donis pretiosis magnifice est demeritus. Ergo Carracenus

XYLANDRI ET GOARI NOTE.

(34) Quo rei in carceribus nec non Saraceni ob profanam religionem detinebantur, ut Jamjam

Ἰουνίῳ δὲ μηνὶ προσεκλήθη Λέων ὁ βασιλεὺς παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ Αἰβῶς εἰς τὴν καινούργηθεισαν παρ' αὐτοῦ μονὴν ἔγγιον τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ἐφ' ᾗ τὰ ἔγκαινία ἐπιτελέσαι καὶ ἀριστῆσαι. Ἐξελθὼν οὖν ἐπένευσεν ἄνεμος λίψ σφοδρὸς καὶ συνέσεισεν οἰκοδομὰς πολλὰς, καὶ συνετάραξε τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐξεφόδησεν, ὡς πάντας φεύγειν ἐκ τῶν οἰκιῶν εἰς τὰ ὑπαιθρα. Ὁ μὲν δ' ἐπιγενομένου ἔττησε τὴν τοιαύτην καταιγίδα. Στόλου δὲ τῶν Ἀγαρηνῶν κατὰ Ῥωμαίων ἐξεληθόντος, ὁ βασιλεὺς Ἰμέριον τὸν λογοθέτην τοῦ δρόμου ἀρχηγέτην τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κατέστησε στόλου. Προσετέθη δὲ καὶ Ἀνδρόνικος ὁ Δουξ συνεισελθεῖν αὐτῷ καὶ ἀγωνισασθαι κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν, ὃ δὲ Σαμωνᾶς τῷ τῶν Δουκῶν γένει ἀκατάλλακτος ὢν ἐχθρὸς διὰ τὴν παρὰ τοῦ Κωνσταντίνου κατάσχεσιν, ὑποθεῖς τινι τῶν Ἀνδρονίκου φίλων ἔπεισε γράψαι λαθραῖως μὴ ἐν τοῖς πλοίοις εἰσελθεῖν, τοῦ Ἰμερίου παράγγελμα ἔχοντος ἐκ βασιλέως ὑποβολῇ τοῦ Σαμωνᾶ ἐκτελεῖσθαι ἀνόν. Ὡς οὖν ἐδέχτο γράμμα, οὐκ ἤθελε τῷ Ἰμερίῳ συνεισελθεῖν. Διὸ καὶ μόνος ἐναγκάσθη κατὰ τὴν εἴρησιν τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς συμβαλεῖν τοῖς ἐχθροῖς. Καὶ συμβαλὼν ἐτρέψατο κατὰ κράτος καὶ ἠγάσθη. [P. 603] Τοῦτο μαθὼν ὁ Ἀνδρόνικος καὶ τοῖς ὄλοις ἀπεγνωκῶς συσκευασάμενος ἅμα συγγενεῖσι καὶ δούλοις αὐτοῦ ἀπελθὼν κατέσχε τι φορτίον ἄνωθεν τοῦ Ἰκονίου διακείμενον, ὃ Καβάλαν ὠνόμαζον, καὶ εἰς ἀποστασίαν ἐβλεψεν. Οὐκ ἀνείει δ' ὁ Σαμωνᾶς ἀφορμᾶς δραχμῶν καὶ παροξύνων καὶ συνταράσσων τὸν βασιλέα, καὶ λέγων, ὡς Ἐγὼ πάλαι κατανεοσῆκειν νόν ἀνθρώπων, καὶ ὡς ἀποστῆσθαι ὠδίνει καὶ ὡς χρὴ προκινναλεῖν τὰς ὀρμὰς αὐτοῦ. Ἐπει δὲ τῇ σῇ μελλήσει, ὡ βασιλεῦ, παρῆται μὲν ὁ ἐπιτήδειος καὶ ῥᾶστος καὶ ᾗρητο ἐκ μέσων ἡμῶν τῶν χειρῶν ὁ πολέμιος τὸν δεύτερον κἄν πλοῦν ποιητέον, μὴ καὶ λάθῃ δράσας τι μᾶλλον ἢ παθῶν. Τοῦτοις τοῖς λόγοις ὡςπερ τινὶ πληκτρῶν νυγείῃ ὁ βασιλεὺς τὸν Ἰβηρίτην Γρηγορᾶν, δομῆστικον τῶν σχολῶν καὶ κηδεστὴν Ἀνδρονίκου τυγχάνοντα, μετὰ δυνάμειος ἀνδρᾶς ἀποστέλλει κατ' Ἀνδρονίκου. Ὅπερ μαθὼν ἐκείνος, καὶ ὡς ὁ πατριάρχης Νικόλαος, ᾗ τὰ πολλὰ ἐθάρρει, ἐξεβλήθη τῆς ἐκκλησίας κατὰ τῶν τῆν Καβάλαν πανοικί προσέφυγε τοῖς Ἀγαρηνοῖς ὃν ὁ ἀμερμουμένης ἐντίμως καὶ μεγαλοπρεπῶς ἐδέξατο. Ἀναλογισάμενος δ' ὁ βασιλεὺς οἶον ἀπώλεσε στρατηγὸν καὶ οἶον ἕξειν πολέμιον ἐμιλλεν, ἤσχαλλε καὶ ἐδυσφόρει καὶ τρόπον ἐζήτει πῶς ἂν αὐτὸν τοῖς Ῥωμαίοις ἐπανζώσθηται. Ἐγένετο οὖν γράμμα βασιλικὸν πᾶσάν τε ἀμνηστίαν αὐτῷ κακῶν χαρίζόμενον, τὴν οἴκαδὲ τε ἐπιστροφὴν ἐπιτρέπον, καὶ τὴν προτέραν εὐήμεραν καθυπισχοῦμενον καὶ μυρίας ἄλλας δωρεὰς καὶ εὐεργεσίας ὅπερ ἐλίξαντες κηρῷ λαμπάδι προσεοικῶτι διδοῦσί τινι τῶν Σρακηνῶν ἀπὸ τοῦ πραιτωρίου (34) ἐκβληθέντι καὶ μεγαλοπρεπῶς φιλοφρονηθέντι, ἐπισκήψαντας ἀπελθεῖν ἐν Συρίᾳ καὶ ἐγχειρίσαι τοῦτο τῷ Ἀνδρονίκῳ.

Ἀπελθόντα γοῦν τὸν Σαρακηνὸν προσλαβόμενος ἴδια ἄ Σαμωνᾶς, « Ἰδὼς δὲ κατέχεις ; ἠρώτα, τὸν κηρὸν αἰνέξαιμενος. Ἀγορεύει δ' ἐκείνου φήσεντος. « Ὁ δοθεὶς σοι κηρὸς, ὦ φίλος, ἔφη, τῆς Συρίας ἐστὶν ἡ ἀπόλεια· καὶ εἴ τι κήρη τοῦ ἔθνους τοῦ σοῦ καὶ τῶν ὁμοπίστων, χερσὶ κτάσθου τοῦτο τοῦ οὐζήρη. » Ὡς δὲ δ. ακονῆσαι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ παραγγελοῖσι, καὶ δώροισι αὐτὸν γυγισσοῖς πολυτελεῶς ἐφιλοφρονήσατο. Ἀπελθὼν οὖν ὁ Σαρακηνὸς ἐνεχείρισε τῷ οὐζήρη τὸν κηρὸν ὃν κητελὼν ἐκείνος καὶ τὸ γραμματίον εὐρών, καὶ τὸν ἐν τούτῳ κείμετον ἀναλεξάμενος νοῦν, ἀπήγγελε τῷ ἀμερμουμνῇ. Καὶ εὐθὺς Ἀνδρόνικον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ τὸ δεσμοκτήριον ὑπέδελετο. Ἐπὶ πολὺ οὖν κακουχοῦμενοι, καὶ μὴ φέροντες τὰ ἐκ τῆς φυλακῆς λυπηρὰ, ἠναγκάσθησαν τινες τὴν οἰκίαν ἐξομῶσθαι πίστιν. Ὁ μὲν οὖν Ἀνδρόνικος οὕτω καὶ τὸν βίον κατέλυσε.

Κωνσταντῖνος δὲ ὁ τούτου υἱὸς πρὸ τοῦ θανεῖν ἐκείνον, εἰδήσει καὶ τοῦ πατρὸς, συσκευασάμενος μετὰ καὶ τινῶν ἄλλων τῶν περὶ αὐτὸν (ἐτύγχανον γὰρ συχοῖ μετ' αὐτοῦ ἐτι ἐν τῇ φρουρᾷ ἐγκαθειργημένοι [P. 604] διὰ τὸ μὴ θελήσει τὸ οἰκεῖον ἀπώμοτον θέσθαι σέβας) τὰ δεσμὰ διαβύξαντες ἐξέρχονται τῆς φυλακῆς, καὶ καλωδίῳ ἐκυτοῦς καθιμῆσαντες ἔπιπν τε εὐπορήσαντες ἀπεδίδαντον. Στρατιωτῶν δὲ πεμφθέντων εἰς τὴν κατάσχεσιν τούτων, νῦν μὲν ὑποστρέφοντες καὶ πολεμοῦντες, νῦν δὲ χρυσίον ῥιπτοῦντες, ἀπεσκευάζοντο τοὺς διώκοντας, καὶ οὕτως ἔσχυσαν ἐπιβῆναι τῶν ὀρών Ῥωμαίων. Ταχὺ μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς τὸν Κωνσταντῖνον μετεπέμψατο, καὶ ὡς αὐτὸν ἀγαθὸν δώροισι αὐτὸν πντολοῖς καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐφιλοφρονήσατο. Πληρωθεὶς δὲ τῆς ἐντυχίας ἐν τῷ μέλλειν ἀπὸ τοῦ χρυσοτρικλίου ἐξέναι τὸν Κωνσταντῖνον (ἐκείσε γὰρ ἐποιήσατο τὴν αὐτοῦ δοχτῆν ὁ βασιλεὺς) ὑποστρέψαι κελύσας αὐτὸν, ἐνατενίσας πρὸς τὰς ἐστγλωμένας ἀνωθεν τῆς πύλης εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Θεομήτορος ὁ βασιλεὺς, τὰς πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον εἰρήκει· « Μὴ σε πλανᾷτω, ὦ Κωνσταντῖνε, τὸ ὄνομα, μὴδὲ διὰ τοῦτο οἴου κατάρξειν Ῥωμαίων ἡ βασιλεία γὰρ τῷ ἐμῷ οἴῳ Κωνσταντῖνῳ ἐκ Θεοῦ τεταμειυται, καὶ τοῦτό μοι δῆλον γέγονεν ἐκ προβόρῃσεων θείων ἀνδρῶν καὶ προσρῆν τὰ μέλλοντα διὰ καθαρότητος κτισμένων. Ἐμμενε γοῦν τῇ δοθείσῃ σοι τῆσι, καὶ μὴ φαντάζου τὰ ὑπὲρ σεαυτόν. Ἡ μὲν ἴσθι ὡς τυραννήσαντος ἡ κεφαλὴ σου, σώματος ἄτερ, διὰ τῆσδε τῆς πύλης εἰσελεύσεται. » Ὁ καὶ γέγονεν ὕστερον μετὰ θάνατον γὰρ τοῦ Λέοντος τυραννήσας ὁ Κωνσταντῖνος ἀνηρέθη ἐν τῷ τοῦ γενικοῦ σεκρέτῳ, καὶ διὰ τῆς ῥηθείσης πύλης λύθη καὶ αἵματι σταζομένη ἡ τούτου κεφαλὴ εἰσῆχθη εἰς τὰ βασίλεια.

Ὁ δὲ βασιλεὺς διὰ τινὰ ὑπόνοιαν Εὐστάθιον μάγιστρον τὸν Ἀργυροῦν μετεκίνησε τῆς ἀρχῆς (ἦν γὰρ δρορυγάριος τῆς βίγλας), ὃς καὶ ἀπιὼν οὐκ εὖ φαρμάκῳ κατεργασθεὶς ἐτελεύτησε, πολὺν πόθον αὐτοῦ τῷ τε στρατῷ καὶ τῷ στόλῳ καταλιπὼν, μεμνημένοις τῶν ἀνδραγαθημάτων αὐτοῦ. Ἐτάφη δὲ κατὰ τὸ Χριστιανὸν ἐν τῇ μονῇ τῆς Ἀγίας Ἐλεζάβετ, ἣν Λέων ὁ πᾶππος αὐτοῦ ἐκαινούργησεν, ὃς καὶ τὸ τῶν Ἀργυροῦν ἐπίθετον ἐκληρώσατο πρῶτος, εἴτε διὰ καθαρότητα βίου, εἴτε καὶ δι' εὐπρέπειαν σώματος, εἴτε καὶ διὰ τινὰ τρόπον τῆς αὐτοῦ γενναϊότητος· τοσοῦτον γὰρ περιῆν ὁ ἀνὴρ τῶν ἐπὶ τοῦ Μιχαήλ γενομένων ἀνθρώπων ὥστε μόνος μετὰ τῶν οἰκογενῶν συνεβόρηγυτο τοῖς ἐκ Τερρικῆς Μα-

confecto itinere veziro cereum tradit; isque cera remota litteras inventas legit, et percepta sententia rom amermumunæ significat. Extemplo Andronicus cum suis in carcerem conjicitur, ubi diu magnas toleraverunt miserias; quarum quidam impatientes fidem Christianam abjuraverunt. Andronicus in carcere periit.

Filius autem hujus Constantinus, vivo adhuc et conscio patre, re cum quibusdam aliis captivis (complures enim in carcere una inclusi erant, quod religionem veram prodere nollent) composita, ruptis vinculis per funem ex carcere delapsi et equos nacti profugerunt. Militesque qui eos comprehensum missi insequabantur, nunc obvortendo se et dimicando, nunc aurum in quo colligendo ii occuparentur projiciendo amoliti, ad fines Romanorum evaserunt. Imperator Constantinus et qui 1069 cum ipso erant statim ad se vocat donisque variis afficit; et a primo congressu, cum aureo triclinio esset exiturus Constantinus (ibi enim eum exceperat convivio Leo), revocat eum imperator; atque oculis in imagines Christi et Deiparæ, quæ superne erant collocatæ, defixis, sic affatur: « Constantine, vide ne imponat tibi nomen tuum; cave, neve ob id Romanis te imperaturum opineris. Etenim filio meo Constantino id imperium divinitus est destinatum, quod ego comperi prædictionibus divinatorum hominum castitate sua futurorum præscientiam nactorum. Locum itaque tuum tene, neque te superiora somniveris. Alioqui scito tuum, si tyrannidem affectaveris, caput trunco relicto per hanc portam illatum iri. » Hoc quidem eventu est confirmatum. Mortuo enim Leone, Constantinus cum invasisset imperium, in Genici secreto obruncatus est, caputque tabo et cruore stillans per dictam portam in regiam allatum.

Præterea Leo Eustathium magistrum drungarium vigiliæ munere suo amovit ob quamdam suspicionem; isque domum suam digressus veneno periit, magno sui desiderio exercitui classique relicto, præclara ejus facinora memoria recolentibus. Sepultus est apud Charsianum in monasterio S. Elisabetæ, quod novum avus ejus Leo condiderat. Hic 1070 Leo primus Argyrorum, id est, argenteorum, cognomen familiæ suæ intulit sive ob vitæ puritatem, sive ob decorem corporis, sive ob illustrem fortitudinem, qua is æquales suos (claudit autem Michaelo imperante) adeo superavit ut solus cum vernis suis Manichæos Tephricenses et Melitenæos Agarenos adortus in fugam facile

conjecerit, nominisque etiam ejus mentio terrorem A hostibus incusserit.

Cæterum pactorum causa a Tarso et Melitena ad Leonem missi venerunt Cpolin Abelbaces et Samonæ pater. Quos magnifico excepit imperator convivio in Magnanra, splendide instructa. Exornavit et Magnum Templum magnificè, legatisque introductis omnia etiam vasa ad divinam pertinentia liturgiam demonstravit. Id quidem statu Christiano indignum fuit, peregrinis hominibus, iisque a vera religione alienis, ea ostendere quæ ne a piis quidem et integræ vitæ hominibus temere visuntur. Et Samonæ pater cum videret quantum potentiæ atque honoris apud imperatorem filius obtineret, cum filio manere voluit patria Melitena B deserta. Verum Samonas id passus non est, hortatus patrem ut domum rediret et in sua religione perseveraret, ac eæ quoque exspectaret, prima quoque occasione demum rediturum. Festo Pentecostæ 1071 die imperator filium suum Constantinum opera Euthymii patriarchæ coronavit. At vero Samonas, ut Augustam demereretur, suum ministrum Constantinum natione Paphlagonem eunuchum ei pro famulo tradit. Is Constantinus in tantam venit Augustæ et Leonis gratiam, ut ipse etiam Samonas invidia correptus apud imperatorem eum detulerit, quasi cum Augustalis rem haberet. Cui criminationi credens Leo, Constantinum monachi in morem tonderi jubet, et ab ipso Samona in Tarasii monasterium deduci. Paulo post autem mutata sententia recipere eum cupiens, ejusdem Samonæ opera eum in monasterium Spirarum transtulit. Egressusque ad Damatryum et in Samonæ pransum monasterio, cum videret Constantinum, illico mandavit ut monachi habitu exutus civili vestitu amiceretur; et apud eum convivans poculum ei suum dari jussit, secumque hominem in palatium reduxit. Samonas videns imperatoris in Constantinum amorem crescere, composita re cum Megisto Cætonita et Michaelo Tzirithone, libellum conviciis in Leonem innumeris refertum opera scribæ sui Constantini Rhodii conficit, eumque 1072 consignatum in Mitatorio abjicit. Imperator publice in Magnum Templum progressus, cum in Mitatorium venisset, quo loco precabatur, libellum invenit ac legit. Ea res eos qui aderant in magnam conjecit sollicitudinem, atque ipsi etiam Leoni curam attulit auctorem quærendi. Sub idem tempus lunæ defectus maximus fuit. Et Leo Synnudensem metropolitam, Pantaleonem nomine, astronomica imbutum scientia accivit, ut ex eo deliqui ejus quis futurus esset effectus cognosceret. Eum ad regem intrantem Samonas percontatus est cuinam adversa portenderentur. Responditque: « Tibi Sed tamensi 13 Junii diem supe-

XYLANDRI ET GOARI NOTE.

(35) Λογὴ εὐθείατα· id enim sensus videtur exigere. *Megisto Cætonita* propria duxi. Alias verbi

νικαίοις καὶ τοῖς ἐκ Μελιτηνῆς Ἀγερρηνοῖς, καὶ τοῦ-
τους ῥῥῶως ἐτρέπετο. Καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ μόνον
φημι:ζόμενον φόβητρον ἦν πᾶσι τοῖς ἀντιπάλοις.

Χάριν δὲ ἀλλαγίου ἐκπεμφθέντες ἀπὸ τε Ταρσοῦ
καὶ Μελιτηνῆς ὁ τε Ἀβελθάκης ἐκεῖνος καὶ ὁ τοῦ
Σαμωνᾶ πατὴρ κατέλαβον τὴν βασιλεῦσαν. Καὶ
τούτους ὁ βασιλεὺς ἐδέξατο μεγάλην δοχὴν ποιήσας
καὶ κόσμῳ πολλῷ τὴν Μαγναύραν κατακοσμήσας.
Ἐκαλλώπισε δὲ καὶ τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν πολυτε-
λῶς. [P. 605] καὶ εἰσήγαγε τούτους ἐκεῖσε, καὶ τὰ
τίμια ὑπέδειξεν ἅπαντα καὶ τὰ τῆς θεῆς λατρίης
λειτουργοῦντα σκεύη. Τοῦτο δὲ ἀνάξιον ἦν Χρι-
στιανικῆς καταστάσεως, ἀλλοφύλοις ἀνθρώποις καὶ
ἀλλοπίστοις ἐκθεῖν (35) ποιεῖν τὰ καὶ τοῖς μὴ κα-
λῶς βιοῦσιν εὐσεβῆσιν ἀνθρώποις ἀθέατα. Ὁ δὲ τοῦ
Σαμωνᾶ πατὴρ τὴν παρῥήσιαν, ἣν ὁ τούτου υἱὸς ἔσχε
πρὸς βασιλέα καὶ τὴν τιμὴν θεασάμενος καὶ τὴν
δοξάν, ἠρετίσαστο συναῖναι τῷ υἱῷ, Μελιτηνὴν τὴν
πατριδὰ ἀπαρνησάμενος. Σαμωνᾶς δὲ οὐ συνεχώρει,
παρῥήσι δὲ μᾶλλον εἰς τὰ οἰκεία ὑπονοστήσαι καὶ
τῆς ἰδίας ἔχουσαι πίστεως, προσμένειν δὲ καὶ αὐτόν,
εἰ καιροῦ λάθοιτο, ἐκεῖσε γενέσθαι. Τῆς δὲ ἑορτῆς
ἐπιστάτης ἐν ἣ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν πυρίαις
γλώσσαις τοῖς ἀποστόλοις ἐφώτησεν, ἔστρεψε τὸν
οἰκείον υἱὸν Κωνσταντῖνον ὁ βασιλεὺς διὰ Εὐθυμίου
τοῦ πατριάρχου. Σπεύδων δὲ ὁ Σαμωνᾶς τὴν τῆς
βασιλίδος πρὸς ἑαυτὸν ἐπισπάσασθαι εὐνοίαν, Κων-
σταντῖνον τὸν ἑαυτοῦ ὑπέρτερον ἐκτομίαν ὄντα καὶ
τῆς τῶν Παφλαγῶνων ὁρμύμενον χώρας τῆς Αὐγού-
στη παρέσχεν ὑπηρετεῖν. Ἐποῦτον δὲ οὗτος ἠγαπήθη
C παρ' αὐτῆς καὶ Ἀέοντος τοῦ βασιλέως ὡς καὶ αὐτὸν
τὸν Σαμωνᾶν διερεθίσαι πρὸς εὐθρόν, καὶ διαλοιο-
ρεῖσθαι αὐτῷ πρὸς βασιλέα ὡς τῆς Αὐγούστη τάχα
πλησιάζοντι· ὅπερ, ὡς ἀληθῆς πιστεύσας, ἀποστειλάς
ἀπέκλειρεν αὐτὸν μοναχὸν ἐν τῇ τοῦ Ἁγίου Ταρασίου
μονῇ δι' αὐτοῦ τοῦ Σαμωνᾶ. Μετ' ὀλίγον δὲ πάλιν
μεταγνοῦς καὶ προσλαβεῖν τοῦτον ἐθελῶν μεταγγαγε
δι' αὐτοῦ τοῦ Σαμωνᾶ εἰς τὴν μονὴν τῶν Σπειρών.
Ἐν τῷ Δαματρίῳ οὖν ἐξελεθὼν ὁ βασιλεὺς καὶ ἐν τῇ
τοῦ Σαμωνᾶ ἀριστήσας μονῇ, καὶ θεασάμενος Κων-
σταντῖνον, εὐθὺς διεκελεύσατο, καὶ ἀπέδυσαν αὐτὸν
τὰ τοῦ μονήρους βίου ἄμφια καὶ ἐνίδυσαν στολὴν
κοσμικὴν (36). Καὶ εὐωχοῦμένους τε παρ' αὐτῷ
δοθηναῖοι ἐκέλευσε τὸ ποτήριον ἐν τῷ ἀρίστῳ, καὶ
εἰσερχόμενος ἐν τῷ παλατίῳ ἐφιλιχίτο καὶ αὐτόν
μετ' αὐτοῦ. Ὁρῶν δὲ καὶ ὁ Σαμωνᾶς ἀξαναμέντην
D τὴν πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον τοῦ βασιλέως ἀγάπην
ἐπιβουλήν κατ' αὐτοῦ ῥάπτει, τόνδε οὐνεθεῖμέντην
τὸν τρόπον· κοινολογησάμενος Μεγίστῳ τῷ κοίτωνί-
τῃ καὶ Μεγαλῇ τῷ Τζιρίθωνι γραμματίῳ συνίθῃσι
λοιδωρῆας ἔχον κατὰ τοῦ βασινέως ἀπέριους, Κων-
σταντῖνου τοῦ Ῥοδίου, ὃς ὑπεργραμμάτευε τῷ Σα-
μωνᾶ, τοῦτο συνθέτοντος· ὅπερ γράψαντες καὶ σφρα-
γίσαντες ἐν τῷ μετατωρίῳ ἔρῶσαν. Τοῦ δὲ βασιλέως
δημοσίαν πρόδοον ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ποιησαμέ-
νου, κἀν τῷ μετατωρίῳ εἰσελθόντος, καὶ ἐν τῷ τῷ χετο

polient, *maximo cubiculario*. XYL.

(36) Quam Latina Ecclesia *szcularem* vocat. GOAR.

ἔπιπυ τοῦτο ἐξῆμιμένον ἰδόντος, εὐλοφός τε καὶ ἀναγνόντος, πολλὰ κατέσχευ ἀπορία τοὺς συμπαρ-
 όντας, διατάζοντος ἐκάστου καὶ ἀγνοούντος τὸν
 βίψαντα. Κατέσχευ δὲ καὶ τὸν βασιλέα ἀθυμία πολλή,
 καὶ τὸν πεποιηκότα ἐζήτει. Γέγονε δὲ κατὰ τὸν αὐ-
 τὸν χρόνον καὶ ἐκλειψίς σελήνης μεγίστη, δι' ἣν ὁ
 βασιλεὺς τὸν μητροπολίτην Συνάδων μετεκκλίσατο
 Πανταλέοντα, τῆς ἀστρονομικῆς παιδείας ἐν μνήσει
 τοῦ γίνοντα [P. 606], τὸ τῆς ἐκλείψεως ἀποτέλεσμα
 μαθεῖν ὀριγνόμενος. Ὅν ἐσερχόμενον πρὸς τὸν
 βασιλέα ὁ Σαμωνᾶς ἰδίᾳ παραλαβὼν ἠρώτησεν εἰς
 τίνα τῶν κάκωτων ἔσσεσθαι, καὶ τόνδε φάναι ὅτι εἰς
 σέ· τὴν γ' δὲ τοῦ Ἰουνίου διερχόμενος ἡμέραν
 οὐδὲν ἔκτοτε πείτη κακόν. Ἐρωτηθεὶς δὲ καὶ παρὰ
 τοῦ βασιλέως περὶ τούτου εἶπεν ὅτι ἐς τὸ δεύτερον
 πρόσωπον ἢ κάκωτις ἐπισκῆψει. Ἐπώπευεν οὖν ὁ
 βασιλεὺς δεύτερον πρόσωπον εἶναι τὸν ἑαυτοῦ ἀδελ-
 φὸν Ἀλέξανδρον. Καὶ τὰ μὲν τῆς προῤῥήσεως ἦν
 ἔσχευ ἀπόδασιν, προῦθ' ὁ λόγος δηλώσει· Μιχαὶλ
 δὲ τοῦ Τζιρίθωνος κατ' ἰδίαν τῷ βασιλεὶ προσελθόν-
 τος καὶ καταμηνύσαντος ὡς ὁ Σαμωνᾶς εἶη τὸ πιτ-
 τάκιον (37) πεποιηκὼς, παρευθὺ καταβιάζεται εἰς
 τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀποκείρεται μοναχός, εἶτα ἐν τῇ
 διαλοιδορηθεὶς εἰς τὴν τοῦ Μαρτινακίου μετατίθεται. Ταῦτα δὲ ἐπράχθη μήπω τῆς ὠρισμένης προθεσμίας
 παρὰ τοῦ μητροπολίτου διαδραμοῦσης. Ἐποίησε
 Ἐκτίσε δὲ αὐτῷ καὶ μοναστήριον ἐν ταῖς Νασσαίαις, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ζωτῆρος, ὃ καὶ ἐνεκαίνισεν ἄμα
 Εὐθυμίου τῷ πατριάρχῃ. Ἀγερηνῶν δὲ ἐξελεθόντων μετὰ πλοίων τριακοσίων, ὧν ἡγεῖτο Δαμιανός τε ὁ
 τῆς Τύρου ἀμηνᾶς καὶ Λέων ὁ Τριπολίτης, ἱμέριος ὁ λογοθέτης ναύαρχος ὧν τῶν Ῥωμαίων κατὰ τὸν
 Ὀκτώδριον μῆνα συνήνησε τούτοις εἰς Σάμον, ἧς ἐστρατήγει Ῥωμανός ὁ Λακαπηνός. Καὶ συμπλα-
 κεί τοῖς μετ' αὐτοῦ ἡτήθη, καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν νεῶν διατρεδασθειῶν, μόλις αὐτὸς διεσώθη εἰς Μιτο-
 λήνην.

Κοιλιακῆ δὲ νοσήματι ληφθεὶς ὁ βασιλεὺς, καὶ
 ἐπὶ χρόνον τῷ τοιοῦτῳ πάθει κατεργασθεὶς καὶ
 εἰς ἐσχάτην ἀδυναμίαν ἐλθλακῶς, μόλις ἡδυνήθη
 ἐν τῷ τῆς ἐγχευεῖας καιρῷ τὴν συνήθη ποιήσα-
 σθαι δημηγορίαν (38). Συνηθροισμένης γὰρ τῆς
 συγκλήτου τοιοῦτων ἤρξατο πρὸς αὐτοὺς λόγων·
 « Τὸ μὲν ἐμὸν σπέρκιον, ὦ φίλοι, νόσῳ ἐκτρολῶ-
 θέν ἀπέβησε, καὶ ἡ ἰσχὺς ἐπιλέλοιπε, καὶ τάχα
 οὐκέτι μεθ' ὑμῶν βιοτεύω, οὐδὲ καταλήψομαι τὴν
 τοῦ Δεσπότης Χριστοῦ Ἀνάστασιν. Μίαν τοίνυν καὶ
 τελευταίαν ἡμᾶς αἰτῶ τήνδε τὴν χάριν, ἀπομνημο-
 νεῦσαι ἦν εἶλον πρὸς ὑμᾶς χρηστὴν διάθεσιν, καὶ
 ἀντὶ ταύτης εὖνοιαν τῇ ἐμῇ συζύγῳ διατηρήσαι
 καὶ τῷ υἱῷ. » Καὶ ἡ μὲν τοῦ βασιλέως δημηγορία
 τοιαύτη, ἡ δὲ σύγκλητος βουλή ὑπέστρεψε δακρυρ-
 ροῦσα καὶ μετ' ὀλοφυρμῶν λύπη μὲν συνέχευεσθαι
 ἀπαρμυθήτῳ τοιοῦτου στερισκομένη δεσπότης καὶ
 βασιλέως, εὖνοιαν δὲ διατηρήσειν εἰς τε τὴν δι-
 σποικίαν καὶ τὸν ἡμέτερον δεσπότην καὶ βασιλέα καὶ
 σὸν υἱόν, ὥστε, εἰ δεήσει, μυριάκις ἔμπροσθεν
 αὐτῶν ἀποθανεῖν. Ταῦτα εἰποῦσα ἡ σύγκλητος καὶ
 τελευταῖον ἀσπασμὸν ἀποδοῦσα τῷ βασιλεὶ ἀπηλ-
 λάγη. Οὐ μὲν γε καὶ εὐθὺς ὁ βασιλεὺς ἐτελεύτη-
 σεν, ἀλλὰ διετέλεσε νοσηλευόμενος καὶ σφακελιζό-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(37) *Charta, schedula*, maxime ex pelle chartacea
 sive pergameno. GOAR.

(38) *Quam L. Verus* apud Herodianum, Julianus

A raveris, nihil deinde mali tibi eveniet.» Ab impera-
 tore de eadem re interrogatus, proximæ ab impe-
 ratore personæ denuntiari malum dixit. Idque de
 fratre suo Alexandro accepit Leo : sed quis fuerit
 prædictionis exitus, mox dicemus. Etenim Leo,
 cum eum Michaelus Tziritho seorsim congressus
 monuisset libelli infamis auctorem esse Samonam,
 statim domum suam deportari Samonam et mona-
 chi in morem radi jussit, deinde in Euthymii patri-
 archæ monasterium deduci, indeque conviciis pro-
 scissum in Martinaciorum transferri. Ea omnia
 acta ante diem a Pantaleone designatum Constanti-
 num loco Samonæ intimum cubicularium Leo
 fecit, 1073 eique monasterium in Nossiiis ædifi-
 cavit, de nomine Servatoris dictum, idque cum
 Euthymio patriarcha dedicavit. Secundum hæc
 Agareni 300 naves emittunt, ducibus Damiano Tyri-
 amera et Leone Tripolita. His apud Samum, cui
 tum Romanus Lacapenus præerat, occurrit Hime-
 rius classis Romanæ præfectus ; victusque ab iis,
 dissipata classe sua, ægre ipse Mitylenam fuga
 evasit.

B μονῆ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου ἀπάγεται, κάκισθεν
 μετὰ πλοίων τριακοσίων, ὧν ἡγεῖτο Δαμιανός τε ὁ
 τῆς Τύρου ἀμηνᾶς καὶ Λέων ὁ Τριπολίτης, ἱμέριος ὁ
 λογοθέτης ναύαρχος ὧν τῶν Ῥωμαίων κατὰ τὸν
 Ὀκτώδριον μῆνα συνήνησε τούτοις εἰς Σάμον, ἧς
 ἐστρατήγει Ῥωμανός ὁ Λακαπηνός. Καὶ συμπλα-
 κεί τοῖς μετ' αὐτοῦ ἡτήθη, καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν νεῶν
 διατρεδασθειῶν, μόλις αὐτὸς διεσώθη εἰς Μιτο-
 λήνην.

C Imperator antem, cœliaco morbo correptus, eo-
 que aliquandiu confectus et in summam redactus
 invaletudinem, vix potuit orationem jejunii tem-
 pore pro more habere. Itaque advocato tum senatu
 sic inft : « Caro mea, amici, morbo consumpta
 diffluxit viresque defecerunt. ac fortassis vobiscum
 amplius non vivam, neque ad festum Resurrectio-
 nis Christi diem vitam perducam. Hanc itaque
 unam ac postremam a vobis gratiam postulo mihi
 dari : Recordamini quam me vobis benignum præ-
 buerim, atque ideo uxorem filiumque vobis com-
 mendatum habetote. » Senatus cum fletu atque
 ejulatu ostendit se jactura hujus domini atque
 imperatoris incredibilem percipere dolorem ; Au-
 gustæ autem et filio imperatori 1074 ita se fide-
 les fore ut vel millies pro eo sint, ita rebus pos-
 centibus, mortem optenturi ; itaque imperatore
 extremum consalutato discesserunt. Leo tamen
 vitam, morbo interim misere conflictatus, usque ad
 11 Maii diem produxit. Moriens imperium fratri
 suo Alexandro reliquit. Quem postremum ad se
 venientem videns fertur dixisse : « En malus tempo-
 ris articulus post tredecim menses. » Eumdem
 multis hortatus est ut Constantinum educare ac

apud Marcellinum, Tiberius apud Simocattam,
 apud alios alii imperatores letho proximi leguntur
 habuisse. GOAR.

digne tractare vellet eumque sibi hæredem imperii facere.

φῶν τὰ τῆς βασιλείας παραδοὺς σκῆπτρα. Ὅν ἰδὼν, ὡς φασί, κατὰ τὴν τελευταίαν ἐρχόμενον ἐντυχίαν εἰπεῖν λέγεται· « Ἴδε ὁ κακὸς καιρὸς μετὰ ἑγὼ μῆνας. » Παραδοὺς τούτων, ὡς εἴρηται, τὸ τῆς βασιλείας κράτος, καὶ πολλὰ παρακαλέσας τὸν αὐτοῦ υἱὸν Κωνσταντῖνον παιδοτροφήσει καὶ ἐπιμελείας ἀξιούσας προσηκούσης, τελευταίον δὲ καὶ διάδοχον αὐτοῦ καταλιπεῖν, ἐτελεύτησεν.

Alexander Leonis frater, annum jam ætatis 20 egrediens, imperii habenas suscepit, consorte Constantino Leonis filio. Simul atque occipit imperium. Nicolaum patriarcham Galacrenis revocavit, ac deturbato Euthymio eum in solio pontificali reposuit; eique in Magnaura assidens, facto silentio Euthymium deposuit. Hunc clericus qui Nicolao favebant, 1075 ut primum ei dignitas abrogata est, facto quasi in feram impetu pugnis ceciderunt, B alapas inflixerunt, barbam evellerunt, præcipitem in cervicem impulerunt, aliisque gravissimis modis multarunt, insensorem vocantes et adulterum et qui alienam invasisset uxorem. Quæ sanctus ille vir omnia placide perpessus, et in Agathi relegatus pauloque post vita defunctus est. Corpus ejus in urbem relatum, inque ipsius monasterio sepultum est. Clericus autem is qui ei canos evellerat, domum revertens eam hac ipsa hora incendio absumptam deprehendit, filiamque membris luxatam, quæ multos deinde per annos mendicando victum quæsit.

τὰς πολιὰς αὐτοῦ τίλας, ὑποστρέψας εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν εὗρε ταύτην ἐμπερητμένην καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ἐκλελυμένην, ἥτις καὶ διήρκεσεν ἐπὶ ἀφορμὰς συλλέγουσα.

Enimvero Alexander, jam pridem molli dissolutaque assuetus vitæ, solisque deditus venationibus aliisque intemperantibus atque intempestivis actionibus, nullius imperatorem decentis rei gerendæ gnarus, tantumque luxui et libidinibus intentus, imperium adeptus nihil memorabile neque egit neque instituit. Joannem quemdam clericum circulatorum, et nullius pretii hominem, cognomento Lazarem, rectoris officio dignatus est, qui paulo post in Hebdomo pila ludens male periit. Gabrielopulum et Basilitzam, quibus antequam imperator fieret, collusoribus suarumque 1076 libidinum ministris et sociis usus fuerat, pecuniæ effusis largitionibus ditatos ad patriciam dignitatem extulit. Fertur animo agitasse ut Basilitzam sibi successorem faceret, ac Constantinum Leonis fratris sui filium castraret. Atque id perfecisset, nisi Deus præcipue impedivisset, et obstitissent ii qui Leoni fidem servabant, Constantinum modo puerum adhuc modo infirmum dicentes, itaque pulatim lactando Alexandrum trahentes, donec mors consilia ejus intercepta. Hoc imperante cometa, qui a gladii similitudine Xiphias dicitur ac san-

A μενος ἀχρι τῆς 12' τοῦ Μαΐου μηνός, [P. 607] καθ-
ῆν ἀπηλλάγη τοῦ βίου Ἀλεξάνδρῳ τῷ αὐτοῦ ἀδελ-

φῶν τὰ τῆς βασιλείας παραδοὺς σκῆπτρα. Ὅν ἰδὼν, ὡς φασί, κατὰ τὴν τελευταίαν ἐρχόμενον ἐντυχίαν εἰπεῖν λέγεται· « Ἴδε ὁ κακὸς καιρὸς μετὰ ἑγὼ μῆνας. » Παραδοὺς τούτων, ὡς εἴρηται, τὸ τῆς βασιλείας κράτος, καὶ πολλὰ παρακαλέσας τὸν αὐτοῦ υἱὸν Κωνσταντῖνον παιδοτροφήσει καὶ ἐπιμελείας ἀξιούσας προσηκούσης, τελευταίον δὲ καὶ διάδοχον αὐτοῦ καταλιπεῖν, ἐτελεύτησεν.

Ἀλεξάνδρος δὲ ὁ τοῦ Λέοντος ἀδελφός, ἤδη νεανίας ὢν καὶ τὸ εἰκοστὸν τῆς ἡλικίας αὐτοῦ παραμείθων ἔτος τοῦ Λέοντος ἀποθανόντος, παρέλαβε τὰς τῆς βασιλείας ἡνίας, συμβασιλεύοντος αὐτῷ καὶ Κωνσταντῖνου τοῦ παιδὸς Λέοντος. Ὅς ἅμα τε ἐπέβη τῆς βασιλείας καὶ ἅμα ἐκπέμψας ἤγαγε Νικόλαον ἐκ Γαλακρηνῶν τὸν πατριάρχην, καὶ τοῦ θρόνου καταγαγὼν Εὐθύμιον ἀνῆγαγε τὸ δεύτερον τὸν Νικόλαον. Καὶ ἅμα αὐτῷ καθεστῆς ἐν τῇ Μαγναύρῳ, σιεντίου (39) γενομένου, τὴν τοῦ Εὐθυμίου καθαίρειν ἐποιήσατο· ὃν οἱ προσκειμένοι τῷ Νικόλαῳ κληρικοὶ ἅμα τῇ καθαίρειν ὡσπερ ἄγριοι ἐμπεδῶντες θῆρας ἐπληττον, κονδύλους ἐνέριθρον ἐκολάφιζον, τὴν ἱεροπρεπῆ ἀνέτιλλον γενεαῖα, ἐπὶ τράχηλον ὠθον καὶ ἄλλας ἀνυπολόστους ποινὰς τούτῳ ἐπέφερον, ἐπιδύτην ἀποκαλοῦντες καὶ μοιχὸν καὶ ἄλλοτρίῳ ἐπιπηδησαντα γυναικί. Ὁ δὲ ἱερὸς ἐκείνος ἀνὴρ πρῶως ἅπαντα καὶ ἡσύχως ὑπέφερον. Ἰπερόριος οὖν ἐν τοῖς Ἀγαθοῦ σταλαῖς καὶ μετὰ μικρὸν χρόνον ἀποδοῦς, ἐν τῇ πόλει εἰσχυθεὶς θάπτεται εἰς τὴν αὐτοῦ μονήν. Ὁ δὲ κληρικὸς (40) ὁ χρόνους ἱκανοὺς μεταιτοῦσα καὶ τὰς πρὸς τὸ ζῆν

C Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀλεξάνδρος καὶ πάλαι βίον ἀβροδίατον ἔλων καὶ διακεχόμενον καὶ πρὸς μόνον ἐπιτοημένον τὰ κυνηγέσια καὶ τὰς ἄλλας ἀκολάστους καὶ ἐκδεδητημένας τῶν πράξεων, καὶ μηδὲν ἔργον βασιλείας εἰδὼς διαπράττεσθαι, ἀλλὰ τρυφαίς καὶ ἀσπληγείαις σχολάζειν ἡγαπηκῶς, ἐπὶ τῆς βασιλείας καὶ τῶν ὄλων ἐγένετο ἐγκρατής, οὐδὲν ἀξίον λόγου ἢ διενόησατο ἢ κατεπράξατο· μοναρχήσας γὰρ Ἰωάννην τινὰ ἀγύρτην καὶ μηδενὸς ἀξίον λόγου (Λαζάρης τούτῳ ἐπώνυμον) βαίκτηρα (41) πεποίηκεν, ὃς καὶ μετὰ μικρὸν κακῶς ἀπέβη τὴν ζωὴν, ἐν τῷ Ἐβδόμῳ σφαιρίζων ὁ κληρικὸς. Ὡσαύτως καὶ Γαβριηλόπουλον καὶ Βασιλιτζην, συμπαίτορας αὐτῷ ὄντας πρὸ τῆς βασιλείας καὶ τῶν ἀκολάστων πράξεων κοινωνοὺς καὶ θεράποντας, πλείστοις τε χρήμασι περιήντησε καὶ εἰς πατρικιότητα τιμὴν ἀνεβίβασεν. Ἐβουλετο δὲ, ὡς φασιν, εἰ μὴ θεὸς ἐπέσχε, τὸν Βασιλιτζην εἰς τὸν βασιλείου θρόνον ἀναγαγεῖν καὶ Κωνσταντῖνον εὐνοουχίαι τὸν οἰκείον ἀνεψιόν· Ὁ καὶ ἐγένετο ἄν [P. 608], εἰ μὴ θεὸς μὲν πρότερον, ὡς εἴρηται, διεκώλυσε, ἐπειθ' οἱ πρὸς Λέοντα τὸν τοῦ παιδὸς πατέρα διαφυλάττοντες εὐνοίαν, ποτὲ μὲν λέγοντες ὡς νῆπιός ἐστι, ποτὲ δὲ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(39) Edicto, arbitror, ut alibi quoque. XYL. — Non edicto vel silentio, sed concilio ponendum arbitror, ut alibi quoque. GOAR.

(40) Ecclesiæ Magnæ vel cujuscunque metropolitans clerico ascriptus et ecclesiastica dignitate vel

officio insignitus est κληρικὸς : a quo τὰ κληρικὰ ὄφθικα apud Balsamonem in Epist. Basilii ad Amphilochium. GOAR.

(41) Rectorem domus hunc vocat Luitprandus. v, cap. ult. GOAR.

ῶς ἀσθενῆς, καὶ οὕτω κατὰ μικρὸν ἀποδοουκλήσαν- A
τες τὸν Ἀλέξανδρον τὸν παῖδα ἐσώσαντο, τοῦ θανά-
του καταλαβόντες ἐκεῖνον. Ἐπὶ τούτου βασιλεύσαντος ἐφάνη κομήτης ἐκ δύσεως, ὃν ξιφίην καλοῦσιν οἱ περὶ
ταῦτα δεινοί. Τοῦτον δὲ ἔλεγον αἱμάτων χύσιν προσημαίνειν ἐν τῇ βασιλίῳ.

Ὁ δὲ βασιλεύς, πλάνοις καὶ γόησιν ἐκδεδικώς
ἐαυτὸν, καὶ πυνθανόμενος περὶ τῆς ἐαυτοῦ βασιλείας
εἰ μακροχρόνιος ἔσεται, ὑπέσχετο μακρόβιον αὐτὸν
ἔσσεσθαι, εἰ ὁ ἐν τῷ ἱππικῷ ἐστηκὸς σύαγρος ὁ χαλ-
κοῦς, αἰδοῖα καὶ ὀδόντας μὴ ἔχων, προσλάβοι παρ'
αὐτοῦ. Στοιχεῖον (42) γὰρ αὐτοῦ τοῦτον εἶναι προ-
φηγῶς. Λέοντι γὰρ ἀντιμάχεται τῷ αὐτοῦ, φασίν,
ἀδελφῷ. Οἷς πεισθεὶς ὁ ταῖς ἀληθείαις χοιρόβιος τὰ
λείποντα μέρη τῷ χοίρῳ προσανένωσα. Τῇ τοιαύτῃ B
οὖν ἐχόμενος ἀπονοία, ἱππικὸν πεποιτηκώς, τοὺς
ιερούς τῶν ἐκκλησιῶν πέπλους καὶ τοὺς θεοὺς λύ-
χνους καὶ τοὺς λαμπτήρας ἀναλαβὼν τὸ ἱππικὸν
κατεκόσμησε, τὰ θεῶ ἀνατεθειμένα κοιῶν ἢ μᾶλλον
εἰπεῖν τοῖς εἰδώλοις ἀνατιθεὶς ὁ δεῖλιος. Ἰμέριον
δὲ τὸν λογοθέτην ἐκ τῆς τῶν Ἀγαργῶν ἡττης ὑπο-
στρέψαντα καὶ τὴν βασιλίδαν κατεκληρότα ἀποστει-
λας περιώρισεν ἐν τῇ μονῇ τῶν Καλιπῶν, ἐπαπει-
λούμενος ὡς ἐχθρῶ τούτῳ χυφίσασθαι διὰ τὸ καὶ αὐ-
τὸν πολλὰ κατ' αὐτοῦ συνθῆσθαι ἐν ταῖς ἡμέραις
τοῦ ἀδελφοῦ. Οὗτος δὲ, μικρὸν ἐν τῇ ἐξορίᾳ βίου,
ἀπέθανεν ὑπὸ τῆς θλίψεως κατεργασθεὶς. Τοῦ Βουλ-
γάρων δὲ ἄρχοντος Συμεῶν πρέσβεις πεπομφότος
τοὺς πεισομένους εἰ τὴν εἰρήνην ἀσπάζοιτο καὶ
τιμὴν φυλάττοι πρὸς αὐτὸν ὅποιαν ὁ προεβασίλευ- C
κώς ἀδελφὸς αὐτοῦ, τοὺς μὲν πρέσβεις ἀτίμως ἐξ-
έπεμψεν, ὑπερόγκους καὶ ἀλαζόνας λόγους καὶ
φρυαγματώδεις ἐκπέμψας καὶ ἀπειλαῖς χρησάμενος
κατὰ Συμεῶν, ἐν τούτοις καταπλήττειν τοῦτον οἴο-
μενος. Ὑποστρεψάντων δὲ τῶν πρέσβων πρὸς τὸν
Συμεῶν, μὴ ἐνεγκῶν οὗτος μετρίως τὰς ἐκ τοῦ
Ἀλεξάνδρου ὕβρεις καὶ τὰ φρυάγματα καὶ τὰς
ἀπειλάς, ἔλυσε τὴν εἰρήνην καὶ κατὰ Ῥωμαίων
ἐκρινεν ὕπλα κινεῖν. Ἀλέξανδρος δὲ τῆς τοῦ Ἰου-
νίου μηνὸς λουσάμενος καὶ ἀριστήσας καὶ οἰνωθεὶς
μετὰ τοὺς ὕπνους κατῆλθε σφαιρίσων. Πόνου δὲ
γεννηθέντος ἐν τοῖς ἐγκάτοις αὐτοῦ ἀπὸ τῆς τῶν
βρωμάτων ἀπληστίας καὶ τῆς μέθης, ἀνελθὼν ἐν τῷ
παλατίῳ, ἀίματος αὐτῷ πολλοῦ ἐκ τῶν ῥινῶν καὶ τῶν
αἰδολῶν βύεντος, μετὰ μίαν ἡμέραν ἐτελεύτησεν, ἐπι-
τρόπους καταλιπὼν τὸν πατριάρχην Νικόλαον, τὸν μέγιστρον Στέφανον, τὸν μεγιστρον Ἰωάννην τὸν Ἐλαδᾶν,
Ἰωάννην τὸν Ῥαίκτωρα, τὸν Βασιλίτζην καὶ τὸν Γαβριηλόπουλον, τὴν βασιλείαν παραδοῦς Κωνσταντίνῳ τῷ
οἰκείῳ ἀνεψιῷ. Ἀποθανῶν δὲ ἐτέθη μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Βασιλείου.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(12) Sic vocat rem, quæ magicarum artium vi
alicujus hominis fortunam gubernet, qualis (verbi
gratia) in Romano I. acapeno Simeoni Bulgaro sta-
tua in Xerolopho fuit, qua truncata is periit. Fer e
simile aliquid poetæ habent de fatali Meleagri sti-
piti, et Apollonius in Argonautico carmine de Ha-
madryade libro secundo. Unde στοιχειωματα: κοί magi
dicti, qui in res certis notis et incantationibus vim
quamdam ad aliquid præstandum putabantur con-

guinis fusionem in urbe portendere fertur, ab
occidente apparuit.

Cæterum Alexander cum se impostoribus ac
præstigiatoribus dedisset, ex iisque sciscitaretur
an sibi diuturnum esset futurum imperium, id
responsi tulit diu victurum, si apro æneo qui in
Circo erat, pudenda et dentes (nam hæc deerant)
adderet; eum enim esse elementum Alexandri
haud dubie repugnantis fratri ejus Leoni. Per-
suasum est hoc homini vere porcina vitam de-
genti, et partes istas apri instauravit. Hac vecor-
dia captus, cum equestres ludos ederet, aula
ecclesiastica et candelabra sacra circo ornando
adhuc, Deo res consecratas 1077 profanans,
aut verius eas simulacris impiis dedicans. Hime-
rium logothetam a clade Agarenica in urbem re-
versum in monasterium Calyporum relegavit;
comminatus se eum hostis loco habiturum, quod
is quoque contra ipsum imperante Leone multa
machinatus fuisset. Neque diu in exsilio vixit
Himerius, calamitate exanimatus. Missos a Simeone
Bulgarorum principe legatos, percontante pa-
cem amplecteretur equo honore ipsum in quo
Leo habuerat dignaretur, contumeliose dimisit,
arroganter et ferociter iis collocutus, minisque se
Simeonem territorum ratus. Reversis legatis Bul-
garus contumelias et fremitum Alexandri ac minas
haud tulit mediocriter, sed rupta pace arma contra
Romanos movit. Sexta Junii die Alexander pran-
sus, lotus et inebriatus a summo ad ludum pilæ se
contulit; et oborto viscerum ob cibi ingesti
abundantiam et ebrietatem dolore in palatium re-
versus, multo per nares et veretrum sanguine
egesto postridie decessit. Constantino fratris sui
filio regnum legavit, tutoresque ei constituit Nico-
laum patriarcham, Stephanum magistrum, Joannem
Eladam magistrum, Joannem rectorum, Basi-
litzam et Gabrielopulum. Mortui cadaver apud pa-
trem Basilium conditum est.

αἰδολῶν βύεντος, μετὰ μίαν ἡμέραν ἐτελεύτησεν, ἐπι-
τρόπους καταλιπὼν τὸν πατριάρχην Νικόλαον, τὸν μέγιστρον Στέφανον, τὸν μεγιστρον Ἰωάννην τὸν Ἐλαδᾶν,
Ἰωάννην τὸν Ῥαίκτωρα, τὸν Βασιλίτζην καὶ τὸν Γαβριηλόπουλον, τὴν βασιλείαν παραδοῦς Κωνσταντίνῳ τῷ
οἰκείῳ ἀνεψιῷ. Ἀποθανῶν δὲ ἐτέθη μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Βασιλείου.

ciliare. Et στοιχειῶσθαι verbum magicis artibus
aliquid moliri. Et passive infra de ea statua ταύτην
γὰρ αὐτῷ ἐστοιχειώσθαι nam hanc ei vi quadam
magica esse fatalem. εἰς τὸν Συμεῶν ἐστοιχειώσθαι,
XVI. — Positio stellarum vitæ cujuscunque prædo
minans est στοιχεῖον: unde fortunæ auctorem,
sortem, fatum, genium, spiritum, noxium vel bene-
volum vox significat. GOAR.

lio. emittit. Atque his peractis Basilium e Macedonia revocatum inquisitioni subdit, convictum per mediam urbem in triumpho ducit, Athenasque relegat. Inde universo senatu convocato, quæ erant a Samona ipsi delata indicia exponit. Eumque senatores laudant, et summo dignum honore pronuntiant. Et Samonam Leo statim protospatharii munere decorat, sibi que familiarem adsciscit,

τοῦ Σαμωνᾶ μὴ γινώσκοντα. Οἱ δὲ τοῦτο ἐπαινεῖσαντες μεγίστην εἶναι τιμῆς ἄξιον προσεῖρηκασιν. Καὶ ὁ βασιλεὺς παραυτίκα τῇ τοῦ πρωτοσπαθαρίου τοῦτον ἀξιοῖ τιμῇ, καὶ οὐκ εἰς αὐτοῦ καταστῆσται.

Mortuo patriarcha Antonio Nicolaus sufficitur mysticus, qui sapientia alios et prudentia anteire credebatur Porro imperator cum statutis præceptas invitationes peragere non posset, Augusta mortua, Annam 1060 filiam Zoes neptem Zautzæ coronat. Puellam quoque ex Opsicio ducit, nomine Eudociam, forma singulari, cui et ipsi augustalem imposuit coronam. Sed hæc in partu una cum fœtu periit. In honorem primæ suæ uxoris Theophanus pulcherrimum de ejus nomine templum Leo, vicinum ædi Sanctorum Apostolorum, ædificavit Ibidem aliud quoque fanum condidit. Divo Lazaro sacrum, inque eo Lazari et Mariæ Magdalænæ reliquias Epheso allatas reposuit. Enimvero classiaris his molitionibus occupatis, interim Agarenorum classis Tauronomium Siciliae expugnant magna cum Romanorum cæde et Lemno potiti magnam multitudinem captivorum abducunt.

ἐγένετο φόνος. Κατεσχέθη δὲ καὶ ἡ νῆσος Λέμνος ὀλίγους.

Mos erat ut die Pentecostæ sacro pompa ad ædem S. Mocii deduceretur. Is ea etiam Leo imperator cum esset, jam ingressuro ei et sacris foribus succedenti homo quidam de suggesto prosiliens crasso ac valido fuste ictum in caput ingerit;

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(22) Διανομὴν ψυχικῶν sic verti in genere, ea quæ post mortem pro salute animæ defuncti a propinquis fierent. Fortassis fuit aliqua eleemosynæ distributio, quod διανομῆς vocabulum videtur velle. Et quia non est expressum quo gradu cognationis Zoam attigerit Basilius, speciei vocabulum, ut assolet, communiter potui. Certe nostram conjecturam de musico hic locus videtur valde approbare. XYL. -- Xylander, ut *justa persolverentur*; emendate: *ut eleemosynas a Zoe amita testamento relictas pauperibus distribueret*. Ψυχικόν enim eleemosyna est et quodcunque pietatis opus pro anima curanda susceptum. Vox quoque διανομῆς ignarum quemvis erudit. GOAR.

(23) Meursius civilem magistratum interpretatur, *senatorem* nimirum *secretioris consilii*; Junius, *secretarium*: mihi neuter arridet, licet ab eis ex integro non dissideam. Longius autem a senatorio est μυστικὸν munus, seu militare et militaribus aliis a Codino e. 2 annumeratum, ipse non nisi militiæ impenditur, seu μυστικῶς τῶν σχολῶν, *militiæ scholarumque mysticus*. Ejusdem quoque vestis c. 4 n. 33 nil senatore dignum refert; et si functio ab eodem Codino quærat, ex nomine, inquit c. 5 n. 41, patescit. Uno verbo μυστικῶς τῶν σχολῶν est qui *secretis principis ad stipatorum exer-*

A Ἀναγνοὺς δὲ τὰυτα τὸν μὲν Βασίλειον παραυτίκα εἰς Μακεδονίαν ἀπέστειλεν, ἐπὶ διανομῇ τῶν ψυχικῶν (22) τῆς θείας αὐτοῦ ζωῆς. κατέσχε δὲ καὶ τὸν τῆς βίβλας ὀρουγγάριον διὰ τοῦ Στυπειώτου, ὑπεξήγαγε δὲ καὶ τῆς πόλεως Νικόλαον τὸν ἐταιρειάρχην. Ἐἶτα ἀγαγὼν ἀπὸ Μακεδονίας τὸν Βασίλειον καὶ ἀνακρίνας, ἐν μέσῃ τε θριαμβεύσας τῇ πόλει, ἐν Ἀθήναις ἐξώρισε. [P. 599] Συγκαλεσάμενος δὲ πᾶσαν τὴν σύγκλητον ἐπ' αὐτῶν, ἀνίγνω τὰ ὑπὸ

Τελευτήσαντος δὲ καὶ τοῦ πατριάρχου Ἀντωνίου, προχειρίζεται ὁ μυστικὸς (23) Νικόλαος, ἐπὶ συνέσει καὶ σοφίᾳ δοκῶν πρωτεύειν. Λέων δὲ ὁ βασιλεὺς μὴ δυνάμενος τὰ κατὰ τύπον ἐκτελεῖν κλητόρια (24) Αὐγουστῆς μὴ οὔσης, στέφει Ἄνναν (25) τὴν θυγατέρα ζωῆς τῆς τοῦ Ζαουτζᾶ. Ἠγάγετο δὲ καὶ κόρην ἐκ τοῦ Ὀψικίου, ὠραίαν τε καὶ περικαλλῆ, τὸν ὄνομα Εὐδοκίαν, ἣν δὴ καὶ ἐστεφεν. Ἐγκύμων δὲ γενομένη καὶ μέλλουσα τικτεῖν ἀπέθανε καὶ αὐτὴ καὶ τὸ ἔμβρυον. Τιμῶν δὲ τὴν προτέραν αὐτοῦ γαμετὴν Θεοφανῶν ὁ βασιλεὺς ἐπ' ὀνόματι ταύτης ψυχοδόμησε ναὸν ἀγχοῦ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων περικαλλῆ. Ἀνηγήγει δὲ καὶ ναὸν ἄλλον κατὰ τοὺς τύπους εἰς ὄνομα τοῦ Ἁγίου Λαζάρου, ἐν ᾧ καὶ τὸ τοῦ ἁγίου μετακομίσις ἀπέθετο σῶμα, καὶ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς, ἐξ Ἐφέσου μετακομίτας. Τοῦ δὲ στόλου ἐν ταῖς τοιαύταις κτίσεσιν ἀπασχολουμένου, ὁ τῶν Ἀγαρηνῶν στόλος τὸ ἐν Σικελίᾳ ἐπετολιόρηκεται Ταυρομένιον, καὶ πάλυς τῶν Ρωμαίων ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν, καὶ ἠνδραποδοίση καὶ οὐκ

C Συνήθους δὲ προελεύσεως νενομένης κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Μωκίου, ἀπῆλθε μετὰ προόδου καὶ Λέων ὁ βασιλεὺς. Ἐν δὲ τῷ μέλλειν εἰσοδεῦσιν καὶ πλησίον γενέσθαι τῶν ἁγίων θυρῶν ἀνθρωπῶς τις ἐκπαιθηδῶς ἐκ

citique scholas defert. qui quietem et ordinem indicit, qui silentiarium vetustum inter modernas scholas agit. Idem Juris Græc. 1 2 Manuelis Comneni Novella 3 et Alexii Comneni 2 sici regii ex parte una et Ecclesiæ ministros ex altera de juri- bus suis dissidentibus conciliare jubetur: Εἰδήσεις ἀκριβεστάτης διδομένης τῷ κατὰ τὴν ἡμέραν μυστικῷ, ὅς καὶ ὀφείλει καὶ ἄμφω οἰκονομεῖν, regia nempe et ecclesiastica jura. Si violentius execcliarum prædiis aliquid illi exegeriat, παρὰ τοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν μεγαλειφανεστάτου μυστικοῦ καταναγκάζομενος εἰς τὴν ἐπινεχθεῖσάν τινα τῶν ὑφ' ὀμᾶς κτήσεων βλάβην ἀποθεραπεύσουσιν αὐτῇ GOAR.

(24) Τύπους esse statuta, leges, etc., apud hos scriptores sæpe observatum est. κλητόρια hæc puto fuisse solemnia convivia sive epulas. quibus Augustus et Augusta et proceres interessent. In Justiniano magno ad annum ejus trigesimum mentio fit κλητορίων ὠδεκκημῶν, quæ hoc loco col- lato, si legas κλητορίων, duodecim dies durantia convivia videri possint. Huc corriget aut auget, si cui res est notior. XYL. — Vide supra in Justiniano. GOAR.

(25) Filiam, qua præsentē velut Augusta, convivia de more celebrarentur. GOAR.

τοῦ ἀμβίωνος ῥάβδῳ παχέει καὶ ἰσχυρῶ ἔπαισεν αὐτὸν κατὰ κεφαλῆς. Καὶ ἐθανάτωσεν αὐν παρευθῶ, εἰ μὴ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου τῷ ἀ'ωρημένῳ λύχῳ προσκεκουκὸς τῆς βιζίας μικρὸν ἀνετξέθη φορᾶς. Αἴματος δὲ σφοδροῦ ἐκ τῆς τοῦ βασιλείως καταβρίοντος κεφαλῆς ταραχῆ τε καὶ φυγῆ τῶν ἀρχόντων ἐγένετο. Ἀλέξανδρος δὲ ὁ τοῦ βασιλείως ἀδελφός νόσον σκηψάμενος οὐ πάρῃν ἐν τῇ εἰσόδῳ, καὶ δέδωκεν ὑπόνοιαν τοῖς πολλοῖς τὴν τοιαύτην ἐπιβουλὴν αὐτὸς συμβῆσαι. Ὁ δὲ τὸν βασιλεῖα πλῆξας κατασχεθεὶς καὶ πολλὰς ὑπομείνας βρασίνους, ἐπεὶ μηδὲνα καθωμολόγει συνίστορα, χεῖρας καὶ πόδας ἐκτμηθεὶς ἐν τῇ τοῦ ἱππικοῦ ἐκαύθη Σφενδόνη. Ἐσχόλασε δ' ἔκτοτε καὶ ἡ τοιαύτη προέλευσις, καὶ ὁ σοφώτατος μοναχὸς Μάρκος, ὁ κονόμος ὢν τῆς τοιαύτης μονῆς, ὁ τὸ τετραπόδιον (26) τοῦ μεγάλου σαββάτου ἀναπληρώσας τοῦ κυροῦ Κοσμά, πολλὰ κατεδείθη τοῦ βασιλείως. Τοῦτου γὰρ δεομένου καὶ τοῦ βασιλείως ἀπαναινομένου, φησὶν ὁ μοναχός. « Μὴ ὄργῃ σου μὴδὲ χαλέπαινε, [P. 600] ὦ βασιλεῦ, προγεγραμμένον γὰρ ἦν παθεῖν σε παρὰ τοῦ προφήτου Δαβὶδ, εἰρηκότος, Ὅσα ἐπονηρέωσατο ὁ ἐχθρὸς ἐν τῷ ἀγίῳ σου, καὶ ἐνεκαυχῆσαντο οἱ μισοῦντές σε ἐν μέσῳ τῆς ἐορτῆς σου! Δεῖ οὖν σε, δέσποτα, ἀπὸ τοῦ νῦν ἐπ' ἄλλα δέκα ἔτη κατασχεῖν τὴν βασιλείαν. » Ὁ δὲ καὶ γέγονεν· ἀπέθανε γὰρ μετὰ δέκα χρόνους κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ καὶ ἐπλήγη.

Ἠγάγετο καὶ τετάρτην γυναῖκα Λέων ὁ βασιλεὺς, Ζωὴν τὴν Καρδωνοψίναν, ἥτις ἐβίω χρόνον συχρὸν μετ' αὐτοῦ ἀστεφής (27). Τῶν δὲ βουλγάρων ταῖς ἐφόδοις Ῥωμαίους ἐπιτριβόντων, οἱ ἐξ Ἄγαρ μαθόντες τοῦτο σόλον ἐξαρτόσαντες κατὰ τῶν παραλίῳν τῆς ἀρχῆς Ῥωμαίων ἐκπέμπουσιν, ἐπιστήσαντες τῷ στόλῳ ναύαρχον Λέοντα τὸν Ἀττάλεια, τὴν Χριστιανῶν ἐξομοσάμενον πίστιν, καὶ τῇ Τριπόλει (28) οἰκίσαντα καὶ αὐτῆς εἰληφότα τὴν προσηγορίαν Ἐφθασε δὲ τὸν βασιλεῖα ἡ περὶ τοῦ Τριπολίτου ἀγγελία κατὰ τὸ ἐμπόριον τοῦ Βοαιτίου, ἐκείσε γενόμενον ἐπὶ τῷ ἀνακαινίσαι τὴν μονὴν Χριστοφύρου πρωτοβεστιαρίου αὐτοῦ. Προσετίθεισαν δ' οἱ ἀγγελιαφόροι ὡς κατ' αὐτῆς ἔχει τὴν ὀρμὴν τῆς βασιλείδος. Πέμπει οὖν ὁ βασιλεὺς Εὐστάθιον τὸν τρικαιῶτα δρουγγάσιον τῶν πλωτῶν μετὰ τοῦ στόλου. ὅς μὴ δυνηθεὶς ἀντιτάξασθαι τῷ Τριπολίτῃ ὑπεστράφη κενός. Ἐπόμεινος δὲ τούτῳ ὁ Τριπολίτης ἐπέσθην εἰς τὰ στενὰ τοῦ Ἑλλησπόντου, καὶ ὠχρὶ τοῦ Παρίου κατέλαθεν. Ὅπερ τῷ βασιλεῖ ἀγγελοῦν εἰς μεγάλην ἐνέβαλεν ἀθυμίαν καὶ ταραχὴν, ἡμερίῳ γούν τῷ πρωτοασθερῆτις τὴν ναυτικὴν ἐγ-

²⁴ Psal. LXXIII, 1.

XYLANDBI ET GOARI NOTÆ.

(26) Tetraodidium videtur hymnus quatuor partibus seu carminibus constans fuisse. Sed quid ilud Cyri Cosmæ sit, viderint alii. Psalmi verba ex usitata versione apposui. XVI. — Hymnus quatuor odibus constans sabbato magno cantandus in Triodio libro totum Quadragesimæ officium continente, qualis sit agnoscitur. Κυροῦ diminutive pro κυροῦ vox integra clarioribus, diminutiva κυρός inferioribus, κύρ humilibus conceditur. Cosmas hic Main-

eoque ictu *imperatorum* necasset, nisi inter ferendum fuste in *suspensum* impacto caudilabrum, violentiam ictus nonnihil remisisset. Plurimum quidem sanguinis ex vulnere effluxit; interque proceres tumultuatum et fuga facta est. Ab ea pompa 1061 tum abfuit Alexander, imperatoris frater, adversam valetudinem causatus. Quare apud multos suspicio se insinuavit ipsum esse insidiarum auctorem. Sed pereussor deprehensus, multosque perpeessus cruciatus, cum neminem facinoris conscium fateretur, amputatis manibus et pedibus in Funda Circi crematus est. Ex eo tempore pompa ista cessavit. Et quidem sapientissimus monachus Marcus ejus monasterii dispensator. qui tetraodidium magni sabbati complevit, quod habet Cyri Cosmæ, multis imperatorem deprecatus est. Et eo renuente: « Noli, inquit, hoc iniquis ferre aut irasci, o imperator. Nam vastes Davidus hoc tibi adversi eventurum prædixit, hoc versu: *Quanta melignatus est inimicus in sancto tuo, et gloriati sunt qui oderunt te in medio solemnitatis tue* ²⁴? Itaque oportet exinde te alios decem annos imperare. » Hoc monachi vaticinium exitus verum ostendit: decem enim post annis, eadem qua ictus fuerat die, suum obiit diem.

Quartam deinde uxorem duxit Leo, Zoem Carbonopsinam, quæ per multum temporis cum eo vixit antequam coronaretur. Cum vero Bulgari incursionibus rem Romanam attererent, Agareni ea occasione percepta classem adornarunt, et contra maritimam Romanorum ditionem emiserunt, duce Leone Attaleo, qui Christianam ejuraverat religionem, 1062 et quia Tripoli habitabat, inde Tripolites appellabatur. Ejus expeditionis nuntium mature accepit imperator, qui tum apud emporium Boætii erat, dedicando Christophori protovestiarii monasterio intentus. Et abdebatur hoc a nuntiis, a Tripolita ipsam peti Coplin. Emittit ergo Eustathium, drungarium rei navalis, cum classe Qui pugnae cum Tripolita commitenda impar re infecta rediit. Eumque insecutus Tripolita fauces Hellesponti intravit et usque ad Parium venit. Hujus rei indicium imperatori mærorem perturbationemque animi gravem attulit. Itaque Himerio secretariorum primario classem adversus Tripoliten decendam committit. Is Abydum prætervectus, Ægæo mari emenso, ad Strobelum appellit;

mensis fuit episcopus, Damasceni præceptor et plurium sacrorum hymnorum auctor GOAR.

(27) Secundas levioze penitentia multat, tertias etiam graviore subjiciunt, quartas omnino reprobant ac damnant nuptias Græci. Nam ob rem ad coronam Augustarum more suscipiendam Zoem hanc Carbonopsinam nunquam admitti passa est Orientalis Ecclesia. GOAR.

(28) Syriæ. GOAR.

inde ad Imbrum applicat. Ac Samothraca superata, hostes Thasi cum sentiret naves in statione habere multitudine et alacritate suis superiores, ne appropinquarē quidem his ausus est. Tripolites autem retro aversus Thessalonicam expugnat, deprehenso in ea etiam Leone praefecto, cui Chatzilacius cognomentum; multumque ibi sanguinis facit, multosque captivos abducit. Forte quidam de cubiculariis, nomine Rhodophyllus, necessariae rei causa in Siciliam missus cum 100 auri libris, in itinere morbo correptus Thessalonicam se contulerat **1063** curandi corporis causa. Eum Tripolites ibi tum captum, ejus auri causa diu tortum, cum se quidquam habere pernegaret, necavit. Et vero aurum in itinere Rhodophyllus reliquerat, idque Simeon secretarius ea transiens sustulerat. Hic Simeon Tripolitam urbis eversionem animo agitantem hortatus est ut excidio abstinere eoque nomine aurum illud acciperet; ac persuasit. Quod Simeonis factum ita gratum fuit imperatori, ut eum patricii ac secretarii primarii dignitate ideo remuneratus sit. Himerius, cognito a Thessalonica Sarracenos recessisse, insequendis iis se parat. Verum hi ad Cretam appellunt, praedaeque parte Cretensibus data incolumes domum redeunt, otiosum Lemni relinquentes Himerium.

διώξιν. Θί δὲ τῇ Κρήτῃ προσίσχουσι, καὶ ἀπόμοιραν στήσαν, ἀπρῆκτον ἐν Λήμνῳ καταλιπόντες τὸν Ἱμέριον.

Secundum haec imperator duos fortissimos duces in Orientem emittit, Eustathium stirpis Argyrorum et Andronicum genere Ducam. Hi multas de Agarenis reportarunt victorias. Caeterum Samonas, is quem insidias imperatori detexisse docuimus, cum esset apud hunc in summo honore, simulans se ad monasterium suum exire, profugit cum pecunia et quis, ac dispositorum per singulas stationes publicorum equorum nervos iucidit. Leo igitur mittit quem insequantur. Basilium sodalitiis praefectum, cognomine Camaterum (id est laboriosum) et Georgium **1064** Crenitam. Samonam jam Halyn fluvium transeuntem Nicephorus Caminas drungarius deprehendit, ac multis precantem, multa etiam dona ut dimitteretur promittentem detinet. Samonas cum missionem non impetraret, praetendit se voti causa ad Sirachanam crucem proficisci. Sed eum Constantinus Andronici Ducae filius superveniens secum Cpolin abducit. Leo Samonam in Bardae Caesaris domo in custodio asservari jubet. Constantino, ex quo didicerat extra controversiam esse quod Samonas in Melitenam transfugere intendisset, mandat uti hoc in senatu dissimulet, et eum Siracham voti causa proficisci voluisse dicat: nam veniam Samonam consequi volebat. Postridie senatu advocato Constantinum in medium adducit, juratumque per Deum et imperatoris vitam interrogat.

XYLADRI ET GOARI NOTAE.

29) Nempe ut sui insequendi atque ex fuga retrahendi commoditatem imperatoris ministris praeriperet. XYL. — Magis arridet uncis vel ferris acutis pedes et ungulas perforasse quam nervos equo-

A χειρίσας δὴναμιν κατὰ τοῦ Τριπολίτου ἀπίστευταιν, ὅς Ἄβυδον διαλθὼν καὶ τὸ Ἄγιον πέρασος Στροβίλῳ προσορμίζει, εἶτα καταίρει πρὸς Ἱμβρον. Σαμοθητικὴν δὲ διαβάς κατέλαβε τοὺς πολέμιους ναυλοχοῦντας ἐνθάτῃ. Ἠλθὴν πλῆθει τε καὶ προθυμίᾳ ὑπερέχοντας αὐτοὺς ἰδὼν οὐδὲ πλῆσισαι τούτοις τετόλμηκεν. Ὁ δὲ Τριπολίτης ὀπισθόρμητος γενωνῶς καὶ κατὰ Θεσσαλονίκην γενόμενος ταύτην ἐπολιόρκησε, κατασχθέντος καὶ Λέοντος τοῦ στρατηγῶ ἐν αὐτῇ, ᾧ Χατζιλόκιος τὸ ἐπώνυμον. Ἐγένετο δὲ χύσις αἰμάτων πολλῇ καὶ αἰχμαλωσία. Ῥοδόφυλλος δὲ τις κοουδικουλάριος κατα τινα χρυσίον ἐν Σικελίᾳ πεμψθεὶς μετὰ χρυσίου λιτρῶν ἑκατὸν, νόσῳ περιπεσὼν ἐν Θεσσαλονίκῃ εἰσῆλθεν ἐφ' ᾧ ἐπιμελείας ἀξιώθηται. Ὅνπερ κατασχὼν ὁ Τριπολίτης καὶ πολλὰ βασανίσας διὰ τὸ χρυσίον ἀπέκτεινε μηδὲν ἔχειν ἰσχυρίζομενον· τοῦτο γὰρ ἔτυχε καταλιπὼν ἐν τῇ ὁδῷ, ὅπερ Συμεῶν ἀσηκρήτις διερχόμενος ἀνείλετο. Καὶ τοῦ Τριπολίτου βουλευθέντος καταστρέψαι τὴν πόλιν, ὁ Συμεῶν λαθεὶν αὐτὸν χρυσίον ἐμήνυσε καὶ τῆς καταστροφῆς ἀποσχέσθαι. [P. 601] Ὁ καὶ γέγονε, καὶ λαθὼν τὸ χρυσίον ὁ Τριπολίτης ὑπινόστησεν. Ἀποδεξάμενος δὲ τὸν Συμεῶν τοῦ ἔργου ὁ βασιλεὺς πατρικίον καὶ πρωτοασκρητικὸν τοῦτον τετίμηκε. Πυθόμενος δὲ τὴν τῶν Σαρακηνῶν ἀποστροφὴν ὁ ναύαρχος Ἱμέριος πρὸς τὴν κατ' αὐτῶν διανίσταται δόντες τοῖς Κρησὶ τῆς λείας ἀβλαβεῖς ὁκάδε ἀπενό-

Ὁ δὲ βασιλεὺς πρὸς τὴν ἑω δὴ γενναιοτάτῳ ἐκπέμπει στρατηγῶ, Εὐστάθιον τε τοῦ γένους τῶν Ἀργυρῶν καταδόμενον καὶ Ἀνδρόνικον τὸν ἐκ τοῦ Λουκός, οἵτινες πολλὰ τρόπαια ἐστήσαντο κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν. Σαμωνᾶς δὲ ὁ τὴν ἐπιβουλὴν καταμηνύσας νῆ βικιλιῖ, διεπερήντως τιμώμενος τῷ βικιλιῖ. ἐξελθεῖν ἐν τῇ αὐτοῦ μνη κρηφατισίμενος φυγῇ ἐχρήσατο ἅμα χρήμασι καὶ καὶ ἵπποις τοὺς ἐν ἐκάστῳ σταθμῷ δεμσίους ἵππους ἀγκυλοκοπῶν (29). Ἀποστέλλει οὖν, ὁ βασιλεὺς καταδιώξει αὐτὸν Βασιλεῖον ἐταιρειάρχην τὸν Καματηρὸν καὶ τὸν Κρηνίτην Γεώργιον. Ἢδὴ δὲ τὸν Ἄλυν διαπερῶντα τὸν Σαμωνᾶν κατέλαβε Νικηφόρος δρουγγάριος ὁ Καμινᾶς, καὶ κατέσχευεν ἱκετεύοντα πολλὰ καὶ ὑπισχνούμενον δώσειν. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔπειθεν, εἰς τὸν ἐν τῷ Σιρακᾷ καταπέφυγε σταυρὸν εὐχῆς χάριν ἐληλυθῆναι προσαισάμενος. Ἐλθὼν οὖν Κωνσταντῖνος ὁ τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Λουκός υἱὸς καὶ τοῦτον ἀναλαθεὶς ἐν σῆ πόλει, ὑπέστρεψεν. Εἰσελθόντων δὲ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, τὸν μὲν ἐν τῇ τοῦ Καίσαρος τοῦ Βάρδα οἰκίᾳ φυλάττεσθαι προσέταξεν ὁ βασιλεὺς, Κωνσταντῖνῳ δὲ τῷ Λουκί, ἐπεὶ περ ἐπληροπορήθη ὡς ταῖς ἀληθείαις προσεφύγων ἦν ἐν Μελιτηνῇ ὁ Σαμωνᾶς, παρήγγειλε μὴ τοῦτο ἐνώπιον τῆς συγκλήτου εἰπεῖν, ἀλλ' ὅτι τῷ Σιρακᾷ χάριν εὐχῆς ἀπῆει· ἐβούλετο γὰρ συγγνώμης τοῦτον τυχεῖν. Ἐωθεν δὲ προσκαλεσάμενος τὴν

rum Samonam praecidisse; fugam enim latere cupiebat, et vox ἀγκυλοκοπῶ a scissione est aliena. GOAL.

συγκλήτων καὶ εἰς μέσον τὸν Κωνσταντῖνον παραγα-
γῶν ἡρώτα μεθ' ὄρκων, οὕτως ἰλέγων « Πρὸς τοῦ
θεοῦ καὶ τῆς ἐμῆς κερφαλῆς, ἔφευγεν ἐν Συρίᾳ ὁ
Σαμωνᾶς ἢ οὐ, » Ὁ δὲ τοὺς ὄρκους εὐλαβήθεις
(παραγγέλλθη γὰρ ἄνευ ὄρκων πρῶτον τὴν ἀλήθειαν
ἀποκρῦψασθαι) ὠμολόγησε πάντων ἐνώπιον ὅτι περ
εἰς τὴν ἐκτουτοῦ πατρῖδα ἀπῆει Μελιτηνὴν. Ὁ δὲ
βασιλεὺς τὸν μὲν Κωνσταντῖνον μετ' ὄργης ἀπ-
επέμψατο, τὸν δὲ Σαμωνᾶν ἐν τοῖς τοῦ Καίσαρος
ἐξεβλήθη καὶ τῆς προτέρας ἡξιώθη τιμῆς.

Ἐτίχθη δὲ τῷ βασιλεῖ ἀπὸ Ζωῆς τῆς τετάρτης
αὐτοῦ γαμετῆς πεδῖον ἄρξεν, οὐπερ ἐν τῇ γεννήσει
κομήτης ἐφάνη, τὰς ἀκτῖνας ἐπ' ἀνατολὰς ἀρείς
καὶ λάμπων ἄχρι τισσαράκοντα [P. 602] ἡμερῶν.
Ἐθάπτε:σε δὲ τὸ παιδίον ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ Νικόλαος
ἢ πατριάρχης, ἀναδείξιμένων αὐτὸ ἀπὸ τοῦ ἀγίου
βαπτίσματος Ἀλεξάνδρου τοῦ αὐταδέλφου τοῦ βασι-
λέως, τοῦ πατρικίου Σαμωνᾶ καὶ τῶν τῆς συγκλήτου
ἐξόχων. Εὐλόγηθη δὲ μετὰ Ζωῆς ὁ Λέων ὑπὸ Θωμᾶ
πρεσβυτέρου, ὅστις καὶ καθηρέθη (30), καὶ Αὐγού-
στιαν αὐτὴν ἀνηγόρευσε. Διὰ ταύτην οὖν τὴν αι-
τίαν (31) ὁ πατριάρχης εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐπέσχε-
σθαι ἐκώλυε τὸν βασιλέα, ὅθεν διὰ τοῦ δεξιῦ μέρους
διήρχθη εἰς τὸ μετατόπιστον. Προεβλήθη δὲ καὶ ὁ
πατριάρχης Σαμωνᾶς παρακοιμώμενος (32), πρὸς
πᾶσαν παρανομίαν καὶ κακίαν συνεργὸς αὐτοῦ καθ'
εστὼς δεξιότατος. Παρασκεύασε γὰρ τὸν βασιλέα
ἀναγκάσαι τὸν πατριάρχην καὶ ἄκοντα προσδέξασθαι
αὐτὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Ὁ δὲ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ
Φεβρουαρίου μὲνός μεταπεμφόμενος αὐτὸν λιπαρῶς
ἰδεῖτο προσδεχθῆναι. Ἐπεὶ δὲ μὴ προσέτετο τὴν
ἐντευξίν, ἀπὸ τοῦ λεγομένου Βουκολιόντος πλοῦψ
μακρῶν ἐμβιβάζαντες διαπερώσιν ἐν τῇ Ἱερῆ, ἀφ' ἧς
πεζῆ τὴν ὁδοπορίαν ποιούμενον ἄγουσιν εἰς τὸ πᾶρ'
αὐτοῦ κτισθὲν μοναστήριον τῶν Γαλακρηῶν (32').
Οὐ πολὺς περῆλθε καιρὸς, καὶ χειροτονεῖται πα-
τριάρχης ὁ σύγκελλος Εὐθύμιος, ἀνὴρ θεοσεβῆς καὶ
ἀρετῆς ἤκων εἰς τὸ ἀκρότατον. Φασὶ δ' ὅτι καὶ
ἀπαναινόμενος τὴν ἱερωσύνην θεῖα ἀποκαλύψει ἐπί-
σθη αὐτὴν καταδέξασθαι. Διανοεῖτο δὲ ὁ βασιλεὺς,
πολλῶν ἐπιλογίμων ἀνδρῶν εἰς τοῦτο συνεργούντων
ταυτὸν (33) τρεῖς ἢ καὶ τετταρας γυναῖκας. Ἀλλὰ τοῦτο

in Syriam Samonas fugerit necne. Constantinus
jurisjurandi (nam citra id jussus erat veritatem
celare) motus religione coram omnibus profitetur
Samonam in Melitenam, quæ ejus erat patria, fu-
gam instituisse. Imperator hunc iratus dimittit,
Samonam autem in Cæsaris domo asservari man-
dat. Unde postea dimissus pristinæ est restitutus
dignitati.

κάτεχεσθαι διωρίσται. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐκείθιν τε

Porro autem Zoe, Leonis quarta uxor, maritum
suum mascula prole parentem fecit. In ejus partu
cometa apparuit, radios versus Orientem 1065
projiciens, et ad quadraginta dies fulsit. Infan-
tem in Sapientiæ templo baptizavit Nicolaus patriarcha,
suscipientibus eum ex saero favacro fratre impera-
toris Alexandro, patricio Samona, et primoribus
senatus. Fausta comprecatus est Leoni Thomas
presbyter, ideoque ordine suo excidit. Zoen porro
Augustam imperator declaravit. Atque ob hoc fac-
tum patriarcha ei introitu templi cum interdiceret,
coactus est per dextram partem in Mitatorium ire
At imperator Samonam cubicularium suum int-
imum creat, quod eo ad omne flagitium ministro
uteretur commodissimo. Ejus enim instinctu vim
intentavit patriarchæ, nisi vel invitus se in tem-
plum admitteret. Res ita acta. Principio Februarii
mensis imperator patriarcham ad se vocat, et ab
eo summis precibus contendit ut se ad sacra ad-
mittat. Recusantem a Bucoleone longa navi impo-
situm in Hierojam trajicit; inde pedester ad Gala-
crenorum monasterium a se conditum deductus
est. Non multo post Euthymius syncellus patriar-
cha creatur, homo pius et summæ virtutis; quem
ferunt, cum id munus detrectaret, divina patefac-
tione ad id suscipiendum fuisse impulsum. Omni
studio hic impedivit ne imperator legem, ad quod
1066 multi illustres viri operam ipsi navabant,
ferret, qua liceret viro tres simul aut quatuor
uxores ducere.

σὺτῷ, νόμον θεῖναι τοῦ ἄγεσθαι τὸν ἄνδρα κατὰ
μὲν πάτη σπουδῇ διεκώλυεν ὁ πατριάρχης.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(30) Ab iis qui, ut præmiimus. quartas Leonis
nuptias omnino illicitas censuerunt. GOAR.

(31) Nempe quod quatuor uxores unam post al-
teram duxisset: nam prior illa Zautzæa Zoe con-
cubina nihil ei obfuit. Quid autem sit μετατό-
πιστον mitatorium, nescio De mitatis dictum ali-
quid supra. Et fortasse fuit fani pars quædam,
quasi profana, et iis etiam accessa qui sacrorum
usu arcerentur. Nam quid antiquitus in ecclesia
fieret, hic nolim disputare, cum apud leviticus
Græcos subinde appareret aliquid mutatum. Mit-
atum nomen fuisse synagogæ Saracenæ, in Isaacio
Angelo memorat Chonitates. Sed id huc non mul-
tum facit, nisi quod horum quoque synagogas ap-
parere possit certis metis fuisse inclusas. Non
multo post rursus mitatorii hujus sit mentio. XVI.
— Το μετατόπιστον cubiculum ad latus altaris, in
quo fessis a labore cantoribus mensa frugalis,
panis scilicet et vinum, apponebatur. A mensa
stiusmodi μετατόπιστον sive μετατόπιστον cum eru-

ditissimo Allatio legendum putamus in Euchologii
notis. Ad eum porro locum ceu sacris exclusus et
excommunicatus a patriarcha habitus ne juri suo
renuntiaret aut oppositum sentientes offenderet,
preces facturus et saeris utcumque interfuturus
secedebat imperator. GOAR

(32) Παρακοιμώμενον intimum verti cubicula-
rium, qui prope imperatorem cubaret; atque sic
alibi etiam versum vellem evidentiæ causa. XVI.

(32') Γαλακρηῶν lactis fontes sonat XVI.

(33) Κατὰ ταυτὸν est simul. Ego autem sane non
puto hoc voluisse Leonem. ut simul tot uxores
sed ut, una mortua, altera duceretur; quod ipsum
fecisse atque ideo ut impium a patriarcha fuisse
excommunicatum apparet. Nihil tamen voluit utare.
Zonaras habet κατ' αὐτὸν ipsius, vel suo exemplo,
id est ut quartæ Leonis nuptiæ non Leoni modo
non vitio darentur, sed idem aliis imitari impune
liceret. Post κηρόσθην ἀψινθὸν verti; quod generne
an poter aut quid tandem ἀψινθὸν ἰσχυρῶς. XVI.

Junio mense Constantinus Afer in monasterium suum, quod prope fanum Apostolorum considerat, imperatorem invitavit, ut dedicationi ejus et prandio interesset. Ibi subito vehemens Africus exortus multa concussit ædificia hominesque exterruit, adeo ut omnes domibus relictis sub dium profugerint. Imber autem obortus eam procellam sedavit. Rursus classe Agarenorum contra Romanos provecta, suæ classi imperator Himerium dromi logothetam præficit, eique adjungit Andronicum Ducam. Hic Samonas, qui quod a Constantino ex fuga, ut monstravimus, retractus fuerat, implacabile in Ducas odium gerebat, quemdam Andronici familiarium subornat, eique persuadet ut occulte Andronicum per litteras moneat ne navim conscendat: nam imperatorem, a Samona eo petratum, Himerio ipsius excæcandi mandatum dedisse, et Andronicus litteris iis acceptis noluit cum Himerio in bellum ire. Himerius itaque solus coactus est sexta Octobris die cum hostibus conflare, eosque devicit et interfecit. Quo cognito, Andronicus desperatis suis rebus ac convasatis, cum necessariis ac servis suis castellum quoddam 1067 occupavit supra Iconium situm. Cabalam nomine, et ad defectionem spectavit. At Samonas arrepta occasione non desiit imperatorem verbis concitare atque irritare: se dudum sensisse Andronicum defectionem parturire, et esse ejus conatui antevertendum: imperatorem cunctando optimam ejus rei occasionem amississe, atque ita hostem e manibus evasisse. Sed vel sic aliquid conandum, ne quod ab eo accipiatur damnum. Hoc quasi stimulo incitatus Leo Iberitzam Gregoram scholarum domesticum et Andronici affinem cum valido exercitu contra Andronicum emittit. Andronicus ubi hoc rescivit, et Nicolaum patriarcham, quo maxime erat fructus, ecclesia ejectum esse, Gabala relicta ad Agarenos cum omnibus suis profugit; eumque amerimnes honorifice admodum accepit. Imperator porro reputans quantum isto amisso ducem amisisset et qualem esset habiturus hostem, animi angebatur. et quomodo eum reduceret ad suos cogitabat. Scribuntur tandem litteræ imperatoriæ, quibus Andronico et offensarum omnium oblivio et reditus domum et pristina dignitas atque fortunæ et innumera dona ac beneficia offeruntur. Eæ cereo inclusæ Sarraceno cuidam, e prætorianis captivis ad summum favorem producto, in Syriam Andronico perfereæ traduntur. 1068 Descendentem Sarracenum Samonas seorsim compellans, « Scis, ait, quid portes? » ceram innuens. Neganti, « Cera, inquit, quam gestas, Syriæ est exitium; et tu, si qua tibi gentis et eamdem tecum religionem colentium est cura, eam veziri in manus trade » Promittentem ita facturum donis pretiosis magnifice est demeritus. Ergo Carracenus

A Ἰουνίῳ δὲ μηνὶ προτεκλήθη Λέων ὁ βασιλεὺς παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ Λιθός εἰς τὴν καινούργηθεῖσαν παρ' αὐτοῦ μονὴν ἔγγιον τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, ἐφ' ᾧ τὰ ἐγκλίνια ἐπιτελέσκει καὶ ἀριστῆσαι. Ἐξίφνης οὖν ἐπνεύσεν ἄνεμος λίψ σφοδρὸς καὶ συνέσεισεν οἰκοδομὰς πολλὰς, καὶ συνετάραξε τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐξεφόβησεν, ὡς πάντας φεύγειν ἐκ τῶν οἰκιῶν εἰς τὰ ὑπαιθρα. Ὁμβρὸς δ' ἐπιγενομένης ἔστρεψε τὴν τοιαύτην καταιγίδα. Στόλου δὲ τῶν Ἀγαρηνῶν κατὰ Ῥωμαίων ἐξελθόντος, ὁ βασιλεὺς Ἰμέριον τὸν λογοθέτην τοῦ δρόμου ἀρχηγέτην τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κατέστησε στόλου. Προσετέθη δὲ καὶ Ἀνδρόνικος ὁ Δουξ συνεισελθεῖν αὐτῷ καὶ ἀγωνισασθαι κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν, ὅτι Σαμωνᾶς τῶ τῶν Δουκῶν γένει ἀκατάλλακτος ὢν ἐχθρὸς διὰ τὴν παρὰ τοῦ Κωνσταντίνου κατάσχεσιν, ὑποθείς τινα τῶν Ἀνδρονίκου φίλων ἔπεισε γράψαι λαθραίως μὴ ἐν τοῖς πλοίοις εἰσελθεῖν, τοῦ Ἰμερίου παράγγελμα ἔχοντος ἐκ βασιλέως ὑποβολῆ τοῦ Σαμωνᾶ ἐκτυφλώσει αὐτόν. Ὡς οὖν ἐδέξατο γράμμα, οὐκ ἤθελε τῷ Ἰμερίῳ συνεισελθεῖν. Διὸ καὶ μόνος ἠναγκάσθη κατὰ τὴν ἑ' τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς συμβαλεῖν τοῖς ἐχθροῖς. Καὶ συμβαλὼν ἐτρέψατο κατὰ κράτος καὶ ἠγάμισε. [P. 603] Τοῦτο μαθὼν ὁ Ἀνδρόνικος καὶ τοῖς ὄλοις ἀπειγνῶκως συσκευασάμενος ἅμα συγγενεῖσι καὶ δούλοις αὐτοῦ ἀπελθὼν κατέσχε τι φορτίον ἄνωθεν τοῦ Ἰκονίου διακείμενον, ὃ Καθάλαν ὠνόμαζον, καὶ εἰς ἀποστασίαν ἐβλεψιν. Οὐκ ἀνίει δ' ὁ Σαμωνᾶς ἀφορμῆς δραξάμενος καὶ παραξύνων καὶ συνταράσσων τὸν βασιλέα, καὶ λέγων, ὡς Ἐγὼ πάλαι κατανανοήκειν νὸν ἄνθρωπον, καὶ ὡς ἀποστῆσιν ὀδίνει καὶ ὡς χρὴ προκταλαβεῖν τὰς ὁρμὰς αὐτοῦ. Ἐπεὶ δὲ τῇ σῆ μελλήσει, ὦ βασιλεῦ, παρῆται μὲν ὁ ἐπιτήδειος καὶ ῥᾶστος καὶ ᾤχετο ἐκ μέσων ἡμῶν τῶν χειρῶν ὁ πολέμιος τὸν δεῦτερον κῆν πλοῦν ποιητόν, μὴ καὶ λάθη δράσας τι μᾶλλον ἢ παθῶν. Τούτοις τοῖς λόγοις ὡσπερ τιμὴ πλῆκτερον νυγείς ὁ βασιλεὺς τὸν Ἰβηρίτζην Γρηγοριᾶν, δομέστικον τῶν σχολῶν καὶ κηδεστὴν Ἀνδρονίκου τυγχάνοντα, μετὰ δυνάμεως ἀνδρᾶς ἀποπέμψαι κατ' Ἀνδρονίκου. Ὁπερ μαθὼν ἐκεῖνος, καὶ ὡς ὁ πατριάρχης Νικόλαος, φ τὰ πολλὰ ἐθάῖρει, ἐξεβλήθη τῆς ἐκκλησίας καταλιπὼν τὴν Καθάλαν πανοικί προσέφυγε τοῖς Ἀγαρηνοῖς· ὃν ὁ ἀμερμουμῆς ἐντίμως καὶ μεγαλοπρεπῶς εἰδέξατο. Ἀναλογισάμενος δ' ὁ βασιλεὺς οἷον ἀπώλεσε στρατηγὸν καὶ οἷον ἔξειν πολέμιον ἐμελλεν, ἤσχαλλε καὶ ἰδυσφόρει καὶ τρόπον ἐζήτει πῶς ἂν αὐτὸν τοῖς Ῥωμαίοις ἐπανασώσεται. Ἐγένετο οὖν γράμμα βασιλικὸν πᾶσιν τε ἀμνηστῆσαν αὐτῷ κακῶν χαρίζόμενον, τὴν οἰκαδὲ τε ἐπιστροφὴν ἐπιτρέπον, καὶ τὴν προτέραν εὐημερίαν καθυπισχυνοῦμενον καὶ μυρίας ἄλλας δωρεὰς καὶ εὐεργεσίας· ὅπερ ἐλιξυτες κηρῷ λαμπάδι προσεικότι διδοῦσι τινα τῶν Σαρακηνῶν ἀπὸ τοῦ πραιτωρίου (34) ἐκβλήθητι καὶ μεγαλοπρεπῶς φιλοφρονηθῆτι, ἐπισκήψαντες ἀπελθεῖν ἐν Συρίᾳ καὶ ἐγχειρῆσαι τοῦτο τῷ Ἀνδρονίκῳ.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(34) Quo rei in carceribus nec non Saraceni ob profanam religionem detinebantur, ut jamjam

Ἀπελθόντα γοῦν τὸν Σαρακηνὸν προσλαβόμενος ἰδίᾳ **A** ὁ Σαμωνᾶς, « Ἰδίᾳ δὲ κατέχεις ; » ἤρώτα, τὸν κληρὸν αἰνέξαι. Ἀγοαῖν δ' ἐκείνου φήσαντος. « Ὁ δοθεὶς σοι κληρὸς, ὦ φίλος, ἔφη, τῆς Συρίας ἐστὶν ἡ ἀπόλεια· καὶ εἴ τι κήδη τοῦ ἔθνους τοῦ σοῦ καὶ τῶν ὁμοπίστων, χερσὶ κτάθου τοῦτο τοῦ οὐζήρ. » Ὡς οὖν δὲ δακονῆσαι τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ παραγγελοῦσι, καὶ δώροισι αὐτὸν γεγίσεισι πολυτελεῶς ἐφιλοφρονήσατο. Ἀπελθὼν οὖν ὁ Σαρακηνὸς ἐνεχείρισε τῷ οὐζήρ τὸν κληρὸν ὃν κληρὸν ἐκείνος καὶ τὸ γραμματίον εὐρών, καὶ τὸν ἐν τούτῳ κείμενον ἀναλεξάμενος νοῦν, ἀπήγγελε τῷ ἀμερμουμνῇ. Καὶ εὐθὺς Ἀνδρόνικον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ τὸ δεσμωτήριον ὑπεδέλετο. Ἐπὶ πολὺ οὖν κακουχοῦμενοι, καὶ μὴ φέροντες τὰ ἐκ τῆς φυλακῆς λυπηρὰ, ἠναγκάσθησαν τινες τὴν οἰκίαν ἐξομῶσαι πιστίν. Ὁ μὲν οὖν Ἀνδρόνικος οὕτω καὶ τὸν βίον κατέλυσε.

Κωνσταντῖνος δὲ ὁ τούτου υἱὸς πρὸ τοῦ θανεῖν ἐκείνου, εἰδῆσαι καὶ τοῦ πατρὸς, συσκευασάμενος μετὰ καὶ τινῶν ἄλλων τῶν περὶ αὐτὸν (ἐτύγχανον γὰρ συχοῖ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ φρουρᾷ ἐγκαθηριγμένοι [P. 604] διὰ τὸ μὴ θελήσαι τὸ οἰκεῖον ἀπώμοτον θέσθαι σέβας) τὰ δεσμὰ διαβρήξαντες ἐξέρχονται τῆς φυλακῆς, καὶ καλωδίῳ ἐαυτοὺς καθιμήσαντες ἔπικον τε εὐπορήσαντες ἀπεδιδρασκόν. Στρατιωτῶν δὲ πεμφθέντων εἰς τὴν κατάσχεσιν τούτων, νῦν μὲν ὑποστρέφοντες καὶ πολεμοῦντες, νῦν δὲ χρυσοῦν βριποῦντες, ἀπεσκευάζοντο τοὺς διώκοντας, καὶ οὕτως ἔσχυσαν ἐπιβῆναι τῶν ὄρων Ῥωμαίων. Ταχὺ μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς τὸν Κωνσταντῖνον μετεπέμψατο, καὶ ὡς αὐτὸν ἀγαγὼν δώροισι αὐτὸν πνυτοῖσι καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐφιλοφρονήσατο. Πληρωθεὶς δὲ τῆς ἐντυχίας, ἐν τῷ μέλλειν ἀπὸ τοῦ χρυσοτριβίου ἐξέλαι τὸν Κωνσταντῖνον (ἐκεῖσε γὰρ ἐποίησατο τὴν αὐτοῦ δοχτῆν ὁ βασιλεὺς) ὑποστρέψαι· κελύσας αὐτὸν, ἐνατενίσας πρὸς τὰς ἐσθλωμένας ἄνωθεν τῆς βύλης εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Θεομήτορος ὁ βασιλεὺς, τὰς πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον εἰρήκει· « Μὴ σε πλανᾷτω, ὦ Κωνσταντῖνε, τὸ ὄνομα, μὴδὲ διὰ τοῦτο οἴου κατάρξειν Ῥωμαίων ἡ βασιλεία γὰρ τῷ ἐμῷ οἴῳ Κωνσταντῖνῳ ἐκ Θεοῦ τεταμειυται, καὶ τοῦτο μοι δῆλον γέγονεν ἐκ προβήσεων θείων ἀνδρῶν καὶ προορᾶν τὰ μέλλοντα διὰ καθαρότητος κτισσάμενων. Ἐμμενε γοῦν τῇ δοθείσῃ σοι τῆρι, καὶ μὴ φαντάζου τὰ ὑπὲρ σεαυτὸν. Ἡ μὲν Ἰσθὶ ὡς τυραννήσαντος ἡ κεφαλὴ σου, σώματος ἄτερ, διὰ τῆς δε τῆς πύλης ἐσελεύσεται. » Ὁ καὶ γέγονεν ὕστερον μετὰ θάνατον γὰρ τοῦ Λέοντος τυραννήσας ὁ Κωνσταντῖνος ἀνηρέθη ἐν τῷ τοῦ γενικοῦ σκερτέψ, καὶ διὰ τῆς βῆθεις πύλης λύθη καὶ αἵματι σταζομένη ἡ τούτου κεφαλὴ εἰσῆχθη εἰς τὰ βασίλεια.

Ὁ δὲ βασιλεὺς διὰ τινὰ ὑπόνοιαν Εὐστάθιον μάγιστρον τὸν Ἀργυροῦν μετεκίνησε τῆς ἀρχῆς (ἦν γὰρ δρορυγᾶριος τῆς βίγλας), ὃς καὶ ἀπιὼν ὁκταδεφάρμακον κατεργασθεὶς ἐτελεύτησε, πολὺν πόθον αὐτοῦ τῷ τε στρατῷ καὶ τῷ στόλῳ καταλιπὼν, μεμνημένοις τῶν ἀνδραγαθημάτων αὐτοῦ. Ἐτάφη δὲ κατὰ τὸ Χρυσιανὸν ἐν τῇ μονῇ τῆς Ἀγίας Ἐλισαβέτ, ἣν Λέων ὁ πᾶππος αὐτοῦ ἐκαινούργησεν, ὃς καὶ τὸ τῶν Ἀργυροῦν ἐπίθετον ἐκληρώτατο πρῶτος, εἶτε διὰ καθαρότητα βίου, εἶτε καὶ δι' εὐπρέπειαν σώματος, εἶτε καὶ διὰ τινὰ τρόπον τῆς αὐτοῦ γενναϊότητος· τοσοῦτον γὰρ περιῆν ὁ ἀνὴρ τῶν ἐπὶ τοῦ Μιχαήλ γενόμενων ἀνθρώπων ὥστε μόνος μετὰ τῶν οἰκογενῶν συνεβρήγγυτο τοῖς ἐκ Τεφρικῆς Μα-

confecto itinere veziro cereum tradit; isque cera remota litteras inventas legit, et percepta sententia rem amermumnae significat. Extemplo Andronicus cum suis in carcerem conjicitur, ubi diu magnas toleraverunt miserias; quarum quidam impatientes fidem Christianam abjuraverunt. Andronicus in carcere periit.

Filius autem hujus Constantinus, vivo adhuc et conscio patre, re cum quibusdam aliis captivis (complures enim in carcere una inclusi erant, quod religionem veram prodere nollent) composita, ruptis vinculis per funem ex carcere delapsi et equos nacti profugerunt. Militesque qui eos comprehensum missi insequabantur, nunc obvertendo se et dimicando, nunc aurum in quo colligendo occuparentur projiciendo amoliti, ad fines Romanorum evaserunt. Imperator Constantinum et qui **B** cum ipso erant statim ad se vocat donisque variis afficit; et a primo congressu, cum aureo triclinio esset exiturus Constantinus (ibi enim eum exceperat convivio Leo, revocat eum imperator; atque oculis in imagines Christi et Deiparæ, quæ superne erant collocatæ, defixis, sic affatur: « Constantine, vide ne imponat tibi nomen tuum; cave, neve ob id Romanis te imperaturum opineris. Etenim filio meo Constantino id imperium divinitus est destinatum, quod ego comperi prædictionibus divinorum hominum castitate sua futurorum præscientiam nactorum Locum itaque tuum tene, neque te superiora somniaveris. Alioqui scito tuum, si tyrannidem affectaveris, caput trunco relicto per hanc portam illatum iri. » Hoc quidem eventu est confirmatum. Mortuo enim Leone, Constantinus cum invasisset imperium, in Genici secreto obruncatus est, caputque tabo et cruore stillans per dictam portam in regiam allatum.

Præterea Leo Eustathium magistrum drungarium vigiliæ munere suo amovit ob quamdam suspicionem; isque domum suam digressus veneno periit, magno sui desiderio exercitui classique relicto, præclara ejus facinora memoria recolentibus. Sepultus est apud Charsianum in monasterio S. Elisabetæ, quod novum avus ejus Leo condiderat. Hic **D** 1070 Leo primus Argyrorum, id est, argenteorum, cognomen familiæ suæ intulit sive ob vitæ puritatem sive ob decorem corporis, sive ob illustrem fortitudinem, qua is æquales suos (claruit autem Michaelo imperante) adeo superavit ut solus cum vernis suis Manichæos Tephricenses et Melitenæos Agarenos adortus in fugam facile

conjecerit, nominisque etiam ejus mentio terrorem A hostibus incusserit.

Cæterum pactorum causa a Tarso et Melitena ad Leonem missi venerunt Cpolin Abelbaces et Samonæ pater. Quos magnifico excepit imperator convivio in Magnaura, splendide instructa. Exornavit et Magnum Templum magnifice, legatisque introductis omnia etiam vasa ad divinam pertinentia liturgiam demonstravit. Id quidem statu Christiano indignum fuit, peregrinis hominibus, iisque a vera religione alienis, ea ostendere quæ ne a piis quidem et integræ vitæ hominibus temere visuntur. Et Samonæ pater cum videret quantum potentiam atque honoris apud imperatorem filius obtineret, cum filio manere voluit patria Melitena deserta. Verum Samonas id passus non est, hortatus patrem ut domum rediret et in sua religione perseveraret, ac ee quoque expectaret, prima quoque occasione demum rediturum. Festo Pentecostæ 1071 die imperator filium suum Constantinum opera Euthymii patriarchæ coronavit. At vero Samonas, ut Augustam demereretur, suum ministrum Constantinum natione Paphlagonem eunuchum ei pro famulo tradit. Is Constantinus in tantam venit Augustæ et Leonis gratiam, ut ipse etiam Samonas invidia correptus apud imperatorem eum detulerit, quasi cum Augustalis rem haberet. Cui criminationi credens Leo, Constantinum monachi in morem tonderi jubet, et ab ipso Samona in Tarasii monasterium deduci. Paulo post autem mutata sententia recipere eum cupiens, ejusdem Samonæ opera eum in monasterium Spirarum transtulit. Egressusque ad Damatryum et in Samonæ pransus monasterio, cum videret Constantinum, illico mandavit ut monachi habitu exutus civili vestitu amiceretur; et apud eum convivans poculum ei suum dari jussit, secumque hominem in palatium reduxit. Samonas videns imperatoris in Constantinum amorem crescere, composita re cum Megisto Cætonita et Michaelo Tzirithone, libellum conviciis in Leonem innumeris refertum opera scribæ sui Constantini Rhodii conficit, eumque 1072 consignatum in Mitatorio abjicit. Imperator publice in Magnum Templum progressus, cum in Mitatorium venisset, quo loco precabatur, libellum invenit ac legit. Ea res eos qui aderant in magnam conjecit sollicitudinem, atque ipsi etiam Leoni curam attulit auctorem quærendi. Sub idem tempus lunæ defectus maximus fuit. Et Leo Synnudensem metropolitam, Pantaleonem nomine, astronomica imbutum scientia accivit, ut ex eo deliqui ejus quis futurus esset effectus cognosceret. Eum ad regem intrantem Samonas percontatus est cuinam adversa portenderentur. Responditque: « Tibi Sed tamen si 13 Junii diem supe-

XYLANDRI ET GOARI NOTE.

(35) Lege εὐθίατα id enim sensus videtur exigere. *Megisto Cætonita* propria duxi. Alias verbi

νιχαίοις καὶ τοῖς ἐκ Μελιτηνῆς Ἀγερηνοῖς, καὶ τοῦ-
τους ῥῥδ'ῶις ἐτρέπετο. Καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ μόνον
φημιζόμενον φρόδητρον ἦν πᾶσι τοῖς ἀντιπάλοις.

Χάριν δὲ ἀλλαγίου ἐκπεμφθέντες ἀπὸ τε Ταρσοῦ
καὶ Μελιτηνῆς ὁ τε Ἀβελθάκης ἐκεῖνος καὶ ὁ τοῦ
Σαμωνᾶ πατὴρ κατέλαβον τὴν βασιλεῦσαν. Καὶ
τούτους ὁ βασιλεὺς ἐδέξατο μεγάλην δοχὴν ποιήσας
καὶ κόσμῳ πολλῷ τὴν Μαγναύραν κατακοσμήσας.
Ἐκαλλώπισε δὲ καὶ τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν πολυτε-
λῶς. [P. 605] καὶ εἰσήγαγε τούτους ἐκεῖσε, καὶ τὰ
τίμια ὀπίδειξεν ἅπαντα καὶ τὰ τῆς θεῆς λατρείας
λαειτουργοῦντα σκεύη. Τοῦτο δὲ ἀνάξιον ἦν Χρι-
στιανικῆς καταστάσεως, ἀλλοφύλοις ἀνθρώποις καὶ
ἀλλοπ'στοῖς ἐκθεατὰ (35) ποιεῖν τὰ καὶ τοῖς μὴ κα-
λῶς βιοῦσιν εὐσεβέσιν ἀνθρώποις ἀθέατα. Ὁ δὲ τοῦ

Σαμωνᾶ πατὴρ τὴν παρῥησίαν, ἣν ὁ τούτου υἱὸς ἔσχε
πρὸς βασιλέα καὶ τὴν τιμὴν θεασάμενος καὶ τὴν
δόξαν, ἤρετίσατο συνεῖναι τῷ υἱῷ, Μελιτηνὴν τὴν
πατριδὰ ἀπαρνησάμενος. Σαμ. νᾶς δὲ οὐ συνεχώρει,
παρῥηνεῖ δὲ μᾶλλον εἰς τὰ οἰκεία ὑπονοσῆσαι καὶ
τῆς ἰδίας ἔγχεσθαι πίστεως, προσμείνειν δὲ καὶ αὐτόν,
εἰ καιροῦ λάθοιτο, ἐκεῖσε γενέσθαι. Τῆς δὲ ἑορτῆς
ἐπιστάτης ἐν ἧ τὸ ἵνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν πυρίναϊς
γλώσσαις τοῖς ἀποστόλοις ἐφώτησεν, ἔστειψε τὸν
οἰκτεῖον υἱὸν Κωνσταντίνου ὁ βασιλεὺς διὰ Εὐθυμίου
τοῦ πατριάρχου. Σπεύδων δὲ ὁ Σαμωνᾶς τὴν τῆς
βασιλίδος πρὸς ἑαυτὸν ἐπισπάσασθαι εὐνοίαν, Κων-
σταντίνου τὸν ἑαυτοῦ ὑπέρτερον ἐκτομίαν ὄντα καὶ
τῆς τῶν Παφλαγόνων ὀρμώμενον χώρας τῆς Αὐγού-
στη παρέσχεν ὑπηρετεῖν. Ἐποῦτον δὲ οὗτος ἠγαπήθη

καρ' αὐτῆς καὶ ἄετονος τοῦ βασιλέως ὡς καὶ αὐτὸν
τὸν Σαμωνᾶν διερεθίσαι πρὸς φθόνον, καὶ διαλοιδο-
ρεῖσθαι αὐτῷ πρὸς βασιλέα ὡς τῆς Αὐγούστης τάχα
πλησιάζοντι· ὅπερ, ὡς ἀληθὲς πιστεύσας, ἀποτείλας
ἀπέκρινεν αὐτὸν μοναχὸν ἐν τῇ τοῦ Ἁγίου Ταρασίου
μονῇ δι' αὐτοῦ τοῦ Σαμωνᾶ. Μετ' ὀλίγον δὲ πάλιν
μεταγνοῦς καὶ προλαθεῖν τοῦτον ἐθίλων μεταγγαγε
δι' αὐτοῦ τοῦ Σαμωνᾶ εἰς τὴν μονὴν τῶν Σπειρῶν.
Ἐν τῷ Δαματρύῳ οὖν ἐξελεθὼν ὁ βασιλεὺς καὶ ἐν τῇ
τοῦ Σαμωνᾶ ἀριστείας μονῇ, καὶ θεασάμενος Κων-
σταντίνου, εὐθέως διεκέλευσατο, καὶ ἀπέδυσαν αὐτὸν
τὰ τοῦ μονήρου βίου ἄμφια καὶ ἐνέδυσαν στολὴν
κοσμικὴν (36). Καὶ εὐωχοῦμένους τε καρ' αὐτῷ
δοθῆναι οἱ ἐκέλευσε τὸ ποτήριον ἐν τῷ ἀριστῷ, καὶ
εἰσερχόμενος ἐν τῷ παλατίῳ ἐφίλικετο καὶ αὐτὸν
μετ' αὐτοῦ. Ὁρῶν δὲ καὶ ὁ Σαμωνᾶς ἀξαναμένην

τὴν πρὸς τὸν Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως ἀγάπην
ἐπιβουλήν καρ' αὐτοῦ βράπτει, τόνδε οὐνεθευμένην
τὸν τρόπον κοινολογησάμενος Μεγίστῳ τῷ κοίτωνί-
νι καὶ Μιχαήλ τῷ Τζιρίθωνι γραμματίῳ συντίθει
λοιδορίας ἔχον κατὰ τοῦ βασιλέως ἀπέρου, Κων-
σταντίνου τοῦ Ῥοδίου, δε ὑπεγραμμάτους τῷ Σα-
μωνᾶ, τοῦτο συνθέντος· ὅπερ γράψαντες καὶ σφρα-
γίσαντες ἐν τῷ μεταωρίῳ ἐβόψην. Τοῦ δὲ βασιλέως
δημῶσαν πρόσοδον ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ποιησαμέ-
νου, κἂν τῷ μεταωρίῳ εἰσελθόντος, καὶ ἐν τῷ τῆσθετο

polseñ, *maxima cubiculario*. XYL.

(36) Quam Latina Ecclesia *secularē* vocat. GOAR.

ἄρα τὸ τοῦτο ἐβρίμμενον ἰδόντος, εὐχόμενος τε καὶ ἀναγνόντος, πολλὰ κατέσχευεν ἀπορία τοὺς συμπαραόντας, διατάζοντας ἕκαστον καὶ ἀγνοούντος τὸν βίβαντα. Κατέσχευε δὲ καὶ τὸν βασιλέα ἀθυμία πολλή, καὶ τὸν πεποιηκότα ἐζήτει. Γέγονε δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ἐκλείψεις σελήνης μεγίστη, δι' ἣν ὁ βασιλεὺς τὸν μητροπολίτην Συνάδων μετεκαλέσατο Πανταλέοντα, τῆς ἀστρονομικῆς παιδείας ἐν μνήσει τογγύοντα [P. 606], τὸ τῆς ἐκλείψεως ἀποτέλεσμα μαθεῖν ὀριγνόμενος. Ὁν ἐπιστρέφοντα πρὸς τὸν βασιλέα ὁ Σαμωνᾶς ἰδίᾳ παραλαβὼν ἠρώτησεν εἰς τίνα τῶν κάκωτων ἔσσειται, καὶ τὸνδε φάναι ὅτι εἰς σέ' τὴν ἰγ' δὲ τοῦ Ἰουνίου διερχόμενος ἡμέραν οὐδὲν ἔκτοτε πείρη κακόν. Ἐρωτηθεὶς δὲ καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως περὶ τοῦτου εἶπεν ὅτι εἰς τὸ δεύτερον πρόσωπον ἢ κάκωτις ἐπισκῆψαι. Ἰπώπτειεν οὖν ὁ βασιλεὺς δεύτερον πρόσωπον εἶναι τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν Ἀλέξανδρον. Καὶ τὰ μὲν τῆς προρῆσεως ἦν ἔσχευεν ἀπόδοσιν, προῖων ὁ λόγος δηλώσει. Μιχαὴλ δὲ τοῦ Τζιρθωνος κατ' ἴδιαν τῷ βασιλεῖ προσελθόντος καὶ καταμηνύσαντος ὡς ὁ Σαμωνᾶς εἶη τὸ πιττάκιον (37) πεποιηκὼς, παρ' αὐτοῦ καταβιβάζεται εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀποκίρεται μοναχὸς, εἴτα ἐν τῇ διαλοιοδορθεὶς εἰς τὴν τοῦ Μαρτινακίου μετατίθεται. Ταῦτα δὲ ἐπράχθη μὴπω τῆς ὀρισμένης προθεσμίας παρὰ τὸν μητροπολίτου διαδραμοῦσης. Ἐποίησε Ἐκτισε δὲ αὐτῷ καὶ μοναστήριον ἐν ταῖς Νουσιαῖς, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ζωτῆρος, ὃ καὶ ἐνεκαίνισεν ἄμα Εὐθυμῷ τῷ πατριάρχῃ. Ἀγρονηῶν δὲ ἐξελεθόντων μετὰ πλοίων τριακοσίων, ὧν ἡγεῖτο Δαμιανὸς τε ὁ τῆς Ἰύρου ἀμηνῶς καὶ Λέων ὁ Τριπολίτης, ἡμέριος ὁ λογοθέτης ναύαρχος ὧν τῶν Ῥωμαίων κατὰ τὸν Ὀκτώδριον μῆνα συνήνησε τούτοις εἰς Σάμον, ἧς ἐστρατήγει Ῥωμανὸς ὁ Λακαπηνός. Καὶ συμπλακαίς τοῖς μετ' αὐτοῦ ἤτηθη, καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν νεῶν διασκοδασθειῶν, μόλις αὐτὸς διεσώθη εἰς Μιτυλήνην.

Κοιλιακῶν δὲ νοσήματι ληφθεὶς ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐπὶ χρόνον τῷ τοιοῦτω πάθει κατεργασθεὶς καὶ εἰς ἐσχάτην ἀδυναμίαν ἐληλακῶς, μόλις ἠδυνήθη ἐν τῷ τῆς ἐγκρατείας καιρῷ τὴν συνήθη ποιήσασθαι δημηγορίαν (38). Συνηθροισμένης γὰρ τῆς συγκλήτου τοιοῦτων ἔρξατο πρὸς αὐτοὺς λόγιον· « Τὸ μὲν ἐμὸν σπικόν, ὦ φίλοι, νόσῳ ἐκτροχλωθὲν ἀπέβρευσε, καὶ ἡ ἰσχὺς ἐπιέλοιπε, καὶ τάχα οὐκέτι μεθ' ὑμῶν βιοτεύω, οὐδὲ καταλήψομαι τὴν τοῦ Δεσπότης Χριστοῦ Ἀνάστασιν. Μίαν τοίνυν καὶ τελευταίαν ὑμᾶς αἰτῶ τῆνδε τὴν χάριν, ἀπομνημονεύσαι ἦν εἶλον πρὸς ὑμᾶς χρηστὴν διάθεσιν, καὶ ἀντὶ ταύτης εὖνοιαν τῇ ἐμῇ συζύγῳ διατηρῆσαι καὶ τῷ υἱῷ. » Καὶ ἡ μὲν τοῦ βασιλέως δημηγορία τοιαύτη, ἡ δὲ σύγκλητος βουλή ὑπέσχετο δακρυρροῦσα καὶ μετ' ὀλοφυρμῶν λύπη μὲν συνέχεσθαι ἀπαρμυθητῶ τοιοῦτου στερισκομένη δεσπότης καὶ βασιλέως, εὖνοιαν δὲ διατηρῆσαι εἰς τε τὴν δέσποιναν καὶ τὸν ἡμέτερον δεσπότην καὶ βασιλέα καὶ σὺν υἱῷ, ὥστε, εἰ δεήσει, μυριάκις ἔμπροσθεν αὐτῶν ἀποθανεῖν. Ταῦτα εἰπούσα ἡ σύγκλητος καὶ τελευταῖον ἀσπασμὸν ἀποδοῦσα τῷ βασιλεῖ ἀπηλλάγη. Οὐ μὴν γε καὶ εὐθὺς ὁ βασιλεὺς ἐτελεύτησεν, ἀλλὰ διετέλεσε νοσηλευόμενος καὶ σφακελιζό-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(37) *Charta, schedula*, maxime ex pelle chartacea sive pergameno. GOAR.

(38) *Quam L. Verus* apud Herodianum, Julianus

A raveris, nihil deinde mali tibi eveniet.» Ab imperatore de eadem re interrogatus, proximæ ab imperatore personæ denuntiari malum dixit. Idque de fratre suo Alexandro accepit Leo : sed quis fuerit prædictionis exitus, mox dicemus. Etenim Leo, cum eum Michaelus Tziritho seorsim congressus monuisset libelli infamis auctorem esse Samonam, statim domum suam deportari Samonam et monachi in morem radi jussit, deinde in Euthymii patriarchæ monasterium deduci, indeque convicii proscissum in Martinaciorum transferri. Ea omnia acta ante diem a Pantaleone designatum Constantinum loco Samonæ intimum cubicularium Leo fecit, 1073 eique monasterium in Nossiiis ædificavit, de nomine Servatoris dictum, idque cum Euthymio patriarcha dedicavit. Secundum hæc Agareni 300 naves emittunt, ducibus Damiano Tyriamera et Leone Tripolita. His apud Samum, cui tum Romanus Lacapenus præerat, occurrit Himerius classis Romanæ præfectus ; victusque ab iis, dissipata classe sua, ægre ipse Mitylenam fugavit.

B μονῆ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου ἀπάγεται, κάκειθεν δὲ ἐπράχθη μὴπω τῆς ὀρισμένης προθεσμίας δὲ ἀντ' αὐτοῦ τὸν Κωνσταντῖνον παρακοιμώμενον. μετὰ πλοίων τριακοσίων, ὧν ἡγεῖτο Δαμιανὸς τε ὁ τῆς Ἰύρου ἀμηνῶς καὶ Λέων ὁ Τριπολίτης, ἡμέριος ὁ λογοθέτης ναύαρχος ὧν τῶν Ῥωμαίων κατὰ τὸν Ὀκτώδριον μῆνα συνήνησε τούτοις εἰς Σάμον, ἧς ἐστρατήγει Ῥωμανὸς ὁ Λακαπηνός. Καὶ συμπλακαίς τοῖς μετ' αὐτοῦ ἤτηθη, καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν νεῶν διασκοδασθειῶν, μόλις αὐτὸς διεσώθη εἰς Μιτυλήνην.

C Imperator autem, cœliaco morbo correptus, eoque aliquandiu confectus et in summam redactus invaletudinem, vix potuit orationem jejunii tempore pro more habere. Itaque advocato tum senatu sic inquit : « Caro mea, amici, morbo consumpta diffluxit viresque defecerunt. ac fortassis vobiscum amplius non vivam, neque ad festum Resurrectionis Christi diem vitam perducam. Hanc itaque unam ac postremam a vobis gratiam postulo mihi dari : Recordamini quam me vobis benignum præbuerim, atque ideo uxorem filiumque vobis commendatum habetote. » Senatus cum fletu atque ejulatu ostendit se jactura hujus domini atque imperatoris incredibilem percipere dolorem ; Augustæ autem et filio imperatori 1074 ita se fideles fore ut vel millies pro eo sint, ita rebus poscentibus, mortem appetituri ; itaque imperatore extremum consalutato discesserunt. Leo tamen vitam, morbo interim misere conflictatus, usque ad 14 Maii diem produxit. Moriens imperium fratri suo Alexandro reliquit. Quem postremum ad se venientem videns fertur dixisse : « En malus temporis articulus post tredecim menses. » Eumdem multis hortatus est ut Constantinum educare ac

apud Marcellinum, Tiberius apud Simocattam, apud alios alii imperatores letho proximi leguntur habuisse. GOAR.

digne tractare vellet eumque sibi hæredem imperii facere.

Ἐπιπέτρῳ τὰ τῆς βασιλείας παραδοὺς σκῆπτρα. Ὅν ἰδὼν, ὡς φασί, κατὰ τὴν τελευταίαν ἐρχόμενον ἐντυγχάνει εἰπεῖν λέγεται: « Ἴδε ὁ κακὸς καιρὸς μετὰ ἰγ' μηνῶν. » Παραδοὺς τούτων, ὡς εἴρηται, τὸ τῆς βασιλείας κράτος, καὶ πολλὰ παρακαλέσας τὸν αὐτοῦ υἱὸν Κωνσταντῖνον παιδοτροφήσαι καὶ ἐπιμελείας ἀξιῶν προσηκούσης, τελευταῖον δὲ καὶ διάδοχον αὐτοῦ καταλιπεῖν, ἐτελεύτησεν.

Alexander Leonis frater, annum jam ætatis 20 egrediens, imperii habenas suscepit, consorte Constantino Leonis filio. Simul atque occipit imperium. Nicolaum patriarcham Galacrenis revocavit, ac deturbato Euthymio eum in solio pontificali reposuit; eique in Magnaura assidens, facto silentio Euthymium deposuit. Hunc clerici qui Nicolao favebant, 1075 ut primum ei dignitas abrogata est, facto quasi in feram impetu pugnis ceciderunt, B alapas inflixerunt, barbam evellerunt, præcipientem in cervicem impulerunt, aliisque gravissimis modis multarunt, incensorem vocantes et adulterum et qui alienam invasisset uxorem. Quæ sanctus ille vir omnia placide perpessus, et in Agathi relegatus pauloque post vita defunctus est. Corpus ejus in urbem relatum, inque ipsius monasterio sepultum est. Clericus autem is qui ei canos evellerat, domum revertens eam hac ipsa hora incendio absumptam deprehendit, filiamque membris luxatam, quæ multos deinde per annos mendicando victum quæssivit.

τὰς πολιὰς αὐτοῦ τίλας, ὑποστρέψας εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν εὖτε ταύτην ἐμπροσθημένην καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ἐκλελυμένην, ἤτις καὶ διήρκεσεν ἐπὶ ἀφορμὰς συλλέγουσα.

Enimvero Alexander, jam pridem molli dissolutæque assuetus vitæ, solisque deditus venationibus aliisque intemperantibus atque intempertivis actionibus, nullius imperatorem decentis rei gerendæ gnarus, tantumque luxui et libidinibus intentus, imperium adeptus nihil memorabile neque egit neque instituit. Joannem quemdam clericum circulatorum, et nullius pretii hominem, cognomento Lazarem, rectoris officio dignatus est, qui paulo post in Hebdoma pila ludens male periit. Gabrielopulum et Basilitzam, quibus antequam imperator fieret, collusoribus suarumque 1076 libidinum ministris et sociis usus fuerat, pecuniæ effusis largitionibus ditatos ad patriciam dignitatem extulit. Fertur animo agitasse ut Basilitzam sibi successorem faceret, ac Constantinum Leonis fratris sui filium castraret. Atque id perfecisset, nisi Deus præcipue impedivisset, et obstitissent ii qui Leoni fidem servabant, Constantinum modo puerum adhuc modo infirmum dicentes, itaque pulatim lactando Alexandrum trahentes, donec mors consilia ejus interceptit. Hoc imperante cometa, qui a gladii similitudine Xiphias dicitur ac san-

A μενος ἀχρι τῆς ια' τοῦ Μαΐου μηνός, [P. 607] καθέην ἀπηλλάγη τοῦ βίου Ἀλεξάνδρῳ τῷ αὐτοῦ ἀδελφῷ τὰ τῆς βασιλείας παραδοὺς σκῆπτρα.

Ἐπιπέτρῳ τὰ τῆς βασιλείας παραδοὺς σκῆπτρα. Ὅν ἰδὼν, ὡς φασί, κατὰ τὴν τελευταίαν ἐρχόμενον ἐντυγχάνει εἰπεῖν λέγεται: « Ἴδε ὁ κακὸς καιρὸς μετὰ ἰγ' μηνῶν. » Παραδοὺς τούτων, ὡς εἴρηται, τὸ τῆς βασιλείας κράτος, καὶ πολλὰ παρακαλέσας τὸν αὐτοῦ υἱὸν Κωνσταντῖνον παιδοτροφήσαι καὶ ἐπιμελείας ἀξιῶν προσηκούσης, τελευταῖον δὲ καὶ διάδοχον αὐτοῦ καταλιπεῖν, ἐτελεύτησεν.

Ἀλεξάνδρος δὲ ὁ τοῦ Λέοντος ἀδελφός, ἤδη νεανίας ὢν καὶ τὸ εἰκοστὸν τῆς ἡλικίας αὐτοῦ παραμέθων ἔτος, τοῦ Λέοντος ἀποθανόντος, παρέλαβε τὰς τῆς βασιλείας ἡνίας, συμβουλαιεύοντος αὐτῷ καὶ Κωνσταντῖνου τοῦ παιδὸς Λέοντος. Ὅς ἅμα τε ἐπέβη τῆς βασιλείας καὶ ἅμα ἐκπέμψας ἔγαγε Νικόλαον ἐκ Γαλακρονῶν τὸν πατριάρχην, καὶ τοῦ Ὁρόνου καταγαγὼν Εὐθύμιον ἀνήγαγε τὸ δεύτερον τὸν Νικόλαον. Καὶ ἅμα αὐτῷ καθεστῆς ἐν τῇ Μαγναύρῳ, σιαντίου (39) γενομένου, τὴν τοῦ Εὐθυμίου καθάρσει ἐποιήσατο· ὃν οἱ προσκείμενοι τῷ Νικόλαῳ κληρικοὶ ἅμα τῇ καθάρσει ὡσπερ ἄγριοι ἐμνηδῶντες θῆρες ἐπληττον, κορυδαύους ἐν-ετρίβον ἐκολάφιζον, τὴν ἱεροπρεπῆ ἀντίστολον γενειάδα, ἐπὶ τράχηλον ὤθουν καὶ ἄλλας ἀνυπόστατους ποινας τούτῳ ἐπέφερον, ἐπιθάτην ἀποκαλοῦντες καὶ μοιχὸν καὶ ἀλλοτρίῳ ἐπιπηδήσαντα γυνικί. Ὁ δὲ ἱερός ἐκεῖνος ἀνὴρ πράως ἄπαντα καὶ ἡσύχως ὑπέφερον. Ὑπερόριος οὖν ἐν τοῖς Ἀγαθῶν σταλαῖς καὶ μετὰ μικρὸν χρόνον ἀποθίους, ἐν τῇ πόλει εἰσαχθεὶς θάπτεται εἰς τὴν αὐτοῦ μονήν. Ὁ δὲ κληρικός (40) ὁ χρόνους ἰκανοὺς μετατιτοῦσα καὶ τὰς πρὸς τὸ ζῆν

C Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀλεξάνδρος καὶ πάλαι βίον ἀβροδαιτον ἔλων καὶ διακεχόμενον καὶ πρὸς μόνον ἐπιτοημένον τὰ κυνηγέσια καὶ τὰς ἄλλας ἀκολάστους καὶ ἐκδημητικὰς τῶν πράξεων, καὶ μηδὲν ἔργον βασιλείας εἰδὼς διαπράττεσθαι, ἀλλὰ τρυφαίᾳ καὶ ἀσελγείᾳ σχολάζειν ἡγαπηκῶς, ἐπὶ τῆς βασιλείας καὶ τὸν ὄλων ἐγένετο ἐγκρατής, οὐδὲν ἀξίον λόγου ἢ διανοήσατο ἢ κατεπράξατο· μοναρχήσας γὰρ Ἰωάννην τινὰ ἀγύρτην καὶ μηδενὸς ἀξίον λόγου (Λαζάρου τούτῳ ἐπώνυμον) βαίκτηρα (41) πεποίηκεν, ὃς καὶ μετὰ μικρὸν κακῶς ἀπέβη τὴν ζωὴν, ἐν τῷ Ἐβδόμῳ σφαιρίζων ὁ κληρικός. Ὡσαύτως καὶ Γαβριηλόπουλον καὶ Βασίλιτζην, συμπαιστῶρας αὐτῷ ὄντας πρὸ τῆς βασιλείας καὶ τῶν ἀκολάστων πράξεων κοινωνοὺς καὶ θεράποντας, πλείστοις τε χρήμασι περιήντησε καὶ εἰς πατρικιότητος τιμὴν ἀνεβίβασεν. Ἐβουλετο δὲ, ὡς φασί, εἰ μὴ θεὸς ἐπέσχε, τὸν Βασίλιτζην εἰς τὸν βασιλεῖον θρόνον ἀναγαγεῖν καὶ Κωνσταντῖνον εὐνοῦχίαι τὸν οἰκτεῖον ἀνεψιόν. Ὁ καὶ ἐγένετο ἄν [P. 608], εἰ μὴ θεὸς μὲν πρότερον, ὡς εἴρηται, διεκώλυσε, ἐπειθ' οἱ πρὸς Λέοντα τὸν τοῦ παιδὸς πατέρα διαφωλάττοντες εὐνοίαν, ποτὲ μὲν λέγοντες ὡς νῆπιός ἐστι, ποτὲ δὲ

XYLANDRI ET GOARI NOTE.

(39) Edicto, arbitror, ut alibi quoque. XYL. — Non edicto vel silentio, sed concilio ponendum arbitror, ut alibi quoque. GOAR.

(40) Ecclesiæ Magnæ vel cujuscunque metropolitæ clerico ascriptus et ecclesiastica dignitate vel

officio insignitus est κληρικός: a quo τὰ κληρικὰ ὀφείκια apud Balsamonem in Epist. Basili ad Amphiloichium. GOAR.

(41) Rectorem domus hunc vocat Luitprandus. v, cap. ult. GOAR.

ῶς ἀσθενῆς, καὶ οὕτω κατὰ μικρὸν ἀποδοουκολήσαν- A
τες τὸν Ἀλέξανδρον τὸν παῖδα ἐσώσαντο, τοῦ θανά-
του καταλαβόντες ἐκεῖνον. Ἐπὶ τούτου βασιλεύσαντος ἐφάνη κομήτης ἐκ δύσεως, ὃν ξιφίαν καλοῦσιν οἱ περὶ
ταῦτα δεινοί. Τοῦτον δὲ ἔλεγον αἱμάτων χύσιν προσημαίνειν ἐν τῇ βασιλίδι.

Ὁ δὲ βασιλεὺς, πλάνοις καὶ γόησιν ἐκδεδικωκὸς
ἑαυτὸν, καὶ πυνθανόμενος περὶ τῆς ἑαυτοῦ βασιλείας
εἰ μακροχρόνιος ἔσεται, ὑπέσχοντο μακρόδιον αὐτὸν
ἔσεισθαι, εἰ ὁ ἐν τῷ ἱππικῷ ἐστηκὸς σύαγρος ὁ χαλ-
κοῦς, αἰδοῖα καὶ ὀδόντας μὴ ἔχων, προσλάθοι παρ'
αὐτοῦ. Στοίχεῖον (42) γὰρ αὐτοῦ τοῦτον εἶναι προ-
φηγῶς. Λέοντι γὰρ ἀντιμάχεται τῷ αὐτοῦ, φασίν,
ἀδελφῷ. Οἷς πεισθεὶς ὁ ταῖς ἀληθείαις χοιρόβιος τὰ
λείποντα μέρη τῷ χοίρῳ προσανενώσα. Τῇ τοιαύτῃ B
οὖν ἐχόμενος ἀπονοήσας, ἱππικὸν πεποιτηκῶς, τοὺς
ἱερούς τῶν ἐκκλησιῶν πέπλους καὶ τοὺς θεοὺς λύ-
χνους καὶ τοὺς λαμπτήρας ἀναλαβὼν τὸ ἱππικὸν
κατεκόσμησε, τὰ θεῶ ἀνατεθειμένα κοινῶν ἢ μᾶλλον
εἰπεῖν τοῖς εἰδώλοις ἀνατιθεὶς ὁ δελταῖος. Ἰμέριον
δὲ τὸν λογοθέτην ἐκ τῆς τῶν Ἀγαρηνῶν ἤττης ὑπο-
στρέψαντα καὶ τὴν βασιλίδι κατελιηφότα ἀποστέλ-
λας περιώρισεν ἐν τῇ μονῇ τῶν Καλιπῶν, ἐπαπει-
λούμενος ὡς ἐχθρῷ τούτῳ χφῆσασθαι διὰ τὸ καὶ αὐ-
τὸν πολλὰ κατ' αὐτοῦ συνθεῖσθαι ἐν ταῖς ἡμέραις
τοῦ ἀδελφοῦ. Οὗτος δὲ, μικρὸν ἐν τῇ ἐξορίᾳ βίου,
ἀπέθανεν ὑπὸ τῆς θλίψεως κατεργασθεὶς. Τοῦ Βουλ-
γάρων δὲ ἄρχοντος Συμεῶν πρόςβεις πεπομφότος
τοὺς πεισομένους εἰ τὴν εἰρήνην ἀσπάζοιτο καὶ
τιμὴν φυλάττοι πρὸς αὐτὸν ὅποῖαν ὁ προδεβασιλευ-
κῶς ἀδελφὸς αὐτοῦ, τοὺς μὲν πρόςβεις ἀτίμως ἐξ-
έπεμψεν, ὑπερόγκους καὶ ἀλαζόνας λόγους καὶ
φρυαγματώδεις ἐκπέμψας καὶ ἀπειλαῖς χρησάμενος
κατὰ Συμεῶν, ἐν τούτοις καταπλήττειν τοῦτον οἰό-
μενος. Ὑποστρεψάντων δὲ τῶν πρέσβων πρὸς τὸν
Συμεῶν, μὴ ἐνεγκῶν οὗτος μετρίως τὰς ἐκ τοῦ
Ἀλεξάνδρου ὕβρεις καὶ τὰ φρυάγματα καὶ τὰς
ἀπειλάς, ἔλυσεν τὴν εἰρήνην καὶ κατὰ Ῥωμαίων
ἔκρινεν ὕπλα κινεῖν. Ἀλέξανδρος δὲ τῆς τοῦ Ἰου-
νίου μηνὸς λουσάμενος καὶ ἀριστήσας καὶ οἰνωθεὶς
μετὰ τοὺς ὕπνους κατῆλθε σφαιρίσων. Πόνου δὲ
γεννηθέντος ἐν τοῖς ἐγκάτοις αὐτοῦ ἀπὸ τῆς τῶν
βρωμάτων ἀπληστίας καὶ τῆς μέθης, ἀνελθὼν ἐν τῷ
παλατίῳ, ἀίματος αὐτῷ πολλοῦ ἐκ τῶν ῥινῶν καὶ τῶν
αἰδολῶν ῥυέντος, μετὰ μίαν ἡμέραν ἐτελεύτησεν, ἐπι-
τρόπους καταλιπὼν τὸν πατριάρχην Νικόλαον, τὸν μάγιστρον Στέφανον, τὸν μάγιστρον Ἰωάννην τὸν Ἐλαδᾶν,
Ἰωάννης τὸν ῥαίκτηρα, τὸν βασιλίτζην καὶ τὸν Γαβριηλόπουλον, τὴν βασιλείαν παραδοῦς Κωνσταντίνῳ τῷ
οἰκείῳ ἀνεψιῷ. Ἀποθανὼν δὲ ἐτέθη μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Βασιλείου.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(12) Sic vocat rem, quæ magicarum artium vi
alicujus hominis fortunam gubernet, qualis (verbi
gratia) in Romano Lacapeno Simeoni Bulgaro sta-
tua in Xerolopho fuit, qua truncata is periit. Fer e
simile aliquid poetæ habent de fatali Meleagri sti-
pitate, et Apollonius in Argonautico carmine de Ha-
madryade libro secundo. Unde στοιχειωμῆτοι magi
dicti, qui in res certis notis et incantationibus vim
quamdam ad aliquid præstandum putabantur con-

guinis fusionem in urbe portendere fertur, ab
occidente apparuit.

Cæterum Alexander cum se impostoribus ac
præstigiatoribus dedisset, ex iisque sciscitaretur
an sibi diuturnum esset futurum imperium, id
responsi tulit diu victurum, si apro æneo qui in
Circo erat, pudenda et dentes (nam hæc deerant)
adderet; eum enim esse elementum Alexandri
haud dubie repugnantis fratri ejus Leoni. Per-
suasum est hoc homini vere porcinam vitam de-
genti, et partes istas apri instauravit. Hac vecor-
dia captus, cum equestres ludos ederet, aulæ
ecclesiastica et candelabra sacra circo profanando
adhibuit, Deo res consecratas 1077 profanans,
aut verius eas simulacris impiis dedicans. Hime-
rium logothetam a clade Agarenica in urbem re-
versum in monasterium Calyporum relegavit;
comminatus se eum hostis loco habiturum, quod
is quoque contra ipsum imperante Leone multa
machinatus fuisset. Neque diu in exsilio vixit
Himerius, calamitate exanimatus. Missos a Simeone
Bulgarorum principe legatos, percontante pa-
cem amplecteretur eoque honore ipsum in quo
Leo habuerat dignaretur, contumeliose dimisit,
arroganter et ferociter iis collocutus, minisque se
Simeonem territorum ratus. Reversis legatis Bul-
garus contumelias et fremitum Alexandri ac minas
haud tulit mediocriter, sed rupta pace arma contra
Romanos movit. Sexta Junii die Alexander pran-
sus, lotus et inebriatus a sumno ad ludum pilæ se
contulit; et oborto viscerum ob cibi ingesti
abundantiam et ebrietatem dolore in palatium re-
versus, multo per nares et veretrum sanguine
egesto postridie decessit. Constantino fratris sui
filio regnum legavit, tutoresque ei constituit Nico-
laum patriarcham, Stephanum magistrum, Joan-
nem Eladam magistrum, Joannem rectorum, Basi-
litzam et Gabrielopulum. Mortui cadaver apud pa-
trem Basilium conditum est.

αἰδολῶν ῥυέντος, μετὰ μίαν ἡμέραν ἐτελεύτησεν, ἐπι-
τρόπους καταλιπὼν τὸν πατριάρχην Νικόλαον, τὸν μάγιστρον Στέφανον, τὸν μάγιστρον Ἰωάννην τὸν Ἐλαδᾶν,
Ἰωάννης τὸν ῥαίκτηρα, τὸν βασιλίτζην καὶ τὸν Γαβριηλόπουλον, τὴν βασιλείαν παραδοῦς Κωνσταντίνῳ τῷ
οἰκείῳ ἀνεψιῷ.

ciliare. Et στοιχειῶσθαι verbum magicis artibus
aliquid moliri. Et passive infra de ea statua ταύτην
γὰρ αὐτῷ ἐστοιχειώσθαι nam hanc ei vi quadam
magica esse fatalem, εἰς τὸν Συμεῶν ἐστοιχειώσθαι,
XVI. — Positio stellarum vitæ cujuscunque prædo
minans est στοιχεῖον: unde fortunæ auctorem,
sortem, fatum, genium, spiritum, noxium vel bene-
volum vox significat. GOAR.

ORDO RERUM
QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

GEORGIUS CEDRENUS.			
Monitum editorum.	9	Lectori monitum.	15
Notitia scriptorum Georgii Cedreni.	9	Præfatio Xylandri.	18
Dedicatio Fabroti.	14	COMPENDIUM HISTORIARUM	23

FINIS TOMI CENTESIMI VICESIMI PRIMI.

Sancti Amandi. — Ex Typis DESTENAY

513 20

 THIS VOLUME
DOES NOT CIRCULATE
OUTSIDE THE LIBRARY

 THIS VOLUME
DOES NOT CIRCULATE
OUTSIDE THE LIBRARY

 THIS VOLUME
DOES NOT CIRCULATE
OUTSIDE THE LIBRARY

Это цифровая копия книги, хранящейся для потомков на библиотечных полках, прежде чем ее отсканировали сотрудники компании Google в рамках проекта, цель которого - сделать книги со всего мира доступными через Интернет.

Прошло достаточно много времени для того, чтобы срок действия авторских прав на эту книгу истек, и она перешла в свободный доступ. Книга переходит в свободный доступ, если на нее не были отданы авторские права или срок действия авторских прав истек. Переход книги в свободный доступ в разных странах осуществляется по-разному. Книги, перешедшие в свободный доступ, это наш ключ к прошлому, к богатствам истории и культуры, а также к знаниям, которые часто трудно найти.

В этом файле сохранятся все пометки, примечания и другие записи, существующие в оригинальном издании, как минимум о том долгом пути, который книга прошла от издателя до библиотеки и в конечном итоге до Вас.

Правила использования

Компания Google гордится тем, что сотрудничает с библиотеками, чтобы перевести книги, перешедшие в свободный доступ, в цифровой формат и сделать их широкодоступными. Книги, перешедшие в свободный доступ, принадлежат обществу, а мы лишь хранители этого достояния. Тем не менее, эти книги достаточно дорого стоят, поэтому, чтобы и в дальнейшем предоставлять этот ресурс, мы предприняли некоторые действия, предотвращающие коммерческое использование книг, в том числе установив технические ограничения на автоматические запросы.

Мы также просим Вас о следующем.

- Не используйте файлы в коммерческих целях.
Мы разработали программу Поиск книг Google для всех пользователей, поэтому используйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.
- Не отправляйте автоматические запросы.
Не отправляйте в систему Google автоматические запросы любого вида. Если Вы занимаетесь изучением систем машинного перевода, оптического распознавания символов или других областей, где доступ к большому количеству текста может оказаться полезным, свяжитесь с нами. Для этих целей мы рекомендуем использовать материалы, перешедшие в свободный доступ.
- Не удаляйте атрибуты Google.
В каждом файле есть "водяной знак" Google. Он позволяет пользователям узнать об этом проекте и помогает им найти дополнительные материалы при помощи программы Поиск книг Google. Не удаляйте его.
- Делайте это законно.
Независимо от того, что Вы используете, не забудьте проверить законность своих действий, за которые Вы несете полную ответственность. Не думайте, что если книга перешла в свободный доступ в США, то ее на этом основании могут использовать читатели из других стран. Условия для перехода книги в свободный доступ в разных странах различны, поэтому нет единых правил, позволяющих определить, можно ли в определенном случае использовать определенную книгу. Не думайте, что если книга появилась в Поиске книг Google, то ее можно использовать как угодно и где угодно. Наказание за нарушение авторских прав может быть очень серьезным.

О программе Поиск книг Google

Миссия Google состоит в том, чтобы организовать мировую информацию и сделать ее всесторонне доступной и полезной. Программа Поиск книг Google помогает пользователям найти книги со всего мира, а авторам и издателям - новых читателей. Полнотекстовый поиск по этой книге можно выполнить на странице <http://books.google.com/>

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>